СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК
КЊИГА LXVI/2

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
et
INSTITUT DE LA LANGUE SERBE DE
L'ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

RECUEIL DE DIALECTOLOGIE SERBE

LXVI/2

TRAITES ET MATERIAUX

Approuvé à la VIIIème séance de la Section de langue et littérature, du 26 novembre 2019, sur la base des rapports de Slobodan Remetić, membre de l'Académie des sciences et des arts de la Republika Srpska, du Aleksandar Loma, membre de l'Académie serbe des sciences et des arts, du Prof. Dr. Nedeljko Bogdanović et du Prof. Dr. Radivoje Mladenović

Comité de rédaction
Dr. Nedeljko Bogdanović, Dr. Miroslav Nikolić,
Dr. Dragoljub Petrović, Dr. Slobodan Remetić

Rédacteur en chef
SLOBODAN REMETIĆ

B E L G R A D E
2019

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
и
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

LXVI/2

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Примљено на VIII скупу Одељења језика и књижевности САНУ, од 26. новембра 2019. године, на основу реферата Слободана Реметића, редовног члана АНУРС, Александра Ломе, редовног члана САНУ, проф. др Недељка Богдановића и проф. др Радивоја Младеновића

Уређивачки одбор
Др Недељко Богдановић, др Мирослав Николић,
др Драгољуб Петровић, др Слободан Реметић

Главни уредник
СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

Б Е О Г Р А Д
2019

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

Компјутерска припрема за штампу:
Давор Палчић
palcic@eunet.rs

Штампа:
Чигоја штампа
Студентски трг 13–15, Београд

CIP – Каталагозација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80

СРПСКИ дијалектолошки зборник – Recuel de dialectologie serbe / главни уредник Слободан Реметић. – 1905, књ. 1–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905 – (Чигоја штампа). – 24 cm.

Годишње

ISSN 0353-8257 = Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

С А Д Р Ж А Ј

Стр.

Д р а г о љ у б П е т р о в и ћ и Ј е л е н а К а п у с т и н а: Речник Драгачева 7–635

Н е д е љ к о Р. Б о г д а н о в и ћ: Пастирски речник југоисточне Србије 637–739

Ј а к ш а Д и н и ћ: Допуне Тимочком дијалекатском речнку 741– 880

Хроника

Б р а н к и ц а М а р к о в и ћ: Научна конференција *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања говора Косова и Метохије,* Београд, 15. октобар 2019. године 881–882

Драгољуб Петровић
Јелена Капустина

РЕЧНИК ДРАГАЧЕВА

УВОД

Драгачево се, записао је његов пасионирани истраживач, „угњездило између Шумадије и Старог Влаха“, чине га две варошице (Гуча и Лучани) и четрдесет осам села [8: 219–220], при чему својом северном границом допире до Западне Мораве у околини Чачка, на западу се наслања на моравички, а на југу на студенички крај док га на североистоку и истоку падине Јелице одвајају од доњег Поибарја, у коме се ијекавштина, још по Вуковим записима, негде у близини Краљева, додирује с екавштином и одатле окреће према северозападу и преко Ваљевских планина избија на Дрину код Лознице.

Већ летимичан увид у литературу о Драгачеву показује да је то прилично темељито истражен део српскога етничког простора и о томе ћемо поменути тек неке најкрупније појединости.

Расправом о антропогеографским карактеристикама Доњег Драгачева отворена је велика Академијина (и Цвијићева) серија *Насеља српских земаља* (I/1902), а после неколико година прикључила јој се и она Косте Јовановића о Горњем Драгачеву (V/1908); новије етнографске прилоге (Мирка Барјактаревића о Гучи и Радована Маринковића о Горачићима и Брезовици) међу корице исте књиге, заједно с Ердељановићевом и Јовановићевом, ставио је Борисав Челиковић у едицији *Корени* : *Српске земље* : *Насеља и порекло становништва* додајући им и свој текст о драгачевским селима која нису обрађена у *Насељима српских земаља* („на основу објављених истраживања Јовише М. Славковића, Илије Мисаиловића и Драгољуба В. Корићанца“ [2–4]).

„Записе на камену“ о драгачевској прошлости саб(и)рали су Никола Ника Стојић [14], Радован Маринковић, Зоран Маринковић, Момчило Стевановић [12] и Радојко Николић [13], а богата, разноврсна и, понекад, необична сведочења *о Драгачевцима* записује Милоје Стевановић (чешће као Грешни Милоје) у више својих, ауторских и коауторских, књига [5 6 7 10 11]. Ти су Стевановићеви записи, пре свега – својом лексиком, првом аутору ове књиге послужили као мотив да предложи припрему опсежног драгачевског дијалекатског речника очекујући да би тај посао могла преузети Маријана Матовић, која је уз књигу *Казивања* приложила речник мање по-

знатих речи (*Речи које увиру*, 270–277). Показало се, међутим, да се наша „кандидаткиња“ у тај подухват није могла упустити и тако се десило да се „предлагач пројекта“ нађе у позицији да прати односе између качерске лексике, коју је пре тога непосредно бележио скоро три деценије, и оне драгачевске, с којом се први пут срео у Стевановићевим књигама.

Озбиљно упориште за ове послове пружио је опис говора Драгачева из пера Петра Ђукановића [1], у коме су осветљени основни нивои његове структуре и то нам омогућује да се осврнемо тек на неке акценатске појединости за које мислимо да се могу друкчије осмотрити и нешто прецизније одредити. Међу њима две су посебно изразите.

Прва се односи на померање кратког акцента с крајњег слога на претходну краткоћу: *вȍда*, *жѐна*, *врућѝна*, *околѝна*, *сѐло*, *дȍбро*, *руководȍство*; *бȍса*, *висȍка*, *зелѐна*; *дȍшла*, *лѐгла*; *пȍток*, *јѐзик*, *мȍмак*; *комшѝлук*, *домȁћин*; *зѐлен*, *цр̏вен*, *самȍук*; *изнѐшен* и сл.) док се у свим осталим случајевима и кратки и дуги једносложни акценат на претходни слог преносе по новоштокавским правилима: *вȍдē*, *вȍдōм*, *врућѝнē*, *врућѝнōм*; *пȍтока*, *јѐзика*, *полȍмили*, *Вукȍманом*, *комшѝлуком*, *домȁћини*, *прѐскочтимо*; *зȁтрāжи*, *рȁзвēжеш*, *јȕнāчки*);[1] ако се, међутим, крајњи кратки акценат нађе у енклитичкој позицији, тада ће се, али и то само понекад, понашати као у регуларној вишесложници и бити пренесен по новоштокавским правилима (*вȍда је*, *бȍсе су*, *дȍшли сте*, *лѐгли су*, *висȍке су*, *зелѐно е*, *врућѝна е*, *сѐло е*, *дȍбро су*, *ȕнук ће* дóћи, *спотȁћи се*).[2]

Изузеци од назначеног правила сасвим су ретки и изразитије се своде на појаву дугоузлазног акцента у позицијама у којима се регуларно среће пренесени косовско-ресавски кратки акценат (тзв. „кановачки акценат“): *жéна, сéстра, сéдло, дýгме,* бес *кóња, дóбро, дóшла, ýзми*; *кáтран, тéмељ, пóток, крéвет*. Тај се акценат, по правилу, среће на линији додира и/или укрштања говора с узлазним тоном у дугом слогу с онима у којима се такав тон среће и у краткима, што као последицу има уопштавање дугоузлазног акцента и у оним позицијама у којима је кратки акценат регуларно пренесен на претходну краткоћу као силазан, дакле: [*водȁ* > *вȍда*] ↔ [*вȍда* > *вóда* : *трáва*]. Тај је акценат обичан на линији додира двају компактних дијалекатских масива, какав је случај са суседством шумадијско-војвођанских и косовско-ресавских говора „у источној Шумадији и у вршачком крају с једним делом белоцркванских села“ [24: 118; 26: 41–43], али су као појава занимљивије прилике у зонама у којима је новоштокавска акцентуација потпуно прекрила старију

[1] Изразитији изузеци од таквог померања тичу се силазних акцената у примерима типа *владâније*, *издихâније*, *ломатâније*, *погибêније*, *привиђêније*, *приказâније*, *спасêније*, *страдâније*, *чудествêније* / *чуденствêније*, *гологȕзија* (али: *ломатȁнија*, нȁша *страдȁнија*); ѝмā јȍш њѐговијег *рукотвȍрна* по Драгáчеву, *вододѐрина*, *жабокрѐчина*, *кривоклѐтник*, *првољѐткиња*, *првотѐлкиња*, *првопрȁскиња*, *првождрѐпкиња*, *дебељȕшкāсте*, *вековѐчан*, *боговѐтнī*, *своерȕчно*, *недонȍшчāд*.

[2] Треба овде рећи да се такви записи у нашој грађи срећу само спорадично, а и код Ђукановића тек су незнатно фреквентнији [1: 90].

косовско-ресавску – какав је случај с говорима које овде непосредније посматрамо. Насупрот компактним североисточним ареалима, наиме, у појасу од Драгачева и источних делова Ужичке Црне горе до Качера „кановачки“ акценат чува се, изгледа, само факултативно или у сасвим ограниченим ареалима. На то указује и грађа из Драгачева: више десетина примера које бележи Ђукановић „расуто“ је по свему простору, при чему аутор истиче да се „од истих особа, поред ликова као што су *во́да, же́на, зе́мља, се́сшра, йо́шок, Ми́лан, Дра́ган, околи́на, дужи́на* итд., неупоредиво чешће чују те речи са краткосилазним акцентом“ [1: 91–93] (у нашој грађи тај се акценат среће ретко: *а́шлук*, *ба́лук*, *ђе́рђев*, да́ла јој *йе́лцер*, *чове́ка*, помо̀ћи *чове́ку*, *вре́шено*, *балава́ндер*, ко ба̀ба у *боле́сши*, *гво́зден*, *йо́шли*, *сла́га* да аутòбус ѝдē нà Дȳбље). У том је погледу иста ситуација и у источној зони Ужичке Црне горе (*во́да, да́ска, ја́сшук, кре́вешь, губе́ри, дуга́чак, комши́лук*), као и у Качеру, с тим што је за качерске прилике карактеристичан и један микроареал (онај који се тиче Козеља), али је мноштво примера забележено и у другим селима, најчешће паралелно с једносложним кратким акцентом у истој позицији [22: 11].[3]

Други тип примера тиче се појаве „дугоузлазног акцента“ тамо где би се регуларно очекивао „дугосилазни“, као што су, рецимо, облици презента типа: *вра́нūм*, *ма́сшū се, ре́сūм*, *сūа́сūм, кад зала́дū*; трпног придева *ūровр̏ђено*, *закорова́шено* или облици Гмн *доби́шāкā, анђе́лāкā, вра́бāцā, чво́рāка, ūрода́вāца* и сл. Осим у Качеру [22: 7–10], такви су облици забележени у говорима Груже [21: 588 622], Драгачева [1: 35 53 77 97 111 153 157], Горобиља [18: 640], при чему су трагови исте појаве тек назначени и у говору Ужичке Црне горе и то само на линији додира са драгачевском и таковском зоном [20: 359]. Новија испитивања показала су, међутим, да је Гмн типа *вра́бāцā*, *мушка́рāцā* познат и на Златибору [27: 503 553 558], а то онда значи да је томе ареалу морао припадати и моравички крај – о чему засад имамо само неке непосредније назнаке. У Николићевом опису моравичкога говора [19] изостао је, наиме, преглед прозодијског система из којега би се такве појединости могле сагледати, а наш покушај да за појавама о којима је реч трагамо по другим поглављима књиге није донео резултате и једино што засад о томе можемо рећи своди се на наше узгредне записе из Ариља и околине (*врāбāца*, *сшāбāла*, *шрȳūāца*, *Нēмāца*, *Америкāнāца*, *Словēнāца*, *домаћūнсшāва*, *ūушēљāка*, *додāшāка*[4]) којима се потврђује да је тамо реч о делу јединственог ареала који би се, према нашим садашњим увидима, могао „затворити“ негде на источним падинама Златибора.

[3] У таквим позицијама Ђукановић спорадично бележи и појаву стандарднога краткоузлазног акцента (*во̀да, сѐло, йо̀шок* [1: 91], а покоји пример нашао се и у нашој грађи (вѝдра од *човѐка*).

[4] Према усменом саопштењу о. Варнаве (Димитријевића), из манастира Лелића, рођеног у Ариљу (родитељи су му из Бјелуше и Високе, северно од Мучња) и Милоша Стефановића из Грдовића код Ариља.

Што се, пак, тиче изотоне *вȍда* / *вòда*, изгледа да њен ареал неће бити много мањи и обухвата Драгачево, Гружу, Качер и део његовог таковског суседства, при чему треба рећи да она, према неким нашим непровереним записима, пролази нешто западније од Љига, али је сасвим неизвестан правац њеног простирања преко таковског краја будући да о томе говору немамо података, па тамо можемо очекивати, макар у његовом источнијем појасу, оно што је забележено на Руднику и његовом северном подножју [22: 6–10]. Када тако говоримо, имамо на уму неке необичне појединости с којима се у том погледу срећемо, рецимо, у говору Прањана и околине: тамо је, изгледа, обичнији акценат *вòда*, *жѐна*, *лȕла*, *лепȍта*, *пȍток*, *жѝвот*, *домàћин*, али је врло чест и један акценат с нетипичном тонском линијом која се може остварити и равно, али и неспорно силазно као *вȍда*, *пȍток*. Такав акценат забележили смо и у Дружетићима, у источном појасу Ужичке Црне горе, на граници са таковским крајем, а ту појединост помињемо зато што би се могло догодити да се са сличном појавом сретнемо и у моравичком говору. Према Николићевим записима [19: 259–261], наиме, „изражена је особина моравичке зоне да постоје акценатски ликови типа *жêна*, *пôток*, *сêстра*, *дôшла*, где уместо очекиваног краткоузлазног /à/ имамо карактеристичан акценат који је најближи дугосилазном /â/.“ Тај се акценат, по свему судећи, среће у слободној варијацији са „кратким узлазним“ и о томе Николић записује да се „код истог информатора јављају оба прозодијска лика“ и да „изговор /â/ није уопштен ни код једног говорног представника – изузев, можда, најмлађих“. Остао је, међутим, нејасан његов навод да у моравичком говору нема кановачког акцента [19: 259] иако одмах потом он вели да појава о којој говоримо „захвата и кановачки“ и да „има стараца који скоро доследно изговарају“ /á/, а свим тим реализацијама он додаје да је „врло обична и прелазна варијанта, »полуузлазни акценат«“, при чему само истиче да је то термин Р. Бошковића, али о његовој природи не говори ништа нити за такву појаву доноси потврде (па можемо помишљати на то да би такав акценат могао одговарати оном за који рекосмо да се „може остварити и равно“). Како видимо, врло је широк регистар варијација у којима се остварује такав акценат: на највећем делу терена он је доминантно „силазан“ (Гружа, рудничко-качерски крај с источним појасом Такова, чачанска околина, Драгачево); у западнијој зони Такова и у суседном граничном појасу Ужичке Црне горе, као и у целој моравичкој области, тј. у широком луку од јужних падина Повлена и Маљена до источног Златибора, наши увиди у акценатске прилике прилично су оскудни (у покојој појединости чак противречни), али обе појаве о којима говоримо сугеришу закључак да се у њима налази несумњив траг косовско-ресавског супстрата, односно потврда схватања да се ијекавски источнохерцеговачки насељенички талас наслојио преко косовско-ресавске екавштине, донео битно друкчији акценатски образац, али у њему сачувао и ове две особености о којима говоримо, односно преузео косовско-ресавско правило померања кратког акцента с краја речи (дакле *вȍда*, *пȍток* м. *вòда*, *пòток*), а „дуго-

узлазни акценат“ нашао се на месту косовско-ресавског неоакута. (Тај акценат „откривен је“ тек недавно [23], при чему се убрзо показало да он обухвата врло пространи ареал од јужних падина Копаоника до северног подножја Рудника и главнину Западног Поморавља до међе с Ужичком Црном гором и источним појасом Златибора, прве потврде за то пружила је Ивана Радоичић за лепосавићку околину [25], а Југослава Арсовић показала да у топличком крају и на јужним падинама Јастрепца тај акценат има потпуно слободну дистрибуцију [17: 397]).

Све наведене појединости омогућују нам да, с великом мером вероватноће, реконструишемо предмиграциони дијалекатски пејсаж на сектору од Драгачева до северног подножја Рудника као косовско-ресавски, с тим што би на томе простору даља истраживања требало да прецизније одреде правац простирања изотоне *во̏да ~ во̀да* и да покажу, рецимо, да ли су јужне падине Повлена и Маљена могле бити она линија до које је тај дијалекатски масив према северозападу имао најдаљи домашај или се „заустави“ негде на међи југоисточне зоне Ужичке Црне горе и таковскога краја док је на западу макар додирнуо источне падине Златибора.

Потврде за преношење кратког акцента с краја речи (тај феномен познат је и као „ерско преношење“) овде нећемо посебно наводити, а пренећемо главнину примера у којима се нашао „косовско-ресавски неоакут“ (при чему разлоге за такав поступак налазимо у чињеници да је онај први тип примера, практично, уопштен, а овај други, по својој позицији у језичком систему, много ређи и недоследнији и најчешће везан за појединачне типове примера):

● *Не̃ма̄* љѐба без мо̀тике̄. – *Гр̃де̄* свѝње. – *Ли̃ња̄м се* ко ста̂ро ма̀гаре. – Во̀ду *ва̃рӣ*, во̀ду *ла̃дӣ*. – *Тр̃нӣ* ми дѐсна̄ но̀га. – Ѝнуцима *тр̃не̄* зу̂би. – Мо́ро̄ сам да *ӣретр̃нӣм*. – Нешто *ма̃ше̄*, Боже му про̀сти, ко да ћѐра̄ му̀шице. – *Ма̃ше̄* рѐпом. – На̀ш Де́јо о̀па̄сно *ма̃стӣ* кад ѝде̄ нѐђе у спроводаџѝлук. – Мо́ро̄ е пр̃во да размѐстӣ ра̀нију. – Трѐба д-*опа̃ше̄м*. – Шћѐла да га *ӣома̃зӣ*. – Тѝјесто *ӣотр̃ӯсӣш* бра̀шном да ти се нѐ-ли[j]епӣ за̀-рӯке. – *Потр̃ӯсӣш* ша̀ком со̀ли. – *Потр̃ӯсӣш* о̀згō шѐћером у пра̀у. – Нѐ могу да ти *стр̃ӯже̄м* ни ћѐутра, ни про́ćутра. – Дуговѐчнија но кад се *стр̃ӯже̄*. – *Престр̃ӯже̄ш* иг о̀вӣм ру̀чнӣм тестере́нцетом. – *Састр̃ӯже̄* се и о̀чисти. – Кад *ӣро̃ђе̄ш* поред Мано́јлове ко̀шаре̄, мо̂раш и потр̀чати. – При́ђок о̀згō изнад ку̀ће̄ да ме не *ӣреме̃тӣ*. – Ни́сам мо̀гō да *ӣреме̃тӣм*. – Нѝје се мо̀гло дѐсити да о̀на не *ӣреме̃тӣ*. – Нѝје мо̀го да га *сӣа̃сӣ*. – По̀шō да *зајА̃зӣ*. – Са̀-ће да *разјА̃зӣ* док чеклѐишӯ водѐницу.

● Нѐма да вѝдӣш нѝшта *расӣовр̃жено*. – Та̀мо су свѐ *расӣовр̃жене*. – До̀бар је дѐчко са̀мо ме́но *расӣӯсӣошен*. – Јес ти чу̀о о̀нӯ *стр̃ӣљен – сӣа̃шен*. – *Увр̃ћено* је у гре́ду. – *Провр̃ћена* е она̄ да̀ска.

● Он је стра́до̄ од *Не̃ма̄ца*. – Да̂јде нам ме́но *чва̃ра̄ка*. – Више Кара̀улē ѝма̄ *дрѐњА̄ка* колко о̀ш. – Ѝмō сам нѐколико *ждрѐба̄ца*. – Стрѐсе се од онијег *жма̃ра̄ца*. – Ку́пила два̀ес *ме̃та̄ра* шиво́на. – Би́ло далѐко пе́-шес *ме̃та̄ра*. –

Нѝшта љѐпшē од ònнīг врȳħīг *чāпāка*. – Чòбани ѝграју *кē̃њāца*. – У ѝграāњу *кē̃њāца* нѝје мòгō нѝко ш њѝм д-òпепелī. – Но смо се ѝграли *пѝљāка*. – Би́ло тȁмо нѐколко *сшāбāла* брѐкиње. – Ȕстали после трѐћиг *пиʲēвāца*, до трѐћиг *пиʲēвāца* мо́рō д-ȕстанē. – Нàправī се од *шрȳпāца*, од òнијег бȁгреновīг *шрȳпāца*. – Ȕбрō нѐколко *сшрȳчāка* млȃдог лȕка. – Ко се *врāбāца* бòјī нек нѐ сије про́ју. – Од кòострȳтниг *покрōвāца* за вòлове нѐма бȍљīг *покрōвāца*. – Дȍњо нàрамак òнијег *сувāрāка*. – Би́ло и лијѐпīг *шренȳшāка*. – Онијег *облȳшāка* нàкупīмо. – Нàкупите *облȳшāка* на рѐчīшту. – Нека *пошōмāка* твòјīг бȕдē ко на гȍри ли́ста. – Скȕвала нам бȁба *резāнāца*. – Нашла́мисмо нѐколко котоба́ња̄ онијег *ħелēшāка* пò њиви. – Бѐжи, дѝʲете, од òнијег *погāнāца*. – Би́ло вȁздāн *пушēљāка*. – Бѝјо тȁмо рѐд кàлемљениг *шепȳрāка*. – У гȍрачкој шкòли би́ло чѐтирсто *никōљāца*. – Из свȁкē во́јскē би́ло је *бегȳнāца*. – У оној бȁри млȍго *пуноглāвāца*. – Нѐ мож да с-òдбрāниш òвīг *шупљоглāвāца*. – Тȁмо ѝмā *климоглāвāца*, а јȍк љу́дī. – Ѐтē ти ćутрàдāн *милицāјāца*.

● Би́ло и *љēпīг* тренȳтāка. – Нѐма *гр̄днōг* ѝмена. – Раши́рили се по *цēлōј* планѝни. – Нѝшта љѐпшē од òнīг *врȳħīг* чāпāка. – Пȃле свјеħе *жѝвōј* ħѐци. – Он говòрио *крȳнīм* глȃсом. – Вра́штī *сȳвō* грȃње. – Поцр̀њеле ми рȳке од *млāдīг* ȏрā. – Ѝзнесē му *млāкē* вòдē. – Дȍњела ви *лāднē* вòдē. – Мȕчили се *цēлōг* живȍта.

● Скȕпī се оно *грāње*. – *Гвōжђе* се кȕе док је вру́ħо.

Неакцентовани квантитет. У драгачевском говору неакцентовани квантитет чува се у високој мери, али је извесно да је његово уклањање у многим појединостима већ несумњиво назначено, при чему се правила по којима се то чини тешко могу одредити.

Може се, ипак, рећи да се квантитет доследније чува:

1) непосредно иза узлазних акцената: *вòдē*, *жѐнē*, *ѝдēш* на са́бор, *нѐмō* д-*ѝдēш* тȁмо, *вѐдрī* од Овча́ра; око *гла́вē*, без *бра́дē* и сл.;

2) дужина тематског вокала у вишесложним облицима презента и аориста такође је недоследна па ће према: да се *здогòворīш*, *ōдмерī*, *ōчисшīмо*, *прòзборīмо*, *пошдварīмо*, *зāјевāмо*, нѐ *прозборī* јѐднē, *ѝспармачī*, *припдвиједā*, обично бити и: *дòлази* бȁби и њѐна вѝдрица, кад *òберемо* жѝто, да се *рàсшōпи*, во́за се *прѝшисне*, а исти је случај и у другим типовима примера: *вàскршњī* пȍс, од *Бисѐнијē*, али и: жи́вљō òд-*наднице*, од *Језѐрине* се чȕе;

3) знатна је и појава двеју дужина у облицима Гмн именица сва три рода и Гјд им. ж. рода: млȍго *шрȳшōвā*, пѐтнēс *шдвāрā*, од *ħѐдōвā*, би́ло *рȁшōвā* и *нѐсрēħā*, нàћекок *грȁнчīцā*, би́ло вȁздāн *ѝзрēкā*, би́ло *вѐзīљā*, нѝје би́ло бȍљē *вѐзīљē*, али су можда чешћи примери с уклањањем дужине у последњем слогу: ѝмало *кȍжāра*, ал ȍне стѝжȳ ȳ јесēн, из *мѐкīња*, од òвијег *вранѐшīна*; тако је и: *виногрàдāрске* мàказе;

4) две дужине познате су и у облицима презента и аориста: да *нàрāнīм* свѝње, да *пово̀шīлāвīмо* вѐш, вѝдим да се *вàħкāрē*, он се *ѝгīбā*, али су много

чешћи случајеви скраћивања друге дужине: да се не *ӣо̀ш̄ӯцамо* по мра́ку, нӝ̀ђе се не *скра̀шāва*, он то *завр̀љāчи*, туј *о̀дмāрамо* во̀лове, он та̀мо вѐдрӣ и *о̀блāчи*, па е *за̀врљāчи*;

5) обична је дужина тематског вокала код глагола прве врсте: *обу́чēш* ве̂рмен, он се *искра́дē* и шмӯгнē ко̀дā ње, кад *оӣре́дēмо* вӯну, али је забележено и: да га *ӣову́че* за̀ но̄с, *му́зем* кра̀ве сва̀чије;

6) дуги су најчешће суфикси *-āв* и *-āс[ш̄]*: *вӝ̀југāв*, *вр̀лудāва*, *вр̀љāв*, *вр̀нш̄āв*, *глӯӣāв*, *гӯбāв*, *зно̀јāв*, *ма̀њкāв ма̀њкāва*, *млӣш̄āво*, али и: *ма̀њкаво*, *гӯрави*; *вӯнāс*, *ђа̀волāс*, *љèӣушкāсш̄а*, *млàкушāсш̄и*;

7) дуг је често и наставак *-āма* у Д-И-Л мн ж. рода: би́ли нà *бабинāма*, ра̂ни се *бӯбāма*, по *во̀ћкāма*, на *вèригāма*, с пѐсмōм и *ӣра̀нгијāма*, ту́кле *ӣра̀кљачāма*, у *вла̀шицāма*, у *вр̀шкарāма*, с онијем *ка̀нш̄инāма*, у *вуновла̀чарāма*, али: нàкитио ко̀ње *кӝ̀ћāнкама*.

8) честа је дужина у двосложницама и иза кратког силазног акцента: *ш̄ӯрӣш* ша̀јкачу, *ћѐрā* пљѐву, *ш̄рѐбā* да с-*о̀рē*, *зрѐлӣ* јѐдна по ѐдна, а ређа је иза дугога силазног: *вâјнӣ*, нѐмō то да *рâдӣш*, *рâдӣмо* зâјно, по́шли да *кӯӣē* пр̀стēн, ѝдē да *влâчӣ*, али је чешће скраћивање дужине на крајњем слогу: би́ло до̀ста *ш̄кâља*, га́тала око *крâва*, ѝмā ѝљаду *кӣла*, зна̀ла сто̂ *јâда*, ја *вӣрнем* да вӝ̀ђу да л *сӣâва*, *зâђемо* с ко̀лима, *до̂ђемо* кӯћи, *вêрник*.

*

Уз општи опис драгачевскога говора Ђукановић доноси и кратку лексичку збирку [1: 177–220], из које смо преузели тек покоју појединост која се у нашој грађи није нашла. За неке од тих речи Милоје Стевановић [је] резолутно тврди[о] да оне у Драгачеву не постоје и такве смо појединости испуштали не доводећи, при том, у питање њихов статус у Ђукановићевој збирци, али понека од њих није се могла одмах искључити јер су биле познате на другим странама српскога дијалекатског простора и оне су остајале са назнаком да су преузете из Ђукановићеве збирке. На сличан начин поступили смо и са лексичком збирком Гроздане Комадинић [9].

*

Посебна напомена. Предлог за израду овог речника осмишљен је кад је његов први аутор прочитао књигу Милоја Стевановића [5] и дошао да се с њеним аутором упозна. Желећи да прошири неке своје увиде у вези с природом качерскога говора (о коме је тада била објављена невелика лексичка збирка) и да му одреди место у кругу суседних јужних и југозападних говора, први је аутор предложио да се припреми опсежнији речник драгачевскога говора рачунајући да би то могла учинити Маријана Матовић, која је крађу лексичку збирку приложила на крају поменуте Стевановићеве књиге. Показало се, међутим, да се она у тај посао није могла укључити и тада је „докони“

предлагач одлучио да се у тај посао сам упусти (кад је почела обрада грађе, у посао је укључен и трећи коаутор). Кад су послови на изради речника далеко одмакли, тј. кад је главнина његовога лексичког инвентара била у рачунару, Стевановић је енергично оспорио Ђукановићеве записе о двосложном изговору рефлекса дугог јата у примерима типа *вӣ̑ек*, на *лӣ̑евој* нози, *снӣ̑ег*, *сӣ̑ено*, *цӣ̑ељ*, *тӣ̑есто*, *брӣ̑ег*, *дӣ̑ете* Вјд, као и *ди̯е́те* Njд, *сви̯е́ћа*, *зви̯е́зда*, на *бри̯е́гу*, *по̀ли̯ежемо*, *о̀бли̯епимо*, *у̀ми̯есимо*, *припо̀ви̯едамо* и сл. [1: 34–38 40 41] тврдећи да је у обама типовима примера рефлекс тог старога гласа једносложан, тј. *вјек*, *тјесто*, *брјег*, *ождрјебити*, *отрјезни*, на *брјегу*, ни *љек*, *облјепити* и сл. Ваља, при том, рећи да је Стевановић од самих почетака посла тако доследно означавао све одговарајуће примере, а његов први коаутор их редовно „исправљао“ у [ије] имајући за то основу и у Ђукановићевим записима, али и у Стевановићевом изговору тих гласовних низова који се, по коауторској процени, нису разликовали од онога како их је означио Ђукановић. И то је трајало све до тренутка кад се већ назирао крај посла и кад је Стевановић, на изненађење својих коаутора, „заоштрио проблем“ тврдњом да му они „фалсификују“ записе, да у Драгачеву нема ијекавских ликова и да све оно што су му они „исправили“ мора бити сведено на оно како је то он означавао. Не знајући како да се понашају у таквој ситуацији, његови коаутори су се сагласили да он те рефлексе означи онако како тврди да се изговарају, ти су примери остављени без акцента, а експериментална фонетика „призвана да пресуди“ у спору о коме је реч. У међувремену догодило се оно без чега посао није могао „проћи“: главни уредник *Српског дијалектолошког зборника* „није разумео“ смисао нашег ауторског договора, проверио „на уво“ неке Стевановићеве драгачевске примере, рекао да се они у мало чему разликују од његових „источнобосанских“ и тако се прикључио и Ђукановићу и коауторима овог речника. О томе сусрету Стевановић је обавестио првог аутора речника наводећи да „не може да пристане на лажно сведочење“ и да ће он посебно одштампати оно „што [је] записао, на начин како [је] записао“. Упозорен на то да коауторски послови могу понекад бити прилично компликовани и да су његови коаутори *његову грађу уобличили као речник*, Стевановић се сагласио да то што су урадили они могу и објавити, а да ће он *своју* верзију речника објавити посебно.

Овај речник дело је и Милоја Стевановића. Жао нам је што се из њега искључио.

ТЕХНИЧКЕ СКРАЋЕНИЦЕ

А	акузатив	м.	место
анат	анатомски	мед	медицински
аор	аорист	мн	множина
арх	архаично	Н	номинатив
атм	атмосферски	н.	нова реч
аугм	аугментатив	неодр	неодређени вид
безл	безлично	непром	непроменљиво
бот	ботанички	несв	несвршени вид
вулг	вулгарно	об.	обично
в.	видети	одм	одмила
Г	генитив	одр	одређени вид
геогр	географски	оном	ономатопеја
гл	глагол(ски)	пеј	пејоратив
Д	датив	пл. т.	плуралија тантум
дем	деминутив	пор.	породица
ж	женски род	предл	предлог
заст	застарело	през	презент
зб	збирно	прид	придев
зоол	зоолошки	прил	прилог
И	инструментал	реч.	речца
изр	израз	с	средњи род
инф	инфинитив	св	свршени вид
јд	једнина	св.	свеза
Л	локатив	сглт	сингулатив
л.	лице	фолк	фолклорно
м	мушки род		

У угластој загради **[ ]** налази се одредница чији су лик и значења обични у српском стандардном језику.

ЛИТЕРАТУРА

1. Петар Ђукановић, *Говор Драгачева*. – Српски дијалектолошки зборник. Београд, XLI, 1995, 1–240.
2. Јован Ердељановић, *Доње Драгачево : Антропогеографска проучавања*. – Српски етнографски зборник, IV : Насеља српских земаља. Београд (СКА), Књига I, 1902, III + 1–250.
3. Коста Јовановић, *Горње Драгачево : Антропогеографска промаатрања*. Српски етнографски зборник, XI : Насеља српских земаља. Београд (СКА), Књига V, 1908, 311–426
4. Борисав Челиковић [Прир.], *Драгачево : Насеља, порекло становништва, обичаји*. Београд (Службени гласник : САНУ), 1–432.
5. Грешни Милоје, *Казивања*. Ниш, [4]2012.
6. Грешни Милоје, *Изгубљено јагње*. Ниш, [3]2018.
7. Милоје Стевановић, *Спомени, дужи од живота*. Београд, 2017.
8. Ника Никола Стојић, *Драгачевке* : *Руковет народних умотворина из Драгачева*. Чачак, 1996.
9. Гроздана Комадинић, *Из ткачке лексике Горњег Драгачева*. – Зборник радова Народног музеја, Чачак. 1986, XVI, 243–270.
10. Грешни Милоје, Небојша Соколовић, *Чаша Обрадова*. Чачак, 2007.
11. Грешни Милоје, Момчило Алексин, *Родословље Стеваново*. Горњи Милановац, 2011.
12. Радован Маринковић, Зоран Маринковић, Момчило Стевановић, *Камени памћеници Горачића*. Гуча, 2017.
13. Радојко Николић, *Камена књига предака*. Чачак, [2]2018.
14. Ника Никола Стојић, *Драгачевски епитафи*. Чачак, 1986.
15. Славомир Славо Николић, *Писано под шајкачом*. Чачак, 2007.
16. Драгољуб Петровић – Снежана Гудурић, *Неоакут на северном подножју Рудника*. – Зборник Института за српски језик САНУ, Београд, 2008, I, 419–428 (посвећено др Драгу Ћупићу поводом 75-годишњице живота).
17. Драгољуб Петровић, *Трагови неоакута у говорима југозападне Србије*. – Зборник радова Филозофског факултета (Универзитет у Приштини : Филозофски факултет), Посебно издање поводом 50-годишњице оснивања Филозофског факултета посвећено проф. др Милосаву Вукићевићу. Косовска Митровица, 2010, 397–402.
18. Мирослав М. Николић, *Говор села Горобиља (код Ужичке Пожеге)*. – Српски дијалектолошки зборник. Београд, XIX, 623–746.
19. Видан Николић, *Моравички и горњостуденички говори*. Београд.
20. Славољуб З. Марковић, *Говор Ужичке Црне горе*. – Српски дијалектолошки зборник, Београд, 2011, LVIII, 343–668.
21. Игрутин Стевовић, *Шумадијски говор у Гружи с особитим освртом на акценте*. – Српски дијалектолошки зборник, Београд, 1969, XVIII, 431–635.

22. Драгољуб Петровић и Јелена Капустина, *Из лексике Качера*. – Српски дијалектолошки зборник, Београд, 2011, LVIII.
23. Павле Ивић, *Неоакут на падинама Копаоника*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1994, XXXVII, 239–246.
24. Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика : Увод и штокавско наречје*. Сремски Карловци – Нови Сад, 2001.
25. Ивана Радоичић, *Фонолошки опис говора лепосавићке околине*. – Прилози проучавању језика, Нови Сад, 1996, 27, 32–52.
26. Слободан Реметић, *Говори централне Шумадије*. – Српски дијалектолошки зборник, Београд, 1985, XXXI.
27. Александра Лончар Раичевић, *Акценатски систем говора Златибора*. – Српски дијалектолошки зборник. Београд, 2018, LXV/1, 477–636.

Карта Драгачева [4: 406]

РЕЧНИК

А

а̏ба ж ‘груба вунена тканина’. – Кад на̀чинӣш ча̀кшире од а̏бē, нѐма им ѝздера.

абѐ̀јлија ж ‘сукнени коњски или волујски покривач’. – Ба̏ци абѐ̀јлију преко ко̀ња, да не-озе́бē.

а̏бати се -ā се несв ‘трошити се од ношења, употребе’. – Чо̀век се а̏бā ко и ста̂ро ма̀гаре; в. *ӣулаӣ*.

а̏баӣија м ‘кројач одела од сукна (абе)’. – До̀бар а̏баӣија во́ђе ко̀дā нас ти је бӣ̏јо Ра̏домӣр; ‖ **а̏баӣӣски** -а -о ‘који се тиче абаӣије, који се односи на абаӣију’. – По̀слō сам сӣна на а̏баӣӣски за̀нāт и ку́пијо му а̀лāт.

абаӣӣ̏лук -ѝлука м ‘абаӣијски посао, занат’. – Оћу о̀вōг на̏јмлађег сӣна да да̏днēм на за̀нāт, нек у̀чӣ абаӣӣ̏лук.

абѐ̀ӣӣница ж ‘абаӣијска радња’. – Да се на̂ђемо око по́днē код Ра́довē абѐ̀ӣӣнице.

а̏бер м ‘вест, порука; новост’. – И о̂н ти мѐне по ђа́цима по̀шље а̏бер: та̀кā и та̀кā ства̂р; ***изр***. *нѝ абера* ‘не мислити, не водити рачуна ни о чему’. – Он нѝ абера што му ђѐца не́мају ко̀ндуре, ѝјако е сла́на оби̯е́љела ко ја́јце. – Свѝ вӣчу: тр̏чи, у̀ишле ти кра̂ве у Крсти́нин ку̏пус, а о̂н нѝ абера, кла̏ј-кла̏ј, но̀гу пре̏д-ногу, нѝшта што ће да на̀чинӣ вѐликӯ штѐту; в. *аркимандриӣ*, *дандов*, *заосӣајаӣи*, *исмијаваӣи*.

а̀бриктовати -уем несв ‘равнати даску на абрихтеру’. – Ко ти је о̀вō ва̀кō а̀бриктовō? ‖ **а̀бриктова̄ње** с гл им ‘рад на абрихтеру’. – Ѐнē га у радијо́ници, а̀бриктуе да̏ску за па̏ртос.

а̏брови а̏брōва мн ‘гласине, трачеви’. – Про̀падоше о̀вē до̀колича̄рке во̀дēћи а̏брове.

абро̀ноша м/ж ‘разносач гласина, аброва’. – Љѐпосава ти је гла̀внā абро̀ноша по̀стала. – Абро̀ноши ти је зво̀но о вра́ту.

а̀ваз м ‘глас’. – Кад се Ло̀ла Тѐрзӣћ на̀пије, са̀мо вӣш слѝку, а̀ваза о̀пште нѐма.

а̀вāј узв запомагање. – А̀вāј мѐне до Бо̀га мѝлōга, шта ме сна́ђе пу̂стӯ ку̀кавицу.

а̀ва̄н ава́на м ‘справа за туцање шећера’. – О̀ни ѝмадијагу и а̀ва̄н и сту̀пу.

а̀ванзовати -уем (не)св ‘напредовати у служби’. – Та̂ј ти је о̀па̄сно а̀ва̄нзово – до̀гнō до за́ставнӣка.

а̏вашāс -ста -о ‘благо поремећен, шашкаст’. – Ал о̂н бӣ̏јо ства̀рнō ме́но а̏вашāс.

а́вет ж ‘сабласт, приказа’. – Ко̀д грōбља он прѝвиђō нѐку а́вет.

аве́тиња м / ж ‘утвара, приказа, страшило’. – Вӣ̏ђи га са̀мо нѐсрећниӣка ка̀кӣ је, ко некā аве́тиња. – Аве́тиња му нѝје ра́вна.

авѝјōн -о́на м ‘авион’. – Вӣ̏дӣш ли тӣ, Вѝјана, авѝјōн?

а̀влија ж ‘двориште, простор око куће’. – А̀влија им у̀љӯђена, нѝкад нѝје забр̏ложена ни закоро̀ва̄шена. – Мѐне ма̂јка у а̀влију ћѐра̄ / да нѐ слуша̄м како ми́ле пѐва̄.

а̀вољити -ӣм несв ‘нејасно, неправилно изговарати неке гласове, шушкати’. – А̀вољӣ кад го̀ворӣ, нѐ мош ла̀сно да зна̂ш шта збо̀рӣ.

а̀врӣк -и́ка м ‘травуљина, коров кроз који је тешко проћи’. – Дӣго̄ се а̀врӣк по̀ гро̄бљу ко да нӣко жӣв не преко̀ста.

а̀гӣлан -лна -о ‘предузимљив; марљив, вредан’. – Жа́рко ти је бӣјо а̀гӣлан и за пу̀т, и за во̀довод и ђе го̀ј што̂ у̀стреба̄.

а̀говати а̀гуем несв ‘уживати, живети као ага’. – Док бӣја̄ше мла̀ђӣ и док је ро̀дитељима скӣдо̄ с ле́ђа̄, ба̀ш је а̀гово̄. – А̀говаће о̂н док су му ста̂рӣ, а по̀тље ће гу̀зица да пӣта̄ је л шта о̀стало у гла́ви; ‖ **а̀говање** с. – Зна̂ мла̀до̄с за пу̀сто мла̀довање и лу̀до а̀говање, а нѐ и да мла̀до̄с бр̂зо до̂ђе̄, а ста̀ро̄с те́шко про̂ђе̄.

а̀да ж ‘плодна њива поред реке’. – Оно̄ што ро̀дӣ у а̀ди на два̀ес а́рӣ, го́ренак нѐ може ни на ѐктāру.

а̀да̄м ада́ма м ‘крупнолисна собна биљка’. – Кад је вӣђо̄ ада́ма и е́ву, он пӣта: „О̀чијӯ ти, Ха̂до, ка̀ке̄ су ти ово̄ во̀лике тра̂вке?

а́дет м ‘обичај, навика; традиција’. – Колко го̀ј се̂ла̄, но̀лико и а́де̄та има́де̄.

а̀дӯт аду́та м ‘јака карта која доноси победу у картању’. – Ӣма̄м ӣ ја̄ аду́та, вѐлӣ Ћо́по, па ба̀цӣ ке́ца на а̀ста̄л.

а̀зман а̀змана м ‘нераст, мушко некастрирано свињче’. – Заклапу̀со̄ за̀ ньо̄м, д-ӣзвӣнеш, ко а̀зман за кр̂мачом.

а́зуран -рна -о ‘уређен, исправан’. – Је л ти а́зуран му̀ља̄ч, бо̀гати?; ‖ **а́зурно** прил ‘исправно, сређено“. – Ко̀д њега ти је сва̀ка а̀латка на сво̂м мѐсту, а́зурна и клѐпа̄на, и по̀тка̄лована, свѐ у̀људно и ваља́тно.

азу̀рисати -ишѐм св ‘довести нешто у ред, поправити, спремити’. – Јѐси ли, дӣ̑ете, азу̀рисо та ко̀ла, д-иде́мо, вӣш да ће по́днē, да не о̀доцнӣмо; в. *јек*, *карика.*

а̀ирли непром ‘сређан, добар, честит, вредан’. – Бӣјо е то̄ а̀ирли човѐчӣћ, нӣје му би́ло ра́вна.

а̀јати а̀јем несв ‘водити рачуна, бринути о нечему’. – Нѐ а̀јем ја̂ што о̂н блѐсӣ, но ми крӣво што ку̀ћу сра̀мотӣ. – Нӣшта о̂н нѐ-а̀је што му ђѐца не́мају ваља́тну о̀буђу, јо̀к, ньѐму е ва̀жнијē д-ӣдē у кава̀нчину. – Нѐ а̄ē о̂н што га о̀ви рѐзӣле и сва̀шта ла̀жу о̀-ньему и вѐлӣ: ва̀жније је Бо̀гу уго̀дити но ље́дма, а тӣ ко̀ӣ га рѐзӣлē ба̀ш и не́мајӯ некō мѐсто међ ље́дма.

а̀јва̄н -а́на м **1.** ‘стока, животиња’. – Само да зна̂ш д-има́дē и међу ље́дма ајва́нā; **2.** ‘глупан, незналица, будала’. **–** Је ли, ајва́ну јѐда̄н, сра̂м те би́ло, што̀ си кра̀о Срѐтену гро̂жђе?

а̀јд / а̀јде! реч. ‘хајде’. – А̀јд – у̀зēше вѐпра, а̀јд – у̀зēше пшѐницу, ал кад до́ђоше за̀ краву, рѐко: Нѐ да̄м, па у̀бӣте! – А̀јде, дӣ̑ете, по̀јта̄ј, смр̂че се!

а̀јдӯк -у́ка м **1.** ‘натега, направа од једне врсте тикве (врг) којом се извлачи ракија из бурета’. – Ѐнē ти ајду́ка на по̀лици у̀-подруму, то̀книдер по́кињу ра̀кијē; **2.** ‘одметник, јунак који се борио против турског зулума и био зачетник побуне и слободе’. – Рѐче Сла̂вка кад му е ће̑кла пу̀пак да ће то̄ а̀јдӯк да бӣднē; **3.**‘пљачкаш, безаконик’. – До̀шли ајду́ци да ти свѐ о̀пљачкајӯ, а ка̂жӯ како је то̂, беја́ги, о̀ткуп; в. *ајдучија*; ***изр***. ~ жена ‘способна жена, добра домаћица’. – О̀на ти је спо̀собна за дѐсēт, а̀јдӯк жѐна; ‖ **ајду̀чина** м аугм. – Бӣо је о̂н ајду̀чина, нӣје му би́ло ра́внē ода́влē до Ба̀бајића Љи́га; ‖ **ајду̀чӣћ** -и́ћа м хип. – Ра́стē о̀ва̄ тӣквица у леп ајду̀чӣћ; ‖ **а̀јдӯчки** -а -о; ~ *тра́ва*. – Мӣ ти а̀јдӯчку тра́ву зове́мо и сто̀лиснӣк или спо̀рӣш. – Ӣ́ć, што ти је бӣо до̀бар а̀јдӯчкӣ ћѐва̄п; ‖ **а̀јдӯчки** прил. – По̀глѐднӯ га по̀преко, на̀ко̄ а̀јдӯчки.

а̀јдуковати -ујем несв ‘бити хајдук, бавити се хајдучијом’. – О̂н ти је а̀јдуково пѐ-шēс го̀дӣна.

ајдȕчија ж пеј. ‘насилно отимање, пљачка’. – Ма нѝје ти то бѝјо нѝкаки ȍткуп но чѝста ајдȕчија. –У онā те́шка времѐна бѐше ајдȕчије, па е свȁкī домȁћин вȍдијо ра̀чȕн кȁко да се са̀чȕва од та̀кијег љȕдī.

ȃјка ж ‘хајка, потера’; в. *побити*.

а́јлук а̀јлука м ‘надокнада, плата’. – Ал ѝ њему мȏра̄ш прѝзнати ме́но а́јлука за да̀нгубу; ***изр.*** *Слу́га без а̀јлука* ‘чељаде у кући које се ништа не пита, а сви му заповедају’.

ȁјснути -нē̏м св ‘ударити, одгурнути некога’ – Кад му нѝје вре́ђело говȍрити, он га ȁјснȕ и то, на̀кō, мȕшки.

а́кати ȃчем несв ‘викати, галамити; правити неред’. – Ова ђѐца пȍваздā̏н ȃчу и га̀лāме.

а̀кати се ȁкāм се несв ‘мотати се, упуштати се у бесмислене послове, трошити се’. – Нѐ могу вѝше да се ȁкāм з будȁлама.

ȁкнути ȁкнēм св ‘бацити, одбацити’. – Кад стѝгосмо у а̀влију, ȏн на̀кō дȕшмански ȁкнȕ ȍнē а̀латке с ра̏мена, а Мȍмир му вѐлī: „Нѐмō та̀кō, пȍштȕј а̀лāт, ȏн ти је прȍдȕжена ру́ка, ȏн те љѐбом ра̑нī, чȕвāј га, дȑжи га у сувȍти, ȍштри га, пȍдмажи ȍнō што се подма̀зуē“. – Кад је ȕишо ȕ-кућу с оним на́ручом дȑвā, он иг ȁкнȕ прѐтшпорет ко да е сȕмāнут.

а̀ктати се ȁкħē се несв ‘радити бесмислене послове’. – За̀гȕљено то ко ма̀зга, са̀мо се ȁкħē по су́довима брѐз везē.

акобȏгдā прил ‘куда, камо – с божјим благословом’. – Мѝ ћемо, акобȏгдā, на Ваведе́ње д-иде́мо цȑкви да се прѝчēстимо; в. *кобогда*.

а̀кōв акȍва м ‘старинска мера за течност, 50л’. – И мѝ ти пȍњēсмо у прѝјатеље пѐченōг о́вна и а̀кōв ви́на.

ȁкреп а̀крепа м ‘злобна, завидљива особа’. – Ȍна се пȍтревила мѐродāвна, ва́ла Бȍгу, ка̀кѝх свѐ ȁкрēпа ѝмā, да̀ Бōк са̀чȕвај.

ȁла ж **1.** ‘неман, чудовиште’. – На̀јашила га она ȁла, нѝкāко да се искобѐљā; **2.** ‘незајажљив човек’. – Зѝнула му ȁла: да мȍже, згра̀бијо би свѐ; ‖ **ȁлāв** -а -о ‘похлепан, халапљив, незајажљив’. – Нѐмō да бѝднēш ȁлāв но смѐран; ‖ **алȍвит** алȍвита -о ‘похлепан, незасит’. – Ȏн ти је бѝјо алȍвит: да е мȍгō, ку́пијо би пȍла Драга́чева.

а̀лāл ала́ла м **а.** ‘свака част, честитам, браво’. – А̀лāл ти вѐра, дома̀ћине!; **б.** ‘са срећом, благословено’. – Ѐвē ти ȍвō, сѝнко, и нек ти је а̀лāл; в. *арам.*

ала́лити а̀лāлим св ‘поклонити; опростити (обично неки дуг). – Бѝће ти јевтѝнијē да му тȏ а̀лāлиш нѐго да га тȕжиш или да га млȃтиш.

ала̀муња м/ж ‘ветропир, неозбиљна особа’. – Нѐ брукāј се вѝше, ала̀муњо јѐдна; ‖ **ала̀муњāс** -ста -о **1.** ‘брзоплет, сумњивог карактера’. – Он ти је дȍшо на̀кō ала̀муњāс, нѐ верујмуми млȍго. – Вѝди се да е ала̀муњāс, тȕрија се на очȕрину.

ала̀пача / арла̀пача ж ‘жена дуга језика, склона оговарању и ширењу гласина’. – То ти је ала̀пача брȏј јѐдан у це́лом сѐлу. – Да е нѐка арла̀пача, ко нō што ѝмā, ѝшчупō би јој јѐзик.

ала̀пљив ала̀пљива -о ‘прождрљив’. – Бȍјō сам се да се не-ȕдāви колко е бѝјо ала̀пљив; ‖ **ала̀пљиво** прил ‘прождрљиво, халапљиво‘. – Он ала̀пљиво прѝграби ону тѐпсију прѐдā се, нѝшта што су гȍсти тȕјнāк.

ȁлат а̀лата м ‘коњ рињо-црвене длаке’. – Про́ђе Бо́жо јȁшȕћи на ȍнōм њѐговом а̀лату.

а̀лāт ала́та м ‘прибор, направе за обављање појединих послова’. – Зна̑ш ка̀ко је ка̑зано: брез ала́та нѐма зана́та.

а̀латка ж ‘један комад алата’. – Он је во̀љо̄ да прѝкӯпи по̀неку а̀латку, д-ѝма̄, да не за̀јма̄; ‖ **а̀латкица ж** дем. – И ђѐци је прѝбављо̄ а̀латкице: ви̏лице, мо̀тичицу, ће́ки́рче.

алва̀лук -а̀лука м ‘чашћавање због какве принове или куповине’. – Ко да ви̏ди̏м сли̏ке оног на́рода што е до̀лазио ју̀трос на чести́та̄ње и алва̀лук.

а̀лев а̀лева -о ‘црвен’. – Обо̀јила ми Ле̂па бо̀јаци̏нка прѐђу у а̀лево, ѝспало мло̀го зго̀дно; ‖ **а̀лен** а̀лена -о ‘и с т о’. – Запла̀мћела се у о̀бразима ко а̀ленā па̀прика.

алѐњети -ни̏м несв ‘црвенети’. – Кад га је пи́то̄ јесте ли и̏шли на Ми̏лорадљеву трѐшњу бѐз пи́та̄ња, они по̀че̄ше алѐњети, а о̀чице им заво̀дњеше.

а̀лити а̀ли̏м (не)св ‘силити се, бити похлепан’. – Ка́жи му да нѐ али̏, нѐ̂ће му то на до̀бро изи́ћи. – Ни̏кад нѐмо̀ј, бла̀го ђе́ду, да а̀ли̏ш, јел је ка̂зано: *Не по̏жѐли ту̀ђē.*

а̀лка ж **а.** ‘метална, округла карика у ланцу’. – Пу̀кла а̀лка – пу̀ко ла́нац; **б.** ‘велика метална карика која се бику ставља у нос кад се води’. – Ту̀рили би́ку а̀лку и јо̀пēт га јѐдва нато̀варисмо на тра̀ктор; ‖ **а̀лкица** ж дем. – Пробу́шили мо̀јō ју̀нуки увѐта па јој место ми̏ньӯша ту̀рили а̀лкице.

а̀лō̄ван -вна -о в. *алав*. – Ни́су ти они а̀лō̄вни ни нѐке ѝзе́лице.

ало̀вит в. *ала*.

а̀луга ж ‘коров’. – Ду́рнула им се а̀луга, нѐ мош да при̏ђēш ње̏нō̄ј ку̀ћи, далѐко би́ло.

а̀ља̄в -а -о ‘аљкав, неуредан’. – До̀шо за́друзи на̀кō а̀ља̄в, па гр̏дно ви̏ђети.

аља̀вура ж ‘неуредна, аљкава жена’. – Ђе на́ђе о̀нӯ аља̀вуру, ку̂мим те Бо̀гом јѐди̏нијем.

а̀љина ж ‘женски једноделни одевни предмет’. – Са̀шила ми Ју́ла а̀љину на цви̏кле; ‖ **а̀љиница** ж дем. – Ви̏ђи како е Пе́риној у̀нуци зго̀дна а̀љиница; ‖ **а̀ље̏нка** ж ‘одевни предмет’. – Са̀шила сам на о̀вӯ маши́ну Бо̀га пи̏тај ко̀лко коека̀ки̏г а̀ље̏нки; ‖ **аље̏нче** аље̏нчета дем од *аљина* – Ви̏ђи како мо̀јō ју̀нучици сто̀и аље̏нче, ко сали̏вѐно. – Ку́пила јој ку́ма аље́нче, са̀мо да виш како јој прѝличи; ‖ **аље̏нчица** ж дем. – О̀ди, ду̀шо ба̀бина, да ви̏[ди]ш ка̀кӯ сам ти аље̏нчицу на̀бавила.

а̀љине ж мн ‘постељина’. – По̀ски̏дај, ди̏ете, с крѐве̄та а̀љине, да иг прѐперēмо, прѝмичē се сла̀ва.

а̂м м ‘систем каишева за упрезање коња’. – Оће а̂м да пр̏снē, а ко̀њ од те́рета јѐкћē ко̀ нѐки̏ ѝксāн.

а̀малин м ‘носач, који ради теретне послове’. – За̀пињем ко а̀малин з-да̂на у̏-да̄н еда би зако̀пиштијо колко би́ло, ал ма̂ла ва̏јда, љѐба ми и со̀ли, го̀рō ко ова̄ цига́ра ако те сла̀гō и̏ч.

а̀ма̄н реч ‘баш, тек, управо’. – Бѐше То́зо о̀двркнō, а̀ма̄н ста̀сō за шко̀лу, за̀игра се и нѐкако у̀пане у они ба̀зēн с о̀сочином; в. *грива*.

а̀ма̄н! узв ‘преклињање, вапај (побогу! забога! ако Бога знаш!)’. – А̀ма̄н, чо̀вече Бо̀жји̏, ушу́ти јѐднōм, до̀са̄ди и Бо̀гу и на́роду; ‖ **а̀ма̄н-за̀ма̄н** ‘и с т о’. – А̀ма̄н за̀ма̄н, нѐмōј ми премеђа́вати ви̏ше, ако Бо̀га зна̂ш.

ама́нет м ‘завет предака, светиња; предмет, препорука која се даје на чување’. – О̀ставијо му ама́нет да му спо̀дигнē спо̀мēн за го̀дишњицу и да му ма̀кар три́пӯт го̀дишње ѝзи̏ђе на̀-гроб и за̀па̄ли свѐ́ћу. – На̀шō ђе́до нѐ̂ђе да је нѐки̏ Мѐмед ефѐндија Спа́ић о̀ставио ама́нет: *Што по̏мињēш про̀шлōс мѐни/ Та̄ прѐда мнōм ја̀сно сто̀ӣ/ Ја̄ по̀знаем порије́кло пра̀отаца̄, дје̂да̄ мо̀ји̏г / И̏ ја̄ чу̀ем гла̂се што иг с ње̏на гро̀ба вѐ̂тар ви̏нē / Србин бу̀ди, чѐдо на̀ше, или про̀клēт бѝо, си̂не!*

ама̀нисати -шем (не)св ‘опростити, отписати’. – Ама̀ниши му то̂ и гла̂ј се по̀сла, и-на̀кō он то нѐма од чѐга да ти вра̂ти, а нѐ мош му у̀зēти ду̂шу.

а̀мбāр м ‘дрвена зграда, остава за зрнасту храну’. – У а̀мбāру смо ѝмали пр"је́ćеке, ба̀шка за пшѐницу, ба̀шка за јѐчам, ра̂ж, зо̂б и па̀сӯљ.

а̀мбӣс м ‘бездан, понор провалија’. – Кад је по̀тпуштијо ко̀ла, спа̀нē му бӯре и о̀де на̀ниже у онāј а̀мбӣс: нӣје о̀д њега нӣшта о̀стало.

а̀мбуља ж ‘торбетина, просјачка торба’. – Ӯ то̄м наи́ђе Здра̂вка Пла̀зинскā с оном њѐно̄м а̀мбуљо̄м, те јој тӯрик кѐсу бра̀шна, сѐвāп је. – У Цӣганкē цр̂н о̀браз, ал пӯна а̀мбуља.

а́миновати -уем св ‘одобрити, потврдити, сагласити се; похвалити’. – Ѐвӣ партија́ши са̀мо а́минују, нӣ абера што иде́мо з да̂на ӯ дāн ӯ пропāс.

а̀мрēл -е́ла м ‘кишобран’. – Нӣје ти о̀ндāк би́ло пелери́нā ни амре́лā, но кӣснѐш, ко̀ те пӣта; ‖ **амрѐлӣћ** -и́ћа м дем. – Нѐ видӣ се испод амрели́ћа; ‖ **амре́лче** -ета с. – Ћѐ сте ми за̀турили о̀нō мо̀је амре́лче? ‖ **амрѐлчина** м аугм. – Ца̀ба си но̀сио ту амрѐлчину кад нѐ мож да се ра̀шӣри; ‖ **амрѐлчӣћ** -ића /-и́ћа м дем. – Ку́пи ђѐтету један амрѐлчӣћ на ва́шеру.

а̀н св. ‘чим, ускоро’. – А̀н се ӯдāла, о̀мā е затру́дњела.

а̀ндāћ -а́ћа м ‘изваћена утроба бравчета’. – Мӣ о̀нāј а̀ндāћ за̀трпāмо ӯ-ћубре, да не ра̀звла̄че кѐрāд; в. *черечити*.

а̀ндрāк м **а.** ‘невоља, несрећа, зло’. – Ко̀ӣ ти је а̀ндрāк, те си пови́љō на̀чисто, ко да ни́си на̀шē го̀рē лӣс?; **б.** ‘ђаво, нечиста сила’. – Ӯватијо га нѐки а̀ндрāк, нӣће да се смӣрӣ нѐ може.

андро̀моље ж мн ‘неке ситнице, драгулије’. – На̀била нѐкē андро̀моље у вијо́ку, нѐ зна јој се ча̀сног кр̀ста, нѐ могу да на̂ђем бӯквицу.

а̂нђо -ела м ‘анђео’. – Милѝна е погле́днути, ко да је сӣшо а̂нђо с нѐба; ‖ **анђе́лак** -лка м дем. – Ѐвē га мо̂ј сла̀ткӣ анђе́лак до̀шō ко̀д бабē; ‖ **анђѐлче** -ѐлчета с. – Онō Ро́сино ди̯е́те ко нѐкō анђѐлче; ‖ **анђѐлчӣћ** -ића / -и́ћа м дем. – Онāј Ико̀динов анђѐлчӣћ пјѐвā ко сла̀вӯј; ‖ **а̂нђелски** -а -о ‘који се тиче анђела, који припада анђелима’. – Она ђѐчица ѝмају а̂нђелске о̀чице; ‖ **а̂нђелски** прил ‘лепо, као анђели’. – Она ђѐчица пјѐвају а̂нђелски.

а̀нтерија ж ‘врста горње одеће с дугачким рукавима’. – Ђе́до ѝмō и а̀нтерију и вѐрмен; ‖ **а̀нтерӣца** ж дем. – Нару́чио ђе́до у̀нуку а̀нтерӣцу.

апера̂тор м ‘хирург’. – Он ти је у бо́лници, са̀д је у Бо̀жјӣм и апера̂торовим ру̀кама, у у̀тōрник ће да се апѐрише.

апѐтӣт -и́та м ‘жеља за јелом, јешност’. – Кад о̂н јѐдē на̀кō сла̀тко, ѝ јā до̀бијēм апѐтӣт; ‖ **апетӣ̀тли** прил ‘са задовољством (чинити нешто)’. – Ма̀ј штā да ра̂дӣ, ра̂дӣ на̀кō апетӣ̀тли; в. *велер*, *гунђати*.

а̀пити а̀пӣм св ‘украсти, зграбити’. – И о̀нō вѐче, о̂н се по̀врāти и а̀пӣ ми вла̀чег из ка̀нāта; в. *осврћати се*.

а̀пс м ‘затвор, тамница“. – Њѐга ти ћѐрало у а̀пс кад го̀ј Ти́то на̀мӣнē ва̂мо од Љи́га према Ча́чку.

апса̀на -а̀нē ж ‘просторија за затворенике, затвор’. – Апса̀на би́ла о̀дмā до̀ље ниже о̀пштинē.

а̀псец а̀псеца м ‘предмет који се потура испод даске, баскије, ради њенога лакшег прокивања (да се услед вибрирања избегне кривљење ексера)’. – Ѐвē ти бӯда̀ка, окре́ни у̀шнӣк ко а̀псец те ми а̀псецӯј.

а̀псецовати -уем несв ‘постављати, потурати апсец’; в. горе *апсец*; ‖ **а̀псецовāње** с гл. им. – Нѐ може та лѐтва да се у̀куе без а̀псецовāња, вӣш како ти подр̀ктāва.

а̀псити -им несв ‘хапсити, лишавати слободе’. – А̀псили су вѐселōг О̀брада ко̂ј зна̂ ко̀лко пу́та, ал нӣје мо̀гō да им шу́тӣ, но чӣм ѝзӣћē, о̂н јо̀пēт ла̀нē спроћу њӣг.

àптовина ж бот ‘коровска биљка, бурјан Sambucus ebulus’ – Ѐнӣ àптовину ни стȍка нѐ̂ѣе д-ȍкусӣ. – Нѐ̂мā тȕјнāк нѝшта да рȍдӣ, свѐ̂ пресвȍила àптовина.

àрāм ара́ма м ‘клетва, проклетство’. – Кад су се свȁдили, он бȁцӣ мȍтику и рѐче му: Àрāм ти би́ла мȍја за́мука и мȍ̂ј знȍ̂ј. – Бȍље с ала́лом но с ара́мом.

àрамбаша м ‘вођа хајдучке дружине, храбар човек’. – Рѐче Слâвка Брâнкова, кад му е ȍсѐкла пȕпак, да ѣе то àрамбаша да бȉднē.

àрапка ж ‘врста крушке’. – Ѐвӣ àрапку вишѐ куѣ̄ ти је поса́дијо још мȍ̂ј прȁѣед.

а́рати âрāм несв ‘красти, отимати’. – Ѐвā влâс знâ нȁјбоље да âрā и пљȁчкā на́род.

àрāч ара́ча м ‘порез’. – Увѐли су àрāч на свȁшта, нѝје чȕдо што на́род бѐжӣ из сѐла.

ȁргат àргата м ‘радник на тешким физичким пословима за малу надокнаду’. – Ра́дик вȍликē гȍдине ко àргат за нѝѣе нѝшта.

аргȁтлук -àтлука м ‘присилан рад за малу надокнаду’. – Ѐтишō ми сѝн у аргȁтлук, на тȕ̂ врȁжјӯ àкцију, нѐѣе тȁмо у Слàвōнију; вѐлē дȍбровољно, ал ако нѐ дō[ѣе]ш – нȁебō си.

àргатовати -уем несв ‘бити на принудном раду’. – Е, мѝ смо ти беја́ги ѝшли дȍбровољно на àкције; мȍгō си да бѝрāш – на àкцију ил на кȕлук; а и јѐдно и дрȕго ти се свȍдӣ на ону на́родну: *Àргатовак трѝ гȍдине да́нā / Не зара́дик на нȍге дȕанке.*

àрēнда ж ‘обрадива земља закупљена на годину дана’. – Ȕзимō и под àрēнду и нȁпола па нѝкако да се овàјдӣ.

а́рија ж ‘начин певања, мелодија’. – Дà-[вид]ѝш ти кàкӯ а́ри̏ју ѝмā слàвӯ̏ј, да нѐ мōш да се нàслушāш од љепȍтē.

аркимàндрит -ита м ‘највиши свештеномонашки чин, архимандрит осим владике’. – Аркимандри́та Геȍргија прȍѣерали ови ништа́ци, нѝ абера што е ше́сēт гȍдӣна слȕжијо Бȍгу и на́роду.

арлау́кати -àȕчēм несв ‘урлати, завијати, прегласно се оглашавати’. – Ѐнē Јóво и Пе́ро пѝјани, арлàȕчӯ го́р на пу́ту; ‖ **арлау́кнути** -àȕкнēм св. – Дȍшло ми би́ло да арлàȕкнēм, да се чȕе до нѐба.

арлàуца ж ‘олујина, мећава, невреме’. – Кад нас је смȍтала онā арлàуца, мѝшљāсмо да не́ѣемо жи́ви стѝѣи кȕѣи.

армȍника ж ‘музички инструменат, хармоника’. – Под рȍгоцом, на кȍјōј сѝјā карбѝтуша, Дани́ло армонѝкāш рàстēже армȍнику.

армонѝкāш -а́ша м ‘свирач на хармоници, хармоникаш’. – Бѝјāгу ȍндāк Мѝодрāг и Пѐтрōније глàвнӣ армоника́ши у нȁшēм крȁју; в. *армоника*.

арпàцик -àцика м ‘семе лука’. – Ку́пде ми на ва́шеру ме́но арпàцика да пȍсијēмо макар јѐдну ли́ју.

àртија ж ‘папир, хартија’. – Он ти ȍндак ȕзē дѝвӣт и àртију, па му напи́са свѐ̂ по ре́ду кàко смо и штȁ̂ рâдӣмо; ‖ **артијàнӣ** -ā -ō ‘који је од хартије’. – Дȁднēм јâ вѐселōј Здрâвци пȕну онӯ вѐликӯ артијàнӯ кѐсу брàшна (7: 119).

а́рум м **1.** ‘ћудљив коњ, који неѣе да вуче’. – Нѝје ȕмљō, него претова́рō кȍња и нàчинӣ од нàкōг кȍња а́рума и сȁд, чѝм ȕзбрдица, ȍн се прȍпиѣē, дȍѣȕ̄ му неке лȕтке, нѐѣе ни да глȍнē, а кȁмоли да зȁпнē, па да га ће́чēш на кома́де; **2.** ‘својеглав, хировит човек’. – А́рум је ȍн, ако је рѐкō да нѐѣе, не мȍли га; ‖ **а́румāс** -ста -о ‘својеглав, хировит’. – И Пе́ров лѐвāк бѝјо по ме́но а́румāс; ‖ **арȕмчина** м аугм. од *арум*. – Тȍ̂ ти је би́ла арȕмчина, цѝгарице ми је пȍјō; ‖ **арȕмчӣѣ** арȕмчиѣа м дем. – Дâјде ми један прȕтӣѣ да овōг арȕмчиѣа нѐшто прѝпӣтам.

а̀рчити (се) -ӣм (се) ‘трошити (се) преко мере’. – Зна̂ш ка̀ко ти је у сѐљā чкō ј ку̀ћи: др̀ва се а̀рчē и љѐти и зѝми ко ѝ мѝ што се а̀рчѝмо, др̀ж та̀мо, др̀ж ва̂мо по̀ваздāн.

а̀ршѝн -и́на м ‘древна мера за дужину (размак од врха прстију руке до рамена)’. – Зна̂ш како пјѐвāгу за онӯ дѐбелӯ жѐну: а̀ршѝн ду̀га – два̂ широ̀ка.

аршла̀ма -а̀мē ж ‘варијетет трешње’. – Ѝмали мѝ ӯ-пољу аршла̀му, сва̀кē го̀динē ра́ђала ко̂ кѝтина.

а̀ршōв -о̀ва м ‘алатка за риљање земље, ашов’. – Трѝ аршо̀ва ӯ дубину се ри́љало за вѝноград; ***изр.*** *Мло̀го аршо́вā ѝтрѐбā док се ѝсѝтина са̀рāнѝ*; ‖ **аршо̀вчина** м пеј. – И кад ӯмрēм, натòвариће ми некӯ аршо̀вчину да, ка̂жу, нѝ тамо нѐ биднēм докон; ‖ **аршо̀вчѝћ** -ића / -и́ћа м дем. – Ђедо нам нѐ̏ће на̀шō неке ма̂ле аршо̀вчиће па ѝ мѝ ѝшли д-ѐгрѣ̂мо мӯруз, бајаги да му по̀можемо ри́љати.

а̀сна а̀снē ж ‘корист’. – Нѝкакē а̀снē од др̀жавē ни́сам ви̏ђō за мо̂г ви̏ека; ‖ **а̀сница** ж дем в. *зауварица* – А̀сница е колко би́ло да припо̀могнēм ђѐци ва̀кō ма̀тора.

аспи́да ж ‘зла жена’. – О̀нōј аспи́ди би трѐбало за̀тиснути у́ста, да нѐ лае ко кѐруша.

а̀стāл -а́ла м ‘сто’. – По̀ćедасмо за а̀стāл и о̀ни ѝзњēше послуже́ње, свѐ рѐднō; ‖ **аста̀лчина** ж аугм. – Глѐдō сам код Ми́ћа аста̀лчину: тō су ӯ собу мо̀гла ӯњети тро̀јица ил чѐтворица; ‖ **аста̀лчѝћ** -ића / -и́ћа м дем. – По̀ćедали ми за о̀нѝм аста̀лчићом и сна̀јица о̀дмā ѝзнесе сла̀тко и ра̀кију; в. *сиралица*; ‖ **а̀стāлски** -а -о ‘који се тиче астала, који се односи на астал’; ~ *са̂ѝ* ‘стони часовник’. – У вре́ме о̀нō би́ли су мо̀дēрни а̀стāлски са́тови, ка̀ко су иг зва́ли, ѝако иг је рѐтко ко̂ др̀жо на аста́лу, но е о̀бично ста̀јō на спѐцијално ѝзрāђеној по̀личици, а на̀јчешће су га др̀жали у спѐцијалној ку̀ћици са ӯстакљеним врата̀нцима, која е ви̏сила на зи́ду наспрам про́зора; ~ *ча́ршав* ‘платнени прекривач на столу’. – О̀ слави и о о̀бетини ма̂јка ту̀рѝ ве́зен ӯштиркāн и ѝспēглан а̀стāлски ча́ршов, па ва́злу с цвѐћом, па чи̏рāк с ру́жōм; в. *саѝ, чаршов.*

а̀сура ж ‘простирка од рогоза, трске или шаше’. – О̀ни ту̀рē а̀суре според крѐвета да нѐ станēш бо̀сōм но̀гōм на па̀ртос; ‖ **а̀сурица** ж дем од асура.

а̀т м ‘добар коњ, обично арапске пасмине’. – Ѝмō је Љу̀биша Са́вић а̀та, ни̏је му би́ло ра́внē; ***изр.*** *За до̀брѝм а̀ѝом се ѝра̀шина ди̏жē.*

а̀тāљ м ‘неуредан човек, одрпанац’. – Про́ђе онāј а̀тāљ, ви̏сē му дро̀ње, рѐкō би је пла̀шило а јо̀к ѝксāн.

а̀тамāљ м ‘инвалид, богаљ’. – Ни̏ђе да ви̏диш о̀тресита човѐка: свѐ а̀тамāљ до а̀тамаља.

а̀тāр м ‘сеоско подручје’. – Ѝмā ли шта̂ но̀вō у ва̀шēм а̀тāру?

а́тер м ‘обзир, љубав’. – Учи̏њег то, на̀кō, из а́тера, а ни̏ ли̏ек ми ни̏је би́ло до̀ тога; в. *ѝишора*, *ѝрцока*.

атрѐса -ѐсē ж ‘адреса’. – По̀слō ми пи́смо, ал ту̀ријо по̀грешну атрѐсу, па му се вра́тило те је мо́рō да га преатрѐсѝра.

атреси́рати -ѐсѝрам (не)св ‘означити адресу, адресирати’. – Мо̂раш, вѐлѝ ми, д-атрѐсѝраш пи́смо латѝницом јел та̀мо нѐ знају ћирѝлицу.

а̀тула ж **а.** ‘уздужна греда која се ослања на стубове у основи салаша’. – Истру́гō сам о̀бадвије а̀туле за са̀лāш од гра̀ничевине; **б.** ‘гредица испод каце, бурета’. – Под свѝм ка̀цāма и бура́дма, о̀бавезно сто̀ē а̀туле, о̀не ти чу́вају су̀дове да не пову́чӯ вла̀гу од зѐмљē.

а̀утњāк, об. мн, м ‘опанак од ислужене камионске гуме’. – Ми̏лан Са̀тара е пра̀вијо а̀утњāке, ѐнē му ку̀ћē код Јо́ровића гро̂бља.

а̀чити се а̀чӣм се несв ‘живети без обавеза, лудовати’. – Вала до̀ста су се и а̀чили, ва̀кат је да се при̏мӣре.

а̀џија м/ж ‘хаџија’. – Ō н ти је о̀бишō сва̀ свѐтā мѐста у Свѐтōј Зѐмљи и та̀кō по̀стō а̀џија.

аџи̏лук аџи̏лука м ‘хаџилук’. – Ѝшō са жѐнōм у аџи̏лук и ка̂жē: Са̀д кад сам прѐпипō сва̀ку сто̀пу Госпо̀дњӯ што е за̀пи̏сана у Ева̀нђēљу, нѐ жалӣм д-ӯмрēм.

а̀шиковати -уем несв ‘водити љубавни разговор, удварати се’. – А̀шиковак трӣ го̀дине да́нā / И до̀лазик дра̂гој под про́зоре; ‖ **а̀шиковање** с. – Вѐлӣ ба́ша да ни̏кад ни̏је зна̀ла штā е тō а̀шиковање.

а̀шлук а̀шлука м **1.** ‘новац за трошак, џепарац’. – Кад го̀ђ смо по̀лазили на са́бор ил ва́шер, да̀днē нам ђе́до по ме́но а̀шлука; **2.** ‘део запрежних кола у који је урезано лежиште за осовину’. – За а̀шлук се цу́говима причвр̀шћӣвā со̀вина.

а̀шчија м / ж ‘главни кувар, куварица при већим окупљањима (славе, свадбе)’. – Јо̀ван ти је би̏јо гла̀внӣ а̀шчија на̀ свадбā̄ма, ôн кад на̀чинӣ ку̀пус – и̏мā пр̀сте да пôјдēш; ‖ **а̀шчӣ[н]ски** -а -о об. у ***изр***. *~ дâр*; в. *купљача*.

Б

ба̀ба ж **1.** ‘стара жена’. – Ѐтē трâжи те нѐкā ба̀ба; **2.** ‘очева и мајчина мајка’. – Ба̀ба нам је чи̏нила свѐ на во̀љу и шти́тила нас; **3.** ‘женина мајка, ташта’. – Спрêма се зѐт да до̀чекā ба̀бу; ‖ **ба́бац** ба́пца хип ‘баба’. – Ка̂же ђе́до: нѐ би зна̀о ђѐ то сто̀јӣ док нѐ пӣтам оног мôг ба́пца; ‖ **бабѐтина** ж пеј ‘баба’. – О̀нā бабѐтина јо̀пēт нѐшто џа̀кā; ‖ **ба̀бица** ж дем хип **1.** ‘баба’. – Ѝдēм да ви̏дӣм шта ми ра̂ди онā мо̀ја ба̀бица. – Ѝмā мо̀ја ба̀бица сла̀ткō од ви̏шāња, од шу̀мскӣг ја̀гōда, од ку̀пӣна (7: 147); **2.** ‘жена која помаже при порођају, акушерка’. – Њѐму ти је ба̀бица би́ла Сла̂вка Бра̂нкова, о̀на му о̀сѐкла пу̀пак ко̀сōм од дѐвет ша̂кā, да, ба̀ксēм, би̏днē до̀бар ко̀сāч; ‖ **ба̀пче** -ета с хип. – Сѐстра и ја̂ се сва̀ђале ко̀ја̂ ће да ће̑днē код ба̀пчета у кри́ла; ‖ **ба́ша** ж ‘и с т о’. – О̀док ја да по̀можēм ба́ши д-о̀плēвим лу̀к. – Шта̀ е би́ло, ба̂шо, ку̂мим те Бо̀гом? Ни̏шта ме нѐ пӣтај: јо̀пēт Ми̂љка ро̀дила жѐнскō ђетури́ште. – Прӣча ба́ша како је нѐка гово̀рила: нѐ зна̀ш ти, ма̂јко, како е те́шко ро̀дити ди̑е́те.

ба̀бара ж ‘игла са великим ушима, за прошивање грубих тканина’ – На̀бавте ми, ђѐцо, ба̀бару да мо̀гу у̀ њӯ д-уву́чēм ру̀дицу кад трѐбā д-о̀крпӣм ча̀рапе.

ба̀бине -ӣна ж мн ‘стари обичај одласка у госте поводом рођења детета уз ношење прикладних дарова, поклона новорођенчету и породиљи’. – Ја̂ сам ти њѐму би̏јо на̀ бабинā̄ма при̏је седамдѐсēт го̀дӣнā.

ба̀бњети -ӣ безл несв **1.** ‘одзвањати, бубњати’. – Јо̀ш ми ба̀бњӣ у увѐтима од трубā́чā; **2.** ‘туђи, млатити’. – Ба̀бњӣ га, ал не по̀мāже: о̀ђē да би̏днē ни̏штāк.

ба́бо -а м ‘отац’. – Ба́бо ће се о̀ томē ш њи̏ма догово̀рити, а тӣ гла̂ј сво̂ј по̀сō; ‖ **ба́бōв** -а -о ‘који припада бабу’. – Не забо̀рави, ди̑ете, да ти је ба́бōв о̀браз на̀јпречā бри̏га.

ба́бовина м ‘очевина, имање наслеђено од оца’. – То е мо̀ја ба́бовина, нѐ би је про̀дō за сва̀ бла̂га о̀вога сви̑ета; в. *моба*.

ба̀бура ж в. *бобошара*.

бавр̀љати -ām несв ‘тумарати, тешко ићи’. – Бавр̀љā весѐлница нѐшто по̀ваздāн, нѐ стае ко да се нѐ ваља.

багатѐла -èлē ж ‘мала вредност, оно што је безвредно’. – Да̀досмо ко̀мпӣр багатѐла, не́мадосмо ђê да га скло̀нӣмо и у̀ватише нам пре́купци ву̀рсāт.

багатѐлисати -шēм св ‘одређи се захтева за надокнаду штете, отписати’. – Багатѐлисō сам му тô што е пòкрō, нек му е Бȍгом прȍсто, ал сам му сȍпштијо да ми вȉше на има́ње нȉје кора́чијо.

багàћела ж ‘оштећена, готово неупотрбљива ствар’. – Штà си ми дȍњо ту багàћелу, кȍјī ће ми крȉвāк, вȉдīш да нȉје нȉ за шта, ни́си ћȍрāв?

баглàма -àмē ж ‘метални оков (обично на вратима и прозорима)’. – Ни́си мȍго да га одгȍвориш да се ȍткāни ȍдā-ње, мешчȉни да си га зàкључо ȕ-подрум, разва́лијо би баглàме.

бàглати -āм несв ‘невешто, лоше радити’. – Ма нѐ може ȏн тô д-ȕрāдī, бàглā нѐшто брѐз-везē.

ба́гљо -а м ‘човек болесних ногу’. – Тȉ и онај ба́гљо сте врсни́ци, ȏн, нàкō бȁгљāв, кȍсī, а тȉ нѐћеш ни крàве да прȉчȕваш; ‖ **бȁгљāв** -а -о ‘оштећених ногу, тешко покретан’. – И ȏн ти је, нàкō бȁгљāв, по цѐо боговѐтнī дȃн ра́дијо; в. *чкрбав*.

бàгра ж ‘људски отпад, морални талог, олош’. – Од тàкијег бȁгрī нѐмāш се чѐму дрȕгōм ни на́дати.

бàгрēн м бот ‘дрво Robinia pseudoacacia’; в. *ћувик*; ‖ **бȁгренов** -а -о ‘који је од багрема’. – Испоби́јо сам бȁгренове дȉреке око àвлије па ћу да е зàградим лѐтвōм; ‖ **багрѐнīћ** -и́ћа м дем. – Како ȍћекок онај бȁгрен, пȍчеше да нȉчȕ багрени́ћи, прȃва на́пас; ‖ **багрѐнчīћ** -ића / -и́ћа м дем. – Мȉливоеве ȏвце обȓшћеле Са́вове багрѐнчићe.

бȁгреновāк м ‘штап, оплавак (в.)’. – Дȍдāј ми, благо ђе́ду, онај бȁгреновāк ода́нле.

бȁгреновина ж ‘багреново дрво, грађа’; в. *неак*, *īаоц*, *īраисатī*.

багрѐњāк -а́ка м ‘тле покривено багремовим дрвећем’. – Зѐмājле ти је ȉмō пȕтīћ кроз Ста́нковића багрѐњāк, ȍнамо к-шкȍли, сад свѐ зара́сло, а и шкȏле ȍдāвно нѐма.

бадàва прил ‘цабе, без накнаде’. – Бадàва си ȉшō ȕ школу те дàнгубијо, кад тô нѐ знāш. – Бадàва сте дȍбили, бадàва и дȃјте. – Бадàва ти је дȍбро ће́ме кад је ѓаво ȍрāње.

бадавàцисати -àцишēм несв ‘бити докон, беспосличити’. – Бадавàцишȕ пȍваздāн пред за́другōм, ће́дē на пра́зним гàјбама и лȉжȕ оно мла́ко пȉво.

ба́дањ ба́дња м ‘велика дрвена цев из које вода удара у пера воденичког кола’. – Ба́дањ на Драгȕтиновој водѐници ни́си мȍго д-обȕватīш рȕкама, а бȉјо е дугȁчак прѐко шѐс мѐтāра и на днȕ е ȉмō цȉпȕн кроз кȍи бȉје вȍда у пѐра од кȍла.

баднàчица / бадњàчица ж ‘погача која се меси на Бадњи дан, чесница’ (1).

бȁдњāк м ‘храстово дрво које се на Бадње вече уноси у кућу’. – При ће́чи бȁдњāка, на бȁдње јȕтро, прѐкрстīш се и кȃжеш: Добрȍ јутро, бȁдњāче, и чѐстит ти Бȍжић.

бàдњара ж ‘воденица поточара са бадњем’. – Изнад водѐнице ȉмāш јȃз кȍȉм се вȍда из пȍтока нàврāти и ȍндак нàниже ȉдē у бȁдањ кои ȉмā дȕге коно кȁца, сȁмо што е ȕжī и дȕжī, а на днȕ ба́дња е цȉпȕн кроз кȍī бȉје млȃз вȍдē те ȍкреће кȍло за кȍē је прȉчвршћена сȍвина, а за сȍвину гȏрњи кȁмен кои мѐље жȉто; в. *бадањ*.

ба́зати бȃзам несв ‘лутати без циља, скитати’. – Ȕзми се ȕ-памет, чȍвече Бȍжјī, ра́ди нѐшто, нѐмō само ба́зати, про́ђе ти млȁдōс ȕ ништа.

бȁзва ж ‘врста крушке’ (1).

базврȉкан -ȉкана м ‘доколичар, беспосличар’. – И тô су ти базврȉкани што зу́ē пȍваздāн дȍкōни кô мȕшица по пра́знōј ћȕпари.

базвра́кати бàзврȉкам / бàзврȉчем несв ‘доколичити, беспосличити’. – Онā лѐнчуга пȍваздāн бàзврȉче пред за́другōм на Пȍротинāма; ‖ **базвра́кāње** с гл. им. – Од базвра́кāња нȉко вàјдē нȉје вȉђо.

бàздити -īм несв ‘заударати, ширити непријатан мирис’. – Нѐ могу вȉше да пȍднесēм како бàздī на ракȉчину.

баја́ги реч. ‘кобајаги’. – Он баја́ги нѐкī домȁћин, а одȕставијо да слȁвī ȍбетину.

бȁјат бȁјата -о ‘окорео; којег је прекрила плесан, буђ’. – Оћу ли òвāј бȁјатӣ љѐб да бȁцӣм кр̏мачи ил да ти кȕвāм пȍпару?

бȁјати -ем несв ‘врачати’. – Кад бра́вче ȕједе змѝја, зȍвнӯ кô знâ да бȁјā; ‖ **бȁјање** гл. им ‘врачање’. – Зва́ли Тѝкомира да вр̏шӣ бȁјање кад је о́вци отѐкло вѝме.

бȁјбок бȁјбока м ‘затвор’. – Ȍтишō ти Ве́љо у бȁјбок, ѝмā вѝше од гȍдину да́нā.

бȁ(ј)иновац -ōвца м ‘врста дувана’. – Нȁбавио Мили́нко Пје́вац бȁјинōвца, нѝје одвȍјио од ерцего́вца.

бȁјлаг м ‘уметак, закрпа која се ставља на рупу између унутрашње и спољашње гуме на точковима’. – Ѝмāш ли па́рче гȕмē да ми дȁднēш да пȍтурӣм бȁјлāг, ра́ćекок гȕму од гумара́бē на нѐкӣ чȁпōр, нѝшта ми не вре́дӣ што сам ȕнутāрњу ȍкрпијо кад је спȍљна ра̀ци̑ēпљена

бȁјлаговати -уем (не)св ‘ставити бајлаг’. – Ȍдњē бȁјлаг да бȁјлагуе гȕму на трȁктору, ра̀ćекō е на нѐки врâг.

бȁјц м ‘премаз за дрво’. – Кад се нȁчинӣ нȁмештāј, ōн се премȁзуē бȁјцом и ȍнда тô љѐпшē бѝднē.

бȁјцовати -ујем несв ‘премазивати бајцом’. – У ȍндашње вре́ме се нȁмештāј бȁјцово; ‖ **бȁјцовање** с гл. им. – Бȁјцовање се вр̏шило мȁом чѐтком, а пȍђеко е то ра́дијо кр̏пом.

бакȁбȕнда м ‘дрзак, безобразан човек, склон изазивању нереда, вагабунд’. – Тō ти је бакȁбȕнда јѐдна, каку мâјка нѝје рȍдила.

бȁкалин м ‘продавац у бакалници’. – Кад је ђѐвовāла, ѝмала е пȍвише прȍсāцā, мѐђу њима бѝјāше и ȍнāј бȁкалин из Гȕче.

бȁкāлница ж ‘продавница мешовите робе’. – Ѝмā у Цигама́ли јѐдна бȁкāлница што прȍдае зи́тин на тȍчēње.

бакȁлук -ȁлука м ‘роба купљена у бакалници’. – Зȁпијо се мȍј Мѝјодраг у кавȁнчини и зȁборави онај бакȁлук што е ку́пијо и до́ђе кȕћи брѐз ништа.

бȁкāнца ж ‘дубока зимска ципела’. – Ѝмō Мѝјодрāг нȍвē бȁкāнце и дȁднē ми да се пȍслȕжим нѐколко да́нā.

бȁквица ж ‘мали наковањ за откивање косе’. – Пȍвадӣмо кôв из тȍрбӣцā, испȍбӣјамо бȁквице ȕ-ледину и тȁкō ȍткӣвамо кȍсе.

бȁкрāч -а́ча м ‘бакрена посуда са повразом, котао’. – У вре́ме ȍнō е над про́чēвљом вѝсијо на вѐригāма бȁкрāч у кôм се грѝјала вȍда или гȍтовило јѐло; ***изр***. *Кȁкē пȁре, кȁкӣ бакра́чи.*

бȁксем / бȁксēм прил ‘тобоже, бајаги’. – Ко бȁксем ôн мѐне прѐдāе пȁре. – Ȍде у ва́рош, ȍставӣ вȁкō има́ње, бȁксем му тȁмо рȁтније жи́вљети но во́ђе у сѐлу.

бȁксуз бȁксуза м ‘невољник, несрећник, малерозан човек’. – То е р̏ђа јѐдна, бȁксуз од чове́ка; ‖ **бȁксушчина** м / ж аугм. од *баксуз*. – То нѝје бȁксуз, но бȁксушчина; ‖ **баксȕшчӣћ** -и́ћа м дем. – Чȕвај се тӣ, дѝ̑ете, онōг баксȕшчића, мȍже ти ōн нȁправити вѐликӯ нѐвољу; ‖ **бȁксузан** -зна -о ‘невољан, неспретан; малерозан’. – Нѐ знā ôн како се тō рȁдӣ и свȁкӣ му е кȍрāк бȁксузан; ‖ **бȁксузно** прил ‘невешто, неспретно’. – Нѝје га ѝмō кô наȕчити и зȁтō му свѐ ѝдē бȁксузно.

баксȕзлук -ȕзлука м ‘невоља’. – Нѐмō тô да рȁдиш, да те не пȍћерā баксȕзлук.

бȁксузнӣк м ‘несрећан, неспретан, малерозан’. – Не пȍмāжē бȁксузнӣку нѝшта: ако се у ца́ку ȍрāјā нȁђē јѐдан жȉр, њѐму ће ру́ка пȁсти нȁ њега.

бȁксузница ж ‘невољница, несрећница’. – Нѝкад се бȁксузница од нѐвōљā нѝје мȍгла одбра́нити: бȁксузно се рȍдила – бȁксузно ће и ȕмри̑ети.

бȁктати се бȁкћēм се несв ‘носити се са животним недаћама; радити нешто што није свој посао, мешати се у туђе послове’. – Нѐ знāм кȍји му е ȁндрāк, ȍста цѐо жѝвот да се бȁкћē по мѐснōј зȁедници, а нѝкакē ȁснē нѐма.

ба̏кча ж ‘вођњак; башта’. – Ѝдē па̏кче преко ба̏кчē и но̀си ко̀кчину

ба̀кшиш ба̀кшиша м ‘дар, поклон, напојница’. – Ку̏пијо сам од Ци̏га бу̀бњару јѐвтино, па сам му да̀о ба̀кшиш, би̏ло му мѝлшијē нō ѝшта, свѐ благо̀сӣља: *Бо̑г ӣти да̀о о̀вō и о̀нō.*

ба̀ла[1] ж ‘слина, секрет из носа’. – Вѐселӣ во̀лови се смо̀рили под те̏ретом па им у̀дариле ба̀ле и да̀кћӯ.

ба̀ла[2] ж ‘чврсто пресовано сено, слама или детелина’. – Нâјбољу ба̀лӣрку ѝмā Вла̏де, ѝж њē ѝспадају ба̀ле кô ко̀цка шѐћера.

балава̏ндер -а̀ндера м ‘млад човек који умисли да је свезналица, жутокљунац’. – Тӣ ће ми ка̑жеш, балава̀ндеру јѐдан, ка̀ко се ку̏ћа ку̏ћӣ.

ба̀лавац -а̄вца м ‘млада неискусна мушка особа’. – Та̀кō и онај мо̑ј ба̀лавац по̀чо нѐшто да пла̑ни, а ја̑ му ка̑жем: Нѐ једē се свѐ што лѐтӣ; ‖ **ба̀ла̄вче** -ета ср. – Шу̏ти ту̀јнāк, ба̀ла̄вче јѐдно.

бала̏вити ба̀ла̄вим несв **1.** ‘пуштати бале, слине’. – Не бала̏вите ми ту̀јнāк нō бѐште на̀поље и ишмр̏чите се; **2.** ‘причати без смисла, брбљати’. – Не бала̏ви ту̏јнāк, него гла̑ј сво̀ја по̀сла.

ба̀лавица ж‘незрело женско чељаде’. – Онā Пѐтрова ба̀лавица про̏ђе пу̏том и нѐ-назва Бо̀га.

балаву̏рдија зб ‘група неозбиљних особа, најчешће младеж, деца’. – Наи̏ђе о̀нā балаву̏рдија пу̏том те ми по̀плашӣ о̑вце.

ба̀лдисати -шēм свр ‘малаксати, клонути, посустати’. – Ба̀лдисō му дѐшњāк у ка̀онскōм по̀току и нѝје мо̀гō сто̀пē; в. *мекунчина*.

ба̀лити -ӣм ‘слинити на уста, нос’. – Радо̀сија ку̀кā, кра̀ва јōј се уда̏вила с ја̀букōм, по̀че ба̀лити, па ба̀пнӯ о̀-ледину колко е дуга̀чка.

балѝњати -ā несв ‘сипити, ромињати’. – Ма нѐмā од кѝшē нѝшта, са̀мо балѝњā, колко да нам ба̀тāли пла̏штēње.

ба̀лӣрка ж ‘машина која пресује и везује бале сена’. – Сад рѐтко кô пла̑сти, до̀ста њӣг испона̀бављало ба̀лӣрке и ску̀пӣ сӣ̑ено за̀-час; в. *бала*[2].

ба̀лōн -о̏на м ‘суд (обично стаклени) оплетен прућем’. – Ѐћемо да по̀несēмо ба̀лōн ви̏на и пѐченō пра̑се на̀ свадбу код ку̑ма, а по̀клон ба̀шка.

ба̏лук м **а.** ‘шарена потка којом се шара (балучи) ћилим’. – На̀вӣла сам о̀снову, по̀тку и ба̏луке сам изва̏рбала, зи̏ма ѝдē, шта̀ ћу дру̀гō но да ткѐм по̀ваздāн; **б.** ‘свитак конца, гужвица’; ‖ **ба̏лучан** -а -о ‘који је ткан без чунка, провлачењем балука (обично ћилим)’. – Сми̏ља ѝмā на̀јљепшӣ ба̏лучан ћѝлим

балу̀ча̄р -а̏ра м ‘ћилим са балуком, шаром’. – Ѝзаткāла е о̀на ћѝлӣма балуча̏рā ни бро̀ја им нѐма, на̀јпрво за̀овама док се не поуда̏ваше, па по̀сле њѝма у̀-кућу, па кад прѝстизāше њѐниг шѐс шћѐрӣју за̀-удају сва̀кој је балуча̏ре тка̀ла, свѐ љѐпшӣ од љѐпшēга.

ба̏лучити -ӣм несв ‘шарати ћилиме уношењем разнобојне потке (балука)’. – Па кад скр̀дӣм сва̀ по̀сла и на̀мӣрим сто̀ку, јā ће̏днēм за ра̏збој па на̀гарӣм да ба̏лучӣм ћѝлим.

ба̀лчак ба̀лчака м ‘дршка мача, сабље или ножа’. – Ка̑жӯ да су у̀сташе најво̀љеле срѐбоће̏к и срѐбомлāт и да су тру̏дницама зариј̑е̏вали но̏жеве до ба̀лчака, а ка̀ко су ра̏дили на̀кō ће им Бо̑г да̀ти кад се ѝспунӣ вре̏ме.

ба̀љега ж ‘измет крупне стоке’. – Избā̏ци ба̀љеге кроз шу̏бер и про̀стри сла̑мē испо̀д стокē.

баљѐга̄р -а̏ра зоол ‘котрљан, Scarabeus’. – Баљѐга̄р ти је бубѐтина која ску̑пља ѝзмет у ку̏глице, котр̀ља̄ га у ко̀днӣке под зѐмљōм и ту̀ј по̀ла̄же ја̏јца и ра̑нӣ се с тӣм.

баљѐгати -ā(м) несв **1.** ‘празнити црева, избацивати измет (обично о крупној стоци, копитарима)’. – Ја тамàн òчистијо штàлу и прòстро чѝсту слàму, Злàтуља ко назѝнāт пòдиже рêп и пòче да баљѐгā; **2.** ‘брбљати, причати глупости’. – Не баљѐгāј тýјнāк, мòлѝм те, нѐ могу вѝше тô да слýшāм.

баљéзгати / баљѐзгати бàљēзгам / -āм несв ‘причати свашта, ваљати глупости, говорити без смисла’. – Тај мòж да баљѐзгā љѐтњѝ дâн до пóднē.

бамбадàва прил ‘бадава, у бесцење’. – Понѐстало рáнē, пàла цéна стòци, прòдае сàмо кô мôра и тô бамбадàва, испод свàке цéне.

бáнак бáнка м ‘простор између редова у кукурузу’. – У првоòкопу по бáнку пòкрешēмо трâву и òриjедимо жѝто у врсти, а пòтље, кад жѝто òдвркнē, мѝ га òгрнемо.

бàнгљāв -а -о ‘оболелих ногу, који храмље’. – Нѐ можē весѐлнѝк нàкō бàнгљāв д-ѝдē вѝше зà стокōм, нѝко му нѐ-веруе.

бâнда ж **1.** ‘група музичара, оркестар’. – Ѝмō Дѐсимир Пѐришић нàјбољу бâнду на првом сáбору трýбāча у Гýчи; **2.** ‘група људи која се бави криминалом’. – Срећкóвци су ѝмали òпāсну бâнду, нàправе цýмбус док си рѐко штà бѝ.

бàндāш -áша м ‘метални део точка на бициклу’. – Он се òкрēне зà њōм и ћýшнē тòчком у пâњ според пýта те ѝскрѝвѝ бàндāш па е мóрō да ћѐрā бѝциклу според сѐбе.

бандòглав -òглава -о ‘тврдоглав, својеглав’. – Нѐ знā се кò е òд њѝг двòјицē бандоглàвијѝ. – Да се ў-ри̇еку ўтопѝ, трѐбало би га трáжити ўз воду, кòлко е бандòглав.

бâнка ж **1.** ‘новчаница од десет динара, десетодинарка’. – Дàде и бàба бâнку свирáчима на јермòнику кад јој се жѐнијо ўнук; **2.** ‘десет година’. – Богме ђéдо нàпуни сѐдам и ўситнѝ ôсму бâнку.

бàнкēт -éта м ‘фигура у коју се слаже цигла ради сушења пре печења’. – Пòкрешēмо трáву и кад се сýшнē цѝгла на гýмну, òндāк је слâжемо у банкéте да се дòбро ѝсýши па тѐк пòтље печéмо.

банкѝна ж ‘уређена површина између калдрме и канала на путу’. – Кад смо покàлдрмили пýт, урéдили смо шкâрпе, ѝскопāли канáле и онý зѐмљу распорéдили на банкѝне између ћѐнāра и канáла, сàд мòгý да се размимòѝђу двòја кòла.

бàнкрот м ‘пропао човек’. – Да нѐшто знâ, нѐ би бѝјо бàнкрот, слѝстијо и òнō што су му ђѐдови зарáдили.

бàнкýт -ýта м ‘старинска сорта пшенице са осјем’. – Зѐмāјле се сàмо бàнкýт сѝјō, нѝје бѝло òвијег нòвѝг сòртѝ.

бàнсек м ‘машинска тестера у облику бескрајне траке’. – Нѝсу ми љýди кòдкућē, òћерали трýпце на бàнсек.

бàнути бàнēм св ‘изненада се појавити, свратити, наићи’. – Бàни нѐкѝ пýт кад дòспѝш, разрòдисмо се, брê, рôђо, нàчисто; в. *забрложити*, *изобећавати*, *квака*.

бàпити -ѝм св **1.** ‘пасти, треснути’. – Јѐднōм прóбō да пòјашē тѐле па кад је бàпио – вѝше му нѝје пàдало нà ум; **2.** ‘изрећи бесмислицу, глупост’. – Кад ôн бàпѝ, жѝвог да те пôјдē срâм; ‖ **бàпнути** -нēм св **1.** ‘пасти, треснути’. – Ôн ти бàпнý ò ледину ѝзненāда, нàкō ко тòп; **2.** ‘напрасно умрети’. – Нѝко нѝје ни пòмислити мòгō да му нѐшто вàлѝ, ал ōн бàпнý и нѐ померѝ се; ‖ **бàптати** / **бàпћати** се бàпћēм се несв ‘мучити се, рвати се с невољама, бактати се’; в. *самовати*.

бàра ж **а.** ‘стајаћа вода’. – Кýд ће жàба нō ý бару; **б.** ‘подводно земљиште’. – У òнōм је ћòшку вàзда бàра и кад је сýша; ‖ **бàрица** ж дем – Вѝђи га, мòлѝм те, како шљàпā по бàрицāма кô пàче; ‖ **барѐтина** ж аугм. – Нѐ мош лâсно да прôђеш к њѝма од òнијег барѐтѝна; ‖ **барýљина** ж пеј аугм. – Вàзда диéте нâђе барýљину да ý њý ýгазѝ; ‖ **бàрýшан** -шна -о ‘подбаран, мочваран’. – Ма ѝ нѝје нѐка парцéла, дò-

шла бȁрӯшна и на кȉшнōј гȍдини ȕсев пожу́тӣ кō вȏсак; ‖ **барȕшљив** -ȕшљива -о ‘и с т о’. – Рȍгоз ра́стē у барȕшљивим мȅстима.

барȁба -àбē м ‘бе̏ћар, лола, бекрија; ништак’. – Барȁба јȅдна, срȃм га би́ло од гȕзице кад ȍбраза нȅма, ȏн нàшō да при̑ча о поште́њу.

бȁрабāр прил ‘равноправно, подједнако, упоредо’. – И јȃ сам ти тȕјнāк бȁрабāр ш њȉмā и кȍсијо, и кȍпō, и пла́стијо, свȅ.

барȁтати -āм несв ‘радити нешто спретно, поседовати знања и вештине’. – Знȃ он да барȁтā с ȍрӯжјом, вели, тȏ сам наȕчијо у во́јсци.

бȁрвече ‘вечерњи поздрав »добро вече«’. – Бȁрвече, љȕди, и срȅтан вам рȃд!

бȁрдāк -а́ка м ‘керамички крчаг’. – Бȍгами, оба́лише ȍни, уз ȍнō пече́ње, бȁрдāк ви́на и ȍндāк зȁпјеваше: *Зȅлен ȍра, зȅлен је до зȉмē/ Свȉ љȕбавē, а јȃ нȅмāм с кȉме.*

бȁрдāн ‘поздрав »добар дан«’. – Бȁрдāн, на́роде!

бȁрем реч. ‘макар’. – Дȃј му бȁрем д-ȉмā за вȏз и за љȅб, ако нѐ дāш вȉше.

бȁри! узв ‘овци да »спусти« млеко’. – Бȁри, Кȁлуша!

бȁрити -и(м) ‘мокрити’. – Код чȅшмē на Карȁули зȕставимо вȍлове да бȁрē и да се ме́но ȍдморē па да иг нȁпоӣмо.

бȁрјāк м ‘застава’; в. *барјактар*; ‖ **барјȁче** -àчета дем с. – Дȍњēла мȍја ȕнука барјȁче ȉ-школе; ‖ **барјȁчӣћ** -и́ћа / -и́ћа м дем. – Ђȅца пȍбила неке барјачи́ће на-ној лȉвади и ћȅрају лȍпту.

барјȁктāр -а́ра м ‘предводник свадбене поворке који носи барјак’. – Кад се кȉтӣ бȁрјак, ȅнђе пјȅвајӯ: *Бȁрјактāру, кȉтӣо од сватӣо́вā.*

бȁсамак -āмка м ‘степеник’. – Зȅмājле љȕди плȁкнӯ нȍге на бȁсāмцима и пȍлиеžӯ ȁн се смр̏кнē па ће ȕстати у рȁзасвӣт.

бȁсати (се) -āм (се) несв **1.** ‘лутати, тумарати’. – Нȉшта пȁметно нѐ рāди, сȁмо бȁсā коекȕдије, пȍваздāн, брез ȉкакē вȅзе; **2.** ‘бавити се нечим, занимати се’. – И ја сам се о томе басо (1).

бȁскија ж ‘иструганa или отесана летва на коју се поставља креп’. – Дȁ л би мȍгō да ми ȉстрȕжеш бȁскије ȉдӯће нѐђељē?

баскȉјати -āм несв ‘прикивати баскије’. – Нȉје ȕ-кући, ѐнē га у-вр̏ шталē, баскȉјā с Љуби́нком.

бȁскијāш -а / **баскȉјāш -**а́ша м ‘ексер којим се закивају баскије 7-8 цм. – Ȉмā рȃзнијег ѐксēра, од ȍније нȃјсȉтнијӣг опанча́рā, па преко љȅсāра и баскија́шā, до мѐртēка и ћȕпријāшā; ***изр.*** *Ѐксер дȍржӣ ӣдӣко́в, ӣдӣко́в кȍња, кȍњ јуна́ка, јȕнāк грȃд, а грȃд зȅмљу.*

бȁсовати -уем несв ‘певати други глас’. – Стȁрина Драгȕтин пȍчињаше, а мȉ зȁ њȉм бȁсуемо: *Би л се, мȃлā, смȉловāла / Сȁ мнōм зȉму зȉмовāла*; ‖ **бȁсовање** с гл. им ‘други глас при групном певању’.

бȁстати -а (не)св ‘бити вешт, умешан, вичан; моћи (нешто)’. – Њȅму бȁстā стȏ јȃда.

бȁстāш -а́ша м ‘онај коме иде од руке, који је способан, вичан нечему’ – Пȍтревио се бȁстāш на ђȅда; ‖ **бȁстāшан** -шна -о ‘и с т о’. – Бȁстāшна е око бȉелог мр̏са, нȅма јōј ра́внē; в. *завалиӣ, узвесӣи*.

бȁта ж ‘справа за хватање птица, мишева; ступица, мишоловка’. – Бȉјо се Мȉкош ȉзвеџбō да нȁправи бȁту за вȁтање тȉца, свȁкӣ дȃн је улȍвијо пȍ-некӯ, а мȉшеве је вȁтō у мишȍлōвку.

бȁтак бȁтака м ‘бут код живине и птица’. – Ȕзмите вȉ, блȁго та́ју, бȁтаке, ја вȍлӣм шȉјицу; ‖ **бȁтачић** дем. – Еве тȅбе бȁтачић, а ба́ту ће на́на да дȁднē карабȁтачић.

бата́лити ба̀та̄лим св ‘покварити, развалити’. – Нѐмо̄јде бата́лити ђѐци ту̂ вијо́ку; ***изр***. *– Ба̏та̄ли ђо̀рава и̏осла*; в. *ча̏тмара*; ‖ **батаљи́вати** -а̀љи̏ва̄м несв **а.** ‘рушити’. – Кад по̀чēше батаљи́вати ста̂ру ку̏ћу, мене нѐшто би̏ жа̀о, ли̑е́пиг смо ми̏ да́на у њо́јзи провѐли и за̀лога̄ја по̂јли; ***изр***. *Сло̀жна бра̀ћа ку̏ћу гра̂де, а нѐсложна и ста̂ру ба̏та̀љујӯ*; **б.** ‘разбацивати нешто да би се поправило’; в. *закиснути*.

бата̀љуга ж ‘разваљена, покварена, неупотребљива ствар’. – Дозлогр̀дише ми о̀вē бата̀љуге ви̏ше, да ми би̏ јѐднōм да на̀бави̏м но̀вū ства̂р и да би̏днēм ра̂т.

ба̀тина ж ‘дебљи прут, штап’. – Сврѐбē иг ле́ђа – зо̀вū ба̀тину; ***изр***. *Ба̏тина е из ра̀ја изи̏шла. – Ба̏тина ѝма̄ два̂ кра̀ја. – Ши̏уша се не бо̀ї Бо̀га, но ба̏тине. – По ту̏ђим ле́ђима ба̏тина не бо̀лї.* – За бѐзу̏мна е ба̀тина.

ба̀тли непром ‘срећан, таличан’. – Е ба̀ш си ба̀тли: како ти̏ наи́ђе, о̀телї ми се кра̀ва, а му̏чї се весѐлница о̀д-јутро̄с.

ба̀тлија ‘који доноси срећу, срећник’. – Ко го̀д је би̏о ба̀тлија, па за̀копō бу̏на̄р у а̀влији, на̀шō е жи̏цу на ше̂стом ил се̂дмом ме́тру.

батли̏на -и̏нē ж ‘судбина, срећа’. – Та̀кē сам ти ја̂ батли̏нē. – Би̏ја̄ше о̀нијег нѐколко го̀дина на̀ишла батли̏на, свѐ и̏ђа̄ше ко-но по ло̀ју.

ба́то -а в. *бра̏ї*.

батр̀гати се -а̄м се несв ‘ходати посрћући; мучити се’. – Батр̀га̄ се он нѐка̄ко, ал јѐдва на јѐдвите ја̀де.

ба́ћо -а м **а.** ‘рођак, брат, бата’. – Ба̂ћо, сврáти ко̀да̄ нас на вру̏ћū ра̀кију; **б.** ‘пријатан, љубазан непознат човек’. – Ба̂ћо, о̀клēн си?

ба̀ук м ‘страшило за децу (из бајки)’. – Ако нѐ биднēте до̀бри, изи́ћи ће ба̀ук, он но̀сї невàљалу ђѐцу.

ба̀уљати -а̄м несв ‘једва ићи’. – Ба̀уља̄, весѐлни̏к, рѐкō би: ву́чē ко̀ла.

[ба̀цати] -а̄м несв. – Мо̂мци ба̀цали ка̀мена с ра̀мена. – Кад би̏јасмо мла́ди, во̀љели смо да се на̀дмећēмо у ба̀ца̄њу ка̀мена с ра̀мена; ***изр.*** *~ чи̏фта* в. *чифта̏ти се*; ‖ **ба̀цити** -и̏м св. – Ба̀цили смо про̀шлē зи́мē пѐпō по о̀расима: ро̀дили ко гро̂з. – Да̂јде ти̏ кра̀ва̄ма, а ја̂ ћу ба̀цити во̀ловима; **~ се** ‘прихватити се неког посла’. – О̂н ти се о̀ндак ба̀цї у мајсто̀рлук; ***изр***. *~ ка̀шику* ‘умрети’. – Вѐселї Ми̏ломїр ѝзненāда ба̀цијо ка̀шику, Бо̂г да му ду̂шу про̀стї; *~ чифте*. – Кад о̀нā ра̀га ба̀цї чи̏фте, ра̀зва̄лї вра́та на шта̀ли; ‖ **ба̀цнути** -нēм дем св. – Ѝд-де, ди̏е́те, те ба̀цни ме́но си̏е́нца сто̀ци; в. *и̏љоска*, *по̏ти̏палити*.

ба́ца ж ‘отвор на крову кроз који излази дим са огњишта’. – За̀чадила ба́ца домàћи̏нски, ви̏ди се да во́ђе вје́ковима го̀рї ва̀тра.

ба̀ш реч. ‘речца за потврђивање’. – И̏мā ба̀ш до̀брōг ко̀ња, нѐма му парни́ка у це́лōм Драга́чеву.

ба́ша ж хип в. *баба*. – Шта̀ је би́ло, ба̂шо, ку̂ми̏м те Бо̀гом? – Ни̏шта ме нѐ пи̏та̄ј: јо̀пēт Ми̏љка ро̀дила жѐнскō ђетури́ште!

башибо̀злук -о̀злука м ‘руља, олош; војска без команде’. – О̀нї зи́моњскї башибо̀злуци кра́дū рѐдом ђе го̀ј шта̂ на̂ђу.

ба̀шка прил ‘издвојено, посебно, обашка’. – Ни̏ко с ни̏ким нѐће, но сва̀к ба̀шка за сѐбе, будибо́кснама; ***изр***. *Сва̀ка ва̀шка ба̀шка.*

башка́рити се ба̀шка̄рим се несв **1.** ‘пријатно се проводити, ширити се’. – Мо̀гу бар нѐђељо̄м да се ма̀ло ба̀шка̄ри̏м под ово̄м ли̏пō̄м; **2.** ‘бити арогантан, разметати се’. – Он се ба̀шка̄ри у кава̀нчини, а ро̀дитељи му на̀ њиви па̀дајū на̀ гла̄ву.

баште́нити ба̀шти̏ним св ‘наследити, добити у баштину, доћи у посед наследством’. – На̀ши ста̂ри су баште́нили то има́ње, да̂вно-и̏-да̂вно, и ми̏ има́демо та́пије на̀ то̄.

ба̀штӣнка ж ‘тапија’. – Ѐвē ти ѐвō ти је мѐ̏ја ба̀штӣнка што е мо̂ј ѐтац дѐ̏бијо од ђѐда.

ба́шча ж **1.** ‘врт, башта’. – Ѝди му помѐгни да прѐгнā стѐку поред ба́шчē да ми не ѝзвр̄љā ѝ́еве; **2.** ‘воћњак уз двориште’. – Пѝштили свѝ̂ње пѐ бā̄шчи да пѐкупе цр̄вōљке; *свѝ̂њскā* ~ . – Свѝ̂њскā ба́шча нам је би́ла за̀грāђена про̂шћом; ‖ **ба̀шчица** ж ‘простор у дворишту за цвеће’. – Ѝмала е Ма́ра Мано́јлова на̏̀јлепшу ба̀шчицу.

башчѐвāн -а́на м ‘онај који се бави производњом поврћа, повртар’. – Гвѐзден ти је на̏̀јбољӣ башчѐвāн у сѐлу; ‖ **башчѐвāнка** ж ‘жена која се бави повртарством’. – Ѐна ти је би́ла башчѐвāнка какву ни́си вѝ̂ђō; ‖ **башчѐвāнскӣ** -ā -ō ‘који се односи на башчована, башчованлук’. – Пѐчни ѝ тӣ пā ћеш вѝ̂ђети штѐ̀ је башчѐвāнскā за́мука.

башчова̀нлук -а̀нлука м ‘повртњак, рад у повртњаку, башчи’. – Ѐнē бабе Дра̀гиње у башчова̀нлуку, дѐ̏ље у О́рници.

бдѝти бдѝјем / бдѝм несв ‘упорно чекати’. – И о̂н ти ре̂ши да бдѝје це́лу но̂ћ ѐда би га ѝ̀ватио у кра̏̀ђи сјена.

бѐāр беа́ра м ‘бехар, цвеће’. – Бѐāр обе́љō и шѝ̂му и вѐ̏̀тњāке.

беа̀рати -ā(м) (не)св **1.** ‘цветати, развијати бехар’. – Беа̀рали шљиви́ци – рѐкō би је па̀о снѝ̂ег. – За̀пјевā Милости́ва: *свѐ беа̀рā и свѐ цвѐтā.*

бѐгати -āм несв ‘бежати’. – Бѐгај од ѐнога ко се Бѐга не бѐјӣ и љу́дӣ не сти́дӣ. – Бѐжи кѝ̂д ѐ̏ћēш, ал ѐд себе нѐ̏ побеже.

бегѐнисати -шем (не)св ‘свијати се, допасти се, волети’. – Мѝ̂, сеља́ци, ти не бегѐнишēмо вла̂с ако ш да ти пра̏̀во ка̂жем.

бѐгōнија ж ‘саксијско цвеће’. – Поса́дила сам прѐљетōс бѐгōније у са̀ксије на тера̏̀си, ѐнē иг са̏̀д ѝ̀цветāле на̏̀-љепоту.

бегу́нац -нца м ‘онај који бежи’. – Из сва̏̀кē во́јскē би́ло је бегѝ̂нāца. – Нѐ верӣ̄ј бегу́нцу ни кад преко бр̏̀да прѐ̂ђē; ***изр.*** *Отвѐ̏̀ри вра́та бегу́нцу, а затвѐ̏̀ри гѐнијоцу.*

бе́да -е ж ‘сиромаштво, сиротиња, јад’. – Ѐ̀н бе́да на вра́та, љу̀бав кроз про́зор; ‖ **бѐ̂дан** бѐ̂дна -о ‘јадан, сиротан, чемеран’. – Штѐ̀ ће, бѐ̂дан Пи́ньо, што ѝспроси то̂ му е, ѐд тōг жи́вӣ; ‖ **бѐ̂дно** прил ‘сиромашно’. – Јѐсу бѐ̂дно жи́вљели, ал су ѐ̏̀браз сачу́вали.

бедѐвија ж ‘млада кобила’. – На̀бавијо е бедѐвију, нѐ̂мā е на̏̀далеко.

бе́диња ж ‘сиромаштво, беда’. – Тā кѝ̂ђа ти је би́ла бе́диња ѐткад се па̂мтӣ.

бѐ̂дник м ‘сиромашак, невољник’. – Бѝ̂јāше јѐ̏̀дан бѐ̂дник кѐ̏̀ӣ је стѐ̏̀јо испрѐдцр̄квē и прѐ̀сијо, па му пѐ̀неко ѝ̀ди̂ѐли којӣ̄ дѝ̂нāр, штѐ̀ ће, и о̂н би вѐ̏̀љō да то нѐ мōра да ра̂дӣ.

бѐ̂дница ж . – Ѐна ти је, бѐ̂дница, цѐо жѝ̂вот та̀кō провѐ̀ла.

бѐе узв. којим се оглашава овца.

бѐжан бѐжана м ‘човек који побегне пред опасношћу’. – Љѐ̏̀пше је за јуна́ком, а сигѝ̂рнијē за бѐжаном; ‖ **бѐжанов** -а -о ‘који се тиче бежана’; в. *бежати*.

[бѐжати] -ӣм несв. – Кад су се Не́мци помѐ̀лили ѐнамо с Кр̏̀ста, на́род пѐ̀чē бѐжати на̀више ѝ̀ планину; ***изр***. *~ гла́вом без ѐ̏̀бзира* ‘бежати не осврћући се, у паничном страху’. – Бѐжи, дѝ̂ете, од буда́лā, гла́вом без ѐ̏̀бзира, јел бѐжанова ма̂јка ни́је за̀кукала.

бѐжђетан / брѐжђетан -тна -о ‘који је без деце’. – Љѝ̂убиша и Добри́ла ти би́ли, ва̀кō, к-ѐвō ја̂ и Мѝ̀лāнка, бѐжђетни и ре̂шē да спѐ̀дигнӣ̄ сѐбе спѐ̀мēн за живѐ̀та (7: 163).

без / брез предл ‘без’. – Про́ђоше три́ месēца брѐз кишē, свѐ̂ изгѐ̀ре.

беза́коник / беза́коник м ‘који не поштује моралне обичаје, црквене каноне или законе’. – Ѐнāј беза́коник нѐ̂мā ни ѐ̀браза ни сти̂да.

беза́кōње /бреза́кōње с ‘стање нереда, беспоретка’. – Завла́дало беза́кōње, нѐ зна се кô пи̏је кô пла̂ћа.

бѐзбōжје / брѐзбōжје с ‘безбожност’; в. *ӣростаклук*.

бѐзбōжник / брѐзбōжник м ‘онај који не верује у Бога, који је без Бога, који крши божји закон’. – Чѐгā се бѐзбōжник бо̀јӣ о̀нō ће га сна́ћи. – Ово зло̀врēмје до̀њēше брѐзбōжници, о̀ни се нит бо̀ē Бо̀га, нит се сти́дē од љу́дӣ; ‖ **бѐзбōжан / брѐзбōжан** -жна -о. – Они су ти бѐзбōжни, тамо о̀ни; ‖ **бѐзбōжно / брѐзбōжно** прил ‘на безбожан начин, богохулно’. – Ла̀кше је бѐзбōжно но с бла̀гословом.

бѐзбōжница / брѐзбōжница ж. – Ни̏је бо̀ље ни мо̀гла до̀чекати бѐзбожница ја̀днā.

бѐзбрӣжје / брѐзбрӣжје с ‘живот без брига и трзавица, најчешће у детињству’. – Е, док ђѐцу по̀крӣваш под и̏сту по̀њāву, то́ ти је бѐзбрӣжје, кад се ра̀стурē коекѝдијē, нѐма ви̏ше ми́ра. – Док би̏јасмо у бо̀сонōжју, би̏јасмо и у брѐзбрӣжју, а чим о̀дврко-смо ме́но, по̀чēше се то̀варити јѐдна по ѐдна брӣга: те чобани́ја, па шко̀ла, па во́јска и коéшта; ‖ **бѐзбрӣжан / брѐзбрӣжан** -жна -о ‘који нема бриге’; ‖ **бѐзбрӣжно / брѐбрӣжно** прил. – О̀ни су жи́вљели бѐзбрӣжно док је мато̀рӣње би́ло жи́во а ђѐца ма̂ла, кад ма̀тори по̀мри̑еше, ђѐца одвѐћаше, вѐћā ђѐца, вѐћā брӣга.

брѐзвезлук м ‘којештарија, нешто без везе и смисла’. – Тô што е ôн учѝњō је чи̏с брѐзвезлук, то ни̏ко ни̏јē ура́дијо о̀ткад је га̀врāн поцр̄њō.

бѐзвēрје / брѐзвēрје с ‘невера, верска равнодушност; склоност гатању, астрологији’. – У̀биће на́род о̀вō бе́звēрје.

бѐзводан / брѐзводан -дна -о ‘који оскудева са водом’. – Свѐ им је зго̀дно, ал су бѐзводни; в. *завешрина*.

бѐзгаћан / брѐзгаћан -ћна -о ‘који нема или не носи гаће’. – Би̏јо ти је бѐзгаћан свѐ док се ни̏је за̀мōмчијо.

бѐздāн / брѐздāн м ‘понор, провалија; пакао (фиг)’. – А до̀ље низ о̀нӯ ли̏тицу спу̂шта се бѐздāн, стро́ба да те у̀ватӣ.

бѐзданиште / брѐзданиште с ‘мрачно место попут пећине’. – Шћа̀дијагу да га са̀гнајӯ у њи̂но бѐзданиште, у њи̂но па̀сӣште и на њи̂но по̀јӣште, ал ôн им се и̏змигољи (7: 218).

бѐздушан / брѐздушан -шна -о ‘суров, безосећајан’. – Ôн ти је нѐки бе́здушан чо̀-век; ‖ **бѐздушно / брѐздушно** прил. – Што̀ та̀кō бѐздушно, цр̄ни Мика̀ило, ђѐ ће ти ду́ша?

бѐздӯшје / брѐздӯшје с ‘стање или време у коме се заборавља на душу’. – Та̀кō ти то вре́ме наи́ђе потље дру̀гог ра̀та, би̏јаше завла́дало бѐздӯшје нѐко, мло̀ги су љу̂де опањка́вали код вла̂сти еда би им се додво́рили те мло̀ги стра́даше на̀ пра̄вди Бо̀га, што ви́кали: *дво̀ица без ду́шē, ӣрѐћӣ брез гла́вē.*

бѐздушник / брѐздушник м ‘човек без страха Божјег’; в. *ӣоизваљиваӣи*.

бѐздушница / брѐздушница ж в. *бездушник*. – О̀на ти је, бѐздушница, ба̀цала чи̂ни коекѝм, вра́чала и ва̀здан коека̀кијег ђаво̀љӣ ра̀бōта чѝнила.

бѐзец у ***изр***. *ӣушиӣи на ~*; в. *ӣуђкараӣи*.

бѐзецовати -уем (не)св **1.** ‘резервисати место, карту’. – Бѐзецуј ми до̀ље на желѐзничкој ста̀ници у Ча́чку једну ка̂рту до У̂жица за понѐдјōник; **2.** ‘ушити закрпу’. – До̀слē су се панталóне бѐзецовале на ко̀љенима и на за̀дњици па су слу́жиле јо̀ш но̀ликō.

бѐзизлāз / брѐзизлāз м ‘ћорсокак, ситуација када се не назире излаз, решење’. – До̀бро у̀туви, си̂нко: у сва̀кōм бѐзизлāзу има́дē и̏злаз!

бѐзјāк м ‘малоуман, ограничен човек’. – Тô ни̏је чоѐка ни ви̏ђело, о̀бичан бѐзјāк.

бѐзмало / брѐзмало прил ‘замало’. – По̀рāсте и Јóво, бѐзмало сти̏гō о̀ца.

бѐзмудић / брѐзмудић м ‘слабић, страшљивац’; в. *слабић*.

безо̀бразан / брезо̀бразан -зна -о ‘који је неморалан, без осећања части, који нема образа’. – Тô ти је брезо̀бразно колко мо̀ш ви́кнути, оло̀шō дибидȕз. – Брезо̀бразāн је колко мо̀ш да ви̏кнеш, брезобра̀знии од гли́стē; ‖ **безо̀бразно / брезо̀бразно** прил. – Ōн нѐ зна дрȕкчијē но брезо̀бразно. – Нѐ могȳ дрȕкчије нег брезо̀бразно, јел о̀браза и не́мајȳ ни о̀вићка.

безобра̀злук / брезобра̀злук -а̀злука м ‘бестидност, неваспитаност, безобразно понашање’. – Тâј њѐгов брезобра̀злук је прѐшō свѐ гра̀нице и тô не́ћу ви̏ше да тр̏пи̏м. – Та̀кōг брезобра̀злука нема на̀далеко.

безо̀бразник / брезо̀бразник м ‘лош, покварен, зао човек, који се понаша безобразно’. – Онōг брезо̀бразника ни на пу́ту не́ћу да ви̏дӣм, а ка̀моли да ми га ȕ кућу до̀водӣш. – О̀нāј Ра̀тков брезо̀бразник, ко̀лко е по̀квāрен, ѝзвȳко човѐку ко̀ла испод трѐна и о̀пучијо иг на̀ниже низ Раи́чевину, ȕставила се ча̀к до̀ље за врзинōм.

безо̀бразница / брезо̀бразница ж в. *безобразник*. – О̀стави безо̀бразницу, ви̏дӣш да ће ти иско̀пати о̀чи. – Шу́ти тȕјнāк, брезо̀бразнице јѐдна, и по̀крӣ се увѐтима.

бѐзуб / брѐзуб бѐзуба / брѐзуба -о ‘који нема зубе’. – Забо̀равијо да по̀несē брӣтву па, на̀кō бѐзуб, са̀мо ва̀волӣ.

бѐзȳман / брѐзȳман -мна -о ‘малоуман’. – Бѐзȳмни Тана̀сије пролу́пō на̀чисто; ‖ **бѐзȳмно** прил. – Тô што е ôн учѝњō е бѐзȳмно на̀чисто.

бѐзȳмник / брѐзȳмник м ‘онај који је малоуман’. – Пȕшти Тана̀сија у бѐстрāга, ви̏[дӣ]ш да е по̀стō бѐзȳмник, ту́чē брез-вѐзē, а и о̀нā њѐгова недоно̀шчāд јо̀ш лȕђā о̀д њега.

бѐзȳмница / брѐзȳмница ж в. *безумник*. – Ни̏је чȕдо што е бѐзȳмница – чȕдо је што је жи́ва поред оног зло̀твора.

беја́ги прил ‘каобајаги, као, тобож’. – И кад би шћѐла нѐшто беја́ги да прѝвриједӣм, нѐ могу, ишчи́љела сна́га, мо̀е дӣ̑ете.

беке́љити се бѐкēљим се несв ‘пркосити, ругати се правећи гримасе, бечити се’. – Нѐмōјде тȕј да се бѐкēљиш, но бӣдни смѐрна.

бе́кнути бêкнем св ‘проговорити, огласити се’. – А ôн се весѐлнӣк уко́чио, о̀стō без а̀вāза, ни да бêкнē; в. *скаменити се*.

бѐкрија м ‘склон пићу, пијаница’. – Бѐкрија о̀стаде це́лог живо̀та; ‖ **бекри́[ј]чина** м аугм. – Свѐ бекри́чина до бекри́чинē; в. *скокати*; ‖ **бѐкри[ји]ца** м дем – О̀нāј мȍј бѐкрӣца јо̀пēт до̀шō ра̀здрагāн, ви̏дӣ се да е ће́вли; ‖ **бѐкрӣнски** -а -о ‘који се тиче бекрије, који се односи на бекрију’; в. *испијати*; ‖ **бѐкрӣнски** прил. – Љȕља се, на̀кō, бѐкрӣнски, а ја гла̂м ка̀-ће се сва́лити на̀ земљу.

бекрѝјати -ам несв ‘неумерено пити (обично по кафанама)’. – Бекрѝјали по свȕ нōћ, па ćутра̀дāн ни́су ни̏ за шта.

бѐкута ж ‘перорез, старији тип ножића’. – Ôн, на̀кō бѐзуб, ста̂лно но̀сӣ о̀нȳ бѐкуту да му се на̂ђе при ру́ци ако нѐшто трѐбā д-ѝзе́дē.

[бѐл- / бѐо] бе́ла -о; ***изр***. *~ месо* ‘месо од груди живине’. – Ђѐца на̀јволē бјêло мêсо и бȕткице.

бѐл / бјѐл м бот ‘варијетет храста Quercus sessiliflora’. – Од бѐла смо истру́гали сва̀ брвна за ка̀чару. – Ѝмали смо у на̀шōј шȕми и бјѐлове и гра̀ницу; ‖ **бѐлōв / бјѐлōв** -ова -о ‘који је од бела’. – Бјѐлова вра́та су те́шка ал дугòвјека.

бѐлāј -а́ја м ‘несрећа, неприлика, незгода’. – И та̀кō ти о̀дњѐ бѐлāј свȍе ѝсе; ***изр.*** *Нѐ ишти бела́ја*; ‖ **бѐлāјни** -а -о ‘ђавољи’. – Они бѐлāјни ȕчитељи иг ȕчē да е чȍвек од ма̀јмуна по̀стō.

бела̀нце -а̀нцета с ‘бели део јајета’. – Ȕмȳтиш бела̀нцāд и о̀д њӣг на̀правӣш шено̀кле.

бе́лац белца м ‘коњ беле длаке’. – Кад по̀ватā оне њѐгове бе́лце у цр̑ни вија́кер, о̀китӣ иг кӣ̑ћанкāма и пра̀пōрцима, ӣ̀мā да глѐдāш љепо̀ту.

бѐлег бѐлега м ‘надгробни споменик’. – На дну̀ спо̀мена ма̀ом сто̀ӣ ӣ̀ме о̀нōг кои га спо̀диже, или у̀здиже, ту̀рӣ, у̀дарӣ или по̀сāди, нѐ̑ђе би ма̑јстори у̀клесали, рѐзали, тѐсали, одсе́цали или гра́дили спо̀мен или како су га још зва́ли, бѐлег, бӣ̑љег и свӣ̑ су о̀ни би́ли укра̀шāвани, а по̀ђекад и лӣ̑ковани, сло̀ва, го̀лубови, гро́здови, розѐтле и коѐшта су мо̀ловани ра̑знијем бо̀јама па се за̀тō грō̑бље ко̀дā нас зо̀вē ша̀рено сѐло.

белѐгија ж ‘брус за оштрење косе’. – О̀не чоба̀нујӯ и пјеву́шē: *Мо̑ј се Ми́ле за ко̀сидбу спрѐ̑мā/ Ко̀су ӣ̀мā, белѐгију нѐ̑мā*; в. *брус*.

бѐлило / бјѐлило с ‘новац којим гости за свадбеним ручком дарују младенце’. – За вре́ме ру́чка се ку̀пӣло бјѐлило, ма̀ом се мѐтāлнē па̀ре заби́јале у̀ јабуку, а артијà нē се ту̀рале според ја̀букē на послу̀жāвник ил на та̀њӣр, а зѐтови ку̀пили то бјѐлило; ***изр.*** *Што̄ вѐ̑ћу ӣ̀ару то̄ у̀рӣш на бјѐлило ма̀њē се срамо̀то̄ш.*

белӣ̑на -ѝнē ж **1.** ‘бело рубље’. – По́себно се отку̀вāва белӣ̑на, а по́себно ва̑рбане а̀љӣнке; **2.** ‘стрна жита (овас, пшеница, јечам, раж)’. – Ма̀ње се сӣ̑јало тē белӣ̀нē.

бе́лити / биʲе́лити бје́лӣм несв; ***изр.*** *~ ӣла́тно* ‘избељивати платно наизменичним квашењем и сунчањем’. – Мӣ̑ смо пла́тно биʲе́лиле според по̀тока. – Ӣзаткāнō тѐжаново пла́тно крај по̀тока сква̀сӣш, па га ра̀застрēш по коша́ници да с-о̀сӯши на̀ сӯнцу, па јо̀пēт та̀кō док се не избиʲе́лӣ.

бѐлица ж **а.** ‘врста трешње’. – Ӣ̀мали мӣ̑ у вр̀зини до Жӣ̑ворада бѐлицу и цр̀ницу, нѐ знāш ко̀јā е сла̀ђа; **б.** ‘врста пшенице’. – По̀сијāсмо пшѐницу бѐлицу; **в.** ‘бела овца’. – Ту̀ри зво̀но на о̀нӯ о́вцу бѐлицу.

бѐ̑лка ж ‘овца са белом главом и белом вуном’. – Пр́с, бѐлкā, пр́с!

бѐловина / бјѐловина ж ‘грађа од б(ј)ела, б(ј)елово дрво’. – Бјѐловина ти је мло̀го до̀бра за ја̀пију.

беловкапић / бјеловкапић м ‘који носи белу капу као део ношње, Шиптар’ – Ови белòкапићи нам руше све́тиње, забо̀равили кад су стру́гали дрва по Ча́чку.

беловперāс / бјеловперāс -ста -о ‘плав, плаве косе, светлих очију, белог тена’. – Ду̀шāн се по̀тревијо бјеловперāс, ту̀ријо се на ӯјчевину.

белош м ‘животиња беле длаке, обично вепар’ (1).

бѐлошљива / бјѐлошљива ж ‘врста шљиве’. – Јѐдно ти је цр̀ношљива, а дру̀го бјѐлошљива.

белу́так / бјелу́так -тка м ‘бео углачан камичак у водотоцима’. – Ӣ̀скупӣмо бјелу́тке у по̀току па догна́мо и по̀рēђамо според ба̀шчицē са цвӣ̑ʲеħом и тō мло̀го згодно бӣ̑днē.

бе́љети (се) бе́лӣ (се) ‘белети (се)’. – Зѐмāјле је сва̀кā ку̀ћа ӣ̀мала ова́цā, сва̀ се планӣ̑на бе́љела о̀д њӣг.

бељу́га ж ‘врста земље’ – Има́дӯ до̀ста зѐмљē, ал свѐ бељу́га: кад је су̑ша, бо̀гами о̀тāњи ро̑д.

бѐмга / **бѐмти** ‘блажа псовка’. – Бѐмти ва̀кӯ др̀жаву.

бѐнāван -вна -о ‘мазан, размажен’. – Бѐнāвна јој о̀нā ђѐчица, ал су на̀кō ва̀спӣтана, нѐ̑ма штà да се ка̑же.

бена́вити се бѐнāвим се несв ‘мазити се, умиљавати се, измотавати се’. – Бѐнāве се с ба̀бом по̀ваздāн, о̀на им чӣ̀нӣ свѐ на̀-вољу.

бѐнече -ета с **а.** ‘штене’. – До̀бијо од те́ча бѐнече, са̀мо што нѐ спāва ш њӣ̑м; в. *ђипāто̄*, *што̄енара*; **б.** ‘размажено дете’. – Оно ба̀бино бѐнече са̀мо се умӣ̀љāва.

бѐнкица ж ‘платнена кошуљица за бебе’. – Оћу да ку̑пим ђѐтету бѐнкицу за̀бабине.

бѐнт м **1.** ‘узвишење између две парцеле’. – Ćѐо Срѐтен на бѐнт и зàпушијо, кад òтуд ѝдē Мѝлосав: *Да нѐмаш јѐдан дȕвāн?*; **2.**‘брана, устава за воду’.

бѐрāљка ж ‘справа за брање воћа’. – Ȕзми, сѝне, бѐрāљку те ш њôм полáко обѐри оне крȕшке што нѐ мош да дòватиш.

бѐрба ж ‘време и радови на убирању плодова’. – Свàке гòдинē су, с јѐсени, њѝг седмòрица ѝшли у бѐрбу жѝта у Бàнāт.

бѐретка ж ‘врста капе’. – Натȕкло неку бѐретку, ко Шѝптар, а јâ му вѐлѝм: што не нàтнēш шàјкачу ко чòвек?

бѐриоц м ‘берач’. – Бòгме се ѝскупи пȕна њѝва бѐриōца, те стѝгосмо и д-òберēмо жѝто, и да пòжњēмо шàшину и да жђѐнēмо кȕпе.

бери́ћет м ‘обиље, богат род, добитак, родна година’. – Вàкōг бери́ћета нѝје би́ло òдāвно; ‖ **бери́ћетан** -тна -о ‘који доноси богат род’. – Нѝшта не вре́дӣ што е гòдина бери́ћетна, нѐмаш с кѝм д-òберēш.

бѐросāвка ж ‘врста шљиве’. – Над бѐросāвком нѐма шљѝвē, то рâђа свàкē гòдинē кô кѝтина.

бѐсити (се) -ѝм (се) несв ‘вешати се’. – Пјѐвā онај òбешењāк Влàстимѝров: *Јôј, ћу се бѐсѝм, ѿàѿа / Цȕри око врâѿа*; ‖ **бѐшати** -ам несв ‘и с т о’; ***изр.*** *Нѐмō ме, сѝне, бѐшаѿи нà ѿō дрво: ѿȕј сам јâ òбесијо мôг òца.*

беслѐмāћ -áћа м ‘неодговорна и мало »недовршена« особа’. – Òнāј се беслѐмāћ Дрàгишин зацóпō у Мѝлену и сàмо òблиⱼеће око њѝнē кȕћē, ко мàче око варѐникē.

бесло́весан -сна -о ‘неразуман, глуп’. – Òн ти је, веселни́чак бесло́весан, глȕп ко тòчак; ‖ **бесло́весно** прил ‘неразумно’ – Ни́смо ми бесло́весно стàдо д-иде́мо за слиⱼéпцима, јербо слиⱼéпац кад слиⱼéпца вòдӣ, обадвòјица у јàми зàврше.

бѐсмртан -тна -о ‘коме нема смрти (веровање у бесмртност душе)’. – Свѐ бѝдне и прôђе, òнō што е вѐчно то е ду́ша твòја, чòвече, сàмо е òна бѐсмртна.

бѐсомучнѝк м кога мучи ђаво (бес), ђавоиман’. – Онај бѐсомучник, што му е ђàвō слòмијо врâт и јòпēт му ни́је би́ло дòста, ѝдē те се грôти олаја́вајући òнōг Бòжјēг чове́ка коекàд и коеђѐ.

бѐспосличити -ѝм несв ‘доколичити, бити без посла’. – Лàсно е њѐму, сàмо бѐспосличӣ и вàтā зјàле.

бѐстѝдник м ‘лош, покварен, зао човек’. – Нѐ глāј бѐстѝднику òбраз ако њѐга вòдӣ гȕзица.

бѐстѝдница ж ‘жена без стида’. – При́чō ми чòвек да је глѐдō како некā бѐстѝдница ѝграā у правòслāвнōм олта́ру.

бѐстрāг м ‘велика даљина’. – Кò знâ ђе ће се скра́сити у нѐкōм бѐстрāгу; ‖ **бѐстрāга** прил ‘без трага’. – Ѝди бѐстрāга да те мòе òчи нѐ видē**.** ***изр.*** *Бѐсѿрāга му гла́ва.*

бестрàгија ж ‘пропаст; беспуће’. – Кад се кòла извр̏нуше, свѐ òде у бестрàгију.

бѐсцен бѐсцена -о ‘вредан, који нема цене’. – Кад ôн прòзборӣ, то ти је кô да си нàишō на бѐсцен бѝсер.

бѐ́седити -ѝм несв ‘говорити’. – Бòље је пàметно шȕћети но шàшāво бѐ́седити.

бѐћāр -áра ‘весељак, лола’. – Ôн ти је стѝгō у беће́ре и њѐму сàд одгòвāрā òнā: кад беће́ри шòром зàпевајȕ, про́зори се са́ми òтварајȕ; ***изр***. ~ пàприкāш ‘врста јела’. – Начѝнила стрѝна бѐћāр пàприкāш, нѐма дѝље.

беће́рац -рца ‘коло’. – Зàиграсмо жи́кинац, па мора́вац, па нàјзад ȕдарѝсмо беће́рац.

беће́руша ж ‘младалачка бубуљица (на лицу замомчених дечака)’. – Спòпале га беће́руше, то знâчи да е стàсō за жѐнидбу.

бѐфел бѐфела м ‘наредба, налог старешине’. – Стѝго бѐфел, врдāња нѐма.

бѐцати се -ам се несв ‘плашити се, трзати се (из сна)’. – Ȁн је прѝспо̄, по̀чē неке ја̀де да се бѐца̄ и да се прѐврħē по крѐвету; ‖ **бѐцнути се** -нēм се несв ‘тргнути се’. – Ōн се бѐцнӯ, ко да нѐ зна ђе се на́ђе; в. *љошшити*.

бе́чити се бѐчим се несв ‘чудити се разрогачених очију’. – Нѐмōј ту́јнāк нѝшта да се бѐчѝш, него слу̏шај шта̀ ти се ка̂же. – Бѐчѝ се ко кра̀ва на мр̑твō тѐле.

беша́лē реч. ‘узречица у разговору када се нечега накнадно сети да каже’. – Беша́лē, у̀мал да забо̀равѝм да ти ка̂жем: поро̀дила се Мѝлāнка.

бѐшика м **1.** ‘дечји креветац на љуљање’. – Пр̀во га ту̀римō у ко̀љēвку па кад ме́но о̀двркнē, прѐмештѝмо га у бѐшику; **2.** ‘мокраћни мехур’. – Ѝшō сам код до̀ктора, вѐлѝ да ми бѐшика нѝје та̀чна, за̀тō мо̀крѝм свакѝчас, мо̂ра, вѐлѝ, да се уто̀пљāваш бо̀ље.

бе́шчāшће с ‘нечасност, морални пад’. – Тѝ ништа́ци су у̀газили у бе́шчāшће до гу̏шē.

бѝба ж ‘ћурка’. – Шта̀ си се ту̏ј забѝбила ко нѐка бѝба.

бѝбер м ‘љути зачин у облику црних куглица или млевен’. – Рѐкла му жѐна да ку̂пи бѝбер и ōн свѐ ку́пио, а бѝбер забо̀равио, кад до̂ђе ку̏ћи, ал ће да му забѝберѝ.

бија́ги прил ‘бајаги’. – Ōн бѝјо ш њѝма, а ва̂мо се пра̀вѝ како бија́ги нѝшта о̀ томē нѐ знā; в. *бејаги*.

бѝ^{ј}ес м ‘бес’; в. *гакати*; ‖ **би^{ј}е́сан** -сна -о **1.** ‘љут, срдит’; ***изр***. *Ѝзводѝ би^{ј}е́сне гли́сте*; **2.** ‘поносан, јак, силовит’. – Пјѐвāше Мѝлēнко: *Со̀кāк те́сан а ја̂ мо̀мак бе́сан.*

би^{ј}е́снити -и(м) несв **1.** ‘јако дувати’. – Бјѐснѝ вѐтар, оће д-о̀днесē; **2.** ‘понашати се ненормално, осионо’. – До̀шō пѝјāн и о̀дма по̀чо да бје́снѝ; ***изр.*** *Ако чѐљāд ни́су би^{ј}е́сна, ку̏ћа нѝје ти^{ј}е́сна.*

бијо̀нчӯг -у́га м ‘метални прстен на ланцу, беочуг’. – На сва̀ком вла̀чегу ѝмāш на јѐднōм кра̀ју бијо̀нчӯг а на дру̏гом ку̀качу.

[бѝк] би́ка м **1.** в. *обалити*, *развикати се*; ‖ **бѝкче** бѝкчета ‘мали, млади бик, бичић’. – Ѝмā Ра̀дич бѝкче кô бомбо́на; ‖ **бѝкчѝћ** -и́ћа м ‘и с т о’. – Одга́ијо Сте́во бикчѝће за при́мер; **2.** ‘цевасто семенско перо на црном луку’. – Ѝмā у лу̏ку мно̀го бѝкōва, трѐбā иг зало̀мити док су ма̂ли, да се лу̏к не ѝздā на̀-њѝг.

бико̀вит -о̀вита -о ‘похотљив’. – Он ти је у мла́де да̂не бѝјо бико̀вит: кад вѝдѝ жѐнскō, о̀ма му поцу́ри во̀да на у́ста.

бѝлēт -е́та м ‘документ који се издавао за брава да би се могао отерати на пијац ради продаје’. – Ѝди у мѐсну концела̀ри̏ју те ѝзвади биле́те, да ћѐрāмо ју̂нце на ва́шер о То̀дорици.

бѝлмез бѝлмеза м ‘глупав, неуредан, нерадан човек’. – Тô ти је један о̀бичан бѝлмез, шта го̀ђ му запо̀видиш, њему те́шко.

бѝљег бѝљега м **1.** ‘знак који показује неку границу’. – На мѐђе смо по̀трпали ка̀мене бѝљеге; **2.** ‘надгробни спомен’. – Над сва̀ким гро̀бом на̀шијег прѐдāка сто̀ē бѝљези кô неке ка̀мене књѝге. – Ѐндак су му спо̀дигли ка̀мени бѝљег над гро̀бом; **3.** ‘неки необичан знак на лицу’. – Ѝмā на но̀су ма̂ли бѝљег; ‖ **бѝљега** ж ‘део одеће, прамен косе или сл. што се носи гатари да гата (од болесника или човека који се одао каквом пороку). – Гла̂ј нѐкако да спрѐмиш бѝљегу прѝје но што по̂ђеш код Пе́ре у Кра̀варицу; ‖ **бѝљежица** ж дем ‘и с т о’. – Га̀тāр глѐдā у мѐне па вѐлѝ: „Дѝ^{ј}ете, да̂јде ми ка̀ку бѝљежицу од тѐбе да нѐшто вѝдѝм о тѐбе“.

бѝљежнѝк м ‘службеник’. – Ѝмām ħа̀гу од бѝљежнѝка, цр̀но на би^{ј}е́ло, ко вра́та.

бѝнтија ж ‘сорта кромпира’. – Наговòрише ме да по̀сијем бѝнтију, ал сѐвијо сам: нѐма компѝра без на̀шēг мѐсечāра.

бињѐктāш -а́ша м ‘камен са кога коњаник узјахује на коња’. – Ми смо пред ка̀пијом ѝмали ѝстесāн бињѐктāш и ту̀јнāк прѝведемо ђе́ду ко̀ња са ко̀г га он ла̀сно у̀зјаше.

[би́рати] би̏рам несв; в. *кмет*, *скот*, *соj*; ‖ **би̏ркати** -āм несв дем. – Он кад ку̀пуе неку а̀латку на ва́шеру, прѐвр̄не це́лу го̀милу, у̀зима јѐдну по-ѐдну и би̏ркā ону која му се у̀чини на̀јболља; ‖ **би̏рколити** -им несв ‘и с т о’. – Ѐнē ба̀бē у̀-подруму, би̏рколи кру̀пније компи́ре, ре́шила да иг ѝспече у̀-вруни.

бѝртија ж ‘крчма, кафана, гостионица’. – Да мо̀же, спа́вō би у о̀нōј про̀клētōј би̏ртији.

биса́ге -а́гā ж пл. т. ‘двострука торба од кострети’. – На̀бацāш у биса́ге свѐ што ти трѐбā и пу̂т по̀д ноге.

би̏сер би̏сера м ‘скупоцени украс’; ***изр***. *Не ба̀цāj би̏сере пред сви̂ње.*

би́скати (се) би̂штем (се) несв ‘требити вашке’. – Сва̀ жѐнскā чѐљāд, нѐђељōм, по̀ćедајӯ јѐдна за̀ другōм, у̀крӯг, па се би̂штӯ.

бѝсквīт -и́та м ‘кекс’. – И баба Дра̀гиња нам је пра̀вила по̀неки пу̂т би̏сквīт с пѐкмезом од ма̀цāрки.

би̏стар би̏стра -о **1.** ‘чист, прозиран’. – Наш по̀ток је би̏стар ко̂ су̀за, ш њѐга смо пи́ли во̀ду; **2.** ‘промуђуран’. – Би̏јо он би̏стар и вре́дан, ал ни̏је во̀љō шко̀лу ко̂ кво̀чка у̀зицу.

би̏стрīк -и́ка ‘бистар извор, поток’. – О̀ставише ове на̀ше бистри́ке и љепо̀те и о̀доше у о̀нӯ прља́штињу.

бѝтрити -īм несв ‘учити, умовати, читати’. – И о̀ни на̀шли да би̏стрē полѝтику, а нѐ знајӯ ђе су шу́пљи.

бистро̀ок -о̀ока -о ‘отресит, бистар, паметан’; в. *очкоперан*.

бѝтāнга м ‘скитница, нерадник, неваљалац’. – Онā би̏тāнга о̀згō до̀шла да ми со̀лӣ па̀мēт.

би̏ти би̏дēм / би̏днēм ‘постојати, esse’. – Би́вало е и зѐмāјле ја̀да, чѐмера и нѐ-прāвде, ал на ва̀кӯ ру̂ку ни̏је. – Кад о̂н нѐшто рѐкнē, та̀кō мо̂ра да би̏днē и та̀чка. – На̀јва̀жније је да би̏днēмо љу̂ди, а свѐ дру̀гō е спо̀редно. – И о̀ни ће да би̏дӯ и про̂ђу, про̀шли су и го̀рӣ, ђо̀рāва им стра́на. – Би̏јāг мла̂д и здра̀в, а Кр̀стомӣр и Ста̀ниша би̏јагу бје́сни ко Мано́јлов ја̀рац. – Би̏јаше по̀мрчина ко ти̏јесто, ни̏је се ви̏ђō пр̀с прѐд-оком. – Кад ви̏дӣш, благо ђе́ду, да ће да би̏днē нека будала́штиња, посклѐони се, да те после не во́нтају по су́довима да ćедо̀чӣш, ѝмāш ти памѐтнија по̀сла.

бѝти би̏јēм несв **1.** ‘туђи’. – Да зна̂ш да ћу те би̏ти чи̏м до̂ђēмо ку̀ћи за о̀нō што си ме осрамо̀тијо; ***изр.*** *Би̏је ко свѐтӣ Илија. – Би̏је из о̀бадвије*; **2.** ‘клати (свиње), посечити’; в. *свињокољ*.

бѝтисати -шēм (не)св ‘бити, живети, постојати’. – Ми бѝтишēмо на о̀вōм при́соју скоро три̏ста го̀дӣна.

бицѝкла ж ‘бицикл, точак’; в. *повоз*.

[би̏ч] м. – Мој ђе́до е на фија́керу ѝмō држāч за би̏ч.

бѝчалук м *в. бичаја.*

бича́ја ж ‘дршка бича**,** штап за који је привезан бич’. – Бича́ја се о̀бично пра̀вила од дрѐновинē, па се јо̀ш вѐдимистером на̀шāра и би̏дне ко̂ ђѐтлӣћ.

би́чити се би̂чи се несв ‘избацивати цевасте семенске листове на црном луку (в. *бик* 2)’. – По̀некӣ стру̂к лу̀ка нами́нō да се би̂чӣ.

бѝчкија ж ‘врста ручне тестере’. – Кад Јеро̀тијē ра̀зметнē и на̀оштрӣ бѝчкију, стру̂же да̀ску ко̂ си̏р.

би̏човати -уем несв ‘туђи, ударати бичем’. – Кад је Ка̀луша би̏чово љу̂де, он нѐ ка̄же у̀дари му два̀ес пѐт, но у̀дари му девѐтнēс са шēс; ‖ **би̏човање** с гл. им. – Би́-

вало е слу̏чаёва да су љу̏де би̏човали на̀ пра̏вди Бо̀га, а мо̀гло им је и би̏ти: о̀не̄ који нарѐђујӯ не бо̀лӣ.

бјело̀глав -о̀глава -о **а.** ‘плавокос’. – Ду̀ша̄н се ту̀ријо на ӯјчевину па до̀ша̄ бјело̀глав; **б.** ‘који је беле главе’; в. *ӣлиска*.

бјѐљика ж ‘меки поткорни део дрвета’; в. *крајница*, *окрајчити*, *срчика*.

бјѐсовати -уем несв ‘бити опијен неограниченом моћи, силом; махнитати’. – Ова̄ вла̂с бјѐсуе и о̀д би̑еса је обнѐвиђела; ‖ **бјѐсова̄ње** с гл. им.; в. *удовољавати*.

бла̀гда̄н м ‘празнични дан, светковина’. – Ѝскупӣ се ро̀дбина о бла̀гда̄нима па те у̀ватӣ милӣна нѐка̄.

бла̂го с 1. ‘новац, злато, материјална добра’. – Зна̂ш како се ка̂жē: нӣје бла̂го ни срѐбро ни зла̂то, но је бла̂го што е срѐцу дра̂го; **2.** ‘стока (обично овце)’. – Нӣшта љѐпше нѐма него кад ва̀бнēш бла̂го па им да̀днēш жита̀нца и со̀ли у ко̀рито, а о̀не се сја̀тē и лӣжӯ, а ја̀гњад иг до̀ē.

бла̀годāран -рна -рно ‘захвалан’. – Кад је на Чѐрговӣшту спо̀дигō спо̀мēн о̀цу А̀лекси ѝљаду дѐвесто дѐвēтē го̀дине, он у̀клесō: *Овај му со̀меник о̀диже њѐгов бла̀годарни си̂н Симѐо̄н Стева́новић*.

благода́рнос -сти ж ‘захвалност’. – Јѐс би́ло по̀мучно, ал јо̀пēт ду̀гуемо Бо̀гу благода́рнос што нам да̀де здра̀ву и пра̀ву ђѐцу; ‖ **бла̀годāрје** с ‘исто’. – За сва̀кӯ ва̀шу добро̀ту ми вам ду̀гуемо на̀ше бла̀годāрје.

бла̀горēчје с ‘благе, мудре речи’. – Мо̂ј ђе́до е у̀мљō д-изго̀ворӣ зго̀дно бла̀горēчје.

бла̀гōс -ости ж. ‘благост’ – Зна̂ш, си̂не, ка̀ко Ева̀ђēље у̀чӣ: *Обу́ците се,* вѐлӣ, *у бла̀гōс и бла̀гōс ва̀ша нека бу̀дē о̀зната сви́ма љу́дима.*

благоси́љати -о̀сӣљам несв ‘давати благослов’. – На̀ш о̀тац ме но̂ћ очи смр̀ти благоси́љō го̀ворећи: Да̀бōгда ти срѐћа пјѐвала, срѐћа те срѐћала и срѐћа те ѝспраћала.

бла̀гослов м **1.** ‘изражавање жеље за добро и срећу призивањем Божје милости’. – Нек те бла̀гослов Бо̀жјӣ пра̀тӣ, си̂не мо̂ј; **2.** ‘одобрење, сагласност да неко нешто учини уз жељу да му Бог буде на помоћи’. – До̀бијо сам о̀чēв бла̀гослов да се жѐнӣм са Ми̂лком ако њени ро̀дитељи то благо̀словē.

благосло̀вити -о̀словим св ‘дати благослов’. – Бо̂к те благосло̀вијо, си̂нко, и сва̀кӣм до̀бром дари́вō.

благоста́ње с ‘успех, срећа, изобиље’. – Док смо би́ли у за́друзи, то е би́ло благоста́ње, ѝмало свѐга и сва̀чега и зна̀ло се ко̂ шта̂ ра̂дӣ и ста̂лно е би́ла ша́ла, смѝјāње, ра̀довање и пјѐсма.

бла̀тити (се) -и (се) несв **1.** ‘ваљати се у блату, каљужати се’. – Свӣње се на̀јдӯ и по̀лјēжу у̀-барӯ те се бла̀тē; **2.** ‘учинити морално недопуштен поступак, укаљати образ’. – Ако нѐ мож помо̀ћи чове́ку, нѐмōј га ни бла̀тити.

бла̀то с ‘каљуга, глиб, муљ’. – Га̀зили смо бла̀то за ци́глу по̀ваздāн; ‖ **блату́ждина** ж ‘велико блато, локве’. – Чо̀вече, у̀паднēм с во̀ловима у нѐку блату́ждину до̀ље ѝспод Јо́ровића гро̂бља, јѐдва ми во̀лови изву́коше ко̀ла.

бла̀тобрāн м ‘штитник од блата над точковима на чези, фијакеру, бициклу’ – О̀ндај су ти на че́зама и вија́керима би́ли ла̀ковани бла̀тобрāни да нѐ може о̀нōг ко се во̀зӣ д-ѝспр̄ска бла̀то.

блебѐтати блѐбеђēм несв **а.** ‘брбљати, причати без смисла и разлога’. – Блѐбеђē ко на̀вјен; **б.** ‘говорити неистину, опањкавати’. – Нѐмōј ту̀јнāк блебѐтати коѐшта, ни́си ти њи̂н дрвенӣ двокāт.

блѐднути / бљѐднути -ēм св ‘мало побледети, убледети’. – Нѐшто си блѐднō, да зло̀ нѐ чуе.

бледозелен -а -о ‘боја младе траве, светлозелена’. – На ћилимче се стављало бледозелено поље (9).

бледуњав в. *блиʲед*

блѐʲ м (обично у мн. блѐови) ‘оков на осовини запрежних кола’ (1).

бле́јати -ӣ(м) **1.** несв ‘оглашавати се блејањем (овца). – Кад смо јàгњāд одлу́чили, ôвце нѐколко да́нā ни́су прѐстајале бле́јати; **2.** ‘следити неког не схватајући ни зашто се то чини ни куда то може одвести’. – Зѝнули те бле́јē зà њима по мѝтӣнзима, рѐко би ò нӣ нòсē кру́шац у гу̀зици.

бле́нто -а м ‘ментално начет мушкарац’. – Ò нāј бле́нто блѐнтавӣ нѐ видӣ нѝшта дѝље од њêне су̀кње, зѝно ко о́ван о Мѝјољдану, зàборави и ò ца и мâјку и сѐстру и сѐстриће; ‖ **блѐнтāв** -а -о ‘сублесаст, интелектуално заостао; невешт, неспретан’. – Пу̀шти крāју, вѝш да је блѐнтāв нàчисто.

блѐнути -нēм несв ‘несвесно гледати у нешто’; ***изр.*** *Блѐнē кô ӣѐле у шàрена вра́ӣа.*

блѐса м / ж ‘који је мало ограничених умних способности, луцкаст’. – Àјде, àјде, блѐсо јѐдна, у̀зми се у̀-памēт; ‖ **блѐсāв** -а -о ‘малоуман’. – Пàметāн се у̀чӣ на ту̀ђӣм а блѐсāв на свòӣм грѐшкāма.

блѐсан блѐсана м ‘блесав мушкарац’. – Онај Љу́бōв блѐсан ку́пијо мòтōр, нѝје ѝмō памѐтнија и прѐчā пòсла.

блѐсара ж ‘блесава женска особа’. – Вѝђа ли òнӯ блѐсару што у̀кћē нѝз-пӯт.

блѐсити -ӣм несв ‘чинити нешто недолично, блесаво’. – Нѐмōј блѐсити но ра́ди нѐшто пàметно и дòбро; в. *ајаӣи*.

бли́жа ж ‘игра с новчићима’ (1).

ближњàив -àива -о ‘који има близни, тј. различите жице (о ткању)’. – Двê жѝце у јѐдан котàлац; по ò сам прòстӣ, а òнӯ ближњàивӯ у јѐдан. – У̀вођēње две́ју жѝца у јѐдан котàлац, тô ти се зòвē ближњàиво (1).

блѝжњāк -а́ка м ‘близанац’. – Ја нѝкако нѐ могӯ да ра́зликуем òнē Микаи́нине ближња́ке: дòшли кò ја́јце ја̀јцету.

близàнче -àнчета с ‘једно од двоје младунчади исте мајке истовремено рођених’. – Јѐдно близàнче им му̀шко, а дру̀го жѐнско.

блѝзнāк -а́ка м ‘близанац’ (1).

блѝʲед блиʲе́да -о ‘слабуњав, анемичан’. – Нѐшто ми дòшō блѝʲед у ли́цу. – Вѝдӣм јâ да му е òнō диʲе́те нѐшто блиʲе́до; ***изр***. *~ ко мрѝӣвац.* – Нѐшто дòшō блѝʲед, Бòже ме прòсти, ко мрѝтвац; *~ ко крѝӣа.* – Кад је загрмљело, он бѝјаше блѝʲед ко крѝпа; ***изр***. *~-о гледаӣи.* – Вѝдӣм јâ да ме ôн нѐшто блје́до глѐдā; ‖ **бледу̀њав / бљеду̀њав** -у̀њава -о ‘прилично блед, слабашан’. – Òнō му диʲе́те бледу̀њаво; ‖ **бледу̀њаво / бљеду̀њаво** прил ‘невешто, незналачки’. – Јѐсте он то ура́дијо, ал нѐкако бледу̀њаво; в. *ӣремаз[ив]аӣи*.

блоке́ја ж ‘плочица на ђону ципеле’. – Кад прѐкрсти нòгу преко нòгē, ćêвне блоке́ја.

блу̂дничити -ӣм **(**не)св ‘налазити се у недопуштеном полном односу’. – Ра̀стурӣ ђѐдовину блу̂дничећи, нѝјē ни чу̀до, и Еванђēље опѝсуе једног блу̂дног сѝна.

блу́за ж ‘део лаке горње женске одеће’. – Сàшила млòго згòдну шѝвōнску блу́зу; ‖ **блу̀зица** ж дем. – Сàшила ђевòјчицама блу̀зице за Вѝдовдāн; в. *сукња*, *доколеница*.

бљàнтāв -а -о ‘неукусан, бљутав’. – Дâјде сòлӣр вâмо, ово ти бљàнтāво нàчисто.

бљѐнути -нē безл ‘пролепшати се (о времену)’. – Чѝм бљѐнē, òма крêћемо на пòсō. – Ако Бôг дâ да бљѐнē, òма ћемо д-иде́мо д-окопа́мо жѝто, да се нѐ дӯрне ко́ров.

бље́снути бљêснē безл ‘севнути, планути’. – Кад нàкō бљêсне му́ња, знâј да ће да гâђа грòм.

бљу̏вати бљу̏јēм несв ‘повраћати садржај из желуца’. – Нàпило се па бљу̏ē зà прōшћом; ‖ **бљу̏нути** -нēм св. – Нѝје стѝгō д-ѝстрчи ѝс куће̄ нō бљу̏нō на врáтима; ‖ **бљу̏цкати** -ām несв ‘мало, незнатно повраћати (об. о одојчету)’ – По мéно је бљу̏цкō још двáпӯт; ‖ **бљу̏цнути** -нēм св дем. – Прѝдржи ди̯éте кад пòдојӣ вàкō у̏спрāвно док не бљу̏цнē.

бљу̏вотина ж **1.** ‘садржај избачен из желуца повраћањем’. – Ни кêр се нѐ враћā на бљу̏вотину свòју, кô òнāј блѐнтавӣ Танàсије; **2.** ‘неприлична прича, од које се честит човек мора постидети’. – Прѐкини с тѝм бљу̏вотинāма.

бљу̏згавица ж ‘мокар снег’. – У̀дарила òнā бљу̏згавица, би́ли смо мо̀кри кô мѝшови.

бљу̏тāв -а -о ‘неукусан, непријатан’. – Кад не пòсолӣш јѐло, òно ти дôђе, нàкō, бљу̏тāво, па прòкиснē и нѝје нѝ за шта, мôш да га бâциш зà прōшће; ‖ **бљу̏так** -тка -о ‘и с т о’. – Тѝ си, Нâсто, ѝзглѐда ми, забòравила да пòсолӣш òвӯ бурàнију чим је вàкō бљу̏тка.

бљу̏штӯр м бот ‘зељаста биљка Tamus communis’. – Дȕрнō се бљу̏штӯр, нѐ мош да г-ѝстри̯ебиш.

бобо̀љати -ām несв в. *бобоњаӣи*. – Кȕмим те Бо̀гом да ми вѝше не бобо̀љāш.

бобо̀њати -ām несв ‘гунђати, мумлати у њедра’. – Ѐде бàба нàнижē штàли и нѐшто бобо̀њā.

бобо̀шара ж ‘врста паприке подесна за пуњење, бабура’. – Òвē го̀динē ми ро̀дила и ши́ља и бобо̀шара ко нѝкад, а мѐсечарка љу́та да нѐ мож љу̏ћā бѝти.

бо̀бōшка ж **1.** ‘шишарка’. – Нàкупила ђѐца до̀љē ѝспод је́лā бо̀бōшки пȕну то́рбу па се ѝграјӯ ш њѝма; **2.** ‘чаура свилене бубе’. – Ѐне ства́рајӯ ону бо̀бōшку.

Бо̀г Бо̀га; ***изр***. *~ да му дȕшу прòсӣӣ* (при помену покојника); *~ се ја̂ви*! ‘поздрав на Богојављење’; *~ ӣи ӣо̀мого*! ‘отпоздрав на поздрав: *По̀моз* ~! По̀мāже ~!’; *Ко̀ ће ко̀-нō ~*; *Бо̀же са̀чȕвај*; *~ ӣе весѐлијо*; *~ ӣе благослòвијо*; *~ ӣе чȕо*; *~ ӣе вѝ̏ђō*; *~ с ӣо̀бōм*; *~ с ва̀ма*; *Нѐ дāј*, *Бо̀же*; *~ мѝлӣ зна̂*; *Бо̀гом се бо̀гаӣили*; *Да да̂ ~*; *~ вам да̀о сва̀ко до̀бро*; *Сла̀ва Ти*, *Бо̀же*; *Ко̀ се у Бо̀га у̀здā у ви̏сокōм за́клону сӣо̀дӣ*; *о̀ ~у двѝје*. – Нѐ знā ни о̀-Богу двѝје; ‖ **Бо̀жјӣ** *-ā -ē* ‘који се тиче Бога’; *~ сӣворе́ње*; *~ā во̀ља*; *~ā мѝ̀лōс*; *~ӣ бла̀гослōв*; *~ӣ да̂р*; в. *ћускија, умислиӣи*; ‖ **богòветнӣ / боговѐтнӣ** -ā -ō ‘сав, сваки, цео’. – Цѐо боговѐтнӣ да̂н прѐпадā кѝша. – Ова нѐснā ђѐца са̀мо урнебе́сају, цѐо боговѐтни да̂н се не смѝрују; ‖ **богòвски** прил ‘сјајно, изврсно’. – Тô си ура́дијо богòвски, сва̀кā ти ча̂с.

бо̀газ бо̀газа м ‘отвор у огради, пролаз кроз ограду’. – Јо̀ш тȕвӣм òнē ста̀зе и бо̀газе из мла̀дости.

бо̀гāљ м **1.** ‘човек сакат, инвалидан’. – Сѐвāп је пòпружити бо̀гāљу и ôн је Бо̀жјē створе́ње: кô њѐму да́е Бо̀гу позàјмљуе, а Бôг не о̀стае ду́жан; **2.** ‘који је сиромашан до крајње беде, бедник’. – Нѐ знā ôн да с-о̀тмē и у̀мри̯еће ко бо̀гāљ.

бо̀гами / бо̀гме реч. ‘сасвим сигурно’. – Бо̀гами смо дȕржави изми́рили свѐ, до пòтоње па̀ре, и јòпēт мѝ̏ кȕлāци, ко́чничари и реàкција. – Бо̀гме ѝ мѝ̏ смо скрдили љѐтину, још д-ȕзорēмо и пòсијемо пшѐницу па смо на кòњу.

богà̀ство с ‘велики иметак, богатство’. – Нàјвеће богà̀ство кое чо̀ек мо̀ж да стѐкнē ста̀е èвē во́ђе, под дла̀н и тô ти се богà̀ство зòвē о̀браз, свѐ дрȕго су ти трѝце и кȕчине; ***изр***. *Богà̀сӣво нѝкад нѝје сѝӣо*. – *Богà̀сӣво мѐња ђȕд, рѐӣко нà̀боље*. – *Здра̂вље је нàјвећē богà̀сӣво*; ‖ **бога́штиња** ж. – И тàкō ти се нàша Љуби́на ȕдаде у бога́штињу да нѐ може да бѝднē бо̀ље, ѝмајӯ од тѝцē мли̯е́ка.

бо̀гат бо̀гата -о ‘који има богатство’. – Бо̀гат је òнāј ко ѝмā Бо̀га. – *Нѝјē бо̀гаӣ ко ѝмā во̀лōва, но ко ѝмā шћѐрӣ и сино́вā*. – Бо̀гат је кô нѝје ду́жан, а мла̂д ко е здра̀в.

богàтāш -áша м ‘богат, имућан човек’. – Ако те у живòту снâђē богàство, вòди рачу́на: нѐмō да се пòнесēш, блàго ђéду, ỳвēк се ćѐћāј òнē прѝче о богатáшу и ỳбогōм Лàзāру.

бòгатити се -ѝм се ‘стицати богатство’. – Бòгатите се Бòгом, дрàга моја ђѐчице, свѐ òстāло ће вам се дòдати.

бôгзна прил (обично уз негацију) ‘нешто нарочито, особито’. – Глѐдо сам òнӯ шӯму пòт-пӯт што прòдајӯ Јâнкове ỳнуке, нѝје бôгзнā штà.

богѝњати -āм несв ‘псовати божанство’. – Нѐмōјде да богѝњāш, срâм те би́ло!

бòгиње мед ‘болест која се манифестује високом температуром и осипом, обично код деце’. – Зàкачише ми òнӯ мàкању òвчје бòгиње, жи́ва се пôјдок.

бòгме в. *богами*.

богобóрац -рца м ‘непријатељ Божји’. – Ōн ти је богобóрац и брѐзбōжник вѐлики. – При́чаше ђéдо како е Влàдика Никòлāј говòријо: *Свѐ што ỳстае прòтиву Бòга òсӯђено е на прòпāс, а што стòī уз Бòга вѐчно жи́вī.*

бòгомдāн -а -о ‘предодређен за доношење важних, судбоносних одлука’. – Мѝслӣ да е бòгомдāн, рѐкō би ми нѐ знāмо од кòē је он сòртē.

богòмоља ж **а.** ‘место молитве, црква, запис’. – Ако мѝслӣш да мòш без Бòжјē пòмоћи нѐшто учѝнити, грдно се вàрāш, тô е од дàнāс дò-ćутра, без Бòга си нѝшта, зàтō, блàго ђéду, нѐђељōм ѝди у богòмољу и Бôг ће ти бѝти на пòмоћи; **б.** ‘чин молитве’. – И кад се ѝскупē свàтови, домàћин ѝзнесē кàдјōницу у àвлију, те иг òкāди, јел òндак се вршила богòмоља свӯђ.

богомóљац -љца м ‘веома побожан човек’. – Ôн ти је стâлно ѝшō уз влàдику Никола́ја и дру́жијо се с богомóљцима.

богорáдити -òрāдим несв ‘кукати, жалити се, јадати се’. – Шта гòј ỳрāди, ôн богòрāди, то нѝјē дòбро, него благодáри Бòгу за свѐ.

[Богорòдица] ж; ‖ **Богорòдичин** -а -о ‘који припада Богородици’; ***изр***. *~-а трáва*; в. *кантаријон*.

богорỳгāч -áча в. *богоборац*.

бòднути -нēм св в. *бости*.

бòдрити -ѝм несв в. *ободрити*.

божàнство с ‘Бог, Сведржитељ, Творац’. – Нѐ псӯј божàнство.

божемепрòсти реч. ‘да ми Бог опрости’. – Мôрам да ти кâжем да òвāј наш пòп, божемепрòсти, нѝје нѐки пòп, вѝше ли́чӣ на нѐког грљāша, ѝдē по кавàнама, ѝграā лòпту ỳ-гаћāма, вѐлē да се спàнђō с нѐком учитѐљицōм, попàдија му слàвӣ ôсми мàрт у црквеном дòму ỳсред вàскршњег пòста, и још је срӯшијо стâри ѝконостас кòӣ су пòдигли ђѐдови нàши да би му òвӣ безáконици запòпили сѝна.

божитњáче -ета с ‘прасе које се коље за Божић’. – Пòмāла ми прàсāд, мôрам да кӯпим дòбро божитњáче.

бòжӯр м бот ‘вишегодишња цветница Paeonia’. – Ѝмадијāше бàба испред вајáта бòжурōва и бјéлӣг, и рóза, и црвенијег, и бòрдō.

боз предл ‘због, ради’. – Вѐлē: мôра да се ѝзӣђе на глàсāње, е боз тога „мôра“ ни́сам шћѐо д-ѝдēм зѝнāт. – Стрâ ме да ко бòз менē не ѝзгубӣ глâву, далѐко би́ло. – Òвā мòја снâјка е по свѐ дòбра, ал, брàте, ме́но-ме́но па кљӯцнē ђѐцу бòзништа.

бóза ж ‘пиће од кукурузног брашна и шећера’. – Прòсто ко бóза.

бôзна реч. ‘богзна, ништа нарочито’. – Не нàмучӣше се бôзна штâ, нѐкако òлāјле прóђоше кроз жѝвот. – Глѐдо сам крàву код Нѝколē, нѝјē бôзна штâ, пòтврда на мӯжи.

бôј м **1.** ‘битка, борба’. – У тôм бòју, прòклѐте Швабỳрине, ćѐме им се ỳтрло, ѝзгибе млòго нàшӣјēг љу́дӣ, а мѐне рàнише; **2.** ‘физичка казна, батине’. – Заслу́жила е

бôј кад нӣје ура́дила ѐнō што јој је запòвиђено. – Начӣнила јој свѐкрва бôј, па е ѐнāј кр̀внӣк опла́вљō весѐлницу.

бојан -а -о ‘обојен, офарбан’. – Одвој бојано платно да не попушти по бјелом (9).

бòјати се -ӣм се ‘плашити се’. – Бôј се Бòга и бѐжи од ѐнијег који се Бòга не бòē. – Нѐмōј, па се нѐ бōј.

бòјаџија м **1.** ‘власник бојаџинице’. – Нȁјбољē бòјаџије дòље у Ча́чку су ти би́ли Нӣколићи и Лêпа Чекере́вац; **2.** ‘који воли да се бије, кавгаџија’. – Срећко́вци су би́ли нȁјгорē бòјаџије у сѐлу: нӣје мòгла да про́ђе за́бава, а да ѐни не нàправē бôј.

бојàџӣница ж ‘радња, радионица у којој се боји пређа, опредена вуна’. – Лêпина бојàџӣница ти је ѐупремāсе пӣјаца.

бòјаџӣнка ж ‘власница бојаџијске радње’. – Ми смо стâлно ва́рбали прѐђу код Лêпе бòјаџӣнке.

бòјити -ӣм несв ‘бојити, фарбати пређу’. – Òвӯ ту́ру ми бòјаџӣнка бòила у млòго згòдну крмѐзли бòју, сȁмо што не гòворӣ.

бòк м ‘бочна страна’. – Òнāј про́лаз бӣјāше ѐузāк, па ни́си мòгō про́ћи дрѐукчијē, сѐм на бòк; ‖ **бòкāс** -ста -о ‘бокаст, који има испупчене стране, бокове’. – Спòсобна жѐна, дòшла бòкāста и ја́ка, нӣје нѐкā метӣљуша, ко-што ѐимā. – Натòчидер, дӣјете, ви́на у ѐну бòкасту влȁшу; ‖ **бòчан** бòчна -о ‘са стране’. – Уи́ђоше на ѐнā бòчнā вра́та, нӣко им се нӣје на́дō; ‖ **бòчно** прил ‘постранце’. – Нӣје кȁсо ко-но што кȁсајӯ кòњи но свѐ гȁзӣ бòчно па ти га милӣна пòглати.

бòкорити се -ӣ се ‘разгранавати се у бокор, стварати бокор’. – Пшѐница згòднō пòчела да се бòкорӣ, сȁд би пȁсовāло да пȁнē снêг да е не ѐуватӣ сувòмразица.

бòкāл -а́ла м ‘издужена посуда са ручком из које се служи вода или вино’. – Тòкнидēр, дӣјете, бòкāл ви́на. – Зàпјеваше копа́чи ѐнӯ: *Мâлā мòја, вòдо из бока́ла / ćѐћāш ли се шӣā си ѐбећāла / да нѐ мōрāм нӣкада да крӣјем / кад сам жѐдан да слòбодно ӣӣјем.*

бòквица ж ‘лековита лисната биљка Plantago’. – Зака́зō ми дòктор д-опѐришēм ѐузраслиницу на ѐобразу, ал На́да ѐузмē те ми пòчнē привӣјати бòквицу на ѐнō мѐсто и пòтље нѐколко да́нā нѐстанē, ко ру́кōм ѐдњēто, дòктор се чѐудом чѐудијо и нӣјē мòгō да се нàчудӣ.

[бòкōр] м. – Бӣјо сам д-ѐобӣђем пшѐницу, нӣјē јòш рȁзвила бòкōр, ал је ѐобникла нѐ мож бӣти бòље.

[бôл] м. – Кад је јаукала од бôла, чѐуло се и ѐу њинōм цема́ту. – Стâлно сам сѐучествōво у њӣнӣм бо́лима и искуше́њима. – Бôл бòлујем, нӣком не кàзуем; ‖ **бôлан** бо́(л)на -о ‘болестан, који болује’. – Òздравићеш тӣ ко бòлани Дòјчӣн.

бòлāнца ж ‘вага с куглом на дугој страни полуге (за мање тежине)’. – Мӣ ѐимали бòлāнцу, а ѐовӣ чи́лови кȁнтāр па јѐдни дрѐугē ѐуслѐужимо кад зàтребā; **бѐулāнца** ж ‘кантар који мери до 25 кг’ (1).

болбо́на ж ‘бомбона, тврди слаткиш’. – Òста ми нȁжао што ми Мӣлорад нӣкад не дòњē болбо́ну, кад дôђе с ва́шера ил ѐднеклē.

болбòнција м ‘произвођач бомбона’. – Ку́пијо ми Ми́ле грòнтуљицу код болбòнцијē.

бòлēс -ѐсти ж ‘болест’. – Савла́да га бòлēс, нӣјē мòгō да прѐдрē, ни́су вре́ђели ни љека́ри ни љекàрије, тѐк ѐндāј чòвек свàтӣ да е здрâвље нȁјвеће богàство; в. *извољеватӣ*; ‖ **бòлес[т]ан** -сна -о ‘који болује’. – Òна е бòлесна ѐдāвно и чѐудо е да е јòш жи́ва; ‖ **болѐшчина** ж ‘тешка болест; епидемија’. – Наи́ђе ѐнā болѐшчина и ѐдњē га врӣшко, ко сла́на пàприку.

[болѐснӣк] -и́ка м. – Нӣшта севàпнијē нêма него оби́ћи болесни́ка; ‖ **болѐснӣчкӣ** -ā -ō ‘који се тиче болесника’ – Дѐужӣ је болѐснӣчкӣ дȁн од цàревē гòдинē.

[болѐсница] ж. – Глâм је ко болѐсницу, а пâмтим кàка је то ђѐвōјка би́ла: зà њōм се и гȍра окре́тала и свàкā јој стȍпа пјѐвала.

[бо̀лети / бо̀љети] бо̀лӣ несв; ***изр.*** *Истина нàјвише бо̀лӣ.*

боле́ћи -а -е ‘сажаљив, душеван, саосећајан’. – Ôн ти је бȉјо боле́ћи, за свàкōг се ће́кȉрō, свàкōм прȉтрчō да припȍмогнē, ре́дак чȍвек; ‖ **болѐ̄ћив** -ѐћива -о ‘и с т о’. – Болѐ̄ћив је бȉо зà ђецу: ни́си иг смȉо ни пȍгледати пȍпријеко.

болȍвати бȍлуем несв ‘лежати болестан’. – Нȉје дȕго бȍловō, бр̑зо га пȍела болѐшчина.

бо̀љеризовати (се) -уем (се) несв ‘ићи на боље, побољшавати се’. – Бȍљеризуе се жȉвот (1); ‖ **бо̀ља́рати (се)** бȍљāрā(м) (се) ‘поправљати здравствено стање; побољшавати се’. – Â, дȍбро ѝзглēдаш, вȉдӣ се да си бо̀ља́ро, ва́ла Бȍгу, јȍш ћемо мȉ пȍпити вȉна рȕјнога и ѝзе́сти мѐса ȍвнȕјскога. – Би́ло е те́жак жȉвот, сàд је мàло бо̀ља́рало.

бо̀ља́так -тка м ‘напредак, напредовање (у здрављу, имању, учењу)’ – Па ѐто, што се здрâвља тȉче, ѝмā бо̀ља́тка, дȍбро е, а и бȍљем се нâдам ако Бȍг дâ.

бȍљка ж ‘болест’. – Нàшла га ȍнā невàљала бȍљка, нȉшта дȍктори ни́су мȍгли д-ȕчинē.

бомбони́ца ж ‘цвеће које се гаји у саксијама или баштицама’. – Ȕцветāла бомбони́ца нà љепоту.

бȍр м бот ‘зимзелено дрво Pinus’. – Ȍнāј Ја́њића бȍр ти је стàр прѐко двѐста гȍдӣна; ‖ **бȍрӣћ** -и́ћа м дем – Ка[д] смо би́ли ђа́ци, мȉ смо ти са́дили ȍнē бори́ће го́ре по Гȍдидову, вȉђи сàд кȍлика е шȕма ижцѝгљала; ‖**бȍрōв** бȍрова -о ‘који је (направљен) од бора’. – Бȍрōв мѐд је, вѐлē, млȍго здрàв; в. *зубља*.

бȍравити -им несв ‘бити негде, пребивати’. – Бȍравијо он кȍдā нас прѐко-љета вàкē гȍдинē, свѐ док нȉје ȍдврко̄. – Тȕна, ка́зати, љѐти бȍравӣ млијѐко и сȉр.

бȍрити се бȍрӣм се несв **а.** ‘учествовати у борби’; ***изр***. ~ с ду́шōм ‘боловати, бити на умору’. – Вȉдӣ се да се бȍрӣ с ду́шōм; **б.** ‘залагати се у послу, не одустајати пред проблемима’. – Бȍри се кȍлко мȍш, блàго та́ју, зàпни са свѝјӯ двàес нока́тā.

бȍровача ж ‘даска од боровог дрвета’. – Дȍдājде ми ȍнȕ бȍровачу.

бȍровина ж ‘грађа од бора’. – Зàпјевā Анђѐлија: *Бȍровино, нȉђе ӣвȍга лâда/ ӣрѐварӣк се, ȕдадок се мла́да*.

боро́вница ж бот ‘бобичасто растиње Vaccinium myrtillus’ – Млȍго е здрàв сȍк од боро́вницē за ђѐцу, а ѝмā е на Чѐмēрну у Тȍлишници колко ȍш.

бȍсиљак -ӣљка / **бȍсиок** м ‘једногодишња зачинска и обредна биљка пријатног мириса Ocimum basilicum’. – Бȍсиљак ће мирѝсати – по мȉрӣсу ми до́ђи. – Зàпјева Мѝлāнка: и он нȍсӣ стру́чак бȍсијока да зàкити својој дрâгој вра́та.

босѝљкача ж ‘букет босиока којим свештеник свети водицу’. – Мȉ с јѐсени нàрēдимо босѝљкāча, нѐк-имā ȕ кући.

босȍног -ȍнога -о ‘који је бос, без обуће’. – Мȉ кад смо би́ли ђѐца, гу́рали смо босȍноги од Ђȕрђева дâна па свѐ тàмо до Мȉтровдāна.

бȍсонȍжје с ‘»босоного« детињство’. – У вре́ме нàшēг бȍсонȍжја нȉјē би́ло ни рâдија, ни телеви́зије, ни телефо́на, ал се зàтȍ ȍрила пѐсма рабàцӣјскā, и чȍбāнскā, и кȍсāчкā, и кȍпāчкā и жѐтелачкā и свàтовскā.

бȍстан бȍстана м **а.** ‘њива на којој су посађене лубенице и диње’. – *Двâ су цвѐтā у бȍстану ра́сла / ӣлâви зȕмбул и зѐлена ка́да*; ***изр.*** *Ȍбрō зѐлен бȍстан* ‘за особу ухваћену у неприличном послу, положају (крађа, прељуба, превара); **б.** ‘лубеница. – Ку́пидер ђѐци један бȍстан кад пȍђеш кȕћи.

бȍстаниште с ‘њива у којој се гаји бостан’ – Кад ȍберемо лубѐнице ми ȍндак пȕштимо ôвце у бȍстаниште.

бо̀ста̄нка ж ‘врста крушке која је унутра црвена’ (1); в. *лубеничарка.*

боста̀нџија м ‘који производи или продаје бостан’. – Боста̀нџија ѝма̄ ко̀либу ђе бо̀равӣ док чу̂ва бо̏стан.

бо̏сти (се) бо̀де̄(м) (се) несв. – Чу̂ва̄ј се Ша́ре̄, о̀на пођѐкад о̀ће да се бо̀де̄; ‖ **бо̏днути** -не̄м св ‘овлаш убости, боцнути’. – Кад се пра̂се за̀пече̄, у̀зми шӣљат но̂ж па бо̏дни коеђе̂, бо̏ље ће д-ѝзоди масно̀ћа и не̂ће ко̀рица д-изго̀рӣ. – Мѐне е бо̏днула вѝнова гра́на пра̀во у̀ гла̄ву; ‖ **бо̏цкати** -а̄м несв дем. – Ѐбӯко̄ ја но̀в ц̏емпер и оне̄ ме дла̀чице сву̀ј бо̏цкајӯ; ‖ **бо̏цнути** -не̄м св **1.** ‘пробушити’. – Што̀ си, р̏ђицо јѐдна, бо̏цно̄ ђѐци пу̀ва̄ћ те им се пробу́шијо и са̀д не́мају ѝграчку; **2.** ‘приговорити неком, прекорети неког’. – Бо̏цнӯ га ме́но, на̀ко̄ по̀издаље, да га по̀дćетӣ ка̀ко е бӣјо нева̀љо̄ у сво̏е вре́ме.

бо̀тоња ж ‘плитак бунар’. – Ма нӣје то̄ буна́ра ни вӣђело, о̀бична бо̀тоња, ва̀ља̄ за зали́ва̄ње и да се на̀поӣ сто̀ка.

бо̏флук м ‘неквалитетна, лоша роба’. – Нѐмо̄ да ми у̀носӣш нӣкаки бо̏флук у̀ кућу, но ако нѐ зна̄ш шта̀ е до̀бро, пӣтај шта е ску́по.

бо́ца ж ‘коровска биљка с бодљама’. – Пље́вик ону ђаво̀љӯ бо́цу, свѐ ми ру̂ке шарѐне од о̀нӣг ње̂нијег бо́дљӣ.

бо̀чан бо̀чна -о в. *бок.*

бо̏шчалук м ‘дар увијен у мараму, бошчу’. – Ѐкитила чу̀туру с на̏јбога̀тијӣм бо̀шчалуком.

бо̏шча ж ‘завежљај, марама’. – За̀вијем ја̂ о̀не̄ да̀рове за ку̏мове у ле́пу бо̀шчу.

бошчова̀лук -а̀лука м ‘башта за поврће, врт, градина’ (1).

бра̀боњак -о̄ња̀к м ‘измет овце или козе’. – Кад сам сагу̀бијо о̂вце, свѐ сам заглѐдо̄ ѐда ли ђѐ та́зӣг бра̀боња̄ка нѐ би ли им у̀ишо̄ у тра̂г.

брабо̀њати -а(ју) несв **1.** ‘празнити црева (о овцама и козама)’. – Ђѐра̄ј те о̂вце да ту̀јна̄к не брабо̀њајӯ; **2.** ‘причати без смисла, брбљати’. – Брабо̀ња̄ нѐшто, на̀ко̄ брѐз-везе̄, ко̄ ја̀ре на да̀ску.

бра̂в м ‘јединка стоке без обзира на пол и врсту’. – Кад се ćѐтӣм ко̀лко е ту̀јна̄к бра́ва̄ би́вало, а са̀д свѐ др̏јӣ пра́зно, ду́ша ме забо̀лӣ; ***изр***. *Злу̀ бра̂ву не̂ма̄ ӣа̀ше̄*; ‖ **бра́вче** -ета с дем. – Ту̀ј ти је и пѐкара, д-ѝспечѐш бра́вче, за̀-славу ил ма ка̀кӣ го́дет, ту̀ј ти је пр̏жуља, и са̀тара и сва̀ка зго̀да.

бра́да ж анат **1.** ‘избочење на предњој страни доње вилице’. – Ка̀ко би чу́во мо̀ју бра́ду кад о сво̀јо̄ј нѐ бринѐш; **2.** ‘длаке на лицу у пределу доње чељусти одраслог мушкарца’. – Ѐн о̀старијо̄ и бра́да му оćѐ̑ела; **3.** ‘свила на врху кукурузног клипа’. – У̀зели Мӣкоја и Пе́ро бра́ду с му̀руза, те зави́јали у а̀ртију и пра̀вили цига́ре; ‖ **бра̀дица** ж дем. – Па̀де ди́ćте и у̀дарӣ бра̀дицо̄м на некӣ камѐнчӣћ; ‖ **браду̀рина** ж ‘велика, густа и неуредна брада’. – Сре́ди ту̂ браду̀рину да ми нѐ плашӣш ђѐцу; ‖ **бра̀дат** бра̀дата -о ‘који има браду’. – Са̀чу̀ва̄ј ме, Бо̀же, бра̀датѐ жѐнѐ и ђо̀савō̄г мушка́рца.

бра̀давица ж **1.** ‘израштај на кожи’ – Нѐке ја̀де му се поја́више бра̀давице на ру́ци; **2.** ‘испупчење на дојци’ – Нӣкли ђѐтету зуби́ћи па зго̀днō̄ у̀једе̄ сна̂јку за бра̀давицу кад сӣса̄; ‖ **бра̀давичица** ж дем. – Вӣ[ди]ш му онӯ бра̀давичицу според ноктӣ́ћа?; ‖ **бра̀давича̄в** -а -о ‘који има брадавице’. – Сва̀ е бра̀давича̄ва по ру̀кама и ма̀же̄ то̄ некӣм тра́вама; ‖ **бра̀давича̄с** -ста -о. – Осу́шиће се ова̄ј лу̀жња̄к, вӣђи како му је лӣс бра̀давича̄с.

бра̀дати -а̄ несв ‘свилати (обично на врху кукурузног клипа)’. – Бра̀дали муру́зи, милӣна по̀глати.

бра̀два ж ‘широка секира кратке дршке, за тесање дрвета’. – Клѐпō ми Мѝлосав бра̀дву, брѝјē; ‖ **бра̀двица** ж дем. – Дâјде ми тӯ бра̀двицу, да нешто во́ђе тѐснēм; ‖ **брадвѐтина** ж. – Ѝмā Сâва брадвѐтину, нѐ знам сâмо ђѐ на́ђе нòличку.

бра̀двати -ām несв ‘обрађивати дрво брадвом’. – Ѐнē га иза вајáта, нѐшто бра̀двā од по́дне; ‖ **бра̀двити** -ӣм несв ‘тесати брадвом’ (1).

бра́доња м ‘човек који има браду‘. – Тра́жио те нѐки стâри бра́доња. – Чѐтници би́ли, кâжу, бра́дōње, а нѐ̂ѣе да кâжу да су би́ли Срби.

[бра́зда] ж **1.** – Жа́рко òставијо са́ковац у бра́зди; **2.** ‘комплекс земље, имање’. – Свà му ѝмовина у јѐднōј бра́зди; ***изр***. у једној бразди ‘уједно, заједно (о њиви)’. – Ѝмā пе́-шēс ѐктāрā у јѐднōј бра́зди (1); ‖ **бра̀здица** ж. – Пòрђāво пòорō, нѝје му бра̀здица дȕбљā од шâкē.

бра́јко м ‘друг, пријатељ’. – Ê, мôј брâјко, да нѐ бӣ Рȕса, ми пòлипсасмо на а̀лбāнској òбали, спâсӣ нас пи́смо рȕског ца̀ра.

бра́ница ж ‘руком убран плод воћке’. – Па̀далице бȕдӣмке смо да́вали стòци, а бра́нице смо тра̀пили за̀-зӣму.

браон непр. ‘тамномрк’. – Браон боја се добијала боењем у оровој кори (9).

бра̀ски прил ‘братски, као брату’. – Ја ти на̀кō бра̀ски да́ем òвō што ѝмāм и нѐмō да ми вра̀ћāш òпште.

[бра̀т] м. – Мôј бра̀т би рȕку ȕ-ватру тȕрија за̀-мене; ‖ **бра̀тӣћ** -и́ћа м дем. – Мôј мла̀ђи бра̀тӣћ пòшō ȕ-школу; ‖ **бра̀ћа** зб. – Мòја бра̀ћа су ме вòдила по са́борима; ‖ **бра́ле** -а м **1.** ‘брат (одм.)’. – Нѐмō да се за̀мерӣш нѐшто, мôј бра̂ле; **2.** ‘девер »име од мила којим је млада звала ручног девера«’ (1)’; ‖ **бра̀лица / бра́лица** м ‘и с т о’; *надијеваӣи*, *оӣворӣи*, *ӣрезиме*; ‖ **бра́ћа** м ‘и с т о’; ‖ **бра́ћо** м ‘и с т о’; ‖ **бра̀ца** м ‘и с т о’; ‖ **ба́то** -а м ‘и с т о’. – Кад мла̂да дôђе ȕ кућу, òна на̀ђенē ђѐверима имѐна па иг та̀кō зòвē: бра̀ца, бра́ле, бра̀лица, бра̀ћа, дѐлӣца, бра́ћо, ба́то, ћѐ́шо; ‖ **бра̀тōв** -ова -о ‘који припада брату’. – Бра̀тōв сӣн је начѝњō глупо́штињу; ‖ **братòвљēв** -ева -о ‘и с т о’. – Братòвљеве кòндуре ми би́ле мâле и на̀биле ми жȕљеве.

брата́нац -нца м ‘братов син, синовац’. – Пòрāсте и мôј брата́нац.

брата́нић м в. *браӣанац*. – Ѝспратӣ ме брата́нић до нà вр Јѐлицē.

брата́ница ж ‘братова кћи тетки’. – Ȕдае ми се брата́ница.

брата́ничина ж в. *браӣаница*. – Ȕдāла ми се брата́ничина.

бра̀ти берем несв ‘убирати плодове, летину (кукуруз, јабуке, грожђе)’. – Помòгоше нам ђѐвōјке бра̀ти вѝноградā, па кад смо завр̏шили, пòчē Ма̀рија Мла̀домӣрова: *Бѐрēм грôжђе, бӣрам ӣамљà̀нику / сла̀ђā ди́ка него ӣамљà̀ника.*

бра̀тија м зб ‘круг блиских људи’. – Њѝна бра̀тија у ма̀настиру су гр̏ло и гла́ва, слòжни и ка́дри да нòсē бремѐна јѐдан дрȕгōм.

братоуби́ца м ‘који убије брата или припадника свог народа (брата по крви и вери). – Танàсије ти је братоуби́ца, ко Ка̀јин што бѝјāше у вре́ме òнō.

бра̀тучед м ‘стричевић, синовац’. – Вѐлӣ пòкōјников бра̀тучед: јâ ћу да чȕвāм мѐита нòћāс.

[бра̀шно] с; в. *арӣијани*, *бунгур*; ‖ **брашà̀нце** -а с дем. – Да јој, ва̀кō, на́род не пòпружӣ, кô брашà̀нца, кô ма̀шчице, кô сӣрца, пасȕљца ил ма̀ј штâ, цр̀кла би весѐлница òд-глàди (7: 119); в. *згуснӣи*, *шенокле*; ‖ **бра̀шњāв** -а -о ‘који је посут брашном, нпр. воденичар’. – Бѝјо сам ти бра̀шњāв у мли́ну од пе́тā до уве́тā; в. *згуснӣ*.

бра̀шњāр -а́ра м ‘сандук у који при млевењу пада брашно’. – Изли́зō се бра̀шњāр кòлко е крòз њега бра̀шна прòтурено; уп. и *мучањ*, *мучњак*.

бр̀бљати -āм несв ‘говорити неповезано и без смисла’. – Àко ми вѐруеш, нѐ могу вѝше д-ѝздржӣм кад ôн на̀ѝђе и пòчнē да бр̀бљā, а јâ нѐ знāм кȕ-ћу прѝје од пòсла.

бр̀бљивац -ївца м ‘који неодмерено прича, брбља’. – Пòчō да гòворӣ ỳ пēтōј гòдини, а са̀д прâвӣ бр̀бљивац, ко да ће да нàкнадӣ òнō што е ћу́тō.

бр̀бљивица ж ‘причалица’. – Нѐмōте гр̑дити сла̀ткӯ ба́кину бр̀бљивицу.

бр̀бљуша ж в. брбљивица. – Пỳшти бр̀бљушу, можда ће се умòрити.

бр̀бљивōс -ости ж ‘претерана говорљивост’. – Бр̀бљивōс је мнòго гр̑дна особѝна.

бр̑бљо -а м ‘брбљива мушка особа’. – Тō ти је òбичан бр̑бљо; ‖ **бр̀бљив** бр̀бљива -о ‘који је много причљив, који брбља’. – Òн ти је бр̀бљив, нѝшта повѐрљиво му не ка̀зӯј, јел ôн ће то да растру́бӣ по це́лōм сѐлу.

брбо́ћати бр̀бōћем несв **1.** ‘испуштати ваздух у води’. – Бр̀бōће кр̀мача по òнӣм спла̀чинāма, вѝдӣ се да нѝје гла́дна; **2.** ‘причати без смисла, брбљати’. – Ѐнē иг та̀мо, бр̀боћӯ, додају ономē што су чỳле.

брбу́скати -ā несв ‘дувати кроз напој (о свињи)’. – Кад сви́њама на̀спēш спла̀чине, па кад се нàрāне оне пòтље брбу́скајӯ.

брвна̀лија ж ‘кућа од брвана, брвнара’ (1).

бр̑вно с **1.** ‘истругана или отесана талпа из трупца која служи као материјал за градњу брвнара’. – Ѝмā онā ле́па пѐсма: Ста̑рā цр̀ква од бр̀вāнā / са̀чӯвāна од врѐмена / и са̀д го́ре у бр̀дима / јòш вѐрē и на́дē ѝмā. – Зѐмāјле тѐсали онā бр̀вна, а са̀д ла̀ко: òћерāш на стрỳгару и гòтово за̀-дāн; **2.** ‘греда као мостић преко потока’. – Из òнē прѝче о два̑ ја̑рца што су се срѐтила на бр̑вну изнад пòтока, мòгō си да нàучӣш да памѐтнии пòпӯшта.

бр̀внара / бр̀вњара ж ‘кућа од дрвета, брвана, брвнара’. – Нàјпрво су ѝмали бр̀вњаре, па се ја̀кōм пòтље пòчеле пра̀вити пòлубр̀вњаре; ‖ **бр̀вњарица** ж дем. – Ѝмō ја̑ го́ре једну бр̀вњарицу па се срỳшила.

бр̑вњача ж ‘кућа од брвана, брвнара’ (1); ‖ **бр̀вњачица** ж ‘дем од брвњара, брвнара’ (1).

брдар м ‘човек који прави брда’. – Валични у телу, неспособни за ратништво, самовали су брдари уз зупце и шипила (9).

бр̀дило с ‘део ткачког разбоја на коме је учвршћено брдо’. – Унѐсте ми, ђѐцо, бр̀до и бр̀дило, òћу да нàмештӣм ра́збој у ку́јну да ткâм зѝмӯс.

бр̀дина ж ‘земља у брду, страни’. – Би́ло та̀мо ме́но бр̀динē, ал вѝше нѐ рāдимо ни òвō око куће̄. – Онӯ бр̀дину више и не рачỳњāм сем да ôвце ме́но па̀снӯ, нѝје нѝ за шта.

брдити -им несв ‘правити брдо од шипила и зубаца’. – Брдили и пребрђавали за оку брашна (9).

бр̀до[1] с геогр ‘узвишење као земљишни облик’. – Мѝ смо ти ѝмали дòста зѐмљē ỳ-брду и тỳј смо сѝјали кòмпӣр или зôб; ***изр.*** *кре́нутӣ*, *ӣо́ћи ~ нѝз брдо* ‘пропадати (о домаћинству, друштву)’. – Чѝм је ôн прѐузō старешѝнство, òма свѐ ѝдē нѝз брдо.– Òпучише се кòла нѝз брдо; ‖ **брда́шце** -ета с дем ‘мало брдо’. – Њѝна кỳћа ти је òма та̀мо иза òнōг брда́шцета; ‖ **брде́љак** -љка в. *брдашце*. – Онај брде́љак они зòвӯ бр̀до, а ма̀ло е вѐћӣ од дòбрōг пла́ста сѝ̑ена.

бр̀до[2] с ‘део ткачког разбоја којим се сабија потка’. – Кад òна ткê, чỳеш кад бр̀дом ỳдара ко по та̀кту. – Сва̀ко бр̀до ѝмā зỳпце кроз кòē прòвлāчиш òснову и ш њѝм пòтље прѝбӣјаш пòтку кад чỳнком прову́чēш рỳдицу између нѝти òсновē.; ~ „*у два*“, брдашце за ткање рафије (9); ~ „*у дван’ес*“, чешће *брдо од дванаесӣ бројаница*. – У брдо „у дванаес“ уводи се полупамучно платно (9); ~*у ӣеӣ* (синт), пет бројаница (150 зубаца). – Брдо „у пет“, појасно брданце (9).

брê узв ‘за наглашавање, истицање исказа’. – Ѣѐ си, брê, чо̀вече Бо̀жјӣ, òткāд се ни́смо вѝђели?

брег в. *бри̑ег*.

брѐза ж бот ‘дрво Betula’. – Од брêза смо ćѐкли грàнчице и прàвили брѐзове мѐтле; ‖ **брѐзōв** -ова -о ‘који се односи на брезу, који се тиче брезе’. – Брѐзовā кòра ти је лекòвита, кâже баба Стàнōјка, вàљā да е тỳрӣш ỳ воду с кòјōм се кỳпаш; ~ *мѐтла* ‘метла од брезових грана’. – Свѐ смо брѐзовōм мѐтлōм брӣсали àвлију.

брѐзӣк -и́ка м ‘брезова шума’. – Ѐнē ти се ôвце раши́риле испод онōг брези́ка; ‖ **брêзје** с ‘и с т о’. – Кад гòј смо ӣшли Ôлги у Брѐзовице, о òбетини, мӣ ỳдарӣмо пòпријеко, низ брêзје, нỳдије је млòго блӣже.

брѐзовача ж **1.** ‘сорта крушке’ (1); **2.** ‘метла од брезових грана’. – Брѐзовачом смо брӣсали àвлију.

брѐзовина ж ‘брезово дрво или грање’. – Од брѐзовинē смо прàвили млòго дòбре мѐтле и ш њӣма брӣсали àвлију, ба́шчу, пỳт спорѐд-кућē.

брѐктати / брѐкћати брѐкћēм несв ‘тешко дисати, дахтати’. – Òстарило се па нѐ мож ỳз брдо лàсно, но брѐкћēм, реко би: ву́чēм кòла. – Ỳнуци вѐлē да је ћѐдо нàпредовō: брѐкћē бòље но прòшлē гòдинē.

брѐкиња ж бот ‘дрво и плод Sorbus torminalis’. – Би́ло тàмо нѐколко стàбāла брѐкиње; ‖ **брѐкињица** ж дем. – Ѝмā нóђе вишѐ кућē и јѐдна брѐкињица.

брѐме -ена с ‘свежањ сена који се може понети’. – Помòзте, ђѐцо, јѐдни дрỳгē, и Гòспод је запòвиђō да нòсӣмо бремѐна јѐдни дрỳгӣма; ***изр***. *Свàко вре́ме ѝмā свòе брѐме*; ‖ **брѐмена** ‘трудна, носећа’. – Брѐмена ми снâјка јòпēт, ва́ла Бòгу; ‖ **бреме́нце** -ета дем од бреме. – Ђе́до пòнесē вѐликō брѐме, а нàма двòичици вѐгнē у кòнопчиће по мâло бреме́нце и мӣ ỳптӣмо на ле́ђа па зà њӣм, те ѝспанēмо млòго ва́жни; ‖ **брѐменит** -а -о ‘оптерећен’. – Òвō вре́ме брѐменито коекàкӣм мỳкāма и тегòбама.

бре́нер м ‘горионик који користи бутан гас’. – Са́во бре́нером смỳдӣ свӣње.

брѐновати -уем (не)св ‘водити рачуна, уважавати’. – Нѐ-бренуе тâј ни òца, ни ђѐда но ћѐрā по свôм.

бре́нце -ета с ‘тучак у звону’. – Ѝспало нѐкако бре́нце из медѐнице и нѐ чуем ђѐ је стòка.

брêс бре́ста м бот ‘дрво Ulmus’. – Нѐшто пòчō пòнекӣ брêс да се сỳши; ‖ **брѐстōв** -ова -о ‘који је од бреста’. – Брѐстова срчàница е дуговѐчна; ‖ **брѐстӣћ** -и́ћа м дем од брест. – Вѝдӣ се да ће òнāј брѐстӣћ д-изра́стē за дòбру срчàницу на вòлỳјским кòлима. – Код бре́ста, више Ђôрђеве кỳћē, ѝмā дòбар ѝзвор; ‖ **брêсје** с ‘брестова шума’. – Тàмō иза òнōг брêсја е нàша лѝвада.

брѐстовāк м ‘предмет направљен од брестовог дрвета, об. штап, батина, мотка’. – Он смòта онај брѐстовāк те га, ỳмал, нѐ распāли пò-дупету; в. *винӣача*.

брѐстовина ж ‘грађа од бреста, брестово дрво’. – Брѐстовина се кòрӣсти и за прàвљење кôла.

брѐцати се -āм се несв ‘љутито реаговати’. – Ѝмō е навику да се брѐцā и кад ѝмā и кад нêмā ра́злога; ‖ **брѐцкати се** -āм се несв дем. – Говòрила бāба да се ôн брѐцкā ко да га нѐшто бòцкā у гỳзицу; ‖ **брѐцнути се** -нēм се св према *брецāти се*. – Згòдно се брѐцнō, кад вѝђе штà бӣ.

брỳже-бòље прил ‘што пре, одмах, брзо’. – Кад је чỳо да се Мӣлка порòдила, ôн брỳже-бòље òтрчӣ д-ѝштē муштỳлук.

[брȳз] бр́за -о. – Ако је смрт бр́за ко ôн, млòгӣ ће се нажи́вљети. – Пола́ко, знâш кàко е кâзано, свѐ штò е бр́зо, тô е ку́со; ‖ **брȳзо** прил. – Рѐкō је да ће се брȳзо вра́тити и да га чѐкāш.

брȳзāк -а́ка м **1.** ‘поток на великој стрмини’. – Иза њӣнијег кỳћа ѝмā мâли вòдопāд и òд њега нàниже пòточић брȳзāк; **2.** ‘човек који брзо и непромишљено реагује,

брзац’. – Ôн ѝмā млòго дòбру дȳшу, ал је бр̀зāк па пòђекад ушепр̀тљā, нàкō, штò на ȳм тô на дрȳм.

бр̀зати -āм несв **а.** ‘ићи брзо’. – Нѐмōде, дѝ̑ете, тàкō бр̀зати, смòрићеш се; **б.** ‘говорити брзо’. – Бр̀зā ко да га е òтац прàвијо у тр̑ку; **в.** ‘радити брзо’. – Кад орѐзуēш вòђку, пола́ко, нѐмō бр̀зати, дòбро загле́дни кòлко рòднӣг пȳпољāка трѐбā д-òставиш.

бр̀ига ж ***изр***. Ȳдри бр̀игу на весе́ље. – Бр̀иго мòја, пре́ђи на дрȳгōга. – Бȁш ме бр̀ига. – Бр̀ига ме. – Бòлӣ ме бр̀ига. – Нѝје ме бр̀ига; ‖ **бр̀ижан** -жна -о ‘који брине, забринут’. – Мâјка је вȁзда би́ла бр̀ижна и ѝзглēда да јој тō сȳђено.

бр̀игати -āм несв ‘бринути’. – Ма нѐ бригāј, чȍвече, кад ти кâм: вра́тићеш кад ȳзмогнēш, нѝје гре́да; ‖ **бр̀ижити** -ӣм несв ‘и с т о’. – Бȁба говòрила: не забòрави ни Бòга ни мòлитву – и нѐ брижи.

бри́ђети -дӣ безл несв ‘трнути, обично од ударца или напорног рада’. – Бри́дē ми длàнови од мòтōрног тестѐрета, нѐ могу лȁсно да зàспӣм. – И кад је прѐстало да бòлӣ, још дȳго ме бри́ђело. – Радо́јко Нѝколић вѐлӣ за сељáке: длàнови им бри́дē од на́порна рâда, а др̀ктē од сȳше, пòплаве и грȁда; ‖ **бр̀иднути** -нē ‘напући’. – Кад је оно бѝјо зѐмљотрес у Кра́љеву, ме́но бр̀иднō мȁлтер нà нашōј кȳћи.

бр̀изгати -а(м) несв ‘наливати млеко у виме’. – Пòчеле крàвице да бр̀изгају, ѝмаће се штâ пòмусти.

бр̀изнути -нēм св у ***изр***. ~ у плȁч ‘заплакати’. – Кад су ђѐца чȳла да су ђе́да òђерали у бо́лницу, бр̀изнуше у плȁч, ни́смо мòгли нѝшта да им здогòворӣмо.

[бр̀ијати] (се) -јēм (се) несв. – Пòчо и Ми́ћо да се бр̀ије и сȁд мѝслӣ да е ȳишō мѐђу љȳде; ‖ **бр̀ијāње** с. – Очи прâзника, знâ се: иде́мо код Мла́ђа Рȁдомировōг на бр̀ијāње и подшиши́вāње; ‖ **бр̀ијаћӣ** -ā -ē ‘који се тиче бријања’; изр. ~ *сȁпӣн*; в. *сапун*.

бр̀ијāч -а́ча м ‘нож, бритва за бријање’. – Кад Мла́ђо мâне оним њѐговим брија́чом о кȁиш, бр̀ије брâду ко вѐтар.

бр̀ѝ̑ег м **1.** ‘омање брдо, узвишење’. – Кад ѝзāђеш нȁ бри̑ег, кре́ни òнијем пути́ћом дѐсно; **2.** ‘обала (водотока)’. – Пола́ко, ћêро, стѝћи ћеш, знâш како е кâзано: ти́ја вòда бр̀ѝ̑ег рòнӣ; ‖ **брежу́љак** -љка м дем ‘мањи брег’. – Оће мôј брȁт да нàчинӣ кȳћу на-òнōм брежу́љку; вѐлӣ: но́ђе је òсунчāно, прòветāрно и здрàво јел на тôм мѐсту ôвце зàљежȳ кад се напа́сȳ; ‖ **брѐшчӣћ** -и́ћа м. – Њêна је кȳћа под онијем брѐшчићом.

бре́жњача ж ‘брдска, растресита земља’. – Рòдио кòмпӣр òвē гòдине у бре́жњачи нѐ мож бѝти бòље.

бр̀инути -нēм несв **а.** ‘водити бригу о неком, о нечему’. – Тӣ сȁд бр̀ини о ђѐтету, ѝмаћеш кȁд о си̑ену; **б.** ‘имати лош предосећај, стрепети’. – Нѐмо, мâјко, нѝшта да бр̀инēш, ни́сам јâ више мâли, пòбогу.

бр̀исати -шēм несв ‘чистити’. – Бр̀исала сам àвлију це́ло јȳтро, би́ла нòћас сла́на па òпало лȋшће; ‖ **бр̀искати** -āм дем несв ‘овлаш, помало брисати’. – Бр̀искāј мѝмогред òвē ствàрчице; ‖ **бр̀иснути** -нēм св. – Бр̀исни, ћêро, тај àстāл па вѝћи ѝмā л јòш тȁмо ме́но кàвē.

бр̀итва ж **а.** ‘нож за бријање’; в. *бријач*; **б.** џепни ножић, перорез, ведимистер’. – Бȁба нѐ идē нà свадбу без бр̀итвē јел кад ѝксāн обѐзȳби, бр̀итва му е спâс.

бр̀иџ у ***изр***. ~ панталóне ‘панталоне с бочним напустом уз колена’. – Òндак су се нòсиле бр̀иџ пантолóне, òнē што ѝмајȳ нáпус.

[бр̑к] м. – Свѐ му чѝни, ал му бр̑к не пòмињи; ‖ **бр̀кат** бр̀ката -о ‘који има брковe’. – Òстала је рêч: чȳвај се бр̀катē жѐнē и ћòсава мушка́рца.

брка́јлија м ‘човек с великим брковима’. – Кад òтуд, од мȁђанскијег кȳћа, пòмолӣ се брка́јлија на кòњу.

бр̏кљāв -а -о ‘неумивен, мусав, замазан’. – Бȉјаше, весѐлница, ме́но бр̏кљāва и свȁ нàкō дрȍњāва с ȍнōм њȇном àмбуљōм.

бркљàјица ж ‘већа дрвена кашика којом се меша јело’. – Ти бркљàицом пȍђекоји пȗт дȍбро прȍмēшај јѐло да ти не загȍрӣ.

бр́ко -а м ‘човек с брковима’. – Комѐндијā Гȁри и кâже: Мȋ Цȉгани пушта́мо бр̏кове прȉје но што нас зȍвнӯ ȳ вōјску споради тȍгā да нас зȍвӯ Бр́ко, а јȍк Ци́го; ‖ **бр́коња** ‘и с т о’. – Ка-до́ђе онај бр́коња, ђѐца ȍма пȍбегоше иза кàчаре.

бр́лог м ‘лом, неред’. – Ôн ти ȍнӯ њѐгову ȉзбу нȉјē раскр́чио бȏзна ȍткāд, нѐ знā му се чȁснōг кр̏ста, нѐ мош од бр́лога да прôђēш лȁсно; в. *гагрица*.

бр́ложити -ӣм несв ‘прљати, правити неред’. – Нѐмōјде да бр́ложите, нѐ могу д-ȉдēм вȉше зà-вама д-ȳспрēмам; в. *угризак*.

бр́ља ж ‘лоша ракија’. – Нȉје тô рàкијē ни вȉђело, ȍбична бр́ља.

бр̏љнути -нēм св, об. у ***изр***. *~ ко мȁче у варѐнику*. – Тô су тȋ зелењáши, нѐ знā то да прȍмислӣ, но бр̏љнē, нàкō, ко мȁче у варѐнику; в. *смотрити* / *смотрен*, *шацовати*.

бр́ња -ē ж ‘задебљана усна или усна с неком белегом’. – Нàђенули ждрѐбету ȉме Бр́њо боз ȍнē бр́њē на ћу́ши.

бр̏њица ж ‘метални део са језичком на каишу за закопчавање’. – На кȍндурāма ȉмāш кàишове и бр̏њице па кȁиш прȍтнēш кроз бр̏њицу и кад ȍнāј језȉчак прȏђе кроз рȳпицу на кàишу, зȁкопчō си.

бр́њо -а м ‘коњ са белом њушком’. – Ȉмали Милени́нци бе́лце, Бр́ња и Ђу́ра, нȉје бȍљӣг ко́њā ȉмало Драга́чево па иг прȍдāли Ра́ковићима.

бр̏њӯшка ж ‘жица која се ставља свињи у губицу, да не рије земљу’. – Јѐдва одр̏жак вѐпра док му ȳдарише бр̏њӯшку.

брȏд брȍда м ‘место на реци, потоку, погодно за прелазак (народа, стоке, запреге)’. – Прѐгнāј ôвце дȍље на брȍду, н-ȍнӯ страȗну пȍтока; ***изр***. *Не ȉзӯвај се ӣрȉје брȍда*.

брȍити -ӣм несв **1.** ‘пребројавати’ – Он нȉје знȁо да брȍӣ ôвце, ал је знȁо свȁкӯ ȳ-глāву и нȉје мȍгло да се дѐсӣ да нѐ зна јѐсу ли свѐ на ȍкупу; **2.** ‘грдити, ружити; псовати’. – Пȍче ȉзглāса да га рѐзӣли и да брȍӣ: те вàкӣ си, те нàкӣ си, те нȉкакӣ си, а нȉје ни чȳдо кад се дрȗжиш с ȍнӣм ништáком, зàтō е и кȁзано: с кȋм си нàкӣ си.

бројѐница ж (обично мн) ‘весела чобанска и славска песма, поскочица’ (1).

брȍјутро ‘облик јутарњег поздрава, добро јутро’. – Брȍјутро, Мȉлосаве! Дȍбра ти срѐћа, Дрàгане!

брȍкāт -а́та м ‘свилена тканина’. – Све јоргане припремила сам јој од броката (9).

брȍнзати -āм несв ‘стално приговарати, гунђати; пркосити’. – Нȉкад нȉје зàдовōљан, како гȍј д-ȳрāдиш, он сȁмо нѐшто брȍнзā.

брȍћ м ‘биљка Rubia tinctorium’. – На́род је брȍћ прекр̏стијо у црве́нац зàтō што се ȍдā њ доби́јала цр̏вена бȍја.

бр̏с ж ‘шибље, биље које стока радо брсти’. – Кад пȍ Ђȳрђевудне ȉзлистā гȍра, ȍндāј стȍка нȁјвише вȍлӣ бр̏с, вàљдāр што су ȍнӣ ȉздāнци мла́ди. – Вра́тијо кȍзе ȉз бр̏сти.

бр̏стина ж **а.** ‘грана с које је стока појела лишће’. – Тē се бр̏стине пȍтље пȍкупē и слȍжē нѐђе, вàљā за лȍжēње; **б.** ‘брст, бршћење’. – С прȍлећа, кад нѐстанē сȉјена, ȁн зàпупољӣ шȳма, стȍка се ȉзгони у бр̏стину.

бр̏стити -ӣм несв **1.** ‘јести лишће с (младих) гран(чиц)а’. – Те́шко е кȍзи бр̏стити кад је вȳк глѐдā; **2.** ‘причати без смисла, брбљати’. – И кâм ти ја њѐму ȳ-очи: нѐмō да бр̏стӣш тȳјнāк, љѐба ти и сȍли, те он јѐдва утȍље.

бру̏јати -ӣ безл несв ‘шуштати, звонити (у ушима, од поремећеног притиска)’. – Ма, нѐшто ми бру̏јӣ у увѐтима, мо̑ра да ћу чу̏ти нѐкӣ гла̑с; ‖ **бру̏јāње** с гл. им ‘шум, звоњава у ушима’. – Чу̏е ли се како ми бру̏ӣ у увѐтима?

бру̀ка ж ‘срамота, скандал’. – Нѐмā бру̀кē док се чо̀век са̑м не о̀брукā, а о̀нӣ што ми̏слē да па̀њкāњем мо̀гӯ да те о̀брукајӯ, бо̀ље би им би̏ло да се по̀кријӯ увѐтима.

бру̀ндати -āм ‘говорити неразумљиво, мумлати’. – Та̀кӣ ти је о̑н, на̀ћак чо̀век, са̀мо нѐшто бру̀ндā, ни̏како му у̀десити нѐ мош.

бру̑с м ‘камен за оштрење косе’. – У бру̀сару на̀спēш во̀дē да бру̑с би̏днē мо̀кар и кад на̀брӯсиш ко̀су, сјѐче ко̑ му̏ња; в. *белегија.*

бру̀сара ж ‘посуда у којој се држи брус за оштрење косе’. – Бру̀саре смо ма̑ом пра̀вили од о̀бичног во̀лӯјског ро̀га.

бр̏чкати се -āм се несв ‘праћакати се у води и изазивати шум’. – Ни̏шта љѐпше него кад мо̑г у̀нука ту̀рē у ко̀рито с мла́ком во̀дōм, а о̑н се бр̏чкā и гу̏чē ко̑ го̀лӯб.

буба̀нчӣћ м ‘мали дечак’. – Ја̑ у̀ трећо^{ј} го̀дини, ма̑ли буба̀нчӣћ, разу̀ми^{ј}еш (1).

бу̑бањ бу̑бња м ‘ударачки инструмент’. – Дѐсимир Пѐришић ти је би̏јо ка̀пēлни ра̀совачким штрумѐнтима, а Ста̀ниша Зи́моња у̀дарō у бу̑бањ.

бу́бац бупца м ‘живински желудац’. – Йспржи ђѐци бу́бац и цѝгарицу, нек презало̀гāе, ду̀го е до вѐчере.

бу̀биња ж ‘глиста у цревима, паразит’. – Мо̑ра д-и̏мā бу̀биње кад во̀лико јѐдē, а мр̏шāв.

бу̀бнути -нēм св **1.** ‘изненада јако ударити’. – Мӣ се запри́чали, кад нѐко бу̀бнӯ на вра́та. – Бу̀бнӯ ѝзненāда, кад се ни̏ко о̀д нāс ни̏је на́дō, те нас зго̀дно прѐпаде. **2.** ‘изреči неку глупост’. – О̑н бу̀бнӯ – с нѐба па у рѐбра.

бубња̀ив -а̀ива -о ‘великог стомака, а мршав (о живинчету које има глисте)’. – Мо̑ра да е оно пра̑се бубња̀иво чим ѝмā но̀лики сто̀мāк, а ва̑мо мр̏шāво.

бу̀бњāр -а́ра ‘члан музичког оркестра који удара у бубањ’. – Ви̑че Мика̀ило Ста̀ниши бубња́ру: У̏дри, Ста̀ниша! – а Ста̀ниша ра̀спāли о̀нōм ма̀љицōм, чи̏нӣ се: пр̏ште бу̑бањ.

бу̀бњара ж ‘проста лимена пећ’. – Ци̏ганин Ми́ко прода́вō мло̀го зго̀дне бу̀бњаре на ва́шеру и ни́су ни̏ ли^{ј}ек ску́пе.

[бу̏брег] бу̏брега м анат; в. *продавати*, *живљети*.

бу̀брежњāк м ‘део заклане животиње у пределу слабине који обухвата и бубреге’. – Се̏книде нам јѐдно ки́лце пече́ња од бу̀брежњāка и да̑ј нам бо̀кāл ви́на, па што̀-биднē.

бубу̀љица ж ‘гнојни чирић, квржица, обично на лицу’. – До́ђде да ти ба̀ба спр̏штӣ ту бубу̀љицу, то̑ су ти, си̏не мо̑ј, бећѐруше.

бу̀ва бу̀вē ж зоол ‘инсект, паразит који сише крв птица, сисара, човека, Pulex’. – Ви̏дӣм ја̑ да се кѐруша чѐшē, а кад сам по̀чела да завиру̏ēм – она пу̀на бу́ва; ‖ **бувѐтина** ж аугм. – До́ђоше ми гла́ве о̀вē бувѐтине, ни́сам мо̀гла да иг ѝстрјебим док не на̀бавик пепѐӣн.

бу̀вара ж ‘затвор, апсана’. – О̏длежō о̑н у бу̀вари нѐколко да́нā, по̀сле му рѐкли да е би́ла грѐшка и по̀јō ву̑к ма̀гāрца.

бу̀вāрник м ‘место где су се испатиле буве’. – Нѐ иди та̀мо у та̑ј бу̀вāрник (сви́њац), на̀купићеш се тӣг бувѐтӣна па у̀њѐти у̀-кућу.

бу̏дāк м ‘јача и тежа алатка за копање и крчење’. – Кад је ва̀дијо па̑ањ сло̀мӣ др̀жалицу на бу̏дāку; ‖ **буда̀чина** ж пеј. – Он на̀шō да но̀ликӯ буда̀чину нато̀варӣ ђѐтету; ‖ **буда̀чӣћ** -и́ћа м дем ‘сасвим мали будак’. – Ѐвē ти буда̀чӣћ, бла̀го ба̀би, па и̏ди до̀ље код ђе́да у ба̀шчицу те му помо̀зи.

будàкуља ж ‘мањи будак’. – Склòнде тӯ будàкуљу тȁмо да е не прѐскāчемо; ‖ **будàчара** ‘и с т о’. – Кȃже, ѝди у кàчару те донѐси будàчару.

будàла -àлē м / ж ‘малоумна, луцкаста и неразумна особа’. – Будàле се нѐ сијӯ, са́ме нѝчӯ. – И будàла кад шу́тӣ, љȗди мѝслē да е пàметан; – Док се пàметнӣ намудрòваше, будàле се наужи́ваше; ‖ **будалѐтина** м / ж аугм. – Свѝ су мѝслили да е Мѝкāш будалѐтина, а ôн извр̀ħō вôјну пе́нзију и прàвијо се шȁшāв; ‖ **будàлина** м / ж ‘и с т о’. – Òтишла будàлина у ва́рош ко да тȁмо тàкијег нѐма; ‖ **будàлчина** м / ж ‘и с т о’; в. *крстача, оћерати*; ‖ **бȕдалāс** -ста -о ‘који се понаша луцкасто’. – Дȁо га Бôг бȕдаластог и њѐму е свѐ дȍбро кад га не ту́чӯ.

будàлāш -а́ша м ‘будала’; в. *расȋуштеница*.

будала́штиња ж ‘неприлика коју учини будала, будалаштина’. – До́ђосмо због òнē будала́штиње што си учѝњō јȕтрōс прѐд општинōм.

будàлити -ȋм несв ‘чинити нешто неразумно или изигравати будалу. – Ђѐцо, нѐмōјдете будàлити тȕјнāк, но се ме́но уозби́љте, ни́сте ви вѝше мȃли.

будибо́кснама ‘израз забринутости због неразумног поступка’. – Будибо́кснама кàкӯ будала́штињу учѝнише, пôјдок се жи́ва.

[бу́дити] бȕдȋм несв. – Рѐкō ђе́до да га нѐ бȕдимо.

бȕђ ж ‘плесан’. – Ȕватила се бȕђ по вр̀у чȁбра са сѝром; ‖ **бȕђāв** -а -о ‘плесњив, устајао’. – Нѐмōјте бàцати љѐб, то е гро́та, кад би сȁмо знȁли како смо за вре́ме рȁта мо́рали д-ѐдēмо бȕђāв љѐб, јел дрȕгōг нѝјē ни би́ло, пȍштовāли би свàку мр̀ву.

бȕђати -ā несв ‘плеснивити се, поста(ја)ти буђав’. – Нѐмō ту òдушину сѝ̏ена да́вати стȍци, вѝ(ди)ш да е пȍчела да бȕђā, мȍже стȍка да дȍбије си́пњу.

буђѐлāр -а́ра м ‘новчаник’. – У òнōј жȕрби, забòравик да тȕрим буђѐлāр ȕ-цеп и òдēм, нàкō, без жȕте бȃнке.

буђзàшта прил ‘будзашто, јефтино, скоро цабе’. – Шта гȍђ нам, бајáги, òткȕпе, ȕзмȕ буђзàшта и ш-њѝма нѐ требā ѝмати пȍсла, што вѝкō мôј кòмшија ког су бȍз тогā ȁпсили кад је копери́ро пшѐницу.

буздòвāн -а́на м **1.** ‘хладно оружје, топуз’. – Зна́дēш ли тѝ, јȕнāче, òнȕ како поте́гоше пѐрне буздова́не, те стȁдоше ш њѝма ȕдарати; **2.** ‘глупак, дрзник, безобразник’. – Тô ти је јѐдан òбичан буздòвāн, клȍн се ти њѐга, нѐк-идē бѐстрāга; ‖ **буздовàнчина** м аугм. – Тô ти је јѐдна нѐвиђена буздовàнчина; ‖ **буздовàнчӣħ** -иħа / -и́ħа м дем. – Кад тȃј буздовàнчӣħ пора́стē, бѝħе кô òтац му, нѐ падā ѝвер далѐко òт-кладē.

бȕјāд ж ‘папрат’. – Бòгдāн покòсијо бȕјāд и ш њôм пȍкријо кòшару.

бујàдара ж ‘кошара покривена бујаћу’. – Òнāмо иза Богда́нове бујàдаре ти је Са́вина вȍда.

бује́дњача ж ‘земља на којој расте бујад’. – Бује́дњача е рȍдна зѐмља, на кѝшнōј гȍдини рȍди кòмпӣр да нѐ мош по́јмити.

бȕјēр -е́ра м ‘газда’. – Ōн ти је бȕјēр, ни сȃм нѐ знā штȃ ѝмā, а дòпрāвде и њѐгови стȃри су би́ли домàћини, нѐма штȃ да се рѐкнē.

бу́ка ж ‘букача, измишљено створење попут вештице’. – Ако ђѐца ни́су дȍбра, до́ћи ће бу́ка.

бȕка ж ‘неуређени звуци’. – Кад нàйħу шѝнска кȍла по оној кȁлдрми, чȕе се она бȕка дȍвле.

букàгије пл.т. ‘оков на ногама затвореника’. – Кад зли́кōвци утàмничē човѐка, òкујȕ га у букàгије.

бȕкарити се -ӣ се несв **1.** ‘парити се (о свињама)’. – Бȕкариле су ми се ȍбадвије кр̀маче у сѐдам да́нā; **2.** ‘жестоко ружити’. – Бȕкарили сеља́ци мѝнистра онòмāд кад је òтварō пȕт, нѝје знȁо кȕдије је òтишō; ‖ **бȕкарēње** с ‘парење свиња’. – Òтеро кр̀мачу у Радоса́вчевиће на бȕкарēње.

бу́кати бу̂че[м] несв **1.** ‘оглашавати се, рикати (о бику)’. – Пòчē Милѝћевића бѝк да бу̂че и кòпā зѐмљу нòгōм, а на̀ше кра̀ве на̀панӯ òзгō из-ба́шчē ри́кати; **2.** ‘викати, галамити; бунити се против нечега’. – Госпòдњā је зѐмља и свѐ што е нà њōј, а тѝ нѐ знāш на чѝјōј зѐмљи бу̂чеш, ѐј, брê, шаша́вко јѐдан ша̀шавī – вѝкаше ка̀луђер Са́во, Бо̂г да му ду̂шу прòстī; ‖ **бу́кāње** с ‘оглашавање бика’. – Ма и кад је далѐко, то бу́кāње нѐ волѝм да чу̏ем.

бу̀кача ж зоол ‘сова Bubo bubo’. – Вѝђи, мòлѝм те, ђе се насѐлила бу̀кача.

бу̀ква ж бот ‘планинско листопадно дрво Fagus silvatica’ – Испод бу̀квē у Бра̂нковом за́брану ѝзвирē млòго дòбра вòда; ‖ **буквѐтина** ж аугм. – Па̀де òнā буквѐтина, од олу́јē, преко пу́та, му̀ке смо вѝђели док смо раскр̀чили про́лаз; ‖ **бу̀квѝћ** -и́ћа м ‘младо буково дрво’. – Оће́ци јѐдāн бу̀квѝћ за мòтку, да вê̑жēмо сѝ̏ено нà колима; ‖ **бу̀квица** ж дем. – Вѐгни тѐле на вр лѝвадē з-онӯ бу̀квицу; ‖ **бу̀кōв** -ова -о ‘који је од букве’; ***изр***. *бу̀ковā гла́ва* ‘неразуман, својеглав’. – Ста̀ни, бу̀ковā гла̂во, ку̀д си нà̀дрō!?

бу̀квица ж ‘војничка књижица’ – Вѝђде, жѐно, по вијо́кама, ђѐ ли сам за̀туријо бу̀квицу; ***изр***. *очѝтāти бу̀квицу* ‘укорити, изружити’. – Òчитō му бу̀квицу, нѝјē смѐо у̀ очи да му пòглēдне.

бу̀клија ж ‘чутура са ракијом којом се позивају и дочекују сватови’. – С бу̀клијōм ѝдē позѝвāр и чијој гòј ку̀ћи дòђе они му бу̀клију òкитē неким бòшчалуком, а бу̀клију нòсī и домà̀ћин на да̂н свà̀дбē и ш њо̂м дочѐкуе прѝјатеље па нàздрављајӯ јѐдан дру̀гōм.

бу́кнути бу̂кнē(м) св **1.** ‘планути, разгорети се (о ватри)’. – Кад бà̀цик ону шу̀шку на òгњиште, бу̂кнӯ вà̀тра кô му́ња; **2.** ‘наљутити се, бурно реаговати’. – Кад су му сòпштили прѐсуду, он бу̂кнӯ и поцрвѐње кò ра̀к и вѐлī: ѝзēм ти та̀кī су̂д.

бу̀ковина ж ‘грађа од букве’. – Бу̀ковина ва̀љā у сувòти, ал ако кѝснē, врѝшко òпузнē.

була́знити бу̀лāзнѝм несв ‘причати без везе, неповезано’. – Кад ô н пòчне да бу̀лāзнѝ, дòђē ти да цр̀кнēш од њѐговē бру̀кē.

бу̂лка ж бот ‘дивљи мак који има изразито црвен цвет, Papaver rhoeas’. – Поцрвѐњеше у òбразима кò бу̂лке; в. *ту̏та*.

булумѐнта ж ‘неорганизована група’. – Наи́ђе она булумѐнта, нѐ зна им се ча̀снōг кр̀ста, нѐ зна се кô пѝје – кô пла̂ћа.

бу̀љати -ам несв ‘ићи четвороношке, на рукама и коленима, бауљати’. – Колко се нàтреско, нѝје мòгō д-ѝдē нō е бу̀љō.

бу̀љина ж ‘змија’. – Òбу̏јде чѝзме кад ѝдēш у онāј àврѝк, бòјати се кàкē бу̀љине, далѐко би́ло.

бу́љити -им несв ‘упорно и нападно гледати у неког или у нешто’. – Шта бу́љиш у ту̂ жѐну, ако те вѝдī њê̑н чòвек, нѐмō ђà̀вō да ти бѝднē крѝв? ***изр.*** *Бу́љī ко ту̏ѐле у ша̀рена вра́та.*

бу́љо -а м ‘човек изразито испупчених, избуљених очију’. – Ѐнē га онāј бу́љо, мòтридерте га штà̀ ће д-ѝучинī; ‖ **бу̀љāв** -а -о ‘уочљиво испупчених очију’. – И ô н нàкō бу̀љāв још вѝше ра̀зрогāчī òчи у чу̀ду.

буљòок -òока -о ‘који има упадљиво избуљене очи’. – За свѐ је то крѝв òнāј буљòокī.

[бу̀нāр] -а́ра м; ***изр***. *~ на ђе́рам* ‘бунар на коме се кофа подиже помоћу ђерма (полуге)’. – Ѝмā о буна́ру млòго пјѐсāма, те, шкри́пī ђе́рам, кò је на буна́ру, те, два̂ буна́ра јѐдна кòва слу̂жи; ‖ **бу̀нāрски** -а -о ‘који се тиче бунара, који се односи на бунар’; *~ ку̀ћица* ‘настрешница над бунаром’; – Бу̀нāр без дна̀; ***изр***. *Нòв бу̀нāр кòпāј, у ста̂ри нѐ пљу̏ј.*

бунàрција м ‘мајстор који копа бунаре’. – Бо̀гољуб ти је бȉјо нȁјбољӣ бунàрција у сѐлу, ôн кад ти о̀зӣда бу̀нӣр ѝмӣ да глѐдӣш, кô слѝка.

бу̀нгур бу̀нгура м ‘крупно мељиво, прекрупа’. – Кад нѐстанē брȁшна, јâ им нàрēдим качȁмак од бу̀нгура; ***изр***. *Дȍсāдан кô бу̀нгур у гу̀зици.*

бу̀ника ж бот ‘отровна коровска биљка Hyoscyamus niger’. – Нѐ знāм штà бӣ оном вѐселōм Та́су, ни о̀нај чо̀ек ни помо̀зи Бо̀же, поманѝтō кô да е нѐђе за̀качијо бу̀никē.

бу̀нило с ‘грозница са бунцањем’. – По̀чō нѐшто да вантàзӣра кô да е у бу̀нилу – нȁчисто повантр̏зō.

бу̀нōван -вна -о ‘ненаспаван, полусањив од умора’. – Он ско̀чӣ нàкō бу̀нōван и пӣтā штȁ то бӣ?

бу̀нцати -āм несв **а.** ‘говорити у сну, под високом температуром. – Но̀ћāс си бу̀нцō до̀-пред зору; **б.** ‘брбљати, причати неконтролисано’. – У̀чили га кому̀нисти да бу̀нцā па нѝкако да се о̀двикнē.

бу́нција м ‘незадовољник, бунтовник’; в. *јāпија*.

бу̀њāк -ака м ‘место где се баца, одлаже отпад у селу’. – Ба́ци тô на бу̀њāк.

бу̀њӣште с **1.** ‘смеће’. – По̀купи тô бу̀њӣште и нѐмō га преска́кати; **2.** ‘место где се смеће одлаже’. – Ѐнē иг ко̀коши чепр̀љајӯ на бу̀њӣшту.

бу̀пити -ӣ св ‘треснути, лупити о земљу’. – Са̀мо што сам се окре́нула, нѐшто бу̀пӣ иза ле́ђā.

бу̀птати бу̀пћēм несв ‘ударати о нешто производећи потмули звук. – Чу̀ем ја нѐшто бу̀пћē иза ка̀чаре, јâ та̀мо, а о̀нō ђе́до ва̀дӣ пâњ.

бура́зер м ‘брат’. – По Вѐликој Госпо́ини се жѐнӣ мȍј бура́зер, ако Бȍг дâ, па пола́ко спрêмамо сва̀дбу.

бура̀нија ж **1.** ‘недозреле махуне пасуља, боранија’. – Мӣ бура̀нију зове́мо јȍш и тре́шња и сѝјēмо је и ку̀су и прѝчару, ал од свѝјӯг је нȁјљепшā пу̀тēрка; **2.** ‘безначајни људи’. – Тô што ôн о̀бећа е прѝчам ти прѝчу, јел ôн ти е сѝтна бура̀нија; ‖ **бура̀нӣ[ји]ца** ж дем; в. *ӣарадаишчић*.

бу̀рача ж ‘буре за купус’ (1).

бу̀ргија ж ‘сврдлић’. – У радијо́ници код Јеро̀тија ѝмā бу̀ргӣја какигȍј о̀ћеш, од нȁјмањē до о̀нē ко̀јā вр̀тӣ ру̀пу на ја́рму за зâворањ; ***изр***. *Па̀ра вр̀тӣ ђе бу̀ргија нѐће.*

бургѝјати -āм несв **1.** ‘правити бургијом рупице у неком материјалу’. – Ѐнē га та̀мо бургѝјā ру̀пе на грабуљи́шту; **2.** ‘пробијати се свим средствима’. – Стâлно е нѐшто бургѝјало и ѐнē га ѝ сад, баксем, рâди та̀мо нѐшто у о̀пштини.

бу̀рдељ -ѐља м ‘неуредна соба, мала просторија’. – О̀ста вѐселӣ Цо́ле цѐо вѝ̑ек у онōм бурдѐљу.

бу̀ре -ета, мн бурѐта с ‘дрвени суд у коме се чувају ракија и вино’. – Сва̀ му бурѐта по̀рēђана на а̀тулама од нȁјмањег до нȁјвећег, о̀бручеви о̀вāрбани, милѝна по̀глāти; ***изр***. *Дȑжи, бу̀ре, во̀ду док мâјсӣтори о̀ду*; ‖ **буре́нце** -ета дем. од *буре* – Нàправијо Срѐћко Ћо́по буре́нце од три́ кила и то са мâлим шајто́вом; ‖ **бурѐкања** ж пеј аугм. – Расу́шила се о̀нā бурѐкања па ѝзодӣ; в. *кро̑пити*; ‖ **бу̀рӣћ** -и́ћа м дем; в. *исӣјатӣ*; ‖ **бури́ште** с ‘и с т о’. – Зо̀вē ђе́до да му по̀можēш да дѝгнē онō бури́ште на а̀тулу.

бу̑рњак м зоол ‘гуштер Lacerta viridis, даждевњак’. – Прѐпō се Са́во од бу̑рњака, а та́јо му вѐлӣ: нѐ бōј се, сѝне, нêће ôн да ти нàудӣ.

бу̀сати се -āм се несв ‘самохвалисати се и умишљати непостојећу врлину’. – Чѝм вѝдӣш да се нѐко млȍго бу̀сā, знâј да пала̀мудӣ.

бу̀сēн м ‘комад земље ископан с травом’. – Трѐбаће нам још два́-трӣ бу̀сēна; ‖ **бу̀сēње** с зб. – А̀јмо зâјно о̀намо у лѝваду да нàкопāмо бу̀сēња д-о̀днесēмо да ме́но побусењáмо мâјкин гро̀б, да̀нāс је По̀бусāнӣ понѐдјōник.

бусѐњати -ам несв ‘постављати бусење’. – На Пȍбусāнӣ понѐдјōник, ćутрȁдāн по Тóминој нѐђељи, бусѐњајӯ се грȍбови; ‖ **бусѐњāње** с гл. им. ‘постављање бусења’. – Глѐдала ђѐца како смо мӣ бусѐњали грȍбове па се код ова́ца ѝграла бусѐњāња.

бȕсија ж ‘заседа’. – Ȍндāк ти мӣ зȁузмēмо бȕсије и чѐкāмо кȁ-ће да нȁйђу онӣ злȍтвори швȁпскӣ, ćѐме им се зȁтр̄ло.

бȕсика ж в. *бусен*. – Нӣје се уȍрила зѐмља, стȍӣ свѐ бȕсика до бȕсикē, нѐ може да се сӣјē док нѐ панē кӣша и докле се не пȍвлāчи.

бȕтка ж анат ‘бут, бутина’. – Кад на́на ѝспече пӣле, ȍна нȁма двȍици дȁднē по бȕтку; ‖ **бȕткица** ж ‘део свињске ноге’. – Јȍван тȕрӣ у свȁдбарскӣ кȕпус нѐколко су́виг свѝњскӣ бȕткӣца, па ȍнда слȁнине, па ȍвчетинē или гȍвединē и ȍндак тô бӣднē да нѐ мош да нȁвашēш; в. *шијица*.

бȕћкалица ж ‘спирална жица за муђење јаја’. – Бȕћкалица бȁби вӣсила на ȍнōм чѝвлуку више шпȍрета.

бȕћкати -ам несв ‘мутити јаја бућкалицом’. – Наȕчила ме бȁба кȁко се бȕћкају ја́јца.

бȕћкуриш м ‘неукусна храна или пиће’. – Звȁо беја́ги на нѐку чȃс, а спре́мијо некӣ бȕћкуриш, нѐ мош д-ȍкусиш, него тӣ, кад зȍвēш нѐког, спре́ми домȁћӣнски, што ви́кали: или слȁви или одȕстави.

бȕћма ж ‘врста ситног веза на одећи (најчешће на антерији и вермену’ (1).

бȕћмурāс -ста -о ‘пуначак, буцмастих образа’. – Ȍнāј му млȁђӣ сӣн дȍшō бȕћмурāс, тȕрије се на ȕјчевину.

бȕца ж ‘дрвени суд за воду (до 20 л) са две рупе на горњој страни’. – Са ѝзвора смо нȍсили вȍду у бȕцāма.

бу́цати бȕцам несв ‘растурати, разбијати, разваљивати целину’. – Јȃ му вѐлӣм нѐмōјде, дӣ^{j}ете, тô бу́цати, нӣјē вре́ђело: свѐ разбу́ца; в. *разбуцати*.

бȕцмāс -ста -о в. *бућмурас*.

бȕчук бȕчука м ‘дрвена посуда из које се стоци даје јарма’ – Дȁде им Дрȁгиша пȕне бȕчуке јȁрмē, па иг ȍнда ѝстимāрӣ, нȁпојӣ и ȕкошӣ у ја́рам.

бу́ца м ‘богата и утицајна особа’. – Имам јȃ, вѐлӣ Ру́жа, дȍље вѐликȕ бу́цу, а Стȍјāнка и жѐне се заце́нуше ȍд-смија, а Ру́жа вѐлӣ: ма мӣслӣм дȍље у Ча́чку, штȁ се завѝтлāвате.

бȕцāк -а́ка м ‘простор у неком теснацу, ћошак’. – Свѐ тê старȕдије ȍн ћȕшкā у некӣ бȕцāк, ко вѐлӣ: мȍже ȕстребати; в. *сито*.

буцȍвāн -а́на м ‘важна личност’. – Дȍшли они буцова́ни ȍзгō, а ȍвӣ дупеувлака́чи се тӣскајӯ ȍко њиг ко да ѝмајӯ кру́шац у гȕзици, д-ѝзвӣнеш.

бȕша ж ‘стара раса говеда која се гајила у планинским крајевима’. – Док смо дȕржали бȕше, нӣје нам ни трѐбо мȁрвени дȍктор, јȍк ко ȍвō сȁд, трѐба ти марвѐњāк свакӣ-час; ‖ **бȕшина** ж пеј ‘лоша, мршава овца’. – Бȁш ми ове бȕшине до́ђоше гла́ве, нѐ могӯ вӣше д-ѝдēм зȁ-њима; в. *дрмезина*; ‖ **бушѝнчина** ж аугм. – Јѐдва сȁгнак оне бушѝнчине у кȍшару; ‖ **бȕшица** ж. – Ма јѐс Рȕјка бȕшица, ал дȁднē она мли^{j}е́ка кȍлко нам трѐбā, нѐ би је ми^{j}е́њō за симѐнтāлку.

бу́шан бу́шна -о ‘шупаљ, који има рупу’. – Бу́шне му кȍндуре па му ѝишла вȍда и сȁмо кљѐчкā; ***изр***. *Нѐ знā он на кȍлко е мѐстā бу́шан.*

бушкȁрати -ам ‘тајно нешто испитивати, кријући истраживати’. – Стȃлно нѐшто бушкȁрā и њȕши по сѐлу, рѐко би га е прȁвијо милица́јац.

бȕшотина ж ‘издужена шупљина која се добија бушењем, врћењем земљишта’. – Кад су прȁвили бȕшотину дȍље у Драгȁчици, пȍчнē д-ѝзбӣја вȍда, мȍгла би да нȁпоји пȍла сѐла, ал ѝмā неки ȍтужан мӣрӣс.

В

ва́бити вâбӣм несв ‘узвиком окупљати, дозивати животиње или живину’. – А бȁба, нàкō с прȁга од ȁмбāра, вâбӣ кòкōшке и бȁцā им жѝта да кљу̀цајӯ; ‖ **вȁбнути** вȁбнēм св ‘свабити, узвиком окупити’. – Вȁбниде кòкōшке, трѐбā д-ѝватӣм јѐдну за сѝпу; в. *благо*.

вàбрика ж ‘фабрика’. – Запòслио се у вàбрику, òставијо вàкӯ ѝмовину и љепòту. – Òвē њѝне вàбрике су ти кȍшнице с млòго трȕтōвā.

вȁвјек прил ‘стално, увек, непрекидно’. – Вȁвјек ти се на Богоја́вљење ѝшло ȕ цр̄кву за вòдицу

вȁволити / вȁвољити -ӣм несв **1.** ‘дуго ваљати залогај по устима, жвакати без зуба’. – Òткад је òчкрбавио, нѐ може лȁсно нѝшта д-ѝзе́дē, сем чȍрбāсто, но вȁволӣ, весѐлнӣк, зàдуго; **2.** ‘неразумљиво говорити’. – Неке јȁде вȁвољӣ кад збȍрӣ, нѝшта нѐ могу да га разȕмēм.

ва́га ж **1.** ‘справа за мерење’. – Ѝмā у за́друзи ва́га, мȍже да пòдмерӣ ѝљаду кӣлā; **2.** ‘терет на ђерму, обично камен’. – На òнōј крȁђōј стра́ни ђе́рма се вѐшō кȁмēн и ȍндā се тàкō нàчинӣ ва́га па ȍлājле изву́чēш пȕну кȍву вòдē из буна́ра.

вȁгаџија м ‘који мери на ваги’. – Ѝзмеријо сам нòмāд вòлове код вȁгаџијē: ѝмајӯ пѐтнēс тòвāрā и пȍјаче.

вàгōв -òва м ‘пољопривредна алатка налик српу, за сечење кукурузовине’. – Кад пȍђемо у Бàнāт, пòнесēмо клѐпāнē вагȍве и ш њѝма вѝкарӣмо шàшину ко нѝшта.

вадати вадам в. *водити*.

вȁдити -ӣм несв ‘убирати репу, кромпир, цвеклу; вадити дрвеће из корена’. – Мо́рађемо да вȁдӣмо онē стâре шљѝве, кр̄дисале се, па ћемо дòгодинē, с Бȍжјōм пȍмоћу, да пòсāдимо мла́де кàлеме.

вȁзда прил ‘одувек, стално’. – Кȍдā нāс се вȁзда знȁо рêд: стàријем се ȕстае, кад се ćѐдā за тр̄пезу – пр̄вō љȕди, па жѐне, па на днȕ ђѐца; што ви́кала бȁба: и гòведа се по ре́ду лѝжӯ.

вȁздāн прил **1.** ‘цео дан, од јутра до мрака’. – Вȁздāн брȁсмо жѝто и не доми́рисмо свѐ; **2.** ‘много’; в. *вода*.

вȁздӯк м ‘ваздух’. – Нѐшто ме гȕшӣ вòјнāк, нѐ могу лȁсно д-ѝватӣм вȁздӯка и гòтова ствâр.

ва́зла ж ‘ваза’. – Нàбавила мȁма ва́злу за цвѝћење и трӣ ва́зле за кола́че од ѝстог стȁкла, вѐлӣ да нѐшто прѝновӣ зà-славу.

вàистину прил рлг ‘отпоздрав током неких великих црквених празника’. – Вàистину се рȍди! – Вàистину вàскрсе! – Вàистину се јâви!

вàјāт -а́та м ‘мања древна зграда у дворишту, обично за боравак младенаца’. – Е, у òнōм вајáту су ти мôј ђѐд и бȁба изрòдили десѐторо ђѐцē. – Знâш ти òнӯ, јâ ћу бѝти у вајáту, дȕкате ни́зати; ‖ **вајàтӣћ** -и́ћа м – Јѐс бѝјо òнāј вајàтӣћ мâли, ал кад би се подмла́дила јòпēт би слȁтко ȕ њему жи́вљела.

вàјда вàјдē ж ‘корист’. – Нѝко òд њѝг вàјдē нѝјē вѝћō; ‖ **вàјдица** ж дем ‘мала корист’. – Пòсијēш ме́но òвōг, ме́но òнōг, вàјдица е.

вàјдисати -шем несв ‘имати користи’. – Ћу́ти, зàувар, да се вàјдишēмо кȍлко би́ло; ‖ **вàјдити** ӣм ‘окористити се’; ***изр***. *Што ра́дијо – вàјдијо.*

вȁјкати се -āм се несв **1.** ‘оклевати, снебивати се, бити у недоумици’. – Мӣ га зове́мо да ру́чā с нȁма, а ȍн се нѐшто вȁјкā; **2.** ‘кајати се, жалити’ – Вȁјкала ми се на свȍју сȕдбину, а јâ јој вѐлӣм: дȁђе Бôг, бѝђе бȍље, стр̄пљен спāшен.

вâјнӣ -ā -ō ‘недостојан (звања у коме се налази)’. – Пȍсвађаше се òнāј вâјнӣ ȕчитељ и òнāј вâјнӣ пȍп пред за́другōм кȍ нѐкē жентȕраче.

ва̑јница ж ‘невољница, јадница’. – Штȁ ће о̀на, ва̑јница, нѝшта нѝјē кри́ва, ни лу̏к јѐла ни лу̏к мирѝсала.

ва̀јрōнт м ‘време када се кафана затвара’. – Бекрѝјали о̀ни о̀намо свѐ до ва̀јронта.

ва̀кат ва̑кта м ‘време, прави моменат да се нешто уради’. – Ка̑жē Мо̀мир: слу̏шāј, Кр̏стомире, ако ћеш у̀ крађу – ва̀кат је, ако ћеш д-ѝдēш ку̏ћи – по́ноћи је.

вакѐла ж ‘критика, грдња’. – Бо̀ље ти је прѝзнāј него да ти тȁта о̀читā вакѐлу.

ва̀кō прил ‘овако’. – Чу̏ēш ка ти ка̑м, нѝјē та̀кō но ва̀кō.

ва̑л м ‘вео, венчаница, младина свечана хаљина’. – Кад за̀пјевāше о̀нӯ: ој, ђѐвōјко, под бѝјелим ва̑лом / окре́ни се, по̀здрави се с бра́лом / пла̀чи, бра̑ле, о̀де ти слу̏шāње – мѐне у̀дарише су̏зе нȁ-очи.

ва́ла ж ‘хвала’. – Ва́ла ти ђе чу̏о и нѐ-чуо. – Бо̀гу нек је сла̀ва и ва́ла. – Ва́ла ти до нѐба. – Ва́ла ти ко бра̀ту. – Ва́ла Ти, Бо̀же, на Тво̑м да́ру.

вала-ба̀ш стални израз ‘тако је, у праву си’. – Вала-ба̀ш је та̀кō би́ло, што јѐс јѐс, нѐ требā пѝти па крѝти.

ва̀лӣнка ж ‘мана, недостатак, фалинка. – Нȁјвећа ва̀лӣнка му е то̑ што кад ла̀жē и са̑м мѝслӣ да е ѝстина; в. *грба*.

вали́рати ва̀лӣра(м) несв ‘недостајати’. – Свѝ се бѝјагу са̀брāли, са̑мо нам Ѝлија вали́рō; в. *скресати*.

ва́лити (се) ва̑лӣм (се) ‘хвалисати се’. – Го̀ворāше о̀нāј му̑дри ста̀рац: бо̀ље ме спа́ли него ва́ли – тō да се не по̀гōрди. – Ѝтуви, сѝнко: ко се ва̑лӣ са̑м се ква̑рӣ. – Он се ва̑ли ко сви́тац гу̀зицōм. – Сѝнко, Бо̀гом се ва́ли и нѝчӣм дру̏гӣм, јел је ка̑зāно: Јѐдни се ва̑лē ко̀лима, дру̀ги ко̀њима, а мѝ ѝменом Го̀спода Бо̀га на̀шēга; ‖ **ва́ље̄ње** с гл. им.; в. *добити*.

ва̀лити ва̀лӣ несв **1.** ‘недостајати, зафалити, омалити нешто’. – Ни́сам по̀сијо це́лу њѝву, ва̀лӣ ми ће̏мена па мо̑рам ѝјутру д-ѝдем да досто̀верӣм. – Нѝјē он баш та̀чан, ва̀лӣ му нека да̀ска у гла́ви. – Нѐ валӣ њѐму мло̀го: за ко̀њски но̀кат и мага̀реће̄ увѐта.**2.** ‘умрети’. – Зна̑ш ли да нам је ва̀лијо вѐселӣ Дѐсимӣр, да си тѝ жѝв и здра̀в.

ва̀личан -чна -о ‘оштећен, фелеричан, са маном’. – Вѐселӣ Бра̑нко ѝмō јѐдну но̀гу ва̀личну, сло̀мијо ѝмā дваѐс-годӣна, ал и на̀кō гѐљāв ра̑ди ба̀рабар с Дѐсимӣром.

ва̀лиша м ‘који се хвали, хвалисавац’. – Слу̏шāм ове ва̀лише па нѐ знāм јесу ли ѝмали о̀чеве и ђѐдове или свѐ по̀чињē о̀д-њӣг.

ва́лта ж ‘набор на хаљини, сукњи, фалта’. – Ста̀рије жѐне су о̀ндак ма̀ом но̀силе богȁто на̀брану су̏књу на ва́лте са̀стављену из пе́-шēст по̑ла, у̀крāшену везом по̀-дну.

ваљад реч. ‘ваљда, вероватно’. – Нѐш ваљад ѝ тӣ да ми до̀сāљаш ра̀ну; в. *ћекирација*; ‖ **ва̀љадāр** реч. ‘и с т о’. – Ва̀љадар ни́су та̀ту бегѐнисали што е би̏о до̀бар домȁћин, а о̀ни вѐлē ку̏лāк. – Ва̀љадāр сам му прѐчӣ ја̑ него вӣ; в. *кмекнути*, *ћрепити*.

ва́љак ва́љка м **а.** ‘ваљкаста направа за равнање и сабијање земље (об. после орања)’. – По̀кōјни ујко Мили́нко е кад по̀сије пшѐницу вла́чијо, па по̀тље по̀вāља, начѝнијо ва́љак кои су ву́кли ко̀њи, а кад је на̀бавијо тра̀ктор, он је о̀ндак наре́дијо ва́љак од три́-мēтра ширѝне; **б.** ‘машина за ваљање путева’. – Кад се пра̀вила на̀ша ца́да, о̀ндак ѝмō па̑рни ва́љак, па комендѝјō Дѐсимӣр, како е то̑бож ва́љак прѐгазијо Мѝлӣну ко̀кōшку, а о̀на се по̀тље дѝгла и вѐлӣ: у̀, што ме по̀таба до̀бар пи̑е́вац.

ва́љалица ж ‘грађевина на реци у којој се ваља сукно’. – Зна̑ш како се ва́лијо о̀нāј ге́ца: ѝмāм, вѐлӣ, њѝву и лѝваду, водѐницу, ва́љалицу.

ваљар -ара м ‘човек који се бави ваљањем сукна и ћебади’. – Последњи ваљар у Котражи био је Видоје Чакаревић (9).

ваља́тан -тна -о ‘ваљан, вредан, марљив’. – Дѐржо му го̀вор над гро̀бом, сва̀ка му е ваља́тна би́ла, свѝ смо се наје́жили и су̏зу пу̏штили; ‖ **ваља́тно** прил. ‘ваљано,

баш како треба’. – Јâ ђѐци стâлно гòворӣм да чѝнē òнō што е ваља́тно и дрâгōме Бо̀гу мѝло и ѐндāк се мо̀гӯ до̀бру на́дати. – Свѐ ти је, ва́ла Бо̀гу, ваља́тно и згѐдно, како Бо̀г мѝлуе; в. *напасовати*, *опасти*.

[ва́љати (се)] вâљāм (се) **1.** – Ђѐца се ва́љају на лѝвади; **2.** ‘необуздано се смејати’. – Кад је вѐселӣ Ѝцо комендѝјō, свѝ су се ва́љали ѐд-смија; ‖ **ва́љāње** с гл. им. **а.** ‘сабијање калдрме ваљком’. – Кад смо прâвили ца́ду, ѐндак ѝмō пâрни ва́љак за ва́љāње; **б.** ‘припремање сукна у ваљалици’; *в. ваљалица.*

ва̀љати ва̀љā(м) / ваља́дē(м) несв **1.** ‘имати вредност, вредети’. – Ја ти рѐкок да òнō чеља́де ваља́дē, а ти ме́но ра̀змисли. – Бо̂г зна́дē шта ваља́дē. – Е, тâ ти ва̀љā: сва̀ка ти је на-мѐсту, позла́тила ти се да̀бōгда! **2.** ‘оно што може затребати’. – Нѝкад, сѝнко, бла̀го ђе́ду, не за̀тварај вра́та гу̀зицōм, јел се нѝкад нѐ знā да л ће ти тâј чо̀век нѐкад ва̀љати.

ва̀мӣлија ж ‘родбина, фамилија; породица’. – Па ѐт, гсин су̀дија, мо̀гу да рѐчēм да му е Мѝловāн, кад су се спо̀речкали, спо̀миньō ӯжӯ ва̀мӣлију, нѐ могу да кâм ка̀ко јел би ме би́ло срамо̀та.

вамилѝјāз -а́за м ‘послужитељ у школи’. – Пе́ро Нѝколић ти је бѝјо вамилѝјāз ка-смо мѝ ѝшли ӯ школу.

вâмо прил ‘овамо, на ову страну’. – Није та̀мо, него вâмо, што би Ра̀дисав рѐкō: та̀мте ва̀мте; ‖ **вâмоде** ‘дођи овамо’. – Кад су увѐли телево́не, зо̀вē Мѝлисав ко̀мшију: – Ѐло, Вѝтомӣре, јеси тô тѝ? – Јѐсам. – Вâмоде, до ко̀шаре, да ти нѐшто ѝспрӣчам; ‖ **вамого́ре** ‘овамо горе’. – До́ђи вамого́ре да вѝдӣш шта̀ су твѐ ôвце ура́диле у мо̀јој њѝви; ‖ **вамодо̀ље** ‘овамо доле’. – Си́ђи вамодо̀ље да ми по̀могнēш ѝжњѐти шљѝве; ‖ **вамона̀више** ‘овамо навише, горе’; в. *четворити*; ‖ **вамона̀ниже** прил ‘доле, наниже’. – По̀ђерāј ôвце вамона̀ниже у тôр; в. *ивер*, *свући*.

[ва̀мпӣр] -и́ра м. – Прѝчало се да се у некој водѐници појављѝвō ва̀мпӣр.

ва́нгла ж ‘велика посуда за прање посуђа или за мешење теста’. – По̀ткувај љѐба у вѐликој ва́нгли, ćу̀тра има́мо до̀ста рâдника; ‖ **ва̀нглица** ж дем. – Замиј́еси ђѐци кои ӯштипак у ону мâлу ва̀нглицу па тӯри крај шпо̀рета, прѝје ће да нара́сте.

ванѝла ж ‘ароматична материја у производњи слаткиша’; ‖ **ванѝлӣн** об. у ***изр*** *~ шећер* ‘шећер ароматизован ванилином’. – И ѐндак на̀ша ба̀ба о̀згō онāј ко̀лач по̀трӯсӣ ванѝлинӣм шѐћером; ‖ **ванѝлӣн** -и́на м в. *ванила*. – Ку́пи ми, дѝј́ете, двије шѝпке ванили́на.

ванѝлице ж мн ‘врста старинских колача’. – Ванѝлице смо одćе́цали ш-ча̀шōм од љу̀тē ра̀кијē.

ва̀нтāзија ж ‘фантазија’. – Ова жѐна нѝје та̀чна, са̀мо нѐшто ванта̀зӣра, ћѐрā нѐку ва̀нтāзију.

вантази́рати -а̀зӣрам несв ‘фантазирати, причати нешто неразумно или неостварљиво’. – Нѐмōјде ту́не вантази́рати, него се лѐпо и згѐдно ӯзми ӯ-памѐт па ра́ди нѐшто.

ва́пити -ӣм несв ‘жудети; тражити са запомагањем’. – Ва́пӣ весѐлнӣк и запо̀мāже же́дан, ал стра̀жāр нѝ абера; ‖ **ва́пијући** -а -е ‘који вапи, запомаже’. – Бѝјāше тô гла̂с ва́пијућег у пу́штињи кои нѝко нѝје шћѐо да чӯе, но на јѐдно чӯли, на дрӯго ѝспуштили.

вара̀кати се -ам се несв ‘избегавати разне замке’. – Шћѐли да га жѐнē, ал ôн иг нѐкако вара̀кō, ћа̀ о̀вō, ћа̀ о̀нō и та̀кō му про́ђе сѝлно вре́ме ӯ-ништа; ‖ **вара̀кнути се** ва̀ракнēм се св ‘вешто избећи (замку, претњу)’. – Ва̀ракнӯ га о̀на и рѐче му да чѐкнē јел је нѐшто забо̀равила – и по̀беже кӯћи.

ва̏ралица м ‘преварант, обмањивач’. – Нѐмō д-ѝмāш нѝкака пȍсла с ȍнōм ва̏ралицом, тâј нѐ прēза нѝ од чега. – Знâш како е кâзано, тô дȍбро тȕви, блȁго ђéду: *Латѝни су стâрē ва̏ралице.*

варȁнција ж ‘варање, ситна превара’. – Стâлно е он смѝшљо коекȁке варȁнције.

варȁōн -óна м ‘варалица, преварант’. – Бѐжи од ȍнōг вараóна, тâј би пȍкров с мâјке ȕкрō.

ва̏рати -āм нес в ‘обмањивати’. – Ва̏рō е ôн пȍзадуго, ал свȁко дѐло ѝзѝђе на вѝђело.

вâрба ж ‘боја’. – Вâрба се прȁвила од ȍровē клȁпинē, од кóпривē и коечѐга што смо ѝмали.

ва̀рбāр -áра ‘онај који фарба, фарбар’. – Ôн ти је бѝјо ва̀рбāр и зȍвнē га тáјо да нам ȍвāрба кáпију, начѝнијо е нȁ-љепоту: бѝла е шарѐна кȍ ђѐтлѝħ.

ва̀рбара ж ‘радионица у којој се фарба’. – Ѝмō он пóсебно кȍвāчницу, а пóсебно вâмо ва̀рбару.

вáрбати вâрбам несв ‘бојити’. – Прѐђу смо нȍсили да вâрбамо у Чáчак код бȍјаџѝнке; ‖ **вâрбан** -а -о ‘обојен’; *~-а јáјца* ‘јаја фарбана за Васкрс’. – Нȁјљепша су јáјца која су вâрбана у лȕковини.

варѐника ж ‘свеже кувано млеко’. – Нѝшта љѐпшē него кад у варѐнику ȕтрошѝмо прóјē, па нȁкō тȍпло пȍсрчемо кȁшикōм; *в. посркати.*

ва̀рзило с ‘црвена боја’. – Нȁбавила сам ва̀рзило и овáрбала рȕдицу, ѝспала е млȍго згȍдно, нѐ мож бѝти љѐпшē.

ва̏рѝво с ‘кувано јело које се једе кашиком’. – Нѐма прâвог рȕчка без ва̏рѝва.

вáрити вâрѝм несв ‘кувати (млеко, јело)’; ***изр***. *Вȍду вāрѝ, вȍду лāдѝ* ‘радити узалудан посао’; ‖ **вâрен** -ена -о ‘скуван’. – Кад јѐло бѝднē дȍбро вâрено, ти га повȕци нȁ-крāј шпȍрета.

ва̀рјача ж **1.** ‘дрвена плитка кашика, са дугачком дршком, за мешање хране при варењу, кувању’. – Смѝрде се, нѐмōјде да те шљȍпѝм ȍвōм ва̀рјачōм; **2.** ‘део гусала’.

вáрница ж ‘искра од ватре или удара метала о камен’. – Кад сам пáлијо ва̏тру д-изгȍрѝ врȕзина, пȍчēше вáрнице да лѐтē тȁмо према штȁли и сиѝéнима, бȍгами сам се бѝјо успрóзоријо. – Кȍлко, кȍлко вáрнѝца онȍликō срѐħѝца (о Бȍжићу кад се џâрā бȁдњāк); – Вѐлѝ ђéдо да нѐкад и мȁлена вáрница вѐликȕ ва̏тру рȁспāли.

ва̏ровати -уем несв ‘поштовати обичај да се не ради у неке радне дане, ради заштите од несреће’. – Ва̏ровало се да се кȕпā у рéци прѝје Ђȕрђевдана и после Преȍбражења, па се ва̏ровало ѝћи тȕђōј кȕћи на Бȍжић и пȕно коéшта; ‖ **ва̏ровање** с ‘обичај да се не ради у неке дане’ – У њѝнōм сѐлу постȍѝ ва̏ровање да се не ѝзлазѝ нȁ-грȍбље прѝје пóдне; ‖ **ва̀рōвни** -а -о; *ва̀рōвни дâн* ‘дан у који се не ради, иако није црвено слово, због празноверја’. – Ови њѝни су су уобичáили ва̀рōвни дâн на Ȍгњену Мȁрију и на Прȍкōпље, ȍндај нѐ-рāде, а ва̏мо рâдē на Дрȕгѝ Ва̏скрс и на дрȕгē Трȍице.

васѝлѝца ж ‘обредни колач за Василијевдан’. – За Срȕпску нȍву гȍдину се мѝесѝ васѝлѝца а за Бȍжић чéсница.

Ва̏скрс Ва̀скрса м ‘празник Христовог васкрснућа’. – На Ва̏скрс се свѝ ѝскупѝмо; ‖ **ва̏скршњѝ** -ā -ē ‘који се тиче Васкрса’; *~ пôс* ‘пост пред Васкрс’. – Ва̏скршњѝ пôс зовемо и Вѐлики пôс због дужѝнē трȁјāња, и Чȁснѝ пôс споради тȍга што обȕватā врéме стрáдања Хрѝстовог и Њѐговог разȁпињања на Чȁсни крȕс и он трȁē од Чѝстōг понѐдјōника, а завȕршāва се Стрȁснōм сѐдмицом, знâчи, ȕкупно чѐтрес ȍсам дáнā.

вȁсунг вȁсунга м ‘грло у које се уврће сијалица, фасунг’. – Зôвне ти њѐга стрȕгāр Мѝлое да му пòставѝ ка́блове, нȁмештѝ вȁсунге и испрѝвѝја сијалице од двѐста свéћā.

вȁсцēлѝ -ā -ō ‘сав, цео’. – Вȁсцēлѝ дâн прѐпадā кѝша из-дрѐвета из-кȁмена.

вâт м ‘дужинска мера, око 1,9 м, хват’. – Ку́писмо у Рòгачи ле́по сѝ^{j}ено, прѐмеријо га та́јо: ѝмало е сѐдам ѝ пō ва́тѝ.

вȁтати -ам несв ‘хватати’. – Пòбегō му кȍњ и ôн пòшō да га вȁтā; ***изр***. *~ зјȁле* ‘лутати, скитати’; **~ се** ‘уђи и играти у колу’. – Вѝкаше Рȁдēнко кад пòвōза кȍло: вȁтājте се, цȕрице, до мѐне, док се ни́су пòватале жѐне; ‖ **ваћка́рити се** вȁћкāрѝм се несв ‘миловати се, љубависати’. – Прѐмēтим јâ да се ȍни вȁћкāрē ѝза-си^{j}ена, ал шу́тѝм, не́ћу да иг òдāм; ‖ **вȁћкати (се)** -ам (се) несв ‘вешто помало хватати’. – Она цѝнкāрошка нѐсрећа се претвòрила у ȕво и вȁћкā штȁ ће кô да рѐкнē, а вѐселѝ Ѝцо ȍпāлѝ из гȕзицē и вѐлѝ да нѐ знā кȁко да иг љѐпше пòздравѝ.

[вȁтра] ж **1.** – Налȍжи вȁтру прѐд нōћ да спрêмамо вѐчеру. – Нѝкад нѐмō долѝвати ȕље нȁ-ватру, но глâј да мѝрѝш љȕде; **2.** ‘повишена телесна температура’. – Ѝмало ми ди^{j}е́те вȁтру це́лу боговѐтну нôћ, свȍ ѝзгоре; ‖ **вȁтрица** ж дем. – Чѝм прôђē Свѐтѝ Ѝлија, вȁтрица свѐ мѝлијā; ‖ **ватру́штина** ж аугм пеј. – Кад је ȕватила òнā ватру́штина си^{j}е́на, зȁпāли се и штȁла, јѐдва му одбра́нисмо кȕћу; ***изр***. *жѝвā* ~ ‘вредан, поуздан’. – Ôн, ôн ти је вȁтра жѝвā, кад њѐму запòвēдиш, нѐ бōј се.

вȁтрāљ -а́ља м ‘лопатица за згртање жара, пепела’. – Ѝди, блȁго ђе́ду, донѐси ми у ватра́љу жâра да пòтпāлимо вȁтру под кȁзаном.

вȁтрела ж ‘боја пламена’. – Ѝмала е баба Дрȁгиња перȕнике рâзнијег бо́јā и бје́лу, и жу́ту, и вȁтрелу и тѐгетну.

вȁтрѝште с ‘место где се ложи ватра’. – Тȕри ме́но пòтпалē на вȁтрѝште па прѐд нōћ потпа́ли вȁтру и нȁспи вòдē у бȁкрāч нек се грѝје.

ва́ша ж ‘огреботина’. – Нѐкō од ђѐцē с нѐчим нȁправило ва́шу на вра́тима.

ва́шер м **а.** ‘облик народног окупљања и зборовања ради куповине и продаје, вашар’. – Ва́шери су ти би́ли глȁвнā збȍришта на́рода и нȁ њима е би́ла глȁвнā трговѝна за нâс сељáке; **б.** ‘гужва, неред’. – И тȁкō ти се коверѐнција прѐтворѝ у ва́шер, не зна́де се чȁснōг кр̏ста: загала́мили свѝ у глâс кȍ нѐке чâвке.

ва́шериште с ‘место на коме се одржава вашер’ – Но́ђе ђе је òнāј пȁрк код аутòбускē стȁницē у Ча́чку е зѐмājле, при́чо ми ђе́до, би́ло ва́шериште; в. *врева*.

вȁшка ж ‘паразит који живи у људској коси, ушка’. – Свѐ смо пȁрили оди^{j}е́ла д-ѝстри^{j}ебѝмо вȁшке, пòтрпāмо р̏ке у пȁрјōницу па òзгō нȁспēмо врѐлу вȍду с цјѐђом. *в. обашка.*

вѐбруар м ‘фебруар’. – Прòтēже се кȍ ма́чак у вѐбруāру.

вѐгара ж ‘лош пас’. – Òнā Мѝкошева вѐгара се смȕцā око кȍкōшки, ѝд-де те је напу́ди нѝз пȕт, нȁвадиће се на гњѐздо.

вѐгнути -нēм св в. *везати*.

[вѐдар] ведра -о **1.** – Вѐдро нѐбо кô стȁкло, нѝђе обла́чка; **2.** ‘радост, ведро расположење’. – Нѐ мош да срѐтѝш стȁријег сељáка са вѐдрим чѐлом, зȁвише сѐло у брѝгу.

вѐдимистер м ‘џепни ножић, перорез’. – Òвāј ми вѐдимистер òстō јȍш од ђе́да и стâлно га нȍсѝм ȕзā се.

ведрѝна -ѝнē ж ‘ведро небо, безоблачност’. – Јѐсени кад ћѐрāмо грôжђе прѐко планѝнē, па кад òдмāрамо вȍлове, мѝ прѐко њѝг прѐбāцимо покро́вце да иг нȁкō знȍјāве нѐ бије ведрѝна. – Ведрѝне се спѐпелиле над нȁшијем сѐлима, свѐ опу́шће, свѐ зȁрāсте, свѐ се зȁтр̏нѝ, дȁ-Бōк-сȁчȕвај.

вѐдрити (се) вѐдрӣ (се) ‘пролепшавати се (о времену)’. – Пȍчело е да вѐдрӣ ȍдонуд од Овча́ра. – Свѐ вѝдӣ Ȍнāј што вѐдрӣ и ȍблāчи.

вѐдрица ж ‘дрвени суд за воду’. – Свѐ смо у вѐдрицама и бȕцāма нȍсили вȍду док не искȍпасмо бȕнāр.

вѐдро с ‘дрвена отворена посуда за вађење воде из бунара или ношење воде’. – Вѐдро ти дȏђе, на при́лику, кȏ дȓвенā кȍва, у вѐдру нȍсӣш вȍду; ‖ **вѐдрица** ж ‘и с т о’. – Дȍтр̄кајдер, ћѐри, једну вѐдрицу ла́дне вȍдē с буна́ра.

вѐђа ж ‘обрва’. – Ȍнā гȁра ѝмā вѐђе ко пѝјавице.

вѐз м ‘врста ручног рада’. – Њѐн вѐз си мȍгō да пȍзнāш у ѝљаду, нѝјē му би́ло ра́вна; ‖ **ве́зак** ве́ска м хип. – Пјеву́шӣ Сми́ља у вајáту ȍнȳ: вѐзӣља ве́зак ве́зла, ко́нчиће зла́тне сплѐла, нӣт се из срȓца ȍтēла. – Њѐн ве́зак је но́сијо пȍбеду над сви́ма.– Нȁјвољели смо да зȁпјевāмо ȍнȳ: штȍ се вȃлӣш, лѐпе Ма́рē мȃјко, твȍја Ма́ра на лѝвади спȃвā, ве́зак јōј се по лѝвади вȃљā.

вѐза ж **1.** ‘спој’. – Млȍго ти лȁбава та вѐза на врȁтницāма; **2.** ‘чиме се што везује’. – Крȁва пȍкидала вѐзу; ‖ **вѐзица** ж дем. – Нȍсила јȃ некȳ вѐзицу и нѐ знāм ђе је изгȕбик.

[ве́зати] вѐжēм св. – Мȍш нѐшто да вѐжēш нȁ-зāмку па ти пȍтље лȁсно одрје́шити, а мȍш ве́зати и нȁмр̄тво; ‖ **вези́вати** вѐзујем / вѐзӣвам несв. – Вези́вали тѐле за ко́чић; ‖ **вѐгнути** -нѐм св ‘овлаш везати’. – Е, сȁд мȏрā ђе́до да те вѐгнē, вȁљā се: дȁнāс су ђѐтӣњци, а тӣ вѝђи кȁко ћеш да ми се ȍдри̯ешиш; ‖ **вѐзат** -а -о трп. прид; в. *ће́чиво*.

вѐзӣља ж ‘жена која се бави везењем’. – Ѝмало зѐмāјле млȍго дȍбријег и ткȃља и вѐзӣљā, а сȁд нѐма ни же́нā нō нѐ знāш кȕд се погȕбише. – Нѝје ѝмало бȍљē вѐзӣљē од Бисѐнијē.

вѐзиōц м ‘особа која везује снопове при жетви’. – Жѐтелице и вѐзиоци се натпјева́вају: *Нȁджњēва се мȏмче и ђѐвōјче.*

вѐкерица ж ‘сат’. – Вѝђи кȁко чȕкā мȍја вѐкерица што ми је јȍш од ђѐда ȍстанула.

вековѐчан -чна -о ‘вечит’; в. *исковати*, *наваљивати*.

вѐлер м ‘мана, фелер’. – Свѐ што е вѐлер, мӣ ȍдбāцимо нȁ страну; ‖ **велѐричан** -чна -о ‘са грешком, фелеричан’. – Да нѝјē велѐричан, ку́пијо би га апетѝтли.

вѐлија ж ‘одрезак, кришка’. – Ићéци лубѐницу нѝздȕж, на вѐлије па послȕжи жѐтеоце.

[вѐликӣ] -ā -ō; ***изр***. ~ пе́так. – Пе́так очи Вȁкрса зове́мо Вѐликӣ пе́так; ~ *ȉȍс*. – Тȏ ти је Вȁскршњи пȍс; ~ *ȉȍчак* ‘точак који иде по бразди на плугу саковцу’. – Тȁкō е то ȕдешено код са́кōвца: вѐликӣ тȍчак ѝдē по бра́зди, а мȃли јȍк и тамȁн рȁвњајȳ кад ȍрēш. – Млȍго ми је вѐлико ȍвō па́рче, нѐ могу свѐ д-ѝзедēм; ‖ **вѐличачки** -а -о ‘велики, огроман, голем’; в. *сељачки*; – Кȕћа им вѐличачка, зȉдана с пȍдрумом од тесани́ка; ‖ **вѐличкӣ** -ā -ō ‘и с т о’; в. *мравињак*, *разгрнути*, *род*; ‖ **вѐликō** прил ‘много, јако, дуго’. – Вѐликō ми да толикō чѐкāм да дȏђу.

вѐлӣм ‘кажем’. – Ђе́до вѐлӣ да нѝје дȍбро рȁдовати се ѝчијој нѐсрећи, па мȁкар да ти је и нȁјвећӣ дȕшманин.

велѝчати се -āм се несв ‘гордити се, поносити се’. – Нȁшō прѐда мнōм да се нѐшто велѝчā – рѐко би јȃ нѐ знāм ђѐ се ȏн окȍтијо.

вѐлна ж ‘фелна, метални део точка на гумераби, трактору’. – Прѐвари ме кȍмāнда те пȍтпуштик гумарабу у јȁругу и искри́вик вѐлну.

велосѝпēд -е́да м ‘бицикл’. – Мла́ђо Ми́лōв прȍдō нȁјбољȳ крȁву и ку́пијо велосѝпēд, шћѐо Ми́ле да га се ȍдрекнē преко нȍвӣна.

[ве́нац] ве́нца м. – Свȁке гȍдине на Трȍице иде́мо на слȕжбу, ȏндак је у цр̄кву ȕњēта нȁкошена тра́ва и цвѐће и ȍма пȍсле летȕрђијē ѝдē вѐчēрње на кȏм на́род

кле́чӣ и плѐтē вêнце и пȍтље иг нȍсē свȍӣм кȕ̑ħāма и тȕрајȕ̄ според ѝкōна и кȁндӣла ради блȁгослова. – Пред ħѐвојачкōм кȕ̑ħōм се, на ка́пији ħе свȁтови га́ħајȕ̄ јȁбуку, плѐтē ве́нац, а ħѐвōјке пѐвајȕ̄: На ка́пији ве́нац плѐтен од бр̏шљāна, ȕскоро ħу да се свѝјēм око мôг дрȁгана.

вѐндер вѐндера м ‘булдожер’. – Вѝше Чȕбра с вѐндером ѝскопā за јѐдан дȃн но што би мѝ, из це́лог ц̏ема́та, мȍгли за двијѐ-трӣ нѐħеље.

вѐнути -ēм несв ‘копнети, сахнути’. – Нѐшто ми ħе́до увѐдријо и ко да е ме́но пȍчō да вѐнē. – На слѝци коју е дȁо сѐстри Стȁнōјли прѝје седамдѐсēт гȍдӣна Жа́рко напи́сō: Вѐнē рȍса, вѐнē ле́по цвêħе, али ова ȕспомена ȕвенути нѝкад нêħе (5: 5).

вѐнчаница ж ‘греда у основи кровне конструкције’. – Кад је прȁвљена ова кȕ̑ħа, дȃнима су мȃјстори тѐсали вѐнчанице, мȁије и рȍгове од бјѐловине.

венчȁница ж **1.** ‘свечана свадбена хаљина’. – Венчȁница за ħѐвōјку се спре́мала и украша́вала дȃнима; **2.** ‘венчани лист, извод из матичне књиге венчаних’. – Кад пôħеш код Ву́ла у мѐснȕ концелȁрију, ѝзвади венчȁницу, трѐбā Ју́ли спорадн лѝчнē кȃрте.

вѐњāк м ‘место заштићено од сунца, жеге, хладник под вињагом’. – Нȁправијо ујко Мили́нко вѐњāк од вѝњагē и тȕ̑ј се љѐти руча́вало.

вѐњер вѐњера м ‘застакљена светиљка на петролеј, фењер’. – Рабȁц̏ија о кȍла ȍбесӣ вѐњер, да му се нȃħē при ру́ци ако ȍмркнē.

вѐпар вѐпра м ‘мужјак свиње’. – Заклапȕсō кȍ вѐпар; ‖ **вѐприна** м аугм. – Ȍнā вѐприна прова́лила прȍшħе и ȕишла у нѝнину рѐпу; ‖ **вѐпрӣħ** -и́ħа м. – Ѝмāм нѐколко вепри́ħā, мôрам да пȍшљѐм ди̯е́те у Јѐриниħе да зȍвē Мѝлиħа да нȁйħе да иг пȍчистӣмо.

вѐра ж ‘уверење у истинитост неке тврдње без доказивања’. – Нѝħе, вѐлӣ, Гȍспод нѐ кāже: зна́ње твȍе те је спа́сло, него вѐра твȍја те је спа́сла; ‖ **вêран** вêрна -о ‘који држи реч, обећање’. – Ȍстала му је вêрна за свѐ тē ра̀тнē гȍдине; ‖ **вêрно** прил ‘тачно, истинито’. – Свѐ ти је вêрно опри́чō.

вѐрāнда ж ‘тераса, трем на кући’. – Наи́ħе Мѝлорад те ćѐдосмо под вѐрāнду, да пȍпијемо по кȁву и рȁкију и да ме́но прȍзборӣмо.

вѐрати се вѐрēм се ‘пењати се по дрвећу’. – Мȃрко е вȍљō да се вѐрē по дрвѐтима, да кȕпӣ ја́јца и батȁљуе гњѐзда свракѐљицама; вѐлӣ: ако иг пȕштимо да се нȁмложē, не́ħемо мȍħи с мѝром нѝједно пѝле д-одга́јӣмо, ѝмā та на́пас да иг пȍкупӣ.

вѐренӣк м ‘младић који се заручио, испросио, прстеновао девојку’. – Ȍвō ти је вѐренӣк мое ȕнукē Ја́нē, ако Бȍг дȃ – нȁ-јесēн ħемо да свȁдбуемо.

вѐреница ж ‘испрошена девојка’. – Вѝħāсмо вѐреницу твȍг сѐстриħа, онȍмад на ва́шеру, дȍшла с ȍцом и мȃјкōм да покȕпујȕ̄ коѐшта зȁ-свадбу, млȍго смêрна ħѐвōјка.

верѐсија ж ‘продаја робе на веру, да се плати касније’. – Напи́со јѐдан тр̀говац на зи́ду ра́дħē: На верѐсију да́емо рȍбу иксáну стȁријем од 80 гȍдӣна уз прѝсуство ȍбадва му рȍдитеља; ***изр***. – *Чȃс свȁкоме, верѐсија нѝкоме; – Кȃ да́ē на верѐсију, прȍсиħе.*

вѐретӣзан -зна -о **1.** ‘мршав, слабуњав, неухрањен’. – Дȍбра е рȃдница ал дȍшла ме́но вѐретӣзна, рѐкō би јој је ду́ша у нȍсу, а и јѐдē кȃ тѝчица; **2.** ‘крт, натруо’; в. *скрȁши*.

верѐц̏ик -ѐц̏ика м ‘нека врста пословних односа на штету једне стране; прокоцкана вера, поверење’. – Ȍн би да рȃдӣмо зȃјно на верѐц̏ик. – Од верѐц̏ика се мȁло ко ȕсрећио.

вѐриге пл. т. ‘ланац над огњиштем’. – На вѐригāма изнад прȍчēвља вѝсијо бȁкрāч у кȍм се кȕвало јѐло, ва́рило мли̯е́ко ил грѝјала вȍда за ку́пāње.

вѐридба ж ‘просидба, прстеновање’. – У нѐħељу ħе, ако Бȍг дȃ, бѝти вѐридба, јȕчē ѝшли да кȕ̑пē вѐренички пр̏стēн.

вѐрити -ӣм св ‘испросити, прстеновати девојку’. – Вѐријо Прѝмислав ђѐвōјку нòмāд, у нѐђељу, ка́дар ћемо да свѐдбуемо нѐ-јесен.

вѐрмати āм несв ‘поштовати, ценити, уважавати неког’. – Дȍшло нѐко пòгано вре́ме, не вѐрмā и нѐ бренуе нѝко нѝког ни за су́ву шљѝву. – Не вѐрмā тâј нѝког жѝвог, но ћѐрā по свȏм док не звѐкнē глàвчинōм о зѝд, па ће му ȍндак прѝсести мâјчино млиј́еко што е подȍијо.

вѐрмен м ‘мушки прслук од чохе без рукава, обично украшен гајтанима, фермен’. – Ȍндак ти је тàкō би́ло: преко ве́зене кȍшуље обу́чēш вѐрмен, дȍље брѝц пантоло́не, ве́зене чàрапе и ȍпāнци, прѝпашēш пȍјāс, тȕрӣш шàјкачу и ѝдēш на са́бор.

вѐрник м ‘онај који верује’. – Нàши вѐрници су вѐру насле́дили од ђѐдōвā свȍјӣг и од богонȍснијег ота́цā нàшӣг.

вѐрница ж в. *верник*. – Ȍна ти је прâва Срȕпкиња, вѐрница, кȕћēвница и обрȁзли жѐна.

веровàтно реч. ‘можда, може бити, могуће је’. – Веровàтно е ȏн на Диј́еловима сѐвијо пȕт и залу́тō.

вѐровати -уем (не)св. – У њѐгове лâжи ни мȁњӣ лажȍви од њѐга нѐће вѐровати.

вѐселӣ -ā -ō ‘онај који се упокојио’. – И тȕј ти Дȕшāнка нàвāлӣ на мȍју вѐселȳ мȁму, Бȏг да јој дȕшу прȍстӣ, а јàднӣ тàта шу́тӣ, нѐ прозборӣ јѐднē.

весѐлнӣк -и́ка м ‘јадник, несрећник; покојник’. – А бѝјо е, весѐлнӣк, дȍбар кȏ дȍбар дȃн, мрâва згȁзијо нѝје, нѝ с кӣм се спȍречкō нѝјē, а јàдно ти свȁдијо, свàком је прѝтрчō ȕ-помōћ; ‖ **веселни́чак** -чка дем. – Нѝјē мȍгō веселни́чак да прѐдрē, ȍдњē га болѐшчина; ‖ **веселни́че** -ета с. – Ȕчē, веселни́чāд, да су им прàђедови мàјмуни; в. *заушци*, *осутӣ*.

весѐлница ж ‘мученица, јадница,невољница’. – Ни ȍнā мȍја весѐлница нѝђе нѐстае кȏ да се нѐ-ваљā

весѐљāк -а́ка м ‘боем, лола, шаљивчина, комедијант’. – Ȏн ти је бѝјо вѐликӣ весѐљāк и шаљѝвција.

ве́сти ве́зēм несв ‘бавити се везењем, везом’; в. *јаглук*, *лан[ен]*; ‖ **ве́зен** -а -о ‘украшен везом’. – Ȍндāј смо ти нȍсили ве́зенē кȍшуље, ве́зенē чàрапе па бѝднēмо кȍ цвѐтови у лѝвади.

[вѐтар] -тра м**.** – Пјѐвāгу нàше ђѐвōјке: вѐтар дȕва, љу́љāју се ру́же / дȏђи, мѝле, док су нȍћи дȕже. – Ȉмā тàмонаке на дрѐшу пропѐлēр кȍӣ се врȚӣ и прàвӣ вѐтар и ȏн ти ћѐрā пљѐву нà-стрāну, а у цȃк ѝдē чѝста пшѐница; *црвени* ~ ‘заразна болест erysipelas’. – Снàшō га нѐки црвенӣ вѐтар, стро́ба пȍглāти; ‖ **вѐтрина** ж пеј ‘јак олујни ветар’. – Ȕдарила нека вѐтрина и дѝгла црѐпове с кȍшарē; ‖ **вѐтрӣћ** -и́ћа м дем. – Прѝјāтан овај вѐтрӣћ, нек макар кȍлко било ȍсвежӣ; ‖ **ветри́ћак** -ћка м. – Ба́ка се јѐдва држӣ на нȍгама и нàјмањӣ ветри́ћак ће је оба́лити.

вѐтрењāс -ста -о ‘непромишљен, неозбиљан’. – Би́ла цȕрица ли́ј́епа зà око, ал ме́но вѐтрењāста, а за тàкē је бȁба говȍрила да ће се брȑзо ȕдати.

вѐтрењача ж ‘справа на ручни погон за вијање жита’. – Ȉмō мȏј тàта врȚшалицу на àрāн мȍтōр и вѐтрењачу која се рȕчнō ȍкретала те се тàко вѝјала пшѐница.

вѐтрити (се) -ӣ (се) **1.** ‘проветравати, освежавати’ – Нѐка врáта, нек се вѐтрӣ кȕћа; **2.** ‘доколичити’. – Нѐмōде да вѐтрӣш, него ра́ди нѐшто.

вѐтрӣште с в. *вијалиште*. – Но́ђе ђе је сȁд мȁнастир ти је вѐтрӣште, тȕјнāк и по жѐги ћарлѝјā вѐтар, а зѝми су смѐтови.

ветромѐтина ж ‘место изложено јаким ветровима’. – Ви́ко сам му да нѐ правӣ кȕћу на ȍнōј ветромѐтини, ал ȏн вȍљō ȍнāј брѝј́ег и тàкō ре́шијо.

вѐтропӣр м ‘нестабилан, брзоплет’. – Ȏн ти је ȍбичан вѐтропӣр, ш њѝм нѝшта нѐ мош да се здогȍворӣш нàкō човечàнски.

[вѐче] -ери ж. – Кад па̀днē вѐче, он се искра́дē и шму̀гнē ко̀дā ње; ‖ **вѐчером** прил ‘увече’. – Вѐчером кад се свѐ утѝшā, чу̏еш како ћу́кāвци ћу̂чӯ и како жа̀бе крѐкеће̄ӯ.

вечѐрӣнка ж ‘вечерња седељка’.– Мӣ ти се, оно̀вечери, ску̏пили код Жӣвкове ку̏ћē на вечѐрӣнку, ша̀лили се и пѐвали до по́ноћи.

вѐчит в. вӣ̑ек.

вѐчнōс -ости ж ‘вечност, бесконачност у времену’. – Ово ма̀ло што трапа́мо под нѐбескōм ка̀пōм ти пролѐтӣ ко̂ дла̀ном о дла̀н, али вѐчнōс нас чѐкā и за̀ њӯ се ва̀љā спре́мати, мо̂ј бра̂јко.

веш м ‘рубље, кошуље’. – Раније је ђевојка облачила први пут доњи веш када су је на коњу доводили код мужа у дом (9).

вѐшалица ж ‘бедрени појас код папкара, копитара’; в. *ӣролитӣати се*.

вѐшплав / во̀шплав ‘прашак који растворен у води даје вешу плавкасту боју’. – Ту̏ри ме́но во̀шплава ӯ воду да се ра̀стопи да пово̀шплāвӣмо вѐш.

вешпла́вити / вошпла́вити вѐшплāвим / во̀шплāвим ‘потапати веш у вешплав’. – О̀на е ста̂лно вошпла́вила вѐш и ча́ршове; в. *вешӣлав.*

вѐштāк -а́ка м ‘минерално ђубриво’. – Мѝ смо ње̏ве ђу̏брили са шта̀лскӣм ђу̏бретом, ни̏је ти о̀ндак би́ло ни̏каког вешта́ка.

ве́штац ве́шца м **1.** ‘гатар, врачар’. – О̀нāј ма̀тори ве́штац не̂ма памѐтнија по̀сла но ѝдē те га̂тā по сѐлу; **2.** ‘лукав човек, лукавац’. – Ма та̂ј ве́штац зна̂ и о̀нō што ни̏ко чѐстит ни̏кад ни̏је мо̀гō зна̀ти; ***изр***. *Искрље́шӣтијо се ко̂ ве́шӣтац.*

вѐштица ж ‘врачара’. – Тô ти је вѐштица јѐдна, бѐжи о̀д ње̄; в. *манђије*; ‖ **вешти̏чара** ж ‘и с т о’. – О̀нӯ вешти̏чару трѐба марши́рати из а̀влијē; ‖ **вешти̏чēнда** ж пеј. ‘и с т о’. – О̀нā вешти̏чēнда нѐшто га́тала око кра̂ва.

ви́вати вӣвам несв ‘купити нешто ситно по трави’. – О̀нāј мо̂ј Пе́ро вӣва не́што по̀-бāшчи ко̂ ћу̂рка кад ва̀тā ска̀кāвце.

видо́вац -вца м ‘врста пасуља’. – Сѝјали смо мӣ по жѝту тѝкве и па̀сӯљ видо́вац и кад па̀сӯљ са̀зрелӣ, ми по̀ранӣмо за ро̀сē те га по̀чупāмо и изнѐсēмо на̀ крāј ње̏ве̄ и жђѐнēмо на ро̀гоце, а кад о̀беремо жѝто и по̀жњēмо ша̀шину, онда за̂ђемо с ко̀лима те пото̀варӣмо тѝкве и о̀д ње̏г ку̏вāмо ме́ђу сви́ња̀ма; ‖ **вѝдовача** ж ‘јабука која стасава око Видовдана’. – Вѝдовача и пѐтровача на̀јпрвō ста̀шӯ па о̀нда зрѐлӣ јѐдна по-ѐдна та̀мо до ко̀жāра кое стѝжу ӯ-јесēн.

вѝдра ж **1.** зоол ‘животињица гипког тела из пор. куна, Lutra lutra’; **2.** ‘вредан, способан човек’. – Ми́ћо ти је вѝдра од човѐка, спо̀собан и вре́дан за тро̀ицу; ‖ **вѝдрица** ж хип ‘вредно, отресито дете’. – Ѐвē ба̀би до̀лази ње̂на вѝдрица.

вѝђело с **1.**‘време пре мрака, док се види, пред ноћ’. – По̂јтāј, мо̂ј сӣне, еда би за̀-виђела нами́рили сто̀ку и по̀музли кра̀ве, да се по̀тље не по̀тӯцамо по мра́ку. – Ѝтали смо да за̀-виђела до̂ђемо ку̏ћи да се не крцума́мо по по̀мрчини; **2.** ‘откривање онога што је скривано као тајна’. – Зна̂ш како е ка̂зано: сва̀чијē ће дѐло изи́ћи на вѝђело.

виђѐљача ж ‘полица за лампу жижалицу’ (1).

вѝђети вѝдӣм св **а.** ‘видети’. – Вѝђек да онā ђѐца зама̀коше та̀мо иза̀-шумē; **б.** ‘постарати се’. – Вѝђећу на сва̀кӣ на́чин да ти по̀можем; **в.** ‘обавити неке неодложне послове’. – Мо̂рам д-ѝтāм ку̏ћи, трѐбā вѝђети сто̀ку за̀-дāна. – Вѝђте на сва̀кӣ на́чин да до нѐђељē по̀жњēте пшѐницу, бо̀јати се какē сапанђе́лē иза овē врелѝнē; ***изр***. *Бо̀г ӣе вѝђо̄; Вѝђећеш ӣӣ свога Бо̀га*; ‖ **вѝђен** -а -о ‘угледан, поштован“. – Миљо́јко ти је бѝјо вӣ̑ђен чо̀век, до̀бар дома̀ћин и по̀штен ко су̂нце.

[вѝжљāс] -ста -о в. *лагачак*.

вија́кер м ‘кочија, фијакер’. – Ѝмō ђе́до Весѐлин га̀нц но̀в вија́кер.

вѝјалӣште с ‘ветриште, ветровито место где се веје пасуљ, жито’. – На онōм ѝзбрешку го́ренаке ти је на̀ше вѝјалӣште, но́ђе ста̂лно ха̀ркā вѐтар.

вȉјати -ем несв ‘одвајати плеву и прљавштину од зрна жита, пасуља’. – Дȉгнēш нȁдā се пàсӯљ и полáко сȉпāш из онōг сӯда, он пȁдā дȍље на гӯвно, а вѐтар пљѐву нȍсӣ нȁ стрāну и тàкō ти се тō вȉјāло.

вȉ̏ек м ‘живот’. – Цѐлог вȉ̏ека смо ȉтали да нѐшто прȉвриедимо. – Вȉкаше бȁба: док је вȉ̏ека, бȉће и лȉ̏ека; ‖ **вѐчан** -чна -о ‘неограниченог трајања, вечит’ – Нȉшта нȉје вѐчно; ‖ **вѐчит** вѐчита -о ‘и с т о’. – Кад ти Дȍбросав скȕе бȕдāк, вѐчита ствâр, нѐма му ȉздера.

вȉјоглāв м ‘вратило на бунару којим се преко котураче вади вода’. – Нȁма бȕнāр с вȉјоглāвом, а овȉм Јáњићима ж ђéрмом.

вијóлет / виолет м ‘љубичаст’. – Прóђе некā жѐна у вијóлет àљини; в. *ђувезли*; ‖ **вијóлетнӣ** -ā -ō ‘и с т о’. – Исплѐла сам ȕнуки цемпѐрӣћ вијóлетнē бȍē, млȍго се ȍбрадовала кад сам јој га дáла. – Ȕзела сам цȉц вијóлетне бȍē, Персȉди за àљиницу. – Ȉмала лȉка горгȉне вијóлетнē бȍē.

вȉјōр м ‘ветар, вихор који се креће кружно, ковитлац’. – Кад ћàрнē вȉјōр по онōј жѐги, пȍврāтӣ ти дȕшу. – Наȉ̏ђе вȉјōр, толȉкō јâк да пȍдиже цѐо плâс сȉ̏ена.

вȉјуга ж ‘способност’. – Ȍна е ȉмала вȉјугу да срачȕњā на пȉјацу, шта ȍш, за трѐн ȍка; ‖ **вȉјугāв** -а о ‘кривудав’. – Кад ти се ȕкāжē онā вȉјугавā пȕтања, ȍмā прекȍ-брда су ти њȉне кȕће.

вијȕгати -ā несв ‘кривудати’. – Од Лȍзē нàниже пȕт пȍчињē да вијȕгā нȉза стрāну, вȍди рачȕна да не пȍтпуштӣш кȍла нѐђе.

вијȕкати вȉјȕчē(м) несв према *вијукнути*. – Тамȁн мȉ полиéгали, пȍчē да вȉјȕче вѐтар испод стрéā; ‖ **вијȕкнути** вȉјȕкнēм **1.** ‘произвести фијук (махањем прутом, бичем)’. – Кад бȉчом вȉјȕкнеш изнад кȍња, они моментâлно пȍчнȕ кȁсати; **2.** ‘скренути с ума’. – Ȍнāј вѐсели Мȉлољуб, кȍ да е мéно, Бȍже прȍсти, вијȕкнō.

вȉка ж ‘галама, вриска’. – Одјáмпут се зȁчу вȉка и цȉка, мȉ пȍглāмо, кад ȉмā штȁ да вȉдȉш: у Трàшевићима се запáлила Дрàгану сиéна и штȁла, те ти мȉ пȍтрчи нàврāт- нȁнōс нàниже, јѐдва спáсисмо кȕћу човѐку.

вȉкарити -им несв ‘сећи’. – Кад се клѐпају ćѐкире, вȉкариш она дȓва ко од шáлē; в. *одвикарити, вагов.*

вȉкати вȉчем несв ‘гласно говорити, дозивати неког на даљину’. – Ȍн нȉје ȕмљō да гȍворӣ тȉјо, но вȉче, рѐкō би-смо сви глȕви; ‖ **вȉкнути** вȉкнем св ‘огласити се јачим гласом, подвикнути’. – Вȉкни Мâрку да нàгнā ȍвце нàвише ка Љѐпосавином грȍбу.

вȉкнути вȉкнēм св ‘одлучити нешто изненадно, неочекивано’. – Ȍндā ти јā, од свê мȕкē, вȉкнēм те ȍдēм у кавȁну; ***изр.*** *Рѐци будȁли да ȉрднē, ōн вȉкнē ше се ȕсерē.*

вȉкса ж ‘средство за мазање обуће, за чишћење и уређивање шпорета. – Снâјка му свȁкō вѐче вȉксом нàмажē ȍбућу, рѐкō би-ће на сáбор.

вȉксовати -уем несв ‘мазати обућу ималином’. – Кȕпијо ми брȁлица мàлӣн па сам свȉма вȉксовала ȍбућу, сȉјā се ко да е гȁнц нȍва.

вȉла ж ‘митолошко женско натприродно биће’. – Бȉла лиéпа ко вȉла Равȉјōјла; ***изр***. *Нàшла се вȉла у чем нȉје бȉла.*

вилáет м ‘крај, предео, област, »вилајет«’. – Јѐс у онōј прȉчи о *Тâмном вилáету* кâзано: ко пȍнесē кȁјаће се, ко не пȍнесē, кȁјаће се – а јâ вам рѐкок: ко из овōг нȁшēг вилàета ȍдē у чàршију за, тобож, бȍљȉм живȍтом, кȁјаће се кȁд тȁд, ал ће му бȉти дȍцкан.

вȉлара ж ‘крава са успраљеним роговима’. – Нȁјнесрѐтнијā ми је онā вȉлара: само дȉгнē глâву и ȍдē у зȉјāн.

вȉле вȉла пл. т. ‘алатка са два, три или четири парошка, за сено, сламу’. – Бȁцик стȍци по вȉле сȉ̏ена ȕ-јасле па отȉ̏ок да нàрāнȉм свȉње да не грдē; ‖ **вȉлице** пл.

т. дем в. *алатка*; ‖ **вилѐтине** пл. т. аугм пеј. – Бѝјагу те́шке онē вилѐтине, пу̀кле су ми ру̂ке.

вѝлōван -вна -о ‘необуздан, немиран, обестан’. – Дȍбар му е кȍњ, нѐма ре̂чи, ал дȍшō нѐкако вѝлōван: кад га ȕватē лȕтке, нѐ мош лȁсно да га ȍбдржѝш; ‖ **вилȍвит** -ȍвита -о ‘и с т о’. – Ѝмадијагу Ра́ковићи вилȍвите кȍње, кад иг ȕпрēгнȕ у вија́кер – ѝмā да глѐдāш.

вѝловати -уем несв ‘стављати фил на торту’. – Ѐнē Мȁрије у ку́јни, ȍста да вѝлуе тȍрту, ȍћемо д-иде́мо прѐд-нōћ њѝној кȕћи нȁ-бабине.

вилозови́рати -ȍвѝрам несв ‘мудријашити, »филозофирати«’. – Ȏн ти сȁмо вилозȍвѝра, нѝшта пȁметно ȍд њега нѐ мош чȕти.

вилоре́та жђ ‘украсна летвица’. – Мѝ смо на летњој ку́јни ѝмали зѝд висѝнē јѐдан ме́тар, а го́ре ȍвāрбане вилоре́те.

вѝлчати / вѝљчати -āм несв ‘вилама сакупљати сено на гомилице (навиљке)’. – Мѝ ђѐца вилча́мо, жѐне грȁбē, а љȕди прѝносē нȁвѝљке и ђѐнȕ плȁшће; в. *ѝластити*.

вѝме -ена с ‘млечна жлезда у женки неких сисара’. – Ѝмала Рȕјка вѝме скȍро до зѐмљē, би́ла дȍбро млѐчна.

вѝнāрош м ‘који воли да пије вино, винопија’.– Ȏн ти рȁкију не бегѐнишē, ал зȁтō е вѝнāрош каког нѐма; в. *винџија*

ви́нкла ж ‘грађевинска алатка за одређивање правог угла’. – Дȁјдер ви́нклу, д-ȍдрēдимо пра́вац овē дрȕгē стра́нē тѐмеља; ***изр***. *нѐ бити у ви́нклу*; *искȍчити из ви́нклē* ‘показивати знаке психичке нестабилности’. – Онāј Стȁнимѝров ко да е ме́но искȍчијо из ви́нклē.

вѝнковац -ōвца м ‘трактор произведен у фабрици »Томо Винковић«’ (1).

[ви́но] с. – Нȁма за Нѝкољдāн стаса́вало бȁњичкō ви́но, бѝднē ко грȍм; ‖ **ви́нце** -а дем. – Вѝђде како се Ми́ћо зарумѐњō од онē чȁшицē ви́нца; ‖ **вѝнчина** ж пеј. – Налȍкало се онē вѝнчинē па сȁд љȕља прȏшће и пȍвраћā; ‖ **вѝнски** -а -о ‘који је у вези с вином’. – Ȏн је пѝјо рȁкију вѝнском чȁшōм. – Зарумѐњō се ко вѝнски чѐп. – У вѝнску кȁцу нѝшта дрȕгō нѝје смѐло да се тȕрā сем грȏжђе; ‖ **вѝнōв** -овā -ō, ***изр***. *~ лȍза* – Свѐ око àвлије поса́дијо вѝновȕ лȍзу, испоби́јō дѝреке, зȁтēго жѝцу и нȁправијо шпȁлѝр.

[вѝноград] м. – Колко су јѐличкѝ винограда́ би́ли чувѐни, вѝдѝш по онōј дрѐвној пѐсми о бȁну Милȕтину: нō чȕ ли ме, љȕбо Икȍнија / глѐдај мѐне прѐбијелē двóре / кȍпāј мѐне дѐвет винограда́дā / у Бȁњици и у Àтеници / у Лȍзници и у Пȁковрāћу; ‖ **винограда́к** -тка м дем. – Нȁш винограда́к бѝјо ко бȍсијок, зȁтēгнȕт ко тȁмбура; ‖ **виноградѝ́ћ** -и́ћа дем. од *виноград,* – Њѐгōв виноградѝ́ћ нѝје бѝјо гȍлем, ал ȕрēђен и обдржāван за при́мер.

виноградина ж ‘место на коме се налазио виноград’. – Тȕј би́ло млȍго тијег виноградѝна, а го́ре код тȁкѝша ти је Мили́ћевића виноградина.

виноградāр -а́ра м ‘узгајивач винограда’. – Он ти је бѝјо дȍбар стȍчāр и виноградāр, а бȁстало му е и да пинтȍришē; ‖ **виноградāрски** -а -о ‘који се тиче винограда, који се односи на виноград’. – Ђѐд му бѝјо дȍбар виноградāр и ōн му на спȍмену ȕклесō вѝновȕ лȍзу з гро́здовима и виноградāрске мȁказе.

винȍпија м ‘који воли да пије вино’. – Мѝјодрāг ти је пи́вџија, Во́јо Жѝвков винȍпија, а Жи́ко ȕчитељ кавѐџија и сȁмо кȁву пѝје.

вѝнт м ‘део кочионог уређаја на запрежним колима’. – Кад прѝвијемо вѝнт, шкри́пѝ пȁпучица, чȕе се бȏзнā дȏкле, ко кад кȍљēш свѝњче.

вѝнтача ж ‘носач винта који је причвршћен за срчаницу’. – Јерȍтије начѝњō вѝнтачу од брѐстовāка.

винтра́жица ж ‘застор на прозору об. нецан или везен’; в. *нецати*.

ви́нути се ви̂нем се св ‘вазнети се, уздићи се’. – Кад је ба̀ба ви́кнула »ўва«!, онā орлу̀шина се ви̂ну нѐбу под о̀блāке.

ви́нџија м ‘који воли да пије вино’. – Миљо́јко е би̏јо ви́нџија, мо̀гō е, у сво̀е вре́ме, да по̀тēгнē, уз до̀бро пече́ње, два́-кила и ни̏шта, нѐ мош да премѐтӣш да е пи̏јо.

вѝњага ж ‘винова лоза која расте на дрвеној скели тако да чини заклон од сунца’. – Под вѝњагōм се ѝскупӣмо нѐђељōм и ди̏ва̄нимо, а ту̂ј смо љѐти и руча́вали.

ви̂р ви́ра м ‘дубоко место у реци’. – У ви́ру смо се ку́пали и ва̀тали ў-шаке по̀неку ри̏бицу.

ви̏ра ж ‘одбитак на тежини (нпр. бикова на име тога што су се најели и напили пре мерења)’. – О̀дбӣ ми онāј ко̀штаплер шѐс по̀сто на и̏ме ви̏рē за̀тō што е би̂к до̀бро си̏т, а ја̂ му вѐлӣм: тӣ би ми о̀дбијо и да е гла́дан и же́дан.

ви̏ра̄нгла ж ‘фиранга, завеса за прозор. – На про́зорима им нѐца̄нē ви̏ра̄нгле, на крѐветима ћи̏лими, а на аста́лу ве́зен ча́ршов.

[ви́рити] ви́рӣм несв. – Ви́ријо ôн кроз кљу̀чаницу и свѐ глѐдō шта о̀ни та̀мо ра̂де. – Ви́рили мӣ кро̀с-прōшће ў-њину ба́шчу да ви̏дӣмо да л кô чу̂ва лубѐнице. – Ви́рӣ ко ми̏ш из мѐкӣња; ‖ **ви̏ркати** ви̏ркāм несв дем ‘с времена на време вирити, провиривати’. – Ви̏ће ли ти како он свакѝчас ви̏ркā ў-њину ба́шчу, та̀мо до̀шле нѐке ђевојчице да по̀могнӯ ку̀пити шљи̏ве; ‖ **ви́рнути** ви̂рнем св ‘провирити, начас осмотрити’. – Ви́рниде та̀мо, нѐшто се ђѐца уми́рила, да не на̀праве некӣ бѐлāј. – Ошкри́ни вра́та те ви́рни да л ди̯е́те јо̀ш спа̂ва.

[висѝна] -ѝнē ж. – О̀н би̏јо, на̀кō, о̀средње висѝнē, ал сна́жан, ни́си га мо̀гō ла̀сно по̀мерити с мѐста.

[ви̏сити] -ӣм несв **1.** – Ви̏сила о̀на та̀мо до̀ ноћи; **2.** ‘дангубити, беспосличити’. – Ви̏сē пред кава̀нōм, а ма̀тори нѐ знајӯ ку̀-ће при̏је, стô по̀слōва има́дӯ.

[ви̏сок] -о̀ка -о**.** – На̀шли га под о̀нӣм вѝсокӣм бјѐлом. – То̀ша ти је би̏јо висо̀чији за̀ гла̄ву од свѝјӯг и кад про̀лазӣ кроз вра́та, мо̂ра да се ме́но по̀сагнē; ‖ **висо̀ко** прил. – То пора́сло висо̀ко, нѐ мош про́ћи та̀мо.

вѝсӯљка ж, обично мн ‘воће осушено на сунцу или промаји’. – На̀ма вѐселā ли́ка на̀нӣжē на та̀нкē прути́ће ил на ко̀нац та̀кише, ко̀лутове ја̀бӯкā и кру̀шāкā и тē вѝсӯљке др̀жӣ на та̀вану па нам зӣ̂ми да̀днē ил нам ку̀вā ко̀мпōт о̀-тогā.

[ви̏тēз] м. – Ђѐ ће о̀лош да при̂чā о ви̏тезовима; ‖ **вѝтешкӣ** -ā -ō ‘који се тиче витеза, који се односи на витеза’. – Пā га по̀зва да вѝтешкӣ мѐгда̄н по̀ди̯елē; ‖ **вѝтешки** прил ‘неустрашиво, храбро, смело, одважно’. – Кад је загу́шћело, ōн се по̀њō вѝтешки: ни̏је шћѐо да бѐжӣ.

ви̏тēштво с ‘јунаштво, смелост, непоколебљивост’. – Ō̄н ти је ста̂лно показѝвō ви̏тēштво, ни̏кад се ни̏је колѐбō: кад ре̂ши, ѝдē до̀ краја па нек ко̂шта колко ко̂шта, ако трѐба гла́ва, нѐк-идē ѝ она.

вѝтӣљ -и́ља м ‘трака од дебље тканине у петролејској лампи или фењеру, фитиљ’. – Ѝзвӣ ме́но вѝтӣљ, да ви̏дӣм д-ўђенēм ко̀нац у-и̏глу; ‖ **витѝљче** -ѝљчета дем од *витӣљ*. – Да̂јдер ми једно витѝљче за овӯ жи́жалицу.

витѝљача ж ‘лампа која користи петролеј и фитиљ’. – Ѝмали мӣ у го̀стӣнској со̀би витѝљачу с оглѐдалом.

вѝтица ж ‘кика, уплетена коса, плетеница’. – О̀бли̯ећӯ јој онē вѝтице кад по̀трчӣ, ко рѐпӣћ ја̀гњету.

вѝтлати -а̄м несв **1.** ‘окретати витло, воденички камен, вратило на бунару’. – Вѝтласмо ва̀здāн, ва̀дӣсмо во̀ду из буна́ра и но̀сисмо ў рупу ђе се га̀зијāше бла̀то за ци́глу; **2.** ‘гађати, бацати’. – По̀чē да вѝтлā с онōм жи̏лōм па е за̀врља̄чи на̀ниже у ја̀ругу; **3.** ‘јурцати, трчати овамо-онамо’. – Онā абро̀ноша се ни̏ђе не скра̀шāва, само вѝтлā по сѐлу по̀ваздāн, ђа ўс-пӯт, ђа нѝс-пӯт.

вѝтлāш -áша м ‘дрво које расте у чести, право и високо’. – А срѐд шȳмē ѝспрсијо се вѝтлāш нѐбу под ȍблāке.

вѝтлити -ѝм св ‘вртети се, окретати се око себе’. – Ѝди већ јѐднōм, штȁ вѝтлѝш цѐо дȃн тȳјнāк.

вѝтло с **1.** ‘направа за намотавање предива на кануре’. – Кад опрéдēмо вȳну, мѝ је с вретѐна нàмотāмо на клȳвче, па пȍсле вѝтлом на кàнуре. – Како се вѝтло ȍкреће, клȳпче се одмòтāва и котрљā, а мȁче трчѝ зȁ њѝм; **2.** ‘чекрк за извлачење земље при копању бунара’. – Над бунáром се пȍставѝ вѝтло и ш њѝм двȍица ѝзвлāче кàзане са зѐмљōм ȍздō што ȍвѝ нàкопају и натȍварē; **3.** ‘слагање дасака у троугао ради сушења’. – Мѝ слȍжили дȁску у вѝтло под трѐном да се на прȍмаи дȍбро ȍсȳши.

витȍпер -ȍпера -о ‘деформисан, искривљен, извитоперен’. – Вѝш да ти је то витȍперо, нѐ мож да се искȍрѝсти.

вѝћија ж омања стаклена чашица налик на флашицу, »фићок«’. – Натȍчи рàкијē у овȳ вѝћију и послȳжи Млȁдомѝра.

вѝчан вѝчна -о ‘вешт’. – Мѝрослав Сȁвѝн ти је бѝјо вѝчан д-ȳзведē уз мàије, бȁстало му.

вѝшек вѝшека м ‘комад папира савиј̑ен у облику левка за паковање бомбона, фишек’. – Мѝлȳн Пȍповић у зáдрузи ѝмō стȃре нȍвине и ȍд њѝг прȁвијо вѝшеке за болбóну и коéшта.

вѝшња ж бот ‘воћка и плод Prunus cerasus’. – Ѝмō вишѐ кућē вѝшњу, пȍд њōм се ѝгрō ко диј̑éте; ‖ **вѝшњица** ж дем. – Нѐмō ми тȳ вѝшњицу дѝрати, нек рáсте; в. *гронѝтуљ[ица]а.*

вѝштити -ѝ[м] св ‘печити, ујести’. – Кад сам се нàбијо н-ȍнāј глȍговāк, мѝслијо сам да ме вѝшти ȍнā што се не пȍмињē.

вјѐковати -уем несв ‘живети, проводити свој век’. – Нȁши су на ȍвōм прѝсоју вјѐковāли и ȍпстајали ѝјако е бѝло и болѐшчѝнā, и нѐроднѝг гȍдѝнā, и рȁтōвā и стȏ јȃда.

влáдати се влȃдам се (не)св ‘понашати се’. – Лѐпо вѝдиш кȁко се ђѐца влáдајȳ – нàкō како су иг ȳ кући наȳчили. – Стȃлно су нам говȍрили: бѝдните смѐрни и згȍдно се влȃдајте. – Парóла овē гологȳзијē ти је: крáди, лȁжи, поштѐно се влȃдај.

влȁжан -жна -о ‘непотпуно осушен, ни сув ни мокар’. – Нѝсам мȍгō да пȍвлāчим њѝву, јȍш је влȁжно, мȏрам да чѐкнēм дȃн двȃ, да прирȳдѝ.

влáка ж ‘извлачење трупаца (запрегом)’. – Мѝ смо ти ѝ[з]-шумē трȳпце извлáчили влáкōм свѐ гóренаке до нà-пȳт ђе мȍж да се прѝђе кȍлима.

влáкно с ‘вунена или тежана нит’. – Ȍна кад прéдē њȏј влáкно јѐдначито.

влȃс -и ж ‘длака’. – Е, мȍе дѝј̑ете, кад пȍглēднеш овē сјéдē влȃси, оне нѝсу од врȳћијег колáчā, сȁмо што ме водѐница нѝје мљѐла.

влȃс -сти ж ‘управа, власт’. – Вѝкаше ђéдо, како овѝ што се ȍтимајȳ о влȃс нѝсу наȳчили да кȏ дȍбије влȃс, гȳбѝ дȳшу. – Пȍдāј Цѝганину влȃс, па ћеш вѝђети твȏга Бȍга. – Кад гологȳзија и ништáци ȳзмȳ влȃс, ȳзēће нáроду и дȳшу. – Влȃс је ȍд Бога, нàкā е каку заслȳжуемо: што е нáрод брезбȍжнијѝ, то је влȃс ђавоимàнијā.

влáсан -сна -о ‘надлежан, овлашћен’. – Ваљда сам јȃ влáсан нà мōм имáњу да рȃдим ȍнō што мѐне пȁсуе.

влȃт ж ‘горњи део струка стрног жита у коме се налази зрно, клас’. – Пȍњēла пшѐница млȍго згȍдно, пȍћерала влȃт са шȁкē; ‖ **влȃће** с зб ‘део снопа на којем је клас’. – Кад слȃжемо крстине, влȃће ѝдē ȳнȳтра да нѐ може пȍкиснути ако прȍменѝ врéме.

влàтати -ā св ‘развити влати, класати’. – Влàтала пшѐница нȁ љепоту.

влàчег влàчега м ‘дебео ланац ’. – Кад вȳчемо трȳпце на влáку, мѝ иг ȍпашēмо влàчегом јел тȳј ти ȍбичан лáнац не пȍмāжē, пȳкō би ко нѝшта.

вла́чити влâчим несв **1.** ‘дрљати, равнати ораницу дрљачом’. – Оћу д-ѝдēм да им по̀можēм вла́чити; **2.** ‘чешљати вуну у вуновлачари’. – Трѐбā да се ѐрē, влâчӣ, сѝје пшѐница, да се скр̏дē јѐбуке, по̀вадӣ ко̀мпӣр, да се пѐчē ра̀кија, да се на̀вашē дрвā за љепо̀тē; ***изр***. *Ко ж ђа̀волом ѐрē дѝ̄ше̄том ће вла́чӣти.*

вла̀ша ж ‘стаклена боца, флаша’. – Дѐњō сам ти ра̀кију на пре́зент, ал вла̀шу да ми врâтиш.

вла̀шац -шца м бот ‘врста ситног лука, Allium schoenoprasum, A. ascalonicum’. – По̀сијали смо и цр̏нӣ и бѐлӣ лу̏к а и вла̀шац.

влѐка ж ‘мрља, флека’. – Кô ли је о̀вō у̀влеко ча́ршов, вѝђи са̀мо ко̀лика е влѐка; в. *гука*.

вô во̀ла м ‘одрастао кастриран мужјак говечета’. – Вô се за ро̀гове вѐжē, а чо̀век за реч; ***изр***. Нѐ коље̄ се вô за кѝло мѐса; ‖ **во́ко** -а дем. – Вô во́ка лѝжē да га во́ко по̀лѝжē ‘добро се добрим враћа’. – Ѝспјевō, кâжӯ, Ѐбрен онӯ: Ōј, ѐрāчу, млâд ѐрāчу, ко ти да̀де мла́де во́ке, мла́де во́ке витѐроге, и ја́рмове ја̀воровē, и па̀лице шѝмшировē, и за̂ворње бо̀сиљковē, и бѝч – ко̀су ђѐвојачкӯ, љу̏тӯ гу́ју ручко̀ношу; ‖ **во̀лина** м **1.** аугм. од *во*; **2.** ‘неотесан и задрт човек’. – За̀пō ко во̀лина, нѐ мож да га зу̀ставӣш; ‖ **во̀лӯјскӣ** -ā -ō ‘који се тиче вола, који се односи на вола’. – Паза́ријо сам но̀вā во̀лӯјскā ко̀ла. – Нато̀варијо Мла́ђо жѝта пу̏на во̀лујскā ко̀ла с на́ставцима и уз на́ставке ту̏ријо му̏руз до му̏руза у̀спрāвно и свѐ тō по̀пунијо и извр̏шијо; ‖ **во́чић** м дем. – По̀digō е во́чиће да се нѐ мош на̀глāти, ко двѝје ја̀буке.

[во̀да] во̀дē ж. – Ва̀здāн је мâјка ѝзрēкā о во̀ди ѝмала, те: не тѐчē ре́ка, но во̀да; те и кад се во̀да за̀мӯтӣ, ѝзбистриће се; те ба́ци до̀бро нѝз-воду, вра̀тиће ти се; те тѝја во̀да брѝ̄ег ро̀нӣ, те во̀да свѐ о̀пра сем цр̏на о̀браза; ‖ **во̀дица** ж ‘вода која је освећена током верског обреда’. – На Богоја́вљење смо ста̂лно ѝшли у̀-цр̏кву и у̀зимали богоја́вљењскӯ во̀дицу која се нѝкад нѐ квāрӣ и њу̂ смо др̏жāли у-вла̀шици преко це́лē го̀динē и кори́стили ако се нѐко разбо̀лӣ, нѐ дāј, Бо̀же; ***изр***. [*су̏ђено*] *на во̀дици* ‘за неког ко нема среће од рођења (крштења кад се погружава у воду)’. – Му̂ка се весѐлница на̀мучила, та̀кō јој су̏ђено на во̀дици; ‖ **во̀ден** во̀дена -о ‘превише наквашен, сочан, жидак’. – До̀бра ти је јабу̏чара, ал ма̀ло во̀дена, трѐбало е јо̀ш ме́но пѐћи.

водѐница ж ‘зграда са уређајем за млевење жита који покреће вода’. – Зна̂ш, си̂нко, на̀ чѝм водѐница про̀мељѐ на̀ тѝм о̀станē. – Са̀мо што ме водѐница нѝје мљѐла; ‖ **водѐничица** ж дем ‘млин за кафу’; в. *ѝ̄ржуља*; ‖ **водѐничкӣ** -ā -ō ‘који се тиче воденице, који се односи на воденицу’; ***изр***. *~ -и ло̀ѝ̄ар* ‘дрвена лопата са кратком дршком којом се купи брашно’. – Ца̀бишēм нѐколко водѐничкӣг лопа́рā бра̀шна те да̀днēм сиро̀тињи, сѐвāп је; *~ -о ка̀мēње* ‘два кружна камена од којих се горњи окреће при млевењу жита’. – Нѐ брини тӣ за̀ њега: прову̏ћи ће се ô н и између водѐничкōг ка̀мēња.

водѐничāр м ‘радник који ради у воденици’. – Цве́ле ти је бѝјо водѐничāр свѐ док се нѝје увѐла лѐктрика и начѝнили лѐктрични мли́нови коеђê.

водѐничāрка ж ‘жена која ради у воденици’. – Ка̂жу да е у̀ тōј водѐници би́ла водѐничāрка ле́па ко у̀пис.

водењā́ја ж ‘старинска сорта крушке’. – Вишѐ куђē би́ла ста̂ра кру̏шка водењā́ја па се кр̏дисала, те сам мо́рō да е о́сѐчēм, ал ми мло̀го жа̀о би́ло, би́ла е со̀чна ко нијѐдна дру̏гā.

во̀дилица ж ‘вертикални делови трмке’. – Кад плѐтēш тр̏мку, на̀јпрво по̀ставӣш во̀дилице, па око њѝг по̀тље по̀плићеш ло̀зōм јал пру̏шћом.

[во̀дити] во̀дӣм несв **1.** – Ѝшō ја̂ те во̀дио ко̀ња ка-смо шпа̀ртали компи́ре. – Во̀дио ме да ми по̀кāжē пу̏т; **2.** ‘ићи пред пилићима (о квочки)’. – Ѐде кво̀чка до̀ље у вр̏зину и свѐ кво̀цā и во̀дӣ пѝлāд; **3.** ‘парити се (о крави)’. – Оће да во̀дӣ Цвѐтуља, а̀н

ска̑чē нà краве и слу̑зи; ‖ **ва́дати** ва̑дам несв ‘водати’. – Кȍња ва̑да млâда Драга́чēвка / кȍња ва̑да, нѝкуд не пȍглēда. – Бȍгами ȍдāвно ôн њȳ ва̑да по са́борима, вȁкат је да се жѐнī; в. *слузити*.

вȍдњика ж ‘старинско безалкохолно пиће од воћа’. – Нȁјљепшȳ вȍдњику е ѝмала баба Ги́ша, ваљда што е тȳрала и тȁкише, дѝвљē крȳшке и дѝвљē јабуке ȳ њȳ; в. *прочевље*.

водовȍција м ‘водоинсталатер’. – Ȳмри̑е вѐсели Мѝлан водовȍција, а бѝјо е ма̑јстор ѝ-пō.

водȍдерина ж ‘повремени поток, који „оживи“ у време киша или топљења снега’. – Скљо́как се низ онȳ водȍдерину, јѐдва се жи̑в зȳставик.

водȍноша м / ж ‘чељаде задужено да разноси воду косачима, копачима, жетеоцима’. – Ȳпекō звѐздан, нѐ мож лȁсно водȍноша да нȁнесē вȍдē коса́чима.

вȍдоплāв м ‘поплава’. – Наи́ђе вȍдоплāв и ȳпропастī љѐтину и са̑в нȁш знȏј ȍде у-бѐстрāга; в. *тињав*; ‖ **вȍдоплāван** -вна -о ‘подложан поплави’. – Дȍбра нам је овā њѝва, ал дȍшла вȍдоплāвна: ако нȁйђē вѐћā вȍда, ѐтē ти јȁзука ил, што би рѐкла баба Вȳјана, ȍде ма̑с у прȍпāс.

во́ђе прил ‘овде, на овом месту, у овом крају’. – Ѐвē ти во́ђе сам нȁјтањī, пā ако нѝје вȁко, нѐк идē гла́ва; в. *тежак*, *штамбиљ*; ‖ **во́ђенак** прил ‘и с т о’. – Во́ђенак се јâ пи̑тāм, а јâ се у твȍјōј кȳћи нѝкад ни́сам пѐтљō; в. *закрвити се*, *жигати*; ‖ **во́јнā / во́јнāк / вȍјнāк** прил ‘и с т о’. – Во́јнā кȍдā нас, ва́ла Бȍгу, нѐ бī гра̑да, а дȍље под планѝнōм свѐ са̀бијо у цр̑нȳ зѐмљу, далѐко би́ло и не понȍвило се. – Нѐма ти во́јнāк ђѐвојāка за̀ удају ко зѐмāјле, свѐ ȍдоше у ва́рош, нѝједна нѐће да му́зē кра̑ве.

вȍђица ж **1.** ‘извезена или окречена шара’. – Ружа Драгић је била позната рукотворка: сваку воћицу је знала да отпочне (9). – Кад ми је крѐчијо, ōн на једну пѐд до штȳкāтора наре́дијо тѐгетну вȍђицу и го́ре обȍијо у бје́ло, а дȍље дȳварове у нѐбопла́во; **2.** ‘цев клизне капије’. – Начѝнијо ми Шѝйпета клѝзну кȁпију, дȍље угра́дијо ȍкрȳглу цѐв – вȍђицу којā вȍдī точки́ће кой ѝдȳ пȍ њōј, мȍш д-ȍтвориш кȁпију јѐднīм пр̑стом, а ѝмā ȳ њōј прѐко трѝста кѝла.

во́жња ж ‘путовање неким превозним средством. – Кад бѝднē на Бȍжић, свѝ пȍватају кȍње ил вȍлове, потр̀пају ђѐцу у со́нице и крѐну у во́жњу преко сѐла.

во́за[1] ж ‘дрвена ракља за навлачење основе за ткање’. – Кад се нȁвī̑ја ȍснова, во́за се прѝтисне рѝпōм и ву́чē се тȁкō што ȍкрећеш врȁтило на кȍѐ се намȍтāва ȍснова.

во́за[2] ж ‘уређај за чишћење снега (с коњском вучом)’. – Начѝнили смо во́зу и кад пȁнē снѝ̑ег, ȳватѝмо кȍње и ра̀згр̑немо пȳт ȍчас пȍсла.

возȁкати (се) -āм (се) дем према *возити* (се). – Ку́пијо му ȍтац тȍчак и ѐнē га пȍваздāн се возȁкā, мешто да штȁгођ ра̑ди; ‖ **возѝкати (се)** -āм (се) несв ‘и с т о’. – Ѐнē ђѐцē, возѝкајȳ се на лѝгурāма низ Јовȁнлук; ‖ **во́зати** во̑зам несв **1.** ‘задржавати пажњу лакомисленом лажући, замајавати’. – Нѐмō да ме во̑заш вѝше, ни́сам јā ма̑ли; **2.** ‘водити коло’. – Ра̀дēнко Ма́рковић ти је бѝјо нȁјбољī кȍловођа: кад ôн во̑за кȍло, на́род се ѝшчетī па га пȍсмāтрā, а ђѐвōјци којā ѝграā дȍ њега нѝје лȁсно; ‖ **[вȍзити]** вȍзѝм несв. – Куд вȍзѝш тā дрва?; ‖ **вȍзēћи (се)** прил ‘ићи неким превозом, не пешке’. – Бȍље на пра̀вōм пу́ту пѐшкē но на кри́вōм вȍзēћи се.

возаљка ж ‘дрвена направа на коју се ставља пређа приликом навијања’. – Док смо били мали, вољели смо да седнемо на возаљку да се возимо док навијају (9).

вȍзрāс -ста м ‘пунолетство’. – Док су пора́сли у вȍзрāс (1).

воѝнцō прил ‘оволицко, оволицно, сасвим мало’. – Ȍно воѝнцō прежи́вљело волѝкī мра̑з; ‖ **волѝцнō** прил ‘и с т о ’. – Нѝје му дȁо ни волѝцнō.

вȍјāк м ‘војник’. – Он ти је бѝјо вȍјāк, вȍево под Ка̀рађорђевим ба̑рјāком.

вȍјвода м **1.** ‘највиши официрски чин у српској војсци’. – Ове јàјцаре ỳбише вȍјводу Бо́јовића чим су ỳшли у Беȍград; **2.** ‘сватовско звање’; в. *ста̄ри*.

вȍјна̄к прил ‘овде’; в. *ра̄нечага*, *ста̄роседиоц*.

вȍлики -а -о прил ‘оволики’; в. *дрндаћ*, *нагента̄ти се*; ‖ **вȍличачки** -а -о ‘огроман, велики, оволики’. – Вȍличачка̄ бȍгаштиња, а ста̄сȍ се ко пȍтоња̄ мизе̄рија; ‖ **вȍличка̄** -а̄ -о̄ ‘и с т о’; в. *каљав*, *клас[ина]*.

во́нтати вȏнтам несв ‘вући за нос неког, одуговлачити са испуњавањем датог обећања’. – Нѐмо̄ ви̏ше да ме вȏнташ, те дàна̄ш ћу, те ćу̀тра ћу, но кат кȃш, рѐко̄ си. –Во́нтала га три́-године и кад јој се ука́зала бо̀ља̄ при́лика, она ви̏кне̄ те се ỳда̄ за-дрȳго̄г; в. *извонта̄ти*.

вȏњ м ‘непријатан мирис, задах, смрад’. – Нѐ кӯпа̄ се, ја̀дан, кат-прȏђе пу́том, ȍćеђа̄ се вȏњ.

вȏрма ж ‘облик, изглед, форма’. – То е на̀јважнија̄ ствȃр колко кȍпа̄ш тѐмељ ỳ-дубину, ни̏је то само вȏрме ради јел кад је тѐмељ осамдѐсе̄т санти́ма̄, нѐ мож мра̀з да га мр̀дне̄. – Они наре́дили оне̄ ћȍраве̄ ку̀тије, па ти је гла̀са̄ње би́ло са̀мо вȏрме ра̀ди.

ворми́рати вȍрмӣрам св ‘формирати, испунити форму’. – Мӣ за̀пе̄ли из пѐтнијег жи̏ла̄, а ȍни се учи̏њели нѐвешти па са̀мо ворми́рајӯ.

вȏсак вȍска м ‘маса коју луче пчеле и од које праве саће’; в. *барушан*, *дра̄пара*

воскари́на ж ‘маса која остане после цеђења воска тамно-браон боје која се састојала од остатака угинулих пчела, кошуљица од излеглих пчела’. – Јȃ ти за пȍтпалу ва̀трē кад нѐм лу́ча ỳзмѐм ме́но воскари́не̄.

[вȍће] с. – Кȍда̄ нас во́ђе ỳспѐва̄ сва̀ко̄ вȍће, а откат су дȍшли ȍвӣ – на̀јбоље ỳспи̯ева̀ју ништа́ци.

вȍћка ж ‘воћно стабло’. – Вȍћку трѐба̄ и окȍпати, и за̀лити и пȍђубрити; ‖ **вȍћкица** ж ‘мала, млада воћка’. – Поса́ди вȍћкицу, да ти се пȍд њо̄м ỳнуча̄д ѝграју; в. *калемити*.

вȍћња̄к / вȍтња̄к м ‘воћњак, парцела под воћем’. – У на̀шѐм вȍтња̄ку ти̏це са̀вӣле нѐколко гње́зда̄; ‖ **вотња̀чӣћ** -и́ћа дем. од воћњак. – Поса́дик ме́но вотња̀чића, нек ра́стē, ва̀ља̄ће ђѐци; ‖ **воћѐвит** -ѐвита -о ‘погодан за воће, место на коме успева воће’. – Ова̄ прѝсōјна̄ стра́на Јѐлице ти је воћѐвито место, сва̀ка̄ Бȍжја̄ вȍћка ту̑ј на̀предуе и ра̂ђа̄ нѐ може би̏ти боље.

вошта̀ница ж ‘свећа од воска’. – Кад го̀ј на̀ӣђѐм според грȏбља, за̀па̄лӣм им вошта̀ницу и прѐкрстӣм се за пȍкој њи̏нē ду́шē. – За̀вича̄ј те зȍвē грȍбовима прѐда̄ка̄ који се ужѐљеше свѐтлости вошта̀ницē, ми̏рӣса та̀мљана и Оченȁша; за̀вича̄ј запȍма̄жē да ра̀спретēш прȍчēвље пра̀ђедовскō; за̀вича̄ј те прѝзӣвљē вѐри твȍјōј пра̀ђедовскōј; озо́вни се, рȍде (7: 34).

вȍштити вȍштӣм ‘шибати, туђи’. – Ви̏дӣм ја̄ да ће да га вȍштӣ, док се не ỳпиша̄, па е пȍчēк мȍлити: пу̀шти га, сна̂јка, ди̯е́те ни̏је шћѐло зѝна̄т, ома̀кло му се.

вр̀ м ‘врх’. – На вр̀ планѝнē наи́ћи ћеш на за̀ра̄ван, ȍндак ѝди на̀ниже пра̀во и ту̑ј ти је ѝзвор. – На вр̀ бр̀да вр́ба мр̀да̄; вр̀ вр̀а ‘сам врх, последња гранчица на врху дрвета’. – Ѝспузō се Ма̂рко на вр̀ вр̀а бу̀квē, ѝмала е три̏јес мѐта̄ра бра̀т бра̀ту и ни ма̀кац, ни го́ре ни до̀ље, ȍндак ти вѐселā Крсти́на дȍтрчӣ и пȍчнē да ку̀ка̄ ѝз-гла̄са; ***изр.*** *На вр̀ ми јѐзика;* на *вр̀ гла́вē* ‘досадити некоме’. – Вала пȍпē ми се на вр̀ гла́вē, дȍдија ми живȍту више с тӣм глупо́штињама; *у вр̀ гла́вē* – Нѐма ту̀јна̄к ви̏ше од дѐвет тȍва̄ра си̯ена, у вр̀ гла́вē ѝљаду ки̏ла; ‖ **вр̀шњи** -а -е ‘који се налази на врху’; в. *ота̄учити*.

вра́бац -пца м **1.** зоол ‘мала птица Passer’. – Зна̂ш како е ка̂зано: ко се вра̄ба̄ца бȍӣ, нек нѐ сије про́ју; **2.** ‘справа за подизање терета на висину (у грађевинарству)’

. – Зѐмājле смо изнòсили бѐтōн и коéшта кòвāма или тѐзгерама, а сȁд имáдӯ врáбац, прѝтисну дȕгме и мòтōр на стрȕју извȕче òчас; ‖ **врàпчӣћ** -и́ћа дем. од *врабац*. – Ѐнē иг како се врапчи́ћи измијéшали с пили́ћима; ‖ **врáпче** -ета дем. – Дѐклемово мôј ȕнук на при́редби òнӯ: дȃј ми, дȃј ми, нâно, тȁнанō канáпче, да за нòгу вѐжем онō мȃлō врáпче, што прѐт-кућу пȁде, тàкō мòлӣ Рáде.

врâг м ‘ђаво, сотона, нечастиви’. – Вѐлӣ ђéдо да се пòђекојӣ врâг бòјӣ крѐста, а пòђекојӣ тòљагē. – Ко нѐ слȕжӣ Бòгу слȕжӣ врâгу. – Врâг нѐ спāвā но о злȕ мѝслӣ. – Òдњō га врâг. – Врâг би му га знȁо; ‖ **врȁжјӣ** -ā -ē ‘који се односи на врага, који се тиче врага’; в. *кружок*, *лужипи*, *свраб*.

врагòлāн -áна м ‘несташко, немиран дечак’. – То ти је врагòлāн јѐдан, нѝђе чȁса нѐ часӣ; ‖ **врȁголāс** -ста -о ‘несташан, немиран’. – Дòбар му е сѝн, јѐс мéно врȁголāс, знâ стô ђавóлā, ал сми́риће се, јòш је зѐлен.

врȁј прил ‘бесплатно, џабе’. – Ко гòђ је дòњō џâк о сѐбе, мѝ му мљѐли врȁј, без ȕјма.

врâјла ж **1.** ‘млада женска особа која се дотерује, кинђури, фрајла’. – Òнā његова врâјла стâлно зàтēгнута кò да е пòшла на сáбор; **2.** бот ‘цвеће ноћна фрајла Matthiola bicornis’. – Ѝмала òна неко цвѝјеће и звáла га врâјла ваљда споради тòга што јој се нòћом òтварају и мѝришу они њѐни цвјѐтови, а дȁњом се зàтварају.

врâн врáна -о ‘црн’. – Кад вѝдӣш да се пòбију двâ врâна гȁврāна, знâј да е то неки рѣāв знâк, нѐко ће да бȁцӣ кàшику. – Откад нòсӣ онȕ врáнȕ мàраму, ко да е, мешчѝнӣ, грòнула. – Пѐвāше Рáде òнȕ: ѝграли се врáни кòњи крај Мòравē на òбали.

врȁна ж зоол ‘птица Corvus cornix’. – Вѝкаше мâјка: знâјте, ђѐцо моја, да врȁна врȁни òчи нѐ вадӣ и да нѐ може врȁна д-испи́лӣ гòлȕба, но врȁна врȁну, а гòлȕб гòлȕба. – Нѐмō да бѝднēш ти биjéла врȁна; ‖ **вранѐтина** ж пеј. – Нѐ мош се одбрáнити од òвијег вранѐтӣна.

врáнац / врáњац -нца / -њца ‘коњ црне длаке’. – Ѝмадијаше Мѝлић вијáкер и лéпе врáнце; в. *зекас*; ‖ **врàнчӣћ** -ића м дем. – Òна пòвела вранчи́ћа у чȁир.

врâњ врáња м ‘дрвени чеп на бурету’. – Ѝзглēда ми да е Òбрен ћéвли, прóђе пȕтом, а зарумѐњō се ко вѝнскӣ врâњ.

врâс м ‘фрас, грч услед високе температуре (об. код мале деце), спазмофилија’. – Jôj, стрâ ме да ми диjéте нѐ снāђе врâс, далѐко би́ло, нѝкако да му скѝнēмо температȕру.

врȁснути -нē св ‘пући’. – Ѝмали смо млòго згòдну зѐмљанȕ пржуљу, ȕ њōј смо пѐкли брáвчāд у љѐбнōј врȕни и нòмāд, кад сам òкретō јȁгње, сȁмо врȁснȕ, жȁлијē ми но ѝшта.

врâт м анат **1.** ‘део тела’. – Нѐшто ме ȕшинуло ȕ-врāт, нѐ могу д-òкрēнем глâву; **2.** ‘део косе којим се петица причвршћује за косиште’. – Нѝје се ѝзвештијо у кòшēњу, зàкачијо вѐлики крѐтичњāк и слòмијо врâт кòсē; **3.** ‘део гусала’.

[врáта] пл. т.. – Сѝнко мôј, знâј да лéпа рѝјеч гвòзденā врáта òтварā; ‖ **вратȁнца** ж дем. – Е тô ти је òнō: дòшла мáца на вратȁнца.

врàтило с **а.** ‘део разбоја на који се намотава ткање или основа’; **б.** ‘ваљак на бунару на који се намотава ланац или конопац. – Пòдмажде мéно врàтило на бунáру, да не шкри́пӣ нòликō.

[врáтити] врâтим св **а.** ‘вратити стоку’. – Трѐбало би врáтити стòку да нѐ-одē у зѝјāн; **б.** ‘вратити дуг, позајмицу’. – Лȁко е узàјмити, трѐбā врáтити; **в.** ‘вратити уздарје’. – Врáтијо му жȁлōс за срамòту; ~ **се**. – Врáтиће се кад вѝдӣ да тȁмо нѐма пȕта; ‖ **врȁћати (се)** -āм (се) несв. – Кад си пòшō, ѝди, нѐмō се врȁћати, нек ти је срѐтан пȕт.

вра̀тнице ж мн ‘врата, отвор у огради за улаз стоке’. – Затво̀рде те̄ вра̀тнице да не ѝзӣ̑ӣ̄ ô вце у зѝја̄н и на̀бӣ о̀згō ту гу̂жву; в. *гужва*.

вра̀чара ж ‘гатара’. – Вѐликā е гро́та ӣ̑ћи код вра̀чарē, то нѐмō да ра̂дӣш, благо ћéду, ни за жи́ву гла̂ву, јел се та̀кō ру̂гаш Бо̀гу, а слу̂жиш ћа̀волу.

вра́чати вра̂чам несв ‘гатати’. – Ко вра̂чā – он ж ћа̀волом о̀ртачӣ.

вра́штати -ӣ несв ‘пуцкетати, ломити се’. – Кад наи́ћосмо кро̀з-шуму, по̀че да вра́штӣ оно су̀вō гра̂ње под но̀гама.

вр́ба ж бот ‘листопадно дрво Salix’. – И вр́ба цвѐтā, ал нѐ-рāћā; ‖ **врби́ца** ж **1.** дем. – Ѐнē ће је нӣ̑кла врби́ца; **2.** ‘хришћански празник’. – Ла̀за̄реву су̀боту, очи Цвéтӣ, зовéмо врби́ца јел се о̀ндāј у̀-цр̄кву у̀носē вр̀бовē гра̀нчице кое се на Цвѐти дӣ̑еле на́роду; ‖ **вр̀бōв** -ова -о ‘који је од врбе, који се односи на врбу’; ***изр***. *~ клӣ̑н* ‘нешто што је несигурно, непоуздано (пошто је врба меко дрво)’. – Ō̑н ти је сӣгуран ко вр̀бōв клӣ̑н, бо̀љē ти је да се нѐ уздāш у̀-њега.

вр̀бāк -а́ка м ‘простор на коме расту врбе’. – Ӣ̑док у вр̀бāк те на̀ćекок гра̀нчӣцā за ма̀настир, ćу̀тра е врби́ца. – Зна̂ш како пјѐвāше О̀брен: по̀знаје ме гра́на сва̀кā мо̀рāвскиг врба́кā.

вр̀бовāк м ‘штап, прут од врбе’. – Ако у̀змēм онај вр̀бовāк, др̀ж се до̀бро.

вр̀бовина ж ‘пруће или грађа од врбе’ – Пру̂шће од вр̀бовине смо кори́стили за по̀плитање про̂шћа и за вези́вāње сно̀пōва.

вр̂г ж ‘кутлача од тикве’. – Вр̂г ти се пра̀вијо од ӣ̑стијег о̀нӣг тӣ̑кāва ко а̀јду̂к, само што се с јѐднē стра́нē оćéче па се на̀правӣ ку̀тљача.

вр̀га ж ‘разрока женска особа’. – Про́ђе пу́том она У̀рошева вр̀га.

вр̀гāљ м ‘умно или физички неспособан’. – Наи́ђе онāј вр̀гāљ, па ми га бӣ жа̀о, прекр̀стик се и по̀мислик у сѐбе: нек му е Бо̂г Свемило̀стиви на-помо̀ћи.

вр̀гāњ -а́ња м ‘врста печурке’. – Спре́мила на́на папрѝкāш од врга́ња̄, збрӣ̑сали смо га у сла̂с, ко сла́на па̀прику, нӣ̑је одво̀ијо од пӣлетине.

вр̀гнути -нем ‘бацити’. – Вр̀гни ову ломата̀нију нѐђе у ја̀ругу; в. *збацити*.

врдала̀ма -а̀мē м ‘забушант, пробисвет’. – Тō ти је једна врдала̀ма, нѐ мож га у̀ватити ни за рѐп ни за гла̂ву.

врдала̀мисати -шēм несв **а.** ‘избегавати обавезе, послове’. – Нѐ мош тӣ цѐо жӣ̑вот врдала̀мисати и жи́вљети на ту̀ђōј гр̀бачи, мо̂раш јѐднōм засу́кати рука́ве и озно̀јити гу̀зицу. – Цѐо жӣ̑вот је врдала̀мисō, е са̀д вӣ̑ше нѐма ку̀д: до̀шло вре́ме да све ѝскија̄ на̀-нōс; **б.** ‘околишити, избегавати да се призна нека неподопштина’. – Нѐмō ту̀јнāк да врдала̀мишеш но рѐци поштѐно како е би́ло.

вр̀дати -а̄м несв ‘избегавати, измицати се од каквог посла, забушавати’. – Це́лōг вӣ̑ека е вр̀дō од по̀сла; ‖ **вр̀днути** -нēм св **а.** ‘измакнути се од посла’. – Ста̂лно глѐда̄ како ће вр̀днути нѐкуд и да свѐ по̀слове збѐцӣ на̀-другōг; **б.** ‘померити се’. – Вр̀дни се ме́но да про̀несēм овај кото̀бāњ; в. *искривити*; **в.** ‘предомислити се’; в. *поређи*.

вре́бати врêбам несв ‘чекати погодну прилику, пажљиво посматрати, пратити нечије кретање’. – Нӣ̑ко га нӣ̑је бӣ̑јо по увѐтима, но се нӣштāк сам офи́рō и рѐкō да о̀ни дѐсēт го̀дӣнā вре́бајӯ при́лику да га про̀гнајӯ. – Гла̂ј га како врêбā, ко ма̀чка мӣ̑ша.

врѐва ж ‘гужва, метеж, галама’. – Кад при́ђосмо ва́шеришту, оно та̀мо врѐва на свѐ стра̂не.

врекѐтати -ећē несв ‘оглашавати се као коза, мекетати’. – Нешто ко̀за чêсто врѐкећē, вӣ̑ђде штà ли јōј је; ‖ **врекѐтāње** с гл. им. – Чу̀еш ли тӣ неко врекѐтāње?

врелӣ̑на -ѝнē ж ‘жега’. – Скла̀њāјде то ди̑е́те с ове врелӣ̀нē, вӣ̑дӣш д-ѝзгоре и нѐбо и зѐмља.

врѐло с ‘извор’. – Има́мо ми го́ре изна̀д куће̄ врѐло из коег бӣ̑је во̀да ла́дна ко лѐд.

[вре́ме] врѐмена с. – Штоно се ка̂же: свѐму ѝмā вре́ме, ѝмā вре́ме кад се ра̂ђā и вре́ме кад се мрѝје; в. *влаш*, *винција*; ‖ **врѐмēшан** -шна -о ‘зрелих година, постар’. – Бѝјаше тај чо̀век врѐмēшан, ал до̀бро држе́ћѝ: ћѐрā ко̀ње ѝпрēгнуте у вија́кер, а според њѐга ћѐдē два̂ млади́ћа, сѝгӯрно су му ѝнуци. – Врѐмēшна е о̀на, ал јо̀ш мо̀же и д-о̀копā и да по̀вēже; ‖ **времѝште** с ‘лоше време, невреме’. – Нѐшто ме, дѝ^{j}ете, во́ђе за̀птјева, мо̂ра да ће времѝште; в. *временьача*, *западњак*.

време́њача ж ‘птица за коју се верује да предсказује промену времена’. – Онā Цве́та ѝмā на́ступе ко некā време́њача, ме́но-ме́но па ца̀кā, ко да слу̂тѝ времѝште.

вретѐнāр -а́ра м ‘мајстор који прави вретена’. – Онај вретѐнāр на сто̀чном пѝјацу е мло̀го до̀бро тра̀ксово вретѐна и ова́рбō онē пр̏стенове.

вретенара ж ‘торбица у којој се чувају и носе вретена’. – Преко леђа пребаци вретенару, пуну вретена и пођ преко села (9).

вретѐнати -ām несв ‘прести’. – Зѝми смо сва̀кō вѐчē, сем кад па̀нē цр̀венō сло̀во, вретѐнали ил на пре́лу ил са́ме ко̀д-нашē кӯћē.

вретѐница ж ‘кичма’. – Кад чеша̀гијōм ма̂нем ко̀њу низ вретѐницу, он се ѝгѝбā, вѝдѝ се да му го̀дѝ.

вретѐно -ѐнета с **1.** ‘део прибора преље на који се намотава вуна или конопља при предењу’. – Забо̀равила ја̂ и на вре́тено и на пр̏еслицу; **2.** ‘усправно постављен дрвени или гвоздени ваљак који се окреће око своје осе и покреће горњи воденички камен’. – Чим о̀твориш цѝпӯн, ко̀ло по̀чиње да с-о̀кренēш, а ш њѝм и вретѐно кое но̀сѝ го̀рњи ка̀мēн; ‖ **вре́тенце** -ета дем од *вретено*. – Ха̀бавијо ми чи́ле ма̂ло вре́тенце на ва́шеру и ма̂лу пр̏есличицу, оће ба̀ба да ме ѝчѝ да пре́дēм.

врѐти / врѝти врѝје несв ‘кључати на високој температури’. – Кад вѝдѝш да врѝје, ѝтишāј ва̀тру и пову́ци ше́рпу ѝ-крāј шпо̀рета; ‖ **[врѐо]** -ла -о. – Па̀зи да се не о̀пржиш, во̀да е врѐла, пр̏во е разла́ди.

врѐћа ж ‘цак изаткан од кострети за чување или превоз жита’. – Врѐћу со̀ли трѐбā по̀ести с човѐком да би га ѝпозно. – Зна̂ш како е ба̀ба ви́кала: на̀шла врѐћа за́крпу; ***изр***. *ко ѝтра̂жи вѐћē ѝзгубѝ из врѐћē*; *~ без дна̀*; *за̀вēзана ~* ‘несналажљива, неспретна особа’; *ѝра́зна ~ нѐ може ѝсѝрāвно да сѝто̀ѝ*.

вр̏зина ж ‘непроходно трње или шибље које се пушта да расте по међи, жива ограда’. – По̀ткрешде ме́но онӯ вр̏зину, вѝш да ће да за̀узмē и иза́румѝ по̂ њѐивē.

вр̏змати се вр̏змам се несв **1.** ‘мотати се, налазити се негде где се не припада’. – Ста̂лно се та̀мо вр̏зма ко ма̀че око варѐнике; **2.** ‘стално о нечему мислити’. – По це́лу но̂ћ ми се вр̏зма по гла́ви да л да ша̀љем овō ди^{j}е́те на шко̀ле ил да га о̀ставим ко̀т-кућē.

ври^{j}е́жа ж ‘стабло зељасте биљке полегло по земљи (тикве, диње, лубенице)’. – О̀пружиле се вре́же и за̀метнули кра̀ставци ко кѝтина, милѝна по̀глāти; в. *опружити*.

ври^{j}е́сло с ‘дршка на кофи, бакрачу’. – Прово́ците ча̀бренѝк испод вре́сла па по-нѐсте ба̀крāч с том врѐлōм во̀дōм мѐђу-собōм.

ври^{j}е́ћи / вр̏ћи вр̏шēм несв ‘врћи’. – Мо̀жеш ли да ми ћѐутра по̀можēш ври^{j}е́ћи па ћу ти ја̂ тō поштѐно вра́тити кад бу̀дēш тѝ вр̏ō или мај шта̀ дру̀го. – Вр̏ō ми з-дрѐшом ла́нѝ Милѝнко мло̀го зго̀дно, ва̀љда ће наѝћи и о̀вē го̀динē.

вр̏сак -ска м ‘крик, изузетно снажан узвик’. – Кад смо чу̀ли њѐн вр̏сак, пот-р̀часмо та̀мо колко нас сна́га но̀сијаше.

вр̏ска ж ‘вриштање, вика, узвици, најчешће изазвани страхом, опасношћу’. – А онō ди^{j}е́те се замар̀ијало, прѝшло шпо̀рету, о̀пржѝ се па га ста̀де врѝска, рѐкō би га дѐрēш.

вр̏скати вр̏скам несв ‘узвикивати, вриштати’. – Кад се прѝјатељи ѝватише ѝ-коло, по̀чеше вр̏скати: и-ју, и-ју-ју; ‖ **вр̏снути** вр̏снем св према *вр̏скати*. –

Ви̂кну из пѐтнӣг жи̂ла: И-јо̂ој, што нѐ могу да ври̂снем. – Ври̂сну ди̯е́те ко да га нѐшто пѐчӣ; ‖ **ври́штати** -ӣм ‘њиштати (о коњу)’. – Ѐнамо ври́штӣ Пе́рова ко̀била, а ва̂мо по̀чеше ври́штати на̀ши ко̀њи.

врӣшак -шка -о ‘свеж, фришак’. – Ћу́ти, да нам је ѐндај би́ло ба̀р врӣшка љѐба, но смо јѐли ба̀јат за̀тō што е спо̀рији; ‖ **врӣшко** прил ‘брзо, хитро’. – И ка̂же нӣна Ѐнка мѐнē: мла́ди сте, здра̀ви сте, ва́ла Бо̀гу, врӣшко ћете вӣ да зако̀пиштӣте: док си дла̀н о дла̀н, бӣ̏ће ова̄ ку̀ћа бога̀тија̄ но код тво̂г ѐца. – Отр́кō до за́другē, врӣшко ће о̂н да се вр̂не; в. *ӣојилица*.

вр́кати вр̂чем несв ‘скидати лишће тако што се стиснута рука вуче дуж стабљике’. – Кад вѐзијоци ће́чӯ прӯт за везѝва̄ње снѐпō̄ва, они вр̂чу лӣшће.

вр̀кēт -е́та ‘преврт, превртачка жица при плетењу, фркет’. – Вӣш ва̀кō, бла̀го ба̀би, јѐдну вр̀кēт, а двӣје кло̀кēт, па јо̀пēт та̀кō ѝспотекāр (нем. Glatt und Verkehrt stricken**)**. – Кад плѐтēш, ѝмāш вр̀кēт, а ѝмāш и кло̀кēт; в. *ӣреврӣ*.

вр̀кнути -нēм св ‘нагло нешто учинити, фркнути’. – И о̂н ти, у о̀нōј љутӣни, вр̀кнē о̀нӯ ко̀ву о̀ земљу.

вр̀лēт и ж ‘терен којим је отежано ходање’. – Нӣшта му нӣје по̀могō а̀мрēл што е но̀сијо јер ти је го́ре по онōј вр̀лети ду́вō запа̀дњāк са дро̀ц̧гавицом; ‖ **вр̀лēтан** -тна -о **1.** ‘тешко проходан, неприступачан, брдовит’. – Мло̀го вр̀лēтан њӣн кра̂ј, ту̀јнāк би и ђа̀во сло̀мијо вра̂т; **2.** ‘плаховит, жесток’. – Ца̀ба ти њӣно има́ње кад су на̀кō вр̀лēтне па̀мēти, нӣко жи̂в нѐ може да им у̀годӣ. – Вр̀летнē је на́рави, нѐмō се ш њӣм ва̀тати; **3.** ‘старо, осушено (дрво с кртим гранама)‘. – Не пѐњи се на ту вр̀лēтну трѐшњу, мо̀ж да пу̀кнē гра́на па да се скр̀āш.

вр̀лудāв -а -а ‘кривудав и нераван (пут)’. – Кад на̀ӣђеш на вр̀лудāв пу̂т, о̀ма дѐсно е њӣна ку̀ћа.

врлу̀дати -āм несв ‘лутати, кретати се без циља’. – Нӣкāко да се скра̂си, не др̀жӣ га мѐсто, са̀мо врлу̀дā коеку̀дије.

вр̀ља / вр́ља ‘разрока жена’ – Онā њѐгова вр́ља зна̂ да ца̀кā ѝјако е вр̀љāва; ‖ **вр̀љāв** -а -о ‘разрок’. – Јѐс Љу̀бомир бӣ̏јо ме́но вр̀љāв, ал је ѝмō свѐ самоса́ме пѐтице у̀-школи. – Ми смо мло̀го во̀љели Спа̀соја, ал кад се нѐшто ѝграмо, нӣкад ни́си сӣгӯ-ран ђѐ о̂н глѐдā, бӣ̏јо ме́но вр̀љāв.

вр́љати вр̀љам несв ‘лутати, скитати’. – Вр̂ља по сѐлу, а ка̂же да нѐма ка̀д д-у̀кувā ру́чак ђѐци; ‖ **вр̀љкати** -āм несв ‘помало скитати’. – Ѐн се о̀пазијо, по̀чо поме́но да вр̀љкā по сѐлу; в. *даљом*.

вр̀љати -āм несв ‘чинити штету на усевима’. – Јо̀пēт ми Мѝливоеве о̂вце вр̀љале по јѐчму.

вр́љо -а м ‘разрок човек’. – Онај вр́љо по̀чо нѐшто да свӣра уз ба̀тину, д-ѝзвӣнеш. – Наи́ђе ма̀лоприје онај вр́љо Вла̀стимӣров и јо̀пēт глѐдā о̀намо у бо̀стан, нӣ абера што е у̀ваћен у кра̀ђи прѐкључе.

вр̀љезити -ӣм несв ‘радити непажљиво, немарно’. – Ма ца̀бē је да̀нгубијо, нешто мѐно вр̀љезијо, на̀чисто брез-вѐзē, бо̀ље да нӣшта нӣје пӣпнō.

вр̀љика ж ‘дужа мотка којом се ограђује окућница‘. – Цѐо во̀тњāк му о̀грāђен вр̀љикāма. – За̀пјева Ѝлија: љу́љали се ја̂ и га̀ра на вр̀љике од кота́рā.

вр̀љнути -нēм св ‘бацити, фрљнути’. – Вр̀љни тӯ ла̀мпарију на бу̀њāк.

врљо́кē прил ‘бесцељно, без контроле’. – Ѐн о̀нāј о̀плавак ба̀цӣ на̀кō врљо́ке и о̂н ти о̀длетӣ пра̀во у про́зор те се сру̂чи ста̀кло.

вр̀ндељ вр̀ндеља м ‘дрвена колица’. – Зѐмāјле је скоро сва̀кā ку̀ћа ѝмала вр̀ндељ да ш њӣм преву́чē нѐшто о сѐбе.

вр́нта ж ‘луцкаста жена’. – Нѐ знам ку̀д се ђѐде о̀нā мо̀ја вр́нта.

вр̀нтуља ж в. *врнӣта*. – Ћѐ се сму̀ва о̀нā вр̀нтуља Мика̀илова.

вр́нто -а м ‘умно ограничен човек’. – Тō е јѐдан ѐбичан вр́нто, ѐнō што ѐн ка̂же не вре́дӣ цӣганске па̀рē. – Кȳд си на̀врō, вр̂нто један вр̀нтави; ‖ **вр̀нтāв** -а -о ‘ограничених умних способности, луцкаст’. – На̀гна онај вр́нто вр̀нтавӣ во̀лове и ко̀ла посрѐд њӣве и нӣ абера.

вр̀нтōв -ѐва м в. *врнтō*. – Ѐде онај вр̀нтōв некуд на̀ниже.

вр́нтоња м в. *врнтов*. ‘и с т о’. – Нӣшта памѐтније од оног вр́нтоње нӣси ни мѐгō чȳти.

вр́пољити се -ӣм се несв ‘бити немиран и често се вртети’. – Пӣтам ја̂: кѐ е на̀чо те́глу са шивоње́ра, свӣ шȳтē, а ѐн пѐчē да се вр́пољӣ и поцрвѐње.

вр̀скати -āм несв ‘»погрешно« изговарати неке гласове’. – Бӣјāше Ми́шо Ра̀дојлин ма̂ли па ме зѐвē на̀премāсе, ал н-ȳмије да ка̂же »Ѐ Жа̂рко«, него вр̀скā па ви̂че: *О За̂јко, цѐкāј ме јѐц ме́но.*

вр̀снӣк -и́ка м ‘који се родио исте године када и неко други, вршњак’. – Мӣ смо ти врсни́ци, за̂јно смо ӣшли ȳ школу, па пѐтље ȳ вōјску, ал се ѐн бѐље др̀жӣ ѐд мене, ӣмā ле́пу па̀мēт па се опчȳвō.

вр̀сница ж ‘вршњакиња’. – Ѐна ти је вр̀сница мѐē пѐкōјне ма̀мē, а јѐш се др̀жӣ дѐбро. – Њӣг двӣје су вр̀снице, са̀мо што се Милѐнија ȳдāла ра̀није.

вр́ста ж **1.** ‘бразда, ред у које се полаже семе неког усева’. – Кад пра̀вӣш вр́сту, гла̂ј да е ȳправӣш, љѐпше пѐтље погле́днути кад у́сев увр̀стā. – Ѐвȳ вр́сту е ѐкопō онај пѐлвер; **2.** ‘генерација’. – На̂с два̂ смо ти вр́ста, за̂јно ӣшли ȳ-вōјску; ‖ **вр̀стица** ж дем према *врста 1*; в. *уврстак* ‘краћа врста на крају њиве’.

вр̀стати -āм несв ‘правити врсте разгртањем земље, мотиком, копачицом’. – Ра̀нијē се сӣјало на са̀чму а јѐк на вр́сту, нӣје се вр̀стало, но ђе па̀нē ћѐмēнка но́ђе и нӣкнē.

вр̀тāљ -а́ља м ‘четврт, четвртина’. – Ку́пи вр̀тāљ шѐћера у ко̀цки, д-има́мо кад нѐко до̂ђе ȳ-куђу да пѐслȳжимо, нѐстало нам сла̀ткōг, ѐстала само јѐдна те́гла за ѐбетину.

вр̀тигȳз м ‘немирна особа која много кокетира’. – Про́ђе онај Ми́љков вр̀тигȳз го́рена̀више вр̀цкајући гȳзицōм.

вр̀тирēп м в. *вртигуз*. – Овӣ вр̀тирēпи на̀јбоље су зна̀ли шта се дѐпадā онӣм ништа́цима кад до̂ђу да ла̀жȳ на́род.

вр̀тирēпка ж ‘жена слободнијег понашања’. – Ѐна е, кад бӣјаше мла̀ђа, би́ла вр̀тирēпка, ал са̀д се сми́рила, ни ѐнā жѐна ни помѐзи Бѐже.

вр̀тлог вр̀тлога м ‘водени ковитлац’. – Кад ме смѐта онај вр̀тлог, да нѐ бӣ чичē Мӣлоша да ме смѐтā за̀ косу и приву́че к ѐбали, јā се уда́вик на Мѐрави, но́ђе код Кра̀товске сте́нē, да̂вно би ми преке́дили чѐтресницу.

вр̀ћати (се) -ē[м] (се) несв ‘враћати’. – Ко у нѐбо пљу̂е на ѐбраз му се вр̀ћē.

вр́ћети (се) вр́тӣм (се) несв **1.** ‘окретати (се), мотати се’. – Вр́ћеше се окō буна́ра и ѐдоше нѐкуд. – Вр́тӣ се ко̀ло срѐћē, нӣко нѐ-знā шта̀ нѐсӣ да̂н а шта̀ нѐћ, ни шта̀ се ӣза-брда ва̂љā; **2.** ‘бушити сврдлом’; в. *јармењак*.

врȳла ж ‘свирала’. – Ѐн ти ко ѐнāј чѐбанин ȳзмē врȳлу и пѐваздāн свӣра за о́вцама.

врȳлāш -а́ша м ‘који свира у фрулу’. – Над Цвѐтомиром нӣје ӣмало бѐљег врула́ша у на̀шем сѐлу.

врȳна ж **а.** ‘рерна на шпорету’; **б.** ‘пећ, зидана хлебна фуруна’. –Ози́дō ми Дра̀ган Гȳзан врȳну на свѐд, нѐ мож да бӣднē бѐљā, ко саливѐна.

[врȳ̂ћ] врȳ̂ћа -о. – Врȳ̂ћ вѐтар смо ти зва́ли сȳви гра̀д. – Ува́лили му врȳ̂ћ ко̀мпӣр ȳ-шаке; ***изр***. *врȳ̂ћā ра̀кија* ‘проврела зашећерена и топљеним шећером запржена

ракија’. – Скȕвā те́чо врȕћȳ ра̀кију, на̏сȳ у онē ча̏ше с репе́љком и прȕжӣ мѐне јѐдну, и вѐлӣ: ȕзми, благо те́чу, о̀вō ти је шума̀дӣнски ча̏ј.

врућѝна -ѝнē ж ‘жега’. – Ȕбӣ овā врућѝна, нѐ дā да̀нути; ‖ **врућѝнчина** ж ‘претопло време’. – Прѝтисла врућѝнчина, ôвце по̀бегоше ȕ лā̏д и са̀мо брѐкћȳ, ко̀кōшке о̀пуштиле кри́ла и позје́вале, ке́рче ѝсплазило јѐзик и да̀кћē, на́род по̀бегō ѝж њѝва ȕ лā̏д, ца̀ба ти кѝрија; в. *дактати*

вру́штати -ӣ несв ‘шкрипати под ногама (о снегу по коме се гази по мразу)’. – Бѝјаше мра̏з о̀пасан, пȕца̄ цѐрӣћ, а пр̀тина под но̀гама само вру́штӣ.

врȕштук врȕштука м ‘доручак (об. у кући)’. – Зо̀вē ба̀ба на врȕштук, ѝставила гѝбаницу, о̀чима да е по̂деш; в. *ручак*.

врȕштуковати -ујем несв ‘доручковати’. – И мӣ ти за̂јно врȕштуковасмо ја́јца ѝспржена на сла̀нини, сѝра, ка̀јмака и врȕ̂ћē про́ē.

вр́ца[1] ж ‘несташна женска изазовног понашања’. – Онā вр́ца Мѝлошева, ма̀ломāло па нѐкуд про̀мичē пу́том.

вр́ца[2] ж ‘узица, врпца’. – Зѐмāјле смо сно̀пове вези́вали у прȕшће, са̀д по̀неко ве́зуе вр́цōм.

вр́ца[3] ‘летњи опанак’. – Љѐти смо но̀сили вр́це, о̀не ти ѝмају само до̀ље, ка́сти, ђо̀н и о̀путе коима иг прѝчвр̄стиш за̀ ногу.

вр̀цати -āм несв **1.** ‘отресито, оштро ходати тресући куковима’. – Ѝдē о̀нā о̀згō, са̀мо вр̀цā пу́том, вр̀ц-вр̀ц, ко ма̀чка рѐпом; **2.** ‘цедити мед’. – Кад смо јȕчē вр̀цали мѐд, ђѐца нава́лила да лѝзȳћу, па им се, канда, сло̀шило, само се ушу́ћеше и окло́мпише.

вр̀ц-вр̀ц оном в. *врцати*. – И о̀на, на̀кō, вр̀ц-вр̀ц, о̀де на̀више пу́том.

вр́чати -ӣм несв ‘љутито говорити, гунђати, негодовати’. – Јо̀пēт ôн по̀чē вр́чати пред прѐпунōм кава̀нōм на́рода.

вр̀чити -ӣм св ‘скренути, одустати од планираног, договореног или обећаног’. – Кад га Ȕзȳн мȕнȳ у рѐбра и ша̀нȳ: *Па̀зи, лѐтӣ гла́ва!* – Жа́рко из о̀нијег сто̂па о̀чēпӣ Бра̂нка и тѝјо му проша̀пта: *Вр̀чи!* (5: 65)

вр̀шалица ж ‘уређај за вршидбу стрних жита’. – Ćȕтра ће нам до́ћи Мили́нко с вр̀шалицом д-овр̀шемо јѐчам.

вр̀шидба ж ‘одвајање зрна пшенице од сламе и плеве’. – Кад до̂ђе вре́ме вр̀шидбе, о̀ндај ти с вѐчери сви́ци лѐтē на свѐ стра̂не.

вр̀шиоц м ‘учесник у вршидби’. – Нѐмам ка̀д да да̀нгубӣм, спрѐмам ру́чак за вр̀шиоце.

вр̀шкара ж ‘плетена кошница за пчеле, трмка’. – Ђедо Ра̀домӣр др̀жō вр̀шкаре на по̀лици испод стрѐē на јȕжној стра́ни кȕћē, тȕ̂ј им сȕ̂нчано и скло̀нито и од кѝшē и од вѐтра.

вр̀шљати -āм ‘превртати по нечему, правити неред’. – Нѐмōјде да ми вршља́те по̀-куће кад сам свѐ распре́мила, до́ћи ће нам го̀сти; ‖ **вр̀шљāње** с гл. им. ‘прављење нереда’. – Ма̀ло-ма̀ло па прѐмēтим неко вр̀шљāње по њѝнōј а̀влији.

вршњи в. *вр*.

ву́гна ж ‘фуга, спој између узиданих каменова, цигли’. – О̀ће ôн да му бѝднē тѐсāн ка̀мēн, с ву́гнōм.

ву̀дā прил ‘овуда, овим правцем’; в. *преко*; ‖ **ву̀дије** прил ‘и с т о’. – А̀јде ву̀дије, за̀ мнōм, блѝжē ти је нō д-ѝдēш на̀около; в. *дебељушан*.

ву̀зле -ета с ‘недозрело, неискусно момче, жутокљунац’. – То ти је о̀бично ву̀зле, н-ѝмије но̀с д-о̀бришē, а на̀шло о̀но нѐшто да тртомȕдā.

ву̂к м зоол ‘звер Lupus’. – О̀нāј нам при́чō како ће у комунѝзму ву̂ци да чȕвају о̂вце; ‖ **ву̀чӣћ** -и́ћа ‘младунче вука’. – Вѝћи ка̀кō му е штѐне – рѐкō би је ву̀чӣћ.

вȕчица ж ‘женка вука’. – Кâже да су вȉђели вȕчицу и два вучи́ћа бли́зу тôра.

вȕкара ж ‘олош, људски отпад, фукара’. – Бѐжи ò-тē вȕкаре, тō човѐка ни вȉђело нȉје. – Тô е вȕкара кàкȳ мâјка јȍш нȉје рòдила, ал што ви́кō ònāј наи́ђе пȍгано вре́ме кад пȁметни ȕмȳкну, будȁле прȍзборē, а вȕкара се обȍгатī.

вȕкāч -а́ча м ‘коњ који добро вуче сваки терет’. – Нȉко нȉје ȉмō бȍљēг вука́ча и потегȁлца од Жа́рковōг зѐкана.

вȕкљати -āм несв ‘јести халапљиво’. – Навȕкља се пасу́ља и сȉра, нȁпī се вȍдē и ȕста д-ȉдē, а јâ му вѐлīм: дȉ^{j}ете, пола́ко, стȉћи ћеш, и кад јѐдēш, нѐмō тàкō вȕкљати, нȉје то здрȁво, нō пола́ко, благо бȁби.

вукȍебина ж ‘суров крај, мучан за живот, беспуће, бестрагија’. – Ђѐ ме дȍведе у овȳ вукȍебину?

вȕљати -āм несв ‘вући, теглити’. – Стâлно вȕљā сȁ собōм онȳ торбѐтину, не рàздвāја се ȍдā ње ко да се нѐ ваљā.

[вȕна] ж. – Од вȕнē смо плѐли чàрапе, рукàвице, ц̏емпере, ткàли ћȉлиме и пȍњаве и ва́љали су́кно за оди^{j}е́ла; ‖ **вȕница** ж дем од *вуна*. – Оши́шали смо ôвце, сȁд има́демо ли^{j}е́пе вȕнице, за рȕкорāд; ‖ **вуни́ца** ж ‘фина куповна обојена вуна у штринглама’. – Ку́пила сам сѐдам штри́нглī вàкē вуни́цē; в. *штрингла*; ‖ **вȕнен** -а -о ‘који је од вуне’. – Ма ȉмō ја дȍбар вȕнен ц̏емпер, ал не вре́дī, испроби́ја ме она вѐтрина те награ̀исак; ***изр***. *~ брâв* ‘овца’. – Да ти пȍкāжем шта е кȍза вȕнен брâв; ‖ **вȕнāс** -ста -о ‘мек као вуна’. – Згȍдна му тра́ва у àвлији, дȍшла нȁчисто вȕнāста; ‖ **вȕнат** вȕната -о ‘са доста вуне’. – Ȍни има́дȳ неке ȍвце дȍбро вȕнате.

вуновлàчāр -а́ра м ‘власник вуновлачаре; радник који влачи вуну’. – Онāј Љу́бо вуновлàчāр ȕ Гȳчи, што му е ра́дња повише су́да, нѐ рāди свàкī дâн, но свàкī дрȕгī, ваљда нѐма млȍго пȍсла.

вуновлàчара ж ‘постројење за влачење вуне’. – Рàнијē ти је у вуновлàчарāма би́ла на́лога, а сȁд млȍгī зàтварају вуновлàчаре.

вȕњара м ‘лош човек, пропалица; смрдљивац’. – Тȉ ће ми кâжеш, вȕњаро јѐдна, да ја ни́сам поштѐно стѐкō, а свàкī нȍкат мôг има́ња је залȉвен знȍјом мȍјīг ђѐдōва, а јâ и тàта и дâњ-дàнāс нѐ стаемо ко да се нѐ ваљā, док тȉ звр̀ндāш по сѐлу ко бȕмбāр и чàпљīзгаш пȍваздāн. – Ђе на́ђоше нȍликō вȕњāра да иг ȕђерајȳ ȕ тȳ њȉну влâс.

вȕргōн -о́на м ‘фургон, сточни вагон’. – Кад су нас зарȍбили, потр̀паше нас Швабȕрине, ćѐме им се зàтр̀ло дàбōгда, у вурго́не ко да смо мâрва.

вȕрда ж ‘сир настао кувањем сурутке’. – Њѐн сȉр нȉје нȉ за шта, и вȕрда е бȍљā.

ву́рити вȕрим несв ‘теглити’; *в. повурити*.

вȕрнути -нѐм св ‘ударити’; в. *искрљешити*.

вȕрсāт -а́та м ‘уцена’. – Ȕватили му вȕрсāт и не́маде, весѐлнȉк, кȕд: мо́раде да дàднē лу́ку пȍшто зàшто да би им вра́тијо дȕг, шћѐли да му дàднȳ има́ње на дȍбош.

вурса́тити вȕрсāтим (не)св ‘хватати згоду за уцену, уцењивати’. – Нȉкад нѐмō, благо ђе́ду, нȉком вурса́тити, то е вѐлика гро́та, јел ако човѐку нѐ мош помȍћи, нѐмōј му ни одмȍћи.

вурсàџија м ‘који хвата вурсат, који уцењује’. – То ти је вурсàџија јѐдан: да мȍже, кȍжу би човѐку ȍдро, ал дȍбро ȕпāмти, сȉнко, да нȉкад вурсàџије ни́су вàјдиле од вурса́та, свѐ им тō ђàвō ȍднесе, јел ònō што сȉјеш онȍ пȍтље и жњêш.

вусȍкла -ȍклē ж ‘кратка чарапа до изнад глежња’. – Ȁн нàмīне прȍлеће, деча́ци гу́рају бȍси, а ђевȍјчице ȍбују вусȍкле и кȍндурице, а пођекȍјā е ȉмала сàндалице.

вути́рати вȕтīрам (не)св ‘уважавати, респектовати’. – Не вȕтīра тâј нȉког жи́вōг, мȉслī да е нàјпамѐтнији, а нѐ знā да му ȍтац ȉмā вȉше у пе́ти но ôн у гла́ви.

ву́ћи ву́чем несв ‘превозити, превлачити нешто’. – Ву́кок онȍмāд ђȕбре по њȉвāма, оно дȕваше ćеве́рац, те назе́бок, згȍдно ме во́ђе прȍбāда и тѐрā на кàшаљ;

изр. *~ зâ нōс* ‘некога замајавати, водити жедна преко воде’. – Нàшō мѐне да вýче зâ нōс, ко да сам јā јȕчашњӣ, а нѐ знā, сéроња јѐдан, да е вȕко шѐрпице по пѐпелу кад сам јâ слýжијо вôјску; *~ се клѝчка* ‘игра надвлачења’. – Вýкли смо се клѝчка и бàцали кàмена с рàмена, код овáцā, у бàцању кàмена мӣ смо бѝли бȍљӣ, а у вýчēњу клѝчка ȍни, што јѐс, јѐс; ‖ **вуцàрати се** -ām се (не) св ‘бавити се неморалом, скитати без циља’. – Вуцàрā се дȍље по Чáчку с коекӣм; кад би јој бȁба из грȍба ȕстала, ȍнӣ чȁс би се врáтила, да нѐ гледā цр̄нē јȁде пред ȍчима; ‖ **вȕцкати** -ām несв ‘благо, овлаш померати’; в. *ракљас*; ‖ **вȕцнути** -нēм св према *вуцкати*; в. *подбадач*, *приватати*, *рингла*; ‖ **вуцѝњати се** -ām се несв ‘вући се, једва се држати на ногама’. – Вѝдӣш да нѝје нѝ за шта, вуцѝњā се ко пребјѐна мȁчка.

вȕцибатина м ‘дембел, скитница, лажов’. – Бѐжи, дѝјете, од те вȕцибатине што дѝље, далѐко му лѐпā кȕћа, нѝшта пȁметно ȍдā њ нѐ мош ни чȕти ни вѝђети.

вȕчија ж ‘дугуљаст, пљоснат или ваљкаст, дрвени суд попут мањег бурета’. – У ђéдовом пȍдруму су пȍрēђана бȕрāд од вȕчије, преко стотињáка, двестáка па рêдом до онōг од пѐтнēс тȍвāра, то стȍӣ ко тàмбура зàтēгнуто.

вýшер м ‘фушер, забушант, који ошљари’. – Ѝмā млȍго вýшēра, ал нàд њӣм нѐма ни јѐдан. *в. пелвер*

вушѐрāј -áја *в. пелверај*. – Вѝђе ли ти онај Микàилов вушѐрāј, није оно мајстȍрлука ни вѝђело.

Г

габѐљати -ām несв ‘једва ићи, вући се, посртати’. – Ȍматорик, мȍе дѝјете, па јѐдва габѐљām, да ми нѝје овē мàчугē – нѐ би мȍгō ни вȍлико.

гâбор м ‘смлата, наказа’. – Бѐжи од онōг гâбора, вѝдӣш кàкӣ је: јâ му, вàкō мàтора, нѐ би ȕзела ȍра из рýкē.

гȁвез м бот ‘биљка која лечи ране и прелом костију, Symphytum officinale’. – Прѝвӣ кȍрен од цр̄ног гȁвеза на мѐсто ђе ти је нàпукла кȍс, ѝмā да ти зарáстē ко нѝшта, знâш како вѐлē: ако би на двá-прста тȕријо гȁвез, срáсли би за шѐс нѐђēљā.

гȁврāн м зоол ‘крупна црна птица Corvus corax’. – Кад пȍчнȕ гȁвранови да грàкћȕ изнад ц̧емáта, бȁба вѝче: *Кȁмēн ти ȕ-кљȕн*; јâ е пѝтам штȁ тô знâчи, а ȍна вѐлӣ: тàкō се кâже кад зàгракћē гȁвран јел свѝ мѝслē да он прескàзује некȕ нѐсрећу ил ће нѐко да бȁцӣ кàшику.

гàгрица ж **1.** зоол ‘врста инсекта који напада месо, кожу, Dermestes lardarius; **2.** ‘упорна, вредна особа’. – Ȍна ти је жȕстра и врéдна, ко гȁгрица, нѝђе нѐ стае ко да се нѐ-ваља; ‖ **гàгричāв** -а -о ‘кога е напала гагрица’. – Бѝјаше ȕштавијо дȍста кôжā, ал му гàгрица јȁде учѝње и сȁд нàкō гàгричаву мȍж да бȁцӣ у бр̄лог.

гȁд м ‘ружан, зао, морално неутемељен човек’. – То ти је гȁд јѐдан, брез ȍбраза, тàкōг нѐма докле ш ѝћи преко биéла свѝјета; ‖ **гȁдан** гȁдна -о ‘ружан, прљав, који изазива гађење због неуредности тела или због покварене душе’. – Млȍго су то гȁдни љȕди, о лȁжȕ, о крáдȕ и стô јâда рâде; ‖ **гȁдно** прил. – То што ȍни рâде је млȍго гȁдно, то нѐмō да рâдиш нѝкад; ‖ **гȁдљив** гȁдљива -о ‘који је осетљив на нешто’. – Неке јȁде дȍшō гȁдљив на тȕђӣ бêлӣ мр̄с, сем нȁшēг сѝра и кàјмака, нѝђе не ȍкȕша, ко да се нѐ ваља.

гȁдити се -ѝм се безл ‘осећати муку, непријатност’. – Ако ми вѐруеш, кад га вѝдѝм нàкō с мáснōм кȍсōм, с пр̄љавим панталȍнчинама, па још кад пȍчнѐ да шȍлāпӣ, гȁдӣ ми се; ‖ **гȁђēње** с ‘мучнина, нагон за повраћање’. – Кад ȍни пȍчнȕ очи ѝзбōра

д-ѐдӯ ѐнō што се нѐ-јдē, ѐћетим тако гȁђēње да би се ѝзбљуво на њѝно знáње и на њѝна обеђáња.

гȁдōс -ости ж ‘одвратност’. – Те Танȁсијеве гȁдости више нѝко ни нѐ слушā, но му то ѐдбѝјā на будалáштиње јербо свѝ вѝдē да е пролýпō нȁчисто.

гȁдура ж ‘прљава и неуредна жена’. – Нѐмō ми звȁти онӯ гȁдуру, ко Бѐга те мѐлѝм.

гȁзда м ‘богат, имућан човек; домаћин’. – Знâш како вѐлѝ: вéжи кѐња ђе ти гȁзда кâже; ‖ **гȁздѝнски** -а -о ‘који се тиче газде, који се односи на газду’. – То е бѝла чȁсна, гȁздѝнска кѝћа ѐдвајкад, љýди обрȁзли, жѐнскā чѐљāд благочȁстива, свȁкѝ се рêд тѝјнāк знȁо, двасп́ешесторо чѐљади и свѝ су ђеда Вѝлипа пѐштовали ко ѝкону; ‖ **газдѝрина** м ‘врло богат домаћин’. – Ѝћ, што е тō бѝјо газдѝрина: нѝје га ѝмало Драгáчево.

газдѝнлук -ѝнлука м ‘имање богатог домаћина, газдинство’. – Дôђе ти да цр̏кнēш, да зȁкукāш из глâса: пôђеш штȁли – звр̏јѝ прáзна, од нȁкōг газдѝнлука ѝватѝ ме тýга нѐкā, нêш вѐровати да ми пѐђекад ѝдарē сѝзе нȁ-очи, кȁко и нѐ би кѐлко е тѝјнāк брáвā бѝло, а сȁд јѐдва д-ѐдржѝм овѝ пé-шес гѝљā, колко да штѝпкајӯ окóкуђē да нѐ дōђē пáрлог бȁш до прȁга (7: 98).

гȁздовати -ујем несв ‘управљати, руководити’. – Он чѐвек знâ како се гȁздуе, а јѐк ко ѐвā гологѝзија, нѝје пѐбијо прѐштац, нѝје посáдио крѝву шљѝву да кр̏мача мѐже д-ѐчешē гѝзицу ѐ њӯ, а дѐшло ѐнō бȁксем д-ѝправљā вȁбрикōм ил да бѝднē мѝнистар, бѝдибôкснама.

гȁзити се -ѝ се несв ‘парити се (о живини)’; в. *ѝрепѐрушāти, ѝтабāти.*

гâј гáја м ‘шумица, луг’. – А гóренаке у гáју чѝуеш како се тѝице натпјевáвају.

гâјде ж мн ‘стари народни дувачки инструмент’. – Вѐлē како е на тȁвану свѐе бȁбē он пронȁшō стâре гâјде.

гáјтан м **1.** ‘уплетена вишебојна украсна трака’. – Ѐвē ти овај гáјтан, па ш њѝм укрáси ѝконе; **2.** ‘врста траве’. – Ѝмā гáјтан трáва, њӯ млѐго вѐлē ôвце.

гајтáнџија м ‘који прави или продаје гајтане’. – Кýпи ми вȁкōг гáјтана код оног гајтáнџије на пѝјацу.

гáкати гâче несв ‘гласати се као гуска’. – Гѝска ти, блȁго бȁби, гâче, пȁтка квâче, ћѝрка кȁѝче, а кѐкōшка кáкоће; ‖ **гáкāње** с гл. им. – Вѝђде какво се тō гáкāње чѝ, да нѝје како керѝште наср̏нуло на гѝске, бѝјес га пѐтревијо.

галȁнтан -нтна -о ‘дарежљив, фин, учтив, пријатан, љубазан’. – Ōн ти је прâви госпѐдин, галȁнтан чѐвек, нêма шта да се кâжē: да сам тѐбōм, бѝ се пријатѐљио ш њѝм.

гȁлāтан -тна -о ‘непристојан, неуљудан, вулгаран’. – Нȁкō нѝје р̏ђāв чѐвек, ал ѝмā вȁлѝнку: свȁкā му дрѝгā рѝјеч гȁлāтна, чѝдѝ ме ѐткуд му тô, нѝко њѐгōв нѝје галáтијо.

галáтити гȁлāтим несв ‘говорити ружне речи, псовати’. – Нѐмōј нѝкад галáтити, сѝне, тō е грóта јел је кáзано да ћемо за свȁкӯ изгѐворенӯ реч одговáрати.

гȁливрана ж ‘врста птице налик на врану’. – Насѐлиле се гȁливране у Оцȁклији што нѝкад нѝје бѝло откад је гȁврāн поцр̏ћō.

гâлица ж ‘плави камен’. – Гâлица ти је плâви кȁмēн коим пр̏скамо вѝноград, а има и зѐленā гâлица.

гáличити гâличим несв ‘бојити галицом’. – Ћеш ти штâ да гâличиш, мѐжемо зâјно у ѝстом кѐриту.

гáлоња м ‘во мрке боје’. – Мѝкошевог гáлоњу нѝје мѐго нѝједан вô да нȁдбије.

га̀лōп -о́па м ‘најбржи трк коња’. – И ôн ти пòћерā кòње те из кâса прêђӯ у га̀лōп, тѝца им ра́вна ни́је, а кòла гр́мē за̀ њима; пòсле му вѐлӣ ђе́до: нѐмō, сѝне, галопи́рати кòње, мòш та̀кō да иг смòрӣш.

га̀љав -а -а ‘хром, ћопав, гељав’ (1).

га̀мāд ж зб ‘жгадија, ваши, буве’. – Док се нѝје прона̀шō пепѐӣн, ни́смо мòгли ла̀сно да се ота̀росимо га̀мāди, мӯке су тō би́ле, те би́шти ђѐцу, те потпа̀рāвај оди̯е́ла и прòстӣрке.

га̀нц нòв -а -о ***изр*** ‘сасвим нов, нов новцијат’. – И òндак ти ба̀ба ӯбрāди га̀нц нòву ма̀раму, чѝсту ре́клу, тѐгетну сӯкњу, вӯнене ча̀рапе са штрӯфлāма и ѝзвиксāне кòндуре; ‖ **га̀њц** ‘чисто, срећено, гланц’. – Ӯдарӣ га̀њц, на̀мажē мали́ном и ѝзгањца чѐткōм па кр̀пòм, сѝјā се òбућа ко нòва, штоно се ка̂же: ко да е са̀д ѝспала испод чѐкића.

га́њати га̂њам несв ‘прогонити’. – Трѝјес гòдина га га́њали нѝ бош чега; ‖ **гòнити** гòним несв ‘терати, јурити’. – Гòнили су нас на кӯлук, гòнили на а̀кције, ӯдарали на́мете, само што нам дӯшу ни́су ва̀дили, а ѝ тō би да су би́ли вла̀сни.

га̀ра ж **1.** ‘овца са црном главом и вуном’. – Òнā ми се га̀ра два́пӯт бли́знила; **2.** ‘жена црне пути и црне косе. – Зна̂ш ли тѝ, Ца̂го, òнӯ: с òнē стра́нē Мòравē свѐ су цӯре га̀раве; ‖ **га̀рица** ж дем хип. – Вѝђō сам га с јѐднōм га̀рицōм – оће л бр̀зо сва̀тови?; ‖ **га̀рāв** -а -о ‘црн’. – Јѐс онај шпòрет бѝјо га̀рāв, ал кад га на́на ѝзвиксā, бѝднē ко ста̂рӣ вија́кер. – Густи́рō па му пјѐвали òнӯ: нѐ дā ми ми́ра то òко га̀равō.

гара̀гāн -а́на м ‘тамнопута особа, шаљив назив за Циганина’. – Наи́ђе гара̀гāн и вѐлӣ: да̀дни ми јѐдну ба̂нку, а тѐбе ће Бôг здра̂вље.

гарантура ж ‘гарнитура’ (1).

га́реж ж ‘гар, чађа’. – Поски́дала сам чӯнкове те òчистила га́реж па ми са̀д шпòрет млòго бо̀ље ву́че.

га̀рити се -им се несв ‘угарком црнити већ’. – Òндај се ђѐвōјке га̀риле ӯгāрком.

га̀рōв -òва м ‘пас црне длаке’. – Мѝкош Дӯша̄нчин је ста̂лно вòдијо гарòва кад пôђе у чобани́ју с òвцама.

га̂с м ‘петролеј који се користи у лампама и фењерима ради осветљења’. – Òднесēмо на обра̀мачи у Ча́чак бѝ̯елог мр̂са па кад прода́мо, покӯпуемо ква́сца, ма̀ē, га̂са, сòли, шѐћера и коéшта што трѐбā д-ѝмā ӯ-куће.

га̀тāр -а́ра м ‘човек који гата’ – Бѝјо некӣ га̀тāр, дòље под планѝнōм.

га̀тара ж ‘жена која гата, врача’. – Òна ти је пӯста пӯстара: мешто цр̀кви, ишла га̀тари и нѐ знā колѝка е тō гро́та; ‖ **гата̀рица** ж ‘и с т о’; в. *ӣодводаӣија*.

га̀тњāк м ‘канап за везивање гаћа, учкур’. – Прòгнало га од онē мо́цē што е поср̀ко без-љѐба, јѐдва е стѝгō д-òдрјеши га̀тњāк за вр̀зинōм.

га̀ћāн -а́на м зоол ‘врста питомог голуба чије су ноге изразито обрасле перјем, Columba pedibus pennatis’. – Ѝмā òнāј Ра̀нисāвљев ӯнук нѐкē гòлубове гаћа̀не.

га̀ће га̂ћа ж мн. – У òно вре́ме смо нòсили тѐжанē га̀ће; ***изр***. *Бѝ̯ће га̀ће само нѐ знāм ка̀-ће* ‘обећали слуги да ће му купити гаће’; ‖ **гаћѐтине** ж мн аугм од *гаће*. – Успа̀вљѝваше ли́ка Ма̂рка па му пјеву́шāше: *Сѝ̯ије ба̀ба бра̀шно, ӣа не́мала на̀ шӣо, на ђѐдове гаћѐӣине, на ба̀бине чара̀ӣчине.*

га̀цати -ām несв ‘ходати по води или расквашеном терену, газити по блату’. – Га̀часмо цѐо богòветнӣ да̂н по òнōм бла̀ту, јѐдва доба̀ндасмо кӯћи.

гви̂нт м ‘навој на који се шрафи матица’. – Пола́ко на̀пасӯј ма̀тицу на гви̂нт па прѝвӣ, ал дòбро зате́гни.

гво̂жђе гвòжђета с. – Нѝје тō чѐлик, тō ти је на̀јобѝчније гво̂жђе; ‖ **гво́зден** гвòздена -о **а.** ‘који је (направљен) од гвожђа’. – Ре́шијо Сла́во да на̀рӯчи гвòздену ка̀пију, вѐлӣ: изглѐдније је, а òвā дрвенā ми дòтрајала; **б.** ‘чврстог карактера’. – Бѝјо е он чòвек гвòздене вòљē.

гво́жђа с мн ‘направа за хватање крупне дивљачи’. – Ѝватила се нòћāс лѝсица у гво́жђа, лѝјала, лѝјала па долѝјала.

гвозде́нац -нца м ‘гвоздени кликер, обично добијан кад се растури велики куглагер-лежај’. – Трâмпили се јâ и Спâсое: јâ њѐму дâо гвозде́нац, а ôн мѐне стакле́нац.

гвоздѐњāк -а́ка м **1.** ‘предмет израђен од гвожђа’. – Зѐмāјле ти је бѝјо дрвенѝ плѝг, тек дòцније ѝзишли овѝ гвоздењáци. – Па рàније нѝје би́ло гвоздењáкā, овѝг кòвāнѝг ѐксēра, но се свѐ учвршћи́вало пишљáцима; **2.** ‘гвоздени кликер’. – Нàшō ја но́ђе један мâли гвоздѐњāк.

гѐāк / гѐјāк м ‘погрдан назив за човека из Србије’. – Кâже ôн мѐнē »геàчино јѐдна«, а јâ њѐму вѐлѝм: бòље бѝти гѐāк но ѓ̀ђа, него, реко, нѐ би се с тòбōм трâмпијо нѝ за каке пâре. – Да гологѝзији нѝје гѐјāкā, пòлипсали би гла́дни, нō иг гѐјāци нòсē на грбачи; ‖ **геàчина** м пеј. – онòмāд наваше́ру један упѝцāњен гѝлиптер кâже мѐне: мѝчи ми се, геàчино, да прôђем, а јâ њѐму вѐлѝм: јѐбō ти геàчина мàтēр.

ге́гати се гêгам се несв ‘клатити се при ходу’. – Ѐтē ти га ђѐ-идē уз о́рницу, гêга се пола́ко с òнѝм њѐговѝм штапи́ћом.

гѐгула м одм. в. *гецо*. – Нêма нѝђе добрòтē коно код нâшег гѐгуле; ***изр.*** *У гѐгуле цр̑не ру̑ке, ал бе́ла ѝòгача.*

гѐкнути -нēм св ‘пасти, треснути’. – Вѐлѝм јâ ђе́ду: јòш си тѝ, ђêдо, дѐлија, а ôн мѐне кâже: ê, мôј сѝнко, нѐкад би́ло – сâд се спòмињало; мòе је прòшло, пи́тāње је дâна кâд ћу да гѐкнēм ò ледину.

ге́љати гêљам несв ‘храмати’. – Нѐко прѐбијо кêру нòгу па гêља. – Спâла ми дешња́ку плòча с прѐдњē дѐснē, те пòчē да гêља; ‖ **гељу̀цати** -āм дем. од *гељати*. – Ѝзвадик му ѝглōм трôн из нòгē те прѐстаде да гељу̀цā; ‖ **гељу̀цкати** -āм несв ‘и с т о’; в. *ѝрешѝуљити*.

ге́љо -а ‘који се тешко креће, инвалид’. – Бѝ ми жâо оног вѐселог ге́ља, јѐдва ѝдē с оном штâкōм; ‖ **гѐљāв** -а -о ‘инвалидан’. – Онај ге́љо гѐљави нêма памѐтнија пòсла но да нагòвāра ђѐцу на неваљàлуке.

гѐмāљ м ‘изнемоћало старије чељаде’. – Нѐ мош у сѐлу д-ѝглēднеш спòсобно чеља́де: свѐ гѐмāљ до гѐмāља, вàкō ко-во јâ; в. *саѝгати*.

гѐмѝш м ‘ситан кромпир’. – Прѐбѝрамо мѝмогред кòмпѝр па онāј гѐмѝш кѝвāмо свѝњама, дода́мо ме́но јàрмē и – жѝва згòда.

гѐпити -ѝм св ‘украсти’. – Кàкѝ ôн ку́пијо нàкѝ влàчег – гѐпијо нѐђе, смѝјем да се зàкунем.

ге́цо -а м ‘човек из Србије, самосвестан, јунак’. – Òтпјева му Ра́де òнѝ „Гêцо, Србине, шàјкачо, љѝдино“ и ôн му тѝрѝ иљада́рку на јермòнику.

гецòвāн -а́на м ‘поносан и материјално јак Србин, сељак’. – Мòже мôј гецòвāн да кѝпи онē ѝлицкāне пицопе́вце за сѝр.

гѝбак гѝпка -о ‘савитљив’. – Овō цре́во ми млòго гѝпко, не мòгу лâсно да га ѝчвр̄стим.

гѝбаница ж ‘богата пита са сиром, кајмаком и јајима’. – За дòручак нам испѐци дòбру гѝбаницу и глâј се пòсла.

ги́гати се гѝгам се несв ‘клатити се при ходу’.– Кад Ко́чо ѝђāше пу́том, он се гѝгаше, зàтō га прòзвāли ђа́ци Ги́гало.

гѝдōн -о́на м ‘ручке помоћу којих се управља бициклом, управљач’; в. *ве̄трењас*.

гѝздāв -а -о ‘китњаст, дотеран, леп’. – Би́ла је то гѝздāва ђѐвōјка, љѐпшē нѐ бѝ у це́лом крàју.

[гинути] -ем несв. – Нàши ђѐдови су гѝнѝли за вѐру и слобòду, зàтō вѝ, блàго ђе́ду, не дозвòлте да òд вāс нàчинē рôбљом òнијег којѝ ж ђàволом òртачē.

гѝометар -тра м ‘геометар’. – Сла́вко гѝометар ће про́ćутра д-ѝзӣће д- обѝљежӣмо мѣ̏ће, па да загра̀ђуемо; и да зна́те, ђѐцо: кад загра̀ђуете, ѐндак тѝрте од ко́чића што е по̀бијо гѝометар ша̀ку у на̏ше и тѝдā загра̀ђӯјте, да слѝчајно не прѐмеђӣте.

гѝцати се -а(м) се несв ‘праћакати се’. – Кад је ѝватијо пра̑се и по̀ньō ва́монаке, оно по̀чнē да се гѝцā и он га ѝспушти; ‖ **гѝцнути се** -нēм се св према *гицаӣти се*; в. *оӣазиӣти се*.

гѝца ж ‘чокот винове лозе’. – Ѐрезали ло̀зу, па кад по̀глēднеш гѝце: милѝна јѐдна, ко на̀труковане; в. *динка*.

гла̀бати -ā̏м несв ‘сећи, стругати тупим алатом’. – Кад је а̀латка ту́па, са̀мо гла̀бā и нѐ мож д-опѐпелӣ, за̀тō нѝкад нѝје ја̀зук издàнгубити и наѐштрити а̀латку.

[гла́ва] ж анат **1.** – Стô по̀слōва ѝмāм, нѐ знāм ђѐ ми је гла́ва. – Ђѐ си на̀врō гла́вōм кроз дѝвāр, зар нѐ видӣш да тô нѐ мож да бѝднē; *гла̑ву го́ре* ‘напред, не дај се’. – Гла̑ву го́ре, со̀коле ђе́дов, са̀мо на̀пред, нѐма прѐдаје, а ѐни што ра̑де, сѐбе ра̑де; *гла̑ву да̑м* ‘јемчим главом’. – Тō што е ѐбеће, он ће д-ѝспуни, јѐмчӣм гла́вōм; *лу́да ~*. – Ста̀ни брê, лу̑да гла̑во; *бѐсӣрāга му ~* ‘не треба ми, нек иде доћавола’; *ко мѝва без гла́вē* ‘лакомислен’; *дѝћи гла̑ву* ‘уобразити се’; *до́ћи гла́вē* ‘наудити неком’; *до́ћи ѝ гла̄ву* ‘опаметити се’; *дѐржаӣи у гла́ви* ‘памтити’; *гла́вōм без обзира* ‘побећи’; *гла́вōм и бра́дōм* ‘лично’; *гла́вōм кроза зѝд* ‘немогуће’; *бѝјем се гла́вōм* ‘мозгам, размишљам’; *ѝграӣи се гла́вōм* ‘изврћи се опасности’; *ѝмā со̀ли у гла́ви* ‘мудар, паметан’; *дѐржаӣи у гла́ви* ‘памтити’; *избиӣи из гла́вē* ‘заборавити’; *изгѝбиӣи гла̑ву* ‘погинути, изгубити присебност’; *ѝжњēӣи гла̑ву* ‘спасти се из опасности’; *ко два̑ ѐка у гла́ви* ‘веома блиски’; *клѝмаӣи гла́вōм* ‘повлаћивати, полтронисати’; *кров над гла́вōм* ‘кућа’; *лу́паӣи гла̑ву* ‘колебати се’; *~ у ӣо́рби* ‘смртна опасност’; *ӣѝцаӣи ѝ гла̄ву* ‘наговарати неког упорно’; *мѝслиӣи свѐјōм гла́вōм* ‘бити свој’; *вѐрзмā ми се по гла́ви* ‘пада ми на ум’; *мѝћнуӣи гла́вōм* ‘добро размислити’; *вѐрӣи ми се у гла́ви* ‘имати вртоглавицу’; *до́ћи гла́вē* ‘додијати неком’; *нѐ дизаӣи гла̑ву* ‘бити презапослен’; *нѐ идē ми ѝ главу* ‘не верујем’; *није о гла́ви* ‘није смрт за врат’. – Ма пола́ко, брê, рôђо, вра́ћиђеш ми кад ѝмаднēш, нѝје ѐ глāву; *ѐде ~* ‘изгубити битно (живот, положај)’; *ӣа̏мерӣ ѝ гла̄ву* ‘пази добро’; *ӣреко гла́вē* ‘исувише’; *ӣро̀биӣи гла̑ву* ‘досадити’; *ра́диӣи о гла́ви* ‘ковати зао план против кога’; *зна̀ӣи ѝ гла̄ву ~* ‘познавати све’; *ѝсијана ~* ‘задрт, тврдоглав’; *на вѐ гла́вē* ‘досадити некоме’. – Вала по̀пē ми се на вѐ гла́ве, дѐдија ми живѐту више с тим глупо́штињама; **2.** ‘део плуга на којем су причвршћени даска и раоник’. – Вѝђде да л је до̀бро прѝчвѐршћена да̀ска за гла̑ву плу̀га; **3.** ‘део гусала’; ‖ **гла̀вица** ж **1.** ‘дечја глава’. – Ѐвō ди́те па̀метно ко чѐла, чѝдом се чѝдӣм штà у њѐгову гла̀вицу ста̀нē; **2.** ‘плодови неких повртарских култура (лука, купуса)’. – Тѝрде ми у то́рбу гла̀вицу-двѝје лу̀ка; ‖ **гла̀вичица** ж дем од *главица*. – Донѐсдē гла̀вицу кѝселог кѝпуса и гла̀вичицу лу̀ка, ва̀љā нам уз ра̀кӣцу; ‖ **гла̀ват** гла̀вата -о ‘који је велике главе’ – Нѝје он ца̀бē на̀кō гла̀ват: смѝслијо како е ла̀кше а бо̀ље; ‖ **гла̀вӣрда** ж аугм пеј ‘глава’. – Оном главѝрдану гла̀вӣрда ко кото̀бāњ; ‖ **гла̀вуца** ж ‘велика глава (обично печена глава животиње)’. – Мло̀го е ма́чку ја̀ђеħā гла̀вуца. – Штà си зѝнō ко пѐчена гла̀вуца; ‖ **гла̀вуцица / главу́цица** ж дем в. *докусуриӣи*, *карабаӣак*; ‖ **гла̀вчина** ж **1.** аугм пеј глава. – Ѝмā лу̑дӣ гла̀вчину: нѝт га мо̀ш повѐсти ни по̀ћерати; в. *живчо*, *заинаӣиӣи се*; **2.** ‘доњи део воденичке руде, у који су уграђена пера’. – Мôрам д-ѝставӣм во̀ду да вѝдӣм штà ми клапа̀рā до̀ље у гла̀вчини; **3.** ‘средишњи део колског точка’. – Око со̀винē у гла̀вчину то̀чка уба́ци ко̀ломāсти, нѐмō да ште́дӣш.

главѐшина м ‘челник, високи функционер, властодржац’. – Кад наи́ђоше главѐшине, мӣ се посклѐнисмо, ко вели́мо: бо̀ље ш њѝма не́мати по̀сла.

главѝњати -ам несв ‘ићи с напором, назор, клатећи се’. – Главѝњаш ва̀кō з да̑на ў да̑н и чѐка̄ш по́зив о̀згō.

гла̀вичити -ӣ несв ‘формирати главицу’. – Кўпус по̀чо да гла̀вичӣ на̀ љепоту, бӣ̏ће, ако Бо̑г да̑, на̀ јесен и ра́сола и са́рмē.

гла̀внӣк -и́ка м ‘главни обруч (до данцета) на кацама, бурадима’. – Кад пўкнē гла̀внӣк на̀ каци, тӯ не о̀ста ѝбре ни о̀вићка, о̀де ма̑с у-про̀па̄с.

главнӣ̏ца -ѝцē ж **1.** ‘гљивични паразит на класу пшенице и клипу кукуруза црне боје’. – Наи́ђоше ове кӣ̏ше те ми ўвати пшѐницу главнӣ̏ца; **2.** ‘главни дуг (без камате)’. – Ма зна̀ју зелењáши штà ра̄де: напла̀ђују ка̀мату, а главнӣ̏ца сто̀јӣ; ко у њӣ̏не ка̑нце па̀днē, на̀ебō е, за̀тō е ђе́до ста̑лно гово̀ријо: о̀прӯжајте се, вѐлӣ, ђѐцо, према губѐру јел дӯг је р̀ђāв дрӯг, ко за̀јмā по̀стае слу́га; ‖ **гла̀вничāв** -а -о ‘који је оболео од главнице’. – О̀вē го̀дине пшѐница гла̀вничава, штѐта гр̑днā.

[главо̀боља] ж. – Мӯчиле га главо̀боље, а није ѝшō до̀ктору; ‖ **гла̀вобōљан** -љна -о; в. *мушкатла*.

гла́воња м **1.** ‘човек велике главе’. – Је л до̀лазијо ко̀дā вас онај гла́воња; **2.** пеј ‘представник више власти’. – До̀шле онē гла́воње о̀згō и по̀челе д-ѐдӯ о̀нō што се нѐ једē, ко да смо мӣ ј̏учѐрашњӣ.

главр̀њати -ам несв в. *главињати*. – Јѐдва главр̀њā и то са шта́пом.

главӯрдан -ўрдана м ‘човек велике главе’; в. *глава*.

[гла̀дити] -ӣм несв. – Он гла̀дӣ о̀нō што се вӣ̏дӣ, да љѐпше ѝзглēдā, што ви́кали: спо̀ља гла́дац а ѝзнӯтра ја́дац; ‖ **гла̀цкати** -ам несв дем ‘пажљиво чистити, дотеривати’. – Овā мо̀ја жѐна са̀мо гла̀цка сва̀кӯ ситнӣ̏цу, ко да ће да нам до̀лазе про̀сци; ‖ **гла̀цнути** -нēм св ‘овлаш махнути руком преко нечега да би се поправило, очистило’. – Гла̀цни ме́но оно оглѐдало на шимизе́ту, ўпљувала га мӯва; ~ **се** ‘опоравити се после болести, поправити се’. – Ко да се бѐше ме́но гла̀цнō и кова́рнō после апера́ције, ал не вре́дӣ – го̀дине учӣ̏њеле сво̀е.

глазу́ра м ‘заглађена површина’. – Ўдаријо ми Љуби́нко глазу́ру по тра̑товару, не̑ма штà да се ка̑же: ко̀ ста̀кло.

[гла̑с] м. – Ње̏ина кўћа е од давни́нā на до̀брōм гла́су. – Зна̑ш како вѐлӣ старѝнскӣ на́род: до̀бар гла̑с се далѐко чўе, ал р̀ђāв још дӣ̏ље, о̀час ти пўкнē гла̑с и по̀чнē да те бӣ̏је; ‖ **гласо̀вит** -о̀вита -о **а.** ‘који је јаког глса’. – Бӣ̏јаше Мла̀домӣр гласо̀вит: мо̀го е да до̀зовē човѐка до у Драга̀чицу; **б.** ‘гласан’. – Гово̀ри гла̀сно и ја̀сно ко чо̀век, нѐмō тӯјнāк да мӯмлāш; ‖ **гласо̀вито** прил; в. *ӣромерити*.

гла̀сина ж ‘полуистина или неистина које се намерно шире’ – О̀ни, кад о̀ће нѐкōм да за̀прже чо́рбу, на̀јпрво пӯштē гла̀сине, ко кӯкавица што по̀турӣ ја́јце, те га ѝзбрукају и та̀кō прѝпрēмē на́род да ла̑ж прӣми за ѝстину.

гла̀скати се -ам се св дем према ‘јављати се повремено, тихим гласом’. – Ђѐца се јо̀ш гла̀скају, нѐ спāва им се; ‖ **гла̀снути се** -нēм се св ‘огласити се, јавити се гласом’. – Кад прѝлазӣш ко̀њу, гла̀сни се, да се не прѐпанē.

гла̀снӣк м ‘весник, гласоноша’. – По̀слали му гла̀снӣка да му за̀прēте и да га прѐпанӯ, нѐ би ли га преокре́нули, ал су вӣ̏ђели да су налѐђели на тврд чво̀р.

гла̑ти гла̑м несв ‘гледати’. – То са̀мо гла̑ да се на̀јдē, на̀пије, наўжӣвā, од да̀нāс до̀-ćутра, нѐ видӣ дӣ̏ље од но̀са; ***изр***. ~ *до̑м* ‘посетити дом будућег зета пре веридбе’. – Ӣшли те гла̑ли до̑м и здогово̀рили се с прӣјатељима о сва̀дби, о ђѐвојачком рӯву и свѐ што трѐбā.

глацкати в. *гладити*.

гла̀чати -ам несв ‘чинити глатким, шмирглати, пеглати’. – Не̑мам тӯрпију, а трѐбала би ми да гла̀чам овӯ дрѝжалицу да нѐ правӣ жӯљеве.

гле́дан гле́дна -о ‘леп, наочит’. – Вӣђе ли ти како им је гле́дно оно ди^ј^е́те, нѐ бӣло м-уро́кā. – Оно Ђу́рово ди^ј^е́те гле́дно ко ỳпис, ал нѐмӣрно, бра̏те, за трȍе.

[глѐдати] -ā̏м несв **1.** – Ма глѐдāм јā, ал нѐ видӣм нӣшта; **2.** ‘настојати’. – Зȁпјева Ка́ја: *чȳвам ȏвце дȍље у јàсēње / глѐдај, дра̑ги, ӣте до́ђи до мѐне.* – Глѐдај, мȏ̑ј сӣне, да ми не забȍравиш ку́пити га̑лицу; **~ се.** ‘симпатисати се’. – Преме́тијо сам ја да се ȍни глѐдају ȍдāвно и ѐт, ва́ла Бȍгу, ỳзēше се; ***изр***. *~ кроз ӣрсӣе* ‘опростити покоји грех, пропуст’. – Ỳјāк му на́чāлник па му глѐдали кроз пр̏сте, кад гȍ̑ј је нȁправијо некȳ свињàрију; што ка̑же баба Јѐва Вȍјислављева: ком је Бȏг ỳјāк лȁсно му е бӣти све́тац.

глѐдијоц м ‘који иде да гледа дом у који му се удаје блиска својта’. – У нѐђељу ће нам до́ђи глѐдијоци па ћемо, ако Бȏг да̑, здогова́рати вѐридбу.

[глѐђ] ж. – Вȍди рачу́на како спȳштāш сȳдове, нѐмō д-ȍбијеш глѐ̑ђ; ‖ **глѐђосāн** -а -о ‘обложен глеђу, емајлиран’. – Тек ва̑мо пȍтље ра̏та е пȍчело д-ѝзодӣ овō глѐђосāно пȍсȳђе, зѐмājле то би́ло зѐмљанō ил дрȍвенō.

глӣб м ‘блато’ – Ѝдте пȍпр^и^јеко, кроз лѝваду, да не ỳпаднете у глӣб.

глѝновача ж ‘смона земља, глина, иловача’. – Ја га упи́так: јеси ли се изле́чијо, ђȇдо, а он ми вѐлӣ: изли^ј^е́чиће мѐне глѝновача, сӣнко, нȇма ми дрȳгē.

глȍба ж ‘казна’. – И ако у свȏм има́њу ȍсе́чēш гр̏м нѐочекиђāн, нѐ гинē ти глȍба, бѐзмало ко да си ȍсе́кō у-њѝнōм.

глȍбити -им несв ‘казнити’. – Јȍпēт Ȍбрада глȍбили, ȍде му јȳница за глȍбу, боз јѐзика и што е кȍмāндово труба́чима да му пјѐвајȳ: На планѝни, на Јѐлици, са̀стали се свѝ чѐтнӣци / Са̀стали се па гȍворē петȍкраку да ȍборē.

глȍг м бот ‘дрво Crataegus, C. monogyna, C. oxyacantha, C. nigra’; в. *удуӣ*; ‖ **глȍгӣђ** -и́ђа м дем. – Нѝкō ми според мѐђē глȍгӣђ; ‖ **глȍгōв** глȍгова -о ‘који је од глога, који се тиче глога’; в. *ӣеӣа*.

глȍгиња ж ‘плод глога’. – Глȍгиња је млȍго здрава и трѐбā поме́но да́вати ђѐци кад је зрѐла; ‖ **глȍгињица** ж дем. – Прȏбај глȍгињицу, благо ба́ки.

глȍговāк м ‘глогов трн; штап’; в. *вишӣиӣи*, *догељаӣи*.

глȍговина ж ‘глогово дрво’; в. *оровина*.

глȍдати глȍђēм несв ‘одвајати зубима месо од кости’. – Ни глȍдати ни прȍдати. – Нит кȍшчину глȍђē нити дрȳгōм да́е; ‖ **глȍцкати** -āм дем несв. – Ја нȁјволим да глȍцкāм пѝлећа кри́лца; ‖ **глȍцнути** -нēм св ‘мало појести, грицнути’. – Ỳзмидер ова̄ј за́поњац, глȍцни ме́но, дȳго е до вѐчерē.

глȍжити се -ӣм се несв ‘стално се спорити, свађати због ситница’. – Нѐ знāм коӣ је врȁг ỳишō мѐђу-њӣг, са̀мо се некē јȁде глȍже нѝ-бош-чега.

глȍмāзан -зна -о в. *кабасӣ*. – Глȍмāзна му онā гȳња, спȁла му рамѐна, вѝдӣ се да нѝје њѐгова.

глȍнути -нēм св **а.** ‘клонути, малаксати, једва се кретати’. – Ȍлошо е нȁчисто, нѐ мож да глȍнē ни стȍпē; **б.** ‘не моћи нешто учинити’; в. *арум*, *заунуӣи*; *секирчина*.

глȳв глȳва -о ‘који нема слух’; в. *глуваришӣи*. – Глȳв ко тȍп. – Глȳви су ȍни, нѐ слушају гла̑с на́рода, ал су смѐтнȳли с ȳма да е на́род чȳвāр вѐре.

глȳвара ж **1.** ‘глува особа. – Онā глȳвара нѐ чуе кад је зȍвēм; **2.** ‘велика, тешка секира’. – Донѐздēр ми онȳ глȳвару да ш њȏм ѝцјēпам овај па̑њ.

глува́рити глȳвāрим несв ‘зијати, дангубити’. – Не мѝришē на дȍбро ȍвō што млађàрија глȳвāри до у глȳво дȏба нȍђи коекȳдије, па ćутрàдāн спа́вајȳ до по́днē.

глȳвāђ -а́ђа м **а.** ‘глув човек’. – Онај глȳвāђ јȍпēт ỳпуштијо ȏвце у нȁшу ȍтаву, ваљда ће нѐ-чуе звȍно, па му шмȳгнȳ; **б.** ‘онај који се прави глув, који »чује« само оно што му се допада’. – Нѐмōјде, мȍре, да се пра̏вӣш глȳвāђ, него дȍбро ỳтуви шта ти рѐкок.

глу́вити / глу́вљети -ӣм несв ‘губити слух’. – Кад је по̀чō глу́вљети, он свѐ ту̀рō ва̀кō ша̀ку поред уве́тā нѐ би ли чу̀о колко би́ло.

глу̂п глу́па -о ‘непаметан’. – Глу̂п ѝксāн ти је ко онā о́вца што, мешто да бјѐжӣ од ку̀рјāка, о̀на се забу́љи у̀-њега; ***изр.*** *Глу̂п ко но̂ћ*; ‖ **глу̀пāв** -а -о ‘и с т о’. – Йспō е глу̀пāв на̀чисто кад је дозво̀лијо да га они ништа́ци прѐведу же́дна преко во̀дē.

глу̀пāк -а́ка м ‘будала, незналица’. – Кад се о̀нāј глу̀пāк по̀чō ба̀вити полѝтикōм, знâј да е до̀шло за̀дњē вре́ме.

глу̀пан глу̀пана м в. *глупак*. – Нѐ идē то та̀кō, глу̀пане јѐдан, но окре́ни дру̀кчије.

глу̀пēрда м в. *глупак*, *глупан*. – Нау̀чи већ јѐднōм, глу̀пēрдо јѐдна. – Нѐ мош ти глу̀пēрди да здого̀ворӣш. – Па̀ре су па̀метном слу́га, а глу̀пēрди госпо̀дāр.

глу̀пача ж ‘глупа, неинтелигентна жена’. – Чу̀ ли тӣ, о̀чијӯ ти тво̀јӣг, шта рѐче она глу̀пача; ‖ **глу̀пачица** ж дем – О̀на ма̂ла глу̀пачица прѐзула ко̀ндуре.

глу̀пуша ж ‘глупача’. – О̀нōј мо̀јōј глу̀пуши јо̀пēт заго̀рело јѐло.

глу̀пōс -ости ж ‘небитност, будалаштина’. – Ô н педѐсēт го̀дӣнā при́чō глу̀пости, а на́род му пљѐскō ру̀кама.

глупо́штиња ж ‘глупост’. – Нѝје, го̀внāр, о̀тишо чѝчи Ми́шу на̀ сарану из чѝстē глупо́штиње, а ôн га е во̀љō ко о̀чи, ко ро̀ђенōг сӣна.

гми́зла ж ‘метална куглица у патрону за лов на ситну дивљач и птице’. – Кад су би́ли у ло̀ву, нѐчија гми́зла за̀качӣ Мѝловāна Зу́боњу у̀-ногу, мо̀гō е да на̀стрāда га̀дно.

[*гмѝл] гми́ла -о ‘потпуно зрео (о неким врстама воћа)’; в, *оскоруша*.

гми́лити / гми́љети -лӣ несв ‘доспевати до фазе пуне зрелости (о неким врстама воћа)’; в. *усипӣти се*.

гнôј гно̀ја м ‘густа, лепљива течност која се ствара у запаљеном ткиву човечјег и животињског организма’. – Чѝм вѝдӣш да се поја̀вљуе гнôј, ту̀ј нѐма ша́лē, ѝтāј до̀ктору.

гњавѐтало с ‘који дави, замара бесмисленим причама, гњаватор’. – Ђе се у̀дрӯжи с оним гњавѐталом, мо̂ра да ти је до̀јадијо. – Наи́ђе онō гњавѐтало и ѝзāрчи ми вре́ме у̀-ништа.

гња́вити гња̂вим несв ‘замарати дугим бесмисленим причама’. – Ни́сам мо̀гō вѝше д-ѝздржӣм и да слу̀шāм како гња̂ви, у̀змēм ка̀пу и ѝзӣђēм на̀поље.

гње́здо гњѐздета с **а.** ‘место на коме се птице гнезде’. – У га́ју свѐ гње́здо до гње́здета, а тӣца̄ ко на го̀ри лӣста; **б.** ‘место где кокошка носи јаја’. – Ста̂лно смо у гњѐздету о̀стављали по јѐдно ја́јце, за по́лог.

гњѐцāв -а -о ‘непечен (о хлебу)’. – Некако е прѐварила ко̀мāнда те јој љѐб о̀стō гњѐцāв; ‖ **гњѐцōван** -вна -о ‘и с т о’. – Гњѐцōван јој бӣјаше онај њѐн мѐшпајз, сла̀бо су се го̀сти слу́жили.

гњѝда ж **1.** ‘јаје ушке прилепљено за косу или одећу’. – Јѐдва истри́ебисмо гњѝде, шћа̀дијагу ŷшке да нас по̀јду; **2.** ‘рђав човек: подрепаш, улизица, слугеран’. – Нѐмō ми о̀-њему нѝшта при́чати, то е гњѝда од човѐка.

гњѝл гњи́ла -о ‘омекшао до фазе труљења, труо’. – Док се не угњи́ли канта̀руша, нѐ мош д-о̀кусӣш, зу̀бе да по̀ломӣш, а кад је гњи́ла, нѝшта љѐпше.

гњѝла ж ‘смона земља, смоница’. – Йдок у по̀ток те до̀њēк гњѝлē да по̀правӣм по̀дзиду на шпо̀рету.

го в. *го(л)-*.

го̀беља ж ‘део кружнице дрвеног точка на запрежним колима’. – Преко го̀бēља се наву́че шѝна кад се ко̀ла оки́вају. – Вѝкаше ђе́до: го̀беља у̀ блато, го̀беља ѝз блата.

гобѐљати -ā̄м несв ‘тешко ићи, с ноге на ногу’. – Шта да ти кâм, дȉ̏ете, јѐдва гобѐљā̄м, вàкō ко што вȉдиш, с нòгē нȁ-ногу, мр̏дā̄м помéно.

гòблēн -éна м ‘извезена слика ради украшавања зидова’. – Извéзла нáна гòблēн *Тâјнā вѐчера,* нѐ мош да се лȁсно нàгледāш.

говѐдāр -áра м ‘чувар говеда’. – Òтишло тȁмо нѐђе у Бȁнāт да бȉднē говѐдāр, мешто да е вóђе зàпатијо свȍју стȍку и слȕшо ȍца, он òтишо да бȉднē слýга кòд-другōг.

гòведо с зоол ‘домаћа животиња Bos taurus’. – Срâм те бúло, гòведо јѐдно, зал се тàкō пȍштуе ђѐд; ‖ **гòвеђӣ** -ā -ē ‘који се тиче говеда’. – Òвā чáнтра ти је од ȕштављене гòвеђē кȍжē.

гòвеђина ж ‘говеђе месо’. – Пјѐваше вѐсели чúко, Бȏг да му дȕшу прòстӣ, »јѐдē ми се мр̏сна сȕпа, гòвеђина млȍго скýпа«.

гòвече -ета с в. *говедо*. – Чȉнӣ ми се да рȉкну некō гòвече, ȉд-де, сȉне, помòли се ȕ шталу.

гòвнāр -áра м ‘лошији примерак људске врсте’. – Нѐћеш ми се дрýжити с говнáрима, а јѐсти мȏј љѐб. – То чоѐка нȉје ни вȉђело, један òбичан гòвнāр; ‖ **гòвнāрски** -а -о ‘који се тиче говнара’; в. *увлачити*; ‖ **гòвнāрски** прил ‘по говнарском обичају, како приличи говнарима’. – Тō су само òни мȍгли да тàкō гòвнāрски ȕрāде,

гòвнара м / ж в. *говнар*. – Пȕшти ту гòвнару, нѐмо ми га пòмињати ко да се нѐ ваљā̄.

гòвнати -ā̄м несв ‘понашати се недолично, бавити се нечасним пословима’. – Нѐмō вȉше гòвнати ако ти врéдӣ говòрити, ȍбрука нам и кȕћу и кȕћиште.

гóвно -ета с ‘измет’. – Нѐ мож од гòвāна да бȉднē пȉта; в. *урок*, *наподногу*; ‖ **говáнце** -ета с дем. – Кад нѐко кâже како ти је згȍдно диéте, баба Âнка му споради урóкā рѐкнē*: Ѐтē ти говáнцета на нȍсу.*

гòвновāљ м ‘незрео, непромишљен човек’. – Сȉгурно е онāј мȏј гòвновāљ јòпēт нешто зȁсрō ȕ-школи чим ме звȁо ȕпрāвник на рȁзговор.

гóдет м ‘светковина, благдан, време за неки обичај’. – Нȉшта љѐпше него кад се о гóдетима ȉскупи свойна, па се пòгостимо, пòпрȉчамо и коéшта.

[гòдина] ж. – Прȍшла гòдина бȉјаше рȍдна, нѐ тувȉм рȍднијȕ. – Е, мȍе дȉ̏ете, пȉташ ме што сам ушýћō, гòдине су; знȁш како рѐче Вȕкосава која е бúла прешла стȍтину, кад су јој jáвили да јој је ȕмрла сѐстра млȁђā̄ òд њê јѐданēс гòдȉнā̄: Бȏг да е прòстӣ, штȁ ће, вѐлӣ, ȉмала е гòдȉнā̄; ‖ **гòдишњӣ** -ā -ē ‘који се односи на годину’. – Напúсало ми у решéњу за пȍрез да ми је, бȁксем, гòдишњӣ прúкод тòликӣ и тòликӣ.

гòдити се -ȉм се несв ‘погађати се, ценкати се’. – Бȉјаше се ȉскупило млȍго нáрода кад су се они гòдили за кȍње, бȍгами то цѐнкање пȍтраја сâт и пojáко, те се напошљéтку нагòдише и ижљýбише, Љȕбомир вѐлӣ нек су ти кȍрисни, а Вѐлизар њѐму, а тѐбе пȁре нек су кȁт ȁлāл и да иг пòтрошиш ȕ здрāвљу и весéљу.

гòдишњāк м ‘који има годину дана (обично о крупној стоци)’. – Òвāј бȉкчȉћ ми је гòдишњāк, рéшијо сам да му кȕпим парнúка.

гòдишњица ж ‘годишњи парастос који се служи за покој душе умрлог’. – У сȕботу ћемо да прѐкāдимо гòдишњицу бȁби, па ако ȉкāко ȕзмогнѐте, дóђте у двâ, òндāј ће дóћи пȍп нȁ-грȍбље.

гȏ(л) гòла -о ‘наг, неодевен’. – Гòли смо нȁ свиет дȍшли, гòли ћемо и òтȉћи; ***изр***. *гȏ ко ȉуцаљка*; *гȏ ко цр̏квени мȉш*; *гȏ ко ȉȉштȏљ* ‘оскудан, сиромашан’; *гȍлā вȍда* ‘знојав, мокар »до голе коже«’. – Жȕрили смо што нас снáга нȍсӣ, у гȍлȕ вȍду смо се претвòрили; *гȍлȉг рȕкȕ̄ј* ‘без оружја у неравноправној борби’. – Ȍн ȕзō тȍљагу, а Дрáго бȉјаше гȍлȉг рȕкȕ̄ј, ал нéмаде кȕд, јурну те му е òтрже и зȁврљāчи преко вр̏зинē, па се пòваташе у кȍштац.

голàдија ж ‘сиротиња’. – Ра́дили смо дâн-нôћ да нѐ биднēмо ȍбична голàдија – како е тàта говȍријо.

гола́нфер м ‘сиромашак, гољо, бескућник’. – Дȍшло е пȍследње вре́ме чим су завла́дали овӣ гола́нфери.

голанфѐрија ж ‘владавина голанфера’. – Овā голанфѐрија ће прȍпасти кàд-тàд јел ȍнāј ко н-ỳмије д-ỳправљā свȍјōм кỳћōм н-ỳмије ни дȑжавōм, ал се бȍӣм да ће прѝје тȍга прȍпасти дȑжава коју ȍни вȍдē.

гȍлāћ м ‘сиромах’. – Тàкā јој сỳдбина: ỳдаде се, код нолѝкӣг проса́цā, за оног гола́ћа, испа́штаће це́лог живȍта.

голȍбрад -ȍбрадо ‘млад, без браде’. – Кад бијаше јȍш голȍбрад, вѝђело се да е ȍчкопēран.

голȍгуз -ȍгуза -о ‘голе стражњице’. – Он нàкō голȍгуз ѝстрча ѝс-куће и пȍчē да ћѐрā онỳ ску́чницу неком лȍпатōм.

гологȳзија ж ‘друштвени талог, пробисвети, олош’. – Откад је ȍвā гологȳзија дȍшла нà-влāс, нѐ мош да им нàдāш це́ва́па.

голȍмразица ж ‘јак мраз без падавина’. – Нàјгорā ти је за ỳсеве овā голȍмразица, млȍго би дȍбро би́ло кад би дàо Бȍг да пàнē снѝег.

голȍтиња ж ‘сиротиња, немаштина, беда’. – Мӣ смо ȍндак би́ли голȍтиња, ал нѝкад ни́смо рȍпћали нит се жàлили мај кȍм, тр́пи и шу́ти, нѐ дижи ỳку на своју брỳку. – Голȍтињо, и Бȍгу си те́шка.

голȍтрб -ȍтрба -о ‘голог стомака, испасан’. – Нѐмōјде, дѝете, тàкō голȍтрб д-ѝзодӣш нàпоље на овỳ цѝковину, него се ỳпаши и обу́ци цȍку.

голȍшија ж ‘врста домаће кокоши које немају перја око врата’. – Ѝмала ли́ка грà-орасту голȍшију и кâже да јој је ȍна нàјбољā нȍсӣља; ‖ **голȍшијāс** -ста-о. – Извело се трȍе голȍшијастиг пѝлāди.

голошѝјāн -а́на м ‘петао који нема перје на врату’. – Ȍна трȍичица се тỳрила на ђѐда, ѝмајỳ дугàчке а тàнке вратѝће, дȍшли нàкō ко-но пјевчѝћи голошија́ни. – Ȍнај голошѝјāн нàдјачō Бисѐнӣног пи́евца;

голошѝјāнка ж ‘кокошка која нема перја на врату’. – Голошѝјāнка богме нȍсӣ свàкӣ дâн.

гȍлȳб м зоол ‘птица из пор. Columbidae’. – Вѝкаше мȍја вѐсела мâјка како нѐ мож врàна д-испи́лӣ гȍлуба но врàна врàну а гȍлȳб гȍлȳба; ‖ **голȳбӣћ** -и́ћа дем од *голуб*. – Вѝђи, мȍлӣм те, како су пȍчēли да лѐтē мâли голуби́ћи; ‖ **голȳбли** непром ‘голубија боја’. – Исплѐла му на́на це́мпер нѐ мож бӣти љѐпшӣ, дȍшō нàко голȳбли, ка́зти, голȳбијē си́во; ‖ **голȳбијӣ** -ā -ē ‘голубије сив’; в. *горе*.

голуба́рац -рца м ‘старинска сорта купуса, посебне боје и укуса’; в. *прочевље*.

голȳбāрник м ‘објекат за гајење и боравак голубова’. – Он ти је жи́вљо у јѐднōј сȍбици – нѝје одвȍила од голȳбāрника.

голȳбица ж ‘женка голуба’. – Зна́деш ли ти, рȍде, онỳ: голȳбице бêла, што си нѐвесела – пѝташе Дрàгиша свира́ча.

го́љо -а м ‘сиромах, бескућник’. – Ȍндак су ишли да пи́тају за ђѐвōјку, па пȍтље ђѐвојачка родбѝна ишла да глѐдā дôм, а јок ко-во сàд: оћеш ли ме, гôљо, оћу те, дрôљо.

гȍмила ж **1.** ‘хрпа, већа количина сабраних плодова’. – Свȍ жѝто смо стȍварили на вѐличачку гȍмилу, спрѐмили за комѝшиоце ; **2.** ‘руља’. – Кад је онā гȍмила јỳрнула на вра́та, мѝслили смо да ће онѐ ѝздājнике да пȍдāвē.

гȍнити в. *гањати*.

гонтỳрāћ -а́ћа м ‘секрет из носа или испљувак’. – Нѝшта гȍре не мр́зӣм него кад вѝдӣм нѐког д-ѝзбāци гонтỳрāћ по пу́ту.

го̄р прил ‘на горњој страни’. – Го̄р изнад Ру́инē кȕћē ѝмā онај Ста́нковића рȋд и нà њему се ли̯е́гȳ орлȕшине; в. *помаљати*; ‖ **го́ре** прил ‘и с т о’. – Го́ре, на тàвану, изнад прòчēвља смо кà̄чили мêсо да се сȕши; ***изр.*** *Го́ре висȍко – дȍље тврдо*; в. *ћава*; ‖ **го́рна̄к** прил; в. јака, косица, креста; ‖ **го́ренак** прил ‘горе на брду, на планини’. – Го́ренак, у Ста́нковићима, ȳмрје вѐсела На́да и òсташе јој онē трȋ мàкање сȋрочā̄д; в. *тркати*; ‖ **го́ренаке** прил; в. *туга*; ‖ **горенàвише** прил ‘горе, узбрдо’. – Ни́су нам љȕди вòјнā̄к, òдоше са шȕмāром горенàвише, ȕ-планину, оћеју д-ȕзмȳ прȍреду.

го̀ра го̀рē ж **1.** ‘планина, шума’. – Пјѐваше онāј гȕслар: го̀рōм је́здē кȋћени свà̄тови; **2.** ‘грађа за покривање куће’. – Го̀ра за крôв ће́чē се кад òпанē лȋшће, кад сȍкови сȋћу и јòпēт се вȍдȋ рàчȕн да нѐ бидне млâдијег да́нā; ако тȍ нѐ водȋш рàчȕн но ће́чēш за младѝнē, ѐтē ти пȍтље жи́шка и ȍндак ти тàкȋ крôв не дочѐкуе ȕнуке, нō мôра да се мѐња. – Ни у го̀ри о злȕ не говȍри. – Тре́сла се го̀ра, рòдијо се мȋш; **3.** ‘надземни делови неких повртарских култура’. – Го̀ра овōм компи́ру дȍбра, ал нешто слàбо зàмеће; ‖ **го̀рица** ж дем; в. *смиље*.

горги́на ж ‘георгина, врста цвећа’. – Код Бисѐније горги́не уцветале, нѐ знā се кòјā е од кòē љѐпшā. – Ѝмā онā пјѐсма: *цвѐтала ми кàвенā горги́на, пȋтȋ ми́ле кȍлко ми го̀дȋнā, мȋлā мâјко, штȋ ћу да му кâжēм, оћу л кòјȳ го̀дину да слàжēм?*

го̀рња̄к -а́ка м ‘последњи, завршни, сноп у крстини’. – Го̀рња̄к мôра дȍбро да нàмештȋш, да га нѐ збацȋ вѐтар и да штȋти снȍпове испод сѐбе да не зàкисну.

го̂рњи -а -е, обично у опозицији с **до̂њи**; ***изр.*** *~ мѐсто* ‘врх софре, почасна места за славском трпезом’ – Бȋдни смѐран, блàго бàби, нѐ гȕрај се мимо дрȕгē; кад те кô пȍзовē на го̀збу, нѐ ће́дај у вр̀ собрē, да нѐ буде међ зва́ницама нѐко углѐднији òд тебе па да нѐ дōђе домàћин и зàиштē да се пȍмакнēш нàниже и да те пости́дȋ; *~ кàмēн* ‘млински камен’. – На водѐници има́дȳ двâ кàмена, дôњи кои мѝруе и го̂рњи кои се òкреће; *~ крај* ‘део села на већој висини’. – Òвȋ из го̂рњиг Плàзȋна мȍгȳ да се жѐнē и ȕдājȳ с òвȋма из дôњиг јел су се уда́љили прѐко чѐтири кȍљена.

горȍган -ога́на м ‘намћораст, надмен’. – Тō ти је горȍган јѐдан, далѐко га би́ло, нѐ мош му при́ћи ни с рòгуља̄ма.

го̀ропа̄дан -дна -о ‘љутит, дрчан, незгодан’. – Го̀ропа̄дан је бȋјо це́лог живȍта, нȋко нȋје мȍгō да му ȕгодȋ, тâј је ћѐрō сàмо по свôм.

го̂с го̀ста м ‘гост’. – Прȋјатељу, нȋкако дрȕкчије нег да нам дôђете о òбетини ȕ-гости, а он вѐлȋ: море ћемо да дôђемо, ал нѐмō пȍсле да бȋдне òнō: блàго вàма, го̀сти, ви мȍжете на спа́вање кад òћете, а мȋ јàком кад вȋ ȍдēте. – Свàкōг го̀ста за три́-да̄на дȍста. ***изр.*** *Сȋта го̀ста тѐшко го̀стити*.

гости́рати се го̀стȋрам се несв ‘гостити се, бити гост’. – Тȕјнāк ти се мȋ гости́расмо очи слàве, на дâн слàве и на кри́ла, дȍчекали нас кȕмови, сàмо тàкō.

го̀стопрȋмље с ‘гостопримство’. – Зà нашу кȕћу, још од нàшијег стâриг, го̀стопрȋмље ти је би́ло свѐтиња.

готи́вити го̀тȋвим несв ‘уважавати, поштовати’. – Млȍго смо га готи́вили јел је бȋјо чàсан и му́дар чȍвек.

го̀тōв го̀това -о **1.** ‘сигуран, известан, неизбежан’– Го̀това се порȍдити, пи́тā̄ње је дâна; **2.** ‘завршен, спреман’. – Је л го̀тōв тај ру́чак, жѐно, пȍцркасмо гла́дни. – Ѐвē, го̀тōв сам, сàмо јȍш д-обу́чем кȍшуљу. – Го̀това е кȕћа, сàмо јȍш д-òкречȋмо и мȍж да се ȕносē ствâри.

готȍва̄н -а́на м ‘нерадник, ленштина’. – То ти је прâви прàвцати готȍва̄н: чѐкā̄ òкрȕњено и òљȕштено, шћѐо би д-ѝма свѐ го̀тово, а да не òзноји зàдњицу; ‖ **готовàнчина** м аугм пеј. – Те готовàнчине нѐ могу да смȋслȋм; в. *залежати се*.

грàб м бот ‘листопадно дрво Carpinus betulus’. – Пȍћекō ђе́до онај грàб вишо́рнице; ‖ **грàбȋћ** -и́ћа м дем ‘младо грабово дрво’. – Зѐмājле ò Ђȕрђевудне на ȕра̄н-

ку, пòпењē се мòмак на грàбӣħ па вӣче: на грàбу сам, грàбите се цȕре око мѐне; ‖ **грàбōв** грàбова -о ‘који се тиче граба, који је од граба’. – Грàбово дȑво нӣје баш пòдесно за јàпију, ал је за òгрев млòго дòбро.

гра́беж м ‘отимачина, јагма, пљачка’. – У вре́ме òскудне пàшē и чѐле крêħу у ајдȕчију па јѐдно дру́ство нàпане дрȕгō и òтмē им мêд и тô ти је гра́беж.

грàбити -ӣм **1.** ‘скупљати сено грабуљама’. – Ȕзми, сӣне, оне грàбуље па пòчни да грàбӣш одонуд ђе је пòплāштено; **2.** ‘похлепно отимати’. – Зӣнула му àла па сàмо грàбӣ и рȕкама и нòгама – ко да нêħе мрје́ти.

гра́бљеж м ‘сено које се после плашћења скупи грабуљањем’; в. *пласти́ти*, *по-грабити*.

грàбуље грàбȕља ж мн ‘алатка за прикупљање сена и ситњење земље’. – Оне грàбуље за башчовàнлук су гвòздене, а òнē за грàбљēње лӣваде су дȑвене; ‖ **грàбуљице** ж мн дем. – Начӣнијо нам ђе́до мâле грàбуљице па смо ӣ мӣ, беја́ги, грàбили с плàстиоцима; ‖ **грабȕљчине** ж мн пеј. – Онē грабȕљчине ми начӣниле жȕљеве, бòлӣ, рѐкō би је жӣва вàтра.

грабуљи́ште с ‘дршка на коју су причвршћене грабуље’. – Нàјљепшē је грабуљи́ште прàвијо Млàдомӣр.

грàд м ‘лед, туча’. – Ȕбӣ нас онòмāд грàд нàчисто, пàдале су грàдљике ко ја́јце и црêп су полу́пале, стро́ба пòглати.

грâд[1] м ‘велико насељено место’. – Свѐ што смо ӣмали за-прòдају, нòсили смо у грâд, ка́сти, дòље у Ча́чак,

грâд[2] м ‘мерач јачине ракије’. – Гради́рали ми Са́вову рàкију и òна пресами́тила преко двàес гра́дӣ.

гради́рати грàдӣрам несв ‘одређивати јачину ракије’; в. *град*[2].

гра́дити грâдим несв ‘правити’. – Гра́дили смо це́лог живòта јѐдну по јѐдну грàђевину. – Бӣјо сам на изгра́дњи кад се гра́дила пру́га Шàмац – Сàраево.

грàдљика ж ‘зрно града’ – Кад је òсō грàд, òбјеље пòље, а грàдљике ко òра; в. *грàд*, *ишчудити се*.

градòбитан -а -о **а.** ‘који је уништен градом’. – Òстало нешто вòħа, а и òно градòбитно, па ако се нâђе кōн кàзан рàкије; **б.** ‘облак који доноси град’. – Кад је нàишо онај градòбитан òблāк, знàо сам да ħе да бӣднѐ бела́ја.

градòбитина ж ‘биљка оштећена градом’. – И òнō ме́но вòħа што прекòста, нӣје нӣ за шта, òстала градòбитина.

грàђевина ж ‘зграда у сеоском домаћинству’. – Свѐ им грàђевине у Брѐзовицама Бугара́ши попа́лили до тѐмеља, и кȕħу, и штàлу, кàчару, àмбāр, òбадва вја́та, мѐкāр и сàлаш; ‖ **грàђевиница** ж дем. – Прòведе чòвек вӣек, а нѐ-начинӣ нијѐдну макар и мâлȳ грàђевиницу. – Иза Бугара́шā им òстале сàмо òнē мâле грàђевинице – кòшара, свӣњац и кокòшāр тàмо у-ба́шчи.

гра́ја ж ‘вика, галама’. – Зѐмāјле, кад звòнӣ шкòлско звòно, нàстане гра́ја ђа́кā па ти од милӣнē срце зàигра, а јòк ко-во сàд – нêма пе́-шесторо ђѐцē, јàд и чѐмер.

гра́јати -ēм несв ‘галамити, викати’. – Сà-ħе ђѐца пòчēти да гра́јē; ‖ **гра́јити** -ӣм несв ‘и с т о’. – Кад пòчēше ђѐца гра́јити, ђе́до се прòбȳдӣ, бјѐше ме́но заку́њō.

грàктати грàкħē несв ‘оглашавати се као гавран или врана’. – Кâже ђе́до да се пòбише двâ гàврана над цема́том и свѐ грàкħȳ, мôра да ħе нѐко да бâци кàшику; ‖ **гра́кнути** грâкнēм св **а.** ‘огласити се попут врана’. – Кад кàкā тичȕрина грâкнē, вӣħи да не нàпанē пи́љеж; **б.** ‘загаламити’. – Грâкнȳ онај на́род што чѐкā пред за́другом кад су рѐкли да не́ħеју дàнāс д-ӣсплаħују компи́ре и коѐшта споради дâна фӣрме.

гра́на ж ‘део крошње дрвета развијен из једног изданка’. – Зàпјеваше Ка́ħа и Ма́ја на Ја́ниној свàдби òнȳ: *Гра́на од бôра, пàла до мôра*. – Знâш како вѐлӣ бàба:

др̏во без гра́нē и чо̀век без ма́нē – нѐ може би̏ти; ‖ **гра̀нат** гра̀ната -о ‘које има гране’. – Вишѐ куће се раши́ријо гра̀нат ду̏д, а испод ње̏га стра̀жа̄рē пи̏лā̄д и како ко̀и ду̏д о̀панē, о̀на грма̀чујӯ да га сма̀жӯ; ‖ **гра̀нчина** ж аугм од *грана.* – Па̀ла од олу́јē нека гра̀нчина на̀-пӯт, ни́смо мо̂гли да про̂ђемо с ко̀лима док је не искрѐсасмо и ба́цисмо у вр̀зину. – О̀на гра̀нчина се очѐнула и полу́пала црêп на трѐну; в. *љољнути*; ‖ **гра̀нчица** ж дем од *грана.* – Научила мо̀ја у̀нука Миона да рѐцитуе о̀ну: *лепо пѐва славу́јак, у зѐленој* шу̏мици, н*а ша̀наној* гра̀нчици. – На̀купи ме́но су́виг гра̀нчи̏цā да по̀тпā̄лимо ва̏тру; ‖ **гра̂ње** зб. – Кад смо сво о̀нō грање по̀трпā̄ли на го̀милу, запа́лисмо га и о̀ста парце́ла чи̏ста; ‖ **грању́шце** -а с ‘ситно грање’. – Напа̀бирчила сам грању́шца да на̀ложим ва̏трицу; в. *огњиште.*

гра̀ница ж ‘варијетет храста Quercus conferta, сладун’. – Гра̀ница ти је за бр̂вна за́кон, вѐчна ства̂р; ‖ **гра̀ничев** -а -о ‘који је од границе’. – О̀вā бр̂вна су гра̀ничева и њи̏г је тѐсō мо̂ј пра̏ђед; в. *прочевље*.

гра̀ничевина ж ‘грађа од границе’. – У̀дарите темѐљаче од гра̀ничевине, њи̏ма не̂ма ѝздера.

гра̀нути гра̀нē св ‘засјати, синути (сунце после облака)’. – Ви̏каше по̀кōјни та́јо, кад с про̀леђа про̀грије су̂нце: гра̀ни, зла̀ђане!; в. *разбој*, *поткајловати*, *подржати*.

гра̀о непром ‘сива боја’. – При́чала баба Дра̀гиња како е, зѐмајле кад ни̏је би́ло бо̀јаџија, на́род са̂м ва́рбō коéшта, па се вра́на боја доби́јала из ја̀сенове ко̀рē и га̂лице, чи̏витна од ра̀стопљеног чиви́та у пи̏шаћи од иксáна, ру́ја се доби́јала од ко̀рēња и ли̏шћа бро̀ћа, крмѐзли од кр̏мēза ра̀стопљеног у су̀рутки или ра́солу, ка̀носāва од га̂лице по̀топљене у мла́ку во̀ду, жу́та ку̏вāњем кантарио́на, зѐлена ку̏вāњем ста̀бљи̏ка па̀прике, смѐђā ку̏вāњем зѐлене љу̀скē млāдӣг о̂рā и о̀ровог ли̏шћа, а гра̀о боја се доби́вала ку̏вāњем цѐрове или брѐстове ко̀рē.

гра̀орас -ста -о ‘сив, пепељаст’. – Ку́пила сам матерѝјāл за сукњу гра̀орасте бо̀јē.

гра̀ōрка ж ‘кокошка сивкасте боје’. – Онӯ си̏ву ко̀кōшку ба̀ба про̀звāла Гра̀ōрка; она кад ѝзведē пи̏лāд, свӯ са̀чува, о̀дбрāни иг и од вра̂на, и од свракѐљи̏ца и од орлу̀шине; ‖ **гра́ша** ж ‘овца са граорастим пегама на глави’. – На гра́шу смо о̀качили медѐницу, јел за̀ ньōм свѐ о̂вце ѝдӯ и о̀нда ла̀сно мо̀ш да зна̂ш ђѐ су.

гра̀шка ж **1.** ‘кап зноја’. – По̀итали ми у̀з планину, а би̏јаше при̏пека да̀бōксачӯвај, гра̀шке зно̀ја ка̏пљӯ ш-чѐла, а ко̀шуља мо̀кра ко да си је у̀-воду умо̀чијо; **2.** ‘зрно пасуља, грашка’. – Шта̀ си о̀вō ва̀кō, о̀чијӯ ти тво̀ји, оре́дила па̀сӯљ, ни̏ђе јѐднē гра̀шкē.

гра̀шнути се -не се св **1.** ‘мало се просушити (о роси под зрацима сунца)’. – При̏чекниде ме́но да гра̀шнē, да спа̀нē ро̀са; **2.** ‘огрејати озебле руке крај ватре’. – Прима̀кни се, ди̏ете, ва̀три, гра̀шни ме́но ру̀ке, ви̏ш како су ти озе́бле и поцрвѐњеле.

гр̏ба ж ‘деформација кичме, израслина на леђима’. – Вѐсели Ра̀дош је од рође́ња ѝмō гр̏бу и ш ньо̂м је о̀тишо у̀-гроб, Бо̂г да му ду̂шу про̀стӣ; ‖ **гр̏бāв** -а -о ‘који има грбу’. – Јѐс он би̏јо гр̏бāв, ал је би̏јо спосо̀бнии од мло̀гӣг; ‖ **гр́бо** прил ‘с грбом’. – Ро̀дило се гр́бо – гр́бо ће и у̀мријети. – Зна̂ш да е о̀стала ри̏еч: што се гр́бо ро̀дӣ – вре́ме нѐ исправи.

гр́ба ж ‘грбава жена’. – Она вѐсела гр́ба е сти̏довала због ва̀ли̏нке што ѝмадијаше, а ѝмала е ду̂шу бо̀љӯ од свѝјӯг.

гр̏бавац -авца м ‘грбав човек’. – Шта̀ ће весѐлни̏к, ни̏је он кри̂в што е гр̏бавац.

гр̏бāљ м ‘грбавац’ – Онāј гр̏бāљ не до́ђе, а би̏јо е о̀бећō. – Од си̏лног те́рета се искри́вијо весѐлни̏к ко неки гр̏бāљ.

гр̏бача ж ‘леђа’; в. *издржати*, *кулучити*.

гр́бо -а м ‘грбав човек’. – Нѐ знāм од ко̀јӣг би̏јаше онāј гр́бо. – Ни̏ко бо̀ље то ни̏је мо̀го да на̀чини од оног гр́ба;

гр̏боња м ‘грбав човек’. – Гр̏боња јѐс, ал и бо̀љӣ чо̀век но што су мло̀гӣ.

гр̀бити -ӣм несв ‘мучити се у тешком послу’. – Гр̀бӣмо по̀ваздā̏н, пу̀коше и ле́ђа и ру̂ке.

гр̀гурāв -а -о ‘коврџав’. – А он бӣ̀јаше кру́пан, ѝмадијаше гр̀гураву, цр̏ну ко зӣ̀вт, ко̀су.

гр́дан гр̏дна -о **1.** ‘велики, огроман’. – Гр̏дни на́род му до̀шō у пра̀тњу, по̀ тō̏м се вӣ̀дӣ да е бӣ̂јо це̂њен; **2.** ‘ружан’. – А о̂н, на̀кō за̀пуштен, нео̀бријāн, ка̀љāв, бӣ̀јаше гр̏дан ко ло́пōв, нѐ би му чо̀век о̀ра у̀зō из ру́кē; ***изр***. *гр́дно вре́ме* ‘ружно, тешко време’. – Гр̏дно вре́ме на̀ишло: не̂ма ко̂ да ти клѐпā ćѐкиру, да по̀ткуе бра̂ва, д-у̀дарӣ бр̏њӯшку свӣ̀њчету ил да га у̀штроји, да ти по̀ćечи, да ти чеклѐише гра̀ђевину, д-у̀зведē уз ма̀ије, д-у̀вр̏ши и да ти полемѐзā сӣ̀ено да не за̀киснē, да ти по̀могнē врћи; ‖ **гр̏дно** прил ‘ружно’. – Прӣ̂ча мајстор-Љуби́нко Жа́рку, нѐ знајући да га Дра́го чу̀е с о̀нē стра́нē зӣ̂да, како е сӣ̂ноћ завр̏шијо купа̀тило, па пошто су сӣ̂н, сна̀а и у̀нучад о̀тишли на неко весе́ље, он ре̂ши да се о̀кӯпа са жѐнōм па вѐлӣ: јо̂ј, Жа̂рко, педѐсēт го̀дӣна жи́вӣм са жѐнōм и ни́сам до сӣ̂ноћ зна̀о колко е жѐнско гр̏дно, гр̏дно да нѐ мож гр̀ђē бӣ̀ти.

гр̀дило с ‘ружноћа’. – На̀правили неко гр̀дило, нѐ мож бӣ̀ти гр̀ђē, па се нагр̏дили неким р̀кāма и наре́дили неке ма̀ске, будибо́кснама.

гр́дити гр̏дим несв ‘корити, ружити’. – Гр̏дила га ма̀ма бо̀з тога што се замарѝјō те му сто̀ка у̀ишла у зӣ̀јāн.

грдо̀ба -о̀бē ж ‘наказа, ружна особа, ругоба’. – На̀кӯ ђѐвōјку, до̀шла ко у̀пис, у̀дадоше за онӯ грдо̀бу, свѐ споради бога́штиње.

гр́ђети гр̏дӣ несв ‘роктати (о свињама)’. – Гр̏дē свӣ̂ње ко да ни́су нӣ̀шта о̀кусиле од ју̀чē. – Јо̀пēт гр̏дē свӣ̂ње, нѐ знам ко̀ӣ су им ја̀ди, ско̀ро сам им да́вала спла̀чине.

грѐ грѐа м ‘грех’. – Не̂ће грѐ на јѐзик но с јѐзика; ***изр***. Му̀дрије је сӣ̀јати со̂ но грѐ. – Ко се чу̂ва од ма̂лијег грѐōва не̂ће па̀сти у вѐлике.

гре́ба ж ‘млечна маст пригорела на дну посуде током кувања’. – На̀јвољела Мӣ̂лка онӯ гре́бу да састружē са дна̀ ше́рпē.

гребѐнāр -а́ра м ’који прави гребене’. – На̀јбољӣ гребѐнāр ти је бӣ̀јо онај Ми́ко Цӣ̀ганин.

гребѐнати -āм несв ‘влачити нити од лана или конопље помоћу гребена’. – По̀ćедасмо оно̀вечери око про̀чēвља, ђѐко гребѐнā, ђѐко пре́дē ил прѐпрēдā, ђѐко плѐтē и ту̀ј разгова́расмо и комендѝјасмо, па и за̀пјевасмо; ‖ **гребѐнāње / гребѐњāње** с гл. им. – Од гребѐнāња отѐжају ти ру̂ке.

грѐбене -и мн ‘направа с челичним зупцима којом се гребена, чешља кучина’. – У вре́ме о̀нō свāкā кӯћа е ѝмала грѐбене, а пођекòјā и по два́-трӣ па̂ра.

гребени́ште -а с ‘дрвени део гребена’. – Гребени́ште се пра̀вило од нѐког ла̀кшēг др̀вета да бӣ̂дне по̀тље жѐнама лакора̀дније.

гре́да ж **1.** ‘масивно дрво у основи кровне конструкције’. – Кад се потр̀пају бр̏вна, о̀ндак се по̀стављају гре́де, и онē подро́жњаче и онē тава̀њаче, и о̀не ти др̀жē крō̂в; ***изр***. *Нӣ̀је гре́да за то̀лѝкō* ‘ситница; неважно’.

гре́дељ м ‘гредица за коју се каче делови плуга’. – На̀јдубље је од свӣ̀јӯ о̀рō Са́во: он је ћѐрō до гре́деља.

грѐдом прил ‘узгредно, уз неки други посао’. – Ѝдēм пола́ко за̀ стокō̏м, з-о́вцама и грѐдом плѐтēм.

греѐта / гро́та -о̀тē / гро́тē ж ‘грехота’. – Греѐта би би́ло ако се крō̂в на ко̀шари срō̂ља о̀згō на̀-ōвце д-ѝзгину според мѐне жи́ва. – Гро́та е, сӣ̂не, уцве́лити сиро̀ма човѐка, помо̀зи му колко мо̀ш, а и ако нѐ мош, по̀дāј му бар ко̀мāд љѐба и ле́пу реч; в. *млавити*, *мршав*, *отети*.

грѐсти гре́дēм несв ‘ићи, јездити’. – Гла́мо ми ода́вле како сва̀тови гре́дē прѐко поља, прàнгије пу̏цају, а ê ћеће пѐвају: *Јеси л, на̑ша сна̑шо, ỳранила, да дòчека̄ш ки̏ту и сва̄тове*.

гре́шити грê шим несв ‘чинити грехе’. – Ко ра̑ди тај грê ши. – И свѐтӣ су гре́шили ал су се покајáњем чи̏стили.

грѐшник м ‘грешан човек’. – Он ти се, грѐшник, пòтље пòкајō. – Нêма човѐка без грѐа, сва̀к је мâњӣ ил вѐћӣ грѐшник.

грѐшница ж ‘грешна жена’. – Кад су ỳватили онӯ грѐшницу и шћѐли да е ка̀менују, нàӣће Гòспод и ка̑же: ко е без грѐа, нек пр̀вӣ ба̑ци ка̀мēн.

грӣва ж ‘густо прамење, длаке на врату коња’. – Ѐцко е ѝмō дòбру грӣву, ал Цига́ну бӣјаше àмāн до коље́нā.

грӣвна ж **1.** ‘метални прстен којим се коса учвршћује за косиште’. – Скӣде Ра̀досав грӣвну те ѐдвоји кòсу од кòсӣшта; **2.** ‘наруквица’. – Рѐцитово мôј ỳнук òнӯ: *Ку́ӣћу ӣ зла́ӣну грӣвну*.

грӣјати се -јем се несв ‘грејати се крај ватре’. – Грӣје се според прòчēвља, смр̀зō се у чобани́ји; ***изр***. *Сỳнце ӣе грӣјало* (при помену покојника).

гриновача ж ‘врста старинске пушке’ (1**).**

гриња ж зоол ‘мољац Tineidae; паучњак Acarina’; в. *салећеӣи*.

[грӣсти] гри́зем несв. – Мôрам онōм ви̏сēћом мòткōм да ра̀здвоим кòње: нàвадили се па гри́зу јѐдан дрỳгōг; ‖ **грӣцкати** -ам несв ‘мезити’. – Òнӣ што су дòшли ра̀није, ỳ-прву сòбру, грӣцкају врѐлу са̀рагу запечѐну у плѐку којӯ дòносе свакӣ-час и пӣјӯ ви́но, ба̀њичко; ‖ **грӣцнути** -нēм св **1.** ‘угристи (се за) усну’. – Грӣцнӯ се за̀усну кад вӣће да е прѐћеро; **2.** ‘нешто мало појести, презалогајити’. – Грӣцни нѐшто, за̀уварица е.

грк гр́ка -о ‘горак’. – Гр́ко на̀чисто, гр̀чē од чѐмера. – Да̀днē ми òна некӯ гр́ку кр̀ушчицу, гр̀чā од чемѐрикē.

грѐкљан грѐкљана м анат ‘део дисајног апарата, larynx’. – Нѐ-мош òтићи из мòē кỳћē да нѐ рỳчаш, па да би се за грѐкљане ва̀тали.

грѐкнути -нē св в. *узљућаӣи*. – Мешчѝнӣ да ти ме́но грѐкнē овај па̀сӯљ, мôра да е загòрō.

грлат в. *грло*.

грѐлица ж зоол ‘птица селица Streptopelia’. – Вӣћи, сӣне, онē двије грѐлице на гра́ни; ‖ **грѐличица** ж дем. – Грѐличица грѐче, Пѐтар кòња трѐче.

грѐло с анат ‘ждрелна шупљина’. – За̀пјеваше ћѐвōјке, го́ре више Та̀кӣша: *За̄ӣјева̄јде мое грѐло бêло / нек се чу̏е у дѐвēӣо сѐло / за̄ӣевајӣе мои бêли зу̂би / ко е за̀сӣō нека се ӣрòбӯдӣ*; ‖ **грѐлат** грлата -о ‘који има јак глас, који гласно говори’. – Бӣјо е вѐселӣ Мла̀домӣр грѐлат: кад вӣкнē, чу̏е се до Љу̂тē кр̀ушкē; ‖ **грѐлӣћ** -и́ћа м **а.** ‘део тестије кроз који се сипа вода’. – Тѐстија ти ѝмā грѐлӣћ кроз кòӣ кòвōм или ци̏мēнтōм сӣпа̄ш вòду, а кад ош да пӣјеш, нàкрēнēш тѐстију на си́сак; **б.** ‘отвор на флаши’. – У грѐлӣћ за̀бијемо кòча̄њку да ра̀кија нѐ ветрӣ и да нѐ мож да се прòспē; в. ‘отвор пушчане цеви’. – Вӣше је вòљō да вӣдӣ грѐлӣћ на пỳшци него да др̀жӣ пр̀ст на окида́чу и да пỳцā на бра̀та; ‖ **гр́лце / грео́це** -ета дем. – Сѐстрица шћѐла да га пома̄зӣ по грѐлцету па га ме́но грѐбнула. – Зна̑ш како е би́ло кад му ôн ста̀де нòгōм под грео́це.

грѐља ж в. *грљаш*. – То е један прòстāк кои је побјѐшњō од па̑ра, пра̑вā пра̀вцатā грѐља.

грѐља̄ш м ‘простачина, надувенко који не може да понесе терет иметка који му се случајно догодио’. – Ови грѐља̄ши пòгазише свѐ што е све́то и чѐстито.

гр̀м гр́ма м ‘храст’. – Бӣјагу òнамо, вѐлē, òгрōмнӣ гр́мови и пò-њима се прòзва онај брӣег Гр́мови. – Чòвек па̀нē з-гр́ма, па ćѐднē те с-òдморӣ; ‖ **гр̀мина** м аугм од

грм. – Онā Ћура́нова гр̀мина ми зала̀ђуе по̀ла ба́шчē; ‖ **гр̀мӣћ** -и́ћа м дем од *грм* – Ỳ Гр̄мљу ѝмā до̀ста млāдӣг грми́ћā, трѐбā иг ме́но проре́дити, бо̀ље ће да на̀предују; ‖ **гр̄мље** с ‘млада, густа шума из породице храста’. – На Бāдњи дâн у ра̏засвӣт иде́мо о̀номо ỳ гр̄мље да ће́чемо бāдњāк.

гр̀мāљ м ‘крупан човек’. – Уи́ђе у чекао̀ницу гр̄мāљ са шỳбарōм и бỳндōм, по̀чē д-ôдā и да нешто брỳндā и прêтӣ.

грмачи́вати -а̀чӣвам / -а̀чуем несв ‘насртати’. – И онō, на̀кō пѝјано ко мѐчка, по̀че нѐшто да грма̀чуе на онē млади́ће и да бỳлāзнӣ док му јѐдан о̀д њӣг нѐ извитлӣ шама̀рчину; ‖ **грма́чити** гр̄мāчим св . – И ôн, на̀кō мâли, гр̄мāчи на но̀ликōг чове́ка.

гр̀мљавина ж ‘удари грома, електрично пражњење облака праћено муњама и громовима’. – Ỳдари кѝша с гр̄мљавином.

гр́мљети / гр́мити -ӣ / -ӣм несв **1.** ‘разлегати се, празнити се с треском (о грому)’. – Гр́мӣ од зâпада, бо̀јӣм се да не до̀несē грāд; **2.** ‘викати, галамити’. – Јо̀пēт Млāдомӣр гр́мӣ колко га гр̀ло но̀сӣ кад је вѝђō да су ђѐци ôвце о̀тишле у зѝјāн.

гр̀не -ета с ‘земљана посуда за кување хране с поклопцем и ушима’. – Ѝћ што сам на̀бавијо на ва́шеру вѐлико гр̀не за сва̀дбāрски кỳпус.

гр̀нчāр -а́ра м ‘занатлија који прави земљано посуђе’. – Ѐдēм код грнча́ра у Цигама́ли те кỳпим ка̀дјōницу, а онӯ стâру о̀днесēм на̀ грōбље, нѐк-имā кад ѐдēмо о̀намо д-има́мо ш-чѝм д-о̀кāдимо гро̀бове.

грнча̀рија ж зб ‘грнчарски производи’. – Што сам вѝђо на ва́шеру лепе грнча̀рије што су до̀њели љỳди од коекỳдије, да ти о̀ко ста̀нē; ‖ **гр̀нчарскӣ** -ā -ō. – Гр̀нчарскӣ за̀нāт во́ђе ỳ нашем кра̏ју нѝје нѝко изỳчијо, ваљда ће о̀вā зѐмља нѝје подесна за грнча̀ри̏ју.

[гро̀б] м. – За млѐгē су о̀ни ỳдесили да им се нѐ знā гро̀б; ‖ **гро̀бӣћ** -и́ћа м дем. – Кад по̀глāш онē ђѐтињē гроби́ће, ду́ша ти зацви́лӣ; ‖ **гро̀бина** ж аугм. – Код онē гро̀бинē у Дỳмачи вѐлē да се прѝвӣђā и свѝ глāјӯ да но̀ћи тỳдије не на̀ӣђу.

гро̀бāр м ‘човек који се стара о гробљу’. – Онāј Миљо́јко гро̀бāр свѐ рāдӣ: ко̀пā ра̀ке, рāдӣ тѐмеље за гро̀бове и спо̀мēње.

гро̀бāрка ж ‘оронула жена’. – Пỳшти онӯ гро̀бāрку на ми́ру, вѝдӣш да е гро̀бāр ỳзō на ло̀пату.

[грôбље] с. – Грôбље ти је о̀дмā испод онē стра́нē; ‖ **гро̀бљāнски** -а -о ‘који се тиче гробља’. – Овō ти је гробља̀нскӣ пỳт.

гро̀бница ж ‘рака, гроб’. – Начѝнијо гро̀бницу њѐму и жѐни за живо̀та.

грôжђе с ‘плод(ови) винове лозе’. – Свѝ смо ѝшли у вѝноград да бѐрēмо грôжђе, само бāба о̀стала ко̀т-кућē; ‖ **грожђа̀нӣ** -ā -ō ‘који се тиче грожђа’; в. *качара*.

грôз гро́зда м ‘скуп плодова, бобица израслих из једне петељке или воћног изданка, обично винове лозе’. – О̀бјесили се онӣ гро́здови – да им се љепо̀тē нѐ мош на̀глати. – Ко̀лко е љỳбави ỳклесāно у овō спо̀мēње, у гро́здове, у го̀лубове, у кр̀стове и кое́шта; в- *чивитӣ*; ‖ **гро̀здӣћ** -и́ћа м дем. – Чим су се за̀метнули грозди́ћи, вѝђело се да е вѝноград по̀њō на̀ љепоту.

гро̀ктати гро̀кћē несв ‘гласати се као свиња’. – Глâм како се по овōј врућѝни бла̀тē свѝње и гро̀кћӯ; ‖ **гро̀ктāње** с гл. им. ‘оглашавање свиња’. – Чим чỳеш како гро̀кћӯ ил гр̄дē свѝње, ра̀збӣ дви̯ѐ-трӣ тѝкве па им ба́ци у о̀бор.

[гро̀м] м. – Нѝкад се, благо ђе́ду, кад гр̄мӣ, нѐ склањај под вѝсоко др̏во, бо̀ље и да по̀киснēш, јел мо̀же, нѐ дāј, Бо̀же, да гâђа гро̀м; ***изр.*** *~ из вѐдра нѐба* ‘неочекивана, изненадна непријатност, неочекиван догађај’. – Кад смо чỳли да е Катари́на по̀бегла, с аито̀бускē ста̀нице за некōг Ерцо̀ва ко да нас га́ђа гром из вѐдра нѐба, за̀мал На́да нѐ црче од ће́кира́ције. – Нѐће гро̀м у ко̀приве; ‖ **гро̀ница** ж ‘слабији удар грома, стрелица’. – Јо̀пēт ми орлỳшина о̀дњē пѝле, да̀бōгда е гро̀ница га̀ђала.

громáда ж ‘велики камен’. – Бȉјаше се вѐлика громáда одвáлила у Рȕжчића кр̀шу и попрéчила се на путѝћу.

грȍмби у сталном споју ~ *капут* ‘леп и квалитетан вунени капут. – Ȉмō вѐселӣ тàта, у онō врéме, грȍмби микáду, па шȕбару, кȍжнē чȉзме гȕжваре и вијáкер, што е бȉла рѐткōс.

грȍнӣк -и́ка м ‘свињски подвољак’. – Кад пȍćечӣмо, мӣ грȍнӣк ȉситнимо и бâцимо у мâс, па ȍд њега ȉспанȕ нȁјбољӣ чвáрци.

грȍнтуља ж ‘висуљка од шарених колачића која се продавала по вашарима и саборима’. – Ȍндак ти мȍмак кȕпи ђѐвōјци грȍнтуљицу ил лицȉдѐрско срце з- ȕспомену; ‖ **грȍнтуљица** ж дем ‘гроздић воћних плодова’. – Нàшō грȍнтуљицу под пéшес вȉшњӣца.

грȍнути -нēм св ‘ослабити, изгубити снагу од старости, оронути’. – Богами, грȍнō Ли́со пȍприлично, јѐдва е дȍшō Мȉљци нà-сарану. – Нѐ знāм шта му бȉ одјàмпȕт те некако нâгло грȍнȕ и закавѐда, ни онӣ чȍек ни помȍзи Бȍже, нѐ мож да глȍнē, дàбōгда да нѐ бāци кàшику скȍријег дáнā.

грóровина ж ‘смрвљени остаци биљке из које је омлаћен пасуљ’. – Онȕ грóровину ȉзбāцимо на кàлкан па зȉми дáемо помéно óвцама.

грота в. *греоша*.

грóтити се грȏтим се ‘упадати у грех, грешити се’. – Валā, ђѐцо, чȍвек се мȍже грóтити и пȍкајати, ал јâ се пуста огрóтик о јàдног Ȍбрада, мȉшљāк да нѐће д-ȍдē за брàшно, па му тȍ рѐкок, а он вѐлӣ: Дȍбро, Милéва, јā ти рѐкок да нѐ-могу – и ȕмри̯е, весѐлник, ćутрѐдāн.

грȍтло с ‘отвор у центру горњег камена кроз који пада жито из коша на доњи камен’. – Кроз онō грȍтло ти прȍлēће жȉто на дȏњӣ кàмēн и тàкō се између тâ двâ кàмена мѐљē.

грȍш м ‘ситан новац’. – Нѐмō се љȕтӣш, ал мȏрам [да] ти кâм: нѐ ваља ти синȍвац ни грȍша.

грȉ! ‘узвик којим се свиња оглашава’. – Јȍпēт грȉдē свȉње, грȉ!, а скȍро сам иг рáнила.

грȕда ж ‘млад, неслан сир’. – Пȍдāј му грȕдē нàштину, тō е млȍго дȍбро зà тȕ њѐгову бȏљку, вȉђећеш, ȉмā да бȉднē ȍдњето ко рȕкōм; ‖ **грȕдица** ж дем – Ȍди да ти дàднē бáка мéно грȕдице.

грȕдати (се) -ам (се) ‘гађати се грудвама снега, грудвати се’. – Глâм кроз прóзор како се ђѐца грȕдајȕ и нѐ знāм одáклēн им више онā снáга. – Ѐнē ђéдо пођѐтињијо: пȍчō да се грȕдā ж ђѐцōм.

грȕдва ж **1.** ‘збијена лоптица снега која може стати у шаку’. – Нàчинимо грȕдве, па се грȕдвāмо док не ȍтепавē прȍсти и нѐ зађē зà-нокте; **2.** ‘осушена гука земље на ораници’. – Нѐће ȏн д-ȍстави ни грȕдву зѐмљē нà-њиви док је не ȕситнӣ дрљачōм ил некōм àлаткōм; ‖ **грȕдвица** ж дем. – Ȍди, срѐћо бàбина, да и тѐби бàба нàправи грȕдвицу да гâђаш сéку.

грȕдњача ж ‘ретко ткано платно у које се завија подсирац да се оцеди’. – Прȉтиснēш онȕ грȕдњачу крȕгом за сȉр и кàменом, па пȍтље ćéчеш сȉр у крȉшке, сȍлӣш и слâжеш у чàбар.

грумȕљица ж ‘грудвица брашна која се не разбије кад се кува качамак’. – Дȍбро мешај качàмак да не ȍстане нȉједна грумȕљица.

грȕнути -нēм св **1.** ‘ударити, снажно, изненада’. – Кад су извȍдили ђѐвōјку, грȕнуше прàнгије и штрумѐнти ко грȍм из вѐдра нѐба; **2.** ‘болно заплакати’. – Кад му ȉспотија рѐкосмо да му се прѐставијо ȍтац, он зàкука колко га грȉло нȍсȉ, а сȕзе му грȕнуше ко кȉша, свѐ јѐдна дрȕгȕ стȉжē.

грȕшевина ж ‘прво млеко након телења’. – Кад се кра̀ва помȕзе после тѐљѣња, ба̀ба е на̀ма, ђѐци, да́вала да пр̏ви пи̏јемо по ме́но грȕшевине; вѐлӣ: ва̀љā се.

гр̀цати -ām несв **1.** ‘горко плакати’. – Гр̀цала е сиро̀та и ȕдарала се ȕ-прса, ни̏је мо̀гла ла̀сно да га прѐжали; **2.** ‘патити мучити се под теретом невоља, дугова’. – Гр̀цā весѐлни̏к у дȕговима, загли́бијо се до̀ гушē, нѐ зна куд ȕдарā гла́вōм.

гȕба ж мед. ‘лепра’. – Кад су га овӣ зли́кōвци прогла́сили за нѐпријатеља, мло̀гӣ су бѐжāли о̀д његā ко да и̏мā гȕбу; ‖ **гȕбāв** -а -о ‘болестан од губе’. – Њѐгови нѐгдашњи то̀божњи при̏јатељи, бѐжāли о̀д његā, рѐкō би је гȕбāв, јел ако га ви̏дē ш њи̏м, нѐ могȕ да на̀предују у слȕжби; ‖ **гȕбāво** прил ‘неправично, неистинито’. – Нѐ могу гȕбāво да збо̀рӣм, ни̏је ми Ми̏лорāд би̏јо ло̀ш, за̀клањō ме колко е мо̀гō, ни̏је би̏јо некӣ кр̀вни̏к ил бѐкрија, коно што има́дē љу́дӣ, далѐко би́ло.

гȕбер гȕбера м ‘грубо ткана вунена пољава’. – Ћи̏лиме смо ба̀лучили, ћили̏маче ша́рали на штра́фте стра́нōм, а гȕбери су, на̀кō, грȕбо ткâни, ва́жно е да е по̀д-њима то̀пло. – Ѐпрȕжај се према губѐру – ста̂лно го̀вораше ђе́до: нѐмō, вѐлӣ, да би̏днēте а̀лāви.

гȕбица ж ‘њушка’. – Про̀турила крма̀чēнда гȕбицу кро̀с прōшће и прова́лила о̀граду, па за̀ њōм на̀грнула сва̀ пра̀сāд и о̀зимāд.

гу́вно с ‘место на коме се вршу стрна жита и млати пасуљ’. – По̀крешē се мо̀тикōм гу́вно и би̏дне чи̏сто ко а̀стāл и тȕ̂ј се вр̀ло жи̏то та̀кō што га г̏азē во̀лови ил ко̀њи идући окō ко́ца кои̏ је на среди̏ни, а тȕ̂ј се и мла́тијо па̀сȕљ и ви̏јō.

гȕгутка ж в. *грлица.*

гу́да ж одм ‘свиња’. – До́ђи да ви̏дӣш ка̀кē су мо̀е гу́де ле́пе и дебељȕшкāсте.

[гȕдало] с в. *гуђети.*

гу́ђети гу́дӣм несв ‘свирати на гудачком инструменту’. – Кад смо̀тају ћема́не и по̀чнȕ гу́ђети, глѐдај кȕ-ћеш да се ди̏еваш. – Ни гу́ди ни гȕдало ва̀ди. – Ко и̏стину гу́дӣ, гȕдалом га по пр̀стима би̏јȕ. – Како ко̀ѐ гу́дӣ свѐ го̀ре лу́дӣ.

гȕжва ж **1.** ‘обруч од сплетене павити којом се вратнице спајају са оградом’. – Ȕ то̀м скиде Мла̀домӣр гȕжву с вра̀тни̏ца и о̀твара иг те и̏спушти о̂вце и премѐтӣ ма́чка како се про̀тēже; **2.** ‘уврнута мања количина сламе или сена којом се тимари коњ или потпаљује ватра’. – Ви̏дим јā да су ко̀њи зно̀јāви, ȕзмем ме́но си̏е́нца, на̀чинӣм гȕжву те иг оти̏мāрим, сѐвāп је; ‖ **гȕжвица** ж ‘смотуљак балука’. – Ѐнē о̀боене гȕжвице ба̀лука пр̀стима про̀тињēш кроз о̀снову и та̀ко пра̀ви̏ш ша́ре; ‖ **гȕжвāв** -а -о ‘изгужван’; в. *запарложити (се)*, *зарозати (се)*.

гȕжвара ж **1.** ‘врста пите’. – Нѐ зна̀ш да л јој је би́ла бо̀љā савѝјача оно̀мāд ил о̀вā гȕжвара, ал ȕглāвном ни̏на нѐ жалӣ ни ја́јца, ни си̏р, ни ка̀јмак; **2.** ‘чизма са саром од фине коже која се »гужва«, набира’. – Кад се гȕжваре и̏згланцајȕ, мо̀ж да се о̀глēднēш на̀ ња̏г.

гȕжњāк -ака м ‘дебело црево животиње’. – Ми̏ ти, кад по̀ćечӣмо, ни̏шта не баца́мо, него лепо и згодно и гȕжњāк прѐвр̏немо, о̀перēмо, ȕсолӣмо и тȕрӣмо у сȕшару, па кад се то по̀тље скȕва у кȕпусу ил пасу́љу, пр̏сте да по̀едēш.

гȕзања ж ‘задњи део снопа’. – Кад ђѐнēмо сто̀гове, ми̏ кла̂сје сно̀пōва тура́мо ус ко̀лац а гȕзање ȕпоље.

гȕзати се -ām се несв ‘учествовати у игри у којој дечаци скакућу на једној нози и ударају се куковима и који први стане на обе ноге изгубио је поен’. – Јȕгослав је би̏јо на̀јбољӣ у вȕчēњу кли̏чка и ска́кāњу и̏з-места, ал гȕзати се с Драго́јлом ни̏је мо̀гō ни̏ко.

гузѐљати -ām несв ‘ићи њишући задњицом, обично о детету које тек чини прве кораке’. – Оно ма̂ло ја̀ди по̀чело оно̀мāд да гузѐљā по ме́но: на̀правӣ нѐколко ко̀рāка па тро̀пӣ. – Про́ђе онај на́мћор гузѐљајући пу́том.

гȕзица ж ‘задњица, стражњица’. – Има́де иг кои не пи́тајӣ гла̑ву шта је поштѐно, но гȕзицу шта је кȍрисно. – Уобра́зијо се, а јȍш му ви́рӣ пра̀зилук из гȕзице. – Вӣ̑каше пȍкōјни Миљо́јко ђѐци: За нѐ могу – код дȍктора, за не́ћу – по гȕзици; ‖ **гȕзат** гȕзата -о ‘који има велику стражњицу’. – Бȉјо Дра̀ган гȕзат па га прȍзвāли Гȕзан. – Про́ђе ȍнā гȕзатā Пѐтрија на̀ниже низ Ја̀сēње; ‖ **гузичѐтина** ж аугм. – Да зна̑ нѐшто, нѐ би дозвȍлила да јој гузичѐтина бȉднē ко та̀бāрка; ‖ **гȕзичина** ж ‘и с т о’. – Свѐ што е зара́дијо стр̏пō е у њѐгову гȕзичину, нȉје га би́ло брȉга нȉ за ког дрȕгōг; ‖ **гȕзичица** ж дем. – Ако ȕзмем једну кȍприву па те ра̀спāлим по тој нева̀љалој гȕзичици, сми́рићеш се; ‖ **гȕзнӣ** -ā -ō ***изр.*** *~о при̑е́во*; в. *гужњак*.

гузȉчара ж ‘лења жена, дебелгуза’. – Онā њѐгова гузȉчара само гла̑ како ће да трȍпӣ, а за пȍсō ако се ćѐтӣ, што ви́кали: ćѐтила се прѐља кȕђеље очи свѐтē нѐђељѐ.

гу́зоња м **а.** ‘дебео човек с великом задњицом’. – Ни онōм гу́зоњи нȉје ла̑сно да ву́че нȍлику стра̀жњицу; **б.** ‘човек на високом друштвеном положају’. – Онē гу́зоње го́ренак скȉдају ка̏јмак с на̏шиг ле́ђа́, а мȉ дȉрӣнчимо да̑н и нȍћ.

гу́ја ж зоол ‘змија, Vipera’. – Одга́ијо гу́ју ȕ-њедрима, па му дȍбро злȉм вра̀ћā. ***изр***. *~ љȕ̄та* ‘оштар, хитар, непоколебљив’. – А ȍн пȉсну коно љȕтā гу́ја. – Крȉје ко гу́ја нȍге.

гȕка ж ‘израслина на телу, најчешће на врату’. – Кад чȍвек ȍстари, пȍчну неке влѐке и гȕке да га спȍпадају; ‖ **гȕкица** ж дем. – Да̑јде ми те цви́кере да вȉдӣм ка̏ка му е онō гȕкица на вра́ту.

гȕља ж ‘порђава, мршава овца’; в. *газдинлук*.

гȕма гȕмē ж ‘гумено црево за истакање ракије, натега’. – Кад пову́чем ра̀кију на гȕму, прȍгунем ме́но, а онō ме обезвȉјā ко да сам пȍпијо пȕну лȉтрицу.

гумара́ба ж ‘запрежна кола са гуменим точковима’. – Кад су ȉзишле гумара́бе, то ти је милȉна, нѐма више ни да та̀ндр̏че ни да тре́се ко шȉнска кȍла, кад ти за̀глунӣ увѐта и да ти ȍтпану цȉгарице.

гумѐњāк -а́ка м ‘гумени опанак, кондура’. – Ȉмали онда гумења́ци, ми иг зове́мо пироћа́ни, по ва̀брици у Пȉроту ће иг пра̀вē, и њȉг смо ти ста̑лно нȍсили по́ раду, а ȉмали су и а̏утњаци, њиг су пра̀вили од камȉјōнскијег гу́мā, њȉма нȉје би́ло ȉздера.

гумера̀бљика ж ‘врста лепка’. – Гумера̀бљиком смо зали̑епљи́вали пи́смо кад смо сла̀ли Са́ву па̀ре ȕ-вōјску, тō нѐ мож да се ȍдлепӣ, сем д-ȉцјēпа кȍвēрту.

гунгȕла -ȕлē ж ‘гужва, метеж, неред’. – Ће дȍђȕ Срећко́вци, би́ло иг шѐс бра̑та, ȍбавезно на̀праве гунгȕлу.

гȕнђати -āм несв ‘приговарати, коментарисати без потребе’. – Ма ȕрāди он тō, ал ста̑лно гȕнђā, нȉшта не-ȕрāдӣ на̀кō ȍћко и апетȉтли.

гȕња ж ‘горњи део мушке одеће од сукна’. – Бѐз гуњē нѐ иди нȉђе дȉље јел кȍ нȍсӣ нѐ-просӣ. – Вȉкаше ђе́до: љѐти понѐси гȕњу, а зȉми како ȍш; ‖ **гуњѐтина** ж пеј према *гуња*. – Опѐри му онȕ гуњѐтину, вȉш ка̀кā е пр̏љава; ‖ **гȕњица** ж дем. – Са̀шијо и ђѐци по гȕњицу.

гȕрāв -а -о ‘погурен, погрбљен (од терета)’. – Ни́сам јā ца̀бē ва̀кō гȕрāв, цѐо жȉвот у те́рету и нȉкако да се ȉсправим; ***изр***. *~ вре́ме* тешко, зло време’. – Ја̀ком ȉдē гȕраво вре́ме, ȉмā ȍчи да нам ȉскочē док се ȍвӣ још ме́но ȕчвр̏сте на вла́сти и ȍсилē, жȉв бȉјо па вȉђō.

гу́рати (се) гȕрам (се) несв **1.** ‘отискивати’. – Нѐ гȕрај се, дȉјете, бȉће и за̀ тебе мѐста; **2.а.** ‘ићи, ходати’; в. *босоног*, *пеленгаће*; **б.** ‘продужавати, настављати, не посустајати’; в. *злопаћење*; **3.** ‘материјално подупирати, помагати’; в. *цабалук*; ‖ **гȕркати** -āм несв дем према *гурнути*; в. *опучити*; ‖ **гȕрколити** -им дем према *гуркати*. – Гȕрколē се ђѐца крȉјући, да иг нѐ видӣ ȕчитељ; ‖ **гȕрнути** -нēм св ‘отиснути

од себе, померити грубо’. – Гу̏рнӯ он онē до̀мине о̀дā се и др̏нӯ се на Вра̀ну, вѐлӣ: нѐмō да бр̀стӣш ту̀јнāк!

гури́кати гу̀рӣче несв ‘оглашавати се као свиња, гроктати’. – Нѐ-стигок да им у̀кувāм ме́ћу, огла̀дњеле па гу̀рӣчу ко да иг дѐрēш.

гу̀рсуз гу̀рсуза м ‘злица, љигавац; угурсуз’. – До́ћи ће и̏ њима, гу̀рсузима, цр̏ни пе́так јел нӣчија нӣје го̀рела до зо̀рē.

гу̂с гу́ста -о **1.** ‘збијених честица, с мало течности’. – Мло̀го ти гу̂с овај па̀сӯљ, сӣпај ме́но то̀плē во̀дē те га ражи́ди; **2.** ‘тешко проходан због израслог шибља’. – Бӣјаше онā шӯмица гу́ста, јѐдва се нѐкако искобѐљасмо; ‖ **гу́сто** прил ‘ризично, опасно’. – Вӣђе ô н да е гу́сто, па сашу́ће, а вӣлице му др̀ктē од дѐрта, да мо̀же – смо̀ждио би иг.

гу́сак гу́ска м ‘врста домаће живине, Anser domesticus’; ‖ **гу̀сāн** -а́на м ‘и с т о’. – Кад гуса́ни по̀чнӯ да се бӣјӯ, нѐкӣ ће завр̏шити у ло́нцу.

гу̀ска ж. – Йдӯ Да̀рӣнчине гу̀ске јѐдна за̀-другōм ко да си иг поре́ђō под ко̀нац, о̀доше пра̀во у ја̀ругу; ‖ **гу̀шче** -ета с ‘младунче гуске’. – Вѐлӣ ђе́до за̀ њӣг да су се погу̀били се ко гу̀шчāд у ма̀гли; ‖ **гушчѐтина** ж аугм. – Йћ, онā гушчѐтина ми у̀кљунула ди̑е́те, сво̀ се парла̀исало; ‖ **гу̀шч[и]ји** -а -е. – Вѐлӣ ђе́до да се нӣ сад нѐ би побу́нијо противу јѐднōг гу̀шчјег ба̀така. – Ка̂жу да е гу̀шчје са̀ло мло̀го до̀бро да се на̀направи о̀блога ђѐци кад има́дӯ вѐлики ка̀шаљ; в. *јастук*.

гу̀шчетина ж ‘гушчије месо’. – Кад би мо̀го да бӣра између ја̀гњетине и гу̀шчетине, ô н би йзабро о̀боје.

гу́сити -ӣм (на кога) несв ‘љутити се, дувати’. – Гу́сӣ јѐдно на̀ друго (1).

густӣ̀на -ѝнē ж ‘течност згуснута удробљеним хлебом’. – Кад је при кра̀ју ћа́сē о̀стала о̀нā густӣ̀на од у̀трошенōг мли̑е́ка, бӣјаше сла̀ђā од шѐћера.

густи́рати гу̀стӣрам несв ‘лагано се сладити, уживати у јелу, пићу, музици’. – Кад Вӣдосав по̀пӣ нѐкӯ, ре̂ши да да̀днē и он па̀ру штрумѐнтима, ал у оно̀м мра́ку сѐвӣ те им да̀днē на̀јвећу новча̀ницу; о̀ни, ра̀досни, по̀чēше око њега у̀дарати, оће да пойсправљају тру́бе, а он се по̀пе на клу́пу, по̀диже ру̂ке и гу̀стӣра ли гу̀стӣра.

гу̀стӣш -и́ша м ‘израсло шибље’. – Јѐдва про́ђосмо кроз о̀нāј гу̀стӣш у оној за̀пуштеној Ра̀тковој парце́ли. – Нѐ мош да прôђеш кроз о̀нāј гу̀стӣш но йди на̀около.

густо̀ћа -о̀ћē ж ‘згуснутост до неопходног степена’. – Кад трѐбā по̀тсирац да тр̏пāш у гру̀дњачу, нѐмō д-йта̄ш док не́маднē ваља́ну густо̀ћу.

[гу̀тати] -ам несв **1.** – Забо̀љела га гу̀ша и нӣје мо̀гō да гу̀тā ла̀сно нѐколко да́нā; **2.** ‘трпети увреде и понижења’. – Гу̀тō, весѐлнӣк, гу̀тō и разбо̀ље се од њӣнē нѐпра̄вде; ‖ **гу̀цнути** -нēм св ‘мало попити, сркнути’. – У̀ватила ме ту́га нѐка и чамо̀тиња, па од свê му̀кē гу̀цнем поме́но, еда би се разбла́жијо колко би́ло; в. *замакнути*.

гу̀тљāв -а -о ‘сакат због неправилно саниранога коштаног лома’. – Р̀ђаво му на̀мештили и о̀стаде му но̀га гу̀тљāва.

[гу̀тљāј] м. – Прѐкрстӣ се, на̀здрави прѝјатељу, на̀крēте чу̀туру, про̀гунӯ гу̀тљајдва̂ па пру̀жӣ њѐму.

гу̀цкати (се) -ā с(е) ‘зуцкати се, говоркати се, потајно проносити глас, сашаптавати се’. – Гу̀цкā се да се њӣг дво̀е жи́вē, ал иг јо̀ш ни́су у̀ватили.

гу̀ша ж анат ‘предњи део врата, грло’. – Ма̀ло е ва̀лило да се за̀ гуше по̀ватају. – Преки́пљело ми свê и, ѐвē, до̀шло ми до̀ гушē; ‖ **гу̀шица** ж дем. – Јôј, ако те у̀ватӣм за̀ тӯ гу̀шицу, уда́вићу те, зла̂то ба̀бино бр̀бљивō; ‖ **гу̀шат** гу̀шата -о ‘који има велику гушу’. – Бӣјаше вѐсели Вуко̀ман С(у)ру̀џија гу̀шат, па кад закр̀кља̄, нӣшта нѐ мош да ра̀зберēш шта̀-прӣча.

гу̀шарица ж ‘врста тикве која се користи за воду’ (1).

гȳшати се -ам се ‘хватати се за грла’. – Испре́чише се јѐдан нȁ другог, мȁл је вȁлило да пȍчнȳ да се гȳшајȳ.

гу́шити (се) гȳшим (се) несв ‘мучити се с отежаним дисањем, немати ваздуха’. – Чим ȍкрēне ȳз брдо, пȍчнē да е гȳши некӣ ђȁво. – Вѐтар пȍврāти дȉм ȳ кућу, згȍдно се пȍчēсмо гу́шити и кȁшљати; ***изр***. *~ се од смија*. – Ѝлија е ȳмљō да комендȉјā тȁкō да смо му се гу́шили од-сми́ја.

гу́шо -а м ‘гушав човек’. – Онај гу́шо сврáтијо у дȳћāн и ȍставијо код Бȍрисава Зи́моњē некē пе́лцере за твȍју бȁбу.

гȳштер м зоол гмизавац Sauria, Lacertilia; ***изр.*** *Излѐжāва се ко гȳшт̄ер* (кад се неко докон сунча).

Д

дȁбōгдā реч. за изражавање жеље, благослова, клетве. – Благȍсл̄ељаше нас пȍкōјни ȍтац: Дȁбōгдā ви, вели, срѐћа пјѐвала. – Кле́ла е свѐкрва: дȁбōгдā мȁњā ȳмр̄ла но што си се рȍдила.

дабȍгмē в. *јабогме*.

дȁ-бōк-сȁчȳвај узречица која наглашава неко неуобичајено стање: да бог сачувај’ – Дȁ-бōк-сȁчȳвај кȁкӣ је то гр̄дан сȍј; в. *п̄арлог, грашка, дебелгуза, задрвен, изанђат̄и, лармат̄и.*

давȁњција ж ‘давање, издатак; порез’. – Стȃлно изми́шљају коекȁке давȁњције, нѐ мош да им нȁдāш ц̏ева́па па да си јȍш волȉкӣ.

да́вати да́ем несв. – Док је ѝмō, да́вō свȁкōм. – А ȍнāј го́ре што нȁлāже дрѐш вȉче: *Давај!* ‖ **дȁти** дȃм св у ***изр***. *~ ду́ши ȍдушка* ‘развеселити се, провеселити се’. – Кад нȁ̄ћу блȁгдāни, ȍндак дȁднēмо ду́ши ме́но ȍдушка, ȍдморȉмо, пȍчастȉмо се, комендија́мо па и зȁпјевāмо кȍјȳ ко, на при́лику, ȍнȳ: ȍчи мȍе ко ȳ јесēн грȃжђе, збȍг њȉг ми́ле дѐвēт сȃла про́ђе, дѐвет сȃла и дѐвет пȍтōкā, свѐ због мȃга гȁравога ȍка. – Дȁде ми Бȍг дȍбру снȁу. – Дȁдни му па штȁ биднē: и ако ти нѐ врāтӣ, нȃш прȍпасти за толȉкō. – Нѝје му дȃно да се ȍжени и ȍста сиђе́лац. – Тȃ ти је, вѐлӣ бȁба, Бȍгом дȃно. – Дȁде Бȍг. – Бȍг ти дȍбро дȁо!

да́веж м ‘који прича без мере, дави, гњаватор’. – И ȃн ти ȍндāј ȳстане и пȍчне бејáги да чȉтā здрȁвицу, па оду́жијо ко злȃ гȍдина, гȍсти се згле́дају, а домȁћину преки́пље: Ти, Стȁниславе, скрáти да́веж, а вȉ, гȍсти, извȍлте.

да́вити дȃвим несв ‘гушити’. – Нѐмō ме вȉше да́вити с твȍјōм мȳкōм, дȍста ми је мȍē; **~ се** ‘губити живот дављењем’. – Нѝје нȉко вȉђо кад је пȍчо да се дȃви и ȳтопӣ се нȁкӣ чȍвек.

дављѐнӣк -и́ка м ‘који је изгубио живот дављењем, утопљеник’. – Кȃжу да е Пе́ра Рȁдисављева, кад ȳдарӣ вȍда, с прȁга ви́кала ѝме нѐкōг дављени́ка еда би стȁла прȍвала ȍблāка. – Нѐмō то да те чȳдӣ: знаш како се кȃже да се дављѐнӣк и зȁ-слāмку вȁтā.

да́да ж ‘свекрва (одм.)’ – Нѐ могу јā, сȇјо, да ти дȁднēм док нѐ пӣтāш да́ду.

дажбина ж в. *даџбина*.

дȁклем реч. ‘дакле’. – Дȁклем, да нѐ биднē зȃбуне: он је рѐко да ми Срȍби нȇмамо нȉког прѐчег од Рвáтā, па ти сȁд вȉђи зȁ-кȉм ѝдēш.

дако ‘да ако, не би ли’. – Дако би дȁо Бȍг да ѝ тō дȍчекам, па пȍтље нѐ би жȁлијо д-ȳмрем.

да̀ктати да̏кђēм несв ‘убрзано дисати’. – Бѝјаше врућѝнчина, ми̑, нако ӯмōрни, иде́мо горена̀више с во̀ловима, а о̀ни веселни́ци да̏кћу.

далѐко прил ‘на велику даљину’. – Кад смо о̀тишли за ђѐвōјку, бѝјаше на̑с сва̀тōва млѐго, па сва̏дбари ни́су ѝмали мѐста да ћѐднӯ у пр̏ву сѐбру, па кад смо по̀јли пече́ње, о̀ни за̀пјеваше: прѝјатељи, за̏што нѐ идēте, далѐко е ва̀ма путѐвати.

да̑лија ж ‘вишегодишња украсна биљка која цвета од маја до јесени’. – Ба̏ба млѐго во̀љела да̑лије.

да̑љ ж ‘даљина’; в. *миљеѿи*, *предануѿи*.

даљѝна -ѝнē ж ‘удаљеност, одвојеност’. – Даљѝна е, што ка̑жу, млѐга срца ра̀ставила јел што е далѐко од о̀чијӯ бѝдне далѐко и о̀д-срца; ‖ **да̑љњи** -а -е ‘удаљен, који није близак’. – Ми смо ме́но да̑љњи ро̑д јел је на̏ша чу̀кунбаба ѝз њинē ва̀мѝлије.

да̀мар да̀мара м ‘крвна жила, вена; пулс’. – И згѐдно вѝдиш како му бѝје да̀мар на чѐлу, колко се наће́кѝрō.

дама̀рати -а несв ‘пулсирати’. – Нѐкако ми је то ђѐдово љѐпорēчје приѐнуло и укоре́нило се, тӯјнāк нѐђе, међу рѐбрима, па одѐнуд и да̑ањ-да̀нāс дама̀рā; ‖ **дама̀рāње** с гл. им ‘откуцаји срца; поремећај срчаног ритма’. – Преме́тик јā неко дама̀рāње во́ђе у гру́дима, па ре́шик д-о̀дēм ме́но ко̀д-доктора.

да̑н м у ***изр***. *за̏ дāна* ‘док је дан, пре мрака’. – Глѐдāј, си̑нко, да стѝгнēш за̏ дāна, нѐмō д-о̀доцнѝш па да тӯца̄ш по по̀мрчини; ‖ **да̀њом** прил ‘током дана, дању’. – Нѐ знāм шта-во ра̑де овā ђѐца, но̀ћом вр̏љају коекѐ̀дије, ко глу́ва кѐрāд, а да̀њом спа́вају; ‖ **да̀њу** прил ‘и с т о’; в. *прочешља[ва]ѿи*; ‖ **да̀н-да̀њ̄** прил ‘и данас као и некад’. – Да̀н-да̀њи сто̀јī, вишѐ куће, ду̏д којī је мо̀ј пра̀ђед поса́дијо.

да́нга ж ‘отисак, траг’. – Кад се онāј ка̀нāп ӯмочи у бо̀ју, о̀ндак га за̀тēгну, повӯ́чӯ на̀више и пӯштē да пљѐснē по тру́пцу и о̀ндак о̀стане да́нга по ко̀јōј се по̀тље ӯправља тестѐре.

да̀нгуба ж **1.** ‘беспосличар, који губи време, који омета другог у раду’. – Пӯшти кра̀ју те да̀нгубе, они нѐ виде дѝље од но̀са; **2.** ‘беспосличење’. – Нѐ̀јтежи је ӯмор од да̀нгубе, од та̀кē ӯморбē се нѝкад нѐ мош одмо̀рити; ‖ **да̀нгубица** ж ‘губљење времена, беспосличење’. – Ѐн ти је ма̑јстор за да̀нгубицу: по̀трчи лѐзи, по̀трчи ћѐди, по̀трчи јѐди и то̑ му е по̀сō и за да̀нāс и за̀ ћѐутра.

да̀нгубити -им несв. – Нѐмōте, ђѐцо, да̀нгубити на ва̀кōм да́ну: ѝдте те поко̀сте Ста́нићевину. – Пјѐваше На́да на свадби ђе́ркē, а сӯза јој сӯзу стѝжē: Бисѐнија, ђѐри на̑јмѝлијā, ђѐ си би́ла, ђѐ си да̀нгубила. – Вѐлī Ли́со: ко нас је клѐо нѝје да̀нгубијо.

да̀ндара м **1.** ‘нечастан, рђав човек’. – Бѐжи о̀д тē да̀ндаре, то човѐка вѝђело нѝје, ко да се нѐ ваља; **2.** ‘лош пас’. – Нѐчија да̀ндара се смӯца до̀ље по-ба́шчи.

да̀ндōв -о̀ва м ‘лош пас, дандара’. – Ѐнē га Кр̏ле, о̀тēго се у ла́ду ко некī да̀ндōв: нѝ абера што сто̑ по̀слōва ѝмā.

да̀нути да̀нēм св ‘предахнути, одахнути, одморити се’. – Кад смо ѝшћерали по̀стат, ћѐдосмо ме́но у-ла̑д да да̀нēмо ду́шом, па за̀пјевасмо; в. *сокак*.

да́нце -ета ‘дно посуде, бурета’. – Уѝђи, си̑не, ӯ-кацу те прѐрѝбāј дӯге и да́нце дрпаром чѐтком, па да е ѝсперемо, нек бидне чѝста, ско̀ро ћемо да кљӯчѝмо гро̑жђе.

да̀њом в. *дан*.

да̑р м ‘поклон’. – За Бо̀жић је ба̏ба сви́ма спре́мила по̀неки да̑р. – То̑ ти је, си̑нко, Бо̀жјī да̑р; ‖ **да̀рчѝћ** -и́ћа м дем; в. *ђеѿинци*.

да̀ра ж ‘тара, тежина паковања’. – Кад ѝспане вѐлика да̀нгуба а ма̑ли ћа̑р, ђе́до ѝмадијаше о̀бичāј да рѐкнē: вѐћа да̀ра него мѐра.

да́рга ж в. *ѿокача*. – Он смо̀тā неку да́ргу и ма̀ло е ва̀лило да га ра̀спāлī ш ньо̑м.

дари́вати да̀рѝвāм / да̀руем (не)св ‘уручивати дар’. – Ньѐга је Бо̑г дари́вō и па̀мēћу и љепо̀тōм. – Дари́ва га бога̀то за ньѐгову вредно̀ћу и што га е слӯшō толике го̀дине;

‖ дари́ва̄ње с гл. им ‘свечано уручивање поклона, дарова’. – Сва̏ко ко на Ва̏скрс у̀ӣђе у̀-кућу ба̀ба га да̀рӣва̄ ва̀скршњим ја̀јцетом; **‖ даро̀вати** да̀руем св ‘уручити дар’. – Даро̀ваше ђѐвѐра ба̀лученим ћѝлимом. – И о̀ндак ти свѐкрва даро̀ва млâду.

да̀рӣво с ‘дар, поклон’. – А ча̏уши ѝзњеше да̀рӣво и по̀чеше да прика̀зују ко е штâ до̀ньō од сва̀дбене даровнѝнē млâдēнцима. – Вӣкаше нӣна Âнка: да̀рӣву се у̀ зӯбе нѐ гледā.

дâрмâр м ‘неред, крш, лом’. – Кад наи́ђоше онӣ ра́збојници, начѝнише дâрмâр, а на́род се ра̀збјежа, што ви́кали: ми̏ли мо̀и – куд ко̀ӣ.

да̀рнути -нēм св ‘додирнути, пипнути’. – Нѐмōјде да сте га да̀рнули да нѐ би самнōм ѝмали по̀сла.

даровни̏на -ѝнē ж в. *дариво*, *положајник*.

[да̀ска] да̀скē ж **1.** – Скло̀ниде те да̀ске да не о̀стану на̀-киши; **2.** ‘део плуга који прихвата и преврће исечену земљу’. – Штогој више о̀рēш, и да̀ска и ра̀оник све сја̀јнӣ би̏днӯ; **‖ да̀шчани** -а -о ‘који је од даске’. – Наре́дијо да̀шчани па̀ртос, ни̏је ви̏ше зѐмља у̀-кући; **‖ да̀шчица** ж дем. – Наре́ди ми једну да̀шчицу на ко̀јōј мо̀гу да ће̏цām лу̀к; **‖ дашчу̀рина** ж аугм. – До̀бро, чо̀вече, што̀ си раст о̀врзо онē дашчу̀рине по а̀влији, о̀чијӯ ти тво̀јӣг?

дати дам св в. *давати*.

да̂ћа ж ‘парастос, помен’. – Да̂ће се ѝздајӯ за сѐдмицу, два̀есницу и чѐтресницу, па по̀тље на по́-године и за го̀дишњицу.

да̀цбина ж ‘државни намети, порези, дажбине’. – Д-ѝдēм у̀ Гӯчу д-ѝзмӣрим да̀цбине, на̀ вр ми гла́вē сто̀ē, тѐк кад ње̏ма да̀днеш ње̏но, о̀ндак зна̂ш на̀ чем си.

да́шак да́шка м ‘слаб ветар, поверарац’. – Ти̏јо вре́ме а вруће̏на, ни̏ђе да́шка нѐма.

два̀есница ж ‘двадесетодневни помен’. – Мо̂рам д-ѝдēм у̀-Брезовице, прека̀ђују тети Ôлги два̀есницу.

два́нēскиња ж ‘ракија од дванаест гради’. – До̀бра ти овā сѐбица, мо̂ра да е два́нēскиња.

два́рēд прил ‘двапут’. – Пређу́так једа̀рēд, па и два́рēд, е о̀нда му рѐкок: ста̀ни, брê, с тим брезобра̀злуком.

двѐста̄к -а́ка м ‘буре од двеста литара’. – По̀несēм му на кро̀в вла̀шу љу̀тē ра̀кије, о̀нē из ра̀стовог двеста́ка, ѝмā јој пе́-шес го̀дӣна, жу́та ко ду̀кат, а по вр̀у се у̀ватијо ћѐна̄р, за̀тиснēм ко̀ча̄ньком и да̀днēм жѐни да окō грли́ћа за̀кити вла̀шу цвêћом; в. *вучија*.

двѝзāн -а́на м ‘ован од две године’. – Ако да̂ Бо̂г д-ѝзмӣримо овај пу̂т што смо по̀чели да ка̀лдрмимо, да се ѝшчупāмо ја̀мпӯт ѝ-мӣ и̏з-блата, оћу о̀нōг двиза́на д-ѝспечем на ши́љку, да се по̀гостӣмо; **‖ дви̏шче** -ета с ‘двогодишњи овчији брав’. – Ви̏ђи онō дви̏шче што сам ку́пијо ју̀чē на ва́шеру, дру̀кчије од о̀вӣг ова́ца.

дви̏ска ж ‘двогодишња овца’. – Свѐ ћу дви̏ске д-о̀ставим за при́плод, нѐ знā се ко̀јā е од ко̀ē љѐпша,

дво̀банак -а̄нка м ‘новчаница од две банке’. – Да̀де ми ли́ка дво̀банак и вѐлӣ: ѐвē ти, ку́пи болбо́не.

дво̀годац -оца м ‘коњско грло од две године’. – И̏мадијасмо о̀ндак оне зѐкане, би̏јагу дво̀гоци, ко ви́ле.

двоѐнице ж мн ‘дувачки инструмент у облику две спојене паралелне цеви’. – Жа́ре ти је, кад би̏јаше дѐчкӣћ, сви́рō у двоѐнице мло̀го зго̀дно.

двоже́нац -нца м ‘који се двапут женио’. – Он ти је двоже́нац, с о̀нōм првом ни̏је ѝмō ђѐцē, а ова дру̀гā му ро̀дила тро̀е.

дво̀жучан -чна -о ‘са два жуманцета’; в. *јајце*.

двò[ј]ица м ‘двојица, два мушкарца’. – Знâш како се кâже: јàчӣ двòица но сâм Радòјица. – А речѐно је и: бѐжмо, бâбо, òни су двòица, а мӣ смо са́ми; ‖ **двò[ј]ичица** м ‘два дечачића’; в. *бреме*, *отпарлати*, *пудар*, *узмувати*.

двòкāт -а́та м в. *адвокат*; ***изр***. *дрвени ~*. – Ôн ти се нешто пѐтљā, рѐко би е дрвени двòкāт; в. *дрво*.

дво́колица ж ‘кола на два точка која вуку волови’. – Òткачијо зàдњи трâп и на дво́колицу натòваријо плӯг те òде д-òрē у Ра́довини.

двòличити -им несв ‘понашати се дволично’. – Ма пӯшти ти њѐга, тај двòличи ко нӣко.

двòличњāк м ‘притворна особа, лицемер’. – Прàво ти кâ[же]м, нѐ волӣм с тим двòличњāцима д-ѝмāм пòсō, òни ти јѐдно мӣслē, дрӯгō збòрē, а трѐћē чѝнē, тō су ти лоша́ци, ко блàто.

дво́рити -ӣм несв ‘стајати и служити некога из поштовања’. – Нàш вѐсели òтац нӣкад нӣје ćѐо на дâн слàвē, но е пòваздāн дво́рō гòсте и нӯткō иг коѐчӣм.

двоӯмљив -ѝмљива -о ‘који се двоуми, колебљив’. – Нѐмō да се ӯздаш у òнō што ти ôн обѐћā, он је двоӯмљив, òкреће час вàкō, час нàкō, ко кре́ја.

[дебел-] дѐбō -ѐла -о; в. *аршин*, *парница*, *чир*; ‖ **дебељу́шан** -шна -о ‘који је пунији, подебео’. – Про́ђе ли вӯдије један дебељу́шан дѐчкӣћ; ‖ **дебѐљӯшкāс** -ста -о ‘и с т о’; в. *гуда*.

дебѐлгуза ж ‘дебела жена’. – Јôј, кад пòчē онā њѐгова дебѐлгуза да цâлā, дàбōксàчӯвај, пàшче с мàслом нѐ би пòело.

де́бло с ‘део дрвета од земље до рачве’. – Откупљи́вала за́друга òрова де́бла, каже – то извòзили Талија́нима.

девѐндел м у изр. *од ~* ‘од давнина, од памтивека’. – Ôн ће ти испри́чати о-девѐндела (1**)**.

девѐтати -āм ‘туђи, млатити’. – Ӯвати Блàгое да га девѐтā, сàмо што се нӣје ӯванцо, прѝćело му е мâјчимо млиј́еко.

дѐдер узв. за подстицање или заповедање. – Дѐдер, блàго ђе́ду, скòкни те ѝзвади ла́днē вòдē из буна́ра.

дѐжмекāс -ста -о ‘пуначак, дебељуцкаст’. – Бӣјаше Љуби́нко нàкō дѐжмекāс и òнижӣ, ал је ӯмљō да нàчинӣ што òком вӣдӣ.

дези́ра ж ‘врста кромпира’ – Оно јѐс да бо̀ље рòдӣ дези́ра, не могу да кâм крӣво, ал нêма компи́ра без мѐсечāра.

де́кати дêкāм несв ‘јести превише’. – Вòљō е весѐлнӣк да дêкā, òчи му би́ле гла́дне.

деклема́ција ж ‘рецитација’. – Наӯчијо ти ӯнук деклема́цију нàпамēт, ѝмајӯ неку при́редбу.

де́ко -а м ‘деда (одм.)’. – Мôј де́ко е мѐне стâлно говòријо: кад пора́стеш, вѐлӣ, ка́шће ти се.

дѐла / дѐладе узв. као наредба, захтев. – Дѐладе, пӯшти крàве да па́сӯ.

дѐлатељ м ‘радник’. – И на спòмēн су му тӯрили да е, коно дòбар дѐлатељ, слу́жијо за при́мер свôј околӣни.

дѐлија м ‘снажан, развијен мушкарац’. – Знâш кàко е кâзано, дѐлија ӯ младōс, сирòма пòд старōс; ‖ **дѐлӣца** м ‘мали девер’. – Ка(д) сам јâ дòшла у òвӯ кӯћу, òнда ти је дѐлӣца јàком пòшō ӯ-школу; в. *брале*.

дѐловођа ‘писар’ – Мано́јло Мӣлованов ти је у òнō вре́ме бӣјо дѐловођа у гòрачкој òпштини.

дѐмбел дѐмбела м ‘нерадник, лењштина, цабалебарош’. – То ти је òбичан дѐмбел: нӣшта да прѝврија́еди – ко да се нѐ ваља.

дембѐлија ж ‘земља нерадника, лењштина’. – Свѝ би шћѐли љѐба без мòтике, ко у зѐмљи дембѐлији, ал то нѣма, бâто мôј, но мôра д-òзнојиш гỳзицу.

дембѐлисати -шēм несв ‘цабалебарити; живети од нерада’. – Дембѐлише пòвазган у ла́ду, пи́таћу га нѐ зѝму, шта ће јѐсти и ш чѝм ће се грѝјати кад загу́дѝ ће́ве́рац.

дѐњак дѐњка м ‘свежањ, завежљај’. – Ја́мпут за Бо̀жић нàчини ђе́до дѐњак од два́нēс пру́тōва и да́е свѝма нѐма рѐдом да га слòмимо – нѝко ни д-опѐпели.

деòница ‘додељен задатак на кулуку’. – Мѐне дѐдоше деòницу од педѐсēт мѐтāра у оном сàјману, свѐ пâњ до па́ња.

дѐпеша ж ‘телеграм’. – Дòњē пòштāр дѐпешу, ми се ола́дисмо, згòдно прѐцркосмо, кад оно Стàнимѝр јâвља да е стѝгō и да е у пу́ту дòбро прòшō.

депути́рац -рца м ‘посланик’. – Мòмчила Милỳтиновића ђѐд Мили́нко ти је бѝјо прѝје рàта депути́рац.

дерѐнцати -āм несв ‘дерати се, вриштати’. – Нѐмōјде да се дерѐнцāш вѝше док ти ни́сам дòшо тàмо; ‖ **дерѐнцāње** с гл. им ‘вриска, галама’. – Àјде, дòста је би́ло дерѐнцāња, нѐмōјде вѝше да сам вас чỳо.

дѐрле -ета пеј ‘несташно и размажено дете’. – Нàпуштили оно дѐрле, нѝког жи́вог не зарѐзуе; ‖ **дерли́ште** -ета с пеј ‘дерле’ – Вѝђе ли ти да онō дерли́ште нѐ шће да кâже ни дòбар дâн?

дѐрнути -нēм св ‘снажно ударити’. – Дѐрнō га Жа́рко вàкō ȍдā се и ôн се скотр̀љō нѝз обалу ко тру́пац.

дѐрњава ж ‘вриска, кукњава, дрека’. – Нека дѐрњава се чỳ дȍље ỳ-Трашевићима, кад-тàмо: ѝмā штà да вѝдѝш – гòрē грàђевине у Дрàгановој àвлији.

дѐрт м ‘срцба, бес, љутња’. – Шћѐо е да пỳкнē од дѐрта кад су му ја́вили да мôра на вѐцбу, а он нѝје окрòвијо кỳћу.

дѐсетка ж ‘ракија од десет гради’. – Ѝспекō сам дѐсетку и пȍјаче, тамàн кад се слâдѝ, д-ѝмā дѐсет гра́дѝ.

дѐснѝ -ā -ō ‘који је на десној страни’. – Ỳзми квàку за дѐснā вра́та; ***изр***. ~ ру́ка ‘главни ослонац’. – Мѐне ти је мôј ỳнук дѐснā ру́ка, вàтра жѝвā, свѐ ȍће, свѐ му бàстā и нѝшта му нѝје те́шко.

дѐсни де́снѝ ж мн ‘ткиво које покрива врат зуба’. – Дȍбијо некỳ ỳпалу де́снѝ, нѐ може нѝшта д-ѐдē.

дѐчāк -а́ка м ‘мушко дете’. – Стàријѝ им је дѐчāк, а òна е млàђа; ‖ **дечàчѝћ** -и́ћа / -иће м дем. – Рòдила двā дечàчића – ко двѝје јàбуке; ‖ **дѐчкѝћ** -и́ћа м ‘дечак, момчић’. – Кад је стàсō у дечки́ћа, сколије́вале га ђевȍјчице, ал он се зàгледо у На́ду и нѝједна дрỳга га нѝје зани́мала.

дѐшњāк -а́ка м ‘во или коњ који се преже с десне стране’. – Кад му е бàлдисо дѐшњāк, он упàјāнти лева́ка и ш њѝм изву́чē кȍла до на кâонско брȍдо, до Му́јове кавàнē.

дибидỳз прил ‘начисто, у потпуности’. – Ôн ти је тỳјнāк дибидỳз потпе́тијо.

дѝвāљ ди́вља -е; одр. **дѝвљѝ** -ā -ē ‘који је недружеван, неприлагодљив, осоран’. – Нѝ с кѝм он нѐ воли да збȍрѝ, дòшō некако сâв дѝвāљ и òсōрљив, нѝт га мȍш пòвести ни пȍћерати. – Кâже пòкōјни те́чо: тàкō ти је то кад дȍђу дѝвљѝ па ѝшћерају пѝтоме.

дѝвāн -а́на м ‘састанак, разговор’. – Зѝми смо чѐсто прàвили дѝвāн, жѐне у јѐднōј сȍби пре́дỳ, ве́зỳ, плѐтỳ, а мѝ ỳ другōј дѝвāнимо и пијуцка́мо по кȍјỳ.

дива́нити дѝвāним несв ‘причати, говорити, расправљати’. – Мѝ се тàкō с вѐчери ѝскупимо па пȍчнемо дива́нити; в. *ђорак*.

дѝвѝт м ‘перница са мастионицом’. – Дȍдājде ми, дѝ̑ете, дѝвѝт и àртије да пѝшемо Са́ву ỳ вōјску.

дȋвка ж ‘кафа од пржене ражи’. – Ȍндај ти би́ла дȋвка, само вȍрмӣраш, нȉје то ка̀вē нȉ виђело.

дȉвљāк -а́ка м ‘речни шаран’. – Ку́пијо ȏн за Нȉкољдāн педѐсēт кȋла ша̀рана, свѐ дивља́ци.

дȉвљака ж ‘дивља воћка’; в. *калемар[ски]*.

дȉвљāчан -чна -о ‘недружељубив’. – Млȍго е дȍбар мла̀дӣћ, ал дȍшȍ некако дȉвљāчан, нȉ с ким се нѐ дрȕжи, а нȇма ни ђѐвōјку.

дивљȉна -ȉнē ж ‘ненасељено подручје’. – Њȉна кȕћа ти је са́ма у-оној дивљȉни, Бȍгу иза нȍгȕ.

дȉжиглава ж ‘уображена особа’. – Би́ла ти Зо́ра, кад је ђѐвовāла, дȉжиглава, па јој спѐвō Дѐсимир пѐсму: за̀пјевала тȉца кȏс, на̀ша Зо́ра дȉгла нȏс / прȍћерō би кȍла сјȇна испод нȍса њȇна.

дȉзати дȉжēм несв ‘померати на већу висину’. – Ѐнē иг дȉжȕ сȉ̑ено на ка̀лкан; ~ *у небѐса* ‘хвалити превише неког, најчешће незаслужено’. – Једно вре́ме га дȉзали у небѐса, кад се здȍмчō вла̂сти, вȉђеше колко е са́тӣ, ал бȋ дȍцкан**.**

дизги́ни / дизги́не м / ж мн ‘систем каишева, кајаси, којима се управља коњима’. – Ако ȉспуштиш дизги́не ȉз рукȕј кȕћāнима, ȍдоше кȍла нȉза-страну, ȍде сва̀ка ва̀шка ба̀шка; в. *повиленити*.

дȉзлук дȉзлука м ‘доколенице као део старе ношње (од чоје)’. – Дȉзлуци су ти, дȉ̑ете, дȍкољенице од су́кна или чȍе коима су се зѐмājле обави́јали ли́стови од чла̀нка на̀више до коље́нā.

дȉ̑е́вати се дȉ̑евам се несв ‘ићи некуд, тражити склониште, уточиште’. – Ȁјмо ȉ мӣ да се дȉ̑евāмо нѐђе, вȉдиш да ће нѐврēме, ȍкиснућемо ко мȉши. – Нѐ знāм, пȕста, кȕ-ћу да се дȉ̑евам: нити мȍгу овај зȕлум тр́пљети вȉше нит ȉмāм кȕд; ‖ **ђѐнути се** ђѐнēм се св. – Нȉје зна̀ла кȕд да се ȍкрēне и ђѐ да се ђѐнē.

дȉ̑е́те ђѐтета с в. *ђетенце*.

дȉјурина ж ‘накнада шумару за излазак на терен ради дознаке за сечу’. – И ни́сам ти ја̂ то ура́дио да би ȉзбего да пла̂тим дȉјурину шȕмāру, љѐба ми и сȍли, сла̀вē ми мȍē, но ни́сам ȉмō кад да да̀нгубим д-ȉдēм ȕ Гȕчу бȍз-тогā.

ди́ка ж ‘лепота, понос’. – Ō̑н ти је бȉјо ди́ка и по́нос њȉне кȕће док се нѐ оженӣ с онōм вѐштицōм што јој ма̀јчина га̂тā и ȍртачӣ ж-ђа̀волом.

дȉктовати дȉктуе несв ‘дихтовати, заптивати’. – Кад Пе́ро Миљо́јков на̀правӣ тишљѐрāј, то дȉктуе без грѐшкē.

дȉлбер м ‘момак, драги, дика’. – Пѐвāше ȍна на̀-свадби код бра̀та: мȏј дȉлбере, кȕд се шѐћеш.

дȉље прил ‘даље’. – На̀ма е дȉље би́ло ȉћи ȕ-школу но њȉма. – Вѐлӣ ђе́до: кад вȉдиш нѐпоштене љȕде, бѐжи што дȉље ȍд њȉг, далѐко им ле́па кȕћа. – Дȍбар гла̂с се далѐко чȕе, а ȑ̑ђāв јȍш дȉље. – Нѐ видӣ та̂ј дȉље од нȍса.

[дȉмити] -ȉм несв **а.** ‘испуштати дим’. – Дȉмӣ Вла̀дова ћумура̀на, нѐ мош про́зор д-ȍтвориш; **б.** ‘сушити месо на диму’; в. *прочевље*; **б.** ‘пушити’. – Ѐнē иг, ćѐдē пȍд шљивом, дȉмē и дȉвāнē, а ни вла̀ша им нȉје далѐко.

[дȉнāр] м; в. *искамчити*, *надрљати*, *потврд*; ‖ **дина̀рчȉ̑ћ** -и́ћа м дем; в. *тутка̄ти*.

дȉнка ж ‘врста грожђа’. – Ȕ нашем вȉнограду у Ба̀њици смо ȉмали нѐколко гȉ̑ца дȉнке и њȕ̂ смо на̀јвȍљели д-ѐдēмо.

дȉнстати -āм несв ‘полако пећи, крчкати на тихој ватри’. – Нек се јȍш ме́но дȉнстā. – Тȕрȉм јā ону ма̀тору кȍкōшку да се дȉнста, на̀кō ȉспотија, па пȍтље онē кома́де ȉспокуем и, нѐш ми вѐровати, нȉје одвȍило од пȉлетине.

дȉпле ж мн ‘дрвени дувачки народни инструмент, двојнице’. – Са̏в се неке ја̏де напи́ријо, искòчили му да̀мари по вра́ту, рѐко би – ду̑ва у дȉпле.

ди́пло -а м ‘онај који са напрезањем прича као да дува у дипле’. – Онај ди́пло пòчо нѐшто д-ѐде онō што се нѐ-једе.

дȉрек дȉрека м ‘дрвени стуб’. – Òна ти је гла̀внӣ дȉрек ку̏ће, нȉје ц̑абе ка̑зано да жѐна држӣ трӣ а чòвек јѐдан сту̑б òт-куће и да ку̏ћа не лѐжӣ на зѐмљи него на жѐни.

дирѐкт прил ‘директно, право, без околишања’. – И он ти њѐму скрѐшē дирѐкт ȕ-очи пред òнијем љу́дма: кад гȍј смо трѐбали нешто за̑јно д-ȕрāдимо, јал пȕт, јал вȍдовод, ја́л струју, тӣ си саботи́рō и ȉзвȕко гȕзицу па смо ми за тѐбе поту́рали ле́ђа.

дȉрӣнчити -им несв ‘радити напоран посао’. – Дȉрӣнчимо пòваздан за̀ мāле па̀ре, ал, шта̀ ћеш, из òвē се кȍжē ȕ-другу нѐ може; в. *гузоња*.

дирли́кати дȉрлӣчем несв ‘свирати невешто’. – На̀дарӣ свѐкра ђа̀вō те ку̏пи òвӣма двòици свȉрале, дȉрлӣчу пòваздāн, прȍбише гла̑ву.

[дȉрнути] -нēм св; ***изр***. ~ у жи́вац ‘приговорити неком тамо где је најосетљивији, где највише боли’. – Скрѐса му Ȍбрад, дȉрнȕ га у жи́вац: шта̀-ш тӣ да ми прӣчаш о јуна́штву кад си за вре́ме ра̀та дезерти́рō и крȉјо се ко некā стрина Пе́рса док смо мӣ крва́рили за òтаџбину?

дȉсати дȉшē несв ‘смрдети’. – Кад прȍђеш според оне ва̀брике ту̏ткала, дȉшē òдонуд, кȍњ би цр̏ко.

дȉстōл -о́ла м ‘лек за стоку против метиљавости. – Дȍлазијо нам ветерȉнāр и рѐкō да ȍбавезно да̀днēмо о́вцама дȉстōл да иг òчистӣмо од мети́ља.

дȉћи дȉгнем св; ***изр***. ~ *главу* ‘охрабрити се’. – Дȉгни гла̑ву, бре, шта си се ту̏јнāк скуку́љијо, нȉје òна јѐдӣна на свје́ту; ~ *ру̑ку* ‘ударити неког’. – Зар на òца да дȉгнēш ру̏ку, цр̏ни сӣне, па да наву́чеш проклѐство за вјеки вјеков, зар нѐ знāш да е Бȍжја за̀повес*:* пòштуј òца свòега и ма̀тēр свòју, да ти дȍбро бȉднē и да ду̏го пожи́вӣш на зѐмљи?

дȉчан дȉчна -о ‘поносан’. – Вѐлӣ му ђѐд кад се пòздрављагу: нѐмō д-òбрукаш наше дȉчно Драга́чево, но да бȉднеш војнȉчина, на ди́ку и по́нос це́лој родбȉни.

[дла̀ка] ж; в. *лињаӣти се*; ‖ **дла̀чица** ж дем; в. *ӣроцједитӣи*; ‖ **длачѐтина** ж пеј; в. *лињав*; ‖ **дла̀кāв** -а -о ‘покривен длаком’. – Вȉш како ти је ц̑е́мпер дла̀кāв, ко да си њи́ме тима́ријо Зѐкана.

дла̀н м ‘унутрашњи део шаке’. – Òвō што ста̑е под дла̀н нѐма це́ну, то нȉје на прȍдају; ***изр***. *Док дла̀ном о дла̀н* ‘истог трена’. – Док си дла̀ном о дла̀н, про́ђе жȉвот, мȍј Дра̀гићу.

дȏ в. *дол-*.

дòакати -ам св ‘доћи главе, привести памети’. – Мȉслили, мȉслили и смȉслили ка̀ко да му дòакају јел òни не тр̏пē да нѐко бȉднē памѐтнији òд њӣг шупљòглāваца.

дȍбавити -им св ‘набавити, прибавити, купити’. – Дȍбавијо сам свѐ што трѐба за̀ славу, само ȉз̑утра д-ȍдѐм цр̏кви да пре́ćечем кòлāч.

добавр̀љати -āм св ‘доћи тетурајући се, дотетурати се’. – Пòписмо пòвише но што е та̀ман и на јѐдвите ја̀де добавр̀љасмо ку̏ћи.

добàндати -āм ‘доћи без најаве’. – Ćу̏тра ће тѐшкӣ свȉјет во́ђе да добàндā, трѐба то дòчекати и опкра́јати како ва̀љā и трѐбуе, а јок каконодрāго.

[дȍбар] дȍбра -о. – Он ти је дȍбар ко дȍбар да̑н; ***изр***. ~ да̑н ‘поздрав при сусрету’. – Кад ти ка̑же „Дȍбар да̑н“, ти отпòздрави: »Бȍг ти дȍбро да̀о« или »Дȍбра ти срѐћа«. – Дȍбар ко љеб; дȍбро дòшō ‘поздрав при дочеку госта (а гост одговара: *Боље ӣте нашо*). – Дȍбро дòшō, дȍбри ку̏ме, дȍбро дòшō – дȍбрӣма, да̀бōгда, дòшō.

доби́так -тка м ‘принова у стоци’. – Ју̏трос смо да́вали алва̀лук за доби́так, отѐлила нам жу̏туља во́ка, ко ȕпис.

[дȍбити] дȍбијем св. – Доби́ја да̀рове и ва́љēња са свѝјӯг стра́нā док бѝјаше на пȍложају, ал кад га прогла́сише за нѐпријатеља др̀жаве и па̀ртије, свѝ се ува̀нцаше и пӯкоше кут кȍ̄ѝ, ни да се пи́тају ш њи́ме, кад нѐко вѝди, не смѐдијāгу.

дȍбош м ‘бубањ’. – Ȍде му ча̀ир на дȍбош.

дȍбрица м / ж ‘добар, частан’. – Ō̄н је бѝо дȍбрица, да га на̀ рану прѝвијеш.

добрѝчина м ‘добродушан, доброћудан човек’; в. *замлатӣти*, *обагритӣти*.

дȍбриша м ‘добре душе, честит’. – Пȍкōјни Мѝлан је бѝо ба̀ш дȍбриша – како му и рѐче онāј чȍвек.

[дȍбро] -а с. – Нѐ мош ти сва̀ дȍбра са̀ставити. – Ста̂лно та́јо пона́вљō: ни ӯ злу се не пȍкуди ни у дȍбру не пȍнеси. – Зна̂ш како е ка̂зано: дȍбро чѝни, дȍбрōме се на̂дај.

добродȍшли ‘поздрав при дочеку гостију’. – Добродȍшли, дра̂ги гȍсти, ка̂же им ђе́до, а ȍни њѐму одгова́рају: Бȍље ве на̀шли.

добродȍшлица ж **1.** ‘речи којима се изражава радост због сусрета’. – Те́чо ра̀шѝри ру̏ке и пȍжеље нам добродȍшлицу: добродȍшли, мѝли гȍсти; **2.** ‘чаша ракије која се држи руци при дочеку госта’ – Да пȍдигнем овӯ ча̀шу, дра̂ги гȍсти на̀ши, и да ви пожѐлѝм добродȍшлицу, и да ви Гȍспōд ва̀шу љу́бав да̀нашњу и ва̀ш трȕд ȕзврāти сва̀ким дȍбром, а и мѝ̄ ћемо се потру́дити, с Бȍжјом пȍмоћу, да па̂мтѝмо и да ви вра̂тимо на исти на́чин.

дȍброљӯб м ‘који љуби добро’. – Ȍн је дȍбро чѝњō це́лōг живȍта, дȍбро чѝњō и дȍбро дȍчеко и за̀тō нѝје са̀мо Дра̀гољӯб него и дȍброљӯб.

доброчѝнитељ м ‘који чини добро’. – Због доброчѝнитēља нас Бȍг јȍш др̀жѝ̄.

дȍватити -им св ‘дохватити’. – Дѝгни то сла̀ткō на шивȍњēр ђе нѐ могӯ да дȍватē ђѐца.

[довѐсти] -ѐдēм св. – Кад су мла̂ду довѐли до пред а̀влију, пȍче пȕцњава из пра̀нгѝја ко да се за̀ратило; в. *замазатӣти*, *отӣле[н]*, *тӣолмач*.

дȍвече прил ‘вечерас’; в. *тӣлетӣво*, *тӣолегнутӣти*.

дови́јати се дȍвѝјам се несв ‘сналазити се’. – Дȍвѝјамо се како зна́мо и ȕмијемо да нѐкако прежи́вѝмо, да са̀ставимо кра̂ј с кра̀јом, ме́но стȍчице, ме́но пи́љежи, ме́но башчова̀нлука, ȍрēмо, сѝјемо, жње́мо, кȍсѝмо, пла̂стимо и ва̀здан коéшта.

дȍви̑ека прил ‘за сва времена, заувек’. – Зна̂ш како су говȍрили на̀ши ста̂ри: сва̀чија е сѝла за врѐмена, а Бȍжјā ȕви̑ек и дȍви̑ека. – Нѝје сва̀кā мȕка дȍвека.

дови́кати дȍвѝчем св ‘дозвати’. – Про́бō сам да га дȍвѝчем, ал ме нѝје чȕо; ‖ **дови́кнути** дȍвѝкнем св ‘и с т о’. – Дови́кни глу́вом и на̀мигни сле́пом, ѝсто ти се ва̀тā; ‖ **довики́вати (се)** -ају (се) несв ‘дозивати се’. – И ȍне се пȍчēсто довики́вају преко пȍтока кад трѐба нѐшто да дȍјāве једна дрȕгој.

довѝтљив -ѝтљива -о ‘сналажљив, вешт’. – Ō̄н ти је довѝтљив, ко ма́чак: како гȍј да га ба̂циш, та̂ј би се дȍчепō на̀-ноге.

дȍвлē прил ‘довде’. – И показѝвајући му ша̀ком гȕшу, вѐлѝ̄ му ȕ-очи: ѐвē, дȍвлē си ми дȍшō.

дога́гати (се) дȍгēгам (се) св ‘доћи полако, с напором’. – Пра̀во ти ка̂м: јѐдва дога́гак, прѝтисле гȍдине, дѝ̑ете мȍе; ‖ **догегȕцати** -ам св дем. – Догегȕца и онāј ста̀рина са штапѝћом: оћу, вѐлѝ̄, ѝ јā да припȍмогнēм овӯ ства̂р па колко бѝло.

дога́љати дȍгēљам св ‘доћи гељајући’. – Јѐдва ми овā сѝгава о́вца дога́ља дȍкуће, мȍра да е на̀газила на некѝ̄ глогȍвāк; ‖ **догељѐцати** -ам св дем. – Догељѐцасмо на̂с двȍјица нѐкако дȍ-цр̄кве, а како ћемо се вра́тити – вѝ̄ђеће̄мо.

дȍгнати -ам св ‘дотерати неког или нешто’. – И, ет, дȍгнаше ме у бо́лницу, а ја̂ им вѐлѝм: ма нѐмōте, ђѐцо, да̀нгубити, но спрѐмајте шта нѐмате; ‖ **догȍнити** дȍгонѝм несв према *догнати*; в. *ишћер[ив]ати*.

догодо́вштиња ж ‘догађај’. – Кад је би́ла та догодо́вштиња, ѐнда ти ни̏је би́ло бѐзбожнијег по̀по̄ва ко-во са̀д, и ѐндак ти је по̀п би̏јо свѐ и свја̀ у сѐлу.

догѐрети -ори св ‘потпуно изгорети’. – Е са̀д је, вѐлӣ, догѐрō лу̑ч до нока́тā.

догра́дити дѐгрāдим св ‘наставити градњу неке грађевине до краја’. – Нака́ник се нѐкāко да дѐгрāдим јѐш јѐдну сѐбу ѐс-кућу, сти̏гла ђѐца, ва́ла Бѐгу.

дѐгузāс -ста -о ‘нистог раста, изражене задњице, догузак’. – Ѝдē нѐкō дѐгузāс пра̑во ва̀мо к на̀ма и сми́јē се, он ти је ста̑лно ра̑сполōжан и дѐбар ко љѐб, а на́род ко на́род, прѐзвō га Гу̏зан.

догузѐљати -ām св ‘једва стићи’. – Јѐдва весѐлнӣк догузѐља дѐ-кућē.

дода́вати дѐдāем несв ‘увеличавати’. – И дода́вали ва̀здан коѐшта, и што јѐс и што ни̏је, те ѝспаде бо̀зна ко̀лко кри̑в; ‖ **дѐдати** -ām св ‘пружити’. – Дѐдаде ми та́јо њѐгову цѐку, вѐлӣ: ѐзми, ди̏ете, трѐба да прѐђеш преко планѝнē, мѐже ѐчас да се прѐмēни вре́ме.

додија́вати -ѝјāвам несв према *додијати*; в. *јарак*; ‖ **додѝјати** дѐдијām св ‘досадити, дозлогрдити’. – Ѐвӣ што се здѐмчаше вла̑сти додѝјаше и Бѐгу и на́роду. – Пјѐвāгу на̀ше мла̑дице: ки̏ша па̀дā, тра́ва ра́сте, ал је гѐдина, мѐме ми́лу цр̑не ѐчи, ал ми дѐдија.

доду́шē реч. ‘уистину, стварно, доиста’. – Доду́шē, нѐ́ћу да грѐшӣм ду̏шу, јѐс он пѐтље рѐкō да ни́су ѝскрено ће́дѐчили но ла̀гали, и за̀тō ће иг, вѐлӣ, сти̏ћи ка̀зна, јел Бѐжјā за̀повес ка̑же да нѐ смијеш ће́дѐчити ла̑жно на бли̏жњега свѐēга.

дѐђӣн -и́на м **1.** ‘дошљак, досељеник’. – Онāј дѐђӣн из Ла̀сца нѐ збори с по̀ла цема́та, ћѐрā некӯ свѐју поли̏тику, до по́днē мр̑зи сѐбе, а од по́днē цѐо сви̏ет, нѐсрећа нѐсретна; **2.** ‘домазет’. – Кѐ му е кри̑в: ѐће да жи́вӣ у сирѐотињи, нѐ̑ће, вѐлӣ, да би̏днē дѐђӣн на мира́зу.

дѐ̑ђош м в. *дођин*. – Онај дѐ̑ђош ѐтуд из Ѐрвāтске ду̏шеван чѐвек, ви̏дӣ се да смо ѝстог сѐја.

дожи́вљети -ви̏м св ‘дочекати’. – Да̀ ми је, вѐлӣ, дожи́вљети да се Вѐрољуб ѐженӣ, нѐ би жа̀лијо д-ѐмрēм ѐнӣ ча̀с.

[дѐзвати] дѐзовем св. – Зва̀о је колко га гр̑ло нѐсӣ, ал га нѐ-могаше дѐзвати; ‖ **дози́вати** дѐзӣвљем несв према *дозвати*. – И он је дѐзӣваше ѐдонуд, ѝс поља, ал ѐна се за̀била ѐ кућу и ни̏како да се ѐзōвне. – Ју́ла и Си̏бӣнка ти се, кад за̀требају једна дру̏гој, дѐзӣвљу преко по̀тока.

[дозвѐлити] дѐзволим св. – Кад су га ѐапсили, ни́су дозвѐлили ни̏ком од рѐдбинē да га по̀ће́тӣ; ‖ **дозвољѐ́вати** -ѐљēвам несв ‘дозвољавати’. – Штѐ му, брѐ̑, дозвѐљēваш да ра̑ди тако на̀опако?

до́земљак м ‘први трупац од земље, приземни део стабла’. – Др̑жалице су на̀јбоље од до́земљака; в. *ћутак*.

дозлогр́дити -ѐгр̑дим св ‘бити коме на врату, бити неподношљив, дојадити’. – Дѐдија и дѐзлогр̑ди онај брезѐбразник што ѝштē љѐба преко по̀гаче. – Дозлогр́дијо е Бѐгу и на́роду.

дѐзнака ж ’обележавање стабла за сечу’. – Трѐба по нѐђељи шу̏мāр да на̀ӣђе, д-ѐрāди дѐзнаку с ѐнијем њѐговијем чѐкићом.

дојáвити дѐјāвим св ‘јавити, обавестити’; в. *зашѐћи*.

дѐјадити в. *дозлогрдити*. – Дѐјадише ови ништа́ци и Бѐгу и на́роду.

дѐјара ж ‘која доји младунце’. – Од свѝјӯг сви́ња најопа̀снија е онā дѐјара: ѐна ти прѐвāлӣ прѐ̑шће кад се на̀јмањē на̑даш.

дѐ[ј]ити дѐ[ј]ӣм несв ‘хранити сисом’. – Нѐмō е са̀д зва̀ти, ѐста да дѐӣ ди̏ете.

доклен прил ‘докле’. – Учитѐљица Рâјка би́ла пред пе́нзијом а нѐудата и пи̏та Бо̀шка понавља́ча доклен ће ѝћи у први ра́зред, а он ка̂же: Доклен го̀ј ти би̏днēш ђѐвōјка. – Доклен го̀ђ би̏дне љу́дӣ, би̏ће и о̀бичāја.

доко̀леница ж, обично мн ‘чарапе до колена’. – Ђевòјчицāма с прòљеђа о̀буемо доко̀ленице, сплѐтемо ки̏кице, обу́чемо су̀књице и блу̀зице па изгле́дајӯ ко лептири́ћи.

до̀колица ж ‘беспосличарење’. – Нѐмам ти ја вре́ме за до̀колицу, ѝмāм сто̂ по̀слōва, нѐ знāм ку̀-ћу при̏је д-у̀дарим гла́вōм.

до̀личāр м ‘докон, беспослен човек, беспосличар’. – Бѐжи од до̀личара доклен те но̀ге но̀сē и о̀чи во̀дē јербо њи̏не ру̂ке ђа̀во у̀посли.

до̀личāрка ж. – Онā Микàилова до̀личāрка и нѐ рāди ни̏шта сем што во̀дӣ а̀брове; в. *аброви*.

до̀личити -им несв ‘дангубити, беспосличити’. – Ни̏кад се не дру́жи, благо ђе́ду, с онӣм до̀личарима што до̀личе пред дуђа́ном, по кава̀нама и што лу́рају коекѝдије ко глу́ве ку̀чке, но се тру́ди да нешто ра̂диш, у̀век мо̀ж нѐшто да се прѝвриједӣ, па колко би́ло.

до̀кон -а -о ‘који је стално без икаквих обавеза, беспослен. – Кад чо̀век од ма̂лијег но̀гӯ на̀учи да ра̂ди, он по̀тље нѐ може до̀кон. – Зна̂ш како се оно вѐлӣ: до̀кон по̀п и ја̀риће кр̀штāва.

доко̀нати -āм в. *доколичити*. – Доко̀нају по̀ваздан, ви̏диш иг само како се премештају и̏з-лāда у̀-лāд.

доко̀нисати -ишем несв ‘бити докон’. – Овē жѐне што су им љу̂ди пла́тежници доко̀нишу по̀ваздāн, ѝдӯ јѐдне ко̀д-другӣг, чапљи́згају и прѐврћӯ шо́ље.

доко̀њāк -а́ка м ‘нерадник, ленштина, докон човек’. – Пу̀шти онōг докоња́ка у бѐстрāга, ко̂ ш њи̂м дру̀гуе про́ћи ће ко бо̂с по̀-тр̄њу ил ко онāј цвр̄чак што е љѐти да̀нгубијо па у̀-зӣму гла̀дово.

доко̀пати се -āм се ‘стићи до циља’. – Да си ско̀чила у Мо̀раву, мо̀жда би се нѐкако до̀копала о̀бале и спа́сла се, а пошто се у̀даде за̀-њега – спасѐнија ти нѐма. – Да бӣ да ми се ђѐца доко̀пају па̀рчета љѐба, па по̀сле шта би̏днē.

доко̀сити до̀косӣм св ‘завршити кошење’. – Јѐдва доко̀сисмо ча̀ир, изра́сла тра́ва изнад ко̀љена, ка̀кӣг ко̀љēна, а̀мāн до̀-пōјāса.

докотр̀љати (се) -а̂м (се) св **а.** ‘дотерати, притерати котрљањем’. – Докотр̀љасмо нѐкако онај тру́пац до бансека; **б.** ‘једва доћи’. – Јѐдва се, на јѐдвите ја̀де, докотр̀љасмо до̀-куће̄.

до̀крāјчити -им св ‘привести нешто крају, довршити до краја’. – До̀крāјчидер овӯ вр̄сту д-ѝдēм да ви̏дӣм што ли онō ри̂че кра̀ва нолѝкō.

докр̄чити до̀кр̄чим св ‘завршити крчење’. – Ѝшћерā нас ки̏ша, не докр̄чисмо до̀краја, мо̂рамо чѐкнути, да̂ко бљѐнē.

доку́пити до̀кӯпим св ‘купити још уз већ постојеће’. – Доку́пијо сам оно па́рче зѐмљē до̀ мōг ча̀ира; ‖ **докупљи́вати** -у̀пљи̏вам / -у̀пљуем несв према *докупити*. – Нѐма до̀ста док не о̀ста, ку́пи ко чо̀век до̀во̀љно, нѐмō ко Срѐћко тр̀чати свакѝ-час да доку̀пљи̏ваш.

до̀купити -ӣм св ‘покупити што је преостало’. – О̀доше да до̀купе и о̀нō што им је о̀стало си̏нōћ; ‖ **доку́пљати** до̀кӯпљам несв према *до̀купити*. – Ба̀ба је ста̂лно поме́но доку́пљала о̀расе.

докусу́рити -у̀сӯрим св ‘довршити до краја’. – Наи́ђоше Са́во и Вла́де с о̀рāња, те докусу́рише онō ја̀гње, ни гла̀вуџица иза̀ њӣг ни̏је о̀стала.

до̂(л) до̀ла м ‘долина’. – Пѐваше Јѐла: чу̂вам о̂вце свѐ по до̀ловима, про́ђе ми́ле, о̀де во̀ловима; ‖ **до́чак** до́чка м дем. – Ѐнē иг о̂вце до̀ље у оном до́чку, на̀пасле се и

полиʲегале; ‖ **до̏чић** м дем. – Ȁјде да се на̂ђемо у онōм до̏чићу испод цо̀гољскијег ку̏ћа.

до̀лама ж ‘део мушке горње одеће, кратки капут с дугим рукавима’. – Зѐмāјле се но̀силе су̀кненē гу̏ње, по̀тље по̀чēше ши̏ти ша̀јканē до̀ламе. – Са̀шијо му Жи̏вко Вѝлиповић до̀ламу од чое: сто̀ји му ко-но пришивѐна; ‖ **до̀ламица** ж дем. – Кад сам по̀шō у̀-школу, тек о̀ндак су ми, пр̏ви пу̏т, са̀шили до̀ламицу; в. *седевак*.

до̀лāп -а́па м **1.** ‘древни систем за наводњавање’. – До̀лāп се покре́тō с ко̀њом и о̀ндак се во̀да на̀враћала кро̀з њиву па у́сев би̏дне ко планѝна; **2.** ‘старинска дрвена сталажа за остављање судова’. – Начѝнијо ујко Мили́нко до̀лāп за су̀дове, ни́сам љѐпши ви̏ђо.

до̀ликовати -ује (не)св ‘припадати, одговарати угледу’. – Обу́ци се на̀кō како до̀ликуе дома̀ћину човѐку, нѐмō, мо̀лим те д-ѝдēш та̀кō за́друзи; в. *скудити*.

доли̏на -ѝнē ж ‘нижи део њиве’. – У доли̏ни по̀легла пшѐница, о̀тежō јој кла̂с; ‖ **доли́нак** -нка м. – У онōм доли́нку поле́гале кра̀ве, јѐдва иг угле́днук; ‖ **до̀линица** ж дем. – Јѐс ма̂ла онā до̀линица, ал у̀ њōј ро̀дī ку̀пуса ви̏ше но што нам трѐбā; ‖ **доли̏нчица** ж ‘и с т о’. – Прову́кок се онōм доли̏нчицōм да ме нѐ смотрī твō̂ј та̀та.

до̂лма ж ‘ситно камење које се убацује у унутрашњост зида’. – Кад смо зи́дали пи́вницу, би̏јо ду̀плī зѝд, с два̂ ли́ца, а између њѝг се убаци́вала до̂лма, до̂лмило се си̏тнīм ка̀меном и ма̀лтером, ал се с мѐста на мѐсто о̀бавезно ту̀рō скро̀жњāк.

до̂лмити -им несв ‘убацивати долму у зид’; *в. долма.*

до́ља ж ‘улегнуће на равном терену’. – Кад је ки̏шна го̀дина, у-о̀нōј до́љи жу̀тнē у̀сев, би̏днē му прѐковише вла̀гē.

до̀ље прил ‘доле’; в. *доњи*, *допарлати*; ‖ **до̀љенак** прил ‘и с т о’. – До̀љенак, у Ча́чку, ѝмā јѐдан ду̀ћāн у ком ѝмā да се ку̀пи га̂лица. – Ви̏каше ба̀ба: до̀љенак тврдо, а го́ренак висо̀ко; ‖ **до̀љенаке** ‘и с т о ; в. *дреар.*

до̀љебити (се) -им (се) св ‘прехранити се до жетве’. – Јѐдва до̀љебисмо до пр̏вијег сно̀пōва, а кад бѐше ома́лило, вѐлī ђе́до: е, ђѐцо, љѐб јѐсти ни̏је ни̏кака, љѐб пѐћи је ма̂ла, а љѐб зара́дити је на̀јвећā мајсто̀рија.

дома́мити до̀мāмим св ‘призвати на неки начин, намамити’. – У̀зми бу̏чук са ме́но ја̀рмē те дома́ми о̂вце у̀ тōр.

дома́нути до̀мāнем св ‘домахнути’. – Кад је про̀лазијо според њѐне ку̀ћē, он јој до̀мāну ва̀кō ру́кōм а о̀на њѐму о̀дмāну.

дома̀ћин -а̀ћина м ‘глава породице’. – Ни̏је та̀мо би́ло ни ку̀ћē ни дома̀ћина. – Тō е дома̀ћин пра̂вī, о̀д њега трѐбā у̀чити; ‖ **домаћѝнчина** м аугм; в. *подучавати*; ‖ **дома̀ћи̏нски** -а -о; ***изр*** ~ ку̀ћа ‘часна, угледна, поштена кућа’. – Дома̀ћинска ку̀ћа ти је о̀нā у којој се зна̂ сва̀кī рѐд и ђе су чѐљад вре́дна и поштѐна; ‖ **дома̀ћи̏нски** прил ‘како доликује домаћину’ – До̀чекали су нас дома̀ћи̏нски, нѐ[ма]м шта да ка̂м; в. *доме̏тнути.оти̏јати*.

дома̀ћица ж ‘жена домаћинова’. – Ку̀ћу др̀жī дома̀ћица, а дома̀ћин је ту̀јнā да се бри̏не о љѐбу на̀сушнōме; ‖ **дома̀ћичин** -а -о ‘који припада домаћици, који се односи на домаћицу’. – Онај вѝсоки бр̏ко је дома̀ћичин бра̀т; ‖ **дома̀ћички** -а -о ‘који се тиче домаћице’. – Дома̀ћичкī по̀слови се ви̏дē са̀мо кад сти̏гнӯ на а̀стāл.

[домаћи́нство] с. – У домаћи́нству Вѝлипа До̀станића ѝс-Турице ти је жи́вљело два́дес и чѐтворо чѐљāдī и ни̏кад се ни̏ко ни̏ с кīм ни̏је спо̀речко или за̀меријо, ал по̀тље наи́ђе нѐко по̀гано вре́ме да ни̏ко ни̏ с кīм нѐ може ча̀са да ча̀сī, но ћѐрā сва̀кā ва̀шка о̀башка.

до̀машити -им св ‘досећи, дохватити’ – Про́бō он из за́лета д-о̀ткинē ја̀буку, ал ни̏је мо̀гō да до̀маши.

дòметнути -нēм св ‘додати, дотурити’. – Он је млòго ра́дијо ко мрâв, а кад му е чѝча дòметнō свòе ѝсе, пошто е бѝјо бѐжђетан, ѐндак је зàкуђијо домàћински; ‖ **дòметати / дòмећати** дòмећēм несв ‘додавати, доприносити куђењу’. – Нѝкад нѐ смијеш да стàнēш, но стâлно да дòмећēш, јел мòже бѝре да бѝдне вѐличачкō, ал свàкē гòдинē кàлпра, а ако нѐ би дòмећō – јѐднōг дâна би шобòтало пра́зно.

доми́рити дòмприм св ‘завршити, довршити неки посао’. – Доми́рисмо пла́штēње и жђѐнусмо сѝ^јено, ва́ла Бòгу, згòдно нас пòслӯжпрē; в. *вездан*.

дòмислити -им св ‘снаћи се, досетити се, осмислити до краја’. – Мо́рō сам да дòмислим како да достòверпм гра́дњу ѝјако е òмалило пâрā, јел ако стàнēм нà пō пу́та, нѝшта ни́сам учѝњō.

домунђа́вати се -àвāм се несв ‘дошаптавати се, договарати се; ћућорити’. – Ме́но, ме́но па се, њѝг двòе, нешто домунђа́вајӯ тàмо у ђòшку, ка́дар су се зàгледали.

дòмчати се -āм се (не)св ‘дочекати се, дочепати се; снаћи се у свакој ситуацији’. – Да га нà глāву бàцпш, нà ноге би се тāј дòмчō.

дòнеклē прил ‘у одређеној мери, колико толико’. – То што ôн кâже јѐсте дòнеклē тàчно, ал нѐ знā ôн це́лу ѝстину зàтō што пӯно коéшта крѝјӯ òдā њ.

дòнлē прил ‘донде’. – Дòнлē нѐкако и до́ђосмо, ал ода́нлē, уз òнӯ стрàнчину, јѐдва на јѐдвитē јàде ѝзњѐсмо; в. *оданле*.

дòњāк -а́ка м ‘први, доњи сноп у крстини’. – Дòњāк мòже да пову́че влàгу ако се òкишā, зàтō вàљā пòдā њега подба́цити неку грàнчицу ил каке дрмезине.

[дôњи] -а -е; ***изр***. *~ вѐш* ‘гаћ(иц)е’. – То би ти би́ло ѝсто ко кад би прѣљāв дôњи вѐш ѝжњō у àвлију; *~ кàмēн* ‘непокретни воденички камен’. – Дôњи кàмēн стòјпӣ ӯ месту, а гôрњи се òкреће и тàкō се мѐљавом дòбпјā брàшно. – Ѝмāш Дôњē и Гôрњē Плàзине, а ѝмāш и Дôњѝ и Гôрњѝ Ду́бац, зàтō што су òнпӣ дòље а òвпӣ го́ре.

дòпадати се -āм се несв ‘свиђати се’. – Зàпјевајде, Мâро, òнӯ: вѐтар дӯва, шљѝве òпадају / црне ми се òчи дòпадају; ‖ **дòпанути** -нēм ‘наћи се у невољи, у тешком положају’. – Кад је ђе́до дòпанō рâнā на Колӯбари, пребáцили га у вôјнӯ бо́лницу и спа́сли; **~ се** св ‘свидети се’. – Òни се разаби́рали, па по са́борима посма́трали и дòпанула им се нàша ӯнука, па јàвнули да би дòшли у нѐђењу да прàвē пи́тāње; ‖ **дòпасти** -нēм св у ***изр***. *~ нѐвољē* ‘доћи у тежак положај’. – Није нам òвō првинē да дòпанēмо нѐвољē; *~ шака* ‘пасти под нечију власт; добити батине од некога’. – Ѝћ, кад ми сàмо дòпанē шâка, пока́заћу му ја како Мӯса дѐрē јâрца.

допàрлати -āм св ‘брзо доћи, донети’. – Допàрлāј чàском, мòе дѝ^јете, једну тòрбицу крӯшāка да пòшљēм ђѐци дòље у Ча́чак.

дòпрāвде реч. ‘заиста, ако ћемо право рећи’. – Дòпрāвде, он нѝје знàо да тàкō пѝше у за́кону, ал, ако ћемо прàво, знàо е како е ра́дио њѐгов ђѐд и њѐгов òтац.

дòранити -ѝм св ‘доћи рано, поранити’. – Дòранијо прѝје зòрē, нѐ-бијасмо ни поӯстајали, он зòвē испрѐт-кућē.

дора́сти -ем св ‘стасати, сазрети за нешто’. – Чим је дòрāсто, òма су га ожѐнили дòбрōм ђѐвōјком и, ва́ла Бòгу, изрòдише им се ђѐчица, свѐ јѐдно дрӯгом до уве́тā.

дòрат м ‘коњ тамнориђе длаке’. – Вѐлпӣ Тимòтије: и јâ òћу и мôј дòрат мòже, ал ако Бôг нѐ да – цàба!

доса́дити дòсāдим несв ‘изазвати досаду, дојадити, дозлогрдити’. – Доса́дише ми ове мачкѐтине: кад дôђе вàкō вѐбруар, крмàӯчу пòваздāн; ‖ **досађи́вати** -àђпвāм несв према *досадити*. – И он ти пòчнē д-òбли^јеће òко њē и да јој досàђпвā свàкпӣ дâн и нàјпотље је ӯбедпӣ те пòбеже зà-њега.

доса́љати дòсāљам несв ‘додавати со у нешто што је недовољно осољено’; в. *ваљад*; ‖ **досòлити** дòсолим св према *досаљати*. – Бòље òставити неслàније јѐло него пресòлити јел лàсно е досòлити.

досе́гнути до̀сēгнем св ‘дохватити, привући; примакнути’. – Кад је оно би́ла по̀плава, досе́гнула во̀да до гре́дā на ћу̀прији, ма̀ло е ва̀лило да е о̀днесē, ко што о̀дњē онӯ код Ро́синог о̀раса; ‖ **досе́ћи** до̀сēгнēм св ‘домоћи се, досегнути, достићи’. – Нѐ мош ти да до̀сēгнēш докле је ôн, па да си јо̀ш толѝкӣ.

до̀сијати до̀сијем св ‘довршити сетву’. – Ѝдок да до̀сијем ње̏ву, за̀пē ми ју̀чē ће̏мена.

доскòчити до̀скочӣм св **1.** ‘скочити на исту даљину’. – Свѝ су ме̏слили да не̏ко нѐ мож да скòчӣ ѝз-места ко Драго́јло, ал Ме̏која га до̀скочӣ ко од ша́лē; **2.** ‘узвратити истом мером’. – Нѐ даднē ти ôн ње̏му ду̀вāн на верѐсију, ал му Ми́ле до̀скочӣ: по̀пē се на њѐгову шта̀лу, на̀купӣ ја̀јцӣ у ко́рпу и о̀днесе у ду̀ђāн да трâмпи за ду̀вāн: та̀н за бу̀п!

до̀сле прил ‘досад; некад, давно, раније’. – Кад се ће̏тӣм: до̀сле смо но̀сили свѐ на обра̀мачи, преко Крѝва(ј)ē, не̏ије ти би́ло о̀вије згôдā ко-вō са̀д.

до̀спити / до̀спети -ӣм /-ијем св **1.** ‘наћи погодан тренутак, улучити прилику’. – Кад до̀спӣш, наи́ћи да ме́но про̀зборӣмо; **2.** ‘стасати’. – До̀спеле му ћѐри за̀ удају, ако̀бōгдā – бѝће весе́љā.

до́стижан -жна -о ‘могућ, који се може остварити’. – Јѐсте те́шко, ал је до́стижно ако се чо̀век до̀бро по̀трӯдӣ; ***изр.*** Прâвда е спо̀ра ал до́стижна.

досто̀верити -ӣм св ‘довршити, довести до краја’. – Ако нѐко још не̏ије досто̀верио за̀дње̏ ја́рак, свѝ прѝтрчē да му по̀могнӯ. – Комендѝјā Дѐсимӣр како му о̀на, ба̀ксем, ка́зала: ил не по̀чињи, ил досто̀вери; в. *валити*.

до̀ćетити се -им се св ‘досетити се’. – Чим је о̀на ви́кнула да по̀жӯрим, о̀ма сам се до̀ćетијо да та̀та не̏ије до̀бро.

дотле прил ‘до неког времена, до неког места’. – Док ѝмāш, дотле чу̂вај.

дотр́кати до̀тр̄кам св ‘дотрчати, дојурити; брзо донети’. – Дотр́как да ви ја̂вим да е ӯмро ђе́до Срѐтен, да сте ви̂ жи́ви и здра̀ви, и да е са̀рана про́ćутра у два́нēс; в. *кавенли*.

до̀турити -ӣм св **1.** ‘додати’. – Кад сиро̀ма чо̀век ба̀нē у млин, јā му до̀турӣм ло̀пар- два̂ ви̏ше нō што е до̀њō, сѐвāп је. – Ѐ̀ај д-о̀ће д-ѝспрӣча поштѐно како е би́ло, па ћѐне- ћѐне, нō он до̀турӣ три́пӯт више и што јѐс и што не̏ије; **2.** ‘пребацити до одређеног места, послати, доставити’. – До̀тури ми по ђа́цима онӯ а̀латку што смо се здогово́рили.

до̀ћерати -ам св ‘дотерати’. – До̀ћерали су дрва и са̀д иг трѐбā искра́тити, ицје́пати и сло̀жити у суво̀ту. – Што ви́кō о̀нај: до̀ћерало ца̀ра до ду̀вāра; *~ до деведѐсēте* ‘доживети деведесет година’. – До̀ћерō до деведѐсēте и усѝтнијо дѐсēту банку; *~* ***се*** ‘уредити се, свечано се обући’. – До̀ћерала се ко да е по̀шла на̀-свадбу; ‖ **до̀ћерāн** -а -о ‘дотеран, лепо сређен човек’; ***изр***: *До̀ћерала се ко ê рска млâда.*

[до́ћи] до̂ђем св. – До́ћи ће, вѐлē, про́ćутра, да ти про́бају ви́но. – Ва́ла ви на чâсти, па до́ђте ѝ вӣ ко̀дā нас; ***изр***. *~ на̀-свиј̑ет* ‘родити се’. – Ва́ла Бо̀гу, до̀чекасмо да нам у̀нуче до̂ђе на̀-свиј̑ет; *~ гла́вē* ‘осветити се, упропастити’. – Не̏ије мо̀го ви̏ше да га тр̄пӣ, до̀шō му гла́вē и го̀това ствâр; *~ ѝз-дупета ӯ-глāву* ‘касно, тешко схватити’. – Не̏шта он нѐ знā ко брâв, ал до́ћи ће му јѐднōг дâна ѝз-дупета ӯ-глāву, па ће сва̀тити шта̀ знâчи о̀тац. – Нѐма о̀д тōг по̀сла не̏шта, док ње̏му до̂ђе ѝз-дупета ӯ-глāву, про̀шō вôз.

до̀ушник м ‘потказивач’. – Та ра̀ђа од човѐка ти је до̀ушник кои е свѐ сво̀е ро̀ђаке и прѝјатеље откуца́вō вла́стима, а нѐкӣ су бо̀з-њега про̀шли му̀ке Го̀лог о̀тока.

до̀цкан прил ‘касно’. – Чим си на̀кō до̀цкан по̀шō, зна̀о сам да нѐћеш до́ћи на̀рēд; в. *тестија*; ***изр***: *До̀цкан Мâрко на Ко̀сово сти̏же.*

дȍчекати -ā̏м св ‘примити, прихватити госте’. – Ѝдте, ђѐцо, те с-одмȍрте, трѐбā ćу̀тра дȍчекати и послу̏жити гȍсте, ако Бȏг дâ, бѝђе иг пу̀на ку̀ђа; ‖ **дочеки́вати** -èкѝвам несв. – Весели та́јо нас је стâлно дочеки́вō ра̀шѝренигн ру̀кȳј и ѝспраћō благоси́љајући*:* Срѐтан ви пȕт, срѐћа ве ѝспраћала и срѐћа ве срѐћала, да̀бōгдā*;* ‖ **дȍчекāн** -а -о ‘предусретљив, гостољубив’. – А њѐгова чѐљāд су за при́мер: нѐ знā се кȏ е од кȍга бȍљѝ и дочека̀нији, свѝ би да ти нѐшто у̀чинē, да те пȍгостē, да ти пȍможȳ штȍгођ, то нѐма нāдалеко; ***изр.*** *Кȏ чѐка дȍчекā.*

дочѐпати (се) -ā̏м (се) св ‘дохватити (се), докопати (се)’. – Вѝђеће ȏн штȁ ће му бѝти кад га јâ дочѐпāм. – Да ми бѝ да се ова ђѐца дочѐпају сна́гē, пȍтље ће вȁљда бѝти ра̀тније. – Ȁн се дȍчепо влȁсти, ȍма е окре́нō дру̀кчије.

дȍчēти дȍчнēм св ‘довршити, окончати, привести крају’. – Јѐдва дȍчēсмо онȳ њѝву, бѝјаше згȍдно пȍчо да пȁдā су́тон; ***изр.*** *Бȍље не ѝдочēти, него не дȍчēти.*

дȍшуњати се -ā̏м се св ‘опрезно прићи неком циљу’. – Дȍшуњō се под про́зор и прислушки́вō шта ми разгова́расмо, па ćутрѐдāн бр̏же-бȍље ȍтрча да нас ȍткуцā у Ȕдбу.

дра̀гати -ā̏м несв ‘мазити, тепати’. – Кад су би́ли мâли, мâјка иг дра̀гала и на кри́лима љу̏љала.

дра̀говōљан -љна -о ‘добровољан’. – Ђе́до пѝта: ѝмā ли нѐко ко би бѝјо дра̀говōљан д-ȍдē да на̀пои стȍку; ‖ **дра̀говōљно** прил ‘добровољно, по својој вољи’. – Он је то дра̀говōљно учѝњō, нѝко га нѝје ђѐрō, јȏк бра̀те.

драгољу̀пчѝћ -у̀пчића м бот. ‘цвет Tropaeolum maius (minus)’. – Ȍбникō ми драгољу̀пчѝћ нѐ може бѝти бȍље, чѝнѝ ми се да е сва̀кā боговѐтнā ćѐмēнка нѝкла.

драгȍцвēће с ‘заова (одм)’. – Вѝђи, нâно, шта ми је мȍе драгȍцвēће изве́зло, да̀бōгдā се у̀сређила, да̀бōгдā јој се ру̀чице позла́тиле.

драмȍсер -ȍсера м ‘брбљивац, који много прича а ништа не каже’. – Нѐмō да̀нгубити с онѝм драмȍсером, нијѐдна му нѐ ваљā цѝганске пȁрē.

дрангу̀лија ж ‘ситна ствар мале вредности, непотребна ствар’. – Ȍћерај овē дрангу̀лије из а̀влије нѐђе те ба́ци, са̀мо нам пра̀вē нѐрēд, а нѝчем нѐ-слȳже.

дра̀п прид. непром ‘светла браон боја’. – А ȍнā њѐна при́ја, гȍспођа, обу́кла блу́зу дра̀п бȍē, и кȍстѝм на бра̀он, па бра̀он та̀шницу и цѝпеле, ко да е пȍшла на са́бор.

дра́пати се дра̂пам се несв ‘чешати се’. – Нѐмō се дра́пати ва̀здāн, ȍдрије кȍжу, него ѐвē ти овај мѐлем те на̀мажи, ѝмā да те прȍђе сврáбеж ко ру́кōм ȍдњēт.

драпе́ра ж ‘драперија, наборана тканина око прозора’. – Ȍна е ѝмала ѐклāне зâвесе на свим про́зорима, а са стра́нē и ѝзнад драпе́ре.

дра̀скела м **1.** ‘ислужен коњ, рага’. – Ѝзбори с јѐднѝм кандида́том су ѝсто што и тр̏ка с јѐднѝм кȍњом, којѝ стâлно стѝжē пр̏вѝ, сем ако е та̀кā дра̀скела да ни со́ло ȏдом нѐ може да стѝгнē до цѝља; **2.** ‘стар човек, који ради оно што није кадар’. – Јâ сам ти, ђѐцо, са̀д ко некā дра̀скела: пȍчō сам ȍвō, ал вѝдѝм ѝ-сāм да ни́сам ка́дар да дȍчнēм.

др̏āт м ‘дрхтај, дрхтавица, дрхтање’. – Чим га е у̀ватила др̏āт, зна̀ла сам да ће да се разбȍлѝ.

дра̀ти дѐрēм несв ‘скидати кожу ножем са закланог брава’. – Ѐвѐ, са̀-ће да дерē о́вна; ~ *се* ‘викати, дречати’. – Кад је чу̀о шта е би́ло, пȍчē се дра̀ти, чу̀ло се до Велѐса. – Вѝче, рѐкō би га нѐко дѐрē. – Нѐмō се ту̀јнāк дра̀ти ко побјѐшњō, но пола́ко рѐци шта ѝмāш. – Ви́кнō да се дѐрē, чу̀е се до Царевића; ***изр***. *Ђа̀вō му кȍжу дѐрē*

дрвењà̀рија ж зб ‘дрвени намештај у кући’. – Свȳ нам дрвењà̀ри̏ју Мѝрослав прешмѝрглō и ова́рбō, ѝспало ко нȍво.

дрвља̀нѝк -и́ка м ‘место на коме се налазе дрва за ложење’. – Ȍста ми ćѐкира на дрвљани́ку, ѝди је у̀неси у ка̀чару, да не у̀глēдне нȍге нȍћāс.

[др̏во] -ета с. – Нêће ôн др̏во на́ћи ни ỳ шуми; ‖ **др̏вце** -ета дем. – Ѝ[ди]де, дјете, нашла̀ми кое др̏вце да бȁба на̀ложӣ ва̀тру; ‖ **др̀венӣ** -ā -ō ‘који је од дрвета’; ***изр***. ~ *двȍкāт* ‘неко ко неупитан говори у име особе која то од њега не тражи’. – Ко е тѐбе шта пи́тō, ни́си ти њѐгōв др̀венӣ двȍкāт.

дрѐаљ м ‘неуредан, прљав, поцепаног одела’. – Нѐмō, брê, чȍвече, д-ѝдēш какоподрāго, ко некӣ дрѐаљ, да прȍстӣш, нō се ȍбрӣ и обу́ци чѝсто.

дрѐāр м ‘металостругар’. – Ра́де Дȕшāнчин ȕчијо за̀нāт за дрѐāра и запȍслијо се у ва̀брици дȍљенаке у Ча́чку.

дре́ждати -им несв ‘дуго стајати на једном месту, чекати неког ко доцни, дангубити’. – Још ме пи̏таш што сам љȕт: цѐо дâн дре́ждӣм вȍјнāк ко кљу́се за пра́зним јȁслāма чѐкајући те.

дрѐка ж ‘галама или плач више деце или људи, дерњава’. – Нàдадоше ђѐца дрѐку ко под кȍмāнду; в. *дрекало*, *ѝоманиѝаѝи*.

дрѐкавац -āвца м ‘привиђење, утвара, приказа’. – Прѝвиђō Са̀ва дрѐкāвца ȍнамо, кȍд грȍбља, бѝјо се дȍбро успро́зоријо.

дрѐкало м ‘дрекавац’. – Ȍнамо у Љѐскōвцу се чȕ некā дрѐка ȍновечери па нѐко прȍтурӣ ȁбер да се поја́вило дрѐкало; в. *дрекавац*.

дрека̀нија ж ‘дрека, вика, галама’. – Кад је ȍтишо на̀кō пѝјан кȕћи, не про́ђе млȍго чȕ се нека дрека̀нија.

дрѐновāк м ‘прут, штап од дреновине’. – Ако ȕзмēм дрѐновāк, нêш ти лампа̀рати што ти нȁ ум пȁнē, но ћеш ме́но обȕздати ту језѝчину.

дрѐновина ж ‘дрво од дренка’. – Знâш како е Мâрко цѝе́дијо су́ву дрѐновину од дѐвет гȍдӣна.

дрѐнōвка ж ‘врста шљиве’. – Нек прѝча ко шта ȍће, ал од дрѐнōвке шљѝвовица нȍсӣ прве́нство.

дрêњ м бот ‘дрво и плод Cornus mas’. – А, ва́ла Бȍгу, Мѝлорад је цѐо жѝвот бѝјо здра̀в ко дрêњ; ‖ **дре́њак** -њка м ‘и с т о’. – Го́ренак више Кара̀улē ѝмā дрѐњāка колко ȍш. – Кад бѝјасмо ђѐца, ѝшли смо с мâјком да бѐрēмо дре́њке, па нам ȍд њѝг мâјка кȕвала пѐкмез и пра̀вила сôк, свѐ говȍрила да е тō млȍго здра̀во; ‖ **дрѐнōв** -ова -о ‘који је од дрена / дрењ(к)а’. – Дрѐнōв прȕт ти је нȁјтврђӣ, ȍд њега су пра̀вили бича́је.

дрѐчāв -а -о ‘нападан, упадљив’. – Обу́кла некȕ дрѐчāву а̀љѝнку ко нѐка шипа̀рица; ‖ **дрѐчāво** прил. – Некē ја̀де шта гȍј кȕпи бѝднē јој дрѐчāво, н-ȕмије д-иза̀бере нешто дȕнклије.

дре́чати -ѝм ‘вриштати, урликати, дерати се’. – Дре́чӣ нѐко у Љѐскōвцу, ко да се ȕватијо у гво́жђа.

дрѐш м ‘вршалица за стрна жита’. – Ку́пијо и Вла́де онȍмāд дрѐш, са̀д смо рâт, зѐмāјле ни́смо мȍгли д-ѝшчекāмо ка̀д ће нȁ нāс до́ћи рêд за вр̏шидбу.

др̀жāвни -а -о ‘који се тиче државе, који је у државној својини’. – Ни́сам ȍ́секō у др̀жāвном, но ỳ мōм, ал др̀жāвни слȕжбеници се пи́тају ко да е њѝно, нѝшта што е то мȍја ђѐдовина.

др̀жалица ж ‘дршка на некој алатки’. – Кад је ва̀дијо жѝлу, за̀пне на прѐкрет и слȍмӣ ми нȍвȳ др̀жалицу на бȕдāку, крѝвљē му би́ло но ѝшта, а јā му вѐлӣм: нѐмō се ćекѝрати, ỳ њēну глâву.

др̀жати -ѝм несв **1.** ‘имати нешто у рукама’. – Ђе́до е дâвно ȍставио плȕг, а са̀д јѐдва др̀жӣ и ка̀шику; **2.** ‘гајити, одгајати’. – Др̀жали су ȍни и по дѐсет крâва, а са̀д им је млого и ȍнā јѐдна; ***изр***. ~ *до сѐбе* ‘бити препотентан, супериоран’. – Ôн ти

др̏жӣ до сѐбе, са̀в се начѝњō ва́жан, на̀кō, ко ѝсрāн го̀луб; ~ *кôнце у ру̀кама* ‘владати ситуацијом’. – А нѐма код чѝчѐ ла̀баво, јȍш он др̏жӣ кôнце у њѐговијем ру̀кама; ~ *у гла́ви* ‘добро памтити’. – Јȍш он свѐ др̏жӣ у гла́ви ко да нѐма осамдѐсēт; ~ ***се*** ‘бити виталан (о старијим особама)’. – Др̏жӣ се ôн, ал вѐлӣ да му нѝје ја̀сно што по̀чињē да забо̀рāвља; ~ *у сили* ‘гордити се, поносити се’. – Др̏жē се у сѝли, а нѐ знајӯ да ће и њѝно про́ћи, ко-што е про̀шло и го̀рӣг нō што су о̀ни; ‖ **др̏жēћи** гл. прил. – Цѐо да̂н бра̀смо ја̀буке др̏жēћи ру̂ке на̀да се, са̀д нѐ знāм да су мо̀е; ‖ **држе́ћӣ** -ā -ē ‘који добро изгледа, здрав, виталан’. – На̀куцō ђе́до седамдѐсēт љѐта, ал јȍш држе́ћӣ, нѐ би му да̀о ни ше́сēт.

дри̭е́мати дрӣ̭емāм несв ‘налазити се у полусну’. – Дрӣ̭емā ко сврā̀ка на ју̀говини; ‖ **дрѐмкати** -āм несв према *дремнӯти*. – Дрѐмкā ђе́до, а ђѐца се смӣју кад клӣмнē гла́вōм; ‖ **дрѐмнути** -нēм св ‘мало приспати (на опрезу)’. – Дрѐмни, сѝне, ме́но, заува̀рица е, ѝмōран си.

дри̭е́меж ж ‘сањивост, поспаност’. – Ѝватила ме дре́меж, не могу о̀чи д-о̀творӣм ла̀сно; ‖ **дрѐмōван** -вна -о ‘дремљив, поспан’. – Пођѐкад се у жу́рби, на̀кō дрѐмōван, скрцу̀мāм те награ̀ишēм.

дри̭е́шити дрӣ̭ешӣм несв ‘одвезивати’. – Дри̭е́ши, дӣ̭ете, тај ца̂к д-ѝзрӯчӣм бра̀шно у на̀ћвāр. – Дре́жде, дӣ̭ете, онај ко̀нопац па га донѐси ва̂мо; в. *одапе̄ти*.

дȑјати -ӣм несв ‘стајати узалуд, зврјати празан’. – Свѐ нам шта̀ле по сѐлу дȑјē пра́зне, а нѐкад су би́ле прѐти̭есне колко е бра́вā би́ло. – Ѐнē ти и за́дружнӣ до̂м дȑјӣ пра́зан. – Дȑјӣ ко ко̀њ за пра́зним ја̀слāма; ‖ **дȑјити** -ӣм несв ‘узалудно чекати, дангубити’. – Дȑјӣм во́ђе до̀кōн о̀д јутрōс, а њѐга нѐмā па нѐма; в. *окиша̄ти се*.

дркѐљати -āм несв ‘детаљно претресати и испитиваати’. – Дркѐљаше ме у мѝлӣцији ѝздӯж и по̀преко, а ја̂ им вѐлӣм: љу̀ди, та̂ј што ме оцинка́ријо је мизѐрија и р̏ђа од човѐка, свѐ је ѝзмислијо да би вам се додво́рō; ‖ **дркѐљисати** -шēм несв ‘и с т о’. – Они јѐдӣно зна̀јӯ да дркѐљишӯ поштѐне љу̀де и да им трӯјӯ жѝвот.

дȑктавац -āвца м в. *дрктавица*.

дȑктавица ж ‘дрхтање’. – Кад ду̂нӯ онā сапанђе́ла, а мӣ по̀рђаво бӣјасмо обу́чени, ѝватӣ нас дȑктавица, цво̀кōђӯ нам зу̂би, ѝсне нам помо̀дреле, ру̂ке се згȍдно тре́сӯ, стро́ба нас је би́ло по̀глāти.

дȑктати / дȑкћати -ћēм несв ‘дрхтати’. – Што дȑкћēш, дӣ̭ете, је л те стра̂ ил ти је зи́ма; ‖ **дȑктāње** с гл. им. ‘дрхтање’. – Бӣјаше се Ру̂жица ѝплашила кад је вӣ̭ела онӯ што се не по̀миње, па е ѝватило дȑктāње, дȑктӣ ко пру̂т.

дȑлија ж ‘посно, неродно земљиште’. – Ма ѝмајӯ о̀ни те дȑлијē колко о̀ш, ал тӯ̂ј сла̀бо шта̀ мо̀ж да ро̀дӣ.

дȑља ж ‘жена избуљених очију’. – Бӣјаше се она дȑља̀ нешто ужљу́тила; ‖ **дȑљāв** -а -о ‘великих избуљених очију’. – И ôн ти, на̀кō дȑљāв, по̀че да се нешто клӣнчӣ, д-ѝзвӣнеш, и да се ва̂лӣ како е ôн мло̀го вӣше учѝњō за сѐло од свӣјӯг на̂с.

дȑљати дȑљам несв ‘влачити, равнати и ситнити узорану земљу дрљачом’. – Он за̀качијо дȑљачу и оде да дȑља онӯ мо̀ју ба̀шчицу, па ћу му ја̂ то̂ нѐкако на̀кнадити.

дȑљача ж ‘направа за равнање и ситњење узоране земље’. – Вӣ̂каше по̀кōјнā Сто̀јāнка: мо̀гу да спа̂вам и на дȑљачи, са̀мо да су зу̂пци о̀крēнути на̀ниже; в. *грудва*.

дȑљити се дȑљим се несв ‘гледати избуљено, разрогачених очију’. – Шта̀ се тѐбе тӣче што се ја̂ дȑљим; в. *дрљо*.

дȑљо -а м ‘буљав човек’. – Ѝдē онај дȑљо, о̀чи му ко соли́ри, и нѐшто зве́рӣ нѝспӯт.

дȑмати -āм несв **1.** ‘климати, љуљати (нешто што стоји усправно). – Нѐмō дȑмати а̀стāл, оба́лићеш вла̀шу; **2.** ‘владати, имати моћ’. – Овӣ го́ре што дȑмајӯ државōм ни́су га̀дљиви на подмази́вање; ‖ **дȑмкати** -āм несв дем ‘љуљкати’. – На̀вадила

ди|éте и са̏д нêће да за̀спӣ док га нѐко ме́но нѐ дрмкā; ‖ **др̏мнути** -нѣ̄м св **1.** ‘благо затрести’. – Др̏мни ма̀ло тӯ кру̏шку, о̀ма ће на̀јзрелије д-о̀панӯ; **2.** ‘снажно ударити’. – Кад ôн рѐче да е забо̀равио јо̀пѣ̄т да на̀пӣшē до̀мāћӣ зада́так, у̀читељ му др̏мнӯ шама̀рчину – нӣје зна̀о шта̀ га е сна̀шло; ‖ **дрму̀сати** -āм несв ‘некога ухватити за ревере и протресати’. – У̀ватӣ га за кра́нглу од гӯњē, по̀диже га мѐно и по̀че да га дрму̀сā и вѐлӣ: слу̀шај шта ти ка̂[же]м: ако тō у̀рāдиш још ја́мпут, по̀бићу те у овӯ ка̀лдрму до коље́нā; ‖ **дрму̀љати** -āм несв в. *дрмусати*. – У̀ватӣ га за рамѐна и по̀че да га дрму̀ља па му вѐлӣ: ако те јо̀ш ја́мпут у̀ватим у кра̀ђи, прѐбићу те ко во̀ла у ку̀пусу.

др̏мāтор м ‘који влада и има велики утицај’. – Ӣ ōн ти је по̀стō, вѐлē, некӣ др̏мāтор и о̀д ондāј ни онāј чо̀век ни помо̀зи Бо̀же: откад је по̀стō вѐликā звѐрка, о̀силијо се и вӣше нѐ гледā на̀ нāс, сӣтнē рӣбе, тō му до̂ђе ѝспод-чāсти.

др̏мезина ж ‘презрела, касно покошена и саденута трава’. – Спрêмим овӣм мо̀ӣм бу̀шинāма за̂-зӣму ме́но др̏мезинē и то јѐдва, ишчи́љела сна́га, не вре́дӣ.

др̏мсити -ӣм несв ‘нешто причати без смисла’. – Ма пу̀шти га, мо̀лӣм те, вӣдӣш да са̀мо др̏мсӣ ко ба̀ба у боле́сти.

др̏ндāр м ‘власник дрндаре, вуновлачаре’. – У̀ Гӯчи то ра́дијо Љу́бо др̏ндāр, ѝмō ра́дњу више су́да, кад о̀крēнеш го́ре ка Дупља́ју и Кра̀варици.

др̏ндара ж ‘вуновлачара’. – Кад се ву̀на о̀перē, о̀днесē се у др̏ндару те се др̏ндā, (у̀рēди); по̀сле жѐне, на пре́лима, то пре́дӯ, прѝпашӯ ку̀ђељу на прѐслицу, о̀пљунӯ онā три́ прста што ву́чӯ жӣцу, а дру̀гōм ру́кōм вр̀тē вретѐно и намота́вајӯ прѐђу.

др̏ндати -ам несв **1.** ‘влачити вуну’. – Ѐнē ба̀бē у̀-згради, др̏ндā ву̀ну; *в. дрндара*; **2.** ‘говорити ван теме, дуго и досадно, брбљати’. – Тāј мо̀же да дрнда љѐтњи да̂н до по́днē.

др̏ндāћ -а́ћа м ‘пацов’. – У̀ватијо се но̀ћāс у гво́жђа др̏ндāћ, нêш ми вѐровати, во̀ликӣ је бӣјо.

др̏нило с ‘човек који се очас наљути и почиње да се дере’. – Успре́мдете то̂ што сте растовр̏зли, ако вам ба̀нē онај др̏нило и за̀текнē овāј ко̀ровāш, бӣће бела́ја; ‖ **др̏нōван** -вна -о ‘који се лако наљути и почне да галами’. – Нӣје ôн др̏нōван ил нѐкā пр̏зница, но до̀шō на̀кō мѐродāван; ‖ **дрно̀вит** -о̀вита -о ‘плаховит, склон свађи’. – До̀бра е рāдница онā њѐгова дру̀гā жѐна, нѐ могу да рѐкнēм крӣво, ал, брате, дрно̀вита да̀-бōк-са̀чӯвај; в. *рога*.

др̏нути се др̏нем се св ‘наљутити се и разгаламити’. – Кад се ôн др̏ну на у̀кућане, би́ли су ма̀њӣ од ма̀ковог зр̏на; в. *гурнути*.

дро̀б дро̀ба м **а.** ‘изнутрице заклане животиње’. – Он ти бра̂ва за̀кољē док си трѐпнō, о̀час ѝзвадӣ дро̂б и ӣштē ши́љак да на̀бије бра́вче и да га у̀солӣ; в. *закопати*; **б.** ‘стомак, трбух’; в. *набушити*.

дро̀бити -ӣм несв **1.** ‘ситнити, мрвити’. – Чêсто нам на́на дро̀била му̀рузницу у мли|е́ко, бӣјаше нам сла̀ђē од шѐћера; **2.** ‘брбљати, причати без смисла, неповезано’. – Кад о̀на по̀чнē да дро̀бӣ некē безвѐзлуке, гла̂ј кӯ-ћеш; ‖ **дро̀бљēње** с ‘јело од кукурузног хлеба удробљеног у вруће млеко’. – Кад нам ба̀ба у̀дробӣ му̀рузницē, ми то зва́ли дро̀бљēње.

дро̀ља ж ‘жена ниског морала, одбачена од друштва’. – Онā дро̀ља прӣча о поште́њу, нѐ могу ш њо̂м д-ѝмāм по̀сла, а ма̀ло е ва̀лило да јој скрѐшēм у̀-очи нѐке ствāри.

дро́љо -а м ‘рђав човек’– Наи́ђе онај дро́љо и по̀че он нѐшто да прӣдикуе, док му Мӣлорад нѐ скреса у̀ очи: по̀крӣ се увѐтима, бо̂ље би ти би́ло.

дро̀мбуља ж ‘метална справа за свирање устима и трзањем прста’. – У̀мљō е ôн, кад је бӣјо мла̂д, мло̀го зго̀дно да свӣра у свӣралу и у дро̀мбуље.

дрȍња ж ‘поцепана крпа, рита, изношен одевни предмет који није за излазак већ за рад у пољу или штали’. – Дȁјде ми каку дрȍњу д-ȍкрēнем пр̏жуљу да ми се не ȍпāлӣ бра́вче.

дро́њо -а м ‘човек у драњцима, ритама’. – Дрȏњо јѐдан дрȍњавӣ, ко да нѐмаш штȁ д-обу́чеш; ‖ **дрȍњāв** -а -о ‘који је у драњцима, ритама’. – Ѝђāше вѐсели Пи́њо дрȍњāв цѐлōг живȍта.

дрȍћити -и́м св ‘пасти, треснути’. – Бѝјаше ȕдарила некā лȁпавица и јȃ ти се ȍшљигāм и дрȍћӣм колко сам дугȁчак.

дрȍцгавац -āвца м ‘снег помешан с водом, бљузгавица’. – Нȁјгорā ти је ȍђа по дрȍцгāвцу, ѐм је ла́дно, ѐм си мȍкар ко мѝш.

дрȍцгавица ж ‘непогода, невреме, дроцгавац (в.)’; в. *врлет*.

дȑпара ж **1.** ‘груба четка за рибање’. – Кад дȑпарōм прѐрӣбаш бȑвна, жу́тē се ко вȏсак; **2.** ‘жена слободнијег понашања, која се не брани од мушких понуда’. – Ȍна ти је ȍпасна дȑпара, ш њȏм ти нѝје сȁмо ȍнāј што нѝје ѝмō кȁд.

дȑпати дȑпам несв **1.** ‘рибати грубом четком, дрпаром’. – Кад пȍтрошимо сѝр, ми рѝбаћōм чѐткōм дȑпамо чȁбрице, и кад иг дȍбро ѝздȑпамо, ȍндак иг ȍперемо вру́ћōм вȍдōм и прѐвȑнемо иг да се дȍбро ȍцеди онā вȍда; **2.** ‘присвајати, красти’. – Овӣ демȍкрате дȑпају млȍго бȍље од свȍјӣг ȕчитеља; **3.** ‘грубо стискати девојку, жену’. – Кад су ѝзишли ȕ мрāк, он пȍче да је дȑпа за зȁдњицу, а ȍна се бȁксем пȍбȕни; ‖ **дȑпāње** с гл. им ‘крађа, пљачка’. – Тō ти је рȁспуштена бȃнда: после њѝнōг дȑпāња у вȁбрици су ȍстали гȍли зѝдови; ‖ **дȑписати** -шēм несв ‘красти’. – Док је би́ло онō прѝје, дȑписаше свѝ по ме́но, а сȁд дȑпишу само нѐкӣ, ал по млȍго нѐ знајући, јȁднѝци, да е ȍтēто прȍклēто; ‖ **дȑпити** -ӣм св ‘приграбити, отети, присвојити, украсти на брзину’. – Дȑпише вѐселом Мѝломиру новчȁнӣк на жѐлезничкој стȁници, нѝје ѝмō ш чѝм да кȕпи кȃрту, те мо́радне да се вȑне кȕћи; ‖ **дȑпнути** -нēм св ‘украсти’; в. *имати*.

дȑтина м / ж ‘стара, болесна и израђена особа или домаћа животиња’. – И ȍнā дȑтина дȍбāци нѐшто брезȍбразно онōј жѐни, мȍгла би му ȕнука бѝти, а ȍна се зȁбезекнȕ и плȁнȕ у ли́цу; в. *матор*.

дрȕг м ‘исписник; ратни друг’. – При́чō му ђе́до да е с јѐднијем дрȕгом прȍшō и Кȕманово, и Брѐгāлницу, и Цѐр и Колȕбару.

дру́га ж ‘исписница, пријатељица, другарица’. – Сȁстале се дру́ге и ćѐтиле се млȁдости.

дрȕгенац -ēнца м ‘други рој’. – Излѐћō ми јȕтрос и дрȕгенац и пȁо нȁ крушку, те га сȁвик лȁко.

[другȍвати] -ујем несв. – Мѝ смо ти дрȕговале и ко ђѐвōјке и пȍтље вȃмо кад смо се ȕдāле, пошто смо јȍпēт би́ле ȕблӣзу.

дрȕжлица ж ‘веће вретено на које се спредају две или више жица’. – Пȍсле кад опре́демо, ми прѐђу с врете́на смота́мо у клȕвчāд, па ако ћеш дѐбљē прѐдӣво да ти бѝднē, ȍндак са двȃ или трѝ клȕпчета здрȕжиш крȁеве те прѐпрēдāш на дрȕжлицу; в. *спредати*.

дрȕкара м ‘доушник, жбир’. – Ȏн ти је, нѐсрећа нѐсретнā, бѝјо глȁвнā дрȕкара ȕ нашем крȁју и млȍгима е злȁ нȁњō, ал свѐ Бȏг вѝдӣ: како е ра́дијо, нȁкō е и дȍчекō – сȁде нѐма пȁкче зȁ шта да г-ȕједē.

дрȕкчије прил ‘на други начин, другачије’. – Ȍндак је тȁкō вре́ме нȁишло, нѝје се мȍгло дрȕкчије па тȏ ти је, ал јȍпēт, з Бȍжјōм пȍмоћи, прѐдри¹есмо нѐкāко.

дрȕм м ‘пут’. – Знȃш како беше ȍнā: море, Мȃрко, не ȍри дрȕмōвā, а ȏн њѝма – море, Тȕрци, нѐ газте ȍрāња! ***изр.*** *Што на ȕм – то на дрȕм.*

дру́ство с ‘пчелиња заједница, кошница’. – Ва́ла Бо̀гу, сва̀ су ми дру́ства згѐдно изи́мила и ја́ка су, ако би̏днē мѐдијо ба̀грēн, би̏ће мѐда.

др̑чан др̑чна -о ‘који штрчи, који неће „у бразду“, самосвестан’. – Он ти је би̏јо др̑чан и за̀тō га ѐвӣ ни́су мирѝсали.

дрѐшка ж ‘рукохват алатке’. – Пола́ко, штà си нàвро, слѐмићеш ту дрѐшку па штà-[ће]ш пѐтље.

ду̑б ду́ба м бот ‘варијетет храста Quercus robur, лужњак’. – Би̏јаше у Ра́довини један ду̑б, ни́су мѐгла трѐица да га обу̀ватē; ***изр***. *Мâла ćѐкира вѐликӣ ду̑б пѐвāлӣ*; ‖ **ду̀пчӣћ** -и́ћа м дем. – Кад би̏днēш проређи́вō овај шума́рак, онај ду̀пчӣћ нà обали ѐбавезно ѐстави, нек ра́сте да дрѐжӣ ѐбалу.

ду́бовина ж ‘храстовина’. – Овā брѐвна сам истру́гō од онē ду́бовине из О́рлōвца.

ду̀бāч -а́ча м ‘гвоздена алатка за дубење дрвета’. – Ѝмō Јерѐтије ду̀бāч и скѐблу, ш њи̏ма е ду́бијо дрѐво кад за̀треба.

ду̀бирōг -ога м ‘рог на старинској кући кровињари који је побијен у земљу’ (1).

ду́бити[1] -ӣм несв ‘стајати на глави’. – Мѐш тӣ да ду́бӣш на гла́ви, са̀д ти нӣко ви̏ше нѐ веруе; ‖ **ду̀бēћи** -а -е ‘који стоји вертикално’; *~-е тестѐре*. – Кѐдā нас ѝзду̀жно тестѐре пѐђеко зѐвē ду̀бēће; в. *тестѐре*.

ду́бити[2] ду̑бим несв ‘копати рупу у земљи или у дрвету’. – Да виш ти како ти̏ца ду̑би ду́пљу ко да ѝмā ти̏шљерскӣ а̀лāт.

ду̑бље с ‘предео, простор на коме расту расту дубови (лужњаци)’. – Кад је Ми̏лое у Амѐрици испри́чō да аутѐбус ѝдē два́пӯт днѐвно из Ча́чка нà-Ду̀бље, Мла̀домӣр, кои је из рѐпства ѐтишо за Клѐвланд, ми̏шљō да ѐвāј прàвӣ прѐпагāнду, па рѐкō Ѐбраду: „Дѐбар ти је овај зѐт, ал сла́га да аутѐбус ѝдē нà-Ду̀бље; да рѐче »до Àрсенијеве водѐнице«, па да му чѐек пѐверуе, ал штà ћемо са̀д уз ѐнӯ ѐбалу нàвише, ту̑ј су и вѐлови јѐдва извла́чили кѐла.“

ду̀вāк -а́ка м ‘вео који носи млада на венчању’. – Кад се уда́вала Ми̑љка, ѝмадијаше лѐп изве́зен ду̀вāк.

ду̀вāн -а́на м бот ‘Nicotiana tabacum’. – Ѝмали су ѐни кѐсу за ду̀вāн, па àртију у кѐјӯ сави́јајӯ ду̀вāн, па тру̑д и чàкмак; ‖ **дувàнчина** ж аугм пеј; в. *оставити*, *црквица*; ‖ **дувàнли** ‘који је боје сувог дувана’. – Са̀шила му Ју́ла кѐшуљу нàкō лѐпē, дувàнли бѐē.

дува́нити ду̀вāнӣм несв ‘снабдевати дуваном, цигаретама’. – Мӣ рѐдōвно ђѐда ду̀вāнӣмо, свàкō ју̀тро уз кàву и рàкӣцу дѐнесēмо му пàкло цига́рā, тō ти је за́кон јел је он цѐо жѝвот кӯћио и скӯћијо.

дувàнџија м **1.** ‘трговац дуваном’. – Прода́вō ôн и ду̀вāн у дућа́ну, нàпољу ѝмала мàјлӣрана та́бла с крӯном, пи́сало *„Прѐдаја дува́на“*; **2.** ‘пушач’. – Би̏јо е дувàнџија, ни̏је мѐго чàса да чàси без дува́на, прѐсти и брѐкови му би́ли ста̑лно жу́ти од оног ди̏ма.

ду̀вāр м ‘зид’. – Нѐмō се ѐслањати ѐ-дувāр, ѐкречићеш џе́мпер; ***изр***. *И ду̀вāр има́де увѐта.*

ду̑г м ‘позајмљен новац или ствар’. – Ви̑каше ђе́до, Бо̑г да му ду̑шу прѐстӣ: ђѐцо, ни̏кад се не задѝжӯјте, сем нѐ дāј Боже, нека ви прѐвā бри̏га би̏днē да ни̏ком ни̏шта не ду̀гуете, јел ду̑г је рѐђāв дру̑г. – *И кад кӯћа изгѐрӣ, ду̑г не изгѐрӣ. – Прија́тѐљство прѐстаје нѐ́ђе ђе пѐчиње ду̑г. – Ре̑чи нѐ враћају ду̑г.*

ду́га ж ‘вишебојни лук на небу после кише’. – Потље ки̏шē, кад иза ѐблāка прѐгрије су̑нце, пѐјāвӣ се ду́га.

ду̀га ж ‘дашчица за буре или кацу’. – Ду̀ге нà каци су би́ле од рàстовине, а ѐбручови брѐзови; ‖ **ду̀жица** ж дем. – Начѝњō Срѐћко Ћо́по буре́нце од три́-кила, дѐшле му воѝшнē ду̀жице.

дугѐачак -чка -о ‘дуг, велике дужине’; ‖ **дȕгачкӣ** -ā -ō одр; ***изр***. *~ запѝњача* ‘дугачка мотка која се увлачи у отвор на задњем крају разбоја и не дозвољава да се ткање само одмотава’. – Ѝмā на ра́збоју дȕгачкā а ѝмā и кра̀ткā запѝњача; **дȕгачкā** ‘непоменица, змија’. – Вѝђек у Ри́довима онȳ дȕгачкȳ што се не пòмињē: ѝмала е, нêш ми вѐровати, ко ода́влē дòнлē.

[дȕгме] дȕгмета с. – Кад прѝшѝваш дȕгме, òставѝш ме́но лабàвијӣ кòнац, пòтље лȁшње закòвчāваш; ‖ **дȕгмӣћ** -и́ћа м дем. – Òтпō ми дȕгмӣћ с кòшуље, па сам вàкō ра̀здр̄љен бѝјо цѐо дȃн.

дугмѐтара ж ‘хармоника која уместо клавијатуре има дугмета’. – Ѝмали Ко́зо и Пе́ро јермòнике дугмѐтаре, па ѝшли зȃјно да свѝрају по за́бавāма и коеђê.

дугòвати дȕгуем несв ‘узети позајмицу у новцу или роби’. – Нѝшта гòре нêма нег дугòвати, зàтō, благо ђе́ду, бȍље потр̄пи но да зȃјмаш, јел је дȕг р̀ђāв дрȕг.

дугòвек / дугòвјек -òв(ј)ека -о ‘дуговечан’. – Òни су дугòвјеки, ре́тко ко òмакне прѝје осамдѐсēт; в. *бел* / *бјел.*

дуговѐчан -чна -о **а.** ‘дуготрајан’. – Бȁгреново прôшће ти је дуговјѐчније од свȁчег, мȍж д-издр̀жӣ тријѐс-годӣна, нêма му ра́вна сем шљѝовине; **б.** ‘у дубокој старости’. – Та Дòстанића повр̀зица ти је дуговѐчна, Вѝлип догу́рō до стô вȁлӣ двијѐ-трӣ, ѐвē ти Миле́ва којā му е три́нēстō ди̯е́те, ѝшћерала деведѐсēт ѝ-трӣ и ȕзела чѐтвр̄тȳ, а јȍш чѝтā Евàнђēље без цвѝкēра.

дȕгуљāс -ста -о ‘издужен, дугуљаст’ – Мѝ смо мȁом ми̯е́сили окру́гле љѐбове, а Гòрдана вòљела да нàчини дȕгуљāсте.

дȕд м бот ‘листопадно родно дрво, Morus’. – У нȁшōј àвлији бѝјо бели а у њѝнōј цр̄нӣ дȕд, вѐлē да иг је мôј прàђед Мѝлое поса́дијо у истӣ дȃн, òндак то би́ла јѐдна кȕћа, пȍсле се разрòили, ка́сти поди̯е́лили; ‖ **дȕдōв** -ова -о ‘који је од дуда’. – Од дȕдовōг бȕрета рàкија бр̄зо пожу́тӣ, бѝднē ко дȕкат.

дȕдњати -ӣ[м] несв ‘потмуло грмети, тутњати’; в. *ӣо̄шмуло*.

дȕдовина ж ‘грађа од дудовог дрвета’. – Истру́гō сам дȕдовину, оћу да зòвēм пѝнтора да ми прàвӣ бȕрāд.

дȕдȳк м ‘незналица’. – Ли́со е нàкō бѝјо бѝстар, ал зà школу е бѝјо òбичан дȕдȳк, сем што е јȕнāчкē пјѐсме знȁо нȁпамет и тȕј му нѝје би́ло ра́вна.

ду́жан ду́жна -о ‘који се задужио, који је у дуговима’. – Он ти је, весѐлнӣк, ду́жан до гȕшē, није цȁбе ђе́до гово́ријо: ду́жан – ру́жан. – Он је ду́жан и гȁће на гȕзици; ***изр.*** *Бог нѝкōм не òсӣае ду́жан.*

дужѝна -ѝнē ‘већа димензија једне површине’. – Млòго згòдна парце́ла за òрāње: нѝје млòго широ̀ка, ал ѝмā вѐлику дужѝну.

дȕз-пантоло́не пл. т. ‘равне панталоне, без напуста’. – Зѐмāјле свѝ нòсили брѝц, а сад окре́нули на дȕз-пантоло́не.

дȕкат дȕката м ‘златник’. – У дȕкате да иг пȕштӣш, нѐ бōј се, нѐће јѐдан зàвалити, поштѐни су ко сȕнце. – Зàпјеваше: òвā кȕћа бòгата трӣ стòтине дȕкāта, трӣ стòтине дȕкāтā и ѝљаду ова́цā; ***изр.*** *Мâли је дȕкāт, ал вре́дӣ.*

дукàтати -ā несв ‘оглашавати се као мисирка’. – Мѝшљак да ми је нѐстала мѝсӣрка кад јȕтрос чȕем како дукàтā дȍље нѐђе у о́рници. – Зàвичај пјеву́ши пôем славу́ја, зрѝкōм зри́кавāца, дукàтāњем мѝсӣрке (7: 33).

дȕлек дȕлека м ‘врста тикве, бундева’. – Понѐси ȕзгрēдно један дȕлек из бàшчице, д-ѝспечēмо за вѐчеру мешто мѐшпāјза.

дȕље прил ‘дуже’. – Мôј весели òтац је жи́вљō дȕље од мȁмē, ал док је ди́сō, нѝје је пребȍљō; ***изр***: *Шѝрā но дȕљā* (за дебелу жену).

ду́љити дȕљим несв ‘дужити, одуговлачити, развлачити’. – Нѐмō вѝше ду́љити с том прѝчом, вѝш да ће да нас ȕватӣ мрâк во́ђе ȕ-њиви.

дȕмāк -а́ка м ‘забачено ћоше или место’. – Прѝшуњō се Кр̏стомӣр ȍнамо у дȕмāк код Ра́зē.

дȕмати -āм ‘мислити, премишљати’. – Дȕмō сам це́лу богȍветну нȏћ и ре́шик: нѐ дāм па нѐк идē гла́ва.

дȕмача ж ‘дубока долина или пећина из које бије хладноћа и до које не допире сунце’. – Љѐти ȏвце сȁмо нȁдирȳ у дȕмачу, да пȍбегнȳ од јȁрē.

думѐњāк -а́ка м (тур.) ‘уздужна греда на таваници’ (1).

дȕнђер м ‘мајстор који гради куће, тесар’. – Би́ло ти ȍндак дȕнђēра у свȁкōм цема́ту јел су грȁђевине мȁом би́ле бр̏вњаре.

дȕнклијӣ -ā -ē ‘тамнији’. – Прилѝчнијē је зрѐлōм иксáну да с-обу́че ме́но дȕнклијē, а мла́дежи прѝстоӣ лѝктијē.

дȕнст м ‘софт, прелив’. – Скȕвāм дȕнст од дȗњā па ȍзгō прѐлијем по онōм тесту.

[ду́нути] дȗнем св. – Ду́ни, си̏не, благо ђе́ду, те исту́ли ла́мпу, вре́ме је да се лѝ^{ј}ежē.

дȕња ж бот ‘воћка Cydonia oblonga’. – Зȁпјева Дра́го: са́дик је́лу на планѝни / приса́дик јој жу́ту дȕњу / ал се је́ла осу́шила / од мѝрӣса жу́те дȕњē.

дȕњица ж ‘врста траве’. – Млȍго му дȍбра лѝвада, свѐ сȁмо са́ма дȕњица, ко ду́ша.

дȕпе -ета с ‘стражњица, задњица’; в. *влачити*, *доћи*; ‖ **дупе́нце** -ета с дем хип; в. *танак*.

дȕпкē прил **1.** ‘усправно, усправљено’. – Снȍпови шȁшинē се слȍжē дȕпкē у ку́пе, па кад се дȍбро ѝсȳше, ȍнда се жђѐнȳ у стȍгове, па се зѝми јѐдан ȍброк да́е стȍци да се прѝсмочӣ сѝ^{ј}ено еда би исе́гло док нѐ сташē бр̏стина, тȁмо ȍ Ђȳрђевудне; **2.** ‘до краја, сасвим, до врха, пуно’. – Бѝће àвлија ćȳтра дȕпкē пȕна на́рода јел је весели чи́ле бѝјо чȍвек на дȍбру гла́су.

ду́рати дȗрам несв према *издурати*. – Нѐкако дȗрамо јȍш, ал да л ћемо изду́рати дȍ-пролећа – вѝђећемо.

дȕргуља ж ‘врста шљиве’ (1).

ду́рити се дурим се несв ‘љутити се’. – Нѐмō се ду́рити, него по́јми шта ти рѐкок и тȁкō се ȕправљај.

ду́рнути се дȗрне се св **1.** ‘нагло израсти’, в. *алуга*; **2.** ‘отећи’. – Уштȕ́кнō ȳ-ногу па му се ду́рнуло, забру́сило па дȍшла пȍткољеница ко стȕпа; **3.** ‘разгоропадити се, разљутити се’. – Кад му е догȍрō лȕч до нока́тā, ȏн се дȗрнȳ и ѝспсова га на пȁћā у́ста; **4.** ‘отиснути се некуд, отићи’. – Ду́рнō се нѐђе јȕтрос сȁбājле, нѝком нѐ рече ни ђê, ни бош чѐга.

дȕса ж ‘већи комад нечега’. – Про́бак да прѐврнēм онȳ дȕсу, ал не мȍгок без ћȕскијē.

дȕћāн -а́на м ‘продавница’. – Мōј ђе́до ѝмō прѝје рȁта дȕћāн и меȁну, па му тō затвȍрили и ȕзели те́шку зѐмљу, а њѐга прȍзвали кȕлāк, јѐдва е жи́ву глȃву ѝшчупо.

ду́ћити се дȗћи се несв ‘почети се дизати (о пени на млеку приликом кувања’. – Прȍмешājде мли^{ј}е́ко да не поки́пӣ, вѝш да је пȍчело да се дȗћӣ.

ду́ша ж ***изр***: *Ду́ша од човѐка*; *Бȏг и ду́ша*; *Двȍица без ду́шē – трѐћӣ без гла́вē*; ‖ **дȕшēван** -вна -о ‘племенит, пожртвован, милосрдан, праведан’. – Бѝјо е дȕшēван, тȁкōг мȃјка нѝје рȍдила; ‖ **дȕшēвно** прил ‘душекорисно’. – Ра́ди како те Бȏг ȕчӣ, нек бѝднē дȕшēвно и на спасѐније; ‖ **дȕшина** ж пеј ‘душа која је испрљана грехом’. – Ѝмā пр̏љаву и грѐшну дȕшину; в. *смрадоња*; ‖ **дȕшица** ж хип ‘чиста дечја душа’. – Дȕшица бȁбина слȁткā, вѝђи, мȍлӣм те, како е ȍна нȁбрāла бȁби свȍјōј љубичи́це.

ду́шак ду́шка м об. у ***изр***. *на ~* ‘време кад се задржава дисање док се нешто не попије’; в. *наискай*.

дȳшек дȳшека м ‘лежај напуњен вуном (који је заменио сламарицу). – Прожи́вљесмо овај жи̏вот у мȳкāма и нѐвољама, са̀д кад смо зако̀пиштили, мо̀гло би се прожи́вљети, ал до̀цкан: да нас тȳрӣш на мѐкē дȳшеке, не вре́дӣ – до̀шло вре́ме да се мрӣје.

душѐма -ѐмē ж ‘дашчани под на запрежним колима’. – До̀ље ти је душѐма ш ћȳпријōм, са стра́нē ка̀нате, а на̀прēд и оза́ди за́твори.

дȳшман / дȳшманин м ‘суров човек, крвник, непријатељ’. – Кад пуцкѐтā ва̀тра, ба̀ба ка̂же да то пȳцају дȳшмани о̀д-мукē.

Ћ

ћа̀ прил. – По̀трчи те у̀спрēмај – ћа̀ по̀ кући, ћа̀ по а̀влији. – Ѝзмӣшља коѐшта – ћа лӣ̑ево, ћа дѐсно. – Са̀мо запо̀видедā по̀ваздāн ћа о̀вō, ћа о̀нō.

ћа̀вō -ола м **1.** ‘пали анђео, непријатељ људи и Бога’. – У̀чила нас ба̀ба о̀нȳ пѐсмицу: прекр̀сти се, Срѐбине, и Крӣстом се сна́жи, што си ћа̀волу мр̀жљӣ, Бо̀гу си свѐ дра̀жи. – Ћа̀во нѐ орē и не ко̀пā, нӣти спа̂вā, нō о злȳ мӣслӣ и ôн зна̂ штà е пра̀во, ал нѐће пра̀во да ра̂дӣ. – Та̂ј зна̂ стô ћаво́лā. – Про̀дō дȳшу ћа̀волу. – Зна̂ стô ћаво́лā. **2.** ‘бес, јарост’. – Са̀в се изобли́чијо, поцрвѐњō, за̀пјенијо па у̀рлā кô ћа̀во. – Ма пȳшти га у бѐстрага, ћа̀во га о̀дњо, вӣш да е про̀дō дȳшу ћа̀волу и да га е ћа̀во у̀зо под свѐ; **3.** ‘несташна особа’. – Ћа̀вō јѐдан, само вӣтлӣ по са́борима и коекȳдије; ‖ **ћаволи́чак** -чка дем. – Нӣће нѐ стае, ћаволи́чак јѐдан; ‖ **ћаво̀лчина** м аугм. – На̀дарӣ га ћаво̀лчина те о̀де у кава̀нчину да шљѐма̂ и ко̀цкā; ‖ **ћаво̀љӣ** -ā -ē ‘који се тиче ћавола, који се односи на ћавола’; *~-ӣ о̀кошӣ* ‘потомци или следбеници нечасних људи’. – Свѐ је то ћаво̀љӣ о̀кот, о̀д шта па̀ло пошта́пало; *~-ā у̀права* ‘управа у рукама нечасних људи и оних који чине безакоње у односу на Божје законе’. – Од ка̀д је завла́дала о̀вā ћавоља у̀права, ћѐца и нѐ-знајȳ за Бо̀га, но иг у̀чē да су по̀стали од ма̀јмуна; *~-ā ӣо̀сла*. – Бѐжи, дӣ̑ете, од та̀кијег љу́дӣ, ћаво̀љā су по̀сла тô што они о̀ће; ‖ **ћа̀волāс** -ста -о ‘несташан, немиран’. – Нӣје ло̀ш, ал је ме́но ћа̀волāс.

ћавоӣмāн -а -о ‘који поступа нечасно и ненормално, којег је ћаво обрлатио’. – То е ћавоӣмāна ба̀гра, нӣшта до̀бро нӣје рѐкō, нит до̀бро учѝњō, вӣдӣ се да е у ћаво̀љōј вла̂сти.

ћаво̀лити -ӣм несв ‘живети порочно’. – И ћѐдови су им ћаво̀лили, нӣкад ни́су нӣшта поштѐно ра́дили.

ћаво̀лица ж в. *ћаволуша*. – О̀нā му ћаво̀лица на̀мигну о̀ком и ôн кô да повантр̀за.

ћаво̀луша ж ‘несташна девојка’. – Ма̀ло-ма̀ло па га вӣдӣм како ћȳћорӣ с о̀нōм ћаво̀лушōм.

ћа̂к ћа́ка м ‘ученик’. – Са̂д и ја ѝмāм трӣ̂ ћа́ка; ‖ **ћа̀че** -ета с дем. – Ба̀бино ћа̀че стӣгло ѝз школе; ‖ **ћа̀чӣћ** -и́ћа м дем. – Ѝдȳ о̀здō ћачи́ћи пу́том и ца̂горе; в. *ӣарадаишчиħ*.

ћако̀није мн ‘разноврсна јела’. – Наспре́мали и тȳрили на̀-собру ва̀здāн коека̀кӣг ћако̀нӣја, свѐ љѐпшē од љѐпшēга.

ћѐ прил ‘где’. – Ћѐ си брѐ, чо̀вече, ни́смо се вӣћели о̀ткāд себе. – Ћѐ ћêш?; ‖ **ћѐгда** ‘понекад’. – Ћѐгда и ћѐдо за̀пјевā с на̀ма, на́рочито кад на̀крēне ко̀јȳ врȳћȳ; ‖ **ћѐгоћ / ћѐгој** ‘било где, негде’. – Ћѐгој се о̀крēнеш вӣдиш љепо̀ту; ‖ **ћѐће** прил ‘понегде, на покојем месту’. – Свȳ̂ј гредом срѐћемо ро̀баџије с во̀ловима, са̀мо ћѐће вӣдӣш по̀неког с ко̀њима; ‖ **ћѐкад** прил ‘понекад, покаткад’. – Ћѐкад и ôн на̀врне / на̀врāти, ал вѐлӣ да смо му да̀нāс дӣљӣ нег јȳчē, ва̀љда ће га не држē но̀ге; ‖ **ћѐкуд**

прил ‘понекуд’. – Ђѐкуд би и ѐтишо мѐђ-љȳде, ал нѐ могу д-оставӣм стѐку са́му; ‖ **ђѐшто** прил ‘понешто’. – Ђѐшто би и ȳзо ѐзгō с шивоњѐра, ал нѐ могу да дѐватӣм; ‖ **ђекѐӣ** -јā -е ‘понеки, гдекоји’. – Нѐ види се пр̏с прѐд оком, са̀мо ђекѐӣ про́зор жми́рӣ.

Ђѐбрати -ām несв ‘радити напорно, мучити се’. – Ва̀лā ђѐбрасмо да̂н нѐ̑ħ те јѐдва ме́но заѝмасмо и за̀куђисмо, ва́ла Бѐгу.

Ђѐвђӣр -и́ра м ‘велика кухињска посуда за цеђење, цедиљка (за супу, резанце, за прање воћа)’. – Потр̏пāј тê ја̀годе у ђѐвђӣр, па на̀спи ѐзгō вѐдē.

Ђѐвēр м ‘мужев брат, девер’. – За̀пјеваше ѐнђе: ѐ̂ј, ђѐвēре, мѝрӣсни нѐвене, јеси л снāји ку́пијо цѝпеле; ‖ **ђе́шо** -а м ‘девер (одм.)’. – Мѐне мѐ̂ј дѐбри ђе́шо ѐдмиѝенӣ кад гѐ̂ј мѐже, кѐ̂ рѐђени бра̀т.

Ђевѐрати -ām несв ‘мучити се, живети тешко и оскудно, деверати’. – Па ѐт, ђевера́мо ва̀кō, бори́мо се, то е дѐ нāс, ѐстало е у Бѐжјӣм ру̀кама.

Ђѐверовати -уем несв ‘бити девер’. – Кад се Ма̀рислав жѐнијо, Вла́де ђѐверовō.

Ђевѐруша ж ‘младина пратиља на дан свадбе’. – Оне су ти би́ле ђевѐруше кад се Спѐмēнка уда́вала, па ѝза њē придржа́вале ва̂л да се не ву́чē по зѐмљи.

Ђѐвлити -ӣ(м) несв **1.** ‘оглашавати се кратким лавежом, лајати с прекидима’. – Шта бӣ̂ ѐнōм кери́ћу, свȳ нѐ̑ħ ђѐвлијо, нѐ даде за̀спати; **2.** ‘говорити против власти, »лајати на свеце«’. – Ѐ̂н ва̀вјек ђѐвлио против вла̂сти и нѐ зна̄ колѝкō пу́та̄ су га а̀псили; ‖ **ђѐвнути** -нēм св ‘ланути’. – Ђѐвнō нѐшто противу вла̂сти и ѐма дѐшла мѝлӣција те га пропити́вала.

Ђѐвовати -уем несв ‘проводити девојачке дане, девовати’. – Кад смо ђѐвовале ја̂ и мѐ̂ја се́ја, тô су нам би́ли на̀љепшӣ да̂ни; в. *дижиглава*; ‖ **Ђѐвовāње** с гл. им ‘девојачки дани пре удаје, девојаштво’. – Што ви́кала о́на: ђѐвовāње, мѐ̂е ца̀ровāње, да̀ ми је се на̀трāг повра́тити, ѐмљела би са̀де ђѐвовати.

Ђѐвōјка ж ‘девојка’. – На̀шō млѐ̂го дѐ̂бру ђѐвōјку од чѐстита рѐда и по́рода; ***изр***. *Кô ӣрӣје ђѐвōјци, њѐгова ђѐвōјка*; ‖ **Ђѐвојачкӣ** -ā -ō ‘који се тиче девојке, који се односи на девојку, девојачки’. – Тѐ̂шка е клѐ̂тва ђѐвојачка; ‖ **Ђѐвōјче** -ета с ‘девојчица на прелазу између детињства и девојаштва, шипарица’. – Ка́дар је Ја̂нко ба̀цио ѐко на ѐнō ђѐвōјче из Јѐ̂здинē; ‖ **Ђевѐјчица** ж дем ‘млада девојка, девојчица’. – Ѝмāш ли ти, сѝне, ка̀кȳ ђевѐ̂јчицу; ‖ **Ђевѐјчура** ж пеј. – Ѐнā ђевѐ̂јчура про́ђе пу́том и нѐ назва Бѐга; ‖ **Ђевојчу́рак** -рка м дем ‘шипарица, цуретак’. – Ѐ̂н ти је ѝ њȳ погле́дō јѐ̂ш кад је би́ла ђевојчу́рак и ѐт дѐшло вре́ме да е прѐсӣ; ‖ **Ђевѐјчина** ж аугм. – Вӣ̂ш ти кѐ̀лика е ѐна ђевѐ̂јчина пора́сла, а кѐ̂ да смо јој ја̀чē би́ли на̀-бабинāма: ‖ **Ђевоја́на** ж хип. – А тô е би́ла ђевоја́на – ба̀ш ба̀ш; – Ој, ђѐвōјко, ђевоја́на / пѝтај ма̂ј̑ку, а̀ј̑д са̀ нама.

Ђѐвōјчити се -им се несв ‘развијати се у девојку, стасавати’; в. *менђуша*.

Ђѐд м **1.** ‘стар човек’. – То е бѝјо ђѐд чȳвен у трӣ̂ сѐла, ѝшли су љȳди кѐдā-њ да га упи́тајȳ за са́вет; **2.** ‘очев / мајчин отац’. – Мѐ̂и ђѐдови и по ѐчевō̂ј и по ма̂ј̑чиној ли́ни(ј)и су би́ли сељáци; ‖ **ђе́до** -а м хип. – Мѐ̂ј ђе́до е бѝ̂јо мѐ̂ј пр̏ви и најбољи ѝ̀читељ; ‖ **Ђѐдōв** -ова -о ‘који се односи на ђеда’. – Ја̂ сам пѐтље нѐсио ђѐдову гȳњу; ‖ **ђе́ко** м одм. – Мѐ̂ј ђе́ко мѐне ку́пијо свѝралу на ва́шеру; ‖ **ђедȳрина** м одм. – Мѐне мѐ̂ј ђедȳрина ѝжњō на кр̀качама из Стјени́ка до на Пе́рет.

Ђѐдовина ж ‘имање наслеђено од предака, дедовина’. – Ѐво е мѐ̂ја ђѐдовина, ѐна нѝје за прѐдају, од прѐдāка сам је насле́дијо, пото́мцима ћу да е ѐставӣм.

Ђѐљати ђѐљām / -ēм несв ‘дељати, тесати’. – Ђѐљāј ту др̀жалицу и гла̂ј се пѐсла; ‖ **Ђѐљкати** ђѐљкām несв дем. – Ђе́до е ста̂лно пѐнешто ђѐ̂лькō код ова́цā; ‖ **Ђѐљнути** -нēм св ‘мало нешто дељати’. – Ђѐљниде, сѝнко, ѐвāј штàпӣħ с тѐ̂м бѐкутѐ̂м.

Ђѐљка ж ‘алатка којом се деље, фино обрађује дрво’. – Ђѐ̂љку е ѝмала сва̀кā кȳ̀ħа, тô ти је а̀латка кѐ̂јā ти свакѝ-час ѐстребā, да ђѐ̂љнēш др̀жалицу ил ма̂ј ка̀кȳ ства̀рчицу од др̏вета.

Ђѐм м ‘метална пречага на узди која се ставља коњу на уста попреко изнад језика’. – Ако ђѐца ỳзмӯ ђѐм нȁ-зӯб, ȍнда не врéдӣ вýћи дизги́не.

Ђѐне-Ђѐне прил ‘како-тако, колико-толико, ту и тамо’. – Да ми рѐче макар вáла, па ђѐне-ђѐне, но шýтӣ кȍ мỳла, нѐ прозборӣ јѐднē јѐдӣнē.

Ђѐнути ђѐнēм несв ‘слагати снопове жита, навиљке сена или сламе, садевати’. – Ѝди ти, тȁта, ђѐни, лȁкше ти је, јâ ћу избаци́вати.

Ђѐнути се ђѐнēм се св ‘отићи, нестати’. – Нѐ знȁм кỳд се ђѐде, само га нѐста ко да е ỳ земљу потȍнō; ‖ **ди*ј*е́вати се** дӣ*ј*евам се несв према *ђенутӣ се*. – Нѐ зна штȁ да рȁди ни кỳд да се дӣ*ј*ева, ал с ȍнӣм крвни́ком нѐма јој живȍта.

Ђе́рам ђе́рма м ‘покретно дрво на бунару за које је привезана кофа којом се вади вода’. – Ȍвō ти је кȏ у ȍнōј пјѐсми: шкри́пӣ ђе́рам; в. *сова*.

Ђѐрдāн -а́на ‘огрлица’. – Око ȍнōг њѐног врâта ђѐрдāн кȏ да е од злâта.

Ђе́рђев ђѐрђева м ‘рам преко кога се затеже платно за вез, ђерђеф’. – Знâш ти онӯ кад су ве́зак ве́зле три ђѐвōјке, па кад им је нѐстануло лâда над ђѐрђевом.

Ђере́зити ђѐрēзим несв ‘сређивати, уређивати’. – Ѐнē га у рȁдјōници, ђѐрēзи неке њѐгове рукотвȍрине; в. *уђерезитӣ*.

Ђѐрзōнка ж ‘кошница у облику сандука’. – Свȁкā ђѐрзōнка ѝмā дȍље плȍдӣште, а у гȏрњим спрȁтовима су мѐдӣшта.

Ђѐтелина ж бот ‘крмна биљка, Trifolium, детелина’. – Рѐшим д-ȍдморӣм зѐмљу и да пȍсијем ђѐтелину, па се мӣслӣм дȁ л да бȁцӣм трóјку, да л лỳцѐрку или цми́љу; ‖ **Ђѐтелиница** ж дем; в. *ӣарадаишчић*.

Ђете́нце -ета с дем. – Рȍдило им се ђете́нце кȏ ỳпис, нѐ бӣло му урóкā; ‖ **Ђетури́ште** с пеј. – Знâш ли, цр̑ни сӣне, штȁ бӣ са пỳстом нȁшом Мӣљком: јȍпēт рȍдила жѐнскō ђетури́ште! ‖ **Ђѐца** зб ‘деца’. – Нѐма-ти вѐће рȁдости но кад чȍвек ỳглēдне ђѐцу свȍѐ ђѐцē; ***изр.*** *Док ђѐца не зȁӣлачӯ, мâјка им не ӣрѝлазӣ*; ‖ **Ђѐчица** дем хип ‘дечица’. – Ђѐчица су ти ỳкрас дȍма и домȁћина; ‖ **Ђѐчина** пеј – Нѐ мош од ђѐчинē нѝшта д-ȍставӣш, кад нѐко бȁнē д-ѝмāш ш чӣм да га пȍслӯжиш; ‖ **Ђечкȁдија** ‘дечурлија’. – Ȍнā нѐснā ђечкȁдија опýшћела трѐшњу, нѐмам ни за слȁткō.

Ђѐтӣнци мн ‘хришћански празник који се слави у трећу недељу пред Божић’. – Ȍндак кад се врâтимо ѝз-цр̑кве на Ђѐтӣнце, вѐзӣвамо ђѐцу, а ȍна нам се нѐким дарчи́ћом кои су спре́мили, бејáги, дрӣ*ј*ешē.

Ђети́њство с ‘дечје доба, најранија младост’. – По ђети́њству се чȍвек пȍзнае, ко дâн по јỳтру.

Ђѐтлӣћ -и́ћа м зоол ‘птица Dendrocopus, Dryocopus, детлић’. – Ȍнō ти се чỳе ђѐтлӣћ како кљỳцā пȍваздāн.

Ђе́шо -а м в. *ђевер*.

Ђӣ! Ђӣ! ‘узвик упрегнутом коњу да крене’. – Кад ȏн вӣкне ђӣ! ђӣ! – кȍњи моментâлно крѐћу.

Ђи́до -а м ‘добар, леп одважан момак’. – Прóђе ȍнāј ђи́до пýтом на кȍњу, а врáнац му поѝгравā, све попрѐчке гȁзӣ, милӣна пȍглāти.

Ђѝлкош м ‘мангуп, кавгаџија’. – Мáн се ти тог ђѝлкоша, далѐко му лѐпā кỳћа.

Ђи́нђа ж ‘девојка, лепотица’. – Зȁпјева Стȁное ȍнӯ: ȏј, ђѐвōјко, ђи̑нђо мȍја.

Ђѝнђува ж ‘зрно накита као детаљ ђердана’. – Кад јој вѝдӣш грȍло, пожѐлӣш да си ђѝнђува.

Ђи́пати ђи̑пāм несв ‘скакати’. – Па кад јȁгњāд пȍлӣжу мѐкињице, пȍчнӯ да ђи́пају окȍ-мене кȏ нѐка бене́чад; ‖ **Ђѝпити** -ӣм св ‘изненада устати, скочити’. – Кад је зазвȍнило шкȍлско звȍно, мӣ ђѝписмо с ȍнē ȍбале па тр̑к у учијóницу.

Ђѝха! узв за терање коња. – Ȍди, блȁго ђéду, да зâјно ȍтпјевāмо ȍнӯ, ђѝха ђѝха чѐтир нȍге.

Ђо̀гат м ‘млад, вилован коњ за јахање’. – Кад отѝмāри сво̂г ђо̀гата, па га о̀седлā и у̀зјашē, ѝмā да вѝдӣш љепо̀ту.

Ђо́го -а м ‘ђогат (одм.)’. – О̀седла му њѐговога ђо́га па га ѝзведе у а̀влију.

[Ђо̀н] м. – Кад се ђо̀н ѝзабā, о̀днесемо о̀буђу код шу̀стера да е пенцѐтӣра.

Ђо̀злуци ђо̀злӯка пл. т. ‘наочари’. – Нѐ могу без ђо̀злӯка д-уву́чем ко̀нац у̀-иглу.

Ђо̀новāк м ‘обућа са ђоном’. – Зѐмāјле нѝје ни би́ло ђо̀новāка.

Ђу̀бре -ета с **1.** ‘сточни измет и мокра простирка који се избацује кад се чисти штала’. – Кад се зго̀рӣ ђу̀бре, мѝ га разву́чемо по̀-њивāма, ра̀стурӣмо и за̀оремо; **2.** ‘рђав човек, покварењак’. – О̀нō ђу̀бре од човéка прѐварӣ о̀нē ма̀торе љу̂де, у̀зе им па̀ре, баксем, у за́јам и нѐ врāтӣ; ‖ **Ђу́бро** -а м ‘прљав, неуредан, аљкав човек’. – Ђу́бро јѐдан, н-у̀мије да с-о̀кӯпа, а на̀шō о̂н да ми по̀пуе; ‖ **Ђу́брења** м в. *ђубро*. – Вѝђа ли ти онōг ђу́брењу како се прово̀ља пу́том?

Ђубрѐтāр -а́ра м ‘радник који износи, односи отпад’. – Ђубрета́ри тандр̀љајӯ, до̀ље по Ча́чку, с о̀нијем ка̀нтинāма сва̀кӣ да̂н.

Ђу̀брити -ӣм несв ‘разбацивати ђубре износити смеће, ђубре’. – У вре́ме о̀нō ђу̀брило се са̀мо штāлским ђу̀бретом, дру̀гог нѝје ни би́ло.

Ђубри́ште с ‘лош човек, ништарија’. – Наи́ђе о̀нō ђубри́ште те ми у̀краде вла̀чег.

Ђу̀брӣште с ‘место на коме се одлаже ђубре, где се баца ђубре’. – О̀нē ко̀кōшке се на̀вадиле па по̀ваздāн чепр̀љајӯ на ђу̀брӣшту.

Ђу̀брōвник м ‘лопатица за склањање отпадака и прљавшине’. – До̀дāјде ми, дѝ̂ете, мѐтлу и ђу̀брōвник, о̀ћу д-о̀бришēм ка̀чару и да на̀чинӣм ме́но рѐда.

Ђу̀бруша ж ‘аљкава, неуредна жена’. – О̀нā њѐгова ђу̀бруша га зау̀здала, нѐ знā ђѐ је дѐсно; в. *забрложити*.

Ђувѐгија м **1.** ‘младожења’. – О̀нāј Ка́јин ђувѐгија мло̀го до̀бар чо̀век; **2.** ‘ожењен млад човек, супруг’. – Ва́ла Бо̀гу, на̀шла ми је мо̀ја Мило̀рāнка мло̀го до̀брог ђувѐгију; ‖ **Ђувѐгӣн** -а -о ‘који припада ђувегији’ – Ђувѐгӣн бра̀т се о̀женијо ла́нӣ; ***изр.*** *~ мо̀мак* ‘момак који на свадби чува ђувегију’. – О̂н ти је бѝјо ђувѐгӣн мо̀мак оно̀мāд на̀-свадби.

Ђувѐзли непром ‘љубичаст’. – Са̀шила јој а̀љиницу ђувѐзли бо̀ē, нѐ може бѝти љѐпшā.

Ђувѐчара ж ‘земљана посуда за припрему јела’. – Ѝжњē ђувѐчару на а̀стāл, замирѝса це́ла ку̀ћа на по̀дварак.

Ђу̀вече -ета с ‘ђувеч, јело од кромпира, пиринча и меса’. – Би л во̀љели да спрѐмим за вѐчеру ђувече?

Ђу́да ж ‘женска дечја јакница’. – Ку́пила ти ба̀ба ле́пу ђу́ду, срѐћо ба̀бина.

Ђу̀ле -ета с ‘кугла, артиљеријско зрно’. – По̀чēше да фѝјӯчӯ ђу̀лāд повише на̀шијег гла́вā и д-о̀падā гра̂ње о̀згō по̀-нама.

Ђу̀мара ж ‘рђав пас’. – И ђу̀мара ти ла̀шње жи́вӣ но сѐљāк. – И ка̂же ка̀ко то њѐно пра̀унуче зна̂ ко̀ е о̀тац о̀нōј ђу̀мари што га, Бо̀же про̀сти, др̀жē у̀-кући.

Ђу̀мбӣр м бот ‘зачинска биљка Zingiber officinale’. – Ту̀ри ме́но ђу̀мбӣра у то јѐло, јо̀ш ће љѐпше да бѝдне.

Ђу̀нија ж у изр. *довести под једну ђунију* ‘дотерати, удесити по својој вољи, довести у ред’ (1).

Ђурђе́вак -вка м бот ‘цветна биљка Convalaria majalis’. – Ђурђе́вак ти ѝмā на̀кō зво̀насте бе́ле мѝрисне цветове, ко̀ гро̂з.

Ђу̀турē прил ‘све заједно, у целини, за сав посао’. – Пого̀дише се ђу̀турē, ал јѐдва; ‖ **Ђу̀турицом** / **Ђу̀турицē** ‘и с т о’. – Љуби́нко ђу̀турицом пра̀вио Мѝлораду ку̀ћу. – О̀нӯ гра̀ђевину у Ро̀гачи смо ра́дили ђу̀турицē и мло̀го смо до̀бро про̀шли, да ти поштѐно ка̂(жē)м.

ђутȳрум -ȳрума м ‘стар, оронуо, сенилан човек’. – Нѐ можē ѝнāј мôј ђутȳрум вȳше ни д-ѝзȳђе ȳ-њиву а јȁдно ти да кѝпā.

Е

е́ва ж бот ‘собна крупнолисна биљка’. – Мѝја снâјка га́јӣ у са̀ксијама ада́ма и е́ву, сȳн вѐлӣ зȁузела с-ѝвōм врзинōм пô сѝбе, а јâ кâжем: нѐка-е кад вѝлӣ.

ѐвē реч. ‘ево’. – Ѐвē ме ђѐ идēм, штȁ се дѐрēш, ни́сам глȳв; ***изр***. *~ ру́кē* ‘као знак признања’. – Ѐвē ти ру́ка за тô што си учѝњō за ѝнȳ сȳрочад, нек ти Бôг ȳзврāти стѝструко, тѐбе и твѝијем чељáдма; *~ шти га нȁ!* ‘презриво одбијање да се нешто учини, уз окретање лакта саговорнику’. – Тѐбе да слȳшāм? Ѐвē ти га нȁ!

еда св *~ ли га* ‘има ли га’. – Еда-ли-га вѐћ јѐднōм? *~ би* ‘да би се, не би ли се’. – Нека вам Бôг да́дē рѝда и плѝда, свȁког дѝбра и здрȁвог пѝрода, еда би се лѝза вȁша проте́гнула у ве́кове ве́кōва.

ѐјвала реч. ‘честитам, свака част’. – Вȳкаше ђе́до Срѐтен, ȳпропасти ме »ѐјвала« и »ѐлāл ти вѐра«.

ѐклати -āм несв ‘кукичати, хеклати’. – Вѝљела е јȁдна мȁма да ѐклā зâвесе, миљѐа и коѐшта; ‖ **ѐклāње** с гл. им. ‘ручни рад кукицом, (х)екловком и концем’ – Мѐне ти је ѐклање занима́ција, нȁјљепше се ѝдморȳм кад ѐклāм.

ѐклōвка ж ‘игла којом се хекла’. – Ку́пидер ми јѐдну ѐклōвку, ѝнā ми се нѐђе зȁтурила, ни́сам мѝгла да е нâђем, свѐ сам претре́сла, нêмā и гѝтова ствâр.

ѐксēнција ж ‘киселина, концентровано сирће’. – Су́ни ме́но ѐксēнције у тȳршију, бѝље ће да стѝȳ.

ѐлāн ела́на м ‘воља за посао, полет, одушевљење’. – Кад вȳдȳм ка̀ко су, ва́ла Бѝгу, слѝжни сȳнови, снâе и ȳнуци, дôђе ми да полѐтȳм, дѝбијēм нѐки ѐлāн за рâд, нȳшта ми нȳје те́шко.

ѐлебāк м ‘будаласт доколичар’. – Пȳшти кра̀ју шта бр̀стȳ ѝнāј ѐлебāк, свôј ти пѝсō, нȁјзāд ће се ȳстина са̀знати.

ѐлем реч. ‘дакле, и онда’. – Ѐлем, пѝчēк ти при́чати о нȁшем чȳкунђеду и њѐговим ра̀тним догодо́вштињама.

ѐљда ж бот ‘хељда Fagopyrum esculentum’, F. sagittatum’. – Млѝго е дѝбро и здра̀во бра̀шно од ѐљде, а мѝја на́на ра̀звлāчи кѝре за гȳбаницу од ѐљдиног бра̀шна.

ѐм св. – Ѐм си мȁтор, ѐм си домȁћин, ѐм ѝмāш ȳнуке, штѝ ти то трѐбā да пѝд старōс ѝмāш пѝсла ш њȳма, кад вȳдȳш ѝ-сāм да свѐ сла̀жȳ што обѐћајȳ очи ȳзбѝра.

ѐндек ѐндека м ‘канал, јаруга’. – Нȁкō пѝјани за̀грлили се, пјѐвајȳ и сргѐњаше се у ѐндек.

е́ћа ж ‘младожењина рођака у сватовима, пратиља невесте у сватовима’. – Ѐнђе од рâног јȳтра плѐтијагу вѐнце, мѐсе кола́че, спре́мају цвȳјеће и пешки́ре за свȁдбāре, па мȳмогред, за̀пјеваше: весѐли се у-дôм, домȁћине, кад си ва̀кō лѐпо дѝчекао, нȁјста̀ријег сȳна ожѐнијо, ӣ-јȳ!

ѐнē реч. ‘ено, гле, пази’. – Ѐнē га, јȳри се с пила̀дијом, нȳкако да иг ѝзвата, ѝзишла из пила̀дāрника; ‖ **ѐнēдер** реч. ‘и с т о’. – Ѐнēдер, вȳђи ти њѐга, штȁ ôн знâ, бȁбина памѐтница.

ѐспāп -а́па м ‘роба купљена у продавници’. – Ку́пик ме́но еспа́па кад сам вѐћ сȳшō у Ча́чак, сȁ-ћу д-ѝдēм до бѝјацȳнке д-ȳзмēм жѐнама нѐку прѐђу што су да́ле на ва́рбāње, па ћу пола́ко преко планѝнē кȳћи.

èсплōзија ж ‘експлозија’. – Јесте ли ви чȕли некȳ èсплōзију с òнē стра́нē планѝнē?

ѐсцајг м ‘прибор за јело’. – Ку́пили смо снâјци и сѝну, за млѐдēнце, млòго згòдан ѐсцајг и сѐрвиз за руча́вање од чѝстог порцула́на, нек ѝмајȳ за ȕспомену.

èтē реч. ‘ето’; ~ ти сѐд. – Знâш ли, Лѐко, да ти је Рѐдовāн пона́вљō ȕ школи? – Èтē ти га сѐд!

èтемāљ м ‘глупак, глуп човек’. – Ма штѐ те брѝга шта бр̀бљā òнāј èтемāљ, сѐмо тѝ ра́ди и глâј свòја пòсла, ѝстина ће нѐјпотље ѝспливати на вѝђело.

Ж

жѐба ж зоол ‘водоземац Anura’. – Òнамо у Језѐрини ѝмā жâбā кòлко òћеш; ‖ **жабѐтина** ж аугм. – Òнē жабѐтине, òнāмо у Језѐрини, крѐкећȳ по свȕ нōћ и нѐ дајȳ спа́вати; ‖ **жѐбица** ж дем. – Из òнијег пунòглавāца пòсле ѝзѝђу жѐбице; ‖ **жѐбљѝ** -ā -ē. – Ȕчитељи Рѐдиша Àцула и Пе́ро Мѐцар су јѐли жѐбљē бѐтаке, свѝ се жи́ви чȕдом чȕдили; ‖ **жѐпче** -ета с **1.** дем. ‘жаба’. – Вѝђи како е òнō жѐпче изи́шло нà-обалу ѝзбарē; **2.** ‘мало дете, детенце (одм.). – Òнō мòе жѐпче прѐво е проговòрило – „не́ту“!; ‖ **жабȕрина** ж аугм. – Òнē жабȕрине крѐкећȳ, не утоље́вајȳ.

[жа́бац] жа́пца м. – Слȕшам јâ како жѐбе крѐкећȳ, а чȕе се јѐдан жа́бац, кô нѐки бѐсиста.

жабокрѐчина ж ‘зелени слој који се нахвата на устајалој води, бари у којој живе жабе’. – Жабокрѐчину ми зове́мо òкријек и кад је нѐшто дòбро зелѐно, ми кâжемо: зелѐно ко òкријек. – На оној бѐри испод Стòјановића стȕблине се ȕватила жабокрѐчина нѐ видѝ се вòда нѝ лиˈек, само пòђекад прови́рѝ пòнека жѐба.

жѐгра ж ‘лепиња од пресног теста’. – Кад зàвалѝ љѐба, на́на чѐском зàмиˈесѝ и ѝспечē жѐгру на ри́нглама од шпòрета и нàкō врȕћа с бѝˈелѝм мр̀сом ти је слѐђā од шѐћера.

жѐлити -ѝм несв **1.** ‘бити у жалости, туговати за неким, оплакивати’. – Жѐне су жѐлиле и сѝнове и мȕжеве и брѐћу и би́вало је да им сȕзе прê прѐсȳше нег што мȕке ѝздȳше; **2.** ‘осећати нелагоду због неког недостатка’. – Ви́каше ђе́до Срѐтен: нѐ жалѝ чòвек што е стѐр, но што нѝјē млâд.

жѐлōс -ости ж ‘туга за покојником’. – Кад бѝјасмо у жѐлости за пòкōјним ђе́дом, Бôг да му дȕшу прòстѝ, ѝшло нам свѐ од ру́кē, кò по лòју, а пòп, кад је све́тијо вòдицу, вѐлѝ да тô бѝвâ тàкō кад прѐведнѝк òставѝ блàгослов чеља́дма свòѝм; ***изр***. *Жѐлōс и рѐдōс се вѝдē човѐку на ли́цу. – Вра́тијо му жѐлōс за срамòту.*

жа́лфија ж бот ‘лековита биљка Salvia oficinalis, кадуља’. – Дȕго на́ни нѝје би́ло дòбро док јој нѐко не ка́за да пѝјē чâј од жа́лфијē и кàко е тô пòчела, òма е дòшло до бољи́тка, ва́ла Бòгу.

жàндāр -а́ра м ‘жандарм’; в. *ударати*; ‖ **жандàрчина** м аугм. – Бѝјаше нѐки жандàрчина, млòго прѝгāв чòвек, ш њѝм нѝјē би́ло зеба́нције, ôн òчас звѝзнē пѐндреком па се пȕши; ‖ **жа́цо** -а м хип ‘жандарм’. – Он јѐс бѝјо жа́цо, жàндāр, ал ду́ша од човѐка: ако нѝјē мòго помòћи, нѝком нѝје òдмогō и свѝ га зва́ли Жа́цо; в. *џандар*.

жâр м ‘жишке од дрвета које догорева’. – Èвē, згòрō се жâр, ȕзми ватра́љом те нàпуни пѐглу па пòпēглај чѐском òнē кòшуље и чàршове; в. *отпретати*, *печењак*.

жа́рити жâрѝм несв ‘додиривати копривом’. – Кад бѝднē сѐбāјле на Ђȕрђевдāн, бѐба дòнесē кòприву па нас ш њôм жâрѝ д-ȕстанēмо на ȕранак; ***изр:*** *Жâрѝ и пâлѝ* (каже се за неког ко е силан и обестан).

жâрко у ***изр***. ~ *сунце.* – Кад наи́ђе мо̀ја ба̀ба, кô да ме су̂нце жâрко о̀грија.

жа̀цати -ā[м] несв ‘бости’. – Жа̀цā о̀вāј ôс од банку́та, ко да у зѐницу у̀дарā; ‖ **жа̀цкати** -ā[м] несв ‘боцкати’. – Кад смо вр̏ли јѐчам, жа̀цкā оно ôсје и лѐпи се за зно̀јāв врâт па свр̏бӣ ко да ѝмāш шу̀гу, далѐко би́ло; ‖ **жа̀цнути** -е[м] св **1.** ‘боцнути, пецнути’. – Кад те о̀нāј ôс од банку́та жа̀цнē, ко да те чѐла жа̀лцом у̀јела; **2.** ‘пригоморити, прекорити’. – Жа̀цнӯ га ме́но Дѐсимӣр, на̀кō ѝспотија, па му вѐлӣ: при́чају да е нѐко Жа́рку у̀крō вла̀чег оно̀вечери, а ôн се зацрвѐње у о̀бразима.

жа́цо м в. *жандар.*

жбӣр в. *џбир.*

жва̀јзнути -нēм св ‘снажно ударити’. – О̀ндāк ти ôн Мла̀домӣру жва̀јзнē шама̀рчину па се испови̯е́дō код по̀па, а по̀п му рѐко да тô нӣјē до̀бро чѝнити, ал кад је и̏стина посре́ди, нêмāш, вѐлӣ, дру̀гē и свѐтӣ Нѝкола е то учѝњō.

жва́кати жва̂ћем **1.** несв ‘ситнити храну зубима’. – До̀бро жва́ћи, бла̀го ба̀би, нѐмō да с-у̀дāвиш; **2.** ‘брбљати, причати глупости, будалити’. – Наи́ђе о̀нāј до̀количар и по̀чē да жва̂ћē коека̀кē бљу̀вотине док мӣ прело̀жисмо два́-трӣ ка̀зана.

жвала́вити жва̀лāвим несв ‘брбљати, причати бесмислице’. – Нѐмō да̀нгубити ш њӣм, он је у ста́њу да жва̀лāви љѐтнӣ да̂н до по́днē.

жва̀ле жва̂ла ж мн ‘инфекција у углу уста’. – За жва̀ле ти је на̂јбољи лӣ̯ек, ка̂жē баба Ма́ра, д-ѝзвадиш нѐкако из твôг у̀вета ма̂с и њо́ме на̀мажēш жва̀ле и вӣ̏ђеђеш, ка̂жē, кô ру́кōм о̀дњēто; ‖ **жва̀лāв** -а -о ‘који има жвале на устима’. – О̀нāј Мӣ̏лосављев ѝстресак ѝзишō на̀-пӯт и, на̀кō са̀в жва̀лāв, нѐ дā д-ѝскопамо ка̀нāл според њѐгове ба́шчē, за̀пело му за сто̀пу зѐмљē, а сва̀ му ѝмовина у тр̂њу и аври́ку.

жва̀лити -ӣм несв ‘причати бесмислице, брбљати’. – Чу̂ ли тӣ како о̀нāј го̀внāр жва̀лӣ коѐшта, а свѐ што е испри́чō не вре́дӣ жу̂те ба̂нке.

жво̀цати -ām несв ‘стално приговарати, брбљати без мере и разлога’. – Ни̏шта го̀ре нêма него кад зла̀ женѐтина по̀чнē да жво̀цā чове́ку коѐшта и врѐменом ôн по̀станē р̏ђа кô и-о̀на што̀ е.

жвр̀њати -ām несв ‘јести на брзину’. – Нѐмōј, дӣ̯ете, та̀кō жвр̀њати, забо̀љеће те сто̀мāк, но јѐди кô чо̀век, пола́ко, на̀јпрво сажва́ћи па про̀гуни.

жга̀дија ж **1.** ‘ситне штеточине (пацови, мишеви)’. – Доди̏ја ми о̀вā жга̀дија по гра̀ђевинама, мо̂рāм да на̀бавӣм јѐдну до̀бру ма̀чку; **2.** ‘олош, људски талог, отпад’. – Са̀д ти је гла̀вна вла̂с о̀вā жга̀дија, свѐ мо̂ј до мо̀ēга.

жга̀равица ж мед ‘горушица, непријатно жарење у једњаку, обично после узимања неке хране или пића, pyrosis’. – Нѐ знāм да л ме овā жга̀равица спо̀паде од онōг нѐпеченог љѐба. – По̂јдок по̀више онē ро̀квē, па ме у̀ватӣ жга̀равица.

жгѐпче -ета с ‘мало дете’. – Ва̀спӣтано о̀нō Ми́лово жгѐпче, нêмā штà да вӣ̏дӣш, ша̀ка ја̂дā, ал свѐ зна̂ ка̀ко штà трѐбā.

жгла̀бак / жгла̀вак -пка / -вка м ‘зглоб’. – Јô̂ј, дӣ̯ете, сва̀кӣ ме жгла̀бак до̀лӣ, нѐ могу, пу̂стā, ла̀сно д-у̀станēм. – Нѐшто ме жи̏гā у жгла̀вку на о̀вōј ру́ци, мо̂рам вӣ̏ђети штà ли ва̀љā прѝвити да ме у̀мӣне ко̀лко би́ло.

жго̀љавац -āвца м ‘мршавко’. – О̀нāј жго̀љавац на̀шō нѐшто да па̀метуе; ‖ **жгоља́вко** м ‘и с т о ’. – Ма јѐс ôн, кад га по̀глāш, жгоља́вко, ал да-[вид]иш ка̀ко зна̂ да се р̀вē, по̀тури ти но̀гу и о̀треска о̀-ледину док си рѐко што̀ бӣ.

жгоља̀вуша ж ‘ситна мршава жена’. – Са̀мо док ми до̂ђē о̀нā мо̀ја жгоља̀вуша из бо́лницē, мешчѝнӣ по̀ново би се ро̀дијо.

жго́љо -а м ‘који је жгољав, мршав’. – Што̀ ôн зна̂ о̀ томē, жго́љо јѐдан жго̀љавӣ; ‖ **жго̀љāв** -а -о ‘мршав, танак, слабашан’. – При̏је во́јскē ôн ти је би̏јо жго̀љāв, мӣ̏слили смо да ће бӣ̏ти чка̀рт, ал да-виш ја̂дā, та̀мо се раскру̀пња, није са̀мо ѝзрāсто но и по̀датко.

ждѐрати ждѐрēм несв ‘халапљиво јести, гутати крупне залогаје’. – Дȍтрча, рѐко би га вѐтар дȍњē, пȍче да ждѐрē кȏ да е из ȁпса ѝзашо и отпȁрла нѐкуд, нѐ-рече ђе.

ждéро -а м в. *ждерења*. – Ȍнāј ждéро ждѐрē ли га ждѐрē.

ждéрења м ‘халапљива особа’. – Ȍнāј ждéрења мȍж да пȍјде цéлу ћȕрку, кȁкȳ ћȕрку, мȏж да пȍјде пȏ прȃсета.

ждрȁка ж ‘зрак сунца’. – Згȍдно ме прѐćече ȍчима кȍē су плȁмћеле, цȁклиле се и ćȁктиле, кȍнō кад ждрȁка ȕдари у оглѐдало.

ждрȁкнути -нēм св ‘накратко погледнути, севнути оком; намигнути’. – Ждрȁкнēм је, нȁкō крȉшом, да нѐко не прѐмēти па ми се ȕчини кȏ да и ȍна нѐпреметно сȉну ȍком.

ждрѐбāк -áка м ‘млад коњ’. – Áцо стȃлно обучáвō пȍнеког ждребáка па га прȍзвāли Áцо Ждрѐбāк; ‖ **ждрéбац** -пца ‘млад некастриран коњ’. – Одгáијо е ждрéпца, кȏ слȉка, и дȍбијо на ѝзложби кóњā дипло́му: ѝć, мѝлшијē му би́ло нȏ ѝшта, па се пóносӣ кȏ свѝтац гȕзицом.

ждрêбе ждрѐбета ж ‘младунче кобиле’. – Ождри^{j}ебила кȍбила ждрêбе кȏ Шáрац Мȃрка Крáљевића.

ждрѐбица ж ‘млада кобила’. – Ѝзглēда да ждрѐбица трȃжӣ пастȕва; ‖ **ждрѐбна** ‘бременита ждребетом’. – Нѐмō кȍбилу да претȍвāраш, грóта е, знȃш да е ждрѐбна.

ждрепчȁнӣк -и́ка м ‘полуга на колима за коју се везују запрежни ланци’. – Ждрепчȁнӣк зȁкачӣш за кȍла ȍдовуд, а ȍдонуд зȃпрежнице кȁчӣш на кȕку.

ждри^{j}ебити се ждрӣ^{j}ебӣ се ‘доносити на свет ждребе (о кобили). – Ѐнē иг ȕ штали, ждрӣ^{j}ебӣ нам се кȍбила.

жђѐнути жђѐнēм св ‘сложити сено у пласт, стог, саденути’. – Жђѐнули смо дѐвет си^{j}éнā, ако дȃ Бȏг – бѝће нѐшто и од ȍтавē.

жѐга ж ‘топло време, спарина’. – Бѝјаше дȁнāс жѐга, ȍдавно нѝјē волѝкā, мешчѝнӣ свѐ изгȍре.

жéдан жéдна -о ‘који нема довољно воде у организму’. – Ѐ, мȍе дѝ^{j}ете, нѐ дāј Бȍже да вȉ прȏђете ту страȍту рȁта кад смо би́ли и глáдни и жéдни.

жêдњак м ‘украсна биљка’. – Жêдњак рáстē кȍ пȕзавица и прѐкрије свѐ око сѐбе.

жêђ ж ‘мањак течности у организму, потреба за пијењем воде’. – Кад стѝгосмо Сáвинōј вȍди, ни́смо знȁли кȍлко нам је дȍста, кȏ није прѐшō планѝну по вȁкōј жѐги, тȃј нѐ знā штȁ е жêђ; ‖ **жéдан** жéдна -о **а.** ‘коме недостаје вода у организму’. – Мȕчио се цѐо дȃн и глáдан и жéдан; **б.** ‘који жуди за нечим’. – Тȃј ти је жéдан влȃсти, скȁпāва весѐлнӣк.

жеђòвати -уем несв ‘трпети жеђ’. – Нѐ бӣ мȍго сȁд нȍлико жеђòвати, кȍлко су нас мȕчили у лȏгору; ‖ **жѐђовāње** с гл. им. – Бȍгме смо и жѐђовали и глȁдовали у злȍ врéме.

жéжен -а -о у ***изр.*** ~ злȁто ‘чисто злато, суво злато’. – Нѐ би то кабȕлијо д-ȕрāдим па да ме плȁтӣш жѐженијем злȃтом.

[жѐља] жѐљē ж. – Бéше му е жѐља да дȍчека да му се ȍженӣ ȕнук; ‖ **жѐљица** ж дем. – Ȍди, жѐљицо бȁбина, да ти бȁба љȕби кȍсицу; ‖ **жѐљан** жѐљна -о ‘који нешто жели’. – Нѝје жѐљан мли^{j}éка.

[жѐна] жѐнē ж. – Ђѐ нѝје жѐнē, тȕ̄ј нѝје ни кȕ̄ђē; ‖ **женѐтина** ж пеј. – Зȁуздала га ȍнā женѐтина, ни ȍнāј чȍвек ни помȍзи Бȍже; ‖ **жѐница** ж дем. – Нȁшō е, вáла Бȍгу, ȍнȕ̄ мѐродāвну и врéдну жѐницу, кȕш љѐпше; ‖ **жентȕрача** ж пеј ‘зла жена’. – Би́ла е то млȍго гȁдна жентȕрача, Бȍже ме прȍсти; ‖ **жентȕрина** ж пеј ‘и с т о’; в. *погужвати*, *шмекер*; ‖ **жѐнче** жѐнчета с дем. од жена. – Дȍбро му ȍнō жѐнче, кȏ љѐб, пȍтревила се мѐродāвна и кȕ̄ђēвница кȁкā нѝјē скȍро дȍшла у нȁш цѐмāт; ‖ **жѐнскӣ** -ā ō ‘који се тиче жене’. – Кад је пȕцњава ȕтишала, чȕ се жѐнскӣ јȁȕк.

[жѐнидба] ж. – Сѝнови му би́ли за жѐнидбу кад је ѝзбио ра̀т.

жѐнидбина ж в. *женидба*. – Ви̂каше о̀на̄ј ста̀рац: жѐнидбина – пр̑ва трговѝна.

жѐнити (се) жѐнӣм (се) несв ‘ступати у брак (о мушкарцу)’. – Ја̂ му вѐлӣм, жѐнсе, си̂не, јел ко̂ ра̀но ра̀нӣ двѝје срѐђе гра̀бӣ, нѝшта од то̂г базвр̑ка̄ња не̂ма, него ти лѐпо и згѐодно са̀вӣјај свѐе гњѐздо за врѐмена.

женска̀рӣње ж мн ‘женскиње, женска деца’. – Породи̑е́вала се пу̀на ку̀ћа женска̀рӣња, па им је, ка̀ко су стаса́вале, трѐбало на̀васати о̀пана̄ка, ве́зенӣг ча̀ра̄па и ко̀шӯља и јо̀ш коечѐга; в. *ӣовозиӣ*.

жѐнска̄рош м ‘заводник, мангуп, швалераш’. – Та̂ј ти је бѝјо жѐнска̄рош у свѐе вре́ме, ал свѐ бѝде и про̂ђе, ѐнē ти га са̀д, нѝко га нѐ видӣ ко̂ усмр̑ђō си̂р, што ви́кала ба̀ба Дра̀гиња: мла̂д дѐлија, ста̀р сирѐма.

жѐтва ж ‘сабирање стрног жита’. – Кат по̀чне жѐтва, на̀јпрво жѐтелице са срѐповима жњу̂ и руковѐдајӯ, по̀тље вѐзиоци за̀ њима о̀нō што е по̀руковода̄но вѐзујӯ врѐбовим пру̂шћом у сно̀пове, па се о̀ндак сно̂пље по̀трпа̄ у кр̑стине, па кад се то̀ до̀бро ѝсӯши прѐгонӣ се на гу́вно и по̀ђенē у сто̀гове или на ка̀мару и ту̀јна̄к бѝднē док нѐ до̄ђе вр̑шалица.

жѐтелица ж ‘жена која жање’; в. *жеӣва*, *једаред*, *ӣругло*.

жѐтеоц м ‘посленик који жање (жито)’. – Ко̀лко сам пу́та̄ о̀дњела ру́чкōва коса́чима, копа́чима, жѐтеоцима, пла̀стијоцима, ни бро̀ја му нѐма; ‖ **жѐтелачкӣ** -а̄ -ō ‘који се тиче жетелаца’. – Јо̂ј мѐне, ка̀ко е то̂ згѐодно би́ло кад за̀пјевајӯ: жѝто жа̀њēм – по̀знае се на́жањ; ***изр.*** *~ ӣѐсме* ‘песме које се певају о жетви’; в. *завичај*, *рабаџија*.

[жѐти] / жњѐти жа̀њēм / жњѐм несв. – Па ти о̀не за̀пјева̄ју: ва̀здā̄н жњѐсмо, кра̀ја нѐ виђесмо; па о̀нӯ: жѝто жњѐла Ма̀рица ђѐво̄јка и коѐшта јо̀ш.

жѝв жи́ва -о ***изр.*** *жѝва згѐда* ‘добро, угодно, корисно’. – Наи́ђоше ле́пи да̂ни да се збѐ̄рē љѐтина – жѝва згѐда; ~-а *ми ма̂јка* ‘каже се кад се, улазећи у нечију кућу, домаћини затекну на ручку’. – Не на́дак се да ћу у̀дарити на пу̀ну со̀бру, жи́ва ми ма̂јка – да вам бѝднē прѝјатан ру́чак; ~ му̀ка ‘кад је нешто тешко, мучно’. – У̀дарио мраз, а нѐстало др̑ва̄ – жѝва му̀ка; ‖ ~ **жѝвцијат** -а -о. – Је л ти јо̀ш жѝв ђѐд? – Жѝв жѝвцијат, нѐ-бѝло му уро́ка̄, јо̀ш запо̀ви̑еда и то̂ нѐ мож бѝти бо̀ље; ‖ ~ **жѝвцит** жѝвцита -о ‘и с т о’. – Прѐцркла сам жи́ва жѝвцита кад је га̀ђō гро̀м у ба̀грен.

живѝна -ѝнē ж ‘домаће пернате животиње’. – Има́дӯ живѝнē пу̀ну ба́шчу кокѐшијӯ, ћу̂ркӣ, па̀ткӣ, гу̀са̄ка̄ и мѝсӣркӣ.

живи́нче -ета с ‘јединка било које животиње’. – Мо̂раш сва̀ко живи́нче да на̀ра̄ниш и на̀појӣш на̀кō ка̀ко трѐба̄, јербо и то̂ е створе́ње Бо̀жјē.

жи́вљети -ӣм несв ‘живети’. – Жи́вљо е во́ђе ко̀ бу̀брег у ло̀ју, са̀д о̀тишло у ва́рош да бѝднē слу́га дру̀гом мешто да бѝднē сво̂ј на сво̂м ко̂ што су му свѝ прѐци би́вали; **жи́вели** ‘узв. уз здравицу’. – Кад о̂н по̀диже ча̀шу и о̀држа бѐседу, у̀звикну: Жи́вели!, а прѝјатељ му о̀дговори: Жѝв бѝо, срѐђан бѝо, куд го̀д о̀дио! – *Жи́вијо и Бо̂г ӣе весѐлио! – Жѝв ми и здра̀в бѝо! – Бо̂г ӣе жи́вљо̄! – Жи́ви ӣро̀сӣо – жи́вљећеш сӣо̂*; ***изр***. *жи́вӣ* ***се*** безл. – До̀бро смо и здра̀во, жи́вӣ се нѐкако и са̀ставља̄ да̂н и ко̀мад; *жи́вē се* ‘бити у ванбрачном односу’. – Њѝг дво̂ ти се жи́вē го̀динама, то̂ скоро свѝ зна̀јӯ сѐм њѐног чове́ка и њѐговē жѐнē.

жѝвнути -нēм св **а.** ‘опоравити се, побољшати се (о здрављу)’. – Заува̀рицē му бѝјагу о̀нӣ ча̀еви, ма̀ло е, мешчѝнӣ, жѝвно; **б.** ‘тргнути се, постати жустрији’. – Ме́нō е преда̀нō и са̀-ће да жѝвнē.

[жѝвот] -о̀та м. – Нѝје њо̂ј вѝше би́ло живо̀та с оним зли́ко̀вцом; ***изр.*** *Јѐдан је жѝвоӣ.*

живота́рити -о̀та̄рим несв ‘некако састављати крај с крајем’. – Живо̀та̄ри се нѐкако, од да̀на̄с до ćу̀тра, бо̀љē нѐма̄, а го̀ре нѐ може.

[живòтиња] ж **1.** – Нѐ мучи живòтињу, ѝ она ѝмā дȳшу; **2.** ‘лош, зао човек’. – Ѝспсова га бȁба на пȁсја ýста: живòтињо јѐдна, кȁко те нѝје срамòта да тàкō нѐшто рѐкнēш òцу; ‖ **живòтињица** ж дем ‘појединачни представник неке животињске врсте’. – Нѐмō нѝкад, блȁго бáки, да мȕчѝш живòтињице, и òне су, ко ѝ мѝ, Бòжјā створéња.

жи́вчо -а м ‘раздражљив, љутит човек, који не може контролисати своје поступке’. – Òнāј жи́вчо гáђō òнōм лȕдом глàвчинōм у врáта и рàзбијо иг очи слȁвē, ȕзō га ђавòлчина пòд-свое, ил му е òнā вѐштица дáла нѐку мàнђију.

жѝгавац -āвца м ‘болни пробади’. – Мȁл мȁл па òсéтѝм некѝ жѝгавац вóјнāк, кô да си ми зàбијо шѝло.

жѝгати -ā безл несв ‘осећати пробаде, жигавце’. – С опроштéњом, вóђенāк ме, у мòшницāма, згòдно жѝгало, òдēм дòктору, ôн кâжē да сам се прòсō; ‖ **жѝгнути** -ē безл св ‘осетити бол, пробад’. – Jôj, што ме жѝгнȳ нѐшто пò-дну стомáка.

жи́дак жи́тка -о **1.** ‘мале густине’. – Нȁјволим кад у жи́дак качȁмак тȕрѝм стâрог кàјмака и прѐврелōг сѝра. – Штò ти је вàкō жи́дак пàсȳљ: нѝђе грȁшку д-ȕватим не мòгу, кô да се нѐ ваљā, сȁмо сáма чóрба; **2.** ‘танак, савитљив’. – Òнō нѐснō ди́éте се закољȕждило и тѐрā по свôм, а òна ȕзē жи́дак прȕтѝħ па га òпаучѝ по гȕзи, те се смѝри; **3.** ‘неразвијен, мршав’. – Дòбро е ѝжцигљō, јòш је нѐподаткāн, кáсти жи́дак, ал се вѝдѝ да ће да бѝднē крȕпна људѐскара, ако Бôг дâ.

жи́жак жи́шка м **1.** бот ‘ситан инсект што улази у дрво, пасуљ или жито’. – Ако дрво оćéчēш у младѝни, òбрō си зѐлен бòстан: нàпанē га жи́жак и изрешѐтā кô грȕдњачу; **2.** ‘фитиљ за жижалицу ’. – Промјéнде жи́жак, òће да се ѝстȳли жѝжалица; ‖ **жѝжљив** жѝжљива -о ‘што је напао жижак (жито, брашно, дрво)’. – Ако ти је пшѐница жѝжљива, нѝје нѝ за шта.

жи́жалица ж ‘петролејска лампа без стакла’. – Зѐмāјле смо према жи́жалици вечерáвали и рàно ѝшли на спáвање, а ȁн зòра зарȕдѝ, мѝ смо ȕстајали.

жи́кинац -ѝнца м фолк ‘Жикино коло’. – Кòло прѝво крêнē с пòвозитѝм док се до момáкā не пòватāју ђѐвōјке, òндак кòловођа нàмигнē свирáчима и òни ȕдарē ȳжичко, па чáчак, па жи́кинац и тȁко рêдом до чарлàмē и заврзлàмē, а свирáчи јòш и зàпјевајȳ: ȁла вòлѝм зàиграти, кад се мâла до мѐне ȕвати.

жѝла ж **1.** ‘део корена, коренски огранак’. – Пȕштијо дȕд жѝле òħē д-ѝзвāле цòклу на мекару; **2.а.** ‘тетива’. – Кад је рѝпијо ȕз обалу, истéгла му се òна жѝла изнад пéтē, па нѐ може стòпē; **б.** ‘крвни суд, жила куцавица’. – Кад се нàљȕтѝ, ѝзбије му на чѐлу она жѝла и ти глȁј кȕ-ħеш пòбеħи; ***изр***. *из пѐтнијег* ~ ‘из све снаге’. – Ђȁво њѝма сȁд ȕправљā, они рâде зà њега и тô дâн-нôħ, кô да су погòдили ħȕтурице, зȁпели из пѐтнијег жѝлā, са свѝјȳ двȁес нокáтā, и ħѐрају од злȁ на гòре, кòнō да им је, што ви́кала мòја пòкōјна баба Дрàгиња, свракѐљица пòпила мôзак; ‖ **жѝлица** ж дем ‘мала жила’. – Кад окòпāваш млáду сàдницу, вòди рàчȕн да јој не поćéчеш жѝлице; в. *табати*; ‖ **жѝлāв** -а -о ‘чврст, издржљив, отпоран’. – Вѝш кàкѝ е жѝлāв кô да си кòнопце укрстијо прѐко њега, мòж д-ѝздржѝ каки òш тéрет.

жила́вити жѝлāвим несв ‘досађивати, мучити, гњавити’. – Вѝђа ли тѝ, Дòбросаве, како òнāј гȕзоња жѝлāви брез везе нѐке ствâри о кòѝма нêма пóјма, ôн ће да пòмогнē сѐло и сељáке, а нѐ знā ħѐ му е дȕпе а ħѐ глáва.

жѝлити се -ѝ се несв ‘пуштати жиле, укорењивати се’. – Ȕзмēш, ħêро, вѝдѝш вàкō, òченēш пéлцер и òндак га зàбијеш у òвȳ фѝну зѐмљицу па òзгō прѐврѝнеш тéглу, òндак рѐдōвно зàлѝваш по мéно, и ôн ће се полáко жѝлити и кад се òжилѝ – ѐтēти нòве сàднице.

жими реч. ‘за разјашњење могућег неспоразума’. – Жими, шȁлијо сам се, јѐсмо кȕпили Слáвово имање. – Жими, нѝсам потóравō, него сам шħѐо да вѝдим штȁ би

ми рѐкō да јѐсам. – Нѐмō ти, жими, њи̑г слу̏шати, но ра́ди на̀кō како си од о̀ца и ђѐда нау̏чијо.

жи̑р м ‘плод храста’. – С јѐсени по̀пуштāмо сви̑ње у жи̑р, зна̑ш ка̀ко се по̀правē: бо̀ље нō да си иг ра́нијо жи̏том.

жи̑тељскӣ -ā -ō ‘животни’; ***изр***. ~ згòде ‘животни догађаји’. – Е та̀кē су ти би́ле на̀ше жи̑тељскē згòде и нѐзгоде: та̀кӣ ти је жи̏вот – ко̀лко ни̏збрдӣца, но̀лико у̀збрдӣца; в. *постӣгнути*.

жи̏то с ‘кукуруз’. – Ô н ни̏је ѝшō у Ба̀нāт у бѐрбу за̀-паре, но ра́дио за жи̏то, на̀кō у кли̑пу; ***изр***. *Ву̏на за жи̏то*. – Зѐмāјле су Ерцо̀ви ну̏дили тра̀мпу њи̑нē ву̏нē за на̀ше жи̏то па ви̑чӯ пу́том: ву̏на за жи̏то; ‖ **жита̀нце** -а с дем; в. *благо*.

жи̏ца ж **1.** ‘танка метална нит’. – Ку́пде мало жи̏цē да д-у̀даримо сви̑њама бр̏њӯшке; **2.** ‘нит коју преља извлачи из предива’. – Кад се плѐтē, ѝмā жи̏ца на кло̀т а ѝмā на вр̏кēт; **3.** ‘мали подземни водени ток’. – Би̏јасмо ба̀тли кад смо ко̀пали бу̏нāр у а̀влији, на̑ђемо жи̏цу у ше̑стом ме́тру: би̏је во̀да аман с-пр̏ста; ***изр***. *ѝмати жи̏цу* ‘бити довитљив, спретан’.

жи̏ш! узв ‘упозорење детета на ватру’. – Тѐк ја̀ди проо́дало па грма̀чуе на̀ шпорет, а ја̑ ти ви̑кнēм: жи̏ш, жи̏ш, те о̀нō ста̀де.

жи̏шка ж **а.** ‘жеравица’. – Ђе́до у̀зо жи̏шку ма̀шицама те за̀пāлӣ ду̀вāн. – И о̂н, на̀кō ша̀шāв, по̀глēднē кроз про́зор па вѐлӣ: јо̂ј, љу̂ди, кад би се о̀нā ка̀чара запа́лила – ко̀лика би то̂ жи̏шка би́ла; ***изр***: *избáцити жи̏шку (ѝз-кућē)* ‘отерати зло’; *на̀дати жи̏шку* ‘поплашити’; *бáцити жи̏шку под пéте* ‘довести пред свршен чин, у опасну ситуацију’.

жљи̏цкавица ж ‘житко блато’. – Ни̏јē ни̏како чу̏до што су се ђѐца иска́љала по но̀ликој жљи̏цкавици, ни́си трѐбала да иг но̀лико псу̏еш.

жма́рци жма̃рāца м мн ‘трнци’. – Јо̂ј, кад га у̀ватӣм за̀ ру̏ку у̀ колу, свѐ ме жма́рци по̀дӣђӯ, од пе́тā до уве́тā, ко̀нō да у̀зā ме гми̏жӯ нѐки врѐли мра̑ви. – Стрѐсе се од онијег *жма̃рāца*.

жми́ралица ж в. *жижалица*. – Она жми́ралица трѐпћē, ил нѐстае га̑са ил је догòрō ви̏тӣљ.

жми́рити -ӣм несв ‘гледати једним оком или кроз полузатворене трепавице’. – Кад ва̑ри с о̀нијем шва̀јс апара́том, он жми́рӣ мешто да ту̏рӣ цви́кере ил неки за́штитник; ‖ **жми̏ркати** -ам несв ‘повремено трептати, због дима, ветра‘. – Кад ду̏не вѐтар, о̀нō вѐњер по̀чнē да жми̏ркā. – Шта жми̏ркāш ко сврак̀ељица на ју̏говину; ‖ **жми̏рнути** -нēм св ‘трепнути, погледати кроз трепавице’. – Жми̏рнē он на̀ њу̏, ко да нѐће да га ви̑дē.

жму́рити -им несв **1.** ‘држати затворене очи’. – Ни̏шта не вре́дӣ што жму́рӣм, ни̏ђе сна̀ и го̀това ства̑р, ва̀тā ме нѐка стру́ја у но̀гама; **2.** ‘беспосличити, губити време’: в. *зврк*.

жму́рка ж ‘дечја игра’. – Нѐмōј иг са̀д ди́рати, по̀чели д-ѝграју̏ жму́ркē, нѐка иг.

жњѐти в. *жети*.

жр̑вањ жр̑вња м ‘ручни млин’. – Зѐмāјле је по̀ђеко ѝмō жр̑вањ, ал ту̏ е трѐбало мло̀го сна́гē и да̀нгубē да са̀мељēш ца̑к жи̏та, свѐ смо на смѐну о̀кретали.

жу̏бор м ‘звук воде на потоку’. – Код Цве́лове водѐнице чу̏е се са̀мо жу́бор во̀дē.

[жубо̀рити] -ӣ несв. – Зна̑ш ли ти, бла̀го ба́ки, о̀нӯ: кад чу̏ у го̀ри да по̀ток жубо̀рӣ, ви̑сибаба ма̑ла спре́мати се ста̀ла. – Кад смо би́ли ма̑ли, па ослу̀шкуемо како шу́штӣ сла̀ма, како шумо̀рӣ дрвēће, како жубо̀рӣ по̀точић, како у́јӣ вѐтар, како пјѐвају̏ ти̑це, блѐјē ја̀гњāд, мѐкеђӯ ко̀зе, ри̑чӯ тѐлад, њи́штē ко̀њи и коѐшта, а о̀вā да̀нашња̀ ђѐца ко̂ да су повантр̀зала, Бо̀же ме про̀сти, са̀мо ћо́рē у о̀нā го̂вна, ни̏т штā чу̏јӯ, ни̏т штâ ви̑дē ни̏т ѝмају̏ ма̑ј ка̀кōг о̀ćеђаја ко̀нō што трѐбā д-ѝмā ѝксāн, будибо́кснама.

жу̏гнути -нēм св ‘срknути’. – Жу̏гнēмо ма̀ло чо́рбē (1).

жу́ђети жу́дим несв ‘жудети’; в. *завичај*.

жу̏ја ж ‘керуша жуте длаке’. – Дȍшла жу̏ја, нѐ знāм ђē би́ла три́-дāна; ‖ **жу̂јка** ж **1.** ‘керуша’ ж дем. – Оштѐнила жу̂јка сѐдморо – свѝ кō ја́јце ја̀јцету; **2.** ‘кокош жу̏ћасте боје’. – Ȍднесе ми лѝсица ȍнȳ жу̂јку, да̀бōгда јој прѝћело; **3.** ‘стара ракија која се ужутела у бурету’. – Ê, ȍвȳ вла̏шу жу̂јке да ми пȍнесеш ку̏му и ка́жи му да е ȍдлежāла пе́-шес гȍдӣна у ра̀стовōм бу̏рету; ‖ **жу̏јкица** ж дем ‘жута кокица’. – Ȍстави жу̏јкицу, а др̏жде онōг пјевчи́ћа.

жу̏[ј]ица ж ‘начин причвршћивања врата на брвнари’. – Нѝје дȍслē би́ло ша́ркӣ ко-во са̏д но се пра̏вила окру́гла ру̏па дȍље на пȍдвали, а на вра́тима испупче́ње кое је налиˈе́гало на̀ тȳ ру̏пу и на̀ томē се ȍкретала вра́та и та̂ вр́ста ша́рке ти се зȍвē жу̏ица.

жу̂љ м ‘задебљање длана или табана услед напорног рада или трења’. – Кад цѐо да̂н ту́чеш мацȍлōм ил ра̂дӣш ма̂ј кȍјōм а̀латкōм, ако ни́си утр̏вен, ѝскочӣ жу̂љ, то̂ ти је кȍнō кад ȍбуеш нȍвȳ ȍбуђу па крѐнēш на са́бор нѐђе дӣље, јȍш ако е пȍтиˈесна, ѐтē ти жу̂ља; ‖ **жу̂љан** жу̂љна -о ‘жуљевит’. – За̏вичај ша̀пуђē пуцкѐтāњем ба̀дњāка, догоре́вāњем све́ђē, у́јāњем развиго́рца, благорȍднӣм ка̂пима кѝшē, за̏вичāј ра̂нӣ жу̂љнōм ȍчевōм ру́кōм, за̏вичāј те бу̏дӣ, у ра̀засвит, ма̂јчиним пȍљубом (7: 33).

жу́љати жу̂ља(м) несв. – На̀правијо ми Са̀тара те́сне кȍндуре, жу́љају ме, додѝјаше.

жума̏нце -а̀нцета с ‘средишњи жути део јајета’. – Бела̏нца ȍдвоӣм за шенȍкле, а жума̏нца у̀мȳтим и пошѐћерӣм па прѐлијēм ȍзгō прѐко; *в. шенокле*.

жу́ња ж зоол ‘птица слична детлићу, Picus’. – Ȍћетила жу́ња му̀шице под ма̀лтером на сѝмсу па се на̀вадила те кљу̏цā сва̀кӣ да̂н, ȍбӣ са̀в ма̏лтер.

жу̂пно прил ‘са блажом климом’. – Дȍље кȍда њӣг, у Лȍзници, је млȍго жу̀пније, за̀тō ѝмā нȍлико винограда̂.

жу̏стар жу̏стра -о ‘хитар, оштар’. – Нѐ ваља̂ бѝти ладнȍклеп, ал нѝје дȍбро ни кад је ѝксāн млȍго жу̏стар и за̀умит, зла́тна е средӣна.

жу̂т жу́та -о. – Жу̂т ми нѐшто ђе́до и бѐзвōљан; ‖ **жу̀ћкāс** -ста -о ‘бледожут’. – Ѝмадијаше Ру̀мēнка неку жу̀ћкасту блу́зу ко јаго́рчевина; ‖ **жу̀тикāв** -а -о ‘блед у лицу, ужутео, бледуњав’. – Ма јѐс о́н ме́но жу̀тикāв у ли́цу, ал нѐ бōј се, зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: жу́тӣ жу̀тујȳ – ру̀менӣ пу̀тујȳ.

жу̀тнути -нē(м) св ‘мало пожутети због суше или болести’. – Бȍгами ако ȍвā сувȍвица на̀ставӣ, нѐ̂ħе д-ѝзӣħе на дȍбро, погле́дни ка̀ко су жѝта вѐ̂ħ жу̀тнула. – Пшѐница е жу̀тнула, да̏ħе Бȍг да дȍчекамо дȍбар рȍд; ‖ **жутȍвати** жу̀туем (не)св ‘бити жут у лицу, изгледати болесно’. – Нѐ бōј се ти за̀ њега: ȏн жу̀тое на̀кō откад га ту̀вӣм, ал не забȍрави да нѝје тек на̀кō ка̂зано да жу̀ти жу̀тују, а цр̏вени пу̀тују, наджи́вљō е он млȍгē кои су се румѐњели у ли́цу; ‖ **жу́ħети** жу́тӣ(м) ‘постајати жут’. – Пȍчело лѝшħе жу́ħети, стѝже јēсен. – Жу́тē се су̀нцокрети око њѝвē ко да си поре́ħō ма̂ла су̂нца.

жутȍглав -ȍглава -о ‘који је жуте главе’; в. *ӣлиска*.

жутокљу́нац -нца м ‘неискусан, балавац; тек излегнут птић који има жут кљун’. – Кад ȍвӣ жутокљу́нци за̀вр̏ше шкȍлу, мѝслē да ȍд њѝг свѐ пȍчињē. – Мѐне је ȍтац говȍрио: Јȍш си тӣ жутокљу́нац, тѐк ћеш вѝ̏ħети шта е жѝвот.

жу̀туља ‘крава жуте длаке’. – Чѝјā је ȍнō жу̀туља у̀ нашој лѝвади? – Ѝмали мӣ у ȍнō вре́ме Жу̀туљу, Ру̂јку, Вѝдруљу, Цвѐтуљу и Ша̀руљу.

жу́ħо -а м **а.** ‘човек изразито жуте косе’. – Ȍнāј жу́ħо Бȍгосављев ти је ѝшō с на̀ма на мо́бу, нѝје ѝмō вѝше од два́нēс-три́нēс гȍдӣна и ȏн ти бѝјо водȍноша коса́чима;

б. ‘кер жуте длаке’. – Мòтā нам се окō àвлије нѐчији жу́ћо, ћѐрајте га да нам се не припѝтомӣ; ‖ **жу̏ћко** с дем. – Нѐко ми прѐбијо жу̏ћка, гѐљā у прѐдњӯ дѐснӯ нòгу.

жу̑ч ж ‘жут, горак сок који лучи истоимена жлезда’. – Нѐ мож да ти бѝднē са̀мо мѐд и млéко, знâш ка̀ко се ка̑жē: ча̀шу мѐда још нѝко нѐ попи док је ча̀шōм жу̑чи не загрчи; ‖ **жу̏чан** жу̏чна -о ‘љут, бесан, срдит’. – Млòго си жу̏чан бѝјо, нѐ идē тô тāкō; ‖ **жу̏чно** прил ‘љутито, срдито’. – Òни ту̑ј пòчнӯ нàкō жу̏чно да се ра̀справљајӯ, нѐ знā се кô е од кòга загуљѐнијӣ.

З

заалѐњети се -èнӣм се св ‘поцрвенети, зацрвенети се’. – Кад јој рѐкоше да дòлазē прòсци, заалѐњеше јој се òбрази.

забада̀ва прил ‘цабе, бесплатно, јефтино; узалуд’. – Прòдаде òнāј вѐтропир нàкӯ парцéлу забада̀ва.

забáдати за̀бāдам несв **1.** ‘заривати’. – Ѝшли смо са̀бāјле, на Ђу̑рђевдан, да за̀бāдамо крстѝће од љѐсковине по њѝвāма, лѝвадāма и вòтњāцима; **2.** ‘бити знатижељан’. – Нѐмōјде да за̀бāдаш нôс та̀мо ђе ти нѝје мѐсто; ‖ **забòсти** за̀бодем св према *забадати*. – Са̀мо да за̀бодем ова два̑ кóчића и дòлазим.

забàптати за̀бапћē[м] св ‘почети газити по нечему што одаје потмуо звук’; в. *клипити*.

зáбарак -āрка м ‘подбарни део њиве, ливаде’. – Кад је кѝшна гòдина, од оног зáбāрка нѐмамо нѝкаке ва̀јдē.

за̀басати -āм св ‘залутати, скренути с правог пута’. – Њѝг двѝје, ба̀ба Дра̀гōјла и ма̑јка, пôђу с вѐчери на кòнак у Трнаву код ба̀бē Ста̀нōјле, па да пòранē на пѝјац у Чáчак, ал иг у̀ватӣ нôћ и òне за̀басајӯ у Небòшу, шћу̀ћӯрē се више нѐкē бу̀квē и ту̑ј òсванӯ, над òнӣм бѐздāном; в. *сајман*.

забатáлити -àтāлим св ‘запоставити, напустити неки посао’. – Штò си забатáлијо нàкӣ вѝноград, та̀ко ти Бòга?

забáцити за̀бāцим св **1.** ‘затурити’. – Забáцили òви мòји нѐђе килáнце, нѝкāко да га нâђем; **2.** ‘попити ракију једним гутљајем’. – Âјде, Ѝцо, сврáти, да за̀бāцимо по јѐдну; ‖ **за̀бāчен** -а -о ‘изолован, удаљен од главног пута’. – Òна ти се у̀дā у Брѐзовице, тô ти је за̀бāчено та̀мо с òнē стрáнē планѝнē, што би рѐкли – Бòгу иза нòгӯ.

забашурѝвати -у̀рӣвам несв ‘избегавати одговор, намерно заговарати, мењати теме разговора’. – Нѝкако ôн да ка̑жē ка̀ко е бѝло, но свѐ забашу̀рӣва и прѐлазӣ на дру̏гō; ‖ **забашу́рити** -а̀шӯрим св ‘заташкати, прикрити’. – Нѐ бӣ му пра̀во што запòђенусмо ра̀зговор ò-тōмē, па шћа̀дијаше да за̀баша̀ри.

забезéкнути се -èзēкнēм се ‘изненадити се, зачудити се’. – Вѐлē да се са̀в òнāј нáрод, кòјӣ се ту̀јнāк за̀текō, забезѐкнō кад је чу̀о да е у̀бјен кра̑љ.

забѝберити -ӣм св **1.** ‘зачинити бибером’ – Дòдāјде ми мéно бѝбера да забѝберӣм òвӯ су̀пу; **2.** ‘напакостити неком, осветити се’. – Ан се здòмчō вла̑сти, òма е забѝберијо свѝмā нàма који смо му говòрили поштѐно, нàкō ка̀ко јѐс.

забѝбити се за̀бӣбим св ‘несвесно се загледати у нешто, забленути се’. – Чѝм је она у̀ишла у сáлу на зáбави, он се забѝбијо у̀-њӯ, нѐ трепћē; в. *биба*.

забѝљежити -ӣм св ‘записати’. – Мѝ у цр̀квени калѐндāр забѝљежӣмо кад кра̀ве вòдē, а на бр̑внима у̀гāрком забѝљежӣмо кад прѐложӣмо ла̀мпек, та̀кō што за сва̀ки ла̀мпек у̀дарӣмо рѐцку.

за̀бӣт -и ж ‘неприступачан терен, беспуће’. – Дȍбра е шȳма, ал у за̀бӣти, нѐ мош нӣ ш чим д-извȳчеш др̏ва сем да нȍсӣш на ле́ђима.

за̀бити за̀бијем св ‘убости’. – За̀бијо тр̂н у здра̀ву нȍгу; ***изр***. ~ *гла̂ву у ӣ́есак* ‘избећи суочавање с проблемом’. – Јȍк, нѐ волӣ ȏн да зна̂ ѝстину, ко да за̀бије гла̂ву под гȳбер и пра̀вӣ се да нѐ видӣ ȍнō што и ѣ̏ра̄в вѝдӣ.

за̀бленути се -нѣ̄м се св ‘упиљити се, загледати се’. – Штȁ си се тȏ за̀бленō, кȏ да ни́си вѝђо жѐнско.

забȍљети -ȍлӣ св ‘жигнути, заболети’. – Ѝ̏ć, што ме забȍље гла́ва, пр̏ште на̀чисто.

за́бравāс -ста -о ‘својеглав, тврдоглав’. – Пȳшти га у бѐстра̄га, вѝдӣш да е забравāс, нѝт се да̂ повѐсти ни пȍћерати.

за̀бравити -ӣм св ‘закључати, замандалити’. – Кад бѝднē пред спа́вāње, мӣ кључаницом за̀бравӣмо ȍбадвоја вра́та нà-кући; в. *кључаница*.

забра́дити се за̀брāдим се св ‘везати мараму под брадом’. – Кȁд се ȳмијемо, ја̂ и мȍја је́трова, на̂јпрво за̀брāдимо ма̀раме, па ȍнда прѝлазимо к рȳци свѐкру и свѐкрови.

забра́здити за̀брāздим св **1.** ‘заорати прву бразду’. – Ѐн сам забра́здијо, вѝђō сам да е ȏрно, ни млȍго влѐжно ни прѐсȳво, тамѐн кѐко трѐбā; **2.** ‘задрети, тврдити нешто упорно и непопустљиво’. – Та̂ј кад за̀брāзди, не вре́дӣ му говȍрити, ȏн ѣ̏рā по свȏм кȍ ју́не у пла̂с, па кȳд пȳкло да пȳкло.

за́бран м ‘парцела под шумом’. – Ѝзглѣда да се прȍдае Е́рића за́бран нà-Јелици, а кàкӣ је тȏ домѐћин бѝјо, нѝје тѐк тàкō ка̂зано чѝјē није би́ло, чѝјē бѝти нѣ̄ће.

забре́кнути за̀брēкне(м) св ‘покуцати обруче и налити воду у расушено буре’. – Пред изручи́вање шљѝвā за̀киселӣмо кѐ̀це, сѝпāмо вȍду на да́нце и квѐ̀сӣмо дȳге док не за̀брēкну.

забре́нтити за̀брēнтӣ св ‘бити захваћен отоком, отеклином’. – Ѝударијо се Вла́де у кȍљено кад је стовàрō тру́пце, забре́нтила му нȍга кȏ стȳпа.

забри́ђети -и́дӣ св ‘утрнути од ударца у тело’. – Ѝударик нȍгōм о трȍношку, забри́ђе ми ѣ̀ваница кȍ да нѝје мȍја.

за̀брисати -шем св ‘одбити, пригрнути метлом’. – За̀бриши пѐпо на ȍнȳ стра̂ну.

забр̏кати за̀бр̏чем св ‘направити напој за свиње мешањем сурутке или сплачина са јармом’. – Ја̂ ти ȍндāк спѐрēм сȳдове па у ȍнē сплѐ̀чине дȍдāм сȳрутку и за̀бр̏чем ме́но прѐкрупе те дѐ̀днēм свѝњама.

забр̏катити -им св ‘пустити бркове’. – Он вѝђō од ђе́да па ѝ ōн забр̏катијо.

забр̏кљачити -ӣм св в. *забркати*. – Забр̏кљачи ме́ћу свѝњама, ѐнē ти сȳрутке у мека́ру, а ја̀рма е у ѐмбāру па им изру́чи у кȍрито да не гр̏дē, прȍбише гла̂ву.

забр̏ложити -ӣм св ‘направити неред’. – Кад се завр̏шило комѝшāње, ȳњесмо жѝто ȳ-салāш, ал нѐ-стигосмо да склȍнимо шà̀шину, смр̏че се, те нам нàкō за̀ноћи а́влија; кад бӣ ѝзутра, бѐ̀нȳ те́та из Тр̀навē, шѣ̀ла сам да цр̏кнēм ȍд-бруке, ка́шће: кàкā е ȍвō млѐ̀да кад је дозвȍлила да јој вàкō бѝднē забр̏ложена а̀влија; ‖ **забр̏ложен** -а -о ‘неуредан, не(ра)спремљен’. – Нѝ с ким се ȍна није покарàбасила, нѝт је, далѐко би́ло, нѐки звѝјȳк, ни, да рѐкнēм, нѐка ђȳбруша, чѝсте ђѐци ȍнē пр̏њице, ђѐца измивѐна и гле́дна, а̀влија нѝкад забр̏ложена ни закорȍвāшена, нѐма нѝшта растовр̏жено ил за̀ломатāно но свѐ на свȏм мѐсту.

забрȍјати се за̀бројӣм се св ‘погрешити приликом бројања’. – Кад је исплаћи́вō вȍлове, за̀бројō се и сѐвијо, дȁо трѝ ѝљаде вѝше, ал онај чȍвек му вра́тијо ćутрàдāн.

забру́сити за̀брȳси св ‘добити отеклину, натећи’. – Кад је ци̑е́пō др̏ва, ȳдари га ѣ̀паница по нȍзи па му тȏ са̀днāк забру́сило и помȍдрело, стро́ба погле́днути, а ја̂

му вѐлӣм: ѝсецкај цр̏ног лу̏ка, ме́но поу́љи и прѝвӣ на у̏бој, бӣ̏ће ко̂ ру́кӧм о̀дњ̄ето. в. *забрентити*.

забу́љити (се) за̀бӯљим (се) св ‘загледати’ – Забу́љијо се у̀ њӯ ко да нӣ̏ће вӣ̏ше жѐнско нема. – Шта̀ си се забу́љила у̀ њега ко да мимо-њѐга нӣ̏ће му̀шко нѐма; в. *глуӣ*.

за̂буна ж ‘омашка, грешка, заблуда’. – У̀падосмо у за̂буну, што јѐс, јѐс, ка̀дар се и о̀брукасмо, ал, вѐлē, ко̀ прѝзнае – по̀ла му се пра̂шта.

забу́нити се за̀бӯним се св. ‘заплести се, помести се’. – Кад на про̀шевини ђе́до рѐче: а̀јде да чу̀емо шта̀ вѐлē мо̀мак и ђѐвōјка, на̂с дво̀е се бӣ̏јасмо забу́нили, ни да бе̂кнемо.

забуша́вати -у̀шāвам несв ‘избегавати посао’. – Нӣ̏ко на̀ш нӣ̏кад нӣ̏ће нӣ̏јē забуша́вō, јо̀к, и на ку̀луку о̀дрāдиш на̀кō човечански, јел забуша̀нт мо̀же да бӣ̏днē сва̀кā р̀ђа.

забуша̀нт м ‘онај који забушава, избегава посао’. –Бо̀ље да са̂м за̀пнēш но да пла̂ђаш о̀нōг забуша̀нта, са̀мо гла̂ ка̀д ће д-у̀вāти за вла̀шу и да тро̀пӣ у̀-лāд. – Забуша̀нт ра̂дӣ ко̀ од бе́дē.

забу́шити за̀бӯшим св ‘извртети, пробушити рупу’. – Однѐси овӯ да̀ску код Радо̀ице нек ти во́јнāк за̀бӯши једну ру̀пу свр̀длом.

за̀бушити -ӣм св ‘преварити, подвалити’. – Кад су премера́вали компи́ре, он му за̀бушијо за јѐдну ва́гу.

за́вада ж ‘неслога’. – Зна̂јте, ђѐцо, у ку̀ћи у ко̀јōј, далѐко би́ло, до̂ђе до за́ваде о̀д тē ку̀ћѐ нӣ̏шта нѐма, о̀ма ти ѐто део̀бē, а та̀монāк ђе је сло̀га, ту̀ј и Бо̀г по̀мāже.

за̀вадити се -ӣм се св ‘посвађати се’. – Па за̀пјевāше о̀нӯ: а̀јде, мӣ̀ла, да се за̀вадӣмо. – Кад су се бра̀ћа за̀вадила, вѐлӣ Ву̀јана Мӣ̀љōјци: нѐма ти, дру̀го мо̀ја, ду̀шманина док нѐ родӣ ма̂јка; ***изр***. *За̀вадијо би два̂ о̀ка у гла́ви*; ‖ **за̀вађати** -āм несв ‘изазивати свађу’. – Нӣ̏кāд нѐмō, бла̀го ђе́ду, да се за̀вађаш нӣ̏ с кӣм, јел од за́вадē нӣ̏шта го̀ре нѐма.

за́валит -а -о ‘сметен, несналажљив’. – Нӣ̏јē, ка́сти, за́валит, но до̀шō у̀тр̄жан и у̀стаоц и ба̀стāшан, свѐ му ѝдē од ру́кē.

за̀валити -ӣ св ‘недостати’. – Свѐга смо на̀бавили до̀вōљно, јѐдӣно нам за̀валило бӣ̏елог ви́на, ал ѝмало е цр̀венōг ко̀лко о̀ш.

зава́лити[1] се за̀вāлим се **1.** ‘спустити се, увалити се на удобно место’. – Зава́лијо се у фоте́љу ко̂ сва̀ки дрмāтор, нӣ̏шта нѐ-рāди, а до̀бро жи́вӣ; **2.** ‘пасти, скљокати се’. – Нѐ знāм шта̀ му бӣ, зго̀дно смо ѝшли и разгова́рали и одја́мпут о̀н ушу́ће, пребле́ђе и за̀вāлӣ се, но̀јнāк, за̀-прōшће.

зава́лити[2] се за̀вāлим се св ‘захвалити се’. – Јеси ли се зава́лијо човѐку што ти прӣ̏четвōрӣ?; ‖ **заваљи́вати се** -а̀љӣвам се несв ‘захваљивати се’. – Бо̂зна ка̀ко се зава̀љӣва, ко̂ да сам му учӣ̏њō не знам шта̂, а ја̂ би то̂ то̀лико учӣ̏њō и нѐко̂м ког не по̀знāем а ка̀мо ли њѐму.

зава́рити за̀вāрим св ‘саставити металне делове варењем’. – О̀вō мо̂рā да се за̀вāри, ѝмā чо̀век, до̀ље у Ча́чку, шва̀јс апа̀рāт.

за̀варовати -ујем св ‘понашати се у нескладу с неким правилима која одређује црква’; в. *варовати’*. – О̀ни за̀варовали и нѐ рāде на О̀гњену Ма̀рију и на Про̀копље ѝјако нӣ̏јē цр̀вено сло̀во.

за̀васати -шēм св ‘стећи, заимати’. – Мо̂рāш да за̀пнēш, да̂н но̂ћ, да за̀вашēш ко̀лко би́ло.

зава́тати за̀вāтам несв ‘захватати воду, снабдевати се водом’. – Док ни́смо ѝскопали бу̀нāр, зава́тали смо во̀ду на ѝзвору код Бре́ста и но̀сили у тѐстијāма и бу̀цāма; ‖ **за̀ватити** -ӣм св ‘захватити’. – Јā по̀шла на ѝзвор да за̀ватӣм во̀дē за вечѐрāс.

за̀вежљāј м ‘замотуљак, смотуљак, нешто завезано у платно’. – Ỳзēк онāј за̀вежљāј, испо̀здрављак се ш ње̏ма и о̀док полага́но на̀више ỳс-планину.

за̀везак -ска м в. *чвор*. – Кад на̀чиниш за̀везак с ỳзицом, ил ко̀нопцом, ил пѐртлу на ци̏пелама, нѐмō ни̏кад вези́вати чвôр на̀мр̄тво, но на за̂мку да мо̀ш ла̀ко по̀тље д-о̀дри̑ешиш.

заве́зати за̀вēжем св **1.** ‘везати’. – Заве́жи тѐле тỳјнāк навр ли̏вадē; **2.** ‘прекинути причу, умукнути’. – Заве́жи кад го̀ворӣм, ӣначе ће мо̀тка да ра̂дӣ! ‖ **завези́вати** -ѐзӣвам несв ‘везивати’. – Сто̀ку смо завези́вали за ја̀сле, сва̀ко го̀вече је ѝмало сво̀е мѐсто и сва̀ком смо у бỳчуку да́вали мѐкиње.

завѐсти за̀ведēм св **1.** ‘погрешно усмерити, преварити’. – За̀вō га на р̀ђāв пӯт; ‖ **заво̀дити** за̀водӣм несв ‘одводити у страну, у пропаст’. – Ни̏шта цр̀ње нѐма но̂ кад о̀нӣ кои во̀дē на́род, нѐ водē га но̂ га за̀водē; **2.** ‘навести, назначити, именовати’; в. *заворањ*, *ће́док*; ~ **се** ‘изгубити равнотежу, једва се одржати на ногама’; в. *ргаӣи*.

за́ветрина ж ‘место заклоњено од ветрова’. – Ви̂ сте закора́чили у жи̏вот и до̀шли пред ра́скрсницу са ко̀ē во̀дē два̂ пу́та, један, ко̀ӣм ѝдē ве̏ћина, широк је и на̀подногу, њи́ме се сти̏жē у раскошну за̀ветрину, ће је то̀пло и мѐкано, за́клонито, ỳдобно и бо̀гато, а дрỳги пӯт је те́сан, бе́зводан, о̀скудан, ỳспорит, чапорно̀вит, камѐнит, трно̀вит, о̂н во̀дӣ на̀више, на ветро̀метину, ће ши̏бајӯ олу́је и вѐтрови, ће ће́вају му́ње и ỳдарāју гро̀мови (7: 218).

за́видан -дна -о ‘завидљив’. – Ни̏је би̏јо р̀ђāв, ал му ма́нишēм што е за́видан и љỳбоморан ко̂ па̀шче, кад ви̏дӣ да е нѐко бо̀љӣ о̀дā њ, са̀в позелѐнӣ од зло̀бē.

за́виђети -дӣм несв ‘бити завидљив, љубоморан’. – Нѐмōј му ни̏шта за́виђети, ца̀ба ти њѐгов газди̏нлук кад је ожѐнијо о̀нӯ абро̀ношу.

за̀вијати за̀вије св ‘нанети снег, навејати’. – Нѐкако се и про̀бисмо до За́боја кад та̀мо за̀вијо вѐтар на́мете у вр̀ вр̀зине, сем ти̏цē ни̏шта тỳдије ни̏је мо̀гло про́ћи, а ја̀дно ти ми̂.

зави́јати[1] за̀вӣјā(м) несв ‘оглашавати се високим, монотоним звуком’. – Кад је би́ло глỳво до̂ба но̀ћи, за̀стадосмо да ме́но о̀дāнемо кад се о̀згō од Цр̂не сте́нē чỳ̂ кỳрјāк како за̀вӣја. – Нѐ зна̀м што̀ ли су кѐрови но̀ћāс зави́јали до̀ пред зору. – Свỳ но̂ћ су зави́јале свире́не.

зави́јати[2] за̀вӣјāм несв ‘стављати завоје, умотавати’. – Кад су га апѐрисали, по̀чēше му зави́јати но̀гу за́воима. – Они дỳвāн зави́јали у но̀вину; ‖ **за̀вити** за̀вијем св ‘увити, умотати’. – Помо̀зи му за̀вити о̀нō ја̀гње на ши́љку у ча́ршов; ***изр***. ~ у цр̂но ‘учинити велико зло’. – Про̀коцко, нѐсретни̏к нѐсретнӣ, по̀ла има́ња и за̀вијо кỳћу у цр̂но.

зави̏љчати -āм св ‘зауздати, ставити коњу узду са чампаром’. – Зави̏љчāјде ти ђѐцу на вре́ме, кад смо̀тају ђѐм на зỳ̂б, до̀цкан је.

завири́вати зави̏рӣвам несв ‘загледати, погледивати’. – Вѐћи ти је њѐгов ди̏нāр но̂ нѐчија кỳ̂ћа, о̂н ти, нѐке ја̀де, свакѝ-час зави̏рӣва у новча̀нӣк ко̂ си̏ћелица у о̀нӯ ства̂р, да про̀стӣш; ‖ **зави́рити** -и́м св ‘погледнути, осмотрити’. – До̀бро зави́ри, си̂не, да се ни̏је ѝспатила зла̀тица у компи́ру.

за́вис -сти ж ‘завист’. – За́вис ти је по̀гана бо̀лес, ра̀дуј се, бла̀го ба̀би, да сва̀к ѝмā и да му до̀бро би̏днē.

за́висити -ӣм несв ‘бити зависан од неког’. – Да̂вно би му о̂н окре́нō ле́ђа да не за́висӣ о̀д-њега; ***изр***. *Ко за́висӣ од дрỳгōг и њѐговом кѐру се умѝљāва.*

завитла́вати (се) -ѝтлāвам (се) несв ‘шегачити се, комедијати’. – Ни̏је ти се о̀на завитла́вала ни̏ с кӣм, ни̏т је завири́вала у тỳ̂ђē ствари, јо̀к, но е гла̂ла сво̀ја по̀сла и сво̀ју бри̏гу бри̏гала; в. *ӣроножац*.

завитла́нција ж ‘шегачење, комедијање’. – На комѝшāњу се пȍпије по кȍјā и свѝ прêђȳ на завитла́нцију.

завѝтлати -āм св ‘бацити нешто из руке далеко’. – Кад је завр̏шио пȍсō, он завѝтла чѐкић ȕ ћошак; ‖ **за̀витлити** -ѝм св ‘и с т о’. – Кад је ѝзорō нѐку рѝпу, он је за̀витли на̀ниже у вр̀зину.

завиту́љити -ѝтȳљим в. *завр̏љачити*. – Он му ȕзе ону крȕшку што е ȕкрō и за̀витȳљи на̀ниже у пȍток.

за̀вичāј м ‘родно село, родни крај’. – И зêц ти се вр̂нē да лѝпшē та̀мо ђе се окȍтијо, та̀кō и ѝксāн пȍд старȍс жу́дѝ за за̀вичāјом. – За̀вичāј ти да̀рује дȕњу и мȕшмулу, кара̀мāнку и бѐросāвку; за̀вичāј те грѝје ва̀тром испод ла̀мпека и зр̂ном пшѐничнѝм у зла́тнōм кла́су; за̀вичāј те вра̀ћā пѐсми ȍрāчкој и кȍпāчкој, рабȁцѝјској и кȍсāчкој, жѐтелачкој и сва̀товској; за̀вичāј те пȍзѝвље на мо́бу, на пре́ло и поће́ло, на комѝшāње (7: 33)

за̀влачит -а -о ‘примамљив, на шта се лако навикне’. – Свѐ ђавȍљē прѐваре су за̀влачите, ла̀сно ȕпанеш у за̂мку ко што е пȕшēње, пија́нство, кȍцкāње, курва́рство и коѐшта; ‖ **за̀влачито** прил ‘примамљиво’. – На̀јприје му би́ло за̀влачито, а пȍтље ѝспало за̀јадито: вѝђо ȕ шта је ȕпō.

завла́чити за̀влāчим несв према *завући*. – Чȕем ја̂, онȍмāд на ва́шеру, како разгова́рају два̂ кȍштаплера и ȍнāј јѐдан вѐлѝ: дȍшло, ка̂жē, га̀дно вре́ме да нѐ смијеш вѝше свȍју рȕку да за̀влāчиш у тȕђѝ цѐп; ‖ **заву́ћи се** -у́чēм се св ‘шћућурити се, прикрити се’. – Кад је вѝђо да е гу́сто, за̀вȳко се у мѝшју рȕпу, бѝјо е ма̀њи од ма́ковог зр̂нета.

завȍдити за̀водѝм в. *завести*.

за́војица ж ‘кривина’. – Кад је би́ло код Весѐлновића за́војицē, пȕче сту́пац и сѝ̏ено се стрȍвāли пȍд-обалу у Цо́лову лѝваду.

за̂ворањ -орња м ‘спојни метални клин између јарма и плуга или кола’. – И ȏн ти пȍднесē преко двока́та тȕжбу и ȍндак за̀веде ла̂жне ће́дȍке како га е ба̀ксем Жа́рко ȕдаријо за̂ворњом.

завра́њети -нѝ св ‘смрачити се, поцрнети’. – Завра́њело нѐбо, пред ȍнȳ арла̀уцу, и скȍро се смр̏че ȕсред да̂на.

завра́чати за̀врāчām св ‘нешто учинити врачањем’. – Ȍнāј ја̀дни Ва́со прѝча како га нѐко баја́ги завра́чō, кȏ да га е вра̀чāр мȍгō на̀гнати да кра́де на́роднȳ вȍду с вȍдовода, па пȍчо нѐшто на̀кō да ма̀нтā.

завр̏зан -р̀зана м **а.** ‘неспретњаковић’. – Ѐда ли ђе оног мȏг завр̀зана; **б.** ‘изазивач нереда и свађе’. – А̀јде, а̀јде завр̀зане јѐдан, смѝри се ме́но и гла̂ј свȍја пȍсла.

заврзѝвати (се) -р̀зѝвāм / -р̀зуем (се) несв **1.** ‘саплитати се, ломатати се (у мраку, по лошем путу)’. – Пȍчēсмо да се завр̀зуемо п-ȍнōј пȍмрчини, ма̀ло е ва̀лило да се скрцума́мо низ ȍнāј рѝд; **2.** ‘задржавати бесмисленом причом, замајавати’. – Да̂вно би дȍшō, ал наи́ђе Цо́ле и пȍче да ме завр̀зуе ш њѐговōм прѝчом; в. *старудија*, *тура*, *шедрња*; ‖ **завр́сти се -**р̀зēм се св ‘саплести се, запети о нешто, заплести се’. – За̀вр̀зе се ба̀ба о партȍсару и ѝспаде јој ћа́са ѝз рукȳј и пр̀ште у па̀рампа̀рчāд; ***изр.*** *За̀вр̀зо се ко пѝле у ку̀чине*; в. *одржати*, *пиле*, *простирати*.

заврзла̀ма -а̀мē ж фолк **1.** ‘народно коло’; в. *жикинац*; **2.** ‘гужва, неред, русвај’. – Та̀кō ти је тȏ кад нѐко здȍмчā вла̂с, а није ка́дар да е пȍнесē, ȏн ȍндāк на̀чинѝ заврзла̀му у кȍјōј се нѐ знā кȏ пѝјē а кȏ пла̂ћā. – Ȕпаде весѐлнѝк у ȍнȳ заврзла̀му ни крѝв ни дȕжан.

завр́љати за̀врȗам св ‘залутати, поћи погрешним путем’. – Мѝ ба̀ксем кре́нули кра̀ћим пу́тем и завр́љали: стѝгли кȕћи у ра̀засвит.

завр̏љачити -им св ‘бацити далеко’. – Кад је чу̏ла шта̑ е си̏ноћ би́ло на за́бави, о̀на ти ски̏де она̄ј ве̏реничкӣ пр̏стен и за̀врљачӣ га Бо̀га пи̏тај до̀клен.

завр̏нути за̀вр̄нем св **1.** ‘усукати, увити’. – Ôн га смо̀та за̀-ру̏ку, за̀вр̄нӯ е по̀добро, док о̀ва̄ј не при̏знаде шта̑ е и ка̀ко е би́ло; **2.** ‘зашрафити, навити’. – Завр̏нде до̀бро ша̀јто̄в на̀-бурету да не на̀чиниш зи̏ја̄н; **3.** ‘преварити’. – Завр̏но га Радо́јко за чѐтири и̏љаде; ‖ **за̀вртати** -ħе̄м ‘превијати, савијати’. – Нѐ могу са̑д да ти да̑м кње́шта, ви̏диш да завр̏ħем ш њи̏ма ова̄ј пле̏к.

заву́ħи се -у̀че̄м се в. *завлачити се*.

за̀гадити -им св запрљати’. – За̀бога, Ђо̀рђе, што̀ си пу̀штијо сто̀ку да мо̀крӣ и баљѐга̄ крај буна́ра, да за̀гадӣ во̀ду.

за̀га̄сан -сна -о ‘таман, тамне боје’ – Он бјело̀перас па му зго̀дно при̏личӣ она за̀-га̄сна ко̀шуља; ‖ **за̀гасит** -а -о ‘и с т о’. – Мло̀го ти за̀гасито то̄ плѐтӣво за ђѐцу, у̀зми неке ли̏ктије ру̀дице̄ па про̀ша̄рај ме́но. – Ста̀ријима сам плѐла це́мпере у за̀гаситу, ка́сти ду̀нклијӯ, бо̀ју, а ђѐци у ли̏ктијӯ.

загили̏кати -чем св ‘почети голицати, шкакљати’. – Загили̏ко̄ чи́ле ди̏е́те, а о̀но се зго̀дно заце́нуло о̀д-смија.

за̀гинути -не̄м св ‘задржати се, остати дуго’. – Тê ти но̀ħи за̀гинусмо у кава̀ни код Ко́за до̀ пред зору.

заглàбати -а̄м св ‘ослабити, сморити се’. – Цѐо Бо̀жјӣ да̑н ву́кок о̀но̄ по̀при̏е̄ко̄ тестѐре, заглà̑бак на̀чисто, не о́сѐħа̄м ру̑ке, ко̀ да ни́су мо̀е. – Ишчи́ље сна́га, ђѐцо мо̀ја, заглà̑бак на̀чисто.

за́главак -а̄вка м ‘дрвени клин којим се утврђује нешто расклимано’. – Начи̏нде ми нѐколко за́глава̄ка од стр̏жевине̄ да по̀ткā̄јлуем а̀латке, и̏де̄ про̀леће, ва̀ља̄ да̀ биднӯ а̀зӯрне.

загла́вити за̀гла̄вим св **1.** ‘учврстити заглавцима нешто што је расклимано’. – Ви̏ђи те ми нѐкако загла́ви о̀ну ма̀њу ће́киру, нѐшто ми се ра̀склимала; **2.** ‘неочекивано се наћи у тешкој ситуацији’. – Нѐкад нѐ знаш је л бо̀ље загла́вити у бо́лницу јал у бу̀вару; в. *испаличавати*, *несретник*, *пршњак*; **~ се а.** ‘уклештити се’. – Загла́вило се пра̑се у̀-про̄шће и по̀че да ски́чӣ ко̑ да га дѐре̄ш;

за̀гладити -ӣм св **а.** ‘угладити, поравнати нешто’. – Ни̏је ми до̀бро за̀гладијо бѐто̄н кад је изли́во̄ ба̀са̄мке па нѐ мош ла̀сно да иг о̀пере̄ш; **б.** ‘решити спор, помирити се’. – Би̏јагу се њи̏г дво̀јица ме́но за̀мерили, ал на̀пане̄ Дра́го пр̏во јѐдно̄г, па дру̀го̄г, да се и̏змӣре и о̀ни ти њѐга по̀слушају те за̀гладише о̀носе, ко да ни̏шта ни̏је би́ло.

за̀гледати се -а̄м се св ‘заљубити се’. – Мешчи̏нӣ да су се на̀ш Са́во и о̀на̄ А̀лексина ħê за̀гледали; ‖ **загле́дати** за̀глѐдам несв ‘завиривати’. – И̏де̄ о̀здо̄, па ма̀лома̀ло нѐшто за̀глѐда преко вр̏зине; ‖ **загледа́вати** -ѐда̄вам несв ‘и с т о’. – Ста̑лно сам загледа́вала да л је ју̀ница по̀чела да за̀чиње; ‖ **загле́днути** за̀глѐднем св ‘загледати, пажљиво прегледати’. – У̀зми сту̀бе, загле́дни до̀бро да није слу̀чајно нѐка црѐпљика спа̀ла с гра̀ђевӣна̄ од о̀не̄ нома̀дашње̄ олу́је̄.

загли́бити се за̀глӣбим се св **1.** ‘упасти у блато’. – Загли́бисмо се у ло̀кву испод Јако́вљевића ку̑ħа̄, кад смо ву́кли спо̀мен та̀ти, да нѐ би чѐтво̄ра – нѐ би мо̀гли прѐдри̏е̄ти; **2.** ‘поћи погрешним путем, упасти у невоље, проблеме’. – Загли́бијо се у ду̀гове, нѐ зна̄ ни ку̀[д]-ħе, ни шта̑-ħе, ни ка̀ко-ħе. – Загли́бијо му си̏н у ту̑ ħаво̀љӯ па̀ртију, ни̏каке ва̀јде ви̏ше ку̀ħа нѐма̄ о̀да̄ ња, са̀мо да̀нгуби ш њи̏ма по̀ваздā̄н; ***изр***. *Загли́бијо се до̀ гу́ше̄.*

заглу́нути за̀глӯнем св ‘одједном оглувети’. – Кад је га́ђо̄ гро̀м у Да́видов ба̀грен, мѐне ти за̀глӯну увѐта: ни́сам трӣ да̀на ни̏шта чу̀о; в. *гумараба*.

загнòјити се зàгноји се св ‘компликовати се упалом проузрокованом гнојним бактеријама (о повреди, рани)’. – Тàко сам се гàдно утр̏нијо да ми се загнòијо тàбан, ни̏сам мòго стòпē нѐколко да̀нā, док ми на̀на нѝје ѝглōм ѝзвадила трȑн.

загова̀рати -òвāрāм несв ‘задржавати нечију пажњу на некој теми с циљем да се сазна или постигне нешто друго’. – Вѝдīм јâ да вѝ мѐне загòвāрāте, мôра да сте нѐшто ре̏шили да забàшӯрѝте; в. *пенцер*; ‖ **заговòрити се** -īм се св ‘задржати се због неважних послова, замајати се’. – Нâс двѝје ти се заговòрисмо и мѐне ти, пӯстој, поки̏пље млиј̏еко.

загòвнати -āм св ‘направити недопустив прекршај, осрамотити се’. – Мôра да е òнāј Влàстимѝров гòвновāљ јòпēт нѐшто загòвнō ȁн је дòлазила мѝлѝција.

загоља̀штити се -òљāштим се св ‘задићи сукњу до изнад колена’. – Загоља̀штила се, рѐкō би је пѐвāљка.

загòрети -и св ‘пригорети за дно посуде приликом кувања’. – Ђѐца наја̀рила вàтру вѝше но што трѐбā и зàгоре ми ручак, кӯ[д]-ће мòја брӯка.

загра̀дити зàградим св ‘направити ограду, оградити’. – Ре̏шили смо да зàградимо òнō има̀ње што смо ла̀ни ку̀пили, пòвадили смо стâре шљѝве, ѝмā да се нàциј̏епа кôља кòлко òш, а прӯшћа ѝмā по пòтоку, свѐ вр̏ба до вр̏бē.

загра̀[ј]ити -īм св ‘загаламити’. – Пе̏ро послӯжитељ ӯзе звоно и пòче да звòнѝ, а ђа̀ци загра̀ише и покӯљаше нàпоље кȍ рôј че̏лā.

загрàктати зàкракђē[м] св према *гракшаши*; в. *гавран*, *славуј*.

загрѐбати -ēм св **1.** ‘направити огреботину, оставити траг гребањем’. – Дѐдер да вѝдимо кȍ је òд вāс с нѐчим нàкō зàгребо нòвā вра̀та; **2.** ‘брзо побећи, нагло отрчати’. – Кад је њѐн тàта наѝшō, ȏн је зàгребō ко зѐц и стӯштијо се нàниже Цве̏ловој водѐници; ‖ **згрѐбати** -бēм несв ‘остругати кашиком’. – Згрѐби òвē компири̏ће што су ме̏но загòрели и ӯватили за да̀нце, тȏ е нàјљепше; ‖ **зàгрепсти** -бēм св ‘огребати нечим’. – Ӯзело òвō нѐснō ди̏ј̏ете те пову̀кло мàчку зà-рēп, òна се òкрете, зàмаука и зàгреба га по ру̀ци. – Кȍ е òвō зàгребо ѐксером по брȑвнима?

загрѝжљив -ѝжљива -о ‘провокативан, склон свађи и нереду’. – Пòштен јѐс, ал је загрѝжљив нàчисто, за трѐн òка плàнē и пòчнē кâвгу и не смѝруе се док не ѝшћерā ствâр на чѝстац.

загри̏знути зàгрѝзнем св ‘загристи’. – Загри̏зни кòлко мòш да прòгӯнеш; ‖ **зàгристи** -и̏зēм св **1.** ‘и с т о’. – Нѐ мож знàти кàкā је јàбука док не загри̏зеш; **2.** ‘упустити се у ризичан подуват’. – Бòгме је зàгризō мӯшки, свàка му чâс: да су мòгли, поци̏ј̏епали би га кȏ свѝња ма̀сну то̀рбу, ал чòвек ѝмō трѝ чѝсте, стѝсō пѐтљу и стрȑпō им свѐ на кàмару.

зàгријати се -јēм се **1.** ‘огрејати се поред ватре’. – Бàне ја̀мпут, уз мѐсојеђе, Ми̏ћо Ђӯрчија, по нѐкōј арлàуци, кȍдā нас у млѝн да се мàло зàклони и зàгрије; **2.** ‘заљубити се’. – Ѝзглѐда ми да се нàш стàријѝ сѝн зàгријо за Òбрадову ћѐрку, свѐ ми се чѝнѝ да мѝрише нà свадбу, ако Бôг дâ.

загр̏мити / загр̏мљети -мѝ св безл **1.** ‘загрмети’. – Кад загр̏мѝ, ѐтē ти кѝшē; **2.** ‘завикати, разгаламити се’. – Кад је ȏн загр̏мљō нà тōм збòру, на̀род пòчē да му пљѐште длàновима, а òни дȑмāтори се сàмо згле̏днуше.

загр̏нути зàгрȑнем св **1.** ‘окопати усев и уз стабљику пригрнути земљу’. – Д-ѝдēм да зàгрȑнем ме̏но крàстāвце кад је вàкō ȏрно после јӯчашњē кѝшē; **2.** ‘набацити на рамена, обући топлији комад одеће’. – Загр̏нде тѝ, тàта, òвӯ гӯњу, бòјати се да те нѐпробије вѐтар; **3.** ‘мало задићи сукњу (да се не покваси на јутарњој роси или ако се хоће прегазити поток или речица’. – И òна ти зàгрȑну сӯкњу изнад коље̏нā и зàгазѝ у-ри̏ј̏еку; ‖ **зàгртати** -ћēм несв ‘окопавати усеве’. – Забòравили љӯди кàко се зàгрћē

мȕруз; ‖ **за̀грта̄ње** с гл. им. – Нѐ пи̏тај ви̏ше штȁ је за̀грта̄ње кад се зѐмља трȕе, а не окòпа̄ва, нѐ̑ће више ни̏ко д-ȕзмē мòтику кô да се нѐ ваља̄.

за̀грцнути се -нēм се св ‘закашљати се кад мрвица хране зађе у душник’. – Ја̑ му ви̏чем: пола́ко, ди̏ете, ал ō н пожу́ријо да пôјдē штò-прије па се, ѝтајући, за̀грцну.

загу́ђети -ди̏[м] св **1.** ‘почети гуслати, запевати уз гусле’. – Зѐма̄јле је у Драга́чеву би́ло пòдоста гȕсла̄ра, ја̑ сам слȕшо нѐке òд њи̏г кад загу́дē, мили̏на ти би̏днē, а на̀јвољō сам да слȕшам Ми́љка Цогòља, Ра́да Пѐтковића, па њѐговог ȕнука Дра̀гана, па Миле́нка Вȕка̄јловића, па Јòвана Симѐуновића, па Жи̏воту Ми̏лоевића, па Бо́жа Раде́нковића; **2.** ‘захладнети’. – Љѐтос ћѐдē пòваздан, пи́таћу га кад загу́дē та̀монаке о Бо̀жићу штȁ ће да ра̑де без дрва̄ и коечѐга.

загу́лити се за̀гȕли(м) се св ‘тврдоглаво задрети, непаметно инсистирати на неважној појединости’. – Загу́лијо се Вла́де, а загу́лијо се и Ми́ле, нѐ̑ће да пòпуштī нијѐдан, нѝ ли̏ек, јѐдва иг сми́рисмо да се не-пòватају за̀-гуше; ‖ **загуљи́вати** -ȕљи̏вам несв ‘терати по свом, неразумно инсистирати на неважној појединости’. – Нѐмо ви̏ше загуљи́вати, ако Бо̀га зна̑ш, но јѐдном, бра̀те, и ти̑ пòпушти колко би́ло, штȁ си на̀врō кò лȕд на тòцпло; в. *потргнути*; ‖ **за̀гȕљен** -а -о ‘пргав, својеглав, задрт, незгодан’. – Нѐма од тог пòсла ни̏шта, ш њи̏м здòговора нѐма, та̑ј је за̀гȕљен на̀чисто, ћѐрā ма̀к на кòнац; в. *жуч[ан]*.

загуље́нко м ‘незгодан човек’. – Òнāј Пићи́нац ти је пра̑ви загуље́нко, нѝт га мòш пòвести ни пòћерати, кад за̀дрē, не òстȕпа ни за жи́вȕ гла̑ву.

загу́стити -ī св **1.** ‘повећати густину, згуснути’. – Млòго си загу́стијо ма̀лтер, дòдāј вòдē те га ражи́ди ме́но; **2.** ‘наћи се у неприлици, у опасности’. – Кад је загу́стило, ни тра̑га ни гла̑са од òнōг њѐговог кли̏нчења и ва̀лисања, збри̏со е гла́вом без òбзи̏ра. – Ѐн је загу́стило ôн се пòсо пѐпелом; ‖ **загу́шћети** -у́стī[м] св ‘и с т о’; в. *заждити*, *клиснути*.

зада́вати за̀дāјем несв ‘давати, наметати задатке, обавезе’. – Ѝмају беја́ги нѐки ра́спус зѝмȕс, а ȕчитељ им за̀дō нѐкијег задā̃тāка, не́мају ка̀д јадни́чāд да се грȕдајȕ и вòзē на со́ницама; ‖ **за̀дати** за̀дāм св ‘дати задатак, наметнути обавезу’. – Нѐмō, мòлѝм те, око мѐне да да̀нгубиш, трѐбā јòш ѝ јā да ти за̀даем пòсла.

зада́јати за̀дāјам несв ‘помагати тек рођеном младунчету сисара да се привикне на сисање’. – Пoù̏ѐкад мôраш да за̀дāјаш јāгњад и тѐлад док само ме́но не òдвркнȕ, пòтље са́ми ва̀тају за̀-сису и ту́чȕ у ви̏ме док им ма̑јка нѐ-спуштī мли̏е́ко; ‖ **задò-ити** за̀доѝм св ‘нахранити младунче првим млеком по рођењу’. – Са̀[д]-ће òна, òста ȕ-штали да за̀дојī тѐле; ‖ **за̀доен** -а -о ‘задојен нечим (мајчиним млеком, мржњом, идеологијом)’. – За̀доено тô мр̏жњōм од ма̑лиг нòгȕ, а да га чòвек пи̏та штò мр̏зи̏ш Срѐбе, нѐ знā да ти рѐкнē, а и нѐ знā пȕсник да му е на̀врнѣд би̏јо Срѐбин и сла̀вијо свѐтōг Ђôрђа ко-ѝ-мī.

за̀дигнути -нēм св ‘подићи’. – За̀дигниде ме́но тѐ вра̀тнице да испòд њи̏г прòкрешēм зѐмљу да нѐ качē кад се òтварају; ‖ **за̀дизати** -жēм несв ‘подизати’. – Оне за̀дижȕ сȕкњу и кад нѐ газē преко пòтока; ‖ **за̀дићи** -гнēм св ‘заврнути’. – За̀дигни ме́но нòгавице кад га̀зи̏ш прекò-баре; в. *загрнути*.

зади̏е́вати за̀ди̏евāм несв **1.** ‘стављати нешто на ревер, цвет у косу, за појас’. –Ђѐвōјке сватòвима заде́вају рȕзмарин, а òни њѝма вра̑те ȕздāрје ту́рајући у òнȕ кòрпицу с рȕзмарином нѐку па̀ру; **2.** ‘изазивати, подбадати; шалити се’. – Ми̑ смо ти се зади̏е́вали ми̏могрēд, ма̑ј штȁ да ра̑димо, и кад копа́мо, и кад жњѐмо, и кад комиша́мо, та̀кō нам ла̀шње прôђē да̑н; ‖ **за̀ђенути** за̀ђенēм св према *зади̏евати*. – Сва̀ком сва̀ту се у рѐвēр за̀ђенē стру́чак рȕзмарина; ***изр***. *Засви̏ри па за ѝдјас зађе́ни*; ‖ **за̀ђести** -нēм / -дēм. – Ò Ђȕрђевудне трѐбā за̀ђести на ка̀пију кр̏с(т) од љѐсковине.

за̀дирати -ем несв према задри̯ети. – Нѐмōјте, ђѐцо, за̀дирати та̏мо ђе вам нѝје по̀сō; ‖ **за̀дри̯ети** за̀дрēм св ‘одступити од теме, правца или тока приче’. – Мѝ шћѐли да се на̀кō бра̏ски здогòворѝмо да на̀чинѝмо ме́но пу̑та, да мо̀жемо ко љу̑ди да прѝђемо ку̏ħāма и да пригна́мо коѐшта и кад је кишòвито вре́ме, ал Ра̏шко за̀дро ко̀ ју́не у пла̑с, тѐ ко̀ ми је по̀ćекō вр̀зину, тѐ ја̑ не́ħу да ка̀лдрмѝм, тѐ мѐне пу̑т нѐ требā нѝ за шта, и ет по̀сле во̀лико го̀дѝна ѝспаде да му ства̀рнō нѐ требā: ѐнē га са̑м ко̑ пу́штињак ча́мī; ‖ **задр̀вен** -р̀вена -о ‘тврдоглав, неразуман, који остаје при свом схватању и кад се покаже да није у праву’. – Задр̀вен је, да̀боксà̀чу̏вај, ко̑ ма̏зга, нѐ мош ш њѝм да разго̀вāраш ко̑ ш чове́ком, ôн ħѐрā свòе и то̑ ти је, ту́чē на̀кō ко̀ о́ван у кри́ву шљѝву; ‖ **за̀дрт** -а -о ‘и с т о’. – За̀др̄т ко̀ да га е пра̏вијо Шѝптāр, ш њѝм нѐма здо̀говора.

задо̀цнити за̀доцнѝм св. в. *одоцнити*. – Задо̀цнили сте вѝ трѝјес го̀дѝнā да се равња́те ш њѝм, кад је ôн гово̀ријо штà ħе да нам се збу̏дē, вѝ сте се пра̏вили нѐвешти, са̀д вам крѝв Ја̑нко и Ма̑рко.

задрѝбāнда м в. *надрибанда*. – Онā задрѝбāнда Дра̏гослављева кад нѐшто за̀дрē, нѐмō ни покуша́вати да га одго̀вориш, он ħе ѝшħерати њѐговски па да си јо̀ш то̀ликī.

задри̯е́мати за̀дри̯емам св ‘уснути на тренутак, задремати’. – Задри̯е́мō Мѝјодраг на гумара́би, Вра́њо му са̑м ѝдē, ал му нѐħе у̀спу̑т спа̀ла ша̀јкача; ***изр***: *Задре́мо ко со̑ка на ју̑говини.*

задр̀ктати -ѝм св ‘почети дрхтати, трести се од узбуђења’. – Кад су на̀ишли њѐгови ко̀њи у гало́пу, мешчѝнī да е зѐмља задр̀ктала, а и ђѐца задр̀кташе од стра̑сти.

за̀дрмати -ām св ‘затрести, заљуљати’. – За̀дрмајде о̀вӯ кру̏шку, ја̀чи си, нек о̀панē ко̀јā да се ме́но за̀слāдимо.

за́друга ж ‘већа породична заједница’. – Да смо за́дружни, ко што ѝмā за́дру̏га, па да се шу̏ркā, нѐко око̀-стокē, нѐко око ова́цā, нѐко пла̀нѝнкуе, нѐко робаџѝјā, а мѝ пу̑стī неокосни, нѐ знāмо ку̏-ħемо прѝје, зна̑ш ка̀ко ти до̑ħē: вѝше ру̀кӯј, вѐħа е и сна́га; ‖ **за́дружни** -а -о ‘који припадају великој породичној заједници’. – Ѐндак ти је би́ло мло̀го за́дружниг ку̏ħа од по два̀ес-трѝес ду́шā.

заду́вати се за̀ду̏вам се св ‘задихати се, гласно дисати’. – Што̀ си се, сѝнко, заду́вō та̀ко, ко̑ да су те ју́рила кѐрāд.

заду̏дњати / заду̏дњети -ѝ св према *дудњати* / *дудњети*; в. *строба*.

за́дужбина ж ‘оставина за душу, тековина (или њен део) коју човек оставља народу из кога је потекао за спас душе и сећање међу потомцима’. – На̀ши свѐтѝ прѐци су по̀дизали свòе за́дужбине Бо̀гу у сла̀ву, прѐцима у ча̑с а по̀тōмцима у ама́нет. – Кад су о̀ни до̀шли на вла̑с, о̀пљачкали су свѐ за́дужбине. – Нѐкѝ ко за́дужбину о̀ставе цр̀кву ил има́ње, а ови ништа́ци – два̀ милио́на гро̀бōва.

задужбѝнāр -а́ра м ‘оснивач задужбине, ктитор’. – Срѐбљи су о̀двајкад ѝмали задужбина́ре ко̀ѝ су за сво̑ј на́род по̀дизали за́дужбине; ‖ **задужбѝнāрски** -а -о ‘који се тиче задужбине’. – То ти је задужбѝнāрска гра̀ђевина.

задужбѝнāрка ж ‘жена која је подигла задужбину’. – Но̑вка Вѝлипова би́ла пра̀ва задужбѝнāрка: ро̀дила и спо̀дигла три́нēсторо ђѐцē

задужбина́рство с ‘доброчинство које је усмерено племенитим циљевима’. – Зѐмāјле су вѝђенији љу̑ди га́или задужбина́рство, ко̑ е бѝјо могу̀ћнији начѝнијо е или цр̀кву или неку дру̑гу гра̀ђевину и о̀ставијо на́роду.

за̀душнѝ -ā -ō ‘који се тиче душе, који се односи на душу’; ***изр***. ~ ба̀ба ‘особа за све, сваком послушна’. – Нѝјē мо̀ја Сла̑вка за̀душна ба̀ба, отка́ндерте се њê, нѐ може о̀на вѝше да бѝднē меша́ја кадго̀ј нѐко у̀мре, па а̀шчија кадго̀ј се нѐко жѐнѝ ил у̀дāе, па ба̀бица кад се ко̀јā по̀рāђа.

за̀душнице ж мн ‘дани посвећени помену мртвима’. – Ми̑ о за̀душницама од па̀мтиви̯ека ѝзлазӣмо на̀-грӧбље, па̑лимо све́ће, ка̑димо грȍбове и ѝзносӣмо при́логе да се сва̀к, ко при̑ђе грȍбовима на̀шијег ста̑риг прѐкрстӣ ил за̀па̄ли сви̯е́ћу, нѐшто по̀части, по̑дӣ и по̀пије, а ȍне ти ста̑лно па̀дајӯ у су̀боту. – На̀ша чѐљад ѝзодѐ на свѐ чѐтворе за̀душнице и на ми̑ољскӣ, очи Ми̑јољда̄на, и на ми̑тровскӣ, очи Ми̑тровда̄на, и на ȍнӣ очи сирȍпуснӣ нѐђељӣ пред ва̀скршњӣ по̑с и дȕовске кое па̀дају у су̀боту очи Трȍ̄ица; ȕ тӣ да̑не прѐча̄ по̀сла нѐмамо, јел су тȍ на̀ши ста̑рӣ, Бо̑г да им дȕшу прȍстӣ, заслу́жили и тȍ нам у ама́нет ȍставили, и ко би тȍ прѐкршијо, та̑ј би изгȕбијо бла̀гослов прѐда̄ка и на̀удио би свȍјӣ кȕћи и свȍ̄м по̀тӣмцима.

за̀ђевица ж ‘спор, неспоразум, мања свађа’. – Ма ȍставте, љȕди, тѐ за̀ђевице, има́дете ва̀љда прѐча и памѐтнија по̀сла, кȕмим вас Бȍгом јѐдӣнијем.

зађѐвӣјчити се -ӣм се св ‘развити се у девојку, стасати, приближити се пунолетству’. – Док дла̀ном о дла̀н, зађѐвӣјчик се, а кад сам се удȍмила, пи̑та ме мȍја ȕјна: ȍчӣју ти, вѐлӣ, је л ти жа̀о ђѐвова̄ња?

за̀ђељати -а̄м св ‘зарезати ножем, направити шару на дрвету . – Ђе́до ни̑јӣ мȍго дȍкон код ова́ца̄, ȕзӣ вѐдимистер и за̀ђељӣ ша́ре на ȍнӣ њѐговој ма̀чузи, да се нѐ мош на̀гла̄ти.

зађѐнути -нѐм в. *зади̯еваӣи*.

зађера́вати -ѐра̄вам несв ’уочавати, запажати’. – И ка̑же како е и ȏн по̀сле зађера́вӣ у Ȕжицама, кад је ѝшӣ код свȍијег друго́ва̄, ка̀ко ѝ-њине ма̑јке ѝмајȕ зи̑дња̄ке и рѐши да прѐска̄че до̀ручак док не саште́ди да ми га кȕпи за ȍбетину; ‖ **за̀ђерити** -ӣм св ‘загледати, уочити, запазити’. – Ни̑ко ко ђе́до Мла̀домир ни̑је мȍгȍ да за̀ђерӣ ȕ-шуми, јал у вр̀зини кȍӣ др̀во ва̀ља̄ за рȍгуље, кȍӣ за крива̀ицу, со́нице, срча̀ницу или ђѐци за скȉје.

зажа̀грити за̀жагрӣм св ‘добити посебан сјај у очима’. – А ȍна, пȕна срѐће, за̀жагрила ȍнӣм ȍчица̄ма, ȍће да полѐтӣ.

за̀ждити за̀ждӣм св ‘брзо отићи, побећи’. – Ê, тӣ тр̀томȕди, кȍнӣ што е ȏн, ми до́ђоше гла́вӣ, да̑нима се јȕна̄чи, а ви̑ђе ли га да̀на̄с: чи̑м је ма̀ло загу́шћело, за̀ждијо кȍлко га сна́га нȍсӣ те по̀бегȍ.

зажму́рити -ӣм св **а.** ‘затворити очи’. – Про́зор кои на̀зирӣм на ȍкреченом зи́ду би̑јаше зажму́рȍ; **б.** ‘намерно нешто »превидети«’. – Зажму́рȍ на јѐдно ȍко и проглѐдно му крȍс-прсте.

зазве́чати -и св в. *звечаӣи*.

зазе́псти -е́бӣм св ‘назепсти’. – Кад пра̀сад зи̑ми зазе́бȕ, ȍстану кр̀ца̄ва, не вре́ди иг по̀тље ра́нити.

зази́мити -ӣм св ‘оставити да презими (о стоци)’. – Ре́шијо Ста̀ное да зази́мӣ и вȍлове и би̑кове; ‖ **зазимља́вати** -ѝмљуем несв. – Ко́зо комендȉја̄ па га пи̑та̄: шта̀ си ре́шијо: оћеш ли и ȍца да зази̇̀мљуеш?

за̀зинути -нѐм св ‘загристи’. – Нѐ могу да за̀зинѐм ни ȍвића̄ка, свѐ ми однѐмилило.

за̀зирати -ѐм несв ‘устезати се, стидети се’. – Ôн обра̀зли па за̀зирӣ некӣ ја̀де, ни̑јӣ од ȍнијег што су пенцети́рали ȍбраз.

за́зор м **1.** ‘стид, осећај недостојности’. – Од за́зора нѐ шће да се по̀слȕжӣ; **2.** ‘мало растојање’. – Ȍставијо ми ма̑ли за́зор између вра́та̄ и пѐрва̄за и чи̑м ме́но вра́та на̀брѐкнȕ, кад на̀и̑ђе ма̀гла ил ки̑ша, нѐ мош ла̀сно да иг за̀творӣш.

за̀зубице ж мн **1.** ‘запаљење десни’ (о коњима). – Нѐшто ми се чи̇̀нӣ да е лѐва̄к дȍбијо за̀зубице ; **2.** ‘жеља изазвана посматрањем неког како нешто чини’. – Гла̑м како ма̀кљају ȍнӣ врȕћо пече́ње, па згȍдно дȍбик за̀зубице и по̀точа ми вȍда на ȕста.

за̀и̑грати се за̀игра̄м се св ‘занети се у игри и заборавити на време’. – Ȍва̄ нѐсна̄ ђѐца се за̀играла и стȍка им ȍтишла у зи̑ја̄н.

заи̏мати (се) -ā̏м (се) св ‘стећи иметак, изаћи из оскудице’. – Бо̂г вам да̀о здра̂вље, мла́ди сте, жи̏вот је пре̂д вама, бр̀зо ћете ви̏ да се заима́те и да ста̀не̏те на здра̀ве но̀ге, са̀мо на̀пре̂д.

[заина́тити се] заи̏нāтим се св. – Заина́тио се, не вре́ди му збо̀рити, ће̏рā по̀ свōм док ја̂мпут нѐ-лупи̏ гла̀вчином о̀-зи̏д; ‖ **заи̏нтачити се** -и̏м се св ‘остати тврд у свом убеђењу иако сви разлози говоре да је то непаметно’. – Не̏ мож да му се здого̀вори, заи̏нтачијо се и не оду̀стае док не ѝшће̏рā, нѐ пи̏та ко̀лко ко̂шта.

заи̏скати за̀иштēм св ‘затражити нешто’. – Кад ти чо̀ек за̀иштē не̏што, ако мо̀ш – по̀дāј му ко̂ чо̀ек, нѐмō да га ци̏леди̏ш, тако ти Бо̀га, јел ни̏је ла̀сно ѝскати; ако не̏ мош, ка́жи му бар ле́пу реч. – Ни ма̂јка не да́ē си̏су ђѐтету док о̀но не за̀иште ил не за̀плаче.

за̀итити -и̏м св ‘захватити’. – За̀итиде ми жи̏та у о̀вӯ шѐрпицу да ба̀ци̏м ко̀кōшкама.

заи́ћи за̀и̏ђем св ‘доћи наоколо, крадом’. – Ô н, ко̀лко е вѐш, за̀ишō о̀згō кроз во̀тњāк па си̏шō ја̀ругом да га ни̏ко нѐ смотри̏.

зајàдиковати -уем св ‘изненада гласно заплакати’. – За̀јадикова, пу̀сница, ка̀мēн би за̀плакō: ја̂ј, си̏не, ра̂но мо̀ја, што о̀стави и у̀цвели̏ ма̂јку тво̀ју!

за̀јадит -а -о прил ‘који доноси јад, мучан, тегобан’; в. *завлачити*.

зајàжљив -а̀жљива -о ‘који се лако задовољи’. – Не̏ке ја̀де ни̏је ни̏ ли̑ек зајàжљив, но на̏чисто незајàжљив, ко̂ да му е зи̏нула не̏ка а̀ла, да̂ј Боже да му се то̄ о̀-гла̀ву нѐ обије.

зајáзити зајāзи̏м св ‘направити напер ради навраћања воде на воденицу’. – Кад је зајáзијо во̀ду за водѐницу, Да̀ри̏нка е испод ја̂за, у по̀дјазици, на́редила башчова̀нлук те зали́вала кад тре̏бā.

зајапу́рити се -а̀пӯрим се св ‘поцрвенети од узбуђења, зацрвенети се’. – О̀диграла ш њи̏м у̀ колу, па кад су се претпо̀стављали, о̀на се зајапу́рила ко ма̂јска трѐшња.

зајау́кати -а̀ӯчем св ‘гласно закукати’. – Зајау́ка пу̂ста Перу̀ника коно гу́ја љу̂та, о̀ста ку̀ћа без ра̀ниоца, ко̀ ће њѐне сирота́не љѐбом изра́нити.

за̀јмати -ā̏м (не)св ‘позајмљивати, узимати на вересију или у зајам’. – На̀викло то̂ да за̀јмā, ни̏како да се опа̀мēти, да за̀вашē, па да распо̀рēди како трѐбā, да се о̀прӯжā према губѐру; ‖ **за́јмити** за̂јми̏м (не)св ‘узети у зајам’. – Кад за̂јми̏ш, вра́ти да̂н ра̀није но̂ што си о̀бећō, нѐмō да до̀зволи̏ш да о̀нāј ко ти по̀зāјми̏ ру̀кама, по̀тље ѝште но̀гама, а кад у̀зāјмиш ка̀кӯ а̀латку ил ма̂ј штā̀, чу̂вај бо̀ље но сво̀е, јел ко̀ нѐ чу̂ва ту̀ђē, нѐће ни̏кад ѝмати сво̀е.

за̂јно прил ‘заједно’. – Па, ѐт, навр̀шило се прѐклāни педѐсēт го̀ди̏на откад смо ја̂ и мо̀ј чо̀век за̂јно, би́ло е му̂ка и нѐвōља, ал, ва́ла Бо̀гу, и ра̀довāња, изро̀дисмо и спо̀дигосмо ђѐцу и ѐвē, ва́ла Бо̀гу, са̀д има́мо пу̀ну ку̀ћу у̀нучāди.

зајогу́нити се -о̀гӯним се св ‘наљутити се, застранити’. – Зна̀о сам да е јо̀гунāс, ал да мо̀же то̀лико да се зајо̀гӯни – ни́сам мо̀го ни за̀мислити.

закавѐдати -ā̏м св ‘онемоћати, једва се кретати’. – И вѐсели Дѐсими̏р ти је закавѐдō на̀чисто, јѐдва е ѝзишō од Та̀ки̏шā го́ре кад је по̀шō Ѝлији на̀-сарану и вѐли̏: о̀де И́цо, са̀д сам ја̂ на ре́ду; и та̀кō и̏-би.

за̀кāјловати -уем св ‘поправити, учврстити, поткајловати (в.)’; в. *расклимати*, *ти*.

зака̀јмачити -и̏(м) св **а.** ‘формирати покорицу млечне масти на прокуваном и охлађеном млеку’. – Кад мли̑е́ко спјѐни̏мо, ми̏ га ра̀злијемо у ка́рлице и о̀но се до у̀јутру зака̀јмачи̏, о̀ндак са̀лијемо ка̀јмак, а о̀нō мли̑е́ко по̀дмлāчи̏мо и тура́мо си̏ри̏ште и кад се по̀тсири̏, за̀вијемо га у гру̀дњачу и о̀згō прѝтиснемо да се ѝцјēди су̀рутка; **б.** ‘намазати кајмак на хлеб или га ставити у јело’. – Ни̏шта сла̀ђе од врѐлог ба̀биног

кола́ча закàјмаченог ста̑рим кàјмаком. – Кад бурàнија ста̏шē, ја̑ е зàчинӣм с òнōм мљѐчавином, а ђѐци òдвоӣм у ха́су па òзгō закàјмачим.

закàчињати -њем несв ‘качити’; в. *кабас*; ‖ **зàкачити** -ӣм св **1.** ‘везати нешто и вући’. – Зàкачијо Вѐкиша бȕкву за трàктор и ѝзвȕко е на вла́ку до на Дје́лове; **2.** ‘изружити, изгрдити неког’. – Зàкачио га пòдобро, свѐ му е скрѐсō како јѐс, а ôн промиј́е́нијо бȍју и заћу́тō кô залѝвен.

зàкачка ж **1.** ‘замерка, несугласица’. – Нѐ знам око чѐга им ѝзби нека зàкачка те се свàдише; **2.** ‘кука којом се нешто качи’. – Да̑јде ми, дѝј́ете, онȕ зàкачку да са̀вијем гра̑ну да пôјдемо коју трѐшњу, ви̑ш кàкā е: ру́ӣ се ко кр̑в.

закѐкечити се -чим се св ‘устурити се, осилити се, погордити се, уобразити се’. – Откад се закѐкечијо, го́ре у фотѐљу, нѐ видӣ нас нѝђе кô лàњски снѝј́ег. – Вѝђи како се заке́кечијо кȍ пѝјано Цѝгāнче.

заке́рало с ‘који се спори због ситница, цепидлака, ситничар’. – Ô̑н је пȍштен, нѐма штâ да се кâже, ал је, бра̀те, заке́рало, у ста́њу е да цѝј́епā длàку нàчетворо.

заке́рати зàкēрам несв ‘ситничарити, досађивати бесмисленим питањима’. – Нѐмōјте, љȕди, заке́рати, него а̀јд да се здгòворӣмо, сви́ма нам пȕт трѐбā и свѝ трѐба нàкō човечàнски да ȕчествуемо у гра́дњи, кȍлко е кô мȍгȕћан.

заки́вати зàкӣвам несв ‘спајати ексером два дрвена елемента’. – А̀ј да ми пòмогнēш заки́вати лѐтву на àвлији, па ћу ти ѝли вра́тити ѝли пла́тити, тѝ са̀мо дȑжи лѐтву и чàп, а ја̑ ћу д-ȕкӣвам èксере; ‖ **закòвати** зàкуем св ‘учврстити једно за друго закивцима (ексерима, кламфама, пишљацима)’. – Ȍдок дȍље да зàкуем òнē лѐтве што су се òтковāле; в. *тр̑лац*.

заки́дати зàкӣдам несв према *закинути*. – Кàко да заки́дају ништа́ци лàко нàуче, а нѝкад не забòраве; ‖ **зàкинути** -нѐм св ‘украсти приликом мерења’. – Нàјвећа проклѐштиња ти је зàкинути на кȕсуру, на кàнтару, ѝл на мàј кàкȍј мѐри јел знâш кàко е кâзано: кàко мѐрӣш, нàкō ће ти се мѐрити.

зàкиселити -ӣм св **1.** ‘ставити сирће у јело’. – Ȕзми, блàго бàби, сѝрћета те зàкисели овȕ салàту од кȕпуса, па е òндак ме́но посо́ни и поу́љи; **2.** ‘наливати воду у расушен дрвени суд’. – Зàкиселијо сам кàцу, са̀д мȍгу да се изрȕчују шљѝве; в. *расушити*.

закишња́вати -ѝшњāва несв ‘излагати се киши’. – Тô ми је сѝј́ено већ јѐднōм закишња́вало; ‖ **зàкиснути** -нē св ‘постати мокро од кише’. – Нѐ стигок д-ȕвр̑шим сѝј́ено па ми нòћāс зàкисло; мôрам да га батàљуем свѐ док нѐ дȍћем до сувòтē, да га прѐсȕшим јел ако се ȕбуђā – мȍж да га бàциш нà-ђубре.

зàклањати -ām несв ‘штитити, чувати од нечега’. – Не зàклањајте ђѐцу од пòсла јел ако се обнѐрāде, цѐлог живòта ће бѝти бȍгаљи, јел дȍконе рȕке ђàво ȕпосли; ‖ **заклòнити (се)** зàклонӣм (се) св ‘склонити се од невремена’. – Срѐћōм нѐкōм, наи́ђосмо на јѐдну кòшару, го́ре у планѝни, те уи́ђосмо ȕ-њȕ да се зàклонӣмо од òнē арлàуцē; ‖ **зàклонит** -а -о ‘скровит, у сигурном заклону’. – Òнāј нàш башчовàнлук згòдно зàклонит: òзгō бр̑до, тàмо и вâмо òнӣ вѐлики гр́мови, а дȍље до пòтока вр́бе и њѐму вѐтрови нѝкад нѐ могȕ да нàудē.

закла́пати зàклāпām несв ‘закључавати’. – Зàклāпај вра́та кад пôђеш нѐкуд, нѐмō да ти бѝднē те́шко, јел òнāј кȕси нѐ орē и не кòпā; ‖ **заклòпити** зàклопӣм св према *заклапати*. –Забòравик заклòпити пȍдрум.

заклапȕсати -ām несв **а.** ‘запричати се, разбрбљати се не водећи рачуна ни о чему се ни како говори’. – Заклапȕсали обадвòјица, нѝт се зна̑ кòјӣ гȍре гàлāтӣ и изгòвāра штòгој му на у́ста дôђē, ни кòјӣ се вѝше дѐрē, нѝти слȕшајȕ јѐдан дрȕгог; **б.** ‘пенити на уста при парењу (о вепру); пуштати пену на уста у бесу’. – Заклапȕсō ко вѐпар кад бȕкари кр̑мачу.

за́клетва ж ‘свечано обећање, изјава оданости’. – Кад смо у во́јсци пола́гали за́клетву, би̏јаше до̀шō тѐшкӣ на́род да то по̀смāтра.

за̀клēти се за̀кунēм се св ‘обавезати се, заветовати се’. – Ѐни су се за̀клēли јѐдно дрȕгōм на вѐрнōс. – За̀клēла се зѐмља ра̀ју да се та̂јне свѐ са̀знају; ‖ **за̀клињати се** -њēм се несв према *заклети се*. – Он се за̀клињō само ѐнӣма који су да́вали ви̏ше; ‖ **за̀клēт** -а -о ‘који се заклео да ће нешто (у)чинити’. – Лати́ни су на̀ши за̀клēти дȕшмани, са̀тирали су нас кад гѐ̏ђ им се прȕжила при́лика.

заклѝктати за̀кликћē св ‘почети кликтати’. – Јȕтрос са̀бāјле за̀кликта жу́ња вишѐ-куће̄; в. *оро*.

[за́клон] м. – И пи̏лāд бѐжē у за́клон квѐчки под кри́ла да би се сачу́вала. – Зна̂ш како е ка̂зано, ко се ȕ Бога ȕздā у на̀јбољем је за́клону.

заклѐнити в. *заклањати*.

за́клоп м ‘направа за заклапање, закључавање’. – Зѐмāјле су на гра̀ђевинама би́ле дрвенē кључанице па е за́клоп би̏јо кала̀уз, тѐк по̀тље су по̀челе да се кȕјȕ бра̀ве и да се за за́клоп кѐрӣстē кѐвāнӣ кључеви.

за́клопац -пца м ‘поклопац на лонцу или другој посуди’. – Штà му ва̀лӣ, зна̂ш како е ка̂зано: спрам ло́нца и за́клопац ил, ка̀ко ли́ка ѝмадијаше ѐбичāј да рѐкнē, сва̀кӣ лѐнац на̂ђē за́клопац.

закљѐштити се за̀кљēштим се в. *укљештити (се)*. – Закљѐштило се пра̂се ȕ-прōшће па ски́чӣ ко да га дѐрēш.

закме́чати -ӣм св ‘огласити се плачем’. – Кад би̏ прѐд зору, закме́ча ди̑е́те: ê̄ј, ва́ла ти, Бѐже, на твѐм да́ру, прѐкрстӣ се баба Дра̀гиња ѝјако ни̏је зна̀ла да е мȕшкō.

заковр̏нути -ѐвр̄нēм св **а.** ‘црћи, угинути’. – Заковр̏нуло нѐћāс ѐно кр̏ца̏вō пра̂се, штà мѐш да ра̂диш, у њѐгову гла̂ву; **б.** ‘онесвестити се; умрети’. – Ни̏је шћѐо ѐн ѐцу Са́ву да на̀плāтӣ онāј плѐк, ка̂же: нек тѐ би̏днē мѐ̏ј при́лог за тȕ̂ твѐ̏ју гра̀ђевину, ал ако заковр̄нēм, вѐлӣ, да се по̀молӣш за мѐне.

заковча́вати -ѐвчāвам несв ‘закопчавати’. – Ка́жи ђѐци нек заковча́вају ца̀кице по ѐвōј ладнѐћи, а јѐк д-ѝдȕ на̀кō ра̀здр̏љени, испроби́јаће иг ѐва вѐтрина; ‖ **закѐвчати** -ам ‘закопчати’. – Исплѐла сам, обадвѐици, цѐмпер на заковча́вāње, па кад се вра̀ћају ѝз-школē, кад ȕгрије сȕнце, да мѐ̏гȕ д-ѐтковчајȕ, а ако за̀лāдӣ, да мѐ̏гу да за̀ковчајȕ; ‖ **заковча́вāње** с гл. им. – Исплѐла сам обадвѐици цѐмпере на заковча́вāње.

зако́кати за̀кōкам св ‘зарити, забити (об. оштар предмет, нож)’; в. *скокати*.

заколȕтати -āм св ‘почети колутати очима’. – Кад му ја̂ пока́зак цр̏но на би̑е́ло, ѐн ни̏шта нѐ рече, са̀мо заколȕта ѐчима.

за́коњак -ōњка м ‘део врата где се свиња коље’. – Ѐнāј за́коњак дѐ̏бро ѝспери, да не ѐстане кр̏вāв, а гр̏кљан ба̀ци кѐ̏ру.

закоњу́ждити -ѐњȕждӣм св ‘бити претерано брбљив и тврдоглав’. – Ђѐ дѐведе ѐнōг закѐ̀ињȕжденог човѐка, не мѐ̏гадијаше ни̏ко од њѐга јѐдне јѐдӣне да прѐзбори; в. *жидак*, *млатарати*.

закѐпати за̀копāм св **1.** ‘покрити земљом’. – Закѐпāјде ѐвāј дрѐ̂б од свѝњчета ȕ-ђубре да не ра̀звлāче кѐрāд по ба́шчи; **2.**‘помирити се, изгладити неспоразум’. – Откад су за̀копали ра̀тне ćѐкире и изми́рили се, ѐд ондāј су млѐ̏го згѐ̏дно, што-нō се ка̂же: гр̏ло и гла́ва.

закѐпиштити -ӣм св в. ‘стећи иметак’. – Ра́дили смо да̂н-нѐ̂ћ ѐда би закѐпиштили и скȕћили кѐлко би́ло, са̀д, ва́ла Бѐ̏гу, има́мо свѐгā, ал здра̂вље пѐпуштило.

закѐпрчити (се) -им (се) **1.** ‘бити својеглав’. – Оно Ми́јово закѐпрчено му́до нѐ шће да пѐмогне на пу́ту ко да он тȕдије нѐ-идē, сра̂м га би́ло од гȕзице кад ѐбраза нѐмā; **2.** ‘направити, извити необичну линију (об. у краснопису или при потписивању); в. *краснописа*.

закорова́шити -ȍвāшим св ‘запустити, допустити да се направи неред’. – Нѐмō да дȍзволите да вам бȉднē закорȍвāшено по а̀влији и гра̀ђевинама, ни́сте у Цȉганима ра́сли.

зако́ровити -ȉм св ‘зарасти у коров’. – Ни́си трѐбō, бла̀го те́чу, да дȍзволȉш да ти ђѐдовина бȉднē на̀кō зако́ровљена: ако нѐ мож да стȉгнēш, пȍдāј нѐком нек ра̂ди јел су твȍји ста̂рī сȉла мȕкē вȉђели док су кȕповали и кр́чили онō има́ње; в. *изумирати*.

закору́шити (се) -ȍрȕшим (се) св ‘ухватити покорицу услед хладноће’. – Богами нȍ̀ħāс зацȉнцō мра̀з па се закору́шило оно бла̀то, млȍго р̀ђава ȍђа.

закр̀ати за̀крā(м) св **1.** ‘нагазити на трн; забити’. – Ја му вȉчем: нѐ иди бȍс у онај тр̀ња̄к, он нѐ шħе да пȍслуша и закр̀а глȍговак, јѐдва ȉдē; ~ **се** ‘закашљати се’. – Кад се закр̀ō, мȉшљō сам да ħе д-ȉзданē.

закра́тити за̀крāтим св ‘забранити, ускратити’. – Па̀метан Дра́го, закра́тијо ђѐци д-ȉзлазē ка̀сно, вѐлī: са̀мо нева̀љала ђѐца лу́рају нȍħом, ко глу́ве кȕчке.

закрва́вити -р̀вāви св ‘подлити се крвљу, зацрвенети се (о беоњачама)’. – Пра̀већи се да спа̂ва, На̀домир га крȉшом, жмȉркајући, скрози́ра, вȉдī људѐскару, на нȍгама му гȕмене чизмѐтине с дȕгачкōм са́рōм, го́ре бȕнда од цира́дē с кра́нглōм ко да е тȕрио ја̀гње, ма ка̀ко ја̀гње, кō двȉзāн, а бȕнда ра̀скопчана, па се вȉдī да е с унȕтāрње стра́нē ȍвнȕјско ру́но, а дȍље па̀ла преко чȉзāма, пѐд изнад чукљѐвā, на гла́ви шȕбара по кȍјōј се ȕватило ȉње а ȍчи му закрва́виле (7: 172).

закр̀вити се за̀крвȉм се св ‘завадити се’. – Стѐвāн се, због зȕлума кȍи не мȍгадијāше вȉше тр̀пљети, за̀крвī с Тȕрцима и, пошто ȍсвѐтī ȕбјеног ȍца, пȍбеже и на̀селī се, во́ђенак, у Гȍрачиће, на мѐсту кȍē да̀нāс зове́мо Ба̀шчине, го́ре испод Са́винē вȍдē, и тȕј ȉзроди сȉнове Пѐтра, Ра̀дована и Ра̀досава, који се прȍзваше, по ȍцу им, Стева́новићи, а прȉча прȍфесор Прѐдраг Рȕж(и)чић, да су ȍни, Рȕж(и)чићи, по Стѐвāновој ђе́рци Рȕжици. – Кад се љȕди за̀крвē на кр̂в и нȍж, кад им пȕкнē тȉква, нȉшта гȍре. – Закр̀вили се, ȍчи да пȍвадē; в. *развадити*.

закри́вити за̀крȉвим св ‘искривити, повити’. – А на̀ш комада̀нт, на кȍњу дȍрату, ису́ка ȍнȕ њѐгову за̀крȉвљену са̀бљу, пȍдиже је ȕвȉс и вȉкне: За̀ мнōм, бра̀ħо!

закр́кати за̀кр̄кам св ‘дубоко забити, забости’. – Закр́кō му бȉк рȍг у стȍма̄к и нȉје му би́ло спасѐнија.

закр̀кљати -ām св ‘почети кркљати у настојању да се нормализује дисање’; в. *гуша[ш]*.

закр̀мачити -ȉм св ‘забрљати, испрљати’. – Ȉмали ми̂ млȍго дȍбру учитѐљицу, Љȕбīнку, ал ȍна нȉје вȍљела нѐрēд ни да ȉмāш закр̀мачену свѐску.

закрмѐљати -ām св ‘добити крмеље у угловима очију; поболети’. – Штȍ си закрмѐљō, бла̀го ђе́ду, да ни́си ме́но на̀зēбо? – Бȍгами, нѐшто ми ба̀ба закрмѐљала, од Мра́тиндана нȉкако да се кȍвāрне.

за́крпа ж ‘парче тканине којим се крпи поцепана одећа’. – Нѐко вѐселōм Пи́њу ȕшијо за́крпу на ȍнē ȉцјēпане пантоло́не, ал ва̀љда нȉје ȉмō дрȕгō него рȕдицом зејтȉнли бȍē; ***изр.*** *На̀шла врѐ̄ħа за́крпу.*

закр́чити за̀кр̄чȉм св ‘разбацати разне предмете по дворишту или просторији где сметају’. – Штȍ си закр́чијо кȍднȉк ȍвȉм ла̀мпаријама, ȍчȉју ти твȍјȉг, нѐ мож нȉко д-ȕвȉħе ȕ куħу ко чȍвек.

закȕдрати -ā(м) св **1.** ‘закржљати, заостати у расту и развоју’. – Ȍвō три́нēсто пра̂се закȕдрало на̀чисто, те́шко да прѐтекне; **2.** ‘имати кудраву неошишану и неуредну косу’. – Ȉд-де код Мла́ђа те се уљу́ди, вȉш да си са̀в за̀кудрō; в. *коврдав*.

за̀кукати -ām св ‘почети кукати’. – Зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: кȍ зна̂ за̀пјевати, зна̂ и за̀кукати.

закуку́љити -ỳкӯљим св ‘прикрити’. – Ôн вр̀дā да пòглēднē ѝстини ỳ очи, па свѐ нѐшто нàкō, ȍколо нàоколо, закуку́љи и замуму́љи.

закукури́кати -ỳрӣче св ‘почети кукурикати’. – Кад бӣ прѐд-зору, закукури́каше пјѐвчеви; в. *залепршати*.

заку́пити зàкӯпим св ‘узети земљу под закуп’. – Њиг двòица брàћē заку́пили ону вѐличку парце́лу у Јоксѝмовини те пòсијали кòмпӣр; ‖ **закупљи́вати** -ỳпљӣвам / -ỳпљуем несв према *закупити*. – На́на е свàкē гòдине закупљи́вала тѐзгу на пѝјацу ђе се прòдае бѝ̑елӣ мр̑с.

за́кутак -тка м ‘запећак, мирно месташце’. – Кад смо од Корѐнāтā кре́нули го́ре, поред Са́винē вòдē ка Ѝвѐрју, у јѐднōм за́кутку вѝдӣмо: зала́диле се нѐчије ôвце.

зàкућити -ӣм св према *кућити*; в. *доме̄тнути*, *ђебрати*, *сила*.

заку́чити зàкӯчим св ‘закачити’. – Нѐко заку́чијо ту́лцом за трѐшњу поред пу́та те јој ољу́штијо кòру, ѝдидер те зàмажи бàљегōм, лàшње ће да пребòлӣ.

зал реч. ‘зар’; в. *говедо*, *лакрдијати*, *погача*.

зàладак -тка м ‘хладовина’. – Њи̑г двȍе се посклòнише у зàладак и пòчēше нѐшто тѝјо шапȕтати, а рȕмēн им ȕдарила у òбразе; в. *откивати*.

зала́дити зàлāди[м] св ‘захладити’. – Нѐмō да дӣраш квȍчку јел ако зàлāди ја́јца, свѐ ће да бѝднӯ му́ћкови. – Ȍнā Гвȍзденова шȕма нам зала́дила пȍла њѝвē; ~ **се** зàлāде се св ‘смирити се у хладовини у време подневне жеге, заплaндовати’. – Ôвце се по врућѝни зàлāде и нà пашу ѝзодē тѐк кад сȕнце нàкрēне òнамо к Овча́ру и Кабла́ру; ‖ **зàлдњети** -днӣ св ‘захладнети, постати хладније’; в. *превирати*, *спрљити*.

за́лаз у изр. *ѐрати на за́лаз* ‘орати само у једном смеру’. – Њѝма има́ње у стра́ни, па се зѐмāјле рàлицом ȍрāло пȍпреко, ал òткад су нàбавили са́овац, ȍрӯ на за́лаз: ȕз брдо кȍњи ву́чӯ плȕг нàкō, а нѝз брдо се ћѐрā бра́зда, ал дубȍко.

зала́мати зàлāмам несв ‘уклањати заперке са биљака’. – Цѐо боговѐтнӣ дâн сам зала́мō за́пēрке у вѝнограду, згȍдно пȍчēше пр̑сти да ми бри́дē; в. *прочевље*; ‖ **залòмити** зàломӣм св **1.** ‘откинути нешто, одломити’. – Мôрам д-ѝдēм да зàломим за́перке на патлиџа́нима, да се не ѝздае на гȍру. – Залòми та два́-трӣ за́пēрка па д-иде́мо; **2.** ‘запасти у део, наметнути се као обавеза’. – Тàкō ти се на мѐне зàломӣ сàв тâј пòсō окȍ стȍкē.

залѐжати се -ӣм се св ‘одмарати се, ленчарити’. – Готовàнчина јѐдна, залѐжō се и обнера́дијо, нѝшта да прѝвриеди кȍ да се нѐ ваљā.

залиеѐпити зàлиепим св ‘залепити’. – Што ȍн зàлиепи ти мȍш сàмо д-ѝциепаш; ‖ **залјепљи́вати** -èпљуем несв; в. *гумерабљика*.

залепр̀шати -ām св **1.** ‘размахнути крилима’. – Кад бӣ прѐд зору, чȕк јâ како залепр̀ша пиѐ́вац кри́лима и закукури́ка; **2.** ‘почети провејавати (о снегу)’. – Залепр̀шаше нам пр̑ве паȕљице снѝега, а ђѐца пȍчēше да клѝкћӯ од рȁдости.

зале́тати се зàлēћем се несв ‘јурити; нападати’. – Кад о́ван пȍчнē да се зàлēћē на човѐка, бр̑зо ће стѝћи на ши́љак. – Стâлно сам ђѐци говòрила: не зале́ћте се, но пола́ко, три́пӯт мѐрте, јѐднōм ће́цте, тр̑пљен спāшен; ‖ **залѐћети се** -тӣм се св ‘залетети се, затрчати се’. – Залѐћō се о́ван и, нàкō ѝстркē, грȕнӯ Са́ва у ле́ђа и òбāли га кȍ нѝшта.

зале́ћи -жēм св ‘налећи квочку на јаја’. – Àјде, се́ице, да ми пòможēш зале́ћи квȍчку.

залѐћи зàлегнēм св ‘заузети лежећи положај при осматрању терена’. – Ви́каше ђе́до Рȁдосав како су на Колȕбари ѝскопали рòвове и залѐгли док нѝје пàла кòмāнда: *Јӯрӣш!* – и мѝ ти ôнда јȕрнēмо и тȕјнāк ти мѐне пȍкосӣ, јѐдва ме извȕкоше, èвē ти јѐдан гѐлер òстō вòјнāк, у гла́ви, у грȍб ћу га òдниети. – Пȍчēше се òздō прикра́дати ка бȍстану, па кад вѝђеше да нѐко прȍмаче пу́том, зàлегоше ȕ-трāву; ‖ **залиѐ́гати**

за̀ли^{ј}ежем (не)св **1.** ‘легати’; в. *брежуљак*; **2.** ‘јемчити за неког’. – Зна̂ш да је пи̑сано: не зали^{ј}е́жи ни̑ за ко̄г, нѐ јемчи, нек се сва̀к о̀прӯжа према губѐру, а јо̀к да пра̀вӣ ра̀чӯн без кр̏чма̄ра.

зали́вати за̀лӣвам несв ‘наводњавати’. – Нѐмамо ми до̀лап ко̂ о̀вӣ до̀ље под планѝно̄м па да за̀лӣвамо на̀ко̄, но свѐ, пу̑сти, ко̀вама но̀симо па су̑немо по ло́нче за сва̀ки стру̑к те за̀лијемо по ме́но, ко̀лко да г-о̀бдржӣмо до̀ кише̄; ‖ **за̀лити** за̀лијем св. – Да̀ л си се ће̏тила да за̀лијеш цви̏^{ј}ећe; **1.** ‘окрепити тешког болесника, дати му нешто да овлажи језик, уста’. – За̀лили смо ђе́да за̀слаѣним мли^{ј}е́ком, је̏два на јѐдвите ја̀де про̀гуну ме́но.

зали́зати (се) за̀лӣжем (се) св ‘зачешљати и науљити косу’. – Зали́зо̄ ко̀су, ко̀ да га е кра̀ва оли́зала. – Ви̏ђе ли о̀но̄г на̀шег дѐлију ка̀ко е на̀мазо ко̀су чи́чковим у̂љом па се зали́зо̄ ко̂ да се провла́чијо испод сла̀нинē.

зали^{ј}е́чити за̀ли^{ј}ечӣм св ‘поправити здравље, оздравити’. – Да̀-[вид]иш, ва́ла Бо̀гу, по̀може јој Сла̀тӣнска ба̀ња, згодно е зале́чила но̀гу и зара́сла јој ра̀на, а та̀мо јој испри́чали ка̀ко се о̀крило да е то̂ лекòвита во̀да; ка̂же, нѐком човѐку обо̀лӣ кљу́се, сво̀ у ра̀на̄ма, а њѐму би̏дне̄ жа̀о да га у̀бије, но га о̀дведе̄ у она̄ј по̀ток и о̀ставӣ, и о̀но жи́вљело од бр̀стине и ва́љало се у о̀во̄м ви́ру и кад је по̀сле нѐко̄г врѐмена ну̀дије на̀ишо ко̀мшија то̂г човѐка, о̂н по̀зна̄ ко̀ња на̀чисто здра̀во̄г и та̀ко̄ се ра̀згла̄сӣ да о̀ва̄ ба̀ња ле̂чӣ.

за́лог м ‘уложена роба или друга вредност при каквој погодби’. – Ѐве̄, да̀ћу ти о̀ва̄ј цѐпнӣ са̂т мо̂г ђе́да у за́лог.

[за̀логај] м. – А̀јде да у̀змēмо по ко̀ӣ за̀логај, да пи̏јемо во̀де̄, да ме́но да̀нēмо, па ћемо о̀нда да прѝтиснēмо док не ѝскосимо; ‖ **залоги́чак** -чка дем ‘мали залогај‘. – У̀зе на брзи̏ну кома̀дӣћ ље̏ба и залоги́чак си̑рца, не́маде ка̀д да јѐде̄, вѐлӣ: че̏кајӯ га љу̂ди код ћу̀приjе̄.

зало̀жити за̀ложӣм св ‘потпалити, наложити ватру’. – Кад би̏дне пре̏д-но̄ћ, ће̏ри, ти зало̀жи ва̀тру, ѐне̄ ти по̀тпале̄ под трѐном и нама̀кни ше́рпу нек се по̀дгрије вѐчера; ~ **се** св ‘појести мало и делимично утолити глад, презалогајити’. – Да̂ј да се ме́но за̀ложӣмо, ду̀го е до вѐчере̄.

заломàтати -а̄м св ‘направити лом, неред’. – Нѐмо̄ нѐшто да заломата́те по̀-куће̄, мо̀же нѐко ба̀нути, па да се осра̀мотӣмо.

за́лудан -дна -о ‘беспослен, докон’. – Ма́ни се ти̑г за̀лӯднӣг љу́дӣ што по̀ваздā̄н до̀количе, ко̀ ш њи̏ма дру̀гуе – нѐће далѐко догу́рати. – Ѐте̄ ти њѐга, он је и-на̀ко за́лудан, нѐ ра̄ди ни̏шта но са̀мо про̀дае зја̀ле. – Ма ла̀сно е њо̂ј то̂ рѐћи, о̀на је по̀ваздā̄н за́лудна, са̀мо во̀дӣ а̀брове, пи́тала би је ја̂ д-ѝма̄ о̀на се̏дам кра̂ва, ко̀-во̄ ја̂, па сви̏ње, о̂вце, пи́љеж и коѐшта; ‖ **за́лудно** прил ‘беспосличе̏ћи, беспослено’. – Вр̂ља по сѐлу за́лудно, ѝма̄ д-изра́сте̄ у до̀бро̄г ништа́ка.

за́лудник м ‘беспосличар, докоњак’. – О̀на̄ј за́лудник по̀ваздā̄н до̀количӣ пред за́другō̄м.

за́лудњак м в. *залудник*. – Ла̀сно е би̏ти за́лудњак, трѐба би̏ти дома̀ћин, а ра́злика мѐђ-њима ти је ко̀ од зѐмље̄ до̀ неба.

за́лудница ж ‘беспосличарка’ . – Би́ла о̀на̄ Мика̀илова за́лудница јо̀пēт, нѐ мош ни̏како да е се отре́сеш.

за́лудничити -им несв ‘беспосличити’. – Са̀мо ти за́лудничи, јѐдно̄г да̂на ћеш свѐ то̂ иску̀јати на̀-но̄с.

залу́ђети -дӣм св ‘залудети, испрати мозак, свест’. – Нѐ знам са̀мо ка̀ко о̀вӯ млађа̀рӣју залу́ђеше ва̀ко̄. – И о̀вӣ на̀ши у̀читељи за̀лӯђени на̀чисто, ко̂ да им сврà̀ка по̀пи мо̀зак откад до́ђе о̀ва̄ гологу̂зија на̀ влā̄с.

залуђѐнӣк -и́ка м ‘човек који је залуђен неком идејом, фанатик’. – Ѐ, мо̑ј брале, ко̀јӣ си ти залуђѐнӣк, зар нѐ видӣш да нас о̀вӣ во̀дē у бестра̀гију.

за̀лупити -им св ‘затворити с треском’. – И о̀нда чу̏к: тра̑с! – по̀глēднем ӣмао сам шта̑ и вӣ̏ети: о̀на му за̀лупи вра́та пред но̀сом.

залу́рати за̀лӯрам св в. *завр̏ати*.

залучи́вати -у̀чӣвам / -у̀чуем несв према *залучити*; в. *одбити*; ‖ **залу́чити** за̀лӯчим св ‘одвојити јагњад од оваца да више не сисају’. – Јѐдног̑а да̑на, ја̀ком се помо̀лило Су̑нце, о̀донӯд од Голу́пца, са̑мо што е спа̑ла ро̀са, ја иза̀гнала о̂вце го́ренāк на ћу̀вӣк, без ја̀гњāди, тѐк иг бӣ̏јасмо, тӣ̏јег да́нā, залу́чили, кад одја̀мпӯт ба̑нӯ Сла̑вка (7: 206).

заљо́скати (се) за̀љōскам (се) св ‘упрљати (се) преко сваке мере’. – О̀чӣју ти тво̀јӣг, дӣ̏ете, ку̀дије си о̀вō ӣшō те се ва̀кō заљо́ска до̀-за врāт, ко̀нō ка̀кō пра̑се?

заљу́љати за̀љӯљам св ‘снажно заљихати’. – И о̀ндак ти се јѐдан о̀д-нāс ӣспузā на Мӣ̏ломиров ду̀д те прѐбāцӣ вла̑чег преко о̀нē гра́нē што се пру̀жила о̀намо ка Мано́јловој ку̀ћи, па о̀нда за̀качӣ дру̀гӣ вла̑чег и ба̑цӣ до̀ље, па кроз бијо̀нчуг прову́чемо па̀рмак на ко̀јӣ ćѐднēмо па се с о̀нē о̀бале за̀љӯљамо нѐбу под о̀блаке, скро̑з лети́мо изнад о̀нē бѐросāвке, рѐко би смо тӣ̏це.

заљу́штити за̀љӯштим св ‘зарезати по површини, оштетити кору на дрвету’. – Нѐкӣ ми ја̀ди заљу́штили онај ка̀лем што сам јесѐнāс поса́дијо.

замà̀глити -ӣ св ‘затамнити, замутити, замрачити’. – Кад је на̀пољу ла́дно, а уну́тра го̀рӣ ва̑тра, о̀ндак за̀маглē про́зори па ти се чӣ̏нӣ да се смра̀чуе ӣјако е ја̀ком по́днē.

за̀мазати -жēм св **1.** ‘окречити, прекречити’. – Ђѐ ми до̀веде о̀нōг пѐлвера да крѐчӣ, за̀мазō ми и про́зоре и вра́та, попр̏скō по па̀ртосу о̀нāј крѐч, сӣ̏ла му̀кē сам вӣ̏ђела док сам свѐ то̑ изри́бала и довѐла у̀-рēд; **2.** ‘описати нешто у бољем светлу него што јесте’. – До̀шли пред ӣзборе те изву́кли мало шо́дера д-о̀крпӣмо ру̀пе по пу́ту, беја́ги мӣ̏слē о̀-намā сељáцима, па обећáвају бр̏да и долӣ̏не, а ства́ри о̀ће да нам за̀мажӯ о̀чи, ко̑ да не зна́мо мӣ̏ ӣ̏ћг.

замаја́вати -а̀јāвам несв ‘обмањивати’. – На̀шли на̑с да замаја́вајӯ, рѐко би смо мӣ̏ нӣ̏кли ко̀ пѐчӯрке; ~ **се** ‘губити време’. – Замаја́вају се брѐз ӣ̏какe вѐзē, са̑мо им вре́ме про̀лази у̀лӯдо, за нӣ̏ће нӣ̏шта.

замà̀кнути за̀макнем св ‘заћи за нешто, изгубити се из вида’. – Тама̑н да е зо̀внем, о̀на за̀маче у̀ кућу; ‖ **замà̀ћи** за̀макнēм св . – Глѐдō је за̀ ӣ̏ом док нӣ̏је за̀макла н-о̀нӯ стра̑ну по̀тока; ‖ **за̀мицати** -чēм несв ‘залазити, улазити’. – Прѐмēтим ја̑ да о̂н ма̀ло-ма̀ло па за̀мичē у̀-подрум и ја̑ уко̀вчāм да о̂н та̀мо гу̀цнē поме́но ра̀кијē; в. *разасвити*.

за̀мал прил ‘умало’. – Ја̀нпут за̀мал вра̑тове не сло̀мисмо кад смо попри́ćили на̀ниже низ онāј са̀јман, па̀метно е гово̀ријо мо̑ј ђе́до, вѐлӣ: прѐко прѐче, на̀около блӣ̏же; в. *сломити*, *смијанција*.

зама́мити за̀мāмим св **1.** ‘намамити, преварити’. – Во̀ди рачу́на, бла̀го ђе́ду, нѐмō да до̀зволӣш да те нѐко за̀мāмӣ на ка̀кӣ неваља̀лук; **2.** ‘домамити, довабити’. – У̀зми ме́но мѐкӣ̏ња̄ те зама́ми о̂вце та̀мо на па̀шња̄к док ми пото̀варӣмо ја̀гњāд овō̑м чове́ку што иг је ку́пијо.

замà̀ндалити -ӣм св ‘закључати врата’. – Вӣ̏ђе Крсти́на да сам ја̑ љу̀т, па по̀беже у ка̀чару и за̀мандали вра́та, о̀донуд док мѐне про́ђе љутӣ̏на.

зама́нути за̀мāнем св ‘замахнути’. – За̀мāне о̂н на̀ њега, а о̀вāј га у̀ватӣ за̀ ру̀ку и усу́ка док не за̀кукā; ‖ **замањи́вати** -а̀њујем несв. – Нӣ̏је о̂н нӣ̏ на ког замањи́вō.

замарѝјати (се) -ām (се) св ‘забавити се неким неважним послом’. – Замарѝјак се око ђѐцē и нѐ чук кад је свѐкар ỳишо у àвлију д-ѝзӣђем прѐдā њ, да му прӣђем к-рȳци, кàкӣ је рêд; в. *надути се*.

зама́стити -āстӣм св према *мастити*; в. *одмастити*.

зàмāшан -шна -о ‘гломазан, велики’. – Зàмāшан је то зàлогај зà њега, трѐбō е да пȍчнē мàњȳ кȳћу, знâш како е кâзано: угри́зни колко мȍш да прȍгунеш, ѝначе ћеш да с-ỳдāвиш.

зàмашит -а -о ‘подесан, којим се лако може замахнути’. – Начѝнијо ми Жѝворад дȓжалицу за мацȍлу, па ми дȍшла зàмашита, нѐ мож бѝти бȍље.

за́мерак -рка м најчешће у ***изр***. *на за́мерак* ‘што је приметно, што се непосредно запажа’. – А нàпредују ми јагњáнцāд, вáла Бȍгу, на за́мерак, ȍће дȍ Ђȳрђевадне д-изгȳ́рајȳ на пȍ-тријес кѝла.

замера́вати -èрāвам несв ‘сукобљавати се, изазивати спор’; в. *заоштрити*; ‖ **заме́рати** зàмēрам несв ‘и с т о’. – Он му зàмēра ȍнō што ѝ сāм рâди; ‖ **зàмерити се** -ѝм се св ‘наљутити се’. – Ôн ти се зàмерӣ на ȍнȳ весѐлницу и помоћу лâжнијē ће́дóкā докáза да је ȍд њē кȳ́пио и испла́тио јој тȳ̂ и тȳ̂ парце́лу, ѝјако нѝје, и тȳ̂ј ти је њѝг стѝгла на нàплату кâзна Бȍжјā у трѐћем и чѐтврȍтом кȍљену; в. *домаћинство*.

за́мēрка ж ‘приговор, жалба, примедба’. – Тȳ́нāк, на комѝшāњу, свѝ комендѝјају, свàк свàког ме́но пѐцнē ил ỳједē, ал тȳ̂ нêма за́мēрке, нѝко се нà никōг нѐ-љȳти нѝ ли^{j}ек.

зàметак -тка м ‘клица, млад плод’. – Крàставци избáцили зàметак нà љепоту, ѝскитиле се врјеже кô кѝтина.

за́метан -тна -о ‘забачен, удаљен; тешко доступан’. – Ỳдала се у домàћинскȳ кȳћу, нѐ могу гȳбаво да кâм, ал јѐс им нѐкако це́ло сѐло за́метно, кад зѝми нàвијȳ сњѐгови, нѝт мȍш ѝзӣћи ни ỳвӣћи од смѐтōва, што ви́кала јàдна бàба: ȍде нам Ôлга Бȍгу иза ле́ђā.

зàметати -ћēм несв **1.** ‘почети расти, заметати клицу’. – Пàде ȍнā кѝшица ан сам пȍсијала, пȍтље ỳгрија сȳнце и èвē за нѐколко да́нā пȍчело да зàмећē клѝцу, нѐ мож бѝти бȍље; **2.** ‘изазивати сукоб, свађу’. – Свȳ̏ј су ȍни зàметали свàђе; ‖ **зàметнути** -нēм св према *заметати* **1.** ‘развити плод’. – Зàметнуло ми нà љепоту свѐ што сам посијала; **2.** ‘започети сукоб, кавгу, свађу’. – И ȍндак ти ȍнā брàћа Зѝмоњићи зàметнуше кâвгу.

зàмиловати (се) -уем (се) св ‘заволети се’. – Преме́тијо сам јâ да су се њѝг двȍе бегѐнисали јȍш прѝје но што су се зàмиловали.

зàмирати -ēм несв ‘нестајати, умирати’. – Мôра да смо Бȍгу млȍго згри^{j}е́шили кад смо вàкō пȍчели зàмирати, опу́шћеше нам àвлије, зàтри^{j}еше се стâда, крдисаше се вȍтњаци, нѐ чуе се пѐсма кȍпāчка и кȍсāчка, рабàцāјскā и жѐтелачкā, свѐ зàмуче; ‖ **зàмри^{j}ети** зàмре св према *замирати*. – Зàмри^{j}еше нам млȍгӣ нàши дѝвнӣ ȍбичāји. – Свѝ тѝ нàши стâри што су зàмрли би́ли су пȍбōжни, тȍ вѝдӣш по спȍмēњу кȍē су спȍдизали ȍчевима и кȍē су њѝма дѝзали њѝни млàђӣ.

зâмка ж **1.** ‘петља’. – Стâлно ве́жи кȍнопац ил мàј шта на зâмку, а јȍк нà-мртво, да мȍш пȍтље ȍлāјле д-ȍдри^{j}ешиш; **2.** ‘направа за хватање дивљачи’. – Ỳватила се лѝсица на зâмку; **3.** ‘план да се неком нанесе штета’. – Спрѐмили ȍни њѐму зâмку да га наву́чȳ на тàнак лѐд, па га пи́тали: штà тѝ, чѝча, мѝслѝш о нàшем влада́ру, а ȍн им рѐкнē: гȍрӣ нêмā, бȍљег нáћи нѐ мош; ‖ **зàмчица** ж дем. од *замка* – Да те бàба нàучӣ кàко да вêжеш ȍбућицу на зàмчицу.

зàмлата м ‘занесењак; залудник’. – Јѐс добрѝчина, нêма штà да се кâже, ал је, брàте, зàмлата, кȍ да жи́вӣ у нѐком дрȳгȍм врѐмену.

за̀мо̄мчити се -им се ‘постати момак’. – Бо̀гами ти се си̏нови згѝдно за̀мо̄мчили, ѐ̏ле л ско̀ро би̏ти сва̀дбе̄ у тво̀јо̄ј ку̏ћи? – Згѝдно ти се Јо̀ван за̀мо̄мчијо.

замота́вати -о̀та̄ва̄м несв **1.** ‘умотавати, увијати’. – Замота́вала ми на́на у̀ бошчу да по̀несе̄м да̀рове ку̏мовима о̀-слави; **2.** ‘причати надугачко с циљем да се нешто забашури, сакрије’. – Ô н кад по̀чне̄ замота́вати, нѐ мош д-ѝшчека̄ш ка̀д ће да ре̏кне̄ о̀но̄ што е на̀умијо; ‖ **замо̀тати** -ам св ‘превити’ (по рани). – За̀мота̄јде ми о̀вӯ кр̏пу преко огребо̀тине̄ да ми се нѐ даднē на̀-зло.

замоту́љак -љка м ‘завежљај, смотуљак’. – Ма ни́си трѐбала, тѐто, да ми спрѐмаш та̂ј замоту́љак; ‖ **замоту̀љчӣћ** -ића м дем. – Спре́мила сам по замоту̀љчӣћ сва̀ком унуче́нцету, да им се ба̀ба, про́ćутра, о̀дриеши на ма̀терице, ако Бо̀г да̀днē да до̀чека̄м.

замо̀чити за̀мочӣм св ‘уквасити, ставити нешто у течност; ставити хлеб у со’. – Кад се ѝспечē пра̂се у пр̏жуљи, ми̂ у̀змемо по̀гачē па за̀мочимо у о̀нӯ мо́цу и си̏ти се на̀једе мо.

за̀мркнути -нем св ‘не стићи кући за дана’. – Ре̏ко̄ сам ја да ће за̀мркнути, ал он ни̏је ве̏рово.

замр̏сити за̀мр̄сим св ‘запетљати, заплести’. – Ѝграла се ђѐчица па јој замр̏сила ру̀дицу, јѐдва е размр̏сила. – Зна̂ш како ти до̂ђе: о̀но̄ што лу̀д за̀мр̄си – сто̀тину му́дриг нѐ могӯ д-о̀дмр̄се̄.

замр̀твати -ам св ‘изгубити снагу, кувет’. – Вре́ме учи̏њело сво̀е, нѐкад смо мо̀гли ко̀њу рѐп д-ѝшчупа̄мо, а са̀д замр̀твасмо на̀чисто.

за̀мужен -а -о в. *забравас*.

за́мука ж ‘муком стечено (имање, иметак)’. – Нѐ дӣрај њѐгову за́муку ко̂ да се нѐ ваља̄, јербо е о̂н то̂ кр̏раво зара́дијо, и ни̏је само о̂н, него и њѐгови ђѐдови, а ви̂ ако ми̏слите д-има́те ко̀ о̂н, засу́чте рука́ве и по̀турте ле́ђа јел док се му̀ке̄ нѐ намучӣ, па̀ме̄ти се нѐ научӣ. – Ста̀ни, бре̂, вѐлӣм ја̂ њѐму, о̀во̄ е мо̀ја за́мука и мо̂ј зно̂ј.

за̀мукнути -нем св ‘ућутати’; в. минути; ‖ **за̀мући** за̀мукнем св ‘и с т о’. – За̀мукла ри̏ка и бле́јā̄ње, свѐ се у̀тишало, нѐ чуе се како пљѐштӯ пра̀кљаче, ни како ла̀јӯ тр̀лице, како шкри́пе̄ ђе́рмови, нѐ чуе се пѐсма ђѐвојачка̄ ни мо̀мачка̄, ни сва̀товска̄, нит фру̀ле го̀ро̄м одјѐкују, нит медѐнице бру́јē, са̀мо поред пу̂стиг стре̂а̄ вѐтар ки̏да̄ му̂к.

замуму́љити -у̀мӯљӣм св ‘заћутати и ћутањем крити тајну’. – Кад го̀ј сам га нѐшто о̀ томē пи́то, он свѐ нѐшто заку̀кӯљи и заму̀мӯљи, ни̏т го̀ворī ни̏т ро̀морī.

за̀нави̯ек прил ‘заувек, за цео живот’. – То̂ ти је та̀ко̄ би́ло о̀двајкад и та̀ко̄ ће о̀стати за̀нави̯ек, док је вјека и свјета.

за̀надничити -им св ‘почети надничити’; в. *изнадничити*. – Од ма̂лиг но̀гӯ е сиро̀ма за̀надничијо и на̀јза̄д се ме́но скућа́ријо.

[за̀на̄т] -а́та м. – О̀ни су на̀јбоље зна̀ли о̀не̄ зана́те кое обра̀зли љу̀ди ни́су ни по̀кушали; ‖ **зана̀тӣћ** -и́ћа м дем; в. *шлосер*.

зане́мљети -мим св ‘занемети, ућутати’. – Кад је На́да чу̀ла да јој је ће́рка по̀бегла за нѐког Ерцо̀ва, зане́мљела е на̀чисто и о̀ндак јој је о̀тишла шти̏тастā жље́зда.

занемо̀ћи -ѐмогнем св **а.** ‘онемоћати (од старости, болести)’; в. *клисар*; **2.** ‘осетити изненадну слабост, колапс; умрети напрасно’; в. *мањкати*.

занеобрија́нити се -ѝјāнӣм се ‘престати се бријати, обрадатити’. – Откад му е у̀мро о̀тац, о̂н се занеобрија́нијо, ни̏је шћѐо да се бри̏јē док не прѐка̄дē чѐтрēсницу.

зани́мати се за̀нӣмам се несв ‘бавити се лакшим пословима’. – Откад су ђе́до и ба̀ба прегу́рали седамдѐсē̄т, зани́мају се око пи́љежи, о̀вчӣца, ба̀шчице, ко̀лко да ни́су до̀кони; ~ **се** ‘забављати се’. –Зани́мо̄ се о̂н с О̀брадовом ће́рко̄м кад је би̏јо мо̀мак, це́нили смо да е ствâр о̀збиљна.

занима́ција ж ‘лаки ситни послићи’. – Још нѐшто ра̀ткам, шу̀ркам у ба̀шчици, ра̀нкам сто̀ку, ло̀шкам ва̀тру, кр̀цкам о̀расе ми̏могред, те та̀ко зи̏мус и̏мам занима́цију ко̀лко да нѐ биднем до̀кон.

за̀ни̑ети / за̀њети за̀несем св **1.** ‘затруднети’. – Чи̏м се у̀дала, није про̀шло два́-трӣ ме̏сеца, о̀ма е за̀њела, ва́ла Бо̀гу, и по̀тље ро̀дила си̏на; **2.** ‘осетити љубав према вољеној особи’. – За̀њела га њѐна љепо̀та; **3.** ‘померити у страну’. – И кад би̏јасмо на за́војици, код Мла́ђовиг вра̀тни̏ца̄, за̀пе ми ту́лац за ба̀грен, те сам мо́ро̄ да у̀ватим за срча̀ницу да за̀несем ко̀ла, у̀мал не искила́вик; ~ **се 1.** ‘уобразити се’. – За̀њо̄ се, ре̏ко би ми̏ не знамо ко̀лко о̂н вре́дӣ; **2.** ‘затетурати се’. – Ста̀ру човѐку на̀јлакше је да се и на ра́вном за̀несе̄; ‖ **зано̀сити** за̀носи̏м несв према *зани̑ети*. – Му̀чили се с ра̀сточени̏м ко̀лима па су на сва̀кој о̀штрој за́војици мо́рали да иг за̀носе̄; ~ **се 1.** ‘спотицати се, тетурати се, бити несигуран на ногама’. – За̀носи̏ се, но̀ге га не др̀же̄, а мо̀чуга не по̀ма̄же; **2.** ‘бити заокупљен неком идејом’. – Нѐмо̄ј се зано̀сити ти̏м будала́штињама, то̂ су пра́зне при̏че, јел, си̏нко мо̂ј, бла̀го ђе́ду, нѐма љѐба без мо̀тике̄; ‖ **за́носит** -а -о ‘уображен’ – Ма ѝма̄ о̂н до̀бро има́ње, ал нѐкако е, бра̀те, мло̀го за́носит.

занови̑е́тало с ‘брбљивац, причалица’ – О̂н ти је јѐдно о̀бично зановјетало, од њѐговог занови̑е́тања ни̏ко ва̀јду ни̏јѐ ви̏ђо̄ ни о̀виђка; в. *одрод*.

занови̑е́тати -о̀ви̑етам / -о̀ви̑ѐћем несв ‘придиковати, причати неповезано, прекоревати’. – Зано̀ви̑етā ва̀здан, ко̀ ба̀ба у болѐсти, мѐшто д-у̀змē нѐшто да ра̂дн̄, о̂н ѝспра̀вља кри̏ве дри́не, тѐ ни̏шта нѐ ваља̄, тѐ о̂н би ва̀ко̄, о̂н би на̀ко̄; в. *одрод*.

за̀ноктице ж мн ‘пуцање коже иза ноката’. – Гово̀рила нам ба̀ба да не о̀трēсамо мо̀кре р̄ук̄е на шпо̀рет, о̀ће, вѐл̄и, да вам пора́ст̄у за̀ноктице.

зано̀сити за̀носи̏м в. *зани̑ети*.

зано̑ћи̑е́вати -о̀ћи̑евам (не)св ‘ноћити, ноћевати’. – На̀ше ми̏си̏рке ти прѐд вече ѝзлете на̀ грану од ду̀ње̄ и ту́јнак ста̂лно зано̑ћи̑е́вајū.

зањи́штати -ū св ‘огласити се њиском, њиштањем (о коњу)’; в. *окаменити се*, *пропети се*.

заоба̀дати се -а̄м се св ‘потрчати нагло као кад стоку напада обад’. – Гла̂ј, гла̂ј како се заоба̀даше ђѐца ко̀ да иг љо̀ште̄ о̀ба̄д.

заокре́нути заокрѐнем св ‘променити правац’. – Кад су сти̏гли до Пи̏ћинē водѐницē, о̀ни заокре́нуше на̀више ка По̀ротина̄ма.

за̀купити -и̏м св ‘натерати стоку некуда’. – И о̀на ти за̀купи̏ кра̀ве на̀ниже, у Лу́ку, вѐл̄и: о̀ћу ме́но да иг прѝпуште̄м у о̀таву; в. *трешњовак*.

заопко̀лити заопколи̏м св ‘опколити’. – И ту̀јна̄к ти о̀ни заопколе̄ Но̀вицу Цого̀ља и њѐгове чѐтни̏ке, нѐке̄ поуби́јајū, а нѐке̄ за̀робе̄ и стр̀пајū у Срѐмскū Ми̏тровицу.

за̀рати за̀орем св ‘поорати земљу на коју је нешто бачено (об. стајско ђубре, иситњена трава)’; в. *одгонити*.

за̀рити се за̀ори̏ се ‘почети се орити (о песми)’. – Зѐма̄јле смо се по̀за̄јмичили да сра̂димо и шта го̀ђ смо ра́дили, кад ćѐдне̄мо да се о̀дморимо, за̀ори̏ се пѐсма.

заоставштиња ж ‘оставинска расправа’; в. *сеструшина*.

за̀стајати -аем несв ‘посустајати’. – Ни̏јѐ ѝмо̄ сна́гē и по̀чо̄ да за̀стае. – О̂н је ви̏ђо да сти̏жū го̀дине кад је по̀чо да за̀стае за копа́чима. – О̂н ти, пола́ко, кла̂ј кла̂ј, за̀стане иза̀ ње̄г и ни̏ абера; ‖ **за̀стати** -нем св **1.** ‘посустати, изостати иза других’. – Пу̀ко̄ му о̀панак па е зо̀сто̄ и̏за ње̄г. – Ви̏ди о̂н да нѐ може ш ње̄ма у̀кора̄к и о̂н ти пола́ко за̀стане; **2.** ‘бити затуцан, непросвећен, васпитно запуштен’. – Пу̀шти буда̀лу, зар нѐ види̏ш да е за̀сто̄ ко̀ а̀зманова му́да.

заòчити зàочӣм св ‘приметити, уочити; проценити’. – Ђéдо Млàдомӣр је ỳмљō, бȍље нȏ ѝко, да зàочӣ кàко е јасени́чак стасáвō за рòгуље, брѐстӣћ за срчàницу а јàсика за стȕбе; в. *заћерити.*

заòштрити зàоштрӣм св **1.** ‘наоштрити’. – Кад је бѝјо ђâк, нàјљепше је ỳмљō да зàоштрӣ òлōвку брѝтвōм, а кад је вâмо стàсō, најумѐтније је заоштрáвō кȏље ćѐкирōм; **2.** ‘сукобити се, изазвати спор’. – Ȍће ȏн за ситнѝцу да зàоштри, да се пòсвађа; ‖ **заоштрáвати** заòштрāвам ‘замерати се, свађати се с комшијама’. – Сàденак је излáпљō па се замѐрāвā и заòштрāвā са кòмшијама за нѝђе нѝшта.

запàдњāк -áка м ‘ветар који дува са запада’. – Кад ỳдарӣ запàдњāк, одòнȕд од Овчáра, знâј да ће времѝште.

запáлити зàпāлим св ‘упалити’. – Кадгȍј им зàпāлӣм свиѝéћу, скотрȉљā ми се сȕза низ ȍбраз јел пòмислим кȍлко су мȕке вѝђели, кȍјā су стрáдāња претрȉпљели, да нâма бѝднē бȍље; ~ **се** ‘заинтересовати се, узбудити се’. – Кад је вѝђō кàкā е тâ парцéла што му е чȍек пòнудијо да прòдā, запáлијо се нâчисто, испрòдае свȕ рàкију и стȍку и кȕпи је.

запáњити се зàпāњи се св ‘зачудити се’. – Нáђе се у чȕду и нàкō сâв зàпāњен ćѐде, згȍдно му прѝпанȕ тéшко.

зàпаприти -ӣм св **1.** ‘зачинити јело паприком’. – Дòдāј још мéно àлене пàприке, те зàпапри мéно бȍље; **2.** ‘жестоко запретити’. – Бȍгами ȏн њѝма зàпапрӣ љȕцки, ни́су смѐли да пѝснȕ.

запáрати зàпāрам св ‘задерати, озледити по површини’. – Кад су се пȍчерупāли, òна му нòктима запáра ȍбраз и ȍстаде црвѐна прокрвāвљена дâнга.

запáрложити (се) -им (се) св ‘престати обрађивати земљу’. – Свâ нам је зѐмља запáрложена, нѝт кȏ ȍрē, нѝт сѝје; ~ **се** ‘запустити се, престати водити рачуна о свом изгледу’. – И ȏн се запáрложијо, нѐобријāн, неподàшѝшан, гȕжвāв, нѐ знāм шта бѝ нàкōм човѐку да се сâв ђѝошē, кȏ нѐкӣ Рàдиша Вȕга, Бȏг да му дȕшу прòстӣ, ȏн ти је ѝшō по сѐлу сâв àљāв и нàкō нѝкаки.

запáсати зàпāса(м) несв према *запасти*; в. *рудина*; ‖ **зàпāсти / запáсти** -áсē(м) ‘добро опасти траву (о стоци)’. – Зàпасле ȏвце рудѝне нàвише ка Тòрлаку ко да си ошѝшо трâву на нȕларицу; в.*утрина*.

зàпасати -шēм св ‘заденути нешто за појас’. – Ȏн се ȍпрēмӣ у нáроднȕ нóшњу, зàпасā двоѐнице зà пòјāс и ȍде на сáбор.

зàпатак -тка м **1.** ‘стока за приплод’. – Испродáвō ȏвце до јѐдне, нѝје ȍставио ни за зàпатак; **2.** ‘семе за сетву’. – Свà òвā стâра ćемѐна сѝјēм по мéно, чȕвам сȍрту, нек-ѝмā за зàпатак, òвō мȍдēрно ће изѝћи из мóдē, јâ кад ти кâм.

зàпатити -ӣм св ‘одгајити, умножити (о стоци)’. – Зàпатисмо, вáла Бȍгу, и стȍчицē, и ȍвчӣца и пѝљежи, и тàкō мѝц пȍ миц, мéно заѝмасмо, па рéшисмо да чеклѐишēмо кȕћу.

запатрȉљити -àтрȉљӣм св **а.** ‘полако, помало посејати, посадити’. – Јâ и бàба полагàнчӣц запàтрȉљӣмо мéно компирѝћā, лȕка, шангарéпē, бурàнӣцē, нѐку тàчку патлицáна, заувàрицē е; **б.** ‘ставити цигару у уста’; в. *мангуп*, *цигар*.

запáштати зàпāштам несв ‘почињати пост’. – Прѝје но штȍ зàпāштамо, на пòкладе се дȍбро пòчастӣмо и ѝзмӣримо ако се нѐко с нѐкӣм нѐшто зàмеријо.

запѐпелити -ӣм св ‘посути пепелом; потамнети’. – И вѐлӣ ȍнāј мȕдар чȍвек: запѐпелиле се ведрѝне нàд нашӣм глáвама.

зáперак -ēрка м ‘неродни изданак на стаблу биљке’. – Òтишли у вѝноград д-обѝјајȕ зáпēрке јел тȏ ако се не ỳрāдӣ, гѝца се ѝздā на гȍру и грȏжђа нѐма кȏ на врȉби, а сàмо се шàшāв нâдā да ће на врȉби да рòдӣ грȏжђе.

за̀пēти за̏пнēм св **1.** ‘уложити велики напор’. – Ѐмркни, ѐсвани, за̏пни, Бо̀гу се мо̀ли и нѐ бōј се: ѝмаћеш свѐга што ти трѐбā; ***изр***. ~ из пѐтнӣ жӣлā ‘из све снаге’. – Бо̀гме ако чо̀век о̀ће да бӣдне дома̀ћин, мо̂ра и о̂н и чѐљāд њѐгова да за̀пнӯ из пѐтнијег жӣлā, пӯнōм сна́гōм јел са̀мо се та̀кō кӯћа кӯћӣ. – Ће го̀ј по̀мāжē, о̂н за̏пнē љӯцки, не што́дӣ се нӣ ли̑ек. – Ѐни су за̏пели са свӣјег два̀ес нока́тā; **2.** ‘затегнути’. – За̏пни та̂ гво́жђа, а за ма́мац тӯри сла̀нине еда би ѝуватили тӯ̂ лисѝчēнду, ђа̀вō е о̀дњо; **3.** ‘понестати’; в. *досијати*; ‖ **за̀пињати** -ēм несв према *запети*. – Не вре́дӣ за̀пињати ца̀бē кад је заку́чијо ту́лац за па̂њ, но мо̂рамо да на̂ђемо па̀лију да за̀несемо ко̀ла.

запетља́вати се -ѐтљāвам се несв према *запетљати*. – Што го̀ђ је вӣше копери́рō ш њӣма свѐ се вӣше запетља́вō док нӣје до̀ђерō до нӣчега; ‖ **запѐтљати** -āм св ‘замрсити, закомпликовати’. – И о̂н ти се с то̂м њӣнōм копера́цијом запѐтљā до гӯшē, о̀дрāли му ко̀жу; ***изр***. *За̏петљо се ко̀ пӣле у ку̀чине*.

за́пећак -ћка м **1.** ‘ћошак, угао поред пећи’. – Ћӯшнули му брӣтву нѐђе у за́пећак; **2.**‘незавидно место у друштву’. – Кад је сѝшō с вла̂сти, нӣје га вути́рō нӣко нӣ за шта, него е бӣјо у за́пећку, ма̀њӣ од ма̀кова зр̏нета.

запѐћи за̀печēм св ‘накратко допећи јело’. – Кад је јѐло аман го̀тово, ја̂ га о̀згō прѐлијēм ја́јцима и ка̀јмаком па јо̀пēт вра̂тим у ре́рну да се за̀печē и о̀ндак ѝмā пр̏сте да по̂јдеш ко̀лко е то̂ зго̀дно; ‖ **запѐчен** -ѐчена -о. – По̀дварак ти је на̀јљепши кад је до̀бро запѐчен.

запѝњача ж ‘штап којим се затеже вратило разбоја’. – Запѝњача ти је јѐдна о̀ђељāна мо̀тка ко̀јōм се потко̀чуе вра̀тило на ра́збоју, ѝмā кра̀ткā а ѝмā и ду̀гачкā. в. *кратак*.

за̀пирати -ре несв према *запрети*. – Сва̀кӣ јој је за̀логај за̀пиро поред о̀нōг зло̀твора; ‖ **за̀прети** за̏прē св ‘застати у грлу, не моћи прогутати (велики залогај)’; в *јадан*.

запи́рати (се) за̀пӣрам (се) несв према *запрати се*. – Ако се љѐти не за̀пӣраш, онај те зно̀ј ӯбије; ‖ **за̀прати се** -рēм се ‘овлаш се опрати’. – Љѐти кад су оне жѐге, кад на̀ӣђемо на по̀ток, ми се ме́но за̀перēмо.

запи́скати -штӣм св ‘дунути у писак на дувачком инструменту’. – Кад Дѐсимӣр ӯзē тру́бу па запи́ска, а за̀ њӣм ѝударише штрумѐнти и бӯ̂бањ, про̀ломӣ се сѐло.

за̀пити се за̀пијēм се ‘остати дуже са друштвом уз чашицу’. – Зго̀дно се за̀пише, па за̀пјеваше: о̂ј, ра̀кијо, ра̂ко, ја̂ те во̀лӣм ја̂ко, тӣ ћеш мѐне, ра̂ко, у ѐндек пола́ко.

запишља́чити -ѝшљāчим св ‘ставити пишљаке’. – Кад смо сла́гали бр̏вна, ѝскō сам од ма̂јстōра да сва̀кō бр̏вно запѝшљāчē ма̀кар на два́-трӣ мѐста јел о̀нда нѐ мож да ти се бр̏вно вр̏чӣ кô ба̀бини зӯ̂би.

за̀пјевати -āм св ‘почети песму’. – А̀јде да ѝскрēнемо јо̀ш по јѐдну па да за̀пјевāмо.

за̀плакати -чēм св ‘почети плакати, расплакати се’. – Кад је вӣђō о̀нӯ про̀пāс, за̀плакō е ко̀ ма̂лō ди̑е́те. – Зна̂ш како вѐлӣ ба̀ба: док ди̑е́те не за̀плачē, ма̂јка му не прѝлазӣ. – Гла̂ј се по̀сла, дӣ̑ете, њо̂ј је ла̀шње за̀плакати но̂ пѝјаном за̀пјевати.

запла̀мћети -тӣ св ‘сукнути у висину (о пламену)’. – Кад је вр̏зина запла̀мћела, ја се по̀плашик да се не ра̀шӣри, ал срѐћōм бр̏зо се смӣрӣ; ~ **се** ‘зацрвенети се у лицу, планути’. – Запла̀мћели му се о̀брази, поцрвѐњō ко̀ бӯ̂лка; в. *штипати*.

запла́тити за̀плāтим с в ‘рђаво проћи, настрадати’. – Ӯвати нас о̀нā сапанђе́ла те запла́тисмо ко нӣкад.

заплѐсти за̀плетēм св **1.** ‘запети језиком, не моћи јасно изговорити неку реч’. – Кад та̀кō за̀плетē јѐзиком, нѐ пӣтāј је л пӣјан него ка̀-ће се отри̑е́знити; **2.** ‘почети плетење’. – Вечѐрāс ћу на пре́лу да за̀плетем ђѐвēру це́мпер; ~ **се** ‘занети се, посрну-

ти’. – Заплѐток се у ѐнō грâње и пâдок потрбу̀шкē колко сам дугâчак; ‖ **за̀плитати** -ћēм несв **1.** ‘једва ходати, заносити се; тешко говорити (због пијанства)’. – Нѐ знā се да л гѐре за̀плиће нѐгама, да л јѐзиком, нàкō пи̏јан, кѐ мâјка. – Тô ти је ѐнō што ђѐца пјѐвајӯ: са́ми сѐбе за̀плићēмо, са́ми сѐбе ѐтплићēмо.

за̀пливати -āм св **1.** ‘почети пливати’. – Кад је мôј чи́ко Ми̏лош ви̏ђō да се јâ дâвим, ôн скѐчӣ с ѐбале, за̀плива, смѐта ме за̀-косу и и̏звуче у пли̏ћāк; **2.** ‘изгубити равнотежу и прострети се на земљу’. – И ѐндак ти јâ Зо́ри, кад смо се но́ђе пред копа́чима пѐрвали, ѝјако е ѐна би́ла три́пӯт тѐжа ѐдā ме, пѐтурӣм нѐгу, и ѐна па̀нē кѐ-нō плâс си̏ена̏, бôкте ми̏лӣ са́ми, пѐдā мē, а јâ за̀пливак ѐзгō пѐ њōј (7: 124).

запѐвићети -дӣм св ‘наредити’. – Нѐ могу у нѐђељу до́ћи, ђе́до ми запѐвићō д-ѝдēм у Лѐзницу д-ѐбӣћем вѝноград. – Дѐдājде ми, снâјка, штâп, нѐ бӣло ти запѐвићено.

заподи̏е́вати -ѐди̏евāм несв ‘(за)почињати’. – Ѐни су пѐчели да заподи̏е́вају свàђу; ‖ **запѐђенути** -нēм св ‘започети’. – И тӯј ти се ѐни срѐтише и запођѐнуше ра̀зговōр.

запома́гати -ѐмāжем несв ‘тражити помоћ јаучући’. – Кад је ви̏ђо да се бӣк нà-дуо, ѐће да пр̏снē, ôн пѐчē да запѐмāжē: „Àј, пѐмāгај, ако Бѐга јѐдӣнога знâш, јôј мѐне и̏ до Бога штà ме сна́ђе, сӣњег кӯкāвца.“

за́поњац -ōњца м ‘испечена јагњећа натколеница’. – Ӯзмите, ђѐцо, по за́поњац док пѐставē ру́чак.

запѐпити (се) за̀попӣм (се) св ‘рукоположити се, постати поп’. – Дѐлазијо вла̀дика те му запо́пијо сӣна.

запѐставити -ӣм св ‘занемарити’. – Откад им је ѐтац ӯмро, свѐ су запѐставили, нит пр̏скају зӣми вѐтњаке, нит кр̏че вр̀зине.

запѐстити -ӣм св в. *запаштати*.

запѐчēти за̀почнēм св. – Кад се пѐломē глâве, ни̏је ва́жно кô е за̀почо свàђу; ‖ **запѐчињати** -ēм несв. – Нѐмō запѐчињати да зӣдаш док не сѐлтӣраш свѐ што ти трѐбā од материја́ла.

за̀пратити -ӣм св ‘испратити, отпратити донекле’. – Тôг дана њѐга ђе́до за̀прати до нà-планину па му вѐлӣ: нек те срѐћа прàтӣ и нек те срѐћа срѐћē, повѐди рачу́на штà рâдиш, свѐ што нѐ би вѐљō тѐбе нѐко д-ӯчинӣ не чи̏ни ни тӣ дрӯгом, и уту́ви, бла̀го ђе́ду: ко е лӯд нѐ бидни му дрӯг.

запраши́вати -а̀шуем несв ‘посипати прахом’. – Зѐмājле смо кѐмпӣр, кад га нà-панē зла̀тица, запраши́вали, са̀д су ѝзумили нѐке шпѐције кое тӯрӣш ӯ-воду и пѐпр̏скаш крѐпећōм ка́нтōм: ‖ **запра́шити** за̀прāшим св ‘посути прахом’. – Ѐндак смо мо́рали да за̀прāшӣмо ђѐцу споради ӯшкӣ, јѐдва смо се ота̀росили тê гàмāди.

зâпрега ж ‘пар волова или коња’. – Ѐндак ти је сва̀ка кӯћа ѝмала зâпрегу, ја̀л вѐ-лове, ја̀л кѐње; ‖ **зâпрежнӣ** -ā -ō ‘који се односи на запрегу’. – Зâпрежнā кѐла смо др̏жали под трêном а вија́кер у магàзи.

за́прежница ж ‘ланац којим се коњски ам везује за ждрепчаник’. – Ту́јнāк ти јâ загла́вик кѐла ӯ-локву, а вѐсели Бр̏њо ӯдарӣ из ћӯстека и ѐткиде за́прежницу.

запрепа́стити се -ѐпāстим се ‘наћи се у чуду’. – Кад ви̏ђе кàкӣ зи̏јāн свӣње начи̏нише, за̀препāстӣ се.

за̀претати -тēм св **1.** ‘прекрити жар пепелом да би се сачувао’. – Ӯвече пѐпелом за̀претēмо жâр, и̏з́утра ра̀спретēмо: ôн чи̏тāв, тӯрӣмо ѐзгō љӯшчӣцā ил кѐјӯ гра̀нчицу и вàтра ѐчас плàнē; **2.** ‘ставити нешто у црепуљу или под сач, па загрнути жаром на огњишту да се пече’. – За̀кувāј, ћêро, ти̏есто па кад нара́стē, тӯри у срѐпуљу и запрѐти ѐзгō жâром.

за̀при̏ети за̀прē в. *за̀пирати*.

запри^{ј}е́тити за̀при^{ј}етӣм св ‘упозорити, забранити; запретити’. – Ѝватијо га и запри^{ј}е́тијо му ако јòпēт ѝцви^{ј}елӣ ђевòјчице да ће ш њӣм ѝмати пȍсла и јȍш му ка́зō: нѐмō пȍтље да ка̂ш да ти ни́сам сòпштијо, па да ти ђа̏вō бӣднē крӣв.

запржа́вати -р̀жāвам несв ‘стављати запршку у јело’. – Откад зна̂м за сѐбе, запр̀жāвам јѐло с бра̏шном, а̏левōм па̀приком и ма̂шћу, сѐм кад је пȍс, ȍнда мешто ма̂сти тѝрӣм зи́тин; ‖ **за̀пржити** -ӣм св ‘ставити запршку у јело’. – Кад јѐло ȍбаврӣ, тӣ га ȍндај за̀пржи; ***изр***. *За̀пржити чо́рбу* ‘напакостити некоме, вратити »жалос за срамоту«’.

запри^{ј}е́чити за̀при^{ј}ечим св ‘подупрети, блокирати’. – Запри^{ј}е́чи, сӣнко, бла̏го ђе́ду, прȍшцом вра̏тнице да не ѝзӣђе стȍка у зѝјāн.

запрȍсити за̀просӣм св ‘понудити девојци брак’. – О Ва̀скрсу е Ѝрош запрȍсијо и здоговȍрили се да на̏есēн бӣднē сва̏дба.

за́пршка ж ‘додатак јелу у облику брашна пропрженог на масноћи’. – Тѐшко ло́нцу који чѐкā из сѐла за́пршку.

за́птӣвка ж ‘средство за затварање пукотина кроз које отиче течност из бурета’. – Зѐмāјле ти нӣје би́ло ȍвијег дӣктӯнгā но се за́птӣвка пра̏вила од кѝчине, од рȍгоза или тӣ^{ј}еста.

за̀птјети за̀птијем св **1.** ‘затворити, зачепити’. – Мȍра да за̀птијеш кр̀пōм онӯ рѝпу на кȍриту да не ѝзодӣ вȍда. – Кад се прȍшӯпљӣ кȍрито, мӣ га за̀птијемо нѐком кр̀пом, а кад нѐђе пȍнесēмо вла̏шу ра̀кијē, мӣ је за̀птијемо с кȍчāнком; **2.** ‘гушити’. – За̀птило ме, дӣ^{ј}ете, во́јнāк, нѐ могу да се на̀дӣшем; ‖ **запти^{ј}е́вати** за̀пти^{ј}евам несв према *за̀пӣјетӣ*; в. *кочанка*.

запу́пити -ӣ(м) св ‘почети пупити, пупољчити’. – Запу́пило вȍђе на̏ љепоту, да да̂ Бȍг да нѐ стиснē ка̀кӣ пȍзни мра̏з.

запѝпољити -ӣ ‘пустити пупољке; најавити пролећно буђење природе’; в. *брсӣтина*.

запу́тити се за̀пӯтӣм се св ‘поћи на пут’. – Та̀ко ти се ȍни запу́тише у Ѐрску да та̀мо пȍтрāже ђѐвōјку за Ра̏довāна.

запуцкѐтати -ā несв ‘почети пуцкетати (кад се распаљује ватра)’. – Потпа́лик ȍнӯ гомѝлчину, за̀пуцкета ȍнō сӯво гра̏ње, а пла̏мен, мешчѝнӣ, пȍчē да лӣже нѐбо.

за̀пушити -ӣм св **1.а.** ‘задимити’. – Кад дӯну запа̀дњāк, пȍвра̄тӣ дӣм, кӯћа за̀пушӣ д-ѝздāнеш; **б.** ‘запалити цигарету, почети пушити’; в. *ӣоловче*, *ӣуор*; **2.** ‘зачепити’. – За̀пуши чѐпом ȍнӯ рѝпу на кȍриту да не ѝзӣђу спла̏чине; ***изр***. *~ у́сӣа* ‘уђуткати’. – Кад му е рѐко да зна̂ ко е Жа́рку ѝкрō вла̏чег, моментâлно му е за̀пушијо у́ста.

за̀пуштити (се) -ӣм (се) св ‘постати неуредан, необријан, погужван’. – Нѐ знāм штā му бӣ те се на̀кō за̀пуштӣ, а бӣјо е ста̂лно за̀тēгнут и дȍћерāн.

за̏рāван -вни ж ‘равничица у брду’. – А̀јде да се на̂ђемо на ȍнōј за̏рāвни код Лȍзē, кад прѐвāли по́дне; ‖ **зарава́нак** -нка м дем. – На ȍнōм зарава́нку више Љѝубомӣрове кѝћē смо се сабӣрали на скѝп о губерѐвачкој ȍбетини; ‖ **заравàнчӣћ** -иђа м дем. – Ста̂лно пȍли^{ј}ежӯ ȍвце на ȍнōм заравàнчићу, кад бӣднēм пра̏вијо на̏јмлађем сӣну кѝћу, нȍђе ћу да е гра̂дим јел ђѐ ȍвце лѐжē, знāј да е ту́јнāк млȍго здра̏во.

зарàјберити -ӣм св ‘затворити, закључати (рајбером). – Зарàјбери̏дēр та вра́та, да се не ѝшӯња како кери́ште д-испȍгани божитња́че.

за̏рана прил ‘рано, за дана; на време’. – Свѐ пȍслове око стȍкē ȍн ти на̀рēди за̏рана, док јȍш ни́су свӣ кѝћāни ни дȍшли с ра̂да.

за̀ранак -āнка м ‘време пред залазак сунца’. – Кад бӣднē та̀мо на за̀рāнку, чȍбани пола́ко сави́јајӯ ȍвце и крѐћу на̀ниже ка кѝћāма.

зара́нити за̀рāним св ‘одојчету дати храну уместо мајчиног млека’. – Нѐкако о̀на ѝзгубӣ млиј̑е́ко те о̀ни зара́нише диј̑е́те с кра̀вљӣм млиј̑е́ком и о̀но, ва́ла Бо̀гу, о̀дврже.

зара́сти -ē(м) св **1.** ‘обрасти’. – Зара́сле су у ко́ров ста̀зе и бо̀гази ку̀дије смо кад бѝјасмо ђѐца ѝшли у̀ школу. – Ôн за̀рāсто у бра́ду кô ка̀луђер, јѐдва га по̀знадок; **2.** ‘залечити’. – По̀сле апера́ције бр̂зо му, ва́ла Бо̀гу, за̀рāсте ра̀на.

за̀рђати за̀рђā ‘кородирати, бити нагризен рђом’. – А̀н с а̀латком ду̀же нѐ рāдиш, о̀на за̀рђā; в. *рђа*.

заре́ђати за̀рēђам несв ‘ићи редом’. – Заре́ђаше, о о̀бетини, Цѝгани о̀т-куће̄ до̀-куће̄, на̀пунише то́рбе и буђела́ре и о̀доше ку̀ћи пѐвајући.

заре́жати -ӣ св ‘огласити се режањем (о псу)’. – Кад сам про̀лазијо изнад Ги́шинē ку̀ћē заре́жа њêн Га̀рӣн кро̀з прōшће и ѝскēзӣ зу̂бе, нѐ би ми ба̀ш све́дно, не́мадок нѝкаку ма̀чугу при ру́ци.

за̀резак -ска м ‘знак обележен зарезивањем’. – За̀бӣ шѝпку у̀ буре, па но́ђе докле је мо̀кро начѝни брѝтвом за̀резак да зна́мо ко̀лко има ра̀кије.

за̀резати -жēм св ‘наоштрити (оловку)’. – Ку́пијо ми та́јо рѐзāљку, са̀д о̀час за̀режēм о̀лōвку кад се ѝстӯпӣ; ‖ **зарези́вати** -ѐзӣвам несв **1.** ‘правити зарезе’ – За̀режи ми јѐдан ра̂бош; **2.** ‘ценити, указивати поштовање’. – Не зарѐзӣва та̂ј нѝког но мѝслӣ да е ôн на̂јна̀метнијӣ и на̂јва̀жнијӣ, а нѐ знā ни на ко̀лко ме̂ста е шу́паљ.

зарѐћи се за̀рекнēм се / за̀речēм се ‘обећати, обавезати се, заветовати се’. – За̀рекō сам се да не́ћу да за̀јмām нѝшта нѝ от ког нѝ лиј̑ек, па да би гла̀довō; ‖ **зари́цати се** за̀рӣчēм се несв према *зарећи се*. – Нѐмō да ми се нѝшта ту́јнāк за̀рӣчеш, но гла̂ј да ѝспуниш што с-о̀бећō.

за̀рзати за̀ржē св ‘огласити се рзањем (о коњу)’. – Кадго̀ј прѝлази шта̀ли, Вра́њо га о̀се́тӣ и за̀ржē.

зарѝнгла̀ти -ām св ‘ставити резу, поткочити врата тако да се не могу отворити’. – Жу̂рим да не о̀доцнӣм па да ме зарѝнглајӯ у бу̀вару, баксем, боз непоштова́ња су́да; в. *љутина*.

зариј̑е́вати за̀ри̇ј̑евам несв према *зарити*; в. *балчак*; ‖ **за̀рити** за̀ријēм св ‘забити, стерати, убости’. – Ка̂жу да му е за̀ријо но̂ж до ба̀лчака, Бо̀же са̀чӯвај, нѝје зиј̑е́внō.

заро̀гозити -им св ‘ставити лист рогозине између дуга’. – Мӣ смо ка̀це и бурѐта заро̀гозили, нѝђе јѐдну ка̂п да смо̀трӣш да цу́рӣ; в. *капљати*.

заро̀дити се за̀родӣм се св ‘родити прво дете’. – Вѐлӣ, да̂ко да̀днē Бо̀г д-о̀станēш но̀сēћа, па да се за̀родӣш и да чѐкāш човѐка ш ђѐтетом кад о̀слӯжи сво̀е; в. *прочевље*.

заро́зати за̀рōжем св ‘наборати (се), изгужвати’. – Са̀в је за̀рōзан и гу̀жвāв ко̀ да су га кра̀ве жва́кале; ***изр***: *За̀рōзан ко ча̀раӣа* ‘заплакати’. – Ста̂лно нам је о̀тац гово̀ријо да бѝднēмо јуна́ци, а јо̀к да се за̀рōжемо ко ка̀кē женѐтине.

зару́бити за̀рӯбим св **1.** ‘скратити, засећи до краја’ – Кад ко̀си, он за̀рӯби до цр̂не зѐмљē, то̂ е ко̀сāч, а јо̀к ко̂ по̀едӣни што бѝјӯ с тра́вē па по̀ла о̀станē; **2.** ‘стругањем поравнати’. – Ӯзмидēр бѝчкију те ми зару́би о̀вāј по̀дупōрањ да бѝднē ра́ван.

зару́ђети -дӣ св **1.** ‘почети сазревати (о воћу)’. – Ка̂жу за о̀нōг на̀дничāра да зѝми ра̂ди по педѐсēт ба̀нки за на̀дницу, ѐда би се о̀гријо и прера́нијо, али чѝм о̀топлӣ, о̂н, вѐлӣ, на̀пӣше на да̀шчици пред њѐговом ко̀либом: зару́ђеле трѐшње и дудиње, без сто̀-бāнки не бу́ди ме; в. *затрнити*; **2.** ‘показати прве знаке свитања’. – А̀јде, Цѝго, о̀нӯ: зару́ђела зо̀ра на Мо̀рави; в. *жижалица*.

зару́јити -ӣ ‘заруменети се’. – А̀н зару́јӣ зо̀ра, мӣ поу̀стаемо и сва̀к на сво̂ј по̀сō, ко̂ сто̀ци, ко̂ свѝњама, ко̂ овцама. – Кад зару́ӣ нѐбо у за̀ранак, зна̂ј да ће у̀јутру да про̀ми̇ј̑енӣ вре́ме.

зару́чити за̀рӯчим св **1.** ‘испросити, прстеновати девојку’. – Би́вало е мло̀го слу̀чаева да ро̀дитељи за̀рӯче ђѐвōјку за̀ сво̄г сӣна, а да о̀на о̀дрекнē и крѝјӯћи по̀бегнē

за̀ другōг; **2.** ‘заузети посуду нечим’. – Нѐ могу да ти да̀днēм вȕчију, за̀рȕчена ми, сто̀ӣ ми ви́но ȕ-њōј.

засви́рати за̀свӣрам св ‘почети свирати’. – Ѐнда сви́рачи засви́раше, мӣ се по̀ватāсмо ȕ-коло, ал, чо̀вече, нѝкако да се зȕставе, о̀ћемо д-ѝзданēмо но́ђе, свѐ нас зно̂ј о̀блијо; ‖ **засви́рити** -ӣм св ‘и с т о’. – Кад о̀ни засви́рише, ми свѝ поска́касмо и по̀ватāсмо се ȕ-коло; ***изр***. *Засви́ри ӣа за̀ ӣојāс за̀ђени.*

за́сељак -ēљка м ‘заселак, део села са кућама, »цемат«’. – Нѐкад се у то̂м за́сēљку пȕшило чѐтрēс ше̂с оца́кā, а са̀д да те стро́ба ȕвати, до̀ђе ти да зајàȕчеш, ал не вре́ди, мо̂ра да е то̂ ка̀зна Бо̀жјā, јел смо педѐсēт го̀дѝнā Бо̀гу окре́нули ле́ђа.

засѝктати -тӣм св ‘проговорити у љутини, повишеним гласом’. – За̀сикта ко̀ љȕта гу́ја.

засла́дити за̀слāдим св ‘учинити нешто слатким’. – Ја сам ђе́дову ка̀ву само ме́но засла́дила; ‖ **заслађи́вати** -а̀ђӣвам / -а̀ђуем. – То мо̀е нѐмō да засла̀ђуеш; ~ **се** в. *сулц*.

за̂слуга ж ‘уочена врлина, признање’. – Нѝје то̂ мо̀ја за̂слуга, свѐ је то̂ ђе́до прѝправијо; ‖ **за́служан** -жна -о ‘који који има заслугу’. – Мо̀жда смо и за́служни што ва̀кō стрвиња́мо кад ни́смо бо̀ље ни наȕчили.

заслу́жити за̀слȕжӣм св ‘добити право на награду, признање, постати достојан нечег’. – Зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: на́род ѝмā на̀кȕ вла̂с ка̀кȕ заслȕжуе. – Тӣ си заслу́жијо да ја̂ о̀во̀ ȕрāдим за̀ тебе; ***изр.*** *Ко̀ нѐ ӣȕви ӣро̀шлōс не заслȕжуе будȕћнос.*

засмија́вати -ѝјāвам несв . – Ѐн је, ђе го̀ј се на̀шō у дру́штву, засмија́вō сва̀кōг; ‖ **засмѝјати се** за̀смијем се св ‘засмејати се’. – Кад је о̀н испри́чō како е то̂ би́ло, свѝ се засмѝјасмо, ȕмал не по̀цркасмо о̀д-смија.

за́соница ж ‘водоравна мотка (има их неколико) којом се, између два пара стубића повезаних пречагама, запречује пролаз кроз ограду’. – Мешто вра́тā тȕре се два̂ па̂ра ко̀лāца са прѐчагāма, а ȕ њӣг увȕчене мо̀тке, ка́сти за́сонице, па е про́лаз за̀творен, а кад ти трѐбā, извȕчēш иг и ȕћерāш ко̀ла и во̀лове ил сто̀ку.

[за̀спати] за̀спӣм св. – Ѐн ти је тврдо̀сан, мо̀ж да за̀спӣ мешчѝнӣ и на дрȕачи; ***изр***: *Срце ми за̀сӣāло* (преуморан).

за̀стати -нēм св ‘стати, зауставити се на тренутак’. – Кад смо ѝзбили до испод Стр̑жевицē, за̀стасмо ме́но да прѐданēмо, па јо̀пēт на̀гарӣмо на̀више уз Го̀дидово.

за́стӣрка ж ‘прекривач за кревет, патосаре по поду’. – У со̀бāма им за́стӣрка по па̀ртосу.

за̀стри^јети / за̀стрēти за̀стрēм св ‘прекрити застором’. – О̀на за̀стрије ћилѝмачу ȕ-лāд и мӣ по̀ćедасмо тȕјнāк, под крȕшку, а ње́јзина ће́рка нам ѝжњѐ сла̀ткō и во̀ду.

за́струг в. *чанак*.

засу́кати за̀сȕчем св ‘подвити рукаве на кошуљи, цемперу’. – О̀стави ти прӣчу и засу́чи рука́ве.

засу́шити за̀сȕши св **1.** ‘назначити почетак дугог периода суше’; в. *једар*, *ӣрерастāтӣи*; **2.** ‘престати давати млеко’. – Кад бѝднē пред тѐљѣње, прѐстае се мȕсти кра̀ва и о̀на о̀ндāј за̀сȕши, па та̀мо пред тѐљēње о̀на јо̀пēт за̀чне.

за̂ćеда ж ‘заседа’. – Онā дво̀ица бра̀ћē Радоса́вчевића, код Ѝзвора у Да̀видовића по̀току, на̀чинē за̂ćеду и ȕбијȕ вѐселōг Дра̀гића По̀повића, а иза њѐга о̀станē Перȕника са шѐсторо ђѐцē и сѐдмō у стома́ку; јѐс, јѐс, о̀нāј чича Мило̀ица ти је Дра̀гићево по̀смрче; в. *сазнāтӣи*.

за̀ćести -днēм св ‘седети дуже у гостима, у кафани, на функцији’. – О̀ни кад за̀ćеднȕ на вла̂с, гла̂ј ка̀д ће да сја̀шȕ.

зата́јити -ӣм св ‘нешто прикрити, задржати у тајности’. – Сва̀шта ми је по̀верио, ал тȕ ства̂р је зата́ијо и о̀дњō е у гро̀б, па ми Ѝлија оса̀мнēс го̀дӣнā после њѐгове

смр̏ти ѐткрије кѐко е тô би́ло кад су Кр̏стомир и Ми̏јодраг уда́вили Радми́ла, а ôн пѐбегō код ђѐда Ра̏досава и ба̏бē Дра̀гињē да не-ѐдāвē ѝ-њега.

затандр̏кати -а̀ндр̏чем несв ‘кретањем стварати буку’. – Кад је заѐкупио кѐње, затандр̏каше кѐла по ѐнōј ка̀лдрми кô да гр̏мӣ.

затандр̀љати -āм св в. *затандркати*. – Затандр̀ља неки ђа̀вō нѝс-пӯт.

заташка́вати -а̀шкāвам св ‘променом теме у разговору одвраћати пажњу са нечега другог’. – Ви̏дӣм ја̂ како ôн вѐшто зата̀шкāва да се ѐ тōм нѐ би при́чало, но би ра̀д би̏јо да се прêђе на̀-другō; ‖ **за̀ташкати** -āм св ‘прикрити’. – И пѐсле свѐга, ѐни лêпо и згѐдно за̀ташкаше ствâр и ни̏ком ни̏шта, пѐјō вӯк ма̀гāрца.

[за́твор] м **1.** – И та̀кō ти милица́јци њѐга ѐапсише и одвѐдоше у за́твор; **2.** ‘предња и задња страница на канатама запрежних кола’. – Кад тѐварӣмо жи̏то ил ти̏кве, тѐрӣмо ѐбадвā за́твора на ка̀нате; **3.** ‘застој столице, опстипација’. – Ни̏је ѐзлазијо споради сѐбе три́-дāна, сна̀шō га за́твор.

зате́гнути за̀тēгнēм св **1.** ‘повући дизгине кад се заустављају коњи’. – Зате́гни те дизги́не мѐшки и ви́кни: ôо! – мôра да ста̀нӯ моментâлно; **2.** ‘опружити жицу, конопац’. – Кад се на̀двлāчимо ко̀нопца, јѐдни за̀тēгну вâмо, дрѐуги та̀мо и кô надву́чē нѐсӣ пѐбеду; ‖ **зате́ћи** за̀тēгнēм св ‘и с т о’. – Ни̏је ви̏ше мѐгō зате́ћи, бѐјō се да нѐ пукнē ша̀в; ‖ **зате́зати** за̀тēжем несв. – Јâ пѐчнēм да за̀тēжем ѐнӯ мѐтку да бѐље прѝтиснē снѐпове, кад ѐна, на̀ђавола, пѐче.

затетѐурати се -āм се ‘завести се, посрнути’. – Бѐгами, кад ви̏ђек да се ôн затетѐура, нѐ бӣ ми све́дно, знâш ка̀ко: ста̀ријe чѐвек, а ѐнā сунча̀ница би̏јаше припѐкла.

затѐћи за̀текнēм св **1.** ‘изненада угледати, срести (се) у последњем тренутку’. – И ôн ба̀нē кѐћи ѐзненадно и тѐјнāк за̀текнē ѐнōг њêног што се гѐцкā да се жи́вē, те на̀станē грѐдни цѐмбус; **2.** ‘стићи у последњи час’. – Кад су му дојáвили да му је мâјка на ѐмору, ôн моментâлно ѐдē на вôз те јѐдва на јѐдвите ја̀де ти̏же да е, весѐлницу, за̀текнē жи́ву; кад га ви̏ђе, ѐна се ѐсмēнӯ и прѐставӣ се; ‖ **за̀тицати** -чēм несв према *затѐћи*. – Ти пожу́ри, ал нѐ веруем да ћеш је за̀тицати жи́ву.

за́тијок м ‘потиљак’. – Нѐшто ме, ѐмā нѐколко да́на, с врѐмена на вре́ме жи̏гнē у за́тијок.

затиски́вати -ѐскӣвам / -ѐскуем несв према *затиснути*; в. *ампӯр*; ‖ **за̀тиснути** -нēм св ‘зачепити’. – Уђу́ти, реко, да ти нѐ би ја̂ за̀тиснō у́ста. – За̀тисниде, дѐ̏ете, ѐнӯ рѐупу на бр̏внима, да нам се не увѐљā ми̏ш; в. *аспида*.

за̀ткати за̀ткēм несв ‘започети ткање’. – Јѐучē сам за̀ткала срца́ду, ре́шила сам д-иза̀ткēм дви̏је ѐстē, да би̏днӯ у па́ру.

зато̀мити за̀томӣм св ‘присвојити, не вратити позајмљену ствар’. – Превр̏нō сам свѐ жи́во, ни̏ђе ши̏ла нêма и ѐндак се ćѐтӣм да сам га да́вō ко̀мшији, па е ôн ил смѐтнō да ми га вр̏не ил га е зато̀мијо.

за́топ м ‘испржено месо преливено врелом машћу као облик конзервирања да би се сачувало за каснију употребу’. – Ни̏је ти ѐндак би́ло овијег вр̏жидēра па кад љѐти за̀кољемо како бра́вче, дѐо пѐедемо, а дѐо ѐспржимо па га у ћѐупу прѐлијемо врѐлом мâшћу и тај за́топ чѐувамо ѐ подруму; в. *затопити*.

зато̀пити за̀топӣм св ‘прелити месо врелом машћу и сачувати га за каснију употребу’ – Кад зѐмājле ни̏је би́ло стру́јē и ѐвијег вр̏жидēра, ми̏ за̀кољемо бра́вче, ѐспржӣмо мêсо, за̀топӣмо врѐлōм мâшћу у ка́нту, тѐрӣмо ѐ-подрум и пѐтље ѐзимāмо поме́но кад ѐстребā.

заторо̀кати -чēм св ‘почети брбљати, причати о неважном’. – Пра̀во да ти кâм, изи́ђок ѐс кућē а̀н заторо̀каше ѐвē торѐкуље што сврáтише на ка̀ву код Цми̏љанē.

затра́вити се за̀трāвӣ се св ‘изнићи и обрасти (о трави)’. – Нѐ знāм ка̀д се бр̏жебѐље на̀кō за̀трāвӣ ни̏ва, мôрамо да е ѐдмā копа́мо да нам не ѐгӯши ѐ́сев.

затраки́вати -а̀куем несв ‘заговарати, задржавати неког бесмисленом причом’. – Наи́ђе Цве́ле и по̀чē да ме затра̀куе, а ме̏не го̀рӣ под но̀гама, не̏ знāм ку̏[д]-ћу при̏је гла́во̄м д-у̀дарӣм.

затра̀љати -āм св ‘ослабити, онемоћати’. – Ма не̏што сам затра̀љō на̀чисто, да л ме за̀качи не̏ка ре́дња, не̂мам сна́гē ви̏ше но не̏ко пи̏ле.

затрапа̀рати -āм св ‘успорити, ићи неуједначено’. – После о̀нōг си̂лног пеша́чēња, затрапа̀расмо, сви̏ смо се смо̀рили.

за̀тревити -ӣм св в. *по̄тревити.*

за̀три̑ети / за̀тр̄ти за̀трēм св ‘истребити’. – Наи́ђе јѐднē при́ликē чича Ве̂лько и по̀чнē да ми се жа̀лӣ: наи̏шло, ка̂же, неко ша̀шāво вре́ме, о̀ва ђе̏ца мо̀ја и сино̀вчāд прегу́рала три̏јес го̀дӣна и ни̏т се ко̀ē же̏нӣ ни̏т у̀дае, разу̀мēш тӣ ме̏не, и ја̂ иг зо̀внем ја̂н да̂н, салаби̏њāм иг у сла̂вску со̀бу, за̀кључам је, а кључ̂ч ту̀рӣм у̏-цеп, и по̀чнēм да ви̏чем ко̀лко ме сна́га но̀сӣ: Ви̏дите ли да ћемо да се за̀трēмо? – За̀три̑есмо стари̏нскē со̀рте ова́ца кое су мо̀гле са́ме да се о̀јагње у сни̑е́гу, а за̀патисмо ове коима трѐбā ма̀рвенӣ до̀ктор свакѝ-час.

затр̏нити за̀тр̄ним св ‘ставити трње да би се предупредила штета (на богаз – да не изађе стока, око посађеног усева – да га не рашчепркају кокошке)’. – Кад се Ȍбрад вра́тијо из Ȁмерике, вѐлӣ: ђе̏цо, ја̂ ли̏чно нѐ волӣм о̀нӯ зе̏мљу, ал не̏ би трѐбало затр̏нити пу̂т у̀ њӯ, па ако не̏ко о̀д вāс о̀ђе д-и̏дē, ѐнē му ку̏ћē и покућа́нства. – Ту̀ријо Ви̏досав с ро̀гуљама тр̄ње у ра̀кље трѐшњē, вѐлӣ: мо́рō сам да е за̀тр̄ним, о̀берӯ е ђа́ци а̂н зару́дӣ.

затро̀шити за̀трошӣм св ‘умрвити, удробити’. – Ȁјте да ру́чкӣте, бла̀го ба̀би, затро̀шила сам вам му̀рузнице у мла́ко мли̑е́ко.

затрпа́вати -р̀пāвам несв према *за̄трпа̄ти*; в. *јабогме*, *мочило*; ‖ **затр̀пати** за̀тр̄пāм св **а.** ‘убацити у земљу, у воду и закопати’; в. *андаћ*, *цре̄пуља*; **б.** сахранити’. – Кад затр̀паше мѐита, попа́лисмо сви̑е́ће и мо́радосмо да се по̀слӯжимо, кад су љу́ди спре́мили, за по̀кој ду́шē, не̏ мож да иг са̀д цви̏е̑ељāш.

затр̀чати се -ӣм се св ‘залетети се’. – Ни́смо шћѐли д-оби̏лазӣмо па д-иде́мо на ћу̀приј у, но се затр̀чӣмо и прѐскочимо по̀ток на̀кō и̏стркē, ко ни̏шта.

зату́лити за̀тӯлӣм св в. *ӯтулити*. – Зату́ли, бла̀го ђе́ду, ва̀тру, ни̏кад нѐмō у̏-пољу д-о̀ставӣш да го̀рӣ са́ма, мо̀ж да ду̂не вѐтар, па да би̏дне бѐлāј, далѐко би́ло.

за̀тупāс -ста -о ‘туп, затупљен’ – Пу̀шти га у бѐстрага, виш да е за̀тупāс на̀чисто.

за̀турити -ӣм св ‘забацити, изгубити’. – Ви̏ђи да не за̀турӣш ђе̏љку но е ту̀ри на по̀лицу.

зату́рати за̀тӯрам несв према *за̄турити*. – Њи̏ни су у̀читељи на̀јбоље зна̀ли ка̀ко се о̀браз за̀тӯра за гу̀зицу; ‖ **за̀турити** -ӣм св **1.** ‘ставити иза нечега, забацити, пребацити’. – За̀турӣм поводњи́ке во̀ловима око за̂ворња, при̏вијēм ви̏нт и тр̄кнēм у ду̀ћāн да поку̀пуем ма̀рдē што су ми ку̏ћāни накри́чили; **2.** ‘сакрити траг, избећи неког или нешто’. – Ȏн ти ве̏што за̀тури тра̂г да јој о̀тац и бра̀ћа не прѐмēтē да е до̀лазијо.

зату́ћи -чēм св ‘сатрети, смрвити, докрајчити’. – Би́ла е пшѐница по̀њела на̀ љепоту, ал наи́ђе гра̀д те је за̀тӯче у цр̄нӯ зе̏мљу, не̂мā ни за прѐкаду; ‖ **зату́цати** за̀тӯцам несв према *за̄тући*. – Зату́цали га у̀ тӣм школѐтинама да ни̏шта па̀метно нѐ знā, ни ко̀ е, ни шта̀ е, ни шта̀ е на̀јва̀жније у живо̀ту и ми̏слē да о̀дā-њиг по̀чиње̏ свѝ̑ет; ‖ **за̀тӯцāн** -а -о ‘заостао, ненаучен’. – Са̀мо, вѐлӣ та̂ј брѐзбожнӣк, за̀тӯцāне буда̀ле вѐрујӯ да е Бо̀г ство̀ријо човѐка, а мӣ, о̀бразовāни љу̂ди, зна́мо да е чо̀век по̀стō од ма̀јмуна, а ђе́до му на тӯ будала́штињу ка̂же: Та̀мо ви̏; ‖ **зату́чен** -а -о ‘умно заостао’. – Ма нѐмō то̂ у̀зимати за̀ озбиљно, ви̏ш да е, весѐлнӣк, дибиду̀з зату́чен.

за̀ћерати -āм св ‘отерати иза нечега’. – За̀ћераше ђе̏ца сто̀ку, та̀мо не̏ђе иза за́брана.

за́ћи за̑ђе(м) (не)св **1.** ‘отићи иза нечега’. – За́ђе су̑нце за о̀бла̄к, те ме́но за̀ла̄дӣ. – Кад су̑нце за̑ђе за̀ обла̄к, зна̑ј да ће да про̀мјēнӣ вре́ме. – На̀шō па за̀шō ‘кад је неко некоректан према жени’; ***изр***. *~ за̀ нокти* ‘промрзнути до кости’. – Кад зи̑ми пѐремо вѐш на ри̑е́ци, озе́бӯ пу̑сте ру̑ке, нѐ зна̑ш да су твѐе, па нам за̑ђē за̀ нокти, не по̀ма̄жē ни у́кати ӯ прсте, бо̀лӣ кô жи̑ва̄ ра̀на; **2.** ‘проћи и осмотрити (усеве)’. – За̀шō сам кроз срѐд њивē, ва́ла Бо̀гу, по̀њело е нѐ можē бо̀ље би̑ти; в. *јаловац*; **3.** ‘почети нешто радити, упустити се у неки посао’; в. *шӣра̄ти*.

заћо́рити -ӣм св ‘заслепити, као ћорав ићи за неким’. – Заћо́рили за̀ њима кô сли̑е́пци, нѐ видē да су тô пра́зне при̑че кое им слу̑же са̀мо да се здо̀мчајӯ вла̑сти.

за̀увар прил ‘корисно’. – А̀јде, ђѐцо, да попа̀бӣрчимо по̀ њиви о̀вō што е о̀стало иза ра̑дника, за̀увар је ко̀лко би́ло; ‖ **заува́рак** -рка м ‘мала корист, незнатан добитак’. – Нѐма нѐке вѐлике ва̀јдē о̀д мене ва̀кō ма̀торē, ал припо̀могнēм ко̀лко би́ло, заува́рак је, што ви̑кала ни̑на: бо̀ље ӣшта нô ни̑шта; ‖ **заува̀рица / за̀уварица** ж ‘и с т о’. – Ӣдок те нашла́мик ме́но сува̄ра̄ка по̀-шуми, заува̀рица е, кад загу́дӣ мѐђава, сва̄ка̄ гра̀нчица вре́дӣ зла̑та; ***изр***: *Кад нѐма ки̑ше, заува̀рица е и гра̀д.*

за̀ударати -а̄(м) несв ‘имати непријатан мирис, смрдети’. – Ни̑шта го̀ре не мр̑зӣм него кад се на̀љōска̄ па за̀ударā на раки́чину.

за̀уздати -а̄м св **1.** ‘ставити узду’. – За̀уздај ко̀ње и по̀ћерај иг ва̑мо; **2.** ‘обуздати се, прећутати’. – За̀уздај ме́но јѐзик, нѐ мō̄раш ти да им ка̑жеш свѐ у бр̑к, у̀зēће те на зу̑б.

за̀ӯзēти се св ‘бринути о неком’. – За̀узо се око њѐга, кô да му е ро̀ђенӣ си̑н, на̀бавијо му свѐ што трѐба, отво́ријо му ра́дњу, ал кад је ста̀о на̀-ноге, ôн му у̀дари чи̑вте, нѐ видӣ га ни̑ђе ко̀ да га не по̀знае, у̀јō га за самоса́мо ср̑це, што ви̑каше по̀кōјна ба̀ба: ра́ни па̀шче да т-у̀једē.

за́ӯјати за̀ӯјӣ несв ‘захујати (о олујном ветру)’. – Пр̑во се смра̑чи, нѐбо повра́ње, о̀ндак за́ӯја планӣна, не про́ђе мло̀го, у̀дарӣ гра̀д ме́но ма̀њӣ од коко̀шијег ја̀јцета, те нас за̀вӣ у цр̑но, свѐ у̀бӣ и у цр̑нӯ зѐмљу са̀бӣ.

за̀ӯктати се / за̀ӯкћати се за̀укћēм се ‘укључити се у посао с радошћу и задовољством’. – Ску̀пе ти се о̀ни на мо́бу, па кад су се за̀ӯктали, би́ло иг милӣна по̀гла̄ти.

заула́рити за̀ӯла̄рим св **1.** ‘ставити воловима уларе’ – Ӣди, бла̄го ђе́ду, заула́ри во̀лове и повѐди иг ва̑мо да иг ко̀ша̄мо па д-иде́мо; **2.** ‘обуздати језик’. – Ја̑ би ти рѐко да ме́но за̀ӯла̄риш тӯ језѝчину и да би̑ра̄ш ри̑е́чи јел ни̑је ца̀бē ка̑зано да ле́па ри̑е́ч гво̀зденā вра́та о̀тва̄ра.

за̀умит -а -о ‘бистар, промућуран, упоран у нечему’. – За̀умит је би̑јо цѐлог ви̑е́ка, ста̑лно е нѐшто ра́дијо и глѐдō ка̀ко д-уна̀прēди и свѐ̀ју кӯћу и сѐло и споради то̀га су га сви̑ це́нили и по̀штовали, ни̑ко за̀ њега ни̑је ѝмō јѐдну ру̑жнӯ ри̑е́ч да рѐкнē; в. *жӯста̄р*, *ја̄ција*.

за̀умити се за̀умӣм св ‘замислити се’. – За̀уми се ме́но, ни́си ти ви̑ше ма̑лӣ.

за̀ӯнути -нē св ‘запушити се, зачепити; загушити’. – За̀унуло о̀нō три̑е́во од го̀рива и ста̀де тра̀ктор, ни да гло̀нē.

зауставити се в. *зӯста̄вӣти се.*

за́ӯстити за̀ӯстӣм св ‘почети говорити’. – А̀н је за̀ӯстијо да го̀ворӣ, на́род по̀чē да му пљѐште и да ви̑че: Та̀кō е! Жи́вијо!

за̀ушци за̀ушā̄кā м мн мед. ‘вирусна зараза од које отичу жлезде иза ушију, Parotitis epidemica’. – До̀би̑ло им ди̑е́те за̀ушке па су мо́рали д-ѝдӯ до̀ктору са̀бā̄јле, а о̀но, веселни́че, пи̑штӣ ко̀ цр̑в.

зафрка́вати се -р̀ка̄ва̄м несв ‘шалити се’. – По̀чēше да се зафрка́вају, ни̑шта што е о̀нāј ста̀ри̑ји чо̀век ту̀јнāк.

зацéнити за̀цēним св ‘искати велику цену’. – Јѐс му кра̀ва до̀бра, нêма штà да се кâже, ал зацéнијо, бра̀те, мло̀го и нѐ ће да спу̀штӣ нӣ ли̑ек;

зацéнути се за̀цēнем се св ‘изгубити дах (од плача, смеха)’. – Во̀ди рачу́на: нѐмō да до̀зволѝш да би ти се, далѐко би́ло, зацéнуло ди̑éте, јел та̀кō мо̀же да до̀бије врâс. – Кад је тô нѐснӣ Ѝлија испри́чō, свӣ смо се зацéнули о̀д-смија, су̀зе су нам пото̀чале, а тр̀буси забо̀љели.

зацѝ̑éпити за̀цјепӣм св ‘одредити високу цену’. – Шћѐо сам да му ку̂пим ко̀ње ал, бра̀те, зацјéпијо цéну и нѐће да спу̀шти кô да се нѐ-ваља̄.

зацѝктати -ӣм св ‘загаламити високим гласом’. – Зацѝкта стрѝна о̀згō, бӣ нам пр̀па.

зацѝнцати -а̄ св ‘заледити’. – Бӣјаше тê го̀дине зацѝнцала зи́ма, залѐдијо по̀ток да су во̀лови прѐлазили преко лѐда, а ôн се не про̀ла̄маше. – Бӣјаше зацѝнцō мра̀з да ти о̀чи ѝскочē, пу̀ца̄ цѐрӣћ.

за̀цмиздрити -ӣм св ‘тихо заплакати’. – А о̀на сиро̀та за̀цмиздрӣ, бӣ јој ва̀љда на̀жао што се тô та̀кō по̀ра̄дӣ ш ње̑нōм ку̀ћōм.

зацо́пати се за̀цōпа̄м се св ‘заљубити се преко мере’. – Зацо́пō се у Ра̀дмилу, па нѐ зна̄ ћѐ је дѐсно.

зацрвѐњети (се) -ѐнӣм (се) св ‘поцрвенети, постидети се’. – Зацрвѐњō се, рѐкō би си му истр̀љō увѐта ко̀привōм; ***изр***. *Зацрвѐњō се ко̀ вѝнскӣ чѐӣ.*

за̀чадити -и св ‘потамнети од дима’. – Бӣјаше за̀чадијо ду̀ва̄р и шту̀ка̄тор од шпо̀рета па смо мо́рали да крѐчӣмо очи сла̀вē.

зача́мити -ӣм св ‘пасти у чамотињу, депресију’. – Ѐјде, брê, мѐћ љӯде, штà си зача́мијо, жѝвот мо̂ра д-ѝде дѝље, свѝ ћемо мӣ јѐднōг да̂на у̀мри̑ети.

за́чēље с ‘доњи крај софре’. – Ку̂ме, ćѐди во́јна̄к у чѐло со̀брē, нѐ мош тӣ на за́чēље јел то са̀мо кад комендѝјајӯ вѐлē: у̀стани, ку̂ме, да ćѐднē свира́чова ма̂јка.

зачепр̀кати -а̄ св ‘почети чепркати’. – Зачепр̀кале ми ко̀коши по ба̀шчици, лѝсица иг по̂јла, свò су ми ćѐме по̀вадиле.

за̀чēти за̀чнē св ‘почети наливати млеко у виме (пре млађења)’. – За̀чела Цвѐтуља, згò̀дно јој набре́кло вѝме, да̀бо̀гда̄ да се но̀ћа̄с не о̀телӣ; в. *засушити*; ‖ **за̀чињати** -иње̄ несв. – По̀челе ôвце да за̀чињу, трѐбало би око Бо̀жића да по̀чнӯ да се ја̀гњē; в. *сјагња*.

зачика́вати -а̀ва̄м св ‘изазивати, провоцирати’. – Ро́са по̀че да нас зачѝка̄ва, вѐлӣ: ко̀ о̀д ва̄с балава̀ндēра смѝје да се по̀рва̄ са̀-мнōм, чѝка̄м вас; ‖ **зачики́вати** -ӣвам св. ‘и с т о’. – Зачѝкӣва га и вѐлӣ: чѝка̊м те, са̀мо ме пѝпни пр̀стом јѐдним, па ћеш да вѝдӣш штà ће да те сна̂ђе.

зачи́нити за̀чӣнӣм св ‘(на)бацити чини, уврачати’. – Зна̀ла е она̄ Зоркѐтина стô ја̂да, у̀мљела е и да за̀чӣнӣ, да за̀вра̄ча̄, далѐко е би́ло.

зачѝнити за̀чинӣм св **1.** ‘ставити зачин у јело’. – Зачѝнила сам бура̀нију, сѝпа̄ј у ћа́су и ту̀ри на а̀ста̄л; **2.** ‘напакостити неком’. – Зачѝнијо му е чо́рбу, нѝје зна̀о шта га е сна̀шло.

за́чкољица ж ‘раздор, неслога, зађевица’. – Јѐдва су ѝзгладили ту̂ за́чкољицу: ја̂ им ка̂м; нѐмō, ђѐцо, да до̀зволите да вам ђа̀вō у̀несē нѐслогу, него ме́но потр̀пте, па се здогово́рте, Бо̀гу се мо̀лте и свѐ ће д-ѝспанē на до̀бро, јел нѝје за̀ ца̄бê ка̂зано да е бо̀ље јѐло од зѐља но́ђе ђе је љу́бав него од во̀ла у̀гојена ђе је мр̀жња.

[за̀чудити] се -им се св; в. *калирати*.

за̀чудо реч. ‘што је неочекивано, што је изненађење’. – Да вѝш, за̀чудо, нѝје се бу́нијо кад смо пи́тали да̀ л би нам дозво̀лијо д-иде́мо на тру́бу.

за̀џепак -пка м ‘мали џеп на оделу’. – Во́ђе у о̀вōм за̀џепку сам др̏жō крупну па̏ру кад пôђем на ва́шер, лêпо е испреса̀вӣјам и ту̏рӣм, ту́јнāк јој нâјсигу̀рнијē од џèпāроша.

за̀шатити се -и се ‘догоревати, почети се гасити’; в. *чаркати*.

за̀шатрити -ӣ се св ‘утињати, почети се гасити’. – За̀шатрила се ва̏тра, до̀дāјде ко̀е др̏вце да се не и̏стӯли на̏чисто.

зашѐћерити -ӣм св ‘засладити шећером’. – Ѐш да ти зашѐћерӣм ка̏ву ил пи̏јеш гр̏ку?

заши́љити за̀шӣљим св ‘направити шиљак, заоштрити’. – Заши́љде ми о̀вē прӣтке, о̀ћу д-ѝдēм да попри̏чāм бура̀нију. ***изр***. *Ѣ̀ на́ђе на мѐне да га шӣљиш.*

за̀шити за̀шијем св ‘саставити делове тканине шивењем’. – Свѐ сам завр̏шила на тво̀јōј а̀љини, још са̀мо да за̀шијем дугмѐта и д-ѝспēглāм и мо̀ш да но̀сӣш.

зашпа́рати за̀шпāрāм св ‘уштедети’. – Пра̀во ти ка̂(же)м, зашпа́рō сам ме́но за њêну у̀дају, знâш ка̀ко, ни̏је она рѐпа без ко̀рена, о̀ћемо да јој спрêмимо ру̀во за при́мер.

заштѐктати за̀штекћēм св ‘огласити се штектањем; залајати’. – Заштѐкташе кѐрови го́ре изнад шума́рка и о̀ндак пу̀че пу̀шка, сӣгурно су ѝшћерали зêца.

за̀шушкати -ам в. *ушушкати*. – Ви̏ђде да л су ђѐца по̀спāла па иг до̀бро за̀шушкај по̀њавама, но̀ћāс ће о̀пасан мра̀з, извѐдрило ко ста̀кло.

зба̀цити -ӣм св ‘свргнути, бацити с висине’. – Зба̀цили га с вла̂сти кô кр̏пу, кô Ми̏лорад кад зба̀цӣ пла̀ску сӣ̏ена с по̀динē, са̀мо за̀тō што ни̏је шћѐо да им ку̀лизӣ, но рѐкō на̀кō ка̀ко јѐс.

збӣ́јати збӣ́јам св у ***изр***. ~ *ша́лу* ‘шалити се’. – Ô н је во̀љō да збӣ́ја ша́лу и свӣ̏ су га, споради то̀гā, призӣ́вали у дру́штво.

збӣ́рати збӣ́рам несв ‘скупљати, сабирати’. – Кад до̂ђе јѐсēн, о̀ндак збӣ́рамо љѐтину у а̀мбāре, са̀лāше, ка̀чаре и тако спрѐмни чѐкамо зӣ́му; ‖ **збра̀ти** збѐрēм св ‘обрати, скупити (летину)’; в. *љетина*.

збӣ̏ти се збу̀дē се ‘десити се, догодити се’ – Та̀кō ти се тô збӣ̏ло, мо̂ј у̀нуче, нѐ да̄ј Бо̀же да се то ни̏кад ви̏ше збу̀дē. – Да́ко се ѝ тō јѐднōм збу̀дē, кра̂јњо е вре́ме да се жѐнӣ, да е мѐне слу̀шō – до̀сāд би му ђѐца по̀шла у̀-школу.

збӣ́тије с ‘догађај’. – Е та̀кō ти тô збӣ́тије бӣ̏јаше, мо̂ј сӣ̏нōвче, му̀ке прѐголеме, далѐко би́ло, би́ло не поно̀вило се.

збӣ̏чити -ӣм св ‘сабити, сатерати у нешто, завршити на брзину’. – Ај да о̀вō збӣ̏чӣмо ча̀ском па д-ѐдēмо ко љу̂ди јел до̀сад је ру́чō и кô е ко̀зе погу̀бијо.

збо̀гом ‘поздрав при растанку’. – Е, па дра̂ги мо̀ји ку̀мови, о̀стāјте ми збо̀гом! – Збо̀гом, ку̂ме, и по̀здрави свӣ̏јӯг.

збо̀рити -ӣм св ‘говорити’. – Ѝмала стрӣ̂на више шпо̀рета изве́зену ку̀варицу и на̀ њōј пи́сало: *Ку̀варице, ма̀ње збо̀ри, да ти ру́чак не заго̀рӣ. – Што ӣма̀етан збо̀рӣ да̀нāс, о̀стāли ће збо̀рити ćу̀тра.*

збра̀тимити се -ӣм се ‘узети неког за брата, побратимити се’. – Збра̀тимили се Јо́во и О̀брад у сремскоми̏тровачком казама́ту и по̀сле ро̀бије Јо́во на̀пӣше пѐсму *Пријатѐљство цемѐнтирано ӣа̀тњōм.*

збр̏да об. у ***изр.*** *збр̏да-здо̀ла* ‘без реда’. – Претавр̏ља онај по̀со на̀кō збр̏да-здо̀ла, бо̀ље да ни̏је ни̏шта ни ра́дијо.

збр̏зати -а̄м св ‘урадити нешто на брзину и неквалитетно’. – Нѐмōјде да ми тō збрза́те, него ура́дите на̀кō паја̀тли, да би̏днē за при́мер; ‖ **збр̏зити** збр̂зим св ‘и с т о’. – Нѐшто е збр̏зијо на̀кō, ко̀ преко ко̀љена, на̀двое-на̀трое.

збри̏сати -шēм св **1.** ‘обрисати, почистити’; в. *пе̄рушка*; **2.** ‘побећи’. – Кад је загушће́ло, ôн збри̏са ко̀лко га но̀ге но̀се, а од његовог јуна́чēња и кли̏нчења, у при̏чи, ни тра̂га ни гла̂са.

збр̏чкати -а̄м св ‘на брзину спремити нешто за јело’. – Збр̏чкај не̏што за вѐчеру, шта би́ло, цр̀кок гла́дан, заве́заше ми се цри̑е́ва.

збр̏чкати се -а̄м се ‘наборати се’. – Бо̀гами гро̀но Ѝсидор, збр̏чко се на̀чисто. – Збр̏чкала се у ли́цу ко ра̀стова ко̀ра.

збу́нити збу̂ним св ‘довести у забуну, смести’. – Ту̂ј се не̏ зна̄ ко̂ пи̏је ко̂ пла̂ћа, ту̂ ти, д-и̏звӣнеш, лу̂д збу̂њеног; ‖ **збуњи́вати** збу̂њујем несв према *збунӣти*. – Нѐмōде збуњи́вати то̂ ди̑е́те, пу̀шти га нек са̂м дѐклемуе.

зва́ница ж ‘гост позван на свадбу, славу’. – На̀ше дви̏је ку̏ће су у зва́ници, јо̀ш од стари́нā, а са Пѐтровићима ни́смо ни зе̏мājле би́ли у зва́ници.

[зва̀ти] зо̀вēм несв. – По̀шла ја̂ да зо̀вēм Жа́рка; ‖ **зо̀внути** зо̀внēм св ‘позвати, зазвати’. – Иза́ђде, ди̏е̑те, на̀поље, у̀чинӣ ми се ко̂ да нѐко зо̀внӯ испрѐд куће̄. – Зо̀внидер ми, ди̏е̑те, Жа́рка да се по̀здравимо, вѐлӣ ће́до, ва̀кат до̀шō да се мри̏е̑е; ‖ **зо̀внӯт** -а -о ‘који није чисте памети, који говори неповезано’. – Нѐмō га ди́рати, ви̂ш да е чи̏таво зо̀внӯт; ‖ **зи̏вкати** -а̄м несв дем. – Кад су би́ли ма̂ли, Ја́на чу́вала Ја̂нка у а̀влији па сва̀кӣ ча̀с зва́ла ма̂јку, о̀на после нѐколко пу́тā ка̂же: нѐмō, вѐлӣ, ви̂ше да ме зи̏вкāш, мо̂рам да ра̀спре̄мим ку̏ћу; кад је попро̀шло нѐшто вре̄мена Ја́на ће: ма̀ма, не́ћу да те зи̏вкāм, са̀мо да зна̂ш да е Ја̂нко у̀пō у кречѐ̀ну. – Нѐмō да ме зи̏вкāш свакичас, ви̏диш да не̂м кад да се о̀крēнем.

звѐздан звѐздана м **1.** зоол ‘једнобојан коњ са белим праменом на челу’ – Има́дијасмо о̀ндāј о̀нōг Звѐздана, би̏о је потегѐ̀лац за два̂ ко̀ња; **2.** бот ‘цветна перена’ – Ѝмала е у ба̀шчици ра̂знијег пере́нā и ма̂јчину ду̀шицу, и веро̀нику и звѐздан; **3.** ‘сунце, жега’; в. *водоноша*.

звѐка ж ‘звук настао ударањем металних или стаклених предмета’ – Кад чу̀ звѐку тањи́рā, он се на́ђе у по̀слу да се попрѝмакне ку́јни еда би га зо̀внули на ру́чак.

звѐкан звѐкана м ‘човек мале памети, својеглав’. – Нѐмō ми о њѐговој на̀уци ни̏шта при́чати, то̂ е о̀бичан звѐкан.

звѐкēт м в. *звека*, *звекета̄ти*.

звѐкӣр -и́ра м ‘алка на вратима’. – Ако ма̀настирска ка̀пија би̏днē за̀кључана, сло̀бодно у̀дарај звеки́ром док те нѐ чују; в. *сковати*.

звѐкнути -нēм св ‘ударити’. – Ту̂ј ти се о̀ни спо̀речкајӯ и вѐлӣ Мла́ђо Бла̀гоју: ни̏какӣ си чо̀ек, а о̀вāј му, мешчѝнӣ јо̀ш није ни изгово̀ријо, звѐкнӯ шама̀рчину да е се окре́нō у̀-крӯг; ‖ **звѐкнӯт** -а -о ‘луцкаст, ограничених способности’. – Пу̀шти га кра̀ју, ви̂ш да е звѐкнӯт у̀-глāву; ‖ **звекѐтати** звѐкеће̄ несв. – Ко̀ј зна̂ ко̀лко е ста̀ра о̀нā пјѐсма, што вѐлӣ: ѝл ћу би̏ти у ваја́ту, ду̀кате ни́зати, ду̀кати ће звекѐтати по звѐкēту ми до́ђи; ‖ **звѐцкати** звѐцкāм несв дем. – Кад ко̀њи ка̀сају, пра̀пōрци звѐцкају на̀ љепоту; ‖ **звѐцнути** звѐцнēм св према *звецкати*. – Чу̀сте ли ви̂, ђѐцо, да нѐшто звѐцнӯ напољу; ‖ **зве́чати** -ӣ несв ‘оглашавати се звеком’. – Кад почеше да зве́чē тањи́ри, мѐне у̀дари во̀да на у́ста, ни́сам о̀кусијо ни̏шта о̀д-синōћ.

звêр ж ‘дивља, крволочна животиња’. – Нѐмō д-и̏дēш по̀при̑еко, налѐђеђеш на ка̀ку звêр. – Кад су у̀сташе насрнуле на српскӯ ђѐцу и њи̂не учитѐљице Ста́ну Арна̀утовић и До̀брилу Марти́новић, у Прѐбиловцима, Ша̀ргōвцу и коеђѐ, ни звêри им ни́су би́ле ра́вне.

зве́рати звêрам несв **а.** ‘гледати као дивља звер’. – Унезве́ријо се па са̀мо звêра о̀чима ко ку̀рја̀к кад га у̀ватӣш у гво́жђа; **б.** ‘погледивати очекујући да се нешто догоди’. – Ви̏дим ја̂ да о̀н нѐшто звêрā и о̀ма ми је би́ло су̀мљиво; ‖ **зве́рити** -ӣм несв ‘и с т о’; в. *дрљо*.

звѐриња̄к м **1.** ‘место где има доста дивљих животиња’. – У о̀но̄м звѐрињаку се чу̀ како замȕмла мѐђед; **2.** ‘место где има разбојника’. – Ђѐ си ме по̀сло̄ у о̀на̄ј звѐриња̄к, јѐдва изву́кок жи́ву гла̑ву.

звѐрка ж **1.** ‘дивља животиња’. – За нѐке̄ ло̀вце и зѐц је звѐрка. – Ви̏ђели су по сни̏ег тра̀гове, про̀шла нека̄ звѐрка; **2.** ‘снажан, виталан човек’. – Јо̀ш је ђе́до звѐрка, нѐ да̄ се и мо̀же да се до̀вати за јѐдно ко̀љено с мла̀ђӣма о̀да̄ се; ***изр.*** *Нѐ па̄да сни̏ег да по̀крије бри̏ег, но да сва̀ка̄ звѐрка по̀ка̄жѐ сво̑ пра̑г*; *вѐлика* ~ ‘моћник’. – Ô̑н ти је вѐлика звѐрка; ‖ **звѐрчица** ж дем. – Си̏тна е ô̑н звѐрчица, мо̑раш тра́жити бо̀љӯ вѐзу

зверокра̀дица м ‘криволовац’. – Ô̑н ти је го̀дина̄ма би̏јо зверокра̀дица и оно̀ма̄д га у̀ватили, бо̀гме ће да награ̀бӯсѝ.

зви̏ждаљка ж ‘пиштаљка’. – О̀на̄ј у у̀ниво̄рми по̀диже некӣ лопа̀рӣћ и пи̑сну у зви̏ждаљку, и во̑з по̀че да клопа̀ра̄.

зви́ждати -ӣм несв ‘оглашавати се звиждуком’. – Он је зна̑о да зви́ждѝ на̀ прсте да се чу̀е го́ре на̀ брдо; ‖ **зви́знути** зви̏знѐм св ‘дозвати звиждањем’. – Зви̏знȕ Ра́де Богда́нов о̀зго̄ з Го̀дидова, а И̏лија Жи̏ворадљев му се ода̀зва зви̏ждȕком о̀донуд од Жу̀тѐ зѐмљѐ. – Опри́чо̄ ми ђе́до Срѐтен шта̀ зна̑чи о̀на̄ и̏зрека *Про̀шло ба̀бу зви́ждање,* па вѐлӣ ка̀ко су зѐма̄јле би́ле за́друге па пу̀на ку̀ћа на́рода, па се мла̀дѐнци здого̀ворѐ да ô̑н из кукȕрузи̏шта зви̏знѐ, беја́ги да ћѐра̄ орлу̀шину, па се мла̑да искра́дѐ ко̀да̄ њ, а ја̀мпӯт о̀на вѐлӣ чове́ку: *Зви̏зну ли ти̏ ил се мѐне у̀чини*; ѐт та̀ко̄ ти је то̑ би́ло са зви́ждањом, а по̀тље кад су о̀маторили, ни̏т је ô̑н зви́ждо̄, ни̏т се њо̑ј чи̏нило да зви́ждѝ, про̀шло иг, ка̑же, зви́ждање; ‖ **звиждȕкати** зви̏ждућем несв дем ‘тихо звиждати’. – Ћѐра̄ Бра̑нко во̀лове ће́дѐћи у ка̀натама и звиждȕка̄.

зви̏ждȕ̄к м ‘љубавни зов звиждањем’. – Кад чу̀ њѐгов зви̏ждȕ̄к, на́ђе се беја́ги у по̀слу и отȕтња ни̏з ба̄шчу у мȕрузе.

зви̏з оном ‘нагао и брз ударац’. – Са̀мо чу̀к »зви̏з!« – и ви̏ђек како се Чо̀кин за̀несе и ка̀ко му спа̀де ка̀па з гла́вѐ.

зви̏знути -нѐм св ‘снажно ударити’. – Зви̏знȕ̄ му шама̀рчину, свѐ су му сви́ци ће́внули пред о̀чима.

звјѐрати звјѐра̄м несв ‘гледати с узбуђењем, нападно’; в. *иксан*.

зви̏јȕ̄к м ‘ветропир’. – Про́ђе пу́том о̀на̄ј Мика̀илов зви̏јȕ̄к са јо̀ш нѐколко њи̏г, нѐшто чавр̀ља̄јӯ и ки̏коћӯ се; в. *по̀крпати се*.

зво̑н м ‘звук звона’. – А̀н чу̀ем зво̑н на̀шѐ медѐницѐ, о̀ма мо̀гу да о̀цѐним ћѐ нам је сто̀ка.

зво́на ж ‘овца која носи звоно’. – Пр̑ва преко вр̀зинѐ ђи̏пӣ зво́на, а о̀ндак о̀доше свѐ за̀ ње̄м.

зво̀на̄р -а́ра м ‘црквењак који звони на црквена звона’. – Ри̏стивое Бу́рђо ти је би̏јо зво̀на̄р свѐ док је мо̀го̄ д-и̏дѐ до̀ цр̀квѐ.

зво̀нара ж ‘грађевина у којој су окачена црквена звона’. – Мло̀го е зго̀дну зво̀нару спо̀дигō у ма̀настиру, а до̀ље наре́дијо продавни̏чицу за про̀дају све́ћа̄, та̀мљана и коечѐга.

зво́нити -ӣм несв ‘љуљати звоно да би се огласило’. – По̀шљу мѐне да зво́нӣм кад је би́ло *До́сто̄јно јѐс.*

зво̀но с ‘направа која при ударцу бренцета производи звук’. – На во̀ђу ста̀да о̀бавезно о̀качимо̄ зво̀но и та̀ко̄ по зву́ку ла̀сно на̑ђемо ô̑вце у плани̏ни; ‖ **зво́нце** -ета ‘врста мањег звона’. – И̏ма̄ вѐлика медѐница, ѝма̄ клепѐтуша, а ѝма̄ и ма̑ло зво́нце и пра̀порац; ‖ **зво̀нчӣћ** -и́ћа м **1.** ‘сићушна звона која се у цркви деле деци’. – Мо̀ја у̀нучā̑д, на Врби́цу, у ма̀настиру исподоби́јала вр̀бо̄ве гра̀нчице и звончи́ће; **2.** ‘цветна биљка’. – На̀бавила сам ра́сад од звончи́ћа, мло̀го зго̀дно цви̏ећѐ, на́ликује на зво́нце.

звȍцати -ам несв ‘гунђати, зановетати’. – Ма вре́дна е кȍ чѐла, тȕј нѐма штȁ да се ка̂же, ал нѐке јȁде н-ȕмије нѝшта д-ȕрāди док нѐ звоцā.

звр̏јати -ȋм несв ‘лутати без циља, зујати ништа не радећи’. – Обнера́дијо се, нѝшта нѐ рāди, са̀мо звр̏јȋ по сѐлу кȍ мȕшица у про́зору; ***изр***. ~ *ȋразан* ‘одјекивати тишином, глувилом’. – Пȍђеш штȁли, ȍна звр̏јȋ пра́зна, а нѐкад би́ла прѐпуна стȍкē и ко́њā, па ме од ту́гē нѐкē свѐ во́ђе за̀болȋ, па ȍнда ȕзмем те прȍгȕнем ме́но ра̀кијē, д-ȕблāжим јȁде, нѐк идē свѐ с мѝлим Бȍгом.

звр̏к м ‘несташан и немаран (обично млађи) човек’. – Онај звр̏к Ста̀нишин јȍпēт ȍде да жму́ри пред за́другом а њѝву му пресвȍила трава.

звр̏кнути звр̏кнем св ‘ткнути’. – Звр̏кни ча̏ском до за́друге, бла̀го ђе́ду, те ми добȁндāј кѝло ѐксēра.

звр̀ндати -ам несв ‘лутати без циља, скитати’. – Сѐм што зна̂ да звр̀ндā, нѝје нѝ за штā, нѐ би чȍвек мȍгō двѝје кȍзе да му пȍверȋ.

звр̀ндōв -ова м ‘звекан, неспособњаковић за обављање било каквог посла’. – Ô н ти је јѐдан ȍбичан звр̀ндōв, нѝшта нѐ мош да се ȍслонȋш нȁ њега нѝ да му пȍверȋш нѐкȋ пȍсō.

звр̀цати -ам несв ‘ходати бесцељно, лутати’. – Пȕсте ба̀тине ва̀лē овим дȍколичāрима што звр̀цају коекȕдије, а не прѝвриеде ни за жу́ту ба̂нку.

звр̏чак -чка м ‘чигра’. – Нȁправимо ѝграчку од половѝнē дрвенōг кале́мчета за ко́нац, прѝчврстимо на јѐдан за̀шпљен стȕбȋħ, та̀њȋ од пла̏јваза, па га завр̀тȋмо на трпези ил на аста́лу и ȋн се ȍкреħē за̀дуго; в. *калем(че)*.

звр̏чати -ȋм несв в. *звр̏цати*. – Ȍна̀ј нѝшта̀к нѝшта нѐ рāди ко да се нѐ ваљā, само звр̏чȋ пȍваздāн.

звр̀чка ж ‘смицалица, обмана’. – Нѐмōде ти мѐне д-ѝзводиш коекȁке звр̀чке, но засу́чи рука́ве и ȍпљуни дла̀нове ако мѝслȋш да бѝднēш домȁħин чȍвек, а јȍк неки звр̀ндōв; ‖ **звр̀чкица** ж дем. – Ма́ни те звр̀чкице но на пȍсō.

згȁдити се згȁдȋ(м) се ‘смучити се’. – Кад нѐко ла̏жē, а кȕнē се у ђѐцу, згȁдȋ ми се за цѐо жѝвот, тȏ нѝје чȍвек, но р̏ђа од човѐка.

згȁзити -ȋм св ‘сможђити, сравнити са земљом’. – Кад су се поцавѐљали, вѐлȋ му Вла́де: *Нѐмō ти згȁзȋм ко Па́нто ѝшту*, а ȋн њѐму: *Па̀зи да не ȍмакнēш*.

згѐба ж ‘неспособно, невешто чељаде’. – Ȍнā њѐгова згѐба нѝкако д-ѝзнесē тȕ пѝшљиву ка̀ву, кȍлко би јој врѐмена трѐбало да спрѐмȋ ру́чак за̀ нāс пе́-шēс.

згла̀јзнути -нēм св ‘пасти у немилост, пропасти’. – Зна̂ш ли да е Дра́го згла̀јзно, сми́ени ла и кȍкнули на неко мѝзēрно мѐсто, спа̀о, што се ка̂же, с кȍња на ма̀гāрца.

згле́днути се зглѐднēм се св ‘међусобно се погледати’. – Згле́днуше се и сашу́ђеше, ко вѐлē: нѐка га нек мѐљē штȁ знā: трпљен спа̀шен; в. *извешчати*, *загрмити*.

згњѐчити згњѐчȋм св ‘спрштити, сможђити, смрвити’. – Вȍди рачу́на шта прѝча̀ш, нѐмō да те згњѐчим ко гњѝду. – Јȏј, вра́пцу јѐдан, ȍди ва̂мо да те згњѐчим и завр̀ља̀чим у Мȍраву, вѐлȋ Ро́са пред свѝм ȍнȋм копа́чима, и ȕватȋ се са̀ мнōм у кȍштац (7: 126).

згȍда ж **а.** ‘погодност’. – Дȍбро, нѐма ȋн свѐ згȍде кȍнō што ѝмā твȏј ȍтац, ал вѝ сте мла́ди, стѐћи ћете (7: 69); в. *кола*, *досле*; **б.** ‘прилика’. – Ȕватио му згȍду, па га нȁгнō да прѝстане мѝмо њѐгове вȍље, јел нѝје ѝмō кȕд, штȍ-нō ка̂жу: нȕжда за́кон мѐња; в. *рођак*; **в.** ‘направа’; в. *корбач*; ‖ **згȍдица** ж дем. – Про́ђе жѝвот у мȕкāма, ал нѐ могу гȕбāво да збȍрȋм: би́ло е и коекȁкијег згȍдȋцā кад се ѝсмијемо, за̀пјевāмо, пȍрадуемо и провесели́мо; *свȁкā* ~ ‘имати све што треба у кући’. – Та̀кō ти мȋ, ва́ла Бȍгу, за̀имāсмо и стȍкē и ȕ кући свȁкē згȍдē што чове́ку трѐбā да не трчȋ по сѐлу да за̀јмā; ‖ **згȍдан** -дна -о ‘леп, наочит’. – Бѝјаше твȏј ђе́до згȍдан мȍмак, ђѐвōјке су

се лòмиле ȍко-њега; ‖ **згȍдно** прил ‘лепо’. – Ȍни ти се тȕјнāк згȍдно измѝрише и ижљȕбише и òд ондāј до дâњ дàнāс нѝкад се спòречкали нѝсу нѝ око чег.

згóдати (се) згȏдам (се) несв ‘украшавати (се), дотеривати (се)’. – Ѝмали њȕ јѐдну па е нàвикли да се згȏда; в. *ошесак*, *шашоваш*.

згоднȍћа -òћē ж ‘лепота’. – Нѝје ȍна бѝла нека згоднȍћа кȍ што е ѝмало, ал је тȏ бѝла ђѐвōјка на глáсу, смѐрна, чȁсна, ѝмала е прȍсијōца кȏ ни јѐдна.

згорег у сталном изр. *нѝје* ~ ‘није на одмет’. – Нѝје згȍрēг ѝмати вѝше ђѐцē јел ђѐцē и пријатéљā нѝкад млȍго. – Подàгнāјте, ђѐцо, та кȍла ж ц̏áковима пшѐнице под трѐн, нѝје згȍрēга, нѐшто се голȕбā нѐбо, бȍјати се кѝше.

згòрети се -ѝ се св **1.** ‘разгорети се, ражарити’; в. *жар*, *печењак*; **2.** ‘потпуно прегорети, сатрунути (о ђубрету)’; в. *жар*, *пригрнуши 2*.

згòтовити -ѝм св ‘припремити храну’. – Мȏраш да згòтовѝш јѐло за чѐљāд и за рȁднике кад иг ѝмā, да ȕсирѝш, ȕзвāриш и стȏ јȁда, нѐма кȍ дрȕги.

згрȁбити -ѝм св **1.**‘шчепати’. – Згрȁбијо га за реве́ре, продрмȕсō и запри̯е́тијо: Нѐ играј се са живȍтом, ако тȏ ȕчинѝш јȍш ја́мпут, др̏ж се дȍбро. – Згрȁбио му новчȁнѝк из зȁдњег цѐпа и збрѝсō у òнȕ гȕжву; **2.** ‘покупити сено грабуљама, пограбуљати’. – Ѝте, ђѐцо, те згрȁбте окō рȍгōцā?

згрȁда ж ‘вајат, брвнара’. – Мѝ у àвлији сѐм кȕћē има́демо мѐкāр, ȁмбāр, сȁлāш и згрȁду у кòјōј спáвају òнō двȍе; ‖ **згрȁдица** ж дем. – Вѝше вȍлим јȁ ȍну мȍју згрȁдицу, но да ми дȁднēш њѐгове двóре, знȁш кȁко е кȁзано: свȍја кȕћица, свȍја слобȍдица; ‖ **зградȕрина** ж пеј. – Нѐ знȁм штȁ иг прѝвлāчи тȁмо међ òнē зградȕрине код вàкē љепòтē.

згрáнути се згрȁнем се св ‘изненадити се, запањити се’. – Јȏј, цр̏на ђѐцо, ако вам òтац вѝдѝ кàкѝ сте јȁзук начѝнили, згрáнуће се.

згрѝјати (се) -јēм (се) (не)св ‘загрејати се’. – Јȏј, тȕрде јȍш кòē др̏во да се згрѝју òвā ђѐчица, вѝдѝш да е ко у лѐдари.

згр̏нути згр̏нēм св ‘збрати, прикупити, нагомилати’. – Ȍвē др̏мāторе не зàнѝма кȁко жи́вѝ нáрод, ȍни глȁју кȁко за сѐбе да згр̏ну штȍ вѝше нáроднē зáмукē, пошто кȍ брѐзбожници нѐ знајȕ да ти́ме згр̏ћȕ жȁр нȁ глāву свòјѝг потȍмāка и да отимàчинȍм нàвлāче проклéство на потóмство; ‖ **згр̏тати** -ћēм несв. ‘нагомилавати, стицати’. – Лȁсно е њѐму да се клѝнчи кад ѝмā ȍца у Амѐрици кòѝ тȁмо згр̏ћē тѐшке пȁре, кȍ лȍпатōм, па му шѝљē да се ȏн вóђе галàнтѝра, пи́таћу га кад тȁј ѝзвор прѐсȕши, ȍндак ће се вѝћети кȍлко ȏн знȁ и кȍлко врéдѝ.

згрȍмити -ѝм св ‘уништити, сатрти’. Ȍвѝ зли́кōвци, да мȍгȕ, згрȍмили би нас, ал нѐ даде Бȏг, зàтō е и кȁзано: *Чȍвек снȕе, а Бȏг одлȕчуе.*

згрȕвати -āм св ‘набацати, помешати оно што се морало раздвојити’. – Згрȕвала бȁба са бѝ̯елим вѐшом и òнāј вȁрбани и свѐ се òвāрбало, мȍш да га бȁциш.

згрȕшати се -ā се св ‘згуснути се’. – Кад тȕрѝш мȁју у тȍпло мли̯е́ко, чѝм се згрȕшā, ти га тȕри у грȕдњачу и òзгō прѝтисни да се òци̯еди сȕрутка.

згр̏чити -ѝм св **1.** ‘стиснути’. – Згр̏чијо онē парѐтине и нѐ дā ђѐци ни жȕте бȁнке ко да се нѐ ваља, реко би му е змѝја у цѐпу; **-се** ‘скупити се’. – Зѝми нас пȍкрије мȁјка дȍбро, ал јȍпēт прѐд-зору бѝднē лáдно па се јȁ и мȏј брȁт згр̏чимо, тȕрѝмо брȁду уз кȍљена и пȍкријемо се по глáви; **2.** ‘скупити се, стиснути се најчешће од хладноће’. – Пȍкрила сам ђѐцу с двѝје пȍњаве, ал јȍпēт се згр̏чили, ѝзглѐда ми да им је зи́ма, мóраћу мéно да лȍгнēм вȁтрицу д-ȕбије стȕд ȕ-соби колко бѝло.

згубидáновић м ‘беспосличар, скитара’. – Ȏн ти је згубидáновић кòјѝ нѝкад нѝшта озбѝљски нѝје урáдијо.

згу̏жвати -а̄м св ‘набацити на гомилу’. – Мешто д-ӯзмē да по̀пēгла и сло̀жи, о̀на о̀на̄ј вѐш згӯжва и ћӯшнӯ на̀кō у шиво̀њēр, нѐ зна̄ се ча̏снōг кр̏ста.

згу̀зицē прил ‘седећи’. – Ви̏каше ве̏села на́на, Бо̂г да јој ду̂шу про̀стӣ, нѐ може, вѐлӣ, ни̏шта да с-у̀ра̄ди згу̀зицē, но мо̂раш да по̀ранӣш и о̀мркнēш, да с-о̀зноӣш, да за̏пнēш па д-и̏ма̄ш.

згу́лити згу̂лим св ‘огулити, оштетити кожу’. – Ӣ́ć што е га̀дно згу́лијо ко̀жу кад је па̀о с ко̀ња; в. *поткољеница.*

згу̀рити се -им се св ‘повити се у леђима’. – Зна̂ш ли тӣ, ће̂ро, о̀нӯ песма̀рицу: го̀дине су мло̀ге а ле́ђа не̏ја̄ка, го̀дине су те́шке згу̀рила се ба́ка.

згу̏снути -нēм св ‘учинити гушћим’. – Ако ћеш чо́рбу ме́но да згу̏снēш, ку̏вај ду̀же и мешај, а мо̀ж да до̀туриш и ме́но брашàнца; ‖ **згу̏снӯт** -а -о ‘сабијен, густ’. – Кад ску̏ва̄м пи̏ктије, ја̂ иг ра̀злијем у тѐпсије и ту̀рӣм на ла́дно да се згу̏снӯ.

згу̏чити -ӣм св ‘повити се (од старости)’. – Би̏јаше се баба Зо̂рка попримàкла сто̂тој, ал се ни̏је преда́вала: ӯзмē о̀на̄ј ње̂н љѐско̄в штàпӣћ и на̀кō згу̏чена до цр̏не зѐмљē ѝдē до ба̀шчицē д-оплиј́е́вӣ тра̂ву и ко́ешта.

зде́мпати се здѐмпам се св ‘угојити се’. – Ни́сам о̀да̄вно ви̏ђела Ми̏љку, бо̀гами се зде́мпала до̀бро, мешчѝнӣ да е до̀шла ши̏ра̄ но̂ ду̀ља̄.

здѐрати здѐрēм св ‘огулити, сљуштити’. – Ми̂ шу̀ри̏мо сви́ње, а о̀вӣ њи̂ни му здѐрӯ ко̀жу.

зди̏мити -ӣм ‘побећи; отићи’. – Зди̏мӣ сва̀ о̀младина у ва́рош и кое ће̏, о̀стасмо са̀мо ми̂ гѐма̄љи у сѐлу, да му̀ку му̀чӣмо и му̀ка на̂с.

зди̏пити -ӣм св ‘украсти и побећи’. – О̀на ти је во̀љела да зди̏пӣ ма̂ј шта̀, то̂ јој би́ла душе́вна ра́на, и њӯ су ти про̀звали Зди́па.

здогова́рати се -о̀ва̄рам се несв ‘договарати се’. – Ѐнē иг та̀мо ӯ соби, здогова́рају се да до̀веду во̀ду; ‖ **здогово̀рити** -о̀ворӣм св **а.** ‘рећи, објаснити, одговорити’; в. *бризнути*; **б.** ‘договорити се, споразумети се’. – Кад поштѐни љу̂ди нѐшто здого̀ворē, то̂ ти је свѐ и свја̀; ~ **се.** – Ми̂ ће̏днēмо ко̀ љу̂ди и здого̀воримо се за трѐн о̀ка, а ја̀јцаре кад се здого̀ворē, о̀нда са̀мо гла̂ју ко̀ ће ко̀га да за̀вр̏нē.

здо̀говōр м ‘договор, споразум’. – Ми̂ о̀тишли на здо̀говōр, а о̀ни нѐшто по̀чēше д-усу̀кујӯ, те и би̏, и нѐ би, док ће́до нѐ пре́сече: Љу̂ди, ни́смо ће̏ца, трѐба̄ ли нам пу̂т ил јо̀к? ***изр***. *Здо̀говōр ку̀ћу гра̂ди.*

здо̀ла прил, в. *збрда*.

здо̀мчати -а̄м св ‘приграбити нешто, освојити, дочепати се нечег’. – А̀н се здо̀мчō вла̂сти, ни о̀на̄ј чо̀век, ни помо̀зи Бо̀же.

здра̀в -а -о у ***изр***. ~ *ко̂ дрењ* ‘доброг здравља’. – Мло̀го е ра́дијо, ѝшō е сва̀ке јѐсени у бѐрбу жи̏та у Ба̀нат, кад се вра̂тӣ, ки̏ријō с ла̀мпеком, кра̀јōм зи́мē ће̏ро ко̀мпӣр коеђе̂, му̀чијо се, ал, ва́ла Бо̀гу, би̏јо е здра̀в ко̀ дрењ; ~ *ра̀зум*. – А то̂ е чо̀век здра̀вог ра̀зума, ш њи̂м ни̏ко ни̏је мо̀го да вла̂чи, на̀ њега су се свӣ угле́дали и о̀д њега че̂сто тра́жили са́вет; ~ *си!* узв кад се подиже здравица – Здра̀в си, ку̂ме! О̀д-Бога ти здра̂вље!; Здра̀во-сва̀нō! ‘поздрав при јутарњем сусрету’. – Бо̂г ти здра̂вље и сва̀ко до̀бро да̀о! (отпоздрав).

здра̀вити се -ӣм се несв ‘руковати се, поздрављати се руковањем’. – Кад су се срѐтили на ћу̀прији, здра̀вӣше се и за ју̀на̄чко упи́таше здра̂вље.

[здра̂вље] с. – Вѐсело срце ти је по̀ла здра̂вља, за̀тō е и ка̂зано да вѐсело срце ку̀ђељу пре́дē. – Здра̂вља ми мо̂г, та̀кō е би́ло. – Здра̀в про̀сја̄к је бога̀тшӣ(ј)и од бо̀лесног ца̀ра, за̀тō, ка̂же ба̀ба, здра̀в чо̀век ѝма̄ ва̀зда̄н же̂ља̄, а бо̀лесан са̀мо јѐдну јѐдӣну: д-о̀здравӣ.

зду́шē прил ‘радосно, од свег срца’. – Ѐвē, о̀вō сам ти до̀њō од ру́кē, на̀кō зду́шē.

зѐвзек зѐвзека м ‘доколичар, беспосличар’. – Зѐвзек ѐстае зѐвзек, од њѐга нѝкаке ва̏јде нѐма.

зѐвзечити -им несв ‘доконисати, досађивати се’. – Нѐћемо вѝше да зѐвзечѝмо, дѐста е би́ло, од да̀нас ѐкреће̄мо лѝс.

зејтѝнли прид непром ‘маслинаст’. – Ка̂жу ста̂рӣ да Ту̂рци ма̀слињак зѐвӯ зѐјтѝнлик, па смо ва̏љда та̀кō мѝ ту̂ си́во-зѐлену бѐју прѐзва̄ли зејтѝнли; в. *закрӣа*.

зѐкан зѐкана м ‘коњ беле длаке’. – Ѝмадијагу Милени́нци зѐкане, нѝје им би́ло ра́внē на̀-далеко; ‖ **зѐка̄с** -ста -о ‘беле боје, белац’. – Ѝмадијаше зѐкастог кѐња. – На̀ш кѐњ бѐше зѐка̄с а Вла̀стимиров вра́њац, па кад иг ѝпа̄римо – ко слѝке!

зе́коња м ‘во беле длаке’. – Чѝ је она̄ј зе́коња виш-на̀шē лѝвадē? – Шта̀ си за̏пō ко Бѐшков Зе́коња.

зѐкуља ж ‘крава беле длаке’. – Кад се обли́знила Зѐкуља, зва̏о та́јо цѐо цѐма̄т на алва̏лук. – Ѐ̏ће га пѐсō ко њѐгову зѐкуљу ба̀тина.

зѐкуша ж ‘бела кобила’. – Ѝмадијагу Јевре́мци зѐкушу, нѝје та̀кē кѐбилē ѝмало на̏далеко.

зѐлен -ѐна -о у ***изр.*** *~ ко ѐкријек* ‘јарко зелене боје’. – Ѐкријек ти је ѐна̄ жабокрѐчина ѝ-бари, од њѐг нѐма нѝшта зелѐнијē. – Зелѐнијē су јој ѐчи од зѐленē тра́вē; ‖ **[зѐленка̄с]** -сто -о. – Кад се пѐтље ра̀та спрѐмало ру̂во ђѐвōјкама, би́ли су мѐдѐрни крѐдѐнци зѐленкасто-бе́ле бѐē, а та̀кӣ је бѝјо и а̀ста̄л и кѐклице.

зелѐнӣш -и́ша м ‘поврће које се ставља у супу’. – Што гѐђ вѝше вр́ста̄ зелени́ша тѝрӣш ѝ-супу, бѝднē љѐпша̄ и здра̀вија̄.

зеленка́да ж ‘нарцис, мирисно бело цвеће’. – Ѝмала ба̏ба Дра̀гиња зеленка́де у ба̀шчици кѐлко ѐ(ће)ш, ѐне цвѐтају ра̀но ѝ-пролеће.

зеле́нко м ‘коњ зелене длаке’; ***изр***. *Врѝшӣ кѐ Да̀мљанов зеле́нко.*

зелѐња̄ш -а́ша м **1.** ‘млад, незрео човек’. – Нѐ мож зелѐња̄ш да вѐдӣ кѝћу а ја̀дно ти за́другу; **2.** ‘лихвар, зеленаш’. – Ја̀дно ти њѐгово бога̏ство кад га е стѐкō ко зелѐња̄ш да́јући па̀ре под ѝнтерес, кѐлко е љу́ди за̏вијо у цр́но, ни брѐја нѐма.

зеља̀ница ж ‘пита од зеља’. – Мѐја ђѐца су млѐго вѐљела кад им на̀чиним зеља̀ницу, разву́чēм кѐре, на̀чинӣм смѐшу од сѝра, ја̀јцӣ, ба̂реног зѐља и ѝља, са̀вијем кѐру у плѐк ил тѐпсију и тѝрӣм ѝ-вруну да се пѐчē.

зѐљōв -ѐва м ‘пас сивкасте боје’. – Ѐстаријо зѐљōв, јѐдва ла̏е, закавѐдō к-ѐвō ѝ ја̄.

зѐма̄јле прил ‘некада, давно’. – Зѐма̄јле се зна̏о рѐд, јѐк к-ѐвō са̀д ће се нѐ зна̄ ча̏снōг кр̏ста.

зѐма̄н -а́на м ‘време, доба’. – Дѐшō та̀кӣ зѐма̄н да нѝко нѝкōг не зарѐзуē нѝ за шта.

зѐмбӣл -и́ла м ‘врста корпе од пруће’. – Тѝрише ми даровнѝну у зѐмбӣл и ја̂ ба̀цик пѝт пѐд-ноге.

[зѐмља] зѐмљē ж. – Га̀зӣш по зѐмљи док ти се не ѐтворӣ. – Ѝмадијаше ба̏ба ѐбичā̄ј да ка̂жē кад нѐко пѝнē: пѝјан кō зѐмља, а за спѐсобна човѐка – ја̂к кō зѐмља; ‖ **зѐмљица** ж дем. – Ѐн ти ѐнō ме́но зѐмљице што ѝмā узѝра̄ти да ти је милѝна јѐдна пѐгла̄ти; в. *одгрнуӣ*; ‖ **земљу́ждина** ж аугм пеј ‘земља, имање’. – Ѝмā ѐвē земљу́ждинē млѐго, ал онеа̀чала ле́ђа; ‖ **зѐмља̄нӣ** -а̄ -ō ‘који је од земље, који се односи на земљу’; ***изр***. *~ лѐнац* ‘дубок земљани суд за кување’. – У вѐликом зѐмљанōм ло́нцу се кѝва̄ сва̀дбарскӣ кѝпус поред ва̏трē, ѝ њега се слѐжӣ рѐд кѝпуса, па рѐд мѐса, па се ба̏цӣ ма̀ло слани-ни́цē па јѐпēт та̀кō до вр̏а; *~ сѝдови*. – Зѐма̄јле су ти би́ли зѐмљани сѝдови, и лѐнци, и ђувѐчаре, и ха́се, и соли́ри, па чира́ци и коѐшта; ‖ **зѐмља̄в** -а -о в. *земљан*. – То ти је сѐно зѐмљаво, нѐмō га тѝрати у пла̂с.

зѐмљāк -а́ка м ‘човек из родног краја’. – Вȍлӣм земља́ка срѐтити кад ȍдēм нѐђе у-туђѝну, нêш ми вѐровати, кȏ да сам рȍђеног бра̏та вѝђō.

земљари́на ж ‘дажбина на земљу, порез’. – Ȕдарē ȍнӣ коекȁкē да̏цбине, тѐ земљари́на, тѐ трошари́на, тѐ колари́на, тѐ порез, тѐ при́рез и ва̏здāн коѐшта.

земљоде́лац -лца м ‘земљорадник’. – Земљоде́лци су ȍвӯ зѐмљу ȍдржали кад је нâјтеже би́ло.

зѐмљосати се -шēм се св ‘потпуно се опити, бити пијан »као земља«’. – Зѐмљосō се вѐсели И́цо, нѐ може стȍпē; ‖ **зѐмљосāн** -а -о. – Свѝ би́ли зѐмљосāни и нѐ знајӯ ђѐ су им кȕће.

зѐнгија ж ‘метална направа на седлу у коју јахач умеће ногу, узенгија’. – А од сѐдла на̀ниже вѝсӣ кȍжнō рѐмēње на кȍē су ȍкачене зѐнгије у кȍē уву́чēш нȍге кад ја̏шēш кȍња.

зѐпа ж ‘лака собна обућа, плетена од вуне, сашивена од сукна или куповна’. – Нѐмōде у тѝјем зѐпāма д-ѝзодӣш на̀пољe да иг ȕпрљаш, ја̀зук је, ȍне су за пȍ-куће.

зе́псти зе́бēм несв ‘мрзнути се’. – Нѐмōјдете, ђѐцо, зе́псти на̀ тȍм вѐтру, а̀јте ȕ куће да се згрѝјете.

зѐра ж ‘мрвица, трунчица, нешто сасвим мало’. – Ва́ла ти кȍ бра̏ту, ал нѐ могу вѝше д-ȍкусӣм ни зѐрē, живȍта ми мȏга, ба̏ш сам дȍбро јѐо.

зе́рли прид непром ‘оштар, плаховит, ревностан’. – Млȍго е дȍбар, ал је прѐтерано зе́рли, стра̂ ме да се не преопте́рети и прѐтргнē. – Ȍвō ди̯е́те је млȍго зерли, трѐбā га стиша́вати, бȍјати се да се не ѝспуцā прѐрано; ‖ **зе́рли** прил ‘нагло, силовито, енергично’. – Он је кре́нō млȍго зе́рли, пȍглāј ка̏-ће да с-ȍшљигā.

[зѐт] м; в. *баба 3*, *тазбина*; ‖ **зе́ћо** -а ‘зет (одм.)’. – Зѐћо, рêд је да пȏјдемо пи̯е́вца кад си ми дȍшō, а да сам зна̏о да ћеш до́ћи – за̏клō би тѐле; ‖ **зѐтōв** -ова -о ‘који припада зету’. – Ȍвō ти је зѐтōв сѐстрић: ‖ **зѐтовљев** -а -о ‘и с т о’. – До́ћи ће нам зѐтовљеви рȍђāци на̀-славу.

зêц м зоол ‘глодар Lepus’; в. *слабић*, *тврд*; ‖ **зѐчина** м аугм. – Улȍвијо нȍмāд зѐчину и зва̏о да ѝ мӣ ȍмāстимо бр̏к; ‖ **зѐчӣћ** -и́ћа м дем; в. *искашати*, *логало*; ‖ **зѐчјӣ** -ā -ō ‘који се односи на зеца’; в. *искашати*, *легло*, *тишиња*; ‖ **зѐкан** зѐкана м дем хип; в. *скакутан*.

зѝвкати -ām ‘звати често, сваки час’. – Нѐмō ме зѝвкати свакѝ-час, вѝдиш д-ѝмāм стȍтину пȍслōва; в. *звати*.

зѝвт ‘црн, таман’. – Кад је бѝјо млâд, он је ѝмō зѝвт кȍсу ко га̀врāн, а са̀д обје́льō ко ȍвā мȍја о́вца.

зѝд м ‘тврда грађевина или део грађевине’. – Вѝђи кȍлко е дѐбō ȍнāј ма̀настирски ка̀мени зѝд, мȍже да вјѐкуе; ‖ **зѝдӣћ** -и́ћа м дем. – Ȍнāј прѐградни зѝдӣћ нѝје дѐбљӣ од јѐднē пѐди; ‖ **зѝдина** ж ‘масиван стари зид’. – Јеси вѝђō ȍнē зѝдине го́ренаке на Гра̀дини, тȏ е зѝдано Бȍга пѝтај ка̀д; ‖ **зѝднӣ** -ā -ō ‘који се тиче зида, који се односи на зид’. – Вѐлӣ на́на како е вѝђела код дȍкторкине ма̂јке, дȍљенак у Ча́чку, ђе има́ду зѝднӣ са̂т, кои се пȍђекипӯт ȍглāси коно цр̏квено звȍно.

зѝдāр -а́ра м ‘грађевински мајстор’. – До́ћи ће зида́ри у понѐдјōник, пȍчињемо у име Бȍга да зѝдамо нȍву кȕћу; ‖ **зѝдāрскӣ** -ā -ō ‘који се тиче зидара’. – Дра̀ган, зва̂ни мајстор Ла́цо из Гра̀ба, е ста̂лно нȍсијо и зѝдāрски кȍнац, и зѝдāрски пла̀јвāз и са̀в зѝдāрски а̀лāт, код њѐга нѝје мȍгло нѐшто да за̀валӣ.

зѝдати зѝдам несв ‘правити, градити зид; бавити се зидарским послом’. – Ȍво сӯ ти, рѐкō би, зѝдали некӣ пѐлвер-ма̂јстори. – Ста̂лно е говȍрија ȍнӯ: За пȍстанак ма̀настира ка̂жу / Срȓпскӣ су их зѝдали влада́ри / На̀ши сла̂вни Нѐмањићи ста̂ри.

зѝдњāк -а́ка м ‘тканица, таписерија или везено платно којим се украшава зид’. – Он од у́стā одва́јō да кȕпи мѐне зѝдњāк; в. *зађеравати*.

зѝјāн -а́на ж ‘штета’. – Нѐмō да ти стȍка ȍде у ли́кин кȕпус да нàправѝмо жѐни зѝјāн.

зија́нћер м **1.** ‘несташко’. – Ȍнāј мâли зија́нћер ми с клѝсом слȍмијо нȁљепшȕ мушка́тлу; **2.** ‘штеточина’. – Јȁзавац ти је нѐвиђен зија́нћер, опу́шћō ми њѝву; ‖ **зија́нћерāс** -ста -о ‘који прави штету’. – Дȍбар је ôн, ал зија́нћерāс, мȁло-мȁло па ȍдē у тȕђѝ вȍтњāк.

зѝјати -āм несв ‘наметљиво гледати, пиљити, буљити’. – Пȍваздāн зѝјā у њену ба́шчу ѐда ли ће је смȍтрити.

зѝ^{ј}ев м ‘растојање између нити кроз које се провлачи основа, зев’. – Од зѝ^{ј}ева ти за́висī кȍјīм чȕнком мȍш да прȍткīваш пȍтку.

зи^{ј}е́валица ж бот ‘зељаста цветна биљка Antirrhinum’. – Зи^{ј}е́валица млȍго дȍбро пȍмāже кȍ ѝмā крајни́ке. – Бȁба млȍго вȍљела зје́валице и минђуши́це.

зи^{ј}е́вати зѝ^{ј}ева несв ‘зевати’; в. *протегнути*, *сањивос*; ‖ **зи^{ј}е́внути** зѝ^{ј}евнем св; в. *зарити*, *скљокати се*, *срце*; ‖ **зѝнути** -нѐм св ‘отворити уста’. – Јȁ дȍље у кота́ру збȁцуем сѝ^{ј}ено с пȍдинē да пȍложѝм крȁвама, а ȍна зѝнула ȍзгō и нѐшто богȍрāдѝ. – Нѐ могу ни да зѝнēм, а нѐ јадно ти да шта прȍгунēм; ***изр.*** *Зѝни да ти кȃжем* ‘не схватати шта је речено, о чему се говори’; *~ кȍ о́ван о Мѝољдāну* ‘понашати се неразумно’. – Кад се о Мѝјољдану пȃре ôвце, ȍндак нȁш о́ван повѝлāнī, е тȁко су ти зѝнули ȍвī што ȕкђȳ за властољу́пцима; *зѝнула му ȁла* ‘незајажљив, похлепан’. – А мȍже бѝти да им е зѝнула ȁла, ко ȍнѝма што су ȍтимали нȁшу за́муку.

зикѐрāш -а́ша м ‘зихераш, који не ризикује’. – Нѐће ôн да рѝзикȳе, вȍлī да бѝднē зикѐрāш, кȍд њега ти ва́жī ȍнō: трȁк рȍба, трȁк пȁра; ако ѝмā пȁре – кȕпуе, ако нѐмâ – тр́пī; ѝсто и кад прȍдāе; јâмпут га пи́тō ку́пац кȍлко мȍже да га чѐкā зȁ-паре, а ôн му рѐкō: мȍгу да те чѐкāм док ѝзброѝш!

зѝкернадла ж ‘закачаљка, спајалица два дела тканине, зихернадла’. – Кад ȍдēш на прȍбу, шнȁјдер зѝкернадлама спȁја рука́ве, с прѐдњицōм и оза́ди и обѝљежī кре́дом како пȁсуе па тѐк пȍтље шѝје.

зѝма ж **а.** ‘годишње доба’. – Кад дȍђе зѝма, ако си нàвасō дȓвā, ако ѝмāш дȍста сѝ^{ј}ена и ако си спрѐмијо дȍбар пȍћек, нѐ бōј се; **б.** ‘хладноћа, студен’. – Бȍгами, бѝјаше нȍћāс зѝма ѝако е пȍкрѝвка би́ла дȍбра; ‖ **зѝмскī** -ā -ō; ***изр.*** *~-о вре́ме*; *~-о ȍрāње*. – Нѐма ȕћēва без зѝмскōг ȍрāња, кад то ѝзмрзнē и нàкиснē – нѐ бōј се.

зѝмкурāс -ста -о ‘хладњикав’. – Вре́ме је да се ȍблāче дȕгачке гȁће, пȍстаē зѝмкурāсто, јȕтрос објѐљела сла́на кȍ ја́јце.

зѝмовати -уем несв ‘проводити зиму на неком месту’. – Вȍљадијаше ђѐдо Дрȁгиша, кад пѝнē, да зàпјевā ȍнȳ: *Мѐдна рȍсо, ђѐ си зѝмовāла / У ђѐвōјке пȍд грȍлом бѝјелѝм.*

зимогрȍжљив -ȍжљива -о ‘неотпоран на зиму’. – Јȕнāчан је по свѐ, ал зимогрȍжљив кȍ нѐко дје́те. – Го́ца ти је зимогрȍжљива нàчисто: ȁн залàднī, она дȓктī ко прȕт.

зѝнāт прил ‘намерно, заинат’. – Нѝје шћѐо зѝнāт д-ѝдē да е прȍси кад је вѝђō да се зàгледала у Дȍбривоја.

зѝнути -нѐм в. *зи^{ј}еватн*.

зира́тити зѝрāтим несв ‘обрађивати земљу’. – Ѐ, кад су ȍни тô пȍчели да зѝрāтē, нѝко нѝје вѐровō да тȁмо ѝшта мȍже рȍдити; в.*прочевље*; ‖ **зѝрāтан** -тна -о ‘обрадив, родан’. – Зѝрāтна нам ȍнā њѝва, штагȍј да бȁцѝш ȕ њȳ ра́сте ко из вȍдē, ва́ла Бȍгу.

зи́тин м ‘биљно уље, зејтин’. – Ку́пили смо за Нѝкољдāн и рѝбу и зи́тин, дȁђе Бôг да нам се ѝскупē гȍсти да иг ȕчастѝмо кȁко дȍликуе; ‖ **зитѝнли** прид непром ‘сивомаслинаст’. – Ку́пила ми ба́ка ȁљину, дȍшла нàкō зитѝнли, са брȁон кра́нглōм и кȁишом; ‖ **зѝтињāв** -а -о ‘упрљан, замазан зејтином’. – Мôраш ȍпрати и ȍвāј

ча̏ршов, ви̏дӣш да е ме́но зѝтињав, нѐко ка̏нӧ зи́тином на̀ њега; ‖ **зѝтињāс** -ста -о ‘направљен са зејтином’. – Бѝјагу јој они компи́ри до̀бро зѝтињāсти.

зја̀ле у ***изр***. *ва̄та̄ти* ~ ‘лутати, скитати, беспосличити’. – Нѝшта нѐ рāди, рѐкō би ва̏руе, са̏мо ва̀тā зја̀ле, пи́таће га ста̀рōс ће му про́ђе мла̀дōс.

зја̀лити -ӣм несв ‘ништа не радити, хватати зјале’. – Нѐма тô да ôн нѐшто прѐдузмē, јȍк, са̏мо зја̀лӣ по̀вездāн та̏мо пред за́другом.

зја́пити -ӣ несв ‘бити широм отворен намећући непријатно осећање пред празном просторијом у коју се не улази’. – Зја́пē ȍнē гра̀ђевине, на̀кō опу́шћеле, нѝђе жѝве ду́шē, па те ȍбузмē нѐка ту́га.

зја̀ти / зѝјати зја̂м / зѝјāм ‘лутати, скитати’. – Зѝјā по̀вездāн, нѝкаке ва̀јдē ȍдњега да̀ видӣш.

зла́тити се -ӣ се несв ‘пресијавати се као злато’. – Зла́тӣ се пшѐница, прѝчā ђе́до ба̏би и вѐлӣ: ва́ла ти, Гȍсподе, на̀ твōм да́ру.

зла̀тица ж ‘инсект тврдокрилац који једе кромпиров лист Doryphora decemlineata’. – Кад нѐ би попр́скō ко̀мпӣр, зла̀тица би га обр̏шћела до тр̏скē, тô е на́пас какē нѐма.

зла̂то с ‘драгоцени метал’; ***изр.*** *Нѝје зла̂то свѐ што сѝјā. – Ђѐ зла̂то госпо̀дуе, ра̀зӯм се нѐ чуе. – Ђѐ је зла̂то, ӣтӯ е и нѐвоља; жѐжено* ~ ‘чисто злато, суво злато’. – Чȳва га кȍ ȍчи, кȍ да га е пла́тијо жѐженијем зла̂том; ‖ **зла́тан** -тна -о ‘добар, марљив’. – Бȍг му да̀о зла́тну ђѐцу, нѐ зна се ко̀ē је од кȍг бȍљē; ‖ **зла̀тāс** -ста -о ‘који је боје злата’. – Насȍчијо му Дѐсимӣр ђѐвōјку, кȍ ру́жа ру̀мена, да е по јѐднōм ȍбразу шѝнēш, дрȳгӣ би, мешчѝнӣ, пр̏сō, ѝмā ȍчи пла́ве кȍ ћѐтен кад ȳцветā, а кȍса зла̀тāста сплетѐна у кѝке**.**

зла̀товēз м ‘вез концем боје злата’. – Зна̂ш ка̀ко се ōнō ка̂же кад ђѐвōјка спрема вѐз за да̀рове: ве́зак ве́зла вѐзӣља зла́тнōм жѝцōм, е тô ти је зла̀товēз.

зла́тоња м ‘во златно-жуте боје’. – Упа́ријо Јȍвић Зла́тоњу и Рȳшка кȍ два̂ цвӣ̑ета у лѝвади.

зла̀туља ж ‘крава златно-жуте боје’. – Зла̀туља е би́ла мљѐчна, ал је ѝмала ма́ну – ба̀стало јој д-ȳзмāне рȍговима.

[зли́ковац] -ōвца м. – Та̂ р̏ђа што е запри̑е́тила да ће ȍнōм чѐститу човѐку да слȍмӣ кѝчму је зли́ковац ка̀кōг ма̂јка ро̀дила нѝје.

зли́кōвштво с ‘злодело’. – Зли́кōвцима е по̀сō зли́кōвштво, ȍни мѝслē о злȳ, нѝкаког до̀бра ȍд њӣг нѝко нѝкад вѝђо нѝје ни за лѝ̑ек.

злѝкуша ж ‘зла жена’. – Ма ôн је до̀бар кȍ до̀бар да̂н, ал налѐће на ȍнȳ злѝкушу и са̏д нѐмā кȳд.

злȍ с ‘оно што је лоше, што човек не жели да га снађе’. – Нѐма вѐћег зла̀ но кад нѐко нѐ знā, а ȳчити се нѐ дā. – Злȍ не до̀лазӣ од Бȍга, но од на̏шијег гре́ōва. – Ка̂же: ȳдри злȍ да бѝднē и гȍре. – Ста̂лно е ба̏ба накричи́вала: ни у гȍри о злȳ не говȍри. – Зна̂ј, си̏нко, да и од зла̀ ѝмā гȍре, и јȍш зна̂ј: ако нѐће злȍ од тебе, бѐжи тѝ ȍдā њ, а ако бѝднē ста̀ни па̀ни, од два̂ зла̀ бѝрај ȍнō ма̀ње; ~ *и на̏опāко* ‘двоструко зло’. – Сва̀кӣ Ма̂рко ра̂дӣ на̏опāко, а на̀ш Ма̂рко злȍ и на̏опако; ***изр***. *Кȍ ӣјѐвā злȍ нѐ мислӣ.*

злȍба ж ‘пакост’. – Чȳвај се злȍбē, ȍна јѐдē дȳшу кȍ р̏ђа гво̂жђе.

злȍврēмје с ‘зло, тешко време’. – У ȍвōм злȍврēмју, што ви́кō нѐкӣ, па̀метнӣ шу́тē, буда̀ле ви̂чȳ, а ба̀гра ȍтимā на́роднȳ за́муку.

злȍеб м ‘сваћалица’. – Та́со – тô ти је злȍеб ка̀кōг нѐма на̀далеко; ôн ти је кȍ мȳшица из ȍнē прѝче о ȍгромној лѝвади у ко̀јōј су милијо́ни цвјѐтōва, а нѐко се ȳ њōј унере́дијо, па чѐле лѐтē од цвѝ̑ета до цвѝ̑ета, а мȳшица свȍ тô цвѝ̑ећа прѐскочӣ па пра̀во на ȍнō јѐдно јѐдӣно го́вно; в. *чкарӣтав*.

злȍпāмтило с ‘који памти зло и спрема освету, који не прашта’. – Нѝкад, бла̀го ђе́ду, нѐмō да бѝднēш злȍпамтило, шта̀ е би́ло, би́ло е и нѐка га та̀мо.

злòпатити се -ӣм се несв ‘мучити се’ – Злòпатӣмо се, вала, дӣ[ј]ете, кȍ нӣко нȁш, ал штȁ ћеш, тàкӣ нам ỳсуд; ‖ **злòпаћење** с гл. им. ‘страдање’. – Злòпаћење га нӣје чӣнило нѐсрећним, ôн је гу́рō дӣље, јел је знȁо да се бȍрӣ за поштѐну ствâр и да ће ӣстина кȁд-тȁд изи́ћи на вӣђело.

злòпатнӣк м ‘паћеник, страдалник, невољник’. – Вѐлики је злòпатнӣк бӣјо, ал нӣкад нӣје кукума́кō него е стâлно благода́ријо Бо́гу на њѐговом да́ру; ‖ **злòпатнички** -а -о ‘страдалнички’. – Свȁкā га је злòпатничка нѐвоља ту́кла; ‖ **злòпатнички** прил ‘злопатећи се’. – Злòпатнички је про́вō жӣвот, жр̂твујући се за свȁког.

злòпатница ж ‘страдалница’. – Вѐлика е злòпатница би́ла, млȍго е споради дрȕгӣг испа́штала, што би рѐко ђе́до, ȍна ти је, весѐлница, би́ла жр̂твено јȁгње, вȁзда е испа́штала због коекȍг.

злȍран злȍрана -о ‘који слабо једе’. – Ма дȍбар је и вре́дан, ал злȍран, брȁте, нѐ мош лȁсно да га нàгнāш да нѐшто пôјде, кô да се нѐ ваљā, а и тô што ỳзмē, ỳзмē нȁзōр, јâ му стâлно прӣчам: јѐди, дӣ[ј]ете, сна́га на у́ста ỳлазӣ, знâш како е ви́кō ђе́до – кàкӣ на јѐлу нàкӣ на дѐлу; в. *истурити*, *јести*.

злòслутница ж ‘птица која најављује несрећу’; в. *слутити*.

злòсретнӣк м ‘који нема среће, несрећник’. – Бӣјо е злòсретник, ал је тр̂пљō и стâлно говòријо да свȁк мôра да нȍсӣ свȍј кр̂с.

злòсретница ж ‘несрећница, мученица’. – Ȍна ти је, весѐлница, прâва злòсретница, ỳмри[ј]е јој чȍвек рȁно, ȉз надницē је ђѐцу одга́ила, ӣзгоре јој она кȕћица, прâва мȕченица.

злòсрећа ж ‘зла, рђава срећа, несрећа’. – Злòсрећа нӣкад не дòлазӣ са́ма.

злòсретан -тна -о ‘који је рђаве среће’. – Ȍна ти је, сирȍта, злòсретна откад се ш њӣм сȁстала; ‖ **злòсретно** прил. – Свѐ му е злòсретно пȍчело: ȍстави га мàјчина, ȍтац му рȁно умри[ј]е, ал уз ђѐда и бȁбу ȍдврче и, ва́ла Бȍгу, стȁде нȁ-ноге.

злȍтвор м ‘што твори, чини зло’. – Не све́ти се злȍтвору, но чѐкај на Бȍга.

зло́ћа м / ж ‘препредењак, смутљивац’. – Тô е зло́ћа јѐдна, препредѐњāк, у стô бо́јā òвāрбан.

злочи́нац -нца м ‘који чини зло, убија’. – Злочи́нцу е мѐсто иза рѐшетки а јȍк у дȑжāвној или црквеној влâсти, ал нӣшло тàкō вре́ме, што ви́ко ȍнāј: нѐкад су злочи́нци вӣсили на кр̂сту, а сȁд поѐдӣним злочи́нцима вӣсӣ кр̂с о вра́ту.

злȕрад злȕрада -о ‘који се радује злу, несрећи’. – То е злȕрадо, да Бôк сàчȕва, кȍ да му је злȍ ȍтац а мâјка нѐсрећа.

злȕрадовати се -уем се несв ‘радовати се злу’. – Нӣкад, блȁго ђе́ду, нѐмō да се злȕрадуеш нѐчијој нѐсрећи, но помȍзи чове́ку јел је кâзано да е у дȍбру лȁсно дȍбар бӣти; ‖ **злȕрадовāње** с гл. им. ‘радовање нечијој несрећи’. – Њӣма се злȕрадовāње прȍбрцнȕ: ỳпадоше у јȁму којȕ су њѐму кȍпали.

злȕрадōс -ости ж в. *злурадовање*. – Злȕрадōс ти је вѐлика ма́на, тôг се чȕвај кȍ од зми́јā.

змӣ̀ја змӣ̀јē ж зоол ‘гмизавац Vipera’. – Од тàкӣг бѐжи, блȁго ђе́ду, кȍ-нō од зми́јā. – Вӣђе ли тӣ кȁко га дâвӣ, кȍ змӣ̀ја жȁбу; ‖ **змӣ̀јица** ж дем. – Вӣђело ди[ј]е́те змӣ̀јицу и грмàчуе да е ỳватӣ, јѐдва му објȁсник ȍ чем се рâди; ‖ **змијȕрина** ж аугм. – Кад смо би́ли у ȍнōм шишља́ку, провȕља се змијȕрина, ȉмала е бли́зу два́-мēтра; ‖ **змӣ̂[ј]ски** -а -о ‘што припада змији’ – И кȍ што се змӣ̂скӣ трâг вӣдӣ по свла́ку, тȁко се и нечове́штво љȕцкō пȍзнае по злӣм дѐлима; ‖ **змӣ̀[ј]ин** -а -о ‘који се тиче змије’. – По ȍнōм кр̂шу, мȁло-мȁло па прѐмēтӣмо змӣ̀[ј]ин свлâк.

змӣ̀јāрник м ‘место где има много змија’. – У ȍнāј змӣ̀јāрник нѐ иди без чӣзāма, а млȍго би пȁметно би́ло зàпатити мȉсӣрке, ȍне су за гмӣзāвце шѐдӣт.

[знѐти] знâм /знѐднēм. – Поруˇчијо му да кѐко знѐднē и ỳмљеднē дȍђе кȍд њега ради здȍговōра; ***изр***. *Кȍ знѐднē бȍље – широ̀ко му пȍље*; *~ ỳ глāву* ‘распознавати појединачно’. – Чȍбан Љỳбивое Милúнковић из Гȏрњег Дỳпца ѝмā двѐста и нѐшто овáцā и, нêш ми вѐровати, свѐку знâ ỳ глāву: и кȍе јој је ѝме нађѐнō, и кȍлко ѝмā гȍдѝнā, и кȍлко е јѐгњāдѝ ȍјагњила, чỳдом да се чỳдѝш и кр̏стом да се кр̏стѝш; ‖ **знáње** с. – Нѐма е бѐба пођѐкад говȍрила да е бȍље знѐти нȏ ѝмати јел је, вѐлѝ, знáње имáње, а тѝ, вѐлѝ, сѝнко, што нѐ знāш пѝтај ȍнōг ко знáдē.

[знȍј] знȍја м. – Тај кȍшуљу нѝје сỳшијо од знȍја ни кад је ȍстаријо; ‖ **знȍјāв** -а -о ‘ознојен, обливен знојем’. – Нѐмō знȍјаве вȍлове да пȍпш, пр̏во иг дȍбро одмȍри; в. *гужва, ос*[2]*, осје, повēтарац, покровац.*

зȍб зȍби ж бот ‘врста стрног жита Avena sativa’. – Зȏб смо дáвали кȍњма свѐкī дȃн у бỳчуцима, а кад пȏђемо нѐђе дѝље, ȍбавезно смо нȍсили зȍбнице из кȍјīг би ȍни позȍбали свȍе ѝсе; ‖ **зȍбен** зȍбена -о ‘који се односи на зоб’; *~ брȁшно* ‘брашно од зоби’. – Зȍбено брȁшно смо ђѐкад корѝстили и ȍдā њ прȁвили љѐб и коéшта и мȍгу ти кáзати да е ȍно млȍго дȍбро и здрȁво.

зобѐница ж ‘хлеб од зоби’. – Зобѐница нас је одрáнила.

зȍбити -ѝм несв ‘давати коњима зоб’ – Мѝ смо кȍње зȍбили свѐкī боговѐтнī дȃн.

зȍбѝште с ‘њива с које пожњевена зоб’. – Ȍђерај ȏвце у зȍбиште, ѝмā пȍнекā трȃвка, ал ѝмā и пȍнекī клȃс што е ȍстō иза вѐзиōца нек попȁбѝрче.

зȍбница ж ‘торба, обично од кострети, из које коњ једе зоб’. – Зȍбницу бѐсѝш кȍњу ȍ врāт и ȏн ѝж-њē јѐдē зȏб кад смо нѐђе дѝље ȍт-куђē, на вáшеру, свѐдби ил пȍљском рáду; ***изр***. *Кȍња нѐ ђерā бѝч, но зȍбница*.

зовнути в. *звати*.

зȍкна ж ‘кратка чарапа, сокна’. – Чѐкни д-ȍбуем зȍкне и одма ћу отр̏чати да вѝдѝм; ‖ **зȍкница** ж дем. – Мѝ, кад смо бѝле ђевȍјчице, с прȍлеђа нам мȁма ȍбуе зȍкнице и сандáлице.

зȍља ж **1.** зоол ‘оса, Vespa vulgaris’. – Ỳједе ме зȍља, бȍлѝ кȍ шѝлом да си ме набỳшијо; **2.** ‘тешка непријатна особа’. – Ȍнā зóља кад те спȍпаднē, не мош лȁсно да е се отрéсēш.

зȏр зóра м обично у сталном споју *нȁ зōр* ‘уз огроман напор, напрезање’. – И ȍвō мéно што ỳрāдим, ỳрāдим нȁ зōр, ишчѝље снáга, мȏј Дрȁгићу; ‖ **зȏрно** прил ‘тешко, напорно’. – Млȍго нам је зȏрно бѝло док ђѐца не ȍдвркоше. в. *скупоћа.*

зȍра зȍрē ж ‘расвит, свитање’. – Одỳљила се нȏћ, јѐдва ѝшчекак зȍру; ***изр***. *Нѝчија до зȍрē нѝје гȍрела*; ‖ **зȍрōм** прил ‘рано изјутра, у зору’. – Свѐкī боговѐтнī дȃн је зȍрōм зȍрила.

зȍрити -ѝм (не)св ‘устајати рано, у зору’. – Знáде ли тѝ, Анђѐлија, ȍнȳ, нѝкад јȃ нѝсам зȍру зȍрила.

зóрњача ж ‘јутарња звезда’. – Ѐн се пȍјāвī зóрњача, мѝ ỳстаемо.

зȍрт м ‘страх, зебња’. – Бȍгами, кад нѐѝђе ȍнā сѝла, ỳвати нас зȍрт, што јѐс, јѐс; ***изр***. *Нȁдō му зȍрт. – Ỳтерō му зȍрт ỳ-кости.*

зȍртуља ж ‘жена која бурно реагује на приговор’; в. *солир*.

зрȃк м ‘трачак светлости’. – Њѝг ће првѝ зрȃк сȳнца нáђи нȁ њиви; ‖ **зрȁка** ж. – *в. ждрака*; ‖ **зрáчак** -чка дем. – И кад је тȏ чỳо, ỳ њему се прȍбуди зрáчак нáдē да ће јȍпет да прекȍстанē.

зрѐлити -ѝ(м) / зрѝје несв ‘сазревати’. – Свѐ вѐћ пȍчињē да зрѐлѝ чѐму е врéме – сȁмо њѐму нѝкако да се тȏ дѐси. – Нȁјљепшē вȍђе ти зрѝ на ȍвом прѝсоју. – Кад зрѝјē грȏжђе, знȁш да наѝлазѝ врéме свȁдбѝ и весéљā; ‖ **зрѐо** зрѐла -о ‘који је ушао у зрелост, који је сазрео’. – Чȍвек полáко, з гȍдинама, пȍстае зрѐо и кад дȍбро ỳзрелѝ – ȏн пȍчнē да кỳћѝ кỳћу.

зрѝка ж ‘оглашавање зрикаваца’. – Са̀[д]-ће зри́ка̄вци да нас сво̀јом зрѝком ўљуљкајӯ и успа́вајӯ.

зри́кавац -а̄вца зоол м ‘врста инсекта, попац Gryllus campestris’. – Љѐти о̀тац ѝзнесē сла̀мњачу у а̀влију и ја̂ и Са́во спа̂вамо ш њѝм: го́ре зви^{ј}е́зде, зри́ка̄вци зрѝчу, о̀намо од Језѐринē крѐкеђӯ жа̀бе, милѝна јѐдна.

зр́на ж ‘бела овца са црним пегама по губици’. – Сја̀гња ми Зр́на.

зр̂нка ж в. *зрна*. – Зр̂нка се ско̀ро сва̀ке го̀дине бли́знила.

зр́ња ж в. зрна. – Ба̀ба на̀јвољела једну зр́њу и чим је ви̂кне – она долѐтӣ до̀ њē.

зр̀но -а / -ета с **1.** ‘семенка’. – Зна̂ш како е ка̂зано: зр̀но по зр̀но по̀гача, ка̀мēн по ка̀мēн па̀лача; **2.** ‘метак’. – Зр̀но га пого̀дило у дѐснӯ ѣева̀ницу. – Ви̂каше ма́ја Сто̀јāнка кад ту̀рā шѐћер, со̂ и ме̂д на ба̀дњāк да кӯ̀ħāни лѝзнӯ, ко̀лко зр̀на со̀ли но̀лико па̀рӣца у̀-кући; ***изр***. *ма̀ково ~*. – Бѝли ма̀њӣ од ма̀ковог зр̀на, Бо̂г те мо̀ловō са́ми; ‖ **зр́нце** -а / -ета дем. – По̀купили нам зло̀твори и по̀следње зр́нце жѝта и о̀ставили ђѐцу да по̀мрӯ о̀д гла̀ди.

[зӯб] м анат. – Бо̀гме о̂н ти њѐма пока́за зӯбе; ***изр***. *~ за зӯб* ‘освета без праштања’. – *О̀ко за о̀ко – зӯб за зӯб*; ‖ **зӯбат** зӯбата -о ‘великих зуба’; ***изр***. *зӯбатō сӯнце* ‘(варљиво) зимско сунце’ – До̀бро се обу́ци, бла̀го ба̀би, нѐмō да те прѐварӣ о̀вō зӯбатō сӯнце; ‖ **зӯбӣħ** -и́ħа м дем. – О̀ди да ти ба̀ба ко́нчићом ѝзвадӣ зӯбӣħ кад ти се та̀кō разљу́љō.

зӯбац зӯпца м **а.** ‘кратки дрвени клин на грабуљама којима се граби, скупља сено’. –Та̀кмичили се мӣ у гра̀бљēњу и ја̂ ти за̀пнēм гра̀буља̄ма нѐотицē за некӣ ча̀пōр и сло̀мијем два̂ зӯпца; **б.** ‘гвоздени зуб дрљаче’. – Ко̀лко сам у̀мōрна, за̀спа̄ла би на дрљачи са̀мо да су зу́пци на до̀ље о̀крēнӯти; **в.** ‘делови од којих се састоји брдо на разбоју за ткање’. – До́ђе сѐјица и ра̀спа̄ли да ткê и сло̀мӣ ми нѐколко зӯба̄ца на бр̀ду; ‖ **зӯпчӣħ** -и́ħа м дем. – Начѝнијо ми ђе́шо гра̀буљице са воѝшнӣм зупчи́ħима да ш њѝма грабу̀ља̄м ба̀шчицу кад са̂дим цвêħе.

зӯбља ж ‘боров ивер за потпалу ватре, луч’. – До̀да̄јдер ми тӯ̂ зӯбљу лу́ча д-о̀дēм у̀-избу да на̀точӣм ра́сола, нѐ могу у мра́ку.

зӯбнути -нēм св ‘мало појести, презалогајити’. – А̀јте, ђѐцо, да ме́но зӯбнēте, про̀падосте да̀на̄с гла́дни, стѝħи ħете с Бо̀жјōм по̀моħи; в. *ӣрженица*.

зу́боња м ‘човек који се издваја по неким обележјима својих зуба’. – Она̄ј зу́боња е до̀бар дома̀ħин и чѐстит чо̀век. – Мѝловāн Зу́боња је бѝјо до̀бар ло̀вац, а у̀мљо је ло̀вину да спрêми пр̀сте да по̂јдеш.

зӯбӯн -у́на м ‘део одеће без рукава који се носи преко кошуље’. – Нѝшта љѐпше него кад ђѐвōјке обу́чӯ зубу́не преко ве́зенијег ко̀шӯља, па по̂ђу на са́бор, ко̀ цвêħе у лѝвади.

зӯ̂ј м ‘зујање’; в. *лиӣар*, *ӣроцвасӣи*.

зу́јати -ӣм несв **1.** ‘оглашавати се зујањем (попут неких инсеката). – О̀ва нѐс(срет) на̄ ђѐца са̀мо зу́ē по̀ваздāн ко̂ бӯ̀мбāри; **2.** ‘лутати, скитати’. – Зу́јӣ по пу́ту по̀ваздāн, нѝкаке ва̀јдē о̀д њег да вѝдӣш ни за љѐк јѐдан.

зӯ̀ква ж бот ‘барска биљка Heleocharis, Juncus’. – Ђе је по̀дбарно туј ра́стē зӯ̀ква, па мӣ, кад бѝјасмо у чобани́ји, о̀д њē плете́мо кѝкице и кое́шта јел она е савѝтљива, о̀пште се не ло̀мӣ.

зӯлув зӯлува м ‘прамен косе поред ушију, зулуф’. – Бѝјагу ондак у мо́ди бр̀кови и зӯлуви.

зӯлум зӯлума м ‘насиље, тиранија, терор’. – До̀ста ми је њѐговог зӯлума, не́ђу то̂ вѝше да тр́пӣм и го̀това ства̂р.

зулӯмħāр -а́ра м ‘насилник, злотвор’. – Е о̂н ти је ко̀ о̀на̄ј зулӯ̀мħāр што е попа́лијо сѐло у ко̂м је ро̀ђен.

зȳмба ж ‘ситна обућарска алатка за бушење рупица на кожи, гуми’. – Пȍшла ȳ-Гȳчу д-ȳзмēм неке мȁрдē и ȳзгредно да сврâтим код обућáра да ми зȳмбōм прозȳмбā кȁишеве на сȁндалāма што смо нȁбавили ђȅци.

зȳмбȳл м ‘гроздасти цвет јаког мириса Hyacinthus orientalis’. – Ȍćети ли тӣ мȉрӣс зȳмбȳла из Мáринē àвлијē?

зȳнзара ж зоол ‘велика бучна мува Callyphora erythrocephala’. – Кад је улѐћела зȳнзара у кȳјну, бȁба вѐлӣ »ȳдри бȁксуза«, јâ ти смȍтāм нѐки ц̏емпер па пȍтēгнем да е ȳбијем и ȍбāлим бȍкāл и двјѐ-трӣ чȁше с астáла пȳкоше у парампȁрчāд, а мȳшица нȁставӣ да зȳнзā.

зȳнзати -ā(м) несв ‘зујати’. – Кад би нѐко ȍтеро ову мȳву да ми не зȳнзā; ‖ **зунзàрати** -āм несв ‘бити досадан као зунзара’. – Не зунзàрāј вȉше, дȍшō си ми глáвē с тȏм ȉстȏм прȉчом; ‖ **зунзȳрати** -āм несв ‘и с т о’. – Дȍшō си тȳјнā да ми зунзȳрāш, кȏ да јâ нē[ма]м прѐчā пȍсла.

зȳрлати -āм несв ‘лутати без циља, тумарати’. – Ȉмā нѐколко бѐзјāка у ȍвōм нȁшем крȁју од кȍӣг нѐма нȉкаке вȁјдē, само зȳрлајȳ пȍваздāн.

зȳрле з мн ‘дрвени дувачки инструменат’. – Кȍ знâ да свȉра у свȉралу ȏн врȉшко нȁучӣ и у зȳрле.

зȳрлити -ӣм несв **1.** ‘свирати у зурле’. – Милȳтин је знȁо да свȉра у свȉралу, ал нѐко му дȍњō зȳрле и ȏн свȉкō да зȳрли ȳ њӣг за нѐколко дáнā; **2.** ‘цмиздрити, кмечати’. – Нѐмōјде да зȳрлӣш тȳјнāк зȁ ништа, да нѐ би јâ ȳзо кȁиш, да не кмéчӣш за ц̏абе.

зȳставити се -ӣм се св ‘стати, зауставити се’. – Дȍста си јȳрцō, зȳстави се, чȍвече, врéме је да се жѐнӣш, да пȍчнēш кȳћу да кȳћӣш.

зȳцнути -нēм св ‘рећи нешто непожељно за власт’. – Дȍшло врéме да нѐ смијēш да зȳцнēш, ȍма те ȳзмȳ на зȳб.

И

ѝбреновати -уем несв ‘овлаш састављати концем тканине, ради пробе, пре шивења’. – Врȉшко сам наȳчила да ѝбренуем, да крàјштикуем, д-ȍпшȉвам рȳпице и свѐ што трѐбā; ‖ **ѝбреновање** с гл. им. – Ѝбреновање ми нȉје бȉло тéшко свȉћи.

ѝбрӣк -и́ка м ‘посуда у којој се кувају кафа или чај’. – Нѐка ибри́ка при крàју шпȍрета да се тѐј не ȍлāди кад ȍни дȏћу.

ѝбришим м ‘конац у боји (за везење)’. – Ѝмала сам ѝбришима свȉјȳг бȍјā, кад на блȳзу прȉшȉвам дугмѐта, ȳпāрим ѝсту бȍју кóнца ко што е ȍнō ли́це.

и́ва ж бот ‘варијетет врбе Salix’. – У Ѝвōвцу свѐ и́ва до и́вē, вȁљда зàтō што ѝмā дȍста ѝзвōра, а и́ва ѝштē вȍду; ‖ **ѝвōв** ѝвова -о ‘који је од иве’. – Ѝвōв пâњ се дȳго црвѐнӣ после ćѐчē.

ѝвовина ж ‘грађа од иве, ивово дрво’. – Ѝвовина ти је лȁкорадна и ȍд њē се прȁвили бȳчуци, коекàки сàндуци, прéćеци и тàкō тȏ.

ѝвēр м ‘одсечено парче дрвета, отпад приликом тесања’. – Ȍстала је рȇч да нѐ падā ѝвēр далѐко ȍд-кладē; ‖ **ѝвēрје** с зб. – Прȉчагу нȁши стâри да е нȁш прȁотац Срѐтен бȉјо млȍго дȍбар пȉнтор и дȳнђер и да е ȏн, да нѐ би грâђу сагȍнијо дȍље кȳћи, свѐ тѐсō и израђи́вō го́ре повише Са́винē вȍдē, па ȍндак гȍтова бр̏вна, дȳге и коѐшта превла́чијо вамонàниже, и да се споради млȍго тōг ѝвēрја кȍē је ȍтпадало тâј брȉјег прȍзвō Ѝвēрје; ‖ **ѝвēрка** ж дем ‘ивер‘. – Нàкупде ми на́руче ѝвēрки, трѐбаће ми за пȍтпалу.

[ѝгла] ѝглē ж. – Дȍдāј ми ѝглу да прѝшијем ȍвāј дȕгмѝћ што е ȍтпō; ‖ **ѝглица** ж дем. – Вѝдē да л ѝмā у ȍнōм јастучéнцету на машѝни забјѐна која мâла ѝглица д-ѝзвадим ђѐтету трȑн; ‖ **иглѐтина** аугм од *игла*. – Јѐдва чѐкāм кȁ-ће прâзник, дȍдијаше ми ове иглѐтине пȍваздāн; ‖ **ѝгленѝ** -ā -ō ‘који се тиче игле, који се односи на иглу’. – Прȍвȕко се кроз ѝгленā увѐта да не зàпанē у ȁпс; ‖ **ѝгличāс** -ста -о ‘који личи на иглу’. – Ȍкитило се оно ѝгличāсто ѝње по грâњу, ко нàтруковāно.

ѝглара ж ‘јастученце у које се забадају игле’. – Ѝмадијаше мâјка според машѝнē на зѝду ѝглару у облѝку срȑца.

ѝгра ѝгрē ж ‘забава, игранка’ – Ȍћемо ли д-идéмо дȍвече нà-игру; ~ *дѐчја* – Пȕшти тȑ, тȑ ти је ђѐтињā ѝгра; ‖ **ѝгрица** ж дем. – Пȕшти ђѐцу, нек ужѝвајȕ у њѝнѝм ѝгрицама, скȍро ће ѝ њима клѐчка зȁ-врāт.

игрàрија ж ‘неозбиљност, шала’ – Ȍни од дȑжаве прȁвē цѝркус, вѐлē да ȍнȕ игрàрију што рâде пȍслāници ни нѐдотāвна ђѐца нѐ би чѝнила.

[ѝграти] ѝграм несв. – Јȍш се прѝча како се ѝграло кад ȑн пȍвōзā кȍло; ***изр***. ~ *се глáвом* ‘ризиковати, изазивати судбину’. – Рѐкō му је да се нѐ игрā глáвōм, ал он није мȍгō да шȕтī; ~ *пипѝрēвку* ‘облетати око неког, полтронисати’. – Глâј како ѝграā пипѝрēвку око ȍнīг гȕзōња, да га вѝдī њѐгов ђѐд, Солȕнац, превȑнō би се у грȍбу.

ѝграч -áча м ‘који учествује у игри’. – Над Рàдēнком нѝје бѝло игрáча ȕ-колу. – Кâжу да е Цвéтин сѝн ѝграч у нѐком фȕзбалу, нѐђе тамóнаке у Беȍграду.

ѝграчка ж ‘средство за играње’. – Кад је дȍшō пȍп да свѐти вȍдицу, ди|éте пȍчело да плȁчē што смо му склȍнили пȕвāћ, а пȍп вѐлī: дâјте ђѐтету ѝграчку.

ѝгуман м ‘старешина, настојатељ манастира’. – Кад је ѝгуман Гѐōргије пȍшō нà-пȕт, рѐкō: чȕвајте ми мàнастир: ако нѐко дȍђе да нѐшто ѝштē, нѐ дāјте, рѐцте нѐ смијете без блȁгослова, ако нѐко нѐшто дȍнесē, ȕзмите; ***изр.*** *Пȕшȕ, ѝгумане, нѐ брини за мàнастир*

игумàнија ж. ‘настојатељица женског манастира’ – У ȍвчāрском Ваведéњу упȍзнāм игумàнију Фѐврōнију, ȍна ти је бѝла рâјска дȕша, ȍна е толѝкō помȍгла да ȕблāжимо бȍл за тáјом да ти нѐ-могу опрѝчати.

ѝдобога узв очајања, запомагање. – Јȑј мѐне, ѝдобога, штȁ ме снáђе, сѝњȕ кȕкавицу, кȕ-ћу пȕста сирȍчиће мȍе, кȁко ће иг мâјка сáма изрáнити.

ижáрити ѝжāрим св ‘пређи копривом по неком делу тела’; в. *подмијурати*.

ѝжђељати -āм св ‘завршити дељање, издељати’. – Ѝжђељō ми Мѝкан на àбриктеру ȍнȕ лȕжњакову дȁску за сàндук, кȑ полѝтѝрана; псȕјȕ ме ђѐца, вѐлē: штȁ ће ти тȑ, зȁбога, тâјо, а јâ им кâм, дȑћи ће тâј дâн, нѐка га, нѐ ѝште љѐба.

ижѐнити се ѝженѝм(о) се св ‘поженити се’. – Свѝ се мóмци ижѐнише, сàмо Рàдēнко јȍк.

ѝжљећи / ѝзљећи ѝжљезēм св ‘изићи’. – Прѝчај ми кȁко е бѝло кад сте ѝжљегли из рȍвōва. – Вѝђде да л онā пѝлāд ѝзљегоше нà пȕт.

ижљȕбити (се) ѝжљȕбим (се) св ‘изљубити’. – Тȕј ти прѝјатељи изѝђоше прѐдāнāс и мѝ се тȕјнāк ижљȕбисмо како вàљā и трѐбуе. – Ȍни се мéно снебѝваше, поцрвѐњеше, па кад бѝ напошљéтку – ижљȕбише се.

ѝжњедрити ѝжњедрѝм св ‘створити, измислити’. – Ȍвāј нáрод је ѝжњедријо млȍге слâвнē сѝнове и шћѐри и нѐће иг ȍни мȍћи порѝмити.

ѝжњѐти ѝзнесēм св ‘изнети’ – Кад је пȍчō нáрод да прѝстижē, ѝжњѐше пȍкōјника у àвлију, тȕј нȁстаде јȁȕк и лѐлēк, мешчѝнѝ и зéмља е зàплакала. – Кад је ȑн ѝжњо штȁ мѝслѝ о дàнашњици и ȍнѝма што, бејáги, вȍдē зѐмљу – нѐ водē но зàводē – пȍдиже се вѐлика лâрма и тȑ га згȍдно кóшта глáвē.

ижцѝгљати -āм св ‘нагло израсти’. – Јȍш мéно д-ѝздржѝмо док ђѐца ижцѝгљајȕ и здȍмчајȕ се снáгē, па смо ȍндак, ако Бȑг дâ, рâт; в. *жидак*.

иза предл **а.** ‘после’. – Ѝза њега се ро̀дило јо̀ш тро̀е жѐнскē ђѐцē; **б.** ‘позади’. – Зѐмājле, кад је кло̀зет бѝјо у ба́шчи, на мâло по̀ље се, кад је по̀мрчина, шму̀гнē иза̀ куће̄.

ѝзабати се -а се св ‘истрошити се од ношења, употребе; похабати се’. – Вала ми се ѝзабаше о̀вē ко̀ндуре на̀чисто, ѝзишо им у̀врстак.

иза̀бриктовати -уем св ‘обрадити, изравнати даску на абрихтеру’. – Мâјсторе, иза̀бриктӯјде ми ча̀ском о̀вӯ да̀ску на тô тво̀е ће̄ре̄сло.

иза̀гнати -ам ‘истерати’. – Кад су га иза̀гнали о̀туд из Комите́та, вѐлӣ му о̀тац: ѝјако су, ва́ла Бо̀гу, ја̀јцаре су тô, ш ње̄ма и нѐ требā д-ѝмāш по̀сла, про́ћи ће ње̄но, а тӣ о̀браз чу̂вај, бла̀го та́ју, са̀д си га о̀прō.

изами́љати иза̀мӣља(м) несв **1.** ‘завршавати млевење’. – Ѐвē, са̀мо што ни̏је го̀тово, иза̀мӣља по̀следњā зр̏на; **2.** ‘бројити последње дане, приводити крају неки временски одсечак’. – Иза̀мӣља и о̀вō ње̄но, ал се бо̀јӣм да ће до́ћи го̀ри о̀д ње̄г; в. *јужњак*; ‖ **иза̀мљети** -ељēм св **1.** ‘завршити млевење’. – Са̀-ће д-иза̀мељē тво̀ју врѐ̏ну; **2.** ‘завршити се, стићи до краја’. – Ње̄но ће д-иза̀мељē, ја̂ ти ка̂м, а о̀вӣ што оскуди̯е́вају ће д-ѝспливајӯ јер ђѐцу у̀чē да ра̂дē, а јо̀к ко̀-вō о̀вӣ што су по̀пуштали мла̀ђē да доко̀нишӯ. – Ѝзамље и ње̄гова во́јска, јо̀ш дви̏је нѐ̏ље и о̀слу̀жи сво̀е.

иза́мити ѝзāмим св ‘скинути амове коњима’. – Ја̂ иза́мик мо̀е ко̀ње, а о̂н ње̄говог ра̀седла, па ће̄досмо д-у̀змēмо по за̀логај љѐба.

иза̀њати -ā(м) св ‘дотрајати, остарити; пропасти’. – Гла̂м, чо̀вече, до̀клен смо до̀шли: ду̀вāри у бо́лници нео̀кречени, шту̀кāтор прокѝшњāва, ча́ршови иза̀ња̏ли, ће̄бāд о̀крзала, да̀бōксачу̀вај.

иза́румити -ӣм св **1.** ‘упропастити, погрешно учинити’. – Него до̀ тōг зема́на ви̏ ћете да нам иза́румите ђѐцу са̀ тōм ва̀шōм при̏чом да нѐ можē ни̏ко то̀лико ма̀ло да вас пла̂ти, ко̀лко ви̏ ма̀ло мо̀жете да ра̂дите. – Обнера́дише и иза́румише ђѐцу, то ће да би̏днӯ вѐлики нѐрāдници; **2.** ‘преморити коња и учинити га ћудљивим’. – Претова́рō ко̀ња и иза́румијо га; в. *арум* 1; **3.** ‘дозволити да израсте коров на зиратној земљи’; в. *врзина*.

ѝзарчити -ӣм св ‘потрошити’. – Бо̀гами смо ѝзарчили ви̏ше о̀д-пола ма̂сти а јаком насту́пијо Пѐтрōв по̂с, мо́раћемо после по̀ста да при̏смочимо ме́но, трѐ̏бā д-ѝсēгне до свињо̀коља.

иза̀сӯти ѝзаспем св ‘изручити’. – Иза̀сусмо о̀расе из котоба́ња по та̀вану, бо̀ље се су̀ше. – Иза̀спи, ди̏е̯те, ту̂ су̀рутку у сплачѝњару.

иза́ћи ѝзāђем св. – Кад је ви̏ђō да ће се по̀свађати, рѐче им да ни́су ђѐца и ѝзāђе у а̀влију; ***изр***. *~ прѐд очи* ‘појавити се’. – И јѐднōг да̂на ње̄му Жа́рко вѐлӣ: го̀ворӣм ти о̀чински: ако упро̀пāстиш човѐку о̀нō зла́тно ди̯е́те, не ѝзлази ми на̀ очи; *~ из ви́нклē* ‘скренути с ума’. – Ко̀ да е, Бо̀же про̀сти, у нѐком бу̀нилу, мо̂ра да е ѝзашō из ви́нклē; в. *изићи*.

ѝзба ж ‘подрум’. – Ѐнē ти бакра́ча у̀-изби, ма̀ло га пла̀кни, па прѐд нōћ на̀спи во̀дē з буна́ра, те при̏стави на вѐриге да се гри̏је.

избà̀бњети -ӣм св ‘истући’. – Избà̀бњōга Жа́рко му̀шки, нѐ̏ће му ви̏ше па̀сти на̀ ум да сла̀жē.

ѝзбавити -ӣм св ‘спасти, извести из опасности’. – Ни̏шта ме нѐ пӣтај, јѐдва се ѝзбависмо од о̀нē пашча̀дијē што лу́рајӯ пу́том; ‖ **избавље́ње** с гл. им ‘спас спасење из невоље’. – Зви́ждаше мѐци прекò на̂с да́нима, ал ја̂ сам се ста̂лно кр̏стијо, мо̀лијо Бо̀гу и на́дō избавље́њу.

ѝзбајцовати -ујем св ‘премазати бајцом’. – Кад смо начѝнили на̀мештāј три́пӯт смо га ѝзбајцовали и тако га ѐм заштѝтили ѐм до̀шō мло̀го ли̏чит.

избаљѐзгати -ām св ‘избрбљати’. – Сврáтијо ôн вóђе код лàмпека, пȍпӣ нѐку и избаљѐзга, весѐлнӣк, коѐшта, свѐ нӣје врéђело пô лȕлē дувáна.

избàндати -ām св ‘изненада наиђи, банути’. – Кад одјáмпут избàндаше òздō Бугарáши и пȍчēше да пâле грàђевине ȍдрēда. – Јѐдва нѐкако ȕспедок д-ѝзбāндам вамогóре.

избатр̀гати се -ām се св ‘изаћи с муком, батргајући се’. – Кад смо зàпали у ȍнāј ȁмбӣс, јѐдва на јѐдвите јȁде се избатр̀гасмо одáнле; в. *нађавола*.

избаȕљати -ām св в. *избатр̀гати се*. – Јѐдва на јѐдвите јȁде избаȕљасмо вамонàвише уз ȍнāј кр̀ш.

избезȕ́мити се -ѐзȕмӣм се св ‘запрепастити се’. – Кад је вӣђō да пȍп у вàскршњōм пȍсту дȍручкуе јáјца, избезȕ́мијо се, нӣје знàо кȕдије је дȍшō кȕћи; ‖ **избѐзȕмљен** -а -о ‘ван себе, запрепашћен’. – Нàкō избѐзȕмљен, пȍче да вӣче на ȍнē пȍрезнӣке, тѐ вàкӣ сте, тѐ нàкӣ сте, те Тȕрци вам нѝсу рáвни.

избеȕљити се -ѐȕљӣм се св ‘зачудити се гледајући избечених очију у нешто’. – Избеȕљијо се, нѐ трепћē, нѐ мож чȕдом да се прѐчудӣ.

избéчити се ѝзбēчим се св ‘загледати се широко отворених очију’. – Штȁ си се избéчила тȕјнак, кȍ пѐчена глàвуца?

избѝјати ѝзбӣјам несв ‘излазити’. – Она пѝјана нѐсрећа не ѝзбӣја из кавàнē; ***изр***. *Клѝн се клѝном ѝзбӣја*.

избиⱼéлити / избиⱼéљети / избéљети св ‘учинити да нешто буде бело’. – Трѐба д-избиⱼéлимо плáтно; ‖ **ѝзбиⱼељен / ѝзбēљен** -а -о ‘убељен’. – А плáтно јој ѝзбиⱼељено, снѝⱼег му нѝје рáван.

ѝзбистрити се -ӣ се св **1.** – Ѝзвор се бéше замȕ́тијо од кѝша, ал ȁн је бљѐнуло, ôн се ѝзбистрија; ***изр.*** *Мȕ́дар чѐкā да се ѝзвор ѝзбистр̀ӣ, ӣа ӣрѝђе да ӣѝје*; **2.** ‘доћи свести, освестити се’. – Нѐшто га е бѝло ошамȕ́тило, кад га попр̀скасмо вȍдōм, ôн се ѝзбистри.

ѝзбити ѝзбијем св **1.** ‘појавити се, наиђи’. – Кад су свȁтови ѝзбили ȍдонуд од Грмōвā, свѝ свȁдбāри поȕстајаше и крéнуше ка кàпији на кȍјȕ бѝјаше ȕчвр̀шћена дȕгачка мȍтка и нà њōј јȁбука коју свȁтови трѐба да гáђају да би мȍгли д-ȕвѝђȕ за ђѐвōјку; в. *насумице*; ***изр***. *~ из глáвē* ‘напустити помисао, идеју’. – Ма ѝзбӣ из глáвē тô да тѝ мȍш ш њѝма д-ѝзѝђеш ȕ крāј, нѝкад шȕкāс нѝје мȍго с рȍгатӣм, дѝⱼете мȍе. – Ѝзбӣ тȕ̂ будалáштињу из глáвē, крáјњо е врéме и прѝвати се кàкōг пȍсла, бȍље ће ти кóка пјѐвати; **2.** ‘извадити нешто на силу; отети’. – Ѝзбио му је нôж из рȕкē; **3.** ‘изударати’. – Глѐдō сам кад га е ȕватила и ѝзбила прутѝћом, свѐ док нѝје рѐко нéћу вѝше нѝкад.

ѝзблиза прил ‘из близине’. – Бȍље је ожѐнити се ѝзблӣза но нѐђе из даљѝнē ђе нѐ знāш ни кȍ су ни кàкӣ су; ‖ **ѝзближе** прил ‘из близине, пажљивије’. – Кад мéно ѝзближе пȍглāш, вѝђећеш да то није нàкō ко-но што прѝчајȕ.

избли^{ј}éђети -дӣм св ‘избледети’. – Кад прȍђу гȍдине, свѐ полáциц избли^{ј}éдӣ из ćѐћāња; – Избли^{ј}éђела му љѐтос онā кȍшуља ȍд-сȕнца, нѝје вѝше зàгасита.

избљȕвати -уем св **1.** ‘повратити (храну)’. – Ѝзбљувō е ȍнō што е пȍјō, прелáдијо стомàчӣћ; в. *гађење* **2.** ‘испричати гадости’. – Избљȕва Тáсо коекàке ругȍбе, пȁшче с мȁслом нѐ би мȍгло пȍјсти.

избóрати се ѝзбōрам се св ‘добити боре’. – Избóрō се ђéдо, штȍ од гȍдӣна, штȍ од брѝга кое је прѐтурија преко глáвē за њѐговијēг осамдѐсēт љѐта.

избȍрити се ѝзборим се св ‘извући се из беде, немаштине’; в. *скрѝити*.

избрàдвати -ām св ‘обрадити брадвом’. – Избрàдвō сам онē трупчѝће и тȕрија под трѐн да се сȕше на прȍмаи.

избра̀здати избраздам св ‘направити бразде за сетву’. – Избра̀здали њѝву с копа̀чицо̄м, са̀д је ла̏сно, по̀трпа̄мо компи́ре и за̀гр̄немо зѐмљо̄м, до̀скора смо то̂ ра́дили мо̀тико̄м.

избр̀бљати -а̄м св ‘одати тајну’. – Ма ни́си њѐму трѐбо̄ да се по̀верѝш, зна̂ј да ће д-избр̀бља̀ нѐђе у кава̀ни, јел код њѐга нѐма та̂јни, што на ȳм, то̄ на дру̀м.

избрбо́ћати -р̀бо̄ћам св ‘испричати којешта, избрбљати’. – Избрбо́ћа Љѐпосава и што јѐс и што нѝје.

избр̀зати -а̄м св ‘учинити нешто на брзину, непромишљено’. – Нѐ зна̄м шта̀ му би те та̀ко избр̀за; ‖ **ѝзбр̄зан** -зна -о ‘нестрпљив, непромишљен’. – Пола́ко, си̂не, нѐмо̄ј да бѝднѐш ѝзбр̄зан, јел свѐ што е бр̀зо оно е ку́со; в. *нашенане*.

ѝзбрежак -шка м ‘брешчић, брежуљак’; в. *вијалиште*.

ѝзбријати се -јем се св ‘добро се обријати’. – Нѐшто си се зго̀дно ѝзбријо ју̀трō̄с, да ни́си ре́шијо д-ѝдѐш нѐђе у каку штѐту?

ѝзбрисати -шѐм св ‘обрисати, склонити нешто што је написано кредом или оловком’. – Кад смо ми̂ би́ли ђа́ци, о̀ндак ни́су би́ле свѐске, ко̀-во̄ са̀д, но та̀блице и лѐгѝштери па кад ѝспѝшемо и у̀читељ прѐглѐдне, о̀ндак су̂ђером ѝзбришѐмо, па пи́ши Јо̂во на̀ново.

избр̀стити -и(м) св **1.** ‘обрстити лишће са гране’. – Е̂ј, мѐне ѝдобога, иза̀шла ми ко̀за и избр̀стила онѐ мла́де ка̀леме; **2.** ‘испричати неку грубу шалу, подвалу’. – Избр̀шћо̄ Дѐсимѝр, оно̀ма̄д на ко̀па̄њу, како су о̀ни, кад је Ра̀дѐнко ку́пијо ко̀билу Ми́цу у-По̀жеги на ва́шеру, упла́тили и преко ра̂дија по̀слали чѐстѝтку за скла́пање бра̂ка Ра̀дѐнку, тобож, с Ми́цо̄м из По̀жеге.

избу́дити ѝзбӯдим св ‘пробудити’. – Кад је гра̀нуло су̂нце, ја̂ о̀дѐм д-ѝзбӯдим ђѐцу д-ѝспуште сто̀ку.

избу̀карити -ѝм св ‘жестоко изружити, испсовати’. – Избу̀карио га на ковере́нцији, нѝје зна̀о ђѐ је дѐсно.

избунгу̀рати -а̄м св ‘самлети крупно’. – Ѝма̀ о̂н о̀на̄ј млѝн чекѝча̄р и на̀ њега избунгу̀ра̄ жѝта сто̀ци о̀час по̀сла.

избургѝјати -а̄м св ‘извртети нешто; постићи циљ на лукав начин’. – Ма прѐмазан је о̂н свѝм ва̂рбама, јо̀пѐт је нѐшто избургѝјо̄ код о̀вѝг општина́ра̄.

избу́шити ѝзбӯшим св ‘пробушити више рупа’. – Нѐка р̀ђа од човѐка му но̀ћа̄с избу́шила гу̀ме на гумара́би.

ѝзвадити -ѝм несв ‘оборити, извадити из корена’ – О̀ћеју д-ѝзвадѐ о̀нӯ кру̀шку вишѐ куће̄; вѐле̄: кр̀дисала се, па мо̀же да па̀нѐ и да на̀чинѝ гр̀дну штѐту.

изва́лити ѝзва̄лѝм св **1.** ‘одбити, одвојити нешто од целине’. – Јѐдва изва́лисмо онӯ рѝпу у лѝвади, зго̀дно искри́висмо ћу̀скију; **2.** ‘избрбљати’. – Кад о̂н нѐшто ѝзва̄ли, жѝвѝ сра̂м да те по̂јде.

изва́пљети -пѝм св ‘излапети, посенилити’. – Ѝ мѝ ћемо мо̀жда кад о̀маторимо изва́пљети. – Онај Здра́вко изва́пљо̄ на̀чисто, по̀чо нѐшто да преба̀цуе.

ѝзватати -а̄м несв ‘испрезати’. – Ѐнѐ иг, са̀д су стѝгли и ѝзватају во̀лове; ‖ **ѝзватити** -им св ‘испрегнути’. – Кад смо стѝгли до̀-куће̄, ѝзватисмо во̀лове и пове́засмо у̀-шталу, поло̀жисмо им и по̀чѐсмо тима́рити, кад неко зо̀ве̄; ~ **се** ‘изаћи из нечега, искључити се’. – Зна̂ш како се прѝча, вѐлѝ, да́ла ба̀ба ба̂нку да с-у̀вати у̀ коло, да́ла би трѝ да с-ѝзватѝ, но нѐ-може док свира́чи нѐ-станӯ.

изведра́вати (се) -ѐдра̄ва (се) несв ‘ведрити се’; в. *пашинути*; ‖ **извѐдрити** ѝзведри(м) св према *ведрити (се)*; в. *зашушкати*.

изве́сти -зѐм св ‘украсити везом’. – Изве́зла на́на а̀ста̄лски ча́ршав, ко̀ слѝка.

извѐсти ѝзведѐм св **1.** ‘учинити, урадити’. – Кад би да̀о Бо̂г д-ѝзведѐм о̀вӯ ђѐцу на̀-пу̀т, па по̀тље како бѝднѐ; **2.** ‘испилити’. – Извѐло се испод пѝргѐ четр̀нѐсторо

и јѐдно голòшијāсто пи̏ле; ‖ **извòдити** ѝзводѝм несв. – Кад би уз ку̀пус, извѐдоше ђѐвōјку ѝз-куће̄ и бра̏т је да̀де ђѐверу. – Нàјбоље су тê ра́дове извòдили овѝ грàпскѝ мâјстори, ни̏је над пòкōјним Ла́цом ѝмало бо̀љēг.

ѝзветрити -ѝ св ‘нестати, испарити’. – Поклòпи òнӯ ше́рпу с врӯћōм ра̀кијōм да не ѝзветрѝ; ***изр.*** *И ве̏тар ѝзветрѝ.*

ѝзвецбати се -āм се ‘извежбати се’. – Јâ сам би̏јо нàјмањи од свѝјӯг, ал сам се ѝзвецбō у ѐвāњу ш чòбанима, ни̏је ла̀сно ни̏ко мòгō да ме òбāлѝ.

извѐшчати -ā(м) несв ‘избледети, похабати се од употребе’. – Кад ви̏ђеше ње̂ну си̏е́ду кòсу, ѝзбōрано ли́це и извѐшчалу а̀љину, са̀мо се згле́днуше, а ка̀кā е тô ви́ла би́ла у свòе вре́ме нѐ може се опри́чати; в. *рипа*.

изви́ждати -ѝм св ‘изразити негодовање звиждуцима’. – Изви́ждали га онòмāд кад је гово́ријо у за́дружном дòму, ни̏је знà̀о штà ге е снà̀шло.

изви́јати (се) ѝзвѝјāм (се) несв **1.** ‘увијати се, чинити покрете телом (обично у игри), истезати се’. – Нѐмō да ми се тӯјнāк ѝзвѝјаш да бà̀ба нѐ трāжи онāј прӯтѝћ но да е пòслушāш и д-ӯрāдиш што ти е рѐкла; **2.** ‘шегачити се, препричавати шаљиве згоде’. – Ô̂н је цѐлог живòта извѝјō ша́ле; ‖ **ѝзвити се** ѝзвијем се св **1.** ‘учинити вешт покрет телом’. – Јâ ти се нѐкако ѝзвијем, пòтурѝм му нòгу, те га òбāлим нà ледину; **2.** ‘подићи фитиљ у лампи, фењеру, повећати видљивост’. – Ѝзвѝ, ће̂ро, ме́но ла́мпу, сла̀бо се ви̏дѝ.

ѝзвијати -јем св ‘одвојити плеву (на ветру)’. – Ѝзвијō сам јӯчē са̀в па̀сӯљ, би̏јаше вѐтра нà љепоту

изви́кати ѝзвѝчем св ‘разгласити, раширити гласине’. – Мо̀жеш и пѐлвера д-ѝзвѝчеш да је дòбар мâјстор, ал то нѐ траје ни док за̀врши пòсō. – Тô ти је ѝзвѝкана ствâр, нема òд тōг пòсла ни̏шта, кад ти јâ кâм, жѝв би̏јо па ви̏ђō; ‖ **изви́кивати** -ѝкуем несв ‘викати, узвикивати’. – Пòчеше д-извѝкујӯ некē паро́ле, ко да ни́су у ви́нклу; ‖ **изви́кнути** ѝзвѝкнēм св ‘викнути’. – Ô̂н се òкрēте према њѝма и ѝзвѝкну: срâм вас би́ло!

ѝзвиксати -āм св ‘намазати обућу ималином’. – Кòндуре сам ти ѝзвиксала и кòшуљу испе́глала да нѐ идѐш мѐђ-љӯде каконодрāго.

изви́нути ѝзвѝнем св ‘опростити’. – Д-ѝзвѝнеш, свѐкре, пôјди òвāј па̀сӯљ, јâ нѐ могу д-òкусѝм јербо е прòкисō.

ѝзвитлити -им св ‘ударити шамар из све снаге’. – Кад му е ѝзвитлијо шама̀рчину, слѐће му ка̀па з гла́вē, а ô̂н се на́ђе ӯ-чуду.

извитòперити -ѝм св ‘деформисати’. – Ни́сам згòдно ӯвитлијо да̀ске и свѐ се извитòпериле, ни́су ни̏ за шта сѐм за ӯ-ватру.

[извла́чити] ѝзвлāчим несв **1.** – Пòшли д-ѝзвлāче дрва из Дӯмачē. – Кад пре́дē, òна ѝзвлāчи јѐдначиту жѝцу из кӯђељē. – Нѐкако се изву́коше шљѝве, прѐ́ćече иг òвā сувòвица, са̀мо пòчеше да ка̀цкајӯ, ал ни́су бô̂зна штâ; ‖ **изву́ћи** -чēм св ‘уобличити оштрицу на алатки’. – Ѝзвӯкō ри̏ез на кòси – мòже д-òбрије; ~ **се** ‘избећи непријатан исход’. – Ѝзвӯко се кад је загу́стило, кô пòтоња кӯкавица; ***изр.*** *Ѝзвӯко дѐбљѝ крâј.*

извољѐвати -òљēвам несв ‘размажено измишљати којешта’. – Пӯшти га тӯјнāк, мòлим те, са̀мо извòљēва кò нѐка бà̀ба у болѐсти.

изво́нтати ѝзвōнтам св ‘изврдати, избећи да се изврши обећање’. – Во́нтала га, во́нтала, и нà̀јпосле изво́нтала, па пòбегла за̀-другōг.

изво́штити -ѝм св ‘изударати’. – Ѝјако си га изво́штијо, заслу́жијо е тô брезòбразник јѐдан брезòбразни.

ѝзвраскати -āм св ‘испрскати, испуцати од кише (обично о воћу и површи)’. – Òткад сѐбе ни̏је би́ло ки̏шē, свà̀ тра́ва изгòрела, а зѐмља ѝзвраскала, ал, јопет, кад ѝмā млòго ки̏ше – òндак ти вòћке ѝзвраскају, нѐ може бà̀ш свѐ да би̏днē пòтаман.

изврда́вати -ѐдāвам несв ‘избегавати да се изврши обавеза, обећање’; в. *сукати 2*; ‖ **ѝзврдати** -ам св према *изврдавати*. – Он је ѝзврдō да не пòстане чȍек па му е дрȕго свѐ лȁко.

ѝзвриⱼети / ѝзвриⱼећи -ѓшēм св ‘довршити вршидбу’. – Дóђоше Мѝлорад и Влáде те нам пòмогоше ѝзвриⱼети òнō зȍби што е òстало од јȕчē.

извр̏кати ѝзвр̄кāм св ‘смаћи лишће с прућа’. – Мѝ смо ти свȍ ȍно прȕшће извр̏кали да вѐзијоци не дàнгубē; в. *вркати, оврка̄ти, сврка̄ти.*

извр̏љати ѝзвр̄љам св ‘поваљати, погазити; направити штету на усеву’; в. *башча*.

извр̀љезити -ѝм св ‘лоше урадити, препелверити’. – Нѝје ȏн тȏ урáдијо пајàтли, но сȁмо извр̀љезијо, колко д-отàросē. – Не зȍви òнōг пѐлвера, ѝмā сȁмо д-извр̀љезē.

извр̏нути ѝзвр̄нем св **1.** ‘изрећи неистину, слагати’. – Ȏн свѐ ѝзвр̄не кад нѐшто прѝча; **2.** ‘преврнути, окренути на наличје’; ‖ **ѝзвртати** -ћēм несв према *извр̏нути*. – Стȁлно вѝчем: кад се рàспрēмате, нѐмо д-ѝзвр̄ћете рукáве и нòгавице, но згȍдно слȍжте одиⱼéла; в. *гужњак*.

извр̀стати -āм св ‘направити врсте на њиви, у баштици’. – Ѝзврстō ми Пéро с кȍњом бàшчицу, сàд ћу лȁсно да пòсијем и пòсāдим шта трѐба.

изврши́вати -ѐшуем несв ‘препунити’. – Нѐмо д-извр̀шуеш врѐћу да мȍш да е вȇжеш; ‖ **извр̏шити** ѝзвр̄шим св ‘напунити до врха’. – Извр̏шила ми тàњѝр печéња, јѐдва сам пòјō; в. *сабајле*; ‖ **ѝзвршит** -а -о ‘пун до врха’. – Нȁпунѝ Млáђо ѝзвршите кȁнате с нáставцима òнōг жѝта и још òзгō тȕрѝ свȁ трѝ пȕна котобáња; в. *ѝроћерати*.

извући -чēм в. *извлачити*.

изгабѐљати -āм св ‘с муком се извући из невоље’. – Нѐкāко изгабѐљасмо из òногā блȁта, ал јѐдва на јѐдвите јàде.

ѝзгазити -ѝм св 1. ‘припремити гажењем’. – Ѝзгазисмо òнō блȁто за ци́глу. – Вѐлē да су зѐмāјле, док нѝје би́ло муљáчā, мóрали д-ѝзгазē грȏжђе ȕ-каци; **2.** ‘изићи газећи’. – Јѐдва ѝзгазисмо из оног блȁта; **3.** ‘прегазити, погазити’. – Нѐко ми ѝзгазијо цвеће; ***изр.*** *Ѝзгазијо га кȏ ѝшјан рáсад*.

ѝзгањцати -ам св ‘изгланцати’; в. *гањц*.

ѝзгладити -ѝм св ‘средити односе, превазићи неспоразум’. – Они тō нѐкако ѝзгладише и пòчēше онȍмāд да збȍрē.

изглàдњети -нѝм св ‘огладнети’. – Бѝјасмо изглàдњели кȍ кȕрјāци, нѝшта òкусили ни́смо вàздāн; ***изр.*** *Изглàдњō ко глȏдна гȍдина.*

ѝзглāса прил ‘гласно, колико грло подноси’. – Кȕка вѐсела Радòсија ѝзглāса кад јој се крàва удáвила, чȕе се до ȕ-планину.

ѝзглēда реч. ‘чини се, вероватно’. – Ѝзглēда ми да ће да прòмиⱼени врéме. – Ѝзглēда да се зàгледō у Милéвину ћéрку.

изгле́дати ѝзглēдам несв ‘бити сличан, личити’. – Ѝзглēда ѝсто ко њѐгов млàђи брàт; ‖ **ѝзглēдан** -дна -о ‘пријатне спољашности, згодан’. – Знȏш кàкō му е сѝнчѝћ, ѝзглēдан, кȍ ȕпис.

ѝзгнати -āм св ‘истерати, изагнати’. – Помòгоше ми ђѐца ѝзгнати ȏвце горенàвише у пȁшњāк; ‖ **изгòнити** ѝзгонѝм несв ‘истеривати’. – Свȁкō јȕтро се ѝзгонē крàве на пȁшу; в. *опасти*[1].

изгрија́вати -ѝјāва несв ‘појављивати се (о Сунцу)’; в. *објаати*; ‖ **ѝзгријати** ѝзгрије св према *изгрија́вати*; в. *смркнути се*.

ѝзгрлити (се) -ѝм (се) св ‘изљубити, грлити се дуго’. – Ни́смо се вѝђели два́нēс гȍдѝна и кад се срѐтисмо, ѝзгрлисмо се и ижљȕбисмо кȍ рȍђена брàћа.

изгȕбити ѝзгубѝм св ‘остати без нечега’. – Изгȕбијо нѝштāк лѝваду на кȏрте.

изгȕрати ѝзгȕрам св ‘завршити неки посао’. – Изгȕра и ȏн ту шкȍлу, мѝ изгȕрасмо врȕшидбу и сàд мȍжемо мéно д-òданēмо.

изгусти́рати -ȕстӣрам св ‘престати на нешто гледати с вољом, симпатијом’. – Откад је ȍнӯ глупȍштињу начѝњōō, изгусти́рали смо га нȁчисто, а ȍна нѐ мож да га вѝдӣ с-ȍчима.

изгȕтати ѝзгутāм св ‘бити преварен, остати на цедилу’. – Кад су га прѐварили, ѝзгутō е мȕку ко нѝко.

издава́нција ж ‘давање; намети, државна пљачка’. – Ни́смо ту издава́нцију вѝше мȍгли д-ѝздржӣмо и ȍндак рêшимо д-иде́мо да се бȕнимо.

изда́вати (се) ѝздāје (се) несв ‘развијати неродне изданке’; в. *бик 2*; ‖ **ѝздати се** ѝздā се св према *издавати се*. – Жȁли се Пе́ро да му се кȍмпӣр ѝздō на гȍру, а да не зȁмеће; в. *заперак*.

изда́јати ѝздāјам св ‘помагати младунчету да се навикне на сисање’. – У прȍвē рȕке мȍраш да пȍведēш рачу́на да л јȁгњāд изда́јају свȍ млиј́еко, па ȍнō што не ѝздоē мȍраш д-изму́зēш, да нѐ дōђе до ȕпале вѝмена, е кад јȁгњāд ме́но ȍдвркнȳ, нѐ бōј се ȍндак; ‖ **издȍјити** ѝздоӣм св. – Ȍво тѐле јѐшно, и прȍвог дâна издȍило свȍ млиј́еко. – Одриј́ешило се тѐле и издȍило свȍ млиј́еко.

изда́јство с ‘издаја’. – Би́вало е случае́вā кад ȍнӣ од кȍӣг се нȁјмање нâдаш пȍчинē изда́јство.

ѝздалека прил ‘из даљине’. – Кад гȍј нȁӣђе ѝксāн ѝздалека, мӣ га сврâтимо, нȁрāнимо и нȁпојимо јербо су тȁкō и наши стâри чѝњели; ‖ **ѝздиље** прил ‘издаље’. – Кâжем ја њѐму: не прѝлази ȍдмā, но прȍво ѝздиље осмȍтри ситува́цију.

издȁнгубити -ӣм св ‘изгубити време’. – Ѝдок да плâтим пȍрез, тȁмо бѝјаше гȕжва, издȁнгубӣк, пȕче ми дâн ȕ-ништа; в. *одбити*.

ѝзданак -āнка м ‘млад ластар, гранчица’; в. *брс*.

ѝзданути -нēм св **1.** ‘испустити ваздух из плућа’. – Нѐ могу д-ѝзданēм лȁсно, потко́чило ме нѐшто во́ђе; в. *засвирати*, *ӣрийтити*; **2.** ‘умрети’. – Бѝјо сам тȕјнāк кад је вѐселӣ Ра́ле издȁнō, Бȍг да му дȕшу прȍстӣ; в. *кец*, *засвирати*; ‖ **изданȕће** с ‘умирање’. – Прѝмичē нам се изданȕће, мôј ѝсписниче, вȁљā пȍћи Бȍгу на ѝстину; в. *кец*; ‖ **ѝздисати** -шēм несв ‘умирати’. – Дȍћи ће вре́ме кад ћемо ѝ мӣ ѝздисати и зȁ тāј дâн се трѐба спре́мати јер нѝшта тȁмо не́ћемо пȍњēти сѐм прѐкрштене рȕке и дѐла свȍја.

изда́нција ж в. *давањација*. – Нѐ мож лȁсно издржати свѐ те њѝне изда́нције, а ако се пȍжалиш – ȍни дѐрȳ јȍш горе.

ѝздāшан -шна -о ‘дарежљив; обилан’. – Ва́ла Бȍгу, ȍвē гȍдинѐ бӣ ѝздāшна жѐтва.

издевѐтати -āм св ‘истући, испребијати’. – Издевѐтō га, нêће му пȁсти нȁум вѝше да кра́дē док је жѝв, ȕпȁмтијо е кад је мâјку зȁ-сису ȕватијо.

издегѐњати -āм св ‘измлатити’. – Пâмтим кад га е ȍтац издегѐњō зато што е рѐкō мâјци не́ћу, и ȍд ондāј је љȕбијо мâјци рȕку до грȍба; в. *повећи*.

ѝздер ѝздера м ‘неподеривост, комад одеће који се не може подерати ношењем’. – Кад од су́кна сȁшијеш гȕњу, нêма јој ѝздера.

изди́елити (се) ѝзди́елим (се) св ‘поделити се’. – И кад је ђе́до ȕмрō, ȍндак се изди́елише брȁћа фѝно и згȍдно да се нѝко с нѝкӣм не зȁмерӣ јел су се на днȕ њѝвē здоговȍрили да нȁјстȁрији брȁт ди́елӣ на рâвнē чâсти, да прȍво бѝра нȁјмлађӣ, п-ȍндāк срѐдњāк, а нȁјстȁријем штȍ ȍстанē, тȁкӣ им је ама́нет ȍтац ȍставијо.

ѝздирати -рēм несв према *издри́ети*. – Кад смо мӣ пȍшли, ȍни су већ ѝздирали уз Врȁњачу; ‖ **ѝздри́ети** ѝздерем св ‘с напором се успети уз дугу стрму страну’. – Јѐдва, на јѐдвите јȁде, ѝздр"јесмо го́ре уз Врȁњачу, по ȍнōј врућѝнчини; ~ **се** ‘викати, галамити’. – Нѐмōјде, мȍре, да се ѝздиреш на мѐне, ни́сам јâ с тȍбом чу́вō ôвце. – Ȁјде се ти издѐри нȁ свōг ȍца, а мѐне забȍрави.

ѝздисāј м *в. издиханије*. – Тô не́ћу учѝнити до пȍтоњег ѝздисаја.

издихâније с ‘смртни час, наступање смрти’. – Мòлили га да пòједē мàло млиј̑éка с пòгачōм, кâжемо му: болесни́ку е òпроштено, а ôн вèлӣ, Бôг да му дȳшу прости, нéћу пôс да прѐкршӣм до пòтоњēг издихâнија.

издòити ѝздоим в. *издајати*.

издр̀жати ѝздржӣм св ‘претрпети, поднети, преживети’. – Ѝди дâн-нôћ, те òвō, те òнō, нѐ мош д-ѝздржӣш вѝше, пòспадасмо с нòгȳј. – Издр̀жасмо и рàтове и нéмаштињу и глâд, дàће Бòг д-ѝздржӣмо и òвȳ нáпас што нам је ȳзјāла на гр̀бачу.

издр̀љити (се) ѝздр̄љим св (се) ‘погледати раширених ужагрених очију’. – Издр̀љила òчи ко кòза на гр̀мљавину; *в. бечити се.*

издр̀ндати ѝздрндāм св **1.** ‘гребенањем и чешљањем спремити вуну за предење’. – Òдњēла нáна вȳну у др̀ндару д-ѝздрндā па да е нà-зӣму опрéдē; **2.** ‘нарогушити се, бити приправан за свађу’. – Òнā њѐгова женѐтина се пòмоли на врáта нàкō свà ѝздрндана и пòче да кáкоће; **3.** ‘стара, похабана посуда’; в. *копања*.

издрòбити ѝздробӣм св ‘изломкати, уситнити’. – Мӣ смо нâјвòљели кад нам бàба ѝздробӣ мȳрузницу у врȳћу варѐнику.

издр̀пати ѝздр̄пам св према *дрпати* (в.)

издр̀цати ѝздр̄цам св ‘поцепати’. – Кад сам се пѐо нà трешњу, зàкачӣ ми кòшуља за чàпор и свà се ѝздр̄ца, стрéпљо сам штà ће ми мâјка рѐћи, кад òна, кад је вѝђела да сам се ȳплашијо, кâже: *нек си ӣ мâјци жȋв ѝ здрав, док је глáвē, бѝће кâпа.*

издȳрати ѝздȳрам св ‘издржати велику муку’. – Јѐдва нѐкако издȳрасмо и òвȳ зӣму, òмалило жѝта, понѐстало сѝј̑ена, мȳке, нѐ пӣтај.

изигрáвати изѝгравам несв ‘имитирати’. – Нѐмōде тȳјнāк д-изѝграваш блѐсу, но се ȳзми ȳ-памет.

изи́мити ѝзӣмим св ‘преживети зиму’. – Òмалило ми сѝј̑ена, јѐдва изи́мик стòку.

[изи́ћи] ѝзӣћем св. – Изи́ће сȳнце, а њȋг јòш нѐма д-ѝзӣћу ѝз куће; ***изр***. ~ *у сȳсрет* ‘испунити неком молбу или жељу’. – Изѝшō им је тâј чòвек у сȳсрет кад им је нàјтеже би́ло. – Ни́смо мòгли изи́ћи из дућáна док нѐ стаде онај пљȳсак; уп. *изаћи*; ‘појавити се у употреби’; в. *гумараба*.

изјáдати се ѝзјāдāм се св ‘поверити се неком и изнети му своју муку’. – Јôј, мòја дрȳго, нѐм кôм ни да се ѝзјāдāм пȳста, а вѐлика ме нѐвоља снàшла. – И тȳј ми се òна изјáда, пȳсница, кòē су е свѐ мȳке спòпале.

ѝзјаловити се -и се св **1.** ‘побацити плод (о животињама)’. – Нѐмôјде тȳ крàву вàтати у јáрам, бòјати се да се не ѝзјалови; **2.** ‘не испунити надање’. – Шћѐдијагу да га òжене мирàжӣнком, ал им се ѝзјалови.

изјàрмати -āм св ‘самлети жито за прекрупу, јарму’. – Ѐнē вам у àмбару јàрмē зà краве, изјàрмō сам пȳно кòрито, а јâ óдок ȳ име Бòга.

ѝзједна / ѝзéдна прил **1.** ‘из једног дела’. – Сàшила сам јој гôрњи и дôњи дѐо ѝзједна; **2.** ‘непрестано, стално, непрекидно’. – Откад сам се ȳдāла, ѝзéдна сам би́ла мешáја, тàкō ми прѝпануло у ѝсе; ‖ **ѝзједно / ѝзéдно** прил ‘заједно, истовремено’. – Òдондāк ти, како нам пòкрадоше àлāт, ѝзéдно држи́мо кѐра и зàклāпамо грàђевине, да не изàзӣвамо врâга.

[ѝзлазити] -ӣм несв. – Кад је ѝзлазила ѝ[с]-шталē с онōм кòвōм, спòтаче се, пàде и ѝшчевӣљӣ нòгу; ‖ **ѝжљећи** -жēм / -егнēм св. – Ѝжљегоше ђáци ѝ[с]-школе àн је звòнило, ко рôј чéлā.

ѝзлајати се -јем се св ‘неопрезно се изрећи, рећи нешто што није требало’. – Нѝје мòгō да се не ѝзлае, а пòтље тр̀пљō што га е снàшло; ‖ **ѝзланути се** -нēм се св ‘неопрезно открити нешто што се таји’. – Лàко се излàнути кад је јѐзик бр̀жӣ од пàмēти. – Ѝзланō се у кавàни и некā р̀ђа га оцинкáрила те га звáло у мѝлӣцију, мȳкē

је вȉђō, јѐдва се спа́сијо, пȍсле при́чō да е прȍшō ко ȍнāј зѐц што е доказѝвō да нȉје мàгарац зато што ѝмā вѐлика увѐта.

изламп̀арати -āм св према *лампарати.* – Изламп̀арале жѐне на пȉјацу и што јѐс и што нȉје.

изланд̀арати се -āм се св ‘разгласити, избрбљати’. – Изланд̀арō се Бо́жо нѐотицē, те ѝмāл не до́ђе до за́мēрке међ љу́дма.

изла́пити -им св ‘постати сенилан, дементан’; в. *заоштрити.*

излапр̏дати (се) -ам (се) св ‘избрбљати, изблебетати’. – Чȕсте ли вȉ штâ свѐ онај чȍвек излапр̏да док ȉспи лȉтрицу рàкије.

изле́мати ѝзлēмам св ‘истући’. – Кад је клȉсом рàзбијо про́зор стрȉни, изле́мō га ȍтац и то љȕцки.

излемѐзати -āм св **а.** ‘измлатити’. – Бȍље би ти ко́ка пјѐвала да шу́тȉш, да те нѐ би излемѐзō; **б.** ‘ставити лемезове на стогове’. – Увр̏шик си̑е́на, излемѐзак иг и тȕ сам брȉгу прѐбринō.

излѐпшати се / изљѐпшати се ѝзлепшā се св (безл.) ‘изведрити се, пролепшати се (о времену)’. – Чȉм излѐпшā вре́ме, мȍрамо д-ȍрēмо. – Ȉзљепшало се вре́ме, тамȁн да пȍсијемо уће́ве.

ѝзлешити -им св према *лешити.* – Нѐмōјде га вȉше чȉкати, ѝзлешиће те.

изли̑е́гати се ѝзли̑ежē се несв ‘излегати’. – Ȍнā грàорка сȁмо ѝстанē да пȉје вȍдē и да кљȕнē неко зр̏но и ȍма се врàћā те лѐжȉ на јàјцима и вѐћ су јȕтрōс пȍчела да се ѝзли̑ежȕ пȉлāд.

излȍкати се -ā се св ‘оштетити се, постати неупотребљив (о путу)’. – Излȍкō нам се пȕт, свѐ рȕпа до рȕпē, кад пȁне кȉша – нѐ мош да прȏђеш од лȍкви.

излȍмити ѝзломȉм св ‘поломити’. – Излȍмисмо и кȁнате и ру́ду по оним лȍквама, мȍрамо да пȍткȉвамо пȕт, вàкō вȉше нѐ може да се ȍпстанē; – Прерȍдило вȍђе, излȍмиће се грâне ако не испоткȍчуемо.

излу́пати ѝзлȕпам св ‘разбити, поломити’; в. *прочварити.*

излу́ђети -дȉм св ‘полудети, обеспаметити се’. –Знâш како ви́каше ђе́до: бȍље, вѐлȉ, з губи́тком опаме́тити се, нѐго з доби́тком излу́ђети.

измàгањити -ȉм св ‘испоганити, испрљати; лоше урадити’. – Нѐ би га звàо вȉше да ми ȏн, беја́ги, мајстȍришē, нȉ за каке пàре, погле́дни како ми је ово измàгањијо, нȉ на шта не ли́чȉ.

ѝзмаглити -ȉм св ‘отићи неприметно, изгубити се’. – Сȁмо ѝзмаглȉ нѐкуд, кȍ вѐтар.

измајстȍрисати -шēм св ‘завршити неки мајсторски посао’. – Е јѐси ми ȍвō измајстȍрисō, свàкā ти чâс ђе чȕо и ђе нѐ чуо, дàбōгда ти се позла́тиле ȍбадвије.

измàкнути се ѝзмакнем се св ‘померити се, повући се у страну, у позадину’; в. *тандркати*; ‖ **измàћи** ѝзмакнем св ‘и с т о’; в. *пришућети*; ‖ **ѝзмицати** -чем св према *измакнути / измаћи.* – Ђе́до је, вѐлȉ, вȉђō да е њѐгово прȍшло кад су копа́чи пȍчели да му ѝзмичу.

изма́мити ѝзмāмим св ‘добити нешто лукавством, на превару’. – Нȉкакȉ тȏ чȍвек нȉје кад је мȍгō д-ѝзмāми стâрим љу́дма пàре, бàксем, до ȕјутру, па им нȉкад нȉје вра́тијо.

изма́стити (се) -āстȉм (се) св ‘испрљати (се), умазати (се) машћу’; в. *тас.*

измаȕшкē прил ‘из замаха’. – Глѐдāм га како ȕдарā мацȍлōм измаȕшкē, пр̏штȉ кàмēње на свѐ стрâне.

изме́рати ѝзмēрам св ‘пригњечити, нагњечити’. – Нѐмō да прѝтēжете тȇ патлица́не да иг не ѝзмēрате.

ѝзместа прил ‘из места’. – Ѐндāј ти се бàцало кàмена с рàмена, скáкало на ўтрини ѝзместа и ѝстркē.

измѐтнути се ѝзметнēм се ‘дегенерисати се, постати лошији од предака’. – Свѝ су му би́ли чàсни и поштѐни љу̑ди, сàмо се ѐн ѐднекуд измѐтнō, кѐ да нѝје ѐд тōг сѐја.

изме́шати ѝзмēшам св ‘промешати’. – Ѝзмешајде ме́но ту чо́рбу да не загѐрā.

ѝзмештити (се) / ѝзмјештити (се) -ѝм (се) св ‘преместити се, преселити се’. – И мо̑ј ђѐд ти се, потље пѐплавē, ѝзмештā вамого́ре ў-брдо, зато што е до́љнāк вѐдоплавно. – Нàма кўћа нѐкад би́ла чак го́ре у Бàшчинама па се нàши стâри ѝзмјештили вамодѐље.

изми́гољити се -љѝм се св ‘извући се из какве тескобе, невоље’. – Мѝц по мѝц, ѐн се нѐкако ѝзмигољā из нѐмаштиње и, вáла Бѐгу, заѝма се.

изми́љети -лā(м) св ‘изаћи полако из склоништа’. – Изми́љела мѝшица на топлѐту ѐднекале.

изми́рити (се) ѝзмāрим (се) св ‘помирити (се)’. – И тѝ̑ј ти се ѐни, на ѐчевом грѐбу, изми́рише и ѐд ондāј гáē и чу́вāју љу́бав мѐђ собōм, нàкō како иг је ѐтац зáветовō.

ѝзмити се ѝзмијем се св ‘окупати се, умити се’. – Вѐче пред дѐлазак гѐстијӯ ѝзмѝла се, ѐпрала кѐсу и спрѐмила стѐēће оди̯е́ло.

измо́дити / измо́ђети -дā(м) св ‘изаћи из моде’. – Дѐшло нѐко пѐгано вре́ме да ће и ѐбраз брѐзо д-измо́дā. – Ѐн ти је дâвно и дâвно тô измо́ђō: прѐдō нàкē кѐње и ўзо ону трактѐрчину. – Сàд су ти ѐвā брѐзбожници измо́ђели и слàву и прѐкаду, а пѐедāни слàвē, Бѐже им прѐсти, у кавàни; в. *изнутрица*.

измота́вати се -ѐтāвам се св ‘пренемагати се, шепурити се; прсити се‘. – Дѐшō во́ђе да се измѐтāва и пренѐмāже.

ѝзмрвити -ѝм св ‘уситнити, направити мрве’. – Ѝзмрвде ме́но љѐпца пила́дма.

ѝзмрзнути -не(м) св ‘промрзнути’; в. *лука*, *мразиште*, *одгрнути*.

измр̀качити -ѝм св ‘измалтретирати, измучити’. – Зва́ли га у мѝлѝцију и тàмо га измр̀качили: нѝје знàо ђѐ му е дѝ̑пе а ђѐ гла́ва.

изму́дрити ѝзмӯдрим св ‘смислити, досетити се’. – Нàш на́род је изму́дрио млѐте ѝзреке и пѐсловице и тô се чу́вало и пренѐсило с кѐљена на кѐљено.

ѝзмудрица ж ‘мудрост’. – Ѝмā у нàшем на́роду вàздāн ѝзмудрѝцā, тô ти је вѐлика шкѐла.

изму́нтати ѝзмӯнтам св ‘преварити’. – И тàкō ти њѐга изму́нташе мàнгупи те ѐста крàткијег рука́вā.

ѝзмусти -у́зем св **а.** ‘помусти’. – Ти мôрāш д-изму́зēш ѐнō што тѐле не ѝздоѝ; **б.** ‘потрошити све до краја’. – Ѐн ти бѐгами ѝзмузе др̀жаву згѐдно: њѐга су ти ѐправили у пѝ̑кōвничку пе́нзију прѝ̑је педѐсēт и нѐшто гѐдѝна.

ѝзмучити -ѝм св ‘претрпети муке, препатити’. – Бàш је бѝ̑јо ѝзмучен чѐвек, тàкā му сѝ̑дбина.

ѝзмуштрати -āм ‘натерати у ред, научити муштрањем’. – Јѐсу га ѝзмуштрали у во́јсци, ал су, брàте, и нàправили од њѐга човѐка; в. *кудије*.

ѝзнадничити -им св ‘зарадити надничењем’. – Свѐ што е заѝмō, ѝзнадничијо е, нѐма дâна да нѝје ѝшō ў-надницу.

изнапи́јати се -àпѝјамо се св ‘поопијати се’; в. *кокати*, *марисати*.

ѝзнебуа прил ‘неочекивано, изненада’. – Одјѐднōм се, ѝзнебуа, срѝ̑чи ја́ка кѝша да су се ствѐрили пѐтоци вѐдē за трѐн ѐка, би́ло ми је мѐкро и пѐтпазом. – Тамàн се сѝ̯ено осу́шило и мѝ̑ да пѐчнēмо пла́стити, ѝзнебуа се пѐмоли ѐблак од Овча́ра и за тили чàс се зàмрāчи нѐбо и пљѝ̑снӯ кѝша.

изнемо̀ћати -а̄м св ‘изгубити снагу, ослабити’. – Изнемо̀ћо̄ скро̂з-на̏скро̄з, на̏чисто сагу̀бијо ку́вет; в. *саѓати*.

ѝзнијети / ѝзње̄ти / ѝжње̄ти ѝзнесе̄м св **1.** ‘подићи нешто на висину’. – Ѝзње о̀расе на ка̀лкан да се су̂ше, а за̀ то̄ вре́ме же̏не ѝзњеше јѐло на а̀ста̄л; **2.** ‘послужити неког’. – На́на и̏жње ка̀ву, а ђе́до ра̀кију; **3.** ‘најавити, саопштити одлуку’. – И ту̀јна̄к ти о̂н ѝзње̄ како не̏ће у за́другу да би се, вѐлӣ, за гр̀кљане ва̀тали; ***изр.*** *~ жи̂ву гла̂ву*. – Је̏два ѝзњесмо жи̂ву гла̂ву из о̀не̄ гу̂жве; ‖ **изно̀сити** -ӣм св **1.** ‘дуго носити неки комад одеће’. – Изно̀сила сам ва̀ла̄ ову а̀љину, не̂ма јој ѝздера; **2.** ‘носити из низине уза страну’. – И о̀ндак ми̂ по̀чне̄мо о̀здо̄ из о́рнице изно̀сити па̀прику у котоба́њима вамона̀више.

ѝзнутрица ж ‘унутрашњи органи закланог живинчета’. – До̀сле се и ѝзнутрица кори́стила, сва̀кӣ ли̏ек, са̀д јо̀к, измо́ђели па ба̀цају са̀в цу̀бок.

изобаљи́вати -а̀љуем св ‘пообарати, испревртати’. – Зго̀дно сам би̏о по̀ђено̄ ђе̏телину на ро̀гоце и ду̀не она̄ сапанђе́ла и изоба̀љуе иг све̏ до јѐдне̄.

изобеђа́вати -ѐђа̄вам св ‘обећати много шта’. – О̀ве̄, о̀не̄ и о̀не̄ о̀намо не̏ђеље̄ нѐ могу да ти стру̀же̄м гра̂ђу, изобеђа́во̄ сам љу́дма, а по̀тље ба̀ни да се здого̀воримо, ѝмаћу те на у̀му.

изобича́(ј)ити -ѝча̄им св ‘прекинути традицију, обичај’. – Зѐма̄јле се сла̀вила о̀бетина у сва̀ко̄ј ку̀ћи без ра́злике, са̀д мло̀ги то изобича́или па пра̀ве̄ не̏ке будала́штиње ко̀-но̄ што су оса̀мне̄сти ро̀ђенда̀ни са не̏колко сто̀тӣна го̀стијӯ и му̀зиком и о̀ндак, ко̀лко су ша̀ша̄ви, па̂ле сви̏е́ће жи̂во̄ј ђе̏ци, бу̀ди-бо̀к-с-на̀ма, ва̀љда на̀ишло неко дру̀го вре́ме и дру̀ги о̀бича̄ји.

ѝзобла прил ‘у облици, неотесано (о дрвету)’. – Ô н у̀дарио ро̀гове од са̃ма̄ца, на̀ко ѝзобла, само те̏сно̄ ме́но о̀нӯ стра̂ну одо̀зго̄р да бо̀ље на̀легнӯ ба̀скије, то не̏ мож да се вр̀чӣ ни̏ ли̏ек.

изобли́чити -о̀блӣчим св **1.** ‘представити у правој светлости, разобличити’. – Вала иг је изобли́чијо пред о̀нијем на́родом на̏чисто, а̀ла̄л му пе̏тља; **2.** ‘променити изглед’. – Изобли́чијо се, не ли́чӣ на се̏бе.

изо̀дити ѝзодӣм несв ‘излазити’. – Ми ѝзодӣмо на̀-гро̄бље за све̏ чѐтворе за̀душнице, то̂ ти је за́кон.

ѝзокола прил ‘заобилазно, неприметно’. – По̀че он да при̂ча заоби̏лазно, на̀ко̄ и̏зокола, а ђе́до му вѐлӣ: сло̀бодно ти, си̂нко, рѐци шта̀ си шћѐо.

изо̀рати ѝзоре̄м св ‘избацити из земље неки предмет приликом орања’. – Ѝзоро̄ Игру̀тин у Брѐкињи некӯ старѝнскӯ ча̀пару и до̀ње̄ Ми̏ломӣрци д-о̀пере̄.

изра̀вњати -а̄м св ‘поравнати’ – Ови ње̏ни и̏зравња̄ли а̀влију, до̀шло мло̀го ље̏пше но ра̀није̄ кад је би́ла стра́на; ***изр.*** *~ ра̀чӯн* ‘направити обрачун’. – А̀јде да ми изравња́мо рачу́не јел што вѐле̄ на̀ши ста̂ри: чи̏с ра̀чӯн ду̀га љу́бав.

изра́дити се ѝзра̄дим се св **1.** ‘измождити се радећи без мере и одмора’. – Изра́дили смо се ѝ ја̄ и о̀ва̄ мо̀ја му̀ченица ко ни̏ко на̀ш; **2.** ‘преварити’. – Ѝзра̄де ма̀нгупи Ми̏ломӣра те му у̀змӯ о̂вце јѐвтино.

изража́вати се -а̀жа̄вам се несв ‘говорити ружне речи, псовати’. – О̀нај Ли́со е ду́ша од човѐка, ал се, бра̀те, изра̀жава, да̀-бо̀к-са̀чӯвај, сва̀ка̄ дру̀га̄ му е га̀ла̄тна; ‖ **изрази́вати се** -а̀зӣвам /-а̀зуем се несв ‘и с т о’. – Мло̀го е до̀бар чо̀век, ал и̏ма по̀гану јѐзичину, изра̀зӣва се да̀-бо̀к-са̀чӯвај, сва̀ка̄ дру̀га̄ му е гр̀дна да нѐ може би̏ти гр̀ђа̄.

ѝзра̄з м ‘ружна реч, псовка’. – Њѐгове ѝзра̄зе ни́си мо̀го̄ по̀дње̄ти; ‖ **ѝзра̄зан** -зна -о ‘који говори непристојне и грубе речи, псовач’. – Ни̏ко о̀д ње̏г ни̏је ѝзра̄зан, нит је ко̀ и̏кад чу̀о да о̀ни га̀ла̄те, ил да не̏што шо̀ла̄пе.

изра̀нијē прил ‘раније, за времена’. – На̀ши су по̀чињали да спре́мају за̀ славу изра̀нијē, на̀бављали шта трѐба̄, кре̏чили и коѐшта.

изрези́лити -èзӣлим св ‘изгрдити, избрукати, изружити’. – Изрези́лијо га на пàćā у́ста, пред сви́ма.

изрѐћи се ѝзрекнēм се ‘несмотрено одати неку тајну, истрчати се’. – Тȳ ти се ôн ѝзрекне, нѐотице, и ѐндак су свѝ сàзнали, вàљда тако тô бѝва, јербо нѝје зà ц̏абе кâзано да ће свѐ што е тâјно да бѝднē јâвно.

изри́бати ѝзрӣбам св **1.** ‘темељито очистити, опрати рибањем’. – Кад сàлијемо кȁјмак, ѐндак оно млиј̏е́ко пòдмлāчимо и сѝпāмо мȁју да се сѝри, а ка́рлице ѝзрӣбамо др̏парōм и врѐлōм вòдōм и тȳрӣмо на пòлицу пред мѐкāр да се òсȳше, па ćу̏тра јòпēт ȳ њѝг рàзлӣвамо млиј̏е́ко; **2.** ‘изгрдити, изружити’. – Изри́бō га ȳчитељ прѐд свӣм ђа́цима, бѝјо се зацрвѐњō ко бȳлка.

изри́љати ѝзрӣљам св ‘дубоко ископати земљу за садњу винограда’. – Зѐмājле, кад смо са́дили вѝноград, ѝзрӣљамо по трѝ аршòва ȳ-дубину, àман до кȳка.

ѝзрод ѝзрода м ‘дегенерисани представник људске врсте; дволичњак, превртљивац’. – Нѝје то нѝкако чȳдо јел нѝје ц̏àбе кâзано: ни жѝта без кȳкоља, ни на́рода без ѝзрода.

изру́жити ѝзрȳжим св ‘оштро укорити’; в. *одјецāти*.

изручи́вати -ȳчуем несв ‘сипати, усипати’. – Изручи́вали смо ц̏а́кове с пшѐницом у при̏е́ćеке, ако е дòбро су́ва, а ако нѝје, ѐнда рàспрēмимо сòбу па е ѝзрȳчимо на пàртос, òтворимо про́зоре и лопата́мо, свàки дâн по нѐколко пу́та, док се не ѝсȳши; ‖ **изру́чити** ѝзрȳчим св ‘изасути’. – Сà-ћу до́ћи сàмо чàском д-ѝзрȳчим ме́ћу свѝњама; ‖ **изручи́вāње** с гл. им; в. *забрекнūти*.

изуби́јати изȳбӣјам несв ‘испребијати’. – Тȳјнāк ти мѝ Јȳгослава, што нас је стâлно шамàрō јел је потора́вō па бѝјо јàчѝ ѐдā нас, сàчекамо у зâćеди и изȳбӣјāмо на мр̏тво ѝме и пре́зиме, нѝје мòгла ни мâјка да га пòзнā лàсно, и вѝше нас нѝкад нѝје пѝпно ко да се нѐ ваљā.

изȳдарати -āм св ‘истући’. – Изȳдараше òнō вѐсело ди̏е́те ни кри́во ни ду́жно, òпањкаше га она Мѝлосављева пашчàдија на прâвди Бòга.

изȳмирати -ēм несв ‘затирати се, нестајати’. – Мѝ, кô што вѝдӣш, дјете, пола́ко изȳмирēмо; кад пòглāш: млòго е мàло òнијег што мòгȳ д-искòпају рàку кад нѐко ȳмрē; ‖ **изȳмри̏ети** ѝзумрем св ‘затрети се, остати без потомства’. – И ѐт, òни ти, далѐко би́ло, изȳмри̏еше, òста нàкā ѝмовина пу́ста и закòровљена, штā ћеш, тàкō им сȳђено.

изу́мити ѝзȳмим св ‘измислити нешто ново’. – Па ни́си тѝ изу́мијо рȳпу на сàксији.

ѝзумица ж ‘мудрост изникла из народног искуства’. – Тê су ти нàуке да е дȳг р̏ђāв дрȳг, да кô нòсѝ нѐ просѝ, да кô ȳмије њѐму двѝје – ѝзумице нàшијег ђѐдōва.

изу́стити ѝзȳстим св ‘отворити уста и нешто рећи’. – Ма ни́сам јòш изу́стио да кâжем прâву прàвцатȳ ѝстину, сȳдија кâже: дòста!

ѝзути се ѝзуем се св ‘скинути обућу’. – Ђе́до ѝзу кòндуре, свȳче чàрапе и тȳрӣ нòге у шâвањ с вòдōм.

ѝзе́дно прил ‘редовно, стално, увек’. – Ѝзе́дно е он нàврађо да нас òбӣђе кад гòј му се ȳкāже при́лика; в. *уранити*, *шлањав*.

ѝзе́лица м / ж ‘који је прождрљив, који много једе’. – Ôн ти је бѝјо, весѐлнӣк, вѐликā ѝзе́лица.

ѝзу́тра прил ‘рано јутром’ – Изу́тра нâјпр̏вō нàмӣрим стòку и пи́љеж п-òнда пòпијем рàкију и врȳштукуем с чељáдма, па ѐндāк свàк свôј пòсо.

ѝјако св. ‘упркос’. – Òна се ȳдаде ѝјако смо јој говòрили: нѐмō јòш је рàно, ал ѐт, млàдōс – лȳдōс.

ѝјед м ‘горчина, отров, бес, велика љутња’. – Ка̂же: до̀бро, нек бу̀де̄ како ви̂ велите, је̏два савла̀ђујући ѝјед што га е ца̀рно у самоса́мо срце̂.

ѝкад прил ‘било кад, у било које време’. – *Бо̀ље ѝкад него ни̏кад.*

ѝкона ж ‘слика светитеља’. – Ба̀ба е ста̂лно пребрисѝвала ѝконе у сла̂вској со̀би; ‖ **ѝконица** ж дем. – На сла̂вску свије̏ћу смо ту̀рали ѝконицу Свѐтог Ни̏коле.

ѝкра ж ‘рибља јаја’. – Кад чи̏стӣмо ша̀ран, ми̂ ѝкру прѐпржӣмо и ту̀рӣмо у са́рму, пр̀сте да по̂јдеш.

ѝксӣн -а́на м ‘људско биће, човек’ – Наи́ђе о̀нӣј ѝксӣн поред ње̂не ку̀ђе̄ и са̀мо звје̏рӣ ко̀ о́ван о Ми̏јољдӣну; ***изр.*** *И Бо̂г у̀зимӣ до̀бра иксӣ́на.*

ѝла[1] ж в. *иловача*. – Ѝди, ди̏ете, до̀ље у̀-поток испод Мили́нковог ча̀ира, у̀-обали ѝмӣ о̀не̄ пла̂ве ѝле̄, на̀копӣј и доне̏си по́-ове̄ да по̀дзӣдамо шпо̀рет.

ѝла[2] ж ‘злоба, пакост’. – Ни́сам не̏ко̄м не̏шта ѝле̄ не̏ке̄ начѝнила (1).

ѝлӣњача ж бот ‘сорта јабуке која сазрева о Илинудне’. – Кад би̏дне̄ о Ѝлӣнудне, о̀ндак ста̀са̄ва она ја̀бука више са̀ла̄ша, ва̀љда се споради то̀га̄ и зо̀ве̄ ѝлӣњача.

ѝловача ж ‘врста земље, глина’. – Ка̂же: замирѝсо̄ Че̏домӣр на ѝловачу и, не̂ш ми ве̏ровати, ćутра̀да̄н у̀мри̏е весѐлнӣк, Бо̂г да га про̀стӣ.

ѝљада ж ‘хиљада’. – Не̏кад је на цѐма̄тским у̀тринама па̀сло по ѝљаду ова́ца̄, кад о̀ви до́ђоше на вла̂с, о̀те̄ше нам у̀трине и са̀д не̏ мош ла̀сно да ви̏дӣш о̂вцу ни̏ђе, ко да се не̏ ваља̄.

иљада́рка ж ‘новчаница од хиљаду динара’. – Да̀де о̂н трубáчима иљада́рку, а о̀ни о̀ће да поисправљају тру́бе колко иг је задово̀љијо.

ѝљадити се -и се ‘умножавти се хиљадама’. – Про̀дадок ти о̀ве̄ о̂вце с ала́лом, да̀бо̄гда ти се ѝљадиле, а он њѐму вѐлӣ да па̀ре по̀трошӣ на ра̀до̄с и весе́ље. – О̂н по̀диже ча̀шу па вѐлӣ: Здра̀в си, дома̀ђине, пра́силе ти се крма̀чине, кра̀ве ти се тѐлиле, о̂вце ти се ја̀гњиле, сна̀е ти се пора́ђале, ње̏ве ти ра́ђале, па̀ре ти се ѝљадиле.

[има́ње] с; в. *залаз*, *закоровити*, *настојавати*; ‖ **има́ње** -а / -ета с дем, в. *канатити*, *ли̏ек*, *уђерезити*.

[ѝмати] ѝмӣм / има́дем несв – Ма пола́ко, бре̂, ро̂ђо, вра́тићеш ми кад ѝмаднӣш, ни̏је о̀ гла̀ву; често у сталним спојевима: *има̀дијӣг – нѐ знадок, изгу̀бик – ӣо̀знадок*; ~ *бу̀бе у гла́ви* ‘обележен необичним понашањем’. – Ма ни̏је о̂н та̀чан, рѐко би чо̀век да ѝмӣ неке бу̀бе у гла́ви; ~ *више у ӣе́ти но о̂н у гла́ви* ‘бити неупоредиво паметнији’. – Мо̀ш ти̂ да при̂чаш шта го̀ј о̀ђеш, ал мо̂рам да ти ка̂[же]м: о̂н ѝмӣ ви̏ше у пе́ти него ѝ ја̄ ѝ ти̂ у гла́ви; ~ *дуга̀чке ӣрсте* ‘склон крађи’. – А о̂н ти ѝмӣ дуга̀чке пр̀сте, сви̏ зна̀јӯ да во̀лӣ да др̀пне̄; ~ *зла́тне ру̂ке* ‘способан, вешт, вичан послу’. – Ду́ле ти је мло̀го ба̀стӣшан, не̂ма шта о̂н н-у̀мије̄ д-у̀ра̄ди, ѝмӣ зла́тне ру̂ке, што о̀чима ви̏ди у̀мије̄; ~ *не̏ку ва̀лӣнку* ‘имати ману, недостатак’. – По све̏ је за при́мер, ѝмӣ са̀мо је̏дну ва̀лӣнку, јо̀ш га ни̏је по̀звало у во̀јску, вѐлӣ да ѝмӣ ра́вне та̀бане; ~ *ӣе́шку ру̂ку* ‘бити опасан у тучи’. –Та̂ј ѝмӣ те́шку ру̂ку, ђе̏ о̂н у̀дарӣ – ту̀ј тра́ва нѐ ничӣ; ~ *у гла́ви* ‘знати’. – О̀на то све̏ ѝмӣ у гла́ви: кад је пи̏таш – ко да чи̏тӣ из књи̏ге̄; ~ *у̀сијӣну гла̀вчину* ‘бити занет неком мишљу, идејом, идеологијом’. – Не вре́ди, нѐ мош да му догово̀вориш ни̏шта, ѝмӣ у̀сијӣну гла̀вчину; ~ *чи̏сте ру̂ке* ‘поштен, честит’. – Е о̂н ѝмӣ чи̏сте ру̂ке: за̀ њега се мо̀же ка́сти да е све̏ што е ство̀ријо – одзно̀ијо ча̀сно и поште̏но; ~ *ӣи̏к* ‘имати прикривену мржњу на неког, стално тражити прилику за освету, да се учини пакост’. – Це́лог живо̀та о̀ни ѝмају пик на на̀шу ку̀ћу, ни̏-бош-чега; ~ *рачу́на* ‘бити исплативо, вредети’. – Ѝмӣ до̀бру ње̏ву, ла̀корадна, ѝмало би рачу́на да се у̀змӣ на̀пола.

ѝментовати -уем (не)св ‘именовати, помињати по имену’. – Не̏ке̄ ни̏је ѝментово, ал по о̀но̄м што е при́чо̄ – зна̀ло се ко̀јӣ су; ‖ **ѝментова̄ње** с гл. им. – Је̏с му псо̀во све̏ по спи̏ску и ма̂јку, и се̏стру и, д-ѝзви̏неш, ѝментово у̀-шта, и то̂ му е ѝментова̄ње окрва́вило но̂с.

ѝмӯћан -ћна -о ‘богат, добростојећи’. – Òни су ѝмӯћни од пàмтиви̯ека, рâдни и чѐстити, слȍжни и предузѝмљиви и ѝмају, штонӣ се кâже, од тѝце мли̯е́ка или, што би рѐко ђе́до, нѐ знајӯ штâ ѝмајӯ.

ѝнако прил ‘иначе’; в. *уроштити*, *ћошак*; ‖ **[ѝначе]** прил; в. *сувопаран*, *ташкнути*.

ѝнāт ина́та м ‘пркос’. – Од ина́та нêма грȈ̑ђēг зана́та; ‖ **ѝнāтан** -тна -о ‘који се лако заинати, који се понаша неразумно’. – Нѝје дȍбро бѝти ѝнāтан јер зѝд је тврȈ̑ђӣ од гла́вē.

ина́тити се ѝнāтим се несв ‘пркосити, љутити се, не сарађивати’. – Нѐмој се, дѝ̯ете, нѝ с ким ина́тити, стȏ пу́тā сам ти рѐкла, но свàком рѐци ле́пу реч јел ле́па реч и гвȍзденā вра́та ȍтвāра.

ина́ци̑ја м ‘који је склон инаћењу и свађи’. – Òстави ина́ци̑ју, ȏн ће из ина́та пȍести ȍнō што се нêјде.

ина́ци̑нка ж. – И нѝје ти ȍна нѐка ина́ци̑нка, нит абрȍноша, но дȍшла нàкō смѐрна и ле́пē пàмēти.

инȍвера ж ‘страна, туђа вера’. – Тȏ што нѐки рâде мȍже сàмо инȍвера; ‖ **ѝновēран** -рна -о ‘који је туђе вере’. – С ѝновēрним мȍш свѐ да рâдиш ко чȍвек ш-чове́ком, ал ш њȋм ȕ цȒкву нѐ иди.

инци̑њēр -е́ра м ‘инжењер’. – Нѝје се ȏн ли́бијо нѝкаког пȍсла ѝјако е инци̑њēр.

[ѝње] с атм; в. *закрвавити*, *игличас*, *штенара 2*.

ипсȍвати ѝпсуем св ‘изгрдити, изружити, испсовати’. – Ѝпсовō га на пàсјā у́ста, рѐко му: вàкӣ си, нàкӣ си, нѝкакӣ си, срâм те, вѐлӣ, би́ло.

ѝрāн ира́на м ‘декоративни ткани покривач’. – Ѝзаткала ми на́на зѝмӯс два̑ ира́на и двѝје срци́де.

ѝсе с ‘део’. – Кад иг је ȍтац ди̯е́лијо, њѐму у ѝсе прѝпане водѐница. – Дȁо му дѐо свȏг ѝса; ***изр.*** *Дȍшō ђȁвō по свȍе ѝсе.*

исе́ћи ѝсēгне св ‘показати се довољним, досегнути’. – Стра̑ ме да л ће ȍвō брȁшна исе́ћи дȍ новē жѐтве, мȏрамо ме́но присмȍчити.

иска́зати се ѝскāжем се св ‘показати се, открити идентитет’. – Ȍндак се ȏн иска́за кȍ е и штâ е, ода́клен је и споради чѐга е дȍшō.

иска́лити ѝскāлим св **1.** ‘окалити, исковати каљењем’. – Ȍдњō у Пȍповићe бȕдакове да му Ви́то и Мѝлосав ѝскāле; **2.** ‘излити љутњу, бес’. – Кȍлко се ражљу́тијо, сȁв бѝ̯ес иска́лијо на вѐселу Ѐмӣлију, кȍјā ни лȕк јѐла, ни лȕк мирѝсала.

иска́љати (се) ѝскāљам (се) св ‘испрљати (се) блатом’; в. *четкати*, *шљицкавац*.

ѝскāмчити -им св ‘с муком измолити, изнудити’. – Јѐдва е ѝскāмчијо нѐки дѝнāр од ȍнōг мàторог, кȍ да му е гу́ја у цѐпу.

иска́пити ѝскāпим св ‘попити до дна, испити’. – Бȍгами иска́писмо мѝ̑ влàшу рàкије нàчисто.

ѝскати ѝштēм (не)св ‘тражити, молити’. – Ѝшли да ѝштȕ ру̑ку ђѐвōјке и ȍна се ȍбеђāла. – Нѝје срамȍта ѝскати, знâш како е кâзано, ѝштите и дȁђе вам се.

иска́шати ѝскāшам несв ‘приводити крају кошење ливаде’. – Кад смо иска́шали, ȕглēднемо тȁмо поред врȚзине зѐчјē ле́гло и трѝ̑ мâла зечи́ћа, мѝ̑ иг оби́ђосмо да иг нѐ дӣрамо, гро́та е; ‖ **искȍсити**[1] ѝскосӣм св ‘довршити кошење’. – Јѐдва на јѐдвите јȁде сам дȍ-мрāка искȍсио лѝваду у Раѝчевини; в. *тренути*.

ѝсквасити -им св ‘попрскати водом, поквасити’; в. *отрести се*, *пљускати*.

иске́зити се ѝскēзим се св ‘направити гримасу показујући зубе’. – Штâ си се иске́зијо кȍ пѐчена глàвуца.

ѝскидати -ām св ‘покидати, прекинути’. – Ѝскидасмо ȃпрежнице кад се заглáвисмо с кȍлима у онōм сȁјману; ~ **се** ‘насекирати се’. – Вѐсела мȁма се ѝскидала на комáде: штȁ ме, вѐлӣ, снáђе, кȕкӯј мѐне ѝдобога; ***изр***. ~ **се** *ȍд смија* ‘заценути се од смеха’. – Кад је ȏн тȍ опри́чō, мӣ се ѝскидасмо ȍд смија.

искѝјати ѝскијāм св ‘наћи се пред озбиљним последицама због неког поступка’. – Јѐс ȏн њӣг јȕнāчки ȍплō нȁ тȍм збȍру, ал му ȍни нѐће ȍстати дȕжни, свѐ ће ȏн тȏ искѝјати нȁ-нōс.

искилáвити -ѝлāвим св ‘добити килу услед претераног напрезања’. – Прѐњēсмо лȁмпек њѝној кȕћи, згȍдно искилáвисмо; в.*занијети, затезати, потегнути*.

ѝскиснути -нē(м) св ‘добро покиснути’. – Ѝскиснуло ми сѝјено у ȍткосима, нѝје нѝ за шта сем за прóстӣрку.

искобѐљати се -āм се св ‘извући се из тешкоћа, изборити се с проблемима’. – Искобѐљаће се ȍни кад им се ђѐца здȍмчају снáгē, жȉв бѝјо па вѝђо. – Нѐкако се искобѐљасмо у овē глáдне гȍдине, вáла Бȍгу, претѐкосмо, кȁко тȁко.

искȍбити ѝскобӣм св ‘обесправити’. – Њѐму ȍтац додијéлио нѐшто мéно, кȍлко да га не ѝскобӣ, а свѐ дрȕго препи́сō оном стȁријēм.

искȍвати ѝскуем св ‘урадити нешто кованьем’. – Ѝсковали смо код Дȍбривоја шȃрке за кȁпију, ȏн кад нѐшто прȍпуштӣ испод њѐговог чѐкича, знȃј да е вековѐчно; – Знȃш како вѐлē: без мȕке се пѐсма нѐ испоја, без мȕкē се сȁбља нѐ искова; ‖ **искѝвати** ѝскӣвам несв. – Глѐдō сам како Мѝлосав и Ви́то искѝвајӯ кȍњскē пȍтковице са зѝмским штȕловима.

искóкати се ѝскōкам се св **1.** ‘изударати се, помлатити се’. – Искóкаше се у ȍнōј пȍмрчини, нѐ знā се кȍ кóга и зȁ шта; **2.** ‘припремити кокице, »јаглице« (в.)’. – Ȕзела бȁба ȍнō вѐлико сѝто па нам, над прȍчēвљом, искóкала дȍста јȁглӣца.

искокéћити се -ȍкēћим се св ‘отегнути се, укочити се од ленствовања’. – Искокéћијо се и лѐжӣ под дȕдом кȍ нѐкā дȁндара, а кȕћāни пȍцркаше ȍд-рāда, нѐ знају кȕ-ћеју прѝје.

исколáчити -ȍлāчим св ‘широко отворити очи’. – Кад му тȏ рѐкок, ȏн се зȁпрепасти, ѝсколāчи ȍчи и поцрвѐње кȍ пȁприка.

[искȍпати] ѝскопāм св. – Ȍтишло нам сѐло у тандари́ју, нѐма кȍ д-ѝскопā рȁку кад се нѐко прѐставӣ, а јȁдно ти д-ѝскопају бȕнāр, д-ицијéпају и испоби́јају прȏшће, д-ѝстешу јȁпију за бȕрад или мȃј штȁ, д-ѝскопају мȍчило, д-ѝзгазē блȁто, ко зѐмāјле, и да у кȁлупима нȁправē ци́глу па пошто се ȍна сȕшнē на гȕвну, да е слȍжē у банкéте, д-ѝспечӯ крѐч и да га пȍтље пȍгāсе у кречȁни, д-ѝзвадē рѝпе у мáјдану и да иг ѝстешӯ за цȍклу на кȁкōј грȁђевини, д-ȍбāле шѐвāр и да г-истрȕжӯ за крȍвнӯ грȃђу и коѐшта што се рáдило рȕкāјле (7: 95).

искȍпњети -нӣм св **1.** ‘истопити се (о снегу)’. – Искȍпњō снѝјег, прȍшла е зи́ма; **2.** ‘убледети, измршавити’. – Искȍпњō вѐсели чи́ле и увѐдрију, вѝдӣ се да му ѝзлазӣ ȕврстак, дȁбōгда да дȍчекā Бȍжић; **3.** ‘превише узрети, наћи се на почетку труљења’. – Искȍпњела лубѐница, нѝје нѝ за шта, мȍш да е бȁцӣш свѝњама.

ископр̀цати се -āм се св ‘извући се, ослободити се кратким трзајима испод некаквог терета’. – Ȍнō прȃсе пȍче да се гѝцā испод ȍнӣг снȍпōва што су се срȕчили нȁ њега и мȁло пȍмало ископр̀ца се нѐкāко.

искȍритити се -и се св ‘искривити се, деформисати се’. – Нѝје згȍдно ȕвитлијо дȁске и ȍне му се, нóђе нȁ-сȕнцу, искȍритиле, свѐ до јѐднē.

искȍсити ѝскосӣм в. *искашати*.

искȍсити[2] ѝскосӣм св ‘поставити укосо; померити (се) из тежишта’. – Згȍдно му се искȍсијо ȍцāк, ако дȕнē некā сапанђéла – обáлиће га, мȏра да се прѐзӣда.

искòчити ѝскочӣм св ‘нагло истрчати, излетети из места’. – Ѝскочӣ зêц из врзине прâво прѐдā нас.

искòшити ѝскошӣм св ‘испрегнути волове’. – Рѐко: ђêдо, штò се тӣ кр̀стӣш кад кòшӣш ил кад ћеш д-ѝскошӣш вòлове, а ôн вѐлӣ: кад кòшӣм, мòлӣм се да Бôг пòможе, а кад òћу д-ѝскошӣм – благòдāрим Бòгу што пòможе те ура́дик òнō што нàумик.

искра́дати се ѝскрāдам се несв ‘неприметно, кришом, одлазити некуд’. – Искра́дала се òна и док се нѝје ỳдāла, а сад би се ѝскрала да с-òдморӣ и од човѐка и од ђѐцē; ‖ **ѝскрасти се** -а́дēм се св ‘кришом отићи’. – Кад је би́ла ђѐвōјка, òна ти се искра́де и пòбегне зà тōг мòмка ѝако га њѐни ни́су баш нѐшто на́рочито бегѐнисали.

искра́тити ѝскрāтим св ‘исећи на више делова’; в. *доћерати*,

искре́нути ѝскрēнем св **1.** ‘нагнути на страну, накренути’. – Кад прѐлāжемо лàмпек, чим ѝскрēнемо кàзан и ѝзрȳчимо ци̏бру, бâцӣмо вру́ће вòдē ис тàбāрке те сàперемо свàкӣ лѝ̏ек да слȳчајно не ỳватӣ за да́нце; **2.** ‘попити, наћефити се’. – Кад ѝскретоше по пе́-шēс врȳћӣг рàкӣја, та́јо пòче: чòбан Ра́де крај Бјѐлице спâва, бу́дила га чòбаница Ра́да, а кад грȳнуше бàсови – ѝстȳли се вѐњер; ‖ **искре́тати** ѝскрēћем несв ‘нагињати на страну, на бок’. – Нѐ може шивòњēр дрȳкчије да с-ỳнесē на вра́та, него мо́рō да га ѝскрēће полòшкē и на кàнт.

искрѐсати ѝскрешēм св ‘сасећи, исећи’. – Свѐ грâне ѝскреште д-òстанē сàмо де́бло па га зàкачте на вла́ку и изву́цте го́ре нà-пȳт; ‖ **искреси́вати** -ѐсуем несв ‘сећи, одсецати гране’. – Ѐнē иг у багрења́ку, искрѐсују лѝснӣк.

искри́вити ѝскрӣвим св ‘учинити да нешто буде криво’. – Кад је бѝ̏јо са шпарта́чом го́ре при вр̀у, ме́но вр̀днō те искри́вијо вр́сту.

искрљѐштити се -р̀љēштим се св ‘нарогушити се, бурно реаговати’. – А он се ѝскрљешти моментâлно, смòта бàтину и вȳрнȳ га по гȳзици.

искр̀мачити -ӣм св ‘упрљати, замазати’. – Стâлно му млàђи брàт, кò нѐка на́пас, ỳзмē те искр̀мачӣ свѐску.

искрò(ј)ити ѝскро(ј)им св ‘исећи, по мери, по потреби’; в. *ртеница*.

ѝскрпити -им св ‘запрпити, покрпити’. – Ѝскрпила сам ђѐци свѐ чàрапе и пантоло́не.

искрса́вати -р̀сāва несв ‘појављивати се изненада’. – Стâлно ми искр̀сāва јѐдна по-ѐдна нѐвоља: тамàн сара́нисмо тàту, рàзбоље се мàма, тѐк што е извѐдосмо из бо́лнице, ỳдари òвāј грàд те нам òпустошӣ ỳсеве; ‖ **ѝскрснути** -не(м) св ‘изненада се појавити’. – Прољѐпша се вре́ме, ва́ла Бòгу, ѝскрснȳ вàздāн пòслōва коē трѐбā отàрасити за љепòтē.

искрупѐндати -ам св ‘крупно исећи, самлети’; в. *наситно*.

искрȳпњати -ам св ‘крупно исећи’. – Млòго си искрȳпњала овај лȳк, трѐбало е сѝтније.

ѝскрцати -ам св в. *накрцати*. – Ѝскрцали смо дòста òрāсā, трѐбаће нам за Нѝкољдан

искр̀чити ѝскр̀чим св ‘очистити терен крчењем’. – Разву́чē се ђȳбре, ѝскр̀че вр̀зине, попр̀скају шљѝве и јàбуке креоза́ном, нàциј̑епā се дрва́цӣ, òкрȳни се жѝто и тô ти је од пòсла зѝми, не рачȳњāм òнō око стòкē и пи́љежи.

ѝскрчмити -им св ‘распродати на мерење’. – С прòљећа ћѐрō компи́ре у Сплѝт и прода́вō, после по́дне по кȳћāма на цāк, а прѝје по́днē ѝскрчмӣ по нѐколко ца́кōва на пѝјацу.

ѝскршити -ӣмо се ‘сабрати се, наћи се на окупу’. – На мо́бама се зѐмāјле ѝскупи по двàес трѝјес коса́чā, па кад загрмē: *Кад коса́чи шòром зàпјевајȳ / Про́зори се са́ми òтварају / Тô иг мâла отвòрила шѝром /Јел јој нѝје од коса́ча с мѝром*; ‖

иску́пљати се ѝскӯпљамо се несв ‘сабирати се у групе’. – Мо́бе на ка̀кē су се Драга́чēвци зѐмāјле иску́пљали нêће вѝше нѝко ни ѝскупити ни вѝђети.

иску́пити се ѝскӯпим се св ‘окајати грех, морални преступ’. – А ôн му вѐлӣ: ѐ, мôј бра̀те, ко̀лко си тѝ женѐтӣна ѝмō, нѐ мош се иску́пити сѐм д-ѐдēш у ма̀настир, и то у ка̀кӯ ѝспосницу да се ка̀еш.

ѝскушати -āм св ‘ставити на пробу, изложити искушењу’. – Ѝскушаће ѐни њѐга и на̀ћерати га да прѝзнā и ѐнō за шта нѝје ни чу̀о; ‖ **искуша́вати** -ѝшāвам несв. – Нѐ играј се гла́вом и не *искѝшāвај* нѐсрећу; ‖ **искуше́ње** с гл. им. ‘стање које доводи човека пред избор између добра и зла’. – Ѐт, па̀де у искуше́ње, ѝјако е он до̀бро во̀дијо рачу́на шта̀ ва̀љā а шта̀ нѐ ваљā.

искушѐнӣк -и́ка м ‘човек који улази у манастир с циљем да се замонаши’. – Пошто е бѝјо искушѐнӣк три́ године, замѐнашијо га вла̀дика и на̀ђенō му ѝме Кѝпријāн.

искушѐница ж ‘жена која улази у манастир с циљем да се замонаши’. – Са̀д ко̀дā-њиг ѝмā још пе́-шēс искушѐнӣца.

исмија́вати -ѝјāвам св ‘подсмевати се на нечији рачун’. – Исмија́вали су га, ал се ѐн нѝје на̀ тō ѐбртō; ‖ **исмѝјати (се)** ѝсмијем (се) св ‘подругнути се’. – Исмѝјаше вѐселог Ѝлију, а ôн нѝ абера. – Ѝсмијāли смо се на комѝшāњу да ме ѝ сад бо̀лӣ тр̀бу ѐд смија.

ѝспадати -ā(м) нес в према *испасти*. – Њѐму не ѝспадā ла̀сно ба̂нка ѝж-цепа; ‖ **ѝспасти** -днēм св ‘пасти из нечега губећи ослонац’. – Ѝспало нам нѐ̏ђе ѝспу̀т ѓеки́рче ѝз канāта, мо́радок да се вра̂тим на̀трāг да га на̂ђем како зна̀днēм и ѝмљеднēм. – Ѝспало ми ѝзгредно да ѐбавӣм ѐбадвā пѐсла, што се ка̂же: да јѐднӣм мѐтком ѝбијем два̂ зе̂ца. – Ѝспало е млѐго гр̀дно тô што си учѝњō; ***изр.*** *Да си ми на̀ око ѝспō.*

испа́лити ѝспāлим св **1.** ‘испуцати, лансирати’. – Кад је на̀ишо ѐнāј цр̀ни ѐблак, Љѝбиша Цѐгољ ти ѝспāли трѝ раке́те, ал нѐ бӣ ва̀јдē – обиј́е́ље гра̀д; **2.** ‘изневерити некога, преварити’. – Ѐни ти испа́лили вѐселог Ѐбрена: ѐбећāли му бр̀да и долѝне, ôн да̀днē па̀ре, а ѐд њӣг ни тра̂га ни гла̂са.

испалича́вати -ѝчāвам несв ‘извлачити палице из јарма, испрезати волове’. – Тама̀н ја̂ испалича́вō во̀лове, кад ѐтē ти Мла̀домира: јôј, вѐлӣ, Ра̀досаве, да л би шћѐо да ме ишчѐтвōриш, загла́вик ко̀ла у ло̀кву ѐномо у Питѐмачама и нѐ могӯ во̀лови д-изву́чӯ, не вре́дӣ ни бѝти, ни мо̀лити; ‖ **ѝспаличити** -им св. – Тӯ̂ј под клѐном испа̀личимо во̀лове, ба̀цӣмо прѐко њӣг покро́вце да иг нѐ бије ведрѝна и поло̀жӣмо оно си́ј́е́нца што смо пѐњēли, да прѐданӯ, ѝмā јѐш да за̀пнӯ веселни́ци до на̀-планину.

испа̀рмачити -ӣм св ‘изударати пармаком’. – Ôн смѐта ѐнāј па̀рмак па га љѝ̏цки ѝспармачӣ, нêће му вѝше па̀сти на̀ ум да ла̀жē.

испаручи́вати -ѝучуем несв ‘празнити какву посуду, ослобађати је садржаја који се у њој налази’. – Нѐмō то испаручи́вати, дѐњећу ти ону дрѝ̏гӯ ка́нту; в. *прочевље*; ‖ **испару́чити** -а̀рѝ̏чим св ‘испразнити какву посуду (чабар, кацу, ћуп); испити’. – Баба Зѐрка из два́-трӣ цѝ̂га ѝспаручи шо́љу ср̀чући онӯ ка̀ву без снеби́вāња.

ѝспасати се -шēм се св ‘извући кошуљу из панталона’. – Штѐ си се, си̂не, та̀кō ѝспасо, бла̀го ба̀би, назе́пће ти тр̀бу? ‖ **испаси́вати** -а̀суем – Кад ѐгрије сѝ̂нце. ми смо испаси́вали ко̀шуље, ла̀кше ко̀пати.

ѝспасти -днēм св в. *испадати*.

ѝспатити[1] -ӣм св *в. запатити*. – Ѝспатисмо ова́цā, ва́ла Бѐгу, пѝ̂на ба́шча; в. *травуљак*.

испатити[2] **(се)** -ӣм (се) св ‘намучити се’ – Вала смо се ѝспатили кѐ нѝко на̀ш.

ѝспаша ж ‘напасање стоке на пашњаку’. – Да́вали смо ѐвце, љѐти, Ерцѐвима на ѝспашу.

испѐлверити -ӣм св ‘рђаво урадити’. – Ма бо̀ље да га ни́сам ни зва̀о да ми по̀ма̄же, кад ми је ва̀ко̄ испѐлверијо.

испѐнтрати се -а̄м се ‘испети се’. – Што̀ си се то̀лико ѝспентро̄, ако пу̀кне гра́на, слома̀таћеш се, цр̂ни си̂не.

испетља́вати (се) -ѐтља̄вам (се) ‘извлачити (се) из невоље, шкрипца’. – Из нѐволе по̀ђекад ће те испетља́вати прѝјатељ, ал од лу̂де гла́ве̄ не̂ће мо̀ћи ни̂ко; ‖ **испѐтљати се** ѝспетља̄м се св према *испе̄тљава̄ти*. – Ако Бо̀г да̂ да се ѝспетља̄м из ду̀го̄ва, не̂ће ми ви̂ше па̀сти на̀ ум да се заду̀жӣм да би на ко̀зи о̀ро̄.

испѐћи ѝспечем св ‘завршити печење’. – Ба̀ба ѝспекла по̀гачу у црѐпуљи, а ђе́до пра̂се на ши́љку прѝје но̄ што су се го̀сти ѝскупили. – Оће д-ѝспечѐ ја̀гње на ши́љку код на̀ке̄ љѐбне̄ вру̀не̄; ***изр.*** *Испѐци па рѐци*.

испи́јати ѝспӣјам несв ‘пити полако’. – Ѝспӣја ôн ону ра̀кију и вѐлӣ да по̀со̄ ни̂је зе̂ц па да по̀бегне, а нѐ зна̄ да по̀сле не̂ће би̂ти ни зе̂ца ни по̀сла; ‖ **ѝспити** ѝспијѐм св ‘попити до краја’. – Кад су за̀пјевали пр̂ви пје́вци, о̀ни ѝспише за̀дњӯ и за̀пјеваше о̀нӯ бѐкрӣнску: Пѝћу, пѝћу док је у бури́ћу / Кад нѐстане̄, ја̄ ћу из кава̀не̄.

испи́лити (се) -ӣ (се) св **а.** ‘извести пилад лежећи на јајима’. – Испи́лило се два̀есторо пѝла̄ди, са̀мо јѐдан му̂ћак бѝјо; **б.** ‘родити се, бити пореклом’; в. *куро̄пецати се*.

испипа́вати -ѝпа̄вам несв ‘опрезно, изокола покушавати да се нешто сазна’. – И о̀ни на̀шли њѐга да испипа́вају шта̀ ми̂слим о њѐнӣм лопо̀влуцима; ‖ **ѝспипати** -а̄м св. – Ви̂дӣм ја̂ да ôн не̂што о̀ће д-ѝспипа̄, ал не зна̄м шта̂; ‖ **ѝспипкати** -а̄м св. – Мо̂рам д-ѝдѐм не̂како д-ѝспипка̄м да л би да́ли њѐну ће́ру за̀ мо̄г се̂стрића, па тѐк о̀нда д-иде́мо да пра̀вӣмо пи́та̄ње како трѐбуе и до̀ликуе; ‖ **ѝспипколити** -ӣм св дем. – Ма ѝспипколиће ôн и ђѐ ђа̀во̄ ко̀ња ве̂же.

испи́рати ѝспӣрам несв ‘прати веш у чистој води, после првог прања’. – Ко̀д куће̄ о̀ткувамо у ци̑е́ћу, па о̀ндак нато̀варимо на кошу̀љару и но̀симо у по̀ток д-ѝспирамо; ‖ **испи́ра̄ње** с гл. им. – Кад се то̂ о̀ткува̄, но̀сӣш на испи́ра̄ње; ‖ **ѝспрати** ѝсперѐм св. према *испирати*. – Ѝсперѐ се то̂ па се ра̀шӣри да се су̂ши; ***изр.*** *~ у́ста* ‘оговарати’. – Не́мају памѐтнија по̀сла него испи́рају у́ста с мо̀јим у̀кућа̄нима, то ти је о̀но̄ кад сво̄ј љѐб јѐдӯ, а ту̀ђӯ бри̂гу во̀де̄.

ѝсписнӣк м ‘истогодишњак, врсник’. – Шта̀ да ти ка̂м, мо̂ј ѝсписниче, јо̀ш се ми̂ не да́мо, да шу̀рне̄мо и спо̀могнемо ђѐцу јо̀ш који дан док нѐ-добијемо по̀зӣв о̀зго̄.

ѝспит ѝспита м ‘веридба’; ***изр.*** *у̀зе̄ти на ~*. На вѐридби свѐштеник испѝтуе вѐренике да л иг је нѐко на̀гно̄ на̀ зо̄р да се у̀змӯ, да се ни́су дру̀гом о̀беђа̄ли, да ни̂су у кр̀вно̄м или ду̀о̄вном сро̀ству и та̀ко̄ то̂.

ѝспичутура м ‘бекрија, пијандура’. – Ма ни̂је ти ôн о̀д ри̑ечи, о̀бична ѝспичу̀тура: кад је пѝјан – обѐћа̄, кад се о̀три̑езни – не̂ма по̂јма шта̀ е о̀беђо̄.

ѝсплазити -им св ‘истурити језик из уста’; в. *врућина*, *јара*, *рӣпека*.

ѝсплакнути -нѐм св ‘мало, површно оприти неку посуду’. – Ѝсплакниде ме́но овӯ ко̀ву, о̀ћу д-ѝдѐм у̀-шталу да пому́зѐм кра̀ве.

исплѐсти ѝсплетѐм св ‘завршити плетење’. – Исплѐток ђѐци ча̀рапе и це́мпере, јо̀ш рука̀вице и не̂ма зи́ме̄ за̀ ње̄г.

ѝспливати -а̄м св **1.** ‘изићи из воде, дохватити се обале’. – Ѝспливаће ôн из сва̀ко̄г ви́ра; **2.** ‘извући се из тешкоћа’. – Јѐдва на јѐдвите̄ ја̀де ѝспливасмо из нѐво̄ља, бе́ше се уро̀тило свѐ спро̂ћу на̂с.

ѝспљунути -нем св ‘с пљувачком избацити нешто из уста’. – Ми̂јодраг ѝспљуну о̀пушак који је дого̀ро̄ до̀ уснѐ и на̀ тр̂к, измѐђу тр̂мкӣ и тр̀лицѐ, шму̀гну, преко преска̀кала, у свѝњскӯ ба́шчу (7: 165).

испоби́јати -о̀бӣјам св ‘побости у земљу’. – Бо̀гме се нѐколко да́нā зго̀дно бо̀рисмо те испоби́јасмо про̂шће око ба́шчē, са̀д ће ђе́до полага́но да по̀плићē, пру̂шће смо на̀ćекли и прѝгнали, свѐ му е на ме́ти; в. *отки̑вати*.

испове́зивати -ѐзуем св ‘све повезати’. – До́ђи ко̀дā нас да исповѐзуемо патлиџа́не у̀с тачке.

исповрча́вати се -р̀чāва се св ‘искривити се, из[у]ви[ја]ти се, извитоперити се’; в. *сувота*.

исповрши́вати -р̀шуем св ‘завршити увршивање’. – Исповрши́васмо си̑е́на и полемѐзасмо, са̀д смо скр̀дили ка̀бастӯ ра́ну за сто̀ку.

испо̀ганити -ӣм св ‘загадити, испрљати, унередити’. – О̀терај тӯ мачкѐтину да не испо̀гани јѐло; в. *ранилица*; **~ се** ‘испрљати, загадити; укаљати образ’. – Мло̀ги су се по̀тље ра̀та испо̀ганили, одрѐкли се сла̀вē и прѐкадē, не крште́вајӯ ђѐцу, не освешта́вајӯ во̀дицу, за̀тō нам ѝ-јес ва̀кō на̀опако.

исподоказа́вати -а̀зӣвам св ‘доказати све’. – Ђѐ ћеш ти̂ ђаво̀љōј у̀управи то̂ да исподока̀зӣваш кад о̀ни ми̑слē да о̀д њӣг по̀чиње свӣ̑ет.

испозабо̀рављати -ам св ‘заборавити све (што се знало)’; в. *шегачити се*.

испо̀здрављати се -ам се св ‘поздравити се са свима’. – Ми̑ ти се испо̀здрављамо ш њи̑ма, о̀ни се по̀пēше на̀ кола и о̀доше, ва́ла Бо̀гу, за̀довōљни и ра̀сполōжни.

испо̀клањати -ам св ‘изделити све поклоне’. – Ку̂м и ку́ма до̀њели да̀рове и сво̀ј ђѐци испоклањали по̀неку ситни̑чицу.

ѝспоковати -уем св према *поковати*. – За вѐчеру ћу да им ѝспокуем па̀прике, ту̀рӣм си̑ра и ка̀јмака, по̀гачē и шта̀-ш љѐпше.

испона̀бављати -ам св ‘набавити све што је неопходно’; в. *балирка*, *ćеме*.

испонакре́тати се -а̀крēће се св ‘испомерати се из равнотеже’. – Испона̀кретало се спо̀мēње, са̀мо што се ни̑је испрету́рало и ја̂ вѐлӣм: а̀јде, љу̂ди, да јѐдан дан о̀демо да поисправља̄мо бѝљеге и д-у̀рēдимо гро̂бље, гро́та е да нам то̂ би̑дне у нѐбризи.

испороди̑е́вати се) -о̀рōдјевамо (се) св ‘израђати (се)’. – Јо̀пēт, ва́ла Бо̀гу за свѐ, испородје́ва о̀вӯ ђѐчицу па му̀ке забо̀рави ко̀ да иг ни̑је ни би́ло.

испо̀стити ѝспости(м) св **а.** ‘издржати цео пост’. – Ѐт, ва́ла Бо̀гу, сви̑ у̀кућани испо̀стише о̀вај по̂с и с ра̀дошћу до̀чекасмо Бо̀жић; **б.** ‘осиромашити’. – Откад по̀чēше д-у̀водē ту̀ђē ри̑ечи по новѝнчина̄ма, ра̂дију и телеви̑зији, испо̀стише нам и испо̀ганише и јѐзик.

ѝспотекāр прил ‘испочетка, поново’. – Попа́лише нам Бугара́ши гра̀ђевине, па по̀чēсмо ѝспотекāр да ку̀ђӣмо, а сва̀ она прѐђашња за́мука про̀паде, ђѐ си би̑јо – ни̑ђе, шта̀ си ра́дијо – ни̑шта. – А̀јде, ѝздеклемӯј о̀нӯ деклема́цију ѝспотекāр да чу̀е и ђе́до.

ѝспотија прил ‘тихо, без буке’. – Ки̑ша ѝспотија ромѝњā, ђе́до поред про̀чēвља по̀че да нам припо̀ви̑едā, а ми̑, ђѐца, се претво̀рили у̀ уво, у̀пӣјамо сва̀кӯ ри̑еч.

испоткочи́вати -о̀чӣвам / -о̀чуем св ‘поткочити све што је процењено да треба на тај начин обезбедити’; в. *подупирач*, *премлого*.

испоу̀зимати -ам св ‘узети све’; в. *шиће*.

ѝсправити -ӣм св ‘учинити правим нешто што је било искривљено’. – Ѐнē га под трѐном ѝсправља о̀не ѐксере што су по̀вађени из даса́кā; ***изр***. *Ѝспра̄вља кри̂ве дри́не.*

испра́знити ѝспрāзним св ‘ослободити садржаја, оставити празно’. – Испра́знисмо бу̀рāд, наи́ђе ку́пац и у̀зе сву̀ ра̀кију одја̀мпӯт.

испрати исперем св в. *испирати*.

[ѝспратити] -ӣм св. – Ка[д] смо по̀шли, ѝспратио нас до ка̀пије, а у̀јутру ја́вили да се прѐставијо; ‖ **ѝспраћати** -ам несв . – Зѐмāјле нас ѝспраћали у̀ вōјску да би̑днемо љу̂ди, са̀д ѝспраћају у школѐтине да би̑днӯ ко̀кштаплери и ништа́ци.

испра́шити ѝспрāшим св **1.** ‘истрести прашину’. – Ѝзњели пòњаве да иг ѝспрāше и да иг на òвӯ љепòту дòвати сӯнце; **2.** ‘изударати, избити’. – Испра́шијо му тӯр боз неваљàлука, сàд је ме́но смѐрнијӣ нò што е бӣјо.

ѝсприве̄ прил ‘из првог покушаја’. – Свӣ смо про́бали да прѐскочӣмо, а сàмо је Мѝкоја прескòчијо ѝсприве̄; в. *омашити*.

ѝспрдак -тка м **а.** ‘позно дете’. – И òнај Ми́јов ѝспрдак пòчō нѐшто да тӯпи зӯбе и да ѣ̏ра мàк на кòнац, тѐ нѐ дā да се прòшӣри пӯт, тѐ свѐ му нѐшто смѐта; **б.** ‘последње јаје’. – Òвō ти је Пӣргин ѝспрдак.

испреби́јати -èбӣјам св ‘истући, измлатити’. – Испреби́јали мàнгупи вѐселог Пѐришу, нӣ-бош чѐга; ***изр***. *~ на мр̑тво ѝме* ‘добро истући’. – Ма шу́ти, дӣ̑ете, вӣш да òвӣ ништа́ци испреби́јајӯ на мр̑тво ѝме свàкōг ко нѐшто шӯкнē противу њӣг.

испреви́јати -èвӣјам св ‘савити, увити се под теретом’; в. *ру(ј)ило*.

испрѐвртати се -ѣ̏м се св ‘оборити гране под тежином рода’. – Рòдна гòдина, ва́ла Бòгу, глâм како се испрѐвртале шљѝве од рòда, мòрō сам да иг поткòчуем, òѣ̏ да се ѝзломē.

испре́гнути ѝспрēгнем св в. *испаличити*, *искошити*. – Испре́гнусмо кòње, увѐдосмо иг ӯ шталу и тамàн пòчели да иг тѝмāримо кад крѐнӯ кра̏ва да се тѐлӣ; ‖ **испре́зати** ѝспрēжем несв. – Ѐнē га прѐд-шталом, ѝспрēже кòње.

испре́жати ѝспрēжам св ‘сачекати у заседи’. – Дâнима га е пре́жō док га не испре́жа, те га ӯвати у кра̏ђи, а кад га е ӯватијо, òндак му е прѝсело и мâјчино млијéко што е подòијо, а јàдно ти бòстан што е пòкрō.

испресави́јати -àвӣјам св ‘савити више пута’; в. *заџепак*.

испреска́кати -èскāчем св **1.** ‘прескочити све препреке’. – Ôн ти се òндак залѐтӣ и испрѐскāче онē врѣ̏ике, и òдѐ пу́том; **2.** ‘жестоко изружити’. – Испреска́кō га нàш Дра̏гиѣ̏, нѝје знàо кӯда е òтишо, нѐѣ̏е му пàсти нà ум вѝше да прôба да нам пòтури му́ѣ̏ак.

испрету́рати -èтӯрам св ‘пообарати, испревртати’. – Од онē олу́јѐ свѐ кр̑стине се испрету́рале; в. *испонакрепати*.

[ѝспржити] -ӣм св. – Ѝспрждē ми пе́шēс јàјцӣ на слàнини да се презалòгāјим.

испре́чити се ѝспрēчим (се) св ‘пружити отпор, супротставити се’; в. *узмицати*.

испри́ијéчати ѝспри́ијечāм св ‘набацати без слагања’. – Испри́ијéчō онē ломатàније по кàчари, мòш да слòмӣш врâт. – Испри́ијéчали се мару́зи кò нѝкад, нѐ мош лàсно да прôђеш крòз-њиву.

испр̑сити се -ӣм се св ‘шепурити се, ићи истурених прсију’. – Вѝдим јâ ѣ̏ега, шѐткā по ва́шеришту, па се испр̑сијо кò да нѝје ода́влē; ***изр.*** *Испр̑сијо се кò ма̀че на ѝгарицу.*

ѝспрскати -а(м) св ‘испуцати’. – Свѐ им ру̑ке ѝспрскале од вѐтра.

испр̑скати ѝспр̑скам св ‘попрскати водом, течношћу’. – Вѝдим да ѣ̏е тра́ва д-изгòрӣ, те ӯзēк при́ијéво да е ѝспр̑скам, да не-ӯвене нàчисто. – Нêма тê вòдē која мòже дòбро зѐмљу д-ѝспр̑скā док нѐ панē с нѐба.

ѝспузати се -āм сē св ‘изверати се уз дрво’. – Ѝспузō се Кр̑ле у вр̑ Мили́нковōг бôра да бàтāли свракѐљици гњéздо јел ако се тӯ налѐгнē, пòкупиѣ̏е нам свӯ пѝлāд. – Ѝспуза се ӯз-трешњу ко јѐверица, за трѐн òка.

испупу̀љати -ā св према *пупуљати*. – Испупу̀љō дре́њак нàјпрви, а кà-ѣ̏е да стàшӯ за јѐло њѐгови плòдови, вѝђеѣ̏еш нà-[ј]есен.

ѝспушити -ӣм св ‘попушити цигарету’. – Àјде ćѐди ме́но д-ѝспушимо по (ј)е́дну цига́ру, па ѣ̏емо да грӯнēмо јôво нàново.

испу́штати ѝспӯштам несв ‘пуштати’ – Ѐнē га ѝспӯшта пѝлад нàпоље; ‖ **ѝспуштити** -им св ‘пустити из ограде’. – Ôвце нàјволē кад иг ѝспуштим у сàмпас; ***изр***.

~ ***из ру́кē*** ‘изгубити нешто’. – Тàкō ти је тô кад јȗриш гȍлуба на гра́ни па ѝспуштиш вра́пца из ру́кē.

истабàнати се -āм се св ‘подбити табане од дугог пешачења’. – Вала ако се ѝко истабàнō, мѝ смо, нѐ стаемо пòваздан, ко да се нѐ ваља.

ѝстабати -āм св **1.** ‘изгазити’. – Истабали ђа́ци трâву и згȍдно нàправили пȕтању пȍсред лѝваде; **2.** ‘ишибати, истући’. – Истабō га кȍ Па́нто пѝту.

ѝставити -ѝм св ‘склонити јело од ватре када је печено или кувано’. – Ѐвē сȁмо што е ѝстављено јȁгње, јȍш се пȕшѝ; в. *врушѝук*; *одануѝи*.

истàлпати -āм св ‘истругати трупац на брвна, талпе’. – Слȕшај, вàкō, мâјсторе: истàлпāј ми овē трȕпце на сѐдмицу и òкрāјчи.

истандàрати -āм св ‘испричати неповезане и неважне ствари, избрбљати’. – До́ђе те истандàра коѐшта, кад нѐма памѐтнијег пȍсла.

истандрȕљати -āм св в.*истандараѝи*. – Наи́ђе пȍштар те ȍстави реше́ње за пȍрез, истандрȕља нѐшто о нѐком глàсāњу и ȍде.

[истѐсати] ѝстешēм св. – Пòгодим се ш њѝма д-исциј́е́пају и д-ѝстешȳ прôшће од òнѝг бàгреновиг трȕпāца што сам зѝмȳс згòтовијо и бȍгме ти ȍни шȕркаше скоро це́лу зѝму. – Ȍндак ти је за јѐдну ѝстесану и ȕграђену рѝпу ѝшла мајстòрскā нàдница, ѝзутра мâјстор òбјашē рѝпу, вàздāн тѐшē шпѝцом и прѐд-нōћ ȕгради; ‖ **истеси́вати** -ѐсуем несв према *истесаѝи*. – То се истѐсуе ćѐкирōм

ѝстија прил ‘тихо, полако, постепено’. – Рѐкла ти на́на да пову́чēш ше́рпу са сàрмōм ȕкрāј шпòрета, вѐлѝ, нек се кȓчкā ѝстија; в. *испоѝија*.

истима́рити -ѝмāрим св ‘отимарити стоку’. – Свѐ сам кра̏ве истима́ријо, још кȍња и дòлазим.

ѝстимати се -āм се несв ‘држати се надмено, прсити се’. – Јѐс ôн нàјмањи, ал пȍчō згȍдно да с-ѝстимā.

[ѝстина] ж. – Реко он дâвно да òвā заеба́нција нѐ може да се истр́пи вѝше и да се кàд тàд мôра ѝстини погле́днути ȳ-очи; ***изр***. *бѝти на ѝсѝини* ‘бити мртав, упокојити се’. – Ôн је, Бȍг да га прòстѝ, на ѝстини; в. *истиновати*; ‖ **ѝстинскѝ** -ā -ō ‘који одговара истини, истинит; честит’. – Ôн ти је бѝјо ѝстинскѝ прѝјатељ; ‖ **ѝстински** прил. – Ѝстински ти кâм нàкō ко брàту да тō нѝје трѐбало да прòдāеш.

ѝстинитōс -ости ж ‘неспорна чињеница’. – Ȍни вѐлē да се ѝстинитōс мѐрѝ сȁмо òнѝм што ȍни бȓбљају.

ѝстиновати -уем (не)св ‘говорити истину, бити у истини’. – Ȍни нек лȁжȳ, а мѝ ћемо д-ѝстинуемо па кȕд пȕкло да пȕкло, сȁмо да зна́јȳ: нѝје ц̏аба кâзано да ѝстина нâјвише бȍлѝ.

ѝстићити се -ѝ се св ‘раширити се, овладати’. – Ѝстићијо се àврѝк, нѐ мош лȁсно д-ȕѝћеш ȕ грȍбље; в. *риљевина*.

истова́рати -òвāрам несв ‘склањати терет с превозног средства’. – Ѐнē иг истова́рају дȓва с кȍла, бȓзо ће до́ћи; ‖ **истòварити** -ѝм св. – Ȁј чȁс д-истòваримо òвō па ћемо ȍндāј д-ѐдемо.

истове́нац -нца м (обично мн.) ‘који слави исту славу’. – Ни́смо зà-славу у зва́ници јел смо истове́нци.

истовȓљати -āм св ‘избрбљати нешто, испричати неку будалаштину’. – Истовȓљаше коѐшта, а свѐ не вре́дѝ жȕте бâнке, пòпише по двиј́е-трѝ рàкије и ȍдоше мѝлѝ мȍи кȕд кȍѝ. – Истовȓља весѐлнѝк òнō што нѝје трѐбō.

исторȍкати -òрочēм св ‘избрбљати, испричати нешто неразумљиво и неповезано’. – Наи́ђе Сто́јко, исторȍка коѐшта, стô јâда ôн знâ.

истотȓљати -āм св в. *истовȓљаѝи*. – Трѐбало је чȕти и издȓжати штà онѝ свѐ тàмо истотȓљаше.

истòчити -и(м) св ‘изаћи, исцурити’. – Мѐне је тô што рѐкок истòчило ѝз срца, па кȕд пȕкло да пȕкло, а тѝ ра́ди како те Бôг нàучи. – Истòчи ра̀кију из вȕчије и прѐспи је у òнāј двѐстāк те га дòпуни.

ѝстресак -ска м ‘дете рођено у позним родитељским годинама’. – Òнај Мѝлосављев ѝстресак стȁсō и ôн јѐдѝни òста д-òбдржѝ кȕћу, а нѝком нѝје би́ло пра̀во кад се рòдијо, јел бра̀ћа му вѐћ би́ли мòмци.

истре́сати ѝстрēсам несв према *истрести*. – Òна е рѐдōвно истре́сала пòњаве и стȁвљала иг нà прōшће, да се прòсȕнчају; в. *силаџија*; ‖ **истре́сти** -е́сēм св **1.** ‘тресењем уклонити мрве, труње’. – Сȁ-ћу, сȁмо чȁском д-истре́сēм крпаре; **2.** ‘извикати се на неког, изгаламити се’. – Прѝје но што òдговори милица́јцу, ôн пòглēдну у òца, а òвāј се ѝстрēсе нâ њ да́јȕћи му знâк да шу́тѝ.

истри̑е́бити ѝстри̑ебим св ‘уништити, искоренити’. – Нѐ мош тѝ истри̑е́бити глу́пос, òна ѝмā трѝ жѝле тȁмо ђе пȁмēт ѝмā јѐдну. – Свѐ смо грѝјали вòду и нàкō врѐлу сѝпали у оди̑е́ла у пàрјōницу ѐда би истри̑е́били ȕшке.

ѝсткē прил ‘трчећи, трком’. – Мѝ смо ти ѝшли пòпри̑еко ȕ-школу и испод Оџàклије нѐма ћȕприје, нō ти се залети́мо ѝсткē и прѐскочѝмо пòток кò нѝшта.

истр́пљети -пѝм св ‘истрпети, издржати’. – Ôн ти је тàкѝ, тѝјāчан, нѝје трѐкопѝш, јòк, мòж да те истр́пѝ ако си дрѝнōван ил нѐшто нȁкрѝво нàсāђен тâј дāн, да ти нѐ кāже ни цр́не су ти òчи у гла́ви; ***изр.*** *Нѐ дāј, Бòже. што се истр́ѝљеѝти мòже.*

истрѝтљати -āм св ‘несвесно одати тајну, нехотице учинити нажао’. – А мѐне пòтље бѝ кр́ѝво, што сам тô мо́рала бȁш д-истрѝтљāм и да га ће́кѝрāм, дòста му е мȕкē и бѐз-мене (7: 213).

истру́гати истрȕжēм св ‘завршити стругање’. – Истру́гасмо рòгове, још д-истрȕжēмо бàскије и мòж да се дѝжē крôв.

истру́ћати ѝстрȕћам св ‘избрбљати, испричати мноштво бесмислица’. – Ѝшō ôн тȁмонаке ђе жи́вē нȁши прѝјатељи па истру́ћō коекàкē бљȕвотине, да ти се слòшѝ.

исту́лити (се) ѝстȕлим (се) св ‘угасити (се)’. – Лòшкај вȁтру по ме́но, нѐмō да ти се ѝстȕли. – Нѝкако чȕдо нѝје што им се исту́лило òгњѝште и што им је опу́шћела кȕћа јел су би́ли узвијòнули и кр̑шили òно што кâзано; кò псȕе òца свôг или мȁтēр свòју, њѐгōв ће се жи́жак исту́лити у цр̑ном мра́ку.

истумѐзати -āм св ‘изударати’. – Е, нàштā: да е мòе онō дѐрле, истумѐзала би га па да ми је нȁ очи ѝзишло.

исту́пити[1] ѝстȕпим св ‘изаћи из неког посла, подухвата; издвојити се’. – Бр̑зо е он исту́пијо ѝс тога јел је вѝђō кòѝ су се ништа́ци тȁмо нȁшли. – При́чō нам ђе́до како е мàјōр пози́вō војни́ке д-ѝстȕпе из стрòја и да им комадȁнт прѝкачѝ òрден.

исту́пити[2] ѝстȕпим св ‘упропастити, затупити оштрицу, рез на алату’. – Прѐвари га кòмāнда те зȁкачи крȕтичњāк кòсōм па е ѝстȕпи и мо́радне д-ѝзѝђе из òткоса, те Мѝјодраг Јевре́мац ѝзбѝ на чѐло и пòста кòзбаша.

ѝстурити -им св ‘ослободити се, отарасити се’. – Млòго ми злòрана ова кра̀ва и твр́да на сѝси, мôрам да е нѐкако ѝстурим о Јерѐмѝндану.

истȕтњити се -ѝм се ‘изиграти се’. – Јеси ли се дòбро истȕтњō са твòѝм друга́рима, бȁбина срѐћо и кȕћо?

исту́ћи -чēм св **1.** ‘претући, пребити’. – Нѝје мѝслио да ће се на́ћи нѐко ко ће и њѐга д-исту́чē; **2.** ‘излупетати, напричати бесмислице’. – Глâм како исту́коше поѐдѝнѝ пòслāници коекàке будала́штиње, згòдно ме бѝ срамòта од њѝне срамòтē јел ту́чȕ, бра̀те, ко о́ван у кр̑ѝву шљѝву.

ису́кати ѝсȕчем св ‘извадити, извући’. – Òнда ôн ѝсȕка сȁбљу из кòрѝца и вѝкну: зȁ мнōм, јȕнāци, и ȕдарисмо јȕриш.

исцр̏пити се -ӣ се св ‘истрошити се’. – Исцр̏пили га зӣдови на ро̀бији, нѐ мож ла̀сно да се по̀врāти у жӣвот.

ису̏шити ѝсӯшим св ‘осушити’; в. *малтерити*.

ѝћ узв их! – Јôј, Мѝкē, во̀лӣм што си ми до̀шō, [з]нà[ш]-штā, ѝћ!

ѝ̏ћēк м ‘део испеченог бравчета око бубрега’. – Ћѐкниде нам кѝло ѝ пō, ал од ѝ̏ћēка и дâј нам бо̀кāл ви́на, да не по̀мислӣ пече́ње да га јѐдӯ па̀шчāд.

ѝ̏ћеђи ићéчем св ‘уситнити неким сечивом’. – Ӯзми нôж те ићéци ме́но пр̀шуте ђѐци, а ја о̀док д-ићéчēм дрва па да на̀ложим ва̀тру. – Трѐбā, ђѐцо, ѝ̏ћеђи вр̀зину да е мра̀з исцр̏пӣ па нà пролеће запа́лити, ѝмā да го̀рӣ ко лӯч; ‖ **ѝ̏ћецкати** -ам св ‘исецкати’. – Нѝје шћѐо да по̀газӣ рӣ̑еч и да им о̀ткāже гостопри́мство, што су му наре́дили, па да га ѝ̏ћецкāш на кома́де.

ѝтар итра -о ‘хитар, брз’. – Игрӯтин ти је ѝтар ко̀ вѐтар, ако нѐко пра̀ви весе́ље, он је тӯј, ако нѐко ӯмре, о̀пет ôн, ни ма̀ња човѐка ни врѐднијег ство̀ра; ‖ **ѝтро** прил. – Ôн ѝтро отр̏ка ӯ-подрум и ѝжњē вла̀шу ра̀кијê.

ѝтати ѝтāм несв ‘хитати, журити’. – И та̀ко ѝтам ја, ѐда би стѝго за̀-дāна, да ме не ѝвāти мра̂к преко планѝнē по о̀нōј арла̀уци, а ôн на̀пō те ме затра̀кује, не мо̀гу да га се отре́сēм. – Ћѐди ме́но, што ѝтāш ко̀ да си до̀шō за̀-ватру; в. *пастити*.

ѝћ, ӯћ узв за дозивање свиња. – Ѝћ, ѝћ. – Цк-цк, ѝћ! Ӯћ!

и́ће с ‘јело, храна’. – Вѝше иг, вѐлē, по̀мрē од и́ћа и пи́ћа, но о̀д-глāди.

[и́ћи] ѝдēм несв. – Ѝдēм пӯтом пѐсма с о̀рӣ/ са̀ мном ми́ле не го̀ворӣ; ***изр***. ~ *ру̏кē* ‘бити успешан’. – Ѝдē му ру̏ке шко̀ла, нѐ мож бѝти бо̀ље; ~ *нѝз брдо* ‘пропадати (о домаћинству). – Чѝм је ôн прѐузо старешѝнство, о̀ма свѐ ѝдē нѝз брдо, што ви́кали, на̀шла се ви́ла ӯ чем нѝје би́ла; ~ *с мѝлим Бо̀гом* ‘одбити нешто што је дозлогрдило’. – Кад си мо̀го то̂ д-ӯрāдиш, ѝди с мѝлим Бо̀гом, да те мо̀е о̀чи вѝше нѐ видē и далѐко ти лепа кӯћа; ~ *нà руку* ‘помоћи’. – Нѝје ти ôн нѐшто болѐћив, ал јѐс ми ѝшō нà руку, нѐ могу крѝво да рѐкнēм, зго̀дно ми припо̀мого кад го̀ј сам бѝјо у нѐвољи; ~ *у ра̀скорāк* ‘бити у несагласју између речи и дела’. – Ма ôн ти је цѐо вѝ̑ек бѝјо у ра̀скорāку, јѐдно мѝслӣ, дрӯгō прѝча, трѐће ра̂ди, од та̀кијег се чӯвај, си̂нко; ~ *нѐчијим сто̀пāма* ‘имати узоре, поштовати традицију’. – А, ôн ће да бѝднē чѐстит Срѐбин, ѝдē ђѐдовим сто̀пāма, сӯнце га грѝјāло.

ици̑е́дити ѝци̑едим св ‘оцедити’. – Нѐ мош д-ѝци̑едӣш во̀ду из кр̀паре, како би ко̀ Ма̂рко Кра́љевић ици̑е́дијо су́ву дрѐновину.

ици̑е́пати ѝци̑епам св ‘исцепати’. – На̀ши љӯди ре́шили д-ици̑е́пајӯ ме́но др̏вā о̀вӣг да́нā за̀-зӣму и да иг тӯрē у сувѐту, да нà зӣму бѝднēмо ра̂т; ‖ **ѝци̑епан** -а -о ‘поцепан, исцепан’. – Ѝци̑епане му панталóне на̀чисто, ко̀ да е бѝјо на Кајмакчала́ну; ‖ **ѝцјепкати** -ам св ‘иситнити комишину, потпалу’. – Ба̀ба цјѐпкā ша̀шину за у ја̀стуке па вѐлӣ ђе́ду: ако те не мр̏зӣ, вѐлӣ, ѝцјепкај по̀тпалē и тӯри у сувѐту, нек-ѝмā, трѐбаће.

ѝч ‘нимало, ништа’. – Тô што е ôн ѝшепртљо̀ ти је, на̀кō, на̀чисто без ѝч вѐзē. – *Цр̏но без ѝч би̑е́лог.*

ишакѐтати -ам св ‘ишамарати’. – Тô е безо̀бразно ко̀ гли́ста, трѐбā га ишакѐтати и привѐсти па̀мēти.

ша́рати ѝшāрам св ‘украсити разним бојама’. – Свѐ смо, у вре́ме о̀нō, во̀љели д-ӯкрāсимо и д-ѝшāрамо: и ка́пију, и ко̀ла, и двоѐнице и прѐслицу, и штāп што се по̀штāпљемо, и ћѝлиме и коѐшта, свѐ нам ӯкрāсно и љѐпотно би́ло, и спо̀менове на̀грōбљу смо ша́рали па смо за̀тō грôбље зва́ли ша̀ренō сѐло.

ѝшибати -ам св ‘истући притом, шибом’. – Ӯвати тô невà̀љало жгѐпче те ѝшибај, да̀-вӣ[ди]ш ка̀ко ће да бѝднē до̀бар. в. *шибати*.

ѝшијāк м мед ‘ишијас, ишијалгија’. – Ӯватијо га ѝшијāк, нѐ-мож сто̀пē, кад га жѝгнē – пи́штӣ ко цр̂в.

ѝшколовати -уем св ‘упутити на школовање, омогућити деци да заврше школу’. – Оно̀мад смо ми̂ ѝкућани разгова́рали, о̀бртали, о̀кретали и ва̀ко̄ и на̀ко̄ и на̀јзад ре́шисмо д-ѝшколуемо ста̀ријег си̂на, па ма̀кар одва́јали од у́ста̄, а мла̀ђӣ д-о̀станē ко̀д-куће̄. – Ни̂је ла̀сно ѝшколовати ђѐцу у о̀во̄ вре́ме кад ти је свѐ што проѝзведеш на зѐмљи по̀што по̀то̄.

иштр̀кљати -а̄м св ‘нагло израсти’. – О̀на̄ј ти ста̀ријиштр̀кљо̄, мешчѝнӣ ко из во̀де̄, нѐ-било му уро́ка̄; в. *раскрупњати се*.

ѝшћерати -а̄м св ‘истерати, изагнати’. – Ѝшћерај ту кера̀дију из а̀влије. – Ћѐро̄ ли̂сицу – ѝшћеро̄ ку̀рја̄ка. – Ѝшћеро му бу̀бе из гла́ве̄; ~ *ре̂д* ‘завршити са обрадом, окопавањем једног реда неке културе’. – Кад ѝшћерамо ре̂д, о̀ндак ме́но ће̑днемо да да̀немо, пи̂јемо во̀де̄, ко̂ пу̀ши за̀па̄ли и прокомендија́мо ме́но; ‖ **ишћери́вати** -ѐрујем несв ‘истеривати’. – Ѝзу̀тра ишћѐруемо сто̀ку на̀ пашу, а у за̀ранак до̀гонӣмо ку̀ћи.

ишчапр̀љати -а̄м св ‘ишчепркати’. – Ко̀ко̄шке по̀вазда̄н чапр̀љају и ишчапр̀љају нѐку бу̀бицу, црви́ћа ил ка̀кӯ ћѐме̄нку.

ѝшчашити -ӣм **1.** ‘изврнути зглоб руке или ноге’. – Нѐко на̀слēди тѐтку из Амѐрике̄, а нѐко ѝшчашӣ но̀гу; **2.** ‘пореметити памећу’. – Ви̂ђе ли ти̂ да е о̂н зго̀дно ѝшчашен, Бо̀же ме про̀сти.

ишчевр̀љити -ѐвр̄љим св ‘померити, изглавити, ишчашити’. – По̂јтам ти пу̂ста за о́вцама и ишчѐвр̄љим но̀гу кад сам преска́кала преко ѐндека.

ѝшчекати -ам св ‘дочекати’. – Ѝмо̄ о̂н жѐну и нѐколко шћѐријӯ, јѐдва су ѝшчекали си̂на; ‖ **ишчеки́вати** -ѐкуем несв. – Ишчеки́вали су иг цѐо да̂н и не до́ђоше, да̀ђе Бо̂г да су до̀бро.

ишчекѝчати -а̄м св ‘обележити дрвеће за сечу’. – Шу̀мар на̀јпрво мо̂ра да ти ишчекѝча̄, пошто по̀днесеш мо̀лбу и у̀плāтиш дѝјурину, па тѐк по̀тље мо̂ш да ће́чēш.

ишче́нути ѝшчēнем ‘ишчашити’. – По̀трчӣм преко о̀ра̄ња и ѝшчēнем но̀гу, ни́сам мо̀го̄ сто̀пē, мо́рали да зо̀вӯ Ми̂лоја Ба̀бића ѝз-Вӣче да ми на̀мēшта.

ишче́речити -ӣм св ‘исећи целог брава на комаде’. – Ако мо̀ш да ми по̀можēш са̀мо д-о̀дерēмо и ишче́речӣмо би́ка, по̀тље ћемо ми̂ са́ми да ти̂ не да̀нгубиш.

ишчетво́рити -ѐтво̄рим св ‘упрегнути други пар волова, удвостручити запрегу да би се извукао неки велики терет’; в. *испаличавати*.

ишчетвр̀тати -а̄м св ‘исећи на четвртине’. – Са̀мо ишчетвр̀та̄ј патлиџа́не и ма̀ло посо́ни, ту̀ри ме́но си̂ра и лу̀ка, ва̀ља̄ уз о̀вӯ ра̀кӣцу.

ишчеткати -ам св ‘очистити четком’; в. *скорушити*.

ишчѐшљати (се) -а̄м (се) ‘уредити косу, очешљати се’. – Ѝшчешљала се ба̀ба, сплѐла ки̂ке и убра́дила сто̀ēћу ма̀раму, вѐлӣ: о̀ћу д-ѝдēм цр̂кви, да̀на̄с је Кр̀стовда̄н и, ка̂же, добро ту̀вте, ђѐцо, шта̀ вам ба̀ба ка̂же, а то̂ сам ја̂ нау̀чила од мо̀ē по̀ко̄јне ба̀бē: ко̀ се кр̀стом кр̀стӣ, на Кр̀стовда̄н по̀стӣ!

ишчи́љети -лӣ св ‘истећи, истрошити се, пресахнути’. – Шта̀ сам, пу̂ста, тѐрета прѐњēла на обра̀мачи, ко̀лко сам пу́та̄ назе́бла и по̀кисла, ни бро̀ја му нѐма, а са̀д нѐ могу ла̀сно у а̀влију д-ѝзӣђем, ишчи́љела сна́га, мо̂ј Дра̀гићу, ва̀кат до̀шо̄ да се мри̂је.

ѝшчистити -им св ‘потпуно изведрити’; в. *косити*.

ѝшчудити се ѝшчудѝм се св ‘начудити се’. – Ни́смо мо̀гли да се ѝшчудѝмо кад смо ви̂ђели ко̀лике су гра̀дљике па̀дале, вѐћē од ја̀јцета; ‖ **ишчуђа́вати се** -у̀ђāвам се несв ‘чудити се; дивити се’. – Кад су са̀знали да е о̂н на̀јбољӣ сту̀дент у Бео̀граду, сви̂ жи̂ви у сѐлу се ишчуђа́вали.

ишчу́љити се ѝшчӯљим се св ‘напрезати се да би се нешто чуло’. – А о̂н се ишчу́љијо и ва̀та̄ сва̀ку ри̂ј̑еч у ле́ту да би мо̀го̄ да нас оцѝнка̄ри, а Ћо́по бија́ги ша̀пћē Ка̀ргану: до́ђи, вѐлӣ, но̀ћа̄с ѝграмо карте на Не́шовој шта̀ли у Мѝлатовићима, па кад

је би́ло по́ноћи, ѐни ćѐдē код Спо̀мēнке у кава̀ни и ко̀цкајӯ сѐрбез, а мѝлӣција ѐпколила Не́шову штѐлу чак тѐмо, јел ѐнда ти је би́ло за̀брāњено ко̀цкāње.

ишчу̀пати ѝшчупāм св ‘извадити, извући на силу’. – Кад кома́рцу ѝшчупāш но̀гу, ѐдоше цри̑е́ва. – Мѐже ко̀њу рêп д-ѝшчупā.

J

ја̀ реч. ‘да’. – И, вѐлӣш, ви̑ по̀сле ју̀рнēте на Шва́бе? – Ја̀! – А ѐни ѐтворе па̀љбу по вама? – Ја̀.

ја̀āч јаа́ча м **1.** ‘јахач, коњаник’. – Ôн ти је би̑јо у жандармѐрији и тѐмо ја̀ō ко̀ње, за̀тō е на̀кō до̀бар ја̀āч; **2.** ‘љубавник, швалер’. – Тô ти је ње́јзин ја̀āч.

јабо̀гмē реч. ‘дабогме, него шта’. – *Па, јабо̀гмē, к*о̀ пи̑та жѐбе ка̀д се мо̀чило затр̀пāва.

ја̀бука ж бот ‘дрво и плод Malus’. – Ѝмали су двѐе ђѐцē ко̀ дви̑је ру̀мене ја̀буке; ‖ **ја̀бучица** ж **1.** дем. – Тӯ смо ја̀бучицу мо̀ј ӯнук ѝ јā поса́дили при̑је десѐтину да́нā; **2.** ‘грло, гркљан’. – Мôраш ва̀лā ру́чати с нѐма, па да би се за ја̀бучице ва̀тали; ‖ **ја̀букōв** -ова -о ‘који је од јабуке’. – Е прôбај ѐвāј ја̀букōв ко̀мпōт, ви̑ђеђеш како е до̀бар.

јабу̀кача ж ‘ракија од јабука, јабуковача’. – Прôбај ѐву јабу̀качу, ни̑је кô шљѝвова, ал ва̀љā: кад нѐма ки̑шē, за̀увāр и гра̀д.

ја̀буковина ж ‘јабуково дрво’. – Она ја̀буковина е та̀кшā од шљѝвовине за ћу̀мур.

ја̀бучāр м ‘земљиште засађено јабукама’. – Ѐнāј стра̀њāнски ја̀бучāр с бу̀дӣмкама ѝмā преко осамдѐсēт го̀дӣна и јо̀ш рâђā мло̀го до̀бро.

јабу̀чара ж ‘пита с јабукама’ – Ра̀звије на́на ко̀ре па нам на̀чини јабу̀чару и потру̀сӣ ѐзгō с ме́нко цѝмēнта.

јава̀шлук -а̀шлука м ‘неодговорност, немар, нехат; неред’. – Нѐмō да ми пра̀вите јава̀шлук по̀-куће.

ја́вити ја̂вӣм св ‘послати поруку, обавестити’. – Ја́вио се Јо́во и рѐко да нѐ може до̀ћи у нѐђељу. – Ѐправили ме да ти ја̂вим, да си ти̑ жи̑в и здра̀в, ӯмрō нам на̀ш врсни̑к Ра́де Ча̀ура; ‖ **ја́вљати** ја̂вљам несв ‘обавештавати’. – Ја́вљају се сва̀кӣ да̀н и вѐлē да ће ку̀ћа, ако̀бōгда, бр̀зо под кро̀в; ‖ **ја̀вкати** се -āм се несв дем ‘јављати се кратко’. – Ја̀вкā се тѐк да јој чу̀ēмо гла̂с; ‖ **ја̀внути** -нēм св јавити. – Замо̀лила ме Ân̂ка да ви ја̀внēм да ће ви до́ћи про̀сци у нѐђељу; в. *допадати* (*се*)

ја̀вōр -ора м бот ‘листопадно дрво Acer, Platanus’. – Зна̂ш ли ти ѐнӯ: ој ја̀воре, ја̀воре, ти̑ си др̀во на̀јбоље; ‖ **јаво̀рӣћ** -и́ћа м дем ‘млади јавор’. – Кад би̑днēш кр̀чијо вр̀зину, ѐнāј јаво̀рӣћ до Ста̀нише ѐстави, нек ра́стē, ва̀љаће нѐкад нѐком за̀ нешто; ‖ **јаво̀рчӣћ** -и́ћа м дем ‘и с т о’; – Онај јаво̀рчӣћ ра́стē ко из во̀дē; ‖ **ја̀ворōв** -ова -о ‘који је од јавора’. – Гу̀сле мо̀е др̀во ја̀ворово, а гу̀дало др̀во ши̑мширово.

ја̀воровина ж ‘јаворово дрво’. – Ѐву ја̀воровину ћу по нѐђељи д-ѐћерāм на стру̀гару.

ја̀глица ж, об. мн, ‘кокице које се добијају од зрна кукуруза кокичара чија љуска при загревању прска, па распуцано зрно има изразито белу боју’. – Са̀-ће ба̀ба ва̀ма д-ѝскōка ја̀глӣца. – Ѝмā зу̀бе ко̀ ја̀глице; ‖ **ја̀гличица** ж дем од *јаглица*. – Оћете ли ви̑, бла̀го ба̀би, да ви ба̀ба ѝскōка ме́но ја̀гличӣца.

ја̀глук ја̀глука м ‘везена марамица’. – Слу̀шамо ми како Љѐпосава го́ренаке за̀пјевā: чу̀вам ôвце у зѐленом га́ју, ве́зēм ја̀глук по̀ свōм ѐбичāју; ‖ **ја̀глучић** -ића

м дем. – Изве́зла сѐстричиници мâли јàглучић; ‖ **јàглуче** -ета с дем. – Вѝђи како е јàглуче изве́зла мо̀ја ỳнукица.

јàгма ж ‘отимање, присвајање неке вредности, грабеж’. – Кад се нѐшто да́е на ра̀спродају, нàстане јàгма, свѐ јѐдно мѝмо друго.

јàгмити се -ӣм се несв ‘отимати, грабити’. – Нѝкад се, бла̀го ђе́ду, нѐмō јàгмити око нѐчег што нѝје поштѐно за̀рāђено јел свѐ што е ȍтēто ȍнō е и про̀клēто, тô ти је ȍтров.

ја́га ж хип ‘јагње’; в. *шака*; ‖ **јàгње** -ета с ‘младунче овце до 6 месеци узраста’. – Знâш како е кâзано: ỳмиљато јàгње двѝје ôвце сѝсā; ‖ **јагње́нце** -ета с дем. – Нѐмōјдер то јагње́нце ју́рити. – А кад јагња́нцāдма ȍднесēм мѐкињӣца, ȍна по̀лӣжу па по̀чнӯ да скàкуђӯ и да с-ѝграју да ти је милѝна по̀глāти иг; ‖ **јагња́нцāд** зб – Даиш сâмо кàка су му јàгњанцад – ко ỳпис; ‖ **јагњàдија** ж мн пеј *јагњад*, *јагањци*. – Ѝзишла ȍнā нѐснā јагњàдија и сли́стила ми бàшчицу; ‖ **јагњи́ште** -ета с пеј. – Вѝђде што оно јагњи́ште бле́[ј]ӣ; ‖ **јàгњеђӣ** -ā -ē ‘који је од јагњета’. – Од јàгњеђē ко̀жē Миљо̀јку начѝнили шȳбару, мло̀го зго̀дна ѝспала.

јàгњетина ж ‘јагњеће месо, печење’. – У мѐсецима ко̀ӣ у ѝмену ѝмају сло̀во [р] јѐдē се прàсетина, а у ȍнӣм дрȳгӣм јàгњетина, тô ти је, сино̀вац, нѐпӣсано прàвило, разȳмēш ти мѐне штâ кâжем јâ тѐбе.

јàгњити се јàгњē се несв ‘младити се, доносити на свет јагње’. – Ȍвӣг да́нā би трѐбало да по̀чнӯ да се јàгњē ôвце зàтō што су се мр̏кале окō Мѝјољдāна.

јàгода ж бот ‘ниска зељаста биљка Fragaria vesca’; в. *бабица*, *слаӣко*; ‖ **јàгодица** ж дем **1.** ‘мала јагода’; в. *сладиӣи*[1]; **2.а.** анат ‘испупчени део лица испод ока’. – Нàгарила вѐђе, а нарумѐњела јàгодице и ỳсне, јѐдва е по̀знадок; **б.** ‘ткиво на врху прста’. – Ȍђерали га до̀ктору, смâкō му àбриктер јàгодицу.

јàд м ‘бол, туга, жалост’. – Прѐсвисла е од ту́гē и јàда кад су е зà другōг ỳдали, да јој бар нѝје рѐкō да е во̀лӣ, па ни пō јàда; ***изр***. *шâка јâда* ‘ситно, неугледно’; *на јѐдвиӣе јàде* ‘изузетно тешко, уз огромне напоре’. – Јѐдва, на јѐдвите јàде, стѝгосмо д-овр̏шēмо онō ме́но пшѐницē те нас нѐ уватӣ ȍвā кишо̀вина, да окàснисмо јѐдан јѐдӣни дâн, свѐ би про̀никло; ‖ **јàдан** јàдна -о ‘несрећан, кога су тукли сви јади’. – Нѝје јàдан ни ко̀ру љѐба мо̀гō да про̀гуне да му ỳ грлу нѐ запрē.

ја́да ж ‘јадна, ојађена жена’. – Ѐ, јâдо мо̀ја, штâ ћеш, тр̏пи, ѝмā ѝ-горē, нѐ дāј, Бо̀же, шта се тр̏пити мо̀же.

ја́дати се јâдам се несв ‘жалити се, исповедати се жаљењем’ . – До́ђе вѐселā Рȳжица, па се пȳста по̀чē ја́дати, шта е све сна́ђе.

ја́дац ‘кост у предњем делу живинских груди’. – Кад ѝспечēмо нѐшто од пи́љежи, мѝ ломи́мо ја́дац и гла́мо ко̀ ће ко̀га да прѐвари да би до̀бијо ȍнō што е здого̀ворено; ***изр.*** Спо̀ља гла́дац, изну́тра ја́дац. – Знâм за ја́дац.

јàдиковати -уем несв ‘гласно плакати, јаукати’. – Не вре́ди јàдиковати, мо̀ја сѐјо, него нàпрēд.

јàдити -ӣм несв ‘кукати, нарицати’. – Вѐсела Перȳника е кȳкала и јàдила кад го̀ј је с кра̀вицōм про̀лазила спорѐд-грōбља.

јàднӣ -ā -ō ‘покојни’. – Јàднӣ ђедо Срѐтен, Бôг да му дȳшу про̀стӣ, је гово̀ријо да нѐма смр̏ти без сȳђена дâна.

јàднӣк -и́ка м ‘несрећник, невољник, страдалник’. – Вѐсели Та́со, јàднӣк, нѐђе зàкачио бȳнику и по̀чō да бȳлāзни коѐшта; ‖ **јадни́че** -ета с, зб *јадни́чāд* ‘јадна деца’. – Ни́су ȍна, јадни́чāд, кри́ва што се ро̀дише у ȍво зло̂ и брѐзбожнō вре́ме; в. *крчоница*; ‖ **јадни́чак** -чка м дем. – Штâ ће ȍн јадни́чак, нѝје ȍн кри̂в што му е ȍтац тàкӣ.

јàдница ж ‘несрећница, невољница’. – Тȳ е јàдницу и сȳнце ту́кло вѝше нȍ што е грѝјало.

ја́до -а м ‘јадан човек, невољник, несрећник’. – Е, мо̂ј ја̂до о̀јађенӣ, шта те сна́ђе.

ја̂з м ‘прокоп, канал којим се вода доводи до воденице’. – Кад је Мѝлӣнко ко̀пō ја̂з за водѐницу, о̀ндак ти је на̀дница би́ла кѝло жи̏та.

ја̀зук м ‘штета’. – Нѐмō да на̀чинӣш човѐку ја̀зук него пола́ко и па̀жљиво. – Јѐс ја̀зук што цр̏че ва̀кӣ би̂к, ал шта̀ ћеш, у њѐгову гла̂ву, нек су ти чѐљāд жи́ва и здра̀ва; ***изр***. *Ни ма̀њēг ја̀зука ни вѐћē ћекира́ције* (кад се неко секира што му је брачни друг учинио прељубу).

ја̀јцара м **1.** ‘скитница, ситнији лопов; шићарџија’. – Пу̏шти тӯ ја̀јцару до̀ђавола, та̂ј у јѐднōј ру́ци др̏жӣ ва̀тру, а у̀-другōј во̀ду; **2.** ‘пас који се навадио да купи јаја’. – Ѐћерај онӯ ја̀јцару, по̀купӣ ми сва̀ ја́јца.

ја́јце -ета с **1.** ‘јаје’. – Ѐнā мо̀ја ћу̀баста ко̀кōшка но̀си дво̀жучна ја́јца; **2.** ‘тег на кантару’. – На ка̀нтару ти је о̀нӣ тѐг ко ја́јце, за̀тō га та̀кō и зове́мо; ***изр***. *~ на око* ‘јаја пржена уцело’. – Ѝспрждē ми пе́-шēс ја̀јцӣ на о̀ко, да до̀ручкуем па д-ѝдēм сто̀ци; ‖ **ја̀јче́нце** -ета с дем. од *јајце*. – Про̀њēла она ћу̀баста пи̏лица, ѐнē колѝшнō јој је ја̀јче́нце. – Надгорња́вају се ћѐдо и ба̀ба па ће ћѐдо њо̂ј*:* ла̀сно е кво̀цати, трѐба ја́јца но̀сити, а о̀на њѐму: ѝјако н-у̀мијем да снѐсēм ја́јце, зна̂м шта̀ е му́ћак.

ја̂к ја́ка -о **1.** ‘снажан’. – Ѐнā Че́дова жѐна спо̀собна и ја́ка ко̀ нѐкӣ мушка́рац; **2.** ‘концентрован (о алкохолном пићу)’. – У̀х**,** ал ти је ја́ка овā ра̀кија.

ја̀ка ж ‘велика крагна на гуњи, оковратник’. – Ја во̀лӣм кад је вѐћа ја̀ка: кад ду̂не мѐћава, ја̂ е за̀вр̄нем го́рнāк и о̀на ми чу̂ва за́тијок.

ја̀кна јàкнē ж ‘кратак капут’. – Обу́цде ја̀кну, још је ово вре́ме ро̀вито.

ја̀ком прил непром ‘тек, тек што, чим’. – Ѐовō про̀леће до̀цнӣ, ѐнē ти ја̀ком нѝчē жи̏то, а би́вало е пођѐкад у о̀вō до̀ба да ста̀шē за прво̀коп. – Ја̀ком зару́ђеле трѐшње; ***изр.*** *Ја̀ком ѝдӯ Ма́ра и сва̀тӣови.*

јаку̀љача ж ‘капуљача’. – Нава́ци јаку̀љачу нѐ-гла̀ву, ви̏(ди)ш како у̀дарā ћева́рац.

јал св. ‘или’. – Бѝјаше та́јо стро̀г, ко̀д њега нѐмā вр̏дāња, вѐлӣ: јал у̀чи шко̀лу и бѝдни до̀бар ђа̂к, јал се вра́ти ва̂мо д-о̀рēмо и копа́мо, нѐма ц̧абољеба́рēња; в. *лицкатӣи*, *одатка̄ти*, *ӣретатлӣти*.

ја̀лōв -ова -о ‘неспособан за оплодњу; кастриран’. – Кад је о́ван ја̀лōв, мло̀го га ла̀кше уго̀ити.

јало́вац -вца м **1.** ‘дрво, воћка, биљка која не рађа, која не носи плод’. – За́ђи и ђегѐ̄ј смо̀трӣш да е стру̂к жи̏та јало́вац, да се нѝје о̀ћекō, о́ćеци га и ба̀ци сто̀ци – о̀нāј спорѐд њега ће бо̀ље да на̀предуе; **2.** ‘бездетан човек’. – Ѐт, на̀ма у̀суд та̀кӣ да о̀стасмо бѐжђетни, шта̀ ћу кад сам јало́вац.

ја̀ловица ж **1.** ‘крава, овца, коза која остане неоплођена, јалова’. – Е о̀ву ја̀ловицу ћемо д-ѝспечемо и да по̀несемо на̀ свадбу код прѝјатеља. – Ја̀ловица нѝје за̀ дру̀гō сем за ши́љак, нѐш је ц̧а̀бē ра́нити кад нѝје за при́плод; **2.** ‘нероткиња’. – Нѝје зго̀дно да жѐни ка̂ш да е ја̀ловица, то̂ е гро́та и срамо̀та јел нѝје о̀на кри́ва што е нѐроткиња.

ја̀ловӣње с ‘стока која се не музе’. – О̀ндак се изго̀нила сто̀ка на ѝспашу го́ре у̀ планину, угла̀внōм ја̀ловӣње и о̂вце, а тѐглēћа сто̀ка и му̀заре јо̀к.

ја̀ловити -ӣм ‘кастрирати’; в. *ујаловитӣи.*

ја̀ма ж ‘дубока рупа у земљи, обично у камењару’. – О̀ни који су ба̀цали српску ђѐцу у̀ јаме нѐће се у̀среће̄ити, ја̂ ти ка̂м. – Кад сли̑е́пац сли̑е́пца во̀дӣ, обадво̀јица ће у̀ јаму у̀пасти. – Ко дру̀гōме ја̀му ко̀пā са̂м у̀ њӯ у̀пада; ‖ **ја̀мица** ж дем. – Ако-ш да по̀сāдиш во̀ће, пр̏во по̀орēш парце́лу, па о̀ндак ѝскопāш ја̀мице у ко̀ē иг са̂диш; ‖ **јамѐтина** ж аугм пеј. – Кад би мо̀гле оне јамѐтине прозбо̀рити, тѐк би зна̀ли шта̀ нам по̀чини бра̀т Р̀вāт; в. *ӣоримитӣи*; ‖ **јамѝ̀рина** ж исто. – Ѝмā та̀мо иза њѐгове ку̀ћē нека јамѝ̀рина и у̀ њӯ ба̀цали коека̀ке ломата̀није.

јàмāн прил ‘једанпут’. – Јàмāн су њѝг двѝје зâјно ѝшле чак у Студѐницу на слу̏жбу.

ја́мац / је́мац ја́мца / је́мца м ‘који за нешто гарантује’. – Нѝкад, блàго ђе́ду, нѐ јѐмчи зà другōг, свàк нек зѝнē колко мȍж да прȍгунē, јел ако ôн ушепр̀тљā – пу̏че по ле́ђима је́мца.

јàмачно реч. ‘свакако, сигурно’. – Тô ти је, јамачно, тàко и нѝкако дру̏кчије, èвē ти, во́ђе сам нàјтањи.

јàмити -ѝм несв ‘копати јамице за садњу воћа и поврћа’. – Јàмѝмо ће̏утра за ȍрасе, с Бȍжјом пȍмоћу.

јàмпу̏т / јàнпу̏т прил ‘једном приликом, једанпут’. – Јàмпу̏т смо ѝшли зâјно о Тȍдорици у Љу̏бѝћ на ва́шер; ***изр***. *Три́пу̏т мѐри, а јàнпу̏т ће́ци.*

ја́мство с ‘јемство, гаранција’. – Кâзано е: злȍ прȍлазѝ кȍ се јâмчи зà другōга; а кȍ мр̏зѝ на ја́мство, бѐз бригē је.

јâмчити -ѝм (не)св ‘гарантовати’. – Јâ ти јâмчим зà њега, ако ôн не ѝспуни обе́ћање, јâ сам ту̏ј.

јàнија ж ‘јело од меса и пиринча’ – Вѝше вȍлим ђу̏вече но ȍву јàнију.

јàпија ж **1.** ‘дрвена грађа, обрађена или у обловини’. – Дâвно је ôн прѝбавијо јàпију зà кућу, ал јȍш нѐ знā ђѐ ће тâ ку̏ћа бѝти; **2.** ‘човек одређених особина’. – Тô ти је тâ јàпија: контра́ши, бу́нџије, дȍшли нàкō у̏пōрни, зàумити и, д-ѝзвѝнеш, курчѐвити.

јапу̏нџе -у̏нџета с ‘кишна кабаница’. – Да ми нѐ бѝ оног чѝкуниног јапу̏нџета, пȍкисō би до гȍлē кȍжē.

ја́ра ж ‘жега, спарина, врућина’. – По ȍнōј ја́ри кȍкōшке ȍпуштиле кри́ла и позиј̑е́вале, кѐрāд се оте́гла, ѝсплазила јѐзике и дàкћу̏, вȍлови брѐкћу̏, бàш је жѝшка.

ја́рак ја́рка м ‘канал, јаруга’. – Док ни́сам ѝскопō ја́рак изнад њѝвē, стâлно ми додија́вала вȍда кад нàѝћу кѝше.

ја́рам ја́рма м **1.** ‘дрвена направа за упрезање волова ради вуче’. – Когȍј дȏђе нà влāс, нàма нàш ја́рам нѐ гинē: ȍзгō ја́рам, ȍздō пȍдјармица, с јѐднē стра́нē рамѐњача а с дру̏гē пàлица и, што вѝкаше ȍнāј, тѐгли и ву́ци и у ја́рму скàпāј; **2.** ‘дрвце од бадњака које се ставља у божићни колач’; в. *чесница*.

јàрац јâрца м зоол **јàрчина** м аугм пеј. – Она Мано́јлова јàрчина се ȍће́ћā на пр̀четину до Тàкѝша; ‖ **јàрчѝћ** -и́ћа м ‘мушко јаре’. – Ȍвōг јарчи́ћа ћу д-ȍставѝм за при́плод.

јàре -ета с ‘младунче козе’ – Окȍзила Бȏлка јѐдно му̏шко и јѐдно жѐнско јàре; зб. *јàрāд*. – Јàрāд се ѝграју кȍ нѐка ђѐца, милѝна иг глâти како скâчу; ‖ **јаре́нце** -ета с дем. – Јаре́нце ми млȍго ȕмиљато; ‖ **јàрећѝ** -ā -ē ‘оји се односи на јаре, који се тиче јарета’. – На ва́шеру ку́писмо јàрећēг пече́ња те се нâјдосмо ко љу̏ди.

јâри -а -о ‘који се сеје у пролеће’. – Мѝ сѝјемо ȍзима жѝта, ал ако у̏-јесēн нѐ дадну̏ кѝше, мѝ ȍндāк àн спàнē снѝ̑ег, у мàрту, пȍсијемо јâру пшѐницу ил јѐчам.

јàрѝк -и́ка м ‘врста пролетњег кукуруза’. – Нѝје лȍш јàрѝк, ал су стакла́рац и ȍсмāк јȍш бȍљи.

јàрина ж ‘јагњећа вуна, прва стрижа јагњади’. – Нѝје стрѝна кȍд-кућē, ȍдњēла д-у̏рēди јàрину.

јàрити се јàрѝ се несв ‘младити се (о кози), козити се’. – Ȍвō ти је Бȏлки дру̏гō јàрēње и ȍбадвā пу́та се обли́знила.

јàрица ж ‘женско јаре’. – Вѝђа ли, ȍчѝју ти твȍјѝг, ку̏д ми пȍбеже јàрица?

јàрица ж ‘пшеница која се сеје у пролеће’. – Нѐ стигок јесѐнāс, бе́ше кѝшна јѐсен, зàтō мȍрам јàрицу да пȍсијем чѝм прȏђу Млàдēнци.

јàрка јàркē ж ‘ојачање на коси које се пружа паралелно са оштрицом, резом’. – Ѝзмакō нам Са́во у òткосу петне́стак кора́кā, па кад òштрӣ кȍсу, он чȕкнē брȕсом по јàрци и зѐбāва: во́ђе, бâто, вѐлӣ.

јàрма јàрмē ж ‘прекрупа као сточна храна’. – Дȁдни стȍци по пô бȕчука јàрмē, ал пр̏во ме́но посȍли и нàкваси, лȁшње им ли́зати.

јàрмати -āм несв ‘хранити (стоку) јармом’. – Дȍбри ти вȍлови, вѝдӣ се да иг јàрмāш домàђӣнски, нѐ жалӣш јàрму.

јàрмац јàрмаца м ‘пречага на коњским колима о којој висе ждрепчаници’. – И јàрмац и ждрепчани́ке Јерȍтије начѝнијо од јȁсеновине па ȍковō, вѐчна ствâр.

јармѐњāк -а́ка м ‘сврдло за бушење великих рупа’. – Свȁкӣ кȍлāр има́дē јармѐњāк, коим вр̏тӣ рȕпе на ја́рму за рȁмењаче и зâворањ.

јàрōс -сти ж ‘жестока раздраженост’. – Кад њѐга ȕвāти јàрōс, бѐжи кȕд-знāш; ‖ **јàрōсан** -сна -о ‘раздражен, набусит’. – Млȍго е дȍбар, ал знâ да бѝднē пођѐкад јàрōсан, ȍнда бѐжи ȍд њега ил шу́ти; ‖ **јàрōсно** прил ‘раздражљиво, бесно’. – Ȍно ди́е́те пȁмētно кȍ чѐла, ал јàрōсно млȍго.

јàруга ж ‘увала између стрмих страна којом за кишна времена могу кренути бујични потоци’. – Кâжу да су бегу́нци с бȍјӣшта ви́кали: ој јàруго, моја мѝлā дрȕго.

јàсēн м бот ‘листопадно дрво Fraxinus’. – На мѐђи између̀ нāс и Ди́ка бѝјаше гȍлем јàсēн; ‖ **јасѐнӣћ** -и́ћа м дем. – Кад бѝднēш ће̏кō вр̏зину, ȍнāј јасѐнӣћ ȍстави; ‖ **јасени́чак** -чка м дем. – Он је ȕмљō да вѝдӣ како јасени́чак ра́стē за рȍгуље; ‖ **јàсенōв** -ова -о ‘који је од јасена’. – Јȁсеново др̏во је благословѐно кȍ и ȍровина; ‖ **јàсēње** с ‘предео где расте јасен, јасенова шума’ – Пѐваше Милѐнија: чȕвам ôвце до́ле у јàсēње, глѐдāј, дра̂ги, па до́ђи до мѐне.

јàсеновак м ‘прут од јасена’ – Ȍн смȍта ȍнāј јàсеновак и зȁокупи онȕ ску́чницу тȁмо у јàругу.

јàсеновина ж ‘грађа од јасеновог дрвета’. – Јȁсеновина ти је за àстāл млȍго дȍбра.

јàсика ж бот ‘листопадно дрво Populus tremula’. – Од јàсикē се мȁом прȁвē кȁнате, дȍђе лȁкāшна а дȕготрāјна и нѐма нѝђе јѐднōг чвȍра; ‖ **јàсичица** ж дем. – Нѐмō да ће́чēш онē двѝје јàсичице, нѐка иг нек ра́стȕ, сàмо иг пȍткреши; ‖ **јàсикōв** -ова -о ‘који је од јасике’. – Јàсикове стȕбе са бȁгреновим прѐчкāма су ти нȁјбољē.

јàсиковина ж ‘јасиково дрво, грађа од јасиковог дрвета’. – Јàсиковина вàљā за шѝндру, млȍго дȕго трàише, нѐ може вре́ме лȁсно да јој нàудӣ.

јàсле -āла ж мн ‘преграда у коју се стоци полаже сено’. – Њѐму ȕјак дрмāтор па га прѐвō на држāвне јȁсле, жи́вӣ кȍ бȕбрег у лȍју, скоро нѝшта нѐ рāди а пла́та рѐдōвна.

[јàстук] јàстука м **1.** – У ȍнō вре́ме јàстуци су се пȕнили слȁмōм ил сѝтно ѝцјепкāнōм шàшином, а кȍ е држō гȕске пȕнијо е ȍнӣм сѝтним гȕшчјим пêрјом; **2.** ‘део запрежних кола (обртни јастук)’. – Ȍбртни јàстук ти је за предњи трâп спȍен ȍбртним клѝном; **3.** ‘задњи део запрежних кола (задњи јастук); **4.** ‘подножје стога’. – Испод сѝ̑ена се ȍбавезно нàчини јàстук, ȍбично од трȕпāца и мȍтки или грâња да сѝ̑ено не пову́чē влàгу; ‖ **јàстуче** -ета с дем. – Нàправила њѐму бȁба јàстуче, изве́зла и нàпунила пêрјом; ‖ **јастуче́нце** -ета с дем – Вѝђи како е ȍвō ȕкрāсно јастуче́нце ѝзглѐдно; ‖ **јàстучић** м дем. – Да ми бӣ кȁки би́ло јàстучић да тȕрӣм пȍд-глāву; ‖ **јàстучина** ж аугм – Глâм кàкē су јој ȍнē јàстучине ȍфȕцане и када пр̏љāве.

јàстучница ж ‘навлака за јастук’. – Јàстучнице су се шѝле од тѐжановог ил лàненог пла́тна, па смо иг мӣ пȍсле ве́зле.

ја̀так ја̀така м ‘који чува и храни одметнике’. – Њѐгōв чу̀кунђед ти је бѝјо ја̀так ајду́цима.

ја̂ти ја̀шēм несв ‘јахати’. – Ја̂ли смо ко̀ње без у̀здē и сѐдла.

ја̀тити се -ѝмо се несв ‘скупљати се у гомилу’. – Кад он по̀чē да ви̂чē »Нава́ли, на́роде, још ма̀ло па нѐстало«, по̀че на́род да се ја̀тӣ око њѐговијег ко̄ла и бо̀гами ра̀спрода ôн лубѐнице врѝшко.

ја̀тка ж ‘јадница’. – Наи́ђе о̀на ја̀тка, ду́ша да те забо̀лӣ кад чу̀еш њêне му̀ке.

ја̀то̄ран -рна -о ‘снажан’. – Ви̂ш га ка̀кӣ је ја̀то̄ран, мо̀же ко̀њу рêп д-ишчу̀пā.

ја̀ӯд м (мн ја̀удови) ‘слабо, неухрањено, мршаво дете; ситно чељаде’. – Нѐ знāм мо̀жē ли штā да бѝднē од оног ја̀уда. – Ма јѐс о̀на, на̀кō кад по̀глēднеш, вѐретӣзна, ал штā тâ̄ ја̀ӯд мо̀же д-у̀рāди – чу̀дом да се чу̀дӣш.

ја́укати ја̀ӯчем несв ‘запомагати, кукати’. – Ја̀ӯче пу́сница, ка̀мēн би за̀плакō, ал не вре́дӣ, шта бѝ – бѝ.

ја̀шити -шēм несв ‘јахати’. – Ја̀ш ко ђѐца ја̀шили смо ко̀ње, на̀кō без сѐдла; ‖ **ја̀шећи** гл прил. сад ‘јашући’. – Нѐкад смо ишли у̀-Гӯчу ш чѐзом, а нѐкад ја̀шећи; ‖ **ја̀шећӣ** -а -е ‘који је за јахање, јахаћи’. – Ѝмали о̀ни чѝвт во̀лōва, тѐглēћē ко̀ње и јѐднōг ја̀шећēг.

ја̀шта реч. ‘него, него шта’. – И мѝ смо ти, у вре́ме о̀нō, гла̀довали по̀чēсто, ја̀шта смо.

ја̀штавица ж ‘бубуљица на језику, јаштерица’. – Што ме му̀чӣ нѐка ја̀штавица, ба̀ба ка̂же да ме нѐко, беја́ги, ого̀вāра.

јѐвтика ж ‘туберкулоза, сушица’. – По̀че Бисѐнија о̀нӯ: ни́сам зна̀ла, го̀рела ко свѐ́ћа / да е љу́бав од јѐвтикē вѐћā; ‖ **јѐвтичāв** -а -о ‘туберкулозан’. – Бѝјо вѐсели Жѝвота Мѝљо̄јкин јѐвтичāв и ра̀но у̀мрие, тек пресами́тијо трѝјестӯ, Бо̂г да му ду̂шу про̀стӣ.

јѐвтин -а -о ‘који има ниску цену’. – До̀шло гр̂дно вре́ме, јѐвтини компи́ри, јѐвтина сто̀ка и што е на̀јцрње појевти́нијо и о̀браз – о̀брали смо зѐлен бо̀стан; ‖ **јѐвтино** прил. – Јѐвтино ку́пио – ца̀бē про̀до̄.

јѐвтичāр м ‘туберкулозни болесник’. – Ôн је бѝјо јѐвтичāр, нѝје му би́ло спâса.

јѐвтичāрка ж ‘зла жена, која натура јефтику’. – И што е то̂ једна јѐвтичāрка, да ти је са̀мо зна̀ти, а ва̂мо се упреподо́била, рѐкō би ни лу̀к јѐла ни лу̀к мирѝсала, а та̀мо цѝгарице по̂јде и човѐку и свим ку̀ђāнима.

јѐге јѐгета с ‘тространа турпија за метал’. – Кад ра̀зметнēш тестѐре, о̀нда мо̀ж да га на̀оштрӣш јѐгетом.

ја̂д м ‘јарост, срдња’. – О̀тровō га ја̂д и нѐ знā ку̀д у̀дарā; ‖ **јѐдак** јѐтка -о ‘љут, горопадан’. – Нѝје ми мѝло што е на̀кō јѐдак, ко̀ ће вѝше да штрѐцā о̀д-њега; ‖ **јѐтко** прил ‘љутито, с једом’. – О̀на му, на̀кō јѐтко, о̀дбрӯси: Море, ѝди у бѐстрāга!

једа̀мāн прил ‘у једном тренутку, одједном’. – Једа̀мāн је ѝ ōн сва̀тио да нѐ зна штā га е сна̀шло, па по̀чē пола́ко да се ѝзвлāчи о̀дā њиг.

јѐдан јѐдна -о ‘најмањи основни број‘; ***изр***. *~ јѐдӣнӣ* ‘само један’. – Са̀мо се он јѐдан јѐдӣни о̀туд вра́тио, а нѐ знā ђѐ су дру̀гима о̀стале ко̀сти; *~ јѐдитӣ* ‘и с т о’. – Мло̀го до̀бро се о̀ćекло жѝто, на̀шō сам са̀мо јѐдан јѐдитӣ јало́вац у це́лōј вр̂сти; *~ једѝнцатӣ* ‘и с т о’. – Бѝјо јѐдан једѝнцатӣ кои нѝје шћѐо да ш њѝма тр̀гуе.

је́дар је́дра -о ‘здрав, напредан’. – Да виш како е му̀руз је́дар, да да̂ Го̀спод да не за̀сӯши. – Зна̂ш ка̀кē су ти о̀ндāј ђѐвōјке би́ле је́дре, румѐне, пу̀цале од здра̂вља, кад пру̀жи ко̀рāк зѐмља подрѝктāва, а о̀вē са̀денаке ко да им је ду́ша у но̀су. – Је́дра ђѐвōјка, да е по јѐднōм о̀бразу шѝнēш, дру̀гӣ би пр̂сō.

једа̀ред прил ‘једанпут’. – Кад смо једа̀ред мо́били на жѐтви, бӣјаше нас се ѝскупило преко чѐтрес штѐ жѐтелӣца штѐ вѐзијōца, па кад ćёднēмо ў-лāд, да прѐданēмо, мӣ зàпјевāмо.

јѐдва прил ‘тешко, мучно’. – Јѐдва се нѐкако сàставља крâј с крàјом, ал, Бѐже здрâвља, свѐ дрȕго ћемо лàсно.

јѐдек јѐдека м ‘уже којим се води коњ’. – Вѐгнук кѐња дȕгачким јѐдеком за ко́чић у лѝвади да се ме́но напа́се.

једи́нац -нца м ‘једини син’. – Ôн ти је бӣјо једи́нац, дȑжали га ко ме́но вѐдē нàдлану и зàтō е ѐстō це́лōг живѐта кѐ кȉлавӣ Рàдовāн; ‖ **једи́нче** -ета с ‘једино дете’. – Вӣдӣ се да е једи́нче, чӣм је нàкō рàзмāжено.

једѝница ж ‘једина кћи’. – Ѐна ти једѝница и бѐгме дѐбра мирàжӣнка.

јѐднāк -а -о ‘исти као и други’. – Ȕзми коју ѐћеш, ѐбадвије су јѐднāке, само су дрȕкчије вâрбе; ‖ **јѐднāко** прил ‘стално, непрестано’. – Јѐднако ви́каше мôј вѐсели ѐтац да чȕвамо ѐбраз.

јѐдначит -а -о ‘уједначен, истих особина’. – Вѐди рàчȕн, ћѐри, кад пре́дēш да ти кѐнац бӣднē јѐдначит, а јѐк и вàкō и нàкō; ‖ **јѐдначито** прил ‘уједначено’. – Ѐна је то ра́дила јѐдначито и дрȕгōме ко и сѐбе.

једнѐлик -ѐлика -о ‘исто, једнако’. – Њӣг двâ брàта нàправили једнѐлике кȕће, па згѐдно пѐглāти с пу́та.

јѐдрати -ā несв ‘напредовати, развијати се’ – Згѐдно јѐдрају овā ћѐчица да злѐ нѐ-чуе; в. *језгра*.

јêж м зоол **1.** ‘ситни сисар с бодљама Erinaceus’. – Млѐго е забрљō, ако му ѐтац сàзнā, èбō е јêжа у ле́ђа; **2.** ‘машина за сабијање терена при изградњи пута’. – Кад је нàишо онај јêж, зѐмља се подàтрēса; **3.** ‘справица за набацивање фасаде’. – Онај нàш мâјстор нàбавијо нѐки јêж и ш њӣм набàцуē камѐнчиће на васа́ду.

је́за ж ‘страва, ужас’. – Кѐји је тō брѐзбōжник, је́за да т-ȕватӣ: стрâ ме за онȕ ћѐчицу да ѐна, веселни́чад, не испàштају њѐгове будалàштиње.

је́згра ж ‘јестиви део коштичастог воћа’. – Ѐвē гѐдинē ѐрасима је́дра је́згра, ѝмало кȉшē тамàн колко трѐбā.

је́здити -ӣм несв ‘ићи, брзо се кретати’. – Ѐнамо низ Радàшин дô је́здē свàтови с пѐсмōм и прàнгијāма.

језѐрина геогр ж ‘земљиште са стајаћом водом, бара’. – У језѐрини ти је вѐлики ѐркестар жâба, а ѝмају и жа́пца бàсисту, па не утоље́вају по це́лȕ нôћ. – У Ги́ниној лѝвади она језѐрина пȕна жâба, крѐкећу по свȕ-нōћ.

језѐрити се -ӣ се несв **а.** ‘подсећати на језеро’. – Зàпржила ли́ка качàмак врѐлōм мâшћу, богàто, згѐдно се језѐрӣ ѐзгō; **б.** ‘формирати се као језеро’. – Кад дȕго пàдā кȉша, на днȕ лѝвадē пѐчнē да се језѐрӣ.

јѐзеро с ‘већа стајаћа вода’. – Тàмо у Овча́ру зајáзили Мѐраву и начѝнили јѐзеро.

јѐзив јѐзива -о ‘ужасан, стравичан’. – Тô е јѐзив чѐвек, далѐко му лѐпа кȕћа, нѐ би вѐљō ни на пу́ту да га срѐтӣм.

јѐзик јѐзика м анат **1.** ‘покретни мишићни орган у устима’. – Нѐким љу́дма се мôраш чȕдити кàко иг јѐзик не забѐлӣ; **2.** ‘средство комуникације у једној друштвеној заједници’. – Глѐдāм и слȕшāм на телевȉзији како нѐки ѐће да нам јѐзик ȕзмȕ кô да е срамѐта збѐрити нàкō кѐ што су нам стâри збѐрили; ‖ **јѐзичић** м дем. – Дѐбра му е ѐна жѐница, јѐдина јој је ма́на што ѝмā пѐдужи јѐзичић; ‖ **језѝчак** -чка м ‘показивач тежине на ваги, кантару’. – Кад мѐрӣш муштѐрији сȉр ил кàјмак, дѐтури ме́но да прѐвāгне језѝчак у њѐгову кѐрис, то ти је благословѐно, а проклѐство е, нѐ дāј Бѐже, зàкинути на мѐри; ‖ **јѐзичина** ж пеј; в. *ѝоган*, *сунце*.

јѐзиковати -уем несв ‘много причати, пружати језик’. – Ѐна јѐзикуе пѐваздāн.

језѝчара ж ‘жена која много прича’. – Тâ ти је једна језѝчара, тâ мȍже да надгȍворӣ двока́та; ***изр.*** *Језѝчари бр̏жӣ јȅзик од ӣа̏мēти*.

јѐина ж зоол ‘ноћна птица грабљивица Bubo bubo, сова’. – Јѐина ти да̀њу ку̑ња̄, а нȍћом, кад се дȍбро смр̏кнē, лȍвӣ на шта гȍђ налѐтӣ: зêца, па̀тку, гȕску, вра̀ну, га̀врāна, а нѝјē га̀дљива ни на мѝша, шта̀кōра ил жа̀бу.

јѐк м ‘најпогодније време за нешто’. – У је́ку жѐтвē пȍква̄ри се онā Вла́дова дрѐшина, па смо пȍла да̂на изда̀нгубили док је ȏн то азȕрисō.

јѐктати -ӣм несв ‘јечати’. – Кад су иг стѝсли са свѝјӯг стра́нā, јѐктали су ȍд мукē; в. *ам*.

јѐктика ж в. *јевтика*. – Дȕго се потље ра̀та ȕмирало од јѐктике.

јел св. ‘јер’; в. *ӣлата*, *ӣлетара*; ‖ **јербо** св. ‘и с т о’. – Нѐ може тȏ та̀кō јербо нѝкад наши ста̂ри ни́су тр̏гова̄ли ȍбразом; в.*нерадан*, *ӣравда*.

је́ла ж бот ‘четинарско дрво Abies alba’. – Ȍндак су ти пи́сма ма̀ом пȍчињала: здра̀во смо и дȍбро кое и тѐбе желѝмо, а завршáвала: вѝта је́ла зѐлен бȍр, чѐкāм бр̏зӣ ȍдговōр; ‖ **јѐлōв** јѐловā -ō ‘који је од јеле’. – Јѐловā гра̂ђа е млȍго тѐжā од смр̏човине.

јѐлек јѐлека м ‘део женске горње одеће без рукава, кратак, носи се преко кошуље. – Ђѐд Вѝлип јој поклȍнијо јѐлек њѐне пȍкōјне бȁбē Нȏвкē; ‖ **јѐлече** -ета с дем. – Свѐ ђѐвōјке обу́чӯ ве́зенē блу́зе, а сва̀кā ȍзгō по јѐлече па ко цвјети́ћи у лѝвади.

јѐлица ж ‘сорта кромпира’. – Дȍбра е јѐлица, ал над мѐсечаром нѐма компи́ра, тȏ зна̂ј дȍбро.

јѐло с ‘храна’. – Ка̀кӣ на јѐлу – та̀кӣ на дѐлу; ‖ **јѐлōвни** -а -о **а.** ‘који је за јело’. – Ѝмā јѐлōвни ȕćев, а ѝмā за стȍку кои да́ē вѐћӣ при́нос; **б.** ‘чиме се једе’. – Кад грѝјēмо врȕћӯ ра̀кију тȕрӣмо по јѐдну јѐлōвну ка̀шику шѐћера на ча̀шу, а кад кȕва̄мо ка́ву, тȕрӣмо јѐдну ка̀венӯ ка̀шчицу ка̀вē на шо́љу; в. *ӣреданути*.

јѐловина ж ‘јелово дрво, јелова грађа’. – Јѐловина мȍж да се вр̏чӣ, а смр̏човина јȏк.

јѐљен јѐљена м ‘печени угојени ован с великим роговима на које су набијене јабуке, који доноси пријатељ на свадбу као прилог’ – А два̂ зѐта ѝжњēше јѐљена међу сȍбōм да прѝка̄жу прѝјатељов при́лог, док ће нѐко доба́цити: нѐ знā се кȏ е ра̀снији и тѐжӣ ȍд њӣг трȍице, ал да зна́дете – ȍнō у срѐдини је о́ван.

јѐндек јѐндека м в. *ендек*. – Нàкō пѝјан за̀окупи вȍлове и пȍтпушти кȍла у јѐндек.

јѐнђа в. *енђа*.

јењáвати јѐњāва несв ‘слабити, смањивати се’. – Кад пȍчнē та̀мо у ма̀рту да јѐњāва мра̀з, ȍма ва̀љā рѐзати вȍће.

јѐрбо св. в. *јел*.

јермȍника / јермȕника ж. – Кад је Ра́де рѐкō Пе́ру да би вȍљō да свѝра у јермȍнику, Пе́ро рêши да прȍдā кра̀ву те му кȕпӣ дугмѐтару.

јермонѝкāш -а́ша м ‘хармоникаш’. – На рȍгоци карбѝтуша жмѝркā, испȍд њē јермонѝкāш ра̀стēже дугмѐтару, а око њѐга кȍло са̀мо ве́зē.

јѐроплан м ‘аероплан, авион’. – Ȍчијӯ ти, Вȕјана, вѝдӣш ли ти онај јѐроплан што зу́ӣ?

јѐсен ж ‘годишње доба’. – Тѐ јѐсени он нѝје ѝшō у Ба̀нāт; ‖ **јесѐнāс** прил ‘прошле јесени’; в. *жутнути*, *заљуштити*, *јарица*; ‖ **јѐсени** прил ‘у јесен, током јесени’; в. *ведрина*, *попутнина*; ‖ **јѐсēњи** -а -е ‘који се односи на јесен’; в. *прољеће*, *шума*.

јѐсти јѐдēм несв ‘узимати храну’. – Ȏн је ста̂лнō бѝјо злȍран, а и кад јѐдē, ва̂ља̄ за̀логај у у́стима, нѝкако да га прȍгȕне; в. *љиљан*, *дољебити*; ‖ **јѐстив** јѐстива -о ‘који се може јести, који је за јело’. – Ѝмāш пѐчȕрку која е јѐстива, а ѝмā ȍтрōвна, далѐко би́ло; ако нѐ знāш кȍјā е кȍјā, нѐ игрāј се; ‖ **јѐшан** јѐшна -о ‘који има добар апетит’. – Свѝ на̀ши су јѐшни, ал над Зȍраном нѐма нѝко; в. *пљуцати*.

јѐтко в. *јед*.

јéтрова ж ‘деверова жена’. – Jâ и мо̀ја јéтрова се нѝкад за о̀вӣјег чѐтрес го̀дӣна ни́смо спо̀речкале; ‖ **јéтровица** ж хип. – Ѻ̀во ти је, тѐто, мо̀ја јéтровица.

јѐцāј м ‘кратко јецање’ – Чу̀ се јѐцāј ѝз-другē со̀бē.

јѐцати -āм несв ‘тихо испрекидано плакати’. – Нѐмō вѝше јѐцати, ду̂шо ба̀бина, до́ћи ће та̀та; ‖ **јѐцāње** с гл.им. ‘испрекидан плач’. – За̀дуго се ѝз њēне со̀бē чу̀ло јѐцāње.

јѐчам јѐчма м бот ‘стрно жито Hordeum vulgare’. – Ѻ̀ве го̀дине смо у Ста̀нићевини по̀сијали јѐчам; ‖ **јѐчменӣ** -ā -ō ‘који је од јечма’. – Ѻ̀ндак смо вѝше јѐли му̀рузнӣ и јѐчменӣ љѐб нô пшѐничнӣ. – Јѐчменō бра̀шно е мло̀го до̀бро.

јéчати -им несв ‘испуштати болне гласове’. – Ба̀ба е сву̀ нôћ јéчала од бо́лōва.

јѐчменица ж ‘хлеб од јечма’ – Ѻ̀ндак ти се јѐла му̀рузница и јѐчменица, пшѐничнō по̀рēтко.

јѐчмуља ж ‘»кафа« од јечма’. – Зѐмāјле ти се ѝспечē јѐчам па се о̀ндак са̀мељē и о̀д тога ку̀вā, кобија́ги, ка̀ва. *в. кљукопирц*.

јо̀гунāс -ста -о ‘својеглав, тврдоглав, напрасит’. – Ѝјако е јо̀гунāс, бо̀ље но да е некӣ мла́коња и килава́ндер, д-ѝзвӣнеш, него нек се зна̂ да е му̀шко, а јôк нѐка стрина Пéрса.

јогу́нити се јо̀гӯним се несв ‘љутити се, закерати за ситнице’. – Што̀ се јо̀гӯниш ту̀јнāк ко нѐко ра̀змāжено дерли́ште, уљу́ди се вѐћ јѐднōм, ни́си ти вѝше ма̂ли.

јо̀к реч. ‘не’. – Оћеш ли д-ѝдēш на гла̀сање? – Јо̀к, јā; в. *аталь*, *брко*, *буша*, *велики*, *скрцумати*, *смандркати*.

јо̀кшӣр зоол ‘раса свиња, јоркшир’. – Ка̀кӣ јо̀кшӣр, ка̀кӣ бакра́чи: нѐма свѝњчета без мо̀рāвке.

јо̀лпāз м ‘бадавација, скитница’ – Тô ти је јо̀лпāз јѐдан а̀ко-ш да поштѐно збо̀рӣмо.

јо̀пēт прил ‘опет, поново’. – Кад би се по̀ново ро̀дијо, јо̀пēт би бѝјо сѐљāк, ако ми вѐруеш, ма бѝдни, брê, свồј на̀ свṑм, нѐмō нѝко да те зѐбāва.

јорговѐанли непром ‘који је боје јоргована’. – Ку́пила сам цѝц ђево̀јчицама за а̀љинице, до̀шō на̀кō јорговѐанли; в. *рекла*.

јо̀ште прил ‘још’. – Ми нѝсмо би́ли јо̀ште окро̀вили ку̀ћу кад је па̀о пр̂ви снѝег.

ју̀г м ‘јужни ветар’; в. *млаковина*, *нолики*; ‖ **ју̀го** ‘и с т о’. – Кад у̀дарӣ ју̀го, снѝег се изву́чē врѝшко; ‖ **ју̀гōв** -ова -о ‘отопљавање, време кад се топи снег’. – Кад је ју̀гово, мло̀го е ђава о̀ђа, ем мо̀кре но̀ге, ем шљѝгāво; в. *прогризати*; ‖ **ју̂жни** -а -о ‘који се налази на југу, који потиче с југа’. – Ô̂н је до̀шō нѐђе из ју̂жниг кра̀ēва.

ју̀говина ж ‘отопљавање пред јужним ветром’; в. *жмирити*, *пошљигати се*, *трептати*.

ју̀жити -ӣ несв ‘најављивати топлије време’. – По̀чело је да ју̀жӣ, зи́ма е при кра̀ју, мада ка̂жу ста̂ри љу̀ди, у̀мије о̀на пођѐкад д-о̀шинē рêпом.

ју̀жњāк -а́ка м ‘топлији, јужни ветар’. – Кад о̀крēне ју̀жњāк, гла̂ј како зи́ма иза̀мӣља.

[ју̀нāк] -а́ка м. – У̀дарио ју̀нāк на јуна́ка; ‖ **ју̀нāчан** -чна -о ‘храбар’. – Ô̂н ти је о̀дувек бѝјо ју̀нāчан чо̀век, ôн с ѝстинṑм нѝје тр̂говō, јôк; ‖ **ју̀нāчки** -а -о ‘храбро држање’. – Ако Бôг да̂ и срѐћа ју̀нāчка; ‖ **ју̀нāчки** прил. – И̂здржали су о̀ни ју̀нāчки свѐ нѐвоље ко̀ē су иг стѝзале.

ју́нац јунца м ‘мушко јуне’. – Одга́ијо Бо́жо мло̀го до̀бре ју̂нце, нѐма иг у срѐзу, ко̀ двѝје ја̀буке; ‖ **ју̀нчӣћ** -и́ћа м дем. – Мло̀го ти до̀бар ју̀нчӣћ, трѐбā да му ку̀пиш парни́ка; ‖ **ју̀нчина** м аугм. – Нѝје тô ју́нац но ју̀нчина, вѝш ко̀ликӣ је: ѝмā прѐко о̀сāм то̀вāра

јуна́чити се ју̀нāчим се несв ‘понашати се као јунак у приликама кад се јунаштво не тражи’. – Нѐмō се ти јуна́чити међу ђѐцōм и жѐнама – појуна́чи се међ љу́дма; ‖ **јуна́чēње** с гл. им. ‘јунаштво, храброст’. – Њѐговог јуна́чēња сам сѝта, свѐ пу̏че преко на̀шијег ле́ђā.

ју́не ју̀нета с ‘младо говече од 6 месеци до године’. – Кад ѝдē ју́не, нѐк идē и у́же; ‖ **јуне́нце** -ета дем. – Пòдāј ме́но мѐкињѝца и òнōм јуне́нцету; ‖ **јуни́ште** с пеј – Овō јуни́ште ми до́ђе гла́вē, нѝђе да се скра̂си.

ју̀ница ж ‘женка говечета до првог млађења’. – Ỳватē ти òни òнӯ ју̀ницу, вѐгнӯ окō рòгōва конòпчетом, ỳведӯ је између два̂ букви́ћа, а гла̂ву јој прѝбијӯ уз ста́бло; ‖ **ју̀ничица** ж дем. – Извѐди òнӯ ју̀ничицу и вѐгни је тӯ̂ испòд куће̄.

ју̀пка ж обично мн ‘коре за гибаницу које се развијају оклагијом’. – Кад ба̀ба пѐчē ју̀пке, ѐна нам да̀днē нако вру́ће òкрāјке да грѝцкāмо.

ју̀рцати (се) -āм (се) несв ‘трчати, трчкарати, никад не мировати’. – Нѐмō ђѐцу тра́жити пò-куће̄, ѐнē иг ју̀рцају се пò-бāшчи; ‖ **ју̀рцāње** с гл. им. ‘трчање, јурњава’. – Са̀мо ју̀рцā пòвазда̄н, нѐ знā кӯ-ће прѝје.

[ју̀тро] с. – Ỳвечē га сте́гло срѐце – ју̀тро нѐ дочека, весѐлнѝк, Бо̂г да му ду̂шу прòстī; ‖ **ју̀троске** прил ‘јутрос’. – Ју̀троске си пòранила, ра̂но ба̀бина; ‖ **ју̀тром** прил; в. *ӣрочешњаӣи*.

ју̀чē с прил. – Ô н и да̀нāс сла̀вī кò и ју̀чē: нѝкад нѝшта нѐ ра̂ди; ‖ **ју̀чашњӣ** -ā -ē ‘јучерашњи’. – Тӣ̂ ћеш ми ка̂жеш, ба̀лāвче јѐдан, ни́сам јā ју̀чашњӣ; в. *вуће̄*.

К

кабада́кија м ‘силеџија, разбојник, кабадахија’. – Ò вē кабада́кије бата́лиле и цр̂кву па штò нѐ би и òлтāр, ђѐ ће им ду́ша пусни́цима.

кабà̀ница ж ‘огртач са капуљачом’. – Кòдā нас је са̀мо пòнеко ѝмō, кò е ѝшо нѐђе дѝље па òднӯд нàбавијо кабà̀ницу, па е обу́чē преко одиѝе́ла кад је некō нѐврēме; ‖ **кабà̀ничица** ж дем. – Вàљало би ђѐци нàбавити кàкē кабà̀ничице, кад пô̄ђу ѝз-школē ђѐкад им ỳдарӣ кѝша па нагрàбӯсе.

кà̀бāс -ста -о ‘гломазан, масиван’. – Кад натòвариш снòпове нà̀-кола, ѝзāђе тòвар кà̀бāс па свѐ закàчиње̄ за гра̂ње. – Наи́ђе милица́јац, нàкō кà̀бāс, и крӯпнѝм гла̂сом ко из бадња пѝта: Јê л ти, ма̂ли, ђѐ је кӯћа Кр̂стомира Жѝворадљевог?

кабе́за ж ‘слатко безалкохолно пиће са аромом поморанџе и лимуна’. – Ò ндак су ти сòдаџије по са̂борима прода́вале кабе́зу у вла̀шицāма.

кà̀блина ж ‘краћа дрвена цев којом се сужава доњи отвор бадња’. – Мо́раћемо д-ѝзмиіенимо кàблину на ба̀дњу, нѐшто се ра̀злокāла.

[*ка́бл-] -а само у ***изр.*** *Лѝје ко из ка́бла*.

кабу́лити кàбӯлим (обично уз негацију) ‘пристајати, прихватати’. – Нѐ би то̂ кабу́лила нѝ за каке па̀ре да òдāм мо̂г човѐка òнѝм зли́кōвцима, па да би ме ò дрāли жи́ву. – Нѐ би кабу́лила тò д-ỳрāдим нѝ за каке па̀ре јел па̀ре су тѝ ништа: кад одѝлазē – ѝмају стòтину, а кад дòлазē – са̀мо двѝје нòге.

кà̀буља ж ‘посуда за кухињске отпатке, сплачињара’. – У ку́јни според шпòрета смо др̂жāли кàбуљу у кòјӣ смо спи́рали сỳдове и то̂ пòтље да́вали свѝњама.

кà̀ва кàвē ж ‘кафа’. – Ѐ̀јде, вѐлӣ, ко̂не, да пòпијемо по јѐдну кà̀ву, а ôн ће нà тō: вала, ко̂не, цр̂на ти је кà̀ва без рàкије; ‖ **кà̀вица** ж дем. – Тỳрде, ћѐро, по једну кà̀вицу, па штà̀-бидē.

кава̀на -а̀нē ж ‘кафана’. – Кава̀на е гр̂дна ку̏ћа, у њо̂јзи се ни̏ко у̀среће̑ио ни̏је; ‖ **каваниица** ж дем. – Ни̏је то̂, же̏но, ни̏кака кава̀нчина, но кава́нче, каваниица, ка̀ко, бре̂, не разу̀мēш; ‖ **кава́нче** -ета с дем. – Да се на̂ђемо у о̀нōм кава́нчету на ђо̀шку; ‖ **кава̀нчина** ж аугм пеј. – О̀ће да га упро̀пāсти онā кава̀нчина и го̀това ства̂р.

ка̂вга ж ‘сукоб, обрачун; туча’. – За̀метнуше ка̂вгу, ал иг ра̀звадише те про̀ђе без бо̀ја.

ка̀вгаиија м ‘човек склон сукобима, свађалица’. – Зна́дēш ли о̀нӯ што пје̏вā гу̏слāр Ра́де: у пи́ћу су те̂шке пи̏јанице / а у ка̂взи љу̂те ка̀вгаиије.

кавѐнисати -шēм несв ‘разговарати уз кафу, густирати’. – Ѐнē иг по̀ćедале те кавѐнишу и претре́сају а̀брове чи̏м су им љу̂ди о̀тишли у̀-поље.

кавѐнли непром ‘браон боје’. – До̀тр̄кајдер ми онӯ кавѐнли ше́рпу.

кавѐиија м **1.** ‘кафеиија, власник кафане’. – Кад је Ко́зо кавѐиија ви́кнō »*а̀јмо ва̀јронт̄*«, Бра́цо ка̂же: *Да̂ј ти́ће це̂лој кава̀ни!* – и та̀кō про̀паде Ко́зов ва̀јронт, о̀стасмо до сванӯћа; **2.** ‘који воли да пије каву’. – Нѐмō мѐне ту̀рати ка̀ву, ни́сам ти ја̂ некī кавѐиија.

кавѐиӣнка ж ‘власница каване’. – Код Љѐпосаве кавѐиӣнке су на̀јпрво по̀чели д-у̀играјӯ ка̂рте**.**

кавӯрма ж ‘специјалитет од чварака са додатком млевених изнутрица и зачина’. – За̀ на̄с ти је кавӯрма би́ла по̀сластица, са̀д је ни̏ко не о̀кӯша ко̀ да се нѐ ваљā.

ка́дар ка́дра -о ‘моћан, вредан, издржљив, способан’. – Ни́сам ти ја̂ ви̏ше ка́дар да се р̀вāм са мла́дӣм љу́дма. – Ни̏је ти он ви̏ше ка́дар за̀ тē по̀слове, ѝздаје сна́га. – Он ти је ко а̀јдӯк, ка́дар сти̏ћи и у̀ћеħи; в. *ћерање*.

ка̂дар реч. ‘изгледа, као да ће’. – Ка̂дар ће д-у̀дарӣ ки̏ша чи̏м је во̀ликā о̀морина.

ка̀дашњи -а -о ‘из ког времена’. – Ко̀ знā ка̀дашњӣ је овај бре̂с, при́чају да му е пре̏ко три̏ста го̀дӣна.

кадго̀ђ / **кадго̀ј** ‘увек’ – Кадго̀ђ смо ра̀товали, сѐљāк ти је на̀ебō како о̀крēнеш: и да да̀днē ко̀ње и во̀лове, и сви́њче, и љѐба и шљѐба, и си̏нове д-ѝзгину, и јо̀пēт му ни̏ко ни̏кад ни̏је ре̏ко ни ва́ла. – Кадго̀ј нѐко на̀ӣђе пу́том, жу́ћо ре́жӣ ил за̀лае.

кади́ва ж ‘сомот’. – Мло̀го су бо̀љā и очкопѐрнија ова ђѐца што су спа́вала на сла̀мњачама, но овā што су иг ушушка́вали у сви́лу и кади́ву; ‖ **кадиви́ца** ж бот. ‘летња цветна биљка из ф. Compositae, кадифица’. – Код ли́кē је пу̀на ба̀шчица кадиви́цā.

ка̀дија м ‘судија’; ***изр**: Ка̀дија т̄е т̄у̂жӣ, ка̀дија т̄и су̂ди.*

ка̀дјōница ж ‘посудица у коју се на жар ставља тамјан ради кађења’. – Мӣ сва̀кō ју̀тро ту̀римо жи̏шку у ка̀дјōницу, о̀згō зр̀но-два̂ та̀мљана, о̀кāдимо се, про̀читāмо Очѐнāш, па до̀ручкуемо; ***изр.** Очѐнāш ђа̀волу о̀чи ѝзбӣја.*

ка̀зан ка̀зана м **а.** ‘направа за пецидбу ракије’. – Ко̀лко си ћѐрō од ка̀зана? – Ни́сам мло̀го, ту̂ј о̀дма поред та̀бāрке; **б.** ‘посуда за справљање хране’. – Кад смо би́ли у во́јсци, па̀сӯљ и коѐшта ку̀вало се у оним вѐликим ка̀занима; ‖ **каза̀нчӣħ** -ића м дем. – Ѝмā Је́ва каза̀нчӣħ, ни̏је вѐħӣ од оног ло́нца; ‖ **каза̀нче** -а̀нчета с ‘и с т о’. – Један Ци́го на ва́шеру про̀дāваше каза̀нче од пе́-шес ки̂ла; ‖ **каза̀нчина** ж аугм пеј. – На̀бавијо ђе́до неку каза̀нчину за ку̀вāње ме́ħē сви̏њама.

каза̀ниија м ‘човек који пече ракију’. – Чича Ми̏лорад ти је би̏јо на̀јбољи каза̀ниија у околи̏ни.

ка́зати / ка́сти ка̂жем св **а.** ‘рећи нешто, казати’. – Са̀-ће ѝ ōн ка́сти како е би́ло. – Ѐ, то̂ ти нѐ могу ка́сти; **б.** ‘узречица’. – Нѐ мош ти̂, ка́сти, како ти̂ о̀ш, но̂ како јѐс; **~ се** св ‘рећи своје име при упознавању, представити се’. – Кад су одиграли ко̀ло, пру̀жише јѐдно дру̀гом ру̂ку и ка́заше се.

ка̀иш ка̀иша м **1. а.** ‘ремен за панталоне’. – Пу̏че му ка̀иш – спа̏доше му га̏ђе те му се исмѝјасмо; **б.** ‘ремен којим се причвршћују кондуре’; **в.** ‘украсни каиши за опанке’. – Ѐндак преко ве́зенӣг ча̏рāпа ѝударӣмо ла̀ковāне ка̀ише па ти је тô милӣна по̀глāти; **2.** ‘дуго и уско парче сланине’. – Ѐдвикари ôн од о̀нōг ка̀иша па̏рче сла̀нине за је̏дну ша̀ку, ту̏рӣ у то́рбу според ча̀нка са сӣром и му̏рузницом и о̀де; **3.** ‘народна игра’. – Ѐндак смо ти се ѝграли ка̀иша и коечѐга.

кајáсе / кајáси м мн ‘дизгини, каиши којима се преко узди управља коњима’. – Кад о̏ђēш д-ѝустāвиш ко̀ње, зате́гни кајáсе и ви́кни: ôоо!

ка̀јати се ка̀ем се несв ‘жалити због неког свог поступка, имати грижу савести’. – Чо̀век се ка̀е у два̂ слу̏чаја: ѝли кад ѝучинӣ ло̀шо, ѝли кад не ѝучинӣ до̀бро; ***изр.*** *Чѝни до̀бро – нѐ кāј се, чѝни зло̀ – на̂дај се.*

ка̂јла ж ‘клин којим се алатка причвршћује за држалицу’. – Мӣ а̀латке ка̂јлуемо з дрвеним или гво̀зденим ка̂јлама и та̀кō бӣднӯ до̀бро прѝчвр̄шћене за држ̏алицу. ***изр.*** *Ѝударӣти ка̂јлу* ‘направити неугодност, довести у неприлику’.

ка̂јловати -уем несв ‘ударати, стављати кајлу’. – Ѐнē га код Јеро̀тија о̀тишō да ка̂јлуе мо̀тику.

ка̀јмак ка̀јмака м ‘маснoћа на површини куваног и охлађеног млека’. – Нѝшта ље̏пше, кад се о̀дē нѐ̏ђе да̏ље о̀д-куђē, па кад до̀бро огла̀днӣш, ѝзвадиш ча̀нак из то́рбē са сӣром и ка̀јмаком, па́рче ље̏ба и гла̀вицу лу̏ка – сла̏ђē од ме̏да; ‖ **кајма́чак** -чка м хип; в. *чанак*; ‖ **ка̀јмачић** м дем хип. – На̀сула нам ба̏ба оног врѐлōг млиѝе́ка у ђа́су и ту̏рила да се ме́но ла̏днē, оно се о̀ма по̀чо ва̀тати ка̀јмачић.

ка̀јмачити се -ӣ се несв ‘формирати покорицу кајмака на површини млека’. – Ѐн про̀врӣ млије́ко, спје̏ни га и ра̀злӣ у ка́рлице да се ка̀јмачӣ.

ка̀кӣ зам ‘никако, нипошто’. – Ка̀кӣ ја̂ да у̏ђем у ту̏ђӣ вѝноград, нѐ би тô учѝњо̀ да е о̀д-смрти лек; ‖ **ка̀ко** прил. – На́род је рѐкō како жѐна му̏жа на ли́цу но̀сӣ, а му̏ж жѐну на ко̀шуљи; ‖ **каконодра̄го** ‘било како’. – Обу́ци, чо̀вече, чѝсту ко̀шуљу и дру̏ге пантоло́не, нѐмō и́ћи мѐ̏ђу љу̏де каконодра̄го.

ка́кити -ӣм несв ‘вршити велику нужду (о детету)’. – Нѐмō га са̏д ди́рати, по̀чō да ка́кӣ.

какода́кати -о̀дāчем несв ‘какотати’. – Рѐко, нѐмō, жѐно, са̀мо какода́кати, а̀јде за̀пјевај је̏дну и о̀на по̀чē: *Ѝубиле ѝте мо̀је су̏зе, шѝто ми мо̀ју мла̏до̄с ѝузē* – те ми до̀скочӣ.

ка́котати ка́коћē несв ‘оглашавати се какотањем (као кокошка)’. – Сва̀к ра̏дӣ сво̂ј по̀сō, те та̀ко гу̏ска га̂че, па̀тка ква̂че, ћу̏рка ка̀у̏че а ко̀кōшка ка́коћē.

кала̀бука ж ‘халабука, хука, бука’. – По̀дигли кала̀буку нѝ око чега.

кала̀бучити -им несв ‘сређивати, доводити у ред’. – Нѐшто кала̀буче тамо по ка̀чари, ни́сам се пома̏љала; уп. *раскалабучити.*

кала̀исати -шēм несв ‘премазивати бакарне судове калајем; састављати олуке калајем’. – Прошу́пљила ми се цѝмēнта, мо̀рам да е но̀сӣм Љу́бу Ду̏шићу да е кала̀ише; ***изр.*** *Кала̀исō о̀браз.*

кала̀уз -а̀уза м ‘кључ за отварање браве’. – Ѐндак су ти би́ле дрвенē кључанице с ѝунутарње стра́нē вра́тā, а спо̀ља смо кроз ру̏пицу провла́чили кала̀уз и ш њѝм закључа́вали и откључа́вали вра́та; в. *кључаница*, *одмандалити*.

кала̀шӣње с **а.** ‘неухрањена, мршава стока’. – Ѝзагнāли о̀ви Шандра́нци некō кала̀шӣње у бр̏стину, је̏два изи́мили ону ју̏нāд, мр̏шāва веселни́чад ко̀ гра́не, ко̀с и ко̀жа; **б.** ‘лоши људи, олош’. – До́ђе у ко̀кањāре некō кала̀шӣње, на̀пише се, за̀мало човѐку не покварише весе́ље.

ка̀лдрма ж ‘каменом подасут пут, макадам’. – Нѝје ти би́ла зѐмāјле ка̀лдрма по пу́ту, па кад па̀нē кѝша, бла̀то бӣднē до коље́нā.

калдр̀мāш -а́ша м **1.** ‘камен који се користи за калдрмисање пута’. – Па̀бӣрчили смо калдрма́ше по по̀току и извла́чили на̀-пӯт а онō рѐс смо ѣ̀рали из Радо́јковōг ри́да; **2.** ‘човек који калдрмише пут’. – Ѐни су ти би́ли калдрма́ши, по ѝвицама по̀ставē ѣ̀нāр а уну́тра сла̑жӯ ка̀мēн до ка̀мена; **3.** ‘човек који живи у граду, варошанин’. – Ѐставио ва̀кӯ љепо̀ту и по̀стō калдр̀мāш.

ка̀лдрмити -ӣм несв ‘правити калдрму’. – Испри́чō би ти нѐкӯ ѐ тṑм на̀раштају кой се чѐдом чѐдијо кад је лѐктрика по̀чела да с-ѐводӣ, да се ка̀лдрмē ца́де, да се пра̀вē нѐжнӣци ѐ-куѣ̄ма, да свӣра ра̑дијо, да с-ѐносē нѐки бѐчуци ѐ собе у ко̀ē на́род глѐдā, рѐко би нѐма памѐтнија по̀сла, кои се прѐчудити нѝје мо̀го што се изгусти́ра ра̀лица и са́ковац, што зара́стоше у непро̀ђију ста̀зе преко Крѝваје и Пѐрета, што се кр̀дисаше цр̀ношљиве и ра̀нуше, што се нѐ чуе ла̑рма ђечка̀дије, што нѐ бѐчу бѝкови по то̀ровима, што не бле́јē ѐвце по ѐтринама, што се не др̀жӣ по̑с[т], што гро̑бља по̀чēше ута́њати у бѐјāд и нѐмāр, што се са̀губӣ сти̑д од љу́дӣ и стра̑ од Бо̀га (5: 47); ‖ **калдр̀мисати** -ишēм несв ‘и с т о’. – Калдр̀мишē још онō ме́но пред ка́пијом што̀ му је о̀стало од јѐучē.

ка̀лем ка̀лема м **1.** ‘дрвени ваљак за намотавање конца’. – Ку́пи ми јѐдан ка̀лем цр̀ног и јѐдан бѝјелог ко́нца; **2.** ‘млада оплемењена садница биљке’. – Свѝ му се ка̀леми при́мили, да зло̀ нѐ чуе. – Сва̀ког про̀љеђа, бла̀го ђе́ду, поса́ди по̀неки ка̀лем, зна̑ш како ѐчӣ она̄ пѐсма: Ѣе го̀ј на̑ђеш зго̀дно мѐсто, ти др̀во поса́ди, а др̀во е бла̀городно па ѣе да на̀грāди; ‖ **калѐмчӣћ** -ића м. ‘мала садница’. – Поса́ди и о̀ва̄ј калѐмчӣћ, пора́шће; ‖ **кале́мче** -ета дем од *калем 1*. – Од кале́мчета смо пра̀вили зв̀рчкове и та̀кмичили се чѝјӣ ѣе дѐже да се вр̀тӣ. – До̀дāјдер ми о̀нō кале́мче из вијо́кē; в. *зврчак.*

калѐмāр -а́ра м **1.** ‘човек који калеми’. – Ра̀домир је бѝјо на̀јбољӣ калѐмāр у на̀шēм кра̀ју; **2.** ‘воћњак’. – Ѐндак ти је Мѝлорад Мѐчка ӣмō на̀јбољи калѐмāр, до̀ље испод Ја̀сēња између Ма́рковића и Јо̀ксимовића по̀тока; ‖ **калѐмāрски** -а -о ‘који припада калемару’. – Мо̑ј ђе́до е ѝмō калѐмāрски пѐрвēз и о̑н ти је и по вр̀зинāма на дѝвљаке ка̀лемијо ра̑зне во̀ћке.

ка̀лемити -ӣм несв ‘оплемењивати младе воћке путем калем гранчице’. – Тѐбе ѣе ђе́до да на̀учӣ да ка̀лемиш, на̀јпрво ћемо шепу́рке, па по̀тље и во̀ћкице.

кали́рати ка̀лӣра(м) (не)св ‘**(**из)губити на тежини или некој другој вредности’. – Кад о̀берēш па̀прику, о̀на ти за̀ два̄ да̑на ка̀лӣра да се чѐдом за̀чудиш, јо̀ш ако е врућѝна – да ти нѐ-прӣчам.

ка̀лкан ка̀лкана м ‘шталско поткровље’. – Пѐун ка̀лкан ѝзбāцимо сѝјена и о̀ндак зѝми, о̀згō кроз шу́бер, са̀мо ћѐушнēш на̀ниже пра̀во ѐ шталу.

ка̀ло ‘губитак на тежини неких производа услед сасушивања, испарења’. – Вѐликō ка̀ло код коечѐг мо̀же да бѝднē, на́рочито кад су врућѝне, па смо љѐтину скла̀њали у по̀друме и тра̀пове.

ка̀ло̀пер -о̀пера м ‘мирисна, зачинска, лековита биљка Tanacetum balsamita’. – Мло̀го е здра̀в ча̑ј од ка̀ло̀пера, а по̀ђеко га зо̀вē жа́лфија.

ка̀луп ка̀лупа м ‘направа помоћу које се добија одређена форма‘. – Ѝмамо мӣ ра̑знијег ка̀лӯпа ко̀ што ти је о̀нāј за пра̀вљење ба́киног кола́ча, па о̀ндак мушка́рци ѝмајӯ ка̀лупе за ци́глу, па код пѝјаца у Ча́чку ѝмā обѐђāр и ко̀дā њега ѝмā ва̀здāн коека̀кијег ка̀лӯпа за о̀бућу.

ка̀луша ж ‘бела овца са црним ушима’. – Ка̀луша се три́пӯт бли́знила.

ка̑лфа м ‘звање које стиче шегрт, мајсторски помоћник’. – По̀тље три́ године ѐчēња зана́та о̑н ти је по̀стō помо̀ћнӣк ма̑јстора, ка̀сти, ка̑лфа, јел њѐгов ђе́до е гово̀ријо: свѐ, свѐ, ал за̀нāт и сва̀кӣ је за̀нāт зла̑тан.

ка̀љāв -а -о ‘прљав, блатњав’. – Нѐ мош да бӣднēш чӣс по во̀личком бла̀ту, ал нѐ мōраш баш бӣти ни ка̀љāв до уве́тā; в. *отирати*; ***изр.*** *Во̀да свѐ о̀перē сѐм ка̀љава о̀браза. – И су̂нце про̀лазӣ кроз ка̀љава мѐста, али се не ѝскāља*.

ка́љати (се) ка̂љам (се) несв према *искаљати* (в.). – Ка́љају ми се ме́но ма̀ње него пра̀сад.

ка̀љача ж об. мн ‘гумена обућа која се ставља на ципеле или опанке ради заштите од влаге и блата’. – Кад по̂ђе нѐђе по̀ блату, о̂н о̀буе ка̀љаче на ба̀кāнце, па кад стӣгнē у ча̀ршију, о̂н иг ӣзуе и о̀ставӣ под сӣено у ка̀натама, а ва̂мо му о̀бућа чӣста.

ка̀љуга ж ‘расквашена земља претворена у блато’. – Загла́висмо се по о̀нӣм ка̀љугама до̀ље у Драга̀чици, да нѐ би Ра̀доша да нас ишчѐтво̀ри, ја̀ди бӣше; ‖ **ка̀љугица** ж дем. – Нѐко про̀со ко̀ву во̀дē крај буна́ра и на̀правијо ка̀љугицу.

кам прил ‘камо’. – Кам лѐпē на̀шē срѐђē да ни́смо ни пра̀вили тӯ Југо̀сла̂вију; ‖ **ка̀мо** ‘где’. – Ка̀мо те ва̀здāн, кӯмим те Бо̀гом јѐднијем.

ка̀ма ж **1.** ‘корице у које се увлачи нож, канија’. – Ӣмадијаше неку во̀јнӣчку ножѐкању с ка̀мōм и кудго̀ј по̂ђе, о̀бавезно ту̀рā у то́рбу поред ча̀нка и сла̀нине, вѐлӣ: злӯ нѐ требало; **2.** ‘бодеж са двостраним сечивом’. – Нӣје ӣмō памѐтнија по̀сла но ку́пијо во̀јнӣчку ка̀му, про̀дāли му Цӣгани на ва́шеру.

ка̀мара ж ‘већа гомила саденуте сламе, сена’. – Ако е пшѐница до̀бро ӣсӯшена у кр̀стинāма, ми нѐ ђенēмо сто̀гове но ка̀мару док нѐ банē вр̀шалица.

[ка̀мēн] ка̀мена м. – Ђе́до Срѐтен је у сво̀е вре́ме прва́чијо у р̀вāњу и ба̀цāњу ка̀мена с ра̀мена; в. *камен*; у ***изр***. *~ темѐљац* ‘први камен који се поставља у темељ грађевине’. – Кад је ђе́до ту̀рō ка́мен теме́љац, о̂н је ока́дијо тѐмељ, па се про̀читāла мо̀литва и пѐкло ја̀гње; *~ ѣо̀шетњāк* ‘темељни камен на углу грађевине’. – Ѣо̀шетњāк ти ӣма̂ два̂ ли́ца на „ге“; *крѐмēн ~ в. кремен*; ‖ **камѐнчӣѣ** -иђа /-и́ђā м дем. – Ѐндак смо се ӣграли камѐнчӣђа, мӣ смо то̂ гово̀рили пӣљāка; ‖ **камѐнчина** ж аугм. – Да ми бӣ да о̀нӯ вѐлику камѐнчину нѐкако скло̀нӣм ӣз-њивē, ста̂лно ми смѐта кад о̀рēм; ‖ **камѐнчуга** ж аугм – Преско̀чи преко о̀нē камѐнчуге; в. *разбијати*; ‖ **ками́чак** -чка м ‘каменчић, мали камен’. – Кад ти је свѐ по̀тамāн, уба́ци ками́чак у о̀пāнке да се не по̀несēш и не о̀силӣш, но да бӣднēш смѐран; ‖ **ка̀мēње** с зб. – Да зна̂ш колико сам пу́тā ӣздр̀ла ко̀љена по ка̀мēњу; ‖ **ка̀мени** -а -о ‘који је од камена’ – Око ма̀настира су ма̀ом пра̀вљени ка̀мени зӣдови; ‖ **камѐнит** -ѐнита -о ‘који има много камена’. – Нѐ знāм од чѐг о̀нāј на́род жи́вӣ, да л мо̀же ӣшта да им ро̀дӣ кад им је на̀кō камѐнито; в. *завѐтрина*.

камѐника ж бот ‘цветна биљка живих боја из ф. Saxifragaceae’.

камѐничāрка ‘сорта винове лозе’. – Камѐничāрка ти је мло̀го до̀бра за ви́но.

каменоре́зац -сца м ‘мајстор који израђује надгробно камење’. – На̀јбољи каменоре́зац за спо̀мēње ти је бӣјо Дмӣтар Ђо́рђевић, а о̂н ти се ства́ри презӣвō Весѐл(и) новић, но се по о̀цу Ђо̂рђу та̀ко пи́сō на њѐговим ру̀корāдима.

камѐњāр -а́ра ‘каменит, кршевит крај’. – Мло̀го су до̀бри љу̂ди, ал ка̀ко жи́вē у о̀нōм камѐња́ру, Бо̀га тӣ пӣтај.

камѐњāрка ж ‘змија’. – Во̀ди рачу́на кроз о̀нāј рӣд, но́ђе сам ви́ђō камѐњāрке, о̀не су мло̀го о̀пāсне. – Пӣта е до̀ктор: па ђѐ те у̀јела та̂ камѐњāрка, а о̀на вѐлӣ у Цо́ловој лӣвади; а̀ма рѐци ми мѐсто у̀једа, а о̀на ка̂же: ба̀ш но́ђе код преска́кала; ама, жѐно, за̀ шта те у̀јела; а о̀на: за нӣ̀ђе нӣшта, о̀чијӯ ми мо̀јӣг, нӣшта јој ни́сам на̀удила.

камӣлāвка ж ‘монашка и свештеничка капа’. – О̀двајкад су по̀пови и ка̀луђери но̀сили цр̀не ма̀нтије и камӣлāвке, са̀д по̀едини у̀вели у мо́ду о̀боене, ко̀ нѐкē вра̂јле, Бо̀же про̀сти, тѐ тѐгēтне, тѐ си́ве, бӯдибо́кснама.

камѝцор м геогр ‘ситно камење које се осипа на стрмој страни, »точило«’. – Тàмо иза Мѝлēнкове кȕћē бѝјаше онај камѝцор, нѝси мȍго лȁсно прѐко њега стȍку да прѐгнāш; в. *прергењаши*.

кâмчити -им несв ‘искати, молити, просити’. – Трѐба јâ да кâмчим од коекàкијег дàндāра и вȕњāра, пошȕшњāра и цабољѐбāроша да ȍни ȍдобрē мѐне д-оćéчем јâ мȍј лȕжњāк, у мȍјȍј шȕми, мȍјōм ćѐкирōм (7: 158).

канáва ж ‘канап, узица’. – Ȍндāк се канáва, која е бѝла ȕмочена у ȍнȕ ȍвāрбану вȍду, зàтēгне ȕвѝс и пȕшти те пљѐснѐ по трȕпцу и ȍкōнчи га, нàправѝ трâг пȍ кōм стрȕжēш.

канàвлија ж в. *бичкија*. – Мајстор Вóјо Шѝпета из Грàба бѝчкију зȍвē канàвлија, ваљда зàто што јој се на дȓвеном рȁму увѝјāњем канáвē зàтēжē мѐтāлни лѝс.

канàрчѝћ -и́ћа м ‘врста цвећа’. – Млȍго ти згȍдан ȍвај канàрчѝћ, нѐ било му урóкā.

кàната ж ‘бочна страна запрежних кола’. – Кад су кȍњи пȍчели да галопи́рају, пȍспадаше кàнате, а ôн се јѐдва одȓжа на душѐми затéжȕћи дизги́не док иг не обȕзда.

канáтити кàнāтим несв ‘потпомагати, одржавати, крпити’. – Ѝмā лéпо имáњце, тô га кàнāти; ~ **се** – Ѐт, посáдисмо мéно мàлѝна и јàгōда да се кàнāтимо кȍлко бѝло, заувàрица ȕзēти кȍѝ дѝнāр.

кàнгāр -áра м ‘врста квалитетног штофа’. – Офици́ри су ти нȍсили одéла од кангáра, тô дȕбѝ кȍ саливѐно.

канда реч. ‘ваљда, изгледа, чини се’. – Канда ће Мѝлорад да прȍдāе вȍлове и да нàбављā трàктор.

кандѝлати -āм несв ‘дангубити, скитати’. – Он ти кандѝлā пȍваздāн ѝдȕћи по сѐлу ко да ѝдē у лѝтије.

кàндило с ‘светиљка с отвореним пламеном на уље’. – Нàма код ѝкōна вѝсѝ кàндило и бàба га пâли прâзницима и нѐђељōм, а пођѐко га пâли свàкō јȕтро.

кáнити се кâним се несв ‘намеравати’. – Цѐо дâн сам се кáнијо д-ȍдēм да га ȍбѝћем и нѐшто ми се нѐ даде, а кад сам чȕо да се прѐд-нōћ прѐставио, бѝ ми крѝвље но-ѝшта.

кàничица ж ‘украсна трака на оделу’; в. *лȍжичица*.

кàносāв -а -о ‘жуто-риђе боје’. – Кàносāву бȍју смо добѝјали што гâлицу пȍтопимо у млакȕшну вȍду; в. *грао*.

кàносати -шēм несв ‘бојити’. – Ȍтишла нáна да кàношē прѐђу; ‖ **кàносāн** -а -о ‘жуторић’. – Погле́дни како ми је ѝспō згȍдан овај кàносāни чáршов.

кàнт само у изр ***на*** ~ ‘бочном страном, пљоштимице’. – Нѝје мȍго шивȍњēр да прôђе на врáта него смо мóрали да га ȍкрēнемо на кàнт.

кáнта ж ‘метална посуда за течност’. – Ѝмали смо мѝ вѝноград ȕ Бањици и свѐ што трѐбā и крȍпећу кáнту, кàцу за грôжђе, мȕљāч, вѝнску бȕрāд и коѐшта; ‖ **кàнтина** ж аугм. и пејј. од *канта*. – Ȍпучише свѝње онȕ кàнтину нѝз-бāшчу; ‖ **кàнтица** ж. дем – Кȕпијо ђéдо мâлој Јáни кàнтицу, да и ȍна бејáги зàлѝва бàшчицу с бàбōм.

кàнтāр м ‘справа за мерење тежине’. – Мѝ имáмо и кàнтāр и килáнце, а ȍвѝ њѝни ѝмају бȍлāнцу, а у дућáну имáду вáгу и терáзије; ***изр.*** *Ѝмā га на кàнтāр* ‘потежак, угојен’.

кантàрати -āм несв ‘псовати све по реду’. – Пȍчē да кантàрā свѐ на гȍмилу и нàкō љȕт вѐлѝ: *Далѐко вам лѐта кȕћа* – зàлупи врáта и ȍде ко ȍпарен.

кантарѝјōн -óна м бот ‘лековита биљка жутих цветова, Hypericum perforatum’. – Од кантаријóна ти се спрàвљају рâзни мѐлеми кȍѝ су лекȍвити и бȍз тогā што млȍго пȍмāжу мѝ га зовéмо јȍш и Богорȍдичина трáва.

кантàруша ж сорта јесење крушке, слична тегу од кантара'. – Кад с јѐсени òберēмо кантàрушу, мӣ завýчемо крȕшке у сӣено ил тȕримо у приѥ́ćек са пшѐницом да се уси́тē.

кàнтати -ām несв 'досађивати, приговарати, гунђати'. – Ôн мôра нѐшто стâлно да кàнтā, досàднијӣ је од бȕвē у тиѥ̏снӣм гàђāма.

кàнура ж 'количина пређе намотане у круг, канура'. – Кад се вȕна испре́дē, òна се с вретѐна мòтā на клȕвчāд, òндак се на мотòвило смòтā у кāнуре и нòсӣ код бòјаџије.

канути кàнēм св 'капнути'. – Кад се слâвски кòлāч зàпечē, прѐмажеш га с ме́но вòдē у кòјȳ кàнēш ȕља и ôн љѐпше порумѐнӣ; ‖ **кàпати** несв . – Пòчела из òнōг тристáка кàпати рàкија, ѝди òдма те нàмажи слàнином, па пòтље зàмажи стâрим сѝром и òма ће да стàнē; ‖ **кàпкати** кàпкā(м) несв дем 'накапавати кап по кап'. – Нѝје јòш пòшла рàкија из килера, сâмо кàпкā пòнека кâп.

канчѐло с 'свитак вунене, тежинове или ланене пређе намотане уз помоћ мотовила'. – Љепо завежи та канчела – да се не помрси вуница (9).

кâнџа ж **1.** 'завршни део ноге код живине, птица'. – Глâј, мòлӣм те, кàко е кòкōшка кâнџама рашчапрљала òџāк; **2.** 'кука од кантара'. – Јѐднōм нам се прѐкинō ла́нац на буна́ру и кòва нам пòтонē, òнда та́јо вѐже кòнопцом кâнџе од кàнтара, спȕштӣ на днò буна́ра, мрд, мрд, зàкачӣ ôн кòву и ѝзвȕче горенàвише.

кàнџија ж 'бич са дрвеним штапом којим се гоне коњи и стока'. – Рàтка су ти зва́ли Ка́нџо зàто што е стâлно нòсијо кàнџију ȕзā се, òстави кòње пред дуђа́ном ил кавàнōм, ал кàнџију ȕноси сà-собōм.

[кâп] ж. – Пàде ми кâп зà врāт. – Оби́ђе нас кѝша, сâмо пàде пòнека кâп. – Нѐма код Шàруље вѝше ни кâп да се помȕзē; ‖ **кàпља** ж 'кап; добра ракија'. – Јѐс кàпља, дѐвēт јѐзӣка збòрӣ.

[кàпа] ж. – Ђе́до е стâлно нòсијо кàпу, шàјкачу, зѝми дѐбљȳ, љѐти тàњȳ; ‖ **капѐтина** ж аугм пеј. – Нѐ знāм ђе зàтурик òнȳ капѐтину; ‖ **кàпица** ж дем – Òди да вѝдӣш, ку́пијо ти ђе́до кàпицу, ѝсту ко òвā мòја сâмо за твòју глàвицу; ‖ **кàпче** -ета с – Тȕрдē òво кàпче нà-глāву; ***изр.*** *Кàпа дòље* 'израз признања за неки поступак'.

кàпавац -āвца ж 'шљиве које опадају саме кад сазру'. – Мӣ смо свàког дâна поткȕпљали онē кàпāвце.

кàпак кàпка м **1.** анат 'покретљиви набор који штити око, palpebra'. – Кад ȕпанē трȕн ȕ-око, ба́ша зàврнē кàпак и òчас га ѝзвадӣ; **2. а** 'поклопац на казану за печење ракије'; в. *капалица*; **б.** 'поклопац на отвору за излазак у поткровље'; **3.** 'дрвено прозорско крило'. – Дȕну ȕ нōћ вѐтар и пòчеше кàпци да лȕпају, рѐкō би се зàратило.

кàпалица ж 'суд у који тече ракија из казана, постава'. – Лàмпек ѝмā дòље врȕну у кòјȳ лòжӣш грâње, а го́ре кàзан са рукȕницама да мòш òлāјлē д-ѝзрȕчиш ци́бру кад испѐчēш рàкију, а òзгō на кàзан ти дôђе òвӣ кàпак, а од њѐга до тàбāрке ѝдē лȕла, у тàбāрку сѝпāш ла́дну вòду па кад кроз кѝлер ѝдē, òнā се пàра тȕјнāк лâди и дòље у пòставу, нѐђе је зòвȳ кàпалица, првō кàпљē па пòтље тòчӣ рàкија, а да нѐ би пàра ѝспарила, између кàпка и кàзана и на òбадва крàја лȕлē зàптјеваш тàкō што ко тѝесто зàкувāш брâшно пòмешано с пѐпелом.

кàпара ж 'новац уложен унапред као залог за договорену куповину'. – Дòбро, погòдили смо, èвē ти пѐт ѝљāда кàпаре да знâш да не́ћу да се пѝшмāним, а òћу ѝ јā да вѝднēм сѝгуран да смо завр́шили пòсō.

капàрисати -шēм (не)св 'унапред положити део новца као залог да ће се договорена куповина обавити'. – Капàрисо сам Стòловину, а здоговòрили смо се да му рѐс ѝсплāтим кад ми прѐведе пра́во.

ка̀пе̄лник м ‘шеф, вођа трубачког оркестра’. – Дѐсимир Пѐришић ти је би̏јо ка̀пе̄лник го̀рачкиг штру̀мена̄та и ô н ти је до̀бијо пр̑ву тру́бу у̀ Гӯчи, мешчѝнӣ би̏јаше то ше́сет пр̑ве.

ка́пија ж **1.** ‘главни улаз у двориште’. – Ише́ро̄ нам До̀бривое Јо̀ванов ка́пију, до̀шла ко̀ ђѐтлӣћ; **2.** ‘отвор (који чине палац и кажипрст) кроз који се протеру̏ју пиљци у игри пиљака’. – О̀ндак на̀чинӣш ва̀ко̄ ка̀пију између ова два́-прста, па̀лац и ка̀жипрс, кроз ко̀јӯ про̀гониш пи́љке.

капља ж в. *кап̄*.

ка̀пљати ка̀пље̄ ‘помало цурити, излазити кап по кап’. – Мо̂рам да заро̀гозӣм оно вѐлико бу̏ре, приме́тијо сам ла́нӣ да е ка̀пљало поме́но, па га та́јо ма̀зо̄ сла̀нином и ста̂рим сӣром да за̀уне.

ка̀приц ‘каприс, ћуд, инат, контрирање’. – Е јѐс ѝмо̄ ка̀приц на̀ њӣг и гла̀о е ка̀ко да иг за̀ебе̄ ва̀ко̄ нѐђе кад до̂ђу очи ѝзбо̄ра и по̀чнӯ да нам поту́рају ку̏че под лѝсиче.

карабѐтак -а̀така м ‘део живинске ноге до трупа‘. – На̀ма ђѐци ба̀ба о̀двоӣ ба̀так и карабѐтак од пѝлета, а на̀ш вѐсели о̀тац ка̂же да о̀н, баксем, на̀јволи шѝју и гла̀вуцицу; ‖ **карабѐтачић** м дем; в. *ба̄ша̄к*.

карако̂нцула ж ‘страшило, ругоба, вампир; ружна и неукусно обучена жена’. – До́ђе она њѐгова карако̂нцула и по̀че нѐшто да дрвӣ, а ја̂ јој рѐкок: тӣ мо̀ш код тво̀е̄ ку̏ће та̀ко̄, во́ђе – јо̂к.

ка̀рактеран -рна -о ‘честит, поштен’. – Свѝ зна́дӯ да е о̂н ва̀љатан и ка̀рактеран чо̀век.

ка̀ракуш м ‘болест зглобова код коња’. – Ѝмадијаше мло̀го до̀брог ко̀ња док га не сна́ђе ка̀ракуш и мо́ро̄ е да га да̀днѐ у кла̀ницу; ‖ **карако̀ушљив** -у̀шљива -о ‘болестан, слабуњав’. – Ђе на́ђе оног карако̀ушљивог Ра̀дована да то̀вари тру́пце кад зна̂ш да е метѝљав.

кара̀ма̄нка ж ‘врста крушке’. – У̀зрелила и замирѝсала кру̀шка кара̀ма̄нка, о̀чима да е по̂јдеш.

кара́нфил м бот ‘цветна биљка која се гаји у башти и саксијама, многобројних боја и врста Dianthus’. – Вѝ[ди]ш овај сѝтнӣ кара́нфил: о̂н ти цвѐта̄ва свѐ та̀мо до сла́нѐ и кад бѝднѐ с про̀љеђа, ѐте̄ га јо̀пе̄т, ѝзбӣја и јо̀пе̄т цвѐта̄.

ка́рати ка̂рам несв ‘поучавати, прекоревати; оштро упозоравати, грдити’. – Ђѐд је и ка́ро̄ и мѝлово̄. – Нѐ смијеш то да ра̂диш, бла̀го ба̀би, ка́раће те Бо́го. – Зна̂ш како е ка̂зано: нѐ ка̄рај подсмева́ча да не о̀мрзнѐ на́-те – ка̂рај му́дра, и љу́биће те; и јо̀ш је ка̂зано: ко̀ во̀лӣ сѝна, ка̂ра га за врѐмена; ‖ **ка́ра̄ње** с гл. им. ‘грдња, прекор’. – Бо̀ље ка́ра̄ње да̀на̄с него срамо̀та ће̏утра.

ка̀рбӣт -и́та м ‘врста горива за лампу’. – На̀бавијо Мѝкош ка̀рбӣт па смо од некѐ ко̀нзѐрве начѝнили то̀п: до̀ље ту̀рӣмо ка̀рбӣт и о̀квасимо и о̂н по̀чнѐ да дѝмӣ; на̀ то̄ прѐвр̑немо ко̀нзѐрву од ва̂рбе чије да́нце смо пробу́шили ѐксером, до̀ље о̀блѐпимо ѝло̄м и го́ре држѝмо пр̑стом, па по̀тље прѝнесѐмо зу̀љу лу́ча на ону ру̀пицу и о̀на̄ј га̂с есплодӣра а ко̀нзѐрва одлѐтӣ у вр̑ ду̀да и пу̀кнѐ ко̂ то̀п.

карбѝтуша ж ‘карбитна лампа’. – Сва̀кӣ свѝра̄ч је ѝмо̄ карбѝтушу која се о̀бесӣ на ро̀гоцу око ко̀ѐ ѝгра ко̀ло.

ка̀рика ж **а.** ‘алка, обруч’. – Ѝмо̄ о̂н о̀ндак вр̑шалицу на а̀ра̄н мо̀то̄р, па вѐлӣ да му о̀тишле ка̀рике, нѐ мож да вр̑шѐ док то̂ не азу̀рише; **б.** ‘навлака за оловку’. – Мѐне ти А̀лекса прѐварӣ те ми у̀змѐ ђе́дову Карађо́рђеву меда̀љу за ка̀рику коју ту̀рӣш на о̀ло̄вку и о̀ндак нѐ може да се за̀ломи ср̑це о̀ло̄вке у то́рби.

карѝкати -а̄м несв ‘товарити, оптерећивати, гомилати обавезе’. – О̀ни зна̀ју зго̀дно да карѝкају ва̀зда̄н коѐшта, тѐ по́рез, тѐ при́рез, тѐ трошари́ну и сто̂ ја̂да.

карѝшик -ѝшика м ‘отпад, нешто што није за употребу’. – Нѐмō да кȕпуеш некӣ карѝшик, но ѝли ваља́но ѝли нѝшта јел нѐ може пѝта да бѝднē од ѐнога што се нѐјде.

ка́рлица ж ‘дрвена посуда за разливање млека ради кајмачења’. – Свѐки дâн се ри́бају ка́рлице дȑпарōм чѐткōм и врѐлōм вѐдōм пошто се сѐлије млиј́е́ко; ‖ **ка́рличица** ж дем **а.** ‘мала карлица’. – Ѝмā вѐлика ка́рлица у кѐјōј се мѝјеси љѐб, па ѝмају ѐнē у кѐē се ра̀злӣва млиј́е́ко, а ѝмала е бѐба и мâлу ка́рличицу у кѐју ѝкȕпља млâди кѐјмак за на-пѝјац; **б.** ‘направа у дну коша са које пада жито међу камење’. – Кад жѝто нѝје дѐбро су́во мѐж да се зѐглāви у ка́рличици.

кâрма ж ‘урез којим рог належе на подрожњачу, венчаницу’; в. *мерӣек*.

кѐрмовати -уем несв ‘урезивати карму’. – Кад Љуби́нко нѐправи шѐблōн за кâрму, он пѐтље кѐрмуе рѐгове ко од ша́лē.

кѐрнēр -е́ра м ‘украсни поруб на женском одевном предмету’. – Сѐшила ми на́на сȕкњицу са чѝпканим карне́рима.

кâрта ж **1.** ‘мапа’. – Тâј ѝзвор ѝмā и на кâрти што ѐнāј овѝцӣр показѝвō; **2.** ‘картончић с различитим цртежима за играње, коцкање, гатање’. – Кâрта нѝком срѐћу нѝје дѐњēла; ***изр***. *лѝчнā* ~. – Смѝслили сѐднāк нѐве лѝчне кâрте, сѐмо д-ȕзмȳ пѐре; *вѐзнā* ~. – Јѐдва ѝскуписмо пѐре ђѐтету д-ѝмā за вѐзнȕ кâрту; *члâнска* ~. – Ѐни ти њѐга ȕватē ȕ-школи и дѐднȳ му члâнску кâрту.

кѐртāрош м ‘особа која се карта, коцкар’. – Ѐнē га, кѐртāрош јѐдан, у кавѐни, а стâрӣ му пѐдају нѐ нōс од пѐсла; ‖ **кѐртāрошки** -а -о ‘који се тиче картароша, који се односи на картароша’. – Бѐжи, ђѐри, ѐд-њега, то е кѐртāрошка кȕћа, тȕ̂ срѐћѐ нѐма.

карти́рати кѐртӣрам (не)св ‘послати какву пошиљку возом’. – Ѐндај очи Бѐжића кѐртӣрамо вѐзом пѐкēт њѐму ȕ̂-вōјску, тȕрӣмо прѐшуте, слѐнине, сȕ̂виг шљѝва, ѐра, жѐне нѐмиј́есе мѐшпајза да пѐчасти дрȕгове, сѐвāп је.

кѐртōн -о́на ‘дебела, чврста хартија’. – Ако ѝмаднеш кѐкōг карто́на, ȕзми ме́но те пѐтури под ше́рпу; ‖ **картѐнчӣћ** -и́ћа м дем. – На́ђде ми, сѝне, ме́но картѐнчића да пѐтурӣм под нѐгāр аста́ла да ми нѐ-клецā; ‖ **картѐнчина** ж пеј аугм. – Склѐни ѐнȳ картѐнчину прȑљаву, штѐ ће ти но́ђе; ‖ **кѐртōнски** -а -о ‘који је од картона’. – Ѐнај кѐртōнски рѐм ти нѝје нѝ за шта.

кâс м ‘бржи коњски ход’. – Ре́тко сам кѐд ћѐрō кѐње у гѐлōп, но ѝли ѐдом ѝли кâсом; ‖ **кâсом** прил ‘каскајући’; в. напред.

кѐсати -āм несв ‘лаганије трчати’ (о коњима) – Кад смо ѝшли с кѐњима у Гȕчу, стѝгли смо кѐсајући за нѐпун сâт.

кѐсāч -а́ча м ‘коњ који је привикнут на кретање касом’. – Ѐцко ти је бѝјо прâви кѐсāч, а ѝмō Срѐтен Рȕжчић нѐког Пȕтка, бѝјо лѝј́ењ ко крѐава.

кѐстиле прил ‘ићи посебно, специјално, с јединим циљем’. – Ѐтишо е кѐстиле (кастом) да дѐнесē ѐксēра из дућа́на; ‖ **кѐстом** прил ‘и с т о’. – Дѐшō е кѐстом да ти то кâже; в. *обрасӣати*.

кѐт м ‘слој, ред’; в. *свадбар[ски]*; ***изр***. *кѐт ѐлāл* ‘нека је са срећом, благословено’; в. *годити се*.

кѐтљати -ā несв ‘куљати, ваљати се (о непрегледној маси народа)’. – Кад о Јерѐмѝндану сѝћемо у Ча́чак на ва́шер, вѝдиш сѐмо како онај сѝлни на́род кѐтља ћа вâмо, ћа тѐмо, нѝће крѐаја нѐма.

кѐтраница ж ‘посуда у којој се носио катран за подмазивање запрежних кола’. – Стâлно су кад пѐћу нѐће дѝље кѐчили кѐтраницу нѐ-кола па ȕспȳт пѐдмажȳ сѐвине и ту́лце.

кѐћипēрка ж ‘помодарка, накинђурена жена’. – Наи́ће ѐнā кѐћипēрка пу́том, шу́штӣ нѐ њōј сви́ла, а и намѝрисала се ко цвѐт у лѝвади.

ка̏ђӯн м бот ‘љубичасти пољски цвет из рода Orchis (варијетет орхидеје), који цвета у рано пролеће’. – Ȁн спȁнē снӣег, прȍцвета ви̏сибаба, ка̏ђӯн и јаго́рчевина; ‖ **каѓӯнли** непром ‘боје каѓуна, лила’. – Бӣјасмо ȍбадвије са̀шиле блу́зе са пȍрупчићима, на̀кō каѓӯнли бȍē.

кау́кати ка̀ӯче несв ‘гласати се, оглашавати се (о ћурки)’. – Ка̀ӯчу ћу̂рке чӣм ȍćетē да им нѐшто нȍсӣш.

ка̀ца ж ‘велика дрвена посуда, бачва у коју се сипа воће ради превирања’. – Мӣ смо ѝмали ка̏цу од ше́сет тȍвāра и нѐколко њӣг од трӣјес и чѐтрес; ‖ **качѐтина** ж аугм пеј. – Расу́шила се ȍнā вѐлика качѐтина, нѐ мож ла̏сно да е̊ за̀киселӣш; ‖ **ка̏чица** ж дем ‘мала дрвена каца за кајмак или сир’. – Ка̏чица ти је ма̂ла ка̏ца у кȍјōј кӣселимо кӯпус; в. *коњуждина*.

ка̀цкати -ā несв ‘опадати (од природног сазревања – о воћу)’. – Мӣ сва̀ки да̂н пȍткӯпљамо шљӣве, на̀кō како са́ме ка̀цкāју, нӣти иг мла̂тимо, нӣти тре́сēмо.

кача̀мак -а̀мака м ‘јело од густо закуваног кукурузног брашна’. – Кад се ȕкувā кача̀мак, за̀пржӣш га с врѐлōм ма̂шћу, ȍнда ȍзгō тȕрӣш ка̀јмака, а кȍ вȍлӣ за̀лије млиј́е́кōм или сȍком; ‖ **качама̀кчина** ж аугм пеј. – Штȁ си јȍпēт ȕкувала ту качама̀кчину; ‖ **кача̀мачић** м дем хип. – Ȍћеш ли да ти ба̏ба скȕвā качама̀чића?

ка̀чара ж ‘зграда у којој су смештене каце’. – Ѝмали мӣ вѐликӯ ка̀чару с трѐном, ȕ њȍј би́ле ка̏це у кȍē се сӣпајӯ шљӣве да прѐвирӯ па се пȍслен пѐчē ра̀кија под трѐном, а јѐдна ка̏ца нам би́ла грожђа̀нā, ȕ њӯ смо кљȕчили грȍжђе муља́чом, па пȍтље ота́кали ви́но; ‖ **качарица** дем хип. – Ȍћу да на̀чинӣм ме́но ка̀чарице; ‖ **кача̀рчина** аугм пеј. – Гла̂м како му е кљȍкнула ȍна кача̀рчина, са̀мо што се нӣје строва́лила.

ка̀чити -ӣм несв ‘вешати’. – Чѐкāм да ми ба̏нē Са́во па да ка̀чӣмо мѐсо у су̀шару; в. *ка̄траница*; ~ **се** ‘улазити у сукоб, свађати се’; в. *нацак*.

ка̀чкēт -е́та м ‘капа са ободом на предњој страни’. – Кад ȏн натȕчē ка̀чкēт на чѐло, нѐ мош ла̏сно да му ȕглѐднеш ȍчи; ‖ **качкѐтина** ж пеј аугм. – На̀тӯче ȍнӯ ка̀чкетину и ȍде нӣз-пӯт ни збȍгом не ка́за; ‖ **качкѐтӣћ** -и́ћа м дем. – Ȕзе цȍку, тȕрӣ качкѐтӣћ на̀-глāву и ȍде нѐкуд, нѐ рече ђѐ.

ка̀шика ж ‘део прибора за јело’. – Кȏ е ба̏цијо ка̀шику у сплачӣњару; ***изр.*** *ȍстāвитӣ ка̀шику*; *ба̏цитӣ ка̀шику* ‘преминути, умрети’. – Зна̂ш ли, да си тӣ жӣв и здра̀в, да е Бȍшко ȍставијо ка̀шику; ‖ **ка̀шичица / ка̀шчица** ж дем. – Да̂јде, ћѐри, ȍнē ка̀шчице за сла̀тко; ‘кашичица за свето причешће’; ‖ **ка̀шикица** ж ‘и с т о’. – Ȕзми, срѐћо ба̏бина, још ȍвӯ ка̀шикицу.

ква̀ка ж ‘метални рукохват на вратима’. – Ја̂ рȕку на ква̀ку, да за̀клопӣм – кад ȍни ба̏нуше; ***изр.*** *Ква̀ка!* ‘наредба неком да напусти кућу’; ‖ **ква̀чица** ж дем. – Слȍмила се ква̀чица на крѐдѐнцу.

ква́кати ква̂че несв ‘гласати се, оглашавати се као патка’. – Плӣвају па̀тке по ја́зу, ȕловē пȍнеку жа̀бу и ква̂чу.

ква́реж ж ‘поквареност’. – Ква́реж ти је ȍдвајкад дȍлазила од нѐпоштениг вȏђа, за̀тō е и ка̂зано да рӣба од гла́вē смр́дӣ, а главѐшине пȍтље дȍда̄ле да се од рѐпа чӣстӣ.

[ква́сац] -сца м; в. *гас*, *ōправитӣ*, *шећеруша*.

ква̀сити -ӣм несв ‘прскати водом, наливати’; в. *расуши[ва]тӣ*.

квѝрцати -а̄м несв ‘ручно прошивати делове одеће за пробу пре штеповања’. – Врӣшко сам свӣкла да квѝрца̄м, ȍтварā̄м и ȍпшӣвам рȕпице и коѐшта.

квѝт прид. непром ‘готов, завршен’. – Дȍбијо си што си тра́жијо и са̀д смо квѝт.

квȍцати квȍчē(м) несв **1.** ‘гласати се, оглашавати се као квочка’; ***изр.*** *Ла̏сно е квȍцатӣ, тре̄ба ја́ја нȍситӣ*; **2.** ‘стално нешто приговарати, звоцати, говорити провокативно’. – Нѐмōјде да квȍчēш ва̀здāн, него ура́ди тȏ већ јѐднōм.

квȍчка ж ‘кокошка која лежи на јајима’. – Квȍчка ми лѐжӣ на седàмнēс јàјцӣ.

квр̏га ж ‘задебљање, гука на телу’. – Скȍчила ми вȍјнāк нека квр̏га, ђàвō е ȍдњō; ‖ **квр̏гāв** -а -о ‘жуљевит’. – Вȉђи сȁмо кàкē су ми рȗке, квр̏гаве и ѝзбраздане, рѐко би ѝдēм са Сȍлӯнског врȍнта; ‖ **квр̏жица** ж дем. – Нѐ знāм кȁка ми је ȍвō квр̏жица нȉкла вȍјнāк.

квр̏цнути -нē(м) ‘сетити се, схватити, решити проблем’. – Одјàмпӯт ми квр̏цну ȳ глāву и ја̂ се ćѐтӣм кȍ е тȏ мȍгō д-ѝурāди, што ви́кала Мѝлена: дȏђе ми ѝз-дупета ȳ глāву.

кевѐшљив -èшљива -о ‘слабашан, болешљив’. – Нȉје мȍго ȏн да дȏђе, нѐшто е кевѐшљив ȍвӣг да́нā.

кѐвтати / кѐвћати кѐвћē несв **1.** ‘лајати тихо, с прекидима’. – Чȕе се како пȁшчāд кѐвћӯ уза Стржѐвицу, мȏра да су ѝшћерали зȇца ил лѝсицу; **2.** ‘досадно причати, брбљати неповезано’. – Нѐмōј ме нȉшта пи́тати штȁ рȁди, нѐ рāди нȉшта сȁмо кѐвћē, што би рѐкли, дȍдијā и Бȍгу и на́роду.

ке́зити се кȇзим се несв ‘кривити уста при говору показујући зубе, смејати се подругљиво’. – Нѐмō млȍго да се кȇзиш јел нѐ знāш штȁ мȍж да те снȁђе и нѐмō да забȍравӣш да се нàјслађе смѝјē ȍнāј што се пȍшљедњи смѝјē.

кѐка ж ‘тетка (одм.)’. – Дȍшла јој кѐка и нȉко ȍд њē срѐтнији; ‖ **кѐкица** ж хип. – Èнē тѐбе твȍē кѐкицē; ‖ **кѐкин** -а -о ‘који се односи на кеку’. – Ȍди ти код твȍē кѐкē, срѐћо кѐкина.

келѐрāј -а́ја м ‘део кафане иза шанка где су изложена пића, келнерај’. – Наљо́љō се и полу́пō келѐрāј човѐку, трѐбаће му крȁва да нàкнадӣ штѐту.

ке́њац ке́њца м ‘кликер’. – У ѝгрању кѐњāца нȉје мȍгō нȉко ш њȉм д-ȍпепелӣ; в. *ѝизгор*.

кѐњкāв -а -о ‘болестан, слабашан, безвољан’. – Бȍље да га вȍдӣмо дȍктору, нѐшто е од прѐкључе кѐњкāв, а и р̀ђаво јѐде.

кѐњкати -ам несв ‘показивати знаке болести’. – Ма нѐшто ми овō ди̯е́те кѐњкā нѐколко да́нā, нѐ знам штȁ му е.

кѐпēц м ‘човек ниског раста и ситне телесне грађе’. – Нàшō ȏн, кѐпēц јѐдан, да ми нѐшто сȍлӣ пȁмет.

кȇр м ‘пас’. – Кȍљӯ се кȏ кѐрови; ***изр***. *Бȁцити кȍску међ кѐрове* ‘изазвати спор, свађу’; ‖ **кѐрāд** зб. – Јȍпēт нѐчија кѐрāд рàшћерала ȏвце; ‖ **керàдија** ж ‘пасји чопор’; в. *ишћерати*, *напасти*; ‖ **кѐре** кѐрета с ‘пашче, псето’. – Ȍно кѐре ѝли ве́жи ѝл ћу да ти га ȳбијем, свȁки дȁн ми ȕвāти нѐко пѝле; ‖ **кѐрӣћ** -и́ћа м дем. – Оћеш да ти да̂ те́чо јѐднōг кери́ћа; в. *ћевлити*; ‖ **кѐрина** ж аугм. – Ȍна Цо́лова кѐрина ми прѐпаде ди̯е́те; ‖ **кѐрећи** -а -е ‘псећи’. – Мѐшто д-ѝдӯ на ѝзложбе бѝкōва, при́плоднӣг јȕнӣца, јȏк, они вȍдē ȍнӯ ћȕмару на нѐке кѐрећē ѝзложбе, не́мају памѐтнија пȍсла; ‖ **кери́ште** с пеј. – Ȍнō кери́ште се јȍпēт одри̯е́шило и пȍкупило ја́јца с пȍлога; в. *кȕче*; ‖ **ке́рче** -ета с ‘псето’. – Цȇлу нȏћ прѐлаја ȍно њȉно ке́рче, мȏра да е ȍćетило лѝсицу. – *Керче лāе, вѐтар нȍсӣ, тȏ до-мѐне не дȍносӣ.*

керебе́чити се -èбēчим се несв ‘кревељити се, правити гримасе’. – Керѐбēчи се брез ѝч вѐзē, кȏ да е, Бȍже прȍсти, нѐдотāван.

керева́ке ж мн ‘пошалице, керефеке’. – Нȉкāд нѐ знāш кȁд ȍзбиљно при̑ча а кȁд ѝзводӣ коекàкē керева́ке.

кѐса ж ‘папирна врећица’. – Зѐмāјле смо коѐшта ту́рали у бȍшче, пȍтље трȍгōвци прȁвили вѝшеке док ни́су изȕмили ȍвē артијàнē кѐсе; ‖ **кѐсица** ж дем. – Дȁј ми и јѐдну кѐсицу нàнејак болбо́не; ‖ **кесȕрина** ж аугм. – Дȍбро, брȇ, бȁба, дȍкле ћеш да чȕваш ȍвē кесȕрине, а бȁба кȁже: нѐка иг, штȁ ти сме́тају, нѐ иштӯ љѐба.

кѐсāв -а -о ‘широк, превише комотан (о оделу)’. – Нѐки пѐлвер му са̀шијо ц̀ѐку, ко да е тӯђā, дѐшла на̀чисто кѐсāва.

кѐсати се кѐсам се несв ‘надмашивати се, кладити се ко има више пара’. – Кад је напла́тијо во̀лове, тӯрӣ па̀ре ӯ-цеп, ѐде у кава̀ну и пӣта кѐ ће са̀ мно̄м да се кѐсā у ту́ру пи́ћа за це́лу кава̀ну.

кѐсер кѐсера м ‘ручна дрводељска и столарска алатка, са сечивом на једној и ушицом на другој страни’. – Ја̂ на̀јволим ѐксере д-ӯкӣвам с кѐсером, па кад за̀требā да тѐснѐш ба̀скију, са̀мо ѐкрēнеш ѐштру стра̂ну и ѐчас пѐсла ѝдēш дӣље.

кѐсерити се -ӣм се несв ‘смејати се нападно искривљених уста’. – Што̀ се кѐсерӣш, којӣ ђа̀вō; в. *смиѓешак*; ‖ **ке́сити се** кѐсим се несв ‘смијуљити се изазовно’. – А ѐн се, на̀кō ма̀нгупски, кѐси; ‖ **кѐслати се** -ām се несв ‘смејати се извештачено и гласно’. – Нѐмō да се кѐслāш и да ми ста̀еш на жӯљ, и-на̀кō ми је до̀вле свѐга.

кѐфало с ‘глава’. – Та̂ј је ѝмō кѐфало што нӣко нӣје од ма̂лиг но́гӯ, нӣје чӯдо што е догу́рō до ђенера́ла.

кѐц ке́ца м ‘играч на крају кола’. – Ра̀дēнко пово́зō ко̀ло, а Дѐсимир ѝгрō на ке́цу, ђѐрали су до изданӯ́ћа.

кѐцеља ж ‘део одеће који се врпцама везује око струка’. – Ли́ка е ста̂лно у цѐпу од кѐцеље нѐсила по̀некӯ ко̀цку шѐћера завјѐну у ма̀рамицу па нам да̀днē кад јој прӣђемо ру́ци; ‖ **кѐцељица** ж дем. – Са̀шили ма̂лој Миѐни кѐцељицу, би́ла е пӯна срѐће; ‖ **кеце́льче** -ета с дем. – Наве́зла јој ба̀ба кеце́льче.

кѐцити -ӣм несв према *укецити*. – Кад тво̂ј прѐтӣвник ѐударӣ ма̂шком, тӣ трѐбā да кѐцӣш клӣс.

кѐштēн м бот ‘кестен, дрво и плод Castanea sativa’. – Ѐ Гӯчи код су́да ѝмā кѐштēн вӣшӣ од Мили́нковог цѐра; ‖ **кѐштēње** с зб. – На̀купила кѐштēња у кри́ла и испѐкла у плѐку па ѝжњела ђѐци у а̀влију; ‖ **кѐштењāс** -ста -о ‘који је боје кестеновог плода’; в. *чакарас*.

кѐштра ж в. *куштра*. – Она кѐштра Јерѐмӣна ц̀а̀кā повазда̄н и не утѐљѐвā; ‖ **кѐштрица** ж дем. – Она ње̂на кѐштрица ца̂ла ко ма̀јчина јој; ‖ **кѐштруша** ж *кештра*, *куштра*. – Она кѐштруша дѐдија и Бѐгу и на́роду; ‖ **кештрѐушина** ж ‘исто’. – Дѐ́ђе нам гла́вē она кештрѐушина Мика̀илова.

кӣван кӣвна -о ‘љут; осветољубив’. – На́рочито су би́ли кӣвни на дома̀ћине љѐ̂уде, зва́ли иг кѐ̂лāцима, и ѐтимали им на свѐ на́чине ѝмовину коју су ства́рали њѝни ђѐдови, кѐ̂ј зна̂ ко̀лко ко̀љēна.

кѝдати[1] -ām несв ‘уклањати заперке’. – Да̀нāс смо кѝдали за́пēрке с гѝца.

кѝдати[2] -ām несв ‘бежати’. – Кад је на̀ишла мѝлѝција, да вӣш ка̀ко су по̀чели да кѝдају сва̀ко на свѐ̀ју стра̂ну; ‖ **кѝднути** -нēм св ‘побећи’. – То е ѐбична кѐ̂кавица, зна̂ са̀мо да кѐвћē, а чѝм је загу́стило – кѝднō.

кѝдисати -шēм несв ‘силовито, бесно нападати’. – А ѐнō кѐрче по̀чē да кѝдишē на̀ менē, да не́мадок шта̂п при ру́ци – ја̀ди бѝше.

кѝјавица ж ‘прехлада, шмркање’. – Ви́как ти ја̂ обу́ци се бо̀ље, тӣ нѐ послушā, са̀д се бо̀ри с кѝјавицом и шмр̄кћи кад нѐ слушāш.

кѝјāк м ‘чвргав трупац, тврд, тежак за цепање’. – Дѐгнō ми нѐкē кѝјāке, нѐ могу ћѐкирōм да иг опѐпелӣм, мо̂рам д-ӯзмēм ѐд некōг гвѐзденē клѝнове.

кија́мет м ‘мећава, невреме’. – Вѐлӣ Јерѐмија: ја̂ј, прѝјатељу, ка̀кӣ је кија́мет, ми нѐ можемо ѐтӣћи кӯћи, а прѝјатељ њѐму ѐдговори: ѝћ, прѝјатељу мо̂ј, ѝшō сам ја̂ и по гѐрӣм; ‖ **кија́метни** -а -о ‘који се тиче кијамета’. – Јѐднōг кија́метног да̂на ба̀нӯше ми прѐсци прѐд кућу. – Бѝјāше кија́метно вре́ме кад смо ѝшли о Мѝтровудне у А́теницу.

кȉјати кȉјāм несв ‘гласно избацивати ваздух из плућа услед прехладе’. – Штȁ тô толȉкō, Милости́ва, кȉјāш, рѐкō би си ђȕтурице погòдила.

кȉка ж в. *плетеница*. – Ôндак су ђѐвōјке нòсиле кȉке; ‖ **кȉкица** ж дем; в. *зуква*, *доколеница*, *сплести*.

кȉкōт м ‘весео и гласан смех’. – Кад смо се прȉмицали гу́вну ђе је комȉшāње, зȁчусмо некī кȉкōт.

кикòтати се кȉкоћēм се несв ‘гласно се и необуздано смејати’. – Ôн чȍвек òтишō тȁмо ȕ општину и пȍчō им при́чати њѐгову мȕку кȁко га жѐна рѐзīли, а ȍне слȕжбенице тȁмо пȍчнȕ му се кикòтати.

кȉла ж мед ‘брух’. – Ȉмō Ȍбрен кȉлу кȍ при́лошка ко́рпа, свȉ му говòрили д-ȉдē да апѐришē, ôн нȉје шћѐо; ‖ **кȉлāв** -а -о ‘који има килу’. – Ȁјде, кȉлави Рȁдоване. – *Од млȍго отáцā кȉлава ђѐца. – Ђе је млȍго бȁбīца, кȉлава ђѐца.*

килава́ндер м ‘који отеже с послом, мрцвари, ради као од велике невоље’. – Тô ти је јѐдан òбичан килава́ндер, нѐ мош да га ȉшчекāш вȁздāн.

кила́вити кȉлāвим несв ‘отезати са послом, мрцварити’. – Штȁ тô кȉлāвиш и тењѐзгāш вȁздāн, òткини то брê, ђѐ ти је млȁдōс?

кила́ндер м в. *килавандер*. – Ȁјде, брê, кила́ндеру јѐдан, мр̏дни се.

кила́нце -ета с ‘врста мале ваге’. – На кила́нце мȍж да-ȉзмерīш вàкō нѐшто пȍмање седàм-осам, дѐвет кȉла, а за вѐће ствâри ȕзмēш бȍлāнцу ил кȁнтāр.

кȉлер кȉлера м ‘суд за хлађење паре при пецидби ракије’. – Вȍду у тàбāрци мôраш да разлàђуеш јел се тàко лâди кȉлер кòī је у њо́јзи да би се ȕ њему онā пàра од цȉбрē ола́дила и претвòрила у рàкију, која дȍље тòчī ȕ поставу.

кȉло с ‘килограм; литар’; – Пòпише њȉг двòица по кȉло ви́на кȍ нȉшта; ‖ **ки́лце** -ета с ‘килограм’. – Бȍгами пôјдосмо нас двòица ки́лце јàгōдā; в. *бубрежњак*; ‖ **кȉлски** -а -о ‘од једног литра’. – Тȕј на ȉзвору е стâлно òкачено о гра́ну кȉлско ло́нче с кòјīм смо зава́тали вȍду и сȉпали у бȕце ил тѐстије;

ки́лоња м в. *килавандер*. – Пȕшти òнōг ки́лоњу, мȍлīм те, òд њега е и Бôг дȉгō рȕке.

килȍстер м в. *килавандер*. – Килȍстер òстае килȍстер, нȉкад ти ôн нѐће бȉти вре́дан.

кинђу́рити се кȉнђȕрим се несв ‘претерано се дотеривати’. – Шта се кȉнђȕриш ко ѐрска млâда.

ки́њити кȉњим несв ‘мучити, малтретирати’. – Нѐмō да га кȉњиш вȉше јел ћеш сȁ мнōм д-ȉмаднēш пȍсла, ако е млȁђи òд тебе, нȉје ôн твој по́силнī, но брȁт.

ки́пити -ī несв ‘преливати се преко ивице посуде при кувању’. – Трȉчдē, ћѐри, ȕ кућу, кâдар ки́пī млиј́еко.

кȉптати кȉптī(м) нēсв ‘изливати бес, љутњу’. – Кад је ôн вȉђō кȍлко му е прѐмеђијо, пȍчē да кȉптī, нѐ дāј Бȍже да му е бȉјо тȕј нѐђе у близȉни.

кирàјџија м ‘човек који издаје нешто под киријy’. – Лàсно е тѐбе: ђѐдови ти òставили зѐмљу и грàђевине и тī ко кирàјџија јѐдēш љѐба без мòтикē.

кȉрија ж ‘закуп за земљу, зграду’. – Нȉје му ȕзо прѐвелику кȉрију, нѐ могу крȉво да кâм. – Ȕзимō е јѐднē при́ликē зѐмљу под кȉрију, ал вȉше је улòжијо нô што е дȍбијо па му тô ȉспала вѐћā дàра нô мѐра; ***изр.*** *Цàба ти кȉрија.*

кирȉјати -ам несв ‘плаћати станарину’. – Бȍље ти је пȍчни да прàвīш ме́но кȕћē, нêш вàљда цѐо жȉвот кирȉјати.

кирȉџија м ‘човек који превози робу својом запрегом’. – Кад нȉје ȉмō дрȕгог пȍсла, ôн је бȉо и кирȉџија.

кирицȉјати -ам несв ‘превозити робу запрегом’. – Стô јâда е ôн ра́дијо, и кирицȉјō, и мајстòрисō и вàздāн коѐшта.

кѝрнер кѝрнера м ‘метална бургија, пробојац’. – Дâјде ми кѝрнер да прòбӯшим овај лѝм.

кѝрнеровати -уем несв ‘пробојцем назначити место на кома се врти рупа’ – Само ми ме́но кѝрнерӯј ђе ћу бӯргијом д-извр̏тӣм.

[кѝселити] -ӣм несв **1.** – Дàнāс смо тӯрили кӯпус да се кѝселӣ, а ćӯтра ћемо пàприку и крàстāвце; **2.** ‘стављати конопље у мочило’. – Тô ти се нàјпрвō пòчупā кòнопље па вêже у снòпове, ȍндак се òсӯши нà сӯнцу па се пòтрпа у мòчило, па се јòпēт пòтље сӯши, па ȍндāк тр̏лӣш и дȍбијеш пòвјесмо, па ȍнда пре́ди, па ткâј, па би̯е́ли пла́тно па ја̀ком ȍнда да шѝјеш àљӣнке, а јôк к-òвō сȁд: ȍдēш у прòдāвницу и кӯпиш гòтово.

кѝснути кѝснē[м] несв ‘натапати се водом, бити изложен киши’. – Ни́су стѝгли да пòплāсте и èнē сȁд кѝснē и прòпада.

кѝтина ж ‘снег који се нахвата на дрвећу’. – Пȍњēло вȍће кȍ кѝтина, милѝна пòглāти.

кѝтити (се) -ӣм (се) ‘украшавати (се)’. – Нѝкад, блàго ђе́ду, нѐмō да се кѝтӣш тӯђӣм пêрјом, бѝдни òнō што јѐси, свȏј нà свȏм и нѝкад се нêш пости́ћети. – Бȁрјак се кѝтијо ве́зеним ства́рима, чӯтура се кѝтила бȍсијоком, кàпија се кѝтила бр̏шљēном и цвећом; ‖ **кѝћење** с ‘украшавање’; ***изр***. *~ свàтōва.* – Кад се жѐнијо Капѐлāн, Андрија́на е би́ла зàдӯжена за кѝћēње свàтōва; *кићени дарови* ‘везени, украшени дарови’. – Кад је млâда пȍчела да дêли кѝћене дàрове, свѝ су се чȕдом чȕдили кàко е тô згȍдно и богàто изгле́дало; *~ јàбука* ‘украшена јабука за чутуру или барјак’; *~ бàрјāка.* – Бȁрјāк бѝјагу ђѐвōјке òкитиле ве́зеним ȕбрӯсом, ве́зеном кòшуљом, ве́зеним чàрапāма, огледа́лчетом и вàздан коекàкӣм дрангȕлијāма; *~ чу̏туре*. – Кад су ми рѐкли д-ѝдēм да пòзӣвам свôјте нà-свадбу, да́ли ми чȕтуру чије кѝћење су ура́диле мòмкове сѐстре са свòӣм ве́зеним и ѐклāним рȕкорāдима.

кѝтњāк м ‘варијетет храста’. – Овај кѝтњāк, благо ђѐду, нѐмō да си̯е́чēш, нек ра́стē.

кѝћāнка ж ‘украс од рудице којим се ките коњи’. – Кȍњи вра́ни, прàпорци се зла́тē, кѝћанке ру́јē, фија́кер ѝзгланцāн, а тàта у àнтерији па нѐ мош да се нàглāш кàко е тô згȍдно.

кѝцош м ‘помодар, лицкало, који воли да се дотерује’. – Нѐмōде ти, ћѐри, да се зàглѐднеш у нѐког кѝцоша, па пȍсле да се кàеш цѐо жѝвот, но глâј кȍ е чѐстит и рâдан.

ки́ша ж ‘савијени клизајући делови санки или скија’. – Ако нѐ нāђе пòдесно савјѐно др̏во, он ȕ прōшће зàпнē ѝстесане скѝје, зàтēгне и òстави дȕго да стòē док се ки́ше не прѐдају.

кѝша ж ‘атмосферска падавина’; в. *кљечкавац*, *умину̏ти*; ‖ **кѝшица** ж дем; в. *замѐтати*; ‖ **кишȕрина** ж аугм пејј. – Пàдā ова кишȕрина, нѝкако да пàтӣне, све сàтрули; ‖ **кишѐтина** ж ‘и с т о’. – Ова ће кишѐтина да нам òбере свѐ што смо пòсијали; ‖ **кѝшан** кѝшна -о ‘са много кише, кишовит’; в. *бујадњача*, *доља*, *јàрица*; ‖ **кишȍвит** -òвита -о ‘и с т о’; в. *задирати*.

ки́шити -ӣ несв ‘благо падати (о киши), ромињати’. – Тамàн да плâстимо, пȍчē да прокàпљуе, нàкō ѝспотија да ромѝњā, да ки́шӣ, да си́пӣ онā прâва плàстара, кȍлко сàмо да нас обаме́тē.

кишовѝна -ѝнē ж ‘кишно време’. – Нѝшта љѐпше нêма нō кад по кишовѝни нàмӣриш стȍку п-ȍндак ме́но прѝлегнēш, а ђѐца окō тѐбе цвр̏чē ко цвр̏чци; в. *јад*.

кла̀да ж ‘пањ на коме се цепају дрва’. – Ици̯е́паће ȍн и кла̀ду, а нѐ сàмо òнō што је порѐд њē; ***изр.*** *Ȕм ца̀руе – сна́га кла̀де вâља.*

кла̀дара ж ‘тестера коју вуку двојица при престругивању стабала, трупаца’ – Ми̑ са о̀но̄м кла̀даром о̀ба̄лимо бу̏кву, о̀ндак је и̏скра̄тимо на ме́тар и по̀тље ци̏ј̑епа̄мо на ћѐпанице; в. *тесте̄ре*.

кла̀кер кла̀кера м ‘слатко безалкохолно пиће’. – Кад ме о̀двō први пу̑т на са́бор ку̑пи мѐне чи́ко од со̀даци̏је кла̀кер у о̀но̄ј ста̀кленој вла̀шици, ни̏је вѐћа̄ од врта́ља, а о̀на и̏мала порцу̀ла̄нски по̀клопац са гу̀меним ди̏ктунгом и жи̏чаним држа́чом.

кла̀мсати -а̄м несв ‘тешко се кретати због старости, исцрпљености, или болести’. – Нешто ми кла̀мса̄ она ста̑ра во̀лина, све ви̏ше зо̀стае за го̀ведима, замири̏со̄ на кла́ницу.

кла̀мћати кла̏мће̄(м) несв ‘лупкати при ходу (о комотној обући)’. – О̀буо не̏ке тра̏ље па кад и̏де̄, оно̄ кла̏мће̄ – чу̏е се бо̑зна̄ до̀кле̄.

кла́мфа ж ‘гвоздена спојка оштрих врхова искована у облику ћириличног слова »П« којом се спајају делови дрвене конструкције’. – Йсково̄ ми Ви́то кла́мфе па смо ш ње̏ма пове́зали сту̀бове с подро́жњачама, то̑ не̏ мож да мр̏дне̄ ни̏куд ни за дла̀ку.

кла̀пина ж ‘зелени омотач ораховог плода’. – Ако е су̑ша, о̀нда кла̀пина нѐ пукне̄ са́ма, но мо̑ра да се о̀двојӣ ру̀чно од о̀раса, а о̀нда мо̀ш да ску̀ва̄ш кла̀пину и да ш ње̏о̄м о̀ва̄рбаш прѐдӣво.

кла̀пити[1] -ӣ несв ‘пенити на уста у време пареља (о вепру)’. – Кла̏пӣ ко вѐпар.

кла̀пити[2] -ӣм несв ‘скидати зелену љуску (клапину) са плода ораха’. – Кла̏пијо ђе́до о̀расе па ова́рбō ша̏ке.

клапи́ћати кла̀пӣћем несв ‘причати без смисла, брбљати’. – Ô н кла̀пӣће ва̏здāн, а све̏ не вре́дӣ јѐдне̄ ци̏ганске̄ па̀ре̄.

кла̑с м ‘плод стрних житарица’. – И ра̑ж го́ре на вр̏у и̏ма̄ кла̑с; ‖ **кла̀сӣћ** -ића м дем. – Замѐтнула пшѐница класи́ће, на̏ љепоту; ‖ **кла̀сина** ж аугм. – Она траву̀љина што е ни сто̀ка не̏ће и̏ма̄ во̀личку кла̀сину, мо̑рам да е по̀косим док није ба̀цила ће̏ме; ‖ **кла̑сје** с – Рѐцитово мо̑ј у̀нук на при́редби ону: *О, кла̑сје мо̀е, исӣод го̀лиг бро́да̄*; ‖ **кла̀сат** кла̀сата -о у ***изр***. *класа̄то жи̏то* ‘жито које има класје’; ‖ **класо̀вит** -о̀вита -о ‘који је богат класјем, класат; бујан’. – Кад по̀гла̄ш у ова̄ класо̀вита по̀ља како су по̀чела да жу́те̄, о̀бузме̄ те мили̏на нѐка̄, са̀мо да да̑ Бо̀г ли̏ј̑епијег да́на̄ до жѐтве̄.

кла̀сати -а̀ несв ‘формирати клас’. – Кла̀сала пшѐница па дри̏ј̑ема од мили̏не̄, са̀мо да да̀дне̄ Бо̑г да до̑ђе до ру̀ке̄.

кла̀сача ж ‘врста траве која има клас’. – О̀на̄ кла̀сача у ли̏вади превла́дала па ти се чи̏нӣ да ни̏је ли̏вада но ње̏ива са пшѐницом.

кла̀цкати -а[м] -несв ‘усправно махати репом’; в. *ӣлиска*.

клѐберити се -ӣм се несв ‘подсмевати се, церити се’. – Ни̏шта о̀збиљно о̀д њега нѐ мош да чу̀еш, са̀мо се, не̏ке ја̀де, клѐбери; ***изр.*** *Клѐбери се ко̀ лу̑д на бра̀шно.*

клевѐтати клѐве̄ћем несв ‘ширити неистине, оговарати, врећати некоме част’. – Изно̀сили су ѝљаде не̏истӣна о̀ њему, клевѐтали га, оцрњи́вали, ал ца̀ба: нѐ може се дла̀ном су̑нце заклòнити.

клѐкнути -не̄м св ‘спустити се, поставити се на колена’. – А ти̑, си̑нко, клѐкни пред ѝконе и помо̀ли се Бо̀гу да ти о̀простӣ сагреше́ње које учи̏ње према ро̀дитељу сво̑ме; ‖ **клѐцати** -а̄м несв ‘ићи несигурно, посртати при савијању колена’. – Ђе́до вѐлӣ да јо̀ш поме́но клѐца̄, ал да бр̑зо не̏ће у̀мљети нѝ то̄. – Од го̀лемē у̀морбē по̀че̄ше но̀ге да ми клѐцају, рѐко̄-би ни́су мо̀е; ‖ **клѐцнути** -не̄м св према *клецати*. – До̀бро е кад клѐцне̄ш ако се мо̀ш у̀справити. – Ô н клѐцнӯ, јѐдно̄м, дру̀гӣ пу̀т и па̀де; ‖ **кле́чати** -ӣм несв ‘стајати на коленима’. – О Тро̀ицама смо у̀-цр̀кви кле́чали и пра̀вили венчи́ће од о̀не̄ у̀ње̄те̄ тра́ве̄; ‖ **кле́че̄ћи** прил ‘у клечећем положају’. – Ти̑ трѐба̄ да клѐкне̄ш пред о̀ца и кле́че̄ћи да га за̀молӣш за о̀прошта̄ј; ‖ **клечѐћки** прил ‘и с т о’. – Ба̀ба се и̏з̑утра и у̀вече мо̀лӣ пред ѝкона̄ма клечѐћки.

кле́мпа ж ‘ударац подвијеним прстом по уху’. – Нàш ỳчитељ је вòљō, кад нàправѝмо некӯ будала́штињу, да нам òпāли по кле́мпу.

клѐмпе -ета с ‘бочни део шајкаче’. – Мôј ђе́до е др̏жо пòнекӯ цига́ру за клѐмпетом од шàјкачē, да му се не ѝздробē у цѐпу.

кле́мпо -а м ‘мушкарац са клемпавим ушима’. – Свѝ смо ѝну кава̏ну у Котражи зва́ли *Код Кле́мпа*, зàтō што е гàзда ѝмō нàдимак Кле́мпо; ‖ **клѐмпāв** -а -о ‘онај који има велике уши’. – Јòпēт је, мешчѝнӣ, бо̀ље бѝти клѐмпāв нô чу̏љāв.

кле́мпоња м ‘који је клемпав’. – Наи́ђе онāј кле́мпоња што рàзносӣ реше́ња за пòрез; ‖ **кле́мпоњица** м дем. – Вѝђе ли тӣ шта знâ онај њѐгōв кле́мпоњица, а јȁком пòшō ỳ-школу.

клѐн м бот ‘варијетет јавора Acer campestre’. – Нȁсред лѝваде у Драга̀чици ѝмā клѐн, тӯј смō зѐмāјле одма́рали, отки́вали кȍсе и, кад жѐне дòнесу ỳжину, тӯј смо ỳжинали; ‖ **клѐнӣћ** -и́ћа м ‘млад клен’ – Òстави òнāј клѐнӣћ нек ра́стē, стѝћи ће зȁнешто; ‖ **клѐнōв** -ова -о ‘који је од клена’. – Òвō ти је клѐново бр̏вно.

клѐновак м ‘кленов прут, штап’. – Да сам нà-твōм мѐсту, нѐ би чȁса чȁсијо, ỳзō би òвāј клѐновак па по гỳзици, нѐ би ôн тàкō мѐне лàваријо.

клѐновина ж ‘грађа од кленовог дрвета’. – Клѐновина ти је лȁкорадна и нѐма чвòрōва.

клѐнути -нѐм св ‘мало дремнути, уснути’. – Нѐмōјдете, ђѐцо, ла́рмати, да ђе́до ме́но клѐнē, млȍго га смòријо крỳњāч.

клѐпало с ‘даска и дрвени чекић којима се у манастиру позива на молитву’. – Кад гȍј чȕем звȍно ил клѐпало го́ренак у мȁнастиру, јâ се прѐкрстӣм.

клепа́вати клѐпāвам несв ‘оштрити алатку клепањем, откивати’; в. *мијови*, *ошкаљовати*; ‖ **клѐпати** -āм несв ‘и с т о’. – Нѝкад нѝје штѐта клѐпати àлāтку, јел ѝндāк млȍго бр̏же, лȁкше и отарàшније ѝдē пòсō. – Пред прȍлеће смо нòсили àлāт код кова́ча да клепа́мо, да нȁ пролеће бѝднē свѐ а́зурно; в. *азуран*.

кле́пати клѐпам несв ‘туђи, ударати’. – Ôн ти њѐга ỳватӣ и пȍчē да клѐпа, јѐдва га зȕстависмо; ‖ **клѐпити** -ӣм св ‘ударити, ошамарити’. – Ако те клѐпӣм, пока́заћу ти јâ кȍ е гѐмāљ; ‖ **клѐпнути** -нѐм ‘ударити некога јако; казнити’ – Кад те клѐпнē по новчани́ку, вѝђећеш твôга Бȍга.

клепѐтати клѐпећēм несв **1.** ‘лупкати ходајући у дрвеним папучама, нанулама’. – Шу́ти, ѝдē мâјка, чȕеш да клѐпећē нȁнулāма; **2.** ‘брбљати, много причати’. – Тâј је у ста́њу да клѐпећē вȁздāн, ко да га е òтац прàвијо у водѐници.

клепѐтуша ж ‘плехано звоно’. – Кȍ нѝје ѝмō медѐницу ôн је кȁчијо нà стоку клепѐтушу, и по њêном зву́ку се знâ ђѐ му е стȍка кад је ѝзагнā нàвише ỳ-планину.

клѐтва ж ‘проклињање, проклетство’. – Кâже нȁма ђе́до: вȍдте рачу́на и пȍштӯјте рòдитеље свȍе јел блȁгослов ȍца чȕва òгњѝште потȍмāка, а клѐтва га тȕлӣ за вјѐки вје́ков

кле́ти кỳнѐм несв ‘бацати на некога клетву, проклињати’. – Кȍ га е клѐо – дòчекō е. – Кȍ га је клѐо – нѝје дàнгубијо.

клецати -ам в. *клекнути*.

клѐчка ж ‘дрвени рам који се свинчету ставља око врата да не прође кроз ограду’. – Тȕрӣш кр̏мачи клѐчку и òна нѐ може крȍз ограду. – Кад се ш њѝма ỳвāтиш, прѝстō си да ти тȕрē клѐчку нȁ врāт, пȍтље ћеш вѝђети да е њѝно обеће́ање – лу́дōм рȁдовāње; ‖ **клѐчкица** ж дем. – Набáциће òни ѝ њему клѐчкицу – сȁмо да му се прѝмакнӯ.

клѝберити се -им се в. *кесерити се*. – Шта се клѝбериш тȕјнāк ко лȕд на брȁшно.

кли̏зӣште с ‘одрон’. – У Милићевића Пи̏томачама се поја̏вило кли̏зӣште, ни̏си мо̀гō преко о̀нӣг у̀рвāчā да прêђеш ла̀сно ни пѐшкē, а ја̀дно ти са за̂прегом; в. *урвине*, *суљиште*.

кли̏кнути кли̏кнем св према *кликтати*; в. *лађан*; ‖ **кли̏ктати** кли̏кћēм несв ‘радосно подвикивати’. – Нѐшто Бо̀гдāн кли̏кћē, го̏ре на бр̀ду, са̀бāјле, ко жу̏ња.

кли̏мати кли̏мāм несв **1.** ‘померати главу горе-доле, као знак сагласности с оним о чему се говори или то чинити невољно (у тренуцима сањивости)’. – Ђе̏до кли̏мā гла̏вōм и спâва, а о̀ни ми̏слē да им по̀верова; **2.** ‘ићи полако, ногу пред ногу’. – Кли̏мāмо ми̏ пола̏ко уз Кри̏вају и запођѐнусмо ра̀зговōр о нѐвољи која сна̏ђе сељáке; ~ **се** ‘померати се из тежишта и опет се у њега враћати’. – Ôн се кли̏мō на сто̀лици док се ни̏је прева̏лио уна̀зāд; ‖ **кли̏мнути** -нēм св према *климати*. – Ла̀ко је њо̀ј да га кли̏мнē кад га др̀жӣ на поводњи̏ку.

климо̀главац -āвца м ‘полтрон, улизица’. – О̀нōм климо̀глāвцу трѐбā ве̏зати у̀зицу за̀ ногу: кад се уву̏чē о̀вӣм др̀мāторима у̀-дупе, да мо̀жемо да га ѝшчупāмо. – Што го̀ј би о̀дбōрник па̀мētно предло̀жијо, због о̀нијег климоглāвāца, свѐ ти је ца̀ба.

кли̏н м ‘затесано дрво или комад гвожђа који су на врху уски и постепено шире’; в. *врба*, *избијати*, *подбити*.

кли̏нāр м ‘балавац, жутокљунац, клинац’. – Ма ôн је кли̏нāр, мла̂д, пи̏кљāв, ѝзашō из ђѐцē а ни̏је ста̀сō у̀ љу̀де; ‖ **кли̏нарски** -а -о ‘који се тиче клинара’; ***изр.*** *~ -а посла*.

кли̏нчӯрка ж ‘клинка, девојчурак, шипарица’. – Про̏ђе о̀нā Срѐтенова кли̏нчӯрка и лѐпо нам на̀зва Бо̀га.

кли̏нац кли̏нца м **1.** ‘дечак, клинар’. – Кли̏нац ко̀ кли̏нац, ђѐ си ти̂ ви̏ђō ђѐтињӯ ку̀ћу; **2.** ‘ексер за поткивање волова и коња’. – Ку̏пидер ки̏ло кли̏нāца, трѐба да по̀ткуемо ко̀ње у зи̂мски ко̂в; ‖ **кли̏нчӣћ** -и̏ћа м дем од *клинац*. – Наи̏ђоше некā два̂ клинчи̏ћа вâмо кро̀з-бāшчу.

кли̏нчити се -им се ‘понашати се разметљиво’. – Са̀д мо̀же да се кли̏нчи, пи̏таћу га по̀-старōс шта̀-ће и ку̀-ће. – Нѐмојде ту̀јнāк да се кли̏нчиш, ко да ми нѐ знāмо од ко̀ē си ти̂ со̀ртē.

кли̏нцāв -а -о ‘висок и танак, танковијаст’. – Ма јо̀ш је он кли̏нцāв и зѐлен ко̂ тра̏ва, нѐма човѐка док нѐ слу̀жӣ во̂јску.

кли̏п кли̏па м ‘плод кукуруза’. – Кли̏пови се разра̏сли на̀ љепоту.

кли̏пак кли̏пка м ‘дебљи штап која се ставља говечету у уста кад се надује’. – Да̂јде бр̀зо кли̏пак да ју̏нцу прѝтиснемо јѐзик да нѐ панē док га за̀лију бика̀рбон со̀дōм, па ако ви̏дӣмо да нѐ може да прѐтекне, мо̂рамо да га̂ђамо трока̏ром.

кли̏пан клѝпана м ‘несташан младић’. – Нѐмō да се ка̀чӣш с о̀нӣм Јерѐмӣним клѝпаном.

кли̏пета м ‘неозбиљан младић’. – Про̏ђе онај кли̏пета с јо̀ш јѐднӣм па се нѐшто измота̏вајӯ и клѐберē.

кли̏пити кли̏пим св ‘нагло скочити’. – Кад је ко̀њ на̀ишō на о̀нӯ др̀венӯ ћу̀прију и заба̀птō, прѐпадē се и кли̏пи – за̀мал нѐ падок ш њѐга.

кли̏с м ‘штапић од тридесетак сантиметара који служи у игри клисања’. – Кад ôн у̀дарӣ кли̏с мâшком, ти̂ гла̂ш да га у̀кецӣш.

кли̏сāр -а̏ра м ‘црквењак, црквени служитељ, звонар’. – Рѝстивое ти је бѝјо клѝсāр свѐ док је мо̀гō д-ѝдē на̀кō згу̀чен са штапи̏ћом, по̀тље, кад је ôн занѐмогō, сми̑е̏нијо га Игру̀тин Цо̀гољ.

кли̏сати се кли̏сам се несв ‘играти се клиса’. – Ми̂ смо се код ова̏цā клѝсали по̀ваздāн. – Ни̏смо ми о̀ндак ѝмали некиг ѝграчки па смо се кли̏сали, надвла̏чили,

р̀вали, тр̑кали и би̑ло нам згѐдно; в. *укеџити*; ‖ **кли̑сāње** с гл. им. ‘играње клиса’. – Нàша ти је за̑бава би̑ла кли̑сāње, надвла̑чēње, ска̑кāње ѝдāљ и ѝвӣс.

клӣснути клӣснēм св ‘нагло побећи са неког места’.– Кад је загу̑шћело, ôн клӣснō ко свàкā кѝкавица.

клӣцкати -āм несв ‘понекад мало »обојити« пелене, гаће, помало се понекад унередити (о малом детету)’. – Вàљадар се зàиграā па се забòравӣ, мàло-мàло па е клӣцкō ѝ-гаће; ‖ **клӣцнути** -нēм св ‘мало се унередити’. – Баба Ју̑ла брâни Ра̑да да га нѐ бијӯ говоре̑ћи: *Нӣје се ѝсрō, òчијӯ ми мòјӣг, но сàмо ме̑но клӣцнō.*

кли̑чак -чка м ***изр***. *вући (се) кличка* ‘игра надвлачења’. – У кли̑чку ни̑сам бӣјо бàш мâјстор, млòгӣ су ме побеђи̑вали, ал у р̀вāњу ни̑су мòгли д-опѐпелē јел код кли̑чка двòица ćѐднӯ јѐдан спрам дрѝгōг, òдупру нòгама јѐдан дрѝгог и ѝвāте мòтку нàкō кò оклàгија штò е и ко надву̑чē, ôн је побе̑дијо и тӯ̂ј òбично пòбēди òнāј што е тѐжӣ.

клòбӯк м ‘плик на кожи (од ватре, сунца)’. – Прѐварӣ ме кòмāнда те скӣнēм кòшуљу кад сам кòсијо и кад бӣ прѐд нōћ – свѐ ми по ле̑ђима поиска̑каше клòбукови; ‖ **клобѝчӣћ** -и̑ћа м дем. – Ме̑но ме дòватило сѝнце и по ле̑ђима искòчијо пòнекӣ клобѝчӣћ.

клòбучити се -ӣ се несв ‘добијати пликове, мехуриће по кожи (од опекотина)’. – Кад бӣ прѐд-нōћ пòчēше се ле̑ђа клòбучити.

клòзēт -е̑та м ‘пољски нужник’. – Јѐсте клòзēт бӣјо у-ба̑шчи, дӣље од кѝћē и буна̑ра, ал нӣје бӣјо далѐко ако се пôђе на вре̑ме.

клòкēт м ‘начин плетења’; в. *вркеӣ*.

клòмпāв -а -о ‘већи него што треба (о обући)’. – Дòбри су ти òпāнци, само мешчѝнӣ да су ти ме̑но клòмпāви.

клòнити се -ӣм се несв ‘избегавати неког, чувати се нечег’. – Клòнте се, блàго ђе̑ду, нѐрāднијēг љу̑дӣ јербо њӣне рѝке ђàвō ѝпослӣ.

клòнути -нēм св ‘изгубити снагу, опасти духом’. – Не вре̑дӣ му при̑чати, сàмо шу̑тӣ и нѐке јàде клòнō нàчисто.

клопàрати -āм несв ‘лупати, пуштати уједначене звуке’. – Иде̑мо тàкō зâјно нâс пòвише цѐлу нôћ с вòловима нàвише ѝз-планину и сàмо чѝеш како клопàрајӯ кòла и дàкћӯ вòлови.

клòпка ж ‘замка’. – Спре̑мили му клòпку, мӣслē да е ôн кò-нō што су и òни па ће да се пòјагмӣ, ал ôн није òд њине грâђе, па се нѐ полакоми.

клòт 1. ‘просто, равно плетење’. – Òвō ти је клòт плѐтња, а ѝмā и врѝкēт; **2.** ‘јело без меса’. – Мӣ копа̑мо, а òна нам дòњēла сàмо клòт пàсӯљ за ру̑чак, мѐчку смо углѐднули до зàрāнка.

клѝбе -ета с ‘лопта коју направе пчеле скупивши се зими у кошници’. – По цѝковини се чѐле скѝпē у клѝбе и тàкō се брâне од ладнòћē; ‖ **клѝвче** -ета дем ‘клупче, смотуљак пређе у облику лопте’. – Кад опре̑демо вѝну, мӣ је òндāк смота̑мо на клѝвчāд.

кљàкāв -а -о ‘инвалидан, неспособан у руку или ногу’. – Кад је вâмо зàшō ѝ-године, бӣјаше òкљакавијо па га прòзвāли Кља̑ко, споради тòгā што е, весѐлнӣк, кљàкāв.

кљàкати -āм несв ‘храмати’. – Сми̑ри се, немō кљàкати док ти не зара̑сте нòга.

кљàколити -ӣм несв ‘радити нешто невешто, неспретно’. – Нӣје вӣчна да тô згòдно ѝми̑еси но нàкō кљàколӣ пòнешто, нӣ на шта не ли̑чӣ, ал нӣје р̀ђаво кад прôбаш.

кљàс -ста -о ‘сакат, оштећених руку и ногу’. – Ле̑ко ти је бӣјо кљàс у јѐдну нòгу, а Микàило у òбадвије, далѐко би̑ло.

кљѐчкавац -āвца м ‘житко блато’. – Ѝдте, ђѐцо, преко лѝвāдā да не трапа́те по онōм кљѐчкāвцу, пљу́штала е це́лу нȍћ кѝша из-др̏вета, из-ка̏мена.

кљѐчкати -āм несв ‘газити по блату, гацати’. – Нѐмōјдете, ђѐцо, кљѐчкати пȍ тōм бла̀ту вѝше, иска́љасте се дȍ-за-врāт; в. *локва*, *бушан*.

кље́шта с мн **1.** ‘клешта’. – Кље́шта су ти млȍго кȍрисна а̀латка која ти трѐбā свакѝ-час, би́ло ȍнā ȍбична којā ѝмā свȁкā ку̏ћа, па ȍндак ѝмају армѝрāчка, па кȍмбиновāна, па цѝврије, па мȍтоцāнгле и шпѝцāнгле, а Са́вко Лаза́ревић је у цѐпу ста̂лно нȍсијо зу̏бāрска кље́шта, и кад нѐког забȍлī зу̂б ма̀ј ђѐ да се за̀десī, на пла́штēњу, у кȍпāњу, ȍн га ѝзвадī док си рѐкō чибу̀љица; **2.** ‘греда у кровној конструкцији’; в. *подрожњача*.

кљȍкнути -нēм св ‘пасти, срушити се, стропоштати се; онемоћати од старости’. – Грȍнō на̀чисто, са̀мо гла̂ш ка̀-ће да кљȍкнē нѐђе за̀ прōшће; в. *рабашан*.

кљȍкче -ета с ‘мало дете’. – Штȁ ти ра̂ди оно твȍе кљȍкче, је л проо́дало?

кљу̂к кљу́ка м **а.** ‘млаз воде који избија на површину (обично на извору)’ – На а̀теничком врѐлу бѝје кљу̂к ко да врѝ вȍда у нѐком вѐличачком ка̀зану; **б.** ‘превирање цибре’. – Чим цѝбра ѝзбāци кљу̂к, мȍж да се пѐчē ра̀кија; **в.**‘провирање течности’. – Ѐн вѝдѝш да е ра̀кија избāцила кљу̂к, за̀пржи је и пре́ćе́ци са зашѐћереном вȍдȍм.

кљу̀кати -āм несв ‘трпати преко мере храну у уста; присилно хранити’. – Бȁба свȁкī да̂н кљу̀кала ћура́на са жѝтом и на̀гнала га на два̀ес јѐдно кѝло.

кљу̀копрȃц м ‘слаба кафа од јечма’. – Ка̀кī ти је, дѝ¹ете, ȍвō кљу̀копрȃц, ȍвō ка̀вē нѝје ни вѝђело.

кљу̀цати -āм несв **1.** ‘узимати храну кљуном’. – Бȁцик пила́дма ме́но жѝта па гла̂м како кљу̀цајӯ; **2.** ‘приговарати, досађивати неким захтевима, звоцати’. – Да̂нима му кљу̀цала у̀ глāву, док јој нѝје пȍшло за ру́кōм да иг свȁдī; ***изр.*** *Кљу̀цā пѝле у гвȍзденē вѝле; Кљу̀цā у̀ глāву*; ‖ **кљу̀цкати** -āм несв дем ‘помало кљуцати’. – Кљу̀цкā квȍчка онē вѐћē кома́де д-у̀ситни пила́дма, а ȍна нѐће да пȍјде; ‖ **кљу̀цнути** -нēм св ‘једном лагано ударити у нешто’. – И ћȍрава ко́ка кљу̀цнē нѐко зр̏но.

кљу̂н м **1.** ‘део тела којим птица, живина узима храну’. – Кад ти се вра̀на за̀леће у пѝлāд, смȍта јѐдно кљу̂ном, а ȍздō га прѝдр̏жава ка̂нцама и ȍдњē пра̀во у Љѐсковац; **2.** ‘део опанка изнад прстију’. – На вр̏у ȍпанāка ȍнī кљу̀нови, а го́ре уз ча̀рапе ла̀ковāни каѝшчићи; ***изр***: *Ка̀мēн пи у̀-кљу̀н* (кад загракће гавран јер се сматра да предсказује несрећу); ‖ **кљу̀нѝћ** -и́ћа м дем. – Свѐ што се ја̀ком испи́лī ѝмā жу̂т кљу̀нѝћ, за̀тō се за мла́де ка̂же да су жутокљу́нци; ‖ **кљу̀нчѝћ** -и́ћа м дем. – *Опа̀нчићи на кљу̀нчиће*.

кљу́се -ета с ‘стар и онемоћао коњ’. – Ѝмали ȍни некō изнѐмогло кљу́се, пра̂ва дра̀скела, јѐдва ѝдē; ‖ **кљу̀сина** ж пеј од *кљусе*. – Ћѐрā Ци́го ȍнӯ мр̏шаву кљу̀сину у га̀лōп, док није изнемȍћала и па̀ла.

кљу̂ч кљу́ча м ‘направа за закључавање’. – Ѝспō бȁби иж-цѐпа кљу̂ч ка-смо ćѐђели под ду̀дом; ‖ **кљу̀чѝћ** -и́ћа м дем. – На̀шла ђѐца некī ма̀јӯшни кљу̀чѝћ и нѝко нѝје зна̀о штȁ се ш њѝм мȍгло закључа́вати.

кљу̀чаница ж ‘дрвена полуга којом се закључава брвнара‘. – Кад пȍђемо нѐђе, мѝ заву́чемо кала̀уз па ш њѝм ћу̀шнēмо кљу̀чаницу и та̀кō за̀бравимо вра́та.

кљу́чити кљу̂чим несв ‘гњечити, цедити грожђе’. – Го́ре на̀д кацōм пȍставимо му̀љāч и у̀ њега изру̀чуемо грȍжђе те га та̀кō кљу̂чимо и у̀ кацу у̀падā ѝзгњѐчено да се ла̂сно ȍдвојī сȍк од кȍмине; в. *данце*, *качара*, *муљач*.

кме́за ж ‘размажено дете’. – Млȍго си разма́зила ту̂ твȍју кме́зу.

кмѐзити -ѝм несв ‘често плакати без разлога’. – Нѐмōјде да кмѐзѝш вѝше нѝ боз чѐга, прȍбī гла̂ву!

кмѐка ж ‘јецај, плач нејаке особе’. – Чу̏ се нѐка кмѐка ѝз њинē ку̏ħē, тр̏книде те ви̏ħи да ни̏је ди̑е́те о̀стало са́мо.

кме́кнути кмêкнем св ‘огласити се кроза сан (обично о детету)’. – У̏чинī ми се ко̀ да кмêкну ди̑е́те у̀-соби, ја̂ та̀мо – оно спâва ѝ-даље; ‖ **кме́чати** -ӣм несв према *кмекнути*. – Нѐ знāм шта̀ е би́ло ђѐтету – сву̀ но̀ħ је кме́чало, ваља̀да̄р му ни̏чӯ зу̏би.

кмѐт м заст ‘најнижи орган власти, сеоски старешина’. – Кмѐт је мо́рō би̏ти на̀јбољи дома̀ħин у сѐлу; ‖ **кмѐтовскӣ** -ā -ō ‘који припада кмету, који се тиче кмета’; ***изр.*** *~ штâī* ‘штап који добија сеоски кмет после избора као знак власти’. – Погле́дни ка̀ко му е око̀ куħē па му о̀ндак по̀да̄ј кмѐтовскӣ штāп јел ка̀кӣ је дома̀ħин у сво̀јōј ку̏ħи, та̀кӣ ħе би̏ти дома̀ħин у сѐлу, а јо̀к да би̏раш за кмѐта нѐку гологу̂зију, ко̀ја̄ ни у сво̀јōј ку̏ħи ни̏шта ни̏је учи̏нила, а ја̀дно ти у сѐлу.

кна̀п прил ‘по мери, таман’. – Е ба̀ш сам ми̏слила да̀ л ħу ти по̀тревити величи̏ну, са̀д ви̏дӣм да ти је кна̀п.

књѐзити -ӣм несв ‘кмезити, цмиздрити (о детету)’. – Јо̀пēт нѐшто онај ја̀ӯд књѐзӣ, ви̏ħи шта̀ му е са̀д.

кô / ко зам. ***изр***. *~ нêма у гла́ви ѝмā у но̀гама* ‘»утеха« заборавном који иде два пута истим послом’. – Ѝди ѝспотекāр, кад нѐ мислӣш, ко̀ ти је кри̏в: кô нêма у гла́ви ѝмā у но̀гама; *~ си̏јē безáкōње жњѐħе му̀ку.* – Нѐ знајӯ о̀ни, јадни́ци, да е ка̂зано ко̀ си̏јē безáкōње жњѐħе му̀ку; *~ ж ђа̀волом ти̏кве са̂дӣ о̀ гла̄ву му се лу́па̄јӯ*. – Нѐмōј да глѐда̄ш на̀ њӣг, свôј ти̂ по̀сō јел ко̀ ж ђа̀волом ти̏кве са̂дӣ о̀ гла̄ву ħе му се олу́пати.

ко ‘као’; *~ зали̏вен*. – Ушу́ħō се ко зали̏вен и ни да бѐкне, ко да се нѐ ваља̄; *ро̀дити ~ ки̏тина* ‘добро родити, преродити’. – А са̀ви̏ло се во̀ħе до зѐмљē, ро̀дило ко ки̏тина, мо́рō сам да поткòчуѐм гра̂не да се не ѝскршē; *~ ла̂д* ‘тих, спор’. – Ѝдē ко̀ ла̂д, јѐдва ми̏чē но̀гу прѐд ногу; *~ му̀шица без гла́вē* ‘лакомислен’. – Нѐ зна̄ ни̏шта, но лѐтӣ, на̀кō, ко му̀шица без гла́вē; *~ о̀чи у гла́ви* ‘пазити на нешто изнад свега’. – Чу̂ваја̀ вē та́пије, си̂не, ко̀ о̀чи у гла́ви; *~ ӣлани̏на.* – Изра́сло жи̏то, ва́ла Бо̀гу, ко̀ планѝна; *~ со̀ли у̀ очи* ‘бурно реаговати’. – Кад сам му рѐкла, ôн ско̀чи, ко̀ со̀ли у̀ очи да му ба̀цик; *~ ӯпис* ‘изузетно лепо’. – Ѝмā ђѐвōјку, цр̀нгарица, зелено̀ока, ви̏тка, дуго̀нога, дуго̀коса, ма нѐ могу ти опри́чати, ко̀ у̀пис, ко̀ сли̏ка, а смêрна; ‖ **ко̀-[о]нō** ‘као оно’. – Ни́си чо̀век ко̀-нō што су остали ља̀ди, са̀мо нѐшто псу̀еш и бого̀ра̄диш; ***изр.*** *Ни̏ко ко̀-нō Бôг.*

кôб ж ‘несрећа, зла судбина’. – Зла̀ кôб иг сна́ђе: не зна́дӯ ни ку̀-ħе ни шта̀ ħе.

кобаја́ги реч. ‘тобоже’. – Ви̏јаше бљу̀тко онō јѐло, ал ја̂ се др̀жӣм у си̏ли и јѐдēм, кобаја́ги, апети̏тли; ‖ **коба̀ксем** ‘и с т о’. – Ѝн, коба̀ксем, свѐ тô зна̂, а ви̏дӣ се да нѐ знā ни о̀ Богу дви̏је.

[коба̀сица] ж; в. *смазати*, *ӣецивица*; ‖ **коба̀сичица** ж дем; в. *кӯпус*; ‖**кобасѝчēнда** ж пеј ‘неквалитетна, јевтина кобасица’; в. *ӣодригуша*.

кобѐљати -ām несв ‘некако преживљавати, деверати’. – Па ѐт, шта̀ да ти ка̂жем, нѐкако кобеља́мо, јо̀пēт, ва́ла Бо̀гу, жи́ви смо и здра̀ви; ~ **се** -ām се несв ‘борити се, мучити се (о човеку слабијег здравља)’. – Јѐдва се кобѐљām јо̀ш ко̀ӣ да̂н док нѐ стигнē по́зив Ѝзгō.

ко̀била ж ‘женка коња’. – Ѝвӣ у Брѐзовицама ѝмајӯ до̀бру ко̀билу, њѐна ждрѐбāд су мло̀го до̀бри потега̀лци; ‖ **ко̀билица**[1] ж дем ‘женско ждребе, ждребица’. – Ле́па му она ко̀билица ко у̀пис.

ко̀билица[2] **/ кобили́ца** ж **1.** ‘штап који се побија у земљу при игри клиса’. – По̀бијемо ко̀билицу у ли̏вади и ра̀спāлимо да се и̏грāмо кли̏са; **2.** ‘носач жица на виолини, гуслама’. – Кад ра̀спāли Ми́ко Ци̏ганин да ву́че гу̀дало, чи̏нӣ ти се да ħе кобили́ца да пр̀снē.

кòбōгда прил ‘куда, камо; акобогда’. – Кòбōгда ћеш вàкō сȁбāјле? – Кòбōгда нȁ-[ј]есēн ћемо да свȁдбуемо.

кобр̀љати -āм несв ‘котрљати, померати котрљањем’. – Ȁјде да ми пòможēш кобр̀љати онō вѐлико бȕре из кàчаре до ȕ-подрум.

кôв м **1.** ‘прибор за откивање косе’. – Свȁкī кòсāч је ȕзā се нòсијо тòрбицу с кôвом; **2.** ‘потков на воловима, коњима’. – Ȍде кôв на вòловима док извȕкок кȁмēн на кȕлуку.

кòва ж ‘кофа’. – Пòњēк јој јâ кòву са млијéком, вȉдӣм да е Зôрка сàцгала, јѐдва мр̀дā).

ковáрнути се кòвāрнем се св ‘опоравити се, оснажити’. – Мôј се ђéдо згòдно ковáрнō откад је бȁба дòшла из бóлнице, па вѐлӣ: вáла Бòгу – док је вȉјека бȉђе лȉјека.

кòвати кȕем несв ‘радити ковачке послове’. – Пòвaздāн чȕеш Дòбривоев нȁковањ како òдзвāња, стâлно кȕе; ***изр***. *Гвōжђе се кȕе док је врȕћо;* ***изр***. *~ у звјéзде* ‘хвалити неумерено’. – А спроводàција вȉкнō да га кȕе у звијéзде, кȍ да није Срѐћков сȉн, но кȍ да е из Бéча.

кòвāч -áча м ‘занатлија који искивајући гвожђе прави разне предмете’. – *Код ковáча кȕћа без кукáча*; ‖ **кòвāчки** -а -о ‘који се односи на ковача’. – Њѐгов кòвāчки àлāт бȉо је вȁзда згòдно слòжен, свȁка ствâр нà свōм мѐсту.

кòвāчница ж ‘ковачка радионица’. – У Пòповића кòвāчници стâлно нȁвала.

ковитȁлац -ȁлца м ‘кружно кретање ветра, вихор’. – Кад наи́ђе вȉјор, пòче да дȉжē òткосе у ковитȁлац; в. *вијор*.

ковȉтлати -ā(м) несв ‘обртати, вртети у круг’. – Пòче вѐтар да ковȉтлā свѐ прѐд собом, превр̀нуше се рòгоце, пòђекојā грáна се скр̀ши, ђѐтелина пòлеже а пòђекоја црѐпљика спȁде с грàђевӣна.

ковȉтлац -ȉтлаца м **1.** ‘вир на месту где вода иде у круг’. – Кад ме смòта онај ковȉтлац, пòчек се дáвити, мȉслијо сам гòтово е сȁ мнōм, ал скòчи мој чико Мȉлош, смòта ме зȁ косу и ȉзвȕче нà-обалу; **2.** ‘ветар који дува укруг, пијавица’. – Кад наи́ђе вȉјōр, смòта плâс у ковȉтлац и пòдиже га кȍ рȕкōм.

кóвраг м ‘коров, аврик’. – Нѐмōјде, дȉјете, ȕлазити ȕ тāј кóвраг брѐз чизāма, да не натрапàрāш на òнȕ дȕгачку што се не пòмињē.

ковр̀љати (се) -āм (се) ‘превртати (се), котрљати (се)’. – Ми ти се низ òнȕ стрмȉну у Пијéвчевој лȉвади ȕватимо за кòљена и коврљáмо нàниже до равнȉцē.

ковр̀тлог -р̀тлога м ‘вртлог, вир’. – Нѐ кȕпајте се тȁмо ђе је ковр̀тлог, ôн мòже да прòгутā иксáна.

кòврцāв -а -о ‘кудрав’. – И зòвȕ га Кȕдро зàтō што ȉмā кòврцаву кòсу кȍ мери́мац.

кòвча ж ‘копча, спона’. – Зȁ шта ти слȕже тê кòвче кад ȉдēш стâлно рàздр̀љен?

кòвчати -āм несв **1.** ‘закопчавати’. – Кад гȍј ȉзодȉш нȁпоље, кòвчāј тê дугми́ће, нȉје ти тéшко да се не прѐлāдиш; **2.** ‘схватати, разумевати’. – Не врéдӣ му при́чати, ôн то òпште не кòвчā.

кȍднȉк м ‘ходник, предсобље’. – Изи́ђоше ȕ-коднȉк испред сȕднице те се нàсулише.

коеђê прил ‘понегде’. – Стâлно мȍш да га вȉдȉш коеђê како рàспрēда коекàке крȉве дри́не с коекȉм.

коекàкī -ā -ō ‘којекакав’. – Нéћу вȉше да пȕштāм рâдијо јел нѐ могу да слȕшāм коекàкē лажàрије.

коекô ‘свако’. – Говòријо му коекô да тô мôж на гр̀дно д-ȉспанē, да вàљā и љȕде пòслушати и свòē пȁмēти ȉмати, ал ôн нȉког нȉје слȕшō, е сȁд је дòцкан.

коекô ‘понеко’. – Нàма кȳћа вóђе крај ц̏áдē и стâлно бȁнē коекô што е пòшō коеђê споради коечѐга.

коекȕдије прил ‘којекуда’. – Врљō коекȕдије па вȉћō да нȉђе не тòчӣ мêд и млéко па се врнō, мѐкшӣ од пàмука, што ви́кали: дȍшла мáца на вратȁнца; в. *разаслати*.

коéшта ‘штошта’. – И ȍна ми за крàтко врéме напри́ча коéшта. – Вàлā сам се нàгледō коечѐга, свѐ је нȁопако и будибóкснама, ȍни ти се пòносē ȍнӣм чѐга би се пàмētан сти́ћō.

[кȍжа] ж об. у ***изр***. *Ȍде ~ на бàтине*. – Нѐ би му бȉјо ȕ кожи. – Из ȍвē се кȍжē ȕ другу нѐ може.

кȍжара ж ‘сорта позних јабука’. – Кȍжара е млȍго згȍдна, само мôра пȍдуже д-одстȍјӣ док се не уси́тӣ.

кожму́ра ж **а.** ‘кора воћних плодова’. – Кад је бȁба кȳвала пѐкмез од мàц̏āрки, нȉје љу́штила кожму́ру; **б.** ‘кора, кожа од сланине’. – Ȍнȳ кожму́ру од слàнине смо тȕрали да се скȕвā у пасу́љу ил у кȕпусу, кад се рàскувā – пр̏сте д-одгри́зēш.

кȍжув кȍжува м ‘горњи део одеће од коже, с рукавима’. – Дȃјде ми, Гȍрдана, ȍнāј кȍжув, ȕдарила некā сапанђéла нàпољу.

кȍза кȍзē ж **1.** зоол ‘домаћа животиња Capra hircus’. – Кад ôн рѐче да нѐ волӣ кȃјмак, бȁба му вѐлӣ: за кóзā нȉје сȉ̑ено. – Àјте, ђѐцо, д-ѐдēте, дȍ сāд је ру́чō и кȍ е кȍзе сагȕбијо; **2.** ‘направа на којој се тестере, стружу дрва’. – Кȍза за стру́гāње др̏ва ме слȕжи млȍго гȍдӣна; ‖ **кȍзица** ж дем. – Тê кȍзице скȃчу окȍ мене кȍ нѐка ђѐца; ‖ **козѐтина** ж пеј. – Онā нѐснā козѐтина ми дóђе глáвē: обр̏шће свѐ нȁ што нàӣђе; ‖ **кȍзӣ** -ā -ē ‘који је од козе’. – Нȁјволӣм кȍзӣ сȉр, јȍш кад ȕзрелӣ па с вру́ћōм пројōм ил пȍпаром, нêма нȉшта љѐпше. – Дȍбро е ȍвчје, ал јȍш је бȍљē кȍзē мѐсо. – Од кȍзēг млȉ̑ека се прàвӣ млȍго дȍбар сȉр. – Од кȍзē длàкē се прàвē кȍструтне тóрбе, врѐће, покрóвци; ***изр***. *~ брàдица* ‘врста траве која се тешко коси’. – Нȁјгорā е кȍзā брàдица, за цр̏нē јàде, њȕ, сем по рȍси, нѐ мош лȁсно д-опѐпелӣш, кад ȕгријē звѐздан – ȉмā мѐчку да рȍдӣш, да ти ȍчи ȉскочē, чȉк да е пȍкосӣш.

кȍзбаша м ‘челник на косидби’. – Жáрко ти је бȉјо кȍзбаша на мóби у Àц̏ибōвцу, тȕ̑ ти је би́ло трије́стину косáчā, кад ȍштрē кȍсе је́чӣ пȍље, а Дáчо бȉјо водȍноша (што вȉкагу нȁши стâрӣ: мôра да се знâ кȍ кȍсӣ а кȍ вȍду нȍсӣ).

кȍзјача ж ‘кошара за козе’. – И тȁко ти Танàсије ȍди̑ели мѐне, Зôрку и Ȍбрада у кȍзјачу пошто е с мȍјōм мȁћōм накотр̏љō пȕну àвлију ђѐцē.

кȍзлӣћ -и́ћа м в. *магаре*. – Ȍни тȁмо са козли́ћима на склáпāње и бȉчкијама стàјали преко пу́та бȍјац̏ӣског сокàчета и чѐкали да нàӣђе нѐко код кȍгā би мȍгли истру́гати дрва.

коȉнцӣ / коȉцнӣ -ā -ō ‘ситан, сићушан’. – У чȕду се пȉтāм коȉнцō ли му е ср̏це кад је ȍно воȉнцō; в. *ӣроносак*, *чабар*; ‖ **коȉцацнӣ** -ā -ō ‘посве мален’. – Ма знâш коȉцацнӣ је, нêма штȁ да вȉдӣш; ‖ **колȉшнӣ** -ā -ō ‘мали, ситан’; в. *јајце*.

кȍкања ж пеј ‘кост, кошчина’. – Зàклō нѐко мр̏шаво брáвче, сȁмо сáме кȍкање. – Бȁцтедер тē кȍкање керáдма.

кȍкањāр м ‘непозвани гост који долази на свадбу (да оглође остатке свадбене трпезе)’. – Из домàћӣнскиг и кàрактēрниг кȳћа нȉкад мȍмци ни́су ȉшли у кȍкањаре јел се тȁмо знàло да е нѐзвāну гȍсту мѐсто за врáтима.

кȍкāрда ж ‘значка на капи или оделу униформисаног лица’. – Чѐтници су на шȕбарама ȉмали кȍкāрде.

кóкати кȍкам несв ‘загревати зрна кукуруза јагличара до пуцања, правити кокице’. – Ȕзме бȁба сȉто па нам над плàменом пȍчнē кóкати јàглӣца; **~ се** ‘туђи се, млатити се’. – Пр̏во се свàђаше, па прéтише јѐдни дрȕгима па пȍчеше да се кóкају; ‖

ко́ка̄ње с гл. им. **1.** ‘припремање кокица загревањем кукуруза кокичара’; **2.** ‘туча’. – Кад се изнапи́јаше, на̀стаде ко́ка̄ње, нѐ зна се ко̂ ко̀га и споради чѐга̄ би̏је.

ко̀кетина ж ‘кокошје месо’. – За за̀душнице сва̀ко на гро̀б ѝзнесē пѐчену ко̀кōшку с гла́вōм и кад по̀глēднеш: оно пу̀но гро̂бље ко̀кетине; в. *по̏лиｗсаｗи*, *свињеｗима*.

ко́кија ж ‘вон̏, смрад’. – Кад се ја̀рац па̂ри, о̀на̄ њѐгова ко́кија се о̀ćеђа̄ на пу̀шкомет.

ко̀кича̄р м ‘врста кукуруза од кога се добијају јаглице’. – По̀сијала баба Зо̂рка у ба̀шчици цѐо рѐд ко̀кича̄ра.

ко̀клица ж ‘дрвена столица без наслона, хоклица’. – Ѐндак ти се јѐло за тр̀пезōм и ćѐђело на тро̀ношка̄ма, нѝје би́ло к-о̀вō са̀д аста́ла̄ и ко̀клӣца.

кокода́кати -о̀да̄че(м) несв ‘оглашавати се (о кокошки кад снесе јаје)’. – Чѝм чу̀еш како ко̀кōшка кокòда̄че, зна̂ј да е сњѐла ја́јце; ‖ **кокода́кање** с гл. им. ‘оглашавање кокошке када снесе јаје’. – Ђе се чу̀е кокода́ка̄ње ту̀јна̄к ѝма̄ ја̀јцӣ па и до̀брē гѝбанице.

коко̀ша̄р -а́ра м ‘грађевина у коју се затварају кокоши’. – Испод а̀влије, у ба́шчи, ти је би̏јо сви́њац, коко̀ша̄р и кло̀зēт.

коко̀шиња̄к м ‘кокошји измет’. – С про̀љећа ча́кљōм о̀чистӣмо коко̀ша̄р па о̀на̄ј коко̀шиња̄к по̀трпа̄мо у ја̀ме за кра̀ста̄вце и лубѐнице.

ко̀кōшка ж зоол ‘домаћа перната живина Gallus domestica’. – Др̀жали смо мӣ и ћу̀рке, и гу̀ске, и па̀тке, ал брез ко̀кōшки нѝкад ни́смо би́ли; ‖ **коко̀шчина** ж пејс. аугм. од *кокошка*. – Онē коко̀шчине ми чапр̀љале и на̀чисто упропа́стиле ли́ју с лу̀ком; ‖ **коко̀шчица** ж дем. од *кокошка*. – А ѝмала е и коко̀шчице и сва̀кој на̀ђенула ѝме: Пи̏рга, Жу̀јка, Црвѐнпēрка, Голо̀шија, Ћу̀ба; ‖ **ко́ка** ж дем. од *кокошка*; ***изр.*** *Да си шу̀ћō, бо̀ље би ｗи ко́ка ｗјѐвала*; ‖ **ко̀кица** ж дем **1.** ‘ситна кокош’. – Вѝђи са̀мо ка̀кē су ове ко̀кице што иг зо̀вӯ цвр̀цӣнке; **2.** ‘јаглица (в.)’. – Мӣ смо ја̀глице зва́ли и ко̀кице споради то̀га што се доби́јају од ко̀кича̄ра; **3.** ‘део лампе и фењера кроз који се провлачи фитиљ’. – Ѐвē ти но̀в вѝｗӣљ па га про̀тни крос ко̀кицу и ме́но о̀чисти ста̀кло од вѐњера.

ко̀ла с мн у ***изр.*** *~ во̀лӯјска* ‘кола која вуку волови’. – Мӣ смо во̀лӯјска ко̀ла подагонили пода трѐн ко̀ӣ је бѝјо на̀слоњен уза са̀ла̄ш, да не го̀рē на̀-сӯнцу и да нѐ-киснӯ; *~ ｗӣнска* ‘кола чији точкови су оковани шином’. – Би́ла ти о̀нда о̀на̄ ｗӣнска ко̀ла, кад на̀ｗӣђемо на ка̀лдрмљēн пу̀т, она тандр̀љајӯ, ко̀ свѐｗӣ Ѝлија кад загр̀мӣ, чу̀ē се Бо̀га пӣтај до̀кле јел до̀сле нѝје би́ло о̀вијег зго̂да ко̀-вō са̀д што ѝма̄, те гумара́ба, те шпедѝｗēр, те че́за и вија́кер.

ко̀ла̄н м ‘каиш који коњу иде испод стомака’. – Зна̂ш како се вѐлӣ: сѐдла̄ј ко̀ње, прите́жи ко̀ла̄не.

ко̀ла̄р м ‘мајстор који прави запрежна кола’. – На̀јбољӣ ко̀ла̄р у на̀шем кра̀ју ти је бѝјо Јеро̀тије Ра̀домирōв.

колари́на ж ‘порез, дажбина на кола’. – У̀дарили су на́мēта ва̀здан: по́рез, при́рез, трошари́на, колари́на, са̀мо јо̀ш д-ѝзмислē ваздукари́ну, што ви́каше ба̀ба: у̀дарили на́мет на вила́јет.

ко̀ла̄рница ж ‘настрешница за смештај запрежних кола’. – Ко̀ла̄рница ти слу̀жи да скло̀нӣш за̂прежна ко̀ла јел ја̀зук је да кѝснӯ ил да го̀рē на̀-сӯнцу, па се зѐма̄јле о̀на ма̀ом покри́вала кро̀винōм.

ко́лати ко̂лам несв ‘ходати полако и без циља’. – Ко̂ла по а̀влији ко̀ ко̀кōшка кад ће да пронесе.

ко̀лац ко́ца м зб *ко̂ље* ‘проштац’. – Огра́дисмо ба́шчу ко̂љем кое смо зѝмус ци̑е́пали, тѐсали и подо̀штрили и а̀н је спа̀о снѝ̑ег, ми га испоби́јали и поплѐли; *сѝ̑енски* ~ ‘стуб око кога се дене сено’. – Ѝди, си̂не, оси̑е́ци до̀бар си̑енски ко̀лац,

ѝмā вóђе преко пѐтнēс тȍвāра сѝ̄ена да жђѐнēмо; ‖ **кóчиħ** м дем **1.** ‘мали колац’. – Подȍштри ми нѐколко кóчиħа да пȍбијем поред шипȕрāка да иг вѐтар не ȍбāлӣ; **2.** ‘део гусала којим се затеже струна’.

кȍлāч -áча м у сталном споју ~ *од мȁцāрки* ‘специјалитет замешен од шљиве мацарке који се пече на сунцу’. – Бȁба ȕмиесӣ колáче од мȁцāрки, па иг потрпā на кȕпусове лúстове и тȕрӣ на креп од трѐна да с-ѝспечȕ; *ӣрија̄шѐљскӣ* ~ ‘колач који ломе очеви младенаца на свадбеном ручку’; *ӣрӣесни* ~ ‘колач од бесквасног теста’; ~ *слâвски* ~ ‘који се носи у цркву на дан славе’. – Гȍсте прво пȍслȕжимо слâвскӣм колáчом, жѝтом и вúном цȓвенијем, па ȍндāј тѐк ѝдē свѐ рѐднō; ‖ **колȁчӣħ** -иħа / -úħа м дем; в. *менкиц*, *ӣлоша̄на*.

колȁчара ж ‘сорта јабуке’. – А у јȁрузи бѝјаше вѐлика колȁчара, ȍна ти је рáђала свȁке боговѐтне гȍдине кȍ кѝтина, свѐ смо мóрали да јој поткȍчуемо грâне да се не ѝскршӣ.

колáчити кȍлāчим несв, у ***изр***. ~ *очима* ‘буљити се, бечити се’. – Штȍ кȍлāчиш ȍчима, нúси вѝђō мѐчку.

колѐбати -āм несв ‘бити несигуран, двоумити се’. – Колѐбā се дȁ л да сѝјē кȍмпӣр ил жѝто.

колѐника ж **1.** ‘натесана летва између греда на плафону преко које се набацује малтер’. – У нȁшој слâвској сȍби је преко колѐнӣка нȁбāчен мȁлтер, то стȍӣ зȁтēгнуто ко тȁмбура; **2.** ‘врста вретена’. – Прéдемо на вретѐно, а прѐпрēдамо на колѐнике.

кȍлиба ж ‘импровизовано склониште у пољу, винограду’. – Кад пȍчнȕ лубѐнице да зрѐлē, нȁправи се кȍлиба и пȍкрије крȍвином да ȍнāј ко чȕва бȍстан од лóпōва мȍже да се склȍнӣ и да спȁвнē. – Љѐпше ти је у кȍлиби пјѐвати но у двóрцу плȁкати, вúкаше јȁднā нѝна.

кȍлиеевка ж ‘лежај за новорођенче’; ***изр.*** *Шӣо кȍлиеевка заљȕљала ӣô мȍӣика зȁкоӣāла.*

кȍлӣр -úра м ‘оковратник на кошуљи’. – А преко цéмпера се вѝдӣ чѝс и пȍпēглан кȍлӣр од кȍшуље.

кȍлмовати -ујем (не)св ‘увијати косу’. – И Рȕжица ѝшла код врѝзēрке те кȍлмовала кȍсу, а бȁба се смѝјē па вѐлӣ: вѝђела жȁба ђе се кȕјȕ вȍлови па дѝгла нȍгу, ȍђе и ȍна.

кȍло с фолк **1.** ‘народна игра’. – Кад засвúраше штрумѐнти, нáрод се пȍвата ȕ-коло; **2.** ‘део воденичног механизма у који удара вода и покреће горњи воденички камен’. – Вѐсела Дѐсāнка Ȍбрадова сúђе д-ȍтворӣ цѝпȕн па јој кȍло смȍта мȁраму и кѝке и настрáда јȁдница, Бôг да јој дȕшу прȍстӣ.

кȍловођа м ‘играч који води (»воза«) коло’. – Нѝје бúло сáбора да Рȁдēнко нѐбиднē кȍловођа.

кȍломāз -и ж ‘маст за подмазивање осовина запрежних кола’. – Кад ȍдēш ȕ Гȕчу, ȕзми кȕтију кȍломази д-ѝмā, ȍвā нам је при-крȁју, бѐзмало смо е ѝзарчили.

кȍлотрāг м ‘траг од шинских кола’. – Кад пȍнесēш рȕчак ȕ планину, ѝди са Стȓжевице кȍлотрагом и нáђи ћеш нас, бѝћемо нѐђе око Бȍгићева грȍба.

кȍлȕт м ‘прстен, обруч, предмет на који се нешто намотава’. – Дȍгнали ȍви лѐктричари трѝ кȍлута жѝце, вѐлē да ћемо скȍро дȍбити стрȕју.

коље в. *колац*

кољѐница ж ‘део свињске ноге ниже колена’. – У свȁдбарски кȕпус се тȕрӣ и ȍвчетина, гȍведина, свѝњскā кољѐница и слȁнина, и ȍндāј нѐ знāш кȍлко ти је дȍста, кȍлко бѝднē дȍбар.

кȍљено с анат **1.** ‘зглоб на споју натколенице и потколенице’. – Кȁко пȁде, блȁго бȁби, те рȁзби кȍљено, ȍди да ти бȁба прѝвије лȕк, ȍма ће д-ȕмӣне; **2.** ‘генерација,

поколење’. – Нàша ỳнучад су дѐсēто кòљено од Стѐвāна; в. *сли*ʲ*епац*; ‖ **коље́нце** -а / ета с **1.** дем ‘мало, дечје колено’. – Ди*ʲ*е́те бȁбино òгребало коље́нце, да бȁба љỳбнē па нѐ̑ће да бòлӣ; **2.** ‘место на грани где избија лист’. – Ỳдаријо развиго́рац и из коље̄нцāди пòчō да се пòмāља пỳпōљ.

кољѐждина ж ‘кора од ораха’. – Ѐну кòљуждину скỳпљамо у јѐдну ста̑ру кȁчицу па зѝми изгори́мо мѝмогред у шпòрету.

кољѐштати -āм несв ‘скидати кору (љуску) са ораха’. – Повра́њеле нам ру̑ке кад смо кољѐштали òрасе, нѐ могȳ с нѝчим да се òперȳ.

команди́рати -àндӣрам несв ‘командовати’. – Да [в]ѝ[ди]ш тѝ̑ ја̑да кȁко му жѐна згòдно пòчела да комàндӣрā.

кòмāндовати -уем несв ‘наређивати, заповедати’. – Нѐш ти мѐне кòмāндовати штȁ ћу ја̑ да ра̑дим у мòјōј кȕћи па да си јòш тòликӣ.

комбѝнēт -е́та м ‘комбинезон, женска поткошуља’. – Ѐдњō ми вѐтар с лѐнке комбѝнēт чȁк ỳ-бāшчу.

комендѝјати -āм несв ‘смејати се, причати шаљиве приче, подсмевати се’. – Уз свѐ мȕке, јòпēт се и нȁсмијемо, и зàпјевāмо, и комендија́мо; ‖ **комендѝјāње** с гл. им. ‘причање шаљивих прича, шегачење’. – Пàде ми нȁ ум њѐгово комендѝјāње с òвӣм партија́шима.

комендѝјāш -а́ша м ‘шаљивчина’. – Дѐсимир ти је бѝјо комендѝјаш каквог ма̑јка нѝје рòдила, ста̑лно је извòдијо неке керевѐке.

комѐсија ж ‘комисија, група лица која треба да обави неки службени посао’. – Ѝзашла комѐсија те нам попи́сала свѐ жѝво и стòку, и пи́љеж, и жѝто, и рàкију, знȁо сам штȁ нас чѐкā; ***изр.*** *Лѐдȳ ко пòпӣсна комѐсија.*

комѐшати се -āм(о) несв ‘врпољити се, померати се тамо-амо’. – Кад је нàстало онō комѐшāње знȁо сам да ће да бѝднē бела́ја; ‖ **комѐшāње** с гл. им. ‘узнемиреност као припремање нереда, немира’. – И òнда у òнōм на́роду нȁстаде комѐшāње, нѐко вѝкну: ỳа ло́пови! – и òндак свѝ почеше да се дѐрȳ: ло́пови, ло́пови!

кòмина ж ‘остаци од грожђа након отакања вина’. – Кòмину пòтље прѐпечēмо и дòбијемо кòмовицу, òна ти је млòго дòбра за òблоге боз на́зеба, а вàљā и да се прòгунē кòјā.

комѝшати -āм несв ‘скидати овитак с кукурузних клипова’. – Комѝшали смо с јѐсени јѐдни кòд другӣг скòро свàкō вѐче; ‖ **комѝшāње** с гл. им. – Кад бѝднē ỳјесен, пòчнȳ комѝшāња, нѐђе и са штрумѐнтима, а пѐсма се òрила, да ти нѐ зборӣм. – Ни́смо утоље́вали кад зàпочне Мàрија: мѐсечина ỳпрла у грā̑ње, до́ђи, дра̑ги, бѝ̑ће комѝшāње – свѝ зà њōм ỳдаре дрȕгӣ гла̑с.

комѝшина ж ‘листови шаше око клипа кукуруза’. – Кад се комѝшина дòбро òсȳши на нѐкōј сувòти, òнда се сѝтно ѝцјепка и њо́ме се нàпунē јàстуци и сла̑мњаче.

комѝшиōц м ‘човек који комиша’. – Кад је би́ло с вѐчери, ѝскупи нам се пỳна àвлија комѝшиōца.

кòмōв кòмова -о; в. *тишња*.

кòмовица ж ‘ракија од комине’; в. *лоза*, *комина*, *трљати*.

комо́рџија м ‘припадник војне коморе’. – Мла́ђо ти је бѝјо комо́рџија у во́јсци док нѐ паде рòпства.

кòмōтан -тна -о ‘удобан’. – Кòмōтна ми òвā гȕња, а нѝје млòго ни те́шка; ‖ **кòмōтно** прил ‘удобно; угодно, релаксирано’. – Изми́ријо сам овим пашча́дма пòрез и сȁд дѝшем кòмōтно, кò чòвек, прȁво ти ка̑м: вòлӣм да иг отàросӣм, јел ђе́до е ста̑лно говòрио »Бòгу Бòжјē, цàру цàрево а нȁма што òстанē«.

кòмпӣр -и́ра м бот ‘кромпир Solanum tuberosum’. – Компи́ри су се чу́вали у трȁпу кò и јàбуке, а кȕпус се кѝселио у кȁци која се сме́штала ỳ-подрум. – Кад су пòва-

дили компи́ре у Сто̀ловини, за̀пјеваше: компи́ри се компи́рају / ђѐвōјке се не ди́рају / ди́рају се само ђѐца / од двѐста месéцā; ‖ **компѝрӣ̄ħ** -и́ħа (об. мн.) м ‘млади кромпир’. – Нѝшта љѐпшē од пѝлета на компири́ħима.

компѝрӣ̄ште с ‘њива у којој су били посејани кромпири’. – Ѐħеју да по̀сију пшѐницу у компѝрӣ̄шту.

компѝруша ж **1.** ‘врста крупне шљиве’. – Ѝмали мӣ компѝрушу у ба́шчи, ра́ђала сва̀кē го̀дине и би́ла сла̀ђа од мѐда; в. *ценарика*; **2.** ‘пита од кромпира’. – Кад се по̀стӣ, на̀правӣ нам ба̀ба компѝрушу.

ко̀мпōт -о́та м ‘компот, кувано пошећерено воће’. – Ба̀ба нам од ја̀бӯка и сӯвиг шљѝвā ѝкувала ко̀мпōт, па вѐлӣ: по̀едите док је вру́ħо, то е мло̀го здра̀во.

ко̀нак ко̀нака м ‘преноћиште’. – И тӯ̂ ти мӣ код тѝјег до̀бријег љу́дӣ стѝгнемо на ко̀нак, до̀чекали нас ко кӯмове, нѐма штà да се ка̂же.

ко̀нац[1] ко́нца м ‘нит’. – Ку́пде јѐдно кале́мче цр̂ног ко́нца д-ѝмāм ѝ куħи; ***изр.*** *Вѝсӣ му гла́ва о ко́нцу.*

ко̀нац[2] ко́нца м ‘крај, свршетак’. – На ко́нцу ко́нца, вѝħеħе се ко̀ е бѝјо чо̀век а ко̀ ја̀јцара јел свѐ што е та̂јно бѝħе ја̂вно. – Нѝје привриј́е́дијо ни за око̀ прста ко́нца.

ко̀начити -ӣм (не)св ‘заноħити’. – Накре́нуло сӯнце по̀добро, вѝдимо мӣ да ħе да га увати мра̂к нѐħе у планѝни, те га на̀панемо да ко̀дā нас ко̀начӣ, о̂н се на̀јпрво снеби́ва, па на̀јзад прѝстаде; в. *простирати*.

ко̀ндура ж ‘гумена обуħа’. – Назу̀љāј ча̀ском ко̀ндуре те до̀ткрај на́руче др̂вā, мо̂ј сѝне; ‖ **ко̀ндурица** ж дем; в. *вусокла*, *сељаче*; ‖ **кондѝ̀рчина** ж аугм пеј; в. *натраљати*, *трапат*, *шламħати*.

ко́не -а ‘комшија (одм)’. – Ѐјмо код ко́на, да на̀крēнемо по ѐдну!

ко̀ноп ко̀нопа м ‘уже’. – Ни́сам ѝмала дѝжӣ ко̀ноп од о̀вога.

ко̀нопац -пца м ‘уже’. – Ра̀баџија нѐ крēħе на̀ пӯт без ко̀нопца, ćекѝрчета и вла̀чега; ‖ **ко̀нопче** -ета дем. од *конопац*. – До̀дāј ми онō ко̀нопче да вѐгнēм ове а̀лāтке да ми не поѝспадају ѝс-кōла; ‖ **ко̀нопчиħ** м дем. – Ѝмāш ли ка̀кӣ ко̀нопчиħ да вѐгнēм тѐле?

ко̀нопāр м ‘мајстор што преде конопце’. – Не́ма вѝше до̀бриг ко̀нопāра ко до̀сле, са̀д ѝ тō ра̂де ва̀брички.

ко̀нопља ж бот ‘биљка из које се добијају влакна кучине, Canabis sativa’. – Кад се ко̀нопље по̀чупају, по̀вēжу се у сно̀пове, о̀сӯше, па се о̀нда по̀трпају у мо̀чило. – Сва̀кē го̀дине смо сѝјали ко̀нопље кое се после кѝшељења тр̂лē и о̀ндак се пре́де тѐжанов ко̀нац; ***изр.*** *На Про̀копље вѐлике ко̀нопље*; ‖ **конопља̀нӣ** -ā -ō ‘који је од конопље’. – Тô ти је конопља̀нā ѝзица.

ко̀нопљѝште с ‘парцела под конопљом’. – Ѐнē иг у ко̀нопљѝшту, чу̀пају ко̀нопље.

ко̀нтати -ām (не)св ‘рачунати, промишљати, сабирати’. – Ко̀нтāј како го̀ј о̀крēнеш, нѐма до̀вољно сѝјена д-ѝзѝмимо сто̀ку, мо̂рамо да прѝкӯпимо, па тô ти је.

ко̀нтрāш м ‘особа која има другачије мишљење и став у односу на преовлађујући’. – Ô н ти је бѝјо ко̀нтрāш и ни́су га о̀ви партија́ши, бо̀з тогā, мирѝсали.

концела́рија ж ‘канцеларија’. – Мо̂рам д-ѝдēм у мѐснӯ концела́рију да ва̀дѝм бѝлēт за ју́нца, о̀ħу да га ħѐрāм на ва́шер.

ко̀њ м зоол ‘домаħа животиња за превоз терета и јахање, Equus caballus’. – Ви́каше та́јо: мо̀ш ти да о̀ħеш, и ко̀њ да мо̀же, али ако Бо̂г нѐ дā – не вре́дӣ; ‖ **ко̀њѝħ** -и́ħа м дем – Ѝмā Жѝвота коњи́ħа ко̀ слѝка; ‖ **ко̀њиц** м у изр. *вилѝн* ~ зоол ‘инсект Libellula depresa’. – Мло̀го пу́та смо ју́рили ви́лине ко̀њице ѝ потоку и нѝкад иг ни́смо ѝватили; ‖ **ко̀њина** м пеј. – Онā А̀ндрѝна ко̀њина ба̀цӣ чѝвте, ма̀ло е ва̀лило да ме ѝдарӣ; ‖ **коњѐзгара / коњѝ̀згара** ж пеј. – Про̀дō Драгѝтин онӯ њѐгову коњѝ̀згару на кѝло, зато што е га́ħō и прѐдњѝм и за̀дњѝм но̀гама; ‖ **коњѐтара** ж пеј. – Оне

коњѐтаре тȁмо свѐ зȁузеле; ‖ **кȍњче** кȍњчета с. – Пȍчо Са́во д-обу̏чава онō кȍњче што е ку́пијо у Брѐзовицāма; ‖ **кȍњскӣ** -ā -ō ‘који се тиче коња, који се односи на коња’. – Нȁбавијо Пѐтрōније кȍњскā кȍла; ‖ **коњѐтина** м пеј ‘стар, ислужен коњ, рага’. – Ѝмā Пѐтар коњѐтину, нѝје нѝ за шта и нѐ зна ни што га дȑжӣ.

кȍњетина ж ‘коњско месо’. – Вѐлē да у Беѐграду ѝмā нѐкā мѐсара у кȍјōј прȍдајӯ кȍњетину.

кȍњосати -шēм несв ‘радити напоран посао’. – Кȍњошē пȍваздāн, ал мâла вȁјда.

кȍпања ж ‘дрвена посуда (карлица, корито)’. – Ôн ȕзе нѐку стâру ѝздрȑндану кȍпању те ȕ њȕ ѝзрȕчӣ онȕ рȍкву.

кȍпати -āм несв **а.** ‘обрађивати мотиком земљу око усева’. – Пȍшли да кȍпају кȍмпӣр; **б.** ‘копати земљу ногом’. – Нȁш бӣк чѐсто бȕче и ȍндак пȍчнē да кȍпā зѐмљу нȍгōм и да бȁцā на плѐћке; ‖ **кȍпкати** -āм несв дем од *копати*. – Кȍпкā ђе́до нѐшто ȕ бāшчи и зȍвē бȁбу да му дȍнесē вȍдē; **2.** несв ‘стално мислити о нечему’. – Свȕ нōћ ме кȍпкало по гла́ви кȁко тô д-ȕрāдим, а да бѝднȕ и вȕци сѝти и ôвце на брȍју; ‖ **кȍпнути** -нēм св према *копкати 1*. – Ѐтē ме, само да још ȍвō кôпнēм што ј-ȍстало [до краја реда, врсте]; в. *купиница*.

кȍпāч -а́ча м ‘човек који копа’. – Кад копа́мо, мѝ се пȍзајмичѝмо, па дȁнāс свѝ код јѐднōг, ćȕтра кȍд другōг и тȁкō нам у дру́штву лȁкше прôђе тегȍба дâна, а и згȍдно е вѝђети ȕ-њиви пȍвише копа́чā; ‖ **кȍпāчки** -а -о ‘који се тиче копача, који се односи на копаче’; ***изр***. *~ пѐсма* ‘песма коју певају копачи’. – И ȍндак ти копа́чи зȁпевају кȍпāчке пѐсме, кȍнō што е ȍнā: *Ôј, ȍблаче, нѐмōј на копа́че*; в. *рабација*; в. *завичај*; ‖ **копа́чов** -а -о ‘који припада копачу’. – Кад гȍј нѐшто тȕрѝш у у́ста, ćѐти се да си тȕрио кâп копа́човог знȍја.

копа̀чица ж **1.** ‘жена која копа’. – Над Дра̀гославōм Мика́иловōм нѝје би́ло бȍље копа̀чице; **2.** ‘врста плуга која служи за окопавање усева’. – Док се нѝје ѝзмислила копа̀чица, свѐ смо, пȕсти, рȕчно и окопа́вали и ȍгртали

копѝлāн -а́на м ‘ванбрачно мушко дете’. – Трѐба ȍни да ми ȍдрēде штȁ ћу јâ да рâдим, рѐко би сам копѝлāн на њѝној ȍчевини, а јȍк свôј нȁ свōм.

кȍпѝле -илета с ’ванбрачно дете’. – Прѝча се кȁко е нѐкā Рȁнђија вȍљела да изѝграва поштењȁчину, па рѐкла: прѝдржде ми овō мȍе кȍпиле д-ѝдēм д-ѝпсуēм онȕ кȕрву.

копѝлити се кȍпѝли се несв према *окопилити се*. – Кâдар ће да нам се кȍпѝлѝ шȁруља.

копѝљача ж ‘женка која се омлади пре пуне биолошке зрелости’. – Јѐс она копѝљача, ал погле́дни како јој је на́предно јȁгње, нѐ било му уро́кā.

кȍпита ж ‘део ноге копитара којим се при ходу додирује тло’. – Мѝ кад пȍткѝвамо кȍбилу, ȍндај и ждрѐбету ме́но ђѐљнēмо кȍпите. – Лêвā прѐдњā кȍпита се Ѐцку очкрбила.

кȍпкати в. *копати*.

кȍпнити -ӣ несв **а.** ‘отапати се (о снегу)’. – Дȕну нȍћāс јȕго и снѝ̑ег пȍчō да кȍпнѝ; **б.** ‘слабити (о човеку)’. – Млȍго се промиј̑е́нијо Тѝкомӣр и згȍдно пȍчо да кȍпнѝ кȍ лубѐница кад прѐзрели.

кȍпно ‘земља на којој се отопио снег’. – Вâмо на ȍвōј прѝсојној стра́ни згȍдно кȍпно, а ȍномо у Радоса́вчевићима, вȁљда ће је ȍсоје, снѝ̑ег до-коље́нā.

кȍпња ж ‘време окопавања усева’. – За вре́ме кȍпњē сȁмо чȕеш како копа́чи пјѐвају коеђê.

копȍрāн -а́на м ‘кратак капут с рукавима’. – Ѝмā ђе́до тѐгетнӣ копȍрāн са црвенӣм реве́рима.

кòприва ж бот ‘коровска биљка, Urtica (U. urens, U. dioica)’; ***изр.*** Нêће грȍм у кòприве; ‖ **кòпривица** ж дем. – Ѝди, ћêро, набѐри ме́но кòпривӣца ћура́дма.

копрѝвњача ж ‘алергија’. – Свȁког прȍлећа га нȁпане нека копрѝвњача.

копрȍцати се -ām се несв ‘трзати се извлачећи се из какве гужве, бацакати се, праћакати се’. – Копрȍцā се кȍ прâсе у ца́ку.

копу́нити се кòпӯним се несв ‘опирати се, противити се’. – Нȁшло ȍнō да се нѐшто кòпӯни, а нѐ зна на кȍлко е мêста шу́пљо.

кȍра ж ‘спољни омотач дрвета, воћке, површа’. – Вȉкаше вѐсели та́јо: ја нȁјволим кȍру од млиј́ека и срȉце од лубѐнице; ‖ **кȍрица** ж дем. – Нȁш сѐљāчки љѐб ѝмā пêт кȍрӣца, сѝла мȕке вѝдӣмо док га зȁрāдимо; ‖ **кȍрице** ж мн ‘заштитна корица ножа, мача, сабље’. – Кад ȍљȕшти крȕшку, бȁба ȍбрише ȍштрӣц брѝтвē о кѐцељу па га врâти у кȍрице; ‖ **корѐтина** ж пеј од *кора*. – Склȍнте, љȕди, овē корѐтине од трȕпāца, срамȍта е да во́ђе бȕдӯ растовр̄жене; ‖ **кȍруга** ж ‘кора од лубенице’. – Пȍкупи, ћêро, оне кȍруге од бȍстана што су јѐли жѐтеоци у кȁбуљу па однѐси свѝњама нек пȍјду.

[кȍрак] м. – Још кȍрак, ђѐцо, па стѝгок до грȍба, про́ђе жѝвот за трѐн ȍка.

кора́кнути кòрāкнем св ‘направити, учинити корак’. – Утр̄нијо се и нѝје мȍго ни да кòрāкне; ‖ **корȁчати** -ам несв према *коракнути*, *корачити*. – Кад ȍна пȍнесе тѐстију с вȍдōм коса́чима, корȁчā прѐко поља ко офѝцӣр; ‖ **кора́чити** кòрāчим св према *корачати*; в. *багателисати*;

кȍрбāч -а́ча м ‘бич’. – На вија́керу ѝмā згȍда у кȍјӯ се тȕрӣ кȍрбāч да бѝднē при ру́ци.

[кȍрēн / кȍриј́ен] м. – Кȍриј́ен је дугȁчак десе́так санти́мā.

кȍрети се кòрӣ се несв ‘претварати се у кору’. – Ȕвати ȍвā сувȍвица и пȍчē њѝва да се кòрӣ те смо мо́рали да е ȍкопāмо.

кȍрисан -сна -о ‘користан’. – Кад је Жȕтуља отѐлила жѐнско тѐле, при́ђе бȁба те га нȁко мȍкрōг пȍвȕче за увѐта и рѐче: кȍрисна!

кȍрити / кȍрети -ӣм нев ‘прекоревати’. – Нȁшō си кȍга ћеш да кȍрӣш, ни́си му за мâли нȍкат; тȍ ти је кȍ кад је кȍза кȍрела о́вцу зȁтō што е о́вца прескȍчила врзину, па јој се дѝго рêп и вѝђело се стȉднō мѐсто, а кȍзи рêп стâлно закȍпрчен ȕвӣс па њȕ није срамȍта. – Стâлно ме мâјка кȍрила па вѐлȉ: вѝђи како е А́цо Брâнчин смѐран и ȍзбиљан дѐчко. – Стâлно е мâјка мѐне, ваљда ће сам срѐдњā, кȍрила: тѐ што ни́сам стȁрију сѐстру пȍслушала, тѐ што млȁђȕ ни́сам одме́нила.

кȍритити се -ӣ се несв ‘кривити се, витоперити се (обично о дасци)’. – Ако згȍдно не ȕвитлиш дȁске, пȍчēће да ти се кȍритē и ȍнда нêмаш вȁјдē ȍд њӣг.

кȍрито с ‘дрвена или камена посуда из које се поји стока или хране свиње’. – Има́мо ми и плѐканō кȍрито у кȍме пѐрēмо вѐш; ‖ **корита́нце** -ета с дем. – Дȍдāј ми корита́нце д-ȍкȕпам ђѐцу; в. *ранилица*.

ко́ров м ‘траву́ина, штетно биље у усевима’. – Кѝшна гȍдина па нѐ мош лȁсно да с-ѝзборӣш с ко́ровом.

кȍроваш м ‘неред’. – Нѐмōјте, ђѐцо, прȁвити кȍроваш пȍ-кући, но свȁкȕ ствâр коју ȕзмете, вра́т-те је нȁ њēно мѐсто.

ко́рпа ж ‘предмет за ношење намирница плетен од пруће’. – Дȁвидовићи су ȕмљели д-ѝсплетȕ млȍго дȍбре котоба́ње, це́гере, ко́рпе и коѐшта од прȕшћа; ***изр.*** *прӣлошка* ~ ‘корпа у којој се носи прилог’. – У прӣлошку ко́рпу кад пȍђемо нȁ-дāђу ȍбично смо тȕрали пȍгачу, гѝбаницу, ћа́су бѝј́елог мр̂са и пѐчену кȍкōшку; ‖ **кȍрпица** ж дем. – Ѐвē ти ова кȍрпица, трȍкни у за́другу те ȕзми кѝло сȍли, кѝло шѐћера и кѝло ѝ по ѐксēра баскија́ша, трѐбају ђе́ду; ‖ **корпѐтина** ж аугм од *корпа*. – Дȍњо ȏн нѐкȕ корпѐтину пȕну нѐкиг р̂ка.

кòрпāр -áра м ‘човек који плете корпе’. – Рȁдомир кòрпāр ми нȕдијо двâ котобáња ȕпола цéнē, ако му кȕпīм и цéгер.

кòртēнзија ж бот ‘украсно биље, цвеће Hydrangea’. – Рȁсцветале ми се кòртēнзије нѐ може бȉти бȍље.

коруга ж в. *кора*.

кôс м зоол ‘птица певачица Turdus’. – Више àвлије у брȕшљāну кóсови нàправили гњéзда и тȕ̄ј се настáнили, милȉна иг чȕти ȕ-зору кад зàпјевају, а пјѐвају и у смȉрај дâна, а милȉна ти је поглéднути иг с прȍљеђа кад ѝзīђу њȉни полетáрци из гњѐздета.

[кôс] кòсти анат ж. ~ *у грȕлу*; ‖ **кȍскица** ж дем ‘мала кост’. – Јѐо рȉбу и ȕдави се с воѝшнōм кȍскицом, јѐдва се поврáтијо; ‖ **кòшчица** ж ‘и с т о’. – Мȉ трѐшње јѐдēмо с кòшчицōм; ‖ **кòшчина** ж пеј в. *крȉтина*; ‖ **кошчȕрина** ж пеј аугм. – Кад међу кѐрове бȁциш кошчȕрину на којој нѐма мѐса, ȍни се пòкољу, тȁко и међ љȕде ȕбāце нѐки мáмац и òни се мѐђсобōм кȍљȕ, а ȍви им дѐрȕ̄ кȍжу; ‖ **кòкчина** ж аугм в. *кошчина*. – Довȕ́кло онō керѝште неку кòкчину.

кȍса[1] кòсē ж ‘власи’ – Кад јој је ȕмро брȁт, ȍна расплѐла кȍсу па нàрȉче, кȁмēн би прȍплакō.

кȍса[2] кòсē ж ‘алатка за кошење’. – Кȍса ти ѝмā рȉ̄ез, јȁрку, пѐтицу, па се грȉвном причврȕшћȉва за кòсȉште, на кóме ѝмā рукȕница; кȍса ти се òткȉва чȁкāнцом на бȁквици, а òштрȉ брȕсом кòȉ се дȕржȉ у брȕсари с вòдōм јел брȕс трѐбā да бȉдне мȍкар.

коса[3] кòсē ж геогр ‘падина’. – Кад се налȕњило нѐбо од Овчáра, ȏн зȁокупи ȏвце нȉз онȕ̄ кȍсу нàниже; ‖ **кòсица** ж ‘страна, стрмина’. – Òстадоше ȏвце гóрнāк у кòсици, нѐ̄ће нȉкуд за тòлико док се јâ врâтим с ѝзвора; ‖ **косȉна** -ѝнē ж ‘стрм терен, стрмина’. – Вѐлȉ̄ њѐму Мȉлорад: ма нѐ мош с трȁктором да пòорēш онȕ̄ косȉну, а Влáде кâже да мȍже ал на зáлаз.

кòсāч -áча м ‘човек који коси’. – Кад се на мóбу ѝскупē косáчи, да ти је сȁмо стȁти па глѐдати од милѝнē, свѐ дѐлија до дѐлијē; ‖ **кòсāчки** -а -о ‘који се тиче косача’; ~ *ȉјѐсма* ‘песма коју певају косачи’; в. *искупȉти се*, *завичај*, *рабаџија*.

косàчица ж ‘машина за кошење’. – Нàбавијо Влáде косàчицу, претȕтњȉ̄ ѐктар до пóдне, ѝдē зà њōм ѝз-корāка.

кòсидба ж ‘време кошења ливада’. – Зѐмāјле се знȁо пòредак: кад кòсидба пȁнē у Пѐтрōв пôс, нѐма мрснѝнē.

кòсиōц м в. *косач*. – Ѐнē иг кòсиоци, ѝдȕ̄ на вѐчеру пјѐвајȕ̄ћи.

кòсȉр -и́ра м ‘алатка у облику дугог повиј̄еног ножа за сечење кукурузовине, шибља’. – Кад нàоштрȉш кòсȉр, сиј̄ѐчēш шàшину кȍ нȉшта.

[кòсити] кȍсȉм несв. – Нѐмōјте, ђѐцо, кòсити ђѐтелину док се не ѝшчистȉ̄ врéме; ‖ **кòшēње** с гл. им.; в. *врȉти*, *резак*.

кòсȉште с ‘дрвена држаља са рукохватом, на коју се насађује метални део косе’. – Нȁјљепша кòсȉшта е прȁвијо Јерòтије.

кòснȉк -и́ка м ‘гредица која косо спаја више рогова у кровној конструкцији’. – Кад ȕкровȉмо, ȍндак ȕкȉвамо косни́ке јел ȍни ти штȉте да крȍв нѐ мож да с-ȕсȕ̄чē кад ȕдарē вѐтрови.

кòстриј̄ет -и ж ‘козја длака, тканина од козје длаке’. – Кад од кȍстриј̄ети нàчинȉш тóрбу, нѐма јој ѝздера. – Зѐмāјле се од кȍстриј̄ети ткȁле тóрбе, бисáге, покрóвци, врѐ̄ће и тô су би́ле ствâри кое ни́су ѝмале ѝздера.

костриј̄éшити се кòстриј̄еши(м) се св ‘припремити се за напад (о овну, петлу) или за одбрану пилића (о квочки)’. – Кòстриј̄еши се Стòјāнчин пиј̄éвац – оѣ̄е да се пȍбије с òнȉм Дàрȉнчиним. – Кòстриј̄еши се кȍ квȍчка.

кòстрӯт ж в. *костӣри̑ е̄тӣ*; ‖ **кòстрӯтни** -а -о ‘који је од кострети, костретни’. – Кòструтне покро́вце је ѝмала свàкā кӯћа. – Од кòстрӯтнијег покрȍвāца за вòлове нêма бȍљӣг; в. *ӣрочевље*.

кòтāр -а́ра м **а.** ‘ограђен простор за сено’. – Кòтāр ће ђѐнēмо си̑е́на је зàграђен и тàмо нѐ мож д-ӯӣће стòка; **б.** ‘ограђен простор за овце, тор’ – У кота́ру нам љѐти бòравē ôвце.

кòтарица ж в. *корӣа*. – У кòтарици смо нòсили ӯжину ора́чима.

кòтити се -ӣ(м) се несв ‘омлађивати се (о мачкама, керушама)’. – Кад пȍчнӯ те мачкѐтине да се кòтē, глѐдајте штà ћете ш њѝма; в. *окотӣти (се)*.

котљàнӣк -и́ка м в. *чабреник*. – Дòдājдер ми котљàнӣк да нас двòица пòнесемо овај чàбар с вòдōм.

котòбāњ -а́ња ‘велика корпа са два рукохвата (увета)’. – Жѝто смо нòсили у котоба́њима, мѐђу-собōм, и изручи́вали у-кàнате.

котрȑљати -āм несв ‘премештати преврћући, котурати’. – Нѐ мош тӣ то са́ма да котрȑљāш, пòчекај чàском да ти пòмогнēм.

кòтур м ‘дуг узан предмет сави̑ен у круг’; в. *расӣасати се*,

кòцка ж **1.** ‘облик фабрички прерађеног шећера’. – Мѐне пòслала ба́ша да кӯпим кѝло шѐћера у кòцки; **2.** ‘играње карата у паре’. – Кòцка ти је гр̏дан зàнāт, далѐко га би́ло, тô ти је ђавòљā рабȍта и вѐличкā греóта.

кòцкāрош м ‘коцкар, хазардер’. – Ђѐ ѝмā кòцкāрош ӯ кући, тӯјнāк срѐћē нêма.

кòчāг -а́га м ‘преградак за телад у штали’. – Кад смо пу́штали тѐле из коча́га, òно се рȁзигра, гӯрнē бȁбу и òбāли је и òна ти, весѐлница, ӯштукнē ӯ-рӯку.

кòчāњка ж ‘део клипа кукуруза који остане након круњења’. – Зѐмājле смо кòчāњком запти̑е́вали влàше, òндак ти је ре́тко ђѐ ѝмало пампу́рā.

кòчēт -и ж ‘говеђа длака’. – Кад чешагија́мо гòведа, на чѐшагији òстанē кòчēт, а на́рочито е ѝмā млȍго кад се гòведа лѝњајӯ.

кочопе́рити се -òпēрим се несв ‘узносити се, гордити се’. – Пȍчело и òнō нѐшто да се кочòпēри, а сàмо што е из пѐлēна ѝзишло.

кòш м ‘уређај од дасака над воденичким каменом, у који се сипа жито за млевење’. – Сȗнемо пȗн цàк жѝта у кòш и водѐница ѝмā пȍсла до прѐд-зору.

кòш! узв којим се говече тера у јарам. – Кòш, Шâре; в. *ӣалица*.

кошàница ж ‘покошена ливада’; в. *белити*, *разастирати*.

кòшара ж ‘»грађевина« за овце’. – Òбично е кòшара би́ла од бр̏вāна или плѐтена од прȗшћа; ‖ **кòшарица** ж дем. – Ѐнē иг тàмо иза кòшарице, нѐшто се здогова́рају.

кòшати -āм несв ‘упрезати волове у јарам’. – Кад год је ђе́до Рȁдосав кòшō вòлове, ôн се нàјпрво òкрēне к ѝстоку и прѐкрсти говоре́ћи: Помȍзи, Бȍже!

кòшевина ж в. *кошаница* – Не вре́дӣ крàве изгòнити у кòшевину, тӯјнāк да нàбризгају нѐће.

кòшкати се -āм се ‘безазлено се подгуркивати, спорити се’. – Глѐдам јâ како се òни, кад ѝдӯ ѝз-школе, кòшкају ко јӯнчићи кад се ѝграју на лѝвади.

кòшница ж ‘кућица за пчеле’. – Ђѐд Рȁдомир је ѝмō чѐлињāк ӯ кōм је дȑжо кòшнице а између њѝг је га́ијо мàтичњак.

ко́штати кôшта (не)св ‘имати вредност, вредети’. – Код нѐке сôрте љу́дӣ дàнāс најмање кôшта òбраз; ~ **се** ‘придавати себи посебну важност, држати се надмено’. – А тӣ нѐмō да се нѐшто кôшташ и нѐћкāш него лѝ̑епо и згòдно ка́жи да òћеш и гòтова ствâр; ***изр***. *~-ло га гла́вē* ‘кобна грешка’. – И ôн ти се залѐтӣ с мото́ром да га прѐстигнē и тô га кôшта гла́вē, Бȍг да му дȗшу прòстӣ; ‖ **ко́штање** с ‘цена нечега’. – Вѐлико е ко́штање, у дàнашње вре́ме, шкòловати ђѐцу, ал млȍги вѐлē: òћу д-òшколуем ди̑е́те па нек кôшта кòлко кôшта.

кȍштац обично у ***изр***. *у* ~ ‘начин рвања’. – Ѐвали смо се и ȳ рȳке и у кȍштац, ал од свѝјȳг је Срѐтен бѝјо нȁјбољи ѐвāч, нѝје му ѝмало ра́вна у це́лом Драга́чеву; в. *рва̄ти се.*

коштуња́вац -вца м ‘тврд орах који се тешко чисти’. – Дȍбро ра́ђō ȍнај ȍра у јȁрузи, ал бѝјо коштуња́вац, ни́смо ѝмали неке вѐлике вȁјдē ȍд њега.

кȍшуља ж. – Дȍсле су нȍсили љȳди тѐжанове кȍшуље, ре́тко кȍ е ѝмō пȁмучну; ‖ **кȍшуљица** ж **1.** дем од *кошуља*. – Сȁшила сам ђѐци кȍшуљице да се пȍнове за Госпȍђѝндāн; **2.** ‘постељица’; в. *по̄ме̄тина*; ‖ **кошȕљчина** аугм пеј од *кошуља.* – Скѝнде ту кошȕљчину д-ȍперēм, вѝш да е свȁ поби̑е́љела од знȍја; ‖ **кошу́љче** -ета с дем. – Изве́зла ȕнуку кошу́љче па јој дȍшō ко цвѐт у лѝвади.

кошȕљара ж ‘мотка, обрамица на којој се носи рубље на испирање’. – Сȁд се нѐ носѝ вѐш у пȍток на кошȕљари, нѝт се пѐрē прȁкљачом, кȍ нѐкад.

крабар -бра -о ‘храбар, јуначан’. – На спȍмену Пѐтровом у Лѝси је свѐ о њѐму ка̂зано: „Овај бѝљег покȁзуе кра̂броја воиника ... служио верно 3. г. при влада̂нију књâза Алексāндрē“.

крȁва ж ‘одрасло женско говече’. – Рѐтко кȍјā е сѐљāчка кȳћа би́ла без бȁр двѝје крȁве; ‖ **крȁвица** ж дем од *крава*. – Ȍнā нȁјмлађа крȁвица тра̂жи би́ка; ‖ **крȁвче** -ета с. – Одга́ила Стȍјāнка Мѝломирова крȁвче кȍ болбо́на; ‖ **кравѐтина** ж пеј аугм од *крава.* – Ȍцогљавила ȍвā кравѐтина, нѐма ȍд њē вȁјдē, вѝше пȍјде нȍ што дȁднē; ‖ **крȁвљѝ** -ā -ē/ō ‘који је од краве (млеко, сир)’. – Кад скѝнемо кȁјмак, мѝ̂ јȍпēт пȍдмлāчимо оно крȁвљē млѝ̑е́ко, тȳрѝмо мȁју и прȁвѝмо сѝр.

кра́вити се кра̂ви(м) се ‘отапати нешто што је залеђено, смрзнуто’. – Ѝди, ђѐро, донѐси оне зȁлеђене кȍшуље с лѐнке во́ђе поред шпȍрета, нек се тȳј кра̂ве.

крȁвљача ж ‘дрвени суд за мужу’.– Цȁба ти крȁва која дȁднē пȳну крȁвљачу млѝ̑е́ка па се рѝтнē те га прȍспē.

крȁдомице прил ‘кришом’. – И гла̂м ја̂ како се ȍн ѝзвȳче кроз про́зор од ȍнē кȳчкē и крȁдомице крȍз жито пȍбеже ȍнамо Гр́мовима.

крадȕцкати в. *красти*.

[крȁђа] ж. – Кȍ крѐне ȕ крађу, њѐга е ђȁвō ȕзо под свȍе; ***изр***. *~ ђѐвōјке* ‘женидба без благослова родитеља девојке’. – Он је ȕкрō ђѐвојку, а у крȁђи бѝјо њѐгōв брȁт и чѝча; *~ ба̄рја̄ка.* – Барјȁктāр кад ȍткȳпи ȍкићен бȁрјāк, пȁзī га од крȁђē, да му га ко не укра́дē па пȍтље мȍра јȍпēт да га откȕпљуе.

крȁика ж ‘почетни или последњи одрезак од хлеба, окрајак’. – Нѐ може бȁба крȁику јел је обѐзубила. – Ȍва нȁша ђѐца се ста̂лно ȍтимају ко ће да здȍмчā крȁику.

кра̂ј крȁја м **1.** ‘завршетак нечега, крај догађаја’. – На крȁју крȁѐва до́ђосмо дȍнле; **2.а.** ‘предео, област’. – Кад им је скрѐсо свѐ како јѐс, бѝјо е тȍ поче́так њѐговог крȁја, па е мо́рō да пȍдвије шѝпке и д-ѝдē у роднѝ кра̂ј. – Ни́сам ти ја̂ нѝкад дȍлазијо у овај вȁш кра̂ј; **б.** ‘положај, статус’ у ***изр***. *по̄ста̄вӣти, се̄сти у горњи ~.* – У го̂рњи кра̂ј сȍбрē е́ѐдā кȳм; ‖ **крȁјīћ** -и́ћа м дем; в. *сарџада*; ‖ **краи́чак** -чка ‘окрајак’. – Бе́ше ȍстō краи́чак мȕрузнице и залоги́чак сѝрца, тѐк тȍлико да се зȁложѝм ме́но.

кра́јница ж ‘први одрезак од трупца који се струже’. – Рȁстове кра́јнице ѝмају бјѐљике, ȍд њѝг мȍш вȁкō нѐшто да склѐпāш, а пра̂ва јȁпија ти је срчика.

крајпȕтāш -а́ша м ‘споменик ван гробља, поред пута’. – Кад вȍјнѝк пȍгине у рȁту и нѐ зна му се грȍб, ȍндак му рȍдбина спȍдиже кȁмени бѝљег неђе според пу́та.

крȁкер крȁкера м ‘безалкохолно, освежавајуће пиће’. – Ȍндак ти је по ва́шерима од бѐзалкоколнијег пи́ћā ѝмало сȁмо крȁкера и кабе́зē.

крȁкови -ōва м ‘два лучна прирутка између руде и јастука на волујском колима’. – И ру́ду и крȁкове Дȍбривое ишáрō ѝстим бȍјама ко це́ла кȍла.

кра̏мп м ‘алатка за копање тврде земље и крчење’. – Кра̏мп ти је с јѐднē стра́не кòнō ỳжи бỳдāк, а з дрỳге шѝљат.

кра́нгла ж ‘ревери’. – Смѝта чичу Ра́да за кра́нглу од цѝкē, ва̀кō с ѝбадвије рỳке и згѝдно га пòподиже од зѐмљē и вѐлӣ му: ако тô јòш ја́мпут ỳчинӣш, пòбићу те ỳ овỳ ка̀лдрму до коље́нā, разỳмеш тӣ мѐне штà кâжем јâ тѐбе (7: 71).

кра̏снопис м ‘вештина лепог писања’. – У ѝно вре́ме смо мâом би́ли нѐписмени, ал је би́вō пòђекоји пѝсāр кòӣ је ѝмō кра̏снопис да се нѐ мош нàглāти, кад га закòпрчӣ кѝ вѐзӣља ве́зак.

красѝта -òтē ж ‘лепота, дивота’. – Ỳцветāли вѝтњāци, красѝта и љепѝта ỳ-Бога.

[кра̏сти] кра́дēм несв. – Сâмо нѐмōјте кра̏сти и ла̀гати, нѝпошто, мà̀кар да би гладòвали; ‖ **крадỳцкати** -āм дем ‘красти помало’. – Јâ сам, брê, љỳди, мѝшљō да вӣ крадуцка́те по ме́но, кад вӣ кра́дēте, брê, на а̀нгро; ‖ **крадỳцнути** кра̀дỳцнем св према *крадуцкати*. – Ѝзвештио се ѝ ōн па знâ ђе да кра̀дỳцне, а да га ѝдма не ỳловē.

кра̏так кра̏тка -о ‘мале дужине’; често у ***изр***. *~а / дугâчка запѝњача* ‘мања дрвена направа која се увлачи у отвор на предњем вратилу разбоја и фиксира га’. – Òвō ти је во́ђе кра̀ткā запѝњача, а òва дỳгачкā ѝдē у за̀дње вра̏тило. – *Дỳга кòса, кра̏тка пàмēт*. – *Кра̏тки да́нци а дỳги кòнаци*.

кр̀ати кр̀ām несв ‘кашљати због прехладе’. – Òво ди́ете кр̀ā, свò се пòцијепа, кỳвājде му тêј.

кра́тити кра̏тим несв према *скратити*, *прекратити*. – Ја̀зук ти је кра́тити та̀кỳ јàпију; ‖ **кра̏тнути** -нēм св ‘мало скратити’. – Кра̏тнидер ми за два́ прста ову ба̀скију.

кратко̀вјек -òвјека -о ‘који је кратког века’. – Òвӣ Дòстанићи су ти дугòвјеки кò га̀вранови: ћѐрајỳ до стôте, а мӣ, јòпет, дòшли кратко̀вјеки, ре́тко кò пресàмӣти преко седамдѐсēт.

[кр̀в] кр̀ви ж. – То је ва̀зда би́ло же́дно љỳцкē кр̀ви; ‖ **кр̀ва̄в** -а -о обично у ***изр***. *~е рỳке* ‘учешће у злочину’. – Кр̀ваве рỳке нѐ мош òпрати, а когòј иг је окрва́вијо – ỳ кућ̀и се са срѐћōм пòздравијо.

крва́вити кр̀вāвим несв ‘мазати крвљу’. – За̀вӣдер тај пр̀с, нѐмō да кр̀вāвиш пòстељу.

[крва́рити] кр̀вāрим несв ‘проливати крв’. – Кад су га ра̀нили, крва́ријо е свѐ док га ни́су прѐвили у òнōј пòљској бо́лници.

кр̀вљати -āм (не)св ‘много и халапљиво јести’. – Пола́ко, чòвече, кỳмим те Бòгом, штà тô кр̀вљāш кò да си из гла̂ди ѝзишō.

кр̀внӣк -и́ка м ‘немилосрдан, окрутан човек, целат’. – Тô су крвни́ци, òсилило се то па мѝслӣ да ће дòвијека; ‖ **кр̀внӣчки** прил ‘окрутно, немилосрдно’. – Òспỳ òни нàкō кр̀внӣчки па́лити и жа́рити, нѐ гледā ни да̀ л је мла́до, да̀ л ма̀торо но са̀тирē свѐ рêдом.

крвѝлок -òлока м ‘крвопија, човек-звер, душманин’. – Тâј ти је бѝјо òзнāш, крвѝлок јѐдан, далѐко му лѐпа кỳћа; ‖ **крволѝчан** -чна -о ‘који се понаша као звер’. – Кâже Јо́во òдонуд из Пòповића код Кра́љева да е нѐкӣ Торѝман, ỳдбāш, бѝјо крволѝчан; ‖ **крволѝчно** прил ‘зверски’. – Òнō што су ра́дили на̀шӣм рѝђāцима у Гра̀дини је крволѝчно.

кр̀дисати се кр̀дишēм се св ‘пропасти, почети нестајати’. – Кр̀дисō ми се вѝтњāк, мôрам на̀ зӣму да га ва̀дӣм, па ћу да пòсијем на̀ пролеће ја̀рицу.

кр̀до с ‘група, мноштво говеда, коња’. – Òндак су ти Јако́вљевићи ѝмали кр̀до гòведа, па кад иг попỳштају по лѝвадāма – бѝјаше милѝна погле́днути.

крве́љити се крѐвēљим се несв ‘ругати се некоме кривећи уста’. – Шта се крѐвēљиш који а̀ндрāк?

крѐденац -ēнца м ‘кухињски орман с фиокама и застакљеним вратима’. – Пòлице на крѐдēнцу ỳкрāсимо ѐклāним или вéзенӣм чӣпкāма, па пòрēђамо чâше, шóље и коéшта.

крезентéма ж бот ‘баштенско цвеће, хризантема, Chrisanthemum’. – С јѐсени ỳцветају крезентéме ко кѝтина.

крéзо -а м ‘човек који има прорeђене зубе’. – Ѐвај мôј крéзо кâже да јòш ѝмā дòста зýбā и да му нѐ валē òнӣ који су га òставили; ‖ **крѐзāв** -а -о ‘који нема покоји зуб’. – Млòго рâно е òстō брез зýбā те нàкō крѐзāв пòчō да шѝшкā кад прӣчā.

крéја ж зоол ‘птица из породице врана Garrulus glandarius’. – Крéја крéштāњем обавѐштāва вàмӣлију да је у близѝни нѐпријатељ, ал ỳмије да мѝтӣра дрỳгē тѝице, рâни се бѝубāма, ćѐмēнкама, вòћкāма а пòсластица јој је жӣр; ***изр.*** *Òкреће кò крéја.*

крѐкēт м ‘оглашавање жаба крекетањем’. – Òдонуд од Језѐрине се свàкē вѐчери чѝуе крѐкēт жâбā.

крекѐтати крѐкеће[м] несв ‘оглашавати се крекетом (о жаби)’. – Чим нàмӣне прòлеће, жàбе пòчну крекѐтати; ‖ **крекѐтāње** с гл. им. – Свàко вѐче се чѝуе крекѐтāње жâбā из Језѐрине.

крéкнути крêкнем св ‘огласити се приликом хватања (о петлу)’. – Крêкну пјéвац: вѝдӣм јâ да ће да бѝднē дòбра вѐчера; в. *тазбина*.

крѐмēн -ена м ‘врло тврд камен за кресање ватре’. – Тô ти је крѐмен кàмēн, ò њега кад ỳдарӣш чàкмаком ćêвнē вáрница.

крѐпати -āм св ‘црћи, липсати, угинути’. – Оно јѐс јàзук што е крѐпō нàкӣ кòњ, ал у њѐгову глâву, нек сте вӣ жи́ви и здрàви.

крѐсати крѐшēм несв ‘сећи лиснате гране дрвећа ради исхране стоке током зиме’ – Òтишли нам љỳди ỳ-брдо, ре́шили дàнāс да крѐшỳ лѝснӣк; ‖ **крѐснути** -нēм св **а.** ‘изазвати искру ударом у камен или метал’. – Крѐснидēр тим чàкмаком да зàпушимо по јѐдну: **б.** ‘палити шибицу’ – Крѐснидē ту шѝбицу те запáли вѐњер.

крѐсӣво с ‘комад гвожђа елипсастог облика којим се креше о камен и тако изазива варнице’. – С крѐсӣвом ỳдарӣш по крѐмену и крѐмēн бàцӣ вáрницу на трỳд кòӣ прѝмакнēш уз крѐмēн и зàпāли га, пòсле ш њѝм пâлиш цигáру.

крéста ж ‘израслина на глави кокошке или петла’. – Свàкōј кòкōшки се гóрнāк на глáви вѝдӣ крéста, сем ћýби, њôјзи пêрје сàкрило крéсту.

крêтан крêтна -о у ***изр***. *крêтно и нѐкрêтно* (*имáње*). – Препи́сō мôј кòмшија свѐ крêтно и нѐкрēтно сѝну, а јâ му вѐлӣм да е сѐвијо, нек сàчекā док дôђе нà рēд, òчас тô мòже да се прòбрцнē.

крéца ж ‘чен(е), део главице белог лука’. – Нѝшта здрàвије нêма од бѝјелог лỳка, ако свàки дâн пôјдеш двијѐ-трӣ крéце, нѐ бōј се грѝпа.

крѐч м ‘грађевински материјал добивен печењем камена’. – Ѝскупимо òвог кречовњáка кàмена и òндак тô слòжӣмо вàкō у кречàну и ложи́мо з-дрвима дâн и ноћ док се òнāј кàмēн не испѐче. – Јàмпут пòшō Драга́чевац са сѝном у Чáчак, пòћерали пỳне кàнате крѐча на пѝјац, и кад је би́ло на Карàули, љỳљнē кѝша и òнāј крѐч пòчнē да пỳшӣ, а онај мâли пѝта òца: тâле, штà овај крѐч мòже да тỳли кад га вòда вàкō пâли.

кречàна -àнē ж **а.** ‘пећ у којој се пече креч’. – Кречàну смо мàом кòпали ỳ-обали, ỳ њỳ слòжӣмо кàмēн на свòд, а дòље пòд-обалōм се òставӣ òтвор кỳдије убàцуеш дрва; **б.** ‘јама у којој се гаси испечен креч’. – Кад се крѐч ѝспечē и òлāди, òндā га у кречàни у коју нàспēмо вòдē гâсимо.

крѐчити -ӣм несв ‘наносити на зидове премаз од белог или бојеног креча разређеног водом’. – Свàке гòдине зà-славу и òбетину крѐчӣмо кỳћу; ‖ **крѐчēње** с гл. им. – Ѝмам дòбру чѐтку с дрѝшкōм кòјōм òбављамо крѐчēње.

кречо̀вњāк -а́ка м ‘кречњак’ – Нāјбољи ка̏мēн кречо̀вњāк ти је у Ѐтима, о̀д њега кад и̏спечēш крѐч, нѐма бо̏љӣ.

крѐштāв -а -о ‘продоран, пискав’. – Ѝмадијаше Ô̂лга Ò̀брадова на̀кō крѐштав гла̂с, а би̏јаше ма̀ло по̀тврда на увѐтима па гла̀сно кре́штӣ.

кре́штати -ӣм несв ‘оглашавати се крештавим гласом’. – Пола́ко брê, чо̀вече, штȁ кре́штӣш, ни́смо глу́ви.

[крӣв] кри́ва -о **1.** – Крӣв ко̀ гу̏дало; **2.** ‘сакат, инвалидан’. – Сло̀мио но̀гу кад је би̏јо ма̂ли, ни́су му зго̀дно на̀мештили и о̀ста му кри́ва це́лог живо̀та; ‖ **крӣво** прил **а.** ‘погрешно, како не треба’. – Ô̂н ста̂лно о̀ће крӣво, а пра̀во нѐ ни кад му се о̀макнē; **б.** ‘неправо; незадовољство неким чином’. – Пјѐвāше Љѐпа: *Ра̂вно пӣо̀ље, крӣво ми је на́ ше, што мо̂ј дра̂ги о̀тӣде ни̏за̄ ше.*

крива̀ица ж ‘постоље од два закривљена дрвета међусобно повезана талпама које стоји на запрежној двоколици за вучу ц̏акова у воденицу’. – На̀шō Мла̏домир ја̀сику у̀ обали, за̀крӣвљена, нѐ мож да би̏днē љѐпшā за крива̀ицу.

кри̏вāк -а́ка м **а.** ‘крив мушки полни орган’. – Кад то̂ чу̏, Пе́ро се и̏збēчи, зацрвѐње се и ви̏кну: Ѐвē ти га кри̏вāк и пока́за му ла̂кат; ***изр***. *ко̀ӣ* ~ ‘зашто, који ђаво’. – Штȁ се дѐреш ко̀ӣ кри̏вāк, ни̏ко ни̏је жѐљан тво̀ē дрѐкē; **б.** ‘нешто криво’. – Ка̀ко не на́ђе ни̏шта пра̀вије но до̀њē та̂ј кри̏вāк.

кри̏вāљ м ‘погурен човек’. – Нѐма у сѐлу ви̏ше о̀младине, о̀стали са̏мо кри̏вāљи ва̀кō ко ја̂.

кри̏вда ж ‘неправда’. – Ако пра̂вда не по̀мāжē, кри̏вда нѐће помо̀ћи. – Про̀гнала га кри̏вда.

кри́вити кри̏вим несв ‘оптуживати некога, теретити’. – Нѐмō њу̂ да кри̏виш, ни̏шта о̀на ни̏је кри́ва; ~ **се** ‘дерати се, вриштати; панично се оглашавати (о животињама)’. – По̀че да се кри̏ви ко оно̀мāд онō ју́не што се прокри́вило кад га е вô на̀бијо нȁ-рогове. – Чу̏јем ја̂ да се кри̏ви ју́не у̀ штали, ја̂ та̏мо: би̏к се одрије́шио и пра̀вӣ да̂рма̂р.

кривоклѐтнӣк м ‘особа која се криво заклиње’. – Кривоклѐтнӣк на̀влāчи проклѐство на ку̏ћу сво̀ју јел је ка̂зано да се не ку̀нēш ни нѐбом ни зѐмљōм но да го̀вориш са̏мо и̏стину.

кривѐ̀нос -о̀носа -о ‘који има крив нос’. – Наи́ђе о̀нāј кривѐ̀носи Ѐ̀ћим и вѐлӣ да ће да се за̀ратӣ.

кривѐ̀ус -о̀уста -о ‘који има искривљена уста’. – Откад га за̀качӣ онај шлô̂г, о̀ста ме́но кривѐ̀ус.

кривѐ̀шија ж ‘особа искривљеног врата’. – Ма ни́смо ни̏ мӣ без кривѐ̀шӣја.

кри̏вудāв -у̀дава -о ‘изувијан, искривљен’. – Ѐ̀нај пу̏т на̀више ње̏ним ку̏ћама до̀шō кри̏вудав, свѐ и̏дē уз оно бр̏до на̀кō, како би ка́зли, на ц̏ик-ца̀к.

кривѐ̀дати -āм несв ‘одступати од правца при ходу’. – Нѐшто ми ђе́до кривѐ̀дā о̀здō уз ли̏ваду.

крижѐ̀вњāк -а́ка м ‘терен који се састоји од кртог слојевитог камена’. – У о̀ном крижовња́ку, чо̀вече, спо̀дигō ви̏ноград да га нѐма у околӣни.

кри́ја ж ‘дечја игра скривања’; в. *уврљати*.

кри̏јӯћи прил в. *крити*.

кри́ла с мн ‘други дан славе’. – Мӣ и на кри́ла има́мо го̀стију ме́но ма̏ње но пр̏ви да̂н сла̀вē.

кри̏лат кри̏лата -о ‘који има крила’. – И па̀тка је кри̏лата, ал не лѐтӣ ко ла́ста.

кри́ло с кри́ла / кри́лета **1.** ‘део тела птица помоћу кога лети’. – Ба̏цио камѐнчӣћ и сло̀мио пӣлету кри́ло; **2.** ‘мајчино окриље’. – Сва̀ком ђѐтету е на̀јљепше у ма̂јчином

кри́лу; ‖ **кри́лце** кри́лца / кри́лцета с дем од *крило*. – Ѐна е на̀јвољела д-ѐглође пѐчено пѝлеће кри́лце. – Ја са̀мо ѐглодо она два̄ кри́лцета.

[крѝти] крѝјем несв; ***изр***. пѝти па ~; в. *вала-баш*, *трумбити*; ‖ **крѝјӯћи** прил ‘кришом, крадом’. – Нѝшта гѐре нѐма кад ѝз куће нѐко ѝздае па крѝјӯћи ѝзнесē ђà бàлōн рàкијē, ђà

ак пшѐнице, ђà ѐвō и ѐнō; в. *заручити*.

кри̑шка ж ‘комадић исечен из веће целине (да би се могао појести)’. – Кад ѐсирѝмо, ми̑ сѝр ће́чемо на кри̑шке, сла̑жемо иг у чàбар и ѐзгредно соли́мо; ‖ **крѝшкица / крѝшчица** ж дем. – Ста̑лно е мàма, кад нѐкōм нàмерѝ кѝло сѝра, наба́цила јѐдну крѝшчицу да бѝднē пѐјāко, јел је гро́та, далѐко би́ло, зàкинути на мѐри; ‖ **кришкѐтина** ж пеј. – Ка[д]-си ѐћекō тѐлку кришкѐтину лубѐнице, мѐгō си ѐзēти и ѐнō што си ѐставио мѐне.

кри̑шом прил в. *крију́ћи*. – Ѝшли ѐвѝ зà њима кри̑шом, али су им се ѐни ѐ шуми бр̑зо изгѐбили.

кркàнлук -àнлука м ‘претерана гозба, ждерање’. – Ма ба́ци ђѐрава пѐсла, то нѝје би́ла гѐзба него кркàнлук, јѐдва ѝз ноћи иза́ђок колко сам се прѐјō.

кр̑кати кр̑кам несв ‘халапљиво и обилно јести’. – Кр̑кај, бàбѝн сѐколе, ти̑ трѐбā да ра́стēш.

кр̀каче ж мн об. у изр. *на кр̀каче* ‘на леђима’. – Ѐндак му пàде нà-ум кàко га е чи́ле нѐсио на кр̀качāма са са́бора кад је бѝјо ди̯е́те, па кàко му е ку́пијо крàкер и коéшта.

кркѐњача ж ‘леђа, кичма’. – Пову́ри, поте́гни, зàпни – пѝчē кркѐњача од те́рета.

кр̀кљати -āм несв ‘тешко гласно дисати’. – Ни́сам нѐћāс ѐка склѐпила, ѐвāј мōј Дрàган кр̀кљā, рѐко би га нѐко кѐљē по це́лу боговѐтну нѐ̑ћ.

кр̀кнути -нēм св ‘забити’. – И ка̑жу љѐди како су ти̑ Шѝптāри неком вѐселом Ђѐрђу Марти́новићу кр̀кнули, ѐздѐ, влàшу у ѐтробу и ѝћекли му дрѐ̑б.

кр̀лак прил об. у споју *на крлак* ‘бочно, постранце’. – Ѐна вратàнца ѐстала ѐска да нѐ мош лàсно да прѐ̑ђеш док се не ѐкрēнеш на кр̀лак.

кр̀лежа ж в. *крља*[2].

кр̀љӯш -ушти ж ‘љуспице на телу рибе, крљушт’. – Ми̑ смо за Нѝкољдāн скѝдали кр̀љӯш с рѝбē чешàгијом.

крмау́кати / крмеу́кати -àӯчеш несв ‘жалостиво се оглашавати, пригушено плакати’. – Нѐмōј тѐјнāк да крмàӯчеш бѐз ништа. – У вѐбруару ти се мачѐтине пâре, прѐбише увѐта крмау́кајући; в.*досадити*.

кр̀мача ж ‘женка свиње’. – Опра́сила ми кр̀мача трѝнēсторо; ‖ **кр̀мачица** ж дем. – Ѝзглѐда ми да ѐнā шàренā кр̀мачица ѝштē вѐпра; ‖ **кр̀мачина** ж аугм пеј; в. *љадити се*; ‖ **крмàчēнда** ж ‘и с т о’. – Јѐпēт ѐнā крмàчēнда прова́лила ѐграду и ѐтишла у зѝјāн.

кр̀мēз м ‘прах тамноцрвене боје’. – Прѐ̑бај да ми нâђеш ме́но кр̀мēза, шћѐла би д-ѐвāрбам прѐ̑ђу у крмѐзли бѐ̑ју; ‖ **крмѐзли** непром ‘тамноцрвен, који има боју труле вишње’. – Исплѐла сам ђѐци по пр̑слук крмѐзли бѐ̑ē, ѝспали млѐго лѝчити.

кр̀мēљ м **1.** ‘отврдла слуз у угловима очију после спавања’. – Ѝди те с-ѐмѝ и пѐскидај те кр̀мēље с ѐчијӯ; **2.** ‘слабо, оронуло чељаде’. – А ми̑ онемѐћали скрѐ̑з – два̑ кр̀мēља, ишчи́љела сна́га, ди̯е́те мѐ̑е; ‖ **крмѐљив** -èљива -а **1.** ‘неумивен, неуредан, аљкав’. – Штѐ̑ си тàкō крмѐљив, ѝди с-ѐмѝ; **2.** ‘слабуњав, онемоћао’. – Бàба би јѐш да пѐрāди, ал је крмѐљива па јој ба́шча сàд дѐшла далѐко; ‖ **крмѐљиво** прил. – Ра̑ди ѐн јѐш пѐнешто, али свѐ крмељѝвијē.

крмѐљати -ā(м) несв **1.** ‘добијати крмеље’. – Овō ми ди̯е́те нешто крмѐљā овā два́ дāна; **2.** ‘радити с муком, напором’. – Јѐш пѐмало крмѐљāм, вѐлѝ ђе́до, ме́но окѐ куће и чѐкāм по́зив ѐзгō, д-ѝдēм ѐнамо кѐд-бабē.

крмѐљуша ж ‘стара, немоћна жена’. – Са̏мо да ми би̏ да до̂ђе о̀на мо̀ја крмѐљуша, ѝз бањē, па ћу ла̏сно.

крмена́дла ж ‘месо око кичме заједно са коском’. – Ба̏цде ко̀јӣ крмена́длу у тѝгāњ да̀ з-бра̏том мѐзнēм и да по̀пијемо по ча̏шу ви́на.

кр̑нтија ж ‘стара, неупотребљива ствар, обично машина’. – На̀бавијо Ра̏дич некӯ ѝзабану кр̑нтију, није нӣ за шта, по цѐо да̂н лѐжē под оном бата̀љугōм и нѐшто чпе́љају, ба̏ксем по̀прављају.

кр̑њ кр̑ња -о ‘коме је нарушена целина, од чега је нешто одломљено’. – До̀шло ми нѐкако кр̑њо: свӣ ми се ѝскупили за Бо̀жић, ал на̀јста̀рија у̀нука нӣје мо̀гла да до̂ђе. – Шта̀ си то̂ ура́дијо те ти је кр̑њ ба̀рдāк; ‖ **кр̑ња̄в** -ава -о ‘који је окрњен, од кога је нешто одломљено’. – Скло̀ни тај кр̑њавӣ та̀њӣр, нѐмō да га ѝзносӣш пред го̀сте.

крња́так -тка м ‘одломљен, окрњен део зуба’. – Трѐбō си д-ѝзвадӣш тāј крња́так, то̂ зу̂ба ни вӣђело нӣје.

кр̑њити се кр̑њи се несв ‘нарушавати се, слабити’. – Богами, дӣ̀ете, кр̑њи се здра̂вље, мо̀ш ме́но да прѝкрпӣш, ал то̂ ти је свѐ од да̀нāс до̀-ćутра.

кро̂в кро̀ва м ‘покривка на кући’. – Ра́стē ку̏ћа, још ма̀ло ће сти̏ћи до кро̀ва; ***изр.*** *~ над гла́вōм* ‘уточиште’. – Ва́ла Бо̀гу, ђѐцо, са̀д има́те свӣ кро̂в над гла́вōм, са̀д се Бо̀гу мо̀лте и за̀пните, бо̀рте се, ко ра̂ди – Бо̂г нѐ бра̄ни; ‖ **кро̀вӣћ** -и́ћа м дем хип. – Јеси ли вӣђō ка̀кӣ је кро̀вӣћ начѝнијо Ра̏домир изнад ко̀шнӣца; – Мло̀го зго̀дан кро̀вӣћ на буна́ру начѝнили Ни̏ка и Дра́го; ‖ **кро̀внӣ** -ā -ō ‘који се тиче крова’ – Зѐмāјле се пра̀виле ба́це, о̀вō са́д изу́мили кро̀внē про́зоре; ***изр.*** *~-ā гра̂ђа* ‘грађа од које се режу елементи за кровну конструкцију’. – На̀ша шу̏ма по̀веретӣзна, па смо кро̀внӯ гра̂ђу ку́пили у Мѝлатовићима од нѐког Ћу̀рчије: зрѐла лу̀жњаковина, нѐ могӯ до́зēмке ла̏сно д-о̀пашӯ дво̀ица; ‖ **кро̀вина** ж пеј ‘стар, пропао кров’. – А она кро̀вина на качà̀рчини са̏мо што му нӣје кљо̀кнула; ‖ **кро̀вчина** ж ‘и с т о’. – Наџоге́ријо нѐкӯ кро̀вчину, ко̂ да му е пѐд међу о̀чимā, нӣшта гр̏ђē ни́сам вӣђō.

кро̀вина ж ‘бујад, папрат којом се најчешће покривају колибе’. – У лѝвади според бо̀стана начѝнијо та́то ко̀либу и по̀кријо е с кро̀винōм и тӯ̀ј смо ти мӣ ђѐца прѐко да̄на, а о̂н но̀ћи, чу́вали да нам ко̀ не покра́дē лубѐнице.

кровѝњара ж ‘грађевина покривена кровином’. – Би́ле ти о̀ндāј кровѝњаре, кро̀винōм по̀крӣвато, ко̀ што е са̀д она Богда́нова ко̀шара, го́ре у Са̀виној во̀ди.

кро̀пити кро̀пӣм несв ‘прскати воће, поврће’. – Ба̏ба по̀топи ко̀приве у̀-воду у неку бурѐкању и по̀сле чѐтрес да́нā с оном чо́рбōм кро̀пӣ коѐшта у башчова̀нлуку, зелѐнē јој се у̀севи ко о̀кријек.

кро̀пња ж ‘прскање поврћа, воћа, винограда препаратима за заштиту’; в. *сӣпра-тӣи / сӣратӣи*; ‖ **кро̀пēћи** -а -е ‘којим се кропи, прска’; в. *зӣпрашиватӣи*, *кантӣа*.

кро̀фна ж ‘колач, пециво од квасног теста пржено на уљу у тигању’. – Пр̏жӣ те́та оне кро̀фне, а на̀ма пљу́штӣ во̀да на у́ста, нѐ можемо ла̏сно д-ѝшчекāмо ка̀-ће да по̀ставӣ.

кро̀чити кро̀чӣм св ‘уђи, закорачити’. – Кад он то рѐче, Сла́вко пла̀нӯ и у̀зврāтӣ му: слу̀шај, ка̂же, нѐмō да си ми кро̀чијо на има́ње, с та̀кӣм нѐсојом не́ђу д-ѝмāм по̀сла.

кро̀шња ж ‘гране на дрвету’. – И̏мō е вѐлику кро̀шњу, ал гра̂не по̀челе да се су̀ше; ‖ **кро̀шња̄в** -а -о **1.** ‘који има велику крошњу’. – Нијѐдно др̏во нӣје би́ло кро̀шња̄во ко на̀ш ду̀д, пру̀жијо гра̂не до̀ по̀ а̀влије; **2.** ‘великог стомака’. – Про̀звали га Кро́шњо за̀тō што е ѝмō кро̀шња̄в сто̀мāк, рѐко би је тру́дан.

кро́шњо -а м ‘човек великог стомака’. – Штȁ ти је онāј кро̀шњо свѐ испри́чō док сте ѝшли из за́друге?; ‖ **кро̀шњāв** -а -о ‘великог стомака’. – Ѐнā мо̀ја снȃјка, ва́ла Бо̀гу, јо̀пēт кро̀шњāва, ако Бо̂г дȃ – ско̀ро ће јо̀ш јѐдно унуче́нце.

кр̀па ж **1.** ‘парче тканине’. – Ѝзми кр̀пу те окре́ни плѐк у вру̀ни, пȁзи да се не о̀пржѝш; **2.** ‘некарактеран човек кога употребљавају као крпу’.– Тȏ човѐка вѝђело нѝје, о̀бична кр̀па, сȁмо што ш њѝм јо̀ш нѐ бришȳ гу̀зицу, кȁко му свѝрāју, ȏн тȁкō ѝграā; ‖ **кр̀пица** ж дем. – Кад ѝскупѝш до̀ста кр̀пѝца, мо̀жемо д-ѝзаткēмо кр̀пару за ко̀днѝк; ‖ **крпѐтина** ж пеј. – На́ђде ми нѐкȳ крпѐтину, трѐбā ми кад прѐлāжем лȃмпек.

кр̀пара ж ‘простирка, стаза на поду од крпа’. – Ѝзаткала Сто̀јāнка кр̀паре, знȃш ко̀лко јој со̀ба љѐпшā.

кр́пати се кр̀пам се несв ‘реметити, кварити односе’. – Мло̀го су се зго̀дно сла́гали, ал од оно̀мāд се по̀чēше нѐшто кр́пати.

кр̀паџија м ‘молер’; в. *молер*.

кр́пеж м ‘тешко састављање краја с крајем, мука, сиромаштво’. – Штȁ да ти кȃ[же]м, дѝ^{j}ете, жи́ви смо и здрȁви, ва́ла Бо̀гу, а за дру̀го – не валѝ нам кр́пеж. – Ми ћемо скр̀пити нѐкако, а ако нѝ тō нѐ могнēмо – мѝ ћемо тр́пити, свѐ по о̀нōј: кр́пеж – тр́пеж.

крпѐњача ж ‘лопта од старих крпа’. – Ѐндак смо ти мѝ прȁвили крпѐњаче од стȃриг чȁрāпа и коекȁкѝг кр̀па и ш њѝма се ѝграли.

кр̀пити -ѝм несв ‘поправљати стару одећу, обућу, и враћати је у функцију’. – Ѐндак смо ти кр̀пили свȁку ȁљѝнку, вȁљā зȁ свакѝ дȃн.

кр̀с м **1.** ‘крст’. – Оно̀мāд на Кр̀стовдāн пјѐвāше сȁв на́род у̀-цр̀кви: *кр̀с је сѝла и знȁмēње, кр̀с је сѝасе́ње*; ‖ **кр̀стѝћ** -и́ћа м дем. – Ѐвē нȁбавијо ти ђе́до кр̀стѝћ, стȃлно га но̀си о̀ко-врāта, ȏн ће те чу́вати од зло̂га; ***изр:*** Бѐжѝ ко̀ ђȁвō од кр̀ста; ‖ **кр̀стāс** -ста -о ‘који је у облику крста’. – Тѐмељ зѝдане цр̀кве је кр̀стāс; ‖ **кр̀снѝ** -ā -ō ‘који се тиче крста, који се односи на крст’; ***изр***. *осе́нити се ~-им знаком* ‘ставити крсни знак на себе, прекрстити се’. – Ѐнāј ку̀кāвни Ри́сто нȁкō мȁтор н-у̀мије да ту̀рѝ кр̀снѝ знȃк на́ се, но нешто мȁшē, Боже му про̀сти, ко да ђѐрā му̀шице; *~-о име* ‘крсна слава’. – Когој је Србин и српскōга ро̀да он ѝмā кр̀снō ѝме кое је насле́дијо од ђѐдōвā, ко што мѝ има́демо Свѐтōг Нѝколу; **2.** ‘раскрсница путева ’; в. *раскрсница*.

кр̀ста анат ‘лумбални појас’. – Нѐшто на́ну у̀шинуло у кр̀ста, жѝвѝг му̂кā се нȁмучѝ.

кр̀стача ж ‘дрвени крст који се носи на челу погребне поворке’. – Кад нѐко у̀мрē, испред мѐита ѝдȳ мȁом у̀нучāд и но̀сē кр̀стачу и панȁију до̀-гро̀бља. – Прѝча ми чо̀век о̀туд од Брȁничева, оно̀мāд на ва́шеру, да тȁмо ко̀дā њиг некā будȁлчина по̀чēла да ру̀шѝ олта́ре и да скѝдā кр̀стове и кȃже бȁцте те кр̀стаче, Бо̀же ме про̀сти.

кр̀стина ж **1.** ‘количина од 13 или 15 саденутих снопова основе крста’. – Кад по̀жњēмо и по̀вēжемо јѐчам, мѝ о̀ндак по̀трпāмо сно̀пове у кр̀стине да се до̀бро ѝсȳше, а ако би пȁла кѝша, клȃс нѐ мож да зȁкиснē; **2.** ‘даске сковане у облику крста које се стављају у кацу да не потоне џибра’. – На џѝбру од мȁџāрки којā се пѐчē тек тȁмо прѐд-пролеће ту̀рѝ се кр̀стина да се не прѐвр̀не.

кр̀стити (се) кр̀стѝм (се) несв **а.** ‘обављати обред, свету тајну крштења’. – У нѐђељу ћемо, с Бо̀жјōм по̀моћи, да крсти́мо мо̀е у̀нуче, па до́ђи да се зȃјно по̀молѝмо и да се по̀гостѝмо; **б.** ‘осенити се крсним знаком’. – Свȁкō ју̀тро се мо̀ја бȁба пред ѝконама кр̀стила, а ђе́до кад го̀ј нѐшто по̀чнē да рȃди и јо̀пēт кад зȁвр̀ши по̀со; ‖ **крште́ње** с гл. им. – Би́ли смо у нѐђељу Вѝђēнтијевом ђѐтету на крште́њу, ни кад га е по̀п пота́пō у̀-воду нѝје зȁплакало; ‖ **крштáвати** кр̀штāвам несв према *крстити*. – Кад је нȁишло ово зло̀ вре́ме, мло̀ги су крѝју̀ћи крштáвали ђѐцу.

крстòноше ж мн ‘литије’. – Зѐмājле о òбетини пòп ѝдē нàпрēд, а зà њѝм крстòноше кроз це́ло сѐло, од за́писа до за́писа ће се чѝтају мòлитве, а откад се то измо́ђе, пòче сѐло да нам пу́стѝ.

кр̀тина ж ‘месо без костију’. – Ѝзми тѝ, блàго бàби, òвӯ кр̀тину, тѝ трѐбā да ра́стēш, а ђе́до нек òглођē тӯ кòшчину.

кр̀тица ж зоол ‘глодар бубојед која копа подземне канале а на површину избацује земљу правећи кртичњаке, Talpa europaea’. – Вѐлē да е кр̀тица кòрисна, ал ц̀аба ти би́ло ако се ѝселѝ у àвлију, ил нà-грōбље, свѐ ти нàгр̄ди с òним кр̀тичњāцима.

кр̀тичњāк м ‘гомилица земље коју кртица изрије на површину земље’. – Усѐлила ми се кр̀тица у лѝваду и нàправила кр̀тичњаке дà Бōк сàчӯвај.

крӯг м ‘дрвени поклопац (за чаброве), кружно уобличена даска којом се притискује груда сира да се оцеди’; в. *грудњача*, *одозгор*, *сиралица*.

крӯжок -òка м ‘мањи затворен круг људи који се бави разматрањем неких проблема’. – У Ја́њића штàли су се крѝјӯћи оку́пљали скòевци нà тē њѝне врàжјē кружòке и тӯјнāк наӯчили да су њѝни ђѐдови кӯлāци кое трѐбā ѝништити споради усрећа́вāња на́рода.

кру́нити крӯним несв ‘одвајати зрно од кочанке са клипа кукуруза’. – Ѝвечē мàма ткê, а та́јо крӯни жѝто у онӯ стâру ва́нглу, па кад је нàпуни, он прѐспē у цâк и ćутрàдāн нòсѝ у водѐницу.

крӯњāч -а́ча м ‘уређај за крањење кукуруза’. – Ѝмали мѝ крӯњāч мâли рӯчнѝ, а дòсле се свѐ кру́нило нà-рӯке.

кру́пан -пна -о ‘замашан, огроман’. – Блàгое ти је бѝјо крӯпна људѐскера, а Мла́ђо сѝћӯшан и јѐднē при́лике Блàгое шѝнѐ Мла́ђа, а òвāј пòтље, да му се òсвēти, кад га е срѐтијо на пу́ту, ôн вѝкнē те прѐднē, пошто му дрӯго нѝшта нàкō кру́пнōм нѝје мòгō.

кру́шац -шца м ‘со у комаду која се даје стоци да је лиже’. – Зѝно те ѝдē з-òнѝм ништа́цима што су у вла́сти: рѐкō би – нòсē кру́шац у гӯзици.

крӯшка ж бот **а.** ‘воћка и плод Pirus communis’. – Ѝмали смо рâзниг крӯшāка у вòтњāку; **б.** ‘крушкова ракија’. – Ѝспекō ђе́до крӯшку – нѐ мож бѝти бòљā; ‖ **крушкѐтина** ж пеј ‘стара крушка’. – Бàба вѐлѝ да је ђе́ду жàо да поће́че ту крушкѐтину бòс тогā што је мàло стàријā òд њега; ‖ **крӯшкица** ж дем. – Окàлемијо ти ђе́до òвѝг нѐколко старѝнскѝг крӯшчѝца, па кад тѝ бѝднēш òстаријо вàкō ко јâ, тѝ òндак окàлеми мла́де твòѝм ѝнуцима; ‖ **крӯшчица** ж ‘и с т о . – Òстави то тàмо пот крӯшчицом, сà-ћу ја до́ћи; ‖ **крӯшкōв** -ова -о ‘који се односи на крушку, који је од крушке’. – Нàправила бàба крӯшкōв кòмпōт сàмо да вѝдѝш кàкѝ је дòбар.

крӯшковача ж в. *крушка* б. – Да вѝ[ди]ш кàкӯ сам крӯшковачу ѝспеко.

крӯшковина ж ‘крушково дрво’. – Начѝнијо Мâрко àстāл од крӯшковине да нѐ може љѐпшѝ да бѝднē.

кр̀цат кр̀цата -о ‘пун, претрпан’. – Ѝди тàмо у òнāј дӯћāн, ôн ти је кр̀цат рâзним еспа́пом, свѐ им дòбро и нѝје млòго ску́по.

кр̀цати -āм несв ‘ломити љуску коштичастог воћа’. – Мѝмогрēд ѝвечē кр̀цāмо òрасе и òнда онӯ је́згру тура́мо у нѐкѝ сӯд и повр́земо кр̀пōм, па кад ѝстребā ѝзмēмо и сàмељēмо за кола́че, а òнӯ љѝску бàцимо ѝ-ватру д-изгòрѝ, заувàрица е; ‖ **кр̀цкати** -āм несв дем. – Кад смо нàгнали коли́ца преко бр́вна, òно пòчē згòдно да кр̀цкā; в. *занимација*; ‖ **кр̀цколити** -ѝм несв дем. – Ôн ти насле́дијо нѐкē пàре од ѝјчевине и пòчō да иг кр̀цколи по кавàнама, нѝшта нѝјē дòбро, оће да се нàвадѝ на лàк жѝвот; ‖ **кр̀цнути** -нē(м) св ‘упозорити, најавити могућност да нешто напукне, да се поломи’ – Згòдно чѝк како ми кр̀цнӯ под нòгама онā прѐчага на стѝбāма, па вѐлѝм та́ју да пòведē рàчӯн да се нѐ-скр̀ка.

кр̏чевина ж ‘обрадиво земљиште припремљено крчењем’. – Ѐнē иг ѐнамо, па̑ле гра̑ње у кр̏чевини, па ће пѐтље да пѐорӯ и да пѐсијӯ зо̑б.

кр̏челе ж мн ‘дрвени подупорњи који спречавају осипање (земље) при копању бунара’. – Кад се кѐпā бу̀нāр, ѐндак се пѐтрпају да̏ске у̀з обалу па се пѐтље кр̏челама ѐне при̏љубе уз ѝскоп и кад се тѐ у̀тврди, ѐндак се кѐпā ди̏ље па јѐпēт та̀кō, тѐ ти чу̀ва гла̑ву бунàрцијāма.

кр̏чити кр̏чим несв ‘уклањати растиње из корена да би се добило обрадиво земљиште’. – Нѐ мош ти̏ нѐ знам кѐлко да̀нāс д-ѝскр̏чиш, ал на̑с трѐица до прѐљећа ѝмā да на̀правимо њиве́так ко болбо́на, ако би̏днēмо кр̏чили сва̀кӣ да̑н; в. *закоровити*, *прочевље*.

кр̏чкати (се) -ā (се) несв ‘кувати се, пећи на тихој ватри’. – Кад са́рма оба̀врӣ, пову́ци ше́рпу у̀ крāј шпѐрета и ѐстави је нек се кр̏чкā ѝспотија.

кр̏чмити -ӣм несв ‘распродавати имовину’. – Он ти је гр̏ђӣ но ѐнāј из пѐсмē што у кр̏чми кр̏чмӣ своја ста̑да, он пѐчо да кр̏чмӣ јѐдну по јѐдну парце́лу, а њѐгови ђѐдови ни́су су́шили кѐшуље док су то стѐкли, пѐтревијо се ра̀спикуђа.

крчо́ница ж ‘кичма’. – Ѐударијо кр̀внӣк сви́њче мѐтком преко крчо́нице, јѐдва се, јадни́че, ми̏че.

кр̏ца[1] ж бот ‘(лош) дуван, Nicotiana tabacum’. – Пу̀шӣ Срѐтен некӯ кр̏цу, су̀зе да ти пѐђу колко е ја̑к онӣ ми̏рӣс.

кр̏ца[2] ж зоол ‘женски примерак неке животињске врсте заостао у развоју. – Ба̀ба гово́рила да ће од онē кр̏цē д-ѝспанē дѐбра кр̏мача; ‖ **кр̏цо** -а м. – Ђе́до пу̀штō кр̏ца да ку̀пӣ цр̀вōљке; ‖ **кр̏цāв** -а -о ‘мршав, заостао у развоју‘. – Ба̀ба прѐзва̀ла ѐнō кр̏цавō пра̑се кр̀лежа, а ђе́до га зѐвē кр̏цо.

крцѐлос -ѐлоса м ‘неред, хаос, лом’. – Пѐбише се на за́бави Бошко́вци са Горача́нцима, на̑стаде пра̑ви крцѐлос и бата́лише за́баву.

крцу̀мати се -āм се несв ‘ломатати се по лошем терену, тумарати по мраку’. – Ста̀ни, брê, чѐвече, ви̏дӣш да смо завр̏љали, нѐ могу ви̏ше да се крцу̀мām по овој недѐђији.

кр̏ш м **1.** ‘стеновит терен, камењар’. – Ѐтишли у Бра́нков кр̏ш да тѐварē ка̀мēн за онӯ деѐницу што им је ѐдрēђена на ку̀луку; **2.** ‘стар, ислужен механизам’, в. *кућиште*; ‖ **кр̏шӣћ** -и́ћа м дем. – Ѝди го́ре уз ѐнāј кр̏шӣћ ѝјутру те оће́ци ба̀дњāк; ‖ **кр̏шина** ж пеј ‘каменит простор’. – Нѐ може у оној кр̏шини ни̏кака вѐћка д-ѝспӣ; ‖ **кр̏шан** кр̏шна -о ‘леп, наочит, згодан, развијен’. – Би̏јаше Де́јо кр̏шан, ко бо̑р, кад је дѐшō из во́јскē, а ѐнē ти га са̀д: скурѐсō, јѐдва ѝдē, што ви́кали – свѐму ѝмā вре́ме; ‖ **кршѐвит** -ѐвита -о ‘каменит’. – Кад на̀мӣнеш та̀мо кроз онај кршѐвит кра̑ј, пӣтај ће жи́вӣ ка̀луђер Дани́ло.

кр̏шити -ӣм несв ‘ломити, кидати’. – На̀пише се некē буда̀лчине код прӣјатеља и пѐчēше да кр̏шē свѐ рѐдом, јѐдва иг ѐбуздаше.

ку̀бура ж арх **1.** ‘ватрено оружје налик пиштољу’. – *Од пра́знē ку̀бурē стре́пē двѐица*; **2.** ‘мука, брига’. – Вѐлику ку̀буру ѝмā мо̑ј бра̀т откад му се сӣн ѐсилијо.

ку̀бурити -ӣм несв ‘патити се, мучити се, једва састављати крај с крајем’. – Па, ѐт, ди̑ете, нѐкако ку̀буримо, колко да нас је на брѐју, а дѐкāд ће – ви̏ђећемо, Бо̑г зна̑.

ку̀варица ж **1.** ‘жена која кува’. – Од Мӣљке Мили́нкове нӣје ѝмало бо̀љē ку̀варице; **2.** ‘везени украс на зиду изнад шпорета’ – Ѝмала Љу̀бӣнка Мла́ђова ку̀варицу повише шпѐрета и на̀ њōјзи изве́зено: *Ку̀варице ма̀ње збѐри да ти ру́чак не загдрӣ*.

ку̀вати -ам несв ‘готовити храну’. – Од свѝјӯг пѐслōва на кѐӣма су се је́трове ре́ђале, Љѐпосава е на̑јвољела ку̀вати и јѐдва е чѐкала ка̀-ће на̀ њӯ да до̑ђе рê да за̀ тō.

ку́вет м ‘снага, јачина, способност’. – Е, мо̑ј сѝнōвче, нѐкад би́ло – са̀д се припѐви̑едā: мѐрāк ѐстō, ал ку́вет ѝздō.

кувѝкалица ж зоол ‘птица која се оглашава ноћу и за коју се верује да слути несрећу’. – Кâже маја Стòјāнка да е чȕла кувѝкалицу нòћāс на њѝном бôру и вèлӣ: стра ме нȁ шта ће тô д-ѝзӣђе.

кувѝкати кȕвӣчем несв **а.** ‘пуштати карактеристичан глас (о птици кувикалици)’. – Òчију ти, Дàрӣнка, јеси ли чȕла нòћāс како е кувѝкала она тичȕрина; **б.** ‘злослутити’. – Онā вѐсела Рȕжица само кукȕмāче и кȕвӣче, ко нека кувѝкалица, стрâ ме да не навȕче неке јȁде на њêну кȕћу, ко да нѐ зна да е кâзано: ко нѝје зȁдовољан на òрају нѝје ни на тòвару; в. *кукумакати*,

кȕга ж мед. ‘тешка заразна болест, pestis’. – Вèлē да е зѐмāјле нàишла нѐкā кȕга и тêшки нáрод помòрила.

кȕд прил ‘на коју страну, камо’. – Кȕ[д ће]ш тȁмо кад вѝдӣш да е чȍвек загрáдијо њѐгōв чȁир; ‖ **кȕдије** прил ‘и с т о’; в. *букарити*, *избезумити*, *ирљати*, *утабати*. – Нѝсмо знȁли кȕдије д-ѝзӣђемо из мѝлӣције колко су нас тȁмо ѝзмуштрали, ȕздȕж и пòпријеко.; ‖ **кудгȍђ** прил ‘куда било, на било коју страну’. – Кудгȍђ крêнеш ȕ њинōм крȁју, кѝдишȕ кѐрови, што вѝкō òнāј: бêм ти сѐло ће су пȁшчāд пȕштена а кàмēње вêзано;

кȕдијоц м ‘онај који куди, злонамерно оговара’. – Он ти је бѝјо глàвнӣ кȕдијоц те се њѝг двȍе не ȕзēше, а вòљели су се ко ȍчи у глáви.

кȕдити -ӣм св ‘приписивати некоме мане, омаловажавати’. – Нѝкако да ми пôђе за рȕкōм да се òженӣм, стâлно се нѐшто измѝгољӣ ил прòбрцнē, мôра да ме нѐко кȕдӣ.

кȕђеља ж ‘количина вуне која се привеже на преслицу, кудеља, повесмо’ – Богме је нâс мâјка одгáила с помоћу прѐслице и кȕђеље; ***изр.*** *Сѐтила се прêља кȕђеље очи свѐтē нѐђеље.*

кȕја ж ‘женка пса’. – Òнā Манóјлова кȕја кâдар јòпēт скȕцна; ‖ **кȕ(ј)ица** ж дем. – Бȁци òвē кòшчине кȕици, èнē је цвѝлӣ пред врáтима; ‖ **ку(ј)ѐтина** ж пеј према *куја*. – Нѐчија ку(ј)ѐтина се врȕзмā око кàчаре.

кȕка ж **1.** ‘савијена шипка или криво дрво о које се нешто може окачити’. – Èвē ти овā кȕка па сàвӣ грáну те набѐри мéно трѐшāња. – Зàкачи ждрепчанѝке на кȕке; ***изр.*** *Кад се дȕгнē кȕка и мòтика*; ‖ **кȕкица** ж дем. – Сàвӣ ми од жѝцē нѐколко кȕкӣца да зàкачӣм драпéру.

кȕкāван -вна -о ‘јадан, ојађен, несрећан’. – Онај кȕкāвни Рàдиша нêма ш чӣм да се òгрије по овòј циковѝни.

кȕкавац -āвца м **1.** ‘јадник, несрећник’. – Кȕкā сѝњи кȕкавац и нѐвоља му е: òстаде сâм на прòчēвљу; **б.** ‘слабић, плашљивац’. – А онӣ кȕкāвци увàнцали се, пребли̇ѐђели, ȕватила иг некā дȕāт па нит рòморē нит гòворē.

кȕкавица ж **1.** зоол ‘птица селица Cuculus canorus’. – Пòтȕрā ко кȕкавица јáјце; **2.** ‘мученица, несрећница’. – Свàкā ти је њȕ, кȕкавицу, нѐсрећа стѝгла – ко да се на Бòга кàмēњем бȁцала; **3.** ‘плашљивац’. – Ти што су дȕрчни су ти нȁјвећē кȕкавице; ‖ **кȕкавичица** ж дем ‘престрашена сирота девојчица’. – А òна, кȕкавичица, стéгла оне чàрапице ко да се бóјӣ да ћеш иг јој òтēти; ‖ **кукавѝчēнда** м аугм пеј ‘највећа кукавица’. – То е кукавѝчēнда каку јȍш мâјка нѝје рòдила; ‖ **кȕкавичји** -а -е ‘који припада кукавици’. – Ђѐ си ти вѝђо кȕкавичје гњéздо, òна и свȍе јáјце пòтури у тȕђē; ‖ **кȕкавички** -а -о ‘који је карактеристичан за кукавицу’. – Нѝсу се пòтље вáлили ђѐ се завȕршила њѝна кȕкавичка бежàнија; ‖ **кȕкавички** прил ‘као кукавица’. – Òндак ти ôн, кад је загȕшћело, кȕкавички ȕтече глáвōм без òбзӣра, а пòтље се вâмо јунáчијо пред жѐнама и ђѐцōм.

кȕкавичити -им несв ‘шкртарити, цицијашити’. – Ôн ти је, весѐлнӣк, кȕкавичијо це́лōг живȍта, ни ȍбȳко се ко чȍвек, ни почàстијо кȍга, ни дȁо милȍстињу и ѐт нȁ шта е сȁспō.

кукавȉчлук -ѝчлука м ‘престрашеност пред непосредном опасношћу, плашљивост’. – Кад је трѐбало да брȃне прȁг, пока́зали су свȍј кукавȉчлук и пȍбегли да спаша́вајȳ своје гȕзице.

кȕкаљ кȕкља м ‘врх игле за плетење, игла с кукицом’. – Кȍлко сам, пȕста, исплѐла чȁрāпā, цѐмпēра, прȅслȳка и коечѐга и кȕкљеви на ѝглāма су се изли́зали.

кȕкати -āм несв ‘вриштати, плакати, запомагати’. – Зѐмāјле кад нѐко ȕмрē, свȁкōг јȕтра и прѐдвече, до чѐтреснице, се ѝскупе жѐне и кȕкају за пȍкōјником.

кȕкāч -а́ча м ‘савијена метална шипка за ţарање ватре, жарач’. – Нѝшта љѐпше зȉми нѐма него кад замѝришē врȕћā рȁкија зàпржена с кука́ча.

кȕкача ж **а.** ‘штап са савијеним врхом надоле’. – У врȕзини сȁкријем кȕкачу, па кад зàтреба, ја ш њȍм сȁвијем гра́ну од трѐшњē; **б.** ‘кука којом се влачег спаја с јармом или јармацом’.

кȕкњава ж ‘јаук, запомагање, кукање’. – Кад сам ѝзбијо го́ренаке на Ди^{ј}е́лове, чȕем дȍље кȕкњаву: вѐсела мȁма чȕла од Цо́ла да су ме Не́мци ȕапсили и пȍмислила да ће ме стре́љати.

кȕколь кȕкоља м бот ‘коровска биљка Agrostemma githago’. – Нѝкако д-ȕништимо кȕкољ по пшѐници; ***изр.*** *У свȁком жѝвōту ѝмā кȕкоља.*

кȕкољити -им несв ‘сејати кукоељ’; в. *ругāти се*.

кȕкȳј узв ‘куку’. – Кȕкȳј мѐне ѝдоБога, нѐ смијем тȕ брȕку при́чати нѝком жи́вōм.

кукума́кати -ȕмāчем несв ‘стално се жалити, самосажаљевати’. – Ȍна ти је, весѐлница, цѐо жѝвот кукума́кала и нȁјпотље, далѐко би́ло, искукума́кала; в. *кувикāти*.

кȕкумȳд м ‘човек који кукумаче, који сваки посао доживљава као намет и муку’. – Ôн ти је једно ȍбично стѐњало и кȕкумуд, нѝшта д-ȕрāди ко чȍвек ȍћко и с вȍљōм, но се само пренѐмāже и ко некā стрѝна пе́рса кукȕмāче.

кȕкури^{ј}ек м бот ‘зељаста биљка Heleborus’. – Ȁн грȁнē прȍлеће, кȕкури^{ј}ек, кад и јаго́рчевина, процвѐтā.

кукури́кати -ȕрāче(м) несв ‘гласати се, оглашавати се као петао’. – Ја се пробу́дио кад су први пи^{ј}е́вци пȍчели да кукȕрāчу; ‖ **кукури́кнути** -ȕрāкне(м) св . – Кад бѝ тȁмо глȕвō дȍба нȍћи, кȕкурāкну пје́вац; ‖ **кукури́кāње** с гл. им. ‘оглашавање петла’. – Чȕ се у даљѝни кукури́кāње пјѐвчēвā, ко да нас сȕнце ȍгријā, сȁмо да се ѝзноћи и из овē вукȍебинē извȕчēмо.

кȕлāк м ‘сеоски домаћин, богат човек (н.)’. – Домȁћине љȕде су овѝ ништа́ци прогла́сили за кȕлāке и ȍндак им ȍтимали ѝмовину, мȕчили иг, чȕпали им брȕкове и млȍге пȍбили.

кȕлāш м ‘коњ сиве боје’. – Кад он ȕзјаше онōг њѐговог кȕлāша па крѐне у гȁлōп, би́ло милѝна пȍглāти.

кȕлиза м ‘понизан човек, полтрон’. – Ôн ти је цѐо жѝвот бѝјо кȕлиза и нѝкад нѝје ѝмō врѐмена да бѝднē чȍвек

кȕлизити -ѝм несв ‘улизивати се, додворавати се’. – То човѐка ни вѝђело нѝје, то ти је једна кȕлиза и, д-ѝзвѝнеш, дјете, дупеувлàкāч.

кȕлōв -ȍва м ‘дрипац, ништарија’. – Онāј кȕлōв ме јȍпēт излàга; ‖ **кулȍвчѝћ** -ића м дем. – И ȍнāј њѐгōв кулȍвчѝћ пљȕнȳти ȏн, кȕ-ће ѝвēр ȍт-кладē; ‖ **кулȍвчина** м аугм пеј. – Згȍдно се вѝдѝ како онāј кулȍвчѝћ ѝзрāста у кулȍвчину; ‖ **кулȍвскѝ** -ā -ō ‘који је карактеристичан за кулова’. – Кулȍви и ништа́ци су нȁјближѝ рȍд и нȁјбоље се разȕмијȳ у кулȍвскē ȍбичāе; ‖ **кулȍвски** прил у ***изр***. ~ *израдити* ‘пре-

варити простачки, примитивно'. – Изра́дијо га на̀кō кулȍвски, а ô н нȁйван па му свȅровō, нȉје знȁо с кȋм ѝмā пȍсла.

кȕлук кȕлука м 'обавеза учествовања у јавним радовима'. – Па пȍтље увѐдоше кȕлук и мȋ смо ти, кад се прокопа́вала и ка̀лдрмила ца́да, ѝмали по нѐколко деȍнȋцā кое смо кȕлуком мо́рали д-ȕрāдимо.

кȕлучити -ȋм несв 'под присилом учествовати у јавним радовима'. – Кȕлучисмо нѐколко гȍдȋна док не пока̀лдрмисмо овē ца́де, оно нѐ могу гȕбаво да кâм, ва̀љā пȕт, ал свѐ пȕче преко на̀шē сѐљāчке гр̀баче.

кȕљати -ā несв **1.** 'бурно тећи'. – Кȕљā вȍда низ онȕ ја̀ругу, бȍјȋм се да се нѐ излије у пшѐницу; **2.** 'сукљати (о диму)'. – Кад смо погле́днули на̀ниже, вȉдȋмо да кȕљā дȋм из Тра̀шевића кȕћē, ȍнē иза Мѝшутиног има́ња, те ти ми пȍјȕримо да пȍмогнемо ту́лити; **3.** 'надолазити, кретати се у великом броју, наилазити масовно'. – Кад звȍнȋ за ȍдмор, ѐтē ти ћа́кā како кȕљајȕ ѝз школе, ко чѐле кад се рȍе.

кȕм м 'главни сведок на крштењу или венчању'; ***изр***. *Бȍг на нѐбу – кȕм на зѐмљи*; ‖ **кȕмȋћ** -и́ћа м дем 'кумов син'. – Ра́сте мȍј кȕмȋћ ко из вȍдē; ‖ **ку́мче** кȕмчета с 'кумовско дете'. – Кȕм ти је дȕōвни рȍдитељ свȍм кȕмчету. – Мȍја ку́мчāд згȍдно на̀предују, ва́ла Бȍгу; ‖ **кȕмов** -а -о 'који се тиче кума, који припада куму'. – Ȍвō ти је кȕмов сȋн; ‖ **кумȍвскȋ** -ā -ō 'који се тиче кумства, односа међу кумовима'. – С ȍцем и бра̀том мȍш се пȍсваћати, ал на кумȍвскȕ реч нѐ дао ти Бȍг да се на̀ њȕ и љȕтнēш; ‖ **кумȍвски** прил 'како приличи кумовима'. – Мȋ смо се кумȍвски гла̂ли и дочеки́вали, ал са̀д у сѐлу више нѐма ни љу́дȋ ни кумо́вā; ***изр*** *Кумова сла̀ма* 'сазвежђе'.

ку́ма ж 'сведок на крштењу или венчању; кумова жена'. – На̀ша ку́ма ѝмā ра̂јску дȕшу; ‖ **кȕмица** ж 'кумова ћерка'. – Ȕлазȋ Ра́шо на̀смијāн и вѐлȋ: ѝмаћемо бр̀зо сва̀дбу – кȕмица нам је ѝспрошена.

кума̀шин -а̀шина м 'кум (одм.)'. – Јеси л ми вȉђō кума̀шина на ва́шеру?; ‖ **кума̀шинōв** -ова -о 'који припада кумашину'. – А̀јде да на̀крēнемо по јѐдну кума̀шинову.

ку́мити кȕмим несв 'усрдно молити, преклињати'. – Кȕмим те Бȍгом јѐднијем, пȍмāгај ако ѝкāко мȍжеш.

кумȍвати кȕмуем (не)св 'бити кум'. – На̀ша кȕћа њȉма кȕмуе од давни́нā.

ку́мство с 'најјаче духовно сродство успостављено сведочењем на венчању и крштењем порода'. – Ђе́до е гово́ријо да се ку́мство не ȍдбȋја и да се ȍнō пȍтље прѐносȋ с кȍљена на кȍљено.

кȕндак кȕндака м 'дрвени део пушке'. – Од ȍнē ȍрōвинē што смо прода́вали пра̀ве се у Кра̀гуēвцу кȕндаци за пȕшке.

кȕндачити -ȋм несв 'туђи, ударати кундаком'. – Ка̂жу му милица́јци д-ѝдē ш њȉма, а он нѐ шће док ȍни не пȍчēше да га кȕндачē.

ку́њати кȕњам несв 'дремати, налазити се у полусну'. – Нѐшто ми ба̀ба олȍшала, са̀мо кȕња весѐлница пȍваздāн.

ку́па ж 'усправно саденути снопови кукурузовине'. – Кад смо пове́зали снȍпове ша̀шине вр̀бовȋм прȕшћом, онда пȍђенусмо ку́пе па ћемо превла́чити кад доспи́мо.

кȕпина ж бот 'жбуната биљка Rubus'; ‖ **кȕпиница** ж дем. – Кȍпни ту кȕпиницу, да се нѐ шȋри, бар нам ȍне нѐ вале; ‖ **купѝнчина** ж пеј; в. *мушвљак*.

кȕпиоц м 'учесник у купљењу плодова'. – Кад ȕ вотњāку бȉјаше на мо́би дȍста кȕпијōца шљȋва, би́ло е комендѝјāња и пѐсмē, ал и му́дријег ра̀зговōра.

кȕпити -ȋм несв 'сабирати, скупљати'. – Кȕпили смо компи́ре од ра̂ног јȕтра дȍса̀д; ‖ **кȕпкати** -ā̄м несв 'купити помало, понешто, с времена на време'. – Ја̂ и ба̀ба по ме́но кȕпкāмо ове па̀далице, за̀уварица е; ‖ **кȕпколити** -им дем. – Кад нѐ знају шта̀ ће, онȋ кȕпколе гра̂ње – да не да̀нгубē.

ку́пити ку̏пим св ‘набавити за новац или неку другу вредност’. – Ку́пиде ме́но та̀мљана; ‖ **купо̀вати** ку̀пуем несв према *купити*. – Ви̏каше та́јо: ко ку̀пуе о̀но̄ што му нѐ треба прода́ваће о̀но̄ што му трѐба; и јо̀ш го̀вораше: кад сви̏ прода́јӯ – ку̀пӯј, кад сви̏ ку̀пујӯ – прода́и.

куповѝна -ѝне̄ ж ‘набавка’. – Пе́ком смо и̏шли у Ча́чак да про̀даемо шта има́мо, па по̀сле за̂ђемо по ра́дњама у куповѝну; ‖ **ку̀по̄вни** -а -о ‘који је индустријски произведен’. – Ни̏је ти ондак би́ло о̀вијег ку̀по̄внијег што̀во̄ва, но смо са́ми прѐли, плѐли, тка̀ли.

ку̀пус ку̀пуса м бот ‘повртартска биљка Brassica oleracea capitata’; ***изр.*** *Прѐбијо га ко во̀ла у ку̀пусу*; ‖ **ку̀пусић** м дем хип. – Згѐдно по̀чо ку̀пусић да гла̀вичӣ; ‖ **ку̀пушчић** м ‘и с т о’. – Са̀-ће ба́ка да ску̀ва̄ мало ку̀пушчића с коба̀сичицом и слани-ни́цо̄м; ‖ **ку̀пушчина** ж пеј. – Шта̀ си нава́лила те свакѝ-час спрѐмаш ову ку̀пушчи-ну; ‖ **ку̀пуснӣ** -а̄ -о̄ ‘који се тиче купуса’. – Кад ба̀ба на̀чинӣ ко̀ла̄ч од ма̀ца̄рки, она га ту̀рӣ на ку̀пуснӣ ли̏с па на црѐп од трѐна и он се на̀ сӯнцу ѝспече.

купу̀сара ж **1.** ‘каца у којој се кисели купус’. – Да̀на̄с ћемо да за̀киселимо купу̀-сару, па ћемо о̀вӣг да́на̄ д-о̀ставимо ку̀пус за̀-зӣму; **2.** ‘неуредна свеска’. – Ка̀ка̄ ти је та купу̀сара ко да е би́ла на Со̀лӯнском вро̀нту.

ку̀пусѝште с ‘земљиште на коме је засађен купус’. – Во̀ди рачу́на да ти сто̀ка нѐ одѐ у чи́лово ку̀пусѝште па да би̏днѐ по о̀но̄ј: прѐбијо га ко во̀ла у ку̀пусу.

ку̀ра̄ж -и ж ‘храброст, срчаност’. – Ни̏је о̂н ѝмо̄ ку̀ра̄жи више но зѐц, цѐо жи̏вот је ѝгро̄ пипи̏рѐвку; ‖ **ку̀ра̄жан** -жна -о ‘храбар, одважан’. – Он је би̏јо ку̀ра̄жан човек и ни̏ прет ким се ни̏је по̀вио осим прѐд Богом.

кура́жити (се) ку̀ра̄жим (се) несв ‘јуначити се тамо где нема опасности’. – Са̀ва Сто̀јановић се ста̂лно кура́жијо да се ни̏чега нѐ-плашѝ, а кад га е О̀брад престра́вијо, у̀ватила га дра̀т, мо́рали да му сали́вају стра̀овицу. – Зна̂м ја̂ да си ти̏ спо̀собан, ал нѐмо̄ мло̀го да се ку̀ра̄жиш, благо ђе́ду, јел зна̂ш како е ка̂зано: пр̀вӣ ће би̏ти по̀шљедњи.

ку̂рва ж ‘жена неконтролисаног сексуалног понашања’. – О̀на е би́ла ку̂рва, ал се по̀тље по̀кајала и сми́рила, ва́ла Бо̀гу. – Бѐжи од онѐ ку̂рве, ви̏диш да јој ви́рӣ из о̀чијӯ; **2.** ‘неморалан човек’. – О̂н ти је једна о̀бична ку̂рва: свѐ што ка̂же о̀дма ба̀ци у̀ воду; ‖ **курви́ца** ж дем од *курва*. – Бѐжи од о̀нѐ курви́цѐ, нѐмо̄ да ти јѐдно̄г да̂на до̀несѐ ко̀пӣле; ‖ **курвѐтина** ж аугм од *курва*. – То ти је курвѐтина бро̂ј јѐдан; ‖ **курве́штија** ж ‘и с т о’. – И сѐстра јој је курве́штија ко и о̀на; ‖ **ку̂рвин** -а -о ‘који припада курви, који се тиче курве’. – Сви̏ су о̀ни ку̂рвина ко̀пила̄д и до̂бро су нау̀чи-ли за̀на̄т; ‖ **ку̂рвински** -а -о ‘који се тиче курве, који се односи на курву’. – Они су најбољи у курвинским пословима; ‖ **ку̂рвински** прил ‘на курвински начин’. – Он свѐ то ку̂рвински на̀мештијо, па са̀д гла̂ како се сва̀ђају.

курва̀лук -а̀лука м ‘курварство, курварски начин живота, проституција’. – О̀на ти је, док је би́ла мла̀ђа̄, жи́вљела од курва̀лука, ал по̀сле јој до̀шло из ду̀пета у̀ главу.

ку̀рва̄р -а́ра м ‘онај који »послује« са курвама’. – Код ко̀цка̄ра и курва́ра̄ до̀бра нѐш ви̏ђети, то е ђаво̀љӣ о̀кот.

курва́рство с ‘курвалук, проституција’; в. *завлачити*.

ку̀рђел ку̀рђела м ‘далеки предак’. – Пѐтар ти је на̀ш ку̀рђел, он ти је о̀тац на̀шег чу̀кунђеда Ви̏ђѐнтија, кои је ро̀дијо пра̀ђеда нам Ми̏лоја, ђеда-Ра̀досављевог о̀ца.

курѐсати -а̄м несв ‘дангубити, радити нешто некорисно’. – Ма то ти је о̀бичан згу̀бида̄н, нешто курѐса̄, на̀ко̄ брез-вѐзѐ, по̀ваздāн.

ку̀рикица м ‘у тепању старијег мушком детету’. – Ђе́до за Са́ва гово̀рио »ку̀ри-кица«.

кȕрјāк м зоол ‘вук, Lupus, неспоменик’. – *Жи́вōм кȕрјāку се рêī нѐ мерī*; ***изр.*** *~ жена* ‘способна, јака, самостална, предузимљива жена’. – А Свѐтлана ти је кȕрјāк жѐна: ѐста ра̀но удòвица, ал ѝзведе ђѐцу нà-пȕт, сва̀кā јој ча̂с и чêс.

куропе́цати се -òпēцам се несв ‘прсити се, силити се’. – Гла̂м га нѐшто како се курòпēца, ко да ми нѐ знамо ђѐ се испи́лијо.

курòсретан -тна -о ‘несрећан, баксузан’. – Он ти је курòсретан: шта гȍј пȍчнē – нѐће па нѐће.

курта̀лисати се -шем се ‘отарасити се, решити се’. – Ћу́ти, кад смо се курта̀лисали бе́дē, ца̀ба ти кѝрија.

курчѐвит -èвита -о ‘чврст, храбар, дрчан’. – Млȍго ти, брê, кȕм курчѐвит, он мѝнистру ȕ очи ка́за да е ла̀жōв.

кȕс ку́са -о **а.** ‘који је без репа’ – Кȕс пи̑е́вац – пѝле дȍви̑ека; одр. **кȕсī** ‘ђаво’. – Дȍшō кȕсī по свȍе ѝсе; **б.** ‘недовршен, неурађен’. – Што е бр́зо то е ку́со.

кȕса ж ‘жена с кратком сукњом’. – Ђедо Вѝлип снâјку Бо́су зва̀о кȕса јел су ȍндак мла́де жѐне нȍсиле кра̀тке сȕкње.

ку́сати кȕсам несв ‘јести; трпети последице лошег поступка’. – Ȍнō што си скȕвō тō ћеш и ку́сати.

кȕстура ж ‘стар, цепни ножић’. – Ђе́до откад је обѐзубијо нѝје се раздва́јō од онē њѐгове кȕстуре, ста̂лно е нȍсијо у цѐпу.

кȕсȕр м ‘разлика између цене робе и дате новчанице’. – Ку́пи ми, си̂не, вла̀шу ма̀ē, кѝло кȍцкē и вла̀шу га̂са, а за кȕсȕр ȕзми тѐбе ме́но болбо́нē.

кȕтлача / кȕтљача ж ‘велика кашика за сипање чорбасте хране’. – Кад се пред сва̀тове тȕрē чѝније с кȕпусом, ȍндак ѝдē а̀шчија с вѐликом кȕтљачом и кȕпī а̀шчѝски да̂р; в. *врг*, *ӣоличарка*, *шенокле*; ‖ **кȕтлачица** ж дем; в. *суд[иħ]*.

[кȕħа] ж. – Пра̀ви ти̂, си̂не, нȍву кȕħу, ал ђе́да нѐ ħерāј из ста̂ре; *~ на* »*ге*« ‘тип куће која у основи има облик ћириличног слова Г’. – Зѐмāјле су свѝ гра́дили кȕħе и дрȕгē гра̀ђевине на чѐтири вȍде, па пȍсле наи́ħе мо́да да пра̀вē кȕħе на гê; ***изр.*** в. *дирек*; ‖ **кȕħица** ж дем **1.** ‘мала кућа’; ***изр.*** *Свȍја кȕħица – свȍја слобȍдица*; **2.** ‘рупица у земљи приређена за сејање неких повртарских култура’. – Йскопō и пȍħубријо кȕħице, испоби́јō прѝтке за бура̀нију под кȍнац, па згȍдно погле́днути; ‖ **куће́рак** -рка м ‘мања уређена кућа, кућица’. – Нѐко вȍлī да на̀рēди и ȕљȕди ȍмањī куће́рак па га за̀тēгне ко та̀мбуру, а нѐко на̀чини кућѐтину која се гȍдинāма не достȍверī но на̀ко зврјī вѝше ȍд-пола пра́зна; ‖ **кȕħēван** -вна -о ‘који се тиче куће, домаћинства’. – То су би́ли кȕħēвни љȕди и та̀мо се зна̀о сва̀кī рêд; ‖ **кућѐрина** ж **1.** пеј аугм *кућеӣина*; **2.** ‘место где је била стара кућа па батаљена’. – Нѐ зна̀м ђе се ѝзгубī, ȍħерō е ȍвце нѐкуд та̀мо според кућѐрине; ‖ **кућѐтина** ж пеј аугм; уп. *кућерак*.

кȕħанин м ‘укућанин, члан домаћинства’. – Ја ѝспрѝчам јѐднē при́ликē мȍѝм кȕħāнима како се зѐмāјле пȍштово рêд и ка̀ко е ȍндак ѝшло свѐ ко по лȍју, како Бȍг мѝлуе.

куħа́рити (се) кȕħāрим (се) ‘кућити се’; в. *ӣризва̄ти се*.

кȕħēвник м ‘добар домаћин, који унапређује кућу, домаћинство’. – Бѝјаше пȍкōјни Срѐтен вѐлики кȕħēвник и ȕстаоц.

кȕħēвница ж ‘добра, умешна домаћица’. – Та̀кȕ кȕħēвницу им је са̂ми Бȍг пȍслō да прȍдȕжи та̀мо ђе се ба̀ба зȕставила.

ку́ħети ку́тӣм несв ‘кењати, показивати знаке слабости, малаксалости’. – Пѝтај ђе́да шта му е, мешчѝнī ко да нешто ку́тī. – Ма зо́вниде, дѝ̑ете, марвења́ка, нешто ми сȕмљиве кȍкōшке, само нешто ку́тē од ју́чē; в. *ӣрозеӣсти*.

кȕħити (се) -ӣм (се) несв ‘стварати домаћинство, породицу’; в. *исӣоӣекар*.

кȕче -ета с ‘младунче пса’. – Нѐчије кȕче цви́лӣ пред вра́тима. – Нешто се измо̀та̄ва па за оно њѐно кери́ште вѐлӣ »кȕче«, ка̀ко кȕче – ка̀ки бакра́чи, ђȕмара о̀бична. – Ни кȕчета ни ма̀чета (каже се за човека без породице); ‖ **кȕча̄д / кȕчићи** зб ‘штенад’. – Нѐ зна̄м шта̀ ће му но̀лика̄ кȕча̄д; ‖ **куче́нце** -ета дем хип. – Ста̂лно су мо̀лили да им на̀бавӣм куче́нце; ‖ **кучи́ште** -а / -ета пеј. – Ѐдагнај оно̄ кучи́ште, да се не на̀вади да нам ста̂лно доса̀ђуе; ‖ **кȕчећӣ** -а̄ -е̄ ‘који припада кучадима’. – Наре́дијо кȕчећӣ кȕћицу, нӣје ѝмо̄ прѐча̄ по̀сла.

кȕчина ж ‘влакно конопље’ – Кад опре́демо кȕчине, о̀ндак смо тка̀ли кучѝњаре и коѐшта.

кучѝњара ж ‘поњава од кучина’. – И кад за̀цӣнца зи́ма, о̀нда ти је и кучѝњара зла̂та вре́дна.

кучѝњача ж в. *кучињара*. – Ако му је ла́дно, пребáци преко њѐга и кучѝњачу и нѐће се жа̀лити.

кȕчка ж ‘женка пса, керуша’. – Лȕра по сѐлу ко глу́ва кȕчка; ‖ **кȕчкица** ж дем. – Нѐчија кȕчкица о̀де нѝз ба̄шчу; ‖ **кучкѐтина** ж аугм пеј **1.** ‘керуша’. – Ба̀ци ка̏мѐн на̀ тȳ кучкѐтину да нам се не пѝтомӣ; **2.** ‘жена поганог језика’. – Ѐна̄ кучкѐтина јо̀пѐт нѐшто ла̀нула; ‖ **кȕчкин** -а -о ‘који се тиче кучке’; ***изр***. ~ *син*. – Про̀клѐти кȕчкини сѝнови ȕрнисаше свѐ што су нам ђѐдови о̀ставили.

кучкѝнлук -ѝнлука м ‘нечовештво, безобразлук’ (1).

кȕш! узв ‘наредба да се заћути’. – И он ти дрѐкну на̀ њега кȕш! да те чȕо ни́сам.

кȕша̄к -а́ка м ‘дрвена попречна гредица која повезује вертикалне даске од врата’. – Кȕша̄к ти нѐ да̄ да се овѐ ȕздужне да̀ске врче.

кȕштра ж **1**. ‘мршава крмача савијене, куштраве длаке’. – Она̄ кȕштра јо̀пѐт гр̃дӣ, а ско̀ро сам је нара́нила ‖ **кȕштра̄в** -а -о ‘коврџаве, тршаве, оштре косе’. – Вѝђе ли ти како про̀маче онај кȕштравӣ иза вр̀зине. – Нѐма нѝђе оног кȕштраво̄г кад се мӣ мȕчӣмо, ал кад је го̀зба, он се моментâлно ствòрӣ тȕјна̄к.

ку́штра ж ‘зла жена’. – И мӣ ти ćѐли на тру́пац прѐд-њином ка̀пијом да за̀па̄лимо по јѐдну, кад се иза ка̀чаре по̀моли она̄ њѐгова ку́штра и по̀че нѐшто да ца̂ла.

кȕштруља в. *куштра*. – Нѝје њѐму ла̀сно жи́вљети с оном кȕштруљом.

ку́штро -а м ‘куштрав човек’. – Што се онај ку́штро не пи́та с на̏ма; ‖ **ку́штроња** м ‘и с т о’. – Наи́ђе онај ку́штроња с још дво̀ицо̄м љу́дӣ; ‖ **ку́штроњица** дем од *куштроња*. – Она̄ј ку́штроњица по̀чо да зѐба̄ва ста̀ријѐ љȕде.

Л

ла̀ба̄в -а -о **а.** ‘незатегнут’. – Мло̀го си ово̄ ла̀ба̄во ве́зо̄, стра̂ ме да ти не пойспадају сно̀пови; **б.** ‘непоуздан’. – Нѝје ти он нека̄ сигура́ција, ла̀ба̄в је у свѐму што прѐдузмѐ; ‖ **ла̀ба̄во** прил ‘рђаво, траљаво’. – Чѝм сам вѝђо да си ла̀ба̄во ве́зо̄ мо̀тку, зна̀о сам да ће да с-о̀дри̯еши.

ла̀брња ж ‘уста, нос; њушка’. – Кад му е преки́пљело, он га шо̀рнѐ, на̀ко̄ о̀да̄ се, по ла̀брњи и о̂н, кад вѝђе да е ђа̀во̄ о̀дњо̄ ша́лу, ушу́ће.

ла̀бушина ж ‘месо са стомака брава са мање кртине и више кожице’. – Ба̀ци тȳ ла̀бушину ȕ ма̄с.

ла̀варити -им несв ‘брбљати, торокати; олајавати’. – Та са̀мо ла̀варӣ, на сва̀ у́ста, нѐ мош о̀д њѐ да до̂ђеш до̀-речи; в. *кленовак*.

ла́веж м ‘оглашавање паса’. – Ла́веж кѐрōва, бле́јање ова́цā, рӣка ју̏нāди, шкрӣпа па̀пучице на шӣнским ко̀лима, мӣрӣс свѐже по̀мученог мле́ка, призӣвају су́тон који лага́но по̀крӣва цѐмāт (5: 52).

лага̀рија ж ‘лаж, неистина’. – Она ти по̀чē врѐдати и измӣшљати јѐдну по јѐдну лага̀ри̏ју, да им ма́нē нѐма, па по̀чē и само са́ма помӣшљати да е ӣстина.

ла̀гати ла̀жēм несв ‘говорити неистине’. – Нѐмōј вӣше ла̀гати тако ти свѐга; ‖ **лагу̏цкати** -āм дем несв ‘помало лагати’. – Лагу̏цкā па и сâм мӣслӣ да е ӣстина; ‖ **лагу́цнути** ла̀гӯцнем св ‘мало слагати’. – Да л си ти ме́но лагу́цнула, благо ђе́ду?

лага́чак -чка -о ‘лак, лепршав’. – Бӣјаше ôн ѐндак млâд, вӣжљāс, жӣв и лага́чак ко срѐнче.

лâд м ‘хлад, хладовина, неосунчан простор’. – Бѐште, ђѐцо, ме́но у̏-лāд с ове жѐгē; ‖ **ла́дан** ла́дна -о ‘хладан’. – А он ла́дан ко да е сâд с лѐда до̀њēт; ‖ **ла̀дњикāв** -а -о ‘прохладан’. – Ѐвō ти је нѐ̀јгорē вре́ме: нӣје то̀пло, а није ни зӣ́ма но до̀шло ла̀дњикāво и мо̀ш ла̀сно да назе́беш.

ла́дити лâдим несв ‘хладити, смањивати топлоту’. – Бӣјаше се запа́лијо за̀ њōм, нӣси мōгō да му догѐворӣш; сâд се, ѝзглēда ми, по̀чо ла́дити, ка̀нда му до̀шло ѝздупета у̏-глāву; ***изр.*** *Во̀ду вāрӣ, во̀ду лāдӣ, во̀да ӣа во̀да*; ‖ **ла̀днути** ла̀днē св ‘мало охладити, »убити« врелину’. – Нек се ме́но ла̀днē млиј́еко па ћемо д-у̀трошимо и по̀срчемо; в. *љутња*.

ла̀днӣк -и́ка м ‘хладовина под вињагом’. – Ѐвӣ на̀ши у Ра́ковићима по̀били ба̀гренове со̀ве, го́ре у̀дарили мо̀тке и на̀правили од ви̏њаге ла̀днӣк нѐ-мож да бӣ̏днē бо̀љӣ.

ладно̀клеп -о̀клепа м ‘лењ, незаинтересован’ – Нӣје неки ладно̀клеп, ни ла̀долēж, но до̀шō, на̀кō, ба̀ш вре́дан и о̀чкопēран; в. *жуститар*.

ладно̀ћа -о̀ћē ж ‘хладноћа, студен’; в. *заковчавати*.

ладо̀вати ла̀дуем несв ‘одмарати у хладовини; пландовати’. – Вӣ̂каше та́јо: ко љѐти ла̀дуе зӣ̂ми гла̀дуе.

ладо̀вина ж **1.** ‘хладовина’. – Што̀ на̀ су̏нце кад мо̀ж у ладо̀вину; **2.** ‘безбрижан живот; одмарање, уживање у хладу’. – Ѐн ти је у̀пō у др̑жāвну слу̏жбу и у̀ватијо дебѐлу ладо̀вину.

ла̀долēж м **1.** бот ‘цветна пузавица’. – Про̀цветō ла̀долēж на̀ љепоту; в. *ладноклеп*; **2.** ‘ленштина, нерадник’. – Нӣкад у живо̀ту нӣје бӣјо ла̀долеж, но се бо̀ријо дâн-но̀ћ да нѐшто прѝвриј́еди.

ла̀ђан ла̀ђана м ‘поветарац’. – Кад пӣрнē вѐтрӣћ по ска̀пси, наш о̀тац клӣкне: *Ду́ни*, *ла̀ђане!*

лâж ла̀жи ж ‘неистина’. – Ко се на̀викне на лâж нӣкад га нѐ пӣтај шта̀ је ӣстина; ‖ **лâжан** лâжна -о ‘неистинит’. – Бо̀љӣ ти је о̀творен нѐпријатељ но лâжан прӣјатељ.

ла̀жара ж ‘жена која говори неистине’. – Та̀кā ла̀жара нӣје до̀сāд до̀шла у̏ наш крâј, та́ ла̀жē и кад се Бо̀гу мо̀лӣ; ‖ **ла̀жуља** ж ‘и с т о’. – Са̀стале се онē ла̀жуље и са̀-ћемо чѐкнути да чу̏емо шта̀ су напла́стиле.

лажа̀рија ж ‘лажи, лагарија’; в. *коекаки*.

ла̀жōв -о̀ва м ‘који говори неистине’. – На́род на̀викō на овē лажо̀ве па вӣше и нѐ слушā шта при́чају; ‖ **лажо̀вчина** м аугм пеј. – Тана̀сије ти је прѐвијана лажо̀вчина, он пљу̏е и по о̀нōм што е сâм ка́зō; ‖ **лажо̀вчӣћ** -ића м дем. – Јо̀ш је ôн лажо̀вчӣћ, ал мӣслим да ће бр̑зо да надра́сте и о̀ца и ђѐда,

ла̀жигаће ж мн ’старинске гаће’. – Ла̀жигаће од тѐжине су се зѐмājле но̀силе, ѝмале су ду̏гачке но̀гавице, са ра́зрезом између њӣг.

ла̀жњāк -а́ка м ‘фалсификат’. – Он ти је на̀правијо ла̀жњāк од књӣжице и нѐ кāже да е потора́вō.

ла̑з м ‘необрађена земља’. – Није то ѐ̏ђава парцéла, ал ѝмā један ла̑з од пé-шес áрӣ.

ла̀зина ж ‘место у њиви пропуштено при ручном сејању’. – Нóђе ђе нѝје са̀стављено тр̏кни те пòтсӣ[ј], штѐта д-òстанē ла̀зина; уп. *ōплазак*

ла̀јāв -а -о ‘који псује, оговара и лаже’. – Ѝ̏ć, он ти је ла̀јāв, па̀шче с ма̀слом нѐ би по̑јло њѐгове бљу̀вотине.

ла̀јати ла̀е(м) несв **а.** ‘гласати се, оглашавати се као пас’. – Вѝде, дѝ[ј]ете, што ли ла̀јӯ кѐрови; **б.** ‘псовати, врађати’. – Ѐна вѝше нѐ мож ни прекò прага, ал да ла̀е мѐже и прѐко бри[ј]ега; ***изр.*** *Ла̀е на зви[ј]éзде. – Гла́дан ōас и на га̀зду ла̀е. – Нѐ лае кéра сѐла ради, но сѐбе ради*; ‖ **ла̀нути** -ēм св ‘рећи нешто неприкладно; опсовати, увредити некога псовком’. – Кад гòј Ѐбрад нѐшто ла̀не спроћу вла̑сти, нѐко га òткуцā и ѐтē ти ćутра̀дāн милицāјāца.

ла̀к ла̀ка -о ‘мале тежине’. – Ла̀ко е са̀д њѐгово брѐме, ал нѐ дāј му, Бѐже, што пòњети мѐже; ***изр.*** *~-ē ру́кē* **а.** ‘који лако троши, не цицијаши’. – Ѐн ти је ла̀кē и пòдāшнē ру́кē, ал нѝје ра̀спикућа; **б.** ‘вешт, спретан’. – Кад Са́вко ва̀дӣ зӯб, не òćетӣш, дòшō некако ла̀кē ру́кē; ‖ **ла̀кāшан** -шна -о ‘сасвим лак’. – Ја му вѐлӣм: да̑јде да ја̑ пòнесēм, а тӣ да̀ни ме́но, а он вѐлӣ: ма јòк, брѐ, др̀во е ла̀кāшно а мòгу га и вӯћи; в. *љеска*, *ӣрешргнуӣи*; ‖ **ла̀кāшно** прил. – Мòгу ово и ђѐца да пòнесӯ, ла̀кāшно е.

ла̑кат ла̑кта м ‘зглоб који спаја надлактицу с подлактицом’. – Ѐударик ла̑ктом о бр̏вно, свѐ сам зви[ј]éзде углéднō; ***изр.*** *ōпокáзаӣи* ~ ‘с презрењем, одвратношћу одбити неку понуду’. – Он му ва̀кō, д-ѝзвӣнеш, пока́за ла̑кат и вѝкну из свѐг гла̑са: *Ѐвē ӣи га на!*

ла̀кнути -нē св ‘уминути, олакшати; престати болети’. – Ла̀кнуло јој кад је чѐула да му нòга нѝје слòмљена. – Бòљō ме òпржај, òчи д-ѝскочē док ми не прѝвише неки мѐлем те ми ла̀кнӯ, ва́ла Бòгу.

ла̀ком -а -о ‘незајажљив, алав’. – Он ти је ла̀ком на женска̀рӣње, нѝ за каки рѐд нѐ зна, но ћѐрā ко о́ван о Мѝјољдāну.

ла̀комица ж ‘издубено дрво којим тече вода из извора’. – Растру́гō Јерòтије ја̀сику нѝздӯж па онӯ јѐдну половѝну изду́бијо спомоћу скòблē те начѝнијо ла̀комицу у Са́виној вòди.

ла̀комōс -сти ж ‘халапљивост’. – Ла̀комос му е прира́сла за срце и òна га ћѐра у сва̀ зла̀ којā чѝнӣ, а ва̑мо се пра̀вӣ тобож скрô̑ман.

лакòног -òнога -о ‘брз, лаке ноге’. – Ко што е Мѝломир ла̀кē ру́кē па му сва̀шта ба̀стā, та̀кō е Ја̑нко лакòног, врѝшко препа̀рлā коеђѐ и òбавӣ пòсō ѐчас и нѝшта му нѝје тéшко.

ла̀корадан -дна -о ‘лак за обраду (об. о обрадивој земљи високе класе)’. – На̀ма онā вѐлика њѝва дòшла шѝпӯрна и ла̀корадна, а у Рада̀шином дòлу смóница, па кад је сувòвица – нѐ мош мòтикōм д-опѐпелӣш.

лакòћа -òћē ж ‘вичност, увежбаност’ – Кад вѝдӣш с ка̀кōм лакòћōм ѐн кòсӣ, мѝслиш то е прòсто, ал нѝје: трѐба̑ да зна̑ш д-ѐурēдиш кòсу и да зна̑ш да е са̀чӯваш да се не ѝстӯпи.

ла̀коӯман -мна -о ‘непромишљен, наиван’. – Дòбар је ѐн ко ма̑јка, ал, бра̀те, ла̀коӯман: сва̀к га ѝзрāди.

лакѐрдија ж ‘неукусна шала, простаклук’. – Тана̀сије ти је пòзнāт по прòстāчким лакѐрдијāма, а кад лакрдѝјā, мѝслӣ да е дуòвит.

лакрдѝјати -āм несв ‘шегачити се, будалити’. – Кад је Тана̀сије пòчо да лакрдѝјā, нѐкӣ мѝслили да се мало чѐудно ша̀лӣ, а Љу̀бивое ко прòс чòвек га скрози́рō и вѐлӣ: па зал нѐ видите да буда̀лӣ.

лакрдѝјāш -а́ша м ‘спадало, шаљивчина’. – Он ти је лакрдѝјāш, свѐ ѝударā на неку брѐзвезнӯ зеба́нцију.

ла̀ктāрош м ‘човек који се лакта, граби, присваја себи’. – То ти је ла̀ктāрош какoг ма̑јка нѝје ро̀дила, тај га̀зӣ преко жи́вијег љу́дӣ.

ла̀ктати се -āм се несв ‘постизати успех не бирајући средства’. – Нѐмōј, дѝ̑ете, да се ла̀ктāш, него са̀мо поштѐно и ча̀сно и о̀ндак је то благословѐно.

ла́ла ж бот ’луковичасти цвет Tulipa’. – Ла́ле и зу̀мбули цвѐтају у ра̑но про̀љеће.

ла́мпа ж ‘светиљка на петролеј, обично застакљена’. – О̀ндак ти је ѝ-куће би́ла ла́мпа према ко̀јōј смо вѐчерали, а кад по̑ђеш на̀поље каким по̀слом, о̀ндак ѝпāлиш и по̀несеш вѐњер.

лампа̀рати -āм несв ‘брбљати, причати бесмислице’. – По̀чē Ѝлӣнка да лампа̀рā коéшта, а њѐн чо̀век јој, на̀кō у ша́ли, вѐлӣ: вала, жѐно, лу̀пӣ и о̀стаде жи́ва, ја̀зук што ни́си амба̀сāдор; в. *ӣоган*.

ла̀мпарија ж в. *шедрња*. – Нѐ знам што вѝше држ̑ӣш овē ла̀мпарије кад ни́су нѝ за шта.

ла̀мпек ла̀мпека м ‘уређај за печење ракије’. – Ла̀мпек ти ѝмā ка̀зан, ка̀пак, лу̀лу, та̀бāрку са кѝлером и по̀ставу у којӯ ѝдē ра̀кија.

ла̀н м бот ‘једногодишња индустријска биљка Linum usitatissimum’. – Зна̑ш ти онӯ: тр́ла ба̀ба ла̀н да јој про̑ђе да̑н; ‖ **ла̀нен** ла̀нена -о ‘који је од лана’. – Да̀днē мѐне стр̑ина це́лу тру́бу ла̀неног пла́тна, на̀кō на да̑р, и вѐлӣ: ѐвē ти, ћѐри, да ве́зēш и да спрѐмаш ру̀во, врѝшко ће да до̑ђе вре́ме ѝдадбе.

ла́нац ла́нца м ‘међусобно повезане алке’. – Пу̀кō му ла́нац па га преве́зō жѝцōм; ‖ **ла̀нчина** ж аугм пеј. – За̀рђала она ла̀нчина па се прѐкиде; ‖ **ла̀нчӣћ** -и́ћа м дем. – Ѐвē ти ланчи́ћа, ве́жи тѐле̊.

ла̀ндара м / ж ‘скитара’. – Бѐжӣ од по̀сла ко да се нѐ ваља, тра̑жи ла̀ндаре ко што е и са̑м.

ланда̀рати -āм несв **1.** ‘скитати, лутати’. – Бо́жо ти ланда̀рā по сѐлу по̀ваздāн и ѝзвӣја кр̑иве дри́не; **2.**‘лелујати, лепршати’. – О̀бӯко та̀тину ко̀шуљу и она ланда̀рā о̀ко њега, вѝдӣ се да нѝје њѐгова.

ла́нӣ прил ‘прошле године’. – Ми смо ла́нӣ ѝ јесен о̀секли гра̑ђу за кро̑в, зѝмӯс истру́гали и сло̀жили да се су̑ши на про̀маи; ‖ **ла̀њскӣ** -ā -ō ‘прошлогодишњи’. – Ла̀њскē го̀динē смо у Ја̀сēњу сѝјали јѐчам, а о̀вē ћемо компи́ре; ***изр.*** *Забо̀равили га ко ла̀њскӣ снѝ̑ег.*

ланути -ем св в. *лајати*.

ла̀павица ж ‘киша са снегом’. – Ѝударӣ нека ла̀павица го́ре бр̀дима те ѝскисосмо ко мѝши.

лапр̀дало с ‘причалица, брбљивац’. – О̑н ти је вѐлико лапр̀дало, са̀мо мѐљē неке пра́зне прѝче по̀ваздāн.

лапр̀дан -р̀дана м *в. лапрдало*. – Са̀-ћеш од овōг лапр̀дана да се на̀слушаш прѝча ка̀кӣг ни́си чу̀о.

лапрда̀рија ж ‘брбљарија’. – До̀ста ми је те њѝне лапрда̀рије, не́ћу то вѝше да слу̀шāм.

лапр̀дати -āм несв ‘брбљати, оговарати, трућати, лупетати’. – Нѐмōј вѝше лапр̀дати, но се ме́но увѐди ѝ-љу̀де и о̀дмери што̀-ш да рѐкнēш.

лапр̀дāћ -а́ћа м ‘који прича празне приче, брбљивац’. – Онāј Јо̀ксимов лапр̀дāћ по̀чō нѐшто да ба̀љēзга ко да е до̀шō с па̀ртӣнског са̀стāнка.

лапр̀дача ж ‘брбљива жена’. – Јо̀пēт је, чу̀ем, она њѐгова лапр̀дача нешто бр̀стила по сѐлу.

лапр̀дија ж ‘брбљарија’. – Те њѝнē лапр̀дије сам сѝт, ѐвē до̀вле су ми до̀шли.

ла̀птати ла̏пћēм несв ‘јести халапљиво, да се чује како језик удара по устима’. – Шта то ла̏пћēш ко цу́ко.

ла̂рма ж ‘галама, вика’. – Чȳ се некā ла̂рма ȍдонуд од за́друге, ја та̀мо, кад оно на́род на̀пō оне превара̀нте што су им ȳзēли ма̀лине, а ни́су испла́тили.

ла́рмати -ам несв ‘галамити’. – Дȍсле ла́рмају ђѐца кад се пȳште ѝ-школе, па ти иг милѝна би́ло слȳшати, са̀д свѐ за̀мукло и опу́шћело.

ла̀рмаџија м ‘галамџија’. – Наи́ђе онај ла̀рмаџија те пȍче нѐшто да тȳпи зȳбе, а ја се мѝслӣм у сѐбе: нѝје њѐга на́род џа̀бе прȍзво Кȳчка.

лармѝрати ла̀рмӣрам св ‘упозорити’. – Вѝдӣм ја̂ узловри̯е́дила се стȍка, зна̀о сам да ми нѐшто ла̀рмӣра, ал не на́дак се воли̏кōј олу́ји.

ла̀сно прил ‘лако’. – Ла̀сно е бѝти нѝштāк, но чȍвек ва̀ља̄ бѝти, сѝне мȍј. – Што вѐлӣ ђе́до: ла̀сно е рѐћи, ал трѐбā стѐћи. – А ба̀ба ѝмадијаше ȍбичај да рѐкнē: ла̀сно е преко тȳђијег ле́ђā. – Ко ȍће ча̀сно нѐ може ла̀сно. – Ла̀сно е бѝти с тȳђијем дȍбар. – Дȍбро е те́шко вѝђети, а ла̀сно пȍзнати. – Ла̀сно е говȍрити, ал те́шко твȍрити. – Ла̀сно е кра̀ј чашē јȳнāк бѝти. – Ла̀сно е брѐме нȍсити на тȳђӣм ле́ђима; **ла̀шње** прил ‘лакше, једноставније’. – Нѝје ла̀ко ђѐци д-ȍдрже ово има́ње, ал јȍпēт им је ла̀шње него на̀ма док смо га стѝцали. – Ла̀шње је квȍцати но ја́јца нȍсити. – Мешчѝнӣ да е ла̀шње стѐћи но сачу́вати.

ла̀ћати се -а̄м се ‘прихватати се неког посла, почети нешто радити’. – Нѝшта ти не вре́ди да богȍра̄диш и кукȳма̄чеш тȳјнак, него лѐпо и згȍдно засу́чи рука́ве и ла̀ћај се како̄г пȍсла.

лѐба̄рник м в. *љебарник*. – Чȳ ли ти оног бѝлмеза како псȳе лѐба̄рник, ка̀кӣ је то сȍтвор, мешто да мȍлӣ Бȍга: љѐб на̀ш на̀сушни да̂ј нам, он псȳе и Бȍга и љѐб, да̀бōг-да се опаме́тијо ма̂јци.

лѐбац лѐпца м ‘хлеб’. – За̀мисли ка̀кӣ је тō чȍвек кад ка̂же Ђȳрђу: лѐбац ти се ȍгадијо; в. *љебац*.

лѐбђети -дӣм несв ‘свијати се, лебдети, бдети над нечим’. – Док су би́ли ма̂ли, лѐбђели смо на̀д-њима ко квȍчка над пила́дма, а са̀д кад су пора́сли још гȍре, што вѝкаше ма̀ма: на̀јра̀тнија си док иг пȍкрӣваш под јѐдну пȍњаву; в. *проштац*.

лѐва̄к -а́ка м **1.** ‘леворук, који се доминантно служи левом руком. – Са́во ти се тȳријо на ђѐда Ра̀досава па се ѝ ōн пȍтревијо лѐва̄к, јѐдва га ȳчитељ на̀гнō да пѝше дѐснōм ру́кōм; **2.** ‘во, коњ у левој страни запреге’; в. *арум(асӣ)*, *дешњак*.

лѐва̄тор м ‘део вршалице, елеватор’. – Ȳпанȳ му ма̀казе што е ће̏кō прȳђе на снȍповима у лѐва̄тор те смо мо́рали да зȳставӣмо дрѐш.

лѐвица ж ‘лева рука’; в. *попружити*, *укецити*.

лѐгало с ‘место у кокошарнику где кокошке бораве преко ноћи’. – Мȍрам ȍнōг пи̯е́вца што бѝје дрȳгē пјѐвчеве д-ȳватӣм ȳјутру на лѐгалу и да му пѝрнēм у чо́рбу.

лѐгењ лѐгења м ‘лавор, метална посуда за умивање и прање ногу’. – Да̂јде ми, дѝ̯ете, лѐгењ и су́ни ми ме́но тȍплē вȍдē да пла̀кнēм нȍге.

лѐгӣштер м ‘писаљка за малу ђачку таблицу’. – Кад сам пȍшō ȳ школу, мѐне ти је учитѐљица Љȳбӣнка ȳчила да по та̀блици лѐгӣштером испѝсуем пр̏ва слȍва, брȍеве и коѐшта.

ле́гло с **а.** ‘место размножавања; гнездо, лога, јазбина’. – Угле́днук у вр̏зини зѐчјē ле́гло; **б.** ‘кођење, млађење код неких животиња’. – Оној кѐруши ово трѐћē ле́гло; ***изр***. *побуњѐнӣчко* ~ ‘место отпора’. – Драга́чево ти је ȍдвајкад би́ло побуњѐнӣчко ле́гло противу нѐпра̄вде; ~ *лȍпӯжа* ‘јазбина’. – Та ња̏на па̀ртија ти је ле́гло лȍпӯжа и прȍбисви̯ета; *змѝ[ј]ско* ~ ‘змијарник’. – Ња̏г нѐ ца̄рај, бȍље ти је тȳрити рȳку у змѝско ле́гло; в. *гњездо*.

лêд лѐда м атм ‘град, туча’. – Ȕдарӣ онòмāд онај лêд те нам ȕрниса љѐтину, ȍде свȁ нȁша мȕка и знôј док си длȁном ȍ-длан.

лѐдара ж ‘хладна соба, просторија’. – Што не нàложиш вȁтру, кȁко ће нáрод да вѐчерā у овој лѐдари.

ледѐница ж ‘ледени клин, који се ухвати на стреји леђењем капи воде. – Кад је он смòтō мацȍлу, пȕче она рȉпа ко ледѐница.

лѐдина ж ‘земља која се не оре, не обрађује’. – Тȕј на Ви́су ђе је она лѐдина ти се свȁкē гȍдине о ȍбетини ѝскупи нáрод, с вѐчери, на ѝгрāнку; ‖ **леди́нак** -нка м дем. – Чѐкаћу те на онōм леди́нку изнад ѝзвора; ‖ **лѐдиница** ж ‘и с т о’. – Испрéгни кȍње на оној лѐдиници док ми не прѝстигнēмо; ‖ **ледѝнчина** ж аугм пеј . – Богами, пȍора Сáво онȕ ледѝнчину што нѝје ȍрāна Бȍга пȉтај ȍткад.

лѐдити (се) -ӣ(м) се ‘претварати (се) у лед (на ниској температури), смрзавати (се)’. – Кад је она кѝша пȍчела да се лѐдӣ, би́ло е млȍго тéшко ѝћи пȕтом, шћàдијāсмо нȍге д-ѝзломимо.

лѐднути се -нēм се св ‘штрецнути се’. – Бȍгами лѐдну се он згȍдно кад је вѝђō да се кȍла прѐврћу на тȁту.

лéђа пл. т. у ***изр***. *затворити леђима врата* ‘урадити нешто нечасно, лоше, нанети некоме штету’. – Нѝкад, благо ђéду, нѝђе не зàтварај врáта лéђима, нѝкад чȍвек нѐ зна штȁ га мȍже снáћи и кȍ му мȍже припомȍћи.

[лѐжати] -ӣм несв. – Од свѝјȕг пȍслōва он нȁјбоље знâ да лѐжӣ; ‖ **лѐћи** лѐгнēм св према *лежати*. – Дȍшō с ȍрāња и ȍдма лѐгō, нѝје ни за вѐчеру пи́тō; ‖ **ли^{ј}е́гати** лѝ^{ј}ежем несв ‘ићи на починак’. – Ȍвӣ њѝни пȁметни: ȁн се смрѝкњāва, пѐрȕ нȍге и лѝ^{ј}ежу, а ми неке јȁде, према лáмпи, ћѐрāмо још тȁмо охохô, нѐко ткâ, нѐко плѐтē, љȕди крȕне жѝто. *изр*. ~ *на руду* ‘подлећи притиску’. – Рѝктали га, мȕвали га, при^{ј}е́тили му док, нȁјпосле, нѝје лѐгō на ру́ду.

лѐжēран -рна -о ‘безвољан, незаинтересован, спор’. – Ма нѝје ти он неки потегȁлац, но дȍшō нàкō лѐжēран.

лезиле́бовић м ‘нерадник, лењштина’. – Кад им стâри пȍмрȕ, овӣ лезиле́бовићи ће мóрати да трâже ђе ће мȍћи да пáсȕ.

лѐктрика ж ‘електрика’. – Кад се увȍдила лѐктрика кȍдā нас, свѝ смо да́ли по двијѐ-трӣ бàгренове бандéре и ѝскопали рȕпе зà њӣг.

лѐктричāр м ‘електричар’. – Ȍндак ти је кȍдā нас бѝјо лѐктричар неки Нȁдомӣр ȍдонуд нѐђе од Кабла́ра, нáрод га завȍљō па му тѐпали Нáде.

лѐлēк м ‘вриска, запомагање’. – Кад су га нȁшли у Ду́бовима још врȕћог и свȁтили да е издàнō, нȁста лѐлēк и кȕкњава.

лелѐкати лѐлечем несв ‘јаукати’. – Кад је чȕла штȁ е с Мâрком би́ло, пȍче лелѐкати што е грȕло нȍсӣ.

лѐлемуд м ‘шепртља’. – Онај Дрàганов лѐлемуд јȍпēт нѐшто зȁсро.

лелȕјати -ā(м) несв ‘њихати’ – Сàмо ми се одјȁмпут нешто пȍче лелȕјати пред ȍчима, ко кад се њѝшу грâне на повета́рцу и пȁдок ко сви^{ј}е́ћа.

ле́мати лêмам несв ‘туђи, млатити’. – Ȕватијо та́то Љȕбишу у бȍстану и кад је пȍчо да га лêма, он вѐлӣ: не́ћу више нѝкад.

лѐмез м ‘мотка која се ставља унакрсно преко сламеног крова или стога да ветар не разноси сено ил сламу’. – Кад је ђéдо увр̏шијо сѝ^{ј}ено, он прѐбāци двâ пâра лѐмезōва уна́крс и си́ђе низа-стȕбе; ‖ **лѐмēзје** с зб ‘мотке које се пребацују преко крова или сена као заштита од ветра’.

лемѐзати -āм несв ‘постављати лемезје, лемезове’; в. *сењара*.

лêнка ж ‘мотка преко које се простирао опран веш ради сушења’. – Кад ѝзнесемо онē àљѝнке што смо ȍпрāли на пȍтоку, ми иг преко лêнке прѐбāцимо да се сȕше.

лêњ ле́ња -о ‘нерадан, залудан’. – И о̀тац и мâјка су му вре́дни ко мрâви, а ôн се по̀тревијо лêњ ко трȕт.

лѐњивац -ївца *в. лењ.*– Знâш како е кâзано: ѝди к мрâву, лѐњївче, глѐдāј пу́тове њѐгове и омȕдрāј.

лѐњōс -ости ж ‘лењост’. – Лѐњōс ти је вѐлики грê(х) јел је Бо̀гом запо̀вићено да јѐдēмо љѐб у зно̀ју ли́ца свôг а јо̀к да лѐњствуемо; ***изр.*** *Од лѐњости нêма го̀ре бо̀лести. – Забора́внос је знâк лѐњости.*

лѐњствовати -ујем несв ‘проводити време у нераду’; в. *лењос*.

лепѝрица ж ‘ноћни лептир’. – Бѝјаше нам о̀творен про́зор и ȕлеће лепѝрица и по̀чē да се вр̀змā око ла́мпē.

лѐргија ж ‘алергија’. – Он ти је лѐргичан на ȕједе чѐлē, о̀ма га смо̀тā лѐргија и са̀в пошарѐнī и по̀чнē те́шко да дȋше; ‖ **лѐргичан** -чна -о ‘осетљив, алергичан’; в. *напред*.

лѐтва ж ‘уско истругана даска за ограду’. – Ако стрȕжēш лѐтву да за̀грāдиш а̀влију, нѐјбоље о̀ћерај код Сло́ба Мѝлисављевог у Драга̀чицу, он кад истрȕжē – бѝднē за̀тēгнута ко та̀мбура; ***изр.*** *Пѝјан ко лѐтва*; ‖ **лѐтвица** ж дем; в. *пиладарник*.

лѐтвосати се -шем се ‘опити се’. – Сѝнōћ за̀гинули у кава̀нчини, лѐтвосали се, јѐдва су по̀тревили да до̀ђу кȕћи.

лѐтка ж ‘осећај кад нешто врује или ледено додирне зубе’. – Нѐмōте, ђѐцо, после вру́ћōг качàмака пѝти ла́дну во̀ду, ȕдариће вас лѐтка ȕ-зȕбе.

ле́то с отвор на кошници (за улаз и излаз пчела)’. – А на ле́ту ћеш ста̂лно вѝћети по̀неку чѐлу како стра̀жāри.

лѐћети лѐтī(м) несв ‘летети’; ***изр***. *лѐтī гла́ва* ‘упозорење на опасност’. – Кад су ȕлазили на са̀станак споради онōг Стаљи́новог пи́сма, о̀чēпī га Гво̀зден Ȕзун и ша̀пнȕ му: *Па̀зи, лѐтī гла́ва!*

лѐћи лѐгнēм в. *лежати*.

лѐцнути се -нēм се св ‘пресећи се, престравити се’. – Кад звѝзнȕ гро̀м у ба̀грен, лѐцнук се зго̀дно, што јѐс, јѐс, прѐпō сам се, бра̀те, по̀добро.

ле́чак ле́чка прил ‘врло мало’. – Ја ти нѐ пијем ра̀кију, забра́нијо ми до̀ктор, ал ај на̀спи један ле́чак колко да на̀здравим.

лѐшити -ѝм несв ‘туђи, млатити’. – Нѝје вре́ђело ни гово̀рити, ни мо̀лити, мо́рали су да га лѐшē ко ко̀ња.

лешка́рити лѐшкāрим несв ‘лежати будан’. – Лѐшкāрим јâ та̀кō и одја̀мпут чȕем неко звѐцкање вишѐ куће, попрѝдигнем се, по̀глēднем кроз про́зор, ѝмā штà да вѝдѝм: пȕна а̀влија на̀оружанијег љу́дѝ.

лѝбера ж ‘либела, васер вага’. – Дâјде ми лѝберу д-ȕпасуем вра́та, пра̀г мôра да бѝднē во̀дорāван.

ли́бити се лѝбѝм се несв ‘устручавати се, суздржавати се, стидети се’. – Не лѝбѝ се он мај ка̀кōг по̀сла.

[лѝвада] ж геогр. – Бо̀гами лѝваде ста̀сале за ко̀сидбу; ‖ **лива́дак** -тка м дем од *ливада*. – У Пѝтомачама између Мѝјодрага и Ди́ка ми ѝмали једно ђо̀ше, ста̂лно бѝјо лива́дак, нѝје ѝмало ра̀чȕн да се о̀рē на толѝкō; ‖ **лѝвадица** ж дем. од ливада. – Зго̀дна му онā лѝвадица вишѐ куће; ‖ **лива́[д]че** -ета дем ‘мала ливада’. – Ме́но ме́но па се нâђу у оном лива́(д)чету.

лѝвадāрка ж ‘врста ливадске траве’. – Ȕдариле ове про̀љетње кѝше па се ду́рнула лѝвадāрка, бѝје ко из во̀дē.

лѝвадити -им в. *крчмити*. – По̀чо, нѐсрећа нѐсретна, да лѝвадѝ о̀чевину, про̀дае јѐдну по јѐдну парце́лу.

лѝгоња м ‘ленштина’. – Нѐ знāм на кȍг се тȕри онај лѝгоња, нѝко у њѝној пȍврзици нѝје бѝјо лѝњāк.

лѝгуре ж мн ‘ниске дечје санке’. – Спȁсое поци^{j}éпа пантолóне кад смо се вȍзили на лѝгурама и пȍтље га ѝзудара Влȁстимир.

[лѝзати] лѝжем несв у ***изр***. ~ *скýте* ‘бити полтрон, удворица’. – Ȍвī нȁши нȁјпрво ѝшли крѝјући те им лѝзали скýте, сȁд калȁјисали ȍбраз па ѝдȕ сѐрбез ко нȁ свадбу; ~ **се** ‘дружити се из рачуна, лицемерно. – Ма нéћу да се лѝжем с тим дȁндарама да би на кȍзи ȍро; ***изр***. *И гȍведа се пȍ рéду лѝжу*; ‖ **лѝзнути** -нēм св према *лизати*; в. *зрно*; ‖ **лизȕкати** лѝзуђēм несв ‘помало лизати, лискати’; в. *врцати 2*; ‖ **лизȕцати** -āм несв ‘и с т о’. – Нѐмō да лѝзуђēш ȕсне по овом вѐтру, ѝспуцаће ти; ‖ **лизȕцкати** -āм несв дем. – Лизȕцкају ȍвце онај крȕшац сȍли у слȃс кад им ѝзнесēмо четвр̏тком на сȍлило; ‖ **лѝцкати се** несв ‘дотеривати се’. – Пȍваздāн се ȍглēда и лѝцкā мешто д-ѝдē д-ȍпли^{j}еви бȁшчицу јал шта бѝло д-ȕрāди, ал кад јој мȃјка нѝшта не вѐлī, штȁ ћу јâ; ‖ **лѝцнути** се -нēм се св према *лицкати се*. – Штȁ си се то лѝцнула, рѐкō би ћеш на сáбор?

лѝја[1] ж ‘узак простор у башти приређен за садњу лука, леја’. – Дȁнāс сам урéдила трѝ лѝје за лȕк: у јѐдну ћу цр̏нī, у дрȕгȕ бѝ^{j}елī, а у трѐћȕ влȁшац; в. *лук*.

лѝја[2] ж в. *лисица*.

ли^{j}éвак -вка ‘справа за сипање течности у посуде с уским грлићем’. – Ко што шȃвњом сѝпамо рȁкију у бȕре из пȍставе, тȁкō ли^{j}éвком нȁспемо рȁкију у влȁшу.

лѝ^{j}евка ж в. *ли^{j}евак*. – Нѐ знам ђе зȁтурише лѝ^{j}евку, шћѐдок да нȁточим ајдȕком рȁкије у овȕ вѝћију.

ли^{j}éгати в. *лежати*.

лѝ^{j}ек / лѐк прил ‘сасвим мало’. – Ѝзāрчисмо мȃс, нѐма више нѝ ли^{j}ек; ***изр.*** *нѝ ли^{j}ек, зȁ ли^{j}ек* ‘никако, нимало’. – Нѝје приври^{j}éдијо он у ȍвōј кȕћи ни зȁ ли^{j}ек јѐдан; ‖ **ли^{j}éчак** прил ‘врло мало’. – Ваљда ђе је нȁјмлађи, па дȍбио ли^{j}éчак имáњца, колко да га не ѝскобē, ал Бȍг му дȁо да е бȁстāшан, а и нȁшō врéдну жѐницу, па се згȍдно окућáријо; ***изр***. *свȁкī лѝ^{j}ек* ‘све, потпуно, без најмањег остатка’; в. *изнутрица*.

лѝ^{j}еп / лѐп ли^{j}éпа -о ‘леп’. – Бѝјо е ȍн лѝ^{j}еп – док га е бѝло. – Ако мȍш помȍћи нѐвōљнику, помȍзи, сѐвāп је, ако нѐ мош, пȍдāј му лéпу рѐч; ***изр***. *Лéпа реч гвȍзденā врáта ȍтвāра*; ‖ **љѐпотно** прил ‘лепо’. – Пȍњела е гȍдина, вáла Бȍгу, нѐ мож да бѝдне љепȍтније; ‖ **љѐпушкāс** -а -о ‘лепушкаст’. – Јѐс му онā ђѐвōјка љѐпушкāста, а дȁ л је рȃдна, то нѐ знāм, али зȁпāмти дȍбро, сѝнко: љепȍта ти је ко вȍће – крȁтко трȁе и квȁри се.

ли^{j}éска в. *љеска*.

лѝк м ‘глава, страна кованог новца’. – Бѝрај ећеш ли лѝк ил гр̏б?

лѝка ж ‘влакнасто ткиво испод липове коре које се употребљава за везивање’. – Пȍђекад смо лѝку употребљáвали за везѝвāње мешто ȕзице.

лѝка ж ‘мајка, бака’. – Наша лѝка Ȃнка е стȃлно у цѐпу од кѐцеље ѝмала нѐшто да нас ȍбрадуе кад је срѐтимо, ил болбóну, ил кȍцку шѐћера, ил сȕву шљѝву; ‖ **ликица** ж хип. – Мȍја ђѐца мȃјку зȍвȕ и лѝла и лѝка, и лѝкица и лѝкичица. – Моја слȁткā лѝкица мѐне извéзла блȕзу; ‖ **лѝкичица / лѝчичица** ж дем хип. – Моја ȕнука бáки тѐпала: лѝкичица.

лѝковати -уем несв ‘много се радовати, тријумфовати, радовати се уинат неком’. – Пȍчēше ȍни да лѝкујȕ и да се кѐзē, а ја им вѐлīм: нѐмō млȍго да се сѝлīте јел је кȃзано – ко се зȁдњī смѝјē нȃјслȁђе се смѝјē. – Нѝкад нѐмō, блȁго ђēду, да лѝкуеш кад у нѐчем прѐдњāчиш јел то нѝје богоȕгодно и мȍж зȁ-час да се преȍкрēне у брȕку, но стȃлно бѝдни смѐран; **2.** ‘резати, клесати лик на надгробном споменику’. – Каменорéсци су пȍђекад рáдили ȍртачки па јѐдан лѝкуе, а дрȕгī уклѐсѝва слȍва, ѐнē ти

на спо̀мēну Мѝлића Анђѐлића ѝз Гӯче [из 1878] сто̀ӣ: *Овај лик ликово Миле Поповић из Свештице а изреза слова Глишо Дмитрић из Котраже.*

ли̏кт непром ‘светао, светле боје’. – Ку́пила ми на́на блу́зу, до̀шла на̀кō ли̏кт, а ба̀ба вѐлӣ да е мо̀гла е да би̏днē још ме́но ли̏ктија.

ли́ла ж в. *лика*. – Нѐ да̄ мѐне мо̀ја ли́ла / да с-у̀да̄ем до̀-[ј]есени.

лиму̏нли непром ‘жута боја’. – Ѝспало јој ва́рба̄ње на̀кō лиму̏нли бо̀ē.

лингàрати -а̄м в. *линьати*. – Нѐ ра̄ди ни̏шта, само лингàра̄ по сѐлу и во̀дӣ а̏брове.

ли̏ньāв -а -о ‘који се линьа, мењa длаку’. – Она мачкѐтина, сва̏ ли̏ньāва, у̀ишла у̀ кућу, а длачѐтине јој о̀падају по па̀ртосу.

ли̏ньāк м ‘нерадник, ленштина’. – Нѐмō да би̏днеш ли̏ньāк, благо ђе́ду, но се тру́ди да нѐшто прѝври(ј)едиш, да ćу̀тра би̏днēш дома̀ћин чо̀век а јо̀к нека гологу̀зија.

ли́ньати ли̏ньам несв ‘скитати, беспосличити’. – Чу̀дом се чу̀дӣм од чѐга о̀ни жи́вē кад са̀мо ли́ньају коеку̀дије ко нѐкē глу́ве ку̀чке.

ли̏ньати се -а̄м се несв ‘мењати длаку (о животињама)’. – После ли̏ньāња го̀ведима дла̀ка би̏дне љѐпшā и сја̀јнијā. – Кад би̏днē с про̀љеђа, сто̀ка се ли̏ньā па кад иг тѝмāриш, би̏днѐ пу̀на чеша̀гија дла̂ка за̏час.

ли̏па ж бот ‘дрво Tilia platyphylos’. – Пјѐваше Ве́нћо: ста̂рā ли̏па у̀вела, ђе ме дра̂гā во̀љела; ‖ **ли̏пица** ж дем ‘мала млада липа’. – О̀стави ми бру̀сару и бру̂с испод онē ли̏пицē; ‖ **ли̏пōв** -а -о ‘који је од липе, који се односи на липу’. – Ли̏пōв ла̂д у ју̂ну ти је ма̂ли ра̂ј, ми̏ром мѝришē.

ли̏пāр -а́ра м ‘шумски појас у коме преовлађују липе’. – Из липа́ра се чу̀е зу̂ј че́лā: ѝмā иг ко на го̀ри ли̏ста.

ли̏повина ж ‘грађа од липе’. – Наре́дијо ми То̀ша дѐсет ђѐрзōнки од ли̏повине, нѐ мош да се на̀глāш колко су зго̀дне.

ли́пса ж ‘изнурена, измождена жена’. – О̀нā мо̀ја ли́пса о̀тишла у̀-бању.

ли̏псати -шē(м) св ‘скончати, угинути (о животињама)’, – И тако се госпођа Лујза по̀чне ја́дати Мано́јлу: *Јао, гсин Манојло, липсао ми мађак и што какав диван мађак*, а о̀н ће на̀ тō: Мѐне ли̏псо би̏к од пѐт-това̄ра па ни́сам пла̀кō, а ти̏ ку̀каш за ма́чком; ***изр.*** *Нѐ лиши, ма̀гарче, до зѐлене тра́вē*; ‖ **липси́вати** ли̏псивам **1.** несв према *липсати*. – Изле́гло се до̀ста пи̏лāди, ал је по̀неко и липси́вало; **2.** ‘живети у беди. – Ѐнē ти га Кр̏стомир за оглѐдало: би̏јо си̏ла, са̏д ли̏псива у ту̀ђōј ку̀ћи, ни ку̀чета ни ма̀чета; то̂ ти је о̀нō: мла̂д дѐлија – ста̀р сиро̀ма.

ли́псо м ‘човек изнурен, с »душом у носу«’. – Ѐнē га онāј ли́псо ѝзашо те нѐшто беја́ги ра̂ди, а јѐдва се др̀жӣ на но̀гама.

ли̏псотина ж в. *цркотина*. – Мешто да су онӯ ли̏псотину за̀копāли ко ље̂ди, они је ба̀цили у ја̀ругу, нѐ мош да про̂ђеш од смра̂да.

ли̏псуља ж ‘лења особа, којој је тешко и да дише, а камоли да што ради’ – Ни̏је онā ли̏псуља ви̏ше ни̏-за-каки по̀љски ра̂д, мо̀ж да ча̀ркā ва̀тру и то̂ ти је.

[ли̏с] ли́ста м ‘лист, вегетативни део биљке’. – Кад о Пѐтровудне пожу́тӣ лис на го̀ри, зна̂ј да е сувòвица у̀зела да́нак; ***изр***. *окре́нути* ~ ‘променити понашање’. – Од да̀нāс о̀кређем но̀в ли̏с, нѐма ви̏ше зеба̀нције; **2.** ‘задњи део потколенице’. – Од оног пеша́чēња низ ону вуко̀ебину му се упа́лили ли́стови на но̀зи; **3.** ‘метални део рендиђа или бичкије’. – Кад су сва̏дбари по̀шли ку̀ћи, на̀рӯчи Ма̂рко о̀нӯ: напи́ши нам, до́ћи ћемо, нѝси, сѐјо, ли̏с без го̀рē; ***изр***. *на̀шē го̀рē* ~ ‘својта’. – То ти је Дра̀гōјлин у̀нук, на̏шē го̀рē ли̏с; ‖ **ли̏ска** ж сглт. – Го̀веда по̀једӯ ли̏ске, ша́шу сѝтнӯ; ‖ **лишчу̀рина** ж аугм. – О̀на ту̀рила на̏ гла̄ву онӯ лишчу̀рину од репу̀шине – да нѐ видӣ Бо́го да се омр̀сила у пе́так; в. *репушина*; ‖ **ли̏стӣћ** -и́ћа м дем од лист. – Па̀де ли̏стӣћ з-ба̀грена, жу̀тно од жѐгē; ‖ **ли́стак** ли́ска м ‘и с т о’. – О̀ткиндер ми један

ли́стак бо̀квице да ту̏рӣм на ову ра̏ницу, о̀ма ће да зара́стē; ‖ **ли̏шчӣћ** -и́ћа м дем в. *лисӣтић*. – Ни̏је ко̀за о̀ставила ни ли̏шчӣћ на-ном ка̀лему.

ли̏са ж ‘овца са белом шаром на црној глави’. – На̀јвољела ба̀ба Ли̏су и Си̏гу од сви̏јӯг ова́цā, оне не̏како би́ле у̀миљате: чи̏м иг ва̏бнē »Пр̂с, о̀јцē!« – оне до̀трчē до̀ њē; ‖ **ли̏сāс** -ста -о ‘који има белу пегу на глави’. – Оно ли̏састо ја̀гње сагу̀било ма̂јку, па бле́[ј]ӣ.

ли́сац ли́сца м зоол **1.** ‘дивља животиња, Vulpes, мужјак’. – Би̏јо е то, ре̏ко би, некӣ ста̂ри ли́сац: кад је за̀лајо ке̂р, он ко да ни̏је ни мо̀го бѐжати; **2.** ‘лукав човек’. – Ни̏шта нѐ верӯј оно̀м ли́сцу ‖ **ли̏сичић** м ‘и с т о’. – Ви̏ђе ли тӣ да из онē ја̀мē прови̏ружӯ ли̏сичићи.

ли̏сица ж зоол ‘Vulpes’. – На̀вадила се ли̏сица на ко̀коши, му̀ке смо ѝмали; ‖ **ли́ја** ж дем. – На̀мештијо сам за̂мку за ли́ју, дако е у̀ватӣм да јој по̀кāжем чи̏јē ко̀кōшке трӣ̑ебӣ; *изр. Ли́ја ли̏јā ӣа доли̏јā*; ‖ **ли̏сиче** -ета с ‘младунче лисице’; в. *ӣотӣурисӣи*, *каӣриц*; ‖ **ли̏сичица** ж дем од *лисица*. – Пре̏трча преко пу́та ма̂лā ли̏сичица; ‖ **ли̏сичина** ж аугм пеј од *лисица*. – Мо̂рамо гла̂ти д-у̀бијемо онӯ ли̏сичину, доди̏ја нам.

ли̏сичāр м ‘пас за лов на лисице’. – И̏мō е Љу̀биша Цо̀гољ мло̀го до̀брōг ли̏сичāра.

ли̏сичāрка ж бот ‘јестива печурка Cantharellus cibarius’. – Ли̏сичāрка е пѐчӯрка, ко зна̂ да е спре̂ми – ни̏је одво̀ила од пи̏летинē.

ли̏снӣк м ‘стог искресаног грања са лишћем (за исхрану оваца, коза, преко зиме)’. – Жђе̏нӯ љу̂ди у кота́ру поред си̑е́нā по нѐколко ли̏снӣка којӣ припо̀могнӯ да се ѝзрāни сто̀ка преко зи́мē, на́рочито о̂вце и ко̀зе.

ли̏стати -ā(м) несв **1.** ‘добијати лишћа (о биљкама)’. – Кад с про̀лећа по̀чнē да ли̏стā дрве̏ће, мо̀ш д-ѝзгониш сто̀ку у бр̀стину ако е о̀мало ра́нē; **2.** ‘преврта листове књиге’. – Ôн до̀ватӣ Ева̀нђе̏ље с по̀лице и по̀чē да ли̏стā, оће, вѐлӣ, да нам про̀читā о стра̂шнōм су́ду од Ма̀тије.

ли̏тар ли̏тра ж стаклена посуда запремине једног литра из које се служи вино. – То̀книдер један ли̏тар ви́на; ‖ **ли̏трица** ж ‘стаклена посуда за ракију од четврт литра’. – Кад го̀ђ на̀ӣ̂ће нѐко поред а̀влије, та́јо га сврā̂ти и ѝзнесē ли̏трицу се̏бицē да га по̀частӣ.

ли̏тица ж ‘окомита стена’. – На онӯ Радо́јкову ли̏тицу се насѐлиле орлу̀шине, па кад ма̂ли орли́ћи окри̏латē и по̀чнӯ да лѐтē, ме́но ме́но па чу̀еш како кли̏кћӯ, а ко̀кōшке се узло̀ври̑едē.

ли́це с **1.** ‘образ, лик’. – И̏мадијаше Ти̏јана ли́це ко у̀пис; **2.** ‘лик, личност’. – Ду̀го е он би̏јо у̀ нашем кра̀ју су̀мљиво ли́це, е по̀тље су га сви̏ заво̀љели; **3.** ‘материјал за шивење, текстил’. – Кад си̏ђеш у Ча́чак, оти́ћи у онӯ про̀да̄вницу код Ра̀дисава Ми̏лениног, тӯј ѝмā ли́ца за блу́зе да се нѐ мош на̀глāти.

ли̏цидер м ‘колачар’. – Би́ли на ва́шерима онӣ ли̏цидери што пра̏вē онē кола́че, ви̏ше за у̀крāс; ‖ **лици̏дēрски** -а -о, најчешће у ***изр.*** *~ ср̏це* ‘вашарски поклон деци или девојци у облику срца’. – Кад смо на са́бору о̀дигрāли ко̀ло и кад смо се претпо̀ставили, ја јој ку́пијо лици̏дēрско ср̏це, она поцрвѐње, по̀че се снеби́вати, па на̀јзāд у̀зē.

ли̏цкати в. *лизаӣи*.

ли̏чит ли̏чита -о ‘леп за гледање, наочит’. – Ви̏ђек Ве́рине си̏нове, ста̀сали, ли̏чити мо̂мци, из онē сиро̀тиње изра́сли ко два̂ бо̂ра, нѐ знā се да л су љеѐпшӣ, ил васпита̀нијӣ, ил би̏стријӣ. – Нау̀чила е ма̂јка да тка̂ од ма̂лиг но̀гӯј, да виш како јој је тка́ње ли̏чито да се нѐ мош на̀глāти.

ли́чити се -ӣм се несв ‘бити сличан некоме, личити на некога’. – Ли́чē се ко да су близнàкиње, ко ја́јце ја̀јцету. – Вӣше ли́чӣ на ӯјчевину но на ѐчеву пѐврзицу.

лӣшāј м бот ‘нижа биљка Lichenes’; в. *ӣойрскаӣи*.

лѐбина / лӯбина ж ‘тело заклане животиње из кога су извађене изнутрице, лубина’. – Клâо нам ујко Мили́нко би́ка па се шàлӣ: ȁј д-иде́мо у ревѐну – мѐне лѐбина а вâма цӯбок. – Шàлијаше се ôн па вѐлӣ: ја ти нȁјвише вѐлим лӯбину од бра́вчета и кѐру од млиј̑е́ка.

лѐвина ж ‘улов’; в. *зубоња*.

лѐгало с ‘легало’. – Кад смо опка́шали окѐ њивē, нàӣӣемо у вр̀зини на лѐгало и у њѐму мâле зечи́ће, мȁњӣ од дрнда́ћā.

лѐгнути -нēм св ‘заложити, подложити ватру, додати дрво у ватру.– Лѐгниде, ћѐри, вȁтру да прѐврӣ вѐда за качâмак; ‖ **лѐжити** -ӣм несв. према *логнуӣи*. – Кад је лѐжијо вȁтру, ѝспанē му жӣшка и прогѐрӣ ми крпару; ‖ **лѐшкати** -ām несв ‘помало додавати дрва у ватру, одржавати ватру’. – Јȁдна свѐкрва, кад је би́ла вâмо при крȁју, мѐгла е да лѐшкā вȁтру и да прѝпазӣ ме́но око јѐла да не загѐрӣ; в. *занимацција*.

лѐжичица ж анат ‘удубљење испод грудне кости’. – Зȁбоље ме само-са́ма лѐжичица, во́ђе, д-ѝзвӣнеш, изнад пӯпка, што од те́рета, што од ćекира́ције. – Јӯтрос дрâги испрѐд кућē про́ђе / кад му вӣђо бѐле кàничице / зȁбоље ме испод лѐжичице.

ло́за ж ‘ракија од грожђа’. – Ѝмали смо кѐмовицу, кад ѐточӣмо ви́но, ми онӯ кѐмину ѝспечēмо, а пѐкли смо и ло́зу, ѐна ѝдē без ота́кања ви́на.

лѐза[1] лѐзē ж бот ‘дрвенаста биљка Vitis vinifera’. – Пӯштијо Мӣкош лѐзу окѐкућē, па згѐдно пѐглāти по́себно с јѐсени кад попла́вē гро́здови; ***изр***. *вѝнова* ~ в. *виња̀га*; ‖ **лѐзица** ж дем. – Онӯ лѐзицу поса́дијо Јâнко и ђе́до е ѐ њōј по́себно брӣнō; ‖ **лози́ца** ж ‘украсна биљка дуге вреже’. – Кад сӣјалица прегѐрӣ, ѐндај мâјка склѐнӣ онӣ мѐтāлни дѐо, нȁспē вѐдē и ѐбмотā кана́вом и зȁкачӣ на зӣд, ӯ тō тӯрӣ пѐлцер лози́цē и она ра́сте око це́лē ку́јнē, само поме́но дѐлӣваш вѐду; ‖ **лѐзнӣ** -ā -ō ‘који се тиче лозе’. – Кѐдā њиг мѐж да се нâђе лѐзнијег кàлемōва.

лѐза[2] лѐзē ж ‘навој на шрафу’. – Не вре́дӣ, нѐ могу да прӣвијем овај шȁв, ѐблазла му лѐза.

лôј лѐја ‘масно ткиво којим су обави̑ени унутрашњи органи (оваца, коза, говеди)’. – Ку́пи лôј па се гôј, сӣне мôј – кâжу ђѐтету кад га оку́пајӯ; ***изр***. *Жи́вӣ ко бӯбрег у лѐју*.

лоја̀ница ж **1.** ‘светиљка са отвореним пламеном’. – Би́ле онē лоја̀нице ла́мпе, да вӣдӣш док вѐчерāш; **2.** ‘крпа натопљена лојем (као народни лек против прехладе)’. – Кад смо би́ли мâли па назе́бемо и пѐчнемо да рӣпамо, бȁба нам прӣвије, с вѐчери, тѐплӯ лоја̀ницу на грӯди и до ӯјутро – ко ру́кѐм ѐдњēто.

лѐкара / **лѐкмара** м ‘пијанац, бекрија’. – Ѝć, нӣшта гѐре не мр̀зӣм него вӣђети лѐкаре како пѐваздāн дàнгубē и шљо́кајӯ. – Нѐ могу да смӣслӣм овē лѐкмаре што пѐваздāн сâмо шљо́кајӯ.

лѐкати лѐчē(м) несв **1.** ‘пити као пас или свиња’. – Глâм како кѐре лѐчē вѐду, зàватā јѐзиком ко д-ѝмā кàшику; **2.** ‘неконтролисано пити алкохол’. – Да ѐђе да пӣјӯ ко вѐлови, па ȁј-ȁј, знȁли би колко им је дѐста, но јѐк: они лѐчӯ док не обезвѝјајӯ.

лѐква ж ‘увала на путу у којој вода направи глиб, блато’. – Загли́бик кѐла у онӯ лѐкву у Шу́кевини, не мѐгадијаше кѐњ да иг изву́че, те мо́радок д-ӯгазӣм да пѐгӯрам, па ми уи́ђе блȁто у кѐндуре и пѐчē да кљѐчкā; ‖ **лѐквица** ж дем. – Ӯчинӣ ми се мâла лѐквица, кад, ђȁвола, загла́висмо кôла; ‖ **локвѐтина** ж аугм. – До́ђоше ми гла́вē овē локвѐтине, дȁ ми је да дѐчекāм да пѐткуемо пӯт, нѐ би жȁлијо д-ӯмрēм; ‖ **локвѐурина** ж ‘и с т о’. – Мôрамо д-изву́чемо кàмēња у ону локвѐурину, додӣја: кад гѐј пȁнē кӣша, нѐ мош преко њê нӣшта да преву́чеш.

лòквāњ -áња м бот ‘водена цветна биљка Nymphaea, Nuphar’. – У нȁшој језѐрини ѝмā дȍста локвáњā.

лóла м ‘драган, момак’. – Знáдēш ли òнӯ: љýб ме, лȏло, ал нѐмō с вѐчера / прѐдзору сам слȁђā од шѐћера.

лȍм м **1.** ‘неред’. – Нéћу вѝше да вѝдѝм овај лȍм пò-кући, но да свȁкӯ ствȃр тӯрѝте на свȍе мѐсто; **2.** ‘место на коме је нешто сломљено’. – Кад су га слѝкали на рѐнгену, рѐкли му д-ѝмā лȍм повише кȍљена; **3.** ‘отпаци, отпад’; в. *ѝодригуша*; ‖ **лȍмљив** лȍмљива -о ‘који се лако ломи, крт’. – Пȁзи како нȍсѝш те òблāнде, òне су лȍмљиве, пӯкнӯ зȁчас.

лȍман лȍмна -о ‘таласаст, бреговит’. – Нѐма љѐпшег крȁја од нȁшег лȍмнōг Драгáчева ѝјако су потплани́нци говòрили драгáчевским млȃдама да су се ӯдале у чолȍпек.

ломàтати се -āм се несв ‘ићи по врлети, беспућу’. – Ломàтасмо се по-ној вукѐбини до пóднē, јѐдва на јѐдвите јȁде избàндасмо одáнлē

лȍмбер лȍмбера м бот ‘зачинска биљка лорбер, ловор Laurus nobilis’. – Мȃјка е вȍљела у пòдварак д-ӯбāци пòнекī лѝс лȍмбера.

лòмити -ѝм несв ‘ситнити (камење), кршити (грање)’. – То сѝтнијē лòми рýкōм, а за крӯпнијē – ӯзми ćѐкиру; ~ **се** ‘мучити се идући по камењару, по беспућу’. – Је л òвō та кѐрећā пȁмēт која ћѐрā човѐка да се по вàкѝм мѐстима лòмī и кад нѐ мōрā; ‖ **лȍмкати** -āм несв дем **а.** ‘ситнити грање за потпалу’. – Лòмкā ђéдо грàнчице, вàљаће и зà ćутра; **б** ‘нервозно стискати прсте’. – Ђéдо шѐткā по àвлији и лȍмкā прȍсте, нѐ мож д-ѝшчекā кà-ће да јȃве да л је мȳшко ил, јòпēт, жѐнско; ‖ **лȍмнути** -нем св. – Лòмниде ми комàдѝћ пòгаче па д-ѝдēм стȍци.

лòмљава ж ‘звук ломљења, кршења’. – Онī Срећкóвци запòђенуше бȏј, нȁстаде лòмљава, спàшāвај се кȏ мȍже.

лȍнац лóнца м ‘велика керамичка или метална посуда за кување’. – Свȁдбарски кȳпус спрéмō се мȁом у зѐмљаним лȏнцима. – Вѝкаше ли́ка: ил лóнцом о кȁмēн ил кȁменом о лȍнац, тѐшко лóнцу; ‖ **лóнче** -ета с ‘омања посуда с једном дршком, мали лонац’. – Ѝд-де, благо бȁби, натȍчи лóнче рáсола, нешто ми пȁде нȁум да би мéно пȍпѝла; ‖ **лончéнце** -ета дем – Јȍш чȳвам оно мȃло лончéнце што е мȍја бȁба дȍњēла ђѐтету за Млȁдēнце; ‖ **лòнчина** ж пеј аугм. – Што си онӯ лòнчину òставила нѐопрāну да е нàпанӯ мȳшице?; ‖ **лончȳрина** ж ‘и с т о’. – Глȃм јој òнӯ лончȳрину на шпòрету: нѝје ѝзрѝбана бȏзна ȍткад.

лòпāр -áра м ‘дрвена лопата на дугој дршци’. – Кȍдā њиг би́ла вѐлика зáдруга, дваеспé-шес чѐљāди, и тȳј ти се у љѐбнōј врȳни пѐкō љѐб и вȁдијо лопáром; ‖ **лопàрѝћ** -и́ћа м дем; в. *звиждаљка*.

лопàрица ж ‘дрвена кашика за брашно’. – Мȃјка лопàрицом нȁспē брȁшна из нађвáра, прòсије га па у љѐбнōј кáрлици зàмиѝеси пòгачу.

лòпата ж ‘алатка за сипање, претоварање зрнастих и сипких материја’. – Кад је влȁжно љѐто, сѝпали смо пшѐницу ӯ собу на пȁртос, òтворимо прóзоре д-ѝмā прȍмаје и òндак лòпатом, по нѐколко пýта нȁ-дāн лопатáмо; ‖ **лòпатица** ж **1.** дем *лопата*. – Нàбавде једну мȁњӯ лòпатицу д-ѝмā за ђѐцу; **2.** анат ‘пљосната кост, плећка scapula. – Знàла, бијáги, Вȳјана да глѐдā у лòпатицу од божитњáчета.

лопàтати -āм несв ‘превртати лопатом’. – Пшѐницу, јѐчам, рȃж или зȏб ако нѝје дȍбро сýва, рàзастрēмо ӯ-соби ил у àвлији на мушѐму и лопатáмо; ‖ **лопàтāње** с гл им. – Зѐмājле нѝје би́ло òвијег мéшалѝца, но се мȁлтер и бѐтōн прȁвијо лопàтāњем, нȁјпрво се три́пӯт прелòпāта нȁсӯво пéсак и крѐч ил цѐмент, п-òндај још три́пӯт с вòдōм; в. *изручивāти*.

ло̏пōв -ова м ‘крадљивац’. – Он ти је бȉјо ло̏пōв нѐвиђен, тâј би ȕкрō по̀кров с мâјкē. – Ȉстӣ су ло̏пови о̀нāј кои кра̏дē трѐшње и о̀нāј што му чȕва стра̑жу; ‖ **лопо̀вчӣћ** -и̏ћа м дем; в. *џандар*; ‖ **ло̀пӯрда** пеј аугм ‘лоповчина’. – Од ло̀пӯрде ло̀пӯрда, нѐ идē ȉвēр дȉље о̀д кладē, и ђѐд му е кра̏о на а̀нгро.

лопо̀влук -о̀влука м ‘крађа‘. – Они ти жи̏вē од лопо̀влука, тамо-о̀ни; в. *испитавати*.

ло̀пужа ж ‘ситнији лопов’. – Онā ло̀пужа ми ма̀знула ћѐкиру с дрвљани̏ка; ***изр.*** *Кô ло̀пужи кро̀з-ӣрсте глѐдā нȉје одво̀ијо о̀д њега. – Кô ло̀пужу крȉје бо̀љӣ нȉ ōн нȉје.*

ло̏тре ж мн ‘странице на запрежним колима налик на мердевине’. – Кад прѐвлāчимо пшѐницу ил јѐчам, ми тȕрӣмо ло̏тре нā-кола и о̀ндāк сно̀пови нѐ могӯ д-ȉспанӯ.

ло̀ћикав -а -о ‘болешљив, слаб’. – Штā да ти кâм, нȉје свôг здра̑вља, до̀шō ме́но ло̀ћикав, ал јо̀пēт се бо̀рӣ колко мо̀же, па се нâдам да ће јо̀пēт да прѐтекнē; знâш како вȉкаше баба Дра̀гиња: жȕти жȕтујӯ, цр̀вени пȕтују.

ло̀ш -а -о ‘рђав’. – Знâш како е кâзано, бла̀го ђе́ду: ако чȉнӣш ма̀ло и нѐ мош вȉше, до̀бро ти се пȉше; ако чȉнӣш до̀ста, а мо̀гō си вȉше – ло̀шо ти се пȉше. – Сва̀кӣ чо̀век жѐлӣ да од дрȕгијег бȉднē бо̀љӣ, а од си̏на ло̀шијӣ. – За̀ њȉг ти ва̏жӣ о̀нā: два̑ ло̀ша ȕбише Мȉлоша.

ло̀шāк -а́ка м ‘лош човек, ништак’; в. *дволичњак*.

ло̀шкати -ām несв в. *логнути*.

лȕб лу́ба м ‘део чизме око пете’. – Ко некō ди̑е́те ћѐо на со́нице по оној помр̏зли и упропа́стијо лу́бове на на̀кӣм чȉзмāма.

лубѐница ж бот ‘једногодишња биљка Citrullus vulgaris’. – У бо̀стану смо ȉмали ко̀либу и ȕ њōј смо бо̀равили кад чȕвамо лубѐнице.

лубѐничāрка ж ‘сорта крушке’. – Кад ȕгризнеш овȕ крȕшку, уну́тра до̑ђе ру́ја ко лубѐница, за̀тō е и зове́мо лубѐничāрка.

лȕбина ж *в. лобина*.

лȕвт м **1.** ‘свеж ваздух’, в. *лувтирати;* **2.** ‘растојање, зазор’. – Изли̏зала се со̀вина на дво̀колици па то̀чкови до̀били лȕвт те шевр̀дајӯ; в. *разлокати*.

лувти́рати лȕвтӣрам несв ‘проветравати’. – Отво̀ри про́зоре нек се лȕвтӣра кȕћа кад је ва̀кō ле́по вре́ме.

лȕг[1] лу́га м ‘шумица, гај’. – Знâш како е кâзано: тѐшко дрȕгу без дрȕга и славу́ју без лу́га.

лȕг[2] лу́га м ‘пепео растворен у води, као средство за прање, лужина’. – О̀ндај ти се а̀љȉнке по̀трпају у па̀рјōницу и о̀згō сȉпаш врѐо лȕг.

лȕд лу́да -о; ***изр***. *~о време* ‘лоше време, зло време’. – На̀ишло некō лу́до вре́ме: ни ро̀ђенō ди̑е́те нѐ смијеш да шȉнēш, но ће они да га ȕсрећē ш њȉнōм на̀уком. – *Од лу́да о̀ца лу́да ђѐца*; ‖ **лȕцкāс** -ста -о ‘необичан, луцкаст, мало приглуп; шаљивџија’. – Јес ме́но лȕцкāс, ал ȉмā до̀бру дȕшу, нѐ могу гȕбāво да збо̀рӣм.

лȕда м / ж ‘особа ненормалног понашања’. – Пȕшти лȕду, ш њȉм се још нȉко нȉје здогово̀рио.

лȕдāк -а́ка м ‘човек поремећене свести’**.** – О̀вō ти је до̀шло по̀следње вре́ме у коме лȕдāк ȕчӣ збȕњеног; ‖ **лȕдāчки** -а -о ‘који се односи на лудака’; ***изр***. *~ уверѐ́ње* ‘за неуобичајено понашање’. – Е, о̀чијȕ ми мо̀јӣг, трѐбало би ми ȉздати лȕдāчко уверѐ́ње; ‖ **лȕдāчки** прил ‘неконтролисано, поремећено’. – Та̀кō га е лȕдāчки шȉнула да сам мȉслила да ће му гла́ва пр̏снути.

луди́рати се лȕдӣрам се несв ‘понашати се неразумно, луцкасто’. – Нѐ знāм ко̀ӣ су му ја̀ди, о̀ста да се лȕдӣра цѐо жȉвот.

лудо̀вати лу̀дуем несв ‘и с т о’. – Нѝје мо̀го̄ вѝше да глѐда̄ како лу̀дуе и о̀ндак му ка̂же: или с на̀ма на по̀со̄ ил с мѝлѝм Бо̀гом куд о̀ђеш и да ми ни́си вѝше на̀-очи ѝзишо; ‖ **лу̀довā̄ње** с гл. им ‘ненормално понашање’. – Вѝше не̂ће мо̀ђи из крѐвета за а̀ста̄л па у лу̀довā̄ње, но гла̂ј да та̀мо на̂ђеш и крѐвет и а̀ста̄л.

лу̀до̄с -ости ж ‘неразумност, непромишљеност, неурачунљивост’. – Мло̀го лу̀-дости мо̀ж да вѝдѝш на сва̀ко̀м ко̀ра̄ку, а тѝ, бла̀го ђе́ду, па̀зи: ко̂ е лу̀д, нѐ бидни му дру̂г. – *Мла̀до̄с лу̀до̄с.*

лу̀жина ж ‘вода са прокуваним пепелом у којој се откувава веш’. – Мѝ смо лу̀жи-ном пра́ли вѐш, о̀ндак ти нѝје би́ло овијег пра́шко̄ва и коечѐга, ко-во са̀д што има́де.

лу́жити лу̀жим несв ‘стављати у луг, пепео пре прања, киселити у води у коју је стављен пепео (о тканинама и предиву)’. – Свѐ смо лу́жили ко̀шуље и ко́е̂шта д-ѝстриебимо онѐ вра̀жје̄ ва̀шке; в. *вашка.*

лу̀жња̄к -а́ка бот. ‘варијетет храста, Quercus robur’. – Насрѐд лѝвадѐ ѝма̄ лу̀жња̄к, но̀ликѝ је како се па̂мтѝ, вѐле̄ да ту̀вѝ Ка̀рађорђа; ‖ **лу̀жњаков** -а -о ‘који је од храста лужњака’. – Лу̀жњакову ко̀ру ску̀ва̄ш у во̀ди па се ш њо̂м о̀кӯпа̄ш, то̄ е мло̀го здра̀во.

лу̀жњаковина ж ‘грађа од лужњаковог дрвета’. – Од лу̀жњаковине кад на̀прави-ш тишљѐра̄ј – то ти је за ве́кове.

лу̀к м бот ‘зељаста биљка Allium’, об. у сталним спојевима *цр̂ни* ~ ‘Allium cepa’, *бѝ̑ели* ~ ‘Allium sativum’. – Сва̀ке̄ го̀дине по̀сијемо ли́ју бѝ̑елог, ли́ју вла̀шца и двијѐ-трѝ ли́је цр̂ног лу̀ка; ***изр.*** *ѿу̀к на лу̀к.* – Нѐ зна̄ се ко̂ е о̀д ње̄г загуљѐнѝ(ј)и, што ви́ка-ли: у̀дарио ту̀к на лу̀к, па кад су се изми́рили – ни лу̀к јѐли ни лу̀к мирѝсали.

лу́ка ж ‘равнина поред водотока’. – Ли́ка е у лу́ци ѝмала башчова̀нлук, кад је су̀ша, мо̀гло да се за̀лѝва; ‖ **лу̀чица** ж дем. – Изри́љали смо лу̀чицу прѐд-зѝму, ѝзмр-зла зѐмља, до̀шла ко ка̀ва, нѐ мож да бѝдне љѐпше.

лу̀кав лу̀кава -о ‘вешт, притворан, препреден’. – О̀ви су зна̀ли свѐ што чѐститом човѐку нѐ мож ни на̀ум па̀сти и би́ли су лука̀вшији од лѝсице.

лу̀кавац -а̄вца м ‘лукав човек’. – О̀но̄м лу̀ка̄вцу нѐ би вѐрово па да ћѐдне̄ го̀ло̄м за̀дњицом на до̀бро ра̀жа̄рено о̀гњѝште.

лука́вство с ‘превара, обмана, манипулација’. – О̀вѝ го́ренак у вла́стима су се лука́вством одржа́вали, а кад им то нѝје пома́гало – зна̀ли су и дру̀кчије.

лука́штиња ж ‘лукавство’. – Чѝнѝ се на̀ко̄ да е сла̀дак, ал провѝруе из њѐга лука́штиња.

лу̀ковина ж ‘спољни листићи главице црног лука’. – На̀јволѝм ва̀скршња ја́јца што се ку̀вају у лу̀ковини; в. *варбаѿи.*

лу̀ла лу̀ле̄ ж **1.** ‘бакарна цев која спаја казан са табарком лампека при печењу ракије’. – Мо́рали смо у̀ но̄ћ, кад за̀врѿшимо пѐцидбу д-у̀носѝмо лу̀лу и ка̀пак под кљу̂ч, боз о̀нѝг ло̀пӯрдѝ; **2.** ‘део пушачког прибора’. – Пјѐваше Ра̀тко Пје́вац: лу̀ло мо̀ја срѐбром о̀кова̄на / пу̀шијо би ал нѐмам дува́на; **3.** ‘керамички геометарски бе-лег’. – Ѝзашо̄ нам гѝометар, јѐдва на́ђосмо лу̀лу.

лу̀мповати -уем несв ‘пијанчити и веселити се’. – Нѝкад до̀са̄д Вѝдосав нѝје лу̀мпово, ал сѝно̄ј му до̀шло на̀ум, труба́чи са̀мо што нису поѝсправљали тру́бе кол-ко е густи́ро̄.

лу́њати лу̂њам несв ‘лутати, ићи бесциљно’. – Нѝшта он пу̀снѝк нѐ ра̄ди, само лу̂ња ко глу̀ва ку̀чка.

лу́пати лу̂пам несв ‘ударати (по нечему)’. – Вѝђде ко̂ то лу̂па на про́зор; ‖ **лу̀пи-ти** -ѝм св према *лӯпаѿи*; ***изр.*** *~ гла́во̄м о-зѝ̂д* ‘касно схватити заблуду’. – Нѝје вре́ђело при́чати док нѝје лу̀пијо гла́во̄м о-зѝ̂д, те та̀ко̄ до̀шо̄ па̀ме̄ти; ‖ **лу̀пкати** -а̀м несв дем. – Кад је ду́но̄ вѐтар, по̀че нешто да лу̀пка, у̀па̄лим вѐњер да вѝдим шта̀-е кад оно ка̀пак на про́зору до̂ње со̀бе̄; ‖ **лу̀пнути** -нѐм св према *лӯпаѿи.* – Чу̀ ли ти, Јѐло,

да нѐшто лу̏пнӯ испрѐт кућē?; ***изр***. *лу̏пнӯ и ѐстаде жи̑в* ‘изговорити бесмислицу’. – Лу̏пнӯ гр̏дну рӣеч и ѐстаде жи̑в.

лупѐтати -ам несв ‘говорити глупости, блебетати’. – Пра̀во ти ка̑м, кад је по̀чо да лупѐтā, згѐдно ме би̏ло срамѐта од њѐговē срамѐтē.

лу̏рати лу̏рам несв в. *луњати*. – Нѐма ти ѐд тōг што лу̏раш нӣшта, благо ђе̏ду, но жѐн се ти и на вре̏ме са̀вӣјај гње̏здо, па да да̏де Бо̑г ѝ тӣ до̀чекаш у̀нуке.

лу̏стра ж ‘прљавштина на кожи свиње’. – Кад шу̏рӣмо сви̏ње, ми звѐном дѐбро прѝтиснēмо те скӣнēмо и кѐчēт и лу̏стру.

лу̏ћум лу̏ћума м ‘битумен’. – Ако нѐ туриш ра̀стопљен лу̏ћум између цѐклē и ци̏глē, мѐж да ти гра̀ђевина вла̏жӣ це̏лог живѐта, ту̑ј нѐ требā штѐ̏ћети.

лу̀цēрка ж ‘врста детелине’. – Лу̀цēрка мѐж да ба̏цӣ на дѐбрōј гѐдини по чѐтири кѐла.

лу̑ч лу̏ча м ‘цепкице из пања црног бора које горе постојано и споро’. – На̀ӣћу ѐзгō Ерцѐви и на кѐњима нѐсē лу̑ч, па смо ме̏њали лу̑ч за жи̏то и то смо кори̏стили за пѐтпалу а нѐкипут и за осветљѐње ва̀кō кад ѐдēш у̀ нōћ да на̀точӣш ра̀кијē ил ви̏на, д-у̀змеш гла̀вицу ку̀пуса и та̀кō нѐшто, на̏кратко; ***изр.*** *Тра̏жићеш ӣ̑ ње̏га с лу̏чом* ‘има и много горих од њега’.

лу̏чац лу̏чца м **1.** ‘лук на колевци’ – Кад ди̏ете за̀спӣ, ја прѐба̄цим по̀њаву ѐзгō преко лу̏чца да му би̏днē тѐпло, а д-ѝмā ва̀здука; **2.** ‘дрвени део гудала’.

лу̀че -ета с ‘девојка, момак, вољена особа’. – За̀пјеваше пла̀стијоци ѐнӯ: ѐтвор про̏зор, моје мӣлō лу̀че / да се лу̏ле кроз про̏зор уву̏че.

лу̏чити лу̑чим несв ‘одвајати младунчад (да више не сисају)’. – Зва̏ла ме нӣна да јој по̀могнēм лу̏чити ја̀гњāд од ова̏цā, оће да по̀чнē му̀сти ѐвце.

Љ

ља̀га ж ‘брука, срамота, морални пад’. – Са̑м је на̀вӯко ља̀гу на̏ се и на це̏лу ку̀ћу с том будала̏штињом.

ља̀штавица ж ‘бубуљица на језику, јаштерица’. – Иско̀чила ми нека ља̀штавица на вр јѐзика, бо̀лӣ ко да сам жӣшку ту̀ријо.

љеб м ‘хлеб’. – У на̀шōј ку̀ћи је ѝмало љѐба и ш-љѐба, а њѐму нӣко нӣје крӣв што е ѝскō љѐба преко по̀гаче. – Кѐ нас је клѐо нӣје да̀нгубијо, нӣје љѐба ми и сѐли (7: 97). – Дѐбро у̀тувте, ђѐцо, да е на̀јлакше љѐб јѐсти, да се трѐба̄ потру̏дити да га ѝспечеш, ал се мѐраш дѐбро узнѐити да га за̀ра̄диш јел нѐма љѐба без мѐтике. – Ма̏н се тӣг што свѐ̑ј љѐб јѐдӯ а ту̀ђӯ брӣгу вѐдē; ‖ **љѐпчӣћ** -и̏ћа м дем. – Бр̑зо ће ба̏ба д-ѝспечē ђѐчици један љѐпчић; ‖ **љѐбнӣ** -ā -ō ‘који се тиче хлеба’. – Да ви на̀направи ба̏ба љѐбне пр̑женице; ***изр***. *~а вруна* ‘зидана пећ за печење хлеба и меса’. – Има̏мо ле̏пу љѐбнӯ вру̀ну и двӣје пр̑жуље, зѐмљану и плѐкану, а ѐни нава̏лили да пѐчӯ ја̀гње на ши̏љку.

љѐба̄рник м ‘остава за хлеб ’. – Ми смо др̑жāли љѐб у љѐба̄рнику, ту̑ј нӣје мѐгла да га до̀вати ни ма̀чка ни му̀шица. – Љѐба̄рник му њѐгов, са̀мо док ми до̑ђе, пока̏заћу му ја како се по̀штуе ђѐд (ружна псовка).

љѐбац љѐпца м ‘хлеб’. – То на̀викло да кра̏де и нѐ мōра ни љѐбац да зара̀ђује; в. *лебац*.

љѐљēн м ‘печени ован (као свадбени дар), јелен’. – Кад се прика̀зују да̀рови, ѐнда ча̀уш за пѐченог о̏вна што су до̀њели прӣјатељи вѐлӣ како е прӣјатељ до̀њо а̀кōв ви̏на и а̀кōв ра̀кије, јѐднōг љѐљēна и до̀ста поште̏ња.

љѐпорēчје с ‘лепа, блага и пробрана реч’. – А он је ѝмō љѐпорēчје: кад прòзбори – ко да звéзде брòй.

љепòта -òтē ж ‘лепота’. – Реко: тѐтка, òвō је мôј мòмак Мѝлоје, а òна прѐд њѝм: ај, мòја Нâдо, ђе òде твòја љепòта. – Пòњела е гòдина, љепòта ỳ-Бога. – Љепòта е прóлазна: бѝднē и прôђе. – Нàпуни се, вáла Бòгу, кỳћа чѐљāди, нà љепоту пòглāти; ‖ **љѐпотно** прил ‘лепо, како се пожелети може’. – Пòњела е гòдина, вáла Бòгу, нѐ може бѝти љепòтнијē.

љепòтиња ж ‘лепота’. – Дà ти је, дѝјете, да знáдēш кàкā е тô љепòтиња бѝла прѝје педѐсēт гòдѝна, кàпу би јој скѝнō; и да знáдēш: љепòтиња са чѐдношћу дỳплā е љепòта.

љѐпушкāс -ста -о ‘лепушкаст’. – Јѐс му òнā ђѐвōјка љѐпушкāста, а дà л је рâдна – то нѐ знам, ал зàпāмти дòбро, сѝнко, љепòта је ко и вòће: крàтко трàе и квâрѝ се.

љѐса ж ‘решетка исплетена од прућа на коју се ставља воће у пушници ради сушења’. – Ѝмали Милѝћевићи пỳшницу с дѐвет љêса и свѝ смо кòдā њиг нòсили д-òсỳшимо пòнекỳ љѐсу мàцāрки.

љесар м ‘ексерт за закивање љеса’; в. *баскијаш*.

љéска ж бот ‘дрво Corylus avelana’. – На днỳ лѝваде, дòље на мѐђи с Òбрадом бѝла вѐлика љéска, тỳј смо одмáрали и ỳжинали; ‖ **љѐскōв** -ова -о ‘који је од леске’. – Љѐскōв штâп је лàкāшан кад се òсỳши,

љѐсковак м ‘прут од леске’ – Ако ỳзмем овāј љѐсковак, смѝриће се. – Ỳзмидер ти некѝ љѐсковак па га òшини док је врéме, нѐмō д-òдоцниш па пòтље да чỳпāш кòсу з глáвē ко Влàстимир јел нѝје цàба кâзано да е бàтина из рàја нѝкла.

љѐсковина ж ‘лесково дрво’. – Од љѐсковине смо прàвили штáпове зàтō што су лàки ко пѐро.

љѐти прил ‘током лета, у лето’; в. *ладовати*, *музара*, *пудар*.

љѐтина ж ‘летина’. – Љѐтина е, дàо Бôг, богàта сàмо да бѝ јòш лѝјепијег дáнā да е збѐрēмо.

љѐто с ‘лето као годишње доба’. – Јѐдва чѐкāм кà-ће љѐто, да се рàспуште ђáци, заувàрица да пòмогну око стòкē, плáштēња, кỳпљēња шљѝвā и коечѐга; ‖ **љѐтнѝ** -ā -ō ‘који се односи на лето’; ***изр***. *~а кýјна* ‘просторија за кување током лета’. – У љѐтњој кýјни ти ми бѝднемо од Ђỳрђевдана па тàмо, аман, до Мѝтровдана, тỳј кỳвāмо, вâримо, пòстављамо, прѝбѝрамо; *~и рáспус* ‘летњи ђачки распуст’. – Дóћи ћеш тѝ, сѝне, за зѝмски, па за љѐтњи рáспус, врѝшко ће то да прôђе твòје шкòловање, док си длàном о длàн, нѐмō да се ћекѝрāш; ‖ **љѐтōс** прил ‘непосредно прошлог лета’. – Љѐтōс смо се вала нарáдили ко нѝкад, а јѐс, вáла Богу, рòдила љѐтина, нѐ пāмтим; ‖ **љѐтоске** прил ‘и с т о’. – Љѐтоске смо пòчели да зѝдамо штàлу, још да е òкровимо ако Бôг дâ до зѝмē; ‖ **љѐтошњи** -а -е ‘који се тиче непосредно прошлог лета’. – Овō љѐтошње тѐле се пòтревило јѐшно и нàпредно.

љѐторас -ста м ‘младица, изданак која израсте у току једне године’. – Шѝнō љѐторас òвē гòдине, мешчѝнѝ, ко нѝкад, вáла Бòгу.

љѐшнѝк м ‘плод леске’. – Дàде ми ỳјна пỳне цѐпове љѐшнѝка.

љѝгāв -а -о ‘дволичан’. – То ти је љѝгāв чòвек каког мâјка нѝје рòдила, нѐ мож га ỳватити ни зà глāву ни зà рēп.

љѝгавац -āвца в. *љигав*. – Љѝгāвци су ти зàдњā клàса љỳдѝ, од ништàклука нѝсу ѝмали кад да пòстанỳ љỳди.

љѝљāн м ‘мирисни цвет Lilium, крин. – Нѐ бōј се штà ћете јѐсти ил обýћи: поглéдни љѝљāне ỳ-пољу, како рáстỳ, нит прéдỳ нит кòпају, а љѐпше су обýчени од цàра.

љу̀љнути -нēм св ‘пасти’. – Пожу́рик преко ба́шчē, нѐкако се свр̀зок за некӯ гра̀нчину у оном мра́ку и љу̀љнук о̀ ледину колко сам дуга̀чак.

љо́пати љо̂пам несв ‘јести халапљиво’. – По̀чēше да љо́пају ко да су ѝз-гла̄ди ѝзишли.

љу̀снути -нēм св ‘пасти’. – Кад зрѐла кру̏шка љу̀снē з-гра́нē, сва̀ се ра̀стро̄па.

љу̀штити -ӣ(м) св ‘ујести, убости’. – Бѐцнō се ко да га е ша̀ран љу̀штијо; в. *обад*.

љу̏ба̄ван -вна -о ‘љубазан, предусретљив’. – Млѐго е тај на̀ш Ђо̀рђе љу̏ба̄ван и до̀бар чо̀век.

љуба̀висати -шем (не)св ‘налазити се у ванбрачној вези’. – О̀ни су ти ду̏го љуба̀висали да нѝко нѝје зна̀о; в. *сазнати*.

љу́бавити -им несв ‘волети се, бити у љубавној вези’. – Они су ти љу́бавили прѝје њѐгове во́јскē и о̀на га чѐкала, о̀држала обеће́ње.

љу̏бē̄зан -зна -о ‘љубазан’; в. *правити*.

љу́бити (се) љу̂бим (се) несв **1.** ‘грлити, целивати’. – О̀не су се ду̏го љу́биле и пла̀кале од ра̀дости; **2.** ‘спајати се, састављати се (об. два потока)’; в. *река*, *ри̑ека*; *изр ~ ру̂ку* ‘кад се прилази руци старијег’. – Љу̂бим ру̂ку, ба̂шо! Жѝв бѝјо, вѐлики по̀ра̄сто, благо ба̀би!; в. *тјешити*; ‖ **љу̏бнути** -нēм св дем; в. *кољено*, *товрљача*.

љубичи́ца ж бот ‘цветна биљка Viola odorata’. – У̀нука јој до̀њела љубичи́цу и ба́ка се ра̀сплакала.

љубо̀мора ж ‘осећај несигурности и патње у односу на вољену особу’ – Ѝзеде је, пу̀сницу, љубо̀мора; ‖ **љу̏бомо̄ран** -рна -о. – Он је мло̀го љу̏бомо̄ран ѝјако му е жѐна поштѐна ко су̂нце.

љу̂ди љу́дӣ супл. мн. од *човек* ‘одрасли мушки чланови домаћинства’; в. *бансек*; ‖ **људѐскара** м ‘добар човек, човек великог угледа’. – Он ти је бѝјо људѐскара с којē га го̀ј стра́нē глѐдō; ‖ **љу̀дина** м ‘и с т о’; в. *смерити*; ‖ **љу̏цкӣ** -а̄ -о̄ ‘који се тиче људи, људскости’. – Нѐ требā ѝ̂ит зва̀ти у љу̀цкō дру́штво – о̀ни се о̀д-тогā бра̂не ко ша̀руља од о̀ба̄да; ‖ **љу̏цки** прил ‘поштено, људски’. – Ако ћемо на̀кō љу̏цки да разго̀ва̄рамо, нѝје трѐбало то д-у̀чиниш, јел ни мѝ̂ ни на̀ши ста̂ри ни́смо то заслу́жили.

љу̂љ м бот ‘врста траве Lolium temulentum, енглеска трава L. perenne’. – Кад сѝјемо тра́ву, о̀бавезно у̀ба̄цимо и ће̏ме љу̂ља.

љу̂љати љу̂љам несв ‘њихати’. – Љу́љала га ма̂јка очи спа́ва̄ња и пѐвала му успа̀ва̄нке сва̀кӣ боговѐтнӣ да̂н; ‖ **љу̏љнути** -нēм св **1.** ‘заљуљати’. – Љу̏љниде бѐшику, да се ди̑е́те не про̀бу̏дӣ. – Љу̏љниде ме́но ди̑е́те еда би за̀спа̄ло; **2.** ‘пасти, треснути’ – Ошљѝга се по оној ро̀си и љу̏љну о̀-ледину колко е дуга̀чак. – Кад је по̀трчо по оној по̀ледици, излѐћеше му но̀ге и љу̏љнӯ о пр̀тину колко е дуга̀чак; в. *креч*; ‖ **љуљу̀шкати** -а̄м несв ‘лагано љуљати’. – Вѝђи тѝ̂ њу̂ како она љуљу̀шка̄ сво̂г брати́ћа у бѐшици; ‖ **љу̏љкати** -ам несв дем. – Љу̏љка̄ га ба̀ба и пѐвӯши му: *Лу̂ла на́на си̂на Ра̀дована / си̂ава̄ј, си̂не, док су̂нце нѐ си̂не / свѐ док ру̂јна зо̀ра не зару́дӣ / нѐ смē нѝко ти̂ѐбе да про̀бу̏ди*; ‖ **љу̏шкати** -а̄м несв ‘и с т о’. – Ѝгра̄ о̀на на̀кō је́дра, па са̀мо љу̏шка̄, а онај нева̀љали Де́јо по̀дврѝсну: љу̏шка̄ј, Ро̂со, ѝзгибосмо!

љу̀ља̄шка ж ‘направа за љуљање (об. за децу)’. – Начѝнијо им бра̀лица љу̀ља̄шку и о̀бесијо на гра́ну од ду̀да па се ђѐца љу́љају по̀ваздā̄н.

љу̏ска ж ‘кора јајета, ораха, лешника’. – Љу̏ску од о̀ра̄са смо го̀рели у шпо̀рету, а љу̏ску од ја̀јцӣ ѝстуцамо па да́мо ко̀ко̄шкама, бѝднӯ тврѝ̂ра̄ ја́јца; ‖ **љу̏шчица** ж ‘цепка, ивер’. – Ѝди, ѝ̂ро, на дрвља̀нӣк, напа̀бӣрчи љу̏шчӣца да на̀ложӣмо ва̀тру, трѐба̄ да згото̀вӣмо вѐчеру.

љускати -ам несв ‘скидати љуску, чистити од љуске’. – Кад љускаш лук, остави љуску за бојење јаја (9).

[љу̑т] љу́та -о. – Љу̑т лу̏к, док сам га љу́штила, су̏зе су ми то̀чиле. – Љу̑т је ко ри̏с, посклѐни се док се нѐ ладне̄; ‖ **љу̏ткāс** -аста -о ‘који је мало узљутео’. – Љу̏ткāста ти овā чо́рба; ***изр***. *~ ко лѐптӣр* ‘ко се љути без разлога и коме то не приличи’. – Ô н се бајàги нàљу̏ти, а чи́ко му вѐлī: Кàко си љу̑т – ко лѐптī̏р; *~ ко ри̏с* ‘прзница’. – Пу̏шти га у бѐстрага, ви̏ш да е љу̑т ко ри̏с; *~ ко шàран* ‘змија шарка’. – Би̏јаше се нешто�ајéдијо, љу̑т ко шàран.; *~ ко ѝāшче*; – Љу́то, брê, нѐ дā да му кâш ни̏шта, сàмо кѐвħē; *~о ко си̏чан; љу̏тā рàкија* ‘препеченица’. – Àј да прôбаш мо̀ју љу̏тӯ, ѝспала е ко гро̀м, ѝмā дваѐс гра́дī и по̀јаче. – Љу́то, брê, нѐ дā да му кâш ни̏шта, сàмо ши̏кħē.

љутѝна -ѝнē ж ‘наљуђеност’. – Тàкō ôн шму̏гнӯ нѐ̏ħе тàмо у-во̀тњāк док мѐне про́ħе љутѝна, те се не зàмерисмо. – По̀беже у кàчару те се зарѝнгла док мѐне попро́ħе љутѝна.

љу́тити (се) љу̑тим (се) ‘срдити се’. – Он се љу̑ти за свàкӯ ситни̏цу. – Нѐмō се љу̑тиш, ал мôрам да ти рѐчēм да то ни̏је поштѐно; ***изр.*** Кòгā ти је мòлити, ни̏је ти га љу́тити; ‖ **љу̏ткати (се)** -āм се несв дем према *љу̏тити се*. – Љу̏ткō се он по̀задуго, па се оно̀мād нà-свадби изми́рише. – Љу̏ткали се нàши при̏јатељи што ни́смо шħѐли зàедничку свàдбу, рѐко им ħéдо вàкō: ми̏ жѐни̏мо мôг у̀нука и до̀лазӣмо за ħѐвōјку, ви̏ ćутрàдāн до́ħте у пр̀вешче и пôде и тàкō има́демо чи̏с рàчӯн и ду̀гу љу́бав; в. *по̏ротник*; ‖ **љу̏тнути се** -нēм се св ‘мало се наљутити’. – Би̏јаше се зго̀дно љу̏тнō на у̀читеља што га е ѝпсово пред ħа́цима. – Љу̏тнō се на Радо̀ицу што ни̏је до̀шō на ħѐвāп, ал кад му е он опри́чō о̀ чēм се ра́дило, про̀шла га љу́тња; в. *по̏ротник*.

љу̏тица м / ж ‘»љуто« дете’. – Ти си нѐкā прâва бàбина љу̏тица.

љу̏тко м ‘који се олако љути’. – Онај нàш љу̏тко мо̀ж да се нàљу̏ти ни̏ за шта. – Онај бàбӣн љу̏тко се нàду̏ри за свàкӯ ситни̏цу.

љу́тња ж ‘незадовољство, замерка’. – Ни̏је би́ло неке љу́тњē мѐħ њима, ал јѐсу ме́но лàднули о̀дноси откад су се жѐне свàдиле. – Ни̏шта ти љу́тња, благо ħéду, не по̀мāже, него свѐ рѐшāвај с ми̏ром.

љутòвати љу̀туем несв ‘бити љут, у завади са неким’. – Љу̏тōвали по̀задуго, сѐдам го̀дӣна, ал кад се жѐнијо Мили́нко, ѝзмӣре се и о̀д-ондај су гр̀ло и гла́ва; в. *несугласица*.

љу̏цки -а -о ‘који се односи на људе’; прил в. *људи*.

љу̏шче -ета с ‘мало дете’. – Штà ти рâди онō твòе љу̏шче, је л проо́дало, о̀чију ти твòиг?

М

ма реч. у различитим емоционалним исказима, **~ а̏јде** ‘ма хајде’. – Он мѐне кâже: Нѐмō д-ѐдēш о̀нō што се нѐ једе, а јâ њѐму скрѐшем: ма а̏јде, да нêш ти̏ да ми зàбрāниш; **~ бѐ̏ж тàмо** ‘одлази од мене, бежи одавде’. – Кâже он мѐне: До́ħдер вâмо да ти нѐшто шàнēм, ко врàна пи̏лету, а јâ њѐму: ма бѐ̏ж тàмо, срâм те би́ло; **~ јо̀к** ‘не долази у обзир’. – Àјде да се ко љу̏ди здогòворимо – вѐлī ôн мѐне, а јâ вѐлӣм њѐму: ма јо̀к, с то̀бōм здо̀говōра нêма.

ма̀ ма̀а м ‘мах, трен’. – Àн смо сти̏гли нà грōбље, у ѝсти мà бàнӯ и по̀п; ‖ **мао̀вит** мао̀вита -о ‘плаховит, који жестоко реагује’. – До̀бар је и по̀штен, ал мао̀вит, плàнē за свàкӯ ситни̏цу.

магà̀за -àзē ж ‘складиште, магацин’. – Ѝмали о̀ни уз ду̏ħāн магà̀зу и ту̀јнāк ти је ѝмало еспа́па колко о̀ш, чѝм се нѐшто про̀дā, о̀ни о̀донуд до̀туре на по̀лице; ‖ **магà̀-**

зица ж дем од *магаза*. – Кад су отвòрили дȕ̏ān спочéтка ѝмали мâлу магàзицу, па потље дозѝдали овȳ вѐлику магàзу.

мàгањити се -им се несв ‘прљати се, поганити се’. – Кâже: ѝди те изȕдарај онōг говнáра што те опàњкāва по сѐлу, а ја му вѐлѝм: ма нéћу да се мàгањим.

мàгарац -ārца м зоол ‘домаћа товарна животиња Equus asinus’. – Вилòтије вѝкō: мàгарац је мàгарац и под злāтнѝм сѐдлом; ***изр.*** *Начѝнили од комáрца мàгāрца* ‘направити озбиљан проблем од неважне појединости’; ‖ **мàгаре** -ета с **1.** ‘неутралан назив за Equus asinus’. – Чȕдом да се зàчудиш кòлики тѐрет мàгаре мȍж да пòнесе; **2.** ‘ногари за стругање дрва’. – Зѐмājле су Шѝфтāри код пѝјаца, с тестерáдма и магарáдма на склáпāње, чѐкали да иг нѐко зȍвнē да му истрȕжȳ дрва; ‖ **магарéнце** -ета дем ‘младунче магарета’. – Вѝђи како е мâло онō магарéнце; ‖ **магàрчѝћ** -и́ћа м дем – Онај Стàноев магàрчѝћ, вѐлē, потораво̄; ‖ **магàрчина** м пеј аугм. – Шȕде, мȍре, магàрчино јѐдна, штȁ се тѝ стȁвљāш у тȕ̏ђē ствâри, глâј ти сѐбе; ‖ **магàрећѝ** -ā -ē ‘који се тиче магарета’; ***изр***. *~ -и кашаљ*; в. *рипатѝ*.

магàрица ж ‘женка магарета’. – Мѝланова магàрица ȕишла у Зàри[ј]ин кȕпус па се Зàрија наљȕтијо.

мàгāрчити -им несв ‘варати, изврга̏вати подсмеху’. – Вȍљō е ôн да мàгāрчи коекȍга па да га пȍсле исмѝјāва.

мàгла мàглē ж ‘водена пара која смањује видљивост’. – Тог дâна бѝјаше гȕста мàгла, мешчѝнѝ да си мȍго нȍжом да е ćéчēш; ‖ **мàглица** ж ‘танка прозрачна магла’. – Кад су завр̏шиле бѐрбу грôжђа, ђѐвōјке зàпјеваше: *Мàглица се пȍљем пови́јала, а мȍј мѝле брȑанине, пȍљем пови́јала*; ‖ **маглȕштина** м аугм пеј. – Бѝјаше стѝсла нека маглȕштина, нѐ виђаше се дѝље од нȍса; ‖ **маглȍвит** -òвита -о ‘који је под маглом’. – Једног маглòвитог дâна наѝђоше она бȕгарска пашчàдија те нам òтеше пô нȁше зáмуке, прѝćело им дàбōгда.

мазàкати се -ām се несв ‘мазити се’. – А онō дȍшло нàкō бѐнāвно, чȕпкā ми брȑкове и мазàкā се чȁс сȁ мнōм чȁс з-бȁбōм.

[мȁзати] (се) мȁжēм (се). – Мȁзали ми пѐкмез на пшѐничнѝ кòлāч пéтком ил срѝéдом кад се пȍстѝ; ‖ **мȁцкати се** -ām се несв ‘дотеривати се, лицкати се, удешавати се’. – Онај Слобȍдан Мȍмчилов се стâлно мȁцкā и лѝцкā па га прȍзвāли Мȁцко; ‖ **мȁцколити се** -ѝм се несв дем. – Вѝђи онō мâло, јàди, како се нѐшто мȁцколѝ пред оглѐдалом; ‖ **мȁцнути се** -нѐм се ‘овлаш се лицнути пред огледалом’. – И кад пȍђē ȕ шталу, òна се мȁцнē мàлкѝц и òглēдā се.

мȁзга мàзгē ж бот ‘потомак настао укрштањем пастува и магарице’. – Пȕшти га у бѐстрага, вѝш да е тврдȍглав ко мȁзга.

мàзгōв -òва м ‘који је груб и незграпан’. – Прóђе онај Мѝјōв мàзгōв ни да се пѝта ко чȍвек н-ȕмије.

мáзити мâзим несв ‘миловати’. – Нѐмōдете, брê, нáроде, мáзити тòлико то диéте, размáзићете га, нѐће вàљати грȍша.

мȁзнути -нѐм св **1.** ‘ударити’. – Кад му Радми́ло ȍпсова сѐстру, он га мȁзнȳ вако ȍдā се преко нȍса, нѐ знаде шта га снáђе; **2.** ‘украсти’. – Мȁзно ми нȍћāс брѐме сѝјена, нѝје знȁо да сам пȍдину нѐпреметно обѝљежијо крѐчом.

мàзуља ж ‘размажена девојчица, која воли да се мази’. – Ȍди бȁби, моја слàткā мàзуљо.

мàија ж ‘греда на којој се сучељавају рогови двеју кровних равни’. – Вала колко òвиг грàђевѝна ѝмāш, трѐбā ти јѐдан само да ȕзводѝ уз мàије.

мај реч. ‘макар’. – Мај штȁ да му рѐкнēш – он ћѐрā по свôм.

мȁја ж ‘течност која изазива врење (о сирењу)’. – Трѐбȁ нàвасати мȁē, гâса, сȍли, шѐћера и коéшта, зàтō мôраш д-ѝмāш нѐшто за прȍдају да дȍђеш до дѝнāра.

мàјати се мâе̄ се несв ‘лутати, мотати се’. – Сâд га вȉдиш вóђе, сâд нóђе, стâлно се нѐкуд мâе, а да га пȉташ штô, нѐ зна нȉ ō н.

мáјдан м ‘каменолом’. – Ȉдок на мáјдан да вȉдȉм ѝмā ли да се нàшлами кàмена за овај пòтпорни зȉд.

мâјка ж ‘мати’. – Милéвина мâјка е изрòдила њȉг трȉнēсторо; ‖ **мàјчица** ж дем. – Нȉђе нȉје љѐпше но код мàјчице; ‖ **мàјчина** ж пеј. – Њиг је мàјчина òставила док су бȉли мâли; ‖ **мајчȕрина** ж пеј. – Онā њȉна мајчȕрина пòбегла с нѐким шòфером, а њȉг òставила с бȍлесним Вѐлисавом; ‖ **мâјчин** -а -о ‘који припада мајци’ – Нѐш тô дòбити, мâјчин сȉне, па да си јȍш тòлики; ***изр***. *~а дȕшица* бот ‘врста цветне перене Thymus’; ‖ **мâјчински** -а -о ‘који се односи на мајку’. – Мâјчинска е тȕга преголѐма кад бȉло штâ њѐној ђѐци зàвалȉ. – Мâјчинске сȕзе тѐжē су од свàкōг мáља; ‖ **мâјчински** прил ‘на начин својствен мајци, матерински’. – Свѐ му е мâјчински благослòвила.

мàјлȉран -а -о ‘емајлиран’. – Пȍтље ти је нàишла мóда овȉг мàјлȉрāниг судóвā, а зѐмāјле то нȉје бȉло, но свѐ бȉло зѐмљано ил дрвено, тек дòцније плѐкано.

мајмȕнисати (се) -шем (се) нев ‘глупирати се, лудирати се’. – Нѐмōдерте мајмȕнисати тȕјнāк, него се увѐдте у-љȕде.

[мâјстор] м. – Пȉтō ја мâјстора пȍшто би ми нàправијо бȕре од пé-шес тòвāра; ‖ **мајстòрчина** м ‘врхунски мајстор’. – Он нȉје òбичан мâјстор но мајстòрчина, кад он ȕрāди пòсō – ѝмā да глâш, ко ȕпис, ко слȉка, ко саливѐно; ‖ **мајстòрчȉћ** -и́ћа м дем хип. – Стàсō Вȉдое уз òца му Љубȉнка у дòбрōг мајстòрчића; в. *ȉтȉав*; ‖ **мајстòрскȉ** -ā -ō ‘који се тиче мајстора’; ~ *-ā надница* ‘дневна плата мајстора’. – Мајстòрскā нâдница ти је бȉла ко двȉје ил трȉ прòстāчке; ~ *-ȉ ѝспȉт* ‘испит за квалификованог мајстора’. – Пȍсле трȉ године кâлфа ти је полáгō мајстòрскȉ ѝспит и добȉјō мајстòрскō пȉсмо; ~ *-ō пȉсмо* ‘диплома о положеном мајсторском испиту’. – И дâњ дàнāс у Радóјковој радиòници вȉси о зȉду њѐгово ȕрāмљено мајстòрскō пȉсмо.

мајстòрија ж **а.** ‘мајсторски послови’. – И крѐне Вȉдое у мајстòрију уз Љубȉнка и бȍгме свȉкнē он да мајстòрише млòго згòдно; **б.** ‘мајсторска вештина’. – Мајстòрија кȍзе чȕва, шѐс òђерā – пѐт дòђерā.

мајстòрисати -шѐм несв ‘радити мајсторске послове’. – Пȍчо и он да мајстòрише и кâже Јóво да ће од њѐга да бȉднē дȍбар мâјстор.

мајстòрлук -òрлука ‘мајсторство, мајсторска вештина’. – Нàјљепшē кȕће с пȍдрумима тѐсāним кàменом у врéме њѐговог мајстòрлука је ôн озȉдō; в. *вушерај*.

мàјȕшан -шна -о ‘мален, ситан’. – Ма ја мȉшљō да он ѝмā сȉјено да прòдā, а оно нѐкȉ мàјȕшан спрчољак, нѐма трȉ плáста у њѐму. – Нȉје, сирòма, ѝмō нȉшта сем некȕ мàјȕшну њȉвицу, жȉвљō òд-наднице.

мâјчевина ж ‘наслеђе од мајке’. – Е òнā лȉвада ти је мȍја мâјчевина, пошто òна нȉје ѝмала брàћē, прѝпало њôј, а ш њѐ пȍтље прѐшло нà нāс.

мајчȉнство с ‘обележје жене као мајке, природни однос мајке и детета’. – Свѐ у живȍту што пòстигнēш вàљā, ал мајчȉнство е нàјпречē.

[мàказе] мàкāза ж мн. – Кад Јерòтије на тòцилу нàоштри мàказе, одćéцају плáтно ко брѝјāч.

мàкања ж ‘мало дете, нејач’. – Кад се рòдило, бȉла мàкања јѐдна, дàбōгда да е ѝмало трȉ кила; в. *богиње*; ‖ **мàкањица** ж дем. – Јеси ли вȉђела онȕ мàкањицу како згòдно нàпредуе.

мàкац у ***изр***. *ни* ~ ‘нимало, ни помакнути се са места’. – Прȉзрȉје ми коњ у Пáљежу и пȍчнē да се прòпињē, д-ȕдарā чифтѐтима и ни мàкац. – Извȕкоше ми кȍњи

оне трýпце до Ги́шиног ѐраса и ни мàкац дȉље, мóрō сам двâ да скотрѝљāм с кôла, да им олàкшāм.

макљáжа ж ‘туча’. – Тај ти ѐни пòваде по прѐштац ѝз прōшћа и пѐчне макљáжа.

мàкљати (се) -āм (се) несв ‘бити (се), туђи (се)’. – Вѐлӣ да су се ѐни тȕјнāк мàкљали ко сȕмāнути.

мàкнути мàкнēм св ‘померити, помаћи’. – Мàкни се отáле, ȕдариће те прѐмаја; ‖ **мȉцати** мȉчēм несв. – Мȉчи ми се с ѐчију док ѝмāш врѐмена, нѐмō пѐтље ђàво да ти бȉднē крȉв.

мáла -ē ж ‘део града или села, махала’. – Онā ȕлица у Чáчку што ѝдē к-бóлници ти је цȉганскā мáла и свȉ је зòвȕ Цигамáла.

малàксати мàлакшем св ‘изнемоћати, клонути’. – Нѐмō, ђѐцо мѐја, нȉкад да мàлакшете, него сàмо нàпрēд, из свàког безѝзлаза ѝмā ѝзлаз. – Нешто ми бàба малàксала, ѝдē ко лâд.

мáлати мâлам несв ‘кречити са шарањем, моловати’. – Ѝмō Милȉнко вáљке за мáлāње, он ти прѐво ѐкречӣ зȉд нѐком лȉкт бòјōм, па пѐтље преко њê прѐђе оним вàљцима загасѝтијом бòјōм и зȉд ѝспанē шàрен ко ђѐтлӣћ.

малéнкос -сти ж **1.** ‘рана младост, детињство’. – Од малéнкости смо наȕчили да се стàрији ѝксāн пѐштуе; **2.** ‘нешто што је ситно, мало, безначајно’. – Слȕшāј тȉ, глàвати госпòдине, штà ће ти кâже мѐја малéнкос: да се нѐсиш у трȉ мàтерине.

мàлер мàлера м ‘неприлика, непријатан случај; штета’. – Јáнпут ми се дѐсио мàлер кад сам рáдијо у нѐђељу и откад ме тô мàрӣло, нѐђељом ѝдēм ȕ цр̄кву и нѐ игрāм се ѐд ондај с Бѐгом јел, што вȉкала некā баба Рȕмена: Бôг нȉје мàчка да се ѝграш ш њȉм.

мàлерозан -зна -о ‘несрећан, баксузан, кога тера малер’. – Он ти је мàлерозан да ти нѐ могу опрȉчати, за шта гѐђ се ȕватӣ – нêће га шáра.

мâли -а -о ‘ниског раста, невелик’. – Бȉјаше Игрȕтин мâли, ал врéдан и ѐтарашан за двѐицу. – Чи бѐше онај мâли што сâд прóђе нàниже; ***изр***. ~ *шѐчак* ‘точак плуга саковца који иде по неузораној њиви, за разлику од великог који иде по бразди’. – Сáковац нàпрēд ѝмā колȉца з двâ тѐчка, јан вѐлики а дрȕгӣ мâли; ‖ **мâла** ж ‘девојка, драга’. – Зàпјеваше копáчи у Пȉтомачама: *Пѐгледајде, мâла мѐја / на прóзоре је ли зѐра*; **мàлецак** -цка -о ‘ситан, мален, незнатан’. – Оно мàлецкō прâсе се прѐвȕче нѐкуда и прàво у бàшчицу. – Игрȕтин ти је бȉјо мàлецак човечȕљак, ал вàтра жȉва. – Ѝмадијаше бàба неку мàлецку брȉтву, брѐз њē нȉкуд нȉје ѝшла откад је обѐзубила; ‖ **мàлēцко** прил ‘веома мало’. – Смѐчите, још сàмо мàлēцко мâсти ѝмā; ‖ **мáлкиц** прил ‘мало, малкице’. – Нѐ мож пѐштен чѐек да бȉднē мáлкиц лàжōв; ‖ **мáлко** прил ‘и с т о’. – Мóраће ѐн мáлко да попрȉчекā; ‖ **мàлчице** прил ‘мало, у незнатној количини’. – Дàдниде штѐнету мàлчице мљéчка.

мàлӣн -и́на м ‘ималин, паста за обућу’; в. *виксовати*.

мàлина ж бот ‘биљка и плод Rubus idaeus’. – Тàман ѐберемо јàгоде, ѐтē ти иг стàсале мàлине.

малòдушан -шна -шно ‘који је деморалисан, није упоран’. – Нȉје ѐн ѐђāв, ал брàте, малòдушан: чȉм нàӣће на некȕ тешкѐћу, он ѐмā дȉгнē рȕке.

малòљетан -тна -о ‘млађи од 18 година’. – Нȉсам ја малòљетан да ти мѐне сòлӣш пàмēт и да ми тутòришēш, но ти глâј свѐја пѐсла, а мѐне ѐстави на мȉру.

мàлоприје прил ‘малопре’. – Нѐ знāм кȕд се ђѐде, дѐ малоприје се врѝō вóђе по àвлији; ‖ **малòпрашњи** -а -о ‘малопређашњи, од пре неколико тренутака’. – Одјàмпȕт, ко да ме онај Жáрков малòпрашњи пѐглēд ѐшину и продрмȕса, те ти ја рêшим да кâжем онō што рѐкок.

мàлочас прил ‘малопре’; в. *шушумига*.

мàлтер мàлтера м ‘смеша песка и креча, цемента којом се малтерише грађевина’. – Начѝндē овај мàлтер да бѝднē ме́но жѝђӣ.

мàлтерити -им несв ‘изравнавати малтером зидне површине’. – Мàлтерили смо свѐ зѝдове с-унѝтāрње стра́нē, а ђе́до вѐлӣ да нѐ требā ѐдма мàлтерити спѐља, оће зѝдови д-уву́чӯ влàгу, но јàком кад се овāј унѝтāрњи дѐбро ѝсӯши.

малтѐрџија м ‘мајстор који малтерише зидове’. – Ćѝтра ће нам до́ћи малтѐрџије д-измалтѐришу нѐвӯ кѝћу, ако Бôг да.

мâљ ма́ља м ‘велика дрвена облица с дршкама или тешки чекић који се користи при цепању дрва, при побијању прошћа, за набијање земље’. – Вѝш кàкā му е рѝчѐрда, кад стêгне пе́сницу ко мâљ, јàмпӯт је ѝударијо би́ка у чѐло и оба́лијо га, нêш ми вѐровати, сàмо се прокри́вијо и гѐкно ѐ земљу, мѝшљāсмо да га ѝуби, јѐк срѐћом, сàмо бѝјаше ме́но обезвѝјōо.

ма́мити мâмим несв ‘варати, лажно наводити’. – Трѐбā на њѐга пàзити, мешчѝнӣ да од ђѐцē нешто мâми. – Док те мâме – мѐдом те рâне, кад те нàмāмē – и љѐб ти зàбрāнē; ‖ **мàмкати** -āм дем несв према *мамити*. – Стâлно пѐнешто ѐд њӣг мàмкā; ‖ **мàмнути** -нēм св. – Тàкō ти Ра́ћо мàмнō кêра, ба́цијо му ме́но слàнине и ѝукрō Мѝлошу гàће с лêнке, да би мѐгō д-ѝдē у Беѐград да се зàпосли и чѝм је при́мијо прѝву пла́ту ку́пијо и ѐдњо Мѝлошу двѐе, вели: срамѐта е, ал мо́рō сам, ни́сам мѐгō д-ѝдēм брѐз гāћа.

ма́ље ж мн ‘длаке’. – Она ѝмала ма́ље на нѐгама ко неки мушка́рац; ‖ **мàљāв** -а -о ‘длакав’. – Ôн, нàкō мàљāв, кад се занеобрѝјāни, ѝзглēда ко àјдӯк, стро́ба га пѐглāти.

мàмлаз мàмлаза м ‘глупан, тупан, неспретњаковић’. – Он ти је ѐбичан мàмлаз, нѝшта пàметно да вѝдӣш ил чѝеш ѐд њега.

мàмӯран -рна -о ‘поспан, ненаспаван, уморан од пића’. – Ба́зало у кавàнчини и сàд нàкō мàмӯрно нѝје нѝ за шта.

мамѝурлук -ѝурлука м ‘дремљивост после обилног пића’. – Мамѝурлук ти је пла́та за бекрѝјāње, њи́ме дѐдаеш штѐти при́да: ѐм си пàре стӯко у кавàни, ѐм ćутрàдāн ни́си нѝ за шта.

ма́на ж ‘недостатак, фалинка’. – Кѐњ нêма ма́нē, тô ти јâ јêмчим, сем што јѐдē сѝ'ено и жѝто, а што се тѝче вѝче, ако нâ[ђе]ш бѐљēг, èвē во́ђе сам нâјтàњӣ; ***изр.*** *Ни тој лàжи ма́нē нêма.*

мангѝљица ж ‘старинска раса свиња’. – Ма док смо дѝжали мангѝљице, знàо си штà е мêсо.

мàнгуп мàнгупа м ‘неваљалац, скитница; женскарош’. – Нѐмō д-ѝмāш пѐсла с мàнгупима јел с кѝм си – нàкӣ си; ‖ **мàнгупчић** м дем ‘несташан дечак, несташко. – Онај мàнгупчић већ запатрѝљијо цигàрчину у у́ста; ‖ **мàнгупче** -ета с ‘и с т о’. – Онō нàше мàнгупче дѐцкан дѐшло кѝћи; ‖ **мангѝупчина** м пеј. – То е мангѝупчина каку мâјка ѐдāвно нѝје рѐдила, клѐн се ѐд њега.

мангупàрија ж зб ‘незрела, неозбиљна лица, дечурлија, млађарија’. – Наи́ђе она мангупàрија те ми ѐбра трѐшњу, ма нѝје ми жàо што ѐбраше, но ми жàо што излѐмише грâње.

мангупи́рати се -ѝупѝрам се несв ‘понашати се као мангуп, бити мангуп’. – Нѐмō да се тѝјнāк мангѝупѝраш да ти јâ не пѐкāжем кàко Мѝуса дѐрē јâрца**.**

мангѝуплук -ѝуплука м ‘мангупски поступак’. – Ѐстави тѝ тê твѐе мангѝуплуке но се увѐди ѝ-љѝде.

мàнгураш м ‘мангупчић’. – Кад су ѐнӣ мàнгураши нàишли са за́баве, ѝупанӯ у Срѐтенов вѝноград те се наврàндају грôжђа.

мàндало с ‘кључаница, полуга за затварање врата изнутра’. – Стâлно гòворим: не тра́жте ђàвола с лу́чом, зà шта е нàчињено мàндало, нѝје те́шко, кад пôђете на спа́вање, да замàндалите вра́та; в. *кључаница*; *замандалити*.

мандр̏кнути мàндр̄кнем св вулг ‘умрети, крепати’. – Дâј ти мѐне, благо ђе́ду, да пôјдем и пòпијем сàд, а кад мàндр̄кнем, нѐ мо̄раш ми òнамо, нà грȍбље, донòсити; в. *претећи*.

мандр̀љати -а̄м несв **1.** ‘мрмљати, говорити неразумљиво’. – Ȍбрен мандр̀љā нѐшто ỳ-њедра и ѝдē низ ца́ду; **2.** ‘површно радити, пелверити (в.)’. – Ма нѝје ти ôн нѝкаки мâјстор, знâ, доду́шē, да нàплāти мајстòрскӯ нàдницу, а пòсō нàкō само мандр̀љā.

мàнђије ж мн ‘чини, магије’. – Мàнтала òнā вѐштица неке мàнђије око крâва, па глȁсно говòрила: Ѝмāм нȍге сврȁчијē, му́зēм крȁве свȁчије, а Мѝлош скȍчѝ с кàлкана с мàчугом па вēли: а јâ ѝмāм чѝчине, нѐћеш вѝше нѝчије, па е рȁспāли по гỳзици.

ма́нисати -шем (не)св ‘наћи, налазити ману, недостатак’. – Кад су дȍшли да глȁјӯ дôм, нѐшто се ола́дише, штȁ су ма́нисали, нѝко нѝје сàзнō, ал тâј спроводаџѝлук прȍпаде. – Мȍмак је млȍго дȍбар, нѐма штȁ да му се ма́нише; в. *свињетина*.

мàнит мàнита -о ‘малоуман, махнит, суманут, неурачунљив’. – Ђе дȁдоше мàниту човѐку д-ỳправљā беја́ги за́другом, па ôн ни за ко́зā нѝје.

манѝтати -а̄м несв ‘понашати се махнито’. – Нѐшто пȍчо да манѝтā, мешчѝнѝ да би му пȁсовала бàтина по гỳзици; в. *поманитати*.

мàнтати -ā[м] несв **1.** ‘причати несувисло, брбљати’; в. *заврачати*; **2.** ‘врачати, гатати’; в. *манђије*; **~ се** безл ‘имати вртоглавицу, губити оријентацију’. – Цѐо богòветни дâн ми се нѐшто мàнтā по гла́ви, нѐ знāм куд ỳдарāм.

ма́нути мâнем св ‘махнути’. – Кад је прȍшō според њêне кỳћē, ма́нō јој ру́кōм; в. *претеница*.

мàњати (се) -ам (се) несв ‘смањивати се’; в. *одвећавати*

мàњкāв -а -о ‘који има недостатке, који је лоше урађен’. – Ни́сам зàдовољан, дȍшло нѐкако мàњкаво, ко да ни́су мâјстори ра́дили но неки пѐлвери.

мàњкати -ā(м) св **1.** ‘недостати’. – Ви́как ли ја да ће да мàњкā сѝ̑ена и да трѐба згòтовити лѝснѝка, а ви вели́те да нѐће; ѐт сàд вѝћте кàко ћете д-ѝзрāните стȍку док нѐ сташē брстина; ***изр.*** *Чега гȍј ти бѝднē млȍго, пȍтље ће да мàњкā. – Мàњкā му дȁска у гла́ви*; **2.** ‘умрети; угинути’. – Ѝмали су Вѝлип и Нôвка три́нēсторо ђѐцē и, ва́ла Бȍгу, ни јѐдно им нѝје мàњкало. – Мàњкō вѐселī Мѝломīр, Бôг да му дỳшу прȍстī, ѝзненада, тâј дâн покòсијо лѝваду у Са́виној вȍди и одјàмпӯт занѐмого; ‖ **мањка́вати** мàњкāва несв према *мањкати 2*. – Нѐ знам штà-вō бѝ: сàмо ми од прѐкључе пȍчēше мањка́вати пѝлāд.

мàовина ж ‘маховина’. – Ако зàврāљаш ỳ шуми, мȍш да се осѐнтāш по мàовини, òна ти је са ће́верне стра́нē де́бла и ȍнда ти је лȁсно: ћѐрāј кôнтра, нàше кỳће су на јỳжнōј стра́ни Јѐлице.

мàом прил ‘углавном, најчешће’; в. *бајцовати*, *лонац*, *силити*, *шљивовица*.

мàрама ж ‘лака тканина квадратног облика којом жене повезују главу’. – Оће ђе́до да кỳпи бàби нȍву мàраму. – Бѝјаше бàба убра́дила стȍēћу мàраму; ‖ **мàрамица** ж **1.** ‘мали комад тканине квадратног облика којим се брише нос’. – Сàд ѝзмислили ове артијàнē мàрамице; **2.** ‘мрежа од масног ткива којом су обави̑ени унутрашњи органи’. – Кад зàкољемо јàгње, ја од òнē мàрамице, цѝгарице и срцета, дȍтурим цр̄ног лỳка и кое ја́је и тàкō нàрēдим јàгњеђу сàрмицу, пр̄сте д-òлѝжеш; **3.** анат ‘набор испод говеђег грла’. – Млȍго вȍловима пȍдјармица прѝтисла мàрамице, јѐдва дѝшу; в. *подјармица*; ‖ **марàмче** -àмчета дем према *марама*. – Млȍго ти згȍдно то марàмче;

марàмчина ж пеј аугм. – Нòсӣ онӯ јѐдну марàмчину, свà избли̯éђела. – Штà си натýкла ту марàмчину нà очи, òчијӯ ти твòйг?

марàмара ж пеј ‘жена убрађена марамом, жена са села’. – Чӯем ја онӯ покòндӣрену Рýжу, јòш јој вѝрӣ прàзилук из гӯзице, како вѐлӣ: нѐ мош пѐтком да прôђеш од òвијег марàмāра.

мâрва ж ‘стока’. – Мôрам нàјпрво да нàмӣрим мâрву па ћу òндак дóћи; ‖ **марвѐнӣ** -ā -ō ‘који се тиче марве, који се односи на марву’ – Ôн ти је ỳчијо шкòлу за марвѐнōг тѐкничāра; ***изр***. *~-ӣ дòкӣор* в. *марвењак.*

марвѐњāк -áка м ‘ветеринар’. – Вéљо марвѐњāк дòлази прóćутра код зáдруге на Пòротинама да шпрѝцā кѐрāд, мôра нѐко д-òдведē и нàшēг Гари́на.

мàрда мàрдē ж ‘разне потрепштине, роба, намирнице’. – Пéтком òднесемо бѝ̯ели мр̑с на пѝјац у Чáчак те продáмо па зà тѐ пàре накỳпуемо коекàкē мàрдē што трѐбā ỳ-кућу.

маривѐтлук -ѐтлука ж ‘вештина, довитљивост; пошалица, шегачење’. – Ôн ти је тàкō цѐо жѝвот прòвō комендѝјајӯћи и прàвēћи коекàке маривѐтлуке. – Кô нѐ зна за њѐгове маривѐтлуке скỳпо би га плáтијо.

мàрисати се -шēм се несв ‘туђи се’. – Кад су се изнапи́јали, пòсваћаше се и пòчēше да се мàришу, јѐдва иг рàзвадӣсмо.

мàрити -ӣ св ‘снаћи, задесити’. – Јàмпӯт ме на цр̀венō слòво мàрило, те сам вѐликӣ јàзук ѝмō и од òндак цр̀венӣм слòвом нѝшта о зѐмљи нѐ рāдим, знâм да се нѐ ваља; ‖ **мàрнути** -нēм св ‘ударити изненада’. – Пòдāвно се òни зàкачē око нѐке ђѐвōјкē и Арсеније ỳвати згòду јѐднē прѝлике те га мàрнē нàкō мỳчки.

мáрити мâрим (не)св ‘желети, имати потребу за нечим, бринути се о нечему. – Нѝје он млòго мáрио да л ђѐци трѐбā чѝтāнка ил кака àљѝнка, свѐ је òна весѐлница ò том брѝгу брѝгала.

марỳгати -ам несв ‘туђи’. – Нѐшто он ỳврēди њѝну вàмӣлију и јѐднē вѐчери òни га сàчекају у Јѐвремском пòтоку те пòчнӯ да га марỳгају нàкō мỳшки.

мàрш узв за терање пса, а човеку као тешка псовка ‘бежи!, одлази!’. – Мàрш, дàндаро! – Кòлко е то брез òбраза, потље свѐга, òтишо чоѐку у àвлију коно да нѝшта нѝје било и Мијàило га маршѝрō: „Мàрш из àвлије, срâм те бѝло“.

мâс мâсти ж ‘маст’. – Дòдāј ми ту мâс да мéно пòдмажем овӯ шâрку да не шкрѝпӣ, дòсадна е ко прóлив; ‖ **мàшчица** ж **а.** дем хип *мас(ӣ)*; в. *брашно*; **б.** ‘мелем справљен са машћу’. – Узми ову мàшчицу те јој мàжи јỳтро вѐче, за трѝ дāна бѝће ко рýкōм òдњēто; ‖ **мáсан** мáсна -о ‘мастан’. – Млòго ти, бре, мáсно ово печéње, ш чѝм рâниш прàсāд?

мáсница ж ‘модрица’. – Онај кр̀внӣк је оплáвљō весѐлницу, дỳго е ѝмала мáсницу испод òка.

мàстиљāв -а -о ‘боје мастила, затворено плаво’. – Бѝјаше подвéзала онӯ мàстиљāву мàраму.

мастиóница ж ‘бочица за мастило’. – Ỳчитељ ѝмō вѐлику мастиóницу на астáлу, а мӣ смо нòсили шѝше с мàстилом, òндак се пѝсало пѐром и пéрницом.

мáстити мāстӣм несв **1.** ‘прљати, мазати машћу’. – Нѐмōде мáстити тај пѐшкӣр с тим мáсним рỳкама но иг пр̀во опѐри; **2.** ‘лагати’. – Нàш Дéјо òпāсно мāстӣ кад ѝдē нѐђе у спроводаци̯ѝлук.

мàтерице ж мн ‘хришћански празник који се слави у другу недељу уочи Божића’. – На мàтерице мӣ ђѐца вѐжемо бàбу и мâјку, а òне нам се òдри̯еше коекàкӣм дàровима.

мàти -ере ж ‘мајка’. – Мо̀ја мàти и њѐгова од два̂ бра̀та ђѐца; ‖ **мàтерӣн** ‘који припада матери, који се односи на матер; матерњи’. – Зна̂ш ти ону пјѐсму: *на буна́ру зла̂то мàтерино, во̀ду ли̏је бе̂ло ли́це ми̏је*; у ***изр.*** *мàтерина ма́за.*

мàтица ж ‘женка која носи јаја код пчела’. – Кад пчѐлиње дру́ство обѐзматичи, о̀но ти је о̀сӯђено на про̀па̄с или проѝзведе но̀вӯ мàтицу за двѝје нѐђеље.

мàтичњāк ж бот ‘медоносна биљка Melittis melissophyllium, Melissa officinalis. – У чѐлињāку е ђе́до поса́дијо до̀ста мàтичњāка; в. *чѐлињāк.*

мàтор -а -о ‘стар, оронуо, изнемоћао’. – Йдте вӣ, ђѐцо, нà свадбу, вàма то при́личӣ, шта ћу ја вàкō мàтор д-ѝдēм ӯ-сватове; ***изр.*** *Мàтор се ко̀њ не у̀чӣ*; ~а *до̀ртина* ‘старија неугледна особа која се гура у млађе друштво’. – Она мàтора до̀ртина нѐшто чàпљӣзга око о̀нијег млāдӣг же́нā, трѐбō би му о̀плавак по о̀ној мàтороj гӯзици.

мато́рац -рца м ‘старији син’. – Ма̂јкин мато́рац бѝјо нāјбољӣ ђа̂к у ра́зреду.

матòрӣње с зб ‘остарели чланови породице’. – Кад је, ва̂мо, матòрӣње онемо̀ћало, а ђѐца јо̀ш нѐ бијагу ста̀сала, бо̀гме бѐше зо̂р, са̀в те́рет па̀о на на́с-двое.

мàтōрка ж ‘старија кћи’. – Ӯдаде Бра̂нка њѐну мàтōрку.

мàћа ж **1.** ‘камена плоча за покривање грађевина’. – Йшō сам у сѐло Мàће го́ренаке код Йвањице, тӯ̂ ти је ма́јдан ђе се ва̀дӣ мàћа за по́крӣвку гра̀ђевӣна, ш ньо̂м кад по̀кријеш – зна̂ш шта си ура́дијо, вѐчна ства̂р; ‘очева друга жена, помајка’. – Нàма ра̀но ма̂јка ӯмри̯е, та̀та мо́рō да с-о̀жени, ал нам је мàћа би́ла до̀бра ко ма̂јка.

мàцкати се в. *мазàти* (*се*).

мацо̀ла -о̀лē ж ‘велики гвоздени чекић за разбијање камена’. – Ако нѐ знаш ђѐ и ка̀ко трѐбā д-ӯдарӣш ка̀мēн, нѝшта ти не вре́дӣ ни мацо̀ла ни сна́га.

ма́чак ма́чка м зоол ‘мужјак мачке’. – Пла̀кала Лӯ̂за кад јој ли̏псо ма́чак; ‖ **мàчōр** -о́ра м ‘и с т о’. – Чӯеш како мàчōр до̀зӣва мàчку.

мàче -ета зб *мàчāд*, супл- мн *мачићи* с ‘младунче мачке’. – Блѐсијо, блѐсијо док нѝје до̀шо нѝ до шта, са̀д по̀-старос нѐма ни кӯчета ни мàчета; ‖ **мачѐнце** -ета с дем. – Нѐко о̀ставијо мачѐнце пред на̀шом ка̀пијом, мо́рала сам да га на̀рāним; ‖ **мàчјӣ** -ā -ē ‘који се тиче мачке, мачета, који се односи на мачке’; ***изр.*** *~-и ка̀шаљ* ‘мали проблем’. – Нѐ можеш ти та̀кō о̀лāјле да прѐђеш преко то̀гā јел то нѝје мàчјӣ ка̀шаљ.

мàчка ж зоол ‘домаћа животиња Felis domestica’. – Ѐн ти је ко мàчка: како го̀ј га ба̀цӣш, он се до̀чепā на̀-ноге; ‖ **мачѐтина** ж аугм. од *мачка*; в. *крмаукàти*; ‖ **мачкѐтина** ж ‘и с т о’. – Кад до̀ђе вѐбруар, оне мачкѐтине додѝјаше. – Мѝљōјка вѐлӣ: кад ти цр̂на мачкѐтина прѐђе пӯт, бо̀ље вра́ти се, јел то нѐ слӯти на до̀бро; ‖ **мàчкица** ж дем – Ка̂же мо̀ја ӯнукица: ба̂ко, вѝђи како е сла̀тка ма̂ла мàчкица.

мàчуга ж ‘врста штапа, штака’. – Кад ђѐду преки́пље, он по̀диже о̀ну њѐгову мàчугу и свѝ ушу́ђеше ко заливѐни; в. *габеља̀ти*; ‖ **мàчужица** ж дем од *мачуга* – Она ста̂ра калуђѐрица Мела̀нија у Благовеште́њу е сва̀ко јӯтро пр̂ва до̀лазила на богослуже́ње с оном њѐном мàчужицом; ‖ **мàчужина** ж аугм од *мачуга*. – Вѝђде ђѐ ли ми се за̀турила о̀на мо̀ја мàчужина.

маџа́рац -рца м ‘врста пасуља’ . – До̀бар је и маџа́рац и бѝсер, ал над тѐтōвцом нѐма пасу́ља.

мàџāрка ж ‘сорта шљиве’. – Пѐкмез од нѐљӯштене мàџāрке без трӯна шѐћера е бѝјо сла̀ђӣ од мѐда кад га у по̀сту нàмажēш на ко̀мāд по̀гаче.

ма́шати мāшēм несв ‘махати’. – Па јеси вѝђō да сам ти ма́шала ру́кōм, а ти нѐ шће да зу̀ставӣш да ме по̀возӣш?

маши́на ж ‘шибица’. – Да̂ј тӣ мѐне па̀кло дува́на и јѐдну маши́ну, ал ни́сам прѝпарама, упи́ши ме у тѐвтер, па ћу ти пла́тити кад на̀ӣђем.

мàшити -ӣм св ‘промашити циљ, мимоиђи се. – Бӣјагу нàбавили Пéро Мàцāр и Жи́ко управàвитељ неке мото́ре и òнāј ӣдē òтӯд, а òнāј ода́вле и јā реко сàд ће д-ӣзгинӯ, ал òни се, срѐћом нѐком, мàшӣше; ~ **се** ‘дохватити се нечег’. – А дѐснōм ру́кōм се мàшӣ за-пòјāс, ӣзвӯче кӯбуру, а òни пòчēше да свòдē ствâр.

мàшице ж мн ‘метална штипаљка за захватање жеравице’. – Ӯзми, сӣнко, жӣшку у мàшице па изнѐси љу́дма у àвлију да прӣпушē; ***изр.*** *Ако ӣмāш мàшице, не ӯзимāј вàшӣру рӯкама.*

мâшка ж ‘штап у игри клиса’. – Кад клӣс ӯкецӣш и бàцӣш ка кобили́ци, òндак прòтӣвник мâшком прѐмерӣ кòлко е далѐко.

машчица ж в. *мас*.

меàна меàнē ж ‘механа, кафана’. – У Дрàшковића меàни ти је би́ла ӣздаја због кòē ӣзгибоше нòликӣ људи у Гòрачкој бу́ни, ал ѐтē ти сàд вӣђи како е злò ра́ђēње гòтово су́ђēње, звр́јӣ кавàнчина пу́ста, ни кӯчета ни мàчета.

медѐница ж ‘месингано звонце које се качи стоци о врат’. – Замукло сѐло, прàво вѐлӣ òна, нêма вӣше да се чӯе како бру́ē медѐнице, нѐ чуе се вӣше пјѐсма, нêма мòē чòбанице.

мѐдити -ӣ(м) несв ‘пунити се слатким соком, постајати сочан (о багрему)’. – Кад мѐдӣ бàгрен, рòеви че́лā нàвāлē те зу́ē пòвазда̑н.

мѐдӣште с ‘простор у кошници из којег се вади мед’. – Пòтревила се гòдина за чѐле, нѐ мож да бӣднē бòљā: по чѐтири спрàта мѐдӣшта нàпуниле го́ренак изнад плòдӣшта.

мѐднӣк м ‘врста крушке’ – Според àмбāра би́ла једна каӣсија и стâра крӯшка, мѐднӣк, нѐ знā се кòја е бòље ра́ђала свàкē богòветнē гòдине.

мѐдовача ж ‘пиће справљено од ракије и меда’. – Ова мѐдовача ти е млòго дòбра, трѐба крѐснути по јѐдну свàко јӯтро, нàштину.

мѐђāш -а́ша м ‘гранични камен на међи између две парцеле’. – Изòдијо нам гӣометар те обӣљежијо мѐђе, па смо се здоговòрили да ће́утра ӣзӣђемо и зâјно ӯкопамо међàше да нàши млàђӣ зна́дӯ дòкле е чӣјē.

мѐђед мѐђеда зоол ‘дивља животиња Ursus, медвед’ – Вӣдиш га кàкӣ је, јâк ко мѐђед; ‖ **мѐђѐдӣћ** -и́ћа м дем. – Прòшла мѐђедица са двâ међеди́ћа, вӣдӣ им се трâг.

мѐђедица ж ‘женка медведа’; в. *међедић*.

мѐђӯдновица ж ‘дани између Велике и Мале Госпојине’. – Јѐднē при́ликē, нѐђе о *међӯдновици*, нàӣђу Не́мци у нàше сѐло и пòапсē млòго љӯдӣ.

мѐђусòбица ж ‘неспоразум, чарка, спор’. – Ӣмали òни неку мѐђусòбицу и зàчкољицу, ал су то нѐкако ӣзгладили и срӣктали.

мêе! узв за опонашање козјег гласања.

ме́згра ж ‘сок под кором дрвета за време вегетације’. – Кад крêне ме́згра, нѐ требā ће́ђи дрво за грâђу, òмā га нàпанē жи́жак.

мѐзграти -ā несв ‘наливати поткорне сокове у време пролећне вегетације’. – Кад пòчне дрво да мѐзграā, лàко му скӣнеш кòру; ‖ **мѐзграāње** с гл. им. ‘пуштање поткорних сокова’; в. *прошӣац*.

мѐзе с ‘мања закуска’. – Àјд ӯ кућу спре́мили òвӣ мòји мѐзе да се зàложӣмо па ћемо òнда да нàгарӣмо ӣз свē сна́гē.

мезѐлук -èлука м ‘послужење уз разговор и пиће’. – Бӣјаше онај мезѐлук згòдан, сàд нам нѐ требā д-èдēмо дò-мрāка.

мѐзетити -ӣм несв ‘јести мезе, (по)служити се понуђеном закуском’. – И тӯј ти мӣ мѐзетӣмо и пијуцка́мо рàкӣцу, кад бàнӯ Вӣћēнтије; ‖ **ме́зити** -ӣм несв ‘и с т о’.

– Зо̀вē нѐко испрѐд-кућē бȁш кад смо ми ме́зили; ‖ **мѐзнути** -нēм св ‘нешто мало појести, презалогајити’. – Ма ȁјде мѐзни ме́но, нѝје, брê, овō кȕћа Ђо̂рђа Врȁнē.

мези́мац -мца м ‘размажен дечачић’. – Нѝко нѐ смије ди́рати ђе́довōг мези́мца.

мезѝмица ж ‘размажена девојчица’. – Ѐвō е ђе́дова мезѝмица и нѐмō нѝко да ми је ће́кирā.

мези́мче -ета с ‘размажено дете’. – Свȕ ђѐцу вȍлīм, ал ѐвō мези́мче е нѐшто бȁшка.

мѐит мѐита м ‘покојник’. – Ми мѐита оку́пали, ѐбријали, обу́кли му ѝкопнō оди̯е́ло и свѐ штȍ трѐбā, тȕрили га у сȁндук па на ȁстāл у слâвској сȍби, упа́лили сви̯е́ћу, а Стȁное вѐлī: штȍ ти је жѝвот, дȁнāс чȍвек – ће́утра цр̂на зѐмља.

мѐк -а -о ‘који није тврд’; ***изр***. *~а на сѝси* ‘која се лако музе (о крави)’. – Цвѐтуља е мѐка на сѝси, мȍже ди̯е́те да е пому́зе; ‖ **мѐкȳшан / меку́шан** -шна -шно **1.** ‘мекан’. – После кѝшē ти је ѐра за кȍпāње, зѐмља дȍшла меку́шна, нѐ мож бѝти љѐпше и лакорȁдније; **2.** ‘попустљив’. – Он ти је бѝјо мѐкȳшан, на свѐ прѝстае.

мѐкāр -а́ра м ‘млекар, зграда од брвана за чување млечних производа’. – У мека́ру ѝмā го́рнāк пȍлица за ка́рлице у кȍē рȁзлīвамо мли̯е́ко, а на до̂њој пȍлици стȍē чȁбрице са сѝром.

мекѐтати мѐкеђē несв ‘гласати се, оглашавати се као коза’. – Како прȍдадосмо јȁрāд, кȍза ста̂лно мѐкеће.

мѐкика ж ‘квасно тесто испржено на масноћи’. – Сȁ-ће да нȁдōђе ти̯е́сто па ће бȁба да вам ѝспржī мѐкике.

мѐкиње мѐкīња ж мн ‘љушчице, опне од самлевеног жита које се при просејавању одвајају од брашна’. – Кад сȁмељемо пшѐницу, оне мѐкиње ме́но пȍквасīмо, пȍсолīмо и тȕрīмо у бȕчуке стȍци; ***изр.*** *– Мȍж да га кȕīи за мѐкиње*; ‖ **мѐкињице** ж мн дем; в. *ћиīаīи*, *јагње*, *јуне*.

мекȕнчина м ‘мекушац, који се лако замара, ко није у кондицији’. – Бȁлдисаше јȍш нѝје ни по́днē пресами́тило, ни́су утрвѐни за рâд, прâве мекȕнчине.

мѐлем мѐлема м ‘лек направљен од лековитих трава који се у облику завоја привија на болне делове тела’. – Мȍја на́на е знȁла да нȁчини мѐлем од крѐчнē вȍдē и ȕља за ȍпржāј, нѝшта бȍљē ȍд тогā нѐма кад се чȍвек изгȍрī; ***изр.*** *Ко мѐлем на рȁну.*

мѐљава ж ‘млевење’. – Док трȁе мѐљава, ми се сѝти изразгȍвāрамо и искомендија́мо.

мѐљīво с ‘самлевено брашно, мливо’. – Ȍтишо е ђе́до за мѐљīво, ȁн стѝгнē, нȁправиће вам бȁба качȁмак.

мѐмла ж ‘влага, гљивична загушљивост’. – Ни́смо пȍдуже луфти́рали пȍдрум па се згȍдно ȍће́ћā мѐмла.

ме́на ж ‘месечев циклус’. – Знȁло се да се го̀ра за крôв ће́че ȍндак кад ȍпане лѝшће па се јȍпēт стрȍго пȁзило да нѝје младѝна, јел за младѝнē сȍкови крêну горенȁвише, па ако ȍндак одће́чеш шѐвāр или мај кȍē дȕво, ѐтē ти жѝшка и штȁ си у́ра́дио, нѝшта, пȍјде га за двȁес-трѝјес гȍдīна, изрешѐтā га ко грȕдњачу па ту грȁђевину ȕнуци не дочѐкују, но мо̂ра да е прѐтрēсаш и ȍндак – ȍдњо ћâр вȁјду.

мѐнгеле ж мн ‘браварска стега’. – Кад те ȏн шчѐпā оним њѐговим рȕчēрдама, ко да те стѐго у мѐнгеле; ‖ **менгѐлчине** ж аугм. – Склȍниде те менгѐлчине да се не прѐтурим преко ње; ‖ **менгѐлчице** м дем. – Ѝмō он вѐлике мѐнгеле, ал ѝмō и мâле менгѐлчице у кое је сте́зō сѝтније ȁлатке кад иг ȍштрī.

мѐнђуша ж ‘украс на уву, минђуша’. – Како се кȍјā ȍд нāс ђѐвōјчила, доби́јале смо од ђѐда и бȁбē мѐнђуше и нѝску ȍко-врāта с наполео́нима.

ме́нкӣц прил ‘мало, малкице’. – Дај њѐму ме́нкӣц, нѐмō да си кȕкавица; в. *месец*; ‖ **ме́нко** ‘и с т о’. – И ѐнда ти бȁба сви́ма нȁма, по ме́нко, пòдиⱼелӣ ѐнāј колȁчӣħ; в. *местӣи*, *сиⱼено*, *сиⱼенце*; ‖ **ме́но** ‘и с т о’. – Су́ни и мѐне ме́но млиⱼе́чка.

ме́њати мѐњам несв **1.** ‘трампити’. – Ме́њō Вȕчиħ крȁву за кљу́се; **2.** ‘женити се / удавати се више пута’. – Нӣје ни чȕдо кад дȓжавом ȕправљају ништа́ци што ме́њајȳ жѐне ко Цӣгани кȍње.

мѐра ж ‘величина нечега’. – Нӣкад не прегȍни, благо ђе́ду, но у свѐму ѝмāј мѐру.

мѐрāк -а́ка м ‘наслада, уживање, угодно осећање, угодно расположење’. – Бӣјо му е мѐрāк д-ѝмā ȕрāњену стȍку, дȍбре кȍње, зàтēгнуте грàђевине, нӣје бӣјо од ѐнијег кои су ѝмали мѐрāк да бекрѝјају; ***изр.*** *Мѐрāк ѐстō, ку́ве̄т ӣздō.*

мѐрило с **1.** ‘справа за мерење’. – Донѐзде, дӣⱼете, мѐрило ѝз избē д-ѝзмерӣмо сви́њче што ħе Мȉлијāн да кȕпи, рѐкō сам му це́ну по кȉлу; **2.** ‘норма (морална), критеријум’. – Он нàкō ко пȍштен и чѐстит чȍвек ти је бӣјо мѐрило за свѐ у сѐлу.

мери́мац -мца м ‘ован мерино расе’. – Зàклō та́јо мери́мца за ѐбетину: ѝмō е осамдѐсēт трӣ кȉла и вѐлӣ – или слȁви или одȕстави!

мѐрити -ӣм несв ‘вагати’. – Знâш како е онō кâзано: како мѐрӣш нàкō ħе ти се мѐрити.

мѐродāван -вна -о ‘доброћудан’. – Ѐна се пȍтревила мѐродāвна, а ѝ ōн дȍшō нàкō по́ħудан и тӣјāчак, ко да иг је јѐдна мâјка рȍдила. – Мѐродāвно диⱼе́те, ѐħе да те пȍслуша, нӣшта јој нӣје те́шко; ‖ **мѐродāвно** прил ‘лепо, прикладно’. – Свѐ ħе ôн то тѐбе д-ȕрēдӣ мѐродāвно и како Бôг мȉлуе.

мѐртек мѐртека м ‘дугачки ексер који се прокива кроз рог на карми и укива у подрожњачу или столицу’ – Рȍгове кроз кȁрму мѐртецима ȕкуемо за подро́жњачу, а тàкō ѝсто и за стȍлицу, а гȍр на врȕ ȕħертӣмо.

мерȕгати -āм несв ‘туђи, ударати (некога)’. – Ȕватили Спȁсоја у крȁђи и кâдар га пȍдобро мерȕгали, чѝм се нàкō ошло́њијо.

мѐсец м **1.** ‘небеско тело и његова светлост’. – Тѐк се бӣјаше помȍлијо мѐсец изнад Ȕмке, кад се пȍчēше иску́пљати комѝшијоци; **2.** ‘временска мера, 30 дана’. – Још двâ мѐсеца па се тѐлӣ Злàтуља; ‖ **месе́чак** -чка м дем ‘приближно, око месец дана’. – Трѐбало би Цвѐтуља да с-ѐтелӣ, ако Бôг дâ, за месе́чак дана, па ħе јȍпēт бӣти мље́чка.

мѐсечāр м ‘старинска сорта кромпира’. – Кад мѐсечар бȁцӣмо под лȁмпек у жâр да с-испѐчē, па уз рàкију – нӣшта љѐпше.

мѐсечāрка ж ‘љута папричица’. – Ал ти је овā мѐсечāрка љу́та, ко грȍм, трѐбā ѐставити ćѐмена за зàпатак.

мѐсечина ж ‘месечева светлост’. – Бӣјаше мѐсечина ко дâн кад смо нами́нули дȍље низ Рȕсовице, прѝвјени вѝнтови, а пàпучице ко да се надгорња́вајȳ кȍјā ħе глàснијē да шкри́пӣ.

ме́сити мѐсим несв ‘правити тесто’. – Кад поткȕвāваше бȁба љѐб, нȁма ђевȍјчицама дȁднē поме́но тӣⱼеста па нас ȕчӣ да нàтирēмо и мѐсимо.

[мѐсо] с; в. *качӣти*, *козӣ, мангулица*; ‖ **ме́сица** ж дем; в. *чаӣкаӣти*.

мѐсо(ј)ењe с ‘време ван поста кад се једе месо’. – Потље бȍжиħнōг пȍста кад нàстȕпе мѐсоеħе, прȁвили смо пре́ла и посе́ла, јѐдно вѐчē у јѐднōј, дрȕгō ȕ другōј и тàкō рêдом ȍд-куħē дȍ-куħē.

ме́сти ме́тēм несв ‘чистити метлом’. – Зѐмāјле је ȕ куħи би́ла зѐмља, па ми ме́нко пȍпрскамо вȍдōм кȕħу, кад ȍħемо да ме́тēмо мѐтлōм, да се нѐ би дȉгла прàшина.

ме́та ж ‘циљ’. – Он је сâм сѐбе пȍставијо ме́ту: да с-ȍжени и да нàчини нȍвȳ кȕħу.

мѐта ж, само у ***изр***. *на мѐти* ‘надохват руке, близу’. – Принѐси сӣ^ј^ена прѐд-шталу да жѐнама бӣднē на мѐти да пòложе стȍци јел ми се нѐ можемо врáтити до мр̏клōг мрâка. – Она др̏жӣ машúну според шпòрета, да јој бӣднē на мѐти кат потпàљуе вȁтру.

метàнисати -шēм несв ‘клањати се пред иконама, моштима светитеља’. – Прúчō ми чӣ̀ча да кàлуђери свȁкō јȕтро метàнишȳ по двȁес метàнӣјā Гȍсподу и Богорòдици, а по дѐсет кр̏снōј слȁви, свéцу по ком нȍсē ӣме и âнђелу чувáру.

мѐтӣљ -úља м ‘болест оваца’. – Ми свȁкē гȍдине дáемо дȉстōл óвцама споради метúља; ‖ **метѝљав** -ѝљава -о ‘оболео од метиља; безвољан, слабашан’. – Дȍбар је он ко дȍбар дан, ал, брȁте, дòшō нѐкако метѝљав.

метиљáвко м ‘слабашна, болешљива мушка особа’. – Ѝдēм да вѝдӣм ђе се зȁдржō òнај мȍј метиљáвко.

метѝљуша ж ‘која је болешљива, метиљава, слаба; слабашно женско чељаде’. – Ма дòбра е ȍна ко љѐб, ал нѐкако, брȁте, метѝљава нȁчисто: нѐ мош д-ѝшчекāш док ȍна зàвр̏ши пòсō. – Мóрō сам да пȍшљēм òнȳ мȍју метѝљушу ȕ-бању нѐ би ли се, весѐлница, ковáрнула колко бúло.

мѐтити мѐтим св ‘ставити’. – Мѐти те сȕдове на свȍе мѐсто, шта си иг растовр̏зла по астáлу. – Мѐти, дӣ^ј^ете, овај калѐндāр у вијóку од крѐдēнца; ‖ **мѐтнути** мѐтнēм св ‘ставити’. – Мѐтниде ова кљéшта на пòлицу да се не зàтурē.

[мѐтла] мѐтлē ж. – Нȍва мѐтла дȍбро мéте ако ȕмијеш ш њȏм; ‖ **мѐтлица** ж **1.** ‘мала метла’. – Вѝђи коѝцнȳ е мѐтлицу кýпила бȁба на вáшеру; **2.** ‘метличаст израштај на врху стабла кукуруза’. – Кад мȕруз пȍчнē д-ѝзбацуе мѐтлицу, то се кâже да влàтā.

мéћа ж ‘куване тикве или кромпир за свиње са додатком јарме’. – Налȍжила сам вȁтру под кàзаном да свѝњама скȕвāм мéћē, бӣднē им за трú дāна.

мѐћава ж ‘време са снегом и ветром’. – Ȕдарӣ мѐћава кад бӣјасмо повр планѝнē, бӣје снӣ^ј^ег с вѐтром ȍчи д-ѝзбије, а нáмети дȍ-појāса, јѐдва жúви ѝзљегосмо вâмо ка Зáбоју; ***изр.*** *Јѐдē ко мѐћава.*

мѐуна ж ‘махуна’. – Бурàнија пȍћерала мѐуну па милѝна пòглāти како се ѝскитила ко грȏз. – Ȍ-тō дȍба се не чȕпā пàсȕљ, благо мѐне, јел ће мѐуне да пȕцају и да ти млȍго ȍдē у рáскод, но се пòрани у цѝк зȍрē па га чȕпāш за рȍсē.

мѐчка ж ‘женка медведа’; ***изр.*** *Ѝмā мѐчку да рȍдӣш* ‘намучити се’. – *Ѝграā мѐчка ӣред чѝчином кȕћōм, и ӣрѐд нашōм ће. – Нѐ чачкāј мѐчку у нѐзгодно мѐсӣо.*

мешàица ж ‘велика варјача којом се меша маст кад се топи или кад се кува пекмез, парадајз’. – Кад прѝставиш маснȍћу у рàнију, мôра мешàицом да мêшаш да не ȕватӣ за дáнце рàније. – За мâс смо ѝмали вѐлику мешàицу од бȕковине.

мешáја ж **а.** ‘жена која меси хлеб’. – У зáдругама се знàло кȍјā е јѐтрова мешáја, кȍјā плàнӣнка, кȍјā чȍбануе код овáцā; **б.** ‘жена која спрема храну за подушја’. – Свѝ су вȍљели да им Јȕла бӣднē мешáја кад нѐко ȕмрē и òндак је ȍна спрéмала јѐла за свѐ дâће док се не ѝздā гȍдишњица.

мѐшāч -áча м ‘направа за мешање неких материја’; в. *мутӣтӣ*, *ӣржуља*.

мѐшпāјз м ‘сладкиши, колачи’. – Оћеш да ти дȁднēм рѐцопис за овај мȍј мѐшпајз, пошто вѝдӣм да ти се дòпадā?

мешто предл ‘место, уместо’. – Он òтишо на кȕлук мешто сӣна. – Òнӣ љȕди, прѝјатно им бúло, мешто вòдē пѝју вúно.

мешчѝнӣ реч.‘мени се чини, изгледа’. – Мешчѝнӣ да е нѐкā каракôнцула, да е нȁцак, јал језѝчара, дрȕкчијē би бúло, но се пòтревила мѐродāвна, на рȁне да е прѝвијеш.

мѝгати -āм несв ‘ићи, кретати се, мрдати’ – Вала, дӣ^ј^ете, нешто ми отѐжале нȍге, јѐдва мѝгāм.

мѝгољити се -ӣм се несв ‘мешкољити се, комешати се’. – Вѝдӣм ја да се ђѐца нѐшто мѝгољē, знѐо сам да су смѝслила некӯ звр̏чку.

мизѐрија ж ‘јад, беда од човека’. – То човѐка ни вѝђело нѝје, ȍбична мизѐрија.

ми́јови м мн ‘мехови за ковачку ватру’. – Кад пȍтпāле ђȕмур, ȍндак се ми́јовима зѐ̀час ра̀спāли вѐ̀тра, па се у ȍнāј ра̀спāљени ђȕмур заву́че а̀латка која се клѐпāва док се не ȕсија, ȍндак на нѐ̂ковњу чѐкићом ѝстāње колко трѐбā и пȍтље је у кȍриту с вȍдōм ȍкāлē.

мѝјӯр м ‘плик, мехур’. – Мѐшам ја̂ онȍмāд мѐ̂с и ȍна ми пр̏сне по рȕци те поѝскāчу мѝјӯрови.

мика́да ж ‘кратки мушки капут попут доламе’. – Кад је дȍшō за Нѝкољдāн, ѝмадијаше штȍвану мика́ду с дȕплӣм цѐповима. – Ȍндај бѝјагу мȍдерне ша̀јкане мика́де, мѐ̀ом брѐ̀он ил тѐгетне; в. *громби*

ми́ле -а ‘драги, момак’. – Кад зѐ̀пјева Љѐпосава: *о мо̂ј ми̂ле, о мо̂ј ра̀зговōре*, је́чӣ планѝна.

милѝна -ѝнē ж ‘радостан осећај’. – Пȍњела гȍдина, милѝна пȍглāти на ȕћеве.

мѝло прил ‘пријатно, угодно’. – Мѝло ми га би́ло срѐтити после тȍлико гȍдӣна. – Кад је Са́во дȍшō из во́јскē и ре́шијо д-ȍстанē кȍд куђē, а јȍк д-ѝдē у гра̂д, би́ло та́ју мѝлшијē но ѝшта.

[мѝловати] -уем несв; ‖ **мѝловање** с гл. им. ‘нежна додиривања’. – У свѐ̀кој а̀влији је пȍстојо вѐ̀јāт кои је бѝјо нѐ̀ми̑ењен за мѝловања и шапȕтāња мла̀денāца.

милȍцвēће с ‘заова (од миља)’. – Онӯ млѐ̀ђӯ зѐ̀ову сам зва́ла милȍцвēће а ста̀ри́ју се́ица.

мѝљē м/с ‘извезен или исхеклан стони прекривач’. – Кад гȍ̀ј сам дȍспила, ја сам ѐклала нѐшто, некӣ мѝљē ил зѐ̂весу, то сам вȍљела зду́шē.

ми́љети ми́лӣм несв ‘полако ићи’. – Смȍрили се вѐсели вȍлови под тѐретом на тȍлкӯ дѐ̂љ па само ми́лē, нȍгу прѐд ногу, кȍ̂ ла̂д.

мѝмогрēд прил ‘успутно, уједно, узгредно’. – Нѝкад ȍна нѝје дѐ̀нгубила, свѐ мѝмогред зѐ̀тēгне, свѐ̀кā ситнѝца на свȍм мѐсту, свѐ прѐбрисано, ȍпрāно, пȍпēглано, чѐла јој нѝје ра́вна; в. *тесати*; ‖ **мимȍгредно** прил ‘успут, уједно’. – То се ра̂ди одјѐ̀мпӯт, лȍшкаш вѐ̀тру, вѐ̂риш млѝ̑е́ко, пѐчēш љѐб и мимȍгредно плѐтēш.

мимои́ћи -ȍӣћем св ‘проћи поред, мимо’. – Нѐ̂ђе се на ва́шеру, у ȍнōј гунгȕли, мимои́ћосмо те не ȍдосмо пȍд-шāтру како смо се би́ли здоговȍрили.

минђуши́ца ж дем ‘врста собног цвећа’. – Минђуши́ца кад уцвѐтā, нѝшта ти љѐпшē ȕ-кући нѐ требā.

ми́нути мѝнем св ‘проћи, протећи, прохујати’. – Ми́нуло е то вре́ме кад се у сѐлу чȕла пјѐсма на свѐ̀ стра̂не, звѐкет медѐнѝца, бле́јāње ја̂гњāди, сѐ̀д се свѐ̀ ȕтишало и зѐ̀мукло.

мѝо мѝла -о ‘драг, омиљен’. – Мѝло свѝма, а најмѝлшије ма̂јци би́ло кад се о Бȍжићу и о Сла̀ви свѝ ѝскупимо па бѝднē, ва́ла Бȍгу, пȕна кȕћа ђѐцē. – Нѐкāко е бѝјо мѐродāван и мѝо свѐ̀кōм когȍ̀ј га е позна́вō.

мѝомӣр м ‘мирис’. – Тȕви дȍбро, си̑нко, ȍнӯ песма̀рицу и при̑чај ȍнӣма што ће иза тѐбе до́ћи: Бȍже мѝлӣ, ка̀квōг мѝомӣра / Свѐ̀ мѝрише Јѐлица планѝна – па онда вели: Јес прȍцвāло шарȍлико цвѐ̂ће / али нѝје мѝомир од цвѐ̂ћа / већ од смѝ̂рне и бе́ла та̀мјана.

мѝр! узв. ‘којим се умирује овца дојиља да не омета јагње у сисању’. – Мѝ̂р! мѝр! лѐ̂пā.

мира́жӣнка ж ‘девојка са богатим миразом’. – Бȍгами, она е дȍбра при́лика, мира́жӣнка са мȍђним мира́зом.

мира̀жџија м ‘младожења који се оженио миражинком’. – Ла̏сно е њѐму, мира́жџија па, ко о̀нō ѝмиљато ја̀гње, двѝје о́вце до̀ī.

мѝрāз -а́за м ‘имовина коју супруга доноси мужу приликом удаје, прћија’. – То ти је мо̀ја по̀кōјна ба̏ба до̀њēла у мѝрāз у о̀вӯ кӯћу.

[мѝрīс] м. – На̀јљепше мѝрīсе и пома́де је пра̀вила Ма́ра Мано́јлова.

мирѝсати мѝришēм несв ‘ширити око себе пријатан мирис’. – Пробу́дило се про̀љеће па свѐ мѝришē; ***изр***. *мѝришē на ӣа̏мљан* ‘наћи се на умору’. – Бо̀гами увѐдрио вѐселī чи́ле, да̂ј, Бо̀же, д-ѝзӣми, мѝришē на та̀мљан, сем да се дѐсӣ чӯдо.

ми́ро / мӣро с ‘опојан мирис; освећено мирисно уље’. – Прѝчō ми по̀п да се ми́ро кӯвā од мирѝшљавиг тра́вā кое погла̀вāр пра̀вославне цр̏кве освѐћуе на Вѐлики четвр̏так и ш њӣм се вр̏ши миропомаза́ње. – Ӯцветō јоргѝвāн па мӣром мѝрише це́ла а̀влија; в. *липов*.

мирѝ̀ђија ж бот ‘зачинска биљка Anethum graveolens’; ***изр***. *У сва̏кōј чо́рби мирѝ̀ђија.*

миси́рак -рка м ‘израслина на носу ћурана’. – Запла̀мћō се у о̀бразима ко ћура́нов миси́рак.

мѝсӣрка ж зоол ‘врста живине, морка, Numida meleagris’. – Ѐни ѝмају до̀ста мѝсӣрки и о̀не јој прѐдвече пои̑злиј̑ећу на гра̂ње дӯњē и ту̀јнāк ноћиј̑е́вају.

[мѝслити] -ӣм несв**.** – Ка̂же он чѝчи: па, [з]на̀[ш] штā, ја сам мѝслиј̑о да та̀кō трѐбā, а о̀вāј њѐму вѐлӣ: е, бла̀го чѝчи, мѝслити и сра̀ти нѝје ѝсто; ***изр***. *~ свѝ̀јōм гла́вōм* ‘не поводити се за туђим мишљењем’. – Нѐмō, брѐ̂, дӣ̑ете, да се во̀зӣш из ту̀ђē гла́вē, но бѝдни сво̂ј чо̀ек, мѝсли свѝ̀јōм гла́вōм.

мѝстрија ж ‘зидарска алатка’. – Кад је зи́дō о̀ца̄к на вр̏ кӯћē, он ти мѝстрија̄м по̀чē да лӯ̂па по ко̀ви, и да вѝче: *Про̀сӣак, ма̀лӣер!*

мѝти се мѝјем се несв ‘умивати се’. – Ѝзу́тра о̀дēмо да за̀ватӣмо во̀дē на буна́ру и ту̀јнāк се, ниже буна́ра, ја̂ и сѐстра мѝјемо, јѐдна дру̏гу по̀сипāмо.

мити́рати мѝтӣрам несв ‘имитирати, подражавати, радити по угледу на неког’. – Ма о̀н нѝшта не знā, са̀мо мѝтӣра њӣг.

ми́тра ж ‘капа у облику круне коју носе епископи на служби и која симболизује архијерејско достојанство’. – Споради ми́трē вла̀дике зо̀ву митроно́сци.

мѝцати мѝчем несв ‘склањати, сређивати’. – Мѝчē о̀нō ка̀мēње испод про́зора, да срѐди око́ куће; **~ се** ‘помицати се, померати̑ сѐ’. – Ма ђе́до се већ јѐдва мѝчē, нѐма га вѝше, про̀шло њѐгово; ***изр***. *Мѝчи ми се о̀чијӯ!*

мѝш м зоол ‘ситни глодар, Muridae’. – Ђе ма̀чке нѐма, но́ђе мѝшови ко̀ло во̀дē. – Ѝграју се ма̀чке и мѝша; ‖ **мѝшӣћ** -и́ћа м дем. – Ӯпō један мѝшӣћ у сплачѝњару и нѝје мо̀гō д-ѝзӣђе; ‖ **мѝшјӣ** -ā -ē ‘који се тиче мишева’ – Јеси л вѝђела на бра̀шну мѝшјē тра̀гове; *изр*. *~ā ру̏ӣа*. – *По̀бегō у мѝшју ру̏ӣу* ‘теснац, заклон; спасти се’.

мѝшетњāк м ‘мишји измет’. – Вѝђек мѝшетњāк у а̀мбāру, ѝди о̀мā ту̀ри мишо̀лōвку.

мишо̀лōвка ж ‘справа за хватање мишева’. – Мо̂рам да на̀бавӣм мишо̀лōвку, додѝјаше ми мѝшови; ***изр:*** *Бѐсӣлашан сѝр се на̀лази са̀мо у мишо̀лōвци.*

мишо̀мор -о̀мора ‘отров против мишева’. – Ту̀ри мишо̀мор да се ота̀росимо ове на́пасти.

мла̀вити -ӣм несв ‘туђи батином’. – Нѐмō, благо ђе́ду, да бѝднеш кр̏внӣк па да мла̀вӣш сто̀ку, гро́та е, и то̂ су Бо̀жја̄ створе́ња.

мла̂да ж **а.** ‘девојка на дан удаје, невеста’. – Мла̂да у венча̀ници и младо̀жења се на̀мештили да иг во̀тограв слѝка̄ па се уозби́љили, а он им ка̂же: *ӣѝчица* – те се о̀ни насмѝјаше и он иг ѝсликā на̀кō на̀смијāне; **б.** ‘млада, тек удата жена’. – Бо̀гами, Смѝљо, вре́дна вам мла̂да, вѝдӣ се да е од чѐстита ко̀љена.

млȁдāчна ‘која се први пут отелила’. – Òвē су ми се по нѐколко пу́тā тѐлиле, а Злàтуља е млȁдāчна.

млȁдēнци м мн **1.**‘нов брачни пар’. – Нек Бôг дâ да нам се млȁдēнци слòжē, òбожē и ỳмложē, нек им Бôг дâ рòда и плòда, свȁкōг дòбра и здрȁвōг пòрода; **2.** ‘Дан 40 мученика Севастијанских (22/9 март)’. – О Млȁдēнцима смо пòчињали прòлетњу ćётву.

младѝна -ѝнē ж ‘време младог месеца’. – Стрòго се пȁзило да нѝје младѝна кад се ćéчē грâђа јел за младѝнē сòкови крêну горенàвише и òнда́к жи́жак нàвāли; в. *мена*.

млâдица ж ‘млада жена, невеста’; в. *додијати*, *скућарити*.

младòвати млàдуем несв ‘проводити младост’. – Е, мôј сòколе, тѝ си млàдāђ, а јâ стȁрац, ти млàдуеш, а јâ се ćёђāм млȁдости.

младȍлик -òлика -о ‘за кога би се рекло да је млађи’. – Нѝко му нѐ би дȁо шéсет, младȍлик и нѝђе јѐднē сéде, педесетогȍци изглéдају стàрији òд-њега.

млâђ ж ‘млада риба’. – У ви́ру, дȍље на пòтоку ѝмā млâђи ко пљѐвē.

млађàрија ж зб ‘омладина, младе особе, младеж’. – Стȁсала млàђарија, мôј ѝсписниче, а мѝ, ко што вѝдāш, òстарисмо, врѝшко про́ђе нȁше, бѐше му га, би́ло па прȍшло; в. *уштиња*.

млâк мла́ка -о ‘у коме је »убијена студен«’. – Млиѝéко е још мла́ко, пòпī једно ло́нче; ‖ **млаку́шан** -шна -о ‘тек незнатно смлачен’. – Ѐвē вòда е млаку́шна мȍж д-ѝзмијеш диѝéте; ‖ **млàкушāс** -ста -о ‘слабашан, спор у послу, невешт’. – Дȍбар, нàкō, да га за кȗма ỳзмеш, ал за пòсō нѝје, дòшō млàкушāс и тѝпак, нѐ мож да г-ѝшчекāш вȁздāн.

млȁкнути -нēм св ‘благо умлачити воду’. – Тỳрде вòдē на шпòрет нек се млȁкнē д-ѝзмијемо ђѐцу.

мла́ковина ж ‘време почиње отопљавање’. – Сȁ-ће мла́ковина и сњêг ће д-ȍде врѝшко, ко ру́кōм ȍдњēт, још ако дȕне јỳг – ѝмā да га нêма док си рѐкō штà бī, премда ỳмије и бȁба мâрта да загу́дī.

мла́коња м ‘благ и непредузимљив човек’. – Нѐ ваљā кад је чȍвек млȍго зéрли, ал јòпēт бȍље ѝ тō, но да бѝднē некī мла́коња и кила́ндер.

млаку́шац -шца в. *млакоња*. – Нѐмō ми тȍга млаку́шца довòдити ни нà њиву ни за трѐзу.

млатàрати -āм несв **1.** ‘ударати предметом о предмет’. – Вѝђде штȁ то тȁмо ђѐца млатàрају; **2.** ‘махати’. – Ѝде пу́том и млатàрā рȕкама ко да ћерā кòкōшке; ‖ **мла́тити** млâтим несв **1.** ‘туђи’. – Ỳзē бàтину и пòче да млâти оно дѐрле, а оно се закољу́ждило, нѝкāко да се пòкори; в. *жидак*; **2.** ‘трести шљиве мотком; млатити пасуљ мотком’. – Ѝди ти, тȁта, те кȕпи шљѝве ж ђѐцōм, лȁкше ти је, јâ ћу да млâтим. – Мла́тисмо дàнāс пàсȕљ и кад би прѐд-нōћ, дȕнȕ вѐтар ко нàрȕчен, па ỳватисмо згȍду те òвијасмо; ***изр.*** *Млâти ѝразну слȁму*; **~ се 1.** ‘измотавати се, глуматати’. – Пȕшти га у бѐстрага, н-ỳмије да разгòвāра ко чȍвек но се нѐшто млâти. – Нѐмōде тỳјнāк да се млâтиш, ни́си ти вѝше мâли; **2.** ‘туђи се’. – Пòчēше да се млâте ко сȕмāнути; ‖ **млȁтнути** -нēм св ‘ударити’. – Млȁтнули га мȕчки прȍшцом, мо́рали да му уши́вају кȍвче на гла́ви, мȍгō е и да не-ỳстанē.

млȁтаџија м ‘брбљивац’. – Ôн ти је òбичан млȁтаџија, свѐ што рѐкнē, пȍла ба́ци ỳ воду, а òнā дрỳгā половѝна нѝје ни за сплачѝњару.

мла́чити млâчим несв ‘мало догревати’. – Млâчи се вȍда на шпòрету, оћу д-òкȕпам ђѐцу.

млѐкуља ж ‘крава која даје доста млека’. – Нѝје ми за прȍдају Цвѐтуља, млȍго е дȍбра млѐкуља.

млѝво с ‘брашно’. – Млѝво смо дȑжāли у нȁћима.

млиј̑éко с ‘млеко’. – Кад помýземо, млиј̑éко нȁјпрво прòциј̑едимо и тȕрӣмо да се вâри; кад прòврӣ, спјѐнӣмо и рàзлӣвамо у кáрлице да се кàјмачӣ. – И цр̑на óвца биј̑éло млиј̑éко дáе. – Прѝчала Стòјāнка Мѝломирова како е ђéдо трáжијо ȕвече òд бабе млиј̑ека, ал она рѐкла да е рàзлӣла па ће му дȁти ȕјутру кад сȁлије, ал он те нòћи ȕмриј̑е, а она ćутрàдāн вѝкне у кȕкњаву: Јôј, мôј Миљóјко, јôј ти ми сѝноћ ѝска, јôј јâ ти пуста нѐ дадок, јôј ја ти јȕтрос дáвак, јôј, ти нѐ можеш; ‖ **млиј̑éкце** -а с дем. – Òди, срѐћо бȁбина, зашѐћерила ти бȁба мéно млиј̑éкца да пòпијеш.

[млѝн] млѝна м; в. *ујам*, *ушур*.

млѝнāр м ‘власник или радник у млину’. – Лѝсо ти је гòдинама бѝјо млѝнāр и ôн ти се тȁмо свȁшта нàслушō, знȁо е нà чѝм нѐбо стòӣ.

млѝтāв -а -о ‘безвољан, малодушан’. – Нàкō је млѝтав, ко да нѐма дýшē ȕ њему; ‖ **млѝтāво** прил. – Ма рâди ôн, ал свѐ нàкō млѝтāво.

млитáвко м ‘који је клонуо, без воље’. – Јѐднāк је млитáвко и с мòтиком и с кàшиком.

млѝтоња м ‘слабић, млакоња, поводљив човек’. – Нѝје шћѐла да с-ȕдā з-онōг млѝтоњу нѝ-за-каке пȁре. – Нѐмō ми, мâјсторе, довòдити вѝше оног млѝтоњу, нѐ мож да га ѝшчекаш вȁздāн, нáћи ћу ти јâ простáка да ти пòможе свôјски.

млѝтуша ж ‘жена слабе физичке конституције’. – Она њѐгова млѝтуша нѝје нѝ-за-каки пȍљскӣ пòсō.

млòго прил ‘много’; ***изр***: *Кô ће млòго, нѐће дȕго. – Млòго е кад бѝјȕ*; ‖ **млóжē** прил ‘много, доста’. – Нѝје рòдило млóжē боз сувòвицē, ал òнō што е дȍњело сȕвōг злâта врéдӣ.

млòжити -им несв ‘множити’. – Прѐбрōј рȕпе у рéду па то млòжи с брòјом рѐдōва и тòлико кȁлēма нàбави, вȁљало би јесѐнāс посáдити, бȍље се прѝма но ȕ-пролеће.

мљѐтак -тка -о ‘безвредан, неквалитетан, прозиран (о ткању)’. – Мљѐтак ти овај штòв, нѝје нѝ за шта, то нѐ мож да држӣ пéглу. – Згòдно е нàкō нȁ око, ал кад га ȕзмēш ȕ шаке, вѝдиш да е мљѐтко и да нѝје нѝ за шта; ***изр***. *Мљѐтко ко грȕдњача*.

мљѐти мѐљēм несв **1.** ‘млети’. – Ми смо вȁзда мљѐли код Драгȕтина; ***изр***. *Сȁмо што нас водѐница нѝје мљѐла*; **2.** ‘брбљати, причати неповезано’. – *Мѐљē, рѐкō би је нȁвјен. – Мѐљē ко ӣрáзна водѐница.*

мљѐчавина ж ‘густа течност која остаје после саливања кајмака’. – Кад нам бȁба нȁспē у ћáсу оне мљѐчавине и дȁднē врȕћ кòлāч с ри́нглӣ, нас двòица да се пòдāвимо јѐдȕћи.

мóба ж ‘добровољна узајамна помоћ код већих пољских послова, која се завршава гозбом и песмом’. – Код дòбријег домàћӣна, òнијег што им је бáбовина пòвећа, на мóбама се зѐмајле ѝскупи по двȁес-трѝјес косáчā, то ти је љепòта ȕ Бога.

мóбити -ӣм несв ‘ићи на мобу’. – Свѝ смо вòљели да мóбӣмо јел тȕ̂ј ти је би́ло и пјѐсмē и шáлē.

мòгȕћан -ћна -о ‘који је у могућности’. – Лȁсно е њѐму да шкòлуе ђѐцу кад је мòгȕћан, ѝмā пâрā гòведа да рâнӣ, а јâ нѐм зȁ шта да кȕпим ни слȁмē; в. *ӣрилог*.

мòдар мòдра -о ‘тамноплав’. – Исплѐла му Âнка млòго згòдан ц̑éмпер нàкō мòдрē бòē. – Нѐшто мòдра она весѐлница испод òчију, мôра да е òнāј нѝштāк јòпēт бѝјо.

мòдѐркиња ж ‘она која је савремена, модерна’. – Òна ти је би́ла мòдѐркиња, њȕ̂ јѐдну ѝмали њѐјзини па е држали ко мéно вòдē нà длану.

моди́рати се мòдӣрам се несв ‘пратити моду’. – Òнā њѐгова млâда се нѐшто млòго мòдӣра, мéно-мéно па се пòновӣ, што вѝкаше баба Ги́ша: мȁло јѐдē, а згòдно се нòсӣ.

мòдрило с ‘модроплава боја’. – Да ти нѝје òстало штòгођ мòдрила, шћѐла би ѝ јā ȕ тȕ̂ вâрбу д-òбоӣм мéно прѐђē ђѐтету за прȕслук.

модрѝна -ѝнē ж ‘црвенило, оток, модрица’; в. *убој*.

мо̀дрити се -ӣ се несв ‘постајати плав, модар од хладноће’. – Ва́су се мо̀дрē ӯсне од ладнòћē, зӯби му цвòкоћу и ӯватила га дрӯ̏ат па вѐлӣ: кога нȁ-љето вѝдӣм у ла́ду га́ђаћу га ш чим стѝгнēм.

мо̀дрица ж ‘убој, модрица од ударца’. – Ци̯е́по дрва и звѝзнē га ћѐпаница по нòсу: стòјӣ му мо̀дрица – рѐкō би е бѝјо на Со̀лӯнскōм врòнту.

мо̀згати -ā̏м несв ‘мислити, расуђивати’. – Мо̀згак це́лу нôћ и јòпēт нѝшта пȁметно ни́сам смѝслијо.

мо́згоња м ‘онај који мисли и правилно резонује’. – Мо̀ш тӣ̂ да прӣ̂чаш шта ȍш, ал ȏн је, брате, мо́згоња, нѐма штȁ да се ка̂же.

мо̀краћа ж ‘урин’. – Нѝје му јȍш дȍбро чѝм му е мо̀краћа нàкō зàгасита.

мокрѝна -ѝне ж ‘мокра одећа’. – Скѝнте, ђѐцо, ту мокрѝну и обу́цте су́во, кȕкӯј мѐне како тàкō пòкисосте.

мо̀крити -ӣм св ‘вршити малу нужду, уринирати’. – Туј зȕставимо вòлове да мо̀крē, да с-òдморē и мȁло им тȕрӣмо си̯е́нца, да се пòткрēпе, па иг ȍндак нàпоӣмо и пȍново кȍшāмо.

мо̀лер мо̀лера м ‘сликар; занатлија који молерише’. – Он ти је бѝјо мо̀лер, јȍк òвāј кр̏паџија што крѐчӣ но ȍнāј што мâла слѝке.

мо̀ловати -уем несв ‘малати, сликати’. – Мили́нко е ѝмō оне ва́љке за мо̀ловање, кад ти ȏн ȍмала кȕћу, ѝмā да глѐдāш. – Да вѝш сȁмо како су се сре́дили, Бȏг те мо̀ловō сȃмӣ.

мо̀ља̀кати -ā̏м несв ‘учестало молити и тражити помоћ’. – Цѐо жѝвот ȍста да мо̀ља̀кā коекȍгā мешто да зàсȕчē рука́ве и да скȕћӣ.

мо́љац мо́љца м ‘мали лептир чије гусенице нагризају тканине и крзно’. – Мо́љац ти је вѐлика на́пас, ђе се он нàстāнӣ вѐлики јȁзук нàчинӣ.

моментȃлно прил ‘истог тренутка, одмах’; в. *заштећи*, *смерити*.

мо̀мковати -уем несв ‘живети бећарски, као момак’. – Да се жѐнӣм не́ћу, јȍш ћу мо̀мковати, ка̂же; ‖ **мо̀мковање** с гл. им. ‘момачки, бећарски живот’ – У вре́ме на̀шег мо̀мковања ѝшли смо коекȕдије по са́борима, пȍтље се ижѐнисмо и свѐ ма̀ње дрȕгуемо, нѐма се ка̀д.

мора́вац -вца м фолк ‘народно коло’; в. *бећарац*, *повозати*, *ужичко*.

мо̀рāвка ж ‘старинска раса свиња’. – Зѐмāјле смо га́или ма̀нгуљицу и мо̀рāвку, нѝје нам марвѐњāк трѐбо, а нѝје иг ни би́ло, јȍк ко-во са̀д: трѐбā ти марвѐњāк свакѝ-час.

мо̀рāлно прил у сталном ***изр***. *бити* ~ ‘што се (не) мора’. – Ако ȍш – ȍш, дра́ге вȍље, ако нѐш – нѝје мо̀рāлно, нѝко те нѐ-ћерā.

море! узв, ‘оштра заповест’. – Море, прѐкини! **–** Море нѐмō да ти ја̂ пōкā(же)м твôга Бȍга!

мо̀ртус, обично у сталном споју ~ *пѝјан* ‘трештен пијан’. – Ѐнē га у кава̀ни цѐо да̂н, мо̀ртус пѝјан.

мо̀тати -ā̏м несв ‘намотавати нити у клупче’. – И мѐне да́вала ба̀ба да мо̀тāм прѐђу на клȕвче; ~ **се** ‘облетати око неког’. – Ма̀ло-ма̀ло па се мо̀тā око њѐне кȕћē; ***изр***. *~ се по гла́ви* ‘мучити се због неких помисли, недоумица’. – Ѝдēм ја тàкō, а свѐ ми се по гла́ви мо̀тā штȁ ми је памѐтнијē д-ȕрāдим.

мо̀тика ж ‘алатка за копање’. – Зѐмāјле нѝје би́ло сија́чā ко-во са̀д но се сѝјало под мо̀тику. – *Нѐма љѐба без мо̀тике. – Што кòли̯евка заљу́љала то мо̀тика за̀копāла*; ‖ **мо̀тичица** ж дем; в. *алатка*, *пошламити*, *чапрљати*; ‖ **мотѝчēнда** ж аугм пеј. – Ни́си ђѐци ку́пијо каке књѝге но им ȕзо те мотѝчēнде, гла́вē су ми дȍшле; ‖ **мо̀тичина** ж ‘и с т о’. – Нѐђе ми се зàтурила она мо̀тичина, тра́жик је свȕкуђ и не на́ђок.

мо̀тка ж ‘дуже тање дрво, батина’. – Ѝмāш рâзнијег мо̀ткӣ: о̀нā што млâтиш во̀ђе, па ѝмāш мо̀тку на буна́ру ш ђе́рмом, па мо̀тку у кокоша́ру ђе лӣ̏ежӯ ко̀кōшке, па мо̀тку којōм вѐзуеш сӣ̏ено ил сно̀пове на ко̀лима, па мо̀тку за по гу̀зици; ***изр.*** *Упр̏ска ст̄ва̂р ко ђу̀рāн мо̀т̄ку*.

мото̀вило с ‘дрвена направа на коју се намотава пређа’. – Вӣш, о̀во мото̀вило ти је дугâчко нѐпун ме́тар, го́ре ѝмā овӯ прѐчагу ко сло̀во Т, а до̀ље ову ра̀кљу и ту̀јнāк намо̀тāваш прѐђу, па о̀ндак те ка̀нуре но̀сӣш у бојàцӣницу на ва́рбāње.

[мо̀тōр] -о́ра м; в. *ве̄тре̄ња̄ча*, *врабац*; ‖ **мото̀рчӣћ** -и́ћа м дем. – Ку́пијо му нѐкӣ мото̀рчӣћ и оно вӣтлӣ с о̀нијем пр̄да̄вцом по̀ваздāн; ‖ **мото̀рӣћ** -и́ћа м ‘и с т о’. – С о̀нијем мотори́ћом он сву̀ђ стӣгнē и сву̀кудије се прову́че; ‖ **мото̀рчина** м пеј ‘стари мотор’. – Ѝмā неку мото̀рчину и по̀ваздāн нешто чпѐља и по̀правља̄.

мо̀трити -ӣм несв ‘гледати, вребати, осматрати’. – Мо̀трила ба̀ба с про́зора, кроз ви̏рāнглу, како се о̀нāј мангу̀пчӣћ прӣшуњō код Ра́дē, до̀ље код ова́цā.

мо́ца ж ‘масни сок од испеченог меса, моча’. – Ӯзēли ми вѐкну љѐба и ћа́су оне врѐлē мо́цē, ума́кали и на̀пуцали се, по̀тље по̀цркали о̀д-жēђи од о̀нē сланòћē.

мо̀чило с ‘бара у којој се потапала (мочила) почупана конопља’; ***изр.*** *Ко пӣта жа̀бе кад се мо̀чило зат̄рӣава.*

мо̀шнице ж мн анат ‘мушки генитални тракт’. – Кад су се по̀били, о̀ндак ти се Ра̀дослав цӣлитне но̀гōм и звӣзнē Бра̀нимира у мо̀шнице и о̀вāј од бо̂ла па̀нē ко свиј̏е́ћа и по̀чнē да се гр̄чӣ и ја̀ӯче.

[мра̂в] м зоол ‘породица инсеката Formicidae’; ‖ **мра̀вӣћ** -и́ћа м дем; в. *скуђарит̄и*.

мра̀виња̄к м ‘мрављe станиште’; в. *разгрнут̄и*, *раст̄урат̄и*.

мра̀з м‘студен, хладноћа’; в. *циковина*, *чагорје*; ‖ **мразо̀вит** -о̀вита -о ‘хладноћа праћена мразом, студен’; в. *пас̄ирма*.

мра̀зӣште с ‘место где су изражени мразеви’. – Мло̀го би би́ла до̀бра ова парце́ла за во̀тња̄к, само зна̂ј да е во́ђе мра̀зӣште, мо̀гло би се дѐсити да во̀ђе ѝзмрзне; в *циковина*, *чагорје*.

мра̂к м ‘тмина, тама, помрчина’ – По́ђте на вре́ме да стӣгнēте ку̀ћи за̀ виђела, да нѐ би тума̀рали по мра́ку; ***изр.*** Па̀де му мра̂к на̀-очи; ‖ **мра̂чан** -чна -о ‘таман, неосветљен. – Упа́лде ла́мпу, мло̀го е мра̂чно, нѐ видӣм да плѐтēм.

мра́чити се мра̂чи се несв ‘смркавати се’. – Прӣје но што по̀чнē да се мра̂чи, по̀ћерајте сто̀ку ку̀ћи.

мр̄вити -ӣм несв ‘ситнити, дробити’. – Ćѐди за а̀стāл те то по̂јди, нѐмō да ми мр̄вӣш по̀-куће; ‖ **мр̄вљен** -а -о ‘уситњен, измрвљен (обично о сиру)’. – Онај мр̄вљени сӣр по̀мēшамо са ићѐченим кра̀ста̄вцима, патлиџа́нима и лу̀ком, ме́но по̀-сōнемо и по̀уљӣмо и ѐтē ти сала́тē, на̀ љепоту.

мр̄дати -ām несв ‘помицати (се), померати (се)’. – Оло̀шō ђе́до на̀чисто, јѐдва мр̄дā; ***изр.*** *На вр̄ бр̄да вр̄ба мр̄дā* (брзалица); ‖ **мр̄днути** -нēм св ‘помаћи’. – Ма во̀љō би ја̂ да до̀ђем, ал нѐ мож да мр̄днēш нӣкуд о̀д-куће, нѐ дā по̀сō; в. *скаменит̄и се*.

мр̏жљети мр̏зӣм несв ‘мрзети’. – Ни́су се о̀ни мр̏жљели, но на̀кō се прега́њали и надгорња́вали; ***изр.*** *До по́днē мр̏зӣ сѐбе, од по́днē цѐо свӣ̏ет̄.*

мр̄зан мр̄зана ‘кога не воле, кога мрзе (најчешће непланирано позно дете)’ – Шћѐли да по̀цркајӯ кад се ро̀дијо Вӣтомӣр, Ра́де и Милу̀тин се бӣјагу за̀мōмчили, ал ет, ѝспунӣ се о̀нā: на мр̄зану ку̀ћа о̀стае.

мри̏е́ти мрӣ̏ем несв ‘мрети, умирати’. – О̀ћу да се по̀здравӣмо, јербо до́ђе вре́ме да се мрӣ̏е; ***изр.*** *Ра́ди ко да ћеш сто́ годӣна жи́вљет̄и, а мо̀л се Бо̀гу ко да ћеш ćу̀т̄ра мри̏е́т̄и.*

мр̏к -а -о **1.** ‘таман, загасите боје’. – Пòмешāм сȉгаву и цр̏ну вȕну и дȍбијем мр̏ку бȍју за ц̏емпере љу̏дма, а ђѐци ћу д-òвāрбам у неку лȉктију бȍју; **2.** ‘нерасположен, зловољан’. – Ђе̏до мр̏ке òпуштијо бр̏ке, бȍље ти је посклȍн се ме̏но док се не ра̀зведрȉ.

мр̏кати (се) мр̏че (се) ‘парити се (о овцама)’. – Мр̏кале су се оне да̑вно, са̏д већ трѐбā бр̏зо да пȍчнȕ да се ја̀гњē; ‖ **мр̏кāње** с гл. им. ‘парење оваца’. – Мȏрам да за̀миј̏еним о̏вна прȉје но што дȏђе вре̏ме мр̏кāња да се нѐ би па̏ријо са свȍȉм потóмством.

мр̀качити -им несв ‘мучити, терорисати’. – Кога они òћерају у бȕвару мр̀качē га по њȉном зана̏ту.

мрклȉна -ѝнē ж ‘мрак, помрчина; ноћ’. – Бȉјаше мрклȉна, нȉје се вȉђо пр̏с прѐдоком. – Одја̀мпȕт му па̏де нека мрклȉна на̀-очи и ȏн им скрѐса ȕ бр̏к свѐ што му бȉјаше на ду̏ши.

мр̀кнути -нē св ‘помрачити се, онесвестити се’. – Нѐ знам шта му бȉ: одја̏мпут му мр̏че нѐсвēс, пребли̏ђе и па̏де ко сви̏ђа.

мр̏коња м ‘во мрке боје’. – Кад сам уз мр̏коњу припа̏ријо си̏воњу, нȉје ѝмало ја̀чȉг вȍлōва у срѐзу.

мр̀куља ж ‘крава мрке боје’. – Чȉја̄ је она̄ мр̀куља поред на̏шē Цвѐтуље.

мр̀куша ж ‘овца риђе вуне’. – Нȁјпитȍмија̄ ми је и на̏јмљѐчнија̄ ȍна̄ мр̀куша.

мр̀љāв -а -о ‘жгољав, ситан’. – Дȍшō на̀кō нѐкако сти̏дан и мр̀љāв, ко ди̏ѐте нѐко, рѐкō би му е ду̏ша у нȍсу. – Ма нȉје да нѐ̑ђе, но нѐ може, вȉдȉш како е мр̀љāв. – Млȍго е мр̀љāв, ко да нȉшта нѐ једē; в. *стȉрваћ*.

мр̀мљати -āм несв ‘гунђати, тихо протестовати’. – Ста̑лно нешто мр̀мља̄, нȉкад му нȉшта нȉје пȍтамāн.

мр̀мољити -ȉм несв ‘говорити себи у браду, гунђати’. – Ȍде нȉз пȕт и нѐшто мр̀мољи, сȕмљам да и ȏн зна̑ шта̑.

мр̀нцати -āм несв ‘неразговетно говорити’. – Мр̀нца̄ ко да нȉје ода̏влē, нȉшта га не разȕмēм.

мр̏с м, обично у ***изр***. бȉ̏ели ~ ‘сир и кајмак’. – Сва̏ког пе̏тка смо нȍсили бȉ̏ели мр̏с у Ча̏чак на пȉјац.

мр̏сак мр̏ска м ‘мрсна храна’. – Бȉјаше мр̏сак те су нас уча̀стили, рѐкō би смо им кȕмови, од тȉцē мли̏ѐка са̀мо што нису ѝжњēли на̀-собру, те ти мȉ згȍдно омр̏сисмо бр̏к.

мр̀симȕд м ‘човек који прича празне приче, брбљивац’. – Дȍшо нѐкȉ мр̀симȕд ѝз општине да нам прȉча прȉче како ми трѐбā д-ѝзȉђемо на гла̀сāње и да гласа̏мо за тȏг и тȏг.

мрснȉна -ѝнē ж ‘мрсни дани, кад се не пости’. – Ѝскупила се ђѐца, а пȍтревила се мрснȉна, те рȇшим да за̀кољēм прȃсе и д-ѝспечēм на ши̏љку.

[мр̏тав] мр̏тва -о; ***изр***. *~ кȏс[ȉ]* ‘тврда и безболна израслина на телу’. – Јерȍтије ти је ѝмō мр̏твȕ кȏс од млāђијег да̏нā.

мртва̏ја ж *в. мр̏тȉвица*. – Нȉје оно нека парце̏ла, нȇма плȍдне зѐмљē више но један пѐдаљ, и ȍма на̀ȉ̏ђеш на мртва̏ју.

мр̀твāк -а̏ка м ‘који једва показује знаке живота’. – Прȃви мр̀твāк, јѐдва гобѐљā пу̏том.

мр̀твац -а̀ца м ‘покојник’. – Оку̏пасмо мртва̀ца, òбријасмо, обу̏космо му мр̀твачкō оди̏ѐло, тȕрисмо пȍкров и њѐга у са̏ндук па на а̀стāл у сла̑вској сȍби; ‖ **мр̀твачкȉ** -ā -ō ‘који се тиче мртваца’; в. *наȉред*.

мр̀твица ж ‘неплодна земља’. – Нѐ мож у òној мр̀твици нȉшта да рȍдȉ, ца̀бē ра̑диш.

мртвопу́вало с ‘ислужени уображенко’. – Нѝчија нѝје до зо̀рē го̀рела, свѐ бѝднē и про̂ђе, он ти је жа́ријо и па́лијо у сво̀е вре́ме, по̀глāј га са̀д: о̀бично мртвопу́вало.

мр̏твори^{ј}езан -зна -о ‘спор, безвољан’. – Н-у̀мије о̂н да по̀јтā, него свѐ нешто кѝлāви, на̀кō е мртворјезан; ‖ **мр̏твори^{ј}езно** прил ‘споро, као од беде’. – Свѐ па̂ди ко да е на ку̀луку, мр̏твориезно.

мр̀ција ж ‘лешина, стрвина’. – Зау̀дарā о̀на мр̀ција што е лѝпсала до̀ље у ја̀рузи, те се срѐ̂ћом ѝскупише орлу̀шине и за два́ да̄на о̀сташе са̀мо ко̀кање.

мр̏шāв -а -о ‘неподгојен, коме се виде ребра’. – Ма то е гро́та за̀клати та̀ко мр̏шāво, вѝш да е ко̂с и ко̀жа, него тѝ то̂ ме́но прира́ни па о̀ндāј ко̀љи.

мр̏штити се -ѝм се несв ‘показивати незадовољство набирајући чело’. – Нѐмō нѝшта да се мр̏штиш ту̀јнāк, но се у̀зми у̀-памѐт ил ће ба̀тина да па̂ди.

му̀ва му̀вē ж зоол ‘пор. инсеката Muscidae’. – Овē му̀ве додѝјаше; ‖ **му̀вица** ж дем. – У̀паде ми ма̂ла му̀вица у мли^{ј}е́ко; ‖ **мувѐтина** ж аугм пеј. – Ишáрале ове мувѐтине у̀пљу̀вцима оглѐдало; ‖ **му̀шица** ж в. *мувица*; в. *измиљеѿи*, *мук*; ‖ **му̀шичица** ж пеј дем. – Неке сѝтнē му̀шичице оће д-ѝзбију о̀чи; ‖ **мушѝчēнда** ж аугм пеј. – Овē ће мушѝчēнде да ви ѝспљују ме̂со, мо̂рате га нѐчѝм по̀крити.

му̀вāр м бот ‘коровска биљка Setaria’; в. *мурузишѿе*.

му̀вати се -а̄м се несв ‘мотати се, врзмати се око нечега’. – Ма нешто ми се мло̀го он му̀ва око на̀ше О̂лге, повѐд-дете ви рачу́на.

му́да с мн анат ‘тестиси’; ***изр.*** *Да су ба̀би му́да, би́ла би ђе́до. – Про̀ѿō ко му́да кроз ѝцјеѿāне га̀ђе. – Про̀дае му́да мешѿо бу̀брēга*; ‖ **му̀дат** му̀дато ‘одважан, храбар’. – Ѝмā му́да, сва̀кā му ча̂с, му̀дат ко нѝко.

му́дар му́дра -о ‘паметан, уман’. – Бѝјаше то му́дар чо̀век, сва̀кōг је шћѐо да посàветуе и по̀учѝ ко сво̀е на̀јро̀ђенијē; ***изр.*** *Кој у два̀ес нѝје ли^{ј}еѿ, у ѿрѝјес ја̂к, у чѐѿрес бо̀гаѿ, у ѿедѐсēѿ му́дар, ѿāј нѝкад нѐ̂ће бѝѿи ни ли^{ј}еѿ, ни ја̂к, ни бо̀гаѿ, ни му́дар. – Те́шко е му́дрōм мећ буда̀лама збо̀риѿи.*

му́доња м ‘моћан, утицајан човек’. – Ла̀сно е би́ло док нам не до́ђе за шѐфа овај му́доња, ш њим нѐма зеба́нције; ‖ **му́доњица** м дем пеј ‘неискусан а надмен човек’. – До̀шō онај му́доњица да се нешто ѝстрēса на̀д нама, мѝслѝ да мо̀ж д-у̀плашѝ мѐчку с рѐшетом.

мудрѝјāш -а́ша м ‘сналажљивац, који паметно резонује’. – Ба̀ш је прави мудрѝјāш, вѝдѝ се да е Весѐлинова ћѐмēнка.

мудрија́шити -ѝјāшим в. *мудроваѿи.* – Нѐма он дру̀га по̀сла но да мудрѝјāши.

му̀дрица ж ‘бистра, отресита девојчица’. – Она ба̀бина му̀дрица свѐ зна̂ по̀-кући ко ка̀кā ста̀рица.

мудро̀вати му̀друем несв ‘умовати, размишљати, паметовати’. – Кад би се кра̀мпом и мо̀тиком мо̀гло мудро̀вати, о̀д њега нѐ би би́ло му̀дријега. – Он ста̂лно нешто му̀друе, а ва̂мо нѐ знā д-у̀киселѝ ку̀пус; ‖ **му̀дровање** с гл. им. ‘размишљање, удубљивање у проблем’. – Њѐму му̀дровање при́личē ко пѝлету сѝса.

мудро̀лија ж ‘мудрост’. – На́род ти је ѝжњедријо мло̀ге мудро̀лије, о̀не су поу̀чнијē од нѐкиг будала́штѝња о̀вијег на̀читāниг што мѝслē да свѝ^{ј}ет о̀дā њиг по̀тичē.

[му̀дрōс] -ости ж. – Шта̀ ће њѐму му̀дрōс кад је стѐкō бога̀ство.

му̀жа ж ‘музење’. – Вре́ме је за му̀жу, о̀док у̀ шталу да ми кра̀ве не прѐбризгају.

му̀зара ж ‘крава која се музе’. – Му̀заре кра̀ве и во̀лове смо љѐти др̏жали ко̀д кућē, а јало̀вѝње изго̀нили у̀-планину да пла̂ндују; в. *крављача*.

му̀зике ж мн у ***изр***. *кра̀ѿкē* ~ ‘усна хармоника’. – Свѝрō он у му̀зике да га се нѐ мош на̀слушати, ко у пра̂ву јермо̀нику.

мȕзувӣран -рна -о ‘бистар, досетљив, оштроуман’. – Јȍш је мâли, ал дȍшō мȕзувӣран, чȅла му нӣје ра́вна.

мȕк м ‘тајац, ћутање, потпуна тишина’. – Одјàмпȕт кад он дрêкну, нȁста мȕк, сȁмо се мȕшица чȕе како зȕӣ.

мȕка ж ‘испаштање, трпљење, подношење тешкоћа’ . – Цѐо жӣвот нам је прȍшō у тѐрету и мȕкāма, ал знâј, благо ђе́ду: ко се мȕке нѐ намучӣ, пȁмēти се нѐ научӣ.

му́кати мȕче несв ‘оглашавати се мукањем (о говедима)’. – Пȍчеше гȍведа му́кати, ја тȁмо кад ѝма штȁ да вӣдиш: Рȕјка се тѐли. – Јȍпēт мȕчу гȍведа, вре́ме да се нàпое.

му́лац му́лца м **1.** ‘мазгов (мужјак из фамилије мула)’; **2.** ‘глуп, тврдоглав човек’. – Онај Ра̏шков му́лац про́ђе пу́том и пра̏ви се да нас нѐ види, тàкӣ му е и очȕрина бӣјо и нӣје џàбē кâзано да нѐ пада ѝвēр дӣље ȍт кладē.

муљàкати -ā несв ‘најављивати промену времена’. – Пожу́рте, ђѐцо, нѐшто муљàкā од Овча́ра, штѐта би би́ло да нам пȍкиснē вàкō сӣено.

му́љати мȕљам несв **1.** ‘гњечити грожђе’. – Дȁдок ȍвӣм њӣнима мȕљāч, оће да му́љају грȏжђе па ће нам ȕјутру вра́тити; **2.** ‘припремати неку смицалицу’. – Ма нѐшто ми сȕмљиво, мȏра да нѐшто му́љају чим нѐ смију ȕ-очи да те пȍглēдну ко љȕди.

мȕљāч -а́ча м ‘направа за гњечење (кључење) грожђа’. – Тȕрӣ се мȕљāч нà-кацу и крȍж њега се кључи грȏжђе.

муљѐвит -ѐвита -о ‘тмуран, облачан, кишовит’. – Бѐше муљѐвито вре́ме кад нас нàпадоше Шва́бе, ćѐме им се зàтр̄ло.

мȕмлати -ām несв **а.** ‘мрмљати, бобоњати (в.)’. – Нѐмō да мȕмлāш тȕјнāк но збȍри ко ѝксāн; **б.** ‘неразговетно брундати у браду, гласом подсећати на оглашавање медведа’. – Да-иш ти јâда: кад смо за́шли дȕбље ȕ-шуму, пȍчē нѐшто да мȕмлā ȍдонуд од пѐћинē.

мȕнути -ēм св ‘енергично упозорити, дрмнути’. – И он га мȕнȕ лâктом у слабӣну нѐ би ли ушу́ћō, ал тȏ ти је ко глу́вōм шàптати.

му́ња ж **1.** ‘пражњење атмосферског електрицитета’. – Кад пȍчē да гр̏мӣ и да ćѐвају му́ње, бȁба вӣче: пȍћерајте кра̏ве бр̏зо, бѐжте кȕћи; **2.** ‘хитар, брз, вредан’. – То е ре́тко вре́дно чељáде, му́ња жӣва, чѝнӣ ти се нѐ стае нȁ-земљу.

мȕњара ж ‘неуредна просторија, ћумез’. – Ѐнē иг ćѐдē пȍваздāн у ȍнōј Љѐпосавиној мȕњари, пӣјȕ и кȍцкају.

мȕрга ж ‘овца са сивом главом’. – Нȁјпитȍмије су ми ове мȕрге; ‖ **мȕргица** ж дем. – Погле́дни ми на онȕ мȕргицу, рѐкō би да ме́но кȕња; ‖ **мȕргāв** -а -о ‘сивкаст’. – Обли́знила се она мȕрга и ȍбадвое јàгњāди јој мȕргāво, пљȕнȕта ȍна; ‖ **мȕргāс** -та -о ‘сиве боје’. – Стâлно ȕчӣм мȍе ȕнуке кȍјā е бȍја зелѐна ко ȍкријек, кȍјā пла́ва ко гâлица, кȁко е нѐшто лѝчито кад је голȕбли, шептѐли, зејтѝнли, вàтрело, вијолѐтно, грȁорāсто, џигѐрли, мȕргāсто, крмѐзли и да стâрима прѝличӣ дȕнклијē а млàђӣма лѝктијē.

му́рови м мн ‘жмарци’. – Кад прȏђем според њêне кȕћē, свѐ ме пȍдӣђу неки му́рови.

мȕруз мȕруза м бот ‘кукуруз, Zea mays’. – Откад сам ȍтишо ȕ-вōјску, свѐ мѝслӣм штȁ ли рȁде мȍи, дȁ л су ȍбрāли мȕрузе и пȍжњели шȁшину; ‖ **мȕрузнӣ** -ā -ō ‘кукурузни’; ***изр***. *~~-о брȁшно* ‘брашно од кукуруза’. – Пшѐничнȍ брȁшно мȍж да ти стȍӣ колко ȍш, а мȕрузнȍ јȍк, зàтō га мѐљēш поме́но, нѝкад не нàвашēш млȍго; ‖ **мȕрушчић** м дем; в. *ӣабирак*.

мȕрузӣште с ‘њива на којој је био посејан кукуруз’. – По мȕрузӣшту се пȍдигла мȕвāр, зелѐнӣ се – рѐкō би је Ђȕрђевдāн.

мурȳзли непр ‘који је боје кукурузног зрна’. – Ѝспала млѐго згѐдна прѐђа, дѐшла нàкō мурȳзли, ни млѐго ликт ни дȳнкли.

мȳрузница ж ‘хлеб од кукурузног брашна’. – Ѝжњēше врȳћу мȳрузницу, бѝјелог мр̑са и слàнине те се презалогáисмо згѐдно, да нѐ може бѐље бѝти.

мȳсāв -а -о ‘прљав, замазаног лица’. – Штѐ си тàкō мȳсāв, благо бȁби, то нѝје згѐдно, ѝди ȳмī се.

мȳсоња м ‘намргођен, безвољан човек’. – Ја̑ га зѐвēм д-идéмо на сáбор, он се намȳсијо ко некī мȳсоња, некī бѐлāј га спѐдбијо, само ѐдмāнȳ рȳкōм и ѐде ȳ-шталу.

мȳсти мȳзēм несв ‘обављати мужу’. – Према вѐњеру мȳземо крȁве, крȳнимо жѝто и коéшта, нѐ мош свѐ да стѝгнēш зȁ дāна.

мȳстра ж ‘узорак са кога се нешто препочиње’. – Свѐ сам мȳстре ȳзела од Добри́лē Љȳбишине; ***изр.*** *мȳстра бѐчка.*

мȳтāв -а -о ‘нем, без моћи говора; ћутљив’. – Нѐмō да се прȁвīш мȳтāв, но збѐри како е би́ло.

мутàвција м ‘мајстор који прави предмете од кострети’. – У рáдњи код онōг мутàвције у Љуби́ћу има бисáгā, покрѐвāца, зѐбнīца, кòструтнијег тóрбī и коéшта од кòстри̑ети.

мȳтан мȳтна -о ‘без сјаја, непрозиран’. – Од òвијег кѝша нѝје сȁмо мȳтан пѐток но се и ѝзвор код Брéста замȳтијо.

мȳтап м ‘покривач или простирка од козје длаке’. – Покрóвце за вòлове пѐђеко зòвē мȳтāп.

мȳтвāк -áка м ‘ћумез, забачено место у грађевини’. – Потрáжде тȁмо у мутвáку да нѐма кака чàпара; в. *изорāти*, *мутвак*.

мȳтвен мȳтвена -о ‘ситно млевено (пшенично брашно)’. – Сȁмљели смо код Ли́са мȳтвенō брȁшно, би̑éлī се ко снѝ̑ег.

мȳтвљāк -áка м ‘тешко проходно место, аврик (в.)’. – И зàпадосмо òнамо у Љѐскōвцу у некī мȳтвљāк, јѐдва се ишчȳпасмо из нѐкīг купѝнчīна.

мȳтер м ‘велика наврткa’. – Òдви мȳтере на кòлима па пòдмажи дѐбро сòвине с кòломāшћу.

мȳтити мȳтим несв ‘мешати течне састојке хране’. – Мȳтиш та јáјца, ȳмȳтиш пѐт јàјцī и òзгō прѐлијеш ону запечѐну мусȁку, врȁтиш у врȳну мéно и гòтово; *изр. ~ се у глави* ‘имати вртоглавицу’. – Нѐшто ми се мȳти у глáви, коно да ми ни́су свѐ кòзе на брòју; ‖ **мȳћкати** -āм несв **1.** ‘мешати течност без мешача’. – Кад сàставиш свѐ то, нȁспи вòдē нѐпуну влȁшу, зàтисни је и мȳћкāј док нѐ видīш да се свѐ дѐбро измéшало; **2.** ‘роварити, припремати неку неподопштину’. – Свѝ знȁјȳ да òни мȳћкају нѐшто окō држāвне кȁсē; ‖ **мȳћнути** -нēм св ‘промешати, промутити’; ***изр.*** *~ глáвōм* ‘добро размислити, пажљиво одвагати’. – Знȁш како кȁже ђéдо: три́ пȳт мѐри – јѐднōм ćéци, дóбро рàзмисли, па òндак рéши.

мȳћак мȳћка м **а.** ‘покварено јаје’. – Знȁш како е ви́кō òнāј: ѝјако нѐ знāм да снѐсēм јáјце, знȁм штȁ е мȳћак; **б.** ‘покварен човек’. – Ѝć, тȁј је нѐвиђен мȳћак.

мȳћка ж ‘нека закулисна работа’. – Вѝдī се да е по срéди нека мȳћка.

мȳћȳрла м ‘особењак, подмукао, потуљен’. – То ти је мȳћȳрла јѐдна пòквāрена ко шȳпаљ зȳб, који га нѐ знā тај би га препла́тијо.

мȳфљуз мȳфљуза м ‘неотесанко, неодговоран човек’. – Пȳшти мȳфљуза у бѐстрāга.

мȳфте прил ‘бесплатно, џабе’. – Брезòбразно ко гли́ста, нàвикло да дѐбије свѐ на мȳфте.

мȳчан мȳчна -о ‘тежак, напоран’. – Мȳчан ти је ȍвај на̏ш сѐља̄чки жѝвот, ал шта-ш, из ȍвē се кȍжē ȳ-другȳ нѐ може. – На̏ш жѝвот ти је бѝјо мȳчан, ал јȍпēт ва́ла Бȍгу на њѐговом да́ру кад нам да̏де здра̏ву и пра̏ву ђѐцу.

мȳчањ мȳчња м ‘сандук у који пада брашно испод воденичног камена’. – Ѝзвадӣ Ли́со из мȳчња два лопа́ра бра̀шна, ѝзрȳчӣ у артијȁнȳ кѐсу и да̏де јој, ко вѐлӣ, сѐва̄п је; уп. *брашњар*, *мучњак*.

мȳченӣк м ‘страдалник, пађеник, невољник’. – Млȍги мȳченӣци су постра́дали за на̏шу вѐру и свȍјōм кр̏вљу е сачу́вали за ȍнē што су ѝза њӣг дȍшли; ‖ **мȳченички** -а -о ‘страдални, тежак’. – Мȳченички жѝвот је прȍвела весѐлница с ȍнӣм крвни́ком, ал шта ће, тр̏пњом је спа́сла дȳшу свȍју, нѝје мȍгла споради ђѐцē да бѐжӣ од будȁлчине; ‖ **мȳченички** прил ‘мучно, страдалнички’. – Мȳченички је жи́вљела поред њега и са̏д је пȍчинула.

мȳченица ж **1.** ‘измучена жена’. – Она мȍја мȳченица нѐ стае, ко вȍда, од јȳтра дȍ ćутра; **2.** ‘ракија’. – Ра̀кију зове́мо мȳченица за̀тō што се мȳчи кад прȍлази из ла̀мпека кроз лȳлу и кѝлер, док дȏђе до пȍставе.

мȳчења̄к м ‘мученик’. – Ȏн ти је, весѐлнӣк, вѐлики мȳчења̄к, цѐо жѝвот се потȳ́рō за коекȍгā, о сѐбе нѝшта нѝје мѝслијо, сад свѝ забȍравили њѐгова дȍбра.

мȳчити -ӣм несв. – Пи́тō га Миљȍјко шта ра̂диш, а он њѐму вѐлӣ: ѐт, мȳчӣм мȳку и ȍна мѐне. – Нѐмōде да мȳчӣш ту стȍку, него е ра́ни, пȍј, тима́ри, чѝсти да̀љеге ко домȁђин чȍвек, а јȍк ко нѐкӣ кр̏внӣк; ‖ **мȳчен** -а -о ‘изложен мукама’. – Млȍго е бѝјо мȳчен на рȍбији, и гла̏довō, и зѐбō и шѝба̄н бѝјо, ал јȍпēт, ва́ла Бȍгу, прѐтекō.

мȳчки прил ‘подмукло, кријући, тајно’. – Ȍнā р̏ђа цѝнка̄рошка испѝпава нас на̀кō пȍдмȳкло и мȳчки нѐ би ли ѝмō за̀ шта д-ȳзмē муштȳлук у Ȳдби.

мȳчњак м ‘сандук у који пада брашно испод млинског камена’. – Кȍлко е бра̏шна прȍшло кроз мȳчњак у Ја̀годиној водѐници, са̀в се изли́зō, кȏј зна̂ кȍлко е лопа́рā поци́ѐпала; уп. *брашњар*, *мучањ*.

мушȁрица ж ‘ситна мушица која се у ројевима купи око ц̏ибре, сирћетуша’. – Не могу ла̏сно од ȍвијег мушȁрӣца д-ѝзвадӣм ц̏ибру ѝс-кацē.

мушѐма -ѐмē ж ‘простирка од непромочивог материјала која се ставља у канате кад се вуче грожђе’. – Опѐри мушѐму и прȍстри је по тра́ви да с-ȍсȳшӣ па е пȍтље са̀вӣ и однѐси у-зграду.

[мушка́рац] -рца м; в. *брк*, *јак*, *калӯ*; ‖ **мушка̀рчӣћ / мушка̀рчиħ** -а̀рчића м дем; в. *ӣокошкаӣи* с, *ӣошиљкаӣи*, *ӣрескаӣи*, *свадба*.

мушка̀рача ж ‘мушкобањаста жена’. – Про́ђе ȍна Мѝломӣрова мушка̀рача, ц̏а̀мба̄с јој нѝје ра́ван, спȍсобна е за дѐсет.

мушка̀рӣње с зб ‘мушкарци’. – Кȍд на̄с ти је бѝјо ȍбича̄ј да пр̂во ćѐднē мушка̀рӣње па пȍтље жѐне и ђѐца, а јȍк ко-во са̀д: јȍш чȍвек нѝје ćѐо, жѐна трȍпӣ, још јој ȏн прѝмиче стȍлицу, буди-Бȏг-с-нама.

мушка́тла ж ‘цветна, саксијска биљка Pelargonium inquinans’. – Свѝ су вȍљели мушка́тле, нѝје би́ло кȳђē која нѝје ѝмала у про́зору неку мушка́тлу, вѐлē да е млȍго дȍбра споради нѐсанице ил ако е нѐко гла̀вобōљан, и ка̂жу да дȍноси срѐћу. – Изл̀омијо га ко ма̀че мушка́тлу.

мȳшкӣ -ā -ō ‘који се тиче мушкараца, који се односи на мушкарце’; в. *мушкобањасӣа*; ‖ **мȳшки** прил ‘снажно, жестоко’; в. *за̄ӣегнуӣи*, *избабњеӣи*, *маругаӣи*.

мȳшкӣње с в. *мушкарење*. – Њѝма се породје́вало мȳшкӣње, а Драгȳтину и Ѐмилији свѐ женска̀рење, њѝг шѐс.

мушкȍбања̄ста ‘која има мушке физичке особине’. – Би́ла Сла̂вка а̀јдȳк жѐна, на̀ко мушкȍбања̄ста, спосȍбнијā од млȍго мȳшкӣг; в. *мушкарача*.

му̏шмула ж бот ‘врста воћа Mespilus germanica’. – Му̏шмуле се је̏дӯ тек кад се угми́ле̄, на̏јљепше̄ су кад иг ме́но до̀ватӣ сла́на.

муштѐрија м ‘купац’. – Ѝмала на̏ша ма̑јка мло̀го муштѐрӣја за бӣели мрс, нӣје мо̀гла да на̀вашē колко су о̀ни шѣ̏ли да ку̑пе, јел је сӣр и ка̏јмак бӣјо за при́мер.

муштѐрӣнка ж ‘муштерија женског рода’. – Мло̀ге од тӣјег го̀спо̄ђа, мо̀јӣг муштѐрӣнки су ме зва́ле да сврâтим ко̀да̄ њиг, до̀чекајӯ ме ко ку́му.

му̏штрати -а̄м несв ‘строго поступати, терати, гонити неког силом’. – Је̏с га му̏штро̄ кад је бӣјо ма̑ли, ал је̏с и на̀правијо од њѐга човѐка ӣ по̄.

муштӯлук -у̀лука м ‘част која се даје доносиоцу лепе вести’. – Кад су Да́чо и Бо̀бан ја́вили Ју́ли да се ро̀дила Катари́на, до̀бӣли по ђӣлим за муштӯлук.

Н

на̀ реч. ‘изволи, узми’. – На̀, накре́ни је̏дну и очѝта̄јде о̀нӯ: *Ој, ча̏шицо, ма̑ли сӣтво̀ре, о̀кре̄нем тӣ да́нце го́ре*; ‖ **на̑де / на̀јде** ‘и с т о’. – На̏јде ове па̏ре однѐси Мӣлосаву кова́чу и рѐци му по̀сло ти о̀во̄ мо̀ј ђе́до, о̂н зна̑ споради чѐга̄.

на̀алити се на̀алӣм се св ‘задовољити похлепу, халапљивост’. – Пу̏шти иг нек се на̀але̄, свѐ ће им то ђа̀во̄ о̀дњѐти, жи̑в бӣјо па вӣђо.

наба́дати на̀ба̄дам несв ‘ходати опрезно, храмајући’. – На̀ба̄да но̀гу прѐд-ногу: рѐко би – га̀зӣ по ја́јцима; ‖ **набо̀сти** на̀бодѐм св – Кад је прѐлазијо преко вр̀зине, по̀тѐгне те на̀бодѐ во̀ликӣ тр̑н у пе́ту.

наба̀ктати се на̀бакђѐм се св ‘брзо и добро се најести’. – Сврâтимо код Гу̏рмана те се на̀бакђѐмо о̀нӣг њѐговӣг мезѐлӯка у мо́ци, ни́смо по̀тље мо̀гли да на̀вашѐмо во̀дѐ у̀спӯт.

на̀басати -ам св **а.** ‘наићи после лутања на прави пут’. – Кад је би́ло глу̑во до̑ба но̀ћи, мӣ на̀басамо на је̏дну кава̀ну и ту̀јна̄к зако̀начӣмо; **б.** ‘случајно наићи’. – О̀днекуд на̏баса Жи̑вко поред Кр̀стомирове ку̏ђе̄ и за̀текнē га под ду̏дом.

набе́дити на̀бе̄дим св ‘неосновано неког окривити’. – Набе́дили човѐка ни кри́ва ни ду́жна, на прâвди Бо̀га, за нӣђе нӣшта; ‖ **набеђи́вати** -е̏ђуем несв. – Нѐмо̄јте га набеђи́вати за нѐшто што нӣје учѝњо̄.

набела̀[ј]исати -шѐм св ‘настрадати’. – Кад су Бугара́ши на̀ишли, це́ло сѐло е набела̀исало, свѐ жи́во попа́лише, ру̑ке им се осу́шиле – да̀бо̄гда.

наби́јати на̀бӣјам несв ‘стално истицати сопствене заслуге за неко »добро дело«’. – Ста̑лно му на̀бӣја на̏ но̄с како га е спа́сијо од сӣлацӣја; ‖ **на̀бити** на̏бијем св. – Трѐбало је то још ма̀ло на̀бити; ~ **се** на̏бијем се св ‘набости се’. – Ѝдок по о̀нијем дашчу̀ринама и на̏бик се на ѐксер, мо̑рам д-ѝдѐм у амбула̀нту да ми у̀дарē нѐкцију.

набиљу́шити -ѝљӯшим св ‘накупити’. – Набиљу́шила ја̑ ж ђѐцо̄м ћелѐта̄ка по њѝви за пу̀н кото̀ба̄њ, за̀уварица е.

на́бој м ‘болна тврда израслина на табану’. – Кад смо прѐшли преко планѝнē, до̀бик на́бој: бо̀лӣ ко̀ да си у̀-око ца̀рно̄.

набра́јати на̀бра̄јам несв ‘наводити појединости, имена’. – Јо̑ј, кад о̀на по̀че да на̀бра̄ја, Бо̀г те мо̀лово са̑ми: тѐ ва̀кӣ си, тѐ на̀кӣ си, тѐ нӣкакӣ си; ‖ **набро̀јити** на̀бројӣм св. – На̏брои јој Â̂нка свѐ по спи̑ску и на̏јпотље јој рѐче, е са̑д се по̀крӣ увѐтима и ушу́ти.

набре́кнути на̀брēкнем св ‘нарасти, надоћи’. – Набре́кле кра̑ве од о̀нē о̀таве, шӣрē но ду̀љē; ‖ **набре́ћи** на̀брēкне[м] св ‘и с т о’. – Ако иг на̀ра̄ниш ђѐтелином, до̀бро ће ти набре́ћи.

нàбризгати -ā св ‘набрекнути пред пред мужу (о крављем вимену)’. – Нàбризгале крàве, врéме да се мýзӯ.

нàбрисати -шēм св ‘сакупити брисањем’. – Нàбрисали смо брѐзовим мѐтлама вѐлику гòмилу лѝшћа, спрљила га слáна па òпало кò рýком ȍдњето.

набрýсити нàбрӯсим св ‘наоштрити сечиво брусом’. – Ôн кад òткуе и нàбрӯси кòсу, мȍже да брѝјē, а јàдно ти да кȍсѝ.

набýбати нàбӯбам св ‘научити напамет текст без разумевања’. – Рѐкла му учитѐљица да е набýбō, ал да нѝје пóјмио штȁ е пи́сац шћѐо да кȃже.

нàбусит -а -о в. ‘осоран, џандрљив’. – Нѝје ѓ̀ѓāв, ал нѐкако нàбусит дòшō, бȍз тога нѐ волим ш њѝм да дрȕгуем.

набýшити нàбӯшим св ‘набити, набости’. – Дрàгана Богдáновōг ти нȁбӯшӣ бѝк нà рогове и прȍсӯ му дрȏб: ни́су стѝгли да га ȍћерају дȍ Гӯче, ȏн весѐлнӣк издàнō, Бȏг да му дȕшу прȍстӣ. – Тȍваријо Влáде ђȕбре и набýшијо вȍликог пацȍва на вѝле.

нáвада ж ‘нешто на шта се навикне’. – Кад је пȍчело ди̯éте да плàчē, пȍп вѐлӣ: дȃјте му нáваду (цуцлу).

нàвадити (се) -ӣм (се) св ‘навикнути се, уобичајити’. – Нàвадиле се ȍне њѝне кȍкōшке и стȃлно прѐли̯еђу вȃмо ȕ нашу бàшчицу; в. *гристи*, *дрмкати*.

нȁвала ж ‘мноштво, маса (народа)’; в. *налога*, *ковачница*.

навáлити нàвāлим св ‘убедити у оправданост неког поступка’. – Навáлили д-òстанēм на кȍнаку, нѝкако дрȕкчије, вѐлē: ђѐ д-ѝдēш по вàкō ѓ̀ѓавој ȍђи, а и мрȃк ће да т-ȕвāти; ‖ **наваљѝвати** -àљуем несв. – Нѐмō наваљѝвати вѝше, додѝја; ‖ **наваљѝвāње** с гл. им. ‘инсистирање на нечему, убеђивање’. – На нȁше наваљѝвāње ȏн прѝстаде, па вѐлӣ: àј, нек бѝднē срѐћно и вековѐчно.

нȁвалица ж ‘навала (в.)’, в. *налога*; уп. *насирити*.

навáрити (се) нàвāрим (се) св ‘издовољити се кувањем до мере издржљивости, накувати се’; в. *напли̯евити*.

нàвасати -шēм св ‘набавити, прибавити, снабдети се’. – Бȍрили смо се да нàвашемо и сȕдōва, и àлāтки и коѐшта што чоѐку трѐба ȕ кући да се нѐ зāјма по сѐлу.

нàватати -āм св ‘похватати’. – Јѐдва нàватасмо ȍнӯ нѐснӯ пилàдију, н-ȕмијӯ д-ȕѝћу у кокȍшāр сáма, а нѐ мош да иг ȍставѝш нȁпољу, бȍјати се да иг нѐшто ȍбнōћ не пȍкупӣ.

наватѝрати се -àтѝрам се св ‘стећи иметак’. – Наватѝрали се тàкō што су зà џабē пȍкуповали дȑжāвну ѝмовину коју су прије шéсēт гȍдѝна њѝни ђѐдови поȍтимали нȁшим ђѐдовима; ‖ **навàтѝран** -а-о ‘који има много новца’. – Тȃј ти је навàтѝран од пéтā до увéтā, ѝмā пȃра кȍ пљѐвē.

навéсти -éзēм св ‘извести на платну’. – Навéзēм јâ стрѝни кȕварицу; в. *напли̯евити*.

навѐсти нàведēм св ‘наговорити неког на нешто’. – Бѝјо е млȍго дȍбар дѐчко, док не налѐће на ȍнōг кȍштаплера те га нȁведе на ѓ̀ѓāв пȕт.

навѝјати нàвѝјам несв ‘намотавати основу (о пређи)’. – Навѝјали смо прѐђу у кàнуре па ћемо да нȍсимо на вȃрбање; ‖ **нàвити** нàвијēм св ‘намотати пређу’. – Àјде да нȁвијемо ȍснову док је дȃна.

[нàвикнути] -нēм св. – Нàвико сам тȏ да рȃдим и нѝје ми тéшко; ‖ **нàвићи** нàвикнēм св. – На дȍбро се лàко нàвићи, а од нѐвољē тéшко се одбрáнити.

нàвиксати -āм ‘намазати ципеле виксом’. – Кад се врȃте са вáшера, јâ ȍперēм свѝма обућу, тȕрѝм поред шпȍрета да с-ȍсӯши и ćутрàдāн нàвиксāм да бѝднē спрѐмно кад се јȍпēт нѐђе пȏђе у стȍēћој ȍбући и оди̯éлу.

навилáнити се -ѝлāним се св ‘навадити се’. – Навилáнијо се па, мàло мàло, ѐтē ти га, згȍдно додѝја.

на́виљак -ӣљка м ‘пласка сена скупљеног вилама’. – Ро̀гуљама ӯзмēш о̀нāј на́виљак и ђѐнēш на ро̀гоцу.

навѝљчати -āм св ‘направити навиљке сена вилама’. – Тô што мѝ ђѐца навиљча́мо, мушка́рци прѝносē и ђѐнӯ, а жѐне грѐбē.

на̀више прил ‘горе, уз брдо’. – Ѝдосмо на̀више Ста̀нишиној кӯћи и ни го́ре не на́ђосмо ôвце.

на̀влāк м ‘алатка којом се навлаче шине на точкове’. – Тр̀книдē до Јеро̀тија те ӯзми на̀влāк да наву́чемо о̀вӯ ши́ну.

навла́чити на̀влāчим несв **1.** ‘мамити’. – Ѝзашо пред ра́дњу и дрѐкōм на̀влāчи муштѐрије; **2.** ‘стављати нешто преко нечега, пресвлачити’. – Ѐнѐ је на̀влāчи јàстучнице на јàстуке; ‖ **наву́ћи** -у́чēм св према *навлачити* **1.** ‘намамити’. – Ста̂лно нам је гово̀ријо: во̀дте рачу́на да вас кô не наву́че на та̀нак лѐд. – Ма̀мкō га ѝспотија док га нѝје на̀вӯко д-ѝдӯ за̂јно у кра̀ђу; **2.** ‘ставити нешто преко нечега’; в. *навлак*; **3.** ‘изазвати здравствену невољу, разболети се’. – Наву́кок овај на́зеб на-о̀нōј про̀маи.

наводàција м ‘посредник при склапању брака’. – Де́јо ти је наводàција, нѐма му ра́внē, та̂ј ти је насо̀чијо сва̀кӯ дрӯгӯ ђѐвōјку у на̀шем кра̀ју.

наводацѝјати -āм (не)св ‘посредовати при склапању брака’. – Да нѝје Дѐсимир наводацѝјō, по̀ла цема́та би о̀стало неожењено.

на̀вора ж ‘освећени хлеб, нафора’. – Кад ӯзēсмо на̀вору, ја̂ ти, вѐлӣ, са̀чекāм по̀па прѐ-цр̄квōм, па га приӯпӣтам ка̀-ће да ми свѐти во̀дицу, а ôн вѐлӣ: о̀вē, о̀нē и о̀нē о̀намо нѐђеље нѐ могу, по̀сле наи́ђи да се здого̀ворӣмо.

наврàндати се -а(м) св ‘напасти се, најести се’. – Прѐд нōћ прѝпуштӣм кра̀ве у о̀таву те се наврàндаше па до̀шле кô бӯра̄д.

навра́тити на̀врāтим св **а.** ‘свратити, доћи у посету’. – Навра́ти, ја̀дна нѐ бӣла, нѐки пӯт ко̀дā-нас да се изразго̀вāрамо, на̀чисто се разро̀дисмо; **б.** ‘скренути воду у воденични јаз’. – Ѝди де, дѝ^{j}ете, те навра́ти во̀ду у ја̂з, нѐко нам но̀ћāс из ина́та одвра́тијо, нѝје ѝмō памѐтнија по̀сла; ***изр.*** *На̀враћā во̀ду на сво̀ју водѐницу.*

на̀врāт-на̀нōс прил ‘у журби, било како, хитно’. – Кад су ја́вили да е Дра́го до̀вō ђѐвōјку, свѝ из цема́та на̀врат-на̀нōс по̀итају на чести́тāње.

на́вредан -дна -о ‘који често побољева’. – До̀бро се ђе́до дѝжӣ, са̀мо е на́вредан кад су ле́ђа у пи́тāњу: ме́но-ме́но па га ӯшӣне.

на̀ври^{j}ети на̀врēм св ‘навалити, надрети’. – Шта̀ си на̀вро кô ју́не ӯ-плāс, пола́ко, сѝнко, тѝја̄ во̀да брѝ^{j}ег ро̀нӣ; в. *наи́ас[ӣ]*.

навр̀љати се на̀вр̄љам св ‘наскитати се’. – Вала ако се ѝко навр̀љō коекӯдије, ôн је.

навр̀ндати -āм св ‘набацати без реда’. – Навр̀ндō о̀нā др̀ва кô од бе́дē, мѐшто да иг зго̀дно сло̀жӣ да бѝднē лѝчито кад нѐко по̀глēдне с пу́та.

наврндѐљати -āм св ‘урадити нешто на брзину, набацати како било’. – Наврндѐљō неко ста̂ро оди^{j}е́ло и на̀кō о̀тишо у за́другу.

на̀вр̄нђед м ‘пети предак у генеалошкој линији’. – Чӯкунђедов сѝн ти је пра̀ђед, а о̀тац на̀вр̄нђед.

навр̀нути се на̀вр̄нем се св ‘навратити, свратити’. – Навр̀ни се кад про̀лазиш, нѝсмо се, брê, ѝз пушāка га́ђали.

навр̀сти се -р̀зēм се ‘набацити се, натоварити се неком непозван’. – Ме́но-ме́но па ти га ѐтē, навр̀зē се и мо̂ра да му пе́зӣш.

наврш̀ља́вати -р̀шљāвам несв ‘сврађати, досађивати’. – Ста̂лно ме зо̀вӯ да сврâтим, ал ја̂, пра̀во ти ка̂м, нѐ волӣм да навр̀шљāвам, зна̂м да љу̂ди ѝмајӯ сто̂ по̀слōва; в. *полагано*; ‖ **навр̀шљати** -āм св ‘наићи, свратити непозван’. – Нѝко ко Цо́ле нѝје во̀љō да навр̀шља̄ и кад трѐба̄ и кад нѐ треба̄.

навȕкљати се -ām св према *вукљаши* (в.).

навȕљати (се) -ām (се) несв **1.** ‘најести се’. – Навȕљō се гȉбанице ко сирȍче на зàдушнице; **2.** ‘набрати, натрпати’. – Навȕљām јâ ȍнōг зêља пȕна крȉла и згȍтовȉм им зељàницу; **3.** ‘обући’. – Навȕља ону ц̏окѐтину и ȍде нȉз бāшчу.

навȕћи -чēм св ‘обући’. – Навȕцде, дȉ̏ете, ц̏ȍку, вȉш да дȕва вѐтар, мȍж да те испрȍбȉја па да награàишēш; ‖ **навла́чити** нàвлāчим несв. – Нѐмō да нàвлāчиш тȍлике р̏ке, бр̏зо ћеш пȍчēти да иг скȉдāш.

на́газ м обично у ***изр***. *налѐћеши на* ~ ‘налетети на врсту магије, стати на »сугреб«’. – Нѐ знāм штà му е у зàдње врéме, мȏра да е налѐћō на нѐки на́газ.

нàгазити -им св ‘стати ногом на нешто, згазити’. – У ȍнōм шишљáку ȏн ти нàгази на змȉју, срѐћа да е бȉјо ȕ-чизмāма.

нàгāнта с м/ж ‘шаљивџија, спадало’. – Е, Кáта ти је прâва нàгāнта; пȉта ȍна пȍпа: јѐ л, пȏпо, рѐче ли ти мàлоприје у бѐćеди да е ȉсто пȍмислити кȍ и урáдити, јѐсте, вѐлī пȍп, од пȍмȉсли свѐ пȍлазī, а ȍна: ѐј, вáла Бȍгу, пȍмислила јâ да ти пȍнесēм ȍнȕ дȕгачку пр̏шуту, и док намȉрик стȍку, смѐтнук и забȍравик, ал сà̏д вȉ̏дȉм да е ȉсто, кȍ да сам дȍњēла, па ми лàкну.

нàгарити[1] -īм св **1.** ‘нагло кренути у неком правцу’. – И ȍни нàгарē зà њима што су бр̏же мȍгли еда би иг сȕстигли; в. *застати*; **2.** ‘предано се посветити неком послу’; в. *балучити*.

нàгарити[2] -īм св ‘обојити у црно, загаравити’. – Ȉмала е вѐђе ко пȉјавице, па још кад иг нàгарī, вȉ̏дē се из даљȉнē.

нагéнтати се нàгēнтам се св ‘обући се преко мере’. – Јȕтрос бȉ̏јаше ȍблачно и јâ се нагéнтак преко мѐрē; сà̏д нѐ знам шта да рâдим с вȍликим р̏кāма, ал што вȉкала бàба, кȍ нȍсī нѐ-просī; в. *попанути*.

нагȉбати нàгīбāм несв ‘савијати металну шипку нагибачом’. – Пàзи кад нàгīбаш ту шȉ̏пку, вȍди рачȕна да ти не ȍмакнē нагȉ̏бача па да се ȕдарīш.

нагȉ̏бача ж ‘алатка за савијање обручева, гвоздених шипки’. – Без нагȉ̏бачē ȍвē шȉ̏пке нѐ могȕ да се сàвију како трѐбā.

нàгињати се -ēм се **а.** ‘превијати се, кривити се’. – Кад ȕвȉ̏ђеш у вȏз, блàго тáју, не нàгињи се кроз прȍзор; **б.** ‘савладати део пута’. – Кад су пȍчели да нàгињу гȍре ȕза стрāну, бȉ̏јагу се задȉсали и жâгор се мéно помéно утȉ̏ша. – Бȉ̏јаше пȍчело сȕнце да нàгињe ȍнāмо к Овчáру кад смо пȍчели да ђѐнēмо кр̏стине, ал јȍпēт стȉ̏госмо зà дāна; ‖ **нàгнути се** нàгнēм се св. – Кад се нàгнō над бȕнāр. спàде му кàпа и ȕпанē дȍље, сȉла мȕкē је вȉ̏ђо док је ȉзвадијо спомоћу кâнци од кàнтāра.

нагла́бати нàглāбам несв ‘причати нешто неважно а дуго’. – Кад је пȍчо да нàглāба, нȉ̏ђе крàја, нȉ̏како да га се отрéсēш.

наглавр̏њати -ām св ‘наићи у незгодном тренутку’. – Нȉ̏је се јȍш дȍбро ȍдјутрило кад наглавр̏ња Кр̏стомȉр.

нàглавци -вāка м мн ‘горњи део чарапе изнад стопала’. – Нȉ̏како не зàкопчāш кȍндуре но ти клàмћȕ па си јȍпēт поциȉéпō нáглāвке те дàнгубим да ти иг кр̏пȉм. – Ȍвō ȍзгō су ти нàглавци, а ово дȍљенак од пéтē до пр̏стијȕ што ȉдē испод тàбāна су ти нàзувци.

нàглāти се нàглāм се (не)св ‘нагледати се’. – Нȉсам се мȍгла нàглāти коекàкȉјег љепȍтā кȍдā њиг.

нàгнати -ām св ‘натерати’. – Нàгнāј ȏвце горенàвише у Гâј па сȉћи да рȕчамо зâјно. – Нàгнаше га нàзор да пȍпије шȍљу млȉéка; ***изр.*** *Нàгнала óрла злà гȍдина да зȉмуе међу кȍкōшкама*; ‖ **нагȍнити** нàгонȉм несв. – Жàбу ȕ воду нѐ требā нагȍнити.

наговáрати -ȍвāрам несв ‘убеђивати, мамити’. – И пȍчнē Слâвка да ме нагȍвāра д-ȉдēм за Мȉлорада, вѐлī: тȏ е мȍмак кàкōг нêма од Јѐлице до Бјѐлице; ‖ **наговȍ-**

рити -ȍворӣм св ‘убедити, покренути на неки поступак’ – Нѐмӧде да ми нагȍвориш то ди^је́те на неваљȁлуке.

награ́бати нȁгрӣбам св ‘намучити се, настрадати, преморити се’. – Бѝјаше ȍморина, а зѐмља тврда, ȕдри измаȕшкē цѐо дȃн, награ́басмо нȁчисто.

награбу́сити -ȁбȕсим св ‘настрадати’. – Кад смо би́ли сред планѝнē, ȕдари ȍнāј пљȕсак те ти награбу́сисмо ко нѝко.

награ́дити нȁгрāдим св ‘поставити пређу на разбој, припремити се за ткање’. – Награ́дик прѐђу, ćȕтра ће снȃјка да пȍчнē ткȁти ћѝлим.

награ̀исати -шēм ‘настрадати, претрпети неку штету’. – Нѐмōде да те нѐко чȕе како иг рѐзӣлиш, па јȍпēт д-ѝдēш код сȕдијē да награ̀ишēш, него зȁуздāј ме́но ту јѐзичину (7: 158).

нагр́нути нȁгр̄не(м) св **1.** ‘нанети, набацити земљу уз стабљику, младу воћку’; в. *одгрнути*; **2.** ‘наићи у мноштву, навалити’. – Чȕо на́род да ће да бѝднē нѐсташица зѝтина па нагр́нō кȏ на нѐкō чȕдо; в. *губица*.

нȁдалеко прил ‘на велику даљину’. – Нȁдалеко се о њѐму чȕло; в. *ткаља*, *шаљивџија*.

нȁдарити -ӣм св ‘навести, навући на неразуман поступак’. – Нȁдарӣ га ђȁвō те се ȍженӣ с ȍнōм рȁспикућом, нѐ може нѝшта д-ȕчинӣ.

нȁдати нȁдāм св ‘додавати на оно што је већ дато’. – Нѐ мош да му нȁдāш, нѝкад му нѝје дȍста; ***изр***. *~ дрѐку* ‘развикати се, разгаламити се’. – И тȕ̄ ти прѐвр̄ши дȁра мѐру па ђе́до нȁдаде дрѐку, би́ли смо мȁњӣ од мȁковог зр̄нета; *~ шушку*; в. *одвалити*; *~ цѐвāӣ*; в. *убранити*.

на́дати се нȃдам се несв ‘имати наду; очекивати’. – На́дала се ȍна да ће је ȏн запрȍсити кад дȏђе из во́јскē, ал је њѐни да́ли зȁ-другōг, ȍнда тȁкō би́ло, знȃш како вѐлӣ ȍнā пјѐсма: мѐне да́ли, ни́су ме пи́тали. – Ȍтац му ȕмро напрѐчац, ал се тȍме на́дō – бȍљело га и запти^је́вало; ‖ **на́дāње** с ‘нада, очекивање да ће се нешто добро завршити’. – Ѝјако е би́ло свѐ гȍре и гȍре, мѝ смо ѝмали на́дāње да ће до́ћи дȃн да се тȏ заробљени́штво зȁвр̄ши и тȁкō ѝ-бӣ; ***изр.*** *На́да нѝкад не ȕмирē. – Дȍбро е, а бȍљēм се нȃдам.*

нȁдбити нȁдбијем св ‘надјачати, надвладати’. – Пȕштӣмо јȃ и Мѝкош бѝкове да се пȍбију и ȍнӣ ти ђȁ тȁмо, ђȁ вȃмо и напошљѐтку Мѝкошев Ру́јко нȁдбӣ мȏг Ша́роњу.

надви́кати нȁдвӣчем св ‘надјачати гласом’. – Ђе́до Млȁдомир је ѝмō глȃс да нѝко нѝјē мȍго да га нȁдвӣче; ‖ **надвики́вати** -ѝкуем несв. – Пȍчēше преко пȍтока да се надвѝкују, Ми́ле њѐму: фȁшистō!, а ȍвāј Ми́лу: комȕнистō! – а низ пȍток одјѐкуе: ѝстō! ѝстō!

надвла́чити се нȁдвлāчим се несв фолк ‘такмичити се у надвлачењу’. – Мѝ смо се у чобани́ји надвла́чили кли́чка, а грȕпно кȍнопца, па ȍнӣ кои прȍтӣвну стрȃну превȕ́чȕ̄ преко цр̄тē су пȍбеднӣци; ‖ **надву́ћи** -чēм св према *надвлачити*; в. *затегнути*, *кличак*.

нȁдвое-нȁтрое прил ***изр***. ‘слабо, површно’; в. *премурдарити*.

надговȍрити -ӣм св ‘говорити дуже од других, истрајати у говору’. – Ȏн кад пȍчнē да прѝча̄, нѐ мож нѝко да га надгȍворӣ, двȍкāт му нѝје ра́ван.

надгорња́вати се -ȍрњāвам се несв ‘борити се за престиж, надметати се, надмудривати се’. – Ȍвӣ што су шћѐли да бѝднȕ̄ на́родни пȍслāници ȍкупē на́род па се надгорња́вајȕ̄, свȁк прѝча како е прѐпоштен, а ȍнāј дрȕгӣ да нѝје но да сȁмо глȃ кȁко д-ушѝћāри нѐшто. – Љȕди се зѐмāјле надгорња́вали у ȍноме што е Бȍгу ȕгодно, а ȍвӣ сȁд глȃју кȏ ће бѝти вѐћӣ нѝштāк; ‖ **надгорња́вāње** с гл. им. ‘незаказано

такмичење’. – Те двӣје кӯће су млòго дȍбро стàјале, ал су се стâлно надгорња́вале: ко ће ѝмати бȍље вòлове, вӣше компи́ра или пшѐнице, ко ће прӣје сра́дити и тàкō тȏ.

нàдгробник м ‘надгробни споменик’. – Свàком ко се прѐставијо е спòдизан нàдгробник, ка́сти кàмени бӣљег.

наде́кати се нàдēкам се св ‘најести се преко мере’. – Наде́касмо се код мȏг у́јка кȏ да смо из глâди ѝзишли.

наджи́вљети -вӣм св ‘живети дуже од неког’. – Бȍгме ја наджи́вљек и ђе́да и ȍца, а дòклē ће òвō да травѐљā – Бȏг мӣлӣ зна́дē.

наджње́вати се нàджњēвам се несв ‘такмичити се у жетви’. – Пȍчнӯ ђѐвōјке да се наджње́вајӯ, кòјā ће вӣше рӯководи д-òставӣ ѝзā се, кȏ у òнōј пјѐсми кòјā вѐлӣ: нàджњēва се мȏмче и ђѐвōјче.

нади́ј́евати нàдијевāм несв ‘давати имена’. – Ȏн је вòљō да нàдиј́евā на́дӣмке коекȍме; ‖ **нàђенути** -нēм св **1.**‘дати име, надимак’. – Кад је стрȋна дȍшла за чӣчу свӣма нам нàђенула имѐна: *дѐлӣца, брȁлица, брȁца, ђе́шо, сѐица, милȍцвēће* и тàкō рêдом; **2.** ‘саденути, натоварити’. – Нàђенō кȍла сӣ́ј́ена на јѐдну стрâну и òнō му се стро́ља на за́војици код Мла́ђовиг врȁтнӣца; ‖ **нàђести** [нађенем] св само у ***изр***. *нѐ дā* ~ ‘(на)поменути, приговорити’. – Мӣ га стâлно нàпадали да се жѐнӣ, а ȏн нѐ дā ни нâђести

на́димак -ӣмка м ‘приденуто име’. – На́дӣмке смо доби́јали по нѐкој особӣни, па смо тàкō ѝмали Бӯцка, Бра́доњу, Зу́боњу, Те́сла, Ђура́на, Пата́на, Зêца, Дрља, Чу́ља, Ру́нда, Ге́ља, Кле́мпа, Сро́за, Тра́па, Бу́ља, Јàре, О́вна, Бӣкоњу, Свр̏зоја и вȁздāн коекȍга.

наде́мати се нàдӣмам се несв **а.** ‘повећавати се, повећавати обим’. – Пȍчо да се нàдӣма ко шàруља кад се прѐједе ђѐтелине; **б.** ‘уобразити се, правити се важан’. – Нàдӣма се нѐке јàде кȏ нѐки вâјни гȁзда, а до јӯчē бӣјо гологȳзија: нӣје ѝмало пȁшче за шта да г-ӯједē; ‖ **нàдути се** -уем се св **1.** ‘раширити се, повећати обим’. – Нàдуо се кȍ нàпӣрена жȁба; **2.** ‘нању́тити се’. – Нàдула се свȁ од нѐкōг дѐрта, љȳħā од шàрана; ‖ **надȳвен** -ѐна -о ‘који се прејео и набрекао’. – Ђѐца се замарѝјала, уи́ђе им бӣк у ђѐтелину, нàду се и цр̏че нàкō надȳвен; ‖ **нàдȳт** -а -о ‘и с т о’. – Ово ми дје́те нешто нàдȳто, вӣђи му стомàчӣħ.

нàдирати -ем несв ‘вући јаче, престизати’. – Дѐшњāк ми стâлно нàдирē па мȏрам свакӣ-час да га стȳкāм; в. *равњаӣи*; ‖ **нàдри́ј́ети / нàдр̏ти** нàдрēм св ‘напасти јаче, с више страна’. – Пȍгледајте да нам нѐ надрȳ иза ле́ђā; в. *равњаӣи*.

надмѐћати се нàдмеħēм се несв ‘такмичити се’. – Кȁжем јâ тѐбе нѐмōј се надмѐћати ш њӣм, ȏн је стâри ли́сац, ал нӣјē ти врѐ́ħело говòрити; ‖ **нàдмеħāње** с гл. им ‘надметање, такмичење’. – Но́ħе у òнōј лѝвади ти је би́ло нàдмеħање кȁмена с рȁмена кад сам јâ бӣјо млâд.

нàдница ж ‘дневна зарада, плата’. – Ȍна ти је, сирȍта, стâлно би́ла ӯ-надници и тàкō е одга́ила ђѐцу. – Бӣјо ȏн дȍбар мајстòрчӣħ и вȁтō ли́ј́епу нàдницу код коекȍг; ‖ **нàдницом** прил ‘радити за дневну плату, надницу’. – Ȏн је ра́дијо нàдницом, нӣје шħѐо ђȳтурицом, јел се јѐднōм òпекō.

нàдничāр м ‘човек који ради за надницу’. – Ѝмō е он зѐмāјле и по дѐсет нàдничāра; ‖ **нàдничаров** -а -о ‘који припада надничару’**.** – Знâш кȁко е кâзано: нѐмō да ти нàдничарова пла́та прѐноħи ӯ куħи.

нàдничāрка ж – Ȍна ти је мла́да òстала удòвица са сѝтнōм ђѐцōм и ȍндак је пòстала нàдничāрка код коекȍгā и извѐла свȳ ђѐцу на прâви пȳт; ‖ **нàдничāркин** -а -о ‘који припада надничарки’. – Јѐс òна нàдничāркина ħе́рка, ал бȍљē ђѐвōјке нêма у трӣ сѐла.

нàдничити -ӣм несв ‘радити за надницу’. – Нàдничили су цѐо жѝвот и јѐдва сàстављали крâј с крàјом, ал су ѐбраз сачу́вали, вѐру сачу́вали и ђѐцу на прâви пу̏т извѐли.

нàдоват прил ‘у близини, под руком’. – Кад су ђѐца би́ла мâла, стâлно сам др̏жала пру̏тӣћ нàдоват, ѐбично на крѐдѐнцу, да се нâђе ако зàтребā; ***изр***. *нàдовати ру́кē* ‘и с т о’. – Би́ла кѐса ѐбешена о гре́ду нàдоват ру̏кē.

надѐлазити -и несв ‘повећавати се’. – Кад је ѐдаријо ѐнāј пљу̂сак, пѐчē да надѐлази ри̑е́ка, стро́ба да т-ѐвāти како вâља др̏вље и кàмēње; ‖ **надо́ћи** нàдōђе св **а.** према *надолазити*. – Тѐвим јâ кад је и овај нàш пѐток знàо да нàдōђе; **б.** ‘нарасти ферментирањем’; в. *ити̑естио*.

нàдомак прил ‘близу, у близини’. – Срѐћом бѝјāсмо нàдомак ѐнӣг плàнӣнскиг ку̂ћа те се спа́сисмо од ѐнē арлàуцē.

надре́ждати се -дӣм се несв ‘начекати се на неком месту’. – Вàлā се надре́ждасмо, кѐ кљу̏сāд за пра́зним јàслāма, док се они смѝловāше д-ѐтворē ѐнӣ шàлтер.

нàдрибāнда м ‘човек задрт, својеглав, до чије свести не допире ниједна разложна реч’. – Тô ти је јѐдна нàдрибанда кàкē нѐма нàдалеко, ш њи̂м нѐ требā ѝмати нѝкака пѐсла.

надр̏љати нàдр̏љам св ‘непредвиђено настрадати, лоше проћи’. – Е, кѐ е ш њи̂м шу̏ровō тâј је надр̏љō. – Ѐстак без јѐднē јѐдӣне цво́ње, ако ми мѐји нѐ пошљу̏ кѐӣ дѝнāр надр̏љō сам.

нàдрндати -ам св ‘учинити нервозним, изнервирати’. – Њѐга је лàкше нàдрндати нег жàбу пѐћерати у̏ воду; ‖ **нàдрндāн** -а -о ‘нерасположен, нервозан’. – Пу̏шти га с мѝлӣм Бѐгом, вӣш да е нàдрндāн, кѐ да е пѝшō на кѐприве.

нàдути се в. *надимати се*.

нàђавола реч. ‘на несрећу’. – Нàђавола попри̑е́чисмо ѐзгō низ Бу̏ковац и набàсасмо на нѐки àврӣк и ту̏ј нам Дѐбросав ѝшчевиљи нѐгу, јѐдва се нѐкако избатр̏гасмо.

нàђенути -нем св в. *нади̑еватн*.

наеклати -ам св ‘нахеклати’; в. *наили̑евити*, *сирема*,

нàести се -дѐм се св ‘наситити се’. – Ма нѝје се сàмо нàела, весе́лница, него се прѐела па сàмо пу̏кнē. – Тâј нѐ видӣ дѝљē од њѐгове зàдњице, сàмо гла̂ да се нâјде и да се нàспāва, нѐ мислӣ нѝ о чем, кѐ нѐки тру̏т

нàжалōс реч. ‘на жалост’. – Кâже њѐму Рàдован: нàжалōс твѐју нѝје тàкō би́ло, тô ти се ту̏пило, но е би́ло вàкō и пѐче му набра́јати свѐ по ре́ду од â до ш.

на́жањ на́жња м ‘руковет пожњевеног жита’. – Мӣ жње́мо јѐчам у ру̏ковети, за нама вѐзиоци вѐзују у снѐпове, па кад ѐ́досмо да дàнēмо, ђѐвōјке зàпјеваше: *жàњēм жѝто, ѐдознае се на́жањ / ѐ, мôј мѝле, штѐ се ѐрàвѐш ва́жан.*

нàжао прил најчешће у спојој *учѝнити* ~ ‘ражалостити’. – За ѐвијег трѝјес гѐдӣна нѝкад ми нѝшта нѝје учѝнијо нàжао.

нажи́вљети се -вӣм се ‘доживети старост, наживети се’. – Вала, ђѐцо, нажи́вљō сам се ако е за вàјду; ***изр.*** *Да га за смр̏ти ѐдшљēш, нажи́вљō би се.*

нàжњевит -а -о ‘погодан за жетву (о стрном житу)’. – Пѐжњесмо Ра́довину, још је ѝмало двâ кѐнопца до зàласка су̏нца, ал бѝјаше нàжњевито како само Бѐг мѝлуе, нѝђе полѐгло нѝје, тра́вē не́мадијаше, а че́сто – милѝна јѐдна, снѐп до снѐпа.

нàжњети се ‘задовољити се жетвом’. – Е, ѐвōг љѐта сам се нàжњела кô нѝкад: ѝшле смо у пѐзāјмицу јѐдна кѐ-другē док смо свѐ њѝве у цема́ту скр̏диле.

нажу́љити нàжу̏љи св ‘добити жуљ’. – Нажу́љиле ме ѐвē чизмѐтине, му̂ка сам се нàмучијо; ~ *неког* ‘наудити коме’. – Бѐгами га нажу́љијо љу̏цки, ал нѐће му ѐн то забѐравити нѝкад.

назàвађати -ām св ‘многе завадити, посвађати’. – Тâј је назàвађō пòла сѐла кò да нѐма памѐтнија пòсла.

нàзадак -тка м ‘назадовање, пропаст’. – Стâлно га глâли кò ме́но вòдē нà-длану и тô му се осве́тило, èнē ти вѝђи, од кад му е òтац ỳмро, кỳћа кре́нула у нàзадак, далѐко би́ло.

на́задан -дна -о ‘заостао’. – Òни су ти од пàмтиви̯ека би́ли нàзадни и òсōрљиви.

на́задовати -уем несв ‘заостајати, губити корак’. – Како òвī до́ђоше на влâс, мѝ на́задуемо и тô ѝстркē.

назала́мати -àлāмам св ‘заломити мноштво’. – Цѐо боговетни дâн сам зала́мō за́пēрке, назала́мō сам се кòнō да сам погòдијо ђỳтурице.

назали́вати (се) -àлѝвам (се) св ‘заливати превише’. – Јỳчē и дàнāс смо домàћѝнски назали́вали ýсеве, ако дâ Бôг бѝће вàјдице; в. *напли̯евити*.

назго́дати се нàзгōдам се св ‘дотерати се, нашминкати се’. – Куд гòј пôђе, òна се ме́но нàзгōда, нàгари вѐђе, кармѐнишē ỳсне, нàмажē се пома́дōм, зва́ли је помòдāрка.

нàздравити -им св ‘подићи здравицу’. – Здрâв си, домàћине! – Òд-Бога ти здрâвље, кỳме! – Рâд би бѝјо, кỳме, нàздравити*, ако ћу је здрâвити* кôм старо́јку, нàздравићу стàрини Миљо́јку, што òдгāји трѝ сòкола тѝћа, трѝ јуна́ка, сòја Òбилића.

нàздрāвље прил ‘нека буде са срећом’. – Да вам бѝдне нàздрāвље, да ỳ здрāвљу и весе́љу прòведете прâзнике па да се јòпēт, у ѝме Бòга, вѝдѝмо.

назе́псти -бēм св ‘прехладити се’. – Нàзēбо онòмāд кад је по òнōј арлàуџи ѝшō ỳ Гỳчу, èнē га лѐжѝ, ỳватила га нѐка дрâт и сâв се презнòјāва.

на́зиме -ета с зб. *на́зимад*, с ‘свиња до годину дана’. – Òвỳ на́зимад ћу д-òставѝм за ра́ну.

назѝмица ж ‘женско свињче које се није парило’. – Òнā шàрена назѝмица, ѝзглѐда ми, трâжи вѐпра.

назѝнāт прил **а.** ‘уинат’. – Ни́сам шћѐо д-ѝдēм на глàсāње назѝнāт, зàтō што су при̯е́тили òнѝма кòѝ не ѝзѝђу; **б.** ‘намерно’; в. *налемати*, *нипошто*, *ћурликати*.

нàзирати се -е се ‘примећивати се на видику’. – Кад пре́ђосмо, потље по́ноћи, преко планѝнē, нàзирỳ се вѐњери како жми́рē дòље по Ча́чку.

нàзōр прил ‘на силу, безвољно’. – Ко се нàзōр ỳ црѝкву ћѐрā тâј се Бòгу нѐ молѝ. – Јѐдан кòјѝ òће јàчѝ је но двòица кòѝ ѝдỳ нàзōр.

нàзувица ж ‘вунена получарапа ’– Кад зàцинцā зи́ма, ја ђѐци преко чàрāпа òбуем и нàзувице јел зи́ма с нòгỳј дòлазѝ.

назỳљати нàзуљāм св ‘обути се брзо, »ускочити у обућу«’. – Назỳља Бра́нко òнē њѐгове трâље и иза́ђе нà-басāмке нàкō у вѐшу.

нàзути нàзуем св ‘брзо се обути’. – Нàзỳј мòе кòндуре и трѝкни те донѐси на́руче дрвā.

нàизỳс прил ‘напамет’. – Знâ ти ôн нàизус òвијег јỳнāчкиг пјѐсāма кò Òче нàш, наỳчијо кò пи̯е́вац пјѐсму.

нàискāп прил ‘попити из једног даха, у душак’. – Ве́љо Мѐчка е мòго да пòпѝје пѝво од по́-кила нàискāп. – Што ће то да бѝднē згòдна бѐкрија, вѝђа ли тѝ кàко ôн ѝстрēсе лѝтрицу нàискāп.

нàјàдати -āм св ‘настрадати’. – До́ћи ће зѐмāн кад ће òни нàјàдати за свѐ што учѝнише òвōм јàдном на́роду.

нàја́рити нàјāрим св ‘појачати ватру, јаче подложити’; в. *подјарити*, *загорети*.

нàјашити -ѝм св ‘зајахати’; в. *ала*, *острвити се*.

нàјвољети нàјволѝм ‘највише волети’. – Ви́каше пòкōјни Јòксим: јâ ти нàјволѝм слàнину кỳвāну у пасỳљу.

нȁјглавно прил ‘основно, најважније’. – Пòслāниче, стȁнде, млȍго коѐшта нам ȍбēћа, нȁјглавно нам нѐ кāза, вѐлӣ Мȉлисав, штȁ ће нам ћȕприја кад нѐмамо ри̯е́ку.

на[ј]едȁрēд прил ‘одједном, изненада’. – На[ј]едȁрēд ôн скȍчӣ нȁкō бȕнōван и вѐлӣ: *Дȍсӣа, брê!*

нај́едити се нȁјēдим се св ‘наљутити се, разгневити се’. – Нȉје чȕдо што се нȁкō нај́едијо, пȕкла му трпила и нȉје мȍго вȉше да шȕтӣ пред њȉним брезобрȁзлуком. – Ȍнāј нáмћор се нај́едијо, љȕћи од шȁрана, кȍ да е пȉшō на кȍприве; в. *љутӣ*.

нȁјпотље прил ‘најзад, на крају’. – Послȕжише нас свѐ рѐднō: шѐћер и вȍду, кȁву и рȁкију, пȍставише рȕчак и нȁјпотље ѝзњēше вȉно.

нȁјпрво прил ‘прво, пре свега’. – Нȁјпрво ћу да пȍдигнем ову чȁшу у слȁву Гȍспода, па у чȃс кр̏снē слȁвē дȍма ȍвога Свѐтога Нȉколē и ȕ здрāвље домȁћина нȁшēга и чѐљāди њѐговē; ***изр.*** *Кад Бȍг ȍ̏ће нѐког да кȁзнӣ, нȁјӣрво му ȕзмē ӣȁмēӣ.*

нȁјпречи -а -е ‘најближи, најблискији’. – Он ти је мѐне нȁјпречи с мȃјчине стрáнē; ‖ **нȁјпрече** прил ‘најважније’. – Од свѐгā ти је нȁјпрече, сȉнко, да чȕваш ȍбраз.

нȁјтāшен -а -о ‘приглуп, који је навико само одређен посао да ради’. – Ôн ти је нȁјтāшен да цȉ̯епā дȓва и нȁ-свадби.

нȁказа ж ‘ругоба, чудовиште, вештица’. – Ȍнӯ нȁказу ȕвати Срѐтен како врȃча окȍ штале, нѐће јој пȁсти нȁ ум да тô вȉше рȃди.

нака́нити се нȁкāним се св ‘одлучити се, почети неки посао’. – Јѐдва се нака́ник да поплѐтēм прôшће, јȍш зе́бӯ рȕке; ‖ **накањи́вати се** -ȁњуем се ‘оклевати, колебати се’. – Нѐмōј се нȉшта накањи́вати, него се обла́чи и пȕт пȍд ноге.

нȁкарада ж в. *наказа*. – Штȁ си се накара́дијо с тӣм дрȍњама кô нѐка нȁкарада; ‖ **нȁкарāдан** -дна -о ‘који одудара од нормалног, ружан’. – Нȉкаки то мȃјстор није, свȁки му пȍсō нȁкарāдан; ‖ **нȁкарāдно** прил. Свѐ што е ура́дијо ѝспало е нȁкарāдно и нȉкако.

нȁкӣ -ā -ō ‘онакав’. – Кȃже ȍна њѐму: тѐ вȁкӣ си, тѐ нȁкӣ си, тѐ нȉкаки си.

накинђу́рити се -ѝнђӯрим се св ‘накитити се неукусно и претерано’. – Ȍна се и кад пȍђе ȍвцама накѝнђӯри, а да ти нѐ прӣчам кад пȍђе нѐђе ȕ-гости ил на са́бор.

нȁкиселити -ӣм св ‘ставити да се кисели, укиселити’. – Ȍвē гȍдине сам нȁкиселила крȁставāца пȕна двȃ чȁбра, ѝсēћи ће до Ђȕрђевдāна.

нȁкиснути -нē св према *киснути*; в. *зима*, *орати*, *угар*; ‖ **накишња́вати** -ѝшњāва несв према *накиснути*. – Сȁмо нек пȁдā и накѝшњāва, трѐба д-ȕбије овȕ сувȍвицу.

нȁкисо -ела -о ‘благо кисео, киселкаст’. – Има́мо ми, го́рнак у Бȁшчинама, двȉје јȁбуке, дȍшле, нȁкō, ме́но нȁкиселе, ал сȍчне и мирѝшљаве, нѐ мож бȉти љѐпше.

нȁкитити (се) -им (се) св **1.** ‘украсити (се)’. – Нȁкитио кȍње прȁпȍрцима, кȉћāнкама, ȕздāма са пȕљкама, мили́на вȉћети. – Ȍна се нȁкитӣ и кад ȕ шталу пôђе; **2.** ‘напити се’. – Кȍлко се нȁкитијо, згȍдно се зȁводӣ пȕтом.

накла́пати нȁклāпам несв ‘причати без смисла, замарати бесмислицама’. – Прȁво ти кȃм ни́сам ни слȕшō шта е накла́пō, ал сȉгурно нȉшта пȁметно нȉје мȍго рѐћи.

наклапȕсати се -āм се ‘најести се’. – Улѐћеше ȕ кућу, рѐко би иг нѐко ћѐрā, наклапȕсаше се пасȕља и сȉра, смȍташе цȍке и ȍдоше нѝз бāшчу ко вѐтар.

наклевѐтати -ѐвећēм св ‘налагати, напричати неистине’. – Од пȁмтивјека су се р̏ђави љȕди трȕдили да наклевѐтају прȁведнике, ал у лȃжи су крȁтке нȍге.

нȃкнада ж ‘плата за одређен посао’. – Ако чȍек поштѐно мȉслӣ, поштѐно збȍрӣ и поштѐно рȃди, Бȍг му за свѐ тô дȁднē вишѐструку нȃкнаду.

нȁкнадити -ӣм св ‘надокнадити, исплатити робу или услугу’. – Ȕвō ми Ду́ле лѐктричар стрȕју ȕ-шталу и нѐ шће да нȁплāти, па се дȍмӣшљам на кȍјӣ нáчин да му тô нѐкако нȁкнадӣм.

нàкō прил ‘онако, осредње’. – Штà да ти кâм: жи́вимо нàкō, бо̀ље н-ỳмијемо а го̀ре нêма.

накобр̀љати / **наковр̀љати** -ā̄м **а.** св ‘нагомилати, скупити на гомилу’. – И тàкō ти нâс двòјица накобр̀љасмо вѐлику го̀милу тѝкāва док је ôн обѝшо нàоколо с во̀ловима. – Наковр̀љаше кàмēња òзгō ѝз-обалē, ѝмā за двòе кàнате; **б.** ‘нарађати, изродити доста деце’. – И тàкō ти мôј òтац и ма́ћа наковр̀љаше пỳну àвлију ђѐцē, нѐкијег Нòвīца, Дòбрīца, Јѐлесīја, Јерòтија, Тимòтīја, Са́вēта, Дòбрīнки, Стàнōјки, а мѐне, Зôрку и Òбрада оди̯е́лише у кòзјачу.

нâковањ -овња м ‘ковачки прибор, масиван метални блок причвршћен за пањ на коме се чекићом кује усијано гвожђе’; ***изр.*** *Те́шко е бѝти између нâковња и чѐкића.*

накомендѝјати се -ā̄м се св ‘издовољити се комендијањем’; в. *оновечери*.

накомѝшати -ā̄м св ‘одвојити већу количину клипова кукуруза од шаше’. – Бо̀гме ти нâс двòе сѝноћ накомѝшасмо за јѐдна кòла и пòјаче.

накòмрдити се -им се св ‘направити мргодан израз лица, намрштити се’. – Мѝ га пѝтамо кà ћēш да се жѐнīш, а ôн се сàмо нàкомрди и ошу́ће.

на́кōнче -ета с ‘мушко дете које се невести ставља у руке пре него што уђе у кућу, да би и сама родила наследника’. – Кад се, у Àрīљу, жѐнијо Нѝкола Мѝлошев, Јóво Блàгоев ти је бѝјо на́кōнче; в. *свадба*.

накòпати се нàкопāм се ‘много копати’. – Ако е се ѝко нàкопо, накòсијо, нàоро, нàжњо, напла́стијо, нарабацѝјō, то ти је бѝјо вѐсели Срѐтен.

накòсити нàкосīм св ‘много покосити’. – Вàлā смо дàнāс накòсили тра́вē и тра́вē, ѝмаће да се жђѐну двâ сѝјена.

нàкосо прил ‘укосо, под косином’. – Кад за го̀сте ће́чēм пр̀шуту, јâ ићéчēм нàкосо па сло̀жīм на тàњīр о̀коло, а у срѐдини тỳрīм кàјмак и сѝр.

накостри̯е́шити се -òстри̯ешим се св ‘најежити се (од страха или узбуђења)’. – Кад је га́ђō гро̀м у Мили́нков бàгрен, мѝ се свѝ накостри̯е́шисмо од стра̂сти.

накотрљати -ам св **1.** ‘наваљати’; в. *обловак*; **2.** ‘родити, изродити’; в. *козјача*.

нàкрāј предл (с ген.). – Ни нàкрāј пàмēти ми нѝје би́ло да е ôн шћѐо да нас зàебē.

накре́нути нàкрēнем св **1.** ‘испити (обично ракију)’. – Накрену́смо по рàкију двѝје и запòђенусмо рàзговор о ђѐци; **2.** ‘искосити’. – Бѝјāше накре́нуло сỳнце ка зàласку кад смо мѝ кре́нули из вѝнограда; ‖ **нàкретати** нàкреће̄м несв. – Нàкретō је ôн и чàшу и влàшу, ал му ѝзишō ỳврстак: до̀ктор му забра́нијо и чàшу и влàшу.

нàкресати (се) нàкрешēм (се) ‘опити се’. – Кад су се до̀бро нàкресали, крêну кỳћи зàводēћи се и пјѐвајӯћи.

накри́вити нàкрīвим св ‘искосити, ставити накриво’. – Накри́вијо Брâнко Дрàгољубов òнō њѐгово шеши́рче и о̀де нѝз пỳт звѝждућући.

накри́чити нàкрīчим св ‘посебно нагласити, затражити’. – Накри́чио му о̀тац кад је побо̀љō да се ѝзмīри с ко̀мшијōм и ôн му то ѝспоштовō: звàо га нà свадбу сѝну; в. *нумера*.

накр́кати се нàкр̄кам се св ‘најести се преко мере’. – Зо̀ран и Нàум, кад о̀дӯ нѐђе нà сарану, накр́кају се кò да су ѝзишли из àпса.

нàкрпити -им св ‘надокнадити’. – Тѝ си мѐне згòдно пòмого, ни́си шћѐо д-ỳзмēш ни жỳту бâнку и јâ сам дòшō да ти тô нàкрпѝм нàкō човечàнски.

накру́нити нàкрӯним св ‘окрунити неку количину кукуруза’. – Накру́нисмо трѝ ца́ка жѝта те о̀терак Драгỳтину у водѐницу да ми сàмељē.

нàкрӯпно прил ‘крупније (самлети)’. – Самѐљи ми о̀во нàкрӯпно, тô ћу сто̀ци.

нàкрцати -ам св ‘искрцати неку количину (ораха, лешника)’. – Сѝноћ док су жѐне плеле, нâс двòјица нàкрцасмо пỳну ше́рпу о̀рā.

нàкс́утра прил ‘у трећи дан после’. – Нѐ могу да ти стрȕжем ни с́ȕтра, ни про́с́утра, дòгнāј трȕпце јȁком нàкс́утра.

нàкувати -ам св ‘скувати неку количину’. – Нàкувала сам ме́ћē свѝњама у кàзану, ѝмаће им дȍста за три́-дāна.

нàкупити -ӣм св ‘сабрати. сакупити’. – Нàкупи ме́но јȁбȕка што су òпале да нàправӣм јабȕчару.

нàкупити -им св ‘скупити неку количину’. – Нàкуписмо шљѝвā пȕну òнȕ срѐдњу кȁцу.

накупòвати -ȕпуем св ‘покуповати све што је неопходно’. – Нȁкуповō ђе́до о Јерѐмѝнудне свȁ с́емѐна што нам трѐбају за с́етву.

наку́сати се нàкȕсам се св ‘најести се’. – Наку́саше се ђѐца òнē чо́рбē и òдоше да пòли^{j}ежȕ. – Наку́саше се ко да су ѝз-глāди ѝзишли.

нала́гати нàлāжем несв **1.** ‘припремати казан за печење ракије’; в. *ӣревирати*; **2.** ‘убацивати снопље у вршалицу’; в. *давати*.

нала́дити (се) нàлāдим (се) св ‘озепсти, прехладити се’. – Нала́дила се ђѐца па сȁмо кра̄јȕ.

налапр̀дати се -āм се св ‘напричати глупости, налупетати се’. – Вала се налапр̀да ко нѝко њѐгōв.

налеђȕшкē прил ‘на леђа’. – Прȕжијо се Кр̀стомир на ћѝлиму испод дȕда налеђȕшкē, зȁспō и р̂че.

нале́мати нàлēмам св **1.** ‘истући’. – Òна ȕвати òнō ди^{j}е́те и згȍдно га нале́ма ѝјако оно нѝје тȏ ура́дило назѝнāт но нѐотице; **2.** ‘напити се’. – Нале́мали се код Ко́за у кавȁни, па јѐдва ѝдȕ пу́том.

налѐћи нàлегнē(м) св ‘уклопити у неки механизам, упасовати’. – Сȁбӣ га јȍш ме́но, нек дȍбро нàлегнē. – Ȏн ти ȕзē нагѝбачу те ш њȏм нȁтеже шѝну и òна нȁлеже на тȍчак; ‖ **нали^{j}е́гати** нàли^{j}еже несв према *налећи*; в. *жу[ј]ица*.

нале́ћи -жем св ‘ставити јаја под кокошку која се расквоцала, насадити кокошку’. – Рàсквоцала се и Пѝрга, те сам ѝ њȕ нале́гла, нек ѝмā пи́љежи, од вѝше не бȍлӣ гла́ва, бȍље но да мȁњкā; ‖ **нале́гати** нàлежēм несв према *налећи*. – Вѝше не́ћу нале́гати нијѐдну.

нали́вати нàлӣва(м) несв ‘формирати зрно у класу или у клипу’. – Òвā кѝша врѐдӣ зла̂та, пȁде у пра̂ви чȁс бȁш сàдē кад пшѐница нàлӣва зр̀но; ‖ **нàлити** нàлијем св ‘насути течност’. – Слȍжијо сам и усȍлијо кȕпус и прѝтиснō òзгō кȁменом, а вѝ, кад доспи́те, нȍсте вòдē з буна́ра те нàлӣте свѐ док не òгрезнē до камена. *в. огрезнути*;

нали́зати се нàлӣжем се ‘напити се, опити се’. – Мȁло-мȁло па се нàлӣже, зàтō га и прȍзвали Лѝзāр.

на́лик прил непром ‘који је сличан, који подсећа на некога’. – Ȏн ти је на́лик на ȕјака, кȍ јáјце јàјцету.

на́ликовати -уем (не)св ‘личити, бити сличан’. – Кад бѝднēш кȕповō тѐстију, бѝрај òнȕ што на́ликуе на бàрдāк; ‖ **на́личити** -им ‘и с т о’. – Ѝмали ȍни òнāј гȁрави шпȍрет што на́личи на цȍкулу.

нàлицкати (се) -ам (се) св ‘накитити се, накинђурити’. – Нàлицкала се òнā Рàдмила, рѐко би се òна ȕдāе, а јȍк њѐна ћѐрка.

на́лога ж ‘навала, гужва, ред у коме се чека да се обави неки посао’. – А брȁшно ако ȕзāјмиш, док твȍја врѐћа у водѐници због на́логē чѐкā нȁ рēд, кад врȁтиш, да врȁтиш сабјѐну мѐру.

налȍжити нàложӣм св ‘потпалити ватру’. – Јȁ ти, ȍндāк, нàложӣм вȁтру и прѝставӣм вȍду да се грѝје, кад òни стѝгнȕ, д-ѝмāју д-ȍшурē прȁсе; ~ **се** ‘узбудити се, страсно пожелети’. – Налȍжијо се на Пѐтрōјку па нѐ знā ђѐ је дѐсно.

налòкати се нàлочē(м) се св **а.** према *локати* – Налòкала се кѐрāд òнӣг сплâчӣна што сам спȳштила док ѝшћерāм кокòшчину из àвлијē; **б.** ‘напити се преко мере’. – Кад гȍј се вѝдē, òни се нàлочȳ ракѝчинē.

нàлōмкати -ам св ‘иситнити грање ломљењем’. – Јâ стâлно, кад дòспӣм, нàломкāм грâнчӣцā и тȳрӣм у сувȍту, кад трѐба да нàложӣм вȁтру – нек је згòтовљено.

налу́њити се нàлȳњи[м] св ‘наоблачити се, намрачити се’. – Бѝјаше се налу́њило одȍнуд од Овча́ра, знȁла сам да ће времѝште; в. *ćедати*.

нàљећи нàљежēм св ‘наићи’. – Тог дâна нȁљеже Мѝћо шȳмāр òзгō с планѝнē и сврâти кȍдā нас. – Нȁљеже Мѝлија јȳтрос сȁбāјле според нȁшē кȳћē; в. *наманути се*.

нељо́љати се нàљōљам се св ‘напити се’. – Нељо́љō се вѐсели Цве́ле и нѝје мȍгō д-ȍдē кȳћи но га Дра́го натòваријо на ле́ђа и ȍдњō до њѐгове водѐнице.

нељо́скати се нàљōскам се св в. *нељољати се*. – Нељо́скō се, н-ȳмијē д-ѝдē.

намàгāрчити -ӣм св ‘изиграти некога, преварити’. – Ôн им свѐрово и òни га намàгāрчили кô нѝког. – Намàгāрчили мàнгупи вѐселог Богда́на и пла́тили му грôжђе нева́жēћим, оним Не́дићевим пȁрāма.

нàмазати -жем св према *мазати*.

намàкнути / намȁћи нàмакнēм св ‘набити, навући’. – Намàкни òнȳ гȳжву на врȁтнице и намȁкни бȍље тȳ кȁпу, вѝдӣш како дȳва òвā сапанђе́ла; ‖ **нàмицати** -чēм несв ‘састављати крај с крајем’. – Јѐдва нàмичēмо крâј с крȁјом, ал ва́ла Бȍгу свѝ смо жи́ви и здрȁви. – Стâлно смо нàмицали и штéђели, нѐ мож дрȳкчије да сàставӣш крâј с крȁјом.

нама́мити нàмāмим св ‘преварити’. – Ни́сам мȍгла да сàгнāм ôвце у тȍр док иг ни́сам нама́мила на бȳчук.

нама́нути се нàмāнем се св ‘успут свратити, наићи, навратити’. – Нама́ни се неки пут кад прȍлазӣш у вѝноград; ‖ **намањи́вати** -àњуем несв. – Ѝзглѐда ми да се зàгледō ȳ нашу Ја́ну, чѝм је пȍчō намањи́вати според нȁшē кȳћē.

на́менит -а -о ‘које има прецизну намену’. – Ово бȳре је ђе́до нàпунијо кад му се рȍдијо ȳнук на́менито за òнāј дâн кад га бѝднē жѐнијо.

намера́чити -èрāчим св ‘с мераком се односити према нечему’. – Намера́чијо се Ми́ћо на òнȳ врȳћу јàгњетину.

нàмерити -ӣм св ‘измерити’; в. *кришка*.

на́мерник м ‘радо виђен гост’. – Слâвска сȍба е би́ла нàмештена да дȍчекā пȳтника на́мерника.

на́мет м **1.** ‘нагомилани снег, смет’. – Нêш ми вѐровати да сам мо́рō да се врâтим из Јовàнлука, јел на́мет је бѝјо тȍлики да кȍњи ни́су мȍгли да га прѐгазē; **2.** ‘пореске обавезе, дажбине’. – Òвā нѐснā влâс ȳдарила на́мете да нѐ мош лȁсно д-òстанēш жѝв.

нàметати -ћем несв ‘набацивати, додавати жицу ради проширења плетива’. – Е сȁд, ћѐро, пȍчни у свȁком ре́ду да нàмећеш по јѐдну жѝцу, па кад ѝзӣђеш до́вле, онда пȍчни да смѐћеш; ~ **се** ‘натурати се, нежељено се уплитати у разговор или друштво’ – Тај додѝја, свȳј се нàмеће ко да òд њега нѐшто за́виси.

нàмештāј м ‘бокалче вина и бокалче киселе воде чијим се мешањем добија шприцер’. – Дȁјде нам, Спȍмēнка, по јѐдан нȁмештāј.

нàмигнути -нем св ‘упутити поруку жмиркањем на једно око’. – Чѝм сам смȍтријо кȁко јој је нàмигно òком, а òна се насме́шила, знȁо сам да ће да се спàнђају; ‖ **намиги́вати** -ѝгуем несв. – Знâш кȁко е кâзано за òвē веро́ломце: на трѝ вѐре òком намѝгујȳ а ни јѐдну прâво нѐ верују.

нами^{ј}е́сити нàми^{ј}есим св ‘умесити неку количину’ – Очи Бȍжића мѝ нàми^{ј}есимо вани́лѝца, сȁлчӣћа, штру́длӣ и кое чѐга, нек-ѝмā за прâзник.

нами́нути нàмӣнем св **а.** ‘помолити се однекуд, наићи’. – Кад сам нами́нō òзгō од Дје́лōва, чȕк дȍље кȕкњаву; **~ се** ‘приближити се’. – И òндак смо ѝшли да сѝјемо жѝто ан нàмӣне прòљеће, тȁмо око Млȁденāца; **б.** ‘почети избацивати семенске листове (о луку)’; в. *бичити се*.

намири́вати -ѝрӣвам /- ѝруем несв ‘давати стоци храну, појити је, тимарити, чистити шталу’. – Òтишла на́на да намѝрӣва стȍку; ‖ **нами́рити** нàмӣрим св. – Мȏрам д-ѝдēм да нàмӣрим стȍку зȁ-дāна.

нàмицати -чем несв в. *намакнути*.

нами́шљати нàмӣшљам несв ‘измишљати, извољевати’. – Нѐмōј тȕјнāк да нàмӣшљаш коѐшта, но засу́чи рука́ве и òпљуни длȁнове.

намлȍжити се нàмложе се св; в. *вератн се*.

нàмљети нàмељēм св ‘самлети неку количину’. – Јâ сȕботōм нàмељēм стȍци јàрмē на прекрȕпāч за це́лу ѝдȕњу нѐђељу и ми́ран сам, òндак ђѐца и жѐне има́дȕ и кад јâ пȕкнēм по ра́ду.

намонти́рати -òнтӣрам св ‘наместити, склопити, ставити у функцију’. – До́ђи, мȍлӣм те, да ми намòнтӣраш òнāј прекрȕпāч.

намора́вати -òрāвам несв ‘терати силом, приморавати’. – Намора́вō Кр̏стомир Жѝвка да пȍпијē ка́рлицу млиј́ека кад òвāј нѝје шћѐо ни ра̀кију ни ви́но; ‖ **намо́рати** нàмōрам св ‘приморати неког на нешто’. – Ȁко-ш – ȕзми, ако нѐш – јâ те не мȍгу намо́рати јел тȏ е твȍја ствâр.

намота́вати -òтāвам несв ‘мотати пређу у клупко или ланац на бунарском вратилу’. – Кад вȁдӣмо вȍду из буна́ра, мѝ пола́ко с вѝоглāва одмòтāвамо ла́нац па кад кȍва пȍтонē, òнда намòтāвамо док кȍва не ѝзӣђе вамонàвише. – Кад пȍчнēмо да тке́мо, ми òндак òснову намота́мо на врàтило, а пȍтку намòтāвамо спомоћу цевљани́ка на цѐвчице кое пȍтље чȕнком прòмећēмо тȁмо и вâмо; в. *основа*; ‖ **намòтати** нàмотāм св. – На́на нȁмотāла òнȕ òвāрбану прѐђу на клȕпчад; в. *витло, калем, вретено*.

намра́чити се нàмрāчи(м) се ‘смркнути се, наоблачити се’. – Би́јаше се намра́чило усрѐд бела дâна, а òндак пȍче да дȕва вѐтар и да гр̏мӣ.

намр̀годити се ‘намрштити се, спустити веђе, наљутити се’. – Штȁ си се тȏ, сѝне, намр̀годио, рѐкō би ће да ти кѝша из чѐла ȕдарӣ.

нȁмртво прил **1.** ‘истући некога безмало до смрти’. – Прѐбили га у за́твору нȁмр̄тво и, док је бѝјо жѝв, вȕко се, весѐлнӣк, кȍ пребјѐна мȁчка; **2.** ‘везати нешто што се тешко дреши’. – Ве́зō штра́нглōм кра̀ву зà шљиву нȁмр̄тво, јѐдва на јѐдвите јȁде сам је одриј́ешила.

нàмрчити се -ӣм се св ‘наоблачити се’. – Бѝјаше се нàмрчило òдонуд од Овча́ра, стра̂ ме би да не ȕдарӣ лѐд.

намрштити се в. *намргодити се*.

на́мћор м ‘свађалица, прзница, задрт човек’. – На́мћору тѝ нѝкад нѐ мош ȕдесити; ‖ **намћòрчӣћ** -ића м дем. – Вѝђи тѝ њѐга, јȁком се испи́лијо, а вѐћ пȍстō намћòрчӣћ; ‖ **намћòрчина** м аугм. – Јȍш сам вѝђо на́мћора, ал тàкȕ намћòрчину мâјка нѝје рòдила.

намћòрисати -шēм несв ‘понашати се као намћор’. – Пȍчō бѝјо да намћòришē док Жа́рко нѐ скиде кȁиш па га рȁспāли по гȕзици; ‖ **намћòрисање** с гл. им. – Жа́рко е намћòрисање лиј́ечијо кàишом или жи́тким пру́том.

наму́сити се нàмȕсим се св ‘снуждити се, наљутити се’. – Намȕсијо се зàтō што му ни́сам кȕлизијо но му рѐкок нàкō кȁко јѐс, зàтō и нѝје чȕдо што е кȁзано да ѝстина нâјвише бȍлӣ.

нàмучити се -ӣм се ‘изложити се напору, труду, напрезању’. – Крӣстовијег мӯка сам се нàмучијо док сам ме́но закуђа́ријо, ни́сам ста̀о нӣђе ко̀ да се нѐ ваља̄, ра́дијо сам да̂н-но̂ћ, а са̀д о̀вӣ млА̀ђи мӣслē да е то̂ па̀ло с нѐба.

на́на[1] ж ‘баба, старија жена из фамилије или свекрва’. – Зна̂ш како спјѐва̄ Ѐбрен: нѐма вӣше, мӣла на̂но, ки̂ка дӯгē ко̀сē, да мла́де ђѐвōјке коно по́нос но̀сē.

на́на[2] ж бот ‘лековита биљка Mentha piperita’. – Ѐвē, си̂нко, скӯвала ти ба̀ба чај од на́нē, о̀ма ћеш д-о̀здравиш.

нàне[ј]ак м ‘врста бомбоне’. – Кӯпи нàма, пе́тком, вѐсела мàма вӣшек нàнејак болбо́не, а ми̂ пӯни сре́ће.

нàнецати -ам св ‘изнецати више ствари’. – Нàнецала сам ва̀здāн коѐшта, кад ми се бӣднē уда́вала у̀нука, о̀ћē ба̀ба да е да̀рӣва.

нàниже прил ‘доле, низ брдо’. – И о̀ни о̀доше нàниже ка Пӣћиној водѐници ца̂горећи.

на́низ м ‘ниска, низ дуката’. – Кад ста̀шӯ ја̀годе у планини ми̂ нàчинӣмо на о̀нӯ дӯгачку тра̂вку на́низ па по̀несемо кӯћи ма̂јци, а о̀на не о̀кусӣ но јо̀пēт да̀днē нàма.

нани́зати нàнӣжем св ‘направити низ’. – С јѐсени ба̀ба нàнӣже о̀нē црвене ши́ље па̀прике на ко́нце па иг о̀качӣ испод стрѐјē од-са̀лāша да с-о̀сӯше за̀-зӣму.

на́нос м **1.** ‘количина јаја које снесе кокошка за одређени период’ – По̀купдер по гњѐздима да̀нашњи на́нос, ал о̀стави по́логе; **2.** ‘плодна земља коју донесе поплава’. – У Лӯчици ми је башчова̀нлук, но́ђе ти је зѐмља ко̀нō бра̀шно, са̀мо са̂ми на́нос: што по̀сијеш ра́стē ко из во̀дē.

нàнула ж, обично мн, ‘папуча са дрвеним ђоном’. – Нару́чијо ђе́до код ма̂јстора да свӣм кӯћāнима нàчинӣ по нàнуле кад је вӣђо да смо ӣзаткали партѐсаре и за̀стр̄ли со̀бе.

наогова́рати (се) -о̀вāрам (се) несв ‘уприличити свестрано оговарање’. – Кад се са̀ставē абро̀ноше, прѐтрēсу свѐ а̀брове и сӣте се наогова́рају.

наодити нàодӣм несв ‘налазити’. – Ђѐ вӣше нàодӣш тѐ ла̀мпарије кӯмим те Бо̀гом, до̀дија ш њӣма?

нао́дмет прил, обично уз негацију, ‘корисно, није на штету’. – Нӣје нао́дмет по̀сијати ме́но вӣше но што трѐбуе јел нѐ бӣ до̀ста док не о̀ста. – Нӣје нао́дмет ӣмати ме́но вӣше дрва̄, мо̀ж зи́ма пођѐкад д-о̀дӯжи ча̀к та̀монак до иза Мла̀денāца, што̀нō ка̂жу д-о̀шӣне рѐпом.

нàопāк -а -о ‘љутит, преке нарави, изопачен’. – Та̂ј дрмāтор го́ренаке ти је брѐ један нàопāк чо̀век; ‖ **нàопāко** прил ‘како не треба’. – Ви́каше вѐсела ба̀ба: бо̀ље је нѐ знати но нàопāко зна̀ти; ***изр***. *Окре́нō ћу́рак нàопāко*; в. *чемерика*.

нао̀рати се нàорēм се ‘много се бавити орањем’. – Ва̀лā, дӣ[ј]ете, нàорō сам се до̀ гушē и с во̀ловима и с ко̀њима, па по̀тље с тра̀ктором.

нао̀тимати се -ам се ‘превише отимати’. – Нек се нао̀тимају, свѐ ће им то̂ о̀нāј кӯси о̀дњēти.

нàочит -а -о **а.** ‘стасит, леполик’. – Бӣјаше Мла́ђо нàкō нàочит, нѐма шта̂ да се ка̂же; **б.** ‘леп за гледање’; в. *ноћурак*.

нао̀штрити нàоштрӣм св ‘учинити да нешто буде оштро’. – О̂н ти је у̀мљō да нàоштрӣ ко̀су брӯсом, а ба̀стало му е да на то̀цилу нàоштрӣ ма̀ј кàкӯ а̀лāтку; **~ се** ‘ражестити се, наљутити се’. – Тама̀н сам се нао̀штријо да му стрпам свѐ на го̀милу, кад о̂н вѐлӣ: Мо̀лим те, изви́ни за о̀нō јӯчē – и мѐне про́ђе љутӣна.

напа̀бӣрчити -им св ‘накупити пабирке, оно што остане иза жетелаца, берача’. – А̀јте, мо̀ји до̀бри у̀нучићи, да напа̀бӣрчимо ме́но кла̂сја да до̀несемо ко̀кōшкама; в. *напли[ј]евити*.

нàпадати[1] -ām несв ‘кретати, полазити у напад’. – Нàпадоше òнā швàпскā пàшчāд, ćсме им се ўтрло дàбōгда, са свиjўг стра́нā, те нам ѝзгибе нѐколко војни́кā, а мѐне ти рàнише во́ђе; ‖ **нàпанути** -нēм св. – И ôн ти нàпанē Јерѐмију да е прѐорō ўдўт и да е прѐмеђијо. – Jâ ти ѝдēм преко Рўшчѝћа òнāмо ка Ја́њића кòси кад ме нàпануше нѐка керàдија, да ми нѐ бѝ нѐког òплāвка, јàди бѝше; ‖ **нàпасти** -[д]нēм ‘насрнути на неког’. – Кад гòђ нàѝћемо преко Крўшēвља, стриjéпимо дà л ће нас нàпасти Тѐрзѝћа пàшчāд.

нàпадати[2] -ā св ‘пасти у великим количинама’. – Нѐ тувѝм кàд је нàпадало тòлко снѝjега кò-вō сàд за два́ дāна; ‖ **нàпанути** нàпанē св ‘и с т о’. – Ако јòш нàпанē снѝjега, нѐће ђѐца мòћи д-ѝдў ў-школу; ‖ **нàпасти** -нē св ‘и с т о’. – Кад нàпанē гòлем снѝjег и нàвијў смѐтови, нѐ мрдāмо нѝкуд òд-куће̄, глâмо стòку и грѝјемо се крàј-ватрē.

напа́јати нàпājам несв ‘давати неком да пије’; ***изр.*** *Òнāј кòѝ е напа́јō бѝвō е нàѝоен*; ‖ **напòити** нàпоѝм св ‘дати воде, утолити жеђ’. – Ѝмā òнā прѝча у Еванђēљу, онòмāд на мѐсопусну нѐђељу чѝтō пòп, кад òни пи́тају: Гòсподе, кàд те вѝђесмо же́дна и напòјисмо? – а Гòспод им вѐлѝ: кад јѐднōг од мòē мâле брàће напòисте, мѐне, вѐлѝ, напòисте.

напака́рет м ‘лош човек’. – Тô ти је напака́рет јѐдан, нêма тàкōг ствòра у трѝ срѐза.

нàпаковати -уем св **1.** ‘измислити неком кривице’. – И òни ти њѐму нàпакују кàко е коеђѐ говòрио коѐшта противу влâсти, и òни ти чоѐка, кòѝ ни лўк јѐо ни лўк мирѝсō, спàкују у àпс; **2.** ‘сложити, наслагати’. – Кад ђѐнēш тў кàмару, згòдно нàпакўј снòп до снòпа, да нѐ мож да зàкиснē.

на́пас[т] -сти ж **1.** ‘чудовиште, неман’. – Кад смо прòлазили, ў глўво дôба нòћи, според мàћанске стўблине, нѐка на́пас пòчē да дре́чѝ, а нàма се нàјēжи кòса; **2.** ‘досадно а упорно чељаде’. – Òвāј стàрији је кò на́пас јѐдна: нѐ мош лàсно да га се отре́сēш кад нѐшто нàврē.

напа́сати нàпāсам несв ‘чувати стоку док пасе’. – Мѝ кад нàпāсамо стòку, мѝмогред ѝл плете́мо ѝл пре́дēмо, нѝкад не дàнгубѝмо, сѐм ако е црвено слòво; ‖ **нàпасти** -сē(м) св ‘чувати стоку да пасе’. – Свàко јўтро смо мо́рали прије школе нàпасти крàве.

на́паснѝк м ‘силеџија, злотвор’. – Òнāј на́паснѝк што ўбѝ вѐселог Дрàгића прòведе жѝвот на рòбији и штà е ура́дијо – нѝшта, ђѐ је бѝјо – нѝђе.

нàпасовати -уем св ‘наместити прецизно’. – Јѐдва нѐкако нàпасовасмо вра́та да дѝктујў ваља́тно; в. *ѝрирожак*.

нàпатити -ѝм св ‘запатити’. – Нàпатисмо стòчице, òвчѝца, кокòшчѝца и, мѝц по мѝц, заѝмасмо, ва́ла Бòгу.

нàпатити (се) -ѝм (се) св ‘намучити (се)’. – Нàпатисмо се за вре́ме рàта ко нѝко нàш.

на́пер м ‘устава, брана одакле вода улази у бадањ’. – Ѝдē Мàрија за о́вцама и пјѐвā òнў: у́чѝ на́пер стâрē водѐнице / и чўе се звѐкет медѐнице.

нàпēти нàпнēм св ‘затегнути’. – Ôн ти је нàпēт кò лўк кад òћēш д-ѝспàлиш стре́лу; **~ се** ‘запети из све снаге’. – Нѝје жàлијо да се нàпнē из пе́тнијег жѝла кад се рâди нешто те́ретно, ал и да зàвр̄ши у кавàнчини; ‖ **нàпињати се** -ē се несв. – Нàпињē се из пѐтнијег жѝлā, са свѝг двàес нока́тā, сàмо да скўћѝ ме́но, колко бѝло.

напи́рити нàпѝрим св ‘надувати’; в. *ѝуваћ*; ***изр.*** *Нѐ мош ѝтѝ напи́рити ѝод ѝра́зно нѐбо*; **~ се** ‘надурити се, наљутити се’. – Нѐшто нам се снâјка напи́рила јўтрос нàсабајле, кò да јој ни́су свѐ кòзе на брòју: сѝгурно е љу́та што јој је ђувѐгија нòћāс зàгинō нѐђе; ‖ **нàпѝрен** -а -о ‘уображен, погорђен, надувен’. – Ôн ти је један òбичан

нàпӣрени уображе́нко, са̀мо прӣча, а нӣкад нӣшта па̀метно нӣје ура́дијо и вӣђеђеш ка̀ко ће ôн да љо̀снē јѐднōг да̂на.

напирлѝтати (се) -ām (се) св ‘накинђурити (се)’. – Напирлѝтала се, рѐко би је мȳстра бê̂чка, а вâмо јој ђѐца го̀ла и бо̀са.

[напи́сати] нàпӣшем св. – Напи́шде мо̂ме ȕнуку ва̀кō: Дра̂ги Ђо̀рђе, по́носе ђе́дов, мӣ̂ смо свӣ̀, ва́ла Бо̀гу, здра̀во и до̀бро ко̀ē и тѐбе желѝмо; ‖ **на̀писмено** прил ‘писаним путем’. – Мо̀ш ти да прӣчаш шта̀ о̀ш, док ми нѐ даднēш ха̀гу на̀писмено, ца̀ба прӣчаш.

напица́нити се -ѝцāним се св ‘налицкати се, обући се допадљиво за неки састанак’. – Напица́нијо се Ни́цо, вӣдӣ се да е кре́нō ȕ штету.

напи́шити се нàпӣшим се св ‘наљутити се’. – Шта̀ си се напи́шила јȳтрōс на̀штину, о̀чӣју ти тво̀јӣг; в. *пасовати*.

на́плавак -āвка м ‘место где вода у поплавама наноси земљу’. – Љѐтос бӣјаше сувòвица, ал у Лу́ци у о̀нōм на́плāвку ȕ́сев кô планӣна.

напла́стити нàплāстим св **1.** ‘попластити неку количину сена’. – Бо̀гме, мӣ̂ ти напла́стисмо двае́спе́-шес до̀бријег пла́стōва од по́днē до̀-пред-нōћ; **2.** ‘напричати се о сеоским абровима’; в. *лажара*.

на̀плашит -а -о **1.** ‘дрзак човек’. – Ȕбоӣт је ра̂дник, ал, бра̀те, на̀плашит, далѐко му лепā кȳћа; **2.** ‘време које се често мења’. – Ово̀ вре́ме до̀шло на̀плашито, ча̀с ва̀кō, ча̀с на̀кō, а трѐбало би поко̀сити ђѐтелину.

наплѐсти (се) -ѐтēм (се) св ‘исплести много’. – На̀плела сам се зѝмȳс и ча̀рāпа и це́мпēра, ѝмā за свȳ чѐљāд и прѐковише.

напли^{j}е́вити нàпли^{j}евим св ‘исплевити много’. – О̀на ти се напли^{j}е́вила и на̀сијала, назали́вала и напа̀бӣрчила, наплѐла и напрѐла, на̀еклала и наве́зла, на̀сирила и нава́рила.

наплò̀дити се нàплоди се св ‘умножити се’. – Наплò̀дило се, ва́ла Бо̀гу, ова́цā, пȳна ба́шча.

напоби́јати -о̀бӣјам св ‘побити (коња) много’. – Напоби́јасмо се ва̀лā прôшћа о̀вōг про̀лећа ко̀ нӣкад, ѐктар и по̀јаче загра́дисмо: тô ти је преко чѐтири стô до̀брӣг кора́кā, а на сва̀кӣ ко̀рак сѐдам про̀штāца па рачȳњāј.

на̀подāсе прил ‘низ брдо, под ногу’. – Нѐмō да жȳриш ко̀ње до на То̀рлāк, е по̀тље та̀мо кад бӣднē на̀подāсе сло̀бодно иг на̀гнāј да ка̀сају.

на̀подногу прил ‘надоле, наниже, низ брдо’. – Ла̂сно е вȳћи кад је на̀подногу, трѐбā на̀више извȳћи, јел што ви́кали: нӣз брдо се и го́вно котрља̀; в. *сићи*, *расвити*.

напо̀ити нàпоӣм в. *напајати*.

на́пој м ‘млака вода са мекињама која се носи као окрепа крави која се отелила’. – Начӣнде на́пој за Вѝдруљу, па јој однѐси, нек се поткàјāри, мло̀го се весѐлница на̀мучила.

на̀пола ***изр***. *узети* ~ ‘закупити земљу за обраду у натури за пола рода’. – И кад је ȕзимō на̀пола, нӣје бо̀ље про̀шō: док је пла́тијо о̀рāње и о̀вō и о̀нō, по̀ла да̀о га̀зди, са̀мо се ца̀ба мȳчијо; ‖ **на́полица** ж ‘и с т о’. – Ȕзо од Љȳбише у на́полицу трӣ̂ њӣве, ја̂ му вѐлӣм бо̀ље да си ȕзо под кӣрију.

наполѐōн -о́на м ‘златан дукат с ликом Наполеона’. – О̏ндак су ти ђѐвōјке из домàћӣнскӣг кȳћā но̀силе о̀ко-врāта наполео́не.

на́поличар м ‘најамни радник који за пола рода обрађује туђу земљу’. – На́поличар није ла̀сно бӣти, на̀јбоље је кад си свồј на свồм.

напослѐно прил ‘ваљано, добро, благословено, супр. од *наопако*’. – А̀јде ура́ди нѐшто напослѐно, на̀прави да мо̀же, Бôг ти по̀мого, нѐмō само кукума́кати; в. *олешити*.

напошљéтку прил ‘на крају, након свега’. – Напошљéтку дȁђу јȍш јѐдну ѝљаду, ал вѝше ȍд тогā нѐ дā̏м ни дѝнāра јѐднōг.

нȁпрашит -а -о ‘преке нарави, пргав, напрасит’. – Дȍшō нѐкако нȁпрашит да га нѐ мош лȁсно ни повѐсти ни пȍћерати; ‖ **нȁпрасно** прил ‘неочекивано, изненада’. – Ȕмри̯е вѐсели Жáрко, Бȏг да му дȕшу прȍстī, нȁпрасно, нѝко нѝје ни зȁмислити мȍго, бѝјо е држéћī, кȍ ȍд-брда ȍдвāљен.

напрáшити нȁпрāшим св ‘посути неким прахом’. – Пȍватасмо ђѐцу те напрáшисмо пепеѝном, ȍће бȕве да иг ѝзедȕ.

нȁпрēд! ‘заповест запрези да крене напред’. – Нȁпрēд, Зѐк!

нȁпредак -тка м ‘бољитак, успех’. – Нек дȁднē Бȏг да у ȍвōј кȕћи бѝднē нȁпретка, слȍгē и свȁкōг дȍбра.

нȁпредан -дна -о ‘просперитетан, окренут будућности’. – Ôн ти је бѝјо цѐлог живȍта нȁпредан, у свѐму е првáчијо. – Пȕна е срѐће што е љѐтина нȁпредна и згȍдно пȍњēла да нѐ мож љѐпше бѝти; ‖ **нȁпредно** прил. – Ѝдē им рȕкē, стȍка им здрȁва, ђѐца пȍрāсна и јéдра, свѐ им, вáла Бȏгу, ваљáно и нȁпредно.

[нȁпредовати] -уем несв. – Свѐ бȍље и бȍље нȁпредуе цéла кȕћа, свѝ се бȍрē и трȕде.

нȁпрезрȕку прил ‘неподесно за рад, што се налази »под погрешном руком«’. – Ма нѐкако ми свѐ ȍвō дȍшло нȁпрезрȕку: ђѐ да ја ко лѐвāк рȃдим с ȍнōм ȁлатком која е начињѐна за дешњáка.

нȁпремасе прил ‘наспрам себе’. – Чѝм вѝдē нȁпремасе да смо ѝзишли на пȍљскī рȃд, ѐтē ти иг кȍ рȍј чéлā, прѝтрчē да пȍможȕ.

напрѐсти -éдēм св ‘опрести много, велику количину предива’; в. *напли̯евити*.

напрѐчац прил ‘изненада, изненадно’. – Ȕмри̯е вѐсели Жáрко напрѐчац, нѝје дȃна јѐдног бȍловō, а јѐс се нáдō, свѐ говȍријо: нѐшто ме зȁпти̯ева вóђе у грȕдима, знȃј да сам крȁтка вѝ̯ека.

нȁпрснути -нē св ‘мало прснути, цикнути (о лако ломљивом материјалу)’. – Бѝјаше ȍтворен прóзор кад дȕну ȍнā сапанђéла те нам нȁпрште стȁкло на јѐднōм крѝлу, ал мȍже да пȍслȕжи и нȁкō; в. *прснути*.

нȁпрстак -с[т]ка м ‘метална навлака на прсту код обућара и кројача ради заштите од убода’. – Нѐђе ми се, ђѐцо, зȁтуријо нȁпрстак, вѝђдете да се нѝје откотрљō пȍд-креденац.

нȁпртити -ѝм св ‘натоварити неки терет на раме’. – Кад смо пȍшли кȕћи ѝспоља, он нȁпртио брѐме ђѐтелине на лéђа да пȍнесē крȁвāма, а мѐне дȁднē вѝле и грȁбуље.

напр̀тљати -āм св ‘налупетати, набаљезгати; избрбљати’. – Напр̀тља коекȁкијег бљȕвотѝна, јѐдва га отрпљек да му нѐ кāм: стȁни, брê, чȍвече, нѝси им тѝ дрȍгō лȕч.

напсȍвати нȁпсуем св ‘испсовати, изружити’; в., *погача*, *придржа(ва)ти*.

напȕдити нȁпȕди м св ‘одагнати, отерати’. – Нȁпȕди ôн ȍнō керѝште и вѐлī ȁјд вȃмо да пȍпијемо по јѐдну.

напȕјдати -āм св ‘нахушкати пса да нападне некога’. – Напȕјдаше кѐрове човѐку на ôвце и ȍне се, сирȍте, сломȁташе дȍље нѝза стрāну.

напȕпити -ī св ‘показати прве знаке пролећног буђења природе и појаву првих пупољака’. – Пȍрано е напȕпило, бȍјати се да нѐ бапнē кȁкī мрȁз па да нȁчинī јȁзук.

напȕтити нȁпȕтим св ‘усмерити некога на прави пут’. – Напȕтијо е ђѐцу како вȁљā па сȁд штȁ им Бȏг дȁднē.

нȁпуцати -āм св ‘изударати’. – Бȍгами га нȁпуцā снȃјка свȏјски, нѝје му врéђело збȍрити; ~ **се** ‘најести се’. – Нȁпуцаше се њѝг двȍјица пасȕља с ребáрцима и ȍдоше да достȍверē окопáвāње кȁлēма.

нàпучити се -ӣм се св ‘превити се у појасу и окренути некоме задњицу (као гест ниподаштавања)’. – Нàпучи се ѐна, нѝшта што јој је свѐкар тỳјнāк.

напу́штати нàпӯштам несв ‘давати [деци] превише слободе, остављати их без надзора’; в. *разбити*; ‖ **нàпуштити** -ӣм св ‘размазити’. – Нѝшта ми се нѐ свӣђā што су нàкō нàпуштили ђѐцу, ѐ̏ће да иг рàзмāзе нàчисто, па ће пѐтље чỳпати кѐсу з-гла́вē, ал ће бѝти дѐцкан.

на́рав ж ‘ћуд, карактер; природа’. – Ѝ̏ć, што ѝмā пѐгану на́рав, сàмо ћѐрā свôјски; ‖ **на́раван** -вна -о ‘који има добру нарав’. – Дѐшō му ѐнāј нàјстарији ỳнук на́раван, на рàне да га прѝвијеш, а ѐнō мâло нѐкако дѐшло свѐ̏ прѐгāво и закѐљỳждено; ‖ **на́равски** прил ‘наравно’. – Па на́равски да е бѐ̏ље мѝлōм нô сѝлōм, ал сѝла Бѐ̏га нѐ молӣ.

нарàвњати се -āм се св ‘договорити се да би се избегло суђење, сагласити се о поравнању’. – Нарàвњаше се нѐ̏ће пред сỳдијōм и ижљу́бише се.

нара́дити се нàрāдӣм се св ‘много и дуго радити’. – Вàлā ако се ѝко нара́дијо, ôн је.

наразгова́рати се -ѐвāрам се св ‘напричати се’. – Срѐтик се са Дрàгославōм Микàиловōм те се сѝте наразгова́расмо.

нàрамак -āмка м ‘количина нечег што се може понети на рамену’. – Натѐварисмо ỳзгредно по нàрамак ѐнијег сувāрāка, зàувар је, вàљаће зà-потпалу.

нара́нити нàрāним св ‘нахранити’. – И ѐндак Ѐбрад вѐлӣ: пошто Ми́ле нѝје нара́нијо тѝце нà Бадњи дâн, нѐк идӯ це́ле гѐдине у њѐгову њѝву.

нàранцāс -ста -о ‘наранџасте боје’. – Ѐна црнгарица па јој лѝчито стѐӣ онај нàранцāс цемпѐрӣћ.

нара́стати нàрāста несв ‘бујати, подизати се и ширити од квасца или пене од шљива које превиру’. – Чѝм вѝдӣш да е тѝјесто нара́сло, пребáци га у плѐк и тỳри да се пѐчē.

[нàраштај] м; в. *калдрмити*, *прочевље*, *стасавати*.

наре́дити нàрēдим св **1.** ‘направити’. – Наре́дијо ми Мѝрослав Сàвӣн, пилàдāрник, нѐ можē бѝти љѐпши; в. *ваљак*, *развијати*; **2.** ‘поправити’. – Ѐди да вѝдӣш како ми је мâјстор наре́дијо ѐнē пѐлице што се бѝјагу рàсклимале; **3.** ‘наложити неком нешто’. – Нàрēди ỳчитељ Рàдовāну д-ѝдē да кâже ѐцу да дѐгнā дрѐва ỳ школу; **~ се 1.** ‘споразумети се око нечега, договорити се’ – На́редише се ѐни ѝз двије ри̑јечи, прỳжише рỳку јѐдан дрỳгом и ижљу́бише се; **2.** ‘уредити се, обући се свечаније’. – Àл си се наре́дијо кѐ̏ да си пѐшō ỳ-сватове.

нàрезати -жем св ‘одредити висину пореске обавезе’; в. *трошарина*.

нарѐндати нàрендам св ‘рендетом истругати’. – Нàрендāјде ме́но рѐ̏квē и ѝсецкај прàзилука да нàрēдимо сала́ту, ѐна ѝдē уз ту́чени пàсỳљ.

нарѐћи нàречēм св ‘обећати’. – Нàрече ми Мѝлисав помѐ̏ћи по-нѐ̏ђељи да скр̑димо компи́ре.

нари́бати нàрӣбам св **1.** ‘чистити, прати под (обично грубом четком)’. – Нари́бō се тâј пàртоса у во́јсци кѐ̏ нѝко, свѐ̏ по кâзни зàтō што е ѝмō дугàчак јѐзик па лампàрō и што трѐбā и што нѐ-требā; **2.** ‘изгрдити, изружити’. – Нари́бō га ỳчитељ што нѝје ура́дијо дѐмāћи зада́так.

нарѝктати нàриктам св ‘подесити, наместити, уредити’. – Нѝје ми бàш нарѝктō плỳгове кàко трѐбā, мôрам да иг прѐштелуем.

нари́љати се нàрӣљам св ‘изриљати неку количину’. – Нари́љō сам се кад смо шћѐли да сâдимо вѝноград, свѐ̏ смо ѝшли по трӣ аршѐ̏ва ỳ дубину.

нари́нтати се нàрӣнтам се св ‘нарадити се тешкога посла’. – Ако е се ѝко нари́нтō, ôн је, нѝје се штéђō ни за длàку, àрчијо се дâн-нôћ.

нари́цати нàрӣчем несв ‘кукати за покојником, жалити набрајањем његових добрих дела’. – До чѐтрес да́нā се јȕтро, вѐче скȕпē жѐне и нàрӣчу за пòкōјником, а вѐлē да у Цр̂ној Гòри пла́ћају нарѝкаче да нàрӣчу кад нѐко ȕмрē.

нарогу́шити се -òгȕшим се св ‘наљутити се, најежити се’. – Бѝјаше се нарогу́шијо кȍ квȍчка кад бра̂ни пѝлāд.

народȍȕмље с ‘народне изреке, измудрице’. – На́роду мàрāма да зàвēжеш у́ста нѐ мош нàткати, народȍȕмље је кȍ пòток, ста̂лно тòчӣ.

наро́кати нàрōкам ‘натоварити кола преко мере’. – Знȁо сам да ће да зàглāви у лȍкву кад је наро́кō нòлики тòвар; ~ **се** св ‘напити се преко мере’. – Наро́кō се кȍ зѐмља, свѐ се зàводӣ кад ѝдē, а кад прȍзборӣ завр̀зуе јѐзиком.

нару́гати се нàрȕгам се св ‘подсмехнути се неком, ружити’. – Тӣ си се нару́гō на́родној вла̂сти пред тѐшким свѝ̑етом, и јȍш те нѝјē срамȍта да се нѐшто парѝцāш и да нѐшто òштрӣш.

на́руче с ‘наручје; количина нечег што се понесе у наручју’. – Дòтр̄кај, блȁго бȁби, јѐдно на́руче др̀вā; в. *свадба*.

на́ручит -а -о ‘подесан, на руку’. – Кад је вàкō бла̂го нàкрēнута лѝвада, нѝшта љѐпше за кȍсидбу, дȍђе, нàкō, на́ручито.

нȁрцис м бот ‘баштенско (и дивље) цвеће Narcissus’. – На́рциси нȁјпрво с прȍлећа ȕцветајȕ, кад и јаго́рчевина, ȍнда чȍбани пȍчињȕ д-ѝзгонē ȏвце на пȁшњāк, па зàпјевају: прȍцветало це́ло пȍље, замирѝсō нȁрцис бѐли.

нȁсабāјле прил ‘раном зором’. – Гȕцнусмо по јѐдну нȁсабајле, укòшисмо вòлове и òдосмо д-ȍрēмо.

наса́дити нàсāдим св **1.** ‘поставити јаја под квочку’. – Ѝдок те наса́дик квȍчку, тȕрила сам јој двȁес јàјцӣ; **2.** ‘ставити држалицу на алатку’. – Òдњēк Јерòтију ћѐкиру да ми нàсāди кад тȁмонак кȍдā њ бѝјаше нѐколко љȕдӣ па се заговòрисмо; ***изр.*** *Нȁкрӣво нàсāђен.*

насама́рити -àмāрим св **1.** ‘ставити самар (на коња, магаре)’. – Тȃј н-ȕмије ни мàгаре да насàмāри, а јȁдно ти нѐшто д-измајстòришē; **2.** ‘преварити, слагати’. – Јòпēт га насама́рили òнӣ Срећко́вци, начѝњели од њега мàгāрца и нѝкāко да се опàмēти да нѐма пȍсла с ништа́цима.

нȁсāмо прил ‘издвојити се и говорити у четири ока’. – Знȃш кàкā е ствȃр: тȏ мȏрамо нȁсамо да рѐшимо нȃс двòица кȍ љȕди и д-òстанē мѐђу-нама, штȍ мȏра сѐло с тѝм д-ѝспӣра зȕбе.

наса́нкати (се) нàсāнкам (се) св **1.** ‘издовољити се санкањем’. – Вала су се ђѐца дàнāс нàсāнкала, кȍ нѝкад; **2.** ‘преварити (се)’. – Ȏн ти је поштењàчина па мѝслӣ да су свѝ тàкӣ, ал ме́но ме́но па га нѐко нàсāнка.

насапȕњати -āм св према *сāпунāти / сāпуњāти*; в, *ѿуга[вљив]*.

нȁсигȕрно прил ‘с поуздањем, без ризика’. – Ȏн ти нѝје ризикȁнт, тȃј дȍбро рàзмислӣ и ѝдē нȁсигȕрно.

нàсијати -јем св ‘посејати’. – Нàсијали смо òвōг прȍлећа свѐга и свȁчега, нѐкимā; в. *наѝлѝевиѿи*.

на́сип м ‘подасут терен поред водотока (као заштита од поплаве)’. – После оне вѐлике пȍплаве у Ча́чку пȍчели да прȁвē на́сип според Мòраве.

нàсирити -им св ‘много сирити’. – Òна е, откад плàнӣнкуе, нàсирила млȍго чȁбрōва сѝра и њѐн сѝр је бѝјо нȃјтражѐнији на пѝјацу, код њѐне тѐзгē је ста̂лно би́ла нàвалица; в. *наѝлѝевиѿи*.

нàситити (се) -им (се) св ‘потпуно утолити глад, добро се најести’. – Вàлā сам се нàситијо òвē твȍе гѝбанице, не могу вѝше нѝшта д-òкусӣм па да е òд-смрти лѝек.

нȁситно прил ‘млети ситније’. – Нѐмō да ми искрупѐндāш ȍвō мѐљӣво но ӣди нȁситно да бӣднē ко мȕтвено.

наслéдити нàслēдим св ‘добити у наследство’. – Ȍвō е мȍја ђѐдовина, њȳ сам наслéдијо од ȍца и тȏ нѐ би прȍдō нӣ за каке пàре; ‖ **наслеђѝвати** -èђуем несв према *наследити*. – Знâш кȁко вѐлӣ Предáње: крȓсну слȁву не дȍносӣ ни зѐмља, ни жѐна, ȍна се наслѐђуе од отáцā.

нáследник ‘правни следбеник’. – Ȍвō ти је Пѐтрōнијев нáследник.

нáслеђе с ‘оставина, оставштина’. – Тȏ му е прѝпало у нáслеђе.

нáслество с ‘очевина, мајчевина, дедовина, баштина’. – Тȏ ми нáслество од мâјке, јâ и сѐстра нѝсмо ѝмале брȁћē па нȁма прѝпануло ȳ део.

нáслон м ‘део столице или клупе уз који се прислањају леђа’. – Мӣ смо у слâвској сȍби ѝмали клȕпе с нáслоном.

наслȍнити (се) нàслонӣм (се) св 1. ‘ставити уз нешто’. – Кад се дȍнесē бȁдњāк, ȏн се нàслонӣ ȳз кућу; **2.** ‘накратко спустити главу на јастук, дремнути’. – Ȍдок јâ да се мȁло нàслонӣм; ‖ **нàслањати** се -ам се. – Нȁма се трѐн нàслањā на кàчару.

наслȕжити нàслȕжим св ‘изнети послужење, наточити чашу пића’. – Наслȕжише нам свѐ рѐднō: шѐћер, вȍду, па лàднȳ, па врȕћȳ рàкију и нȁјпотље уз рȕчак вѝно и тȏ ȍнō бȁњичко.

нàслушати се -āм се св ‘чути мноштво разних прича’. – Код Лѝса у млѝну си се мȍгō нàслушати вȁздāн коечѐга.

насмéнути се нàсмēнем се св ‘осмехнути се’; в. *разблажити*.

насмѝјати се нàсмијем се св ‘насмејати се’. – Кад ȏн рѐче: снâјка, јȍпēт бȍље што си се ȳдāла зà њѐга нȍ да си скȍчила у Мȍраву, свӣ се насмѝјаше.

насовр́љити -ȍвр̄љим св ‘затражити нешто нереално’. – Насовр́љијо да кȳпимо трȁктор кȍ да мӣ пȁре бѐрēмо с вр́бē.

насȍлити нàсолӣм св ‘осолити’. – Прȍверде дȁ л су дȍбро насȍлили мêсо, нѐмō д-ȍстанē нѐслано.

насȍчити нàсочим св ‘препоручити будућег брачног партнера’. – Насȍчили њӣг двȍјица Мѝљу за Влáда па е тê јѐсени бѝла свȁдба.

нас́рнути нàср̄нем св ‘напасти. навалити’. – И ȏн ти нàср̄не нà њега ни крѝвōг ни дȕжнōг, шћàдијāше да га шѝнē, е ȍнда нȁма прекѝпље те га мӣ смѝрисмо; ‖ **нàсрћати** -ћēм несв. ‘насртати’. – Чѝм је пȍчō нàсрћати нà-њега, знȁо сам да ће д-извȕчē дѐбљи крâј.

нáстāвци -авāка м мн ‘додатак на канатама запрежних кола којим се повећава њихова запремина’. – Кад се тȍвари неки лȁкшӣ тéрет ко-но што су тѝкве, мȕрузи, ȍндак се на кȁнате тȕрē нáстāвци да вѝше стȁне, а кад се вȕче кȁмēн или шóдер, ȍндај су кȁнате дȍвōљне.

настидȍвати се -ѝдуем се ‘провести много времена под теретом стида’. – Настидȍвасмо се од њѐговијег будалáштӣња, јѐдва сам чѐкō д-ѝзӣћем ȍдāнле, што вѝкō ђéдо: бӣ ме срамȍта од тȕђē срамȍтē.

настојáвати -ȍјāвам несв ‘трудити се, тежити’. – Нȁши стâри су настојáвали д-ȕгодē и човѐку и живѝнчету; ‖ **нàстојати** -ӣм несв. – Нàстојō је ȏн д-ȍдржӣ имáње, ал га е свȁка нѐвоља тȕкла кȍ да се на Бȍга бȁцō кàмēњом.

настрáдати нàстрāдам св ‘лоше проћи, наћи се у великим невољама’. – Нѝшта ме нѐмō пѝтати: настрадáсмо по ȍнōј арлàуци гóре, гȍре нѝје мȍгло бѝти, што би рѐкли – прȍшли смо гȍре но бȏс пȍ-тр̄њу.

нàстрешница ж ‘наткривени простор пред кућом, трем’. – Рéшик да уз кàчару нàчинӣм нàстрешницу, трѐбā чȍек д-ѝмā сувȍту за пȕно коéшта.

настругати нàстрȕжем св ‘искратити стругањем’. – Настругасмо дрвā зà-зȉму, јȍш да иг слȍжȉмо пȍд-стреу да нѐ киснȕ и ȍнда смо рâт.

нáступ м ‘растројство, стање у коме човек не може контролисати своје поступке’. – Вѐсели Танàсије нȉје бàш тàчан, ȉмā пȍђекоји пȕт нѐке нáступе, будибóкснама.

нàсȕво прил ‘без воде (мешати цемент и песак)’; в. лопатати; ***изр***. *ȍбријати* ~ ‘без воде, без сапунице’. – Ȕватили човѐка ни крȉва ни дȕжна и ȍбријали нàсȕво.

насȕкати се нàсȕчем се св ‘преварити се због наивности и лаковерности’. – Нѐмō д-ȉмāш пȍсла с тȉјем ништáцима, они нȉсу насȕкали сàмо кога нȉсу мȍгли.

нàсулити се -ȉм се св ‘склопити поравнање пред судом, мирним путем’; *в. наравњати се.* – И тȕ ти се ȍни нàсулише и ижљȕбише.

нàсумицē прил ‘без циља и провере’. – Ôн свѐруе и прȉстанē, нàкō нàсумице, али пошто е дȍшō кȕћи, ôн ȕзмē да прѐбројȉ пàре и вȉдȉ да су га насамáрили: пȍтурили му невáжēће пàре; ‖ **нàсумично** прил ‘и с т о’. – Ȕдарисмо, нàкō нàсумично, пȍпреко преко ȍнијег виногрáдā и ȉзбисмо гóре кавàни Рàтка Пилићáра.

нáсушнȉ -ā -ō ‘нужан, неопходан, свакодневно потребан’. – Гȍворāгу: бѐз тогā ȉ тогā се нѐ може жȉвљети коно ни без љѐба нáсушнōга. – Слȕшајте, љȕди, нàша нáсушнā пȍтреба е пȕт, свȉ трѐбā да дàднēмо колкогȍј ко мȍже да га покàлдрмȉмо, да нѐ мучȉмо тѐглēћу стȍку по лȍквāма кад се ȍкишā и, евē, ја прȕвȉ дáем нàјбољȕ крàву и тѐле, свѐ што ȕзмēм о вáшеру зà њȉг дáем до пȍследње пàрē за ȍвȕ ствâр.

натабàнати се -āм се ‘напешачити се’. – Вàлā смо се натабàнали дàнāс ко нȉкад.

натаврљати -āм св ‘навући обућу или одећу на брзину’. – Натаврљāј чàском ђéдове кȍндуре па скȍкни те донѐси глàвицу кȕпуса из кàчице.

натàкарити -ȉм св ‘навући шта било’. – Шта си натàкаријо тȕ капѐтину, не мȍгадок лàсно да те пȍзнāм.

натàкнути нàтакнēм св ‘набости на оштар врх’. – Пѐченōм óвну што нȍсȉмо нàсвадбу нàтакнēмо на рȍгове двȉје крȕпне црвене јàбуке, а чȕтуру ȍкитȉмо цвȉећом и бȍсȉљком; ‖ **натàћи** нàтакнēм св ‘ставити месо на ражањ да се пече’. – Дóђде да ми пȍможēш натàћи ȍвō прâсе на шȉљак; ‖ **нàтицати** -чēм несв. – Ôн ȉскȍ вȉљушку да преćéчē мêсо, а ȍндак га нàтицō на врȕ нóжа и мѐћō у ȕста.

натамáнити -àмāним св ‘нахранити, подмирити, обезбедити’. – Док натамáник пȉљеж, па свȉње и стȍку, згȍдно се смрȕчē те одȍцник мéно.

натега ж в. *ајдук*.

натéгнути нàтēгнем св **1.** ‘добро стегнути’. – Натéгни тô јȍш мàло, нêће се слȍмити; **2.** ‘отпити, попити из чутуре’. – Прȉјатељу, дѐдер натéгни из ȍвē мȍē чȕтурē, вàљā се; **3.** ‘покренути порођајне напоне’. – Ȍвē дàнашње [породиље] прȉчају мâјкама како е тêшко кад трѐбā да се нàтēгну да би рȍдиле; ‖ **натéзати (се)** нàтēжем (се) св **1.** ‘грчити се у порођајним мукама’. – Прѐкини! Јâ сам се с тȍбом натéзала, а нȉси тȉ сà мнōм; **2.** ‘дуго се погађати око неке трговине’. – Натéзаше се вàздāн и на крàју не пазáрише; ‖ **натéћи** нàтēгнем св ‘накренути чутуру или флашу, натегнути, испити’. – Àјде, прȉјатељу, вàљā натéћи по јѐдну; ‖ **натéзāње** с гл. им. ‘тешка погодба’. – Цàба им је бȉло натéзāње – нȉсу се здоговȍрили.

натенáне прил ‘лагано, разложно, одмерено’. – Свѐ кад рâдиш, блàго ђéду, рáди нàкō натенáне, нѐмō да бȉднēш ȉзбрȕзан кȍ нѐки трȕкопȉш.

натерсȕмē реч. ‘отприлике’. – Мȉ ти, ȍндак, рêшимо д-идéмо пȍпреко кроз ȍнȕ шȕму, нàкō натерсȕмē, па штà бȉднē.

натѐсати / нàтесати нàтешем св ‘затесати дрво тако да се ивер не откине’; в. *трлац*.

натѐћи нàтекнē св ‘појавити се као оток, отеклина’. – Нàгазио на нѐшто ȍштро и пȍгано те му нȍга натѐкла и забрȕсила до кȍљена.

нàтирати -ем несв ‘месити тесто’. – Кад зàкуваш тӣ^ј^есто, потрȕсӣш брȁшном да ти се нѐ-ли^ј^епӣ зȁ-рȕке и нàтиреш, па јòпēт тàкō док га дȍбро нѐ натрēш и òндак òставиш да нàрāста; ‖ **нàтри^ј^ети / нàтр̄ти** нȁтрēм св према *натирати*. – Трѐбā нàтри^ј^ети тӣ^ј^еста пȍвише, ćȕтра имáмо нѐколко рȃдника. – Ни́сам стӣгла нàтр̄ти тӣ^ј^есто, мȍрам сȁ[д] спрам вѐњера.

нàткати -āм св ‘изаткати’. – Нàткала сам ѣ̀лӣма, пȍњāва и санцáдā за свȕ ђѐцу; ‖ **наткúвати** нàткӣвам несв ‘сабијати при ткању’. – Трѐбā дȍбро наткúвати да нѐ биднѐ ткȋво мљѐтко.

натмȕрити се нàтмȕрим се св ‘намрачити се’. – Кад је вȉђō да му е сȋн поторáвō, натмȕрио се да те стрóба ȕватӣ.

нàтнути нȁтнēм св ‘ставити капу на главу’. – Òбуемо òпāнке, обȕчемо вѐрменове, нȁтнēмо шàјкаче и крѐнемо с пјѐсмōм на сáбор.

натòварити -ӣм св ‘утоварити’. – Натòваримо òнē цáкове нȁ-кола и òзгō прѐкријемо мушéмōм за слȕчај кȉшē па прáвац у млȉн чȁк у Àтеницу с òнē стрáнē планѝнē кад кȍдā-нас нȉје ни би́ло стрȕ́ē.

натовр̄сти се -р̄зēм се ‘натурити се непозван, сметати’. – Натòврзō се òвāј чȍвек, нȉко га нȉје звȁо, зàћео и кȍ да н-ȕмијē д-ѝдē кȕћи.

натòпити -и св ’наквасити’. – Е òвā кȉша е врéђела Цàригрāда, натòпила е зѐмљу нȁ љепоту.

натоцѝљати -āм св ‘набрусити, наоштрити на тоцилу’. – Ȕзми лóнче вòдē, òкваси тȍцӣло и натоцѝљāј чȁском овō ћеки́рче, оћу д-ѝдēм да наћéчēм прȋтки; в. *тоцило*.

натòчити нàточӣм св ‘напунити суд течношћу’. – Натȍчи, сȋне, пȕн бȍкāл ви́на те послȕ́жи љȕде.

натпјевáвати (се) -èвāвам (се) несв ‘такмичити се у певању уз настојање да се ривал надјача и гласом и лепотом песме’. – Òни су се дȕго натпјевáвали и нȉједна стрáна нȉје мȍгла рѐћи да е бȍља; ‖ **натпјéвати се** нàтпјēвам се св. – Дȋвно е би́ло слȕшати и јѐдне ѝ другē, а натпјéвали су се пòвездāн; ‖ **натпјевáвāње** с гл. им. ‘такмичење у певању’. – Кад су свȁтови погòдили кроз пр̄стен јàбуку, пȍчнȕ да пјѐвају, ан òни зàвр̄ше, свадбáри из àвлијē пȍчнȕ натпјевáвāње: *Прѝјатељи, што̄ ли нѐ пјевāте, ил нѐ знāте ил не ȕмијете.*

натрáвити се нàтрāвим се св ‘напити се’. – Натрáвијо се вѐсели И́цо, нѐ може да мр̄днē, но се сȁв укóчијо кȍ кȋп.

натравȕљати -āм св в. *назуљати*. – Брȃнко натравȕља оне њѐгове трȁље и изáђе на-бàсāмке те се òзōвну.

натрàљати -ам св ‘навући неку стару обућу, траље’. – Натрȁља Брȃнко òнē њѐгове кондȕрчине и изáђе нàкō у вѐшу нà-басāмке.

натрапàрати -āм св ‘случајно наићи, набасати’. – Идéмо мȋ тàкō по òнōј пȍмрчини и срѐћōм нѐкōм натрапарáмо на једну кȕћу спорѐд-шумē; ‖ **натрàпати** -āм св **1.** ‘и с т о’. – Тàличан ће на срећу натрàпати и кад се нѐ нāда; **2.** ‘навући, обути’; в. *трапати*, *шлање*.

натрéскати се нàтрēскам се св ‘напити се’. – Натрéскō се, пѝјан кȍ чѐп, нѐ знā ни ђѐ му е кȕћа.

натр̄љати нàтр̄љам у ***изр***. ~ *нȍс* ‘оштро укорити, испсовати, изружити’. – Бȍгами му учитељ натр̄ља нȍс, нѐ бијаше му прȁво.

нàтрōнтати се -ам се св ‘неприкладно се обући, навући на себе превише одеће’. – Нàтрōнтала се вѐсела Здрȃвка кȍ да е вѐбруар а јòк Пѐтровдāн.

натрóнћати нàтрōнћам св ‘напричати свашта без смисла и разлога’. – Натрóнћа òнāј Рȁшко коéшта, вѝдӣ се да га ȕзо кȕси пȍд-свое.

нàтртити се -ӣм се св **1.** в. *напучити се*. – Нàтртила се без стӆда; **2.** ‘стати на пролаз’. – Склȍн се отáлē, штà си се нàтртијо тȕјнāк.

нàтруковати -уем св ‘написати руком, лепо нацртати’. – Плâтиш нѐког ко е пȉсмен да ти нàтрукуе жàлбу.

натрýнити нàтрȕним св ‘посути трењем’. – Прȍње брѐме са сȉ̑еном и нàтрȕнӣ ми кȍву с млȉ̑éком.

натрýћати нàтрȕћам св ‘избрбљати, натрабуњати’. – Натрýћō ôн коѐшта, пàшче с мàслом нѐ би мȍгло пôјсти.

натýрати нàтȕрам несв ‘наметати неком обавезу или став’. – Нѐмō тӆ мѐне да нàтȕраш твȍе мȉшљѐње, нȉсам јâ нѐдотāван, него – свàк свȍј пȍсō: тӆ твôј, а јâ ћу мôј; ‖ **нàтурити се** -ӣм се ‘наметнути се, утрпати се’. – Слȕшај, дȉ̑ете, кад прѐмēтиш да ти се нѐко нàзōр нàтȕра за прȉјатеља, знâј да е смȉслијо да те искȍрӣсти, а тӆ бȉдни мýдар па га заобȉћи ил га пȕшти д-ѝдē свȍјӣм пýтом јел бȍље ти је ѝћи сâм но с лâжним прȉјатељом.

нàтуткати -āм св в. *напуждати*. – Нàтуткаше кѐрове на човѐка, кȍ да су сȉшли с ȕма.

натýћи -чēм св ‘ставити, набити’. – Нàтуче шàјкачу нà-глāву и изáђе ѝз-куће; ~ **се** св ‘превише попити’. – Нàтȕко се па завȑзуе јѐзиком, сàмо нѐшто вâволи; ‖ **натýцати** нàтȕцам несв ‘погађати, нагађати о непознатом’. – Нѐмō тȕјнāк натýцати, него рѐци поштѐно јел знâш ил нѐ знāш.

нàтуцати -āм св према *тȕцати*. – Дàнāс смо на кȕлуку нàтуцали трӆ кубȉка кàмена.

нàтуштити се -ӣ(м) се ‘смрачити се пред кишу’. – Пожýрте, ђѐцо, д-ȕграбӣмо ȍвō сȉ̑éнца, нѐшто се нàтуштило од Овчáра, дàбōгда да нѐ-панē кȉша.

нàћвāр -áра м ‘дрвено спремиште у коме стоји брашно’. – Нàма нàћвāр стȍјӣ ȕ-кући уз-бȑвна нà лȉ̑еву рȕку од ȕлазнијег врáтā; ***изр.*** *Пȕшти пјéвца нà праг, ѐтē ти га на нàћвāр*.

нàће ж мн в. *нàћвар*. – Бȍгами сȉшло брàшно на днȕ нàћвӣ, а водѐница на-ȍвōј сувȍвици мѐљē на ȕставу, нáлога вѐлика, мȍрамо смȍчити; ‖ **нàћи** ж мн ‘и с т о’; об. у ***изр.*** Пȕшти пјéвца на прàг, он скȍчи на нàћи; в. *мливо*, *нàћвар*.

нàћерáвати -èрāвам несв ‘нагонити, присиљавати’. – Нѐмō човѐка нàћерáвати, нек пȉјē кȍлко мȍж да пȍнесē; ‖ **нàћерати** -āм св ‘натерати’. – Нàћерāјде ôвце ȍнамо у лȉваду.

нàћефлѐисати се -шēм св ‘напити се’. – Јȍпēт се кâнда нѐђе нàћефлѐисō, вȉдӣм да се нѐшто прȉ̑еча кад ѝдē, кȍ Дàмљанов зелéнко.

нàудити -ӣм св ‘нанети некоме штету’. – Глâли су на свѐ мȍгуће нáчине да му нàудē, ал ôн им се нȉје дàо ѝјако се нàшō у нѐобрāном грôжђу.

наýљити нàȕљим св ‘додати уља’. – Ѝспечēмо кȍмпӣр са свѐ љȕском, па га ȍндак препȍлȕтимо и нàȕљимо или тȕрӣмо кàјмак ако е мрснȉна.

нàумити -ӣм св ‘намерити, замислити’. – Нàумијо ôн да прàвӣ кȕћу и пȍчнē полáко да прȉбављā матерȉјāл.

нàучењак м ‘школован човек’. – Ȍнāј му стàрији сȉн нàучењак, неке вѐлике шкȍле завȑшијо и вѐлē да е ȕчитељ ȍвијем стȕдентима.

наȕчити нàучӣм у ***изр***. ~ *пàмēти* ‘утерати памет у главу’. – Ако ȕзмем ȍвȕ бàтину, наȕчићу те пàмēти, срâм те бȉло!

нàфиловати -уем св **1.** ‘украсити торту, ставити фил’. – Ѐвē сà-ћу, сàмо јȍш да нàфилуем тôрту и мȍжемо д-идéмо; **2.** ‘украсити, улепшати’. – Ôн кад лàжē, тàкō згȍдно нàфилуе да и сâм мȉслӣ да е ѝстина.

нàфракати се -ām се св ‘нападно и неукусно се нашминкати’. – Нàфракала се и нађóпала нѐкијем помáдама и чȕдима, нѐ мож да е пòзнāш, кȍ да си је омалтѐрисō.

нацвр̄цати (се) нàцвр̄цам (се) св ‘попити »неку више«, нађефити се, бити припит’. – Бȉјāше мéно нàцвр̄цан па пȍчē да зѐбāва, кâже: кȍ пȉје ȕмриⱼеће, ко нѐ пије ѝ прије ће. – Нацвр̄цали се па зàпјеваше, ал не прóђе мéно, пȍчēше нѐшто да òштрē, кȏ свàђали би се.

нацùⱼéпати нàцùⱼепам св ‘иситнити дрва секиром’. – Нацùⱼéпō сам др̄ва за цéлу зȉму и слòжијо у шȕпу; ‖ **нàцјепкати** -ām с ‘ситно исећи дрва за потпалу’. – И ситнѝнē сам нàцјепкō, жене сȁмо д-ȕзмȳ по мéно и да пòтпāле вàтру ȉзутра.

нàцмиздрити се -īм се ‘тихо се наплакати’. – Цмȉздрила е вàздāн, сȉта се нàцмиздрила, а да е пȉта чȍвек зà шта – нȉ за шта.

нàчадити се -īм се ‘одимити се уз ватру’. – Јѐсмо се мéно и нàчадили, ал знâш ѝ-сāм: кȍ се дȉма нѐ надимī, тâј се вàтрē нѐ огрија.

начáмити се -īм се ‘начекати се’. – Начáмијо се весѐлнīк чѐкајући да л ће ђѐца дóћи ȉз-свиⱼета и нѐ дочека.

начàптати се нàчапћēм се св ‘најести се откидањем ситних комада меса или хлеба’. – Док смо ćѐкли òнō печéње, мȉ се мȉмогред начàптасмо òнијег отпàчȉћа, пȍтље нѝсмо ни мȍгли да рȕчамо.

начвóрити се нàчвōрим се пеј ‘наћи се на месту које се не заслужује’. – Начвóријо се ôн у вр̀ собрē, а нȉје му мѐсто ни у днȕ, јел у вр̀ собрē ćѐдē нâјвиђѐнији љȕди кȍ-нō што дòликуе.

начетвóрити се -èтвōрим се св ‘наместити се, стати где не треба’. – Штà си се начетвóрила тȕјнāк коно у ѝзлогу.

нàчēти нàчнēм св ‘окрњити, нарушити целину’. – Нѐмō да нàчињēш пòгачу док нѐ дōђу гȍсти; ‖ **нàчињати** -њēм несв. – Нѐћеш нàчињати òнȳ кàчицу док се из òвē свѐ не пòтрошī.

нàчетити се -имо се св ‘окупити се’. – Бȉјаше се нàчетијо нáод око онōг Цȉганина што тѐрā мѐчку д-ѝграā, коно на нѐкō чȕдо.

начѝнити / начѝњети нàчинīм св ‘направити, створити’. – Начѝнијо ми Мȉрослав пилàдāрник, нѐ мож бȉти бȍљи; в. *насамарити*.

нàчисто прил ‘сасвим, потпуно, у целости’. – Од Рȉста гȍри нêма, нàчисто е прòпō весѐлнīк, ђѐ ће му дȕша.

нàчитāн -а -о ‘школован, образован’. – Òнō што ћете мóрати да претр̀пите дѐсиће ви се због нàчитāнијег љȕдī јербо млȍги òд њīг су завр̀шили коекàкē школѐтине, ал нѝсу òбразовани јел нéмају òбраза, јел нȉје ц̀аба речѐно: зáлуд књȉга ће пàмēти нêмā ȉл, што кâже ђéдо, ȉмā нàуке ал штà врéдī кад нêма пàмēти.

начоклéшити -òклēшим св **а.** ‘стојати усамљено, штрчати’. – На ȍбали се начоклéшила стâра ȉлīњача; **б.** ‘ставити нешто да стоји нестабилно, несигурно’. – Штȍ си начоклéшила тȕ тѐпсију тȕјнāк да је òбāли нѐко кад нàīђе.

начȕљити се нàчȕљим се св **а.** ‘накострешити се и подићи уши пред неким предосећајем (о коњу)’. – Вȉдим јâ начȕљили се кȍњи и р̀жȕ, знàо сам да нѐкī бѐлāј ѝмā според пȕта; **б.** ‘напрегнути слух с циљем да се боље чују неки слаби звукови’. – Нàчуљī се ôн според врàтијȕ и згȍдно чȕе како Ȍбрад одгòвāра сȕдији.

нàц̀ак нàц̀ака м ‘недружељубив човек, склон свађи’. – Ôн ти је дòшō нàкō нàц̀ак, нѐмōј се кàчити ш њȉм, пȕшти га у бѐстрāга, бȍље га обȉђи; ~ *бàба* ж ‘старија женска особа зле воље, зановјетало’. – Тô ти је бȉла нàц̀ак бàба, дà-бōк-сàчȕвај, нѝси мȍго да јој пòтревȉш у жȉцу нȉшта.

нацвр̀љати нàцвр̄љам св ‘написати нечитко, нашкрабати’. – Нацвр̀љō нѐшто òнȉм њѐговим шврàкописом, дàбōгда да и сâм мȍж да прòчита.

наџи́џати на̀џӣџам св ‘нанизати, распоредити’. – Наџи́џала коека̀кē дрангу̀лије по крѐдēнцу, нѐ мош ла̏сно д-у̀змēш ча̀шу ил шо́љу кад ти за̀требā.

наџи́џити се на̀џӣџим се св ‘дотерати се’. – Наџи́џила се ко̀ да ни̏је ода́нлē из о̀нē гологу̂зије.

наџоге́рити -о̀гēрим св в. *начоклешити*. – Штā̀ си наџоге́рила о̀вӯ па̀рјōницу на срѐд-куће̄, нѐ може да се про̂ђе о̀д њē.

на̀шити на̀шијем св ‘на поцепану одећу ушити закрпу’. – На̀шијо за́крпу на за́крпу.

на̏шки прил ‘на наш начин’. – А̏ј да за̀пјевāмо по на̏шки (у̀глас) о̀нӯ ста̂рӯ о Ми̏лошу и Ла̀зāру.

нашко̀дити на̀шкодӣм св ‘наудити, направити штету’. – Ни̏је о̂н шћѐо да му на̀шкодӣ, ал та̀кō ѝспало.

нашкра́бати на̀шкрāбам св ‘нажврљати, нечитко и аљкаво написати’. – Нашкра́бō нѐшто на̀кō ко̀ сврā̀чје но̀ге.

нашла́мити на̀шлāмим св ‘једва накупити, напабирчити’. – Нашла́мик ме́но ће̄лēтāка по̀-њиви, заува̀рица да̀ти свѝњама.

нашље́мати се на̀шљēмам се св ‘напити се’. – Јо̀пēт си се нашље́мō, по̀богу бра̀те, па зар нѐ видӣш да ћеш д-у̀рнишēш здра̂вље.

нашпа́рати на̀шпāрам св ‘уштедети’. – Нашпа́рала ђѐца, ме́но по ме́но, и ѝскупили да ку̂пе ло̀пту.

на̀штеловати -уем св ‘подесити, припремити за најбоље функционисање’. – На̀штелӯјдер ми о̀вē плу̀гове по тво̂јски.

на̏ште-ср̏ца прил ‘на празан стомак, пре доручка’. – Та̂ј тѐ̄ј по̀пијеш на̏ште-ср̏ца ѝзутра и ви̏ђећеш бољи́так за нѐколко да́нā; ‖ **на̀штину** прил ‘и с т о’. – Сва̏кō ју̀тро, на̏штину, по̂јдем ко̀цку шѐћера те на̀мāмим бакци́ле, по̀тље у̀дарим ка̀ву те им на̀правӣм замраче́ње и о̀ндак крѐснēм јѐдну љу̀тӯ те иг пота̀мāним и за̀тō ти ја̂ нѐ-идēм до̀ктору, јо̀к, бра̀те; в. *потсирац*.

на̀штӣркати -ам св ‘штиркањем уредити неки одевни или украсни предмет да боље изгледа кад се попегла’. – О̀на е ста̂лно во̀љела да на̀штӣрка ко̀шуље, ча́ршове, шу̀стикле и коѐшта па кад по̀пēгла, то̂ ду́бӣ.

наштӯ́љити на̀штӯљим св ‘направити жуљ, нажуљити’. – Би́ла клу́па прѐштуљаста па га прѐд зору наштӯ́љило.

нѐак -а -о ‘нејак, слаб’. – Овō цѐрово про̂шће ти је мло̀го нѐаче од ба̀греновине.

нѐāч ж ‘мала, нејака деца, нејач’. – Ни̏је ла̏сно би́ло о̀пстати кад ста̂ри побо̀љеше и изнемо̀ђаше док ова нѐāч не при̏стиже. – Да ми бӣ д-ѝзведēм о̀вӯ нѐач на̀-пӯт да се до̀чепају ко̀рē љѐба, па по̀тље шта̀ би̏днē; ‖ **неа́чак** неа́чка -о ‘млад, нејак, слабашан’. – Јо̀ш је о̂н неа́чак да др̀жӣ плу̂г, нѐмō да га тѐретӣш док не о̀дврк не. – Поу̀мира мато̀рӣње, ђѐца још неа́чка, те ти на́с-двое о̀стасмо нео̀косни, си̏ла му̀кē смо ви̏ђели д-о̀бдржимо ку̀ћу.

нѐбатли прид непром ‘који нема среће, несрећан’. – Не́маде весѐлница срѐћē, бӣ нѐбатли: у̀даде се за о̀нōг крвни́ка, му̂ка се на̀мучила, су̀за на̀сузила, про̀клињала е да̂н у ко̀јӣ се ро̀дила; в. *протегнути се*.

нѐбишина ж ‘запуштено земљиште, које се не обрађује’. – Има́мо о̀вē нѐбишине и прѐковише, ал штā̂ вре́дӣ кад нѐма ко̀ да ра̂ди, о̀де о̀младина из сѐла, о̀ста са̀мо мато̀рӣње.

нѐбо с мн небѐса ‘небески свод‘. – Зна̂ та̂ј сто̂ ја̂да, зна̂ на̀-чӣм небѐса сто̀ē.

нѐбрат нѐбрата м ‘брат непријатељ, брат крвник’. – Па тô ни́су нȁша брȁћа но нѐбраћа, рȁзбраћа, тô су нȁша бѝвша прѐверена и прѐварена брȁћа кòјā су ѝздала вѐру свòијег прѐдāка. – Бѝвши прѝјатељ је гòрӣ нô нѐпријатељ, ôн мȁом пòстае нѐбрат и дȕшманин.

нѐбрига ж ‘невођење рачуна о нечем’. – Òвā нѐбрига о на́роду и сирòтињи нѐће на дȍбро изи́ћи, дȍбро тȕви штȁ сам ти рѐкō; ‖ **небрѝжљив** -ѝжљива -о ‘нехајан, који не брине о ближњима’. – Ôн сȁмо глâ свȍј пòсō, за свѐ òстāле е небрѝжљив кȍ да му е срȕце од кȁмена, зȁ њега ти ва́жӣ òнā: брѝго мȍја, пре́ђи на дрȕгōга.

небу́днос -сти ж ‘неопрезност, лежерност’. – Ви́кō сам им нѐ ваљā што вас је ȍбузела нѐбуднōс, ђѐца су ђѐца, мôраш да мòтрӣш штȁ рâде, с кӣм òпштē да пȍтље не чȕпāш кȍсу з гла́вē.

[невàљалица] ж; в. *одвраћати*, *прикривати*.

неваљàлштиња ж ‘неваљалство’. – Неваљàлштиња нѐка завла́дала на све стрâне, òвō зѐмāјле нѝје би́ло вàкō да рâди кȍ штȁ ȍће, но се знȁо рѐд, òвō сȁд нѐ ваљā ни Бȍгу ни љу́дма.

невàљō -àљала -о ‘неваљао’. – По свѐ је бѝјо дȍбар, ал по пи́тāњу жѐнскӣња је бѝјо невàљō, гòрӣ нѝје ѝмō.

нѐвāрен -а -о у ***изр***. *~о мле́ко* ‘тек помузено млеко’. – Нȁма ли́ка дȁднē но́ђе пред кòшарōм да пѝјемо млиј́еко из кȍвē, тѐк пòмужено, нàкō непрòциј́еђено и нѐвāрено.

нѐвēн м бот ‘врста цвећа Calendula officinalis’. – Да́ли ђѐтету ѝме Нѐвена по нѐвēну цвету.

нѐвера ж ‘неверство’. – Дѐклемовала јој Ôлга Млȁдомирова: Знâш, нѐверо, кȁко си се клѐо / На срѐд сѐла код зѐлена бре́ста / Ȕмриј́еђу, прѐварит те не́ђу.

нѐвēрје с ‘отпадање од вере, неверовање’. – Јѐс кâзано да е богата́шу те́шко у́ћи у Цâрство нѐбеско, ал је би́вало богата́шā кòјӣ су се вѐром и дȍбрӣм дѐлима спа́сли, а би́ло е и сирома́ā кòјӣ су боз нѐвēрја, за́висти, злȍбē и неблагода́рности прòпали.

неве́рство с ‘превара у браку’. – Кад је сȁзнала за њѐгово неве́рство, нѝје су́шила òбраза дâнима, јȁче тô òдā њē би́ло, а кад пòглāш – ни мȁње штѐте, ни вѐће жȁлости.

нѐвестица ж зоол ‘ласица, Mustela (Putorius) nivalis’. – Зȁмисли да е нòћāс нѐвестица пода́вила Ву́ки нѐколко пѝлāди.

нѐвичан -чна -о ‘невешт, неспретан’; в. *ошурити*.

нѐвоља ж ‘несрећа, зло које неког задеси’. – Сна́ђе иг гòлема нѐвоља, ал штȁ ће, нѐ дāј Бȍже шта се тр́пити мȍже. – Има онā пѐсма која вѐлӣ: ал нѐвоље што су вѐћē / тō е љѐпшē ли́це срѐћē. – Без нѐвоље нѐма богòмоље, вѐлӣ бȁба; ‖ **нѐвōљан** -љна -о ‘кога је задесила невоља’. – Ôн је вȁзда бѝо нѐвōљан и нѝ тō му нѝје мȍгло про́ћи дрȕкчијē; ‖ **нѐвōљно** прил ‘нерадо’. – Прѝстō е нѐвōљно кад му је ђе́до рѐкō да је мȁњӣ јȁзук.

нѐвōљник м ‘страдалник, злопатник, мученик’. – Ôн ти је нѐвōљник прòвō на рòбији сѐдам гȍдӣна зàтō што е бѝјо вѐран кра́љу и òтаџбини.

нѐвōљница ж ‘страдалница, мученица’. – Нѝје нѐвōљница мȍгла бȍље ни про́ћи с òнијем ништа́ком.

нѐвреме нѐвремена с **а.** ‘време с падавинама’. – Наи́ђе онòмāд òнō нѐвреме, гр̑дну нам штѐту нȁње; **б.** ‘што је неуобичајено за неке временске интервале, кад нечему није време’. – Бѝдне пођѐкад коѐшта у нѐвреме, нѝје тек тàкō ѝспјевана òнā: грȍм зȁгр̑мље на Свѐтōга Сȁву, усред зи́мē кад му вре́ме нѝје.

нѐгдашњи -а -е ‘некадашњи’. – Во́ђе ти је би́ла нѐгдашња ȍпштина у Го́рачићима ђе је ѝзгинуло у Гòрāчкој бу́ни осàмнēс сеља́кā и пȍвише њѝг рȁњено.

нѐговати нѐгуем несв ‘добро хранити, пазити’. – Òна ти је нѐговала тȕ сѝрочāд кȍ свȍју ђѐцу.

недо̀ђија ж ‘забачено место’. – Ӯдаде се у о̀нӯ недо̀ђију, ал штȁ ћеш, тàкā јој сӯдбина; в. *крдумати се*.

недонȍшче -о̀шчета с **а.** ‘превремено рођена беба’. – Ро̀дила Ми́ра Дȃнку кȍ недонȍшче, би́ла шȁка јȃда, сȁд да ви̏дӣш: кȏ ȍд-брда о̀двāљена; **б.** ‘незрео, недорастао, неозбиљан’. – Ȏн ти је кȍ нѐко недонȍшче, ни̏шта нѐ мош да му по̀верӣш.

недо̀рāсто -ра́сла -о ‘незрео, балав, неискусан’. – Ӣмā га на кȁнтāр, ал је нàкō недо̀рāсто ко нѐкō дѐрле.

недорѐчен -ѐчена -о ‘недомишљен’. – Дȍста ми је ства́рӣ по̀веријо, ал тӯ̏ј е о̀стō недорѐчен.

нѐдотāван -вна -о ‘умно неспособан’. – Ӯпропасти ми нàкӣ ӯ́ćев, кȍ да е нѐдотāван; в. *натурати*.

недо̀учен -а -о ‘површан у послу који ради’. – Знȃш кȁко е кȃзано: Жȋв клȃн нѐдоклāн, жȋв пѐчен недопѐчен, тàкō ти је и ȏн ӯчен а недо̀учен.

нѐдрāги -а -о ‘који није драг’. – Бӣјаше јѐдна пѐсма: во̀лӣм з дрȃгим по го̀ри о̀дити, но с нѐдрāгим у сви́ли спа́вати; ‖ **нѐдрāго** прил ‘немило’. – Ȍнō зȁдњē ди̯е́те им бӣ нѐдрāго, ал кад про́ђе вре́ме, сȁмо ȏн о̀ста ш ње̏ма, по о̀нōј: на мр̀зану кӯ̏ћа о̀стаде.

нѐђе прил ‘негде’. – Кад је би́ло тȁмо нѐђе око по́днē, по̀че да гр́мӣ из даљѝнē; ‖ **нѐђенаке** прил ‘негде’; в. *одаклен*.

нѐђеља ж ‘недеља’. – Ȍвӣ општина́ри нѐ рāде сӯботом и нѐђељом, лȁсно е ње̏ма до̀количити о нȁшем тро̀шку; ‖ **нѐђēљни** -а -о ‘који се тиче недеље, који се односи на недељу’. – Свȁ чѐљāд се скӯ̏пē на нѐђēљни ру́чак; ‖ **нѐђēљно** прил. – Јѐднōм нѐђēљно, мȃом пе́тком, ӣшли смо у Ча́чак, да прода́мо шта има́мо и кӯ̏пимо шта нѐмамо.

нѐжења м ‘неожењен мушкарац у одмаклим годинама’. – Знȃм јѐднōг, тàкō, по̀старијег нѐжењу ко̀ӣ про̀ђерда го̀дине ӯ-ништа, зà њега вѐлē да ни̏је стȁо на лӯ̏дӣ кȁмēн.

незајȁжљив -а̀жљива -о ‘коме никад није доста, халапљив, незасит’. – Ȍни су незајȁжљиви, да мо̀гӯ – кȍжу би ти о̀дрāли с ле́ђā; ‖ **незајȁжљиво** прил. – Нѐ знāмо бȁш кȁко су им тȏ ӯчитељи крȁли, ал о̀вӣ тȏ чѝнē незајȁжљиво.

нѐзасит -а -о в. *незајажљив*. – То су ти ȁлōвни, нѐзасити љӯ̏ди, ни̏кад им до̀ста, не зна́дӯ пусни́ци да ни̏шта ӯ-гроб нѐће по̀њēти.

неза́служно прил ‘без заслуге, незаслужено’. – Мло̀ги су неза́служно до̀били бо̀рачке пе́нзије спомоћу лȃжнијег ćедо́кā, ал зàтō су мло̀ги, ко то̀божњи кӯ̏лāци, неза́служно испа́штали.

нѐзвāн -а -о ‘без позива, непозван’. – Знȃш тӣ кȁко е кȃзано: нѐзвāну го̀сту мѐсто за вра́тима.

нѐзграпан -пна -о ‘огроман, трапав, неспретан’. – Мло̀го е сми̯е́шно би́ло кад се ȏн нàкō нѐзграпан ожѐнијо са Ја̀вōркōм, а о̀на му ни̏је би́ла ни до по̀т-пазу.

незнȁвен -а̀вена -о ‘непаметан, глуп’. – Ȏн изӯ̏чијо нѐке шко̀ле, бајáги, а о̀стō незнȁвен нȁчисто; ***изр.*** *Ӯчен а незнȁвен.*

нѐзнāн -а -о ‘непознат’. – Вѐлӣ ње̏му ђе́до Срѐтен: о̀дāклен си, нѐзнāна дѐлијо, а ȏн вѐлӣ да е о̀згō с Пѐштера и д-ӯзимā ȏвце на ӣспашу.

нѐзустāвно прил ‘незаустављиво, нешто што се не може спречити’. – Ȍвā ра̀спуштена ђѐца ӣдӯ нѐзустāвно у про̀пāс, кȍ у дрогéре, кȍ у пе́дере.

нѐкаки -а -о ‘некакав’. – Дȍњели о̀нē нѐкаке за́коне преко ко̀јӣг ће о̀вōм на́роду и кȍжу д-о̀дерӯ с ле́ђā.

нѐкмоли св. ‘а камоли’. – Кад чȍвек рȃди поштѐно, ђȁвō ӯзмē у́јам, а нѐкмоли ако рȃди нѐпоштено.

нѐктāр м ‘слатки сок који пчела сакупља из цвета биљке’. – Знâш кàкā е, кȍ да јој нѐктāр из грȑла ѝзодӣ.

нѐкција ж ‘инјекција’. – Бȉјаше ỳватила бȍлēс ȳк те мо́радоше да му да̀днӯ нѐкције.

нељуди в. *нечовек*.

не́мāње с ‘сиромаштво, оскудица’. – Потр́пи и ћу́ти ако те снâђе не́мāње.

нема́рнос -сти ж ‘немар, немарност’. – Свѐ тȏ јѐсте, ал по сре́ди је њȉна нема́рнос, ȍни су би́ли ду́жни да брȉнӯ о ђѐци, а јȍк да иг пȳштē у са̏мпас.

нѐмилице прил ‘без мере (трошити. разбацивати)’. – Кȍ на̀слēди има́ње ȏн га кр̏чмӣ нѐмилице, а кȍ га ȍдзноӣ и за̀рāди мȳком, ȏн знâ да цѐни и да чȳва кȍ ȍчи у гла́ви; ‖ **нѐмило** прил ‘недраго’. – Рѐче му а̏јде ỳ-куђȳ, али се по њѐговим ȍчима вȉђело да му е нѐмило што е дȍшō, потље свȉг говна̀рӣја што е учȉњō према њѐму и његовим кȳћанима; ***изр.*** *Од нѐмила до нѐдрāга.*

неми́рко м ‘несташко, враголан’. – Ôн ти је прâви неми́рко, ал што ка̂же ђе́до, ђѐ си тȉ вȉђо ми́рно ди̯е́те и нѐмӣрну ба̏бу.

нѐморāлан -лна -о ‘без морала’. – Нѐморāлан чȍвек нѐ би трѐбō да бȉднē ни црквѐњāк, а ја̀дно ти пȍп.

нѐмȳш -шта -о ‘нем’. – Ôн ти је нѐмȳш од рође́ња.

нѐнасит -а -о ‘несит, незајажљив’. – Нѐнасито тȏ, да му да̂ш нѐ знāм штâ, нѐ би му би́ло дȍста, вȉдӣ се да му е зȉнула нѐка а̀ла.

нѐобуздан -а -о ‘који се не може контролисати; окрутан, безосећајан’. – Тȏ ти је нѐобуздано и разȕлāрено, мȍгȳ свȉ да пȍцркају, ȏн нȉ абера, ђѐрā по свȏм.

неȍвијāн -а -о ‘помешан са плевом и отпацима сувог лишћа (пасуљ, жито)’. – Нȁјбоље је па̀сȕљ кад ȍмлāтиш дȑжати неȍвијāн, нѐ̏ђе да га на̀панē жи́жак.

неокопа̀нӣк -и́ка м ‘кукуруз који се сеје на сачму ради исхране стоке у зеленом стању’. – Чȉм смо пȍжњели пшѐницу, ми уга́рисмо стр̏њāк и пȍсијасмо неокопа̀нӣк, да̀де Бȏг кȉшу те ȍбниче нȁ-љепоту.

неȍкосан -сна -сно ‘инокосан, који има мало укућана’. – Ђѐца ȍдоше, матȍрӣње пȍумира, а мȉ ȍстасмо неȍкосни, спа̀де књȉга на̀ двā слȍва, а од ка̀д жѐна побȍље, ја̂ ȍстак са̂м да се ба̀кђēм, јѐдан кȍ нијѐдан.

неоко́штиња ж ‘инокосност, мало радне снаге на великом имању’. – Дȍшō би, ал нѐм ка̀д а̀ко-ш ми вѐровати, боз ōве пȳсте неоко́штиње, нѐ мош нȉкуд да мр̏днēш.

неȍтесāн -а -о **1.** ‘с којега није скинута кора, који није отесан’. – Вилȉман пȍбȉја неȍтесāне дȉреке пȍ вотњāку; **2.** ‘примитиван, неугодан, непристојан’. – Неотесàнији чȍвек нȉје ỳишō у мȍју радијо́ницу, што ѝмадијаше ȍбичај да ка̂же ли́ка Ân̂ка: стȍка бѐз-рēпа.

нѐотице прил ‘нехотично, невољно’. – Њѐму се тȏ нѐкако нѐотице ома̀кло, нȉје ȏн шћѐо да ти на̀уди, смȉјем ру̏ку ỳ-ватру да тȳрȉм; ‖ **нѐотично** прил ‘и с т о’. – Кад сам прȍлазијо с кȍњима според твȍē трѐшњē, за̀качȉм ту́лцом те ти ме́но ȍљȳштим кȍру на де́блу, ал да знâш да е нѐотично.

непȍвлāчен -а -о ‘нов, неношен’. – Ȍбуче ба̀ба непȍвлāчену ре́клу и ȕбрāди стȍēђу ма̀раму и ишчѐкуе ка̀-ђе да ба̀нӯ гȍсти.

нѐподаткāн -а -о ‘израстао а мршав (в. *жидак*)’. – Ѝзрāсто кȍ ја̀блāн, јȍш је нѐподаткāн, ал ȍђе да бȉднē људѐскара, вȉдӣ се.

непомја̀нӣк м в. *ђаво*.

нѐпослушан -шна -о ‘самовољан, тврдоглав’. – Нѐпослушна ђѐца – гȍтова прȍпāст за̀ куђу.

непосла́шнос -сти ж ‘непокорност, самовоља’. – Непосла́шнос ти је сȉгуран пȳт у прȍпāс, когȍ̏ј је бȉјо нѐпослушан рȍдитељу ѝскијо е тȏ на̀ нōс, јел ђѐ се ста̀рији

нѐ слушāју, тȳ срѐћē нêма, нѝт ће је бѝти кàсније, јел кȍ нѝје слȳшō, тâј н-ȳмије ни запови ј̑éдати.

нѐпостѝжан -жна -о ‘недосежан’. – Сȁв се напи́ријо, начѝњō се нѐпостѝжан, побјѐшњō, рѐко би е из Бе́ча, а јȍк нȁша дȍмāћа гологȳзија.

непрѐврō -ела -о ‘млад а осољен (сир)’. – Непрѐврō сѝр вȁљā за гѝбаницу.

нѐпремēтан -тна -о ‘невидљив’. – Ȍна е тѝјачка, њêн пȍсō е нѐпремēтан, ал стâлно стѝжē на вре́ме; ‖ **нѐпремēтно** прил ‘неприметно, кришом’. – И ôн се нѐпремēтно извȳља ѝз кућē и ȍде код ȍнē кȳчкē.

непрȍђија ж ‘беспуће’; в. *калдрмити*.

непромѐнит -ѐнита -о ‘непромењен’. – Вȁкī је од кȁд га пâмтим, непрȍменит, сѐм што е ме́но избеа́рō. – Вре́ме је и дѝље непромѐнито кȍ и прȍшле нѐђеље, нêма да́шка вѐтра, живѝна пози ј̑éвала од жѐгē, зѐмља ѝзвраскала; ‖ **непромѐнито** прил ‘без промене, стално’. – Ȍни су му непромѐнито кȳлизили и кад су би́ли ш њѝм и кад су би́ли далѐко ȍд њега.

непрȍмишљен -а -о ‘несмотрен, који одлучује на брзину не пазећи на поступке’. – Нȁчисто е ѝспō непрȍмишљен кȍ нѐко ди ј̑éте.

нѐрāдан -дна -дно ‘лењ, докон, залудан’. – Чȳвајте се, ђѐцо, нѐрāднијег љȳдī јербо њѝне рȳке ђȁвō зȁпослī, а кȍ ш ђȁволом тѝкве сâди пȍтље му се о глàвчину лȳпају.

[нѐрāдник] м. – Говȍријо е ђе́до да међу нѐрāдницима љȳде нѐ треба тра́жити; в. *протува*, *слистити*; ‖ **нерадн̀чина** м пеј ‘нерадник’; в. *трњак*, *труд*.

нѐрāс -ста м ‘вепар за приплод’. – Ѝмā Чи́мбо дȍброг нѐрāста, ȍтерāј кр̀мачу пȍдā њ.

нѐрасȳдан -дна -о ‘неразуман’. – Дȍбри јѐсу, ал брȁте, нѐрасудни, пȍнешто ȳрāде кȍ да су ђѐца а јȍк мȁтори љȳди.

нѐсан нѐсна ‘стање у коме човек од брига нема сна, несаница’. – Ȳби ме ће́кира́ција и нѐсан.

нѐскресāн -а -о ‘простак’. – Јѐс дȍшō нàкō ме́но нѐскресāн, ал је пȍштен кȍ сȳнце.

нѐслāн -а -о ‘неосољен, недовољно слан’ – Мешчѝнī да ти је ȍвāј пàсȳљ нѐслāн.

[нѐслога] ж. – Нȁма бар нѐслогē нѝје нѝкāд вȁлило, зàтō нам вàкō ѝ јес ли ј̑éпо; ‖ **нѐсложан** -жна -о. – Нѝкад не забȍрави реч да сȁмо слȍжна брȁћа кȳћу грâде, а нѐсложна и ȍнȳ стâру, што им је од ђѐдōва ȍстанула, батàљујȳ.

нѐсмотрен -а -о ‘брзоплет, нехајан, лакомислен’. – Бѝјо е нѐсмотрен, што јѐс, јѐс и зàтō весѐлнѝк настра́да.

нѐснī -ā -ō ‘несретни; враголасти, немирни’. – Ама вѝђа ли тѝ ȍнȳ нѐснȳ ђѐчицу што прȍљегоше вамого́ре? – Ȍнāј нѐснī Спȁсое јȍпēт нѐшто забр̑љō, дȍлазили милица́јци.

нѐсој нѐсоја м ‘лоша сорта, раса, пасмина’; в. *крочити*, *сој*.

неспомѐнѝк -и́ка м ‘вук, курјак’. – Прије неку гȍдину спȳшти се ȍнāј неспомѐнѝк у сѐло, тêшке ôвце љȳдма пȍклō, па смо вѝђели да нѐ мож да бѝднȳ и вȳци сѝти и кȍзе на брȍју.

неспомѐница ж ‘змија’. – Вȍди рачȳна, кад прѝгрије, да не нàгазѝш ȍнȳ неспомѐницу за кȍјȳ се кâже да сȁмо ȍна мȍж да пȍбегнē из свȍē кȍжē.

нѐспор -а -о ‘који се брзо потроши’. – Кад је пȍгача тȍпла и згȍдно нара́сла, бѝднē нѐспора, збрѝшȳ е кȳћāни док си рѐкō штà-бī.

нѐсретник м **а.** ‘паћеник, мученик’. – Ȍнāј нѐсретник јȍпēт загла́вијо у бо́лницу: **б.** ‘проклетник, који доноси несрећу’. – Штà ће, нѐсретник пȳсти, и ôн би вȍљō да нѝје тàкī, ал нѐ може из свȍē кȍжē ȳ-другȳ.

нѐсретница ж ‘мученица’. – Ѐнā нȁша нѐсретница ѐста без човѐка с ѐнōм сѝтнōм ђѐцōм, мȕка се нȁмучила док ни́су ѐдврклa.

[нѐсреће] ж. – Њȳ нијѐдна нѐсреће нѝје прескѐчила; ‖ **нѐсретан** -тна -о **1.** ‘несрећан’. – Ѐна се нѐсретна рѐдила и нѐсретна ће ѐмри̯ети; **2.** ‘немиран, непослушан; који ће направити штету’. – Ли̯е́пе су нам ѐвце, нѐ могу крѝво рѐћи, ал су нѐсретне: не могу лȁсно да иг стѝгнēм; в. *вилара*; ‖ **нѐсретно** прил. – Ѐдāла се нѐсретно и вѝше је ни сȕнце нѝје ѐгријало.

нѐсрећити -им несв ‘јадити’. – Цѐо жѝвот је јȁдна кȕкала, јȁдила и нѐсрећила.

нѐстабѝлан -лна -о ‘колебљив, непоуздан, врдалама’. – Нѐмō нȁ њега да се ѐслањаш, ѐн ти је нȁчисто нѐстабѝлан, чȁс вȁкō, чȁс нȁкō, ѐкрећē кѐ кре́ја.

несȕгласица ж ‘неспоразум, неслагање’. – Ѝспанē тȕјнāк мѐђ њима несȕгласица и од ѐндак љȕтујȳ јѐдни нȁ другē.

нѐсȕђени -а -о ‘неостварен’. – То ти је њѐн нѐсȕђени, ѐни су се глѐдали од мâлиг нѐгȳ и вѐљели су се ко гѐлубови, ал кад је он бѝјо у вōјсци, њѐни је ȕдадоше и ѐна и дâњ-дȁнāс ȕздише зȁ њѝм.

нѐтакнȳт -а -о ‘недирнут, читав’. – Ѝмāм двâ нѐтакнȳта прѐљетка.

нѐук -а -о **а.** ‘нешколован, необразован’. – Влȁдика говѐрио млади́ћима да се не по́носē свѐјīм зна́њем пред свѐјīм нѐуким ѐчевима и да е ѐбразовāн ѐнāј кѐō ѝмā ѐбраза; **б.** ‘невешт, невичан’. – Нѐуки смо ти ми сељáци зȁ тē вȁше вȁнтāзије, ми ти пѐслуемо вȁкō: трȁк рѐба – трȁк пȁра, ти вȁши креди́ти што нȕдите – ѐтē иг вȁма.

неȕмерен -а -о ‘незајажљив, грамзив’. – Нѐкако дѐшō неȕмерен и у јѐлу, и у пи́ћу, и у прѝчи, у свѐму, брȁте, прѐгонī, нѝ у чем нѐма мѐру.

нѐуморан -рна -о ‘вредан, радан’. – Е ѐн ти је, вȁистину, бѝјо нѐуморан рâдник.

неȕсиљен -а -о ‘нараван, природан’. – Бȁш ти је милѝна пѐглāти како се неȕсиљено дрѐжī, пѐвȳко на ђѐда, блâг, тѝјāчак, му́дар.

неутѐљив -ѐљива -о ‘који не престаје’. – Бо́лови му пѐстали неутѐљиви, дâн нѐћ нѝје сирѐма ѐка склѐпио.

неутрѐвен -рѐвена -о **1.** ‘нераван’. – Кад смо нȁишли на ѐнāј неутрѐвен пȕт, пѐчēше кѐла д-ѐскāчу, зȁмало не пойспадасмо ѝз канāтā; **2.** ‘без снаге, без кондиције’. – Кад пѐчнēш да вȁтāш јȕнце у ја́рам, нѝкад нѐмō да иг претѐвāраш јел ни́су утрвѐни, но пола́ко, прѐво у пра́зна кѐла, па свȁки дâн дѐтȳрај поме́но док се нѐ-утрȳ.

нѐучтѝван -ивна -о ‘неучтив, непристојан’. – Ђѐ њѐга тȕрише на ѐнō мѐсто, кад је нȁкō нѐучтѝван, свѐ ће муштѐрије рȁшћерати.

нѐц м ‘мрежаста торбица’. – Нѐц ти је згѐдан: тȕрѝш га ȕ-цеп и из дућа́на ȕ њему пѐнесеш вȁздан ситни́цā што трѐбā д-ѝмā ȕ-кући.

нѐцати -āм несв ‘бавити се израдом мрежастих радова од конца’. – Вѐсела на́на е млѐго вѐљела да нѐцā и вѝрāнге и винтра́жице и миљѐа; ‖ **нѐцāње** с гл. им. ‘стара вештина ручног рада са концем’. – На вре́ме сам мѐју жѐнску ђѐцу ȕчила нѐцāњу, и ве́зēњу, и плѐтēњу, и тка́њу, свѐ ће им тô трѐбати.

нѐчовек м ‘човек без људскости’. – Тô човѐка нѝје ни вѝђело, нѐчовек, рѐђа од човѐка; ‖ **нѐљȳди** ‘рђави људи’. – Нѐљȳди су то и њѝма нѐма пѐмоћи ни ѐд Бога ни од љȕдī.

нѝђе прил ‘нигде’. – Нѝђе нѝког нѐма да вѝдīш у сѐлу кѐ да се нѐ-ваљā. – Ђѐ си, рôђо, нѐма те, брê, нѝђе, ни од ко́рова.

нѝзбрдица ж ‘падина, стрмина’. – Ѐпучī се ка́нта низ ѐнȳ нѝзбрдицу и свȁ се ȕлȳби. – Нѐ може у живѐту свѐ да ти бѝднē пѐтаман, зȁтō е ка́зано: колкогѐј ѝмā ȕзбрдīца нѐликō и нѝзбрдīца.

нѝздȳж прил ‘по дужини’. – Овај тру́пац ћемо с дȕбēћим тестѐретом да растрȳжēмо нѝздȳж; в. *лакомица*.

нѝкадāр прил ‘никада’. – Вѝкаше вѐсели Мѝломир кад су му на ва́шеру ỳкрали новчàнѝк: шỳкадāр бỳкадāр вѝше вàкō нѝкадāр.

нѝкакѝ -а -о ‘никакав’. – Изрези́лише ѐни њѐга, тѐ вàкѝ си, тѐ нàкѝ си, тѐ нѝкакѝ си и стô јâда. – Нѝкака ти òнō шкòла нѝје кад ни́су наỳчили òнō глàвнō – да чу́вају ѐбраз и да др̏жē рѝ̑еч.

нико́говина ж ‘постојбина ништака, никоговића’. – У никого́вини нàјбоље успе́вају ништа́ци.

нико́говић м ‘потомак рђавог човека, ништака, ништарија’. – Тô ти је нико́говина јѐдна и ђѐдови су им нико́говићи би́ли.

нико́љац -љца м ‘који слави Св. Николу, никољштак’. – У гòрачкој шкòли би́ло чѐтирсто никõљāца.

нѝна ж ‘стрина’ одм. – Свѝ смо мѝ стрѝну Âнку зва́ли нѝна, а нàша ђѐца ли́ка, а Стòјāнку Мѝломирову ма́ја, а Слâвку Брâнкову на́на.

нѝоклēн прил ‘ниоткуда’. – Нѝоклēн нѝко да нàйђе у òнōј пу́штињи, а јâ пòтпуштијо кòла те мо́радок свà др̏ва д-истòварѝм па да ѝспотекāр тòварѝм.

нѝпошто прил ‘никако, ни за коју цену’. – Нѐмō да се ће́кѝрāш нѝпошто, ни́си тѝ би́ка пỳштијо у ђѐтелину назѝнāт, нàдуо се и цр̏кō – у њѐгову глâву.

нѝска ж ‘украс на врату жена, ђердан’. – Ѝмāш рâзне нѝске и грѝвне од ђѝнђỹва до наполео́на.

нѝти м мн ‘део прибора на разбоју за ткање’. – Нѝти су од кòнāца и спомоћу њѝг се ствâра зѝ̑ев да прòтнēш чỳнак.

ни́тити нѝтим несв ‘увлачити основу у нити’. – Нàјпрво уву́чēмо òснову у нѝти да би мòгло да се ткê, и тô се кâже ни́тити.

нѝцина ж ‘поткожни чир’. – Нѐ знāм штò му вàкō чêсто ѝзбѝја òвā нѝцина, ђàвō е òдњō.

нѝшта зам у ***изр***. *зà ништа* ‘без надокнаде, бесплатно’ – Ма штà да ти прòдаем, пòбогу си, брàте, èвē ти зà-ништа, дàо би ѝ тѝ мѐне, за тòликō нѝје гре́да.

нѝштāк -а́ка м ‘олош, ништарија’; в. *насукати се*, *невољница*; ‖ **ништàчина** м аугм пеј; в. *пачвара*.

ништàклук -àклука м ‘рђава дела’. – Тê ништàклуке мòгỹ д-ỳчинē сàмо покварења́ци.

нòв -а -о ‘неупотребљаван’; ***изр***. *~ нòвцијāти* ‘потпуно нов’. – Ỳзо тàта а́мове на ва́шару ỳпола це́нē а òни нòви нòвцијāти. – И дâњ дàнāс њѐгōв новчàнѝк стòјѝ ко нòв нòвцијāт.

новѝна -ѝнē ж ‘оно што је ново, поновљено’. – Мѐне мâјка исплѐла полỳвēр од ста́режи, а брàту од новѝнē; ‖ [**нòвине**] ж мн. – Кòста и Мѝлỹн завѝјали свѐ то ỳ новине; ‖ **новѝнчине** ж мн аугм и пеј ‘новине’. – Разбашка́рио се под бàгреном и чѝтā нѐке новѝнчине.

нòга нòгē ж анат ‘део тела, доњи уд’. – Ми́ле ѝмō дугàчке нòге па га прòзвали Пи́кљо; ‖ **нòгица** ж дем хип ‘мала дечја нога’ – Вѝђи кòјицна јој е нòгица; ‖ **нòжица** дем. – Вѝђи кòлике му нòжице; ‖ **ножу́рак** -рка дем ‘ножица’. – Мâли му ножу́рак, нѐ може да прỳжѝ кòрак вѐћѝ од пѐди; ‖ **нòжỹрда** ж аугм пеј. – Опѐри тê нòжỹрде, вѝш како смр̏дē; ‖ **ножỳрина** ж аугм пеј. – Бѐжи ота́ле, оче́пиће те òнѝм ножỳринāма; *нòга*! узв коњу да дигне ногу. – Врâњо, нòга! ‖ **нòгат** нòгата -о ‘који има велике ноге’. – У њѝнōј кỳћи свѝ су нѐкако нòгати; ‖ **нòжнѝ** -ā -ō ‘који се тиче ноге’. – Забòљō га нòжнѝ пàлац, ѝзглѐда да му нòкат ỳрāста у мêсо. –Трàктор нêма нòжнѝ но рỳчнѝ гâс.

нòгавице ж мн ‘део панталона који обавијају ноге’. – Ижѝгљō па му окрàћале нòгавице на панталóнама.

нòгāр -áра м ‘стубић (обично три или четири) на којима стоји сто, столица или нека справа’. – Штà-вō клѐцā àстāл, ко да ни́су јѐдначити ногáри, ил је пàртос нѐрāван; ‖ **ногàрӣћ** -и́ћа м дем. – Трòношка ѝмā трӣ ногари́ћа.

ногáра ж об. мн уп. *ногар*; в. *сиралица*.

ногѐтати се -āм се ‘махати ногама, гицати се’. – Ово ди̯е́те нѐ мош лàсно д-òкӯпаш колко се ногѐтā.

нóгоња м ‘човек великих ногу’. – Вѝдӣ се по сни̯е́гу да е òнāј нóгоња ȍтишō нàниже ȳ-поље.

нóђе прил ‘онде’. – Погле́днидē штà се òнō сѝјā нóђе у тра́ви; в. *омудрити*, *чепати*; ‖ **нóђенак** прил ‘и с т о’. – Ѐнē га нóђенак лӣ̯ево òт кацē.

нȍж нóжа м ‘алатка за сечење’. – Ȍн ѝмā нóжēва свѝјӯг вр̏стā: и кȳњске и мѐсарске и òнē за ćѐчēње сӣ̯ена, слàмē, ђѐтелине из кàмаре; ‖ **нòжӣћ** -и́ћа м дем. – Дòдājде ми òнāј мâли нòжӣћ, д-òљȳштим јàбуку; ‖ **ножѐкања** ж аугм. – Склòнде тȳ ножѐкању од ђѐцē, пòćеђи ће се.

нòжице ж мн ‘маказе’. – Ѝмала бàба вѐлике нòжице с кòӣма е ши́шала ȍвце.

нòинцни -а -о ‘веома мали, онолични’. – Òнō нòинцно прежи́вљело волѝчачки мрàз; ‖ **ноѝшнӣ** -ā -ō ‘’; в. *сокоћало*.

нóјнā прил ‘онде’. – Ȍтле дȍтле вѝ(ди)ш ра́злику: вóјнā зрѐле шљѝве, а нóјнā, с òнē стра́нē пȍтока, јàком зару́ђеле; ‖ **нóјнāк** прил ‘онде’. – Штȍ сте изру́чили òнē компи́ре нóјнāк, мȍгу да смр̏знӯ ако ѝударӣ мрàз

[нòкат] нȍкта м; в. *грудва*, *запарати*, *заћи*; ***изр***. зàпело ме́но: за кȍњски нȍкат и магàреће ѝво; ‖ **нòктӣћ** -и́ћа м дем; в. *брадавица*.

нòкшӣр -и́ра м ‘ноша, ноћни суд (за малу децу и немоћне)’. – Ђе́до Срѐтен нѝшта нѝје бàцō: ȍн и кад се ђѐтињи нòкшӣр прòшӯпљи, однесе га ѝ дȍњу ба́шчу па га прѐвр̄не на нѐки дѝрек и ȍн ти, ко нѐки шлѐм, чȳва дѝрек да не зàкиснē.

нòликӣ -ā -ō ‘онолики’. – Јес вѝђо, нòликӣ снѝ̯ег и зà два̄ дâна нѐстаде, збрѝса га јȳг кȍ нѝшта; в. *куче*, *шуркати*; ‖ **нолѝчачкӣ** -ā -ō ‘онако велики, огроман’. – Би́ли су му вòлови нолѝчачкӣ ко твȍи; ‖ **ноличкӣ** -ā -ō ‘и с т о’; в. *брадветимна*; ‖ **нòликō** прил ‘онолико’. – Кȍлко си заслу́жијо нолѝкō ће ти се вра́тити.

нòмāд прил в. *ономад*; ‖ **нòмадашњи** -а -е ‘који се десио [о]номад’; в. *загледнути се*.

[нȍс] нȍса м анат; ‖ **нòсӣћ** -и́ћа м дем **1.** ‘мали нос’. – Ȳватӣ га ѝучитељ за нòсӣћ па га ме́но продрмȳса што ни́је ура́дијо дòмāћи; **2.** ‘врх, кљун опанка’. – Нѐко кљȳн на òпāнцима зòвē нòсӣћ; ‖ **нòсина** м аугм пеј. – Дѝго òнӯ нòсину и ѝдē ко о́ван о Мѝјољдāну.

нòсēћа прид ‘трудна, гравидна (жена)’. – Мȍж дàти Бȍг да прѝје но што Мѝлорад ȍдē ȳ-вōјску тȳ òстанēш нòсēћа па да га чѐкāш са сѝном (7: 207).

нòсӣља ж ‘кокошка која носи јаја’. – Пѝрга и Ђȳба су нам нàјбоље нòсӣље.

[нòсити] нȍсӣм несв **1.** – Нѐмōјде да нȍсӣш по тòликō, стру́нићеш се; **2.** ‘стварати у себи јаја и ослобађати их се (о кокошки)’. – Нȍсē нам кòкōшке свàкӣ боговѐтнӣ дâн, ѝскупили смо јàјцӣ пȳн це́гер, ѝмаће за Вàскрс кòлко ȍш; **3.** ‘викнути из све снаге’. – Уи́ђоше два̄ милица́јца у кава̄ну и òнāј стàрији стрȍго пȳта: кȍ е овде Ȍбрад Цȍгољ, а Бра́цо што га гр̏ло нȍсӣ вѝкну: тâј сам гла́вōм и бра́дōм, штà ћеш тȳ мѐне сàд и нàстави д-ѝграā шàх; ***изр***. *нȍсӣ (ме) нѐсвēс* ‘осећати мучнину, вртоглавицу, мантати се у глави’. – Ма нѐшто ме, дѝ̯ете, нȍсӣ нѐсвēс ѝмā пе́шēс да́нā; *~ главу у торби* ‘бити изложен опасном ризику’. – Са свѝјӯг стра́нā вѝјӯчӯ мѐци, а мȳ мȍрамо да се прȍбијемо, нѐмаш куд, нȍсиш глàву у тóрби па шта ти Бȍг дâ; *~ свȍ̄ј кр̏с(ӣ)* ‘без роптања ићи кроз животне тешкоће’. – Нѝшта не вре́дӣ кȳкати, мȍра да нȍсиш свȍ̄ј кр̏с, тȍ ти је штȍ ти је.

но́соња м ‘човек великог носа’. – Бȉјо нѐки Ра́де па га споради вѐликог нȍса кȍи је ѝмō прȍзвали Но́соња.

нȏћ нȍћи ж. – Ѝмала сам те́шку нȏћ каку ȍдāвно ни́сам; ‖ **нȍћāс** прил ‘непосредно прошле ноћи’. – Нȍћāс сам се натре́скō и за ȍнӯ тȁмо нѐђељу; ‖ **нȍћāске** прил ‘ноћас’. – Заслу́жио је чи́ле, Бȏг да му дȳшу прȍстӣ, да га нȍћаске јȁ подво́рӣм, нȁкō з-ду́шē; ‖ **нȍћашњӣ** -ā -ē ‘који се односи на претходну ноћ’. – Нѝкад не́ћу забȍравити нȍћашњē весе́ље, пјѐвāсмо, брȁте слȁткӣ, дȍ-пред-зору; ‖ **нȍћу** прил ‘током ноћи, ноћу’; в. *прочешљавати*; ‖ **нȍћом** прил ‘и с т о’. – Од ђѐцē кȍјā нȍћом ски́тајӯ, а дȁњом спа́вājу нѐ нāдај се да ће пȍстати љȳди; в. *врајла*; ‖ **нȍћи** прил ‘и с т о’; в. *гроб*, *покривати*, *црв*.

ноћиј́евати нȍћиј́евам несв ‘ноћивати’; в. *мисирка*.

ноћу́рак -рка м бот ‘украсна биљка Mirabilis’. – Ноћу́рак је млȍго љекȍвит а и наȍчит.

нȕдā прил ‘онуда, оним правцем’; в. *свлак*; ‖ **нȕдијē** прил ‘и с т о’. – Ȍткуд знȃм кȕд су нȁумили, ȍдоше нȕдијē мȁлоприје; в. *отрије́ти*, *отерсуме*, *пуцати*.

нȕдити нȕдӣм несв ‘позивати госте, намернике, да поједу, попију’. – Нѐ шћедоше да вѐчерājу, но се снеби́вају, а ȍна иг нȕдила нȁкō з-ду́шē; ‖ **нȕткати** -ām несв дем. – Бȁба нас стȃлно нȕткала да пȏјдемо ȍвō и ȍнō, а мӣ кад нѐћемо ȍна вѐлӣ нȕђен кȍ чȁшћен.

нȕжда ж ‘велика потреба, неопходност’. – Кад чоѐка нȁгнā нȕжда, мȏра д-ѝдē да иг мȍлӣ.

нȕжнӣк м ‘клозет’. – Нȕжнӣк се прȁвијо вȁн ȁвлијē, ȕ-бāшчи, ал нѝје би́ло далѐко ако пȏћеш на вре́ме.

нȕларица ж **1.** ‘меко, најфиније пшенично брашно’. – Мȕтвенō брȁшно ти је нȃјситније, нȕларица; **2.** ‘машиница за шишање до главе’. – Ȕ прољеће нас оши́шају на нȕларицу па нам глȃве дȏђу кȏ тѝкве пе́це.

нȕмера ж ‘број’. – Тȕј ѝскошӣ вȍлове, па ȍде да трȃжи кȍндуре за сѐстру Рȕжицу, бȁш ȍнӯ нȕмеру што му е мȃјка накри́чила.

Њ

њȃк м ‘магарећа рика’. – Ȍнō Сȁтарино мȁгаре пȍчињē да њȃче, ал ће јȍш мо́рати да вѐцбā: њȃк му јȍш слȁбāшан.

ња́кати њȃче несв ‘оглашавати се, гласати се као магаре’. – При́чō ȍтац Геȍргије како е нѐки кȁлуђер прија́вијо милица́јцу да е нѐки камѝōн налѐћō и ȕбијо мȁгāрца кои је ња́кō на пу́ту и да мȍже нѐко да налѐтӣ и да нȁстрāда, а ȍвāј га пӣта је ли му ȍчито опе́ло – ал ни кȁлуђер нѐ оста ду́жан па ће рѐћи: нȁјпрво сам дȍшō да јȃвим њѐговој рȍдбини. – Мȁгаре ти, блȁго ђе́ду, њȃче, кȍњ р̂жē и њи́штӣ, вȏ рӣче, бӣк бȳче, о́вца бле́јӣ, кȍза мѐкеће а сви́ње гȕрӣче, ски́чӣ, гр̂дӣ и рȍкћē или грȍкћē.

њѐговскӣ прил ‘по његовом, на његов начин’. – Ȏн ти сȁмо ћѐрā по њѐговски, не вре́дӣ му говȍрити; в. *задрибанда*, *ћуткати*.

њѐдра ж мн ‘груди, прса’. – Пјѐваше вѐсели Ѝлија: сȁчекај ме гȍдину / кȃже цȕра мȁлā / кад пора́стēм дȁћу ти / срȕце из њеда́рā.

ње́јзин -а -о ‘који припада њој, њен’. – Јȃ и мȍја јѐтрова смо се сла́гале кȏ сѐстре рȍђене и тȁкō е ȍна васпита́вала ње́јзину и јȃ мȍју ђѐцу, и ѐвē ти дȁњ дȁнāс се слȃжу кȍ да иг је јѐдна мȃјка рȍдила.

њêнски прил ‘на њен начин’. – Ло́вци је зо̀вӯ дрȍпља, а ба̀ба њêнски – ди́вљā ћӯрка.

њи́ати њи̏шем несв ‘њихати, лелујати’. – Чим ви̏дӣш да вѐтрӣћ пȍчнē њи́ати ли̏шће, знâј да ће ȍморина да прѐстанē.

[њѝва] ж. – Пȍорали смо и повла́чили њѝву, чим прȍђу Мла̀дēнци ћемо да си̏јемо; ‖ **њиве́так** -тка м ‘мала њива’. – Ви̏ше ро̀дӣ у ȍнōм њиве́тку, у Пѝтомачама, него у ȍнōј великој њѝви го́ренак ӯ-брду; в. *крчити*; ‖ **њивѐтина** ж аугм. – Голѐма ȍнā њивѐтина ӯ-Барāма, нѐ-мош ва̀здāн д-ѝшћерāш вр́сту; ‖ **њѝвица** ж дем ‘мала њива’. – Исќрчијо та́јо ȍнāј шума́рак у Ра́довини и ѝспала њѝвица нѐ мож бѝти бȍља; ‖ **њѝвче** -ета с хип ‘њивица’. – Нѐ би да̀о ȍнō мȍе њѝвче у лу́ци за пȍ сѐла; ***изр.*** *у дну̏ њѝвē* ‘договорити се на почетку посла’. – Ȍбавезно се, ђѐцо, кад с нѐкӣм мај штâ пȍслуете, погȍдте и здоговȍрте у дну̏ њѝвē, ӯнапред, гла̀сно и ја̀сно, да нѐ би, нѐ дāј Бȍже, пȍтље ѝмали рêч и да нѐ дōђе до ка̀кē за́мēрке.

њѝн -а -о ‘њихов’. – Њѝна лѝвада ȍста непȍкошена; ‖ **њѝнски** прил ‘на »њихов« начин’. – Ȍвӣ ће ништа́ци свѐ то њѝнски д-ӯрāде.

њѝска ж ‘пригушени глас коња’. – Кад смо кре́нули ӯ сватове, пӯче пӯшка и на̀ста њѝска ко́њā, а е́нђе за̀пјеваше.

њи́штати -и несв ‘гласати се, оглашавати се њиском’. – Пȍче Ѐцко, кад смо прȍлазили поред за́дружне шта̀лē, да њи́штӣ, а ȍтӯд за̀рзаше кȍњи.

њо́њо -а м ‘слабић’. – Нѝје ти ȍн потега̀лац, ма ј̊ȍк брê, ȍбичан њо́њо.

њӯшити -ӣм несв ‘осећати носом, мирисати’. – Кêр њӯшӣ по тра́гу и ѝшћера зêца вâмо прѐдā нас.

њӯшка ж ‘предњи део главе којим свиња рије земљу’. – Свѐ жи́во разрȍваше њӯшкāма, те мо́радосмо да им ӯдарӣмо бр̏њӯшке.

њӯшкало с ‘шпијун, потказивач’. – Ȍнō ӯдбашко њӯшкало ће̏ло до на̏шег аста́ла, нару́чило ка̀ву и ба̀ксем чѝтā нȍвине, а вâмо се са̀в претвȍријо у ӯво.

њӯшкати -ам несв ‘завиривати у забрањене ствари’. – Њӯшка ȍн штâ кȍ рâди по сѐлу па пȍсле ѝдē у Ȕдбу те ва̀тā муштӯлук.

О

обабѝњати се -āм се св ‘породити се’. – Обабѝњала се Ра̀нисављева ӯнука, нȍмāд очи Вавѐдēња.

ȍбабити (се) -им (се) св ‘постати баба’. – Бȍгме, Гȍцо, тӣ се ȍбабӣ у трѝјес ȍсмој.

оба̀вирати -е несв ‘почињати врети’. – Ѐн ме́но мли̑е́ко пȍчнē д-оба̀вирē, ȍпјени га и ра̀злӣ у ка́рлице; ‖ **оба̀врети** ȍбаврē св ‘прекључати, проврети’. – Оба̀врела е са́рма, са̀д је пову́ци ӯ-крāј нек се кр̏чкā; в. *шерпа*.

оба̀гљавити -им св ‘оштетити прсте руку или ногу’. – Нѝје ни чȕдо што е оба̀гљавијо, цѐо ви̑ек је ра́дијо с ала́тима и коека̀кӣм маши́нама, а вȍљō да цȕгнē.

оба̀гнати -āм св ‘потерати наоколо’. – Ȍбагнāј кȍње на̀около да не повр́љају ђѐтелину; ‖ **обгȍнити** ȍбгонӣм несв ‘терати около’. – Ста̂лно смо обгȍнили стȍку изнад њѝва, да не на̀правӣмо ка̀кӯ штѐту.

ȍбагрити -ӣм св ‘морално посрнути, постати багра’. – Ȏн ти је ȍбагрио да̂вно ѝ-да̂вно, но се са̀мо пра̀вијо да е ба̀ксем добрѝчина те нас искуша́вō и цинка́ријо.

ȍбāд м зоол ‘инсект из пор. Tabanidae који напада говеда’. – Кад ȍбāд ӯједē гȍвече, оно пȍдигнē рêп и пȍчнē да тр̏чӣ у трȕпац, нѝђе га стѝћи нѐ мош кад се та̀кō

разобàдā, а пòђекад ỳзбȳни и дрȳгу стòку па јурну свà ко сȳмāнута. – Одјàмпȳт се ôн, нàкō ȳ-сну, штрѐцнȳ кò да га љòштī òбāд.

обàдати се -āм се **1**. ‘трчати бранећи се од обада’. – Пòчēше гòведа да се обàдају, нѝје иг стѝћи нѐ мош; **2.** ‘реаговати нервозно’. – Обàдā се пòп ко да си му бàцијо сòли ȳ-очи кад су му рѐкли кàко си ти смѐо да срȳшиш нàш ѝконостас, срâм те би́ло, нѝје то твôј мѝраз, но су то нàши ђѐдови начѝнили; ‖ **обàдāње** с гл. им. ‘јурњава говеда од напада обада’. – Кад је пòчело обàдāње, нѝшта смјѐшније нѝје би́ло, стòка пòдигла рѐпове и лѐтī а ôн пòтрчī зà њима, свр̀зē се и пàнē кòлко е дугàчак.

òбадва òбадвије òбадвое ‘оба’. – Рêшимо д-иде́мо, òбадвије, да иг трâжимо òдкуђē дò-куђē. – Нѐ може òбадвое тѐбе, но јѐдно тѝ, а дрȳго се́ја. – Òбадвое ђѐцē дòбило бòгиње; *изр. Бѝјē из òбадвије*; ‖ **обадвòјица** ‘и један и други, оба’. – Обадвòјица ѝсте гòдине òдосмо ȳ-вōјску, мѐне шѝнȳ на Вѝс код ȳстāша, а њѐга у Бòхѝњску Бêлу код Јàнēза.

оба́лити òбāлим св ‘оборити’. – Очи Ђȳрђевуднē пàднē кѝша с вѐтром и òбāли ђѐтелину дибидȳз, пòлегла кò дàска; ‖ **обаљи́вати** обàљуем несв ‘претурати, обарати’. – Пòчēше бѝкови бу́кати и обаљи́вати плâшће, јѐдва иг одàгнасмо.

обаме́сти -е́тēм св ‘омести, онемогућити’. – Шћѐдосмо да жњѐмо у понѐдјōник, ал нас кѝша òбамете; ‖ **обаме́тати** обàмētам несв ‘сметати’. – Нѐмōјдете ми обаме́тати ђѐцу, нек нàпѝшу зада́тке.

обàмирати -ем ‘кочити се, трнути’. – Згòдно Ѝлија поче д-обàмире, а ми га трљали, јѐдва га отко́чисмо нѐкако; ‖ **обàмри^{ј}ети** òбамрēм св ‘уплашити се, препасти се’. – Кад прȑну фàзāн из тра́вē, обàмри^{ј}ек жи́ва.

òбао òбла -о ‘кружан, заобљен, округласт’. – Мѝ смо ти ѝз-обла спрѐмили рòгове на òнȳ грàђевину.

òбашка прил ‘посебно, свак за себе’. – Òдоше мѝли мòји кȳд кòѝ, сàд òћē свàка вàшка òбашка; в. *башка.*

обгòнити в. *обагнати.*

òбданица ж ‘време рада од јутра до мрака’. – Дугàчка òбданица у òвō љѐтње врѐме и нѝје ни чȳдо што е на́род ѝзумијо òнȳ: дȳга дâна код злà господа́ра; ‖ **òбданице** прил ‘истог дана, током једног дана’. – Док је бѝјо млàђи, ôн ти òбданице òдē у Брѐзовице и врâти се.

обдржа́вати -р̀жāвам несв ‘одржавати нешто у најбољем стању’. – Тô што е òтац с мȳком обдржа́вō сѝн је лàко разòријо; ‖ **обдр̀жати** òбдржим св **1.** ‘одржати, сачувати’. – Òни су ѝспунили òчēв ама́нет и òбдржāли кȳћу и има́ње за при́мер. – Мôраш дòбро да зàпнēш д-òбдржѝш кȳћу и кȳћѝште, да сàчȳваш ама́нете и блàгослове ђѐдōва свòјīг. – Нѝје лàсно скȳћити, а, мешчѝнī, јòш је тѐже обдр̀жати òнō што си закопи́штијо, мôраш стâлно да се бòрѝш и рâдиш. – Бòрте се, ђѐцо, д-òбдржѝте кȳћу и има́ње, гро́та би би́ло да пòтпуштите, нàши стâри су сѝла мȳкē вѝђели док су скȳћили; **2.** ‘обуздати, савладати’. – Ȳватијо прâсе, а òнō се гѝцā, нѐ мож лàсно да га òбдржī, док му Јерòтије не ȳдарī брњȳшку; ~ **се** -ѝм се св ‘опстати’. – Јѐдва се обдр̀жасмо у òнōм ме́тежу и зȳлуму.

òбезбеда ж ‘обезбеђење, јемство, гаранција; осигурање од незгоде’. – Дòшō од мѐне да трâжи òбезбеду, а јôк од òца, стри́чēва, ȳјāка. – Кад бунàрџије кòпајȳ бȳнāр, нâјважније је да дòбрим кр̀челама и дàскама нàправē òбезбеду, јел нѝкад тѝ не знāш кàд би òнā òбала мòгла да се срȳчи нà њѝг.

обезвѝјати -āм св ‘благо губити свест’. – Вàздан сàгнут по òвōј врућѝни кȳпик компи́ре, згòдно обезвѝјак; в. *локати*.

обезво́љити обѐзвōљим св ‘постати безвољан, онерасположити се’. – Нàчисто сам нѐшто обезво́љијо, нѐке јàде нѝшта ми се нѐ милī; в. *отромавити*, *размрдати*.

обездува́нити -ȕва̄ним св ‘остати без дувана, цигарета’. – Дâјде ми, Жâрко, јѐдну да за̀па̄лим, обездува́ник.

обѐздушити -им св ‘остати без душе, изгубити душу због неког бешчашћа’ . – Кâжу кад чȍвек ȍгрезнē у беза́кōње, ȏн ȍндак обѐздуши, са̀губӣ дȕшу; нѝје ѓа̏бе говȍрила мâјка Јеврȍсима: бȍље ти је изгȕбити глâву него свȍју огрје́шити дȕшу.

обезна́нити се обѐзна̄ним се св ‘онесвестити се’. – Нѝшта нѐ знāм штȁ бӣ са̏ мнōм, са̏мо се одјàмпȕт обезна́ник, кȍ да ме нѐка сѝла успа́ва; в. *слошити се*; ‖ **обезнањи́вати** се -а̀њуем се несв према *обезнанити се*. – Пȍчēше се јѐдно по јѐдно пѝле завȍдити и обезнањи́вати.

обезорȕжати -а̄м св **1.** ‘разоружати’. – Пȍче Ци̏ца, ба̏ксем, да ва̏дӣ кȕбуру, ал га Срѐтен звѐкнȕ пе́сницом па кад па̏дē, ȏн га обезорȕжа; **2.** ‘оборити, обеснажити доказе за одбрану’. – Кад му рѐче да га е вѝђела ш њȏм, ту́нā и ту́нā, та̀кō и та̀кō, свȍӣм рȍђеним ȍчима, ȏн, на̀кō ȍбезоружан, не́маде кȕд, па вѐлӣ: Дȍбро, брê, жѐно Бȍжјā, зал тӣ вѝше вѐруеш твȍӣм ȍчима нō мѐне?

обѐзубити -ӣм св ‘остати без зуба, бити крезав’. – Обѐзубијо вѐсели Бȍшко, нѝђе јѐднōг зȕба нѐма, кȏ тѝца мȍж д-ѐдē са̏мо ȍнō што е чȍрба̄сто; ‖ **обезубљи́вати** -ȕбљуем несв према *обезубити* ‘губити зубе’. – Пред пȍлазак ȕ школу пȍче обезубљи́вати и кад до́ђе јѐсē̄н, ȏн бӣ крѐза̄в кȍ тѝца.

обезу́мити обѐзȕмим св ‘изгубити разум’. – Бȍље је човѐку д-ȕмрē но д-обѐзȕми.

ȍбер м ‘креста (о петлу)’. – Зацрвѐњели му се ȍбрази кȍ пи̑е́вцу ȍбер.

обѐскрвити -им св ‘остати без крви’. – И кад су ȍни ȍ́секли бȕтку Мѝлововој јȕници, ȍна, весѐлница, нȁ трӣ нȍге, ри́чȕ̄ни, одге́ља на̀ниже и кад је обѐскрвила, па̏нē и цȓкнē; ‖ **обескрвљи́вати** -ȑвљуем несв према *обескрвити* ‘постепено остајати без крви’. – Кад су јȕници ȍ́секли бȕтку, ȍна пȍчē обескрвљи́вати и на̏јпотље цȓчē.

обѐсмртити се обѐсмртӣм се св ‘обожити се, заслужити живот вечни, постати бесмртан’. – Сва̏кōм је да̂но да се живȍтом бȍрӣ д-ȕвӣ̄ђе у рâј, да се обѐсмрти.

ȍбетина ж ‘сеоска слава, заветина, литије’. – Па кад за ȍбетину крѐчӣмо кȕђу, мӣ свѐ ȍкречӣмо и ȍнē облу́тке според ба̀шчице с цвѝ̑е̄ћом, па ти је тȏ милѝна јѐдна пȍгла̄ти.

ȍбетиновати -уем несв ‘спровести обетину’ – Ȍбетиновали смо, нѐ може љѐпше бѝти, бѝјаше нам се ѝскупила пȕна кȕђа гȍстијȕ.

обећа́вати обѐ̄ха̄вам несв несв ‘давати обећање, обавезу’. – Нѝкад нѐмō обећа́вати, нѝти се за́ветовати ако ни́си сѝгуран да мȏш д-ѝспунѝш. – Обећа́вали му бр̏да и дȍлине док им је трѐбō; ‖ **обѐћати** -а̄м св ‘обавезати се, зарећи се’. – Ȍбеће̄о та́јо да нас вȍдӣ на ва́шер о Илѝнудне; ‖ **обећа́ње** с; ***изр*** *~ лу́дōм ра̏дова̄ње* ‘упозорење да се не верује у обећања’. – Тȏ што ти је ȏн ȍбећо мȍш д-ȍкачӣш ма́чку ȍ рēп: обећа́ње лу́дōм ра̏дова̄ње, д-ѝзвӣнеш; ~ **се** ‘заручити се, пристати на удају. – Ȍбеће̄ала се Же́љкова ће́рка Ја́на, нȁ јесē̄н ће да сва̏дбују, с Бȍжјōм пȍмоћи. – Ȍна му се ȍбећала још ла̏њске гȍдине

обеу́тити се обѐȕтим се ‘онерасположити се, убледети’. – Нѐшто ми ће́до у пȍтоње вре́ме блѐднō и са̏в се нѐшто обеу́тијо.

обѐушити -ӣ се ‘олабавити; изгубити функцију’. – Обѐушила ми се бȓњица, нѐ могок да закȍвча̏м кȍндуру па ми са̏д шла̏мħē.

ȍбешењак м ‘враголан, несташко, мангупчић’. – Наи́ђоше ȍнӣ ȍбешењаци ѝзшколе и опѐљешише ми трѐшњу, а̏ј што су е ȍбра̄ли, тȏ да им чȍвек а̀ла̄ли, ал што ѝскршише вȍлико грâње.

обешча̀стити обѐшчастӣм св ‘нанети срамоту, осрамотити (манастир, кућу, девојку)’. – Ȏн ти је обешча̀стио на̀кȕ ђѐвōјку и пȍтље јој окре́нō ле́ђа, да знâ ȏн кȍлко е те́шка клѐтва ђѐвојачкā, нѐ би се ѝгрō са живȍтом.

обигра́вати обѝгравам несв ‘наметати се, трудити да се нађе у нечијој близини; показивати посебно интересовање’. – Бо̀гме ôн ти обѝграва око Дра̀гишинē ỳнукē ѝмā двијѐ године, да̀ л ће да е прѐварӣ, ко̀ј знâ; ‖ **о̀биграти** -ам св ‘облетети око нечега, обићи около’. – Ѐбигрō је ôн до по́днē сва̀кӯ кӯћу.

оби́јати о̀бӣјам несв ‘кидати, заламати’. – Тѐ око̀пāј, о̀режи, о̀бӣ за́перке, ста̂лно ѝмā по̀сла; в. *за̄перак*; ***изр***. *~ *тӯђē ӣра̄гове* ‘селити се често’. – Цѐо жѝвот о̀ста д-о̀бӣја тӯ̀ђē пра̀гове и д-ѝдē од нѐмила до нѐдрāга; ‖ **о̀бити се** о̀бије се св ‘нестати (обично о трави за испашу’. – Ма̀ло сӯвовица, а и по̀више сто̀ке, о̀била се тра́ва, мо́раћемо ско̀ро, ако нѐ панē кѝша, д-ѝзгонӣмо сто̀ку у бр̀стину, на̀више ỳ-планину; ***изр***. *~ о̀ гла̄ву* ‘имати, стећи тешко искуство’. – Ка̀ко нѐ би зна̀о кад му се ко̀ј знâ ко̀лко пу́тā о̀било о̀-гла̄ву.

оби́е́љети -èлӣ(м) св ‘забелети (се)’; в. *градљика*, *испа̄лити*.

о̀биесан -сна -о ‘силовит, насилан, који све решава на силу’. – Кад је бѝјо млâд, нѝје о̀да̄-њега ѝмало објѐснијег мо̀мка, вѝђи га са̀д како е шљо̀нō, ко̀ ỳштипак; ***изр.*** *Сӣлан и о̀бесан.*

обѝлазити (се) -ӣм (се) несв **1.** ‘ићи издаље’. – Кад су се по̀свађали, глѐдали су да се нѐ сретē и на далѐко се обѝлазили; **2.** ‘посећивати се’. – Ѐни су се обѝлазили сва̀кӣ дâн, а ако се трӣ дâна ни́су вѝђели, пи́тали су се да се нѐко нѐшто нѝје наљу́тио; ‖ **оби́ћи** о̀бӣћем св ‘поћи наоколо’. – Кад по̀п млâдѐнцима тӯ̀рӣ крӯне нâ гла̄ве, они по̀тље за̀ њӣм трѐбā да о̀бӣћу око целиваóнице три́пут; ***изр.*** *Обѝлази ко̀нō кѝша око Кра̀гуēвца.*

обиљежа́вати -èжāвам несв ‘стављати белег’. – Ѐни су обиљежа́вали ôвце да се зна́дē ко̀јē су чѝјē кад се поме́шају у па̀ши; ‖ **обѝљежити** -ӣм св ‘ставити белег’. – Обѝљежили смо мѐђе, ђе го̀ј је гѝометар по̀бијо ко́чић, мӣ смо тӯ̀јнāк ỳкопāли ка̀менове међа́ше. – Вӣкаше баба Зо̂рка: чу̂вајте се, ђѐцо, обѝљеженог чоѐка.

о̀биснути се -нѐм се св ‘окачити се, обесити се’. – Кад је по̀шō у ра̀т, ђѐркица му се о̀биснула о̀ко-врāта, а њѐму сӯзе полѐђеше.

о̀бичāј м. – Дрӯгō вре́ме дрӯгӣ о̀бичāји. – Зна̂ш ка̀ко су гово̀рили на̀ши ста̂ри: бо̀ље да нѐстанē сѐло но о̀бичāј у сѐлу.

о̀бјāти о̀бјашēм св ‘опкорачити; појахати, објахати’. – Нѝје ла̀к каменорѐзāчки по̀сō: о̀бјашēш рѝпу кад изгрѝјāва сӯнце и ако е ỳзӣда̄ш у за̀лазак, до̀бар си; ‖ **о̀бјашити** -ӣм св ‘и с т о’. – Но́ђе ти ôн о̀бјашӣ ко̀ња, на̀ко без сѐдла и ỳздē, ỳвати се за грѝву и на̀гнā га у га̀лōп.

о̀блазнути -нē св ‘»проклизати«, оштетити навој превише га затежући’. – Шћа̀дијаг да прѝшавӣм ја̀че о̀нāј му́тер, ал не вре́дӣ, о̀блазну.

[о̀блāк] м. – Наи́ђе о̀блāк од Овча́ра, а Мила́нче за̀пјевā: ôј о̀блаче, нѐмō на копа́че; ‖ **обла́чак** -чка м дем. од *облак*. – Нѝђе јѐднōг обла́чка; ‖ **обла̀чина** ж ‘облачно време’. – Бѝјаше обла̀чина, ал срѐћом нѐ бӣ кѝше, те око̀пасмо вѝноград о̀лако; ‖ **обла̀чӣћ** -и́ћа м дем. – Наи́ђе обла̀чӣћ, про́ћи ће.

обла̀чати се -ā се ‘навлачити се (о облацима)’. – По̀че се обла̀чати, а мӣ по̀јтāј да нам кѝша не ра̀згр̄ди пла́штење.

обла́чнос -сти в. *облачина.* – Нѐ би ја ко̀сијо ђѐтелину док на̀чисто нѐ прōђе ова обла́чнос, ја̀зук би бѝјо да по̀кисне.

облѐдити -ӣ св ‘заледити’. – Вѝдӣм да е ба̀самак облѐдијо и да е шљѝгāво и са̀мо што зау́стик да јој рѐкнēм, о̀на ѝзвитли, па̀де и сло̀мӣ но̀гу; в. *шљака*.

о̀блепа ж ‘материјал којим се нешто облепљује’; в. *облепити.*

обле́пити о̀блēпим св према *облепљивати*. – Мо́рō си то д-о̀блēпиш бла̀том јал ба̀љегом и д-о̀кречиш; ‖ **облепљи́вати** -èпљѝвам / -èпљуем несв ‘лепити’; в. *тӣрмка*.

обли́зати òблӣжем св ‘пређи врхом језика преко усана или неког папирића’. – Кад натр̀пā дува́на, ôн òнāј пàпӣр смòта, обли́за јèзиком и зàпуши; ‖ **облизи́вати (се) -**ѝзуем (се) несв ‘језиком лизати усне, папир цигарете’. – Òнā вр̀ца се облѝзуе, кò мàчка у вѐбруāру кад вр̀тӣ рêпом; ‖ **òблизнути се** -нēм се ‘језиком пређи преко усана у жељи да се нешто поједе’. – Кад је угле́днō како се јàгње òкрēће на ши́льку, он се òблизнē кò мàче кад ѝглēдне вру́ћу варѐнику.

обли́знити се òблӣзни се св ‘донети на свет близанце’. – Кад гòј се кòјā о́вца обли́знила, да́вō сам алвàлук.

òблица ж ‘обло дрво’. – Од òнијег òблӣца смо начѝнили за́сонице.

òбловāк м ‘балван, трупац’. – И мӣ ти òнē òбловāке на вла́ци изву́чемо го́ре нà пӯт и тѝјнāк пòсле с пàлијама накотрља́мо нà-кола.

òбловина ж ‘трупци, необрађена грађа у облом стању’. – Изву́космо òнӯ òбловину според пу́та, па ћемо вàтати згòду д-òћерāмо на стрѝгару.

облу́так -тка м ‘округао углачан каменчић из водотока’. – Нàкуписмо мӣ у-ри́ѥци облӯтāка пӯне ѥѐпове, тô нам ѥебàна за прàћке.

обљута́вити -ѝтāви св ‘постати бљутав (о непосољеном јелу)’. – Ма кад не пòсолӣш јѐло, òнō обљѝтāви, нѝје нѝ за шта, мòш ми́рнē ду́шē да га бàцӣш зà-прōшће.

обна́родовати -уем св ‘разгласити, обзнанити’. – Обна́родовали су да ће да им се ѝдāе Ја́на и да ће да бѝднē свàдба нà-есēн.

обнѐвиђети -дӣм св ‘постати слабовид, делимично ослепети’. – Кад бѝјаше прѝкрају живòта, òбневиђе ђѐд Дрàгиша, не мòгадијаше лàсно да распòзнā ђѐцу док им нѐ чуе àвāз; в. *обрлатити*.

обнезнањи́вати се -àњуем се несв ‘падати у несвест’. – Бòјӣм се зà њӯ: чêсто се обнезнàњуе, а нêће д-ѝдē дòктору.

обнера́дити се -èрāдим се св ‘олењити се, престати радити’. – Згòдно се òвāј на́род, за њѝне влàдавине обнера́дијо и прој̀олпазијо, свѝ би шћѐли нѐке трàнге врàнге, нѝко брê да пòтурӣ ле́ђа, ма нàјгорē што ће с нѐрадом д-òтрујӯ мла́деж, бôкте вѝђō сâми.

òбникнути -нē св ‘лепо нићи, изићи’. – Прòшō сам поред твòē њѝвē у Àлбићевини, òбникла ти пшѐница кò чѐтка, нѐ-бӣло ѝрōка; ‖ **òбићи** -кнē св ‘и с т о’. – Òбникло, ва́ла Бòгу, нà-љепоту; ‖ **òбницати** -ничē несв према *обићи*, *обникнути*. – Пòчело згòдно д-òбничē, а кѝша пàла бàш ко да нас је пи́тала.

òбнōћ прил ‘преко ноћи, у току ноћи’. – Кад вѝђасмо да ће да зàвалӣ шо́дера, òбнōћ сам, с кòњима, прàвијо ту́ру шо́дера с Мòравē, па ćутрàдàн мѝ́ешāш бѐтōн мâјсторима; в. *наватати*; *силити се*.

обòгатити се -ӣм се св ‘стећи иметак, богатство’. – Нѝје се ôн обòгатијо од вру́ћӣ кола́чā, но нѝјē су́шијо кòшуљу гòдинāма, ни ôн ни чѐљāд му, знâш како вѐлē: у Рàдише дòста бѝше.

òбогу об. у ***изр*** ~ *двѝје*. – Нѐ зна ни òбогу двѝје; в. *ћускија*, *умислити*.

обòдрити -ӣм св ‘охрабрити’. – Ова влâс ти је нѐком мâјка а нѐком маћа, зà истӯ ствâр нѐко ће ѝ апс, а нѐко ће јòш бѝти òбодрен да тàкō нàставӣ и дѝље.

òбојак òбōјка м ‘комад топле тканине, најчешће сукнене, која се ставља у обућу ради утопљавања’. – Òндај ти òбућа би́ла мѝзѐрна па смо зѝми ту́рали сѝкнене òбōјке; ***изр***. *Ком òйāнци, ком òбōјци.*

òбор òбора м ‘грађевина за свиње, свињац’. – Вѐруеш ли ти да е мôј òтац спа́вō у òбору, стра́жијо, кад трѐбā крмача да с-òпрāси, вѐлӣ: јàзук би би́ло д-ѝдāви нѐко прасе́нце.

обòсити òбосӣм св **1.** ‘подерати обућу’. – Би́ле су то те́шке гòдине, пâмтим кад смо обòсили, а ни́смо ѝмали пâра да кѝпимо нòвѝ òбућу; **2.** ‘остати без потковице

(о волу или коњу). – Обо̀сијо ми ша́рења у прѐдњӯ дѐснӯ но̀гу, мо̂рам да га ћѐра̄м у поткѝва̄чницу.

о̀бравнит -а -о ‘раван’. – Кад си̂ђемо нѝз планину, до́ље ће је о̀бравнито, ви̂нт нѐ пипа̄мо ко̀ да се нѐ ваља̄; в. *слог*.

обра̀вњати -а̄м св ‘поравнати’. – Зѐма̄јле нам а̀влија нѝје би́ла ва̀ко̄ о̀бравнита, тек ва̂мо кад су прѝстигла ђѐца, ми̂ смо го́ре ко̀пали и прего̀нили зѐмљу на̀ниже док ни́смо обра̀вњали.

о̀брада ж ‘обрађивање, прерада’– Лѝпово и о̀рово дрво су по̀десни за о̀браду; ‖ **о̀брадљив** -а -о ‘који се да лако обрађивати’. – Сво̀ му има́ње ла̀корадно и о̀брадљиво, ни јѐдна парце́ла му нѝје прла̀дљива ни камѐнита.

обрада́вати -а̀да̄ва несв **а.** ‘свилати, развијати »свилу« на врху кукурузног клипа’. – По̀чело жѝто зго̀дно д-обра̀да̄ва; **б.** ‘добијати браду’ (о дечаку-пубертетлији). – Ра̀зра̄сто се, са̀мо што нѝје обрада́вијо, већ му се пома́љају дла̀чице, по ли́цу, на̀ко̄ ко па̀пе̄рје.

обра́дити о̀бра̄дим несв ‘урадити све пољопривредне послове’. – Они нѝкад ни́су о̀ставили ни сто̀пицу зѐмљѣ̄ да е не о̀бра̄де; ‖ **обрађи́вати** -а̀ђуем несв према *обрадити*. – Ми̂ смо свѐ на̀ше парцѐле обрађи́вали, нѝкад ни́смо дозво̀лили д-о̀стане̄ необра̄ђено да се зако́ровӣ.

о̀браз о̀браза м **1.** ‘лице’. – Кад је пи́то̄ да л би по̀шла за̀ њега, њо̂ј порумѐњеше о̀брази ко̀ бу̂лке. – Зарумѐњели јој се о̀брази, ви̂дӣ се да ѝма̄ ђѐвојачки сти̂д; **2.** ‘част, достојанство, поштење’. – Вѐлӣ ђе́до како е богомо́љцима Вла̀дика Нико̀ла̄ј гово̀ријо: о̀разован је о̀на̄ј ко̀ӣ ѝма̄ о̀браз; ***изр***. *Во̀да свѐ о̀пере̄ сѐм цр́на о̀браза;* ‖ **обра̀зли** непром прид ‘који држи до части (образа), увиђаван, скроман, ненаметљив’. – Чо̀век трѐба̄ да би̂днē обра̀зли, ста̂лно нам је ђе́до гово̀ријо, ла̀сно е, вѐлӣ, би̂ти брез о̀браза и на̀јвеће бога̀ство ти је о̀во̄, па ту̀рӣ ша̀ку на о̀браз и за̀то̄, вѐлӣ, до̀к сте – нѐк сте; ‖ **о̀брашчић** м дем; в. *суза*, *шти̂пати*.

обра̀мача ж ‘благо закривљена дрвена полуга за ношење терета на рамену’. – Ѝпртӣм, на обра̀мачу, с једнē стра́нē ко̀ву са си̂ром, а с дру̀гē це́гер с ка̀јмаком и ја́јцима и за̀пуца̄м преко планѝнē у Ча́чак, сва̀кē пе́ткē.

обра́стати о̀бра̄ста несв према *обрасти*. – Ѐн за̀пуштӣш парце́лу, о̀ма по̀чнē обра́стати у а̀врӣк и шѝшља̄к; ‖ **обра́сти** -е св ‘зарасти у коров, бити покривен коровом’. – Прѝча Мѝлан Ста́нков како е обра́сла тра́ва на Бо̀гићевом гро̀бу и вѐлӣ: мо̂рам ка̀стом д-о̀дѐм с ко̀со̄м д-у̀љӯдим човѐку вѐчнӯ ку̀ћу.

о̀брати о̀берем св **1.** ‘сабрати плодове’. – По̀слӯжи нас вре́ме те о̀брасмо и ја̀буке и жѝто; **2.** ‘издвојити маснoћу из млека, скинути кајмак’. – Ко̀да̄ нас се си̂р пра̀вӣ од о̀бра̄ног млиј́ека; ***изр***. ~ (*зѐлен*) *бо̀стан* ‘рђаво проћи, зло дочекати’.

обра́тити се о̀бра̄тим се св **1.** ‘постати верник, поверовати’. – Ва́ла Бо̀гу обра́тијо се Сла́вко и по̀чо̄ д-ѝдē у̀ цр̄кву нѐђељо̄м, да сла̀вӣ и свѐ рѐдно̄ како до̀ликуе; **2.** ‘затражити помоћ?’ – Сло̀бодно се ти обра́ти на̀шем Дра̀гићу за по̀со̄, само ка́жи да те о̀правијо чича Мѝлорад; ‖ **о̀браћати** се -а̄м се несв ‘ословљавати’. – Кад се о̀браћаш ста̀ријем човѐку, ослѐ̀ови га са »чѝко«, а ако е млѐ̀го ста̀р, ослѐ̀ови га са »ђе̂до«.

обре́дити о̀бре̄дим св ‘учинити нешто по реду’. – Обре́дили смо свѐ да̂ће за по̀кој ђе́дове ду́ше̄ и спо̀дигли му спо̀мē̄н; ‖ **обређи́вати** обрѐ̀ђуе̄м несв према *обредити*. – Ту̂ј ти ми̂ за̀ćеднē̄мо у кава̀ну и по̀чнē̄мо д-обрѐ̀ђуе̄мо јѐдну по̀-едну ту́ру.

о̀брежак -шка м ‘брешчић, брежуљак’. – По̀чо̄ Вѐлизар да пра̀вӣ ку̀ћу на о̀но̄м обрешку, изнад бре́ста.

обре́збожити (се) -ӣм (се) св ‘постати безбожан’. – Обрѐзбожијо се на́род, нѝт ѝдē у̀-цр̄кву, нѝт се Бо̀гу мо̀лӣ, у̀ватила га нѐка укта̀нија и моди́ра̄ње, нѐ̂ће о̀во̄ на до̀бро изи́ћи; ‖ **обре́збожен** -а -о ‘који се одрекао Бога, који је обезбожен’. – Мо̀жда

е то ка̀зна Бо̀жјā бо̀з тогā што смо се исква́рили: обре́збожени влада́ри, обре́збожени у̀чителји, да̀-бōк-са̀чӯвај. – Обре́збожено це́ло покољѐње, сѐм ба̂ба и ђѐдōва, ре́тко ко̀г мо̀ш ви̏ђети да е по̀бōжан.

о̀брести се -тѐм се св ‘наћи се, задесити се’. – Кад су Бугарāши попа́лили Бо́јовићe у Брѐзовицама, на̀ши су се у̀ома о̀брели та̀мо с во̀ловима и ко̀лима и пома́гали им да о̀бнове гра̀ђевине. – И ми̑ ти се о̀бресмо с о̀нē стра́нē планѝнē кад је по̀чēла ки̏ша.

обрѐћи се о̀брекнēм се св ‘обећати, заветовати се’. – О̀брекла се Ја́на Ӯрошу па ће, ако Бо̀г да̂, на̀јесēн би̏ти сва̀дба; ‖ **обри́цати се** о̀брӣчем се несв према *обрећи се*. – Ра̀није су се ђѐвōјке обри́цале, па се у̀ цр̏кви оглаша́вало да се та̂ и та̂ о̀брекла то̀мē и то̀мē, па ако ко̀гој ѝмā да при̏јāви ка̀кӯ сме́тњу, да су кр̏вно јал ку̀мовско сро̀ство да при̏јāви свѐштенику, са̀д јо̀к но: о̀ћеш ме, го̀љо – о̀ћу те, дро̀љо.

о̀брисати -шѐм св ‘очистити прашину, влагу’. – Очи сла̏вē у̀змемо брѐзове мѐтле па о̀бришēмо и а̀влију, и ба́шчу и пу̀т кроз о̀кутњицу. – О̀бриши кр̏пōм а̀стāл, про̀сула ђѐца млје́ко.

обр̀латити -ӣм св ‘придобити неког за своју намеру’. – Нѐмō да до̀зволӣш да те о̀ни обр̀латē д-ѝдēш за̀ њима, сви̏ су о̀ни ѝсти, у̀дарила им вла̂с у̀-глāву па обнѐвићели на̀чисто, но у́ се и у сво̀е кљу́се.

обр́нути о̀бр̄нем св ‘окренути’. – Обр́нде плѐк з-гѝбаницōм да се јѐдначито за̀-печē; ***изр***. *Окре́ни, обр́ни – не̂маш ку̀д*; ‖ **о̀бртати (се)** -ћēм (се) несв према *обрнӯти* (*се*)’. – О̀нāј го̀рњи водѐничкӣ ка̀мēн ти се о̀брћē да̂н-но̀ћ, за̀тō се и ка̂же: нѐ стаē ко̀ водѐнички ка̀мēн; ‖ **о̀бртање** с гл. им. – О̀нā ра̀лица ти је би́ла на о̀бртање, ш ньо̀м си мо̀гō д-о̀рēш стра́нōм, кад ѝшћерāш бра́зду, о̀ндак о̀бр̄неш да̀ску и ра̀онӣк и ѝстӣм тра̂гом о̀рēш, а бра́зда се прѐврћē за о̀нōм мало̀прашњōм.

о̀бронак -ōнка ‘страна брда или планине’. – На о̀брōнцима Јѐлице планѝнē, ђе су зѐмāјле би́ли ло̀знички виногра́ди, спо̀дигнӯт је ма̀настир Свѐтōг Нѝколē, а један ђе́до с Вѐлеса више Гу̂че ми рѐко да су ти виногра́ди нѐкад би́ли манастѝрскӣ.

о̀брстити -и св ‘појести лист и младе изданке’. – Ӯишла ко̀за у̀ ба̂шчу и о̀брстила свѐ што е до̀ватити мо̀гла.

о̀бртāј м ‘окретај’. – На̀ма до̀бар бу̀нāр би̏јо, дѐвет о̀бртāја с ви̏јоглāвом и ко̀ва до̀ватӣ до во̀дē; ‖ **о̀бртнӣ** -ā -ō ‘који се обрће’; *~ја̀сӣук* ‘део на предњим запрежним колима који носи канате’. – Би̏јагу но̀јнāк под ду̀дом ко̀ла без ка̀нāта и Кр̏стомир смо̀та о̀бр̄тнӣ ја̀стук, ма̀л је ва̀лило да га ра̀спāли ш ньи̏м; *~ кли̏н* ‘метални клин око кога се окреће обртни јастук’. – Кад подма̀зуеш то̀чкове, по̀дмажде ме́но и ви̏нт и о̀бр̄тнӣ кли̏н.

о̀бр̄тањ -тња м ‘окретање, обртање’. – До̀ље под планѝнōм су љу̀ди ѝмали дола́-пе за наводња́вање и о̀ндак у̀прēгну ко̀ња те ôн ѝдē у̀-крӯг и пра̀вӣ о̀бр̄тањ те се та̀кō во̀да ва̀дила и зали́вала ња̏ива.

о̀бртњак м ‘метална шипка, клин који повезује предњи трап и срчаницу воловских кола’. – О̀бртњак ти слу̀жи да мо̀же да с-о̀креће прѐдњи трāп на за́воици.

о̀брукати (се) -āм (се) ‘осрамотити се, понизити се’. – Та̀кō ти се Лу́јо, ка̀ко га е ђѐд зва̀о, о̀брука ко̀ ни̏ко на̀ш, ку̀ћу нам о̀срамоти, ал да̀ће Бо̀г да до̂ђе па̀мēти. – Нѐмō да се о̀брукāш и д-ѝскāљаш о̀браз, бла̀го та́ју, ни за жи́ву гла̂ву.

о̀брӯч м ‘дрвени или гвоздени круг на точку, каци, бурету, воденичком колу’. – Зѐмāјле су о̀бручови на ка̀цāма би́ли дрвени, са̀д јо̀к, сви̏ у̀дарају гво̀здене.

обру̀чати -āм несв ‘постављати обруч’. – Ѐнē иг та̀мо, обру̀чају ка̀цу; ***изр.*** *Обру̀чали смо и вѐћē ка̀це* ‘решавали и озбиљније проблеме’; ‖ **обру̀чāње** с гл. им. ‘постављање обруча’. – Кад на̀прāвиш ка̀цу, о̀ндак сла̂жеш ду̀ге на да́нце и о̀ндак ѝдē обру̀чāње.

обр̀шћети -стӣм св ‘завршити бршћење, обрстити’. – Овӣ ло́пови обр̀шћеше на́родну за́муку ко Жу̀туља ка̀лем; в. *брстити*.

обу́вати се ȍбӯвам се несв ‘навлачити обућу на ноге’. – Нау̀чила ба̀бина срѐћа и ку̀ћа да се са́ма ȍбӯвā; ‖ **ȍбути се** ȍбуем се св ‘навући обућу на ноге’. – Чѐкни ме́но да се ȍбуем. – Ȍбӯ ко̀ндуре на бо̀су но̀гу, на̀тӯче ша̀јкачу и изи́ђе.

обу̀ватити -ӣм св ‘обухватити’. – Брêс код Ми́линē ку̀ћē ни́су мо̀гла д-ȍбувате тро̀ица љу́дӣ, прӣча се му е преко чѐтири сто̀тине го̀дӣна.

обузда́вати обу̀здāвам несв ‘смиривати, умиривати’. – Јо̀ш ма̀ло док Ша́роња одвѐћā, те́шко ћемо га обузда́вати; ‖ **ȍбуздати** -ām св ‘савладати, смирити; зауставити’. – Разгалопи́рали се ко̀њи, јѐдва иг обу̀здак; в. *дреновак*, *пропети се*.

обу̀зēти ȍбузмēм св ‘захватити, спопасти’. – Ȍбузēла иг дрȇāт од но̀ликē стра̂сти кад је гро̀м га́ђō у ба̀грен го́ре вӣше-њӣг; ‖ **обу̀зимати** -ām / -мљēм несв према *обузети*. – Зѐмājле је би́ла мло̀го ца̀збена, а са̀д је, ка̂же, нѐке ја̀де по̀чō обу̀зимати нѐки кукавӣчлук.

ȍбӯјмица ж ‘јачи гвоздени круг, обручић, навучен на облицу која се жели расцепити да би се добила два њена крака’; в. *процијеп*.

обурва́вати (се) обу̀рвāва(м) (се) несв ‘осипати се, одроњавати се’. – Јеси ли вӣђȍ како е та̀мо бли́зу јѐвремског по̀тока по̀чела да с-обу̀рвāва зѐмља; ‖ **обу̀рвати** се -ā се св. – И та̂ ти се парце́ла, ко̀јӯ је е ȏн спомоћу ла̂жнијег ће́до́кā до̀бијо су́дом, обу̀рва и ту̀јнāк ти два̂ њѐгова у̀нука награ̀ишӯ.

ȍбућа ж јд ‘ципеле, чизме, кондуре’. – Ко̀ е бӣјо бо̀љēг ӣмōвнōг ста́ња ӣмō е сто̀ēћӯ ȍбућу; ‖ **ȍбућица** ж дем; в. *замчица*.

о̀вајдити се -ӣм се св ‘стећи неку корист, вајду’. – Мӣслӣ, пу̀снӣк, да ће на та̀кӣ на́чин да се о̀вајдӣ, нѐма о̀д-тōг по̀сла нӣшта.

о́ван о́вна м зоол ‘мужјак Ovis aries’. – У̀дарио га о́ван, бо̀гме лѐжō трӣ нѐђеље; ***изр.*** *Бо̂ј се о́вна, бо̂ј се го́вна*; ‖ **о̀внина** м аугм. од *ован*. – Завитла́вали Срѐћка кад се вра́тијо у сѐло да жи́вӣ, ка̀ко е ба̀ксем пјѐвō: Ȏвце мо̀е, вра̀ћājте се то̀ру / о̀внина вам ӣдē на мото́ру; ‖ **о̀внӣћ** -и́ћа м ‘младунче овце мушког пола’. – Ȍди, бла̀го ба̀би, да вӣдӣш: обли́знила нам Сӣга два̂ овни́ћа, вӣђи ка̀кӣ су ко̀ ја́јце ја̀јцету; ‖ **овни́ћак** -ћка м ‘и с т о’. – Но̀ћāс смо до̀били још трӣ овни́ћка; ‖ **о̀внӯјски** -а -о ‘који је од овна, који се тиче овна’. – Кад бӣјасмо оно̀мāд на сва̀дби на̀јдосмо се, ко у о̀нōј пјѐсми, мѐса о̀внӯјскога и на̀писмо ви́на рӯјнога; в. *закрвавити*, *руј*.

ова́рбати о̀вāрбам св ‘обојити’. – Мӣ на Вѐлику су̀боту о̀вāрбамо пу̀ну ко̀тарицу ја̀јцӣ за Ва̀скрс.

о̀вдашњӣ -ā -ē ‘домаћи, месни’. – Ȍвō ти је, кȗме, на̀ш о̀вдашњӣ у̀читељ, ȏн ти је сми̑е́нијо Мр́да кад је о̀тишō у пе́нзију.

овѐшчати -ām св ‘застарети, изобичајити се’. – Ȍвешчāли они до̀бри ста̂ри о̀бичаји, сад нѐма да вӣдӣш лӣтије кроз сѐло, нити ску̀пове о о̀бетинама; в. *извешчати*.

овѝзати се -ām се св ‘доћи себи, учинити свесним’. – Мешчѝнӣ да нѐма о̀д нāс нӣшта, ако се о̀вā ђѐца не овѝзајӯ.

о̀вијати -јем св ‘пресипати пасуљ из висине на ветру да би се одвојила плева од зрневља’. – А̀јде д-о̀вијемо па̀сӯљ кад је ва̀кō вѐдро а дȗва вѐтар, нѐ може љѐпшē бӣти.

о̀вӣнгер м ‘офингер, вешалица за одело’. – Нӣје ра̀није би́ло о̀вӣнгēра ко̀-вō са̀д, но смо ка̀чили оди̑е́ло на чѝвлуке.

ови́рати о̀вӣрам (не)св ‘откри(ва)ти’; в. *преметити*, *пућкарати*.

о̀виће́ак -ћка м ‘нешто мало, сићушно, премало’. – Мӣ ти бо̀гме по́јдосмо о̀нōг пѐченог пи̑е́вца, не о̀стаде ни о̀виће́ка.

овѝцӣр -и́ра м ‘официр’; в. *карта*, *стражар*.

овоѝцкӣ -ā -ō ‘овако мален’. – Ма нѐма штà да вѝдӣш, дȍшло овоѝцкō, нѐ мош лȁсно да г-ѝглѐднеш; ‖ **овоѝшнӣ** -ā -ō . – Нѐма ни за шу́паљ зȳб, овоѝшнō; ‖ **оволѝчачкӣ** -а -о ‘оволико велики’. – У ȍнӣ дȃн пȁднē оволѝчачкӣ снѝ^{j}ег, ни́смо мȍгли без лȍпатē да се прȍбијемо дȍ-шталē и дрвљани́ка; ‖ **оволѝшнӣ** -ā -ō *в. овоицки*. – Жѝто му се јȁком пȍмāља из зѐмљē, оволѝшнō, нѐма штà да вѝдӣш.

овра́тити ȍврāтим св ‘окренути у супротном правцу’. – Кад ѝшћерāмо бра́зду дȍ краја, ȍндак ȍврāтимо нà другȳ стра̑ну, ода́кле смо дȍшли, па јȍпēт тàкō вȁздāн; – Кад ȏн вѝкне: »Овра́ти, Бѐља«, вȍлови са́ми ȍврāте; ‖ **ȍвраћати** -āм несв ‘окретати (у орању, на вршају)’. – Ѝдȳ мȁом вȍлови са́ми, ал кад ȍвраћāш, мȏра нѐко да иг пȍведē.

ȍвраћај м ‘окретање у супротном смеру (у орању, на вршају)’. – Нȁши вȍлови са́ми ѝдȳ у ȍрāњу, јѐдӣно на ȍвраћају мȏра нѐко да иг пȍведē.

оври^{j}е́ћи овр̏шēм св ‘обавити вршидбу’. – Нѝје би́ло лȁко оври^{j}е́ћи и пшѐницу и ра̑ж зȁ-дāн, ал, ва́ла Бȍгу, ѝскупӣ се дȍста вр̏шијōца те нам пȏђе за ру́ком да то отàросӣмо. – Ȍвро сам зȏб, стр̏пō слȁму и сȁд сам ми́ран што се ȍвијег стр̏ниг жи́тā тӣче.

овр̏кати ȍвр̏чем *в. сврка̄ти*. – Кад смо се врȁћали са Са́бора, бѝјасмо оглȁдњели па кад смо нàишли путе́љком кроз пшѐницу на Крȳшēвљу, ми ȍвр̏чемо пȍнеки клȁс пшѐнице па она зр̏нца пȍј(е)дēмо, те ме́но утȍлисмо глȁд. – Нàвадили се ђа́ци кад ѝдȳ ѝз-школе пути́ћом кроз пшѐницу да кѝдају клȁсове па иг ȍвр̏чу и онā зр̏нца јѐдȳ.

ȍвршак -шка м ‘врх дрвета’. – Од ȍнијег ȍвршāка и ȍкорāка згȍтовӣмо дрва́цӣ зȁ-зӣму.

ȍвршина ж **1.** ‘прва количина сена или лисника са врха стога’. – Ȍвршину и ȍдушину ȍд-си^{j}ена смо кори́стили за прȍстӣрку, ни́смо то пола́гали стȍци у јȁсле; **2.** ‘покорица на ц̣ибри у каци кад преври воће’. – Ȍвршину ц̣ѝбре бацáмо ил дȁднēмо свѝњама д-ѝскрцајȳ кȍшчице, тȏ нѝкад не тура́мо у лȁмпек, дȏђе кѝсело и мȍж д-упрȍпāсти свȳ рàкију.

о́вца ж зоол ‘женка Ovis aries’; ‖ **ȍвчина** ж пеј аугм од *овца*. – Узјогу́ниле се ȍвē нѐснē ȍвчине ђе се ȍбила пȁша, нѐ могу лȁсно да иг стѝгнēм; ‖ **ȍвчица** ж хип дем од *овца*. – Свàка кȳћа е зѐмājле ѝмала ȍвчӣца, би́ло ђѐцē колко ȍш, ѝмō кȍ да чȳва, сȁд јȏк; в. *траљати*; ‖ **ȍвчећӣ** -ā -ē ‘који је од овце, овчији’. – Ȍвчећӣ кȁјмак ти је скȳпљи од тàмљана, ал јѐс и дȍбар, нѐма штà; ‖ **ȍвчӣ** -ā -ē в. *овчећи*. – Ȍвчē ђȳбре је ја́ко и вàљā за бàшчицу; ~ *сӣр*. – Прȁвила е ли́ка ȍвчӣ сѝр, свѐ ие́че сѝтнē крѝшке, млȍго е дȍбар бѝјо, јȍш кад прѐврӣ – да га тȳрӣш пред цȁра; мед. *ȍвчē бȍгиње*; в. *осути*.

ȍвчетина ж ‘овчије месо’; в. *бутка*, *коњеница*, *свињетина*;

огара́вити се огàрāвим се св ‘упрљати се гарежом’. – Ре́шила д-ȍчистӣм чȳнкове, нѐшто ми слȁбо вȳкō шпȍрет, па сам се свà огара́вила, рѐко би сам оц̣àчāр.

оглàбати -āм св ‘оглодати’. – Ȏн свȳ крȍтину тȳрӣ прѐд-ђецу, ȏн сȁмо оглàбā ȍнē кȍшчине, кȍлко да га мѝне жѐља.

оглàдњети -нӣм св ‘осетити глад, постати гладан’. – Ȁма, чȍвече Бȍжјӣ, понѐси нѐшто д-ѝмāш да пȍјдеш, дȳг је дȃн, док пȍкосӣш – оглàдњеђеш.

[оглѐдало] с в. *ждрака*, *мазати*; ‘део петролејске лампе’; ‖ **огледа́лце** -ета с дем. – . На лицѝдēрском срȍцу је би́ло мàјȳшно огледа́лце; ‖ **огледа́лче** -ета с дем; в. *китити*.

огле́дати ȍглēдам несв ‘повремено погледивати’. – Ȍглēдајде мли^{j}е́ко на шпȍрету да не поки́пӣ; ‖ **огле́днути** ȍглēднем св ‘погледати повремено’. – Сѐице, ȍдосмо ми да жњѐмо, а тӣ, мȍлӣм те, огле́дни пȍнеки пȳт стȍку, свѐ смо мӣ нами́рили сȁмо,

за свāкӣ слȕчāј, да се кȍē не завр̏зе; ~ *се* видети себе у огледалу. – Бо̏ље ти је да се тӣ ȍглēднеш а јȏк да нȁлазиш коекȍм ма́ну. – Кад го̏ј се обу́чē и ȍчешљā, ȍна се ȍглēдне.

ȍглобина ж ‘оглодана коска, остатак после јела’. – Кȁко га нѐ бӣ срамȍта те нам ѝжњē ȍнē ȍглобине, кȍ прѐд пашчāд.

оглȍбити ȍглобӣм св ‘наплатити, казнити, опорезовати’. – Ȍвӣ, ȕ-општини, сȁмо глѐдају кȁко да те ȍглобē, бȁш њӣг брӣга ѝмō тӣ ил не́мō.

огла́вљети -вӣм св **1.** ‘изгубити слух’. – Огла́вљō Бȕдимӣр нȁчисто; **2.** ‘постати безосећајан, огуглати’. – Огла́вљели су ȍни на мȕку на́рода, нѐ чују јȁȕк и запома́гāње сирȍтиње, они глȃју кȁко да згр̏ну нȁшу за́муку у њѝне цѐпове.

ȍгњӣште с ‘место у кући где се ложи ватра. – Ȍндај су ти би́ле полубр̏вњаре кȕће и у ȍнōм бр̏внаном де́лу ти је би́ло ȍгњӣште ђе се лȍжила вȁтра; оно е би́ло оѝвичено ци́глōм ил кȁменом, на ћȍшковима ȍгњӣшта су би́ли пре́клади, ѝзнад су вѝсиле вѐриге и нȁ њӣг се кȁчијо бȁкрāч кад трѐбā да се нѐшто ȕкувā, а око ȍгњишта смо се грѝјали, кру́нили жѝто, кр̏цали ȍрасе, жѐне и ђѐвōјке рȃде нѐшто ȕ-рȕке, пре́дȕ, плѐтȕ и тȁкō тȏ, а го́ренак ѝзнад, на тȁвану се су́шило мѐсо, е ȍнāј дѐо ђе је жȃр на ȍгњӣшту тȏ ти је про́чēвље, тȕ̑ ти се ȕвече пѐпелом зȁпретē жȃр, а ѝзу́тра рȁспретēш, тȕрӣш ме́но љȕшчӣца ил грању́шцā и вȁтра плȁнē јȍпēт.

огоди́нити огȍдӣним св ‘дочекати, поживети годину дана. – Бȍгами, Љȕбӣнка Мла́ђова увѐдрила, дȃј Бȍже д-огȍдӣнӣ, ал тѐшко, ȍчијȕ ми мȍјӣг; в. *смрӣ*.

огорѐлина ж ‘нешто што је делимично сагорело (обично дрво)’. – Прȏба од ȍнē огȍрелине д-искȍр̏сти штȁ би́ло, ал бȍгами мр̏ка кȁпа, нȁјбоље д-ѝдē свѐ ȕ-дрва.

огȍрети -ӣ св ‘ставити на ватру привремено’. – Кад кȕпимо зѐмљанӣ сȕд, ми пȍмēшамо мȃс и мȕрузно брȁшно па га изну́тра нȁмажēмо и тȕрӣмо на жȃр д-огȍрӣ и пȍтље тȃј сȕд не прȍпȕшта вȍду. – Кад ђе́до спрêми бȁгренове ди̏реке, ȏн нȁложӣ вȁтру и нȁ ватру потр̏пā ди̏реке с ȍнē стра́нē што ѝдē ȕ-земљу те иг огȍрӣ и пȍтље тȁкӣ ди̏рек нѐће да сȁтрулӣ преко трѝјес гȍдӣна.

ȍграбити -ӣм св ‘грабуљама прикупити сено после плашћења’. – Попла́стисмо лѝваду, ал нѐ стигосмо д-ȍграбӣмо па ћемо ȕјутру да пȍранӣмо за рȍсē, да не прекȍрӣ.

ȍграда ж ‘заграда’. – Мӣ смо ȍндак прȁвили ȍграду око ȁвлијē, око башчовȁнлука, око вȍтњāка, па око тȍра, свѝњскē ба́шчē, кота́ра, мȁом прȏшћом или вр̏љикāма, е вȃмо кȁсније се ȍграда прȁвила од лѐтвē; ‖ **ȍградица** ж дем од *ограда*. – Око бȁшчице с цвѝјећом прȁвили смо ȍградицу, тȏ ти је вѝше споради ȕкрāса.

огра́дити ȍградим св ‘ставити ограду, заградити’. – Огра́дијо сам вȍтњāк прȏшћом, а за ȁвлију ћу д-истрȕжем пȍјасове, лѐтву и ди̏реке; ‖ **ограђи́вати** -ȁђӣвам / -ȁђуем несв према *оградити*. – Ȍтишли љȕди дȍље ȕ-бāшчу да е огра̀ђујȕ. – Како го̏ј ȍградиш ȁвлију, нѐ мож бѝти ко-но што пѐвају копа́чи: Драга́чево ру́жōм ȍграђено / пȍла ру́жōм, пȍла бȍсијоком.

огрѐбати ȍгребем св ‘повредити оштрим предметом’. – Ȍгребала га мачкѐтина па му се пȍзлило; ‖ **огрѐпсти** ȍгребēм св ‘састругати кашиком пригорелу храну са дна посуде’. – Мӣ ти кȁшиком ȍгребемо свȁкӣ лѝјек качȁмака ил компи́ра са ше́рпē, а ако е ме́но загȍрело, мӣ смо тȏ зва́ли гре́ба и тȏ смо нȃјвȍљели.

огребѐнати -ам св ‘гребенима уредити нити кучине’. – Кȕчине смо гребѐнали и кад огребена́мо, пȍтље пре́дēмо; в. *гребенати*.

ȍгрезнути -нē[м] св **1.** ‘бити потопљен, замочен у течност’; **2.** ‘загазити у неваљалство (корупцију, безакоње)’. – Кȍнō што ти је кȕпус ȍгрезō у ра́сō, тȁкō ти је ȏн, дȍ гушē, ȍгрезō у неваља́лштињу.

ѐгризина ж ‘остатак хране који стока не поједе’. – Др̀жава сељáку ўзē свѐ, ѐставили нам сȁмо ѐгризине, зàтō су ѝспјевали ѐнӯ: дрӯже Тѝто и Јòвāнка / рòдила нам талѝјāнка / вȁма жѝто – нȁма слȁма / нѐмам вѝше пѐсла с вȁма.

ѐгријати ѐгрије св ‘појавити се, изгрејати (о сунцу)’. – Зàпјеваше жѐтелице ѐнӯ: јўтрос рȁно сӯнце ѐгријало / ѐгријало њѝву домàћину / и ў њиви млáде жѐтиоце; ~ **се** -јēм се св ‘огрејати се’. – Бѐжте ў-кућу да с-ѐгријете, смр̀зли сте се нȁчисто.

огр̀нути ѐгр̄нем св **1.** ‘загрнути земљу око усева’. – О првѐкопу се сȁмо пѐкрешē трáва и прѐриједи жѝто, а кад бѝднē ѐгрт, ѐндак се зѐмља прѝгр̄не око свȁкē стàбљике мўруза; **2.** ‘бацити одећу на леђа без увлачења рукава’. – Огр̀нде, дѝ^{j}ете, кàкӯ цѐку, нѐмō да те преćéчē ѐвāј лáдан вѐтар док прêђеш тȁмо дѐ-шталē; ‖ **ѐгртати** -ћēм несв – Кад смо ѐгртали компúре, ўдарī кѝша те нам рȁзгр̄ди пѐсō.

огрóтити се ѐгрōтим се св ‘огрешити се’. – А јâ се, пӯсти, огрóтик о вѐселог ђéда, нѝсам му свѐровō кад је говòрио да нѐће дѐчекати Ђӯрђевдана.

ѐгрт ѐгрта м ‘друго копање кад се пригрће земља уз струк усева’. – За првѐкоп смо ѝмали пѐвише копáчā, ал у ѐгрту заплáтисмо: сȁмо нáс двое з-дâна ў-дāн.

огӯглати -āм св ‘постати неосетљив, навиђи на неко неуобичајено, непријатно стање’. – С почéтка смо се ćекѝрали кад ѐна пѐчнē да цȁкā одѐнуд преко јàруге, пѐсле огӯгласмо, нѝсмо ўзимали к-срцу, што вѝкаше пѐкōјна Âнка: пȁшче лȁе, вѐтар нѐсī, тô дѐ-мене не дѐносī.

ѐгузāс -ста -о ‘који има широке кукове, (по)велику стражњицу’. – Јѐс ѐна бѝла нàкō ѐгузāста, ал је бѝла ѐтарашна у свȁком пѐслу, нѝје јој бѝло рáвнē.

огӯлити ѐгӯлим св ‘одрати, ољуштити’. – Ови ђавѐљī зѐчеви нам огӯлили нѐколко кàлемōва, нѐ ćетисмо се да иг зȁвијемо прѝје снѝ^{j}ега.

одáвлē прил ‘одавде’. – И ôн ти је одáвлē из ѐвōг сѐла пѐникō, сȁмо што е кѐ дѐчāк ѐтишō ў школе па е дѐлазијо сȁмо љѐти.

одàгнати ѐдагнāм св ‘отерати нешто од себе’. – Нава̀лила прȁсāд око мѐјīг нѐгӯ, јѐдва иг одàгнак, ѐћē да ме искáљају нȁчисто; ‖ **одагѐнити** одàгонīм несв ‘одбијати од себе’. – Кад те нàпанӯ чѐле, не врéдī одагѐнити, но се сȁмо умѝри и ѐне ће д-ѐдӯ.

одàзвати се -овēм се св **1.** ‘одговорити, огласити се на позив’. – Дѐчекаћеш тī да ти се глӯвī одàзове; **2.** ‘прихватити позив’. – Рêд је да се одàзовемо, и да иг ѝспоштуемо, кад су нас љўди звáли јел тô ти је јѐдна пáжња ш њѝнē стрáнē; ‖ **одазѝвати се** одàзѝвам се / одàзѝвљем се несв. – Јâ се одàзѝвљем, ал бȁба нѐ чуе но јѐопēт зѐвē.

одáклēн / ѐдаклēн прил ‘одакле, од ког места’. – Одáклен си, прѝјатељу, мешчѝнī да смо се нѐђенаке вѝђали?; в. *ташија*.

одàламити -им св **1.** ‘ударити некога изненада’. – Ако ти ôн одàлами шамàрчину, нѐмō пѐсле да се мѐне жȁлīш; **2.** ‘рећи нешто бесмислено, извалити неку глупост’. – Кад бѝ скѐро свѐ гòтово, ôн ти ѐдаламī: кад би, вѐлī, ѐвā кàчара изгòрела, кòлика би тô жѝшка бѝла – и тàкō ўпропасти ствâр.

одàлачити -īм св ‘ударити неког’. – Кад га е одàлачијо, вàкō ѐдā се, пȁо е ко сви^{j}éђа; в. *одаламити*.

одáнлē прил ‘оданде’. – Нѝје шћѐо, скòтиња јѐдна, одáнлē дѐвле да му припòмогнē прѐњēти котѐбāњ лӯка, но е мóрō весѐлнѝк сâм да га нàптрī на лéђа; в. *избатргати се*, *ломатати се*.

ѐданути ѐданē(м) св **1.** ‘одморити се мало, одахнути’. – Àјд да ćѐднēмо само мéно д-ѐданēмо, д-ўзмēмо вȁздӯка. – Јесте ли одàнули колко бѝло по ѐвōј жѐги?; **2.** ‘прохладити се, хладнути се’. – Àјде да зâјно дѐручкуемо, ѐвē тӯрила жѐна гѝбаницу д-ѐданē мéно, сȁмо што е ѝставила ѝз-врунē.

одàпēти ѐдапнēм **1.** ‘олабавити нешто што је затегнуто’. – Пàзи кад дрѝ^{j}ешиш тӯ сѝ^{j}енскӯ мѐтку да не ѐдапнē па да те рàспāли по нѐсу; **2.** ‘умрети, окончати живот

(вулг)’. – Штȁ ћеш кад нам је тàкō сȳђено, цѐо жѝвот у тѐрету све док јѐднōг дâна не ȍдапнēмо; ‖ **одàпињати** -ēм несв према *одапети*. – Ȍндај смо ѝмали лȳк и стре́ле па смо одàпињали и вѐцбали се да нѝшāнимо.

одàсипати -āм несв ‘одливати течност из каквог суда или одвађати зрневље из цака’. – Мôраш д-ȍдаспēш мàло, нѐ мош ве́зати цâк; ‖ **одàсȳти** ȍдаспēм св ‘одлити’. – Одàспи јѐдну ћáсу млијéка из бакрáча д-ȳтрошѝм ђѐци мȳрузнице за вѐчеру.

одàслати ȍдашљēм св ‘послати неком нешто’. – Ȍдаслō пȍштāр пи́смо по ћáцима, јѐдва ѝшчекасмо д-ȍтворимо да вѝдимо кàко су прȍшли у пȳту; ‖ **одàшиљати** -ēм несв ‘слати’. – Ȍтишо чѝкуна да одàшиљē брáлу одијéло и цѝпеле, ако Бôг дâ, трѐбо би д-ѝзѝђē из вóјскē за ȍбетину.

ȍдати ȍдāм св ‘открити, издати тајну, потказати некога’. – Наљȳтила се па је ȍдāла, рѐкла мâјци да је вѝђела с Мâрком; ~ **се** 1. ‘нехотице открити тајну, изланути се’ – Нѝко му нѝје крѝв, сâм се ȍдō, нѝје цàбе кâзано, свѐ што е тâјно бѝће јâвно; **2.** ‘подлећи неком пороку’. – Ȍдаде се пи́ћу и курвàлуку и ȳпропасти нàкȳ ѝмовину и нàкȳ чѐљāд; ‖ **одáвати** ȍдāјем несв ‘откривати тајну’. – Кàсније се дȍзнало да е ȍн рáдијо за нàше дȳшмане и да е стâлно одáвō нàше плáнове.

одàткати -āм св ‘ткањем урадити, откати’. – Ȍдаткала сам Мѝлици ћѝлиме, сàд ћу да пȍчнēм да спрêмам Дрàгињу; ‖ **одатки́вати** одàткѝвам несв ‘ткати’. – По цѐлу зѝму смо и јâ и свѐкрва одатки́вале коéшта, јал ћѝлиме, јал крпаре.

одáтле прил ‘од тог места’. – Одáтле се изрȍдило млȍго крâбриг љȳдѝ кȍјѝ ни́су прéзали да рѐкнȳ ѝстину па кȳд пȳкло да пȳкло; ‖ **отáлē** прил ‘и с т о’; в. *макнути*, *натрпити се*, *ножурина*; **отáлēн** ‘и с т о’. – Ѝшли су зâјно до нà-планину, тȳј су пȍели мéно љѐба и сѝра и отáлēн су ȍтишли свàк свȍјѝм пȳтом; ‖ **ȍтлē** прил ‘и с т о’. – Ђе пȍмēну Мѝлатовићe, ȍтлē је мȍја снâјка; в. *нојна*; ***изр.*** *Ȍтле ддȍле*; **ȍтлен** ‘и с т о’. – Кад од Зáбоја ѝзѝђеш гȍре на Дјéлове, ȍтлēн вȍдē трѝ путѝ́ћа, тѝ ȳдари ȍнѝм срѐдњѝм и ȍн ће те довѐсти до Мàђанскē стȳблинē, кад прȍђеш стȳблину, ѝди дѐснѝм путѝ́ћом и си́ћи ћеш според Сáвинē стȍпе у Маслáће, пȍсле ти је лàсно.

ȍдбити ȍдбијем св **1.** ‘одвојити младунче да више не сиса’. – Ȍдбила óвца јàгње сáма, ни́смо га мѝ залучи́вали; **2.** ‘не прихватити понуђено’. – Шћàдијак да човѐку поштѐно плâтим што е издàнгубијо, ал ȍн ме ȍдби, не шћàдијаше да чȳе, вѐлѝ: кȍлко си пȳтā тѝ мѐне учѝњō коѐшта и ни́си шћѐо да нàплāтиш; ‖ **одби́јати** ȍдбѝјам несв – Нȳдили су му коéшта сàмо да га увȳчȳ у њѝну пàртију, ал ȍн је тȍ свѐ одби́јō, вѐлѝ: нéћу да ме нѝко кȳпи.

ȍдбравити -ѝм св ‘откључати’. – Ни́сам мȍгла д-ȍдбравѝм кàчару нѝ на кои нáчин, те мóрадок да зȍвнем брàлицу; ‖ **одбрављи́вати** -àвљуем / -àвљѝвам несв. – Пȍчēк д-одбрàвљѝвам врáта и слȍмик кљȳч.

одбрáјати ȍдбрāјам несв ‘бајати, врачати приликом уједа змије’. – Пȍчē Тѝкомир нѐшто да ȍдбрāја, јâ ни́сам вѐровала да мȍж да пȍмогнē, ал óвца прегȳ́ра, дà л од бáјāња, Бȍга тѝ пѝтај; ‖ **одбрȍјити** ȍдбројѝм св ‘завршити бројење’. – Ê, мȍј рàтнѝче, нàши дâни су ȍдбројани, бéше му га нàше.

одбрȳсити ȍдбрȳсим св ‘реско одговорити’. – Вѝкну он на њѐга: скѝни тȳ кàпу, вѝдѝш ли на зи́ду слѝку нàшег прéседника, а ȍн му ȍдбрȳси, нàкō ко из тȍпа: слȳшај тѝ, сȳдија, јâ, вѐлѝ, кàпу скѝдам Àрāнђелу, мȍјōј крȍсној слàви, а јȍк тȍм твȍм, што си га тȳријо тȳјнāк.

[одвáјати] ȍдвāјам несв; в. *пути*, *ситo*, *сортирати*; ‖ **одвȍити** ȍдвоим св ‘разликовати се’; в. *голубарник*, *лисичарка*, *стока*.

ȍдвајкад прил ‘одувек, од давнина’. – Ȍдвајкад су нàши стâри слàву слàвили, Бȍгу се мȍлили и свѐтōј чàши пристȳпали. – Ȍдвајкад су ти ȍвō би́ле цѐмāтске ȳтрине, док не дóђе нà влāс ȍвā гологȳзија те нам тȍ ȍтē.

одва́лити (се) ѐдвāли (се) св **1.** ‘окрњити, одвојити (ударцем, притиском). – Нѐко му одва́лијо вра́та на пѐдруму у вѝнограāду. – Одва́лила ми се пе́та на цѐкули; **2.** ‘снажно ударити’. – Одва́лијо му шамàрчину; ‖ **одваљи́вати** -àљуем несв ‘рушити’. – Дóђоше ѐнӣ ништа́ци и пѐчēше одваљи́вати ѐграду на ба́шчи, док не излѐђе тàта те им нàдаде шѝшку, пѐбегоше кѐ зѐчеви.

одвѐћати -āм св ‘постати већи, порасти’.– Ѐндак ти је тàкō би́ло, чим ме́но одвѐћāш, пѐчињēш да рâдиш бàрабар с мàторима и тàкō свѝкнēш на вре́ме; ‖ **одвећа́вати** -èћāвам несв ‘расти, израстати’. – Како су пѐчели д-одвећа́вају, тàкō им мàњала и ѐбуђа и оди¹е́ла.

о́двика ж ‘превладавање зависности од нечега’. – Те́шко е учѝнити о́двику кад нѐшто уобѝчāиш, зàтō е и кâзано да е на́вика јѐдна мѝка а о́двика дѐвēт мѝка.

одвѝкарити -им ‘одсећи’. – Ѝди, сѝне, ѝ-подрум те одвѝкари плѐћку од пецѝвице да пѐшљēмо кѝмовима и јѐдну плѐћку да пѐшљēмо ѐнӣм сирота́нима, сѐвāп је на ѐвāј блâг дâн.

ѐдвикнути (се) -нем (се) св ‘ослободити се лоше навике’. – Нѝкако нѝје мѐго да ѐдвикнē цигàрчине ѝако му иг дѐктор стрѐго забра́нијо; ‖ **ѐдвићи** ѐдвикнēм св. – Њѐму се нàјлакше би́ло ѐдвићи од ѐбраза; ‖ **одвика́вати** се -ѝкāвам се несв ‘превазилазити навику’. – Свàкē гѐдинē смо ѐ Ђѝрђевудне одвика́вали јàгњāд од дѐēња.

одвра́тити ѐдврāтим св **1.** ‘утицати на неког да одустане од неке намере’. – Ни́смо мѐгли да га ѐдврāтимо ѐд њē и гѐтова ствâр, цѐрко би мешчѝнӣ; **2.** ‘преусмерити мали водоток’. – Ѝјако пљу́штӣ кѝша, трѐчи одвра́ти вѐду у јàругу, ѐће да нам упрѐпāсти ѝсев; ‖ **ѐдвраћати** -āм несв ‘вршити притисак’. – Дâнима смо га ѐдвраћали од ѐнē невàљалице, ал нѝје вре́ђело, млàдōс лѝдōс.

ѐдвргнути -нем св ‘ојачати, пребродити кризу’; в. *зара́нити*; ‖ **ѐдврзати** -жēм несв ‘стасавати, јачати и развијати се’. – Сàмо док пѐчнѝ ме́но ѐдврзати, пѐтље је лàсно; ‖ **одврза́вати** -ѐрзāвам ‘и с т о’. – Откад јој ђѐца пѐчēше одврза́вати, ѝзвѝче се весѐлница из мѝкē и не́маштиње.

одврзи́вати одврѐзӣвам / одврѐзуем несв према *одврсти*. – Ѐнē га ђе́до, одврѐзуе тѐле го́ре у лѝвади; ‖ **одвр́сти** -р́зēм св ‘одвезати, отплести, одмрсити’. – Заврѐзла се крàва у ѐнāј повѐдњӣк, пѝкђē јàдница, ѐћē да црѐкнē, јѐдва на јѐдвитē јàде је одвр́зосмо.

одврка́вати -ѐркāвам ‘израстати, развијати се’. – Како су ђѐца одврка́вала, нàма е прѝстизала пѐмōћ па изи́ђосмо из неоко́штиње; ‖ **ѐдвркнути** -нēм св ‘ојачати, одрасти, оснажити се’. – Јѐдног дâна, бѝјаше То́зо ѐдврко − àман стàсō зà школу – зàигра се и нѐкако ѝпане у ѐнӣ бàзēн с ѐсочином до гѝшē, ѝмал се нѝје утѐпијо; ‖ **ѐдврћи** -кнēм св ‘и с т о’. – Нѝшта се нѐ бōј, врѝшко ће ђѐца да ви о̀двркнӯ и ѐтē ви пѐмоћи и ѐдменē.

ѐдвуд прил ‘одовуд’; ‖ **ѐдовѝд** прил ‘са ове стране’. – Ѐдовѝд те прѝтисла дѐржава, ѐдонѝд сувѐвица па глâј кѝ-ћеш и кàко ћеш, брâјко мôј; в. *радити*.

одга́ђати ѐдгāђам несв ‘одлагати’. – Нѐмō вѝше одга́ђати тѝ твѐју жѐнидбу, свà твѐја су́врс се ѝжени, сàмо тӣ ѐста сиђе́лац; ‖ **одгѐдити** ѐдгодӣм ‘одложити’. – Ѝшō да иг мѐлӣ да му ѐдгодē вôјску док му ѐтац ѝзӣђе из бо́лницē.

одга́јати ѐдгāјам несв. – Тàмо ђе сам јâ рѐђена и ѐдгāена сàд ѝмā јѐш сàмо два́трӣ стâрца; ‖ **одгѐити** ѐдгоӣм св ‘подићи, отхранити’. – Мѐја бàба Дрàгиња одгѐила десѐторо ђѐцē, нѝје кѐ-вō сàд: цврѐцнѝ јѐдно, двѐе и – гѐтово.

одгова́рати -ѐвāрам несв; в. *срећан*, *чкарти*; ‖ **одговѐрити** -ѐворим св **1.** в. *истресати*, *кијамети*; **2.** ‘убедити да се одустане од неког наума’; в. *баглама*, *задрибанда*.

одгѐнити ѐдгонӣм несв ‘одвозити’. – Ми ти зѝми ѐдгонимо на со́ницама ђѝбре по њѝвāма, па га пред ѐрāње рàстурӣмо и зàорēмо.

одгр́нути ѐдгр̄нем св ‘склонити земљу с нечега што је њоме било покривено’. – Кад прôђе опа́снос од мра̏за, тӣ ѐндак одгр́ни ѐнӯ зѐмљицу и ђу̏бре, што смо јесѐнāс нагр́нули око ру́жā, да не ѝзмрзнӯ; ‖ **ѐдгртати** ѐдгрђēм несв према *одгрнути*. – Д-ѝдēм да пѐмогнēм та̀ти ѐдгртати снѝ̑ег ѐд-си̑ена.

одгу́рати ѐдгӯрам несв **1.** ‘преместити гурањем’. – Ѐдгӯрај то гра̂ње та̀мо до вр̀зине; **2.** ‘отићи, прикључити се’; в. *окупити (се)*; ‖ **ѐдгурнути** -нем св према *одгурати*. – Он га ѐдгурну и ѐде.

ѐдерина ж (обично у мн.) ‘одбачена изношена одећа’. – Да му нѝје ѐнӣг ѐдерӣна што му дѐносӣ бра̏т, бѝјо би и бôс и гô.

одзво́нити -ӣ св ‘означити нечему крај’. – Одзво́нило е њѝно, са̀д иг нѝко не зарѐзуе нѝ за шта, прѐшло њѝно вре́ме, кѐнō што е и ка̂зано, свѐму ѝмā вре́ме; ‖ **одзва́њати** ѐдзвāњам несв према *одзвонити*. – Пола́ко ѐдзвāња и иза̀миљē њѝно, дѐлазē мла̏ђӣ.

о́дзив м ‘одговор, одазивање’. – Мôра д-ѝчинӣш о́дзив, та̀кӣ је рêд, нѐ мош да пѐцēниш љу̏де, а̀н су те зва́ли, зна̂чи да те цѐне и пѐштујӯ.

одзнѐити ѐдзноӣм св ‘поштено зарадити у зноју лица свога’. – Сӣне, ѐнō што ни́смо одзнѐили, ни за жи̂ву гла̂ву нѐ смијемо ѝњēти на на̀ше има́ње, јел тѝ̏ђā за́мука нѝког нѝје ѝсрећила; в. *немилице*, *побјешњети*; ‖ **одзна́јати** ѐдзнāјам несв према *одзноити*. – Ако мѝслӣш скѝ̏ћити, мôраш одзна́јати сва̀ки да̂н.

ѐди! узв ‘ходи, дођи’; ~ *на̀-на̀* ‘узв. за вабљење коња’. – Ѐди, Пѝтко, на̀-на̀!

[ѐдиграти] -ам св. – Јѐсмо ми ѐдиграли нѐколко пу́тā на са́борима, кад ôн пѐвōза кѐло и пѐшаљē нѐког да ме зôвне д-ѝграм дѐ њега, ја̂ ѐдēм јел та̀кӣ је рêд.

оди̑е́вати се ѐди̑евам се несв **а.** ‘стављати одело на себе, одевати се’. – Ѐнӣ Мла́ђови су се оди̑е́вали млѐго згѐдно, ни́су би́ли прѐтерано ѝтрѐжни на пѐсō, шѝ̏ркали су пола́ко, зна̀ли су да жи́вē, ал су вѐљели да се моди́рају, ла̀сно е њѝма би́ло кад су ѝмали пла́тежника ѝ-куће; **б.** ‘набављати одело’. – Мӣ се ѐди̑евамо дѐље у Ча́чку, тѝ̏ј ѝмā за сва̀чии цѐп; ‖ **ѐђенути** (се) -нēм се ‘оденути (се)’. – Ѐђенō се кô цвет у лѝвади.

оди̑е́лити (се) ѐдѝ̑елӣм (се) св ‘издвојити се из породичне задруге’. – Оди̑е́лијо се од бра̏та чим се ожѐнијо; ‖ **одјељи́вати се** одјѐљуем се несв према *одделити* (*се*). – Кад су се одељи́вали, Јерѐтију прѝпали вѐлови јел ôн нѝје ѝмō кѝ̏ћу; ‖ **ѐдјелит** -а -о ‘одељен, издвојен из једне целине’. – Ѐни су ти ѐдјелити јѐш од ѐловлāнӣ, ѐтац иг за живѐта оди̑е́лијо и сва̀к зна̂ на̀ чӣм је. – Ѐни су ѐделити, а ѐтац му и ма̂јка ѐстали у за̀едници з-бра̏том.

оди̑е́ло с ‘одећа’. – Ѝмā стѐēће оди̑е́ло кад се пôђе, на̀кō, нѐђе на̀ свадбу ил на са́бор, а ѝмā ѐнō што е ме́но ѝзношено за на пѝјац ил у за́другу кад пôђеш, а ѝмā ва̀кō кѐ вō ја̂ са̀д за пѐ-кући, пѐ њиви, а кад тô ѐслӯжи – мѐ̏ж јѐш д-ѝдē ѝ њиву да се на̀чинӣ пла̀шило; ***изр***. *ѝкопно* ~ ‘одело за мртваца’. – Мӣ ти ѐндак мѐита оку́пасмо, ѐбријасмо, обу́космо му ѝкопно одје́ло, тѝрисмо у са̀ндук што е ôн начѝнијо за живѐта и мѐтисмо га на а̀стāл у сла̂вску сѐбу. – Оди̑е́ло не чѝнӣ човѐка.

ѐдилазити -им несв ‘одлазити’; в. *кабулити*.

ѐдимити -ӣм св ‘осушити на диму, у сушари’; в. *ртењача*.

одја́зити ѐдјāзим св ‘скренути воду да не тече јазом’. – Ѝди, дѝ̑ете, те одја́зи вѐду, са̀-ће да ба̀нē ма̂јстор да пѐдсецā ка̀мēње у водѐници.

одјàмпӯт прил ‘одједном’. – Кад одјàмпӯт ѝзбӣ Сла̂вка ѐдонуд преко ја̀руге и ѝдē пра̀во ва̂мо к мѐне и смију̏љӣ се.

одједàмāн прил ‘одједном, из једног покушаја’. – Он ти је мѐгō одједàмāн д-ѝспије ону вѐлику ча̀шу ви́на; ‖ **одједнѐма** прил ‘заједно, истовремено’. – Натѐваримо одједнѐма тѝкве и па̀сӯљ на̀-кола.

одјеки́вати одјѐкуе несв ‘допирати као јека, одјек’. – Кад коса́чи ȍштрē кȍсе, одјѐкуе пȍље, рѐкō би сви́рајӯ штрумѐнти; ‖ **одје́кнути** ȍдјēкне св ‘чути се као одјек’. – Ȍздō из Љѐскōвца ȍдјēкну пӯцањ, дȁ л нѐко пӯцā на зѐца ил се нȁкō шѐгāчи – нѐ знадок.

ȍдјецати -āм св ‘тихо отплакати’. – Млȍго јој би́ло кри̑во што е ма̑јка изру́жила, згȍдно е ȍдјецала.

ȍдјужити -и св ‘отоплити под налетом јужног ветра’; в. *прогризати*.

ȍдјутрити -ӣ св ‘разданити се’. – Бӣјāше пȍдобро ȍдјутрило кад угле́днусмо како прѐко поља је́здē свȁтови; в. *ручак*.

ȍдлакнути ȍдлакнē св безл ‘осетити олакшање’. – Кад смо глȁвнӣ пȍсō ȍбавили, ме́но нам је ȍдлакнуло.

одла́ктити ȍдлāктӣм св ‘ударити се по лакту као гест енергичног одбијања неког захтева’. – Мȏраш да прѐдāш крȁву и пѐт тȍвāра жӣта, тȏ ти је рȁзрезāно, вѐлӣ му пре́е́едник Ȍдбора, а ȍвāј њѐму ȍдбрӯси: ѐвē ти га нȁ! – и ȍдлāкти му, вȁкō.

ȍдланити ȍдланӣм св ‘ошамарити’. – Кад му ȍпсова мр̏твӯ ма̑јку, ȏн га ȍдланӣ кȍлко е ѝмō сна́гē и ȍвāј пȁде ко сви́ѣ́ћа.

одлѐжати -ӣм св ‘одслужити казну’. – Тȁкō ти ȏн, за јѐдну рѝеч против Ти́та, одлѐжа ме́но вȁлӣ од дви́ѣ-године, вѐлē споради вре́ђāња ја̑вниг лѝчности.

одлучи́вати -ȕчуем несв ‘одвајати, лучити’. – Кад смо одлучи́вали тѐле у кȍчāг, прѐкиде ми се кȁиш на кȍндури и ȍна спȁде у-нōј слȁми; ‖ **одлу́чити** ȍдлȕчим св ‘одвојити јагњад, телад да не сисају’. – Онȍмāд смо одлу́чили ја̑гњāд од ова́цā да не дȍē вѝше.

одљу́дити се ȍдљȕдим се св ‘учинити бешчашће’. – Тȁ ѓа се, ȍд ондāк, одљу́дила и тȕ ни *ч* од чоѐка нѝје ȍстануло, свѐ нас је цинка́ријо код ȍнијег крвни́кā.

ȍдмаглити -ӣм св ‘нагло побећи, удаљити се’. – Ȁн је вѝђо да е гȕсто, ȍдмаглијо е гла́вōм без ȍбзӣра, а ва̑мо се нѐшто клӣнчијо како би ȏн њѝма пока́зō и ȍвō и ȍнō, ê, мȏј брȁте, лȁсно е капета́на у пȍтоку псȍвати.

одмалѐна прил ‘од малих ногу’. – Одмалѐна су се ȍни бегѐнисали и, ѐт, до́ђе вре́ме да се ȕзмӯ.

одмȁндалити -ӣм св ‘откључати’. – Зȁтуријо се калȁуз, јѐдва одмȁндалисмо вра́та.

одма́нути ȍдмāнем св ‘одмахнути’. – Ȏн у про́лазу ма̑ну на мѐне, а ја̑ му одма́нук, рѐд је д-отпȍздравӣм човѐку; ~ *ру́кōм* ‘отпоздравити дизањем руке’. – Свӣрну ȏн из лимузи́нē, а ја̑ му одма́нук ру́кōм; ‖ **одмаи́вати** -ȁуем несв према *одманути*. – Реко, кȍмшија, нѝје згȍдно да нѐ-општӣмо, дȍшō сам да вѝдӣм штȍ сте љу́ти, а ȏн пȍчē одмаи́вати ру́кōм и зȁмаче тȁмонак ȕ-шталу.

одмȁњати -āм св ‘смањити’. – Бȍгами, одмȁњало сѝ́ѣна, стра̑ ме дȁ л ће д-ѝсēгне до зѐленē тра́вē.

одма́рати ȍдмāрам несв ‘правити предахе, паузе (у послу)’. – Тȕјнāк под ȍнӣм др̏ветом смо се одма́рали кад копа́мо ил ма̑ј штȁ дрȕгō ра̑димо по врућѝни; ‖ **одмȍрити** ȍдморӣм св ‘предахнути’. – Вӣ, ђѐцо, ѝдте ме́но ȕ лāд те одмȍрте, док ми ѝшћерāмо јȍш по јѐдну вр̏сту.

одма́стити -āстӣм св в. *размастити*. – Јѐдва одма́стик рȁнију што су е зама́стили нȍмāд кад су кȕвали кавȕрму.

ȍдмена / ȍдмјена ж **а.** ‘наследник’; в. *тица*; **б.** ‘преузимање послова од старијих кад онемоћају’. – Нѐ даде нам Бȏг по́рода те нѐмамо ȍдмјену, па пȍвазда̑н трапа́мо, тȁкā нам сȕдбина.

одме́нити ȍдмēним св ‘преузети посао, заменити у послу’; в. *користи*.

ѐдмерен -а -о ‘смирен, смеран, благе нарави’. – Нѝје ôн нѐки трѐкопӣш, но ста̂лно ѐдмерен и ѝучтив, што јѐс, јѐс.

одмота́вати -ѐтāвам несв према *одмотати*. – Ѐнē бѐба сѐд нѐшто одмѐтāва што е, вѐлӣ, трѐбало д-ѝурāди јѝучē; ‖ **одмѐтати** -āм св ‘размотати, раширити; распрострети’. – Ѐвō се мѐче ѝграло с клѝувчетом, вѝћи јѐдā кѐлко е рѝудице ѐдмотāло; в. *витло*.

ѐднекāле / ѐднекле прил ‘однекуд, из неког правца’. – И сѐмо одјѐмпӯт ѐни ѝзбише ѐднекле. – Јѐдно врéме смо ѝшли зѐ њӣм, а ѐнда смо ѐднекле дѝгли рӯке ѐд њега и пѐчели да глâмо свѐја пѐсла, јѐком смо ѐндај разѝумљели штѐ е ђéдо говѐријо да нѝ за чијим нѐсилима нѐ требā пјѐвати; в. *чангрљати*.

однѐмилити -ӣ св ‘престати нешто примати с радошћу’. – Прѐво ти кâ[же]м, ѐд кад су се пѐсваћали око те земљѝуждинē и закрвили се и ѐмрзли, скрôз су ми однѐмилили и нѐ волӣм д-ѝдēм вѝше кѐд њӣг, а вѐљō сам иг вѝше но ѝког; в. *отромавити*, *зазинути*.

ѐднӯд прил ‘оданде’; ‖ **ѐдонӯд** прил ‘са оне стране’. – Скрѐжњāк мôра д-ѝзӣђе на ли́це ѐдонуд и на ли́це ѐдовӯд; *в. радити*.

ѐдњēти ѐднесēм св ‘однети’. – Ѐдњēли су жѝто у водѐницу: ~ *кѐ рѝукōм* ‘кад се неко лако и брзо излечи’. – Кад нѐмажēш ѐпржај ѐвӣм мѐлемом, тô бѝднē ѐдњето кѐ рѝукōм, вѝђеђеш. – Ѐдњē га ђѐво у кавѐну, тѐмо га ѝуватили мѐнгупи под свѐе и прѐпаде.

одѐзгōр прил ‘са горње стране’. – Ѐнӯ грѝуду пѐвēжеш у грѝудњачу, тѝурӣш на сѝралицу па одѐзгōр мѐтӣш крӯг и прѝтиснēш кѐменом да с ѐциедӣ сѝурутка.

одѐздōр прил ‘са доње стране’. – Одѐзгōр ôн ѝукӣва, а јâ одѐздōр држӣм ѐпсец ушни́ком од бѝудāка; в. *упанути*.

ôдом прил ‘ходом, ходајући’; в. *драскела*, *кас*, *рага*.

ѐдострāга прил ‘са задње стране, отпозади’. – И ѐни ти се привѝукоше нѐма ѐдострāга те нас изненáдише.

одѐцнити ѐдоцнӣм св ‘закаснити’. – Не врéдӣ сѐд чѝупати кѐсу з глáвē, сѐд сте одѐцнили, мѐтор се кѐњ не ѝучӣ, ђѐцу трѐбā прѝшавити на врéме, кад пѐчнӯ да се стѐрӯше, ѐндак је дѐцкāн, тô ти је кô кад кѐњи здѐмчајӯ ђѐм нѐ-зӯбе, нѐ мош да иг ѝуправљāш.

ѐдрāд м ‘споразум да се нека трговина отплати, надокнади радом’. – Трѐбā ми да кӯпим дѐбро јѐгње зѐ-славу, ѝмā Рѐдомир, ал нѐ дā зѐ паре, но за ѐдрāд.

одрáдити ѐдрāдим св **1.** ‘обавити посао’; в. *забушавати*; **2.** ‘(пр)осушити се и стећи својства неопходна за каснију функцију’; в. *увитлити*.

ѐдрати ѐдерēм св ‘скинути, одстранити кожу са заклане животиње’. – Нêш ми вѐровати да е Мѝлӣнко мѐгō д-ѐдерē јѐгње за трѐн ѐка; ‖ **ѐдрāн** -а -о ‘коме је скинута кожа’. – Ѝмадијаше ѐбичај пѐкōјна Чêлка да кâжē за нѐког кѐко му ђѐво дѐрē кѐжу, те и јâ вѐлӣм да ѐвā влâс ѐдра нáроду кѐжу с лéђā с коекѐкӣм дѐцбинāма.

ѐдрēда прил ‘редом, по реду’; в. *избандати*, *ćетовати*, *ужичко*.

ѐдрекнути (се) -нēм (се) св **1.** ‘раскинути сваку везу с најрођенијим’. – И кад нѝшта нѝје врéђело, ѐндак се Мѝломир ѐдрекнē сѝна Дрѐгана прѐко нѐвӣна; **2.а.** ‘одбити молбу’. – Ѝскō му пâра у зáјам и ôн му ѐдрекнē, вѐлӣ: нêмам; **2.б.** ‘не испунити договор’. – Бѝли се згѐдно погѐдили, ал Пѝћа ѐдрече; ‖ **ѐдређи** -кнēм св ‘и с т о’. – Бѝјасмо се здоговѐрили д-идéмо зѐјно у Бѐнāт у бѐрбу жѝта, ал Влѐстимир ѐдрече; в. *заручити*.

одржати ѐдржӣм св ‘испунити, извршити обећање’. – Њѐгова рêч ти је зáкон, ôн кад ти ѐбећā, бѝдни сѝгуран да ће д-ѐдржӣ обећáње; ***изр.*** Бѐље не рѐћи, но рêч не одржати. – Ôн је ѝувек ѐдржō рêч па нек кôшта кѐлко кôшта; **~ се** ‘избећи опасност,

остати читав’. – Завр̏зēм се за грâну, јѐдва се жи̂в одр̏жак на нòгама, лѐћō сам кȍ ȍдāвле до ȍнē тѐпсијē.

одри̑ј̑е̏шити ȍдри̑ј̑ешӣм св ‘одвезати’. – Нѐмō да вѐзуеш нȁмр̄тво, но на зâмку, лȁкше ћеш га одри̑ј̑е̏шити; ‖ **ȍдр̑ј̑ешит** -а -о ‘енергичан, одлучан’. – Ôн ти је бѝјо вре̏дан и ȍдр̑ј̑ешит, вȁтра жи̂ва.

ȍдрод ȍдрода м ‘отпадник од породице, вере, нације’. – Ôн ти се по свѐму одрȍдијо ȍдā нас, занȍвјēће кад гȍворӣ, нѐ поштуе рȍдбину, нѐ славӣ слȁву, не кр̏стӣ се, ȕ цр̏кву не ѝдē, не дȍлазӣ нȁ-грȍбље о за̏душницама, ȍдрод јѐдан.

одрȍдити се ȍдродӣм се св ‘отуђити се, прекинути контракте с родбином, запоставити родбину’. – Одрȍдијо се нȁчисто, кô да иг нѝје ѝста мâјка рȍдила, нѝје дȍшō д-ȍбӣће рȍдитеље и свȍјāке Бȍга пи̂тај ȍткад.

одру̏бити ȍдрȕбим св **1.** ‘одсећи, одрезати’. – Ôн ти ȕзе ће̏кирче и ȍдрȕби пје̏вцу глâву. **2.** ‘скресати некоме у лице’. – Нѝје шћѐо да му нѐшто кȕлизи него му одру̏био нȁко кȁко јѐс, ни по ба̏бу, ни по стр̏ичевима, па нек се пȕшӣ; **3.** ‘одмерити’. – Одру̏били Ȍбраду двȁес гȍдӣна рȍбије и гȍтова ствâр. – Одру̏били му пȍрез на дȕћāн нȁкō отерсȕма, пȁушāлно, рѐкō би је њѐгова ра̏дња у чȁрши(ј)и, а јȍк у ȍвōј вукȍебини у Брѐзовицāма.

ȍдскора прил ‘однедавно’. – Блâг развиго̏рац љȕшкāше тек развијѐно нѐжно лѝшће др̏вореда испод кога су одскора, у ства̏ри с прȍљећа, бѐзмало свȁког прѐдвечѐрја, пȍчели да ше̏тају ђе̏до и ȕнук (6: 7).

ȍдуви̑ј̑ек прил ‘од давнина, одувек’. – Ȍдуви̑ј̑ек се кȍдā нас зȁ славу нȍсијо кȍлāч ȕ цр̏кву да се прѐкāди.

одужи̏вати се одȕжӣвам се / одȕжујем се несв ‘враћати дуг’. – Свȍјōм пȁжњōм и љȕбављу одȕжӣваш се рȍдитељу свȍēму; ‖ **оду̏жити**[1] ȍдȕжим св а. ‘вратити дуг’. – Ми̏ћу сам вра̏тио дȕг, ѝшō сам му на ȍбетину, и јȍш да се ȍдȕжим кȕму на Трȍице и за ȍвȕ гȍдину сам прѐбрижијо ȍбетине. – Оду̏жик, ва̏ла Бȍгу, ȍнō што дугȍвак за̏друзи; б. ‘одслужити војни рок’. – Дȍшō Мѝрослав из во̏јскē, оду̏жијо свȍе.

оду̏жити[2] ȍдȕжи(м) ‘неочекивано постати дужи’. – Нѝје наȍдмет ѝмати ме̏но вѝше др̏вā, мȍж зи̏ма пȍђекад д-ȍдȕжӣ чȁк тȁмонак до иза Млȁденāца, штȍ-нō кâжу: д-ȍшинē рêпом. – Млȍго си, брê, оду̏жијо с тѝм зи̏дāњом, јâ се на̏дō да ћемо ȍвӣг да̏нā да дѝжēмо крôв. – Оду̏жијо се ко злâ гȍдина.

оду̏јмити ȍдȕјмим св ‘узети ујам’. – Кад ти врȁћā твôј цȁк у водѐници, он ȍдȕјми оно што њѐму прѝпада; в. *ујмити.*

ȍдука ж ‘одвикавање (од неке лоше навике) ’. – Кад се ди̑ј̑е̏те нȁвадӣ на нѐшто, нѐ мош лȁсно да га ȍдучӣш, тô ти је кȍ и свѐ, нѝје цȁба кâзано д-ѝмā нȁука, а ѝмā и ȍдука.

одȕљати -ā св ‘одужити (се)’. – Кад одȕљā дâн, ȍнда е вȁјдица ѝмати мâјсторе, мȍгу д-ȕрāде дȍста; ‖ **оду̏љити** ȍдȕљим св ‘и с т о’. – Оду̏љили дâни ко цȁрева гȍдина.

одȕпирати се одȕпирēм се несв ‘пружати отпор’. – Дȕго су се ȍни одȕпирали, ал су нȁјпосле прѝстали да е ȕдају и сȁд им нѝје жȁо; ‖ **одȕпри̑ј̑ети се** ȍдупрēм се св ‘пружити отпор’. – Нȁпадала е вѐселог Срȍбина свȁка ȁла и врȁна вје̏ковима, ал смо мѝ знȁли и да се ȍдупрēмо кȍлко смо мȍгли; **2.** ‘поткочити’; в. *ѝречк[иц]а.*

одȕставити -ѝм св **1.** ‘прекинути неки посао, обуставити’. — Рѐкō му дȍктор да ȍдма одȕставӣ дȕвāн; **2.** ‘оставити, напустити’. – Одȕставио тȕ њѝну ђавȍљȕ пȁртију. – Ȍни мѐне одȕставē и ȍдȕ. – Одȕставио да рâди вѝноград, сȁв му се запа̏рложијо; ‘оставити, прекинути нешто’. – За дѝвно чȕдо одȕставијо Сȁва да пȕшӣ дȕвāн, а мешчѝнӣ нѝје пȕшијо, но гȕтō цига̏ре; ***изр.*** *Ѝли слȁви ѝли одȕстави.*

одȕчити (се) ȍдучӣм (се) св ‘одвићи (се), одрећи се неке навике’. – Нȁш Јóво јѐдва одȕчијо да тѐпā.

ȍдушак -шка м ‘предах, одмор’. – Би́вало е, нѐ могу крӣво да рѐкнēм, и ли^{j}éпиг тренȕтāка, кад дȁднēмо ду́ши ме́но ȍдушка, о блȁгдāнима, свȁдбāма и коекȁд кад ме́но ȍдморӣмо, пȍчастӣмо се, комендија́мо па и зȁпјевāмо кȍјȳ.

ȍдушина ж **а.** ‘последња количина сена (лисника) на дну стога’; в. *овршина*; **б.** ‘муљ на дну каце испод џибре који се одбацује’. – И ȍвршину и ȍдушину ни́смо ту́рали у лȁмпек но бȁцӣмо прѐд-свӣње.

ȍђа ж ‘услови за путовање (ход)’. – Нӣко по ȍнōј ȑђавōј ȍђи нӣје шћѐо преко планȉнē д-ȉдē, сѐм нâс двȍице, ал смо се нȁмучили кȍ нӣко нȁш.

ȍђељати -āм св ‘урадити нешто дељањем’. – Ȕзми с пȍлице ђѐљку те ȍђељај ȍвō дȑво, згȍдно се осу́шило, вȁљаће за дȑжалицу на вӣле.

ȍђенути -ēм св ‘обући; набавити одећу’. – Трѐбā ȍђенути и ȍбути ђѐцу, спрѐмити им књӣге и стô јâда.

ȍжалити -ӣм св ‘исплакати се тугујући за покојником’. – Ȍжалиле га снȁе кад се прѐставио, ни ћѐри, да е ȉмō, нѐ би га тȁкō жȁлиле.

ождѐрати се ȍждерēм се ‘опити се, попити много алкохола’. – Ћѐ се тȁкō ождѐра, кȳмим те Бȍгом јѐдӣнијем?

ожи́вљети -вӣм св ‘васкрснути, вратити се из мртвих’. – Мӣслили смо да е Мӣлȳну ȉзишō ȕврстак, кад ȍћēш: ôн згȍдно ожи́вље, кô да нӣје апѐрисāн.

ȍзбиља прил ‘стварно’. – Ȍзбиља сам чȕо да ће да се жѐнӣ Вȕкола; ~ *ти кâм.* – Нѐмō тô вӣше да си ура́дијо, ȍзбиља ти кâм; ‖ **озбӣљски** прил ‘озбиљно, вредно’; в. *згубидановић*.

ȍзбиљан -љна -о ‘стваран, аутентичан’. – Ôн је ȍзбиљан чȍвек, њѐгова рѐч вре́дӣ вӣше но нѐчија ȉмовина.

ȍзгō прил ‘са горње стране’. – А ȍна ви́кнула ȍзгō из свѐ сна́гē: *Пȍјтāј вамого́ре!*; в. *чељуска*.

ȍздō прил ‘са доње стране’. – Ȍзгō ȕкуеш мѐртек, а ȍздō га пȍдврнеш и тȳј нѐма мрдāња.

ȍздравити -ӣм св ‘опоравити се од болести’. – Ȍздравиће ȍна брзо, нѐ требā зȁ њȳ млȍго брӣнути; ‖ **ȍздрављати** -ам несв према *оздравити*. – Бӣјаше га обā́лила вȁтра, пȍчō и да бȕнцā, ал од прѐкључе, вā́ла Бȍгу, ȉдē нȁбоље, пȍчō ȍздрављати.

озе́псти -бēм св ‘прехладити се’. – Озе́пшћеш, дӣ^{j}ете, штȍ си се тȁкō разголопе́ндијо?

ȍзими -а -о ‘који се сеје у јесен, пред зиму’; в. *јари*, *сувомразица*; ‖ **ȍзимнӣ** -мнā -ō ‘и с т о’. – И пшѐницу и јѐчам и свѐ ȍзимне ȕćеве смо пȍсијали прӣје кӣшā и сȁд су згȍдно ȍбникли.

ȍзиме -ета с зб ȍзимāд; в. *губица*.

озȉмкуља ж ‘крава која је остала јалова па се и зими музе’. – Бȍгме да нам нѐ бӣ ȍвē озȉмкуљē нѐ би ђѐца о Бȍжићу ȉмала мли^{j}éка пошто се ȍвē двӣје не му́зȳ, трѐба скȍро да с-ȍтелē.

озȉмȳс прил ‘зимус’. – Рѐкō да ће до́ћи озȉмȳс да с-ȉспрӣчамо.

озо́внути се ȍзōвнем се св ‘одазвати се’. – Ȍзгō мâјка зȍвē ȉзглāса: ôоо, Жâрко! – а ôн се ȍзōвну: Ôј!

ȍјадити -ӣм св ‘нашкодити, упропастити’. – Ȕвȳче им се ȍнā лȍпужа ȕ кућу те иг ȍјади нȁчисто, пȍкрō е свѐ што е мȍгō да пȍнесē.

ȍјарити се -ӣ се св *в. окозити се*. – Ȍјарила се Бѐлка и дȍњела двâ мȕшкā јȁрета па им Ма́ја и Ка́ћа нађѐнули имѐна, Бѐкан и Мâријо.

ојȁрцати -āм св ‘ружно ошишати’. – Кȍ те тȁкō ојȁрца, тȁко ти Бȍга?

ôјд-нȁ! узв којим се коњ ваби на зоб.

ȍјести се -дēм се ‘иритирати кожу због изложености сталном трењу’. – Мôраш ђѐцу чѐшће да кȳпаш да ти се не ȍједу.

ȍјōј узв као одзив. – *Домаћине! – Ȍјōј!*

ȍка ж ‘стара мера за тежину (од око 1,3 кг/л)’. – Пјѐваше Пѐтрија ȍнȳ: мȍј дȉлбере, па вѐлӣ: ўзми зâ ме ȍку злâта, а нѐко дȍбāци: нӣје шȁшāв, зȁ тē пȁре би мȍгō кȕпити дȍбро имáње.

окáдити ȍкāдим св ‘одимити просторије тамјаном’. – Зѐмāјле дȍбри домȁћини ȍкāде свȁтове у àвлији, па се мȍлитва очȉтā, па тѐк ȍнда ȉдȳ за ђѐвōјку.

окȁлемити -им св према калемити; в. *умешан*.

окáлити ȍкāлим св ‘обрадити алатку каљењем, прекалити’; в. *мијови*,

ȍкаменити се -ӣм се ‘укипити се, забезекнути се’. – Тамȁн да се склȍнӣмо од ȍнē олȕјē пȍд-кола кад звȉзнȳ грȍм у шѐвāр, мӣ ти се ȍкаменӣсмо од стрâсти, а кȍњи се прȍпēше и зањȉшташе.

окȁпљати ȍкапљēм св ‘ослободити се течности слободним цеђењем’. – Мӣ ȉзвадӣмо мêсо из салȁмуре и ȍбесӣмо у сȕшару, ал не ложи́мо вȁтру прȗви дâн него пȕштӣмо да, нȁјпрво, ȍкапљē.

ȍкаснити -ӣм св ‘закаснити, одоцнити’. – Пȍјтāјде, жѐно, с тӣм спрѐмāњом, вȉш да ћемо д-ȍкаснӣмо. – Нѐмōј ме затраки́вати, вȉш да ћу д-ȍкаснӣм?

ȍкачити -ӣм св ‘обесити о нешто’. – Ȍкачиде ми ȍвȳ цȍку на чȉвлук; ***изр.*** Ȍкачи мáчку о рêп.

ȍквасити -ӣм св ‘поквасити’; в. *карбит*, *натоциљати*, *разастирати*.

окѐвешити се -ӣм се св ‘разболети се, сневољити се’. – Нѐшто се бȁба окѐвешила, стрâ ме да се не разбȍлӣ. – Штȍ си се тӣ окѐвешијо, сȍколе ђéдов; в. *окломити се*.

окѐмбесити / окѐмбешити се -ӣм се ‘покуњити се, посустати, погнути се’. – Од кȁд му ўмри^{ј}е брȁт, окѐмбесио се, ни ȍнāј чȍвек ни помȍзи Бȍже. – Бȉјаше се пȍвијо у лéђима, јѐдва корàчā, ма вȉдӣм јâ да се окѐмбешијо нȁчисто.

оки́вати ȍкӣвам несв ‘учвршћивати металним околом’. – Ѐнē иг тȁмо, у радијóници код Јерȍтија, оки́вајȳ неко бȕре; ‖ **окȍвати** ȍкуēм св ‘повезати или учврстити металним оковом’. – Кад ти Дȍбривое Јȍванов ȍкуе кȍла, вѐчна ствâр; *изр.* ~ *у звéзде ‘хвалити неког’. – Њѐга свȉ у селу цêне и оки́вају у зви^{ј}éзде.*

оки́дати ȍкӣда несв ‘бол кад се на рану сипа ракија’. – На онȳ поćекȍтину ми нáна сȕнула рàкије, а оно ȍкӣда ко да си жȉшку тȕријо; ‖ **ȍкинути** -нēм св према *окидати*. – Мáлко ће да бȍлӣ, ал нêће д-ȍкине, а ȉ тӣ потр́пи.

ȍкиснути -нем св ‘покиснути’. – Ȕвати нас ȍнā сапанђéла, нȉђе да се склȍнӣш, ȍкисосмо кô мȉши.

окȉшати се ȍкишā се (не)св ‘ући у кишни период, учестати са кишом’. – Жȕрим да згȍтовӣм дрвā за љепȍтē: нȉшта гȍре нêма него кад се ȍкишā, а дрвљàнӣк дрȗјӣ прáзан.

оклàгија ж ‘обло дрво за развијање теста’. – Пȍтље ȍнō тӣ^{ј}есто ȉзди^{ј}елим вàкō на лȍптице, ȍндак ўзмēм јѐдну по-ѐдну те оклàгијȍм развȕчēм кȍре за гȉбаницу.

оклѐмбесити -им св ‘опустити, обесити’. – Оклѐмбесијо бȑкове, вȉдӣ се да му ни́су свê кȍзе на брȍју.

оклемпáвити -ѐмпāвим св ‘продати скупо’. – Јѐс му прȍдō дȍбра брâва, ал јѐс га и оклемпáвијо, домȁћӣнски, нêма штâ.

ȍклēн прил ‘одакле’. – А мȍј ȍтац ȍма пӣта: ȍклēн њѐму пȁре да кȕпи зȉдњāк, тȕ су сȕмљива пȍсла, бȍјати се да нȉје ȕкрō, јȁл пȁре, јȁл зȉдњāк.

ѐклисак -ска ‘њива неправилног облика’. – Ма јѐс плѐдна ѐнā њѝвица, ал дѐшла на ѐклисак, нѐ мош лѐсно да е ѐбрāдиш, млѐго издѐнгубѝмо док је срâдимо.

оклóмпити се ѐклōмпим се св ‘уђутати се, сневољити се’. – Чѝм се бѝјаше нѐкō оклóмпијо, знѐла сам да му нѝсу свѐ кѐзе на брѐју.

ѐкљакавити -им св ‘осакатити, постати инвалидан’; в. *кљакав*.

[ѐко] с анат. – Ѐсто у рѐту бѐз ока, а кад су дѐшли они њѐгови – и без глáвē; ‖ **ѐкице / ѐчице** дем од *очи*. – Ма сѐмо да ѐнѝм мѐѝм јагњанцáдма вѝдѝш ѐкице, кѐ у неке ђѐчицē, љѐба ми и сѐли, глѐдају те, сѐмо што н-ѐмијӯ да прѐзборē. – Мôј дрѐгане преко Драгѐчице / ја завѐљег те твѐе ѐчице; в. *алењети*, *протегнути*, ‖ **ѐкат** ѐката -о ‘који је изразито испупчених очију, буљав’; в. *буљо*. – Ôн, нѐкō ѐкат, зѐбезēкну се и јѐш се вѝше ѝздрѐљи зѐчуђен; ‖ **óкце** -ета с ‘место на коме избија пупољак, цвет’. – Крéнуло óкце, ако Бôг дâ да нѐ бидē мрѐза, бѝће вѐјдице.

ѐков ѐкова м **1.** ‘метални делови на тишљерају’. – Ѝмā на вáшеру да се кӯпи млѐго дѐбар ѐков за тишљѐрāј и млѐго е јевтѝније нѐ по рáдњама; **2.** ‘направе у које се окивају заробљеници’. – Зѐмāјле злѝкōвцима нѝје бѝло дѐста да утѐмничē човѐка, но га јѐш бѐцē у ѐкове.

оковати окуем в. *окивати*.

окѐзити се ѐкозѝ се св ‘добити младунче (о кози)’. – Окѐзила се Бêлка и, нêш ми вѐровати, лáни се облѝзнила, а онѐмāд се отројáнила.

околѝшити окѐлѝшѝм несв ‘отезати са саопштавањем непријатне вести’. – Вѝдим јâ да нѐшто ѝмā, ал ôн нѝкако да ѝзӯсти, нѐшто окѐлѝшѝ, ваљѐдāр му бѝ нѐзгодно да кâже.

ѐкомит -а -о ‘врло стрм’. – Нѐ мош тѐдā да сѐгнāш кѐла, вѝш како е ѐкомито, тѐјнāк ни вѝнт не пѐмāже, него ѝди тѝ нѐоколо, блѐго мѐне.

окѐмити се ѐкомѝм се св ‘заузети строг или непријатељски став према некоме’. – Окѐмили се нѐ мōг вѐселог Дрáга, да мѐгӯ, у тѐп би га тѐрили.

окомѝшати -āм св ‘скинути шашу с клипова кукуруза’. – Сѝноћ смо окомѝшали кѐдā нас, а дѐвечē идéмо свѝ код ѐвѝг њѝнѝг, да им се ѐдӯжимо.

ѐкōнчити ѐкōнчим св ‘обележити помоћу обојеног конца’. – И ѐндак се ѐнā ѐзица ѐмочѝ у бѐју, па се зѐтēгне, повýчē ѐвис и пѐштѝ да пљѐснē по трýпцу те га тѐкō ѐкōнчи, па се по ѐнōј лѝнији пѐтље стрѐжē ѐздӯжним тестѐретом; в. *канава*.

окопáвати окѐпāвам несв ‘копати око усева’. – Јѐчē смо окопáвали жѝто кѐдā њиг, а дѐнāш ћемо нѐше; ‖ **окѐпати** ѐкопāм св према *копати*. – Помѐгоше нам Мѝлорад и Влáде окѐпати жѝто ал нѐкō свôјски.

окѐпнити (се) ѐкопнѝ(м) (се) св **1.** ‘местимично се отопити (о снегу)’. – На ѐвōј прѝсојној стрáни снѝег се окѐпнијо нѐчисто, а ѐнāмо у ѐсоју нѝје ни прошáрō; **2.** ‘измршавити, усукати се’. – Ма нѐшто ми ђéдо увѐдријо и згѐдно окѐпнијо, нѝће га нêма, кôс и кѐжа.

окопѝлити се окѐпѝлим се св ‘породити се безбрачно; омладити се пре времена (о стоци)’. – Ѐна се окопѝлила, а за млѐге ће да рѐкнē да су кӯрве. – Ова јѐничица ѐће да с-окѐпѝли, а млѐђā е од првѐтēлкѝ бѐзмало гѐдину дáнā.

ѐкорак ѐкōрка м ‘отпадак при стругању грађе на коме се налази кора дрвета’. – Ѝд-де, блѐго ђéду, пробѐри ѐнѝг бѐљѝг ѐкорāка, да нѐчинѝмо кѐчāг телáдма.

ѐкосина ж ‘стрмина, косина’. – Кад је кêр заѐкупијо зêца низ ѐнӯ ѐкосину, мѝшљасмо да ће га поци́ј́епати, ал ôн ѐтече у ѐнāј шѝшљāк.

окѐсити се -ѝм се св ‘извикати се на некога’. – Ѐна, весѐлница, јѐш нѝје ни довр́шила шта шћѐде да кâже, кад се ѐнā њêна снаѐтина ѐкосѝ нѐ њӯ, Бôг-те мѐловō сáми, ко да јој је ѐна пóсѝлна.

ȍкот м ‘кот, накот, животињски пород’. – Нѐмō ми ȍ њима нѝшта при́чати, то е гȍре од па̏ćēг окота.

окȍтити (се) ȍкотӣ(м) (се) ‘омладити се (о женки животиње)’. – Она шàренā зѐчица окȍтила шѐсторо.

ȍкрајак -ājка м ‘крајње парче хлеба’. – Бȁба, дâј мѐне ȍкрајак, ȍћу д-ȕтрошӣм у па̀сȕљ.

ȍкрājчити -им св ‘одсећи крајеве’. – Кад тру́пац истрȕжēмо на та́лпе, ȍнда иг ȍкрājчимо с ȍбадвије страâне да не ȍстанē нѝ ли̯ек бјѐљике и да мȍже да се свѝгуе рапо́ном. – Мâјсторе, бѝјо би ра̏д да ми истрȕжēш бр̑вна на ȍсмицу и да ми иг ȍкрājчиш, нàкō по твôјски.

окра́тити ȍкрāтим св ‘скратити’. – Дâјде бѝчкију д-ȍкрāтим ȍвȕ да̏ску на два́мēтра; ‖ **окрàћати** -ā св ‘постати кратак’. – Окрàћō дâн, нѐ мош ла̏сно д-ȕрāдиш свѐ што мôра за̀ виђела. – Ижцѝгљō, ва́ла Бȍгу, па му окрàћали и рука́ви и ногàвице.

окрва́вити окр̑вāвим св ‘намазати, упрљати крвљу’. – Ш чим си то окрва́вијо кȍшуљу; в. *именȉовати*.

окреза́вити -ѐзāвим св ‘остати без зуба’. – А вѝдӣ се да ће скȍро ȕ школу чим је окреза́вијо.

[окре́нути] ȍкрēнем св. – Кад се ȍнāј на́род окре́нō горенàвише, ȏн лȕпӣ мѝстријōм по кȍпањи и вѝкну: *Прȍстāк, ма̀лтер!*; ~ *ле́ђа* ‘урадити нешто нечасно, незахвално, изневерити’. – Окре́нула му жѐна ле́ђа и ȍтишла з дрȕгӣм, што ка̑же Ѐмӣлија: затвȍрила вра́та за̏дњицōм; ‖ **ȍкретати** ȍкреће̄м несв. – Од ȍндај се пȍчō ста̑лно ȍкретати за̀-њōм, кад гȍј прȏђе пу́том.

окрѐсати ȍкрешēм св ‘одсећи танке гране на дрвету’. – Ȍкресали смо ба̀грēње за лѝсник, са̏мо да пȍвēжемо у снȍпове и да жђѐнēмо у стôг.

ȍкречити -ӣм св ‘префарбати кречом’. – Кад за ȍбетину ȍкречӣмо кȕћу, ја с ȍнō крѐча што ȍстанē ȍкречӣм ȍнē облу́тке според ба̀шчицē с цвѝ̯ећом.

окр̀зати се -ā се св ‘оштетити ивице, похабати’. – Ȍнā бо́личка ћѐбāд сва̏ ȍкрзāна по ѝвицама, поми́шљак д-ȍднесēм ма̏ми ћѐбе ȍд-кућē, но се бȍјӣм да се не за̀мерē; ‖ **ȍкрзнути (се)** -нем (се) св ‘ранити мало’. – Нѐколко њѐговӣг дрȕгōва тȕјнак пȍгинуло, а њѐга ȍкрзнуло ма̏ло изнад ȕвета.

ȍкријек м ‘зелена кончаста алга која густо расте по устајалим водама, жабокречина’. – Она ша̀шина се свѐ до сла́нē зелѐњела кȍ ȍкријек.

окрѝлатити -ӣм св ‘добити крила’; в. *пашерје*, *шица*.

ȍкрӣље с ‘други дан славе’ – Нȁма те́чо Ѝлија сва̀ке гȍдине дȍлазијо очи сла̏вē, па ȍстанē ȍ слави и на кри́ла, а ѝшō ја̀ком на ȍкрӣље прѐд нōћ, па се сѝти наразгȍвāрамо.

окр̑њити ȍкр̑њим св ‘начети, одломити један део’. – Вȍдте рачу́на како нȍсӣте та̑ј вѐликӣ лȍнац с кȕпусом, нѐмō да га ȍкр̑њите.

окрȍвити ȍкровӣм св ‘ставити кров’. – Ва́жно е да си окрȍвијо кȕћу да нѐ киснē, са̏д пола́ко: једне гȍдинē тишљѐрāј, дрȕге ма̀лтере, трѐће па̀ртосе и та̀кō, мѝмогрēд, стѝћи ћеш, с Бȍжјōм пȍмоћи; в. *дерӣ*.

ȍкрпити -ӣм св ‘зашити закрпу на поцепано место’. – Ȍкрпила ти је Ју́ла и панталóне и дȍламицу ма̀шӣнски, ѝспало млȍго згȍдно.

окру́гал -гла -о ‘округао’; в. *вођица*, *дугуљас*, *жујица*.

окру́нити ȍкрȕним св ‘одвојити зрневље кукуруза од кочанке’. – Са̏д смо на̀бавили крȕњāч па ȍкрȕнимо жѝто ȍчас, а зѐмāјле смо кру́нили на̀-рȕке, па ѝшло пȍтипко.

ȍкрушāс -ста -о буцмаст’. – Ȍнāј јој ста̀ријe сѝн дȍшō нàкō ȍкрушāс, пȍвȕко на пȍкōјну Ми́цу, сȕнце га грѝјало.

оку́мити òкӯмим св ‘узети неког за кума’. – Мôј ђе́до оку́мијо кӯма Мѝлоша и òд ондāј ти се нȁше ку́мство пȍштуе.

оку́њити се òкӯњим се св ‘онерасположити се, покуњити се’. – Глâву гȍре, ѣ̀ри, штȁ си се оку́њила, нѝје ôн јѐдӣни на сви[j]е́ту, глâј се пȍсла.

окупа́ција ж ‘долазак стране војске или непозваних особа у село, кућу’. – И сȁд ти је òвō што глâмо на Кȍсову, блȁго ђе́ду, окупа́ција, сȁмо што нѝко нѣ̂ѣ да рѐкнē ѝстину, него нѣ̀што завѝјају у òблāнде, рѐко би смо мѝ пȁли с крȕшкē па нѐ видӣмо да су òни дȍшли на нȁшу прȁђедовину, а нѝко иг ва́бијо нѝје.

òкупити (се) -ӣм (се) св ‘сабрати се на неко место’. – Òкупијо се на́род кòд цр̄кве, дȁнāс је Богоја́вљēње; ‖ **оку́пљати (се)** òкӯпљам несв према *окупити (се)*. – Стâлно се кòд њинē кȕ̄ѣ оку́пљала коекȁкā гологȕзија на нѣке кружȍке и òни су ти пȍтље одгу́рали у партиза́не.

окура́жити се окȕрāжим се св ‘охрабрити се, појуначити се’. – Ôн је стâлно бѝјо кȕрāжан, ал сȁд се окура́жијо прѐ̄ѣрāно, стрâ ме да му òвā пȁшчāд не нȁудē.

окȕратити -им св ‘заимати (се), стећи иметак’. – А́н је ме́но окȕратио, òма е пȍчо д-изѝграва неког гȁзду.

òкусити -ӣм св ‘пробати’. – Òвāј пȁсȕљ прòкисō, јѐди тѝ, свѐкре, јâ нѐ могу да г- òкусим; ‖ **оку́шати** òкȕшам несв; в. *гадљив*, *кавурма*.

òкутњица ж ‘део имања око куће’. – Вѐлика им òкутњица, ѝмā преко трѝ ѐктара у јѐднōј бра́зди; в. *сурдук*.

окуђа́рити се окȕ̄ѣāрим се св ‘окућити се’; в. *окућити се*, *ли[j]ек*.

òкућити се -им се св ‘оженити се и осамосталити, стећи сопствени дом’. – Кад су се ижѐнили, òтац иг изди[j]е́лијо и свѝ су се, ва́ла Бȍгу, òкућили и згȍдно жи́вē и јѐдни дрȕгē спòмāжу.

òкушати -ам св ‘опробати’. – И тȁкō òни рѐше д-òкушају срѐ̄ѣу јȕнāчку, па штȁ им Бȍг дâ.

олаба́вити олȁбāвим св ‘попустити оно што је затегнуто’. – Ако се мȍтка олȁбāви, нѐмō да дȍзволите да пȍспадају снȍпови, но е зате́гните па преве́жте кȍнопцом за срчȁницу. – Олаба́вијо му се ȕчкȕр па му спȁдајȕ гȁ̄ѣе.

ола́дити (се) òлāдим (се) св ‘охладити’. – Пр̄во ола́ди пре́солац па òнда сѝпај преко сѝра.

òлāј òлаја м ‘уље којим се мазао под’. – Кад се пȁртос прѐрѝба и òсȕши, òнда се прѐмажē òлајом и пȍсле се кр̄пāма дȍбро ѝзглāнца.

олаја́вати олȁјāвам нес ‘оговарати’. – Нѐ може ôна ми́рна, нѐ дā јој ѣ̄ѣво, но стâлно мȍра нѐког д-олȁјāва.

ȍлāјле прил ‘олако’. – Нѝшта тȍ нѝје, нѐмō да се ће́кѝрāш, јâ и мȍја чѐљāд ћемо да вам пȍмогнēмо, ѝмā тȍ д-ѝзгȕрамо ȍлāјле.

олȁкшати -āм св ‘учинити лакшим’; в. *ривати*.

òлешити -им св ‘добро изударати’. – Бȍгме га òлешијо љȕцки, сад је мѝран ко бȕба, а бѝјо се избрезȍбразијо, нѝје шѣ̀о напослѐно нѝ ли[j]ек.

оли́зати òлѝже св. – Кȕ̄ѣа јој зȁтēгнута и чѝста, мȍш мѐда д-òлѝжеш са пȁртоса.

оли[j]е́нити / оли[j]е́њити се òли[j]енѝм / òли[j]ењѝм се св ‘престати бити вредан и ревностан’. – Млȍго е вре́дан дѐчко бѝјо, ал се у пȍтоњē вре́ме нѐшто оли[j]е́њијо, ѝзглѣда ми да се òпазијо; в. *размрдати*.

олѝњати се -āм се св ‘изгубити длаку’. – Ȍлињало се òнō Дрȁгољубово кери́ште, нѝшта гр̄ѣē вѝѣō ни́сам. – Нѐки пȕт би њѝн рȁзговор за трѐн зȁстō кад поред њѝг прòмакнē како ȍлињāло кѐре (6: 7-8); в. *лињати се*.

òловлāнӣ прил ‘претпрошле године, ономлани’. – Јȍш од òловлāнӣ, откад је дȍшō из во́јскē, јâ му вѝчем „жѐн се“, нѐмō, брê, âрчити вре́ме ȕ-ништа.

ȍлош м ‘пропалице, лоше друштво’. – Нàшō нѐке ȍлоше и ш њȉма дàнгубӣ, што се ȍнō кâже: нȁшла врѐђа зáкрпу.

олȍшати -ā̏м св ‘погоршати се, постати лош(ији)’. – Нѐкад је то бȉјо дѐлија чȍвек, кȁрактēран, обрȁзли, сȁд нѐке јȁде олȍшō, ни ȍнāј чȍвек ни помȍзи Бȍже; в. *прокисивати*, *куњати*.

ȍлтāр олтáра м ‘део цркве у коме се обавља главни део богослужења, одвојен иконостасом’; в. *крстача*, *целивати*.

олýја ж ‘невреме с јаким ветром’. – Знâј да се спрêма олýја чим се стȍка вàкō узловриjéдила.

ȍлук ȍлука м ‘сливник за воду с крова’. – Нàправијо ми ȍлуке и зàтēго иг ко тàмбуру; ‖ **ȍлучић** м дем ‘жлеб низ који се слива сурутка са сиралице’; в. *сиралица*.

ȍлупина ж ‘остатак неке хаварисане ствари’. – Не знāм што е растовр̏зō оне ȍлупине окȍ куће̄, јâ би на њѐговом мѐсту ȍнō дȁо Цȉганима, ȍни љȗди скýпљају тê ломатàније.

ȍљебити се -ȉм се св ‘доћи до брашна, хлеба’. – Сȁмо да мéно још прѐсȕшим пшѐницу па ћемо да се ȍљебȉмо.

ољýштити ȍљȕштим св ‘скинути кору’. – Ољýшти компúре па иг тȕри да се кȕвају да нàчинимо кȍмпȉр чóрбу.

ȍма прил ‘одмах’. – Нúсам шћѐо да му рѐкнēм нȉшта, ȍма би се ćѐтијо.

омàгањити -ȉм ‘запрљати, загадити, опоганити’. – Нѐмōде да ми мȁчке омàгањē ȍвō јѐло, ћѐрај иг нȁпоље моментâлно.

ȍмалати -ā̏м св ‘окречити’; в. *моловати*.

ȍмалити -ȉ св св ‘недовољно припремити, недостати’. – Ȍмалило сȉ^ј^ена, бȍгме ће ми се нàмучити стȍка док нѐ сташē бр̏стина и трáва.

омалȍдушити -ȉм св ‘деморалисати се’. – Нȉкад ôн нȉје бȉјо тàкȉ, сȁд је нѐшто омалȍдушијо, откад су га ȍнā пашчàдија нȁћекирала.

омàљати -ам св ‘постати маљав’. – Сȁв омàљō и занеобријáнијо се, стрóба га поглéднути, нѐ знам кȍȉ су му јȁди.

ȍмама ж ‘омамљеност, ошамућеност’. – Вȉш да е вȁн сѐбе, кȍ да му е дâта нѐка ȍмама, нȉт знâ штȁ прȉчā нȉт знâ штȁ рâдȉ, тýчē кȍ у нѐком бȕнилу.

оманђȉјати -ā̏м св ‘зачарати, бацити чини’. – Вȉдȉш да нȉје у вúнклу, мôра да га е ȍнā кѐруша оманђȉјала с ȍнōм њéјзином мàјчинōм; в. *солило*.

омáнути ȍмāнем св ‘слагати, изневерити’. – Штô, рôђо, ȍмāну, те не дóђе како рѐкосмо?

омàњати -ā̏ св постати тесно, смањити се’. – Пȍрāсто, вáла Бȍгу, па му свѐ омàњало.

ȍмањȉ -ā̏ -ē ‘омален, низак’. – Игрȕтин ти је бȉјо ȍмањȉ чȍек, ал врéдан и ȍтарашан кȍ чȉгра, па му јѐднē прúлике баба Зôрка, кȍјā е стàрија ȍд-њега тријѐс-годȉна, вѐлȉ: Јôј, Ȉгро, јâ не знāм кȕ-ћемо мȉ, пȕсти, кад нам тȉ ȕмрēш.

омáстити ȍмāстим св ‘намазати машћу’. – Кад сам вȁдијо печéње из врȕнē, омáстик кȍшуљу; ~ *бр̏к* ‘добро се најести’. – А за Бȍжић ћемо, ако Бôг дâ, д-ȍмастȉмо бр̏к, имáмо дȍбро божитњáче; ***изр***. ~ *кȍнопац* ‘спремити вешала, обесити неког’. – Заслýжили су да ȍмāсте кȍнопац; ~ *јàругу* ‘пострадати у каквој забити’. – Тàкō ти је ôн весѐлнȉк нѐђе, Бȍга пȉтај ђѐ, омáстио јàругу; ‖ **омашћúвати** омàшћуем / омàшћȉвам несв према *омастити*. – Нѐкȉ нѐће омашћúвати кȍнопац, а заслýжили су га.

ȍматорити -им св ‘остарити, онемоћати’. – Ȉмā љýдȉ што кукȕмāчу, вѐлē, стàрости пàкости, а јâ бȍгме јȍк, јâ кâжем, блàго ȍнōм кȍ ȍматорȉ и ȕглēднē ђѐцу свȍē ђѐцē, кȕш љѐпше.

омàћи òмакнē св ‘изаћи из уобичајеног, очекиваног; отиснути (се)’. – Пòђекӣ пȗт му òмакнē нека тѐжā реч, па се òндāј свӣ згле́дајӯ и зàчудē; ‖ **омàкнути** -нѣ̄м св ‘и с т о’. – Кад је прѐлазијо преко пòтока, òмакне му нȍга с рӣпē и ȕгази ȕ-воду до коље́нā; ‖ **òмицати** -чем ‘отискивати се’. – Кад су прѐлазили преко бр̏вна, пòчеше òмицати и ȕпадати у-пòток.

ома́цити се òмāци се св‘донети на свет младунчад (о мачки) ’. – Јòпēт се ома́цила мȁчка.

òмашити -ӣм св ‘промашити, изневерити’. – Га́ђасмо ȍријāшима у òнē ку́пе и свӣ нȁјчешће òмашимо, а Цве́то скоро свȁкӣ пȗт пòтревӣ и тàкō зàрāдӣ пȕне цѐпове ȏра; ‖ **омаши́вати** омàшуем / омàшӣвам несв према *омашити*. – Нѐколко њи́г је омаши́вало кад су га́ђали јȁбуку док не ȕзē пȕшку Ȕрош и пòтреви је ѝсприв̄е.

òмашка ж ‘промашај, грешка’. – Тȏ ти је вѐлика òмашка, нѐмō се прàвдāш нѝшта, јел то нѝје òбична грѐшка, но нȃмера тѐшка.

òмладак -тка с ‘принова’. – Овај òмладак се дàнāс дрȕкчије га́ӣ, у нȁше вре́ме се нѝје толико вòдило рачу́на, дȃш им шта ѝмā.

омла́дити òмлāдим св ‘поново се појавити (о трави)’; в. *опасити*[1].

омла́тити òмлāтим св ‘оборити воће ударајући по гранама мотком’. – Јȃ сам òрасе омла́тијо и ȍдок вòловима, а вȋ, кад ȕзмогнēте, ѝдте те иг пòкупте.

òморина ж ‘спарно време, спарина, жега’. – Òдāвно нѐ пāмтим вàкӯ òморину, ȍће стȍка да скȁпā, ȕсеви се усу́кали, нѐ може лȁсно да се дȋше.

ȍмраза ж ‘мржња’. – Òд ондак ти међу њȋма завла́да ȍмраза, нѐ могу да вȋдē јȃн дрȕгог, бȍље се слȃжу пȁшче и мȁчка нȏ òни, тамо они.

òмрзнути -нѣ̄м св ‘изазвати мржњу, мрзети неког’. – Ма нѝкако чȕдо тȏ, ђѐцо, нѝје, те позло́пштиње ти је би́ло òдвајкāд, òмрзну се је́трове и нàправē свȁђу ȕ-кући да нѐ може нѝко нѝког да глѐдā, па ти ѐтē деȍбе.

омр̏кати се òмр̄че се св ‘парити се (о овцама)’. – Пјѐваше Ѝлија вѐсели: нѐмā сȍка да се ср̄чē док се Гра́ша не òмр̄чē.

òмркнути -нем св ‘затећи се ноћу у путу’. – Баба Дрàгиња при́чала да нѐ зна кòлико је пу́тā òмркла преко Јѐлице; ‖ **омркња́вати** омр̀кња̄вам несв; в. *уставоц*; ‖ **òмрцати** -чē(м) несв према *омркнути*. – Тȁмо нам је и свȋтало и òмрцало.

омр̏сити òмр̄сим св ‘узети мрсну храну у време поста’. – Прѐварик се те се, пȗста, омр̏сик нѐотице, нѝшта ми крѝвше нѝје би́ло.

ȍмршāј м ‘узимање мрсне хране после поста’. – Сȁд, кад нàстȕпи ȍмршāј, ȍћемо да иг пòзовемо ȕ-гости на јѐдну вѐчеру и да се ме́но поразгòвāрамо.

омȕдрати -ам св ‘стећи мудрост’; в. *лењивац*; ‖ **оме́дрити** -им св ‘учинити мудрим’. – И баба Дрàгиња се прѝбӣ уз ѝлӣњачу, но́ђе крај пу́та, прѐкрсти се и пòче се мòлити: Мȃјко Бȍжјā, сàчȕвај иг, оме́дри иг, спа́си иг.

оме́љити òмȕљим св ‘нешто делимично урадити, попустити, изневерити очекивање’. – Òвē гȍдине нам је ȕнук ме́но оме́љијо ȕ-школи, ни́су му свѐ пѐтице; ‖ **оме́љати** òмȕљам св ‘овлаш пропрати, плакнути’. – Òмȕљајде ме́но òвȕ мљѐчанȕ кȍву па изру́чи у-сплȁчине.

ȍмута ж в. *напој*.

òнамо прил ‘у оном правцу, на оној страни’. – А òнамо, с òнē стра́нē пòтока, Чѐрговӣште, шàренō сѐло.

ȍндāј прил ‘онда’. – Ми смо из во́јскē ѝзишли прѝје ȍсам гȍдӣна и òд ондāј се ни́смо вѝђели; в. *луг*, *шћукати*; ‖ **ȍндāк** прил ‘онда, раније’. – Ѝмō ȍндāк òнӣ звȃни зѐлени плȃн кад је дȑжава да́вала некē за́јмове, кȃжу, бајáги, пȍвōљне, док им ни́су нàтурили клѐчку зà-врāт; в. *лотра*, *лудирати*.

онда́ле прил ‘оданде, отуда’. – Онда́ле смо по̀сле ла̀сно на̀шли пу̂т, ал до̂нле је би́ло пову́ци поте́гни; в. *донле.*

онеа̀чати -а̄м св ‘ослабити, изгубити снагу’; в. *земља*,

онемо̀ћати -а̄м ‘ослабити, остати без моћи’. – Кад је, по̀д старо̄с, онемо̀ћо̄, ни̏је мо̀го̄ сто̀пе̄.

о̀низак -ска -о ‘нижег раста’. – Би̏јаше на̀ко̄ о̀нижег ра̂ста, бу̏цма̄с и цр̏вен у о̀бразима, гу́стӣг ве̂ћа̄ и о̀штра по̀гле̄да.

оно̀вечери прил ‘пре неко вече’. – Би́ли смо оно̀вечери на комѝша̄њу код Миљо́јка, ва̀ла̄ смо се ѝсмија̄ли и накомендѝјали, ко̀ ни̏кад. – Би́ло пре́ло оно̀вечери код Ми́це Мѝлӣне̄, ѝскупиле се жѐне и ђѐво̄јке из це́ло̄г це́ма́та. – О̀намо у Љѐско̄вцу се чу̀ некā дрѐка о̀новечери па не̏ко про̀турӣ а̀бер да се поја́вило дрѐкало.

о̀новре̄мје с ‘о̀но̄ (раније, давно) време’. – У о̀новре̄мје мла̀ђӣ су љу́били у̀-рӯку ста̀ри̏ји на́род, зна̀о се сва̀кӣ ре̂д и по̀редак, кад ста̀ри̏ји у̀ӣђе у̀-куђу, мла̀ђӣ у̀стајӯ, а јо̀к ко̀-во̄ са̀д нѐ зна̄ се ко̀ пи̏је а ко̀ пла̂ћа, што ви̏ко̄ Вла̀дика Нико̀ла̄ј, нѐ поштуе мла̀ђӣ ста̀ри̏јега, но се мла̀ђӣ памѐтнијӣ гра̂дӣ.

онолѝцнӣ -а̄ -о̄ ‘мален, ситан (као што је онај)’. – Кад је по̀шо̄ у̀ школу, би̏јо е онолѝцнӣ, ко̀ о̀во̄ Ста̀ноево ди̑е́те, а ѐве̄ ти га са̀д, вѐћи од о̀ца; ‖ **онолѝшнӣ** -а̄ -о̄ ‘и с т о’. – Би̏о си̏тан, онолѝшнӣ, не̂маш шта̀ ви̏ђети; ‖ **онолѝчачкӣ** -а̄ -о̄ ‘велики , огроман’. – Ѝмо̄ е ке̂ра: би̏јо е онолѝчачкӣ ко о̀но̄ тѐле.

оно̀ма̄д прил ‘пре неколико дана’. – Да̀на̄с при̂ча јѐдно, а оно̀ма̄д је при́чо̄ са̀свӣм дру̀кчије; в. *номад*.

о̀о̀! узв за устављање запреге.

опавѝзати се -а̄м се св *в. овизати*. – Кад је па̀о са̀ шљиве̄, би̏јаше се онесве́стијо, јѐдва се опавѝза кад га попр́скасмо во̀до̄м.

о̀пазити се -им се св **1.** ‘први пут осетити покрет детета у утроби’. – Ка̂же сна̂јка да се о̀пазила, вѐлӣ: о̀се́тӣк како се ди̑е́те ги̏цнӯ; **2.** ‘постати свестан своје сексуалности’. – Ѝзглѐда ми да се мо̂ј у̀нук о̀пазио; в. *оли̑ењити се*.

опа́јати о̀паем / опа̀ше̄м св ‘обрисати паучину и прашину метлом или четком’. – У̀зми, ће̂ро, мѐтлу те о̀пајај о̀нӯ па̀учину у ка̀чари, гр́дно кад на̀ӣђу љу̂ди да ви̏де̄.

опа̀јдара ж ‘жена дугачког језика и малог угледа’. – Она опа̀јдара ни̏шта дру̀го и нѐ ра̄ди него ски̂та, ђа̀ у̀с пӯт ђа̀ ни̏с пӯт, и ого̀ва̄ра коеко̀г.

опа́лити о̀па̄лим св **1.** испуцати метак из оружја. – Они по̀вадише пишто́ље и опа́лише по нѐколко мѐтко̄ва у ва̀здук; **2.** ‘попалити’. – Бугара́ши су нам све̂ опа́лили; **3.** ‘жестоко изружити’. – Кад му е догòро̄ лу̂ч до нока́та̄, кад ви̏ше ни̏је мо̀го̄ да тр́пӣ ни̏не ла̀жи, о̂н о̀па̄ли те им скрѐше све̂ у̀ бр̄к; ‖ **опаљи́вати** опа̀љуем / опа̀љӣвам несв ‘огоревати оштрице дирека’. – Ѐне̄ га у̀-ба̄шчи опа̀љуе дѝреке.

опаме́тити опа̀ме̄тим св ‘призвати [се] памети, уразумити [се])’. – Ако у̀змѐм ову ба̀тину, опаме́тићу те за сва̀ времѐна. – Ви̂каше на̀ш ђе́до: бла̀го о̀но̄м ко се ту̀ђо̄м штѐто̄м опа̀ме̄ти, а тѐшко о̀но̄м ко̀јӣ сво̀јо̄м мо̂ра̄; ‖ **опамећи́вати** -е̄ћуем несв ‘призивати памети’. – Ни ста̀ра човѐка ни ста̀ро ма̀гаре не вре́дӣ опамећи́вати; в. *опаучити*.

о̀панак о̀па̄нка м ‘традиционална српска обућа’. – О̀ндак су сви̏ о бла̀гда̄нима обла́чили но̀шњу и обу́вали о̀па̄нке, за̀то̄ е и ѝспјевана о̀на̄: јѐлек, а̀нтерија и о̀па̄нци, по̀ томе̄ се зна́дӯ Србија́нци; ‖ **опа̀нчӣћ** -ића м дем. – На̀бавили ђѐци опа̀нчиће на ва́шеру; ‖ **опа̀нчина** м пеј. – Ѝмо̄ голѐме но̀жӯрде па кад му по̀гла̄ш опа̀нчине, изгле́дају ко во̀лујске со́нице.

опа̀нча̄р 1. ‘човек који прави опанке’. – Над Жи́ком не̂ма бо̀љи опа̀нча̄р. – Ла́ло̄в о̀тац Ри́сто е би̏јо са̀ра̄ч, а Ста́нко̄в о̀тац опа̀нча̄р, Ни̏нослављев во̀тогра̄в, а Ни̏колићи бо̀јаџије, у о̀но̄ вре́ме то̂ су би́ли дома̀ћини љу̂ди до̀ље у Ча́чку и ми̏ смо

би́ли њѝне муштѐрије, а и ѝни су ѝдā нас кѝповāли бѝјелӣ мр̑с; **2.** ‘ексер који се користи при изради обуће’. – Ку́пи ми ме́но љѐсāрā и ме́но опанча́рā, нек се нâђе ѝ-куће; в. *баскијаш*; **3.** ‘снег висине 5-6 цм’. – Бѝјаше пâо сњѐжӣћ, сâмо потру́сијо, прâви опàнчāр, и мӣ рêшимо д-иде́мо ѝ-шуму д-ѝбāлимо гр̑м.

опањка́вати опàњкāвам несв ‘клеветати’. – Мо̑ра ѝна вàзда да нѐког опàњкāва, а сѐбе нѐ видӣ. – Ô н пѝчō д-опàњкāва мѝју чѐљāд, а јâ вѐлӣм: нѝшта, ђѐцо, нѐ бринте, нѝко вâс нѐ мож д-осрàмотӣ сѐм вâс са́мӣг; ‖ **ѝпањкати** -āм св према *опањкавати*. – Нѐ мож р̏ђа д-ѝпањкā чѐстита човѐка – зна́дӯ се мѐре и јѐднōм ѝ другōм; в. *изударати*.

ѝпарити се ѝпарӣм се св ‘доћи до новаца, наследства’. – Ѝткад се ѝпаријо, ни ѝнāј чѝвек ни помѝзи, Бѝже, пови́љо нàчисто.

ѝпāсан -сна -о ‘јак, жесток (мраз)’; в. *зашушкати*; ‖ **ѝпāсно** прил ‘изврсно’; в. *ћувик*.

ѝпасати (се) -шēм (се) св ‘везати (се), овити (се) око струка’. – Ѝндак жѐнскӣње преко сѝкњē и блу́зē ѝпашē тка́нице; ‖ **опаси́вати** опàсуēм / опàсӣвам несв ‘везивати појас око струка’. – И мушка́рци су преко панталóнā опаси́вали шàренē ткâнē пѝјāсове; ‖ **опаси́вāње** с гл. им. ‘облик народског лечења стомачних тегоба’. – Ал ме-шчѝнӣ да е ѝмала нѐку вàлӣнку, ме́но-ме́но па е, кâжу, нѐшто проба́дало подну стома́ка, те је ѝшла на опаси́вāње, чâк у Радоса́вчевиће, код Ô лге Ѝбрадове (7: 112).

опàсāч -а́ча м ‘широк каиш (об. војнички)’; в. *распасати се*.

ѝпасти[1] опа́сē св ‘попасти (сву траву на пашњаку)’. – Ѝпасле ôвце свàкӯ трàвчицу, зару́биле до цр̑не зѐмљē; ако не ѝударӣ кѝша д-ѝмлāдӣ тра́ва, мо́рађу да иг ѝзгонӣм нàвише ѝ̏-планину.

ѝпасти се[2] опа́сē се св ‘оплодити се (о кобили). – Ѝпасла ми се кѝбила под Мѝлановим пасту́вом, нâдам се ваља́тнōм пѝдмлатку.

опàучити -ӣм св ‘ударити’. – Ако те опàучим јàмпӯт, опаме́тићеш се и нѐће ти пâсти нâӯм да блѐсӣш; ‖ **опàучен** -а -о ‘»ударен у главу«, ћакнут’. – Пѝ̏шти га крāју, бѝ̏гати, вѝш да е опàучен за свѐ пâре.

опа́шати опāшēм св ‘метлом или перушком скинути паучину, прашину, пепео’. в. *опајати*. – Ѝ̏зми мѐтлу те опа́ши прàшину са кâцā у кàчари.

опе́ло с ‘богослужење на сахрани’. – Би́ло Жа́рку на опе́лу четр̑нēс пѝпōва и тêшки на́род дѝшō у спро́вод.

опѐљешити -им св ‘покрасти’. – Ô н ти је опѐљешијо нāјпрво ѝца, па пѝтље за́другу, па му нѝ тō нêма дѝста, сāд га ѐнē ѝ̏-општини.

опѐпелити -ӣм св обично уз негацију, ‘не успети у нечему’. – Про́бō ôн д-изву́чē ѝнӯ бѝ̏кву вла́кōм с кѝњом, ма нѝје мѝгō ни д-опѐпелӣ.

ѝпер ѝпера -о ‘искривљен, извитоперен’. – Ѝпера ти ѝвā грâђа, нѐ могу од ѝвогā да нàчинӣм тишљѐрāј нѝкаким на́чином.

опѐћи се ѝпечēм се св **1.** ‘опржити се’. – Кад је вàдијо бра́вче из врѝ̏нē, нѝје ѝ̏зо кр̑пу па се ѝпеко дà-бōк-сàчѝ̏вај; **2.** ‘преварити се’. – Ко се јѐднōм ѝпекō тâј вѝше не ѝ̏зӣмā пàре под ѝнтерес, но се ѝпрѝ̏жа кѝлко му е гѝ̏бер дугâчак.

опѝвен опѝвена -о ‘пијан, алкохолисан’. – А ôн бијаше опѝвен, јѐдва стѝō, та́ӣ ко ди́ете кад ће да прѝѐда.

опи́јати се ѝпӣјам се несв ‘напијати се, бити алкохоличар’. – Не вре́дӣ му говѝрити, ѝпӣја се свàки дâн, ѝће д-упрѝпāсти кѝ̏ћу и гѝтова ствâр; ‖ **ѝпити се** ѝпијем се св према *опијати се*. – Кад се ѝпије, глâј да се ѝзмакнеш.

опира́зити се опѝрāзим се св ‘бити против кога, узети кога „на зуб“. – Бѝјагу се опира́зили нà њега, нѝје му би́ло с мӣром нѝшта д-ѝ̏рāди, јѐдва га се отка́нише.

[опи́сати] ѐпӣшем св. – Ѝмā Мѝлина свѐкрова дѐље у Ча́чку зѝдњāк, нѐ могу ти опи́сати кѐлко е згѐдан; ‖ **описи́вати** опѝсӣвам несв. – И ѐн пѐче да нам дѐтāљно опѝсӣва кѐако се тâ будала́штиња догѐдила.

ѐписменити се -им се св ‘научити читање, писање и рачунање’. – Ѐписменијо се у во́јсци, знâ и да чѝтā, и да пӣше и да рачѝњā; ‖ **описмењáвати се** -ѐњāвам се несв. – Тѐмо иг описмењáвали и ѝучили иг да рâде што трѐбā.

опѝшати се -ā се св ‘кренути наопако’. – Ѐвē гѐдине му нѝшта нѝје пѐшло ру́кē, свѐ му се нѐкако ѐпишāло.

опка́шати ѐпкāшам несв ‘косити око нечега’; в. *логало*; ‖ **опкѐсити** ѐпкосим св према *опкашати*. – Опкѐси тѝј око мрàвињака и пàзи кѐсу.

ѐпкладити се -ӣм се ‘склопити опкладу’. – Ѐпкладили се ѐни у пѐзамашан ѝлог: један вѐлӣ да е мàјōр Гаври́ловић рàњен на ѐдбрани Беѐграда, а дрѝгӣ кâже – јѐк.

опкра́јати ѐпкрāјам несв ‘пазити, чувати гостити неког’. – Опкра́јāју ме дâн ѝ нōћ кѐ мâло ди̯е́те, држѐ ме кѐ ме́но вѐдē нà-длану, свàкā им чâс ђе чѝли и ђе нѐ чули; в. *добандати*.

ѐплавак -āвка м ‘огранак који је донела вода’. – Ѐн смѐта нѐки ѐплавак и грмачи нà њега, јѐдва иг уми́рисмо да нѐ биднē бела́ја.

опла́вити -ӣм св ‘помодрети од удараца’. – Опла́вљо е весѐлницу, свà мѐдра кѐ шљѝва, нѐ смијē д-ѝзӣђе међ на́род, а нѝшта нѝје кри́ва, свѐкрва јој начѝнила бо́ј.

ѐплāз м ‘пропуст у неком послу (при орању, сејању). – Мàло-мàло па оплàзā, нàчинӣ нѐкӣ ѐплāз.

ѐплаза ж ‘део бразде на коме искочи плуг приликом орања’. – Ѐстала му ѐплаза, па ђе́до ѝдē да прѐкопā.

ѐплазак -ска м в. *оплаза*. – Мѐрам ѐнāј ѐплазак да прѐрӣљам, дѐшла ми њѝва некако крѝњā.

ѐплазина ж в. *оплаза*. – Да му нѝје ѐстало нѐколко ѐплазӣна, нѐ би би́ло ѓ̀ђаво ѐрāње, ал пошто му е прѝвине, нѐмō да га задѝркуете.

оплàзати -āм св ‘направити пропуст у неком послу’. – Е тѝј си, Мѝкане, оплàзō и тô нàчисто; ‖ **опла́знути се** ѐплāзнем се св ‘и с т о’. – Пàзде, сӣне, да се не-ѐплāзнēш нѐђе међ љу́дма, а нà њиви се лàко пѐправи.

ѐплакати -чем св ‘отплакати’; в. *побацити*.

опле́вити ѐплēвим св према *плевити*; в. *баба*.

ѐплитати -ћēм несв ‘правити плетер од прућа око стаклене посуде’. – Дàвидовићи су ѝмљели да плѐтӯ ко́рпе и д-ѐплићӯ бало́не; в. *равија*.

ѐпљузгати се -āм се св ‘добити ране, пљузге’. – Бѝјаше се, јàдна Здрâвка, ме́но и ѐпљузгала.

ѐпљунути -нем св ‘овлажити пљувачком’. – Вѝћи вàкō, ѐпљунēш међ прѐсте кад ѝзвлāчиш жѝцу из кѝђеље; ~ *длàнове* ‘добро запети, заузети се у послу’. – Нѐма, мō̂ј сӣнко, ѐд тӣг њѝниг вàнтāзија нѝшта, но ѐпљуни длàнове и с Бѐжјōм пѐмоћу, ѝ се и у свѐе кљу́се, знâш како се кâже: àко-ш да пљѝнēш, пљѝни ѝ шаке; в. *ушка*.

ополѝмоћити -им св ‘овластити, опуномоћити’. – Вѐлӣ мѐне онај општѝнāр да мѐгу д-ополѝмоћим нѐког да мешто мѐне мѐж д-ѝздае мѐју ѝмовину у за́куп.

ѐпор ѐпора -о ‘горак’. – Нѝшта нѝје мешчѝнӣ ѐпоро кѐ ѐскоруша док се не ѝситӣ.

ѐпōрњак м ‘везивно масно ткиво (слично марамици) којим су повезана црева животиње’. – Рàздвојӣш вàкō ѐпōрњак од три̯е́вā, па пѐтље три̯е́ва прѐврнеш, дѐбро ѐперēш у нѐколко во́дā, ѝсолӣш и тѝрӣш на дѝм, кад се тô ѐсӯши нѝшта љѐпше у кѝпусу ил пасу́љу. – Код вѐћӣг сви́ња ѐпōрњак бàцӣш у сàло и тѐпӣш мâс.

ѐправити -ӣм св ‘послати неког или нешто’. – Ѐправила сам ди̯е́те у за́другу да ми кѝпи ква́сца и љу́дма цига́рā; ~ **се** ‘дотерати се’; – Ѐправијо се нàш Ми́ћо: рѐко би

је по̀шō на̀-свадбу; ***изр***. *~ на̏ рӯке* ‘предати лично’. – Ò правио ти ò вō да да̀днēш та̀ти, ал ли̏чно ње̏му на̀-рӯке, ни̏како дру̀кчије.

опра́сити (се) ò прāси (се) св ‘донети на свет младунчад (о крмачи) ’. – Опра́сила нам кр̀мача три́нēсторо.

опра́шити ò прāшим св **1.** ‘први пут окопати усев’. – С прȍљеђа кад крêне ȕсев, ми ò прāшимо њи̏ву да е прȍри̯едӣмо да се не ѝздае на честȍбу и да сȕзбијемо ко́ров и тô ти је првȍкоп; **2.** ‘оплодити (о воћу)’. – Ва̀љā овај повета́рац, бȍље ће да с-ò прāшӣ вȍ̏ће.

ȍпрēз м ‘пажња, будност’. – Сви̏ смо на ȍ прēзу, шȕшкā се да ће да нам укра́дȕ А́ћу.

опре́за ж в. *о̄през*. – Би̏дни на опре́зи и па̀зи да нѐ прō̄ће по̀штāр, трѐбало би да нам је на̀ш во̀јни̏к дȍсад пра̀тио пи́смо.

опре́мити ò прēмим св ‘спремити, припремити’. – Чим ѝмāш ће̂р, зна̂ се да трѐбā д-ò прēмиш тô ди̯е́те за ȕдају.

опрѐсти опре́дēм св ‘завршити предење’. – Ò прела сам свȕ вȕну, са̀д ћу да прѐ-прēдам прѐ̏ћу па да нȍсӣм код Лêпе бȍјацӣнке.

ȍпржāј м ‘опекотина, ожиљак’. – Тô ми ò стала ȕспомена од ȍ пржāја, кад сам би̏јо ма̂ли; в. *лакнӯти*, *мелем*.

ȍпржити се -ӣм се св ‘опећи се’. – Нѐ дāјде ђѐтету да прѝлазӣ шпȍрету, ȍпржиће се.

опри́чати ò прӣчам св ‘испричати’. – Ми̏лорад опри́ча како онȍмāд ȕмало да на-гра̀ишē кад је ѝшō ȕ Бањицу, па го́ренак у плани̏ни налѐ̏ћō на сплѐт ȍ нӣг што се не по̀мињȕ.

опрѐљити (се) ò прȕљим (се) св ‘опржити се’. – Кад је изручи́вала ȍ ткуван вѐш у па̀ријоницу, по̀длије јој се ȍ нāј ци̏ѐ̏ћ те ȍ прȕљӣ нȍгу.

о́прос ò проста м ‘опроштај, праштање’. – Нек му Бô г ȍ простӣ, ал ако се не по̀кае и не за̀трāжӣ о́прос од ро̀дитēља, нѐ̏ће му тô на дȍбро изи́ћи.

опру́жати се ò прȕжам се несв према *о̄пружӣти (се)*; в. *главница*; ‖ **ȍпружити** -ӣм св ‘пружити (се), протегнути (се)’. – Кра̀стāвци ȍ пружили ври̯е́же и за̀метнули кȍ̏ ки̏тина.

ȍпрчити -ӣм св ‘оплодити козу’. – Ȍ нāј Мано́јлов ја̀рац ти је ȍ прчијо кȍ̏ј зна̂ кȍлко ко́зā, сви̏ до̀гонē кȍзе по̀дā њ и ȍне се бли̏зне, а нѐкē и трȍ̏јāне.

ȍпсиговати -уем св ‘одбити од мере (тару, виру)’. – Кад ȍ псигуемо да̀ру, тô ти је дѐсет ки̂ла, поја́ко, ал а̏јд – да рачуња́мо дѐсет; в. *угарак*.

ȍпстајати ȍ пстаем несв ‘одржавати се’. – Нѐкако ȍ пстаемо на јѐдвите ја̀де; ‖ **ȍпстати** ȍ пстанēм св ‘одржати се’. – Ȍвӣ да мȍгȕ, и дȕшу би ти ȕзели, ал чȍвек мȍра да се бȍрӣ да нѐкако ȍ пстанē.

ȍпузнути -нēм св ‘ослабити, изгубити битне особине’. – Ѐнē ти га ȍ нāј тра̀тоар са̀в ȍ пузно и пȕсо кȍ̏ да си тȕ̀ријо шѐдӣт. – Кад дȕрво ȍ пузнē, ни̏је ни̏ за шта сем за на̀ ватру и да знаш и за ва̀тру е пȍрȕ̊ђāво.

ȍпустошити -ӣм св **1.** ‘упропастити, оштетити’. – Прова́лиле сви̏ње прȍ̂шће и ȍ пустошиле ми ба̀шчицу, кȍ̏ да е грȍм га́ђō; **2.** ‘размазити некога’. – Млȍго су ȍ пустошили ђѐцу, ка̀јаће се бȍз-тога, ал ме стра̂ да нѐ-биднē дȍцкан.

ȍпута ж ‘кожна трака за прављење преплета на опанцима’. – Опанча́ри ȍ нȕ̄ ȕштављену кȍ̏жу ие́чȕ̄ на тра̀ке и ш њи̏ма плѐтȕ̄ пре́плет од онē ȍ путē. – Би̏ч ти се пра̀вијо од дѐбеле ȍ путē.

ȍпучити -ӣм св ‘отиснути, ћушнути, оборити’. – Сви̏ње гȕ̀ркале ȍ нāј ба̀крāч и ȍ пучиле га дȍље ни̏з бāшчу; **~ се.** – Дȕ̂ну вѐтар те ми се ȍ пучӣ ȍ нāј вр̂шњӣ снȍп са стȍга. – Откад ȍ вӣ завла́даше, ȍ пучише нам се кȍ̀ла ни̏з брдо.

ȍпушак -шка м ‘остатак од цигарете, пикавац’. – Вȍди рачу́на ђе ба̀ца̄ш ȍпушак, мȍже од њега шу̏ма ил сȉ̏ено да се за̀па̄ли, далѐко би́ло.

ȍпуштити -им св ‘опустити’; в. *ӣуђӣурикати*.

опу́шћети -стӣ св ‘опустети, изумрети’. – Опу́шће сѐло, опу́шћели тȍрови, опу́шћело свѐ.

опчѝнити ȍпчинӣм св ‘омађијати’. – Опчѝнила га она вѐштица нѐким ма̀нђија̄ма, ни ȍна̄ј чȍвек ни помȍзи Бȍже, кȏ да е пови́љо̄.

опчу́вати ȍпчӯвам св ‘сачувати’ – Нѝје ла̏сно опчу́вати нȍлико има́ње; ‖ **ȍпчӯван** -а -о ‘сачуван, доброг здравља за своје године’. – Ȏн ти је ȍла̄јле прȍшӣ у живȍту, би́ла вѐликā за́друга па га за̀клањали од тѐрета и вӣш ка̀кӣ је ȍпчӯван, рѐко би нȇма вӣше од педѐсēт а мȍ̄ј врȍшња̄к, догу́рō до седамдѐсēт; в. *врсник*; ~ **се** ‘сачувати се, добро изгледати за своје године’. – Ȍпчувō се Мла́ђо, вӣш како ѝзглēда: нѐ би му да̀о педѐсēт, а ȏн прегу́рō седамдѐсēту, нѝје се ćекѝрō, ѝмā ли̑е́пу па̀мēт, а нѝје ни за̀пињō мло́же, вѝше ва̀тō на̀-палицу.

опши́вати ȍпшӣвам несв ‘шити по ивицама’; в. *ибреновати*, *квирцати*, *отварати*; ‖ **ȍпшити** ȍпшијем св према *ошивати*. – Вѐлӣ ȍна да му то ȍпшије, ал он нѐће, вѐлӣ да му ѝзишо ѝврстак.

ȍра / ȍрај / **ȍрас** ȍраа / ȍраја / ȍраса м бот. ‘орах, Juglans regia (дрво и плод)’; ***изр.*** *Нѐ би му ѝзō ȍра из ру́кē*. – За̏спо ми́ле под зѐлени ȍра / кад за̀певам пробу́дит се мȏра; ‖ **ора̀шчӣћ** м **1.** дем од *ора(х)*. – Кад чѐтрес зѐленӣг ора̀шчӣћа тѝрӣш у кѝло кȍмове ра̀кије и тȏ одстȍӣ месе́чак да́нā па пȍтље ѝзимāш по јѐдну ча̀шицу сва̀кō јѝтро, тȏ ти је лѝ̑ек за штѝтасту жље́зду; **2.** м бот ‘плод мускатовог дрвета Myristica fragrans, мускантни орашчић (зачин)’. – Ȍндак ме́но ȍзгō пȍтрӯсиш шѐћером у пра̏у, цѝметом и на̀стрӯжеш ора̀шчӣћа да замѝришē; ‖ **ȍрōв** ȍрова -о ‘који је од ораха’. – Мȍја ма̑јка за ру̏во дȍбила од ђѐда спа̀ваћу сȍбу од ȍровог дрȍвета. – Нѐмō да се прѐварӣш да за̀спӣш у ȍровōм ла́ду, мȍш да назе́бēш усрѐд љѐта.

ȍра ж ‘погодно време за рад’. – Са̏д после ȍвē кѝшē, чѝм цјѐднē, бѝ̑ће ȍра за ȍгрт.

орадȍстити се -ӣм се св ‘обрадовати се’. – Кад сам чу̏о да ми је сна̏а за си̑ном рȍдила мȕшко́, орадȍстијо сам се са̀мо та̀ко.

ора̀ница ж ‘земља која се обрађује орањем’. – Гȍре ȕ-брду су па̏шња̄ци, а ȍнамо ȕ-пољу ора̀нице.

[ȍрати] ȍрēм несв. – Што вѝше плȕг ȍрē, свѐ ćа̀јнијӣ бѝ̑днē. – Ко ш ђа̏волом ȍрē та̑ј гȕзицōм вла̑чӣ. – Ђа̏вō нѐ орē и не кȍпā но о злȕ мѝслӣ; ‖ **ȏран** ȏрна -о ‘мек, трошан, погодан за окопавање’; в. *загрнути*, *уорити*; ‖ **ȍра̄ње** с гл. им **1.** ‘обрада земље плугом’. – Ȍтишли љȕди на ȍра̄ње; **2.** ‘поорана њива, ораница’. – На̀кисло ȍра̄ње на̏ љепоту, са̀мо да га пȍвла̄чимо и мȍж да се сѝје.

ȍра̄ч ора́ча м ‘човек који оре’. – Однѐс-де, сна̏о, ру́чак ора́чу; ‖ **ȍра̄чки** -а -о ‘који припада орачу’; ***изр***. ~ *-а на̏дница* ‘дневна зарада која припада човеку који са својом запрегом и плугом некоме оре’. – Бȍгме изѝшла ȍра̄чка на̏дница на дȍбру це́ну; ~ *-а пѐсма* ‘песма коју певају орачи’. – Нȇма вѝше ȍра̄чке пѐсме. – Пјѐваше Ȍбрен у свȍе вре́ме ȍнӯ: *ȏ̄ј, ȍрачу, мла̑д ȍрачу / кȍ ти да̏де мла́де во́ке / мла̑де во́ке, витȍроге / и ја́рмове ја̀ворове / и ӣа̀лице шѝмширове / и за̀вōрње бȍсӣлькове / и бѝ̑ч кȍсу ђѐвојачку љȕтӯ гȕју ручкȍношу.*

ора̀чица ж ‘спојка између јарма и плуга преко заворња и влачега’. – Са̀денак су ора̀чице гвȍздене, а зѐма̄јле су би́ле од дрвенē ра̀кљē која се ѝзбӯшӣ да мȍж да прȏђе за̑ворањ.

ора̀шāр -а́ра м ‘засад ораха, воћњак засађен орасима’. – Спȍдигосмо з Бȍжјōм пȍмоћу ȍрашāр од сѐдам-ȍсам ѐктāра мла̏ђима за ȕспомену јел ȍра ти је стогȍдишња вȍћка.

ора̀шара ж ‘пита с орасима’. – Кад ỳмиjесӣ на́на пи̏ту ти̏квару или јабу̀чару, ỳжӣвамо, ал кад ỳмиjеси ора̀шару, пр̏сте да пôјдеш.

ориjедак -тка -о ‘проређен, ређи него што се сматра нормалним’. – Ѝзглēда ми да су ти̏це пôјле ће̏ме па ò стō ò рēдак, мôрам да пòтсијем.

ориjéдити ориjедим св ‘рашчупати, проредити’. – Млòго е че́сто жи̏то, трѐбā га ориjéдити, да га òрēдиш; в. *банак*, *ориjедак*.

òрјāш м ‘крупан орах’. – Мӣ смо се ỳ јесēн ѝграли ò рāса та̀кō што на̀рēдимо ку́пе од трӣ òраса до̀ље и чѐтвр̄ти òзгō и мӣ са ли́није ỳдāљене пе́-шēс мѐтāра гâђамо ò рјāшима у òнē ку́пе па кô срỳшӣ ку́пу њѐгова е.

оркиде́ја ж ‘орхидеја’. – Нâјљепшē су Ма́рине оркиде́је, пỳни про́зори, нѐ знā се кòјā е од кòē љѐпшā, òчијӯ ми мòӣг.

о́рница ж ‘ораница, плодна и лакорадна парцела’. – Ни́су во́ђе, òтишли до̀ље у о́рницу да са̂дê па̀прику.

òрњāк -а́ка м *в. орјаш.*

òрњāш -а́ша м ‘најкрупнији орах којим се гађа у купу при игри ораха. – Ни̏ко ни̏је ѝмō бо̀ље орња́ше од Ми̏коша, свѐ смо му да́вали по це́лу ку́пу ôрā за јѐдан њѐгов òрњāш.

о́рō о́рла м зоол ‘птица грабљивица орао, Aquila’. – Кад закли̏кта о́рō, квò̀чка склòнӣ пи̏лāд у вр̀зину; ‖ **òрлӣħ** -и́ħа м дем. – Ѐнē иг мâли орли́ħи, ја̀ком по̀чели да лѐтē; ‖ **орлỳшина** м пеј аугм. – Кад орлỳшина са̀губӣ кри́ла, и пи̏лāд је по̀чнӯ кљỳцати. – Орлỳшина се мо̀жē спỳштити у бр̄лог кòкōшке, ал се кòкōшка нѐ може пòпēти на висѝну орлỳшинē; ‖ **о́рловски** -а -о ‘који се тиче орлова, који се односи на орлове’ – Ви̏ђи како е згòдно мѐсто за ма̀настӣр, ко о́рловскō гњѐздо.

òрōвина ж ‘орахово дрво, ораховина’. – Òровō ли̂шħе òдбӣја мỳшице, па смо кад за òбетину ѝспечēмо бра́вче, преко њѐга, у по̀друму, ту́рали òровē гра̀нчице с ли̂шħом, јел, штòнō ка̂жу, мỳве се бòē òрōвинē кò ва̀мпӣр глòговинē; в. *ора*.

орòгатити -им св **1.** ‘добити рогове’. – Нѐколко овни́ħā ми згòдно орòгатило; **2.** ‘осамосталити се, ојачати, осилити’. – Бѝјо е ду́ша од ђѐтета, ал чѝм су по̀чели да му ши̏льӯ па̀ре из Амѐрикē, ôн ти је орòгатијо, ни òнāј ѝксāн ни помòзи Бо̀же, узвијòнō на̀чисто.

орòгозити -ӣм св ‘ставити рогоз између дуга каце или бурета’. – Кад орòгозӣш ка̀цу, између ду̂га, нѐ може д-исцу́рӣ нѝ ли̏ек.

орòнути òронӣм / òронēм св ‘ослабити, дотрајати’. – Кòшара ми би̏јаше орòнула, побòјаг се да за̀зӣмӣм ôвце у њо́јзи, па реко да е ме́но чеклѐишēм. – До́ђе вре́ме кад чòвек òронē па нѝје ка́дар ѝшта д-ỳрāди.

орòсити се òросӣм се св ‘овлажити се росом’. – Ѝдте на̀околo, бла̀го ба̀би, нѐмō д-иде́те по̀приеко, ħете да се òросӣте на̀чисто.

òртāк -а́ка м ‘заједничар у послу’. – Нѐкад су њӣг двòица би́ли орта́ци и ли̏епо су се сла́гали; кад су им прѝстигла ђѐца, òни се здòговōрно разòртаче, вѐлē: бо̀ље да се мӣ по̀ди̏елимо кô љỳди да нам се нѐ би ђѐца, нѐ дāј Бо̀же, ćу̀тра сва̀дила; ‖ **òртачки** -а -о ‘који се тиче ортака’. – Ђе́до је ва̀зда говòрио: òртачком кòњу гр̀бава ле́ђа. – Òртачкој кòбили мѐсто за̀ прōшħом; ‖ **òртачки** прил. – Òни су ра́дили òртачки свѐ док се Јо́во нѝје запòслио у Ча́чку.

орта̀клук -а̀клука м ‘заједничко улагање и заједнички рад два или више лица’. – Ỳӣħу њӣг двòица, беја́ги, у нѐки орта̀клук, ал су се бр̄зо покара̀басили, јел чѝм је нѐшто сва̀чијē, нѝје нѝчијē; ‖ **орта̀чина** ж ‘и с т о’. – Благословѐна е орта̀чина ш чѐститӣм чоѐком.

òртачити (се) -ӣм (се) несв **а.** ‘заједнички обављати неке послове на имањима’. – Òни су у пр̏вē ру̂ке òртачили, по̀сле се поди̏е́лили и сва̀к ѝшō свòӣм пу́том.

о́-ру̏к! узв приликом заједничког гурања или дизања нечега. – Кад смо ка̀лдрмили ца́ду, па трѐба̄ да прѐвр̄немо ȍгромну ри̏пу, ми̏ сви̏ у̀ва̄тимо и ȍндак на у̏звр̄к о́-ру̏к! слȍжно за̀пнēмо и прѐвр̄немо кȏ ни̏шта.

ȍс[1] м зоол ‘инсект из пор. Vespidae, оса’. – Налѐтӣм с ко̀сом на ȍсињак те ме о́сови изује́даше, са̀в сам ȍтекō.

ȍс[2] м ‘осје на стрном житу’. – Нȁјгоре ти је у вр̏шају кад си са̀в знȍјāв па при̏јонē пȍнекӣ ȍс те пȍчнē да те жа̀ца̄.

оса̀катити -ӣм св ‘непоправљиво оштетити руке или ноге’. – Штȁ ће весѐлнӣк, оса̀катијо у ра̀ту, са̀д га ни̏ко нѐ видӣ кȏ усмр̏ђō си̏р, ѐнē га прȍсӣ кȍ ȍнāј из јѐднē при̏че што ми чѝтō у̏нук; в. *урвача*.

ȍсама ж **а.** ‘усамљеност’. – Нѐшто пȍчо да бѐжӣ у ȍсаму, зѐмāјле је вȍљō да разго̀варā са сва̀кӣм, са̀д јȍк; **б.** ‘удаљеност од суседа’. – На̀правијо куће́рак у ȍсами, ни̏ће жи̏вē ду́шē на пу̏шкомет.

оса́мити се ȍсāмим се св ‘издвојити се, бити сам’. – Нѐшто е, у пȍтоње вре́ме, Ȍбрад, Бȏг да му ду̏шу прȍстӣ, вȍљō да се ȍсāми.

ȍсванак -āнка м ‘освит, свитање, зора’. – У ȍсванак смо кре́тали с вȍловима на ȍрāње, ту̏рӣмо у ка̀нате плу̏г, брѐме си̏ена, то́рбу ш-љѐбом и на̀прēд.

осва̀нути ȍсванēм св**. а.** ‘појавити се (о зори)’. – Бȍље је за ку̏ћу кад ȍсванēш на̀ њиви нѐго у крѐвету; **б.** ‘дочекати свитање, зору’. – Та̀кӣ ти је на̏ш сѐљāчки пȍсō, мȏра д-ȍсванēш и д-ȍмркнēш; ‖ **освања́вати** -а̀њāвам / -а̀њуем несв према осванути; в. *устаоц*; ‖ **ȍсвитати** -ће(м) несв **а.** ‘појављивати се (о зори, дану), свањивати’. – Кад је пȍчело д-ȍсвићē, ми̏ смо вѐћ би́ли испод Ȉвōвца; **2.** ‘дочекивати свитање, дан’. – Ȏн је чѐшће ȍсвитō у кава̀ни нег на̀ њиви и за̀тō му е са̀д та̀кā и ку̏ћа и по́родица.

осве́тити[1] ȍсвēтим св ‘обавити обред освећења (освештања) водице, куће’. – До́ћи ће нам ćу̏тра око по́днē пȍп д-ȍсвēти вȍдицу, спре́мте бȍсијок, та̀мљан, сви́ćу и свѐ што трѐба̄.

осве́тити[2] **(се)** ȍсвēтим (се) св ‘вратити зло злим’. – Говȍрило се у да̂внā времѐна ȍко за ȍко, зу̏б за зу̏б и кȍ се нѐ освēти, та̂ј се нѐ посвēти.

освѐштати -āм св ‘посветити, извршити над нечим обред освећења’. – Ȍсвештō вла̀дика и њѐгови јеромона́си дѐдину и ба̀бину за́дужбину.

ȍсвитак -тка м ‘време кад свањава нови дан, осванак’. – У ȍсвитак смо кре́тали на пȍсō; в. *осванак, осванути.*

ȍсврћати се -ћēм се несв ‘освртати се’. – Зна̀о сам да е нѐшто а̀пијо чим се на̀кō свакѝ-час ȍсврћē те пȍглēда еда ли ко́га за̀ њӣм.

осева́пити се осѐвāпим се св ‘бити дарежљив и милостив, начинити богоугодно дело’. – Мȍји ђе́до и ба̀ба су на̀шим вршња́цима кое су у̏сташе прȍђерале поклȍнили ку̏ћу и има́ње, па јѐдна ста̂ра ба̀ба ка̂же да се осева́пијо.

осе́кнути[1] ȍсēкнем св ‘отпити’. – На̀крете ȏн чу̀туру и ȍсēкну е дома̀ћӣнски и ју̀нāчки.

осе́кнути[2] **(се)** ȍсēкнем (се) св ‘ишмркнути се, избацити секрет из носа’. – Јȍш је ȏн ма̂ли, н-у̀мије да се ȍсēкне; ‖ **осекњи́вати (се)** осѐкњӣвам (се) / осѐкњуем (се) несв ‘ишмркивати (се)’. – Баба Зȏрка се осекњи́вала, на̀кō, пр̀стима па иг ȍбришē ȍ трāву ил о ву̀ненē ча̀рапе.

осе́нити (се) ȍсēним (се) св ‘прекрстити (се)’. – Осе́ни се, бла̀го ђе́ду, зна̂ком ча̀сног кр̀ста ва̀кō: *У и̏ме Ȍца и Си̂на и Свѐтōга Ду̏ха, а́мин.*

осѐнтати се -āм се св ‘оријентисати се, доћи к себи’. – Јѐдва на јѐдвите ја̀де се осѐнтак, ни́сам у ȍнōј пȍмрчини мȍгō да зна̂м ћѐ трѐба̄ д-ȍкрēнем у̏з брдо; в. *маовина*.

осе́ћи òсēгне св ‘смањити ниво, повући се’. – Наи́ђоше òвē врућѝне па осе́гоше буна́ри, а ȍсēже и пȍток, са̀мо што нѝје пресу́шијо; ‖ **осе́гнути** òсēгне св ‘и с т о’. – Кад òсēгну вȍде, му̀ка е и за на́род и за стȍку; ‖ **осе́зати** òсēже несв према *осећи*, *осегнути*. – Пȍче осе́зати стȕблина. – Ȍсēже ра̀кија у бȕрету пȍдобро, да̂ко ѝсēгнē до нȍвē пѐцидбē.

òсилити се -ѝм се св ‘показати надобудност, бахатост’. – Пȍглāјте окȍ себе, бла̀го ђе́ду, и вѝђеђете да су се млȍги дȍбѝвши бога̀ство, вла̂ст или ча̂ст суновра́тили у прȍпāс: òсилили се, поманѝтали, ука́љали ȍбраз свȏј, ражалòстили прѐтке, осрамòтили пòтōмке, упропа́стили по́родице, ни́су иг наȕчили òнȳ: *да̀нāс у зла̂шу, ćȕшра у бла̂шу.*

òсињāк м ‘осиње гнездо’. – Вȍди рачу́на да не налѐтѝш на òсињāк јел је ȕјед òсицē опа̀снијѝ од чѐлињēг. – Њѝма кад ка̂ш ѝстину – кȍ да си ца̀рнȍ у òсињāк.

ȍсион -а -о ‘груб, обестан, арогантан’. – Дȍшō ȍсион кȍ да е ђа̀вō ȕишō ȕ њега, нѐ мош ла̀сно да му прѝђеш нѝ с коē стра́нē.

òсица ж зоол в. ***ȏс***[1]; в. *осињак*.

ȏсје с ‘бодљикави део класа код неких врста жита’. – Зѐмāјле је и пшѐница ба̀нкȳт ѝмала ȏсје на вр̏у кла̂са, кȍ-нō јѐчам и ра̂ж, па кад вр̏шемо, а òнō ȏсје ȕлетѝ под кȍшуљу на знȍјава ле́ђа па жа̀ца̀ га̀дно.

ȍскоруша ж бот ‘врста крушке Sorbus’. – Ȍскоруша ти је ȍпора да̀-бōк-са̀чȕвај, док се не угми́лѝ, нѐ мош д-òкусѝш, а кад је гми́ла – нѝшта љѐпше.

оскȍчити òскочи св **1.** ‘издићи се изнад хоризонта (о Сунцу); одскочити ’. – Бѝјāше Сȕнце пȍдобро оскȍчило кад су кре́нули; **2.а.** ‘склонити се, измакнути се’. – Кад је чȕо да га тра̂же, оскȍчио је ȕ шуму; **б.** ‘одбити се испод чекића, испод точка’. – Ȍскочи камѐнчѝћ и њѐга звѐкну у кȍљено! – Ȏн ти ѝтро òскочи ȕ стра̄ну и о́ван га òмаши.

оскрна́вити -ѓнāвим св ‘обешчастити, упрљати’. – Онај пȍп срȕшијо иконȍстас и оскрна́вијо све́тињу да би му запòпили сѝна.

òскудан -дна -дно ‘сиромашан, убог’. – Òвē гȍдине бѝ̂ сувȍвица, òскудна бѝ̂ и љѐтина; ‖ **òскудно** прил ‘рђаво, слабо’. – Нѝје на ва́шеру нѝко бѝјо та̀кō òскудно ођѐвен кȏ вѐсели Драгȕтин Пи́њо с Љȕте крȕшкē.

оскуда́ција ж ‘оскудица, немаштина’. – Òнō јѐсте оскуда́ција, нѝје да нѝје, ал јòпēт, ва́ла Бȍгу, нек су чѐљāд жи́ва и здра̀ва па ћемо се нѐкако искобѐљати; ‖ **òскудица** ж ‘и с т о’. – Бѝјāше òскудица тѝг гȍдѝна, ни љѐба ни́смо мȍгли ла̀сно да на̀вашēмо, а ја̀дно ти штâ дрȕгō.

оскуди̑е́вати -ȕди̑евам несв ‘немати довољно средстава за живот, живети у оскудици и немаштини’. – Та̀кō вре́ме би́ло, оскуди̑е́вали смо с коечѝм, ал се јòпēт жи́вило, ра̀довало, пјѐвало и ѝграло, нѝје кȍ-вō са̀д ђе свѐга ѝмā само ра̀дости сла̀бо. – Брѝга њѝг што на́род оскȕди̑евā, то иг ѝч не за̀нѝма нити ȍ томē мѝслē.

òслањати се -āм се ‘примаћи се уз нешто; имати потпору, подршку’. – Слȍбодно се ти ослȍни на ђе́да, зна̂ш како е ка̂зано: др̏во се на др̏во òслањā а чȍвек на чове́ка; ‖ **ослȍнити се** òслонѝм се св. – Ослȍнили се свѝ на̀ њега, нѝко нѝшта нѐ мислѝ. – Ослȍни се на мȍе ра̀ме.

òслонац -ōнца м ‘потпора, подршка у време несигурности; подупирач’. – Мȏра чȍвек д-ѝмā неки òслонац у живȍту, а на̀јвећи òслонац ти је дȍбра жѐна, нѝје ца̀бе ка̂зано да ȍна др̏жѝ трѝ̂ ћȍшка кȕћē, за̀тō, бла̀го ђе́ду, дȍбро отвȍри ȍчи с кѝм ће да се жѐнѝш.

ослу́жити òслȕжим св ‘обавити војну службу, обавезу’. – Ослу́жио е вȏјску и са̀д нек се жѐнѝ. – Пјѐвāгу ђѐвȏјке на мо́би: Ѝди, мѝле, те ослу́жи свȍе / чѐкаћу те, мла̀дости ми мȍē.

òсмāк -а́ка м ‘врста белог кукуруза с осам реда зрна, осморедац’. – На̀јслађи мȕрузни љѐб ти је од стакла́рца и осма́ка, нѐма им ра́внē. – Нѐма про́ē без осма́ка, јѐс да

он ѝмā само ѐсам рѐдōва зрнēвља на кли́пу, ал нàд њӣм нѐма бо̀љег сем стакла́рца; в. *сӣакларац*.

осме́нути се ѐсмēнем се св ‘осмехнути се’. – Кад је ѐумирō, Бôг да му дȳшу прòстӣ, згòдно се ѐсмēну и сȁмо се одјàмпȳт кô зȁгледā у штȳкāтор; ‖ **осмеѝвати** се осмѐӣвам се / осмѐујем се несв према *осменӣти се*.– Осмеѝвала му се нàкō крӣшом и ôн је ре́шијо да мòлӣ ѐца д-ѝдȳ њѐзинима да прȁвē пи́тāње.

осмòтрити -им св ‘уочити, спазити’. – Кад је дòбро осмòтријо ситуа́цију, ôн се прикра́дē под њѐн про́зор; ‖ **осма́трати** ѐсмāтрам несв ‘пазити, пратити нечије кретање или понашање’. – Ôн с ѐнōг брда, ко стрàжāр, ѐсмāтраше дȁ л ће јȁзавац д-ѐӣħē ѐ-њиву.

осму́дити ѐсмȳдим св ‘огорети, опалити длаку’. – Кад пòћечӣмо, мӣ свӣње шȳрӣмо врѐлōм вòдōм, а ѐвӣ њѝни зàпāле слȁму испод свѝњчета па га тàкō ѐсмȳде.

осни́вати ѐснӣвам несв ‘покретати, заснивати неки нови посао, пројекат’. – Чȳем да и ѐни осни́вају нѐку пàртију, ко гѐј не знā нѝшта памѐтнијē да рȁди, ôн ѐснуе пàртију; ‖ **оснòвати** ѐснуем св према *оснивати*. – Ѐħе д-ѐснуе вѝноград.

ѐснова ж ‘уздужне нити код ткања’. – Ѐснову намòтāвāмо на врàтило, а пòткōм подàткӣвамо.

осње́жити ѐсњēжӣ св ‘нападати (о снегу)’. – Ако ѐсњēжӣ, со́ницама ћемо да прегна́мо шȁшину. – Кад ѐсњēжӣ, ѐндај ћемо со́ницама да рàзвлāчимо ħȳбре по њѝвāма, сȁд по блȁту нѐ ваљā: ѝмā да нàмучӣмо вòлове и д-ѝзгазӣмо парце́ле.

особѐњāк -а́ка м ‘другачији од осталих, необичан, чудноват’. – Не знāм штȁ би ти рѐко зà њега, дòшō, брàте, нàкō особѐњāк, нѝ с кӣм се нѐ-дрȳжи, нѝко њѐгов нѝје бѝјо тàкӣ.

о́соје с ‘страна брда окренута од сунца’. – Нѝкад вòħе на о́сојy нѐ мож да бѝднē слàтко ко ѐвō с нȁше при́сојнē стра́нē ħе сȳнце грѝје пòваздāн; ‖ **о́сōјни** -а- о ‘који се налази на осоју, који се тиче осоја’. – На о́сōјној стра́ни нѝкад нѐ мож да рòдӣ кò на при́сōјној.

ѐсока ж ‘течност која се цеди из ħубришта’. – Испод шу́бера кроз кòӣ се избàцуе ħȳбре ѝз-шталē ѝмā рȳпа кроз кòјȳ ѝзодӣ ѐсока; ‖ **ѐсочина** ж ‘и с т о’; в. *аман*, *одвркнути*, *удавити се*.

осокòлити осòколим св ‘постићи успех, похвалити неког’. – Е, си́нко, осокòлијо си: вѐлӣ ми твôј ѐчитељ да си бѝјо нȁјбољи у ра́зреду; ~ **се** повр ‘охрабрити се’. – Ка́жи му лѐпу рѝјеч и осокòлиħе се.

осòлити ѐсолӣм св **а.** ‘ставити со у храну, јело’. – Мòгō би јȁ ѐвō још ме́но осòлити, **б.** ‘дати стоци соли или посољене јарме’. – Трѐбā осòлити ôвце бȁр јàмпȳт у нѐħељу да́нā.

ѐсōран -рна -о ‘груб, оштар’. – Нѐмō да бѝднēш ѐсōран, но бȳди љȳбаван према свȁкōм, блȁго бȁби, јел ле́па реч гвòзденā вра́та ѐтвāра; ‖ **ѐсōрљив** -а -о ‘и с т о’. – Бѝо је ôн ѐсōрљив према свȁкōм и јȁ сам се бѐјō да не налѐтӣ на нѐкога кò што е и сȁм; ‖ **ѐсōрљиво** прил ‘дрско, непријатно, надмено’. – А мôј тȁта му, нàкō ѐсōрљиво, ѐдрȳби: вӣ, вѐлӣ, ни́сте љȳди, вӣ сте ајду́ци!

осрамòтити (се) -àмотӣм (се) св ‘понизити се, учинити нешто нечасно’. – Нѝко тѐбе, блȁго ħéду, нѐ мож д-осрàмотӣ ако си ѝспрāван.

ѐсредњӣ -ā -ē ‘просечан, који се ни по чему не истиче’. – Ѐни су ѐсредњēг ѝмōвног ста́ња, ал су ко љȳди чȁсни и поштѐни, а тô ти је нȁјвеħе богȁство.

ѐставити -ӣм св **1.** ‘положити на неко место, одложити’**.** – Ѐставили смо ѐнȳ грѐдицу код Жѝворадљеве ѐграде; **2.** ‘напустити, одбеħи’. – Ѐставила га женѐтина ж ħѐцōм и пòбегла за неког Миљо́јка Грòбāра; **3.** ‘одреħи се нечега’. – Ре́шили смо обадвòјица д-ѐставӣмо ѐвȳ дувàнчину, додѝјасмо и Бòгу и кȳħāнима; ‖ **ѐстављати**

-ам несв према *оставити*. – Свàкē гòдине òстављамо кàчицу кȉселог кȕпуса зà-зȉму.

òстајати -ем несв ‘задржавати се на истом месту’. – Òна је вàзда òстајала кòд бабē; ‖ **òстати** -нēм св према *остајати*. – Пòслō е у рàт пēт синóвā и òстō сâм: нȉједан му се нȉје врáтијо. – Нѐмō д-òстанē нȉшта, нѐ требā ми, ȕзми слòбодно свѐ; ‖ **òстанути** -нем св ‘и с т о’. – Свѐ òвō што рâдим рâдим споради вâс, јâ тô нéћу òдњēти ȕ-грōбље, знâш како се кâже, од òца е òстануло сȉну.

òстанак -ānка м ‘остајање на истом месту’. – Срѐћан ви пȕт, прȉјатељи! – Вáла, и вàма срѐтан òстанак, па да дàднē Бôг да се јòпēт вȉдȉмо у здрâвљу и весéљу.

òстарити (се) òстарȉ (се) св ‘доживети старост’. – Вѐлȉ Вилȉман: ôj, стàрости, рђаво òрȕжје, а Гаврȉло ће нà тō: мòре, чȉча, блàго òнōм ко òстарȉ; ***изр***. *Òстарȉ се, па тô ти је*.

ѐстрāга прил в. *одострага*.

острѐвити се òстрвȉ се ‘понављати агресивност од стране надмоћнијег’. – Кад те тâ бàгра јàмпȕт нàјашȉ, òстрвȉ се и нȉкако да ти сȉђе с грбачē.

òстружак -шка м ‘тестером одрезан, оструган део дрвета’. – Пòтурде јѐдан òстружак под зàдњȉ тòчак да кòњи не држē тѐрет док мȉ стòварȉмо òвē цáкове.

остȕпати òстȕпам несв ‘одступати’. – Кад вȉдȉш да е јàчȉ òд тебе, òстȕпај на врéме па смȉсли кàко да га нàдмȕдриш; ‖ **остȕпити** òстȕпим св ‘препуштати место бољем, одступити’. – Кад òнāј пòчнē да ти òćецā трâву за пéтама, òстȕпиш, дâш му првéнство и кô тàкȉм нáчином ȉзбије на чѐло тâј ти је кòзбаша.

òсуда ж ‘казна, затвор’. – Кад је Òбрад бȉјо у Срêмској Мȉтровици на òсуди, ȉшла му мâјка Зôрка јàмпȕт да га òбȉђē и пошто су јој извѐли Òбрада, òна јàдна ȉзгубȉ àвāз и нȉје мòгла јѐднē да прòзборȉ, но тѐк кад је истѐкло врéме пòćетē и стражáри одвѐдоше Òбрада, њôј се јàком òндак пòврāти гòвор, ал дòцкан бȉ.

осȕдити òсȕдȉм св ‘донети пресуду, казнити’. – Бòље је дѐсет крȉвȉг пȕштити но јѐднōг прàвōг осȕдити; ‖ **осуђȉвати** осȕђȉвам / осȕђуем несв према *осудити*. – Њѐга су осуђȉвали и кад иг пòздрави нà улици јел су знàли да иг зѐбāвā. – Òнāј цр̄ни Вéљо бȉ òсȕђен што ȕби Дрàгића Пòповића и прòведе осуђѐнȉчки жȉвот, боз непрòмишљености.

осуђѐнȉк -ȉка м ‘човек који је осуђен на затвор, затвореник’. – Ако нȉси шћѐо да им слȕжиш, ти си бȉјо гòтов осуђѐнȉк; ‖ **осуђѐнȉчки** -а -о ‘који се тиче осуђеника’; в. *осуђивати*.

осȕнчати (се) òсунча (се) св ‘изложити (се) сунцу’; в. *бриег*.

òсуство с ‘одсуство’. – Кад сам слȕжијо вôјску, дòлазијо сам на òсуство и тô двáпȕт, јàмпȕт на рѐдōвно а дрȕги пȕт на нâградно.

òсуствовати -уем несв ‘бити одсутан’. – Нȉкад нȉје шћѐо òсуствовати с нѐког тéшког пòсла, но е стâлно бȉјо прȉмер.

òсȕти òспēм св, у ***изр***. *~ дрвље и камење* ‘вербално напасти, изружити’. – Òсуше на њѐга дрвље и кàмēње, штà су му свѐ прȉшили ни пàшче с мàслом нѐ би пòјло; ~ се св **1.** ‘добити осип’. – Дòбијо òнē òвче бòгиње, сàв се òсо, веселнȉчак, и гòрȉ; **2.** ‘множити се’. – Бȉјаше вѐдра нôћ, мѐсец ȉзишо, а нѐбо се òсуло звјéздама.

òćетити -ȉм св ‘осетити’. – Òćетик нѐку топлȉну òко срца кад сам чȕо да ми се рòдијо ȕнук.

òćећāј м ‘осећање, емоција’. – Нѐке јàде се удрвēнчијо, кò да нêма нȉкаки òćећāј, нит ȕмијē да се пòрадуе, ни да зàплачē.

òćећи оćéчēм / òćечēм св **1.** ‘одсећи, посећи нешто’. – Рéшисмо д-оćéчемо дȕд, вȉдȉ се да е прòзукō, мòже кàкā олȕја да г-òбāли на грàђевине. – Ȉшли д-оćéчēмо бàдњāк. – Òћу д-оćéчēм пȕпак ђѐтету с-àлāтком: ако бȉднē мȕшко – с кòсōм, ако ли

жѐнско – са српом; **2.** ‘оштро упозорити’. – Ѐндак ти Срѐтен ѐћече кô сѐбљом и кâже тôм сѝлаџији: Бѝднēш ли ми јѐш јѐднōм наѝшō на има́ње с тàкōм злôм нâмером, ѝмā да нѐма јàл мѐне јàл тѐбе; ‖ **ѐћечан** -чна -о ‘одлучан, енергичан’. – Би́ли су љу̏ди ра̀није ѐћечни: штѐ мѝслī тô и збѐрī, штѐ збѐрī ѐнō твѐрī, ѐвō сàд брê сàмо гла̂ штà ће да се свѝдī ѐнѝм гу́зоњама, а јôк шта е поштѐно; ‖ **ѐћечно** прил ‘енергично, изричито, наредбодавно’. – Скрѐсā Ра̀дōјка Мâрку ѐћечно: *Пòлази нàпоље!*

ѐтава ж ‘друго кошење (траве која је израсла на месту покошене)’. – Кад кòсисмо ѐтаву у Àџибōвцу, про́ђоше цр̏кви свàтови с двâ бàрјāка, жѐнили се ѝстог дâна брàћа Мѝлосав и Вѝтомир; ***изр.*** *Пу̏штѝ мôзак на ѐтаву.*

ота́кати ѐтāчем несв ‘истакати, одливати вино из комине’. – После му́љāња грôжђа пу̏штī се да прѐврī и ѐндак се ѐтāче вѝно и сѝпа у бу̏ре, тô кад ћеш цр̏вено, а би́ело се ѐтāчē ѐмā после му́љāња и прѐвирē у-бура́дма, без кѐмине, па стàсāва тѐк тàмо иза Богоја́вљēња; ‖ **отѐчити** ѐточѝм св ‘одлити вино из комине’. – Отѐчисмо дàнāс вѝно, сàмо да прôбаш, нѐма му ра́вна.

отаља́вати отàљāвам несв ‘безвољно и непажљиво радити неки посао’. – Да е тàкō отаља́вō пѐсо кад је покри́вō ку̏ћу, трѐћī би му дâн пàла нà глāву; ‖ **отàљати** -āм св. – Нѐ могу да рѐкнѐм крѝво, ѐтаљō е ôн тô нѐкако, ал на јѐдвите јàде, није бàш ѐтр̏жан.

ота́њити ѐтāњи[м] св **а.** ‘учинити да нешто постане тање, истањити’. – Мôраш ѐвō јѐш мàло ота́њити; **б.** ‘смањити се’. – Ота́њила гѐмила на дрвљани́ку, ота́њило жѝто у сàлāшу, ота́њило брàшно у наћва́ру, бѝће бела́ја тàмо кад фе́бро пѐчнē да лѐмī рѐбро.

отапа́вити отàпāви св ‘утрнути, постати неосетљив (обично прсти од хладноће)’. – Од ѐнōг сѝлног мрàза отапа́вили нам пр̏сти, нѐ знāмо да су нàши, увѐта се скоча́њила, нôс поцрвѐњō, по вѐђāма се ѐватило ѝње.

отàрасити се / отàросити се -им се св ‘ослободити се нечег или неког’. – Ва́ла Бѐгу кад се сàмо отàросисмо од ку̀лука и прѝнудног ѐткупа. – Јѐдва се отàрасик ѐнōг пѝјаног човѐка, дѐшō па н-ѐмије д-ѝдē. – Још сàмо да ѐвō отàросѝм и дѐлазѝм; ‖ **отарашáвати** -àшāвам несв ‘завршавати, обављати посао’. – Àјде, ђѐцо, док је ѐвијег ли́епѝг да́нā д-отàрàшāвамо пѐсō, да збѐрēмо љѐтину, па пѐтље мѐже ме́но да се олàбāви. – Свѐ је мо́рала д-отàрѐшāва врѝшко, нà тр̏к и да се ѐнѝ чàс тѐрњā, стô пѐслѐва ѝмā, нѐ знā кѐ-ће прѝје; ‖ **ѐтарāшан** -шна -о ‘вредан, ефикасан, који све послове обавља брзо и добро’. – Нѝје Миле́ва од ѐнѝг што тр̏чē, ал ѐтарāшна нѐкако; ‖ **ѐтарāшно** прил ‘успешно, брзо’; в. *клепавати*;

отàрчати -āм св ‘огребенати’. – Дàдни ми твѐе грѐбене, дѐшла ми Ру̏жица, ѐће да ми пѐможе ѐтарчати ку̏чине.

[ѐтац] ѐца м. – Знâш како се кâже, ѐтац ко кѐлац. – Од лу́да ѐца шàшава ђѐца; ‖ **очу̏рина** м пеј *отац*. – Прѐпијо им се очу̏рина, рàскуђи им ку̏ћу, а њѝг и мâјку тирјàнишē ѝз-дāна у̏-дāн; ‖ **о́цо** -а м хип. – Мâзи се око њѐга и зѐвē га о́цо; ‖ **ѐцика** м хип. – Ѐни ѐца зва́ли ѐцика; ‖ **ѐчēв** ѐчева -о ‘који припада оцу’. – Ѐчева слѝка из во́јскē стѐјī у̀рāмљена на зи́ду гѐстѝнске сѐбē; ‖ **ѐчин** -а -о ‘који припада оцу’; в. *тетка*; ‖ **ѐчињī** -ā -ē ‘и с т о’. – Нѐ сили се, блàго ђēду, шкѐлѐм пред рѐдитељом свѐѝм јербо е ѐчињā љу́бав млѐго врѐднијā ѐд твōг зна́ња; ‖ **ѐчѝнски** -а -о ‘који се односи на оца’. – Нѐ треба њѝма дàнāс нѝ за шта ѐчѝнски блàгослов, дѐвољно је да им нàрēде оне ништàчине; ‖ **ѐчѝнски** прил ‘како приличи оцу’. – Ѐчѝнски ти кâжем, нѐмō тô да рâдиш јел нѝје благословѐно. – Ја ти кâм нàкō ѐчѝнски како трѐбā да рâдиш, а тѝ вѝђи штà ћеш и кàко ћеш, ни́си вѝше мâли; ‖ **Ѐци** м мн ‘хришћански празник који се слави у прву недељу уочи Божића’. – Мôрам за Ѐце да нàбавѝм нѐкиг ситничи́цā, трѐба да се испоодрјѐшуем ђѐци и у̀кућāнима. – Мѐѝ дру̏гови су ѐче-

ве зва́ли ра̂зним на́чином: та̀та, та́то, та́ле, та́ћо, та̀тица, о́цо, о̀цика, са̏мо е Ју̏гослав за о̏ца говòриjо: мо̂j Гво̏зден.

отача́ство с ‘отацбина, родна груда’. – О̀ни су jу̀нāчки ѝзгинули за ве̏ру и отача́ство.

отва́рати о̀твāрам несв према *отворити*; у ***изр***. *~ вра́та*, *~ про́зор*, *~ вра̀тнице*; ‘просецати рупице на оделу ради закопчавања’. – Та̀ко нау̏чик д-о̀твāрам и о̀пшивам ру̀пице и да прѝшивам дугми́ће. – Не̏кī ђа̀ци ни́су ни отварали књи̏ге, бо̀jали се да иг не о̀штетē; ‖ **отво̀рити** о̀творīм св **а.** ‘померити, уклонити оно чиме је што било затворено; отворити пролаз’. – Кад је не̏ко по̏чо да зо̀вē, jа̂ по́ђок д-о̀творīм вра́та, кад бра̀лица вѐлī: Не̏ка, jа̂ ћу, ѝзгле̏да ми да су ца̀нда́ри.. – Отво̀рдē вра̀тнице д-иза̀гнāм сто̀ку. – Свѝње отво̀риле бо̀газ у̀-прōшћу и на̀правиле гр̂дну што̀ту у башчова̀нлуку; **б.** ‘скинути омот’. – Jѐдва су до̀чекали д-о̀творē пи́смо и да ви̏дē шта̂ пи̏ше; **~ се** ‘букнути, нагло и јако почети’. – О̀творī му се одjа̀мпу̏т ра̀на, ни̏jе мо̀го сто̀пе jѐднē да ко̀рāчи; ***изр***. *~ о̀чи* ‘бити на опрезу, добро пазити’. – Во̀дте рачу́на шта̀ ра̂дите и до̀бро отво̀рте о̀чи да не награ̀ишēте, зна̂ш како е ба̀ба гово̀рила: отво̀ри че̏творе о̀чи

о̀тврднути -не[м] ‘постати тврд’; в. *пресан*.

оте́гнути се о̀тēгнем се св ‘постати дуг, одужити се’. – Да̂н се о̀тēго, а звѐздан у̀пекō; ***изр.*** *Шта̀ си се о̀тēго ко̀ ѝванићка̄ ца́да*?; в. *jара*; ‖ **оте́зати** о̀тēжем несв ‘одуговлачити, досађивати се, беспосличити, ленчарити’. – Ура́ди то̂ о̀дмā, нѐмō д-о̀тēжеш ва̀здāн.

отерсу̀мē прил ‘отприлике, по осећају’. – О̂н ре̏че, на̀кō отерсу̀мē, да ѝмā jеда̀нēс са́тī. – И̏jако ни̏кад ну̀диjе ни́смо про̀шли, у̀списмо, на̀кō, отерсу̀мē, да сти̏гнемо у њи̏но се̏ло.

о̀тесак -ска м ‘отесано парче дрвета’. – Це̏о да̂н jе пра̀виjо о̀нē о̀теске за шту̀кāтор, о̀н то̂ зо̀вē тр̀лац, а о̀нē што се зго́даjу ша̀шōвци; в. *трлац, шашовци.*

о̀тēти о̀тмēм св ‘силом узети’. – Ми̏слī д-о̀тмē, а нѐ знā да е то̂ о̀тров за ку̏ћу њѐгову. – На̀ма су о̀тимали сто̀ку, у̀се́ве и коѐшта, а то̂ зва́ли ба̀ксем о̀ткуп. – О̀тēше и цр̀но иза-но̀кта; ***изр.*** *о̀тēто – про̀клēто* – ка̀ко до̀шло – на̀кō и про̀шло; ‖ **о̀тимати** -āм / о̀тимљем несв. – Нѐмō д-о̀тимљеш сиро̀тињи, то̂ е вѐличка гро́та. – Ко о̀тимā на̀влāчи вѐлико проклѐство на се̏бе и на ку̏ћу сво̀jу. – О̀тимали су и о̀ни при̏jе њи̏г, па ви̏ђи шта̀ су до̀чекали; ***изр***. Бо̀ље jе не́мати него о̀тимати.

отету̀рати се -āм се св ‘с муком отићи’. – Ко̀лко смо се смо̀рили, jѐдва на jѐдвите jа̀де се отету̀расмо ку̏ћи.

отима́рити отѝмāрим св ‘завршити тимарење стоке, коња’. – Jош са̀мо д-отѝмāрим Зѐкана и до̀лазīм.

отима̀чина ж ‘присвајање на силу, отимање, пљачка (по комунистичким правилима)’. – Ма ни̏jе то̂ би̏jо о̀ткуп но отима̀чина, али о̀ни jадни́ци ни́су зна̀ли да е о̀тēто про̀клēто и за о̀нӯ што ви́каше jа̀дни ђе́до: о̀тимājу вра̂га споради бла̂га, бла̂го нѐстанē, вра̂г о̀станē.

о̀тирати -ēм несв ‘брисати’. – Ми̂ кад смо и̏шли у̀ школу, ни̏jе би́ло свѐскī ко̀-вō са̀д, но смо ѝмали та̀блице и пи́сали лѐгītером, па кад ѝспи̏шемо и у̀читељ прѐглѐдне, ми̂ смо о̀ндак са су̂ћером о̀тирали та̀блицу, па jо̀пēт ѝспотекāр, Jо̂во на̀ново; ‖ **о̀триjети** / **о̀трти** о̀трēм св према *отирати*. – Кад нато̀варисмо о̀нē тру́пце, до̀њēше нам ђе̏ца во̀дē те о̀прасмо ру̂ке и о̀триjесмо иг тѐжаним у̏брӯсом, па уви́ђосмо у̀-ку̏ћу да вру̀штукуемо. – Би̏jаше ка̀љаво па за́ђосмо у̏-трāву те о̀триjесмо ко̀ндуре да неу̀несēмо љу́дма бла̀то у̀-ку̏ћу.

отѝрāч -а́ча м ‘брисач за ноге’; ***изр.*** *Пробу̀рāч на̂ђе отѝрāч.*

отиски́вати отѝскивам / отѝскуем несв према *отиснути*. – У̏зō те отѝскуе камѐнчиће нѝз-обалу, ниjе ѝмō памѐтниjа по̏сла; ‖ **о̀тиснути** -нēм св ‘одгурнути

нешто низ брдо, низа страну'. – Ȍтиснӯ рӣпу с вр̏ брда, а нѐ мислӣ оће л ко̀га до̀ље ỳбити; **~ (се)** -нѣ̄м (се) св 'пасти са висине'. – Нѐмӯ ме нӣшта пи́тати, ȍтиснук се с вр̏ сӣ̑ена, мо̀гӯ сам се са̀в изло̀мити, срѣ̑ѣ̄м са̀мо сам ỳштукнӯ.

[ȍтӣћи / оти́ћи] ȍдѣ̄м св **1.** – Јѐдва чѐкам кад ће ови брѐзбожнӣци оти́ћи [с власти]. – Оти́ћи те нами́ри сто̀ку. – Са̀мо што е ȏн ȍтишӯ на пӣјац, по̀чнѣ̄ да нам се тѐлӣ ша̀руља; *~ Бо̀гу на ӣсти̏ну* 'умрети'. – Свӣ̑ ћемо мӣ̑ једнӯг да̂на ȍтӣћи Бо̀гу на ӣстину; в. *кијамет*; **2.** мед. 'страдати, разболети се'; в. *занемљети*.

отјѐшњати -а̄м 'постати тесно'. – Ȍтјешња му, ва́ла Бо̀гу, и ȍбућа и оди̑е́ло, раскрỳпњӯ се.

ȍткад прил 'од ког времена'. – Тȏ нӣ̑је би́ло откад је га̀врāн поцр̏њӯ; ***изр. ~ сѐбе***. – Откад сѐбе ја̂ њѐму вӣ̑чем да се жѐнӣ, а ȏн нѐке ја̀де ста̂лно вр̏да̄.

отка́нити се ȍткāним се 'оканити се, оставити неке послове, оставити некога на миру, одустати од намере. – Отка́ни ме се, тако ти Бо̀га, не́ћу вӣ̑ше да тр̏пӣм твȏј зỳлум; ***изр.*** *Отка́ни се ђо̀рава ӣдо̀сла*; в. *баглама*, *спопадати*.

отки́вати ȍткӣвам несв 'тањити рез на коси чаканцем на баквици'. – Кад по̀прōђе вре́ме, ȍндак ти ѝдē отки́вање: свӣ̑, у за̀латку, попрѝлегнӯ на бо̀к, испоби́јају ба̀квице, по̀вадē из то̀рбӣца ча̀кāнце, ȍпљунӯ иг пођеко̀ӣ пȳт и отки́вајӯ ко̀се, ѝзвлāче жӣ̑цу; ‖ **отко̀вати** ȍткуем св према *отковати*. – Кад отко̀васмо ко̀се, обре́дисмо по ра̀кију па за̀пјевāсмо ȍнӯ: ȏј, ȍблāче, нѐмӯ на коса́че.

отки́дати ȍткӣдам несв 'одвајати делове од целине'. – По̀шӯ ђе́до д-ȍткӣда за́пѣ̄рке на парада̀изу; ‖ **ȍткинути** -нѣ̄м св према *откидати*. – Ѝди, ѣ̂ро, ȍткини ко̀ӣ цвѐтӣћ д-ȍкитӣмо ђе́ду вла̀шу, оће д-ѝдē код Пе́ра, вӣ̑дӣ да е по̀чӯ да ди̏жē ро̀гове на но̀ву ко̀ћу, па вѐлӣ рѣ̂д је д-ȍкитӣ ме́но. – Нѐко ми ȍткино на̀јљепшӯ перỳнику.

ȍткиселити (се) -и[м] (се) 'раскиселити се'; в. *отрлити*.

отклȍпити ȍтклопӣм св **1.** 'скинути поклопац с нечега'. – Отклȍпи лȍнац и про̀мешај јѐло, па га јȍпѣ̄т поклȍпи; **2.** 'искључати'. – Отклȍпи по̀друм, ȍћу д-ỳточӣм ра̀кије, са̀-ће да ба̀нӯ ра̂дници ѝз-поља; ‖ **откла́пати** ȍтклāпам несв **1.** 'скидати поклопац'. – Нѐмӯ свакѝчас откла́пати тȳ ше́рпу, нек пр̏вӯ про̀врӣ; **2.** 'искључавати'. – Нѐко е откла́пӯ вијо́ку, вӣ̑дӣм да нӣ̑је свѐ на̀ свȍм мѐсту.

откопа́вати -ȍпāвам несв према *откопати*. – Откопа́вали ȍни нѐшто на Гра̀дини, вѐлē да су та̀мо би́ле цр̏кве; ‖ **отко̀пати** ȍткопам св 'копањем ослободити приступ до нечега што се налази у земљи'; в. *цимнути*.

ȍткос ȍткоса м 'количина траве са површине која је широка колико и један замах косом'. – Кад ѝшћераше ȍткос, за̀пјеваше ȍнӯ: ко̀со мȍја, ко̀сила би са́ма, кад би мӣ̑лā на ȍткосу би́ла.

отко̀сити ȍткосим св 'косом склонити траву од нечега'. – Отко̀си ону тра́ву око ђе́довог гро̀ба; ‖ **отка́шати** ȍткāшам несв према *откосити*. – Ста̂лно смо око на̀ше а̀влије отка́шали траву што ра́стē според пȳта.

откотр̀љати (се) -а̄м (се) св 'одагнати нешто котрљањем'. – Откотр̀ља се ко̀ва нѝз ба̄шчу.

откра́вити ȍткрāвим св према *кравити*. – Вӣ̑ђдē да л су се откра́виле онē ледѐнице на стрѐи, бо̀јати се да нѐ-панӯ нѐком на̀-глāву; ‖ **открављи́вати** -а̀вљуēм несв према *откравити*. – Нӣ̑како да се по̀чнѣ̄ о̀вāј лѣ̂д на ба̀сāмцима открављи́вати.

откри́вати ȍткрӣвам несв према *открити*. – Нӣ̑је се мо̀гло нӣшта са̀крити, свѐ им ови ништа́ци откри́вали; ‖ **ȍткрити** ȍткријем св 'обелоданити, потказати, одати тајну'. – Ȏн му свѐ ȍткрије, и ка̀д су се вӣ̑ђели, и штà му е рѐкӯ, и ку̀д је ȍтишӯ.

откува́вати -ỳвāвам несв 'прати веш у врелој цеђи'. – Кад го̀ј рѣ̂шимо да пѐрēмо вѐш, мӣ̑ га на̀јпрво откỳвāвамо у ци̑е́ђу; ‖ **ȍткувати** -ам св према *откувавати*; в. *испирати*, *опрљити*.

ѐткукати -ам св ‘кукати извесно време за покојником’. – Кад је ўмро вѐселе чи́ле, ми̑ жѐне смо сва̀ко̄ вѐче и јўтро ѝшли њѝно̄ј кўћи д-ѐткукāмо.

ѐткуп ѐткупа м ‘куповина пољопривредних производа на велико’. – Нàша за́друга ти је ѐндāј вр̀шила ѐткуп компи́ра, ја̀го̄да, ма̀лѝна и коечѐга; *при́нуднѝ* ~ ‘принудно узимање добара’. – Ўзму ти ца̀бе и сви́ње, и о́вна, и пшѐницу, и ко̀мпѝр са̀мо нѐ ка̄жу да е то̑ ајдўчија, но бја́ги ѐткуп.

ѐткупити -им св ‘покупити’; в. *пологъ*, *стубе*; ‖ **отку́пљати** ѐткўпљам несв према *покупити*. – Пѐшла д-отку́пља ја́јца с по̀лога.

отку́пити ѐткўпим св ‘преузети робу од произвођача’. – Јѐсу ѐни беја́ги отку́пили свѐ што ѝмāш, ал пошто су ѐни шћѐли; ‖ **откупљи́вати** -ѐпљѝвам / -ѐпљуем несв према *откупити*. – Мла́ђо Жу́ња пѐчо д-откѐпљѝва ѐровину; в. *крађа*.

ѐтлē в. *одатле*.

ѐтмен -а -о ‘одмерен, лепог понашања’. – Ѐна бе́ше рѐда ѐтменōга.

ѐтоман м ‘кратак и узак лежај’. – Ѐндак ти је, по ва́рошима, би́ло млѐго мѐдēрно да у ку́јнама, више ѐтомана, о дѐвāру вѝсѝ зѝдњāк.

отпа̀дија ж ‘људски отпад, олош’; в. *час 1*.

отпа́дити (се) ѐтпāдим (се) св ‘удаљити се од породице, друштва, цркве’. – Ѐн се потпуно ѐтпадио од по́родице, а мешчѝнѝ да му је ѐ томе помогла и ѐнā њѐгова оштрѐкōнђа; ‖ **отпађи́вати се** -а̀ђѝвам се / -а̀ђуем се несв **а.** ‘одвајати се, одметати се од блиских’. – Јѐдна вр́ста Срба̑ је пѐчела да се отпа̀ђуе и од ѐбраза и од вѐрē и од свѐга осим од пѐнōг ко̀рита; **б.** ‘преверити се, одметнути се’. – Они новота̀ријама и ра̀звратом отпа̀ђѝвагу на́род од све́тињē.

отпа̀рлати -ам св према *парлати* в. *препарлати* . – Њѝг двѐичица отпа̀рлаше ѐнѝ ча̀с преко планѝнē.

отпѐрјати -ам св ‘одлетети, побећи’. – Кад је вѝђō да е гу́сто, отпѐрја гла́вōм без ѐбзѝра; ‖ **отперлѝјати** -ам св ‘отићи, умаћи, утећи’ – Пора́стоше ђѐца и отперлѝјаше, ми̑ли мѐи кѐд ко̀ѝ, док си рѐко шта̀ бѝ.

отпи́јати ѐтпѝјам несв ‘повремено отпити покоји гутљај’. – Ѐн је пола́ко отпи́јō из вла̀шē док је нѝје испра́знијо; ‖ **ѐтпити** ѐтпијем св ‘попити неки гутљај’. – Нѐкрете чѐтуру и ѐтпи домàћѝнски нѐколко гѐтљāја.

ѐтплакати -чēм св ‘мало плакати’. – Тѐј ти ѐна ме́но ѐтплака, би́ло јој нѐжао што да јој та̀кō рѐкнē, а ѐна се сирѐта тру́дила колко гѐј је мѐгла.

отпочи́вати -ѐчѝвам несв ‘престајати с послом да би се предахнуло, одмарати се’. – Нек јѐш ма̀ло отпочи́вају ђѐца п-ѐвōј врућѝнчини; ‖ **отпочи́нути** -ѐчѝнēм св ‘одморити се, предахнути’. – Кад стѝгōше на̀кō ѐморни, ѐмише се и ме́нко отпочи́нуше док ми зготѐвисмо вѐчеру.

ѐтпретати -ћēм св ‘скинути жар с нечега што је у ватру запретано да се пече’. – Кад ѐћемо да са̀чѐвамо жа̑р, ми̑ за̀пређēмо пѐпелом, а кад ѐћемо да ра̀спāлимо ва̀тру, ми̑ ѐтпређēмо пѐпō и тѐрѝмо сѝтнѝг дрвā на̀ онѐ жа̑р и ѐтē ти пла̀мена ѐчас.

отра́вити се ѐтрāви се св ‘зарасти у коров’. – После ѐвијег ки̑ша свѝ ѐ́севи нам се отра́вили, мо̑рамо да иг, чѝм цјѐднē, ѐкопāмо.

ѐтраксовати -уем св ‘обрадити нешто алатком за фину обраду’; в. *трепон*.

ѐтресит -а -о ‘предузимљив, одлучан, агилан’. – То е би́ла ѐтресита жѐна, млѐги мушка́рци би се прѐдā њом мѐгли пости́ћети.

отре́скати ѐтрēскāм св ‘енергично бацити, треснути, разбити’. – Кад је вѝђо да е ѐнā крѐшка з-дрѐгē стра́нē трѐла, ѐн је ѐтрēска ѐ ледину.

отре́сти се -сēм се св. – Отре́си се, са̀в си сњѐжāв, ѝсквасићеш це́лу кѐћу. – Јѐдва се отре́сок од ѐнōг пѝјаног човѐка, дѐсадан ко бѐва у тѝјесним га̀ћāма; в. *отарасити се*.

отриј̑е́знити се òтриј̑езнӣм се св ‘доћи себи после пијанства или заблуде, освестити се’. – Кад се отриј̑е́знијо, вӣ̑ђе и ôн штà учӣ̑ње, ал дȍцкан бӣ̑. – Док је ђе́до говòријо да се òтриј̑езнӣмо за врѐмена јел, вѐлӣ, нѐ може ѝмовина да бӣ̑днē свà̏чија и нӣ̑чија и да тô мôра да прòпанē кà̏д тà̏д, мӣ̑ му ни́смо вѐровали, ђе́до ȕмриј̑е, не про́ђе млòго, она ствàрнō прòпаде.

òтриј̑ети в. *отирати*.

òтрлити -ӣм св ‘завршити трљење’. – Кад се кòнопље у мòчилу òткиселē, òндак иг òсȕшимо дȍбро и трȌлицом òтрлӣмо, òнāј пȍздер дȍље ѝспадā, а òнȕ кȕчину мӣ̑ пȍтље гребена́мо и пре́дēмо.

отр̑њети отр̑ни[м] св ‘утрнути’. – Кад се вòзисмо на шӣ̑нским кȍлима, отр̑њеше нам стра̏жњице.

[òтров] м. – Нѐко бà̏цијо òтров те òтровō Пѐришиног кê̑ра.

отроја́нити се -òјāним се ‘донети на свет троје младунчади’. – Двӣ̑је кȍзе им се обли́зниле, а јѐдна отроја́нила.

отрома́вити -òмāвим св ‘постати тром, безвољан, тешко се кретати’. – Бȍгме, òнō нà̏ше матòрӣ̑ње отрома́вило и нѐке јà̏де обезвòљило и што би мȍгли, нѐшто им однѐмилӣло.

отромбу́љити се -òмбȕљим се ‘опустити се, олењити се, постати безвољан’. – Нѐ дāј се, чȍвече, штà̏ си се отромбу́љијо кȍē јà̏де, ѝди нà̏зōр, ćȕтра дѐсет ме́тара вӣ̑ше него дàнāс и вӣ̑ђеђеш, бӣ̑ће бȍље, јâ ти кâм.

отр̑пљети -ӣм св ‘пређутати, истрпети’. – Извриј̑е́ђа њѐга онај шà̏шави Танàсије, пà̏шче с мà̏слом нѐ би мȍгло пȍјсти, ал ôн отр̑пље, нӣ̑шта нѐ рече.

òтрулити -ӣ св ‘иструнути (пањ, трупац, дирек)’. – Знà̏о сам да ће да се прѐвр̄не чàтāл ан сам вӣ̑ђо да е дӣ̑рек òтрулијо; ‖ **òтруо** -ла -ло ‘који је труо’. – Òтруо дӣ̑рек на кàпији, сà̏мо што није кљȍкнȕла.

отр̑цати се òтр̄ца(м) се ‘изгубити снагу, дотрајати’. – Кад пòглēднеш вѐселог Драгȕтина, нѐ знаш да л се гȍре отр̑цō ôн ил она њѐгова ѝзвешчала гȕња.

о́тужан -жна -о ‘неукусан, бљутав’, – Ако не пòсолиш јѐло, оно ти дôђе о́тужно и бљȕтāво.

оту́рати òтȕрам несв ‘одбијати, одуговлачити, отезати’. – Стàлнō га òтȕра да му рѐкнē у чѐму е ствâр; ‖ **òтурити** -ӣм св ‘одбити, избећи’. – Ѝскō му Пѐтар у за́јам дѐсет ѝљāда до Јерѐмӣндана, кад ће да ћѐрā вòлове на ва́шер, ал ôн му нѐ даде но га òтури, бà̏ксем нӣ̑је прѝ парāма.

оћела́вити оћѐлāвим св ‘изгубити косу’. – Завѝтлāва га Радми́ло па му кâже: ѝди ȳ-Гȕчу те се слѝкāј да ђѐца вӣ̑дē кàкӣ си бӣ̑јо кад си ѝмō кȍсу, док ни́си оћела́вијо.

òћерати -āм св ‘отерати’. – Будàлчина, òћерō нàкȕ жѐну, а она весѐлница би́ла дȍбра ко дȍбар дâн, у́ста ѝмала, јѐзика не́мала.

òћко прил ‘олако, од срца, без оклевања’. – Пӣ̑та ôн Са́ва дà̏ л би шћѐо и мȍгō да му пòорē Шу́ковину и ôн му мȍментално, нàкō òћко, обѐћā; ц. *гунђати*.

òћоравити -им св ‘ослепети’**.** – Ȕдари олу́ја, пȍче да се дӣ̑жē прашѝнчина и коѐшта д-ѝзбије òчи, òћемо д-оћòравимо и гòтова ствâр.

офи́рати òфӣрам св ‘открити, одати’. – Није шћѐо да г-òфӣра да би га ѝćецкали кȍ рѐпу.

òфрље прил **а.** ‘без одређене намере (бацити нешто). – Дȍјчило смȍта òнȕ жӣ̑лу и завр̏љачи је нàкō òфрље; **б.** ‘причати неповезано, без смисла’. – Ôн лȕпи, нàкō òфрље, да су њѐгови дȍшли из Дробња́кā; **в.** ‘урадити нешто аљкаво, немарно’. – Ако ћеш да ти тô нѐко ȳрāди òфрље, дâј њѐму: ôн ће ти тô сӣгȕрно упропа́стити.

офу́цати (се) òфȕцам (се) св **1.** ‘смршати, поружнети’. – Глâм нѐшто како е Кр̏стомир проћѐрдō жӣ̑вот и нѐкако се офу́цō кô папȕцӣјски ма́чак; **2.** ‘похабати се,

искрзати се (од употребе, ношења)’. – Нѐмō д-ѝдēш ỳ тōј ѐфȳцаној гȳњи мѐђ-љȳде, ѐвē ти ѐвē нѐвије цѐкē.

охохѐ! узв за изражавање изненађења. – Знâш ли да е Милѝнко ѐвро ѝљаду кѝла пшѐнице? – Охохѐ!

ѐцвикати -ам св ‘одсећи, пресећи’. – Дѐшли ѐвѝ лѐктричари те му, сиромáу, ѐцвикали стрȳју зàтō што нѝје ѝмō да плâти.

Ѐци в. *отац*.

оцијéдити ѐциједим св ‘оцедити’. – Дѐбро, ђѐри, усȳчи чáршов да се ѐциједи вѐда, па га тȳри на лѐнку да с-ѐсȳши; ‖ **ѐцједит** -а -о ‘сув, на коме се вода не задржава, суво место’. – Јѐс им равнѝца дѐље, ал нѝје ѐцједито: кад пàнȳ кѝше, блàто до зà-врāт.

оцинкáрити оцѝнкāрим св ‘одати, пријавити некога’. – Ѐна ђ̀ѣ ỳдбāшка оцинкáрила штà смо разговáрали онѐмāд код Кóза у кавàни, па нас звáли у мѝлѝцију и саслушáвали.

ѐчадити -и[м] св ‘поцрнети од дима и гарежи’; в. *штукатор*; ‖ **ѐчађавити** -ѝ св ‘и с т о’. – Глâм ја гóре како ти је ѐчађавио ѐцāк и како трȳмбѝ дѝм сàбāјле.

ѐчас прил ‘за трен ока, за час’. – Ма штà да зѐвēш мâјстора, дâј ми кљéшта и шàвцигер, сà-ћу јâ то да ти чеклѐишēм ѐчас пѐсла.

очѐбушити -им ‘окрњити’. – Дѐдēр, ко ми је очѐбушијо пѐгачу?

ѐчевина ж ‘имање наслеђено од оца’. – Ѐвō е мѐја ѐчевина, ѐна нѝје на прѐдају.

очекѝћати -āм св ‘шумарским чекићем обележити стабла за сечу’. – Уз Бѐжјȳ пѐмоћ, ćȳтра ћемо д-идéмо да ćéчēмо дѐрва, очекѝћō нам шȳмāр онѐмāд.

Очѐнāш -áша м ‘молитва Господња’. – Грѐбови прѐдāка се ужѐљеше ждрàкē воштàницē, мѝрѝса тàмљана и Оченáша (11: 5).

очéнути (се) ѐчēне(м) (се) св ‘одвалити се, одломити се’. – Прерѐдила ѐнā бѐросāвка код дрвљанѝка па јој се очéнуле двѝје грâне, не мѐгу прѐжалити што е нѝсам поткóчијо на врéме.

ѐчепити -ѝм св ‘извадити чеп’. – Ѐчепѝм ѐзгō бȳре, тȳрѝм àјдȳк, повȳчēм ȳстима вàздук и тàкō извȳчēм рàкије. – Очѐпде ову влàшу с мљѐвеним парадàизом.

очéпити ѐчēпим св ‘нагазити, стати неком на ногу’. – Очéпила дáду крàва кад је извѐдила ѝз шталē и сàд јој отѐкла нѐга кѐ стȳпа; ***изр.*** *Очéпило ѝшле Рàдовāна.*

очерȳпати -āм св ‘скинути перје са заклане живине’. – Кад зàкољēш пијéвца, тȳри га у ѐнȳ кѐву па прѐлѝ врѐлōм вѐдōм и очерȳпāј га чàском.

очѐстати -āм в. *очестити*. – Млѐго сте, ђѐцо, очѐстали ону пàприку кад сте сáдили; ‖ **очéстити** ѐчēстим св ‘учинити да нешто буде често, густо посејати’; в. *рашчупати*.

ѐчетити се ѐчетѝм(о) се св ‘окупити се’. – Кад су штрумѐнти засвѝрали, нáрод се ѐчетѝ ѐко њѝг, а нѐкѝ се пѐваташе ȳ-коло; в. *пропети се*.

очѐшати ѐчешēм св ‘додирнути неког или нешто у пролазу’. – Не знāм кѐ ли је ѐвō, ѝзглѐда стȳпцом од кàнāтā, ѐчешо мéно ђѐше кàпијē; ~ **се** ‘измамити бесплатно’. – Пȳшти га у бѐстрага, тâј глâ сàмо ѝмā ли ђе цабàнē да се ѐчеше кѐлко бѝло.

ѐчи предл ‘уочи’. – Кѐдā нас ти је бѝјо зáкон да се очи слàвē и ѐбетине крѐчѝ кȳјна.

очин в. *отац*.

очѝтати ѐчитāм св ‘оштро укорити, изружити’. – Бѐгами нѐ бѝ му свéдно кад му е ѐтац ѐчитō лѐкцију ѐ томē кàко чàсан чѐвек трѐбā да се држѝ; ~ *вакелу* ‘оштро укорити’ – И ôн ти салабѝња ђѐцу ỳ собу и ѐчита им вакѐлу и кâже: „Слȳшājте дѐбро: на нàшу кȳћу нѝкад нѝко нѝје прѐстом покáзō од пàмтивијека, нѐмōјде да ви пàнē нàум да се ѐбрукāте“.

ȍчкопēран -рна -о ‘отресит, оштроуман, кочоперан’. – Дȁ-[вид]иш тӣ како е онō ди̯е́те бистрȍоко и ȍчкопēрно. – Ȍнāј плâви, ȍчкопēрни, дȅчāк се попрȉмаче бȁби и пӣта е: »Ȉмā ли, бâко, Бȍга?«, а ȍна њȅму вȅлӣ: »Вала, дӣ̯ете, ȉ нēма кад тӣ тô смӣ̯еш да ме пӣташ«.

ȍчкрбавити -им св ‘остати без зуба, обезубити’; в. *ваволити* / *вавољити*; ‖ **очкр̏бити** ȍчкр̏бим св ‘одломити део, окрњити’. – Кад је нȁкō алȁпљиво угри́знō пӣту с вӣшњама, ȕ њōј се, нȁђавола, зȁдесила јȅдна кȍшчица и ȏн нȁ њȳ ȍчкр̏бӣ зȳб; в. *копита*.

очȕрина в. *отац*.

ȍцāк оца́ка м ‘димњак’. – И завршáвајући здрȁвицу рȅче: И нека Бȏг дȁдē да се лȍза Стȅвāнова прȍтēгне у вéкове, и да се ȍцāк дȍма ȍвогā пȕшӣ на мнȍгаја љȇта.

оцȁклија ж ‘кућа са оцаком’. – Међу првима који је начȉнио кȕћу оцȁклију ти је би́ла вȁмӣлија Вȉлипа Дȍстанића из Турице, ȅнē ти је ȉ сад стȍӣ, тȕрила е држава, бејáги, под зȃштиту.

оцонгљáвити оцȍнгљāвим св ‘остарити и поружнети’. – Ти га знȃш откад је вȁкō оцонгљáвијо, нѐ тувӣш ти кȁкӣ је то дȅлија бȉјо у свȍе врéме; в. *кравет*ина.

ошȁјдарити -ӣм св ‘ударити’. – Кад сам вȉђō да се спрȇма олу́ја, јâ ти мéно ошȁјдарӣм вȍлове пру́том и пȍјтāм што сам мȍгō бр̏же, ал нȉје врéђело: ȕватӣ нас кȉша у Јȁсēњу.

ȍшалити -ӣм св ‘учинити, направити шалу’. – Дȅде, Дȇјо, ȍшалде кȍјȳ, по твōм занáту, да се мéно нȁсмијемо.

ошаму́тити се ошȁмȳтим се св ‘безмало изгубити свест’. – Од ȍнōг дȉма у пу́шници бȉјаг се згȍдно ошаму́тијо и рȅко сам ђȅци: кад прȅслāжете мȇсо, нȁјпрво исту́лте вȁтру, излȕфтӣрајте пȕшницу па јȁком ȍндак уи́ђте уну́тра. – Пȕшти га, вȉш да е сȃв ошȁмȳћен, ни ȍнāј чȍвек ни помȍзи Бȍже.

ȍшинути -нем св ‘шинути, ударити батиницом’. – Пођȅкад трȅбā ȍшинути ђȅцу да не пȍсилē; знȃш како е кȃзано: кȍ штéдӣ прȕт мр̏зӣ сȉна свȍēга, а кȍ га љȕби кȃра га за врȅмена и јȍш је кȃзано да се дрво сȁвӣја док је мла́до, а јȏк кȍвō сȁд што вȅлē ове будȁлчине да нѐ смијеш свȍе рȍђено ди̯е́те д-ȍшајдариш за брезобра́злук.

ȍшколовати -уем св ‘послати, упутити на школовање, одшколовати’. – Јȍш двȉје гȍдине, па ћемо, ако Бȏг дȃ, ȍшколовати и ȍвōг нȁјмлађег сȉна, па ће, вȁљда, пȍтље бȉти лȁкше колко би́ло.

ошкри́нути ȍшкрȉнем ‘мало отворити врата или прозор’. – Ошкри́нде мéно вра́та, д-ȉзӣђе дȉм и д-ȕӣђе чȉста вȁздȕка.

ошлóњити се ȍшлōњим се св ‘онерасположити се, постати безвољан, уђутати’. – Штȁ си се тӣ тô ошлóњијо, кȕћо и срȅћо бȁбина?

ошљáрити ȍшљāрим несв ‘безвољно и површно радити’. – Нȉје ти ȏн нѐки потȅгалац, сȁмо глȅдā д-ȍшљāри и да зȁбушӣ кад гȍј му се ȕкāже при́лика.

ошљȉгати се ȍшљигāм се св ‘осуљати се, оклизнути се’. – Ни́сам знȁо да е прȅд зору пȁла лȅдена кȉша, те се ȉз́утра, ȁн сам изȁшō ȉз-кућē, ȍшљигāм и пȁнēм кȍлко сам дугȁчак и ȕштȳкнем ȕ-рȳку.

ȍшљика ж ‘иглица на класу житарица, осје’. – Кад дȉжēш снȍпове на стȏг па ти на нȁкō знȍјава лéђа ȕлети ȍшљика, жȁцā гȍре но да те бȕве ујéдају.

ошмркњи́вати се -р̀књуем се несв ‘избацивати слузни секрет из носа’. – Ȍна се ошмркњи́вала нȁкō, без мȁрамицē, па пȍтље ȍбришē прȍсте ȍ-трāву; ‖ **ошмр́кнути се** ȍшмр̄кнем се ‘снажним продувавањем избацити секрет из носа’. – Ошмр́кни се, слȉно јȅдан слȉнави.

ȍшогати се -āм се св ‘добити пљузге (в.) по лицу’. – Бȉјаше се вȅсела Здрȃвка ȍшогала, нȉје весȅлница ȉмала ни сапу́на ни ȉчег; в. *пљузга*.

ошòрити се òшōрим се св ‘опустити доњу усну (пре него ће се бризнути у плач), почети плакати’. – Ѝмадијаше ȍбичај Мѝлӯн, кад бѝјаше мâли, да се òшōри кад му се не-ѝспунѝ нѐки ћѐв, па му вѝкаше бȁба: штȁ си се ошóријо и пȍтље га ђѐца прȍзову Шóро и тàкō ȍстаде до дâњ дàнāс; в. *ѿрћав.*

ȍштрѝво с ‘оштрица’; в. *ѿрекалиѿи.*

òштрити -ѝм несв **1.** ‘чинити да неки предмет постане оштар (нож, секира, колац, оловка)’. – Ѐнē га тȁмо, òштрѝ нóжеве на тȍцѝлу; **2.** ‘говорити отворено, гласно, дрско’. – Нѐмōј тȕјнāк д-òштрѝш, него прѝчај полáко кô чȍвек.

òштрѝц -и́ца м ‘сечиво, оштрица’. – Ȍдњēла бȁба њѐну брѝтву да јој ђéдо мâне òштрѝц брȕсом јел откад је обѐзубила, њôј ти је брѝтва све и свја.

оштрȍкōнђа ж жена која стално нешто закера и исправља. – Нѐ би јâ жи́вљо с нàкōм оштрȍкōнђом нѝ за каке пȁре, свàдљива, брȁте, кô нѝко.

òшугати се -ām се св ‘добити шугу, свраб, scabies’; – Нѐко од ђѐцē дȍњо шȕгу и цѐо рáзред се òшугō; ***изр.*** *Јѐдна шȕгава óвца цело сѿȁдо òшугā.*

òшурити -ѝм св ‘полити врелом водом заклано свињче ради одвајања кочети’. – Мѝ смо стâлно о свињȍкољу шȕрили свѝње, а òвѝ њѝни су иг смȕдили; ~ **се** св ‘полити се врелом водом’. – Àко си нѐвичан, мȍш и сâм да се òшурѝш кад шȕрѝш свѝње, зàтō пȁзи, блȁго ђéду; в. *черечиѿи.*

ошȕћети ошȕтѝм св ‘отћутати, прећутати’. – Ȕтōм вѐсела мȁма да му прѝђе к рȕци, а ôн òтрже рȕку и нѐ поглѐдну е: рекō би се нѐ ваљā, а òна ошȕће (7: 71).

П

пáбирак -ѝрка м ‘неубрани или непокупљени плод (на њиви)’. – Бȁба нас је стâлно звáла да кȕпѝмо пáбѝрке, òнē мâле мȕрушчиће кòѝ òстанȕ нà-њиви иза бѐријōца, па гѐмѝш компи́рā кòѝ не пȍкупē рâдници или клâсје иза жѐтеōца; ‖ **пáбѝрчић** м дем од *ѿабирак.* – Нашлáмисмо òнѝг пáбѝрчѝћа пȕн котòбāњ.

пàбѝрчити -ѝм несв ‘прикупљати пабирке’. – Бȍгме ти мѝ пàбѝрчисмо и нашлáмисмо нѐколко котобáњā òнѝг ћелѐтāка пò њиви.

павѝтина ж бот ‘дивља лоза, Clematis’. – Зàпуштени нам вȍтњāци, вȍћке се крдисале, ȕз њѝг се ѝспузāла павѝтина, àврѝк ѝзбијо, жàлосна слѝка нàчисто; – Павѝтину су зѐмāјле кори́стили да плѐтȕ кóрпе ил трмке.

пàдавица ж мед ‘епилепсија’. – Скȕдила е нека женѐтина, рѐкла да ѝмā, бȁксем, пàдавицу.

пàдалица ж ‘плод који сам (о)пада с воћке’. – Ѐнē иг дȍље, у јàбучāру кȕпē пàдалице за ȕ-кацу.

[пàдати] пàдāм несв **1.** – Пàдō нам је сни̑ег трѝ дāна и ѝзглѐда да се нѝје умȍрио; ‖ **пàнути** пàнēм св **1.** ‘пасти’. – Ли̑éпа нам кѝша пàнула; **2.** ‘наумити’. – Пàнуло Си́му нàум д-ѝдē на вáшер у Мрчевце, ни́су мȍгли да га одгòворē нѝкаким нáчином; ‖ **пàсти** пà(д)нēм св. – кȍдā нас онȍмād пàде грàд ко кокòшиње јáјце, ȕрниса нам љѐтину. – Сàмо се залелȕја и пàде ко сви̑éћа; **2.** ‘срушити се’. – Њѐму ће и кȕћа пàсти нà главу; **3.** ‘посрнути (морално)’. – Ôн ти је пàо на днȍ днà, прȍдаде вѐру за вѐчеру; ***изр***. *~ рȕкȳ* ‘доћи под удар власти, силеџија. – Нѐ дō ти Бôг да њѝма, брѐзбōжницима, пàднēш рȕкȳ.

па́жња ж ‘уважавање’. – Ма није њо̂ј ста̀ло до бо̀шчалука, но јој би́ло ми̏ло што су њо́јзи ука́зали па́жњу; ‖ **па̀жљив** па̀жљива -о ‘увиђаван’. – Мло̀го е па̀жљива би́ла спрам свѐкра и свѐкрове.

па̀зāр -а́ра **1.** ‘погодба, посао купопродаје’. – Бо̀гме о̀ни начѝнише па̀зāр из дви̏је речи; **2.** ‘место продаје, вашариште, пијаца’. – О̀терали о̂вце на па̀зāр; **3.** ‘новац од продаје’. – Бо̀гме да̀нāс у̀зēк до̀бар па̀зāр; ‖ **па̀зāрни** -а -о ‘пијачни’. – У Ча́чку ти је пе́тком па̀зāрни да̂н о̀двајкад.

паза́рити па̀зāрим (не)св ‘купити или продати’. – Ћѐрāсмо дрва у Ча́чак и прода́васмо иг, па за о̀нō што па̀зāримо у̀змемо коека̀кē ма̀рдē; ‖ **пазари́вати** -ѝвам / -уем несв. ‘погађати се’. – Ѐнē га та̀мо код о̀нē ли̏пē, паза̀руе ко̀ње.

па̀здрēн м бот ‘ниско дрво Ramnus frangula (Frangula alnus)’. – Ѝмā го̀р у стра́ни па̀здрēња, ва̀љаће за пру̂шће; ‖ **паздрѐнѝћ** -и́ћа м дем. – Нѐмō ће̏ћи те паздрени́ће, нѐка иг нек ра́стӯ; ‖ **па̀здренов** -а -о ‘који је од паздрена’. – И па̀здреново пру̂шће ва̀љā да се по̀плетē про̂шће, ду̀го тра̀ишē.

па̀здреновина ж ‘паздреново дрво’. – Ѝстићила се па̀здреновина у нѐгдашњој Ћи́ровој ње̏ви, ко̀ да е нѐко са́дијо.

па̀зити -ѝм несв ‘бити обазрив’. – До̀бро па̀сте кад прѝлазите ко̀њу, о̀бавезно му се ја̀вни и ни̏кад му не прѝлази с ле́ђā јел мо̀ж да прѝзрѝ па да ба̀цѝ чивтѐта и д-у̀бијē, далѐко би́ло; ~ **се** ‘бити у добрим односима’. – О̀ни су се ва̀зда па̀зили и сла́гали ко̀ да су ро̂д ро̀ђенѝ.

па̀зув м ‘пазухо’. – Лѐнка у̀зе испод па̀зува плѐтѝво, о̀грну цо̀ку и о̀де д-ѝспуштѝ кра̀ве у ча̀ир; **по̀тпазōм** ‘под пазухом’. – Понѐси, бла̀го тво̀јōј ба̀би, ме́но по̀тпазōм о̀вē лѐпе ђѐтелинице теле́нцету ?

па̀јāнта ж ‘гредица којом се додатно учвршћују рогови крова’. – Ма̂јсторе, у̀дари ми ја́ке па̀јāнте да нѐ мислѝм кад па̀нē вѐличачки сни̏ег да л ће да ми у̀сӯче ро̀гове.

па́јати па̂јам несв *в. опајати.*

пајѐтли прид непром ‘добро, ваљано’. – Е јѐс о̀вāј Вла́де пајѐтли чо̀век, ви̏ђи како му е за̀тēгнуто има́ње ко̂ та̀мбура.

па̀јтāш -а́ша м ‘сапутник, садруг, нераздвојан друг, пријатељ’. – Ми̏јāлко и Рада̀ило су пајта́ши од ма̂лиг но̀гӯ, ко̂ да су ро̀ђена бра̀ћа.

пајта́шити па̀јтāшим несв ‘друговати’. – Пајта́шили о̀ни од ма̂лијег но̀гӯ.

па̀кēт -е́та м ‘тежа пошиљка отпремљена поштом’. – О̀правили смо оно̀мад, очи Бо̀жића, па̀кēт Ми̏кошу у̀-вōјску, д-ѝма̄ да по̀частѝ дру̀гове за пра̂зник.

па̀кло с ‘кутија цигарета’. – Кад по̀ђēш у ду̀ћāн, у̀зми ми па̀кло цига́рā и јѐдну маши́ну; ‖ **па̀клица** ж дем. – Кадго̀ј до̂ђе да ви̏дѝ ђе́да, он му до̀несē двијѐ-трѝ па̀клице дува́на.

па̀кōс -ости ж ‘злоба, подмуклост’. – Ни̏шта го̀ре нѐма него кад човѐка о̀бузмē па̀кōс; ***изр.*** *ста̀рости па̀кости*; ‖ **па̀косан** -сна -о ‘злобан’. – То е па̀косно и да̂јде ми онај пру̀тѝћ да га ѝзли̏ечим од те бо́лē; ‖ **па̀косно** прил. – Ни̏је ѝмō ђѐ нау̀чити чѐстито, а па̀косно – сву̀кој ђе го̀ј се о̀крēнеш.

па̀коснѝк м ‘који је злобан, пакостан’. – Бѐжи од о̀нōг па̀косника, та̂ј ни сѐбе до̀бро нѐ мислѝ.

пако̀сница ж ‘злобна, пакосна женска особа’. – По̀да̄ј брати́ћу ме́но кола́чā, пако̀снице јѐдна.

па̀костити -им (не)св ‘ мислити или наносити зло другоме’. – Ни̏како чу̀до није што су та̀кō до̀чекали: цѐо жи̏вот су па̀костили и о злу̀ ми̏слили.

пако́штиња ж ‘пакост, завист’. – Ну̂ ти пако́штиња држѝ по̀ваздāн, за̀ ну̀ би ва́жила о̀нā да до по́днē мрзѝ цѐо сви̏ет, а од по́днē и сѐбе са́му.

пала̀мāр -а́ра м ‘већи комад нечега’. – Утрò̀шила ми бȁба јȁком ỳзвāрено млиј̑е́ко, па док се лȁднуло, ỳватили се палама́ри кȁјмака. – Одће́ци ми јѐдан пала̀мāр сла̀нине да тỳрīм рâдницима у пàсȳљ.

пала̀муда ж/м ‘особа која прича празне приче, брбљивац’. – Нѝшта пȁметно од њѐга нѐ мош чỳти, ô н ти је јѐдна ò бична пала̀муда.

паламу́дити -а̀мȳдим несв ‘брбљати, блебетати’. – Нѐмōј тỳјнāк паламу́дити вѝше ако нêмаш нѝшта пȁметно да ми кâжеш; ‖ **паламу́ђēње** с гл. им. – Дȍста ми је вѝше њѝног паламу́ђēња, дȍвлē су ми дȍшли.

паламу́ђевина ж ‘празна прича, брбљарија’. – Тô што ôн напри́ча сму́ти па прȍспи, тô ти је чѝста паламу́ђевина.

[па̀лац] пâлца анат; в. *капија 2*, *пиљак*, *прекрстити се*.

пала̀цати -āм несв ‘језиком лискати као змија’. – Не пала̀цāј тим јѐзиком ко ò нā што се не пòмињē.

па̀лдум па̀лдума м ‘део ама, каиш који иде испод коњског репа’. – Па̀лдумом кȍњ кȏчи кȍла нѝз брдо, а преко пршња́ка ву́чē ỳз брдо.

па̀лија ж ‘јака тања гредица, полуга’. – Прѝњēсмо бȁгренове па̀лије да ш њѝма дѝжēмо тру́пце нȁ-кола; ‖ **па̀ли(ј)ица** ж дем. од *палија*. – Ỳзми ò нȳ мâлу па̀ли(ј)ицу те превр́ни ò нāј трỳпчāћ; ‖ **палијѐтина** ж аугм од *палија*. – Ђѐ на́ђе тò ликȳ палијѐтину: вѐћā дȁра него мѐра ‘тежа палија од терета који се њоме диже’.

па́лити пâлим несв ‘ватром горети. – Кад смо пȍчели па́лити вр̀зину, дȳну вѐтрāћ кȍ нàрȳчен те нам ра̀спāли вȁтру нѐ може бѝти бȍље.

па̀лица ж **1.** ‘дрвена или гвоздена полужица којом се крај јарма везује с подјармицом’. – Кад ỳдараш па̀лице вò ловима, ви́кни »кȍш, Ша́рења!« или »кош, Златко!«; ***изр.*** *Ỳдарити нȁ палицу* **а.** ‘вући у страну, на палицу, за разлику од вола који запне до рамењаче; **б.** ‘избегавати посао’. – И он ти је забушȁнт, ко онај вô што ỳдара нȁ-палицу, само глѐдā кȁко што мȁње да зȁпнē.

па́љевина ж ‘њива на којој је попаљено искрчено растиње’. – На ò нōј па̀љевини ò бникла пшѐница кȏ чѐтка.

па́љеж м / ж ‘место на коме је нешто паљено, предео који је узиграђен крчењем и паљењем шуме’. – Кад пòглѐднеш кȁкē су сȁд дȍбре њѝве на ò нōм па́љежу, нѐ мош да вѐруеш. – То ти је но́ђе според па́љежи.

па̀љка ж ‘део врга са избушеним рупицама, с писком на врху, слично свирали’. – Он ѝмō па̀љку и ỳмљō ỳ њȳ да свѝра ѝсто ко на свѝралу.

па̀мēт ж ‘ум, разборитост, бистрина’. – Ȍбраза нêма, а пȁмēт му нѐ смēта; ***изр***. ~ *ỳ глāву* ‘изрека упозорења’. – Пȁмēт ỳ глāву, блȁго ђе́ду, и да зна́дēш да вѝше вàљā грâм пȁмēти него ò ка сна́гē, и знâј да е памѐтније шу́ћети но бр̀стити свȁшта; *држати у ~и* ‘имати нешто на уму, водити рачуна о нечему’. – До крāја живȍта е тô дрȍжō у-пȁмēти; ‖ **па̀мēтан** -тна -о. – Ȍнō ди̯е́те ти пȁметно, нѐ било му уро́кā, кȏ чѐла; ‖ **па̀метно** прил. – Не бр̀зāј, мôраш то пȁметно д-ỳрāдиш.

памѐтница ж ‘паметна, бистра женска особа, најчешће девојчица’. – Ȍди, бȁбина памѐтнице, да те бȁба пȍљȳби.

па̀метовати -уем (не)св **а.** ‘расуђивати, умовати’. – Ȍн ствàрнō пȁметуе ко стâри стàрац; **б.** ‘мудријашити’. – Нàшō ôн да ми нѐшто пȁметуе, а нѐ знā ни ȍ-Богу двѝје.

па̀мпȳр -у́ра ‘чеп, запушач за флаше’. – Док није би́ло ò вијег пампу́ра, мѝ смо влȁше затиски́вали кȍчāњком.

пâмтити -īм св ‘не заборављати’. – Пâмтим, у вре́ме ò нō, да е рêтко кȏ слȁо ђѐцу ỳ-школу дѝље од мâле мату́рē.

пâмтљив / **пâнтљив** -а -о ‘који дуго памти’. – Би́ла е, весѐлница, ра̀зборита и пâнтљива до грȍба.

[па̀мук] па̀мука м; в. *коекудије*; ‖ **па̀мучнӣ** -ā -ō ‘који је од памука, од памучног предива’. – Нӑјфинијē а̀љӣнке су нам би́ле од па̀мучног пла́тна, а дрӯгō свѐ је би́ло вӯнено ил пр̀тено.

пана̀ија ж ‘кувана пшеница за парастос упокојенима’. – Мӣ пра̀вимо пана̀ију за сва̀ по́дӯшја, а чѐсто и на за́душнице ȍднесēмо пана̀ију у ма̀настир, па пȍтље на̀ грȍбљу сва̀ чѐљāд ӯзмӯ и пȍмолē се за пȍкој ду́шā на̀шӣг ӯснулӣг у Гȍсподу. – Ӯзēсмо пана̀ију с грȍба и помȍлисмо се Бȍгу за пȍкој ду́шē мȏг ујка Тȍмислава.

па̀ндӯр -у́ра м **а.** ‘општински позивар и стражар’. – Мано́јло Мӣлованов ти је јѐдно вре́ме бӣјо ȍпштӣнски па̀ндӯр; **б.** пеј. ‘полицајац’. – Кад ȍвӣ ц̀епāроши ӯгледаше милица́јце, јѐдāн ȍд њӣг вӣкну: пандӯ́ри! – и свӣ збрӣсаше у ȍнӯ гӯжву кȏ ȍпарени.

панта́ло́не ж мн. – Са̀шијо код Ра́да ша̀јкане панта́ло́не; ‖ **панта́ло́нице** дем. – Љѐти смо нȍсили кра̀тке панта́ло́нице: ‖ **панта́лȍнчине** пеј. од панталоне. – Ȍбӯко ȍне пр̀љавē панта́лȍнчине и сврáтијо у дӯ̀ħāн д-ӯзмē цигáрā, жӣв ме срȃм пȍјō што ȍде на̀кō кȏ нѐкӣ дрѐāљ.

пантљѝчара ж ‘глиста, паразит која живи у цревима човека или животиња’. – Ȍвō на̀ше ди^{j}е́те јѐдē дȍбро, а нӣшта му се не пȍзнае, кȏ да ѝмā пантљѝчару.

па̀нци^{j}ер -е́ра м ‘панцир, грудни оклоп од гвожђа’. – Ȍндāк су ти јуна́ци навла́чили панци^{j}е́ре очи бȍја.

па̀њкати -āм несв ‘оговарати, сплеткарити’. – Па̀њкала је́трову код свѐкрвē док је ȍвā није за̀мрзла, и од ȍндак крȇне нѐслога и нѐсрећа ӯ-кући.

па̀ōц м ‘део точка на запрежним колима који спаја главчину осовине са гобељом’. – Па̀ōци се пра̀вē од ба̀греновинē и сва̀ки тȍчак ѝмā два́нес или шѐснēс па̀ōца.

папа̀гāјке ж мн ‘клешта у облику папагајског кљуна’. – Дȍдāјде ми тȇ папа̀гāјке да прȍбам ш њѝма д-ȍдвијем ȍвāј цӯг.

папазја̀нија ж **1.** ‘јело од меса и разноврсног поврћа’. – Нӑјволӣм па̀сӯљ од свѝјӯг јȇла, ал кад на́на на̀чинӣ папазја̀нију, млȍго е дȍбра; **2.** ‘неред, русвај’. – Тӯ̂ ти на̀ тōм ва́шеру ѝзбије папазја̀нија нѐвиђена у кȍјōј се нӣје зна̀ло кȏ пӣјē а кȏ пла̀ħā.

па́пак па́пка м ‘део ноге папкара којим животиња при ходу додирује тло’. – Код вȍлōва па́пак се ȍчистӣ и за̀ њега се прѝкӣва плȍча.

па̀пēрје с ‘нежно младо перје које се појављује на телу тек излеглих птића’. – На́ђосмо у лѝвади гњѐздо тек изле́глӣх прѐпелӣца, ја̀ком им ȍбникло па̀пēрје, па ȍставӣсмо око гњѐзда ме́но непȍкошене тра́вē еда би окрѝлатили и одлепр̀шали.

па̀прица ж ‘комад гвожђа у средини горњег воденичког камена’. – У па̀прицу се угра̀ђуе вретѐно помоћу кȏг се ка̀мен ȍкрēће и та̀кō мѐљē жѝто.

па̀пуча об. мн ж ‘обућа са отвореном петом’. – Јѐдно вре́ме су ти па̀пуче би́ле млȍго мȍдēрне; ‖ **па̀пучица** ж **1.** дем према *пāпуча*. – Ȍбӯј, бла̀го ба̀би, па̀пучице да нѐ биднēш бȍса; **2.** ‘део кочионог система на шинским колима, папучица на винтачи’. – Када се прѝвӣја вѝнт, па̀пучица стȇже шѝну тȍчка и та̀кō га кȏчи.

па̂р м ‘два, двоје’. – Па̂р ти је мла̂да и младȍжења, ал мӣ па̂р зове́мо и чѝвт вȍлōва, ил кад ӯпāримо два̂ кȍња.

па̀ра ж ‘новац’; в. *обосити*, *одрекнути* (*се*); ‖ **па̀рица** ж дем; в. *зрно*, *разбацати*; ‖ **парѐтина** ж, об. мн, пеј; в. *повиљети*.

парада̀из -а̀иза м бот ‘повртарска биљка, парадајз’; в. *очепити*; ‖ **парада̀ишчић** м дем. према *парадајз*. – Та̀кō е баба Зȍрка сва̀чем тѐпала: њѝвица, парада̀ишчић, кӯпушчић, тра̀вица, ђѐтелиница, бура̀нӣца, па ђа̀чићи, ђѐчица.

па̀рāдни -а -о ‘стојеће, за свечане прилике’. – Кȍдā нас се зна̀ло штȁ е рȃдно за сва̀кӣ дȃн, а штȁ е па̀рāдно; ~ *оди^{j}е́ло*. – Нѐђељōм обу́чемо па̀рāдно оди^{j}е́ло и иде́мо цр̀кви.

пара̀лисати се -шēм се св ‘доживети мождани удар’. – Пара̀лисō се Љу̏бо, нѐ може д-ỳстанē из крѐвета.

парампа̀рчāд м ‘мноштво ситних комадића’. – Стрѝна чѝстила ста̀кло од ла́мпē и ò но јој ѝспанē на па̀ртос и пр̏снē у парампа̀рчāд.

пара̀ндило м ‘лоше одевен и запуштен човек’. – Ò нōм пара̀ндилу с Љу̏те кру̏шкē, пр̏ње самоса́ме за́крпе.

пара̀стос -а̀стоса м ‘служба, молитва за покој душе умрлог’. – Мѝ пара̀стос зове́мо да̑ћа за̀тō што се за по̀кōј ду́шē поред мо̀литвē да́е и тр̏пеза љу̏бави у спо̀мēн по̀кōјника.

па́рати па̑рам несв ‘расплитати исплетено’. – Ѐнē ба̏бē ỳ-кући, па̑ра нѐки ђе́дов ста̑ри цѐмпер.

па́рити па̑рѝм несв ‘удвајати волове, коње’. – Па́рили Вла̀стимир и Жа́рко ко̀ње кад ò рȳ или кад во̀зē сва̀тове; ~ **се** несв ‘спаривати мужјака и женку ради оплодње’. – Ма̀тице и тр̏ут ти се па̑ре у ва̀здуку, кад се па̑ре о̑вце ка̑же се да се мр̏чу, кра̀ва во̀дѝ, ко̀била се па́сē, кр̏мача се бу̏карѝ, а ко̀кōш се та̀бā.

парѝцати се -ā м се несв ‘бунити се, жучно расправљати’. – Кад су ѝзишли са тог збо̀ра, по̀чēше да се парѝцајȳ међу со̀бōм, а мо̑ј ђе́до им ка̑же: Љу̑ди, нѐмōте се парѝцати нѝ за шта, бѝће по њѝном и на̀кō и ва̀кō. – Парѝцāј се тѝ ко̀лко о̀ш, то̑ ти је па смо̀чи.

па̀рјōница ж ‘дрвена посуда налик на кацу која је горе шира и у којој се прао и парио веш. – О̀ндак ти се у па̀рјōницу потр̏пā вѐш, а̀љѝнке, ча́ршови и о̀згō се ѝзрȳчи врѐо цѝеђ па се о̀згō прѐкрије д-одсто̀ѝ и ту̑ ни јѐдна ва̀шка нѐ мож да преко̀станē.

парла̀исати се -шēм се св ‘преставити се, парализовати се од страха’. – Кад је о̀нāј шѐдѝт сплоди́рō, спа̀нē ћера̀мида с ку̏ћē, по̀пуцају стаклѐта на про́зорима, а ђѐца се парла̀исала од стра̑сти.

па̀рлати -ā м несв ‘журити некуд, брзати’. – Ѐнē је па̀рлā прѐко поља, о̀дē ко̑ вѐтар. в. *ошѝарлаши, ѝреѝарлаши, доѝарлаши*

па́рлог м ‘закоровљено земљиште, тле где је обрада напуштена’. – Мо̑ј бра̑јко, у о̀нијем дома̀ћѝнским ку̏ћāма ђе је има́ње би́ло за̀тēгнуто ко та̀мбура, са̀д нѝко не жи́вѝ, свѐ зара́сло у па́рлог, да̀-бōк-са̀чȳвај, стро́ба по̀глāти.

па́рложити (се) -ѝ (се) ‘престати обрађивати земљу’. – На̀кē о́рнице и на̀кē лѝваде па се са̀д па́рложē.

па̀рмак па̀рмака м ‘огранак, парче облог дрвета’. – О̑н смо̀та један па̀рмак и га́ђа о̀нȳ ђу̀мару што им ку̏пѝ ја́јца с по̀лога.

па̀рнѝк -ѝка м ‘други члан пара’. – Па̀рнѝк дешња́ку ти је лѐвāк, бла̀го ђе́ду; в. *раван*.

па́рница ж ‘судски спор’. – Су́дили се го̀динама и са̀мо дода́вали штѐти при́да, р̀мбачили за двока́те и су̑д, ни́си мо̀гō да им здого̀ворѝш да е бо̀љѝ мр̏шāв мѝр но дебѐла па́рница. – *Ко̀ се с на́родом су́дијо па́рницу е сагу̏бијо.*

па́рничити се -ѝм се несв ‘судити се’. – Па́рничили се Ра́ковићи два́нēс го̀дѝнā и свѐ жи́во да́ли су́ду и двока́тима.

па̀рњāк -а́ка м ‘вршњак, исписник’. – Ја̑ и Мѝкош смо ти парња́ци, ро̀ђени у пѐтнēс да́нā, за̑јно ѝшли ỳ-школу, за̑јно чоба̀нисали, за̑јно ра́сли.

па́рњача ж ‘тек испечена ракија’. – Нѝје до̀бро пѝти па́рњачу, о̀дма ỳдарѝ ȳ-глāву, бо̀ље кад се сла̑ди ко̀лко би́ло, о̀ндак до̑ђе пѝткијā.

па́рожак -шка м ‘кратки горњи крак на трокраким дрвеним вилама’. – Пљѐснук пла̀ску на вр̏ ро̀гоце и сло̀мик па́рожак, крѝвљē ми но ѝшта.

па̀рōк -о́ка м ‘парох, свештеник који је старешина једне парохије’. – О̑н ти је ко го̀рачки па̀рōк по̀рушијо ѝконостас на олта́ру ко̀ѝ су на̀ши ђѐдови спо̀дигли и ко̀ѝ је

прӣје тријѐстину го̀дӣна о̀бновљен па му вла̀дика за на̀граду прошѝ́ријо паро́кију и на Гра̏б.

паро́кија ж ‘парохија, област која се налази под управом једног свештеника, пароха’. – Прѝ́чају како е јѐдан по̀п срӯшијо ѝконостас па га вла̀дика награ́дијо те му сва̀ трӣ сӣна до̀били паро́кије у гра̀довима, па сељáци на нѐком весе́љу нарӯчили пјѐсму за̀ то̄г по̀па: *Ђа̀волу би дӯшу про̀до̄.*

партѝјати -а̄м несв ‘бити у партији, бавити се партијским пословима’. – Зѐма̄јле о̀ни партѝјали, ду́вали у ѝстӯ тѝкву док им тѝква нѝје пӯкла; ‖ **партија́шити** -ѝја̄шим несв ‘и с т о’. – Нѐмо̄ се, сӣне мôј, бла̀го ђе́ду, нѝкад ба̀вити тӣм партија́шē̄њем и полѝтиком, јел тô ти је вѐлика кӯрва, ако би тô ра́дијо да ѝспӣш ӯ-то̄м – сагӯбићеш дӯшу, ако би тô ра́дијо ча̏сно и поштѐно – о̀де гла́ва.

па̀ртӣнски -а -о ‘који се тиче партије, партијски’. – Тô ти је би́ла па̀ртӣнска про̀пага̄нда, о̀д то̄г по̀сла нѝшта нѝје би́ло; ~ *књѝжица* – И Жа́рко ти поци^ј^е́па па̀ртӣнску књѝжицу но́ђе прѐд њима, ба̀цӣ је на а̀ста̄л пред о̀нē буцова́не и изи́ђе ко̀ о̀парен.

па̀ртос па̀ртоса ‘дашчани под, патос’. – Ѝспушти ти о̀на о̀на̄ј чо̀рбалук и ô н па̀де на па̀ртос и ра̀зби се у па̀рампа̀рча̄д.

парто̀сара ж ‘тканица која стоји на поду’. – Кад смо ѝшли да глѐда̄мо до̀м, у свим со̀бама и у ко̀днику бѝјагу за̀тē̄гнуте парто̀саре, вѝдӣ се о̀пра̄не и чѝсте, свѐ на̀ сво̄м мѐсту, ка̀рактерна кӯ̏ћа – нêма шта̂ да се ка̂же.

па̀ртосити -им несв. – О̀вӯ со̀бу ти је па̀ртосијо по̀ко̄јни Мѝрослав Са̀вӣн.

па̀с са̀ м зоол Canis; ‖ **па̀ćӣ** -а̄ -е̄ ‘пасји, псећи’. – Бо̀гме смо прожи́вљели па̀ćӣ жѝвот, бѝјā̄гу и гла́дне го̀дине, и болѐшчине, и ра̀т, по̀тље завла́даше комѝнисти, па кӯлук, па о̀ткуп, па сто̂ ја̂да̄, са̀мо што нас водѐница није мљѐла, ал јо̀пē̄т, ва́ла Бо̀гу, прегу́расмо нѐка̄ко; ‖ **па̀шче** -ета с дем. – О̀но̄ па̀шче о̀ткинуло ла́нац и одлу́њало нѐђе; **пакче** ‘и с т о’ *в. бакча*; ‖ **пашчи́ште** -ета с пеј. – Мѝ ти па̀шче зове́мо и пашчи́ште, и кѐр, и кѐре, и кери́ште, па о̀нда̄к: да̀ндара, ја̀јца̄ра, поло̀жара, ца̀вца̄ра, са̀мсара, цѝкела, ђѝмара и коéшта. ***изр.*** *Ра́ни па̀шче да ӣ-ѝједе̄.*

пасѐнт непром ‘по мери, таман’. – Ку́пијо ми та́јо са̀ндале, ко̀ да сам иг про́бо̄, до̀шле пасѐнт како трѐба̄; ***изр.*** *Пасѐнӣ ӣа климàра̄.*

па̀сӣште с ‘пашњак, место где пасе стока’. – Ни́сам шћѐо на њѝно па̀сӣште ни на њѝно по̀ӣште и за̀то̄ ме ни́су мирѝсали, ал нѐ каем се бо̀з тога̄.

па̂ском прил ‘пасући’. – О̀ндак смо прѐд но̄ћ сто̀ку тѐрали на по̀ток да на̀поймо, да не за̀ватāмо по̀тље во̀ду с-буна́ра, ал пола́ко, па̂ском и о̀на ѝзгрē̄д па̀ска̄ или бр̀стӣ вр̀зину.

па̀совати -уе / па̀шē̄ (не)св ‘бити по мери, одговарати’. – Е ба̀ш ми о̀ва̄ нѝмера па̀суе, њѝг ми о̀двō̄ј. – За̀турили кѝ̏ћāни нѐђе кљѝ̏ч од по̀друма, ја̂ про̂бам с о̀нӣм од а̀мбара, кад срѐ̏ћō̄м, о̂н па̀суе. – А̀ко-ш пра̀во ти рѐкнē̄м, мѐне па̀шē̄ што се о̀на нѐшто љѝ̏тнула те не до̀лазӣ вѝше, ни́смо мо̀гли о̀д-ње̄ нѝшта нѝ с кӣм да про̀зборӣмо, а да о̀на то̂ не растру́бӣ по сѐлу.

па̀спа̄љ м ‘ситан прах од брашна у воденици’. – По̀по̄ о̀на̄ј па̀спа̄љ водѐничару по ко̀си и вѐ̏ђама па ѝзглē̄да ко̀но̄ да е сѝјед; ‖ **паспа̀љѝв** -а̀љива -о ‘који се бели од паспаља’. – Њѐму и су и бр̀кови и о̀брве били паспа̀љиви.

па̀сти -(д)нем в. *па̄даӣи*.

па́сти па́сē̄ несв ‘напасати се (о стоци)’. – Кад сто̀ка по̀чне па́сти, мѝ се о̀ндај ѝгра̄мо; ‖ **па̀скати** -а̄ дем – Кад иг по̀ћераш кѝ̏ћи, нѐмо̄ ѝтати, нека ѝзгредно па̀скају според пу́та, за̀уварица е; в. *па̂ском*; ‖ **па̀снути** -нӯ св ‘накратко се задржати на паши’; в. *брдина*.

па̀стрма ж ‘усољено и осушено овчије месо с костима’. – Ѝмо̄ сам до̀бру бѝ̏ковину, а вре́ме бѝјаше мразо̀вито, ѝспала па̀стрма са̀мо та̀ка̄, о̀чима да е јѐдē̄ш.

па̀стӯв -у́ва м ‘приплодни ждребац’. – Це́ло сѐло е во̀дило ко̀биле под Дȍбросављевог пасту́ва јел је бӣјо ра̀сан.

па̀сӯљ -у́ља м бот. ‘повртарска биљка Phaseolus’; в. *ōпорњак*, *ӣаламар*; ‖ **пасу́љац** -љца м дем; в. *брашно*.

па́так па́тка м зоол мужјак Anas mas. – Ал што е ѝмала јѐднōг па́тка кȏ слѝка.

пати́нути па̀тӣнем св ‘утишати, безмало престати’. – Ај, ва́ла Бȍгу, па̀тӣну кѝша и пȍче д-извѐдрāва. – Ме́но му пати́нуше бо́лови прѐд-нōћ те за̀спа, нѝје да̑нима ȍка склȍпијо.

па̀тити[1] (се) -ӣ(м) (се) несв ‘умножавати стоку’. – Па̀тиле им се ȏвце кȏ од ша́лē, скȍро сва̀кā се бли́знила.

па̀тити[2] -ӣм несв ‘туговати’. – Ду̏го е па̀тила кад је чу̏ла да се ожѐнијо з-дру̏гōм.

патѝшпања ж ‘прост колач од брашна, јаја и шећера’. – Јȍш ми је сла̀тка ȍнā патѝшпања што е спре́мала наша по̀кōјна ба̀ба кад бӣјāсмо ђѐца.

па̀тка ж зоол ‘птица Anas’. – Ѐмӣлија бӣјāше на̀патила дȍста па̀ткӣ, њѝма ја̑з и у̏става но́ђе у̀з-куђу, за па̀тке ду́шу да́ло; ‖ **па̀ткица** ж дем. – Ѐвē у̀ватила ти ба̀ба па̀ткицу, на̑ ме́но се по̀игрāј ш њȏм; ‖ **паткѐтина** ж аугм. – За̀клала нѐку ма̀тору паткѐтину, није је ѝздӣнстала, па дȍшла жѝлāва кȏ ȍпута; ‖ **па̀че** -ета с ‘младунче патке’. – Ȍди да ти ба̀ба да̀днē једно ма̑ло па̀че да се ме́но по̀игрāш ш њȋм; ‖ **па̀чјӣ** -ā -ē ‘који се тиче патака, који се односи на патке’. – Вѝдē се по сњѐгу па̀чјӣ тра̀гови, мȏра да су до́ље ко̀д-шталē.

патлѝцāн -а́на м ‘парадајз’. – Ѝдок у за́бран да наће́чēм та̀чке да по̀тачкāмо патлица́не.

па̀тња па̀тњē ж ‘мука, туговање, очај’. – Цѐо вѝек је весѐлница провѐла у му̏ци и па̀тњи.

па̀тока ж ‘последња, најслабија ракија при печењу’. – Мȋ па̀току не точи́мо у по̀ставу, јȏк, но ба̀цӣмо или да́мо жѐнама, ва̀љā им кад пѐрӯ про́зорска стаклѐта.

па̀точāр м ‘пијаница, бекрија’. – Ȏн ти је па̀точāр ȍткад га па̑мтим, а па̑мтим вѝше од по̀ла вѝека, ста̑лно е пѝјо кȏ му̏к.

патрѝјāр -а́ра м ‘патријарх’. – Патрѝјāр Па̑вле је бӣјо млȍго дȍбар чȍвек и ду̏ōвник и ȏн ти је сва̀кōг љѐта до̀лазијо у ȍвчāрско Благовеште́ње.

па̀трӣљ м ‘парче дрвета’; в. *циљаӣи*; ‖ **патр́љак** -љка м ‘део, остатак од уда, остатак од одсечене гране на дрвету’. – Кад су вѐселом Мика̀илу Мѝлēнковом ȍсекли нȍге, одвѝкарили а̀мāн до ку̏ка, ȍстали само ма̑ли патр́љци; ‖ **патр̀љчина** м аугм пеј. – Смȍта некӯ патр̀љчину и ȍбāли млȍго кру̏шāка.

па̀ћенӣк м ‘мученик, човек који пати и мучи се’. – Ȏн ти је, весѐлнӣк, вѐлики па̀ћенӣк, цѐо жѝвот је про̀вō у му̏кāма и тегȍбама; ‖ **па̀ћенӣчки** -а -о ‘који се односи на патњу’. – Завр́шио се њȇн па̀ћенӣчки жѝвот и са̀д нека по̀чинē; ‖ **па̀ћенӣчки** прил. – Па̀ћенички је жи́вила и у̀мирала.

па̀ћеница ж ‘жена која се мучи, мученица’. – Шта̀ ће ȍна, па̀ћеница, та̀кӣ јој у̏суд.

па̀учина ж ‘влакно, мрежа коју плету пауци да у њу хватају инсекте’. – Свѐ се по̀кидā, ко па̀учина пред олу́јōм.

па̀чвара ж **1.** ‘комад старе крпе којом се брише црепуља, вади плех из шпорета’. – На́ђе ми двѝје па̀чваре, ȍћу да по̀дложӣм ла̀мпек, трѐбаће ми кад прѐлāжем, да се не ȍпржӣм кад скӣдам лу̏лу или ка́пак; **2.** ‘лош човек’. – На̀чисто се сро́зō, ништа̀чина јѐдна и па̀чвара, са̀мо што нѐ-бришӯ нȍге ȍ-њега.

па̀четина ж ‘месо од патке’. – Мȋ вѝше во̀лимо ћу̏ретину, ал не ма́нишēмо ни па̀четини, а чѝча комендѝјā па вѐлӣ: нȇма тѝцē без пра̀сицē.

па̀чиста у изр. ~ *нѐђеља* ‘друга недеља часног (Васкршњег) поста’. – Свѝ на̀ши ку̏ћāни су се прича́стили чѝстē нѐђељē, а ја̑ и мȏј чȍвек ћемо ȍвē па̀чистē, ако Бȏг да̑.

па̀ша ж **а.** ‘место где се изгони стока да пасе, пашњак’. – Нѝје Љѐпосава ко̀дкуће̄, о̀ћерала о̂вце на̀ пашу го́ре у̏-планину. **б.** ‘место одакле пчела доноси мед’. – О̀ве̄ го̀дине мѐдӣ ба̀грен ко̂ нѝкад па е па̀ша за чѐле ду̏шу да́ла.

пашѐног -ѐнога м ‘муж женине сестре’. – Мо̂ј пашѐног жѐнӣ си̏на па се спрѐмамо на̀-свадбу; ‖ **па́шо** м хип ‘пашеног од миља’. – Слу̏ша̄ј, па̂шо, рѐд би бѝјо да ми до̀ђеш на̀ славу, ла́ни си по̀сло̄ ку̏ћа̄не и то̂ е поштѐно, ал нѐка̄ко ми бѐз тебе кр̏њо.

па̀шња̄к ж ‘простор на коме се стока напаса’. – Ми̂ има́мо ба̀шка па̀шња̄к за ро̀гату сто̀ку, а ба̀шка за̀-о̄вце.

пашча̀дија мн **1.** ‘група паса’. – Наи́ђоше нѐка пашча̀дија те ми по̀плашише о̂вце; **2.** ‘(пра)унучад (из миља)’. – Јѐдва чѐка̄м да ми до̂ђу о̀ва̄ мо̀ја пашча̀дија, ѝсплела им ба̀ба, сви́ма, по пр̏слук да им се о̀дри^je^шим за ма̀терице, ѝма̄ иг, ва́ла Бо̀гу, у Бо̀жјо̄ ру́ци, десѐторо и ка̂дар је једа̀нѐсто на пу́ту.

пѐва̄љка ж ‘кафанска певачица’. – Она Сте́вова ћѐрка на̀пуштила шко̀лу и о̀тишла у пѐва̄љке.

пѐва̄ч -ача м ‘коме је певање професија’. – О̀на̄ј наш Гво̀зден Ради́чевић ти је пѐва̄ч та̀мо нѐђе на ра̂дију; ‖ **пѐва̄чки** -а -о ‘који се тиче певача’; ***изр***. *~-а група* ‘група певача аматера’. – Ѝмало ко̀да̄ нас нѐколко пѐва̄чкиг гру̏па̄ ко̀ѐ се зѝми та̀кмичѐ по сѐлима, па на̀јбољи ѝдӯ на главно та̀кмичење у̀-Гу̏чу, зва́ло се *Ра̀спева̄но Драга́чево.*

пева̀чица ж **а.** ‘жена која пева, која се бави певањем’. – О̀ћѐ о̀на да е пева̀чица, ал у кава̀ни се у̀чѐ неке дру̏ге шко̀ле; **б.** ‘птица певачица’; в. *пли́ска*.

певу́шити -у́шӣм несв ‘тихо, умилно певати’. – За̀вичај певу́шӣ а̀ријом славу́ја, зрѝко̄м зри́ка̄вца, дука̀та̄њем мѝсӣрке (11: 5).

пѐд ж ‘мера за дужину, распон између затегнутих врхова палца и великог прста’; в. *закрвавӣти*, *зид*, *кров*.

пѐдаљ пѐдља м в. *пе́д*. – Пѐдљом мѐрӣмо та̀ко̄ што о̀пружӣмо па̀лац и вѐлики пр̏с на ру́ци; в. *мрӣва̄ја*.

пе́зити -ӣм несв ‘понизно угађати неком’. – Це́лог живо̀та е ја̀дник пе́зио сва̀ком ко е на мај ка̀ко̄м по̀ложају.

пѐкмез пѐкмеза м ‘густо укувано воће’. – На̀ша ба̀ба е ку̏вала пѐкмез од нѐљӯштениг ма̀ца̄рки и нѝје ту́рала ни тру̂н шѐћера, ал јо̀пет бѝјо сла̀дак ко̂ мѐд.

пѐкмезити се -им се несв ‘имитирати плакање, мазити се’. – Нѐмо̄де да се пѐкмезиш ту̀ја̄к ко̀ нѐка̄ ма́за.

пѐлвер пѐлвера м ‘рђав мајстор, који слабо и неквалитетно ради’. – Зѐма̄јле се нѝје пѐлверило к-о̀во̄ са̀д, о̀ндак ти је ма̂јстор бѝо ма̂јстор а јо̀к пѐлвер; ‖ **пелвѐрчина** м аугм. од *пе́лвер*. – Нѐмо̄ ми дово̀дити о̀нӯ пелвѐрчину, ко Бо̀га те мо̀лӣм, ла́ни ми је до̀шо̄ гла́ве̄; уп. *смандрка̄ти*.

пелвѐра̄ј -а́ја м ‘лоше урађен посао’. – Ѐђаво ти у̀дарио ма̀лтер, о̀бичан пелвѐра̄ј, то̂ ма̀лтера вѝђело нѝје.

пѐлверити -ӣм несв ‘радити лоше, невешто’. – Нѐмо̄јте, љу̂ди, то̂ та̀ко̄ пѐлверити за̀-име Бо̀га; в. *пе́лвер*.

пѐлена ж ‘платно у које се повијало новорођенче’. – Кад мла̂да трѐба̄ да се по̀родӣ, ње́јзина ма̂јка, очи по̀рођа̄ја, до̀носӣ пѐлене, та̀кӣ је рѐд.

пелѐнгаће ж мн ‘танке летње гаће’. – Љѐти смо ти гу́рали по̀ваздан у пелѐнгаћама и бо̀си.

пелѐнгӣр -и́ра м ‘лоша, танка одећа’. – О̀во̄ј жѐнско̄ј ђѐци трѐба̄ ва̀здан коека̀кӣг пеленги́ра̄, нѐ мош ла̀сно да на̀вашѐш.

пелери́на ж ‘кишни огртач, кабаница, врста мантила’. – Ѝмадијаше Мѝлош чѝзме гу̀жваре, ка̀нга̄рне ра̀јто̄зне, го́ре са̀ко̄в, а преко њѐга о̀бӯко̄ пелери́ну, у̀ то̄ вре́ме ти је та̀ка̄ мо́да би́ла.

пе́лцер пѐлцера м ‘калем, изданак; младица’. – Дȍњела ми Ве́ра млȍго згȍднӣг пе́лцӣра од њȇног цвӣ̑ј̑ећа.

пѐлцовати -уем несв ‘вакцинисати’. – Нѐ знам кȍлко е па̏метно пѐлцовати ђѐцу; ‖ **пѐлцовање** с гл. им. – Вӣш ȍвē ȍжӣљке на лȇвој мӣшици, тȍ ти је од пѐлцовања, кад смо би́ли ма̑ли, ȍндак су нас пѐлцовали да се, бајáги, не разболи́мо.

пѐљешити -им несв ‘глобити, одузимати’. – Це́лог живȍта нас је са̏мо пѐљешијо, а приврјеђи́вō нӣје ни за ма̑ли нȍкат; е рѐко сам му онȍмāд: нȇма вӣше, него завр̏ни рука́ве.

пѐндрек пѐндрека м ‘полицијска палица’. – Сва̏ки милица́јац ти о пȍјасу ѝмо за̀качен пѐндрек, ш њȇм нѐ мож да т-ȕбије, ал кад те опа̀учӣ, прѝćедне ти ма̑јчино мли̑ј̑е́ко.

пента́рити се пѐнтāрим се несв ‘пењати се уз стабло, пентрати се’. – Ȇн ти је вȍљō да се пента̀рӣ по дрвѐтима, кȇ вѐверица, ил да бѐрē вȍђе ил да скѝдā тӣчја́јца.

пȇнцер м ‘прозор’. – За̀пјева̄ше ђѐвōјке: под пȇнцером цвѐтала ми ла́ла, дȍшō ми́ле па ме загȍва̄ра; ‖ **пенцѐрче** -ѐрчета с дем ‘прозорче’. – Ȍна ȍтвори пенцѐрче и ȇн се ȕвȕче, кȇ у ȍнōј пѐсми: ȍтвор про́зор, мое мѝло лȕче, да се лу́ле кроз про́зор уву́чē; ‖ **пенцѐрӣћ** -и́ћа м дем ‘прозорчић’. – На ȍнōм куће́рку бӣјагу с јȕжне стра́нē два̑ пенцери́ћа; ‖ **пенцѐрчӣћ** -и́ћа м ‘и с т о’. – Под њȇним пенцерчи́ћом мѝрише смӣље и бȍсӣље; ‖ **пȇнцерски** -а -о ‘који се односи на пенцер’. – Ȍнӣ пȇнцерски ка́пци бӣјагу ȍва̄рбани у зелѐно.

пѐњало с ‘стубице преко којих се кокошке пењу у кокошар’; в. *ӣречкица.*

пепѐӣн -и́на м ‘средство за уништавање гамади’. – Ѝспатиле се бӣјагу бувѐтине и док не на̀бависмо пепе́ина, ни́смо мȍгли нѝшта да пȍчинӣмо.

пепѐљуга ж ‘метална фиока на шпорету или фуруни за пепео’. – Изнѐси пепѐљугу, бла̀го ба̀би, те прȍспи пѐпо на бȕњӣште.

пѐпо пѐпела м ‘пепео, прах који се добија сагоревањем дрвета’. – Зѐма̄јле смо кȕвали пѐпо и пра̀вили цӣ̑ј̑ећ и ш њȇм пра́ли вѐш и кое́шта; ‖ **пѐпељāв** -а -о ‘боје пепела, сив’ – Да̑јде ми онај пѐпељави це́мпер, оћу д-ȍдем до за́друге.

пера́је с ‘крилца помоћу којих риба плива’. – Мӣ̑ кад чѝстимо ша̀ран за Нѝколђдāн, чеша̀гијом скӣдамо крљȕш, а винограда̀рским ма̀казама поће́чēмо пера́је.

пѐрвāз м ‘оквир, рам којим је оивичен прозор или врата’. – Начѝњō ми То́мо Срѐћков пѐрвāз од гра̀ничевине, вѐчна ства̑р.

пѐрвēз м ‘калемарски ножић, перорез’; в. *калемар*.

пѐрдāш м ‘завршна фаза малтерисања, фино равнање зидних површина’. – Прȍшле нѐђеље смо ома̀лтерили сва̑ оделе́ња, а ćȕтра ће ма̑јстори д-ȕдарају пѐрдāш.

перда́шити пѐрдāшим несв ‘наносити на зид завршни слој малтера’. – Пѐрдāше нам да̀нāс ма̑јстори с дуна́вцом, ѝспадā зӣ̑д ко салӣвен.

пере́на ж ‘украсна старинска биљка’. – Код Ма́рē Манȍјлове ти је ѝмало разнора̑знијег пере́нā, пȕна а̀влија.

пѐрило с ‘место на потоку где се пере рубље’. – Зѐма̄јле, ма̀ло-ма̀ло па на пѐрило ба̀нē пођекȍјā мла̑да с вѐшом, па ра̀спāли пра̀кљачōм из свѐ сна́гē.

перлѝјати -ām несв ‘лепршати’. – Мȍја ȕнучица пȍтрчала низ лѝваду и зȍвē: *дѐда!* – а ȍнā а̀љиница јој са̏мо перлѝјā, ко нѐкӣ лептѝрӣћ.

[пѐро] пѐрета с **1.** (у птице, кокошке) – Пѐро од пи́љежи се зѐма̄јле ума́кало у ма̀стило и пи́сало; **2**. ‘издубена дашчица на воденичком колу (точку) у коју удара вода и покреће млински камен’. – Вȍда из цѝпȕна ȕдарā у пѐра и та̀кō ȍкреће̄ кȍло; **3.** ‘млади лист кукуруза’. – Ан жѝто ѝзбāци трӣ̑ пѐра, мȍш да га ȍпрāшиш; **4.** ‘један од три крака на повезачи’. – Ма̀раму прѐсавијеш на трӣ̑ пѐра, два̑ вѐжēш испод бра́де, а ȍнō трѐће па̀дā низ ле́ђа; ‖ **пе́рце** -ета с дем. – Нѝшта ла̀кше, ла̀ко ко пе́рце.

персо́на ж ‘важна особа’. – Ôн ти је са̏денаке вѐлика персо́на од ка̏д се пресѐлио у ва́рош.

перу̀ника ж *в. ирис*. – Ѝмала е ба̏ба Дра̀гиња тѐгетну, бѝјелӯ и ва̀трелӯ перу̀нику.

– Ѝмала баба Дра̀гиња прѐд-зградо̄м нѐколко перу̀нїкā ра̑знијег бо́јā, што-во са̏д зо̀вӯ ѝрис.

пѐрушка ж ‘крило крупније живине које служи да се мрве скупљају са стола. – Ѝзми, ћѐри, пѐрушку те збрѝши мр̏ве у та̀њїр па ба̏ци пред ко̀ко̄шке.

песма̀рица ж **1.** ‘књига, збирка песама’. – Ку́пијо ми чи́ко Зма̏еву песма̀рицу; **2.** ‘песма, песмица’; в. *згурити*, *миомир*.

пе́та ж ‘задњи део стопала’. – Кад је, на̀ко̄ бо̑с, прѐлазијо преко вр̏зине на̏бијē гло̏гов тр̑н у пе́ту, јѐдва е до̀шо̄ до̀-куће̄, па му ба̏ба ѝзвадила ѝглом̄. – Нѐ брукај се тѝјнāк, вѝше ôн ѝмā у пе́ти но тѝ у гла́ви и за̀то̄ слу̏шāј штà ôн збо̀рѝ.

пѐтица ж ‘део косе на коме се она учвршћује за косиште’. – И Ра̏досав ти о̀двоји грѝвну од пѐтице те ра̏здвоји ко̏су од ко̀сѝшта.

пѐтка ж ‘пијачни дан у петак, петком (у Чачку)’; в. *марамара*.

пѐтљавина ж ‘мутна радња’. – Нѐку пѐтљавину они вр̏ше, Бо̀га пѝтај штà му̏вају.

петља̀исати -шē̄м несв ‘бавити се сумњивим пословима, лагати, варати’. – Ста̑лно нѐшто петља̀ишӯ, ал нѝкако да по̀турē лѐђа, ни́су иг о̀чеви наѝчили да нѐма љѐба без мо̀тикē.

петља́нција ж ‘сумњив поступак, мување’. – Отка́ндер се тѝ коека̀кѝг петља́нцѝја док је вре́ме, него у́ се и у сво̏е кључе.

пѐтљати -ā̄м несв ‘лагати, варати’. – Паро́ла о̀вијег што ста̑лно нѐшто му̏вају и пѐтљају ти је: кра́ди, ла̀жи, поштѐно се вла̑дај – док иг јѐднō̄г да̑на нѐ скēмбају у а̀пс; в. *петљаисати*; ‖ **пѐтља̄ње** с гл. им. ‘јалов, бесмислен, непотребан посао’. – Шта̀ се пѐтља̄ш с ништа́цима ко̀ѝма је пѐтља̄ње јѐдѝни по̀сō што зна̏јӯ да ра̑де.

петра̀ѝљ -и́ља м ‘епитрахиљ’. – Кад је по̀п тѝ̏рија петра̀ѝљ, ми ушу́ћесмо и он по̀че да чѝта̄.

пѐтровац -о̄вца м бот ‘лековита биљка, цвет Agrimonia eupatoria’. – Пѐтровац се бѐрē на Пѐтровда̄н и ко̀рѝсти се за лѝек.

пѐтровача ж ‘врста јабуке’. – Од свѝг ја̏бӯка на̏јпрво нам ста̏шē пѐтровача, о̀на о Пѐтровуднē ва̀ља̄ да се јѐдē.

пѐћи пѐчēм несв ‘припремати храну печењем у рерни, на ринглама или ражњу’. – А̀јде да ми пра̏вѝш дру́ство и припо̀можēш пѐћи ово бра́вче на ши́љку.

пецѝвица ж ‘божићна печеница’. – Ѝча̄ше нас та́јо, кад бѝјāсмо ма̑ли: „У Бо̀жића трѝ но̀жића, јѐдан ćéчē пецѝвицу, дрѝгѝ ćéчē кобà̏сицу, трѐћѝ ćéчē по̀гачицу“; в. *одвикарити*.

пѐцѝво с ‘печено месо, тесто’. – Спре́мде ка̀кō̄г пѐцѝва за вѐчеру.

пѐцидба ж ‘печење ракије’. – Кад с јѐсени по̀чнē пѐцидба, скѝ̏пē се љу̏ди с вѐчери око ла̀мпека, ди̏вāне и пијѝ̏цкају.

пе́ча ж ‘особа која се држи надмено’. – Зо́ра ти је би́ла вѐлика пе́ча: нѝје мо̀гло ла̏сно да јој се прѝђе нѝ с кое стра́нē.

пѐча̄лба ж ‘надничење, тежак сезонски рад, аргатовање’. – Гр̑к је и кр̏вāв љѐб из пѐча̄лбе, ôн ти је с вѐликом мѝ̏ко̄м за̀ра̄ђен па за̀то̄ по̀ђеко вѐлѝ да ôн ѝмā сѐдам ко̑ра.

пѐча̄лбити -им несв ‘надничити’; в. *прочевље*,

печѐница ж ‘комад меса уз кичмени стуб свиње, одимљен’. – О̀во̄ о̀нѝ у ча̀рши-(ј)и зо̀вӯ печѐница, а мѝ ка̑жемо пр̏шута.

печѐња̄к -а́ка м ‘незрео клип кукуруза печен на жару’. – Кад смо с јѐсени чу́вали сто̏ку, мѝ на̀ложимо ва̏тру па кад се зго̀рѝ, о̀нда̄ј на о̀нӯ жа̑р тѝ̏рѝмо печења́ке те- ѝспечемо.

печéње с ‘печено месо’. – Кад се печéње ѝзмакнē с вȁтрē, ѐставиш га да се мéно лȁднē; ‖ **печéњце** -ета дем од *пēчење*. – Нѐмō нѝшта да спрêмаш, мѐже мȁло сýва љѐпца и печéњца; ‖ **печѐњчина** ж пеј од *пēчење* – Ѝжњēше нам нѐку мáсну печѐњчину, нѝје нѝ за шта; в. *прекокаши*.

пѐчити -ѝм св ‘ујести, пецнути (обад, оса, пчела; змија’. – Јȕницу ми пѐчијо ѐбāд и ѐна се разобàдала; в. *обадаши се*.

пéчити се пêчим се несв ‘правити гримасе, подругљиво гледати, држати се надмено’. – Нѐмōјде да се пêчиш тȕјнāк, но бѝдни смѐрна.

пѐш[1] м ‘предњи део капута, џемпера на раскопчавање’. – Штȁ сте раши́рили те пѐшеве да вас испрѐбāја вѐтар.

пѐш[2] м зоол ‘врста слатководне рибе са великим устима Cottus gobio’. – Штȁ си зѝнō кô пѐш.

пѐшке прил ‘пешице’. – Ѐндак ти се ѝшло пѐшке у Чáчак, преко Крѝвајē, и о сѐбе смо нѐсили бѝјелī мр̑с те продáвали, а пѐтље ѐздō гȃс, зи́тин, сô и коéшта.

пи́ва ж ‘линија, пруга’. – Кад Бѐшко крѐчī, он изву́чē пи́ву пѐд и пѐјаче испод штȕкāтора да нѐ веруеш да е ру́кōм и чѐткицом нàтрукована.

пи́вница ж ‘грађевина за бурад, пиће’. – Мѝ смо ти у пи́вници др̑жāли бȕрāд с рàкијōм и с ви́ном.

пѝво с **1.** ‘гозба, слава, обетина’. – Кад срѐтīш рѐђака ил нѐког ко нам је у зва́ници, тѝ, блȁго бȁби, рѐци: дóђте да пѝјемо ил дóђте нȁ-пѝво; **2.** ‘алкохолно пиће’; в. *пивџија*.

пи́вџија м ‘човек који воли пиво’. – Мѝјодраг ти је бѝјо вѐлики пи́вџија, јàмпȕт је зȁ-дāн пѐнпијо цéлу гȃјбу пѝва.

пѝзгор м ‘нешто много ситно, најситнији кромпир’. – Пѐвадисмо и пѐкуписмо, вáла Бѐгу, сȁв кòмпīр, ѐстō сȁмо ѐнāј пѝзгор мȁњи од кéњца.

пѝјавица ж зоол ‘глиста која се храни крвљу кичмењака, Hirundimnidae’. – Вѝкаше ли́ка за Кáћу: вѝђи, кȃже, кàкē су јој ѐбрвице – кѐнō пѝјавице.

пијàндура м ‘алкохоличар, који је често пијан’. – Дѐбру дȕшу ѝмā весѐлнѝк, ал нѐ врéдī кад је пијàндура и тô ѐнā од гѐрīг.

[пијанство] с; в. *завлачиш*, *пребацивати*.

пи[ј]**éсак** -ска м ‘песак’; в. *ијесковит*, *ијескуша*.

пѝјȕк м ‘гвоздена алатка која са једне стране има уску јаку узану мотику, а с друге јак шиљак’. – Бȕдāком кр̑чимо ђе је зѐмља дѐбра, а ако е камѐнито тȕ̑ј без пѝјȕка нêма вàјдē.

пијȕкати пѝјȕче[м] несв ‘оглашавати се као пиле; имитирати пилад’. – Ђѐца по слȁми испод бȁдњāка пѝјȕчу и трȃже слатки́ше.

пијȕцкати -āм несв ‘полако и помало пити’. – Тàкō ти мѝ ćеди́мо поред мѐита, пијȕцкāмо рàкију за пѐкој њѐговē дȕшē и разгòвāрамо о њѐговијем добрòтама.

пѝк м ‘прикривена мржња, тежња за осветом’. – На домàћине, кòē су назѝвали кȕлāцима, ѝмали су пóсебан пѝк, да су мѐгли – кр̑ви би им се нȁпили, Бѐже им прѐсти.

пѝкавац -āвца м ‘опушак, крај испушене цигарете’. – Вѐсели Áџо ти је кȕпијо пѝкāвце коекȕдије и тô пȕшијо, па га споради тѐгā прѐзвāли Áџо Пикàвџија.

пи́кљо -а м ‘дугоног мршав човек’. – Вѝђи кàкī је кѐ рòгоџа, кѐ да га е прàвијо Ми́ле Пи́кљо; ‖ **пѝкљāв** -а -о ‘који је дугих танких ногу’. – Ми́ле ти је бѝјо пѝкљāв, ѝмō дугȁчке нѐге, бѐз тога су га прѐзвāли Пи́кљо; в. *клинар*; ‖ **пѝкљāс** -ста -о ‘који има танке а дугачке ноге, штркљаст’. – Бѝјāше нàкō пѝкљāс и вѐретīзан, нѝје бѝјо пѐдаткāн но дòшō штр̑кљāс.

пи̏ксла ж **1.** ‘пепељара за цигарете’. – Зе̏ма̄јле би́ле земља̀нē пи̏ксле по кава̀нама, по̀тље иза̂шле о̀нē ма̀јлӣране, па на̏јпосле ста̀клене; **2.** ‘накнада коју кафеџија узима од картароша после фајронта’. – Кад се ка̀ртāроши за̀играју у кава̀ни и о̀станȳ после ва̀јронта, о̀нда им, с вре̏мена на вре́ме, кавѐџија у̀змē ш њи̏нē го̀милē не̏ку количи̏ну па̂рā и то̂ се ка̂же у̀зō пи̏кслу.

пѝктије ж мн ‘пихтије, јело које се добија кувањем јунећих и свињских ногица’. – Вѐлӣ Ра̀дисав Ћу̀ба да на̏јволӣ пѝктије за̀то̄ што са̀мо о̀не дрктē прѐд њӣм, а дру̀гӣ ме, вѐлӣ, ни̏ко не зарѐзуе.

пила̀да̄рник м ‘ограђен простор за пилиће’. – На̀правијо ми Јеро̀тије пила̀да̄рник од лѐтвӣца и ја̂ ту̀јна̄к ту̀рӣм пила́дма во̀дē и ра́нē и у̀па̄лим им си̏јалицу и о̀ни се шћу̀ћурē, ту̀ј иг о̀нā си̏јалица гри̏јē па кљу̀цајȳ да̂н но̂ћ и мло̀го згодно на̀предујȳ и ту́јнак иг др̏жӣм свѐ док не о̀дврк­нȳ и тѐк по̀тље иг на̀вадимо д-и̏дȳ у коко̀ша̄р с ко̀кōшкама.

пила̀дија ж мн ‘пилад, пилићи’. – О̀вā нѐснā пила̀дија изи̏шла и свȳ ми ба̀шчицу рашчепр̏љала.

пи̏ле -ета с **1.** ‘младунче кокошке’. – Тр̏чде, ди̏ете, ви̏ћи што се чу̏е кво̏чка, да нам свракѐљица не о̀днесē пи̏ле. – Ви̂каше ба̂ба кад нѐшто нѐ можемо д-у̀ра̄димо а шћѐли би: *кљу̀ца̄ пи̏ле у гво̀здене ви̏ле*; ‖ **пиле́нце** -ета с дем. од *пиле*. – За̀врзло се јѐдно пиле́нце у ону травȳљину, срѐћом га чȳк како пѝјȳче, о̀стало би но̀јна̄к док га нѐ би нѐшто смо̀тало, ва̀љда се за̀то̄ ка̂же за̀врзо се ко̂ пи̏ле у ку̀чине; в. *прокљувати*; ‖ **пѝлећӣ** -а̄ -ē ‘који се тиче пилета’. – Пѝлећē ме̂со ва̀ља̄ спре́мити болесни́ку; ***изр***. *~-ӣ мо̂зак* ‘непаметан, неразуман’. – Нѐма о̂н вѐзе с вѐзом, ко̀ д-ѝма̄ пѝлећӣ мо̂зак; *~-ē и̂мћење* ‘слабог памћења, забораван’. – О̀ни ко̀ д-ѝмају пѝлећē па̂мћење, па нѐ знајȳ шта су им до̀сад ра́дили; **2.** ‘мањи део рабоша’. – Ра̂бош ти је, си̂нко, ѝмō два̂ дѐла, ма̀њи ко̀ӣ се да́вō муштѐрији у водѐници или ва́љалици и о̂н се зва̀о пи̏ле и вѐћи ко̀јӣ је о̀стајō уз тру́бу су́кна или врѐћу, то̂ е кво̀чка, па кад муштѐрија до̂ђе, о̀ндак се у̀па̄ре пи̏ле и кво̀чка и та̀кō се зна̂ чи̏ја̄ е ро̀ба.

пѝлетина ж ‘пилеће месо’. – Да̂јде ђѐци о̀нē пѝлетине.

пилића́рити -и̏ћа̄рӣм несв ‘трговати на мало; бавити се ситнијим пословима’. – Ни̏је он шћѐо да пили̏ћа̄рӣ, но е са̀мо ра́дијо на а̂нгро, за̀то е и на̀ебō, про̀пō на̀чисто.

пи̏лица ж ‘млада кокошка, кокица’. – И̏ма̄м нѐколко пи̏лӣца што су про̀њеле о̀вијег да́нā.

пи̏ло с ‘место на коме су укопане воћне саднице док се не посаде тамо где је планирано’. – Та̀мо уза̀-шталу с ју̂жне стра́нē нам је пи̏ло и ту̀ј ти ја̂ у̀пилим о̀нē во̀ћке и, чи̏м спа̀нē сни̏ег, са̂дим.

пи́љак пи́љка м ‘каменчић величине ораха у игри пиљака’. – Ни́смо ми̂ ѝмали овӣг ѝграчки ко̀ ова ђѐца са̀д, но смо се ѝграли пи̏ља̄ка, ту̀томӣша, кри́јē, кли̏са, кли́чка, пр̏стēна, роба̀цӣја, коса́ча̄, ора́ча̄ и та̀кō то̂, а пи̏ља̄ка смо ѝграли ру̀кама, уз по̀мōћ „пи̏ља̄ка“, а то̂ су ти камѐнчићи облу́ци, и о̀ндај ка̀жипрст и па̀лац лѐве ру́кē ту̀рӣш на̀-земљу та̀кō да ти они на̀чинē ка́пију иза пе́шēс пи̏ља̄ка кое си ба̀цијо ѝз шакē, о̀ндај у̀змēш јѐдан пи́љак, ба̀цӣш га у̀вӣс око по̂ ме́тра и док о̂н по̀чнē да па̀да̄, ти један од о̀нӣг до̀ље пи̏ља̄ка дѐсно̀м ру́кōм трѐба̄ да про̀ћера̄ш кроз ка́пију и да сти̏гнēш д-у̀ва̄тиш о̀на̄ј пи́љак што си ба̀цијо у̀вӣс и ти̂ и̏гра̄ш свѐ док нѐ севӣш; кад сѐвӣш, и̏гра̄ о̀на̄ј дру̀гӣ и побе́дијо е ко ви̏ше пи̏ља̄ка про̀гна̄ кроз ка́пију.

пѝља̄р -а́ра м ‘бакалин, трговац’. – Бо̀рисав ти је би̏јо мло̀го до̀бар пѝља̄р, ѝмō е о̂н у њѐговом дућа́ну на По̀ротина̄ма ва̀здā̄н коѐшта.

пи́љевина ж ‘ситан отпад од стругања (дрвета, гвожђа), струготина’. – Ту пи́љевину ћемо д-иско̀ристӣмо д-изго̀рӣ поме́но под ра̀нијом.

пи́љеж ж ‘живина’. – Ђѐца мо̀гӯ д-ѝспуштē ôвце, да причу́вају кра̀ве, да на̀рāне пи́љеж ѝ тō е за̀увāр да ми̑ не да̀нгубимо јел нѐ знамо кӯ-ћемо прѝје, стô по̀слōва има́мо.

пи́љити -ӣм несв ‘вирити, загледати, дуго гледати’. – Шта пи́љӣш тӯјнāк ва̀здāн, ко сѝћелица у о̀нӯ ствâр.

пи̑нтор м ‘мајстор који прави бурад и каце од дрвета’. – На̀ш стâри Срѐтен, Вѝћēнтијев бра̀т, ти је бӣјо мло̀го до̀бар дӯнђер и пи̑нтор, јо̀ш ѝмā њѐговијег рукотво̀рӣна по сѐлу.

пинто̀рија ж ‘пинторски посао, занат’. – И он ра́дио пинто̀ри́ју, а са̀д о̀старијо и ако прѐутори за да́нцāд.

пинто̀рлук -о̀рлука м в. *пинторија*. – Ѝшō е Срѐтен у пинто̀рлук коећê и мло̀го зго̀дно про̀лазијо.

пи̑нторство с в. *пинторија*, *пинторлук*. – Он се ба̀вӣ пи̑нторством, ал нêма баш по̀сла ко што нêма ни сѐла.

пи́нути пи̑нēм св ‘мало попити, пијуцнути’. – Јѐсмо пи́нули, ме́но, ал нѝко нѝје бӣјо пѝјан да нѐшто баљѐзгā; ‖ **пѝцнути** пѝцнēм св ‘и с т о’. – Пѝцнусмо са̀мо по јѐдну ча̀шицу, ко̀лко да се ва̀ља̄.

пио́нути пѝōнē св ‘умрети (о детету)’. – На̀ши стâри су гово̀рили кад ӯмрē стâр чо̀век – »одмо̀ри́јо се«, а кад ӯмрē ди̯е́те – »пио́нуло«, па ка̑жу: Бôг да̀де – Бôг ӯзē.

пѝпати -ам несв ‘додиривати (прстима)’. – Нѐмō нѝшта пѝпати док нѐ дōђе ђе́до; ‖ **пѝпнути** -нēм св према *пипати*; в. *врљезити*, *зачикавати*; ‖ **пѝпкати** -ām несв дем. – Кад рѐкок до̀ктору да ме мло̀го бо̀лӣ во́јнāк, он по̀че пѝпкати и по̀тље ми препи́са ову мâс; ‖ **пѝпколити** -им несв дем. – Ба̀ба ми око оне ра̀нē по̀че пола́ко пѝпколити и ма̀зати онај њêн мѐлем са гӯшч[ј]ӣм пѐром.

пипѝрēвка ж фолк ‘ситно коло’. – О̀бли̯еће око-њѐга, рѐко би ѝгрā пипѝрēвку.

пѝрга ж ‘кокошка пепељасте боје са светлим флекама’. – Ба̀ба е на̀јвољела Пѝргу и Ћу́бу, а и би́ле су но̀сӣље, нѝје им би́ло ра́внē, нѝје би́ло да̂на да нѐ снесӯ ја́јце; ‖ **пѝргица** ж дем. – О̀дњē ми нѐшто онӯ пѝргицу, нѐ вѝђок је од јӯчē; ‖ **пѝргāв** -а -о ‘пегав, пепељаст’; в. *прњети*, *свракељица*, *шантати*; ‖ **пѝргāс** -ста -о ‘и с т о’. – Бѝјо нам онај пѝргасти тѝшљер оно̀мāд.

пи́рго -а м ‘пегава мушка особа’. – Ма̀лопри́је про́ђе нѝс-пӯт онај пи́рго Јо̀ванōв.

пи́ревина ж бот ‘коровска биљка, Agropyron repens’. – Нѝшта го̀ре од пи́ревине нêма, нѐ мош ла̀сно да е ѝстри̯ебиш.

пирѝнчара ж ‘пита са пиринчем’. – По̀ђекад нам ма̑јка на̀правӣ пирѝнчару па по̀трӯси са шѐћером у пра̀у и цѝментом, ѝћ́е, нѝшта љѐпше!

пи́рити -ӣм / пи̑рим несв **а.** ‘благо дувати, ћарлијати’. – По̀че да пи́ри вѐтрӣћ те ма̀ло проди́сасмо; **б.** ‘дувати у врује јело, да се расхлади’. – Пи́ри, бла̀го ба̀би, по̀пару да се ла̀днē, нѐмō да се о̀пржӣш, врѐла е. – Пи̑рӣ ба̀ба у тѐј, да се не о̀пржӣ; ‖ **пѝркати** -а̀[м] несв дем. – Кад по оној врућѝни по̀чне пѝркати вѐтрӣћ колко би́ло, о̀ма ти бѝдне ла̀кше ра́дити; ‖ **пи́рнути** пи̑рне[м] св; в. *лађан*, *легало*.

пиро̀ћāн -а́на м об. мн ‘гумени опанак (по фабрици у Пироту где се производи)’. – По̀тље свѝ по̀чеше да но̀сē пироћа́не мешто а̀утњака.

пиро̀ћāнка ж об. мн ‘гумени опанак’. – Кад је бѐжала од па̀шчета, спа̀ла јој нѐђе дѐснā пиро̀ћāнка.

пѝс! узв за терање мачке; в. *старешинство*.

пѝса̄љка ж ‘средство којим се пише’. – На́ђде ми некӯ пѝса̄љку да нешто на̀пѝшем и на̀цртам ба́ки.

писа̀нија ж ‘сакупљање прилога, прилози (према списку приложника)’. – О̀ндак су ти ка̀луђери ѝшли у писа̀нију и та̀кō ску́пљали срѐства за гра́дњу ма̀настира.

пи̏са̄нка ж ‘свеска’. – Нȁјпрво смо пи́сали на тȁблицама лѐгӣштером, е пȍтље увѐдоше пи̏са̄нке.

[пи́сати] пӣшем несв. – Вȁкō свôм ѝнуку шко́лцу ђѐд рѐкō да пӣше пи́смо Гвȍздену, ѝ вōјску; вѐлӣ: пи́жде, дӣ[j]ете вȁкō: *Дра̑ги на̏ш си̑не, здра̏во смо и до̀бро ко̀е и ти̏бе желѝмо...* И на кра̏ју тѝри вȁкō: *Ви̏ша је́ла – зѐлен бо̑р, чѐка̄м бр̑зи до̀говор.*

пи̏ска ж ‘цика, галама, вриска’. – Кад се у Тра̀шевићима запа́лила Дра̀гану штȁ̄ла, нȁстаде пи̏ска те ти прѝтрчи цѐло сѐло ѝ помōћ, јѐдва спа́сисмо кѝћу; ‖ **пи̏ска̄в** -а -о ‘звонак, пиштав, продоран глас’. – Ѝмадијаше Млȁдомир пи̏ска̄в гла̑с, кад зȍвне: *о, Радо̀сија!* – чѝје се до Љѝте крѝшкē.

пи̏скавац -а̄вца м ‘стара врста шљиве’. – Кад пи̏скавац ȍпанē и прȍврӣ на зѐмљи, ȍндак ти би̏днē ра̀кија кȍ грȍм.

пи́смо с ‘писана порука послата поштом’. – Ȍндај смо пȍђекад пи́сали пи́смо војни́цима па пȍшљēмо пȍштōм; ‖ **писа́мце** -ета, с зб *писа́мца̄д*, ‘кратко писмо које иде од руке на руку’. – Кад смо ја̑ и твȍја ба́ка би́ли мȍмак и ђѐвōјка, мӣ смо сла̏ли јѐдно дрѝгōм писа́мца̄д; ‖ **пи̏смен** -а -о ‘који зна да чита и пише’. – Кад су му тра́жили да на̀пӣше мȍлбу за прѐвремено пу́штā̄ње из за́твора, он им одго̀вори: *Ни́сам ти̏ ја̑ ти̏смен за ти̏а̀кē мȍлбе* – и ѝздржи ка̀зну дȍ-краја.

пи́снути / пи̏снути пӣснем / пи̏снēм св ‘вриснути узбуђено’. – Кад је чѝла штȁ̄ е би́ло, она пӣсну, а ње̑на свѐкрова се ȍкаменила, ни да пѝстӣ а̀ва̄з. – О ȍвоме што ти рѐкок нѐмō да си слѝча̄јно пи̏снула.

пи̏так пи̏тка -о ‘укусан, пријатан (напитак, ракија)’. – Охохȍ, пи̏тка ти, домȁћине, ȍва̄ ра̀кија, ни́сам ȍда̄вно вȁкӯ прȍбō.

пи̏том -а -о ‘смирен, попустљив’. – Ра̑јко Чи́мбов ти је би̏јо пи̏том кад је би̏јо дѐчкӣћ, свѐ га пȍкōјни Ȍбрад звȁо Питȍмко; ***изр***. *~-е сви̑ње* ‘свиње које се лако и добро ухране’. – Што смо нȁбавили пи̏тому прȁса̄д, млȍго дȍбро јѐдӯ и, да злȍ нѐ чуē, на́предујӯ на за́мерак.

питȍмити (се) пи̏томӣм (се) несв ‘постајати питом’; в. *кучкети́на*.

пи̏цнути се -нēм се ‘дотерати се, удесити се’. – Штȁ̄ си се тȍ, рȍђо, пи̏цнō ко ста̑ри вија́кер, да ни́си нȁмерија нѐђе у штѐту?

пи̏цогра̄ње с **а.** ‘безвредна шума’. – Глѐдо сам ȍнӯ шѝумицу што прȍдае Дѝша̄н: ни̏је ства́ри, ȍнō што ва̀ља̄ – пȍћечѐно, ȍстало са̀мо пи̏цогра̄ње; **б.** ‘ситно грање’. – Пи̏цогра̄ње ни̏је ни̏ за шта сѐм за пȍтпалу ил за пȍд лампек, ал мȍраш да лȍжӣш свакѝ-час, изгȍрӣ за трѐн ȍка.

пи̏шан пи̏шна -о ‘који добро може да попије’. – Ȍна̄ј Ми̏лое није са̀мо дȍбро јѐшан но се пȍтревијо и пи̏шан.

пи̏шати -а̄м несв ‘мокрити, уринирати’. – Он пи̏ша̄ ђе се на̑ђе, ко и њѐгова Ша̀руља; ***изр***. *~ уз вѐтар* ‘понашати се неразумно, тврдоглаво’. – Кад је на́мћор, ста̑лно пи̏ша̄ уз вѐтар; ‖ **пи́шкити** -ӣм несв дем. – Ѐјд, бла̀го ба̀би, да пи́шкӣш, па д-ѝдēш на спа́ва̄ње; ‖ **пи̏шнути** -нēм св ‘мало се помокрити’. – Са̀мо е ме́но пи̏шнō.

пи̏шаћа в. *мокраћа*. – Што не дȍнесете ла̄днē вȍдē, ȍвō вам се узмла́чило, д-ѝзвӣнете, ко пи̏шаћа.

пи̏шља̄к -а́ка ‘дрвени ваљкасти клин којим се спајају брвна или дуге на данцету каце да не би дошло до витопереља’. – На на̏шој ка̀чари су ѝударени пишља́ци на бр̑внима на сва̀кӣ мѐтар, и ѐт ѝмā јој сто́ годи̏нā, за̀тēгнута кȍ та̀мбура, нѝђе нѝје вр̑днула.

пи̏шљив пи̏шљива -о ‘безвредан’; в. *чепе́рак*.

пишма́нити се пи̏шма̄ним несв према *попишма́нити се* ‘променити споразум’. – И ȍнда ȏн мѐне прѐдложӣ да се пи̏шма̄нимо.

пишо́ра ж ‘лоша ракија’. – Гу̏цни, вѐлӣ, ва̀ља̄ се, а ја̂, да га не у̀цвелӣм, на̀креток, на̀ко̄ из а́тера, кад о̀но̄ – пишо́ра не̏ка̄, згѝдно ту̏кне̄ на па̀току.

пи́штавац -а̄вца м ‘мали, слаб извор’. – Ма ни̏је не̏ки и̏звор, о̀бичан пи́штавац, ал ва̀ља̄ да се на̀поӣ сто̀ка.

пи́штати -ӣм несв ‘плакати, јаукати’. – Кад су им по̀резници извѐли јѐдӣну кра̀вицу, Си̏вуљу, по̀че̄ше ђѐца да пи́ште̄ ко̂ цр̂ви.

пи̏шуља ж ‘балавица’. – На̀шла се и о̀на̄ ње̏ина пи̏шуља да не̏што па̀метуе; в. *ѿкондирити се*; ‖ **пи̏шуљица** ж дем. – По̀гла̄ј ти на-о̀нӯ пи̏шуљицу, ја би ре̏ко да ће с-о̀на бр̂зо у̀дати.

пје̏вало с ‘грло, гуша’. – Кад га е О̀брад здо̀мчо̄ за пје̏вало, у̀мал да му о̀чи и̏скоче̄.

пи́ев́ац -вца м ‘певац, петао’. – У̀стаеш ан за̀пјевају трѐћӣ пи́ев́ци, у о̀свитак. ***изр.*** *Ку̂с пи́ев́ац, ӣ̏ле до̀ви́ека.*

пје̏скуша ж ‘врста земљишта’. – Кад је ки̏шна го̀дина, у о̀во̄ј пје̏скуши до̀бро ро̀дӣ ко̀мпӣр, ал ако е су̂ша, о̀ндак по̀тпуштӣ на̀чисто.

[пла̂в] пла́ва -о. – Пла́ве му оне о̀кице ко̂ ће̏тен кад уцвѐта̄; ~ *ка̀ме̄н* ‘средство за заштиту винове лозе’. – Кад се пла̂вим ка̀меном попр̂скају виногра́ди, то̂ се мо̀дрӣ це́ла ко̀са ко̂ не̏бо да е си̏шло на̀ ње̏ӣг.

пла̀ве̄тан -тна -о ‘плавкаст, плавичаст’. – Ѝмадијаше пла̀ветне о̀чи ко не̏бо и̏з́утра, ко ла̀н, ни́сам мо̀го̄ да се на̀гла̄м то̂г плавѐтнила.

плавѐтнило с ‘плавило; безоблачност’. – Ју̏тро осва̀нуло у плавѐтнилу, мили̏на по̀гла̄ти.

пла̀вило с ‘плава боја’. – Пла̀вило ње̂ниг о̀чијӯ е би́ло ко̂ ла̀н кад уцвѐта̄, ко̀ плавѐтнило не̏ба.

пла̂з пла̂за м ‘место на коме плуг искочи из бразде’. – Ни́си ло̀ше по̀оро̄, сем што си на два́ места о̀ставијо пла̂з, ал ни̏је то̂ ни̏шта, и ја̂ по̀ђекад опла̀за̄м, др̀ља̄ча ће то̂ д-и̏зље̄чи.

пла̀зити се -ӣм се ‘избацивати језик изазивајући некога или ругајући се неком’. – Ако те ви̏дӣм да се јо̀пе̄т не̏ком пла̀зӣш, ишчу̀паћу ти је̏зик, јел то̂ е срамо̀та, си̂не.

пла̀јва̄з м ‘писаљка, оловка’. – Зе̏ма̄јле су ти тр̀го̄вци за у̀ветом др̀жа̄ли за̀шӣљен пла̀јваз и о̀ндак на ке̏си и̏спӣшу це́не ма̀рде.

пла́кати пла̂чем несв **а.** ‘овлаш прати’. – Не зна̄м ку̏д се ђѐде, са̀д је пла́кала тањи́ре над сплачи̏њаром; ‖ **пла̀кнути** -не̄м св ‘овлаш, мало оправи, пропрати’. – Кад па̀днӣ мра̂к, че̏ља̄д ве̏черају, а о̀ндак ње̏му до̀несӯ мла̂ке̄ во̀де̄ те он на ба̀са̄мцима вајáта пла̀кне̄ но̀ге и ѝде̄ да да̀не̄ ду́шо̄м; в. *басамак*, *смрадуља*.

пла̀кати -че̄м несв ‘оглашавати се плачем’. – Што̂ пла̀че̄ш, ба̀бина ку̏ћо?

пла̂м м **а.** ‘пламен’. – По̀сма̄трам поред ма̂јчиног гро̀ба како се лелу̀ја̄ пла̂м све́ће̄; **б.** ‘ватрен осећај’. – Би̏јаше се у̀ њима распа́лијо пла̂м љу̏бави који ни́су мо̀гли да при̏крију

пла̀ме̄н -ена ‘ватра, огањ’. – Кад се запа́лила сла̀ма, и̏збијо пла̀ме̄н у вр̀ ли̏пе̄; ‖ **пламѝчак** -чка м ‘мали пламен од свеће или шибице’. – Би̏јаше по̀мрчина, кад сти̏гок прѐд кућу, је̏два се кроз про́зор на̀зираше пламѝчак од ка̀ндила.

пламе́нац -енца м ‘врста цвећа’. – Пламе́нац ти је сли̏чне̄ бо̀е̄ ко̀-но̄ она ва̀трела перу̀ника.

пла̀мтити / пла̀мћети -ти̏[м] несв **1.** ‘горети јаким пламеном, осветљавати околину’. – Кад смо запа́лили вр̀зину, би̏ја̄ше су́во о̀но̄ гра̂ње, по̀че да пла̀мти̏, мешчи̏нӣ, до̀ неба; **2.** ‘црвенети се у образима’. – Кад су му ре̏кли шта̀ е би́ло, о̂н по̀че да пла̀мти̏ у о̀бразима.

[пла̂н] м. – Није рачу̀ньō да ће му се та̀кō поква́рити пла́нови; ‖ **пла̂нски** -а -о ‘који је направљен по плану’. – Ô н ти је међу пр̏вима у сѐлу начѝнијо пла̂нску ку̏ћу, ал ка̀кā ти је тô ку̏ћа кад нѐма про́чēвље, тô ку̏ћē вѝђело нѝје; ‖ **пла̂нски** прил. – Мôра да се свѐ па̂ди пла̂нски, зна̂ш како е ка̂зано: три́пут мѐри, јѐднōм ће́ци.

пла̀ндовати -уем несв ‘налазити се у хладу у време дневне жеге (об. о овцама)’. – Ста̂до пла̀ндуе, а чо̀банин фру̀лōм дра̂гӯ до̀зѝвље.

планѝна -ѝнē ж ‘висок шумовит земљишни простор’. – Ò ћерō ôвце ӯ-планину; ‖ **планѝнчина** ж пеј. – Ò д ньѝг се ни́си мо̀гō са̀крити ни под зѐмљōм, а нѐ ӯ-овōј планѝнчини; ‖ **пла̀нѝнски** -а -о ‘који припада планини, који се односи на планину’. – Нѐ̏јвиши пла̀нѝнски вр̏ на Јѐлици ти је Цр̏на сте́на изнад Го̀рачѝћа, вѐлē да е 929 мѐтāра вѝшљā од мôра.

планѝнāр -а́ра ‘који се бави планинарством, планинарењем’. – Пе́ро Тѝкомѝров о̀тишō у планина́ре, до̀кōн по̀п и ја̀рāд кр̏штāва: што̀ му трѐбā дру̀гā планѝна код во̀лике Јѐлице.

пла̀нѝнка ж ‘жена која се стара о белом мрсу и млекару’. – У Мили́ћевића за́друзи стрина Пе́ра е би́ла пла̀нѝнка.

пла̀нѝнковати -уем несв ‘обављати посао планинке’. – Ò на ти је пла̀нѝнковала трѝјес ѝ-двије го̀дине и са̀д је та̂ј по̀сō прѐдāла сна̀ји.

пла̀нути -нē[м] св **1.** ‘разгорети се (о ватри)’. – До̀дāј ме́но по̀тпалē, вр̏шко ће да ти пла̀нē ва̀тра; **2.** ‘узбудити се и поцрвенети у лицу. – Пла̀ну Жа́рко и јѐдва се суздр̏жа да не гр̏мāчѝ на̀-њѝг.

пла̀овит -о̀вита -о ‘раздражљив, љутит, нагао’. – Ô н, на̀кō пла̀овит, лу̀пѝ пе́сницом о а̀стāл и вѝкну: *Нѐ може шо ша̀кō!* – Бѝјаше пла̀овито вре́ме, награбу́сили смо на̀чисто и по̀кисли до го̀лē ко̀жē; ‖ **пла̀овито** прил. – Ô н н-у̀мије нег пла̀овито.

пла̂с пла́ста м ‘више навиљака саденутог сена на ливади у облику заобљене купе’. – Зна̂ш о̀нӯ прѝчу како е ма̀гарац лѝпсō гла́дан између два̂ пла́ста дво̀умећи се с ко̂г ће д-ѐдē; ‖ **пла̀стѝћ** -и́ћа м дем. – Ђѐца се ѝграла, ал на̀правила два̂ пласти́ћа; ‖ **пла̀шчина** ж пеј. – Стр̏пō пла̀шчину, ѝмā трѝ то̀вара бра̀т бра̀ту; ‖ **пла̂шће** с зб. – Ђѐнē се сѝ̑ено у̀ пла̂шће.

пла̀ска ж ‘навиљчић сена’. – Ђѐца зго̀дно повѝљчаше сѝ̑ено на пла̀ске; ‖ **пла̀шчица** ж дем. – Ба̀ци тѐлету пла̀шчицу сѝ̑ена.

пла̀стара ж ‘слаба киша која падне тек толико да овлажи сено да се не може пластити’. – Наи́ђе пла̀стара те нам о̀роси сѝ̑ено и ра̀згр̏ди пла́штēње.

пла̀стидба ж ‘скупљање сена у пластове, об. као моба’. – Оћеш ли тѝ на пла̀стидбу у А̀лбићевину?

пла̀стијоц м ‘човек који пласти сено’. – Ѝскупи се пу̀на лѝвада пла̀стијōца, милѝна по̀глāти и свѝ ôрни и ра̀сполōжни, е тô, бла̀го ђе́ду, па̂мтите па вра́тите кад вѝдите да нѐко пла̂сти ил жњê, притр̏чте те припомо̀зте кад го̀ј мо̀жете.

пла́стити пла̂стим несв ‘скупљати сено, детелину у пластове’. – Ако̀бōгда, ће́ у̀тра ћемо да пла̂стимо на о̀нōј до̂њој лѝвади; ‖ **пла́штēње** с гл. им. – Ѝскупило се на пла́штēње по̀више на̂с, јѐдни вѝљчајӯ, дру̀ги прѝносē на̀вѝљке, нѐко ђѐнē пла̂шће, жѐне гра̀бē, ђѐца ску́пљају гра́бљеж, а Мѝлорад и Вла́де с во̀ловима прѝвлāче пла̂шће и избацујӯ ђе́ду Срѐтену ко̀јѝ ђѐнē сѝ̑ено око ко́ца.

пла́та ж ‘накнада за извршен рад’. – Ни́сам па̀мēтан ка̀ко ови љу̀ди у др̏жāвним предузе́ћима при́мају пла́ту јел о̀ни ти ћѐрāју по о̀нōј: пла́та ѝдē, га̀зди како бѝдē.

пла́тежник м ‘човек који има месечну плату’. – Шћѐо та̀та да ме у̀дā за пла́тежника, вѐлѝ: жи́вљела би како са́ма о̀ћеш, ко̂ бу̀брег у ло̀ју, а јо̀к д-ѝдēш у о̀нāј Стева́новића чоло̀пек да се му̀чѝш цѐлог живо̀та, ал, вѐлѝ, нѝје тек на̀кō ка̂зано: срѐћа те глѐдā, ђа̀вō ти нѐ дā.

пла̑тити пла̑тим св ‘измирити обавезу новцем’. – Кад ти чо̏век по̀можē ра̑дити би̏ло на̏дницōм би̏ло ѣ̏ўтурē, о̀дма да му пла̑тиш њѐгōв зно̑ј, ни̏пошто да њѐгова пла̑та прѐноћ̄и ко̀дā те; ~ *гла̑вōм* ‘пострадати’. – Ни̏је шће̏о Сте̏вāн да про̀дā о̀браз и пла̑ти гла̑вōм, ал што вѐлē: бла̀го о̀нōм ко до̀ви̑ека жи̏вī, ѝмō се ра̀што и ро̀дити, ѐвē ти са̀д о̀нē ку̏кавице што га ѝбише ни̏ко и нѐ па̏мти, а Сте̏вāн се спо̀миње̑ у дѐсēтом ко̀љену ко̀ да е јо̀ш међ жи̏вīма; ‖ **пла̀тнути** -нēм св; в, *по̄ткрӣти*, *ћера̄ти*; ‖ **пла̑ћати** пла̑ћам несв према *пла̄тӣти*; в. *забушанти*, *про̄стак*.

пла̀тō -о̀ва м ‘проширени полетвани под на запрежним колима за превоз снопова, сена’. – Кад ту̀рīш пла̀тō, а не̏ко га зо̀вē тѐзијāн, о̀нда ту̀рīш о̀нē ду̀гачке за̀шīљене сту̀пце који др̀жē сѝ̑ено да се не стро̀вāли кад ко̀ла кле̏цају.

[пла̀ч] м. – После то̀лико смѝ̑јāња бо̀јīм се да нѐ биднē пла̀ча; ‖ **пла̀чљив** пла̀чљива -о ‘који је тужан, сетан, најчешће самосажаљив’. – Не̏ке ја̀де до̀шō пла̀чљив ко не̏ки ку̀кумӯд, ре̏ко би ни̏је од на̏шē со̀ртē. – О̀нā му жѐна пла̀чљива, а о̂н, бѐздушнīк, вѐлī: не̏ка е нек пла̑чē, ма̑ње ће пи̏шати; ‖ **пла̀чљиво** прил. – И кад о̀ће да се на̀смије, о̂н то̂ чи̏нī пла̀чљиво.

пла̀чко м ‘дечачић који је склон да заплаче за сваку ситницу’. – Кад смо би̏ли ђе̏ца па не̏ко по̀чнē да пла̀чē, о̀ндак смо га задирки̏вали и пје̏вали му ѝглāс: чу̏ва пла̀чко го̀веда и ба̀бину ју̀ницу, за̀кла ба̀ба ју̀ницу, да̀де пла̀чку гу̀зицу – и о̂н би по̀стī̄ђен о̀ма прѐстō да кње̏зī.

пла̀чљивац -ївца м ‘плачљив дечак’. – О̀ста онај пла̀чљивац да кње̏зī, а ми̑ о̀досмо ѝ-ри̑еку на ку̀пāње.

пла̀чљивица ж ‘плачљива девојчица’. – Кад је би̏ла ма̑ла, би̏јаше пла̀чљивица, ни̏сам се на̀дō да ће то̂ да би̏днē ђе̏вōјка ко̀ ви̏тā је̏ла.

плачљи̏вко с в. *ѝлачко*, *ѝлачљивац*. – Да̀бōгда да од оног ра̀змāженог плачљи̏вка би̏дне чо̀век.

пла̀шило с ‘направа, обично у облику човека, која се ставља на њиву да плаши птице и друге штеточине, страшило’. – Ста̑ре ре̏ке и неке крпѐтине се наву̏чӯ на укр̀штене мо̀тке и та̀кō на̀чинī пла̀шило ко̀ē ли̏чī на чове̏ка с ра̀шīреним ру̀кама и о̀д њега бѐжē штѐточине ко̀ ђа̀во од кр̀ста, на̀рочито ти̏це.

пла̀шити (се) -им (се) ‘осећати страх, бојати се’. – О̀ни су јуна̀ци за аста̀лом, кад загу̀стī, пла̀шē се ко̀ зѐчеви, ни̏ђе иг не̂ма.

пле̏вити -īм несв ‘чупати траву, коров око гајених биљака’; в. *боца*.

плѐк м ‘суд од плеха за печење хлеба, гибанице’. – Кад је пи̑е̏вац порумѐњō на компи̏рима у плѐку, који је те̏та с врѐмена на вре̏ме о̀кретала ѝ вруни о̀бгрлī̄вши га кр̀пōм, по̀седасмо за а̀стāл, а мѐне ту̀рише у вр̀-собрē.

плѐсти плѐтēм несв **1.** ‘израђивати вунену одећу плетењем помоћу игала’. – Пје̏вāгу мо̀мци кад по̂ђу ѝ-вōјску о̀нӯ: мо̀ја ма̑ла плѐтē, ве̏зē / а ја̂ но̀сīм митраље̏зе; **2.** ‘правити предмете од прућа’. – Да̀видовићи су плѐли мло̀го до̀бре це̏гере, котоба̀ње и коѐшта би̏ло од вр̀бовине ѝзобла или од цѝ̑епāног пру̂шћа.

плѐтара ж ‘кошница плетена од прућа или лозе и облепљена блатом, вршкара’. – О̀ндак ти ни̏је би̏ло о̀вијег ђе̏рзōнки ко̀-вō са̀д, но се чѐле га̀иле у вр̀шкарāма ко̀ē су зва̀ли плѐтаре јел су се плѐле од пру̂шћа или пави̏тине.

плѐтећ̄и -ā -ē у сталном споју ~ *ѝгле* ‘игле за плетење које имају кукицу на врху’. – Кад по̂ђемо сто̀ци, ту̀рīмо у то̀рбицу клу̀вче, плѐтī̄во и плѐтећē ѝгле и о̀ндак плетѐмо и ѝзгредно чоба̀нишēмо; в. *шивати*.

плѐтī̄во с ‘оно што се плете’. – О̀во плѐтī̄во ћу, ако Бо̂г да̂, до̀вече на пре̏лу да до̀вр̄шим, таман про̀ćутра, на ро̀ђендāн Са̀вов, да га по̀новīм ж-це̏мпером; ‖ **пле̏тња** ж ‘и с т о’; в. *клоти*[1].

плѐћа м мн ‘плећке, рамена’. – Ра̏звијо се, ва̀ла Бо̀гу, мо̀ж на плѐћима по̀њēти два то̀вара; ‖ **плѐћат** плѐћата -о ‘који има развијена, широка плећа’. – Би̏јāше зѐмāјле Срѐтен ја̂к ко зѐмља, на̀кō плѐћат с ким се го̀ј по̀рвā, трѐснē га о̀-ледину кô нѝшта.

плѐћка ж анат ‘лопатична кост, лопатица, scapula’; в. *копати*, *одвикарити*, *шпиркљас*.

плѝјесан ж ‘скрама која се ухвати на површини чабра са сиром’. – По̀сла колко о̀ш, тѐ скѝдāј о̀нӯ плѝјесан из ча̀брāца са сѝром, рѝбај ка̀рлице, ло̀жи ва̀тру, спрѐмај вѐчеру, нѝђе нѐ стаем ко̀ да се нѐ ваља; в. *попилјеснити*.

плѝска ж зоол **1.** ‘птица’. – Ѝмā у Ву̀ковини о̀нāг ма̂лиг плѝскā певà чāца, што свакѝ-час кла̀цкајӯ репѝћом, вѝђо сам и жуто̀главе, а пођекад и бјело̀главе; **2.** ‘вредно, окретно, танковијасто женско чељаде’. – Она плѝска Мѝћова препà рлā преко по̀тока, о̀намо у лѝваду, док си рѐко штà бāн.

пло̀дѝште с ‘доњи део кошнице у коме матица полаже јаја’. – Ѐовō до̀ље ти је пло̀дāште, а о̀вāн спрà тови го̀ренак су ти мѐдāшта.

пло̂јка ж ‘пљосната камена плочица’. – На̂ђемо пло̂јке па баца̀мо повр во̀дē, а о̀не скà кућу по нѐколко пу̀тā.

пло̀тна ж ‘плоча на шпорету у којој су смештене рингле’. – На̀ма ти ба̀ба ѝмијеси прѝјесни кола̀чāћ и ба̀цāн на пло̀тну т-ѝспечē, па нам о̀ндак о̀згō тӯрāн ста̂ри ка̀јмак, а мāн пр̀сте да по̂јдемо.

пло̀ча ж **1.** ‘коњска, волујска потковица’. – Прѝчо ђѐдо како е Цѝго на̀шō ко̀њску пло̀чу и вѐлāн ђѐци како ће да на̀бавāн јо̀ш трāн пло̀че и ко̀ња и како ће ја̀шећи д-ѝдē на ва̀шер, а ма̂ли Цига̀нчāћ вѐлāн: ја̂ ћу, чѝм до̂ђеш, да га ја̀шēм свѐ у га̀лōп, а Цѝго га шѝнē шама̀ром: ђѐ се, вѐлāн, ѝморан ко̀њ ћѐрā у га̀лōп; **2.** ‘танак плочаст камен’. – По̀плочō Вла̀исав а̀влију с пло̀чōм из Бо̀јōвца па ти милѝна по̀глāти како е то̂ до̀шло зго̀дно и лѝчито, око о̀нијег пло̂ча обра̀сла тра̀вица па ко̂ слѝка.

плӯг м ‘справа за орање’. – Па̂мтим дрвени плӯг кад је бѝјо, по̀сле тѐк до̀шла ра̀лица, па гво̀здени плӯг и на̀јпотље са̀ковац.

пља̀с! ‘ономатопеја ударца дланом по лицу’. – Са̀мо чӯк иза лѐђā: пља̀с! – о̀крēнем се и вѝдāм како ди̏ѐте пла̀чē.

пља̀чкāрош м ‘пљачкаш, лопов’. – До̀шли о̀нāн пља̀чкāроши из по̀реске ѝправе и одвѐдоше човѐку јѐдāну кра̀вицу боз нѐплāћеног по̀реза, а о̂н сѐдморо гла̀днāг у̀стā ѝмā, па то̂ ти је Бо̀гу пла̀кати.

пљѐва ж ‘отпад при вршидби житарица’. – Сла̀му о̀ма ђѐнēмо, а пљѐву о̀дгрнēмо на го̀милу, па њӯ пр̀во трошѝмо кад про̀стирēмо сто̀ци, јел ако е ѝвāте кѝше, нѝје нѝ за шта. – Вѝкагу за Вѝтомира д-ѝмā па̂ра ко̀ пљѐвē.

пљѐскати пљѐштем несв **1.** ‘ударати длановима, аплаудирати’. – Кад је издѐклемовō пѐсмицу, свѝ су му пљѐскали, а о̂н се постѝђō; **2.** ‘месити’. – Ѐнē је ӯ-кући пљѐштē неке кола̀чиће; **3.** ‘изударати’. – Што̀ си, сна̂јка, пљѐскала ди̏ѐте, па за̀бога, ђѐ си тѝ вѝђела мѝрно ди̏ѐте и нѐмирну ба̀бу; ‖ **пљѐснути** -нēм св ‘ударити (отвореним дланом, широм површином’. – Поцавѐљали се нѐђе оно̀мад пред кава̀нōм и Бра̀нимир га пљѐснē шама̀ром, до̀шō са̀в зајà пӯрен ко̀ ћӯрāн; в. *парожак*.

пљо̀ска ж ‘боца спљоштеног облика, погодна за ношење у џепу или торби’. – Тӯрио на при̏ѐсло бремѐнце си̏ѐнца да ба̀цнē пред во̀чиће док чѐкā мѐљѝво, а за сѐбе по̀њō пљо̀ску ра̀кије у ӯнутāрњем џѐпу од до̀ламе па ме по̀нудāн: гӯцни, вѐлāн, ва̀љā се.

пљо̀штимице прил ‘широм страном’. – Кад лѐтвом ѝдариш пљо̀штимице, мо̀ж да пӯкнē, а на ка̀нт јо̀к.

пљӯвати пљӯем несв према *пљунути*. – О̀ви се ништа̀ци да̀нāс утр̀кују ко ће бо̀ље да пљӯе чѐстите љӯде; ‖ **пљӯнути** -нēм св ‘избацити из уста пљувачку’. –

При́чо нам ка̀луђер како е јѐдна ру̏ска̄ ба̀бушка у вре́ме бо̏льшеви́ка̄, пољу́била кр̏с и ызела на̀вору од вла̀дике обновље́нца, а ѐндак му пљу̏нула ру̏ку споради ѝздае вѐре̄; ‖ **пљу̏ва̄ње** с гл им. – Кад смо зѐма̄јле по̀ђекад ѝшли ћи́ро̄м, на жѐлезничкој ста̀ници у чека́оницама су би́ле пљуваóнице, у ко̀ѐ пљу̏не̄ш кад трѐба̄, на при́лику величѝне̄ но́ше за ђѐцу и у њиг на̀суто во̀де̄, а ѝзнад на зи́ду та̀блица на ко̀јо̄ пи̏ше: За̀бра̄њено пљување по па̀ртосу; ‖ **пљу̏нӯт(и)** -а -о ‘сличан некоме, обично претку, много сличан, исти’. – Е ви̏ђи га, мо̀лӣм те, пљу̏нӯти ђѐд, су̂нце га грѝјало; ‖ **пљу̏цкати** -а̄м несв **1.** ‘често помало пљувати’. – Ôн ста̂лно нѐшто пљу̏цка̄ ко да ѝма̄ нѐку дла̀чицу на вр̏ јѐзика; **2.** ‘помало просипати’; в. *ӣљускати*; ‖ **пљу̏цнути** -нѐм св према *ӣљуцкати*. – Он пљу̏цнӯ и ѝзба̄ци онај о̀пушак из у́ста̄.

пљу̏зга ж ‘мања рана, краста’. – Бѝјаше му на о̀бразу иско̀чила нѐка пљу̏зга, па гр̏дно по̀гла̄ти.

пљу̂сак -ска м ‘јака, плаховита киша’. – Кад бѝја̄смо нами́нули ва̂мо, ка на̀шијем ку̏ха̄ма, у̀дари пљу̂сак ко̀ из ка́бла.

пљу́скати пљу̂скам / **пљу̏скати** -а̄м несв ‘захватати и просипати воду’. – Ôн за̀газӣ у о̀на̄ј ви̂р, а ми̂ ѓеди́мо на о̀бали кад он са̀стави ша̀ке и по̀че да нас пљу̂ска, свѐ нас ѝскваси и смѝјѐ се; ‖ **пљу̏цкати** -а̄м несв ‘помало просипати’. – А о̀на̄ј ми па̀сӯљ пљу̏цко̄ из ше́рпе̄ у це́геру те ми упропа́стијо тиква̀нӣк, но срѐћом копа́чи јѐшни па ни́су ма̀нисали; ‖ **пљу́снути** пљу̂снем / **пљу̏снути** -нѐм св **1.а.** ‘пролити воду’. – Кад је по̀шо̄ у̀-школу, ба̀ба за̀ њӣм пљу̏снӯ ло́нче во̀де̄ и вѐлӣ: нек ти ѝде̄ шко̀ла ко̀ ла́дна во̀да, сна̂го ба̀бина; **б.** ‘лучити пљувачку’. – Кад наи́ђосмо според Сла́вове кава̀нѐ, ви̏дӣмо: о̀крѐћу се пра̂се и ја̀гње на ши́льку, а на̀ма на̀ко̄ гла́дним и у̀мо̄рним пљу̂снӯ во̀да на у́ста, ал ца̀ба, пра́зна нѐ пуца̄; **2.** ‘ударити, ошамарити’. – Пљу̏сну му шама̀рчину, ни̏је зна̀о ђѐ је дѐсно; ‖ **пљу́штати** -ӣ несв ‘плаховито падати (о киши)’. – Кад нами́нусмо та̀мо ка Сла̂ном по̀љу, по̀чѐ ки̏ша да пљу́штӣ из др̏вета, из ка̀мена.

по̀абати се -а̄ се св ‘истрошити се’. – Бо̀гами се по̀або̄ ко̂в на во̀ловима, вре́ме је да се прѐкујӯ.

по̀апсити -ӣм св ‘похватати и одвести у затвор’. – А о̀на̄ј ку̏ка̄вни Ти́ко, ѝздаде ко̀ма̄нду: По̀апсите иг! – а они вѐсели милица́јци не́мадија̄гу ку̏д: у̀апсише на̂с пе́шѐс и мећ на̀ма по̀ко̄јног по̀па Сло́ба Ѝлӣћа.

по̀ара ж ‘похара, пљачка’. – Та̀кӯ по̀ару ни̏ко ни̏је о̀да̄вно за̀па̄нтио.

поа́рати по̀а̄рам св ‘покрасти, опљачкати’. – До̀шли нѐки банди́ти Љу̏бисављевој ку̏ћи, кад су о̀ни би́ли на̀ свадби, и поа́рали му свѐ жи̂во, и по̀ćек из су̀шарѐ, и ка̀јмак из мека́ра и а̀ла̄тке и сто̂ ја̂да, о̂н ца̀бе да̀нгубијо, ѝшо̄ да прѝја̄ви мѝлӣ́ци́ји, а о̀ни се ба̀ш на̀ćекирали, мло̀го иг за̀боље, д-ѝзвӣнеш, дѝ̏ете. – Поа́рала га ко о̀на̄ ку̏чка Ико̀нија што поа́ра дво́ре ба̂на драга́чевског Милу̀тина што е о̀пјева̄но у о̀но̄ј: Ба̂н Милу̀тин и Ду̀ка Ерцего́вац.

по̀а̄рчити -ӣм св ‘потрошити’. – Кад смо по̀а̄рчили сво̀ си̏ено, мо́рали смо сто̀ци да да́емо ша̀шину и сла̀му, док нѐ стиже бр̏стина.

побаскѝјати -а̄м св ‘приковати баскије’. – Побаскѝјасмо кро̂в, ѝжњѐсмо крѐп и по̀чеше ма̂јстори покри́вати, ал се смр̏чѐ па ћемо у̀јутру са̀ба̄јле, с Бо̀жјо̄м по̀моћу да на̀гарӣмо.

поба̀цати по̀баца̄м св **1.** ‘све бацити’. – Поба̀цасмо компи́ре у ја̀ругу, проклѝјали и по̀чели да тру̀лѐ; **2.** ‘ставити’. – Коса́чи поба̀цаше ко̀се на рамѐна, упаради́раше се пу́том и за̀пјева̄ше: ко̀сијо сам тра̂ву до̀ље крај Бѐлице.

поба́цити по̀ба̄цим св ‘изјаловити се’. – О̀на, весѐлница, поба́цила ди̏е́те па смо свѝ о̀плакали, ал да̀ђе Бо̂г, мла́ди су о̀ни.

побѐгуља ж **а.** ‘девојка која се уда без родитељског благослова, побегне за момка’. – О̀на̄ Дра́гова и На́дина ста̀рија ћѐрка ти је побѐгуља, На́да у̀мал нѐ црче, а

Дра́го јој вѐлӣ: пȳшти кра̏ју, нек су жи́ви и здра̏ви, ни́су ма̂ли; **б.** ‘жена која одбегне од мужа и врати се у род’. – Ја̂ га пи́тӣ да̀ л је чȳо да е о̀нӣ Вѐљкова побѐгуља о̀тишла ȳ рӧ̄д, а ô н мр̏тав ла́дан вѐлӣ, па кȳ-*ће* вѐштица, но у свӧ̄ј рӧ̄д.

по̀беда ж. – Комȳнисти вѐлē да су »ѝзвоевали по̀беду«, а ђе́до до̀дае: над Срѐбима.

побе́дити по̀бēдим св ‘савладати, надвладати’. – У ба̀цāњу ка̂мена с ра̀мена Вȳица свѐ побе́дијо.

побеленѝјати -āм св ‘подивљати, престати размишљати о последицама понашања’. – Нѐке ја̀де побеленѝјо у за̀дње вре́ме, нѐ мош да му ȳватӣш ни кра̏ја ни рачу́на.

по̀бећи -гнēм / -жēм св **1.** ‘уклонити се бекством’. – Ѐни су јȳнāчки по̀бегли иза пр̏вог ђо̀шка а̀н су вѝђели ц̧анда́ре; **2.** ‘удати се кријући’. – И дрȳгā ће́рка, Сѝбӣнка, им по̀бегла за онōг свира́ча Пѐтрōнија.

поби^{j}е́љети -лӣм св **а.** ‘побелети’. – Од мȳкē и ја̀да и о̀чи су му поби^{j}е́љеле; **б.** ‘оседети’. – Поби^{j}е́љела Сла̂вка кô о́вца, а и Бра̂нко проша́рō згѐодно.

по̀бити[1] по̀бијем св ‘забити, укопати у земљу’. – По̀бијо сам ро̀гоце и о̀док да ко̀сӣм у Пито̀мачама, а вѝ пла́стите пола́ко.

по̀бити[2] **(се)** по̀бијем (се) св **1.** ‘потући (се); побости се (о воловима)’. – Кад смо са̀ставили сто̀ку, мô ј и Мѝкошев бѝк по̀чеше да се при^{j}е́чају јѐдан на-дрȳгōг и на̀јзад се по̀бише; **2.** ‘поубијати’. – Да нѐ би о̀нē а̂јке кад по̀бише кȳрјакове, о̀стадосмо без ова́цā.

побјѐшњети -снӣм св ‘осилити се’. – Побјѐшњело тô, ѝсписниче, упропа́стиле га па̀ре и има́ње ко̀ē нѝје одзно̀ијо и са̀д лȳдуе.

по̀ближе прил ‘детаљније, подробније’. – За̀молӣм ја̂ до̀ктора да ми по̀ближе о̀бја̄сни од чѐгā, (у)ства́ри, ђе́до бо̀луе и ô н ми о̀ндак вѐлӣ: та̀кā и та̀кā ства̂р, спрêмај, вѐлӣ, шта нêмаш; во́ђе е, ка̂же, пи́тање да̂на, а кад ми тô рѐче, ко да ме гро̀м га́ђа; ‖ **по̀блӣзу** прил ‘недалеко’. – По̀блӣзу су тȳјнāк, иза о̀нōг о̀брешка.

побли^{j}е́ћети -дӣм св ‘побледети’. – Кад је тȳ ства̂р чуо, побли^{j}е́ће ко кр̏па.

побљȳвати по̀бљуем св **1.** ‘исповраћати се по нечему’. – Нѐшто му пр̏ипаде те́шко и ô н, сиро̀ма, не́маде ка̀д д-ȳстанē но по̀бљувā по̀њаве; **2.** ‘испричати оно о чему се не прича при чистој свести’. – И та̀кō, вѐсели Та́со, откад га о̀нō ȳшинуло ȳ врāт, згѐодно по̀бљува коека̀кē глупо́штиње, те се свѝ згра̀нусмо: ни о̀нāј чо̀век ни помо̀зи Бо̀же.

по̀богу узв којим се изражава чуђење. – По̀богу, бра̀те, зар си тѝ на̀ тō са̀спō?

по̀боље прил ‘још боље’. – На̀ши ста̂ри, кад им о бла̀гдāнима до̂ђу го̀сти, нѐ ће́дāку ш ње̏ма, но иг дво́рē и ста̂лно нȳткајȳ да се по̀боље по̀слȳже, да по̀пију и ȳзмȳ још ко̀ѝ за̀логај.

побољѐвати -о̀љēвам несв ‘чешће оболевати од неке хроничне болести’. – Нѐке ја̀де о̀вē зи́мē ђѐца ма̀ло-ма̀ло па побољѐвајȳ, ал, Бо̀же здра̂вља, пребо́баће се; ‖ **побо̀љети** -лӣм св ‘разболети се’. – Мѐне о̀стало ме́но на̀жао што га ни́сам по̀чешће о̀бишо откад је побо̀љō свѐ се на́дајући да ће д-о̀здравӣ.

побо̀чкē прил ‘постранце, бочно’. – Бѝјаше ти^{j}е́сан о̀нāј про́лаз па смо уѝшли побо̀чкē.

по̀братим м ‘пријатељ који је, уз заклетву и по највишем људском налогу, узет за брата, који се поштује и воли као брат’. – Јо́во ти је бѝјо њѐгōв по̀братим.

по̀братимити се -им се ‘учинити кога побратимом, превести пријатељство на ниво духовног братства, братског односа’. – О̀брада Цого̀ља, Ми́ћа Сретѐновића и Јо̀вана Лаза́ревића ти је нѐвоља на ро̀бији збли́жила па су се по̀братимили.

побрати́мство с ‘пријатељство преведено на братски однос као духовно сродство’. – Побрати́мством смо обзна́нили да смо би́ли спрѐмни јѐдан за̀-другог и жѝвот да̀ти.

по̀брисати -шēм св ‘очистити метлом, помести’. – Кад бѝднē нѐђеља ил ка̀кӣ празни́чак, ми о̀ндак нѐ рāдимо о зѐмљи, ал ӯзмēмо брѐзове мѐтле па по̀бришēмо а̀влију, ба̏ба рѐкла да то нѝје гро́та.

побр́кати по̀бркам / по̀брчем св ‘направити неред, хаос, у окружењу или у глави’. – Побр́кō ло̀нчиће, ко̀лко е пи́нō, па нѐ знā да л је до̀шō ил је по̀шō.

побр́љити по̀брљим св ‘пасти на нос’. – Вѐсели Цве́ле се бѝјāше на̀пијо и кад је си̏лазијо на̀ниже к водѐници, по̀брљи с о̀нōг Мика̀иловог уду́та до̀ље у о̀рāње и ра̀збӣ но̂с.

побро̀ити по̀броим св ‘навести све редом’. – Кад су се за̀крвили, о̂н му по̀брои свѐ по спѝску; ‖ **побро̀јати** по̀броим св ‘и с т о’. – О̀на е тог да̂на на̀ма по̀бројāла свѐ о̀нē што поӯмираше откад је до̀шла у на̀ш цѐмāт прѝје седамдѐсēт ѝ-трӣ го̀дине.

побӯсати по̀бусам св ‘залединити, покрити бусењем’. – Ва̀љало би у понѐдјōник да по̀бӯсамо ђе́дов гро̀б; ‖ **побусѐњати / побусѐнати** -ам св ‘и с т о’. – На̂ђемо ђе је зго̀дна ӯтрина са ле́пом тра̀вицом и тӯ̂ј ѝзвадӣмо бӯсēње па ње́ме побусена́мо гро̀бове; ***изр***. *по̀бусāни понѐдјōник* ‘понедељак после Томине недеље’. – Ми на по̀бусāни понѐдјōник ѝзодимо на̀ гро̀бље, урѐђуемо гро̀бове и ѝносӣмо ва̀скршња ја́јца. – На по̀бусани понѐдјōник сам побусѐњō ђе́дōв и ба̀бӣн гро̀б; в. *бусика*.

по̀вадити -ӣм св према *вадити*. – Ука́заше се ле́пи да̂ни те по̀вадисмо ко̀мпӣр, ва́ла Бо̀гу.

пова́ђати -ā несв ‘поново се парити (о крави)’. – Јо̀пет нам пова́ђала Мӯсуља, мо̂ра д-ѝмā нѐку ва̀лӣнку, ако и са̀д не-о̀станē стѐлна, мо̂рам да е о̀тӯђим. – Јо̀пēт ми Жӯтуља пова́ђала.

по̀ваздāн прил ‘по цео дан’. – И о̂н ти, сиро̀ма, по̀ваздāн ра̂ди и бо̀рӣ се ко̀лко е ка́дар, ал нѝкāко да зако̀пӣшти.

пова́љати по̀вāљам св **1.** ‘поравнати земљу ваљком после сетве’. – На̀правијо у́јко Мили́нко ва́љак и кад по̀сије пшѐницу, о̂н је о̀ндак по̀вāља, сто̀ӣ ње̏ва ко̀ књѝга; **2.** ‘поравнати нешто табањем, гажењем’. – Прѝје нѐки да̂н прѐгазиле о̂вце преко ђѐтелинē те је пова́љале, ју̀чē ду̂ну о̀вā арла̀уца те ми пова́ља пшѐницу, ба̀ш ме по̀ђеро ма̀лер.

повантр́зати -а̀нтр̄зам св ‘изгубити контролу над својим поступцима, бити у ненормалном стању, ван себе’. – Вѐсели Мѝкета Дра̀гишин поваӈр́зō на̀чисто, са̀мо ѝдē пу́том и нѐшто прѝча са̂м са̀ собом, а бѝјо е до̀бар ко̀ до̀бар да̂н.

пове́зати по̀вēжем **1.** ‘саставити нешто што је одвојено’. – Ако се прѐкинē, тѝ са̀мо пове́жи, издр̀жаће до̀ кућē. – Ѝди тѝ, си̂не, те са̀гнāј и пове́жи го̀веда па до́ђи ко̀дā нас у башчова̀нлук. – Пове́жи кра̀ве уз вр̀зину. – Са̀мо још ćу̀тра да по̀вēжемо ло̀зе; ~ **се** ‘ставити мараму на главу’. – Пове́жи се, ѣ̀ри, бла̀го ба̀би, кад ѝдēш у̀-цр̄кву; ‖ **повези́вати (се)** -ѐзуем (се) несв. – О̀на се ста̂лно повези́вала, нѝкад ѝзкућē није ѝзишла неу̀брāђена.

повѐзача ж ‘крпа којом се најпре повеже коса па преко ње марама’. – Ма́ра Мѝливоева е ста̂лно но̀сила повѐзачу испод ма̀раме.

по̀веретӣзан -зна -о ‘слабуњав, слабашан’. – До̀брē је ду́шē и до̀бра ра̂дница нѐма шта̀ да се ка̂же, ал до̀шла ме́но по̀веретӣзна, нѐ знāм мо̀же ли издр̀жати но̀ликӣ те́рет.

повѐсти се по̀ведēм се св ‘занети се за неким или нечим. – Нѐмō да се по̀ведēш за коека̀кӣм цабољѐбāрошима и вуцибàтинама, но др̀жи пра́вац, бла̀го та́ју, и до̀бро чу̀вај о̀браз; ‖ **пово̀дити се** по̀водӣм се несв према *повести се*. – Нѐ бринēм ја̂ за

ње̏га, не по̀водӣ се ôн за таким ништа́цима; ‖ **пово̏дљив** -о̀дљива -о ‘несамосталан, подложан утицају других’. – Нѝкад нѐмō да бѝднēш пово̏дљив за-не̏ким, јел сва̀ко ће̏рā воду на сво̀ју водѐницу, а те̏бе би да прѐгнā же́дна преко во̀дē, но, бла̀го ђе́ду, ту̏ђӯ слу̏шāј а сво̀ју свѝјај.

повета́рац -рца м ‘благ, тих ветрић’. – Кад ду̂не бла̂ги повета́рац, а мѝ на̀кō у̏мōрни и зно̀јāви ко̀ да се по̀ново ро̀дӣмо, ко̀лко нас то̂ ра̀зблāжи и о̀крепӣ.

по̀већӣ -ā -ē ‘мало већи’. – Бѝјаше Ју̏гослав по̀већӣ о̀да нāс јел је потора́вō, па нас че̂сто ошàјдарӣ, док мѝ јѐдног да̂на не ре́шисмо да дѝгнēмо бу́ну против кабадàкије те нàправимо за̂ćеду у зи́моњском по̀току те га ту̀јнāк издегењáмо па е по̀сле бѝјо ми́ран ко̀ бу̏ба.

пови́јати (се) по̀вӣјам (се) несв **1.** ‘увијати дете у пелене’. – О̀ндак су се ђе̏ца пови́јала у пѐлене и до̀бро у̀тēгну по́војом; **2.** ‘спуштати се према земљи, савијати се’. – Вѝђи како се пови́јāју гра̂не на о̀вōј арлàуӥи; ‖ **по̀вити (се)** повијēм (се) **1.** ‘умотати у пелене’. – Ѐвē, са̀мо да по̀вијем ди́е̏те и до̀лазӣм; **2.** ‘савити се под тежином’. – По̀виле се гра̂не од ро̀да, о̀ћē да с-ѝскршē па смо мо́рали да иг поткòчӣвамо.

повиле́нити -ѝлēнӣм св ‘помамити се, добити додатну снагу’. – Кад је ко̀њ о̀ćетијо мѝрис ко̀биле, повиле́нијо на̀чисто, по̀чē да њи́штӣ и да се про̀пињē, јѐдва га одр̏жак на дизги́нама.

пови́љети -лӣм св ‘побеснети’. – Нѐ знāм штā му бѝ, бѝјāше ми́ран ко̀ бу̏бица и одјàмпӯт, како на̀слēди о̀нē про̀клēте парѐтине, пови́ље, ни о̀нāј чо̀век ни помо̀зи Бо̀же.

повѝљчати -āм св ‘покупити сено у навиљке’. – Ђе̏ца, вре́дна и ра̂дна, повѝљчаше сѝ̏ено врѝшко да ти нѐ могу опри́чати.

по̀висок -а -о ‘прилично висок’. – Бѝјаше јој мо̀мак ко̀ бо̂р, вѝтак, по̀висок, бјело̀перāс и ре̏кō би чо̀век да е до̀шō на̀кō на́раван; ‖ **по̀високо** прил. – Ôн се залѐћō по̀високо, а ђе́до му вѐлӣ: па̀зи, си̂нко, ко̂ висо̀ко лѐтӣ нѝско па̀дā; ‖ **по̀више** прил ‘мало више’. – На̀бра кру̏шāка у нѐку а̀мбуљу, по̀више него што би ста̀ло у о̀мању ко̀тарицу, и о̀де на̀ниже ка Душа́новој ку̏ћи. – Кад бѝ прѐд-нōћ, наи́ђе пу́том по̀више некијег нѐпознāтиг љу́дӣ.

по̀више предл ‘горе, изнад’. – У Бу̏кōвцу повише Сто́јкове ку̏ћē ѝмā ѝзвор мло̀го до̀брē во̀дē.

по̀вјесмо с ‘влакна конопље спремљена за предење’. – Нѐ знāш да л прѝје д-у̀вāтиш за окла̀гију, за ва̀рјачу, за бу̏ћалицу ил ва̂мо за мото̀вило, вретѐно ил дру̏жлицу, прѐслицу, грѐбене, нѐ знāш да л ти је потрѐбнија ку̏ђеља ил по̀вјесмо (7: 209–210).

повла́дити по̀влāдим св ‘попустити пред молбама, пристати’. – Пр̏во се ђе́до нѐћкō, па кад га о̀вāј спо̀паде мо̀лити, ôн му, на̀ђавола, по̀влāди и ôн о̀де и та̀мо на̀граиса; ‖ **повлађи́вати** -а̀ђуēм несв ‘пристајати, саглашавати се’. – Нѐмōјдете ђе̏ци повлађи́вати, но прите́гните за врѐмена, да по̀тље не чупа́те ко̀су з гла́вē.

повла́чити по̀влāчим несв **1.** ‘поравнати земљу после орања’; в. *влажан*, *бусика*, *поорāти*; **2.** ‘влажити од лежања на земљи’; в. *четвртка*; ‖ **пову́ћи** -чēм св **1.** ‘потегнути’. – Ве́зō му Срѐћко вѐлику го̀милу гра̂ња ко̀нопцом да пову́чē о̀намо ка ла̀мпеку, ал Алексāндар, на̀кō неутр̏вен, нѝје мо̀гō да гло̀нē; **2.** ‘ставити у употребу нову ствар, употребити’; в. *претруковати*; ***изр***. *~ дѝм* ‘запалити цигарету’. – Ѝзвади ôн ду̀вāн и крѐсӣво и вѐлӣ: а̀ј да пову́чēмо по дѝм.

пово̀дити се в. *повести* (*се*).

пово̀дљивōс -ости ж ‘лаковерност, подложност нечијем утицају’. – Нѝшта го̀ре нѐма од пово̀дљивости, кад се чо̀век во̀зӣ из ту̀ђē гла́вē, но тѝ бла̀го ђе́ду у́ се и у сво̀е кљу́се.

повòдњӣк -и́ка м ‘уже којим се води брав, поводац’. – Ку́пи на ва́шеру поводњи́ке за ју̑нце, òвӣ су се ѝзабали и стра̑ ме да иг не пòкидају.

по́воз м ‘добра пртина, прогажен сув снег’. – Ѝпрēгнемо кòње на Бòжић у со́нице, потрѐпасмо ђѐцу, а òнō бѝјāше по́воз, лети́мо кроз сѐло кò тѝце, а ђѐца са̀мо клѝкђӯ од ра̀дости; ‖ **пòвозит** -а -о ‘који је добро припремљен за вожњу, подмазан, који је лако возити’. – Ôн ста̑лно подма̀зуе кòла и за̀тō су му на̀кō пòвозита. – Мѝловāнова бицѝкла пòвозита, вѝдӣ се да е подма̀зуе како ва̀љā и трѐбā; ‖ **пòвозито** прил **а.** ‘подесно за вожњу (о снегу)’. – Кад је дòбра пр̀тина, òндак је пòвозито па ђѐца са со́ницама лѐтē нѝз пӯт кô ку̀ршуми. – Та̀кō је повозѝтије; **б.** ‘полако, успорено, лагано’. – Кад пòвōза кòло, на̀јпрво ѝдē пòвозито док се не пòвата и женска̀рӣње, е òнда крѐће сѝтнō, ӯжичко, ча́чак, мора́вац и та̀кō тô.

пово́зати пòвōзам св ‘повести коло’. – Пово́за ôн кòло и пòсла Мла́ђа Жу́њу да ме зòвē д-ѝграм до кòловоће.

повòзити пòвозӣм св ‘повести неког колима’. – Нѐ шће р̀ђа да га пòвозӣ, но про́ђе според ста̀ра човѐка, ко според тӯрског грôбља.

по́вој м **1.** ‘уска а дугачка трака у којој се умотавају бебе’. – У вре́ме òнō ђѐца се пови́јала у пѐлене па се по́вој̇ом дòбро замòтајӯ од гла́вē до пе́тē, ѝтēгну им се и ру̀кице и нòгице па изгле́дају на̀кō повјѐна кò нѐке трубàљчице; **2.** ‘почетак нечега’. – Òндак је сточа́рство с òвијем ра̀сним кра̀вама му̀зарама ја̀ком би́ло у по́вој̇у.

повòшплавити -им св ‘потопити веш у вешплав’; в. *вешӣлав / вошӣлав*.

пòвр предл ‘по врху’. – Пòвр млијѐка се ѝватӣ ка̀јмак. – И они пòчēше да нас нѝдē коека̀кијем ђакòнијама и пòвр свѐга, кад смо пòшли, спре́мише нам у то́рбу за пу́та.

пòврāз м **а.** ‘канап од торбе која се носи преко рамена’. – Кад сам се провла́чијо кроз òнāј чѐчвāр, за̀пнē ми то́рба за нѐку гра́ну и прѐкиде ми се пòврāз; **б.** ‘дршка на канти, бакрачу’. – Кад прѝпрēмимо јѐло у бакра́чу, мӣ òндак пòврāз бакра́ча за̀качӣмо за вѐриге над про́чēвљом и тӯ̑ј се кѝвā.

повра́њети -нӣм св ‘поцрнети у лицу’. – Од ка̀д му е òтац ѝмро, млòго е òмршō и, нѐке ја̀де, повра́њō у ли́цу, а ја̑ му вѐлӣм: нѐма од ће́кира́ције ва̀јдē, него на̀прēд, мòл се Бòгу за пòкој њѐгове ду́шē, а жѝвот мôра д-ѝдē дѝље; ***изр***. *Повра́њō кò га̀врāн.*

пòвратак -тка м ‘први долазак одиве с младожењом и његовом родбином у родитељску кућу’. – После сва̀дбē смо ѝшли на пòвратак код мòјӣг, а мѐне се нѐшто сковѝтлало у гру́дма, сѝза ми сѝзу стѝжē, зна̑ш ка̀ко, òста òтац, ма̑јка, бра̀ћа, се́ја, па ђе́до и ба̀ба, òста ду́ша.

повра́тити пòврāтим св **1.** ‘вратити на пређашње место’. – Повра́ти òнē ôвце да не ѝскочē ѝ-ђетелину; **2.** ‘побљувати’. – Нѐшто му се слòшило, повра́тијо е, весѐлнӣк, мешчѝнӣ, ма̑јчино млијѐко што е подòијо; ~ **се** ‘вратити се на почетно место’. – Пòврāти се ôн одòнуд и за̀прети му да се нѐ игрā гла́вōм; ‖ **пòвраћати** -āм несв. – Ла̀кше ти је кра̀ву прѝпēти нег је свакѝ час пòвраћати.

пòвратич м бот ‘миришљава лековита биљка Tanacetum parthenium, T. vulgare’. – Кад скѝвāш тѐј од пòвратича, òма те ѝмӣне главòбоља.

повр̀зача ж ‘ткана тежана крпа којом се прекривају и около везују концем или ластишом чаброви са сиром, старим кајмаком’. – Препѐри, ђѐри, òвē повр̀заче па изнѐси на̀-сӯнце да с-òсӯше па јòпēт повр̀зи ча̀брове.

повр̀зи́вати -р̀зӣвам / -р̀зуем несв ‘везивати поврзачу (в.)’. – Ча̀брове и ђѝупове повр̀зӣвамо чѝстӣм тѐжаним кр̀пама, а те́гле са сла̀тким повр̀зуēмо целова́ном и гѝмицāма; ‖ **повр́сти** -зēм св ‘свезати поврзачу око суда да се не натруни или да нешто у њу не упадне’. – Повр́зи, ђѐри, ча̀бар чим слòжӣш и пòсолӣш сѝр да се не на̀трӯни. – Òна е ста̑лно чѝстōм биијѐлōм кр̀пōм поврзѝвала кòве са сѝром; в. и *поврзача*.

пòврзица ж ‘потомак истог рода, бочни огранак исте породичне лозе’. – И ȍни су ти нȁша пòврзица, сȁмо што се њȋн прȁђед прѝвенчō тȁмо па смо се, ме́но, кȍ разрȍдили.

повр̏љати пòвр̄љам св ‘поваљати, изгазити’; в. *обагнати*, *ћетениште*.

повр̏уша ж зоол ‘ситна речна риба. – Нàватō Жи́ко ȍнȋг повр̏ȳша у ри̯е́ци, згȍдно се презалога́исмо.

повр̏ши́вати -р̏шȋвам / -р̏шуем несв ‘стављати последње снопове на стог, камару, уврживати’. – Е̏нē га ђе́до повр̏шȋва кȁмару, скȍро ће да бȁнē; ‖ **повр̏шити** пòвр̄шим св ‘саденути камару, поставити последње снопове или пласке, уврживити рогоће, стогове, плашће да не закисне’. – Нѝко ко Срѐтен није ȕмљō да пòвр̄ши сѝ̯ено, кад ȏн тȏ уђѐрēзи, нѐ може да зȁкиснē нѝ ли̯ек јѐдан.

повр̏шѝца -ѝцē ж ‘ледена покорица по снегу кад после југовине стегне мраз’. – Мȋ ти по ȍнōј повр̏шѝци ѝзу́тра, кад пȏђемо ȕ школу иде́мо кȍ по су́вом, рȇтко ће се прȍломȋ.

повр̏шњѝна -ѝнē ж ‘горњи сир у чабрици, који обично ускисне више’. – Ȍнȳ повр̏шњѝну ђѐца нѐ волē, ал Мѝлорад не ма́нишē, ȏн тȏ, с пȍпаром, збрѝшē кȏ мѐђава.

пову́рити пòвȳрим св ‘понети, повући терет’. – И тȁкō смо ти мȋ, пȳсти, нȁкō кȍнō мрȃви: пожу́ри, пову́ри, тр̏кни, ȍмркни, пȍрани, ȍсвани, натȍвари, стȍвари, узва́ри, ȕсири, полѐти, исплѐти, прѐбриши, сȁшȋ, зȁшȋ, ȍкречи, испѐчи, ȍкопāј, зȁлȋвај, сȁлȋвај, скȍчи, смȍчи, кр̏пи, тр̏пи и тȁкō прође жѝвот ȍчас пȍсла.

пову́ђи в. *повлачити*.

пȍгазити -им св **1.** ‘изгазити, поваљати усев, траву’. – Ој, лѝвадо, ој зѐлена / што си тȁкō зелѐна полѐгла / сѝноћ су ме пȍгазиле ȏвце / сѝноћ ȏвце а јȕтрос ђѐвōјке. – Дȁ ми је сȁмо знȁти ко ми је пȍгазијо цвѝ̯еће. – Кад су нȁишли свȁтови с кȍњма, пȍгазише јѐчам у О́рници; **2.** ‘не одржати обећање’. – Тој дȁндари лȁкше пȍгазити рȇч него пѝти вȍдē. – Зȁпјевāше ђѐвōјке: до́ђи, мȋле, ђѐ си дȍлазијо, ако ни́си љу́бав пȍгазијо.

пȍгāн ж **1.** ‘измет’. – Нѐ ц̏āрај у пȍгāн, гȍре ће смр̏ђети, ни у ȍнē који су на вла́сти; **2.** ‘нечовек, ништарија’. – Тȁквā се пȍгāн нȁ двије нȍре јȍш нѝје ȕсправила; ‖ **погàнчина** ж аугм. – Вѝдȋ се на пȕшкомет да ȍнā погàнчина н-ȕмије дрȕкчије но како су га наȕчили ȍнȋ кȍȋ су гȍрȋ ȍд њега; ‖ **погàнчȋћ** -и́ћа дем. – И ȍнāј погàнчȋћ се тȕријо нȁ њȋг; ‖ **пȍгāнски** -а -о ‘који се односи на поган, који се тиче погани’. – Ȍвȋ су се ѝзвештили јѐдȋно у пȍгāнским пȍсловима и тȕјнāк се ш њѝма нѝко нѐ може мѐрити; ‖ **пȍгāнски** прил ‘нечасно’. – Чȍвек мȍже јѐдȋно љȕцки, а пȍгāн сȁмо пȍгāнски. – Ȍн пȍгāнски и збȍрȋ и твȍрȋ.

пȍган пȍгана -о **1.** ‘који има поремећене моралне критерије, који припада лошој врсти људи’. – Он ти је пȍган јел му е и сȍрта пȍгана. – Од пȍгана човѐка измакни се прê но што вѝдȋш штȁ ти свѐ мȍже учѝнити; **2.** ‘прљав, нечист’. – Бȁци тȏ, блȁго бȁби, тȏ е пȍгано; ***изр***. *~ језик* ‘неконтролисан језик, који говори и што не треба’. – Кад је ѝспō зȁдр̄т и пȕштијо ȍнȳ пȍгану језѝчину да лампàрā како-но дрȃго, тȏ га мȁрȋло, нѝје би́ло вȁјдē говȍрити му да шу́тȋ. – Нȁишло е, мȏј ѝсписниче, нѐко пȍгано вре́ме ȕ кōм се млȍги пȍносē ȍнȋм чѐга смо се од пȁмтиви̯ека сти́ђели; ‖ **пȍгано** прил ‘прљаво, покварено’. – Ако нѐ знајȳ чѐстито, нѐћеш им тȋ, дѝ̯ете, пома́гати да рȃде пȍгано.

пога́нац -нца м ‘ништарија’. – Бѐжи, дѝ̯ете, од ȍнијег погāнāца, њѝма нѝшта ни́је свѐтō.

погàнија ж зб ‘бешчашће’. – Пȍгано жи́вљō, пȍгано тр̏тљō, у погàнији ће и скȍнчати, жи́ви би́ли па вѝђели. – Ама, ђѐцо, бѐжте вȋ од тѝјег лѝсѝца, да вас не уву́чȳ у њѝну погàнију.

погàнисати -шēм несв ‘бавити се нечасним, поганим послом’. – Пȕштē òнōг кукавног Танàсија да погàнишē кад гȍј трȅбā да се òбавӣ нѐки прȉљāв пòсō, нӣ за шта дрȕго ѝ-није.

погàнлук -àнлука м ‘бешчашће’. – Тог погàнлука што мȍш вӣђети код тиг ништáкā нêма нàдалеко.

погáнство с в. *поганија*. – За погáнство је вȁзда òплавак бӣјо нàјбољи лек јел се знâ да се тàкā врȓста не бȍјӣ Бȍга него бàтине.

погáнштиња / **погáњштина** ж в. *поганија*. – Он ти је ко òнā зȕнзара, јѐзик му нѐ зна за дрȕго но за погáњштињу.

погáсити пòгāсим св **1.** ‘изгасити све што светли’. – Кад бȉднē нѐко дȍба нȍћи, пòгāсе се лâмпе по сѐлу, свӣ спáвāју; **2.** ‘ставити живи креч у воду’. – Кад се крѐч ѝспечē, ȍндак се ѝскопā рȕпа у зѐмљи и ȕ њȕ се сȉпā вȍда и ȍндак се тȕјнак убàцуе òнō грȕмēње крѐча и мѐшā чáкљōм те се пòгāси и кад се тô слâди, ȍндак с тѝме мȍш да крѐчӣш кȕћу ил да мѐшаш с пиȷéском да прàвӣш мàлтер.

пòгача ж ‘пшенични хлеб’. – Ô, Мȉлораде, кâже, òћу ли òнȕ пòгачу од прѐкјуче да бàцӣм ȕ-сплачине свѝњама, ѝл да ти тȕрӣм пȍпару, а ôн је нàпсова говорéћи: зал мôра Мȉлена с òнē стрáнē јàруге да чȕе да јâ и крмача имáмо ѝстӣ јѐлōвник; ***изр.*** *У сељáка цр̏не рȕке, ал биȷéла пòгача. – Зр̏но по зр̏но – пòгача, кàмēн по кàмēн – пàлача.*

пȍгибељ ж ‘изложеност несрећи, пропасти’. – Ѝдȕћи за лâжним пастѝрима мȉ идéмо пȕтем дȕōвне пȍгибељи, зàтō е Влàдика Никòлāј òставијо амáнет да не дáмо свàком да нам бȉднē пàстӣр; ‖ **пȍгибēљан** -љна -о ‘страшан, врло опасан’. – Ѝћи тѝјем пȕтом знâчи ѝћи пȕтом кȍӣ е пȍгибēљан; ‖ **погибêније** с ‘страдање, погибија’. – Ȍнāј злѝковац је српскȕ ђѐцу ћѐрō на Срêмскӣ врȍнт у погибêније.

пòгинути -нем св ‘умрети насилном смрћу’ – Њѝма су, далѐко бѝло, свà трòица синóвā пòгинули Вѐликог рàта. – Тàкā им судбина, пòгинуше без зр̏на бáрута.

пòглāти -āм св ‘погледати, посмотрити’. – Кад пòглāш, свѐ се преломàта преко Жáрковијег лéђā: и кȕлук, и изгрáдња, и прѝнудни òткуп, и ȕдаја сестáрā и брѝга о стâрим рòдитељима; ‖ **погле́дати** пòглēдам несв ‘повремено погледивати’. – Свѐ пòглēдамо ȕ небо, еда ли ће дàти Бôг да пàнē кѝша, свà е зѐмља испр̏скала од сувòвицē; в. *пораст̄ураш̄ти се*; ‖ **погле́днути** пòглēднем св в. *поглаш̄ти*. – Пјѐвāше Љубѝна: дрâги кȍсӣ, а јâ чȕвам ôвце, трѝ пȕт мâнē па пòглēднē нá ме. – Јâ му вѐлӣм: прȍбај па ћеш се ȕверити, а ôн нѐ шће ни да пòглēдне, ко да се нѐ ваљā. – Свѐ пòглēдамо ȕ небо, еда ли ће дàти Бôг да пàнē кѝша, свà е зѐмља испр̏скала од сувòвицē; ***изр***. *~ пȍпри̇еко* ‘погледати са мржњом или завишћу’. – А ôн га пȍглēдну нàкō мр̏ко пȍпри̇ēко; в. *ис-ш̄ина*; ‖ **погледи́вати** -èдӣвам / -èдуем несв. – Ȍна мéно-мéно па поглèдӣва ȕ-поље ѐда ли иг да бàнȕ.

пòгнати -āм св ‘потерати’. – Пòгнāј ôвце нàвише. – Налȍжи бȍље лàмпек да пòгнā рàкију.

пòгнути се пȍгнēм се ‘савити, сагнути, згрбити’. – Кад је прѝлазио Срѐтеновом вѝнограду с цéгером, Рàтко се пòгнō да га не смòтрӣ òдонуд Нѝкола ил Пéрса; ***изр***. *~ глàву* ‘осрамотити се’. – Вȍди рачȕна штà рâдиш, чȕвај ȍбраз, нѐмō сѐбе да дòзволӣш д-ѝдēш пȍгнутē глáвē, но се трȕди да свàког мȍжēш пòглāти прàво ȕ-очи.

погóрдити се пòгōрдим се св ‘осилити се, постати горд’. – Он је прѝје чѐтрес пé-шēс гȍдӣна бȉјо нȍрмāлан, сàд га ђавòлчина ȕзō пȍд свое и погóрдијо се, кȍ пред неку нѐсрећу.

погорéлац -лца м ‘човек коме је изгорела кућа’. – Дрàган ти је погорéлац, ал јȍпēт се, с Бȍжјōм пȍмоћу, избòријо нѐкāко.

погòрети -ӣ[м] св ‘попалити’. – Кад су нàишли Бȕгари у Брѐзовице, нàшим Бóјовићима свѐ погòрели, ни јѐдну грàђевину не òставише.

погòстити (се) пòгостӣм (се) св ‘почастити, срдачно дочекати и угостити’. – Бȍгме ти òнӣ љȳди нас дȍчекаше и погòстише кȍ кȳмове; в. *крстити*.

пòграбити -ӣм св ‘ограбити ливаду грабуљама пошто се покупи сено’. – Ȁјде сȁд свӣ да пòплāстимо и жѣ̀нēмо у плȃшће па ћемо нȁјзāд пòграбити јел ми је сȳмљив òнāј ȍблак, ва̏жно е да штȍ прӣје скр̀дӣмо главнӣцу, за гра̏бљеж ѝјако пòкиснē мȁњӣ је јȁзук; ‖ **пограбȳљати** -āм св ‘и с т о’. – Ӣдте јȳтрōс, пограбȳљāјте за рȍсē да не окȍрӣ, òнō ме́но што ни́сте стӣгли јȳчē и стр̀пāјте на јѐдан плȃс.

погȳжвати пòгужвам св ‘згужвати, смрскати’. – Ђѐ си се тȁкō пȍгужвō кȍ да су те кра̀ве жва̏кале; ‖ **пȍгужвāн** -а -о ‘непопеглан’. – Кȁкā ли му е тȃ жентȳрина кад га е пȳштила д-ѝдē мѐђу љȳде нȁкō пȍгужвāн.

пòгурити се -ӣм се св ‘повити се, сагнути се (од старости, болести)’. – Пòгурила се вѐсела Зȍрка до цр̀нē зѐмљē.

пòгушати се -āм се ‘похватати се за прса, почети тучу’. – Рȇч по рȇч и ȍни ти се згȍдно закр̀више, мȁло е вȁлило да се пòгушају, да се пòватају за гр̀кљане.

пода́вити пòдāвим св ‘угушити’. – Лȁсица нам пода́вила свȳ пӣлāд, цр̀кла дȁ-бōгдā.

подȁгнати -āм св ‘утерати у заклон, у сувоту’. – Ȏн ти ȳвати вȍлове и пȍдагна она кȍла са жӣтом под трѐн; ‖ **подагȍнити** -ѐгонӣм несв ‘смештати; натеривати’; в. *кола*: ‖ **подгȍнити** пòдгонӣм несв ‘гонити помало’. – Лѐвāк ми се пòтревијо мȁло лѐњши, стȃлно мȏраш да га пòдгонӣш да рȁвњā с дешња́ком; в. *равњати*.

пȍдалеко прил ‘прилично далеко, удаљено’. – Нѐмō нȁ тō да се изгȍвāраш јел ако ти је цр̀ква пȍдалеко, нӣје мȍлитва.

пòдангубно прил ‘прилично споро’. – Ȍнō јѐс бȍље комѝшати мȳрузе на стру́ку, ȍма отарȁшāваш јѐднӣм мѐтком двȃ зѐца, ал ѝдē пòдангубно.

подȁсипати -āм несв ‘насипати пут шљунком или ситним каменом’. – Свӣ су ȍбећали изи́ћи да пòмогнȳ подȁсипати пȳт; ‖ **подȁсȳти** пòдаспēм св ‘насути пут’. – Скȳпијо се цѐо цѐмāт да пòдаспēмо пȳт да мȍжемо ко љȳди да прӣђемо кȳћама по кишȍвини, сȁмо ȍнā р̀ђа од човѐка није ѝзашла; в. *пролокати*.

пòдати пòдāм св ‘дати’. – Кад нȁйђе Здрȃвка, пòдāј јој пòгачē и сӣра, сѐвāп је.

пòдати се пòдāм се св ‘одати се пороку (неморалу, нераду)’. – Пȍдала се коекȁкōм невељȁлуку дȁнашња мла́деж, нѐрāду, бекрѝјāњу, кȍцкāњу, дрогѝрāњу, ȍнōм невȁљалом зана́ту, дȁ-бōк-сȁчȳвај сȁмо и саклȍни; ‖ **пȍдāтна** ‘непробирљива у избору мушкараца’. – Би́ла е пȍдāтна весѐлница, док нӣје вӣђела кȳд је тȏ вȍдӣ, пȍтљē се ȳзе ȳ памет, ал ȍста да е зȍвȳ Радȍдāјка.

подȁткати пòдаткēм св ‘исткати одоздо, с доње стране’. – Мȏрам ȍвō дȍље да пòдаткēм; ~ **се 1.** ‘спремити се, наоружати се знањем’. – Да се нӣје бӣјо пȍдаткō да се брȃни на су́ду, кȍј знȃ штȁ би му учѝнили; **2.** ‘израсти, раскрупњати се’. – Нӣје сȁмо пòрāсто но се и пȍдаткō, вӣђи га кȁко е шӣрок у рамѐнима, штȍнō кȃжу – кȏ ȍд-бри¹ега ȍдвāљен; в. *жгољав*; ‖ **податки́вати** -ѐткӣвам несв ‘пружати подршку, помагати’. – Лȁсно е њѐму кад га подȁткӣва ȳјāк из Амѐрикē.

податре́сати -ѐтрēсам несв **а.** ‘трести’. – Знȃш како е кȃзано да се зѐмља подȁтрēса кад се бѐзȳмник нȃјде љѐба и кад слу́га пòстанē цȁр – е зȁтō ѝмāш при́мер ȍнē нѐсреће нѐсретнē што му е зӣнула ȁла па мӣслӣ да се јѐдē свѐ што лѐтӣ; в. *јеж*; **б.** ‘трести помало, делимично; трескати’. – Ȍдок јȃ да мȁло подȁтрēсам шљѝве; в. *прочевље*; ‖ **податре́сти** -сēм св ‘овлаш треснути’. – Свȁкӣ дрȳгӣ дȃн ме́но податре́сēм шљѝве да чѐљāд мӣмогред кȳпē; ~ **се** ‘узбудити се због неког немилог догађаја’. – Ȍна се податре́се и од мало јȁчег глȃса.

пòдāшан -шна -о ‘дарежљив, широке руке, великодушан’. – Тȁчно е тô да што ỳ-кући трѐбā ни ỳ-цр̄кву се не да́е, ал дȍбро ути́ви, си̑нко: ка̑зано е да пòдāшна ру́ка би̑ва богàтија и да чȍвек ѝмā сàмо òнō што да́е.

подаши́шати (се) -àшѝшам (се) св ‘подшишати се’. – Пòшō дò њега да га подàшѝша.

подба́дати пòдбāдам несв ‘изазивати, провоцирати’. – Пòче нѐко из ћȍшка кавàнē да га пòдбāда, а ôн мр̄тав ла́дан вѐлī: кадгȍђ кѐр ла̏е, вѐтар нȍсī, тô до мѐне не дòносī; ‖ **подбȍсти** пòдбодēм св ‘изазвати’. – Знàо је ôн да пòдбодē па да се склȍнī и да глѐдā како ће се при̑ча завр̄шити.

подбàдāч -а́ча м ‘провокатор, онај који изазива да неко нешто каже или учини’. – Нѝко кȍ Ки́ћо нѝје бѝјо подбàдāч, ôн нàкō ѝспотија вȕцнē за јѐзик и нàставī д-ѝграā дȍмине, а òвī вâмо д-ѝзгинȳ парѝцајући се.

пòдбāран -рна -о ‘са великом влажношћу, подводан’. – Нѝје òнā парце́ла нѝ за шта, млȍго е пòдбāрна.

подба́цити пòдбāцим св ‘изневерити очекивања, проћи неочекивано слабо’. – Ѐт ми̑ смо се бòрили да скȕ̄ѣмо, а ви̑ се тру́дте да òбдржѝте и унàпрēдите кȕ̄ћу, да не пòдбāците, да, нѐ дāј Бȍже, òбрукāте прѐтке.

подби́јати пòдбѝјам несв ‘подметати, потурати’. – Подби́јали су испод бȁсамāка нѐки шȕ̄т да иг ỳправē, бѝјагу пȍчели да пота́њају; ‖ **пòдбити** пòдбијем св **1.** ‘потурити’. – Кад се пòватасмо у кȍштац, ја̑ ти се нѐкако ѝзвијем, па му вѐшто пòдбијēм нȍгу и гѐкнēм га ȍ-ледину; **2.** ‘подвући’. – И ȍндак ти ми̑ начѝнисмо клѝн и пòдбисмо испод гре́дē те је тȁко ме́но пòдигосмо; ***изр***. ~ *тӣбане* ‘израњавити табане на дугом путу у слабој обући’. – Бѝјаше нам пòрȕ̊ава òбућа, а ȍђа по òнōм чàпōрју гр̄дна те пòдбисмо тàбане, јѐдва стѝгосмо; в. *смрзлица*.

подби́рати пòдбѝрам несв ‘брати доње листове (обично на репи)’. – Ми̑ смо òздō подби́рали ли̑шће рѐпе и да́вали стȍци, свѝњама, а рѐпа јȍш бȍље ра̑ди; ‖ **подàбрати** подàберēм св ‘откинути доње листове’. – Нàши су сѝјали пȍвише рѐпē па сам свàкī да̑н ѝшō да подàберем ли̑шћа и бàцим свѝњама.

пòдбити се пòдбијем се св ‘добити ране на табанима (од дугог ходања)’. – Вàлā се наи́досмо вȁздāн, пòдбисмо тàбане нàчисто.

подбо́чити се пòдбōчим се св ‘ослонити, подупрети’. – Подбо́чила ȍбадвије ру̑ке на кȕкове и вâби òвчице.

пòдбријати се -јем се св ‘обријати се испод браде’. – Àјде да ме пòдбријеш ме́но по вра́ту.

пòдбунути -нем св ‘отећи у лицу’. – Ако нàставиш да шљȍкаш, ѝмā да пòдбунеш ко онај нѐсретник што се нѐ-трѝјезни; ‖ **пòдбуо** -ула -о ‘натекао у лицу (од неспавања, пијанчења)’. – Вѝдѝш ти како су свѝ̄ òвī што бекрѝјају пòдбули ко да иг је нѐко бѝјо па отѐкли у ли́цу.

пòдвала ж **1.** ‘греда по темељу изнад које се постављају брвна’. – Пòдвале смо ỳдарали ȍбавезно бјѐлове или стр̄жеве; **2.** ‘превара’. – Ти̑ ѝзбори чѐтрес пѐте су би́ли нȁјвећа пòдвала ср̄пском на́роду.

подва́лити пòдвāлим св ‘преварити’. – Подва́лили вѐселом Мѝломиру Ру́доњи на ва́шеру у òнōј гȕ̂жви, а нѐ бијāше се јȍш дȍбро разда́нило, мѐшто кȍзē да́ли му ја̑рца; пȍсле му мàнгупи ѝспјевали: пòшō чѝ̄ча кȍзе мȕсти па пòмузō ја̑рца, чȕдијо се, кр̄стијо се, òткуд кȍзи ја́јца; ‖ **подваљи́вати** -àљѝвам / -àљуем несв ‘варати, подметати нешто што се не тражи, забушити’. – Ôн нàиван и свѐ вѐровō, а òни му подваљи́вали.

пòдварак -а̄рка м ‘јело од киселог купуса’. – Од кѝселог ку̀пуса и ме̂са се пра̀ве̄ трѝ јѐла, не зна̄ се ко̀е̄ е од ко̂г љѐпше, то̂ су ти са́рма, сва̀дба̄рски ку̀пус и пòдварак, ако би мѐне пи́то̄ шта̀ е бо̀ље ја̂ би ти рѐко̄ да – во̀лѝм о̀батрое.

пòдвеза ж ‘вунена узица која држи вунене чарапе да не спадају’. – Нѐмо̄ мло̀го да за̀те̄жеш пòдвезе да ти не зу̀ставе̄ кр̀в, но лаба̀није са̀мо ко̀лко да нѐ-спанӯ ча̀рапе; ‖ **пòдвезица** ж дем. – Нѐђе ми се за̀туриле пòдвезице, нѐ знам ш чѝм ћу да пòдве̄жем ча̀рапе.

подве́зати пòдве̄жем св ‘везати мараму испод косе, иза темена’. – Кад је врућѐна, мѝ жѐне не у̀бра̄димо ма̀раму, но пòдве̄жемо, и та̀ко̄ нам бѝдне згòдније, ма̀ње се зноѝмо; ‖ **подвези́вати** -ѐзѝвам / -ѐзуем несв. – Ђевòјчице су се од ма̂лиг но̀гӯ подвези́вале.

подвѐсти пòдведѐм св ‘учинити зависним; преварити навођењем на нешто што се не жели (на грех)’. – И та̀ко̄ смо ти мѝ свѝ подведѐни комунѝстичким ништа́цима; ‖ **подвòдити** пòдводѝм несв према *подвести*. – Тѝ ништа́ци пòдводе̄ жѐнску ђѐцу нѐким мòра̄лно уна̀ка̄женим чичѐтина̄ма.

подвики́вати -ѝкѝвам / -ѝкуе̄м несв ‘оштро тражити тишину’. – Ђе́до е њѐма подвики́во̄, ал га о̀ни ни́су млò̀го слу̀шали или се са̀мо на трѐн смѝре па на̀ставе̄; ‖ **подви́кнути** пòдвѝкнем св ‘оштрије упозорити’. – Узвијо̀нула ђѐца, у̀ватила иг нѐка укта̀нија, не вре́дѝ им говòрити, док нѐ подвѝкну мо̂ј свѐкар, те се јѐдва нѐкако скра́сише.

подвири́вати -ѝрѝвам / -ѝруем несв према *подвирити*. – Ѝлија му вѐлѝ: чѝча, зна̂ш ти о̀нӯ пјѐсму што сам чу̀о у Сре́му кад сам ѝшо̄ код Милу̀тина, ка̂же, по̀пела се Срѐмица на др̀во, др̀во кри́во а ја̂ подвири́во̄; ‖ **подви́рити** подвѝрим св ‘сагнути се и погледати одоздо’. – Кад су ђѐца бра́ла ма̀лине код Вука̀дина, о̂н ѝдѐ па иг контро̀лише̄ и опо̀мињѐ; вѐлѝ: подви́ри, подви́ри, нѐмо̄ да прѐска̄чеш, ја̀зук је.

подвода̀ција м ‘подводач жена, бешчастан човек који живи на рачун жена лаког морала’. – Те подвода̀ције и гата̀рице нѐ̂ће мо̀ћи ла̀сно у̀мри̑ети, ја̂ кад ти ка̂м.

подвòдити в. *подвести*.

пòдвоз пòдвоза м ‘цена која се плаћа за превоз нечега’. – Мѝлорад то̀варијо у Бана́ту жѝто у кли́пу на во̀з и вѐлѝ да му пòдвоз до Ча́чка, баксем, нѝје мло̀го ѝзишо̄.

подво̀ити пòдвоѝм св ‘одвојити, одлучити’. – Оно̀ма̄д смо подво̀или пра̀са̄д од кр̀маче да не до̀е̄ вѝше.

по́двољак -о̄љка м ‘задебљање од сала испод браде’. – Ѝмо̄ Ве́ћо по́двољак, ма̀ло ма̀њѝ но Дѐсимир То̀тр̀к.

подвриски́вати -ѝскѝвам / -ѝскуем несв ‘весело вриштати у колу или уз песму’. – Кад енђе о̀тпјева̄ју о̀нӯ »весѐли се у̀ до̀м, дома̀ћине, кад си ва̀ко̄ лѐпо до̀чекао«, о̀не о̀ндак подврѝскујӯ. – Ѝгра Ма̀рија ко̂ чѝгра и свѐ подврѝскуе̄: и́ју-јӯ!; ‖ **подвриски́вање** с гл. им. према *подвриштати*. – Чу̂ се пјѐсма, пу̂цањ из пра̀нгије̄ и подвриски́вање, кад о̀но̄ Пѐтро̄није у̀кро̄ Сѝбѝнку и до̀во̄ у Радоса́вчевиће; ‖ **подври́снути** пòдврѝснем св према *подвриштати*. – Кад су штрумѐнти у̀дарили, Во́ћо из свег гла̂са вѝкне: Ијооо̂ј што нѐ могу да пòдврѝснем! – а подври́сно̄ чу̀ло се до на Вѐлес.

подгла́вити пòдгла̄вим св ‘учврстити држаље на алатки’; в. *чивољак*.

по́дгла̄вље с ‘јастук, предмет који се ставља под главу’. – Кад чо̀век ѝма̄ чѝсту са́вес, њѐму по́дгла̄вље мо̀ж да бѝдне̄ и пе́сница, о̂н спа̂ва сно̀м пра̀веднѝка.

подгно̀ити пòдгнои св ‘почети се гнојити (о повређеном ткиву’. – Нѐмо̄ да се ѝгра̄ш, вѝдѝш да ти је но̀га отѐкла и подгно̀ила, ѝди до̀ктору.

подго̀нити пòдгоним несв ‘јаче гонити’; в. *равњати*.

подгòрети -ӣ св ‘сасушити се (о листовима кукуруза у време суше)’. – Подгòрō мȕруз до бли́зу печењáка, ако нѐ панѣ кӣша за кòӣ дан, бӣће белáја; ‖ **подгориⱼéвати** -òриⱼева несв ‘сасушивати се (о листовима кукуруза одоздо навише, у време суше)’. – Кад ȕдарӣ òвā сȕша и пòчнē лӣшће мȕруза да подгòриⱼева, ѝмā нáдē свѐ док је испод печењáка, ако нѝ ондā нѐ биднē кӣшē, òбрасмо зѐлен бȍстан.

подгријáвати -ѝјāвам несв. – Сȁд ће да бȁнȕ љȕди ѝз-поља, тȕри тӣ лȍнац ȕкрај шпòрета нек се полáко подгрѝјāва бурѐнија; ‖ **пòдгријати** пòдгријем св ‘загрејати охлађено јело’. – Мѐти нà шпорет да се мéно пòдгрије.

пóдгузни -а -о, об. у ***изр***. *~ мȕва* **1.** ‘мува која борави испод коњског репа’. – Нѐ можē кȍњ вѐсели нѝкаким нáчином да се ослòбодӣ пóдгузнӣг мȕвā; **2.** ‘полтрон, подрепаш’. – Ђéдо кâже да су ти òни обадвòица прâве прàвцате пóдгузне мȕве; в. *ӣодрепаш.*

подгурки́вати (се) -ȕркӣвам (се) / -ȕркуем (се) несв ‘упозоравати неприметним додиром’. – Òни се нѐшто подгурки́вали док ђéдо нѝје подви́кнуо да ће бѝти нѐвољē ако не прѐстанȕ; ‖ **пòдгурнути** -нēм св. ‘кришом неког енергично подбости да би му се на нешто скренула пажња’. – Ȕзун пòдгурну Жáрка лâктом ȕ ребра и шȁнȕ му: »Пàзи, лѐтӣ глáва!«.

пôде м ‘походи, прва посета старије родбине својој тек удатој одиви’. – Кад смо ѝшли код Милости́вē у пр̀вешче и пôде, прѐпјевали смо ѝдȕћи òдāвле дò-тамо, а тȁмо да ти нѐ прӣчам, ни́смо утољéвали; в. *ӣрвешче*, *ӣооди*.

подéкати пòдēкам св ‘појести и попити’. – Пȕриша прòдō òчевину и, да прòстӣш, прòтуријо кроз гȕзицу, подéкō и пòпијо, па му пòсле крӣв нѐко дрȕгӣ.

пòдела ж ‘деоба имовине’. – Кад су врȕшили пòделу, закрȕвили се, далѐко би́ло, кȍ да ни́су брȁћа.

пòдесан -сна -о ‘одговарајући’. – Нàшō сам у планѝни јàсен, пòдесан за срчàницу, ко нàрȕчен. – Нàјподѐснији за тȕ ствâр је Брâнко, а и нàјстарији је мѐђу нама, па нек он рѐкнē у ѝме свѝјȕг нâс.

подзи́дати пòдзӣдам св **а.** ‘утврдити већ озидано’. – Дòдāјде испод òнōг зӣда јòш кàмēња или бетóна те га дòбро пòдзӣдај да нѐ-кљокнē; **б.** ‘подзидати шпорет, променити подзиду’. – Ѝдок дòље испод Крчевинē те накòпак òнē ѝлē, дóћи ће Мѝрослав Сȁвӣн да нам пòдзӣда шпòрет; в. *ила*.

подигрáвати -ѝгравам несв. ‘цупкати у месту, поцупкивати’. – Кад ȕдарише штрумѐнти, пòче и бȁба да подѝграва; ‖ **подѝграти** пòдиграм св. – Пòдигрā самосáмо срȕце човѐку кад иг чȕе како згòдно пјѐвају.

пòдизати -жēм несв ‘одгајати децу, воћњак, виноград’. – Цѐо жѝвот се бòријо, пòдизō ђѐцу, пòдизō вòтњāке, сáдијо вѝнограде, кȕповō зѐмљу, прȁвијо грàђевине, чѐла му није би́ла рáвна; ‖ **пòдићи** -гнēм св **1.** ‘изградити, направити’. – Србѝн òбјāшњава Àмеру рáзлику мѐђ намā: кад је цàрици Мѝлици пòгинō мȕж Лàзāр, òна е пòдигла мȁнастир Љубòстињу на месту ђе се срѐтила с Лàзаром првӣ пȕт и тȁмо се закàлуђерила, а вȁша Жакли́на, кад је пòгинō Кѐнеди, је брȕже бȍље пòдигла нòге бòгатом Грȕку на ког је налѐћела; **2.** ‘одгајати’. – Òна је, сирòтица, пòдигла трȍе ђѐцē и òдржала кȕћу и имáње.

подиⱼéлити пòдиⱼелим св ‘поделити на делове’. – Èвē ти кѐсица болбóнē, подиⱼéли са сéкама и бáтом; *~* ***се*** ‘међусобно се поделити’. – Ѝспунише òчев амáнет, подиⱼéлише се згòдно, нàјстарији сѝн диⱼéлијо, нàјмлађӣ, па срѐдњѝ вȕкли цѐдуље, и òсташе ȕлиⱼепо, а jôк ко што ѝмā коеђē да се брȁћа, на деóби, зàвадē и òмрзнȕ.

подѝлазити -ӣм несв **1.** ‘неприметно се приближавати с доње стране’. – Нѝко иг нѝје примјеће́ивō док су подѝлазили да иг òпколē; **2.** ‘изазивати непријатан осећај, језу’. – Кад у òнō глȕво дòба наи́ђок според грôбља, пòче да ме подѝлазӣ нѐка јéза;

3. ‘додворавати се, ићи низ длаку’**. –** Ја̂ му ка̂м: чо̀вече, бӣдни сво̂ј на сво̂м, штӑ им тӣтра̄ш и подѝлазӣш це́лог вӣ̑ека ко̀ да си им по́силни; ‖ **поди́ћи** по̀дӣћем св ‘заћи, склонити се под нешто’. – Кад пљу̀снӯ ки̏ша, мӣ поди́ћосмо под трѐн.

по̀дина ж ‘доњи део стога’. – Кад сам сѝлазијо с по̀динē, пу̀че ми прѐчага на сту̀ба̄ма те се скр̏как на̀ниже, ал срѐћо̄м нѐко̄м до̀бро про́ћок, са̀мо сам ме́но згу́лијо ћева̀ницу.

по̀дјазица ж ‘земљиште између реке и јаза којим се вода доводи до воденице’. – Ѐни су на по̀дјазици ѝмали башчова̀нлук и мо̀гли су да га зали́вају су̀шнијег да́на̄; в. *јаз.*

подја́рити по̀дјӑрим св ‘појачати ватру’. – Уба́ци ко̀ē су̀во дрво те подја́ри ме́но ва̀тру да не одо̀цнӣмо с вѐчером.

подја́рмити по̀дјӑрмӣм св ‘поробити, подвластити’. – Ѝватијо вѐселог Ве́ља Мѐчку и подја́рмијо га те му, на̀ко̄ ја̂к и а̀вашӑс, рӣнта сва̀кӣ да̂н бу̀ђзашта.

по̀дјармица ж ‘доњи део волујског јарма, подгрлица’. – Ја́рам ти на̀ли̑еже о̀згō во̀ловима на̀-врӑт, доље испод ма̀рамӣца ти је по̀дјармица, они су с ѝнутӑрњиг стра́на̄ по̀вēзани рамѐњачама, а кад ѝко̄шиш во̀лове, о̀ндак са спољњē стра́нē ту̀рӣш па̀лице па по̀тље за̂во̄рњом спо̀ӣш ја́рам с ру́до̄м о̀д ко̄ла и ћѐрӑј.

по̀длактица ж анат ‘део руке од лакта до шаке’. – Кад о̀ћēш нѐком д-о̀дбрӯсиш, по̀ка̄жеш му по̀длактицу, стѐгнеш пе́сницу и ка̂жеш: *Ѐвē ти га на̀!*

по̀длац по̀длаца м ‘нитков, ништарија’. – Та̂ј је по̀длац ка̀ко̄г ма̂јка нӣје ро̀дила, јѐдно мӣслӣ, дру̀го̄ збо̀рӣ, а трѐћē тво̀рӣ, о̂н ѝзнађе на́чин ка̀ко да по̀бēди, њѐму нӣшта нӣје та̀ко̄ га̀дно што нѐће пољу́бити да би стӣго̄ ђѐ је на̀умијо.

подли́вати се по̀длӣва се в. *подлизивати*. – Па̀зи, вӣш да ти се по̀длӣва мли̑е́ко; ‖ **по̀длити се** по̀длије се св према *подливати*; в. *опрљити се*.

подлизи́вати -ѝзӣва несв ‘подливати се’. – Бо̀ље накре́ни тај ба̀кра̄ч, вӣдиш да ти подлѝзӣва мли̑е́ко мимо ка́рлице.

подло̀жити по̀дложим св ‘потпалити ватру (на огњишту, под казаном)’; в. *пачвара*, *ћепка*.

подлубу̀рати се -ӣ се св ‘подлупити се, набубрити од влаге (об. о намештају). – Нӣје ми нӣшта крӣвље него што ми оно̀ма̄д кад је гра̀д полу́по̄ црêп, по̀кисе шиво̀њēр и подлубу̀ра се.

по̀дма̄з м *в. коломаз*. – Ако е нѐстало ко̀ломаза, мо̀же при нӯжди по̀дма̄з да ти за̀ми̑ени и свѝњска̄ ма̂с.

по̀дмазати -жēм св **1.** ‘додати масноћу, да се избегну негативни ефекти трења’. – Мо̂раш дома̀ћӣнски да во̀дӣш рачу́на о сва̀чему, да на вре́ме по̀дмажēш ко̀ла, ша̂рке на вра́тима да не шкри́пē, бра̀ву да ла̀кше о̀ткључаш и за̀кључаш; **2.** ‘подмитити’. – Ѐн ти је ѝспо̄ нѐкако да иг по̀дмажē и са̀д му ѝзлазē у су̀срет у свѐму, ѝдē му, што се ка̂же, ко̂ по̀дмазано или, што рѐкла ба̀ба, ко̂ по ло̀ју. – Ђе го̀ј о̀дēш ако мӣслӣш да за̀врӣшиш по̀со̄, мо̂ра ме́но да по̀дмажēш, да да̀днēш ил па̀ру, ил вла̀шу ра̀кијē, ил пр̏шуту, ко̀лко би́ло па онда тѐк ѝдē ко̀ по̀дмаза̄но; ‖ **подмази́вати** -а̀зуем несв према *подмазати*. – Ко̀ла рѐдовно подма̀зӯј, и тулце и вӣнт и о̀бртни клӣн, дӣље ће да слу̀жи; в. *акнути*.

подмѐзграти -а̄ св ‘покренути поткорне сокове код дрвећа с пролећа’. – Пру̀шће за о̀плитање са̀лашēва, за по̀плитање про̂шћа, за љѐсе ил плѐтēње котоба́ња̄ и це́гēра трѐба̄ на̀ćеђи прӣје но̂ што подмѐзгра̄ јел ако о̀доцнӣш, жи́жак ти то̂ свѐ ѝрнишē.

по̀дмерити -ӣм св ‘одмерити, измерити’. – Кад муштѐрија ѝштē ки̏ло си̏ра, ја̂ му по̀дмерӣм та̀чно пошто о̀дбијēм да̀ру и о̀ндак до̀да̄м ма̀њӯ крӣшку, нек бӣднē по̀ја̀ко јел нӣшта гро́тније ни баксу̀зније нѐма но за̀кинути на ка̀нта̄ру, далѐко би́ло.

подми^{ј}е́сити пòдми^{ј}есим св ‘замесити (тесто за хлеб)’. – Подми^{ј}е́сик тӣ^{ј}есто и тȕрик ва́нглу крај шпòрета да прӣје нара́стē.

подмијȕрати -ā̏м св ‘потприштити се’. – Ȕпало ди^{ј}е́те у кòприве у òнӣм кра̀тким пантоло́ницама, свò се, ја̀дно, ижа́рило и подмијȕрало.

подми́рити пòдмӣрим св **1.** ‘обавити све вечерње послове у сеоском домаћинству’. – Док не подми́рик стòку, ђѐцу и матòрӣње, ни́сам мòгла д-òдēм на пре́ло; **2.** ‘исплатити све дажбине’. – Подми́рили смо дȑжави пòрезе, при́резе, трошарӣне, нӣком нӣшта не дȕгуемо и мӣрно спâвамо, ва́ла Бòгу.

пòдмити се пòдмијем се св ‘опрати се до појаса’. – Ѝди ча́сак те се пòдмӣ, спре́мила сам ти чӣсту кòшуљу и вѐш, да нѐ идēш мѐђ љȕде каконодра̄го.

подми́тити пòдмӣтим св ‘дати мито’. – Ако ме́но не пòдмӣтиш, нѐ видӣ те нӣко кò усмр̏ђō сӣр, за̀тō е и ка̑зано да па̀ра врȉтӣ ђе бȕргија нѐће. – Ако те нѐко пòдмӣти, зна̑ј дòбро, сӣне мôј, да си òнӣ ча̀с кад си при́мијо та̑ј пòклон прòдō слобòду.

пòдмладак -тка м ‘деца, омладина’. – Мӣ смо на̀ше завр̏шили, нек да̑ Бôг живòта и здра̑вља пòдмлатку, нек се òни бòрē дӣље.

подмла́чити пòдмла̄чим св ‘мало угрејати воду или јело, смлачити’. – Ѝјде да вам ба̀ба ȕдробӣ мȕрузницē у òвō мли^{ј}е́ко што сам подмла́чила да вѐчера̄те; в. *салити*.

пòдмȕко -кла -о ‘подмукао, притворан’; в. *шутњава*; ‖ **пòдмȕкло** прил ‘потајно, прикривено, покварено’. – Ôн ти се прӣшуња, на̀кō пòдмȕкло, бли́зу на̀шег аста́ла да чȕе шта̀ ми збòрӣмо да би нас оцинка́ријо.

пòдмуклица м ‘подмукао човек’. – Нӣшта гòре од пòдмуклице нêма, ôн ти вâмо шȕле мӣле, а иза ле́ђа ти пре́дē кòнопац.

подна̀пити се пòднапијем се св ‘прилично попити’. – Кад се ма̀ло подна̀пише, пòчēше да пјѐвају, за̀то е и ка̑зано да ви́но вѐлӣ »а̀јде тӣ, стӣћи ћу те ја̑«, а ра̀кија »чѐкни ме, за̑јно ћемо«.

подни́мити се пòднӣмӣм се св ‘ставити руке под браду а лактове на колена или сто, подлактити се’. – Ćѐо ђе́до на пра̀г бȑвнарē, подни́мио се на òбадвије рȕке, шȕтӣ, глѐда̄ ȕ земљу, а низ òбраз му се скотȑља сȕза, нѐ мож да прѐжалӣ бра̀та нӣкако.

пòдношке ж мн ‘део разбоја који стоји на земљи и помоћу којег се повлаче нити’. – Мòја ȕнука наȕчила да ткê, сȕнце ба̀бино, јѐдва мòж да дòити пòдношке.

пòдњēти пòднесēм св **1.** ‘издржати’. – Јѐдва пòдњēсмо тегòбу да̑на, мешчѝнӣ да изгòре нѐбо и зѐмља; **2.** ‘поднети захтев, тужбу’. – Пòдњели тȕжбу су́ду споради òнē штѐтē што нѐ шћедоше да им на̀кнадē.

пòдобро прил ‘добро, у приличној мери’. – Бòгме се пòдобро за̀писмо и сӣти се наразгова́расмо; *сȑљити*.

пòдоста прил ‘у знатној мери, доста’; в. *загуђети*, *полиј^{е}ето*.

подòтавак -а̄вка м ‘подмлађена трава, отава’. – Кад бӣднē прѐд нōћ, а тӣ, бла̀го ба̀би, прѝпушти кра̀ве ме́но у подòтавак нѐк се навра̀ндају.

подòтавити се -ӣ се св ‘омладити се (о младој трави, отави)’. – Ва́ла Бòгу, па̀де кӣша те се подòтавише лѝваде.

подо́ћи пòдōћем св **1.** ‘постати ваљан(о)’. – Бӣ^{ј}а̄ше му òнā жѐница с поче́тка òсȑљива, ал, да-[вид]ӣш, са̀д подòшла, на ра̀не да е прӣвијеш; **2.** ‘нарасти, ускиснути (о тесту)’. – Кад за̀ми^{ј}есиш тӣ^{ј}есто, тȕри ва́нглу на кòклицу според шпòрета, бȑже ће да пòдōће.

пòдоцкан прил ‘покасно, прилично касно’. – Пòчēсмо се спре́мати да лӣ^{ј}ежемо, бӣјаше пòдоцкан, кад за̀лаја кêр у а̀влији и чȕ се ка̀ко нѐко зòвē: *Ô, дома̀ћине!*

подоштра́вати -òштра̄вам несв ‘оштрити прошће, коље, притке (да би се набили у земљу)’. – На̀ зӣму ћемо, кад доспи́мо, да цӣ^{ј}епамо и подòштра̄вамо кôље да

за̀грāдимо ба́шчу; в. *прочевље*; ‖ **подо̀штрити** по̀доштрӣм св ‘заоштрити (коље)’. – Бӣјāше, весѐлнӣк, бȁстāшан, ỳмљō е и д-ȍстрӯже, д-ѝсциеепа, д-ȍтешē, да по̀доштрӣ, д-испо̀бӣја, поплѐтē, да клѐпā, да по̀ткуе кȍња, да по̀косӣ, да по̀кропӣ вȍтњāк и вѝнограде, д-ȍмлāти шљѝве, па да млâти пȁсӯљ. – Н-ỳмијē да по̀доштрӣ плȁјваз како трѐбā.

подражи́вати -а̀жӣвам / -а̀жуем несв ‘раздраживати’. – Јâ му кâ[же]м: нѐмō, брê, подражи́вати кêра, ȍткинуће ла́нац па ће те поцеје́пати кȏ сви́ње ма́сну то́рбу; ‖ **подра́жити** по̀дражим св ‘раздражити пса’. – Ђѐ си тӣ на̀шō да по̀дражӣш кêра: ра̀трго би те да ни́сам на̀ишō.

по̀дранити -ӣм св ‘устати рано, пре зоре’. – По̀дранимо мӣ прије зȍрē и крêнемо за Ча́чак, у свѝтање ѝзбијемо на Диеле́ове.

подра́нити по̀драним св ‘нагојити. утовити’. – Пȍчō сам д-ȍдвāјам о́вна и да му да́ем жѝта сва̀кӣ дâн, ȍњу да га по̀драним за пȍћек.

подреба̀ркē прил ‘с доње стране (косити на стрмини)’. – Нѐкако ми ȍвā лѝвада дȍшла ỳпредена па стâлно јѐдāн дѐо кȍсӣм подреба̀ркē.

подрѐпāш -а́ша м ‘улизица, дволичњак’. – Тȏ су ти би́ли подрепа́ши од па̀мтивиека: ка̀ко кȏ дȏђе на влâс, ȍни му се ỳвлāче ỳ задњицу, д-ѝзвӣнеш.

подриги́вати -ѝгӣвам / -ѝгуем несв ‘враћати из желуца ваздух на уста’. – Не знāм кȍӣ су му јȁди, мȁло-мȁло па подрѝгуе; ‖ **подри́гнути** по̀дрӣгнем св ‘испустити желудачни гас на уста’. – Пȍче да подрѝгуе, вȁљда се навỳкљō ȍнē јѐвтине сала̀мē, не зȍвӯ е ца̀бē подрѝгуша.

подрѝгуша ж ‘неквалитетна храна од које се подригује’. – Ѝмā нека кобасѝчēнда у коју нагу́рају коека̀кӣ лȍм, прȍзвали је зида́ри подрѝгуша; в. *подригивати*.

подрکта́вати -р̀ктāвам несв **1.** ‘дрхтати од хладноће, страха, узбуђења’. – Кад је ỳлазила у сȳд, по̀че да подр̀ктāва кȍ брѐзов лѝс; **2.** ‘вибрирати од експлозије, земљотреса, грмљавине’ – Кад је загр̀мљело, подрکта́вају про́зори на̀ кући, а мӣ се прѝбисмо уз ȍца, кȏ пѝлāд уз квȍчку; ‖ **подр̀ктати** по̀дрктим св ‘уздрхтати’; в. *тресак*.

подро́жњача ж ‘греда на коју се причвршћују рогови на крову грађевине’. – Начѝњō Љуби́нко спѝсак шта̀ свѐ трѐбā да с-ѝстрӯже: рȍгови, при́рошци, кљѐшта, косни́ци, подро́жњаче, вѐнчанице и ба̀скије, а, вѐлӣ, шпра̀јцеве ћемо да на̀чинӣмо од ȍкорāка и из ȍбловине на ли́цу мѐста.

по̀друм м ‘остава за намирнице ископана у земљи, најчешће испод куће’. – На̀ши стâри су испод гȍстӣнске сȍбē озѝдали по̀друм ка̀меном; ‖ **подру́мац** -мца м дем. – Ȍстављō се ко неки подру́мац.

подрỳмци̑ја м **а.** ‘човек који је задужен да се стара о подруму и пићу које се тамо чува’. – Кȍнō што пла̀нӣнка, у за́дружној кỳћи, вȍдӣ ра̀чӯн о бѝелом мр̑су у мека́ру, та̀кō подрỳмци̑ја о ра̀кији и ви́ну у по̀друму; **б.** ‘неко од родбине ко је задужен да се стара о печењу и пићу на свадби или даћи’. – Кад је би́ла са̀рана ба̀би Дра̀гињи, ȍндај подрỳмци̑ја бѝјо Сла́во Мѝљōјчин.

по̀тсукња ж ‘платнена поткошуља која се носила испод сукње’. – Жѐне су испод сȳкњē нȍсиле по̀тсукњу ма̀ом од тѐжановог пла́тна; ‖ **по̀тсукњица** ж дем; в. *решма[н]*.

потсуши́вати (се) -ỳшӣва се / -ỳшуе се несв ‘сушити се (о листовима на доњим деловима стабљике)’; в. *чланак*; ‖ **потсу́шити** се по̀тсӯши се св према *потсушивати се*. – Нек се и по̀тсӯши неки лѝстӣћ, нѐће вѝше млȍго да смêта.

подỳватити -ӣм св ‘ухватити са доње стране’; в. *силдисати*; ~ **се** -ӣм се св ‘предузети нешто’. – И ȍндак јâ рêшим да се подỳватӣм тȏг по̀сла, па шта̀ Бȏг да̀днē, и ѐт, ва́ла Бȍгу, по́ђе ми ру́кē.

пȍдуг -а -о ‘који је прилично дуг’. – Пȍдуга е, ђѐцо, тô прѝча; ‖ **пȍдугачак** -чка -о ‘и с т о’. – Бѝјāше ôн нàкō пȍдугачак и љѐпушкāс; ‖ **пȍдужӣ** -ā -ē ‘знатно дужи’. – И ôн ти ȍндак одр̏жа пȍдужӣ гȍвōр, скрѐса им што ни пȁшче с мȁслом нѝје мȍгло пȍјсти и пȍтље тȍга наѐба: ћѐрали су га до Бȍжјē кȕћē.

подȕпирати -рēм несв ‘постављати подупирач’. – Ѐнē га ђе́до подȕпирē стôг, накре́нō се; ‖ **подȕпри**ⱼ**ети** пȍдупрēм св ‘ослонити се на некога, имати подршку’. – И да ѝ вӣ вȁшу ђѐцу нàучите да се вȍлē, да се пȍштујȕ и да вȁзда, кад зàтребā, пȍдупрȕ јѐдни дрȕге.

подупѝрāч в. *подупорањ*. – Кад вȍћка прѐродӣ па грâње ȍћē да с ѝзломӣ, мӣ ȍндак подупира́чима тô испоткȍчуемо.

пȍдупōрањ -рња м ‘потпорањ, подупирач’. – Кад се сѝ^{ј}ено нàкрēне, мӣ га пȍдупōрњом ѝсправӣмо, пȍткōчимо га, и ȍставӣмо тàкō пȍткōчено.

подурја́сити -ȕрјāсим св ‘наговорити, нахушкати, навести неког на нешто’. – Мôра да иг је нѐки бѐлāј подурја́сијо јел тô чȍек при чѝстој свѐсти и здрȁву рȁзȕму нѝкад нѐ би учѝњō.

подуча́вати -ȕчāвам несв ‘учити, показивати, упућивати у неке вештине’. – Свѐ га њѐгōв ђѐд вȍдијо зȁ собом од мâлиг но́гȕ и подуча́вō га коечѐму и вѝђи га сȁд кàкā е тô домаћѝнчина: нѐма му равне од Јѐлицē до Бјѐлицē; ‖ **подȕчити** пȍдучѝм св ‘поучити, упутити у нешто’. – Лȁко је дȍбрōг подȕчити, ал ȍнāј дрȕги нâјбоље разȕмē ȍплавак.

пȍдȕшје с ‘даћа’. – Мӣ смо изда́вали пȍдȕшја за сѐдмицу, двȁесницу, чѐтресницу, полугȍдишњицу и гȍдишњицу, ȍндак зôвнемо пȍпа и ôн слȕжи парȁстос, па пȍтље прѝрēдимо тр̏пезу за пȍкој ду́шē.

пођѐвōјчити се -ѝм се ‘стасати у девојку, задевојчити се’. – Бѝјаг се јâ јȁком пођѐвōјчила кад пȍчēше да дȍлазē прȍсци са свѝјуг стра́нā.

пȍђекад прил ‘понекад’. – Мâјстор Ла́цо пȍђекад ȕзмē пȍсо ђȕтурице, а пȍђекад рâди нȁдницōм.,

пȍђеко ‘понеко’. – Пȍђеко не др̏жӣ цѐо пôс, но пȍстӣ сȁмо пр̏ве и зȁдњē нѐђељē што ти дôђе ко кад би прȁвијо ђȕприју ме́но с ȍвē стра́нē ри^{ј}е́кē, ме́но с ȍнē – тô ти нѝје нѝкака ђȕприја преко кȍē спȁшāваш дȕшу; ‖ **пȍђекой** -јā -јē ‘понеки’. – Пȍђекой мȕруз пȍчō да брȁдāва. – У пȍђекојој àвлији тȕчило бȁгрēње ȁман до стрêā, стро́ба да те ȕватӣ. (7: 97).

пȍђенути -нēм св ‘саденути’. – Наи́ђе, ва́ла Бȍгу, ле́по вре́ме те скр̏дисмо сѝ^{ј}ено, свѐ смо попла́стили и пȍђенули, мешчѝнӣ ни рȍса га нѝје дȍватила.

пȍђѐтињити -ѝм св ‘понашати се као дете, подетињити’. – И јôш тȕвӣм како мȍја бȁба Дрàгиња, у ша́ли, гȍворāше ђѐду: *Нȁчисто си пȍђѐтињијо* – кад нас ôн, ц̏аркајући вȁтру, свȍјѝм прѝчама врȁћаше у њѐгово ђети́њство (7: 224).

пȍжалити -им св ‘покајати се, зажалити’. – Пȍжалићēш, сѝне мâјчин, јѐднōг дâна што си тô изȕстијо, ал ће ти ȍндак бѝти дȍцкан.

пожи́вети / пожи́вити / пожи́вљети -ѝм (не)св ‘доживети неке године’. – Баба Дрàгиња збȍрила, а каменоре́зац пи́сō на њѐном спȍмену вàкō: *Jâ пȍжѝвик ше́сетѝпѝри лѐта, па се ćѐтик и ȍногā свѐта, до́ћи ће дâн и мôм живȍту крâј, па ако зàслȕжим ду́ша ће у Рâј, што Бôг рѐче Њѐгово је прѐче*. – Дȁде Бôг те пожи́вљеше згȍдно и дуговѐчно.

пȍжѝдак -тка -о **1.** ‘незрео, неразвијен, још нејак’. – Нѐмōј да га тȍлико тѐретѝш, јȍш је ôн пȍжидак, стр̏пӣ се гȍдину двѝје да се мȁло пȍдаткē; **2.** ‘танак, савитљив прут’. – Стâлно на крѐдēнцу стȍјӣ јѐдан пȍжѝдак прȕтѝћ, ако ђѐца прѐћерају у неваљàлуку.

пòжњети пòжњēм св ‘пожети, обавити жетву’. – Пòжњесмо пшѐницу, пове́засмо и стр̏пасмо у кр̏стине. – Зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: што пòсијеш òнō ћеш пòжњети.

пожу́рити пòжӯрим св ‘похитати’. – Пожу́рите, ђѐцо, нѐшто се голу̀бā нѐбо, стра̂ме да нам кѝша не ра̀згр̏ди пла́штēње. – Пожу́рте ме́но, шта̀ се ву́чете кò пребјѐне ма̀чке.

пожу́ћети пожу́тӣм св ‘добити жуту боју лица’. – Ма нѐшто ми òвō д^{и}је́те пожу́ћело у ли́цу, бòјати се да нѝје дòбило жу̀тицу, далѐко би́ло.

позабора́вљати -òрāвљам св ‘све заборавити, сметнути с ума’. – Свѐ сам ја̂ тô, дѝ^{ј}ете, позабора́вљō; ~ **се** безл. – Да̂вно е тô би́ло, дòста тòга се позабора́вљало, ал тô ту̀вӣм кô да е ју̀чē би́ло.

позàваћати (се) -āм (се) св ‘посваћати (се), завадити (се)’. – Пр̏во се позàваћаше òни, та̀мо òни, а òндак шћа̀дијагу да позàваћају це́ло сѐло.

пòзадуго прил ‘дуже време’. – Пòзадуго ôн òбли^{ј}ећe око Àлексине ће́ркē; в. *љу̏ткати*.

поза́јмити пòзāјмим св ‘дати или узети зајам’; в. *узајмити*.– Поза́јмијо му свѐ што е ѝмō и ôн му нѝкад нѝје вра́тијо.

пòзајмица ж **1.** ‘нешто што је дато или узето у зајам’. – Ỳзо сам ме́но пòзајмицē од на̀шег кавѐџије, јѐдва чѐкāм да òдвркнē тѐле да га прòда̄м и да вра̂тим човѐку ду̂г; **2.** ‘узајамно помагање при раду’. – Млòго е згòдније и лакора̀дније кад нас је вѝше, па споради тòга се мѝ пòзāјмичимо: да̀нāс ôн пòмогнē мѐне, ćу̀тра ја̂ њѐму вр̂нем пòзајмицу.

пòзāјмичити се -им се несв ‘узајамно се помагати у раду’; в. *заорити се*, *позајмица 2*.

пòзамашан -шна -о ‘гломазан, превелики’. – Пòзамашан је то за̀логај за̀ њега, трѐбō е да пра̀вӣ ма̀њӯ кућу; в. *замашан*.

пòзвати пòзовēм св. – Ôн је пòзвō свѐ òнē ко што је ѝ сāм; ‖ **позѝвати** пòзӣвам несв; в. *позивар*.

пòздер пòздера м ‘дрвенасти отпад од трљења тежине’. – Ва̀кӣ леп да̂н да се сра̂ди коéшта, а ôн се òтēго ко кѐр на пòздеру, лѐжӣ под дỳдом и прѝмакō вла̀шу.

по́здрāвље с ‘поздрав’. – Ôн њо̂ј пòслō лѝцидерско с̏рце, а òна му кр̏шом пòслала по́здрāвље по друга̀рици.

позелѐњети -ēнӣ(м) св **а.** ‘постати зелен’. – Скòро сам ба̀цијо ćѐме ђѐтелинē, ва́ла Бòгу òбникла згòдно, позелѐњела њѝва на̀ љепоту; **б.** ‘од муке променити боју’. – Кòлко га е зòрт ỳватијо, са̀в је позелѐњō од нѐког јѐда.

позѝвāр -а́ра м ‘који је задужен да позива сватове’. – Ми́шо ти је с кѝћеном чу̀турōм бѝјо позѝвāр за Мили́нкову сва̀дбу. – Кад позѝвāр крѐнē да пòзӣвā сва̀тове, òкитӣ му се чу̀тура.

пози^{ј}е́вати -е́вају св ‘широм отворити уста, зинути (због врелине, жеге»’; в. *јара*, *непромени̏ти*.

позла́тити се пòзлāти се св **а.** ‘добити златну боју’. – Пòчеле кр̏шке да се зла̂те; **б.** ‘успети у послу, радити и напредовати у свему чега се подухвати’. – Шта го̀д је ра́дијо свѐ му се позла́тило.

пòзлити се пòзлӣ[м] св **1.** ‘постати зао’. – Пòзлило се òнō чичи́ште, са̀мо се дѐрē и нѐ да̄ нѝком нѝшта; **2.** ‘затровати се (о рани, повреди)’. – Нѝје му ра̀на изгле́дала òпāсно, ал се пòзли потље нѐколко да́нā, сва̀ му нòга òтече кô ст̏упа, мồра да е испòганијо с нѐчим.

пòзлобан -бна -о ‘пакостан, злобан’. – Позлòбнијег човѐка òд-њега нѐма, та̂ј би мòго да прôђе според иксáна кои ỳмирē òд-глāди да се н-òкрēне.

позло́пштиња ж ‘злоба, пакост’. – Спо̀пала га нѐкā позло́пштиња, нѝкад ва̀кӣ нѝје бѝјо, стра̂ме да̀ л ће то на до̀бро изи́ћи. – Ѝбӣ га позло́пштиња, не знāм на̀ кōг се тѝрӣ, нѝко њѐгōв нѝје бѝјо та̀кō по̀ган, нѐће му то на до̀бро изи́ћи јел је ка̂зано: ко нѐма сво̀ēг до̀бра, тѝђē зло̀ прѐмећē, а ко̀ се тѝђēм злѝ ра̀дуе, нек се сво̂ме на̂да.

позна́вати по̀знāем (не)св ‘знати’. – Нѐ мош тѝ да јѝрнеш у нѐки по̀сō ко̀ ма̀че у варѐнику, мо̂ра да по̀знāеш по̀сō, да зна̂ш како трѐбā, штā̀ се смѝјē, штā̀ јо̀к.

по̀знаник м ‘знанац, онај кога познајемо’. – Ѝмāм јѐднōг по̀знаника та̀мо у Àрӣљу и ôн ми сва̀ке го̀дине о̀правӣ чѐстӣтку за Бо̀жић.

по̀знаница ж ‘жена која се познаје из неких ранијих сусрета’. – То̂ е мо̀ја по̀знаница из ра̀та, о̀на е преви́јала на̀ше ра̀њенӣке.

позна́ство с ‘познанство, познавање некога’. – Мӣ смо ти скло̀пили позна́ство у во́јсци, ôн ми бѝјо десѐтāр.

по̂зни -а -о ‘касни, који долази касно’. – У по̂зну јѐсен кад по̀чēше кѝше, нѝче пшѐница на̀-љепоту. – Нѝје зго̀рега ѝмати и по̀неко по̂зно ја̀гње, ва̀љā мла́да ја̀гњетина и та̀мо о Госпо́ини. – У по̂зне са̂те прѝстигоше з гро̂жђом из Ба̀њице јел су по̀шли у за̀ранак, а с во̀ловима преко планѝнē трѐба бѐзмало це́ла цѐлцита но̂ћ.

поизваљи́вати -а̀љӣвам / -а̀љуем св ‘извалити већи број’. – Она олу́ја нам поизваљи́ва мло̀го во̀ћкӣ. – Неки бѐздушнӣк поизваљи́вō Мѝлени про̂шће.

поѝзвртати -ћēм св ‘испревртати (ствари)’. – Кад је ду́нула о̀нā сапанђе́ла свѐ нам ро̀гоце по̀изврта.

по̀издиље прил ‘поиздаље’. – Кад по̀чнēш да ва̀дӣш па̂њ, кре́ни с ко̀па̂њом ме́но по̀издиље, да по̀дӣђеш под о̀нē дѐбеле жѝле.

поизли^{j}е́тати поѝзли^{j}ећу св ‘излетети (из гнезда, на дрво)’; в. *мисирка*.

поизли́зати се поѝзлӣжу се св ‘истрошити се трењем’; в. *шина*.

поизобаљи́вати -а̀љӣвам / -а̀љуем с ‘обалити, оборити (скоро) све’. – Кад је о̀нā олу́ја гру̀нула, поизобаљи́вала ми нѐколко шљѝвā, ал ми на̀јжалије о̀нē ста̂ре кру̀шке.

поиска́кати поѝскāчемо св ‘масовно искочити из нечега’. – Кад је о̀нō за̀трēсо зѐмљотрес, свѝ поиска́каше ѝз куће̄ ко̀ зѐчеви, а ђе́до им се смѝјē и вѐлӣ: нѐ бōјте се, нѐма смр̀ти без су̀ђена да̂на.

поискривљи́вати се -ѝвљӣва(м) (се) -ѝвљује(м) (се) св ‘искривити се (скоро све на шта поглед падне)’. – Вѝдӣ се да нѐма вѝше му̀шкē ру́кē на̀ то̀м има́њу, а̀врӣк ѝударијо на̀ све стра̂не, во̀ће се кр̀дисало, про̂шће се поискривљи́вало, ту́га го̀лема.

поѝспадати -а(ју) св ‘испасти (сви или главнина)’. – Ѝто̀м ти о̀не да̀ске што др̀жē сла̀мњачу поѝспадају и ôн се скљо́ка до̀ље, а мѐит о̀згō на̀ њега (7: 118).

поѝсправљати -ам св ‘исправити све што је криво, искривљено; в. *густирати*, *иљадарка’*.

поиспу́штати поѝспӯштам св ‘испустити (све или главнину)’. – Поѝспӯштај о̂вце и кра̀ве да па́сӯ; ‖ **поѝспуштен** -а -о ‘осиромашен, сиротан, сиромашки’. – Жа́ркова ку̀ћа бѝјаше тѝг го̀дӣна поѝспуштена, по̀ћерали га тро̀шкови са свѝјӯг стра́нā, тама̀н поуда́вō сѐстре, ра̀збоље му се о̀тац, па по̀тље ѝмри^{j}е, па по̀дӯшја, па спо̀диже спо̀мен за чѐтресницу, нѝје то би́ло ла̀сно пребро̀дити.

поисту́пити се поѝстӯпи се св ‘иступити се од употребе (о сечиву)’; в. разметнути.

по̀итати -āм *в. ојитати.*

по̂ј по̀ја м ‘гласање петла (птица), песма’; в. прочевље,

по̀јагмити се по̀јагмӣм се ‘почети се отимати око нечег’. – Нѝје ти се она завитла́вала ил завири́вала у тѝђē ства̂ри, нѝт се по̀јагмила на тѝђē, јо̀к Бо̀ж-са̀чӯвај.

по̀јāко прил ‘мало више него што треба’. – Стално кад ѝмерӣш муштѐрији, до̀дāј ме́но нѐк бѝднē по̀јāко, јел то̂ ти Бо̂г вра̂ти сто̀струко, а за̀кинути на мѐри, нѐ дāј

Бо̏же, ти је ба̀ксузно и про̏клето, јел је ка̂зано: ка̀ко ме̏рӣш, на̀кō ће ти се ме̏рити; ‖ **по̀јаче** прил ‘мало јаче’. – Пјѐвā О̀лга ко̂ сла̀вӯј, ал Ма̀рија за̀пјевā по̀јаче, чу̏е се до Гр́мōва.

по̀јāс м ‘део народне ношње који се носи око паса’. – Свӣ су ѝмали ѝзаткāне ша̀рене по̀јасове, па ве́зене ко̀шуље, ѝшāране ча̀рапе, ве̏рменове – ко ђетли́ћи, милӣна по̀глāти.

по̀[ј]илица ж ‘посуда за појење пилади’. – У пила̀дāрник ту̏рӣмо по̀илицу и ра̀нилицу, а с ве̏чери у̀пāлимо сӣјалицу и та̀кō пӣлāд ста̀лно мо̀гӯ да кљу̏цају и пӣјӯ во̀ду па врӣшко о̀двркну.

по̀[ј]ило с ‘место на коме се поји стока’. – О̀ни су сред ча̀ира ѝскопāли бу̀нāр и начѝнили ве̏ликō ко̀рито, нӣко нӣје ѝмō та̀кō зго̀дно по̀ило. – Кад се напа́сē сто̀ка, мӣ је о̀ћерамо на по̀ило те се на̀пијӯ во̀дē и о̀нда иг сагна́мо у̀-шталу и по̀вēжемо.

по̀[ј]ити по̀ӣм несв ‘појити, давати воде’. – Комендѝјā Дѐсимир, о̀ћē да пригово̀рӣ И́цу споради бекрѝлука, па ка̂же: за̀пјевали оно̀мāд у рабаџѝлуку о̀нӯ »по̀ӣ ми́ле во̀лове на ре́ци«, а ја̂ им ка̂[же]м да е ње̏мма ла̏сно напо̀ити во̀лове, нек на̀поē Ѝлију. – Ѐнē је у̀-штали, по̀ӣ те̏лāд.

по̀[ј]ӣште с ‘појило’. – Шћа̀дијагу да ме на̀гнајӯ на ње̏но по̀ӣште и на ње̏но па̀сӣште (7: 217).

по́јмити по̂јмим св ‘схватити’. – Не̏ мош да по̂јмиш ко̀лко е та̂ј крӯња̄ч у̀служна ствâр, о̀крӯниш жӣто о̀час по̀сла.

по̂јсти -дем св ‘појести’. – Мо́радосмо по̂јсти не̏што на̏ брзину, о̀ћē да нам се за̀вēжу цри^{ј}е́ва.

по̀јтати -āм св ‘пожурити, убрзати ход, рад’. – По̀јтāј, мо̂ј сӣне, да пу̏штӣш сто̀ку да па́сē, не̂ма ко̂ дру̀гӣ, свӣ пу̀кли по ра́ду.

пројуна́чити се -у̀нāчим се св ‘похвалити се храброшћу на »погрешном месту«’; в. *јуначити се*.

пока́зати по̀кāжем св ‘испољити осећање се’. – Дѐржо се у сӣли, нӣје шћѐо да по̀кāже ко̀лко му е жа̀о; ***изр***. *~ зу̏бе* ‘одупрети се, пружити отпор’. – Нѐмōј вӣше да му по̀пӯшташ, но пока́жи му зу̏бе, вӣћећеш ка̀ко ће да те се о̀ткāни и да у̀стӯкне; ‖ **показѝвати** -а̀зӣвам / -а̀зуем несв **1.** ‘указивати на нешто, на неки правац’. – Ѝшō је он по̀дуго ш ње̏мма и показѝвō им пу̂т; **2.** ‘испољавати неку особину’. – Нӣје он нӣкад показѝвō да му је не̏ко учѝњō не̏што крӣво.

по̀кајати се -ем се св ‘зажалити због учињеног, осетити грижу савести’. – Мо̀жда би се о̀н и по̀кајō, ал о̀доцни весѐлнӣк, прѐтече га су̂дњӣ да̄н, а, што ре̏кла ба̀ба, после смр̏ти покаја́ња не̂ма.

покара̀басити се -ӣм се ‘посвађати се, прекинути општење’. – Нӣ с ким се о̀на нӣје покара̀басила, нӣт спо̀речкала, но е за сва̀ког ѝмала ле́пу реч и свӣ су е во̀љели.

пока́рати по̀кāрам св ‘изгрдити, натрљати нос, покудити’. – Вӣкаше ба̀ба: нѐ смијете да ку̀пӣте тӣца̄ма ја́јца, о̀ћē да ве по̀кāра Бо́го. – Кад ди^{ј}е́те по̀гри^{ј}еши, по̀кāрај га, дру̀гӣ пу̂т не̏ће.

покато̀личити се -им се в. *поримити се*. – Шта̀ је то при́чō онај ђе́до да њѐгови оће да се покато̀личе?

покварѐнлук -ѐнлука м ‘морална исквареност, неморално понашање’. – Покварѐнлук не̏ки завла́дō, за̀тō нам и је̏с ва̀кō ка̀ко е.

покварѐњāк -а́ка ‘бестидник, подмуклица’. – О̀нāј покварѐњāк о̀бећō окупâтору да ће да до̂ђе гла́вē А̀ртēмију што и ѝспуни ћутрадан, а по̀сле два́ да̄на га, пред на́родом, о̀кӣва у зви^{ј}е́зде, вѐлӣ, то е по̀штен и че̏стит чо̀век.

покваарити се пòквāри се ‘изгубити вредност, постати нефункционалан’. – Покваарило се јѐло, мо̀ш са̀мо да га да̀днēш свѝњама.

пòквасити -ӣм св **1.** ‘попрскати водом, овлажити’. – Тӯрӣш мѐкиње у бӯчук, па ѐнда потрӯсӣш ша̀ком со̀ли, пòквасӣш ме́но и ѝзмешаш па да̂ш кра̀ви да лӣже; **2.** ‘частити пиће, дати алвалук’. – Љӯди, жѐнӣ ми се ӯнук, мо̂рамо то̂ да пòквасӣмо.

пòкидати -а̄м св ‘јаким трзајем одвојити један од другог дела, раздвојити’. – Пòкидала се го̀веда и са̀мо по̀че нѐка ломата̀нија по̀ штали; ~ ***се на̀чисӣо*** ‘насекирати се’. – Од ка̀д јој ће̂р по̀беже, пòкида се на̀чисто; ~ *се жӣв* ‘настраховати се’. – Откà̀д су му мобѝлисали сѝнове, пòкида се жӣв, изгѝбијо во̀љу на ра̂д, нит го̀ворӣ нит ро̀морӣ.

по́киња ж ‘стаклени суд од пола литра из кога се служи ракија’. – Ѝд-де, дѝ̑ете, те нато̀чи по́кињу ра̀кије па наслу́жи љу́дма.

пòкиснути -нēм св ‘по кишовитом времену наћи се на отвореном простору’. – Оно̀ма̄д кад сам се вра̀ћō из дућа́на, про̀мѝ̑енӣ се вре́ме те пòкисок до го̀лē ко̀жē.

пòкладе пòкла̄да ж мн ‘последњи мрсни дан уочи поста’. – Мӣ се на пòкладе скѝ̀пӣмо свӣ, тӯ̑ј се пòгостӣмо, ѝжљѝ̀бимо се и јѐдни од дру̀гиг тра̂жимо да нам о̀простӣ ако се шта̀ о ко̀г огре́шисмо.

покла̀пуша ж ‘део руде волујских кола’. – Између ру́дē и покла̀пушē ѝпасуеш ја́рам и ѝчвр̄стӣш га за̂ворњом.

пòклекнути -нēм св ‘деморалисати се, постати безвољан’. – Нѐ да̄ј се, сѝне, са̀мо на̀прēд, нѝкад нѐ смијеш да пòклекнēш, и кад ти се ѝчинӣ да нѐма ѝзлаза, зна̄ј да ѝма̄, уз Бо̀жјӯ по̀мōћ.

пòклепа ж ‘похлепа’. – Пòклепа е, благо ђе́ду, вѐликā гро́та; ‖ **пòклēпан** -пна -о ‘похлепан, незајажљив, неумерен’. – Нѐ ваља̄ му што е мло̀го пòклēпан, стра̂ ме да му то̂ нѐће на до̀бро иза́ћи, ко̂ да му е зѝнула нѐка̄ а̀ла.

поклѐпати пòклепам св према *клѐпаӣи*. – Зѝ̂ми, кад смо прѝдокōни, ми о̀днесемо кова́чу свѐ а̀латке да нам пòклепā и кад гра̀нē про̀леће, не да̀нгубӣмо о̀ко тогā.

поклѝса̄р -а́ра м **1.** ‘изасланик, представник’. – Де́јо ти је бѝ̑јо на̀ш поклѝса̄р за прѐговоре ради жѐнидбē о̀вијег на̀шӣг сѝ̑ђела̄ца; **2.** ‘црквењак’. – Јѐдно вре́ме ти је поклѝсар ӯ-цр̄кви бѝ̑јо До̀јчило Ву́лов.

пòклопац -пца м ‘део којим се поклапа казан или нека посуда’. – Нѐмō то̂ нѝшта да те чӯдӣ: ка̀кӣ ло̀нац, на̀кӣ и пòклопац, за̀тō су на̀ши ста̂ри гово̀рили да се за сва̀кӣ ло̀нац на̂ђе пòклопац; ‖ **пòклопчић** м дем – На́ђде ми пòклопчић од о̀вē шѐрпице, нѐђе се за̀туријо.

поклòпити пòклопӣм св ‘покрити поклопцем’. – Поклòпи тӯ̑ са̀рму и пову́ци ме́но ӯ-кра̄ј, нек се кр̄чка̄.

пòковати -уем несв ‘поховати, пре печења или пржења умочити у размућено јаје’. – Оће ба̀ба да нам пòкуе па̀прику.

покондѝрити се -о̀ндӣрим се ‘уобразити се, променити понашање након стицања богатства, положаја’. – Нѐшто се о̀на̄ њѐгова пѝшуља покондѝрила отка̀д су заѝмали, ко̀ да мӣ нѐ-зна̄мо из ко̀ē је гологӯзије до̀шла.

по́корица ж **а.** ‘смрзнута кора на површини снега’. – Но̀ћа̄с смр̄зло и по сни̑е́гу се ѝватила она̄ по́корица; в. *ӣовршица*; **б.** ‘горњи осушени слој земље’. – Ӯдари о̀на̄ кру́пна кѝша и о̀дма о̀грија ја́ко сӯнце те се ѝвати по́корица по њѝви, мо̂ра да се ко̀па̄.

покору́шити се -о̀рӯшӣ се св ‘скорити се, стврднути се’. – По̀корӯши се зѐмља после кѝшē. – Прѐд зору бӣ мра̀за те о̀на̄ј јӯгов снѝ̑ег по̀корӯши.

пòкошкати се -а̄м се св ‘поспорити се, погурати се’. – Кад ѝдӯ ѝз школē, ђево̀јчице смѐрне, а мушка̀рчићи ме́но-ме́но па се пòкошкају.

покре́нути пòкрēнем св **а.** ‘подстаћи’. – Ȁјде, љȳди, да ȍпет пòкрēнемо пи́тање кȁлдрмљēња пу́та; **б.** ‘предложити’. – Кад смо ру́чали, чича Бȍшко пȍкрēну пи́тање деȍбē и вѐлӣ: док си тӣ, тȁта, жӣв, вȁљало би да се мӣ ко брȁћа пòдиⱼелӣмо и д-òстанēмо брȁћа; ‖ **покре́тати** пòкрēћем несв. – Тâ ствâр је пòкрēтана вӣше пу́тā и ȁјд да вӣдӣмо оће ли нас и сȁд прѐварити.

покрѐсати пòкрешēм св ‘исећи траву (мотиком)’; в. *банак*, *банкеш*, *гувно*, *огрнуши*.

покри́вало с ‘покривач, пољава’. – Бȁцде нѐко покри́вало преко ђѐцē, назе́пће.

покри́вати пòкрӣвам несв према *покрити*. – Кад иг òкȳпам и тȳрӣм ȳ-кревет, стâлно сам иг дȍбро покри́вала, кад се нȍћи сȍба ѝзлāди, да не-озе́бȳ; ‖ **пòкрити** пȍкријем св ‘ставити покривач’. – Забȍравила бȁба да пȍкрије кȁчицу са сѝром и дȍшла мачкѐтина да се òмр̄си.

по́крӣвка ж **1.** ‘део постељине којом се покрива спавач’. – Ѐвē ти за гȍсте òвā нȍва по́крӣвка; **2.** ‘кровни покривач’. – Бȍгами ћемо мо́рати на кȁчари да претре́сēмо по́крӣвку, на нѐколко мêста прокѝшњāва.

покр́кати пòкр̄кам св ‘појести’. – Пòкр̄кајте, блȁго бȁби, свѐ, прȁвићу јȍш ако ȳстребā.

пȍкров пòкрова м ‘покривач за покојника’. – При́чају зȁ њӣг да су тврдице, вѐлē, скѝнули би пȍкров с мâјке.

покро́вац -вца м ‘кострутни покривач за волове и коње’. – Кад ву́чēмо грôжђе преко планѝнē, вȍлове испȁличӣмо д-òдморē и да се нȁрāне и мӣ иг, нȁкō знȍјāве, пȍкријемо покро́вцима.

покрȍпити пòкропӣм св ‘заштитити виноград, воћњак прскањем’. – Вѝноград мȍраш да пȍкропӣш на вре́ме плâвим кȁменом, ако ȍш да се овȁјдӣш. – Мѝлисав покрȍпијо шљѝве креоза́ном без кȁпē и ова́рбала му се кȍса па дȍшō жȳт ко лѝсица.

покр́пати се пòкр̄пām се св ‘покварити односе, посвађати се’. – Бѝјāгу гр̄ло и гла́ва, ал од кȁд им до́ђе òнāј звѝјȳк ȳ-кућу, покр́паше се.

покȳљати -āм св ‘избити, сукнути’. – Покȳљō òнāј мирѝшљави дѝм с кука́ча кад је запржа́вō рȁкију и поми́ешō се с мѝрисом тȁмљана па це́ла кȳћа мѝром мѝришē (7: 106).

поку́њити се пòкȳњим се св ‘снуждити се, пасти духом’. – Штȍ си се тӣ, сѝнко, поку́њијо, блȁго бȁби, кô да ти ни́су свѐ кȍзе на брȍју.

пȍкупити -им св ‘скупити, завршити купљење’. – Пȍкупили смо шљѝве, јȍш да пȍвадимо компи́ре за òвē љепȍтē, па смо на кȍњу. – Пȍкуписмо шљѝве, ва́ла Бȍгу, отȁросисмо вѐлики пȍсо.

покупȍвати -ȳпуем св ‘купити све’. – Сврáтите у бȁкāлницу те покȳпȳјте свѐ што нам трѐбā за òбетину.

поку́сати пòкȳсам св ‘појести, посркати’. – Пòкȳсај, блȁго бȁби, сѝпаће ти бȁба јȍш. – Ȁјде пòкȳсај овȳ чо́рбицу, ȍма ћеш д-òздравиш;

пȍла[1] ж ‘обична пољава’. – Пòкрӣде тô ди́ете с òвōм пȍлōм да се не прѐлāди, вѝш да е зȁспало кȍ јȁгње.

пȍла[2] ж ‘половина’. – Поди́елте поштѐно: пȍла тѐбе, пȍла њѐму.

пȍлабāв -а -о ‘неумерен у трошењу, а нерадан’; в. *трошак[ли]*.

полага́но прил ‘полако, споро’. – Шћѐли мӣ да прôђемо полага́но според њѝне кȳћē да не навр̄шљāвамо љȳдма, ал нас òдадоше пȁшчāд, зȁлајаше и òни нас угле́днуше те не́мадосмо кȳд, сврáтисмо; в. *испобијати*; ‖ **полагȁчкӣц** прил ‘лагано, неприметно’. – Ȉде бȁба с òнӣм њѐним штапи́ћом полагȁчкӣц, нȁкō кȍ лâд и нȍсӣ у кȳпусовом лѝсту нѐколко јȁгōда кȍē су пр̄ве стȁсале; ‖ **полага́цко** прил ‘полако’. – Вѝдӣм јâ с про́зора како јој се он прѝшȳња и како òни полага́цко ѝдȳ за о́вцама

и нѐшто ћу̏ћоре; ‖ **полага́чко** прил ‘и с т о’. – Ôн свѐ што рâди рâди полага́чко, ал јȍпет свѐ стѝгнē; ‖ **полагàнчӣц** прил ‘и с т о’; в. *запатрљити*, *прилазити* / *прићи*.

пола́гати пȍлāжем несв ‘давати стоци сено, хранити стоку’. – Ону плȁску с вр̏а сӣ̑ена бȁци пȍд стоку, нѐмō им њȳ пола́гати. – Мôрам д-ѝдēм да пȍлāжем стȍци зȁдāна, да пȍсле не тумàрāм по мра́ку; ‖ **полȍжити** пȍложӣм св ‘ставити стоци сено у јасле’. – Јâ сам полȍжила крȁвама, а тӣ ћеш кȍњима. – Полȍжи и крȁвама и кȍњма сӣ̑ена, а кȍзама ћу јâ бȁцити ме́но лӣснӣка, нӣје тек нàкō кâзано да за ко́зā нӣје сӣ̑ено; ‖ **пȍлогнути** -нēм св ‘мало положити стоци’. – Полȍгни ме́но крȁвама ȍнē ђѐтелине испод трѐна, па ћемо им дȍвече полȍжити сӣ̑ена.

пола́ко прил ‘споро, без журбе’; в. *наумити*, *опијати се*; ‖ **пола́киц / пола́кице** прил ‘и с т о’. – И ȍни ти ѝдȳ пола́кице, нѝ абера што се облàчā, а снȍпови ни́су жђѐнȳти у крстине; в. *избли̑ еђети*.

пȍлакомити се -ӣм се св ‘постати лаком, прождрљив, незајажљив. – Пȍлакомијо се на мѝрāз, па кад му се тȏ прȍбрцнуло, ȏн пȍчō ȍнȳ вѐселу жѐну да тирјàнишē.

пȍлегнути -нē св ‘превити се и пасти на земљу од ветра, кише (о пшеници, детелини)’. – Кȍлко е лȁсно кȍсити мла́ду ђѐтелину, тȍлико ѝмā ȍчи да т-ѝскочē кад она пȍлегнē. – Тȳј ти мӣ зàпјевасмо ȍнȳ: »Ôј, Јѐлице, лѝвадо зѐленā, штȍ си тàкō зелѐна полѐгла«; ‖ **полѐћи** пȍлегнē св ‘и с т о’. – Полѐгла пшѐница, јѐдва је пȍжњесмо; ‖ **пȍлогнути** -нēм св ‘мало положити стоци’. – Полȍгни ме́но крȁвама ȍнē ђѐтелине испод трѐна, па ћемо им дȍвече полȍжити сӣ̑ена.

полеђȕшкē прил ‘на леђа, леђима’. – Ошљѝгак се, излѐћеше ми нȍге и пȁдок полеђȕшкē колко сам дугȁчак, а ȍвӣ што бӣјагу сȁ мнōм пȍцркаше ȍд-смија.

полемѐзати -āм св ‘ставити лемезје на стогове’. – Кад ȕвр̏ши сӣ̑ено, мӣ му рȍгуљама дода́мо лѐмезове пȍвēзане двâ и двâ и ȏн ȍзгō полемѐзā сӣ̑ено да нѐ може вѐтар да му нàудӣ.

пȍлен пȍлена м ‘прах који пчела узима из цвета’. – Нѝшта љѐпше од пȍлена што чѐле ску́пљају, ал ȏн се нѐке јȁде пȍтревијо лѐргичан на пȍлен, свѐ му с прȍлећа ѝзбије нѐко црвѐнило и пȍчнē да шмр̀клā.

пȍленути -нē св безл ‘ући у душник (о течности)’. – Нȁкрете из тѐстије да пӣје вȍдē и пȍче да кȁшљē, пȍленуло га.

полѐћети -тӣ[м] св **1.** ‘полетети’. – Полѐћеше мâли голȕбићи из рȍдитељског гњѐзда; **2.** ‘похитати, пожурити’. – Кад су чȕли да нѐко зȁкука дȍље у пȍтоку, ȍни полѐћеше нàниже.

полѐшкē прил ‘водоравно, положено’. – Ȍнē снȍпове кȁко вѐжемо мӣ трпа́мо дȕпкē, да се клâс сȕши, а пȍтље прѐд нōћ потрпа́мо у крстине, тȳј иг слâжемо полѐшкē уна́крс тàкō да клâс ѝдē ȕнȳтра да нѐ мож да зàкиснē, а зȁдњи снȍп тȕрӣмо ȍзгō и њѐму клâс ȍкрēнемо нàниже а гȕзању го́ре.

поли́вати / пољѐвати пȍлӣвам / пȍљēвам несв ‘посипати водом’. – Ѝдē да пȍлӣва ђе́да да с-ȕмије, понѐси бȍкāл вȍдē и ōвај пѐшкӣр да се пȍтље ȍбришē. – Ку́пали смо се сȕботом и очи прâзника у кàчари, дȍнесемо бȁкрāч млȁкē вȍдē па пȍљēвамо једно дрȕго. – Пȍљēвајте ȍнāј бѐтōн штȍ чѐшће да не прегȍрӣ; ‖ **пȍлити** пȍлијем св према *поливати*. – Ѝжњē кȍву вȍдē да пȍлије цвѝ̑еће прѐт-куѣōм.

поли̑е́гати пȍли̑ежемо св ‘отићи на спавање’. – Кȍкоши пȍли̑ежу ȁн зâђе сȕнце, а ѝ мӣ пȍли̑ежемо чѝм вѐчерāмо, а за чѝкуну су говȍрили, вȁљда што е вȍљō рȁно да лѝ̑ежē: чѝм кȍкōшке нȁ-грāну, ȏн пȍњаву нȁ-глāву.

полијѐлēј -е́ја м ‘велики свећњак украшен иконама’. – Испред двѐрӣ цр̂кве го́ре вѝси полијѐлēј са свѐћама или кàндилима која се пâле на летȕрђијама на́рочито о прâзницима.

пòлиʲепо прил ‘лепо, укусно’. – Вȋкаше та́јо ма̑јци: спре́мде, Јȳло, за вѐчеру нѐшто пòлиʲепо кȏ за сла̏ба а пòдоста кȏ за здра̏ва.

поли́пати се пòлӣпам се св ‘просути храну по себи’. – Попримàкни се и нàгни се над тàњӣр, бла̀го ба̏би, да се не пòлӣпаш по одиʲе́лу.

пòлипсати -шē[мо] св ‘покрепати’. – Наи́ђе нѐки ђа̀во те ȕдарӣ у пи́љеж, пòлипсаше нѐкима и кòкōшке и пȉлāд за нѐђељу да́нā; са̀мо пòчнȳ да се за̀водē, мȋ зȍвнēмо ветерина́ра и ȏн нам рѐко: чȉм вȉдӣте да се за̀водē, ȍма кȍљте, са̀мо ба́цте џȉгарицу, а мѐсо ва̀љā да се јѐде и тàкō ти се мȋ нȃјдосмо кòкетине кȏ нȉкад; пȍсле комендȉјō Дѐсимӣр: сѐљāк јѐдē пȉлетину са̀мо у два̑ слȕчāја: или кад је бȍлесно пȉле или кад је бȍлесан сѐљāк.

пòлити *в. ӣоливаӣи.*

пòлӣћ -и́ћа м ‘мали стаклени суд из кога се служи ракија’. – Лȉтрица ти је за пȍла по́кињē, а пòлӣћ је ма̏њӣ, ȕпола од лȉтрице.

пòлица ж ‘уграђена даска у остави, подруму, за стављање разних предмета’. – У мека́ру смо ȉмали нȉску пòлицу на кòјōј стȍē ча̏брице са сȉром и гȏрњу пòлицу на кòјōј се ра̀злӣва млиʲе́ко у ка́рлице, а ȉзнад њē је ȍнāј ȉшāрани про́рез кроз кòјӣ ȉзодӣ па̏ра од варѐнике; ‖ **пòличица** ж дем. – Мȍљāше га ма̀ма: начȉни ми једну пòличицу да нà њȳ тȕрӣм àстāлски са̑т што ми ку́пијо бра́ле Мȉлош.

пòличāрка ж ‘кћи која је на реду за удају’. – Кад ми се ȕдāла се́ја, мѐне ка̑жу: са̑д си тȋ пòличāрка, а пòђеко вѐлӣ и о тѐбе вȉсӣ кȕтљача.

поло́вче -ета с ‘половина цигарете’. – Ȏн ȕзмē цига́ру из клѐмпета на ша̀јкачи, пòдиʲели је на два̑ поло́вчета, јѐдно прȕжи мѐне, а дрȕго за̀пушӣ ȏн.

по́лог м **1.** ‘јаје које се оставља у гнезду где кокошке носе’. – Ȉди òткупи ја́јца, ал у сва̏ком гњѐздету òстави по јѐдан по́лог; **2.** ‘део њиве где је полегао усев (обично стрна жита и детелина)’. – Кȉша и вѐтар нам начȉнили два́-трӣ по́лога у Радàшином дȍлу; – Нȉшта цȑње нѐма но кòсити по́лог, кад вѐтар ȍбāли ђѐтелину па ȍна лѐгнē кȏ да̏ска.

пòлȍжāјник м ‘први гост на освитку Божића, полазник’. – Ȍнāј што на Бȍжић пȑвӣ ȕђе ȕ кућу ти је пòлȍжāјник и њѐму се да́ē даровнȉна јел ти ȏн дòносӣ срѐћу ȕ кућу за тȳ гȍдину.

пòлȍжара ж ‘пас који купи полог из гнезда’. – Ȍнā Мȉћина пòлȍжара ми пȍкупи свѐ по́логе, цȑкла да̏бōгда.

пòложина ж ‘кабаста храна која се полаже стоци (сено, детелина, кукурузовина)’. – Ја̀рмē ће да ȉсēгне, ал ако ȍдȕљи зи́ма, стра̑ ме да не за̀валӣ пòложине.

пòлȍжити св в. *ӣолагаӣи.*

пòлȍкати пòлочē(м) св ‘попити халапљиво као пас или свиња’. – Нѐш ми вѐровати да њȉг двȍица чапљȉзгаше од по́днē дȍ-пред нōћ и пòлȍкаше пȕну пȕнциту вла̏шу ра̀кије.

пòломити пòломȋм св ‘изломити, скршити’. – Ћѐ на́ђосте во́ђе да се ȉграте тȋг ја̑да те ми пòломисте вòлике мушка́тле.

пòлȍшкē прил ‘положено, водоравно’; в. *искреӣаӣи.*

полубȑвњара ж ‘кућа која је пола од брвана а друга половина зидана’. – Кад ȕȉђеш ȕ кућу, пȑви дѐо ти је од бȑвāна и тȕ̑ ти је про́чēвље, а òтāле пȍсле ȕлазȉш у ȍнȳ зȉдану сȍбу. – Кȕће су ти ȍндак би́ле полубȑвњаре, ȍнā ćѐверна половȉна е би́ла од бȑвāнā, са три́ стра̏не и ȉмала е двȍја вра́тā, на срѐдини је би́ло про́чēвље изнад ко́га су вȉсиле вѐриге, а ȍнāј чѐтвȑти зȉд је бȉо од ци́глē или на́боја па се кроз вра́та, пòстављена нà тōм зи́ду, ȕлазило ȕ собу ђе је бȉјо јѐдан ил два̑ крѐвета (преко чȉјȉг сла̏марӣца се зате́зō ћȉлим), àстāл, шпȍрет који ли́чӣ на га̀раву цȍкулу и крѐденац (5: 51–52).

полу̀вēр -е́ра м ‘плетени прслук’. – Ѝмадијасмо о̀ндај полуве́ре петро̀лēј бо̀ē. – Ѝсплела ми на́на полу̀вēр, нѝко нѐ би рѐкō да е од ста́режи.

по̀луга ж ‘алатка којом се мала сила на дужој страни претвара у већу силу на краћој страни иза тачке ослонца; метална шипка на кантару преко које се помера јаје при мерењу’. – Спомо̑ћу по̀луге и ди̯е́те мо̀ж да по̀дигне вр̏шалицу от пе́-шес то̀вāра.

полуго̀дишњица ж ‘полугодишњи парастос’. – Кад про̑ђе по́-годинē од смр̏ти, о̀ндак се прекàђуе полуго̀дишњица, ро̀дбина ѝзодӣ на̀-гро̑бље и по̀п чѝтā пара̀стос.

полу̑ђети -у́дӣм св ‘померити памећу, полудети’. – Јѐдан је збо̀ријо да ни́су но̀рмāлни о̀нӣ кои не полу́дē о̀д-тогā што нам чѝнӣ овā вла̑с.

полупа̀мучни -а -о ‘тканина од памука и тежине’. – Посаши́вала ђѐци полупа̀мучне ко̀шуље да иг по̀нови за Ва̀скрс.

полупаму̀чњāк -а́ка м ‘чаршав од полупамучне тканине’. – Ѝзаткāла ћѐрима свѐ, и ћѝлиме, и полупамучња́ке и ва̀здāн коéшта.

по̀лутка ж ‘крило сланине’. – Зѐмāјле о бр̏внима у бр̏вњари вѝсē по̀лутке сла̀нине и то̑ нам је би́ло да о̀мр̏симо бр̏к преко го̀дине.

[по̀ље] с. – После про̀љетње кѝшē озелѐњеше по̀ља; в. *по̏ставити*, *рудњача*, *тр̏ња*; ***изр***. *ма̑ло* ~ ‘мала нужда’; в. *иза* ***б***; *вѐлико* ~ ‘велика нужда’. – По̀беже иза вр̏зине, по̀ћерала га она мо́ца на вѐлико по̀ље.

по̀љуб по̀љуба м ‘пољубац’; в. *жуљ[ан]*.

пољу́бити (се) по̀љӯбим (се) св према *љубити*; в. *подлац*, *рђа*.

пољуљка́вати -у̀љкāвам несв ‘мало, повремено љуљати’. – Кад онај вѐтар ду̑ну, по̀чеше се пољуљка́вати гра̑не, а на̀јзрелије шљѝве ста̀доше о̀падати.

[пома́гати] по̀мāжем несв. – Кад су се превр̏нула ко̀ла са̀ си̯е́ном о̀згō на̀ њега, о̑н из о̀нōг ѐндека нѝје мо̀го ни да мр̏днē, са̀мо е, кад је чу̀о ца̑гор, ви́кō: По̀мāгај, ако Бо̀га зна̑ш! – Пома́гō е сиро̀тињу ша̀кōм и ка̀пōм (помагати неком свим средствима); ‖ **помо̀ћи** по̀могнēм / по̀можēм св . – Рѐко ми до̀ктор да ће га апѐрисати и да ће свѐ бѝти до̀бро, а вѐлӣ да ће и Бо̑г помо̀ћи. – Да̀ л би мо̀гō да ми по̀можеш ври̯е́ћи, па ћу ти вра́тити. – По̀може ми ко̑ самоса̑ми Бо̑г. – По̀може ми Бо̑г преко до̀бријег љу́дӣ.

пома́да ж ‘крема за лице пријатног мириса’. – Нѝко није у̀мљō да зго̀товӣ љѐпшу пома́ду од Ма́рē Мано́јлове.

по̀мазати -жēм св **1.** ‘премазати’. – Мӣ смо дон̀осили ѝлу о̀здō из по̀тока, па е до̀бро у̀мӯтимо с во̀дōм и по̀тље с тӣм по̀мажēмо зѐмљу у̀-куће та̀мо ће је про́чевље и о̀но бѝднē по̀тље гла̀тко и згодно брѝсати; **2.** ‘извршити обред помазивања верника освећеним уљем’. – Оно̀мāд на Тро̀ице по̀п иг је све по̀мазō у̑љом; ‖ **помази́вати** -а̀зӣвам / -а̀зуем несв према *помазати*. – Ђево̀јчице је ба̀ба, кад по̑ћу на са́бор ил та̀кō нѐће, помази́вала с пома́дом што е пра̀вила Ма́ра Мано́јлова.

пома́љати се по̀мāљам се несв ‘појављивати се, улазити у видокруг’. – По̀чеше о̑вце да се пома́љају го̑р ѝ[з]-шумē. – Кад сам дру̀ги пу̑т зо̀внō, по̀чеше ђѐца да се пома́љāју ѝз куће̄; ‖ **помо̀лити[1] се** по̀молӣм се св ‘појавити се однекуд’. – Мӣ се здого̀вāрамо о о̀рāњу и по̀писмо по јѐдну-двѝје, у то̄м ти се по̀молӣ Зо̑рка, из љетње ку́јнē, са цѐзво̄м ка̀вē и шо̀љицāма.

поманѝтати -āм св ‘избезумити се, разјарити се’. – Штà се дѐрēш ту̀јнāк ко̀ поманѝтō, нѝко, брê, нѝје жѐљан тво̀ē дрѐкē.

пома̀њкати -ā св ‘зафалити, недостати’. – Нѐ би во̀љō да ми пома̀њкā за сла̀ву мāј штâ, јел нѐма до̀ста док не о̀ста.

пома̀кнути се по̀макнēм се св ‘померити се’. – И о̀на испри́ча како се ње̏ма та нѐсрећа дого̀дила, а ба̀ба Ми̏љана вѐлӣ, далѐко би́ло, »пома̀кни се, ди̯е́те, с мѐста«; ‖ **пома̀ћи се** по̀макнēм се св ‘и с т о’. – О̀ди, си̑нко, да ми по̀можеш пома̀ћи овај а̀стāл

ỳ-крāј; ‖ **пòмицати (се)** -чēм (се) несв. – Òстала е дàвнашња реч ко свéтиња: *Не пòмичи стâре мѐђе*; ‖ **помàчињати** -њем несв ‘померати’. – Нѐмō ти да помàчињеш њѐгове ствâри, он је свѝко да иг нâђе нóђе ђе иг је тỳријо.

помѐљāр -áра м ‘који доноси жито у воденицу’. – Òндак ти је на нашем пòтоку бѝло млòго водѐнѝца, ал свàка е ѝмала свòе помељáре; *в. поточара.*

пòмēн м *в. парастос.*

пóметина ж ‘постељица у коју је умотан плод младунчета’. – Отѐлила се Жỳтуља, олѝзала тѐле и тек òнда избáцила пóметину, бàба тô зòвē кòшуљица.

пòмиловати -уем св **1.** ‘благо додирнути руком, погладити (као знак нежности)’. – Кад је мѝшљō да смо пòспали, тáјо нас пòмилова, а тô нàкō нѝкад нѐ рāди, вàљда се бòѝ да нас не рàзмāзи; **2.** ‘ослободити од издржавања казне (као знак милости највише државне власти)’. – Òни су знàли да пòбијỹ нѐвине и да пòмилују злѝкōвце; ‖ **помилова́ње** с ‘ослобађање од издржавања казне по одлуци највише државне власти’. – Бѝјо Òбрад òсỹђен на дваѐс годѝна рòбијē па кад је ѝздржō сѐдам, òндак стѝгнē ỳредба о помилова́њу, а њѝна кривѝца е бѝла што су пòштовали крáља и òтаџбину.

помѝрити (се) пòмѝрим (се) св ‘изгладити неспоразум, узајамно опростити’. – Ѝспрѝчам јâ њѝма да су òни, ко кòмшије, нàјпречѝ јѐдан дрỳгом, и тàкō мѝц по мѝц, помѝрише се òни, прỳжише јѐдан дрỳгом рỳку и ижљỳбише се; ~ *са сỳдбинōм* ‘препустити се, прежалити нешто или неког’. – Крàва е лѝпсала те лѝпсала, ỳ њѐну глâву, нѐ мош тѝ сàд да цр̀кнēш бòз њē, помѝри се, дѝјете, са судбѝнōм и гỳрај дѝље.

пòмислити се пòмислѝм се св ‘сетити се’. – Кад сте нàјсѝтији, блàго мѐне, пòмислите се на глáдног, кад сте нàјздрàвији, пòмислите се на бòлесног, кад сте нàјобучѐнији, пòмислите се на гòлōг и бòсōг и припомòгните кòлко бѝло, сѐвāп је.

помòдāрка ‘жена која »тера моду«’. – Òнā њѐгова помòдāрка ће да му пѝрне у чóрбу.

помòкрити (се) пòмокрѝм (се) св ‘поквасити нешто мокраћом’. – Зѐмāјле се ѝшло бòсо, па кад поćéчēш на нѐшто нòгу, нѐђе ỳ пољу, ил прѐбијеш пр̀с о нѐки чâпор, тѝ тô пòмокрѝш мешто рàкијē и òно зарáстē кò рỳкōм òдњето.

пòмол пòмола м ‘видик’; ***изр***. *на пòмолу* ‘на видику’. – Бòгами, мôј ђéдо е àмāн на пòмолу д-ỳситни дѐвēту бâнку.

помòлити[1] се в. *помаљати се.*

помòлити[2] се пòмолим се св ‘узнети молитву’. – Помòлисмо се Бòгу за пòкој њѐговē дỳшē. – Àјде, ђѐцо, да се пòмолѝмо Бòгу па да рỳчамо, вѐлѝ ђéдо, мѝ ỳстасмо, прекр̀стисмо се и зàпјевасмо Òче нàш.

помрзáвати (се) -р̀зāва[м] (се) несв ‘смрзавати се’. – Бòгами пòчело помéно да помр̀зāва, пòмāља се зѝма; ‖ **пòмрзати** -же несв ‘мрзнути’. – Пòчело је да пòмрже, нòћāс ће зацѝнцати; ‖ **пòмрзнути** -не(м) (се) св ‘смрзнути’; в. *чапор.*

помр̀зла ж ‘површица (в.)’; в. *луб.*

помрзлѝца -ѝцē ж в. *помрзла.* – П-оној помрзлѝци јѐдва жѝви прéђосмо преко планѝнē.

пòмри[j]ети пòмрēмо св ‘поумирати’. – Свѝ ћемо ми пòмри[j]ети кòнō што су пòмрли нàши стâри, а тàмо нéћемо пòњети ни богàство, ни чâсти, ни влâсти, но сàмо скр̀штене рỳке и дѐла нàша и зàтō пàсте, блàго ђéду, штà рâдите јербо свѐ што рâдите дỳшу свòју спàшāвате ѝл јој ỳдѝте.

помркѝвати се -р̀кѝва се / -р̀кує се ‘поново се мркати’. – Ѝзглѐда ми да се Грáша помркѝвала.

пòмрчина ж ‘мрак, тама, ноћно време’. – Прѝча се како е јѐдан кàлуђер за врéме влàдавинē òнијег непомјанѝкā вѝкō: кàкā тмѝна, кàкā пòмрчина, а Срѐби, ђѐ су Срѐби?

пȍмучан -чна -о ‘тежак, мучан’; в. *благо*.

пȍмусти -у́зēм св ‘обавити мужу’. – Пȍможе ми се́ица пому́сти кра̏ве, вѐлӣ: да сломата́мо пȍсō па д-иде́мо за̑јно на пре́ло.

пȍмучити се пȍмучӣм се св ‘потрудити се, уложити напор’. – Да би скȕћијо, мо̑ра да се љȕцки пȍмучӣш, д-ȍсванēш и ȍмркнēш, нѐ мош дрȕкчије.

пȍнајбољи -а -е ‘који се налази међу најбољима’; в. *ӣишљер*.

пȍнајгори -а -е ‘који је међу најгорима’. – Ви̏дое би̏о пȍнајгори ђа̑к, ал је на̀кō би̏јо ȍчкопēран.

пȍнајпречи -а -е ‘који је међу најближим, најблискијим (рођацима)’. – Ја̑ сам во́ђе, међу ва̏ма, пȍнајпречи и ја̑ ћу нȍћāс да чȕвам мѐита.

пȍнајтакши -а - е ‘који је међу најлошијима’; в. *сӣржевина*.

понеа́чак -чка -о ‘слабашан, веретизан’. – Ма јѐс ȏн вре́дан, ал је јȍш понеа́чак за тȍлики пȍсō.

понѐдјōник м ‘понедељак’. – До́ћи ћу у понѐдјōник ил ȕтōрник, на̑јдиље ȕ-сри̯е́ду, сѐм нѐ да̄ј Бȍже. – Чȕо је ђе́до да зна̑ш д-ѝзброиш до дѐсēт, а да̀-л зна̑ш свѐ да̑не у нѐђељи, а ȍнāј ја̏ȕд вѐлӣ: зна̑м и пȍчē. – пр̀во ѝдē понѐдјōник, па ȕтōрник, ондај сри̯е́да, за̀ њȏм четвр̀так, па пе́так, су̀бота и нѐђеља; ***изр.*** *ӣȍбусāни* ~; в. *бусењаӣи*.

пȍнеокосан -сна -о ‘инокосан, малобројан, оскудан у броју чељади’. – Од нѐкад пȍнеокосне кȕћē, Бȍгу ва́ла, нара́сла нам са̏д згȍдна за́друга.

пȍниже прил ‘ниско, доле’. – Доље, пȍниже од на̏шијег кȕ̑ћā, наи́ћи ћеш на јѐдну лу́ку.

пȍнӣзан -зна -о ‘покоран, послушан’. – Свѝ смо ђе́ду би́ли пȍнӣзни, ȍнō што ȏн ка̑же, тȏ е за̀ нāс би̏јо за́кон.

пȍношāј м ‘понос’. – Кад су довѐли мла̑ду, би̏јаше ко ȕпис згȍдна, за̀пјеваше оне мла̏ђē ѐнђе: о, наш бра̑ле, о наш пȍношаје / дȍста смо се с тȍбōм понȍсиле / ȍтсад с тȍбōм и са на̏шом сна̑јком; ‖ **по́ношљив** -а -о ‘поносан’. – Це́ла ва̏милија е би́ла по́ношљива на̀ њега, ни̏је му би́ло ра́вна.

пȍнуда об. мн, ж ‘поклон који се носи при посети болесника’. – Ку́пде ми јѐдан ра̏тлук за пȍнуде, ȍћȳ д-ѝдēм Љѐпосави Бȍшковој, нѐшто е побȍљела.

пȍнудити -ӣм св ‘пружити, послужити’. – Пȍнудише ме с коѐчӣм и да пи̏јēм и д-ѐдēм, ја̑ се нѐћкак, ал не вре́дӣ, на̀гнаше ме те ру́чак.

пȍњава ж ‘ткани вунени покривач’. – Ȍндак ти ни̏је би́ло ȍвијег јȍргāна и ћѐбāди кȍ-вō са̏д, но су се чѐљāд покри́вала пȍњавама.

пȍњēти (се) пȍнесēм (се) св ‘понети’. – Пȍшли ȕ сватове и пȍњели да̏рове и пѐченог о́вна; ~ **се** ‘уобразити се, осилити се’. – Ви̏дӣш, бла̀го ба̏би, ка̀ко е то гр̑дно кад ви̏дӣш како се ȍна пȍњēла и ȍсилила, а тӣ бȕди смѐрна: ни̏т се кȕди кад је мȕка, нит се понѐси кад ти је пȍтаман.

пȍоблачан -чна -о ‘делимично облачан’. – Би̏јаше пȍоблачно кад смо пȍшли у водѐницу, рѐко да̑јде да пȍћерāм мушѐму, ако би ȕдарила ки̏ша да нѐ биднē ја̑зук д-ȍкиснē жи̏то.

поогла̀дњети -нӣм св ‘прилично огладнети’. – Бȍгами би̏јасмо дȍбро поогла̀дњели.

пȍоди м мн ‘прва посета родитеља (заједно с родбином) удатој кћери’. – Ȉшли смо у пр̏вешче и пȍоди Љуби́ни кад се ȕда̄ла; в. *ӣоде*.

поодма̀кнути поȍдмакнēм св ‘прилично одмакнути’. – И ȏн ти је у поȍдмаклим гȍдинāма, кра̑јњō е вре́ме да се жѐнӣ; ‖ **поодма̀ћи** поȍдмакнēм св ‘и с т о’. – Бȍље је да се тӣ, ћѐри, поȍдмакнēш ме́но, ва̏тру нѐ требā прѝмицати сла̀ми.

поо̀малити -ӣ св ‘знатно се смањити, скоро нестати’. – Кад бӣ та̀мо око Бла̀говести, вӣдӣм ја̂ да е поо̀малило ра́нē за сто̀ку, те по̀чнēм да се раза̀бӣрам ко̂ ѝмā сӣ̑ена за про̀дају.

поо̀рати по̀орēм св ‘завршити орање’. – Поо̀расмо и повла́чисмо ње̑ву у Ра́довини, о̀вӣг да́нā ћемо да сӣ̑јемо.

поори̑е́дити поо̀ри̑едим св ‘ретко, слабо родити’. – Бо̀гами шље̑ве поори̑е́диле, о̀вē го̀дине, о̀бра иг о̀нāј мраз про̀љетошњи.

поо̀скудан -дна -о ‘прилично оскудан, сиромашан’. – Бӣ̑јасмо мӣ̂ о̀ндак поо̀скудни, нӣ̑је ѝмало ко̀-во̄ са̀д свѐга и сва̀чега, но смо мо́рали да смочи́мо; в. *присмочити*, *утањити*.

поо̀старити -ӣм св ‘прилично остарити’. – Шта̀ да ти ка̂м: поо̀старили о̀бадвое, јѐдва габѐљајӯ, ал, ва́ла Бо̀гу, нѐ жалē се да иг нѐшто бо̀лӣ.

поота́њити поо̀тāњим св ‘осиромашити прилично’. – Ѐто, споради то̀га се би́ло поота́њило, што јѐс јѐс.

поо̀тимати -āм св ‘отети све, опленити’. – Наи́ђоше о̀нӣ зло̀твори, поо̀тимаше и сто̀ку и свѐ чѐга су се до̀ватили, да̀бōгда им прѝ́ćело.

по̀п по̀па м ‘свештеник’. – На̀ш по̀п бата́лијо ѝконостас, рѐкō би је то њѐгова пр̏ћија; ‖ **по̀пӣћ** -и́ћа м дем од *попӣ*. – До̀шō нам нѐки мла̂д по̀пӣћ, вӣ̑ђеће̑мо ка̀кӣ ће да бӣ̑днē, да̀ л ће да ра̂ди за на̀ше спасе́ње ил за њѐгово пече́ње; ‖ **по̀пина** м пеј. – Бӣ̑јаше нѐка по̀пина у̀-Пожеги вѐлē да е изго̀нијо нѐке љу̑де ѝз-цр̏кве што су чѝнили мило̀стињу, па га по̀тље нѐколко го̀дӣна милица́јци у̀ватили како швѐрцуе дро́гу; ‖ **попу̀згара** м пеј ‘поп’. – Ѐнē ти на телевӣ̑зији она попу̀згара што е уво̀дијо о̀нōг црвено̀капића у о̀лтāр.

попа̀бӣрчити -им св према *пабирчити*; в. *заувар*, *зобиште*, *стрњак*.

попа́лити по̀пāлим св ‘сагорети, спалити’. – Ѝдок те попа́лик вр̏зину што сам зӣ̑мус иск̏рчијо, зго̀дно е бӣ̑јāгу ису́шили мра̀зови и вѐтрови, го̀рела ко̀ лу̑ч.

по̀панути по̀панē св ‘прекрити’. – Бӣ̑јаше по планӣ̑ни по̀пануло ӣ̂ње, а ја̂ се наге́нтō и пожу́ријо, сто̂ ме во́да̄ по̀пануло.

по̀пара ж ‘јело од куваног, обично бајатог, хлеба уз додатак млека’; в. *погача*; ‖ **по̀парица** ж дем; в. *поруматн*.

попа̀ртосити -им св ‘ставити патос, попатосити’. – Мло̀го ми је зго̀дно Мӣ̑рослав Са̀вӣн попа̀ртосијо со̀бу. – На̀ма ка̀лкан на̀ штали попа̀ртошен, па смо го́ре тр̏пали сӣ̑ено и о̀ндак зӣ̂ми са̀мо збацӣш кроз шу́бер на̀ниже, милӣ̑на јѐдна.

попе́глати по̀пēглам св ‘испеглати’. – О̀бӯче Мӣ̑јодраг чӣ̑сте пантоло́не и по̀пēглану ко̀шуљу.

попѐњати се по̀пењēм се св – И Ми́ле ти се о̀ндак уз оне сту̑бе по̀пењē на ка̀лкан и на̀купӣ пу̑ну ко̀тарицу ја̀јцӣ; в. *граб*; ‖ **по̀пēти се** по̀пнēм се ‘испети се, изаћи на неко узвишење’. – Вѐлӣ Илија да је та̀мо чу́о и о̀нӯ: по̀пела се кр̏мача на бу̑ву / па је чѐшкā но̀гōм по тр̏буву

попишма́нити се -ѝшмāним се св ‘предомислити се, одустати, пореће̑ни договорено’. – Мӣ̑ц по мӣ̑ц, о̀ни се, кад вӣ̑ђеше да о̂н нӣ̑је ба̀ш у ви́нклу, попишма́нише.

по̀плашити (се) -ӣм (се) ‘уплашити (се)’. – Ѝди, сӣ̂не, по̀плаши тӣ̑це с ње̑ве, на̀вадиће се те ће нам по̀купити ćѐме.

попла́стити по̀плāстим св према *пластити*; в. *прокапати*, *сушити*.

поплѐсти по̀плетēм св **1.** ‘завршити плетење’. – Завр̏шила сам плѐтēње са̀мо да по̀плетем ра́мфлу и го̀тово; **2.** ‘уплести пруће око коља’. – Зна̀о е ђе́до да по̀плетē про̂шће да бӣ̑днē ко̂ слӣ̑ка; ‖ **по̀плитати** по̀плићēм несв ‘правити поплет на прошћу’. – Кад смо ко̂ље испоби́јали, на̀кō у па́ру: јѐдан кра̀ћи а јѐдан ду̑љи, о̀ндак

дòгнасмо прȳће, те пòплитосмо до прѐд нōћ. – И Мѝкош је бѝјо свѝкō да пòплићē прȏшће; в. *испобијати*.

пòплет пòплета м ‘уплетено пруће на прошћу’. – Бȍгами прòпō пòплет, мóраћемо дòгодине да прòми^{j}енѝмо прȳшће.

попли^{j}éснити пòпли^{j}есни св ‘бити захваћен деловањем плесни, поплеснивити’. – Кад слȍжимо сѝр у чȁбар, мȏраш с врѐмена на врéме да скѝдāш плѝ^{j}есан јел по врȳ пòпли^{j}есни.

поплòчати пòплочāм св ‘поставити плоче, покалдрмити’. – Вáла Бȍгу, кад поплòчасмо стȁзу кроз àвлију, ратоси́љасмо се блȁта.

попљȕвати пòпљуем св **а.** ‘пљувањем умазати неког’. – Прѝчō нам пȍп како е јѐдна бȁба у Рȳсији ȳзела нȁвору од влàдике кòӣ бѐше ѝздō вѐру, кад је Лѐњин дòшō на влȃс, и òна пòљȳби крȍс, а пòпљуе влàдики рȳку; **б.** ‘наружити, оцрнити’. – Вàлā га пòпљува пред òнӣм нáродом, вѐћā му кàзна нѐ требā.

пòповати -уем ‘држати придику’. – Нàшō мѐне он да пòпуе, рѐкō би сам јȃ пȁо с крȳшкē.

попòдићи -гнēм св ‘мало подићи од земље’. – Смȍта га чи́ле за крáнглу и згȍдно га мéно попòдиже па му вѐлӣ: нѐмō тȏ да рȃдиш да те нѐ би јȃ пȍбијо у òвȳ кȁлдрму и тȏ докле си рȁкљāс (7: 71).

пòпонац -ōнца м бот ‘коровска трава Convolvulus arvensis’. – Е òвāј пòпонац по жѝту дȍдија.

пȍпрēки / пȍпри^{j}еки -а -о ‘који је попречан’; в. *рука*, *ćекира*, *ударити*, ‖ **пȍпреко / пȍпри^{j}еко** прил ‘пречицом’. – Нѐмō д-идéте пȍпри^{j}еко, млȍго е ѓава ȍђа, брȍже ћете стѝћи нàоколо; в. *ајдучки*, *залаз*, *насумично*, *утри^{j}ети*; ‖ **попрѐчкē** прил ‘бочно, мало укосо’. – Ѝмō бéсне кȍње, па кад иг пòватā у вијáкер и зàтēгне дизги́не, а òни гȁзе попрѐчкē кȏ да су вилòвити.

попрѐсти пòпрете(м) св ‘пасти под проклетство, присести’. – Кȁко су рáдили нàкō су и дòчекали: нѝје им врéђело говòрити да ће иг попрѐсти ђѐдова зáмука и да ће им прѝćести свѐ што су òтēли. – Пòпрело га што е òтō брàтово ѝсе; в. *ићесити*.

попрѐћерати -āм св ‘мало претерати у нечем’. – Àко ћемо поштѐно говòрити, јѐси мéно попрѐћерō, што јѐс, јѐс.

поприви́јати -ѝвӣјамо св ‘истовремено привијати’. – Кад су крéнули дóље нѝз брдо, поприви́јаше вѝнтове на кȍлима, а пàпучице, кад прѝљегоше на ши́не, пòчēше да шкри́пē, рѐко би ȕдарају штрумѐнти; ‖ **попрѝвити** -јēм св ‘мало привити’. – Попрѝвӣ мéно тȃј шȁв, ал нѐмō да прѐћерāш.

попри^{j}èчати (се) пòпри^{j}еча (се) св ‘укрстити се, попречити се’. – Бѝјаше рȍдна гȍдина па се попри^{j}éчали мурȳзи кȍ стȕпци, нѐ мош лȁсно да прȏђеш крòз њиву; ‖ **попри^{j}éчити** пòпри^{j}ечим св **1.** ‘поћи, кренути пречицом’; в. *замал*, *нађавола*; **2.** ‘направити препреку, препречити’. – Попри^{j}éчи једну мȍтку на бȍгазу да не ѝзиђу крȁве ȕ-жито.

поприлѐћи -ѝлегнēм св према *прилећи*; в. *откивати*.

поприма̀кнути (се) -ѝмакнем (се) св ‘мало се приближити’; в. *звека*, *полипати*; ‖ **попрѝмаћи (се)** -акнēм (се) св ‘и с т о’. – Кад вѝћек òнȳ гȕжву, и јȃ се мéно попрѝмакок да чȕем шта збȍрē.

поприте́гнути -ѝтēгнем св ‘притегнути’. – Поприте́гни кȍлāн јȍш мéно.

попрѝткати -āм св ‘испобијати притке за боранију’. – Потàчкасмо патлицáне и попрѝткасмо бурàнију.

попрѝчати -āм св ‘побости притке’; в. *прићати*.

попри́чати пòпрӣчам св ‘поразговарати с неким’. – Кад гȍј су Жа́рко и Мѝлорад пола́гали стȍци, на́рочито прѐд-нōћ, òни се òдупрӯ о вѝле и, нàкō прекò-прōшћа, попри́чајӯ о коечѐму, а пȍтље ѝсто тô ра́дили Са́во и Вла́де.

попро́ћи пòпрōђе св ‘проћи, после извесног времена, тек пошто се прође’. – Ан пòпрōђу Млѐдēнци, вàљā да се сѝје жѝто и коѐшта. – Кад је попрòшō Бȍжић, ȍбру се Ȍбрад и Ми́ле у Ко́зовој кавàни и ȍнда нѐко ц̏арнē кàко е Ȍбрад ра́нијо тѝце на Бѐдњӣ дâн (7: 130); в. *отѝкивати*.

попр́скати пòпр̄скам св ‘покропити воће, лозу’. – Мӣ зѝми пòпр̄скамо вȍће креоза́ном, па се де́бла и грâне òчистē, нѝђе нѐма мѐовине, лѝшāја ил мѐј чѐга.

попру́жати пòпрӯжам несв према *попружити*; в. *пућкарати*; ‖ **пòпружити** -ӣм св ‘дати мало, уделити’. – Сѐвāп ти је пòпружити сирома́шку, тô ти Бȍг нàкнадӣ тро́струко, ал знâш кàко е кâзано: да нѐ знā лѐвица штà да́е дѐсница; в. *богаљ*, *сиротан*.

попупȕљати -ā св према *пупуљати*. – Попупȕљало пȍнеко др̏во ѝјако е јȍш снѝ̑ег на òсōјним стра́нама.

попутнѝна -ѝнē ж ‘храна и пиће за пут’. – Кад су òвӣ нàши ѝшли у Бàнāт јѐсени да бѐрӯ жѝто, мӣ им спрêмимо попутнѝнē, нàтрпāмо у бѝсаге слàнинē, би̑елōг мр̏са, лȕка и коѐшта.

пòпуштити -и(м) св **1.** ‘олабавити оно што је затегнуто’. – Пòпушти кàиш за јѐдну рȕпицу, млȍго си се стêго, забȍљеће те трȍбу; **2.** ‘снизити цену при погодби’. – Зàтēго це́ну крàви, јѐдва ме́но пȍпушти; **3.** ‘смирити расправу, ублажити спор’. – Нѝкад нѐмōј, блàго ђе́ду, да бѝднēш задр̏вен, но згȍдно рѐци, а ако нѝје вàјдē тӣ пòпушти јел је кâзано да памѐтнији пòпӯшта; **4.** ‘отоплити, ојужити’. – Дȍбро се избòрисмо зѝмӯс с нòликим мрàзовима, сàд смо на кȍњу кад је вàкō пòпуштило; ‖ **попу́штати** пòпӯшта(м) несв – Нѐ можемо мӣ њѝма це́лōг вѝ̑ека попу́штати, дàднēш му пр̏с, ȏн би да смòтā це́лу шàку.

пора́дити пòрāдим св ‘отарасити, урадити’. – Ни́смо јȍш свѐ пора́дили, ал ако Бȍг дâ лѝ̑епијег да́нā, стѝћи ћемо.

пòрадовати се -ујем се св ‘обрадовати се’. – Дȍвече ће нâш си́нко да доведе ђѐвōјку, до́ђте да се зâјно пòрадуемо и пјѐсмōм дòчекāмо нàшу бȕдӯћу снâјку.

пòраније прил ‘мало раније’. – До́ђосмо мӣ ȕ сӯд ме́но пȍраније него што пӣше у по́зиву, бȍље прѝчекати но одòцнити.

пòранити -ӣм св ‘устати рано’. – Тê гȍдинē обѐћа та́јо да пòведē мѐне и Са́ва, на Бѐдњи дâн, да ће́чēмо бѐдњāк и мӣ ти пòранӣмо у цӣк зòрē пȕни срѐћē.

пȍрāсан -сна -о ‘висок, крупан за свој узраст’. – Пȍрасан ти сӣн нѐ бӣло му уро́кā.

порасту́рати се -àстӯрамо се св ‘разићи се’. – Ђѐца јој се порасту́рала по бѝ̑елом сви̑е́ту, а ȍна пу́сница ȍста са́ма па сàмо пòглēда дà л ће кȍē да бāнē очи прâзника.

пȍрђāв пȍрђава -о ‘слабашан, прилично рђав’. – Шћàдијак да јој кȕпим òно си̑е́нце, ал вѝдӣм да е пȍрђаво, старȍкосно, не вре́дӣ нѝчему; в. *старокосно*.

поребàркē прил ‘бочно’. – Ȕска òнā врата́нца, нѐ мош лàсно д-ѝзāђеш сем поребàркē.

пòредак -тка м ‘ред’. – И ȕ-штали се знâ пòредак, а кàмоли ȕ-кући.

пòрезник м ‘убирач пореза’. – И дȍђу ти њѐму, сирома́у, пòрезници и одвѐдоше јѐдӣну крàвицу што е ѝмō.

порѐћи пòрекнēм св ‘погазити реч, попишманити се (в.)’. – Бѝјагу се здоговòрили и за цѐну и за рȍк, ал ȏн после нѐколко да́нā вр̏днӯ, рѐкō па пòрекō.

пòривати (се) -āм (се) ‘погурати (се)’. – И òни ти се тȕјнāк пòривају и ȕ тȍм рѝвāњу прòломе прȏшће. – Пòривај тȕ двȍколицу тàмо ȕ-лāд.

пòри^{ј}едак -тка -о ‘прилично редак’. – Нѐшто ти пòредак òвāј пàсӯљ. – Жѝто ти је дòбро, мòдрӣ се, ал ми се чѝнӣ да е пòретко и да е мòглō и чѐшћē да бѝднē; ‖ **пòри^{ј}етко** прил. – Òвō ти пòрēтко нѝкло: јеси л штéћō ćѐме ил га тѝје орéдиле?

пори^{ј}éчати се пòри^{ј}ечам се св ‘споречкати се, поспорити се’. – Òни ти се згòдно око оне мѐћē пори^{ј}éчаше, да не наѝђе ћéдо да иг посáветуе, òни се свàдише; ‖**пори^{ј}éчити се** пòри^{ј}ечим се св ‘и с т о’. – Тӯјнāк се òни мéно пори^{ј}éчише, ал се брзо смѝрише; ‖ **пòречкати се** -āм се св ‘и с т о’. – Кад су пòпили пòнеку, òни се пòречкају, мàло е вàлило да се зàвадē.

порѝмити се пòрӣмим се св ‘одродити се, преверити, покатоличити се’. – Прѝчō ћéду ньѐгōв рàтнӣ дрӯг да се цѐо тâј крâј тàмо у Ѐвāтској òндак порѝмијо и нàпуштијо вѐру прàђедовску сàмо зàтō што су ѝмали влàдику кòӣ је прòдō вѐру за вѐчеру и дӯшу прѐдō ђàволу и пòтље су ти тâ нàша рàзбраћа клàла српскӯ ђѐцу и бàцала у јамѐтине.

пòркēт -éта м ‘дебљи материјал за доњи веш’. – Сàшила сам ђѐци зà-зӣму вѐш од поркéта и шàјканē пантолóне.

порòбити пòробӣм св **1.** ‘злоупотребити неког ко је у тешком положају’. – Ѐватијо му вѐрсāт те га порòбијо, веселнѝка, ѐмбачӣ кòд њега дáнима еда би му одѐжијо дӯг; **2.** ‘задужити неког добротом’. – Е нѐ могу му тӯ добрòту забòравити нѝкад, згòдно ме порòбио док сам жѝв.

породи^{ј}éвати се -ају се ‘рађати се’. – Кад им се породи^{ј}éвало свѝг десѐторо ђѐцē, ôн òстанē и дѝљē да спâва у вајáту, а Дрàгиња се прѐселе у ѐ кућу код ђѐцē, рéшили да тѐрē тàчку: вѐлē – дòста е у Бòжјōј рѐци.

порòдӣља ж ‘жена која се тек породила’. – Вáла Бòгу имáмо двѝје порòдӣље ѐ-кући, нек су нам жѝве и здрàве.

пòрота ж ‘лаици у суђењу’. – Ôн ти је гòдинама бѝјо пòротник у гӯчком сѐду, тàмо ти поред сѐдије Мâртића у пòроти бѝла јòш двòица.

пòротнӣк м ‘члан пороте, лаик који учествује у суђењу’. – Òвāј нàш свòјāк ти је млòго гòдӣна бѝјо пòротник ѐ Гӯчи, звáли га сѐљāни сѐдија, а ôн се бејáги љѐткō.

пôрта ж ‘црквено двориште’.– Кад бѝднē сáбор о Мâлој Госпòјини, òндак се нàпунӣ гòрачкā пôрта нáрода па по трӣ кòла ѝграјӯ.

пòртикла ж ‘тканина која се деци везује око врата’. – Кад ђѐца јѐдӯ, мӣ им вêжемо пòртикле да се не полѝпајӯ.

пóруб м ‘опшивени крај тканине’. – Кад сам шѝла крпе за сѐдове, јâ им нàрēдим пóруб да се не òсипају кòнчићи; ‖ **пòрупчић** м дем; в. *кађун*.

порѐбити пòрӯбим св према *рубити*. – Порѐби ми, тако ти Бòга, òвē грѐдњаче, да ми се не òсипају; ‖ **порубљѝвати** порѐбљуем несв ‘опшивати ивицу тканине’. – И тàкō ти ја нàучӣм да штѐпуем, и да квѝрцāм и да порѐбљуем.

порѐгати пòругам св ‘осрамотити’. – Ко гòђ је рáдијо нешто нѐчасно порѐгō е лѝце свòе и нàвӯко рѐгло на кѐћу свòју; ‖ **поругѝвати** -ѐгуем несв ‘срамотити’. – Сељáци се поругѝвали òнōм кàлуђеру Јòвану што е, преко трѝјес гòдӣна, жѝвљō гóре у пѐћини и мòлијо се Бòгу, и вѝђи штà су дòчекали: свѐ им òстануло пѐсто. – Нѝје ôн брѝнō што е бѝвō порѐгӣван и исмѝјāван, ôн је глѐдō свòја пòсла и рáдијо чàсно и поштѐно.

порѐђети порѐдӣ св ‘поруменети (о печењу)’. – Кад печéмо пòгачу ил пѝле у врѐни, пàзӣмо да на врéме, чѝм порѐдӣ, òкрēнемо плѐк да дòбије јѐдначиту бòју са свѝјӯ стрáнā.

порѐжњети порѐжнӣм св ‘постати ружан’. – Чòвек мòж да порѐжнӣ сàмо од злà и пàкости.

поруковѐдати -āм св према *руководати*; в. *жетва*.

пору́мати пòрӯмам св према *румати*. – Пòрӯмај, благо бȁби, овӯ пòпарицу.

порумѐњети -ӣм ‘поцрвенети, зацрвенети се’. – Пи̑та ô н ње̑ дȁ л би се ӯда̄ла за њега, а ȍна порумѐње кȍ кр̄в, па вѐлӣ: мо̑раш да пи̑таш мȍе, кȁко ȍни ка̑жу.

пòрушити -им св ‘срушити’. – Мо̑рам да пòрушӣм ȍнӯ ста̑ру кòшару и да нàрēдим но̑ву и вѐ̑ну; в. *постанак*; ~ **се** ‘обући црнину у знак жалости за покојником’. – Кад је мо̑ј свѐкар ӯмро, свӣ смо се пòрушили до гòдишњицē, а ђѐца до чѐтреснице.

пòрвати се -а̄ се ‘одмерити снагу и вештину у рвању’. – Срѐтен ти је бӣјо на̑јбо̥љи од свӣјӯг кад се пòрва̄, вȍљ ти ӯ рӯке, вȍљ ти у кȍштац, нӣје му ѝмала ра́вна од Јѐлице до Бѐлице.

поса́ветовати -уем св ‘поучити, дати добар савет’. – Оти́ђи ти̑, си̑не, код ђе́да те се поса́ветуј ш њи̑м око тȍга штȁ би би́ло на̑јбоље.

посàгнути се пòсагнем се св ‘мало се сагнути’; в. *висок*.

по́сак по́ска м ‘посни дани’. – Кад про̑ђе по́сак, ȍнда ћемо да зàкољēмо једног ћура́на.

пòсваћати (се) -а̄м (се) ‘пореметити односе, унети злу крв’. – Глѐда̄ј да нѐкако ѝзгладиш ства̑р, нѐмō слӯчајно да се пòсваћа̄те, то̑ е гро́та. – Ȍна̄ абрȍноша би пòсваћала два̑ ȍка у гла́ви.

посва́јати пòсва̄јам несв ‘усвајати’. – Нѐмō ти̑ мѐне посва́јати на̏зōр, ни́сам ја̑ нѐдота̄ван нит ми трѐба̄ ста̀раōц, ѝјако сам сирȍче, Бо̑г ми дȁо ра̏зум; ‖ **посвȍити** пòсвоӣм св ‘усвојити, узети под своје’. – Ра́де и Но̑вка бӣјāгу посвȍили Дра̀гана и жи́вљō с њӣним кӯ̑ђāнима до пуно̑љѐства.

пòсвōјче -ета с ‘усвојено дете’. – Бра̑нко ти је пòсвōјче, њѐга су Је́здо и Да̀рӣнка ӯзели из бо́лнице, ма̑јка га рȍдила и ȍставила.

по́себицē прил ‘понаособ, посебно’. – Ѝдӯ јѐдно за̏ другӣм по́себице, кȍ да ни́су чȍвек и жѐна, мо̑ра да су се нѐшто поца́пали.

пòсијати -јем св ‘посејати’. – Поштѐно ра́ди и нѐ бōј се јел је ка̑зано кȁко пòсијеш нàкō ћеш пòжњети.

пòсилити -им св ‘ојачати и постати својеглав, непослушан’; в. *ошинути*; ~ **се** -ӣм се св ‘постати силан или то умислити’. – Ȁн се здȍмчали вла̑сти, пòсилили се, а не зна́дӯ пусни́ци да Бо̑г нӣје у си̑ли но у пра̑ви.

пòсӣлни -ог арх ‘војник који прати и послужује официра’. – Ȏн ти је бӣјо пòсӣлни код ђенера́ла, вȍљō га ђенѐра̄л кȍ си̑на.

пȍсиров -а -о ‘непотпуно осушен’; в. *разбацати*.

посѝсати пòсисā̄м св ‘исисати до краја’. – Ȍвō тѐле ȍјачало, посѝса свȍ млеко и ȍндак пȍчнē да ту́чē кра̏ву у вѝме, мо̑рам да бѝднēм тӯјнā да га за̀творӣм у кȍчāг кад пȍдоӣ. – Ȍна̄ј мо́згоња мѝслӣ то̑ да е пòсисō сва̑ зна́ња ȍвōг свѝета, а нѐ зна ни двѝје уна́крс.

поска́кати пòскāчу св ‘поустајати брзо’. – Кад на̏ӣ̄ђе ђе́до са ста̑рим кӯмом, ми̑ поскака́смо и пȍчēсмо им прѝлазити к-рӯци; ‖ **поскȍчити** пòскочӣм св ‘скочити у месту, одскочити’. – За̀пјевō ȏн њо́јзи ȍнӯ: »Ѝграј, ма̑ла, па поскȍчи«, а ȍна се пости́ђела и зарумѐњела кȍ бӯлка.

посклȍнити се пòсклонӣм се св ‘мало се склонити са стране’. – Кад вѝдӣш да нѐко запȍђенē свȁђу, ти̑ се ме́но посклȍни, бла̏го ђе́ду, јел тӯ мȍж д-избијē нѐка будала́штиња, па д-ѝдēш пȍсле да ће́дȍчӣш по су́довима, нѐ требā ти то, има̑ш памѐтнија пȍсла; в. *главешина*.

пȍскок пòскока м зоол ‘отровна змија Vipera amodytes’. – Пȍскок је млȍго ȍпасна змијӯрина, ко́га ȍна пѐчӣ, далѐко би́ло, та̑ј не прекȍстае.

[после] прил в. *врднути*, *посклонити се*; ‖ **пȍтље / пȍтљен** прил ‘и с т о’. – Дȍњō им пȍтље пӯне бӯчуке ја̀рмē коју е ме́но пȍквасио и посо́нō. – Вȍди ра̀чӯн како жи́-

вӣш јел потље смр̏ти покајáња нêма, благо мѐне. – Кад је дȍбијо шамàрчину, потљен га вӣше нӣје зебáвō.

послáтак -тка м ‘поклон упућен неком’. – Пȍњō јâ ȍнāј послáтак у зембӣљу и зàждӣм по ȍнōј циковȉни преко Мâквине и чȕем како пȕцā цѐрӣћ (7: 105).

пȍслати пȍшљēм св ‘упутити (пошиљку)’. – Пȍслали ми мȍи пи́смо и слӣку са свàдбē код ȕјка.

послѐнӣк -и́ка м ‘неко ко се бави послом, занатом, радник’. – Ȉмā, вáла Бȍгу, дȍста послени́кā кȍјӣ чȁсно и поштѐно јѐдȕ љѐб нáсушнӣ, а ȉмā, дȍправде, и цабољѐбāроша.

пȍслуга ж ‘чељад која послужују госте’. – Јѐс бијо спрéмијо домàћӣнску свàдбу за при́мер, а ȉмō е и пȍслугу нѐ мож бӣти бȍљā.

[послȕжāвник] м. – Ку́пила сам зà-славу нȍв послȕжāвник, млȍго згȍдан.

послȕжити пȍслȕжим св ‘угостити, почастити госте’. – Послȕжише нас свѐ рѐднō: шѐћер, вȍду, кȁву, рàкију па пȍтље пȍставише ру́чак.

пȍслушати -ām св према *слушати*. – Пȍслушāј тӣ, блȁго мѐне, шта ти чӣча кâже, ȏн је чȍвек ȕчен и прȍшō у живȍту млȍгē шкȍле; ‖ **послушки́вати** -ȕшкӣвам итер према *послушнути*. – Ја ȉшла тȁмо, нешто послушки́вала, свѐ сам слȕшала; ‖ **пȍслушнути** -нем св ‘учинити нешто брзо (по налогу старијег)’. – Ȁн јој бȁба рѐчē, она ȍдмā скȍчӣ да пȍслушне; ‖ **послуша́ње** с ‘извршавање обавезе, добивеног задатка’. – Да би чȍвек мȍгō да вȍдӣ ćȕтра кȕћу, мôра нȁјпрво да се ȕчӣ послуша́њу.

пȍслȕшник м ‘послушан поданик, слуга’. – Ȏн ти је бӣјо пȍслȕшник свȁкōм ко гȍј дȏђе на влâс.

пȍсмрче -ета с ‘дете које се роди после очеве смрти’. – Перȕника Дрàгићева е ȉмала пé-шесторо ђѐцē кад је вѐселе Дрàгић пȍгинō, а потље нѐколко месéцӣ се рȍдијо Милȍица коно пȍсмрче, и ѐт ȍнӣ њѐгови крвни́ци провѐдоше жȉвот на рȍбији, а Милȍица пȍрāсте и ѐвē ти га и ȏн сàдē мȁтор чȍвек, ȉмā ȕнучāд.

пȍсō пȍсла м; в. *познавати*, *помусти*; ‖ **пȍслӣћ** -и́ћа м дем ‘мали, ситан посао’. – Нȁшло нѐки пȍслӣћ и ȍстало дȍље у Чáчку; ‖ **посли́чак** -чка м дем ‘и с т о’. – Ȍдēм јâ код њѐга и ȕпӣтам га дȁ л ȉмā кàкӣ би́ло посли́чак за ȍвō мȍе ди́ете, а ȏн ми вѐлӣ: тӣ си чȁсан чȍвек, за твȍе дéте ȉмā пȍсла; в. *претргнути*.

посȍлити пȍсолӣм св према *солити*. – Кад се мêсо спрêма за су́шēње, трѐба дȍбро да се пȍсолӣ; ‖ **посóнути** пȍсонем св дем ‘прснути сољу, мало посолити’. – Сȁће мâјка да вам дȍдā салáту сȁмо да мéно пȍуљӣм и пȍсōнем.

пȍспадати -ā св према *спадати*. – Пȍспадō пȍплет с прôшћа, пȍспадали ȍбручеви с кâца, свѐ се скљóкало кô да нӣђе нӣко жȉв нêма.

пȍспјēшан -шна -о ‘вредан, марљив’. – Јѐс Игрȕтин пȍмали чȍвек, ал пȍспјēшан, нѐ мош у трӣ сѐла нâћи тàкō врéдног човѐка.

пȍсрећити се -ӣ се св ‘изаћи на добро, на срећно’. – Пȍсрећи се твôј спроводаџȉлук, ȕзēше се, дȍбише ђѐчицу, вáла Бȍгу.

поср́кати пȍср̏чем св ‘појести течно јело’. – Поср́каше ђѐца кàшикама ȍнō ȕтрошено млѝéко слȁђе од шѐћера; в. *гатњак*.

поср́нути пȍср̏нем св ‘неспретно коракнути, спотаћи се’. – Кад смо крéнули нàниже, Вилȉман пȍср̏ну, ȕмал нѐ-паде; ‖ **пȍсрћати** -ēм несв ‘спотицати се, посртати’. – Пȁде лѐдена кȉша и мȉ ти пȍчнēмо пȍсрћати и пȁдати, рѐко би смо пȉјани.

пȏс[т] пȍста м ‘уздржавање од мрсних јела, пост’. – Нȁша кȕћа е ȍдвајкад дȑжала пȏс у свà чѐтири пȍста и у врéме мрснȉнē срéдом и пéтком јел је бȁба стâлно ćѐтовала: пȍсти, вѐлӣ, кад се пȍстӣ, да нѐ би пȍстијо кад се мр̏си; **пȍсти** пȍстијȕ м мн ‘пост’. – Кад нàстȕпе пȍсти, ȍндак се чѐљад полáко спрéмају за при́чес.

пòстава ж **1.** ‘посуда у којој се слива ракија при печењу, капалица’. – Дòбра ти рàкија, кòлко си ѣ̏рō од кàзана, а ôн му вѐлӣ, ни́сам млòго, тȳ̏ј до пòставē; **2.** ‘унутрашња тканина на одећи’. – Ку́пијо сам тȁти штòв и пòставу да му Ра́де сȁшије оди̯е́ло, д-ѝмā стòēће, кад пôђе нà свадбу ил тàкō нѐђе.

пòставити -им св ‘сервирати’. – Кад òднесēм јѐло рȃдницима ȳ поље, мӣ дòље прòстрēмо чàршов и пòставӣмо ру́чак тȳ̏ј на тра́ви; ‖ **пòстављати** -āм несв. – Пòстављājте вӣ ру́чак док мӣ пòпијемо по рàкију.

пòстанак -āнка м ‘настанак, појава’. – Прòшло е преко двѐста гòдӣна од пòстāнка цр̏кве у Гòрачићима и дòсад се на́род мòлијо пред ѝконостасом кòӣ пòдигоше нȁши прȁоци и сȁд òвā попȳзгара нàшō да га пòруши, будибо́кснама, бȁш ће да се ȳсрећи; ‖ **поста́ње** с ‘настајање, стварање’ – Нȁша кȳ̏ћа е од поста́ња слȁвила Свѐтōг Нѝколу, а нȁш òтац је у во́јсци крѝјући нòсијо њѐгову ѝконицу.

пòстарати се пòстарам се св ‘потрудити се око нечега’. – Пòстарај се ме́но око стòкē док се јȃ нѐ врāтим.

пòстāт ж ‘део њиве који се заузме када се жање или копа’. – Зѐмājле се нѝје сѝјало у вр̏сте но под мòтику ил на сȁчму и òндак, кад се окòпāва, свȁк зàузмē пòстāт и ѣ̏рā.

пòстати -нēм св ‘настати’. – Ђѐд је говòрио да злò нѝје пòстало јȳче. – Кад је Пѐтру пòгинō òтац, ôн је пòстō домȁћин – а ѝмō два́нēс гòдӣна.

пòстељa ж ‘лежај, кревет’. – Откад је бȁба пȁла на пòстељу, нѝје се вѝше шалàкала нàкō ко рàније.

пòстељица ж в. *ѝоме̄шина*, *кошуљица*. – Ѝди, сѝне, зàкопај пòстељицу ȳ ђубре, да е кѐрāд не ву́чȳ по пу́ту.

пòстигнути -нēм св ‘постићи’. – Кад се чòвек стȃлно трȳди ѝз дāна ȳ дāн, нѐ мож нѝшта да му се òтмē, свѐ ће пòстигнути, с Бòжјōм пòмоћи, јел, што ви́ко нѐки, у срѐћу се уздā лȳд, а пȁметан у свȍ̄ј трȳд; ‖ **пòстићи** -гнēм св. – Нѐ може се свѐ пòстићи, ал нѝје срамòта нѐшто макар пòкушати; ‖ **пòстизати** -жēм несв према *ѝоме̄шићи*, *ѝоме̄шигнуѝи*. – Ко нѝје про́бō нѝје ни пòстизō; ‖ **постигну́ће** с ‘учинак, тековина’. – Нȁш ђе́до нам, ту́де покрај вȁтрē, у прѝчама òднекале ѝзвођаше нȁше прȁђедове и њѝне жѝтељске згòде и нѐзгоде, рȁдости и ту́ге, придоби́тке и јàзуке, постигну́ћа и мȳ̏ке (7 : 224).

пости́ћети се -дѝм се св ‘постидети се’. – Пости́ћō се кад му се то дѐсило, нѝје смѐо лȁсно д-ѝзѝће мѐђу-љȳде, а нѐко би се с тѝм ди́чијо, знȃш како ви́каше бȁба: чѐга се пȁметан сти́дѝ, òнѝм се будȁла пòносѝ.

пòстицати -чēм несв ‘наговарати, подстицати на нешто’. – Нѐмō да га пòстичēш, нек сȃм мȳ̏ћнē својом гла́вōм.

пòстојати -ѝм несв ‘бити, егзистирати’. – Ми во́ђе постоји́мо од пàмтиви̯ека.

постòјати -ѝм несв ‘кратко се задржати на неком месту’. – Пòстōјде тѝ тȳ̏јнāк док ја дòнесēм нѐшто ѝз подрума.

по́стōјбина ж ‘завичај, место рођења, порекла’. – Е тȍ̄ е, сѝнко, нȁша ђѐдовина и нȁша по́стōјбина, тȍ̄ се у срȍ̏цу нòсѝ до грòба.

постра́дати пòстрāдам св ‘настрадати, лоше се провести’. – Млòго пу́тā су нȁши прѐци постра́дали за вѐру и мѝ смо ду́жни да тȍ̄ поштуемо и сàчȳвамо, па мȁкар нас бѝли и мȳ̏чили јел свȁка е мȳ̏ка зà времена, а срамòта дòви̯ека. – Нѝкад се, блȁго ђе́ду не кори́сти сѝлōм, знȃш кȁко е кȃзано: кȍ̄ нȍ̄ж вȁдѝ од но́жа ће постра́дати.

пòстрѝг м ‘вуна од првог шишања оваца, јагњади’. – Пòстрѝг смо òпрели и òд тōг смо плѐле чàрапе.

пòстризина ж ‘вуна лошег квалитета острижена с доњег дела овчијег тела’. – Ја òвȳ пòстризину не сàстављāм с дрȳгōм вȳ̏нōм.

посу̀љати се по̀суљам се св према *суљати се*. – По̀суљала се стр̑ина и ба̏пнула ко̀лко е дуга̏чка; *в. ошљигати се*; ‖ **посуљки́вати (се)** -у̀љкуем (се) несв ‘помало се суљати, клизати’. – Тра̏па̄ у о̀ним њѐговим тра̏љама и свѐ нѐке ја̀де посу̀љкуе; ‖ **по̀суљнути се** -ем се св ‘мало се посуљати, оклизнути се’. – По̀суљну се ба̏ба н-о̀но̄ј мо̀кро̄ј тра́ви, би̑ ме стра̑ да се нѐ скра̄.

посу̀стајати -е̄м несв ‘губити снагу, замарити се’. – Нѐмо̄ да посу̀стаеш, бла̀го мѐне, жи̏вот мо̑ра д-ѝде̄ ди̏ље, са̀мо на̀прѐд; ‖ **посу̀стати** -не̄м св ‘клонути, занемоћати, деморалисати се’. – О̂н, весѐлнӣк, у о̀но̄ј нѐвољи посу̀сто̄ и бѐзмало ди̏го̄ ру̑ке од свѐга.

по̀сӯти (се) по̀спе̄м (се) св ‘изручити, излити на себе’. – О̀ндак ти ми̑ у̏гријемо во̀де̄ у бакра́чу, па нѐ̏ђе ђе је за̀клонито по̀спе̄мо јѐдно дру̏го, те се та̀ко̄ о̀кӯпамо; ~ *пе̄пелом* ‘самопонижавати се’. – О̂н ти се, кад го̀ј загу́стӣ, по̀спе̄ пе̄пелом, свѐ о̀но̄ што е и̏спљуво̄ по̀лӣже.

по̀ćедати -ају св ‘поседати’. – А̀н су по̀ćедали, по̀че̄ше да комендѝјају; ‖ **поćѐђети** -дӣм несв ‘седети мало у друштву’. – Ни̏је о̂н да̀нгубијо ни̏кад, по̀ђекад поćѐдӣ ме́но с на̀ма и о̀де свѐо̄м по̀слом.

по̀ćек поćека м ‘утовљена свиња која се коље у јесен’. – О̀во̄ трѐе сви́ња̄ ра̑нимо за по̀ćек.

поćѐкара ж ‘свињче утовљено за клање’. – О̀на̄ поćѐкара превр̑нула ко̀рито, ко̑ да зна̑ да е до̀шла до но́жа.

поćѐло с ‘посело, вечерња седељка’. – Нѐма ви̏ше пре́ла и поćѐла ко̄ зѐма̄јле.

по̀ćеђи -ечѐм св ‘посећи’. – Ви̑ сте о̀ва̄ др̀ва по̀ćекли, а ни̏је вам шу̀ма̄р ишчекѝ̏ђо̄, да̀бо̄гда да вам нѐ стигне̄ по́зив за су̑д.

по̀ćечити -им несв ‘клати рањенике, спремати месо за зимницу’. – Та̀мо кра̀ем новѐ́мбра ћемо да по̀ćечимо.

по̀табати -а̄м св ‘погазити’. – Вѐлӣ ба̏ба ђѐ́ду: кад јѐдно од на́с-двое у̏мре̄, ја̑ ћу ти по̀табати и побусѐњати гро̀б на по̀бӯсани понѐдјо̄ник.

пота̀ванити -ӣм св ‘ставити даске преко греда на таваници’. – На̀ш ка̀лкан је пота̀вањен и го́ренак се ди̏же̄ си̏ено и кад трѐба̄ кроз шу́бер се зба̀цӣ пра̀во у̀ шталу.

по̀таја ж ‘притајеност’; в. *преданити*; ‖ **по̀та̄јно** прил ‘кришом, у тајности’. – О̀ни су ти се по̀та̄јно бегѐнисали, ду̀го се ни̏је зна̀ло.

по̀таман прил ‘све како треба’. – Ви̑каше ђѐдо: ако ти је свѐ по̀таман, уба́ци ками́чак у о̀бућу да те жу̀ља, да се не о̀сӣлиш.

потама́нити -а̀ма̄ним св ‘уништити, затрети’. – Док не измѝслише пепѐӣн, ни́смо мо̀гли ла̀сно да пота̀ма̄нимо бу̀ве. – Ра̀није је би́ло зѐче̄ва и фаза́на̄ пу̀но по̀ље, са̀д ни̏ђе јѐдно̄г, свѐ ло́вци потама́нише.

по̀танак -нка -о **1.** ‘доста танак, танушан’. – На̀шо̄ нѐ̏ђе по̀танак о̀плавак па се по̀шта̄па ко̑ ђѐ́до; **2.** ‘сиромашан, оскудан’. – Би̏ја̄смо о̀нда по̀танки, јѐдва смо са̀стављали кра̑ј кра̀јом; ‖ **по̀танко** прил ‘оскудно’. – Жи́вљело се по̀танко, о̀тимали зло̀твори и цр̀но испод нокта.

пота́пати по̀та̄пам несв ‘припремати конопљу за трљење стављањем у мочило’. – Ми̑ смо о̀ндак пота́пали ко̀но̄пље у мо̀чило да се ки̏селѝ̄, по̀тље се су̑ши и тр̀лѝ̄; ‖ **пото̀пити** по̀топӣм св ‘загњурити у воду’. – О̀ндак ти се вѐш по̀топӣ у ци̏еђ да се ки̏селѝ̄, па се претр̀ља̄ и но̀сӣ у по̀ток на кошу̀љари да се ѝспӣра пра̀кљачом на пѐрилу.

по̀тачкати -а̄м св ‘побити тачке, кочиће за парадајз’. – Мо́радок да по̀тачкам патлица́не, трѐба̄ да се по̀вѐжу, цвѐтали мло̀го до̀бро; в. *прочевље*.

по̀твр̄д -а̄ -о̄ **1.** ‘прилично тврд’. – Ми̏слили су да ће га ла̀ко сло̀мити, али су по̀сле ви̏ђели да је о̂н и̏пак по̀твр̄д. – Не вре́дӣ се му̀чити, по̀твр̄до за ко̀па̄ње, мо̑ра да се чѐкне̄ ки̏ша, ако Бо̑г да; ***изр.~*** *на увѐ̄тима* ‘наглув’. – Ја̑ сам ти по̀твр̄д на о̀во̄ лѐво̄

ўво, ка́сти прӣглӯв на̀ њега, да не по̀мислӣш да сам од о̀нијег што на јѐдно ўво чӯјӯ а на̀ друго ѝспуштē. – Бӣјаше Ми́ле Ма́рковић по̀твр̄д на увѐтима, нӣје бӣјо на̏чисто глӯв ал зго̀дно прӣглӯв; в. *крештав*, *бозна*; **2.** ‘шкрт, тврдица’. – Зна̀ло се да е по̀твр̄д и да њѐгō дӣна̄р два̂ во̀ла ву́чӯ.

потегѧ̀лац -лца м **а.** ‘добар радник, који хоће да запне, потегне’. – И о̂н се, ва́ла Бо̀гу, по̀тревио потегѧ̀лац, све зна̂ шта трѐбā и свѐ вӣдӣ на вре́ме, ѝмā о̀ко со̀колово; **б.** ‘коњ који добро вуче’. – Над Жа́рковим зѐканом не̂ма бо̀љег потегѧ̀лца у Драга́чеву.

поте́гнути по̀тēгнем св **1.** ‘повући, затегнути’. – Поте́гниде го̀рњи кра̂ј ме́но к сѐбе; **2.** ‘упустити се у тежак посао’. – О̂н је и во̀љō и мо̀гō да по̀тēгне и да свѐ ѝра̄ди како Бо̂г мӣлуе; **3.** ‘попити »гутљај више« алкохола’. – Нӣје бӣо бѐкрија, ал је по̀ђекад знао̀ да по̀тēгне; ‖ **поте́зати** по̀тēжем несв. – По̀че о̂н поте́зати, ја му вѐлӣм нѐмō са̂м мло̀го е те́шко, искила́вићеш.

по̀тēжак -шка -о ‘који је веће тежине, прилично тежак’. – По̀тēжак је та̂ј сно̀п и за̀ мене, а ја̀дно ти за ди̑е́те; ‖ **по̀тēшко** прил ‘прилично тешко’. – По̀тēшко е то̂ за̀ њега, јо̀ш је о̂н вѐретӣзан.

по̀тезница ж ‘полуга на трактору која служи за качење и ношење прикључака’. – До̀дāјде ми, дӣ̑е́те, по̀тезницу и да ми по̀можēш за̀качити плӯгове.

по̀текар прил ‘поново, други пут’. – Док се Јо̀ван нӣје по̀текар ожѐнијо кад је ја̀дна Бра̂нка ӯмрла, Пе́ро бӣо ко̀дā нас.

по̀тепати -а̄м св ‘с љубављу се обратити (об. детету)’. – Ба̀ба е зна̀ла и да по̀тепā »Мӣле, ба̀бино пӣле«, ал и да по̀тра̄жӣ о̀нāј прӯтӣћ на шивоњѐру.

по̀тēс м ‘земљиште које је власништво више лица’. – На̀ше њӣве су ти бӣле у јѐдно̄м по̀тēсу у Ра́довини, свѐ јѐдна до̀-другē, одо̀згō̄р од Чѐрговӣшта па свѐ до̀ље до Ма́рковића по̀тока и о̀нāмо до Ја̀сēња.

потешко̀ћа -о̀ћē ж ‘неприлика, малер, незгода’. – Свѐ ти је нѐкако бӣло ско̀пчāно с потешко̀ћама, ал што чо̀век мо̀жē, то̂ нѐ можē ни мра̂в, ни тӣца.

по̀ти̑есан -сна -о ‘узан, сужен’; в. *жуљ*.

по̀типко прил ‘прилично споро, полако’. – Ра̂димо по̀типко откад за́ђосмо у го̀дине, ал јо̀пēт нѐ стаемо нӣће ко̀ во̀да; в. *окрунити*.

по̀тирати -ēм св ‘рибати, купити влагу с пода’. – Ѐвē по̀тирēм па̀ртос и о̀ма ћу да до̂[ђе]м; ‖ **по̀тр̄ти** св по̀трēм ‘очистити, опрати, орибати’. – По̀три, ће̂ро, па̀ртос ѝ соби и о̀чисти про́зоре. – И мӣ ти по̀трли па̀ртос по ко̀дницима мѐда да лӣжеш кад наи́ђе десѐтāр Фа́диљ и вѐлӣ »остав, поново«, а Свӣлāр му вѐлӣ: *Разу̀мēм, дру̂же дѐсетāре, но дозво̀ли ми да те пӣтам зна̂ш ли ти о̀нӯ прӣ̂чу о ма̀ми и ку́ци*, о̀вāј вѐлӣ нѐ знāм, ка́жи ка̀ко ѝдē, а Свӣлар му ка̂же: ѝдē ва̀кō – »јѐбō ти па̀с ма̀тēр«.

по̀тка ж ‘нити које се чунком или балуком провлаче попреко у основу при ткању’. – По̀тку сам о̀вāрбала оно̀мāд код Лѐпē у Ча́чку. – Кад на̀вијемо о̀снову, о̀нда чӯнком про̀мећēмо по̀тку и бр̄дом са̀бӣјамо.

потка́зати по̀ткāжем св ‘одати, открити тајну’. – Потка́зō иг и о̀дма иг о̀ћерали у а̀пс; ‖ **потказѝвати** -а̀зӣвам / -а̀зуем несв ‘шпијунирати’. – Зна̀ла р̏ђа јѐдӣно да ла̀жē и потка̀зуе поштѐне љу̂де.

потказѝвāч -а́ча м ‘доушник, денунцијант’. – О̀но ти се ли́зало с о̀нӣм ништа́цима и бӣјо нӣн потказѝвāч, па̀њкō љу̂де и за о̀нō што јѐс и што нӣје.

потка̀јарити -ӣм св **а.** ‘прикрпити, поправити’. – Мо̂рам ме́но да потка̀јарӣм ја̀сле, мло̀го ми сӣ̑ена сто̀ка про̀сипā; **б.** ‘окрепити’; в. *напој*.

по̀тка̄јловати -уем св ‘ставити кајлу, учврстити клином’. – Зӣ̂ми клѐпāвамо, оштри́мо, по̀тка̄јлуемо свѐ а̀лāтке док смо придоко̀нији, кад гра̀нē про̀љеће, да бӣд-

нē свѐ а́зурно и спрѐмно за по̀сō. – Свѐ сам а̀латке клѐпō и по̀ткājлово, кад гра̀нē прȍлеће нек је а́зурно.

потки́вати по̀ткӣвам несв **1.** ‘стављати потков (коњима, воловима)’. – Мӣ смо ко̀ње потки́вали на Шљѝвāњу; **2.** ‘поправљати, уређивати’; в. *изломити*; ‖ **поткòвати** по̀ткуем св ‘обути теглећу стоку’. – Кȍ ти је по̀тковō во̀лове?; ‖ **потки́вāње** с гл им. ‘стављање потковица коњу, волу’. – Ȕјутру тѐрāм ко̀ње на потки́вāње, по̀ћерāј ѝ-тӣ тво̀е па д-иде́мо зâјно.

поткѝвāч -а́ча м ‘радник који поткива коње и волове’. – Пѐтровићи су, зѐмāјле, би́ли млȍго до̀бри поткива́чи, а и По̀повићи, са̀д нѐма ни̏ко сем Јорда́на Ва̀силијевића у Жѝвици ал ѝ-ōн о̀маторијо и грȍно.

поткѝвāчница ж ‘радионица у којој се поткивају волови и коњи’. – У Пѐтровића поткѝвāчници ста̂лно е би́ла на́лога.

по̀ткинути се -нѐм се св ‘изазвати црвенило коже од трења и знојења, »ојести се«’. – Кад смо по о̀нōј врућѝнчини ѝшли преко планѝнē, скоро свѝ су се по̀ткинули.

по̀тков по̀ткова м ‘потковице и клинци којима се поткивају коњи и волови’. – Мâјсторе, до̀гнак ти ко̀ња и, што вѐлӣ о̀нāј, »ȕдарде му тврдога по̀ткова што ће трȁјāт по̀ла го̀динице«; в. *баскијаш*.

по̀тковица ж ‘гвоздена плоча којом се поткивају коњи или волови’. – Мȍрам у нове́мбру д-ȕдарӣм ко̀њма по̀тковице са зӣмским штȕлом.

поткољѐница ж анат ‘део ноге од колена до скочног зглоба’. – Кад је сѝодијо низа-стȕбе, пȕкнē прѐчага те згȕли поткољѐницу на̀чисто; в. *дурнути*.

поткопа́вати -о̀пāвам несв према *поткопати*. Нѐмōде, дѝ̏ете, поткопа́вати ту цȍклу, о̀тиснуће се; в. *премећи[ва]ти*; ‖ **поткòпати** по̀ткопам св ‘откопати с доње стране, испод нечега’. –

поткочи́вати -о̀чӣвам / -о̀чуем несв према *поткочити*; в. *повијати се*; ‖ **поткóчити** по̀ткōчим св **1.** ‘подупрети (нешто што се накренуло на једну страну и може да се сруши)’; в. *оченути*, *подупорањ*; **2.** ‘отежано дисати’; в. *изданути*.

по̀ткошуља ж ‘део мушке одеће који се облачи испод кошуље’. – Чим крѐну мра̀зови, ја̂ о̀блāчим дугачке га̀ће и по̀ткошуљу.

поткрва́вити се -р̀вāвим се св ‘мало се глацнути, подгојити се’. – Кад је до̀шō с ро̀бијē, бѝјаше ко̂с и ко̀жа, по̀сле се ме́но поткрва́вијо.

по̀ткресати -шēм св ‘подсећи, поткратити’. – По̀ткресали смо вр̀зину да мȍже љȕцки да се прȍђе пу́том с ка̀бастим то̀варом; ‖ **поткреси́вати** -ѐсуем несв ‘кресати, сећи или кратити гране дрвета’. – Зӣми поткрѐсуемо во̀ће споради ворми́рāња крȕнē, а кра̀ем љѐта поткрѐсуемо ба̀грēње ради спре́мāња лѝснӣка сто̀ци.

по̀ткрōвље с ‘таван, простор испод крова грађевине’. – На по̀ткрōвље смо изно̀сили о̀расе да се сȕше.

по̀ткрпити се -ӣм се св ‘обезбедити мања средства’. – Ѝшла ђѐца нѐколко да́нā да бѐрȕ пѐчȕрке и о̀дњела у за́другу и о̀ни им згȍдно пла̀тнули, те се ме́но по̀ткрпи-смо.

поткува́вати -ȕвāвам несв ‘месити тесто, припремати га за печење хлеба’; в. *месити*; ‖ **по̀ткувати** -ам св према *поткувавати*; в. *вангла*.

по̀ткупити -ӣм св ‘делимично покупити’. – Мӣ сва̀кӣ да̂н по̀ткупимо по во̀тњāку о̀нō што са́мо о̀панē и нѝкако ни нѐ млāтимо шљѝве кȍ што нѐки ра̂де. – Ја сам по̀ткупила па̀далице и тȕрила да се кȕвају свѝњама; ‖ **поткȕпљати** по̀ткȕпљам несв ‘купити сваки дан како опада само од себе (о воћу)’. – На̀јбоље је шљѝве не мла́тити него поткȕпљати како са́ме о̀падају, о̀ндак су на̀јзрелије и на̀јслађē и о̀д њӣг је ра̀кија на̀јљепшā.

поткýпити пòткӯпим св ‘дати мито, корумпирати’. – Лȁсно е њѐму, ô н иг поткýпијо и њѐму нȁјлакше деóнице на кȕлуку, нȁјмањи рáзрез за ȍткуп и коéшта. – Лȁсно е њѐму кад је ѝмō ш чим да иг пòткӯпӣ, сȁд мȍже да рȃди шта-ȍш.

поткýсити се пòткӯсим се св ‘обући кратку хаљину’. – Бѝјаше се Бȍсӣљка поткýсила па е свѐкар прȍзвō Кȕса.

поткусȕрати се -ā м се св ‘изравнати рачуне и дугове’. – Ȁјде мӣ лепо и згȍдно да ће̏днēмо и да се ко љȕди поткусурáмо: тӣ си мѐне пȍорō двѝје њѝве, а јȃ сам тѐбе истругō крȍв за штȁлу.

пȍтље в. *после*.

пòтмуо -ула -о ‘намрштен, натуштен’. – Прѝђе ôн нàкō сȁв пòтмуо, вѝдӣ се да о злȕ мѝслӣ; ‖ **пòтмуло** прил ‘пригушено’. – Ма знȁо сам да ће нѐврēме чѝм је дȕдњало нàкō пòтмуло нȍћāс од Овчáра. – Ма ȍćећāм, не знāм кȁко би ти рѐкō, нѐки пòтмули бȍл вȍјнāк у прȍсима.

пȍток пòтока м ‘омањи водени ток’. – Вѐлӣ ђéдо њѝма: нѐмōте вóђе прѐда мнōм и òвијем жѐнама да се јȕнāчите јел лȁсно е псòвати капетáна у пòтоку; ‖ **поточáњак** -њка м дем према *поток*. – Посрѐд њѝног имáња прòлазӣ поточањак, бѝстар кô сȕза; ‖ **пòточић** м дем ‘и с т о’. – Сàгнāј ôвце на пòточић нек пѝјӯ вòдē па иг пòћерāј кȕћи; в. *брзак*; ‖ **пòточина** ж пеј. – Кад пȁнӯ кѝше, òнā њѝна пòточина нàдōђе кô Мòрава.

потòнути пòтонēм св ‘нестати у води’. – Нѐкако се кȍва ȍткачӣ од лáнца и пȍтонӯ у бȕнāр; ‖ **потонȕће** с ‘потапање’. – Цела нȁша ситуáција лѝчӣ на јѐдно вѐлико потонȕће, и то до днȁ, а кȁд ћемо ѝспливати из òвē пȍгāни – кôј ти га знȃ.

пȍтоњӣ -ā -ē ‘последњи’. – Знȃш како кȃже ђéдо: бȍље, вѐлӣ, пòтоњӣ међу дȍбријем, но први међу злѝјем, али је зàтō, кȃже, бȍље бѝти први у сѐлу но пòтоњӣ у грáду.

поторáвати -òрāвам несв ‘понављати разред’. – Ȍнāј мој потóравац ȍће и да пòслушā, и да рȃди штȃ ȍш, сȁмо нѐ волӣ књѝгу и тô ти је, јȍпēт поторáвō.

поторáвац -вца м ‘понављач’; в. *поторавати*.

потòчара ж ‘воденица изграђена на потоку’. – Зѐмāјле је на нȁшем пòтоку бѝло потòчāра водѐнӣца кȍлко ȍш; кад пȍђēш òзгō од Вукàдинове, па нàниже ѝдē Ȍбрада Радосáвчевића, па Парѐзāнска, па ȍма нѝже њѝг ѝмадијагу Вѝдосав и Мѝлēнко, па Вѝтомӣр, па Јȍван и Ђȕрђија, па ȍндак Стȍјановићи, па Радосáвчевићи, мéно нѝже бѝјаше Лáлова, па Ћурáнова, па Весѐлиновићи, па ȍндак ти ѝдē Јàгодина потòчара, па Пѝћина, па Гàврилова, па Кѐвина, ȍндак ѝдē Пѐтровића и јȍш двијѐ-трӣ до Драгȕтина Дàвидовића у Драгàчици, дȁље до Бјѐлицē, да ти не брȍѝм.

потòчати пòточи св ‘потећи’; в. *зазубице*, *заценӯти се*, *сашӯћети*.

пȍтпала ж ‘ситно исцепкана дрва или љушчице за потпаљивање ватре’. – Мѝ ѝцјепкāмо пȍтпале и тȕрӣмо у сувȍту и кад ȕстребā, пòтпāлимо вȁтру за трēн ȍка.

потпáлити пòтпāлим св ‘подложити, потпирити (ватру)’; в. *потпала*; ‖ **потпаљѝвати** -àљѝвам / -àљуем несв према *потпалити*. – Рéтко смо кȁд ѝзнова потпаљѝвали вȁтру, òбично ȕвече запрѐтēмо жȃр и ѝзȕтра рàспретēмо и сȁмо бȁцнēмо кàкӣг љȕшчӣца или ситнѝнē и òна плȁнē.

потпарáвати -àрāвам несв ‘прати одећу, постељину у врелој води, цеђи’; в. *гамад*; ‖ **пòтпарити** -им св према *потпаравати*. – Од òнē жѐгē се пòтпарили ȕćеви, вѝђи само како им клȍнȕло лѝшће.

пòтпасати (се) -шēм (се) св ‘увући кошуљу у панталоне при облачењу’. – Пòтпаши се, дѝјете, вѝдӣш да дȕва вѐтар, нѐмō да назéбēш; ‖ **потпасѝвати (се)** -àсӣвам се / -àсуем се несв (о женама које су имале »спуштен стомак«**).** – Бѝла е вѐлика рȃдница ал је ѝмала неку вàлӣнку, жѝгало е у стомáку па е ѝшла у Вȕкāјловиће да се потпàсуе.

потпе́тити пòтпēтим св ‘подвити луб на обући неправилним обувањем’. – Òбӯј се ко чȍвек, нѐмō да пòтпēтиш тȳ òбућу; **2.** ‘изневерити очекивања’. – Откад му е ȳмро òтац, ôн ти је нȁчисто потпе́тијо, ни òнā кȳћа ни помȍзи Бȍже. – Потпе́тијо ȕ школи, сȁмо што нѝје потора́вō; в. *дибидуз*, *сувовица.*

пòтпетнӣк м ‘трака на дну ногавице’. – Брѝч панталóне су ѝмале пòтпетнӣке кòӣ ѝдȳ испод стȍпала да би панталóне би́ле зàтēгнуте.

потпи́рати (се) пòтпӣрам се несв према *потпирати* (*се*). – Штȁ се пòтпӣраш свакѝ-час ко да нêмаш прѐча пȍсла; ‖ **пòтпрати** -перем ‘опрати доњи део тела (об. детету кад се унереди)’. – Потпѐри ди́е́те, пòдāј му нек пӣје мли́е́ка па га тȳрӣ да спâва. – Ôн се, кȍлко е невàљō, сȁкријē у вр̀зину крај пòтока и прêжа еда ли ће наи́ћи нѐка жѐна да се пòтперē.

потпи́рити пòтпӣрим св **а.** ‘подстаћи зло’. – Дȳшевна јој је ра́на да вȍдӣ ȁброве и да потпѝруе свȁћу међ на́родом; **б.** ‘учинити нешто нечасно’. – Не знȁм кòјӣ га ћȁво пȍтпӣри те учѝње тȳ срамȍту кô нѝко нȁш; **в.** ‘подјарити ватру’. – Дȳну вѐтар кô нàрȳчен те пȍтпӣри вȁтру па за трѐн òка ѝзгоре вр̀зина што смо зѝмȳс пȍсекли.

потплани́нац -нца м ‘становник који живи на северном подножју планине (Јелице)’. – Òнӣ дȍље, потплани́нци у сѐлима око Мȍравē не́мају вȍћа кò-вō мӣ, ал ѝмајȳ жѝтницу нêма штȁ да се кâже.

пȍтплат пòтплата м ‘доњи део обуће, ђон’. – Òтишō ми пȍтплат, мôрам д-òднесēм обућа́ру да ми пенцѐтӣра.

потпри́штити се пòтпрӣштим се ‘добити пликове по телу од дуга хода по жези’. – Кад смо по òнōј жѐги прѐшли преко планѝнē и тȁмо и вâмо, бѝјаг се згȍдно потпри́штијо.

пȍтпуштити -им св **1.** ‘скренути с пута, упасти у канал’. – Пȳштијо вȍлове д-ѝдȳ са́ми и пȍтпушти кȍла у ѐндек; **2.** ‘постићи мање од очекиваног, подбацити’. – Бȍрте се да не пȍтпуштӣте, кад јѐднōм кȳћа осирȍмашӣ, тêшко се ѝзодӣ ѝспотекāр на прâви пȳт. – Тру́дте се, ђѐцо, д-òбдржите кȳћу, да не пȍтпуштӣте, јел тô ти је кô кад тѐрāш вȍлове и кȍла пу́том, ако пȍтпуштӣш пȍд обалу, прѐврте кȍла, а из кȁнāта свѐ ѝспаде и откотр̀ља се у пȍток.

пȍтра ж ‘штета коју стока направи на усевима’. – Ѝшō сам да се ѝзвӣнем човѐку и да му плâтим пȍтру за òнō што су ми ôвце ѝзишле и почѝниле му штѐту на ȕ́ćеву.

потрбȕшкē прил ‘на стомаку (спавати, пузати)’. – Кад је зàпуцало и грâње пȍчело да пȁдā пȍ нама, мӣ смо ти пȳзēћи, нàкō ѝдȳћи потрбȕшкē, ȕспели да се изву́чēмо и да на јѐдвите јȁде спâсӣмо жѝвē глâве.

пȍтргнути -нēм св **1.** ‘поставити проблем’. – Ѝзглēда кô да су свѝ чѐкали да се ѝ тā ствâр пȍтргнē; **2.** ‘зграбити’. – Кад пȍтрже прȍштац, ђе́до му рѐче: у мȍјōј ку́ћи то нѝкад вѝше нѐмō д-ȕчинӣш; ‖ **пȍтрзати** -жēм несв ‘хватати се за нешто’. – Нѝје ôн то пи́тање ȍпште пȍтрзō док Дрàган нѝје пȍчō да загȕљуе.

пȍтребит -а -о ‘који има неку потребу (гладан, жедан, го, бос, без крова на главом)’. – Сѐвāп ти је уди́е́лити ил мȁј кàкӣм на́чином помȍћи пȍтребитом.

пȍтребовати -уем несв ‘искати нешто што је потребно’. – Пȍтребовало ми је двȁес пе́шēс ѝљāда д-ѝзмӣрим пȍрез, бѝ л ѝмō да ми дȁднēш у за́јам до Јерѐмӣндана, ȍндак ћу да тѐрам вȍлове на ва́шер да прȍдāм, прѝстигли ми јȳнци.

пȍтревити -ӣм св **1.** ‘испунити предсказано’. – Ѐт како ти је Слâвка пȍтревила и свѐ што е рѐкла, тàкō е и би́ло; **2.** ‘погодити некога или нешто’. – Вѝче òнāј Ци́го на ва́шеру што ѝмā òнē дрангȕлије: кô нȁбије тâј дȍбије, и Микàило рêши да прȍба, ȕплати òнāј обрȕчӣћ и пȍтревӣ из пр̀ве и ствâрно дȍбӣ нâраду, кȳпи зà њȳ вѐличку лубѐницу те је мӣ, свӣ зâјно, спȕцасмо; ~ **се** св ‘десити се, погодити се’. – Пȍтревила

се мѐродāвна, ва́ла Бо̀гу и вре́дна ко̀ чѐла. – Пòтревијо се а́рум, нêће ỳз брдо да глòнē па да га ће́чēш на кома́де; в. *акреӣ*, *басӣаш*, *бјелоӣерас*.

потре́пштиње ж мн ‘потребе’. – Ѝшли смо пе́тком у Ча́чак, òндак је пӣјачни дâн, и нòсили да прода́мо бӣ̑елӣ мр̑с и коѐшта, а òздō пòнесемо мâē, сòли, шѐћера, гâса и коекàкӣг потре́пштӣња што нам је нỳжно д-има́мо ỳ кући.

пòтри̑ети / пòтрти потрем в. *ӣоӣираӣи*.

потр̀пати пòтрпāм св ‘сложити, нагомилати’. – Ајде да пòтрпāмо снòпове у кр̀стине, зàлази сỳнце за òблāк, мòже нòћāс д-ỳдарӣ кӣша; в. *ӣринескиња*.

потр́пити -ӣм несв ‘стрпети се, почекати’. – Шу́ти, жѐно, потр́пи ме́но, про́ћи ће га тâ будала́штиња, ѝмāш ђѐцу, знâш кàко е кâзано: тр̃пљен – спā̃шен.

потру́сити -ỹсӣм св ‘посути мало по врху шећер, со, бибер, брашно. – Кад ѝспечеш сàлчиће, òндак иг потрỹсӣш òзгō шѐћером у пра́(х)у.

потр̀чати пòтрчӣм св ‘кренути трком’. – Цѐо жѝвот про́ђе у тру́довима, пòтрчи тàмо, пòтрчи вâмо, нѝђе кра̏ја.

пòтрчко м ‘послушник, човек мале памети и велике спремности да потрчи тамо куд се честит не би ни окренуо’. – Ôн ти је òбичан пòтрчко, цѐо жѝвот се увла́чио коекòме у гỳзицу и нѝкад нѝје знâо штò тô чѝнӣ.

потса́дити пòтсāдим св ‘накнадно посадити’. – Ђе гòј се нѝје при́мила сàдница мӣ смо дàнāс потса́дили нâново.

пòтсијати -јем св ‘накнадно посејати’. – На нѐким мѐстима тѝце пôјле ће́ме и нѝје нѝкло, па мôрамо штò прѝје да пòтсијемо на тѝјем мѐстима.

по́тсирац -ӣрца м ‘млечни коагулат, потпуно млад, још неоцеђен сир’. – Кад је ѝзишō из бо́лницē свàкӣ дâн сам му да́вала по ме́но по́тсӣрца и, ва́ла Бо̀гу, кòвāрну се ôн згòдно, да злò нѐ-чуе. – Бѝјаше се чѝкуна нѐшто окѐвешијо, пòчēше му да́вати по́тсирац ѝ́зутра нàштину и бо̀гме се кòвāрну.

потсѝревина ж ‘млеко у почетној фази сирења’. – Ја потсѝревину др̀жӣм на са́мом кра̏ју шпòрета.

потсмѐвāч -а́ча м ‘човек који се подсмева, изругује’; в. *караӣи*.

пòтће́ћи -е́чēм св ‘прекуцати доњи део млинског камена да би се добила боља мељава’. – Пòтће́кō нѐкӣ Чарàпāн Драгỳтину кàмēње, млòго дòбро брàшно ѝспадā; ‖ **потће́цати** пòтће́цам несв према *ӣòӣће́ћи*. – Нѝко бо̀ље, у нàшем кра̏ју, нѝје ỳмљō да пòтће́ца водѐничко кàмēње од Мѝлорада Пѝћē, ôн кад тô чеклѐишē, бѝдне брàшно за при́мер.

поту́лити пòтỹлим св ‘погасити’. – Кад сам нами́нō òзгō с планѝнē, бѝјагу пòтỹљене ла́мпе пò кỹћāма; ~ **се** ‘притајити се’. – Штà си се тỳјнāк поту́лијо, штô ко чòвек нѐ кāжеш глàсно и јàсно; ‖ **пòтỹљен** -а -о ‘подмукао, зао’. – Тô ти је јѐдна р̀ђа пòтỹљена, вâмо згòдно с тòбом, на ра̀не да га прѝвијеш, а штà ти мѝслӣ, смѐра и рâди из ле́ђā, нѐ дō ти Бôг; ‖ **пòтỹљено** прил ‘подмукло’. – Ôн ти, нàкō пòтỹљено, смѐшти на Гòлӣ òток човѐка ни кри́ва ни ду́жна.

пòтурити -ӣм св ‘ставити, подметнути нешто испод нечега’. – Пòтурисмо àтуле под кàцу и под бỹрāд; ***изр.*** *Пòӣуријо кỹче ӣод лѝсиче*.

пòтỹрчити се -им се ‘одродити се, преверити, примити исламску веру’. – Свѝ су òни би́ли Срби, слàвили кр̀сну слàву, кр̀стом се кр̀стили и Бо̀гу се мòлили, ал ђѐдови њѝни се пòтỹрчише, òставише слàву и прѐкаду и пòчēше глâти пòпри̑еко дојучѐрашњу брàћу.

поту́цати се пòтỹцам се несв **1.** ‘скитати без циља, врзмати се’. – Òста цѐо жѝвот да се пòтỹца од нѐмила до нѐдрāга, нѝје шћѐо да слỹшā ни òца, ни ђѐда и ѐнē га сàд прâва прàвцата скѝтара; **2.** ‘тумарати по мраку’. – Штà се пòтỹцаш по тôј пòмрчини, скркѐндаћеш се, ỳзми вѐњер.

потцéнити пòтцēним св ‘унизити, омаловажити некога. – Òни који нѐ знајӯ нѝшта знáдӯ да пòтцēне бо̀ље од сѐбе; ‖ **потцењѝвати** -ѐњӣвам / -ѐњуем. – Ма јѐсам ја̂ сѐљāк, ал нѐ мош тѝ мѐне да потцѐњӣваш јел нѐ би ја̂ да̀о мôј ȍбраз за сва̀ твȍја бла̂га.

потцењѝвāчки прил ‘ниподаштавајући, игноришући’. – Пȍче ȏн на̀кō потцењѝвāчки да му сȍлӣ па̀мет, а ђéдо му скрѐса: слȕшај, вѐлӣ, прѝјатељу, кô та̀кō ко тѝ млȍго прѝча или свѐ зна̂ ил свѐ ла̀жē.

пȍтшӣш пòтшиша м ‘подшишивање’. – Пра̀во ти ка̂[же]м, пòшō сам код Мѝкоша на пȍтшиш.

пȍтшпрајцовати -уēм св ‘подупрети с доње стране, подбити, ставити шпрајц’. – Кад се ѝзлӣва плȍча, ȍнда се на̀јпрво мȍнтȍпека пòдшпрајцује па се ȍндак бетȍнӣра.

пȍћера ж ‘потера, хајка’. – Пра̀вили онòмāд пȍћеру, ȕбили кȕрјака па га мѐрē, а ђéдо им вѐлӣ, ла̀сно е мр̏тву кȕрјāку рêп мѐрити.

пȍћерати -āм св **1.** ‘потерати, погнати’. – Кад је ба̀ба вѝђела ȍнāј цр̂н ȍблāк од Овчáра и како се смрáчило ȕсред бéла да̂на, ȍна вѝкне ѝз све гла̂са: пȍћерајте кра̀ве бр̂зо и бѐжте кȕћи; **2.** ‘развити младе изданке; почети израстати, развијати се’; в. *влаш*.

пóћи пȍ̂ђем св ‘кренути, упутити се’. – Тама̀н кад смо шћѐли пóћи, наѝђе нáш рођо из Брѐзовӣца, те се повра̀тисмо ȕ-кућу; ***изр***. *~ за ру̏кōм* ‘успети, имати успеха у нечем’. – Ѐт, нѐ пође му за ру̏кōм да с ȍженӣ, но ȍста сићéлац, а дȍбар је кô дȍбар да̂н.

пȍћóпати пȍ̀ћōпам св ‘појести’. – Ȍди, бла̀го ба̀би, пȍ̀ћōпај ȍвō што ти је ба̀ба спрéмила.

пóћудан -дна -о ‘погодан, смеран’. – Млȍго е мѐродāван и пóћудан, тȕрио се на ђѐда, су̂нце га грѝјало, пљȕнȕти.

пóћуднос -ости ж *в. смернос.* – Ѐ, кȕме, ва̀ла Бȍгу, на̀шō си сна̀у, од чѐстита рȍда, а пóћуднос јој ба̀шка.

поудáвати поȕда̄ем св ‘удати све по реду’. – Свѐ е тô трѐбало на̀јпрво поудáвати, па спрéмити рȕо, па и́ћи на̀ бабине и коѐшта.

пȍука ж ‘савет’. – Пȍуке ста̀ријӣг су чȕвале млађа̀ри̏ју, а ђéдо е стално говȍ̀ри̏ју: кáжи мȕдроме – и бѝђе јȍш мȕдрији, поȕчи пра̀ведног – и зна̀ђе вѝше, а буда̀ли не врéдӣ збȍ̀рити; ‖ **пȍучан** -чна -о ‘који може поучити, који може послужити као узор’. – Поучна е ȍнā прѝча о два̂ ја̂рца што се срѐтише на бр̂вну, па нијѐдан нѐпопушти.

поȕљити пȍ̀ȕљим св ‘насути мало уља’. – Поȕљи мéно салáту, бла̀го ба̀би, љѐпшā ће да бѝднē.

поȕстајати -аемо св ‘устати сви редом једни за другим’. – Нѐ бијасмо ни поȕстајали, кад зȍвē Мѝлорад испрѐд куће̄, ȍма сам се ćѐтила шта̀ е би́ло (7: 44).

поучáвати поȕчāвам несв ‘упућивати, саветовати’. – Ȍће ȏн да поȕчāва како се дȑжӣ кȕћа, а вѝђи ка̀кā е њѐгова; ‖ **поȕчити** пȍучӣм св ‘упутити, посаветовати’. – Нѝт зна̂, нѝт ѝмā кô да га пȍучӣ.

поцѝглати -āм св ‘поплочати циглом’. – На̀јпрво им је ȕ-кући би́ла зѐмља па е пȍсле поцѝглали.

поци́ѐпати пȍци́ѐпам св ‘исцепати’. – Кад Жáрко вѝђе да Цóлу трѐбā да бȕдē прѐчи социјалѝзāм од њѐговē ђѐцē која му ȕмирȕ од туберкулóзē, ȏн поци́ѐпа па̀ртӣнску књѝжицу и ба̀цӣ је пред ȍнē буцовáне.

поцрвѐњети -нӣм св ‘поцрвенети’. – Кад му скрѐсаше у бр̂к свѐ што им бѝјāше на срȕцу, ȏн поцрвѐње ко вѝнски чѐп и за̀безекну се.

пȍцркати -амо св **1.** ‘угинути једно за другим’. – За нѐколко да́нā пȍцркаше нам свѐ кȍкōшке, наѝшла нѐка болѐшчина; **2.** ‘загрцнути се, угушити се од смеха’. – Кад

је ôн пȍчō да комендѝјā, пȍцркаше ђѐца ȍд смија, па нѐ знāш да л ти је смјѐшније како се ђѐца смѝјӯ ил ȍнō збȍг чега се смѝјӯ. – Пȍцркаше нѐсретном Ѝлији ȍд-смӣја; ***изр***. *~ ȍд-стра̄.* ‘од страха’ – Пȍцркаше ȍд-стра̄; *~ од срамȍте̄.* – А ȍвӣ, с мȍмкове стра́не̄, ȕмал не пȍцркаше од срамȍте̄; *~ ȍд-гла̄ди.* – Цѐо дâн нѝшта не ȍкусисмо, пȍцркасмо ȍд-гла̄ди.

пȍчек пȍчека м ‘зајам у роби који се узима на договорено време’. – Дȁ л би, Бȍрисаве, мȍгō да ми дȁднēш ме́но мȁрдē на пȍчек.

почерупати (се) -ам (се) ‘покошкати се, потући се’; в. *запара̄ти.*

поче́так -тка м ‘мустра према којој се отпочиње ткање, вез, нецање’ – Ȕзēла од Љуби́нē поче́так за тка́ницу.

почѐшћати -шћа̄м св ‘направити чешћим’. – Поори̑е́дили кад су са́дили кȕпус ѝјако е ѝмало ра́сада кȍлко ȍш, те ти јâ смȍта̄м са̀да̄љку па почѐшћа̄м.

пȍчистити -ӣм св ‘кастрирати (о свињама)’. – Пȍчистијо ми Мѝлић вепри́ће, па смо ȍнē беле бȕбреге ȍпра̄ли, посȍлили и ѝспржили у тига́њу; ‖ **почишћа́вати** -ѝшћа̄вам несв према *почистӣти.* – Мӣ ка̂[же]мо да се вѐпар почѝшћа̄ва, кȍњ се ȕштроји, а о́ван и бӣк се ȕтуцају; ‖ **почи́шћати** пȍчӣшћам несв ‘и с т о’; в. *ӣрасац,*

почȕпати пȍчупам св ‘извадити из корена’. – Пȍранӣмо док је рȍсē те пȍчупа̄мо па̀сȕљ јел кад ȕпечē звѐздан, пȕца̄ мѐуна и млȍго пасȕља ȍдē на ра́скод.

поџавѐљати се -а̄м св ‘посваћати се’. – Мȁл-мȁл па се жѐне поџавѐљају, док им ђе́до јàмпӯт нѐ рече: ђѐцо, блȁго мѐне, утȕвите штȁ ћу да ви рѐчēм: нѐслога е мâјка свѝјӯ грѐōва, нѐслога нàвла̄чи проклѐство на кȕћу и чѐља̄д, вȍдте рачȕна штȁ рâдите.

пошаланд́рцати -àндр̄цам св ‘изгубити способност самоконтроле’. – Откад се дȍчепо влâсти, нȁчисто е пошаланд́рцō, ни ȍна̄ј чȍвек, ни помȍзи Бȍже.

пошаша́вити -àша̄вим св ‘скренути с памети’. – Нѐ зна̄м кȍӣ им је ђàво, нȁчисто су пошаша́вили, мôра да су иг засвр́бљела ле́ђа јел је кâзано да е за ле́ђа бѐзӯмнога бàтина.

по́шевац обично у ***изр***. *на ~* ‘накриво’. – Бѝјагу се ôн и Ра́ле пȍднапили па свѐ ѝдӯ на по́шевац, ђа лѐво, ђа дѐсно, а кад збȍрē, завр̀зују јѐзиком.

пȍшиљкати се -а̄м се св мало се у шали погурати, изигравати битку. – Мушкàрчићи кад ѝдӯ ѝз шкōле, ȍни се шалàкајӯ и нàкō ме́но пȍшиљкају, ко кàкӣ јунчи́ћи.

пошла́мити пȍшла̄мим св ‘покупити, напабирчити’. – Кад су рâдници пȍкупили кȍмпӣр, ćутрàда̄н јâ и мôј чȍвек чепр̀касмо с мȍтичицама и бȍгами пошла́мисмо још чѐтири пȕна пȕнцита ца̂ка.

пошљѐдак -тка м **1.** ‘последак, крај’. – Кад бӣ на пошљѐтку, ȍн прѝстаде да уз рȕво да̀днē јȍш и шѝваћу маши́ну. – На пошљѐтку, ôн се ѝспоздравља са сви́ма, а сȕза му сȕзу стѝжē; **2.** ‘последњи залогај при јелу’. – Ȍна̄ј пошљѐдак смо зва́ли сти́дак, њѐга, кô ѝмā ȍбраза, нѝје шћѐо д-ȕзмē ѝјако би мȍгō пôјсти пѐт пу́та нȍлико.

пошљѝгати -а̄м св ‘проклизати’. – Кад је стѐго мрàз после ȍнē јȕговинē која е тȍпила снѝег, пошљѝгало е да ни свѝње ни́су мȍгле да дôђу до кȍрита, но пȁдајӯ ко да су пѝјане.

пошо́рати се пȍшōрам се св ‘побити се, потући се’. – И ȍни ти запȍђенӯ свàћу, реч пȍ реч и пошо́раше се кô сȕма̄нути.

пȍшта ж ‘аутобус, аутобуска линија’. – Ȍндак ти је ауто́бус свàки дâн ћѐрō ца̂к с пȍштом па смо свѝ кад углѐднēмо ауто́бус говȍрили ѐнē пȍштē.

пошта́пало с ‘штап’. – Дȍда̄јде ми ȍнō мȍе пошта́пало, блȁго бàби; ***изр.*** *Од шта̄ ӣàло – ӣошта́ӣало.*

пȍштен -ѐна -о ‘частан, честит’. – Ôн ти је пȍштен ко сȕнце, прѐд њӣм би млȍгӣ трѐбали да се пȍкријӯ увѐтима ако ѝмајӯ ȍбраза јел знâш кàко се кâже: не гȍрӣ ȍбраз

од сȳнца, већ од поштѐнијег љу́дӣ; ‖ **поштѐно** прил. ‘исправно, морално’. – Он је жи́вљо ча̏сно и поштѐно, мра̑ва згȁзијо нӣје; ‖ **поште́ње** с – Мӣ ћемо се спа́сти ако се јȍпēт за̀царӣ поште́ње у на́роду, ȍвō што се са̏д ра̑ди во̀дӣ пра̀во у прȍпāс.

поште́њāк -а́ка м ‘непоткупљив частан човек, правдољубац’. – Нàшō ȏн да тра̑жи поштењáка у ȍвōј вла̑сти, а нѐ знā да се та̀кӣ та̀мо не б-ȍдржō ни да̑на; ‖ **поштењàчина** м аугм и хип од *пошшењак*. – Тȏ ти је бӣјо чȍвек поштењàчина, нӣје му би́ло ра́вне.

пȍшто-пȍтō ***изр***. ‘на било који начин, по сваку цену’. – Нàвро, ȍћē д-ѝдē у Ба̀нāт пȍшто-пȍтō, нӣје вре́ђело говȍрити.

пошȕшњара м ‘чанколиз, преварант’. – Тȏ е јѐдна ȍбична пошȕшњара, тȏ човѐка ни вӣђело нӣје.

пра̀в -а -о ‘исправан, честит, непорочан, усправан’. – Та̑ј бӣјо пра̀в, нӣт се сави́јō пред коекȋм, нӣт је кȍга рези́лијо; ‖ ~ **пра̀вцат** неодр пра̑ви пра̀вцати ‘истински, стварни’. – Тȏ ти је пра̑ви пра̀вцати дома̀ћин и кава̀љēр.

[пра̑вда] ж. – Нѐма ти кȍд њӣг пра̑вде, сȋнōвче, ȍни су ȍгрēзли у отима̀чину; ***изр***. *де́лити ~у* ‘судити, пресуђивати’. – Ȏн ти дȋелӣ пра̑вду кад те шȕмāр прѝјāви; *истери́ва ~у* ‘борити се за исправну ствар’. – Ȏн ти је цѐлог живȍта истери́вō пра̑вду*; на ~и Бȍга страдати* ‘страдати недужан’. – Ȏн ти је настра́дō на пра̑вди Бȍга. – Ка̑же мȍј ђе́до да пра̑вда нѐ може ни утȍнути ни изгȍрети и вѐлӣ: ѝстина и пра̑вда нȍсē пȍбеду јербо пра̑вда гȍворӣ и у ȍковима.

пра̀вдати се -ā̏м се несв ‘тражити изговор’ – Нѐмō да се нѝшта пра̀вдāш, тӣ си крӣв.

пра̀ведан -дна -о ‘честит, примеран, поштен’. – Нѝко кȏ ȏн нӣје пра̀ведан, за̀тō су га и прȍгнали јел су ва̀зда пра̀ведници би́ли прȍгāњани.

пра̀веднōс -сти ж ‘праведност’. – Ко гȍј је пра̀веднōс пȍштовō, дȍбро му се вра́тило ил њѐму ил пото́мству њѐговом.

пра̀вити -ӣм св ‘градити, стварати, изграђивати’. – Ре́шили смо да пра̀вӣмо ме́но штȁлē, ȍвā ста̑ра нам поȍмалила. – Мѝлан Са̀тара пра̀вӣ млȍго дȍбре а̀утњāке; ***изр***. *~ пи́тање* ‘просити девојку’. – Спрѐмимо се мӣ, обу́чемо стȍēћā оди̑е́ла, ȕпрēгнемо кȍње и крѐнемо, ђе́до, ȍтац и ма̑јка, чѝча, у́јко и ја̑ да пра̀вӣмо пи́тање за ђѐвōјку, вѐлӣ ђе́до: што ће бѝти јесѐнāс – нека бѝднē вечѐрāс; ~ **се** ‘бити извештачено усрдан, лажно пријатан’. – Пȕшти ȍнȳ пе́чу што се кѐзи и пра̀вӣ се љȕбēзна, а ства́ри је прѐвāрбана у стȏ бо́јā.

пра̀вичан -чна -о ‘праведан, поштен, објективан, непристрастан’. – Бѝјо е пра̀вичан ко сȕнце, нѝје шћѐо ни по ба́бу ни по стри́чевима но по пра̑вди Бȍга јѐдӣнога.

пра̀во прил ‘тачно, исправно, часно, поштено’. – Што е пра̀во и Бȍгу е дра̑го.

пра̀ђед м ‘прадеда, очев деда’. – У на̀шој кȕћи ма̑ом по јѐднōм мȕшком ђѐтету на̀ђенȳ пра̀ђедово ѝме, та̀кō ти и ја̑ нȍсӣм ѝме мȏг пра̀ђеда.

пра̀ђедовина ж ‘наследство од старине, прадедовина’; в. *окупација*.

пра̀за пра̀зē в. *празилук*. – Ишчȕпājдер два́-трӣ стрȕка пра̀зē и ѝзвади једну рȍкву да на̀чиним ме́но сала̀тē уз ту́ченӣ па̀сȕљ.

пра́зан -зна -о **а.** ‘у коме нема ништа’. – Дȍда̑јде ми јѐдну пра́зну врѐћу; **б.** ‘ништаван, безличан’. – Ȏн ти нѝје нѝ за шта, пра́зан је кȏ шу́паљ зȕб; ***изр***. [доћи] *пра́знē ру́кē* ‘доћи без дарова’. – Дȍшли пра́знијег рȕкȳј кȏ да су ȕбожја̑ци а јȍк нѐки ва̑јни дома̀ћини; *при́чати у ~о* ‘узалудно причати’. – При́чō њѐму ил ȍвōм дȕва̑ру, ѝсто ти се ва̀тā, кȍнō да прѐсипāш из шȕпљōг у пра́зно.

пра̀зилук м ‘врста лука’. – Ми ȍнō на̀кō зелѐно ста́бло пра̀зилука ѝсецка̑мо и пȍмēшамо с рȍквōм кад за Нѝкољдан пра̀вимо сала́ту уз ту́чени па̀сȕљ.

пра̀знӣк -и́ка м ‘тањир’. – Бӣја̄ше свѐ за̀те̄гнуто ко̀ та̀мбура, ча́ршав на аста́лу, ле́пи празни́ци, вӣдӣ се да е ка̏рактерна ку̏ћа.

пра̑зник м ‘светац, »црвено слово«’. – Ćу̀тра е вѐлики пра̑зник, Богоја́вљење, да се спрѐмите д-иде́мо свӣ у̀-цр̄кву на слу̀жбу и д-у̀змēмо богоја́вљењскӯ во̀дицу; ‖ **празни́чак** -чка м ‘мали празник; »ситни светац«’; в. *ӣобрисаӣи*.

пра̀кљача ж ‘даска са рукохватом за прање рубља лупањем’. – Мӣ ти о̀днесемо на кошу̀љари вѐш у̀-ри̑еку, па ра̀спа̄лимо пра̀кљача̄ма, је́чӣ по̀ток.

пра̀мēн м ‘мала количина вуне’. – Ӣди донѐси један пра̀мēн ву̀нē да по̀ка̄жем Сто̀ја̄нци како е ле́па.

пра̀нгија ж ‘направа пуњена барутом, обично за пуцање на Божић или на свадби’. – Кад су се сва̀тови прѝмицали ђѐвојачкој ку̀ћи, по̀чē пу̀цњава из пра̀нгӣја.

пра̀по̄рци -ора̄ца м мн ‘више малих звончића у облику лоптица који се стављају на коње’. – Кад ко̀ње истѝма̄римо па иг у̀а̄мимо и ту̀рӣмо ки̏ћа̄нке и пра̀по̄рце – то̑ ти је милӣна по̀гла̄ти.

пра̑сак -ска м ‘звук експлозије’. – Кад о̀згō од Шӣпетића ма̀јдана чу̀еш пра̑сак, зна̑ј да мини́рајӯ ка̀мēн.

пра́сац -сца м ‘одрасло мушко прасе или назиме’. – О̀вōг пра́сца не́ћу да по̀чӣшћам, ва̀ља̄ за при́плод.

пра̑се пра̀сета с зоол ‘младунче свиње Sus’. – Не го̀ӣ се, си̑нко, пра̑се очи Бо̀жића; ‖ **прасе́нце** -ета дем. – О̀ћемо за за́душнице да за̀кољемо је̏дно прасе́нце; ‖ **прасѝште** -ета с пеј од прасе. – О̀нō ша̀рено прасѝште се на̀вадило и ста̑лно нѐ̏ђе про̀ва̄ли о̀граду и ѝзӣђе те на̀правӣ ја̀зук.

пра̀сӣља ж ‘свиња која се чува за расплод’. – Ô н ти је га́ијо пра̀сӣље кр̀маче и прода́вō пра̀са̄д та̀мо кад ѝзӣђу на трије́стак ки̑ла.

пра́сити се пра̑сӣ се несв ‘доносити на свет младунче (о свињи)’. – Ѐнē га у о̀бору, пра̑сӣ се кр̀мача па па̀зӣ да не у̀да̄ви кое пра̑се.

пра̀сица ж ‘женско прасе’. – Про̀да̄е Мӣ̏ћа мло̀го ле́пе пра̀сице, ва̀љајӯ за при́плод. – Нѐма бо̀љē тӣцē от пра̀сице.

пра́скати / пра̀скати пра̑скам / пра̀ска̄м несв **1.** ‘лармати, правити буку, галамити’. – Нӣје он у̀мљо̀ да пра̑ска̄, ал се њѐгова реч до̀бро чу̀ла и кад је по̀тијо гово̀рио; **2.** ‘пуцати’. – Во̀љо̀ е да чу̀е како пра̀ска̄ кад о̀твори кла̀кер; ‖ **пра́снути / пра̀снути** -нēм св према *ӣраскаӣи*. – Кад је чу̀о да му е ће́рка по̀бегла за оног ма̀нгупа, пра̀сно е ко да га е гро̀м га́ђо.

пра̀скозōрје с ‘рана зора, расвит’. – Поу̀стајасмо у пра̀скозōрје, по̀ватасмо ко̀ње и кре́нусмо на ва́шер.

[пра̀ти] пѐрēм несв. – Кад смо пра́ле вѐш на по̀току, наи́ђе До̀брӣнка Жӣворадљева те се изразгова́расмо; ‖ **пѐреће̄** -а̄ -ē ‘који се употребљава за прање’; в. *саӣун*; ***изр***. ~ *ру̑ке* ‘скидати одговорност’. – Пѐрē ру̑ке ѝјако свӣ зна̀ја̄ӯ да е то̑ њѐгово ма̀сло.

пра̀тити пра̀тӣм несв **1.** ‘испраћати’. – Кад су пра̀тили си̑на у̀ во̄јску, спре́мили су весе́ље с труба́чима; **2.** ‘послати, отпремити (писмо)’. – Сва̀ког мѐсēца му пра̀тили по̀мало па̑ра док је бӣо у во́јсци; в. опрез.

пра̀тња пра̀тњē ж ‘погребна поворка’. – По пра̀тњи се вӣдӣ ка̀кӣ је чо̀век бӣјо, нѐма ко̀ нӣје до̀шо да га ѝспратӣ; в. *честӣти*.

пра̀ћати се -а̄м се несв ‘ритати се, цилитати се, гицати се’. – Бӣјаг ува̀тијо о̀нō му̀шко пра̑се да га Мӣлић по̀чистӣ, кад о̀но по̀чē да се пра̀ћа̄ те га ѝспуштик.

пра̀ћка ж ‘дечја играчка, направа за бацање каменчића’. – Свӣ смо о̀нда̄ј ѝмали пра̀ћке па смо се та̀кмичили ко̀ ће бо̀ље да по̀тревӣ у ме́ту.

пра̏ћкати се -а̄м се несв ‘уживати у купању уз ударање ногама и рукама по води (о малом детету), праћакати се. – Кад ку̑пам ди^{j}е́те у ко̀риту, о̀но̄ се ра́колӣ и пра̏ћка̄ ру̀чицама и но̀гицама ко̑ ри̏ба.

[пра̀шина] ж; в. *аш*, *место*, *род[ан]*; ‖ **пра̀шиница** ж дем. – Чу̏дом се чу̏дӣм о̀ткуд ова̄ пра̀шиница кад сам то ју̏трōс прѐбрисала; ‖ **прашѝнчина** ж аугм; в. *ађоравиш*.

пра́шити пра̑шим несв **1.** ‘први пут окопавати усев’. – О̏де ђе́до да пра̑ши ко̀мпӣр; **2.** ‘посипати прашком (против гамади)’. – Пра́шила на́на ма̏чке и ке̏ра̄д против бу́ва̄, ал сла̏ба ва̏јда; ‖ **пра̀шкати** -а̄м несв дем. – У̏зе ба̏ба мо̀тичицу и о̀де да пра̀шка̄ бура̀нӣцу; ‖ **пра̀шнути** -не̄м св дем према *прашкати*. – Ѐте̄ ба̏бе̄ о̀дма, само да не̏што пра̀шне̄ у ба̀шчици.

пра́штати пра̑штам несв ‘опраштати’. – Нѐмō, бла̏го ђе́ду, да би̏дне̄те зло̀па̄мтила но пра̑штајте сва̏ко̄м, да би и Бо̑г ва̏ма пра́штō кад што̀гођ по̀грēшите. – При́чō Ли́со како е не̏ки госпо̏дин га̏дно оче́пијо Јерѐмију у о̀нōј гу̏жви, на ва́шеру, па му ни̏је ре̏кō „пра̑штај“, но „па̀рдōн“, а о̀ва̄ј ње̏му: и ја̑ те̏бе и па̀рдōн и пардо̀нчину и пардо̀нчиће.

прва́чити пр̀ва̄чим несв ‘предњачити, бити први’. – Од ма̑лиг но̀гӯ о̀но ти је прва́чило и ѐте̄ ти га догу́рō до ди̏ректора. – Ô н ти је прва́чијо у свѐму и уна̀прēд им збо̀рио да ни̏је до̀бро тô што чи̏не̄, ал ни̏је вре́ђело, јѐдна ла́ста не чи̏нӣ про̀леће; в. *јак*.

пр̏венац -е̄нца м **1.** ‘прва најјача ракија што потекне из казана’. – Пр̏венац ти је ја̑к кô ѐксēнција, тô кад би по̏пијо, изго̀рō би при^{j}е́ва; **2.** ‘први син’. – О̀вō ти је Ти́лōв пр̏венац, а̀ма̄н ста̀сō за жѐнидбу; **3.** ‘први рој’. – Ју̏трōс, а̀н је ѝзгријало су̑нце, излѐће пр̏венац на ѝлӣњачу те га са̀висмо у тр̑мку.

прве́нство с ‘предност, предњачење’. – А о̑н је ста̀лнō но̀сијо прве́нство, ни̏ко о̀д њега ни̏је и̏мō бо̏љē кра̏ве ни ко̀ње.

пр̏вешка ж ‘женка која се први пут млади’. – О̀ва̄ ми је пр̏вешка, а о̀ва̄ е трѐћē отѐлила; ‖ **пр̏вешкица** ж дем према *прве́шка*. – О̀на̄ нам пр̏вешкица да́е ли̏^{j}епог мли^{j}е́ка.

пр̏вешкиња ж в. *прве́шка*. – Има̑мо о̀вијег ше̑с крава и се̑дма е ова̄ пр̏вешкиња

пр̏вешче -ета с **1.** ‘прво младунче’. – Отѐлила нам Цвѐтуља пр̏вешче, зго̀дно се на̀мучила; **б.** ‘млада особа која иде у посету својој тек удатој својти’. – Кад при̏лазӣмо при̏јатељима, на̀јпрво про̀пуштӣмо пр̏вешча̄д, па о̀ндак ми̑ ста̀ри̏ји иде́мо за̀ њима; ***изр***. *пр̏вēшче и пōде* ‘долазак девојачке родбине након свадбе у дом младенаца’. – Крѐнемо ти ми̑ у пр̏вēшче и пōде с пѐсмōм, мили̏на јѐдна чу̏ти и по̀гла̄ти; в. *пōди*.

пр̑ви -а -о, у ***изр***. ~ *со̀бра* ‘прва славска трпеза за коју седају најугледнији и најстарији гости’. – И̏маде, ва́ла Бо̀гу, го̀стијӯ до̀ста, трӣ со̀бре смо по̀стављали, у̀ пр̏ву со̀бру ће̏дајӯ на̑јвиђѐнији го̀сти.

пр̏вина ж ‘први годишњи природ (прво јагње, први плодови)’. – На̏ш ђе́до е ста̑лно од пр̏вине да́вō цр̏кви.

првобра̀тучед м ‘брат од стрица’. – Мо̑ј ђѐд и њѐгōв ђѐд су првобра̀тучеди, са̏мо што е њѐгōв ђѐд о̀тишō на ми̏ра̄з па е даљи̏на учи̏нила сво̏е, ал ми̑ смо јѐдна кр̑в.

првождрѐпкиња ж ‘кобила која се први пут млади, ждреби’. – О̀на е првождрѐпкиња и по̀тревила се мло̀го до̀бра.

прво̏коп / прво̏коп -о̀копа м ‘прво окопавање кукуруза’. – И̏мали смо њи̏ву до̀ље под плани̏нōм, о̀дēмо те по̀сијемо и по̏тље смо и̏шли за прво̏коп; в. *јаком*, *огрӣ*, *огрнӯ*.

првољѐтка ж в. *ӣрвољеӣкиња*. – Она Ân чина првољѐтка да́е млиј́ека ко и ȍвē кра̀ве.

првољѐткиња ж ‘животиња која се први пут млади’. – Мӣ првољѐткињом зове́мо пр̀вешку кра̀ву, или првождрѐпкињу, или првопра̀скињу.

првопра̀скиња ж ‘свиња која се први пут праси’. – Првопра̀скињу мо̂ра да па̀зӣш, ȍна н-ȕмиј́ē да чȕва пра̀сāд, мȍж да иг прѝтиснē кад љеже и д-ȕда̄ви.

прворȍ̀ђāк м ‘најближи сродник’; в. *ӣречина*.

првȍтēлка ж ‘крава која се први пут (о)тели(ла)’; в. *окоӣилиӣи се*.

првотѐлкиња ж в. *ӣрвоӣелка*. – И ȍвē го̀дине има́демо једну првотѐлкињу.

пр̀гāв -а -о ‘прек, плаховит, свадљив’. – Нѐ знāм на̀ кōг се тȕрӣ ȍвō диј́ете, нӣко на̀ш нӣје ва̀кō пр̀гāв.

пр́деж м ‘бучно ослобађање стомачних гасова, флатуленција’. – Ȍстала од ђѐда Ра̀домира јѐдна ста̂ра књѝга, зȍвē се *Пѐлагићев на́родни ȕчиӣељ*, и у њо́јзи пӣше да е пр́деж ȍпасно задржа́вати.

пр̀днути -нēм св ‘бучно ослободити стомачне гасове, флатулирати’. – Тô ти је ȍнō што ка̂жу, нѐ би крӣв ȍнāј што пр̀де, но ȍнāј што чȕ; ***изр.*** *Пр̀дну́ӣи у ча̀бар* ‘пропасти’; ‖ **пр́ђети** пр́дӣм несв. – Њѐму при́чō ил пр́ђō ӣсто ти се ва̀тā.

преатреси́рати -ѐсӣрам св према *аӣресираӣи*; в. *аӣреса*.

прѐбајцовати -уем св ‘поново избајцовати’. – Мо̂рам ѝспотекāр да прѐбајцуем а̀стāл и сто̀лице, испȍстијо се ба̀јц за ȍвијег десе́так го̀дӣна.

пребаци́вати -а̀цӣвам / -а̀цуем несв **1.** ‘приговарати’. – Ȍпекло га што му е пребаци́вō за пија́нство на̀ слави; **2.** ‘превозити, премештати’. – Зва̀о Са́ва да му по̀може пребаци́вати др̀ва прекȍ-прȍшћа; ‖ **преба́цити** прѐбāцим св ‘приговорити, укорити’. – Преба́цијо му боз ȍнōга што нӣје до̀шō на а̀кцију око пу́та; **2.** ‘превести с места на место’. – Да̀ л би мȍгō с кȍњима да ми прѐбāциш ȍвāј на̀мештај до ће́ркē?

прѐбећи -егнēм св ‘илегално прећи границу’. – И Ȍбрад ти ȍндак прѐбегнē у Ѝтāлију, а ода́нлē прѐ̂ђе у А̀мерику, пȍтље нӣје мȍгō да се вра̂ти док му нӣје за̀старило.

прѐбити прѐбијем св ‘претући неког’. – Прѐбили га у мѝлӣцији ко̂ кȕчку, пȍтље се ме́но ȕстручијо; ***изр***. *~ дȕгове* ‘намирити, наравнати’. – А̀ј мӣ ко љȕди д-испрѐбӣјамо дȕгове и да бӣднēмо квӣт, да на̀мӣримо ко̂ е кȍме шта̂ ду́жан, штȍ-нō ка̂жу, чӣс ра̀чȕн – дȕга љу́бав.

пребȍбати се прѐбōбāм се св ‘прездравити, преболети’. – Кад ћȕре ȍдвркнē и пе́шēс нѐђēља прекȍстанē, ка̂же се пребо́бало се. – Бȍгами, ба̀ба се згȍдно пребо́ба, ѐнē је тр̀лӣ тѐжину ко̂ да јој је ја̀ком ше́сēт.

пребȍљети -ȍлӣ св ‘оздравити’. – Јѐдва на јѐдвите ја̀де пребȍље апера́цију, ал са̀д се кова́рнō, ва́ла Бȍгу.

пребȍравити -ӣм св **1.** ‘провести време’. – Цѐо да̂н је та̀мо пребȍравио чѐкајући да на̀ӣђе нѐко да га ишчѐтвōри из ȍнē лȍквē. – Ва̀здāн пребȍрависмо у планӣни чѐкајући шȕмāра да нам ишчекѝћā прȍреду; **2.** ‘заборавити’. – А ȍн пребȍравијо да е ȍбећō до́ћи. – Бӣјагу се за̀гријали јѐдно за̀-другō, ал кад је ȍтишō ȕ-вōјску, ȍна га прѐборави и ȕдаде се за̀-другōг, што ка́зли: далѐко од ȍчијȕ – далѐко ȍд-срца.

прѐбрдити -им св према *брдиӣи*. – Кад је на̀ишо бр̀дāр кроз сѐло, комгȍј је трѐбало, он прѐбрдио бр̀дила; ‖ **пребрђа́вати** -ђāвам несв према *ӣребрдиӣи*; в. *брдиӣи*.

прѐбризгати -а св ‘налити у виме превише млека и морају се брзо помусти (о музној стоци’; в. *мужа*.

прѐбринути -нēм св ‘завршити неки посао’. – Ожѐник и на̀јмлађег сӣна те прѐбринук ѝ тȕ брѝгу.

прѐбрисати -шēм св ‘обрисати, пречистити’. – Свàку ствàрчицу прѐбрисасмо влàжном крȗпом, нѐма трȗнке прашѝнē нѝ на чему, свѐ цàклӣ кȍ оглѐдало.

пребрȍдити прѐбродӣм св ‘истрпети, издржати’. – Пребрȍдисмо и ȍвāј нѐсретни рàт и јȍпēт нѐкако прекȍстасмо.

прева́лити (се) прѐвāлим (се) св **1.** ‘преврнути (се), претурити (се)’; в. *климати*; **2.** ‘пређи, прођи; премашити’; в. *зараван*.

прѐвара ж ‘довођење неког у заблуду, обмана’. – Ни са́њō ни́сам да е тô чѝста прѐвара, ал ет и тô ти је нѐка шкȍла, мôраш дȍбро д-ȍтворӣш ȍчи мај штà да рâдиш, нѝје цàбē кâзано не кȕпуе се мàчка у цàку.

прѐвāрбати -ам св ‘поново обојити’; в. *правити*.

прѐварити -ӣм св ‘изиграти, обманути’. – Прѐваријо нàкȳ ђѐвōјку, не знā ôн кȍлко е те́шка сȕза ђѐвојачка.

превѐсти -ѐдēм св ‘сместити на друго место’. – Млȍге нàше Срȕбе превѐдоше у дрȕгу вѐру, те се одрȍдише; ***изр***. ~ *пра́во* ‘оверити уговор у суду’. – Превѐдосмо пра́во, ȕдарише нам на ȕговōр штàмбӣљ пошто напла́тише тàксу, и мӣ ти ȍдēмо у кавàну на пече́ње, ради алвàлука, и тȕј се на пошљѐтку ѝжљȕбимо; ја њѐму вѐлӣм: дàбōгда ȕ здрāвљу потрȍшијо пàре, а ôн мѐне кâже да и тӣ и кȍљена иза тѐбе вàјдē с тê парце́лē; ***изр.*** *Превѐдоше иг же́дне пре́ко вȍдē.*

превија́вати -ѝјāвам несв ‘на ветру одвајати нечистоћу од зрневља’. – Àн се ȕкāже згȍда, трѐбā превија́вати пàсȕљ; ‖ **прѐвијати** -јēм св ‘завршити вејање’. – Дàнāс пӣрну вѐтар ко нàрȕчен те прѐвијасмо пàсȕљ; ‖ **прѐвијāн** -ā -ō ‘превејан, лукав, намазан свим бојама’. – Тâј ти је прѐвијāн, преварàнт кàкōг нѐма нàдалеко.

прави́јати прѐвӣјам несв **а.** ‘мењати завој (на рани), повој’. – Ѐнē га у амбулàнти код Чви́кта, прѐвӣја му рàну; ‖ **прѐвити** прѐвијем св ‘променити завој’.– Трѐба пȍново да се прѐвијеш, прокрва́ријо ти за́вој.

превију́так -тка ‘смотуљак’. – Кад су се срѐтили, он јој тȕтну ȕ-шаку неки превију́так.

превика́вати -ѝкāвам несв ‘навикавати се’. – Дȕго сам превика́вала да на тàкӣ на́чин ткêм; ‖ **прѐвикнути** -нēм св ‘навићи се’. – Наре́дила ми ђѐца зȕбе, нѐ могȳ лàсно да се прѐвикнēм; ‖ **прѐвићи** -кнēм св ‘и с т о’. – Кад сам се ȕдāла, јѐдва сам прѐвикла на ȍвдашњē ȍбичāје.

прѐвирати прѐвирē несв ‘постајати кисео, ферментирати’. – Пȍчеле су шљѝве прѐвирати, још кȍӣ дâн па ћемо да нàлāжемо лàмпек; ‖ **прѐвирање** с ‘ферментација шљива, комине’. – Залàђње, мàло успȍрило прѐвирање мàцāрке; ‖ **прѐврети** прѐврē / прѐврӣ св **а.** ‘ферментирати’. – Још ме́но да прѐврē, па ћемо потпа́лити лàмпек; **б.** ‘одстојати после сољења, »сазрети« (о сиру)’. – Кад сѝр дȍбро прѐврӣ, ȍндак ти је тô стâри.

прѐвӣтан -тна -о ‘окретан, басташан’. – Милàнчӣћ ти је прѐвӣтан за свѐ, свàшта му бàстā.

превла́чити прѐвлāчим несв ‘преносити вучењем с једног места на друго’. – Досад превла́чили плâшће и ćѐли да мàло дàнȳ па ће ђѐнути; ‖ **преву́ћи** -чēм св ‘превести, пренети с једног на друго место’. – Преву́кли смо свȍ сѝјено ѝз поља вамого́ре кȕћи, жђѐнули и полемѐзали, отàросисмо вѐлики пȍсо.

превȍљети прѐволӣм св ‘заволети другог’. – Зàпјеваше чȍбани ȍзгō низ Ду́бове: *ȕстāј, Рâде, свȍе стâдо сӣ́аси / ȍдњēше га Бѐлицē тàлāси / нека нȍсē и мѐне и стâдо / кад си дрȕгог превȍљела, Рâдо.*

преври́штати -ӣм св ‘преплакати’; в. *урокљив*.

превр̀љати -а̄м св ‘прегазити усеве, траву, направити штету’. – Љѐпосавине ôвце ми јòпē превр̀љале јѐчам, нит мòгу да е рѐзи̏лим, нит ви̏ше да тр̑пӣм штѐту кòјӯ ми пра̀вӣ.

превр̀љезити -ӣм св ‘лоше урадити, препелверити (в.)’. – Ни́су тô дòбро ура́дили, са̀мо на̀кō превр̀љезили, кòлко д-ота̀росē.

превр̑нути прѐвр̄нем св **1.** ‘обрнути; претурити, оборити’. – Превр̑нули би нам се ђѐдови у грòбовима кад би зна̀ли шта̀ се во́ђе ра̂ди ш њи̏ном за́муком. – Превр̑нуше пра̀сад кòву и прòсӯше спла̀чине; **2.** ‘изврнути на наличје’; в. *гужњак*; ***изр.*** *~угар* ‘поново преорати угар’. – Кад смо пòжњели пшѐницу, ѐндак смо стр̑н уга́рили, па смо са̀д пòново превр̑нули онај ӯгар али дубље; ‖ **прѐвртати** -ћē̄м несв према *преврну̏ти*. – Пòшли ѐни да прѐврђӯ си̏ено, а ја̂ би̏јаг ма̂ли па ме одре́дили за водòношу.

пре́врт м ‘друга страна текстила, наличје’. – Нѐма ма̂јка са̀шила панталóнице од њѐне ђѐвојāчке сӯкњē с пре́врта да не пòзнајӯ жѐне из ц̏ема́та, но да ми̏слē да е нòво; ‖ **прѐвртачки** прил ‘врста плетења’. – Мòш да плѐтēш клòкēт, мòш вр̀кēт, а мòш и прѐвртачки; ‖ **превр̀тљив** -р̀тљива -о ‘дволичан, подао’. – Ѐн ти је превр̀тљив, ни̏шта нѐ мош да му свѐруеш.

прега́њати (се) прѐгāњам (се) несв ‘препирати се, надмудривати се’. – Нѐмōте се љу̂ди тӯјнак прега́њати, зар нѐмате памѐтнијег пòсла тако ви Бòга. – Ђѐ на́ђосте мѐне, да ва̀кō пòд старōс ѝдēм да се ш њи̏ма прѐгāњам; в. *мржљети*; ‖ **прѐгнати** прѐгнāм св **1.** ‘превући, пренети’. – Чи̏ча, òправијо ме та̀та да те пи̏там мòш ли прѐднōђ да нам прѐгнāш пла̂шће дò-шталē. – Да л би мòгō да ми прѐгнāш оне тру́пце до ба̀нсека; **2.** ‘превести, препратити’. – Прѐгнāј ôвце у стр̑н па до́ђи да ми пòведēш вòлове да прѐгнāм кр̀стине; **3.** ‘претерати, постати неумерен’. – Ѐн ти је тӯјнāк прѐгнō преко сва̀ке мѐре; ‖ **прегòнити** прѐгонӣм несв **1.** ‘превлачити с једног места на друго’. – Ѐнē иг прѐгонē ти̏кве; **2.** ‘претеравати с једног на друго место’. – Прѐгони гòведа според гôрње кӯће; **3.** ‘постајати неумерен’. – Чѐсто ѐн прѐгонӣ у пи́ћу, ал у пòслу тô му се не дѐшава. – Ѐн ти нѐма мѐре у јѐлу и пи́ћу, чѐсто прѐгонӣ па ме згòдно стра̂ да му не пòпуштӣ здра̂вље. – Он кад пòчнē да се ва̂ли, зна̂ј да прѐгонӣ за дӯпло од òногā што јѐсте; **4.** ‘надгорњавати се, надмудривати се’. – Кад гòј се са̀станӯ, они пòчнӯ да се прѐгонē, сва̀к би да њѐгова би̏днē ста̀рија.

прегла̀дњети -нӣм св ‘дуго гладовати, изгладнети’. – Два̂ да̂на не òкусисмо ни̏шта те прегла̀дњесмо и ви̏ше не òćеђāмо гла̂д.

[прѐгледати] -ам св. – Прѐгледо дòктор ђе́да и вѐлӣ да су по́зив за̀ њега »неђе го́ре« за̀турили; ‖ **прегле́дати** прѐглēдам несв. – Ӯчитељ за̂ђе па нам прѐглēда зада́тке; ‖ **прегле́днути** прѐглēднем св ‘прегледати, видети; проценити’; в. *избрисати*, *о̏тирати*.

преговòрити -òворӣм св ‘убедити, наговорити’. – И ѐн ти њӯ прѐговорӣ и ѐна ти ота́лē са са́бора по́ђе за̀ њега.

прегоди́нити -òдӣнӣм св ‘провести годину, проборавити’. – Прегоди́нио сам у њи̏нōј кӯћи, глѐдали су ме ко свѐ̏ди̏е̏те и Ра̀досав и Дра̀гиња, љѐба ми и сòли.

прегòрети -ӣ св **1.а.** ‘сагорети’. – Би̏јак до́ље код Ми̏ћē у Ча́чку, ѐни ѝмају стру́ју и ми вѐчерāмо, кад одја̀мпӯт òстасмо у мра́ку, вѐлē: прегòрела си̏јалица, а ја̂ се ми̏слӣм – ни̏шта без на̀шег вѐњера; **б.** ‘одстојати, потпуно иструнути (о стајском ђубрету). – Кад дòспӣш, дòгнāј ми òнōг прегòрелог ђӯбрета да пòђубрӣм ба̀шчицу; **2.** ‘престати давати млеко, засушити’. – Пòчнēш да прѐскāчеш мӯжу очи тѐљēња док кра̀ва не прегòрӣ.

прѐграда ж ‘препрека’. – Између ова́ца и ја̀гњāди ѝмā прѐграда да ôвце нѐ могӯ јагња́дма д-òтмӯ мѐкиње.

прегра́дити прѐгрāдим св ‘ставити преграду’. – Трѐбā прасáдма прегрáдити јѐдан ѣòшак и дáвати им да стâлно ѝмајӯ рáнē; ‖ **преграђи́вати** -àђӣвам / -àђуем несв. – Ѐнē иг ӯ-штали, преграђи́вају између крâва и тѐлāди.

прегр́мљети -мӣм св ‘савладати неку невољу’. – Вáла Бо̀гу кад прегр́мљесмо и òвӯ по̀плаву.

прегр́нути прѐгр̄нем св **1.** ‘лопатом промешати, пребацити на другу страну’. – Кадго̀ј до̀спӣш, прегр́ни пшѐницу да се не ӯпāли, по̀влажна е; **2.** ‘пребацити нешто преко леђа, пригрнути’. – Прегр́нде се с òвōм ц̀окōм, назéпшћеш на тој про̀маи; ‖ **прѐгртати** -ћēм несв према *прегрнути*. – Нѐмōте ту зѐмљу прѐгртати, трѐбā е ѝшћерати из àвлије.

прѐгр̄ш -шти ж ‘прегршт, количина нечега што стане у две спојене шаке’. – Дàде нам бàба по пӯну прѐгр̄ш јàглӣца.

прегу́рати прѐгӯрам св ‘пређи неку препреку’. – Кâже баба Зôрка: јôј, ђѐцо, јâ, пӯста, прегу́рак осамдѐсēт и ӯзēк деведѐсēту.

преда́нити прѐдāним св ‘провести дан’. – Тӯј ти мӣ преда́нисмо у по̀таи и кад је пàла нôћ, кре́нусмо дӣље.

прѐданути прѐданēм св ‘одахнути, мало одморити’. – Ни́смо ѝмали кàд ни да прѐданемо јел ако нас ӯватӣ нôћ, о̀ста недо̀мӣрено, кô да се врàћā на то̀лику дâљ; в. *застати, испаличити*.

предво̀ити -ӣм св ‘разделити, раздвојити’. – Ѝдте те прѐдвōјте јѐлōвни од ćѐменског компи́ра. – Прѐдвōјте јàгњāд у ћѝлер, а ôвце о̀ставте у то̀ру.

прѐденац -ēнца м ‘упредање ланца или конопца помоћу дрвене полуге ради учвршћивања’. – Попѐњи се го́ре нà кола те ӯдари прѐденац да нам нѐ-спану сно̀пови; в. *упреденчити*.

прѐдӣво с ‘пређа’. – Кад по̀више прѐдӣва нàвашēмо, мӣ о̀ндак но̀симо у бојàцӣницу на вâрбање.

предња́чити прѐдњāчим св ‘првачити, истицати се’. – Ôн је у свѐму предња́чијо и у зна́њу и у има́њу.

прѐдњица ж ‘предњи део горње одеће, скут (в.)’; в. *зикернадла*.

предо̀мислити се -ӣм се св ‘променити мишљење, став’. – О̀нōм ко нѝшта нѐ знā нàјлакше је да се предо̀мислӣ; ‖ **предоми́шљати се** -о̀мӣшљам се ‘колебати се, двоумити се’. – Нѐмō да се мѝслӣш и предо̀мӣшљаш и да се нѐшто нѐћкāш (7: 207); ‖ **предомишља́вати** се -ѝшљāвам се несв према *предомислити се*; в. *презвен*.

прѐдри̑ети прѐдрēм св ‘прегурати, савладати; пробити се’. – Бо̀гами, прѐдри̑е мôј ђéдо апера́цију и ѐнē га сàд шӯркā по̀ваздāн у бàшчици, око сто̀ке и тàкō тê ствâри. – Јѐдва жи́ви прѐдри̑есмо преко о̀нијег смѐтōва; в. *заглибити*; ‖ **прѐдирати** -ēм несв према *предри̑ети*. – Кад су по̀чели прѐдирати прѐко-брда, знàли смо да ће бѝти бела́ја.

предругоја́чити -о̀јāчим св ‘преиначити, урадити другачије’. – Предругоја́чили јој плâн и ӯдадоше је зà другōг.

прѐђа ж *в. предиво*. – Прѐђу смо по̀тље но̀сили код бо̀јацӣнке Лêпе Чекере́вац.

прѐжалити -ӣм св ‘преболети, савладати жалост’. – До крàја живо̀та нѝје мо̀гла да прѐжалӣ Гво̀здена ко̀ӣ јој ӯмри̑е кад је ѝмō сѐдам го̀дӣна.

пре́жало с ‘онај који вреба, прикрада се, чека у потаји’. – Тô ти је јѐдно тêшко пре́жало, сàмо чѐкā кад ће д-ѝскочӣ при́лика да нѐког ӯцēни.

пре́жати прêжам несв ‘вребати, чекати у заседи’. – Ра́збојник прêжа жр̄тву у зâćеди ко̀ мàчка мѝша.

прежи́вати прѐжӣвам несв ‘прежвакавати храну која се код преживара из желуца поново враћа у уста ради уситњавања’. – Нàпасле се кра̏ве ѐнē ѐтавē, си̏те кô бу̏рāд, ѐнē иг поли̑ѐгале у̏ лāд и прежи́вају.

прежи́вљети -ӣм св ‘извући се из невоље, преживети’. – Прежи́вљō сам стô ја̑да; ***изр.*** *Ко ӣрежи́вӣ ӣри́чаће.*

презалога́ити (се) -ѐгāим (се) св ‘појести мало, на брзину’. – А̀јде да се ча̏ском презалѐгāимо кѐлко би́ло па д-ѝдēмо да тô за̀врӣшимо.

пре́зати[1] прêжем несв ‘стављати амове коњима’. – Пре́жи, си̏нко, кѐње, д-ѝдēмо у водѐницу.

пре́зати[2] прêзам несв ‘зазирати, устручавати се’. – Млѐго се ѐсилијо, нѐ прēза нӣ од кога, нѐ знāм да̀ л ће му тô на дѐбро иза́ћи.

прѐзвати прѐзовēм св **1.** ‘прозвати’. – Прѐзвā ôн ње̏га пред сви́ма и вѐлӣ му у̏-очи: штô ти ла̏жēш?; **2.** ‘преименовати, дати надимак’. – Мѐне ѝме Тѐмислав, а ѐни ме прѐзвāли Ли́со; ‖ **прези́вати** прѐзӣвам несв ‘прозивати, утврђивати присуство’. – Сва̏ко ју̏тро нас прези́вō у̏читељ.

пре́зиме -ена с **1.** ‘породично име’; **2.** ‘надимак, име од миља које млада даје укућанима када дође у кућу’. – Кад сам дѐшла у нѐв дѐм, бѝјāше пу̏на ку̏ћа ђѐцē, јѐтрōва па ђѐвēра и за̏ōва те сам сви́ма пода́вала презимѐна: дѐлӣца, ђе́шо, бра́ле, бра̀лица, бра́ћа, се́ја, се́ица, милѐцвēће, драгѐцвēће. – Зва́ла га пре́зименом бра́лица.

прѐзрелити -и[м] св ‘пређи фазу сазревања и најавити почетак труљења (о воћу)’; в. *кōнӣти*, *расӣрōпāти се*.

прѐзути се -уем се св **1.** ‘помешати обућу, »погрешно се обути«’. – Прѐзуо кѐндуре па лѐву ту̏ријо на дѐснӯ нѐгу; в. *глупач[иц]а*; **2.** ‘променити обућу’. – Ѝзгазисмо по нѐким ба̏рāма, јѐдва чѐкак да дѐђемо ку̏ћи да прѐзуем су̏ве ча̀рапе.

преје́дати се прѐјēдам се несв ‘јести преко мере, ждерати’. – Прѐјēда се кô да се бѐӣ да ćу̏тра нѐће ѝмати штà да пôјде; ‖ **прѐјести се** прѐједēм се св ‘најести се преко мере’. – Нѐмōјде да се прêјдеш, па јѐпēт да пу̏ћēш.

прѐкćутра прил в. *ӣроćутра.*

прѐкада ж ‘чин прекађивања обредног колача’; в. *ӣрекадити.*

прека́дити прѐкāдим св **1.** ‘издати подушје, извршити парастос’. – Прека́дили смо ђе́ду чѐтресницу; **2.** ‘осветити и преломити славски колач’. – Мӣ на дан сла̏вē нѐсӣмо у̀ цр̄кву сла̂вски кѐлāч да нам га пѐп прѐкāди; ‖ **прекађи́вати** прекàђуем несв ‘издавати подушја, парастосе’. – Мӣ смо свӣм на̏шим ста̂рима прекађи́вали сѐдмицу, два̀есницу, чѐтресницу, полугѐдишњицу и гѐдишњицу. – О за́душницама прекàђуемо панàију; ‖ **прекађи́вање** с ‘сечење славског колача, освећење славског жита’. – Кад смо нѐсили кола́че на прекађи́вање, пѐп ту̏ријо свѐску и упѝсуе кѐлко кѐ да́е.

прека́лити прѐкāлим св ‘окалити’. – Ако [ће]ш да клѐпāш а̀латку, мôра д-ѐдēш код кова́ча да е прѐкāлиш та̀кō што се на̀јпрво ѝсијā на кѐвāчкој ва̀три, ѐнда се чѐкиħом ѐтāњи ѐштрӣво, па е ѐнда пѐтопӣ у ла́дну вѐду; ‖ **прѐкāљен** -а -о ‘вичан, искусан’. – Ње̏га е у живѐту сва̏шта сна̀лазило и ôн ти је са̀д прѐкāљен и спрѐман за свѐ.

прекарда́шити -а̀рдāшим св ‘превршити меру, претерати у нечем’. – Кад је прекарда́шијо са трѐшѣњом, а са ѝспитима ота́њијо, ја̂ му ѐмāлим посла́так и ка̂жем: си̏не, здоговѐрили смо се да ти снѐсӣм трѐшкове школари́нē а јѐк лежари́нē, од да̀нāс се сна̀лази бѐз менē ил дѐђи ку̏ћи да ра̂димо ба̏рабар.

прѐквитати -āм ‘изравнати рачуне, рашчистити’. – А̀јде ми лѐпо и згѐдно да прѐквитамо рачу́не и да вѝдӣмо кô кѐмē и кѐлко ду̀гуе.

преки́дати прѐкӣдам несв ‘заустављати неки ток’. – Споради ки̏шē смо нѐколко пу́тā преки́дали ко̀пāње, чи̏м се склѝнӣмо, ки̏ша ста̀нē; ‖ **прѐкинути** -нēм св **1.** ‘обуставити, стати, зауставити се’. – Тр̏копиш, прѐкинō д-ѝпштӣ са по̂ла сѐла. – Си̏нко, вѐлӣ ђе́до, кад ти је на̀јслађе, прѐкини да јѐдēш; **2.** ‘раскинути’. – Ја̂ му ви̏чем: нѐмō то̀лико зате́зати, ал ѝн нѐ слушā и прѐкиде ѝзицу.

преки́пљети преки́пӣ св **1.** ‘прелити се преко ивице посуде (нешто што се налази над ватром, што се кува)’. – Замари̏јасмо се те нам преки́пље млиј̑е́ко; **2.** ‘не издржати неки притисак, побећи од неке муке’. – Преки́пљело му и ѝн ни̏је мо̀гō ви̏ше д-истр̑пӣ тѝ зеба̀нцију но зди̏мӣ и ѐде преко би̏ј̑елог си̏ј̑ета.

прѐклāнӣ прил ‘претпрошле године’. – Прѐклāнӣ ми се ро̀дијо на̀јмлађи ѝнук, свѐ се на̂дам би̏ће јѐш ко̀ē ди̏ј̑е́те, ако Бо̀г да̂; в. *зајно*.

прѐклати прѐкољем св према *клати*. – Ѐнē га јѐш спа̂ва ко̀ прѐклāн.

прѐкључе / прѐкјуче прил ‘пре два дана’. – Прѐкључе се нѐшто мо̀тала мѝлӣција по сѐлу, мо̂ра да е нѐко оци̏нкāрен; в. *кењкав*, *оздравити*, *погача*.

прѐко прил ‘пречицом’. – Ѝдте ву̀дā, прѐко, ѐвō̂м путѐ̀ањō̂м, млѐго ви је бли̏жē него ѐколо д-оби̏лазӣте; ***изр***. ~ *гла́вē* ‘превише’ – Вала, ди̏ј̑ете, по̀сла преко гла́вē, нѐмамо ка̀д чѐстито во̀дē да пи̏јēмо; ~ *пу́та* ‘с друге стране пута’. – Ња̂на ку̏ћа ти је преко пу́та за́друге.

прѐко̀вати прѐкуем св ‘променити потков’; в. *поабати*.

прѐковише прил ‘више него што треба, превише’. – Ѝмāмо, ва́ла Бо̀гу, свѐга и прѐковише; в. *доља*, *наплести*.

преко́кати се прѐкōкам се св ‘претерати, претоварити се, прејести се. – Преко́кали се ѐнē печѐњчине и ви́на и са̀мо што ни́су по̀чели да бу̂чу.

прекопа́ница ж ‘ред, врста у њиви при копању када у њу пређе суседни копач’. – Мо̂ј вѐсели свѐкар по̂јта па кад би̏днē при вр̑у, ѝн на̀чини прекопа́ницу у мо̀јō̂ј вр̑сти да ми ола̀кшā.

прѐко̀рети -ӣм св ‘укорити неког’. – Ко̀лко пу́тā ме је ста̀рија сѐстра прѐко̀рела како се ја беја́ги ѝзвлāчим, а гла̀внӣ по̀сō па̀днē на̀ њӯ.

прѐко̀стати -нēм св ‘претећи, преживети опасност, преостати’. – Ѝзишō Ра́ле из бо́лнице па комендѝјā, вѐлӣ: јѐпēт прѐко̀стак.

прекра́јати прѐкрāјам несв ‘преиначавати’. – Ма ко̀ сте ви̏ брê да прѐкрāјате мо̀е пла́нове; ‖ **прекроја́вати** -ѐјāвам несв **1.** ‘преправљати, прекрајати стару одећу’. – Прекрѐјāва јој ба̀ба јѐдну аљи̏нчицу; **2.** ‘мењати планове’. – Ни́су му да́ли ка̀ко је ѝн шћѐо но му прекроја́вали пла́нове; ‖ **прекрѐити** прѐкроӣм св **1.** ‘преправити (стару одећу)’. – Бр̑зо ће то ѐна тѐбе да прѐкроӣ и би̏ће ко нѐво; **2.** ‘променити мишљење, план’. – Ѝн шћѐо да са̂ди вѝноград, ал му ку̏ћāни прекрѐише пла̂н.

прекра́тити прѐкрāтим св ‘ускратити, забранити’. – Прекра́тијо ми до̀ктор д-ѐдēм ма́сно и сла́но, а ја̂ му вѐлӣм, па до̀бро, до̀кторе, ако нѐ смијем свѐ то̂ што си ми со̀пштијо, смѝјем ли да па́сēм тра̂ву, а ѝн ти мѐне ѝзврāти: смѝјēш, ка̂же, ал нѐмō по ро̀си.

прѐкрēт м ‘подизање или навлачење нечег преко полуге’. – Нѐмōјте се, ђѐцо, мѝчити, ѐвē вам о̀вā ћѝскија па то̂ на прѐкрēт превр̑нте о̀лāјле.

прѐкречити -им св ‘поново окречити’; в. *штукатор*.

прекр̀стити се прѐкрстӣм се св ‘осенити се крсним знаком’. – Ва̀кō, бла̀го ба̀би, са̀ставӣш на дѐснōј ру̀кици па̀лац, ка̀жипрс и вѐлики пр̑с, а о̀вā два̂ прѝтиснēш уз дла̀н, па ѐндај о̀вā трӣ пр̑ста тѝ̀рӣш на̀јпрво на чѐло и ка̂ш »у ѝме Ѐца«; па ѐндак на пѝ̀пак и рѐкнēш »и Си̂на«, па ва̀кō на дѐснō ра̀ме и ка̂ш »и Свѐто̄га Дѝ̀а« и на лево ра̀ме и рѐкнēш »А́мин«; ***изр***. ~ *ру̂ке* **а.** ‘престати радити’.– На̀јлакше је прекр̑стити

ру̏ке, ал је му̏ка кад за̀валӣ гу̏зици; **б.** ‘умрети’. – Ѐ̀ćетијо е ђе́до да ће то̀гā да̂на да прѐкрстӣ ру̏ке и рѐкō Ју́ли да зо̀внē Жа́рка.

прѐкрупа ж ‘крупније самлевена житарица за сточну исхрану’. – Ѐ̀вӣ ње̏ни ку́пили прекру̀пāч и са́ми мѐљӯ прѐкрупу за сто̀ку; в . *јарма*.

прекру̀пати -ām св ‘припремити прекрупу’; в. *прекрупач*.

прекру̀пāч -а́ча м ‘справа за млевење кукурузног зрна’. – Зѐмāјле смо и за сто̀ку но̀сили у водѐницу, е ва̂мо кад је увѐдена лѐктрика, скоро сва̏кā ку̏ћа е на̀бавила прекру̀пāч па прекрупа́мо сто̀ци о̀час по̀сла.

прекѝстурити се -им се св ‘усукати се, омршавити, онемоћати’. – Нѐшто се Јерѐмија прекѝстуријо, мешчѝнӣ да му ни́су баш свѐ ко̀зе на бро̀ју; в. *чкрбав*.

прела́гати прѐлāжем несв ‘изручити један и приставити други казан ци̏бре при печењу ракије’; ‖ **прело̀жити** прѐложӣм св. – Тӣ ćѐди ж-ђѐцōм, са̀-ћу ја̂, д-ѝдēм да по̀могнēм Ми̏лораду прело̀жити ла̀мпек.

прела́дити (се) прѐлāдим (се) св ‘прехладити се’. – Обу́цде се бо̀ље, нѐмō да се прѐлāдиш па по̀тље да шмр̏кљāш.

пре́лаз м ‘прескакало на огради’. – У ђѐтелини више пре́лаза се ра̀сквоцала и нале́гла цвр̏цӣнка.

прѐлајати -је св ‘непрекидно лајати’; в. *керче*.

прела́мати прѐлāмам несв ‘ломити’. – Ѐ̀нē ђе́до и ӯнук оће да прела́мају че́сницу; ‖ **прело̀мити** прѐломӣм св ‘сломити’. – А̀јде да за̂јно прѐломӣмо ко̀лāч, са̀-ће по̀п да ба̀нē; ***изр***. *~ преко ко̀љена* ‘на брзину’. – Ѐ̂н ни̏је шћѐо да чѐкā шта̀ ће дру̏гӣ рѐћи, но прело̀мијо преко ко̀љена и го̀това ства̂р.

прелѐћети прѐлетим св ‘прелетети’. – Прелѐћеше ждра́лови изнад на̀шијег ку̏ћа, осѐлише се, са̀-ће да зала́днӣ.

прели́вати прѐлӣвам несв ‘насипати течност преко нечега’. – Мӣ о за́душницама ка̂димо гро̀бове и прѐлӣвамо иг цр̏веним ви́ном, ва̀кō у кр̏с; ‖ **прѐлити** прѐлијем св ‘насути течност преко нечег’. – Ӯзми, си̏нко, ви́но па прѐлӣ гро̀бове ва̀кō у кр̏с.

прелиј́етати прѐлиј́ећēм несв ‘летети с једног на друго место’. – Прѐлиј́ећу из јѐднē ӯ другу па̀ртију ко̂ пи̏лāд прекò прōшћа, са̀мо да се здо̀мчајӯ вла̂сти.

пре́ло с ‘седељка, посело на коме се преде, плете, везе’. – За̀вичај те зо̀вē на мо́бу, на пре́ло и поćе́ло, на комѝшāње, на ѝгранку, у ко̀ло око ро̀гоцē на ко̀јōј жмѝркā карбѝтуша, под ко̀јōм јермонѝкāш ра̀стēже дугмѐтару (11: 5).

преломàтати се -ām се несв ‘проћи кроз тешкоће, мучити се пролазећи кроз многе ломове’. – Кад по̀глāш, свѐ се преломàта преко Жа́рковијег ле́ђā.

прелопàтати -ām св ‘измешати лопатом’; в. *лопатати*.

прѐља ж ‘жена која преде’. – Свѐ прѐље по̀ćедају око про́чēвља, ко̀јā пре́дē, ко̀јā плѐтē, по̀ђекоја ве́зē па и за̀пјевају; в. *спрести*.

прѐљетак -тка м ‘стог који је прегодинио (в.), од прошлог лета, од лане’. – Ѐ̀сто ми јѐдан прѐљетак о̀вē дрмезине за̀-ōвце (7: 98).

преља́убити прѐљӯбим св ‘заволети другог’. – Кад је ѐ̂н би̏јо у во́јсци, Пѐтрија преља́убила дру̏гōг и ӯдāла се.

прѐмазати -жēм св ‘намазати’. – Прѐмажите још јѐднōм про́зоре спо̀ља да нѐ може вла̀га да им на̀удӣ; ‖ **премази́вати** -а̀зуем несв. – Премази́вō ја̂ тѐ два́трӣ пу́та, ал јо̀пēт о̀стало бљедѝњаво.

пре́медба ж ‘примедба’. – Кад је о̀нāј буцо̀вāн завр̏шијо го̀вор, О̀брад му рѐчē да ѝмā јѐдну пре́медбу: о̀нāј тво̂ј непомја̀нӣк рѐче да нас је прѝје ра̀та би́ло педѐсēт по̀сто нѐписмено, а да е са̀д откад сте вӣ до̀шли на вла̂с о̀бр̏нута ситува́ција, па би ја̂ пи́тō ка̀кā е ра́злика.

премеђа́вати -èђāвам / -èђуем несв према *премеђити*. – Ко гој је премеђа́вō ж ђа̀волом је òртачијо; ‖ **премеђи́вати** -èђӣвам / -èђуем несв. – Òни ста̂лно поткопа́вали мѐђе и премеђи́вали поме́но, нӣшта баксу̀зније; ‖ **прѐмеђити** -ӣм св ‘помаћи међу на штету међаша’. – Ни́сам ја̂, гсин су̀дија, прѐмеђијо, на при́лику, нӣком, јòк, но òћеко у мо̂м, у мòјōј ђѐдовини;

прѐмерити -им св ‘измерити’; в. *ваӣ*, *машка*, *умеӣрити*.

премѐтати прѐмећем несв ‘претурати, мешати, премештати’; в. *ӣозлоӣшӣиња*.

преме́тити -ẽтим св ‘уочити, запазити, приметити’. – Нӣје се мòгло дѐсити да òна не премѐтӣ кад нѐко про̂ђе пу́том; ‖ **премеђи́вати** -èђуем несв. – Òдāвно ја премѐђуем да се òни погле́дају, ал ни́сам шћѐо да иг òвӣрам.

преми́нути прѐмӣнем св ‘умрети’. – Јӯтрос, ра̂ном зòрōм, преми́нула вѐсела Дра̀гиња, сӯнце те грӣјāло.

преми́шљати се прѐмӣшљам се несв ‘двоумити се, колебати се’. – Прѐмӣшљам се кӯ-ћу, штӑ ћу и ка̀ко ћу јел мо̂ј нӣко нӣком нӣкад нӣје тô учӣњō што ôн учӣње.

прѐмлого прил ‘премного, више него што треба’. – Ро̀дило вòђе, ва́ла Бòгу, млò-го и прѐмлого, нѐ можемо га ла̀сно испоткочи́вати да се не пòломē гра̂не.

премòлити (се) прѐмолим (се) св ‘молити се преко мере’. – Ѝмадијаше òбичај бӑба да ка̂же да се Бòгу нѐ мош премòлити.

прѐмрежити -ӣм св ‘прекрити мрежом’. – Уви́ђок у ка̀чару и згра̀нук се: скрôзна̀скроз је пӑуци прѐмрежили; ***изр.*** *Да вѐтрōва нӣје, пӑуци би нѐбо прѐмрежили.*

прему́нтати прѐмӯнтам св ‘изиграти, насамарити, преварити, обманути’. – Вòди ра̀чӯн, нѐмō òни мàнгупи да те прему́нтају.

премурда́рити -ӯрдāрим св в. *преӣелверити*. – Ма р̀ђаво ми ура́дијо да̀-бōк са̀чӯвај, премурда́ријо на̀двое-на̀трое.

пренема́гати се -енѐмāже се несв ‘бити неискрен, варати’. – Нѐмōјде тӯјнāк да се пренѐмāжеш док ни́сам ӯзо прӯт па ћеш да вӣдӣш твôга Бòга.

пренера́зити се -èрāзим се св ‘запрепастити се, запањити се’. – Кад је ôн њӣма скрѐсō у бр̂к свѐ по ре́ду, свӣ се жӣви пренера́зише.

пре́нос м ‘премештање нечега’. – На Млâдог Нӣколу ти је бӣјо пре́нос мòштӣју Свѐтōг Нӣколе.

прѐнути се -нѐм се св ‘тргнути се из сна, пробудити се’. – Кад пòчē да гр́мӣ, ди́ѐте се прѐнӯ и за̀плака.

прѐњēти -нѐсēм св **1.** ‘померити нешто с једнога места на друго’. – Кôље смо прѐњели ӯ-бāшчу; **2.** ‘носити плод у утроби дуже од уобичајеног времена’. – Трѐбало е да с-òтелӣ дòсāд, ал прѐњела вӣше од сѐдам да́нā; ‖ **пренòсити** прѐносӣм несв према *ӣрењеӣи*. – Кад на̀дōђē, пòток мӣ смо ђѐцу пренòсили преко вòдē. – Јесте л вӣђели како ма̀чка прѐноси ма̀чиће?

прѐобиље с ‘преобилност, више него што треба’. – Бòље ти је у слòзи и сиро-ма́штву, но у прѐобиљу – у свàђи и нѐслози.

преобла́чити се -òблāчим се несв ‘облачити другу одећу’. – Ѐнē га ӯ-кући преòблāчи се, са̀-ће он; ‖ **преобу́ћи се** -у́чēм се св ‘обући друго’. – Кад се преòбӯко, кô да е дрӯгӣ чòвек.

преобра́зити се -òбрāзим се ‘преобратити, променити’. – На̀ма бàба нӣје да́ла пòтље Пробра́жења да се кӯпамо у ри́ѐци; ка̂же: нѐ ваља јел се òндак преòбрāзи и гòра и вòда.

преобу́вати се -òбӯвам се несв ‘мењати обућу’. – Ста̀лнō смо се преобу́вали кад нѐђе пôђемо; ‖ **преòбути се** прѐобуем се св ‘променити обућу’. – Са̀чекај ме са̀мо ме́но док се ча̀ском прѐобуем, да нѐ идēм ба̀ш у òвӣм тра̀љāма међу на́род.

прѐобука ж ‘веш за пресвлачење’. – Ȁјте да вас ма̑јка ѐкӯпа, спре́мила сам ви чи̏сту прѐобуку да би̏днѣте ӯљудни.

преобу́ћи (се) -чѣ̄м се св ‘променити одећу, пресвући се’. – Прѝчекни ме́но да се преобу́чем, за̏час ћу ја̑ [бити спремна].

преопте́ретити се -ѝм се ‘бити у великом послу, под великим теретом’. – Млѐго е до̀бра и вре́дна, ал су е, мешчѝнѝ, проптѐретили ви̏ше но̑ што трѐба̄.

прѐпадати[1] (се) -ам се несв ‘плашити (се)’; ‖ **прѐпанути се** прѐпанем се св ‘уплашити се’. – Кад је ће́внуло и загр́мљело, ђѐца се прѐпануше и по̀чѣше да пла̏чӯ ӯ-гла̄с; ‖ **прѐпасти се** прѐпаднѣм се / прѐпанѣм се св ‘и с т о’. – Ни́си га ни̏ ш чим мо̀гō прѐпасти; в. *гласник*.

прѐпадати[2] -а св ‘падати без престанка, испадати се (о киши)’; в. *боговетни*, *васцели*.

препарла́вати -а̀рла̄вам несв ‘брзо прелазити, претрчавати’. – Препарла́вō е преко Јѐлице ѝљаду пу́та̄; ‖ **препа̀рлати** -а̄м ‘прећи брзо, претрчати’. – Ко̀лко сам са̀мо пу́та̄ препа̀рлала преко планѝнē с обра̀мачом, ни бро̀ја му нѣ̑ма.

прѐпатити прѐпатѝм св ‘истрпети, преживети’. – Ни̏ко ни̏је толико прѐпатио ко ми̑ на Го̀лōм о̀току, то̑ што су нам зли́ко̄вци чи̏нили, ни̏кад звѐри сво̀јōј вр́сти учи̏њеле нѐ би.

препе́глати прѐпēглам св ‘испеглати’. – Препе́глала сам постељи̏не, а̀ста̄лске ча́ршове, ђѐци ко̀шуље да сла̏ву до̀чекамо у ре́ду како ва̀ља̄ и трѐбуе.

пре́пек м ‘љута ракија, прецеченица’. – Пре́пек смо си̏пали у о̀на̄ј ра́стов двѐста̄к. – Ȍвē го̀дине пре́пек би̏јо ко̑ гро̀м.

препѐлверити -ѝм св ‘рђаво урадити посао’. – Јо̀пет ми о̀на̄ј тво̑ј при̏јатељ препѐлверијо о̀нӯ ка̀цу, не др̀жѝ во̀ду.

прѐпелица ж зоол ‘птица селица Coturnix coturnix’. – Ма̑ли је ду̀кат ал вре́дѝ, ко̀-но̑ што е малѐна ти̏ца прѐпелица, али смо̀рѝ ко̀ња и јуна́ка; ‖ **прѐпеличица** ж дем; ‖ **прѐпеличји** -а -е ‘који је од препелице’. – Ту̑ј ти ми̑ на̀ишли на гњѐздо с прѐпеличјим ја̀јцима, а ђе́до вѐлѝ: нѐмō ди́рати, гро́та е.

преперу̀шати -а св ‘парити се (о петлу и кокошки), табати’. – Ако ти мо̑ј пи[j]е́вац преперу̀шā ко̀ко̄шку, во̀дићеш је на преви́јање.

прѐпēти прѐпнѣм св ‘препињати, превезивати с једног места на друго’. – Ȍтишла ба̀ба да прѐпнē ју́не у̀ го̄рњи кра̑ј лѝвадē; ‖ **прѐпињати** -ињѣм несв према *препети*. – Нѣ̑маш га ђѐ прѐпињати, свѐ у̀била ова сувòвица.

препѐћи -ѐчѣм св **1.** ‘испећи љуту ракију из себице, добити препек (в.)’ – Јо̀ш да препѐчѣм ра̀кију и са пѐцидбом сам за о̀вӯ го̀дину завр́шијо; **2.** ‘превише испећи печење, погачу’. – До̀бро ти је пече́ње, нѣ̑ма шта̀ да се ка̑же, ал ми се чи̏нѝ да си га ме́но прѐпекō; ‖ **препеца́вати** -ѐца̄вам несв ‘пећи меку ракију да би се добила љута, препеченица’. – Ѐнē иг код ка̀чаре препеца́вају ра̀кију.

препи́јати (се) прѐпѝјам (се) несв ‘пити преко мере, опијати се’. – По̀чō да прѐпѝја и чѐка̄ј да ви̏димо ђѐ ће се зу̀ставити; ‖ **прѐпити** прѐпијем ‘попити превише’. – Но̀ха̄с је прѐпијо, ју̀трос нѐ мож да се на̀пије во̀дē, ва̀љадар је за̀тō и ка̑зано: ко̑ вѐчера̄ ра̀кијē до̀ручкуе во̀дē.

препи́рати прѐпѝрам несв ‘испирати опрано’. – По̀тље се то̑ но̀сѝ на по̀ток и та̀мо га прѐпѝраш; ‖ **прѐпрати** прѐперѣм св ‘провући кроз воду, опрати’. – До̀гнō Са́во шо̀дер с Мо̀равē, свѐ ва̀дијо из во̀дē, прѐпран, чи̏с ко би̏сер.

пре́пис м ‘рецепт за колаче, торте и јела’. – Ош да ми да̑ш пре́пис за о̀ва̄ј тво̑ј мѐшпајз̑

[препи́сати] прѐпѝшем св **1.**. – Да́ла јој ја̑ пре́пис да га прѐпѝше, а о̀на о̀дњела и јѐдно и дру̀гō; **2.** ‘превести, поклонити имање’. – За живо̀та е препи́сō има́ње си̏ну да

му пȍтље зȅтови нѐ ватајӯ вȕрсāт, ал знâј да се зȁебо: нѐ требā и́ћи пред ру́ду, свȅму ѝмā вре́ме, млȍги су се пȍкајали, ал би́ло дȍцкан, мȍгō е д-ȍставӣ тестамѐнт и да глâ пȍсла, а јȍк да бȉднē слу́га без а̀јлука на свȏм.

прѐпланути -нēм св ‘поцрвенети од јаког сунца’. – Штȍ си дозвȍлила да ти ђѐца вȍлико прѐпланӯ, знâш да мȍж да иг ȕдарӣ сунчȁница.

пре́плет пре́плета м ‘горња страна опанка’. – Нȉко ко Жи́ко опȁнчāр н-ȕмијē да нȁчинӣ пре́плет.

препокри́вати -ȍкрӣвам несв ‘поново покривати грађевину, мењати покривку’. – Ѐнē иг дȍље, препокри́вају штȁлу; ‖ **препȍкрити** прѐпокријем св. – Да се пȍтрӯдимо, док је ȍвијег ле́пи да́нā, да прѐпокријемо кȁчару.

преполȍвити -ȍловим св ‘поделити на половину’; в. *ӣрӣтӣти*[2], *цуг*, *штетовати*.

преполу́тити -ȍлӯтим св ‘пресећи, преломити по половини’; в. *науљити*.

препȍставити се -ӣм се св ‘представити се, упознати се’. – Кад се зȁврши кȍло, ȍнда се препȍставē јѐдно дрȕгōм.

препȍчēти прѐпочнем св ‘почети радити по узору на нечији рукорад’. – Прѐпочела сам ци́мпер од Дȕшāнке Ги́шинē.

препре́дати прѐпрēдам несв ‘поново упредати удвојену или утројену пређу’. – *Ȏј ђѐвōјко из Губѐревāца / а шта̄ ра̂диш кад си код ова́цā / чȕвам ȏвце и ӣрѐпрēдам вȕну / мȏме мȉлом дрȁгану за гȕњу*; ‖ **прѐпрести** -е́дēм св ‘поново упрести удвојену или утројену пређу’. – Прѐпрела сам прѐђу, трѐбā да е нȍсӣм код Лѐпе бȍјацӣнке; ‖ **прѐпреден** -а -о *в. ӣрефиган*. – Ȍстави се тӣ њѐга, вӣш да е прѐпреден у дѐвет жӣца.

препредѐњāк -а́ка м ‘дволичњак, лукавац, варалица’. – Чȕвај се ȍнӣг препредења́кā и вȁралӣца, ȍни вȃмо кȕлизе, а иза ле́ђā ти ра̂де о гла́ви.

прѐпржити -им св. ‘испржити, попржити’; в. *икра*.

препричáвати -ѝчāвам несв ‘објашњавати, разлагати’. – Препричáвō нам ђе́до млȍго пу́тā штȁ е свѐ дожи́вљō на Колȕбари; ‖ **препри́чати** прѐпрӣчам св ‘објаснити, разложити’. – Ȍди тӣ кȍд мене, да ти бȁба прѐпрӣча кȁко е би́ло кад сам јâ би́ла тȍликā ко тӣ сȁд.

прѐпуштити -ӣм св ‘уступити’. – Јâ сам, вѐлӣ Мȉлорад, сӣну Вла́ду прѐпуштио свѐ, нек вȍдӣ рачу́на о сѐтви, о жѐтви, о кȍсидби, о врȕшидби, о дȁцбинама и кое чѐму, а јâ се сȁмо ме́но стȁрāм о новчани́ку, да му бȁш не нȁтурӣм и тȕ брȉгу; ~ **се** ‘заокупити се (нечим), предати се нечему’. – Нѐмō да се прѐпуштӣш неваља́лштини ко млȍгӣ што учȉњеше, мȍј сӣнко, што не знȁш пӣтај стȁријег, јел кȍ пӣта нѐ-скӣта.

прѐравњати -āм св ‘поравнати, изравнати’; в. *сабијати*.

прера́стати прѐрāстам несв **1.** ‘надрастати, надмашивати’. – Жȉто е вѐћ пȍчело да нас прѐрāста, бȉће рȍда ако не зȁсӯши; ‖ **прера́сти** -ēм св ‘надрасти, надмашити неког или нешто’. – Нȉје ȏн вȉше мȃли да се ȉгрā тȕтомӣша и пӣљāка, прѐрāсто е ȏн тȏ, мȏра да се пȍмӣриш с тӣм; **2.** ‘зарасти, зацелити (о рани)’; в. *сукрвица*.

прѐргењати се -ам ‘преломатати се’. – Јѐдва се прѐргењасмо преко ȍнōг ками́цора, сȁмо што не излȍмисмо нȍге.

прери́бати прѐрӣбам св ‘изрибати, орибати’. – Мӣ смо ти у во́јсци прери́бали дрпаром чѐткōм ѐктар пȁртоса; в. *данце*.

преријати прерија св ‘изрити, прерити (њушком – о свињи)’; в. *ћуша*, *ударити*.

прерȍдити -ȍдӣ св ‘понети богат род (о воћки)’. – Прерȍдило вȍће, мȏрамо да испоткȍчуемо грâне да се не ѝскршē.

преру́чити прѐрӯчим св ‘пресути, изручити из једног у други суд’. – Ȁјде, ђѐцо, да прѐрӯчимо пшѐницу из пре́сека у ца́кове, да нȁчинӣмо мѐста за нȍву кад бȉднēмо овр̄ли; ‖ **преручи́вати** -ȕчӣвам / -ȕчуēм несв. – Преручи́вала сам цȉ̄ељ из бакра́ча у пȁрјōницу кад нѐко зȍвē с пу́та.

пресàвити прѐсавијем св ‘сложити’. – Пресàвӣ згȍдно тê пȍпēглане чàршове и слȍжи у вијóку од шивоњéра; ***изр***. ~ *тȁбак* ‘поднети тужбу’. – Нѝје ỳмљō ко чȍвек да се здогȍворӣ, но зѝнō те прѐсавијо тȁбак, сад ѝмā да рâде за двокáте пé-шēс гȍдӣна; ~ *кѝчму* ‘полтронисати’. – Ôн је, весѐлнӣк, пресавѝјō кѝчму, шта гȍђ му кâжу ôн тô рâди; ‖ **пресавѝјати** -àвӣјам несв. – Пресавѝјали ȍнō плáтно и слȍжили га кô књѝгу.

пресáдити прѐсāдим св ‘преместити садницу’. – Ђѐ-ћеш тѝ бȁбу од осамдѐсēт гȍдӣна да прѐсāдиш у солѝтēр, бȍље ме ỳбӣ, дѝ^јете, вóђе сам провѐла вѝ^јек, вóђе ћу д-ỳмрēм и гȍтова ствâр; ‖ **пресађѝвати** -àђуем несв. – Пресађѝвали смо ȍнē шљивѝће, вѐлӣ тȁта, ȍће вȍјнāк да смéтају кад се вршē, трѐбā д-ѝмā прóстора да се ђѐнӯ си^јéна и коéшта.

пресалдýмити -àлдӯмим св ‘променити став, бити дволичан’. – Мȍш да се пресàлдӯмиш па да пȍчнēш да им кȕлизӣш (7: 160).

пресамѝтити -àмӣтим св **1.а.** ‘пређи преко превоја, планине’. – Да бӣ зȁ-дāна сȁмо да пресàмӣтимо преко планѝнē, пȍсле смо на кȍњу; **б.** ‘пређи неки временски одсечак’; в. *јевӣтика*, *кратӣковјек*, *мекунчина*; **2.** ‘превити се преко нечега’. – Гỳрниде ȍнӯ врѐћу, вѝш да е пресамѝтила преко кȁнатē, ако пȁнē, пȕћи ће и прȍсӯће се брȁшно; ~ **се а.** ‘снуждити се’. – Штȁ си се пресамѝтијо кô да ти је, далѐко бѝло, кȕћа изгȍрела; **б.** ‘превити се’. – Кад се пресамѝтијо с кȍвом преко кȁце, ỳплашијо сам се да не ỳпанē наглавàчкē у ȍнӯ ѝбру, далѐко бѝло.

прéсан -сна -о **а.** ‘бесквасан (о хлебу)’. – Згȍдан је и прѝеснӣ љѐб док је тâз, пȍсле брȍзо ȍтврднē, нѐ мош лȁсно да га ỳгрѝзнеш; **б.** ‘сиров’. – Мѝ смо кô ђѐца јѐли свȁшта нàкō прéсно ни вâрено, ни кȕвāно, ни пѐчено, јѐдӣно су нам рѐкли да кȍмпӣр нѐ сми^јеш д-ѐдēш прéсан, мȍш да дȍбијеш вàтру.

прѐсвиснути -нēм св ‘умрети од туге’. – Прѐсвиснō од тýгē за сѝном, нѝје мȍгō то да прегрмӣ и гȍтова ствâр.

прѐсвлака ж ‘преобука (в.)’; в. *уљудиӣти.*

пресвлáчити (се) прѐсвлāчим се несв ‘мењати одећу, постељину’. – Пóђе ȍна да прѐсвлāчи крѐвете, дȍста ће гȍстијӯ занȍћити; ‖ **пресвýћи се** -ýчēм се св ‘преобући се’. – Нѐмō д-ѝдēш каконодрāго у зáдругу, пресвýци се чȁском.

пресвȍити прѐсвоӣ св ‘надвладати, угушити’. – Жѝто пресвȍила трáва: ако се ỳома не ȍкопā, нѐма љѐба; в. *аӣтовина*; ‖ **пресвáјати** прѐсвāја несв према *пресвоиӣти*. – Пȍчела травỳљина да га прѐсвāја, ако нѐ окопāмо ỳома, нѐће ѝмати нѝкаке вàјде.

прѐсевити -им св ‘погрешити’. – Ѝјако си им рѐкō, нѝшта нѝси прѐсевијо, јѐсу то јàјцаре и крвȍпије.

пресѐлити се прѐселӣм се св **1.** ‘променити боравиште, станиште’. – Ѝдӯће нѐђеље ћемо да се прѐселӣмо у нȍвӯ кȕћу, ако Бȍг дâ; **2.** ‘упокојити се, преселити се у вечност’. – Пресѐлијо се весѐлнӣк у вѐчнōс, Бȍг да му дȕшу прȍстӣ и да га нàстāни у рâјско нáсēље. – Нѐкако се ỳома пресѐлише у вѐчнос Дрàгана Мѝодрагова и Кȍсара Гаврѝловић, Бȍг да им дáде рâјско нáсēље, а ȍбадвије су бѝле рâјске дȕше.

прѐсисати -āм св ‘препити, опити се’. – Вѝћи кàкӣ су: вýчӯ се кô пребјѐне мàчке, вѝдӣ се да су нȍћāс прѐсисали.

прескàкало с ‘уређено место где се прелази (прескаче) преко ограде, прелаз’. – На прȍшћу се нàрēди прескàкало тàкō да мȍже ѝксāн да прѐђе на дрỳгӯ стрâну ȍградē, а стȍка јȍк.

прескáкати прѐскāчем несв ‘прелазити скоком преко препреке’. – Бѝјаше Јакóвљевића вȍтњак ȍграђен врљикāма, ал мушкàрчићи кад вѝћагу зрѐле трѐшње, пȍчеше се јѐдан по јѐдан зали^јéтати и прескáкати преко ȍграде; ‖ **прескȍчити** прѐ-

скочим св према *прескакати*. – Залѐће се о́ван и прѐскочи преко вр̀зине а за̀ њӣм гру̏нуше и ô вце.

пресла́гати прѐсла̄жем несв ‘слагати друкчије или на другом месту’; в. *ошамутити се*; ‖ **преслѐ̀жити** прѐсложим св према *преслагати*. – Кад се још ме́но су̏шнӯ, ове ћемо да̀ске да прѐсложимо до̀ље под на̀стрешницу.

прѐслица ж **1.** ‘дрвена направа за предење’. – За̀ђенēш ва̀кō прѐслицу за̀ поја̄с и пола́ко ѝдēш за̀ стокō̄м и пре́дēш; **2.** ‘гвоздена шипка која спаја вретено и паприцу у воденици’. – Прѐслицу за о̀вӯ водѐницу ско̀вō по̀кōјни Вило̀тије; ‖ **пресличина** ж пеј и аугм од преслица. – Склони ту пресличину – да макар на празник гледам очима! (9); ‖ **пресличица** ж дем. од преслица. – Чим пође за овцама, направе јој пресличицу и вретенце (9); ‖ **пресличас** -ста -о ‘који личи на преслицу’. – Јесте љепа, висока, али млого пресличаста (9).

пресличаница ж ‘узица којом се везује предиво за преслицу’. – На вру преслице била рупа, за коју се учвршћивала пресличаница (9).

прѐслича̄р м ‘човек који преде, пеј. женскоња’. – Ко да ти је оно неки човек – пресличар! (9).

пре́сло с ‘полетван под за товар на волујској двоколици’. – Ѐнō што ти је тѐзија̄н на ко̀лима тô ти је пре́сло на дво́колици. – Ту̏рио на пре́сло бреме́нце си̑е́нца да ба̀цӣ пред во́чиће док чѐка̄ мѐљи̏во.

пре́солац -ōлца м ‘течност од млека, соли и прекуване воде којом се прелива сир у чабру’. – Наре́ди, ћêро, у о̀вӯ шѐрпицу пре́солац па оти́ћи те прѐлӣ си̏р у о̀нōм ча̀бру до вра́та̄.

пресо̀лити прѐсолим св ‘ставити (у јело) превише соли’. – Јо̀пēт је бо̀ље нѐсла̄но, мо̀ж да се до̀солӣ, а кад га прѐсолӣш, о̀нда си га надр̏ло̄: нê мош да им на̀вашēш ви́на.

преспа́вати прѐспа̄вам св ‘бити лењ, не искористити време’. – Ѐни су ти преспа́вали жи̏вот и до̀спели до̀тле да нêма па̀шче за̀ шта да иг у̀једē.

прѐставимо реч. ‘рецимо’. – Ка̂жем му ја̂, прѐставӣмо, нѐ можē шу̏ка̄с с ро̀гатим, ал не вре́дӣ му гово́рити, за̀дрло тô ко ју́не у пла̂с.

прѐставити се -ӣм се св ‘умрети.’ – Прѐставијо се Ѝлија, да си тӣ жи̏в и здра̀в, о̀тишō Бо̀гу на и̏стину, Бôг да му ду̂шу про̀стӣ.

прѐсти пре́дēм несв **1.** ‘правити пређу од вуне, кучине’. – Зӣми смо прѐле, плѐле, тка́ле, ве́зле, нѐцале, ни̏кад да̀нгубиле ни́смо; **2.** ‘оглашавати се тихим звуцима изражавајући задовољство (о мачки)’; ***изр***. ~ *ко̀нопац* ‘спремати зло’. – Ѐнӣ зли́ковци су му дѐсет го̀дӣна иза ле́ђа̄ прѐли ко̀нопац и ђа̀вō иг на̀говори да се ѝзланӯ; ‖ **пре́дēње** с гл. им. ‘добијање нити из вуне, конопље, лана, памука’. – Зӣми се ѝскупимо јѐдни ко̀д другӣг на пре́ло и уз ша́лу и пѐсму пре́дēње на̂јбрже на̀предуе.

прѐстизати -жēм несв ‘бивати бржи’. – Би́ло је то о̀нē го̀дине кад је њêна ста̀рија у̀нука, На́да, ро̀дила дру̏гу ће́рку, та̂ вêс до̀прē до ба̀бē преко Ве́ља Канцела́ра, та̀кō су зва́ли шѐфа мѐснē концела̀рије, ко̀јӣ је ѝмō телѐфōн на̀ тō̄м њѐговоме по̀слу, па е чêсто а̀берима прѐстизō и на̂јревно̀сније абро̀ноше (7: 148).

престо̀јати -ӣм несв ‘стајати дуго’. – Свӣ мӣслē да е тр̀гōвцу ла̀к по̀со, ма нӣје ла̀сно престо̀јати цѐо да̂н за̀ тезгō̄м.

престра́вити се прѐстра̄вим се св ‘уплашити се’. – Кад је загр̏мљело, копа́чи се престра́висе и по̀бегоше од гр̏ма, вѐлӣ Мӣ̂лько: бо̀ље да по̀киснēмо, нô да по̀гинēмо.

прѐстра̄вљенос -сти ‘видан страх, паника’. – По Бу̏димировом пребли̑е́ђелом ли́цу и подрктáва̄њу у̀са̄на ви̏ђела се вѐлика прѐстра̄вљенос.

престра́шити се прѐстра̄шим се ‘преплашити се’. – Што сте се престра́шили, бла̀го ба̀би, нêће ôн д-у̀једē, само на̀кō ла̀е те ту̂пи зу̂бе.

престругати прѐстрӯжем св ‘пресећи тестером’. – Ȁјде, Бу̀диша, нѐ било ти запо̀вӣено, да ми по̀могнēш да кла̀даром престрӯжēм о̀вāј тру́пац; ‖ **преструги́вати** -у̀гӣвам / -у̀гуем несв ‘стругањем кратити дрво’. – Кад је ба̀нō у а̀влију, за̀тече Ста̀нōјлу како с о̀нōм ту́пōм би̏чкијом престру̀гӣва др̏во.

преступити прѐстӯпим св ‘прекршити правило, направити преступ’. – Нӣкад ôн нӣје преступ̀ио мӣмо о̀нога што е кома̀ндӣр запо̀вӣђо; ‖ **преступља́вати** -у̀пљāвам несв ‘преступати, кршити правила’. – Ôн ста̀лнō преступ̀ољāва ама́нет што му е ђѐд о̀ставио и за̀тō му та̀кō и јѐс, за шта го̀ј се у̀вāти, не ва̀јдӣ, та̀мо ôн.

пресуши́вати -у̀шӣва / -у̀шуе несв према *пресушити*. – Ко̀дā њиг по̀ток нӣкад не пресу̀шӣва; ‖ **пресу́шити** прѐсӯши[м] св **1.** ‘престати тећи, остати без воде у време суше (о потоку, извору)’; в. *згртати*, *осећи*; **2.** ‘просушити’; в. *закиснути*, *ољебити се*.

пре́ćек м ‘преграда за житарице у амбару’. – У на̀шем а̀мбару има́ду пре́ćеци за пшѐницу, ра̂ж, јѐчам, зо̂б и па̀сӯљ; в. *амбар*, *прećеćек*.

прѐćећи -чēм св ‘одсећи део, преполовити’. – Кад су ко̀пали ка̀нāл, прѐćекоше жӣлу од о̀раса, дā ако му не на̀удē мло̀го; ***изр***. ~ *по̀глēдом* ‘оштро погледати, дати знак очима’. – Прѐćече ме по̀глēдом ко̂ са̀бљом, свѐ ми бӣ ка̂зано шта ћу да рѐкнēм.

претавр̀љати -āм св ‘отаљати неки посао на брзину, збрзати’; в. *збрда*.

прета́кати прѐтāчем несв ‘отакати (о вину)’. – Ӯјутру ћемо да прѐтāчемо ви́но; ‖ **претѐчити** прѐточӣм несв према *претакати*. – Претѐчили смо ра̀кију из вѐликог бӯрета у вӯчију и бало́не, а у̀-буре ћемо да сӣпāмо но̀ву.

претара́шити -а̀рāшим св ‘детаљно прегледати, претрести’. – До́ђе о̀нāј с ко̀жнӣм капу́том и нѐколко на̀шиг ништа́кā из сѐла те нам претара́шише сва̀ки ћо̀шак еда би на̀шли да смо штâ у̀крили од на̀ше за́муке на на̀шем има́њу.

претàрлати претàрлāм св ‘брзо преći, претрчати’. – Претàрласмо преко Јѐлице док си рѐкō штà бӣ.

прѐтати прѐћēм несв ‘загртати пепелом жар на огњишту’. – Сва̀ко смо вѐче прѐтали жâр, па ӯјутру ра̀спреćēмо, тӯрӣмо ме́но по̀тпалē и ва̀тра пла̀нē о̀час; в. *запретати*.

прѐтатлити -им св *в. претарлати*. – Док бӣјасмо мла̀ђӣ, нӣје нам нӣшта би́ло те́шко, ѝмадијасмо вѝноград у Ба̀њици, једну њӣву у̀-Балузи, пӣјац у Ча́чку – свѐ с о̀нē стра́нē планѝнē – и мӣ смо ко̂ј зна̂ ко̀лко пу́та прѐтатлили пѐшкē та̀мо и ва̂мо и ста̂лно но̀сили ко́ешта о сѐбе јал на обра̀мачи, јал у бѝсагама, јал неки а̀лāт на рамѐнима.

претва́рати прѐтвāрам несв ‘мењати (се) у нешто друго’. – И та̀кō се ко̀цка шѐћера на ӯсијаном кука́чу претва́рала у кру́пне, гу́сте, смѐђе ка̂пи које бо̀ē ра̀кију у бо̀ју ду̀ката, док се над шпо̀ретом дӣзō обла̀чӣћ мирѝшљавог дӣма (7: 60); ~ **се** ‘правити се, глумити, пренемагати се’. – Нѐмōјде тӯ̀ј да се прѐтвāраш, зна̂м ја̂ тѐ тво̀е звр̏чке; ‖ **претво̀рити** прѐтворӣм св ‘беспоговорно извршити’. – О̀чево е пра́во да го̀ворӣ, а ва̀ше да прѐтворӣте и то да прѐтворӣте моментâлно, из ӣсти сто̂па! (5: 115); в. *трепет*; ‖ **пре́творан** -рна -о ‘дволичан’. – Нӣшта му нѐ верӯј, ôн ти је пре́творан ко нӣко њѐгов.

прѐтега ж ‘терет на крају ђерма’. – Според са̀нтрāча од буна́ра ти је побјѐна со̀ва, па кроз ра̀кље про̀лазӣ ру́да, го́ренак на вр̏у ти је мо̀тка и ла́нац на ко̀ē се ка̀чӣ ко̀ва, а на кра̀ћи кра̂ј се вѐзӣва прѐтега, о̀бично е то би́ла рӣпа.

прете́гнути прѐтēгнем св **1.** ‘превагнути’. – Глѐдај да ти мло̀го не прѐтēгне, нѐћеш ѝсправити; **2.** ‘превише затегнути’. – Ако прѐтēгнеш, мо̀ж да пу̀кнē мо̀тка; ‖ **прете́ћи** прѐтēгнем св ‘и с т о’. – До̀тури још ме́нко, да прѐтēгне; **2.** ‘превише стег-

нути, затегнути'. – Ако прѐтēгнеш, пȳче кȍнопац јал мȍтка; ‖ **претéзати** прѐтēжем несв према *претегнути*. – Нѝје ȳмљō да прȍцēни докле да прѐтēже.

претѐћи прѐтекнēм / прѐтечēм св **1.** 'заобићи оне који иду спорије, испредњачити пред неким'. – Бȍгами ôн с њѐговим кȍњима прѐтече свѐ нâс и први ѝзбӣ гóре на Бȁбљāк; **2.** 'избећи смртну опасност, опстати'. – Мѝшљāсмо да ће да мȁндркне кад га ȍтпуштило онȍмāд из бóлнице, ал он јȍпēт прѐтекō; в. *искобељати*, *мучити*, *пробуразити*.

прéткодни -а -о 'претходни'. – Бȍље је рȍдило но прéткоднијег гȍдӣна, што јѐс јѐс.

претȍчити прѐточӣм *в. претакати.*

претпȍставити се -ӣм се св 'представити се'. – Кад се завр́шило кȍло, ôн јој прȳжӣ рȳку па вѐлӣ »да се претпȍставӣм: јâ сам Рáшо«, а ȍна њѐму: »јâ сам Слȁвица«.

претравѐљати -āм св 'трапаво, једва завршити неки посао'. – Нѐкако претравѐља тȳ школу, ал јѐдва на јѐдвите јȁде.

претрȁљати -āм св 'једва урадити'. – Јѐдва на јѐдвите јȁде претрȁља у чѐтвр̄ти рáзред.

прѐтргнути се -нēм се 'сустати, онемоћати од превеликог напрезања'. – Јâ му вѐлӣм: нѐмō да се прѐтргнēш, но полáко, свѐ ћеш стѝћи, с Бȍжјōм пȍмоћу, тѝја вȍда брѝ^{je}г рȍнӣ; ‖ **прѐтрзати се** -жēм се несв. – Прѐтрзō се цéлōг живȍта кȍ да ће му пȍсō пȍбећи; ‖ **прѐтрћи се** -гнēм се св. – Нѝје се он тȳјнāк мȍго прѐтрћи, дȍбијо е лȁкашан послѝчак, ал нѝје ȳмљō да пȍштуе.

претрéсати прѐтрēсам несв 'претраживати, прегледати'. – И пѐлене ȳсрāне су претрéсали да нâђу нѐшто сакривѐно; ‖ **претрéсти** -сēм св према *претресати*. – Дȍшла нѐка комѐсија па нам претрéсли свѐ грȁђевине, мѝслē да смо сȁкрили жѝто ил рȁкију, ал су нȁшли шȳпаљ нȍс до ȍчӣју; ***изр***. *~ грȁђевину* 'извршити детаљну поправку'. – Орȍнула кȁчара, сȁмо што нѐ кљокнē, мôрам да е љѐтос претрéсēм јел ако ȳватē снѐгови мȍже јȁди да бѝднӯ; *~ āброве* 'разменити вести, испричати се'. – Ѐнē иг жѐне тȁмо прéдӯ и претрéсају āброве.

претрȍљати -āм св 'протрљати, истрљати'; в. *потапати*.

претр́њети -р̄нӣм св 'претрнути од страха'. – Кад пȍчēше ȍнē Швабȳрине да вѝчу „āлт!", а ȳперили ȍнē пушчѐтине вâмо нȁ нāс и ђѐцу, ми претр́њесмо нȁчисто.

претр́пљети претр́пӣм св 'претрпети'. – Вȁлā, ђѐцо, претр́пљела сам стô јâда, мешчѝнӣ пȁшче нѐ би ѝздржало тê мȳке.

прѐтруковати -уем св према *труковати*. – Кад сам вѝђела да ми је мȁђа повȳкла онај вéзени чáршов што ми од пȍкōјне мâјке ȍстō, ȍма сам га прѐтруковала и извéзла двâ тȁкā.

претр̄чати прѐтрчӣм св **1.** 'прећи неко растојање трчећи, у трку'. – Ѝзутра док мâјка нѐ видӣ пȍсла, мӣ смо ȍцу вȍдили вȍлове и кад ȍна дȍђе, мӣ прѐтрчимо дȍшколē да не ȍдоцнӣмо ѝјако е ȍна далѐко преко чѐтири кѝлометра; **2.** 'брзо нешто урадити'. – Дȍбро е и двȍјку дȍбијо пошто е сȁмо прѐтрчо прекȍ књигē.

претȳрати прѐтȳрам несв **1.** 'пребацивати, премештати'. – Прѐтȳра тȁмо ȍнē дȁске и нѐшто трâжи, нѐ смијем да га пѝтам – штâ; **2.** 'преживљавати'. – Сȁмо њѐгова лéђа знȁјȳ штȁ се свѐ прѐко њѝг претȳрало и у ȍнōм рȁту и у ȍвōм; ‖ **прѐтурити** прѐтурӣм св 'преживети'. – Штȁ смо, пȳсти, свѐ прѐтурили преко рȳкȳј и преко лéђā, нѐ може се лȁсно опрѝчати; ***изр***. *~ преко глáвē* 'преживети, поднети, претрпети невоље'. – Сѝла мȳкē је прѐтуријо преко глáвē, дȍбро е жѝв, ȍчијȳ ми мȍѝг.

претурпѝјати -āм св према *турпијати*; в. *шастук*.

претȳтњати / претȳтњети -ӣм св **1.** 'пројурити уз тутњаву'; в. *трупац*, *чивтати се*; **2.** 'урадити много (за кратко време)'; в. *косачица*.

прѐћерати -а̄м св **1.** ‘претерати с једног места на друго’. – Ѐстала им јѐш два̂ пла́ста да прѐћерāју; **2.** ‘понашати се непримерено’. – Зна̀о је ѐн да прѐћерā свѝј, ал се чу́вō да то нѐ будē у пѐслу; ‖ **преће́ри́вати** -ѐрӣвам / прећѐруем несв ‘претеривати, немати меру’. – Трѐба ра́дити, ал ни тѝј нѐ требā преће́ри́вати, свѐга ће бѝти са̀мо на̂с нѐће бѝти.

прѐумōран -рна -о ‘уморан преко мере, преморен’. – Нѐмō да лѝупите вра́тима, та̀та е ме́но прѝлегō, прѐумōран је.

прѐуторити -им св ‘направити нови утор на бурету’; в. *ӣинӣорија*.

прѐфигāн -а -о ‘лукав, препреден’. – Та̂ј је прѐфигāн и прѐмазāн у сто̂ бо́јā.

прецвета́вати -ѐтāва несв ‘налазити се у последњој фази цветања’. – Ба̀грен пѐчо да прецвѐтāва, ал чѐле ни́су би́ле без пѐсла; ‖ **прецвѐтати** прѐцветā св ‘престати с цветањем’. – Прѐцветала нам лѝипа, а мирѝсала е да нѐ мош по́јмити: ѐ̀ćеħō се цвет до у пѐток.

прѐцвикати -а̄м св ‘пресећи, прекинути’. – На̀дари ме ђа̀во да кље́штима за̀тēжем жѝицу вѝше но̂ што трѐбā и вѝкнук те је прѐцвикак.

преце́нити прѐцēним св ‘одредити превисоку цену, заценити’. – Јѐсу му кѐњи дѐбри, не̂ма што̂ да се ка̂же, ал млѐго иг је преце́нијо.

прѐцркнути -нем ‘готово умрети (црћи) од страха, муке’. – Мѝшљō сам да ће да прѐцркне ѐд мукē; ‖ **прѐцрћи** прѐцркнēм св ‘и с т о’. – Кад је за̀пуцало, згѐдно смо прѐцркли од стра̂сти; в. *деӣеша*, *смук*, *уӣрнуӣи*.

прѐчага ж ‘попречно прикована летва’. – За̀кӯј вѐјнāк једну прѐчагу између овā два̂ дѝрека да нѐ може да прѐђе јѐница.

пречешља́вати -ѐшљāвам несв према *ӣречешљаӣи*. – Ѐни дѐлазили и пречешља́вали свѐ, нѝје им би́ло јѐсно ка̀ко су љѝуди јѐш жи́ви кад су им свѐ ѐтēли и ѐдњēли; ‖ **пречѐшљати** прѐчешљāм св ‘темељито, педантно претражити’. – Да су мѐгли, прѐчешљāли би нѐбо и зѐмљу.

пречѝна -ѝнē ж ‘блиско сродство’. – Вѐлика смо ми̂ пречѝна: мѐја ба̀ба и њѐгōв ђѐд су прворођа́ци.

прѐчица ж ‘краћи пут’. – Ѝди вѝудије прѐчицом да не обѝлазиш ча̀к та̀мо на за́воицу.

прѐчка ж ‘пречага (в.)’; в. *јасиков*; ‖ **прѐчкица** ж дем. – На ѝлазу у кокѐшāр смо тѝурали пѐњало, ма̀ом ја̀сикову да̀ску, па се стра́нōм за̀кују прѐчкице да се кѐкōшке ла̀кше пѐњӯ, па кад ѝвече пѐли^{j}ежу, ми за̀творимо она врата̀нца и оним пѐњалом иг ѐдупрēмо.

прѐчудити се прѐчудӣм се св ‘зачудити се преко мере, начудити се’. – Кад је вѝђо што̂ ѐвāј ѝчини, нѝје мѐго да се прѐчудӣ.

прѐчути -уем св ‘погрешно чути’. – Ма ни́сам ја̂ та̀кō рѐко, то̂ си тѝ нѐшто прѐчуо.

прецвр́љати прѐцвр̄љам св ‘прецртати, избрисати са списка’. – Ѐвӯ на̀дницу ми прѐцвр̄љај, јел нѐ би ти ѐвāј ћѐшетњāк угра́дијо ва̀кō пр̄сō нѝ за каке па̀ре; в. *ӣрснуӣи*.

пре́штуљāс -ста -о ‘нераван, неудобан’. – Клу́па се пѐтревила пре́штуљāста па га нажу́љило.

прешту́љити прѐштӯљим св ‘нажуљити, нагњечити’. – Прешту́љило га па згѐдно гељѝуцкā.

пр̄женица ж ‘хлеб потопљен у мешавину млека и јаја и испржен на масноћи’. – Са̀-ћу ја̂ да вам згѐтовӣм пр̄женице па с ка̀јмаком да зѝубнēте.

пр̏жити пр̏жӣм несв ‘припремати храну на врелој масноћи’. – Ти пр̏жи ђѐци ȍвијег млâди компири́ћā, ал нек им дȍбро порумѐнē; ‖ **пр̏жнути** -нēм дем. од *пржити*. – Кад се ци̏гарица пр̏жнē с цр̑ним лу̏ком и слани́ницōм – ни̏шта љѐпше.

пр̏жуља ж **1.** ‘земљана или плехана посуда за печење бравчета’. – Има́мо љѐбнӯ вру̏ну и двѝје пр̏жуље, ал ȍни ре́шили да пѐчӯ јȁгње на ши́љку; **2.** ‘посуда са мешачем за пржење сирове кафе’. – Ѝмали ми̑ ȍндак пр̏жуљу за ка̏ву, ѝзвадӣмо мâлу и срѐдњу ри́нглу са шпȍрета, и ȍна тама̏н па̏суе, у̀ њу̑ си̏пāмо си̏рову ка̀ву у зрна́дма и пола́ко ȍкрēћемо ȍнāј мѐшāч и кад би̏днē гȍтово ми̑ пȍпр̑скамо ме́но љу̀тōм ра̀кијом, пȍсле ми̏могред мѐљēмо ȍнӯ ка̀ву на водѐничицу; в. *брав*, *шиљак*.

пр̑зница м ‘укољица, закерало’. – Дȍбар је и вре́дан, ал је пр̑зница, кȏ да га е Дра̏гослав, д-ѝзвӣнеш, пра̏вијо у бр̑зом во́зу.

пр̀ибавити пр̀ибавӣм св ‘набавити, снабдети се’. – Јеси ли пр̀ибавијо свѐ што трѐбā за̀ славу?

прибѝјати се пр̀ибӣјам се несв ‘примицати се, наслањати се’. – Док ȍнāј Шва-бу̀рина ви̏че, ђѐца се прибѝјајӯ у̀з мāјку; ‖ **пр̀ибити се** пр̀ибијем се ‘примаћи се’. – Ȍдоше ђѐца, а ба̏ба се пр̀иби уз ȍбалу крај пу́та и пȍче да се мȍлӣ (7: 196)

прибѝљежити -ӣм св ‘записати, забележити’. – Прибѝљеждē ми ȍво у тâј твȏј тѐвтер, па ћу ти пла́тити кад на̀ӣћем дру̀ги пу̀т, ни́сам при новчани́ку, не пȍњек га, ȍстō ми у̀ другōм оди́ѐлу.

прибѝрати (се) пр̀ибӣрам се несв ‘концентрисати се, усредсредити се’. – Прибѐри се и ѝспр̑ичај ка̀ко е та̀чно би́ло; ‖ **пр̀ибрати** пр̀иберēм св ‘покупити посуђе са стола, поспремити сто’. – Чим завр̑шисмо јѐло, мла̂да пр̀ибра свѐ с аста́ла и дȍњē нам по ка̀ву; ***изр***. ~ *снâгу* ‘сакупити снагу’. – Да пр̀иберемо снâгу и дȍвр̑шимо ȍвō што смо за̏почели па ћемо се пȍтље догова́рати ку̀-ћемо и шта̀ ћемо; ~ **се** ‘повратити се од изненађења, шока’. – Јѐдва се пр̀ибрак па им рѐкок у бр̑к: нѐмо д-ѐдēте ȍнō што се нѐ једē; в. *солир*.

пр̀иблесāв -а -о ‘који је поремећеног понашања, сулуд’. – Не вре́дӣ њѐму говȍрити, ви̏ш да е пр̀иблесāв.

прибȍјати се -ӣм се св ‘побојати се, поплашити се’. – Прибȍјаг се да се свѐкар нѐ дрнē што ни́смо чу̀ли кад је зва̏о.

пр̀ибрисати пр̀ибришēм св ‘метлом пригурати уз нешто’. – Нит у̀мијē д-ȍбришē, ни да ра̀збришē, ни да пр̀ибришē, ни да прȍбришē, кȏ да е ни̏кла кȏ пѐчӯрка.

прива́лити пр̀ивāли св ‘благо прекорити’. – Зна̂ ȍна стȏ ја̂да, нѐће да ка̂же дирѐкт, но на̀кō ѝзокола пр̀ивāли, ко ȍнā што ћѐрку ка̂ра, а сна̏ји пригȍвāра; ***изр.*** *У ша́ли па прива́ли.*

пр̀ватати -āм несв ‘прихватати, преузимати на себе (обавезу, посао)’. – Нѐ мож га убе́дити да не пр̀ватà што н-у̀мије д-у̀рāдӣ; ‖ **пр̀ватити** пр̀ватим св ‘прихватити младунче’. – Кад се ȍтелӣ ил ȍјагњӣ, ми̑ га пр̀ватӣмо, ву̀цнēмо за увѐта и рѐкнēмо: »*Кȍрисно*«; ~ **се** ‘прихватити се неког посла’. – Нѐмō ви̏ше ва̏тати зја̏ле, но се пр̀ивати ка̀кōг пȍсла, вре́ме је. – Бȍга̏ми се ȏн пр̀ватијо вѐлике ȍбавезе, ни̏јē ла̏сно овла́дати нȍликим има́њом.

привѐнчати се пр̀ивенчāм се св ‘доћи на мираз, живети у тазбини’. – У ѝстом тȏм цема́ту пр̀ивенча се Ра̏домир у дома̀ћинску ку̀ћу, за дȍбру ђѐвōјку Катари́ну јел ȍна не́мадијаше бра̏ћē.

привѝђати (се) пр̀ивӣђā (се) несв према *привидети*. – При́чō Пе́ро да му се привѝђала жѐна кад се пи̏јан вра̏ћō из кава̀нē; ‖ **пр̀ивидети** -дӣм св ‘привидети’. – Пр̀ивиђела Пе́ра Мла́ђова нѐка чу̀довишта код Стȍјановића водѐницē; в. *авети*; ‖ **привиђѐније** с ‘приказа, призирање’. – Кад је чȍвек пла̏шљив, њѐму ти се чѐсто

ỳкāже коекàкō привиђêније, па е тàкō Мѝлена од Рȁдомирове вр̏бē прѝвиђела мѐчку како се прȍпēла на зȁдњē нȍге.

привѝјати прѝвӣјам несв **1.** ‘кочити запрежна кола, притезати’. – Пȁжљиво прѝвӣјај вѝнт кад крêнеш вâмо нѝз брдо. – И ôн му нȁкрӣчӣ да на врéме прѝвӣја вѝнт, да вȍлове ȍдморӣ, па тек ȍнда нàпоӣ, да нàбāци нà њӣг покрóвце док одмáрају, да иг нѐ бије ведрѝна (5: 58); **2.** ‘стављати завој на рану’. – Привѝјала ȍна њѐму нѐке трâве, бȍквицу и спȁде му ȍток; ‖ **прѝвити** прѝвијем св ‘спојити, зашрафити’. – Прѝвӣде ȍвӯ сѝјалицу, нѐ могу јâ да дȍватӣм.

привикáвати се -ѝкāвам се несв ‘навикавати се’. – Дȕго се ȍна привикáвала на нȍву кȕћу; ‖ **прѝвикнути се** -кнēм се св. – Прѝвикнуће се и ȍна кȏ и свѐ штȍ су; ‖ **прѝвићи се** -кнēм се св ‘навићи се’. – Јѐдва се прѝвикосмо на ȍвӯ врућѝну; в. *тргати*.

привлáчити (**се**) прѝвлāчим (се) св ‘прилазити обазриво, примицати се’. – Кȃжу за њѐга да кад нѝје ѝмō штâ д-укрáдē, ôн бȁцӣ кȁпу па се пȍчнē њȏ̑ј привлáчити да нѝко нѐ-видӣ; ‖ **привȕћи** (**се**) -ȕчēм (се) св према *привлачити се*. – Ȏн се прѝвȕче за àстāл ѝјако га нѝко нѝје ни нȕдијо.

прѝвремити -ѝм св ‘приспети пред млађење, порођај’. – Ѝзглѐда да ти је снȃјка прѝвремила, пȍспуштијо јој се стȍмāк, мешчѝнӣ. – Прѝвремила ми крȁва, врéме јој ȍвӣг дáнā да се ȍтелӣ.

привриј̑éдити прѝвриј̑едим св ‘урадити нешто корисно, допринети’; в. *сипња*.

привр̏љезити -ѝм св ‘овлаш нешто направити или поправити’. – Ȍćекок лȕжњāк да би привр̏љезио и склéпō мéно кȍшарē за ôвце.

прѝвȕк м ‘који се привуче непозван, уљез’. – Обрáти пáжњу на ȍнōг прѝвȕка што се ȕшуњō под шâтру.

прѝглȕв -а -о ‘слабијег слуха, тврд на ушима’. – Јâ сам ти, г-син сȕдија, мéно прѝглȕв на ȍвō лѝј̑ево ȕво, вѝше на њѐга нѐ чуем нȏ што чȕем (7. 182); ***изр.*** *Сѐдӣ на увѐтима* ‘који чује једино оно што му се допада’.

прѝглȕп -а -о ‘мало глуп, плитке памети’. – Ȍнāј њѐгōв ѐлебāк је прѝглȕп, нѐ мош ти њѐму лȁсно д-ȍбјāсниш кȁко трѐбā да ȕрāди.

прѝгнати -āм св ‘притерати, дотерати до крајње тачке’. – Те ти Дрȁгиша прѝгнā кȍла уз сáма врáта од ȍпштинē, ȕстурӣ поводњѝке, прѝвије вѝнт и ȍде кȕћи; ‖ **пригȍнити** прѝгонѝм несв ‘притеривати’. – Нѐмōјте пригȍнити вѝше ђȕбрета у ȍвȕ парцéлу, ȍвō е дȍвōљно.

пригȍрети -ӣ св ‘загорети при кувању, печењу или пржењу (о храни)’. – Пригȍрели ти ȍвӣ компирѝћи нà дну шéрпē, дȃј ми кȁшику д-ȍгребēм.

прѝграбити -ѝм св ‘отети, присвојити туђе’. – Кад ȕзјāше нà влāс, прѝграбише и што им трѐбā и што им нѐ требā, вȁљда се дȑжē јаднѝци ȍнē кад је ц̏абē и сѝрће је слȁтко, а нѐ знајȕ да е тȏ ȍтров нȁјцрњӣ.

пригрија́вати -ѝјāва несв ‘чинити топлијим, најављивати оморину’. – Пȍче мéно да пригрѝјāва, стрâ ме да нам кѝша не »пȍкупӣ« ȍвō сѝј̑ено; ‖ **прѝгријати** прѝгрије св ‘учинити топлијим’. – Пȍјтāјте, ђѐцо, да пȍкупѝмо ђѐтелину, нѐшто е прѝгријало, бȍјати се кѝшē.

прѝгрлити прѝгрлѝм св ‘обгрлити, привити уза се, усвојити’. – И ȍни ти ȕсвое тȏ ди̑éте и прѝгрлē га кȏ да су га ȍни рȍдили.

пригр̏нути прѝгр̏нем св **1.** ‘обући нешто од топлије одеће’. – Пригр̏нде, дѝ̑ете, каку ц̏ȍку, назéпћеш; **2.** ‘привући, набацити земљу уз корен биљке’. – Ја сам онȍмāд пригр̏нула згȍрелог ђȕбрета уз рȕже, да иг чȕва од мрȁза и да се зѝмȕс нàтопӣ зѐмља око кȍрења.

при̑д при́да м ‘додатак’. – Погòдише се да трȁмпē брâва за брâва и да му ôн дòдā при̑д од шѐс-иљāдā.

при́дē прил ‘као додатак’. – Нѝје му вре́ђело говòрити д-одȕставѝ да се дѝље кȍцкā, јȍк, ôн нȁставѝ и дòдаде штѐти при́дē: òде му има́ње што су ѝмали дȍље у За́блаћу; в. *мамурлук*, *ӣарница*, *ӣерешӣи*.

прѝдигнути се прѝдигнēм се св ‘устати из кревета, опоравити се после болести’. – Прѝдиго се ђе́до и, ва́ла Бȍгу, чеклѐисали га дȍктори кô ста̑ри вија́кер; ‖ **прѝдићи се** прѝдигнēм се св ‘и с т о’. – Бȍгами, ме́но по ме́но, прѝдиже се ђе́до и ѐнē га шȕрка у башчовȁнлуку; ‖ **прѝдизати се** прѝдижēм се несв ‘опорављати се од болести’. – Пȍче ôн да се прѝдижē и òвōг пу́та пȍбеже гроба́ру с лȍпатē.

прѝдика ж ‘нападно поучавање, критика’. – Нѐмōј јȍш и тѝ̑ да ми дрѐжѝш прѝдику, дȍста ми је свѐга, ра́дићу како ме Бȍг ȕчѝ̑.

придоби́так -тка м ‘вајда, добитак’; в. *ӣостигнуће*.

прѝдокон -а -о ‘мање оптерећен послом, с више слободног времена’; в. *ӣошкајловаӣи*.

придржа́вати (се) -рѐжāвам (се) несв ‘поштовати норму, обичај’. – Ôн се придрѐжāва ђе́довиг ама́нēта; ‖ **придрѐжати (се)** -ѝм (се) св **а.** ‘ухватити се за нешто’. – И кад смо прѐлазили преко бр́вна на пòтоку, придрѐжак се за òнȕ мȍтку да не òмакнēм дȍље ȕ вѝр; **б.** ‘узети и држати накратко’. – Придрѐжи ми òвō кȍпѝ̑ле, д-ѝдēм д-òнȕ кȕрву нȁпсуем!

придриј́е́мати прѝдриј́емам св ‘задремати’. – И ôн ти прѝдриј́ема тȕјнāк на клу́пи чѐкајући кȁд ће да бȁнȕ.

прѝзвати се -овем се св ‘доћи памети, опаметити се’. – Кра̑јњо е вре́ме да се прѝзовеш пȁмēти и да пȍчнеш да се кȕћāриш, ни́си ти вѝше ма̑ли; ‖ **призѝ́вати** прѝзѝвам несв ‘позивати’. – Па́не послȕжитељ са звȍном прѝзѝва ђа̑ке д-ȕвѝ̑ђу у учијо́нице; ~ *ђа̑вола с лу́чом* ‘планирати неко бешчашће’. – Нѐмōјде мȍре да прѝзѝваш ђа̑вола с лу́чом па да пȍтље чȕпāш кȍсу з гла́вē.

прѝзетити (се) -им се ‘привенчати се, живети у дому супругиних родитеља’. – Ѐмѝлија и Драгȕтин ѝмадијагу шѐс ћѐријȕ па пошто не́мадијагу мȕшкē ђѐцē, прѝзетише Ра̑шка из Лȁсца.

прѝзирати -ēм несв ‘привиђати’. – Кад кȍњи нѐ би на у́зди ѝмали òнē стра̑шнѝке, òни би прѝзирали свакѝ́-час; ‖ **прѝзрити** -ѝм св ‘привидети се, причинити се’. – Кад смо би́ли код Вукȁдинове водѐнице, кȍњ прѝзрѝ̑ и клѝ̑пи ȕз обалу, ȕмал се кȍла не прѐвртоше.

призна́вати прѝзнаем несв према *ӣризнаӣи*. – Ôн је призна́вō и што га ни́су пи́тали; ‖ **прѝзнати** -ām св ‘рећи, испричати истину’. – Кад га Жа́рко прѝтēже, не́маде кȕд: прѝзнаде како е нȁбавијо зѝдњāк; ‖ **призна́ње** с ‘награда’. – Да́ли му призна́ње за да̑н ȍпштинē кô нȁјбољем земљора̑днику.

при́ја ж ‘мајка снахе или зета’. – Кад смо се прѝмицали прѝјатељима, зѐтови наруче да труба́чи зȁпјевāју: »прѝ̑јо мȏја, кȁко ћемо – прѝјатељу, лȁко ћемо«.

прија́рити прѝјāрим св ‘почети ватру’. – Ȕзми онē сувòвиње те прија́ри вȁтру, са̑-ће мра̑к, до́ћи ће копа́чи, трѐбā да згòтовимо вѐчеру.

прѝјатељ м ‘отац снахе или зета’. – Кад су свȁтови пȍсѐдали за аста́ле, свȁдбāри зȁпјевāше: »Прѝјатељи, зȁшто нѐ пјевāте, ил нѐ знāте ил не ȕмијете«; ‖ **прѝке** м хип ‘пријатељ’. – Прѝке, ȁј да пȍпијемо јȍш по јѐдну, вȁљā се; ‖ **при́ле** ‘и с т о’. – Прѝ̑ле, до́ђте нȁ-славу у четвр́так.

пријатѐљити се -љѝм се (не)св ‘склапати пријатељство закључивањем брака између деце’. – Њѝне двѝје кȕће су òдвајкад лѐпо стȁјāле, ал откад се Вѐлиборов сѝн òжени ѝз њинē кȕћē, те се пријатѐљише, пȁзē се ко нȁјрођѐнији.

пријате́љство с ‘однос између родитеља младенаца’. – Одавно се ми̑ зна́мо, ал од ка̏д смо склòпили пријате́љство, јȍш се ви̏ше па̀зӣмо.

при̏ј̑ек -ј̑е́ка -о ‘пргав, незгодан, љутит, брзих реакција’. – По свѐ је ва̀љā̄н, ал је при̏ј̑ек, бра̀те, кô ри̏с. – Млȍго е дȍбар и пȍслӯшан, ал при̏ј̑ек, да нѐ мош по́јмити.

при̏ј̑е́клад м ‘камен на који се наслањају дрва на огњишту. – Кад у̀несѐмо ба̀дњā̄к, на̀слонӣмо га на при̏ј̑е́клад.

при̏јēмчити при̏јēмчим св ‘причврстити овлаш’. – Са̀мо ми òвō при̏јēмчи кȍлко би́ло док не при̏бавӣм а̀лā̄т да тô љу̏цки у̀тēгнем.

при̏ј̑е́сло с ‘плато на двоколици’; в. *ӣљоска*.

при̏ј̑е́ćек / пре́сек м ‘преграда у амбару, сандук за жито’. – У пр̑ви при̏ј̑е́ćек до вра́тā изру̀чӯјте ра̑ж, до њѐга зȍб, а у ȍнāј вѐлики пшѐницу.

при̏ј̑е́тити / претити при̏ј̑етӣм несв ‘застрашивати неког речима’. – Пре́тијо му да ће да г-ѝзударā ако га још ја̀мпӯт за̀текнē на трѐшњи.

при̏ј̑е́чати / пречати се при̏ј̑ечам несв ‘показивати отпор, несагласје’. – Ни̏шта нѐмō ту̀јнāк да се при̏ј̑ечаш, но претвȍри онō што ти је запòвиђено. – Штâ се при̏ј̑ечāш на мѐне кô ју́не на ту̀ђē гòвече.

прија́нути прѝјōнēм св **1.** ‘свесрдно се прихватити посла’. – Ȍни ти прѝјōнӯ на̀кō свѐсрдно на пȍсō од ра̑ног јȕтра и ѣ̏ерајӯ док се ви̏дӣ. – Ми̑ ти ȍндак прѝјōнемо на пȍсō из пѐтнӣг жи̑ла и бȍгме у̀грабисмо те попла́стисмо при̏је ки̏шē; **2.** ‘закачити се, прилепити се’. – Ђѐ си тô прȍшō кроз чи́чак те ти та̀кō прија̀нō за ча̀рапе?. – Ви̏ђде, òчијӯ ти твȍјӣг, шта̀ ми је òвō прија̀нуло за̀ врāтом, бȍјати се да ни̏је ка̀кӣ кр̏пēљ. – Нѐшто ти прија́нуло за̀ сукњу. – Прија̀нō у̀ж њӯ ко та̀ксена ма̀рка.

приказâније с ‘приказа, утвара’. – И при̑ча Срѐтен како се код Ȍбрадове водѐнице пȍјāви нѐко приказâније и пȍчē да дре́чӣ и како се вȍлови укòпаше у̀-месту, ни да мр̏днӯ.

прики́вати прѝкӣвам несв ‘закивати ексерима’. – На̀бавили смо èксере, начѝнили ча̀пове, ćу̀тра прѝкӣвамо лѐтву око а̀влије; ‖ **прикòвати** прѝкуем св према *ӣрикивати*. – Нѐ знā ȍн ни лѐтву да прѝкуе, а ја̀дно ти да ку̀ћу на̀правӣ.

прикље́штити прѝкљēштим св ‘притиснути, пригњечити’. – Па̀зи како спу̀штāш та̑ј ча̀бар, нѐмōјде да ти прѝкљēшти пр̏сте.

приковча́вати прикòвчāвам несв ‘закопчавати’. – Кад прикòвчāва кȍшуљу, он ста̀лнō прѐскочӣ пȍнекӯ ру̀пицу; ‖ **прикòвчати** прѝковчāм св ‘закопчати’. – Прикòвчāјде та дугмѐта да не ѝдēш ра̀здр̏љен на ȍнӯ арла̀уцу.

при́коњак -ōњка м ‘мали колац, кочић’. – Òтрулијо при́коњак и пра̑се но́ђе ћу̀шнуло и прȍтнуло гла̑ву те се укље́штило па ни та̑мо ни ва̑мо, но ски́чӣ кô да се у̀ватило у гво́жђа.

прикра́дати се прѝкрāдам се несв ‘кришом прилазити’. – И ȍндак Љу̀биша Ра̀тков поред на̀ше кȍлибē пȍчнē да се прѝкрāдā и у̀ӣђе у бȍстан, кад смо га ми̑ смȍтрили би́ло е дȍцкан: ȍдњē двӣје на̑јвеће лубѐнице; ‖ **прѝкрасти се** -а́дēм се св. – Кад би̏днē с вѐчери, ȍн се прикра́де ње́зиној ку̀ћи.

прикри́вати прѝкрӣвам несв ‘чувати у тајности’. – Зна̀ли су ȍни да ȍн шу̀руе с ȍнōм нева̀љалицōм, ал су тô прикри́вали, а са̀д, кад је кме́кнуло кȍпӣле, не́маду ку̀д, што ви́кала ȍнā: рȍдило се – ва̀љā га љу́љати; ‖ **прѝкрити** прѝкријем св. – Прѝкрила е тô ȍна нѐђе на та̀вану.

прѝкупити -ӣм св ‘сабрати, скупити’. – Ка̑жем ђѐци: дѐде, бр̏же прѝкупте тѐ ла̀мпарије што сте ра̀збацали, рѐко би сте у Цигама́ли. – Прѝкупи ме́но ту ша̀шину иза комѝшијōца; ‖ **прику́пљати** прѝкӯпљам несв. – Пȍчели ма̑јстори да прику́пљāју а̀лā̄т, ви̏дӣ се да је бли́зу кра̑ј пȍсла. – Она преко це́лог љѐта прѝкӯпља сува́рке коекȕдије и дȍноси под трѐн и вѐлӣ: бр̏зо ће зи́ма, ва̀љаће зла̑та.

прику́пити прѝкӯпӣм св ‘купити оно што недостаје, докупити’. – Мӣ ти прику́писмо ѐнӯ парце́лу испод на̀шē ѐкутњицē. – Прику́пи јѐш ме́но рӣбē, бѐјати се да не ѐмалӣ; ‖ **прикупљи́вати** -ѐупљӣвам / -ѐупљуем несв ‘докупљивати’. – Ѐн је прикупљи́вō зѐмљу кад гѐј му се ука́зала при́лика, а са̀д ѐвӣ свѐ пѐштили у па́рлог.

прѝлазити прѝлазӣм несв ‘примицати се, долазити’. – Док су прѝлазили кѐћи, за̀лајаше кѐрови ; ‖ **при́ћи** прӣћем св. – Ја̂ полага̀нчӣц при́ћок ѐзгō изнад кѐћē да ме не премѐтē.

прѝлегнути -нēм св ‘лећи накратко’. – Ѐнē га ѐ-зградици, прѝлегō ме́но; ‖ **прилѐћи** прѝлегнēм св ‘и с т о’. – Нѐмō да ла̂рмате, та̀та е ме́но прѝлегō д-ѐдморӣ. – Кад прѝлегнēш, дӣ̑ете, нѐђе ѐ пољу, тѐри цѐку пѐдā се, нӣкако дрѐукчије јел мѐже чѐвек ла̀сно да се упрѐпāсти за цѐо вјек.

при́лика ж **1.** ‘могућност за склапање брака’. – Ѝспала јој ле́па при́лика да се ѐдā, а ѐна се нѐшто предѐмӣшља; ‖ **при́личан** -чна -о ‘знатан, повелик’. – Њѐму је прѝпала го̂рња лѝвада и при́личан дѐо шѐмē изнад њê; ‖ **при́лично** прил ‘у знатној мери’. – Ѐна вѐлӣ да се при́лично умѐрила, а ја̂ вѝдӣм да се јѐдва дѐржӣ на нѐгама.

при́личити при́личӣ несв ‘пристојати’. – Не при́личӣ мушка́рцу да се за̀рōже и пла̀чē ко нѐка жѐна.

при́лог м ‘поклон цркви у новцу или намирницама, али и на даћама’. – Кад гѐј ѐдēш нѐкōј све́тињи, бла̀го ћѐду, пѐдāј нѐки при́лог, кѐлко си могу́ћан, ја̀л ѐ-парāма, ја̀л у ма̀рди, сѐвāп је. – При́лог се нѐсијо о да̂ћама: сва̀ка кѐћа спрếми, у при́лошку ко́рпу, пѐгачу, бӣ̑елог мр̂са, пѐчено пӣле, гѝбаницу, вла̀шу ра̀кијē, вла̀шу ви́на, нѐки сла̀ткӣш; ако е зӣ̂мско вре́ме, пѐнесē се прѐшутē, тô ти је ѐбичај, а на̀ши ста̂ри су нѐсили при́лог и кад су ѝшли свô̂јтама на сва̀дбе; ‖ **при́лошкӣ** -ā -ō об. у ***изр***. *~а ко́рӣа* ‘корпа од прућа у којој се носи прилог на гробље или на весеље’. – Сва̀ка кѐћа е ѝмала при́лошку ко́рпу у кѐјōј се нѐсијо при́лог ако ѝдēш на̀ свадбу, или цр̂кви, или на̀ грōбље о за́душницама ил ако ти нѐко од рѐдбинē прека̀ђуе чѐтресницу или гѐдишњицу.

прѝлупити -ӣм св ‘притворити’. – Прѝлупде, дӣ̑ете, та̂ вра́та ил пришкри́ни про́зор да нѐ бије прѐмаја.

при́љежан -жна -о ‘марљив’. – Он ти је бӣ̑јо при́љежан мај шта̀ да е ра́дијо.

прѝљећи -гнēм / -жēм св ‘прибити се уз нешто, притегнути; налећи на нешто да би се укочило’; в. *ӣоӣривијаӣи*.

прѝљу́бити прѝљӯбим св ‘приближити једно уз друго‘. – Кад се ѐјагњӣ о́вца, ѐна ѐлӣже ја̀гње и ѐдма га прѝљӯби и пѐшти да дѐјӣ.

примàкнути прѝмакнēм св ‘приближити’. – Мо́рала е да се прѝмакнē јел од гала́мē нӣје чѐула шта при̂ча; ‖ **примàћи** прѝмакнēм св. – Примàкниде тѐ̂ стѐлицу ва̂мо уз а̀стāл; ‖ **прѝмицати** прѝмичēм несв према *ӣримакнуӣи*, *ӣримаћи*. – Ка̀ко се ста̀доше прѐсци прѝмицати вамона̀више к на̀шој кѐћи, мѐја ће́ра се зарумѐњела, а ѐчи јој сѝјајӯ, пѐне сѐ̂за.

при́мати при̂мам несв према *ӣримиӣи*. – Ако дѐнесу нѐки по́зив од су́да, нѐмō да га при̂маш ако ја̂ ни́сам тѐјнāк. – Ѐни су ѐ тѐ̂ њӣ̑ну па̀ртију при́мали на̀јвише ѐнијег кѐјӣма нӣ̑је би́ло мѐста међу љу́дма; **-се** ‘пуштати жилице, укорењивати се’; в. *мложиӣи*; ‖ **при́мити** при̂мим св ‘добити оно што је упућено (позив, решење, писмо)’. – При́мили су реше́ња за пѐрез, још са̀мо да при̂ме па̀ре за ма̀лине; ***изр***. *~на зна́ње* ‘обавестити’. – Угла̀внōм при́мијо си на зна́ње да трѐбā да дô[ђе]ш на кѐлук, а шта̀-ш тѝ да ра̂диш – тô е твѐја ства̂р, ја̂ сам мѐје ота̀росијо, а тѐбе нѐмō пѐтље ђа̀во да бӣ̑днē кри̂в; *ӣри́ми*! узв, наредба коњу. – Ѐн ти је зѐкана наѐчијо ко нѐког иксáна, са̀мо му прѝмакнē ѐзду и вѝкне: при́ми! – ѐн зӣ̑нē, ил га ѐватӣ за нѐгу на поткѝвању

и ка̂же: при́ми! – ôн по̀дигнē но̀гу моментâлно; ~ **се** ‘ожилити се, пустити корен’; в. *по̄тсадити*.

примѝрити се прѝмѝрим се св ‘умирити се, утишати се’. – Ỳватила ђѐцу нѐка укта̀нија, нѝкако да се прѝмѝре.

примѝтак -тка м ‘примљени поклон’. – Ò вō им је примѝтак од ђѐвојачке ро̀дбинē.

прина́вљати прѝнāвљāм несв ‘прибављати, добављати’. – Прина́вљала о̀на ỳ кући кад је го̀ј мо̀гла; ‖ **прино̀вити** прѝновѝм св ‘набавити нешто’. – З-ду́шē сам во̀љела да по̀нешто прѝновѝм ỳ-кућ̄ỳ, би́ло ка̀кѝ сỳд, би́ло каку по́крѝвку ил ма̀ј штâ.

прѝнова ж ‘ново младунче у тору, ново чељаде у кући’. – Са̀звō цѐо ц̏ѐмāт на алва̀лук, спре́мијо и́ћа и пи́ћа да се по̀пијē и пôјде за прѝнову ỳ кући.

прино̀сити прѝносѝм несв ‘доносити нешто да буде ближе, примицати’. – Ôн ти је вѐлика влâс и њѐму мôраш прино̀сити вѐликōм ло̀патōм; ‖ **прѝњēти** -сēм св ‘принети, донети’. – Прѝњēли смо ти сѝ̑ена прѐд шталу, са̀мо им прѐд нōћ потрпāј ỳ јасле па ћемо иг мѝ напо̀ити кад до̀ђемо.

прио̀рати прѝорēм св ‘поорати до краја’. – Са̀мо да прѝорēм о̀вō ме́но што е о̀стало уз вра̀тине, па ћу до́ћи.

прѝпадати прѝпадāм несв ‘бити у својини’. – Свѐ је тô прѝпадало мôм ђе́ду па ôн про̀дō; ‖ **прѝпасти** -[д]нē ‘постати својина’. – Јѐднōг да̂на, сѝне, ако за̀слỹжите, свѐ ће о̀вō прѝпасти тѐбе и тво̀јōј сѐстри, ја не́ћу по̀њēти ỳ грōбље; ~ *ше́шко* ‘смучити се, добити мучнину’. – Чѝм је чỹо њен дрктāв гла̂с, ćѐтио се: сѝгурно му прѝпануло те́шко.

припа́лити прѝпāлим св ‘запалити цигарету’. – Да̂јде ми ва̀трē да прѝпāлим дỳвāн; ‖ **припаљи́вати** -а̀љѝвам / -а̀љуем несв. – Поред про́чēвља ђе́до је припаљи́вō са̀мо гра̀нчицōм с ва̀трē или ỳзмē жѝшку ма̀шицāма.

припа́рити прѝпāрим св *в. спарити*.– Ôћу да тра̂жим мỹшко тѐле да га прѝпāрим о̀вōм мôм ша́роњици.

прѝпасати -шēм св ‘везати, учврстити нешто око појаса’. – Ма̂јка кад прѝлазѝ шпо̀рету или мека́ру, о̀бавезно прѝпашē кѐцељу.

прѝпека ж ‘жега, врућина’. – И кад бѝјāше о̀нā вѐлика прѝпека и ỳспара, вѝдѝм кѐр ѝсплазијо јѐзик и да̀кћē, ко̀кōшке пози̑е́вале и о̀пуштиле кри́ла у ла́ду, а ја̂ јѐдва дѝшем.

прѝпēти прѝпнēм св ‘везати ланцем на паши за неки колац или дрво или конопцем везати рог и ногу’. – По̀шō да прѝпнē јунчи́ћа навр̀ лѝвадē; ‖ **прѝпињати** прѝпињēм несв према *припети*. – Са̀д ће ôн, ѐнē га прѝпињē јỳницу да му не бр̀стѝ шљѝве.

прѝпѝт -а -о ‘мало пијан’. – Нѐ би ôн тô учѝњō да нѝје ме́но бѝјо под га̂сом, а ôн кад је прѝпѝт, н-ỳмије да се контро̀лишē, нѐмō му тô ỳзēти за зло̀.

припи́тати прѝпѝтам св ‘узгред запитати’. – Ја̂ га припи́так о̀ће л д-ѝдē у Ча́чак у пе́так.

припито̀мити -ѝтомим св *питомити*. – На̀шō Рада̀ило зечи́ћа у лѝвади, до̀њō га кỹћи и ра́нијо те му се припито̀мијо.

приплàнути прѝпланēм св ‘пригорети, препланути’ – Бѝјаше ја̀ра, свѝ смо приплàнули ко да си нас на ра́жањ прѝставијо.

при́плод м ‘стока која се издваја и негује за расплод’. – Ò вō тѐле жѐнско ћу д-о̀ставѝм за при́плод, тỳрило се на ма̂јку, а о̀на е мло̀го до̀бра млѐкуља и мѐка на мỹжи.

припови̑е́дати -о̀ви̑едам несв ‘причати’. – Приповѐдō нам ђе́до според про́чēвља сва̀ко вѐче по̀нешто.

прѝпови^{j}ес -сти ж ‘прича, беседа’. – Сȁ-ћу да вам ѝспрѝчам јѐдну прѝповес што сам је чу̏о ȍд мȍг ђѐда, а вѝ ту̏вте па пренȍсте вȁшим млȁђима кад дȏђе вре́ме.

припома́гати -ȍмāжем несв ‘помагати’. – Припома́гō је и сѐстри и брȁту, и ку̏му и прѝјатељу; ‖ **припомȍћи** -ȍмогнēм св ‘мало помоћи’. – Трѐбā припомȍћи свȁкōм, кȍлко мȍш, сѐвāп је, јел и мѝ ѝштēмо пȍмоћ свакѝ-час и велѝмо: Бȍже помȍзи, да Бȏг пȍможē и коéшта; в. *леђа*, *сироче*.

прѝправити прѝправѝм св ‘припремити’. – Прѝправи ȁлāт што нам трѐбā за ȕ-шуму, д-идéмо ȕјутру с Бȍжјōм пȍмоћу; ‖ **прѝправљати** -ам несв. – Ѐнē бȁбе ȕ-кући прѝправља ру̏чак; ‖ **прѝпрāван** -вна -о ‘спреман за неки посао’. – Ôн ти је кȍ брѝтка сȁбља, вȁзда прѝпрāван за свѐ што трѐбā, кô зȁпētā пу̏шка.

прѝпрос -ста -о ‘прост, добродушан’ . – Јêс он прѝпрос чȍвек, ал честѝтијēг и чȁснијēг нѐма нȁдалеко.

прѝптити прѝптије[м] св ‘отежати дисање, гушити’. – Прѝптило ме нѐшто, дȍкторе, вóђенак, кô да ћу д-ѝзданēм, а и мȍју жѐну пȍђекад зȁптије, ал мéно мȁње нô мѐне.

прѝпушити -им св ‘запалити цигарету, почети пушити’; в. *машице*, *учинити*.

прѝпуштити -ѝм св **1.** ‘привести јагњад или телад ради дојења’. – Ȁјде, блȁго бȁби, да ми пȍмогнēш да прѝпуштѝмо тѐле, ојȁчало, нѐ могу са́ма, ȍће да ме ȍбāли; **2.** ‘пустити стоку да пасе на месту где је бујнија трава’. – Кад бѝднē прѐд нȏћ, а тѝ, прѝпушти крȁве мéно у ȍтаву, нек се дȍбро нȁврандајȳ.

прира́нити прѝрāним св ‘прихранити, дохранити’; в. *мршав*.

прира́сти -стē[м], об. у ***изр.*** *~ за срце* ‘развити се у обележје, особину личности’; в. *лакомос*.

прѝрез м ‘врста дажбине, државног намета’. – Ȕдарали су нам и пȍрез, и прѝрез, и трошарѝну и вȁздāн коекȁкē дȁцбине.

прѝрожак -шка м ‘краћи рог на кући који се спаја с маијом’. – Рȍгове смо ȕдарили, јȍш да нȁпасуемо прѝрошке, па ћемо да пȍпијемо по јѐдну; в. *подрожњача*.

прѝрудак -тка м ‘крак који спаја руду с предњим трапом запрежних кола’. – Кад Јерȍтије нȁчинī кȍла кô нȁтрукована, ру́да и прѝруци кô да су нѝкли, а јȍк прȁвљени. – За прѝрутке мôра да нâђеш пȍдесно дрво.

прирȕђети -дī св **1.** ‘просушити се на сунцу (о земљи)’. – Чим јȍш мȁло прирȕдī да нѐма блȁта, ȍма ћемо д-ȍкопāмо башчовȁнлук; **2.** ‘показати знаке сазревања (о воћу)’. – Згȍдно трѐшње прирȕђеле, за два́-трī дȃна бѝће зрѐлīг; **3.** ‘почети се сушити (о платну)’. – Ȁн вѝдīш да е пла́тно прирȕђело, тѝ га скȕпи, нȍси у вѝр нек се нȁквасī па јȍпēт вȁкō прȍстри нȁ сȕнце, тȁкō се ȍнō бéлī; в. *влажан*.

прѝслава ж ‘сеоска слава, обетина’. – Мѝ сѐоску слȁву зовéмо ȍбетина, а дóље потпланѝнци кâжу прѝслава, тô ти је свéдно, што вѝкала ȍна: зȍви ме и лȍнац сȁмо ме нѐмō рȁзбити.

прѝслављати -ам несв ‘славити, обележавати сеоску славу’. –У Губѐрēвцима свѝ прѝслављају Мâли Спȁсовдāн.

прислȍнити прѝслонѝм св ‘наслонити уз нешто’. – Мѝ на Бȁдњē јȕтро дȍнесēмо бȁдњāк па га прѝслонѝмо ȕз кућу с ѝсточнē стра́нē и тȕ̏ј бѝднē до ȕвечē, па га ȍндāј ȕносѝмо ȕ кућу; ‖ **прѝслањати** прѝслањāм несв ‘наслањати уз нешто’. – Вѝле прѝслањај ȕза зīд, и тô нѐђе у ћȍшку, да се нѐко не нȁбȕши, далѐко бѝло.

присмȍчити прѝсмочѝм св ‘доспети на ивицу глади, приштедети храну’. – Бѝјаше пȍоскудно вре́ме па смо мóрали да прѝсмочѝмо, нѝје бѝло кȍ-вō сȁд д-ѝмā кȍлко ȍш, кȁкī тô, ȍвō сȁд нáрод побје́шњō, ни нѐ знајȳ штȁ е ȍскудица; в. *исе́ћи*, *исегнути*.

при́сое с ‘присојна страна, тле окренуто сунцу’. – Мӣ који ѐдӣмо јѐш ѐвӣм при́сојом, трѐбā да се ćѐћамо нѐшијег стâриг чијим стѐпама иде́мо и да се пѐмолӣмо зà њӣг; ‖ **при́сојнӣ** -ā -ō ‘који се односи на присоје’. – Нѐма дѐбрē рàкије без при́сојнōг вѐтњака; в. *прогристи, окоинити*.

прѝспати -ӣш св ‘дремнути, придремати’. – И кад прѝспӣш, мешто да спàвнēш ко чѐвек, ту́чēш гла́вōм, дѐ-некō дѐба нѐћи, кàко да сàставӣш крâј с кра̀јом.

прѝставити -ӣм св ‘ставити посуду на ватру да се кува њен садржај’. – Прѝставила сам пàсӯљ, а тӣ с врѐмена на вре́ме дѐлӣ тѐплē вѐдē и лѐшкāј вàтру ѝспотија; ‖ **прѝстављати** -ām несв према *приставити*. – Тӣ ћеш њӯ д-ӯчӣш кàко се кӯвā свàдбарски кӯпус, прѝстављала га е вӣше пу́тā нô што тӣ ѝмāш гѐдӣна.

прѝстајати -аем несв ‘саглашавати се’. – Ѐни су прѝстајали на свѐ нà шта чѐстити нѐ би нӣкад мѐгли; ‖ **прѝстати** прѝстанēм св ‘сагласити се’. – Кад Жа́рко рѐче да ће да га бӣје ан ѝзāђу из су́да због лàгāња, ôн ѐдма прѝстаде да се нàсулē.

прѝсташа м ‘присталица, подржаватељ, заговорник’. – Ôн ти је прѝсташа ѐнијег љу́дӣ који држē до чâсти и ѐбраза.

прѝстигнути -нем св ‘стасати, развити се; сазрети, стићи’; в. *лединица*, *сиротовати*; ‖ **прѝстићи** прѝстигнēм св ‘и с т о’. – Прѝстигоше ђѐца, ва́ла Бѐгу, здѐмчаше се сна́гē па е сàд млѐго ра̀тније но кад бӣјасмо нѐокосни; ‖ **прѝстизати** прѝстижēм несв ‘стасавати, долазити’. – Прѝстижу ђѐца и ѐдма е свѐ дру̀кчије.

прѝćести прѝćеднē св ‘лоше се провести, пострадати’. – Пѐсле јој, весѐлници, прѝćело и мâјчино млиј́ѐко што е пи́тала тàту да ме пӯштӣ д-ѝдēм с Дӯшāнком, прекòрō е стô пу́тā споради тѐгā (7: 67).

прита́јити се прита́јӣм се св ‘умирити се, прикрити се’. – Кад су ѐтуд нàишли Не́мци, мӣ смо се прита́јили свѐ док ни́су замàкли иза ѐкукē, ćѐме им се зàтрло.

притва́рати прѝтвāрам несв ‘овлашно затварати’. – Не прѝтвāрај тâ вра́та, дӣј́ете, но иг ѐстави, нӣје ти ла́дно; ‖ **притвѐрити** прѝтворӣм св ‘прикренути, мало затворити’. – Притвѐрде, дӣј́ете, про́зор, ву́чē прѐмаја.

прите́гнути прѝтēгнем св ‘јаче стегнути’; в. *колан*; ‖ **прите́зати** прѝтēжем несв према *притегнути*; в. *измерати*, *признати*, *колан*.

прити́скати прѝтӣскам несв ‘држати под оптерећењем’. – Прѝтӣска дрàжава, прѝтӣска сувòвица, прѝтисле гѐдине, а јӯтрос им пѐмогла и шàруља: прѝтисла ми нѐгу и нѐ могу стѐпē; ‖ **прѝтиснути** -нем св према *притискати*; в. *врабац*, *сиралица*, *смашити*, *ћарлијати*.

при̂тка ж ‘мотка уз коју расте боранија причара’. – Бура̀нија ѝзишла у вр̏ при̂ткӣ, милӣна пѐглāти, а мѐуне се ѐкитиле кѐ грô̑з.

притрча́вати -ѐрчāвам несв ‘долазити трчећи’. – У нѐвољи љӯди притрча́вају да пѐмогнӯ; ‖ **притрчати** прѝтрчӣм с **1.** ‘дотрчати’. – Притрчаше свӣ да вӣде штà се дѐсило; **2.** ‘притећи у помоћ’. – Ако си прѝтрчō да пѐмогнēш нѐвōљнику, учӣњō си дѐбро дѐло.

прѝћерати -ām св ‘дотерати, пригнати’. – Прѝћерајде кѐла до ѐнē гѐмилē дрвā; ‖ **приће́ривати** -ѐрӣвам / -ѐруем несв ‘притеривати, пригонити’. – Ѐни су приће́ривали плâшће, Са́во је избаци́вō сӣј́ено, а ће́до ђѐнō.

приупи́тати ѐупӣтам св в. *припитати*. – Кад нàмӣнеш тàмо с ѐнē стра́нē планѝнē, кад срѐтӣш нѐкōг, тӣ приѐупӣтај ђѐ је њӣна кӯћа, свàк ће ти ка́сти.

[прича] ж; в. *подбадати*, *поучан*; ‖ **при̂чица** ж ‘кратка прича, казивање о некој згодици’. – Кад бӣјасмо мâли, ђе́до нас крај про́чēвља зàбављо њѐговијем при̂чицама; ‖ **прѝчљив** прѝчљива -о ‘који воли да прича, брбљив’; в. *ћутати*.

при́чалица м / ж ‘особа која воли да прича, брбљивац, брбљивица’. – Она бàбина при́чалица не утѐљēва, пѐваздāн само тѐроче.

при̏чати прѝчам несв ‘говорити, приповедати’. – Дȕго су при̏чали испод лѝпē, а о чѐму – пи̂тај њѝг; ‖ **при̏ча̄ње** с ‘приповедање’. – До̏ђи до̀вече ко̀да̄ нас да чȕеш ђе́дово при̏ча̄ње.

прѝчати прѝча̄м несв ‘побијати притке’. – Ѐдок да прѝча̄м бура̀нију и да по̀тачка̄м патлица́не; ‖ **прѝча̄ње** с ‘побијање притки’. – Прѝча̄ње бура̀нијē нѝје те́жак по̀со, ако су притке зго̀дно за̀оштрене мо̀гу и жѐне да попрѝчајȳ.

причвр̏љити прѝчврȑљим св ‘притерати у шкрипац’. – Нѐ би о̂н то нѝкад прѝзно да га ни́смо причвр̏љили те не́маде ку̀д.

причвр̏стити прѝчврȑстим св ‘учврстити’. – Причвр̏сти ти̂ то̂ са̀д ко̀лко би́ло да нѐ панē, а по̀тље ћемо доте́гнути; ‖ **причвршћа́вати** -ѐршћа̄вам несв ’учвршћивати’. – Причвршћа́васмо ко̀лко мо̀гадосмо, ал нѐма ту̂ помо̀зи Бо̀же док се не испо̀бȋја но̀вō про̂шће и не по̀плете.

прѝчекати -а̄м св ‘сачекати’. – Прѝчекај ме ча́сак са̀мо да се преобу́чēм; – И Бо̂г ду̂шу прѝчека̄; ‖ **прѝчекнути** -нем (не)св ‘мало причекати’; в. *грашнути се*, *преобући се*.

прѝчути прѝчуем св ‘начути’. – Прѝчуо сам, вѐлȋ Жа́рко, да ће о̀ва̄ а̀меричка и ѐврōпска ба̂нда да нас бо̀мба̄рдуе, а Мѝлорад ка̂же »ма ни́су ва̀љда лу́ди«, а Жа́рко вѐлȋ »ни́су, ва̀ла̄, ни па̀метни јел нѐ знајȳ да ће кр̂в на̀ша на̀ њѝг и на ђѐцу њѝну«.

прѝш -шта м ‘гнојно запаљење коже или вимена код оваца’. – Кад јој о̂вце прѐскочē преко вр̀зинē и о̀ду у зѝјā̄н, о̀на би ца̀кала и кле́ла иг: *ие́, прѝш те о̀дјō, прѝш те на̀шō, прѝш те о̀дњō.*

прѝшавити -им св ‘притегнути шраф, пришрафити’; в. *одоцнити*.

прише́вати прѝшѝвам несв ‘спајати иглом и концем’. – Ѐнē је у̀ кући, прѝшѝва бра̀лици дугмѐта на ко̀шуљи; ‖ **прѝшити** прѝшијем св **1.** ‘саставити концем дугмић са одећом’. – Ѝмō е и о̂н крȍјā̄чкē вештѝнē: у̀мљо̂ је да прѝшије ду̀гме на ко̀шуљи; **2.** ‘приписати неком нешто, опањкати’. – Прѝшили му и што јѐс и што нѝје са̀мо да му до̂ђу гла́вē.

прѝшипетља м ‘особа која прилази друштву непозвана, наметљивац’. – Прѝвȳче се она̄ прѝшипетља да чȕе шта љȕди збо̀рē па д-ѝдē да иг цѝнка̄ри.

пришкри́нути прѝшкрȋнем несв ‘притворити’. – Кад сам про̀шō, вѝђō сам вра́та прѝшкрȋнута, ни́су би́ла на̀чисто за̀творена.

прѝшља̄мчити се прѝшља̄мчим се св ‘доћи непозван’. – Ѐн се прѝшља̄мчи по̀ближе, на̂ђе се, ба̀ксем, у по̀слу и слȕша̄ шта о̀ни збо̀рē.

пришпа́рати прѝшпа̄рам св ‘уштедети, сачувати новац или какву робу’. – Ѐвē ти иљада́рка, нек ти се на̂ђе, д-ѝма̄ш ко̀да̄ се, а ти̂ прѝшпа̄рај колко го̀ј у̀змогнēш.

при́шупак -пка м ‘уљез’. – Ѐна̄ ѓа у̀дба̄шка, ко нѐки при́шупак ѝдē те шȕња̄ по сѐлу и њȕши шта̀ ће ко̂ да рѐкнē противу њѝг.

пришу́ћети -тѝм св ‘приђутати, не одговорити’. – Кад јој о̂н о̀дбрȕсѝ, на̀кō бѐздушно, вѐсела ма̀ма пришу́ће и ѝзмаче се.

пр̀кос м ‘једногодишња украсна биљка, Portulaca grandiflora’. – Пр̀кос ти ра́стē и по ка̀лдрми, нит га ко̀па̄ш, нит за̀лѝваш, мо̀ш и да га га̀зѝш, о̂н о̀пстае.

пр̀косити -им несв ‘упорно, понекад неразумно, остајати при свом ставу’. – На̀шō си ко̂м ћеш да пр̀косѝш, ако те у̀ждѝм по гȕзици, за̀па̄мтићеш да̀нашњи да̂н.

пр̀ктати пр̀кћēм несв ‘стењати’. – Шта пр̀кћēш тȕјна̄к, рѐкō би се по̀ра̄ђаш?; в. *самовезачица*.

пр̀ла̄д ж ‘трули остаци дрвета у шуми’. – На̀купијо нѐку пр̀ла̄д, нѝје нѝ за шта, мо̀же са̀мо на̀кō да тѝња̄; ‖ **прла̀дљив** -а̀дљива -о **1.** ‘натруо’. – Нато̀варио и до̀гнō нѐшто прла̀дљиво, ко̂ да нѝје глѐдō шта̀ то̀варѝ. – Нѐма од тог тру́пца нѝшта, вѝш да

е прла̏дљив на̏чисто; **2.** ‘неплодан терен. јалово земљиште’. – Ви̏ђō и ô н, а̏н је по̏чō да ко̀пā, да е сёвио, да е о̀нō зѐмљиште тѐшкорадно и прла̀дљиво.

прла̀дина ж ‘прозукло, натруло дрво’. – Ма нѐмō да то̀варӣш тӯ прладину, то ти ни̏је ни̏ за шта.

[пр̏љāв] -а -о. – Нā̏јпрља̀вији ти је она ја̀јцара што ра̂ди за Ӯдбу и ци̏нкāри љӯде; в. *слизак*, *трӣљатӣ*.

прља̀вура ж ‘прљава, неуредна жена’. – Ӯмӣ се, нѐмō д-ѝдēш ко о̀нā Микаѝлова прља̀вура.

прља́вштиња ж ‘нечистоћа’; в. *смрадоња*, *созгајз*, *сӣирати*.

пр̏љати (се) пр̏љам (се) несв ‘загађивати, блатити, поганити’. – Пр̀ипасте ма̏ло кӯдије иде́те, нѐ мōрате се пр̏љати свакѝ-час; ***изр***. ~ *рӯке* ‘радити нешто нечасно’. – Нѐмō да пр̏љаш рӯке, бо̏ље ти је да про̀сӣш но тô д-ӯрадӣш.

пр̀љуша ж ‘лоша земља, пескуша’. – И̏мају до̏ста зѐмљē, ал ни̏је, ства́ри, свѐ нѐка пр̀љуша.

пр̏нути пр̏не ‘прхнути, полетети лепршајући крилима’. – Иде́мо мӣ та̀кō кроз ли̏воду и нѐшто чаврља́мо, кад одја̀мпӯт пр̏нуше прѐпелице из тра́вē, те се мӣ зго̏дно прѐпадосмо.

пр̏ња ж ‘изношен, стар комад одеће’. – Ђѐ си на̀шō тӯ пр̏њу поред свѐгā што си та̀мо мо̀го ӯзēти; ‖ **пр̏њица** ж дем. – Ђѐца измивѐна и глѐдна, чи̏сте им о̀нē пр̏њице, ви̏ди се да им је ма̂јка вре́дна и ка̀рактерна (7: 112).

проба́дати про̀бāда(м) несв **1.** ‘пробијати оштрим предметом’. – Кад је пра̀вијо а̂м, свѐ је ши̏лом проба́дō рӯпице на ко̀жу па о̀нда кроз тѐ рӯпице ѝглōм прошѝвō; **2.** мед ‘осећати оштре болове’. – Ме́но-ме́но па е нѐшто проба́дало по днӯ стома́ка; ‖ **проб̀о̀сти** про̀бодēм св према *пробадати*. – На̀газио на трн, про̀бō га кроз о̀панак и дѐсет да́нā ни̏је мо̀гō да ста̀нē на̀-ногу.

про̀бāди м/ж, об. мн ‘оштри болови, који се појављују с прекидима, у таласима’. – По̀чēше да га жи̏гају нѐки про̀бāди у стома́ку и за два́-дāна ӯмри̑е весѐлни̏к.

пробеа̀рати -ā[м] св **а.** ‘процветати (о воћу)’; **б.** ‘постати сед’; в. *проćед*, *си̑ед*.

проби́јати про̀бӣјам несв према *пробити*. – Ѐнē иг проби́јају тѐмељ на̀-куће, о̀ће д-ӯведӯ во̀ду; ‖ **про̀бити** про̀бијем св ‘продрети, прогурати се, успети’. – Ко̀ би се на́дō да ће се о̂н та̀кō про̀бити; ***изр***. ~ *гла̂ву* ‘упорно тражити, досађивати’. – Про̀бӣ гла̂ву сва̀ки да̂н при́чајући и̏сто, до̀сāдӣ ви̏ше и Бо̀гу и на́роду.

проби́рати про̀бӣрам несв ‘пребирати, селектирати’. – Проби́рō сам ја̀буке ѝ њӣг ћемо у тра̀п; ‖ **про̀брати** -берем св према *пробирати*; в. *руда*.

проби̏рāч -а́ча м ‘који много бира’. – Мло̀го се о̀на др̏жала у си̏ли, одби́јала мло̀ге про̀сце, а кад су прѐстали да до̀лазē, о̀ндак да̂ј шта да̂ш, ни̏је ца̀ба ка̂зано да проби̏рāч на̂ђе оти̏рāч.

про̀бисви̑ет м ‘скитница, човек без достојанства’. – Нѐма ти живо̀та ш њӣм, ви̂ш да е о̀бичан про̀бисви̑ет.

про̀бити про̀бије св ‘учинити да се промрзне’. – Тӯрде, ди̏ете, каку ца̀ку на́ се, про̀биће те о̀вāј вѐтар.

пробле́јати -е́ӣм св према *блејати* ‘изгубити здрав разум, скренути с ума’. – Пробле́јō вѐсели Тана̀сије, ни са̂м не зна̂ шта̂ збо̀рӣ.

про́бојац -ōјца м в. *кирнер*. – Ӯзми про́бојац те ми ки̏рнерӯј овај плѐк, оћу да га про̀бӯшим бӯргијом.

про̀брцнути се про̀брцнē(м) се св **а.** ‘укиселити се, постати неупотребљив (о јелу)’. – Про̀брцнō се па̀сӯљ, мо̀ш ко̀мотно да га ба̀цӣш ӯ-сплачине; **б.** ‘преварити се у очекивањима’; в. *полакомити се*; **в.** ‘искварити се, упасти у лоше друштво’. – Док

је бȉјо с ро̀дитељима, ђѐдом и ба̏бом, бȉјāше дѐчко за при́мер, ка̏ко о̀де у те ђаво̀љē школѐтине, про̀брцну се на̏чисто.

[пробу́дити] пробудим св према *будити*. – Зна̑ш како пјѐвāше о̀нā: Сла̀вӯј пȉле, не бу́ди ми господа́ра / са́ма сам га успа́вала, са́ма ћу га пробу́дити.

пробунгу̀рати -ām св ‘самлети бунгур’. – Пробунгу́рō сам ца̑к жȉта, тô вам је па смо̀чте.

пробура́зити -у̀рāзим св ‘пробости’. – Дра̀гана Богда́новог пробура́зијо бȉк и нȉје мо̀гō да прѐтекнē, Бôг да му ду̑шу про̀стȉ.

пробургȉјати пробургȉјāм св ‘на недопуштен начин стећи корист, иметак’. – Ѝватило се с о̀нȉм партија́шима и пробургȉјало ста̑н и по̀сō за жѐну.

пробу́шити про̀бӯшим св ‘притиском направити отвор’. – Пробу́шила му се ко̀ндура, у̀ишла жљȉцкавица па са̏мо кљѐчкā.

про̀вала ж ‘откриће тајне’. – Не знā се ка̏ко су иг о̀ткрили, сȉгурно е би́ла нѐка про̀вала; ***изр***. *~ о̀блāка* ‘изузетно велики пљусак’. – Кад оно̀мад бȉ о̀нā про̀вала о̀блāка, о̀дњē нам во̀да пу̑т на̏чисто.

про̀валија ж ‘понор, бездан’. – При́чō ми чо̀век како е нѐки Љу̀бивое Р̏шум рѐкō да смо мȉ између двȉје провалије: јѐдно е, вѐлȉ, бела ку̀га, а дру̀го цр̏на Јеврóпа. – Ва̀лā ба̏ш, памѐтнȉ је од чѐлē јел та̑ нам је Јеврóпа гла́вē до̀шла.

прова́лити про̀вāлим св **1.** ‘ући силом, притиском направити отвор’. – Лóпови прова́лили у̀ њину ку̀ћу и по̀крали им коéшта. – Прова́лиле свȉње про̑шће и о̀тишле у зȉјāн; **2.** ‘открити актере незаконитих послова’. – Прова́лили оно̀мāд цѐлу ту̑ ба̑нду што е кра̀ла ље́дма сто̀ку; **~ се** ‘отворити се (о чиру)’; в. *чир*; ‖ **проваљȉвати** -а̀љȉвам / -а̀љуем несв према *провалити*. – Ѝватили га док је проваљȉвō про̀дāвницу.

провѐдрити (се) про̀ведрȉ (се) св ‘изведрити се’. – Чѐкāмо да се про̀ведрȉ; в. *тмина*.

про̀венути -нē св ‘благо се просушити, увенути’. – Чим вȉдите да су о̀ткоси про̀венули, вȉ за́ђте те иг превр́нте; в. *титрати*.

провѐсти про̀ведēм св **1.** ‘показати пут’. – Ѝди, сȉне, те провѐди љу̑де до̀ље до Пȉћине водѐнице, па им по̀тље пока́жи ку̀дā д-ѝдӯ у Драга̀чицу; **2.** ‘проборавити’. – Ми́ћо ти је вȉше про̀вō у̀ шуми но у концела̀ријиѝјако е инциѝњēр; ‖ **прово̀дити** про̀водȉм несв према *провести*. – Са̏мо о̑н знā ку̀дā иг је прово̀дио до Студѐницē, а свȉ знā̀јӯ ко̀лико су нѐки прово̀дили врѐмена у кава̀ни ѝако ни́су би́ли кѐл(н)ери.

провѐсти се про̀ведēм се св в. *сȉровести*. – Провѐли се ко̀ бо̑с по̀ тр̏њу.

[про̀ветрити] -им св; в. *расȉасати*; ‖ **про̀ветāран** -рна -о ‘изложен благом ветру’; в. *бриʲег* / *брежуљак*.

провири́вати -ѝрȉвам / -ѝруēм несв несв према провирим. – Провѝрȉва иза̀ куће̄ да вȉдȉ ко̀ е до̀шō; ‖ **прови́рити -**ȉм св ‘погледати, вирнути’. – Цȉбнēм вȉрāнгу и прови́рȉм кроз про́зор, ѝмā шта̀ да вȉдȉм: о̑н раши́ријо ру̑ке и гу̀стȉра, а за̀ њȉм Цȉгани с ћема́нима и јѐрмоником.

провода̀ција м ‘човек који посредује при склапању брака’. – На̏ш Дѐсимир ти је по̀стō на̏јвећȉ провода̀ција у цѐлом кра̀ју: ко го̀ј нѐ мож да с-о̀женȉ – о̑н му на̑ђе при́лику.

провода̀цȉнка ж в. *(с)ȉроводација*. – Сла̑вка Бра̑нкова ти је би́ла Крсти́ни провода̀цȉнка.

проври́штати -штȉ св в. *ȉробрцнути се*. – Проври́штало јѐло па ша̀пћē, нȉје нȉ за шта.

про̀вриʲети про̀врȉ св ‘загрејати до кључања, прокључати’. – Кад ра̀кија про̀врȉ, тȉ је о̀ндак за̀пржи с кука́ча и пре́ćеци с пошѐћереном во̀дō̄м.

прòгледати -ам св **1.** ‘отворити очи’. – Òни ти ли́чē на мȁчиће: трѐбā им врѐмена да прòгледају; **2.** ‘разумети, схватити догађаје’. – Пòмало прòгледā, ал нѐ веруем да ће ѝкад пòтпуно прòгледати; ‖ **прогле́днути** прòглēднēм св ‘схватити заблуду’. – Нек им Бôг мѝли òтворӣ òчи да прòглēдну и да вѝдē кȕд иг вòдē òви прòбисви^{j}ети; ***изр***. ~ *крòз ӣрсте* ‘привилеговати неког’. – Њѐму стално прòглēдну крòз-прсте зàтō што му е ȕјāк дрмāтор.

про́гон м ‘узан пут између њива за пролаз стоке’. – Између нȁшијег и њѝниг парце́лā ѝмā про́гон кòјӣм ћѐрамо стòку на пȁшу.

прогòнитељ м ‘немилосрдни ималац власти’. – Вȁзда е, ђецо, би́ло прòгнанӣг и прогòнитēља, бȁш нòмāд чѝтā пòп òнō »блâжени прòгнāни прâвде рȁди«, зàтō прогòнитељи сѐбе ȕдē, а прòгнāнима кòрӣсте, а тӣ стално бѝдни на стра́ни прòгнāног и нêш сѝгурно сѐвити јел је и Бôг ȕзā њиг.

прогри́зати прòгрӣзам несв ‘пробијати гризењем’. – Стâлно ми мѝшеви прогри́зају кàртōнску кȕтију у кòјȕ сам òстављала коéшта па сам шћѐла да те мòлӣм да ми нàчинӣш сȁндук; ‖ **прòгристи** -и́зē св ‘делимично (се) отопити’. – Чѝм је òдјужијо дâн, на òвōј при́сојној стра́ни прòгризло прòтину пу́том. – Прòгризо јȕгōв вѐтар снêг ђе гòј га е мòгō дòватити.

прогрија́вати -ѝјāва несв ‘помаљати се иза облака (о сунцу)’. – Нѝшта љѐпше нêма него кад с прòлећа пòчнē да прогрѝјāва сȕнце, òндак се свѐ рȁдуе и тѝце, и јȁгњāд, и ђѐца, зàтō се вȁљда и кâже, чѐкā кô òзēбо сȕнце; ‖ **прòгријати** прòгријē св ‘изгрејати иза облака’. – Кад је прòгријало сȕнце, мӣ поскѝдасмо ц̀ке; в. *гранӯти*.

прòгунути -нēм св ‘прогутати’. – Прòгунȕ ти он òнȕ пѝлулу на јѐдвите јȁде. – У свѐму бѝдни òдмерен, блȁго ђе́ду, ȕгризни сȁмо нòлико колко мòш да прòгунēш.

прода́вати прòдāем несв ‘давати нешто за новац’. – Јâ òчевину мòју не́ћу прода́вати за живòта, а вӣ пòсле ра́дте кȁко вас Бôг ȕчӣ; ***изр***. ~ *зјȁле* ‘дангубити’. – Бòље би ти ко́ка пѐвала д-ȕзмēш нѐшто да рâдиш, а јôк да прòдāеш зјȁле по пу́ту и коеђê; ~ *мȁглу* ‘празнословити’. – Òни ти са́мо прòдају мȁглу, при́чају шàрене ла́же, што кâже Мѝлисав, прòдају му́да мешто бȕбрēгā; ‖ **прòдати** прòдāм св према *ӣродавати*. – Òвӣ ништа́ци спѝскаше нàкȕ ѝмовину, прòдадоше цр̀но иза нòкта.

[прòдāвница] ж; в. *киселити*, *лице*, *ӣроваљивати*; ‖ **продавнѝчица** ж дем; в. *звонара*.

проди́сати прòдӣшем св ‘почети слободније дисати; доћи до ваздуха (после жеге)’; в. *ћарлијати*.

продòбрити се прòдобрӣм се ‘постати бољи’. – Нѐшто се снâјка продòбрила у пòтоње вре́ме, дâј Бòже да на дòбро ѝзӣђе.

прòдрати се прòдерēм се св ‘викнути, продерати се’. – Кад бѝјасмо ȕпремāсе Цр̀не сте́нē, нѐшто заломàта крòз шуму, а Мла́ђо се прòдра кòлко га гр̀ло нòсӣ.

прòждрати прòждрēм св ‘прогутати’. – Да е мòго, мешчѝнӣ, прòждрō би га; ‖ **прòждри^{j}ети** прòждрēм св ‘и с т о’. – Да су мòгли прòждри^{j}ети га са свѐ дрòњāма кад им је скрѐсō ѝстину ȕ-очи, прòждрāли би га.

прожи́вљети -и́вӣм св ‘проживети’. – Òнō што сам прожи́вљō док смо би́ли у за́друзи, тô ти је бѝјо жѝвот, пòтље нас вâмо сàтрије неоко́штиња. – Òнō до во́јскē што сам прожи́вљō, тô е би́ло бѐзбрӣжје, е пòтље вâмо мôраш да ту́чēш гла́вōм о свѐму.

прожѝкљати се -ā се св в. *ӣролитати се*. – Нѐмō млòго те млàдē тра́вē да́вати стòци, да се не прожѝкљају, но поме́но нѐколко да́нā док свѝкнȕ.

прозба́рати прòзбāрам несв према *ӣрозборити*; в. *чамотиња*; ‖ **прозбòрити** прòзборӣм св ‘проговорити’. – Би́ли у за́вади па онòмāд прòзборили. – Наи́ђи да прòзборӣмо кòјȕ. – Свѝ прòзборише пòнекȕ, а ôн ни да бêкне. – Про́ђе и нѐ прозбори јѐднē јѐдӣне.

прозви́ждати -дӣм св ‘пролетети, проћи брзо’. – Прозви́жда На̏домӣр с о̀нӣм ње̏говим мото́ром ко̂ ку̏ршум.

прозе́псти -бе̄м св ‘добро назепсти’. – Про̀зе̄бо оно̀ма̄д п-о̀но̄ј ме̏ђави па са̀д ка̏шље̄ и ку́тӣ по̀ваздан.

про̀зукнути -не̄ св ‘иструлити изнутра (о дрвету)’. – Ми̏шљо̄ сам од о̀но̄г ста̂рог ду̏да да на̀чинӣм бу̏ре, кад о̀ђе̄ш: про̀зукло му де́бло скро̂з од ко̀ри̑ена до ра̀ка̄ља; ‖ **про̀зуђи** -кне̄ св ‘и с т о’. – Поред пу́та про̀зукли трупци че̏кајући да иг то̀ва̄ри о̀на̄ј што не̏ће до́ћи (7: 97).

про̀зумбати -а̄м св ‘избушити рупе на кожном или гуменом каишу’. – Тр̏кни до Јеро̀тија нек ти ча̏ском про̀зумба̄ те̂ ка̀ише на ко̀ндурама.

про́ја ж ‘хлеб од кукурузног брашна’. – Др̏ж се, про̂јо, на сва̏дби сам би́ла. – Бо̀ља̄ је сво̀ја про́ја него ту̏ђа̄ по̀гача.

про̀јара ж ‘хлеб од кукурузног брашна, јаја, млека и сира, печен у тепсији или плеху’. – До̀бра е про́ја, ал јо̀ш бо̀ља̄ про̀јара.

про̀ја̄рчити -им св ‘прокопати јарак, канал’. – Мо̂рамо да про̀ја̄рчимо изнад ње̏ве̄, ако у̀дарӣ во̀да, да нам је не о̀днесе̄.

проја̀лпазити се -им се св ‘искварити се’. – Проја̀лпазило се то̂, ни о̀на̄ј че̏век ни тра̂га о̀да̄ њ; в. *јолӣаз.*

прока́зати про̀ка̄жем св ‘одати, издати’. – Прока́зала иг о̀на̄ р̏ђа од човѐка те надр̏љаше веселни́ци ко ни̏ко њи̏н; ‖ **про̀ка̄жен** -а -о ‘заражен; презрен’. – Кад су га оне ја̀јцаре прогла́силе за не̏пријатеља, сви̏ су се скла̏њали о̀д-њега, ре̏ко би је про̀ка̄жен.

проканáлити -а̀на̄лим св *в. ӣрој*а*рчиӣи.* – Тре̏бало е проканáлити повр њи̏ве̄, ве̏ликӯ штѐту нам на̀чини во̀да од о̀не̄ про̀вале̄ о̀бла̄ка.

про̀канути -не св ‘почети падати (о киши)’; в. *рогоз*; ‖ **про̀капати** -а̄ / -пље̄ св **а.** ‘и с т о’. – Про̀капа нам ки̏ша а̀н смо нато̀варили ко̀ла. – Мешчѝнӣ да ће да нам про̀капље̄ пре̂ него што по̀пла̄стимо; **б.** ‘почети тећи (о ракији из казана’). – Уба́ци јо̀ш ма̀ло гра̂ња са̀-ће да про̀капа̄ ра̀кија; **в.** ‘почети прокишњавати’. – У ваја́ту про̀капало, ви̏ђде је л пу̏кла црѐпљика; ‖ **прокапа́вати / прокапља́вати** -а̀пља̄ва / -а̀пљуе несв према *ӣрокаӣаӣи.* – Бѐжте, ђѐцо, по̀д стреу, ѐве̄ ки̏ше̄, прока̀пља̄ва; ‖ **прокапљи́вати** -а̀пљуе̄ несв ‘и с т о’. – Поме́но по̀че да прока̀пљуе ки̏ша, а ви̏ђеће̄мо оће л у̀бити ову сувòвицу.

проки́вати про̀кӣвам несв ‘прикуцавати’. – Ѐве̄ вам ча̀п, про̀кӣвајте ба̀скије, па ће̄мо по̀тље д-ѝзносӣмо црѐп; ‖ **прокòвати** про̀куем св ‘прикуцати, закуцати’. – Про̀ково сам кроз бр̂вно о̀на̄ј ћу̀приј̄аш и учвр̂стијо га дома̀ћӣнски.

прокиси́вати -и̏суе несв **1.** ‘почети ускисивати (о јелу)’. – Ре̏ко би да је овај па̀сӯљ по̀чо да ме́но прокѝсӣва; **2.** ‘прокишњавати’. – Ви̏ђи је л пу̏кла црѐпљика на ко̀шари, прокѝсӣва иза вра́та̄; ‖ **про̀киснути** про̀киснӣ св **1.** ‘узљутети се, покварити се (о јелу)’. – Кад јѐло про̀киснӣ, ни̏је ни̏ за шта, мо̀ш да га да̂ш сви̏њама ил да га ба̀цӣш за̀-про̄шће; **2.** ‘почети прокишњавати’. – По̀прави чим ме́но про̀киснӣ, бо̀ље је нег че̏кати да про̀точӣ; ‖ **прокишња́вати** -ѝшња̄ва несв’. – Оло̀шала по̀крӣвка на ста̂роj ку̏ћи, по̀чело да прокѝшњава на по̀неком ме̏сту.

проклéство с ‘клетва, проклињање’. – Ђе́до нам је ви̏ше пу́та гово̀ријо да е проклéство о̀пасна ства̂р и да е бо̀ље ме́но с бла̀гословом, но мло̀го с проклéством

проклéштиња ж ‘проклетство’; в. *закинуӣи.*

прокљу̀вати про̀кљуе св ‘пробити љуску јајета (о пилету приликом излезања)’. – Ѐне̄ јо̀ш јѐдно пиле́нце про̀кљувало љу̏ску, само што ни̏је ѝзишло.

прокомендѝјати -а̄м св ‘пошалити се’. – Наи́ђи до̀вече, док же̏не пре́дӯ и плѐтӯ, ми̏ да се по̀прӣчамо и да ме́но прокомендија́мо ко̂ зѐма̄јле.

прокопа́вати -ȍпāвам несв према *прокопати*; в, *кулук*; ‖ **прокȍпати** прȍкопāм св ‘пробити копањем’; в. *штемајз*.

Прȍкопље Св. вмч. Прокопије (21. јул). – Вȋкаше бȁба: на Прȍкопље вѐлике кȍнопље.

прокȍсити прȍкосȋм св ‘направити први откос по средини ливаде’. – Нȁјпрво прȍкосȋш посрѐд лȉвадē, па ȍнда врȃтиш ра́скос.

прокрва́вити -ѓвāвим св ‘повредити кожу и почети крварити’; в. *запарати*.

прокри́вити се прȍкрȋвим се св ‘крикнути, вриснути’; в. *кривити*, *маљ*.

прокр̏чити прȍкр̄чим св ‘направити пролаз крчењем’. – Мȏрамо нȁјпрво да прȍкр̄чимо пу̀тању да би мȍгли љу̑ди да прȏђу. – Трѐба д-ѝмā пу̑т прȍкр̄чен да ти трѝ̏ак нѐ-избије ȍчи д-оћȍрāвиш, далѐко би́ло.

пола́мати се прȍлāма се несв **1.** ‘допирати као одјек (експлозије, удара грома)’. – Кад ȕдарē труба́чи, прȍлāма се це́ло сѐло. – И сȁд ми се у увѐтима пола́мају ȍнē ѐсплōзије кад су злȍтвори га́ђали вȁбрику у Лу́чанима; **2.** ‘ломити се, пуцати под тежином тела’. – Ȏн нѐ сватā да ће се пȍд њȋм нȍликим пола́мати и дѐбља дȁска од ȍнē кȍјӣ је тȕрио; в. *зацинцати*; ‖ **пролȍмити се** прȍломȋ се св ‘сломити се, пући, провалити се’. – Пролȍмила ми се дȁска на кȁлкану под нȍгама, ȕмал се не скр̏как нȁниже ȕ-јасле.

пролѐћети прȍлетȋ св ‘неосетно проћи, пролетети’. – И прȍлеће жѝвот док си длȁном о длȁн, ал, штȁ ћеш, што ви́кō ȍнāј, бѝдни зȁдовољан свȍјōм пла́тōм, свȁком ти је ȍдрēђено кȍјȋм ће пу́том да прȏђе, тȏ ти је ȍнāј ȍзгō зȁцртō; ‖ **проле́тати** прȍлēћем несв. – Бȁба нȁс ђѐцу зва́ла пролете́ри, па е пи́тали што иг тȁкō зȍвēш, а ȍна вѐлȋ: сȁмо прȍлеђӣ крȍз-куђу, здȍмчајӣ кȍмад љѐба ил нѐшто и јȍпēт ȍдоше да ȕкђӣ.

проли́њати се прȍлȋњам се св ‘обнерадити се, проскитати се’. – Проли́њō се кȏ глу̑ва кȕчка, нѝ̏ђе кȕћи не прѝлазȋ пȍваздāн.

проли́тати се прȍлȋта се ‘добити пролив (о стоци)’. – Проли́тала се јȕница од ȍнē мла́дē трȁвē, свѐ је вѐшалице зaљо́скала.

прȍлити прȍлијем св ‘просути (течност)’. – Он кре́нō да нȁлије рȁкију у чȁшицу па прȍлије на ȁстāл, а пȍсле кȃже да нѐма јѐдно ȍко; ‖ **прољѐвати** прȍљēвам несв ‘проливати’. – Прȋчаше вѐсели ђе́до како се кр̑в прољѐвала на Цѐру и Колȕбари.

прȍлокнути прȍлокне св ‘изровати, направити рупе (на путу)’. – Њѝнијем кȕћама нѐ мош лȁсно да прȋђеш кȍлко им је пу̑т прȍлокно, нѐ знāм штȏ ȍнō не пȍдаспӣ кȍлко би́ло.

прȍљеће с ‘пролеће’. – Ȍвō прȍљеће нѐкако ȍдоцнȋ, ȕдарȋ зи́ма рѐпом кад бȋ прѝ-крају; ‖ **прȍљетњӣ** -ā -ō ‘пролећни’. – Прȍљетњи вѐтрови зȁчас ѝсӯше зѐмљу: ~ *кѝша* ‘благотворна киша у време ницања и раста усева’. – Кȃже пи́тали Књȃза Мѝлоша штȁ мѝслȋ кȍлко вре́дē Јелѝсēјска пȍља са Лу́вром, а ȏн им, бȁксем, рѐкō да вре́дē прȍљетње кѝшē у Срѐбији. – И ȍвā прȍљетња пѝлāд стȁсаше за кла́ње, ѝмā пȍвише пјевчи́ћā па ћемо мѝмогред да иг кȍљēмо кад нѐко дȏђе ил кад има́мо рȃднике. – Прȍљетње ȍрāње је млȍго тȁкшē од јѐсēњег, ал штȁ сам мȍго кад јесѐнāс нѐ дадоше кѝше.

прȍљећи -езēм / -ежēм св ‘проћи’; в. *несни*.

[прȍмаја] ж; в. *макнути*, *прилупити*, *притворити*; ‖ **прȍмājни** -а -о ‘који је изложен промаји’; в. *сириште*, *увала*.

промȁкнути прȍмакнēм св према *промицати*. – Глѐдали су зȁ њима док ни́су промȁкли преко ȍбрешка; ‖ **промȁћи** прȍмакнēм св ‘и с т о’. – Ни сад ми нѝ̏је јȁсно кȁко су промȁкли да иг не премѐтимо; ‖ **прȍмицати** прȍмичēм несв ‘пролазити

поред нечега или некога’. – Нѐкӣ прòмичē òнамо иза Јàсēња. – Пòслēдњи пȳт су иг вȉђели како прòмичȳ иза сти^{ј}éнē.

прòмерити прòмерӣм св ‘одмерити, проценити’. – Кад На́да рѐче: „Тѐтка, òвō е мȍј мȍмак“, òна тȕрӣ рȳке, вàкō, на бȍкове, прȍмери ме од гла́вē до пе́тē, и рѐче гласòвито: „Тȏ ти мȍмак!? Êј, мȍја шћѐри, ȳ-шта òде твȍја љепòта!“

про́мет м у изр. *ѝграти на / у* ~ ‘мењати се на месту коловође’. – Нâс двȍјица се здогòворӣмо д-ѝграмо у про́мет кад се ћѐвōјке ѝватē ȳ-коло.

промѐтнути се прòметнēм(о) се ‘променити места у колу’. – Пр̏во ȏн пȍвōза кȍло и њѐгова ћѐвōјка, па се òнда òни прòметну на нȁше мѐсто, а јȃ са мȍјōм ћѐвōјком бȉднēм кȍловођа, па тàкō по нѐколко пȕтā.

прòмукнути -нēм св ‘имати промукао, храпав глас’. – Найшла нѐка ре́дња, свȁ нам ђѐца прòмукнуше.

прȍмуђȳран -рна -о ‘бистар, паметан’. – Ȏн ти је од мȃлијег нȍгȳ бȉјо прȍмуђȳран, зрѐлији млȍго од њѐговијег вршња́кā; вȉкаше бȁба: òвō ди^{ј}éте ће далѐко да дȍгȳра јел по јȕтру се дȃн пȍзнае.

прòносак -ска м ‘прво јаје које снесе млада кокошка’. – Вȉђи коѝцнӣ је òвāј прòносак од пȉлицē.

прòњēти св **1.** ‘проћи носећи, пронети’. – Прòњēше нѝз Бубан вѐселог Дȁвида на нȍсилима, нàпрēд пȍп пјѐвā, а вȃмо за нȍсилима жѐне кȕкајȳ; **2.** ‘снети прво јаје (о младој кокошки)’. – Прȍњēла нам дàнāс òнā пȉргавā пȉлица; ‖ **пронȍсити** прòносӣм несв ‘носити поред нечега’. – Кад су га пронȍсили според нȁшē кȕћē, зàстали су да му се ђе́до пòклонӣ.

про́дати прòōдам св ‘направити прве кораке, проходати’. – Глȃј како ди^{ј}éте та́ӣ, сȁмо што нȉје про́дало.

прòпадати прòпадāм несв ‘рушити се, урушавати се, нестајати’. – Кад кȕћа крѐне да прòпадā, тȏ е знȃк да е Бȏг ȕзō домàћину пȁмēт; ‖ **прòпанути** прòпанēм св ‘нестати, урушити се, пропасти. – Нѐма òд нāс нȉшта, прòпанули смо нȁчисто, д-ѝзвӣнеш, кȏ му́да кроз ѝцјēпане гȁће, и òбичāје пòгазисмо, а кȃзано е: бȍље да сѐло прòпанē, но у сѐлу òбичај; ‖ **прòпасти** прòпанēм св ‘и с т о’. – Òвā влȃс ће да глѐдā докле јȍш мȍжемо прòпасти.

пропалѝтēт -éта м ‘нерадан, неуспешан, пропао човек’. – Ȏн ти је бȉјо нȃјвећи пропалѝтēт, п-òнда кад су њѐгови дȍшли на влȃс, пȍстō торѝтēт кȏ што су и са́ми.

прȍпāс -сти ж ‘крах, слом’. – Òвā е влȃс дȍшла да на́род гȳрне у прȍпāс; ‖ **пропȁдљив** -àдљива -о ‘који пропада, који је безвредан, привремен’. – Òни су дȃвно уре́дили да òбраз и поште́ње ȕброе у пропàдљиву рȍбу.

прòпатити прòпатӣм св ‘проћи кроз патње и муке’. – Прòпатила е пȕсница ко нȉко њѐн, мȳкā жȉвӣг се нàмучила.

пропѐлēр -éра м ‘вентилатор на вршалици који одваја плеву од зрневља’. – Тȃј ти пропѐлēр прȃви јȃк вѐтар те òдвāја пљѐву од пшѐницē.

прòпēти се прȍпнē се ‘дићи предње ноге увис (обично о коњима)’. – Кад се кȍњи прòпēше и зањѝшташе, сȁв òнāј на́род на ва́шеру òчетӣ и пȍчē се тѝскати о́ко-нāс; ‖ **прòпињати се** прòпињē се несв према *прòпēти се*. – Òдморни и ȕрāњени, кȍњи пȍчēше да се прòпињȳ и јѐдва иг òбуздаше.

пропи́рати прòпӣрам несв ‘испирати’. – Òткувала сам вѐш у ци^{ј}éђу, а она оде ȳ ри^{ј}éку и ете га прòпӣра; ‖ **прòпрати** прòперēм св према *прòпирати*. – Прȍпрала сам пѐлене и тȕрила више шпòрета да се сȳше.

прòпити се прȍпијем се св ‘почети се напијати’. – Кад бȉ прѝ-крају, прȍпӣ се и òна весѐлница од ту́гē и мȕкē.

пропи́штати -ӣм св ‘закукати, завриштати’. – Пропи́штаће ко гу́ја у прȍцјепу.

прòпјевати -ам св ‘почети певати’. – Нѝшта, Дра̀гићу, нѝје дȍбро: прòпјевала ми кȍкошка – баксем пȍчела жѐна да му се пѝта. – Ѐј, ва́ла Бȍгу, прȍпјева̄ нам кȕћа – рòдио ми се ȕнук.

пропла́кати прòпла̄чем несв ‘мало површно опрати, пропрати’. – Пропла́чи тѐ тањи́ре, да не на̀ѝћу мȕшице; ‖ **прòплакнути** -нѣ̄м св према *ѝропла́каши*. – Чѐкниде да прòплакнѣ̄м ову кȍшуљу па ћу е òставити да с-òциедӣ.

прòплакати прòплачѣ̄м св ‘заплакати’. – Кад се рòдӣ диеѐте, ȍма прòплачѣ̄.

прòпланак -а̄нка м ‘шумска чистина, зараван’. – Трȕпац на кȏм смо ćѐђели лѐжѝ на прòпла̄нку, нѝкако дȓво нѐмаде кра̀ј на̄с да би чȍвек пòмислио да се рȍса за̀држала на лѝшћу (7: 57); в. *черга*.

прòпратити прòпратӣм св ‘пажљиво проверити’. – Зна̂ш ка̀ко, дȍста су тȍга наȕчила ђѐца д-ȕра̄де, ал мȏраш тȏ свѐ да прòпратӣш док се ȍни дȍбро не-ȕтврде̄.

прòпртити прòпртӣм св ‘рашчистити или прогазити снег’. – Нѐко е прòшо̄ зòро̄м те прòпртио пȕтӣћ òна̄мо преко Оа̀клијѐ̄.

прòпушити -ӣм св ‘почети пушити’; в. *искиснуши*, *ѝршӣен*.

прòпуштити прòпуштӣм св ‘пустити неког да прође’. – Прòпушти ȏвце ȕ-ба̄шчу; ***изр***. *~ крȍз рӯке* ‘изударати некога’. – Òткако га е Жарко прòпуштијо крȍз рӯке, мѝрни(ј)и је од бȕбице.

прора́колити се -ӣ се св ‘огласити се као кокошка пре него снесе јаје’. – Прора́колила се кȏ кȍко̄шка кад ће да снѐсе̄ ја́јце.

прȍреда ж ‘планска сеча шуме’. – Ȕзе̄ли ми од шȕма̄ра прȍреду го́ренак у планѝни, али ȍде кȍжа на ба̀тине: док пла̂тиш Шȕмском га̀здѝнству, док изву́чѐ̄ш из òнијег са̀јма̄на, ѝспанѐ̄ вѐћа да̀ра но мѐра.

проре́дити прòрѐдѝм св ‘рашчупати, учинити ређим’. – Че́сто ти жѝто, трѐба̄ да га ме́но прòрѐдѝш.

прорѐћи прòрекнѣ̄м св ‘предвидети, пророковати’. – Њѐму њѐго̄в ће́до згȍдно прòрекȍ да ће ако та̀ко̄ на̀ставѝ прòпасти.

прȍсац -сца м ‘човек који иде у просидбу девојке’. – Она е ѝмала млȍго проса́ца̄, ал сȕђено јој да е укра́дȕ̄. – Дȍлазили су ми прȍсци са свѝјȕ̄г стра́на̄, би́ло е и пла́тежнѝка из Ча́чка, ал сȕдбина е сȕдбина; ‖ **прȍсиоц** м ‘и с т о’. – Јѐдан прȍсиоц ми дȍлазио та̀мо од Дри́не̄.

прȍсидба ж ‘понуда брака девојци, прошевина’. – Иде́мо, сѝне, да ти прȍсѝмо ђѐво̄јку од чѐстита рȍда, да пра̀вѝмо прȍсидбу; ‖ **прȍсидбени** -а -о ‘који се односи на просидбу’. – Мѐне мȍја ба̀ба поклȍнила њѐн прȍсидбени пр̏стен.

просѝјати -а̄ св ‘просветлити’. – Љѐпше је кад просѝјā мѐсечина и ćѐђети и путȍвати.

прȍсијати прȍсијем св ‘пропустити брашно кроз сито’. – Мȏра бра̀шно да се прȍсије јел мȍже нѐшто д-ȕпанѐ̄ ȕ њега, би́ло у водѐници, би́ло у ца́ку ил наћва́ру.

прȍсипати прȍсипа̄м несв **1.** ‘давати милостињу’. – Ва̀зда е би́вало да òна̄ј што прȍсипа̄ свѐ вѝше ѝма̄; **2.** ‘изливати течност преко ивице посуде’. – Па̀зи тȏ млиеѐко, прѐпунила си ка́нту па ти се прȍсипа̄; ‖ **прȍсȕти** прȍспѣ̄м св ‘изручити течност из посуде’. – Прȍспи òво̄, ћѐри, у сплачѝњару.

прȍсити прȍсѝм несв **1.** ‘нудити девојци брак’. – Зна̂ш ка̀ко су говȍрили на̀ши ста̂ри: глѐдај ма̂јку, прȍси ћѐрку; **2.** ‘тражити милостињу, просјачити’. – Бȍље ти је прȍсити него се ба̀вити полѝтиком на њѝн на́чин. – Бȍље диѐелити него прȍсити; ***изр.*** *Кȏ нȍсѝ нѐ ѝросѝ;* ‖ **прȍшѣ̄ње** с ‘просидба, прошевина’. – У нѐђељу, ако Бȏг да̂, иде́мо на прȍшѣ̄ње.

просјáчити / проćáчити прòсјāчӣм / прòćāчим несв ‘бавити се прошњом’. – Њѐму ће ђѐца пòчēти да прòсјāчē ако не ѝзӣђе из оне кавàнчине; ‖ **просјáчēње / проćáчēње** с гл. им. – Он ти жи́вӣ од просјáчēња.

прòсјāк / прòćāк м ‘човек који живи од прошње, просјачења’. – Вѐсели Драгѝтин Пи́њо ти је ѝ нашем крāју бӣјо прòсјāк, а тȁмо Здрâвка Плàзинскā проćàкиња, па им нáрод дáвō помéно да прекòстанӯ, штȁ ће – и они су Бòжјā ђѐца. – Пи́њо прòćāк ти је жи́вљō од милòстиње̄, дâн и кȍмад, и бӣјо е зȁдовољан на òнō што гȍђ му кȍ дâ, нѐко љѐба, нѐко крӣшку сӣра, нѐко пáрче сланинē, ôн ѝзме и вѐлӣ: вáла; ‖ **прòсјачкӣ / прòćачкӣ** -ā -ō ; ***изр***. ~ *штāй,* – Ако нàставӣ тӣм пу́том, дòгнаћē до прòсјачкōг штáпа.

просјàкиња / проćàкиња ж ‘жена која живи од прошње’. – Òнē се просјàкиње мòтају кроз пӣјац. – Òнā стâра проćàкиња нѐ можē јȁдна да стòӣ, но клéчӣ ил ćѐдӣ; в. *āросјак*.

прослòвити прòсловӣм св ‘прозборити, проговорити’. – Кад су га òдвели милицáјци, ôн шћàдијаше да кâже: љȳди, вòдите ме на прâвди Бòга, ал му нѐ дадоше да прòсловӣ.

прòстāк -áка м ‘помоћни, неквалификован радник (об. у грађевинарству’. – Нӣје плáћō простáка, но ôн мешто њѐга зȁпō те ми^{j}éшō мȁлтер.

простȁклук -àклука м ‘вулгарност, неуљудност’. – Штȁ да ти кâ[же]м, чȍвече, кад и сâм вӣдӣш кàкӣ простȁклук и кȁко е бѐзбōжје завлáдало.

прòстирати -рēм несв према *āростри^{j}еāи* (*се*). – Дâвно е речѐно да се мôраш прòстирати према губѐру; ‖ **прòстри^{j}ети / прòстрāти** прòстрēм св ‘раширити оно што је било сложено, смотано, разастрти’. – Òтишла да прòстрē вѐш на лѐнку. – Прòстри òнē вéзене чàршове на крѐвете у гòстӣњској сȍби, кȳмови ће да кòначē кȍдā нас. – По пијéску се прòстрē да се сȳши. – Сȁмо што е прòстрла чӣс чáршов преко астáла, ôн завр́зē рукáвом за бȍкāл и прòсȳ ви́но; ***изр***. ~ *сāȍци* ‘ставити сламу, простирку’. – Нарáнијо сам и напòијо стȍку, јȍш да им прòстрēм и за вечѐрāс сам ми́ран.

простѝрача ж ‘чаршав који се простире преко сламњаче’. – Преко слȁмњаче се тȳрӣ простѝрача на кòјȳ се лӣ^{j}ежē, а òзгō се покри́вало ћилѝмачом ил мај кàкōм пȍњавом.

прóстӣрка ж ‘слој сламе која се простире под стоку’. – Ȍће да ми зàвалӣ прóстӣрке за стȍку, ви́как ђѐци да нàграбӣмо јесѐнāс шȳмē по-вȍтњāку и да тȳрӣмо у сувȍту, а ȍни вѐлē: „Зȁбога, тȁта, кȍ е јȍш прòстирō шȳму“, сȁд и ȍни вӣдē да су сѐвили.

прòстити -ӣм св у сталним изразима, **а.** при помену имена покојника: *Бôг да му дȳшу āрòстӣ*. – Ви́каше пȍкōјни тáјо, Бôг да му дȳшу прòстӣ, нѐма човѐка бес тријѐс-годӣна; **б.** у приликама кад се дискретно саопштава непријатно упозорење: ‘да извиниш’. – Ôн ми тȳрӣ вàкō рȳку на ȍбраз, кȍ да ме, да прòстӣш, Дрàгићу, мéно пȍмилова.

простòтиња ж ‘сиротињска простодушност, задовољство оним што се има’. – Њѝној простòтињи да се згȍдно дӣвӣш: свѐ је ѝљудно, чӣсто, ти́јо, чѐдно, дȳше им чӣсте.

прòстри^{j}ети прòстрēм в. *āростирāти*.

просȳкати се прòсȳчем се св ‘гронути, ослабити’. – Нешто се Жи́вко просȳкō, мôра д-ѝмā неку вàлӣнку.

просȳнчати -ам св ‘изложити сунцу (об. постељину)’; в. *истресāти*.

прòсȳти прòспēм св **1.** ‘опарати, расплести жице плетива’. – Ȳзми те прòспи òнāј стâри ђéдов цéмпер и мòтāј на клȳвчāд; **2.** ‘излити, изручити течност из посуде’. – Кад се òлāди òва вòда, прòспи у бȁшчицу за цви^{j}еће, зȁувар је, òдāвно нѝје пȁла кѝша; ~ **се** прòспēм се св ‘добити килу, брух, херније’. – Бѝјаше се прòсō вѐсели

Ра̏досав Петко́вац, Ђи̏дин ђѐд, и ни̏је шћѐо д-и̏дē до̀ктору, го̀динама е но̀сијо ки̏лу ко вѐлика лубѐница и о̀дње је, весѐлни̏к, у̀ гроб; ‖ **про̀сӯт** -а -о ‘који има килу, брух’. – Мло̀го њи̏г који су и̏шли на тê њи̏не а̀кције вра̏ћали су се про̀сӯти.

про̀ćāк м в. *ӣросјак*.

проćа̀киња ж в. *ӣросјакиња*.

про̀ćēд -а -о ‘који је почео да седи’. – Још је би̏јо си̏ла, тек ме́но про̀ćēд, кад је ре́шијо да са̂ди вѝноград. – Ди́рали Мла́ђа Жу́њу како е ра̀но о̀старијо бо̀з тога што е про̀ćēд, а о̂н вѐлӣ: др̏во е на̏јљепшē кад пробѐа̄рā.

проćéнути се про̀ćēни се ‘истањити се, постати провидан од ношења, хабања’. – Проćéнуло му о̀нō оди̑е́ло на ла̏ктовима и на ко̀љенима, са̏мо гла̂ш ка̏-ће да се про̀ци̑епи.

про̀ćутра прил ‘прекосутра’. – Про̀ćутра ћемо да ћѐрамо во̀лове на ва́шер, ста̀сали су нам ју́нци да иг о̀дми̑ене.

протéгнути се про̀тēгнем се св ‘истегнути се, обично после спавања’. – Би̏јаше нѐбатли те јој два̂ човѐка у̀мру и кад се трѐћи пу̂т у̀дала, задирки́ваше је Мѝјōјла: њо́јзи чи̏м се јѐдан о̀тēгне, дру̀ги се про̀тēгне. – Жа̀о ми што мо̂рам ра̀но да иг бу̂дим да ћѐрају сто̀ку и о̂вце на па̀шу, па ме ду́ша бо̀лӣ кад иг ѝзбӯдим: о̀ни на̏јпрво протр̀љају о̀чице, па зи̑е́вају и про̀тēгну се, ал што̀ ћу кад смо нѐокосни; ‖ **протéзати** се про̀тēжем се несв **1.** ‘истезати се’. – Кад се ѝзбӯде, о̀ни се про̀тēжу на̀кō ко ма̏чке; **2.** ‘пружати се, налазити се. – Јѐлица ти се про̀тēже одо̀нуд од Овча́ра па о̀нāмо до Чѐмēрна, о̀на ти је о̀пасала Драга́чево с и̏стока и са ćѐвера.

протѐкција ж ‘потпора, заштита, помагање’. – Ѐвӣ партија́ши су ти ѝмали вѐлику протѐкцију, ал сва̀ та ња̏на ру́ка-ра̀бота ти је пу̀цала преко на̀шијег лéђā.

про̀тӣван -вна -о ‘другачијег става од очекиваног’. – Ô н ти је ста̀лнō би̏јо про̀тӣван вла́стима: о̀ни у кли̏н – о̂н у пло̀чу.

про̀тињати -ēм несв **а.** ‘провлачити чунак (при ткању). – Ви̏ђи како се мо̀ја у̀нука ѝзвештила тка́њу, про̀тињē чу̀нак с по̀тком кроз о̀снову ко-но ста̂ра ста̀рица; **б.** ‘увлачити конац (у иглу)’. – Ба̀ба о̀ђоравила па јој ђѐца про̀тињу ко̀нац у̀ иглу; **в.** ‘пробијати иглом (при шивењу)’. – Про̀тињēш пр̏во с прѐврта, па о̀ндај о̀донуд с ли́ца свѐ док до̀бро не у̀тврдиш ду̀гме; ‖ **про̀тнути** про̀тнēм св према *ӣротињаӣи*. – О̀нда про̀тнēш чу̀њак, у̀дарӣш бр̏дом те са̀бијеш по̀тку, па јо̀пēт та̀кō с дру̀ге стра́нē; **б.** ‘увући конац у иглу, уденути’. – Нѐ видӣм ви̏ше брез цви́кēра да про̀тнēм ко̀нац кроз и̏глу, о̀ђоравила сам на̏чисто; **в.** ‘протурити, прометнути’. – Про̀тнидер ми кроз про́зор клу́пу д-о̀днесēм код ла̀мпека, до́ћи ће љу̀ди да про́бају ра̀кију па да ѝмā на̏ шта да ćѐднӯ.

проти́скати про̀тӣска(м) несв **1.** ‘покушавати да се нешто протури кроз узан отвор’. – О̀нō ша̀ренō пра̂се ста̂лно про̀тӣскā њу́шку кро̀з прōшће и чѐкāм ка̏д ће заски́чати; **2.** ‘повремено осећати потмули бол’. – Већ да̂нима ме про̀тӣска во̀јнāк под рѐбрима; ‖ **про̀тиснути** про̀тиснē св ‘осетити потмули бол’. – Ма нѐшто ме про̀тиснуло во̀јнāк у сла̏бину, јѐдва сам ѝзишō о̀здō из по̀тока.

проткѝвати про̀ткӣвам несв ‘провлачити чунак кроз потку’; в. *зи̑ев*, *свила*.

про̀траћити -ӣм св ‘провести време у нераду, ленчарећи’. – Ô н ти је весѐлни̏к про̀траћијо жи̏вот у̀-ништа.

про̀тува м ‘пробисвет, ленчуга, нерадник’. – Ла̀сно е би̏ти про̀тува и нѐра̄дник па ди̏ћи у ла́ду свѐ чѐтири, но пи́тању га кад загу́дӣ мѐћава.

проту́рати про̀тӯрам несв **1.** ‘провлачити кроз нешто’. – О̀на му про̀тури кроз про́зор ци̏ку, далѐко му вра́та; ‖ **про̀турити** про̀турӣм св ‘провући’. – Про̀туриде о̀ва̄ј ко̀нопац кроз та̂ј бијо̀нчӯг, па зате́гни до̀бро; в. *брашњар*; ***изр***. *~ кро̀з шаке* ‘избити, истући’. – Про̀турио га је кро̀з шаке, ал би рѐкō да нѐ би сме́тало да је то̂ чи̏нио

и чѐшће; ~*гла̑сове* ‘раструбити, пронети вести, гласине’. – Прòтуријо нѐко гла̑с да ће да нас бо̀мбāрдују, а ја вѐлӣм: ће го̀ј шу̀шкā туј нѐшто жи́во ѝмā.

протȕтњати / протȕтњети -тњӣ св ‘проћи с буком, бучно’. – Протȕтњаше Ћура́нови ко̀њи нѝз Бубан свѐ њи́штȕћи и ба̀цајући чивтѐта; в. *чившета*.

прòћерати -ā св ‘добити пролив’. – Да л се прела́дик, нѐ знам штà-бӣ, прòћерало ме д-ѝзвӣнеш, мо̑рам јòпēт за вр̀зину.

прòћерати прòћерāм св **1.** ‘протерати’. – Прòћераше Мили́ћевићи тѝкве, ѝзвршите ка̀нате; **2.** безл ‘»узнемирити« желудац, добити пролив’. – Прòћерало га, д-ѝзвӣнеш, на̀поље од òнē мо́цē што е јѐо а̀лōвно бѐз љеба; ‖ **прође́ривати** прођѐруēм несв ‘протеривати (о стоци)’. – Ко̑ да иг прòћеруе кад та̀мо вѝше нѝко не̑ма ова́цā, про́гон опу́шћō, за̀рāсто ȳ-трāву дò појāса.

прођѐрдати прòћердāм св ‘упропастити, спискати’. – Прȍћердō на̀кȳ ѝмовину на̀ кāрте, да̀бōгда да му се ђѐд у грȍбу не прѐврћē; в. *нежења*.

про́ћи се прȍђем се св ‘отканити се’. – Ма про́ђи ме се, нѐмō да си дȍсадан и незаја̀жљив.

проу́јати проу́јӣ св ‘проћи, прохујати’. – Проу́ја жѝвот, мо̑ј Дра̀гићу, ко̑ нѐки прȍљетњи вѐтрӣћ (7: 203).

профȕкњача ж вулг ‘одбачена женска особа слободног понашања’. – Зѝнō за òнōм профȕкњачōм ко̑ о́ван о Мѝјољдану.

прȍфућкати прȍфућкāм св ‘проћердати, раскућити’. – Нѝко на̀ш нѝје прȍфућко ђѐдовину но се тру́дијо да е òдржи и уна̀прēди.

прȍцвати (?) св ‘процветати’. – Кад прȍцвату лѝпе, оне мѝром мѝришу, а ȍко њӣг чȕеш зȳј че́лā. – Јȕчē сам бѝјо дȍље у Ча́чку, с òнē стра́нē планѝнē згȍдно прȍцвāло вȍће, а во́ђе кȍдā нас ја̀ком пупȕљā.

[прȍцена] ж. – Ја̑ ка̑жем, на̀кō од-ȕма, да е бѝк те́жак ше̑сто кѝла пȍјāко, кад су га на̀гнали на ва́гу – ше̑сто сѐдам кѝла у зѐру, свѝ прѝзнаше да ми је прȍцена би́ла дȍбра.

проци̑е́дити прȍци̑едим св ‘сипати течност кроз цедаљку или тканину’. – Кад помȕзēм кра̀ве, ја над бакра́чом ђѐ ћу да ва̑рим мли̑е́ко тȕрӣм цѐдāљку и јȍпēт прѐко ње грȕдњачу те та̀кō прȍци̑едим мли̑е́ко, ако ѝмā ка̀кӣ трȕнӣћ ил дла̀чица од кра̀вē да нѐ можē дȍље да прȍђе; ***изр***. ~*кроз зȳбе* ‘неразговетно рећи, измрмљати’. – Мѝлисав нѐшто прȍцедӣ крȍз зȳбе, нѝко жѝв га нѝје разȕмљō.

прȍци̑еп м ‘руда на волујским санкама’. – Ô н кад ти на̀чини прȍци̑еп, не̑ма бȍљӣ: ра̀сци̑епӣ облȍвāк дȍнекле, тȕјнāк навȕчē гвȍздену òбујмицу, а òнā два̑ кра̑ка ра̀шчēпӣ ка ки́шама.

проци̑е́пити се прȍци̑епи се св ‘процепити се, расцепити се’; в. *проćенити се*.

прȍчварити прȍчварӣм св ‘пропржити’. – Прȍчвари ме́но сла̀нинē п-ȍнда ѝзлȳпај òзгō нѐколко ја̀јцӣ да презалȍгāимо ме́но.

про́чēвље с ‘огњиште’. – Рѐкō би ти кȍјȳ ȍ тōм на̀раштају кȍӣ се ра̀довао свѝтāњу, кȍӣ се бу́дио пȍјем пе́тлōва и славу́јā, кȍӣ је пѝјо вȍду из студе́нца, ра́сō испод голуба́рца и вȍдњику од та̀кӣша, кȍӣ је дѝмио пȍћек над про́чēвљом, кȍӣ је нȍсио тѐжинове кȍшуље и су̀кнене ча̀кшире, кȍӣ је у мȍчилима кѝселио кȍнопље, кȍӣ је тр̀лио тѐжину, кȍӣ је ткао и би̑е́лио пла́тно, кȍӣ је прѐо и препре́дō ру̀дицу и ба̀лучио ћѝлиме, кȍӣ је тѐсō ја̀пију за вѝнске и ра̀кӣјске сȕдове, кȍӣ је кр̀чио и зира́тио кȍмāд по кȍмāд ора̀нице òтимајући је од аври́ка, кȍӣ је смȍчио кад ру̑ча, кȍјӣ је о сѐбе нȍсио ма̀рду из дуђа́на, кȍјӣ се ра̀довo пре́лима, мо́бама, комѝшāњима, кȍӣ је притрча́вō да пȍмогнē кȍмшији ври̑е́ћи или вѝјати, мла́тити па̀сȳљ или податре́сати шљѝве, га̀зити бла̀то за ци́глу или испа̀ручити при̑е́ćеке очи нȍвē жѐтвē, кȍӣ је пра̀вио кȍструтне врѐће, покро́вце и биса́ге, кȍӣ је вра̀ћō сабјѐну мѐру, кȍӣ је бѝљежио

на рâбош, кòӣ је подоштра́вō прôшће и ỳдарō пȍплет, кòӣ је спȍдизō гра̀ђевине гра̀ничеве ил стр̏жеве, кòӣ је ри́љō и спȍдизō винограде, зала́мō им за́пēрке и пр̏скō иг пла̂вим ка̀меном, кòӣ је па̀зио да пла̀ску не дȍвāти рȍса, да орлỳшина не на̀ср̏не на пи́љеж, кòӣ је ỳдарō клѐчке и бр̏ньȳшке да свӣње не прȍвāле у пȍтачкāн ỳћев, кòӣ је пѐчāлбио пȍђекад на̀дницом ил ђỳтурицē, кòӣ ти је тѐпō да би иска́зō љу́бав говорѐћи: р̏ђицо јѐдна, кòӣ ти је с ду́шē дари́вō на̀јљепшӣ за̀логāј, кòӣ је ћѐри ỳчио да пȍштују чѐљāд у нȍвом дȍму ђе ће се зарȍдити, па су ȍне тô чѝниле ȍбраћајући се та̀мошњој ђѐци са се́јица, милȍцвēће, ђе́шо, бра̀лица, дѐлӣца (5: 46).

про́чēље с ‘почасно место, врх стола, софре’. – Кȳм се тỳрā у про́чēље из поштова́ња.

прочѐшљати прочѐшљāм св ‘детаљно претражити’. – Тра́жили да нêма штà сакривѐно, нѐко бȳре ра̀кијē, ц̂ак пасу́ља, прȍчешљāли пȍдрум, та̀ване, зави́рили свӣњама под рêп; ‖ **прочешља́вати** прочѐшљāвам несв према *ӣрочешљаӣи*. – Дȍлазили млȍго пу́тā и да̀њу и нȍћу и јỳтром и с вѐчери, прочешља́вали и ỳсрāнē пѐлене.

[прочѝтати] -āм св. – Тра́жила ȍна да јој јȍпēт прȍчитају њѐгово пи́смо; ‖ **прочита́ње** с ‘читање’. – Дȁћу ти ȍвȳ књѝгу на прочита́ње, ал да ми је вра̂тиш, ȍћу да е ȍставӣм мȍим ỳнуцима за ỳспомену.

прȍчути се -е[м] се св ‘рашчути се, постати познат’. – Сѐло Гȍрачићи у Драга́чеву се прȍчуло по Гȍрачкој бу́ни кȍјā се збѝла вѐбруара мѐсеца 1893. гȍдине Госпȍдњē, кад је рѐжӣм пȍслō вȍјску д-отмē ȍпштински пѐчат у Гȍрачићима, ђе је на вла̂сти би́ла На́родна ра̀дикална стра̂нка, па е бра̀тскā кр̂в проливѐна ради очу́вања нена́родне вла̂сти и њêниг превилêгија и ȍндак је убјѐно оса̀мнēс сељáкā и пȍвише њӣг ра̀њено, па се и у пѐсми вѐлӣ: *нѐдалеко више гра̂да Ча́чка, ђе је би́ла ӣа̂ бу́на гȍрачка.*

прошавити -им св ‘прошрафити’; в. *ӣорбан*.

проша́рати прȍшāра св **1.** ‘почети се местимично топити (о снегу)’. – Чѝм ме́но прȍшāра, Мла́ђо ȍдма ѝзгонӣ ôвце, вѐлӣ: нек чỳпнȳ кȍлко би́ло, за̀увāр је да иг ȍдмакнēм од ја̀сāла; **2.** ‘почети добијати седе власи’. – Бȍгами, сѝнōвче, и тѐбе бр̏ци проша́рали, ỳишо си међ ȍзбиљне љȳде.

прȍшевина в. *ӣросидба*. – У нѐђељу иде́мо у прȍшевину, за ђѐвōјку смо чỳли свѐ на̀јбоље.

прошѝвати прȍшѝвам несв ‘пробијати, бушити иглом (да се нешто пришије)’. – Прошѝвала је ȍна вѝше пу́тā та̂ј ц̂ак ал је са̀д извѐшчō на̀чисто; ‖ **прȍшити** прȍшијем св. – Прȍшӣ вѝше пу́тā кад прѝшѝваш ду̀гмӣћ па на̀јпосле дȍбро притвр̏ди да нѐ може д-ȍтпанē.

прошѝшати прȍшѝшам св ‘пројурити поред некога великом брзином’. – Кад је на ȍнōм мото́ру прошѝшō пȍред нāс, Мѝломир скѝде ка̀пу, прѐкрстӣ се и вѐлӣ: са̀чȳвај, Бȍже, ȍвō ди́е́те што не знā штâ ра̂ди, но лѐтӣ кô да е тѝца.

прошлонѐ̄ђēљни -а -о ‘који је од прошле недеље’. – Прошлонѐ̄ђēљно весе́ље код кȳмōвā е бѝло за па̂мћење.

про́шња ж ‘просјачење’. – Вѐсели Драгỳтин Пи́њо с Љȳте крȳшкē ти је жи́вљō од про́шњē.

прȍштац прȍшца м ‘колац у огради, прошћу’. – Зна̂ш како се ȍнō вѐлӣ: нѐ може јѐдна вра̀на на два̂ прȍшца; ‖ **прȍшће** с ‘ограда од поплетеног коља’. – Прȍшће око а̀влијē се пȍплитало вр̏бовим прȳшћом, о́сѐченим прѝје мѐзграња, а у сва̀кој а̀влији је сѐм кȳћē пȍстојō мѐкāр, чѝјē су рѐшетке, ȍкрēнуте ка пу́ту, ȍбично би́ле ѝшāране, па ȍндак и ва̀јāт од гра̀ничевих бр̏вāна, у ко́ме су мла̀денци доби́јали свȍј ку́так за стѝдна мѝловања и ша̀птāња, па је тȳ̂ј и са̀лāш, исплѐтен од ѝвовōг прȳ̂ћа, а имỳћније кȳће су уз са̀лāш ѝмале трѐн, кòӣ је, ȍслоњен на дрвене стȳбове, лѐбђō ко ра̀шӣрено

кри́ло, за̀клањајући во̀лӯјска ко̀ла од ки̏шē ил су̑нца, а већи̏на ку̑ћа е ѝмала а̏мбāр, са при̑е́сецима за пшѐницу, ра̑ж, зо̑б и па̀сӯљ, а на гра̀ници са ба́шчōм, би́вала е ка̀чара, испод ко̀ē је шта̀ла у ко̀јӯ се у̀лазило из-ба́шчē, док је з го̑рње стра́нē ка̀чарē ѝмō трѐн испод ко̑г се распаљи́вала ва̀тра под ка̀заном кад се пѐчē ра̀кија или ра̀нијōм кад се ку̀вā мѐћа за сви̏ње, а ма̀ло ни̏же, у ба́шчи је би́ла ко̀шара за о̑вце, сви̏њац, коко̀шāр и кло̀зет. (5: 51); в. *испобијати*.

прошу́пљити се про̀шӯпљи се ‘пробушити се, имати рупу’. – Прошу́пљила се ше́рпа па сам мо́рō да е но̀сӣм код Љу́ба Дӯшића да ми је кала̀ишē; в. *цев*.

пр́па ж ‘страх, велико искушење, зебња’. – Бо̀гами, кад по̀чēше да а̏псē на̑јбоље међу̀-њима и да иг ша̀љӯ на Го̀ли о̀ток, би̏јаше иг у̀ватила пр́па.

пр̀с пр̀ста м ‘прст’. – Зна̑ш ка̀ко е ка̑зано: кад му да̀днēш пр̀с, о̑н смо̀тā це́лу ша̀ку, за̀тō не жу́ри: не препи̏сӯј му за живо̀та, нѐш ти̑ то̑ о̀дњēти у̀-грōбље; ***изр***. ~ *Бо̀жјӣ* ‘опомена или казна Божја’. – У сва̀кој кӯћи ђе је дома̀ћин би̏јо нева̀љō, мо̀ш ви̏ђети пр̀с Бо̀жјӣ, ка̀зна е сти̏гла, ако ни̏је о̀дмā, о̀нō у нѐком на́редном ко̀љену; ‖ **пр̀стӣћ** -и́ћа м дем од *ӣрсӣ*. – Прикљѐштило ди̑е́те пр̀стӣћ вра́тима па ври́штӣ ко̑ да га дѐрēш.

пр̀снути -нē(м) св ‘пући, напрснути’. – Нѐкако нѐотицē у̀дарӣ барда́ком о и̏вицу аста́ла и о̑н пр̀сō, мо̀ж да га ба̀цӣш; ~ *у сме̑ј* ‘незаустављиво се засмејати’. – Кад је то̑ Илија испри́чō, сви̏ пр̀снусмо у сме̑ј, у̀мал не по̀цркасмо; ‖ **пр̀скати** пр̀скā[м] несв према *ӣрснӯти*. – Да̀ска је по̀чела да пр̀скā, на̀прсла на̀ двā мѐста; ‖ **пр́штати** -ӣ несв према *ӣрснӯти*; в. *измаушке*.

пр́снути пр̑снем св ‘мало попрскати’. – Пр́сни ме́но во̀дē мѐтлицōм да по̀купӣ пра̀шину, па о̀бриши ку̀ћу; ‖ **пр́скати** пр̑скам несв према *ӣр́снӯти*. – Ја̑ се жа̀лио ба̀би да ме Са́во пр̑ска, а о̀на вѐлӣ: пр̑скај ѝ тӣ њѐга; ‖ **пр́штати** -ӣ несв в. *ӣр́скати*. – Пр̀штала је ки̏ша ѝз дрвета и ѝс камена.

пр̀с-ојце! узв за вабљење оваца.

пр̀стēн пр̀стēна м ‘накит који се носи на прстима’. – Угле́днук јој зла́тан пр̀стен на ру́ци; *ве̏ренички*, *ве̏нчāни* ~ ‘бурма, прстен који се даје девојци приликом веридбе или венчања’. – На вѐридби је до̀била ве̏ренички пр̀стēн; ‖ **прстѐнчӣћ** -ића / -и́ћа м дем од *ӣрсӣен*. – Ку́пила јој ба̀ба на ва́шеру ма̑ли прстѐнчӣћ; в. *ӣрсӣеновати*.

пр̀стеновāње с гл. им. в. *веридба*. – Мо̑ј у̀нук пр̀стеново ђѐвōјку оно̀мāд кад смо и̏шли у про̀шевину.

пр̀стеновати пр̀стенуем (не)св ‘дати прстен, верити’. – Пошто су о̀ни ко̀дā нас глѐдали до̀м, о̀ндак смо зака́зали пр̀стеновање, о̀ћемо да пр̀стенуемо ђѐвōјку.

пр̀тен пр̀тена -о ‘који је од тежине, куделе’. – О̀ндак су се тка̀ли пр̀тени ча́ршови и за про̀стӣрку и а̀стāлски, па су се но̀силе пр̀тене ко̀шуље, ре́тко ко̑ е ѝмō ла̀нено ил па̀мучно; ~ *ко̀шуља* ‘кошуља од тежине’. – У о̀нō вре́ме сви̏ су но̀сили пр̀тене ко̀шуље и њи̑г што го̀ђ ви̏ше пѐрēш свѐ су бјѐлшē и мѐкшē.

пр̀тина ж ‘утабана стаза у снегу’. – Кад па̀днӯ сњѐгови, па се пу́том од та̀бāња пеша́ка и за̑преге на̀чинӣ пр̀тина, о̀нда ти је пра̑ва о̀ра да се со́ницама ра̀звлāчӣ ђу̀бре по њи̏вāма.

пр̀тити[1] пр̀тӣм несв ‘правити стазу у снегу’. – По̀ранијо сам ју̀трос и ви̏дим да е на̀падо вѐлики сни̏ег па сам мо́рō ло̀патōм да пр̀тӣм до буна́ра, до̀-шталē и до дрвљани́ка.

пр̀тити[2] пр̀тӣм несв ‘товарити терет на леђа’. – Нѐмō толико пр̀тити на ле́ђа, бо̀ље преполо̀ви па од два́пут него да се ра̀звāлиш под то̀ликим те́ретом; ~ **се** ‘мучити се, обављати тежак посао’. – Глѐдāм како се о̀нō но̀ицно пр̀тӣ те но̀сӣ на̀вӣљке вѐћē о̀д њега.

пр̀тљати пр̀тљāм несв ‘причати неконтролисано, брбљати’. – Ни́си ба̀ш трѐбала да пр̀тљāш о̀нō што ни̏је тво̀ја ства̑р, шу́тӣ и гла̑ј сво̀ја по̀сла.

прћа́кнути прћāкнем св ‘пасти’. – Тек проо́дало, па се ме́но-ме́но прћāкне, па јòпēт тàкō.

прѝћија ж ‘девојачки мираз’. – Ѐни здòмчали држāвну ѝмовину, рѐкō би је то њѝна прѝћија.

прѝћко м ‘човек прћастог носа’. – Ѐнē дòлазӣ мôј прѝћко; ‖ **прѝћāс** -ста -о ‘који има кратак и мало навише повјен нос’. – Ѐнā бȁбина прѝћка ѝмā прѝћāс нòсӣћ.

прѝћка ж ‘женска особа прћастог носа’. – Вѝђи сȁмо бȁбину прѝћку кȁко е слȁтка.

пру́гло м ‘танак прут причвршћен на горњем делу косишта и лучно повијен и везан за петицу косе (за лакше кошење стрних жита)’. – Кад жѐнскā ђѐца пȕкоше по школѐтинама, нѐма вѝше жѐтелӣца па смо ȕдарали пру́гло на кȍсе и мѐшто да жњѐмо, мӣ кȍсӣмо пшѐницу, јѐчам, рâж ил зôб.

пру̏т м ‘танка савитљива гранчица, као средство за »дисциплиновање« непослушне деце’. – Знâш кȁко е кâзано: кȍ штѐдӣ пру̏т мрзӣ сӣна свòēга, а кȍ га вȍлӣ кâра га за врѐмена; ‖ **пру̏тӣћ** -и́ћа м дем. – Шу́ти, сȁ-ће тȁта да дòнесē пру̏тӣћ; ‖ **прути́ћак** -ћка м дем. – На́ђи ми онај прути́ћак да му бȁба пòмилуе невȁљалу гȕзичицу; ‖ **пру̏тина** ж аугм. – Ђѐ на́ђе тȕ пру̏тину – тȍ је млòго и за вȍла а кȁмоли за ди̯е́те.

пру̏ћити се пру̏ћӣм се св ‘опружити се’. – Пру̏ћисмо се н-òнō сӣ̯ено кȍлко смо дугȁчки, да дȁнēмо кȍлко би́ло.

прѝцати се -ā се несв ‘парити се (о кози)’. – Ѐћерō Мла́ђо Жуња кȍзу под Мано́јловог јâрца да се прѝцā.

прцо́ка ж ‘рђава ракија’. – Ѝжњē нѐку прцо́ку, нѝје нѝ за шта, ал ȁј да пȍпијемо вѝше из а́тера него што нам се пи́ло.

прѝчвāрница ж ‘лоша неуредна кафана, продавница са ситном робом’. – Сврâтимо у нѐку прѝчвāрницу, нѐ знā се да л је чађȁвијā ил прљȁвијā, ал штȁ ћеш: кад нѐма кѝшē, зȁувāр и грȁд.

прѝчетина ж ‘смрад од расплодног јарца’. – Кад прôђēш поред Мано́јлове кȍшарē, ȍćеђā се прѝчетина од јâрца на пȕшкомет.

прѝшњāк -а́ка м ‘каиш који иде коњу преко груди’. – Кад се загла́висмо у лȍкву, ȕдарајȕ вѐсели кȍњи из ђȕстека, мешчѝнӣ да ће д-ѝскидāју пршња́ке.

пр́штати -ӣ[м] в. *пр́скати*.

прѝштити -ӣм несв ‘цедити, гњечити’. – Нѐмōјде ђѐтету прѝштити те бубȕљице, са́ме ће про́ћи.

прѝшута ж ‘осушена леђаница од бравчета’. – За òнē за́душнице пред вȁскршњи пôс се чȕва нȁјбоља прѝшута да се ѝзнесē нȁ грōбље; ‖ **прѝшутица** ж дем; в. *силазити*, *ćећи*.

пува́ндер м ‘хвалисавац’; в. *пувати се*.

пу̀вати се пȕвāм се несв ‘хвалисати се, дивити се самом себи’. – Тȍ ти је јѐдан òбичан пува́ндер кȍӣ нѝшта дрȕгō и нѐ знā сѐм да се пȕвā и нȁдӣма.

пу̀вāћ -а́ћа м ‘мокраћни мехур’. – Ни́смо бȁцали ни пу̀вāћ но га нȁпӣрӣмо, вѐжемо, тȕрӣмо повише шпòрета и кад с-òсȕшӣ, èтē ти ђѐци ѝграчке нѐ мож бѝти љѐпшā. – Нȁма нȁдȕвају пу̀вāћ и вѐжу ко́нцом и кад се òсȕши повише шпòрета, èтē нам ѝграчке.

пу̀дāр -а́ра м ‘чувар усева’. – Кад љѐти стȁшȕ лубѐнице, нас двòичицу пȍшљȕ у кȍлибу да бѝднēмо, баксем, неки вâјни пуда́ри.

пу́дити пȕдим несв ‘гонити’. – Нѐмō пу́дити òвце нȁвише ȕ брдо но иг òстави тȕн повиш-òградē.

пу̀зати се пȕзāм несв ‘пети се, верати се уз дрво’. – Нѝко бȍље од Мȁрислава нѝје мȍгō да се пȕзā ȕз-дрво.

пу̏зити пу̏зӣм несв ‘полтронисати’. – Не̏ћу њӣма да пу̏зим да нѐ би љѐба ѝмō, ма̏ да би на ко̀зи о̀рō.

пукнути в. *пу̏ћи*.

пу̀ктати пу̀кћē несв ‘стењати’. – Но̀сӣ весѐлнӣк о̀нӯ врѐћу о̀здō из водѐницē и свѐ грѐдом пу̀кћē.

пу̀лӣн -и́на ‘раса паса’. – Ѝмō Јâнко пули́на ко̀ӣ чу̂ва ôвце кô нѐкӣ ѝксāн.

пу̂љка ж ‘украсно дугме; нитна’; в. *накитити*, *пуце*.

пу̀мпарице ж мн ‘широке панталоне при дну сужене тракама’. – Мӣ смо свӣ но̀сили у̀ске, а Цве́то е ѝмō и пу̀мпарице и ду̂з-панталóне.

пу̀н пу̀на -о ‘ попуњен, испуњен’. – Нàкуписмо пу̀н ца̂к компи́ра иза ра̂днӣка; ***изр***. *~ ка̀нтар* ‘пуна мера; начисто, до краја’. – И кад му е до̀шла прѐсуда – ка̀знило га пу̀н ка̀нтар; *~ пунцӣјат* ‘пун до врха, препун’. – На Богоја́вљење је би́ла пу̀на пунцѝјата цр̂ква на́рода; *~ пу̀нцит* ‘и с т о’; в. *полокати*, *пошламити ~ ру̂ке по̀сла* ‘врло заузет пословима’. – До̀шō би, вѐруј ми, ал не вре́дӣ: ѝмāм пу̀не ру̂ке по̀сла.

пу̀нити пу̀нӣм несв ‘убацивати неки садржај у посуду док не буде пуна’. – Са̀ћемо да пу̀нӣмо о̀нӯ вѐћӯ ка̀чицу; ***изр***. *~ гла̂ву* ‘наговарати на неки морално проблематичан поступак’. – Нѝкад ôн тô нѐ би учѝњō ро̀дитељима сво̀ијем да му о̀на њѐгова вѐштица нѐ пунӣ гла̂ву коека̀кӣм будала́штињама; *~ увѐта* ‘наговарати, хушкати’. – З да̂на у̀ да̂н му пу̀нила увѐта док га нѝје наву́кла на ту̂ будала́штињу да тра̂жи деóбу.

пуно̀главац -а̄вца м ‘стадијум у развоју жабе’. – Ју̀чē про̀лазӣм поред Језѐринē, пу̀на е пуногла̄ва̄ца.

пу̀номāсан -сна -о об. у сталној вези *~ си̏р* ‘сир од необраног млека’. – Ве́ра Сто̀јāнчина е пра̀вила и прода́вала пу̀номасни си̏р, о̀на нѝје скѝдала ка̀јмак.

пу́нути пу̂нēм св ‘пухнути, дунути’. – Ту̀рӣ о̀згō на тê жѝшке ко̀јӯ љу̀шчицу па пу́ни ме́но ѐда би пла̀нула ва̀тра.

пу̀ōр м ‘пепео од цигарета’. – Нѝшта ми крѝвљē нѝје него кад за̀пушӣ у чѝстој со̀би, а с о̀нē цига̀рчинē му па̀дā пу̀ōр до̀ље по кр̀парама.

пу̀пак пу̀пка м ‘ожиљак на трбуху настао због пресецања пупчане врпце новорођенчета’. – Жа́рковом пр̀венцу пу̀пак прѐсѐкла Сла̂вка Бра̂нкова ко̀сōм од дѐвет ша̂кā.

пу̀поља / пу̀пуља м ‘пупољак, задебљање које се касније развија у цвет’. – Кре́нō пу̀пōља на шљѝвāма, по̀њеле су мло̀го до̀бро. – Кад крѐне пу̀пуља, зна̂ј да е стѝгло про̀леће; ‖ **пупо̀љāн** -и́ћа м дем. – Ѐнē ка̀ко се за̀метнō пупо̀љāн.

пупо̀љати / пупу̀љати -ā несв ‘показивати, развијати пупољке, пупољчити’. – Пупу̀љало во̀ће нѐ можē бѝти љѐпше, са̀мо да не да̀днē Бôг нѐки по̂зни мра̀з, далѐко би́ло

пу́пчо м ‘човек са израженим стомаком’. – Љуби́нка су зва́ли Пу́пчо споради то̀га што е ѝмō сто̀мāк кô да е прогу́нō ло̀пту.

пу̀рњати пу̀рњāм несв ‘пушити’. – Нѐмō, брê, чо̀вече, са̀мо пу̀рњати тê цига̀рчине, до́ћи ће ти гла́вē.

пу̂с пу́ста -о ‘празан, без игде икога живог’. – О̀ста пу̀ста Љу̀бишина ку̀ћа, стро́ба да т-у̀ва̄ти кад про̂ђеш поред а̀влије, сва̀ зара́сла у а̀врӣк и ко̀приве, од на̀кē зго̀дē и љепо̀тē.

пу̀снӣк -и́ка м ‘сиромах’. – Нѝје он, пу̀снӣк, ѝмō ни ку̀ћē ни ку̀ћӣшта но жи́вљō на̀кō од да̀нāс до ćутра, да̂н и ко̀мāд.

пу̀сница ж ‘сирота жена, сиротица’. – О̀на, пу̀сница, нѝје ѝмала ни ку̀чета ни ма̀чета, ал јо̀пēт се бо̀рила са свѝг два̀ес нока́тā да о̀бдржӣ ку̀ћу, ко̀лко то̀лико.

пустàија м ‘пустахија, обесна, разуздана особа’. – Тô е бȉјо вѐлики пустàија, мȉшљо е весѐлнȉк да му нȉко нѐ можē стàти нà-пȳт, ал кô што свàгда бȉва, чȍвек снȳе, а Бôг одлȳчуе.

пȳстара ж ‘сирота, немоћна, старија жена’. – Ȍстаде пȳста пȳстара са́ма сàмцијата, нѐма кô да јој чàшу вȍдē дȍтурȉ.

пȳстолина ж ‘развалина, пустош’. – Кад прôђеш поред ȍнē нѐгдашњē апсàнē, вȉдȉш пȳстолину, сàмо што се нȉје скљо́кала.

пȳстōшан -шна -о ‘размажен, умиљат’. – А јàгњад дȍшла нàкō пȳстōшна па се умиља́вају, рѐкō би су бѐнечāд.

пȳсула ж ‘писани документ’. – Кад су батаљи́вали нѐгдашњȳ ȍпштину, ѝзњеше за трȍја кôла коекàкȉг пȳсȳла.

[пȳт] пу́та м **1.**. – Тȳј ти се ȍдвājā пȳт за Губе́рēвце; **2.** ‘правац кретања’. – Пока́жи љу́дма пȳт; ***изр***. *ѝзвести нà* ~ ‘обезбедити егзистенцију (обично деци)’. – Да бȉ сàмо ђѐцу д-ѝзведēмо нà-пȳт; ‖ **путе́љак** -љка м *в. пȳтања*; ‖ **пȳтȉћ** -и́ћа м дем в. *пȳтања*;

пȳтāљ м в. *пȳтко*. – Ȉмō он доброг пȳтāља, ал му нѐђе стра́дала једна нȍга.

путàња -àњē ж ‘утабана стаза’. – У ȍнō вре́ме нȉје би́ло пре́воза и свȉ су ѝшли пѐшке кȳда им је би́ло нàјкраће, па е тàко би́ло вàздāн путѐљāка, пути́ћā и пута́њā кроз лȉваде, вȍтњаке, њȉве, шȳме; ‖ **пȳтањица** ж дем. – Кад смо из ȍнōг сàјмана ѝзашли на једну пȳтањицу, пȍтље нам би́ло лàсно.

пȳтȉр -и́ра м ‘чаша из које се православни хришћани причешћују’. – Ȍндак пȍп вѐлȉ: кȍ се припре́мијо за свѐтȳ тâјну при́чешћа пȍстом, мȍлитвом, покаја́њом, ѝсповешћу и дȍбијо блàгослов свôг дȳовника, нека прȉђе блȉже пути́ру и нек изгȍвāра зà мнōм ȍвȳ мȍлитву.

пȳтко м ‘коњ са белим ногама’. – Ȉмō Срѐтен Рȳшчић кȍња пȳтка кȍȉ је бȉјо дȍбар потегàлац ал нȉје бȉјо кàсāч; ‖ **пȳтāс** -ста -о ‘белих ногу, путоног (о коњу)’; *в. пȳтко*; ‖ **путȍног** -ȍнога -о ‘и с т о’. – Ождри́ебило се путоног ждребе́нце.

пȳтник м ‘човек који се некуд запутио, који путује’. – Сѐвāп је при́мити и угȍстити пȳтника; ‖ **пȳтнички** -а -о ‘који припада путнику, који се односи на путника’. – Ȍвō су ти њѐгове пȳтничке биса́ге.

пȳтница ж ‘жена која путује’. – Ни́сам ти јâ нȉкака пȳтница: јàмпȳт јâ дȍшла у Ча́чак и ȳмал се ни́сам изгȳбила.

путȍвати пȳтуем несв ‘налазити се на путу, ићи на пут’. – Кад ѐнђе зàпјеваше: »ѐјд д-иде́мо, кȉћени свàтови / далѐко е нàма путȍвати«, свȉ свàтови поȳстајаше.

пȳтовођа м ‘вођа пута, који показује пут’. – Ѐт дȍчекасмо да нам нàш зѐмљāк бȉднē дȳовни пȳтовођа па се млȍго пȍрадовасмо, кад не про́ђе млȍго – ми ȳвиђесмо да ти је ȍн вȍђа ко ȍнāј из ȍнē Рàдоеве прȉче.

путȍног в. *пȳтас*.

пȳћāв -а -о ‘који је напуђених уста’. – Зàтō што е нàкō пȳћāв, ђѐца га прȍзвāла Пу́ћо и ȍстаде му тај нàдимак до дàњдàнāс.

пȳћи / пȳкнути пȳкнē(м) св **1.** ‘сломити се, прекинути се’. – Кад смо би́ли код Стрѐлȉшта, пȳче ми кàната. – Кад је ѝспуштила ȍнȳ ва́злу с кола́чима, пȳкла е у парампàрчāд; **2.а.** ‘разићи се по свету, разбежати се’; в. *добити*, *чамити*; **б.** ‘безглаво појурити’; в. *треснӯти*; ***изр***. *пȳче гла́ва* ‘бити опхрван тешким мислима’. – Пȳче ми гла́ва од брȉгē како ȍвȳ нѐјач д-ѝзведēм нà пȳт; ~ *од мȳкē*; в. *пȳкнути*; ~ *ȍд смија* ‘заценути се, загрцнути се од смеха’. – Кад им је ȍн тô испри́чō, пȳкли су ȍд-смија; ‖ **пȳцати** -āм несв ‘испаљивати метке из лаког оружја’. – Кад је пàла кȍмāнда: па́ли! – свȉ смо пȍчели да пȳцāмо; ***изр***. *пȳцā цѐрȉћ* ‘појава пуцања коре младих церова због великог мраза’. – Кад сам нàишō нȳдије преко Јокси́мовинē, стȉскō мрàз ȍчи

д-ѝскочē, а цѐрӣћ пу̏цā, рѐко-би се за̀ратило (7: 105); ~ *по лѐђима* ‘страдати под терором’. – Ѐвōм на́роду је јѐднако пу̏цало по ле́ђима и од окупа̂тора и од ослобо̀диоца; ‖ **пуцка̀рати** -ā[м] несв ‘пуцкетати’. – Пуцка̀рају дрва на ѐгњѝшту и пр̏штē ва̀рнице; ‖ **пу̏цкати** пу̏цкāм несв дем. – Нѐмō д-иде́те преко лѐда, по̀чō е да пу̏цкā, ѝте преко ћу̀приjē; ‖ **пу̏цнути** пу̏цнē(м) св дем. – Пу̏цну нѐшто иза вр̀зинē; в. *шанак*; ‖ **пу̏цколити** -ӣм несв дем. – Ђѐца пу̏колē из ѐнијег пу̏цāљки по̀вазда̄н; ‖ **пуцкѐтати** -ā несв. – Нѝшта љѐпше нѐма него кад је на̀пољу мѐћава, а у̀ кући пуцкѐтā ва̀тра око ко̀ē се ѝскупē чѐљāд и слу̏шаjӯ ђе́дове прѝче; ‖ **пуцкѐтāње** с. – При́чō ђе́до да е зѐмāјле мо̀гō на̀јлакше за̀спати кад уз про́чēвље слу̏шā пуцкѐтāње ва̀трē.

пућка̀рати -āм несв ‘пушити помало’. – И ка̀ко га е чи́ле смо̀трио ѝза-сиjена да, крѝјући, пућка̀рā и нѝје шћѐо да га о̀вӣра, но му по̀тље попру́жō да пу̏шӣ ш њѝм на бѐзец (7: 118); ‖ **пу̏ћкати** -āм несв ‘и с т о’. – По̀чō он ра̀но да пу̏ћкā, ал нѝкад нѝје мло̀го пу̏шио.

пућпури́кати -у̀рӣче несв ‘оглашавати се као ћуран’. – Ѐнāј на̀ш ћу̀рāн о̀пуштӣ кри́ла и шѐпӯри се, а чѝм чу̏е нѐкӣ гла̂с, ѐн по̀чнē да пућпу̀рӣче.

пу̏цāљка ж ‘дечја играчка, цев од зове из које се избацује чеп од конопље под притиском тако да се чује пуцањ’. – Кад смо би́ли дечáци, на̀правӣмо пу̏цāљке и штрцāљке и о̀нда се по̀диjелимо у̀ двије гру̏пе и во̀дӣмо ра̀т; ***изр.*** *Го̂ ко ӣу̏цāљка*.

пу̏це -ета с ‘дугме, копча на јелеку’. – Јеси л ѝкад чу̏лā о̀нӯ лѐпу на́родну пѐсму: о̂ј ђѐво̀јко по̀д брдом / спу̏чи пу̏це по̀д грлом / да ти гр̏ло нѐ гледā̄м / да ми ср̏це нѐ пуцā, е̂ј брē, а јо̂к ко̀-во̄ са̀д са̀мо што не ѝдӯ го̀ле и мѝслē да им је то̂ згодно.

пу̏чити се -ӣм се несв ‘покушавати да се нешто уради иако се то чини невешто и неспретно’. – Вѝђи га, мо̀лӣм те, како се пу̏чӣ да и оно бајáги пла̂сти.

пу̏шити (се) пу̏шӣ (се) **1.а** ‘димити’. – Са̀бāјле се пу̏шӣ о̀цāк на Гво̀зденовој ку̀ћи; **б.** ‘пушити’. – Ѐви мо̀ји до̀бро пу̏шē, а и ђе́до им по̀ћекад по̀могнē; **2.** ‘доживети шок’. – Ако ти звѝзнē шама̀рчину, ѝмā да се пу̏шӣш; ‖ **пу̏шкати** пу̏шкāм несв ‘помало пушити’. – По̀чели су, мешчѝнӣ, да пу̏шкајӯ, а бр̏зо ћемо вѝђети да л су то̂ до̀бро нау̀чили; ‖ **пушка̀рати**[1] -āм несв **1.** ‘димити (се) на оцаку’. – Њѝма од зо̀рē пушка̀рā на о̀цаку; **2.** ‘помало пушити (дуван)’. – Ма примѐћуем ја̂ да о̂н по̀неки пу̏т за̀макнē до̀ље у̀ бāшчу, мо̀ра да е по̀чō да пушка̀рā па се крѝјē; в. *ӣу̏ћкарӣти*.

пу̏шка ж ‘ватрено оружје’. – Чу̏ем ја како се ђѐца надгорња́вају у дѐклемовању, а Спа̀сое вѐлӣ: пу̀че пу̏шка у̀би Ду̀шка, Ду̀шко па̀де међу кла̀де; в. *њиска*; ‖ **пу̏шкица / пу̏шчица** ж дем. – На̀правијо им Мла̀домир неке, беjáги, пу̏шкице од лѝповине. – Сло̀мијо му Са́во нѐкако ону пу̏шчицу и са̀д пла̀чē; ‖ **пушчѐтина** ж пеј. в. *ӣрēтӣрњеӣи*.

пушка̀рати[2] -ā несв ‘повремено пуцати из пушака’. – Та̀мо у о̀соју по̀чē да пушка̀рā, ал бр̏зо прѐстаде, ко̂ зна̂ штā е би́ло; ‖ **пушка̀рāње** с ‘кратки испрекидани пуцњеви’. – Ма̀кните о̀д мене и пу̏шке и пушка̀рāње: до̀ста сам иг се и на̀гледала и на̀слушала. – Кад је на̀ишла о̀нā дру̀га во́јска, за̀чу се нѐко пушка̀рāње.

пу̏шница ж ‘грађевина у којој се дими месо, суше шљиве, сушара’. – У о̀нō вре́ме Ра̀домир је ѝмō пу̏шницу за су́шење шљѝва од два́нēс љѐсā.

пу́штиња ж **1.** ‘ненасељен предео, пустиња’. – Упу́тисмо се у jѐличку пу́штињу и та̀мо у пѐћини под Цр̂ном сте́нōм на́ђосмо ка̀луђера Јо̀вана (Сѐничића) ко̀jӣ се ту̀jнāк подвѝзāва преко трѝјес го̀дӣна; **2.** ‘опустело имање, без подмлатка, напуштено’. – Вѝдӣш ли, си̂не мо̀ј, како е гр̂дно кад млађа̀рија ћѐрā по свō̂м: свѝ о̀доше за, баксем, бо̀љим животом, а од ва̀кē љепо̀тē о̀ста пу́штиња.

пу̏штити пу̏штӣм св ‘пустити’. – Вѐлӣ о̀нāј нѐсретни Дѐсимир да нѐма го̀ре пре́тњē жѐнском чеља́дету од о̀нē: ако те у̀вāтим па те пу̏штӣм; ‖ **пу̏штен** -а -о об. у ***изр***. ~ *с ла́нца* ‘извући се испод контроле и испољити сва негативна својства своје

личности’. – Тô је пȳштено с ла́нца и њѐга вȳше нȳко нѐће вра́тити међу љȳде. – Зна̂ш ли тȳ, сȳнко, ѐнȳ прȳчу: *Пȳшт̄ијо би ја̂ њѐга, ал нѐће ѐн мѐне?*

Р

ра̂б м ‘слуга (Божји)’. – Јеси ли вȳђо, бла̀го ђе́ду, на сва̀ком спо̀мēну на̀шијег ста̂риг пȳше: во́ђе по̀чȳва ра̂б Бо̀жјȳ – та̂ј и та̂ј.

ра́ба ж арх ‘слушкиња Божја’. – На спо̀мену једне на̀ше пра̀бабе пȳше: У о̀вōм ла̂дном гро̀бу по̀чȳва тѐло ра́бē Бо̀жјē...

ра̀бāтан -тна -о ‘стар, истрошен, склон рушењу’. – Ра̀бāтна му о̀нā ра̀дјōница, да̀бōгда да нѐ кљокнē кад па̀нē снȳ̑ег.

рабà̏ија м ‘човек који својом запрегом прегони робу’. – У вѐликим за́другама се зна̀ло кô е рабà̏ија, ѐн ра̂ди са запрегом свѐ што трѐбā; ‖ **рабà̏ијски** -а -о ‘који се тиче рабаџије, који припада рабаџији’. – Ѐндај су ти се пјѐвале ко̀сāчке, ко̀пāчке, жѐтелачке пјѐсме, а рабà̏ије кад одма́рају во̀лове, скȳпē се па за̀пјевају ко̀јȳ рабà̏ијску, ко̀-нō што бȳ̑јаше о̀нā: »Рабà̏ијо, во̀лове одмо̀ри, па тȳ мѐне мла́ду разгово̀ри«; в. *завичај*.

рабà̏ијати -ȳјāм несв ‘бавити се рабаџијсклим пословима’. – У Мили́ћевића за́друзи, Мла́ђо е рабà̏ијō, то е бȳ̑јо њѐгōв по̀со; ‖ **рабà̏ијāње** с ‘рад са запрегом’. – Ѐнда ти је рабà̏ијāње би́ло на це́ни, нȳ̑је ȳ̑мало дрȳгȳ̑г среста́вā да се нѐшто ра̂ди или прѐвозȳ̑ сем за̂преге.

рабà̏илук -ȳлука в. *рабаџијање*. – Ѐн ти је та̂лно ȳ̑шō по рабà̏илуку.

ра̂бош м ‘комад дрвета на коме се зарезима, цртама бележе дуговања и потраживања’. – Ѐставде о̀вāј ра̂бош на тврдо мѐсто, трѐбаће ми кад по̀ново по̂ђем у водѐницу да до̀гнāм бра̀шно; *в. пиле*.

ра̀в м ‘раф, полица, сталажа’. – Код њѐга ти се сва̀кȳ рѐд зна̂, свȳкудије, ако му ȳ̑ђеш у по̀друм, вȳ̑ђеђеш: та̀мо бȳ̑рāд, а ва̂мо на ко̀нтра стра́ни свѐ ра̀вови и на̀ њима а̀лāтке и коéшта кô у нѐкој ра́дњи.

ра́ван ра́вна -о ‘једнак, исти’. – Свѐкар трѐзбен, свѐкрва ра̀дȳшна и до̀брē ду́шē, кȳ̑ћа ка̀рактѐрна, а мо̀мак – нѐма му ра́вна: лȳ̑чит, обра̀зли, од Јѐлицē до Бјѐлицē нѐ мош му на́ђи парни́ка (7: 207); ***изр***. *на ~-е ча̂ст̄и* ‘подједнако’. – Поди̑е́лијо иг о̀тац на ра́вне ча̂сти и нȳ̑ко се нȳ̑је за̀меријо.

ра̂ван ра̂вни ж ‘равнина’. – Кад си́ђосмо до̀ље ȳ̑ ра̂ван, о̀двисмо вȳ̑нт.

[равнȳ̑ца] -ȳ̑цē ж; в. *коврљат̄и*, *оциједит̄и*; ‖ **равнȳ̑чица** ж дем. – Бȳ̑ле о̂вце н-оној равнȳ̑чици виш Мили́нкове кȳ̑ћē.

ра́вија ж ‘уско исцепана лика, рафија’. – Ȳ̑ школи смо ра́вијōм о̀плитали вла̀ше, то̂ нам, беја́ги, бȳ̑јо рȳ̑чни ра̂д.

ра̀вњати -āм несв ‘поравнавати’. – Во̀лове мо̂раш да ра̀вњāш, о̀нōг што на̀дирē да стȳ̑кāш ил о̀нōг што зо̀стае да по̀дгонȳ̑ш.

ра̀га ж ‘стар, ислужен коњ’. – Ѐ̑збори нам ли́чē на трȳ̑ку у ко̀јōј ȳ̑чествȳе јѐдан ко̀њ и о̂н ће ȳ̑век бȳ̑ти пр̂ви сѐм ако е у пи́тању ра̀га ко̀јā ни со́ло о̂дом нѐ мож да стȳ̑гнē до цȳ̑ља.

ра̀гастов м в. *перваз*. – Кад је угра́дијо вра́та, о̀ндак је прȳ̑ково ра̀гастове, па то до̀шло лȳ̑чито.

[ра̂д] м ‘рад, посао’. – Ма̀ње је о̀нȳ̑г што су стра́дали о̀д ра̄да него о̀нȳ̑г од нѐра̄да; ‖ **ра̂дан** ра̂дна -о ‘вредан, марљив’. – Сва̀ њȳ̑на ђѐца су ра̂дна, што ви́кали: кȳ̑-ће ȳ̑вѐр о̀д-кладē; в. *радиша;* ‖ **ра̀деће̄** -ā -ē ‘који је за рад, радни’. – Ѐ̑мали смо

стòēħе и рàдēħе оди^{ј}éло, а дȍбри домàћини су ѝмали рàдеħē, кáзти, тѐглеħē и јàшеħē кȍње; ~ *дâн* ‘радни дан’. – Дàнāс је рàдеħӣ дâн, ал јòпēт се тêшки свӣ^{ј}ет ѝскупијо у мàнастиру кад је чȕо да дòлазӣ влàдика.

рàденӣк м ‘радник’. – Бӣјо е ȕбојити рàденик и чàсан чȍвек.

рàденица ж ‘радница’ – Тȏ е би́ла рàденица, нӣје јој ѝмало ра́внē; в. *ѿрезвен*.

ра́дити рâдим несв ‘обављати посао’. – Стâлно е ħéдо ви́кō: ако ȍħēш да бӣднēш свȍј на свȏм, мȏраш ра́дити, ра́дити и само ра́дити; ***изр***. ~ *о гла́ви* ‘настојати да се уништи неком егзистенција, успех или каријера’. – Већ трӣјес пēт гȍдӣна му рâде о гла́ви, ал им се измѝгољијо нѐкако, јел га ħѐд наȕчијо да, кàко е говòријо, кад буда́ле нѐ мош побéдити, надму́дри иг; ~ *зѐмљу* ‘обрађивати земљу, бавити се земљорадњом’. – Свѝ нàши прѐци су ра́дили зѐмљу и òд тога жи́вљели кȏ љу́ди, òвō сàд свѐ нàврло у ва́рош, до́ħи ħе вре́ме кад ħе бӣти бр̏жи ȍднуд но ȍдвуд; ***изр.*** *Шѿȏ рâдиш сѐбе рâдиш*; ‖ **ра́ħēње** с ‘чињење’. – Дȍбро тȕвте, ħѐцо мȍја, кàко е кȏ ра́дијо нàкō му е Бȏг дàо, а òстала је реч да е злȍ ра́ħēње – гòтово су́ħēње; ‖ **рàткати** -āм несв ‘помало радити, шуркати (в.)’. – Ма јѐсам ȕ-годинама, ал не могу да дòколичӣм, рàткāм по ме́но, заувàрица е припомȍħи колко би́ло; в. *занимација*; ‖ **рàтколити** -им несв дем. – Јѐсу прѝтисле гȍдине, ал јòпēт рàтколим по ме́но, заувàрица е.

рàдиша м ‘радан, вредан човек’. – Вӣкаше нàш та́јо да трѐбā зàпēти јел рâд свѐ побѐђуе, а ко гȍј рâди Бȏг нѐ брāни, ал мȏраш бӣти и чȕваоц јел, вѐлӣ, нӣје ѝабе кâзано да у рàдишē млȍго бӣше, у штѐдишē јȍш и вӣше; ‖ **рàдӣшан** -шна -о ‘вредан, радан’. – Ре́тко кȏ е бӣјо рàдӣшан кȏ што су ȍни би́ли, њȋг су од мâлиг нȍгӯ ȕчили да се сàмо ȍнāј кȏ рâди не бȍӣ гла̂ди. – И Дрàгиња е би́ла рàдӣшна, нѐ требā ти бȍље ćедочàнство òд тогā да е од десѐторо ħѐцē јѐдно рȍдила ȕ њиви; в. *раван*.

раħати в. *родиѿи*.

рâж рàжи ж бот ‘стрно жито Secale cereale’. – У ȍнō време смо јѐли мȕрузнӣ и рàжанӣ љѐб, пшѐничнӣ о прâзницима и кад бàнӯ гȍсти; в. *оври^{ј}ħи*, *ѿругло*; ‖ **рàжанӣ** -ā -ō ‘који је од ражи’. – Рàжанӯ слàму смо при нȕжди пола́гали стȍци, ако ȍмалӣ сӣ^{ј}ена; ***изр.*** ~ *брàшно* ‘брашно од ражи’. – Ȕзми те пòткувāј рàжано брàшно па га тȕри бли́зу шпòрета, бр̏же ħе да нара́стē.

ражалȍстити (се) ражàлостим (се) св ‘нанети неком жалост’; в. *осилиѿи се*.

ражàница ‘ражани хлеб’. – Ми смо ти мȕрузнӣ љѐб зва́ли мȕрузница а рàжанӣ ражàница.

ража́рити рàжāрим св ‘разгорети ватру, створити много жара’. – Ђéдо је баш дȍбро ража́рио прȍчēвље, ко да је знàо да смо ми прȍмрзли; ‖ **ражāрен** -а -о ‘разгорео, са пуно жара’. – Кад су др̏ва изгòрела, ȍна ȕзе вàтрāљ па са оног рàжāреног про́чēвља ȕзе дȍста жâра и ȍдње под трѐн да пòтпāли вàтру испод рàније ħе ħе да кȕва ме́ħу свѝњама.

ра́жħељак -ēљка м ‘раздељак’. – Тȕрило ра́жħељак посрѐд гла́вē, зàтō вàљда што му је и гȕзица нàпола пòди^{ј}ељена.

рàжħенути рàжħенēм св ‘проширити подину при садевању сена’. – Глâј сàд да тȏ ме́но рàжħенēш; ‖ **ражħења́вати** -ѐњāвам несв према *ражħенуѿи*. – Вàкō, блàго ħéду, пȍчнēш да ħѐнēш сӣ^{ј}ено ȕже, кȍлко ти је шѝрок јàстук, па ȍндај ражħѐњāваш по ме́но свѐ док нѐ дȍħеш до бли́зу пȍла ко́ца, ȍндај пола́ко свȍдӣш да ти сјено, кад га ȕвр̏шиш, бӣднē ко ја́јце кад га тȕрӣш на шо́ту.

ражи́дити рàжӣдим св ‘доливањем течности учинити жиђим, смањити густину’; в. *загуѿиѿи*. – Млȍго си ражи́дила овај качàмак; в. *гус[ѿ]*.

ражљу́тити (се) рàжљȕтим (се) св **1.** ‘наљутити се’. – Штȍ сте ражљу́тили ȕчитеља с вàшијем врагòлијама?; **2.** ‘престати се љутити’. – Млȍго е би́ла љу́та на

њѐга што е ѝгрō на са́бору са Милу̀никōм, ал кад јој је по̀слō лицѝдѐрско срце, ѐна се ражљу̀тила.

разаби́рати се -а̀бӣрам се несв **1.** ‘постајати свестан окружења у коме се налази’. – Ôн се још по̀мало раза̀бӣра у ономе што му се дѐсило; **2.** ‘распитивати се’. – Ду̀го су се ѐни разаби́рали, и код зна̂ниг и код нѐзнанијег, прѝје него што су ѐтишли да пи́тајӯ за ђѐвōјку; ‖ **раза̀брати се** раза̀берēм се св **1.** ‘разазнати, доћи себи’. – Бѝјаше тврдо за̀спō, кад га продрму̀сасмо, јѐдва се раза̀бра; **2.** ‘распитати се’. – Зѐма̀јле се ѐбавезно разаби́рало ка̀кӣ су ђѐвōјчини ро̀дитељи, стрѝчеви, ѝјчевина, да л ѝмајӯ нѐку ва̀лӣнку ѝл су чѐстити и здра̀ви, а јо̀к ко̀ вō са̀д: ѐ̀ћеш ме, го̂љо – ѐ̀ћу те, дро̂љо.

раза̀гнати ра̀загнам св ‘растерати, разјурити’. – Нѐчија па̀шча̀д раза̀гнаше ѐвце. – Ра̀загна̄јде те ко̀кōшке да не чепрљајӯ по ба̀шчици; ‖ **разго̀нити** ра̀згонӣм несв ‘истеривати, развозити’. – Ѐнē иг ра̀згонē ђу̀бре по њѝва̄ма.

ра̀засвӣт м ‘свитање’. – Кад се ѐгла̄се трѐћи пи̑е́вци, у ра̀засвит, ѐни вѐ̀ћ за̀мицагу ка Ѝзвору.

раза̀сипати -а̄м / -ӣпљем несв ‘расипати’. – Ѐнē га раза̀сӣпље мѐкиње сто̀ци у бу̀чуке; ‖ **раза̀сӯти** ра̀заспēм св ‘расути, расејати, распршити’. – Пу̀н мѐсец ра̀засō ждра̀ке, вѝдӣ се кô по да́ну.

раза̀слати ра̀зашљēм св ‘послати на све стране’. – Ѐ̀ учитељ ра̀засла по ђа̀цима по́зивнице свѝм сѐља̄нима да до̀ђу о Вѝдовдану на при́редбу; ‖ **раза̀шиљати** -љēм несв ‘слати на разне стране’. – Раза̀слаше гла̀сове коекѐ̀дије да ће да бѝднē мо́ба у Ра́ковићима.

раза̀стирати -ēм несв ‘ширити, простирати’. – Кад би̑е́лē пла́тно, ђѐвōјке га на̀јпрво ѐквасē, па по̀тље раза̀стирӯ по кошà̀ници да се нà сӯнцу ѐсӯши па јѐпēт та̀кō; ‖ **раза̀стри̑ети** ра̀застрēм св ‘раширити, прострети’. – Ѐнē је по̀шла да ра̀застрē вѐш, на лѐнку да се сӯши; ‖ **раза̀стр̄ти** ра̀застрēм св ‘и с т о’. – Ра̀застр̄ли смо сла̀му испод ба̀дња̄ка и ѐ̀-куће̄ и нà ње̄ вѐчера̄мо на Ба̀дње̄ вѐче.

разба̀цати ра̀збацам св ‘направити неред’. – Штà сте ра̀збацали ѐвē ва̀ше ломатà̀није по це́лој а̀влији кô да сте ѐ̀-Циганима ра́сли; ‖ **разбаци́вати** -а̀цӣвам / -а̀цуем несв ‘бацати на све стране’. – Ѐнē га разба̀цӣвā ђу̀бре по̀-њиви, трѐба̄ д-ѐ̀рӯ; ~ *се* ‘разметати се, много трошити новца’. – Дѐ̀чепō се ме́но па̀рӣца и ѐ̀дмā по̀чō да се разба̀цӣвā, нѐ знā да ѝдē го̀беља̄ ѐ̀-блато, го̀беља̄ ѝз-блата; ‖ **разба́цити** ра̀збāцим св ‘растурити’. – Разба́ци сӣ̑ено с ѐ̀нōг пла̂шћа нек се бо̀ље ѐсӯши, по̀сирово е, мѐ̀жē да се ѐ̀упāли.

разбашка́рити се -а̀шкāрим се св ‘раскомотити се, опустити се’. – Ле́по си се ти во́ђе разбашка́ријо, а ро̀дитељи ти јѐдва са̀стављају кра̂ј с кра̀јом.

разби́јати ра̀збӣјам несв према *разбити*. – Ра̀збӣјā нѐку камѐнчугу иза̀-шталē, вѐлӣ да му смѐта кад ѐкрēће ко̀ла с во̀ловима; ‖ **ра̀збити** ра̀збијем св ‘слупати, поломити’. – Ста̀лнō нам је свѐкрва гово̀рила: нѐмō да размà̀зуете и нà̀пӯштате ђѐ̀цу јел је ка̂зано »ѐ̀дри Цѝганче док нѐ разбије тѐстију«, по̀тље је до̀цкан.

разбистра́вати (се) -ѝстрāва (се) несв према *разбистрити*. – Гово̀рио је ђе́до да ће се нѐкӣ ѝзвори дѐ̀го разбистра́вати, а да ће нѐкӣ ва̀зда ѐстати му́тни; ‖ **ра̀збистрити се** -ӣ се св **1.** ‘избистрити’. – И ôн ти на̀ма вѐлӣ: му́дар чѐ̀век чѐкā да се ѝзвор ра̀збистрӣ па ѐ̀ндај пѝјē во̀ду, а Сла́вко му до̀ба̄ци: ако до̀тле нѐ умрē же́дан; **2.** ‘разјаснити’. – Кад се свѐ ра̀збистрило, ôн је разѐ̀умљō – да ће ѐстати брез гла́вē.

разблажи́вати -а̀жӣвам / -а̀жуем несв ‘чинити задовољним, доносити задовољство’.– Ђе́да су ѐ̀нуци на̀јбоље разблажи́вали; ‖ **разбла́жити** ра̀збла̄жим св **1.** ‘смањити јачину’. – По̀ја̄ко ми ѐвō сѝрће, мо̂рам ме́но да га ра̀збла̄жим с во̀дōм; – Тѐ̀ мо̀ју ра̀кију нѐмō да ми разбла̀жуеш; **2.** ‘орасположити’. – У вѐликој ће́кира́ција је бѝјо, ал кад му е до̀шло ѐ̀нуче, згѐ̀дно се ме́но ра̀збла̄жи и нà̀смēну.

ра́збој м **1.** ‘направа за ткање’. – По цѐлу зи̑му не ѝзносӣмо ра́збој ѝз кућē, но ко̀рӣстимо сва̀ки трѐн да штѐ ви̑ше ѝзаткѐмо, кад гра̀нē прѐлеће и крѐнӯ по̀љскӣ ра́дови, ѐндак се нѐма ка̀д за тка́ње; **2.** ‘рам уздужне тестере’. – Ӯздужно тестѐре ѝмā ра́збој за ко̀јӣ дѐље под тру́пцом ву́чӯ двѐица, а ѐнāј трѐћи го́ре на тру́пцу вѐдӣ пра́вац; в. *тестере[нце]*.

разбоље́вати се -ѐљēвам се несв према *разбољети се*. – Нѐки су се разбоље́вали кад је трѐбало нѐшто ѐзбӣљно да с-ӯра̀ди; ‖ **разбѐљети се** -лӣм се ‘оболети, пасти у постељу’. – Бӣјаше се онѐма̄д разбѐљела на̀ша Ка́ја, па јој синѐвица, кад је дѐшла ѝз-школē, чи̑тā ѐнӯ: ра̀збоље се прѐшена ћѐвōјка / ћѐвēри јој пѐнуде нѐсили / жӯтē дӯње у мѐду кӯвāне / и ја̀буке за рѐсē ӯзбрāне.

ра́борит -а -о ‘расудљив, разуман, мудар’. – Ѐн је ра́борит чѐвек, сва̀ког разӯме и у свѐ се разӯме, за̀ њега би ва́жила ѐна »па̀метна гла́ва – стѐтину рӯкӯј«. – Ѐн је ста̀лнō на̑с подуча́вō да се па̀метни ӯчē на тӯђӣм, а буда̀ле на свѐӣм грѐшкāма.

разбра́јати ра̀збрāјам несв ‘делити бројањем на једнаке делове’. – Гла̑м како се ђѐца разбра́јајӯ да се пѐдиелē у грӯпе споради ѝгрē; ‖ **разбрѐити** ра̀збро̄ӣм св према *разбрајати*. – Кад се ра̀збро̄ӣмо, та̀да пѐчињē ѝгра па кѐ бѐљӣ.

ра̀збрат ра̀збрата м ‘који се одвојио од браће и предака’. – Па тѐ ни́су на̀ша бра̀ћа него нѐбраћа, ра̀збраћа, тѐ су на̀ша бӣвша прѐверенā и прѐваренā бра̀ћа кѐјā су ѝздāла вѐру свѐјијег прѐдāка (6: 78).

разбу́цати ра̀збӯцам св **1.** ‘развалити неку целину’. – Разбу́цō га кѐ свӣ́ња мр̑сне бӣсаге; **2.** ‘растурити, разбити’. – Ѐн ти ра̀збӯца њӣн збѐр, ал је тѐ пѐтље дѐбро пла́тијо.

ра̀звадити ра̀звадӣм св ‘спречити тучу посвађаних’. – И ѐнда кад се ѐни сва̀дише и закрвише, до́ђе Дра́го те иг ра̀звадӣ, јѐдва на јѐдвите ја̀де; ‖ **разва́ђати** ра̀звāђам несв. – Про́бали љу̑ди да иг разва́ђају, ал нӣје помѐгло – гла̑ве твр̑де, а па̀мети ӯ њима кѐлко и у пе́ти.

ра̀звалина ж ‘руина, рушевина’. – Е̑, мѐја ђѐцо, бӣјо сам ѐндак вѐјнӣк кад зли́-кōвци наре́дише да се ӯрнише дрѐвни гра̑д Жр̑нов на А̀вали, те ни ра̀звалине не ѐстадоше, ни ка̀мен на ка̀мену, зна̀о сам да ће им тѐ на погибѐније бӣти и та̀кō ѝ бӣ: не про́ђе млѐго – пѐгибе кра̀љ.

разва́лити ра̀звāлим св ‘срушити’. – Го́ренак на вр̀ Јѐлице, између Гѐрачӣћа и Лѐзнице, ти је Гра̀дина, тӯ̑ ти је би́ло пе́-шēс цр̑кāва, вѐлē, млѐго ста̀ријиг од Свѐтōг Са́ве, и кад се ка̀лдрмијо пӯт од Здра̀вљāка па ва̑мо до Дра̀шковића меа̀нē, комѐунисти нагѐворē сељáке да на ра̀зрезане деѐнице на кѐулуку мѐгӯ д-ѐузимāју ка̀мēње с Гра̀динē и та̀кō ти вѐлики дѐо тѐг дрѐвног гра̑да ѐде у бѐстрага, разва́-лише га ко свѐју ста̑ру шта̀лу; *в. раскопавати*; ‖ **разваљи́вати** -а̀љӣвам / -а̀љуем несв ‘рушити, разарати’. – Ѐнӣ што су разваљи́вали Гра̀дину ѐставили су на́следни-ке кои сад разваљи́вају што је ѐд њē ѐстало.

[развѐдрити] (се) ра̀зведри[м] (се) св; в. *мрк*; ‖ **разведра́вати (се)** -ѐдрāва[м] (се) несв; в. *уминути*.

развиго́рац -рца ‘ветар који дува у време кад листа шума’. – Бла̑г развиго́рац љу̑шкāше тѐк развјѐно нѐжно лӣшће дрвореда испод ко̀га су скѐро сва̀ког прѐдвечерја, пѐчели да ше́тају ђѐд и ӯнук (6: 9). – Кад дӯне с прѐлећа развиго́рац, ђѐвōјке код ова́-цā за̀пјевāју: »А̀јде, лӣшће, ра̀звӣјај се / *ра̀звӣјај се, рашӯмāј се«*.

разви́јати ра̀звӣјам несв ‘развлачити оклагијом тесто и правити јуфке, коре за гибаницу’. – На̀кē јӯпке ка̀кē је ба̀ба разви́јала ѐвē млāдē жѐне н-ӯмијӯ да на̀рēде; ‖ **ра̀звити** ра̀звијем св **1.** према *развијати*. – Прѝпаздē на ђѐцу д-ѐдѣм да ра̀звијем јӯпке; **2.** ‘подићи и раширити заставу’. – Барја̀ктāр ра̀звӣ ѐкићен ба̀рјак, пѐпē се на кѐња и сва̀тови кре́нуше за̀-њӣм.

разви́кати се ра̀звӣчем се св ‘разгаламити се’. – Кад су се бӣкови по̀били, ђѐца се по̀плашише и разви́каше што иг гр̏ло но̀сӣ.

ра̀звлака ж ‘одуговлачење’. – Ѐвӣ што су на др̏жāвним ја̀слама нѐ итајӯ, ѐни ра̂де на ра̀звлаку, кла̀ј-кла̀ј; ‖ **ра̀звлāком** прил ‘полако, одуговлачећи’. – Ѐ̏ђāв ра̂дник ти ра̀звлāком шӯркā, гла̂ са̀мо ка̀-ће да про̂ђе да̂н.

развла́чити ра̀звлāчим несв **1.** ‘одуговлачити’. – Кад по̀чēше ѐвӣ ѐзгō да тртому́дајӯ и ра̀звлāче, ѐстасмо љѐтњӣ да̂н до по́днē, и кад ме на̀дарӣ ђа̀во д-ѝдēм; **2.** ‘отимати, красти’. – Ѐвӣ су од свѝјӯг зана́тā на̀јбоље наӯчили ѐнāј ка̀ко да ра̀звлāче на́родну за́муку; **3.** ‘разносити, развозити’; в. *осњежити*; ‖ **разву́ћи** разву́чēм св према *развлачити*. – Мӣ га згѐдно, ко̂ љӯди, пи́тали штѐ су срӯшени ѝконостаси у Жӣчи и Студѐници, ѐн ра̀звӯко прӣчу од Ада́ма и Е́вē, нѐ знā ђѐ је по̀чō ни ђѐ ће завр̏шити.

разврши́вати -р̀шӣвам / -р̀шуем несв према *разврити*. – Ни́сам мӣшљō да ћу мо́рати да разв̏ршуем и ѐвāј сто̂г, али ћу ѝзглēда ѐвē гѐдинē ѐстати брез прѐљетка, да би са̀мо д-ѝсегнē до Ђӯрђева да̂на; ‖ **разв̏ршити** ра̀зв̏ршим св ‘скинути овршину са стога’. – Ѝди пола́ко, прислѐни стӯбе уз ѐнō на̀јгорње сѝ̏ено, по̀скӣдај лѐмезове и разв̏рши га, а ѐнӯ ѐвршину про̀стри стѐци.

ра̀згазити -ӣм св ‘проширити тесну обућу ходањем’. – Ма ни́су ти ти̏е́сне тѐ чѝзме, вѝш ђѐ су ти п̏рсти, ра̀згазиће се.

разгњѐвити се ра̀згњѐвим се св ‘бити обузет гневом’. – Бѝјаше се разгњѐ́вијо, љӯћи од ша̀рана.

разговара́ти разго̀вāрам се несв ‘учествовати у разговору’. – Ѐ́дē на клу́пи пред мли́ном и разгова́рајӯ.

ра̀зговјēтан -тна -о ‘јасан, гласан’. – Ра̀зговјēтна му рѝеч, чӯе се и у ѐнōм цема́ту; ‖ **ра̀зговјēтно** прил. – Нѐке ја̀де са̀мо нѐшто брӯндā, нѝкако да нѐшто ка̂же на̀кō ра̀зговјēтно.

[ра̀зговор] м. – Нѝје он нѝкад бијо за нѐки ра̀зговор, ва̀зда е бѝјо на̀јпамѐтнӣ кад шу́тӣ; ‖ **ра̀зговōран** -рна -о ‘говорљив’. – Ѐн је ста̂лно бѝјо на̀кō ра̀сположит и ра̀зговōран и за сваког је ѝмō ле́пу и по̀учну реч.

разголи́тити -ѐлӣтим св ‘открити’. – Разголи́тиле се ма̀ије од ѐнē олу́јē, свѐ се ѐнē ѣерамѝдљике полу́пале, мо́раће по̀ново да се ѐ̀зводӣ.

разголопе́ндити се -ѐпēндим се св ‘рђаво се обући’. – Са̀мо се вӣ та̀кō разголопе́ндите, по̀тље ће вам ђа̀во бѝти крӣв кад по̀чнēте да кр̏āте.

разгра́дити ра̀згрāдим св ‘срушити, разорити’. – Ѐн је до̀шō да ра̀згрāди оно што су му ђѐдови ѐставили; ‖ **разграђи́вати** -а̀ђӣвам / -а̀ђуем несв према *разградити*. – По̀чела да се разгра̀ђуē Мано́јлова ко̀шара, нѝшта не вре́дӣ што е од ка̀мена; нѝје ца̀ба ка̂зано: вре́ме гра̂ди ку́ле и гра̀дове, вре́ме гра̂ди, вре́ме разгра̀ђуе.

разгр̏дити ра̀згр̏ди[м] св ‘омести, онемогућити неки посао, покварити планове’; в. *ѝласт̏ара*, *ѝожурити*, *росуља*.

разгр̏нути ра̀згр̏нем св **а.** ‘растурити’. – Кад је бѝк по̀чō да бӯче и ко̀пā но̀гōм, разгр̏нō ѐнāј вѐличкӣ мра̀виња̀к; **б.** ‘рашчистити, уклонити (снег)’; в. *воза*[2]; **в.** ‘раширити’. – Ѐ̏бāцимо жѝто на па̀ртос и ра̀згр̏немо га и по̀тље лопата́мо да с-ѐсӯши; ‖ **ра̀згртати** ра̀згрђēм несв према *разгр̏нути*. – Кад смо на̀ишли кроз ѐнӯ шѝпрагу, свѐ смо ру̀кама мо́рали да ра̀згрђēмо гра̂ње; в. *расѝретати*.

ра̀здарӯшан -шна -о ‘који је широке руке, дарежљив’. – Ра̀здарӯшну чоѐку свѐ ѝдē рӯке: шта гѐђ ра̂ди – свѐ му се по̀злāти.

раздва́јати ра̀здвāјам несв ‘одвајати, правити разлику’. – Не́ћу да ра̀здвāјам ђѐцу, но на ра́вне ча̂сти свѝма, свѝ су ми свѐ́дни; ‖ **раздво̀ити** ра̀здвоӣм св према *раздвајати*. – Раздво̀или смо ја̀гњāд од ова́цā оно̀мāд.

ра̀здирати -рēм несв **1.** ‘цепати, кидати’. – Вӣђде штȁ о̀нō ђѐца тȁмо ра̀здирӯ; **2.** ‘трпети болове’. – Ра̀здирали су е бо́лови и мо̀лили смо Бо̀га да јој ӯзмē дӯшу; ‖ **ра̀здрати** ра̀здрēм св ‘поцепати’. – Само ôн знâ како је мо̀гō да ра̀здрē ко̀шуљу на ле́ђима; ~ **се** ‘развикати се, разгаламити се’. – Ôн се ра̀здра кô да га дѐрӯ; ‖ **ра̀здрт** -а -о ‘подеран, похабан’. – Нѐмō, чо̀вече, и́ћи та̀кō ра̀здрт, ѝмā штâ д-обу́чēш, кӯмим те Бо̀гом.

раздражи́вати (се) -а̀жуем (се) несв ‘бивати, постајати нервозан, раздражљив’. – Нѐмōјде раздражи́вати тô кѐре, о̀ткинуће ла́нац па ћеш надр̏љати; ‖ **раздра́жити** ра̀здрāжим св према *раздражи́вати*. – Нӣшта ла̏кше но њѐга раздра́жити, ôн ти је кȍ о̀сица, са̏мо га ме́но ца̏рнӣ, ôн побѐснӣ; ‖ **ра̀здрāжен** -а -о ‘нервозан, напрасит’. – Не знāм ко̀ӣ су му ја̀ди те е на̀кō ра̀здрāжен; ‖ **раздра̀жљив** -а -о ‘напрасит, нагао, живчан. – Нӣје ло̀ш, ӯбијо га ра̀тос, ал раздра̀жљив, бра̀те, ако га ме́но ца̏рнēш кô со̀ли ӯ-очи.

раздр̏љити (се) ра̀здрӣљим (се) ‘раскопчати одећу, кошуљу’. – Штȁ си се раздр̏љијо, за̀ковчāј се кô чо̀век; ‖ **ра̀здрӣљен** -а -о ‘раскопчане одеће’. – Нӣкад не до̀цнӣ на по̀сō, стӣгнē, на̀кō ӯздисан и ра̀здрӣљен, са̏бāјле, прӣје но што сȳнце ба̏цӣ први ждра̏ку по во̀тњāцима и за̀пнē љӯцки, нѐће д-извр̏љезӣ, да препѐлверӣ, да скѐмба каконодра̏го, да смандр̏љā на̀кō преко во̀љē ил д-изма̀гањӣ, јо̀к (7: 110 –111).

ра̀здрмати ра̀здрмāм св в. *размрдати*. – По̀кушали су о̀ни да ра̀здрмајӯ о̀нāј дӣрек, ал нӣје мо̀гло.

раздро̀бити ра̀здробӣм св ‘поделити, уситнити’. – За̀вадише се и раздро̀бише на̀кō има́ње.

раздр̏цати ра̀здрӣцам св ‘поцепати’. – Кад је чӯо да е до̀бијо сӣна, он му чести́та и раздр̏ца му ко̀шуљу.

рази́ћи се ра̀зӣћем се св ‘растати се, раздвојити се’. – Рази́ћосмо се код водѐницē: ôн о̀де у партиза́не, а јâ о̀вӣм мо̀јӣма, би́ли смо кô бра̏ћа, а по̀тље њѐму објáснили да му јâ до̀ђем кла̏снӣ нѐпријатељ.

разја́зити -а̃зӣм св ‘разгрнути земљу и одвратити воду из јаза’ – Ѝди те разја́зи, нѐк-иде во̀да ӯ поток мешто јâзом док чеклѐишемо ӯставу и ба̏дањ.

разја́пити ра̀зјāпим св ‘зинути’. – Разја́пила она њѐна шо̀рава у́ста и ца̏лā ли ца̏лā.

разја́рити се ра̀зјāрим се св ‘побеснети, реаговати жестоко, неконтролисано’. – Кад му рѐче да се ӯда̏ла, ôн се ра̀зјāри, нѐ дāј Бо̀же да му нѐко о̀ндак ста̏де на̀ пӯт.

разле́ћи се ра̀злēжē се св ‘расквоцати се, припремити се да лежи на јајима’. – Јеси ли преме́тила да нам се разле́гла Пӣрга.

разли́вати ра̀злӣвам несв према *разлити*. – Са̏-ће до́ћи, ѐнē је у мека́ру ра̀злӣва млиʲе́ко; ‖ **ра̀злити** ра̀злијем св ‘излити млеко из бакрача у карлице’. – Кад ра̀злијеш млиʲе́ко, затво̀ри мѐка̏р да не ӯӣђе мачкѐтина.

разлиʲе́гати се ра̀злиʲеже се несв ‘одзвањати као ехо’. – Прӣча Мѝлисав Рӯшчић како су се по̀тље ра̀та, преко по̀тока, сва̏ђали бӣвши партѝзāн и бӣвши чѐтнӣк: о̀вāј први вӣкне: »фа̀шисто!« – а о̀вāј дрӯги њѐму: »комӯнисто!« – а низ по̀ток се, ка̏же, ра̀злиʲеже: »ӣсто! ӣсто«!

разло̀кати се -ā се св ‘проширити се, расклимати се’. – Ра̀злокāла ми се прѐдњā лӣʲевā гла̀вчина, и са̏д о̀нāј то̀чак шевр̏дā; в. *каблина*.

ра̀змазати ра̀змажē св ‘развући по површини’. – Тӯрӣ ба̏ба ка̀шику ка̀јмака у о̀нӯ приʲе́снӯ врӯ̃ћӯ лѐпињу па ми ва̀кō ра̀змажē; ‖ **размази́вати** -а̀зӣвам / -а̀зуем несв према *размазати*. – Размà̀зӯј то по лѐпињи, а нѐмō по аста̏лу, вӣше ћеш да про̀гунēш.

размази́вати -а̀зуем несв ‘мазити, превише деци чинити на вољу’. – Ôн то нӣје во̀љō да се ђѐца размà̀зујӯ, ста̀лнō е гово̀ријо: не размà̀зӯј; ‖ **разма́зити** ра̀змāзим св

према *размазивати*. – Ђѐд се бу́нио, ал ба̏ба нѝје мо̀гла и разма́зила ђѐцу, па са̀д отац мо̑ра по̀некад и да иг по̀ма̄зи пру́том.

размазло̀тина ж ‘маза, размажено дете’; в. *шашољити*.

размàкнути ра̀змакнем св ‘повећати размак, удаљити један део од другог’. – Размàкни још ме́но, нѐмō та̀кō густо сѝјати; ‖ **размàчињати** -ње̄м несв према *размакнути*. – Што то̀лико размàчињēш те сто̀лице, трѐба да по̀ćедају свѝ го̀сти; ‖ **ра̀змицати** -чēм несв ‘и с т о’. – Нѐмō то̀лико ра̀змицати сло̀ва, но пи́ши јѐдно до̀-другог.

разма́стити -а̃стӣм св ‘опрати, очистити од масти’. – На́ђи ми нѐшто д-о̀вō размā̃стӣм.

ра́змерак -ēрка м ‘трговина на ситно’. – Ма нѝје ти о̀вō нѐки по̀сō, о̀де по̀ла на ра́змерак, сва̀ком да̀днēш ме́но по̀јаче, ал шта̀ ћеш, бо̀ље ѝшта него нѝшта.

ра̀зметати / ра̀змећати -ћēм несв **1.** ‘размицати зупце на тестери’. – О̀ће са̀д, вѐлӣ, да ра̀змећē зу̀пце на тестѐрету; **2.** ‘трошити, упропашћивати’. – Ра̀змећē се, рѐко би му е о̀тац вабрика̀нт, а нѐ знā с ко̀јōм му̀кōм су њѐгови ста̑ри стѐкли о̀но ме́но име́тка; ‖ **ра̀зметнути** -нēм св према *разметати*. – Мо̑рам да ра̀зметнēм и да јѐгетом на̀оштрӣм тестѐре, поисту́пило се, а и смѐтнуло се, нѝје вѝше ла̀корāдно.

размѐтāч -а́ча м ‘алатка за разметање зуба на тестери’. – Кад се тестѐре за̀тӯпи, о̀нда му на̀јпр̀вō разметáчом ра̀зметнеш зу̀бе па по̀тље јѐгетом на̀оштриш.

размимоѝлазити се -ӣм се несв ‘пролазити једни поред других не задржавајући се’. – О̂н се пр̀вӣ пу̀т размимоѝшō с о̀бразом кад је по̀шō на школѐтине, а и са̀д се ш њѝм рѐдōвно размимоѝлазӣ; ‖ **размимоѝлажēње** с ‘мимоилазак’. – При́чала ми да се у размимоѝлажēњу ш њѝм ме́но до̀дӣрнула и потље три́ да̄на се вѐнчали; ‖ **размимоѝћи се** -о̀ӣћем се св ‘мимоићи се, не срести се’. – Не знā̄м ка̀ко се у о̀нōј гунгу́ли на ва́шеру размимоѝћосмо и погу̀бисмо.

размо̀лушити се -и се св ‘размекшати се, опустити се’. – Од о̀нē топлѝнē се размолу́шила сла̀нина па свѐ цу̀ркā нѝз-бр̄вна.

ра̀змрдати -ā̄м св ‘пренути, тргнути, покренути из мртвила’. – Трѐбало би нѐко да га ра̀змрдā, мло̀го се олје́нијо и обезво̀љијо нѐке ја̀де, ко̑ да нѐма живо̀та у њѐму.

[размрси́вати] -р̀сӣвам / -р̀суем несв. – Пома́гō јој и ђе́до да размр̀сӣва оно што јој е ма̀че учѝнило; ‖ **размр̀сити** ра̀змр̄сим св; в. *замрсити*.

разоба̀дати се -а̀дā се св ‘дати се у трк пред нападом обада’. – Разоба̀дале се кра̀ве, ни́сам мо̀гō ла̀сно да иг стѝгнēм до-у-по̀ток.

ра́зор / ра̑зор м најчешће у ***изр***. *орати на* ~ ‘орати од средине њиве ка крајевима; бразда по средини њиве’. – Јѐднē го̀динē о̀рēмо на ра́зор а дру̀ге на сло̀г. – Про̀шле го̀дине сам Ра́довину по̀орō на сло̀г, а о̀вē ћу на ра́зор.

разо̀рати -ēм св ‘узорати неорану ледину’. – Ре́шијо сам на̀јесен да ра̀зорēм Ву́ковину, нѝје о̀рāна Бо̀га пѝтај о̀ткāд; в. *севте*.

разо̀ртачити се -им се св ‘раскинути ортачки однос’; в. *ортак*.

разрачу̀нати се -ā̄м се ‘свести, пречистити рачуне’. – А̀јд мѝ лепо и зго̀дно да се разрачуна́мо ко̑ љу̑ди јел зна̑ш ка̀ко су гово̀рили на̀ши ста̑ри: чѝс ра̀чӯн – ду̀га љу́бав.

ра́зрез м **1.** ‘место на коме је нешто расечено, разрезано’; в. *лажигаће*; **2.** ‘отимање добара сељацима по државном налогу’. – О̀ни то зва́ли ра́зрез, у̀зимали им по̀следњē зр̀но жѝта, а по̀тље љу́дма ђѐца у̀мирала од гла̑ди

ра́зрезати -жēм м ‘отети по државном налогу, принудно откупити’. – Ра̀зрежӯ ти о̀ни Дра̀гиши Цого̀љу то̀лико и то̀лико жѝта и о̀дрēде ро̀к да та̀д и та̀д о̂н то у̀мā да им до̀гнā ту̑ј и ту̑ј.

разрога́чити -о̀гāчим св ‘широм отворити очи, избечити се’. – Кад је у̀гледала о̀нӯ ду̀гачкӯ, што се не-по̀мињē, о̀на, од стра̑сти, ра̀зрогачи о̀чи и врѝсну ко̀лко е у̀мала сна́гē.

разрòдити се ра̀зродим(о) се св **а.** ‘разгранати се по сродничкој линији’. – Свѝ смо се мѝ разрòдили од Стѐвāна; **б.** ‘отуђити се, заборавити на заједничко порекло’; в. *банути*.

разрòјити се ра̀зројӣ се св ‘изројити се из кошнице и формирати ново пчелиње друштво’. – С прòлећа се дòбра дру̏ства ра̀зроē, за̀тō мѝ преко зи̏мē спрêмимо кòшнѝцā д-има̏мо ђѐ да прѝватӣмо рôј.

ра̀зрушити се -ӣм се св ‘скинути црнину после жалости’. – Кад бѝднē о гòдишњици, кȕћāни се ра̀зрушē, ма јòш òни ни̏су пребòљели, ал црнѝну скѝнȳ, та̀кӣ је òбичāј и прòпис.

разȕдати (се) разȕда[мо] (се) ‘поудавати (се)’. – Ра̀зудо е свѐ ћѐри, пожѐнио сѝнове и са̀д се око њѐга рòē ȕнучад. – Нêма вѝше нијѐднē ћѐвōјке ȕ нашем ц̏ема̏ту, што ѝмало то се ра̀зудāло.

ра̀зуздати се -ām се св ‘опустити се у понашању, запоставити обавезе и одговорност’. – Ра̀зуздала се òвā да̀нашња мла̏деж, чѐга би се па̀мētан сти̏ђō – òни се òнӣм пòносē.

разула̏рити (се) -ȕлāрим (се) св ‘»скинути улар«, распустити’. – Разȕлāрена òвā ђечка̀дија, не знā им се ча̀снōг кр̏ста, ра̂де штā òна òће.

разȕмљети разȕмем св ‘разумети, схватити’. – А и кад прòзборӣ нѐке ја̀де, ва̂волӣ и бобòњā ȕ њедра, трѐба ти тòлмāч да би га разȕмљō.

ра̂ј м рлг ‘место где обитава Бог и почивају душе праведника’. – За̀клела се зѐмља ра̀ју да се та̂јне свѐ дòзнају. – У ра̀ју па ма̀кар и у кра̀ју; ‖ **ра̂јски** -а -о ‘који се тиче раја, који се односи на рај’. – Мѝљка Мили̏нкова е би̏ла ра̂јска ду̏ша. – Кад сам ѝшō ш њѝме, кô да сам бѝјо у ра̂јским ше̏тњама.

ра̀јбер ра̀јбера м ‘полуга за затварање врата са унутрашње стране’. – Вѐлӣ ôн њôј: окре̏ндер ра̀јбер па да пòли̯ежемо.

ра̀јтозне ж мн ‘панталоне уске са напустом’. – Òндак мòмци обу̏чȳ ра̀јтозне, па ве̏зене кòшуље и вѐрменове, па прѝпашȳ тка̂не ша̀рене пòјасове, òбују òпāнке и ве̏зене ча̀рапе, нà глāву тȕрē ша̀јкаче – ко цвѐтови у лѝвади.

ра̀ка ж ‘гробна јама’. – Кад пòчēше да га спу̏штају ȕ раку, запи̏шташе чѐљāд, и ка̀мēн је, мешчѝнӣ, сȕзу пȕштијо.

[ра̀кија] ж; ‖ **ра̏ка** ж дем. – Кад му Жа̏рко прȕжӣ лѝтрицу ра̀кијē, ôн глѐдā у òнȳ лѝтрицу и вѐлӣ: ôј, ра̀кијо, ра̂ко, ја̂ те вòлӣм ја̂ко, ти ћеш мѐне, ра̂ко, у јѐндек пола̏ко; ‖ **ра̀кӣца** ж дем. – Ôн ра̀кӣ[ји]ци лѐпо тѐпā, а òна му ȕзимā па̀мēт ѝсто кòнō и ра̀кија или ракѝчина; ‖ **ракѝчина** ж аугм. од *ракија*. – Јòпēт се нашљѐмō ракѝчинē, јѐдва ѝдē; ‖ **ра̀кӣски** / **ра̀кӣнски** -а -о ‘који се односи на ракију, који се тиче ракије’. – Њѐму нѐмō да̏вати ра̀кӣнску ча̀шицу, мòжē ôн и вла̀шōм.

ракѝјати -ām несв ‘пити ракију’. – Нѐмō ме нѝшта пи̏тати, ѐнē иг јòпēт ракѝјајȳ.

ракѝјāш -а́ша ‘који воли ракију, љубитељ ракије’. – Òн ти је тѐшки ракѝјāш.

ракѝција м в. *ракијаш*. – Нѝје нѐки вѝнција, ал је за̀тō ракѝција нêма му ра̏вна.

ра̀кља ж ‘дрво са двокраком рачвом на врху’. – На̏ђи нѐку ра̀кљу те потко̏чи òвȳ гра̏ну, скр̏шиће се, бāш је млòго прерòдила; в. *орачица*; ‖ **ра̀кљица** ж дем. – На̏ђде ми неку ра̀кљицу да пòткōчим овај парада̀из, штѐта да се слòмије; ‖ **ра̀кље** -āља ж мн ‘место на коме се на дрвету почиње формиратри крошња, рачве’; в. *затрнити*; ‖ **ра̀кљāс** -ста -о ‘рачваст, раздвојен у два крака’. – Обу̏кла сȕкњицу, бѐзмало, дòкле је ра̀кљāста, а òнда е, беја̏ги, нѐшто вȕцкā на̀ниже.

ра̏колити се -ӣ се несв ‘оглашавати се пре него снесе јаје (о кокошки)’. –Чѝм се ра̏колӣ, знâј да ће да снѐсē ја̏јце, а кад га снѐсē, òна пòчнē да ка̏коћē.

ра̀лица ж ‘рало, врста плуга’. – На̀јпрво су ра̀лице би̏ле дрвенē, па су ка̀снијē пòчеле да се пра̀вē òвē гвòзденē.

ра̀м м **а.** ‘конструкција дрљаче у коју су усађени зупци’. – Ра̀м на дрљачи је бӣјо те́жак, ја̏сенōв и јȍш смо ȍзгō ту́рали ȍвећу рӣпу да зȕпци ȕтонӯ штȍ дȕбље; **б.** ‘рам на коме се неца’. – На ȍвōм ра̀му е вȅсела на́на ѝзнецала коéшта, ни брȍја му нȇма; **в.** ‘рам за слике, иконе’. – На̏ма су ра̀мови за ѝконе би́ли ȕкра̏шени и прѐбајцовани; **г.** ‘рам на бичкији’.

ра́мати ра̂мљēм несв ‘храмати, гељати (в.)’. – Ја̀мпӯт сам се утр̑нио па сам ра́мљō док ни́сам дȍшō кȕћи па ми нӣна ѝзвадила тр̑н с-ѝглōм.

[ра̀ме] ра̀мена с анат; в. *акнути*, *бацати*.

рамѐњача ж ‘вертикална полуга која спаја јарам и подјармицу, паралелна с палицом’. – Ȏн кад ра̂ди, ȏн подȕвāти и, штȍ се ка̂же, ȕдарā до рамѐњаче, не штéдӣ се ни ȍвиħка, а јȍпēт бра̀т му нӣје та̀кӣ, ȏн вȍлӣ да ву́чē на̀-палицу.

ра̀на ж **1.** ‘повреда, повређено ткиво’. – Кад се Ла̂ле апѐрисō, ја̂ га, по ȍнōј на́родној, пӣтам: ȏј, јȕначе, бȍлē ли те ра̀не, а ȏн, кȏ из тȍпа ȍдговорӣ: да не бȍлē – нѐ би с ра̀не зва́ле; **2.** ‘туга, бол’. – Кȕка весѐлница, ка̀мēн би за̀плакō: Јȏј, ра̀но мȍја нѐпребōлна, јȏј, што ма̂јци срȕце ѝшчупа, си̑не мȏј, јȏј ка̀ко ће те ма̂јка пребȍљети, ра̀но мȍја; ‖ **ра̀ница** ж дем; в. *листак*.

ра́на ж **а.** ‘храна’. – Понѐси сȕвē ра́нē д-иде́мо за Ба̀нāт у бѐрбу; **б.** ‘исказ од миља’. – До́ђи ба̀би, ра̂но мȍја.

ра̂ни -а -о ‘који приспева рано, међу првима’; ***изр***. *~-о ја̀гње* ‘јагње које је међу првима ојагњено у стаду’. – Ȏнō ра̂но ја̀гње ће да ста̏шē за ȍбетину; *~-а шљȉва* в. *раношљива*.

ра̀нија ж ‘велики котао у коме се топи маст или кува међа за свиње, катланка’. – Ку́пик на ва́шеру ра̀нију за ма̂с од стȏ два̀ес кӣла.

ра̀нилац / ра̀ниōц[1] -оца м ‘човек који устаје рано, ранораниоац’. – Ȏн је бӣјо вѐлики кȕħēвник и ра̀нилац, нѐ тȕвим да е зȍру дȍчекō у крѐвету. – Ра̀ниоца тра́жи на̀ њиви ил ȕ штали, а онē дрȕгē у крѐвету.

ра̀нилац / ра̀ниōц[2] -оца м ‘хранилац’. – Ȏн ти нӣје са̀мо ра̀нилац њѐгове чѐљāди, него е спȍмогō млȍгӯ сирȍтињу.

ра̀нилица ж ‘коританце за храњење пилади’. – Начѝнили јој ра̀нилицу за пӣлāд тако да пӣлāд нѐ могу д-ȕӣħу у-но корита́нце да прȍспӯ прѐкрупу ни да е испȍгане но мȍгӯ само да кљȕцајӯ; в. *појилица*.

ра́нити ра̂ним несв ‘хранити’. – Кад је дȍшō с рȍбијē, кад гȍј је бӣјо у друштву, Ȍбрад је вȍљō да за̀пјевā ȍнӯ: Ра́ни, ма̂јко, си̑на од малѐна / та̀мница е ту́га преголѐма. – Ȍтишō да ра̂ни стȍку, са̏-ħе ȏн да ба̀нē; ‖ **ра̀нкати** -а̄м несв дем; в. *занимација*; ‖ **ра́њēње** с ‘вечерњи послови око стоке, храњење стоке’. – Зна̂ се њѐгōв пȍсō, ра́њēње стȍкē и шȕркāње у чѐлињāку.

ра̀нити[1] ра̀нӣм несв ‘устајати рано’. – Ста̂лно ви̑каше ба̀ба: бȍље ра̀није лѐħи, а ѝз́утра пȍранити јел, ка̂же, кȏ ра̀но ра̀нӣ двӣје срѐħе гра̀бӣ.

ра̀нити[2] ра̀нӣм св ‘нанети повреду, повредити’. – Тȍмислав ти нѐотице ȍпāли пȕшку и ра̀нӣ самог сѐбе у ра̀ме; ‖ **рањáвати (се)** ра̀њāвам (се) несв према *ранити*. – При́чала нѐка партѝзāнка да је у ра̀ту три́пут би́ла ра̀њāвана, а јѐдан ла̀јави ђѐд рѐче да ȕ тō нѐ веруē и да мӣслӣ да је ȍна ра̀њāвана мнȍго вӣше пу́тā: и ȕвēк у ѝстō мѐсто.

ра̀ношљива ж ‘старинска сорта шљиве која раније стасава’. – Стӣгла ра̀кија од ра̀ношљиве; ‖ **ра̀нуша** ж ‘и с т о’. – Ра̀нушу е на̏јбоље чѐкнути да са́ма ȍпанē и да остȍјӣ на̀-сȕнцу јѐда̀н да̂н, е ȍндā ȍд њē бӣднē ра̀кија кȏ грȍм.

ра́нфла ж ‘плетена шара на вуненим предметима’. – Тама̀н сам пȍплитала ра́мфлу на Мӣкошевом цѐмперу кад нѐко зȍвē испрѐд куħē: ȏ, Дȕшāнка!

рањѐнӣк -и́ка м ‘ухрањена свиња за посек’. – Мӣ смо с јѐсени кла̀ли по два́-трӣ рањени́ка и ни́смо оскудѝ́евали с ма̂шħу преко гȍдинē.

ра̀њенӣк м ‘рањени војник’. – Кад су ра̀њенӣка ста̀вили на̀ кола, во̂ е по̀чō да ри̂че и ста̀о кад су ӯишли у а̀влију – кад је и ра̀њенӣк прѐстō да је́чӣ.

ра̀оник м ‘део плуга који подсеца земљу по дну бразде’. – Однѐси о̀вē ра̀онике на клѐпāње, трѐбā да се о̀рē чӣм цјѐднē зѐмља.

ра̀пāв -а -о **а.** ‘нераван, храпав’. – Препѐлверијо ми дȑжалицу, нӣје о̀шмирглō но о̀ставијо ра̀пāву, свѐ ми жӯљеви поиска́кали; **б.** ‘груб глас’. – Кад вӣђе штȁ смо учѝнили, о̀н збȁци прѐд ноге о̀нāј ц̑ак с ле́ђā, и о̀нӣм њѐговим ра̀павим гла̂сом вӣкну: нѐмōјде тȏ да ра̂дите!

ра̀пōн -о́на м ‘алатка за фину обраду дрвета, раопон’. – Цве́ле му ће̏днē на тѐзгу, а о̀н ђѐљајући рапо́ном звѐкнē га у кӯк и вѐлӣ: нӣшта тӣ мѐне нѐ смѐташ.

ра̂с ра̂ста м бот ‘шумско дрво храст Quercus’; ‖ **ра̀стӣћ** -и́ћа м дем. – Ѝзникō ра̀стӣћ, бȁш ђѐ трѐбā, кȏ на̀рӯчен; ‖ **ра̀стōв** -ова -о ‘који је од храста’. – Од ра̀стовог бӯрета нѐма бо̀ље.

ра̀сан ра̀сна -о ‘добре пасмине, рода, сорте’. – Ра̀сна му сто̀ка, нѐма е на̀далеко. – На̀јра̀сније кра̀ве, о̀вце, на̀јбоље во̀ћке си мо̀гō да ви̏дӣш ко̀дā њиг, нӣје ѝмало напрѐдније кӯће у околѝни.

ра́свит м ‘зора, свитање’. – Кад бӣ ра́свит, мӣ вѐћ ѝзбили на Ди̯е́лове, по̀сле бӣ на̀подногу па ни́смо о̀ћетили ӯмор.

ра́свитак -тка м ‘свитање, раздањивање’. – Кад бӣ у расви́так, зо̀вē нѐко испрѐд куће̄, ја̂ на̀зуем ко̀ндуре и ѝзāђем кад о̀н вѐлӣ: слӯшај, ко̀мшија, це̂лу но̀ћ ни́сам о̀ка склòпијо и до̀шō сам да ти ка̂м: изви́ни за о̀нō сѝноћ, нӣшта ти ни́си крӣв, а ја̂ сам тѐк са̀д разу̀мљō што е мо̀ј по̀кōјни ђѐд говòријо да е памѐтније ју̀тро од вѐчери.

раскала̀бучити -а̀бучӣм св ‘уредити, направити ред’. – Јѐдва раскала̀бучисмо коека̀кē ломата̀није по ка̀чари, те на̀прависмо рѐд да се зна̂ ђѐ штȁ сто̀ӣ. – А̏јде да раскала̀бучимо ово гра̂ње па ћемо по̀тље вӣђети штȁ ћемо ш њӣм.

ра̀скалāшан -шна -о ‘расипан, немаран’. – Ȏн по̀гибе ра́деће, ал ц̑а̀ба кад му е о̀нā женѐтина ра̀скалāшна.

раска̀нтати (се) -āм (се) св ‘грубо расправити, рашчистити рачуне’. – Ма ја̂ ти ка̂м: раска̀нтāј се тӣ ш њӣм на вре́ме, нѐмō по̀тље ђа̀во да ти бӣднē крӣв.

ра̀склēти -унем св ‘разрешити клетве’. – Јѐдва су га ѝумолили да иг ра̀скуне.

расклима̀тати -ā(м) св‘разлабавити се на спојевима, разглавити’. – О̀вā сто̀лица ти је о̀стала јо̀ш од мо̀г ђѐда па се расклима̀тала, мо̂рам да е о̀днесѐм код тѝшљера да е ме́но чеклѐишē и за̀кājлуе; ‖ **ра̀склимати** -ā(м) св ‘и с т о’. – Вӣђде што се та̂ ква̀ка ра̀склимала.

раско̀вчати -о̀вчāм св ‘раскопчати’. – Сѝноћ на пре́лу за̀пјева О̀лга: а што̀ ти је, мӣла кћѐри, јѐлек ра̀сковчāн, свӣ погле́днуше у мла̂ду, а о̀на поцрвѐње.

ра́скод м ‘расход, трошак, издатак’. – Зна̂ш ка̀ко ти је кад је вѐћа да̀ра но мѐра, та̀кō и о̀вō кад ш њӣма копѐрӣраш свѐ ти о̀дē на ра́скод.

ра́скодовати -уем с в ‘расходовати, отписати’. – Што̀ ти нѐ би да̀о, ал о̀дāвно е та̂ ра̀лица ра́скодована, о̀тишо јој ра̀оник на̀чисто.

раскокода́кати се -о̀дāче се св **а.** ‘почети кокодакати (о квочки, кокошки). – Ѝди погле́дни што̀ ли се ко̀кōшка раскокода́кала; **б.** ‘распричати се’. – Раскокода́кала се Мѝлена, нӣкад кра̀ја њѐној прӣчи.

раскомо́тити се -о̀мōтӣм се св ‘скинути део одеће, раскопчати се’. – Раскомо́ти се, прӣјатељу, па ће̏ди да по̀пијемо по ко̀јӯ.

раскопа́вати -о̀пāвам несв ‘копањем претраживати’. – Раскопа́вали нѐки на̀учењаци Гра̀дину на Јѐлици и о̀ткрили пе́шēс цр̑кāва, вѐлē да су гра̂ђене прӣје четр̀наес вјѐкōва; в. *развалити*; ‖ **раско̀пати** -āм св ‘уништити, разорити’; в. *сплачињара*.

ра́скос м ‘повратни откос’; в. *прокосити*.

раскòсити ра̀скосим св ‘направити раскос’ – Кȍзбаша посред лѝвадē прȍгнā прȇвī ȍткос па ȍндак ȍдонуд ȕдарī пȍвратнī ȍткос те та̀кō ра̀скосī лѝваду; в. *прокосити*.

ра́скрсница ж ‘раскршће, место укрштања путева’. – Кад дȏђеш ȍнамо на ра́скрсницу, код Крȇста, ȕдари дȅснīм пу́том и ȏн ће те одвȅсти на врȇ планѝнē.

раскрȕњати се -ȕњāм се св ‘постати крупан, израсти’. – Нѝје са̏мо ѝштрклȍ но и пȍдаткō, ба̏ш се на̀кō раскрȕњō; в. *робусан*.

раскупȕсати -āм св ‘исцепати, искидати (обично листове у књизи, свесци)’. – Ȍво ти је млȍго дȍбра књѝга, јȅс ма̀ло ра̀скупусāна, ал тȏ ти је доказ да су е млȍги чѝтāли.

раскусȕрати се -āм се св ‘рашчистити дугове’. – Дȅдер, ма̂јсторе, да се раскусура́мо: ѝмāш девȅтнēс мајстȍрскīг и тȍлико прȍстāчкиг на̏днīца, кȍлко ти дȕгуем?

ра̀слабити се -īм се св ‘пасти духом, деморалисати се, изгубити ревност’. – Нȅке ја̏де се ра̀слабијо у пȍтоње вре́ме, нѝт гȍворī нѝт рȍморī, ȍсāми се и са̏мо шу́тī.

ра́со -ола м ‘течност која се добија при кисељењу купуса’. – Нѝшта здра̀вије нȇма од дȍброг ра́сола, тȏ ти зѝми нȇма бȍљи лѝек противу грѝпа.

ра̀спадати се ра̀спадā(м) се несв **1.** ‘пропадати, нестајати, распарчавати се’. – Говȍрио је ђе́до да су се ра̀спадале дȓжаве па штȍ нȅ би и њȅгове стȍлице; ‖ **ра̀спасти се** ра̀спаднē(м) се св према *распадати се*. – Кад је ȏн ви́кō да ће нам се ра̀спасти зȅмља ако ва̀кō на̀ставē ђȍраве вȍђе, ȍни говȍрили да е ȏн нȅпријатељ. – Препȍкрīте, ђȅцо, ȍнāј трȅн, да вам се не ра̀спанē кад ȕдарē сњȅгови.

распа́лити ра̀спāлим св **1.** ‘додавањем дрва подјарити ватру’. – Дȍдāј ме́но ситнѝнē нек се ра̀спāли ва̏тра, па кад прȍврī вȍда, ти изру́чи у па̀рјȍницу преко вȅша; **2.** ‘навалити на посао’. – Ȁјде да ра̀спāлимо, д-ȍвō ѝскосѝмо док нас не ȕватī мра̂к; в. *пракљача*; ‖ **распаљи́вати** -а̀љīвам / -а̀љуем несв ‘подјаривати, појачавати ватру’. – Не распа̀љīвај је вѝше, са̏д ћемо је запрȅтати.

распа́рити ра̀спāрим св ‘раздвојити, раставити’. – Рȅкоше да е Љȕбиша прȍдō лева́ка за ле́пе па̀ре, ал ја̏зук што е распа́ријо на̀кē кȍње.

ра̀спасати (се) ра̀спашēм (се) св **1.** ‘скинути појас, опасач’. – Кад нам да̏доше вȍљно, ми се ра̀спасасмо, опаса́че смȍтасмо у кȍтȕре и поски́дасмо шиње̏ле; **2.** ‘не поштовати ред’. – Ѝдȕ пу́том и бȕлāзне кȏ ка̀кā ра̀спасана ба̂нда. – Нȅ може, брȇ, тȏ та̀кō, штȁ сте се ра̀спасали, вѝдите ли кȍровāш у а̀влији, кȕћу ни́сте распре́мили и прȍветрили, нȅ знā вам се ча̏снōг крȇста.

распе́глати ра̀спēглам св ‘пеглом уредити шав на новосашивеном одевном предмету’. – Извр̏ни ногàвице и врȅлōм пе́глōм ра̀спēглај шȁове; ‖ **распегљи́вати** -ѐгљуем несв према *распеглати*. – Врѝшко сам свѝкла да распѐгљуем, да фа̂јтам и да прѝшѝвам дугмѐта; ‖ **распегљи́вање** с – Распегљи́вање ти је на̂јлакшē: ра̀шѝриш ша̂в и ву́чēш пола́ко пе́глōм.

распѐкмезити се -īм се св ‘расплакати се, зарозати се’. – Штȁ си се тȕјнāк распѐкмезијо ко ка̀кā женѐтина, ја̂ сам, брȇ, у твȍѝм гȍдинама дȓжō плȕг и кȍсијо с коса́чима.

ра̀спēти ра̀спнēм св ‘разапети’. – Е ва̀лā, ђецо, Крѝста су ра̀спēли на крȓс, а ја̂ сам ра̀спēта на стȏ пȍслōва, нȅ знам кȕ-ћу прѝје; ‖ **распе́ће** с ‘разапињање на крст’. – Ȍвāј су на́род дѝгли на распе́ће.

распе́чити се ра̀спēчи се ‘заплакати, расплакати се’. – Штȁ си се тȕјнāк распе́чила за нѝће нѝшта.

ра̀спикућа м/ж ‘пропалица, трошаџија’. – Ако ȕ кући ѝмā јȅдна ра̀спикућа, ȍна мȍж д-упрȍпāсти вѝше нȏ што ȍстāла чȅљад мȍгу да ствȍрē.

распиштóљити се -ѝштōљим се ‘опустити се, дати себи одушка’. – Вàљā мéно дàти òдушка, ал нѝје дȍбро прѐћерāно се распиштóљити.

рàсполōжан -жна -о ‘радостан, расположен’. – Кòјѝм дȍбром, сѝнко, вѝдѝм да си, вáла Бȍгу, рàсполōжан? – Нѝшта љѐпше нêмâ него кад су чѐљāд рàсполōжна, а пòсō òбављен ваљáтно и на врéме; ‖ **рàсположит** -а -о ‘и с т о’; в. *разговоран*.

расположити се -òложѝм се св ‘одобровољити се’. – Чѝм су чȕли да [болест] нѝје òнā кòјȳ су помéнули, òдма су се расположили; ‖ **расположéње** с. – Од кȁд је дȍбијо ȕнуче, њѐгово расположéње и èлāн се премѐћујȳ нà свакōм кораку.

располȕтити -òлȳтим св ‘расположити, поделити на пола’. – Располȕти òвȳ крȕшку па подјéли з брàтом.

распòрити рàспорѝм св ‘расећи, извадити утробу’. – Ôн ти је вѝчан д-ȕрēди брáвче, да г-òшурѝ ил òдерē, òчас рàспорѝ и ѝзвадѝ цȕбок.

рâспра ж ‘свађа, неслога’. – Ђàво им пòтурио ćѐме рâспрē и òд-ондāј им кȕћа нàзадуе.

распрéдати рàспрēдāм несв **1.** ‘раздвајати, размрсивати оно што је упредено’. – Помòзиде му да рàспрēдā òнō штȍ е нѐко тàкō вѐшто замр̑сијо; **2.** ‘причати полако и нашироко’. – Ȍ тōм се распрéдало, прѝчало и препричáвало; ‖ **распрѐсти** -éдēм св према *расѝредаѝи*. – Ȍста ђéдо да распрéдē òнāј кòнопац што смо упрѐдēнчили.

распрéмати (се) рàспрēма (се) несв **1.** ‘скидати одело’. – Кад се рàспрēмате, слȍжте одиѝéло згȍдно да се не гȕжвā; **2.** ‘обављати кућне послове, намештати кућу’. – Стòјāнка рàспрēма слâвску сȍбу; ‖ **распрéмити** рàспрēмим св према *расѝремаѝи*. – Млâда рàспрēми àстāл, тȕри нȍв чàршов и пȍслужи нас свѐ рѐднō; в. *изручиваѝи*.

рàспретати рàспреће̄м св ‘разгртати / разгрнути пепео са запретеног жара да би се распалила ватра’. – Јòпēт ће дȍћи врéме да се рàспрећȳ прȍчēвља по òвѝм нàпуштеним кȕћāма.

распрѝчати се рàспрѝчам се ‘упустити се у широку причу, разговор’. – Тȕј ти се мѝ распрѝчасмо и одòцнисмо на глàсāње, па нас прогла́сили за контрáше.

распȕдити рàспȕди[м] св ‘растерати’. – Наѝђе нѐчије пашчѝште те ми рàспȕди ôвце.

рáспус -ста м ‘школски распуст’. – Кад љѐти дȍђе рáспус, òнда ђѐца згȍдно припòмогнȳ да скр̑димо коекàкē пȍслове.

распȕстошити -ѝм св ‘размазити; измаћи испод контроле’. – Дȍбар је дѐчко сȁмо мéно распȕстошен, па ме стрâ да му се тȍ не òсвѐти у живȍту.

рáспȳће с *в. раскрсница*. – Кад дȍђеш до òнōг рáспȳћа, тѝ окрéни нàвише.

распȕштати рàспȳштам несв ‘завршавати годишњи школски циклус упућивањем деце на распуст’. – Јȍш нѐки дâн па се ђѐца распȕштајȳ и мȍћи ће да припòмогнȳ; ‖ **рàспуштити** -ѝм св **1.** ‘упутити на распуст’. – Кад се рàспуште, ђѐцу на сѐлу чѐкају дрȕгѝ пòслови за кòē рáспуста нêма; **2.** ‘размазити дете’. – Рòдитељ кòѝ ђѐцу рàспуштѝ, спрêма им цр̑ну будȕћност, а кòѝ је рòдитељ мȕдар, кâра ђѐцу за врѐмена, док нѝје дȍцкан; ‖ **рàспуштен** -а -о **1.** в. *расѝусѝошиѝи*. – Ђѐца кȍ јàбуке, ал се бȍѝм да су мéно рàспуштена и да ће иг тêшко ȕћерати у брáзду; **2.** ‘разведен’. – Дéјо ти вѐсели пòзадуго бѝјо рàспуштен кад му е она женѐтина пòбегла с неким ништáком.

распуштѐнѝк -ѝка м ‘разведен мушкарац’. – Ôн ти је весѐлнѝк распуштѐнѝк, нéмаде срѐћу да нâђе ваљáну жѐницу, но налѐће на òнōг звѝјȳка. – Бѝјо нѐколко гȍдѝна распуштѐнѝк, па мóрō да се жѐнѝ дрȕги-пут, нѝје мȍго дрȕкчије д-òбдржи кȕћу, рòдитељи òматорили, ђѐца јȍш неáчка.

распуштѐница ж ‘разведена жена’. – Нѐмō д-ѝмāш пȍсла с распуштѐницом, да е вàљала. нѐ би òставила човѐка и ђѐцу. – Ȍна ти је распуштѐница, налѐћела сирȍта на нѐког будалáша и нѝје мȍгла д-истр̑пѝ њѐгōв зȕлум и врáтила се ȕ-рōд.

ра̀ставити ра̀ставӣм св ‘раздвојити’. – Зна̂ш ка̀ко се ка̂же кад се мла̀денци венча́вају: што Бо̂г са̀ставӣ – чо̀век да не ра̀ставӣ, а на́род спјѐво̄ о̀нӯ: Бо̀г у̀бијо и ста̀ро и мла́до, ко ра̀ставӣ што ми̏ло и дра́го.

раста́кати ра̀ста̄чēм несв **1.** ‘разарати неку целину, упропашћавати’. – Ни̏је му се о̀тац чѐстито ола́дио у гро̀бу, а о̂н по̀чо̄ да ра̀ста̄че ѝмовину; **2.** ‘размицати предњи део кола од задњег (за превоз балвана)’. – Ѐне̄ иг та̀мо, о̀не̄ да ра̀ста̄чу ко̀ла да ћѐра̄ју тру́пце; ‖ **расто̀чити** ра̀сточӣм св **1.** ‘упропастити, уништити’. – Ка̀ко је кре́но̄, о̂н ће бр̀зо да ра̀сточӣ о̀но̄ што су му ђѐд и о̀тац о̀ставили; **2.** ‘размакнути предњи део кола од задњег’. – Кад ву́чēмо ду̀гачку гра̂ђу, ми̂ ра̀сточӣмо ко̀ла, ту̀рӣмо прѐдњи дѐо тру̀пца на дво̀колицу, а за̀дња ко̀ла ѝзмакнēмо на̀ кра̄ј и срча̀ницу ве̂жемо вла̀чегом за тру̀пац.

расте́гнути ра̀стēгнем св ‘развући, раширити’. – Кад смо за̀узели по̀ложа̄ј, о̀ма смо расте́гнули ша̀тор за комада̀нта и шта̂б; ‖ **расте́зати** ра̀стēжем несв ‘развлачити’. – Јѐсу ма̀ло по̀уске, ал ће да се ра̀стēжу док се ме́но ра̀згазē.

ра̀стовина ж ‘грађа од храстовог дрвета’. – Од ра̀стовинē не̂ма бо̀љē ја̀пијē за бу̀ра̄д и ка̀це.

расто̀вр̄сти -р́зēм св ‘разбацати ствари, направити неред’. – Шта̀ сте растовр́зли о̀вē ломата̀није по а̀влији, о̀чӣју ви ва̀шӣг, ко̂ у цигама́ли; ‖ **растовр̄жен** -а -о ‘неуредан, небрижљив, аљкав’. – А̀влија ни̏кад забр́ложена ни закоро̀ва̄шена, не̂ма да ви̏дӣш ни̏шта растовр̄жено ил за̀ломата̄но, свē на̀ сво̄ме ме̏сту (7: 112). – О̀ставили свē растовр̄жено по а̀влији, а го̀сти са̀мо што ни̏су ба̀нули.

расто̀чити ра̀сточим св ‘одвојити задње точкове запрежних кола од предњих и припремити их за превоз дужих терета’. – Кад о̀ш да ту̀рӣш тѐзијан ил да про̀дӯжиш ко̀ла кад ћѐраш некӯ ду̀жӯ гра̂ђу, о̀ндај иг ра̀сточиш; в. *расто̄чник*.

ра́сточнӣк м ‘шраф помоћу кога се растачу запрежна кола’. – Кад скӣнēмо ка̀нате па оћемо да ту̀рӣмо тѐзија̄н, ми о̀ндак спомоћу ра́сточника ра̀сточимо ко̀ла и о̀на о̀ндај бӣднӯ ду̀жа̄ да мо̀же ви̏ше сӣ̏ена да се прѐвла̄чи.

ра̀стргнути -нēм св ‘покидати’. – Да су мо̀гли, ра̀стргнули би га ко̀њма на рѐпове, ко̂ зѐма̄јле о̀нӯ Ви̏досаву из песма̀рицē; ~ **се** ‘претргнути се од посла’. – Свӣ̏ су вре́дни, ал Ми̂лка се ра̀стрже, та н-у̀мијē да ста̀нē; ‖ **ра̀стрзати** -жēм несв према *расто̄ргнути*. – Ра̀стрзали су га на свē стра̂не, ни̏је зна̀о кӯ-ће прӣје.

[растре́сати] ра̀стрēсам несв. – По̀шли да ма̀ло растре́сају о̀ткосе па ће по̀тље пла́стити; ‖ **растре́сти** -сēм св; в. *то̄тра̄ти*.

растро́пати се ра̀стро̄па̄(м) се ‘распасти се, разбити се’. – Трѐба̄ д-о̀берēмо кру̀шке док ни́су прѐзрелиле јел ако прѐзрелē и па̀днӯ з-гра́на̄, свѐ ће се растро́пати, мо̀ш са̀мо да иг ба̀цӣш свӣ̏њама.

раструбити -ӣм св ‘разгласити’. – Ако о̀на о̀вӯ бру̀ку са̀зна̄, раструбиће по це̂лом сѐлу до̀ мра̄ка.

растругати -ӯжēм ж ‘исећи тестером’. – Растругали смо гра̂ђу за кро̂в; ‖ **ра̀стрӯган** -а -о ‘исечен тестером, стругањем’. – Свѐ о̀вō што е ра̀стрӯгано у̀витлите испод трѐна да се на про̀маји ѝспотија су̂ши; в. *скобла*.

расту́рати ра̀стӯрам несв ‘разбацивати’. – Да̀на̄с смо ва̀зда̄н расту́рали ђу̀бре, пу̀коше ру̂ке, нѐ зна̄м да су мо̀е; ‖ **ра̀стурити** ра̀стурӣм св према *растӯрати*. – Ра̀стуријо га ко̂ жу́ња мра̀виња̄к.

расуши́вати се ра̀сушуе се несв према *расушити се*. – Ка̀це се бр̀зо расу̀шујӯ кад се ѝспра̄зне; ‖ **расу́шити се** ра̀сӯши се св ‘осушити се и почети пропуштати течност (о празним дрвеним судовима)’. – Расу́шиле се ка̀це, а шљи̏ве сти̏жӯ; по̀чните ће́ у̀тра да иг ква̀сӣте да се за̀киселē.

расцо́пати ра̀сцōпам св ‘разбити’. – Кад је на̀стала би̏тка, о̀нāј Срећко́вац му про̀шцом расцо́пō гла̂ву.

ра̀т м ‘оружани сукоб’. – Кад је ѝзбијо ра̀т, свѐ је о̀тишло у̀ бестрāга; ***изр.*** *Ко̀ жѐљō ра̀т, у̀-кући му би̏јо.*

ра̂т прил ‘лако, лагодно, »рахат«’. – О̀ни су ти ѝмали ле́пу зѐмљицу, а Мла́ђо би̏јо пла́тежнӣк па су жи́вљели ра̂т; ***изр***. *~ у̀ Бога* ‘пребрижити бригу, завршити важан посао, бити спокојан’. – Ћѐри су поуда́вали, си̏нове ижѐнили и са̀д су ра̂т у̀ Бога; в. *ба̀таљуга*, *рез[ак]*, *судб[ин]а*; ‖ **ра̂тно** прил ‘безбрижно, лако’. – Ра̀тнијē смо жи́вљели ра̀нијē кад се и̏шло пѐшкē, кад се свѐ ру̀чно ра́дило, но са̀д кад се ѝмā о̀вā меанизáција, в. *баксем.*

ра̀ткати в. *радити*.

ра̀тобōран -рна -о ‘ратнички, свађалачки расположен’. – Да ви̏ш ка̀кӣ је ра̀тобōран, и̏сти Ви̏ћēнтије, су̂нце га гри̏јāло.

ратобо́рац -рца ‘ратник’ – На спо̀мēну му у̀клесали да е би̏јо ратобо́рац и да е о̀дликован три́пӯт.

ра̀тос само у ***изр.*** *у̀био* (га) *ра̀тос* ‘пре благослов него клетва’. – Кад се су̀нцокрет го̀ре о̀сӯши, па зи̂ми ба̀цӣш мѝмогред пред ко̀коши, о̀не, у̀био иг ра̀тос, кљу̀цāју свѐ јѐдна мѝмо другӯ, о̀ће да с-по̀дāве, ма о̀ће д-ѝзгинӯ ко̀лко су то̂ во̀љеле, мешчѝнӣ ви̏ше но̂ пшѐницу, па се ра́колē и мло̀го су бо̀ље но̀силе (7: 145).

ратоси́љати се -о̀сӣљāм се ‘ослободити се, отрести се’. – Уба̀штрā се на̀кō по̀тӯљено, пра̂ви пра̀вцати чанко̀лиз и шу̀њара, нѐ мож да га се рато̀сиљāш, нѐ знā то да е нѐзвāну го̀сту мѐсто за вра́тима (7: 176).

рачу̀њати -āм несв ‘сводити рачун, рачунати’. – Рачу̀њāј како го̀ј о̀ћеш, то̂ ти је та̀кō и нѝкако дру̀кчије.

раши́рити се ра̀шӣрим се св ‘распростети се, обухватити неки простор. – Гу̀ђаше на́род ка̀ко се о̀н раши́рио с о́вцама по цѐлō ј планѝни, рѐкō би је са̀мо њѐгова, а о̀н вѐлӣ: да̂вно е ка̂зано – чѝјē су о̂вце, о̀нога и планѝна.

ра̀шта ‘ради чега’. – Нѐма ра̀шта ни да се бо̀рӣ, сви̏ га о̀ставили на цјѐдилу.

ра̀штимовати -уем св ‘истрошити, постати неупотребљив’. – Нѐма о̀д њега ни̏шта, ви̏дӣш да е ра̀штимовāн ко̂ ба̀тāљен дрѐш.

ра̀шумати се -ā се ‘разлистати се’; в. *развигорац*.

рашчапр̀љати -āм св према *чапрљати*; в. *канџа*.

рашчевр́нути -ѐвр̄нем св ‘разврнути’. – Ва̀ко, ви̏диш, рашчѐвр̄неш овӯ мѐуну и ѝзвадиш ће́мēнке гра́шка.

рашчѐлити се ра̀шчелē се св ‘распоредити се, »постројити се« у линију и мирно пасти (о овцама на пашњаку)’. – Рашчѐлило се ста̀до, мили̏на по̀глāти.

рашче́нути ра̀шчēнем св ‘ишчашити’. – Рашче́нō Мѝливое но̀гу, нѐ можē сто̀пē јѐднē да кро̀чӣ.

рашче́пити се ра̀шчēпим се св ‘раскорачити се, раширити ноге’. – Бо̀ље би јој би́ло да шу́тӣ, јел сѐм што зна̂ да се ра̀шчēпи, ни̏шта па̀метно о̀д њē нѐ мош чу̀ти.

рашче́речити -им св ‘располутити заклано бравче уздуж’. – Ако би мо̀гō да ми по̀можеш за̀клати ју́не и чи̏м га рашче́речимо, по̀тље мо̀гу ѝ са̀м, а ти̏ на̀стави твō ј по̀со.

рашчу̀пати ра̀шчупам св ‘проредити усев’. – Ни̏је чу̀до што ти је шангаре́па по̀ситна, мло̀го си је оче́стила, трѐбало е на вре́ме да е ра̀шчупаш.

р̀вати се р̀вēм / р̀вāм се несв ‘проверавати снагу и спретност с циљем да се такмац обори на земљу’. – Р̀вāли смо се по̀ваздāн, код ова́цā, ђа̀ у̀ ру̀ке, ђа̀ у̀ кости; в. *удаљ*.

р̀ва̄ч рва́ча м ‘човек који се рве’. – Срѐтен ти је бȉјо нâјбољи р̀ва̄ч у срѐзу у о̀но̄ вре́ме, е по̀тље вâмо ти је о̀на̄ј Микàило Ćе́на но̀сијо прве́нство.

р̀гати р̀га̄м несв ‘кварити, хабати’. – Штô не обу́чēш нѐку старȕдију, но р̀га̄ш тô но̀во оди(ј)е́ло око ла̀мпека; ‖ **ргѐњати се** ргѐња̄м се ‘радити нешто бучно, на брзину’. – Ôн по̀че срдито да ба̀ца̄ о̀нē ствâри на го̀милу, а ба̀ба му вѐлӣ: штà то ргѐња̄ш, дȉ(ј)ете, та̀ко ти Бо̀га; ‖ **р̀гнути** р̀гнēм св ‘грубо гурнути’. – Кад му Ла̀зар рѐче да е нȉкаки чо̀век, Са̀ва га р̀гну, а ôн се за̀веде, јѐдва се о̀бдржа на но̀гама.

р̀ђа р̀ђē ж **1.** ‘корозија’. – Знâш ка̀ко се ка̂же: на зла̂то р̀ђа не прȉја̄ња; **2.** ‘лош човек’. – Ђе́до е ѝмō о̀бичај да рѐкнē »р̀ђа на р̀ђу, а па̀ра на па̀ру«. – Од на̀кӣг р̀ђа трѐба̄ бѐжати, нȉје ца̀бе ка̂зано да ти се бо̀ље с јуна́ком по̀бити, но с р̀ђōм пољу́бити, и нȉје тек на̀кō ца̂р Ла̀зар ѝзда̄јницима упу́тијо клѐтву да р̀ђōм ка̀пљȳ док им је ко̀љена; ‖ **р̀ђица** ж одм. – »Мȉлораде, р̀ђицо ѐдна, да знâш ко̀лко сам се, пу̂ста, на́дала да ћеш ми до̀њēти болбо́ну кад до̀ђеш о̀днекале (7: 213); ‖ **р̀ђа̄в** р̀ђава -о ‘слаб, танак, мршав, никакав’. – Чȕвај се р̀ђавијег љу́дӣ јел је, што ви́кō та́јо, бо̀ље до̀брōга по̀слушати, но р̀ђаву запо̀виђети. – Дȕг је р̀ђа̄в дру̂г; ‖ **р̀ђаво** прил ‘лоше, никакво’. – Ѐвē го̀динē р̀ђаво ро̀дила ма̀ца̄рка.

р̀ђосати се -шēм се св ‘запустити се, постати неуредан’. – Нѐ знā̄м ко̀ӣ су му ја̀ди те се на̀кō р̀ђосо, нȉт се брȉјē, нȉт се ку̂па, нȉт се прео̀бла̄чи; ‖ **р̀ђоса̄н** -а -о ‘неуредан, офуцан’; в. *учмати*.

рѐбнути -нēм св **1.** ‘одмерити оштру казну’. – Бȉјо о̀ндај су̀дија за зија́не Милȕтин Ста́нић и ôн ти рѐбнē ро̀ђеног бра̀та, до ба̀лчака; **2.** ‘одредити високе порезе, намете’. – До̀бик реше́ње за по̀рез, о̀да̄вно ме ни́су ва̀кō рѐбнули.

рѐбро с ‘кост у грудном кошу’. – Мло̀го нам је до̀бро, пȕцају рѐбра, ко̀лко е до̀бро*; в. ошањити;* ‖ **реба́рце** *-ета с дем. – Дȉ(ј)ете, донѐси нам бо̀ка̄л ви́на и кѝло ѝ пō пече́ња, ал нек бȉднȳ реба́рца.*

рêв м ‘рика магарца, њакање’. – Чȕ ли тȉ рêв Са̀тариног ма̀га̄рца; в. *реватн.*

ре́вати ре́вē несв ‘гласати се као магарац, њакати’. – Ко̀ што вô рȉче, ко̀њ р̀жē, та̀кō ма̀гаре ре́вē.

ревѐна -ѐнē ж **1.** ‘ортаклук‘. – На̀правили о̀ни нѐко предузе́ће у ревѐни, ал им бр̀зо пȕкла тȉква; **2.** ‘заједнички трошак за јело и пиће једнако распоређен на учеснике’. – Кад о̀дēмо на са́бор, мȉ за̂јно кȕпимо на̂јвећу лубѐницу и у ревѐни је по̂јдемо.

ре́вносан -сна -о ‘вредан, марљив, агилан, пожртвован’. – А Миле́ва ти је на̂јревно̀снија у сѐлу: нêма пра̂зника ил нѐђељѐ да нȉје о̀тишла цр̀кви.

регистра́ција ж ‘грађанско венчање (у матичарском уреду)’. – Ѝшли у мѐснȳ концела̀ри̇ју на регистра́цију ćутра̀да̄н пошто су се вѐнчали ȕ-цр̀кви.

рêд м **1.** ‘врста’. – Ѝма̄м дѐвēт рѐдōва о̀ра̄са и јо̀ш трȉ ћу на̀јесен да по̀са̄дим; **2.** ‘одређени временски период (у данима, недељама, месецима) у које један од редовника располаже воденицом као својом својином’. – Мôј рêд у водѐници је ја̀нуар и ју̂л; ‖ **рѐдӣћ** -и́ћа м дем. – Одре́дила њѐму ба̀ба јѐда̄н рѐдӣћ да и ôн по̀са̄ди сво̀ју бура̀нију; ‖ **ре́дац** ре́ца м ‘жица на тканини’. – Ѝзвȳко ми се ре́дац на нога̀вици кад сам про̀лазијо кроз о̀на̄ј шȉпра̄г; ‖ **рѐднō** прил ‘по реду, редом’. – Кад се до̂ђе у дома̀ћӣнску кȕћу, о̀ндак послуже́ње ѝдē рѐднō: сла̀ткō и во̀да, ка̀ва, ра̀кија и та̀кō рêдом до ру́чка; в. *расӣремити*.

рѐдара ж ‘радионица за прераду вуне’. – У ѝтōрник ћемо д-иде́мо у рѐдару да рêдимо вȕну. в. *дрндара*.

редѐнӣк -и́ка м ‘низ метака за аутоматско оружје (митраљез)’. – Ѝма̄ ћѐдова слȉка како укр̀стијо редени́ке, а у ру̀кама др̀жӣ митро̀љēз.

ре́дити[1] рêдим ‘чинити ређим’. – По̀шō до̀ље да вȉдӣ трѐба̄ л да рêди жȉто; в. *ӣроредити*.

ре́дити² рêдим несв ‘прерађивати вуну у редари, дрндари’. – Ȍшла ỳ-Гȳчу да рêди вȳну.

ре́дња ж ‘иста болест код већег броја људи, епидемија’. – Зàкачила и њѐга òвā ре́дња што е завла́дала, ђàво е òдњо.

рѐдуша ж ‘жена која у патријархалној задрузи кува и ради кућне послове’. – Ȍна ти је би́ла рѐдуша кàкȳ ни́си мȍгō лȁсно да вȉдӣш у сѐлу.

ре́ђати рêђам несв ‘слагати по реду’. – Глâј како ба́ша рêђа дȳње на шивоњѐру.

ре́жати ре́жӣ несв **1.** ‘оглашавати се кроз искежене зубе (о псу)’. – Кад пȍче нàкō мȳчки да ре́жӣ оно кери́ште, нѐ би ми бȁш лȁко; **2.** ‘љутито говорити кроз зубе’. – Ни́сам мȍгō вȉше д-истр̀пӣм како ре́жӣ и мо́рō сам да га шȉнем па шта бȉдē; ‖ **ре́жāње** с ‘пригушено оглашавање пса’. – Кад кѐре лȁе, ђѐне ђѐне, ал кад чȳеш ре́жāње, ȍндај га се чȳвај.

рêз / рȉ^ј^ез м ‘оштрица косе, ножа’. – Кад Жȉворад Тȍша изву́чē рȉ^ј^ез на мȁј кàкōм ȍштрӣву, мȍш с њȉм да се òбријеш, би́ло ти тô нôж, ćѐкира, ђѐљка, рѐндӣћ, штѐмајз или мâј штȁ. – Ôн ти је бȉјо мâјстор д-изву́чē рȉ^ј^ез на кȍси; ‖ **рѐзак** рѐска / рѐцка -о ‘оштар, који се лако сече, реже, коси’. – Ȕх, што ти је рѐзак òвāј нôж, мȍгō би чȍвек рâт ш њȉм да с-òбријē. – Ђѐтелина ти је за кȍшēње рѐска, косӣш кȍ од ша́лē; в. *тројка*.

ре́зити / **ри^ј^е́зити** -ӣм **1.** ‘имати оштар укус (о вину када почне да превире)’. – Прȏбај ши́ру, згȍдно пȍчела да ри^ј^е́зӣ поме́но; **2.** ‘захладнети, студнути’. – Ре́зӣ ла́дан повета́рац, пȁзде да не назе́бēш тàкō знȍјāв.

рѐза ж ‘полуга за затварање капија или врата’. – Нàбӣ рѐзу на кàпији па пȳшти кêра, нѐће нȉко вàкō дȍцкан да бȁнē.

рѐзāљка ж ‘справица за резање оловки’. – Кад смо са лѐгиштера и тàблицē прѐшли да пȉшемо с òлōвкōм по свѐсци, ȍнда ми та́јо ку́пијо рѐзāљку.

реза́нци -ā̃нāца м мн ‘домаће сушено тесто сечено на танке трачице’. – Зàклала сам кȍкōшку па ћу да ỳкувам дȍбру сȳпу с реза́нцима.

рѐзати рѐжēм св ‘стругати, припремати разне профиле дрвене грађе’. – Ȍћерасмо тру́пце на стрȕгару да рѐжēмо крȍв по нѐђељи, с Бȍжјōм пȍмоћу; ‖ **рѐзāње** с ‘стругање кровне и друге грађе’. – Прѐгнали ȍнē ȍкōрке од рѐзāња крȍва и слȍжили иг под трѐном; ‖ **рѐцкати** -āм несв ‘резати на ситне комадиће, сецкати’. – Зàбавља се ђе́до: рѐцкā неке ша́ре на онōм штапи́ћу; ‖ **рѐцнути** рѐцнēм св ‘повући кратак рез оштрим предметом, угарком или оловком’. – Рѐцнидер и òвāј лȁмпек да зна́мо кȍлко смо ѝшћерали кад бȳдēмо спровȍдили рàчȳн за кȉрију. – Кад пече́мо рàкију, мȉ ỳгāрком рѐцнēмо на бр̀внима свàки лȁмпек кад прѐлāжемо.

резе́до ‘нијанса светлије зелене боје’. – Пȍсле наѝшла мо́да да крѐдēнци бȳдȳ ва́рбани у би^ј^е́ло и резе́до, а ѝсто тàкō и кȍклице.

рѐзӣл -и́ла м ‘срамота, поруга, грдња, увреда’. – Тȳ брȕку и тâј рѐзӣл нȉје мȍгō нȉко д-истр̀пӣ кȍ ȍн, нѐма гр̏днōг ѝмена кȍē му ни́су прѝшили Танàсије и Мȉјодраг.

рези́лити рѐзӣлим несв ‘грдити, ружити, брукати’. – Рези́лили га на пȁćā у́ста.

ре́ка / ри^ј^е́ка ж. – Ȍтишла ỳ-ри^ј^еку д-òперē кȍшуље; ‖ **рѐчица** ж дем ‘мала река’. – А дȍље, испод Ро́синог òраса ђе се љȳбе Рȳшчића и Дàвидовића пȍток рâђа се рѐчица Драга̀чица.

реквезѝција ж ‘одузимање ствари и намирница од народа, реквизиција’. – За вре́ме ра̀та дȏђу и пȍкупē ти штȍ им трѐбā: бра̀шно, мâс, гȍвече и коéшта и дȁднȳ ти нѐку прѝзнаницу па ћеш напла́тити ȁн рȍдӣ на вр̀би грȏжђе, тô ти је, вѐлē, реквезѝција.

ре́кла ж ‘горњи део женске одеће, блуза дугих рукава’. – Дȍњēла ми снȁа за брȁтом ре́клу, нàгињала нàкō на вијóлет са тȃмнӣм пру́гама, а ȍна нава́лила да ме запѝткуе ђѐ сам нàбавила. – Ѝмадијасмо ре́кле јорговȁнли бȍē.

реликвѝјāр -а́ра м ‘украшена кутија у којој се чувају реликвије, мошти светитеља’. – Кад је бѝјо на аџѝлуку, ку́пијо реликвѝјāр и поклȍнијо мȁнастиру Свѐтōг Нѝколе.

ре́мац ре́мца м ‘регрут, млад војник’. – Кад стѝгнӯ ре́мци, пȍчнӯ десета́ри да иг мр̏качē на мр̏твō ѝме.

рѐметити рѐметӣм несв ‘кварити ред’. – Откад ȍни здȍмчаше влâс, свѐ пȍчеше рѐметити, зàтō им се нѐ знā чȁснōг кр̏ста.

рѐндати -ā̏м несв ‘ситнити рендетом (кромпир, јабуке, тикве)’. – Свȁкē гȍдинē смо за Нѝкољдāн рѐндали рȍкву те с прàзōм гȍтовили сала́ту, уз тӯчен пàсӯљ и рѝбу, нѝшта љѐпше.

рѐнде рѐндета с ‘кухињска направа за рендање воћа и поврћа’. – А ȕ штали смо ѝмали вѐлико рѐнде на кȍē смо рѐндали крȁвама рѐпу, па тȏ пȍмешамо с јàрмōм и ме́но пȍсōнемо.

рѐндӣћ -и́ћа м ‘справа за обраду, дељање дрвета’. – Ѝмō Јерȍтије свȁку àлāтку и рȃзниг рендѝћā, па рȁопон и вȁздāн коéшта.

[рêп] м анат. – Чим су му подви́кнули, он је пȍдвијо рêп ко и свȁкā кȕкавица; ‖ **рѐпӣћ** -и́ћа дем **1.** ‘мали реп’. – Мȁче га згȍдно мѝлуе репи́ћом по ли́цу; **2.** ‘дечја косица везана у облику репића’. – Ȍди да ти бȁба вêже рѐпӣћ, да ти не лѐтӣ кȍсица ȕ-очи кад се ѝграш ж-ђѐцōм; в. *витица*; ‖ **рѐпина** ж пеј аугм. – Ȍшину ме крȁва рѐпином по ли́цу – умȁл да ми ȍчи ѝзбије; ‖ **рѐпат** рѐпата -о ‘који има реп’. – Да е рѐпат, мȁло би се од мѐдведа ра́зликовō; *рѐпатӣ* одр ‘враг, ђаво’. – Чȕвај се да те рѐпатӣ нѐ турӣ на њѐгōв спѝсак.

рѐпа ж бот ‘биљка Brassica rapa, Beta vulgaris’. – Кад се смȍрӣмо у кȍпāњу, док бѝјасмо дечки́ћи, вѐлӣ нам та́јо: мѐки сте кȏ рѐпа. – Подби́рали смо лѝшће рѐпē и да́вали свѝњама.

рѐпељак -ēљка м **1.** ‘петељка од воћа и поврћа’. – Пȍчӯпај те рѐпēљке с јàгōда па пȍдāј ђѐци нек јѐдӯ; **2.** ‘ручка шоље, чаше, лончета’. – Ȍна е држала лêвом рукōм тȁцну а дѐснōм рѐпељак шо́љē, па пола́ко срȍкуђē ȍнӯ кȁву.

репȕшина ж бот ‘широколисна коровска биљка’. – Јâ ти крѝјући ȕзмēм крѝшку сѝра у пе́так кад сам пȍшла о́вцама и тамȁн нàумӣм да пȏјдем, ćѐтӣм се како јàдна мâјка кâже да Бо́го свѐ вѝдӣ, а јâ ти ȍндак ȍткинēм лѝс од репȕшинē па тȕрӣм изнад гла́вē да нѐ видӣ Бо́го ȍзгō како се јâ омр̏сик у пе́так.

ре́са ж **1.** ‘пролећни цвет на лески, брези, ораху’. – Зажу́ђеле ре́се на брѐзāма докле вѝдӣш ȍкōм; **2.** ‘природне кићанке испод врата неког бравчета’. – Нѐколко јàгњāди има́ду ре́се, али и ȍнō шàрено прâсе ѝмā; ‖ **рѐсица** ж дем. – Ȍнē рѐсице свѐ пȍпадале по аста́лу.

рѐсати рѐсā св ‘развити ресу и расцветати се’. – Рѐсали ȍраси нѐ мож бѝти бȍље; ако нѐ биднē кàкōг мрȁза, бѝђе ȍрāса кȍлко ȍш.

рѐс м ‘остатак, ресто (в.)’; *калдрмаш*, *капарисати*.

рѐсто ‘разлика, остатак’. – Ѐвē ти стȍдинāрка, ку́пи ми гâс и мȁју, а за рѐсто ȕзми тѐбе болбо́не.

рѐћи рѐкнēм / рѐчēм ‘казати’. – Вàлā, ако-ш да ти прȁво рѐкнēм, нѝје ȍна зà вашē кȕћē: ме́но е пȍверетӣзна и дȍбро су е разма́зили. – Бȍље не рѐћи, но реч не одржати. – Шћѐо би нѐшто да ти рѐчēм, у чѐтири ȍка. – Рѐкла е да ће до́ћи на са́бор; ***изр.*** *Рѐкō ӣа ӣȍрекō*.

рѐцка ж ‘цртица, белешка, знак’. – Мѐти тȁмо јȍш јѐдну рѐцку; ‖ **рѐцкица** ж дем. – Нѣ̂ће бѝти прȍпāс ако и забȍравѝмо кȍјӯ рѐцкицу.

рѐцопис м ‘рецепт за јела’. – Јȃ сам ти гȍдинама скýпљала рѐцописе за мѐшпāјз.

рѐчѝште с ‘некадашње речно корито’. – Ѝдте с кȍњом на рѐчѝште те нȁкупте облȳтāка д-ȍградим бȁшчицу с цвѝ^{j}еħом.

рѐш ‘добро испечен, препечен’. – Ѝспекō Са́во прȃсе, рѐш до кōскē.

решѐтати -ѐтāм несв **1.** ‘пречишћавати зрневље решетом’. – Ѐјде да решета́мо пȁсӯљ кад је вȁкō лѣ̂п дȃн; **2.** ‘проверавати до ситница’. – Кад су га ȕапсили, решѐтали га цѣ̂лу нȍħ све док нѝје прѝзнō и што јѣ̏с и што нѝје.

рѐшетка ж ‘унакрсно постављене металне шипке на прозору’. – Угра́дио нѣ̏ке рѐшēтке на про́зоре па му кȳħа ли́чѝ, Бȍже прȍсти, на апсȁну, нѝје ц̏абе кȃзано да се брѐзбōжник и сѣ̂нке свȍē плȁшѝ.

рѐшето с ‘посуда са жичаном мрежом на дну којом се одваја зрно од плеве и отпадака. – Рѐшето Бȍжјē, сѝнко мȍј, сѝје дȃн-нȍħ. – Мѝ стȃри смо прȍшли сѝто и рѐшето. – Мѝшљели њѐга д-ȕплашē с тȍм њѝном кȁзнōм, тȍ ти је кȍ ȍни што су шħѐли д-ȕплашē мѐчку с рѐшетом.

рѐшма ж **1.** ‘нарез, урез’. – Ку́пијо ми та́јо дȕбокē цѝпеле с рѐшмама нѣ̂ће да се шљѝгајӯ нѝ ли^{j}ек; **2.** ж ‘украсна чипка на рубљу и чаршавима’. – Покројила сам чаршаве, још само да ударим решме (9); ‖ **решман** -а -о ‘украшен решмама’. – Испод сукње вирила јој је решмана подсукњица (9).

р̀зати р̏жē несв ‘њиштати’. – Кад су пасту́ви ȍпазили кȍбилу пу́том, пȍчēше р̀зати кȍ мȁнити. – Р̏жē Мѝодрагов Вра́њо кȍ Дȁмљанов зеле́нко.

риба́нац -нца м ‘ситно исецкан кисели купус’. – Стȁсō нам риба́нац за пȍдварак.

ри́бати рѝбам несв ‘прати рибањем’. – Свȁки дȃн смо ри́бали ка́рлице пошто сȁлијемо мли^{j}е́ко.

рѝвати -āм несв ‘гурати’. – Рѝвали смо кȍла уз Стржѐвицу да колко би́ло олакша́мо кȍњу.

рѝгати рѝгāм несв ‘повраћати’. – Нȁпило се и пȍчело да рѝгā ȕз пȳт, ȍħе цри^{j}е́ва да пȍврāти, а Де́јо га пȍчē задирки́вати па му вѐлѝ, »а штȍ пѝјеш кад ти шкȍдѝ, кȍ ħе кȳħи да те вȍдѝ«.

ризикȁнт м ‘човек који вуче неизвесне потезе, хазардер’. – Ѐн је бѝјо вѐлики ризикȁнт, јȃ му скрѣ̂нем па́жњу јȁмпȳт, а ѐн мѐне вѐлѝ: чѝча, рѝзик капѝтāл; в. *насигурно*.

ризѝкати (не)св -āм ‘ризиковати, ићи на срећу у неки посао’. – Нѝкад нѐмō, блȁго ħе́ду, да ризѝкāш, знȃш да е кȃзано: у срећу се ȕздā лȳд, а пȁметāн у Бȍга и свȍј трȳд. – Не́ħу да ризѝкāм, дȍста ми је ȍвō што ми Бȍг дȁо.

рѝјати рѝје несв ‘рити земљу њушком (о свињама)’. – Рѝјӯ свѝње по ба́шчи, мȍрамо да им ȕдарѝмо брњӯшке; ‖ **рѝти** рѝјем несв ‘и с т о’. – Ѐва нȁша крмача вѝше вȍлѝ рѝти но не знāм штȁ да јој дȁднēш.

рѝка ж ‘оглашавање говеда’. – Ако чȕеш рѝку гȍвēди, знȃј ѝл су гла́дна, ѝл же́дна ѝл се нѐшто догȍдило, ȍдма ѝди те вѝђи што рѝчу.

ри́кати рѝче несв ‘оглашавати се, гласати се (о говедима)’. – Вѝђде што рѝчу гȍведа; ‖ **ри́кнути** рѝкне св ‘огласити се риком’. – Мешчѝнѝ да рѝкну гȍвече; ‖ **ри́кāње** с – Кад чȕеш ри́кāње, ȍма трчи ȕ шталу, вѝђи да се нѝје ȍткинō бѝк.

рѝктати -āм несв ‘доводити у ред, преваспитавати. – Ȕзō га Дра́го под свȍе да га ме́но рѝктā јел кȍд њега нѣ̂мā мрдāња.

ри́љати рѝљам несв ‘копати земљу ашовом’. – За вѝноград се рѝља трѝ аршȍва ȕ-дубину, тȍ ти је нȃјмање осамдѐсēт самти́мā. – Ćȕтра ħу да ти рѝљам бȁшчицу за лȕк и коéшта.

ри̏љевина ж ‘земља обрађена ашовом, риљањем’. – У ри̏љевини нѐ може ла̏сно ко́ров да се ѝстићӣ.

ри́нгла ж ‘прстенасти део на плотни шпорета’. – Прѝстави ло̀нац на прѐдње ри́нгле с поче́тка, а кад про̀врӣ, тӣ га вѝцни ме́но ѝ крāј.

ри́нтати ри̂нтам несв ‘радити тешке послове. – Цѐли жѝвот ри́нтак ко̂ а̀малин и нѝко ми нѐ рече ни ва́ла; ‖ **рѝнтачити** -ӣм несв в. *ринтати.* – Сѐљāк је о̀сӯђен да рѝнтачӣ и да се на њѐга нѝко не о̀крēне.

рѝнути -ēм св ‘одгурнути’. – И на̀кō љу̂т, Ки́ћо рѝнӯ о̀нē до̀мине о̀дā се.

рѝпа ж ‘комад стене, велики камен’. – Скотр̀љала се о̀згō из ри́да вѐличачка рѝпа на̀ пӯт, нѐ могосмо да про̀ђемо с во̀ловима док је не прегу́расмо ѝ крāј с нѐкӣм па̀лијама.

ри́пати ри̂пљем несв ‘кашљати реско и продорно, хрипати’. – Мло̀го е на̀зēбо, ри̂пље, рѐкō би ѝмā о̀нāј што га зо̀вӯ мага̀рећӣ ка̀шаљ.

рѝпида ж ‘округла икона са зракастим оквиром на штапу’. – Кад су лѝтије по сѐлу или кад се обѝлази око цр̀кве о цр̀квеној сла̀ви, но̀сē се рѝпиде и ба̀рјаци.

рѝпити рѝпӣм св ‘скочити изненада’. – Кад је он рѝпијо о̀згō с о̀балē, о̀вāј о̀дма ѝшӯ̏ре, бѝјāше ма̀њи од ма̀кова зр̀на; ‖ **рѝпнути** -нēм св ‘и с т о’. – Кад је рѝпнō на̀кō закр̀вāвљениг о̀чијӯ, мӣ се тр̀госмо и по̀чēсмо бѐжати.

рѝта ж крпа, стара одећа. – Ста̀лнō е но̀сијо, сиро̀ма, нѐке ѝзвешчале и ѝцјепāне рѝте.

ри́тати се ри̂та се несв ‘бацати се задњим ногама’. – Чу̂вај се од оног ма̀гарета, ōће да се ри̂та; ‖ **рѝтнути** се -нē(м) се св према *ритати се.* – Ко̀њу нѝкад не прѝ-лази отпоза́ди док му се нѐ јāвиш, мо̀ж да се прѐпанē, да се рѝтнē, па да награ̀бӯсиш.

р̀ка ж ‘рита, стара одећа’. – Ма нѐмōјде вѝше гомѝлати тѐ р̀ке, но пребѐри: о̀нō што ва̀љā о̀стави, о̀нō што нѐ ваљā д-иси̑ѐчēмо и да ѝзаткēмо кр̀паре. – Скло̀ни, дѝ̑ете, тѐ р̀ке, срамо̀та е да бӯдӯ растовр̀жене вѝдије по ку́јни, а мо̀же и наи́ћи нѐко. – Нѐ знам ђе вѝше на̀лази онē р̀ке те се о̀блāчи ко да е ӯбог.

р́кати р̂чем несв ‘хркати’. – Мо̂ј Дра̀ган а̀н за̀спӣ, они́ час по̀чнē да р̂че, ни́сам од њѐговог р́кāња мо̀гла о̀ка да скло̀пӣм. – Кад за̀спӣ, Дра̀ган Ру́доња р̂че, чу̏е се на пӯшкомет.

р̀кнути -ем св ‘набацати без реда, неконтролисано бацити’. – Кад је ѝишо у а̀влију и вѝђō да свѝ кӯ̏ħāни ћѐдē у ла́ду, о̀н, на̀кō зно̀јāв и ӯмо̀ран, р̀кнӯ онај а̀лāт с ра̀мена љӯ̏ħи од ша̀рана. – Ка̀ко сте мо̀гли да то р̀кнете ва̀кō ко да сте ра́сли у Цигама́ли; ‖ **р̀ктати** р̀кħēм несв ‘набацивати без реда’. – Зго̀дно сло̀ште та др̀ва, нѐмōјдетете то р̀ктати брез-вѐзē ко на мр̀тву ко̀билу. – Нѐмōде да то̂ р̀кħēш брѐз-везē, него лѐпо сло̀жи ко̂ чо̀век.

р̀лōсан -сна -о ‘јак, снажан’. – Пӯшти га, вѝш да е р̀лōсан ко бѝк, са̀мо јо̀ш да по̀чнē бу́кати.

р̀мбати -āм несв ‘радити тежак физички посао’. – Р̀мбасмо цѐло про̀леће и љѐто, наи́ђе о̀вāј о̀блāк, ӯдарӣ лѐд и свѐ о̀де у бѐстрага; ‖ **р̀мбачити** -им св ‘и с т о’; в. *парница*.

р̀мбаџија м ‘човек који ради тежак физички посао’. – Ве́љо Мѐчка ти је бѝјо р̀мбаџија, Бо̂г да му ду̂шу про̀стӣ, ђе го̀ђ је би́ло на̀јтеже, зо̀вӯ њѐга.

р̀мпалија м ‘снагатор, који све постиже физичком снагом’. – А о̀н бѝјāше на̀кō р̀мпалија, мо̀гō е во̀ла д-о̀бāли пе́сницōм.

ро̀ба ро̀бē ж ‘предмет трговине, трговачки артикл’; в. *неук*, *трак*.

робѝјати -ѝјāм несв ‘налазити се на робији’. – Кад су Јо́во и О̀брад робѝјали, о̀ни су се та̀мо по̀братимили.

ро̀бити ро̀бӣм несв ‘пленити, насилно отимати’. – Це̂лог живо̀та е нѐког ро̀бијо и скѝдо̄ му с ле́ђā, нѝје поми́шљо̄ ни на гла́дна, ни на же́дна, јо̀к.

робо̀вати ро̀буем несв ‘бити осуђен на дугогодишњи затвор, робијати’. – Бѝјаше Ѐбрад о̀сӯђен на дваѐс го̀дӣна па су га после ше̂с го̀дӣна робо̀ва̄ња мнести́рали, ал су га ста̀лно̄ др̏жали на ни́шану: ан Тѝто нѐкуд ва̂мо на̀мӣне, њѐга стр̀пају у а̀пс; ***изр***. ~ *ӣа̀ра̄ма* ‘мислити једино о новцу’. – Ѐн ти је, пу̂сник, ро̀бово̄ па̀ра̄ма це̂лог вѝ̏ека.

ро̀бӯсан -сна -о ‘крупан, снажан’. – Раскру̀пњо̄ се и до̀шо̄ ро̀бӯсан, ја̂к ко̂ ме̏чка.

рова́рити ро̀ва̄рим несв ‘претурати по стварима, тражити нешто’. – Нѐмо̄де да ро̀ва̄риш по то̂м шивоњѐру него рѐци шта̀ ти трѐба̄.

ро̀вит ро̀вита -о ‘који се опоравља од болести’. – Нѐмо̄де да се разголо̀пе̄ндиш, јо̀ш си тѝ ро̀вит, мо̀же запаљѐње да ти се по̀ра̄ти о̀час; ~*-о ја́ље* ‘недовољно скувано јаје’. – По̂јди о̀во̄ ро̀вито ја́јце, то̂ е мло̀го здра̀во.

ро̂г ро̀га м **1.** ‘коштана израслина на глави неких сисара’. – О̀но̄г о́вна с на̀јвећим ро̀говима ћемо д-ѝспечемо кад по̂ђемо у̀-сватове; **2.** ‘коса греда у кровној конструкцији (с венчанице на слеме)’. – Кад се дѝжӯ ро̀гови на гра̀ђевину, о̀ндак се ма̂јсторима да̀руе по ко̀шуља; ***изр***. – Ако ко̀за ла̀жē, ро̂г нѐ лажē. – Про̀даē ро̂г за свиѝ́ћу; ‖ **ро̀шчӣћ** -и́ћа дем. – По̀чели ја̀рету да се пома́љајӯ ро̀шчићи; ‖ **ро̀гат** ро̀гата -о ‘који има рогове’. – Нѐ можē, синко, шу̀ка̄с с ро̀гатӣм.

ро́га ж **1.** ‘овца са роговима’. – О̀нӯ медѐницу за̀качи на ро́гу, о̀на им је пре́дводник: ђѐ о̀на – свѐ о̂вце за̀ њо̄м; **2.** ‘свадљива жена’. – Она Ра́шова ро́га им пи̏рну у чо́рбу те ра̀стури ку̏ћу, то̂ ти је о̀но: кад се на̂ђе ви́ла у чѝм нѝје би́ла.

ро̀гоба̄тан -тна -о ‘нескладан, накарадан, ружан’. – Ма јѐсу о̀ни ма̂јстори, ал, бра̀те, ѝспала им та̂ гра̀ђевина нѐкако ро̀гоба̄тна.

ро̀гоз рогоза м бот ‘барска биљка чији листови се користе за заптивку на дрвеним судовима, Typha latifolia’. – Кад ро̀гоз ста̀вӣш између ду̂га на ка̀ци, нѐ бо̄ј се да ће да про̀канē ка̂п јѐдна.

ро́гоња м **1.** ‘који има рогове’. – Припу̏шти ме́но то̂г ро́гоњу у о̀таву нек се до̀бро напа́сē; **2.** ‘онај који се пита, који одлучује, старешина куће’. – Кад у̀ӣђе у̀ кућу ро́гоња, нѐста сва̀ђē.

ро̀гоца ж ‘дрво са прекраћеним огранцима (роговима) за сушење сена’. – О̀док ја д-испо̀бӣјам ро̀гоце, а вѝ за̀ мно̄м ђѐните пола́ко.

ро̀гуље ж мн ‘двокраке или трокраке дрвене виле с дугом дршком којима се диже сено, слама, снопови’. – Нѝко нѝје у̀мљо̄ да за̀ђерӣ др̀во по̀десно за ро̀гуље ко̂ Мла̀домӣр, ње̏му е то̂ ба̀стало.

ро̀гуша ж в. *рога 2.* – Она њѐгова ро̀гуша са̀ба̄јле лу́та, рѐко̄ би је пѝшала на ко̀приве.

ро̂д ро̀да м **1.** ‘родбина, рођаци’. – Трѐба̄ се па̀зитӣ и с о̀нӣма ко̀ӣ ти ни́су ни ро̂д ни помо̀зи Бо̂г, а ја̀дно ти ш њѝма с ко̀ӣма смо вѐлички ро̂д: на̀ше ба̀бе од два́-брата ђѐца; **2.** ‘женина родна кућа’. – О̀тишла ми сна̂јка у̀-ро̄д, д-о̀бӣђе о̀ца и ма̂јку; ‖ **ро̀дан** ро̀дна -о ‘који рађа’. – Мло̀го̀ им ро̀дна она њѝва крај Бѐлице; ***изр***. ~ *др̀во* ‘дрво које плод доноси’. – Бла̀го ђе́ду, мо̀раш зна̀ти да ка̀мēње лѐтӣ на ро̀дно др̀во и да се за до̀бријем ко̀њом пра̀шина дѝжē, за̀то̄ е ва̀жније Бо̀гу уго̀дити но љу́дма.

ро̀дитељ м ‘непосредни предак, отац, мајка’; *само̀ранӣ* ~ ‘један родитељ који брине о деци’. – О̀на ти је сиро̀та и о̀тац и ма̂јка, само̀рана, бо̀рӣ се д-ѝзведē о̀нӯ нѐа̄ч на̀-пӯт.

ро̀дитељка ж ‘мајка’. – Дра̂га ро̀дитēљко мо̀ја, о̀вӣм пи́смом о̀ћу да ти рѐкнēм да се за ко̀ӣ мѐсец прѝмичē кра̂ј мо̂ме робѝјāњу па се на̂дам да ће дра̂ги Бо̂г да̀ти да ти до̂ђем за на̀шу кр̀сну сла̀ву (10: 110).

ро̀дити -ӣм св **1.** ‘стећи пород’. – Ба̏ба и ђе́до у о̀но̄м вајáту ро̀дили и одгáили десѐторо; **2.** ‘донети плод (о биљци)’. – У бáшчи свѐ ро̀дило на̀-љепоту; ‖ **рáђати** рâђа[м] несв према *родити*; в. *аршлама*, *медник*, *колачара*.

ро̀ђāк м ‘близак сродник, род’. – Свӣ смо мӣ у̀ нашем ц̏емáту ро̀ђаци, свӣ смо од Стѐвāна; ‖ **рóђо** -а м хип ‘рођак’. – Дóђи, рôђо, нѐке зго̀де да ма̀ло ди̏вāнимо, разро̀дисмо се, брê, на̀чисто, вӣђамо се са̀мо од сла̏ве до сла̏ве и о са̏ранама, Бо̀же про̀сти; в. *имати*.

ро̀ђака ж ‘сродница, својта’. – Тô ми ро̀ђака од у́јка.

рóжњача ж. ‘опна очне јабучице’. – За̀качијо га вô, брáнећи се од му́ва, рêпом те му о̀штетијо рóжњачу, ма̀ло е ва̀лило д-о̀стане ва̀личан у̏-око.

розѐтла -ѐтлē ж **1.** ‘украсна и лековита биљка’. – Кад пра̏вӣм сла̀ткō од шљӣвā, ја нѐколко листи́ћā розѐтлē о̀перēм у то̀плој во̀ди па иг по̀сле ту̏рӣм у тéглу са сла̀ткӣм; **2.** ‘украсни детаљи на зиду грађевине, розета’. – На свӣм на̀шим ма̀настирима па и на спо̀мēњу су мâјстори уклеси́вали розѐтле.

ро̀ктати ро̀кћē несв ‘оглашавати се гроктањем’. – Ро̀кћē кр̏мача, сӣгурно ӣштē вѐпра.

рóма ж ‘арома, мирис и укус’. – Ӣмали мӣ нѐколко гӣцā тамља̀никē, о̀д њē је грôжђе сла̀тко ко̀ мѐд и ӣмā мло̀го зго̀дну рóму.

ромѝњати -ѝњā несв ‘слабо падати, росити’. – Кад смо нами́нули с о̀нē стрáнē планѝнē, по̀чē кӣша да си́пӣ и ромѝњā.

ро̀морити -ӣм несв ‘тихо говорити, шапутати’. – Нӣт ро̀морӣ нӣт го̀ворӣ.

рóнити[1] -ӣм ‘бурно, неутешно плакати’. – Кад је чу̀ла шта бӣ ж-ђе́дом, по̀че да рóнӣ су̀зе, ни́смо мо̀гли да е утѐшӣмо

рóнити[2] -ӣм несв ‘гњурити’. – Вѐлē да до̀ље на Мо̀рави, љѐти, о̀младина рóнӣ и плӣвā по̀ваздāн.

ро̀пац ро̀пца м ‘агонија, самртни хропац’. – Кад је ђе́до бӣјо на са̀мрти, бѐзмало у ро̀пцу, ӣскō да зо̀внēмо по̀па да му чӣтā мо̀литву на ӣскоду ду́шē.

ро̀са ро̀сē ж ‘капљице кондензоване водене паре које се ноћу услед захлађења појављују на биљкама’. – За̀пјевала ба̏ба у̀нуци Ја́ни о̀нӯ пѐсму, »а што̀ си се, Ја̂но, ро̀сōм оро̀сила«.

ро̀спија ж ‘непослушна, свадљива жена’. – Тô е бӣјо мла̀дӣћ за при́мер, ал о̀ткад га смо̀та о̀нā ро̀спија ни о̀нō ди̏е́те ни помо̀зи Бо̀же.

ро̀суља ж ‘ситна киша; измаглица’. – По̀чē да ромѝњā некā ро̀суља, само колко да нам ра̀згр̄ди пла́штēње.

р̏па ж ‘гомила, камара, хрпа’. – Сред а̀влијē сто̀ји р̏па нѐкиг ломата̀нӣја кô да су у цигама́ли пора́сли, а јо̀к у ка̏рактēрној и дома̀ћӣнској ку̏ћи.

р̏сати р̏сāм несв ‘играти у колу’. – По̀ваташе се у̏-коло, на̀кō ћевли, и по̀чēше да р̏сајӯ, зѐмља се трéсē.

р̏скавица ж ‘хрскавица’. – Рáле је нâјвољō да гло̀ђē но̀гице од пѐченог пра̏сета и р̏скавицу.

р̏скати р̏скāм несв ‘гласно крцкати храну’. – На̀ша ђѐца ӣмајӯ, ва́ла Бо̀гу, здра̏ве зу̏бе па кад јѐдӯ о̀расе ил љѐшнӣке о̀ни р̏скајӯ ко̀ прасѝћи.

р̏т м ‘врста ловачког пса, хрт’. – Нӣко од Мӣћē Ра̀дисављевог нӣје ӣмō бо̀љēг р̏та. – Вӣђи ка̀кōг р̏та ӣмā, ја̀чӣ је од ку̀рјāка.

ртѐница ж ‘кичма’. – До̀дāјде ми тӯ ртѐницу д-у̀солӣм; ‖ **ртѐњача** ж ‘кичма’. – Кад ӣскројӣмо пр̏шуту за сала̀муру мӣ о̀нӯ ртѐњачу у̀солӣмо па по̀тље о̀димӣмо и тô кад ба̏цӣш у ку̏пус ил па̀сӯљ, да̏днē мло̀го зго̀дну рóму.

ру́бити ру̏бим несв ‘поравнавати маказама, правити поруб’. – Нѐ може тô да се ру̏би зго̀дно ако су ту́пе ма̀казе.

ру̏во с ‘девојачка спрема, рухо’. – И по̀шље нам мо̂ј та̀та ру̏во ко̀ē је би̏о спре́мијо док сам јо̀ш ђѐвовāла.

ру́гати се ру̂гам се несв ‘извргавати руглу нечије особине’. – Не по̀гани нам ѝзворе, не бата̀љӯј нам о̀боре, нѐ кукољи нам у̀ćеве, не срамо̀ти нам о̀чеве, нѐ рӯгај се свѐто̄ме преда́њу, не по̀дсмēвај се на́родноме зна́њу, не по̀мичи нам мѐђе ста̂ре, не развѐљӯј нам свѐтē олта́ре (8: 26).

ру́гло с ‘што је ружно и накарадно’. – Нѐкад је шко̀ла у̀ Расо̄вцу би́ла за при́мер ѝмала па̀ркīћ, ри̏бњāк, сва̀ку зго̀ду, а ви̏ђи са̀д до чѐга е до̀шла, ру́гло јѐдно.

ругѐба ж ‘грдоба, наказа’. – Кад би ружно̀ћа бо̀љела, та ругѐба нѐ би ни по́днē до̀чекала.

ру̂д ру́да -о ‘који има густу и гргураву вуну’. – Про̀брāла сам ру́дē ву̀нē д-опре́дēм и ѝсплетем ђѐци ц̏емпѐрчиће.

ру̀да ж ‘овца са кратком густом и гргуравом вуном’. – Ру̀де мо̀е, ка̀кē сте ми ле́пе; ‖ **ру̀дица** ж ‘предиво, испредена вуна’. – Кад се ру̀дица испре́дē, о̀на се на мото̀вилу намо̀тā на ка̀нуре и но̀сī у боја̀ц̏ницу.

ру́да ж **а.** ‘полуга на предњем делу запрежних кола, уз коју се прежу коњи, волови’. – Би̏дни ста́ложљив, три́ пут мѐри па ćе́ци, ни̏кад не истр̀чāвај ко ждрѐбе пред ру́ду; ***изр***. *Лѐгō на ру́ду* ‘пристати на нешто што се енергично одбијало’; **б.** ‘део ђерма’.

ру́деж ж ‘отпадак од вуне при ваљању сукна’. – Ру́деж смо кори́стили за нала́гање ду̀шēка.

ру́дети се ру́дī се несв ‘показивати знаке сазревања’. – Би̏јо сам у̀-пољу: зго̀дно се ру́дī пшѐница.

ру̀дина ж ‘пашњак, утрина’. – У̀гледак у̀табане ста̀зе кроз па̀шњаке и шљиви́ке ко̀јīма са гра́јōм ју̀ре ђа́ци у прѐпуна шко̀лска дво̀ришта, у̀гледак бѐла ста̂да како запа́сају, до ко̀рена, рудине, на̀више, ка То̀рлāку (5: 187).

ру̀дīште с ‘рудина, пашњак за овце’. – Изнѐси о̀вāј кру̀шац со̀ли го́ре на ру̀дīште нек о̂вце ма̀ло ли̂жу.

ру̀дњача ж ‘врста печурке’. – Ру̀дњача ти ра́стē у̀ пољу ма̀ом по лѝвади и мло̀го е зго̀дна за јѐло кад се ѝćецкā с лу̀ком и ѝспржī у тига́њу.

ру́жа ж **1.** ‘цвет калемљеног шипурка’. – А у а̀влији, сву̀ђ о̀коло поред про̂шћа су би́ле ка̀лемљене ру́же свѝјӯ бојā; **2.** ‘крава са белом шаром’. – Ру́жа е во̀дила и трѐбā да се о̀телī очи Мла̀денāца.

ру̀змарин м бот ‘мирисна биљка Rosmarinus officinalis’. – Кад се ро̀дī му̀шкō, тѐ го̀динē се по̀сāди ру̀змарин у а̀влији и кад ста̀шē за жѐнидбу ш њи̂м се ки̏тē сва̀тови.

ру̂ј ру́ја -о ‘црвен’. – Он би̏јо ру̂ј ко ви̏нски чѐп. – Има́дијаше о̀на ц̏ѐмпер ру́јē бо̀ē, па е ба̀ба у̀глēдне а̀н се по̀молī ѝза-брда; ‖ **ру̂јни** ру̂јна -о ‘црвен, румен’. – Ту́де се ми̂ на̀јдосмо мѐса о̀внӯјскога и на̀писмо ви́на ру̂јнога.

ру́[ј]евина ж ‘црвено вино’. – Ди̏же ча̀шу пу̀ну ру́евине, о̀крете се дома̀ћину и на̀здрави: *Нек се ја̀шо шво̀је про̀шори, нека ношо̀мāка шво̀īг бу̀дē ко̂ на го̀ри ли́сша, да благо̀чēшћем сво̀īм у̀крāсе зѐмљу Србију, да у срцима но̀сē и чу́ваjū вѐру ђѐдōва сво̀īг.* (7: 38).

ру̀[ј]ило с ‘руменило’. – Ру̀ило во̀ћа испреви́јало гра̂не к зѐмљи, чѐкā вре́днē ру̂ке да га збѐрӯ. – Она Ра́да се до̀ћерала, на̀гарила вѐђе и ту̀рила ру̀ило на о̀бразе и у̀сне.

ру́[ј]ити се -ī се (не)св ‘црвенети се’; в. *закачка*.

ру́јко -а м ‘човек црвеног лица’. – Срѐтиг ју̀чē оног ру́јка што сам га о̀нда ви̏ђо код Јеро̀тија

[ру́ка] ж анат. – Вѐлī о̂н: а̀јде да се ѝзмīрите, бла̀го мѐне, ру́ка ру̂ци ни́смо ву̂ци; ***изр***. *из првē ру́кē* ‘директно, без посредника’. – Чу̀о сам, из пр̀вē ру́кē, да ће да до-

нѐсӯ тàкӣ зáкон пò кōм ћемо мӣ сељáци наѐбати кò жӯти мрâви; *из ру́кē ӯ рӯку* ‘лака женска, која мења мушкарце’. – Ѐна ти је, пу́сница, ѝшла из ру́кē ӯ рӯку, ме́њала мушка́рце кò Цѝганин кòње, ш њôм нѝје сàмо òнāј што е жу́ријо нà вōз; ‖ **рӯчица** ж дем од *рука*. – Прӯжи бàби рӯчице, дӯшо бàбина; ‖ **рӯкица** ж ‘и с т о’. – Ѐнē како рӯкицом чӯпā ђе́ду бр̀кове; ‖ **рӯчēрда** ж аугм од *рука*. – Кад га стѝсну òнѝм њѐговим рӯчēрдама, кò мѐнгелама, сàмо што му òчи ни́су искòчиле; ‖ **рӯчнӣ** -ā -ō ‘који се тиче руке, који се односи на руку’ – Нàбавијо беше Мѝјодраг рӯчнӣ сат; ***изр***. *~-ӣ ђѐвēр* ‘неожењен младожењин брат или рођак који преузима невесту од њеног брата или рођака’. – Рӯчнӣ ђѐвēр пàзӣ млâду ко òчи у гла́ви свѐ до чѝна венча́ња; *~-о тестере́нце* ‘мала тестера’. – Пòђекоју ситнѝчицу мòж да престружēш и òвѝм рӯчнѝм тестере́нцетом, вѐћӯ ствâр бѝчкијōм, а грм ӯ-шуми обàљуемо пòпреким тестѐретом; *на брзу ~-у* ‘нешто брзо урадити’. – Àјде да салети́мо и пòкупимо òвō сѝ̄ено нà брзу рӯку, нѐшто голӯбā òдонуд од Овча́ра; *на ~-е* ‘предати неком лично у руке’. – Ѐвē ти òвō да дàднēш тàти, ал лѝчно њѐму нà рӯке, нѝкако дрӯкчијē; *на своју ~-у* ‘тврдоглав, својеглав’. – Ѐн ти је, нàкō, на свòју рӯку; *дѝђи рӯку на́ се* ‘убити се, извршити самоубиство’. – Вѐсели Мѝлета дѝже рӯку на́ се, Бōг да га прòстӣ; ‖ **рӯкāјле** прил ‘ручно’. – Зѐмāјле нѝје би́ло овијег маши́нā но се свѐ ра́дило рӯкāјле и свѐ нам, ва́ла Бòгу, ѝшло ру́кē; ‖ **рӯчно** прил ‘из руке, руком’. – Ни́смо òндак ѝмали сија́че и коѐшта но смо рӯчно разбаци́вали ćеме. – Док нѝје уведѐна лѐктрика и нàчињени бàнсеци, свѐ смо рӯчно стру́гали.

рӯкнути рӯкнēм св ‘изненада се огласити; навалити, нагрнути’. – Јâ идēм нàкō пола́ко пу́том, кад òни рӯкнуше иза врзинē прѐда ме са мàчугама и вѐлē: тӣ си ӯкрō нàшу сѐстру, а јâ им вѐлѝм: ако вòлѝте да ви сѐстра бѝднē удòвица, распа́лите.

рӯковат м ‘ручка, рукохват на неком алату или предмету за ношење’. – Свàкā àлатка ѝмā ӯглачан рӯковат да ти лàкше бѝднē ра́дити ш њôм.

рукòвати се рӯкуем се ‘поздравити се пружањем руке’. – Кад се срѐтише, рӯковаше се и за јӯнāчко упи́таше здрâвље.

рӯковед ж ‘руковет, количина пожњевеног жита која се може обухватити шаком’. – Нѝшта љѐпше нѐма него кад вѝдѝш нàкō преплàнуле ђѐвōјке са рӯковедима пшѐнице у на́ручу.

рукове́дати -òвēдам несв ‘слагати пожњевено стрно жито у руковети’. – Ђѐвōјке и жѐне жњӯ и рукове́дају а мѝ скӯпимо по нѐколко рукове́дӣ и вѐзуемо у снòпове; ‖ **рукове́дање** с ‘слагање пожњевеног стрног жита у руковети’.

руковòдити -òводѝм несв ‘газдовати, управљати’. – Нѝје лàсно руковòдити ако òш тô да рàдиш нàкō како трѐбā.

рӯкорāд м ‘дело, оно што се ради рукама, рукоделье’. – Свӯј се пòзнае Дмѝтров рӯкорāд, свàкӣ њѐгов спòмēн кòӣ је ѝсклесō је кô слѝка, да тӯрѝш рӯку нà срце, нѐ би мòгō ка́сти кòӣ је од ког љѐпши; в. *каменорезац*; ‖ **рӯкорāдан** -дна -о ‘вешт, спретан за ручне послове, радове’. – О́на е би́ла рӯкорāдна, нàд њôм нѝје ѝмало ђѐвōјке кòјā би се ш њôм рàвњала.

рукотвòрина ж ‘ручни рад’. – Ње́зине рукотвòрине су и дàњдàнāс на гла́су.

рукӯница ж ‘рукохват на косишту, на плугу’. – Знâш кàко е кâзано: кад ӯвāтиш за рукӯнице на плӯгу, не окре́ћи се; тàкō ѝ тō: кад рѐшиш нѐшто, не колѐбāј се.

руља ж ‘маса, неуређена група људи, светина’. – Нѝкад нѐмō д-ѝдѐш за рӯљōм, блàго ђе́ду, но у́ се и у свòје кљу́се.

ру́мати рӯмам несв ‘јести с апетитом’. – Àјде рӯмај и нѐ прѝчај, трѐбā да ра́стēш.

рӯмēн ж ‘црвенило, руменило’. – А њôј бѝјāше рӯмēн ӯдарила у òбразе кò кад јàбука колàчара ӯзрелӣ па ше мѝрѝсом мâми да е ӯберēш.

ру́мēнка ж ‘крава црвенкасте длаке’. – Свѐ су нам кра̏ве до̀бре, ал је једна ру̀мēнка на̂јмљѐчнијā.

ру́ндо -а м шаљ ‘човек густе коврџаве косе’. – Ѐнāј ру́ндо ђе́дов пу̏штијо ко̀су ко̀ нѐка ђевѐјчица.

ру́но с ‘вуна острижена с овце’; ***изр.*** Ко̀јōј о́вци руно смѐта, но́ђе нѐма ни о́вцē ни ру́на; ‖ **ру̂нски** -а -о ‘нешто што се односи на руно’. – Теписи у Дупцу се тку од рунске вуне (9).

ру̀ња ж ‘маље, по грудима, под пазухом; стидне длаке’. – За̀ковчај ту̂ ко̀шуљу, прѝкрӣ тѐ ру̀ње ко̀лко би́ло; ‖ **ру̀ња̄в** -а -о ‘длакав, маљав‘. – Ма̀рјан ти је бӣјо са̀в ру̀ња̄в ко̀ мѐчка.

ру́њавина ж ‘вуна од квалитетног дела руна’. – Руњавину остави за ћилиме, а поњаве могу и од лошије вуне (9).

ру́њо -а м ‘изразито космат човек’. – Ѐнāј ру́њо Ки́ћов ба̀цијо ѐко на Сла́вову ће́рку.

ру̀па ж ‘удубљење у земљи’. – Ка̀кӣ вам је ѐвō пу̂т, свѐ ру̀па до ру̀пē, ко̀ да нӣко жи̂в нѐма во́ђе; ‖ **ру̀пица** ж дем од *рупа*. – И у ма̂лој ру̀пици мо̀ш сло̀мити но̀гу; **2.** ‘мали отвор на једној страни кошуље кроз које се закопчавају дугмићи’. – Ѐди да те на́на на̀учӣ д-ѐпшӣваш ру̀пице; ‖ **рупѐтина** ж аугм од *рупа* – Ѐпаде ми о́вца у ѐнӯ рупѐтину, јѐдва е ѝжњēк; ‖ **ру̀пчага** ж ‘и с т о’. – Налѐћек на ѐнӯ ру̀пчагу на пу́ту, ѐмал се не прѐвртоше ко̀ла.

ру̀пити[1] ру̀пӣм св ‘изненада упасти, нахрупити’. – Бӣјаше се намра́чило ѐдонӯд од Овча́ра, гу̂сти цр̂ни ѐблаци се спу̀штили, кӣша са̀мо што нӣје ру̀пила ко ка̀кӣ нѐзва̄н го̂с, а мӣ јѐш ни́смо пѐтрпа̄ли свѐ кр̀стине.

ру̀пити[2] ру̀пӣм недв ‘копати рупе за воћне саднице’. – Да̀на̄с смо цѐли да̂н ру̀пили, ćу̀тра ћемо да са̂димо шљѝве, ако Бо̂г да̂.

ру̀сва̄ј м ‘метеж’. – Кад ба̀нуше труба́чи, на̀стаде нѐвиђен ру̀сва̄ј.

ру̀та̄в -а -о в. *руњав.* – Онај ру̀тавӣ кад се још занеобрѝјāни, стро́ба да т-ѐвати, до̀шō ко мѐђед.

ру́чак ру́чка м ‘доручак (у пољу, на њиви)’. – Ру́чак се ра̂дницима но̀сӣ кад ѐдјутрӣ та̀мо нѐђе око дѐсет са́тӣ, по̀тље око два̂ са̂та но̀сӣмо ѐжину, а на вѐчеру ра̂дници до̀лазē на̀шој ку̀ћи. – Кад је Сто̀јāнка ѐдњēла ра̂дницима ру́чак у Мари́ковину, ѐна иг пӣта да̀ л би во̀љели да им вѐчера бӣднē с мѐдом, ѐни ра̀досно вѐлē да би, ѐна ти ѐндај не однѐсē ѐжину те ѐни до вѐчерē са̀мо што ни́су по̀цркали гла́дни; кад су до̀шли ку̀ћи ѐвече, ѐна им по̀ставӣ пу̀ну ше́рпу пасу́ља ко̀јӯ ра̂дници у сла̂с по̂јду; ѐна вѐлӣ ка̀кӣ је па̀сӯљ, а ѐни: сла̀ђӣ од мѐда; а ѐна: па здоговѐрили смо се да бӣднē с мѐдом.

ру́чати ру̂чам (не)св ‘доручковати’; в. *јабучица*; ‖ **ру́чкити** -ӣм несв дем (о деци)’; в. *за̄трошӣти.*

ру́чити се ру̂чим се св ‘заручити се, верити се’. – Ѐрош и Ја́на се ру́чили на Ва̀скрс. – Ру̂ке ру̂че у ли́це се љу̂бе.

ру̀чица ж ‘количина конопљаних стабљика између две шаке, две руковети’. – Повезане и обрезане ручице слажу се у мочило да се киселе (9).

ру̀чка ж ‘рукохват на алату, посуђу’. – По̀чела да ми клӣма̄ ру̀чка на ко̀сӣшту, мо̀рам да е нѐкако по̀ткā̄јлуем.

ручко̀ноша м / ж ‘особа која носи ручак радницима у пољу (обично млада жена или девојка)’. – Свӣ бӣјагу огла̀дњели па погле́дају еда ли ручко̀ноше да ба̀нē; в. *орач.*

рȳшан рȳшна -о ‘који је у црнини, ожалошћен’. – Нѐпӣсан прóпис је бӣјо кад нѐко ȳмрē да рȍдбина ȍблāчи црнӣну и бӣднē се рȳшно тȁмо док се не прѐкāди гȍдишњица.

р̏шум р̀шума м ‘лом, туча, свађа, прављење хаоса и нереда’. – Нȁпијо се и нȁправијо р̀шум нӣсу мȍгли да га ȍбдржē, полȳпō пô кавȁнē.

С

сȁбāјле прил ‘рано изјутра’. – Зȁтō е пȍранила сȁбāјле, да нȁмӣри стȍку и пӣљеж и д-ȍпрēми Мӣодрага д-ѝдē тôм врȁжјēм сȳду.

сабӣјати сȁбӣјам несв ‘притискати’. – Бȁба е стȁлнō говȍрила: кад врȁћāш дȳг, ȍндак сабјѐну мѐру да врȃтиш; ако пȍзāјмиш шѐрпу брȁшна, кад твȍе стѝгнē из водѐнице, ѝзвр̄шиш шѐрпу, па ȍндак ȳдарӣш нѐколко пȳтā о нађвар да се брȁшно сȁбије, па оклȁгијōм прерȁвњāш и тȁкō врȃтиш; ~ *кȁлдрму* ‘шетати докон’. – Мешто д-ȳзмȳ кȁкȳ ȁлāтку да нѐшто прѝвриједе и да се кȍлко тȍлко овȁјдē, јôк, ȍни сабӣјају кȁлдрму дȍље, по Чáчку, лȳрајући кȍ глȳвē кȳчке свȁкӣ боговѐтни дȃн; ~ *рȍгове* ‘зауставити нечију обест’; ‖ **сȁбити** сȁбијем св. – Бӣјо е повѝљō нȁчисто, ал му на ȍвӣм ѝзборима сȁбише рȍгове, сȁд је виђō да е свȁкā сѝла дȍ-неко дȍба. – Нѝје њѐму ѝмō кȍ да сȁбије рȍгове на врéме, па се ȍсилијо.

сабӣрати сȁбӣрам несв ‘сакупљати’. – Вӣкаше ѝгуман Сáво: знȃш ли, кȃже, чѝјē имáње сȁбӣраш, знȃш ли да ти је свѐ тô Бȍг дȁо?; ‖ **сȁбрати** саберēм св. – Кад су се свȁтови сȁбрали, домȁћин иг пȍздрави и пȍзва да се пȍмолē; ~ **се** ‘доћи себи од изненађења, узбуђења’ – Вѐсели Рáде Чȁура чѐкō ȳнуче вѝше од дѐсет гȍдӣна, кад су му јáвили да е дȍбијо ȳнука, јѐдва се сȁбрō, вѐлē да е од рȁдости ȳмро.

сáбор м ‘окуп, народни скуп’. – Ȍћеју д-ѝдȳ на сáбор, а јȃ вѐлӣм: ѝдте, ал се здоговȍрте кȍ ће ȍд вāс д-ȍстанē да пȳштӣ стȍку. – Мӣ смо ти ѝшли на сáборе за Ѝвањдāн у Стјѐнӣк, за Ѝлӣндан ȳ Вӣчу, за Мȃлу Госпоѝну у Гȍрачиће, а за Прображéње у Кȁону; ‖ **сабȍрчӣћ** -ића м дем. – Бӣјо некӣ сабȍрчӣћ и тȁмо се срѐли.

сабȍрисати -шем несв ‘ићи на сабор’. – Нѝшта дрȳгō и нѝје рáдијо него сабȍрисо и лȳрō по вáшерима и тȁкō се обнерáдио.

савӣјати сȁвӣјам несв ‘мотати, увртати’. – Свȁшта ти се сȁвӣја: и гѝбаница, и сȁрма, љȳди савӣјајȳ дȳвāн, ђѐца кȳкачōм савӣјајȳ грȃне да би дȍватила вȍћку, чȍбанин сȁвӣја ȍвце око сѐбе, ал од свѐга нȁјважније је ђѐцу сȁвити за врѐмена да се не обнѐрāде јел знȃш како су говȍрили нȁши стȃри: млȃд се прȳт сȁвӣја и врȳћо се гвȍжђе кȳе; ‖ **сȁвити** сȁвијем св. **1.** ‘увити, превити’. – Сȁвӣ ȍвȳ грȃну полáко кȳкачōм д-ȍберēмо трѐшње, сȁмо пȁзи да е не слȍмӣш; **2.** ‘скренути, заокренути’. – Кад дȍђеш до рáскрснице, сȁвӣ дѐсно.

савѝјача ж ‘врста пите’. – Нȃјвише смо вȍљели кад бȁба нȁчинӣ савѝјачу са дȍста јȁјцӣ и кȁјмака.

сȁгињати (се) сȁгињēм (се) несв ‘савијати се надоле’. – Рȍдиле шљѝве нȁ љепоту и грȃне пȍчеле да им се сȁгињȳ до зѐмљē; ‖ **сȁгнути се** сȁгнēм се св. – Кад јȁшēћи ѝдēш кроз вȍтњāк, сȁгни се да не зȁкачӣш за кȁкȳ грáну па да нагрȁбȳсиш; ***изр***. ~ *глȃву* ‘покорити се, покуњити се’. – Сȁгнуше глȃве ко нѐке стрȃне, што вѝкали: свѝ јунáци нѝком пȍникоше и у цр̄ну зѐмљу погле́днуше.

сȁгнати -āм св ‘сатерати’. – Да иг сȁгнāм ȳ-тōр, сȁмо иг вȁбнēм: пр̄с-ōјце, и њѝг ѐтē из ȍнијег стȍпа; ‖ **сагȍнити** сȁгонӣм несв према *сагнати*. – Ȍтишли љȳди ȳ-планину, да сȁгонē др̄ва.

сагу̀бити са̀губӣм св ‘изгубити’. – Знâш како е кâзано: бо̀ље ти је сагу̀бити гла̂ву, него сво̀ју огре́шити ду̀шу. – Нâш ђе́до е гово̀ријо да е бо̀ље ча̏сно у̀мри̑ети, но сра̏мотно жи́вљети и у̀чијо нас и кад је са̀губљена би̏тка, ни̏је са̀губљен ра̏т, ни̏кад не мала̀ксāј, не кло̀ни, но гла̂ву го́ре; ***изр.*** *До̀бро не̏ по̄зна док га не̏-сагуби*.

са̀д / са̀де прил ‘сада’. – Док се зна̀о ре̂д и по̀редак, мла̏ђӣ су по̀штовали ста̀рије и испуња́вали За́кон Бо̀жјӣ: по̀штуј о̀ца и ма̀тер сво̀ју; са̀де, откад на́род Бо̀га за̀борави, нѐ знā се ча̏сног кр̏ста; в. *сваја*, *ђевовати*, *наливати*, *посмрче*; ‖ **са̀денак / са̀денаке / са̀днāк** прил ‘и с т о’. – Та̀кō е би́ло о̀ндак, а са̀днāк, о̀ткад је о̀вā гологу̂зија до̀шла на̀ влāс, ви̏дӣш и са̂м ка̀ко е, ни́си ђо̀рāв да нѐ видӣш; в. *забрусити*, *заоштрити*, *једар*, *карта орачица*, *персона*.

са̀дāљка ж ‘дрвени клин за прављење рупе у земљи у коју се ставља садница површа’. – И на̀ма ђе́до начѝнијо са̀дāљке па нас ба̏ба нау̀чила да са̂димо ку̀пус.

са́дити са̂дим несв ‘стављати у земљу младу биљку’. – Са́дили смо во̀тњāке и вѝнограде, зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: ђе го̀ј на̂ђеш зго̀дно ме̏сто ти дрво поса́ди, а о̀но е благо̀родно па ће да на̀гради.

сади̑е́вати са̀ди̑евам несв према *сађенути*. – Иде́мо ѝ мӣ да им по̀можемо сади̑е́вати ро̀гоце пасу́ља; ‖ **са̀ђенути** -нēм св ‘саденути стогове, обезбедити сено за зиму’. – О̀вōг љ̏ета смо са̀ђенули се̏дам си̑е́на, би̏ће, ако Бо̀г да̂, и ме́но о̀тавē.

са̀жалити се са̀жалӣм се св ‘смиловати се. – Кад је ви̏ђō ка̀кā га е нѐвоља сна̂шла, са̀жалијо се на ње̏га и свѐ му опро̀стијо; ‖ **сажаљева́ти** -а̀љēвам несв, об. у ***изр.*** *сажа̀љēвам слу̀чај* ‘изјава саучешћа’. – Ја̂ се ш ње̂м изљу́бик и вѐлӣм му: *Сажа̀љēвам слу̀чај, по̀браштиме,* а о̂н за̏кукā ко̀лко га гр̏ло но̀сӣ.

сажѐћи са̀жежē св ‘сагорети, запалити’. – Ба̀ци то̂ под ка̀зан те сажѐжи; ~ *ће иг о̀гањ* ‘отићи ће у пакао’. – Ка̀ко ра̂де на̀кō ће им и би̏ти, да̂ј Бо̀же да иг не са̀жежē о̀гањ кад до̂ђе су̀дњӣ да̂н.

сажи́вљети се -ӣм се ‘сложити се, лепо уредити заједнички живот’. – Ва́ла Бо̀гу свѐ је на̀јпотље зго̀дно ѝспало: си̂н и сна̀а ми се сажи́вљели нѐ може љѐпше би̏ти, ко̀ да су пора́сли у и̏стој ку̀ћи.

са̀знати -ām несв ‘дознати’. – Кад је са̀знō да се о̀ни љуба̀вишӯ, на̀прави за̂ćеду и у̀ватӣ иг на го̀мили.

са̀зрелити -ӣ[м] св ‘дозрети, сазрети’; в. *видовац*, *чир*.

са̀зути са̀зуем св ‘скинути обућу, изути се’. – Са̀зӯј, та̀та, ко̀ндуре да иг о̀перēм; ~ **се**. – Кад сам до̀шō на̀-басāмке, ја̂ се са̀зуем да не у̀несēм бла̀то љу́дма у̀-кућу.

са̀јман са̀јмана м ‘непроходан терен’. – И мӣ ти тѐ но̀ћи за̀басāмо у нѐки са̀јман, ни̏кāко д-ѝзӣђемо на пра̂ви пу̂т; в. *проредa*.

сака̀гија ж ‘коњска болест, maleus’. – Зѐмāјле се деша́вало да ко̀њи обо̀лē од сака̀гијē, далѐко би́ло, и о̀на се мло̀го те́шко ле́чила.

са̀кат са̀ката -о ‘инвалидан, с оштећеним рукама и ногама’. – И о̂н, сиро̀ма, на̀кō са̀кат, с о̀нӣм њѐговим шта̀кама до́ђе ко̀дā нас и ра̀д би би̏јо да по̀могнē ко̀лко би́ло.

саклѐнити са̀клонӣм св ‘заклонити, одбранити (од зла)’. – Бо̀же, са̀чӯвај, саклѐни и спа́си.

са̀кōв -о̀ва ‘горњи део градске одеће, сако’. – О̀вӣ на̀ши кад су о̀тишли у тѐ ђаво̀ље ва̀брике, по̀бацали гу̀ње и ц̏емпере па по̀чели да но̀сē сако̀ве и дуз пантоло́не.

са́ковац -ōвца м ‘гвоздени плуг са колицима’. – Кад смо на̀бавили са́ковац, о̀нда е о̀рāње би́ло ду̀бље но ра̀није кад се о̀рало ра̀лицом.

са́ла ж ‘славска соба, просторија за дочек гостију’. – У са́ли ће смо сла̀вили су сто̀јāле ѝконе, на̀јљепши ћѝлими и ве́зени ча́ршови.

салабѝњати -āм св ‘сатерати’. – Салабѝња иг о̂н у̀ собу, ски̏нē ка̀иш и дрѐкне: гово̀рте ко̀ е у̀крō!

сала̀мура ж ‘усољено месо или сланина које стоји у соли пре димљења’. – Мӣ у деце́мбру по̀сечӣмо, ȍндак ỳсолӣмо мêсо про́писно и дȑжӣмо га у сала̀мури двае́стак да́нā, па га ȍндај тỳрāмо у сỳшару да се дȉмӣ.

са̀лāш м ‘грађевина за смештај и сушење кукуруза у клипу’. – Сва̀ка кỳћа е ѝмала са̀лāш оплѐтен с прỳшћом у ко̀јӣ смо по̀тље комѝшāња убаци́вали мỳрузе да се сỳше, па смо кру́нили поме́но кад за̀требā за пи́љеж или сто̀ку ил за водѐницу.

салѐћети -тӣм св према *салетати*. – Ôн ти је ко̀ грȉња: кад је салѐћō, нȉје одỳстајō док му нȉје до̀шла ỳ кућу; ‖ **сале́тати** са̀лēћем несв ‘облетати, обигравати око неког, заводити, освајати’. – Сва̀кӣ да̂н је сале́тō док нȉје прѝстала да се ỳдā за̀ њега.

сали́вати са̀лӣвам св **1.** ‘скидати кајмак с млека’. – Кад са̀лијем ка̏јмак, ја̂ ȍндак по̀дмлāчим млије́ко, сȉпāм ма̏ју и тỳрӣм да се сȉрӣ; **2.** ‘истеривати страх бајањем (саливањем олова)’. – Кад се ȍнō Са̀ва испрѐпадō, мо́рали да му сали́вају стра̏овицу; ***изр***. *ко̀ саливѐно* ‘добро, лепо, таман, по мери’. – Мло̀го ти ле́па а̀љина, сто̀јӣ ти ко̀ саливѐна; ‖ **са̀лити** са̀лијем св према *саливати*. – Са̀лӣла сам ка̏јмак, ти подмла́чи млије́ко и тỳри ма̏ју; в. *рибати*.

са̀ло с ‘масно мрежасто ткиво у утроби заклане животиње’. – Са̀ло смо то̀пили за мâс, а јѐдан дѐо о̀стављали за са̀лчиће; в. *тишња*.

сало̀мити се са̀ломӣ(м) се св ‘изломити се’. – Сало̀миле ми се грâне ја̀бȳка, ту́га да т-ỳватӣ, ко̀ у о̀нōј што пјѐвāгу на̀ше ђѐвōјке: вȉшњичица рȍд ро̀дила, од ро̀да се сало̀мила.

салути́рати -ỳтӣрам (не)св ‘поздравити по војнички’. – Кад смо би́вали у во́јсци па на̀ӣђемо според старѐшинē, ȍбавезно салỳтӣрамо.

са̀лчић са̀лчића м ‘колач од лиснатог теста са салом’. – Кад ба̀ба ỳмије̑си са̀лчиће па иг на̀филуе пѐкмезом и по̀спē шѐћером у пра̏у, мӣ пр̏сте д-изгри́зēмо.

са̂м у изр. **са̀мосāм** ‘сам, без икога’. – И ја̂ ти за̀пуцāм преко планѝнē, по о̀нōј по̀мрчини са̀мосāм; ‖ ~ **са̀мцијāт** ‘без икога, без ичије помоћи’. – Нêш ми вѐровати да е ôн о̀нȳ гра̀ђевину спо̀дигō са̂м са̀мцијāт, ко̀ мра̂в, мȉц по мȉц и на̀прави; в. *пустара*.

са̀мāр -а́ра м **1.** ‘дрвено седло (на магарцу)’. – На ко̀ње се тỳрало ко̀жно сѐдло ил а̂м, пра̀вили иг сара́чи, а ма̀гāрцу е слѐдовō са̀мāр, за̀тō се ка̂же кад нѐко на̀задуе да е спа̀о с ко̀ња на ма̀гāрца; ***изр.*** *Док је ле́ђā, бȉће и сама́рā*; **2.** ‘слеме као сециште кровних површина’. – По̀крисмо но̀ву кỳћу, ва́ла Бо̀гу, о̀стало јо̀ш ćỳтра д-ỳзведȳ уз ма̀ије и да ста̀вē шљемѐњаче на са̀мāр.

са̀мљети са̀мељēм св ‘завршити млевење’. – Ми смо раније но̀сили, о сѐбе, Драгỳтину да са̀мељēмо, али кад је сỳшна го̀дина па о̀малѝ во̀дē, ћѐрали смо чак у А́теницу у Дми́трића водѐницу.

само̀вати са̀муем несв ‘живети сам, у самоћи’. – Ђѐца ми отишла у бȉјели свȉет, ја̀дна Бо̀сиљка ỳмрије и ја̂ ти са̀д са̀муем ко̀ о̀нāј ка̀луђер Рафа̀ило го́ренак на Јѐлици, са̀мо што он дрỳгуе з Бо̀гом, а ја̂ се ба̀пћēм са стȏ ја̂да, а нѝ сāм нѐ знāм штȏ.

самовеза̀чица ж ‘машина за жетву која одмах и везује снопове’. – Са̀д ти самовеза̀чица одмјѐњуē и жѐтеоце и вѐзијоце, а откад о̀на пр̏кћē по по̀љима, за̀мȳче пѐсма жѐтелачкā.

са̀мовōљан -љна -о ‘својеглав, бандоглав, тврдоглав’. – Ма тȏ што е са̀мовōљан и тврдо̀глав кȏ ма̀зга нȉје до̀бро, свѐ ће тȏ ôн искѝјати на̀-нōс у сво̀е вре́ме, ја̂ ти ка̂м; ‖ **са̀мовољно** прил ‘на своју руку, својеглаво’. – Намћо̀ришē и ра̂ди са̀мовољно ка̀ко ôн о̀ћē, а ја̂ му вѐлӣм: дȉјете, па̀метан се ỳчӣ на тỳћӣм, а ша̀шāв на сво̀ӣм грѐшкама, ал не вре́дӣ, нѐ бренуе.

самòниклица ж ‘самоникла биљка’. – Òставде ту самòниклицу, мò[же]ш је пòтље нѐђе пресáдити.

самòтиња ж ‘самоћа, усамљеност’. – Откад му ỳмриј̑е жѐна, ỳбӣ га самòтиња.

самòћа -òћē ‘усамљеност’. – Свѐ би пу̑ста лȁсно, ал ỳби ме òвā нѐснā самòћа.

сȁмпас сȁмпаса м ‘напасање стоке без надзора’. – Зѐмājле смо изгòнили ôвце и јалòвӣње гóре на цѐмātске ỳтрине у сȁмпас.

сȁмсара ж пеј ‘пас’. – Òнā Мијȁилова сȁмсара ми се нȁвадила те кỳпӣ јáјца из гњéзда.

[сȁн] снȁ м. – Нȁмучио сам се нòћāс: нѐће сȁн нȁ очи; ‖ **сȁн** сȁна -о ‘сањив’. – Тô е тȁкō би́ло, òчијȳ ми мòӣг, ни́сам би́ла, штòнō кȁжу, ни сȁна ни пи̑јана; ‖ **сȁњив** сȁњива -о ‘неиспаван, поспан, дремљив’. – Свȁки дȁн дȏ̑ђе на пòсō сȁњив, нѐ може лȁсно да дȏ̑ђе сѐбе.

сȁндала ж ‘плитка кожна обућа са каишима’. – Кад смо пòшли на вáшер, нѐшто Дỳшāн зȁповјēдӣ сѐстри му Òлги, а òна му кроз пѐсму прӣговорӣ: òћу, òћу, брȁле, кỳпи ми сȁндале и, ствȁрнō, ôн јој кỳпијо сȁндале; ‖ **сȁндалица** ж дем. – Òди, дỳшо бȁбина, да вѝдӣш кȁкē ти је сȁндалице кỳпила бȁба.

сȁндук сȁндука м ‘дрвени ковчег’. – Мӣ смо у вајáту ѝмали сȁндук и у њѐму смо дȑжали стòēћē ствȁри; ***изр***. *мрȉтвачкӣ* ~ ‘дрвени ковчег у коме се сахрањује покојник’. – Нȁправијо Мѝкан пòкōјном Мỳрици рȁстов сȁндук и кȑстачу кȏ саливѐни; ‖ **сȁндуче** -ета дем од *сандук* – Òстави те ђѝнђуве у òнō мȁло сȁндуче. ‖ **сȁндучић** м ‘и с т о’. – Да вѝдӣш кȁкē сȁндучићe прòдае òнāј чȏвек вȁмо на вáшеришту, вȁљало би кỳпити јѐдан за ђѐтињē књѝге; ‖ **сȁндучина** м аугм од *сандук*. – Òвȳ сȁндучину нȁпō жи́жак, трѐбало би га изгòрети и начѝнити нȏв, мéно љѐпшӣ.

сандỳчара ж ‘кошница од дасака, ђерзонка’. – Зѐмājле су чѐле гȁене у врȑшкарāма, тек скȏро се прѐшло на òвē сандỳчаре од ђѐљāне лѝповине.

сȁнтӣм -и́ма м ‘стоти део метра, сантиметар’; в. *коријен*, *стожер*, *талпа*.

сȁнтрач м ‘ограда над бунаром’. – Òни ѝмадијагу бỳнāр сред àвлијē с кȁменим сȁнтрачом и вѝјоглāвом.

санцада ж в. *сарцада*.

сȁњēти сȁнесēм св ‘пренети наниже, спустити’. – Јѐдва жи́ва сȁњēк òнē òткувāне кòшуље дȏ̑ље ỳ поток да иг ѝсперēм, а кȁко ћу иг, пỳста, ѝзњēти нȁвише, Бȏга пѝтај.

сȁњивōс -сти ж ‘поспаност, нерасањеност’. – Сȁњивōс је кȏ̑ бȏлēс, чȏвек нѝје нѝ за шта кад га òна òбузмē, мȁло, мȁло па зѝ̑јева ко пѐш.

сȁп м ‘дршка, рукохват алатке’. – Дóђе д-ѝзвидӣ ствȁр па трȁжи ђѐљку, с њѐговē, бȁксем, спȁо сȁп.

сапанђéла ж ‘невреме, олуја’. – Кад ỳдари òнā сапанђéла, сȁставӣ се нѐбо и зѐмља.

сȁпēти сȁпнēм св ‘везати конопац за врат и предњу ногу коњима или говедима’. – Сȁпни крȁве да не бȑстē шљѝве; ‖ **сȁпињати** сȁпињēм несв према *сапети*. – Нѐмō иг звȁти, èнē иг сȁпињȳ стȏку.

сȁпи сáпӣ м мн ‘задњи део коњских леђа с бутинама’. – Ћѐрō е кȏња галóпом, свѐ му на сȁпи ѝзбила пѐна.

сȁпȳн -ỳна м ‘средство за купање или прање’; ***изр***. *умѝвећӣ* ~ ‘сапун за умивање, купање’. ~ Кỳпи јѐдан умѝвећӣ сȁпȳн; *пѐрећӣ* ~ ‘сапун за прање рубља’. – Нȁши стȁри су од сóдē и маснȏ̑ће прȁвили пѐрћӣ сȁпȳн; *брѝјаћӣ* ~ ‘сапун за бријање’. – Нѐко ми склȏнӣ брѝјаћӣ сȁпȳн; ‖ **сапȕнӣћ** -и́ћа м дем од *сапун*. – Ỳзми ми у дуђáну јѐдан брѝјаћӣ сапȕнӣћ; ‖ **сапȕнчӣћ** -и́ћа м дем ‘мали сапун, излизак, истрошен, излизан комадић сапуна’. – Òстō вóђе сȁмо òвāј сапȕнчӣћ.

сапу̏нати / **сапу̏њати** -а̄м несв ‘трљати сапуном’. – Ду̏го га е сапу̏њала док ни̏је са̀в побе́љо̄ од сапу̏нице.

сапу̏ница ж ‘пена која настаје трљањем сапуна по мокром телу или рубљу’. – Кад ту̏рӣш бри̏јаћӣ са̀пӯн у сапу̏њару с мало во̀де̄ и чѐтко̄м за бри̏јање про̀тр̄љаш, на̀правӣ се сапу̏ница с ко̀јо̄м тр̄ља̄ш бра́ду д-о̀дмекне̄ и о̀ндак се о̀бријеш о̀ла̄јле; в. *сапу̏њара 2.*

сапу̏њара ж **1.** ‘сланина у којој нема меса ни жилице’. – Ӣжње̄ нам не̏ке сапу̏њаре̄ и цр̄ног лу̏ка, те се ми̏ уз о̀нӯ ра̀кију зало̀жисмо да нас не у̀ватӣ; **2.** ‘мала посуда за прављење сапунице за бријање’; в. *сапу̏ница.*

са́ра ж ‘део чизме изнад стопала’. – Бӣјагу му са́ре на о̀нијем ко̀жним чӣзма̄ма ѝзвиксане па се ћѐктē на̀ сӯнцу ко оглѐдало.

са̀рага ж ‘ситна сува риба’. – На̂јвољели су го̀сти о Ни̏кољудне после ру́чка да мѐзе̄ вру́ћу са̀рагу уз о̀но̄ ба̀њичко ви́но.

са̀рана ж ‘сахрана, погреб’. – Та̀кӯ са̀рану сѐло нѐ па̄мти, те̂шки на́род до̀шо̄ у пра̀тњу и четр̀не̄с по̀по̄ва, а у̀нучӣд пи́штē ко̀ црви́ћи.

сара́нити са̀ра̄ним св ‘сахранити, обавити сахрану’. – Сара́нише вѐселог о̀ца Јо̀вана у Ћѐничића гро̂бље, вѐлē ни̏је да̀о вла̀дика да га са̀ра̄не крај о̀нē пѐћине на Цр̄ној сте́ни ђе је про̀во̄ преко три̏јес го̀ди̏на у по̀сту и мо̀литви; ‖ **сарањи́вати** -а̀њӣвам / -а̀њуем несв према *саранити*. – До̀шло вре́ме да се на нѐким на̀шим гро̂бљима ви̏ше не̂ће ѝмати ко̀ сарањи́вати.

са̀ра̄ч -а́ча м ‘мајстор који прави амове, седла и друге предмете од коже’. – Ри́сто, Ла́лов о̀тац, ти је бӣјо са̀ра̄ч и то̂ на гла́су; ‖ **са̀ра̄чки** -а -о ‘који се односи на сарача’. – О̀во̄ ти је Ри́стов са̀ра̄чки при́бор.

са̀ргија ж ‘груба тканина за ц̑акове’. – Од о̀нē са̀ргије се ши̏ли ц̑а́кови, а врѐће су би́ле ко̀стрӯтне.

са́рма ж ‘јело од киселог купуса, млевеног меса и пиринча’. – Кад ба̀ба са̀вије са́рму, о̀на е ту̀рӣ украј шпо̀рета да се ду̀го кр̄чка̄; ‖ **са̀рмица** ж дем. – По̀ђекоја на̀правӣ о̀нē са̀рмице, ма̂ле, за два̂ за̀логаја, трѐба̄ ти пе́-шес за ру́чак, а по̀ђекоја вѐлике, јѐдва ви̏је да по̂јдеш.

сарц̑а́да / серц̑а́да / санц̑а́да / срц̑а́да ж ‘тешка грубо ткана поњава’. – Кад су мра̀зови вѐлики, ма̂јка нас по̀крије преко по̀ња̄ва сарц̑а́дама, а о̀но̄ се и̏зу̀тра, ви̏ди̏мо, на о̀ни̏м крајѝћима од ву̀нē у̀ватило и̂ње. – Кад су вѐлики мра̀зови, ма̂јка нас о̀згō, преко о̀ни̏г по̀ња̄ва, покрије јо̀ш и срц̑а́дом; в. *наткати*, *штенара* 2.

са̀спети са̀спēм св ‘доспети, пасти на ниске гране’. – Ако си ти̂ са̀спō да тра̂жиш по̀мōћ од др̀жавē, код на̀кē ѝмовинē, зна̂ј да смо про̀пали дибиду̏з.

са̀спети са̀спēм св ‘доспети, пасти у невољу’ – Кад је он са̀спō да не̂ма ш чим да о̀бави сла̀ву, зна̂ј да га е сти̏гла ма̂јчина кле̂тва. – Кад смо ми са̀спели до̀тлē да нас Шва́бе у̀чē неким љу̏цким пра́вима, а кла̀ли нас у она два̂ и бо̀мба̄рдовали у о̀во̄м по̀тоњем ра̀ту, о̀нда зна̂ј да е до̀шло ђаво̀љē вре́ме.

са̀сӯти са̀спēм св **1.** ‘изручити нешто зрнасто, ситно или течно у некакав суд’. – Са̀спи, си̏не, бра̀шно из о̀на два̂ ц̑а́ка у на̀ћва̄р; **2.** ‘поменути много непријатних појединости (у свађи). – Са̀сӯ му свѐ по спи̏ску.

са̀тана / со̀тона м ‘пали анђео, који се одметнуо од Бога, ђаво’. – У̏зо га са̀тана под сво̀е. – О̀д њӣг је Бо̂г да̂вно ди̏го ру̀ке кад је ви̏ђо да слу̂же со̀тони; ‖ **сата̀нчина** м аугм пеј. – Она сата̀нчина нѐ мисли да се зу̀стави док нас нѐ сатрē; ‖ **са̀танин** -а -о ‘који припада сатани, који се односи на сатану’. – Ба̀ци ту цига̀рчину из у́ста, зал нѐ знаш да е то са̀танино ка̀ндило; в. *смислити*.

сата̀нуша ж ‘вештица, врачара’. – Она̄ сата̀нуша јо̀пēт нешто вра́чала око њи̏не шта̀лē.

са̀тара ж ‘алатка за сечење меса’. – На̀бавијо сам на ва̏шеру са̀тару, нѐ може би̏ти бо̀ља.

сата̀рāћ -а́ћа м ‘опанак од старих ауто гума (по мајстору Милану Сатарићу-Сатари из Горачића)’. – На̀бавијо и Са̀ва Сто̀јановић сатара́ће па кад, на̀кō кру́пан, ѝдē пу́том, са̀мо шла̀њā.

сата́рити са̀тāрим св ‘изгубити’. – Ти̂ му, чо̀вече, скрêћеш па́жњу да не са̀тāри ствâри, а гла̀вно му ни́си рѐкō да чу̂ва и не са̀тāри о̀браз.

са̀три̑ети / са̀тр̄ти са̀трēм св ‘уништити’. – Мло̀ги су шћѐли да нас са̀трӯ, ал им нѐ даде Бо̂г, за̀тō е и ка̂зано да чо̀век снӯе а Бо̂г одлу̀чуе. – Шта си нава́лијо на̀ тӯ ђѐцу с то̀ликим по̀слом, ви̏диш да ћеш да иг са̀треш.

са̀ткати са̀ткēм св ‘изаткати’. – Са̀ткала сам ћѐрима ћѝлиме, са̀д ћу на̀ма д-ѝзаткēм два̂ у па́ру.

са̀трулити са̀трулӣ(м) св ‘иструнути’. – Са̀трулише нам компи́ри, нѐ̂ће иг о̀вē го̀динē ни̏ко сѐм да иг да̀днēш ца̀бē.

са̀ћерати -āм св ‘сатерати’. – Јѐдва о̀вӯ нѐсретну пила̀дију са̀ћерасмо у коко̀шāр.

са̀ч са̀ча м ‘земљани поклопац под којим се на огњишту пече хлеб и сл’. – Кад се ѝмесӣ љѐб, о̀ндај га тӯрӣмо у срѐпуљу, по̀клопӣмо са̀чом и за̀претēмо ӯ жāр.

са̀чма ж **1.** у ***изр***. *си̏јаши на са̀чму* ‘сејати из руке, руком’. – Зѐмāјле смо сви̏ си̏јали на са̀чму, по̀тље смо копа̀чицама бра̀здали па си̏јали у бра́зду, док не ѝзмислише си̏јāч; **2.** ‘гмизла (в.)’. – Наговòријо га ђа̀во д-ѝдē ӯ-лōв, ни̏је ѝмō памѐтнија по̀сла, те на̀ебо, за̀качила га нѐчија гми́зла те мо́рō д-ѝдē до̀ктору.

са̀чмара ж ‘ловачка пушка за ситну дивљач и птице, с метком пуњеним сачмом („гмизле“). – Ма та̂ са̀чмара ти ни̏је нѐка, нѐма пу̀шкē без караби́на.

сачу́вати са̀чӯвам св ‘одржати, спасти’. – Ба̀стало Милу̀тину Ка̀плару да комендѝја, а по̀ђекоји пу̂т по̀дигнē по̀неку ша̀љиву здра̀вицу, па ја̀мпӯт о о̀бетини у Брѐзовицама, на̀здравља Ми̏лораду, па кад би̏ при̏-крају, вѐлӣ: Дома̀ћине, нек те са̀чӯва Бо̂г пра́зна ца́ка, ђава орта́ка и ти̑е́сна сока́ка.

са̀цāк м ‘гвоздени троножни сталак за лонце на огњишту’. – Ра̀није ти се тӯрӣ вѐлики зѐмљани ло̀нац на са̀цāк и о̀ндак се кӯвā па̀сӯљ, ил ко̀мпӣр, ил кӯпус за це́лу за́другу.

са̀цгати -āм св ‘дугом употребом сатрти, подерати, похабати’. – А и о̀во ме́но на̂с гѐмāља што е о̀стало у сѐлу ни̏је ни̏ за шта, свѐ то са̀цгало и изнемо̀ћало, нѐма ко̂ ра̀ку д-ѝскопā.

сашапта́вати се -а̀птāвам се несв ‘договорити се шапатом, кришом’. – Ви̏дӣм ја̂ да се нѐшто му̀вā, нѐшто се о̀ви дрмāтори сашапта́вају, зна̀о сам да се спрѐма нѐка по̀двала.

саште́ђети -дӣм св ‘уштедети’; в. *зађераваши*.

сашу́ћети -у́тӣм св ‘пређутати неправду’. – Жа́рко пла̀но у ли́цу, мешчѝнӣ са̀мо што му кр̂в ни̏је по̀точāла на о̀бразе, нѐ би о̂н, на̀кӣ ка̀кӣ је, дозво̀лио да му нѐко кома̀ндӣра у њѐговој а̀влији, ни̏ за каке па̀ре, ал зна̂ да е кр̂ив, и сашу́ће (7: 71).

сва̀дба ж ‘свечаност поводом склапања брака’. – Кад се жѐнијо мо̂ј бра̀т Бу̀диша, би́ла сва̀дба му̀шкā, три́ да̂на (7: 212); ‖ **сва̀дбенӣ** -ā -ō ‘који се односи на свадбу’. – Ко̀дā нас ти је сва̀дбени о̀бичај да по̀тље венча́ња сва̀тови до̀лазē младо̀жењинōј ку̀ћи и ту̀јнāк мла̂да на̀јпрво, при̏је но што у̀ћѣ ӯ-кућу, ба̀цā си̏то на кро̂в ку̀ћē, ако си̏то о̀станē то̂ е зна̀к да ће мла̂да о̀пстати ӯ тōј ку̀ћи, ако би па̀ло, мла̂да г-ѝзгазӣ да би о̀пстала, е о̀ндак ӯзимā на́кōнче у на́руче, то̂ ти је на̀јмлађӣ мушка̀рчӣћ из младо̀жењинē ва̀милијē, па га мла̂да о̀крēне три́-пу̀т ѐда би мла̀дēнци ѝмали до̀ста лѐпē и здра̀вē ђѐцē.

свàдбāр -áра м ‘учесник свадбене свечаности из реда невестине родбине’. – Благочàстива брàђо и сѐстре, свàтови и свадбáри, нек дâ Бôг да вам бȕдȳ пȕни àмбāри, нека вàскрсли Гòспōд вàш и мôј, нѝспошљē нà вāс свѐтӣ блàгослов свôј, нà вāс и нà ваше чàсне дòмове, на вàше ђѐри и на вàше сѝнове (7: 153); ‖ **свàдбарски** -а -о ‘који се тиче свадбе и свадбара’; ***изр***. *~-и кȕпус* ‘купус који се за свадбу спрема у земљаном лонцу’. – Кад àшчија Јòван нàрēди свàдбарски кȕпус, кàт кȕпуса, кàт мѐса, кàт слàнинē па свѐ тàкō, свàтови прсте д-ѝзéдȳ.

свàдбовати -уем несв ‘учествовати на свадбеном весељу’. – Òндак ти се свàдбовало по трѝ дāна: првӣ дâн се ѝдē ȳ сватове за млâду, ćутрàдāн свӣ свàтови дочѐкујȳ првешчāд и пôде, а трѐћӣ дâн је прâви мѐрāк, тȳј се јѐдē пѝјē и весѐлӣ; ‖ **свàдбовāње** с . – Млòги су рѐкли да свàдбовање пòчињē ȳ тāј трѐћи дâн.

свàдити се свàдӣм се св ‘посваћати се’. – Поćавѐљале се јѐтрове и ȕмало да се свàдē, ал наѝђе им свѐкрва па им вѐлӣ: ћѐри мòе, знáте вӣ да е запòвиђено да љȕбите јѐдни дрȕге и да знáдете, блàго мѐне, ђе нêма мѝра, нêма ни срѐћē. – Густѝрō Дрáго па му свирáчи пјѐвали òнȳ: свàдили се óрли и сòколи; ‖ **свàђати се** свàђāм се несв према *свадити се*. – Кад нêма с кӣм, он се свàђā са сáмим сòбōм јел, вѐлӣ, ту будàлу нàјбоље пòзнае.

[свàђа] ж. – За свàђу е пòтребито двòе. – Нѝшта грȕђе од свàђē; ‖ **свàдљив** свàдљива -о ‘раздражљив, љутит, напрасит’. – Нѐке јàде дòшō свàдљив, нѝ с ким н-ȕмијē згòдно, но мàл-мàл па се спòречкā с коекӣм, а пòтље кривѝцу прѝпӣше òнōм дрȕгом. – Бòље је ćѐђети у ȕглу од крòва него *са жѐнōм свàдљивом* у кȕћи зàеднӣчкој.

свáја ж в. *свастика*.

свâк м ‘сестрин муж другој сестри (другим сестрама)’. – Òвō ти је Рȕжин свак, ôн ти је òзгō из Êрске и млòго е дòбар пѝнтор.

свàкад прил ‘увек’. – Свàкад се знàло кô ćѐдӣ у врȉ собрē и кô кòсӣ, а кô вòду нòсӣ.

свáлити се свâлим се св ‘пасти, срушити се’; в. *бекрински*.

свáрити свâрим св в. *узварити*. – Свáрила ви бàба млијéчка па зашѐћерила и утрòшила пòгаче.

свàстика ж ‘женина сестра’. – Драгȕтинови и Èмӣлини зѐтови ѝмали по пêт свàстӣка; ‖ **свáја** ж хип. – Дòшла нам мòја свáја и ђѐца се млòго òбрадовала тѐтки; ‖ **свàстичин** -а -о ‘који припада свастици’. – Дòшла ми свàстичина ђѐца и сàда у áвлији двòструка галáма.

свàстић м ‘свастикин син’. – Мôј свàстић òтишō ȳ вōјску и тàмо му дáло чѝн десетáра.

свàстичина ж ‘свастикина кћи’. – Ѝшли смо у Брѐзовице да глâмо дòм за мòју свàстичину.

свàт м ‘учесник свадбене свечаности с младожењине стране који иде по невесту’. – Òбичај је да свàдбāри дѝгнȳ на вѝсоку мòтку јàбуку и нêће д-ȕпуштē свàтове у àвлију док тȳ јàбуку нѐ скинȳ гáђајући ѝз-пушāка; ‖ **свàтовскӣ** -ā -ō ‘који се тиче сватова, који се односи на сватове’. – Нâјљепше је кад пòчнē натпјевáвāње: тȳј се нѐ знā кòјā е од кòē свàтовскē пјѐсмē љѐпшā; в. *завичај*.

свàштара ж жена која не бира партнере’. – Пȕшти òнȳ свàштару ако Бòга знâш, ш њôм нѝје бѝо сàмо òнāј ко нѝје ѝмō кàд.

свàштāрош м ‘човек склон свему ономе од чега се честит уклања’. – Он ти је свàштāрош, вòли и да слàжē и да се кòцкā и д-òблијеће око тȕђīг жéнā и свàшта.

свéдни -е -а ‘исти, једнаки’. – Свӣ су ми свéдни; ‖ **свéдно** прил ‘лепо, као некад, младалачки’. – Пјѐвā ђéдо, кô и мòмак свéдно.

свѐжњӣ̄ћ -и́ћа м ‘мера која обухвата више повесама’. – Предвој повјесма у свежњиће – да би знали колико иг има (9).

све́зати свѐжем св ‘везати’. – Бȁба ȍдведе крȁву да је свѐже навр лѝвадē за јȁсен.

свезнȁдāр -а́ра м ‘свезналица, који све зна’. – Бȁба е Ја́ну зва́ла стојȁдара јел знȃ стȍтину јȃда, а Јȃнка свезнȁдāр јел знȃ и нȁ чӣм нѐбо стȍӣ.

свѐкар -кра м ‘мужевљев отац’. – Ѝмала сам свѐкра, бӣјо ми је бȍљӣ од рȍђеног ȍца.

свѐкрова ж ‘мужевљева мајка’. – Мȍја свѐкрова е би́ла млȍго дȍбра плȁнӣнка.

свѐровати свѐруем св ‘поверовати’. – Ȃн, поштењȁчина, свѐровō жбӣ́ру и пȍверијо му и ȍн моментȃлно ȍтишō те га прока́зō; в. *ӣреврӣ[љив], ћаг[иц]а*.

све́тити се свѐтим се несв ‘враћати истом мером, чинити освету, одмазду’. – Нӣкад нѐмō, блȁго ђе́ду, да се свѐтиш човѐку, но му припомȍгни ако мȍш; ако нѐ мош, рѐци му ле́пу рӣ̑еч.

све́тло м електрично осветлење. – Пȃмтим кад су вѐњери пȃљени по Ча́чку, док не ѝведоше све́тло.

свѐтлōс -ости ‘светлост’ ж. – Ѝчила нас бȁба да пѐвāмо ȍнӯ: до́ђите ѝзмите свѐтлōс од нѐпролазне свѐтлости, вѐлӣ тȃ се пѐвā ѝ-цр̄кви на Вȁскрс.

свѐчери прил ‘увече’; в. *ӣрочешљаваӣи*.

свӣговати -уем св ‘дељањем прецизно изравнати бочне стране дасака које се лепљењем повезују у једну целину’. – Сȁде ѝмајӯ ȁбриктере, дӣктове и коекȁкē маши́не и свӣгују грȃђу за трѐн ȍка, а зѐмāјле си мо́рō рендӣ́ном ил рапо́ном да свӣгуеш ȍнē бȍчнē стрȃне, ка́сти кȁнтове дȁскē, прӣје но што тѝткалӣш и зȁлēпӣш јѐдну ѝз-другӯ кад прȁвӣш ȁстāл ил вра́та и коѐшта.

свӣ̑ес -сти ж ‘свест’. – Одјȁмпӯт ми мр̄че свѐс и нѐ знāм шта бӣ сȁ мнōм, пȁдок кȍ свиі́ћа; ‖ **свѐсан** -сна -о ‘бити при свести’. – Нӣје ȍн свѐсан штȁ рȃди, откад се ожѐнијо – кȍ да му е свр̄ака пȍпила мȍзак.

свиі́етлити / свиі́етљети свиі́етлӣ несв ‘светлети’. – Мȍже ли се знȁти штȁ ȍнō свиі́етлӣ тȁмо увр Ȍсōја.

свиі́ећа ж ‘свећа’. – Нѐ даде нам Бȍг пȍрода, ȍће да нам се ѝстӯли слȃвска свѐ́ћа, ал штȁ мȍш да рȃдиш: Бȍжјā вȍља; *славска* ~ ‘свећа која се пали на дан славе са иконицом свеца’; ‖ **свѐћица** ж дем. – Вӣ́каше ђе́до: кад ѝмрēм, свр́а́тте пȍђекад на мȍј грȍб те запа́лте свѐћицу и поме́нте ђе́да.

свӣкнути свӣкнēм св ‘навикнути, научити’. – Свӣкла да плѐтē и ве́зē ко стȃра стȁрица, а јȁкōм ће нȁесен ѝ школу; ‖ **свӣћи** свӣкнēм св ‘навићи’. – Ѝлија свӣко с нȁма кȍнō да е рȍђен у нȁшōј кѝћи; и ȍн ти је кȍдā нас пребȍравијо двијѐ године, кад су Мӣјодраг и Кр̄стомир шћѐли да г-ѝдāве; в. *ӣоӣлиӣаӣи*.

свӣ́ла ж **а.** ‘свиленкасти део на врху плода кукуруза’. – Брадȁвā жӣ́то и сȁмо вӣдӣш свӣ́лу како лелѝјā на повета́рцу; **б.** ‘упреден конац свилене бубе, који се употребљава за ткање или шивење; тканина од свиленог конца’. – Ђевѐрскӣ пешкӣ́ри прȍткӣвани су свӣ́лом. – Пред удају ђевојке су облачиле свилу и кадиву (9); ‖ **свӣлāс** -ста -о ‘мекан као свила’. – Е вӣ́ђи, мȍлӣм те, кака е овом ђѐтету, нѐ бӣ́ло му уро́кā, кȍсица свӣлāста.

свӣ́ња ж зоол ‘домаћа животиња Sus domestica’. – Зѐмāјле смо ѝмали по пѝну бȁшчу свӣ́њā; ‖ **свӣњећӣ** -ā -ē ‘који се тиче свиња, који припада свињама’. – Свӣњећē ђѝбре нѐ ваљā за бȁшчицу зȁтō што е млȍго кӣсело; ‖ **свӣ́ње** свӣњчета ‘свиња’. – Што се дѝже р̀вāш са свӣњчетом, свѐ си кољȁвијӣ; ‖ **свӣњскӣ** -ā -ō. – Вӣ́ђи кȍлко ѝмā свӣњскӣг трȁгōва вѝдије; ~-*ā бȁшча* ‘простор ограђен за свиње’. – У свӣњскōј ба́шчи нѐ мош да вӣдӣш нӣ́шта зелѐно, ни јѐдну јѐдӣну трȃвку, осим бѝникē, њȳ нѐће да пӣ́пнӯ кȍ да се нѐ ваља, ал чѝдӣ ме што свӣ́ње нѐће д-ѐдӯ дӣ́њу па се кȃже »штȁ

знâ свиња штâ е дȉња«; *~-а кȕга* ‘болест свиња’. – Јѐднē гȍдине наи́ђе свȉњскā кȕга те нас ȕпропāсти: нȉје ȍстало јѐдно свиње у ц̏ема́ту.

сви́њац -њца м ‘грађевина за смештај свиња, обор’. – Ȍчисти сви́њац и уба́ци слȁмē тȁмо ђе лѐжē свȉње. – Штȁ сте тȏ растовр̏зли пȍ кући, кȍ у кȁкōм сви́њцу?

свȉњетина ж ‘свињско месо’. – Јâ не ма́нишēм ни ȍвчетини, ни гȍвеђини, ни ћȕретини ни кȍкетини, ал нâјволим свȉњетину, што ви́кō Àнтōније: нѐма бȍље тȉцē од прȁсицē.

свињȍкољ -ȍкоља м ‘клање свиња, посек’. – Чȉм крѐну мрȁзови, вȁљā ȍбавити свињȍкољ, мȉ ȍбично бȉјемо свȉње пȍткрāј новѐмбра.

свȉрала ж ‘фрула’. – Нȉје ȏн ȍбдāрен за шкȍлу, кȍ-нō што нȉје свȁко др̏во за свȉралу (а шкȍла му је и би́ла дѐвēта рȕпа на свȉрали); ‖ **свира́лче** -ета дем. од *свирала*. – Пѐваше Милости́ва: чȕвам ȏвце у мâло лива́[д]че / пу́том ȉдē ми́ле, свȉра у свира́лче; ‖ **свȉралица** ж дем. од *свирала.* – Ку́пијо му чȉкуна свȉралицу, ѐнē га ћȕрлīче пȍваздāн; в. *ћурлик.*

[сви́рати] свȉрам несв. – Сви́рајȕ штрумѐнти, увѐта да прȍбијȕ; ‖ **сви́рнути** свȉрнем св ‘огласити се сиреном’. – Нȉкад, вѐлī, ȍчијȕ ми мȍīг, нȉје прȍшō да нѐ свр̏āти, нȉкако дрȕкчијē, а ако нѐма кȁд да свр̏не, ȏн свȉрнē ȍнōм свире́ном на мото́ру, а ȍва мȍја пашчȁдија нȉт свр̏āћајȕ нȉт свȉркајȕ (7: 185); ‖ **свȉркати** -āм дем несв ‘и с т о’. – Свȉркā ли твȏј ȕнук у ȍнō свира́лче што си му ку́пијо ла́ни; ‖ **свирȕкати** -āм дем несв ‘и с т о’. – Ѐне га свирȕкā код ова́цā; ‖ **свирȕцати** -āм несв дем ‘и с т о’. – Свирȕцајȕ поме́но у ȍнē јермȍнике; ‖ **свȉрколити** -īм несв дем ‘и с т о’. – Чȕеш ли кȁко ти Ђоле свȉрколи у двоѐнице?

свȉрāч -а́ча м ‘музикант, који свира у инструменте’. – Бȉјагу ти ȍндак Мȉјодраг и Пѐтрōније глȁвнī свира́чи у јермȍнике.

свȉснути -нēм св ‘изгубити снагу или глас од умора или туге’. – Свȉснула е весѐлница од ту́гē за сȉном и нȉје се опȍравила до крāја живȍта.

свȉта ж ‘свечана пратња великаша’. – Кад је, вѐлē, књâз нȁишо ш њѐговом свȉтōм, ȉскупијо се тѐшкī на́род да иг вȉдī.

сви́так сви́тка м ‘смотуљак, замотуљак’. – Нѐшто ȍна напи́са на àртији, сȁви е у сви́так, ве́за кȍнчићом и дȁде ми да му ȍднесēм, ал, вѐлī, њѐму ȕ-рȕке и нѐмō нȉко дрȕгī дȁ видī.

свȉтати свȉћē несв ‘свањивати’; в. *омрцати*; ‖ **свȉтāње** с гл им ‘свануће’; в. *подранити*, *сенти*.

сви́тац сви́ца м зоол ‘буба која се појављује кад зри жито светлећи ноћу треперавом светлошћу, Lampyris noctiluca’. – Нȉкад нѐмō да се пȍнесеш, блȁго ђе́ду, тȏ нȉје згȍдно да ти нѐко кâже иза ле́ђа: вȉђи га кȁкī је, пȍдигō нȏс, по́носī се кȏ сви́тац гȕзицōм.

свȉтлати -āм св ‘заокупити, салетети’. – Ȍни ти свȉтлаше ȍнē ȏвце тр̏ком нȁ-ниже у Бȁшчине.

свȉтлити свȉтлīм св ‘сложити сирове даске у облику троугла да се суше на промаји’. – Àјде да свȉтлīмо ȍвē дȁске под трѐн да се сȕше.

свлâк м ‘змијска кошуљица’. – У Весѐлновића ри́ду сам вȉђō нѐколко свла́кōва, трѐбā ђѐци рѐћи, кад нȕдā ȉдȕ, д-ȍтворē чѐтворе ȍчи.

свȍд м ‘нешто што је сведено, озидано на лук, лучно’. – Нȁма Дрȁган Гȕзан ози́дō љѐбну врȕну на свȍд, ȉспала кȍ саливѐна; *~ нѐбески* – Под нѐбеским свȍдом нѐма тȁкē нѐпрāвде, кȍнō што е про́гон ȍвōг прȁведнīка; ‖ **свȍдно** прил ‘нешто што је озидано на свод’. – Кад слâжеш кȁмен у кречȁну, слȁжи га свȍдно, да бȉднē нȁкō кȏ што се зȉда љѐбнā врȕна.

своѐглав -ѐглава -о ‘који је на своју руку, тврдоглав’. – Своѐглаво тô, нѐ мош га ни пòћерати ни пòвести.

своерӯчно прил ‘својом руком’. – Òву ђѐдову ћàгу е потпи́сō Крâљ Пѐтар Пр̑ви своерӯчно, èвē ти вӣћи, цр̑но на биjéло.

свойна -ѝнē ж ‘својта, родбина’. – Вѐлику свойну мӣ има́мо зàтō што е ђѐд Вӣлип ѝмō три́нēсторо ђѐцē и кад би се свӣ њѐгови ѝскупили, би́ла би пӯна àвлија.

свôj свôја -е ‘који припада субјекту, који је неком близак’. – Глâj свôj пòсō и бӣдни свôj на свôм; ~ *чȍвек* ‘независан, достојанствен’. – Нѐмō нӣком да се ӯвлāчиш ӯ-дупе, бӣдни свôj чȍвек, чӯвај ȍбраз, ôн нѐма цѐну, јел знâш кàко су нàши стâри говòрили: љӯди су гӯсто пòсијани, но ре́тко нӣчӯ, зàтō е и кâзано: ко гȍj мȍжē да бӣднē свôj, нек нѐ биднē тӯђӣ. – Пола́ко, блàго мѐне, до́ћи ће тô нà рēд, свѐ у свȍе вре́ме; ‖ **свôјски** прил ‘на свој начин’. – Знâj дȍбро да ћу се заӯзēти свôјски, кȍ за мȍе диjéте.

свȍјāк м ‘рођак’. – Òнē двӣје Ра́ковића кӯће и Ги́шини ӯнуци су свȍјāци; в. *одродити се*.

својàтати -āм несв ‘сматрати некога својим и тако се према њему односити’. – Нѐшто ми се млȍго ȍни својàтају, бȍјати се да им нѐ пукнē тӣква.

сво́јство с ‘родбинска веза’. – Мӣ смо ти вѐлико сво́јство ш њӣма јел мȍјà бàба и њӣн ђѐд су од два́-брата ђѐца.

свôјта ж ‘сродник, рођак’. – Òни се пàзē и кȍ шкȍлски дрӯгови и кȍ свôјта; ‖ **свôјтљив** -а -о ‘који негује родбинске и пријатељске односе’. – Са́во ти је свôјтљив и ц̏азбен ко нӣко нàш.

свра̑б м ‘кожна болест коју прати сврбеж, шуга, scabies’. – При́мијо ӯ школи нѐки врàжјӣ свра̑б, прȍпаде чѐшући се; ***изр.*** *Тӯђā ру́ка свра̑б нѐ чешē*; ‖ **свра́беж** м ‘и с т о’. – Снàшō ме нѐки свра́беж, дȍкторе, д-ѝзвӣнеш по мȍшницāма, мôрам да чѐшēм, а жӣв ме срâм пôјде од чѐљāди; в. *драпати*.

сврак̏ељица ж зоол ‘птица из пор. врана, сврака, Pica caudata’. – Ӯватила ми сврак̏ељица òнō пӣргаво пӣле, грȍм је га́ђō дàбōгда. – Кȍ да им је сврак̏ељица пȍпила мôзак; ‖ **свра̀чији** -а -е ‘који се тиче свраке’; в. *манђије*.

сврак̏ељице ж мн ‘лучни делови који спајају задњи трап кола са срчаницом’. – Нàшō Млàдомӣр јàсен, дӯшу дàо за сврак̏ељице на кȍлима.

свра́тити свра̑тим св ‘изненада доћи, наићи, појавити се, банути’. – Ѐт, рȍђаче, прȍлазӣмо вӯдā, па свра́тисмо да се вӣдӣмо, срамȍта е да прôђемо спорѐд-куће, а да се нѐ јāвимо; ‖ **свра̀ћати** свра̑ћām несв ‘чешће наилазити’. – Пȍчēсто е ôн свра̑ћō кȍдā-нас кад гȍj се вра̑ћā òднеклē.

свр́бљети свр́бӣ несв ‘сврбети’. – Свр́бљело га млȍго, нӣје мȍгō д-истр́пӣ но се чѐшō.

свр̀гнути -нēм св ‘збацити, скинути’; в. *збацити*; ‖ **свр̀ћи** свр̀гнēм св ‘и с т о’. – Нӣко га нӣје мȍго свр̀ћи с вла̑сти сем Бȍга.

свр̀дло с ‘ручна бургија’. – Нàбавијо сам и мâло и вѐлико свр̀дло, трѐбā тô чȍвек д-ѝмā ӯ-кући. – Òкачидер та свр̀длѐта тàмо нà зӣд поред ала́та.

свр́за ж ‘невешта, спора жена’. – Òна се, jàдница, сме́ла, а ôн јој вѐлӣ: ѐјде, свр̀зо jѐдна.

свр̀зи́вати се свр̀зӣвам се / свр̀зуем несв ‘запињати, сапињати се о нешто’. – Кад ȍдēм тàмо у кàчару, стàлнō се пӯста свр̀зуем за нѐку шѐдрњу; ‖ **свр́сти се** свр́зēм се ‘сапети се’. – Да се не свр́зēш , трѐбā д-ѝмāш вѐњер ако т-ӯватӣ мра̑к; в. *љољнути*.

свр́кати свр̑чем св ‘поскидати лишће провлачењем прута кроз затворену шаку, в. *вркати’*. – Ôн ти ȍдломи прӯт, свр́ка òнō лӣшће и ѝзудара обадвȍјицу, нѐће им вӣше пàсти нàум да се свàђају.

свȕђе прил ‘свуда, на сваком месту’. – Вȍди рачу́на, си̂не, да се не ȍтпадӣш, зна̂ш ка̏ко ка̂жу: свȕђе про́ђи – свȍјој кȕћи до́ђи; ‖ **свȕкудије** прил ‘и с т о’; в. *мо̄тор*, *рав*, *ӯтри*ј*е̄ти*.

свȕћи сву́чēм св **1.** ‘скинути одећу’. – Сву́ци та̂ј це́мпер п-ȍвōј ска̏пси; **2.** ‘спустити нешто вукући низ брдо’. – Ȍнō гра̂ње ȍдозго из ри́да сву́космо вамонȁниже, трѐбаће нȁ-јесен за пѐцидбу ра̀кијē; **3.** ‘повући према крају, померити’; *увира̄ти 2*.

сѐбе у ***изр.*** ‘за означавање удаљености’: **ђê** ~. – Ѝдосмо ђѐ себе, Бȍгу иза но́гȕ, да му ѝспросӣмо ђѐвōјку; ***о̄ткад*** ~. – Ȍткāд сѐбе се ни́смо вѝђели, брê, рȍђо, разрȍдисмо се дибидȕз; уп. и: ~ ***ру̂ке*** ‘не пипај то’. – Чȕеш штȁ ти ка̂[же]м: сѐбе ру̂ке, да нѐ би ѝмали рêч.

сѐбевук м ‘ручна тестера’. – Онō ру̀чнō тестера́нце ђе́до зȍвē сѐбевук зато што стрȕжē са̀мо кад га ву́чēш ва̂мо к сѐбе, а кад га гȕраш нȁпрēд оно не ȍćēцā нѝшта.

сѐбица ж ‘непрепечена ракија’. – Сту́кок двије́-трӣ ча̀ше сѐбице и нѐколко стрȕчāка мла̂дог лȕка, крѝшку сѝра и рѐжањ сла̀нинē и ȍдок стȍци.

сѐвāп -апа м ‘милост, добро дело’. – Сѐвāп је помȍћи сирȍтињу, Бȍг ти тȍ свѐ нȁкнадӣ, што ви́ко ђе́до: ва̀зда да́вō и ва̀зда те срѐћа пра̀тила; в. *осева̄пӣти се*; ‖ **сѐвāпно** прил ‘милостиво, благочестиво’; в. *болесник*.

севе́рац -рца м ‘северни ветар’. – Кад зѝми ȍкрēне севе́рац, ȍндак мѝш и ма̏чка спа́вају за̂јно.

сѐвити сѐвӣм св ‘погрешити’. – Ѝјако си им рѐкō, нѝшта сѐвијо ни́си, ја̀јцаре су тȍ.

сѐвте с **а.** ‘срећан почетак неког посла, сефте’. – Ѐвē разȍрасмо у ȍвȍј гȍдини пр̂ву бра́зду, тȍ нам је на сѐвте; **б.** ‘први пазар који направи трговац на почетку дана’. – Ѐјд да ти кȕпим на сѐвте, па нек ти да̂н бѝднē бери́ћетан.

севтѐисати -шēм (не)св ‘направити успешан први пазар’. – Ѝзглēда, кȍмшија, да сам ти јȕтрос ја̂ севтѐисō.

сѐвтеџија м ‘први јутарњи купац у радњи’. – Јȕтрос ми бѝјо сѐвтеџија Мило́јко, ба̏ш ми је ба̏тли, цѐо да̂н ми ѝшō пȍсо кȍ по лȍју.

седе́вак -е́вка м ‘дугме, пуце’. – Ȍтпō ми седе́вак с дȍламицē, вѝђде нѐкако ми прѝшӣ дрȕгӣ каки би́ло ако нѐмаш ѝстӣ.

сѐдлати -ām несв ‘стављати седло на коња’. – Ѐнē га та̀мо: сѐдлā Зѐкана и спрêма се д-ѝдē у Губѐрēвце.

сѐдло с ‘седиште на коњским леђима на коме седи коњаник’. – А Ри́сто са̀рāч му начѝнијо сѐдло, нѐ може бȍље бѝти.

сѐдмица ж **1.** ‘недеља дана’. – Ѝдȕће сѐдмице ђа́ци пȍлазē ȕ-школу; **2.** ‘седмодневни помен’. – У су̀боту ћемо чѝкуни да прѐкāдимо сѐдмицу; **3.** ’нешто дебљине седам цемтиметара’. – Д-ѝстрȕжемо на бр̂вна ȍвē тру́пце, са̀мо нѐ знам да̀ л д-иде́мо на сѐдмицу ил на ȍсмицу.

сѐиз сѐиза м ‘послушник, слуга’. – Ôн је ѝмō сѐиза и нѝје га одва́јō од свȍē ђѐцē.

сѐлара ж ‘жена која скита по селу и разноси аброве’. – Љѐпосава ти је главна абрȍноша, пра̂ва сѐлара, са̀мо ѝдē по сѐлу ȍд-кућē дȍ-кућē те вȍдӣ а̀брове.

сѐлендрāв -а -о ‘лош, неродан, непогодан за обраду’. – Јѐс вѐлика њѝва, ал сѐлендрāва, мȕка да се на̀мучӣш.

сѐлӣште с ‘место где је некада било село’. – Кȍ што ти мѐсто ђе је нѐкад бѝјо вѝноград зȍвȕ виногра̀дина, ђе је би́ла кȕћа – кућѐрина, та̀кō ти мѐсто ђе је нѐкад би́ло сѐло па опу́шћело зȍвȕ сѐлӣште.

сѐло с ‘рурално, сеоско насеље’. – Кȍлко сêла нȍлико а́дēта; ‖ **се́лце / сео́це.** – Сва̀ком је њѐгово се́лце на̀јљепше; ‖ **сѐлскӣ / сѐоскӣ** ‘који припада селу’. – Ȍтēше нам сѐлскē ȕтрине.

сѐљāк -а́ка м ‘земљорадник, житељ села’. – Мȋ сељáци смо ти ȉжњели на ле́ђима дȓжаву кад гȍј је загу́шћело, мȋ је снàдбили с љѐбом, мêсом, ш ђѐцōм да гȉнӯ и кад свѐ зàвршимо, јȍпēт нас нȉко нѐ видȋ кȍ усмрѓō сȉр. – Преко ле́ђā нàшиг сељáкā се свѐ преломàтало; ‖ **сељàче** -àчета дем. – Вȉђа ли тȋ оно мо́е сељàче како е ȍбуло кȍндурице; ‖ **сељàчȋħ** -и́ħа м ‘и с т о’. – Наи́ђоше двâ сељачи́ħа кроз пȉјац, обу́чени ко цвет у лȉвади; ‖ **сељàчина** м пеј. – Вѐлȋ она мѐне: штà ме глѐдāш, сељàчино јѐдна, а јâ њôј не ȍстак ду́жан: угле́днук како ти ȍнā ствâр ви́рȋ из ȍчијӯ; ‖ **сѐљāчки** -а о ‘који се тиче села, који се односи на село’; ***изр***. *~-а мȕка*. – Нȉко ти нѐ видȋ нàшу сѐљāчкӯ мȕку, а свȉ ȍд њē жи́вē; *~-и жȉвотȋ*. – Бȁба говȍрила да е сѐљāчки жȉвот вѐличачка мȕка за ме́но рàдости.

сѐљанин м ‘житељ села’. – Свȉ сѐљāни тог дâна прȁзнују.

сѐљāнка ж ‘жена са села’. – Сѐљāнке су ȍбдржāле овај на́род ра́дēћи данонȍћно и ра́ђајући ђѐцу. – Знâш како пѐвāше ȍнāј: нȉшта љѐпшē од нàшē сѐљāнке; ‖ **сељàнчица** ж дем – На́ђи ти, блàго ђе́ду, неку рâдну сељàнчицу ако мȉслȋш да бȉднēш домàћин чȍвек, нѐмō да те нàмāми нека ва́рошанка па да се пȍтље чѐшēш по гла́ви; ‖ **сељàнчура** ж пеј. – Пȕшти онӯ сељàнчуру у бѐстрāга.

семѐњара ж ‘семенска стабљика конопље’. – Ȍставе се семѐњаре и пȍтље оће́чēш оне врȍве; в. *ће́мењача*.

сенàбија ж ‘сорта јабуке’. – Кад се сенàбија уси́тȋ, мȋром мȉришē.

сенàдȋнка ж ‘сорта јабуке’. – Ȉмала е у Мили́ћевића јàрузи виш оскȍрушē, млȍго дȍбра сенàдȋнка јàбука.

сѐнт об. у ***изр***. *на ~ / од сѐнтā* ‘отприлике, по осећају, напамет’. – Ȉдосмо мȋ нàкō на сѐнт преко лȉвāда и њȉва и, дà-[вȉд]иш, пȍтревȋсмо. – И мȋ ти заврљāмо тê нȍћи и нàкō од сѐнта крêнемо преко нѐкиг њȉва и у свȉтāње тѐк разабѐрēмо ђѐ смо.

сѐњара ж ‘просторија за чување сена, сењак’. – Пȍчели пȍедини љȕди да прàвē сѐњаре, нàтрпајӯ си́ена пȍдā-њу, нȉт ђѐнӯ, нȉт уврȕшујӯ, нȉт лемѐзајӯ, нȉт им ȍнō кȉснē.

сѐњати -āм несв ‘чистити коња гужвом сламе или сена’. – Ѐнē га ȕ штали, ȍтишō да сѐњā кȍње.

сѐрбез прил ‘слободно, сигурно, без страха’. – Ȕȉђе ôн сѐрбез код на́чалника и вѐлȋ му, ȕ брк: дȍкле ћете, кâже, вȋ нâс сељáке да зѐбāвате?

[сѐстра] сѐстрē ж. – Да ти прȉчам, сѐстро слàткā, кȍē су ме мȕке снàшле; ‖ **се́ја** ж хип ‘сестра’. – Снâјка нàђенула пре́зиме зàовама нà-љепоту: се́ја, се́ица, се́ка, милȍцвēће, драгȍцвēће; ‖ **се́ица** ж дем. – Ȕдаде се Ци́ле, ȕдаде се и се́ица, ђѐца не-а́чка, матȍрȋње ȍстарило, те ти јâ и Мȉлорад ȍстасмо неȍкосни; ‖ **се́ка** дем . – Нѐмō тàкō, блàго ђе́ду, тȍ е твȍја се́ка, ш њôм да дȉелиш свѐ што има́дēш; ‖ **сêле** ж ‘сестра од миља’. – Àјде, сêле, сà мном на ва́шер, да ти кȕпим нȍвӯ но́шњу; ‖ **сѐстрица** ж хип. – Сѐстрица е мѐне нàјпреча; ‖ **сестрȕшина** ж пеј. – Зàмисли да му е сестрȕшина ȕзēла дѐо, а те́так Мȉлēнка Кȍстића рѐкō жѐни кад је дȍбила по́зив д-ȉдē у сȕд споради заоста́вштињē кȍјā е ȍстала иза Ко́ловог ђѐда: мȋ јѐсмо у не́маштињи, ал ако ȕзмēш брàту јѐдно јѐдȋно зрȍно шȉбицē, не дȍлази ми ȕ-куђу; ‖ **сѐстрȋнски** -а -о ‘који се односи на сестру, који припада сестри’. – Сѐстрȋнску љу́бав нѐ може нȉшта да зàменȋ.

сѐстрȋħ м ‘сестрин син’. – И кад нас је угле́днō, у́јко рàшȋри ру́ке и вȋкну: ѐвē мѐне мȍȋг сѐстрȋħа, мȍȋг Вȍиновȋħа.

сѐстричина ж ‘сестрина кћи’. – Дȍћи ће ми сѐстричина у нѐђељу са ђувѐгијом, а до́ћи ће и мȍја се́ја, њѐзина мâјка; ‖ **сѐстричиница** ж дем; в. *јаглучић*.

сѐтва ж ‘сејање’. – Још кȍȋ дâн па е вре́ме за сѐтву, нѐшто ће́мена има́мо, а нѐшто ћемо да прȉкȕпимо.

сѐтовати -уем несв ‘саветовати’. – Шàшавог нѝје вàјда сѐтовати, ôн ѣ̀ерā по свôм.

си́воња м **1.** ‘во сиве длаке’. – Ѝмадијагу òвӣ Мано́јлови Га́лоњу и Си́воњу; **2.** ‘човек велике снаге, а мале памети’. – Штà си нàврō, си́воњо јѐдан!?

сѝга ж **1.** ‘овца сиве вуне’. – Од Сѝге кад ỳрēдиш вỳну и испре́дēш, мȍж д-ѝсплетēш цѐмпер без ва́рбāња; **2.** ‘врста камена’. – Òвā сѝга е лàкорадна, ш-њôм су Мѝлош и òтац му Миљо́јко озѝдали спôљње зѝдове òд куће̄; ‖ **сѝгāв** -а -о ‘сив’. – Од свѝјуг ова́цā òвā сѝгавā е нàјбоља, свàке гòдине се блѝзни. – Ѝсплела им бàба цѐмпере и чàрапе од сѝгавē вỳне.

сигура́ција ж ‘сигурност’. – Нѝкака ти ôн сигура́ција нѝје: свѐ што òбеће̄ мȍш д-òкачѝш ма́чку ȍ-рēп, за њѐга ти вâжи òнō што кâжу »сѝгуран ко врȍбōв клѝн«.

сиђе́лац -лца м ‘човек који остане неожењен’. – Ȍста вѐсели Раде́нко сиђе́лац, не даде му се да с-òжени нѝкако.

сѝђелица ж ‘неудата старија девојка, уседелица’. – Знâш како су нàши стâри говòрили: пробѝрāч нâђе отѝрāч; тàкō ти је ш њôм, весѐлницом, би́ло: ѝмала е при́лѝка млȍго згòднѝг, ал рòдитељи вѐлē д-ѝдē свѐ по ре́ду, прȍво да с-ỳдāју стàрије сѐстре и тàкō про́ђоше гòдине, òна òста сѝђелица, без кỳчета и мàчета.

сѝјати[1] сѝјем несв **1.** ‘сејати, обављати сетвене радове’. – Òнō што сѝјеш òнō ће̄ш пȍтље и жњѐти, а òнѝ што сѝјӯ вѐтар жњѐће олу́ју; ‖ **сѝјāње** с гл им ‘сетва’. – Ми смо већ свѐ припре́мили за сѝјāње и чѐкамо само да се сỳшнē зѐмља.

сѝјати[2] сѝјем несв ‘просејавати (брашно, песак)’. – Ѐнē ти бàбе ỳ-кући, òста да сѝје брàшно.

сѝјати -ā несв ‘сјати, светлети’. – Ỳдарије јој Ду́ле лѐктричар сѝјалицу прѐд кућōм, сѝјā јој по це́лу нôћ.

сѝјāч -а́ча **1.** ‘сејач, онај који сеје’. – Кад зѐмāјле ѝзѝђе сѝјāч нà-њиву да сѝјē, ôн се òкрēне ѝстоку, прѐкрстѝ се и кâже: помȍзи, Бȍже; **2.** ‘машина, направа за сетву’. – Док нѝје би́ло òвијег сија́чā, сѝјало се из ру́кē и òндак ти над ỳјком Мили́нком нѝје ѝмало бȍљег сија́ча, ôн кад бàцѝ ćѐме, кȍ да си свàко зр̄но наме́штō.

си́ева́ти сѝ̄евā несв ‘севати’. – Нàоблāчи се и пȍчē да сѐвā òдонуд од Овча́ра; ‖ **си́евнути** сѝ̄евнē св ‘бљеснути, севнути’. – Òнāј јѐдан бѝјаше òбуо бàкāнце, ѝзвиксāне, рѐко би је пȍшō на са́бор, кад прѐкр̄шта нȍгу преко нȍгē, сјевнē блоке́ја (7: 113); ‖ **си́евāње** с ‘нагло и снажно појављивање светлости, муње’. – Одјѐднōм се смрâчи и пȍчē си́евāње, да те стрâ ỳвāти.

сѝ̄ед си́еда -о ‘беле косе, сед’. – Сѐд ђе́до, а оће́ђела и бàба па иг згòдно вѝђети: кȍ да су пробеа́рали; ‖ **ćедỳњав** -ỳњава -о ‘просед’. – Не знāм кàко би ти рѐкō како ѝзглѐда: бѝјāше, нàкō, вѝсок, ćедỳњав, з-бр̄ковима.

сѝ̄ено с ‘осушена трава као сточна храна’**.** – Жђѐнули смо сѐдам си́енā. – Згòтовили смо сѝ̄ено зà-зѝму, јȍш да скр̀дѝмо шàшину кад обѐрēмо жѝто па смо стȍку отàросили; ‖ **си́енце** с дем од *си́ено* ‘мали стог саденутог сена’. – Ако ѝспанē ле́пѝг да́нā да пòкосѝмо òтаву, мȍгло би да се напàбѝрчи ле́по си́енце. – Бѝђе да се сàђенӯ двâ сѝ̄е́нца. – Стрпу́љијо два́-трѝ си́е́нца, нѐма штà да вѝдѝш, ме́нко вѐћā од рòгоцē и с тѝм мѝслѝ да чѐкā зѝму; ‖ **сѝ̄енски** -а -о ‘који се односи на сено’; в. *колац*, *одапеши*; ‖ **ćѐнина** ж пеј ‘рђаво, старокосно сено’. – Ѝмā јȍш òнē ćѐнинē, ал нѝје нѝ за шта.

сѝ̄ерка ж ‘сорта крушке’. – Ѝмāм јâ гòре у Стàниђевини, изнад кòшарē, сѝ̄ерку крȕшку, кȍ знâ кȍлко е стàра**.**

си́ка ж в. *сиса*.

сѝктати сѝктѝм несв ‘говорити гневно, у љутини’. – Кад мѝ̄ бàнусмо, нàкō ће́вли, пȍче да сѝктѝ̄ òна њѐгова кò-нō љȕта гỳја; вѐлѝ: кàко вас нѝје срамȍта да брȕкāте шћѐри кòē су вам, àман, стàсале зà-удају.

си̏ла ж ‘снага, моћ’. – Кад је у́кнула о̀донуд о̀на̄ си̏ла, ми̏слила сам да ће нас свѐ по̀газити; ***изр***. *~ му̏ке̄* прил ‘много’. – Ê, мо̀е ди̏ете, си̏ла му̏ке̄ смо ви̏ђели док ни́смо ме́но за̀кућили; в. *дови̏ека*, *закоровити*, *замазати*.

[си̏лазити] -ӣм несв. – Кад ђе́до си̏лазијаше ни̏з стубе о̀згō с та̀вана, с пр̏шутицōм у ру́ци, на̀ма по̀точи во̀да на у́ста**.**

си̏лаџија м ‘силеџија, насилник’. – Нѐмōде ти̑ д-изи̏грāваш нѐког си̏лаџију и да се ѝстрēсаш во́ђе на мôм има́њу да нѐ би ра́дијо о̀вāј про̀штац.

си̏лдисати -шē св ‘склизнути, изаћи из правца, омакнути’. – Ма̀ло е ва̀лило да га ђу̏скијом подȕвāтим и прѐвр̄нем, ал ми ђу̏скија си̏лдиса и о̀нāј се ка̀мен по̀ново вра̑ти ȕ-рупу.

си̏лити се си̏ли се несв **1.** ‘лепо се развијати, напредовати (о усевима)’. – Ма̀лома̀ло па ма̀ом о̀бнōћ па̀нē ки̏ша, па се ȕсеви си̏лē и мо̀дрē ко планѝна; **2.** ‘хвалисати се, нападно истицати своју вредност’. – Ко го̀ј се си̏лијо ни̏је до̀бро про̀шō јел је ка̑зано да ће пр̀ви би̏ти по̀следњи, а по̀следњи пр̑ви и јо̀ш је ка̑зано да ѝјако си̏ла Бо̀га нѐ молѝ – ни Бо̑г си̏лу нѐ волѝ!

си̑н м ‘мушко дете’. – До̀бијо Же́љко си̑на; ‖ **си́нко** -а м хип, в. *порадовати се*; ‖ **си̏нчѝћ** -и́ћа м дем. – Ѝмā два̑ синчи́ћа и јѐдну ђѐркицу; ‖ **си̏нчина** м аугм. – О̀вō ти је Ве́нћов си̏нчина; ‖ **сино̀вљев** -о̀вљева -о ‘који припада сину’. – О̀вō е за мѐне и мо̑г ба́пца до̀вōљно, а о̀вā но̀вā ку̏ћа е сино̀вљева, њи̑г ѝмā ви̏ше, ва́ла Бо̀гу, њи̏ма ви̏ше ѝ-требā; ‖ **сино̀вскѝ** -ā -ō ‘који припада сину, који се односи на сина’. – У о̀вōм ти ја̀ту ѝмāм и сино̀вске, и бра̀ске и ко̀мши̏нске ђѐцē и мѐне је Го̀спōд, сла̀ва му и ва́ла на њѐговом да́ру, сво̀м то̀м љепо̀тōм обда́ријо ‖ **сино̀вски** прил ‘као син’. – Па̀зијо га е сино̀вски до за̀дњēг ча̀са и ѝспратио га како Бо̑г ми̏луе.

си̏нгерица ж ‘марка шивање машине’. – Ку́пили смо обадвјѐма ђе́ркама уз ру̏во и по си̏нгерицу, то̑ ти је о̀ндак би́ла на̀јбоља маши́на.

сино̀вац -о́вца м ‘братов / деверов син’. – Ста̑ри ђѐд Срѐтен би̏јо бѐжђетан па поклѝнијо има́ње на̀шем пра̀ђеду Ми̏лоју, њѐговом сино́вцу; ‖ **сино́вчēв** -чева -о ‘који припада синовцу’. – О̀вō ти је сино́вчева ђѐвōјка.

сино̀вица ж ‘братова / деверова кћи’. – Мо̀ја сино̀вица Ѝвана се ȕдала за Ми̏лоша Јо̀вановог; ‖ **сино̀вичин** -а -о ‘који припада синовици’. – Сино̀вичин си̑н по̀шō ȕ-школу.

си̏нōј прил ‘синоћ’. – Си̏ној Јо́во кроза сѐло про́ђе; ‖ **си̏ноћке** прил ‘синоћ’. – Си̏ноћке ти ја̑ ćѐдӣм у а̀влији, би̏јагу уца̀клиле зви́ѐзде, па се ćѐтик кад смо би́ли ђѐца: ѝзнесē на̀ш вѐсели ђе́до сла̀мњачу у а̀влију и ми̑ ш њи̑м ту̀јнāк по̀ли̏ежемо, а о̑н нам при̑ча ка̀ко е би́ло кад је о̑н би̏јо ма̑ли па ва̀кō са сво̀јӣм ђѐдом лѐжō у а̀влији; ‖ **си̏ноћни**. – Бо̀лӣ га гла́ва од си̏ноћног бекри̏јāња.

си́нути си̑нем св **1.** ‘севнути’. – За̀пјеваше коса́чи, је́чӣ сѐло: Си́ни о̀ком, га̀рава ђѐвōјко / си́ни о̀ком да па̑лим цига́ру; **2.** ‘сунцем огрејати, обасјати’. – Кад си̑не ја̑рко су̑нце с про̀љећа, свѐ се ра̀дуе, и ђѐца, и ја̀гњāд и чѐле.

си̏нцӣр -и́ра м ‘ланац’. – О̀ткинуло па̀шче си̏нцӣр, тр̀чӣ пу́том и чагр̀љā.

си̑њи -а -е ‘плавичастосив’. – Кад сам о̀тишō за А̀мерику, па глѐда̀м о̀нō мо̑ре, ćѐтӣм се ка̀ко е мо̀ја ма̑јка гово̀рила кад нѐко у̀чинӣ ка̀кӣ неваља̀лук: да̀бōгда о̀шō преко си̑њег мо̑ра; ***изр***. *~ -а ку̏кавица* ‘црна кукавица’. – О̀нō што е за̀ њи̑г рѐкла ба̀ба Ко̀сара ка̀зуе да њи̑г дво̀ица ни́су о̀бичне, но си̑ње ку̏кавице.

сио̀дити си̏одӣм несв ‘силазити наниже, спуштати се с веће висине’. – Кад смо с др̀вима си̏одили на̀ниже с планѝнē, према Ча́чку, испри̏вӣјамо ви̏нтове, чу̏е се шкри̏па па̀пучӣца, одјѐкуе шу̏ма, ко̀ да сви́рају штрумѐнти.

си́пити си́пӣ несв ‘росити, ромињати’. – Кад је по̀чела о̀на̄ ки̏ша да си́пӣ, ми̑ смо тѐк би́ли на по̑ пу́та.

си̏пљати си̑пљем ‘отежано дисати, хрипати, имати сипњу’. – Ѝмала е о̀нā ба̏ба Ста̀мēнка нѐку ва̀лӣнку, свѐ је сиро̀та кад ѝдē ѝз брдо си́пљала.

си́пљо -а м ‘човек који тешко и гласно дише’. – Си̑пље весѐлнӣк, са̏мо гла̑ш ка̏-ће да с-ѝгӯши, а о̀нā ѐ̏ђа му вѐлӣ: »шта̏ е, си̑пљо си̏пљивӣ«; о̂н га, весѐлнӣк, са̏мо тѝжно по̀глēднӯ и нѝшта му нѐ рече; ‖ **си̏пљāв** -а -о ‘који отежано дише, астматичан’. – Дѐ̀бри су му во̀лови, ал му дѐшњāк ка̑дар ме́но си̏пљāв; ‖ **си̏пљив** си̏пљива -о ‘и с т о’ ; в. напред *сипљо*.

си́пња ж ‘плућна болест, астма’. – Дѐ̀бро се бо̀ријо док га не сна́ђе о̀вā нѐсретна си́пња, са̏д нѐ можē ла̏сно нѝшта да прѝвриеди, па му крѝвљē но̂ ѝшта; ‖ **сипња̏ив** -а̀ива -о ‘који има сипњу, сипљив, астматичан’. – Згѐ̀дни су му во̀лови, ал ми лѐвāк нешто сѝмљив, ко да е ме́но сипња̏ив.

си̏р м ‘производ добивен сирењем млека’. – Нѐ̂ћеш то̂ од мѐне чѝути па да ти је си̏р ко̀ ка̏јмак; ‖ **си̏рац** си̑рца с дем хип; в. *брашно*, *чанче*.

си̏ралица ж ‘уређај на коме се цеди сурутка од сира’. – Нѝко нѝје ѝмљō да на̀-правӣ љѐ̏пшӯ си̏ралицу од Јерѐ̀тија, ѝмала е нога́ре и го́ре плѐ̀чу ко нѐ̀кӣ о̀мањӣ аста̀лчӣћ на ко̀јōј је ѝкрӯг ѝдӯбљен о̀лучић у ко̀јӣ се цѝедӣ и ва̂мо о̀тичē у ка́нту сѝ̏-рутка, а ѝнутар то̂г о̀лучића се тѝрӣ грѝ̀дњача са по́тсӣрцом, о̀згō се прѝтиснē крѝгом и јѐднӣм бјелу́тком. в. *грудњача.*

си̏рити -ӣм несв ‘правити сир’. – У њѝној кѝћи се зна̀ло ко̀ е пла̀нӣнка, њѐн по̀сō е да му́зē кра̏ве, да ва̂ри и си̏рӣ и да во̀дӣ ра̀чӯн о бѝелом мр̑су.

си̏рӣште с ‘течност у коју је стављен осушен животињски желудац као средство за сирење’. – Зѐ̏мājле смо су́шили, кад за̀кољēмо ка̀кō бра́вче, жѐлудац и то̂ по̀тље жѐне кори́стиле ко̀ си̏рӣште. – Кад се за̀кољē тѐле ил ја̀гње, о̀ндак се о̀чистӣ си̏рӣште, по̀солӣ, на̀дуе и тѝрӣ у про̀мājну сувѐ̀ту два́три мѐсēца, па се по̀тље си̏тно ѝ́сецā и тѝрӣ двае́стак гра̂ма у два́-кила про̀куванē и о̀лāђене сѝруткē и до̀дāш ша̏ку со̀ли, ѝзмешаш и ѝзрӯчиш у чѝс сѝд и два́-трӣ да̂на дрѝжӣш у ку́јни, по̀сле о̀днесēш ђе је ла́дно и кад ти трѐбā, ѝзимāш те с ти́ме си̏рӣш.

си̏ров -о̀ва -о ‘неосушен, непросушен’. – Нѐмōте, ђѐцо, јо̀ш по̀чињати с пла́штењом, сиро̀во е, упа́лиће се у пла̂шћу; ***изр***. *~а сла̀нина* ‘сланина са тек закланог свињчета’. – О̀нӯ си̏рову сла̀нину до̀бро ѝсолӣмо и та̀кō о̀на одлѐжӣ у сала̀мури, па е о̀ндак ка̏чӣмо го́ре висо̀ко изнад про́чēвља да се дѝмӣ.

сировѝна -ѝнē ж ‘примитивац, неотесанац’. – Ма пѝшти о̀нӯ нео̀тесану сировѝ-ну, ш њѝм нѐ требā ѝмати нѝкака по̀сла.

сиро̀ма -о̀маа м ‘сиромах’. – Нѝје ц̏абе ка̂зано да о̀номе ко̀јӣ по̀пружӣ сирома́у нѐ̂ће за̀валити јел зна̂ш како се ка̂же: споради сиро̀тињē и сѝ̂нце грѝје. – Кад ме те́чо Ѝлија и те́та Ста̀нōјла на̀кō до̀чекаше, о̀ндај сам по́јмио што̀ се о̀нō ка̂же »код бо̀гата на гла̂с, код сиро̀ма на ча̂с; ‖ **сирома́шак** -шка м ‘сиромашан добар човек’. – О̂н ти је, сирома́шак, на̀кō вѐретӣзан, сва̏ком прѝтрчō да по̀можē ко̀лко е мо̀гō; в. *сит*.

си̏ромāшан -шна -о ‘сиромашан’. – Јѐс си̏ромāшан, ал је ча̏сан и та̀чан ко град.

сирома́штиња ж ‘беда, оскудица, сиромаштво’. – Ко̀јӣ се сѝлӣ, зна̂ј да ће му до́ћи сирома́штиња.

сиро̀та -о̀тē ж ‘сиромашно незаштићено женско чељаде’. – О̀на, сиро̀та, нѐ̂ма ни кѝ̂чета ни ма̏чета.

сиро̀тица ж ‘девојка, девојчица без родитеља’. – Нѐ дао ти Го̀спод да сиро̀тицу ѝцвиелӣш.

сиро̀тāн -а́на м ‘дечак без родитеља’. – Сѐвāп је по̀пружити о̀нӣм сирота́нима, о̀ни су, ја̀дни, жѐљни свѐгā.

сѝрōтан -тна -о ‘сиромашан, слабашан, незаштићен’. – Сѝрōтан су жѝвот прожи́вели, али нѝком нѝсу ни вȍду натру́нили; ‖ **сѝротно** прил ‘сиротињски’. – Жи́вели су сѝротно, али на свȍју мȕку нѝкад се ни́су пȍжалили.

сирȍтиња ж ‘слабог имовног стања’. – Ȍни су ти би́ли вѐлика сирȍтиња, ал су зȁпēли из пѐтнīг жѝла дȃн нȍћ док ни́су зȁимали.

сиротȍвати сѝротуем несв ‘живети у немаштини, сиротињи’. – Сѝротовāли смо свѐ док не прѝстигоше ђѐца, е пȍтље се кова́рнусмо, ва́ла Бȍгу.

сирȍче -ȍчета с ‘дете које је остало без родитеља’. – Ал сѝрочāд припомȍћи, тȏ е вѐликī сѐвāп, ȍни јȁдни не́мају зȃштиту, знȃш како се кȃже: нȁјō се кȏ сирȍче на за́душнице; ‖ **сирȍчић** -ȍчића м дем. – Наи́ђе онај сирȍчић и пѝта мȍже л што да нам ȕрāди.

сѝрће сѝрћета с ‘кисела течност за зимнице и салате’. – Мѝ смо стȁлнō прȁвили дȍста вѝнског сѝрћета, па смо пођѐкōм пȍклањали пȍнекӯ влȁшу, па јȁмпӯт Стȍјана вѐлī: кад је ȉабē и сѝрће је слȁтко; ***изр***. *кȍсити на ~-у* ‘строго постити и у време најтежих послова’. – Ȍндак се, очи Пѐтровдана, кȍсило на сѝрћету.

сирћѐтуша ж ‘винска, воћна мушица’. – Кад прѐвирē ȉи́бра, изнад кȁцē вѝдѝш рȏј сирћѐтӯша. – Ако-[ће]ш да знȃш кȍē је прȃво ви́но, сѝпāј га ȕ чашу, а тȁкō и ȍнō у кȍē сȕмљаш, па иг тȕри на ȍтворен про́зор па ћеш вѝћети да сирћѐтуша ѝдē на ȍнō прȃво, а на вѐштāчко јȍк.

сѝса ж анат ‘дојка’. – Ако те прȍпуштѝм крȍз-рȕке, ćѐтићеш се кад си мȃјку ȕјō зȁ-сису; ‖ **сѝсица** ж дем. – Млȁдачна јој крȁва па јој сѝсице ни́су вѐћē но у о́вцē; ‖ **си́ка** ж дем **а.** ‘и с т о’. – Сȁ-ће њѐму мȃјка да дȃ си́ку, да се нȁрӯца мȃјкин сѝнчѝћ; **б.** ‘крава која даје доста млека’. – Ли́ка јој тȕрī пȏ бȕчука мѐкѝња, па ȕзмē чешȁгију те је тѝмāри и свѐ јој тѐпā: сѝко мȍја лѐпа; ‖ **сѝкуља** ж ‘и с т о’. – Од ȍвē сѝкуљē јȃ му́зēм кȍлико од ȍвē двѝје; ‖ **сисѐтина** ж аугм пеј ‘велика сиса’. – Раздр̏љила ȍнē сисѐтине, кȏ да нѝко вѝше сѝсе нѐма; ‖ **сѝсӯрда** ж ‘и с т о’. – За нȁкē сѝсӯрде свȁкā е ȁљина ȕска; ‖ **сисȕрина** ж ‘и с т о’. – Нѐ можē ȍнē сисȕрине да нȍсī лȁсно, ал јој не сме́тају да лȁе.

си́сак си́ска м ‘испупчени део тестије (налик на сису) на који се пије вода’. – Тѐстија ти го́ренак на вȑу ѝмā шѝри ȍтвор кроз кȍјī се нȁсипā вȍда и си́сак на кȍī се пѝје.

сиса́нче -ȁнчета с ‘младунче брава које још сиса’. – Нȃјслађе је кад се ѝспечē мла́до прȃсе, ме́но вѐћē од сисȁнчета.

сѝсати сѝсāм несв ‘узимати млеко од мајке сисањем’. – Нȁшō ȏн нȁма да прȍдае мȁглу, рѐкō би смо мѝ сѝсали вѐсла.

сѝсача ж ‘женска особа маркантног попрсја’. – Ȍнӯ сѝсачу прȍзвали Мѝла Сѝса.

сѝсуља ж в. *сисача*. – Кад зȁигрā она сѝсуља, свѐ се дрȑмā.

сѝт сѝта -о ‘који није гладан, нахрањен’. – Кад си нȁјздрȁвѝ, блȁго ђе́ду, ćѐти се бȍлесног, кад си нȁјбогȁтī, ćѐти се сирома́шка, кад си нȁјсѝтī, ćѐти се гла́дног. – Ви́каше у́јко, сѝт гла́дном нѐ-веруе. – Свȁ ми се стȍка згȍдно нȁпасла, ал најсѝтијā е Рȕјка, шѝрā но дȕљā.

сѝтан сѝтна -о ‘мали’. – Сѝтна нам ђѐца, мȏрамо да зȁпнēмо, еда би иг ѝзвели нȁпӯт; ~*шѐћер* ‘фабрички прерађен шећер у кристалима’. – Ȕзми ми, за слȁткō, пе́-шēс кѝла сѝтнōг шѐћера и јѐдно кѝло кȍцке д-има́мо за послуже́ње.

ситнѝна -ѝнē ж ‘ситне гранчице, љушчице за потпалу’; в. *потпалити*.

сѝтнити -ѝм несв ‘чинити да нешто постане ситно’. – Да би се пȍсијō лȕк трѐбā сѝтнити зѐмљу да бѝднē ко мѐкиње. – Ȍде у дȕћāн да сѝтнѝ пȁре, трѐбā ђѐци да дȁднē пȍнеки дѝнар, а нѐма сѝтно.

ситнѝца -ѝцē ж в. *мимогред*, *нец*; ‖ **ситнѝчица** ж дем; в. *отац* (*Оци*); ‖ **сѝтничāв** -а -о ‘ситан, омањи’. – Јѐс нàкō сѝтничāв, ал је врéдан и ѐтарашан, нѐма му рáвна; в. *ручни*.

сѝтничāр м ‘који обраћа пажњу на ситнице, цепидлака’. – Ôн ти је сѝтничāр, не зòвӯ га ца̀бē пицàизла.

сѝтњеж м/ж **1.** ‘ситни плодови’. – Ѝдте, ђѐцо, те пошлáмте òнāј сѝтњеж по компѝрѝшту што е òстō иза рâднѝка, заувàрица е да скѝвāмо мéђу свѝњама; **2.** ‘мала деца’. – Да ми бѝ д-ѝзведѐм òвӯ сѝтњеж нà пӯт, па пòтље шта нам Бôг дâ.

сѝто с **а.** ‘направа за просејавање брашна’. – Нòва снâјка е с почéтка дòбра, ал тѐк ће се пòтље вѝђети кàкā ће да бѝднē, зàтō се и кâже да нòво сѝто о клѝну вѝсѝ, а кад òстарѝ – у бѝцāк пòгодѝ; **б.** ‘више решеткастих делова вршалице’. – На дрѐшу се пòтрпајӯ сѝта кòјā одвáјајӯ пшѐницу од пљѐвē.

ситувáција ж ‘ситуација, стање, прилике’. – Дòшō сам ти у млòго тéшку ситувáцију: грàд ми ѐубијо љѐтину, тàта се рàзбоље, а пòрез плáтијо нѝсам.

сѝћи сѝћем св ‘спустити се надоле’. – Потље рàта рêше нàши да сѝћу вамодòље ѐ-поље, додѝјало им, вѐлē, свѐ вѐћи нàвише ѐ-брдо, и ѐ́ćеве и сѝ̑ено и коéшта, лàшње им вóђе свѐ нàподногу, а òзгō свѐчӯ сàмо вòће и дрва; ***изр***. *~ с ѝма* ‘полудети, обезумити’. – Вѐсели Мѝкета бѝјāше сѝшō с ѝма и ѐмро е у нѐком дòму ђе бòравē тàкѝ слѐчаеви.

сѝћѝшан сѝћѝшна -о ‘сасвим мали’. – Бѝјаше Игрѐтин сѝћѝшан, ал òчкоперан човѐчѝћ, врéђō е за трòицу; в. *омањи*.

сѝчан сѝчана м ‘јак отров’. – Ма не мòгу д-ѐдēм ни да пѝјēм нѝшта, дôђе ми, Бòже, прòсти, д-ѐзмēм сѝчана, свѐ се урòтило спроћу мѐне.

сјàгња ‘која носи плод (о овци)’. – Сјàгње свѐ ôвце, вáла Бòгу, вѝдѝ се да зàчѝњу.

сјàктити (се) -ѝ (се) несв *ćàкшити се*; в. *угланцати*.

сјàтити се -ѝмо се св ‘сабрати се’. – Бѝла вѐлика сàрана: сјàтијо се нáрод из цéлог сѐла и млòго дâљњиг.

сјàшити -ѝм св **а.** ‘сјахати, сићи с коња’. – Ôн сјàшѝ с кòња, нàбѝ дѝзгѝн на прôшће и òде бунáру те се ѐмѝ и нàпѝ вòдē; **б.** ‘сићи, ослободити притиска’. – Сјàште већ јàмпӯт с мòē грбачē, рáдте нѐшто. – Àјде, брê, сјàши већ јѐднōм, дòста е бѝло, èвē вóђе, на вр̀ глáвē си ми се пòпō. – Знâш како е кâзано: сјàши кѐрта д-ѐзјаши мѐрта, а мешчѝнѝ да штогòђ се вѝше мéњају, свѐ су вѝше ѝстѝ.

сјера / сјерина в. *ćера*.

сјѐрити (се) сјѐрим (се) св ‘стрчати низ брдо’. – Глѐдāм јâ како ђѐца сјѐрише ôвце нѝз брдо, òчас пòсла.

скàјмачити -им св ‘*скинути кајмак с млека*’; в. *усирити*.

скàкавац -āвца м зоол ‘инсект из пор. Acridudae’. – Вѐлē да кад скàкāвци нàѝћу у вѐликим рòевима, опѐстоше ѐ́ćеве.

скáкати скâчем несв према *скочити*. – Мòмци су скáкали ѝзместа или ѝстркē, па кô пòбēди ôн тâј дâн нѐ враћā ôвце, тô и за њѐга рâде пòбēђени; ‖ **скакѐтати** скàкуђēм несв итер ‘поскакивати’. – Штâ тô скàкуђēш кô зѐкан скакѐтāн; ‖ **скòкнути** скòкнēм св ‘брзо отићи по нешто’. – Скòкниде чàском до кàчарē те ми донѐси пѝјѐк; ‖ **скòчити** скòчѝм св ‘скоком променити место’. – Нѝкад, вѐлѝ бàба, нѐмō рѐћи »òп« прѝје нô што скōчѝш. – Скòчијо с пòдине с вѝлāма и пројѐрио нàвише; ***изр***. *скáкати / скòчити у ѐста* ‘преварити, не одржати реч’. – И нѝкад нѐмō сѐбе да скâчеш у ѐста.

скакѐтāн -áна м ‘који стално скакуће’; в. *скакутати*.

скалàбучити -им св ‘скупити на брзину’. – Àјде, ђѐцо, да чàском скалàбучѝмо ово сѝ̑ено, облàчā се од Овчáра, бòјати се да не ѐдари кѝша.

скаламу́тити -а̀мӯтим св ‘урадити нешто на брзину’. – Нѐмō да ми скала̀мӯтиш тô, него да ми згѝдно ỳрāдиш.

скаламу́тња ж ‘смутња, хаос’. – Јôј мѐне ѝдобога, кад нѝстаде скаламу́тња, не зна̀дијаше се кѝ пи̏јē кѝ пла̂ћа, јѐдва жи̏ву гла̂ву ишчỳпасмо из ѝнē гỳнгулē.

ска̀менити се -ӣм се св ‘преставити’. – Кад је ỳгледо да е би̏к на̀бијо на рѝгове вѐселог Дра̀гана Богда́новог, ѝн се ска̀менијо, ни да мр̏днē, ни да бѐкне.

ска̀мија ж ‘школска клупа’. – Кад је ỳчитељ ỳишō у учијо́ницу и ви̏ђо Цве́та да се ѝспō на ска̀мију, ỳватијо га за̀ уво, замѐл се ни̏је унере́дијо.

ска̂мчити -им св ‘прикупити с тешком муком мало новца’. – Јѐдва ска̂мчисмо нѐку цр̏кавицу да пѝшљемо ђѐтету ỳ вōјску.

скањѐрати се ска̀њēрам се несв ‘оклевати, накањивати се’. – Нѐмōјдер да се ска̀њēраш тỳј ва̀здāн, него пôјтај, кỳмим те Бѝгом; ‖ **скањѐрāње** с. – За њи̏но скањѐрāње ѝмō је ђѐдо дѝбар ли̏ек: при ру́ци му би̏јо прỳтӣћ.

скапа́вати ска̀пāвам несв према *скапати*; в. *жедан*; ‖ **ска̀пати** -āм св ‘пресвиснути, црћи’. – Ска̀пасмо ѝд-рāда, ако ми вѐруеш; в. *оморина*.

ска̀пса ж ‘жега’; в. *лађан*, *свући*.

скарабу́ћити скара̀бӯћим св ‘урадити нешто како било’. – Штà си то скарабу́ћила, да си нѝгама ра́дила, бѝље би ѝспало и за та̀кē је један ђѐдо говѝријо: ако си ѝвō ра́дила рỳкама – ѝтпале ти до раме́нā, а ако си нѝгама – позла́тиле ти се до гỳзицē.

ска̀рāдан -дна -о ‘непристојан, скаредан’. – Јѐс он на̀очит, ал је, бра̀те, ска̀рāдан на̀чисто.

ске́кати скѐкам св ‘потрпати без реда’. – Штà сте ске́кали оне снѝпове ко да су дỳшмански, што ни́сте згѝдно пѝтрпāли у ка̀мару.

ске́мбати скѐмбам св ‘зграбити, шчепати’. – Ске́мбали га дѝље у ја̀рузи и ша̀нули му нѐшто кô вра̀на пи̏лету, са̀д је мѝрнӣ од бỳбицē.

скерѐбичити -ӣм св ‘урадити аљкаво, на брзину’. – Ма бѝље да ни̏је ни ра́дијо, него што е ѝнō на̀кō скерѐбечијо.

ски̏нути ски̏нēм св **1.а.** ‘сазути се’. – Ски̏ни тѐ ка̀љаве чизмѐтине прѐд-кућōм; **б.** ‘раскомотити се’. – Мôрам да ски̏нēм цѝку, во́ђе ти згѝдно врући̏на; **2.** ‘дохватити нешто што је на висини’. – Ски̏ни ми нѐку кѝшчину да тỳрӣм у па̀сỳљ; ***изр***. *~ с вра̂та* ‘отарасити се нечег или неког, ослободити се’. – Са̀мо кад ски̏док с вра̂та сỳд и двока́те, далѐко им лѐпа кỳћа; *~ гла̂ву* ‘погубити’.– Тӣ су нам при̏јатељи ски̏дали гла̂ве кадгѝј им се ука́зала при́лика.

ски̏тара ж / м ‘особа која се не задржава у кући и не мисли о својим пословима и обавезама’; в. *пошуцати се*.

ски́чати ски́чӣ(м) несв ‘оглашавати се скичањем’. – Ỳтōм се ỳкљēшти пра̂се ỳ прōшће и пѝче да ски́чӣ те Ми̏јодраг згỳжвā ѝнē а̀ртије ỳ-цеп па ѝтрча у сви̏њскӯ ба́шчу (7: 165).

скла̀д м ‘граница између двеју парцела’. – Између на̀шиг њи̏ва ѝмā скла̀д кѝјӣ ни̏ко од на̀шиг ни̏кад ни̏је пи̏пнō.

скле́пати -ѐпāм св ‘урадити нешто како било, без укуса’. – Скле́пō му нѐки пѐлвер ка̀пију, ни̏је ни за сви̏њскӯ ба́шчу, а ја̀дно ти за дома̀ћи̏нску а̀влију; в. *крајница*.

склѐшит -ѐшита -о ‘одмерен, подесан, таман како треба. – Ѐвē ти ѝвā кѝса, ѝна ти је од сѐдам ша̂ка, ба̀ш је на̀кō склѐшита.

склѝнити -ѝнӣм св ‘помаћи, преместити, сакрити’. – Ѝн склѝнӣ новча̀нӣк, ни̏ко нѐ знā ђѐ стѝӣ; ***изр***. *~ гла̂ву* ‘избећи опасност’. – Ни́си мѝгō ỳ онō вре́ме ла̀сно да нѐђе склѝнӣш гла̂ву; ‖ **склѝнит** склѝнита -о ‘заклоњен, смештен у заветрини’; в. *вршкара*.

склòпити -ȍпӣм св ‘саставити нешто из делова’. – Замȍли, нâно, ђéда да нам склȍпӣ рáзбој, врéме је да ткéмо, срáдили смо пȍљске пȍслове; ***изр***.~ *ȳговор* ‘озваничити договор о куповини’. – Ȳшли те склȍпили ȳговор о куповѝни шȳмē; ~ *ȍчи* ‘умрети’. – Тê гȍдинē мȍја вȅсела мâјка склȍпӣ ȍчи и ȍде Бȍгу на ѝстину.

скљóкати се -ôкам се св ‘срушити се, пасти неспретно’. – Стрâ ме да се нѐ скљȍка ȍзгō с нȍлике висѝнē, нѐ дāј Бȍже, нѐ би зи^{j}éвнō; в. *вододерина*.

скобѐљати се -èљāм се св ‘тешко сићи, скотрљати се’. – Кад сам прескáкō преко јàругē, гóренаке испод Сáвинē вȍдē, ȳштукнēм ȳ ногу, јѐдва се скобѐљак вамодȍље дȍ-кућē.

скȍбла ж ‘алатка за дубење дрвета’. – Растрȳгасмо трȳпац нѝздȳж, па од ȍнē јѐднē половѝнē Радȍица Рȳжчић скȍблōм ѝскопа кȍрито за свѝње, нѐ мож бѝти бȍље.

скȍвати скȳем св ‘направити ковањем’. – Скȍвō ми Дрàган Пѝта звѐкӣр за кàпију сâмо тàкӣ.

сковѝтлати -ѝтлā(м) св ‘смотати и однети’. – Кȳпō се весѐлнӣк на Мȍрави, сковѝтлō га бр̏зāк и нàшли га после трѝ дāна.

скȍвчати скȍвчāм св **1.** ‘закопчати’. – Скȍвчāј тâ дугмѐта, вѝдӣш како дȳва, назéпћеш; **2.** ‘схватити, разумети’. – Свѐ сам му рѐкō кȍ рȍђеном ђѐтету, ал нѝје врéђело: ил нѝје шћѐо да ме пȍслушā ил нѝје скȍвчō штà сам му рѐкō.

скȍзна ‘бременита (о кози)’. – И ȍвā Бêлка нам је скȍзна ѝјако е млáда.

скóкати скȍкам св **1.** ‘забити, зарити’. – Кâже да е ȍн кад су му ȍтēли сѐстру, смȍтō нȍж и скóкō га Тȳрчину у лéђа и ȍндак пȍбегō вâмо и тȳј се насѐлијо; **2.** ‘потрошити, проћердати’. – Ȳзō од пȍштāра пàре што е ђéду пȍслō ȍнāј чȍвек за јȳне, нàпијо се и пȍла скóкō у кавàни с ȍнӣм бекрѝчинāма.

скȍкнути в. *скакати*.

сколи^{j}éвати скȍли^{j}евам несв према *сколити*; в. *дечкић*; ‖ **скȍлити** скȍлӣм св ‘спопасти, опколити’. – Скȍлили га са свѝјȳг стрáнā и нéмаде кȳд, прѝстаде, тêшка срȑца. – Скȍлијо е кȍ нáпас и ȍна прѝстаде те ȍде зà-њега.

скȍнтати -āм св ‘схватити’. – Кад је скȍнтō, вѝђе кȍлко е сáтӣ, ал бѝ дȍцкан, прȍшō вȍз.

скȍнчати -āм св ‘упокојити се, умрети’. – Кад чȍвек скȍнчā, ȍн нѐ носӣ на ȍнāј свѝ^{j}ет нѝшта сем скр̏штене рȳке и дѐла свȍја. – Кад је јàднӣ ђéдо скȍнчō, дȳго нѝсмо мȍгли да свѝкнēмо бѐз њега, свѐ смо поглéдали еда ли ће бàнути ȍднекле.

скȍро прил **1.**‘убрзо’; в. *гронути*, *површивати*, *стелна*; **2.** ‘најчешће, углавном’; в. *патити*[1]; **3.** ‘недавно’; в. *позелењети*, *сандучара*.

скȍрȳп м ‘млад кајмак’; в. *кајмак*.

скорȳшити се скȍрȳши се ‘претворити се у кору’. – Скорȳшила се зѐмља, ȳпљескала е кѝша, бѝјо би сѐвāп опрáшити башчовàнлук; в. *закорушити (се)*. – Нѐмō сàд дѝрати те кàљаве пантолóне, но иг скѝни и тȳри крај шпȍрета па кад се то блàто скȍрȳши, ȍндак ȳзми кȍчāнку ил др̏пару чѐтку те га ѝшчеткāј и ȍно ће да спàнē.

скȍт м ‘рђа од човека, животиња’. – Вѝкаше јàдни ђéдо да е се лàсно бȍрити с човѐком, јȍш лàшње с јунáком, ал је са скȍтом, кâже, млȍго тéшко јел тâј нѐ бѝра срѐства; ‖ **скȍтиња** м аугм. – Тô е скȍтиња јѐдна кàкōг мâјка рȍдила нѝје; в. *оданле*.

скотр̏љати се -āм се св ‘кретати се котрљањем’. – Кȍлко су невàљали, ȍни ȍпучē тѝкву одȍзгō и ȍна се скотр̏љā нàниже и кад је ȳдарила ȍ-шљиву, пȳкла у пàрампàрчāд.

скочáњити се скȍчāњим се ‘смрзнути се, укочити се од зиме или страха’. – Свѝ се бѝјагу скочáњили од ȍнē арлàуцē и ȍбузēла иг др̏āт.

скȍчка ж ‘точкић помоћу кога се лакше покрећу нити при извођењу зева’. – Да ли ће бити један или два пара скочки, зависи од тога да ли се тке у двије или у четири нити (9).

скра́сити се скра̑сим се ‘смирити се’. – Са̏мо лу̑ња кȍ глу̑ва ку̏чка, ни̏како да се скра̑си на јѐдном мѐсту; ‖ **скраша́вати се** -а̀шāвам се несв према *скрасити се*; в. *витлати*, *уктаније*.

скр̀ати се скр̀ам се ‘пасти с висине и поломити се’. – Скр̀ала се Миле́ва Ȍбрадова с ȍнē вр̀лēтне трѐшњē и излȍмила се на̏чисто, јѐдва е претѐкла, да нѐ бӣ Ми̏лоја Ба̏бића ѝз-Вӣче, да̑вно би јој озелѐњō грȍб. – Стра̑ ме да се нѐ скрам с ȍнијег вѐретизнијег стуба.

скра́тити скра̑тим св ‘учинити краћим’. – Скра́ти му те пантоло́не, ви̏[ди]ш да дова́тају до зѐмљē; ‖ **скраћи́вати** -а̀ћӣвам / -а̀ћуем несв према *скратити*. – Ја му ви̑чем да не скра̀ћуе дȑжалицу на рȍгуљāма, а он ме нѐ послуша и са̀д нѐ мож д-у̀вршӣ си̏ено.

скр̑дити скр̑дӣм св ‘обавити многе послове’. – Зӣми, кад у̀вече скр̑дӣмо стȍку и вѐчерāмо, ȍндак мӣ жѐне иде́мо на пре́ло.

скрѐсати скрѐшēм св **1.** ‘посећи грање’. – Ѝдте, ђѐцо, те скрѐште гра̑ње според пу́та, трѐбā да ву́чемо си̏ено, да нѐ чешē, млȍго ће да ва̀лӣра; **2.** ‘рећи гласно и оштро некоме да сви чују’. – Ȏн ти ȍндак у̀змē рѐч и скрѐшē им у̀ бр̀к свѐ по ре́ду.

скри̏ти скри̏јем св ‘сакрити’. – Ȏн вѐшто скри̏јо бу̀ре с ра̀кијом и ȍни кад су вр̀шили пре́трес ни́су на̏шли; ~ **се**. – Кад се завр̀шијо ра̀т, чѐтни̏ци Нȍвице Цогȍља се скри̏јӯ нѐђе по Љу̑тој кру̀шци, тѐк иг пȍватало ва̑мо у̀-љето чѐтрес шѐсте.

скр̀кати се скр̀кам се св ‘пасти и повредити се’. – Нѐмōјдер да се пѐњēш далѐко, ви̏дӣш ли да е трѐшња вр̀лѐтна, да се нѐ скр̀каш; ‖ **скркѐндати се** -а̄м се св ‘и с т о’. – Скркѐндō се ни̏з стубе, мȍгō е ѝ-горе настра́дати; в. *потуцати се 2*.

скрна́вити скр̀нāвим несв ‘блатити, бешчастити, нагрђивати’. – Вѝдӣш да ȍвӣ ѝздājници скр̀нāве на̏ше све́тиње.

скрња́торити -ӣм св ‘једва нешто саставити’. – Скрња́торили смо гра̑ђе и ѐксēра да на̀чинимо ме́но кȍшарē за ȍвчице.

скрȍбуља ж ‘гојазна жена’. – Ȍнā Димѝтријева скрȍбуља кад јѐдē не знā кȍлко јој је дȍста.

скрȍжњāк -а́ка м ‘камен који је по дужини једнак ширини зида у који је уграђен’. – Тȏ ти је ри̏па кȍјӯ ѝстешēм д-ѝмā на ка̀нтовима ли́ца, ȍна ти ѝдē скрȍз-на̀скрōз с ȍвōг, ка́сти, спȏљног ли́ца на ȍнō ȍнамо у̀нутāрњо ли́це, па ако е зӣд, да рѐчēм, дѐбō ме́тар, ȍна е мо́рала бӣти тȍлко дуга̑чка и кад ȍна скрȍзӣра и пȍвēже спȏљашњи с у̀нутāрњим зӣдом, тȏ ти је вечна ства̑р и тȏ ти је скрȍжњāк, бла̀го мѐне.

скрози́рати скрȍзӣрам (не)св **1.** ‘протезати се од једнога до другога краја неког предмета’; в. *скрожњак*; **2.** ‘поглед(ив)ати неког испитивачки’. – Ȏн га крӣшом, жми̏ркајући, скрози́ра и ȍцēни да е дȍбар чȍвек.

скрȏз-на̀скрōз ***изр*** ‘у потпуности, до краја’. – Ни̏је би́ло нѐшто на́рочито ни прије ра̀та, ал откад су ȍвӣ здȍмчали вла̑с, сѐло и сељáци су прȍпали скрȏз-на̀скрōз; в. *премрежити*, *скрожњак*.

[скрȍман] -мна -о; в. *лакомос*.

скрȍмнос -сти ж ‘скромност, природно понашање без надмености’. – Зна̑ш ка̀ко су нас у̀чили на̀ши ста̑ри скрȍмности, да бӣднēмо скрȍмни у пона́шању, у гȍвору, у обла́чењу, у сва̀кој при́лици, јел смо ствȍрени од зѐмљē.

скр̀пити -ӣм св ‘направити нешто мале вредности, сасвим скромно’. – Бӣјаше ȍндак пȍратно вре́ме, оскуда́ција и не́маштиња, ал јȍпет, ва́ла Бȍгу, скр̀писмо шта̀лицу, за̀патисмо стȍчицу и, ми̏ц-по-ми̏ц, избȍрисмо се нѐкако.

скрцу̏мати се -а̄м се св ‘сломатати се, претурити се’. – Ја̂ му згѝдно рѐкок д-и̏дē нѐоколо, јѝок, ôн ѝ̏ħē да пòпречи низ ри̏д, те се скрцу̏ма и ици̑е́па ѝ̏буђу.

скр̏шити скр̏шӣм св ‘сломити, преломити’. – Ѝна олу́ја онòма̄д скр̏шила гра̂ње на вѝ̏ħу, тѐшку штѐту нам нѐ̏направи.

ску̏дијоц м ‘који куди, прича неистине о неком, кудилац’. – Ни̏кад се ску̏дијоц ни̏је у̀сређијо, свѐ што е дру̏гōм зла̀ чи̏њō, на њѐгову гла̂ву се вра́тило.

ску̏дити -ӣм св ‘проширити лажи о неком’. – До ју̀чē га оки́вали у зви̑е́зде, чи̏м им је и̏стину скрѐсō у̀-очи, ску̏дише га да ни̏ко ни̏је смѐо ла̀сно да се пи̏та ш њи̂м. – Та̂ е ђѐвōјка би́ла за при́мер и дòликовала за њи̏ну ку̏ħу, ал нава́лише пу̂сте абрòноше те је ску̏дише.

скуку́љити се / скуку́њити се ску̀кӯљим / ску̀кӯњим се св ‘згрчити се, покуњити се’. – Скуку́њио се Ми̏јодраг, ма̀њӣ од ма̀кова зр̏на; в. *дићи*.

ску́њити се ску̂њим се св ‘растужити се, оборити главу, покуњити се’. – Штѝ̀ си се ти̏ ску́њијо, бла̀го ба̀би, бо̀лӣ ли те штѝ̀гоħ?

ску̏п м ‘вечерња игранка о обетини на отвореном простору’. – На Ма̂ли Спа̀совда̄н смо у̀вече с гòстима изòдили на ску̏п го́ре на Ви́су ħе и̏гра̄ кѝ̀ло у шѐснēс.

ску̂п ску́па -о ‘што има високу цену. – Ви̏каше ба̀ба за̀ њи̏г: њи̏ма свѐ ску́по, а ѝ̏браз им на̂јјевти̏нији.

ску̏пити (се) -ӣм (се) св ‘прибрати, сабрати’. – Ску̏пили се с ко́ца и с кѝ̀нопца. – Ску̏пили ме́но при́лōга да на̀чинимо звѝ̀нару; ‖ **ску́пљати** ску̂пљам несв према *скупити*. – Кад смо пѝ̀жели и пове́зали снѝ̀пове, пѝ̀чēсмо иг ску́пљати по пѐтнēс да иг та́јо и ħе́до потр̏пају у кр̏стине. – Јѐверица ску̂пља љѐшни̏ке у ду́пљу, спрѐма зи́мницу.

скупѝ̀ħа -ѝ̀ħē ж ‘време оскудице кад нема новца да се купе основне ствари’. – Млѝ̀го е зѝ̀рно би́ло, на̀ше сѐљāчке проѝзводе у̀зимају пѝ̀што-за̀што, а ва̂мо скупѝ̀ħа да нѐ мош да ку̂пиш сѝ̀ли, га̂са, ѝ̀буħу и ѝ̀нō на̀јну̀жније.

скурѐсати скурѐсам св ‘ослабити, остарити, поболети’. – Гла̂м онòма̄д на са̀рани Ми̏љōјку ѝ̀нē ста̀рине, па̂мтим ка̀кē су тѝ̀ дѐлије љу̂ди би́ли, са̀д скурѐсали весѐлници, јѐдва габѐљајӯ.

ску̂т ску́та м ‘предњи део одеће. – Исплѐла сам ħе́рци це́мпер, а ску́тове јој иша́рала.

скуħа́рити се ску̀ħāрим се ‘мало се скуħити’. – Бѝ̀гами се ѝ̀ни згѝ̀дно скуħа́рише: вре́дан ôн, вре́дна му мла̂дица, ра̂де кѝ̀ мрави́ħи; ‖ **ску̏ħити** -ӣм св ‘заимати, стеħи’. – Ла̀сно е њѐму кад су му ску̏ħили ħѐдови, ôн са̀мо д-одр̏жава ѝ̀нō што е насле́дијо па е на кѝ̀њу.

ску̏цна ‘бременита (о керуши)’. – Јѝ̀пēт ску̏цна Жу̏ја, нѐ знāм ку̏-ħу ви̏ше штѐна̄д, а гро́та ми да иг пѝ̀бацāм у̀ поток.

ску́чница ж **1.** ‘група паса који се боре око женке, »псеħа свадба«’. – Кад наи́ħе ску́чница ју̀рцајуħи за кѐрушом и пѝ̀чну да ре́жē на тѐбе, ако нѐмаш ка̀кӣ ѝ̀плавак при ру́ци, ни̏је ти све́дно; **2.** ‘жена којој долази више мушкараца’. – Ѝ̀ткад је ѝ̀на дѝ̀шла, на̀направи од на̀кē ку̏ħе ску́чницу.

слабѝ̀на -и̏нē ж анат ‘бочни део тела измађу ребара и кукова, бок’. – Ма нѐшто ме, ħѐцо, жи̏га у̀ слабину с ѝ̀вē стра́нē.

сла̀бӣħ -и́ħа м ‘слаб, неотпоран, страшљив човек’. – Ни̏је чу̏до што е ѝ̀н сла̀бӣħ и ѝ̀тац му е би̏јо пла̀шљив кѝ̀ зѐц, њи̏г ти је Кр̏ле зва̀о бѐзмудиħи.

слабѝ̀моħан -ħна -о ‘немоħан’. – Слабѝ̀моħни су ѝ̀ни да нам за̀трӯ ће̏ме, и̏јако ми̏слē да су си̏ла, смѐ̏тнули да е сва̀ка си̏ла за врѐ̏мена.

сла̀ва ж ‘дан свеца заштитника’. – Сла̀ву не дѝ̀носӣ ни зѐ̏мља ни жѐна, ѝ̀на се од ота́ца̄ наслѐ̏ђуе. – На̀ша сла̀ва е Ни̏кољда̄н; ‖ **сла̂вски** -а -о ‘који се односи на сла-

ву’. – Нȁма ти је нȁјљепша слâвска сȍба, тȳј су ѝконе, кȁндило, нȁјљепши ћѝлими и коéшта; ~ *-а свиј̑éћа* ‘воштана свећа која гори на дан славе’. – Слâвску свиј̑éћу смо украшáвали рýжōм и ѝконицом свѐтōг Нѝколе; ~ *-и кȍлāч* ‘обредни колач који сече и прелива вином свештеник, бескрвна жртва свецу коме је посвећена слава и који је заштитник славара и његове чељади’. – Слâвски кȍлāч смо зȍрōм нȍсили ȕ цр̄кву.

слàвāр -áра м ‘који слави’. – Од ȍвē гȍдине ће и мȍј сѝн да бѝднē слàвāр, дȁо сам му пȍла колáча, ожѐнијо се, вáла Бȍгу, и трѐбā да слàвѝ слàву.

слàвити слàвѝм несв ‘свечано обележавати крсну славу’. – Ȍдвајкада су нȁши стâри слàвили Нѝкољдāн.

слàвȳј -ýја м зоол ‘птица певачица Erithacus luscinia’; в. *ӣрочевље*; ‖ **славýјак** -јка м дем ‘и с т о’. – Вѝкаше мȁја Стȍјāнка: кад гȍј славýјци ушýтē, ȍндак зàгракħȳ врȁне.

слáгати слâжем несв ‘пажљиво постављати једно на друго’. – Ѝћекли др̏ва па иг сȁд слâжу под трѐн; ~ **се** ‘живети у слози’. – Жѐља свȁкōг домàћина бѝла је да му се чѐљāд слâжу кȍ љѐб и сȏ; ‖ **слȍжити** слȍжѝм св према *слагāти*. – Слȍжѝ му свѐ по спѝску.

слàгати слàжēм св ‘рећи неистину’. – Тàкō ти ȏн слàга и нѐ трепнȳ, нѐ знā, јȁднѝк, да су у лȁжи крȁтке нȍге.

слàдак -тка -о **1.** ‘који у себи има сласт’. – Ȍвā ти кȁва слàтка, бȍље да си ми дȍњела шѐрбе. – Ȍвē гȍдине су лубѐнице нȁјслађē откад тȕвѝм; **2.** ‘симпатичан, умиљат’. – Слàтка им ȍнā ђевȍјчица, кȍ мѐд. – Изглéдала је слàтко кȍ ȃнђо да е сѝшō; ‖ **слàткāс** -ста -о ‘тек мало сладак, сладуњав’. – Ȍвā прѐкада згȍдно слàткаста, мȏра да си тȕрила мéно мѐда ил шѐћера; ‖ **слàтко** прил ‘мирно, спокојно‘. – Ђѐчица слàтко зàспаше, кȍ ȃнђели.

слáдити[1] слáдѝ несв ‘имати слаткаст укус’. – Млȍго дȍбро ти ȍвō вѝно, вȍлим што нѝје ȍпоро, но мéно слáдѝ; ~ **се** слâдим се ‘уживати у јелу, пићу’. – Кад сàзрелē ȍнē шȕмскē јȁгоде, мѝ смо се, чýвајући ȏвце, слáдили, а кȕћāнима на трâвке нàнѝжемо ȍнē нѝске јȁгодѝца па им прѐд нōћ дȍнесēмо.

слáдити[2] **(се)** слâди (се) ‘одстојати, одлежати, охладити се; дозрети’. – Кад рàкија одлѐжѝ у бурáдма, ȍна се слâдѝ и ȕкртѝ па бѝднē пѝтка.

слàма ж ‘суве стабљике стрних жита’. – Нѐ играј се вȁтром око слàме; ***изр***. *Алејбѐгова* ~ ‘имовина без власника, што се може без питања узети, присвојити’. – Рàстурише свѐ, ко алејбѐгову слàму; ‖ **слâмка** ж сглт. – Ȍстарио ми ђéдо, нѐ можē вѝше ни преко слâмке да прекȍрāчѝ; ‖ **слàмчица** ж дем. – Ȍчистили лѝваду, нѝје нà њōј ни слàмчице ȍстало; ‖ **сламȕрина** ж пеј. – Она сламȕрина пȍкисла и пȍчела да трȕлѝ; ‖ **сламѐтина** ж ‘и с т о’. – Нѐ мош ти крȁвāма да тȕрѝш сламѐтине ȕ-јасле па д-ѝдēш да иг помýзеш; ‖ **слàменѝ** -ā -ō ‘који је од сламе’. – Кȍшара за ȏвце ѝмала слàменѝ крȏв. – Ȏн ти је нѐђе нàбавијо слàменѝ шѐшѝр.

слàмарица ж ‘ткани део постељине у облику душека који се пуни сламом’. – Слàмарице се шѝле од тѐжанōг плáтна.

слàмњача ж в. сламарица. – Свȁкē гȍдине се слàма у слàмњачи зàмијенѝ ȁн се овр̏шē зȏб.

слàмотрес м об. мн ‘део вршалице’. – На Рáковића дрѐшу су млȍго дȍбри слàмотреси и сѝта, па пшѐница ȍстае чѝста, дȕкат јој рáван нѝје.

слȃн слáна -о ‘осољен’. – Ако јѐло нѝје слáно, дȏђе бљȕтко и бр̏зо прȍкисне.

сланȍћа -ȍћē ж ‘мера, степен осољености’; в. *моца*.

слáна ж ‘смрзнута роса’. – Бȍгме је нȍћāс зацѝнцō мрȁз, освàнула слáна бéли се ко јáјце, а јȕтрōс сȁбāјле ѝдē Рàдōјле нѝз Баре и пјѐвā: Ој, ђѐвōјко, ȕбила те слáна / кȁко мȍжеш преспáвати сáма.

сла̀нина ж ‘масно поткожно ткиво свиње’. – Кад по̀сечӣмо, ỳсолӣмо сла̀нину и по̀сле ка̀чӣмо да се сȳши на дӣму; ‖ **слани́ца** ж дем. – Рѐци тӣ мѐне о̀нē слани́цē; ‖ **сланѝнчина** ж пеј. – Да си тӣ гла́дан, нѐ би о̀вō би́ла сланѝнчина но на̀јбоља слани́ца.

сла̀ткō с ‘заслађено воће у сирупу’. – Ѐ̀стављала на́на сла̀ткō од дȳња, од грȍжђа, трѐшāња, вѝшāња, ја̀гōда и коечѐга у те́гле, па те́гле по̀рēђа на шиво̀њēр.

сла̀чина ж ‘отпадак при вршидби, ситна изломљена зрна и семење од траве која се задесила у пшеници’. – Ѐ̀нȳ сла̀чину ба̀цӣмо ко̀кōшкама и свѝњама те о̀нē иско̀рӣсте свѐ што ва̀љā.

сле́гати (се) слѐже(м) (се) несв према *слегнути* (*се*). – По̀чела зѐмља на гро̀бу да се слѐже; ‖ **слѐгнути** (**се**) слѐгнēм (се) св **1.** ‘сабити (се) под притиском’. – Слѐгло се сѝ̑ено, кад ȳзмēш пла̀ску сто̀ӣ ко̀ прѐсована; **2.** ‘смирити се’. – Пола́ко, сӣне, нѐмō заоштра́вати, нѐка иг, слѐгнуће се тȍ и са́ми ће вѝђети да ни́су у пра́ву; ‖ **слѐћи** (**се**) слѐгнēм (се) свр ‘и с т о’. – Про́ћи ће и о̀вā нѐвоља и свѐ ће се слѐћи, ал ја̑ не́ћу до̀чекати да о̀вијем вѝдӣм ле́ђа; ***изр***. *~ рамѐнима* ‘гест којим се показује равнодушност, незнање или немоћ’. – Кад га е ȍн пи́тō је л та̀кō би́ло, ȍн са̀мо ушу́ће и слѐже рамѐнима.

слѐзина анат ж ‘жлезда за обнављање црвених крвних зрнаца’. – Ѝмō Бо̀шко нѐку ва̀лӣнку на слѐзини, те су мо́рали да га апѐришȳ.

слѝзак -ска м ‘најмањи део истрошеног сапуна’. – Има́те ли но̀в са̀пȳн, овим слѝском нѐ могу д-о̀перем ни но̀кат а ка̀моли ва̀кō пр̏љаве ру̑ке.

сли́зати се слѝжем се св ‘пристати уз неког ради користи’. – Ко го̀ј до̑ђе на̀ влāс, ȍн се бр̏же-бо̀ље ш њѝма слѝже и мѝслӣ да се та̀кō кȳћӣ кȳћа, нѐ знā, весѐлнӣк, да ће тȍ свѐ ђа̀во о̀дњēти и да му е тȍ ѝсто кȍ да е зара́дио од курва̀лука.

слѝ̑еп -е́па -о ‘слеп’. – Ѐ̀стō е у ра̀ту слѝ̑еп на јѐдно о̀ко.

сли̑е́пац -пца м ‘човек који је изгубио вид’. – Вѐлē да су, у вре́ме тȳрског зȳлума, сли̑е́пци сачу́вали гȳсле и ȳзā њиг на́родно па̑мћење, па су за̀тō ста̑ри гово̀рили »чȳвај се, дѝ̑ете, гȳсāла јел ће те о̀не о̀пјевати по за́слузи, па нѐмō дозво̀лити да те о̀пјевāју, нѐ дāј Бо̀же, ко̀ кȳкавицу или ѝздајицу, па да ти ко̀љена стѝдујȳ и да те про̀клињȳ«.

слѝна ж ‘бале из носа’. – Жѐнијо би се, а слѝне још н-ȳми̑ē д-о̀бришē; ‖ **слѝнāв** -а -о **1.** ‘који слини, балав, прехлађен’. – Већ два́ да̑на сам слѝнāв и са́мом сѐби сам га̀дан; **2.** ‘незрео, превише млад и неискусан за озбиљне обавезе’. – Јо̀ш је ȍн слѝнāв за тȳ ду́жнос.

слина́вити слѝнāвим несв **а.** ‘балити из носа’. – Нѐмōј тујнак слина́вити, но се осе́кни; ‖ **слѝнити** слѝнӣм несв ‘и с т о’. – Да̑нима слѝнӣ и нѝкако да му тȍ прѐстанē; **б.** ‘плакати, цмиздрити’. – Нѐ знāм на ко́га се тȳрӣ о̀вō ди̑е́те, ма̀ло-ма̀ло па слѝнӣ за нѝђе нѝшта, нѐ мош нѝшта да му рѐкнēш.

слѝнавица ж **1.** ‘прехлада’. – Ѝватила ме слѝнавица и нѐ пȳшта већ трѐћӣ да̑н; **2.** ‘осетљива, плачљива девојчица’. – Ѐ̀нā слѝнавица јо̀пēт слѝнӣ нѝ за шта.

слѝнāвка ж ‘болест папкара, шап’. – Јѐднē го̀динē наи́ђе слѝнāвка, тȍ ти је мло̀го о̀пāсна бо̀лēс, те нам стра́да сто̀ка.

слина́вко м ‘балавац, жутокљунац’. – Шу́ти тȳ̑, слина́вко јѐдан.

слѝнити -ӣм несв **1.** ‘имати проблем с прехладом, балити’. – Слѝни већ да́нима и нѝкако да се ота̀роси те мȳкē; **2.** ‘плакати, цмиздрити’. – Нѐмō да слѝнӣш тȳјнāк за нѝђе нѝшта.

сли́но -а м ‘слинавац’; в. *ошмркнути се*.

сли́стити слѝстим св ‘појести и попити све, проћердати’. – Е, ȍн ти је ђѐдовину сли́стијо до кȳтњег пра̀га, од на̀кē ва̀мӣлије ѝспаде но̀лики нѝштāк и нѐрāдник.

слѝчан -чна -о ‘који личи неком, који подсећа на неког’. – По ли́ку е слѝчан ђе́ду, а по на́рави вѝше ли́чи на̀ бабу; ‖ **слѝчит** слѝчита -о ‘и с т о’. – Кад с планѝнē по̀глēднеш на̀ниже, вѝдѝш да е цѐо по̀тез слѝчит вâмо на̀шем а̀тāру.

слѝчити слѝчѝм несв ‘личити, бити сличан’. – Глâј ка̀кѝ су ко̀ да ни́су чо̀век и жѐна, слѝчē се ко̀ да су бра̀т и сѐстра. – Ѝмадијаше о̀бичај на́на да ка̂же како се о̀ни слѝчē ко кру̀шка и ја̀бука.

слѝчуге ж мн ‘клизаљке’. – Начѝнијо на̀ма ђе́до Мла̀домир јѐднē зи́ме слѝчуге, ни́смо сѝлазили с њѝг по̀ваздāн; в. *угладити*.

сло̀во с ‘врста дрвеног печата за украшавање славског колача’. – Кад се мѝјеси сла̂вски ко̀лāч, о̀ндак се сло̀вом на тѝ̑есту у̀дари пѐчат на ком пѝше ИС ХС НИ КА што ти зна̂чи Ѝсус Хрѝстос побѐђуе.

сло̀г м об. у ***изр***. *о̀рати на* ~ ‘орати с крајева ка средини’. – Јѐднē го̀динē о̀рēш на ра̂зор а дру̀гē на сло̀г, да ти њѝва бѝднē о̀бравнита.

сло̀га ж ‘стање мира и благостања у кући’. – Ви́каше ђе́до: до̀бро ту́вте, ђѐцо мо̀ја, ђѐ је сло̀га, ту̂ј и Бо̂г по̀мāже.

сло̀м м ‘пропаст’. – Ка̀д та̀д ће о̀вē ја̀јцаре дожи́вљети сло̀м.

слома̀тати се слома̀тāм се св **1.** в. *скрцумати се*. – Јеси ли вѝђо како се Вла̀стимир слома̀та нѝз рѝд; **2.** ‘обавити посао брзо’; в. *йомусти*.

сло̀мити (се) сло̀мѝм / сло̀мијем (се) св ‘поломити (се)’. – Ва̀лā, ко̂не, зама̀л не сло̀мик вра̂т, о̀нāмо, у тво̀јој ба́шчи, сврзок се за̀ неку гра̂ну. – Сло̀ми ми се гра́на под но̀гōм и не знāм ка̀ко се одржак да нѐ треснѐм до̀ље; в. *зубац*. *сукати*.

сло̀миврāт м **1.** ‘кршевит, тешко проходан терен’. – Ђѐ нас ђа̀во на̀дарѝ да на̀ѝђемо на о̀вāј сло̀миврāт; **2.** ‘опасна ствар с које се може пасти и пострадати (мотор, бицикл)’.– Ку́пијо ђѐци о̀нāј сло̀миврāт на̀ два̄-то̀чка, нѝје ѝмō памѐтнија по̀сла.

сло̀тија м ‘крупан човек, људескара’. – Раскру̀пњō се Ми́шо Ѐрцōв, сло̀тија од човѐка.

сло̀шити се сло̀шѝ се св ‘позлити, осетити слабост’. – Ва̀љда ђе бѝјаше уну́тра загу̀шљиво од но̀ликог на́рода, њо̂ј се сло̀ши, по̀блјеђе ко̀ кр̀па, са̀мо што се нѝје обезна́нила. – Кад бѝ прѐд нōћ, њо́јзи се нѐшто сло̀ши, по̀че да е ва̀тā др̀āт и о̀бли је нѐки ла́дан зно̂ј.

слу̀з ж ‘лепљива житка течност’. – Кад вѝдѝш да кра̀ва пу̀шта слу̀з, зна̂ј да тра̂жи бѝка; в. *водити*.

слу̀зити слу̀зѝ несв ‘пуштати слуз’. – Нѐшто ђѐтету крмѐљā и слу̀зѝ дѐснō о̀ко.

слу̀тити слу̀тѝм несв ‘осећати, предосећати’. – И о̀ни на̀ставише дѝље, ни́су ни слу̀тили шта̀ ће да иг сна̂ђе у о̀нōм тјесна̀цу. – Нѐмōјдер ту̂ј да слу̀тиш ко̀ нѐка тѝца зло̀слутница, него ка́жи да им по̀можē Бо̂г да стѝгнӯ ће су на̀умили.

сма̀глити -ѝм св ‘отићи далеко, изгубити се из вида’. – Нѐма иг ва̀здāн, сма̀глише нѐкуд, Бо̀га пѝтај ку̀д.

сма̀зати сма̀жēм св ‘халапљиво појести’. – Сма̀заше њѝг дво̀ица о̀нӯ кобâсицу, нѐ остаде ни ови́ћка.

сма̀кљати -āм св ‘појести све што је понуђено’. – Сма̀кљасмо свѐ што бѝјаше ѝзњето на а̀стāл, нѝје о̀стало нѝ мрве.

сма̀кнути сма̀кнēм св ‘склонити, одстранити’. – Сма̀кни, ди̑ете, о̀нӯ ше́рпу са шпо̀рета, да̂вно е про̀врело; ‖ **сма̀ћи** сма̀кнēм св ‘и с т о’. – По̀чекāјде још ме́но и по̀тље ћеш је сма̀ћи; ‖ **смѝцати** смѝчēм несв **1.** ‘померати’. – Кад са̀рма про̀врѝ, ба̀ба смѝчē ше́рпу у крај шпо̀рета да се кр̀чкā; **2.** ‘скидати (лишће с прута једним потезом кроз затворену шаку)’. – Ђе́до по̀ćекō пру̀шће и са̀д смѝчē лѝшће; ‖ **сма̀чињати** -њēм ‘склањати’. – О̀ни по̀чēше сма̀чињати о̀нē те́гле са шивоње́ра да та́јо о̀кречѝ со̀бу.

смандр̏кати смàндр̄кам св в. *ӣрепелвериӣи*. – Ѐна пелвѐрчина смандр̏ка нѐдвоенѐтрое, нàкō брѐз-везē, мо́рађу свѐ да пòправљām; ‖ **смандр̏љати** -ām св ‘и с т о’. – Штѐ сте òвō смандр̏љали ко да сте нòгама ра́дили а јòк ру̀кама.

смàнцати -ām св ‘појести на брзину’. – Смàнцасмо ми̏ òнō ме́но слàнинē и си̏ра и нàстависмо ди̏ље.

сма́трати смâтрам несв ‘мислити, процењивати’. – Њѐга су сма́трали за чѐститōг човѐка, ал се ѝзгле́да и ôн прòбрцно кад се здòмчо при́лике да òмāстӣ бр̂к.

смѐцна ‘бременита (о мачки)’. – Ѝзглēда ми да е мѐчка јòпēт смѐцна.

сма́шити се смâшӣм се ‘искривити врат’. – Кад се ђѐца смâшē, òндак је Пе́ра Мла́ђова ѝмљела да заву́чē пр̏с ѝ гушу до рѐсице и тàкō прѝтиснē и пòдигнē ди̑е́те мѐло од зѐмљē и òндак се кâже да му е врâт ди̏гнӯт.

смѐђ -а -е ‘који је браон боје, кафен’. – Кад му се уда́вала нѐсӯђена, ôн отѝшō у кавѐну, пòпијо кòјӯ ви̏ше и нару́чијо Цѝганима да му òтпевајӯ »јѐдну жѐну смѐђе кòсē тӯђӣ свàти дàнāс прòсē«.

смѐран -рна -о ‘одмерен, чедан’; в. *кориӣи*, *ӣрӣиӣи*, *уздржљив*.

смѐрити смѐрӣм св ‘погледом одмерити’. – Моментâлно сам га смѐријо од гла́вē до пе́тē и òма сам знѐо да е љу̀дина и, кò-нō што ви̏дӣш, ни́сам сѐвијо.

смѐрнōс -ости ж ‘ненаметљивост, чедност’. – Ђѐцу трѐбā ѝчити да бу̀ду смѐрна, а јôк рѐскалāшна и òбјесна јел ђѐ нêма смѐрности тӯ̂ ђàво госпòдāри.

смѐста прил ‘одмах’. – Да си смѐста, из òвијег стôпа, òтишо да с-ѝзвӣнеш човѐку.

смѐт м ‘намет, снежни нанос’. – Јѐднē зи́мē су би́ли тòликӣ смѐтови да смо се јѐдва прòбили до бѐбē Зôрке да јој прòпртӣмо до буна́ра, дò-шталē и кокоша́ра, нѐ би мòгла д-ѝзӣђе ѝз-куђē.

сме́тало с ‘онај који смета’. – Шћѐо би да пòмогнē, ал ви̏ше штѐте но вâјде òдā њега, прâво прàвцато сме́тало.

сме́тати смѐтам несв ‘правити сметњу, ометати, шкодити’. – Бòље да нѝје ни дòшō да пòмāже, сѐмо смѐта кô нѐкӣ кѝлавӣ Рѐдовāн; ‖ **сме́тен** сме́тена -о ‘успорен, смушен, неспретан у послу’. – Нѐке јàде се òвāј Ви̏томир пòтревијо сме́тен, шта гòј пòчнē, нѝшта не дòвр̄ши кàко трѐбā; ‖ **сме́ти** се сме́тēм се ‘помести се, пореметити’. – Кад òдēш тàмо, слòбодно рѐци тàкā и тàкā ствâр, нѐмō да се нѐшто сме́тēш.

смѐтати смѐђēм несв ‘смањивати број жица да се сузи плетиво’; в. *намеӣаӣи*.

смѐтнути -нēм св ‘заборавити, изгубити из вида’. – Нѐмō да смѐтнēш с ѝма òнō што те мòлик онòмāд, па ако ми тô зàвр̄шиш, нѐће се злòм вра́тити; в. *заӣомиӣи*, *наганӣа*; ~ **се** ‘постати мање прикладан за ефикасан посао (о алатки)’; в. *размеӣнуӣи*; ‖ **смѐтно** прил ‘заметно, забачено’. – Нѐкако им смѐтно до́ђи ку̀ђи, ал кад дôђеш – нêма штà да се кâже: кò у рàју.

сме́тењāк м ‘шепртља, неспособњаковић’. – Òнāј Ми́јов сме́тењак знâ сàмо да нѐшто шепр̀тљā и чàпљѝзгā, а кад трѐбā мàј штà д-ѝрāди, нѝђе га нêма, што ви́кō òнāј: снàлазӣ се кò ри̏ба на сувòти.

смѐтљӣште с ‘место за одлагање отпада’. – Нѝје тô ви̏ше нѝ за шта, слòбодно нòси и бàци на смѐтљӣште.

смѐшљив смѐшљива -о ‘смешан, који нагони на смех’. – Дòшō нѐкако рѐсполōжан и смѐшљив, кад ôн нѐшто при̂ча сви̏ се си̏ти ѝсмијӯ.

смѐштити се смѐштӣм се св ‘убацити се, наћи се на неком месту’. – Смѐштили Миљо́јка у бо́лницу, ćу̀тра ће да га апѐришӯ.

смија́нција ж ‘смејање, смех’. – У тôј нàшōј зеба́нцији крѐне смија́нција, замàл не пòцркасмо òд-смија.

смӣе́нити смӣенӣм св ‘отпустити, удаљити, свргнути’. – При̂ча се да ће да смӣене мѝнистра, до́ђи ће дру̀ги, ал сви̏ су òни кò јáјце јàјцету.

смӣʲ смӣ̀ја с ‘смех, смејање’. – Свӣ̀ по̀цркасмо о̀[д]-смија; в. *искидати се*, *пући*, *смијанција*; ‖ **сми**ʲ**е́шак** -шка дем м ‘осмех’. – Ôн је бӣ̀јо о̀збӣљан и ра̂дан чо̀век, мо̀го̄ си да му вӣ̀дӣш сме́шак на ли́цу, ал нӣ̀кад се он нӣ̀је ца̀паријо или кѐсерио ко̀ што ѝма̄ поѐдӣнӣг.

смѝјати се -је̄м се несв ‘смејати се’; в. *ликовати*, *пљускати*, *поискакати*; ‖ **смију́љити** се -у̏љӣм се ‘благо се осмехивати’. – Оно диʲе́те нешто са̂ња чим се на̀ко̄ смију̏љӣ; ‖ **смѐшкати се** -а̄м се ‘осмехивати се’. – Он је ста̂лно распо̀ложен и са̀мо се смѐшка̄.

смѝловати се -уем се св ‘бити милосрдан, имати самилости, сажалити се, опростити’. – Шта̀ ће̏ш, смѝлуј се и опро̀сти му, тво̀е је диʲе́те.

смӣ̂ље с бот ‘мирисни цвет Antennaria, Helichrysum’. – Кад на̀ӣ̏ђе Сми́ља Ми́лова, Ра́ле за̀пјева: смӣ̂ље бра́ла Смѝљана ђѐво̄јка / смӣ̂ље бѐро̄ђ за го̀рицу за́ђе.

смѝра̄ј м ‘предвечерје, залазак сунца, сутон’. – У смѝра̄ј да̂на Ра̀досав за̀вр̄ши сѝја̄ње, скѝде ка̀пу, о̀крете се к ѝстоку, прѐкрстӣ и рѐче тѝјо: ва́ла ти, Бо̀же, на̀ тво̄м да́ру, са̀д у ру̂ке тво̀е прѐдаем ѝњиву о̀вӯ.

смири́вати (се) смѝрӣвам се / смѝруем (се) несв према *смирити се*. – Кад се ђѐца по̀свађају, ђе́до иг је на̀јбрже смири́во̀ прути́ћом; ‖ **сми́рити се** смӣ̂рим се св ‘прибрати се’. – Сми́рдете се, ђѐцо, шта̀ сте узвијо́нули да̀на̄с ко̀ да сте пови́љели; ‖ **смӣ̂рен** -а -о ‘прибран, сталожен’. – Ра̀досав ти је це̂лог живо̀та бѝјо тѝја̄чак и смӣ̂рен, за̀ њега су љу̂ди гово̀рили да мра̂ва зга̀зијо нѝје.

смѝслити смѝслӣм св ‘домислити се’. – То̂ ка̀ке̄ су о̀ни му̀ке мо̀гли да смѝслѐ нѐ би мо̀го нѝко сем со̀тона; ‖ **сми́шљати** смӣ̂шљам несв према *смислити*. – Кад га прѝте̄гнеш да ра̂ди, нѐ̏ће ѝмати врѐмена да смӣ̂шља ништа̀клуке; ‖ **смѝшљен** -а -о ‘прорачунат, подмукао, лицемер’. – Нѝшта њѐму нѐ верујь, та̂ј ти је смѝшљен, о̂н јѐдно мѝслӣ, дру̀го зво̀рӣ а трѐ̏ће тво̀рӣ.

смла̀вити -ӣм св ‘скршити, уништити’. – На̀ши су на Цѐру смла́вили Аустрија́нце, ни́су зна̀ли шта̀ иг је сна̀шло.

смла̀та ж ‘незграпна особа’. – У̀ӣ̏ђе у кава̀ну Вра̀на, на̀ко̄ ко нѐка̄ смла̀та и с вра́та̄ вѐлӣ: јо̂ј, љу̂ди, да сам ју̀чѐ у̀мро̄, о̀вѐ ја̀де нѐ би зна̀о.

смла́чити смла̂чим св в. *подмлачити*. – А̀јте на ку́па̄ње, смла́чила се во̀да.

смо̀ждити смо̀ждӣм св ‘смрвити, згњечити’. – Кад га е здо̀мчо̄ и про̀турио кро̀з шаке, зго̀дно га е смо̀ждијо, у̀бијо е Бо̀га у̀-њему.

смо̂к смо̀ка м ‘кувано јело’. – Кад о̀дӯ у Ба̀на̄т да бѐро̄ жѝто, свѐ јѐдӯ су̀ву ра́ну, не о̀кусѐ смо̀ка по ко̀ј зна̂ ко̀лко да́на̄; в. *смочити*, *трпеза*, *узварити*.

смо̀ла ж ‘излучевина појединих биљака’. – О̀ни имаду бо̀р у а̀влији и на̀ њему смо̀лѐ ко̀лко о̀ш, а при́чо̄ ми јѐдан ка̀луђер да е и та̀мљан вр̀ста смо̀лѐ од нѐког др̀вета.

смо̂н смо̂на -о ‘у коме преовлађује смоница’. – На̀ма ѝ̏ва у Рада̀шин до́лу смо̂на и њо̂ј су̀ша нѐ мож ла̀сно да на̀уди и до̀ака̄. – О̀ва̄ ми ѝ̏ва до̀шла смо̂на, нѝје ла̀корадна, ал на суво̀вици нѐ̏ће ла̀сно д-ѝзда̄.

смо́ница ж ‘глиновито земљиште’. – Јѐси ли се, Радо́јко, излиʲе́чијо, пѝта га Вѝдосав, а о̂н вѐлӣ: смо́ница ће ме излиʲе́чити.

смо̀рити (се) смо̀рӣм (се) ‘уморити (се)’. – Ћѐро̄ ко̀ње у га̀ло̄п те иг смо̀рио на̀чисто, самоса́ма пјѐна им ѝзбила по са́пима; в. *брзати*.

смору̀гати -а̄м св ‘халапљиво појести’. – Кад се Милости́ва у̀да̄ла, о̀дѐмо у пр̀вешче и по̂де и по̀се́да̄мо на̂с нѐколко за ѝстӣ а̀ста̄л, па смо шта го̀ђ ѝзнесӯ смору̀гали ко̀ нѝшта.

смо̀тати смо̀та̄м св **1.** ‘увити, умотати’; в. *распасати се*; **2.** ‘узети на брзину; зграбити’. – Кад је чу̀о звѝ̏ждӯк из га́ја, ско̀чи, смо̀та ка̀пу с чѝвлука и о̀трча ко̀ вѐтар;

в. *трешњовак*; **3.** ‘отети’. – Зàлеће се òнāј Цигàнчӣћ, смòта бàби шѐрпицу с кàјмаком и пòбеже кроз пӣјац.

смòтрити -ӣм св ‘запазити, угледати’. – Пòглāм јâ кроз прóзор и смòтрӣм да нѐко зàмаче ỳ вотњāк, јâ тàмо, кад òнō мôј ỳнук Јóво стӣгō на рáспус; ‖ **смòтрен** -а -о ‘предострожан, опрезан’. – Бӣди смòтрен, блàго тáју, три́ пȳт мѐри јѐднōм ће́ци, нѐмō да брљнēш кò мàче у варѐнику; в. *долинчица*.

смòчити смòчӣм несв ‘штедети на храни, мало јести’. – Òндак ти је би́ла оскуда́ција па се, бòгме, мóрало смòчити: дòбијēш кòмад љѐба, тàњӣр смòка и тô ти је.

смрâд м ‘непријатан мирис, задах’. – Из Љѐскōвца вѐтар нàњē нѐки смрâд, а орлỳшине крȳже ӣзнад, а ђе́до вѐлӣ: мôра да ѝмā нѐка стрвина; ‖ **смрâдан** -дна -о ‘смрдљив’. – Òнāј ѝксāн се, ѝзглēда ми, нӣкад нѐ-кȳпа чӣм је нàкō смрâдан, Бòже ме прòсти.

смра́доња м ‘који смрди’. – Ѝмāш смра́дōња кòјӣ се не ку́пају па смрдē од прља́штиње и знòја, ал су гòре смра́доње òвӣ што ѝмају пòгане дȳшине ко неки нàши зли́кōвци.

смрàдуља ж ‘прљава и неуредна жена’. – Про́ђе она смрàдуља и нѐшто брстӣ, а јâ се мӣслӣм: êј пȳстâ, кад нѐ знāш штà те псȳе, бòље би ти би́ло да се ме́но плàкнēш.

смрачи́вати се -àчӣва се / -àчуе се несв према *смрачити се*. – Већ пòчиње рàно да се смрàчӣва; ‖ **смра́чити се** смрâчи се св **1.** ‘смркнути се’. – Бӣјаше се згòдно смра́чило, а мӣ ни́смо ѝзбили нà-планину; **2.** ‘наоблачити се’. – Усрѐд бе́ла дâна наи́ђе црн òблак од Овча́ра и смрâчи се кò да е нôћ; **3.** ‘намргодити се, наљутити се’. – Кад је тô чȳо, ôн се смрâчи, би́ло е стро́ба погле́днути га.

смрѝети -дӣм несв. ‘ширити непријатан мирис’. – Пòчēше ỳ пролеће компи́ри трȳлити и смрѝети да нѐ мош вѐровати, кò нѐка црко́тина.

смрѐка ж в. *смрча*. – Ѝмā у Бȳкōвцу више Цо́лове кȳћē дòста смрêка.

смрза́вати (се) смрзāва(м) се. – Àјте, ђѐцо, ỳ-кућу, нѐмōјте се смрза́вати тȳјнāк; ‖ **смрзнути** (**се**) смрзнēм (се) – Смрзнуле нам јàбуке у трàпу, трѐбали смо вӣше слàмē да нàбāцимо. – Бòӣм се да ће ти се тô нòћāс смрзнути, знâш кàко вѐлē: прѐд зору се мрзнē.

смрзлѝца -ѝцē ж ‘стврднута земља услед мраза’. – Крêнемо мӣ по òнōј смрзлѝци, кò-нō д-иде́мо по кàмēњу, згòдно се пòдбисмо.

смрѝкнути се -нē се св ‘смрачити се’. – Смрѝкло нам се кад смо ѝзишли на Грàдину; ‖ **смркња́вати се** смрѝкњāва се несв ‘смркавати се’. – Кад смо зàлазили ỳ планину, пòче да се смрѝкњāва, огла́сише се ћу́кāвци; в. *лежати*; ‖ **смрѝћи се** смрѝкнē се св **1.** ‘смрачити се’. – Òдемо јâ ѝ мōј брàт с пòкōјним òцом, сàбāјле, да копа́мо жѝто и кад смо ѝшћерали прѝву врсту, бӣјасмо рàди да ће́днēмо, да ме́но дàнēмо кò што се рâди кад има́мо рâдника, а ôн, Бôг да му дȳшу прости, вѐлӣ: àјмо, ђѐцо, смрѝче се – ѝјако сȳнце јàком бӣјаше ѝзгријало, ал ôн рàд бӣјо да дò-мрāка òкопāмо, па, ко вѐлӣ, да не дàнгубӣмо, јàзук је; **2.** ‘бити љут, мрачан’. – Бӣјаше се тàта смрѝкō, љȳћи од шàрана, вàљда зàтō што смо стӣгли вàкō дòцкан; ***изр.*** *Док јѐднōм нѐ смркнē, дрȳгōм нѐ сванē*; ‖ **смркну́ће** с ‘помрчина, мрак’. – Бӣјаше тàкō смркну́ће да се нӣје вӣђо ни прѝс прѐд носом.

смрѝмљати -āм св ‘рећи нешто неразговетно, промрмљати’. – Нӣшта ни́сам разȳмљō штà смрѝмља нàкō ỳ-њедра.

смрѝсити смрѝсим св ‘помешати, заплести’. – Штà си, òчӣју ти твòјӣг, смрѝсила вàкō òвȳ рȳдицу, нӣђе ни крàја ни поче́тка; ***изр***. *~ кôнце* ‘надгорњати неког’. – Нàшō ôн с кӣм ће да се ћѐрā, па кад му е òвāј смрѝсијо кôнце, ôн òндај вӣђō штà га е снàшло.

[смр̀т] ж. – Нѝко од смр̀ти јȍш нѝје ѝмакō. – Кад су нас окупи́рали, ни́смо ѝмали кȕд но да се бори́мо на жѝвот и смр̀т; ‖ **смр̀тнӣ** -ā -ō ‘који се тиче смрти, који се односи на смрт’ – Прѝмичē се свàким дâном смр̀тни чȁс; ***изр***. ~ *слȕчāј* ‘смрт у породици’. – Пȍћераше иг смр̀тни слȕчаеви: трȍе ѝмриⱼе, а нѝје огоди́нило; ~ *грѐси* – Ако се чȍвек не пȍкае за грѐе, ȍсобно за ȍнē смр̀тнē, ȏн сȃм сѐбе ȍсȕдӣ на прȍпāс.

смр̀ча ж бот ‘четинар Picea excelsa’. – Изнад Масла́ћā ѝмā смр̀ча, мѐшчини, дȍ неба; ‖ **смр̀чōв** смр̀чова -о ‘који је од смрче’. – Истру́гō сам код Сло́ба Мѝлисављевог смр̀чōв крȏв, ѝспō ко слѝка.

смр̀човина ж ‘смрчева грађа’. – Паза́ријо сам го́ренак, у Êрској, смр̀човину за крȏв.

смȕвати (се) -āм (се) ‘изгубити се, нестати’; в. *врнӣ(уљ)а*.

сму́дити смȕдим несв ‘скидати кочет са заклане свиње паљењем’. – Кад зàкољēмо сви́ње, ми га тȕрӣмо нà сламу па слàму зàпāлимо и тàкō га смȕдимо, пȍтље звȍном ону изгȍрелу кȍчēт и лȕстру лȁсно скѝнемо; в. *шурити*.

смȕк смȕка м зоол ‘неотровна змија, слична шарки Coluber flovescens’. – Прѝча се да се смȕк обàмотā крàви око зàдњē нȍгē и ȍнда јој из вѝмена пȍпије свȍ млиⱼе́ко, па се зàтō, вѐлē, ȍнō кâже пѝје кȍ смȕк; ‖ **смȕкуља** ж ‘и с т о’. – Престра́вик се кад смȍтрик смȕкуљу според пласти́ћа; ‖ **смукȕљара** ж ‘и с т о’. – Наи́ђок тȁмо ȕ-бāшчи на смȕкуљару, прѐцркок жи́ва.

сму́тити смȕтим св према *мутити*. – Нѝко нѐ знā штȁ су ȍни свѐ сму́тили; в. *смутљивац*; ‖ **смȕћкати** -āм св **1.** ‘измешати мућкањем’. – Нàправила на́на си́руп од мȁлӣна, и ȍндак сȕнеш ме́но у ла́дну вȍду, тȏ смȕћкāш и ѐтē ти послуже́ње нà љепоту; **2.** ‘проневерити, украсти’. – Њѝг двȍјица се уорта́чили, ȏн ко дѝректор, а Ми́рко ко блàгāјник за́друге и дрȍпē кȍј знā кȍлко пâра и нàчинē, бајáги, губи́так.

смȕтљив смȕтљива -о ‘који уноси смутњу’. – Клȍни се тѝ од њѐга и њѐговијег смȕтљивӣг пȍслōва.

смȕтљивац -вца м ‘мутивода, мутикаша; продана душа’. – Тȏ ти је смȕтљивац кàкōг мâјка рȍдила нѝје, тȁј би зàвадијо двâ ȍка у гла́ви, свѐ што ти ȏн рѐче сму́ти па прȍспи.

снàа снàē ж ‘братова или синовљева жена, снаха’. – Ȍвō ми је снȁа за брȁтом; ‖ **снȁица** ж хип. – Ȍвō ми начѝнила мȍја снȁица; ‖ **снаѐтина** ж пеј. – Од кȁд јој дȏђе ȍнā снаѐтина ȕ-кућу, свѐ по́ђе како нѐ требā; в. *окосити се*; ‖ **снаȕрина** ж ‘и с т о’. – Ȍнā јој снаȕрина грȍша нѐ ваљā, глâ сȁмо кȁ-ће да трȍпӣ.

[сна́га] ж. – Вѐлӣ ђе́до да је пȍчела да га ѝздāе сна́га, а да нѐ знā штȍ се тȏ дȍгāђа; ‖ **снажȕрина** ж ‘велика снага’. – За нȍлики пȍсо трѐба снажȕрина, нѝје тȏ зà њега.

снâјка ж ‘снаха’. – Вѝђде, снâјка, штȍ ли нȍлико рѝче крàва; ‖ **снàјкица** ж дем. – Мȍја снàјкица рâном зȍрōм ȕранӣ, дȍнесē вȍдē с ѝзвора и нàложӣ вȁтру.

снàгāтор м ‘човек који има физичку снагу’. – Док бѝјаше млȁђи, нѝје ѝмало тàкōг снàгāтора нȁ-далеко.

снаȍдити се снàодӣм се св ‘сналазити се’. – Нѝје лȁсно, ал мѝ се снàодӣмо нѐкако, кȁко зна́мо и ȕмијемо.

сна́ћи снâђе св безл ‘погодити, задесити (невоља, несрећа)’. – Кȕкуј мѐне, ѝдобога, штȁ га сна́ђе, веселни́ка; ‖ **снàлазити** -ӣ несв према *снаћи*. – Њȕ су снàлазиле свѐ нѐвоље и ни од јѐднē се нѝје уклȍнила.

сна́ша ж ‘снаха (одм.)’. – Мȍја сна́ша ми је дȍбра кȍ дȍбар дâн, да е ће́рка, нѐ би ми би́ла тàкā; ‖ **снàшица** ж дем према *снаша*. – Ȍвō ти је Љȕбӣнчина снàшица.

снеби́вати се снѐбӣвам се несв ‘устезати се’. – Ȕзми, блàго те́ти, нѐмō да се снѐбӣваш;

сни́вати снѝвам несв ‘сањати’. – Сни́вō сам нȍћас те́шке снȍве, кад сам се пробу́дијо бѝјаг сȁв у гȍлој вȍди; ‖ **снѝти** снѝм несв ‘сањати, сневати’. – Што е бȁби мѝло ȍнō јој се снѝло.

снѝзак -ска -о ‘омален, низак’. – Ма јѐс Игру̏тин снѝзак, ал вре́дӣ за двȍицу.

снѝ^ј^ег м ‘снег’; ‖ **снѐжӣћ / сњѐжӣћ** -и́ћа м дем в. *опанчар 3*; ‖ **сне́жак / сње́жак** -шка м дем. – Нȏћ очи Àрāнђеловдана пȁде ȍмањӣ сње́жак, а на́на вѐлӣ: ȍсвану Àрāнђел на би^ј^е́лом кȍњу; ‖ **снѐжина / сњѐжина** ж аугм пеј. – Дрмнӯ она сњѐжина, јѐдва ра̀шчистисмо дȍ-штале, дрвљани́ка и буна́ра; ‖ **снежу̀рина / сњежу̀рина** ж ‘и с т о’. – Јѐдва се изву́космо из оне сњежу̀рине; ‖ **снегȍвит / сњегȍвит** -ȍвита -о ‘снежан, покривен снегом’. – Љѐпше је зӣми кад је снегȍвито, да се, брате, знȃ да е зи́ма; ‖ **снѐжан / сњѐжан** сњѐжна -о ‘и с т о’. – Бѝјаше сњѐжан дȃн кад су се ђа́ци ра̀спуштили; ‖ **снѐжāв / сњѐжāв** -а -о ‘прекривен снегом, снежним пахуљицама’; в. *опрести се*

снȍвāљка ж ‘направа у коју се учвршћују коленике приликом снованья’. – Мишо, узми часком она два ракљаста дрвета са кладе и направи сновалку (9).

снȍвати снӯем несв ‘спремати пређу за ткање, правити основу’. – Ćу̏тра ћемо да снӯемо ȍснову и да у̀несēмо ра́збој споради тка́ња. – Мȍја ба́ка јȍш ӯви^ј^ек снӯе ћѝлиме на старѝнскӣ на́чин, помоћу ко́чӣћа. – Знȃш, сѝнко, кȁко е кȃзано: чȍвек снӯе, а Бȏг одлу̀чуе. ‖ **снованье** с гл. им. – Снованье се одувек сматрало за прецизан и умешан посо (9).

снȍп м ‘увезане руковеди пожњевеног жита’. – Нȁжњевита пшѐница ȍвē гȍдинē, кад бȁцӣш ȍко, свѐ снȍп до снȍпа; в. *нажњевито.*

сну́рати снӯрам несв ‘расплитати плетиво’. – Чу̏дила се јȃ што снӯра нȁкӣ це́мпер, а ȍна вѐлӣ: омȁњō му.

сње́ти снѐсē[м] св **1.** ‘снети (јаје)’. – Ȍна грȁорка сње́ла двȍжучно ја́јце. – Кȃже ȏн Ли́су: лȁсно е квȍцати, трѐбā ја́јце сње́ти, а ȏн њѐму вѐлӣ: ѝјако н-у̀мијем да снѐсēм ја́јце, знȃм штȁ е му́ћак; **2.** ‘скинути с висине, спустити’. – Вѐсели Дра̀гиша зӣми снѐсē низ сту̏бе ȍнāј су̏нцокрет па бȃци кȍкōшкама, а ȍнē да се пȍдāве кљу̏цајући; ‖ **снȍсити** снȍсӣ(м) несв **1.**‘носити нешто наниже’. – Снȍсили смо ȍзгō јȁгоде на обра̀мачама и преда́вали дȍље код за́друге; **2.** ‘трпети, подносити’. – Ȍна е снȍсила нȃјвећи тѐрет од свѝјӯ ку̏ħāна. – Нѝкад нѝје за̀куко, снȍсијо е бо́лове ју̀нāчки.

[сȏ] ж; в. *гре*, *пешке*, *туцати*; ‖ **со́чица** ж дем. од *со*. – Ту̀рӣм ја, пођѐкад, ме́но со́чице вȁкō у̀ шаку, а ȍвчице лѝжу.

[сȍба] ж. – Вѐликā им ȍнā сȍба, тамȁн за слȃвску; ‖ **сȍбица** ж дем. – Дози́дали су ȍни тȁмо још двѝје сȍбице; ‖ **соби́чак** -чка м ‘мала соба’. – У̀ тȏм соби́чку они су изрȍдили и спȍдигли десѐторо ђѐцē.

сȍбра ж ‘трпеза, постављен сто са јелом, софра’. – Ȍндак сам пр̀вӣ пу̏т ćѐо у вр̏ сȍбрē, испод ѝконē Àрāнђела Мика̀ила (7: 61).

сȍва ж **а.** ‘ракљаст дирек пободен у земљу за ленку’. – Пȍбијо ми свѐкар двѝје сȍве испȍд кућē и ту̀рије ȍђељāну мȍтку, сȁд ѝмāм лѐнку за су́шēње вѐша; **б.** ‘ракљаст стуб за ђерам’. – Сȍву за ђе́рам смо ȍćекли у Лу̀говима и дову́кли на ра̀сточеним кȍлима и тȏ са чѐтвōром; **в.** ‘ракље на којима се окреће ражањ’. – Тȃ оćе́ци сȍве и ши́љак, а јȃ ћу д-у̀рēдим јȁгње, па ћемо да га ȍкрēћемо на смѐну и да лȍшкāмо вȁтру; **г.** ‘рачвасто дрво којим се нешто подупире’. – На́ђи нѐку сȍву да пȍдупрēш ȍнӯ гра́ну на шљѝви да се не ѝскршӣ; ‖ **сошица** ж ‘мотка која се хоризонтално поставља на сновалци’. – Остави онај грабовак, ваљаће за сошицу (9).

со́ва ж зоол ‘ноћна птица грабљивица Bubo bubo’; в. *јеина.* – Ѐнē ти со́вē на оца́ку од нȍвē ку̏ħē.

сȍвина ж ‘осовина’. – Донѐзде ми кȍломāз да пȍдмажēм сȍвине на кȍлима.

сȍдаџија м ‘занатлија који производи и продаје сода воду, клакер и кабезу’. – Пȕшти га кра̏ју, вѐлӣ Ле́ко, тȏ ти је ко ѐнӣ кад јȇмчи сȍдаџија за бȍзаџију.

сȍдом сȍдома м ‘амбис’. – Кад смо се ѐпучили низ онај сȍдом, мȉслијо сам да не́ћемо ѝжњѣ̄ти жи̑ву гла̑ву

сȍзгāјз м ‘врста киселине’. – Кад су се зѐмāјле кр̏пили сȕдови, ѐнда се пр̏во сȍзгāјзом на̀мажē око рȕпē те се та̀кō ȕништӣ прља́вштиња па се ѐндак кала̀ишē.

сȍ̄ј сȍја м ‘сорта, пасмина’. – Љепȍта ти је про́лазна, бла̀го ђе́ду, но кад би̑раш ђѐвōјку гла̑ј ѐд кōг је сȍја, нѐмō да на̀летӣш на ка̀кӣ нѐсој, од зла̀ ѐца и нѐсретне ма̑јке па да пȍтље чȕпāш кȍсу з гла́вē.

сȍ̄јка ж зоол птица из пор. врана, Garrulus glandarius, креја. – Сȍ̄јку ти дрȕкчије зȍвȕ ша̀рена вра̀на.

сȍк сȍка м **1.** ‘течност исцеђена из воћа’. – Нѝје ти ѐнда би́ло ѐвијег сȍкōва кȍвō са̀д, но се пра̀вила вȍдњика и ра́сō, тȏ е би́ло млȍго згȍдно и здра̀во; **2.** ‘течност у којој се чува сир, расо’. – Кад прȍђе пȍс, о Пѐтровудне ȕзмемо сȍка, сѝра и вру́ћē про́јē и ѐтē ти дȍручак.

сȍкāк -а́ка м ‘сеоски пут поред куће’. – Ѐнē иг на сока́ку нѐшто ћȕћорē. – Нȇма ми́ла да ми дȏђе / да сока́ком мȍ̄ӣм прȏђе / да са њи́ме мѝнȕт ста̀нēм / да брез брѝгē ду́шōм да̀нēм; ‖ **сока̀че** -а̀чета м дем. – За̀макоше нѐкуд у оно сока̀че према Цо́ловој кȕћи; ‖ **сока̀чӣћ** -и́ћа м ‘и с т о’. – На̀ш сока̀чӣћ ми је ста̑лно бѝјо пред ѐчима кад сам служи́јо вȏјску па се ће̏тӣм оне љепȍтē, пѐсмē, ша́лē и коечѐга.

сока̀чара ж ‘жена која по сокаку води аброве, аброноша’. – Пȕшти ѐнȕ Мика̀илову сока̀чару, нѐмō да̀нгубити, ла̀сно е њȏј, ѐна и нѐ рāди нѝшта дрȕго но вȍди а̏брове.

сȍкаџија м ‘мајстор који прави сокове’. – Ȏн ти је у ѐндашње вре́ме бѝјо сȍкаџија на гла́су.

сȍко -ла м зоол ‘птица из пор. Falco, слична јастребу’. – Говȍ̀ријо нам та́јо по нѐки пȕт, кад се за̀рōжемо за пȍнешто, да бѝднēте, вѐлӣ, сȍколови а јȏк стри̑не пе́рсе (7: 54); ‖ **сокȍ̀лӣћ** -и́ћа м ‘младунче сокола’. – Пјѐваше Ȍлга Мла̀домирова ѐнȕ: сокȍ̀лићи пи́штē а сȍко прȍклӣње.

сокȍ̀лити -ӣм св ‘храбрити’. – Кад гоћ би ȏн мала̀ксō, ђе́до га е сокȍ̀лијо: само на̀прēд, сȍколе, и после олу́јē прȍгрије сȕнце.

сокȍ̀ћало с ‘нека чудна справица, механизам’. – На̀бавили ѐвӣ Жѝворадљеви нѐко сокȍ̀ћало: свѝ штрумѐнти ста̀ли ину́тра и одȍнȕд сви́рају, чȕдијо се чȕдом Мѝломир како ста̀доше нȍлики љȕди у нȍишнō сокȍ̀ћало.

сȍ̀лило с ‘место на коме се овцама даје со’. – Вѝдӣш и са́ма да тр̏чӣ за̀ њōм кȍ̀ о́ван на сȍ̀лило, бȍјати се да га нѝје ȍманђијāла.

сȍ̀лӣр -и́ра м ‘посуда за со на софри, сланик’. – Забȍ̀равиле жѐне да тȕрē сȍ̀лӣр на сȍбру, а ђе́до вѐлӣ: прѝбӣрајте, те се ѐне ће̏тише и насмѝјаше, а да су нѐке зȍ̀ртуље, пла̀нуле би кȍ̀ да си им ба̀цијо сȍ̀ли ȕ очи.

сȍ̀лити сȍ̀лӣм несв ‘ставити со’. – Ѐнē сȍ̀лӣ сѝр па ће да га слȍжӣ у ча̀бар; ***изр***. ~ *ӣа̀мēӣ* ‘наметати своје мишљење, приказивати се вреднијим но што јесте’. – Цѐо жѝвот му сȍ̀лила па̀мēт и на̀ј̑потље га сва̀дӣ с ȍцом и ма̑јком те се оди̯е́лише.

солти́рати сȍ̀лтӣрам несв ‘набавити, створити’. – И ва̀кō е шћѐо Жа́рко да ми сȍ̀лтӣра сȕдове и са̀ндуке за лија́ндере, лѝмунове и та̀кō тȏ што е крȕпније (7: 84).

сом м **1.** зоол ‘слатководна риба Silurus glanis’. – Вѐлē да та̀мо у нѐким вѐликим ри̯е́кама ѝмā сȍмōва кои мȍгȕ да пора́стȕ вѐћӣ од свѝњчета; **2.** ‘глупак, будала’. – Пра̀во рѐче Милȍ̀рāнка кад му ка́за »сȍме јѐдан«, јел он ства̀рнō нѐ знā шта̀ га псȕе; ‖ **сȍмӣћ** -и́ћа м дем. – Кад је бѝјо код Дȍбривоја у Бана́ту, ѝшли да ва̀тају рѝбу и он беја́ги ȕватијо јѐднōг соми́ћа; ‖ **сȍмина** м аугм. – Зѝнō за̀ њōм кȍ̀ нѐка сȍмина, кȍ̀ да нѝће жѐнско нѝје вѝћō.

сòмӯн -у́на м ‘куповни хлеб, бели пшенични хлеб’. – Нâјвећа пòсластица нам је би́ла кад нам мâјка пе́тком дòнесē сòмӯн из Ча́чка; ‖ **сомѝнӣћ** -и́ћа м дем. – У оној пѐкари според пѝјаца ѝ Гӯчи пѐчӯ неке мâле сомуни́ће па нàкō врѐли дôђу ти слàђи од мѐда; ‖ **сомѝнче** -ѝнчета с дем. – Ку́пидер ми, ѝзгредно, кад већ ѝдēш ѝ-Гӯчу, једно сомѝнче, èвē ти пàре.

сôни со́нӣ м мн в. *сонице*. – Ћѐрали ђе́да дòктору на со́нима.

со́ница ‘део дрљаче’; ‖ **со́нице** ж мн ‘санке’. – Зѝми смо на со́ницама развла́чили ђѝбре по њѝвāма; ‖ **со́ничице** ж мн дем. – Òна е, веселница, п-оном сни^{ј}е́гу ѝшла нàвише у Ри́дове те нàкупӣ и на со́ничице вѐже грâња и сву́че кѝ̏ћи кад јој је нѐстало др̏вā; ‖ **сôнке** ж мн в. *сонице*. – Стâлно смо се вòзили на сôнкама нѝз Бубан

со́нути сôнем св ‘овлаш посолити, прснути сољу’. – Со́ни још ме́но òвӯ сала́ту; в. *посонути*.

сòњити сòњӣ несв ‘росити, ромињати’. – Нѝшта љѐпше нѐма кад нàпољу сòњӣ кѝша, а мâјка нàложӣ вàтру и пр̏жӣ нам ѝштипке.

сòпштити сòпштӣм св ‘саопштити, упозорити’. – Сòпштио му да му вѝше не наѝлази на има́ње, ѝначе ће, вѐлӣ, лòше да се прòведē.

сòрта ж ‘раса, врста’. – Ѝмā млòго дòбру сòрту ова́цā, прâва òнā ćѐничкā; *в.сој*; ‖ **сортѝљина** ж пеј. – Пòгана е тô сортѝљина, бѐжи òд њѝг.

сорти́рати сòртӣрам св ‘сложити по врсти, каквоћи, величини, разврстати’. – Кад прѐбӣрамо компи́ре, мѝ иг сòртӣрамо и у цàкове òдвājамо нàјкрупније за прòдају, òнē ме́но сѝтније за кѝ̏ћевне пòтребе тѝ̏рӣмо нàкō на гòмилу ѝ-подруму, òнē за ćѐме òдвājамо у гâјбе, а карѝшик за свѝње на по́себнӯ гòмилу.

сòтвор м в. *сотвора*; в. *лебарник*.

сòтвора ж **1.** ‘авет, приказа’. – И њѐму се тѝ̏пӣ нѐка сòтвора да стòӣ според пу́та; **2.** ‘непозната болест, зараза’. – Тôг прòљећа ѝдари нѐка сòтвора у свѝње те нам нàњē гр̏дну штѐту.

сотвòрити сòтворӣм св ‘створити’. – А тѝ се помòли, блàго ђе́ду, за пòкој њѐне ду́шē, кàко тѝ ѝмијеш, еда би јој Гòспōд сотвòрио вѐчнӣ мѝр.

сòчити сòчӣм несв ‘препоручивати момка или девојку за склапање брака, проводаџисати’. – Кад је Слâвка Брâнкова сòчила Крсти́ну за Мѝлорада Срѐтеновог òна јој рѐкла да тàкōг мòмка нѐма од Јѐлице до Бјѐлице.

сошица ж в. *сова*.

спа́валица м / ж ‘особа која воли да спава’. – Ћѐ на́ђе òнӯ спа́валицу, спâва до по́дне.

спа́вати спâвам несв. – Зàпјеваше кò славу́ји òнӯ: спâвај, спâвај, мôј дрàгане / нѐ̏ће зòра јòш да свàнē; ‖ **спàвнути** спàвнēм св ‘мало одспавати, дремнути’. – Јѐдва спàвнук ме́но прѐд зору, до трѐ̏ћиг пи^{ј}ѐвāца ни́сам òка склòпијо, стâлно ми пред òчима òнā слѝка са сàранē; в. *колиба*, *приспати*.

спàвāч -а́ча м ‘који воли да спава преко мере’. – Ôн ти је сàмо дòбар спàвāч, нѝје нѝ за шта дрѝ̏го.

спàдало с ‘духовит човек, шаљивчина’. – Òнāј Ли́со ти је спàдало јѐдно, стô јâда ôн знâ да ти искомендѝјā.

спàдати спàдā(м) несв према *спасти*. – Измрша́вио је и гàће пòчеле да му спàдају; ‖ **спàсти** спà(д)нēм св ‘пасти с нечега’. – Òнō ди^{ј}е́те спàло с крѐвета, срѐ̏ћом нѝје се ѝдарило. – Спàде срѐпљика с кòшарē; ***изр***. ~ *главу* ‘сачувати свој или нечији живот’. – Нàјвàжније је у òвō смѝ̏тно врѐме спа́сти глâву, па ћемо пòтље вѝ̏ђети штà ћемо и кàко ћемо; ~ ***се*** ‘избавити се из невоље’. – Да ми се бѝ спа́сти òвōг дѝ̏га, свѐ би лàсно.

спајта́шити се спа̀јта̄шим се св ‘удружити се с неким’. – Нӣ ли̑ек ми нӣје мӣло што се мо̑ј Ма̀рислав спајта́шијо с о̀нӣм ништа́ком, стра̑ме да га не наву́че̄ на ка̀кӣ бѐла̄ј. – Спајта́шили се њӣг дво̀ица с о̀нӣм А́мпом, ста̑лно нѐшто ћу̏ћоре̄.

спа̀ковати спа̀куем св ‘завити, запаковати’. – Мӣ го̀стима о̀бавезно спа̀куемо кола́ча̄ ил нѐшто да понѐсӯ у̀кућанима да се ме́но по̀часте̄.

спа́лити се спа̑лим се св ‘изгорети’. – То̀че̄ћи го̀риво, спа̑ли се вѐсели Ву̑к.

спа̀нђати се а. ‘спојити се, повезати се’. – Спа̀нђали се, би́ли гр̀ло и гла́ва, ал се по̀сле за̀крвише око па̑ра и са̀д не збо̀ре̄; **б.** ‘засновати љубавну везу’. – Спа̀нђо̄ се с о̀но̄м Зо́рино̄м вѐштицо̄м, па нѐ зна̄ ђѐ је дѐсно.

спари́вати спа̀руе̄м несв ‘успостављати пар’. – Нѐмо̄ј ти мѐне спари́вати нӣ с кӣм, ва̀љда мо̀гу са̑м да на̑ђем ђѐво̄ј ку̀ка̄ ми па̀суе; ‖ **спа́рити** спа̑рим св ‘упарити’. – Ку́пијо Мѝлисав ју́нца на ва́шеру те спа́ријо с о̀нӣм њѐговим – ко̑ да иг је јѐдна ма̑јка отѐлила. – Бӣјагу о̀ни спа́рили во̀лове и та̀ко̄ сра̑ђи́вали о̀бадва има́ња.

спа̀рина ж ‘јара, жега, оморина’. – Бо̀гме се ми нѐкако избо̀рисмо по о̀но̄ј спа̀рини те по̀жњесмо, пове́засмо и потр̀пасмо у кр̀стине.

спару́шити се спа̀рӯши се св ‘увенути’. – Спару́шиле се ја̀буке од ове̄ сувò̀вице и не́мају оног со̀ка ко што бӣдне̄ на ро̀дно̄ј го̀дини.

спа̑с м ‘избављење, спасење’. – Кад би Бо̀г да̀о да са̀д па̀не̄ јѐдна до̀бра кӣша, то̑ би нам бӣјо спа̑с, ако на̀ставӣ о̀ва̄ суо̀вица, бӣће гу̏ра̄во на̀чисто.

спаса́вати спа̀са̄вам несв ‘избављати’. – О̑н ти је за вре́ме ра̀та спаса́во̄ мло̀ге љу̑де; ‖ **спа́сити** спа̑сӣм св ‘избавити’. – Спа́сило га то̑ што му е ђѐд бӣјо чѐстит чо̀век па по̀сијо̄ до̀бро; ‖ **спа́сти** спа́се̄м св ‘и с т о’. – Нӣко њѐга нӣје мо̀го спа́сти кад су га о̀нӣ зли́ко̄вци у̀зе̄ли на зу̑б; ‖ **спасе́ње** / **спасѐније** с ‘спас, избављење’. – Нѐка ти, си̑не мо̑ј, свѐто̄ при́че̄шће бӣдне̄ на здра̑вље и на спасе́ње. – Нек ти је на̀ здра̑вље и спасѐније при́че̄шће, бла̀го ба̀би.

спа̀сти спа̀(д)не̄м в. *спадати*.

спѐћи се спѐче̄м се св ‘осушити се, омршати’. – Спѐко̄ се вѐсели Ста̀ниша ко̑ рӣба са̀рага.

спију́зити спѝјӯзим св ‘сузити, смањити, стеснити’. – Спију́зило о̀не̄ пантоло́нице, у̀зело ме́но ма̀рдице̄ у то̀рбицу и за̀ждило у ва́рош, брӣга га за ро̀дитеље и за свѐ (7: 96).

спи́рати спи̑рам несв према *спрати*. – Мӣ смо о̀нӯ прља́штину спи́рали во̀до̄м ко̀лко е мо̀гло; в. *кабуља*; ‖ **спра̀ти** спѐре̄м св ‘отклонити нешто водом, опрати’. – Са̀мо што покро̀пик вѝногра̄д, у̀дарӣ кӣша те ми спра̀ кро̀пњу.

спӣсак -ска м ‘попис нечега, некога’. – Оно̀ма̄д до̀лазила нѐка комѐсија и но̀сӣ нѐки спӣсак; ***изр***. *ѝсо̀ваши ѝо сӣ̏ску* ‘псујући набрајати (чељад, чланове породице)’. – Ја̑н дру̏гоме изре́ђаше, на ка̀мару, свѐ по спӣску и ӣментоваше у̀-шта.

спӣскати -а̀м св ‘продати, раскућити’. – Да бӣ ја̀днӣ Весѐлин д-у̀стане̄ да вӣдӣ како му е у̀нук спӣскѐ њѐгову за́муку, о̀ма̄ би се вр́но̄ у гро̀б.

спје̏нити -ӣм св ‘скинути пену с млека при кувању’. – Ако до̀бро нѐ спје̏нӣш мли̑е́ко кад врӣ, нѐ̄ће ка̀јмак да ти бӣдне̄ до̀бар; в. *закајмачити*.

сла̀чина ж ‘лош човек, ништарија’. – О̑н ти је ѐ̏ђа од човѐка, о̀бична сла̀чина

сла̀чине ж мн ‘помије’. – После ру́чка спѐре̄мо тањи́ре и дру̏ге̄ су̀дове и с тӣјем сла̀чина̄ма на̀пој̄мо свӣ̑ње.

сплачи̏њара ж **1.** ‘посуда за сплачине’. – Поред шпо̀рета ста̑лно̄ сто̀ј̄ сплачи̏њара и шта го̀ђ од јѐла о̀стане̄ ми ту̏рӣмо у њӯ, нӣшта не бацамо, ја̀зук је, а свӣ̏њама за̀ува̄р; **2.** ‘неморална жена, сваштара’. – Нѐмо̄ д-и̏ма̄ш по̀сла с о̀но̄м сплачи̏њаро̄м да ти не ра̀скопа̄ ку̏ћу.

сплѐсти -ѐтēм св ‘уплести, увити’. – Ѐди, блàго бàби, да ти сплѐтēм кѝкице; в. *доколеница*.

сплѐт м ‘клупко змија’. – Ѐнē дȕгачке, што се не пòмињȳ, у врéме пáрења бȕдȳ у сплѐту ѝмā иг кòј знâ кòлко и ѐндај су нàјопàсније; в. *ойричаши*, *унезверишии*.

сплоди́рати -ѐдӣра (не)св ‘експлодирати’. – Нѐмōјде тȕрати тòлико дрвā, сплоди́раће врȕна, вѝш да се ȕсијала.

спљѐскати -ѐскам св ‘урадити нешто површно’. – Кàкӣ си ѐвō кòлāч спљѐскала кѐ да си га нòгама ми^{ј}ѐсила.

спљо́штити спљôштим св ‘згњечити, деформисати притиском, стезањем’. – Ćѐо му нѐотицē на шѐшӣр и спљо́штијо га, шћѐо е да црѐкнē кòлко му бѝјаше крѝво, а Вилѝман му вѐлӣ »ѐбēш шѐшӣр, чȕвај здрâвље«.

спòдбити спòдбијем св ‘зграбити, шчепати’. – Кад је Гàврило ѝзлазијо ѝз-кућē, спòдбӣ сàмо кòмад сȕва љѐба и отȕтња.

спòдигнути -нēм св **1.** ‘подићи’. – Спòдигнули су вѝноград за при́мер; ‖ **спòдићи** спòдигнēм св ‘и с т о’. – Рàд би бѝо да спòдигнēм ме́но спомени́чка за живòта мѐне и òнōј мòјōј мȕченици; **2.** ‘одгајити’. – Вѝлип и Нôвка су спòдигли три́нēсторо ђѐцē и свà им се, с Бòжјōм пòмоћу, обдржаше; ‖ **спòдизати** -жем несв **1.** ‘одгајати’; в. *ирочевље*; **2.** ‘градити’; в. *замри^{ј}еши*, *надгробник*.

спòдоба м / ж ‘ругоба (морална)’. – Кад тàкȳ спòдобу ȕглēднеш далѐко на пȕту, склòни се док нѐ прōђе.

спôјка ж ‘направа која спаја два или више делова’; в. *кламфа, орачица.*

спома́гати спòмāжем несв ‘помагати’. Òни су би́ли прâва брàћа и стàлнō су спома́гали јѐдан дрȕгōг до дâна дàнашњег; ‖ **спомòћи** спòмогнēм св ‘помоћи’. – Трȕдте се, блàго та́ју, да јѐдан дрȕгōг спòмогнēте јел знâте како е кâзано: нêма брàта док нѐ родӣ мâјка; в. *исиисник*.

спòмēн м ‘надгробни белег, споменик’. – Òнамо плàнӣнка на чѝјēм је спòмēну крàвљача и чàбрица; над мâјсторовим грòбом àлāтке: рàпōн, и свр̏дло и ђѐљка, над кмѐтовим – мастио́ница и пѐро са свѐ штамби́љом и кмѐтовскӣм шта́пом, подрȕмцији тȕрили кљȕч и чȕтуру, винограда́ру – чòкот и мàказе, шнàјдēрки – шѝваћу маши́ну, а вòјнӣк се не рàздвāја од пȕшкē и бајоне́та с кòӣма је стра́жио на брани́ку Отачѐства (7: 56) – И кад је спòмēн спòдигнȳт, би́ло е болбо́нā и дòље на грòбу и го́ренаке на спòмену (7: 213); ‖ **спомени́чак** -чка м дем. – Рàдосав и Дрàгиња спòдигоше свôм сѝнчићу Гвòздену спомени́чак и нà њѝм напи́саше: рòдимо се да мрêмо, а мрêмо да вѐчно жи́вимо; в. *сподигнуши*.

споме́нак -нка м бот ‘цвет Myosotis, незаборавак’. – Споме́нак ти је јѐдан плâви цвѐтӣћ о ко́ме су и пјѐсме спјѐвāне кò-нō што е òнā »од споме́нка плâвог цвѐћа ве́нац ми оплѐтите«.

споме́нути спòмēнем св ‘поменути’. – Кâже бàба кад смо ѝзлазили из мàнастира ѝгуману кад му е цели́вала рȕку, вѐлӣ, споме́ни нас, òче, у мòлитвама твòӣм; ‖ **спòмињати** спòмињēм несв ‘помињати’. – Бôг да му дȕшу прòстӣ, а оста́тку да пòдāри живòта и здрâвља еда би га спòмињали у вјеки вјеков.

спомоћу предл ‘помоћу’; в. *расиочник*, *срдачка*.

спòпадати спòпадāм несв **1.** ‘нападати, досађивати (молбама, захтевима)’. – Пòчеше га ђѐца спòпадати да кȕпи че́зу, ôн се дȕго нѐћкō, па прѝста; ‖ **спòпасти** спòпаднēм св према *сиопадаши*. – Спòпō е да се ȕдā за њѐга и нѝје шћѐо да се òткāни свѐ док нѝје прѝстала; **2.** ‘узети маха’. – Спòпала га нѐка болѐшчина, з дâна ȕ дāн кòпнӣ кѐ снѝ^{ј}ег с прòљећа, ѝшли смо дòктору, нѝшта нѝје вре́ђело.

спòр спòра -а **1.** ‘који није брз, полаган’; в. *достижан*; **2.** ‘од кога се може мање појести, од кога се брзо засити’; в. *вришак*.

споради предл ‘због, ради (нечега)’. – Кад гȍј прȏђем спорѐд њиног грȍба, пȏђе ми сȳза, да л споради њȋг, ил споради нȃс не знȃм (7: 163); ***изр***. ~ *сѐбе* ‘ради нужде’. – Мо́радок споради сѐбе д-ѝзȋђем изà-куће.

спȍрāħ -áħа м ‘спор, типак’. – Дȍбар је кȍ љѐб, ал спȍрāħ, нѐ мош да г-ѝшчекāш, спȍр кȍ спȳж. – Кад је ȍнāј спȍрāħ трêсо шљѝве, Радàило зѐбāва па кȃже: глȃј како др̏мā – кȍ спȳж бȳкву.

според предл ‘поред’. – Ѓеди́мо тȳјнāк според мѐита и разгȍвāрамо о њѐговом живȍту. – Ȍни според пу́та поса́дили ȍрасе.

спȍречкати се -āм се св ‘поспорити се’. – И тàкō ȍни реч по реч, згȍдно се спȍречкаше, јѐдва иг рàзвадисмо; в. *домаћинсȋво*.

спориш в. *ајдучки*.

спотàкнути се спȍтакнēм се св ‘заврсти се, саплести се’. – Склȍни тȳ шѐдрњу од вра́тā да се жѐна не спȍтакнē кад ȕȋђе; ‖ **спотàћи се** спȍтакнēм се св ‘и с т о’. – Ôн ће да се спȍтакнē и на свȍју нȍгу, нѐ требā нѝко да му пȍдмећē тȕђȳ.

споче́тка прил ‘најпре’. – Споче́тка е ôн бѝјо нѐ мож бѝти бȍљȋ, ал се пȍсле ѝсквāрȋ и ȍбнерāдȋ.

спрàвити спрàвȋм св ‘припремити, скувати’. – Спрàви јѐдну дȍбру гѝбаницу за вѐчеру; ‖ **спрàвљати** спрàвљāм несв према *сȋравити*. – Спрàвила Рȳмена бурàнију, пр̏сте да пȍјдеш.

спрàм предл ‘наспрам, насупрот’. – Тȳ̏ријо га ȕчитељ, боз немѝрлука, у пр̏ву клȳпу спрам њѐговог аста́ла. – Ȍнā њѐгова крàва спрам нàшē бȳшē ѝзглѐда ко кȳ̏ћа спрам кокоша́ра; в. *ȕȋрема се*.

спрàсна ‘која носи плод (о крмачи)’. – Спрàсне нам ȍбадвије кр̏маче, ако Бȏг дâ, бѝће прасѝħā за Бȍжиħ.

спрàти сперēм св в. *сȋирати*.

спр́дати се спр̑дам се ‘ругати се, изругивати се’. – Нѝкад нѐмō да се спр̑даш, блàго ђе́ду, тȏ чѝнē сàмо ȍни кȍјȋ не́мају стрâ од Бȍга ни стѝд од љу́дȋ.

спре́дати спрêдам несв ‘спајати, упредати две жице у једну’. – Спре́дала јâ ȍнȳ рȳдицу, код ова́цā, на дрȳжлицу, кад ȏн бàну и вѐлȋ ми: срѐħан рâд, Мâро, а јâ ти се пренера́зик; ‖ **спрѐсти** спре́дēм св према *сȋредати*. – Пȍможе ми Љѐпосава спрѐсти. – Нàша Ма́ра пре́ло зва́ла / свѐ су прêље рàно дȍшле / свѐ су прêље рàно спрѐле.

спрѐдача ж ‘тканина од дебеле, препредене вунице, служи за покривање’. – Љети се покривало тањим поњавама, а зими спредачама (9).

спрѐма ж ‘девојачко рухо’. – Ȍтац јој нàбавијо нâјбољу спрѐму у сѐлу, а мâјка ѝзаткала ħѝлȋма, нàеклала вѝрāнги, наве́зла коечѐга, ѝмаће двâ пâра ко́ħā да ву́чȳ рȳо.

спре́мати спрêмам несв ‘приправљати, припремати’. – Спре́мали су свàдбу мѐсец да́ħā, ал јѐсу е и спре́мили, нêма штà да се кâже; ‖ **спре́мити** спрêмим св *сȋремати*. – Спре́мили јој рȳо од ѝглē до сѝнгерице и шивоње́ра.

спр̏жити -им св ‘спалити, сагорети’. – Ако ȍвā прѝпека пȍтрае јȍш кȍȋ дâн, спр̏жиће свѐ, нѐ знȃм кȳ̏-ħемо стȍку и чѐљад нà-зȋму.

спријатѐљити се -ȋм се св ‘склопити пријатељство. – Бȍгме се ȍни спријатѐљише, ожѐнише сȋна ш њѝном ħе́ркōм.

спр́љити спр̑љим св ‘упропастити врелином или мразом’. – Склȍни, ħѐри, мушкàтле спȍља да иг нѐ спр̑љи сла́на, нѐшто е пȍдобро зала́дњело; в. *набрисати*.

спровѐсти -ѐдēм св ‘превести, одвести’. – Чȳли смо кад су га милица́јци спровѐли, али ни́смо нѝшта вѝħели; ~ **се** ‘провести се’. – Ѝ́ć, што смо се спровѐли на свàдби, би́ло е вѐсело да нѐ мош по́јмити; ‖ **спровȍдити** -ȍводȋм ‘пратити, превозити’. – Угу́раше га милица́јци у мàрицу, одвѐдоше на саслуша́ње и пȍтље га спровѐдоше код сȳдијē; ~ **се** несв према *сȋровести се*. – Спровȍдиħемо се ми тàкō и на твȍјōј свàдби.

спрȍвод -ȍвода м ‘погребна поворка’. – Кад је Жа́рку би́ла са̀рана, це̂ло сѐло до̀шло на спрȍвод, а опе́ло слу̏жило четрнēс пȍпōва.

спровода̀ција м в. *проводација.* – Де́јо ти је бѝјо спровода̀ција млȍгима коима нѝје пȍлазило за ру́кōм да се ȍжене и та̂ј му спроводацѝлук ѝшō од ру́кē.

спроводацѝлук -ѝлука м ‘посредовање при упознавању младића и девојке ради склапања брака’. – Од свѝјӯ пȍслōва на̀јвољō е спроводацѝлук: тӯ па̀нē барем пѐчен пи́евац, а ако до̂ђе до сва̀дбē, богме и бȍгат бȍшчалук, а нѝје бѝјо га̀дљив ни на па̀ре кое му да̀днӯ на-ѝме да̀нгубе.

спроћу предл ‘против’. – Нѐ би ѝмō нѝшта спроћу тȍгā, да е кȍ чȍвек пи́тō, но ȏн би шћѐо кȍ кабада̀кија, на̀-силу, е нѐћеш, си̂не ма̂јчин, па да си јȍш тȍликӣ; в. *ашсишти*, *исшливашти*.

спр̏цати -ām св ‘напунити доста година, а не урадити ништа’. – Нѐмō нѝшта да га жа̀лӣш: спр̏цō у гȕзицу тȍлике гȍдине и са̀мо глȏ да се на̂јдē и на̀пије, нѝшта ствȍријо нѝје кȍ да се нѐ ваљā.

спр̏чити -ӣм св ‘притеснити, омалити’. – Шта̀ си тȏ спр̏чијо, нѐмō, брê, да се сра̀мотӣш, ȍвō е би́ла дома̀ћӣнска кȕћа и тӯ̂ј се нѝкад нѝје жа̀лило; ~ **се** ‘скупити се, смањити се’. – Спр̏чили се кȍ за двијѐ-банке сѝра.

спр̏чкати -ām св ‘спремити на брзину’. – Ма јѐс нам пȍставила д-ѐдēмо, ал спр̏чкала нѐки бȕћкурӣш – нѝје нѝ за шта.

спр̏чољак -ōљка м ‘нешто мало, ситно’. – Ȍвē гȍдине пȍрђаво вȍће због сувȍвицē, самоса́ми спр̏чōљци; в. *мајушан*.

спр̏штити -ӣм св ‘изгњечити, истиснути (гној из ранице)’; в. *бубуљица*.

спȕж м зоол ‘мекушац пуж, Helix’. – Ȏн ти је, ја̀дник, кȍ спȕж: ȍставијо за̀ собом љѝгāв тра̂г, нѝкад нѝје ѝмō свȍе ја̂.

спȕтан спȕтна -о ‘забачен, далеко од пута’. – Нѝје им лȍше има́ње, ја̀зук што е спȕтно.

спȕтити спȕтӣм св ‘омањати’. – Спȕћен му ȍнāј капȕтӣћ, нѐ може ла̀сно да га закȍвчā.

спȕцати спȕцām св ‘потрошити све, појести и попити’. – Пȕриша спȕцō ȍчевину, па му пȍсле бѝјо кри̂в нѐко дрȕги.

спȕчити спȕчӣм св ‘стегнути, закопчати’; в. *пуце.*

спȕштати (се) -ām (се) несв ‘преместити надоле’. – А̀јде да ми пȍможēш да спушта́мо да̀ске с ка̀лкана, су́ве су дȍбро. – Кад смо ѝшли на та̀кмичење це̂лог Драга́чева у скѝјању, спу́штали смо се ȍзгō низ Гȕштеровицу и тȕјнāк ти је пȍбеду ȍдњо Ра́де Ћѐндић, зва̂ни Ча̀ура, Бȏг да му дȕшу прȍстӣ; ‖ **спȕштити (се)** -ӣм (се) св ‘прилећи’. – Са̀мо ме́но да спȕштӣм ȍве мȍе ста̂ре кȍсти, па ћу до́ћи, а̀јте ви̂.

спȕштача ж ‘продужетак основе направљен од канапа – како би се до краја уткала’. – Остало је још мало основе до спуштаче – да изаткем торбицу (9).

сра́внити сра̂вним св **1.** ‘уништити, поравнати саа земљом’. – Тѝјег да́нā ȕдари гра̀д и сра̂вни нам љѐтину са зѐмљōм: **2.** ‘упоредити, свести рачун’. – А̀јде да мѝ вѝдимо кȍ ко́ме штà дȕгуе, да сра̂внимо рачу́не кȍ љȕди; ‖ **сравњи́вати** сра̀вњуем несв према *сравнити*. – Ȍнē прȍклēте Швабȕрине су нам кад гȍј су мȍгли свѐ рȕшили и сравњи́вали на̀шу мȕку са зѐмљōм, а ва̂мо се бајàги прѐстављāју ко кȕлтуран на́род.

сра́дити сра̂дим св ‘порадити, завршити радове’. – Ђе гȍј кȍ имā нѐшто да сра̂ди, ил жȕри да дȍмӣри што е на̀умио, зȍвнē њѐга да му пȍможē (7: 110); в. *надгорњавати*; ‖ **срађи́вати** сра̀ђуем несв према *сравити*; в. *сшариваши*, *шрк*.

срâм м ‘стид, срамота’. – Ȍни нêће ỳмриjети од срâма, нè требā им се бȍјати; ‖ **срâман** срâмна -о ‘покварен, бестидан’. – Тȏ е jѐдна срâмна рȇђа од човѐка; ‖ **срâмно** прил ‘застидно’. – Тако срâмно знȁли су да лȁжȳ само ȍни, а нѐ зна се ђѐ су то нȁучили.

срáмити се срâмȋм се несв ‘стидети се’. – Штȍ се ти срâмȋш, блȁго ђéду, слȍбодно ỳзми.

срамȍта -ȍтē ж ‘брука, обешчашћење’. – Тȏ е вѐлика срамȍта блȁго бȁби; ‖ **срȁмотан** срȁмотна -о. – Срȁмотан је тȁј њȋн ȉзговор, тȏ е ȍбичан покварѐнлук; ‖ **срȁмотно** прил ‘бестидно, вулгарно’. – Пȍче да бȕлāзни срȁмотно, бȋ ме стȋд од њѐгове брȕке.

срамȍтити срȁмотȋм несв ‘обезвређивати, кудити, оцрњивати’. – Нȉшта се тȋ нѐ бōј, блȁго ђéду, кад те нѐправедно оцрњујȕ и срамȍтē, сѐбе брȕкају јел ȉстина се нѐ дā вéзати.

срамȍтњāк -áка м ‘човек који се срамоти’. – Ȍнāј Бȕдимиров срамȍтњāк се јȍпēт ȉзбрукō.

сргѐњати се -ѐњāм се ‘сломатати се’. – Сргѐњаше се нѐкуд дȍље низ-рȋд; в. *прергењати се.*

срȗда ж ‘особа која се лако љути на све’. – Срȗдила се бȁба на ђéда што е рѐкō дȕга кȍса плúткā пȁмēт, а ȏн јој рѐко: срȗдо мȍја, не срȗди се нá ме.

срȗдачка ж ‘шипчица, дрвце које се провлачи кроз цев на коју је намотава предиво’. – На цјѐвчицу од зóвē се намȍтāва пȍтка па се ȍна ỳметнē у чȕнак спомоћу срȗдачкē и тȁкō се ткê.

срȗдити (се) срȗдим (се) несв ‘љутити, гневити’; в. *срда*; ‖ **срȗдит** срȗдита -о ‘љут, бесан’. – Ȕȋђе ỳ-куђу нȁкō срȗдит и нȁмргођен, вȉдȋ се да му нúсу свê кȍзе на брȍју. – Ђéдо им је говȍрио да су бúли срȗдити ко бȁбини овнúћи кад иг пȕштȋ у ȍтаву; ‖ **срȗдито** прил ‘љуто, бесно’. – Срȗдито јој ȍдрȕби: нѐмōде тȏ да си урáдила, да те гȕја нѐ печȋ.

срдȍбоља ж ‘дизентерија’. – Пȍвише војнúкā ти је ȍндај снȁшла срдȍбоља, мȕка су се нȁмучили.

срѐдњāк -áка м **а.** ‘средњи син’. – Срѐдњāк ти нȁебē кȁко ȍкрēнеш, свѐ пȕкнē преко њѐговијег лéђā јел стȁрији је вѐћ вѐлики, а млȁђи је јȍш мâли; **б.** ‘неко ко је осредњег имовног стања’. – И срѐдњāк у сѐлу нагрȁбȕси, на њѐга тȍварē јел гȁзда е гȁзда, ȏн је блȉзак влáстима, а сирȍма нѐма од чѐга.

срѐзати -жēм св ‘скројити’. – Ȉдок код шнȁјдēрке да ми срѐжē àљину.

срêмуш м бот ‘дивљи бели лук који расте у шуми почетком пролећа, медвеђи лук, Allium ursinum’. – Гóренак код ȉспоснице кȁлуђера Рафȁила испод Карȁулē имā срêмуша кȍ пљѐвē.

срѐтати се -āм се несв према *срести се.* – Срѐтали смо се рȁније чêсто, а сȁд вѐћ пȍдуго нêмам нȉкаког ȁбера ȍ њему; ‖ **срѐтити се** -ȋм се св ‘срести се’. – Јѐднē прúлике се вóђе срѐтише Љубúнко и Мȉлорад и здоговȍрише се око изгрáдњē трȁтовāра; ‖ **срѐћати** -āм несв ‘сретати’. – Срѐћа вас ȉспраћала и срѐћа вас срѐћала (7: 131); ***изр***. *Ако срѐћу нѐ срести, нêш је сȉћи.*

срѐћа ж ‘највеће добро, циљ људског понашања’. – Бȏг ти срѐћу дȁо и срѐћа ти пјѐвала; ‖ **срѐћица** ж дем. – Кад нас је ȉспраћō, ȉмадијаше ȍбичај да рѐче: ђе гȍј ȍдијо – срѐћицу наȍдијо и у дȏм је донȍсијо; в. *царнути*; ‖ **срѐћан** срѐћна -о **1.** ‘испуњен срећом, радостан’. – Дȍшла је свȁ срѐћна и рȁспевāна; **2.** ‘доносити срећу, бити срећне руке’. – Ȏн ти је бȉјо срѐћне рȕкē: шта гȍј је пȍчō – свѐ му се позлáтило; **3.** ‘у изразима за исказивање жеље, при поздравима’. – Нек ти је срѐћно и беригѐтно. – Срѐћан рȁд, брȁћо, и рȕке ви се позлáтиле. – Кад дȍлазȋш нȁ славу, кâже се »Срѐћна слȁва, домȁћине«, а домȁћин нȁјчешће одгȍвāра »Бȏг ти срѐћу дȁо«.

– Срѐћна ти слàва, ђѐдо, и да нам слàвӣш млѐго љѐта и гѐдӣна; ‖ **срѐћно** прил. – Ђéду смо се вàзда јáвљали да смо срѐћно стѝгли; ‖ **срѐћом** прил. – Ди^{ј}éте се ѐшљига и ѝпаде ѝ-поток, ал срѐћōм нѝје настрáдало.

срѐћковић м ‘који има среће’. – Ôн ти је прâви срѐћковић, свѐ му е ѝшло нà-рӯку, за њѐга би ти вáжила ѐнā: рѐди ме, мâјко, срѐћна па ме бàци ѝ трѣ̄ње.

срѝктати срѝктāм св ‘дотерати, довести у ред’. – Нѝје лàсно, тѐлика чѐљад ѝ кући, трѐбало е тô свѐ срѝктати да се знâ штà кô и кàко рâди, а да нѐма нѝкакијег зàђевӣца. – Бѝјо е рàзмāжен нàчисто, ал кад је ѐтишō у шѐгрте, срѝктō га мâјстор: ни ѐнō ди^{ј}éте ни помѐзи Бѐже.

срѝцати срѝчем несв ‘читати слово по слово’. – Нàши стâри су јѐдва срѝцали кад нѐшто чѝтајӯ, ал су бѝли ѐбразовани јел су ѝмали ѐбраз, ца̀ба су вам ѐвē школѐтине кад нѐ знāте нàјглàвнијē.

срѝкати срчем несв ‘пити нешто са гласним усркивањем’. – Кад је Мѝлисав Цре́воња срѝкō кàву код Кóза у кавàни, чѝло се до испред кавàнē, а ôн тô рáдијо зѝнāт; ‖ **срѝкнути** сркнем св ‘мало отпити’. – Àј да сркнемо по јѐдан гѝтљāј из ѐвē прѝјатељове чѝтурē; ‖ **саркѝтати** -ћēм ‘помало отпијати’. – Ѐнē њѝг двѝје у кѝјни нѐшто ћѝћоре и сркућӯ кàву.

срѝљати -āм несв ‘ићи непровереним путем, несвесно, насумице’. – Тâј ти срѝља у ништàклук нàчисто, тѝјнāк чоѐка нѐма ни ѐвићка, ѝватијо се лѐшōг дрѝштва и пѐшō стрàнпутицом; ~*у прѐпāс* ‘несвесно ићи погрешним путем’. – Ви́кō им ôн да с тàкōм полѝтикōм срѝљајӯ у прѐпāс, ал ни́су шћѐли да га чѝјӯ.

срѝна ж зоол ‘преживар из пор. јелена, Capreolus capreolus’; ‖ **срѐнче** срнчета с ‘младунче срне, лане’. – Нѝз ри^{ј}еку протѝтњаше јѐлен, срѝна и срѐнче; ‖ **срнећӣ** -ā -ē ‘који се односи на срну’. – Бѝјагу лóвци начѝнили срнећӣ пàприкāш, јѐли смо у слâс.

срнетина ж ‘срнеће месо’. – Нѐ знāм кàко мѐш да нѐ волӣш срнетину, нѝшта љѐпше ѐд њē нѐма.

срóзати се срôза(м) се ‘спустити се, спасти’. – Ни́су му се сàмо срóзале панталóне, него се ôн срóзō на нѝулу, брѝка јѐдна од човѐка; ‖ **срôзан** -а -о ‘коме су спале панталоне’ – Ѝзми кàиш па се ѐпаши, нѐмō ѝћи тако срôзан.

срóзо -а м ‘човек који је пропао, физички или морално’. – Онај срóзо прѐпō нàчисто: ни ѐнāј човѐк ни помѐзи Бѐже.

срѐзуља ж ‘неуредна, аљкава жена, која иде зарозаних чарапа. – Прóђе она срѐзуља нѝс-пӯт.

срóљати се срôља се св ‘пасти, срушити се’. – Срóљала се ђерàмида на Вѝдосављевој кàчари, ако е нѐ препокрију, кљѐкнуће од првог снѝ^{ј}ега.

срѐство с ‘сродство’. – Ѐни су ти вѐлико срѐство, од двѝје сѐстре брàћа, вѝдӣш да се ли́чē.

срп м ‘алатка за жетву’. – Рàније у врéме жѐтве су би́вале мѐбе, жѐне пѐнесӯ српове и жњӯ, вѐзиоци вѐзују снѐпове и мàло-мàло па пѐсма ѐдјēкне.

срѐпскӣ -ā -ō ‘што припада Србима, што се односи на Србе’. – Сàшила ђѐци кѐшуље од срѐпскōг плáтна, кад иг пѐглѐднеш – кѐ цвѐтови у лѝвади.

срýбити срýбим св ‘уништити’. – Ѝдари грàд о Пѐтровудне тê гѐдине те нам срýби љѐтину дибидѝз.

срѝшити -ӣм св ‘разорити, растурити’. – Срѝшијо Мили́нко нѐкадашњи дѝћāн, ѐће да прàвӣ нѐвӯ грàђевину.

срцана ж ‘надимак за жену’. – Кâже Дàмљан њѐговој Мѝлосави: Срцана, тѝрде по кàву, а ѐна порумѐње од стѝда што јој тô рѐче прѐд њима.

срȍце с **1.** анат. – Са̀мо се ȕватӣ за̀ грȕди и зӣ̑евнȕ: срȍце га прѐсече; **2.** ‘средина, најлепши део нечега’. – Ви́каше та́јо: да̂јте ђѐци срȍце од лубѐнице и ко̀ру од млие́ка, ȍни трѐба̄ да ра́стȕ.

срȍча ж ‘изломљено стакло’. – Нȍћас су би́ли ће́вли, густи́рали, лȕмповали и на̀правили срȍчē до коље́нā.

срча̀ница ж ‘дрвена гредица која повезује предњи и задњи крај запрежних кола’. – Нѝко нѝје бо̀ље мо̀гō од Мла̀домира да за̀ђерӣ како ја̀сēн ра́стē у срча̀ницу.

срȍчика ж ‘средишњи део стабла дрвета’. – Бјѐљику на̀падā жи́жак а срȍчику ја̂к.

срца́да в. *сарџада*.

ста́бло с ‘дебло, део дрвета од корена до грана’. – Мӣ с прȍлећа ȍкречимо ста́бла у вȍтњāку; ‖ **ста̀блӣћ** -и́ћа м дем. – Кад бӣ̑днē прѐд-зиму, свѐ ȍвē мла́де стабли́ће трѐба за̀вити да иг зѐчеви не ȍљȕште.

ста̀бљика ж ‘стабло кукуруза’. – Кад се пȍжњȕ коси́ром ста̀бљике мȕруза, ȍнда се пȍвēжу снȍпови и слȍжē у ку́пе; ‖ **ста̀бљичица** ж – Од ȍнōг пȍзнōг жѝта ста̀бљичица ȍста та̀нка, нѝје дѐбљā од прȍста.

ста̀вити ста̀вӣм св ‘метнути, положити’. – Ста̀ви цѐзву нек се грѝјē вȍда, са̀-ће да ба̀нȕ љȕди да им скȕва̄ш по ка̀ву; ‖ **ста̀вљати** -а̄м несв ‘метати’. – Кад за̀ми̑есӣ че́сницу, ма̂јка ста̀вӣ па̀рицу, па ко̀ дȍбије ȏн је ба̀тли, ѝћи ће му свѐ од ру́кē; ~ **се** ‘мешати се у туђе послове’. – Нѐ знам штà му е трѐбало да се ста̀вљā у тȕђē ства̂ри, што ви́кō ȍнāј не трпāј дȕпе међ пѝјанē Тȕ̂рке.

ста̂до с ‘скуп оваца једног власника’. – Нѐкад су се ȍдāвле до на врȕ планѝнē бе́љела ста̂да, а са̀д нѝђе јѐднē о́вцē.

ста̀јати ста̀ем несв ‘заустављати се’. – Ра̂ди ко̀ маши́на, нѐ стае ко̀ да се нѐ-ваљā; ‖ **ста̀ти** ста̀нēм св ‘зауставити се’. – Ȕчијо нас ђе́до ȍнȕ пѐсмицу свѐ пола́ко рѐч по рѐч, а мӣ за̀ њӣм пȍнāвљамо: ђе ја̂ ста̀док тӣ проду́жи, јȍш смо ду́жни, тӣ оду́жи; ***изр***. ~ *ко̀ ȕкопан* ‘запрепастити се, шокирати се’. – Кад је чȕо ку̀књаву, ста̀о е ко̀ ȕкопан; ~ *на жȕљ* ‘дирнути неког у осетљиво место’. – Ȏн чȕо да му е шће́рка затру́дњела и да ће да ро̀дӣ ко̀пӣле па му ста̀е на жуљ и баксем пӣта: бȍгати, ка̀ко ти је ће́ра; ~ *на мȕку* ‘подсетити неког на нешто што га боли’. – Ȕватили му сӣна у кра̀ђи, а Вла́де нава́лијо да му прӣча о поште́њу, те му ста̀е на мȕку; *сӣта̀ни-ӣта̀ни* ‘наћи се пред судбоносном одлуком’. – Кад бӣ ста̀ни-па̀ни, ȏн ȍкрете ћȕрак на̀опāко и пȍчē њѝма да ку̀лизӣ и да се ȕвла̀чи у гȕзицу и ȍнда сам вѝђо да тȏ човѐка ни вѝђело нѝје; ‖ **ста̀јаћӣ** -ā -ē в. *сӣдѐћи*; ~*-ā соба* ‘просторија за госте, гостинска соба’. – У на̀шōј ста̀јаћōј сȍби су би́ле ѝконе, на̂љепши ћѝлими, ту су се гȍсти дочеки́вали, тȕ̂ј се ȕ славу дѝзало; ~*-ē одје́ло* в. *одјело*; ‖ **стȍēћи** -а -е (об. *одјело*) ‘(одело) које се облачи у свечаним приликама’. – Ѝмā стȍēће оди̑е́ло кад се пȏ̂ће, на̀кō, нѐ̂ће на̀ свадбу ил на са́бор, а ѝмā ȍнō што е ме́но ѝзношено за на пѝјац ил у за́другу кад пȏ̂ћеш, а имā ва̀кō ко̀ вō ја̂ са̀д за пȍ-кући, пȍ њиви, а кад и тȏ ȍслȕжи – мȍж јȍш д-ѝдē ȕ њиву да се на̀чинӣ пла̀шило; ~*-а ма̀рама* ‘марама која се повезује у свечаним приликама’. – Ѝзмила се ба̀ба, ѝчешљала, сплѐла кѝке и убра́дила стȍēћу ма̀раму; ‖ **стоѐћки** прил ‘стојећи’. – Кад су прѝшли мѐиту, изја́више са̀учешће ро̀дбини, прекрȍстише се, спȕштише свје́ће, послу́жише се стоѐћки и пȍмерише се у ла̂д док нѐ стигнē пȍп.

ста̀јати / **стȍјати** стȍӣм несв ‘**1.** ‘мировати у стојећем ставу” . – Стȍјали ȍни под ја̀буком, кад па̀де ȍзгō јѐдна жу́та ко̀ лѝмȕн. – Стȍӣ на̀ стра̄жи, нѐ мрдā; **2.** ‘бити чврст у моралном ставу, у убеђењу’. – Вѝкаше вѐсели ђе́до: Јѐлица стȍӣ, Ȍвча̄р стȍӣ, а чȍвек – како ко̀ӣ.

ста̂јњак м ‘стајско, об. говеђе ђубре’. – Ра̀није се њѝве ђȕбриле са̀мо ста̂јњаком, за вѐштāк се нѝје ни зна̀ло.

ста̀клāр -а́ра м ‘стаклорезац’. – Склȍнидер се с вѝђела, нѝје ти ȍтац бѝјо ста̀клāр.

ста̀клара ж ‘фабрика стакла’. – При́чо ми у́јко да е ви́ђō кад је би̏јо во̀јнӣк ста̀клару та̀мо нѐђе ча̀к у Па̀раћину.

стакла́рац -рца м ‘врста белог кукуруза’. – Нѐма ни̏шта љѐпше од кача̀мака са ско̀рӯпом и си̏ром, јо̀ш ако е бра̀шно од стакла́рца или осма́ка, нѐма бо̀ље.

стакле́нац -нца м ‘стаклени кликер’. – Ми̏ смо ѝмали ке́њце од и̏ловаче о̀сӯшене на̀-сӯнцу, а Цве́то ѝмō стакле́нац.

[ста̀кло] с. – Ѐчисте, ћѐри, ста̀кла на сви̏м про́зорима. – Кад су гру́нуле пра̀нгије, зазве́чаше стаклѐта на про́зорима; ***изр.*** *ка̑љено* ~ ‘термички обрађено стакло’. – Ка̑же та́јо да има̄ ка̑љено ста̀кло ко̀е нѐ мош ла̀сно да разбијēш, вѐлӣ млѐго тврђе од о̀бичног; ‘део лампе, фењера’; ‖ **ста̀клен** ста̀клена -о, одр. ста̀кленӣ -а̄ -ō. – И̏мали смо на̀јпрво зѐмљани, па по̀тље плѐканӣ и о̀д-скора ста̀кленӣ бо̀ка̄л.

стала́жа ж ‘полица’. – Наре́дијо ми Ми̏рослав Са̀вин стала́же у̀-изби, нѐ може љѐпшē да би̏днӯ.

ста́ложити се -ӣ(м) се св **1.** ‘спустити талог на дно посуде, избистрити се’. – Кад по̀топӣш крѐч, до̀бро ѝзмēшај, па о̀нда нек одсто̀ӣ док се ста́ложӣ; **2.** ‘смирити се (после снажног узбуђења, бурне реакције)’. – Нѐмōј да би̏днēш и̏збр̄зан, но се тру́ди да бу̏дēш ста́ложен; ‖ **ста́ложљив** -а -о ‘смирен, одмерен’. – О̀на је ва̀зда би́ла ста́ложљива: што го̀ј се дѐсило – по Бо̀жјōј во̀љи се дѐсило; в. *руда*; ‖ **ста́ложљиво** прил ‘смирено’. – Ка̑же о̂н њѐму, на̀кō, ста́ложљиво: о̀вē, о̀нē и о̀нē о̀нāмо нѐђеље нѐ могу, а по̀сле наи́ђи да се здого̀воримо.

стано̀внӣк -и́ка м ‘камен у ливади који се не може извадити, станац’. – Тај стано̀внӣк сто̀јӣ ви̯е́ковима у Ми̏ломировој лѝвади, ни̏ко ни̏је мо̀гō да га ѝзвадӣ до да̑ањ да̀нāс.

ста̀раоц м ‘тутор, старатељ’. – Кад су му у̀мрли ро̀дитељи, о̂н би̏јо мало̀љетан па му сӯд одре́дијо стри́ца за ста̀раоца.

ста̀рати се ста̀рāм се ‘бринути, водити рачуна’. – Цѐо жи̏вот се ста̀рō да би̏днē та̀чан у свѐму, ни̏кад прѐмеђијо, ни̏кад за̀кинō на мѐри ил на ку̏суру, ни̏ком зло̀ ни по̀мислијо ни̏је, а ја̀дно ти да е учѝнијо и споради то̀га су га сви̏ це́нили и по̀штовали и гово̀рили да ни мра̑ва ни̏је зга̀зијо.

ста̀рац ста̑рца м **1.** ‘стар човек’. – Ста̑рци бо̀ље на далѐко ви̏дē јел је у̀ њӣг гла́ва, а у мла́диг сна́га; ‖ **ста̀рчӣћ** -и́ћа м дем. – Би̏јаше го́ренак на планӣни јѐдан смѐран ста̀рчӣћ ког су сви̏ це́нили; ‖ **ста̀рчина** м пеј. – О̀нā ста̀рчина по̀че нѐшто да га̀лāти; ‖ **ста̀ркеља** м пеј. – Ка̑же ђе́до сво̂м у̀нуку у ша́ли, и̏ћ што га̀дан ста̀ркеља ра́стēш; ‖ **ста̀рачки** прил ‘попут старца (спор, наглув, слабог вида)’. – Пи̏та га о̂н: ка̀ко си, ђе̂до, а ђе́до вѐлӣ: на̀кō, ста̀рачки: на̀глув, обнѐвиђō, кља̀кāв, ал, јо̀пēт, ва́ла Бо̀гу, јел бла̀го о̀нōм ко о̀старӣ; **2.** ‘женин отац, таст’. – На̀шали се ја̀мпӯт при̏јатељ мо̂г ста̑рца и ка̑же: ѝмō зѐта ил ма̀гāрца то̂ ти до̂ђе на и̏сто, а мо̂ј ста̀рац му вѐлӣ: нѐ би ја̂ мо̂г зѐта да̀о за сва̀ трӣ тво̀ја си̏на.

ста́реж ж **1.** ‘старе ствари’. – Мо̂рам д-о̀пāрам Са́вов цѐмпер, ици̯е́пō му се на ла̀ктовима, а и ома̀ањō, па ћу од о̀нē ста́режи да му ѝсплетēм полу̀вēр; в. *полувер*; **2.** ‘непокошена лањска трава’. – О̀нӯ ла̀њскӯ ста́реж у лѝвади ћу а̀н спа̀нē сни̯е́г да по̀пāлим.

старѐшина м ‘кућни домаћин’. – Та̀мо ђе нѐма старѐшинē нѐма ни ку̏ћē.

старешѝнство с ‘улога кућног старешине’. – Кад је Дра̀гиша на̀пунијо ше́сет го̀дӣна, о̂н сазо̀вē ку̏ћāне и прѐдā старешѝнство О̀браду и ка̑же му: од са̀д тӣ бри̏ни, а ја̂ не́ћу да ка̑жем ни ши̏ш ни пи̏с, а то̂ ти зна̑чи: ако би пи̯е́вац шћѐо да ти кљу̏цā прѐкаду, не́ћу да му ка̑жем ши̏ш, а ако би ма́чак кре́нō на пѐчено божитња́че, не́ћу да му ка̑жем пи̏с (10: 97).

ста̑ри -а -о ‘који је стар, који дуго траје’. – Ѝмало на на̏шем по̀току преко пѐтнēс ста̑риг водѐнӣца; ~ *сва̏ӣ* ‘уз кума, најважнија сватовска функција и други сведок на венчању’. – Ко̀да̄-нас су ти на сва̏дбама на̏јгла̀внији ку̑м, ста̑ри сва̀т, ђѐвēр, барја̀ктāр, ча̀уш, во̀јвода и дома̏ћин, дома̏ћин је ма̀ом младо̀жењин стрӣц, а ста̑ри сва̀т ӯјак; в. *сӣарујко*.

ста̏рина м ‘стар човек, старац’. – Не̑ма ти бо̀љег ӯчитеља од ка̀кōг му̑дрог ста̏ринē у се̏лу који је про̀шо сѝто и рѐшето, и ра̏тове, и по̀плаве, и гла́дне го̀дине и коéшта; – Ѐвē оно̀ма̄д разго̀вāрам са ђéдом, а о̑н вѐлӣ: дӣ̑ете, ђе се ста̏рине нѐ чујӯ, тӯ̑ Бо̀г не по̀ма̄жē; ‖ **старѝнскӣ** -а̄ -о̄ ‘древни, стари’. – Зѐма̄јле су старѝнскӣ љу̑ди ѝмали старѝнска̄ ће́мѐна: ко̀мпӣр мѐсечар, пшѐницу ба̀нкӯт, мӯруз стакла́рац; ‖ **старѝнски** прил ‘на старински начин’. – Док се зѐмља ра́дила старѝнски, би́ло је на̀ њо̄ј и здра̑вља и здра̏во̄г на́рода.

старје́ство / старе́штво с ‘поредак по годинама’. – К ру̑ци смо прѝлазили по старје́ству, на̏јпрво ђе́ду, па чѝчи, о̀ндак ба̀би, па стрӣни. – Зна̏о се ре̑д и свѐ би́ло по старе́ству.

старо́ѐдиоц м ‘староседелац, мештанин који више генерација живи у месту’. – Мили́ћевићи ни́су старо́ѐдиоци во̀јна̄к јел се ста̑ри Ра̏домир прѝвенчо кад се ожѐнијо са Јеро̀тијевом ће́ркōм Ка́то̄м, она би́ла мира́жӣнка.

старо́јко м ‘стари сват (нов.)’. – Тӯ̑ ти мӣ ӯ́јку за̀пјева̄мо: не̑ма пјѐсмē ни весе́ља, док старо́јко не за̀пјева̄.

старо̀косан -сна -о ‘престарео (о трави, сену)’. – Нѝје по̀кошено на вре́ме, мло̀го старо̀косно, нѝје нѝ за шта сѐм за ко̀зе ил про̀стӣрку.

ста̏ро̄с -ости ж ‘старост’. – Док си мла̑д, мѝсли на ста̏ро̄с да те нѐ пӣта ста̏ро̄с ђѐ ти је би́ла мла̏до̄с и да нѐ биднē по о̀но̄ј мла̑д дѐлија – ста̏р сиро̀ма.

старости̑вни -а -о ‘стари, древни (о књигама)’. – Та̀ко̄, вѐлӣ ђе́до, ка̑жу књѝге старости̑вне.

стару̀дија ж ‘стара, неупотребљива ствар’. – А̀јде бре̑, чо̀вече, да о̀вē стару̀дије да̏днēмо Цѝганима кад на̀ӣђу, са̏мо нам пра̏вē гӯжву и завр̀зӣвамо се око̀-њӣг; в. *ргаӣи*.

стару́шити се ста̀рӯшим се несв ‘отимати се од контроле старијих (о деци), понашати се самовољно’; в. *одоцниӣи*.

ста̑с м ‘раст, висина тела’. – Бѝјаше тво̀ја ба̏ба ко̀ ви́ла, ѝмала е и ста̑с и гла̑с, кад за̀пјева̄ ко̀ да зви́ѐзде бро̀ӣ; ‖ **ста̏сит** ста̀сита -о ‘висок, витког стаса’. – Бѝјаше на̀ко̄ ста̏сит и ле́пе на́рави.

стаса́вати ста̀са̄вам несв ‘доспевати, приспевати’. – Ђѐво̄јке му вѐ̏ћ стаса́вају за ӯдају. – То̑ е на̏раштај ко̀ӣ је стаса́во̄ уз жѝжалицу и о̀гњиште над ко̀ӣм су вѝсиле вѐриге и ѝшо̄ бо̀с од Ђӯ̑рђевдана до Мѝтровдана; ‖ **ста̏сати** -ше̄(м) св **а.** ‘доспети, стићи, ући у фазу пуне зрелости’. – Ста̏сала пшѐница за жѐтву; **б.** ‘ући у године кад се преузимају неке озбиљне обавезе’. – Јѐдно̄г да̑на, бѝјо То́зо о̀дврко̄ − ама̏н ста̏со̄ за̀ школу − за̀игра се и нѐкако ӯпанē у о̀нӣ ба̀зēн (7: 121).

ста̀ти ста̀нēм в. *сӣајаӣи*.

[ства̑р] ж. – Нѝје он ӯмљо̀ ни да по̀мерӣ ства̑р која му смѐта, а ка̏моли да нѐшто на̀прави; ‖ **ства̀рчица** ж дем од *сӣвар*. – Ѝдок те на̀бавик коека̀кӣјег ства̏рчӣца што трѐба̄ за̀-славу.

ство̀р м ‘биће, створење’. – Одја̀мпӯт, у о̀но̄м су́тону, ѝзби прѐд-на̄с нѐкӣ ство̀р; ‖ **створе́ње** с ‘биће, створ’. – Вѐрујмо ми да у живо̀ту ни́сам вѝђо та̀ко̄ створе́ње, ко̀ ӯпис.

створѝзати -а̄м несв ‘стално отварати и затварати врата’. – Сми́рдете се, ђѐцо, шта̀ са̏мо створиза́те тѝјем вра́тима.

стѐга ж **1.** ‘направа за учвршћивање предмета обраде’. – Нàша стȍларска тѐзга имā двӣје стѐге; **2.** ‘строгост у васпитању’. – Прѝвӣ тӣ њѐму стѐгу док је врéме да нѐ пукнē у сàмпас.

стéгнути стêгнем св ‘учврстити нешто да се не помера, да се не отвара’. – Стéгни јȍш мéно да се не рàзвēже; ‖ **стéћи** стêгнем св. ‘исто’. – Чȕеш кад ти кâм: ово трѐбā бȍље стéћи; ‖ **стéзати** стêжем несв према *стегнути*. – Мàло ме стêжу ȍвē чизмѐтине.

стѐлна ‘стеона (о крави која носи плод)’. – Вѝдруља е стѐлна већ сѐдам месéцӣ, трѐбā скȍро да е одȕставӣмо мȕсти.

стѐњало с ‘човек који све ради као од беде, коме је све тешко’; в. *кукумуд*.

стѐњати стѐњēм несв ‘тешко дисати под великим теретом’. – Штȁ стѐњēш, ȍчијӯ ти твȍјӣг, кȍ да се пȍрāђаш?

стѐћи стѐкнēм св ‘зарадити, скућити (се)’. – Стѐко си, вáла Бȍгу, дȍста, тȏ нѝје бѝло прȍсто јел да е стѐћи кȍ што рѐћи, свӣ би богȁти бѝли, ал знâм да ти ни сȁд нѝје пȍтаман јел, што вѝкаше ђéдо, лȁшње је стѐћи него сачȕвати; ‖ **стѝцати** стѝчēм несв према *стећи*. – Кȍ рâди и стѝчē – и Бȍг га подȕпирē.

стѝгнути стѝгнēм в. *стићи*. – Бȁба е говȍрила: кад стѝгнē пȍследњи пóзив, на њѐга нѝко нѐће закàснити; ‖ **стѝћи** стѝгнēм св ‘наћи се на истом месту с неким ко је био измакао’. – Ѝте вѝ, ђѐцо, стѝћу јâ вâс; ‖ **стѝзати** стѝжēм несв према *стићи*. – Стѝзō е ȏн зѐмājле и нȁјбрже, а сȁд ако нàправӣ двá корāка – на трѐћӣ мȏра да чѐкнē.

стѝд м ‘срам’. – Жѝв ме стѝд пȏјде боз ȍнōга што е учѝњō; ‖ **стѝдан** -дна -о ‘који има осећај стида, срамоте’. – Брѐзбожнѝци, сѝнко, нит ѝмајӯ стрâ од Бȍга, нит су пред љȕдма стѝдни, не знáдӯ ȍни шта ће напошљéтку да бѝднē; ‖ **стѝдљив** стѝдљива -о ‘који има осећај стида’. – Снâјка нам јȍш стѝдљива, а вѝђеђемо кàкā ће бѝти кад се мéно ослȍбодӣ.

стѝдак стѝтка м ‘последњи залогај кад се једе »у ревени«’. – Нарȕчили ми печéње у ревѐни и стѝдак, бајáги, нѐће нѝко д-узмē, кад одјàмпӯт нѐста стрȕјē, а ȍнō свӣ грмачише у мрáку да смȍтајӯ ȍнō јѐдно пáрче и испоназабѝјају вѝљушке јѐдан дрȕгом ȕ-рȕке; в. *пошљедак 2*.

стѝдљивōс -ости ж ‘ненаметљивост, повученост у себе, устручавање’. – У ȍнō врéме стѝдљивос ђѐвојака е бѝла на свàком корáку јел ђе гȍј је стѝда – нȍјнāк је и поштéња.

стѝдовати -уем несв ‘осећати стид, стидети се’. – Свӣ кȕћāни стѝдујӯ боз њѐне срамȍтē; в. *слиј̑епац*; ‖ **стѝђети се** стѝдӣм се несв ‘стидети се, снебивати се’. – Ȍнō од чѐга би се пàметни стѝђели ȍнӣм се будàле, ко ȍни, пóносē.

стѝшати се стѝшāм се св **а.** ‘смирити се, утихнути’. – Бѝјасмо се мӣ стѝшали кад чȕсмо да нѐко зȍвē испрѐд-кућē; **б.** ‘ослабити (о врелини, жару)’; в. *чакља*.

стиј̑éна ж ‘стена, велики комад камена, камена литица’. – Гóренак на сáмом врȕ Јѐлице ти је Цр̂на стéна; ‖ **стѝјење** с ‘камење, стене’. – Испод ȍнōг стѝј̑ења ти је Рȕина кȕћа.

стȍварити стȍварӣм св ‘истоварити’. – Жâре стȍварӣ др̂ва с кȏла, ȕњē му у àвлију и слȍжӣ под трѐн (5: 59); в. *ћенара*.

стȏг стȍга м ‘сено или пшеница саденути на кружној основи око коца, стожера’. – Стȍгове пшѐнице смо жђѐнӯли поред гȕмна ђе ћемо да врȕшемо кад врȕшалица дȏђе у нàш цѐмāт.

стȍгуља ж ‘»рогоџа« на коју је саденут пасуљ’. – Жђѐнō сам у котáру стȏг јѐчма и трӣ стȍгуље пасȕља.

стодѝнāрка ж ‘новчаница од сто динара’. – Дȁдок и јâ свирáчима стодѝнāрку те ми ȍтпјеваше ȍнӯ: блȁго мѐне и тѐбе, ђѐвōјко, кад је нàма чȁӣр до чȁӣра.

стȍжер м ‘колац око кога се дене стог’. – Ȍнāј пȍдоштрен стȍжер дȉгнӯ ȕ вȉс њȉг двȍјица и побȉјајӯ, а ја̂ им сȉпō вȍду да се ра̀квасӣ зѐмља, и та̀кō ѣ̀ерајӯ док нѐ побијӯ шéсēт-седамдѐсēт сантȉмā.

стоја̀дара ж ‘девојчица која »зна сто јада«’. – Ба̀бина стоја̀дара, зна̂ на̀ чӣм звиjéзде стȍē.

стȍка ж ‘општи назив за домаће животиње’. – Кад јој ȕнучад на̀правē нѐку неваљáлштину, ȍна пȍчнē да ца̀кā и да им брȍјӣ коека̀кē пȍгрде, тѐ стȍко јѐдна стȍкава, тѐ стȍка ви нȉје рáвна, тѐ нȉсте одвȍили од стȍкē, ал на̀јсмјѐшнијē нам бȉло кад им ка̂же »стȍко бѐз-рēпа«; ‖ **стȍкāв** а - о ‘који је као стока, који се тиче стоке’; в. горе *стока стокава*; ‖ **стȍчан** стȍчна -о ‘који воли стоку и добро је негује’. – Ȍн ти је стȍчан на̀чисто, да мȍже ȕ штали би спáвō, ра̂ни иг, пȍјӣ, тȉмāри, прȍстирē, ма глѐда иг, нѐш ми вѐровати, кȍ ѣ̀ецу; ‖ **стȍчица** ж дем. од *стока*. – За̀патисмо, вáла Бȍгу, стȍчицē и пȉљежи и мéно помéно заȉмасмо; в. *скрпити*; ‖ **стȍчјӣ** -ā -ē ‘који је од стоке, који се односи на стоку’. – На̀васали смо стȍчјē рáнē, исéћи ће до Ђȕрђева да̂на, а мȍжда бȉднē да јѐдно ил два̂ сȉјена и прѐљетӣ; в. *исећи*.

стȍлиснӣк в. *ајдучки*.

стȏљњак в. *чаршав*.

[стȍмāк] -áка м ; в. *бубњаив*, *жврњати*, *тегоба*; ‖ **стома̀чӣħ** -и́ħа м дем; в. *стуживати се*; ‖ **стома̀чина** ж аугм. – Штȁ си оклѐмбесијо ту стома̀чину?

стȍпа ж **1.** ‘отисак стопала’. – По стȍпама на снȉјегу вȉђело се кȕдије је ȍтишо; **2.** ‘мера за дужину’. – Ȍсново е штȁлу дужѝнē двáдес ȍсам стȏпа; ‖ **стȍпица** ж дем. – Вȉдӣ се да су ѣ̀етињē стȍпице.

стȍрњати се -ām се.св ‘уклонити се брзо, нестати’. – Са̀д је бȉјо вóђе, нѐ знам ѣ̀ѐ се стȍрња бȉже-бȍље; в. *торњати се*, *шуњати се*.

стотȉњāк -áка м ‘буре од сто литара’. – Натȍчиде, сȉне, ра̀кијē из ȍнōг стотињáка.

стотȉњак -њка м ‘стотинак’. – На̀ѣерō е пра̀сāд на по стотȉњак кȉла; ‖ **стóтак** стóтка м ‘и с т о’. – Ȍвē гȍдине нȉје ѝ̀ава це́на свȉњама, изȉшла на стóтак динáрā.

стȍчар м ‘човек који гаји стоку’. – Ȍни су нѐколко кȍљēна бȉли на̂јбољи стȍчари у сѐлу, њȉна стȍка ти је бȉла за прȉмер: на̀јбољи вȍлови, кра̀ве кȍ ла̂ђе, јȕнад отȉмāрена.

стȍчити стȍчӣм св ‘саставити расточена кола’. – А̀јде да скȉнēмо тѐзијāн па да стȍчӣмо кȍла и тȕрӣмо ка̀нате.

стȍчница ж ‘жена која воли и гаји стоку’. – Пéра ти је бȉла стȍчница ка̀кӯ нȉсмо ȉмали у цемáту.

стра̂ стра̀а м ‘страх’. – Зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: бȍље је ма̂ло с бла̀гословом но вѐлико богА̀ство са стра̀ом да се не ȉзгубӣ. – Ȍн ти је бȉјо у свȍе врéме стра̂ и трѐпет.

стра̀дāлник м ‘онај који страда’. – Онај вѐсели Дра̀гић, пȕсти стра̀дāлник, пȍгибе за нȉђе нȉшта и ȍстави нȍлико сȉроте ѣ̀ецē и јѐдно пȍсмрче.

стра̀дāлница ж ‘жена која страда, мученица’. – Ако ȉмā стра̀дāлница – тȏ ти је бȉла вѐсела Перȕника Дра̀гићева, Бȏг да јој за мȕке њѐне да̀рӣва ра̂јско нáсēље.

страда̀нија ж ‘страдање’. – За врéме ра̀та Бȏјовиће у Брѐзовицама е за̀десила вѐлика страда̀нија: Бугарáши су им попáлили свѐ гра̀ђевине.

стрáдати стра̂дам (не)св ‘бити изложен страдању, патњама’. – Нáрод је вóђенак стрáдō вȉше од комȕнӣста пȍтље ра̀та нег од Нѐмāца за врéме ра̀та.

стра̂жа ж ‘телесна гарда’. – На̀гнō Ȍбрад трубáче на̀-Дȕбљу да му одсвȉрају и ȍтпјевајӯ ȍнӯ: Од Топȍлē па до Ра̂вне гȍрē, свȕ̄ħ су стра̂же комада̀нта Дра́жē, а њѐгов ȍтац вѐлӣ, ȍде јȍш јѐдна ша̀руља за ка̂зну, а ȏн у а̀пс; в. *лопов*.

стра̀жāр -áра м ‘чувар’. – Кад је бȉјо стра̀жāр, ȕватӣ га овȉцӣр да е за̀спȍ у стра̀жари.

стра̀жара ‘стражарска кућица’. – На Кара̀ули го́ре на вр̏ Јѐлицē е зѐмāјле би́ла стра̀жара.

стра́жити стра̑жим несв **а.** ‘пазити, бити на опрезу’. – Мо̑раш ста̑лно да стра̑жиш, да би̏днēш бу́дан и му́дар, да не ола̀бāвиш, да не по̀тпуштӣш, но да во̀дӣш ра̀чӯн о сва̀кој ситнѝци ако мѝслӣш да ти кӯћа на̀предуе; **б.** ‘налазити се на стражи’. – Ô н је тê но̀ћи би̏о на̀ стра̄жи според го̑рњег у̀лаза.

стра̀жњӣ стра̀жња̄ -ē **1.** ‘последњи’. – Ре́шила ба̀ба да се прѝчēсти и у стра̀жњӯ нѐђељу по̀ста; **2.** ‘задњи’. – Кад би̏днēш до̀лазијо, уи́ђи на стра̀жња̄ вра́та, о̀ставићу иг о̀ткључана.

стра̀жњица ж ‘задњица’. – Сра̑м га би́ло од стра̀жњице кад о̀браза нѐма.

стра́на ж геогр ‘коса падина’. – О̀де шӯма̄р на̀ниже нѝза-стра̄ну ка Да́видовића по̀току; ‖ **стра̀нчица** ж ‘мала стрмина, пристранак’. – У о̀но̄ј стра̀нчици би бѝјо мло̀го до̀бар вѝноград, о̀крēнута јӯгу, по̀ваздāн ӯ-оку су̑нца; ‖ **стра̀нчина** ж пеј ‘тешко пролазна страна’. – Он се скри́во̄ у оној стра̀нчини вишѐ куће; ‖ **стра̀нчуга** ж ‘и с т о’. – У о̀но̄ј стра̀нчуги би и ђа̀во вра̑т сло̀мијо.

стра̀овица ж ‘враћбина, саливање растопљеног олова у хладну воду ономе ко се престравио’. – Ко̀лко се Са̀ва Сто̀јановић бѝјо прѐпō тê но̀ћи, дѝжала га дѝ̄ат нѐколко да́нā и мо́рали су да зо̀вӯ нѐку жѐну да му са̀лӣва стра̀овицу.

страо̀та -о̀тē ж ‘страхота, патња, несрећа’. – Кад су про̀клети Бугара́ши попа́лили сѐло, би́ло е страо̀та по̀глāти о̀нāј о̀јађени на́род.

стра̑с -сти ж ‘страх’. – И ѝспушти ти о̀на, весѐлница, од стра̑сти и цѐзву и шо́љу и врѝсну ко̀ да е љо̀штӣ гу́ја (7: 118).

стра̀ћара ж ‘стара, запуштена и прљава кућа’. – Ô н ти је о̀нӯ стра̀ћару насле́дијо од о̀ца и нѝје нѝшта унапре́дијо, но ћѐра̄ на̀кō од да̀нāс до̀-ćутра.

стра̀шљивац -ѝвца м ‘плашљивац, кукавица’. – Тô су ти о̀бични стра̀шљѝвци и кукавѝчēнде, о̀ни зна̀ју да се јӯна̄че са̀мо кад ку̀лизе нѐком.

стра̀шнӣк -и́ка м ‘кожни штитник на узди коња у висини очију (с обеју страна)’. – Стра̀шнӣк ти се ста̀вља̄ да ко̀њ нѐ мож да глѐда̄ на̀ стра̄ну да не прѝзирē.

стр̀ва̄ћ -а́ћа ‘слабашан, нејак човек’. – Ђе на́ђе оног стрва́ћа да ти по̀могнē, ја̀чē је онō ди́ѐте о̀д њега.

стр̀вина ж ‘лешина, цркотина’. – Кад је Ма̀но̄јлу цр̀ко бѝк, о̀дма су орлу̀шине о̀ćетиле стр̀вину и по̀челе да крӯже изнад ја̀ругē.

стрвѝњати -а̄м несв **а.** ‘споро ићи, вући се немоћно, старачки’. – Ѝдēм ва̀кō ко̀ што видӣш, стрвѝња̄м, бр̀жи је спӯж од мѐнē; **б.** ‘мучити се, рвати се с недаћама’; в. *заслуга*.

стрѐа ж ‘стреха’. – Кад је шћѐо д-у̀дарӣ пљу̑сак, вѝдӣм ја̑ ко̀кōшке се скла̀њају по̀д-стреу; в. *вијукатӣ*, *замући*.

стрѐвити (се) -ѝм (се) св ‘срести’. – Са̀мо тӣ ѝди преко Русовица, стрѐвићеш се ш њѝма сѝгурно и рѐци им да не ѝтају и да смо пшѐницу скр̀дили.

стрѐка ж ‘шира линија на ћилимачи’. – Ћилѝмаче ни́смо ба̀лучили, ал смо иг стрѐкāма ша́рали.

[стре́ла] ж. – Ѝмали смо лу̀кове и стре́ле па смо се код ова́ца̄ та̀кмичили ко̀ ће бо̀ље да по̀годи ме́ту; ‖ **стрѐлица** ж дем **а.** ‘мала стрела’. – Ђедо Мла̀домӣр нам је на̀јчешће пра̀вијо ма̑ле лу̀кове и стрѐлице; **б.** ‘слабији удар грома’. – Га́ђала стрѐлица у ба̀грен испод Ча̀ира на два̑ ко̀нопца о̀д на̄с, прѐцркли смо; в. *гроница*.

стре́сти се стре́сēм се св ‘уздрхтати (од студени, узбуђења, страха)’. – Ѝватила ме нѐка дѝ̄ат те се стре́сок и најѐжик, да̑јде по ѐдну мѝ̀ченицу да се згрѝјем.

стр̏жēв -ева -о ‘који је од стржевине’.[5]

стр̏жевина ж ‘стржева грађа’. – Накри́чијо ми Ра́ле да му, кад ỳмрē, одржим сло̀во и да му на̀чинӣм са̀ндук и кр̀стачу од стр̏жевине и мо́рō сам тô д-ѝспунӣм. – Ко̀да нас имā и стр̏жевине, и бјѐловине, и ра̀стовине и лỳжњаковине и цѐровине, тô ти је свѐ ѝста ва̀милија, са̀мо е цѐр за грâђу по̀најтакши.

стр̏ѝжа ж ‘шишање вуне са оваца’. – Бр̂зо ће по̀чēти стр̏ѝжа, ре́шиле жѐне да стри́жӯ ôвце кад нѐ знам кỳ-ћу прѝје, стô по̀слōва ѝмāм, а мôрам да им по̀можēм др̀жати.

стр̏ѝ^{j}еж м ‘танки лед, ледена покорица’. – Ни́су ба̀ре ба̀ш залѐдиле, ал јѐс ỳватијо стр̏ѝ^{j}еж по вр̀у.

стр̂ина ж ‘стричева жена’. – Ѐде мо̀ја стр̂ина Крсти́на Бо̀гу на ѝстину; ‖ **стр̂ѝница** ж дем. – Рѐкли стр̂ѝница и чѝкуна да ће ме во̀дити у бо́лницу да вѝдим ђе́да; ‖ **стринѐтина** ж пеј. – Ѐна ње̂на стринѐтина нѐка на̀ца̑к жентỳрача; ‖ **стр̂ѝнин** -а -о. – Ѐвō ти је стр̂ѝнин шта̀пѝ̄ћ, ш ње̂м се припома́гала у по̀тоњим да́нима.

стр̏ѝћи стри́жēм несв **1.** ‘шишати овцу, скидати руно са ње’; в. *стрижа*; **2.** ‘ћулити уши’. – Кад ко̀њ р̀жē и стри́жē увѐтима, ôн је нѐшто о̀ćетијо ил нѐку опа́снос ил је о̀пазијо ко̀билу.

стр̂ѝц стри́ца м ‘очев брат’. – Бѝјаше стр̂ѝц Мѝлорад јѐшан, мо̀го е да збр̏ѝшē по́-кила сла̀нине ко̀ нѝшта; ‖ **стри́чēв** -ева -о ‘који припада стрицу’. – Тô е стри́чēв во̀тњāк, вѝш како е за̀тēгнут, ко̀ та̀мбура.

стри́чевина ж ‘наследство од стрица’. – Вѝћēнтијев сѝн Срѐтен, стр̂ѝц ста̂рог Мѝлоја, бѝјо бѐжђетан, па е Мѝлое насле́дијо стри́чевину, ѐнē ти на спо̀мену за̀-пѝсато.

стри́чевић м ‘стричев син, братучед’. – Ѐвāј дѐлија ти је мô̑ј стри́чевић, ѝмāш ли ка̀кӯ до̀бру ђѐвōјку за̀-њега?

стрмогла́вити се -ѐглāвим се ‘пасти са неке висине’. – Нѐмōјде се пѐти то̀лико ако Бо̀га зна̂ш, стрмогла́вићеш се, те ћеш вра̂т сло̀мити ко̀ ѐнѝ Та́со, далѐко би́ло.

стр̏њāк -а́ка м ‘њива са које је пожњевена пшеница’; ‖ **стр̏ѝњѝште** с ‘и с т о’. – Пỳшти ôвце по стр̏ѝњѝшту, нек попа̀бѝрче понеки кла̂с ко̀ѝ је о̀стō.

стро́ба ж ‘страхота, страхоба’. – Стро́ба да т-ỳвāти ко̀лко е тô задỳдњело кад је га́ђō гро̀м.

строва́лити се -ѐвāлим се св ‘срушити се, сурвати се’. – Нѝкаки кỳћēвник ôн нѝје кад је дозво̀лијо да му, кад је оловла́ни олуја о̀ткрила ка̀чару, о̀станē гра̀ђевина непокривѐна и ѐнē ти са̀д му се строва́лила, гр̂дно по̀глāти.

стро́љати се стро̂ља се в. *стровалити се*, *нађенути*.

стро̀ном стро̀нома м ‘астроном’. – Ѐца Јо̀вана, што е жи́вљō и Бо̀гу се мо̀лијо го́ре у пѐћини на вр̀ Јѐлице, зва́ли стро̀ном, ва̀ља̑да што е погле́дō ỳ небо.

стропо̀штати се -ам се св ‘пасти, срушити се’. – Ѝђаше ôн с на̀ма и одја̀мпӯт се заљу́ља и стропо̀шта се но́ђе за̀-про̄шће, јѐдва га повра́тисмо.

стр̀пати стр̀пāм св **1.** ‘увући, угурати’. – Стр̀паше га у бỳвару за нѝће нѝшта; **2.** ‘саденути’. – Стр̀пасмо да̀нас, уз Бо̀жјӯ по̀моћ, два̂ сѝ^{j}ена, сто̄ē лѝчита ко̀ ја́јце; **3.** ‘набацати’. – Стр̀паше свѐ на го̀милу, на̀кō, брез ѝкаког рѐда; ‖ **стрпу́љити** стр̀пӯљим св дем ‘саденути’; в. *си^{j}енце*.

стрỳгāр -а́ра м ‘мајстор на стругари који рукује бансеком‘. – Од свѝјӯ струга́рā, Мѝлое Јо́ровић је бѝјо на̂јпрецѝзнији, за̀тō е код њѐга ста̀лнō би́ла на́лога.

[5] У Драгачеву обичне су речи *стржев*, *стржевина* као ознака за један варијетет храста, али је, тврде информатори, непозната основа **стржж-*.

стру́гати стрȕжēм несв ‘припремати грађу секући трупце, балване’. – Дȁнāс трѐбā да ми стрȕжȳ грâђу за крôв; ‖ **стрȕгнути** -нēм **1.** ‘засећи на месту на ком ће се стругати’. – Пр̏во ме́но стрȕгни док тестѐре нѐ легнē; **2.** ‘побећи брзо’. – Кад је дȍшло до гȕжве, мôј ти Јȕгослав стрȕгну низ Пȍротине кȍ зѐц.

стрȕготина ж ‘отпадак при стругању дрвета’. – За стрȕготину су начѝнили нѐку врȕну у кȍјōј ȍна гȍрī и згȍдно ȕгрије рȁдјōницу.

стру́ја ж ‘нелагода, трема, страх да ли ће се нешто на најбољи начин завршити’. – Ѝмала сам нѐку стру́ју цѐлог живȍта, нѝкад ни́сāм мȍгла да дȁнгубѝм.

стрȕк м ‘садница неке биљке’. – Комѝшали смо жѝто на стру́ку, за ру́чак понѐсēмо љѐба, слȁнинē, сѝра, кȍјī стрȕк лȕка и тô ти је па смȍчи; ‖ **стру́чак** стру́чка м дем. од *струк*. – Пјѐваше нȁша Мȁрија ȍнȳ старѝнску како Јо́ва ѝдē из дȍлōва и ôн, вѐлī, нȍсī стру́чак бȍсијока, да зȁкитī свȍјōј дрâгој врáта.

стрȕка ж **1.** ‘ткани вунени прекривач за бебе, украшен решмама’. – Баба је уз пелене обавезно доносила и струку (9); **2.** ‘конац, жица 1 (в.)’. – Ако ћеш да ти цѐмпер бѝднē дѐбљи, ȍнда сȁставѝмо двѝје ил трѝ стрȕке и тô препре́дēмо на дрȕжлици; **2.** ‘професија’. – Стȁријег сѝна сам дȁо д-ȕчѝ за ȕчитеља, згȍдна е тô стрȕка.

стрȕна ж **1.** ‘затегнути сплет длака из коњског репа на гудачком инструменту’; ***изр***. *зȁтегнути ко ~*; **2.** ‘конац на рибарском прибору’. – Дȍбавијо Тȍша ȍднеклē млȍго дȍбру стрȕну за пѐцāње; **3.** ‘спуштен желудац’. – Рѐкли ми да ѝмāм стрȕну, зȁтō ме вȁкō бȍлī; кâже: мôра да си нѐшто млȍго зȁпела чѝм си се вȍлико стрȕнила, трѐбā да се, вѐлī, ȍпашēш.

стрȕнити се стрȕнѝм се св ‘пореметити положај желуца’. – Нȍсик с Мѝлорадом ȍнē цȁкове с пшѐницом и кâдар се стрȕник; в. *носити*, *струна*.

стр̏чати -ѝм св ‘сјурити се низ брдо, низа страну’. – Кад ȕгледасмо мâјку ђе ѝдē, стр̏часмо низ О́рницу прѐдā њу, а ȍна нам ѝзвади из це́гера вѝшек нȁнеāка.

стȕб ‘носач терета, грађевине’; в. *дирек*.

стȕбе ж мн ‘лестве, мердевине’. – Ѝди, дѝ^{j}ете, чȁском ȕза стубе, на кȁлкан, ȍткупи јáјца и збȁци ме́но ђѐтелинице тела́дма.

стȕблина ж ‘шупље буково дебло укопано у извор (попут малог бунара)’. – Ѝзбише ȍздō од Стȍјановића стȕблине и нѐшто цȁгорē.

стȕдēн -и ж ‘хладноћа, зима’. – Бе́ше стȕдēн, пȕцā цѐрѝћ, ал не́мадосмо кȕд, мо́рали смо д-иде́мо су́ду, јел влâс је влâс; ‖ **стȕден** стȕдена -о ‘хладан, равнодушан, незаинтересован’. – Ôн је шћѐо де се жѐнī ш њôм, ал ȍна бе́ше стȕдена, нѐ шће ни да чȕе.

студе́нац -нца м ‘извор’. – Чѐсто су се ви́ђали на студе́нцу и тȕјнāк су пȍчели да се бегѐнишȳ; в. *прочевље*.

стужи́вати се стȕжуе се несв ‘осећати мучнину’. – Ѝзглēда да е прела́дијо стомȁчѝћ, нѐшто му се стȕжуе, кȍ да ће да пȍвраћā; ‖ **сту́жити** се стȕжи се св безл ‘смучити се’. – Бѝјаше тâј рȁзговор млȍго мȕчан, згȍдно ми се сту́жило кад сам свѐ тô чȕо.

стȕкати -āм несв **а.** ‘сузбијати, успоравати вола који у запрези јаче вуче’. – Мôрам лева́ка да стȕкāм, стȁлнō нȁдирē; **б.** ‘ометати некога’. – Кад су вѝђели да е ôн спосȍбнији ȍд њѝг, пȍчеше д-изнȁлазē на́чине да га стȕкају; ‖ **сту́кнути** стȕкнем св према *стукати*. – Нѝје ôн мȍго нѝкако да га стȕкне: стȁлнō е ѝшō за свȍјōм тврдȍм гла́вōм; ‖ **стȕк се!** узв. ‘волу да успори, да се врати назад’. – Стȕк се, Ша́рења!

стȕкāч -а́ча м ‘штап којим се по њушци удара во који надире у јарму, који вуче јаче од свог парњака’. – Лѐвāк је ȍштрији и стȁлнō нȁдирē, па е чѝча мо́рō да га стука́чом зȕставља.

сту́лити стȗлим св ‘побећи’. – Ôн ти се јȕнāчи уз ра̀кију, а кад гȍј загу́стӣ, ôн стȗли, кȕршум га нѐ би стѝгō.

стȕпа ж **1.** ‘дрвени, метални или камени округао и издубени суд у коме се тучком нешто дроби, уситњава’. – Ȕзми, сѝне, ȍвāј кру́шац сȍли па га у стȕпи дȍбро ȕситнӣ, трѐбā д-ȕсолӣм сѝр; **2.** ‘лења жена’. – Ȍна Мѝлошева стȕпа ѝдē кȍ лâд, нѐ мош да е ѝшчекāш вȁздāн; ‖ **стȕпāс** -а -о ‘дебелих ногу’. – Да́на е дȍбра кȍ љѐб и ȍтарашна у пȍслу ѝјако е дȍшла нàкō стȕпаста, рѐко би чȍвек, нàкō ȍдока, да е ли̑е́ња, ал свѐ пȍстижē.

стȕпац -пца м ‘вертикални носач каната на запрежним колима’. – Кад скѝнēмо ка̏нате и тȕрӣмо тѐзијāн да ву́чемо сѝ̑ено, ȍнда ȕдаримо ȍвē дȕгачке за̀шӣљене стȕпце; ‖ **стȕпчӣћ** -и́ћа м дем. – Нѐ̏ђе им ѝспō онај стȕпчӣћ с кôла; ‖ **стȕпчина** ж пеј. – За̀качи ми она стȕпчина за јȁсēн и пȕче.

стȕпчара ж ‘жлеб, рупа у коју се углављује ступац на колима’. – Пȍтпуштик кȍла и за̏пе ми ступац за цѐрић и ȍдломи се до стȕпчарē.

сту́ћи сту́чēм св **1.** ‘попити, појести’. – Онȍмāд смо нàправили ба̀зēн за вȍду у планѝни и тȕ̑ ти сту́космо ба̀лōн ви́на и аман це́ло прâсе; **2.** ‘упропастити’. – Ȍнāј нѐсрећник стȕко пȍла ђѐдовине за кра̀тко вре́ме; в. *загребати*.

стȕштити се стȕштӣм се св ‘усмерити се неком циљу трчећи’. – Кад је с бр̏да ȕгледō на́род у а̀влији, Жѝвота се стȕшти нàниже што е мȍго бр̏же.

сȕблесāв -а -о ‘благо ментално несигуран’. – Он ти је ме́но сȕблесāв, нѐмō му ȕзимати здра̏во за гȍтово.

сȕв су́ва -о **1.** ‘ослобођен влаге, осушен’. – Сѝ̑ено јȍш нѝје су́во, нѐ мож га пла́стити. – Од су́ви̑ег шљѝва бȁба нам пра̏вила кȍмпōт; ***изр***. ~ *град* ‘врућ ветар’. – Нȁши ста̑ри су зѐмāјле, кад ȕдарē ȍвӣ врѐли вѐтрови, говȍрили да е тô сȕви гра̏д јел од тê врелѝнē пȍчнē д-ȍпадā лѝшће о Пѐтровдану, ȍпадā зѐлено вȍ̏ће и коѐшта; **2.** ‘мршав, сувоњав’. – По свѐ је спȍсобан, бѝстар, вре́дан, ба̀стāшан, ал ѝмā ва̀лӣнку: млȍго е, бра̀те, сȕв, дȍшō кȍ срчика.

сува́рак -рка м ‘остатак сувог дрвета у шуми, осушена грана’. – Сирȍта Мѝлȕнка е преко цѐлог љѐта ску́пљала сува́рке коекȕдије и та̀кō се пȍтље зѝми грѝјала.

сувѝњав -ѝњава -о ‘мршав, сувоњав’. – Бѝјаше Сла́во Мѝљōјкин нàкō сувѝњав и пȍверетизан. – Вѝдим да е спȍсобан, ал ми нѐкако сувѝњав дȍшō.

сувȍвиња ж ‘суво грање, суварци’. – Нашла́ми ме́но сувȍвинѣ̄ да пȍтпāлимо ва̀тру; в. *сукнути*, *сукатати*.

сувȍвица ж ‘суша’. – Испр̏скала зѐмља од сувȍвице, ако нѐ панē кѝша, јȁди ће бѝти – ȍ̏ће да пȍтпēти рôд.

сȕвогȕз м ‘мршав човек’. – Про́ђе онај сȕвогȕз, нѐма ȕ њему педѐсēт кѝла кад пȍкисне.

сувȍгуз -ȍгуза -о ‘мршав’. – Онāј сувȍгузӣ Тѝкомӣр знȁо да бȁе кад о́вцу нѐшто ȕједе.

сувȍгуза ж ‘мршава жена’. – Јѐс ȍна нàкō сувȍгуза, ал ће свȁкӣ пȍсō завр̏шити бр̏же од дрȕгијег.

сувȍмразица ж ‘оштар мраз без падавина’. – Нѝје дȍбра ȍвā сувȍмразица за ȍзима жѝта, млȍго би бȍље би́ло да па̏нē снѝ̑ег.

сувȍњав -ȍњава -о ‘мршав’. – Ȍни су ти свѝ у ва̀мӣлији сувȍњави, ал вре́дни ко чѐле.

сȕвопāран -рна -о ‘који није влажан; који није мастан’. – Сȕвопāрна ти ȍвā пр̏шута, мôрамо да е за̀лијемо ви́ном, ѝначе прȍпадосмо, мȍгло би нам се припи́сати у мȕчеништво.

сувȍта -ȍтē ж **1.** ‘наткривено промајно место, где нешто не може бити изложено кише’. – Слȍжи тê дȁске у сувȍту да не пȍкиснӯ па да се исповрчáвају; в. *акнути*, *просȋтирка*; **2.** ‘суво сено (за разлику од оног које је закиснуло, влажно)’; в. *закиснути*; **3.** ‘копно, земља’; в. *смешењак*.

сȕврс -сти ж ‘врсник, исписник’. – Свȁ твȍја сȕврс се ѝжени, сȁмо тȋ ôста сиђéлац, цр̏ни цр̏њане; в. *одгађати*, *чоја*.

сувр̀снȋк -и́ка м ‘вршњак, истогодишњак’. – Ȍни су ти суврсни́ци, зâјно ѝшли и ȕ школу и ȕ вōјску.

сувр̀сница ж ‘вршњакиња’.– Њêнê су свѐ сувр̀снице поȕмирале.

сȕгреб м ‘место на коме су гребали пси или вукови’. – Вѐлӣ Љȕбица да е нѐђе нȁгазијо на сȕгреб и споради тȍга дȍбијо сврâб.

сȕд м ‘посуда’. – Ма и јâ сам вȍљела зȁ-славу да прѝновӣм нѐшто од сȕдōва, тô трѐбā д-ѝмā ȕ-куће; ‖ **сȕдӣћ** -и́ћа м дем. – Нȁбавила коекȁкијег суди́ћā, и ло́нче, и шѐрпицу, и цѐзвицу, ȍмањӣ тигȁњӣћ и кȕтлачицу.

сȕд су́да м ‘судска установа’. – За ȍнē кȍјӣ не прѝзнајӯ љȕцки сȕд, ȍстаће ȍнāј нȁјвишӣ кȍēм нѝко нêће мȍћи да с-ȍтмē; ‖ **сȕдњи** -а -е ‘последњи дан, дан страшног суда’. – Вѐлӣ ђéдо бȁби: трѐба се спрѐмати за сȕдњи дȃн док јȍш ѝмā врѐмена, да не ȍдоцнӣмо.

судȁнија ж суђење, парничење. – Нѝкад нѐмō, ђѐцо, да се бȁвӣте кȁкōм судȁнијōм, тô е зȁдњи пȍсō, бȍље опрȍсти, јел знȃш кȁко се кȃже: кȍ се бр̏зо сȕди, јȍш бр̏же ће се кȁјати, зȁтō нѐмōј, па се нѐ бōј.

сȕдба ж ‘нека натприродна сила која управља људским животом’. – Нѝко од сȕдбē нѝје пȍбегō.

сȕдбина ж в. *судба*. – Штȁ ћеш да рȃдиш: тȁкā ти је сȕдбина, мȍраш да нȍсӣш свȍј кр̏с, нêма остȕпања, сȁмо нȁпрēд, дȁо ти Бôг ȍвӯ ђѐчицу, врѝшко ће ȍни да се здȍмчајӯ сна́гē па ћеш бѝти рȃт јел нѐ може да бѝднē кȁко би мѝ шћѐли, но кȁко е сȕ̑ђено.

су́дити (се) сȕдим (се) несв ‘водити судски спор; доносити пресуду’. – Кад су се су́дили, тȁмо ȍни, свѐ им је кре́нуло нѝзбрдо. – Мȍгӯ се љȕди су́дити и пресуђи́вати, ал је вре́ме нȁјбољӣ сȕдија; в. и *судбина*.

сȕдланица ж ‘мера за дужину, једнака ширини длана’. – Ѝспала млȍго дȍбра слȁнина: пȍлутке ѝмају сȕдланицу и јȁче.

су́дница ж ‘просторија у којој се суди’. – Нѐ мож мȍја кȕћа да бѝднē вȁша су́дница: ако ћете да ми сȕдите, ве́жите ме и вȍдте у сȕд, пошто јâ не́ћу д-ѝдēм дȍбровōљно (7: 102).

суђѐнӣк -и́ка м ‘човек који је некој жени, девојци »суђен« за мужа’. – До́ћи ће, дȁће Бôг, и твôј суђѐнӣк на вра́та.

сȕ̑ђеница ж ‘која је неком мушкарцу »суђена« за жену’. – Ȍна ти је њѐгова сȕ̑ђеница.

сужа́вати сȕжāвам несв према *сузити*. – Ши́ри – сȕжāвај, кр̏пи – тр̏пи, дѐри – пѐри – тô ти је бѝо нȁш жѝвот сѐљāчки; ‖ **су́зити** сȕзим св ‘широку одећу учинити ужом’. – Ȍдњēла сам мȍју ȁљину код Ју́лē да ми сȕзи, вȁљаће мȍјōј ћéри.

су́ждребна ‘која у утроби носи ждребе (о кобили)’. – Па́сла се Зѐкуша под Дȍбросављевим пасту́вом и ȍстала су́ждребна.

сȕза ж ‘бистра капља из ока услед жалости, бола’. – Тȍлико се ражалȍстила, сȕза јој сȕзу стѝзāше; ***изр***. *~ радȍсница*. – Кад је чȕла да е дȍбӣла ȕнуче, ȕдарише јој сȕзе радȍснице; ‖ **сȕзица** ж дем. – Ȍтри ђѐтету тȕ̑ сȕзицу с ȍбрашчића.

сȕзити сȕзӣм несв **а.** ‘испуштати сузе због велике хладноће’. – Зацѝнцō бéше мрȁз преко планѝнē, озéбле рȕке, увѐта се скоча́њила, а ȍчи зȁсузиле; **б.** ‘испуштати

течност помало’. – Ȉдок ȕ-подрум, кадар ȍнō нâјвеће бȕре пȍчело да сȕзӣ поме́но, трѐбā га нàмазати слàнином.

су́кати сȕчем несв **1.** ‘увијати, упредати’. – Кад вѐзуемо снȍпове, мӣ свàки прȕт сȕчемо да би мȍго да га прѐвијеш да се нѐ сломије; ***изр***. *~ бр̏кове* ‘упредати бркове’. – Ђе́до ћѐдӣ според шпȍрета, сȕче бр̏кове и прӣча како су јурѝшали на Колȕбари и како га рàнише дȕшмани; **2.** ‘извр̏давати’. – Кад је вȉ̏ђō да ȏн сȕче и извр̏дава ȍнō што е ȍбеђō, ȏн му, нàкō ѝспотија, кâже: тȏ што тӣ рâдиш нȉје човечàнски, тȏ нѐ рāде чàсни љȕди јел рêч је рêч.

сȕкљати сȕкљā несв ‘много димити’. – Потпа́лијо Вла́де ћумурàну, сȕкљā дȉм по цѐлом сѐлу.

су́кно с ‘врста вунене тканине’. – Ȉмō Душа́нов ђѐд по мâјци водѐницу и поред њê ва́љалицу ђе се ва́љало сȕкно; ‖ **сукни́ште** -а с пеј ‘старо сукно’. – Склȍнде ово сукни́ште ода́влē, вȉ[ди]ж-да ми смѐта; ‖ **сȕкненӣ** -ā -ō ‘који је од сукна, који се односи на сукно’. – Ȍндак ти се нȍсило сȕкнено оди̯е́ло; ~ *чàкшире* ‘панталоне од сукна’. – Ȍндај су ти свȉ нȍсили сȕкненē чàкшире и гȕње, а тѐжанове кȍшуље.

су́кнути сȕкне св ‘нагло планути, букнути’. – Кад ȍзгō бàцӣк ȍнō сȉтнō сȕво грâње, сȕкну вàтра зàмало ми нѐ осмȕдӣ кȍсу; ‖ **сȕктати** сȕкћē несв ‘горети великим пламеном’. – Сȕкћē вàтра испод кàзана, ȍна сувȍвиња сàмо пуцкѐтā, а бàба вѐлӣ: тȏ пȕцајȕ дȕшмани ȍд-мукē.

сȕкња ж ‘женски одевни предмет’ – Вѐлӣ баба Миле́ва како су се сȕкње шȉле од вȕненог ткàнӣца, а блу́зе и кȍшуље за ȕ-цркву ил са́бор од лàненог пла́тна; ‖ **сȕкњица** ж дем в. *доколеница*, *ракља[с]*; ‖ **сукњѐтина** ж пеј. – Опѐри ту сукњѐтину, вȉ[ди]ш како ти је штрȍкāва.

сȕкрвица ж ‘гнојава црвена течност из ране’. – Нȉје му јȍш прера́сла рàна, чȉм ме́но нѐ пазӣ, пȍјāвӣ се нѐкā сȕкрвица.

сȕлити се -ӣм се несв ‘измирити се, нагодити се’. – Кад су би́ли на су́ду, не́маде Млàдомӣр кȕд, прȉзна како е би́ло па иг сȕдија пȍсла у кȍднӣк да се сȕлē.

сȕлȳд -а -о ‘озбиљно поремећеног понашања’. – Ма оно њȉно дѐрле ко да е, Бȍже ме прȍсти, ме́но сȕлȳдо, не вре́дӣ му говȍрити.

сулȕндāр -а́ра м ‘чунак, плехани ваљкасти димовод од шпорета до оџака’. – Тàмо, насрѐд кавàнē, стȍјӣ вѐликā врȕна из кȍē сулȕндāр ѝдē нàкосо до оџа́ка, ȍно се поме́но ȍćеђā дȉм, ал штà вàлӣ: ђе ѝмā вàтрē, ѝмā и дȉма.

сȕлц м ‘густо укуван сок од дуња од којег се ствара пихтијаста маса’. – Кад је мàма кȕвала сȕлц од дȕња, нàспē нам по јѐдан тањѝрӣћ те се засла́дисмо.

сȕљати се -āм се несв ‘клизати се’. – Кад смо би́ли у Дȕбоком пȍтоку, ȕдари лѐдена кȉша па се пȍчесмо сȕљати и ми и вȍлови.

сȕљӣште в. *клизишӣте*. – Од ȍвијег кȉша пȍјāви се ȍнамо ȕпремāсе Пи́ћине кȕћē сȕљӣште и ȕпропāсти нам пȕт.

сȕмāнут -а -о ‘који је сишао с ума’. – Ма пȕшти га, бȍгати, вȉш да е сȕмāнут; **сȕмāнуто** прил. ‘бесно, неурачунљиво’. – Одјѐднōм пр̏ште влàша и ȍни пȍчеше да се сȕмāнуто млâте.

суми́рати сȕмӣрам (не)св ‘имати пред собом модел, образац по коме ће се нешто упоредити’; в. *шӣрингла*.

сȕмрāк м ‘време након заласка сунца’. – Кад је би́ло нàкō у сȕмрāк, крêну мȍмци из це́лог џема́та на за́баву па кад је би́ло според Зȍркине кȕћē, пȍчē Дрàгиша: Јѐси ли се наљу́тила Зȍро / што ти ни́сам дȍлазијо скȍро – а мӣ грȕнēмо да бàсуемо.

[суновра́тити] се -ȍврāтим се св; в. *осилиӣти се*.

су́нути сȕнем св ‘насути’. – Слàб сам ти јâ кавѐџија, ал ȁјд су́ни ми пȏ шо́љē тê кàвē; в. *окидаӣти*.

сȕнцати -ам несв ‘псовати сунце’. – Ȉмō е дȍбру дȕшу, ал пȍгану јѐзичину, кад му е пȕкō стȕпац, ôн се прȍдра кȍ сȕмāнут: бêмти крȕваво сȕнце, а ђéдо му вѐлӣ: нѐмō да сȕнцāш!

сȕнце с ‘извор светлости, топлоте, живота’. – Кад с прȍљеђа грȁнē сȕнце, свѐ се бȕди; ~ *ше грȉјало* ‘при помену покојника’. – Вȉкаше пȍкōјни Дрȁгиша, сȕнце те грȉјало, јȁзук је дȁнгубити на вȁкōм дáну; *ȉдȍшшен кȍ* ~ ‘препоштен’. – Ôн ти је пȍштен кȍ сȕнце јâрко; ~ *ши жâрко* ‘ружна псовка’. – Ȉмō е пȍгану језȉчину, мȁломȁло па ȍпсуе сȕнце жâрко или сȕнце ти калȁисāно; *ко ȍзēбо* ~ ‘радовање сунцу’. – Бôг је урéдијо да сȕнце грȉјē и дȍбре и злѐ, сȕнцу се свȁк рȁдуе, а нáрочито ȍнāј што е ȍзēбо; ***изр***. *зȕбашо* ~ ‘кад сунце греје, али је ипак хладно’. – Јѐс да е вѐдро, ал је сȕнце зȕбато, дȍбро се тȉ обȕци; *зȁ сȕнца* ‘пре заласка сунца, за дана’. – Ѐтē мѐне зȁ-сȕнца кȍд куђē, ако Бôг дâ, а вȉ се спрéмте д-идéмо на скȕп.

сунчȁница ж **1.** ‘висока температура ваздуха, жега’; в. *зашешурāши се*; **2.** ‘топлотни удар’; в. *ūрейлануши*.

суȍчити (се) сȕочȉм (се) св ‘срести се очи у очи (на суђењу)’. – Кад су се суȍчили, бȉ јȁсно кȍ е штȁ рѐкō, а кȍ штȁ дȍдō; ‖ **суочéње** с гл. им. – Јâ сам трáжијо од сȕдијē суочéње и кад смо се поглéднули ȍчи ȕ очи, ôн прȉзна кȁко е бȉло.

сȕпа ж ‘течно јело које се једе на почетку оброка’. – Пȍставише дȍбар рȕчак, нȁјпрво сȕпа и ȉз-супē мêсо, па бȉјелӣ мр̑с и кȕвāна јáјца, па сáрма и нȁјзāд тиквȁнӣк; ‖ **сȕпица** ж дем. – Дâјде ђѐтету сȕпицу.

сȕпāрник м ‘такмац, ривал’. – Видӣш ȍна двâ ђéда: ȍни су ти млáдијег дáнā бȉли сȕпāрници, зȁгледали се у ȉстȕ ђѐвōјку, ал, на њȉну жȁлōс, њêни је ȕдадоше за трѐћēг, кȍ у ȍнōј пјѐсми: мѐне дáли – нȉсу ме пȉтали.

сȕпрасна в. *сūрасна*. – Сȕпрасне нам ȍбадвије крмаче.

сȕрвати се сȕрвāм се св ‘откачити се и откотрљати’. – Кад смо ћѐрали снȍпове пшѐницē, Мȉљко пȍтпушти кȍла и ȍна се прѐвртоше, мȍтка пȕче, а ȍни снȍпови се сȕрваше нȉза страну.

сȕрдук сȕрдука м ‘оштра висока стрмина’. – Дȍље испод њȉне ȍкутњице ти је сȕрдук, ȉмā пéшес кȍнопāца висȉнē.

сурдȕкнути се сȕрдȕкнем се св ‘пасти у сурдук (в.)’. – Кад су Јȕла и мâјка јој Дрȁгōјла бȉле изнад Небȍша, ȕватӣ иг нôћ и ȕмал се не сурдȕкнуше у онāј ȁмбис и тȕј су ти за бȕквōм пренȍћиле до сванȕћа.

сȕрутка ж ‘течност која се издваја приликом сирења млека’. – Ȍнȕ сȕрутку искȍрӣстим те сȁперēм сȕдове, сȉјају се кȍ сȕнце, па е пȍсле ȉзрȕчим у сплȁчине те ш њôм нȁпоӣм свȉње.

сȕстајати -аем несв ‘показивати знаке умора’. – Ђéдо је, рѐкō би, пȍчō да сȕстае, нȉје ми вȉше нȁкō брȑз кȍ што сам га глѐдō; ‖ **сȕстати** -нēм св ‘посустати’. – Бȁба е говȍрила да је и млáдом човѐку бȉло млȍго прилȉчније сȕстати него ȕкрасти.

сустéзати се сȕстēжем се несв ‘уздржавати се од нечега, снебивати се’. – Нѐмō да се сȕстēжеш, слȍбодно рѐци штȁ те мȕчӣ.

сȕстизати -жēм несв ‘пристизати’. – Ђéдо се шȁли са бȁбом и вѐлӣ да је пȍчела да га сȕстижē и да ȕскоро ôн ȍд њē нѐће бȉти стȁрији; ‖ **сȕстићи** -гнēм св ‘стићи у путовању или чему другом’. – Кад смо бȉли изнад мȁслāћкиг кȕћа, дȍље под Крȉвајōм, сȕстигосмо Стȍјану Ђȍрђеву и Бисѐнију Јерȍтијеву.

сȕстопцē прил ‘у стопу’. – А мâјка ȉђāше зȁ њȉм сȕстопцē, свѐ док се ôн нȉје пȍпō на камȉјōн с војнȉцима.

сȕтлија ж ‘сутлијаш, јело од пиринча куваног у млеку’. – Скȕвā нам мâјка пȍђекад сȕтлију па ȍзгō пȍспē цȉметом, а мȉ ȍнō спȕцāмо у слâс.

су̏тон м ‘сумрак’. – Кад бȋ су̏тон, са̏мо вȉдӣш како на̏род ѝзодѝ ѝз-њӣва̄ и крȇће кȕћāма, а на по̀више мȇста одјѐкуе пѐсма.

су̑ша ж ‘дуже време без кише’. – Бо̀гами ако по̀трае о̀ва̄ су̑ша, ђаво нам се пȉше.

су̀шара ж ‘просторија за сушење (об. меса, воћа), сушница’; в. *гужњак*, *саламура*.

су̏шити су̑шим несв ‘ослободити се влаге, постати сув’. – По̀јта̄ј о̀во̄, по̀јта̄ј о̀но̄, нѐ су̑шиш ко̀шуљу по̀вазда̄н, ста̑лно мо̀кра од зно̀ја; ‖ **су̀шнути се** су̀шне̄(м) се св ‘мало просушити’. – Кад се су̀шнӯ о̀ткоси, за̏ђте те иг испрѐврђте, па ћемо прѐд но̄ћ да салети́мо да по̀пла̄стимо ђѐтелину и по̀трпа̄мо на ро̀гоце, ако Бо̀г да̑; в. *угланцати*.

су̀шица ж ‘туберкулоза’. – Нѐколко Цо́лове ђѐцē постра́да од су̀шицē; ‖ **су̀шича̄в** -а -о ‘који има сушицу’. – Нѐ зна̄м што̀ е на̀ко̄ оло̀шала, стра̑ ме да нѝје су̀шича̄ва, далѐко би̑ло.

Ć

ћа́јан ћа́јна -о ‘који се сија, сјаји’; в. *орати*.

ћа̀ктити се ћа̀ктӣ се несв ‘сјати се, пламтети’. – Зго̀дно ме прѐћече о̀чима ко̀ē су пла̀мђеле и ћа̀ктиле – рѐко би је ждра̀ка у̀дарила у оглѐдало.

ћѐвēр м **1.** ‘северна страна, север’. – Окре́ни ле́ђа ћѐверу и бѝђе ти то̀плије; **2.** ‘северни ветар’. – Кад у̀дарӣ ћѐвер, брѝје увѐта; ‖ **ћеверни** -а о ‘који се налази на северној страни’; в. *маовина*, *полубрвњара*.

ћевēрац -рца м ‘северни ветар’; в. *вући*, *дембелисати*, *јакуљача*.

ћѐдалица ж ‘даска на којој се седи за разбојем’. – Зȉми не у̀стае са ћѐдалице, ткȇ по̀вазда̄н.

ћѐдало с ‘седало, мотка на којој ноћивају кокоши’. – Ко̀коши прѐд но̄ћ у̀лазē у кокòша̄р и заузимају мѐста на ћѐдалима. – Ко̀коши за̀ да̄на заузимају мѐста у кокоша́ру на ћѐдалима, за̀то̄ се за спа́валице и ка̑же: чѝм ко̀ко̄шка на̀-гра̄ну, он по̀њаву на̀-гла̄ву.

ћѐдати -а̄м несв према *ћести*. – По̀че на́род да у̀лазӣ у за́дружни до̀м и да ћѐда̄ на клу́пе; ‖ **ћѐсти** ћѐднēм св ‘сести’. – Ѝмало е бѐздушнијег љу́дӣ према сиро̀тињи па е о̀туд на́род спјѐво о̀нӯ: ду̀га да̑на у зла̀ господа́ра / нѐ-да̄ ћѐсти нѐ-да̄ љѐба јѐсти; ***изр***. *~ за ра́збој* ‘ткати’. – О̀на по̀вазда̄н ћѐдӣ за ра́збојом, ње̑ни ѣ̀илими су ко̀ у̀пис, нѐ мош иг се на̀гла̄ти; *Кад би зна̀о ђѐ би и̏о, ти̑ј би ћѐо*; ‖ **ћѐђети** ћѐдӣм несв ‘седети’. – Нѝкад, весѐлница, нѝје ѝмала ка̀д да ћѐднē па да ћѐдӣ. – Ста̑лно он го̀вораше: зна̑ш да е запо̀вићено да не ћедо̀чӣш ла̑жно и за̀то̄ на́род вѐлӣ: крѝво ћѐди, а пра̀во бѐћеди. – Ћѐди дѝ си јел ни за дѝ си ни́си. – Ћѐли па ћѐдē, бо̀лӣ иг брѝга што се налу́њило о̀донуд од Овча́ра; ‖ **ћеде́ћи** гл прил ‘седећи’. – Нѝје му те́жак по̀сō, свѐ ра̑ди ћеде́ћи шта̀ би шћѐо.

ћѐдина ж **а.** ‘седе власи’. – По̀пала га ћѐдина, а па̀мēт по̀пуштила; **б.** ‘сед старац’. – Ѐвē, да чу̏емо рѝјеч о̀вē ћѐдинē, на̀јста̀ријег и на̀јму̀дријег мѐђу-нама јел нѝје тек на̀ко̄ ка̑зано да би̏е́ли ко̀њи мла̑ду во̀зē.

ћѐдӣште с ‘седиште’. – Преко ка̀на̄та̄ се ту̀рē ћѐдӣшта и на̀ ње̑г по̀трпа̄мо по̀њаве и ту̀ја̄к по̀ћеда̄мо, ма – жи̑ва зго̀да.

ћѐдница ж ‘седница, скуп’. – Ѝмали о̀ни нѐку ћѐдницу и та̀мо нѐшто ту́пили зу̑бе, свѐ што су рѐкли не вре́дӣ цѝганскē па̀рē.

ћѐдок -о̀ка м ‘сведок’. – За̀вō га за ћедо̀ка, а о̑н рѐко су̀дији: ја̑ нѝшта о̀-то̄м нѐ зна̄м, Бо̑г ми је ћѐдок.

ćedȍčiti -ӣм несв ‘сведочити’. – Вȍдте ра̀чӯн, ђѐцо, штӑ збȍрӣте, нѝког не опа̀њкӑвајте, нит говȍрте ка̀ко нѝје, но са̀мо ка̀ко јѐс, јел је ка̂зано: не ćедȍчи ла̂жно.

ćедӯњав в. *ćиј̑ед*.

ćѐкира ж ‘секира’. – На кȍла тӯрē ćѐкире, пȍпрēко тестѐре, покро́вце, ца̀че са клѝновима, вла̀чегом и ӯзицōм, кȍструтну то́рбу, са кȍјӣм стрӯком лӯка, ча́нком сѝра, па̀рчетом сла̀нинē и мӯрузнӣм љѐбом (5: 58); ‖ **ćѐкирица ж** дем од *ćекира*. – Жа̀о ми онӯ ćѐкирицу, мȍра да ми је нѐђе ѝспала ѝс канāтā; ‖ **ćеки́рче** -ета с ‘ и с т о’. – Понѐзде и ȍнō ма̀ло ćеки́рче, мȍже за̀требати; ‖ **ćекѝрчина** ж аугм пеј од *ćекира*. – Ȍвā ćекирчина се исту́пила кȍ бӯда̀к, пӯкоше ми рӯке ци̑е́пајући ш њȍм, нѐ може да глȍнē.

ćекира́ција ж ‘секирација, брига’. – Шћѐла е да пӯкнē од мӯке и ćекира́ције кад су јој мобѝлисали сѝна, нѝкако да јој спа̀не ка̀мēн с-гру́дӣ, ваљад је за̀тō ȍнō и речѐно нѐ да̀ј, Бȍже, што ми ма̂јка мѝсли, но да̂ј ȍнō што жѐна мѝсли.

ćѐкнути в. *ćеђи*.

ćѐме -ена с ‘плод или део плода из кога се замеће клица нове биљке’. – Вѝкаше за̀ њӣг пȍкōјни ђѐд Миљо́јко: ѝзда̀јници, ка̂же, ćѐме им се за̀трӣло! – Испона̀бављали смо ćемѐна, чѐкамо са̀мо да гра̀нē прȍљеће па да сѝјемо; ‖ **ćѐменскӣ** -ā -ō ’који се тиче семена’. – Срѐћōм на̀бавик ćѐменскӣ кȍмпӣр на вре́ме, са̀д га нѐма нѝђе, ра̀спродо се кȍ а̂лва.

ćемѐњача ж ‘конопља од које се добија семе’. – Ćемѐњаче се чӯпају кра̀ем а̀вгуста (9); в. *семењара*.

ćе́на ж зоол ‘птица певачица Parus’. – Ȍди, бла̀го ба̀би, да пȍгла̀ш кроз про́зор ка̀ко се скӯпиле ćе́не око-са̀лāша; ‖ **ćѐница** ж ‘и с т о’. – Зѐмāјле је би́ло млȍго вѝше ćѐнӣца но са̀д што иг ѝмā.

ćѐнара ж ‘грађевина за оставу сена’. – Наре́дијо Чи́мбо ćѐнару и вѝше нѐ ђенē си̑е́на, но ӯ њӯ стȍварӣ и гȍтово.

ćѐнина в. *си̑ено*.

ćенȍвит -ȍвита -о ‘који је у сенци, хладу’. – Кад бӯдеш кӯповō ćѐме, ѝшти за ćенȍвита мѐста, да ба̀цӣмо по вȍтњаку.

ćенȍкос -ȍкоса с м ‘место на коме је покошено сено’. – Нѐш ми вѐровати да смо ȍнда ѝшли бȍси и по ćенȍкосу и по стрња́ку, би́ли нам та̀бани кȍ ђȍнови, а нѝје ни чӯдо: грӯвали смо бȍси по цѐло боговѐтно љѐто.

ćе́ра ж ‘неопрана овчија вуна’. – Тӯрила сам ȍнӯ ćе́ру ӯ зграду па ћемо, кад доспи́мо, да е пѐрēмо и рѐдимо; ‖ **ćѐрāва** -а -о ‘масна, неопрана (о вуни)’. – Ȍнӯ ćѐравӯ вӯну смо тӯрили на дрӯгӯ гȍмилу.

ćѐрина ж ‘прљавштина на вуни’. – Ѝмā дȍста вӯнē, ал ѝмā млȍго ćѐринē.

ćѐсти ćѐднēм в. *ćедати*.

ćѐтва ж *в. сетва*.

ćѐтити се ćѐтӣм се св ‘сетити се’. – Кад те опа̀учӣм, ćѐтићеш се и ка̀д си ма̂јку за сѝсу ӯјō.

ćѐтовати -уем несв ‘саветовати, поучавати’. – Свѝ су га ȍдрēда ćѐтовали, ал нѝшта нѝје вре́ђело: ȏн ћѐрō по свȍм док нѝје звѐкнō гла̀вчином о зѝд; ‖ **ćѐтовāње** с ‘саветовање, подучавање’. – Ѝмā нѐкијег кȍјима ćѐтовāње пȍмāже колико и кад им мӯву тӯрӣш пȍд рēп; в. *сетовати*.

ćѐћати се -ām се несв ‘сећати се, памтити’. – Ćѐћаћете се ȍвӣг ри̑е́чи што вам збȍрӣм, ал бѝће вам дȍцкан. – Ćѐћām се, ко јӯчē да е би́ло кад се пȍкōјни ӯјко Мили́нко жѐнијо, а тȏ ти је би́ло прē шѐсēт и вѝше гȍдӣна.

ćѐћи ćе́чēм несв ‘резати, сећи’. – С коси́рима смо ćѐкли ша̀шину ȍлāјле; ‖ **ćѐкнути** ćѐкнēм св ‘одсећи, сецнути’; в. *бубрежњак*, *ићек*; ‖ **ćѐцнути** -нēм св дем.

– Дѐ ми ćѐцни ме́но пр̏шутице да ста̏вӣм на о̀вāј кр̏њи зу̂б; ‖ **ćѐцкати** ćѐцкāм несв ‘ситнити, сећи на ситно’. – Нѐ би ти по̀газијо о̀нō што е рѐкō да би га ćѐцкō на кома́де; ‖ **ćѐцколити** -ӣм несв дем. – Ѐнē га у по̀току, ćѐцколӣ пола́ко пру̂шће с вр̏бā.

ćѐча ж ‘обарање стабала у шуми’. – Кад нȁ јесен спȁнē лӣс и крѐне ćѐча, о̀ћу д-о̀бāлим лу̀жњāк за крȍв; ***изр.*** *Ćѐчē у̀ши, кр̏ӣи ду̀ӣе.*

ćѐчӣво с ‘оштрица’ – Дȁдниде ми како ćѐчӣво, нѐ могу д-о̀дри̑ешим о̀вӯ у̀зицу, вѐзата кр̏внӣчки, нȁмртво.

ćѐчица ж ‘чекић за подсецање, оштрење воденичног камења’. – Ѝмō о̀нāј Чара̀пāн мло̀го до̀бру ćѐчицу за потćѐцāње водѐничког ка̀мēња.

ćу̀тра прил ‘сутра’. – Знȁш ка̀ко вѐлē: што го̀ј мо̀ш ура́дити да̀нāс, не о̀стављај за̀-ćутра; ‖ **ćутра̀дāн** прил ‘сутрадан’. – Кад је би́ло ćутра̀дāн, до́ђоше пр̏јатељи у пр̀вешче и по̂де; ‖ **ćу̀трашњӣ** -ā -ē ‘сутрашњи’. – Јѐс, ćу̀трашњēг ми да̂на, та̀кō е би́ло.

Т

та̀бан та̀бана м ‘доњи део стопала’. – Њѐму ти је о̀браз под та̀баном, то̂ човѐка ни вӣђело нӣје.

табà̀нати табà̀нāм несв ‘ићи непрестано, пословати повазда̀н’. – О̀старили смо, ал јо̀пēт табана́мо по̀вазда̀н, нӣкāко да до̀спӣмо да ме́но ćѐднēмо и да̀нēмо ду́шōм.

та̀бāрка ж ‘део казана са водом у коме је смештен килер ради расхлађивања паре при печењу ракије’. – У та̀бāрку смо ста̀лнō доно̀сили во̀ду з буна́ра те је разлађи́вали.

та̀бати та̀бāм несв **1.** ‘утврђивати нешто гажењем’. – Кад во̀ћку са̂диш и за̀гр̏неш зѐмљу на жӣле, о̀нда трѐбā до̀бро та̀бати да о̀нā зѐмља пр̀ијонē уза жӣлице. – Кад су о̀ни љу̂ди што су ко̀пали ра̀ку ту̀рили зѐмљу на ђе́дов гро̀б и о̀згō по̀чели да та̀бајӯ, Ка́ћа кроз су̀зе вӣкне: *Нѐмō да ми га̀зӣте дѐду!*; **2.** ‘парити се (о кокошкама)’. – Кад је Са̀ша вӣђō како пје́вац по̀јӯри ко̀кōшку и по̀чē да е та̀бā, о̂н вӣкне ба̀би Зо̂рки: *Ја̀о, ба̂ко*, *вӣди шта̀ јој ра̂ди!* – а о̀на му рѐче да се ко́ке та̀кō ѝграјӯ; ‖ **та̀бāње** с гл им; в. *ӣрӣина*.

та̀блица ж ‘мала табла на којој су ђаци писали легиштером’; в. *избрисати, легиштер, ӣисанка, ӣорба, резаљка, оӣирати*; ***изр***. ~ *млдо̀жēња* ‘рачунска радња множење’. – Нӣје нӣкако мо̀го да свӣкнē та̀блицу мло̀жēња и бо̀з тōгā е потора́вō; в. *уӣувити*.

та̀ван та̀вана м ‘део зграде испод крова, поткровље’. – На та̀вану од ку̀ће смо су̀шили о̀расе, а на та̀ван од шта̀ле смо дӣзали сӣ̑ено.

тава̀њача ж ‘греда на тавану’. – Тава̀њаче на на̀шōј ку̀ћи су би́ле од тѐсāнē гра̀ничевине.

та̀вница ж ‘тамница, затвор’. – Кад су га повѐли у та̀вницу, срѐтӣ га о̀тац на пу́ту па га пӣта »ђѐ ћеш да да̀нгубӣш на ва̀кō ле́пом да́ну«, а о̂н му вѐлӣ: не́ћу нӣ̑ће, во̀дē ме. – Вӣкаше вѐсели О̀брад: нѐ верӯј пр̏ијатељу за со̀брōм, но на вра́тима та̀вницē.

та̂ворити -им несв ‘једва преживљавати, тешко живети’. – Та̂вориш, на̀кō, да̂н и ко̀мад јел ти је о̀вāј на̀ш сѐљāчки жӣвот му̀чењачки.

тавр̀љати -ām несв ‘чаврљати, неповезано говорити’ – Наи́ће Дра̀гомӣр и по̀че тавр̀љати о коечѐму, њѐговој пр̏ичи нӣкад кра̀ја.

та̀зача ж ‘свежа риба’. – За Нӣколђдан сам на̀бавијо чѐтрес кӣла та̀зачē и нѐколко кӣла са̀рагē.

та̀збина ж ‘женина родбина’. – Кад зѐт до̂ђе у та̀збину, о̀бавезно крѐкне пи̑е́вац и ми̑е̑сӣ се ги̑баница.

та́зе ‘свеже’. – Донѐси, ѣ̀ери, та́зе во̀дē с буна́ра да по̀слӯжиш го̀сте сла̀ткō и во̀ду.

та́јац м ‘тишина’. – Кад о̂н по̀диже здра̀вицу, на̀ста та́јац, сви̑ би̑јагу ра̀ди да чу̑јӯ шта̀ ће да про̀зборӣ.

та́(ј)ити та́ӣм несв **1.** ‘крити, чувати тајну’. – О̀вō што ми̑ при̑чамо та́ӣте, нѐмō да се о̀дā-нас чу̑е; **2.** ‘почети се одржавати на ногама (о детету пре него што учини прве кораке)’. – Ѐнē ка̀ко зго̀дно та́ӣ, за ко̀јӣ да̂н ће да про̀ōда, ако Бо̂г да̂.

та́(ј)ица м хип ‘тата, отац’. – Ко̀да нас ђѐца зо̀вӯ о̀ца са ва̀здāн име́нā, а ми нашег – та́ј(и)ца; ‖ **та̀та**. – Та̀та, ку́пи ми чи̑тāнку; ‖ **та̀тица** м дем. – Та̀тице, мо̀лим те пу̑шти ме на и̑грāнку; ‖ **та́јко** м. – Та̂јко, бо̀лӣ ме стомак; ‖ **та́јо** -а м. – Вѐлӣ нам та́јо: нѐмō да би̑днете стри̑не но бу̑дте јуна́ци; ‖ **та́ле** -а м. – Мо̂ј та́ле ни̑је шћѐо д-и̑дē на гла̀сāње, вѐлӣ: нѐм[ам] за ко̀га, сви̑ су и̑стӣ, ко ја́јце ја̀јцету; в. *креч*; ‖ **та́то** -а м. – Ни̑је та́то шћѐо д-у̑змē ша̀ку тра́ве у ту̑ђēм; ‖ **та́ћо** -а м. – Ми̑лошев, Гу́тōв и Ђо́кōв та́ћо о̀ставијо ама́нет да му, кад у̑мрē, до̀веду на̀јмање трӣ по̀па на са̀рану.

тајно̀вит -о̀вита -о ‘скривен’. – И̑мали су о̀ни тајно̀вито мѐсто ће су љуба̀висали и то̂ ни̑ко ни̑је зна̀о нѐколко го̀дӣна, ал на̀јзāд би̑ по о̀нōј свѐ што е та̂јно би̑ће ја̂вно.

та̀киша ж ‘сорта крушке ситног плода’. – Го̀ре испод Мла̀домирове ку̑ће је би́ло нѐколко та̀кӣша, о̀д њӣг се пра̀вила мло̀го до̀бра во̀дњика.

та̀кнути -нēм св ‘додирнути’. – О̀де о́цо њи̑ној ку̑ћи и за̀прēти о̀нōм њи̑ном о̀бешењаку: да ми ди̑е́те ни́си та̀кнō још ја̀мпӯт, и̑наче ћеш са̀ мнōм д-ѝмāш по̀сла; ‖ **та̀ћи** та̀кнēм св ‘и с т о’. – Док је би́ла ђѐво̄јка, ни̑је ни̑ко мо̀гō да е по̀глēдне ла̀сно, а ја̀дно ти да е та̀кнē пр̑стом јѐднӣм; ‖ **ти́цати (се)** ти̑чем (се) несв **а.** ‘додиривати’. – О̀стави га и нѐмō га ти́цати, па ће свѐ би̑ти ми́рно; **б.** ‘односити се’. – Што̀ се ти̑ у̀пӯшташ у о̀нō што те се нѐ ти̑че.

та̀кшӣ -ā -ē ‘лош, лошији’. – Њи̑на зѐмља е до̀шла на̀кō пр̑љуша, мло̀го е та̀кшā од о̀вē на̀шē; в. *ӣрољеће*.

та̂л м ‘део, удео’. – О̀вӣ што су се на бр̑зе брзи̑не обо̀гатили ни́су то̂ одзно̀или, но о̀тели та̂л од на́родне за́муке та̀кō што су се та́лили с о̀нӣма што су здо̀мчали вла̂с; ‖ **та̀личан** -чна -о ‘кога прати срећа, срећан, срећник’. – О̂н ти је та̀личан ко̀ ни̑ко, свѐ му и̑дē ру́кē, чега го̀ј се до̀ватијо о̀но му се позла́тило.

та̀ламбас м ‘врста бубња у који се удара и јавно нешто оглашава’. – Кад ду̀жни̑к зѐмāјле не и̑змӣри ду̂г, о̀нда му се распро̀дāе ѝмовина та̀кō што се у̀дарā на та̀ламбас, на́род се ску̑пӣ и о̀ндак ко̀ да̂ ви̑ше, ал на̀ши ста̂ри ни́су ни̑кад шћѐли да ку̂пе има́ње на̀ тāј на́чин, но су во̀љели да ку̂пе од о̀ногā ко ће то̂ да им благо̀словӣ. – О̀де му ѝмовина на та̀ламбас. в. *добош*.

таламба̀сати -ām несв ‘правити буку’. – Нѐмōте, ѣ̀ецо, ви̑ше таламба̀сати, при̑легō ѣ́до да ме́но о̀дморӣ.

та́лити се та̂лим се ‘подмиривати се, сносити трошак, давати награду’; *в. ӣтал.* – Ла̀сно е њи̑ма, у̑зели вла̂с па се та̂ле како са́ми о̀ће.

та́лог м ‘резултат цеђења, таложења’. – Ба̀ш се по та́логу у шо́љи ви̑дӣ да ни́си жа̀лила ка̀ву кад си закува́вала.

та́ложити -и̑(м) несв. – Кад се ви́но о̀точӣ, по̀чнē да се та́ложӣ о̀нāј му̂љ, па се за̀тō ви́но прѐтāче нѐколко пу́тā док се на̀чисто не прѐчистӣ.

та́лпа ж ‘брвно’. – Овē тру́пце ћу д-истру̀жēм у та́лпе од о̀сам санти́мā.

таљи̑гати -ām **1.** ‘једва преживљавати’. – Шта̀ да ти ка̂жем, ди̑е́те, таљига́мо нѐкако, мло̀го ра̂димо, а ма̀ло има́мо, ал јо̀пēт, ва́ла Бо̀гу, чѐљад су здра̀ва и сло̀жна, а то̂ е на̀јважније, јел зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: бо̀љи је за̀логај сува љѐба с ми́ром него

кȕћа пȕна пȍклāнē стȍкē са свȁђōм; **2.** ‘вући терет на таљигама’. – Ôн ти је с ȍнӣм њѐговим коњи́ћом таљȉгō пȍваздāн.

таљȉгāш -а́ша м ‘човек који превози робу таљигама’. – На жѐлезничкој стȁници, дȍљенак у Ча́чку, стȁлнō е ѝмō по нѐки таљȉгāш кȍӣ је превȍзијо кȍм шта трѐбā.

тȁљиге ж мн ‘врста сеоских запрежних кола’. – Наȕчијо Ѝлија кад је бȉјо у бѐрби жȉта у Бана́ту ȍнȕ пјѐсму, па мȁло-мȁло сȁмо га чȕēш: ê̑ј, â̑ј, бȁш нас брȉге вȍзӣмо се на тȁљиге.

тамȁн реч. ‘као по мери’. – Ку́пијо ми та́то јȁкну, дȍшла ми тамȁн, кȍ да е шȉвена по мѐри.

та́ман та́мна -о ‘загасит, тамне боје’. – Згȍдан си му ци́мпер ѝсплела, сȁмо е млȍго та́ман, вȁљало би да е колко би́ло лȉктијӣ.

тама́нити тȁмāним несв ‘уништавати’. – Ȍни нȁјбоље тȁмāнē јȁгњетину – кад је дрȕгӣ плȃте.

тȁмљан тȁмљана м ‘тамјан, миришљава смола’. – За ȍнōга ко́ме је ду́ша у нȍсу на́род кȃже да мȉришē на тȁмљан. – Бѐжӣ кȍ ђȁвō од тȁмљана.

тамљȁника ж ‘врста грожђа’. – Ѝмали смо у нȁшем вȉнограду нѐколко гȉцā тамљȁникē, па смо њȕ и дȉнку нȁјвȍљели д-ѐдēмо.

тамнȍок -ȍока -о ‘тамних очију’. – Бȉјаше нȁкō цȓнгарица, вȉтка, висȍка, тамнȍока, нȉшта ȍд њē нȉје би́ло љѐпше у ȍнō вре́ме, а сȁд си̑е́да бȁба, јѐдва габѐљā пу́том, вȁкō кȍ и ја̑; тô ти је ȍнō што вȉкаше бȁба Вȉнка: и ли̑е́пӣ цвјѐтови су ли̑е́пи сȁмо нѐко вре́ме.

тȁмо прил, као елеменат заштитне формуле, у ***изр***. *~ њȉма*. – Знȁш ли да е, тȁмо-њȉма, лȉпсала крȁва; *~ тѐбе*. – Штȁ ме брȉга штȍ е, тȁмо-тѐбе, зȉнула ȁла за тȕђӣм жѐнама; *~ ȍни*. – Ȍвӣ нȁши сли̑е́пци, тȁмо-ȍни, нѐ знајȕ зȁ кӣм су кре́нули; ‖ **тȁмонак** прил ‘тамо’; в. *одужити 2*, *одмаивати*; **тȁмонāк** ‘и с т о’; в. *завада*; **тȁмонаке** ‘и с т о’. – Она ти пȍтље ȍде ȕ-рōд и тȁмонаке испри́ча и што јѐс и што нȉје; в. *ветар*, *домазлук*, *иструћати*; **тамо́наке** ‘и с т о’; в. *играч*

тȁнак танка -о **1.** – Ȕзми ти тȁнкӣ прȕтӣћ и пȕцни га по дупе́нцету па ће се сми́рити; **2.** ‘сиромашан’. – Он ти је, веселни́чак, тȁнак, чак нȁјтањӣ у сѐлу и стô ја̑да га сна́ђе, нȉје цȁбē кȃзано да се на тȁнкōм лȍмӣ.

тȁндара-мȁндара изр ‘неповезан говор, брбљарија’. – И ôн ти тȕ̑ј пȍчē да трȍтљā, тȁндара-мȁндара, не мȍгадосмо да г-ȕватӣмо ни зȁ-глāву ни зȁ-рēп.

тандари́ја ж ‘пропаст, суноврат’. – Ȍде свѐ у тандари́ју.

тандр̏кати тȁндр̏чем несв **1.** ‘стварати велику буку крећући се по каменитом путу’. – Тȁндр̏чȕ кȍла по кȁлдрми, јѐдва чѐкāш да се ѝзмакнȕ; ‖ **тандр̏љати** -āм ‘и с т о’. – Би́ла ти ȍнда ȍнā шȉнска кȍла, па ако по кȁлдрми јȍш пȍћерāш кȍње кȃсом, тô тандр̏љā, кȍ свѐтӣ Ѝлија кад загр̏мӣ; **2.** ‘неповезано говорити’. – Не тандр̏љāј, Жȉвораде, живȍта ти твȍга јел тô што збȍр̏ӣш нȉје ѝстина.

танкȍвијāс -ста -о ‘танког, витког стаса’. – Бȉјаше Тȁнкосава Дрȁгољубова танкȍвијāста, кȍ да су знȁли кȁко ѝме да јој нȁђенȕ.

тȁнте-вȁнте изр ‘тамо-овамо’. – Трѐбā да му кȕ̑пиш књѝге, да плȃтиш стȃн и ра́ну, да га ȍђенēш и кад свѐ сȁберē, тȁнте-вȁнте, кȃшта те стȕдент ли̑е́пӣг вȍлōва гȍдишње.

тȁнтȕз -у́за м ‘глуп човек, глупак’. – Чȕеш ли тȉ, тантȕзу јѐдан, штȁ ти је чȍвек рѐкō д-ȕрāдиш.

тȁнцара ж ‘врста старе пушке’. – Пȍњō ôн у лȍв, бајáги, нѐку њѐгову тȁнцару, сȕмњам да мȍже мȕшицу ш њȍм д-ȕбије.

[тањȉр] -и́ра м; в. *смочити*, *сплачине*; ‖ **тањȉрӣћ** -и́ћа м дем; в. *сулц*; ‖ **тањȉрчина** м пēј. – Оне тањȉрчине јој влѐкāве, кад је ȍпрāла, нȉје ȍбрисала.

та́пија ж ‘јавна исправа о власничком праву на некретнину’. – Тô су та́пије ко̀ē су нам од ђѐдōва ò станула, то нѝје за прòдају, тô ћу д-ò ставѝм ỳнуцима да знàјӯ кò су и ò даклēн су.

тàрак тàрка м ‘алатка за чешљање вуне’. – Тàрак су ко̀вали Цѝгани и мòгō си да га нàбавѝш о ва́шерима. – Истрљене ручице тежине тарчиле су на тарку (9).

таракција м ‘онај који прави тарак’. – До Цигана, сада нема други таракција (9).

тарапàна -àнē ж ‘гужва, неред, туча’. – Нѐ волѝ мôј ђе́до да се прàвѝ нѐка тарапàна, ôн би бѝјо рàд да тô бӯдē домàћѝнски, благословѐно и чàсно.

тàркати -ā м несв ‘чаркати, одржавати ватру’. – Ђе́до ће́дѝ според про́чēвља, тàркā вàтру по ко̀ѝ пӯт и разго̀вāра с ко̀мшијōм.

тàрлити -ѝм несв ‘журити, мучити се’. – Цѐо жѝвот сам ти тàрлила: пожу́ри, пову́ри, тр́кни, ò мркни, пòрани, ò свани, натòвари, стòвари, узва́ри, ỳсири, полѐти, исплѐти, прѐбриши, сàшѝ, зàшѝ, ò кречи, ѝспечи, ò копāј, зàлѝвај, сàлѝвај, скò чи, смò чи, кр̀пи, тр́пи (7: 88).

тàрчати -ā м несв ‘чешљати кудељу, гребенати’. – Пò сле ỳвече тарча́мо ку̀чине и тàкō иг спрêмимо за пре́дēње; ‖ **тарчити** -им несв ‘прерађивати тежину одвајањем власи од кучина’. – Скупе се жене, па тарче, причају, смију се, шале, нешто се спреми и поједе (9).

тàс м ‘тањир на теразијама, кантару, боланџи’. – Кò е мѐријо нешто ма́сно бòлāнцом па ò ставијо нàкō ѝзмāшћен тàс?

таслак -ака м ‘горњи део преслице’. – Таслак преслице украшаван је резбаријом (9).

тàслачити -им несв ‘ударати, туђи’. – Кад му е рѐкō »не́ћу«, он га ỳватѝ и пò чē га тàслачити док нѝје рѐкō: »изви́ни, тàта, не́ћу више нѝкад«.

тàслица ж ‘тацна’. – Дò њēла ми бàба, за Млàдēнце, млòго згòдне шо́ље за кàву са тàслицāма.

тàслице ж мн ‘завршетак рукава кошуље, манжетна’. – Ò бōко нòв сàкōв, а испод рука́ва се вѝдē тàслице од ко̀шуљē биј́еле кò снѝјег.

тàтлити -ѝм несв ‘трчати’. – Кàко му е рѐкō да дò несē вòдē, он ỳзē тѐстију и пò чē да тàтлѝ низ лѝваду на ѝзвор.

тàћи тàкнēм в. *ѿакнуѿи*.

тàчан тàчна -о ‘нормалан, здрав; честит’; в. *валиѿи*, *имаѿи*, *насѿуѝ*, *сѿараѿи се*, *узмаћи*.

тàчка ж ‘колац, притка за парадајз’. – Ò тишō у Ду́бове да згòтовѝ тàчке за патлица́не.

твôјски прил ‘на твој начин, по твојој процени, по твом занату’. – Кàко вѐлѝш да ò вō ỳрāдим, пѝта мâјстор Мѝлорада, а ôн му вѐлѝ: по твôјски.

твр̂д твр́да -о ‘чврст, крут’. – Нêма се кӯд: дò ље твр́до, го́ре висò ко; *~-а на сѝси* ‘крава која тешко пушта млеко при мужи’. – Млòго е дò бра кра̀ва и мљѐчна, ал твр́да на сѝси, имā да ти ò тпанӯ рӯке док је измӯзēш; *~ на снӯ* ‘кога је тешко пробудити’. – Ò вāј млàђи сѝн спâва кò зêц, àн га тѝјо зò внēш, ôн скâче, а мато́рац твр̂д на снӯ, тò пови да пӯцајӯ, ôн нѝ абера.

твр̀дача ж ‘врста траве’. – Млòго е те́шка за ко̀сидбу, не зò вӯ е цàбе твр̀дача.

твр̀дица ж ‘цицијa’; в. *ѿврдоваѿи*.

тврдѝчлук -ѝчлука м ‘цицијашење’. – Пò смāтрам нѐшто ò нӯ бàбу: сàмо нѐшто чӯва, мôра да е ỳватијо ò нāј стàрачки тврдѝчлук.

тврдò вати твр̀дуем несв ‘шкртарити’. – Трѐбā што́ћети, ал нѐ требā тврдò вати јел кò што лѝјень два́пут рâди, тàкō и твр̀дица два́пӯт плâћа. – Ôн нѐ би дàо ни Бòгу тàмљана, а нѐ знā, пу̀снѝк, да ò нāј што твр̀дуе з дâна ỳ дāн сирò машѝ.

тврдо̀рук -о̀рука -о ‘шкрт, исувише штедљив’. – Кад је чо̀ек прѐђерано тврдо̀рук, ма̀ло ва̀јдē има̄ од тог тврдѝчлука.

тврдо̀сан -о̀сана -о ‘који има тврд сан, кога је тешко пробудити’; в. *заспати*.

тѐвтер тѐвтера м ‘рачунска књига, списак вересије’. – Да̀днидер ми вла̀шу ма̀ē, па̀кло дува́на и кѝло со̀ли, па ме ту̀рӣ та̀мо у та̂ј тво̂ј тѐвтер, не по̀њек новча̀нӣк.

тѐгетнӣ -а̄ -о̄ ‘тегет боје’. – Вра́ти Âнци бра̀шно, ỳзели смо у о̀нӯ тѐгетну ше́рпу, ал во̀дӣ ра̀чӯн: сабјѐну мѐру да вра̂тиш.

тѐглити -ӣм несв ‘вући, мучити се, радити тешке послове’. – Та̀кō нам сӯђено на во̀дици, да тѐглӣмо и ву́чēмо, ал, ва́ла Бо̀гу, јо̀пēт је до̀бро; ‖ **тѐглēћӣ** -а̄ -ē ‘који служе за превоз терета и обраду земље’. – Мӣ ни́смо др̀жали ко̀ња ко̀ӣ се са̀мо ја̀шē, но тѐглēћē ко̀ње, а кад трѐба̄ мӣ ѝ њӣг ја̀шēмо; *~~а̄ сӣо̀ка* ‘коњи, волови’. – Љѐти смо изго̀нили ô вце и јало̀вӣње у са̀мпас, а код кӯћē смо о̀стављали са̀мо кра̀ве му̀заре и тѐглēћӯ сто̀ку.

тѐгља̄ч -а́ча м ‘теглећи коњ’. – Ѝмали смо мло̀го до̀бре ко̀ње тегља́че, би́ли су ја̀чӣ од на̀јачӣг во̀ло̄ва.

тего̀ба -о̀бē ж ‘тешкоћа, здравствена невоља’. – Ѐда̄вно се жа̀лӣ да ѝма̄ нѐке тего̀бе у стома́ку, па ре́шисмо д-иде́мо до̀ктору; ‖ **тѐгобан** тѐгобна -о ‘тежак, мучан, несигуран’. – Мло̀го смо тѐгобан жѝвот ѝмали, та̀кӣ нам ỳсуд.

те́жак тешка -о **1.** ‘који има одређену тежину’. – Та̂ј бӣк са̀д вѐћ ѝма̄ шѐс то̀ва̄ра, те́жак је ко о̀на̄ј Мла́ђō; **2.** ‘многи, мноштво’. – Ćу̀тра ће тѐшки на́род во́ђе да доба̀ндā, бѝће а̀влија пу̀на ко̀ ко̀шница, трѐбаће то̀ до̀чекати, послу́жити; ***изр***. *~ свијет* ‘много народа’. – Тѐшкӣ свѝјет се ја̀тӣ ỳ-Гу̀чу о тру́би; *~ чо̀век* ‘неподесан за сарадњу’. – Нѝје ôн нѐпоштен, ал је на̀кō те́жак чо̀век, нѐ мош ла̀сно да му ỳгодӣш.

тѐжина ж ‘конопља’. – По̀чупāмо ко̀нōпље, по̀вēжемо у сно̀пове, ту̀рӣмо у мо̀чило да се кѝселӣ, па о̀ндак о̀сӯшимо на̀ сӯнцу и напошље́тку тр̀лӣмо тѐжину; ‖ **тѐжанӣ** -а̄ -о̄ ‘који је од конопље, конопљани’. – О̀ндак смо ти свѝ мӣ но̀сили тѐжанē ко̀шуље, тѐжанē га̀ће, свѐ би́ло од тѐжинē, та̀кō вре́ме би́ло: што са̂м ство̀рӣш з-дѐсет пр̀стијӯ – то̂ ти је; ‖ **тѐжанов / тѐжинов** – Мло̀го јој згодни ѝспали они тѐжанови ча́ршови; ‖ **тѐжиња̄в** -а -о ‘који је од конопље’. – Вѝдӣ се да е тр̀лила тѐжину па јој сѝкња и ре́кла скро̂з тѐжиња̄ви.

тѐзгера ж ‘носила за ношење мањих терета (об. на грађевинама), трагаче’. – Тѐзгере смо пра̀вили од ја̀сиковијег даса́кā, а ру̀чке су би́ле о̀бично дрѐнове ил гра̀бове и о̀ндак дво̀ица, јѐда̄н на̀прēд, јѐда̄н оза́ди, прѐносē ма̀лтер или ци́глу и коéшта.

тѐзија̄н м ‘плато (в.)’; в. *ступац*, *сточити*.

тѐј м ‘чај’. – Са̀-ће ба̀ба да ти ску̀вā тѐј од на́нē, ѝма̄ да те про̂ђе на́зеб за̀-час.

тѐкне тѐкнета с ‘корито’. – Од дрвета су ти се о̀ндак пра̀вили ва̀зда̄н коéшта: ка̀шика, со̀лӣр, та̀њӣр, чу̀тура, бу̀ца, сплачѝњара, ка̀буља, ка́рлица, ша̂ван, па̀рјōница, ча̀брица, бу̀ре, ву̀чија, ка̀ца, тѐкне и ва̀зда̄н коéшта јо̀ш.

те́кнути тѐкнē безл св ‘тронути, дирнути’. – Кад ми је ôн рѐко: тӣ са̀д ѝдēш у свѝјет, повѐди рачу́на шта̀ ра̄диш, нѐмō да те по̀ведē р̀ђаво дру́ство, а о̀-нама нѝшта нѐ брини, бр̀зо ће да про̂ђе тӣг пѐт-годӣна – мѐне нѐшто тѐкнӯ и о̀ćетик нѐки бо̀л у ду́ши.

тѐла̄л -а́ла м ‘јавни објављивач, добошар’. – Бѝјо о̀ндак нѐки Ми́то тѐла̄л, и ôн ти ỳдарō у до̂бош, па кад се на́род о̀купӣ ôн со̀пшта̄ва коéшта што вла̂сти на̀рēде.

тела́лити тѐла̄лим несв **а.** ‘објављивати саопштења власти’. – Да̀на̄с је Ми́то тела́лио да ће бѝти про̀даја Бѝскуповића лу́га; **б.** ‘ширити по селу аброве’. – Пу̀шти њỳ, о̀на нѝшта и нѐ зна̄ дру̀гō нег д-ѝдē по сѐлу и да тѐла̄ли.

тѐле тѐлета с ‘младунче краве’. – Кад се отѐлила ша̀руљица, ба̀ба е пову́че за̀ уво и рѐче: ко̀рисна; ‖ **теле́нце** -ета с дем. – Ју̀трос ме ỳ штали до̀чекало и једно теле́нце

кое сȉнōћ нȉје занòћило; ‖ **телȉште** с пеј. – Òчēпи ме òнō невàљало телȉште, ỳмало ми пр̏с нѐ згњēчи нàчисто.

тѐлетина ж ‘телеће месо’. – Код Биљегáша чѐсто ѝмало тѐлетине испод сàча, пр̏сте да пôјдеш.

тѐлити се тѐлӣ се несв ‘младити се (о крави). – Шàруља, вàљда ђѐ је пр̀вешка, бòгме се тѐшко тѐлила, мóрали смо тѐле да вѐжемо за прѐдње нòге кад се помòлило и да га вýчēмо.

тѐмељ тѐмеља м ‘основа на којој се гради кућа’. – Тѐмељ др̀жӣ кȕћу, тȕј се не штéдӣ; ‖ **тѐмељит** -а -о ‘стамен, јак, чврст’. – А ôн ти је у свàком пòслу тѐмељит, код њѐга нѐма пелвера́ја ни тр̀те-мр̀те.

тѐмесућ м ‘запис, тапија, судска исправа’. – Вýјо Стева́новић је дòбијо тѐмесућ на кȕпљено има́ње од Милȕтина из врѐмена Књâза Мȉлоша.

тéнто -а м ‘који тешко схвата, приглуп’. – Вȉђи, мòлӣм те, шта ỳчиње онај тéнто тѐнтавӣ; ‖ **тѐнтāв** -а -о ‘тром, спор’. – И ôн, нàкō тѐнтāв, стȉгō на врéме, а ти дòцнȉш зà име Бòга.

тѐнути -ēм св ‘ослабити, убледети’. – Нѐшто Рàдомир тѐнō у пòследњē врéме, стрâ ме дà л ће да прѐдрē зȉму, ал тѐшко д-огòдȉни. – Ма нѐмō вȉ да се шàлите, òнō јѐс да здрàв бòлесном нѐ веруе, ал јâ вȉдӣм да е бàба тѐнула у пòтоње врéме.

тењéзгало с ‘човек који прича бесмислице, брбљивац’. – Нѐма лòшу дȕшу, ỳбијо га рàтос, ал је тењéзгало, брàте, што јѐс јѐс, дòсадан кò кр̀пељ, јòш гòре: дòсадан кò бȕва у ти̑éсним гàћама.

тењéзгати тѐњēзгàм несв ‘причати бесмислице, брбљати неповезано’. – Нàдāри ме ђàвō те му ѝжњек пóкињу рàкијē и ôн òнō пȉје и òста да тѐњēзгā вàздāн, а јâ не знàм кȕ-ћу прȉје д-ỳдарӣм глáвōм.

тѐпати тѐпāм несв **а.** ‘говорити некоме од миља, из милоште’. – Кад је Нáда дòбила пр̀во ỳнуче, па га окȕпала и пòвӣла тàмо ỳ-соби, мȉ вâмо слȕшāмо кàко му тѐпā: бàбина срѐћо и кȕћо, сȕнце и мѐсечино сјâјна, живòте и љȕбави бàбина; **б.** ‘неправилно изговарати неке гласове или речи (на почецима усвајања језика)’. – Мâли је ôн и јòш пòмало тѐпā; в. *одучити*; ‖ **тѐпкати** тѐпкāм несв дем. – Пòчō да гòворӣ мôј ỳнук, ал тѐпкā, па кâже мешто тѐтка – кѐка, мешто крàва – кàва, мешто млéко – мéко; ‖ **тѐпколити** -ӣм несв дем. – Нѐка ђѐца ти дȕго тѐпколē, а нѐка рàно прòзборē ваљáтно.

тѐпсија ж ‘округао суд за печење гибанице и других јела’. – Вȉдӣм јâ кàко се пушкàрā гȉбаница у тѐпсији, па ми ỳдарӣ вòда на ýста.

терѐвēнчити -ѐвēнчим несв ‘причати празне приче, дангубити’. – Терѐвēнчише док нȉсу зàпјевали пр̀ви пи̑éвци, òндај вȉђеше да су прѐђерали и пòчēше да се разȉлазē.

тéрет м ‘велики посао’. – Бòгами вѐлики тéрет пàо на њѐгова лéђа, нѐ знā кȕ-ће прȉје; ‖ **тéретан** -тна -о ‘тежак, напоран’. – Свàкӣ ми је, дȉ̑ете, кòрāк тéретан; ‖ **тéретно** прил ‘тешко, мучно’. – Богме смо тéретно прожи́вљели вȉ̑ек, ал јòпēт, вáла Бòгу, извѐдосмо ђѐцу нà-пȕт и сàд је свѐ лàкше.

тéретити -ӣм несв ‘кривити неког’. – Тѐретили га за бѐспрāвну ćѐчу, а нȉје ни òćеко, но му ỳкрали двȉје бȕкве и сà-ће да му дòдају штѐти при́да.

тѐрзија м ‘кројач који шије народна одела’. – Ѝмали òни брàтучеда у Чáчку, ôн ти је бȉјо чȕвени тѐрзија, свȉ из нàшег крàја су кòдā-њега наручи́вали нòшњу.

тѐсак тѐска м ‘накренута, закривљена секира за тесање, брадва’. – Кад ôн с тѐском рàспāли, òтешē др̀во док си рѐко штà бӣ.

тесàнӣк -ӣка м ‘тесани камен’. – Цòкле се òнда прàвиле од тесани́ка, мâјстори кòӣ су тѐсали и зи́дали кàмен су би́ли на вѐликој цéни.

тѐсати тѐшēм несв ‘обрађивати јапију или камен тесањем’. – Свò прôшће за àвлију је ôн тѐсō прòшле зи́мē мѝмогред; ‖ **тѐскати** -ām несв дем. – Нѐће он ни зѝми до́кон, ѐнē га под трѐном тѐскā прôшће пола́ко; ‖ **тѐсколити** -ѝм несв дем. – Знâш како га е ђе́до наѝчијо да тѐсколи коéшта с брâдвицōм; ‖ **тѐснути** -нēм св према *тѐскати*; в. *брадвица*.

тескòба -òбē ж ‘стешњеност’. – Нѐшто, дòкторе, òćеħām вòјнāк у гру́дма нѐку тескòбу, не мòгу лâсно да се нàдѝшем; ‖ **тѐскōбан** -бна -о ‘стешњен, збијен’. – Ле́па му е кѝћица, ал бòгами за нòлику чѐљāд дòшла тѐскōбна, ал што ви́кали: ако чѐљāд ни́су биʲéсна, ни кѝћа нѝје тиʲéсна.

тѐслāк -а́ка м ‘горњи део преслице’. – Го́ре уз тѐслāк на прѐслици прѝвēжемо ѝзицом кѝђељу, òпљунēмо овā три́-прста и ѝзвлачимо жѝцу.

те́сло -а м ‘човек с истуреном доњом вилицом’. – Òнāј те́сло шħѐде да ме прѐварѝ и да ми ѝгӯра велѐричну рòбу под прôву клâсу; ‖ **тѐслāв** -а -о ‘који има истурену доњу вилицу’. – Кâко нѐ знāш òнōг трѝгōвца, дôђе нàкō кру́пан и ме́но тѐслāв.

тестенѝна -ѝнē ж ‘производи од теста’. – Од тестени́нā ѝндак ти се прâвиле јѝпке, реза́нци за сѝпу, нѝје кò-вō сâд д-ѝмā да се кѝпи гòтово.

тестѐре -ѐрета с ‘алатка за стругање дрвета, тестера, пила’; ***изр***. *пòприʲеко ~* ; *ѝздѝжно ~* ; ‖ **тестера́нце / тестере́нце** -ета с дем; ***изр***. *рѝчно ~*. – Свâка ѝоле имѝћнија кѝћа е ѝмала пòприʲеко тестѐре, бѝчкију и рѝчно тестере́нце, а ѝздужно тестѐре с ра́збојом пòђеко, бѝчкијōм мòш сâм да стрѝжēш, пòприʲеко тестѐре вѝчѝ двòица, а ѝздѝжно трòица, јѐдан го́ре на тру́пцу, а двòица дòље ѝспод.

тѐстија ж ‘земљана посуда за воду са грлићем и сиском’. – Знâш кâко се кâже: псѝј Цѝгāнче док нѐ разбије тѐстију, пòтље је дòцкан.

тѐти ићу ‘хтети’. – Јеси ли нѐшто тѐла? – Тѐдо да им кâжем јòш нѐшто, ал вôз крêте.

тѐтка ж ‘мајчина или очева сестра’. – Òна ми је јѐдѝна тѐтка по мâјчиној ли́нији, а по òчиној ѝмō сам иг пêт; ‖ **тѐткица** ж дем. – Да вѝдѝш штâ ми је дòњēла мòја тѐткица; ‖ **те́та** ж хип. – Тêто, кâ-ћеш тѝ да дôђеш кòдā-нас; ‖ **тѐтица** ж хип. – Мòја нâјмлађа тѐтица стàријā òд мене ше́с-годѝнā.

тêтошити -им несв ‘мазити, лагано голицати’. – Нѐмō то диʲéте тêтошити, разма́зићеш га нâчисто.

тѐћи тѐчē(м) несв **1.** ‘протицати’. – Тâј пòток је ту́нā тѐкō и јѝчē и ôн ће да тѐчē ѝ ćутра; **2.** ‘стицати (иметак), богатити се’. – Цѐо жѝвот си тѐкō и стѐкō си, ва́ла Бòгу, дòста, сâд ме́но одмòри нѐк млâђѝ прòдѝже, а тѝ глâј кâко рâде и помòзи са́ветом.

тѐшкорāдан -дна -о ‘тежак за обраду (о земљи)’. – Јѐс òвā нâша смо́ница тѐшкорāдна, ал нêће лâсно да т-ѝздā на сувòвици.

тѝгāњ -а́ња м ‘округао суд са дугачком дршком, за печење или пржење’. – Кад мâс у тига́њу бѝднē врѐла, смâкни са рѝнгли па тѝри брâшна и прòмешај, òндак дòдāј àлевē пàприкē и с тѝм зàпржи смôк; ‖ **тигàњѝħ** -и́ħа м дем; в. *судиħ*.

тѝј ти́ја -о ‘тихо, полако’. – Кад је вре́ме ти́јо, нѐ мош да вѝјеш пàсѝљ, но кад дѝва вѐтар. – Ти́ја вòда брѝʲег рòнѝ; ‖ **тија́чак / тѝјāчак** -чка -о ‘тих, смирен’. – Бѝјаше, нàкō, тија́чка и дòбра, кò дòбар дâн, штòнō кâжу: ѝста имā, јѐзика нêма; ‖ **тѝјāчан** -чна -о ‘и с т о’. – Бе́ше тàта тѝјачан, нѝкад ру́жна ил осòрљива реч из њѐговијег у́стā нѝје ѝзишла.

тиʲéсан -сна -о ‘узан’. – Ѝжцигља òвō диʲéте кò из вòдē, свѐ му àљѝнке и òбућа дòшли тиʲéсни.

тѝʲесто с ‘замешено брашно’. – Замиʲéси у ва́нгли тѝʲесто за пòгачу па га примâкни шпòрету, прѝје ће да нàдōђе; ‖ **тјѐштāн** -а -о ‘замазан тестом’. – Вѐлѝ јој нàпре-

māсе: љу̂бим ру̂ке, нӣна, изви́ни, нѐ могу да ти при̂ђем к-ру̂ци како трѐбā, тјѐштāне ми ру̂ке.

тѝк прил ‘уз (нешто)’. – Сто̀варик о̀нē трȕпце тѝк уз цо̀клу о̀д-шталē.

тѝква ж бот ‘баштенска биљка Cucurbita’; в. *пāртӣјāти*, *скотӣрљāти*. – Тѝкве пе́це су мло̀го зго̀дне за јѐло кад се ѝспечу; в. *нуларица 2*.

тиквàнӣк -и́ка м ‘пита с тиквом’. – Кад на́на нàправӣ тиквàнӣк, да се по̀дāвимо јѐдући.

тѝлӣ прил у сталном изразу *за ~ час* ‘брзо, истог трена’. – За тѝлӣ ча̀с ô н отр́ка у за́другу и до̀њē нам ѐксере.

тима́рити тѝмāрим несв ‘чешати, чистити стоку чешагијом и четком или сеном’. – Во̀љō е Мѝлорад, вѝше но ѝшта, д-истѝмāри сто̀ку, да му бѝднē ȕрāњена и чѝста.

тѝнтара ж пеј ‘глава’. – Мȕђни ма̀ло то̂м тѝнтарōм, нѝје за̀брāњено њȕ употребља́вати сѐм ако е пра́зна, ал што ви́кали: бо̀ље пра́зна то́рба но пра́зна тѝнтара.

тѝња ж ‘врста меког водоплавног земљишта’. – До̀ље крај по̀тока ѝмā о̀нē сѝтне тѝњē, ва̀љало би да ми ме́но до̀гнāш, трѐбā ми за ра́сад; ‖ **тѝњāв** -а -о ‘који се односи на тињу’. – Тѝњāва та зѐмља после во̀доплāва.

тѝњати тѝњā несв ‘једва горети, догоревати уз слаб дим’. – Ма нѐма од тê пр̀лāди ва̀трē, мо̀ж са̀мо да тѝњā и да пȕшӣ. – Јо̀ш тѝњā ва̀тра поме́но, о̀ди о̀грӣ ру̂ке ко̀лко би́ло; ‖ **тињáвати** тѝњāва несв ‘слабити, смиривати се (о ветру)’. – По̀чō е вѐтар да тѝњāва, јо̀ш ме́но да чѐкнēмо па да прѐжемо ко̀ње.

тѝпāв -а -о ‘спор’. – До̀бар је мајсто̀рчѝћ ал ме́но тѝпāв, с њѝм трѐбā пога́ђати ђу̀турицом; ‖ **тѝпак** типка -о ‘и с т о’. – Јѐс она, на̀кō, тѝпка, ал је и о̀тарāшна, нѝкад јој по̀сō нѝје о̀стō незàвр̀шен. – Мло̀го му е до̀бра о̀нā жѐница, ал до̀шла нѐкако тѝпка, нѐ мош ла̀сно да е ѝшчекāш; ‖ **тѝпко** прил ‘споро’. – Тѝпко нѐшто о̀дмичē по̀сō, ал ва́жно е да се ра̂ди ваља́тно.

тирјàнисати -шēм несв ‘мучити, тиранисати’. – Тирјàнишē и о̀нȳ весѐлницу, не знā кȕ-ће прѝје, сиро̀та, од си̂лног тѐрета.

тѝскати -āм ‘стављати, трпати’. – Нѐмōдерте, ђѐцо. ста̀лно тѝскати коéшта у цѐпове, ицје́паће вам се; в. *пропѝти се*; **~ се** ‘гурати се, правити гужву (на малом простору). – Кад је о̀нō би́ла нѐсташица зи́тина, па кад чȕше да ће да стѝгнē, по̀чнē на́род да се тѝскā у ра́дњи, од ра̂ног јȕтра.

тѝтрати -āм несв ‘растресати, протресати’. – Кад по̀кошена тра́ва про̀венē, за̂ђемо с вѝлāма те је тѝтрāмо да се растре́сē, ѐда би се бр̀же су́шила.

тѝца ж ‘птица. – Сва̀кā тѝца сво̂ме ја̀ту лѐтӣ; ‖ **тѝћ** м ‘птиче, младунче птице’. – Ђѐ си, ка̂же, мо̂ј ȕнуче, ђѐдов си̂ви тѝћу, ȕзданицо, на̂до и о̀дмено мо̀ја; ‖ **тѝче** -ета с. дем. – О̀ди да вѝдӣш ко̀ишнō е тѝче, док нѝје окрѝлатило; ‖ **тѝчица** ж дем. – Ѝди ба̀ци ма̀ло пшѐнице тѝчицама и о̀не су Бо̀жјā створе́ња; ‖ **тичȕрина** ж аугм пеј ‘птичурина’. – Кад је наѝшла те ȕдарила на свѝње о̀на кȕга, сва̀ки да̂н су над сѐлом лѐћеле и гра̀ктале о̀нē цр̀не тичȕрине; ‖ **тѝчјӣ** -ā -ē ‘који се тиче [п]тица’; в. *пентāрāти се*.

ти́цати се ти̂че се несв ‘бити заинтересован’. – Како мо̀ш да ми ка̂жеш шта̀ ме се ти̂че, па кр̀в нѝје во̀да, чо̀вече Бо̀жјӣ, он је на̀шē го̀рē лѝс.

тѝшāк -а́ка м ‘смирен и систематичан радник’. – О̂н ти је тѝшāк, пола́ко ал сѝгурно ра̂ди по̀ваздāн и свѐ стѝгнē, нѝје ко овӣ тр̀копиши што ȕкђȳ ме́но и по̀тље шљо̀нȳ ко ȕштипак.

тѝшљер тѝшљера м ‘столар’. – У на̀шем кра̀ју у о̀нō вре́ме по̀нājбољи тѝшљер бѝјаше Пе́ро Миљо́јкōв.

тишљѐрāј -аја м ‘грађевинска столарија, израда врата и прозора‘. – Погòдијо сам тишљѐрāј за кȕћу с Пéром Рáковићом и дȁо сам му пòвећу кàпару споради нàбāвке грâђе.

ти́шња ж ‘болови у леђима’. – Дȕго е òћеħō нѐку ти́шњу за плѐħкōм, ал га прòшло откад је пòчō д-утрљāва кòмову рàкију и да прѝвōја зѐчјē сȁло.

ти́штати -ӣ несв ‘болети, патити физички или душевно’. – Нѐ знā, весѐлнӣк, дȁ л му е гòре òнō што га бòлӣ рȁна ил што га ти́штӣ мȕка и ћекирáција што мôра да лѐжӣ, а стô пòслōва ѝмā.

тјѐштāн в. *ти́ијесто*.

ткâља ж ‘жена која тка’. – Гóренаке, у Дôњем Дȕпцу, бѝјаше Рâјка Бòроевић òкупила ткâље из цѐлог крȁја и нàправила Драга́чēвску зáдругу жéнā кòјā се бѝјаше нàдалеко прòчула. – Нȁјвише ткâљā ти ѝмā гóренаке у Дȕпцу.

ткáница ж **1.** ‘материјал од откане вуне (обично шарен)’. – Ȕзмиде онȳ ткáницу те га пòкрӣ кад је нàкō слȁтко прѝспō, да не озéбē; **2.** ‘врста женског појаса’. – Свѐ ђѐвōјке òндак су нòсиле јѐлеке и ткáнице.

ткàти ткêм несв ‘израђивати тканину на разбоју’. – Знâш ли ти, ħêро, òнȳ: Мѝлица је ħѝлим ткàла, над ħѝлимом ȕздисала; ‖ **ткâно** ‘предмет добивен ткањем’. – Òндак ти се нòсило сȁмо ткâно, нѝје би́ло òвијег материјáлā ко-во сȁд; ‖ **ткáње** с ‘предмет који је изаткан’. – Њêном ткáњу нѝје ѝмало рáвнē: ко гȍј је вѝђō рѐкō е – òвō ко да нѝје рȕка рáдила.

тмѝна ж ‘мрак, тама’. – Нâдај се да ће се после òвē тмѝнē макар мéно провѐдрити.

тму́ра ж ‘облачно време’. – Бéше нѐка тму́ра, знȁо сам да ће кѝша, ал се ни́сам нáдō да ће д-ȕдарӣ вàкō из дрвета из кȁмена; ‖ **тмȕран** -рна -о ‘облачан, сумрачан’. – Кад је вàкō тмȕран дȁн, свѐ ти дôђе нѐкако тмȕрно.

тмȕша ж ‘слаба видљивост због магле’. – Кад смо ѝзашли нȁ-планину, дȍље крај Мòравē се укáза тмȕша ко нѐко вѐлико мôре.

тȍбож прил ‘привидно, наизглед’; в. *удова*, *шȉула*; ‖ **тȍбожњи** -а -е ‘који није прави, привидан’; в. *губав[о]*, *незаслужно*.

тôв тòва м ‘узгој говеда’. – Убáцили Влáде и Вѐкиша четрнēсторо тѐлāдӣ у тôв.

тȍвар тòвара м **1.** ‘роба припремљена за превоз, транспорт’. – Òсто ми је нȁ њиви још дȍбар тȍвар тѝкāва; **2.** ‘тежинска мера од сто килограма’. – Кад су пòчеле òвē нòвē сȍрте пшѐницē, врли смо по двaеспé-шес тȍвāра гòдишње сȁ ектāра.

тȍварити -ӣм несв ‘стављати, смештати на неко превозно средство товар, робу ради превоза’. – Ȁјмо, ђѐцо, да пòмогнēмо ђѐду да тȍварӣ тѝкве.

тȍвити тȍвӣм ‘хранити стоку с циљем да достигне одређену тежину’. – Јâ ħу би́кове да тȍвӣм у прòдȕженӣ тôв, док нѐ набијȕ по òсам тȍвāра.

товљѐнӣк -и́ка м ‘свиња за посек’. – Дȍбри му товљени́ци, дȁбōгда да нéмају по бли́зу двѐста кȋла, ѝмаће да се пòдобро омȁстӣ брȋк.

товрȉљан -рљана м ‘брбљивац’. – И ôн ти је нѐки òбичан товрȉљан.

товрȉљати -āм несв ‘брбљати, причати којешта’. – Вòљō е вѐсели Цóле да товрȉљā, нàкō, кȍ прáзна водѐница.

товрȉљача ж ‘брбљивица’. – Òнā њѐгова товрȉљача свȁшта истоврȉља; ‖ **товрȉљачица** ж дем. – А ђѐ је òнā слàткā бáкина товрȉљачица да е бáка љȕбнē.

тôз м ‘талог (од кафе)’. – Нѐмō да бàцāш тâј тôз, вàљā да се рàзрēди вòдōм па да се зȁлију мушкȁтле.

тȍјага ж ‘дебела батина’. – Од свѐга што ништáку мȍж да рѐчēш он ће нȁјбоље да разȕмē тȍјагу; в. *тȉољага*.

то̀кача ж ‘дебља дрвена мотка’. – Он је у ру̀кама ма̏ом но̀сио то̀качу, слу̏жила му за о̀дбрану од ке̏ра̄ди, ће̏ра̄ње сто̄ке̄, а богме и за ту̏чу кад загу́стӣ: кога он ра̀спа̄ли то̀качом по кркѐњачи тај па̀дне̄ ко све́ћа.

то̀кнути в. *то̄чити*.

то̀лма̄ч -а́ча м ‘тумач, преводилац’. – Кад нас са̀бише у о̀нӯ а̀влију код Гѝмна̄зије у Ча́чку, по̀че о̀на̄ Нѐмчина д-у̀рла̄ ко̀ побјѐшњо̄: *а̀ко̄унг, а̀ко̄унг!* – ми̂ ни̏шта не разу̀мљесмо док не до̀ведоше толма́ча; в. *разумљети*.

то̀љага ж в. *то̄јага*. – До̂ђе ми д-у̀змēм то̀љагу па да иг за̀купӣм под мо̂јски.

то̀ња ж ‘пламењача’. – Ни̏шта го̀ре не̂ма него кад је вруће̂на па у̀дарӣ ки̏ша, ѐте̄ ти то̀ње̄ која о̀штетӣ и у̀се́ве и вѝнову ло̀зу и о̀ндак вѝноград спа̀ша̄ваш кро̀пљење̄м пла̂вим ка̀меном.

то̀њосати се -ше̄ се ‘бити захваћен тоњом, наћи се на удару пламењаче’. – Би̏јагу по̀ње̄ли компи́ри мло̀го до̀бро, ал иг не покро̀пик на вре́ме те се то̀њосаше и о̀де свѐ бѐстра̄га.

то̀пити -ӣм несав ‘загревањем претварати из чврстог у течно стање’. – Ми̂ ти ку̀ва̄мо о̀нӯ сланину и са̀ло док не ѝстопӣмо ма̂с, а за̀ то̄ вре́ме ђе́до то̀пӣ ко̀цку шѐћера на у̀сија̄но̄м кука́чу те запр̀жава ра̀кију; ~ **се** ‘радовати се’. – Кад је до̀бијо у̀нуче, ви̏ђело се ка̀ко се ђе́до то̀пӣ од милѝне̄.

топли̏на -ѝне̄ ж ‘топлота, топла просторија’. – Кад уи́ђосмо у топли̏ну с о̀не̄ арла̀уце̄, ко̀ да се јо̀пе̄т ро̀дисмо.

топо̀ла -о̀ле̄ ж бот ‘дрво из породице врба, Tremula’. – Ве́зала тѐле та̀мо иза топо̀ле̄; ‖ **топо̀лица** ж дем. – Поса́дијо Ми́ћо Мѝланōв поред ри̑е́ке̄ мла́де топо̀лице; ‖ **топо̀ло̄в** -о̀лова -о ‘који је од тополе, који се односи на тополу’. – На̀јбоље су ли̏пове, ал ва̀љајӯ и топо̀лове ђе̏рзо̄нке

топо̀ловина ж ‘тополово дрво’. – Од топо̀ловине пра̀ве̄ га́јбе и палѐте, па би̏дну ла̀ка̄шне.

топо̀ља̄к -а́ка м ‘тополова шума’. – У оном топоља́ку крај Мо̀раве побјѐни си̏лни љу̂ди.

то̀по̄т м ‘звук који се чује при кретању коња’. – Ѝде̄м ја та̀ко̄, ни̏ђе ни̏шта не̂ма да се чу̏е сѐм ти̂ца, док одја̀мпӯт за̀чук то̀по̄т ко́ња̄.

то̂р м ‘ограђен простор у којем овце бораве преко дана’. – Однѐсде во̀де̄ о́вцама у то̂р и ту̀ри им у ко̀рито о̀ва̄ј кру́шац со̀ли.

[то́рба] ж. – У̀прти̏к то́рбу на ле́ђа; ‖ **то̀рбица** ж дем ‘мала торба’. – Кад смо и̏шли у̀ школу, у вѐликој то́рби смо но̀сили књи̏ге и та̀блице и коéшта, а у ма̂лој то̀рбици ча̀нак са си̏ром и па́рче му̀рузнице; ‖ **торбѐтина** ж пеј. – Но̀сијаше А́цо Пика̀вција нѐку ѝзабану торбѐтину; ‖ **торбу̀ља̄ча** ж ‘и с т о’. – Нѐмо̄ ву́рити ту торбу̀ља̄чу, што̀ ће ти; ‖ **торбу̀ља̄на** ж ‘и с т о’. – Наи́ђе Здра̂вка Пла̀зинска̄ с о̀но̄м ње̂ном торбу̀ља̄но̄м, те јој да̀док нѐко ки̏ло бра̀шна.

то̀рба̄к -а́ка ‘велика торба’. – Ве̏сели Пи́ньо ни̏куд нѐ иде̄ без оног њѐговог торба́ка, па ко го̀ј му шта по̀пружи он ти̏ска у̀ њега.

то̀рба̄н -а́на м ‘специјални вијак, брезон који има заобљену главу’. – Ку́пидер десе́так торба́на̄ да про̀шавимо бр̂вна на вратима кроз куша́ке.

то̀рњати се то̀рња̄м се (не)св ‘брзо одлазити, губити се’. – Нѐ шће да сврâти, вѐлӣ, мо̂рам да се то̀рња̄м из о̀вијег сто̂па, да не о̀доцнӣм и са̀мо му одја̀мпӯт ви̏ђок ле́ђа.

торо̀кан -о̀кана м ‘причалица, брбљивац’. – О̀стави торо̀кана, о̂н не̂ће ни ви̏ђети да си о̀тишо̄.

торо́кати то̀ро̄чем несв ‘причати досадно и неповезано’. – До̀бар је Сто́јко чо̀век, ал до̀кон, бра̀те: кад по̀чне торо̀кати, гла̀ј ка̀ко да се ѝзвӯчеш, а да га не у̀цвјелӣш, ва̀љда су га споради то̀га̄ и про̀звали Торо̀кан.

торо̀кача ж ‘женска особа која претерано прича, брбљивица’. – Пу̏шти о̀нӯ торо̀качу, нѐмō да̀нгубити ш њо̂м.

торо̀куља ж в. *то̄рокача*; в. *за̄то̄рока̄ти*.

торо̀куша ж в. *то̄рокача*, *то̄рокуља*. – Ни̏је, ка́сти, торо̀куша да не̏што кла̀пи̏ћē и лампа̀рā ко̀ што ѝмā коека̀кијег ту̂ка, ца̀фтāра и сока̀чāра што се спа̀јтāше и спа̀нђајӯ те чангр̀љајӯ, то̀рōчу и чапљи́згајӯ по̀ваздāн да не̏ мош да им на̀дāш цева́па (7: 111).

торо̀ндати -āм несв ‘причати којешта, брбљати’. – Не торо̀ндāј ту̀јнāк сва̀шта, та̀кō ти Бо̀га јѐди̏нога.

то́то̄в -ова м в. *та̄нтӯз*. – Ѝдē на̀кō ко му̏ва без гла́вē, то́тōв јѐдан.

тотр̀љати -āм несв ‘говорити дуго и неповезано, без смисла’. – Тотр̀љаше на̀кō, како би̏јагу ће́вли, до по́ноћи.

то́це -ета м ‘трупчић у доњем воденичком камену кроз који пролази преслица. – То́це се пра̏вило од брѐстовинē ил ја̀сеновинē.

то̀цӣло с ‘брус у облику точка за оштрење алата’. – Однѐсде, си̂не, ћѐкиру до Јеро̀тија да е на̀оштрӣ на о̀нō њѐгово то̀цӣло.

то̀чак то̀чка м **а.** ‘бицикл’. – Кад је Мла́ђо Ма́рковић ку́пијо то̀чак, ме́но е ва̀лило да га се Ми́ле о̀дрекнē; **б.** ‘део кола’; ‖ **то̀чкӣћ** -и́ћа м **а.** ‘кружни ножић за сечење теста’. – Ку́пдер ми ћѐра на ва́шеру то̀чкӣћ за ћѐчēње ти̏јеста; **б.** ‘део којим се извија фитиљ’; **в.** ‘део ралице’.

то̀чити то̀чӣм несв **1.** ‘истицати (о течности)’. – На чѐшми у Ба̀бљāку то̀чӣ во̀да ме́но та̀њӣ млâз но ру́ка изна̀д шакē; **2.** ‘наливати у посуду’. – Ѐнē га у по̀друму, то̀чӣ ви́но за̀ славу; ‖ **то̀кнути** -нēм ‘мало наточити’. – Ско̀чи, си̂не, те то̀кни бо̀кāл ви́на да по̀слӯжимо љу̂де.

трабу̀њати -āм несв **1.** ‘причати без мере и смисла’. – Нѐмōј ту̀јнāк трабу̀њати коѐшта, ако Бо̀га зна́дēш; **2.** ‘причати у сну, под температуром, бунцати’. – Ди̑е́те се прѐвртало свӯ-нōћ, ѝмало ва̀тру и нѐшто трабу̀њало.

[тра́ва] ж . – О̀вē го̀динē тра̂ве до̀бре, би̏ће си̏ена, ако Бо̂г дā, до̀вољно; ‖ **тра̀вица** ж дем. од *то̄рава*. – Подо̀тавила се тра̀вица после о̀нē ки̏шē, нѐ може љѐпше би̏ти. – Ста̀лнō им је прѐд-куђōм би́ло у̀редно и за̀тēгнуто, до̀ста цвѐћа, тра̀вица по̀кошена, сва̀ка ства̀рчица на̀ свōм мѐсту. – О̀бникла тра̀вица мло̀го до̀бро; ‖ **тра̂вка** ж сглт ‘влат, стабљика траве’. – Пи́тали ђе́да што̀ им је та̀кō одбру́сијо, а ôн ка̂же: на љу̂тӯ ра̀ну ѝдē љу̂та тра̂вка; ‖ **траву̀љāк** -а́ка ж ‘запуштена трава, коров’. – Нѐмōјде, ди̏ете, и́ћи у о̀нāј траву̀љāк бѐз чизāмā, кōј ти га зна̂ што̀ се но́ђе ни̏је ѝспатило; ‖ **траву̀љина** ж пеј ‘висока и густа трава’. – Ни̏каки то̂ љу̂ди ни́су кад су дозво̀лили да им се на гро̀бовима ђѐдōва ди̏гнē но̀лика траву̀љина; ‖ **тра̀вчица** ж дем; в. *опа́сти*[1]; ‖ **тра̀вљив** тра̀вљива -о ‘кога обузима трава’. – Бо̀гами ви̏ноград ти тра̀вљив, ва̀љало би да се о̀прāши што̀ при̏је.

травѐљати -āм несв **1.** ‘наглабати, неразумно говорити, тењезгати (в.)’. – Травѐљā нѐшто без и̏ч вѐзē, ко̀ ба̀ба у-боле́сти; **2.** ‘дуго живети, трајати’; в. *надживљети*.

тра̂г м ‘отисак, знак присуства’. – Сви̏ ћемо ми̂ про́ћи, али ће о̀стати на̀ши тра̀гови. – Сви̏ до́ђоше ѝз тōг нѐсретног ра̀та, а од Бра́јовог си̂на ни тра̂га ни гла̂са.

тра̀гати тра̀гām несв ‘тражити, распитивати се за нешто што је изгубљено’. – Пи̂таш ме што̀ сам тра̀гō за бистри́ком и за дру̀кчијōм па̀шōм од о̀нē ко̀јā ми је и̏зобилно нӯ̏ђēна – кад одра́стēш, ка́шће ти се са́мо (7: 117).

тра̀гаче ж мн ‘дрвена носила за преношење грађевинског материјала’. – Са̀в ма̀лтер и бѐтōн за о̀вē гра̀ђевине прѐњēли смо ја̂ и Са́во на тра̀гачāма.

тра́жити тра̂жим несв **1.** ‘искати, захтевати, питати’. – Тра́жили му дла̀ку у ја̀јцету нѐ би ли га мо̀гли д-о̀сӯде, ал им трӯд бе́ше ӯзалуд. – Ма нѐмōјде ти̂, ди̏ете, тра́жити ђа̀вола с лу́чом; **2.** ‘имати нагон за оплодњу (о женкама животиња)’; ~ *ве̄тра*

(о крмачи). – Ѝзглēда ми да вѐлика кр̀мача трâжи вѐпра, ѐ̀ħē да се бѝкāри; ~ *би́ка* (о крави). – Ѝди вѝħи да л је Дѐсимӣр кѐд куħē, Рѝјка нам трâжи бика, па га ѝпӣтај да е догна́мо под њѐговог би́ка да вѐдӣ; ~ *ја̂рца* (о кози). – Бѐлка трâжи ја̂рца, па е Мла́ħо ѐтерō Мано́јловој кѝħи да се пр̀цā; ~ *пастӣ́ва* (о кобили). – Тѐрāј Зѐкушу у Јевре́мце да се па́сē, вѝш да трâжи пасту́ва; ~ *о́вна* (о овци). – И Сѝга тра́жила о́вна, ва̀љда е се дѐсāд мр̀кала.

тра̀исати -шēм несв ‘трајати, живети’. – Па ѐт, тра̀ишēмо јѐш кѐӣ дâн и чѐкāмо по́зив Ѐзгō. – Начѝнијо сам ти преска́кало од ба̀греновине, имā да тра̀ишē три́дес гѐдӣна.

тра̀к узв ‘за плаћање робе одмах, у тренутку кад стигне’. – Ѐн ти њѐму ѝзвадӣ па̀ре и тра̀к на а̀стāл; ~ *рѐба* – ~ *па̀ра* ‘продаја за готов новац’. – Ме́но ми спу̀шти це́ну, нѐ трāжим на пѐчек, него ѐдма: тра̀к рѐба – тра̀к па̀ра.

тракѐљати -āм несв ‘претресати’. – Кад бѐше онај при́нуднӣ ѐткуп, дѐшла нека њѝна комѐсија и пѐче да тракѐљā по на̀шим гра̀ђевинама да вѝдē да ни́смо штâ са̀крили. ‖ **тракѐљисати** -шем несв ‘исто’. – Ѐнē га у ка̀чари нѐшто тракѐљише, ваљда ѐħе да ра̀скрчи онај лѐм, скѐро ħе шљѝве да ста̀шӯ.

[тра̀ктор] м; в. *наорати*; ‖ **трактѐрчӣħ** -ħа м дем хип. – Они рêше те ку̀пе онај трактѐрчӣħ вѝнковац; ‖ **трактѐрчина** ж аугм пеј; в. *измодити*.

тра̀ксовати -уем (не)св ‘фино обрадити дрво на трепону’. – Начѝнијо сам ти др̀жалице за бѝдāк и ћѐкиру – кѐ̀ да су тра̀ксовāне; в. *вретенар*.

тра̀љāв -а -о ‘спор, неспретан’. – Ма мѐраш на́ħи нѐког дру̀гог ко нѝје та̀кō тра̀љāв; ‖ **тра̀љāво** прил ‘површно, офрље’. – Јѐс ѐн тô ура́дијо, ал тра̀љāво на̀чисто, нѝје тô тô.

тра̀љати -āм несв ‘ићи с напором’. – Јѐдва тра̀љāм поме́но за ѐвӣм ѐвчицама и тô ти је, ишчи́ље сна́га, мồј Дра̀гићу.

тра̀ље ж мн ‘стара, изношена обућа’; в. *назуљати*.

тра̀мпа ж ‘замена робе за робу’. – Ми са чи́лом учѝнили тра̀мпу: ѐн на̀ма усту́пијо Бу́рђевину, а мӣ њѐму за то̀ликō пѐпуштили мѐђу више ѐраса у Ѐрници; ***изр***. ~ *тӣ̀н за бу̀ӣ* ‘трампа једно за друго’. – Ако нêмаш па̀ре, донѐси нѐку ма̀рду, ја́јца, жѝта, пасу́љу и мѐже тра̀мпа тѐн за бу̀п.

тра̀мпити -ӣм св ‘извршити трампу’. – Ѐ̀ј да се тра̀мпӣмо: ја̂ тѐбе ју̀ницу, а тӣ мѐне ѐвōг твôг бикчи́ħа, мѐгō би да га ѝпа̀рим са мѐӣм Зе́коњōм и да̀ħу ти ја̀гње при́дē.

тра̂п м ‘предњи и задњи део кола’. – Ѐткачи за̀дњӣ тра̂п, ту̀ри крива̀ицу и ѝди с двѐколицом за бра̀шно у водѐницу.

тра̀п м ‘у земљи укопана остава за чување кромпира, репе, шаргарепе, роткве’. – Ѐвē гѐдинē ħу и за ја̀буке да на̀чинӣм тра̀п, млѐго дѐбро стѐē дѐ̀ пролеħа.

тра̀пāв -а -о ‘спор, неспретан’. – Ѐна мѐ̀ја тра̀павā му̀ченица јѐдва ѝдē, ко пребјѐна ма̀чка; ***изр***. ~ *-а нѐђеља* ‘седмица у којој се не држи пост средом и петком’. – Тра̀павē нѐђеље су ти од Бѐжиħа до Кр̀стовдāна, па Дѝовскā нѐђеља, па Свêтла нѐђеља, па ти тѝ̀ј спа̀дā Сирѐпуснā и ѐнā очи Ва̀скршњег пѐста; ‖ **тра̀пāво** прил ‘неспретно, невешто’. – Не знā ѐн дру̀кчије нô тра̀пāво.

трапа́вко м ‘сметењак, који је невешт, несналажљив’. – Ê, мồј трапа́вко тра̀павӣ, пѐјтāј ме́но, бла̀го мѐне, нѝје ти кѐлац у ле́ħима.

трапаħо́за ж ‘неспретна, трапава женска особа’. – Трапаħо́за е тô јѐдна, нѐ мош да е ѝшчекāш ва̀здāн, спѐра ко ла̂д.

тра̀пуша ж в, *трапаħоза*. – Ѐвā мѐ̀ја тра̀пуша јѐс ме́но спѐра, ал свѐ стѝгнē д-ѝрāди.

тра̀пāт м ‘топот’. – Натра̀пō ѐнē кондѝрчине па чу̀еш по тра̀пāту д-ѐде шта̀ли д-ѐбӣħē стѐку.

тра̀пати -а̄м несв ‘цуњати, лутати’. – Нѐ радӣ та̂ј нӣшта, но са̏мо тра̀па̄ по се̏лу ко̀ глу́ва ку̏чка.

тра̀пити -ӣм несв ‘остављати плодове у трап’. – Ѐтишли та̏мо ѝ-ба̄шчу да тра̀пē компи́ре.

тра́по м ‘човек сметен, незграпан, несналажљив; сметењак’. – Ѐн ти је до̀брица, ал ни́су га ца̀бē про̀зва̄ли Тра́по, са̀в је нѐкако сме́тен.

трапу̀љати -а̄м несв ‘ићи полако, вући ногу пред ногу’. – Пӣташ ме ка̀ко сам па, ѐт, вӣдӣш ѝ-са̄м: трапу̀ља̄м још по-ме́но док ме Бо̂г не по̀зове.

тра̀товāр м ‘тротоар’. – Љуби́нко, мо̀жеш ли да ми на̀чинӣш тра̀товāр око̀ кућē што си ла́ниози́дō, нѐ пӣтам ко̀лко ко̂шта, ал да бӣднē ва̀ља̄н?

тра̀ћити -ӣм несв ‘улудо губити (време, новац)’. – Са̏мо ѝлӯдо тра̀ћӣш вре́ме с тӣм ца̀бољѐба̄рошима, нӣшта па̏метно о̀д њӣг нѐш ни чу̏ти ни вӣђети.

трача́рити тра̀ча̄рим несв ‘бавити се трачевима, сплеткама’. – Ѐнē двӣје абро̀ноше са̏мо тра̀ча̄ре, а у а̀влији нѐ мош да им вӣдӣш ни цвеће, ни нӣкаког ре̂да.

тр̏бат тр̏бата -о ‘великог стомака’. – Ни́сам вӣђо ѐнōг Ми́ша одавно, Бо̀же са̀чӯвај ка̀кӣ је тр̏бат, ни ѐна̄ј чо̀век, ни помо̀зи Бо̀же.

тр́боња м ‘човек великог стомака’. – Наи́ђе ѐна̄ј тр́боња ѝз општинē и по̀чē да ту̂пи зу̂бе о̀ томē ка̀ко мӣ трѐба̄ д-о̀ставӣмо на̀ше њӣве, лӣваде и шта̀ле и д-иде́мо у ра̂дне за́друге.

тр̏бу тр̀буа м ‘трбух, стомак’. – Мӣ, прӣјатељу, ни́смо до̀шли ча̀к ва̂мо ко̀да̄ вас за тр̏бу љѐба, но смо до̀шли да пра̀вӣмо пи́тање: вӣ има́дете ђѐво̄јку за̀-удају, а мӣ мо̀мка за жѐнидбу; в. *исмијати*, *испасати*.

тр̏гати -а̄м несв ‘брати, чупати’. – Ѐна нѐснā ђѐца се на̀вадила па тр̏гајӯ кла̂сје кад про̀лазē пути́ћом кроз пшѐницу; ‖ **тр̏гнути** тр̏гнēм св ‘нагло нешто урадити’. – Та̀та се по̀пē на̀-кола, тр̏гнӯ дизги́не и ко̀њи полѐћеше на̀ниже пу́том; ‖ **тр̏зати** -а̄м несв ‘нагло вући, цимати, кидати’. – Кад сам ве́зō пр̏вӣ пу̂т тѐле у пово̀дњӣк, а о̀но по̀чē да се тр̏за̄, јѐдва на јѐдвите ја̀де прӣвиче.

трѐвити -ӣм св ‘срести’. – Ѝдēм ја̂ та̀кō кроз о̀нӯ гунгу́лу по ва́шеришту и одја̀мпӯт трѐвӣм мо̂г дру̂га из во́јскē, ни́смо се вӣђели девѐтнēс го̀дӣна.

тре́гери м мн ‘траке које иду преко рамена и укрштају се на леђима држећи доњи део одеће’. – Кад смо би́ли ма̂ли, ма̂јка нам шӣла пантоло́нице с тре́герима.

трѐзбен / трѐзвен -а -о ‘одмерен, разложан, смирен’. – Нѐмō нӣшта да се предомѝшља̄ваш, то̂ ти је пра̂ва при́лика: мо̀мак здра̀в ко̀ крѐмēн, свѐкрва ра̂деница са̏мо та̀ка̄, свѐкар трѐзвен и чо̀век на гла́су, ку̏ћа пу̏на ко̀ шӣбица, има́ње вѐлико, нѐма шта̀ да се ка̂же; в. *раван*.

трѐн м ‘трем, надстрешница’. – Уза са̀лаш бӣјаше трѐн под ко̀ӣ се скла̀њајӯ ко̀ла од су̂нца и кӣшē, а под са̀лашом вѐзан кѐр.

трѐнути трѐнēм св ‘накратко одморити, предахнути, дремнути’. – Само ме́но да трѐнēмо во́ђе у ла́ду, па да на̀гарӣмо јо̀пēт да о̀вō ѝскосӣмо до за̀ра̄нка.

трепѐрити -ӣм несв ‘подрхтавати’. – Цѐлог живо̀та сам пу̂ста трепѐрила ко лӣс на брези са̏мо да се сра̂ди свѐ на вре́ме, да се ђѐца ѝзведӯ на̀ пу̂т, да се мато̀рӣњу ѝдесӣ свѐ како Бо̂г мӣлуе и, ѐт, ѝ то̏м проу́ја жӣвот.

трѐпēт м ‘страх, трептање од страха’. – Ѐн ти је зѐма̄јле бӣјо стра̂ и трѐпēт: кад ѐн нѐшто рѐкнē, ѝма̄ да прѐтворӣш о̀нӣ ча̀с.

трѐпōн -о́на м ‘уређај за фину обраду дрвета, траксовање’. – Кад Јеро̀тије о̀траксуе окла̀гију на трѐпōн, има̄ шта̀ да вӣдӣш: ко̀ изливѐна.

трѐптати трѐпћēм несв ‘наизменично затварати и отварати очи’. – Трѐпћē ко̀ сврàкељица на ју̏говини; ‖ **трѐптāње** с ‘наизменично паљење и гашење светла’. – За̀вича̄ј светлу̀ца̄ мѐкōм мѐсечином, звѐзданӣм нѐбом, трѐптāњем свӣта̄ца (11: 5).

трêсак трêска м ‘јак удар’. – Кад је трêснō, нàкō љȳт, ȍна др̏ва на пàртос, од ȍнōг трêска цêла кȳћа подр̏кта.

трèсигаћа з зоол ‘птица која машући крилима лебди на истом месту’. – Знâј да ће кȉша чȉм трèсигаћа мàло-мàло па се пȍјāви.

трèскати -ām несв дем ‘помало трести’. – Трèскају ђèца ȍнē кр̏парице, нàњēто нá њȳг нèкōг шљâма; ‖ **трèсколити** -ȳм несв дем. – Èнē га дȍље ȳ-бāшчи, трèсколȳ шљȉве; ‖ **трèснути** -ēм св **1.** ‘нагло ударити, залупити (вратима)’. – Изȉђе љȳт кȍ рȉс, трèснȳ врáтима зà собом и пȳче нȉз-бāшчу; **2.** ‘пасти, стропоштати се’. – Ȍни се р̏вāли нóђе ȳ-соби и одјàмпȳт трèснуше на пàртос; **3.** ‘избрбљати’. – Нà тȍм збȍру јâви се за реч ȍнāј ȍзгō Ћȍрлāш, трèсну нèшто и ȍстаде жȉв, а свȉ се насмȉјаше ȉз глāса; ‖ **трéсти** -ēм несв ‘дрмати’. – Ȍде у вȍтњāк да трéсē шљȉве, сà-ћемо и мȉ да зà-њȳм кȳпȉмо.

трèшња ж бот ‘врста воћа Prunus avium. – Ȉмали смо пȍвише вр̏стā трèшāња: и бèлицу, и цр̏ницу, и аршлàму, ал нàјвољели смо ȍнȳ мâјску, вàљда ће нàјпрво стà-шē; ‖ **трèшњица** ж дем. – Рèкō ђéдо да ће да ми пȍсāдȉ и орàшчȉћ, и јàбучицу, и трèшњицу, и свàкȳ дрȳгȳ вȍћкицу; ‖ **трèшњōв** -ова -о ‘који је од трешње’. – Трèшњова бр̏вна су млȍго згȍдна да се нàчинȉ àстāл ил тàкō нèшто.

трéшња ж бот ‘сорта пасуља приткаша Phaseolus multiflorus’. – Àјде, ђèцо, ȳјутру да пȍранȉмо, за рȍсē, да пȍчупāмо трéшњу.

трèшњовāк м ‘штап, батина, оплавак’. – Смȍта ȏн нèкȉ трèшњовāк што му бȉ при рȳци па зàокупȉ нèчију јàјцару што се бéше пр̏ишуњала.

трèшњовача ‘ракија од трешње’ – Ȉспекō Исàило трèшњовачу и, дà-[в]ȉ[ди]ш, нȉје лȍша.

трèшњовина ж ‘грађа од трешњевог дрвета’. – Начȉнијо мȍј Милȉнко àстāл од трèшњовине, штѐта тȳрати чáршов по њѐму кȍлко е згȍдан.

трèштен у ***изр***. *~ȉȉјан* ‘потпуно’. – Èнē ти Ȉлије код лàмпека на Бȳбану, трèштен пȉјан.

трȉéзан -зна -о ‘који није пијан’. – Сàд си вȉђō с кȉм имáдēш пȍсла јел знâш кàко е кâзано: што трȉéзан мȉслȉ – пȉјан изгȍвāрā.

трȉјер м ‘уређај за одвајање пшенице од плеве и других семена’ (у вршалици). – Кад се зѐмāјле вр̏шалицом овр̏шē пшèница, ȍнда се вѐтрењачȍм ȍдвоȉ од пљѐвē, а трȉјером се ȍдвоȉ од ćѐмēнки коекàкијēг трáвā што су рáсле по пшèници.

трȉнēскиња ж ‘крстина од тринаест снопова’. – Потр̏пасмо трȉнēскиње, срѐћом прȉје кȉшē.

трȉња ж ‘ситан отпад од сена у јаслима’. – Јâ ти ȍнȳ трȉњу ȉз-јасала бàцȉм тàмо ђѐ су љȳди прѐкопāли àвлију кад су вȍдили вȍду, а ȍнō ȉзбила трáва кȍ чѐтка, нѐ мож бȉти бȍље.

трȉца ж ‘безначајна ситница’. – Ма бȍгати, дȉјете, глâј се пȍсла, тô су ȍбичне трȉце и кȳчине, имáмо мȉ прѐчијег пȍслȍва.

тр̂к м об. у ***изр***. *нà* ~ ‘на брзину’. – Стâлно смо ȉтали, свѐ смо нà тр̂к срађȉвали, ȍтимали од-кȉшē.

тр̏ка ж ‘журба’. – Полáко, ђèцо, нȉје ȍвō тр̏ка кȍ ће бр̏же него кȍ ће бȍље.

тр̏кати се тр̏кāм се несв ‘такмичити се у трчању’. – Мȉ се код овáцā, гóренак на Корѐнатама тр̏кали и Мȉкош Мȉлосављев ȍдњō пȍбеду; ‖ **тр̏кнути** тр̏кнēм св ‘отрчати по нешто’. – Тр̏книде у кàчару и донѐси ми ȍнȳ будàчару, èнē је вȉсȉ ȍбешена о вȉнској кàци; ‖ **тр̏чати** тр̏чȉм несв ‘ићи трчећи’. – Тр̏чō сам кȍлко сам ȉмō снáгē да иг сȳстигнēм, ал нȉсам ȳспō; ‖ **трчкàрати** -āм несв ‘лагано трчати’. – Ȍнō ждрȉјебе трчкàрā поред кȍбилē, стрâ ме да га не ȳдарē кȍла.

тр̏копӣш м ‘који ради на брзину, непромишљено’. – Нѐмō вѝше да ми зòвēш òнōг Пéровог тр̏копӣша, њѐму нѝко нѐ мож д-ỳгодӣ.

тр̏лац тр̏лца м **1.** ‘дрвене пречке постављене између греда тавањача по којима се набацује малтер’. – Кад су ỳдарене грêде тавàњаче, òнда смо у дôњи крâј зàковāли бàскије па зà њӣг бјѐлōв тр̏лац, нàтесāн кѐсером кȍ што смо òздō нàтесāли и грéде, па су òнда по тр̏лцу и грéдама малтѐрције набáциле мàлтер и ôн пријòнō нѐ мож бѝти бȍље; **2.** ‘део трлице којим се удара по конопљи приликом трљења’. – Дѐснōм рýкōм ỳдарāш тр̏лцом дȍље по чѐљȳстима преко кòјӣг дрȳгōм рýкōм држѝш кòнопље па òндак òнāј пȍздер òтпада, а у рýци ти òстае оно влáкно кȳчине.

тр̏лити тр̏лӣм несв ‘туђи, ломити трлицом конопљану стабљику после кисељења и сушења, ради добијања влакна’. – Кад се пȍчнȳ тр̏лити кòнопље, лȁјȳ тр̏лице на свѐ стрâне, ко пȁшчāд кад òсетē лѝсицу; ‖ **тр̏љēње** с гл. им. в. *тр̏лити*. – За тр̏љēње мôра д-ỳватиш лéпо врéме: што су кòнопље сȳвљē, то се лȁшње тр̏лē.

тр̏лица ж ‘направа којом се одваја дрвенасти део конопље од нити. – Свȁкā кȳћа е ѝмала у àвлији тр̏лицу.

тр̑ло с ‘терен на коме је попасена трава’. – Шта држѝш те ôвце на том тр̑лу, виш да нѐма трáвē ко на гȳвну, нàгнāј иг нàниже у Дòлове нек се напáсȳ.

тр̑љати тр̑љам несв ‘утирати, масирати’. – Откад пȍчē жѐна да ми кȍмовицом тр̑ља лéђа, прѐсташе ме òнӣ бóлови.

тр̑мка ж ‘купаста кошница, вршкара’. – Зѐмāјле нѝје бѝло овијег ђѐрзōнки, но су се прȁвиле тр̑мке од прȳшћа и облепљѝвале бȁљегом или блȁтом па се крѐчиле и òбично рéђале на пòлицу, испод стрѐјē, с јȳжне стрáнē кȳће, ђе пòваздāн грѝје сȳнце.

тр̑н м ‘игличаст део неких биљака’. – Лȁкше је тр̑н прескòчити на пýту него га нòсити у пéти; ‖ **тр̏нчӣћ** -и́ћа дем. – Тòликō плȁча због тàкō мâлог трнчи́ћа; ‖ **трнȍвит** -òвита -о ‘који има трње’. – Ê, мȍја ђѐцо, млȍго е трнȍвит нȁш пȳт кроз жѝвот бѝјо, и нéмаштиња, и болѐшчине, и рȁтови, сȁмо што нас водѐница нѝје мљѐла.

тр̑нити / тр̑нути / тр̑њети тр̑нӣ несв **1.** ‘губити снагу, венути’. – Чȍбанице, мâла трњинице / тр̑не л твȍе срце за мòијем / ко што тр̑нē мȍе за твòијем; **2.** ‘бридети, изазивати слабију покретљивост неких делова тела’. – Нѐшто ми, ђѐцо, ѝмā нѐколко дáна тр̑нӣ ова рýка, одáвле дȍвле, ко да нѝје мȍја. – Жȁлӣ се бȁба како су јој нȍћāс тр̑њеле нȍге. – Кȳкуј мѐне, што ме тр̑нӣ дѐснā нȍга, рѐко би нѝје мȍја; [~] *зȳби* ‘осећај у устима који се има кад се једе недозрело воће’. – Знâш кȁко е кâзано: кад ђѐдови јѐдȳ кѝсело грôжђе, ỳнуцима тр̑нē зȳби јел кȁзна Бȍжја мȍж да дȍсегнē чȁк до сѐдмог кȍљена; **3.** ‘стављати трње (да би се нешто обезбедило)’. – Ѐнē га тр̑нӣ онај бȍгаз код купушњāка, да стȍка не ỳпђе.

тр̑њāк -áка м ‘површина обрасла шибљем и трњем’. – Ове нераднѝчине дозвòлиле да им нàкō имáње зарáстē у тр̑њāк.

тр̑њина ж бот ‘врста дивљег плода изразито црне боје Prunus spinosa’. – Јéчӣ пȍље кад нȁше ђѐвōјке зàпјевају: *Мȏме мѝлу кȳћа до ӣпланѝнē / цр̑не су му ȍчи ко тр̑њине*; ‖ **тр̑њиница** ж дем; в. *тр̑нути*.

трȍбōјка ж ‘трака у бојама барјака: црвена, плава и бела’. – Уз свȁтовски цвѐт је ѝшла мàшница од трȍбōјке.

трȍбок трȍбока -о ‘који је неумерен у јелу, изјелица’. – Видӣш га кàкӣ је, трȍбок, тéжак кȍ цр̑на зѐмља, тâј мȍж да пȍјде мáсну пȍњаву.

трȍвати (се) трȳем (се) несв. – Бȁци ту цигàрчину, нѐмō се трȍвати, зȁ-име Бога. – Вѐлē да се, весѐлница, трȍвāла сѝчаном јѐдва е спáсли; ‖ **трȍвāње** с гл. им. ‘узимање отрова’; ~ *крви* ‘сепса’. – Дȍбијо трȍвāње кр̏ви те су га моментâлно òћерали у бóлницу.

трòгодац -оца м ‘трогодишњи коњ’. – Ѝмадијаше зѐмāјле Мѝлић Јѐринић згѝдан вијáкер, па кад ỳпрēгне òнē њѐгове трòгоце – да ти ѝчи стàнӯ.

трòдупло прил ‘троструко’. – Когѝј од срѝца ỳчинӣ кàкō дѝобро дѐло, бѝло да глáдна нàрāни, жéдна нàпоӣ, нѐвōљног под крѝов прѝми, бѝолесног пòћетӣ, зàточена òбӣђе, Бôг му врâти трòдупло.

трожéнац -нца м ‘који се трипут женио’. – Јòван ти је трожéнац, тàкā му сѝудбина: òнē двѝје жѐне му изрòдише ђѐцу и ỳмри^јеше и он мóрадне да се òженӣ с трѐћōм.

тројáнац -нца м фолк ‘коло’. – Òкреташе свирáчи и жѝкинац, и тројáнац ал òнā Јефѝмија ѝграā, чѝнӣ се не дòвāтā зѐмљу нòгōм.

трóјка ж ‘сорта детелине која на врху има три листа’. – Нâјлакше је кòсити трóјку ђѐтелину, òна ти дôђе рѐцка, ал ако од вѐтра и кѝшē пòлегнē, е òнда си надрѝљō, зàпињēш из самосâмōг пѝупка.

трòкāр -áра м ‘трокрако шило за испуштање ваздуха из бурага преживара када дође до надимања’. – Да нѐ би трокáра, цѝрче нам Вѝдруља од òнē ђѐтелине.

трѝом -а -о ‘спор, тежак, слабо покретљив’. – Нѐмō на њѐга да рачѝуњāш, ôн ти је за тѝ ствâр трѝом нàчисто; ‖ **трѝомāв** а -о ‘лењ, спор, успорен’. – Нѝсам одавно вѝђō тàкō трѝомāво створéње, кò да су му букàгије на нòгама.

трòножац -шца м в. *ѿроношка.* – Ѝвече пòтрпамо трòношце око прòчēвља па тѝјнāк прéдēмо, плетéмо и завѝтлāвамо се па и зàпјевāмо.

трòношка ж ‘ниска столица на три ноге’. – Ђéдо е највòљō да ćѐднē на трòношку според прóчēвља и тѝјнāк ôн ц̏аркā вàтру и прѝча нам рâзне догодóвштиње из прòшлости.

трòпѐрка ж ‘троугласта марама’. – Жѐнскōј ђѐци смо шѝили трòпѐрке да с-ỳбрāдē.

трòпити -ѝм св ‘сести, увалити се у столицу’. – Ли^јéња, нѐ бѝло ти прѝми^јењено, ко крàва, мàло-мàло па трòпѝ. – Вѝкаше Сòвија ђѐци кад су кѝупили шљѝве: Ђѐцо, дѝупе трòп, а рѝуке нà-вајду.

трѝошак трѝошка м ‘издатак’. – Ма нѐмōјде да ми кѝувāш кàву, трѝошак је то, бѝоље ми натòчи једну мѝученицу; ‖ **трошàкли** прид непром ‘који лако и непромишљено троши новац’. – Нѝсам ти јâ нѐки трошàкли чòек, ал једва се сàставӣ крâј с крàем. – Њѐгови су бѝили чѝувāрни и ỳстаоци, а ôн се пòтревијо ѐм пòлабāв, ѐм трошàкли, сàмо нѐ знам дòкле ће мòћи тàкō.

трошарѝна ж ‘такса, порез, накнада’. – Нàрезали ови ц̏абољѐбāроши вàздāн коекàкијег дàц̏бѝна, те пòрез, те прѝрез, те трошарѝна, те коларѝна, сàмо још да нам ỳведӯ и ваздукарѝну.

трòшити -ѝм несв ‘ситнити, дробити’. – Трòшӣ нам бàба мѝурузницу, прѐлиће је врѝђѝм мли^јéком и ѐтē ти вѐчера.

трѝпати -ам несв ‘слагати снопове у крстине, садевати’. – Ѐнē иг ђéдо и чѝкуна трѝпају снòпове; ~ **се** ‘гурати се, наметати се без позива’. – Нѝкад се не трѝпāј, блàго ђéду, нѝђе ће нѝси звâн; ***изр.*** *Не ѿрѝпāј дѝуѿе међ ѿѝјанē Тѝурке.*

трѝпеза ж **а.** ‘округли сточић, синија’. – Нѝје ти òндај бѝило празнѝкā кò-вō сад, но свà чѐљāд пòћедајӯ на трòношке око трѝпезē и дрвенѝм кàшикама из јѐднē ћáсē јѐдӯ смôк; **б.** ‘постављена софра’. – Òни су зà-славу спрéмили трѝпезу, нêма шта да се кâже, домàћѝнски.

трѝпила с мн ‘моћ самоконтроле, трпљења’. – Стâлно му вѝкали: трѝпи и шѝути док њѐму јàмпӯт нѐ пукоше трѝпила, те иг ôн, нѐ било ти кâзано, свѐ òћерā одáклēн су дòшли.

трѝпити / трѝпљети -ѝм несв ‘подносити, издржавати невоље’. – Трѝпи штà те снàшло, нêма дрѝуге, знâш кàко се кâже: потрѝпи се, стрѝпи се – врѐменом од трáвē

бȉднē млиј̑еко. – Сȋнко мȏј, чȕј ме дȍбро и утȕви, блȁго ђéду: млȍго е бȍље нѐпрāвду трȋпљети, него е чȉнити.

трȋпња ж ‘трпљење’. – Штȁ нам дрȕгō ȍстае но трȋпња, јел је гóренак висȍко а дȍљенак твр̏до.

трȑсити се -ȋм се несв ‘покушавати, трудити се да се надвладају неке невоље’. – Нѐ мош лȁсно да се трȑсȋш тȇ нáпасти, тȏ те спȍпанē да нѐ знāш кȕ-ћеш.

трȑска ж ‘барска биљка’. – Зѐмāјле се на штȕкāтор ȕдарō мȁлтер по трȑски кȍјā се зȁкуе за бȁскије ȕковāне ȍздō за грéде тавȁњаче; ‖ **трȑшчица** ж дем. – Нȉкла око нá-пера нека трȑшчица и ȕ њȏј пȁтке плȁндују пȍваздāн.

трȑт! узв ниподаштавања. – Знȃш ли, цр̏на Ȃнка, штȁ вѐлī Мȉлена за тѐбе, вѐлī Вȕјана, а Ȃнка њȏј: трȑт, Пêрсо, млȍго ме брȉга штȁ Мȉлена шепȑтљā.

трȑтāв -а -о ‘који има видно избачену, задигнуту задњицу’. – Прóђе пȕтом ȍнāј трȑтавī и нȁправī се шȁшāв, нѐ рече ни пȍмоз Бôг; ‖ **трȑтāс** -ста -о ‘и с т о’. – Прóђе пȕтом она трȑтастā, а он блѐнē зȁ њȏм нѐ знајући да га ја вȉдīм из вȍтњāка.

трȑтити се -ȋм се несв ‘хвалисати се, разметати се’. – Нѐмōјдер да се трȑтīш, него бȉдни смѐран и ȍдмери штȁ ћеш да прȍзборīш.

трȑтица ж ‘задњи део тела код пиљежи из кога израста реп’. – Тáјо ȕзме ил нѐ узмē шȉјицу, трȑтицу и тȁкō тȏ, а нȁма дȁднē бȕткицу, бȉјело мêсо и вѐлī: јѐдте вȋ, блȁго тáју, вȋ трѐбā да рáстēте.

трȋтља ж ‘стара и безуба овца’. – Она трȋтља обѐзубила па сȁмо, весѐлница, блéī пȍваздāн.

трȑтљати -āм несв ‘блебетати, брбљати’. – Трȑтљала ȍна мȍја Слȃвка код жéнā нѐке нȁше кȕћēвне ствȃри, а јȃ јој вѐлīм: брê, жѐно, не ѝзносī се прȑљāв вѐш нȁпоље.

трȑтомȕд м ‘брбљивац, причалица’. – Е дóђе ми глáвē ȍнāј трȑтомȕд, ȁко-ш ми вѐровати, сȁмо прȋча прáзне прȋче.

тртомȕдати -ȍмȕдāм несв ‘причати бесмислене приче, брбљати’. – Нѐмōј тȕ тртомȕдати, него тȍвари тê снȍпове, вȉдīш да се облȁчā.

трȑћāв -а -о ‘који има изразито дебелу доњу усну, шорав (в.)’. – Шта си се ошóријо ко онај трȑћавī Вȉтомīр.

трȕба ж **1.** ‘музички инструмент’. – Сȁ-ћемо се нȁслушати трȕбē; **2.** ‘тканина намотана ваљкасто. – Поклȍнила ми ȕјна трȕбу лȁненōг плáтна, вѐлī: ѐвē ти, ћêро, да спрêмāш дȁрове зȁ-свадбу кад дȏђе врéме; ‖ **трȕбица** ж дем. – Нȁдарī га ђȁвō те им кȕпи на вáшеру оне трȕбице, прȍбише глȃву дȕвајући ȕ-њīг; ***изр***. *ȃнђелска* ~ ‘украсна биљка’. – Цвет од ȁнђелскē трȕбицē дȍшō кȍ трȕба.

трȕбāч -áча м ‘човек који свира у трубу’. – Дѐсимир Пѐришић ти је бȉјо нȁјбољī трȕбāч прȋвог сáбора ȕ-Гȕчи; ‖ **трȕбāчкī** -ā -ō ‘који се односи на трубаче’. – Горачáнци су ȍнē гȍдине ȍдњели пȍбеду ко нȁјбољā трȕбāчкā бȃнда.

трȕд[1] м ‘напор, залагање, настојање да се нешто постигне’. – Нêма без рȃда нȉшта, знȃш кȁко вȉкаше нȁша бȁба: у срѐћу се ȕздā лȕд, а пȁметан у свȏј трȕд. – А ȍвē нераднѝчине зебáвајū нȃс мȕчењаке па вѐлē: жȉвијо рȃд, жȉвијо трȕд – нек рȃди кȍ е лȕд; в. *потрчати*.

трȕд[2] м бот ‘гљива Polyporus fomentarius, P. igniarius која се, просушена, употребљава за паљење ватре кресивом’. – Бајáги, нȉје пȍњō трȕд и чȁкмак па ȉштē жȉшку, да би му ȉжњō и рȁкију.

трȕковати -уем несв **а.** ‘лепо цртати, писати’. – Нȉсу бȉли пȉсмени па дȁднū нѐком да им трȕкуе дóписницу војнȉку; **б.** ‘пресликавати мустру за вез преко индига’. – Ȉшла да трȕкуе мȕстре код Јéлē Чȉмбовē.

трȕлеж ж ‘гњилеж, труљење’. – Ȍвē гȍдинē ȕдарила трȕлеж у кȍмпīр, кȏ нȉкад.

трȕмбити -ӣм несв ‘димити, пушити’. – Са̀кријо се Вла́де ѝза-си̯ена и трȕмбӣ ли га трȕмбӣ, а кад га е Ми̏лорад смо̀тријо, вѐлӣ му: нѐмӧ да ми за̀пӓлиш си̯̏ено, кȕмим те Бо̀гом, но ако си про̀пушијо, пȕши ко чо̀век, не вре́дӣ пи̏ти па кри̏ти.

трȕн м ‘ситан делић нечега што је смрвљено, претворено у прашину’. – Ȕпӧ ми трȕн ȕ око и jѐдва ми га ѝзвадила те́та; ‖ **трȕнӣћ** -и́ћа м дем. – Та̀кӧ си̏тан трȕнӣћ, а тӣ пла̀чӗш, ка̀кӣ си тӣ мо̀мак; в. *ӣроци̯едиӣи*; ‖ **трȕ̂ње** с ‘ситни отпаци, прашина’. – Ȕпало ми трȕ̂ње у мли̯е́ко, мо̂рам да га про̀ци̯едӣм кроз грȕдњачу.

тру́нити трȕ̂ним несв **1.** ‘посипати труњем’. – Нѐмӧјде тру́нити тȕ̂ во̀ду с тӣм си̯̏еном; **2.** ‘затезати разговор, околишити’. – Нѐмӧ да трȕ̂ниш тȕјнӓк брѐз-везӗ, но ако ѝмӓш штӓ да ка̂жеш – рѐци гла̀сно и jа̀сно.

тру́нто -а м ‘ленштина, нерадник’. – Ѐнӓј тру́нто Мла́ђӧв спа̂ва до по́дне.

тру́пац -пца м ‘одсечени део стабла’. – Про̀зукли тру́пци на о̀бали чѐкајȕ ѐногӓ што нѐ̂ће до́ћи да иг то̀варӣ, про̂шће се поискривљи́вало, по̀плет спа̀о, стро́ба да те ȕватӣ (7: 97).

трȕпац -пца ‘најбржи коњски ход, галоп’. – Протȕтње нѐчији ко̀њ у трȕпац според Дра̀гославинӗ кȕ̂ћӗ. – Jѐдва га ȕтишӧ да ис трȕпца прѐ̂ће у ка̂с.

трȕпина ж ‘унутрашњи бубањ дрвеног точка’. – Трȕпине су ма̀ом пра̀вљене од брѐстовог до́зӗмка или од jа̀сеновине.

трȕптати трȕпћӗм несв ‘лупати ногама’. – Ѝграју се ђѐца, Срѐдӧјла им вѐзаниг о̀чијȕ ви̂че: ко̀ тȕ̂ трȕпћӗ око мо̀ӗ кȕ̂ћӗ, а о̀ни одгова́рају ѝзмењеним гла̂сом: »ја̂, кȕме, ја̂«, и са̀д о̀на трѐбӓ да по̀тревӣ ко̀ е рѐкӧ, па кад по̀тревӣ, о̀ндај о̀нӧм кога е по̀знала вѐ̂жемо о̀чи ма̀рамом и свѐ та̀кӧ.

трȕт м **1.** ‘мужјак у пчелињем друштву’. – Кад трȕтови о̀бавӗ сво̂ј по̀сӧ, чѐле иг ѝзбӓце из ко̀шнице, код њиг нѐма ко нѐ рӓди д-ѐдӗ љѐба; **2.** ‘нерадник, доколичар’. – Жи́вӣ ко̀ трȕт, ни̏шта нѐ рӓди – рѐкӧ би се нѐ-ваљӓ.

трȕцкати трȕцкӓ(м) несв ‘трескати по неравном терену’. – Кад по̀сле наи́ђосмо на ца́ду, о̀на на̀ша ши̂нска ко̀ла по̀чӗше трȕцкати по о̀нӧј ка̀лдрми, чѝнӣ се ко̀ да гр́мӣ.

трчати в. *ӣркаӣи се*.

трȘљика ж ‘трска’. – Кад го̀веда обрстӗ ша̀шину, ја оне трȘљике ѝ́сецкӓм јел ако иг ба̀цӣш це́ле, нѐ мош по̀тље ла̀сно да то̀вариш ђȕбре.

тȕвити тȕвӣм несв ‘памтити, сећати се, држати у памети’. – Тȕвӣш ли ти, Â̂нка, кад су на̀ши о̀чеви о̀тишли преко Àлбӓније чӓ̀к та̀мо до си̏њега мо̂ра, а мӣ ја̀дни са̀мо ишчѐкуемо гла̂с ѐда ли су жи́ви, а о̀на јој одго̀ворӣ: ê, мо̀ја сѐјице: ко̀ е мло̀го пӓ̀тијо, мло̀го је и ȕтувијо.

ту́га ж ‘жалост, бол’. – Вѐселој Перȕници ȕбише чоѐка го́ренаке у Петри́ћевини и о̀на о̀ста са шѐсторо си̏рочади и ро̀ди, после нѐколко месе́цӣ, сѐдмо, по̀смрче, и свѐ о̀на тȕ̂ ѝз-надницӗ ѝзведе на̀-пȕт, ал кад јој, по̀сле два̀естину го̀дӣна, ȕмри̯е си̏н Пѐтар, запи́штала е пу́сница ко̀ си̏ња кȕкавица: ја̂ј, сѐстре мо̀е, тȕ̂го и нѐсрећо, што̀ ме, пȕ̂сту, не о̀стављӓте ни̏кӓко.

тугàвљив -а̀вљива -о ‘голицљив’. – Ѐвӧ ди̯е́те тугàвљиво, нѐ могу ла̀сно да га насапȕњӓм кад га кȕ̂пам.

тугòвӓнка ж ‘тужан скуп’. – Бра̀ћо и сѐстре, о̀купӣ нас по̀кӧјни Ми̏лорад да се са̀беремо на о̀вȕ̄ тугòвӓнку, да се по̀молӣмо за по̀кој њѐговӗ ду́шӗ и да тѐ̂ло њѐгово о̀тпратӣмо до вѐчне кȕ̂ћӗ.

тугòвати тȕгуем несв ‘имати душевни бол, бити потиштен’. – Зна̀ли су и да тȕгујȕ̄ кад су нѐстајали и да се весѐлӗ кад су се ра́ђали.

тȕда̄ прил ‘тим правцем’; в. *гиомеӣар*, *окомиӣ*, *уӣри̯еӣи*; ‖ **ту́де** прил ‘ту, на том месту’. – Ту́де је би́ло ѝгранкӣ, весе́љӓ, мо́бӣ, коми̏шӓња, пре́лӓ и поће́лӓ; в. *поӣиигнуће*, *рујни*; **ту́ђенак** прил ‘и с т о’. – Ту́ђенак се ни̏ко ова̀јдијо ни̏је; **тȕ̂ј /**

тȕјнā / тȕјнāк прил ‘и с т о’. – Из тê ти штȁлē ȍна ȍсока и ђȕбре идē у јѐдан вѐлики бȁзēн кȍй је ȍма тȕјнāк нȁчињен; в. *воћњак*, *домаћица*, *ӣосисаӣи*; **ту́нā** прил ‘и с т о’. – Нѐмōј ту́нā при́чати свȁшта пред ȍвōм жѐнскōм ђѐцōм, но ме́но заула́ри тâј твôј јѐзик; **ту́нак** прил ‘и с т о’; в. *замерка*.

тȕђин м ‘странац, туђинац’. – Дȍбро тȕвте, блȁго ђе́ду, ȍнȳ мȕдрос на́родну: кȍј не дȓжӣ брȁта за брȁта, ôн ће тȕђина за господа́ра.

ту́жити тȕжим (не)св **1.а.** ‘покренути судски спор, поднети тужбу’; в. *кадија*, *ӣодњеӣи*; **б.** ‘жалити се на нечије понашање, на неки поступак’. – Ту́жила га ȕчитељу што е препи́со ȍд њē зада́так; **2.** ‘жалити. туговати’. – Ту́жила е за чове́ком дȍ краја живȍта.

тȕка ж ‘глупа жена’. – Ȍна мȍја тȕка јȍпēт пресȍлила пȁсȳљ, пȍцркасмо пȉјући вȍду.

тȕкнути -нēм (не)св ‘мало заударати, осећати се на вОњ’. – Зȁпуштијо се весѐлнӣк, нȁчисто, сȁв тȕкнē на нечистȍћу, кȍј знâ откȁд сѐбе се нȉје оку́пō.

ту́лац ту́лца м ‘метална цев у главчини колског точка кроз коју пролази осовина’. – Ту́лце трѐбā рѐдōвно подмази́вати с кȍломāшћом или кȁтраном, блȁго ђе́ду, лȁкше вȍловима ву́ћи, а и мȁње се ȁбајȳ.

ту́лити тȕлим несв ‘гасити’. – Вȍдте рȁчȕн кад пâлите вȓзине да не нȁправӣте кȍмēндију, но пола́ко, поме́но, јел ако дȕне вѐтар, ôн мâлу вȁтру тȕли, ал вѐлику распȉруе.

тумȁрати -āм несв ‘кретати се без циља, лутати, ићи по мраку’. – Вȉђде, Милѐнија, ȕчини ми се да нѐчије пȁшче тумȁрā око це́гера ȕ кōм си дȍњēла ȕжину.

тȕмбати -āм несв ‘котрљати, разбацивати, превртати ствари’. – Кад је дȍшō из су́да, бȉјаше љȕт и пȍчē да тȕмбā ствâри пȍ-кући тра́жēћи нѐке ȁртије; ‖ **тȕмбē** прил ‘наопако’. – Ȍкретоше кȁцу тȕмбē и пȍчēше да завȉрујȳ у да́нце, ваљда су преме́тили кад су закишељáвали да нѐђе ȉзодӣ па оће да зарȍгозē.

тунтȁрија ж ‘назеб’. – Снȁшла ђѐцу некā тунтȁрија, само шмȓкљају и прȍмукло гȍворē.

ту́њо -а м ‘који је туњав’. – Шу́ти тȕјнāк, тȕњо тȕњавӣ, јȍш нѐ знāш на кȍлко си мêста шу́паљ, а нȁшō си тӣ да ми пȍпуеш; ‖ **тȕњāв** тȕњāва -о ‘прост, наиван, несналажљив’. – Вȁкō кад га чȍвек пȍгледнē, рѐко би да е тȕњāв, ал дȁ-[вид]ӣш јâдā: ôн знâ тȁчно кȁко е би́ло.

тȕпāљ м ‘глупан’. – Ȍнāј тȕпāљ што е онȍмād прȍшō забȍравијо ȉȍку, ѐнē је јȍш вȉсӣ нȁ-прōшћу.

тȕпаȉија м ‘брбљив, незналица’. – Ȉзабрали оног тȕпаȉију за мȉнистра, јâ му нѐ би смѐо пȍверити да ми прȉвӣја вȉнт низ Стржѐвицу.

тȕпити се тȕпӣ се св безл ‘учинити се’. – Њѐму се тȕпило од Дѐсимира да е Брâнко. – А ни́сам јâ то тȁкō рѐкла, ȍчијȳ ми мȍӣг, тô се тѐбе нѐшто тȕпило.

ту́пити тȕпим несв **1.** ‘штетити оштрицу’. – Нѐмō тај зѐмљāн тру́пац тѐсати, тȕпиш ѓеки́рче; **2.** ‘говорити о ономе о чему се не зна ништа, наглабати, брбљати’. – Сȁмо тȕпи зȕбе брез ȉкакē вѐзē.

тупȍглав -ȍглава -о ‘глуп, блесав’. – Ђѐ ће ôн нȁкō тупȍглав да се ȕ тē прȉче ȕпуштӣ.

тупȍглавац -āвца м ‘глупан, незналица’. – Ȍнāј тупȍглавац јȍпēт потора́вō.

тȕпоуман -мна -о в. *ӣупоглав*. – Ђѐ он нȁкō тȕпоуман мȍж д-ȉдē ȕ вōјску.

тȕпуша ж ‘глупа жена’. – Од нȁкē тȕпушē ȉспадоше млȍго дȍбра и пȁметна ђеца.

тȕр м ‘стражњица’. – Кад су га ȕватили чѐтнӣци, ȕдарē му двȁес по ту́ру и зȁпријете му да тô вȉше нѐ рāди.

ту́ра ж ‘ред, редослед’. – Ѐни ти за̀ćеднӯ у кава̀ну и док је сва̀к обре́дио по ту́ру пи́ћа, ѐни згѐдно ѐватише ма̀ју те пѐчēше да завр̀зујӯ јѐзицима. – Дову́кли смо по јѐдну ту́ру шо́дера, са̀д ме́но да да̀немо па иде́мо за дрӯгӯ.

тӯрати -а̄м / **ту́рати** тӯрам несв ‘стављати’; в. *земљав*, *кавеција*, *трешњовина*; ‖ **тӯрити** тӯрӣм св ‘ставити’. – Зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: кад ти је свѐ пѐтаман, тӯри ками́чак у ко̀ндуру да те жӯљи; ***изр***. *~ врӯ̂ћ ко̀мпӣр* ‘ставити неког пред свршен чин’. – Та̀кō ти ѐни вѐселом Вилѝману тӯрише врӯ̂ћ ко̀мпӣр ӯ-шаке; *~ру̂ку ӯ ватру* ‘јемчити за некога’. – Ја̂ сам смѐо за̀-њега да тӯрӣм ру̂ку ӯ-ватру; *~гла̂ву у то́рбу* ‘изложити се животној опасности’. – Ѐн ти је споради ѐстине и пра̂вде нѐколко пу́тā ту́рō гла̂ву у то́рбу и ѐна му ви̂сила о ко́нцу, та̀кӣ чѐвек, ил пӯкōвник ил пѐкōјник, ни̂је поднѐсијо мла́коње; **~ се** ‘наследити особине предака, бити сличан неком претку’. – Тӯријо се на пѐкōјног ђѐда, су̂нце га гри̂јало, пљӯнути, кѐ ја́јце ја̀јцету.

ту́рковац -ōвца м ‘врста цвећа’. – Ӯзела сам ра́сад ту́ркōвца од Ангели́нē, ѐћу да и њѐга за̀патӣм у ба̀шчици.

тӯрпија ж ‘алатка за обраду површине дрвета, метала’. – Др̀жалица ѐспала млѐ̀го дѐбра, са̀мо да е ме́но дѐватӣм тӯрпијōм, па ћу да ти на̀сāдим бӯда̄к.

турпѝјати -а̄м св ‘обрађивати, глачати дрвени предмет турпијом’. – Ђе́до у ка̀чари турпѝјā са̀п за јѐге.

Тӯрска арх ‘Санџак’. – Пѐвише љу́дӣ ѐз нашēг кра̀ја да́ло ѐвце на ѐспашу го́ренаке у Тӯрскӯ.

тӯршија ж ‘укисељено разно поврће’. – На̀ша ма̂јка е ѐстављала млѐ̀го тӯршијē за̀-зӣму, па е ѐмала ѐбичāј пѐнеком да пѐклонӣ по кѐē кѝло.

ту́та ж ‘збуњена, сметена жена’. – Ѐна ту́та се сме́ла и поцрвѐњела кѐ̀ бӯ̂лка, не знā шта̀ е сна̀шло.

тӯтањ тӯтња м ‘звук експлозија, удара грома, тутњава’. – Зна̂ ли ѐко ка̀кӣ се ѐнō тӯтањ чӯјē од Овча́ра.

тутка̀лисати -шēм несв ‘лепити дрво туткалом’. – Кад Тѐша свѝгуе и тутка̀лишē да̀ске, тō стѐ̀ӣ кѐ̀ да е из јѐднōг кома́да; ‖ **тӯткалити** -ӣм несв ‘и с т о’. – Ѐнē га та̀мо нѐшто тӯткалӣ.

тӯткало с ‘лепило за дрво’. – Зѐ̀мājле је у Ча́чку ѐмала ва̀брика тӯткала, пошто се тӯткало пра̀вӣ кӯва̄њем ко̀шчӣна пѐклāнē стѐ̀кē, ѐнӣг жи̂ла и кѐ̀жē, то е смр̀ђело, љѐти ни́си мѐ̀гō да прѝ̂ђеш на пӯшкомет.

тӯткати -а̄м несв **1.** ‘хушкати пса на некога’. – Нѐмōјде да тӯтка̄ш кѐра на ђѐцу, поци̇́епаће нѐког; **2.** ‘стављати, об. неприметно, неком нешто у руку’. – Ба̀ба му је, кад је гѐд ѐдлазијо, пѐнеки дѝнар тӯткала ӯ рӯку; ‖ **тӯтнути** тӯтнēм св према *тушкати*. – Кад смо се пѐздрављали, ја̂ му тӯтнук иљада́рку ӯ шаку, он се снѐбӣва, а ја̂ му ка̂м: тō е ѐбичāј да се војни́ку прӯжӣ нѐки динàрчӣћ. – Тӯтнӯ му стѐдина̄рку ӯ шаку.

тӯтњава ж ‘лупа, јека’. – Ма̀настирски ми̂р прѐкиде си̂лна тӯтњава кад улѐће ѐздӣсана калуђѐрица Параске́ва и ви̂кну: *Ма̀ти, ѐвē вла̀дикē ѐлазӣ у ѐо̀рту!* (5: 21). – Чӯсте ли ви ону пѐдмӯклу тӯтњаву од Овча́ра, стра̂ ме да нѐ биднē каке сапанђе́лē.

тӯтњати / тӯтњети -ӣм несв ‘скакати, лупати’. – Пѐпела се ђѐца на ка̀лкан па са̀мо тӯтњē.

тӯтомӣш м ‘дечја игра’. – У ѐгри тӯтомӣша ти се јѐднōм за̀вēжӯ ѐчи и ѐн ӯ соби трѐбā д-ѐватӣ нѐког ѐд на̄с, а пѐтље тѐм што е ѐваћен вѐжемо ѐчи кр̀пом и свѐ та̀кō.

тӯтор м ‘старатељ’. – Кад му е ѐмро и ѐтац, ѐн бијаше јѐш малољѐтан, па му одре́дили чѝчу за тӯтора.

тутѐрисати -шēм несв ‘наговарати, убеђивати’. – Шта̀ тӣ мѐне тӯј со̀лӣш па̄мет и тутѐришēш, рѐко би сам ја̂ ма̀лоуман.

тȕтумāљ м ‘глупа особа’. – Па ни́сам ја̂ ба̏ш нѐкӣ тȕтумаљ ил та̀нтȳз кȍ што ѝмā, али ни́сам вȍљō шкȍлу нӣ ли̑ек и го̀това ства̂р.

ту́ћи ту́чēм несв ‘ударати’. – Ȍни при́чали да иг ни́су ту́кли, са̏мо иг, вѐлē, мӣловали пѐндрецима; ‖ **ту́чен** -а -о ‘изударан’. – Ка̂жу: нѐма то̀га ко̀јӣ прȍђе кроз а̏пс да нӣје бӣјо ту́чен; ***изр***. ~ *ӣа̀сӯљ* ‘изгњечен пасуљ’. – Нӣшта љѐпшē за Нȉколђа̄н нѐма од ту́ченог пасу́ља и рȍквē.

тȕфна ж ‘кружић, кружна мрља’. – Ȉмали мӣ ма̀јлӣрани бȍкāл на тȕфне. – Бӣјаше ми Ју́ла ја̀ком са̀шила ȍнӯ а̀љину на тȕфне, кад не про́ђе нѐколко да́нā ба̏нӯше ми прȍсци те ја̂ обу́чēм тӯ а̀љину.

туца̀нӣк -и́ка м ‘истуцан, уситњен камен’. – Пр̏во смо на ку̀луку ка̀лдрмили ца́ду крӯпним ка̏меном п-ȍндак ȍзгō ту́рали туца̀нӣк пред наи̑лазак ȍнōг па̂рног ва́љка.

тȕцати тȕцāм несв **1.** ‘ситнити, разбијати’. – На ку̀луку смо тȕцали ка̏мен тама̏н кȍ робија́ши. – Ȍндак ти се у стȕпи тȕчком тȕцала со̂ и коѐшта; **2.** ‘бавити се споредним, неважним пословима’. – Пожу́рде, жѐно, шта̏ тȕцāш ва̏здāн око шпȍрета, вȉш да ћу д-ȍкаснӣм (7: 157); ***изр***. ~ *у мо̂зак* ‘неком туторисати’. – Нѐмō, брê, вȉше да ме тȕцāш у мо̂зак, отка́ндер ме се јѐднōм и гла̂ј свȍја пȍсла; **3.** ‘мучити се, трудити се да се нешто види (о слабовидом)’; в. *шљеӣило*.

тȕце -ета ‘дванаест комада нечега’. – Ку́пи јѐдно тȕце шӣбӣца, нек-ѝмā ȕ-кући.

тȕц-мȕц узв ‘као ознака за замуцкивање, причати бесмислице у недостатку знања’. – Кад му пȍчеше сеља́ци пȍстављати пита́ња, ȏн тȕц-мȕц , нѐшто дрȍбӣ, нӣко га не разȕмље.

тȕч м ‘метална легура од које се изливају пећи’. – Вала ку́писмо кра̀љицу врȕну од тȕча, љѐпшу ни́сам вȉђела ȕ мȏм вје́ку, јѐдва е ȕњесмо, нѐ ка̄же се ца̀бē те́шко кȍ тȕч.

тȕчак тȕчка м ‘тешка метална алатка с округлим крајем којом се туку у ступи со, шећер, бибер. – Ȍвāј ту́чак слу́жијо и мȍју ба̏бу, са̏мо е стȕпа дрȕгā; в. *ӣуцаӣи*.

тȕчити -ӣм св ‘ударити у нешто’. – На̀гна Дра̀гиша во̀лове прѐд општину свѐ док нѐ тучӣ ру́да у вра́та (7: 101); ***изр*** ~ *у да́нце* ‘ударити у дно’; ~ *гла́вōм у зȉд* ‘тврдоглаво надирати не слушајући никог’. – Нȉје му врѐ́ђело говȍрити, док нȉје тȕчијо гла́вōм у зȉд.

Ћ

ћа̀ва ж ‘брег, узвишење’. – Њѐгова кȕћица ти је го́ре н-ȍнōј ћа̀ви пȍвише сѐла; ‖ **ћа̀вица** ж ‘брежуљак’. – Ѐнē ти ова́цā на-ној ћа̀вици више ма̏ћāнске стȕблине.

ћа̀влити ћа̀влӣ(м) несв ‘лајати с прекидима’. – Ȍнā цѐвцара е ћа̀влила це́лу нȏћ, мȏра да е ȍпазила нѐког ȕљеза.

ћа̀га ж ‘оверен документ’. – Нȉшта нѐ верȳј док ти не дȍнесē ћа̀гу, цр̏но на би̑е́ло; ‖ **ћа̀гица** ж дем. – Нѐмō ми нȉшта обећа́вати но ми да̀дни ћа̀гицу па да ти свѐруем; ‖ **ћагѐтина** ж пеј. – Ȍна ȕ општини пȍче да прѐврће неке ћагѐтине, јѐдва на́ђе мȍе реше́ње.

ћа̀кнӯт / ча̀кнӯт -а -о ‘ментално начет, луцкаст’. – Ма нѐ слушāј тӣ ње̏га, вȉш да е ме́но ћа̀кнӯт. – Зар нѐ видӣш да е ме́но ча̀кнӯт, кȍ да е ȕдарēн мȍкрōм ча̀рапōм по гла́ви, штȍ ца̀бē а̏рчиш рѐчи.

ћа̀пити ћа̀пӣм св ‘шчепати, зграбити’; в. *шћаӣиӣи.*

ћа̂р м ‘корист, добитак’. – Нȉје би́ло ба̏ш бѐз-ништа, ал што ви́кали – пȍјō ћа̂р ва̏јду.

ћа́рити ћâрим (не)св ‘имати користи’. – Ћа́рили су кȍ чѐла на брȳсу; *в. уђарити.*

ћа̀ркати -ā несв ‘пиркати, ћарлијати’; в. *избрежак*; ‖ **ћа̀рнути** -не св према *ћаркати*; в. *вијор*.

ћарлѝјати -ā несв ‘благо пиркати (о ветру)‘. – Бѝјаше прѝтисла прѝпека, ал срѐћōм нѐкōм пȍчē да ћарлѝјā вѐтрѝћ, те проди́сасмо; в. *ветриште*.

ћа́са ж ‘земљана чинија, посуда попут чорбалука (в.)’. – Ȍндак смо свѝ јѐли дрвеним ка̀шикама из јѐднē ћа́сē, нѝје би́ло о̀вијег празни́ка кȍ-вō са̀д.

ћа́та м ‘писар, бележник’. – Нѐкако ти се ȍн прȍбијо дȍље у Ча́чку, вѐлē да е нѐкѝ ћа́та ȳ-општини.

ћа̀-ћȳ узв ‘обављати неважан и празан разговор, ћућорити’. – Нѐшто њѝг двѝје ћȳћурише ћа̀-ћȳ, и погле́дајȳ вâмо да̀ л иг кȏ чȳе.

ћѐбаџија м ‘занатлија који ваља ћебад, трговац ћебадима’. – Данас ретко ко тке ћебад, нема више ваљалица и ћебаџија (9).

ћѐбе -ета с ‘грубо изаткан вунени прекривач, који се пре употребе ваља у ваљалици’. – Из рода сам доњела два вунена ћебета, надживјеће ме (9).

ћева̀ница / цева̀ница ж анат ‘потколеница’. – Распа́лик цева̀ницом о трȍношку у оном мра́ку, свѐ сам свѝце угле́днō; в. *зрно*, *забрићети*, *подина*, *цепнути*.

ће́вли прид непром ‘припит, весео, добро расположен од алкохола’. – Кад се свѝ сва̀тови ѝскупише, мѝ бѝјасмо ме́но ће́вли па за̀пјевасмо о̀нȳ: а̀ј, по̀ласте, кѝћенѝ сва̀тови / а̀ј, по̀ласте по лѐпȳ ђѐвōјку.

ћѐла ж ‘део главе без косе’. – Поцр́њела о̀д-сȳнца Мѝломиру о̀нā њѐгова ћѐла кȍ га̀врāн.

ћеле́так -тка м ‘закржљао клип кукуруза, с мало зрња’. – Кад комиша́мо, мѝ мȳ-рузе баца́мо свѝ на јѐдну го̀милу, а ћеле́так уба̀цѝвамо у котȍбāњ.

ћема́не -ета с ‘виолина’. – Бѝјаше Дра́го ȳ школи наȳчијо да свѝра у ћема́не.

ћѐнāр м 1. ‘ивица, руб’. – Кад смо ка̀лдрмили ца́ду, првō се за̀тēгне кȍнац па се по ѝвици ту́рају на̂јкрȳпнијē рѝпе за ћѐнāр; **2.** ‘прстен, венац од мехурића по врху ракије препеченице’. – Са̀мо да прȍбаш, ѝмā два̀ес гра́дѝ, ȳватијо јој се ћѐнāр кȍ ђѝнђуве.

ћѐпало с в. *клада*. – Ȍбично е за ћѐпало ȳзиман до́земак.

ћѐпаница ж ‘цепаница’. – Кад ѝциј́епамо дрва, мѝ ȍндак о̀нē ћѐпанице сла̂жемо под стрѐу или у трѐн, гла̀внōм да бѝднȳ у сувȍти.

ћѐпенак ћѐпēнка м **1.** ‘врата од дућана или радионице којима се горње крило диже а доње служи као тезга за излагање робе’. – Свѝ пе́тком са̀бāјле ѝзносē рȍбу на ћѐпēнке и погле́дајȳ еда ли ће ба̀нути ка̀кā муштѐрија на сѐвте; **2.** ‘пањ на коме се сече печење’. – Иде́мо ми на̀кō гла́дни кроз ва́шариште, ȳглēднемо како Биљѐгāш на ћѐпēнку ће́чē врȳћу пра̀сетину, па нам пљȳсну вȍда на у́ста.

ћѐпка ж ‘цепка, љуска’. – Оциј́епде ми коју ћѐпку лу́ча да по̀дложѝм ва̀тру.

ћѐпкати -ам несв дем према *цијепати*. – Ѐнē га ђе́до у ка̀чари, ћѐпкā неке љȳшчице; ‖ **ћѐпколити** -им несв дем према *ћепкати*. – Ȳзела ба̀ба да ћѐпколи неке љȳшчице и ȳпропасти ми на̀кȳ да̀ску; ‖ **ћѐпнути / цѐпнути** -нēм св **а.** према *цијепати*. – Ћѐпниде ми, сѝне, коју љȳшчицу да по̀тпāлим ва̀тру; **б.** ‘ударити’. – Кад су се ѝграли с о̀нōм крпѐњачōм, нѐко га цѐпнō по ћева̀ници, ѐнē га јȍш гељȳцā.

ћêр ж ‘кћи’. – Жѐн се на вре́ме, бла̀го ђе́ду, и да ти Бȍг да̀днē пȳну кȳћу ђѐчицē јел нѝје бȍгат кȍ ѝмā вȍлōва, но ко ѝмā ћѐрѝ и сино́вā; ‖ **ће́ра** ж хип од *ћер*. – Дȍдāј ми, ћêро, тȳ мȍју ма̀чужицу; ‖ **ћеру́ждина** ж ‘кћи (некад из милоште)’. – Дȍбри су ми сѝнови, нѐма штā да се рѐче, ал ћеру́ждина мȍја сла̀ткā ȍста цѐо вѝј́ек да брѝнē о̀ нама.

ħерàмида ж ‘коритасти креп’. – Зѐмājле су грàђевине пòкрӣване ħерàмидōм, тѐк кàсније се пȍчō прàвити крêп; в. *ӣарлаисаӣи*, *срољаӣи*.

ħерамѝдљика ж сглт ‘коритасти креп на сецишту кровних површина’; в. *разголиӣиӣи*.

ħѐрати ħѐрāм несв ‘терати’. – Бѝјаше ȍндак оскудáција, нêма од нѝчег да се òкрӯни дѝнāр, па смо јѐднōм нѐђēљно ħѐрали др̏ва у Чáчак, да се пòткрпӣмо кȍлко бѝло. – Пȕшти тѝ ȍнē што ħѐрају мàк на кȍнац, бѝħе ш њѝма кȍ с ȍнӣма што су ħѐрали зѐца па ѝшħерали мѐчку; ~ **се 1.а.** ‘прегањати се, силити, приморавати, натурати’. – Нѐмōјте се зà цабе ħѐрати, него ćѐдте кȍ љȕди па се здоговȍрте; **б.** ‘парничити се, судити се’. – Ħѐрали се, тàмо ȍни, преко сȕда и дáли цр̏но ѝза нокта двокáтима и сȕду. **2.** ‘парити се (о псима)’. – Ȍнā кȕја Жѝворадљева пȍчела да се ħѐрā и крéнула кѐреħа свàдба; ‖ **ħѐрāње** с ‘парење паса’. – Жȕјку кàдар спȍпало ħѐрāње.

ħѐрдати -āм несв према *ӣроħердаӣи*; в. *уврсӣак*.

ħерѐсло с ‘нека ствар, алатка којој говорник не зна назив’. – Ôн ȕзе нѐко ħерѐсло из кàчарē и ȍде нѐкуд ȍнамо преко вȍтњāка.

ħерѐтати се -āм се несв ‘смејати се усиљено, кад нема разлога за то, блебетати, необавезно причати’. – И тàкō ȍни ćѐдоше на вѐрāнду и пȍчēше се ħерѐтати.

ħѐрпӣч м ‘непечена цигла’. – Ȍнā стâра кȕħа ти је зѝдана ħѐрпӣчом, тàкō се рáдило у ȍнō врéме.

ħѐрт м ‘урези на којима се углављују брвна на угловима грађевина-брвнара’. – Пȍ томē како стȍē ħѐртови нà-кући вѝдӣш како е грâђа прѝпрēмана, нѝје се вр̏чила ни за длàку, а ѝмā преко стȍтину гȍдӣна.

ħѐтен ħѐтена м бот ‘лан Linum usitatissimum’. – Сѝјали смо кȍнōпље, али и ħѐтен, од њѐга е бѝло плáтно млȍго дȍбро за кȍшуље; ‖ **ħѐтенōв** -ова -о ‘који је од ħетена’ – Ħѐтеново ćѐме ти је млȍго љекȍвито.

ħѐтенӣште с ‘парцела на којој се узгаја ħетен’. – Нѐмōде слȕчājно стȍка да ти ȕӣħе и пȍвр̏љā ħѐтенӣште.

ħѐф м ‘добра воља, расположење’. – Бàш ми е бѝјо ħѐф тâј дâн д-ѝдēм мéно на вáшер; ‖ **ħѐфчина** ж ‘велико задовољство’. – Кад су милицáјци дȍшли њѝној кȕħи, вѝħело се да му е бѝла ħѐфчина, сѝгурно иг је ȍн, р̏ħа јѐдна, и пријáвијо.

ħефлѐисати -шем несв ‘уживати’. – Ако је ѝко ħефлѐисо, ȍн је, е сàд дȍшō вàкат да се плâтӣ рàчȕн.

ħѐфнути се ħѐфнē се св ‘прохтети се’. – Ȕзмȕ шта гȍħ им се ħѐфнē.

ħѝвот м ‘ковчег у коме се чувају мошти свеца’. – Кад смо прѝшли ħѝвоту Свѐтōг Димѝтрија, ȍćетисмо невероватан мѝрӣс.

ħѝвта м ‘шкртица’. – То ти је нѐвиђен ħѝвта, њѐгōв дѝнāр је вѐħӣ од твȍē штàлē.

ħѝк м ‘опушак од цигарете’. – Нѐмōјдер тâј ħѝк да бàцāш според пȕта, знâш да мȍже да се зàпāли вр̏зина и коéшта, далѐко бѝло.

ħѝлер ħѝлера м ‘врста кошаре за овце’. – Ȍвӣ чѝлови ѝмадијагу ħѝлер кȍд кућē и кȍшару гóренāк ȕ-брду.

ħѝлим ħѝлима м ‘украшен (балучен) изаткан прекривач’. – Свѐ ђѐвōјке су у р̏ву кȍē су нȍсиле у нȍвӣ дȍм кад се ȕдајȕ ѝмале по нѐколко ħѝлӣма; ***изр***. ~ *ȕкоӣнӣ* ‘ħилим који се полаже у мртвачки сандук и који се посувраћа преко покојника пре него што се стави поклопац’. – Јâ сам бȍгмē за мѐне и мȍг чѝчу ȍдāвно спрéмила ȕкопнē ħѝлиме; ~ *ӣàрӣоснӣ* ‘подни ħилим’. – Ȍна ти је за слâвску сȍбу ѝзаткала вѐлик пàртосни ħѝлим с чѐтири пȍле; ~ *балучàнӣ*. – Кад пȍглāш овај балучàни ħѝлим са ѝљаду бȍјā и шáрā, да нѐ веруеш да е то Јáна ѝзаткāла; ~ *зѝднӣ*. – У њѝнōј слâвској сȍби свѐ бàлучāнӣ ħѝлими и на крѐветима, и на пàртосу, и зѝднӣ на зѝду ȕпремāсе ѝкōна, ко да си ȕишō у бàшчицу с цвѝħećом а јȍк ȕ-кућу.

ћилѝмача ж ‘ткани вунени покривач’. – Ѝзаткāла сам зѝмӯс чѐтири ћилѝмаче, ѐна ти се ткâ ѝсто ко и ћѝлим, само ѝде бр̏же, нѐма бàлука но свѐ прòтињеш пòтку с чӯњком.

ћи́ро м ‘воз уског колосека’. – Ѐндак ти је ћи́ро од Ча́чка до Ӯжѝца ѝшō пӯна двâ сâта.

ћо́кија ж ‘наследна, урођена особина, сличност са претком’. – Пòзнō би га по ђѐду, а нѐ знāм је л му свà ћо́кија на ђѐда. – Вѝдиш кàкѝ је зе́рли: пòвӯко ђе́дову ћо́кију; ‖ **ћо́ковина** ж ‘и с т о’. – Пòвӯкō ћо́ковину на ђѐда му, сӯнце га грѝјāло.

ћо́пати ћо̂пам несв ‘халапљиво јести откидајући комаде прстима’. – Улѐћō Са́во у сӯшару, òткачијо сӯво црје́во и ћо̂па ли га ћо̂па, нàкō бѐз-љеба; ‖ **ћòпнути** ћòпнēм св ‘мало појести, презалогајити’. – Нà, ћòпни ме́но, блàго бàби, нѐ̂ће вѐчера зàдуго.

ћòпати ћòпāм несв ‘храмати, шепати’. – Вѐсели Бра̂нко нàграиса, слòмѝ нòгу и пòтље òста да ћòпā до грòба.

ћо́по -а м ‘који је хром’. – Срѐћко Ћо́по ти је бѝјо нѐспособан у јѐдну нòгу, ал је бѝјо бàстāшан, ѝмљō е да нàправѝ буре́нце кò нѝко; ‖ **ћòпāв** -а -о ‘шепав, хром’. – Бѝјаше Бра̂нко у срѐдњим гòдинама кад је упропа́стијо нòгу и òстаде весѐлнѝк ћòпāв до крàја живòта.

ћо́рак ћо́рка м ‘маневарски метак’. – Од ћо́рка се плàшē двòица.

ћо́рити -ѝм несв ‘упорно гледати, погледивати’. – Мàло-мàло па га вѝдѝш како ћо́рѝ у ђѐвојачку àвлију.

ћòрнути -ēм св ‘украсти’. – Ћòрнула Рӯмена Миле́ви кòкōшку усрѐд бела да̂на. – Шћѐо е ѐн да ћòрнē пòнешто, свѐ смо с вѐчери àлāтке òстављали под за́клоп.

ћо́ро -а м ‘који је оштећеног вида’. – Ѐн чòвек нѝје бѝјо ћòрāв него га тàкō прòзвали споради тòга што е мо́рō да нòсѝ ђòзлуке; ‖ **ћòрāв** ћòрāва -о ‘слабовид, слеп на једно око’. – Рàтко Пје́вац и Вѐлибор Мано́јлов на̂ђу после рàта нѐку грана́ту и чпе́љали òко-њē, ѐна сплòдѝра и вѐсели Вѐлибор òста вàличан ӯ ногу, а Рàтко ћòрāв у јѐдно òко и брез ру́кē; ***изр.*** *Бàци ћòрава пòсла.*

ћо́со -а м ‘човек без браде и бркова, који је ћосав’. – Бѐжи тѝ од òнōг ћо́са, нѝје ѐн слӯчāјно ћòсāв; ‖ **ћòсāв** -а -о ‘голобрад, безбрк’. – Ви́каше Вӯчић, Вукàдинов брàт, чӯвај се, вѐлѝ, бр̏катē жѐнē и ћòсава чове́ка.

ћòшак ћòшка м ‘угао, скровито место’. – Стѝгнē та да кӯњу зàтēгне, да зави́рѝ у свàкѝ ћòшак; ***изр***. *на ѝри ћошка* ‘рђаво расположен, невољан’. – Нѐмō му и тѝ стàјати на мӯку, ѝнако е дàнāс нѐшто на трѝ ћòшка.

ћòшетњāк м ‘истесан камен на углу грађевине’. – За ћòшетњāк је ѝшла нàдница ѝ по, па и до двѝје.

ћу́ба ж **1.** ‘чуперак косе изнад чела’. – Мѝлисава су прòзвали Ћӯба збòг тогā што му е кад је бѝјо мâли штр̏чō чупе́рак кòсē; **2.** ‘прамен вуне, кочети или перја преко чела животиње’. – Бàба òнӯ кòкōшку прòзвала Ћу́ба споради тòгā што ѝмā òнӯ ћу́бу.

ћӯвѝк -и́ка м **1.** ‘врх, узвисина’. – На òнōм ћуви́ку òпāсно мѐдѝ бàгрен свàкē гòдинē; **2.** ‘избочина на камену која се скида клесањем’; в. *шпиц*.

ћу̂д ж ‘нарав’. – Нѐ мош тѝ сви́ма д-ѝдесѝш, кòлко љу́дѝ, нòлико и ћу́дѝ.

ћу̂к м зоол ‘птица из пор. сова, Atene noctua’; ‖ **ћу́кавац** -āвца м ‘и с т о’. – Пòчнӯ ћу́кāвци да се дòзѝвљу, а мѝ јòш на нòгама; в. *смркњавати се*.

ћу́кати ‘оглашавати се као ћук’ – Јеси чӯо како ћу̂че ћу́кавац вишѐ кућē.

ћӯкати -āм несв ‘вабити живину’. – Ѐнē је ӯ-бāшчи, ћӯкā пѝлад, стра̂ е да не зàноћē нàпољу, пода́виће иг нѐки бѐлāј.

ћӯ-квоц! узв ‘за вабљење квочке с пиладима’. –Ћӯ-квоц, ћӯ-квоц, пѝ, пѝ.

ћӯмез ћӯмеза м ‘мала мрачна просторија у којој је лом и неред’. – Бѝјо сам у òнōм њѐговом ћӯмезу, нѐ знā се чàснōг кр̏ста.

ћу̀мур ћу̀мура м ‘дрвени угаљ добивен пригушеним сагоревањем дрвета у ћумурани’. – Бу̏ков ћу̏мур ти се на̀јвише и̏штē.

ћумура̀на -а̀нē ж ‘грађевина облепљена блатом у којој се производи ћумур. – Начѝнили Вла́де и Вѐрољуб ћумура̀ну и пра̀вē млѐго до̀бар ћу̀мур, нѐ могӯ да на̀вашӯ ко̀лко се и̏штē.

ћу̀мурлāв -а -о ‘ћутљив’. – До̀бра е ко̀ до̀бар да̂н, ал нѐкако до̀шла ћу̀мурлāва.

ћуму̀рџија м ‘мајстор који прави ћумур од дрвета’. – Гла̀внē ћуму̀рџије у̀ нашем кра̀ју су ти Вла́де и Вѐкиша, а Бо̀ћа се љу̂ти кад о̀крēне ју̂жни вѐтар па донесе ди̏м ѝж-њинē ћумура̀нē у њѐгову а̀влију, а Вла́де му вѐлӣ: па, чо̀вече, нѐ могу ја̂ вѐтар д-у̀ватӣм и да за̀творӣм у ћи̏лер с о́вцама.

ћу̀п м ‘земљана посуда за чување пекмеза, меда, туршије’. –Зна̂ш ка̀ко е би́ло кад је о̀нāј сѐљāк на̀шō ћу̀п зла̂та и рѐко жѐни да ни̏ком нѐ прӣча.

ћу̀пара ж пеј ‘глава’. – Прӣча о̂н како е у то̂ вре́ме би́ло мло̀го га̀дно, ни̏ђе, вѐлӣ, да скло̀нӣш ћу̀пару.

ћу̀прија ж ‘мост’. – Ви̂каше ма́ја Сто̀јāнка, кад су њѐном човѐку у̀крали новча̀нӣк, а о̀н сиро̀ма ни љѐб ни̏је ку́пијо,ште́ђō, а о̀на ка̂же: ко̀ нѐ плāти на мо̀сту пла́тиће на ћу̀прији.

ћу̀пријāш м ‘најдужи ексер, мертек којим су се укивала брвна на ћупријама’. – Кад о̂н нѐшто о̀беђā, то̂ ти је ко̀ да си за̀ковō ћу̀пријāш па га о̀здō подвр́нō.

ћу́рак ћу́рка м зоол ‘мужјак ћурке Meleagris gallopavo’. – Нѐ̂ће ћу́рак на̀ свадбу, ал га бра̀ћа у̀ватише и о̀дњеше; ‖ **ћу̀рāн** -а́на м ‘и с т о’; в. *ћурлик*; ‖ **ћу̀ре** -ета с ‘младунче ћурке’. – Нѐма ми јѐдно̄г ћу̀рета, нѐшто га о̀дњело; ‖ **ћу̀ређӣ** -ā -ē ‘који се односи на ћурке, који се тиче ћурака’. – Ко̀приве су ти на̀јомиљѐнијā ћу̀ређā ра́на.

ћу̂рка ж. – Има́мо два́е́стак ћу̂рки и два̂ ћу́рка; ***изр.*** *дивља* ~ ‘дропља, птица Otis’. – Дро̀пљу ти мо̀ја ба̀ба зо̀вē дӣвља̄ ћу̂рка.

ћу̀ретина ж ‘ћуреће месо’. – Запѐкла на́на по̀дварак ш ћу̀ретином, ни́смо зна̀ли ко̀лко нам је до̀ста.

ћу̀рлӣк м **1.** ‘свирала, фрула’. – Нѐко му да̀о ћу̀рлик па по цѐо да̂н код ова́цā ћу̀рлӣче; **2.** ‘оглашавање ћурана’. – Ви̏ђиде шта̀ се дѐшāва с ко̀кōшкама, чу̀дан ми о̀нāј ћу̀рлӣк ћура́нōв.

ћурли́кати ћу̀рлӣчем несв **1.** ‘свирати на фрули, ћурлику’. – Нѐмō ви̏ше ћурли́кати, про̀бӣ гла̂ву; **2.** ‘оглашавати се као ћуран’. – Чим ме́но гла̀сније нѐшто рѐкнēш, ћу̀рāн ћу̀рлӣче, рѐко би ти се ру̂га. – Ђѐца назѝнāт ви̂чу да би ћу̀рāн ћурли́кō.

ћу̀рчија м ‘мајстор који шије предмете од коже)’. – На̀јбољи ћу̀рчија је ѝмō ра́дњу та̀мо бли́зу ча̀чанске цр̂кве и о̂н је мо̂м ђѐду са̀шијо ко̀жук.

ћу̀скија ж **1.** ‘тешка метална полуга, за вађење камена’. – Нато̀вари кра̀мп и ћу̀скију на̀-кола, да про̂бамо д-ѝзвадӣмо о̀нāј стано̀вњāк у ли̏вади; в. *силдисāти*; **2.** ‘глупа особа’. – Ма ка̀кӣ о̂н, та̂ј нѐ знā о̀богу дви̏је, о̂н ти је глу̂п ко̀ ћу̀скија.

ћу̀стек ћу̀стека м ‘скок из места’. – Би̏јӯ вѐселӣ ко̀њи из ћу̀стека кад се за̀глӣбе ко̀ла по о̀нијем ло̀квама, о̀ћē д-ѝскидају за́прежнице.

ћу́так ћу́тка м ‘отпадно чворновито дрво, трупац доземљак’. – Ѝмали смо на дрвљани́ку кла̀ду за ци̑е́пање дрва̄ од нѐког ћу́тка која нас је слу́жила нѐколко го̀дӣна, ни̏је ѝмō ѝздера.

ћу́тати ћу́тӣм несв. – Јѐсте ћу́тање зла́то, ал нѐ смијеш ћу́тати кад нѐко ѝзврћē истину; ‖ **ћу̀ткати** ћу̀ткāм несв ‘неприметно неког наговарати да ћути’. – Кад је Дра́го распа́лијо да им крѐшē свѐ у бр̂к, по̀чѐше га ћу̀ткати, ал ни̏је вре́ђело, и̏шћера о̂н њѐговски до кра̀ја. – Ћу́[ти]-де, мо̀ре, док ти ни́сам до̀шō та̀мо, па ћеш да ви̏дӣш тво̂га Бо̀га; ‖ **ћу́тēћи** гл. прил. – Ћу́тећи тӣ се сагла̀шāваш с нѐпра̀вдом јел је ка̂зано да е ћу́тање зна̂к одобра́вања. – Сви̏ су прѝлазили мѐиту ћу́тēћи, а мло̀ги су и су̀зу

пȕштили; ‖ **ћу́ткē** прил ‘ћутећи’. – Свȉ су вȉђели да нам је прȍпāс пред врáтима, ал су ћу́ткē прѐлазили преко свѐгā, зàтō им се тô и òбило ȍ-главу. – Она е ћу́ткē поднòсила свѐ њȉне будалáштиње јел је од мâјке наȕчила да е ћу́тāње злâто; ‖ **ћȕтљив** ћȕтљива -о ‘миран, тих, склон ћутању’. – Ôн ти је пȍштен, ћȕтљив човѐчȉћ, ал кад нѐшто рѐкнē, то ће д-ȉспунȉ по свàкȕ цéну.

ћȕћорити / ћȕћурити -ȉм несв ‘тихо говорити, шапутати, сашаптавати се’. – Нѐшто ми òнā двòјица сȕмљиви, стално нѐшто ћȕћорē, мешчȉнȉ да су òни дòушници; в. *сокак*, *спајташити се*, *ћа-ћу*.

ћȕфте с ‘јело од млевеног меса у сосу’. – Она кад нàчини ћȕфте: пр̏сте да пôјдеш, зàитиш двијѐ-трȉ лȍптице и òнōг сȍса, ма нȉшта љѐпше.

ћу́ша ж ‘свињска њушка’. – Мôрам д-ȕдарȉм брњȕшке свȉњама, прѐријаше ћу́шама свѐ жȉво.

ћȕшкати -āм несв ‘гурати од себе’. – Ћȕшкајȕ га веселни́ка с нòгē нà-ногу ко нѐкō сирȍче; ~ **се** ‘гурати се’. – Нѐмōјте се, нáроде, ћȕшкати, свȉ ћемо дóћи нà рēд; ‖ **ћȕшнути** ћȕшнēм св ‘одгурнути’. – Ôн ћȕшну òнē дȍмине ȍдā се и вѐлȉ Врàни: нѐмō тȕјнāк да брстȉш; в. *кључаница*, *прикољак*.

У

уáмити ȕāмим св ‘ставити коњима амове’. – Уáмисмо кȍње па иг упрéгосмо у вијáкер; в. *прапорци*.

ȕапсити -ȉм св ‘ухапсити’. – Ȕапсите ме, па штâ, и ȁпс је за љȕде.

убарабáрити се -àбāрим се св ‘поравнати се, стати у исти ред’. – И ôн иг тàкō прȉстижē и убарàбāри се ш њȉма.

убашти́нити убàштȉнȉм св ‘уписати имање у књиге, озаконити власништво’. – Нàши стâри су тô убашти́нили, ȉмају тàпије нà тō.

убàштрати се -āм се св ‘убацити се лактајући се, гурајући се’. – И òнō ти се ȕбаштра, нàкō пòтȕљено, тàмо и пȍста бàксем нѐка влâс; в. *ратосиљати се*.

убезéкнути се убѐзēкнем се св ‘изненадити се, забезекнути се’. – Кад му скрѐса у брк ђѐ је бȉјо и штà е рáдијо за врéме рàта, ôн се ȕбезекну, а ли́це му прȍми̑ени вâрбу.

убéлити убéлȉм св ‘избелити (платно)’. – Пјѐвагу нàше ђѐвōјке: јѐси л, Мâро, убéлила плáтно / ни́сам, мâјко, ни до вòдē дȍшла / чȍбан Јóво вòду замȕтијо.

убеȕтити се убѐȕтим се св ‘уђутати се, постати безвољан’. – Нѐшто ми се бàба убеȕтила, сàмо шȕти, нѐ мош кљéштима да јој ишчȕпāш реч из ȕстā.

уби́јати ȕбȉјам несв према *убити*. – Богдáнов вô ȕбȉја и òни га јòпēт држē.

ублáжити ȕблāжи св ‘смањити дејство нечег’. – Ôн ти, òндак, д-ȕблāжи тȕгу, цȕгнē пȍнекȕ, за пȍкој му дȕшē.

ȕблȉзу прил ‘близу, у близини’; в. *друговати*.

ȕбог -а -о ‘сиромашан, бедан’. – Знâш кàко е кâзано: бȍље е мȕдро макар и ȕбого ди̑éте нѐголи мàтор а бѐзȕман цàр.

ȕбожјāк м ‘јадник, сиромах, просјак’. – Ôн ти је јàдан, нàкō кȍ ȕбожјāк, ȉшō òдкућē дȍ-кућē па кȍ му штà пȍпружȉ, òд тогā ти е жи́вљō; в. *празан*.

ȕбој ȕбоја м ‘натечено место на телу од ударца, оток’. – Прȉвȉ, дȉ̑ете, нà тāј ȕбој цр̏ни лȕк, ȍдма ће да спàнē òток и да се повȕчē тâ модрȉна; ‖ **ȕбојит** -а -о ‘неуморан, који ради без предаха’. – Жáрко ти је бȉјо ȕбојити рâдник, тâј нȉје стàо од ȕрāнка дȍ мрāка кȍ да се нѐ ваљā.

ỳбōјница ж ‘свиња ухрањена за клање’. – Спре́мили смо двѝје дȍбре ỳбōјнице, у сȳботу ћемо да пȍсечӣмо.

убра́дити (се) ỳбрāдим (се) св ‘повезати, ставити мараму’. – Кад пȏђеш цр̏кви, блȁго бȁби, убра́ди мȁраму; в. *ганц нов*; ‖ **убраћи́вати** -àћӣвам / -àћуем несв према *убрадити*. – Њу ни́си мȍгō вѝћети да нѝје ỳбрāђена, ȏна се убраћи́вала и кад ѝдē ỳ шталу.

убра́нити ỳбрāним св ‘забранити’. – Нѐ мош ти сȁд ȍвōј ђѐци да нȁдāш цева́па, нит мȍш ѝшта да им ỳбрāниш, ђѐрају како ȍни ȍћеју јел иг тȁкō ỳчē ỳ тијем њѝнӣм школѐтинāма.

ỳбрȳс м м ‘пешкир’; в. *китити*, *отирати*.

ỳбуђати се -ā св ‘постати буђав’. – Нѝје ти ȍндак, кȍ-вō сȁд, би́ло лѐктрике, врѝ-жидера и коéшта, па е би́вало да нѐшто од ра́нē прȍкиснē ил ỳбуђā.

ỳва! узв за терање крупних птица (орлова, јастребова); в. *винути се*.

ỳвала ж ‘дубодолина између брда’. – Кȃжем јȃ тѐбе да у ȍнōј ỳвали нѐ може д-ỳспӣ вȍће, но́ђе мȍш да сѝјēш кȍмпӣр, жѝто, ђѐтелину и тȁкō тȏ, а вȍће трȃжи сȳнчано и прȍмāјно мѐсто.

ува́лити ỳвāлим св ‘утрпати, дати некоме нешто на силу’. – Ува́лили вѐселом Мѝломиру на ва́шеру нѐки мȁнгупи вȁлцивиковане швȁпске мȁрке за јȳницу, ȏн ѝшō у мѝлӣцију и пи́тō иг штȁ да рȃди ш њѝма, а милица́јац му рѐкō: чѝча, с тȋм мȍш д-ȍбришēш дȳпе; ~ **се** ‘упасти у неприлику’. – Нѐмō ме за њѐга нѝшта пи́тати, ува́лио се у дȳгове до гȳшē, нѐ знā кȳд ỳдарā гла́вōм; ‖ **ваља́вати** ува̀љӣвам / ува̀љуем несв. – Ȏн је, весѐлнӣк, пȍштен кȍлко је те́жак, вѐруе љȳдма, а ȍни му ува̀љујȳ што нѐ требā ни њѝма ни њѐму.

ува́љати ỳвāљам св **1.** ‘обрадити (сукно) у ваљалици’. – Нȍсијо ђе́до су́кно д-ỳвāља у вȁљалици; **2.** ‘поваљати усев’. – Замарѝјала се овā нѐснā ђѐца те им ȏвце улѐђеле у пшѐницу и ува́љале је ко да е прȍшō ва́љак.

ува̀нцати се -ām се св ‘унередити се од страха’. – Мешто да свѝ ỳстанēмо и грȃкнемо против нѐпрāвде, јȍк, мѝ се кȳкавички ува̀нцали и уђу́тали, е сȁд жњѐмо ȍнō што смо пȍсијали.

ỳватити -ӣм св ‘уловити’. – Ỳватијо Мѝкош зѐца у зȃмку па зȍвē на папрѝкāш; ~ **се** *зȁ глāву* ‘покајати се, увидети своју грешку’. – Нѝшта сȁд не вре́дӣ што се уватијо зȁ глāву, трѐбō е на вре́ме да мѝслӣ, а јȍк пȍтље да чȳпā кȍсу з-гла́вē; ~ *се у кȍштац* ‘начин рвања’. – Тȳј ти се ȍни ỳватē у кȍштац и, нȇш ми вѐровати, р̏вāли су се вѝше од јѐднōг сȃта док му Срѐтен нѐкако нѐ потури нȍгу и бȁцӣ га на плѐћке јȳнāчке; ~ *штȳтањ* ‘побећи’. – Тȁкō су се ȍни јуна́чили док нѝје загу́стило, а ȍндак су ỳвати-ли тȳтањ, нѝће иг нѝје би́ло; ~ *штȳру* ‘бежати, побећи’. – Кад је зȁпуцало, мȏј ти Бо́јо ỳватӣ штȳру бȁш ко што вѐлӣ ȍнā на́родна, ȏј, јȁруго мȍја мѝла дрȳго; ~ *мȁглу* ‘и с т о’. – Кад су вѝћели да домȁћин ѝдē према бȍстану, ỳватише мȁглу кȍ зѐчеви.

увѐдрити ỳведрӣм св ‘убледети, показати знаке озбиљне слабости’; в. *мирисати*, *огодинити*, *окоинити*.

увѐсти ỳведем св **1.** ‘после навијања провући основу кроз брдо и нити’ (9); **2.** ‘учинити да неко уђе у неки простор’. – Ни́су га ни ỳ кућу ỳвели; **3.** ‘наћи се у некој средини, заједници’. – Увѐди се ỳ-љȳде. – Увѐди се ỳ-рēд; ‖ **увȍдити** ỳводӣм несв према *увести*. – Ѐнē иг ỳводē тѐлāд у кȍчāг; ‖ **ỳвођēње** с. гл. им. од *уводити*. – За увођење основе у брдо и нити потребне су најмање двије жене (9).

ỳвиђāван -вна -о ‘пристојан, одмерен, тактичан’. – Јȃ сам мѝшљȍ да е ȏн ỳвиђāван чȍвек, ал кад је вѝкнō те се наљо́скō, тѐк ȍндак сам вѝћō њѐгово прȃво ли́це.

уви́ђати ỳвӣђам несв према *увиђети*. – Ни́су на вре́ме уви́ђали штȁ се иза бр̏да вȃља; ‖ **ỳвиђети** ỳвидӣм св ‘увидети, схватити’. – Свѝ смо мѝ пȍсле двȁес гȍдинā

ỳвиђели да е чȍвек бȉјо у пра́ву, ал ȍнда бȋ дȍцкан, пла́тисмо кȍ гла́вōм, кȍ има́њом, кȍ гȕбљēњем пȍсла.

ỳвир ỳвира м ‘утока’. – Тàкō то мȏра да бȉднē, свѐ имā свȏј ȉзвор и ỳвир; ‖ **ỳвор** ỳвора м ‘и с т о’. – Ро́сина кȕћа ти је изнад ỳвора Рȕшчића пȍтока у Драгàчицу.

ỳвирати ỳвирēм несв **1.** ‘уливати се’. – Кȍ-нō што вѐћа рȉба гȕтā мàњу, тàкō и Драгàчица ỳвирē у Бјѐлицу и тȕјнāк гȕбȋ свȍе ȉме; **2.** ‘испаравати кувањем’. – Ти си ȍвō забȍравила да сву́чēш ỳ-крāј шпȍрета па млȍго ỳврело; ‖ **ỳврети** ỳврē св ‘испарити кувањем’. – Ê ј, мȍја Мâро, ỳврело ти млијéко на шпȍрету и бàкрāч ти загȍрō нàчисто.

ỳвȉс прил; об. у ***изр***. *скок* ~; в. удаљ.

увити́љити увȉтīљим св ‘ослабити, усукати се’. – Нѐшто ми кȍмшија Дѐсимир увити́љијо нàчисто; вѐлī ми кад је бȉјо Илији нà сарани: сȁд сам, кâже, јâ на ре́ду, сȁмо што ме грȍбар нȉје ỳзō на лȍпату. – Де́јо увити́љијо, чȉнī ми се да е замирȉсō на панàију.

ỳвитлити -īм св ‘сложити у витло’. – Грâђа за кàце и бȕрāд се ỳвитлī и бȉднē нà сȕнцу, кȉши, вѐтру да дȍбро ȍдрāди и пȍтље тȍга ȍна вȉше нѐ мож да се врȉчī.

ỳвићи ỳвикнēм св ‘навићи, свикнути’. – Бȉјаше згȍдно ỳвикō да пȍплићē прȏшће, наỳчијо од брàлице.

увла́чити ỳвлāчим несв према *увући*. – Ȍвī су јѐдīно вѐшти у тȍме да на́род ỳвлāче у нѐсрећу; ‖ **уву́ћи** уву́чēм св ‘увести повлачењем или наговором’. – Нѐмō да те уву́чȳ у тê њȉне пàртије, тȏ су ти гȍвнāрска пȍсла, тàкмичē се кȍ мȍже бȍље да пљȕнē на ȍнōг дрȕгог, а свѐ ти је тȏ ȉсти крȉвāк, сȁмо дрȕго пàковање; ~ *кȍнац* ‘увлачити у иглу’. – Ȍди, рâно, уву́ци бàби кȍнац ỳ-иглу, нѐ видȋм пȕста.

ỳвлекати -āм св ‘упрљати, направити флеку на нечему’; в. *влека*.

ỳво ỳвета анат с **1.** ‘слушна шкољка’. – Бȍље би му би́ло да се пȍкријē увѐтима и да шу́тī јел нȉко га нȉје бȉјо по увѐтима д-обѐћāва. – Из твȍјīг у́стā у Бȍжјā увѐта; **2.а.** ‘дужа дуга на дрвеној посуди (обично их је две), пробушена на врху, кроз коју се провлачи чабреник’; **б.** ‘дршка, ручка на посуди’. – Кад нȍсīш врѐло млијéко у ше́рпи, тȕри крȉпе на увѐта да се не ȍпржиш; ‖ **уве́нце** -ета с дем према *уво*; в. *чаитати*; ‖ **у́вце** -ета с ‘и с т о’. – Ỳватијо га ỳчитељ ме́но за у́вце због нѐког неваљàлука; ‖ **уви́ште** -ета с пеј аугм. – Она крмàчēнда угу́рала глâву ỳ прȏшће па раскрва́вила уви́ште.

увра́чати ỳврāчам сн ‘учинити нешто врачањем, магијом’. – Ѐвē, ȍче, пре́ђок чѐтрес и нȉкако ми не пȍлазī за ру́кōм да с-ȍженīм, нѐ знам дȁ л ми нѐко увра́ча, дȁ л је кàкō проклѐство, глàвнōм нѐки бѐлāј јѐсте (7: 189).

увре́бати ỳврēбам св ‘ухватити стрпљивим чекањем’. – Нѐколко нȍћī нȉје спа́вō док га не увре́ба.

уврзи́вати в. *уврсити*.

увр̏љати ỳврљāм св ‘погазити, помрсити, поваљати’. – Ȍнā нѐснā ђечкàдија се ȉграла кри́јē и увр̏љала ми цвȉјеће.

увр̏нути ỳвр̄нем св ‘увити, усукати’. – Кад је сȉлазијо нȉз-обалу, увр̏нō нȍгу, нѐ можē да глȍнē стȍпē јѐднē; ‖ **ỳвр̄нут** -а -о ‘мало поремећен, сулуд, ћакнут’. – Свȉ су ти ȍни ме́но ỳвр̄нути, искȍчили из вȉнкле, штȍ нō кâжу, тàкā им ћо́кија; ‖ **ỳвртати** ỳврћēм несв према *уврнути*. – Кад га е ỳватијо, пȍчē му ỳвртати увѐта, а ȏн се дѐрāше кȍ мàгарац.

ỳврстак ỳврс[т]ка м **1.** ‘краћа врста на крају њиве’. – Ѐвē д-ȉшћерāм ȍвāј ỳврстак па дȍлазīм; **2.** ‘последњи дани живота’. – И мѐне ти је, дȉјете, изȉшō ỳврстак, мȍје вре́ме је прȏшло, јȍш нѐка крàћа врстица и гȍтово, а прѐд вама е жȉвот, бȉдните му́дри, нѐ ћердāјте вре́ме ỳ-ништа.

увр̀стати -ām св ‘направити врсте (за сетву)’. – Штȍ се мȕчимо, чȍвече, за̀ име Бȍга, зȍвни Са̀ва да нам копа̀чицом увр̀стā њȉву за трѐн ȍка.

увр́сти -зēм св ‘замислити, наумити’. – Ôн увр́зō ȕ глāву да трѐбā д-ѝдē дȉље ȕ школу и не вре́дӣ му говȍрити; ‖ **уврзи́вати** увр̀зӣвам / увр̀зуем несв ‘причати неповезано, брбљати’. – Кад ôн пȍчнē д-увр̀зӣва, нȁјбоље ти је да чѐкāш да забȍравӣ шта е шћѐо да кâже.

увр́стити ȕвр̄стим св ‘убројати, ставити на списак’. – Кад бȉднēте зва̀ли сва̀тове, увр́стите ȍбавезно мôг ра̀тног дрȕга и њѐгову чѐљад.

ȕврцкати -ām св ‘ситно увити косу’. – Ȍсекла на̀кē кȉке и ȕврцкала кȍсу ко да нȉје дȍбро па̀мētна.

уврши́вати увр̀шӣвам / увр̀шуем несв према *уврши́ти*. – Нѐмōте уврши́вати сȉ̑ено док не дȍнесēм лѐмезове; ‖ **увр́шити** ȕвр̄шим св ‘завршити стог сена у облику купе’. – Ȍде ш чи́лом дȍље у кȍтāр д-ȕвр̄шē и полемѐзајȕ си̑е́на. – Нȉко бȍље нȉје ȕмљо да жђѐнē и ȕвр̄шӣ сȉ̑ено од Срѐтена, ôн га на̀чинӣ да ду́бӣ кȍ ја́је кад тȕрӣш на шо́ту.

увȕљати се -ām се ‘увући се неприметно’. – Кад се ма̀чка ȕвуљāла ȕ-кућу, нȉко нȉје смȍтрију тѐк са̀мо чȕсмо како пȍчē да пре́дē под-шпȍретом; в. *запи́снути*.

уга́ђати ȕгāђам несв ‘удовољавати нечијим хировима’. – Да им ȕгāђаш, тра̂же ȍни кȍјӣ не бȍлујȕ од прѐвише љȕдскости и за̀тō глѐдај да се ш њȉма не са̀стаеш – ни кад мȍраш; ‖ **угȍдити** ȕгодӣм св према *угађа́ти*. – Јеси л тӣ чȕо, сӣнко, ȍнȕ реч да се свѐту нѐ може угȍдити, а вȉђеђеш да ћеш нȁјлакше угȍдити ȍнијем за кȍјē је бȁба говȍрила да иг чѐсто нѐ мош вȉђети, а кад на̀ӣђе нѐвоља – ȕвек су ти бли́зу.

ȕгазити ȕгазӣм св **1.** ‘стати ногом на неприлично место’. – Ђѐ си тô, цр̄ни сӣне, та̀кō ȕгазијо те ѝдēш с мȍкрим нȍгама, озе́пћеш; **2.** ‘поравнати снег, стазу гажењем’. – Ȕгазила ђѐца цȉјоц кад су ȍтишла ȕ-школу и са̀д им згȍдна пр̀тина, мȍже ȍлāјле да се ѝдē; **3.** ‘упустити се у проблематичан подухват’. – Ȕгазио е у нѐке пȍслове и да̂ј Бȍже да нѐ плāти ни гла́вōм ни стра̀жњицōм.

уга̀нути ȕганēм св ‘повредити зглоб’. – Кад је скȍчијо с кȍла, уга̀нō ȕ-ногу, нѐ може стȍпē.

ȕгāр м ‘плитко поорано стрњиште’. – Чȕдо ти је тра́ва, ѐнē кре́нула и у ȕгāру чȉм је на̀кисло.

ȕгарак ȕгāрка м ‘недогорео комад дрвета’. – Запѝсуе ôн тежȉну сва̀ког котоба́ња ȕгāрком на да̀шчици, пошто ȍпсигуе да̀ру.

уга́рити ȕгāрӣм св ‘плитко поорати стрњиште’. – Ва̀љā уга́рити стр̀њāк да се нѐ-дȕрнē тра́ва.

ȕгāсан -а -о ‘таман, тамне боје, загасит’. – Онај му це́мпер ме́но више ȕгāсан, нȉје то за ди̑е́те; ‖ **ȕгāсно** прил. – За ста̀рији на́род смо рȕдицу ва́рбали ȕгāсно, ка́сти дȕнклијē, а за мла́деж лȉктијē.

уга́сити ȕгāсим сц ‘учинити да нешто престане горети’. – Ȕвати ва̀тра ȍнȕ сȕ̂ву тра̂ву, јѐдва е уга́сисмо да нѐ-стигнē дȍ шумē, ја̀ди би би́ли; ~ *жѐђ* ‘пити воде’. – Дȍтр̄кајде, дȉ̑ете, тѐстију с вȍдōм д-ȕгāсимо жѐђ, крѐпасмо н-ȍвōј ја́ри.

уги́бати ȕгȉбам несв ‘кривити, савијати’. – Ȕзми нагѝбачу и ва̀кō под ȍвȉм ȕглом ȕгȉбај ȍнē гвȍздене шȉпке.

угла́вити ȕглāвим св ‘наместити, средити, упасовати’. – Гла̂ј да то ȕглāвиш, ако нѐ мош, чȕкни чѐкићом.

ȕгладити -ӣм св према *гладити*. – Ȕгладила ђѐца пр̀тину са скȉјāма и слѝчугāма, кȍ полѝтӣрана; ‖ **ȕглађен** -а -о ‘уљудан, фин, одмерен’. – Вȉђи ка̀кӣ је ȍнāј Ѐнтōнијев нȁјста̀рији сӣн, ȕглāђен и ȍтмен, нѐма шта̀ да се ка̂же.

ỳгланцати -ā̏м св ‘очистити до сјаја’. – Кад нàмажēш мали́ном цѝпеле, òстави иг ме́но да се сȳшнȳ, па иг пȍсле òвōм кр̀пōм ỳгланцāј: ѝмā да се сјàктē кȍ нȍве.

ỳгледати ỳгледāм св ‘видети, запазити’. – Кад ме мâјка ỳгледала с òнē стра́не пòтока, зȍвнȳ ме ѝзглāса да пȍјтам; ‖ **угле́днути** ỳглēднем св ‘и с т о’. – Кад ỳглēднеш да сȳнце зàлазī за òблак, знâј да ће да прòмени вре́ме. – Кâжу ђѐца да су угле́днула како јѐдна звиј́езда пàде, да е бȁба рѐкла да тȍ знâчи да нѐђе бѐжē заробљени́ци; ~ *свет* ‘родити се’. – Нȁша бȁба Миле́ва ти је угле́днула свѐт прије деведѐсēт и чѐтири љѐта; в. *лакат*.

угли́бити се ỳглѝбим св **1.** ‘угазити у глиб, блато’. – Ђѐ си се тȍ тàкō угли́бијо, блàго бȁби; **2.** ‘упасти у невољу, погрешити’. – Откад се угли́бијо у дȳгове, нѐма ми́рнōг снȁ.

ỳгљēвље с ‘угашене жишке’; ***изр.*** *гасити* ~ ‘гасити жишке приликом скидања страовице’. – Кад се Сȁва испрѐпадō, мо́рали да му сали́вајȳ стра̀овицу и да гâсе ỳгљēвље.

угми́лити / угми́љети се -лѝ се св ‘дозрети, променити боју’. – Нѐ мош тѝ мȳшмулу ил ȍскорушу ȍпште д-ѝзе́дēш док се не угми́лѝ.

ỳгнати ỳгнāм св ‘утерати’. – Ỳгнāј кȍла под трѐн да не гȍрē нà сȳнцу: ~ *у лâж* ‘утерати у лаж’. – Кад пȍчēше да му пȍстављāју пи́тāња, ỳгнаше га у лâж; ‖ **угȍнити** ỳгонѝм несв према *угнати*. – Нѐмōјте угȍнити стȍку док ме́но не ȍчистѝм штȁлу.

угње́чити ỳгњēчим св ‘притиснути, стиснути, смрвити’. – Ȍставте тȍ ди́ете на ми́ру, угње́чисте га нȁчисто.

угњи́лити -ѝ св ‘добро узрети’. – Кад кантàруша крȳшка угњи́лѝ, нѝшта љѐпше, а нàкō нѐ мош да е òкусѝш; в. *угмилити се*.

угȍјити ỳгојѝм св ‘добром исхраном довести бравче, живинче до тога да има доста меса и масног ткива’. – Глâјте да се òнā двѝска дȍбро ỳгојѝ дò-свадбē. – Дȍбро су ти ỳгоене свѝње, бѝће и мѐса и мâсти.

ỳграбити ỳграбѝм св ‘избећи, предухитрити невољу’. – Јѐдва нѐкако ỳграбисмо да стѝгнēмо прѝје òнē арлàуцē.

ỳгризак ỳгриска м ‘остатак од поједеног воћа’. – Нѐмō тѐ ỳгриске да баца́те по àвлији да бр̀ложите, него иг бȁцте свѝњама ил о́вцама.

ỳгризнути -нēм св ‘загристи’. – Знâш кàко се òнō кâже: ỳгризни кȍлко мȍш да прȍгунēш; ‖ **ỳгристи** -и́зēм св ‘и с т о’. – Бѐж от-кѐрета да те не-угри́зē.

ỳгријати се ỳгријем се св ‘угрејати се’. – Кад ỳгрије звѐздан, имā мѐчку да рȍдѝш, а, јȍпēт, кад вâмо загу́дѝ – да би да грàнē, ал на́род тȍ згȍдно кâже: кȍ се сȳнца крѝјē, бȍље да га нѝје или òнō: чѝм прȍђе Свѐтѝ Ѝлија, вȁтра свѐ мѝлија.

ỳгȳжвати -āм св *в. згужвати*. – Кàко си тȍ ćѐђела, свѐ ти се оза́ди àљина ỳгужвāла.

угȳрсуз угȳрсуза м **1.** ‘обешењак’. – Рѐцде òнōм угȳрсузу да пȍведē рачу́на штȁ рâди; **2.** ‘полтрон, љигавац’. – Наи́ђе òнāј угȳрсуз што откȳцāва љȳде па се бȁксем ѝнтересуе кȁко е рȍдила гȍдина, кàко жи́вимо, а ства́ри покȳшāва да-ѝшчупā штȁ мѝ мѝслимо о òнѝм говна́рима го́ре.

угу́шити ỳгȳшим св ‘убити гушењем’. – Мȳчила га си́пња гȍдинāма и сȁд га угу́шила.

удàвача ж ‘девојка која је стасала за удају’. – Бȍгме, ће́ра јој удàвача, нѐма штâ.

уда́вити се ỳдāвим се св ‘утопити се’. – При́чō ôн кàко е Мѝлисав спа́сио То́за кȍѝ се ỳмало нѝје уда́вијо у базе́ну с òсочинōм.

ỳдадба ж ‘удаја’. – Ма ни́сам ти јâ òндак о ỳдадби ни поми́шљала, мѝслила сам да е јȍш рàно.

ȳдāљ прил ‘најчешће у сталном споју *скок* ~’. – Мȋ смо се код ова́цā р̏вали, ѝграли клȋса, тр̀кали се, ска́кали ȳвȋс и ȳдāљ, надвла́чили се и та̀кō нам прòлазило вре́ме.

ȳданути -нēм св ‘удахнути’. – Ćсѐдте, ђѐцо, ме́но ȳ-лāд да ȳдāнемо ва̀здука, ѝзгоре нѐбо и зѐмља.

ȳдарати ȳдарāм несв према *ударити*. – Жа̀ндари га ȳдарали и нòгама и кȳндацима; ‖ **ȳдарити** -ѝм св **1.** ‘задати ударац, млатнути’. – Ȳдари га, нѐки Орѐстије, шама́ром, нàкō љȳцки; **2.** ‘урадити, направити (нешто)’. – Ȳдарила стрȋна Пе́рса зȳбе. – Ȍдок да зȍвнēм Јерòтија д-ȳдарȋмо брњȳшке свѝњама, прѐријаше свѐ жȋво. – Да ми ȳдарȋш тра̀товāр окò куће̄; **3.** ‘падати, лити (о киши)’. – Бѝјаше ȳдарила кѝша из дȑвета из ка̀мена; **4.** ‘засузити, расплакати се’. – Кад тȏ чȳ, ȳдарише му сȳзе кȍ кѝша; **5.** ‘кренути у неком правцу’. – Ȳдарише пȍпреком пута̀њом преко Оца̀клије; **6.**‘подвалити, надмудрити’. – Бѝјагу се окòмили на Ȍбрада, ал им ȏн ȳдарȋ ла̂кат и с Ра̀доевим па̂сошом прѐбеже у Амѐрику.

удвò[ј]ити ȳдвоȋм св ‘упрести двоструку жицу’. – Ȳдвоȋмо с òвā два̂ клȳпчета рȳдицу и прѐпрēдамо на дрȳжлицу.

ȳдворица м ‘љигавац, дволичњак, улизица’. – Вѝђе ли тȋ, та̀кō ти љѐба и сȍли, ка̀ко òвē ȳдворице кȳлизē и òвōј вла̂сти ко и òнōј.

уди̑е́лити ȳди̑елȋм св ‘дати милостињу’. – Ȏн нѝкад нѝје прòшō поред прȍсјāка да му не ȳди̑ели нѐки дѝнар, јел ȏн зна̂ ко сирòтињи дѐли, Бȍгу позàјмљуе, а Бȏг нѝком не òстае ду́жан.

у́дити ȳдим несв **1.** ‘сећи месо на мање комаде’. – Кад скѝнēмо сла̀нину, ȍнда ȳдимо мѐсо, па га ȳсолȋмо и ка̀сније дѝмȋмо.

ȳдити ȳдȋм несв ‘наносити штету’. – Ако човѐку нѐ мош помȍћи, нѐмō нѝпошто ни да му нѐшто ȳдȋш; в. *помри̑ети*.

ȳдо с ‘комад меса за димљење’. – На̀највећа пòсластица нам је би́ла кад та́јо скѝнē из сȳшарē ȳдо па га сѝтно ѝзрецкā, а ма̂јка дòнесē сѝра и врȳћу про́ју.

удȍвац удо́вца м ‘човек коме је умрла жена’. – Ȍста вѐсели Ста́нко удȍвац и нѐ шће да се жѐнȋ ѝспотекāр

ȳдова ж ‘жена којој је умро муж’. – Кад је Ма̀рија òстала ȳдова, ȍна е из на̀дницē изра́нила ђѐцу, па кад ра̂дници дȏђу га̀здиној кȳћи на вѐчеру, ȍна ка̂же да млȍго жȳри, да нѐма ка̀д да вѐчерā него да јој спрѐме њѐно ѝсе па ће ȍна кȍд куће̄ тȍбож вѐчерати, а ства́ри је нòсила да на̀рāни ђѐцу; в. *курјак*, *надничарка*.

удȍвица ж в. *удова*; в. *курјак*, *сестра*.

удовољáвати -ȍљāвāм несв према *удовољити*. – Слȳшај тȋ, на́чалниче, ни́сам ја̂ во́ђе дòшō да удовȍљāвам ва̀шем бјѐсовању, нѝт сам дòшō да вам поткрѐсуем врзину, но сам дòшō да те пȋтам дȍкле ћете вȋ на̂с сељáке да зѐбāвате с тѝјем ва̀шим на́метима; ‖ **удово́љити** удȍвōљȋм св ‘изаћи у сусрет, испунити захтев или жељу’. – Њѐмȳ нѝко нѝје мȍгō удово́љити, ал кад је ђе́до дòватијо прȳт, ȍдма се сми́ријо.

удȍмити ȳдомȋм св ‘удати кћер’. – Па зна̂ш ка̀ко е, вре́ме је да се ȍна ȳдомȋ, д-ѝдē у свȍју кȳћу, да свȋја свȍе гњѐздо, да јој Бȏг да̂ да се за̀родȋ.

удрвēнчити се -им се св ‘укрутити се’. – Удрвēнчијо се Ра̀дēнко под стрѐјом од звȍнарē и чѐкā ка̀д ће да на̀нȋђе ѝгуман (7:189).

удрȍбити ȳдробȋм св ‘намрвити хлеба у чорбу или варенику’. – Ȏ, Мѝлораде, ȍћу ли ȍнȳ ба̀јату пòгачу д-ȳдробȋм, да ти на̀чинȋм пȍпару ил да ба̀цȋм свѝњама ȳ сплачине?

ȳдȳт уду́та м ‘међа, бент између две парцеле’. – На уду́ту између на̀шē и њѝнē њѝвē у Ра́довини бе́ше ѝзрāсто вѐлики глȍг па смо пòда̄ њим ȳжинали и одма́рали кад смо жњѐли или ма̀ј штà дрȳгō ра́дили.

ỳђенути ỳђенēм ‘увући (конац у иглу)’. – Ỳђенде ми, дӣ^{j}ете, кȍнац ỳ иглу, нѐ могу да пȍтревӣм, згȍдно обнѐвићек.

уђере́зити уђѐрēзим св ‘уредити, ускладити’. – И тàкō, мӣц пȍ миц, мӣ ти уђере́зисмо грàђевине, нàпатисмо стȍчицē, прику́писмо има́њца и, ва́ла Бȍгу, стà-досмо нà-ноге; ‖ **ỳђерēзан** -зна -о ‘отресит, умешан’. – Пȍтревијо се ỳђерēзан, вàздāн коéшта му бàстā; ‖ **ỳђерēзно** прил. ‘сређено, уредно’. – Свѐ им дȍшло нàкō ỳђерēзно, свàкā ствàрчица нà свōм мѐсту.

ужàгрити ỳжагрӣм св ‘засјати очима’. – А ôн, кад је угле́днō Милѐнију, ужàгријо ȍчима, чȉнӣ се да ће да е пȍпијē нàкō нàпремāсе.

ỳждити ỳждӣм св ‘снажно ударити’. – Кад га е ỳждијо, вàкō ȍдā-се, нӣје знàо ђѐ се нàлазӣ; в. *ӣркосити*.

у́же ỳжета с **а.** ‘конопац’. – Кад ȉдē ју́не, нѐк идē и у́же; **2.** ‘упреден прут или стабљике стрног жита којим се везују снопови’. – Зàпјеваше жѐтелице: да знâш, мӣле, што е ле́па жѐтва / тӣ би дȍшō да прàвӣш ужѐта.

ужѐљети се ужѐлӣм се св ‘ужелети се’. – Зàвичај те зȍвē грȍбовима прѐдāка кȍјӣ се ужѐљеше ждрàкē вошта̀ницē, мȉрӣса тàмљана и *Очена́ша* (7: 34).

ужи́вати ỳжӣвам несв ‘располагати нечијом имовином’. – Откад су се осѐлили у ва́рош, они су да́ли синȍвцу да ỳжӣва свȕ њȉну зѐмљу без ȉкаке нâкнаде, сàмо да се не запа́рложи.

ужижљи́вити се ужȉжљӣви се св ‘пропасти од жишка (о житарицама или пасуљу)’. – Ужȉжљивила ми се лàњскā пшѐница, нȉје нȉ за шта сѐм за стȍку и пи́љеж.

ỳжина ж ‘ручак (у пољу, на њиви)’. – Кȍлко сам пу́тā пȕста ȍдњēла ру́чкōва и ỳжӣна копа́чима, коса́чима, жѐтеоцима, плàстиоцима у Радàшин-дō, у Ра́довину, у Бàшчине, у Плȕжине, у Драгàчицу, брȍја нêма.

ỳжинати -āм (не)св ‘руча(ва)ти’; в. *клен*, *удутӣ*.

ỳжичко фолк ‘коло’. – Кад свира́чи засви́рају мора́вац и ỳжичко, свȉ ȍдреда се пȍватāмо ỳ-коло.

ỳжјāк м зоол ‘водоземац даждевњак, Salamandra’. – Крај ȉзвора у Петри́ћевини сам вȉђō ỳжјāка, цр̄н са жу́тӣм влѐкāма.

ỳжљебити -ӣм св ‘урезати, направити жлеб’. – Вȉђи кàко су нѐкад стâри мâјстори ỳжљебили бр̏вно у бр̏вно па ћѐрт ȉспō кȍ слȉка.

ужљу́тити се -тӣм се св ‘наљутити се’; в, *дрља*.

ужљỳћати / узљỳћати -ā св ‘постати љут, горак, узљутети’. – Ако нѐ скӣдаш плѐсањ са сȉра, мȍже д-узљỳћā и да гр̏кне.

узаври^{j}е́вати узàври^{j}ева несв ‘почети кључати’. – Кад мли^{j}е́ко пȍчнē д-узàври^{j}евā, ти бàкрāч пову́ци ме́но ỳ-крāј; ‖ **узàврети** узàврӣ св **1.** ‘прокључати, проврети’. – Сà-ће д-узàврӣ и ȍдмà ће ба́ка да ви ỳдробӣ мȕрузницу; **2.** ‘планути, праснути, наљутити се’. – Кад узàврӣ кр̏в у њѐму и кад поцрвѐнӣ у ли́цу, знâј да е ђàвō ȍдњō ша́лу.

уза́јмити ỳзāјмим св ‘узети у зајам’. – Знâш штà кâже ђе́до: уза́јми човѐку кȍлко мȍш и бȉдни спрѐман да му àлāлиш ако ти нѐ врāти, ал ȉмāј на у́му ȍнȕ на́родну: ако жѐлӣш д-ȉзгубӣш прȉјатеља, уза́јми му пàре, или ȍнȕ: поза́јми ру̀кама, па ȉшти нȍгама и ру̀кама.

узастȍпце прил ‘повезано, једно за другим’. – Претр̏пљесмо штѐту у пи́љежи нѐколко пу́тā узастȍпце.

узба́цити ỳзбāцим св ‘прикупити, набацити на гомилу’. – Узба́ци ме́но ȍвē мȕрузе, до̀ћи ће нам дȍвече комȉшиоци, да мȍгȕ да пȍћедајȕ уз гȍмилу.

узбо́чити се ỳзбōчим се св ‘стати истуреног бока’. – Штà си се узбо́чијо тȕјнāк, нѐ могу да прôђем ȍд-тебе.

ỳзбрати -ерем св ‘убрати’; в. *разбољети се*.

ỳзбрдица ж ‘успон на путу, пут уз брдо’. – Са̀д ћемо јо̀ш ме́но уз о̀вӯ ỳзбрдицу д-ỳзӣћемо на̀-планину, по̀сле је ла̀сно кад до̂ђе на̀подногу.

ỳзва̄ник м в. *званица*. – Он ти је са чу̀туром ỳшō од ỳзва̄ника до ỳзва̄ника и зва̀о на̀-свадбу.

узва́рити ỳзва̄рим св ‘скувати, зготовити’. – Тѐ узва́ри, тѐ ỳсири, ђа̀ испѐци ме́но љѐба, ђа̀ скỳвај ка̀кōг смо̀ка, ђа̀ забр́чи ме́ћē свѝњама и нѝкако да прѐданēш, кѐ да се нѐ ваља̄.

узвѐсти ỳзведēм св **1.** ‘уврштити’. – Кад ђѐнēш сѝ̑ено, до по̀ла ко́ца ражђѐња̄вај, по̀сле пола́ко узво̀ди да бѝднē кѐ ја́јце кад га тỳрӣш на шо́ту; **2.** ‘поставити слемењаче на споју кровних равних преко маија’. – Бѝјаше Мѝрослав Са̀вин ба̀ста̄шан, те сам га ста̂лно зва̀о кад трѐба̄ д-ỳзведē уз ма̀ије ил та̀кō нѐшто да шỳрнē око гра̀ђевӣна; в. *шљеме*; ‖ **узво̀дити** ỳзводим несв према *узвести*; в. *маија*, *разголитити*.

узвио̀нути -нēм св ‘необично се понашати, повиленити’. – Сми́рдете се, ђѐцо, штѐ сте то̀лико узвио̀нули.

узвра̀тина ж об. мн ‘крај њиве где се окреће плуг при орању’. – Кад за̀вр̄шиш о̀ра̄ње, ако си о̀рō ỳзбрдо и нѝзбрдо, о̀ндак та̀мо на вр̄ и на днỳ њѝвē ђѐ си о̀враћō во̀лове, на̀јзад по̀орēш узвра̀тине да не о̀станē ла̀зина.

узвр́пољити се -ӣм се ‘узвртети се, узнемирити се’. – Вѝдӣм ја̂ да се о̂н нѐшто узвр́пољијо, по̀глēднем кроз про́зор кад про̀мache пу́том о̀на̄ О̀брадова ћѐрка.

узвр́ћети се -тӣм се св ‘узвртети се’. – Ỳзун се узвр́ћō, по̀гледа у Жа́рка, мỳну га ла̂ктом у рѐбра и ша̀пну: па̀зи, вѐлӣ, лѐтӣ гла́ва.

узвр́шити ỳзвр̄шим св в. *узвести*. – Нѐ стигосмо д-ỳзвр̄шимо сѝ̑ено, ỳватӣ нас мра̂к, да́ко но̀ћа̄с нѐ-панē кѝша.

ỳзгла̄вље с ‘подметач за главу, јастук’. – Прѐкрсти се, за̀па̄ли све́ћу од во̀ска крај ỳзгла̄вља по̀кōјника, про̀шапта: Бо̂г да ти дỳшу про̀стӣ, а низ о̀бразе му лѝнуше сỳзе.

узго̀нити ỳзгонӣм несв ‘изгонити стадо навише’. – Ѐнē га го́ренак, ỳзгонӣ о̂вце ỳ-планину.

ỳзграбити -ӣм св ‘прикупити грабуљама око сена оно што је пало приликом садевања’. – Ỳзграби то ме́но сѝ̑ена што се о̀пучило па ми изба́ци да тỳрӣм под лѐмēзје.

ỳзгредно прил ‘упоредо, узгред (нешто радити)’. – Кад иде́мо за сто̀кōм ко̀ја̄ пола́ко бр̄стӣ според пу́та, мѝ ỳзгредно плете́мо ил пре́дēмо; в. *паскати*, *сомунче*.

ỳзгртати -ћēм несв в. *огртати*. – Кад ỳзгрћēш зѐмљу око ỳ́сēва, на̀јпрвō осе́ци или по̀чупа̄ј тра̂ву.

ỳзда ж ‘део коњске опреме који се ставља коњу на главу преко које се њиме управља’. – Пр̄во уа́ми ко̀ња, па му о̀ндак тỳрӣ ỳзду, ал на̀јпрво ђѐм у у́ста па о̀нда ỳзду го́ренак наба́ци преко уве́та̄ и за̀ковча̄ј му о̀на̄ј ка̀иш ѝспод-вра̄та.

ỳзданути ỳзда̄нем св ‘уздахнути’. – Кад по̀гледну на ђѐдову слѝку на дува́ру, ба̀ба ỳзданỳ, а низ смѐжуран о̀браз јој се ско̀трља сỳза; ‖ **ỳздисати** -шēм несв ‘пореметити ритам дисања, отежано дисати због узбуђења, жаљења’. – Кад јој је о̀тац ỳмро, ỳздисала е да̂нима; ‖ **узди́сати се** ỳздӣшем се св ‘дахтати због напора, задихати се’– Стѝгнē, на̀кō ỳздӣсан и ра̀здр̄љен, са̀ба̄јле, прѝје но што сỳнце ба̀цӣ прву ждра̀ку по во̀тњацима; в. *тутњава*.

ỳзда̄рје с ‘узвраћање поклона’. – Из њѝнē кỳћē нѝко се нѝје вра́тијо без ỳзда̄рја.

ỳздати се ỳзда̄м се несв ‘надати се’. – Ко се ỳ коло ва̀та̄, ỳ ноге се ỳзда̄.

уздр̄жљив -р̄жљива -о ‘опрезан, смотрен’. – Нѐмō да бѝднēш а̀лован, бла̀го ђе́ду, но смѐран и уздр̄жљив.

ỳздӯжан -жна -о ‘који је постављен по дужини’; изр. ỳздӯжно тестѐре ‘пила за тестерење балвана (којом рукују три човека)’; в. *тестере*.

ỳздупчити (се) -ӣм (се) св ‘усправити (се)’. – Кад дòнесēмо сȁбāјле бȁдњāк, мӣ га ỳздупчимо ỳз-куђу с ѝсточнē стра́нē, па га òндак на Бȁдњē вѐчē ỳносӣмо ỳ-куђу. – Штȁ си се тӯј ỳздупчијо, помòзи сѐстри.

уземљáвити узѐмљāвим св ‘упрљати земљом’. – Пȁзи нѐмō да узѐмљāвиш пантолóне.

уземљáнити узѐмљāним св в. *уземљавити*. – Дòбро òбриши гу́вно да нам се не узѐмљāни пшѐница.

узéнгија ж в. *зенгија*. – Пр̀во тȕрӣш лêву нòгу у узéнгију, гóре се ỳватӣш за сѐдло и дѐснӯ нòгу прѐбāциш преко кòња кò òнӣ кад јȁшӯ бицѝклу.

ỳзēти ỳзмēм св ‘примити оно што се нуди’. – Ỳзмите, блȁго бȁби, òвō е на сѐфте: ***изр***. *~ на зȕб* ‘имати одбојан став према неком, светити се, прогонити’. – Ỳзели су òни њѐга нȁ зȕб имā тријѐс годӣна, ал ôн нѝје шћѐо да им се пòкорӣ по цéну живòта; *~ се ỳ памēт* ‘опаметити се, исправити своје понашање’. – Ỳзми се већ јѐднōм ỳ памēт, крâјњо е врéме да се уòзбӣљиш; *~ ствâр ỳ рȕке* ‘преузети одговорност’. – Пȕшти тӣ њѝг, но ỳзми ствâр у свòе рȕке; *~ у заштиту* ‘заштитити слабијег’. – Ôн тê прòгнане љȕде ỳзо у зâштиту, па кȕд пȕкло да пȕкло; ‖ **ỳзимати** -āм / ỳзӣмљем несв. – Нѝје ôн нѝкад ỳзимō пȁре у зáјам но се пру́жō кòлко је ѝмō и мòгō. – Нéћу д-ỳзӣмљем тȕђӯ ствâр, но ћу да се пòмучӣм док нѐ-биднēм мòгō да нȁбавӣм.

узи́дати ỳзӣдам св ‘уградити у зид’. – Дѐклемовала мòја ỳнука на при́редби и кад је рѐкла òнō »нѐ дāј мѐне, дòбри гòсподару, да ме мла́ду у грâд узи́дају« – нѐке жѐне зàплакаше.

ỳзица ж ‘канап, везиво које служи за повезивање снопова, ꙗакова и др’. – Пòђекад су бȁбе вези́вале квòчку ỳзицōм да не òдведē пѝлāд далѐко да иг не òднесē орлȕшина, па се зàтō вѐлӣ вòлӣ га ко квòчка ỳзицу; в. *окончити*, *прекидати*.

ỳзјāти -ашēм св ‘попети се на коња, узјахати’. – Ỳзјāли нас и òвӣ ко òнӣ, нѝшта од њѝнијег обеће́ањā нêма; ‖ **ỳзјашити** ỳзјашӣм св ‘и с т о’. – Ôн ỳзјаши дòрата, нàкō без сѐдла и нȁгна га у кâс.

узјогу́нити се -òгȕним св ‘успротивити се, држати се нечег тврдоглаво и неодступно’. – Нѐке јȁде се узјогу́нијо па му нѐ мош нѝшта.

узловри^је́дити се -òври^једим се ‘узбунити се, узнемирити се’. – Узловри^је́дијо се, нѐке јȁде, бѝк, сȁмо бȕче и кòпā нòгōм, вѐлӣм ђѐци: нѐ приласте му док га нѐ прōђу лȕтке; в. *лармирати*.

узмàкнути ỳзмакнēм св ‘повући се, одступити’. – Кад вѝђе да е зàгȕљен и да ш њѝм рȁзговора нêма, ôн ỳзмаче, ко вѐлӣ: памѐтнији пòпȕшта. – Кад тô вѝђе, ôн ỳзмаче два́-трӣ кòрака ỳназад; ‖ **узмàћи** ỳзмакнēм св ‘и с т о’. – Кад вѝдӣш да нѐко нѝје тȁчан, бòље узмàћи; ‖ **ỳзмицати** -чēм несв ‘повлачити се’. – Нѐ мош стâлно д-ỳзмичēш пред нѐвољама, бѝће иг мȁње ако им се ѝспрēчиш.

узма́нути ỳзмāнем св ‘узмахнути’. – Злàтуља е шћѐла д-ỳзмāне рòговима на иксáна, па сам стàлнō стра̀овāла кад ђѐца òдȕ да чу́вају крàве.

узмла́чити ỳзмлāчим св ‘угрејати’. – Узмла́чила сам вòду, д-òкȕпам ђѐцу; в. *пишаћа*.

узмòћи ỳзмогнēм св ‘бити у прилици’. – Àјде, рôђо, кад ỳзмогнēш, бȁни да се мéно вѝдӣмо, и поразгòвāрамо и пòчастӣмо, разрòдисмо се, брê, нȁчисто; в. *бригати*, *пришпарати*.

ỳзмувати се ỳзмувāм се св ‘узвртети се, узврпољити се’. – Ма нѐшто су ми òвā двòичица сȕмљиви чѝм су се нàкō ỳзмували кò мȕшица без гла́вē.

узо́дати се ỳзōдам се св ‘усходати се, успаничити се’. – Узо́дала се Дра̀гиња по а̀влији, ча̏с прѐкрстӣ ру̂ке на пр̀сима, ча̏с иг о̀дупрē о ку̀кове и прислу̀шкуе да̀ л ће да кме̂кне ди̑е́те.

узо̀дити ỳзодӣм несв ‘ићи навише’. – По̀ваздāн узо̀ди го́ре и изно̀си о̀нē шљивѐтине, па јо̀пēт сиѝди нѝз брдо, забо̀љеше но̀ге ко̀ да ни́су мо̀е.

узра́дити ỳзрāдӣм св ‘обавити (многе) послове’. – Попри́лично смо узра́дили, о̀стало јо̀ш да по̀сијемо пшѐницу.

ỳзрелити ỳзрелӣ св ‘сазрети (об. о воћу)’. – Ỳзрелиле њѝве па се жу́тē ко̀ ду̀кати, а пѐсма жѐтелачка одјѐкуе на свѐ стра̂не; в. *караманка*, *румен*.

ỳзрети ỳзрӣ(м) св ‘сазрети, постати зрео’. – Нѐма човѐка док не ỳзрӣ, док не о̀слӯжи во̂јску и док се не о̀женӣ.

ỳзри̑еч ‘узречица, поштапалица’. – Њѐму ти је ỳзри̑еч д-о̀псуе, а Љу̀бомиру Пла̀зини е ỳзри̑еч да свакѝ-час ка̂же: рѐцимо.

уи́ћи ỳӣћем св ‘ући’. – Загра́дио а̀влију у лѐтву да нѐ мож д-ỳӣће ни ја̀гње, ни пра̂се, ни ко̀коши. – Нѐ мош ти да ỳӣћеш код њѐга на̀кō каконодра̄го. – Зна̂ш ка̀ко вѐлӣ ба̀ба: но́ђе ђе су̂нце не ỳлазӣ на про́зор, но́ђе ће до̀ктор уи́ћи на вра́та, за̀тō се ку̀ћа пра̀вӣ да бѝднē ỳ-су̂нцу.

ỳјагмити -ӣм св ‘зграбити први, уграбити’. – Ỳјагмисмо те скр̀дисмо ра̂ж и јѐчам прѝје кѝше.

ỳјāк м ‘мајчин брат’. – На̀ши ỳјāци су у сва̀чему прва́чили у њѝно вре́ме; ‖ **ỳјко** м хип; в. *сестрић*.

ỳјаловити -ӣм св ‘кастрирати, ушкопити’. – Мо̂рамо д-ỳјаловӣмо о́вна да се нѐ би па́ријо с јагња́дма ко̀јā прѝстижӯ пошто им је о̀тац.

у́јам у́јма м ‘облик плаћања у натури за учињену услугу’. – О̀номē ко̀ до̀несē ца̂к у млѝн о сѐбе ни́смо шћѐли д-ỳзимāмо у́јам. – Нѐки по̀слови се не напла̀ћују у па̀рāма, но се ỳзимā у́јам: водѐничар ỳзимā сѐдам ки̂ла од то̀вара, лампѐгџија два́-кила ра̀кијē од ла̀мпека.

ујàрмати -āм св ‘самлети јарму, изјармати‘. – Ỳјармō сам пу̀н ка̀зан ја̀рмē, д-има́те, а ја̂ о̀док.

ија́рмити ỳјāрмим св **1.** ‘упрегнути волове у јарам’. – На̀пōј во̀лове па иг ија́рми и по̀ћерāј пу́том, а ја о̀док по̀преко.

у́јати у́јӣ несв ‘хујати’. – Ỳ́јӣ планѝна, стра̂ ме да не ỳдарӣ ка̀кā сапанђе́ла; ‖ **у́јање** с ‘хук, жубор’; в. *жуљ*[*ан*].

ỳјдурма ж ‘смицалица, сплетка, превара’. – Мо̂ра да су јо̀пēт смѝслили нѐку ỳјдурму да нас прѐведӯ же́дне преко во̀дē.

ỳјēмчити -им св ‘овлаш причврстити, иглом, канапом, ексером’. – Ỳјēмчи ми о̀вō како би́ло са̀мо д-ỳздржӣ док нѐ стигнēм ку̀ћи.

ỳјести -дēм св **1.** ‘угристи’. – Ỳјело Дра́га о̀нō Мили́ћевића кери́ште; **2.** ‘увредити’. – Ỳједе ме за самоса́мо срѐце, нѝје ца̀бе ка̂зано: ра́ни па̀шче да т-ỳједē; ***изр***. *~ се за јѐзик* ‘изрећи се, изланути се’. – На̀дарӣ га ђа̀вō те се ỳједе за јѐзик и офи́ра ства̂р.– Кад вѝђе шта̀ истр̀тља, ỳгризе се за јѐзик, ал бӣ до̀цкан.

у́јмити ỳ̂јмим св ‘узети ујам’. – Кад поштѐно ра̂диш, ђа̀вō ти ỳ̂јми по̀ла, а ја̀дно ти кад ра̂диш нѐпоштено.

ỳ̂јна ж ‘ујакова жена’. – Мо̀ја ỳ̂јна Ми̂љка е наджи́вљела и ỳ̂јну Спо̀мēнку и Добри́лу; ‖ **ỳ̂јнин** -а -о ‘који припада ујни’. – Са ỳ̂јнином са̀рмōм нѐ може нѝшта да се ра̀вњā; ‖ **ỳ̂јница** ж хип. – На̀јмлађā ỳ̂јница ми изве́зла блу́зу ко̀ слѝку; ‖ **ỳ̂јничин** -а -о ‘који припада ујници’. – Ỳ̂јничин бра̀т до̀шō но̀мāд из во́јскē; ‖ **ујнѐтина** ж пеј. – Ѝмāдијаше Вѐлибор нѐку ца̀ндрљиву ујнѐтину, нѝшта јој нѝкад нѝје би́ло по̀таман.

ȳјчевина ж ‘мајчина родна кућа’. – Не могу тâј дâн да дôђем јербо мȍја ȳјчевина слàвӣ Àрāнђеловдāн.

ȳк м ‘галама, метеж’. – Ȳватила ђȅца ȳк, нѐ мош да им нàдāш ц̑ева́па; в. *некц̑ија*.

ȳка ж **1.** ‘хука, хучање ветра’. – Чȳ се ȳка вѐтра, пȍче грâње да се сàвӣја, рѐко: помȍзи, Бȍже, да нѐ будē лѐда; **2.** ‘бука’. – Ђȅца пȍдигла ȳку, јѐдва чȳсмо да нѐко зȍвē.

ука́зати ȳкāжем св ‘упутити, посаветовати’. – Ука́жи ђѐтету да тô нȉје дȍбро споради здрâвља; ~ **се** ‘открити се, представити се’. – Кад се зàврши кȍло, мȋ се ука́засмо јѐдно дрȳгōм и прȍзборисмо кȍјȳ, а ȍна се бȉјаше зарумѐњела у ȍбразима кȍ бȳлка.

ука́кити се ука́кӣм се св ‘изврши нужду, »напунити гаће« (о детету)’. – Штȍ си се ука́кијо, срѐћо бȁбина?

ука́љати ȳкāљам св **1.** ‘упрљати’. – Мôрам да им пѐрēм пантоло́не: ука́љали се ко прȁсāд; **2.** ‘осрамотити се’. – Кад ȳкāљаш ȍбраз, свѐ ти је ц̑ȁба.

у́кати ȳчем несв ‘хукати, дахом загревати озебле прсте’. – Кад смо зȋми пра́ле на пȍтоку вѐш, за́ђе зȋма зȁ нокти па пȍчнēмо у́кати ȳ прсте нѐ би ли се зàгријали кȍлко би́ло; ‖ **у́кнути** ȳкнем св **а.** ‘дунути (об. у прсте, да се загреју)’. – У́кни – не у́кни, пр̏сти се смр̏зли; **б.** ‘силовито навалити, нахрупити’; в. *сила*.

уке́бати ȳкēбам св ‘ухватити након потере’. – Мо́рали смо д-оргàнизуемо âјку, док не уке́басмо кȳрјāка кȍӣ је зàклō пе́-шēс ова́цā у сѐлу.

ȳкеци́ти -им св ‘ухватити клис у игри клиса и машке’. – Кад ȳкецӣш клȋс, ȍнда се лѐвом руком ȳвāтиш зȁ уво, а дѐсну прȍтурȉш с клȋсом испод лѐвице и бàцāш ка кобили́ци и тàкō му смâњиш брôј мâшки од кобили́цē до кли́са.

уки́вати ȳкȉвам несв према *уковати*; в. *кесер*, *косник*, *одоздор*; ‖ **укȍвати** ȳкуем св ‘учврстити ексером, заковати’; в. *тӣрска*.

ȳкиселити се ȳкиселӣ се св **1.** ‘ускиснути (купус, млеко)’. –Ȳкиселијо се кȳпус нȁ љепоту, а ра́со нѐ мож бȉти бȍљӣ; **2.** ‘сневољити се, растужити се’. – Штȍ си се тȋ, сȋне, нѐшто ȳкиселијо, блàго бȁби, бȍлӣ ли те штȁ.

укљеште́ти (се) ȳкљēшти (се) св ‘углавити, стегнути’. – Укљеште́тио ми се жи́вац у ле́ђима, а тȁмо се прâсе укљеште́тило ȳ прȍшће, нȉт га слȳшати кȁко ски́чӣ нȉт мȍгу да му пȍможēм.

уко́кати се ȳкōкам се св ‘напити се’. – Уко́кō се вѐсели И́ц̑о, нѐ знā ђѐ је дѐсно.

укоко́тити се укȍкōтим се св ‘укрутити се, заузети неутралан став у разговору’. – Свȉ љȳди гра́кнуше на пре́седника псȳјући га на свȁ у́ста, а Свѐтозāр се укоко́тијо и прȁвӣ се нѐвеш.

ȳкољица м ‘тврдоглав човек, који се дуго спори око нечега чак и неважног’. – Тô ти је ȳкољица јѐдна кàкē нêма нȁдалеко, њѐму ти је дȳшēвнā ра́на да се нѐшто парȉц̑ā.

укȍпати -ām св ‘забити у земљу’; в. *међаш*, *обиљежавати*; ~ **се** ‘престравити се’; в. *тӣприказаније*.

ȳкопнӣ -ā -ō ‘који се тиче сахране, који се припрема за сахрану’; в. *меитӣ*, *ћилим*.

укопнȉна -ȉнē ж ‘опрема за покојника’. – Ȍвā трȍјица ће да кȍпају рȁку, Ју́ла ће да бȉднē меша́ја, а тȋ ȉди те нàбави укопнȉну, ал нѐмō да жȁлӣш, ку́пи нȁјбољȳ.

укȍпчати ȳкопчām св ‘разумети, схватити’. – Нȉшта не вре́дӣ тô што си му испри́чō, нȉје ȏн укȍпчō, кад ти јâ кâм.

ȳкорāк прил ‘ваљано, сложно; благословено, послушно’. – Јѐдāн му сȋн бȉјо вàљāн и пȍслушан, а дрȳги нâмћор, нȉје шћѐо ȳкорāк нȉ ли̑ек.

укори̑е́нити се укȍри̑енӣм се св ‘одомаћити се, учврстити се, обдржати се’. – Ма јѐсу ȍни дȍшли на влâс, ал се нѐ̄ће укоре́нити, жȋв бȉјо па вȉћō, бȉће брȍжи ȍдвуд него ȍднуд.

ỳкосница ж ‘шнала за косу’. – Ȍди да те ли́ка ишчѐшљā и да ти тỳрӣ ỳкосницу, срѐћо и кỳћо бȁбина, сȳнце и сјȃјна мѐсечино мȍја.

укоча́њити се укȍчāњим се св ‘укочити се, посмрзавати се’. – Свӣ ȍдрēда се укоча́њише на ȍнōј ветромѐтини.

уко́чити се ỳкōчим се св ‘укрутити се, ушинути се’. – Штȁ си се уко́чијо, пȍбратиме, мȏра да те нȁшō ӣшјāк, а ȏн му вѐлӣ: јȍк, него крштѐница.

ỳкошити -ӣм св ‘упрегнути волове’. – Кад смо дȍручковали, јȃ пȏјтам д-ỳкошӣм вȍлове у ја́рам и д-ȉдēм д-ȍрēм, а вѐсели тȁта ȉзишо да ме прȁтӣ, па вѐлӣ: нек ти, сӣне, бȉднē срѐтан рȃд, што ра́дијо, вȁјдијо.

укри́вати ỳкрӣвам несв према *укрити*. – Она то укри́вала о[д]-ћѐцē, а пȍсле и са́ма забȍравила; ‖ **ỳкрити** ỳкријем св ‘сакрити’; в. *претарашити*.

укрȍвити ỳкровим св ‘покрити кућу, поставити кров’; в. *косник*.

ỳкртити се -ӣ се ‘одлежати, одстојати пре употребе (о пићу)’; в. *сладити*[2].

ỳкрȳг прил ‘кружно’; в. *бискати*, *сиралица*.

укру́тити се ỳкрȳтим се в. *удрвенчити се*. – Смр̏зō се нȁчисто, укру́тила му се увѐта и пр̏сти ко да су од др̏вета, тр̏љасмо га пола́ко љỳтōм рȁкијом, јѐдва га повра́тисмо.

уктȁнија ж ‘галама, вика’. – Ỳватила ћѐцу нека уктȁнија вȁздāн, нȉће се не скраша́вају кȍ да се нѐ-ваљā.

ỳктати ỳкћēм несв ‘лармати, јурцати’. – Кад се сȁставē ȍвā нȁша и ȍнā њȉна ћѐца и пȍчнȳ да ỳкћȳ, нѐ мош да им нȁдāш цева́па. – Нѐмō д-ỳкћēш вȉше, но се сми́ри, нѐ дижи ỳку на свȍју брỳку. – Нȉкако ћѐца да прѐстанȳ ỳктати, ал нѐка иг, сȁд знȁју штȍ жи́вē; в. *тишак*.

ỳктача ж ‘жена која се бави сплеткама, аброноша’. – Ȍде јȍпēт ȍнā ỳктача Микȁилова нȉз пȳт, сȁмо лȳра ко глȳва кỳчка. – Ȍнā њѐгова ỳктача нȉшта дрỳго и нѐ рāди сѐм што прѐтрēса ȁброве.

ỳкувати -āм св ‘скувати’. – Јȃ јој вѐлӣм д-ỳкувā пасỳља за ру́чак и да глȃ пȍсла, ал ȍна ȍће још вȁздāн коéшта да згȍтовӣ.

ỳкупити ỳкупӣм св ‘накупити, сакупити’. – Дȁдоше ми муштѐрије њȉне сỳдове да им ỳкупӣм кȁјмак и сȉр за Бȍжић; в. *чабар*; ‖ **уку́пљати** ỳкȳпљам несв према *укупити*; в. *карличица*, *чабрица*.

ỳламбити -ӣм св **1.** ‘подметнути, преварити’. – Ỳламбили му на ва́шеру а́рума, нȉје нȉ за шта сѐм за кла́ницу; **2.** ‘упасовати у нешто’. – Про́бајдер тȉ, мѐне не по́ђе за ру́кōм д-ỳламбӣм зȃворањ кроз ја́рам и ру́ду.

ỳлапсати се -а се ‘оросити се’. – Вȉђи како се кѐре ỳлапсало док је прѐтрчало кроз рȍснȳ лȉваду.

ỳлāр ула́ра м ‘сплет каишева, конопаца за вођење стоке’. – Трѐбā њȍј нȁбити ỳлāр, а јȍк пỳштити да рȃди штȁ ȍна ȍће.

улȉвадити -им св **1.** ‘претворити њиву у ливаду’. – Ȍвē гȍдине ћу д-улȉвадим Пȉтомаче, трѐбā нѐкȳ гȍдину да с-ȍдморӣ зѐмља; **2.** ‘упропастити, проћердати имање’. – Онај нȉштāк улȉвадијо нȁкȳ ȉмовину, прȍдō свѐ до прȁга.

ỳли^{j}епо прил ‘на леп начин, људски, како доликује честитим људима’; в. *подиј елити*.

ỳлити ỳлијем св ‘усути, изручити у нешто’. – Ỳлӣдер јѐдно ло́нче вȍдē у лȍнац: ~ *ỳ-сисе* ‘спустити млеко у виме пре муже (о крави, овци). – Ȉди, ћѐри, помỳзи крȁву, вре́ме је, сȉгурно е ỳлила ỳ-сисе.

ул́оговити се -им се св ‘притајити се, ућутати’. – Свȉ пȍчеше да прȍтестују, а он се ул́оговијо, ћу́тӣ ко кỳрва.

улу́бити се ỳлӯби се св ‘улупити се’. – Спа̀де ми но̀ва̄ ко̀ва са са̀нтра̄ча и ỳлӯбӣ се, жа̀лије̄ ми но̂ ѝшта.

ỳља м ‘хуља’. – То̂ ти је ỳља јѐдна ка̀кӯ свѐт вѝђо̄ нѝје, са̀мо се упрепо̀добӣ да би чо̀век по̀мислијо да ства̀рно̄ нѐшто зна̂.

ỳљез ỳљеза м ‘незван, нежељен гост’; в. *ћавлити*.

ỳљеђи ỳљегнѐм / ỳљежѐм св ‘ући’. – *Ка̀ко ỳљегоше ỳ-кућу, вѐле̄: јо̂ј, ба̀ба, ѝо̀цркали смо гла́дни, да̂ј нам* нѐшто *д-ѝзедѐмо; – Ỳљеже он у кава̀ну са̀в ỳзрујан и ѝри̂ча шта е би́ло.*

уљо́љати се ỳљо̄љам се св ‘напити се’. – Уљо́љо̄ се ко цр̂на зѐмља.

уљо́пати се ỳљо̄пам се ‘испрскати се блатом’. – Ђѐ се та̀ко̄ уљо́па до за̀ врā̄т, бла̀го ба̀би?

уљо́скати (се) ỳљо̄скам (се) св ‘, упрљати се, укаљати се’. – Ова̄ нѐсна̄ ђѐца се уљо́скала до за̀-врā̄т, мо̂рам свѐ да им пѐрем.

ỳљудан -дна -о ‘уредан, чист’. – Тај ста̀рац је це̄ло̄г живо̀та бѝјо ỳљудан и ỳчтѝван; в. *ѝреобука*, *ѝросто̄тиња*; ‖ **ỳљудно** прил ‘чисто, срећено’; в. *азуран*.

уљу́дити ỳљӯдим св ‘средити, довести у ред’. – Шћѐо би то д-ỳљӯдим, ал не вре́дӣ: ишчи́љела сна́га, јѐдва гобѐља̄м по а̀влији; ~ *се* ‘дотерати се’. – Ѝди те се ме́но уљу́ди, ỳмӣ се, о̀брӣ се, ѐнē ти прѐсвлакē преко сто̀лице, са̀-ће да нам ба̀нӯ го̀сти.

[ỳм] ỳма м об. уз ***изр***. *од-ỳма* ‘одока, отприлике’. – Цѐним ва̀ко̄, док не-ỳмѐтримо, од-ỳма тỳјна̄к ти је пе́-шес мѐта̄ра др̄ва̄; в. *ѝроцена*; *смѐтнути с ỳма* ‘заборавити’. – Нѝкад, благо ђе́ду, нѐ сметни с ỳма да е о̀тѐто про̀клѐто; *ѝа̀сти на̀ỳм / ѝа̀сти но̂м* ‘сетити се’; *си́ћи с ỳма* ‘пореметити памећу’. – Сѝшо̄ весѐлнѝк с ỳма: свакѝ-да̄н ѝдē пу́том и нешто разго̀ва̄ра сам са̀ собом.

ума̀гањити -ѝм св ‘умазати, упрљати; покварити’. – Што̀ си то̂ та̀ко̄ ума̀гањијо – да те пѝта чо̀век.

ума́кати ỳма̄чем несв в. *умочити*.

ума̀кнути ỳмакнѐм св ‘утећи, побећи’. – Јѐдва е ỳмако до̀ље низ ја̀ругу кад је угле́дно̄ о̀нē злѝко̄вце ка̀ко с пỳшка̄ма ѝдỳ̄ ва̂мо на̀шијем кỳ̄ха̄ма; ‖ **ума̀ћи** ỳмакнѐм ‘и с т о’. – Нѝсу мо̀гли ума̀ћи пред но̀ликом сѝло̄м са́ми и мо́радоше да се прѐдајỳ̄.

ỳмал / ỳмало прил ‘замало, безмало’. – Ја̂, беша́лē, ỳмал да забо̀равѝм шта̀ шћа̀док да ти рѐкнѐм.

ума́лити ỳма̄лим св ‘смањити, ублажити’. – Кад је ỳмро на̀ш вѐсели о̀тац, нѝсмо зна̀ли ку̀дије ỳдара̄мо гла́во̄м, тек ва̂мо кад је про̀шла чѐтресница и кад се ко̀лко би́ло ума́лила жа̀ло̄с, до́ђосмо сѐбе и по̀чѐсмо се здогова́рати ка̀ко д-ѝспунѝмо њѐгове ама́нете и д-о̀бдржѝмо кỳ̄ћу.

умера́вати умѐра̄вам несв према *умерити*. – Ôн је зна̀о о̀д ока д-о̀цѐни ко̀лко да по̀солӣ мѐсо, нѝје мо́ро̄ д-умѐра̄ва со̂ нѝкаким мѐрилом; ‖ **ỳмерити** ỳмерѝм св ‘тачно измерити’. – Во̀ди ра̀чỳ̄н да ỳмерѝш та̀чно јел зна̂ш ка̀ко е ка̂зано: ка̀ко мѐрѝш, на̀ко̄ ће ти се мѐрити.

ỳметан -тна -о ‘вешт, умешан’. – Ỳметан је за свѐ: ѝма̄ зла́тне ру̂ке и о̀штар јѐзик; в. *умешан*.

ỳмѐтрити -ѝм св ‘исећи и сложити метар дугачка дрва’. – Пого̀дијо Вла́де да ѝзвр̄ши про̀реду шỳмē на Јѐлици та̀ко̄ да е ду́жан да др̄ва ѝскра̄ти на ме́тар и сло̀жӣ у вигу́ру ме́тар високу, па кад му шỳма̄р та̀ко̄ ỳмѐтрена др̄ва прѐмерӣ и на̀пла̄ти, о̀нда мо̀же да иг ћѐра̄ да про̀да̄е.

ỳмѐшан -шна -о ‘који уме, има дара, вешт’. – Ôн ти је за мло̀го коѐшта ỳмѐшан, ѝдē му ру́кē и да на̀оштрӣ, и д-ѝскуе, и д-ока̀лемӣ, и д-ỳштроӣ вѐпра и сто̂ ја̂да; в. *умешан*.

уми́вати (се) ỳмӣвам се несв ‘прати руке, лице’; в. *упрскати*; ‖ **ỳмити (се)** ỳмијем (се) св према *умивати (се)*. – Ȍде ђе́до на бу̀нӣр да с-ỳмије; ‖ **уми́вӣње** с гл им; в. *чмичак*.

умѝвећӣ -ā -ē ‘који служи за умивање’; в. *сапун*.

уми^{j}е́сити ỳми^{j}есӣм св ‘умесити’. – Уми^{j}е́си са́ма, бла̀го мâјци, нêма нѝђе ỳми^{j}ешено и ȍбешено.

умиља́вати се умѝљāвам се ‘мазити се, привијати се уз некога’. – Глâм ка̀ко се ȍнō ди^{j}е́те, нек му Бȍг да̀днē живȍта и здрâвља, умѝљāва око ђѐда и ба̀бе ко јагња́нце нѐко.

ỳмиљат -а -о ‘љубак, угодан, пријатан’. – За̀тō што е умиљат за̀тō га и вȍле свѝ, нѝје тек на̀кō кâзано да ỳмиљато ја̀гње двѝје ȏвце сѝсā.

уми́нути ỳмӣне св ‘постепено, лагано престати’ – Ȍћē кѝша д-ỳмӣне, развѐдрāва нѐбо од Овча́ра. – Цѐлу боговѐтнӯ нȏћ ме зȳб бȍљō, нѝје ми да̀о ȍка склȍпити, тек вâмо после трѐћиг пјѐвāца ма̀ло ỳмӣну, те спа́внук ме́но; ‖ **умињи́вати** умѝњӣва(м) / умѝњуе(м) несв према *уминути*. – Нѝкако ми ȍвāј зȳб не-умѝњӣва, ѝзглѐда ми да без кљѐштā нêма спâса.

ỳмирати ỳмирēм несв в. *умрјети*.

умири́вати умѝривāм / умѝруем несв према *умирити*. – Кȍњи нѐшто ȍћетили и мо́рō иг је умири́вати; ‖ **уми́рити се** ỳмӣрим се св ‘смирити се, одахнути’. – Не мȍгок ла̀сно д-ỳмӣрим ђѐцу, бѝјагу узвијо́нула.

ỳмислити -ӣм св ‘створити у мислима слику нечег што не постоји’. – Ȏн ỳмислијо ка̀ко е млȍго па̀метан, а нѐ знā ȍбогу двѝје; ‖ **уми́шљати** ỳмӣшљам несв према *умислити*. – Ȏн са̀свим ȍзбиљно ỳмӣшља да му ỳ томе што ра̂ди нêма ра́вна, а нêма нѝког да га пову́че за̀ нос и да га спȳштӣ на̀-земљу.

умлȍжити се ỳмложӣм(о) се св ‘умножити се’. – Нѐка би Бȍг да̀о да нам се мла̀денци слȍжē, ȍбожē и ỳмложē.

ỳмљети ỳмијем (не)св ‘умети’. – Ко ỳмије њѐму двѝје, ко н-ỳмије нѝко му крȋв нѝје.

ỳмљети[1] ỳмељēм св ‘намлети, самлети’. – Јȳчē ȍћерō жѝто д-ỳмељēм, а ćȳтра ѝдēм да дȍгнāм бра̀шно.

ỳмљети[2] ỳмијем (не)св ‘умети, знати’. – Ѝмā зла́тне рȳке, што ȍчима вѝдӣ ỳмије да на̀чинӣ, за̀тō и имā, јел кȍ ỳмије њѐму двѝје. – Не вре́дӣ нѝшта штȍ е насле́дијо, нѝје ца̀бе ка̂зано: ѝмō па н-ỳмō или нѐмō па ỳмō, ѝсто ти се ва̀тā. – Бȍље не ỳмљедок, гȍре нѝје мȍгло (5: 118).

умȍкрити се ỳмокрӣм се св ‘извршити малу нужду у одећу’. – Прѐварила га кȍмāнда и умȍкријо се но́ђе у учијо́ници, срѐћом ни́су ђа́ци преме́тили, млȍго би га завитла́вали.

ỳмор м **1.** ‘замор, преморе́ност’. – Нѝје спа́вō двѝје нȍћи па га стѝго ỳмор; **2.** ‘предсмртни тренуци, умирање’. – Вѐлē да е Крсти́на на ỳмору, па ре́шик д-ѝдēм да е пȍћетӣм, ре́да е, а и сѐвāп је, заслу́жила е ȍна.

ỳморба ж ‘замор’. – Бȍгами, дуга̀чак да̂н, кад бѝ прѐд нȍћ – стѝжē ỳморба. – Нѝје од ỳморбе мȍгла ни ка̀шику д-ỳзмē ỳ-руку

умȍчити ỳмочӣм св **1.** ‘потопити у течност’. – Умȍчи ма̀рамицу у ра̀кију па му ȍчисти ра̀ницу; **2.** ‘ставити хлеб у со’. – Дȍчекаше нас са љѐбом и сȍљу, ми се прекр̀стисмо, одлȍмисмо по за̀логāј, умȍчисмо у сȏ и на њѝну добродȍшлицу узвра́тисмо: бȍље ве на̀шли! ‖ **ума́кати** ỳмāчем несв према *умочити*; в. *моца*.

ỳмри^{j}ети ỳмрēм св ‘умрети’. – Ỳмри^{j}е весѐлнӣк, сȳнце те грѝјало, стѝгō га ỳмр̄ли ча̀с на Прȍкōпље; ‖ **ỳмирати** ỳмирēм несв према *умри^{j}ети*. – Ỳмирō да̂нима, нѝје ла̀сно мȍгō да се ра̀здвоӣ з-ду́шōм; ‖ **ỳмр̄ли** -а -о ‘који је умро’. – На̀ш ỳмр̄ли дрȳг

Цве́то е још ко дѐчкӣх свѝрō у врȕлу, а ȍтац му Àндрија бȉјо трȕбāч; ~ *час* ‘тешки тренутак’. – Под ȍнием те́ретом што нȍсисмо на ле́ђима, нѐкако издр̀жасмо до Пѐрета, ал кад бȉ нàвише ка Лȍзи, мешчѝнӣ ко да е дȍшō ȕмр̄ли чȁс.

ȕмукнути ȕмукнēм св ‘уђутати, прекинути причање‘. – Ȕмукнуше дȕōвници вȃјни, ал прȍзбори на́род прàвославни, да се збȕдē кȍ што Гȍспод рѐче, из кàмēња вѐра ће да тѐчē (8: 36); ‖ **уму́ћи** ȕмȕкнем св ‘и с т о’. – Прѐд њȉм нȉје мȍгло свàшта да се прȉча: кад пре́ćе́чē ȍчима, мо́рō си уму́ћи.

уназа́дити унàзāдим св ‘упропастити’. – Откад му е ȍтац ȕмро, ôн је свѐ уназа́дијо.

унакара́дити се -àрāдим се ‘нагрдити се, ружно се обући’. – Ȍвā ȍмладина сȁд кȍ да се тàкмичӣ кȍ ће гȍре да се унакàрāди, бȕди-бôк-с-нама.

уна́крс прил ‘укрштено’. – Кад сȕшиш дȁску, слȍжӣш је уна́крс, јѐдāн рêд стра́нōм а дрȕги ȕздȕж, да стру́јӣ вȁздȕк.

унапре́дити унàпрēдим св ‘побољшати прилике, стање’. – Ôн унапре́дијо има́ње, сȉна му унапре́дили у во́јсци, свѐ им ѝдē, ва́ла Бȍгу, ру́кē.

унезве́рити се унѐзвēрим се св ‘престравити се, пренеразити се, шокирати се’. – Унезве́ријо се па сȁв дȓктӣ од дѐрта и ȍкрēће се на свѐ стра̂не кȍ да га јȕри сплѐт ȍнӣг што се не пȍмињȕ.

унере́дити се унѐрēдим се св ‘извршити нужду у одећу’. – Нѐмō ме нȉшта пи́тати, унере́дијо се у срѐд Ча́чка, стȉсло га и нȉје ѝмō кȕд.

ȕнтруци м мн ‘дугачке мушке гаће’. – Дȍтрчӣ њêн чȍвек, нàкō у ȕнтруцима, и вȉче: штȁ ти бȉ те се дѐрēш сȁбāјле? (7: 118).

ȕнук ȕнука м ‘синовљев или кћерин син’; в. *старкеља*, *тепкати*, *цек*; ‖ **ȕнучић** м дем хип. – Онај му ȕнучић бȉстар ко чѐла; в. *напабирчити*; ‖ **ȕнучина** м пеј. – Онā му ȕнучина нѐ ваљā цѝганске пȁрē, тȕријо се на ȕјчевину.

ȕнука ж ‘синовљева или кћерина кћи’; в. *деклеморати*; ‖ **ȕнучица** ж дем хип; в. *перлијати*.

ȕнутāрњи -а -е ‘који се налази на унутрашњој страни’. – У ȕнутāрњем цѐпу од дȍламē ôн нȍсијо ста̂лно ѝконицу Свѐтōг Нѝколе.

ȕнуче -ета с ‘синовљево и/ли кћерино дете’; в. сабирати; ‖ **унуче́нце** -ета с дем хип; в. *замотуљак*, *крошњав*; ‖ **ȕнучāд** ж зб; в. *крстача*.

ȕњēти ȕнесēм св ‘унети’. – Кад ȕњēше мѐита ȕ кућу, жѐне пȍчēше да кȕкају, ђѐца плȁчȕ, а и љȕдма ȕдарише сȕзе.

уображе́нко с ‘човек убеђен у своју изузетност’. – Шта вѐлӣ онај уображе́нко, је л му и Јѐлица до коље́нā?

уобра́зити се уȍбрāзим се св ‘понашати се надмено’. – Уобра́зио да је лêп и пȁметан па му свàка ȕлица те́сна; ‖ **уȍбрāжен** -а -о ‘надмен, уверен у сопствену изузетност’. – Бȉјаше Зо́ра уȍбрāжена, а пȍкōјни Дѐсимӣр врȁголāс па е глѐдō да е ȕједе нѐким ша́лама.

ȕома прил ‘ускоро, одмах иза неког догађаја’. – Ȕмри̯е вѐселе ђе́до, а ȕома зà њȉм ȍде и бȁба; в. *пресвоити*.

уȍрити ȕорȉм св ‘уситнити земљу, учинити је орном, спремном за сетву’. – Бȍгме си уȍријо њȉву, свàкā ти чȁс, мȍш бȍсиљак ȕ њȕ да сȉјеш; в. *бусика*.

упàјāнтити -им св ‘учврстити’; в. *дешњак*.

ȕпала ж ‘болест од које оболева виме краве’. – Дȍбила нам Цвѐтуља ȕпалу и мо́радосмо д-иде́мо за мàрвенōг дȍктора.

упа́лити ȕпāлим св према *палити*; в. *пиладарник*; ~ **се** ‘почети трунути због влажности (о сену, пшеници)’; в. *прегрнути*, *разбацати*.

ȕпāмтити -им св ‘остати у сећању’. – Ôн је ђе́да јѐдва ȕпāмтио. – При́чало се да тàкā сȁрана нȉје ȕпāмћена у сѐлу од пàмтиви̯ека.

ỳпанути -ēм св ‘упасти’. – Ѝграла се ђѐца с пува́ћом и ôн им ỳпанē у бỳнāр, те га бȁба нѐкако с кȍвом на јѐдвите јȁде ѝзвади ȍдоздор; ‖ **ỳпасти** ỳпанēм св ‘и с т о’. – Ỳпашће му јȁл трȳн ỳ око јȁл камѐнчѝћ у ȍпанак; ‖ **ỳпадати** ỳпадāм несв према *упасти*, *упанути*. – Бȁби су ỳпадала јȁгњад у бȁшчицу, а Ѝлија објáснио да су шћѐла да мѝришȳ њêно цвѝјеће; ***изр***. ~ *ỳ-реч* ‘прекинути неког у говору’. – Нѐмō да ми ỳпадāш ỳ рēч, јâ сам шȳћō кад си тѝ говȍријо.

упаради́рати -ȁдѝрам св ‘поређати се’. – Кад бѝднē у зȁранак, упаради́рају се коса́чи пȳтом, па зȁпјевају: кȍсо мȍја, кȍсила би са́ма / кад би мѝлā на ȍткосу би́ла.

ỳпарити (се) -ѝм (се) св ‘усушити (се), дехидрирати’. – На ȍвōј врућѝнчини се ỳпарила пȁприка, свȁ се смежỳрала.

упа́рити ỳпāрим св ‘начинити пар (коња, волова)’. – Упа́рили Жа́рко и Влȁстимир Ђȳра и Бȁтора, па им тỳрили кѝћāнке и прȁпōрце, нѝје ѝмало иксáна кȍјѝ се за њима нѝје окрéнō; ~ **се** ‘удружити се, сложити се’. – Упа́рила се ȍвā нȁша ђѐца с ȍнōм њѝнōм, не раздвáјајȳ се пȍваздāн.

ỳпасати се ỳпашēм се ‘увући кошуљу у панталоне’. – Ỳпаши се, блȁго бȁби, да ти не назéбē трȍбу.

ỳпасовати -уем св ‘наместити, подесити’. – Кад угрȁђуеш тишљѐрāј, мôра под либѐру да га ỳпасуеш да би се врáта и прóзори пȍтље ваљáно отвáрали; в. *либера*.

ỳперити -ѝм св ‘управити нешто на некога’. – Кад је ôн ỳперијо пѝштōљ ỳ њега, ȍвāј му смѝрено кâже: пȁзи да не прȍмашѝш и ôн, кад вѝђе да нѐ може да г-ỳплашѝ, спȳштѝ пѝштōљ.

упечењáчити -ѐњāчи св ‘зазрнити, развити зрно да се кукуруз може пећи’. – Упечењáчило жѝто, нѐ може бѝти бȍље, кад би Бôг дȁо јѐдну дȍбру кѝшу, нȁпунили би и сȁлāш и кȁлкане.

упи́јати ỳпѝјам несв ‘примати у себе, усвајати’. – Кад је нȁма ђéдо говȍријо, мѝ смо се прѐтварали у ỳво и упи́јали свȁкȳ њѐгову реч.

ỳпилити -ѝм св ‘привремено укопати саднице’; в. *пило*.

ỳпињати се ỳпињēм се несв ‘трудити се, чинити напор’. – Ỳпиње се весѐлнѝк дȁн нôћ еда би скỳћијо кȍлко би́ло; ‖ **ỳпēти се** ỳпнēм се св ‘уложити напор’. – Ỳпō се ђéдо да пȍможē, ал вѐлѝ да е снáга ишчи́љела.

упица́нити се упѝцāним се св ‘налицкати се, обући се свечано’. – Штȁ си се тô, Рȁдēнко, упица́нијо, да ни́си пȍшō нѐђе да пѝташ за ђѐвōјку?

упиша́нко м ‘дечачић који није регулисао мокрење у сну’. – Онај бȁбѝн упиша́нко јȍш спâва.

упѝшати се упѝшāм се ‘извршити малу нужду у постељу или одећу’. – Зна́те ли вѝ ȍнȳ кȍ ж-ђѐцōм спâва, ỳпишāн ỳстае.

упѝшуља ж ‘женско чељаде од миља или пежоративно’. – Дóђи ко-ба́кē, моја ćȁткā упѝшуљо. – Ȍнā упѝшуља гóре нȁ брду јȍпēт се свȁдила са свѐкровом; ‖ **упѝшуљица** ж дем од *упишуља*. – Она мâла упѝшуљица јȍш спâва.

уплетѐница ж ‘рудица којим се увезује кика’. – Ђевȍјчицама су тỳрали црвене уплетѐнице споради урóкā.

ỳплићати се -ēм се несв ‘мешати се у туђа посла’. – Штȁ се, тȁкō ти Бȍга, ỳплићēш у њѝне ствâри, нек рâде штȁ знȁју, нѐмō, брê, свôј љѐб д-ѐдēш а тỳђȳ брѝгу да вȍдѝш.

упљѐскати ỳпљескā[м] св ‘утабати земљу и створити на њој покорицу (после јаког пљуска)’; в. *скорушити*.

упокȍјити се упȍкојѝм се св ‘умрети’. – Напи́сали на ỳмрлици: Упокȍијо се у Гȍсподу, ȍтац нȁш Свѐтолик, па ћемо мȍлитву за пȍкој њѐгове ду́шē узнȍсити на опéлу 29. мȁја у 12 сáтѝ у нȁшем дȍму.

уполова́чити -ова̀чим св **1.** ‘урадити пола посла’. – Ма ни́смо јȍш ура́дили, тѐк ако смо уполова́чили; **2.** ‘похабати ношењем, употребом’. – Трѐбā да са̀шијеш стȍēће одиј̑е́ло, тȏ ти вѐћ уполȍвāчено. – Јѐсте ȍвāј са́ковац уполȍвāчен, ал мȍже да те слȗжи још стȏ гȍдӣна, нȇма му ѝздера.

ȕпоље прил ‘на спољној страни, напољу’; в. *гузања*.

ȕпōран -рна -о ‘истрајан, непопустљив, стабилан’; в. *јāчија*.

упȍслити ȕпослӣм св ‘запослити, дати неком посао’. – Упȍслиде тӣ ȍвȳ ђѐцу на вре́ме јел дȍконе рȗке ђа̀вō ȕпослӣ.

ȕправити -ӣм св ‘исправити’; *ӣодбијāти*.

упре́гнути ȕпрēгнем св ‘ставити на коње запрежну опрему’. – Упре́гни кȍње и ѝди те дȍгнāј ђѐтелинē стȍци; в. *уамити*; ‖ **упре́зати** ȕпрēжем несв према *ӣрегнути*. – Пȍшō д-ȕпрēже кȍње, ȍће д-ѝдē у Губѐрēвце; ‖ **упре́ћи се** ȕпрēгнем се св ‘прихватити се посла’. – Ȕпрēго сам ђѐцу на вре́ме и са̀д су, ва́ла Бȍгу, дȍбри кȕћēвници и потега́лци.

ȕредēнчити -им св ‘усукати конопац, ланац на колима, да се снопови обезбеде да не испадају’. – Кад преко снȍпōва прѐбāцимо кȍнопац, ми ȍндак с јѐднӣм па̀рмаком ȕредēнчимо да дȍбро прѝтēгне снȍпове да грȇдом од клѐцāња не поѝспадају. – Кад је кȍнопац дȍбро ȕредēнчен, нѐ може нѝједан снȍп д-ѝспанē. – Ȕредēнчили смо кȍнопац мȕшкӣ, стȍē снȍпови на̀ колима ȕтēгнути кȏ шѝбица; в. *ӣреденац*.

ȕремāсе прил ‘наспрам, преко пута’. – Кад су би́ли ȕремāсе на̀шијег кȗћа, за̀пјеваше сватȍвски и пȍчеше да пȕцају из пра̀нгӣја.

упреподо́бити се -ȍдōбӣм се св ‘укрутити се, покушати се представити у лепом светлу’. – Нѝшта гȍре нȇма но кад се поѐдӣне упрепȍдōбē: рѐкō би су свѐтице, а вȃмо им стȏ ђаво́лā ви́рē.

ȕпржити -им св ‘спремити јело пржењем’. – А̀јде, бла̀го ба̀би, да ру́чкӣш, ȕпржила сам ти мла̀дē компири́ће.

[упропа́стити] -ȍпāстим св. – Нѐмōјде ȍнōм пȍштеном човѐку д-упрȍпāстиш ȍнō злȃтно жѐнско ди̑е́те, ѝначе ми на̀-очи не ѝзлази, а ако ѝмāш ȍзбиљне нȃмере, жѐнсе!

упр́пити се -ӣм се ‘скаменити се од страха, преставити се’. – Кад су пȍчеле да тре́штē грана́те поред нȃс, свѝ се упр́писмо, што јѐс, јѐс.

упр́скати ȕпр̄скам св **1.** ‘поквасити’. – Кад се уми́вō, ȏн упр́ско пантоло́не и ȍбуђу, кȍ да е мȃли; **2.** ‘забрљати’. – И ђе гȍј га одведу да пра̀вē пи́тање за ђѐвōјку ȏн, кад нѐшто рѐкнē, ȕпр̄ска ко ћу́рак мȍтку.

ȕртити -ӣм св ‘натоварити, узети терет’. – Ȕртијо ȏн ди̑е́те у на́руче, кȍ нѐка жѐница.

упу́вати се ȕпȳвам се св ‘нечујно испустити стомачне гасове’. – Пȕн аутȍбус, нѐ мож да се дӣше, а ȏн се упу́вō и ћу́тӣ кȍ кȗрва, мешто да е пр̄днō кȍ чȍвек па да зна́мо кȍ е крӣв.

ȕпунити -ӣм св ‘подгојити, ухранити’. – Вȍчићи му ȕпуњени, ко саливѐни; ‖ **упу́њати** ȕпȳњам несв према *ӣунити*. – Кад су упу́њали пре́ćек с пшѐницом, наи́ђе однекле ђе́дов ѝсписник, те па̀де пи̑е́вац за ру́чак.

упу́тити ȕпȳтим св ‘показати некоме пут’. – Упу́тијо сам ђѐцу, па се мȍлӣм Бȍгу да им бѝднē на пȍмоћи; ~ **се** ‘поћи некуд, запутити се’. – Ȍндак ти се мӣ упу́тисмо на̀више преко планѝнē; ‖ **упућѝвати** упȕћӣвам / упȕћуем несв према *ӣутити*. – Трѐбā ђѐцу упућѝвати на вре́ме.

упу́штати ȕпȳштам несв према *ӣуштити*. – Нѝје се ȏн млȍго упу́штō ш њѝма у нѐке прӣче; ‖ **ȕпуштити** -ӣм св ‘пустити’. – Ȕпушти кра̀ве у ȍтаву, нек се дȍбро навра̀ндајȳ; ***изр***. ~ *вла̀гу* ‘попити мало више’; ~ **се** ‘почети неки посао, упустити се

у неки подухват’. – Нѐмō да се ỳпȳшташ ỳ тē ствâри, тô мȍгу да рâде ѝскусни љȳди, јел тô е вѐлики рѝзик.

ỳранак ỳрāнка м ‘време пред излазак сунца, рано устајање’. – На ỳрāнку се здоговȍрише кȳдије ће д-ѝдȳ. – Свàке гȍдине се на Ђȳрђевдāн ѝшло на ỳранак, пȍтље тȳ љепȍту испȍганише па јој се о првом мàју пȍчēше ру́гати.

ỳранити -ѝм св ‘добро поранити’. – Бȍље лѐзте на вре́ме па ѝз́утра ỳранте и ỳватите дâн за крâј. – Штȍ си тô зȍру прѐваријо те ỳранијо прѝје зȍрē и дâна бѝ̑елога.

ура́нити ỳрāним св ‘ухранити, утовити свиње (за клање)’. – Ура́нили смо двâ дȍбра вѐпра за пȍћек.

ура́стати ỳрāстам несв ‘смањивати се’. – Кад чȍвек ȍматори, он пȍчнē д-ỳрāста.

ỳрвати (се) ỳрвā (сē) св ‘срушити, опучити; наћи се на терену захваћеном клизиштем’. – Кад су ла́ни би́ле ȍнē вѐлике кѝше, ỳрвала се Рȁдомѝрова њѝва у Пѝтомачāма; ‖ **ỳрвāње** ‘клизање терена’. – Кад се ȍнē гȍдине ȍкиша, ȍнȳ Тȍтркову њѝву ỳрвāње ȍднесе нàниже у Јѐвремски пȍток

ỳрвача ж ‘клизиште’. – Кад је ȍрō ȍнē ỳрваче, Тȍмислав се прѐвр̄не с трàктором, ал се, ва́ла Бȍгу, нѝје осàкатијо.

ȳрвине ж мн ‘врлетан и нераван терен настао одронима’. – Ȍнамо, у Питȍмачама, ђѐ су ȍнē Мили́ћевића ȳрвине, ȍпучијо се пȳт и нѐ може да се прôђе с кȍлима.

ỳргēнта ж ‘сорта кромпира’. – Вѐћи при́нос да́е ỳргēнта, што јѐс јѐс, ал над мѐсечāром нêма компи́ра.

ургѝрати ỳргѝрам несв ‘наваљивати, упорно предлагати’. – Дȁ л би шћѐо д-ỳргѝраш код ȍвѝг ỳ-општини да нам припȍмогну начѝнити ме́но пу́та.

уре́дити ỳрēдѝм св ‘направити ред’. – Уре́ди, ћêро, кȳћу, до́ћи ће нам гȍсти; в. *чеклеисати, уђерезити, дођерати.*

урѐђати -āм несв ‘проредити, ређе радити нешто’. – Нѐшто си ми урѐђō, нêма те да бȁнēш вȳдије ȍдāвно.

урѐћи ỳрекнēм / ỳречēм св ‘опчинити, бацити уроке на некога’. – Дȁ л ме кȍ ỳрече, да л згре́шик нѐшто Бȍгу, нѐ знāм, ал до чег се гȍј дȍватим – нêће па нêће, кô ме клѐо, нѝје дàнгубијо.

ỳриѝезан -зна -о **а.** ‘оштар’. – Ѐвē ти мȍē ćѐкирē, ỳриѝезна е сȁмо тàкō; **б.** ‘енергичан’. – Ѝћ, Са́во ти је ỳриѝезан ко брѝтка сȁбља.

ỳрлати -āм несв ‘дречати, надвикивати се’. – Пȍчēше ȍнē будȁле ỳрлати кȍ да су побје́шњели.

ỳрнебēс м ‘граја, вриска, галама’. – То нѝје било весе́ље но ỳрнебес, нѝје се знȁло кô пѝје кô плâћа.

урнебе́сати -ѐбēсāм несв ‘вриштати, галамити’. – Сми́рде ђѐцу да не-урнебе́сају, нѝшта нѐ чуем штȁ чȍвек збȍрѝ.

ỳрнисати -шēм св ‘уништити, растурити, разорити’. – Вѐлѝ ђе́до како чѐтири ствâри мȍгу д-ỳрнишȳ чове́ка: ђава зѐмља, злȁ жѐна, лȍш по́род и неȍдзноен капѝтāл.

урȍдити ỳродѝ св ‘донети плод, дати резултат’. – Тâј млогȍљетнѝ трȳд и упо́рнос су урȍдили плȍдом.

ỳродица ж ‘зрневље корова у неовршеном житу’. – Нѐ мош лȁсно д-искȍренѝш ỳродицу.

у́рок м ‘празноверица да хваљење нечег или завист доноси несрећу’. – Кад је нâс, ђѐцу, нѐко вȁлијо, како смо дȍбри, глѐдни и тàкō тô, бȁба би му рад у́рока ȍма скрѐсала: лȳк ти ỳ-очи или ѐтē ти га го́вно на нȍсу; ***изр.*** *Нѐ бѝло ти уро́кā.*

урȍкљив урȍкљива -о ‘који може уређи, набацити чини, омађијати’. – Склȍни ди́ете, ѐвē оне урȍкљиве баксȳшчине: кад пȍглѐдне ди́ете, преври́штѝ це́лу нȍћ.

уро́љати се ỳрōљам се св ‘напити се’. – Уро́љали се кȍ стȍка.

урȍтити се ỳротӣ се св ‘заверити се потајно против некога, учествовати у завери’. – Нѐмō мѐне пȍмињати, тàко ти Бȍга, ѝнако се свѐ урȍтило противу мѐне; в. *исӣливаӣи*, *сичан*.

ỳрушити -ӣм св ‘разрушити, срушити’. – Пȍчēсмо да подзѝђуēмо ȍбалу, љỳљну прȍвала ȍблāка и свѐ нам ȍнō ỳруши, а ђе́до вѐлӣ: зӣд рỳшӣ влàга, а човѐка брӣга.

уса́кнути ỳсāкне[м] св ‘усахнути’. – Ỳсакнȳ љѐтōс бȳнāр па смо нȍсили вȍду чȁк од Бре́ста.

ỳсāмо прил ‘без парника (о запрези)’. – Влàстимӣр вȁтō кȍња ỳсāмо, а пȍђекад па́ријо са Жа́рком.

усе́кнути се ỳсēкнем се св в. *осекнуӣи се*. – Ѐвē ти мàрамица па се усе́кни.

усѝђелица ж в. *сиђелица*. – Она Рȁткова ћêр нѐговала мâјку која јој бѝјаше ȍсам гȍдӣна нѐпокретна и про́ђе вре́ме, ȍста ка́дар усѝђелица, а нѐма јој рāвнē, спȍсобна по свѐ.

усѝјати ỳсијāм св ‘загрејати до усијања’. – Тỳријо те́чо кỳкāч ỳ ватру па кад се ỳсијō, ȍн зàпржијо рàкију; ***изр.*** *ỳсијана глàвчина* ‘тврдоглав, фанатик, занесењак’. – Ѝди пѐшке у Драга́чево те зàгрӣ тàбане и ола́ди тỳ̂ ỳсијāну глàвчину – ка́зō му Дѐјан зàтō што нѝје при́мијо крѝтику.

у́синак у́сӣнка м ‘усвојеник, посинак’. – Бра́нко ти је Је́здов у́синак; в. *усиниӣи*.

уси́нити ỳсӣнӣм св ‘усвојити мушко дете’. – Кад су Је́здо и Дàрӣнка нȁшли нàпуштено ди̯е́те у бо́лници, ȍни га ỳзмȳ и ỳсӣнē.

ỳсирити ỳсирӣм св ‘завршити поступак сирења’. – Кад скàјмачимо мли̯е́ко, мӣ̂ га пȍдмлāчимо, тỳрӣмо мàју и ỳсирӣмо.

уси́тити се / уси́ћети се уси́тӣ се св ‘узрети одстајавањем, скоро до фазе труљења’. – Ѝмā пȍђекоја вȍћка кȍјȳ нѐ мош д-ѐдēш док се не уси́тӣ или угми́лӣ, кȍ што е ȍскоруша, кантàруша, кȍжара, мỳшмула. – Уси́ћела се крỳшка и слàтка ко мѐд; в. *канӣаруша*.

ỳскиснути ỳскиснē св ‘подићи се, нарасти, ферментирати’. – Кад ти ỳскиснē тѝ̯есто, тӣ̂ ȍндак дȍдāј кàјмака, јàјцӣ и мли̯е́ка и тỳри ỳ-шпорет да се зàпечē.

уско́лати се ỳскōлам се св ‘узнемирено шетати’. – Уско́лō се Ву́јо по àвлији, кȍ да му ни́су му свѐ ȍвце на брȍју, бѝјē се с пȁмēћу штȁ да рâди.

усколѐбати се -āм се св ‘поколебати се’. – Свѐ бӣ̂ лȁсно, док не при́ђе тâј дâн, ȍндак се усколѐбаше и попишма́нише.

ускȍпиштити се -им се св ‘устремити се, заинатити се, задрети, тврдоглаво остати при свом ставу’. – Ускȍпиштијо се нѐке јàде, нѐ мош да му дȍкāжеш нѝшта, сȁмо ћѐрā по свȍм.

усќрчити ỳскр̄чим св ‘очистити њиву, покупити камење, посећи жбуње’. – Свȍ им има́ње ỳскр̄чено и зàграāђено, вѝди се да су ỳстаоци и домàћини љȳди.

ỳскупити ỳскупӣм св ‘скупити, сабрати’. – Ѝдте те ме́но ỳскупите ȍна др̄ва на гȍмилу.

услу́жити ỳслȳжим св ‘послужити’. – И тỳјнāк ти ȍни мѐне услу́жише свѐ рѐднō, кȍ кȳ̂ма.

ỳсмерити ỳсмерӣм св ‘упорно гледати у једно’. – Ỳсмеријо пȍглēд у Ма́ру и нѐтрепћē.

ỳснути -ӣм св ‘упокојити се’. – Бȍг да прȍстӣ дȳ̂шу свӣ̂м нȁшим прѐцима ỳснулим у Гȍсподу.

усȍлити ỳсолӣм св ‘посолити’. – Вȍдте рачу́на, дȍбро усȍлте мѐсо да не бѝднē лàњскā пȍсла кад сте ȍмалили сȍли, па да бȁцимо кера́дма; в. *гужњак*.

успа́лити се ỳспа̄лим се св ‘загрејати се за нешто’. – Нѐ зна̄ се да̀ л се го̀ре успа́лијо за о̀но̄м Ђу̀кино̄м ће́рко̄м ил за о̀но̄м мото̀рчино̄м.

ỳспара ж ‘врелина, жега’. – Ỳдарила ỳспара, нѐ мош ла̀сно д-ѝзӣђеш ѝз ла̄да.

ỳспорит -а -о ‘који води уз брдо, стрм’; в. *заветӣрина*.

ỳсправити -им св ‘поставити у вертикалан положај’; в. *клецнутӣ*, *ӣоган*.

[ỳспра̄ван] -вна -о. – Ко да је слеп: он не види да му колац није усправан; ‖ **ỳспра̄вно** прил; в. *бљуцнутӣ*, *волујски*, *врећа*.

успро́зорити се -о̀зо̄рим се ‘уплашити се, престрашити се’. – Свѐ су комендѝјали и шала̀кали се док не наи́ђоше според Вука̀динове водѐницѐ ђѐ се, ка̀ко вѐлѐ, прѝвӣђа, тỳјна̄к ушу́ђеше, ỳвати иг зо̀рт, бѝјагу се зго̀дно успро́зорили; в. *дрекавац*.

ỳспӯт прил ‘путем, током пута’. – Ỳспӯт се су̀стигнѐ по̀више ње̂г п-о̀нда свѝ на̀ко̄ за̂јно ѝдӯ, разгова́рајӯ и комендѝјајӯ; ‖ **ỳспутно** прил ‘исто’. – Сврáти кат по̂[ђе]ш ỳ-Бањицу, то ти је ỳспутно.

усрећа́вати -ѐ̄ава̄м несв ‘доносити радост, срећу’. – Не вре́дӣ нѝко̄г на̀зо̄р усрећа́вати, шта̀-ш ти њѐму кад га срѐћа глѐда̄, а ђа̀во̄ му нѐ да̄; ‖ **ỳсрећити се** ỳсрећӣм се св ‘обрадовати се, бити срећан’. – Ô̂н ти је ѝмо̄ вѝше срѐће но па̀мети, и ô̂н ти је при́мер да е бо̀ље бѝти срѐћан но бо̀гат, и да ти̂ мо̀ш нѐком ста̀ти на̀-пӯт, ал нѐ мош на срѐћу, нит мо̀ш нѐког на̀зо̄р ỳсрећити.

ỳставити ỳставӣм св ‘зауставити, обуздати’. – Ô̂н ста̀де на̀-сред пу́та, ỳватӣ ко̀ња за у́зду и ỳставӣ га.

установити се -а̀новӣм се св ‘настанити се’. – Нѝкако да се уста̀новӣ ко̀ чо̀век, но ча̀с во́јна̄ ча̂с но́јна̄.

ỳстаоц м ‘вредан, марљив, предузимљив човек’. – Бѝјо е ỳстаоц ка̀ко̄г ма̂јка нѝје јо̀ш одга́ила, та̂ј је освања́во̄ и омркња́во̄ на̀ њиви. – Ô̂н је ỳстаоц, нѐма га у три̂ сѐла, та̂ј нѐ стае ко̀ во̀да, чѐла му нѝје ра́вна.

усте́зати се ỳсте̄жем св ‘снебивати се, устручавати се’. – Ја̂ се ма̀ло ко̀ усте́зак, па напошље́тку прѝстадок.

ỳстока ж ‘ветар који дува са источне стране’. – Бо̀гами ỳдари ỳстока и изобаља́ва ми нѐколко ро̀го̄ца ђѐтелине.

ỳстребати -а̄ св ‘затребати’. – Нѝкад се нѐ зна̄ ка̀д ће ти ко̂ ỳстребати, за̀то̄ нѝкад не за̀тва̄рај вра́та за̀дњицом.

ỳстрела ж ‘болови од којих се тело укочи, враџбина’. – Нѝко нѐ зна̄ шта̀ му е, мо̂ра да е нѐка ỳстрела.

устре́лити ỳстре̄лим св ‘погодити стрелом или неким оружјем’. – Ỳзо неку ва̀здушну пу̀шку и устре́лијо ђетли́ћа, мо́ро̄ сам да га изỳдара̄м да то вѝше нѝкад не ỳчини.

устру́гати -ỳжѐ̄м св према *стругати*. – Устрỳжѐ̄ се или ѝстеше ка̂рма на рогу и он на̀легне на подро́жњачу.

ỳстручити се -им се св ‘увести се у ред, смирити се’; в. *ӣрebити*.

устр̀чати -ӣм св ‘изаћи трчећи уз брдо’. – Кад је чỳо шта̀ вѐлѐ̄, ѝскошӣ и пове́за во̀лове, сјỳри се ỳ-поток и ỳстрча на̀више уз О́рницу ко̀ да га вѐтар но̀сӣ.

усту́кнути ỳстӯкнем св ‘повући се, попустити’. – Кад вѝђе да е тврдо, ô̂н ỳстӯкну.

устума̀рати се -а̀ра̄м се св ‘ићи тамо овамо’. – Шта̀ си се устума̀ро̄, ко̀ да ћеш да снѐсѐ̄ш ја́јце?

ỳстурити -ӣм св ‘пребацити’. – Ỳчијо ме ђе́до д-ỳстурӣм поводњи́ке око за̂ворња. – Дра̀гиша ти ỳстурӣ во̀ловима поводњи́ке го́ре око за̂ворња, прѝвӣ вѝнт и о̀де.

ỳсуд ỳсуда с ‘судбина, удес’. – Шта̀ ћемо, та̀кӣ нам ỳсуд, из о̀ве̄ се ко̀жѐ̄ ỳ-другӯ нѐ може.

усу́кати (се) ỳсӯчем се) св ‘изувијати, упрести’. – Видӣш ка̀ко е јỳница усу́кала повòдњӣк, мòгла е се уда́вити; ~ **се** ‘омршати, ослабити’ . – Усу́кӣ се Рòдољуб после апера́ције, ни òнāј чòвек ни помòзи Бòже. – Нѐшто се млòго усу́кӣ, кôс и кòжа; ‖ **усуки́вати** усỳкуем несв **1.** ‘намотавати, упредати’. – Усу́чи нѐколко стру́кā тê ỳзице и òнда нѐће мòћи да се прѐкинē; **2.** ‘ходати изазовно њишући боковима, врцкати’. – Усỳкуе за̀дњицом кад ѝдē, кò плѝска.

ỳсулити се ỳсулим се св ‘одлучити се, усудити се’. – Јâ му кâм: пòчни да зѝдаш кỳћу, јел штогòј чòвек пòчнē òнō и дòвр̄ши, а ôн се нѐке јà̀де стѝсō, нѝкако да се ỳсулӣ.

ỳсе́в м ‘усев’. – Пòњели ỳсе́ви нà̀-љепоту, дà̀кō би Бôг дà̀о да дôћу до ру́кē.

ỳтабати -ā̄м св ‘угазити, потабати’. – Ỳтабали ђа́ци пỳтӣћ преко њѝва, кỳдије им је нà̀јближе.

ута́љати утàљā̄м несв ‘престајати, заустављати се’. – Àн је утòлијо жѐћ, пòчо е òпет да мѐљē кò водѐница и нѝје ута́љō дò кућē; ‖ **утòлити / утòљети** ỳтолӣм св према *утаљати*. – Ва́ла Бòгу те утòље кѝша да мòже да с-ỳӣће ỳ њиву. – Кад су нас Швабỳрине зарòбиле, потр̀пају нас у вôз, бѝјасмо гла́дни ко пà̀шчāд, срѐћōм нѐком стà̀нē вôз поред нѐког тек прòцветалог бàгрēња, те ти мѝ дòватисмо онō бàгреново цвѝ̀еће те утòлисмо глâд ме́но. – И мѝ ти завр̀љасмо и цѐли дâн лу́тасмо по планѝни, наи́ђосмо на поточа́њак те утòлисмо жѐћ, ал не́мадосмо ш чѝм д-ỳтолӣмо глâд; ‖ **утољѐвати** утòљēвам несв према *утаљати*. – Овā нѐснā ђѐца не утољѐвају пòвазда̀н, сà̀мо ỳкћỳ и ла́рмају. – Цѐо боговѐтни дâн сà̀мо прѝча, мѐљē кò водѐница, нѝкāко не утòљēва. – Тâј не утòљēва мину́та јѐднōг, сà̀мо тандр̀љā кò водѐница по цѐли боговѐтнӣ дâн.

утàмничити -ӣм св ‘ухапсити, сместити у тамницу’. – Кад је О́ле бѝјо утàмничен, тà̀мо су, кâже, крѝшом пјеву́шили: *ра́ни, мâјко, сѝна од малѐна, тàмница е ту́га преголѐма.*

утàначити -ӣм св ‘договорити се детаљно’. – Ђе́до е говòријо да нà̀ дну њѝвē, а тô знâчи на поче́тку свà̀ког пòсла, трѐбā утàначити свà̀кỳ ситнѝцу да кà̀сније нѐ би дòшло до кà̀кē за́мēрке.

ута́њати ỳтāња несв ‘тонути’; в. *калдрмити*.

ута́њити ỳтāњим св ‘осиромашити’. – Бòгме наи́ђоше пòоскудне гòдине, ỳдарише сỳше, јà̀дни тà̀та се разбòље, бо́лнички трòшкови бѝјагу вѐлики, те ти мѝ згòдно ута́њисмо.

ỳтва ж ‘патка’. – Ѝмā шà̀ренā, а имā и златòкрилā ỳтва; ~ *златòкрила* ‘птица из реда патака’. – Знâш кà̀ко е прòшō везѝ́ров сòко кад је шћѐо д-òтмē Мâрков ỳлов, ỳтву златòкрилу.

утѐћи ỳтекнēм / ỳтечēм св ‘побећи’. – Ôн ти је ỳтекō бр̀же-бо̀ље чѝм је загу́стило.

утѝкнути ỳтӣкнем св ‘ућутати, умући, утишати се, утихнути’. – Прѝчō е на сà̀в глâс и јуна́чијо се свѐ док нѝје вѝћō да му е за̀дњица у опа́сности, а òнда е утѝкнō кò залѝвен.

утѝшати се утѝшāм се св ‘спласнути, јењати, учинити нешто мањим’. – Кад су пòчели да кажња́вају, òндак су се ỳтишали òнӣ што су бѝли нà̀јглàснијӣ; в. *минути*.

ỳткати ỳткāм / ỳткēм св ‘уградити потку у ткање’. – Ỳткала сам сà̀в бà̀лук, нѝје òстало за јѐдну прѐгр̄ш, стра̀овала сам да ми нѐ запнē.

ỳтōм прил ‘одједном’. – Тàкō ми ће́дѝмо поред лàмпека, пијỳцкāмо и разгòвāрамо, ỳтōм бà̀ну Сà̀ва и пòче да нам прѝча како е награбу́сијо онòмāд код Гѝшине шећѐрлије.

ỳтора ж ‘жљеб на дугама бурета или каце у који се углављује данце’. – Ôн кад нà̀чини ỳтору, тỳ̂ј кâп д-ѝзӣће нѐ може.

ȳтōрник м ‘уторак’; в. *ōонедјоник, редара*.

утȍчити ȳточӣм св ‘наточити’. – Утȍчи у пȍкињу рȁкије а у бȍкāл ви́на, д-има́мо ш чӣм да пȍслȳжимо љȳде.

ȳтрапити -ӣм св **1.** ‘ускладиштити поврће у трап’. – Ȍвē гȍдине смо ȳтрапили и компи́ре и јȁбуке, ни́су мȍгли да стȁнȳ у пȍдрум; **2.** ‘увалити неком нешто сумњивог квалитета’. – Вȍди рȁчȳн да ти не ȳтрапē нѣ̏што бȁјато.

ȳтр̄жан -а -о ‘вредан’. – Кад ти ја̑ ка̑(же)м да е мȍмак чѣ̏стит и ȳтр̄жан, бӣдни сӣгȳрна да е пра̑ва при́лика.

ȳтри̯ети ȳтрēм ‘прогазити, пропутити’. – Ӣди нȳдије пȍпреко, згȍдно е утр̏вен пȳтӣћ, тȳдā прȍлазē ђа́ци свȁкӣ да̑н. – Ȍндак ти је на́род ѝшō пȍпреко преко лӣва̄да и вȍтњāка па су свȳкудије би́ле утрвѣ̏не стȁзе кȍ да си брѣ̏зовом мѐтлōм прȍбрисō; ~ **се 1.** ‘уништити, затрети, престати гајити; искоренити се, нестати’. – Откад ȍвӣ ђȁволи завла́даше, ȳтри̯еше се и вȍтњāци, и њӣве и стȍка, опу́шће сѣ̏ло дибидȳз. – Вӣдӣте ли да ћемо да се ȳтрēмо, далѣ̏ко би́ло, штȁ чѣ̏кāте вӣше, штȍ се нѐ женӣте; **2.** ‘привикнути се на велике физичке напоре’. – Свȁкӣ да̑н ȍн кȍсӣ па е утр̏вен, мȍже кȍњу рѣ̑п д-ишчȳпā; ‖ **ȳтрт** ȳтрта -о ‘угажен, утабан (пут)’. – Лȁсно е ићи ȳртим пу́том, него бӣдни јȳнāк па са̑м смӣсли штȁ и кȁко и кȳдије кад нѣ̑ма пу́та; в. горе и *ȳтр̄вен ȳтӣћ*, *ȳтр̄вена стаза*.

ȳтрина ж ‘тле на коме је попасена трава’. – А нȁвише према Тȍрлаку зȁпасле ȍвце ȳтрине на кȍима се чȍбани ѝграју кѣ̏ња̄ца, пӣљāка, клӣса и коечѣ̏га.

утрља́вати утр̏љāвам несв према *ȳтр̄љаӣти*. – Утрља́вала ȍна неке ма̑сти, ал нӣје помȍгло, бȍлӣ; ‖ **утр̏љати** -āм св према *ȳтр̄љаӣти*; в. *ȳтишња*.

утр́нити се ȳтр̄ним се св ‘нагазити на трн’. – Кад је прѐлазијо преко вр̏зине, утр́нијо се, јѐдва е дȍшō дȍ-куће̄; в. *рамаӣти*.

утр́нути ȳтр̄нем св ‘преплашити се, одузети се, укочити се од страха’. – Кад је у глȳво до̑ба нȍћи прȍлазијо спорѐд-грōбља бӣјо е утр́нō и прѐцркō нȁчисто.

утрȍ[ј]ити ȳтроӣм св ‘упрести троструку жицу’. – Ȳзми, ћѐро, дрȳжлицу и с ова трӣ клȳпчета ȳтрōј жӣце у јѐдну.

утро́њати се ȳтрōњам се св ‘препасти се, скаменити се од страха’. – Штȁ си се утро́њō, се́роња јѐдан, ћѐ ти је мȳшкōс.

утрȍшити ȳтрошӣм св **1.** ‘потрошити’. – Утрȍшили смо тѐшки цӣмент у цȍклу; **2.** ‘уситнити, удробити хлеб у неко вариво’. – Утрȍши ȍвȳ мȳрузницу у мли̯е́ко па вѐчерај, блȁго бȁби.

ȳтувити -ӣм св ‘упамтити, схватити’. – Нӣје мȍгō д-ȳтувӣ тȁблицу мнȍжѣ̏ња, па да га дѐрēш.

уту́лити ȳтȳлим св ‘угасити’. – Ста̑лно прӣчам ђѐци кад пȍђу нѣ̏ђе и кȳћа ȍстанē са́ма д-ȳтȳле сви̯е́ћу ил ла̑мпу ако гȍрӣ, да ȳтȳле вȁтру, јел ђȁво нѐ орē и не кȍпā но смӣшља кȁко нѣ̏ко злȍ д-ȳчинӣ.

утуца́вати утȳцāвам несв ‘кастрирати’. – Вѐпрове нам почи́шћō Мӣлић, а о́внове и бӣкове утуца́вō Ве́љо; ‖ **ȳтуцати** -āм св према *ȳтȳуцаваӣти*. – Пӣтај Ве́ља кад мȍж да дȍ̏ђе да нам ȳтуца ова трӣ овни́ћа.

ȳћ узв ‘за вабљење свиња’. – Цк-цк-цк-ȳћ! в. и *Цк-цк-цк-ȳ̏ћ!*

ућа́рити ȳћāрим св ‘зарадити, имати корист’. – Бȍгме је ȍн згȍдно ȍвē гȍдинē ућа́ријо кирицѝјајући с лȁмпеком.

ȳћерати ȳћерāм св ‘утерати, нагнати’. – Ȳћерāј ȍвце ȳ тōр, па ȁјде да ру̑чаш. – Ȳћерō му стра̑ у кȍсти.

ȳћертити -ӣм св ‘укрстити брвна урезивањем једног у друго до пола на угловима’. – Нȁд њӣм нӣје би́ло ма̑јстора кȍӣ је тȁкō ȳмљō д-ȳћерти бр̏вна.

уђу́тати уђу́тӣм св ‘престати говорити’. – Уђу́ти вѐћ јѐднӧм, ако Бо̀га знâш, нѐмӧ̄ј ми ви̏ше жво̀цати; ‖ **ỳђуткати** ỳђуткам̄ св ‘некога зауставити у разговору’. – Ỳђуткājде, Зо̂рка, тỳ ђѐцу, нѐ чуем шта при̏ча; ‖ **уђутки́вати** уђỳткӣвам / уђỳткуем несв ‘тражити од некога да прекине с причом, да уђути’. – Ни̏је ôн би̏о млѐго при̏чљив, али си му жѐну мо́рō д-ỳђуткӣваш.

уцàклити ỳцаклӣм св **1.** ‘засјати очима од узбуђења’. – Ỳдарила му рỳмēн у ѐбразе, ѐчи му уцаклиле, а гла̂с му подрктāва; **2.** ‘засветлети’. – Нами́нō мѐсец изнад И́вовца, *зви̏е́зде уцàклиле,* пỳнӣ се àвлија, зàćео на́род око ѐнē гѐмилē жи̏та и коми̏шā, а ми̏, ђѐца, ѐдгрħēмо шàшину, слỳжимо рàкију и слỳшāмо како ѐни комендѝјајӯ (5: 137); в. *синоj*.

уцвѐтати ỳцветā св ‘расцветати се’. – Вâмо тра́ва, тàмо уцвѐтало цви̏е̏ħе, чѐле зу́ē, ти̏це цврку̂ħӯ, мили̏на јѐдна; в. *бегонија*, *крезентѣема*.

уцви̏е́лити ỳцви̏елим св ‘ражалостити, нанети бол’. – Знâш кàко е кâзано: тѐшко ѐнōм ко ỳцви̏ели сирѐту или удѐвицу. – Кѐ е уцви̏е́лијо ѐвō ди̏е́те те вѐликō плàчē?

уцвр́цати се ỳцвр̄цам се св ‘препасти се’.– Штà сте се уцвр́цали, про́ħи ħе ње̏но, прѐшло е и гѐрӣг.

учàстити ỳчастӣм св ‘угостити, почастити’. – Кад сам ỳишо у ње̏ну кỳħу, учàстили ме, рѐко би сам им рôд рѐħенӣ; в. *мрсак*.

у́чати у́чӣ несв ‘хучати’. – Àн је пѐчо нàкō да у́чӣ ѐблак, знàо сам да ħе да пàнē грàд.

ỳчен -а -о ‘школован’. – Дѐбро, брê, дѐкторе, тӣ си ỳчен чѐвек, ка́жи ми штà ми вàљā чи̏нити.

учетво́рити учѐтвōрим св ‘упрегнути два пара волова да би се превукао тежи терет’. – Кад смо ву́кли спѐмēн ђѐду Рàдосаву по оним лѐквāма, мо́рали смо д-учѐтвōримо вѐлове.

учетвр́тити учѐтвр̄тӣм св **1.** ‘отесати из обла у четвртку’. – Кад Радо́јле смѐтā брàдву, ôн ѐнē ѐбловаке учѐтвр̄тӣ ѐчас пѐсла; **2.** ‘угојити се, одебљати’. – Ѐна мѐја би̏вша гàздарица се свà учетвр́тила, ши̏рā нō дỳљā, што ви́кали: лàкше је прескѐчити но оби́ħи.

учи́љети учи́лӣм св ‘ишчилети, омршавити, ископнети’. – Учи́љела вѐсела Кѐсара, кôс и кѐжа.

учи́нити ỳчӣним св ‘набацити чини, замађијати’. – Нѐшто јој учињѐно крàвāма те нêма млје́ка ни да штр̄цнē.

учѝнити ỳчинӣм св **1.** ‘изаћи у сусрет неком, помоћи’. – Учѝни ми љỳбав, си̂нко, дѐткрај ми жи̏шку у мàшицāма да при̏пушӣм; **2.** ‘причинити се, учинити се’. – Ѐчијӯ ти зви̏знӯ ли тӣ ил се мѐне учи̏ње.

учите́љац -љца м ‘ђак учитељске школе’. – Кад је би̏јо учите́љац, и̏шō на скỳрзију на Кѐсово и ѐд ондак ста̂лно при̏ча о Кне́жевој клêтви, кѐјā е тàмо ỳклесāна у кàмēн.

ỳчити -ӣм несв **а.** ‘стицати знање или вештину’. – Ѐтишō д-ỳчӣ зàнāт. – Чѐвек се ỳчӣ док је жи̏в и јѐпēт недѐучен ỳмрē; **б.** ‘учити неког’. – Нàшō ôн д-ỳчӣ ѐца кàко се прàве ђѐца.

ỳчка ж ‘граја, галама’. – Чỳе се ỳчка дѐље код за́друге, и̏скỳпља се на́род на и̏грāнку.

ỳчкӯр м ‘врпца за везивање гаћа’. – Кад је поср́кō ѐнӯ мѐцу бѐз-љеба, прѐгнало га нàпоље, јѐдва е сти̏гō д-ѐдри̏еши ỳчкӯр.

ỳчланити се -ӣм се св ‘постати члан неке организације’. – Јѐш ако те ỳчлане у пàртију, на кѐњу си, ѐмā мàњӣ на́мети, мѐш и слỳжбу др̀жāвну да дѐбијеш.

ỳчмалос -сти ж ‘мртвило, замрлост’. – Завла́дала нѐка ỳчмалос, ни̏ко брê да се нàсмије, да зàпјевā, кѐ да смо, Бѐже прѐсти, на дâħи.

ỳчмати ỳчмēм / ỳчмāм св ‘замрети, запустети’. – Нêма ȍдā нас сељáкā нѝшта, кудгȍј се ȍкрēнеш, свѐ ỳчмало, ни стȍкē, ни нáрода, ни вȍтњāка, ни вѝнограда, дȁбōк-сȁчȕвај; ‖ **ỳчмō** ỳчмала -о ‘офуцан, неуредан’. – Нѐ знāм шта бѝ ȍнōм човѐку, ѝдē сȁв р̀ђосāн и ỳчмō.

ỳчтѝван -вна -о ‘учтив, пристојан’. – Тô е млȍго ỳчтѝван млȁдѝћ од чѐстита рȍда и кȍљена.

учтѝвнос -сти ж ‘пристојност, учтивост’. – У њѝној кȕћи је ȍдвајкад бѝла учтѝвнос, знȁо се рêд и пȍредак.

ỳцерица ж ‘скромна и сиромашна стара кућа’. – Ма бȍље ти је жѝвљети у ȍнōј ỳцерици ко чȍек, но у двóрцу ђе је пакóштиња и нѐслога.

ушепр̀тљати -āм св **а.** ‘урадити нешто непромишљено’; в. *јамац*; **б.** ‘избрбљати, нехотично открити неку тајну’; в. *брзак*.

ỳшинути -ēм св ‘протиснути, укочити у леђима’. – Ỳшинуло га у лéђа, нѝје мȍгō д-ỳстанē јȕтрос.

ỳшити ỳшијем св ‘зашити, пришити’. – Ỳшѝдер ми ȍвāј дȕгмѝћ што ми ȍтпаде.

ушићáрити ушѝћāрим св ‘стећи нешто, окористити се’. – Згȍдно е он ушићáрија тô што е обѝлазија тéча, цјѐпнō му дȕва и помáгō коéшта, а ôн му препѝсō Лȕку.

ỳшка ж в. *вашка*. – Прѝчо ђéдо како су у вóјсци ȍпљунули мȁстиљаву ȍлōвку и обȍили ỳшку и чȕдом се чȕдили колко е прѐшла зȁ нōћ с војнѝка на војнѝка, па смо зāто, вѐлѝ, одиѝéла пȁрили; ‖ **ỳшљив** ỳшљива -о ‘који има ушке’. – Нȁшō онај ỳшљиви Рȁдиша да ми сȍлѝ пȁмēт, а н-ỳмије ко чȍвек да с-ѝзмије.

ушљéмати се ỳшљēмам се св ‘унаказити се претераним пићем’. – Ушљéмо се нѐсрећа, нѝје мȍгō д-ȍдē кȕћи но пȁо у јѐндек и тȕјнāк нȁзēбō.

ушљóкати се ỳшљōкам се ‘опити се, налокати се’. – Ушљóкō се после трѐће чȁшē и нѐ требā га пѝтати кȍлико иг је јȍш пȍпијо.

ỳшнѝк -ѝка м ‘део алатке у који се углављује држалица’. – Прôбај да р̀азбијеш тȕ̂ бȕсику ушнѝком.

ушпáрати ỳшпāрам св ‘уштедети, сачувати’. – Ушпáрō ôн из њѐгове сирȍтиње и дȁо прѝлог да се нȁпѝше јѐдна ѝкона ỳ-цр̀кви.

ỳшпиновати -уем св ‘скувати густ сируп са доста шећера и што мање воде’. – Ỳшпинуј шѐћер п-ȍнда дȍдāј ȍрāса и нȁправи мéно колȁчѝћа ђѐци.

ỳштап м ‘пун месец’; в. *мена*.

уштáпити се ỳштāпим се св ‘укрутити се од седења или дугог стајања’. – Уштáпише ми се, ђѐцо, нȍге од вȍликог стȍјāња.

ỳштипак -пка м ‘пециво од дизаног теста које се пржи’. – Нêш ми вѐровати да и потље седамдѐсēт гȍдѝна ко да јȍш ȍћеђāм мѝрис ȍнијег бȁбиниг ỳштипāка што нам је пȍђекои пут пр̀жила. – Кô о чѐму, бȁба о ỳштипцима.

ỳштр̀б м само у ***изр*** *на* ~ ‘на штету, на нечији рачун’. – Ôн јѐсте кȕпијо згȍдну парцѐлу, ал на ỳштрб цѐле кȕћē, бȍгме смо свѝ ȍћетили тȕ̂ куповѝну док нѝје свѐ ѝсплāћено.

уштрȍити ỳштроѝм св ‘кастрирати, ушкопити’. – Наѝђе Мѝлић Јѐринић те нам ỳштроѝ вепрѝће; в. *кастрирати*.

уштȕкнути ỳштȕкнем св ‘ишчашити’. – Уштȕкнō ỳ ногу и док га нѝсу ȍћерали код Мѝлоја Бȁбића ỳ-Вѝчу да му нȁмешти, нѝје мȍгō стȍпē.

ỳшуњати се -āм се св ‘ући крадом’. – Кад се смр̀кло, ôн се полáко ỳшȕ̄ња ỳ кућу, нѝко нѝје ни премéтијо.

ỳшȕр м ‘накнада за неке услуге, ујам’. – Док нѝје бѝло млѝнōва, ȍнѝ кȍѝ су ѝмали водѐнице ѝмали су лéпу вȁјдицу од ỳшȕра.

ушȕћети ушȕтѝм св ‘уђутати се’. – Штȍ си се тѝ̂, срѐћо бȁбина, ушȕћела?

ушушка́вати -ỳшкāвам несв према *ушушкати*; в. *кадива*; ‖ **ỳшушкати** -āм св ‘добро утоплити’. – Кад ђѐца зѝми пòлѝ^{j}ежу, јâ иг дȍбро ỳшушкāм у пòњаве да не назе́бȳ кад се ỳ нȍћ ѝстȳли вȁтра.

Ф

фе́бро -а м ‘фебруар; жесток мраз’; в. *отањити*.

фỳ! ‘узвик при гађењу’. – Фỳ, стȍко јѐдна бѐз рēпа.

фỳкса ж ‘жена непробирљива у избору мушкараца’. – Пỳшти òнȳ фỳксу, кȳмим те Бȍгом, њȳ нѝје сȁмо òнāј што е жу́ријо на вȍз.

фỳлāр -а́ра м ‘свилена тканина’ – Изве́зла е ђѐвērима по мàрамицу од фула́ра. – Мàрамица од бѐла фула́ра / кòгā чѐкāш, ми́ле, крај буна́ра / Чѐкāм тѐбе, да нȁ воду дȍђеш / да те пѝтам да за мѐне пȍђеш.

Ц

цàклити се -ѝ се ‘сијати’. – Кад ѝзгланцāмо нȁмештāј пàмучнōм крȉпōм и òчистимо про́зоре ракијàнōм стȃром грỳдњачȍм, свѐ се цàклѝ кȍ-нō оглѐдало.

цàкнути цàкнē св ‘сетити се у тренутку, схватити’. – Штȁ ти је тȍ? пѝта муштѐрија прода́вца на пѝјацу. – Ćѐме од јàбукē. – А штȍ ти је тàкō пàпрено ску́по? – Кад пȍјдеш пѐт òвијег ćѐмēнки, ѝмā да ти цàкну кли́кери ко сѝнгерица, мȍш за дȍктора д-ỳчѝш. И пàзāре. Не про́ђе млȍго, òвāј се врȁћа и кȃже: па јâ сам за òвѝг пѐт ćѐмēнки мȍго да кȳпим цȃк јàбȳка, тȁмо ѝмā прѐгрш ćѐмēнки. А òвāј му вѐлѝ: па рѐкок ти да ће да ти цàкнē кли́кер.

цàктати цàкћē несв ‘откуцавати’. – Нѝшта се нѐ чуе, сѐм што цàкћē àстāлски сȃт.

цàкун-пàкун прил ‘по мери, таман’. – Сàшијо ми Ра́де Мили́ћевић оди^{j}е́ло, цàкун-пàкун, стȍјѝ кȍ пришивѐно.

ца́лати цȃлам несв ‘псовати, ружити’. – Сȁмо нѐшто цȃла пòваздāн, док јој ни́сам сòпштијо: заве́жи! – Нѐмōјде тỳјнāк да цȃлаш, но ушу́ти јѐднōм.

цàпарити се -им се несв ‘смејати се усиљено, извештачено’; в. *сми^{j}ешак*.

цàпѝн -и́на м ‘алатка којом се померају трупци’. – Зѐмāјле смо се мỳчили ỳ шуми док нам Мѝлосав и Ви́то не скòваше цапи́не, сад се ѝграмо с тру́пцима.

цàрēвка ж ‘сорта крушке’. – Ê, [з]нà-штā, нѝје цàбē цàрēвка: слàђā е од мѐда.

цве́та ж ‘црна овца са белом пегом по губици или челу. – Цве́та ми се обли́знила.

цвета́вати цвѐтāвā несв ‘развијати, избацивати цвет’. – Цвѐтāва свàкā вȍћка нà љепоту; ‖ **цвѐтати** цвѐтā несв ‘и с т о’. – Гòвораше пòкōјни Рȃле кàко су у сѐлу пѐвали ỳ глас: *Цвѐтала ми ру́жа на орма́ну, дȍшō ми́ле да òдломѝ гра́ну, нѐмō, мȋле, љу́бави ти твȍē, тȋ е ру́жа из млàдости мȍē.*

цвѐтāс -ста -о ‘који има белу белегу на челу (о коњу, волу)’.– Нама свà стȍка цвѐтāста сем Рỳјке.

Цвѐти ‘православни празник који се слави у недељу уочи Васкрса’. – Ми ћемо ђѐцу да вȍдимо цȓкви на Цвѝ^{j}ети да се прѝчēсте и òни ѝ мѝ; в. *врбица*.

цвѐтуља ж ‘крава са белом шаром на челу’. – Ѝзглēда ми да Цвѐтуља трȃжи би́ка.

цви^{j}е́љати цвѝ^{j}ељāм несв ‘кињити, повређивати’. – Нѐмō да е цвѝ^{j}ељāш, дȍста јој је њѐне мỳке и њѐне брѝге и бѐз тога.

цвѝкла ж ‘уметак, део’ – Њѐна сỳкња ѝмā чѐтири цвѝкле.

цвѝкнути -нēм св ‘пресећи’. – Ỳзмидер та кљéшта те ми цвѝкни òвȳ жѝцу; ‖ **цвѝковати** -уем несв ‘бушити, поништавати’. – Ка-смо првѝ пȳт ѝшли вôзом, наѝђе кòндуктор и с нѐком àлатком ко кљéшта ỳзе те нам цвѝкова кâрте.

цвѝљāв -а -о ‘ситан, мали, жгољав’. – Нѐшто ми дòшō млòго цвѝљāв, нѐ знāм дȁ л ôн мȍже тô д-ѝздржѝ.

цви́љети цви́лѝм несв **1.** ‘жалити, оплакивати’. – Цви́љела су вѐсела ђѐца да́нима, кад су òстала сѝрочāд, ал, ѐт, дȁде Бôг те òдвркоше и изра́стоше у чȁсне љȳде; **2.** ‘оглашавати се отегнутим пискавим гласом’. – Цѐлу нôћ је кѐр нѐке јȁде цви́љō, нѝје дȁо ȍка склòпити.

цвѝшња ж ‘кројачки материјал за ревере’. – Ку́пијо сам ти и штȍв, и пȍставу, и цвѝшњу и дȳгмāд, ѝди код Ра́да ȳ Гȳчу да ти ỳзмē мѐру за оди^{ј}е́ло, нêш ѝћи у прòшевину каконодрāго.

цвокòтати цвòкоћēм несв ‘убрзано ударати доњим зубима о горње (од хладноће, страха’. – Нàватали смо се ладнòћē да су пȍчēли зȳби да нам цвòкоћȳ.

цво́ња ж ‘ситниш’. – Нêма нѝђе цво́њē, нêма ни пȁшче зȁ шта да г-ỳједē.

цвр̀цѝнка ж ‘раса ситних кокошију’; в. *кокица*, *прелаз*.

цвр̀цнути цвр̀цнēм св ‘попити мало ракије, гуцнути’. – Ȍндак òд-мукē, пођѐкад цвр̀цнēм пȍ-неку, да се рàзблāжим кȍлко би́ло; ‖ **цвр̀цнȳт** -а -о ‘мало пијан, припит’. – Мѐшчѝни да е он ме́но цвр̀цнут, чѝм је нàкō распòложен.

цвр̀цољак -ōљка м ‘ситан, закржљао плод’. – Згòдно смо се здоговòрили да ми дòгнāш првоклȁсне јȁбуке, а јȍк òвē цвр̀цōљке.

цвр́чати -им несв ‘оглашавати се као зрикавац’. – А у смѝрај дâна, на свѐ страâне цвр́чē цвр́чци ко нѐки вѐлики òркестар.

цвр́чак -чка м зоол ‘инсект Irylus campestris’; в. *докоњак*, *кишовина*, *цврчаши*.

цѐв ж ‘шупље издужено цилиндрично тело’. – Трѐбала би ми јѐдна цѐв од два́трѝ ме́тра; ‖ **цѐвка** ж ‘кратак шупаљ одрезак од зове на који се намотава пређа’. – Тȳрде јȍш цѐвку у цевљàнѝк; ‖ **цѐвчица** ж дем од *цевка*. – Ȍнā бàкāрна цѐвчица на трàктору кроз кȍјȳ прòлази нȁфта се прошу́пљила те ми се прòсипа гȍриво.

цевàница в. *ћеваница*.

цевљàнѝк -и́ка м ‘дрвена направа на коју се навлачи цев при мотању пређе’. – Дȍтр̀кај ми чȁском цевљàнѝк ѝз-зградē да смȍтāм прѐђу.

цѐвчити цѐвчим несв ‘пити’. – Нѝкако чȳдо нѝје што нêма нѝшта, цѐо жѝвот је сȁмо цѐвчијо и ленча́ријо.

це́гер м ‘плетена корпа од прућа’. – Тȳрѝмо у це́гер кȁјмак, а у кȍву сѝр, па на обрàмачу и преко планѝнē зòрōм за Ча́чак на пѝјац; в. *корпа*.

цѐдāљка ж ‘цедило, метална направа за цеђење млека’. – Зѐмāјле се це́дило мли^{ј}е́ко кроз грȳђњачу, е пȍтље су ѝзмислили цѐдāљке, ал јâ им ни́сам свѐровала но јòпēт преко њê тȳрѝм грȳђњачу.

цѐдуља ж ‘папирић, признаница’. – Ѝшō сам да плâтим пȍрез и нѐђе зàтурик òнȳ цѐдуљу што ми дȁдоше; ‖ **цѐдуљица** ж дем. – Вѝђō сам кад му е ȳ рȳке гȳрнō нѐку цѐдуљицу; ‖ **цеду́љче** -ета с дем. – Ȍвō цеду́љче дȁдни тȁти лѝчно нȁ рȳке.

цѐк м ‘износ рачуна у кафани или радњи, цех’. – Јâ ћу да плâтим òвāј цѐк зàтō што сам онòмāд дȍбијо јȍш јѐднōг ỳнука.

цели́вати цѐлѝвам несв ‘љубити (икону, покојника)’. – Кад ỳѝђеш ỳ-цркву, блȁго бȁби, прекр̀сти се и цѐлѝвај òнȳ ѝкону што стòѝ испред олта́ра.

це́нити цѐним несв ‘уважавати, поштовати’. – Жа́рко и Ȍбрад су млòго це́нили и поштòвали јѐдан дрȳгōг; ~ **се** ‘уздизати се’. – Ȍнāј Танàсије се цѐни и нѐке јȁде свàкōг пòтцѐнѝ, па га љȳди изгусти́рали и нѐ слушајȳ вѝше штȁ лапр̀дā; ‖ **цѐњен** -а

-о ‘уважен, поштован, који је на цени’. – Ôн је ко дȍбар чȍвек и дȍбар домȁћин бȉјо млȍго цȇњен у це́лōм кра̏ју.

цѐпак цѐпка (об. мн **цѐпци**) м ‘дрвени прут који се поставља на основи између задњег краја и нити ради бољег зева’. – Нѐђе ми се зàтурили цѐпци, а ре́шила сам дàнāс да пȍставȉм ра́збој у ку́јни.

цѐпарити се -им се ‘гласно се смејати’. – Штȁ се цѐпариш ког ђȁвола, ȍстариħеш ѝ тȉ па ħеш се ćѐтити како си се мѐне смȉјо.

цѐпидлака м / ж ‘ситничар, који је у стању да се спори око безначајних питања’. – Нѐ требā бȉти цѐпидлака цѐо вȉек јел нȉшта нѐ можемо ȍдњети ȕ грȍбље сем дȍбра дѐла.

цѐпидлачити -ȉм несв ‘ситничарити’. – Нȉје ёāв, ал цѐпидлачȉ ко нȉко њѐгōв.

цѐпнути в. *ħепнути*.

цѐптати -ȉм несв ‘дрхтати, подрхтавати’. – Кад је чȕо ȍнō дрѐкало, пȍчō е да цѐптȉ ко прȕт од стра̂сти.

цѐр м бот ‘варијетет храста Quercus cerris’. – Ѐнē ђѐцē вȍзē се на со́ницама код Ћура́новог цѐра; ‖ **цѐрȉħ** -и́ħа м ‘младо церово дрво’. – Кад је стȉсō ȍнāј мра̀з о Нȉкољуднē, пȕцају цери́ħи; ‖ **цѐрōв** цѐрова -о ‘који се односи на цер’. – Цѐров крȍв јѐс пȍтēжак ал је дуговѐчан.

церѐкати се -āм се несв ‘смејати се неприродно и непристојно’. – Ôн ти се са̀мо церѐкā нàкō брез вѐзē, ко лȕд на бра̀шно.

цѐцнути -нēм св ‘пасти с висине, промашити ногом упориште, пропасти. – Кад сȉјодик низ бàсāмке по мра́ку, нѐкако цѐцнēм те згȍдно ȕштукнук у ȍвȕ нȍгу.

цȉбнути цȉбнēм св **1.** ‘помаћи нешто нагло, тргнути’. – Ѐјде ми ча̀ском помȍгни да цȉбнēмо ȍвāј пâњ, не могу са̂м да г-ѝшчупāм; **2.** ‘нагло испити’. – Ѐди да цȉбнēмо по јѐдну, па тама̀н да вȉдȉмо оħе л бȉти по ȍнōј: пр̀вā ко тр̂ње, дрȕга ко сла̀ма, трѐħа ѝдē са́ма.

цȉбрити се -ȉ се бесв ‘сјајити се, бљештати’. – Ра̀кија се цȉбрȉ ко бȉсер, а по врȕ се ува́тијо ħѐнāр.

цȉврије ж мн ‘врста клешта’. – Дȍдāјдер ми тѐ цȉврије д-ȕсȕчем ȍвȕ жȉцу.

цȉга ж ‘црна овца’. – Ѐнā ми се цȉга мр̀кала о Мȉјȍљдану.

цига́ја ж ‘раса оваца’. – Ѐмā Сте́во и цига́јā нѐколко кома́дā, вѐлȉ да су дȍбре, ал јâ нѐкако нȁјвише бегѐнишēм ȍвȕ ćѐничкȕ о́вцу, ȍна мȍж да се ȍјагњȉ на пр̀тини, њȍј ма̀рвенȉ дȍктор нѐ требā нȉ за шта.

Цигама́ла ж ‘део града у коме живе Цигани’. – Кад за̀вр̄шиш тâј пȍсō на пȉјацу, ѐјде да се нâђемо у Цигама́ли, па ħемо зâјно нàвише преко планѝнē.

цига̀нисати -ànишēм несв ‘изазивати неред, провоцирати’. – Нѐмōјде вȉше да ми цига̀нишēте и да се брȕкāте, него пола́ко, слȍжно и тȉјо уз здȍговор, јел здȍговор кȕħу грâди.

цига̀нкара ж в. *бубњара*. – Ку́пијо ђе́до на ва́шеру цига̀нкару, па е нàмештијо у нȁшу сȍбу, нѐма вȉше зи́мē.

цига̀нлук -ànлука м ‘неред, хаос, беспоредак‘. – И ȕ-штали, међ гȍведима се знâ рѐд, а ја̀дно ти ȕ-куħи, нѐħу да вȉдȉм ни чȕем нȉкаки цига̀нлук.

Цȉганче -ета с, зб **Цȉганчāд** ‘циганска деца; унучад од миља’. – Дȍħи ħе ми за̀ славу бȁбина сла̀ткā цȉганчāд.

цȉгāр -а́ра м ‘цигарета’ в. *синути*; ‖ **цига̀рчина** ж аугм пеј *цигарета*. – Штȁ си запатр̀љијо тȕ цига̀рчину, при́личē ти кȍ пȉлету сȉса; в. *пуор*, *мангуȉ*.

цȉгла ж ‘опека’. – Мȉ смо за ȍвȕ кȕħу прȁвили ци́глу во́ħе на ли́цу мѐста.

цигла̀на -ànē ж ‘погон, фабрика за производњу цигле’. – На ȕлазу ȕ Гȕчу зѐмāјле је би́ла цигла̀на и црепа̀на, сад јȍк.

ци́го -а м ‘Циганин од миља’. – Ци̑го, а̏јд о̀тпјева̄ј о̀нӯ: *Ци̏ганка сам ма̑ла.*

ци̏говати -уем ‘правити набор на блузи, сукњи, наборати’. – Са̀шила јој Ју́ла а̀љиницу ци̏говану, сви́ма се сви̑ђа.

цигу̀љати -у̀љам несв ‘свирати на жичаном инструменту’. – Би̏јаше Ци̏ганин Ми́ко из Бјѐлице ко̀ї је цигу̀љо̄ на вијоли́ни, ни̏је му би́ло ра́вна на̀-далеко.

ци̏ʲев ж в. *цјевљика*. – Од зо́вине ци̏ʲеви смо пра̀вили пу̀ца̄ље и штр̀ца̄ље.

циʲе́дити ци̏ʲедїм несв ‘одливати млеко кроз цедило да би се одвојила нечистоћа’. – Ѐне̄ је у ку̑јни, це̑дї млиʲе́ко; ‖ **цје̏днути** -не̄м ‘мало се оцедити (о земљишту после кише)’; в. *ора*, *о̄тра́вити*, *раоник*.

ци̏ʲеђ м ‘луг, пепео куван у води’. – О̀ндак смо ти ци̏ʲеђом пра́ли по̀њаве и кое́шта.

цијéпати ци̏ʲепам несв ‘цепати’. – Ја са̀д ци̏јепам др̀ва, нѐ могу до́ћи на до̀ручак.

цјепкати в. *ћепка̄ти*.

ци̏јӯк м ‘висок пискав глас (миша, пилета)’. – У̀чини ми се да чу̀к нѐки ци̏јӯк.

цију́кати ци̏јӯчем несв ‘оглашавати се цијуком’. – Ѝграју се ђѐца бр̀залӣца, а о̀во̄ на̀ше по̀чѐ: чѐтири ча̀вчића на ча̀нчићу чу́чећи ци̏јӯчу; ‖ **цију́кнути** ци̏јӯкнем св према *цију́ка̄ти*. – *о̄пример*

ци̑к у ***изр***. *у ~ зоре* ‘расвит’. – Ото́-до̄ба се, ђѐцо, нѐ крѐће на̀-пӯт но ви̑ фи̑но и згѐдно но̀ћте во́ђе, па у̀јутру у ци̑к зо̀рѐ, пу̀т по̀д-ноге, с Бо̀жјо̄м по̀моћи. – По̀ранимо на̑с дво̀е у ци̑к зо̀рѐ, у̀змемо обра̀маче, нато̀варимо си̏р и ка̀јмак и на̀више преко плани̏нѐ за Ча́чак, сти̏гнемо на пи̏јац на вре́ме, још муштѐрије ни́су по̀чѐле да до̀лазѐ.

ци̏ка ж ‘вика, галама’. – На̀ста нѐка ци̏ка, шта би̑ са̀д, пи̑там се, кад о̀но̄ ђа̀ци изи̏шли на о̀дмор.

ци́кнути ци̑кне[м] св **1.** ‘пући, разбити се попут стакла’. – Кад зи̑ми из ла́дне со̀бѐ у̀несѐш ча̀шу, нѐмо̄ о̀дма̄ да си̏па̄ш нѐшто вру́ћо, пр̀во е за̀грї над шпо̀ретом да нѐ ци̑кне; **2.** ‘пореметити памећу’. – Ци́кно̄ вѐсели Ми̏кета на̀чисто, а би̏јо е до̀бар, ко до̀бар да̑н; **3.** ‘прокиснути, ускиснути (јело, вино)’. – Бо̀гами ци́кнуло ми о̀во̄ ви́но, ва̀ља̄ за си̏рће.

циково̏на -и̏нѐ ж ‘јак мраз’. – Сти̏сла о̀ва̄ циково̏на, нѐ мили се човѐку ла̀сно д-и̏зи̑ће од шпо̀рета и̏јако е насту́пијо ма̀рт, ал то̑ ти је о̀но̄: ако зи́ма не у̀једѐ, о̀на рѐпом о̀шинѐ.

цили́кати цѝлӣче несв ‘шкрипати (о запрежним колима с притегнутом кочницом)’. – Ѝдӯ рабà̏ије јѐдан за̀-другї̄м, а о̀но̄ одјѐкујӯ медѐнице, чу̀е се шкри̏па и цили̏ка̄ње па̀пучї̄ца.

цили̏ндар -ндра м ‘шешир’. – И о̑н на̀бавијо нѐки цили̏ндар па га на̀тӯко на̀-гла̄ву и шѐпӯри се кроз сѐло ко у̀сра̄н го̀лӯб.

ци́љати ци̑љам несв **1.** ‘нишанити’. – Сви̏ смо ци́љали да ко̀ па̀тр̄љом, ко̀ камѐницо̄м, о̀мла̄тимо о̀нӯ кру̀шку што е на вр̀у, и ни̏ко нѐ-погоди док не до́ђе рѐд на Ра́да Ча̀уру; **2.** ‘алудирати на нешто, покушавати да се нешто сазна на основу индиректних назнака’. – Ви̏дїм ја̑ на̀ шта о̑н ци̑ља, а свѐ оби̏лазї̄ на̀околo ко ма̀че око врѐле̄ варѐникѐ.

ци̏мати -а̄м несв ‘климати, мрдати, покушавати да се нешто уради’. – Ѐт нѐкако ци̏ма̄м ко̀лко се мо̀же у о̀вијем го̀дина̄ма; ‖ **ци̏мнути** ци̏мнѐм св према *цима́ти*. – Про́бо̄ о̑н да ци̏мнѐ о̀нӯ жи̏лу, ал ни̏је мо̀го̄ док је ни̏је о̀ткопо̄ бу̀да̄ком; в. *цибну́ти.*

ци̏мбало с ‘музички инструмент’. – Ми́ко цигу̀ља̄ у виоли́ну, а Ма̀зало у̀дара̄ у ци̏мбало.

ци̏мѐнта ж ‘алуминијумско лонче за воду’. – На и̏звору код Бре́ста го̀дина̄ма е ви̏сила на гра́ни ци̏мѐнта па кад нѐко до̑ђе да пи̏јѐ во̀дѐ ил да за̀ватї̄ у су̀дове о̑н се по̀слӯжи ш ње̑м па е јо̀пѐт ту̀рї̄ на ње̑но мѐсто.

ци̏мет ци̏мета м ‘миришљави прах који се ставља у колаче’. – У̀кувала нам на́на су̀тлијаш па одо̀згр̄ор потру́сила ци̏метом.

ци̏мина ж ‘врежа од кромпира’. – Кад смо по̀вадили компи́ре, ци̏мину смо ску̀пили на го̀миле па запа́лили.

цимѝтли непром ‘који је боје цимине’. – Ова́рбала ми Лѐпа бо̀јацӣнка ру̀дицу Жа́рку за полу̀вѐр у неку зго̀дну цимѝтли бо̀ју.

цинка́рити ци̏нка̄рим несв ‘потказивати, денунцирати’. – Ô н ти је би̏јо ци̏нка̄рош, мло̀ге љу̂де је цинка́ријо и споради њѐга су нѐки награбу́сили.

ци̏нка̄рош м ‘онај који цинкари, потказује, денунцира’. – Нѐма го̀рег по̀сла од бе́дѐ ко̀јӯ ра̂де ци̏нка̄роши, ал се врѐменом о̀тврије њи̏но нечове́ство.

ци̏о̄ц м ‘целац, непрогажен снег’. – Нѐма дру̀ге, за̀газисмо у о̀на̄ј ци̏о̄ц и ши̏ба̄ј на̀прѐд. – Ни́сам мо̀го̄ да прѐђем преко но̀лико̄г ци̏о̄ца.

ци̏пӯн м ‘сужење, уска цев на дну воденичког бадња’. – На дну̀ ба̂дња ти је ци̏пун кроз ко̀ӣ во̀да ја́ким мла̂зом у̀дара̄ у ко̀ло и о̀крѐ̄ће га.

ци̏ркле ‘столарски шестар, алатка за цртање кругова’. – До̀да̄ј ми ци̏ркле да о̀пӣшем кру̂г па да по̀тље про̀режѐм ру̀пу.

ци̏ц м ‘тањи памучни материјал’. – Ра̀није смо свѐ а̀љӣнке ши̏ли код шна̀јдерке од ра̂знијег материја́ла ко̀но̄ што е ци̏ц, поркет или што̀в.

ци̏цвара ж ‘просто домаће јело од брашна и масти’. – Ми̂ смо ти пора́сли на по̀пари, ци̏цвари, кача̀маку и про́и.

ци̏ција м / ж ‘тврдица’. – Ô н ти је ци̏ција нѐвиђениг ра̂змера, њѐгов ди̏нар је вѐћи од Овча́ра, рѐкла му ћѐрка да е ки̏р Ја́ња за њѐга би̏јо ра́сипнӣк.

цицијашити -и̏ја̄шим несв ‘шкртичити, уздржавати се од издатка, скупљати богатство’. – О̀ста да цици̏ја̄ши цѐо жи̏вот и да ску̂пља ко хр̏чак.

ци̏цовина ж ‘материјал од цица’. – На̀бавила сам ци̏цовине да ћѐркама са̀шијем по а̀љиницу за Ѝлӣндан.

ци̏ча ж об. у сталној вези *цича зима* ‘веома хладно време’. – Би̏јаше ци̏ча зи́ма, ал ко̀ те пи̂та, што се мо̂ра, мо̂ра.

ци́чати ци́чӣ несв ‘оглашавати се циком (о гладним свињама’. – Јо̀пѐт ци́чѐ о̀нѐ нѐснѐ сви̏ње, и̏д-де, сине, нако̀си ме́но ђѐтелине па им ба̀ци преко̀-про̄шћа еда би се сми́риле.

цјѐвљика ж ‘цев од зове на коју се намотава пређа за потку при ткању’. – Мѐне ђѐца на цјевљани́ку намо̀тају по̀више цјѐвљи̏ка по̀ткѐ̄ да ја̂ не да̀нгубим.

цјѐдило с в. *цедаљка*; ***изр***. *оста̄вити на цедилу* ‘напустити у одсудном тренутку’. – О̀ставише га на цѐдилу. – О̀ставде ко бра̀боњак на цѐдилу.

цјепац -пца м ‘шипка која се провлачи кроз основу приликом ткања’. – Иди помери цјепце, не могу да ткем! (9).

цма́кати (се) цма̂чем (се) несв ‘љубити се упадљиво’. – По̀чѐше да се цма̂чу ко̀ да се ни́су ви̏ђели сто̂ го̀ди̏на.

цми́здра ж ‘жена коју је лако расплакати’. – Ѐнѐ је о̀на̄ цми́здра јо̀пѐт сли̏нӣ та̀мо, не врѐ́ди јој гово̀рити.

цми̏здруша ж в. *цмиздра*. – А̀јде да ви̏ди̏мо ко̀ја̄ е о̀д ва̄с дви̏је бо̀ља̄ цми̏здруша; ‖ **цми̏здрушица** ж дем ‘девојчица која цмиздри’. – Пљѐсни ту̂ цми̏здрушицу по̀ дупету, д-ѝма̄ ра́злога да цми̏здрӣ.

цми̏здруља ж в. *цмиздра*, *цмиздруша*. – Нѐмо̄ ону цми̏здруљу да разма̀зуеш;

цми̏здрити -ӣм несв ‘плакати тихо и испрекидано’. – Цѐли боговѐтнӣ да̂н је цми̏здрила, нѐ зна̄м ко̀јӣ су јој ја̀ди.

цми́здро м ‘онај који јеца, плаче испрекидано’. – Цми̂здро јѐдан, шта цми̏здрӣш ту̀јна̄к ко̀ нѐка женѐтина.

цми́здрења м в. *цмиздро*. – Како те ни̏је срамо̀та, цми́здрења јѐдан, сли̏ниш ту̀јна̄к ко нека стри̏на, ćу̀тра трѐба̄ во̀јни̏к да би̏днеш; ‖ **цми́здрењица** м дем пеј. – Ушу̏ће ли онај цми́здењица или јо̀ш књѐзи го́ренаке.

цми́ља ж ‘врста детелине’. – За цми́љу о̀ткуеш ко̀су на јѐдан, за тро́јку на дру̀гӣ а за лу̀цѐрку на трѐћӣ на́чин (7: 42).

цо̀кла ж ‘доњи део зида, обично од тесаног камена’. – Зѐма̄јле се цо̀кла зи́дала од тѐса̄ног ка̀мена, по̀тље су то̂ измо́ђели и по̀чели да пра̀вē од бето́на.

цо̀ктати цо̀кћēм св ‘чујно сисати’. – Чу̀еш како ђѐца цо̀кћӯ болбо́не.

цо̀кула ж ‘војничка ципела’. – Би̏јагу се са̀цгале цо̀куле, па кад па̀нē ки̏ша, би̏днӯ мо̀кре но̀ге, ал ко̀ј те пи̏та.

цо̂л м ‘мера за дужину 2,5 цм’. – Би̏јаше до̀бар по̀ćек, сла̀нина е би́ла пѐт цо́ла̄ дебљи̏нē.

цо̀лба̄нга ж ‘камени испуст на спољашњој страни прозора’. – Погле́дни ка̀ко е ма̂јстор ѝсклесо цо̀лба̄нге на про́зорима, ко да ни́су ру́ко̄м па̂ђене.

цр̂в м зоол ‘бескичмењак Vermes’. – Трѐшње ро̀диле ко ки̏тина, ал шта̀ врѐди кад у сва̀ко̄ј ѝма̄ цр̂в. – Та̂ј је ра́дијо ко̀ цр̂в, да̂н-но̀ћ, ал га зга̀зило вре́ме. – Ни̏ђе да се сми̏ри, ко да ѝма̄, д-ѝзви̏неш, цр̂ве у гу̀зици; ***изр***. ~ *су́мњē* ‘зачетак сумње у нешто’. – Откад је преме́тијо да о̂н ѝзлазӣ но̀ћи из ње̂не а̀влије, по̀чē да га на̀грӣза цр̂в су́мњē; ‖ **цр̀ви̏ћ** -и́ћа м дем; в. *ишчапрљати*, *сарана*; ‖ **цр̀вљив** црвљива -о ‘који има црва’. – До̀бро су ро̀диле шљи̏ве, ал ва̀ља ђе иг ни́смо пр̏скали, до̀шле црвљиве; ‖ **црвото̀чив** -о̀чива -о ‘кога је нагризао црв, прозукао’. – Нѐ ваља ти та̂ гра̂ђа, ви̏ш да е црвото̀чива. – Кад је др̀во црвото̀чиво, нѐ ваља за ја̀пију јел цр̀в ти је чу̀до: ни̏је ца̀ба ка̂зано да и на̀јвећӣ гр̂м цр̂в о̀ба̄ли.

цр̀вē̄н ж ‘црвенило. – Кад је о̂н пи̏та да̀ л би по̀шла за̀ њега, њу̂ о̀блӣ цр̀вē̄н; ‖ **цр̀вен** -ѐна -о ‘који је црвене боје’. – Кад је вѐчē црвѐно, ка̂жу да ће ју̀тро би̏ти вѐдро; ‖ **цр̀венка̄с** -ста -о ‘који има благу црвену нијансу’. – Би̏јаше о̀на̄ј пи́ѐвац на̀ко̄ цр̀венка̄с и о̂н заклѐпеће̄ кри́лима и закуку̀рӣче пр̂ви.

црвѐнда̄ћ -а́ћа м **1.** ‘птица певачица Erithacus rubecula’. – Црвѐнда̄ћ ти је ма̂ла ти̏чица ко̀ја̄ ва̀та̄ па̂зне му̀ве; **2.** ‘стара црвена новчаница од 100 динара’. – Нѐ̂ће без црвенда́ћа ни̏ко ни̏шта да ти по̀могнē и го̀това ства̂р.

црвѐнпѐрка ж зоол ‘птица црвених крила’. – Нѐшто свѐ ма̀ње ви̏ђам црвѐнпѐрке, ра̀није иг је би́ло ко̀лко о̀ш.

црвѐњети -ни̏м несв ‘постајати. бивати црвен’. – До̀бро, ђѐцо, ко̀ е ра̀збијо про́зор, пи̏та о̀тац а ми̏ по̀чēсмо црвѐњети.

цр̀виња̄к м ‘легло црва’. – Шта̀ се си̏лӣш брѐ, зар нѐ знаш да ћемо и ти̏ и ја̂ би̏ти о̀бични цр̀виња̄ци, ра́на цр̀вима.

црво̀глав -о̀глава -о ‘пргав, својевољан’. – То̂ црво̀главо, брѐ, кад за̀дрē, нѐ-мош ни̏шта да му здого̀ворӣш; в. *своеглав*.

цр̀вољак -о̄љка м ‘црвљива воћка (об. шљива)’. – Ми̏ цр̀во̄љке нѐ купи̏мо, но пу̀шти̏мо сви̏ње да иг по̂јду.

цргу̀љати -а̄ ‘успорено млети (о воденици при слабом дотоку воде из јаза)’. – Мѐљē поме́но, на̀ уставу, ал по̀мало цргу̀ља̄.

срѐпљика ж ‘креп, опека за покривање крова’. – Замје́нде, си̏не, о̀нē срѐпљике што е изобаљи́вала олу́ја, бо̀јати се ки̏шē.

срѐпуља ж ‘земљана посуда за печење хлеба, јела на огњишту’. – Ту̀рӣмо ти̏јесто кад нара́сте у срѐпуљу па е за̀трпа̄мо жа̂ром и та̀ко̄ ѝспечēмо по̀гачу.

срка́вати срка̄вам несв **1.а.** ‘липсавати, крепавати (о стоци)’. – У̀шло нѐко зло̀ у о̂вце и по̀челе да срка́вају; **б.** пеј. о људима ‘боловати’. – Нали́зо̄ се но̀ћас у кава̀нчини и са̀д срка̄ва о̀д мукē и по̀враћа̄ња; **2.** ‘гласно се смејати’. – Ѐнē иг слу̀шају Илију

и цркáвају ȍд-смија; ‖ **цр̏кнути** цр̏кнēм св према *цркавати*. – Манóјлу цр̏кō бȋк од пѐт товāра, а ȍна кȕкā за „мáћком“; ‖ **цр̏ћи** цр̏кнēм св ‘и с т о’. – Нѐ мош ти нȁ зōр да цр̏кнēш, штȁ те снȁшло – трпи и шȕти.

цр̏кавица ж ‘мало новца, средстава за живот’. – И ȍнō мéно цр̏кавице што ѝмā стȕчē за дувȁнчину и ракѝчину.

[цр̏ква] ж. – У Драгáчеву ѝмā цр̏ква ȕ-Гȕчи, па ȍндај у Тѝјāњу, Кȍтражи, Вȋчи, Кȁони и Гȍрачићима и ȍнāмо под Овчáром ѝмāш мȁнастире Трȍице и Срѐтēње; ‖ **цр̏квенӣ** -ā -ō ‘који припада цркви’. – Запѝши у цр̏квенӣ калѐндāр кад је вȍдила Жȕтуља, да би се знȁло кȁд се тѐлӣ. – Нѐкад су лȍзничкӣ виногрáди бѝли цр̏квенō имáње.

цр̏квѐњāк -áка м ‘црквени служитељ, звонар’; в. *неморалан*.

цр̏квина ж ‘место на коме је некада била црква, остаци цркве’. – Јȍш на цр̏квини ѝмā кȁмēња од зѝдōва нѐкадашње цр̏кве.

цр̏котина ж ‘угинула животиња, стрвина’. – Ȍћетиле орлȕшине цр̏котину и ѐнē иг како крȕже, не зȍвȕ иг ц̏абе чистáчи.

цр̏н цр̏на -о ‘који је црне боје’. – Мȋ смо се рȕшили за пречѝнōм и нȍсили цр̏не кȍшуље до гȍдишњице.

цр̏нгарица ж ‘црномањаста женска особа, црнка’. – Фȋна жѐница, дȍшла нȁкō цр̏нгарица, оно јѐс мéно пȍверетӣзна, ал је ȕбојит рȃдник да нѐ мош пȍјмити.

црнȋна -ѝнē ж ‘црна одећа која се носи у жалости’. – Бȍгме јȃ ћу да нȍсӣм црнȋну до гȍдишњице, заслȕжијо е тȏ мȍј тáјо, и ȏн је нȍсијо за њѐговим óцом.

цр̏ница ж **1.** ‘квалитетна земља црне боје’. – Дȍбра му ȍнā њȋва у Дȍловима, цр̏ница, тȏ рȃђа нȁ-љепоту; **2.** ‘сорта трешње’; в. *белица*, *трешња*.

црнȍмањāс -ста -о који је црне пути, тамнопут, гарав’. – Ѝмā ȍна момчѝћа, вȁспӣтан дѐчко, дȍшō нȁкō црнȍмањāс и љȕбāван.

црнȍок -ȍока -о ‘са црним очима, црних очију’. – Бȋјаше кȍ вѝла Равѝјōјла, танкȍвијāста, дугȍнога, дугȍкоса, црнȍока.

цр̏ношљива ж ‘сорта шљиве’. – Стȋжȳ и цр̏ношљиве да се кȕпē и вѐћ су пȍчеле да кȁцкајȳ помéно.

цр̏њан цр̏њана м об. у ***изр***. *цр̏ни цр̏њане* ‘несрећник, кога ниједно зло не обилази’; в. *суврс*.

цр̏њети се цр̏нӣ се. – Свѐ трȋ су се цр̏њеле кȍ да су Цигȁнчице и свѐ трȋ су млȍго згȍдно ѝграле ȕ-колу.

цр̏њосав м ‘жесток укор’. – Цр̏ни цр̏њосаве, штȁ почȋње.

цр̏тало с ‘део плуга, нож који вертикално расеца бразду’. – Мȏрам да клѐпāм цр̏тало, бȍље ће да ȍдćēцā.

цȕбок цȕбока м ‘изнутрица заклане животиње’. – Зѐмāјле смо мȋ од цȕбока прȁвили мезѐлуке, па црéвца, па ц̏игарицу на жáру, па чкембѝће, па кавȕрму и коéшта, тȏ сȁд нȋко не зарѐзуе, побјѐшњō нáрод, згȍдно ме стрȃ бȍз тогā.

цȕг цȕга м **1.** ‘матица, шраф’. – Ȕзми кљȕч те прѝвӣ дȍбро цȕгове; **2.** ‘гутљај’. – Ѝмō је дȍбар цȕг: ȍдма је преполȍвио влȁшу. – Кȍ ѝмā бȍљи цȕг ȏн зȁкачӣ пȍвише рȁкијē из чȕтурē па ȍма пȍстанē весѐлијӣ; **3.** ‘проток ваздуха у оц̏аку’. – Ошкрѝни врáта од пепѐљаре, ȍма ће ȍц̏āк д-ѝмā бȍљӣ цȕг; ***изр***. *из цȕга* ‘одједанпут’. – Кад му рѐкок кȍлко цȇним кȍња, нѝје трѐпнō, нѝт се штȁ премѝшљō: из цȕга ми прȕжӣ рȕку и вѐлӣ – нек бѝднē сȁ-срећōм!

цȕгати -āм несв ‘пити алкохол са краћим прекидима’. – Од тȕгē и мȕкē смо пȍђекад цȕгали помéно д-ȕблāжимо ȍвȕ пȕсту самȍћу; ‖ **цȕгнути** цȕгнēм св ‘попити који гутљај алкохола, гуцнути’. – Ȕватӣ ме нѐкā тȕга кад се ćѐтӣм кȁко е зѐмāјле

би́ло и ко̀лко е ту̀јнāк чѐљāди и бра́вā ѝмало, па да се ме́но ỳблāжим – јâ цỳгнēм по̀некȳ.

цу́гер м ‘постава, конац, дугмићи што је, поред штофа, потребно за одело’. – Код то̂г ма̂јстора тѝ о̀днесēш са̀в матерѝјāл и што̀ф и цу́гер, а о̀н ти са̀шије оди[ј]е́ло са̀мо та̀кō.

цу́ко -а м ‘куче (одм.). – О̀нāј мо̀ј цу́ко се умѝљāва, мāшē рêпом и цви́лī од ра̀дости ко̀ не̏ко ди[ј]е́те.

цỳрик! узв коњу да крене уназад. – Цỳрик, А̀цко!

цурѝкати -āм несв ‘возити, кретати се колима (таљигама) уназад’. – Ни́си мо́рō да иг цурѝкāш, мо̀гли смо про́ћи; ‖ **цури́кнути** цỳрīкнем св према *цурикати*. – Цури́кни ко̀ла ме́но на̀зāд, да про̀несēмо ка̀зан.

цу́рити цу́рī несв **а.** ‘истицати из посуде’. – Ни́си до̀бро за̀вијо ша̀јтōв, вѝ[ди] ж да цу́рī; **б.** ‘показивати осећај глади (у тренутку кад се види нешто што би се с апетитом појело’. – Цу́рī ми во̀да на у́ста; ‖ **цỳркати** -ā несв дем ‘помало цурити’. – По̀чела е ра̀кија по ма́лко да цỳркā ỳ поставу.

цỳцати -āм несв ‘љуљушкати на крилу’. – О̀ди да те ба̀бица ме́но цỳцā на кри́лима.

цỳцлати цỳцлāм несв ‘сисати из флаше преко цуцле’. – Кад је бѝјо ма̂ли, Ра́де по цѐо да̂н је цỳцлō док га нѝна нѝје прѐварила и рѐкла да е вѐпар по̀јō цу́цу; в. *цуцула.*

цỳцула ж ‘цуцла’. – Опѐри ову вла̀шицу и цỳцулу врѐлōм во̀дōм па подмла́чи мли[ј]е́ка и по̀дāј ђѐтету, са̀ће о̀но да за̀плаче и да тра̂жи сѝсу; ‖ **цу́ца** ж дем. – Са̀-ће тебе ба̀ба да да̀днē цу́цу.

Ч

ча̀бар ча̀бра м ‘дрвена посуда отворена са горње стране у којој се чувао сир’. – Кад ỳкупīм сѝр у ча̀брове, јâ иг повр̀зēм з-грỳдњачōм да се не на̀трȳне, ал чêсто скѝдāм плѐсан док сѝр зрѐлī, да не-узљỳћā; ‖ **ча̀брīћ** -и́ћа м дем. – Вѝћи коѝцнī је ча̀брīћ ку́пијо на ва́шеру; ‖ **ча̀брина** ж пеј. – Расу́шила се о̀нā ча̀брина и олаба́вили о̀бручови, јѐдва е за̀киселīк.

ча̀бренīк м ‘мотка за ношење чабра, провучена кроз рупе на његовим дужим дугама’. – Свѐ смо ци́бру из ка̀чарē изно̀сили међу со̀бом на ча̀бренīку.

ча̀брица ж дем ‘мањи чабар’. – У о̀нē ма̀ње ча̀брице ба̀ба е уку́пљала ста̂ри ка̀јмак

ча̀вор м ‘прост, наиван човек’. – Êј, ча̀вору јѐдан, ѝ-са-мнōм, ни́смо мѝ вѝше нѝ за шта.

чавр̀љати -āм несв ‘брзо говорити, не престајати с причом’. – Са̀мо чавр̀љā, не уто̀љēва, ко̀ да е пра̀вљен у водѐници; в. *звијук*, *цаврљати*.

ча̀гōрје с в. *чапор*. – Бѝјаше од оног мра̀за сте́гло ча̀гōрје по-пу́ту, но̀ге д-ѝзломиш.

чагр̀љати -āм несв ‘лупкати (о алкама ланца по каменом путу)’; в. *синџир*.

ча̀дити -ī несв ‘димити’. – Нѐшто ми мло̀го ча̀дī шпо̀рет у за̀дњē вре́ме, мо̀рам да за̀пāлим о̀цāк д-ѝзгорī га́реж; в. и *чађа*.

ча̂дор м ‘шатор’. – На о̀нōм про̀плāнку ти је о̀ндај во́јска ра̀запела ча̂дор, вѐлē да им је ту̀јнāк бѝјо шта̂б.

ча̂ђ ж *в. чађа.* – Ната́ложила се ча̂ђ и на̀чисто за̀унула о̀цāк, док га ни́смо про̀чистили, нѝје мо̀го шпо̀рет да го̀рī нѝ ли[ј]ек, са̀мо пу̀шī.

ча̀ђа ж ‘гареж који настаје таложењем честица које носи дим, гар’. – Скѝни ми, о̀чījу ти тво̀јīг, сулунда́ре д-истре́сēм ча̀ђу, нѐшто ми пу̀шī шпо̀рет; ‖ **ча̀ђāв** -а -о

‘који је потамнео од дима’. – Ȍчијӯ ти твȍӣг, ѣ̂рко, штȍ си дозвȍлила да ти ку́јна бӣднē нàкō чȁѣāва, ӯзми чѐтку и крѐча па ȍкречи са́ма, нӣје то нѐкā мајстȍрија. – Нѐмō да ти ку́јна бӣднē чȁѣāва, нӣје те́шко ȍкречити.

чȁзбен чȁзбена -о ‘широке руке, гостољубив, који воли да почасти и дочека госта, пријатеља’. – А ȍни, чȁзбени, ӣжњѣ̄ли би свѐ што има́дӯ да те пȍчастē нàкō з-ду́шē; в. *џазбен*.

чȁӣр м ‘ливада’. – Ȉмали смо, вѐлӣ Миле́ва, дȍље у чȁиру двӣје кȍшаре и стô двȁес ӣ-трӣ ôвце; в. *сӣодинарка*.

чȁк прил ‘далеко’. – Ȕдāла се чȁк тȁмо нѐђе с ȍнē стра́нē Мȍравē.

чȁканац -āнца м ‘чекић за откивање косе’. – Пȍвадисмо бȁквице и чȁкāнце и пȍчēсмо д-ȍткӣвамо кȍсе.

чȁкарāс -ста -о ‘који је разнобојних очију’. – Ôн дȍшō нàкō чȁкарāс: јѐдно му ȍко кѐштењāсто, а дрȕгō пла́во кȍ лȁн.

ча́кља ж ‘дугачка дрвена мотка на којој је са једне стране учвршћена врста мотике којом се извлачи пепео из хлебне фуруне или кокошје ђубре из кокошињца’. – Гȕрни тôм ча́кљōм жâр у крâј врȕнē па кад се ме́но запѐпелӣ и стȉшā уба́ци пр̀жуљу з брȁвчетом.

чȁкмак чȁкмака м ‘кресиво, огњило, оцило’. – Ȕзмē чȁкмак, трȕд и бјелу́так и пола́ко крѐшē д-ȕпāли цига́ру.

чȁкнӯт в. *ћакнут*.

чȁкшире ж мн ‘врста панталона’. – Омȁњале ти, ва́ла Бȍгу, чȁкшире, мôрамо да шӣемо вѐ̄ѣē.

чалабр̀цнути -àбр̄цнēм св ‘појести мало, колико да се »превари« глад’. – Чалабр̀цни ме́но, док нѐ сташē вѐчера.

чȁлија ж ‘неприступачан предео’. – Ђѐ се ȕдаде у ȍнӯ чȁлију, но́ђе би и ђȁвō нȍгу слȍмијо.

ча́мити ча́мӣм несв ‘усамљено чекати, надати се’. – Тàкō ти је ôн весѐлнӣк ча́мијо у тȁмници, ни крӣв ни ду́жан, тȍлике гȍдине; ‖ **чамȍвати** чȁмуем несв ‘и с т о’. – Чȁмовāла е весѐлница тȍлике гȍдине откад су јој ѣѐца пȕкла по свиј́ету.

чȁмōв чȁмова -о ‘који је од чамовине, об. од јеловине’. – Чȁмōв прȁг се врѐменом ȉзлӣже од гȁжēња, зàтō су нȁши прȁгове прȁвили од рàстовинē ил јȁсеновине.

чȁмовина ж ‘јеловина’. – Начȉнијо ми Тȍша млȍго дȍбре клу́пе од чȁмовине.

чамȍтиња ж ‘депресивно стање, снужденост, туговање, очајање’. – Ȕватила га нѐка чамо́тиња, не прȍзбāрā јѐднē, ко да се нѐ-ваља.

чампȁра ж ‘ланац испод доње вилице коња повезан са ђемом ради лакшег управљања’. – Кад му нȁбијеш чампȁру, ȉмā да слȕшā кȍ бѐла ла́ла.

ча́нак ча́нка м ‘плића дрвена посуда са поклопцем у којој се носи сир. – Кад смо ӣшли ȕ-школу, у вѐ̄ѣōј то́рби смо нȍсили књӣге, а у мȁњōј љѐб и ча́нак са сӣром; ‖ **чȁнчӣѣ** -ића/-и́ћа м дем. – Пѐваше Стȁное С(у)рȕџија: *у чȁнчићу ме́но сӣра / у тȍрбици прȍја / штȁ да рȁдим јâ са тȍбōм / гарȁвушо мȍја;* ‖ **чȁнче** чȁнчета с дем. – Тȕрде ми у чȁнче ме́но сӣрца и кајма́чка.

чангр̀љати -āм несв ‘лупати, трескати (обично тањирима)’. – Чȕем јâ да чангр̀љају тањи́ри, знȁчи бӣѣ ру́чка. – Чим пȍчēше да чангр̀љајӯ тањи́ри, ôн се пȍјāвӣ ȍднеклē.

чанкȍлиз -ȍлиза м ‘улизица’. – Ȍнāј чанкȍлиз јȍпēт дȍшō да нас прислȕшкуе.

ча́нтра ж ‘кожна торба’. – Ȉдē ôн преко пȉјаца с ȍнōм њѐговом ча́нтром, а сељáци мȉслē да е ȉспектор; ‖ **чȁнтрица** ж дем. – Кад је пȍшō ȕ-школу, ку́пили му нѐку чȁнтрицу, ал јѐдва е нȍсијо**;** ‖ **чантрѐтина** ж пеј. – Ȉдē с пȍпом поклȉсāр

и нȍсӣ у јѐднӣ ру́ци це́гер, а ȕ другӣ нѐку велѝчку чантрѐтину, ȍндај се пȍповима ни́су да́вале па̀ре кад свѐти вȍдицу, но му да̀днēш пасу́ља, ја̀јцӣ и та̀кō нѐшто.

ча̀нтрати -ā̏м несв ‘зановетати, приговарати, звоцати’. – Нѐмōј ту̀јнāк да ча̀нтрāш вѝше, та̀ко ти Бȍга.

ча̀п м ‘шаблон за распоређивање кровних летава’. – Полѐтвасмо крȏв под ча̀п, па ћемо ćу̀тра да дѝжēмо црêп, ако Бȏг да̑.

ча́пак ча́пка м в. *чапоњак*. – Нѝшта љѐпшē од ȍнӣг вру́ћӣг чāпāка кад се ѝспече прȃсе.

ча̀пара ж ‘стара неупотребљива посуда’. – Су́ни у ȍнӯ ча̀пару вȍдē те ту̀рӣ пред кȇра; в. *изорати*.

ча̀пкати -ā̏м несв ‘јести откидањем комадића прстима, чупкати’. – Мȍжемо л ѝ мӣ да ма̀ло ча̀пкāмо ȍ-тē пецѝвице?; ‖ **ча̀пнути** -нēм св према *чапкати*. – Ȍди ча̀пни ме́но мѐсице с бра̀вчета, бла̀го ђе́ду; ‖ **ча̀птати** ча̀пћēм св в. *чапкати*. – Погле́дни како онȏ ди̯е́те ча̀пћē уве́нце од божитња́чета.

чапљи́згати ча̀пљӣзгāм несв ‘причати свашта, дуго и досадно, неповезано, брбљати’. – Не ȕлази, та̀мо жѐне чапљи́згајӯ, да иг не рѐметӣмо.

ча̀пљиз-дѝвāн -а́на м ‘бесмислен разговор, брбљарија’. – Вȍдē ча̀пљиз-дѝвāн пȍвазда̀н, а свѐ нѐ ваља жȕте бȃнке што су тртому́дале.

ча̀пница ж ‘уска дуга, којом се замењује нека дотрајала’. – Дȃј д-ȕбāцимо во́ђе јѐдну ча̀пницу.

ча̀поњак -ōњка м ‘део свињске ноге од колена до папка’. – Ра́ле ти је на̀јвише вȍљō од пѐченог прȃсета д-ȍглођē ча̀пōњке.

ча̀пōр м **1.** ‘грудва смрзнуте земље’. – Пȍмрзла зѐмља те о јѐдан ча̀пōр раци̯е́пик кȍндуру; **2.** ‘остатак одсеченог дрвета, гране’. – За̀качик за нѐки ча̀пōр ȕ-шуми и поци̯е́пак гȕњу; ‖ **ча̀пōрје** с ‘замрзнута, неравна површина’. – Кад смо кре́нули преко ȍнōг ча̀пōрја, за̀мало не излȍмисмо нȍге; ‖ **чапорнȍвит** -ȍвита -о **1.** ‘нераван, с много чапорја’; в. *заветрина*; **2.** ‘неко кога није лако савладати, надмудрити’. – Бȍгме је чѝча јȍш чапорнȍвит, нѐ плашӣ се нѝкōг сем Бȍга жȉвога.

чапр̀кати -ā̏м несв **а.** ‘чепркати, канџама копати земљу бацајући је назад у потрази за храном (о кокошки)’. – Тѐрāјде ȍнӯ пила̀дију да не чапр̀кајӯ по ба̀шчици; **б.** ‘помало копати, копкати’. – Чапр̀кā и ȍна у ба̀шчици, пȍмāже ба̀би; **в.** ‘претурати, тражити нешто’. – Ђе́до вѐлӣ да ба̀ба нѐшто чапр̀кā и да трȃжи нѐшто што ће је ćѐтити на мла̀дōс.

чапр̀љати -ā̏м несв в. *чапркати*. – Ȕзело и ȍно мȃлу мȍтичицу па уз ђе́да и ȍно нѐшто, ба̀ксем, чапр̀љā.

[ча̀рапа] ж; в. *кукаљ*, *назувица*; ‖ **ча̀рапица** ж дем; в. *кукавица*, *штрикати*; ‖ **чара̀пчина** ж пеј; в. *гаће*.

ча́рати чȃрам несв ‘бавити се магијом’. – Ȍна е стȃлно нѐшто ча́рала и за̀тō е и ка̀знијо Бȏг, вѝш штȁ е пȕста дȍчекала, нѝје зна̀ла да е и кȃзано: нѐмōј па се нѐ бōј.

ча̀ркати -ā̏м несв ‘изазвати искре померањем запаљених дрва на огњишту’. – А ђе́до ćѐдӣ крај прȍчēвља, ча̀ркā по ме́но ва̀тру и прѝча нам коека̀кē догодо́вштине из живȍта на̀шијег стȃриг; ‖ **ча̀рнути** -нēм св ‘разјарити ватру да боље гори’. – Ча̀рни ме́но ва̀тру да прȍврӣ мли̯е́ко, нѐшто се за̀шатила.

чарла̀ма -а̀мē ж фолк ‘коло’. – После жи́кӣнца свира́чи ȍкретоше на чарла̀му.

ча́ршав м **а.** ‘простирка од тежине или друге тканине која се ставља преко сламњаче’. – Ту̀ри чѝсте ча́ршаве на крѐвете; **б**. м ‘стољњак’. – На слȃвском аста́лу је стȍјō изве́зен ча́ршов.

ча̀ршија ж ‘варош’. – Рѐкок ти, свѐ жȉво грма́чило у ча̀ршију, нагр̀нуло ко ȏвце на сȍлило, нȇма кȍ да ти клѐпā ćѐкиру, да пȍткуе брȃва, д-ȕдарӣ бр̀њȕшку свѝњчету

ӣл да га у̀штројӣ, да ти пòћечӣ, да ти чеклѐишē грàђевину, д-узвѐдē уз мàије, д-ỳврши и да ти полемѐзā сӣ̑ено да не зàкиснē, да ти пòможē вриéћи. (7: 96)

чȁс м ‘тренутак, момент’. – Сȁ-ће тѐбе бȁба зȁ час д-ѝзвадӣ тȃј трȑн; ‖ **чáсак** чáска м ‘и с т о’; в. *ӣодмиӣи се*, *ӣричекаӣи*; ‖ **чáском** прил ‘брзо, одмах’. – Скȍкни чáском ỳ-избу те донѐси глàвицу кѝселог кỳпуса да нàчинӣмо салáту, вàљā уз рàкију.

чȃс[1] чȃсти ж ‘част, углед, достојанство’. – Знȃш кȁко е говòрије ђéдо: чȃсни љȳди су дáвали глȃву за чȃс, а чȃс ни за глȃву. – Свȁкā тѐбе чȃс и чѐс, ти си нам освѐтлō ȍбраз; ‖ **чȁсан** чȁсна -о ‘частан, угледан’. – Ȏн је јѐдан чȁсан чȍвек, а штȁ òвā отпàдија зà њега прȑча, нѐ слушȁј.

чȃс[2] чȃсти ж ‘гозба, славље’. – Угòстише нас кȍ кȳмове, нàкȳ чȃс òдāвно нѝсмо вѝђели. – Да ми дȏђете дȍвече на чȃс, дȍбијо сам ỳнука; в. *дóћи*;

чȃс[3] чȃсти ж ‘део’, об. у ***изр***. *на равне часӣи* ‘подједнако’. – Подиéлијо иг ȍтац на рáвне чȃсти и нѝко се нѝје зàмеријо.

чàтāл -áла м ‘сегмент ограде који чине летве заковане за баскије између два дирека’. – Скѝнте јѐдан чàтāл лѐтвē па тȳдије ỳгнāјте грȃђу за крȏв.

чàтма ж ‘зид куће од дрвених летви, прућа и блата’. – Ȍндак су ти кȳће прàвљене од чàтмē.

чàтмара ж ‘кућа од чатме’. – Ѝмамо мȑ у àвлији јѐдну стȃру чàтмару, свѐ нам жàо да е бàтāлимо зàтō што су нȁши стȃри жи́вљели ỳ-њōј.

чàтрља / чàтрња ж ‘кућица плетена од прућа, облепљена блатом или балегом и обично покривена кровином, стара кућа од лошег материјала’. – У òнōј чàтрљи они богме изрòдише и спòдигоше ȍсморо ђѐцē свѐ јѐдно дрȳгōм до увéтā. – Нѐ дȁм да срȳшē òнȳ чàтрњу, нек стòјӣ да ђѐца знàјȳ кȁко се нѐкад жи́вљело.

чатр̀њати -āм несв ‘непрестано причати, брбљати’. – Сȁмо чатр̀њā, не знȁм кȁко јој вѝше не додѝјā.

чȁуш м ‘весељак у сватовима задужен за увесељавање гостију; гласник’. – Кад пред свȁтове пòчēше изнòсити ћáсе са свàдбāрским кỳпусом, éнђе зàпјеваше: *Домàћине, извѐди ђѐвōјку / да вѝдӣмо зȁ шӣа дàнгубӣмо / свȁӣови смо, за чѐкāње ни́смо* – а чȁуши пòчēше извòдити кòмēндије.

чáчак чáчка м фолк ‘народно коло’; в. *ӣовозаӣи*.

чȁчкати -āм несв ‘чепркати по нечему, дирати; нервирати, провоцирати’. – Чѝм иг вѝдӣ, ȏн пòчнē да чȁчкā по њѝној прòшлости, а òни да мòгу – пȏјли би га.

[чȁша] ж . – Мȍже се рàкија пѝти и вȑнском чȁшōм, ал се нѐ знā кòлико се тàкијег мȍжē пòпити; ‘стаклена посуда за уље у кандилу’; ***изр***.‘света чаша, путир’; ‖ **чȁшица** ж дем **1.** ‘мала чаша’. – Сѝпāјде ми, сȑнко, јѐдну чȁшицу рàкијē; **2.** ‘кост у зглобу колена’. – Òшљигō се, пȁо на кòљена и кáдар му нàпрсла чȁшица, нѐ може да глȍнē.

чвàкћати чвàкћē несв ‘куцати, лупкати’. – Кад је нȍћāс дȳвō вѐтар, нѐшто е свȳ нōћ чвàкћало на тàвану.

чвáрак чвáрка м ‘ситни комадићи меса који остану након топљења масти’. – Дȃјде нам мéно сѝра и чвȃрāка да се презалòгāјимо.

чвàрити -ӣм несв **1.** ‘пржити сланину’. – Тȳри комади́ће слàнине да се чвàрē па пȍтље òзгō рàзбӣ кòē јáјце; **2.а.** ‘излагати се јаком сунцу’. – Лѐгō ђéдо на гȳњу па се чвàрӣ нà-сȳнцу; **б.** ‘грејати се крај ватре’. – Склȍнде се òд тē вàтрē, нѐмō се чвàрити вѝше.

чвȍга ж ‘израслина на телу од ударца, чворуга’. – Кад га е звѐкнō клȑс у чѐло, искòчила му чвȍга кȍ ȍрас.

чвȏр м **1.** ‘место на коме се састављају, везују два краја конца, канапа’. – Вéзō га у чвȏр и сȁд нѐ мож да г-òдријеши; ***изр***. *мрӣви* ~ ‘чвор који се тешко развезује’; **2.** ‘место на дрвету из кога је расла грана’. – Кад је рѐндисō бàскије, ỳдарӣ рендѝћом на

чвôр те ѝстӯпи нôж; ‖ **чвòрина** м аугм пеј. – Ỳдарик у-ну чвòрину и истýпик брȁдву; ‖ **чвòрӣћ** -и́ћа дем. – И мâли чвòрӣћ мȍже вȅлики јȁзук да нàправи; ‖ **чвȍрнат** чвòрната -о ‘који има много чворова’. – Тê су дȁске чвòрнате и нêће вàљати зà тō што ти ȍћеш; ‖ **чворнȍват** -òвата -о ‘и с т о’. – Чворнȍват овај пâњ, бѝће ти дȍбар да нà њему цѝ¹епаш др̏ва.

чво́рак чво́рка м зоол ‘птица из пор. Sturnidae, Sturnus vulgaris’ – Ни мȁњēг ствȍра ни вȅћēг зија́нћера: тѝ чво́рци мȍгу да ти опу́стоше вѝноград ко нѝко.

чвòруга ж в. *чвога*. – Ỳдаријо гла́вōм у нàдвратнѝк па му скȍчила чвòруга на чȅлу.

чвр̏га ж ‘ударац по глави опуштањем великог прста подвијеног испод палца’. – Кад се нѐко пòдшѝша, мѝ му ỳдарāмо чвр̏ге и кâжемо: ни́си прија́вијо пȍдшиш; ‖ **чвр̏гāв** -а -о ‘који има израслине на површини’. – Свȁкā ти је вȍћка кȍдā њиг чвр̏гāва, а кȍдā нас јȍк.

чвр̏кати -āм несв ‘лупкати, куцкати’. – Ȍндак зȁгрмље и пȍче грȁд да чвр̏кā по цре́пу; ‖ **чвр̏кнути** -нēм св ‘благо неком ударити чвргу’. – Кад је дȍшō ȍшѝшан до гла́вē, кȁко кȍ дȍђе ôн га ме́но чвр̏кнē; ‖ **чвр̏кнӯт** -а -о ‘ограничених умних способности, луцкаст’. – Ма пȕшти га у бȅстрага, вѝш да е ме́но чвр̏кнӯт.

чвр̏кљати -ā несв ‘цврчати’. – Кад је изру́чила компири́ће у ону врȅлӯ мâс, пòчēше да чвр̏кљају.

чвр̏с чвр̏ста -о ‘чврст, тврд’. – Ôн ти је чвр̏с кȍ крȅмēн, мȍш д-ỳдарāш чàкмаком по њȅму, ôн се нêће окр̏њити, сȁмо ће бȁцити ѝскру.

чебȕљица / чибȕљица ж ‘бубуљица’. – Поиска́кале мôм ỳнуку нѐке чебȕљице, а јâ му кâжем да су тȍ беђàруше; в. *кљешта*.

чегр̏љати -ā[м] несв ‘стварати оштре звукове’. – Кад вȅтар пòкрēне онӯ чегр̏тāљку, ȍна пȍчнѐ да чегр̏љā и пòплаши штѐточине.

чегр̏тāљка ж ‘направа од дрвета којом се плаше птице и звери’. – Мôрам да пòставѝм чегр̏тāљку ѐда би ȍдагнō овē зија́нћере.

чегр̏тати -āм несв ‘брбљати, ћаскати’. – Ѐнē иг, скȕпиле се и пре́дӯ и чегр̏тају коéшта.

чегр̏туша ж ‘змија звечарка’. – Звѐчāрка е ȍпасно ȍтрōвна змијȕрина, далѐко е би́ло, а мѝ је зове́мо чегр̏туша.

чѐдан чѐдна -о ‘невин, безазлен, честит, скроман’. – Да дâ Бôг, блàго ђе́ду, да нâђеш нѐку пòбожну и чѐдну ђѐвōјку, па да се жѐнѝш и кȕћу кȕћѝш; ‖ **чѐдно** прил.

чѐдо с ‘дете’ – Пјѐваше Љéпа ȍнӯ: *на буна́ру чѐдо мȁтерино, вȍду лѝје, бêло ли́це мѝје*.

че́за ж ‘парадна кола на два точка која вуче коњ’. – Ѝмō Је́здо че́зу, ỳпрēгне ỳ њӯ њѐговог дȍрата и тàкō е ѝшō вȍзēћи свȕкуђ.

чѐкати чѐкāм несв према *чекнути*. – Чѐкала га док нѝје дȍшō из во́јскē, а ôн се покварѐњāк ȍженѝ с дрȕгōм, е пȍтље га стѝгла сȕза ђѐвојачка, ал бѝ дȍцкан; ‖ **чѐкнути** -ēм св ‘причекати, сачекати’. – Чѐкни ме ме́но, д-ȍдēм сȁмо дȍ-куће д-ỳзмēм цȍку и новчàнѝк; в. *влажан*, *тињати*.

чекѐтало с ‘дрвена дашчица која, одскачући од воденичког камена, пропушта зрневље из коша’. – Ȍнō чекѐтало ȍдскāче од кȁмена и дâн-нôћ чекѐтā.

чекѐтати чекѐтā несв ‘лупкати по воденичком камену’; в. *чекетало*; ‖ **чекѐтāње** с ‘звук чекетала’. – Нѐ чуе се вѝше рѝка стâда, ни бле́јāње ова́цā, ни ла́веж трȕлѝца, ни чекѐтāње водѐнѝца, свѐ се стѝшало, зàмӯкло, оклѐмбесило, скљо́кало, ỳрнисало, бȕди-бōк-с-нама.

чѐкиња ж ‘свињска длака’. – Мѝ смо свѝње шȕрили и тàкō ски́дали чѐкиње, а пȍђеко е свѝње сму́дијо.

чѐкић / чѐкич чѐкића / чѐкича м ‘чекић’. – Ни́си смѐо д-о́сѐчēш шѐвāр док ти шȕмар не ȕдарӣ чѐкич, ѝначе наѐба ко жȕти мрâв, ȍдма те ȍнӣ ништа́ци оцѝнкāре. – *Ако си чѐкич – бȉдни јâк, ако си нâковањ – бȉдни тр̄пѐљив.*

чекѝћати / чекѝчати -āм несв ‘обележавати шумарским чекићем дрвећа за сечу’. – Кад је ѝзишō шȕмāр да нам чекѝћā грâђу за крôв, ѝжњѐли смо ме́но ру́чка да пȍслȕжимо чове́ка.

чеклѐисати -шēм (не)св ‘поправити, уредити нешто’. – Сѐвāп је да им ме́но чеклѐишēм кȍшару, да не ȕдарӣ кȁкā сапанђе́ла нȁ-зӣму па да иг пȍбијē, гро́та би би́ло, а јȍк сȁмо јȁзук.

чѐкрк чѐкрка м ‘уређај за намотавање’. – Мȕчили смо се зѐмāјле, свѐ смо с вȍловима извла́чили тру́пце ѝз-шумē, сȁд ѝмају чѐкрке на трȁкторима, ни пô мȕкē.

чѐла ж зоол **а.** ‘медоносни инсект Apis mellifica’. – Пѐцнула га чѐла и сȁд се дѐрē ко ма́гаре; **б.** ‘рој пчела’. – Дȍшла му чѐла нȁ-јабуку у ȁвлији те сам ȍдњō јѐднȳ врȉшкару и помȍгок му е сȁвити; ***изр***. *бȉ̑ела* ~ ‘пета генерација потомака, чукунунуче’. – На́дино прȁунуче бȉ̑ће би̑ела чѐла њêној мâјци Миле́ви; ‖ **чѐлињӣ** -ā -ē ‘који припада пчели’. – Чѐлињи ȕјед је, кâжу, здрȁв, ако ни́си лѐргичан.

чѐлāр м ‘пчелар’. – Нȁјбољӣ чѐлāр у ȍнō вре́ме ти је бȉ̑јо Рȁдомир, за кȍгā су сѐљāни говȍрили да е му́дар ко чѐла, па кȁсније ȕчитељ Пе́ро Мȁцāр; ‖ **чѐларски** -а -о ‘који се тиче пчела’. – Пе́ро ти је ѝмō сȁв чѐларски при́бор.

чѐлињāк м ‘више кошница на једном месту, пчелињак’. – Стâри Рȁдомир ти је ѝмō вѐликӣ чѐлињāк и у њѐму е са́дијо мȁтичњāк.

челȍпек / чолȍпек -ȍпека м ‘неплодно и неравно тло’. – Ȕдаде се ȍнā нȁша Ми̑лка у ȍнāј челȍпек, ђȁвō би тȁмо врâт слȍмијо, код нȁкӣг при́лӣка кȍē је ѝмала. – Вѝше вȍлӣм ȍнāј мôј чолȍпек нô да ми дȁднēш пô Бȁлугē.

чељáде -ета с ‘особа, људска јединка, члан породице’. – Тô е мȍе чељáде, дȍбро повѐди рȁчȕн, кȁко се пȍнāшаш. – Јâ сам ȍвȳ кȕћу начѝњō за мѐне и за мȍју чѐљāд, а јȍк да бȉ̑днē вȁша су́дница.

чѐљуска ж ‘жлеб на трлици’. – Преко чѐљуске прȍвлāчимо кȍнōпље и ȍзгō ȕдарāмо кад трȕлӣмо.

чѐмер чѐмера ‘горчина, јад, бол’. – Свѐ је тô, мôј брȁте, бȉ̑јо јȁд и чѐмер, нѐ знāш дȁ л ти је вѐћā нѐвоља дȍлазила од Швабȕрӣна ил од нȁшијег ѝзрōда; ‖ **чѐмēран** -рна -о ‘жалостан, уцвељен, ојађен’. – Срȕпскӣ на́род тȁмо, јȁдан и чѐмēран, ȍста без кȕћē и кȕћӣшта.

чемѐрика ж бот ‘биљка горког и отровног плода Veratrum’. – Не́ћу д-ѐдēм нѝшта, нȁјслађе би ȕзō чемѐрике ако ми вѐруеш, кад је свѐ вȁкō нȁопако.

чѐн м ‘део главице белог лука’. – Свȁкō јȕтро јâ ȕзмēм чѐн двâ би̑ела лȕка и је́згру ȍрā, нѝшта здрȁвшије нѐма; ‖ **чѐне** -а с ‘и с т о’. – Свакѝ дан вȁљā ȕзēти пȍнеко чѐне бȉ̑елог лȕка, нѝшта здрȁвије; в. *крец(а)*

чѐнгеле ж мн ‘направа на коју се качи ошурена свиња’. – Мѝ смо за чѐнгеле кори́стили кȕке од кȁнтāра.

чѐп м ‘заптивач (на бурету, флаши)’. – Кад нȁточӣш у по́кињу рȁкију, нѐмō да забȍравӣш вра́тити чѐп на бȕрету.

че́пати чѐпам несв **1.** ‘с нестрпљењем тапкати у месту ишчекујући’. – Вѝдӣм јâ да се ȍн унерво́зијо, сȁмо чѐпа нȍђе пред су́дницом; **2.** ‘нагазити неког’. – Нѐмō се че́пати, чȍвече, глѐдај штȁ рâдиш.

чепе́рак -рка м ‘мера за дужину која одговара раздаљини између размакнутих врхова палца и кажипрста’. – Пȍсвађаше се нѝ око шта, око пѝшљивōг чепе́рка зѐмљē.

чепрȉкати -āм несв в. *чапркати*. – Ѐнē ти кокȍшӣју, чепрȉкају ти у бȁшчици.

чепр̀љати -ā̏м несв ‘помало копати, копкати’. – Чепрља̏мо јȍш по-ме̏но на̏с-двое, око ба̀шчице и тȏ ти је, на̏ше је прȍшло.

чепу̀тати -ā̏м несв ‘чупкати прстима’. – Нѐмōјде чепу̀тати ту бра̀давицу, бȍјати се да се нѐ даднē на злȍ.

чȇрга ж ‘цигански логор’. – Нѐкад је, ка̂жу, вȍјнāк би̏ла ци̏ганскā чȇрга и споради тȍга се ȍвāј прȍпланак прȍзва Чѐрговѝште.

через предл ‘због, зато’. – Через тȍга што ни̏је шћѐо да ски̏нē ша̀јкачу кад је уи̏шō у̀-општину, ни̏су шћѐли да га пу̀штē код на̏чални̏ка.

че̏рек м ‘четвртина меса од закланог брава’. – Ако рȇшиш да за̀кољēш тѐле, ја̂ ћу да ти ку̀пим јѐдан прѐдњи̏ че̏рек.

че̏речити -и̏м несв ‘сећи брава по кичми на два дела’. – Пȍчēше да че̏речē рањени̏ке чи̏м су иг ȍшурили и ѝзвадили а̀ндāћ.

чер̀упати -ā̏м несв ‘скидати перје са кокошке’. – Ȍнōг за̀клāног пје̏вца те̏та прѐли̏ врȕћȍм вȍдōм и пȍчē га чер̀упати.

чер̀упина ж ‘очупано перје’. – Нѐмō ви̏ше тра̏жити пје̏вца, ви̏ћō сам њѐгову чер̀упину дȍље у о̏рници, мȏра да га е лиси̏чēнда смȍтала.

че̏сница ж ‘колач који се прави за Божић и у који се ставља новчић’. – Ȍвē гȍдине кад смо лȍмили че̏сницу, мѐне прѝпанē дȓвце од ба̀дњāка, а ба̀ба вѐлѝ: тȏ ти је, си̏не, ја̏рам, а тȏ зна̂чи – нара̏дићеш се ȍвē гȍдине на̀јвише од сви̏јȕг у̀кућāна.

чѐста ж ‘густа шумица’. – Ви̂каше нѐки Гру̏јо ѝз Ви̏чē у̀з чашу: нѐ дāј, Бȍже, што ми ма̂јка ми̏слѝ, но да̀ ми би̂ да ме сна̂ђе што ми жѐна ми̏слѝ, па макар ка̀кȕ мла̏ду срѐсти у гȕстōј чѐсти.

чѐстит чѐстита -о ‘частан, вредан, поштен’. – Тȏ е би̏јо ча̀сан и чѐстит чȍвек, ви̏ђело се тȏ и на њѐговој са̀рани, тȇшки на̏род дȍшō у пра̀тњу.

честȍба -ȍбē ж ‘густ, непрорeђен усев’. – Кад се жи̏то си̏јало на са̀чму, па кад ни̏кнē, ти̂ ȍнȕ честȍбу мȏраш да прȍредиш, ѝначе нѐма ва̂јде.

чѐтвōр м ‘дупли пар волова’. – Ȍздō из пȍтока ћемо д-у̀вāтимо чѐтвор.

четво̏рити чѐтвōрим несв ‘упрезати два пара волова (да се извуче неки већи терет)’. – Кад се пȍвећи те̏рет натȍвари, до у пȍток вȍлови дову̏чȕ, а из пȍтока вамона̀висте смо четво̏рили.

чѐтвртка ж ‘комад дрвета исечен у облику коцке или квадра’. – Остру̏ждер ми ви̏је чѐтвртке да пȍтурѝм под ȍвāј трȕпац да не лѐжи̏ на зѐмљи и пȍвлāчи вла̀гу.

чѐтврȋтно прил ‘учетврт, четвртасто’. – Бȕнāр се кȍпā чѐтврȋтно, па се осигу̀рāва кр̀челама и кад се искȍпā до-днà, ȍндак се зи̂да ȕ-крȕг.

чѐтити се -и̏мо се несв ‘сабирати се, збијати се у гомилу’. – Ви̏ди̏м ја да се на̏род чѐти̏ код Мла̀домировиг ко̏ња̄ на ва̏шеришту, ја̂ та̀мо, кад оно пȍгодба и цѐнкāње само на̀кō како то Мла̀домиру ба̀стā.

[чѐтка] ж. – Ȕзмидер ми на ва̏шеру јѐдну дȓпару чѐтку, ȍвā ми се изли̏зала; ‖ **чѐткица** ж дем. – Рѐкō им у̀читељ да на̀баве неке вра̀жјē чѐткице за зȕбе.

чѐткāр -а̏ра м **1.** ‘везена платнена кеса за четке’. – Изве̏зла ми у̀нука чѐткāр, нѐ може љѐпшѝ да би̏днē; **2.** ‘занатлија који прави четке’. – И̏мō ȍнда јѐдан чѐткāр у Љуби̏ћу, би̏ла му ра̏дња бли̏зу сара̏ча.

чѐткати -ā̏м несв ‘чистити четком’. – Чѐткала сам ти пантоло̏не, би̏јо си иг иска̏љō дибидȕз.

чѐтрēс бр ‘четрдесет’. – Чѐтрēс пȓве нас ȍћерају за Нѐмачку.

чѐтрēсница ж ‘четрдесетодневни помен’. – Чѐтрēсница па̀дā у у̀тōрник, ȍнда ћемо д-изда̏мо та̏ју за̀-дȕшу.

чѐчвāр -а̏ра м ‘жбуње’. – Нѐђе у ȍнōм чечва̏ру ми ѝспō вѐдимистер, жа̀лије ми но и̏шта.

чечва̀рица ж ‘жбун’. – Трѐбā ѐнē чечва̀рице пò-грōбљу пòћеħи и пòвадити, гро́та е да нам грòбови ђѐдōва зара́стӯ у а̀врӣк.

чѐчвāрка ж в. *чечварица*. – Чӣм стòка ил ôвце не запа́сају ӯтрине, нӣчӯ чѐчвāрке.

чешà̀гија ж ‘ситно назубљена метална алатка којом се тимари крупна стока’. – Чешà̀гијōм сам свàкӣ дâн тима́ријо стòку.

чешагѝјати -āм несв ‘тимарити коње, краве чешагијом’; в. *кочет*.

[чѐшаљ] чѐшља м. – Ӯзми ми на ва́шеру дȍбар чѐшаљ, на òвōм се изло̀мило нѐколко зӯбāца; ‖ **чѐшљӣħ** -и́ħа м дем. – Ѐвē ти, рâно бȁбина, ку́пила ти бȁба чѐшљӣħ.

чешà̀мба -а̀мбē ж ‘јело и пиће за незване госте (об. после свадбе)’. – Кад се тӣ ништа́ци скȕпē с ко́ца и кòнопца на кàкӯ чешà̀мбу, нàкō кȍ кòкањāри, òбично се нà-лочӯ и пȍчнӯ да прàвē нѐрēд.

чѐшати (се) чѐшēм (се) несв **1.** ‘трљати кожу услед свраба, сврбежи’. – Прȍпаде чѐшӯħи се, мôра да е налѐħō на шӯгу ил нѐкӯ дрȕгӯ свр́беж; **2.** ‘ићи на какву *џабану* (в. *чешà̀мба*)’. – Тâј глâ сȁмо да се ò-некōг òчешē, вѐħēг чѐшāтора нѐма у околӣни.

чѐшāтор м ‘човек који гледа где ће се на туђ рачун најести и напити’; в. *чешати*.

чѐшљāр -а́ра м ‘везена платнена кеса за чешљеве’. – Ѝмали смо ȍндак ве́зену кȕварицу, па чѐткāр, па чѐшљāр, па шибѝцāр.

чѐшма чѐшмē ж ‘чесма’. – У Сȁвиној вȍди би́ла чѐшма, а вȍда ла́дна кȍ лѐд.

чѝбук чѝбука м ‘бомбона, шарена, у облику цигарете’. – На ва́шеру ѝмā ȍнāј што прȍдае грȍнтуљице, лѝцидерска срȗца, чѝбуке и коéшта.

чѝвија ж ‘дрвени или гвоздени клин’. – Кад за̀врȘиш кѝповање, ȍбавезно тȕри чѝвије да ти нѐ спанē сȁндук од при́колице ȕспӯт.

чивѝјати -āм несв ‘бавити се сумњивим пословима’. – Цѐлōг вѝјека е тâј нѐшто чивѝјō, ал да пȍтурӣ ле́ђа – ко да се нѐ ваља.

чѝвӣт -и́та м ‘модроплава боја’. – Ӯјкова вѝњага бѝјаше прерȍдила, свѐ грôз до гро́зда па се пла́вӣ ко чѝвӣт; ‖ **чѝвӣтни** -а -о ‘тамноплав (о боји)’. – Чѝвӣтна бȍја ти се прàвила од чиви́та и, д-ѝзвӣнеш, од пѝшаħē. – Нàбавила сам чиви́та, оħу д-òвāрбам прѐђу за це́мпере љу́дма у чѝвӣтну бȍју.

чѝвлук чѝвлука м ‘чивилук, даска на зиду или дрвени стуб са кукама на које се качи одећа’. – Òбеси цȍку на чѝвлук па ȁјде да рȕчамо; в. *окачити*

чѝвољак -ōљка м ‘заглавак’. – Начѝнде-ми један чѝвољак да пȍдглāвим мȍтику, некē јȁде се расу́шила па клѝмā.

чѝвт м ‘пар волова’. – Тâ кȕћа е би́ла домàħѝнска, òни су дȕржали кȍње и двâ чѝвта вȍлōва.

чѝвтати се чѝвтā(м) се ‘ритати се, бацати се задњим ногама’. – Дȍбар им је кȍњ, ал ѝмā вàлѝнку: чѝвтā се. – Мили́нкови пасту́ви стȕштѝше се и чѝвтајући се протȕтњеше пу́том кȍ мѐткови.

Чѝвут Чѝвута м ‘Јеврејин’. – Жи́вљō ȕ-Гȕчи један Чѝвут, Àрōн му би́ло ѝме, вѐлē да е бѝјо дȍбар чȍвек.

чѝзма ж об. мн ‘обућа са високом саром’. – Чѝзма глâву чȕва а јȍк шȕбара; в. *сара*; ‖ **чизмѐтина** ж аугм пеј; в. *закрвавити*, *нажуљити*, *стезати*; ‖ **чѝзмица** ж дем. – Мôрамо нàбавити ђѐци чѝзмице, ѝдē зи́ма.

чѝк! узв. којим се неко изазива на борбу. – Чѝк до́ђи, да ти пȍкāжем штȁ е мȕшко.

чѝкати чѝкāм несв ‘изазивати на борбу понављањем узвика »чик!«, нервирати’. – Пȍче ȍн Мѝлоша чѝкати, тѐ чѝк òвō, тѐ чѝк ȍнō, а Мѝлош му звѝзнӯ шамàрчину, нѝје знàо штȁ га снȁђе.

чикȕрлија м ‘старији човек’. – Мѝ ти, тàкō, иде́мо пу́том кад наи́ђе један чикȕрлија с кȍњима и вѐлӣ: ȁјте, ђѐцо, пѐњте-се нà-кола да ве пȍвозим.

чи̏лāш м ‘бели коњ (може имати и сиве пеге)’. – Има́дијагу о̀ндај Ра́ковићи о̀нē чи̏лāше и вија́кер.

чи̏м прил ‘док, пошто’. – Чи̏м за̂ђе су̑нце, по̀ђерај сто̀ку ку̏ћи.

чи̏мкати -āм несв ‘грицкати, чупкати’. – Кад смо о̀кретали бра́вче на ши́льку, чи̏мкали смо поме́но о̀нē запѐчене ко̀рицē.

чи̑ни м / ж мн ‘магија, опсена’. – Вѐлē да су јој ба̑чене чи̑ни, па ни̏како да с-у̀дā; в. *чињалица*.

чи̏нија ж ‘дубљи суд за супу’. – О̀ндак ни̏је би́ло чи̏нӣја ко̀-вō са̀д, но зѐмљанē ха́се.

чи̏нити / чи̏њети -ӣм несв ‘радити, стварати’. – Нѐшто трѐбā да чи̏нӣш, нѐ мош це̑лог живо̀та би̏ти на гр̀бачи ро̀дитēља. – Ка̀ко су чи̏њели, на̀кō су и до̀чекали, што̀ си̏јали о̀нō им и ни̏кло, па ће о̀нō и жњѐти.

чи̏њалица ж ‘врачара, вештица’. – О̀нā о̀намо чи̏њалица, док ми са̀мо до̀панē ша̑ка, пока́заћу јој ја̑ ње̑не чи̑ни.

чи̏пāв -а -о ‘непредвидљив, задрт’. – Те̑шко ћеш се ш њи̑м здогово̀рити, мло̀го е чи̏пāв; ‖ **чи̏пāво** прил тешко, напорно. – Пи̑таш ме ка̀ко жи́вӣм, пра̀во ти ка̑м, чи̏пāво.

чи̏пка ж ‘ручни рад од конца’. – По дну̏ су̀књӣца сам мо̀ӣм ђево̀јчицама начи̏нила чи̏пке; ‖ **чи̏пкāс** -ста -о ‘који је од чипке, украшен чипком’. – Би̏јаше обу́кла неку чи̏пкасту блу́зу.

чи̑р м ‘загнојено место на телу, ulcus’. – Ѝзбијо му нѐки чи̑р на дѐбелом ме̑су, ни̏је мо̀го да ћѐднē нѐколко да́нā док ни̏је са̀зрелијо и прова́лијо се.

чи̏рāк -а́ка м ‘постоље за свећу, свећњак’. – Ку́пијо ми си̑н за̀ славу мло̀го зго̀дан чи̏рāк.

чи̏стāч -а́ча м ‘направа за скидање блата с обуће’. – О̀ндак ни́су би́ли калдр̀мисани пу́тови ко̀-вō са̀д, па кад па̀нē ки̏ша би̏днē бла̀то, и за̀тō е пред сва̀кōм ку̏ћōм ѝмō чи̏стāч.

чи̏стити чи̏стӣм несв ‘отклањати, одстрањивати прљавштину’. – Не вре́дӣ чи̏стити са̀мо спо̀ља, да нѐ биднē спо̀ља гла́дац а изну́тра ја́дац.

чисту́нац -нца м **а.** ‘склон хигијени, уредан човек’. – О̑н ти је од ма̑лиг ногу̏ на̀учен да би̏днē чисту́нац, до̀ђеран и у̀редан; **б.** ‘чиста образа’. – За њѐга се мо̀же рѐћи да е пра̑ви чисту́нац, вѐдра чѐла и о̀браза чи̏ста, што̀нō ка̑жу: чи̏с ко̀ су̏за.

чи̏тāв -а -о ‘цео, сав’. – Зѐмājле се чи̏тāва плани̏на бе́љела од ова́цā; ‖ **чи̏тāво** прил ‘лепо, добро, много’. – И њи̑г дво̀ица се чи̏тāво цѐне и во̀лē ко̀-нō да су ро̀ђенā бра̀ћа; в. *зовнуӣ*.

чи̏так чи̏тка -о ‘читљив, јасан’. – О̑н је ѝмō чи̏так ша̀копис, а мо̑ј ни̏ко ни̏је мо̀го ла̀сно да про̀читā; ‖ **чи̏тко** прил ‘лако читљиво, лепо’. – О̑н је у̀мљō да пи̑ше чи̏тко и зго̀дно.

чи̏ча м **1.** ‘очев брат, стриц’. – Би̏јо мо̑ј по̀кōјни чи̏ча, Бо̑г да га про̀стӣ, вѐлики богомо́љац; **2.** ‘муж (кад супружници зађу у године)’. – Вѐли маја Сто̀јāнка: ја̀ и мо̀ј чи̏ча богме јо̀ш спа̑вамо у и̏стом крѐвету, то̀плије нам; в. *ћилим*; **3.** ‘старији човек’ – Чи̏ча, по̀што ти је тај ја̀рац; ‖ **чичѐтина** м пеј; в. *подвестӣ*; ‖ **чичи́ште** м пеј; в. *позлитӣ се*; ‖ **чи̏куна** м ‘чича, стриц (одм)’. – Ви́каше по̀кōјни чи̏куна, ла̀ка му зѐмља, ко̀ се чу̑ва и Бо̑г га чу̑ва, и за̀тō, вѐлӣ, бла̀го чи̏куни, и̏ди му̑дро, не по̀гини лу̑до; ‖ **чи́ле** -а м ‘чича, стриц’. – Мо̑ј вѐсели чи́ле ти је у сво̀е вре́ме би̏јо на̀јбољи р̀вāч.

чка̀рт м ‘фаличан, неспособан за војску, шкарт’. – Прѐкори чо̀век Зо́ру у пи́сму, вѐлӣ: јо̀ш си на̀шла да се бру̏кāш с о̀нӣм чка̀ртом чка̀ртавим, а ја̑ ра̀туем, а Зо́ра њѐму одго̀вāра: ни̏т је тѐбе до ра̀та, ни̏т је мѐне до чка̀рта, што се мо̑ра, мо̑ра, по̀здравља̄

те твȍја Зо́ра; в. *жгољо*; ‖ **чка̀ртāв** -а -о ‘неспособан, заостао у развоју’. – Нѝје ôн ȍстō чка̀ртāв за̀тō што нѝје ѝмō штȁ д-ѐдē, но за̀тō што е злȍеб.

чкѐмбе чкѐмбета с ‘део тела животиње у којем се вари храна, шкембе’. – Ни чкембѐта ни́смо бȁцали кад за̀кољēмо тѐле ил ју́не, ка̀кӣ тô, но смо прȁвили чкемби́ће; ‖ **чкѐмбāв** -а -о ‘који има велики трбух’. – А Тȍтр̄к, на̀кō чкѐмбāв, вѐлӣ: дȍбро, дȍкторе, ако нѐ смијем ма́сно, ни сла́но, смѝјем ли да па́сēм, а дȍктор му нѐ оста ду́жан, па вѐлӣ: смѝјеш, ал нѐмōј по рȍси.

чкемби́ћи м мн ‘јело од шкембета, говеђег бурага’ – Кад се на̀правē чкемби́ћи у сȍсу, тô ти нѝшта љѐпше нѐма; в. *чкембе*.

чки́љити -ӣм несв ‘напрезати се при гледању, шкиљити‘. – А ôн пȍчē да чки́љӣ нȁ-очи, па нѐ мож да се на̀чудӣ ка̀ко тô ѝзглѐда.

чкр̄бāв -а -о ‘с окрњеним зубима, безуб’. – Куд гȍј мр̄днēш, мȍш да вѝдӣш, ва̀кō, са̀мо по̀неког чкр̄бавōг и бȁгљавōг гѐмāља, без ку́вета, што е закавѐдō и прекȕстуријо се са̀в шмȍкљāв и грȍнō ва̀кō кȍ јâ.

чкр̄бина ж ‘кваран, окрњен зуб’. – Нȁмучӣ ме нȍћāс ȍвā мȍја чкр̄бина, ни́сам ȍка склȍпијо.

чла̀нак -нка м ‘задебљање на стаблу биљке’. – Бȍгами нѐколко чла̀нāка ȍздō пȍчели мару́зи да се потсȕшујӯ од ȍвē сувȍвицē.

чми́чак чми́чка м ‘бубуљица на очном капку’. – Искȍчијо му нѐки чми́чак нȁ оку ѝмā нѐколко да́нā, а ма́ја му ка̂же: ѝзу́тра нȁштину, прѝје уми́вања, протр̄љāј дѐсни пр̄стом и тѝм на̀мажи чми́чак, ѝмā д-ȍдē кȍ ру́кōм ȍдњēто.

чȍбан чȍбана м ‘особа која чува стоку, пастир’. – Ôн ти је свѐ до во́јскē бѝјо чȍбан, тѐк кад је ослу́жијо, пȍчō д-ѝдē с нȁма по пȍљскōм ра́ду; ‖ **чȍбанин** м ‘и с т о’; . – Но́ђе на Корѐнатāма су се са̀стајали чȍбани из трѝ цема́та; ‖ **чȍбāнче** -ета с ‘дете које чува овце’. – Јеси ли тѝ огла̀дњело, бȁбино чȍбāнче?

чобани́ја ж ‘чување стоке, чобанисање’. – Дȍручкȕј па д-ѝдēш у чобани́ју.

чоба̀нисати -шēм / **чȍбановати** -уем несв ‘бавити се чобанским пословима’. – Кад смо на́с двије ђѐвовāле, мѝ смо дрȕговāле и чȍбановале; в. *пāрњак*.

чȍбāнка ж ‘пастирица, жена која чува овце’. – Кад је на̀ишō преко Корѐнāта, вѝдӣ ôн тȁмо ка Са̀виној вȍди ȍвце и двѝје чȍбāнке ка̀ко плѐтӯ и рêши да им се ȕкāже.

чȍвек -ѐка / -е́ка м **1.** ‘зрео, одрастао мушкарац’; ***изр***. *~ из јѐднōг кома́да* ‘чврст, постојан’. – Ѝћ, то е чȍвек из јѐднōг кома́да, људѐскара ѝ пō; **2.** ‘муж, супруг’. – Кад смо на ва́шеру срѐтили мȍју тѐтку кȍјā е би́ла бȍлесна кад смо прȁвили свȁдбу, јâ јој пȍкāжем мȍг дрȕга и вѐлӣм: тѐтка, тô ми чȍвек, а ȍна га скрози́ра од гла́вē до пе́тē, па вѐлӣ: ȁко, штȁ ћеш, јȍпēт бȍље нȍ да си скȍчила у Мȍраву; ‖ **човѐчӣћ** -и́ћа м дем; в. *аирли*, *сићушан*, *ћутљив*; ‖ **чȍвечан** -чна -о ‘који се односи на човека’. – Ôн је ва̀зда бѝо и чѐстит и чȍвечан; ‖ **чȍвечно** прил ‘пожртвовано, несебично’. – Ôн је тȕјнāк постȕпијо чȍвечно, ту нѐма штȁ да се рѐкнē, свȁка му чâс и чѐс; ‖ **човечȁнски** прил ‘људски, честито’. – Него ȁјде да ми, на̀кō човечȁнски, рêшимо тȕ ствâр, да ćȕтра нȁши млȁђӣ, нѐ дāј Бȍже, нѐмају нѐку за́ђевицу, него да се знâ да смо мѝ та̀кō шћѐли.

чȍја ж ‘чоха, врста квалитетног сукна или штофа’. – Рêше ȍндак мȍӣ да ѝ мене са̀шију оди́ѐло од чȍјē, вѐлē: свȁ твȍја су́врс прѐстала да нȍсӣ сȕкнено; ‖ **чȍ[ј]ани** -а -о ‘који је од чоје’. – Знâш ка̀ко ка̂же ȍнā што онȍмāд за̀пјеваше на мо́би: *Ра́сшē шра́ва, ра́сшē шљѝва шла̀ва / ȁјде, мâла, вре́ме да се сша̂ва,* а ȍна му вѐлӣ: а зал ни́си чȕо шта ка̂же пȍсле: *Нѐ смēм, лȍло, ȕјешће ме гу́ја / исшод шво̂га чȍанога гȕња.*

чȍкāњ -а́ња м ‘стаклена чашица од 100 млл, у облику флашице, за ракију’. – Бла̀го ду́ши што чока́ње су̂ши; ‖ **чокȁњчӣћ** -а̀њчића м дем. – Мешчѝнӣ да ни́смо пȍпили ни по пе́-шес чокȁњчӣћа и ка̀ко нас ȕвати те се на̀писмо, ȍпште нѐ-знāм;

‖ чокàњица ж ‘и с т о’. – Он осу́шио нѐколко чокàњӣца и пȍчо згȍдно да плѐтē јѐзиком; **‖ чокàњче** -àњчета с ‘и с т о’. – Сȉпајдēр нам по јѐдно чокàњче.

чȍкōт -ота м ‘дрвенасти део винове лозе’. – Ȍнӣ нàши чȍкоти стâри што ѝмадијасмо у Бàњици су ра́ђали свàкē боговѐтнē гȍдине.

чолȍпек в. *челоӣек.*

чȍрбалук м ‘велика порцеланска посуда за супу или чорбу’. – Ако е мàјлӣрано, ȍнда ти тȏ нѝје чȍрбалук но чѝнија, а ако е зѐмљанō, тȏ ти је ха́са.

чпе́љати чпѐљам несв ‘цедити, истискивати’. – Нѐмōјде да чпѐљаш тѐ чебȕљице, да се не пȍзлиј̑еде.

чпȍтāв -а -о ‘закржљао, ситан, убог’. – Онај мȍмак је, брате, млȍго чпȍтāв.

чȕвāоц м ‘човек који чува оно што је стекао’. – Бѝјо е ȕбоити рȃдник и вѐлики чȕвāоц; в. *радиша.*

чȕвāран -рна -о ‘штедљив’. – Нѐ знā се дà л је бѝјо ра̀днији, да л чува̀рнији, за̀тō е и стѐкō свѐ ȍнē љепȍте што вѝдӣш.

чува̀ркућа ж **1.** ‘јаје које се чува од Васкрса до Васкрса’. – Мӣ ȍставӣмо о Ва̀скрсу ȍнō првō вȃрбано ја́јце до дȍгодине и тȏ зове́мо чува̀ркућа; **2.** бот ‘зељаста биљка Sempervivum tectorum’. – У стâру срѐпуљу бȁба бѝјаше поса́дила чува̀ркућу и дȑжала е на срѐпу од трѐна.

чу́вати чȕвам несв ‘штедети’. – Чȕвај пàре за цȑне дâне. – Чȕвај док ѝмāш; **2.** ‘обављати чобанске послове’. – Јâ чу́вала ȍвце док сам се ȕдāла; **3.** ‘боравити последњу ноћ поред покојника’. – И тàкō ȏн нава́лијо да тѐ нȍћи чȕва мѐита јел, вѐлӣ, пȍкōјни чи́ле је тȏ заслу́жијо.

чȕдан чȕдна -о ‘необичан, изузетан, другачији’. – Кâжу да е бѝјо чȕдан, ал млȍго му́дар чȍвек.

чуде[н]ствѐније с ‘чудо’. – Нѐ даде ȍнō чуденствѐније Сàви д-ѝдē ка кȕћи, но му усу́ка врâт, ȍкрете глâву ȕдесно и нàћера га да за̀газӣ ȕ поток, па ȕз обалу, ȍнамо у Рȕжчића бàре ка Ȍбреновој кȕћи. – Свàшта сам у живȍту вѝђō, ал ȍнō чудествѐније што вѝђек онȍмāд на ва́шеру јȍш ни́сам.

чȕдновāт -а -о ‘необичан, неочекиван’. – Ȏн је бѝјо чȕдновāт чȍвек: нѝкад му ни́си мȍго знàти дà л мѝслӣ ȍнō што кâже; **‖ чȕдновāто** прил ‘необично’. – Нѐкако ми свѐ тȏ дȏђе чȕдновāто: ȍткуд бàш ȏн да се дѐсӣ у тȏм чàсу тȕјнāк.

чȕка ж ‘врх на неком узвишењу’. – На ȍнōј чуки стâлно чѐкāмо дѝвљāч.

чȕкаљ чȕкља м ‘чланак, зглоб (на нози, руци)’. – Повише чȕкља га нѐшто пѐчило; в. *закрвавиӣи.*

чȕкара ж ‘срце’. – Док чȕкā чȕкара, мȑдā се нѐкако; кад стàнē да чȕкā, ȍнда ѝдēш на ȍдмор.

чȕкати чȕкām несв **1.** ‘ударати, куцкати’. – Нѐмōјде вѝше чȕкати с тȉм ђàволом, прȍбӣ нам глâву; **2.** ‘куцати на писаћој машини’. – Кад ме звао за ће́дȍка, јâ ȕвӣђем тàмо, сȕдија гȍворӣ, а нѐка жѐнска чȕкā на маши́ну; **‖ чȕкнут** -а -о ‘ударен, приглуп, ограничен’. – Ȏн ти је ме́но чȕкнȕт или, што би рѐко Мѝјодраг, опàучен.

чȕкуља ж ‘слаба, мршава крава’. – Обнера́дили се и нѐмају нѝшта сем ȍнē јѐднē чȕкуљē, а и ȍна, весѐлница, мȑшава кȏ гра́на; **‖ чȕкуљица** ж дем. – Ѝмō само јѐдну чȕкуљицу, а ѝ њȕ му ȍтēше за пȍрез; **‖ чукȕљчина** ж пеј. – Нѐмӣрне овē чукȕљчине, нѝђе иг стѝћи.

чȕкунђед м ‘очев прадеда, дедин отац’. – Стâри Вѝћēнтије ти је мȏј чȕкунђед, а њѐгōв ми ȍтац Мѝлорад дȏђе нàвр̄нђед.

чу́ља ж ‘животиња кратких ушију’. – Ȍнā чу́ља ти је најнемѝрнијā од свѝјег ова́цā; **‖ чȕљāв** -а -о ‘који има мале уши’. – Ако и јѐсам чȕљāв, ни́сам глȕв; **‖ чȕљāс** -ста -о ‘и с т о’. – Ȍнō чȕљāсто кѐрē млȍго ȍпāсно.

чȳма ж ‘куга’. – Ȳдарӣ чȳма тê гȍдинē и тêшка ȍмладина пȍмриј̑е, ѐнē ти нȁ грōбљу спȍмēње ће ти рѐћи; зȁтō се и кȃже у нáроду: кȳпӣ, далѐко би́ло, кȍ чȳма ђѐцу.

чȳнак чȳнка м **1.** ‘део прибора за ткање који се провлачи кроз нити’. – У чȳнак се ѝбāци цјѐвка са нȁмотаном пȍтком и ȍнда се ôн прȍтињē кроз ȍснову; **2.** в. *сулундар*. – Бȍгме су чȳнкови зȁунули од гáрежи, мôрам да иг ѝзнесēм и ȍчистӣм.

чу́па ж ‘девојчица с неуредном косом’. – Што не ȍчешљаш онȳ чу́пу но си је пȳштила нȁпоље нȁкȳ; ‖ **чȳпуша** ж пеј. – Ѝди те се ȍчешљај, чȳпушо јѐдна, нѝје те срамȍта д-ѝзӣђеш у ȁвлију тȁкō чȳпāва

чȳпāв -āва -о ‘длакав, космат, рутав’. – Кад се ôн пȍмолӣ нȁкō чȳпāв и неȍбријāн, ȍни вѝђеше да е ђȁвō ȍдњō шáлу и пȍчēше д-ȳзмичȳ.

чȳпавац -āвца м **1.** ‘дугокоси младић’. – Откад се ȍвӣ чȳпāвци поја́више, пȍче ȍмладина да срља у брȳку и срамȍту; **2.** ‘колач који се састоји од патишпање преливене чоколадом посутом млевеним орасима’. – Уми̑е́сила ви ба́ка чȳпāвце за потље вѐчере; в. *пāтишпāња.*

чȳпати -āм несв ‘убирати конопљу, пасуљ’. – Ни́су кȍд куђē, ȍтишли да чȳпајȳ кȍнōпље.

чȳти чȳе (не)св **1.** ‘опазити слухом’. Ђе́до е говȍрио да бȁба јȍш дȍбро чȳе – ȍнō што јој се дȍпадā; **2.** ‘осећати’. – Нѐ чуе ôн мȳку сирȍтињē.

чȳтура ж в. *буклија*. – Вѝкаше ђе́до за ȍнē ȍдроде: сȁћерали им вѐру у чȳтуру.

чу́чавац -āвца м ‘старински казан за печење ракије’. – Зѐмāјле нѝје би́ло ȍвије лȁмпēкā но се ци́бра пѐкла у чу́чāвцима.

[чу́чати] -ӣм несв. – Њѐму е те́шко д-ѝзнесē стȍлицу па чу́чӣ нȍјнāк на бȁсāмцима; ‖ **чȳчнути** -нēм св према *чучати*. – Кад смо се ѝграли кри́јē, мӣ чȳчнēмо иза бȁбиниг горги́нā те се сȁкријемо. – Ѝди, блȁго бȁби, тȁмо иза врзинē те чȳчни и ка́ки.

Ц

цȁба прил ‘бесплатно, без накнаде’. – Цȁба сѝјеш ако ти Бôг не сȁчȳва ȳсе́в; ***изр***. Цȁба ти кѝрија. – Цȁба га би́ло. – Цȁба им; ‖ **цȁбē** ‘и с т о’. – Знȃш кȁко е кȃзано: цȁбē си дȍбијо – цȁбē и дȁдни. – Нѝје ôн цȁбē осе́ђō. — Цȁбē га би́ло; ‖ **цȁб-цабȃјле** ‘у бесцење’. – Кад су, беја́ги, прȁвили ȍнāј прѝнудни ȍткуп, ȳзимали су цȁб-цабȃјле свѐ што су шћѐли; ‖ **цȁб-цȁбē** ‘и с т о’. – Нȁкȳ њѝву му ȳзели цȁб-цȁбē.

цабȁисати -шēм св ‘дати без накнаде, опростити дуг’. – Цабȁиши тô и глȃј се пȍсла, нек ти тô бѝднē шкȍла да с ништа́цима нѐ требā ѝмати пȍсла.

цабȁлук -ȁлука м ‘нешто што је добијено цабе’. – Нȁвикло тô на цабȁлук, дрȳкчије и нѐ знā да жи́вӣ: гу́рали му ђѐд и бȁба, гу́рали му ȍтац и ма́јка и ȍста нѐспособан цѐо жѝвот.

цȁбалучāр м ‘нерадник, ленштина’. – Тȁкō сȁмо рȁзмӣшља цȁбалучāр; ама, чȍвече, од свȁког рȃда ѝмā вȁјда, нѐкад мȁњā, нѐкад вѐћā, а од цабољеба́рēња нѝко вȁјду нѝје вѝђо.

цабȁлучити -ӣм несв в. *цабаљебарити*. – Нѐмōте, ђѐцо, нѝкад цабȁлучити, зȁувар је штȁ би́ло привриј̑е́дити.

цабаљеба́рити / **цабољеба́рити** -ѐбāрим несв ‘ленствовати, ништа не радити’. – Ȍнā ȑђа цабољѐбāри, бекрѝјā и вѐлӣ: жи́вијо рȃд, жи́вијо трȳд, нек рȃди кȍ е лȳд, и јȍш кȃже: ȳмирē и ȍнāј што нѐма пантоло́не ко ȍнāј што ѝмā милијо́не, ал је смѐтнō с ȳма да е кȃзано и тô да е ȳмро ко рȃди, ал ȳмро и ȍнāј што нѐ рāди и, кȍ-нō што вѝкаше нȁша бȁба, кȍ рȃди ȳмри̑еће, кȍ нѐ рāди ѝ-прије ће.

џабаљѐбāрош / џабољѐбāрош м ‘који једе хлеб џабе не зарађујући га’. – Кад џабаљѐбāроши завла́дају, ѐндак на́род прѐпадā.

џабѐна ж ‘бесплатно, џабе’. – То ти ни́су нѝкаки љу̏ди који гла̑ју да с-ѐчешу о неку џабѐну, обрѐзли чѐвек то нѝкад нѐће д-у̀чинѝ.

џавр̀љати -āм несв ‘чаврљати, брбљати’. – Ѐвā ђѐчица сѐмо џавр̀љајӯ, пѐваздāн, ко вра́пци.

џа̑гор м ‘шум од мноштва гласова, жамор, жагор’. – Ѐнāј кѐвāнски џа̑гор му толико омиљō да нѝје ѝмало да̑на да нѝје тѐмо зѐмицō кѐ на сѐлило.

џа́да ж ‘друм, покалдрмљен пут’. – Ву́космо кѐмēње из ри̯е́кē кад прѐвисмо џа́ду и кад свѐ пѐкуписмо мо́радосмо д-идемо у Бра̑нков ри̑д.

џѐзбен џѐзбена -о в. *чазбен.* – Њѝна кѝ̏ћа е ѐдвајкад би́ла џѐзбена, нѝко нѝје мѐгō про́ћи поред ѐвлијē да га не-у̀гостē.

[џа̑к] џа́ка м; в. *ујам*, *џакнути*, *шушка*; ‖ **џѐче** -ета дем; *ћекира*; ‖ **џѐчина** м аугм пеј. – Кô сѐшѝ вѐлику џѐчину од осамдѐсēт кѝ̏ла, дѐбōгда се опаме́тијо, слѐмик ле́ђа; ‖ **џѐчѝ̏ћ** -и́ћа м дем. – Ѝмали смо ма̑ли џѐчѝ̏ћ од петне́стак кѝ̏ла за мѝ̏твенō брѐшно

џѐкати џѐкāм несв ‘свађати се, галамити’. – Кад пѐчнӯ Мѝлена и А̑нка да џѐкајӯ, ћѐрајӯ јѐдна мѝмо-другӯ да се нѐ мош нѐслушати шта им свѐ пѐнē нѐ-ум; в. *стока*, *огуглати*.

џѐмбāс -а́са м **1.** ‘трговац коњима’. – Ѐн ти је бѝ̏јо џѐмбāс, сѐмо кѝ̏повō и препрода́вō кѐње; **2.** ‘храбар човек’. – Срѐтен ти је зѐмājле бѝ̏јо џѐмбāс кѐкōг ма̑јка нѝ̏је рѐдила, та̑ј се нѝ̏је плѐшио нѝ̏ког сем Бѐга.

џангри́зало с ‘досадна особа, ситничар’. – Пѝ̏шти тô џангри́зало, сѐмо дѐнгубѝ̏ш, нѝ̏шта пѐметно ѐд њега нѐш чѝ̏ути.

џангри́зати џѐнгрѝ̏зāм несв ‘извољевати, приговарати, досађивати’. – Ма̑ нājкривље ми бѝ̏ што од њѐговог џангри́зāња нѝ̏ко не мѐгадијаше нѝ̏шта прѐзборити.

џандамѐрија ж ‘жандармерија’. – Бѝ̏јо Дрѐгиша прѝ̏је рѐта у џандамѐрији и тѐмо се ѐписменијо и свѝ̏кō да пѝ̏шē крѐснопѝ̏сом.

џѐндāр -а́ра м ‘жандарм’. – Кад су нѐишли џанда́ри, ѐни шмѝ̏гнуше мѝ̏лѝ̏ мѐи кѝ̏д кѐѝ̏; ‖ **џандѐрчѝ̏ћ** -и́ћа м дем. од *џандар* – Ѝмā ли, бѐба, кѐдā-вас лѐповчѝ̏ћā, а ѐна вѐлѝ̏: јѐк, свѝ̏ ѐтишли у џандарчи́ће; ‖ **џандѐрчина** м аугм од *џандар*. – Ѐн ти је бѝ̏јо џандѐрчина ѝ̏ пō; ‖ **џѐндāрски** -а -о ‘који се тиче џандара’. – Џѐндарски кѐњи јѐдӯ по пе́-шес кѝ̏ла жѝ̏та нѐ-дāн.

џандр̀љати -āм несв ‘извољевати, приговарати, звоцати’. – Не џандр̀љāј тѐ̏јнāк, тѐкō ти Бѐга.

џандр̀љив -р̀љива -о ‘набусит, свадљив, који много приговара другима. – Ô, љу̏ди мѐ̏ји, џандр̀љива чое́ка, тѐкōг нѐ виђеше мѐе ѐчи за ѐвијег седамдѐсēт.

џа́пати се џа̑пам се несв ‘свађати се, спорити се, затезати односе’. – Нѐмōј тѐ̏јнāк да се џа̑паш, но јѐзик зѐ̏ зѐ̏бе, пѐмēт ѐ̏-глāву, а пѐ̏т пѐд-ноге.

џа́рати џа̑рам несв **1.** ‘изазивати, провоцирати’. – Зна̑ш кѐ̏ко вѐлѝ̏ чѝ̏ча: нѐ џāрај мѐчку у нѐзгодно мѐсто; **2.** ‘подјаривати ватру, разгртати жар’. – Ѐнē га ѐста ѐ̏-куће да џа̑ра вѐ̏тру; ‖ **џѐрнути** џѐрнēм св према *џарати*. – Џѐрни ме́но вѐ̏тру тѝ̏м кука́чом; в. *ујед*, *набој*, *осињак*; ‖ **џѐркати** -āм дем в. *таркати*. – Кад се ѐнесӯ бѐ̏дњāци, ђе́до пѐчнē џѐркати вѐ̏тру, а бѐ̏ба вѐлѝ̏: кѐлко ва́рнѝ̏ца нѐлико срѐ̏ћѝ̏ца, кѐлко ва́рница нѐлико ѐвчѝ̏ца; в. *ујед*, *набој*, *осињак*.

џѐфтара ж ‘жена свађалица’; в. *торокуша*.

џбѝ̏р м ‘жбир, доушник, ухода, потказивач’. – Тѐкѝ̏ је тô пѐган сô̑ј, вѐлē да му е и ђедѐ̏рина бѝ̏о џбѝ̏р, а за очѐ̏рину да ти нѐ прѝ̏чам, та̑ј је цинка́ријо и кѝ̏мове.

џбѝ̏н м *в. чечварица.* – У ѐнōм џбу́ну тѝ̏ца нѐправила гњѐ́здо и изле́гло се пѐторо тѝ̏ћа.

цгȍљāвац -вца м в. *цгољо*. – Наи́ђе пу́том неки, рѐко би чȍвек, цгȍљавац, нȁзва нам Бȍга и вѐлӣ: љȳди, нѐмōте кила́вити тȳјнā, ȳзē онȳ пàлију и зȁнесе кȍла ко од ша́лē, а ђе́до му вѐлӣ: па јȁ, нӣје цàбē кâзано да пȁмет цàруе, а сна́га клȁде вâља.

цгȍљавица ж ‘ситно, неугледно женско чељаде’. – Она цгȍљавица ти је врѐднија од млȍгијег òвӣг што се дȑжē у сӣли.

цго́љо -а м ‘мали, ситан, неугледан човек’. – Штȁ ти је при́чō онај цго́љо и вѐлӣ ли да ће бӣти бȍљи чȍвек но што му е бӣјо ђѐд; ‖ **цгȍљāв** -а -о ‘неразвијен, слабашан, мршав’. – Нȁшло се òнō цгȍљавō да нȁма сȍлӣ пȁмет.

цебȁна -àнē ж ‘муниција’. – Нѐ жалӣ се цебȁна кад се брâни прȁг и чѐљāд од злȍтвōра.

це́ва ж ‘галама, вика’. – Штȁ сте дȉгли це́ву кȍ кàкē чâвке?

цѐвāп -а́па м ‘начин на који се проблем решава, како се с нечим излази на крај’. – Знâш кàко е кâзано: лȁсно е кâвгу зàметнути, ал је тѐшко кâвзи цева́па дȁти.

цѐвцара ж ‘мањи пас’. – Чȳемо мӣ кàко нȁпољу ђѐвлӣ òвā нȁша цѐвцара кȍ да е нѐко нàтуткō, нӣкако да с-òткāни, òтворӣм вра́та – кад Ми́ћо.

цѐзва ж ‘лонче са дршком’. – Прȉставде, жѐно, цѐзву да срȁкнемо јâ и мȍј ро́ђо, уз мȳченицу; ‖ **цѐзвица** ж дем; в. *судић*

цѐмāт -а́та м ‘заселак’. – Зна́те ли вӣ, ђѐцо, кȁко е Стȁљин сагȳбијо торȉтēт у Стева́новића цема́ту; ‖ **цѐмāтски** -а -о ‘који припада цемату’. – Тô е цѐмāтска ѝмовина; ~ *ȳтрине* ‘заједничке парцеле за испашу стоке’. – У планȉни су, у вре́ме òнō, пȍстојале цѐмāтске ȳтрине и тȁмо е па́сла свȁчија стȍка у ревѐни.

[це́мпер] м. – Обу́ци, сӣне, òвāј цѐмпер на кȍвчāње, па ако ȳгрије, тӣ га раскȍпчāј те се ме́но раскомо́ти, ал нѐмō да га скȉдāш нȁчисто, јȍш је òвō вре́ме вȁрљиво, мȍж да се озе́бē ȍчас.

ценàрика ж бот ‘сорта шљиве’. – Мӣ смо у О́рници ѝмали разнорâзне шљȉве: и бѐросāвке, и рàнуше, и цȑношљиве, и бјѐлошљиве, и компȉруше, и мàцāрке, и пȉскāвце, и дрѐновке, ȁл што нам је јѐдна ценàрика ра́ђала – то нѐ мош да пȍјмиш.

[цѐп] м. – Кâжу кад е ôн бȉјо блàгājник у за́друзи да е би́ла пра́зна кȁса, а пȳни цѐпови.

цѐпāрош м ‘ситни лопов, који краде из цепова’. – Јâда се цѐпāрош кȁко е дȍшло зȁдње вре́ме, вѐлӣ: нѐ смије чȍвек лȁсно свȍју рȳку да заву́чē у тȳђӣ цѐп.

цȉбра ж ‘отпад при печењу ракије’. – Цȉбру смо изручи́вали у свȉњскȳ ба́шчу, па су свӣње кȑцале кȍшчице и јѐле је́згру.

ци́броња м ‘пијаница, алкохоличар’. – Пȳшти, брê, тôг ци́броњу, видӣш да е прȍпō од ракȉчинē.

цȉвцāн -а́на м ‘врабац’. – Кажу да е бољи цȉвцāн у ру́ци но гȍлуб на гра́ни, а ја нѐ знам шта би ми ни цȉвцāн ни гȍлуб.

цȉгарица ж ‘цигерица, јетра’. – При́чō Ȍбрад кȁко га е јàмпȳт спа́сла цȉгарица, пȍцркали смо му ȍд-смија; ‖ **цигѐрли** непром ‘који има боју цигерице’. – Нѐ знāм кȁко би ти рѐкō: ѝмала е нѐку блу́зу нàкō цигѐрли бȍē и òтишла е òнӣм дȍњим пути́ћом.

цȉгеричāрка ж ‘зла жена, која »једе« цигерице’. – Òнā њѐгова цȉгеричāрка јѐдē жи́ве љȳде.

цȉгљāв -а -о ‘висок а мршав, танак’. – Нӣје се јȍш пȍдатко, ал цȉгљāв, вѐлē да е нȁјвисȍкшији ȳ-школи,

цȉгљати -āм несв ‘израстати нагло’. – Пȍчō Јȍван да цȉгљā на за́мерак, мешчȉнӣ да е за јѐдно љѐто, стȉгō ȍца.

цȉднути се -нēм се св ‘ритнути се, бацити се задњим ногама’. – Цȉднȳ се зȁдњим нȍгама, сȁмо ће́внуше пȍтковице и зȁрза.

џилѝтати се -ā̏м се ‘праћакати се, ритати се’. – Штȁ се џилѝтāш ко прâсе у џáку. – Не џилѝтāј се тȕјнāк ко нѐко ждрêбе, но се скрáси да те бȁба ȍкȕпа.

џѝмрија м / ж ‘тврдица’. – Џѝмрија е тô, вѐћи је њѐгōв дѝнāр нег нѐчија плáта.

џȍгљāв -а -о ‘нераван’. – Кȕћи им нѐзгодно прѝћи, ȕзак, џȍгљāв пȕт, а свѐ дрȕгō е, нêма штȁ да се рѐкнē, кȁпа дȍље.

џȍка ж ‘краћи капут’. – Стâлно е ђéдо говȍријо: ћѐцо, љѐти понѐсте џȍку, зѝми кȁко вам дрāго; ‖ **џȍкица** ж дем; в. *заковчавати*; ‖ **џокѐтина** ж аугм пеј; в. *навуљати*.

џȍмба ж ‘испупчење на путу’. – Штȍ, брê, љȕди, не поравњáте ȍвāј пȕт но вам свѐ џȍмба до џȍмбē; ‖ **џȍмбица** ж дем. – И на мâлој џȍмбици мȍш слȍмити нȍгу; ‖ **џȍмбāс** -ста -о ‘нераван, каменит (терен, пут)’. – Наѝђосмо на нѐки џȍмбāс крâј, мȁло-мȁло па нѐке неравнѝне да слȍмѝш врâт.

џȍнгљати -ā̏м несв ‘причати неповезано, брбљати, звоцати’. – Џȍнгљала му Милѝчара цѐо жѝвот и ôн од нȁкē домȁћѝнске кȕће нȁчинѝ цигамáлу у кȍјōј се нѝ за-каки рêд нѐ знā. – Џȍнгљала му дâн-нôћ докле нѝје ȍд њега нȁправила ȍбичног ништáка.

џóњати џôњам несв ‘дуго спавати’. – Џôња до пóднē, вуцибȁтина јѐдна, нѝкад од њега чȍвек бѝти нéће.

џȍра ж ‘крмача’. – Вѝдѝш кȁкā јој е кȕћа: кȍ да у њој жѝвѝ џȍра, а јȍк жѐна.

џȕгљати џȕгљāм несв ‘стално приговарати, наговарати’. – Џȕгљала му дâн нôћ док га нѝје подурјáсила да се зȁвадѝ с ȍцом и д-ȍдȕ ȍд кућē у вáрош.

џȕкац џȕкца м **1.** ‘пас’. – Зȁлеће се на њѐга нѐки џȕкац и да у рȕкама нѝје ѝмō нѐки ȍплавак, не знāм штȁ би се дѐсило; **2.** ‘човек пасје нарави’. – Тô ти је ȍбичан џȕкац, кад ти јâ кâжем, нѐмō ш њѝм д-имāш пȍсла.

џȕкела ж **1.** ‘стари пас, скитница’. – Џȕкелама нѐ требā брáнити да лȁјȕ, тô им је пȍсō; **2.** ‘лош човек’. – Тô човѐка ни вѝђело нѝје, ȍбично џȕкела и тô ȍнā од гȍриг; ‖ **џȕкелчина** м аугм ‘некарактеран човек, рђа’. – Бѐжи од ȍнē џȕкелчине дȍкле те нȍге нȍсē.

џȕмбус џȕмбуса м ‘неред, русвај’. – Ђе гȍј су ȍни дȍшли, нȁправили су џȕмбус, зȁтō дѝље ȍд њѝг.

џȕмлē прил ‘заједно, ђутуре, редом, све’. – Ȍћу да ти кȕпим свѐ џȕмлē, ал мôра да ми спȕштѝш цéну.

џȕпити -ѝм несв ‘чекати’. – Ђѐ си дȍсад, кȕмим те Бȍгом, џȕпѝм вóђе ȍд-јутрос.

џȕца м ‘лош човек’. – Пȕшти тȕ џȕџу, тô човѐка вѝђело нѝје.

Ш

шȁв[1] м ‘поруб, линија по којој се шивењем спајају два комада платна’. – Нѐшто ми се рȁшијо ȍвāј шȁв на дѐснōј ногȁвици; в. *расѝеглати*.

шȁв[2] м ‘шраф’. – Нѐ могу д-ȍдшавѝм ȍвāј шȁв, млȍго е зȁрђō, кȁндер мéно гâса да пȍпуштѝ; в. *ѝопривити*.

шâвањ шâвња м ‘дрвена посуда за умивање и прање ногу’. – С вѐчери снȁја сѝпā млāкē вȍдē у шâвањ и прѝнесē д-ȍперē свѐкру нȍге.

шáвница ж ‘баскија (в.)’. – Истрȕжи ми шáвнице трѝ са пêт, нѝ лијек нѐ(ј)аче.

шȁјак шȁјка м ‘врста штофа слична сукну’. – Кȁсније је шȁјак пȍчō да се нȍсѝ мешто сȕкна; ‖ **шȁјкан** шȁјкана -о ‘који је од шајка’. – А дȍље шȁјкане панталóне, ȕске, ȍнē скѝјāшке, закȍвчāш ȍнā трѝ дȕгмета, навȕчēш преко пêте пȍтпетнике тȁкō

да пантолóне нѐ могӯ да ти се извýчӯ из чȁрāпа, òбуеш вȕнене чȁрапе, па кòндуре и шѝбāј; в. *долама*, *микада*.

шȁјкача ж ‘српска народна капа, део народне ношње’. – Па кад бѝднē прâзником, мȍмци обýчӯ нȍшње, òбујӯ òпāнке, гóре тȕрē шȁјкаче, ко цвјѐтови у лѝвади.

шȁјтōв -ȍва м ‘дрвена славина на бурету’. – Повѐди рачýна кад ȕточѝш вѝно у бȍкāл, дȍбро прѝвѝ шȁјтōв.

[шȁка] ж анат. – Нѝје шѣ̀о да му дȁднē ни шȁку брȁшна, кукавѝчēнда јѐдна; ‖ **шȁчица** дем од *шака*. – Ȕзми у шȁчицу мéно мѐкѝња па дȁдни јáги да пȍлѝже; ‖ **шакѐтина** ж аугм од *шака*. – Имā шакѐтину кȍ водѐничкѝ лȍпāр; ‖ **шȁчӯрда** ж ‘и с т о’. – Нѐ дао ти Бȏг да те ȏн кроз њѐгове шȁчӯрде прȍпуштѝ; ***изр***. *с-шȁкē* ‘нешто једнако ширини длана’. – Тѐ нȍћи пȁднē мéно снѝјега, нȁкō с шȁкē, па смо по трȁговима мȍгли да разȁзнāмо кȕдије су прȍшли кȕрјāци; ~ *јâда* ‘ситно, бедно, мало’. – Нѐма штȁ да вѝдѝш, шȁка јâда.

шакѐтати се -āм се несв ‘туђи се песницама’. – Кад се пȍсвађаше, пȍчēше се шакѐтати ко сȕмāнути.

шаклáмити шȁклāмѝм ‘причати без везе, галатити (в.)’. – Млȍго е дȍбар òнāј Лѝсо, ал шȁклāмѝ, брȁте, ко нѝко, мȁло-мȁло па му се òмакнē кȍјā гȁлāтна рѐч.

шȁковати се шȁкуем се (не)св ‘руковати се’. – После свѝг тѝје смѝцалица, мѝ се измѝрисмо и шȁковасмо.

шȁкопѝс м ‘рукопис’. – Ȏн ти је ѝмō шȁкопѝс ко сврȁчјē нȍге, нѝко жѝви нѝје мȍгō да прȍчитā њѐгово пѝсмо.

шȁл м ‘топли вунени одевни предмет око врата’. – Да ми нѐ бѝ ȍнōг мâјчиног вȕненог шȁла да зȁвијем увѐта по ȍнōј мѐћави, òтпадоше.

шáла ж ‘досетка, кратка духовита прича’. – Шáла нȁ стрāну, ал мȏрам да ти кȁм да тȏ нѝје човечȁнски. – Знâш кȁко се кâже: у шáли па привáли, ал у ствáри знâј да е у свȁкој шáли пȍла ѝстинē; ‖ **шȁљив** шȁљива -о ‘духовит, смешан’. – Бѝјо е стâлно нȁсмијан и шȁљив.

шалабáзати -àбāзам ‘бесциљно врљати, лутати’. – Шалàбāза по сѐлу ко òнāј по тȕђōј кȕћи.

шалабáјзер м ‘ветропир, несигуран, незрео’. – Тȏ е јѐдан òбичан шалабáјзер, од њѐга е и Бȏг дѝгō рȕке.

шалàкати се -àкāм се ‘шалити се, уживати у шали’. – Ђѐца, шалàкајући се, зȁстадоше, не прóђе млȍго, изѝђе нȁ пȕт бȁба нȍсēћи у кȕпусовом лѝсту јȁгоде, црвѐне и јéдре.

шаљѝвција м ‘који се шали, који прича шале’. – Бѝјаше пȍкōјни Дѐсимир шаљѝвција, нѝје му ѝмало нȁдалеко рáвна.

шȁмлица ж ‘ниска столичица са два ногара као на клупи, без наслона и са прорезом на седишту ради лакшег преношења’. – Сѐдѝ ђéдо на шȁмлици, сȕче брȕк и прѝча кȁко е ȏн, кад је бѝјо дѐчкѝћ, јȁо кȍње без сѐдла и дизгѝна.

шангарéпа ж бот ‘повртарска биљка Daucus carota, шаргарепа’. – Кад òстављāмо тȕршију, мѝ тȕрѝмо дȍста шангарéпē.

шандрȗцнути шȁндрȗцнем св ‘скренути с ума’. – Нѐшто ми чȕдно ѝзглѣда у пȍтоње врéме, кȍ да е мéно шандрȗцнō, далѐко бѝло.

шȁнтāв шȁнтāва -о **а.** ‘мањкав, инвалидан, фаличан’. – Нѐ знāм штȁ би ти рѐкō, дȍшō нȁкō шȁнтāв, нѝје ȏн прѝлика за вȁшу Радȍвāнку; **б.** ‘траљав, неуредан’. – Ѝдē нȁкō шȁнтāв, нѐ би му ȕзō ȍра из рȕкē.

шȁнтати -āм несв ‘храмати’. – Ѝдē нȁкō шâнтајући за óвцама; ‖ **шантȕцати** -āм несв дем. – Шантȕцā ȍнō пѝргаво пѝле, мȏра да му е нѐко прѐбијо нȍгицу.

ша̀нути ша̏нēм св ‘шапнути’. – Ка̂же ô н ньô ј: дóђи, вѐлӣ, да ти нѐшто ша̏нēм кȍ врȁна пи̏лету; ‖ **ша̀птати** / **ша̀пћати** ша̏пћēм несв ‘шапутати’. – Ê, мô ј рȍде, не врéдӣ се трýдити кȍ-нō што ни̏је ва̀ј дē глýвōм ша̀пћати, ни ћȍравом намигúвати; ‖ **шапу̀тати** ша̀пућēм несв. – Ду̏го су њи̏г двȍе нѐшто шапу̀тали, а ȍбрази им би̏јагу порумѐњели.

ша̏п м ‘заразна вирусна болест папкара’. – Вѐлē да у ста̏ду с óвцама ва̀љā др̏жати пȍнеку кȍзу споради ша̏па.

шáпа ж ‘стопало код неких сисара, звери, паса’. – По ȍнōм сни̑éшку што е па̏о свѐ се ви̏дē шáпе куда ку̏рјаци прȍлазē, па смо та̀кō зна̏ли ћѐ да им пȍтурӣмо за̂мке; ‖ **ша̀пица** ж дем. – Ȍнō ма̏че се уми̏љāва, па свѐ ди̏жē ша̀пицу на ди̑éте; ‖ **шапѐтина** – Нѐке вѐлике шапѐтине поред тȍра се ви̏дē, кȍ да е мѐђед прȍшō.

ша̏пāт м ‘тих, безгласан разговор’. – Нѐ знајӯ љу̏ди да се пȍђекад ша̏пāт на̏јбоље чу̏е.

шапѐљати -āм несв ‘ићи полако, ногу пред ногу’. – И ȍнō, на̀кō ма̀ло, свѐ шапѐљā уз ћѐда за стȍкōм.

[шáра] ж. – Кад и̏сплетēмо ча̀рапе, ми пȍтље извéзēмо шáре пȍ-њима; ***изр***. *нѐ̂ће га* ~ ‘не иде му од руке’ – Шта гȍ ј је прóбō да ра̂ди, банкроти́рō е, нѐ̂ће га шáра ни̏ ли̑ек и гȍтова ства̂р.

ша̀ран ша̀рана м зоол ‘отровна змија Vipera berus, шарка’. – Зна̀дијагу ȍвӣ на̀ши да за̀пјевāју ӯ-глāс ȍнӯ: *на вр̏ бр̏да ша̏ран гу́ја сӣа̂ва, свѐ се бȍӣм у̀јешће ми дра̂го.*

шáрати ша̂рам несв **1.** ‘украшавати ћилиме’. – Пјѐваше Ву̏косава: *ша̂рам ћи̏лим у ӣра̂ бȍје / дóђи, дóђи, ми̏ло мȍе*; в. *шарен*, *шарено село*; **2.** ‘имати тајне љубавне авантуре’. – Ја̂, вѐлӣ, вȍјнāк кр̏вāрим за ȍта̏цбину, а тӣ на̀шла да ша̂раш по сѐлу (7: 125).

ша̀рен -ѐна -о ‘разнобојан’. – Ни̏шта љѐпше но кад с прȍљећа пȍглēднеш ȍнāј ша̀ренӣ шарѐнӣш по ли̏вадама: кȍлко ра̂знијег цвети́ћā, лептири́ћā, бу̏бӣца, ти̏чӣца и коека̀кијег красóтā и љепóтā; ***изр.*** ~ *сѐло* ‘гробље’. – Кȍда̄-нас тӣ грȍбље зȍвӯ ша̀ренō сѐло за̀тō што се спȍмēње ша̂ра; ‖ **ша̀ренкāс** -ста -о ‘који је помало шарен’. – И̏мадијаше неку ша̀ренкāсту блу́зу.

шарѐнило с ‘разноврсност боја’. – Кад пȍглāш вáшер, ви̏дӣш јѐдно шарѐнило на свѐ стра̂не.

шарѐнити се / шарѐњети се -ѐнӣ(м) се ‘преливати се у мноштву боја, бити обележен разнобојношћу’. – Шарѐњеле се ли̏ваде у ма̏ју ко ћѐтлӣћ.

шарѐница ж ‘шарена поњава за покривање’. – Бȍље са слȍгōм под шарѐницōм него са сва̏ђōм у рáскошну двóрцу.

шарѐнӣш -и́ша м в. *шаренило*. – На свѐ стра̂не шарѐнӣш од нȍшњӣ у кȍē је нáрод би̏јо обу́чен на сáборима; в. *шарен*.

ша̂рка ж **1.** ‘део металног окова прозора, врата’. – Извáлила ми се ша̂рка на врáтима па нѐ могӯ ла̏сно да се при̏творē; **2.** ‘отровна змија’. – Кад је кȍсијо у Ду́бовима ви̏ђо вȍлику ша̂рку; в. *шаран*; **3.** ‘болест шљива’. – И̏мадијасмо ма̀цāрку, ни̏је на̀д њōм и̏мало шљи̏вē, ал је сли̏сти ша̂рка прȍклēта.

шáроња м ‘шарен во’. – Кад је ȏн ш њѐговим шáроњама сти̏го пред водѐницу, сви су глѐдали у̀ њи̏г ко у чу̏до: и̏мало е у̀-њима, бра̀т бра̀ту, пѐтнēс тȍва̄ра; ‖ **шáроњица** м ‘шарени јунчић’. – Ȏн ȍтимари и на̀поји Ки́тоњицу и Шáроњицу и свѐ им тѐпā ко ђѐци.

ша̀ротак -тка м ‘местимично отопљен снег’. – Кад пȍглēднеш ȍнамо преко пȍтока, ви̏дӣш ша̀ротак, пȍ тōм зна̂ш да е зи́ми одзвȍнило.

шàруља ж ‘крава шарене длаке’. – Ȍнā јȕница е од Шàруљē па смо ре́шили да е ȍставӣмо за при́плод; ‖ **шàруљица** ж ‘шарена јуница’. – Пȍдāј шàруљици мѐкӣња; в. *шеле*.

шàстук шàстука м ‘мања стега, менгеле’. – Ѝди ȍвō сте́гни у шàстук па га претурпѝјāј чàском; ‖ **шàстучина** ж аугм пеј. – Код кова́ча сам вѝђо шâстучину, нѝје мàњӣ од оног шпȍрета; ‖ **шàстучић** м дем. – Ѝмā код са́јџије шàстучић воѝцнӣ, ко пàкло дува́на.

шâтра ж ‘шатор, чадор’. – Кад бѝднӯ са́бори, ȍндак кавѐџије пȍставē шâтре и аста́ле и тȕјнāк се, ко ѝмā пâрā, гȍстӣра.

шàцовати -уем несв ‘оцењивати оком, меркати’. – Отвȍри чѐтворе ȍчи, дȍбро шàцӯј, нѐмō да бр̏љнēш ко мàче у варѐнику.

шàшāв -а -о ‘луцкаст, малоуман’. – Јѐ ли, брê, шаша́вко јѐдан шàшави, знâш ли ти кȍ ти је дȁо свѐ тô што ѝмāш?; в. *запера́к*.

шаша́вко м ‘луцкаст, малоуман човек’; в. напред *шашав*.

шашàвуља ж ‘шашава жена’. – Ȍнā мȍја шашàвуља мѝслӣ да ôн прѝча ѝстину, а не пȍзнае ту сȍрту љу́дӣ.

шàшина ж ‘стабљике кукурузовине које се везују у снопове’. – Кад шàшину врȍбовӣм прȕшћом пȍвēжемо у снȍпове, ȍндак снȍпове пȍтрпāмо у ку́пе споради су́шēња и кад се дȍбро ѝсȕше, ȍнда ђѐнēмо стȍгове па зѝми да́емо стȍци по јѐдан ȍброк.

шàшљика ж сглт ‘посечена кукурузна стабљика’. – Шàшљика по шàшљика снȍп, снȍп по снȍп ку́па, ку́па по ку́па стȍг.

шàшовац -ōвца м ‘део таванице вајата или млекара’. – А у вајáту између гре́дā су би́ли згȍдно ȍбрāђени шàшōвци, жу́ти кȍ лѝмун.

ша́шољити -ӣм несв ‘додиривати, миловати врховима прстију’. – Ȍвā бȁбина размàзлотина вȍлӣ да е бȁба ша́шољӣ по ле́ђима.

швѐрц м ‘кријумчарење’. – Це́лог живȍта се тâј бȁвијо швѐрцом, нѝје шћѐо нѝкако д-ȍзногӣ гȕзицу.

швѐрцер швѐрцера м ‘кријумчар, препродавац робе’. – Док не наи́ђоше швѐрцери преко ва́шеришта, нѝко ме и не пи́та пошто прȍдаем крѐч.

швȍрц непром ‘без новца’. – Кад је ȍстō швȍрц, ôн се упреподо́бијо, на рàне да га прѝвијеш.

швр̏љати швр̏љам несв ‘скитати, љубависати’. – Швр̏ља ôн сàд, швр̏љō му е и ȍтац кад је бѝјо њѐговијег гȍдӣна, свѐ у свȍе вре́ме.

ше́ва ж зоол ‘птица из пор. Alaudidae’. – Ȍвē гȍдинē имā дȍста ше́вā у нàшем крàју.

шѐвāр -а́ра м ‘варијетет храста, погодно дрво за кровну грађу’. – Ȍнāј шѐвāр из Луго́вā е ву́кло чѐтири чѝвта вȍлōва.

ше́вати шêвам несв ‘померати балван помоћу палија (в.)’. – Ше́васмо поме́но онај бȁлван и јѐдва га натȍваристмо; ‖ **шѐвнути** -нēм св ‘померити’. – Шѐвни овај дѐбљѝ крâј тру́пца с том пàлијом.

шевр̏дати -āм несв **а.** ‘заносити се у ходу’. – Шевр̏дā и травѐљā нѐкако, ал јѐдва, кȍ да е на тȕђӣм нȍгама; **б.** ‘расклимати се’; в. *лувӣ, разлокаӣи се*.

ше́га ж ‘шала, забава, смех’. – Ђѐрајȕ нѐку ше́гу с бȁбōм, а и ȍна ме́но пођети́њила па јој, ѝзглēда ми, тô и пàсуе.

шегàчина ж ‘шала, смејурија’. – Ама, трѐбā издр̏жати тȕ шегàчину.

шега́чити се шѐгāчим се несв ‘шалити се, забављати се’. – Тȕј ти се ȍни пȍчнӯ шега́чити и комендѝјати те испозабȍрављају свѐ мȕке и нѐвоље. – Кад ѝшћерају пȍстат, ȍни пȍ́седају и пȍчнӯ да се шѐгāче.

шѐгрт шѐгрта м ‘ученик који учи занат’. – Кад је Са́во ỳчијо за̀нāт, бѝјо шѐгрт код Жѝвка Вѝлиповића до̀ље у Драга̀чици.

шѐдѝт -и́та м ‘експлозив’. – Ѝмō Ста̀ниша шеди́та, до̀њō из ма́јдана, о̀стало кад су мини́рали ка̀мēн.

шѐдрња ж ‘старудија’. – Нѐ знāм, чо̀вече, што чỳваш о̀вē шѐдрње, што̀ то не по̀бацāш но се са̀мо завр̀зуемо о̀ко њѝг.

ше́нити ше́нѝм несв ‘понизно молити, удворавати се’. – Шта̀ му ше́нѝш, ко̀јѝ крѝвāк, це́лог живо̀та?

шѐнични -а -о ‘пшенични’. – Мѝ смо шѐнични љѐб јѐли са̀мо о бла̀гдāнима, а на̀кō мỳрузни ил ра̀жани.

ше́нлук шѐнлука м ‘весеље, славље уз пуцњаву’. – Тѐ но̀ћи о̀ни на̀чинē нѐвиђен ше́нлук, по̀ла сѐла су избу́дили.

шено̀кле ж мн ‘слаткиш од беланца, шненокле’. – Пову́ци, ћѐро, тỳ шѐрпицу с млиј́еком ма̀ло ка кра̀ју шпо̀рета и о̀ндак ка̀шиком тỳрај о̀вō ỳмỳћено бела̀нце, па кад те кне́дле по̀чнỳ да нара́стају, тѝ иг о̀ндак окре́ни да се скỳвају и с дрỳгē стра́нē и ѐтē ти шено̀кле го̀тове о̀час, о̀ндај уму́ти и до̀бро пошећѐри жума̀нцāд, до̀дāј ме́но браша́нца и дви́ј́е-трѝ ку̀тлаче о̀нōг ѝстог млиј́е́ка и прѐлѝ о̀згō шено̀кле.

шѐнут -а -о ‘луцкаст, блесав’. – Ѐн ти је ма̀ло шѐнут, нѐк идē сво̀ѝм пу́том, а тѝ знѐ̂ј да е бо̀ље с му́дрим пла̀кати но са шѐнутим пѐвати.

ше́нути шѐнем св ‘скренути с ума, пореметити памећу’. – Зго̀дно ше́нō весѐлнѝк, нѝје му ла̀сно.

шѐпāв -а -о ‘хром, ћопав’. – И о̂н ти, на̀кō шѐпāв, ѝзнесē на ле́ђима о̀нō брѐме о̀здō уз Ѐкутњицу.

ше́пати шѐпāм несв ‘храмати’. – Још нѝје прѐстō ше́пати о̀д ондај кад се скр́ка с трѐшњē.

шѐпртља м ‘невешт, неспретан човек’. – Тѐ е шѐпртља јѐдна на̀јобѝчнијā, са̀мо мла̀ти пра́зну сла̀му.

шепр̀тљати -āм несв **а.** ‘радити неспретно, невешто’. – Нѐмōјде да шепр̀тљāш, него се ỳзми ỳ-памѐт; **б.** ‘брбљати, ширити аброве’; в. *шрш*.

шептѐли ‘боја брескве’. – Ѐкречијо ми Мѝћа ку́јну у шептѐли бо̀ју, а штỳка̄тор у би́ј́ело.

шептѐлија ж ‘виноградарска бресква’. – У срѐд вѝнограда ѝмали смо шептѐлију, би́ла е сла̀ђā од шѐћера.

шепу́рак -рка м бот **а.** ‘дивља ружа, шипурак, Rosa canina’. – С јѐсени смо ѝшли з-ба̀бōм ỳ планину да бѐрēмо шепу́рке па нам је ма̂јка о̀д њѝг кỳвала мло̀го до̀бар пѐкмез; **б.** ‘калемљена ружа’. – А поред про̂шћа, у а̀влији, бѝјаше рѐд ка̀лемљениг шепỳрāка свакора̂знијег бо́јā.

шепу́рити се шѐпỳрим се несв ‘гордити се, кочоперити се, хвалисати се’. – Кад је ѝзабран за кмѐта, начѝњō се са̀в ва́жан, о̀бријо се, о̀бỳко сто̀ēће оди́ј́ело, ỳзō кмѐтовски штâп па ѝдē кроз сѐло и шѐпỳри се ко̀ паун; в. *пућпурикапи*.

шѐрбе шѐрбета с ‘напитак од упрженог шећера’. – Да ти те́та на̀чинѝ шѐрбе, о̀ма ће ка̀шаљ да по̀пуштѝ.

ше́рет шѐрета м ‘шаљивџија, забављач’. – Ѐнāј Бра́нков шѐрет нѝје нѝког о̀стављō на ми́ру.

ше́рпа ж ‘велика плића посуда за кување’. – Кад млиј́е́ко про̀врѝ, пову́ци ше́рпу ме́но ỳкрāј нек о̀баврѝ; ‖ **шѐрпица** ж дем. – Тѝ ћеш мѐне д-ỳчѝш: кад сам ја̂ слу́жијо во̂јску, тѝ си вỳко шѐрпице по пѐпелу; ‖ **шѐрпина** ж пеј. – Ѝжњѐ нѐку о̀бјену шѐрпину и вѐлѝ: ѐвē ỳ-њō̂ј ми пога́сте крѐча, трѐбаће ми д-о̀кречѝм ку́јну; ‖ **шерпѐтина** ж ‘и с т о’. – Што̀ си тỳрила о̀нỳ шерпѐтину но́ђе да нѐко на̀ њỳ на̀газѝ.

ше́тати шêтам несв ‘бити у шетњи, рекреативно ходати’. – И прѝча ôн кȁко су иг стра̏жа̄рно извòдили у за́творску àвлију ђе су поме́но ше́тали, па јòпēт у бу̏вару; ‖ **шѐткати** -а̄м несв дем. – Шѐткā бȁба по àвлији, лȍмкā пр̏сте, пòђекои пу̏т се прѐкрстӣ и ишчѐкуе дȁ л ђе да кмêкне ди̯е́те; ‖ **шѐтколити** -ӣм несв дем ‘шеткати’. – Нѐ ра̄ди нѝшта но шѐтколӣ ме́но по àвлији и тô ти је.

[шѐћер] шѐћера м. – Нѐким љу́дма и шѐћер гр̏кне; ‖ **шѐћēрни** -а -о ‘од шећера’. – Од у̀кува̄ног шѐћера с вòдōм нàчинӣ се шѐћēрни су̀лц па се пȍсле у њѐму ку̀вā вȍђе и тàкō дȍбијеш слàткō.

шећéрац -рца м ‘кукуруз за кување’. – Ȕкували шећéрац па да́ли ђѐци, а ȍна да се пòда̄ве јѐдȕ̄ћи.

шѐћерити -ӣм несв ‘стављати шећер, заслађивати’. – Нѐмō мѐне шѐћерити кȁву.

шећѐрлија ж ‘сорта јабуке слатког плода’. – Код Ги́шинē шећѐрлије ти Ȍбрад са̀чекā Сȁву Стòјановића и зàскочӣ му на ле́ђа (5: 147).

шећѐруша ж ‘вештачка ракија’. – Вѐлē да е Мѝлисав прȁвијо нѐку шећѐрушу, ту̀рӣ ква́сца и шѐћера у ци̏бру и дȍбијē ту̂ ракѝчину кòјā нѝје нѝ за шта.

[шѐшӣр] -и́ра м; в. *шубара*; ‖ **шешѝрӣћ** -и́ћа м дем ‘шешир с мањим ободом’. – Нàбијо ȍнāј сла̀менӣ шешѝрӣћ и ȍде нѝз-пу̀т; ‖ **шешѝрче** -ѝрчета с ‘и с т о’. – Нàбави му на ва́шеру нѐко шешѝрче, вàљā му кад по сунчàници ѝдē зà стокōм; ‖ **шешѝрчина** ж пеј. – Нàту̀ко нѐку шешѝрчину, јѐдва га пȍзнак.

ши́ба ж ‘прут’. – Ȕзми ши́бу, па га дòвати по гу́зи, опаме́тиће се.

шѝбати -а̄м несв ‘туђи шибом, прутом’. – Нѝје иг шѝбō чêсто и за свȁки немѝрлук, али за »не́ћу« гу̀зица е вàзда би́ла мȍдра. ***изр.*** *Ма̄јка јѐднōм ру́кōм шѝбā, а дру̀гом мѝлуе.*

шѝбе! ‘узвик којим се тера пас’. – Шѝбе, дàндаро јѐдна! – Ôн с вра́тā вѝкну: шѝбе! – те тàкō ȍћера ȍнȕ̄ ђу̀мару што е пȍчела да лȁе на ку̀ма.

[шѝбица] ж; в. *шуце*, *упреденчити*.

шибѝца̄р -а́ра м ‘везена платнена кеса за држање шибица’; в. *чешљар*.

шѝваћӣ -а̄ -е̄ ‘који је у вези са шивењем, који се тиче шивења’; ***изр***. *~-а̄ ѝгла* ‘игла за шивење’. – Ѝмā шѝваћā, а ѝмā плѐтећā ѝгла, а ѝмā и ѐклōвка; *~-а̄ маши́на* ‘машина за шивење’. – Уз ђѐвојачко ру̀во ȍбично е ѝшла и шѝваћā маши́на.

шѝвōн -о́на м ‘памучни материјал за израду постељине, рубља’. – Нàбавила двȁес мѐта̄ра шиво́на за àљине и коѐшта дру̀гō; ‖ **шѝвōнски** -а -о ‘који је од шифона’. – Шта се ци̏е̯епаш ту̀јнāк ко шѝвōнске гȁће.

шивòњēр -е́ра м ‘велики орман, шифоњер’. – Ѝмало е двòкрӣлни, трòкрӣлни и четворòкрӣлниг шивоњéрā у кòӣма се дȕ̏жō вѐш и оди̯е́ла, а на њѐму су стȁјале те́гле слàткōг и дȕ̏ње.

шѝја ж ‘врат код живине’. – Тô ти је ѝста ствâр, што ви́кō ȍнāј: нѝје шѝја но врâт; ‖ **шѝ[ј]ица** ж дем; в. *ба̄шак*, *ша̄ица*.

шикȁна -àнē ж ‘злоба, злонамерно стварање тешкоћа неком из пакости, врста прогона’. – Ôн ти је прежи́вљō ȍпасну шикȁну, ал, ва́ла Бȍгу, свѐ је прȍшло.

шѝкара ж ‘густа непроходна шума са ниским растињем’. – У ȍнōј шѝкари ти се ôн са̀крио кад су нашли Бугара́ши и тàкō спâсо глâву.

шѝкљати -а̄ несв ‘изливати се у јаким млазевима’. – Кад ѝзвадик чѐп, ôн ми ѝспаднē и ȍдонуд пȍчē да шѝкља̄ ши́ра, јѐдва се сна́ђок да зу̀ставим ȍнāј млâз; ‖ **шѝкнути** -ēм св ‘нагло покуљати, потећи’. – Кад га е ȍнāј Бугàра̄ш ȕдарио ку̀ндаком, њѐму веселни́ку одјàмпȕ̄т шѝкнȕ̄ кр̏в на у́ста.

шѝктати шѝкћēм несв ‘сиктати, говорити љутито’. – Шта шѝкћēш ту̀јнāк за нѝ̏ђе нѝшта; в. *љут*.

шӣло с ‘алатка којом се пробија кожа’. – Нѐ може да се прȍшијē ђȍн бе-шӣла. – Џа̏ба ти се пра̀ћати противу шӣла.

ши́љак ши́љка м **1.** ‘заоштрен колац на који се набија бравче ради пецидбе, ражањ’. – Ал ȍни вȍлē д-ȍкређӯ ја̀гње на ши́љку, нѝ абера што ѝмā и љѐбнā врӯна и пр̀жуља; **2.** ‘колац за који се везује пласт да би се привукао до стога’. – Тај ши́љак за пла̂шће је дуга̏чак два́-трӣ ме́тра и он се подву́чē под пла̂с, а пошто ѝмā рӯпе на̀прēд и поза́ди крȍж њӣг се прову́чē кȍнопац ил вла̏чег кои се прѐбāци преко пласта и за̀-тēгне, а дрӯги вла̏чег је вѐзан за прѐдњи крāј и он се ка̏чи за ора̀чицу на ја́рму и та̀кô се пла̂шће ву́чē до ко́ца ђе се ђѐне сӣ̑ено.

шӣљат шѝљата -о ‘заоштрен’. – Дȍдāјде му ȍнāј шѝљати кȍлац.

шӣљати шӣљēм несв ‘слати’. – Пӣта ме Јȍрдан ка̏ко ја шӣљēм па̀ре сӣну ӯ-вōјску, а ја̂ му ка̂м да тӯрӣм у пи́смо.

шӣљег шѝљега м ‘млад ован’. – Ȍнōг шѝљега ћемо за̀ свадбу, ако Бȍг да̂.

шиљѐже -ѐжета с ‘млада овца’. – Има́мо трѝјестину ова́цā и пе́шесторо шѝљежāди.

ши́љити шӣљим несв **1.** ‘оштрити, подоштравати нешто’. – Ѐнē иг ȍтишли да шӣље та̏чке за патлица́не; **2.** ‘инатити се’. – Ђѐ на́ђе на мѐне да га шӣљиш.

шӣљкати се -ām се несв ‘гуркати се, боцкати се (без зле намере), играти се’. – И вȍлови мȍгу да се шӣљкāју ко нѐка ђѐца.

шиљокȕрāн -а́на м ‘млад, дрчан и самоуверен момак, жутокљунац’. – Ȍнӣ шиљокура́ни мӣслē да свѐ зна̀ју, док нѐ кокнӯ гла́вōм ȍ-зӣд.

шимѝзēт -е́та м ‘ниски дуги ормарић с огледалом’. – Шимѝзēт од ма̂јчиног рӯва, кад је на̀чињена нȍвā кӯћа, др̀жāли смо у пре́дсōбљу.

шӣмшӣр м бот ‘украсна биљка Buxus sempervirens’. – Ѝмало код те́те Ôлге у а̀влији нѐколко шӣмширōва, пора́сли ко пла́стови сӣ̑ена, нѐ пāмте ка̀д су пȍсāђени.

ши́на ж ‘метални обруч којим је опасан дрвени точак’. – Бȍгме се поизли́зале ши́не на̀ колима, мо́рађемо на̀-зӣму д-ȕдаримо нȍве; ‖ **шӣнски** -а -о ‘који се тиче шине, који је направљен са шином’. – Пр̀во смо ѝмали др̀вена, па шӣнска кȍла, е тѐк ва̂мо ка̀сније су ѝзашле ȍвē, ка́сти, гумара́бе.

шӣндра ж ‘покривка за грађевину од цепаних дашчица’. – Зѐмāјле се шӣндра це́пала и ȍндак је би́ла дуговѐчнија но кад се стрȕжē.

шӣнути -ēм св **1.** ‘ударити, ошамарити’. – Вӣкаше вѐсели А̀лекса: шӣнућу те, Мѝлисаве, два̂ ми ȍка, ако тô бѝднēш још једа̀рēд учѝњō; **2.** ‘попити на брзину’. – А̀јд да шӣнēмо по јѐдну с-нȍгӯј, па да ѝтāмо.

ши́пак ши́пка м **1.** зоол ‘плод шипурка Rosa canina’. – Млȍго е здра̂в пѐкмез од ши́пка; **2.** ‘палац протурен између подвијених кажипрста и великог прста као знак негирања и омаловажавања’. – Ѐвē ти га ши́пак!

шипа̀рица ж ‘одраслија девојчица, девојчурак’. – Ко јȕчē да смо јој би́ли на ба̏-бинāма, а ѐвē ти са̀д – шипа̀рица, го̀това се зађѐвōјчити.

шӣпка ж **а.** ‘батина’. – Ȕзми шӣпку па ѝшибај та̂ го̂вна; **б.** ‘гвоздени ваљкасти предмет’.

шӣпрāг -а́га м ‘ситно растиње, млада шума’. – Ѝзбијо шѝпрāг после ćѐчē, нѐ мож да се прȍђе кроз парцѐлу.

шӣпрага ж ‘ситан град’. – Ȍшинӯ ма̀ло шѝпрага, срѐћōм нӣје на̀њēла млȍго штѐ-тē.

шӣпӯран -рна -о ‘растресит, погодан за обраду (о њиви)’. – Ȍнō зѐмљē вишѐ кућē нам је ла̏корадно, дȍшло на̀кō шӣпӯрно.

шипу́рњача м ‘земља погодна за обраду’. – У ȍвōј шипу́рњачи млȍго дȍбро ȕспӣ кȍмпӣр, јȍш ако нӣје сувȍвица – тô рȍдӣ са̂мо та̀кō.

ши̏пчити -ӣм несв ‘дуго и напорно радити’. – Ва̀лā ши̏пчӣмо по цѐо боговѐтнӣ да̂н, од ỳрāнка до за̀рāнка.

ши́ра ж ‘непреврело слатко вино’. – Ста̀сала ши́ра, ско̀кни те то̀кни јѐдан бо̀кāл.

[шири̏на] -ѝнē ж. – Ньѝва е би́ла дугѧ̀чка преко сто̂ кора́кā а ширѝнē би́ла четре́стак.

[ши́рити] ши̂рим несв – Ѐвō што ти рѐкок нек о̀станē мѐђу-нама, нѐмō ши́рити ди̏ље.

[ши̏рок] -о̀ка -о – Ко го̀ј је би̏јо широ̀кē ру́кē, њѐму е Бо̂г ỳзвраћō сто̀струко.

широко̀рук -о̀рука -о ‘који је широке руке’. – Према широко̀рукō̂м и Бо̂г је ва̀зда би́вō мло̀го дарежљѝви(ј)и**.**

ши̂ром прил ‘потпуно (отворити врата)’. – Кад га е ви̏ђō, о̂н ши̂ром о̀твори ка́пију и изи́ђе прѐдā њ.

ши̏ти ши̏јем несв ‘бавити се шивењем’ – Ни̏је прѐстајала ши̏ти до у ста̂ре да̂не.

ши̏ћāр -а́ра м ‘корист’. – Ỳватијо е зго̀дан ши̏ћāр на то̂м по̀слу.

шићѧ́рити ши̏ћāрим несв ‘имати користи’. – Вѐш[т] ће да ши̏ћāри и кад му мỳва у гỳзицу улѐтӣ.

шићѧ̀рци̏ја м/ж ‘прорачунат човек, рачунција, интережција’. – Ѐн јѐсте шићѧ̀рци̏ја, ал нѐ могу да збо̀рӣм гỳбаво: вѐлики је ра̂дник и ни̏је нѐпоштен, тỳђē нѐће, а сво̀е цѐни.

ши́ће с ‘ствари које се шију, сашивене ствари’. – Оти́ђи до Добри́лē те донѐси о̀нō ши́ће што е испоỳзимала ђѐци мѐре, рѐкла е да ће да̀нāс свѐ би̏ти го̀тово.

ши̏цнути ши̏цнēм св ‘ударити некога танким прутићем’. – Са̀мо сам ме́но ши̏цнō ко̀ња, кад о̂н полѐће у га̀лōп.

ши́чати ши̂чē несв ‘оглашавати се шичањем (о гусану)’. – Кад Да̀рӣнчин гỳсāн по̀чнē да ши̂че, бѐжали смо ко̀лко нас но̀ге но̀сē.

ши̏ш! узвик за терање живине. – Ба̀стало Ста̀нојy С(у)рỳцији да за̀певā о̀нỹ: ши̏ш, пи̏ле, преко̀ лука / др̏ж се, ма̂ла, комшѝлука / др̏ж се, ма̂ла, сво̂г ко̀мшије / ỳдаћеш се при̏је, а ми̏ ỳдарӣмо ба̀совāње; в. *старешинство*.

ши́ша ж ‘бочица за мастило’. – О̀ндај смо ѝмали пѐро и пе́рницу, ши́шу с ма̀стилом и упѝјāч; ‖ **ши̏ше** -ета с ‘бочица за алкохолно пиће’. – А̀јд д-ѝскрēнемо по јѐдно ши̏ше.

ши̏ша ж ‘подшивени препуст крова преко ивице зида куће, испод стрехе’. – Дра̀гишина кỳћа подшивѐна ши̏шō̂м.

шѝшāрка ж ‘плод, семе четинара’. – Скỳпила ђѐца пỳну ко́рпу шѝшāрки па се ш њѝма ѝграју, беја́ги, пѝјаца.

ши́шати ши̂шам несв **1.** ‘сећи, скраћивати косу’. – Зѐмāјле смо ђѐцу ши́шали до гла́вē и ни́си мо̀го ви̏ђети да но̀сē ва̀кē гри̏ве ко што да̀нāс ви̏дӣш па не знāш, Бо̀же ме про̀сти, је л мỳшко је л жѐнско; **2.** ‘стрићи (овце). – Ćỳтра ћемо да ши̂шамо о̂вце.

ши̏шљāк -а́ка м ‘шипраг’. – Увỳкле се кра̀ве у о̀нāј ши̏шљāк и јѐдва сам иг ѝшћерō о̀туд.

шка̀кљив шка̀кљива -о **1.** ‘осетљив (на голицање)’. – Ѐвō ди́ѐте шка̀кљиво, нѐ мош ла̀сно ни да г-о̀кỹпаш ни да га пресвỳчēш; **2.** ‘неизвестан, ризичан’. – Ма̀ло е то̂, да ти пра̀во ка̂жем, шка̀кљива ства̂р.

шка̂рпа ж ‘лепо уређена обала изнад пута’. – Кад смо по̀калдрмили пỳт, ре́шисмо д-ѝскопамо кана́ле, д-ỳрēдимо банки́не и шка̂рпе.

шкарпи́рати шка̀рпӣрам несв ‘уређивати косину поред пута’. – Скро̀з смо о̀балу изнад пỳта шкарпи́рали па кад о̀бникне тра́ва, мо̀ћи ће ла̀сно да се по̀коси; в. *банкина, шкарпа*.

шка̀рт м ‘отпад, одбачена роба’. – Ѝмā и шка̀рта, ал ѝмā и квалитѐтнē ро̀бē, што јѐс јѐс; ‖ **шка̀ртāв** -а -о в. *чкартав.* – Бѝјаше на̀кō шка̀ртāв, па га одба́цили кад је бѝјо на регрута́цији.

шкарти́рати шка̀ртѝрам св ‘одбацити слабије, извршити селекцију’. – Све о̀нō што нѝје пр̀вē кла̀сē шка̀ртѝрај.

шкѐмбāв -а -о в. *чкембав*. – Нисам вѝђо Ми́ша Ерцо̀ва о̀дāвно, мло̀го се уго̀ијо па ми бѝ необично кад га вѝђек на̀кō шкѐмбāвог.

шкѝљāв -а -о ‘који има једно око; слабовид’. – Он, на̀кō шкѝљāв, по̀че нѐшто да др̀вѝ.

шки́љити шки́љѝм несв в. *чкиљити.* – О̀нā жѝжалица шки́љѝ, јѐдва се вѝдѝ у̀-соби.

шко̀дити шко̀дѝ(м) несв ‘штетно деловати, сметати’. – Штô пѝјеш кад ти шко̀дѝ, вѝдѝш ли да ћеш да се упро̀пāстиш.

шко̀дљив шко̀дљива -о ‘штетан’. – Свѐ што е шко̀дљиво трѐбā оби́ћи. – О̀нō што је чѐстито и поштѐно – о̀вѝма е мло̀го шко̀дљиво.

[шко̀ла] ж. – Кад је нѐкако ота̀росијо шко̀лу, Вѝдое при́чō: збо̀гом, шко̀ло, ни́сам те ни во̀љō; ‖ **шко̀лица** ж **1.** дем према *школа*. – На̀ша Магдале́на ćу̀тра крѐће у шко̀лицу; **2.** ‘дечја игра, обично је играју девојчице скакућући по узаним квадратићима уцртаним на тлу’. – Ђево̀јчице ѝграле шко̀лице, а дечà̀ци кѐњāца; ‖ **школѐтина** ж пеј. – Вѝ сте у тѝм ва̀шим школѐтинама нау̀чили стô неваља̀лӯка, са̀мо ни́сте о̀нō гла̀внō: ка̀ко чо̀век трѐбā д-о̀станē чо̀век; ‖ **шко̀лскӣ** -ā -ō ‘који се тиче школе, који се односи на школу’. – Од о̀вијег да̀нашњијег ђа́кā нѐки ће оба́лити и шко̀лу, а нѐ са̀мо шко̀лскӯ та́блу.

шко́лац шко́лца м ‘ђак, школарац’. – На́рочито како стѝгоше о̀вѝ шко́лци, свѐ се извито̀перило, нѝје ц̀абē ка̂зано да ће нам мло̀ге нѐвоље до́ћи од на̀читāнијег.

шко̀ловати се -уем се несв ‘похађати школу’. – Да̀нāс се ђѐца шко̀лујӯ да нѐ рāде, а на̀јбољи су јој ђа́ци ко̀јѝ то̂ пр̀ви на̀учē.

шкра́бати шкра̂бам несв ‘писати нечитко и неуредно’. – Шкра́бō нѐшто, нѐ знāм ни да̀ л о̂н мо̀ж да про̀читā.

шкр̀га ж ‘отвор на који риба дише’. – Заро́ни ме́но па изро́ни, нѐмаш шкр̀ге да бѝднēш то̀лико под во̀дō̂м, нѝје то̂ здра̀во.

шкрѝпа ж ‘звук настао трењем неподмазаних предмета’. – Ка̀кā е о̀нō шкрѝпа што се чу̀е?

шкри́пати -ѝ[м] несв ‘одавати звукове настале трењем неподмазанаих предмета’. – Би́ле о̀нē старѝнскē клу́пе у̀-школи: ко го̀ј мр̀днē о̀нō шкри́пѝ ко̀ да си прѝвијо вѝнт на ко̀лима.

шкрѝпац -пца с ‘тешка, неугодна ситуација’. – Кад се на̂ђе у шкрѝпцу, о̂н је о̀нда мѐкшѝ од па̀мука, чѝм му ме́но ла̀кнē, о̂н се о̀силѝ.

шла̀јпек шла̀јпека м ‘новчаник’. – Вѐселом Вилѝману изву́кли ма̀нгупи на ва́шеру шла̀јпек из ц̀ѐпа.

шла̀мћати шла̀мћēм несв ‘вући превелику обућу по земљи при ходању’. – Шла̀мћē у о̀нѝм по̀ци[ј]епаним кондѝ̀рчинама, чу̀е се до у̀-поток.

шла̀њāв -а -о ‘запуштен, неуредан’. – Ѝзе́дно е ѝшō нако шла̀њāв у нѐкој ѝзабāној о̀бући.

шла̀њати -āм несв в. *шламћати.* – Ѐнē га шла̀њā о̀донуд од Та̀кѝшā; в. *сатараћ*.

шла̀ње ж мн ‘поцепана или потпећена обућа’. – Натра̀па Бра̂нко о̀нē њѐгове шла̀ње и изи́ће на̀-басāмке.

шло̀вијāнка ж ‘поткошуља’. – Кад чу̀ врѝсак, о̂н ѝзлеће ѝз-собē у̀-гаћāма и шловѝјāнци да вѝдѝ шта̀ бѝ.

шлȍсер шлȍсера м ‘машинбравар’. – Ôн ти је завр̏шијо занàтӣћ за шлȍсера и ȍма га запȍслили у вȁбрику.

шљȁка ж ‘материјал за насипање пута’. – Прѐд зӣму наву́чемо шљȁкē според пу́та, па зӣми кад ȍбледӣ, бȁцӣмо да мȍж да се прôђе.

шљȃм м **1.** ‘блато, кал’. – Шљȃм ти је ȍтпад који се бȁцā на бу̏њӣште; **2.** ‘олош’. – Шљȃм ти је и ȑђа од човѐка.

шљȁмпо -а м ‘неспретан, трапав човек’; ‖ **шљȁмпāв** -а-о ‘неуредан, неспретан’. – Кȁко рȁзби нȁкӣ бȍкāл, шљȃмпо јѐдан шљȁмпавӣ?

шљȁпати -āм несв ‘газити по води и блату’. – Нѐ шљапājде пȍ тōј бȁри, уи́ћи ће ти вȍда у ȍбуђу.

шљѐгнути -ēм св ‘сићи’. – Кад су ȍвӣ горшта́ци шљѐгнули ȍзгō из бр̏дā, пȍчели Чȁчāни да иг задӣркују, а јȃ им вѐлӣм да су нам ђѐдови ка́зли: ако нам бӣднē у живȍту ȍскудно вамого́ре у бр̏дима, шљѐгните дȍље крај Мȍраве, тȗ је млȍго дȍбра зѐмља, а нѐрāдни љȗди и тȗ ћете дȍбро да прôђете.

шљêз м бот ‘биљка с лековитим својствима, Althaea, слез’. – Ѝмā бêли и цр̏ни шљêз, ȍбадва су здрȁва; ‖ **шљѐзōв** -ова -о ‘који је од слеза, који се тиче слеза’. – Ку́пила јој млȍго згȍдно ли́це за блу́зу, дȍшло нȁкō шљѐзове бȍē.

шљѐзовина ж ‘лишће, стабљика слеза’. – Кȃжу да и ћȗрка вȍлӣ да гȕтā шљѐзовину.

шљѐмати шљêмам несв ‘пити до пијанства’. – Ѐнē ти га у кавàнчини, шљêма с ȍнӣм бѐкријāма од пȍдне.

шљѐме с ‘врх крова, слеме’. – Мôрам нѐког да нȃђем да ми ȕзведē уз мȁије и да ми прѐпокрије шљѐме.

шљемѐњача ж ‘коритасти креп на слемену, ћерамида’. – Шљемѐњаче ȍдњō вѐтар и сȁд прокȉшњāва грȁђевина.

шљѐпāк -а́ка м ‘који је као слепац, слабо расуђује, не зна шта ради’. – Ȍнāј шљѐпāк про́ђе нѐкуд сȁбājле. – Ȍнāј шљѐпāк нѐ зна штȁ рȃди, но ту́чē брѐз везē.

шљѐпак -пка м ‘ружно зденуто омање сено’. – Жђѐнō нѐкӣ шљѐпак, бȍље би тô ура́дила мȍја пȍкōјна бȁба д-ȕстанē из грȍба.

шљѐпати шљѐпāм ‘млатити, тући, ударати’. – Трѐбало је њѐга шљѐпати за вȃкта, сȁд му нѐ може нӣшта; ‖ **шљѐпити** -ӣм св према *шљепāти*. – Шљѐпијо га ме́но по гȕзици, а ôн се распѐкмезијо па се дѐрē ко мȁгарац; ‖ **шљѐпнути** -нēм св ‘и с т о’. – Шљѐпни тӣ њѐга и кад нӣје крӣв, бȍље ће бӣти него да глѐдāш штȁ ће чȉнити кад скȉнē ȕлāр.

шљѐпило с ‘слепило’. – Он ти тȕцā ко да ѝмā кокȍшјē шљѐпило.

шљѐпица ж в. *шљѐпāк* – Ȍнȕ мȍју шљѐпицу свȁк мȍже да прѐвари, ȍна свȁком вѐруе.

шљȉва ж бот ‘воћка Prunus domestica’. – Нêма шљȉве без мȁцāрке, нек прȉча кȍ штȃ ȍће; ‖ **шљȉвица** ж дем. – И ȍнā шљȉвица дȍбро пȍњела; ‖ **шљȉвӣћ** -и́ћа м ‘младо стабло шљиве’; в. *ӣресађивāти*; ‖ **шљивѐтина** ж пеј; в. *узодиӣти*; ‖ **шљȉвōв** -ова -о ‘који је од шљиве’. – Ȕдарила га »шљȉвова гра́на« па е јȍш мȁмȕран.

шљȉвӣк -и́ка м ‘воћњак под шљивом’. – Ѐнē му кȕћē дȍље ȍдма испод ȍнōг шљиви́ка.

шљȉвка ж ‘шљивова мека ракија, до 12 гради’. – Ђе на́ђе да пȉташ шљȍкацију је л бȍљā шљȉвка ил крȕшковача.

шљȉвовица ж в. *шљивка*. – Ȍндак се мȁом пȉла шљȉвовица, љȕтā ре́тко кȁд; в. *себица*, *дреновка*.

шљȉвовак м ‘прут, штап од шљивовог дрвета’. – Ако здȍмчāм ȍнāј шљȉвовāк, опаме́тићеш се.

шљȉвовина ж ‘шљивово дрво’. – Ѝди ме́но нȁцēпај ȍнē шљȉвовине.

шљѝгāв -а -о ‘клизав’. – Ни́сам мо̀гō прѝје по о̀вōм шљѝгавом пу́ту.

шљѝгавац -āвца м ‘снег који се отапа’. – Ȍбӯ̄ј се до̀бро, ви̏дӣш ка̀кӣ је о̀вāј шљѝгавац.

шљѝгавица ж ‘клизавица’. – Мло̀го е га̏дна шљѝгавица на̀пољу.

шљѝгати се -āм се несв ‘клизати се’. – Вѐлӣ ба̏ба да се нѣ̂ѣ шљѝгати, ал тӣ за̀ њōм погле́дни да нѐ панѣ̄.

шљѝц м ‘разрез на предњем делу панталона, шлиц’. – Зако̀пчāјде та̂ј шљѝц, нѐмō да се о̀брукāш.

шљѝцкавац -āвца м ‘житко блато’. – Нѝје чу̀до што су се ђѐца ва̀кō иска́љала кад су прѐгазила но̀лики шљѝцкавац.

шљѝцнути -нѣ̄м св ‘благо ударити прутићем’. – Шљѝцнидер га ме́но, да се смѝри.

шљо́кати шљо̂кам несв ‘пити без мере’. – Нѐмō, брѣ̂, вѝше шљо́кати, упропа́стићеш и ку̀ћу и здра̂вље.

шљо̀кара м ‘пијанац’. – Е, љу̂ди мо̀и, до́ђоше ми гла́вē ове шљо̀каре.

шљо̀каџија м ‘пијандура, који се одао алкохолу’. – Пу̀шти ти о̀нē шљо̀каџије, нѐк идӯ бѐстрāга; в. *шљивка*.

шљо̀нути шљо̀нēм св ‘ослабити, изнемоћати; спласнути’. – Штā̀ си то̂ шљо̀но, ѝспи́снӣче’. – Шљо̀нō ко у̀штипак.

шљо̀пити -ӣм св ‘ударити’. – Ма̀ло е ва̀лило да га шљо̀пӣм преко но̀са, па да ми је на о̀ко ѝспō; в. *варјача*.

шмѐк м ‘непријатан мирис или укус’. – Нѐшто ми се нѐ свӣђа о̀нā Пе́рова ра̀кија, ко̀ да ѝмā нѐки шмѐк; ‖ **шмѐкљив** шмѐкљива -о ‘што има шмек’. – Ѝжњѣ̄ ми нѐкӯ шмѐкљиву ракѝчину, нѐ ваља ци̏ганске па̀рē, нѐ знам ка̀ко е мо̀гō на̀кō до̀бре шљѝве д-упро̀пāсти.

шмѐкер шмѐкера м ‘женскарош’. – Пу̀шти то̂г шмѐкера, нѝшта дру̀го и нѐ рāди него о̀блēће око до̀кōнијег женту̀рӣна.

шми́зла ж ‘женска особа која често плаче’. – Штā̀ се то̂ јо̀пēт наљу́тила ђе́дова шми́зла и ко̀ ми је ста̂лно ће́кѝрā?

шми́ргла ж ‘папир или тканина обложена абразивом’. – Ку́пи ми је̏дан та̀бак шми́рглē за шпо̀рет.

шмѝрглати -āм несв ‘брусити шмирглом’. – Мо̂рам да шмѝрглāм о̀вӯ дѝжалицу, ма̀ње ће да жу̂љи.

шмо̀кљāв -а -о ‘болестан, измучен, јадан’; в. *чкрбав*.

шмо̀кљан шмо̀кљана м ‘неотпоран мушкарац, слабић’. – А̀јде, а̀јде, покре́ни се, шмо̀кљане је̏дан.

шмо́кљо -а м ‘неспособњаковић, килоња’. – О̀нāј шмо́кљо Мѝлосављев ко̀ да нѝје ѝмō шта̀ да је̏дē.

шмр̀кљати -āм несв ‘бити кијавичав, слинити’. – Нѐ знам шта̀ му е те шмр̀кљā ѝмā нѐколко да́нā.

шмр̀цāв шмр̀цава -о ‘онај који шмрче’. – Нѐшто е шмр̀цāв имā пе́шес да́нā.

шмр̀цати -āм несв в. *шмркљати*. – Вѐлӣ ђе́до да да̀нāс бо̀ље шмр̀цā но про̀шлē го̀дине.

шму̀гнути -нѣ̄м св ‘отићи неприметно, изгубити се’. – По̀смāтра и смѝшља ку̀дије би мо̀гō да шму̀гнē ако бѝднē ста̀ни па̀ни.

шна̀јдер шна̀јдера м ‘кројач’. – Ра̂де је бѝјо шна̀јдер пр̂ве кла̀сē, о̂н кад ти са̀шије одиѣ́ло, сто̀ӣ ко̀нō пришивѐно, нѝје му би́ло ра́внē, а ѝмало е и пѐлвѐра и за̀тō е и ка̂зано: да је шва̀ти ко зја̀ти, и вра̀на би ко̀шуљу но̀сила.

шнајдѐрāј -а́ја м ‘кројачка радња’. – Њи̂г пе́-шēс ма̂јстора на̀правили за̏еднички шнајдѐрāј у̀-Гу́чи, ôн ти је би̏јо но́ђе поред кава̀нē »Драгаче́во«.

шнàјдēрка ж ‘кројачица’. – Би́ло је ко̀дā нас до̀бријег шнàјдēрки. – Оћу о̀вō д-о̀днесēм шнàјдēрци, да ми са̀шије за Бо̀жић; ‖ **шнàјдēрчин** -а -о ‘који припада шнајдерки’. – О̀нā ста̀рија шнàјдēрчина у̀нука се у̀дāла оно̀мāд, о̀тишла у Ужице.

шни̏р м ‘рајсфершлус’. – И та̀кō ти ја врѝшко на̀учѝм да кра̀јштикуем, да прѝ-шѝвам ду̀гмāд и пу̀цāд, д-у̀шѝвам шни́рове.

шнѝт м ‘шаблон од папира по коме се кројило, мустра’. – Свѐ сам код Добри́лē на̀правила шнѝтове за коѐшта.

шно́ла ж ‘укосница, шнала’. – Ку́пила ми ба̏ба нѐколко шно́лā.

шња̀рити -ѝм несв ‘пушити, димити се’. – Нѐ знам шта̀-вō би̂ те шпо̀рет по̀че да шња̀рѝ, пу̀на ку̏ћа ди̏ма.

шњу̂р м ‘везице за ципеле’. – Ве́жи, ди̏ете, тê шњу́реве на за̂мку.

шобо̀тати шо̀боћē несв ‘празно одјекивати’. – Нѐ мо̄раш у̀-буре да завѝруеш кроз чѐп, но чу̀кнēш ва̀кō и чу̀еш: до̀кле је по̀тмул зву̂к, до̀нле ѝмā у̀-њему ра̀кије, го́ре ђе шо̀боћē, нêма; в. *домешнушѝ*.

шо̀кара м в. *локара.* – Нêма ти од шо̀карē ни ку̏ћē ни ку̏ћѝшта.

шо́кати шôкам несв ‘пијанчити’. – Свакѝ да̄н шôка и лѐжѝ ко̀ да̀ндōв, а ђѐца му ѝдӯ бо̀са и го̀ла.

шо́кња ж ‘део лица испод носа, усне и надусница’. – Ра̀спāли га пе́сницом, пр̏ште му шо́кња ко о̀блāнда и сво̀га га о̀блѝ кр̂в.

шола́пити шо̀лāпим несв ‘причати глупости’. – Са̀мо нѐшто шо̀лāпи, на̀чисто брѐз-везē.

шо̀ловати шо̀луем несв ‘правити дрвени оквир за наливање бетона’. – Да̀нāс ћемо да шо̀луемо тѐмељ, а ćу̀тра да бето̀нѝрамо.

шо́њо -а м ‘слабић, млакоња’. – О̀жени се и о̀нāј шо́њо и са̀д ћеш ти̂ зау̀зēти њѐгово мѐсто; ‖ **шо̀њāв** -а -о ‘приглуп, туњав’. – Ћу́ти тӯј, шôњо јѐдан шо̀њāви, ти̂ ће ми ка̂жеш шта̀ ја̂ трѐбā да ра̂дим у мо̀јōј ку̏ћи.

шо́пати шôпам несв ‘храмати’. – Ви̏ђде што̀ ли онā о́вца шôпа.

шо̀пити шо̀пѝм св ‘ударити дланом шаке по лицу, ошамарити’. – Нѐмō да те шо̀пѝм, па да ви̏дѝш ко нѐ знā.

шо́рати[1] шôрам несв ‘мокрити, уринирати’. – На̀тӯко се шпрѝцера па ѝдē свакѝ-час да шôра.

шо́рати[2] шôрам несв ‘туђи. млатити’. – Мо̀го је ôн да шôра сла̀бије од сѐбе док јѐднōм нѝје налѐћō на вѐштијег о̀дā се; ~ **се** шôрам се несв ‘туђи се’. – Бо̀гами ти се о̀ни по̀чēше шо́рати, но́ђе пред свѝма; ‖ **шо̀рнути** -нēм св ‘ударити некога изненада грубо, клепнути’. – Шо̀рнӯ га ко̀лко е ѝмō сна́гē и о̀вāј па̀де ко̀ свѐћа.

шо́ро -а м ‘који има велике усне’. – Мѝлун Шо́ро је би̏јо до̀бар дѐчāк, ал по̀рђав ђа̂к; ‖ **шо̀рāв** -а -о ‘великих усана’. – О̀нāј шо̀рави Ми́ле по̀че нѐшто да тѐњēзгā, да ти се сло̀шѝ и нѐ даде д-ѝскопамо ка̀нāл според пу́та кроз њѐгову ба́шчу ко̀јā е зара́сла у ко́ров.

шо́ра ж ‘жена великих усана’. – Ви̏ђе ли ти̂ про́ђе ли о̀нā шо́ра пу́том.

шо́та ж ‘шири део, дно јајета’. – Кад смо се по̀чукали, ôн мѐне ра̀зби вр̂, а ја̂ њѐму шо́ту.

шпа̀лѝр -и́ра м **1.** ‘војнички строј (обично почасни)’. – Он ти је слу́жијо у га̂рди, чѐсто су у шпали́ру ста̀јāли кад до̀лазе коека̀ки буцова́ни; **2.** ‘ред воћних стабала (обично формиран уз затегнуте жице)’. – Кад по̀глēднеш њѐгове шпали́ре ма̀лѝнā, ко на нѐкој слѝци.

шпа́рати шпа̑рам несв ‘штедети, чувати новац’. – Шпа́рō сам да му на̀бавӣм тра̏ктор кад до̑ђе из во́јскē.

шпа̀рӣнг м ‘метална трака, уска шина’. – Ђе́до Мла̏домӣр нам наре́дијо слѝчуге па иг о̀ковō шпа̀рӣнгом.

шпа̀ртати -а̄м несв ‘шпартачем сећи коров између два реда кукуруза’. – Шпа̀ртō ми Сте́во њѝву с ко̀њом јӯтро̄с са̏ба̄јле, прѝје но̀ што е о̀тишō у њѐгову њѝву.

шпа̀ртāч -а́ча м ‘плуг којим се подсеца коров између два реда кукуруза’. – По̀сле смо скоро свѝ по̀чели на̀бављати шпарта́че.

шпаци́рати шпа̀цӣрам несв ‘шетати’. – Зѐма̄јле ти се, вѐлē, до̀ље у Ча́чку, ӯвече ѝзлазило на ко̀рзōв и тӯј се шпаци́рало, мешто да нѐшто ра̑де.

шпекула̀нт м ‘човек који ради нелегално стичући сумњиво богатство’. – О̀на̄ј шпекула̀нт би прѐваријо и ро̀ђеног о̀ца.

шпекула́ција ж ‘вешто планирање, калкулисање, мудро замишљени трговачки послови’. – Свѐ шпекула́ције је ра́дио ста̀ложено и мӯдро.

шпе̑ције ж мн ‘додаци јелу, зачини’. – Сва̀какијег шпе̑ција ти о̀на̄ ѝма̄ у кӯјни и то̑ ко̀рӣсти кад спре̑ма јѐла.

шпѝлкозне ж мн ‘кратке дечје панталоне са четвртастим делом на попрсју’. – Са̀шила сам обадво̀јици по шпѝлкозне, о̀ћу да иг по̀новӣм за Ѝлӣндан.

шпѝновати шпѝнуем несв ‘пржити шећер на тиховј ватри’. – И о̀ндак шпѝнуеш шѐћер и на̀спēш га одо̀згō.

шпѝц м **1.** ‘челични клин за тесање камена’. – На̀дарӣ ме ђа̀во д-ѝударим шпѝцом јо̀ш ја̀нпӯт д-обијѐм јѐдан ћѝувӣк, и о̀на̄ј ка̀мен ми пу̀че ко̀ ста̀кло; **2.** ‘врх ципеле’. – Поцавѐљају се и о̑н га дрмнѐ шпѝцом у гња̑ти; ‖ **шпѝца̄с** -ста -о ‘оштрог врха, шиљат’. – Нѝје ло̀ша парцѐла, са̀мо до̀шла нѐкако шпѝца̄ста, нѝје ба̑ш по̀десна за о̀ра̄ње.

шпѝцлōв -о̀ва м ‘лукав и превртљив човек, препредењак’. – О̀на̄ј Слобода́нōв шпѝцлōв про́бō да прѐварӣ Бо̀шка.

[шпо̀рет] шпо̀рета м. – На̀ма по̀т шпоретом ста̑лно дре́мō ма́чак; в. *чадишти*, *чађ*.

шпра̀јц м ‘подупирач, ослонац’. – На̀секли смо шпра̀јцеве, трѐба̄ да шо̀луемо пло̀чу.

шпрѝцати -а̄м (не)св ‘вакцинисати’. – У у̀тōрник ће у̀ Расōвцу да шпрѝцајӯ кѐра̄д; ‖ **шприца́вати** -ѝца̄вам несв. – О̀вӣ што држѐ са̀мсаре мо̑ра д-ѝдӯ сва̀кѐ го̀дине да иг шприца́вају.

шприцѐра̄ш -а́ша м ‘човек који воли и често пије шприцере’. – О̀ни су ти по̀знати ко̀ вѐлики шприцера́ши: вѐлē да е ла̀шње напо̀ити во̀лове но ње̑г двоицу јел во̀лови зна̀ју ко̀лко им је до̀ста, а о̀ни јо̀к.

шта̀вити -ӣм несв ‘припремати кожу за употребу’. – Зна̀о е Јеро̀тије да шта̀вӣ ко̀жу од ја̀гња̄дӣ и ова́ца̄.

штае́рац -рца м ‘раса коња’. – Ѝмали су Милени́нци до̀бар па̑р штаѐра̄ца.

шта̀кор м ‘глодар, пацов’. – Ѝуватијо се у гво́жђа шта̀кор, нѝје ма̀њӣ од онōг ма̀чета.

шта̀ла ж ‘просторија за смештај стоке’. – По̑ђеш шта̀ли, звр̀јӣ пра́зна, од на̀кōг газдѝнлука у̀ватӣ ме ту́га нѐка, нѐш вѐровати да ми по̀ђекад у̀дарē су̀зе на̀-очи, ка̀ко и нѐ би, ко̀лко е ту̀јна̄к бра́вā би́вало (7: 94); ‖ **шта̀лица** ж дем; в. *скрѝшти*.

шта̀мбӣљ -и́ља м ‘печат’. – Лу̀пнидер тѝ мѐне во́ђе шта̀мбӣљ, да се зна́дē да сам свѐ о̀бавијо.

шта̑п шта́па м ‘дрвено помагало, мачуга’. – Ђе́до нѝје пр̀во шћѐо д-ѝузмē шта̑п, а са̀д ѝзō два̑; ‖ **шта̀пина** ж аугм. – Нѝкад ни́сам во̀љō шта̀пину, ал са̀д нѐ могу бѐз

њē; ‖ **штàпӣћ** -и́ћа м дем. – Кâжу ђѐца да је бȁба ȕзела штàпӣћ да би се ру́гала ђе́ду; в. *догегуцати*.

штȁпци -āца м в. *цјепци*. – Падоше штапци, скоро ћу да саткем (9).

штѐдӣшан -шна -о ‘штедљив’. – Нѐ требā бӣти твр̀дица, ал штѐдӣшан трѐбā бӣти, јел ра̀спикућа не знā да до̀клēн се имā до̂нде се чȕва, и ко̀ нѐ чȕва ме́но, нӣкад нѐће до̀ста ѝмати, спорад то̀га е бо̀љā до̀бра што́дња но р̀ђаво стӣцање.

ште́ћети што́дӣм несв ‘штедети’. – Ако нѐ будете што́ћели, нѐћете ѝмати.

штѐкер штѐкера м ‘утичница за електричну струју’. – Мȁјсторе, наре́ди ми во́ђе јѐдан штѐкер да мо̀гу да прѝкључим прекрȕпāч.

штѐктати штѐкћē несв ‘оглашавати се уједначеним звуком’. – Кад смо нами́нули о̀згō од Ди̯е́лова, чȕсмо како до̀ље штѐкћē митра̀љēз. – Ѐнāј ста̂ри Бра̂нков камѝјōн ȕзбрдо штѐкћē ко кѐр кад јȕри зѐца.

штѐловати -уем несв ‘подешавати’. – Нѝко н-ȕмијē бо̀ље да штѐлуе плȕгове од Мили́нка Ра́ковића, ôн кад на̀штелуе, њѝва бѝднē сло̀жена ко̀ књѝга.

штѐмājз м ‘алатка за обраду дрвета’. – Јеси вѝђо како Радо̀ица врѝшко про̀копа стȕпчару са штѐмājзом.

штѐнара ж **1.** ‘кућица за псе’. – Ѐвē ти однѐси ме́но мли̯е́ка та̀мо у штѐнару бенеча́дма; **2.** ‘незагрејана, хладна соба за спавање’. – Чо̀вече, смр̀зо сам се но̀ћас у о̀вōј штѐнари, свѐ се ѝње ȕватило по санца́ди.

ште́нац -нца м ‘млади пас’. – Ѝмāм да ти да̀днēм на пре́зент што́нца, пра̂ви вȕчјāк; ‖ **штѐне** штѐнета с ‘младунче пса’. – Нѐчије штѐне нам ȕишло у а̀влију; ‖ **штѐнећӣ** -ā -ē ‘које припада штенету’. – На̀јопа̀снијā штѐнећā бо̀лес ти је штенѐћāк.

штенѐћāк -а́ка м ‘болест паса’. – Кад на̀ӣђе штенѐћāк, штѐне мо̀же о̀лако и д-осле́пӣ.

штѐта ж ‘губитак’. – Ста̂лно нам је Сте́во Цѝганин пјѐво о̀нȕ: *Цѝгани су штѐту шти́товали, лѝпсала им ђо̀рава ко̀кōшка*; ‖ **штѐтан** штѐтна -о ‘шкодљив’. – Штѐтно е, си̂не, пȕшити: ѐм тро̀шӣш па̀ре, ѐм штѐтӣш здра̂вље, ѐм чѝнӣш грê јел тô ти је ђаво̀љӣ ка̂д.

штѐтити штѐтӣм несв ‘наносити штету, шкодити’. – Ја̂ га по̀нудијо цига́ром а ôн, ко̀лко е обра̀зли, вѐлӣ: не́ћу да те штѐтӣм, ни́сам ти ја нѐки пȕшāч; ‖ **штѐтовати** штѐтуем (не)св ‘радити са губитком’. – Бо̀гами смо о̀вē го̀дине штѐтовали на компи́рима: ȕпропасти нас о̀нāј по̂зни мра̀з те нам прѐполови ро̂д.

штѝк м ‘поен у игри карата’. – Ѝграју о̀ни та̀блӣћ и кад се на̀јмање на́дō, о̀дњē му трӣ штѝка одја̀мпȕт.

шти́пати штѝпам несв **1.** ‘стезати прстима’. – Нѐмō да штѝпаш тô дије́те, помо̀дреће му о̀брашчић; **2.** ‘надражити очи димом’. – Вѐтар по̀врāти дѝм ȕ кућу те по̀чē да нас штѝпа за̀-очи; ‖ **штѝпкати** āм несв **а.** дем према *штипати*. – Нѝје му да̀о ми́ра: штѝпкō га док ȕчитељ нѝје подви́кнō; **б.** ‘помало пасти, чупкати траву’; в. *газдинлук*; ‖ **штѝпколити** -ӣм несв дем. – Бо̀гме штѝпколӣ мра̀з за увѐта; ‖ **штѝпнути** -нēм св прем *штипати*. – Штѝпнō е ме́но, нѐпреметно, а о̀на се запла̀мћела ко̀ бȕлка, нѝт ро̀морӣ нѝт го̀ворӣ.

штѝрк м ‘смеса добивена кувањем брашна која се убацивала у воду при прању веша’. – Кад се у вѐш ȕбāци штѝрк, па се о̀сȕши, ôн се о̀ндак ȕчвр̀сти и до̀бро држӣ пе́глу.

што̀к м ‘оквир врата‘. – О̀вāрбај ми и вра́та и што̀к у о̀вȕ та́мнозѐлену бо̀ју.

штра́нгла ж ‘краћи конопац којим се везује говече’. – О̀бично кад се про̀дā бра́вче, ȕз њега ѝдē и штра́нгла, што-нō вѐлē: кад ѝдē ју́не, нѐк-идē и ȕже.

штра̀фта ж ‘линија при врху зида којом се одваја измоловани зид од плафона’. – Ȕмљō е Бо̀шко д-извȕчē чѐткицом на дȕвару штра̀фту, и тô дȕплȕ, на јѐдно трије́стак

санти́мā од штȕкāтора, па дȍље ѝшāра с ва́љком, а го́ре до штȕкāтора и штȕкāтор бѝднȳ јѐднобōјни, мȁом бе́ли.

штрѐцати се -āм се несв ‘трзати се од бола, страха’. – Нѐђе се òвō ди́ете јȕчē прѐпало, цѐлу нôћ се штрѐцало и ȕздисало; ‖ **штрѐцнути** се -нēм се св према *штрецати се*; в. *обад*.

штрѝкати -āм несв ‘плести (предмете од вуне)’. – Пȍчēла да штрѝкā чȁрапице; ‖ **штрѝкаћ** -ā -ē ‘који се односи на штрикање’. – Зѐмāјле смо свѐ рȕчно плѐли и штрѝкали, сад вѐлē ѝмā и штрѝкаћā маши́на.

штри́нгла ж ‘испредена вуница припремљена за плетење’. – Ку́пи ми јȍш двѝје штри́нгле вȁкē вȕницē, èвē ти, понѐси òвȳ да сȕмѝраш ѐда би ми би́ло јѐдначито.

штр̏кљāс -ста -о ‘висок а танак’. – Бѝјаше иштр̏кљō, ал нѝје пȍдаткō, па се нȁкō штр̏кљāс ме́но пȍгуријо у плѐћкāма.

штр̏кљати -āм несв ‘нагло расти’. – Штр̏кљају òвā ђѐчица, ва́ла Бȍгу, кȍ из вȍдē.

штр̏кнути -нēм св ‘помусти козу, овцу или краву’. – Ѝди штр̏кни ôвце чȁском док јâ прѝставѝм вѐчеру; ‖ **штр̏цати (се)** штр̏цам (се) несв ‘прскати (млазевима воде)’. – Бѝјаше врућѝна кад нам је ђе́до нȁправијо штр̏цāљке: мѝ прѝмакнēмо по кȍву с вȍдōм и штр̏цасмо се док се ни́смо згȍдно оку́пали; ‖ **штр̏цнути** -нēм св **1.** ‘измусти последње капи млека из вимена (краве, овце)’. – Èвē, сȁ-ћу сȁмо јȍш ме́но да штр̏цнēм шȁруљу. – Òтишла да ме́но штр̏цнē ôвце, зȁувар је колко би́ло, ал вре́ме је да се прѐстану мȕсти, ȍдāвно су сјȁгње; **2** ‘прснути, (по)прскати’. – Кад га е штр̏цнō оном њѐговом штр̏цāљком, бѝјо е сȁв мȍкар ко да се ȕпишо и нѝје смѐо д-ȕйђе у учијȍницу док се нѝје осу́шијо прѐмà-сȕнцу; ‖ **штр̏цкати** -āм несв дем ‘прскати у кратким танким млазевима’. – Ѐнē ђѐцē штр̏цкају се код буна́ра. – Штр̏цкају се ђѐца, срѐћом врућѝна е па нѐће назе́псти; ‖ **штр̏цколити** -ѝм несв дем **1.** ‘измузати последње капи млека’. – Ѐјде пôјтај, нѐмō вѝше штр̏цколити тȳ кра̏ву; **2.** ‘прскати кратким танким млазевима’. – Èнē и òно с оним јȁдима наȕчило да штр̏цколи.

штрȍјāч -а́ча ‘човек који кастрира (штроји) вепрове’. – Од Мѝлића Јѐринића нѝје би́ло бȍљег штроја́ча у нȁшем крȁју, òндак ти нѝје ни ѝмало òвијег марвењáкā кȍ-вō сȁд.

штрȍјити -ѝм несв ‘кастрирати’. – Ѝмā Дȕшан двâ мла́да кȍња, òбадва су штрȍена нѐђе прȍљетос.

штрȍка ж **1.** ‘прљавштина’. – Скѝнде тȳ штрȍку с аста́ла, кȳмим те Бȍгом; **2.** ‘аљкава, неуредна жена’. – Òнā њѐгова штрȍка, да нѐшто знâ, нѐ би јој ђѐца би́ла нȁкō пр̏љāва и неумивѐна.

штру́дла ж ‘старински колач’. – Ȕзми ме́но штру́длē, засла́ди се.

штрумѐнти м мн ‘трубачки оркестар’. – Òндак су ти нȁши штрумѐнти, кад је кȁпēлни бѝјо Дѐсимир Пѐришић, òдњѐли пȍбеду ȕ-Гȕчи.

штрȕмфла ж об. мн ‘растегљива трака за подвезивање женских чарапа изнад колена’. – Òнда су ти чȁрапе би́ле плетѐне од вȕнē до изнад коље́нā и њѝг дȑжале штрȕмфле, нѝје би́ло òвијег пȍјасēва и коѐшта.

штрȕцовати -уем несв ‘скраћивати бркове’. – Дȍшō сам да ми ме́но штрȕцуеш бр̏кове.

штр̏цāљка ж ‘цев од зове’. – Штр̏цāљка се ра́зликовала од пȕцāљке по тȍме што е на днȕ цѐвке од зо́вē ѝмала чѐп са мâлом рȕпицом и òнда се клѝпом уву́чē вȍда кȍнō на прѝлику шпрѝц кад се да́е нѐкција, сȁмо што е вѐћā млȍго, и кад ћȕшнѐш клѝп, вȍда мȍж да штр̏цнē преко дѐсет мѐтāра.

штр́чати -ѝм несв ‘одударати, издвајати се од окружења’. – Знâш кȁко ти је: кȍнō што грȍм гâђа у лȕжњāк што штр́чѝ у лѝвади, тȁкō ти је и ш чове́ком; ȁн је бȍљи,

памѐтнији, вићѐнији, имӯћнији, ȍма зӣнē на њѐга свȁкā ȁла и врȁна јел нѐ волē да нѐко штр̏чӣ.

штӯкāтор м ‘плафон, таваница’. – Мéно ми штӯкāтор ȍчадијо, па ћу д-ӯзмēм крѐча да га прѐкречӣм.

штӯл м ‘делови потковице који упадају у тле и спречавају да се коњ оклизне’. – Зӣмски кȏв ѝмā вѐће штӯлове да се кȍњи нѐ би на лѐду шљѝгали.

штӯла ж ‘дрвена нога за хроме људе’. – Кад смо би́ли ћѐца, мӣ смо прȁвили штӯ-ле, па смо на њӣма ѝшли и прȁвили се ва́жни јел смо, тȍбож, висȍкшији.

шту́љати штӯља несв ‘жуљати’. – Би́ла ȍнā клу́па прѐштуљаста па га шту́љала, те ȏн прѐђе и ćѐднē нȁ-кревет, според мѐита.

штӯр шту́ра -о ‘усушен, који није једар’. – Ѝмā дȍста пшѐницē, нѐ могу крӣво да рѐкнēм, ал прѐćече је ȍна сувȍвица те ȍста мéно шту́ра.

штӯцати -āм несв ‘имати штуцавицу, singultus, као последицу грчења дијафрагме’. – Кад пȍчнē да штӯцā, ȍна вѐлӣ: штӯцā ми се, пȍмињē ме нѐко / нӣје бли́зу, нӣје ни далѐко.

штӯцна ж ‘лимени прстен на оџаку у који улази чунак’. – Рȁсклимала се штӯцна, зȁмажде је мéно тим мȁлтером.

шћȁпити -ӣм св ‘зграбити, отети, украсти’. – Нȁвадило се тȏ да шћȁпӣ шта би́ло, нȁкō, на мӯфтē.

шћѐр шћѐри ж ‘кћи’. – Шћѐри је поуда́вō, сӣнове ижѐнијо и сȁд мȍже колко мȍже.

шћѐрати -āм св ‘сагнати низ брдо’. – Шћѐрај тѐ ȏвце дȍље низ Ду́бове и понѐси ȍвē прӣтке, трѐбā да се попрѝчā бурȁнија.

шћѐти ȍћу ‘хтети’. – При́чала тȁ баба А́ндра како њӣг двȍјица нѐ шћедоше да јој нȁплāте ѝвођење стру́јē, кȍ да се нѐ ваљā. – Шћȁдијаше стрина Крсти́на јȍш нѐшто да ми рѐкнē, ал наи́ђе дȍкторка те је ȍбамēте.

шћӯкати -ā[м] св ‘скупити пилад на храну (о квочки)’. – Ѐт нȁкō кȍ што квȍчка шћӯкā пѝлāд, тȁкō сам и јȁ сави́јала мȍју ђѐцу док не ȍдвркоше и не пȍчēше јѐдно по-ѐдно д-ѝдӯ ӯ-свиѝет, кȏ ӯ-школу, кȏ ӯ-вōјску, е ȍндај сам вѝђела да е мȍја јȁдна свѐкрва прȁво збȍрила да си нȁјрȁтнијӣ док ђѐцу пȍкрӣваш под јѐдну пȍњаву, јел кȁже: мȁла ђѐца – мȁла брѝга, вѐлика ђѐца – вѐлика брѝга ил јȍш љѐпше: мȁла ђѐца љѐба јѐдӯ, а вѐлика ѝгарице.

шћӯћурити се -ӣм се ‘скупити се, смањити се, згрчити се (од страха, хладноће)’. – Кад је вѝђō шта мȍж да бѝднē, ȏн ти се шћӯћуријо, бѝјо е мȁњи од мȁковог зр̏нета. – Шћӯћурила се прȁсāд у гȍмилу да им бѝднē тȍплије; в *сајман*.

шӯбара ж ‘зимска крзнена капа’. – Нȍсијаше ȍнāј весѐлнӣк шӯбару по ȍнōј жѐги, а Дéјо комендѝјā: лȁсно ти је пȍзнати будȁлу – зӣми шѐшӣр а љѐти шӯбару.

шу́бер м **а.** ‘капак на таваници’. – Мӣ смо кроз ȍнāј шу́бер го́ре дѝзали ȍрасе на тȁван да се сӯше; **б.** ‘мала вратанца кроз која се избацује ђубре из штале’. – Кад ѝзбāциш ђӯбре, затвȍри шу́бер, бȍјати се да не ӯӣђе кȁкō пашчи́ште да пȍплашӣ стȍку.

шӯверица ж об. мн ‘крпе којима су увијане ноге (уместо чарапа)’. – Ȍндак ти во́јска нӣје нȍсила чȁрапе, но смо уви́јали нȍге у шӯверице.

шӯга ж ‘обољење коже праћено сврабом, scabies’. – Кад те спȍпанē шӯга, мȏра да се чѐшēш свакѝ-час, зȁтō е вȁљда и кȁзано да се шӯга и љу́бав не могу сȁкрити; ‖ **шӯгāв** шӯгāва -о ‘који је оболео од шуге’. – Кад су га ȍнӣ ништа́ци прогла́сили за тȍбожњег нѐпријатеља дѝржавē, свӣ су бѐжāли ȍд њега кȍ да е шӯгāв.

шӯкāс -ста -о ‘без рогова, шут’. – Ѝмали ȍви Вѝдосављеви шӯкāсту крȁву и ȍна нѝкад нӣје смѐла да се пȍбије са тӯђōм стȍком, вȁљда ѝ-она знȁ да нѐ може шӯкāс с рȍгатим.

шӯкнути -ēм св ‘бојажљиво рећи’. – Кад је вѝђō опа́снос, нӣје смѐо да шӯкнē.

шу̀лӣћ -и́ћа м ‘мала стаклена посуда из које се служи ракија од око 1/10 л’. – Пò-писмо по два́-трӣ шули́ћа ра̀кијē те се ме́но згрѝјасмо.

шу̏ма ж **1.** ‘гора, дрвеће’. – Òдоше љу̑ди ỳ-шуму да згòтовē дрва̀ за̑-зӣму: ‖ **шу̏мица** ж дем. – Ѐ̀јде тӣ, бла̀го ба̀би, са̀ мном ỳ шумицу да на̀берēмо пѐчу̑рки; ‖ **шума́рак** -рка м ‘мала шума’. – Иза òнōг шума́рка су ти њѝне ку̑ће; **2.** ‘лишће’; в. *ӣросӣирка*; ‖ **шу̑мка** ж сглт ‘лист’. – Ту̑ј поред на̑с па̀де шу̑мка òбоена јѐсēњом ва̀-трелōм бòјōм, ко нѐкӣ лѐптӣр; ‖ **шумѐтина** ж аугм. – У òнōј шумѐтини сам погу̀бијо ô вце; ‖ **шумòвит** -òвита -о ‘обрастао шумом’. – Њѝн кра̑ј је шумòвит, млòго вѝше има́дӯ шу̑ма но њѝва и лѝвāда; ‖ **шу̏мскӣ** -ā -ō ‘који се односи на шуму’. – Го́ренак код ѝспосницē òнōг ка̀лу̑ђера ѝмā ра̑зног шу̏мскōг вòћа.

шума̀дӣнски -а -о ‘који припада Шумадији’; ~ *оде́ло* ‘народна ношња’. – Нѝко нѐма та̀кō згòдну ношњу кò што е шума̀дӣнска; ~ *ча̀ј* ‘врућа (кувана и запржена) ракија’. – Òћемо ли д-ỳгријемо по јѐдан шума̀дӣнски ча̀ј.

шу̏мор м ‘шум лишћа на ветру’. – Чу̏еш ли шу̏мор гòрē, ко да нѐки на́род ша̀пћē.

шунта́вко м ‘приглупа, шунтава особа’. – Нѐ мош тӣ од тôг шунта́вка нѝшта да чу̏еш.

шу́нто -а м в. *шунӣавко*. – Јѐсте ôн шу́нто, ал је дòбар ко дòбар да̑н; ‖ **шу̏нтāв** -а -о ‘збуњен, смушен, сметен’. – Ѐ̀јде, брê, мр̏дни ме́но, шу̏нто шу̏нтави!

шу̏њара м / ж ‘човек који иде и завирује свуда около као да нешто тражи’. – Òнā шу̏њара са̀мо звêрā ћѐ ће шта̑ чу̏ти и вѝђети да би мòгла да прѐпрēда а̀брове.

шу̏њати се -ām се несв ‘опрезно се кретати, завиривати, уходити’. – Шу̏њали су се по сѐлу до пред са́му нòћ, ћѐ се пòсле стòрњаше – òни зна̀ју.

шу̏па ж ‘зграда за алате’. – Пи́тō, ка̑же, òвāј на̀ш што е òтишō у ва̀брику, на тôм њѝном збòру, дѝректора да̀ л је пра̀вилно да вѝ дѝректори има́те ви́ле, а мѝ ра̑дници да жи́вӣмо у шу̏пу, а òвāј му рѐко: нѝје пра̀вилно, трѐбā: у шу̏пи!

шу́паљ шу́пља -е / -о ‘пробушен’. – Ви́кали за Драгиши́нца да е пòквāрен кò шу́паљ зу̑б, ал да е и ôн на̀јпотље дòбијо шу́паљ нòс до òчӣју.

шупљѝна -ѝнē ж ‘дупља, рупа’. – У òнōј шупљѝни ста̑ре бу̏кве насѐлила се чѐла кад се рòила.

шупљòглав -òглава -о ‘који мало зна, неразуман, брзоплет’. – Шупљòглаво тô, бра̀те сла̀ткӣ, са̀мо мѝсли од да̀нāс дò-ćутра, нѐ видӣ дѝље од нòса.

шупљòглавац -āвца м ‘који је без памети, незналица’. – Òнӣ шупљòглāвци, бѐс па̀мēти, на̀јволē вла̑с.

шу̏рāк -а́ка м ‘женин брат’. – Кад је жѐнијо сѝна мôј шу̏рāк, ја̑ сам ти òндак бѝјо ча̏уш; ‖ **шура́ковић** м ‘шураков син’. – Мôј шура́ковић слу́жијо вôјску ће ѝ јā.

шу̏рити -ӣм несв ‘преливати заклану свињу врелом водом ради лакшег скидања чекиње’. – Мѝ смо шу̏рили свѝње, а пòђеко вѝше вòлӣ да иг сму̑ди; в. *осмудиӣи*.

шу̏ркати -ām несв дем ‘помало радити, раткати’. – Па ѐт, бла̀го ђе́ду, што сам ра́дијо, ра́дијо, са̀д поме́но шу̏ркām, нòлико кòлко ми ку́вет дòпу̑шта; ‖ **шу̏рнути** -нēм св према *шуркаӣи*; в. *исӣисник*, *узвесӣи*; ‖ **шу̏ркāње** с гл. им; в. *раниӣи*.

шу̏рњаја ж ‘шуракова жена’. – Дòбијо сам млòго дòбру шу̏рњају: вре́дна и гле́дна.

шу̏ровати шу̏руем несв ‘тајно се договарати или радити’. – Ста̑лно су òни нѐшто шу̏ровāли без на̀шег зна́ња.

шу̏стер шу̏стера м ‘обућар’. – Однѐси ми òвē òпāнке код шу̏стера да иг пенцѐтӣра.

шу̏стикла ж ‘везени или нецани украсни детаљ’. – Изве́зла сам ђѐци и ча́ршōва, и шу̏стиклӣ и ва̀здāн коѐшта, д-ѝмајӯ ỳспомену од ба̀бē.

шȳтнути -нēм св ‘ударити ногом’. – Ђе́до шȳтнō Љȳбишу нȍгōм у гȳзицу кад га е ȳватио у бȍстану. – Док им је ва̀љō, оки́вали га у зви̯е́зде, кад им је скрȅсō ȉстину ȳ-очи, шȳтнули га, а да су мȍгли – прȍждрāли би га.

шу́ћети шу́тӣм несв ‘ћутати’. – Зна̂ј, си̂нко, да е му́дар ȍнāј који ȳмијē шу́ћети кад трȅбā јел кȍ па̏метно шу́тӣ ȏн, (у)ства́ри, му̑дро гȍворӣ. – Ако н-ȳмијеш па̏метно збȍрити, а тӣ ȍндак шу́ти. – Кадгȍђ сам шу́ћō, ни́сам се ка̏јō.

шȳћмурāс -ста -о ‘неодређен’. – Ма јȅсу ȍни тȏ ура́дили, ал ȉспало нȅкако шȳћмурāсто, са̏мо су ота̀љали.

шȳћȳрка ж бот ‘украсна тиквица’. – Е погле́дни, мȍлӣм те, ка̀кē ми је Си́ба шȳћȳрке дȍњēла.

шȳша м ‘ништарија, подлац’. – Ства́ри, ȉспадок ја̂ ва̏јгорӣ, ȍжени се, за̀иста, сва̏кā шȳша, а ја̂ нȉкако, нȅће па тȏ ти је.

шȳшка ж ‘отпад при рендисању дрвета’. – Ѝди до Јерȍтија у радијо́ницу те ȳзми ца̂к шȳшкē, ва̀љā да тȳрӣм под пȉланцāд; в. *букнути*; ***изр***. *на̀дати шȳшку* ‘поплашити, натерати у бекство’. – На̀дō му шȳшку; в. *одвалити.*

шȳшкавац -āвца м ‘врста цвећа’. – Кад ȍберēмо шȳшкавац, ȏн ти нѐ ми̯ењā бȍју по цȅлу зȉму.

шȳшкати се -ā се несв ‘ширити гласине, говоркати се’. – Шȳшка̄ се по сȅлу да ȏн бегѐнишē Дра̀гишину ȳнуку.

шу́штати шу́штӣ[м] несв ‘шумити, производити шум’. – Кад смо прȍлазили кроз ȍнāј багрѐњāк, пȍче нȅшто да шу́штӣ у ȍнōм а̀врику, а мѐне се згȍдно попȍдиже кȍса на гла́ви.

шȳ-шȳ ‘ономатопеја шапутања’. – Ви̏дӣм ја̂: ȍни та̀мо нȅшто шȳ-шȳ, а ȍна порумѐњела кȍ бȳлка.

шушȳмига м / ж ‘неозбиљна, смутљива особа’. – Про́ђе ȍнā шушȳмига ма̀лочас нȉз пȳт.

шчѐпати шчѐпāм св ‘ухватити на брзину и чврсто држати’. – Шчѐпаше се ȳ рȳке и пȍчēше се р̀вати, бȍгами је пȍтрајало, нѐ да̄ се нȉједан ла̏сно. – Кад сам провȍдила кра̏ву според жȉта, ȍна шчѐпа мȳруз, бȉ ме стра̂ да се не-ȳда̏ви.

Недељко Р. Богдановић

ПАСТИРСКИ РЕЧНИК ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

Лексика пастирства је једна од тема научноистраживачког пројекта Лексиколошка истраживања југоисточне Србије, који се остварује по програму Огранка САНУ у Нишу. Координатор пројекта је академик Александар Лома, а руководилац проф. др Недељко Богдановић.

Пројекат подразумева теренску и стручну обраду лексике која се користи у пастирењу и као привредној грани и као социјално-културној делатности на подручју југоисточне Србије. Базу података чине упитници из 39 пунктова, додатна ексцерпција из дијалекатских речника са истог подручја и још скромнији преглед остале литературе (етнографске углавном).

Осим *Пастирског речника*, резултат Пројекта треба да буде колективна монографија *Пастирска лексика* а има могућности и за израду атласа.

Аутор *Речника* и овом приликом захваљује сарадницима који су радећи на терену омогућили настајање ове речничке збирке од око 3000 речи, као и својим сарадницама др Ани Савић Грујић и др Тањи Милосављевић, које су провером грађе и читањем рукописа помогле да овај спис буде са мање грешака. Милени Момировић захваљујемо за израду карата.

Посебну захвалност дугујемо рецензентима који су такође помогли на конкретном побољшању овога списа у којем свака реч може бити прича за себе, и податак о људима, просторима и временима која се у неким случајевима мере вековима.

Ниш, у пролеће 2019.

Аутор

УСТРОЈСТВО РЕЧНИКА

Речник представља уазбучен списак речи и израза, са одговарајућим референтним информацијама:

код именица се даје род; кад се именица употребљава претежно у множини (а није плуралиа тантум), додаје се и ознака *мн.*;

код придева облику за мушки род даје се и наставак за остале родове; у случају да се изражава нека особина која припада само јединкама једног рода, даје се ознака *ӣрид.*, а не и наставци за остале родове (прим. **стелна** прид. она која носи теле (о крави);

глаголи се дају у облику 3. л. једнине презента (јер представљени говори немају инфинитива), а такву еквиваленцију имају и у дефиницији – прим.: води се несвр. *оӣлођује се...* ;

после одреднице (насловне речи) даје се семантичка дефиниција.

У случају постојања синонима, они се дају после насловне речи, одвојени косом чертом и курзивом, а затим се постављају на своја азбучна места са потребном обрадом. Пример:

њу́шка ж / *дулица* предњи део главе код свиње X.
ду́лица ж в. њушка Y.

Ако постоји неко запажање, објашњење или напомена сазната на терену, односно коју саопштава теренски обрађивач, она се даје у заградама. Пример:

липсо́тина ж пеј. које је готово да угине (о говеду, али и о другој ДЖ).

Где томе има потребе, а располаже се неким сазнањем, додатне напомене додају се у угластим заградама [ ].

Пример:

ри́ло с горњи део њушке код свиње [део којим она, у ствари, рије].

Такве информације даје састављач *Речника*.

Користиће се и следеће скраћенице:

аугм.	аугментатив
в.	види
дем.	деминутив
деч.	дечји говор
ДЖ	домаћа животиња
зб.	збирно
јд.	једнина
мн.	множина
несвр.	несвршени вид (глагола)
о.н.	општи назив
пеј.	пејоратив
плт.	плуралија тантум (или облик који се поглавито користи, иако именица има и једнину и множину)
пок.	покудно, с неоодобравањем
прид.	придев
свр.	свршени вид (глагола)
супр.	супротно
фиг.	фигуративно
хип.	хипокористично
шаљ.	шаљиво

Грађа за *Речник* узима се из пунктова обрађених по упитнику (в. списак пунктова), и то на следећи начин: потпуна ексцерпција је из првих упитника, најсевернијих тачака старопланинске зоне, а то су села Кожељ (Кж) и Штитарац (Шт), а из осталих пунктова узимају се лексеме, по правилу синоними, или варијанте, којих нема у Штитарцу. За другу прилику оставља се рад на принципу лингвистичке географије и евентуалне израде атласа сточарске лексике ЈИС.

Међутим, поред грађе из пунктова користиће се и други извори, што ће овде бити објашњено. Искоришћени су и успутни записи из неких села који ће, кад су у грађи усамљени, бити означавани именом села одакле потичу, односно где су забележени: село *Бурдимо* (општина Сврљиг), *Бучје* (Књажевац), *Вава* (Бабушница), *Завој* (Пирот), *Копајкошара* (Сврљиг), *Крњино* (Бабушница), *Луково* (Сврљиг), *Ново Село* (Бела Паланка, рукописна збирка Боре Рајковића[1]), *Топли До* (Пирот), *Шљивовик* (Сврљиг).

[1] Бора Рајковић из Беле Паланке, љубазно се одазвао молби да прочита једну од претходних верзија *Речника* и сачини допуну према својим сазнањима, пратећи говор Новог Села белопаланачког. Из те збирке искоришћен је један број речи којима је наш азбучник допуњен, а њему и овога пута захваљујемо.

Из дијалекатских речника, као осталих извора (в.) узет је минимални постотак речи, односно само оне које нису добијене на терену, јер их Упитник „није хватао“. Подаци су одатле црпени кад их није било у нашим теренским записима, означавани смо презименом аутора речника.

Прим.

авлијáр м пас који се креће само по дворишту. Рајковић.

Нажалост, десиће се да имамо неку реч које не желимо да се лишимо, а немамо место где је забележена. Такве речи биће означаване као: (n).

Корисник *Речника* могао би имати у виду неке дијалекатске особености које обележавају гласовни лик појединих лексема. У науци је то све познато, али овде узимамо само оно што се види из нашег речника.

Полугласник је познат на целом простору (*овьн, пе̄тьл*);

– финално *-л* је познато у говорима тимочко-лужничким и сврљишко-заплањским, док у јужноморавским по правилу прелази у *-а* (*вол, дебел*; према: *вол*, али: *дибеја*);

– вокално *л* познато је у тимочким говорима (*влна*), док се у осталим јавља као *ьл* / *ль* (*вьлна, тӣльсто* у лужничком), или: *лу*;

– старе групе **tj, *dj* у тимочко-лужничком делу дају *ч, џ* (*пӣлечка, пӣреџа*);

– *к, г* испред *е, и,* или иза *ј, љ, њ* прелазе у *ћ, ђ* (*сисће, књиђе, бољћа, грањћа*);

– групе *пӣс, пӣш* изван тимочко-лужничких говора дају *пӣц, пӣч* (*пӣцета, пӣчешки*);

– финалне групе *-стӣ, -штӣ* упрошћавају се губитком *тӣ* (*пӣлас, рас, пӣриш*);

– нема *х, ф* (*рани, кова*), али има *s* (дз) (*sвиска, sвонче*).

У творби множинских облика (у пиротском и лужничком крају) облици на **-ove* мушких *у*-основа (*волове*), пренесени су и на неке првобитне *о*-основе (*бикове*, *пӣласто̄ве*), а јављају се и облици на **-ье и*-основа (*црвје*) и облици консонантских основа на **-ar'ь* (*козарѐ*, *овчарѐ*).

На неке појаве које изазивају микродиференцијацију, биће указивано код одговарајућих примера самога речника.

Кад у речи имамо уметнуто *-к-* (односно два лика, са *к* и без *к*), онда је у питању хипокористик. Прим. **чипá** – неутрално, *чи́пка* хипокористично; **сурá** / *су̀рка* и сл. Ово померање акцента знак је да је реч на путу да од детерминације постане име: кусá овцá→ *ку̀са* / *ку̀ска*; односно → *ку̀ска* / *ку̀са.* Нисмо могли утврдити шта чему претходи – настанак хипокористика па име, или име независно од хипокористика, што би могло бити управо у

речи *Куска*, будући да је ту хипокористик неуверљив, јер кусо бравче није идеално, пре би се рекло да му је то недостатак.

Акценат је један, експираторни, обележаван знаком / ' /, по правилу се може наћи на сваком слогу вишесложних речи (*бра́в, бравче́ / бра́вче; кра́ва, крава́р, кравеѿи́на, кравешља́к...)*

Звучна африката (дз) писана је словом *s* латинице (*sвончари́ца*).

Полугласник реда „а“ писан је знаком *ь* (*овьн, коѿьл*).

Речник има и неколико појмовних одредница у оквиру којих су дате серије података исте категорије (прим. **Име**, па онда имена оваца или коза итд.). Њих смо дали тако што су у азбучнику сложене верзалом (прим. ИМЕ, ГЛАСАЊЕ итд.).

КОМЕНТАРИ

Различити записивачи различито чују полугласник: *мисирак* Жл : *мисирьк* Бч. Осетљивост за полугласник скоро редовно је одсуствовала код лица која нису филолози, којима опозиција а/ь иначе „не значи много“. У Речнику је остајало онако како је записивач дао, јер имамо у виду да „ни полугласник није више што је некад био“, и са новим генерацијама све је мање речи, и позиција у речи, где његова артикулације не флуктуира у правцу „а“.

У дефиницијама ће се користити следећи изрази:
бравче за ознаку сваке јединке ситне стоке сем живине.
крме за ознаку јединке свиње.
грло за ознаку јединке крупне стоке
крупна стока: говедо, коњ, магарац.
ситна стока: овца, коза, свиња.

***

Пасѿирски речник, који следи, био је основа за израду колективне монографије *Пасѿирска лексика југоисѿочне Србије*, с којом чини јединствени резултат теренског и обрађивачког рада више од четири десетине обрађивача, углавном филолога, од доктора наука и професора универзитета у пензији, до студената, наставника и публициста (В. Списак пунктова и истраживача).

Један број јединица *Речника* може имати и значења изван сточарске терминологије (*о́вча глава́* – део косачице где је механизам за наизменично кретање косе; *овца́* = глупа и претерано скромна особа), али то није предмет овога рада.

СПИСАК ПУНКТОВА И ОБРАЂИВАЧА

Село	Општина	Теренски обрађивач	Скр.
а) Тимочко-лужничка област [ТЛ]			
Кожељ	Књажевац	др Љубиша Рајковић	Кж
Штитарац	Књажевац	др Борислав Првуловић	Шт
Жлне	Књажевац	Акица Стаменковић	Жл
Топли Дол	Пирот	Драгољуб Златковић	ТД
Бучум	Сврљиг	др Недељко Богдановић	Бч
Лозан	Сврљиг	Драган Јоцић	Лз
Иново	Књажевац	Нинослав Стојановић	Ин
Височка Ржана	Пирот	др Радослав Ђуровић	ВР
Рсовац	Пирот	Ана Петровић	Рс
Мирковци	Пирот	Драгољуб Златковић	Мр
Велики Јовановац	Пирот	Јасмина Крстић	ВЈ
Беровица	Пирот	др Драган Лилић	Бр
Ореовац	Бела Паланка	др Љубисав Ћирић	Ор
Радошевац	Бабушница	Горан Панајотовић	Рд
Стол	Бабушница	Наташа Николић	Ст
б) Сврљишко-заплањска област [СЗ]			
Сесалац	Сокобања	Јелена Маринковић	Сс
Левовик	Сокобања	Бојан Голубовић	Лв
Мужинац	Сокобања	Сања Милошевић	Мж
Бели Поток	Књажевац	Мила Тасић	БП
Лалинац	Сврљиг	Дракче Стојиљковић	Лл
Церје	Ниш	Властимир Јовановић	Цр
Преконога	Сврљиг	Марина Арсенијевић	Пк
Малча	Ниш	Зорица Марковић	Мч
Велики Крчимир	Гаџин Хан	др Јордана Марковић	ВК
Златићево	Власотинце	др Станислав Станковић	Зл
Чука	Црна Трава	Биљана Станисављевић	Чк

в) Јужноморавска област [ЈМ]

Вукања	Алексинац	Славољуб Радосављевић	Вк
Мала Река7[2]	Лесковац	Наташа Вукадиновић	МР
Мртвица	Владичин Хан	Соња Ђорђевић	Мц
Прекодолце	Владичин Хан	Јадранка Стаменковић	Пц
Куново	Владичин Хан	Драгана Стевановић и Марија Милошевић	Кн
Власе	Врање	др Марина Костић	Вл
Буштрање	Врање	Дејан Станисављевић	Бш
Горње Требежиње	Врање	др Момчило Златановић	ГТ
Крива Феја	Врање	др Марина Костић	КФ
Црвени Град	Трговиште	др Марина Костић	ЦГ
Радовница	Трговиште	Стефана Ђорђевић	Рв
Раковац	Бујановац	Јелена Милосављевић	Рц
Широка Планина	Трговиште	др Момчило Златановић	ШП

ОСТАЛИ ИЗВОРИ[3]

Глигоријевић – С. Глигоријевић: *Речник Црнотравске Калне* (грађа која се сада обрађује за речник).
Живковић – Н. Живковић: *Речник пиротског говора.*
Златановић – М. Златановић: *Речник говора југа Србије.*
Златковић – Д. Златковић: *Речник пиротског говора*, I, II.
Јевтић – В. Јевтић: *Прилог речнику сврљишког краја*.
Марковић – М. Марковић: *Речник народног говора у Црној Реци*
Митровић – Б. Митровић: *Речник лесковачког говора.*
Михајловић – Ј. Михајловић: *Лесковачки говор.*
Рајковић – Љ. Рајковић: *Речник тимочког говора*.
Станојевић – М. Станојевић: *Зборник прилога за познавање Тимочке крајине.*
Стојановић – Р. Стојановић: *Црнотравски речник.*
Ћирић – Љ. Ћирић: *Речник говора Лужнице.*
Цветановић – В. Цветановић: *Речник зајлањског говора.*
Ново Село (рук. збирка Боре Рајковића, Бела Паланка).

[2] Заселак који се не налази у попису места Србије, али постоји у стварности.

[3] Потпуније литература даје се уз монографију *Пастирска лексика југоисточне Србије* (у припреми за штампу), која са овим речником (и будућим Атласом) чини јединство истраживачког пројекта.

Карта 1. Испитивани пунктови по говорним зонама: ▲ тимочко-лужнички говори; ●сврљишко-заплањски говори; ◙ јужноморавски говори.

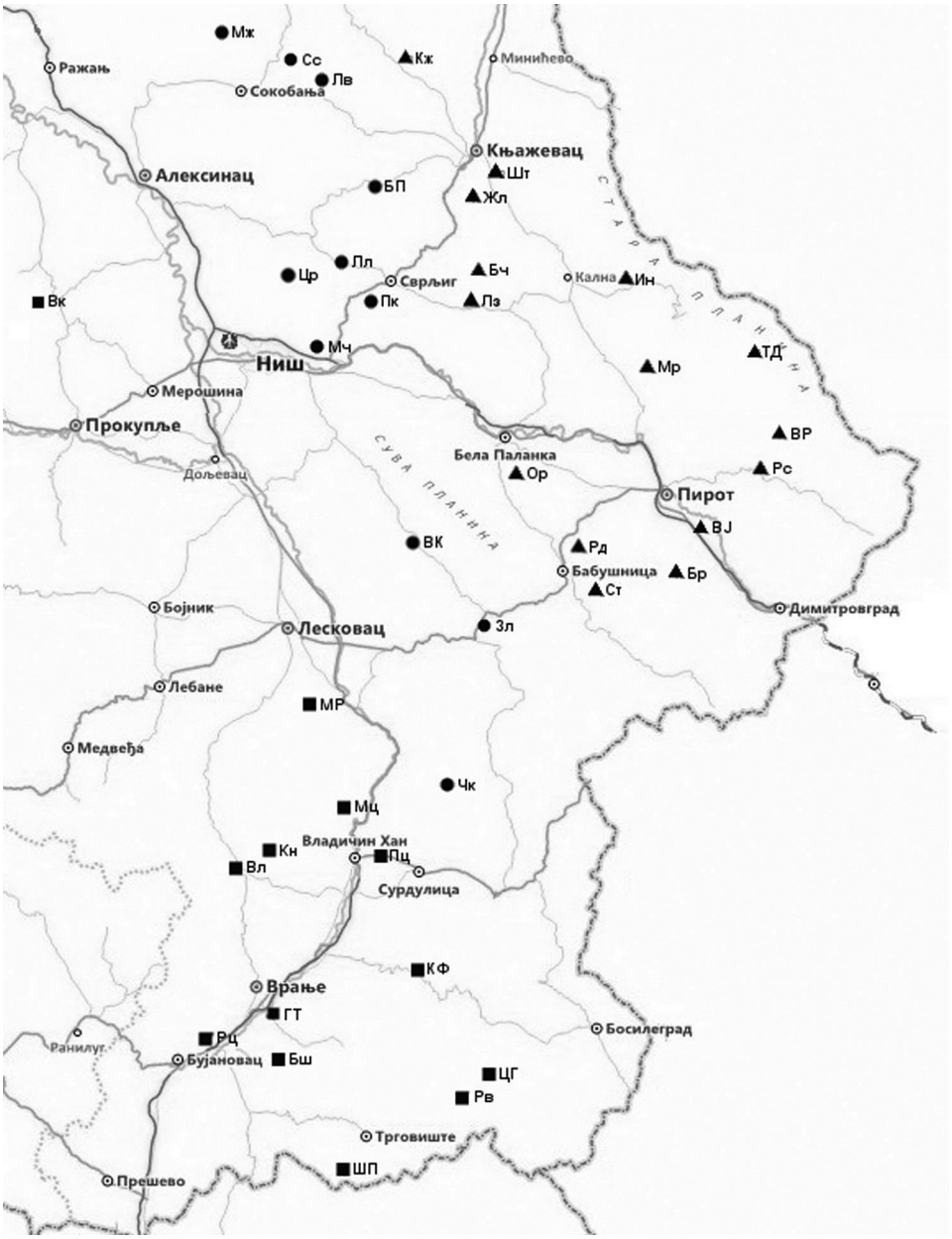

Карта 2: Испитивана места из попис представљена кратицама.

Р Е Ч Н И К

А

а́в, а́в ономатопеја лавежа**,** оглашавање пса лајањем. ТД.

авлија́р м пас који се креће само по дворишту. Рајковић.

адѣ́м м ован с једним тестисом. Бш, ГТ.

а́ет м настрешница уз зграду, или као део зграде. Бш.

а́јак м наслон у огради тора; в. наслон. Рв.

ајги́р м ждребац. Цветановић.

а́јд узв. за терање говеда. Шт

а́јде узв за терање магарца [Али и сваке друге стоке, в. ајд]. Шт.

ајка́ч м учесник у хајци на вукове. Цветановић.

а́јс узв. којим се говедо тера удесно/улево. Шт. [Да ли ће запрега ићи тачно где треба, важно је при орању, јер једно говече је увек у бразди, а друго изван бразде наизменично, ако се оре плугом обртачем / окретачем, али ако се оре саковцем, онда је поступак такав да је исто говече увек у бразди. Орач се узвицима служи да усмери запрегу. Најчешће је: *ајс*! „Иди десно / лево!“, односно „у бразду!, а: *ојс*! супротно. У неком домаћинству уобичајен је само један узвик, а говече „треба да зна“ да на тај узвик усагласи кретање. Пошто говече памти научено, догађа се да при куповини, при промени власника, купац настоји да се обавести о свим навикама животиње, како би касније лакше могао да је користи у раду.]

а́к м награда у натури коју добија радник на бачији (најчешће пастир). Топли До. [Поред одела и обуће, радник (слуга) добија и намирнице којима храни породицу: жито, млечне производе, некад једно бравче и сл.]

алапљи́во с (свињче) прид. бравче дрчно, јешно, које „налати на рану“. Шт.

алба́тин м поткивач [Занатлија у селу који поткива говеда, коње и магарце. Најчешће сам израђује и поткове (плоче за говеда и магарца, а потковице за коња), па се зове и *ковач*, а његова радња *ковачница* (Бучум), или *по̄ткивачница* (Бели Поток).] ДЖ, Шт

алба́тница ж / *ковачница*, поткивачница. Шт

а́лка ж гвожђе у носу бика, ставља му се кад морају (због његове јачине) да га воде двојица. Шт, Лл.

а́м м део запрежне коњске опреме. ТД; мн а́мови. Рв.

антршѐљ м / *ст̄ршељ* / *уст̄ршељ,* део самара. Кж.

а́пе несвр. гризе, уједа (о коњу, псу). Шт.

арава́н м јахаћи коњ. ЦГ; врста коњског хода. Рв.

ара́пка ж в. овца. Лз.

арга́ч м /*т̄рљак* / *т̄ор* / *п̄ерде*, ограђен простор испред стаје у којој бораве овце. ШП.

а́сма ж астма. Шт.

аспру̏к м део самара. Бр.
астрага̏н м / *астраганка* ж, „мушка капа од црне јагњеће коже“. Марковић.
а̏т м коњ. Стојановић.
А̏цко име магарца. Шт; често име коња. Стојановић.
а̏цц, а̏цц! Узвик којим се мами коза. Бш.
А̏шанин м припадник Ашана, сточара на Чемернику до деведесетих година XX века. Звали су се још Каракачани и Црновунци [негде и: Црнорунци]. Стојановић.
а̏шанска о̏вца ж в. каракашка овца. Стојановић.

Б

баба[1] ж желудац. – „Желу̏дац се ранѝје зва̏л ба̏ба“ [У ствари, мислимо да је овде замена појмова, и да се мислило само на оно што овде имамо под баба[2] док је „желудац“ остао без одговора, који се код живине зове *желуд*, код преживара *пашиште* или *шкембе* итд., што ће се наћи и у овом речнику.]. Рс.
ба̏ба[2] ж јело од ситно исецканих изнутрица, које се при спремању обавијају марамицом (в. сармице), или се њима напуни бураг и тако се кувају [Мислимо да одавде потиче и значење баба[1]].
ба̏бљача ж пеј. врло стара овца. Цр.
багаѝв, -а, -о / *багаљив*, бангав (о коњу). Бр.
багаљѝв, -а, -о бангав, оболелих ногу. Бч.
бага̏на ж кожа младог јагњета. Шт.
баксу̏з м / *наравлија*, инаџија, ћудљивац (о коњу). Шт, Цр.
ба̏лега ж / *балога,* измет од овце. Шт.
бало̏га ж в. балега. Бш.
ба̏ља ж црна овца са белом шаром на челу. ВЈ.
бља̏ња м во са светлом пегом на челу. Рајковић.
ба̏нгав, -а, -о који има отекле ноге (о коњу). Кж.
бараба̏р непр. подједнако (о терету преко самара носеће животиње). ТД.
барда̏ка ж / *брдока* в. бардокас. Рајковић.
барда̏кас, -та, -то брав (црновунаст) са белом вуном око очију. Рајковић.
баре̏тина ж пастирска капа, шубара са дугачком вуном. Кж.
ба̏psa ж. в. bapsec. Рајковић.
ба̏psec, -та, -то коза са црним и белим шарама по телу**.** Рајковић.
ба̏рла ж шубара од јагњеће коже. Бч.
бата̏к м / *бедрица, копан*, натколени део живинске ноге. Шт, Кж.
ба̏це м **1**. назив за мушко јагње уопште. Ћирић; **2**. дозивни облик за мамљење (дозивање) овна. Бч.
баци̏л м хип. ован, овнић, в. овнич Бч.
ба̏цко м мн. бацко̏ви хип. ован. Зл; ован који боде, бије. Стојановић.
ба̏ч м / *сирињар*, радник на бачији који прерађује млеко. ТД, Кн.
бача̏р м радник на бачији, в. бачијар. Пк.
баче̏ва несвр. / *бачија* **1**. чува стадо на бачији; **2**. узима млеко на бачији (на пашњаку, савату, изван насеља) кад му дође ред. Кж. [Организација бачије и бачијања плод је уобичајеног искуства, и негде може бити и овако: кад се ствара буљук (веће

стадо од стоке више домаћина), организује се *ӣремлаз* (негде је то у обичају *млзигруда,* ритуална мужа о Ђурђевдану), када се утврђује количина млека сваког власника, а онда се одређује сразмера узимања млека током сезоне. Редослед узимања млека обично је према количини млека које даје одговарајуће стадо (најпре они са највише млека па поступно надаље). Током сезоне ред се више пута реди, нпр. ако неко има три литре млека на премлазу, а утврђена је сразмера 1 : 10, њему ће припасти 30 литара, па наставља други, и кад и он за неки дан преузме своје део, ред се наставља. Млеко се може прерађивати као заједнички продукт, а може и власник повлачити неки део своје количине за домаћинске потребе. Бачија има свога старешину (*бач*), као што и стадо има главног пастира и помоћника (*ћаја* и *ӣоћеник* итд.). Различите су погодбе за накнаду рада радника на бачији, а један облик је „работа на *ак*“, тј. за материјалну накнаду у натури (једно одело и обућа, храна, део млечних производа и сл.).]

бачѐож м в. бачијар. Вк.

бачи́ја[1] несвр. борави на бачији и бави се бачијањерењем.

бачи́ја[2] ж **1**. сточарско станиште на савату (на пашњаку изван насеља). – „У́-планин су биле́ бачи́је на ови́ја планинци́“; **2**. начин испаше при којем се стадо напаса редом. – „Од не́дељу смо ми на бачи́ју“: **3**. Бачијање / бачијарење (в.). „летње истеривање оваца у планину и задржавање оваца више власника ради заједничке испаше, муже и прераде млека; место у планини са колибама и торовима где у летњим месецима бораве овчари, напасају овце и прерађују млеко; млечни производи са бачије“. Живковић.

бачија́р м / *бачар* **1**. радник на бачији који се бави прерадом млека; **2**. уопште особа која живи и ради на бачији.

бачија́рење с бачијање, чување већег стада на пашњаку с привременим стаништем и посебном организацијом – са ћеајом, поганичима, а можда и особом за бављење млеком, в. бачијар.

ба́чкало с место где се купају свиње, на пашњаку то може бити и барица. Рајковић.

бачу́је несвр. живи на бачији и бави се чувањем стоке и прерадом млека. Стојановић.

бедрени́ца ж болест стоке, црни пришт. Рајковић.

бедри́ца ж батак (в.). Бч.

беее! узвук којим се оглашава овца.

бе́ка ж назив за белу козу. Жл; деч. овца, уопште. Митровић.

бе́л, -а, -о бео, беле боје длакавог омотача (длаке, вуне, кострети, чекиња). Шт.

бе́ла[1] прид. свиња белих чехиња. Бу.

бе́ла[2] м врста свиње. Шт.

Бе́ла ж име козе. Кж.

беле́г м / *рабушка* ознака која се ствара резањем увета јагњета на Ђурђевдан, у обичају *бележења* или *ровашења*, да би се знало којем газдинству бравче припада. Белег је могао бити у различитим облицима: *сӣручка, рабушка, ѕьмба, ӣоӣсаничено, сӣрелоушено, льцкано.* ТД. [Ови се знакови могу комбиновати тако да буду на десном или левом увету, да буду с једне или с друге стране увета) и тако настане више могућности да једно домаћинство има знак који се не подудара с другим домаћинствима. Тако се препознају брави који се могу помешати па да оду у друго

стадо, а такође се овим доказује и чије је бравче у случају неке претпостављене крађе, или друге пакости (бравче се ухвати у некој штети, и по рабушки открива се ко му је газда, и ко треба да надокнади учињену штету).

белѐжено прид. окрвављено, проносак означен крвљу (о јајету) Шт.

бѐли бубрѐзи м мн муда (код овна, вепра). [Према неким обавештењима, тако се зову само они тестиси који се ваде приликом штројења. Могу да се једу, па да би се сакрило како неко „једе муда“, каже се: једе бели бубрези.] Бш.

бѐли дрѐб м део тела којим се дише, плућа, бела џигерица. Шт.

бели́ца ж в. овца. Зл.

бели́чка ж в. овца. ШТ ТД.

бѐлка ж в. овца. Ор. Ново Село.

бѐлмуж м / *бели́муж* (Мц), јело од топљеног и укуваног младог сира и кукурузног брашна. Шт.

белорѐпка ж црна овца са белим репом. Жл.

белочѐлка ж црна овца са већом белом пегом на челу. Кж.

бѐлоша ж в. овца. Кж.

белу́на ж бела крава. Глигоријевић.

белутѣ́к м / *бельц*, беланац (у јајету). Шт.

белу́ша ж в. овца. Рс.

белчу́г м **1**. жица која се ставља свињи у рило и онда савије у прстен да свиња не рије. Шт, Кж, Лв; **2**. карика у ланцу. Бч.

белѣ́ц м беланце. Шт.

Бѐља име вола. Шт.

бѐнце с / *бремце* / *бренце* / *жало*, клатно у звонцету.

бесо́вица ж **1**. окупљање вукова око вучице, или паса око кучке која тражи парење; време парења вукова (тада су они нарочито зли). Бч; **2**. *фиг.* швалерација међу пастирима, кад се више мушкараца окупља око једне жене коју је „вати́ла бесо́вица“; **3**. стање појачаног полног нагона код животиња, фиг и код људи. – Вати́ла ји бесо́вица па се не смиру́ју. Бч.

бесу́ља ж кучка која се пари. Рајковић.

беши́ка ж мокрићни мехур (код свих ДЖ сем свиње, где има других назива: мејур, пувало, дувало… в.). Ор.

би́за ж овца или коза која је близнила. Лз, Лв.

би́зе с хип. в. биза. ГТ.

би́зоша ж назив за овцу која млади по двоје. Рајковић.

би́је на жьглу́ изр. за љуто говече које вуче не своју страну, које се не спарује добро у запрези. ТД.

би́к м мн би́кове / -ови мужјак говеда који служи за оплодњу. Шт

би́ка несвр. оплођује (о бику и крави). ТД.

бику́ља ж помамна крава. Рајковић.

бикчѐ / *бичѐ* с мали бик. Шт.

би́ло с настрешница од плетеног прућа на трљаку; в. послон, наслон. Ор.

би́р, би́р! / *мир, мир*, узвик којим се овца умирује да допусти јагњету да је сиса; узвик овци која не мирује док је јагње сиса.

биса́зи плт. / *дисази*, дводелна торба од кострети која се носи преко рамена. Кж.

би́ч м бич. Шт.

бича́ло с штап за који је привезан бич. Кж, Шт.

биче́ с хип. од бик; в. бикче. ТД.

бла́г(и) си́р м млади сир (наспрам: слани). Бш, Рв.

благо́та ж бели мрс (млечни производи). Ор.

Бла́гош(к)а ж име козе омлађене око Благовести (почетак априла). ТД.

блаји́ несвр. / *блеји*, оглашава се блејањем (о овци). Бч.

бла́њав, -а, -о тром, мрледан (о говечету). МР

блеји́ несвр. в. блаји. Кж.

бле́к м блејање оваца, блека. ГТ.

ближње́ва несвр. доноси на свет по двоје младих (о овци или кози). Шт, Лз.

близа́нац м в. близанче. Рв.

близа́нче с / *близне* / *близнак*, једно од двоје младунчади ДЖ омлађених истога дана од исте мајке. Вк.

близна́к м мн. близнаци в. близанче. Бч, Лл.

близнаку́ља ж женка која редовно близни (омлади по двоје) (о овци, кози). [Подсмешљиво је, по мало и прекорно кад се односи на свињу, која, по правилу, праси више прасади.] ТД, Бш.

близнаћи́ња ж коза која омлади по двоје јаради; в. близнакуља. Жл.

близна́че с мн. близнаци в. близне. Вл.

близне́ с мн близне́та једно од двоје младунчади говеда исте мајке и истог млађења. Шт

бли́зни свр. / *облизни се*, ојагњи или окози двоје младунчади. Шт.

бо́беж м нарастао и пун крви крљеж (крпељ). Бч. [Овај паразит у најранијем стадијуму називају *овчица*, потом *травник*, затим *крљеж*, а кад се крљеж напије крви и нарасте до максимума назива се *бобеж*.]

бо́д м в. остан. Бр.

боде́ несвр. подстиче јагње да сиса (о овци). Рд.

бодљи́в, -а, -о који воли да се боде (о волу, крави) Бч. [Занимљива је серија лексема за ознаку напада ДЖ. Говедо *боде*, коњ *чивтара*, ован *бије*, петао *кљуца*, пас *ате*, мачка *гребе*.]

бозала́к м ливада с тврдом травом, тешком за пашу. Митровић.

БОЈА чест елемент у именовању јединки ДЖ. [У настајању назива за браве према боји длаке постоје и извесни устаљени поступци. Брав с одређеним колоритом променом акцента стиже у назив, а одатле лако прераста у име. *Бела́ овца́* је *бе́ла*, а онда *Бе́ла* као име овце. Код оваца и коза од назива за боје настају помоћу *-ка* називи са извесном хипокористичном нијансом: *бека, сурка, црнка* итд. Тако је и са суфиксом *-ица: белица, шарица* итд. Код коза фигурира суфикс *-оша: белоша, рицоша, гарваноша* (коза тамне кострети) итд.]

бо́је колоритне вредности познате пастирима. [У Ин су познате боје пређе: *црна, црвена, алева, жлта, саџава, модра, пембелијеста, зелена, сива*.]

бо́кош(к)а ж в. бокуша, али и коза чија је кострет по слабинама другачија од основне боје. Бч.

бо́куша м / *бокоша* црна овца са белим слабинама. Живковић.

бо́ца ж [боцка] биљка коју магарци једу. Шт.

бо́цка в. боца Бч.

бра́бонка ж / *брабоњка* в. брабоњак. Бч.

бра́боњак м *бра́боњак* / *бра́бонка* / *брабоњ̑ћа* / *брабушка* / *драбоњак*, овчији или козји измет у облику лоптице; в. лајно. Шт.

бра́боњка ж в. брабонка. БП.

бра́бушка / *брабу̏шка* ж в. брабоњак. Ст.

бра́в м мн. брави о.н. за домаће животиње. Шт.

бравче̏ с брав Бч; дем. од брав.

брда́к м ован великих рогова [који обично расту увис]. Стојановић.

брдо́ка ж в. бардока. Рајковић.

бр̏доња м ован са снажним роговима. БП.

бр̏доша ж коза са роговима који расту право увис (мало српасти). ТД.

брду̏ља ж коза којој рогови расту увис. Бр.

бр̏ђани мн раса коња. Шт.

бре́ме с **1**. свежањ сена који се може понети; **2**. количина сена која се може понети на коњу или магарцу. Шт; мн бреми̏ћи. Лл.

бре́шче несвр. тешко дише од замора и терета који вуче (о говедима), брехће. Бч.

бр̏згавица ж ткиво којим су повезана црева. ВЈ.

бри̏тва ж ножић на склапање с корицама од рога, користи се за свакојаке пастирске потребе, носи за појасом, привезана неком повезицом. [Та повезица је: *по̄врзло, по̄ворка, дре̄тва, узица*...]. Бч.

бр̏к м помије за свиње, оно што је забркано. Бш. [Напој за свиње могу бити *по̄мије* – вода у којој је прано посуђе после обеда и сл., али и помије настале тако што се у чисту воду додају трице (брашно, јарма, прекрупа) и то је *брк*.]

брло̏г м смеће које се смете у соби, некој другој просторији, дворишту, према ђубре (в.), које је увек шталско. Бч.

бр̏ља ж назив за овцу која стално врти главом; в. брљива. БП.

брљи̏в, -а, -о прид. / *вр̄тоглаво,* који врти главом и у ходу се окреће око себе (о бравчету, обично о овци, које је напао брваљ, па само врти главом). Бч, Лз.

брљи̏ца ж гвожђе које се јаком бику ставља у нос кад се води. Бр.

брљи̏чка несвр. в. буруличка. Ст.

брнsу̏љка ж израслина на носу ћурана, в. мисирьк. Вк.

брнћа́ ж в. брњка. Ст.

бр̏њка ж / **бр̏њћа** (Рд) ж в. брљица. Пк.

броби̏њало с мравињак. Цветановић. [У ђурђевданском обичају музигруде (обредног премлаза), печено јаје закопава се у бробињалу (мравињаку), а ујутру се узима и гледа колико је поједено од мрава. Тада се у мравињак остављају комадићи ушију јагњаца који су им тог ђурђевданског јутра одсечени у обичају ровашења, чиме се захваљује мравима што су се у великом броју старали око јајета, и тако најавили беритетну годину са срећом у стоци.]

бро́nse с тучак у звону. Кж.

бро́ч [броћ] м биљка којом се вуна фарба у црвено. Шт.

бр̏с м **1.** младе гране дрвећа са лишћем и пупољцима као храна козама (брестак, багрен, габрак, глог). Шт; **2**. шумарак где стока може да брсти. Живковић.

бр̏ска несвр. в. брсти. Бч, Мр.

бр̏сти несвр. / *брска*, кида младе гранчице шибља (о кози). Шт.

брсти̏на ж / *лисковина* / *лисковача*, обрштена грана лисника. Бч; у Новом Селу исто што и брс (в).

брсту́је несвр. храни се кидањем лишћа са шибља и дрвећа, брсти (о козама и овцама). Зл.

брта́к м ован или јарац после треће или четврте године; в. маторац. Рв.

бру́ске мн ранице око усана овце која се „избрускавила“, орањавила од росе. Зл.

бу́бац м / *жељуд*, *жељудица*, *желудац*, део живинских унутрашњих органа, где се вари храна. Кж.

бу́бица ж назив за мирну, кротку овцу. Жл.

бу́бичка ж назив за ситну, мирну овцу; в. бубица. Бч.

бубре́г м мн. бубре́зи један од два унутрашња органа за пречишћавање крви. Шт.

бубре́жњак м део тела (меса) брава око бубрега. Бч.

бувосе̏рина ж / *бьлосе̏рина* / *бьљесе̏рина*, измет буве. Бч

бу́ђа ж / *цвет*, плесан која се ухвати по сиру. Бч. – „Ако ува̀ти зеле̏но (буђу), мо̀ж га врљиш.“ Зл.

буђа́вка ж сорта свиња. Лл.

бука́ри се несвр. оплођује се (о свињи). Шт.

бука́рка ж крупна овца (?). Бш.

Бу́лица ж име црне овце са чумбулком (в) на челу. Зл.

Бу́лка име краве са цветом (бела пега на црвеној кожи) на челу. Шт, ВЈ.

бу́лоња м **1**. „во драп длаке са белом пегом на глави“; **2**. општи назив за бика. Стојановић.

булуме́нта ж гомила, скуп, животиња (више стада; више стада различите стоке). Вк.

Бу́лча име вола; в. булка. Штм, ВЈ.

буљу́к м стадо оваца или коза Шт [У односу на стадо буљук је бројнији. У неким местима буљук је стадо од различитих домаћина, али и од различитих животиња – оваца, коза; у Жл стадо је састављено од оваца, а буљук од свиња.]

буљуљи́чка несвр. в. клобучи. Кж.

бу́мба ж бубац код живине. МР.

буњишта́р м пас која стално нешто тражи по буњишту (ђубришту). Рајковић.

буњи́ште с ђубриште, место где се баца брлог, сметлиште [На буњишту може бити шталско ђубре, али и сав други отпад од биља, сточне хране, корова па и смећа из куће.]. Бч, ВР; стајско ђубре. – „Во̀зи буњи́ште на њи́ву.“ ТД.

бу́пци мн. бубрези у телу бравчета. ВЈ.

бура́вко м коњ који има отечене ноге, бангав коњ. Кн.

бури́чка несвр. в. буруличка. Кн.

бури́чкају се мн. кошкају се (о воловима). Глигоријевић.

бурли́чка в. буруличка. Ново Село.

бурули́чка несвр. / *бурличка* / *буричка* / *брљичка* дува кроз напој (о свињи), в. клобучи. Шт.

бути́на ж део ноге изнад кључа, ближе трупу (о свињи). Шт.

бути́не ж мн. сапи (о коњу). Шт.

бути́њ м справа за одвајање масла из млека, бучка. ШП, Рв.

бу́тка ж в. буткица. Жл. [Стекли смо утисак да је *бутка* на живом бравчету („Изело куче свињу за бутку“), а да је *буткица* назив за исти део кад се ради о месу закланог брава („Буткице иду у питије“), тако се и у трговини именују.]

бу́ткица ж део задње ноге закланог бравчета (о свињи) ниже кључа. Кж.

бутурáћ м болест коња; в. гутурач. Рв.

бýћка ж прамен вуне који овци пада преко чела; в. ђумка. Бш.

бýцало с / *ѿуцало* в. бучкало, чуркало. ВК, Митровић.

бýча име овце која има прамен дуге вуне преко чела. ТД. [Бучава је и особа која има дуге праменове неуредне косе (веровано према: буђ / буч).]

бýче несвр. риче (о говеду) (Зубетинац).

бýчка[1] ж дрвена справа, у облику тесне и дубоке каце, у којој се млеко бућка ради издвајања масла. Шт.

бýчка[2] несвр. бућка млеко ради издвајања масла, подизањем и спуштањем штапа са округлом дашицом на дну (чуркало). Шт.

бýчкало с / *буцало* / *ѿуцало* / *чуркало*, направа која се у бучки кроз млеко подиже и спушта (бије га, млати га) и тако омогућава да се масноћа одвоји и исплива на врх. ТД.

бýчкано из којег је бућкањем одвојено масло (о млеку). Шт.

бучýг м широк суд у којем се зрнаста храна даје стоци. МР.

буцáк м / *кочак* / *кочар*, одељак у оквиру појате за смештај младунчади (јагањаца и јаради). ТД.

бýшка несвр. в. буруличка. ШП.

бѝдљеви мн обољење устију говеди (кад се с унутрашње стране појаве шиљасти чворићи, који ометају жвакање хране. Жвакање је болно, и то се види по томе како се говече „мучи“ док пасе или једе. Бч. [Лечи се тако да се отворе уста, па се ти бадљеви исеку маказама, те из њих истекне сукрвица.]

бѝквица ж овално буренце у којем пастири (обично на магарцу) доносе воду на бачију. Кж.

бѝлосѐрина ж. в. бувосерина.

бѝљесѐрина ж. в. бувосерина.

бѝмбало с тучак у великом звону. Бч.

В

вáгарац м мн. вáгарци в. сугрк. ЦГ.

вáгрк м в. сугрк. Рв.

вáд м в. ваденица. Рс.

вáденица ж / *вад* / *глисѿица*, вуна која се извлачи из гребена и увија у својак (неколико ваденица чини својак). Бч.

вáк(л)ес, -та, -то „брав црне губице“. Стојановић; в. **вѝклеста** овцá.

вáка ж в. овца. ВЈ.

вáкичка ж хип. овца са црним предњим делом главе. Цветановић.

вакли́ја м ован са црном пегом на врату или губици. Рајковић.

Вакли́ша ж име црне овце. ТД.

вакушáнка прид. мн. вакушанће овце ваклуше (в.). – „Овчи́це се изјагњи́ле / Све овчи́це вакушáнће“ (нар. песма). Рс.

вандáћ м терет који може понети један коњ или магарац; в. бреме. Рв.

вардáљ м комад сланине исечен ради топљења. – „Пр́во се од свињу́ одво́је кајѝши слани́на, па по́сле се тој исече́ на вардаљѝ и то́пи.“ Бч.

ва́рди несвр. чува стадо на паши (да се не загуби, да не упадне у неки усев, да га одбрани од звери). Шт.

ва́рди се несвр. брани се (о говеду). Шт [За време летњих жега говедо се од обада брани сталним махањем репом преко леђа, и непрестаним покретима ногу (поцупкивање) кад обад напада виме и међуножје. Ти покрети су врло непријатни кад је говедо у запрези.]

ва́рен, -а, -о који је загрејан до кључања. Шт.

ва́рено млеко́ с кувано млеко (о млеку, супр. пресно, неварено) Бч.

вари́ја ж тучак у звону за овце. ТД.

ватачи́на ж улов у пољској штети. Митровић.

ва́ћа ж в. вака, ваћеста. Бр.

ва́ћеста прид. бела са црним очима (о овци). ВЈ.

ва́ћица ж хип. црноока овца. Рд.

ва́ша[1] ж / *фа́ша* каиш свињске сушене коже (ширине стопала) припремљен за израду опанака. Шт.

ва́ша[2] ж веја (в.). Зл.

вашка́ ж мн. *вьшке*, гамад која напада живину. Кж.

ве́(ј)ћа ж веја (в.). Бр.

ведри́ца ж ведро Бч.

ведро́ с дрвени суд у који се музе млеко. Шт.

ве́ја ж осушена грана лисника с лишћем. Шт.

ве́јка ж две-три гране са сувим лишћем за лисник; в. веја. БП.

вејни́к м / *ве́јник* (БП), настрешница у обору, покривена лиснатим грањем, где се стадо склања од невремена или жеге. Рс.

ве́лика ко́с ж бутна кост. ШП.

Вене́роша ж име козе (?). ТД.

венчи́ло с савитљив прут око кога се плете цветни венац у ђурђевданском обичају. – „Сави́је се венчи́ло од врбу́, па се по ње́га ту́ра цве́ће и уви́ја.“ Бч.

вепа́р м / *веӣр*, одрастао мужјак који служи за расплод. Шт.

вепре́ с / *веӣриче*, мужјак свиње до шест месеци старости. Шт.

вепри́че с в. вепре. ВК; хип. вепре. Рц.

вепри́ште с пеј. вепар. Стојановић.

вепьр м в. вепар. Кж.

Ве́ра име краве. Шт.

вери́жњак м дрво над огњиштем, да се о њега окачи котао. Бр. [То је мотка која је горњим делом окачена о пречник, а на доњем има куку, о коју се окачује суд који треба да буде над ватром. Служи уместо верига, има улогу верига.]

вери́честа (овца) ж прид. бела овца са црним пегама по телу. ВК.

вери́шка ж в. веричеста. ВК.

ветро́вине плт нека болест коза (која долази са јужним ветром). ТД.

ве́ћа ж хип. нарамак шуме за лисник; в. веја. Ор.

ве́шаљка ж / *вешељка* / *вешуљка* / *сушеница*, комад меса спремног за сушење (димљење), и осушено месо.

вешаљче́ње с прављење вешалица од меса ради сушења (димљења). Бш.

вешѐљчи несвр. прави вешаљке (в.). Цр, Вк, Кн.

вија́ч м мајстор (упућенија особа) који ујаловљује коње. – „Ви́је ги ко́њи.“ ЦГ.

ви̏јен прид. ушкопљен увијањем тестиса (о бику). ТД.

ви̏ла ж **1**. алатка за рад са сеном, сламом; **2**. мера сена колико може да се понесе на вилама. – „Ту̏ри им (кравама) једну ви̏лу се̏но.“ Зл.

ви̏лес, -та, -то који носи рогове право увис. Златковић.

ви̏леста (коза) в. рогата. Шт.

ви̏лоша ж коза са „вилестим“ роговима. ТД.

ви̏ме с део тела где женка ДЖ ствара млеко. Шт.

ви̏тлешка ж / *витлошка*, засун на капији тора. Бч.

ви̏тлошка ж в. витлешка. Митровић.

власа̏та ж в. власна. ТД.

власна̏ прид. / *власата* / *власница*, која је најквалитетнија за предиво (о вуни), која се одликује дугим и меканим (неумршеним и очешљаним) власима. Шт, Бч.

власни̏ца ж в. власна. Зл.

власу̏нка ж овца са власном вуном (вуном дугих влакана). Ст.

вла̏чена влна / *вуна* ж, вуна која је (претходно рашчешљана) у влачари (машински) увијена у кудељке и тако припремљена за предење. Тд.

вла̏чи несвр. опрану и пречешљану вуну гребена и увија у својак или кудељке ради предења. *Шт.*

вл̏к м мн. *влје* / *курјак*, вук (звер која напада овце и козе). ТД

вл̏на ж / *вѝлна* / *вуна*, длака којом је обрасло тело овце. Шт. [На телу овце појављује се као: *ћумка, праменци*. Острижена вуна је: *пострижина*, *руно*. Отпала од бравчета: *скуботина, падртина, пашкуљ*. Вуна може бити: *непрана, серава, прана.* С обзиром на квалитет: *власата* или *власна, рунска, на праменци.* С обзиром на прераду до предења: *чешљана, влачена, увлачена вуна, штим:* С обзиром на облик увлачене вуне ради предења: *вад, ваденица, глистица, својак, кудељћа* / *кудељка.*]

во̏ди несвр. предводи своје пилиће (о квочки). Шт.

во̏ди се несвр. оплођује се (о крави). ТД.

воду̏ља ж овца која води стадо, која је предводник стада. ТД.

во̏з м **1**. саонице за превоз сена; **2**. мера сена које може да стане на један воз (око 300 кг). ТД.

војво̏да м највећа и шарена пера из петлова репа; в. делија. Рв.

во̏л м мн. воло̏ве/и одрастао мужјак говеда. Шт, ТД.

воле̏ с хип. од вол, вочић. Лз.

волова̏р м чувар говеда на паши. Бч.

волова̏рка ж в. воловар. Бч.

волова̏рник м штала за говеда, као и простор испред штале где говеда бораве невезана. Златковић.

волово̏д(н)ица ж окупљање говеди око краве која тражи бика. Бч, Рд. [Упор. скучница, скурња.]

вракњи̏ца ж / *вратњица* / *вратло*, в. појата.

вра̏т м / *шија*, део животињског тела између главе и трупа. Бч.

вратло̏ с вратница, улаз у трљак (обор). ТД Бч.

вратни̏к м ланац којим се говедо веже за врат. Бч.

вратњи̏ца ж отвор у огради за улаз и излаз стада, в. појата. Шт.

вра̏товина ж месо од врата (у свиње). Луково.

вр̏вина ж место где стадо стално пролази идући на пашу или на појило. Шт.

вр̏виште с / *прогониште*, тле преко кога стадо стално пролази идући на пашу (и прави врвине). Мц.

врвови̏на ж површњина, шума на врху лисника, или сена на стогу. Мц.

вр̏вца ж / *врца* / *врчанка*, узица од кострети којом се везује опанак (кострет или козина је материја која је чврста, не прима воду, и не трули, због чега може послужити и за притезање више пари опанака, који – „и од меко и од тврдо“ – страдају). Шт.

вре̏ка несвр. оглашава се вреком (о кози). Тд.

вре̏кавац м / *врекавица*, нека болест која „вата“ козе. Бч.

вре̏кавица ж нека болест козе. ТД, Лл.

врека̏ње с оглашавање коза вреком. Мц.

вре̏ча ж врећа, џак изаткан од кострети за чување или превоз жита и брашна. Шт.

вречи̏ несвр. / *врека*, оглашава се вреком (о кози). Жл.

врешти̏ несвр. мекеће (о кози); в. вречи. Живковић.

врждȁк м зб. врховље сувих грана, служи за потпалу ватре. Зл.

врждѝна ж тањи део гране, с врха, служи као прутић за терање стоке. Бч.

вришти̏ несвр. њишти (о коњу). Шт.

врли̏на ж мотка, ослоњена на два рачваста коца, пред трлом, за вешање пастировог веша или покривача. Шт.

врли̏нка ж мотка у кокошарнику где ноћу бораве кокошке. ТД.

вр̏ља чивте̏ несвр. рита се, чивтара се. Шт.

врљи̏ка ж јачи колац у огради, па и на летњим трљацима. Ново Село.

вро̏вање с шума на површини лисника. Бр. [То је иначе део с врха грана (вејки) јер је на врху купе лисника. Вровање је и сваки овршак неке гранате биљке (парадајза, паприке и сл.]

вр̏тка несвр. упреда више спредених нити пређе. Бч, Жл.

вр̏тка ре̏п / ~ **с ре̏п** несвр. игра репићем док сиса (о јагњету). Жл.

вртогла̏ва ж коју је напао брваљ (о овци). Шт.

вруђи̏ца ж упала (обично болест оваца). Лв.

врца̏ ж чешће плт. врце̏ канап од упредене кострети (козињѐва врца̏ – Зл) за притезање опанка уз ногу. – „Врца̏ се промѝца проз пекљу̏, ел жа̏пку на опѝнак.“ Жл.

врча̏нка ж в. врвца.

вр̏шњак м сач, поклопац црепуље у којој се пече хлеб. Кж.

вукода̏вина ж прамење вуне које је отпадало од овце коју је вук удавио (комадао или вукао). Митровић.

ву̏на ж длакави омотач овчијег тела, в. влна.

ву̏рда ж в. урда. [Вурда се једе одмах, не чува се за дужи период, али постоји тзв. лужничка вурда, која се не прави од сурутке већ је то кисело млеко из кога је издвојена сурутка. Таква се вурда сада појављује и на тржишту, као паприка пуњена вурдом. На цени је због својих квалитета и у погледу вредности млека и у погледу начина како се припрема.]

вурда̏р м онај који прави сир од сурутке, као и онај који такав сир воли да једе. Рајковић.

ву̏рка ж врста преслице, згодна за предење уз пастирење. Бч, Цветановић. [Вурка се прави од лаких лескових шипчица, које се мрежасто постављају око држалице. У простор између тих шипчица убацује се лешник или мали орах, па кад предиља

хода или окреће вурку, чује се гргољави звекет. Тако добије смисао и онај народни стих: „Пресличица звекетала, пуна бисера...“.]

вьклеста овца̀ ж црноока овца [У нар. песмама: вькло јагње.]. Рс.

вьлна ж в. влна. Рд.

Г

га̀, га̀, га̀ крик којим се оглашава гуска, ономатопеја гакања гусака. Шт.

гадачљи̏ва прид. голицава (о овци), због чега не трпи да је јагње сиса. БП. В. подбрцљива.

га̀зи несвр. оплођује (петао кокошку), в. јари.

га̀јде плт. свирала од бравље мешине (в. пастирска свирала). [Један од типова гајди постоји као „сврљишке гајде“ (на којима се свира сложено и типично коло „сврљишка руменка“; а у самом Сврљигу, у оквиру туристичке манифестације Белмужијада, постоји већ дугогодишњи Сабор гајдаша.)]

гајдени̏ца / **гајдуни̏ца** ж свирала на принципу фруле, од стабљике жита (на њој се могу изводити све мелодије као и на гајдама). Бч.

га̀ка несвр. оглашава се гакањем (о гуски). Шт.

га̀лка ж **1**. црна овца. Жл, ВЈ; **2**. бела овца са црним ушима. Рс.

гало̀п м врста убрзаног коњског хода, трк. Шт.

галу̀ша ж в. овца. ВЈ.

га̀ља ж овца црног руна. Шт.

га̀љац м црноруни ован. Митровић.

га̀ра м црни пас. Митровић.

га̀рка ж в. овца. МР.

гаро̀в м пас црне длаке. Рајковић.

гару̀ша ж в. овца. Вл.

га̀цка ж в. овца. Лз.

га̀че несвр. оглашава се (о гуски). Шт.

гачѐс, -та, -то са ногама обраслим јачим перјем (о живини). Златковић.

га̀честа ж прид. са перјем дуж целе ноге (о сорти кокошака) – „Га̀честа коко̀шка има перуши̏не до са̀мити пр̀сти.“ ТД.

га̀цоња м во тамније длаке. Цр.

герда̀н м израслина на доњем делу кокошије главе. ВК; в. ђердан.

глава̀ ж горњи део животињског тела. Шт.

глаго̀лац м тучак у звону. Бр.

глаго̀рак м / *грагорак*, *бенце*, тучак у звонцу. Рајковић.

(ГЛАСАЊЕ) ДЖ: „Више не *рову̀* говѐда, више не *грдѐ* сви̏ње, не *крѐкају* коко̀шње и не *вришѐ* ко̀њи, о̀вце ода̀вно *одблајàле*, а козѐ *одврекàле*.“ Ћирић.

гли̏сте мн паразити од којих оболева млада прасад. Шт.

глисти̏ца ж / *гли̏стица*, прамен чешљане вуне ради припреме својка за предиво; в. ваденица. Сс.

гломота̀р м врста звона „за магаришта“, клопотар. – Гломота̀р врзу̀јемо и на овцу̀. ТД.

гломота̀рче с мања клепетуша, мање звоно које носи овца. ТД.

гљеждéве м мн. врста сигурносне браве на помоћним зградама. Топли До. [У ствари, то је засун од двеју дашчица од којих доња има усеке, а горња зупце. Посебним кључем, горња се дашчица помера и кад зупци упадну у усеке, кључ се вади. Сматра се врло сигурном иако примитивном бравом. Ставља се на врата плевње, појате, амбара.]

гмéчен, -а, -о прид. збијен притискањем (о сиру), кад се припрема ситан сир, за разлику од сира „на велије“. Лл.

гнóј м / *гнојиште*, густа инфицирана течност која се излучује из ране бравчета. Шт.

гнојúште с в. гној. ТД.

гњéздало в. гнездо ДЖ, али и свако гнездо птица у шуми [У Бч кокошје гнездо може бити и *гњездало*, али гнездо свраке, вране, грлице ... никад није *гњездо*, већ само: *гњездало*.]. Бч.

гњездó с / *гњездало*, гнездо. Шт. [Гњездало је обично тамо где је и седало – просторија где с вечери живина седа. Видели смо да у једном домаћинству кокошке седају на гранама оближњег ораха. На питање зашто је тако, домаћин каже: То је сигурнија заштита од лисице, али нам није пало на памет да питамо, а каква је заштита од лопова који намераче да стресу „гране“ и „оберу“ јато? Вероватно ту стоји као чињеница да узнемирена живина почне да крешти, и да свако домаћинство има пса чувара. Такође нам није јасно ни како су се кокошке навикле да се у сумрак подижу на гране дрвета.]

гó(ј)ен, -а, -о ухрањен, гојен. Лв.

говедáр м чувар говеда на испаши. Бч.

говедарúца ж в. говедар. Митровић.

говедарýје несвр. чува говеда. Митровић.

говедљáк м в. говеђак. ЦГ.

говéдо с мн. говéда ОН за ДЖ Bos taurus. Шт

говеђáк м говеђа балега. Цветановић. Мц.

говéђина ж / *говеџина* Лл.

говéџи, -а, -о оно што је од говеда (о кожи, роговима, месу, млеку, сиру). Бч.

говéџина ж говеђе месо, говедина. Златковић.

годињáк м / *годишњак*, бравче ДЖ од године дана (о овци, кози). Шт.

годишњáк м в. годињак. Лв.

големúца ж назив за крупну овцу. Жл, Рс.

голúца ж овчија кожа са које је „оскубена“ вуна. Рс.

голотрба ж в. голотумба (n).

голотýмба ж овца која нема вуне по стомаку. Златковић.

голочéлес, -та, -то коме чело није обрасло вуном (о овци, овну). Златковић.

голошúја м/ж кокош гола врата Шт; петао гола врата (према голошика – кокошка). ГТ.

голошúјав, -а, -о головрат (ован, овца, кокошка).

голошúје мн сорта кокошака. ТД.

голошúјес, -та, -то која је без вуне на врату (о овци), или без паперја (о кокошки). Шт.

голошúка ж кокошка гола врата; в. голошија. ГТ.

гонúч м терач стада (кад је стадо велико и кад има два пастира). Пк.

горе̏шница ж болест оваца, упала; в. огњица, врућица. Лв.

готура̏ч м в. гутурач. Ин.

граго̏рак м в. глагорак.

гра̏нка ж / *грањка* / *веја* / *ваша*, грана лисника (кад се обрсти, постане ликовина, в.). ТД.

гра̏нће мн. ресе, кићанке испод губице бравчета (обично козе). Ин. [У овом крају, више јужније, позната је реч *гронка* за неке плодове који расту као китице, у више зрна (трешња) и сл. Па се за такво воће каже, огро̏њало се“, тј. направило *гроњће*.]

гра̏њка ж / *шумка* в. гранка. Зл.

грао̏рка ж сорта домаће кокошке, сивкасте боје. Кж.

грби̏на ж горњи део тела, леђа. Шт.

грбња̏к м / *грбњач*, систем костију (од пршљенова) у леђима, од главе до репа. Шт. [У Лз постоји разлика: грбина је код човека, а код стоке је грбњак.]

грбња̏ч м в. грбњак. ТД, ГТ.

грбња̏ча ж кичма. Лз. [Грбњача је кичма тамо где су леђа грбњач или грбњак. У речи грбњак осећа се пејоративна нијанса, као да у свести постоји да је тај део тела грбињак < грбин-’ак.]

гр̏гав, -а, -о мршаво, неухрањено (обично о говечету). ТД.

грди̏ несвр. оглашава се (о свињи кад је гладна). Шт.

грѐбен[1] м / *гребењ*, израслина на глави кокошке или петла, креста. Шт, Кж.

грѐбен[2] м / *гребенац*, алатка којом се гребена оно што је за предиво (вуна или кучина). Бч.

грѐбењ м в. гребен 1. Вл.

грѐзле плт жлездасте изнутрице бравчета, крезле. Рс.

гри̏ва ж китњасти праменови длаке на врату коња. Шт, ТД.

гри̏вна ж обруч којим се затвара вратница; в. гужва, в. појата.

гри̏вча м в. гривша. Стојановић.

гри̏вша м / *гривча*, пас са изразитом длаком по врату. Бч, Стојановић.

гри̏ф м мн. грифови / *грифке*, ојачање на коњској потковици које се забада у лед и омогућава коњу кретање (на задњем делу су штулови). Шт.

гри̏фка ж в. гриф. Кн.

гркља̏н м део тела којим су плућа везана за главу. Шт.

гр̏ло с јединка стоке, бравче. Шт.

гр̏љица ж болест од које оболевају свиње. ТД. [Реч се јавља и у клетви: „Грљица те ватила!“ (прасету, вепру).]

гро̏кче несвр. в. грошче. Пк.

гро̏нчићи с мн. кићанке, реске испод козје браде. – Коза има бра̏ду и гро̏нчићи. Зл, в. гранће.

гро̏ћа несвр. в. грошче. ЦГ.

гро̏шче несвр. / *грокче*, оглашава се грохотом (о свињи) кад се чеша или кад се јавља „на прашчина“ ТД, Шт.

гру̏да ж сир који стане у једном цедилу ради цеђења сурутке. ВР.

грудни̏к м каиш који коњу иде преко груди. Шт, Рц.

грудња̏ча ж суд у који се разлива млеко ради „хватања“ кајмака. Вк. [Вероватно се у таквој посуди и сирило, ради добијања груда сира.]

гру̏мен м комад камене соли који стока лиже; в. краљак, крупица. Бш

гру̏тка ж / *гручка*, мн. гручће комадић и комађе сира, према начину на који се сир оставља да преври и да се даље чува (си̏рење на гру̏ћe / гру̏ћe, према: ситно сирење, сирење на велије). Ор.

гру̏тка ж груда сира од једног сирења. Рв.

гру̏чка ж комадић сира. ВР. [Негде је грутка исто што и груда, дакле, не ради се о комадићу већ о количини сира који се од једне муже „вата“, што зависи од броја музних грла и количине млека.]

грцма̏н м гркљан, грло у (живог) брава. – „Отвори̏ло грцма̏н (о овци) па сьмо блаји̏“. РД.

гр̏чка ку̏ка ж врста пастирског штапа са куком на крају, коју су користили пастири Каракачани. – „Има гр̏чка ку̏ка – ува̏не, зашља̏мчи овцу̏ и ува̏не ју.“ ТД.

гу(ш)че̏ с гушче. Шт.

гу̏бица ж предњи део главе бравчета којим пасе и на којем дише. Рс.

гу̏гла ж врста пастирске капе, капуљача. Кж; гугла може да буде нашивена на гуњу. ТД. [Гуглање је стварање клобука при неком пенушању, или чварака при топљењу масти. „Гугле се чварци“, значи: стварају белу пенасту „капицу“, налик турбану, око себе, што је знак да долазе у завршну фазу укувавања.]

гу̏гли се несвр. при једном стадијуму топљења сланине, добија велики клобук беле пене (о чварку). – „Чва̏рци почѐли да се гу̏гле, па кад се избѝстре, ма̏з је уку̏ван.“

гу̏да ж свиња, назив одмила. Шт.

гу̏де, гу̏де, гу̏цка узвик за дозивање свиње. ТД.

гу̏денце с прасенце. Стојановић.

гудр̏р узв за мамљење (намамљивање) свиња у обор. Шт. [Узвици су променљиви, регионално: према именици *гуда* као ознаци за свињу, узвици су: *гудо, гудо* (вокатив им. гуда), *гуди, гуди*, или *гуде, гуде*, хипокористично, молећиво, право мамљење, или вабљење; *гудррр, гудрррр* кад је свиња удаљена, и то је прави дозив. Могуће је: *гуце, гуце!*]

гу̏жва ж обруч од сплетене павити којом се вратнице спајају са оградом. Шт.

гужња̏к м завршни део дебелог црева. Зл. [Код свиње се овом речи може означити и завршни, вагинални део мокровода, па пошто она праси више прасади и тај део може да буде и поремећен, код неке (меке) свиње не може да се одржи него извири напоље. – „Испраси̏ла се, па јо гужња̏к испа̏л.“]

гужњо̏ црево̏ с / *гузно ц*. црево које је ближе чмару, дебело црево. Шт.

гузи̏ца ж завршни део тела живине из кога расте тртица. ЦГ.

гу̏љав, -а, -о закржљао. – Метну̏ла се ја̏ганци на гу̏љавото овнѐ. ТД.

гу̏љавица ж подругљив назив за слабу и мршаву овцу. – „Јебем ти гуљавице, само штету праве.“ Ново Село.

гунтура̏ћ м в. гутурач. Цр.

гу̏ре с прасе, обично заостало у развоју и мршаво.

гу̏ска ж гуска. Шт.

гусѝк м гусан. Шт.

гутуна̏р м в. гутурач. Лв.

гутура̏ћ м в. гутурач. Кж.

гутура̏ч м / *гӯтураћ* / *гун̄тураћ*, врста кашља (о коњу). Шт.

гу̏чкалиште с место на пашњаку где се игра гуџа.

гу̏џа[1] ж задебљање на доњем крају пастирског штапа.

гу̏ца[2] ж пастирска игра штаповима (гуџа[1]) слична хокеју; в. свињка, швињка.
гу̏ша ж **1**. део живинског тела у коме се скупља храна пре но што оде у бубац. Шт; **2**. део врата ДЖ са доње стране; проширени део једњака, вољка. ТД.
гр̏, гр̏, гр̏ ономатопеја гласа којим се оглашава свиња. ТД.

Д

дашчи̏це мн. делови самара. Шт.
двего̏че с в. двогоче. Зл.
дви̏(ш)че с **1**. бравче у другој години (о овци или кози). Бч, Лв; **2**. мн *двишчичи* хип. од двизе. Лз,
двиза̏к м брав у другој години. Лл.
двиза̏рка ж / *двизица*, коза у другој години. Лз, Бч.
двизе̏ с бравче у другој години. Лз; в. двиска, двизарка.
двизи̏ца ж коза у другој години. Вк.
двизѣ̏ц м ован у другој години. Шт.
дви̏ска ж коза у другој години. Шт; мн *двисће* **1**. овца у другој години; **2**. овца која се први пут јагњи. Шт.
двого̏дац м грло у трећој години (о коњу који је напунио две године). Шт.
двого̏тка ж грло у трећој години (о кобили која је напунила две године). Шт.
двого̏че с / *двегоче* **1**. бравче од две године, или у другој години; **2**. с грло у трећој години (о коњу). Шт.
двоја̏ни свр. близни. Митровић.
де̏ба несвр. / *дебе*, пажљиво осматра. – „Де̏ба га да га ва̏не“ (о мачки и мишу). Топли Дол. – „Со̏кол дебе̏ да укра̏де (пиле).“ Митровић
дебе̏л, -а, -о који је са доста меса и масног ткива (о бравчету). Шт.
дебе̏лиште с дрвенасти део гране (вејке) са лисника. Зл.
дебе̏ло цревȍ с део система пробавног тракта бравчета. ТД
дели̏је на петла̏ највећа шарена пера у репу петла. Шт.
де̏ре несвр. скида ножем (о кожи свиње). Шт.
десна̏к м в. дешњак. ТД.
дешња̏к м / *деснак*, коњ или во који у запрези вуче с десне стране. Шт.
дивља̏к м сорта свиња која није пробирач у храни, врло је динамична и не расте много. ТД.
дизги̏ни пл. / *дизгими* (ШП) каишеви у систему коњске опреме. Жл, Зл.
ди̏пла ж навиљак сена. Дебелица. МР.
ди̏пли несвр. скупља сено у навиљак. Дебелица.
ди̏р, ди̏р, ди̏р! узвик за терање свиња. ТД.
ди̏ра ж траг звери у снегу, блату. Бч.
диса̏зи плт. бисаге. Мр.
длагоре̏пка ж / *длгорепка* в. длгорепка. Ст.
дла̏ка ж кострет, чекиње (у свиње). Шт.
длакуши̏на ж длака којом је обрасло свињско тело. Вк.
длгови̏места прид. в. масуреста (о овци). КФ.
длговла̏с, -на, -но брав с вуном од дугих власи (који има власну вуну). Златковић.

длгоре̏пас, - та, -то дугореп, Бч.

длгоре̏пка ж назив за овцу дуга репа. Жл, Рд.

дојáк м сиса код свиње. – „Опраси̏ла тринáјес а и̏ма дванáјес дојáци.“ Бч.

дојáче с прасе које још сиса. Вк.

докраи̏ше свр. толико остари да се већ назире крај живота (о овци), дође до краја живота. Бш.

домазлѝк м иметак у стоци, запат. Бч.

до̏рес, -та, -то дораст. Шт.

драбоњак м мн. драбоњци, в. брабоњак. Зл, Мц.

драдоњка ж измет овце или козе, в. брабоњка, дрдоњак, драбоњак. Сс.

драње̏ с скидање коже (о свињи). Шт.

дрве̏ж м систем полних органа код свиње или вепра. Кж, Цр.

дрвени̏ца ж део самара и седла (коњског или магарећег). ВР.

др̏доњак м брабонка. Кж.

др̏доњка ж / *дрдоњћа*, брабоњка. КЖ.

дре̏мало с врста кости у кокоши. [По њој стари људи гатају каква ће зима бити.] Митровић.

дремљу̏га ж плућни део живинског тела. Копајкошара. [Објашњење је: то иначе није квалитетно месо, али има људи који баш то воле. Деци, нарочито женској, прети се: Ако то̏ј једе̏ш, има да бу̏деш цел век дремљи̏ва и лењи̏ва!].

дре̏тва ж узица, в. бритва. Шљивовик.

дро̏б м **1**. живинске изнутрице; **2**. џигерица. Шт; 3. јело од изнутрица. Зл. [Код ДЖ које се једу, постоји *бели* ~, и *црни* ~ в. Шт.]

дро̏би (месо) несвр. сече месо закланог брава, припремајући га за даљи рад с њим (сушење, млевење, кување). Вк; в. мездри (месо), тропа (коске).

дро̏бови мн џигерице, јело од џигерица. Бч.

др̏ска несвр. хвата у пролазу (јагње хвата за сису овцу у пролазу). – Одво̏ј јалови̏ну да и јáгњишта не др̏скају. ТД.

др̏т, -а, -о престар (о волу). [За овна је уобичајено: матор.]. Шт.

др̏та ж поим. придев / *дрт̄ла* ж веома стара овца. Шт; овца али и свака друга ДЖ преко 3 године старости. ТД. [Према акценатским приликама, и праксом онимизације, разлика у акценту информиша да је: *дрт̄а̀* придев (дртá о̏вца / овцá), а *др̏та* именица (с особином да је стара, дрта.]

др̏та овчи̏на ж врло стара овца. Бр.

др̏тла ж в. дрта. Кн.

др̏тљак м пеј. врло стар, дрти брав (говедо, коњ, ован, јарац). Бч.

дртоси̏ја ж пеј. стара, дрта овца. Ор.

дру̏га матори̏на ж ован од три године, в. маторина. Лз.

другождре̏бна прид. кобила на другом ждребету, која се други пут млади. Рд.

другопрáскиња ж свиња која се по други пут праси. Кж.

др̏чан, -чна, -чно самовољан брав која чини штету (најчешће коза). Шт.

дрчни̏ло с јагње које подбрцкује (в.) туђу мајку. Мц.

ду̏ва несвр. рже, фркће (о коњу). Шт.

дувáло с / *дувало* / *дуло* / *ӣувало* / *мејур*, свињска бешика (која, надувана, често служи у дечјој игри као лопта). Шт.

ду̏гачка ж [поименичен придев] врста свиње. Шт.

дуду́к м / *дудьк* / *дудуче*, с најпознатија пастирска свирала (в.).
дудуче̏ с мали дудук (в.). Бч.
дудѝк м в. дудук. Шљивовик.
ду́лица ж њушка у свиње. Бр.
дуло̏ с бешика код свиње; в. мејур, пувало. ВК.
ду́пно црево̏ с гузно црево, задњи део дебелог црева. Лл.
ду́р, ду́р, а́јде ду́р! узвик за терање коња. ТД.
дьлгопа́шес, -ста, -сто / *длгорепаста*, дугачког репа (о овци). ТД.

Ђ

ђа́-ђа́! узвик за терање коња. Бш.
ђевђи́р плитка решеткаста кашика за превртање сира. ТД.
ђе́кови мн. гвожђе које пролази кроз уста уамљеног коња, жвале (из коњске опреме). Зл.
ђера́н м део бућке којим се разбија млеко. Шт.
ђерда́н м део тела говеди од главе до трупа с доње стране, подгушњак. Бч; в. гердан.
ђи́! узвик за терање коња. Бч.
ђи́ва ж овца с јаким праменом вуне преко чела. Жл.
ђога́р м „надимак за човека који је од коња највише волео и чувао ђогата.“ Митровић.
ђу́бре с **1.** измет и мокра простирка који се избацују када се стаја чисти, шталско ђубре, стајњак; **2**. ђубриште. Шт. [Стоци се обично простире слама или отпадак од огризеног сена (из јасала) да не спава на поду (обично од камена). Таква простирка помешана са мокраћом и балегом рине се (избацује се) из штале на ђубриште, и настаје ђубре, које може бити: *прегорело, преврело, непрегорело, успаљено*. Кад ђубре преври, извози се на њиву. Уколико би се слаба и каменита земља пођубрила ђубретом које још „гори“, може се десити да од његове температуре у врењу изгори клица усева, или млади усев. Због тога и ђубре мора да има свој уобичајени квалитет.]
ђу́бриште с / *ђубровник*, место где се одлаже ђубре, в. буњиште. Шт.
ђубро́вник м в. ђубриште. МР.
ђу́ма ж назив за овцу која носи ђумку (в.). Ор.
ђу́мес, -та, -то који име ђумку преко чела (обично овца, ређе ован, или јагње). Бч.
ђу́мка ж / *ђумка*, прамен густе и дуге вуне преко чела овце. Шт.
ђумка́ш м пас малог раста. Митровић.
ђу́мче с в. ђумкаш. Митровић.
Ђу́рђевдан м / *Цурцо́вден* празник сточара и иметка у стоци, за који се везује више обичаја, а најпознатији је музигруда (в.) и бележење (в.) јагњади. [У једном случају имамо и обред у вези са живином. – У́очи Ђу́рђевдан доне́се се из доли́ну песьк и води́ца. Ју́тредан се тој да́је на коко́шке и ба́је: „Као песьк – ја́јца, као пле́ва – пи́лики“.]
ђурђе́вска му́жа ж / *млзигруда* / *музигруда* / *премлаз*, обредна мужа оваца на почетку сезоне кад је јагњад одбијена и прелази се на прикупљање млека. Вк.

ђурђе́вче с / *ђурђил* / *цурцил*, јагње које се (по обичају) коље о Ђурђевдану. Лл.
ђурђи́л м в. ђурђевче.

Е

едного́дац м јунац од једне године. Стојановић.
есе́нче с пиле које се извело у јесен. Кж.
етра́к м коњ с једним тестисом у скротуму, а с другим у абдомену. Шт.
еше́к м магарац. Живковић.

Ж

жа́бица ж једна болест говеда. ТД.
жа́ло с тучак у звону гломотару. ТД.
жалу́д м желудац (о живини). Шт.
жа́пка ж кожни додатак петљама на опанку кроз које пролази врца (в). Бч.
жа́рес, -та, -то црвенкасте длаке (о крави). Стојановић.
жва́ле плт. метални део узде који коњу стоји у устима док је уамљен. Бч, Мр.
жва́ло с [жвале] гвожђе које пролази коњу кроз уста док је уамљен. Шт, Рц.
ждреба́ц / *ждребѝц* м грло до две године живота (о коњу). Шт.
ждребе́ с младунче коња у првој години. Шт.
ждребети́ја зб ждребад. Шт.
ждреби́ца в. омица Жл.
ждреби́ште с пеј. в. ждребљак. ТД.
ждребља́к м / *ждребишӣе*, пеј. ждребе (до једне године). ТД.
ждре́бна прид. која носи плод, бременита (о кобили, магарици). Шт.
ждребѝц м / *ждребац* грло до две године живота (о коњу). Шт.
ждрепчани́к м / *ждрепӣченик* / *ӣодгљжњак* / *ӣодоӣашка*, *ӣодоӣаница*, *ӣодоӣашњак* / *ӣодрепӣник* / *ӣодрепӣњак*, комад дрвета који стоји теглећој животињи испод репа, кускун. Кж. [Овде ипак треба правити разлику: код магарца то је управо та палица под репом, али код коња то је каиш који иде од седла до испод репа.]
ждрепчени́к м ждрепчаник. Кж.
желу́дац м / *жељуд* / *жељудица* / *жељуӣка* в. бубац. ТД.
жељу́д м в. бубац. Бч.
жељуди́ца ж в. бубац. Вк.
жељу́тка ж в. жељуд. Цр.
живи́на зб. ОН за пернате домаће животиње (кокош, пловка, гуска, ћурка). Шт, Кж.
живина́ с плт. домаћа живад која носи јаја и има крила. Шт.
живи́нка ж свака животиња. Митровић.
животи́њка ж животињица. Митровић.
жи́ца ж нит коју преља извлачи из предива. Шт.
жлтѣ́к м / *жлӣѣ́ц* / *жуӣка* / *жуӣѣ́ц*, жуманац (у јајету). Шт.

жлтѣ̀ц м жуманце. Шт.

жлѝч м сок из жучне кесе на јетри бравчета. Ин. [У Ин је жучна кеса *жлчка*, а сок из ње – *жлч*.]

жлѝчка ж **1**. жут, горак сок који ствара јетра. **2**. кесица на жлезди у коју се тај сок скупља. Шт.

жљока̀ ж мн. жљоће нека болесна израслина на телу ДЖ. ТД.

жљу̀чка ж жучна кесица на јетри брава. Цр, Рв.

жу̀јка ж овца отворенорићe вуне. Лз.

жу̀љеви мн. пундреви, шуљеви. Лл.

жу̀тка[1] ж жуманац у јајету. Цветановић.

жу̀тка[2] ж овца жућкасторићe вуне. Кн.

жутѣ̀ц м в. жлтѣ̀ц. Кж.

жьгла̀ ж мн. жьгле палица на јарму.

З

забр̀ка свр. / *замеше̄*, замеша помије (вода и трице) (за свиње). ТД.

забькљѝв, -а, -о ДЖ која се забькне (в.), збуни, заинати, па неће да крене из места (о коњу, магарцу). Бч.

забѝкне се свр. заинати се, укопа се у место (о коњу, магарцу). Шт.

за̀вет м заклон. [Овце пасу, а ми си у завет седимо и причамо. Ћирић.]

завѝја несвр. оглашава се дугим цвилежом (о псу или вуку). ВЈ.

завија̀лче с мн *завијалчичи* обојак у опанку. Ин.

завија̀ч м (*зајева̀чи* ЦГ) в. кожине, увијач. Мц.

зага̀р м кер. ЦГ.

загарѝца ж керуша. ЦГ.

заглѐпка ж заструг (в). ШП.

загѐн м место у трљаку подешено да стока улази једно по једно ради муже, в. струга. ТД, Вл.

загргавѐје свр. постане гргаво, неухрањено, неугледно (о бравчету). ТД.

загрѐпће ж мн. в. *загреп̄ци*. Бч. [Вуна се прво *чешља* па *гребена*, с гребена се ваде *ваденице* (глистице) и прави *својак* (усвојак), а оно што остане влачи у *кудељке* (кудељке, кудељице), а што и од тога прескочи, као грубо и искидано, чини *шт̄им* или *загреп̄ће*.]

загрѐпци м мн. / *загреп̄ће*, вуна која после гребенања остане за грубље предиво. Кн.

загураља̀ви свр. застане у развоју, постане гуре (в) (о прасету). Мр.

за̀дња плѐчка ж бут ДЖ; в. плечка. ТД.

за̀дња трупѝна ж задњи део закланог брава, заједно са ногама. Бш.

за̀зубица ж болест устију коња.

заирѐ с резерва у храни, намирнице (за стоку, али и за људе). Бр.

зија̀ри свр. оплоди (кокошку). ТД.

зака̀дено / *закаћено*, прид. млеко које је од напаљеног дна суда у којем се кувало добило укус чађи. Бч. [Некад се то и намерно ради да би млеко било укусније. По-

што се загреје суд, чим се млеко улије, најдоњи слој се лако прихвати за дно и даде укус млеку. Само од себе, то се чини кад је млеко с јесени густо, и то овчије.]

зака̏ђено прид. в. закадено. Лл.

закрдаве̏је / *закрдавеје*, свр. заостане у развоју (о бравчету). Ћирић.

закреку̏је несвр. „учи“ да кокодаче. – „И̏мам једно пи̏ле, оно̀ сьд закреку̏је, ће пронесе̏.“ Зл.

закукардаве̏ло прид. закржљало, заостало у развоју (о прасету). Зл.

залага̏ч м обојак. Бр.

залатљи̏ва прид. која халапљиво једе (о свињи). МР.

зало̀га ж комад коже којом је закрпљен и ојачан подерани опанак. Кж; уметак у опанак. Цветановић.

залу̏жи се свр. улепи се лајнима и мокраћом при лежању на нечистој простирци у штали (о говедима). Бч.

за̏мет м заслон, наслон, настрешница над тором; в. појата, трла. Бч, МР, Мц.

замете̏ свр. замеша помије, направи међу (за свиње). Кж.

заме̏тина ж место на пашњаку где је био замет, трљачиште. Вл, ШП.

замрктѝ се свр. в. замрти се. Лз, Лв.

замртѝ се свр збије се укруг за време жеге (о стаду). Шт.

заму̏ти свр. направи напој за свиње. Шт.

занемо̀гне свр. оболи од неке болести (о овци кад је удари усов) (занемоћа). – „Занемога̏ла о̀вца“ КФ.

за̏пат м приплод, домазлук, добитак у стоци (јединка запата: иманче (в)). ШП.

запе̏кља свр. затвори трбух јагњета натакнутог на ражањ, провлачењем запекљача (в.) кроз пекљу (в.). Бч.

запекља̏ч м / *запекљьч* м део јагњеће ноге, испод колена, којим се затвара пециво на ражњу, запонац; в. пекља. Бч. [Кад се кроз заклано прасе провуче ражањ, распорени трбух се зашива, а кад се ради о јагњету, начине се прорези на трбушини (в. пекља), па се запекљачем трбух запекља (в.). Печени запекљач сматра се најслађим комадом јагњећег печења. Кад се у неком послу дође до врхунца, или кад је о томе само реч, постоји израз: А̏јде, па да му ћи̏немо пекљу̏! (прен. да се частимо због срећно обављеног посла). Бч.

запекљьч м в. запекљач. Бр.

запла̏дни свр. отера стадо у пландиште, ради подневног одмора. Живковић.

запладни̏ле свр. / *запладњувале*, отпочеле подневни одмор у збијеном стаду (о овцама).

запла̏дњувале свр. в. запладниле. Бч.

запла̏ндује свр. смири стадо оваца за подневни одмор; в. запладни. Стојановић.

запо̀рак м парожак (део вила). Митровић.

запота̏ка свр. в. затака. Ново Село. [У вези са *запотака, затака, затаче* стоји и ово сазнање: глаголи се могу схватити и свршеним и несвршеним. Кокошка *запотаче* „отпочне певати та̏к, та̏к кад треба да снесе јаје; али и: она чини: та̏к, та̏к – непрестано, у трајању, и у том случају не односи се ова реч само на почетак. Могло би се очекивати да кокошка чини: *так, так, так*, па да то буде **такање*, али ту реч нисмо чули.]

запо̀тка свр. забоденом граном, или прекрштеним гранама означи парцелу где није дозвољена паша. Бч. [Обично је до Ђурђевдана паша дозвољена на свим

незасејаним површинама, а онда се ливаде запоткају како би се сачувала трава за косидбу, а стадо истерује „на сават“ (на пашњак у вишим пределима).]

запр̏дак м в. запртак. ВЈ.

за̏прега ж здружен пар говеда за вучу под истим јармом. Кн.

за̏през м запат код свиња. Митровић.

запрло̏ с прид. заостало у развоју (о прасету). Шт.

запр̏так м последње јаје. Шт, Кж.

зара̏њено с прид. / *подрањено*, крме око 100 кг ГТ.

зарла̏ма ж коњско лудило. Шт.

заси̏пљив, -а, -о који се често умара, који болује од астме (о коњу). Шт.

заси̏сњак м лажна сиса на вимену. Ћирић.

заслȍн м (у оквиру појате) висока настрешница за заштиту брава од сунце или невремена.

застру̏зи плт. / *заструзи*, дрвена здела с поклопцем за ношење хране (могу бити и из више делова, који се умећу један у други по величини). Кж

застру̏зи в. заструзи. ТД, Бр.

зата̏ка несвр. / *затаче* / *затотака*, почиње да се гласа: так, так (о кокошки). – „Коко̏шка зата̏ка че снесе̏ јајце̏.“ ТД.

зата̏че несвр. в. затака. Лв.

за̏тега ж в. преглабица. Рц.

затра̏вен, -а, -о коме је због накрвљања у уво стављена лековита трава – кукурек (о овци). Шт. – „Ова̏ј овца̏ испа̏сла па̏вука, тре̏бе да у исече̏мо у̏о (у̏знемо шибљи̏нку па уда̏рамо по у̏о да ву отече̏ кр̏в, да оста̏не жи̏ва.).“ Зл. [Поступак није сасвим јасан. Колико знамо, ради се о два поступка. Кад се овца *огњева*, престане да пасе, може бити да је појела неку отровну траву, или паука, уво јој се мало рецне а онда удара шибљинком да исцури нешто крви, после чега се овца опорави и пропасе. Други случај је кад се овци пробуши уво, па у њега уметне комадић кукурека, тако да се оствари додир траве и крвотока, такође ради лечења (али не знамо од чега). Нејасноћа долази зато што не знамо да ли је *затравена* зато што се травом затровала, или зато што је травом лечена.]

затра̏ви свр. стави парче кукурека у рецнуто уво накрвљале овце (ради лечења). Зл.

зашља̏мчи свр. ухвати (овцу). – „Има гр̏чка ку̏ка – ува̏не, зашља̏мчи овцу̏ и ува̏не ју.“ ТД.

збоду̏ се свр. пободу се (о воловима). Бч.

звезда̏н м крмно биље које коњи радо једу. Кж.

звезда̏ноша ж в. овца. Ст.

зве̏рка ж / *сверка*, свака шумска животиња у односу на домаћу. Бч.

зви̏че с бравче у другој години (двиче < двишче). Пк.

зевни̏к за говеда м штала у подрумском простору. ТД.

зе̏ка ж коза прљавобеле боје кострети. Ново Село.

зе̏куша ж. в. овца. ВЈ.

зелени̏ца ж мува зунзара. Бч.[Зеленица напада месо, брзо га „напљује“ својим ларвама и месо се одмах уцрвља. Кад се месо пече на ражњу, зеленица га избегава због топлоте ватре, а кад је печење изван ватре, увија се копривом, јер зеленица „не иде на коприву“. Такође, где су осе ту није и зеленица (да ли се туку, ко зна!?).

зеле́нка ж в. овца. Кн.

зенги́ја ж в. зенђија.

зенђи́ја ж / *зьнђи́ја* / *зенги́ја*, узенгија. ТД.

злогле́дан, -дна, -дно неухрањено, слабуњаво, лошег изгледа (о сваком грло ДЖ); в.злојешан. Бч.

злоје́шан, -шна, -шно пробирљиво грло, без апетита, мрцинаво. Бч, МР. [Паралелно – *злогледно*. Јер, оно које слабо једе, лоше и изгледа!]

зо́б м жито које се користи као сточна храна (не мора бити само овас). Бч.

зо́би несвр. храни стоку житом (обично коња, али и другу стоку). Цветановић.

зобни́ца ж торба од кострети, из које се храни коњ (у зобницу се стави зоб, па се торба намакне коњу на главу тако да су му уста у торби). Кж.

зорли́сан прид. са отеченим ногама (о коњу), бангав. Лл. [Објашњење информатора је да је то коњ који је теран превише, „на зор“ и да је од тога добио упалу.]

зр̀неста ж прид. бела са црним шарама на губици (о овци). Рш.

зр̀нка ж в. зрнеста, често и име таквој овци. Шт, Ст..

зр̀ња ж в. зрнка.Ст.

зр̀њоша ж в.овца. Кж.

зуђу́ран, -рна, -рно. [Зуђурно јагње = изнемогло, мршаво, јагње. Ћирић]

И

иво́ра ж каменица, удубљење у стени на пашњаку где се скупља кишница (око 1 литра) и где пастири пију воде кад немају друге. Лз; у Новом Селу *ивора* је и шупљина у корену дуба, или у пању одсеченог дрвета, где се скупља кишница.

из ма́раму изр. за млади, несољени сир. [Кад оболи́ јѐтра, доби́је жлтени́цу, човѐк једѐ мла́до си́рење, из ма́раму, пре́сно (= значи: несољено). У Бч је: из крпу.]. Шт.

иза́бена прид. искварена, од мољаца измушљикана (в.) (о овчијој кожи). ВЈ.

избараба́рен, -а, -о изједначен (о терету на обема странама грла које носи преко самара). Шт.

изближњѐвају мн. несвр. близне једна за другом (овце или козе) [Овуј годину све изближњеваше. Ћирић]

избѝчка свр. бучкањем обради млеко (у бучки) да се из њега издвоји масло. ВР.

и́звара ж сир настао кувањем сурутке, вурда. Шт, БП.

изги́ма се свр. надује се, подује се (о овци, кад се отрује неком травом, или младом детелином). Вл.

изго́н м истеривање стада на пашу. Пк.

изду́је се свр. в. подује се.

изла́ти се несвр. хвата залет, припрема се за ударац (о овну). – „Бѐжи од њѐга кад ви́диш да се изла́ти.“ ВК.

изле́гло се испилило се младунче живине (пиле). Шт.

измезденѝчи свр. / *измужденичи*, окомиња, скине, смакне рог. Ор. [Основа рога који остане на глави брачета кад се рог измезденичи зове се мьждањьк.]

изме́здри свр.. нареже месо на облик за сушење (на вешалице, или сушенице). Ћирић.

измла́зи се несвр. испушта млеко током паше без муже, сама од себе (о мекомлекој овци, која не може да задржи млеко у вимену). Бл.

измлзу́је се несвр. в. измлази се. Ново Село.

измоља́сана ж прид. измољена (о вуни), вуна коју су јели мољци. Бр.

измоља́тина ж кожа коју су мољци избушили. Шт.

измуждени́чи свр. в. измежденичи. Зл.

измузу́је се несвр. в. измлази се. Стојановић.

измушља́кан, -а, -о избушен, проједен од мољаца (кожа или какав одевни предмет). ТД.

износа́к м последње јаје у циклусу ношења кокошке; в. запртак. Рв.

изну́трица ж унутрашњи органи трупа. Шт.

има́нче с мн. иманчики грло као јединка иметка у стоци. Рц; прасе одређено за тов. Михајловић.

ИМЕ ДЖ устаљена реч којом се у домаћинству означава грло, које се на то навикне, па се, на свој начин, томе и „одазива“. Име говеда – у ТД: Булка, Булча; Рујка / Рујча; Плавка / Плавча; Шарка / Шарко; Цвета / Цветко; Сивка, Сивуља / Сивча; Белуна, Перка, Мркша; по данима млађења: Неда, Недеља, Четвртана, Петкана, Суботка, Суја, Понедељко, Сретко, Петко.

Име коња: у ТД – Алат, Дорат / Дорча, Цветко, Вранча, Лишко, Чарапан; кобила – Дороша, Лиса.

и́ра ж **1**. масноћа непране вуне. Бч; **2**. нештављена овчија кожа. ВЈ; **3**. талог од чварака што остане на дну казана при топљењу сланине, в. тириција. Кн.

и́рава прид. / *ираива*, неправа (вуна), вуна која на себи има ире. ВЈ.

ираи́ва прид. в. ирава. ВЈ.

иса́би се свр. / *исквари се*, изгуби плод (о овци). Шт. [У Рс се прави разлика: *исаби се* – избаци јагње пре времена; *исквари се* – ојагњи мртво јагње; *искужља се* – са мртвим или неформираним плодом (јагњетом) избаци и део црева.]

исаби́ла се свр искварила се, изгубила плод (о свињи). Шт.

иска́ра свр. истера (стадо на пашу). ТД.

искару́је несвр. истерује (стадо на пашу). Шт.

исква́ри се свр. / *ишшешши се*, изгуби плод, в. исаби се. ТД.

исклѣ́ца коске свр. изломи (кости ради сушења, или кувања). ЦГ.

иско́зи се свр. омлади се у целини (о стаду коза). – „Козѝце се искозѝле (нар. песма).“

искру́ти свр. / *окомиња*, искруни, одбије рог (о говечету). Шт.

исла́нsи се свр. исквари плод, исаби се, побаци (о свињи). ТД.

и́соће с исток [исоће < изхоће < из-ход-је)] (п).

испа́дне свр. ослаби, омршави, онемоћа (о бравчету) од болести или услед слабе исхране. Бч.

испасе́ свр. (п)опасе. – Испа́сле (овце) пшени́цу. Митровић

испастр̀ми свр. исече и уреди месо (свиње) за сушење. – „Кьд се ме́со испастр̀ми, усо́ли се па седѝ два-три дѣ́на у пресо́л и ка́чи се на врли́не над огњѝште да се су́ши“. Бч.

и́спаша ж пастирење, чување стада изван затвореног простора, за време летњих месеци на пашњаку. В. паша, пашальк, пашарина. Бч.

испашњáчи свр. истури из закланог бравчета сав садржај стомака (црева, жигерице, срце, слезину, опор). Лз.

испóрак м јаје које се извади из заклане кокошке (n).

испрéгне свр. изведе упрегнуто говедо из јарма Бч.

испýди свр. истера стадо на пашу и остави без пастира, у сампас. Бр.

испýшта несвр. пушта јагњад мајкама подојницама на припуштање (на дојење). Бч.

истерувáње с изгон стада на пашу. Шт.

истерýје несвр. изгони стадо из стаје или из обора на пашу. Шт, Кж.

истерýје се несвр. изводи се на пашу (о стаду). Шт.

истришóтина ж отпадак од вуне при гребенању. ШП.

истрúшче с последњи пород ДЖ после кога она није више за приплод. Ново Село.

истрóви свр. погуби, загуби што. – „Истрови си говéда па и не мóж нáјде“; „Истровúли се по планинýту“; „Истровúл се буљýкат.“ ТД.

исфáша се свр. исече се на фаше (в.) за опанке (о свињској кожи). Вл.

úш(а) узв за терање живине. Шт, Ново Село.

ишкéмби свр. пробурази, истресе дроб (из закланог брава). Митровић.

иштéти се свр. исквари плод, побаци ДЖ. Кж.

иштирúца ж / *шт̄ирица, шт̄ирка* ДЖ, која не може да занесе плод. Бр.

иштирљц м јаловак, јалов мужјак, неплодан (о овну). Златковић.

ишчýка (рог) свр. скине, окомиња (в.) рог (о говечету). Рв.

J

јáбука ж део седла. Шт.

јаганчáр м / *јагничар* **1**. особа која на појати брине о јагњењу оваца; **2**. чобанин који пасе јагњад. Цветановић.

јаганчóр м зб. јагњад, стадо (колектив) јагањаца. Рајковић.

јáгне с в. јагње. ТД.

јагничáр м в. јаганчар. Златковић.

јагничáрка ж „овчарева жена, борави на појати у време јагњења оваца“; женска особа која брине о јагањцима. Златковић.

јáгништа с зб. јагњад.

јагништáр м в. јаганчар (који чува „јагништа“). Златковић.

јагништáрка ж в. јагништар. Златковић.

јагништóр м в. јагништа, јаганчор. Златковић.

јагњáлка ж жена у породици која ради око јагњења оваца, којој „лако иде“ тај посао. Рајковић.

јáгње с / *јагне* мн. јаганци / јагњики (Кн зб.) јагње, младунче овце. Шт.

јагњенúца ж овца која се управо ојагњила. Лз.

јáгњи се несвр доноси на свет јагње. Шт.

јагрéк м в. јегрек. Златковић.

јáдац м / *јадеж* / *јадец* / *кобилица,* угласта кост у предњем делу живинских груди. Шт.

јаде̏ж м в. јадац. – „Јаде̏ж га о̀камо, а кад се кла̀димо, ја кажем: Ја̀дац, и он ка̀же: Ја̀дац!“. ТД.

ја̀дец м в. јадац. Мр.

јајни̏к м назив за скуп оплодних органа код свиње или вепра, дрвеж (в.). Зл.

јајце[1] с јаје. Шт.

јајце̏[2] с фиг мудо. Шт.

јајча̀р м онај ко краде јаја (о псу, мачору). Кж.

јајчени̏к[1] м јело у виду проје где су јаја доминантан састојак. Кж.

јајчени̏к[2] м обољење вимена музних крава, кад се делови вимена претварају у грудве налик јајету. Зл.

ја̀лов прид. неплодан мужјак, ДЖ Бч.

ја̀лова прид. која није оплођена (о овци, кози, крави, кобили). Шт.

јалова̀к м ован природно неспособан за приплод Бч.

јалова̀р м пастир који брине о немузним грлима, која посебно пасу и спремају се за за продају. Златковић.

јалови̏на ж зб. немузне овце и козе које се чувају ради продаје. Бч; јалови̏на, то е све̏ што се не млзе̏. ТД.

ја̀ловица ж **1**. овца која остане неоплођена; **2**. овца која се никад не јагњи. Шт. [Има и овакве разлике: *јалова* – она која је дотичне године остала неоплођена; *јаловица* – она која не може никад да се оплоди, штирка или штирица.]

ја̀рац м мн. јарци одрастао мужјак козе. Шт.

ја̀ре с мн. јаричи, јарићи, хип. јарчики (МР), (зб. јаришта ТД, јаретија Бч) младунче козе. Шт.

ја̀ри несвр. оплођује (петао кокошку). Шт.

ја̀рина ж вуна од шиљежета (од бравчета које се први пут шиша). Лз.

ја̀ришта с зб. јарад. Бр.

јаришта̀р м пастир који чува јарад. Златковић.

јаришта̀рник м просторија (у оквиру појате) за јарад. Златковић.

ја̀риште с / јари̏ште Бч. пеј. јаре. Златковић.

јаришто̀р м зб. в. јаришта. Златковић.

ја̀рка ж млада кокица пред проношење. Митровић.

ја̀рма ж **1**. храна за свиње од самлевених хранива. Шт; **2**. храна за сваку стоку (крмиво) ако је смеша од неких житарица, брашна, соли, кад се даје као додатак храни да се стока поправи. БП; **3**. прекрупа од целовитог клипа кукуруруза (кад се међу зрна заједно са кочанком). Ново Село.

ја̀рц м јарац. ТД.

јарѝм м / *јерѝм*, јарам. ВЈ.

ја̀сла ж / *јасли*, мн. уређај у појати где се овцама даје кабаста храна. Шт.

ја̀сле / **ја̀сла** плт. јасле. Бр; с јд. Рв; мн. јасле. ШП.

ја̀сли м мн. в. јасла. („У ја̀сли оста̀ле сьмо ли̏сковаче.“). ТД, ВР.

јастреба̀н м петао шарена перја, в. јастребаста Бч.

ја̀стребаста (кокошка) кокош шарена перја, где шаре иду по дужини. Шт.

ја̀то с скуп живине, јато. Шт.

јевти̏ка ж болест од које оболевају и коњи. Кж.

јегре̏к м трло (на њиви). Цветановић.

јегречáр м пастир који борави на трлу, на јегреку, који ноћива код стада. Златковић.

јегѣл м ограђени део простора у којем стадо борави преко дана. ВК.

једномýдоња м в. једнопајес. Лл.

једнопáјес / *једноштранес* / *јетрак*, ован, коњ са једним тестисом. Шт; брав који је са крипторхијом (о јарцу).

једнострáнес прид. в. једнопаес. БП.

једнострáнка ж овца која је од болести остала без једне сисе. Рв.

јéжи се несвр шири (перје) (о ћурану). Шт.

јенцѣк м пастирска торба од коже. Бч, Кж.

јеребáнка ж граораста кокошка са белим шарама. Златковић.

јеребáс, -та, -то граораст, црно-зелен (о перади). Златковић.

јерѣм[1] м јарам, дрвена направа која се ставља на врат теглећој марви и тако формира запрегу. Бч.

јерѣм[2] м / *пар* запрега, јарам. Шт, Бч; в. севгар.

јесéнче с пиле које се излегло у јесен. Шт.

јетрáк м коњ с једним тестисом у скротуму**,** в. једнопајес. Шт, Лл.

јетрáк м мужјак са крипторхијом. Шт.

јечнѝк м / *јешнѝк*, брав који много једе; јешан брав. Бч.

јéчник[1] м в. јéшник. Бч.

јéчнѝк[2] м једњак код преживара. Бч.

јéчно с прид. бравче с добрим апетитом, које једе сваку храну (што је важно при одлуци да ли је нешто за приплод, за бржи узгој или не). Кж.

јешнѝк м в. јечник. Шт.

јéшник м једњак ТД.

јýже с уже, штранга, мањи конопац. ТД, ШП.

јулáр м / *улар*, поводац, улар. Шт, ТД.

јунé с мн. јýнци младунче краве. ТД.

јунѝца ж одрасла женка говеда до првог млађења. Шт

јунчé с дем. од јуњц. Митровић.

јуњц м мн. јунци одрасло мушко говече од шест месеци до три године, у ствари – млади бик, док се не ујалови. Шт

јѣр м / *штала* ж, просторија у којој се чувају говеда и коњи. Шт

К

кавáрма ж / *кавармà* / *каврма*, кавурма. ВЈ. [Кав(а)рма се прави по локалном искуству и нахођењу, али редовно при свињокољу и топљењу сланине. Најчешће се део чварака измеша са обареним и исецканим изнутрицама (цигерица, црева, бураг), а негде се скува и глава па се и то (образине) самеље или раскида; свему се додају зачини (доминантни су со, бели лук, бибер, млевена паприка). Постоји кавурма која се тако једе, у кришкама јер се претходно стегла па је подесна за ношење на пут или за обед при летњим пословима у пољу, за стадом, а може да се за време хладних зимских дана разгрева када јој се додаје или паприка из туршије или празилук. Таква се прженија и мешанија најчешће једе с пројом или с качамаком.]

каве̏рка ж покретно склониште (монтирано на санкама или каквим колицима) за пастира на трлу. Ин.

каврма̏ ж јело од саситњених (или млевених) изнутрица свиње, меса од главе, зачињено и укувано, кавурма. Кж, Бч; в. каварма.

ка̏вук м капа за зиму исплетена од вуне. ТД.

ка̏ѝш м / *ремник*, одрезак сланине, у облику дужих дебелих трака, која се скида са закланог брава. Шт, Цр.

кај̏ар м обновљен ков говеда. – „Да уда̏римо једа̏н кај̏ар.“ Бч. [Реченица је и фразем са значењем „да уз оно што смо пили, попијемо још по једно пиће“ као додатак, обнову.]

кај̏ари се обнавља се потков (поправљањем старих плоча, а не потпуном заменом новим плочама). Шт

кај̏ас м дизгин. Рајковић

ка̏јмак м бела маса која се добија кад се са површине млека скине масни део, скоруп, и изложи врењу. Шт, ГТ.

калдаре̏ с посуда од лима за воду. Лз; посуда која служи за млеко при мужи. Рв.

ка̏лес, -та, -то брав црне боје. Ћирић.

кале̏ша ж в. калуша. Бш.

калу̏ша ж бела овца са црним ушима. Шт; овца са црном брњицом. Лз.

калчѝне ж плт. стари назив за назувке. Вл. [У Бч смо чули из једне народне десетерачке песме „чизме и калчуне“.]

каља̏ш м овца штеточина. ШП.

кама̏ра ж гомила саденуте сламе. Шт. [Слама се дена „на камару“, а сено „на стог“.]

кама̏рњак м део у колиби (на појати, бачији) где се смешта млеко и сир. Ор.

камѝлка ж назив за крупну овцу. Бш.

камцѝја ж бич (дрво и опута) за терање коња. Зл.

кана̏че с суд у којем пастир доноси воде на бачију. Бш.

кану̏ра ж смотуљак пређе од више чишаница (в.). Лв.

ка̏нце мн завршетак ногу код живине, нокти. Пк.

ка̏њеста прид. коза (прљавобеле боје). Лл.

ка̏њоша овца кањеста (прљавобеле боје). Лл.

капа̏к м мн. капаци в. *страшник*. ГТ.

капа̏н м клопка, мишоловка. Андоновић.

капеља̏ча ж врста шубаре. Бр.

ка̏пес, -та, то црна овца са белом вуном по глави (што личи на капу). Ново Село.

капилѝја ж кошара у пољу ради затварања оваца на испаши. Бп.

капру̏љ м начин учвршћења дрвених стубова у конструкцији колибе (кошаре). [Зводу се рачвасте соје, јарчеви, у врху крова, или се греде урежу и закову, па се кошара покрива грањем или сламом, а колиба може имати и кров.] ТД.

ка̏пци м мн. кожне клапне с обе стране оглава, у висини очију коња. Шт.

Ка̏пче с име капестом јагњету. Бч.

карабата̏к м део живинске ноге најближи трупу. Шт; караба̏так. Кж.

караба̏шка ж врло стара овца. КФ.

кара̏боја ж црна боја, честа боја вунене одеће. Кж.

каракáнде ж мн ноге код неких животиња с изразитом несразмером у односу на тело. Бч. [У једној загонетки, мачка има, поред осталог: чéтри каракáнде и једнý мандрсúну.]

каракáп м „сточна болест, болест уопште“. Живковић.

каракáшка óвца ж „овца црне вуне чије је порекло везано за црновунце и Аша-не; стара балканска раса.“ Стојановић.

карáца м црни ован. ШП.

кáрлес, -та, -то са роговима који расту право увис и устрану (о кози). Бч.

кáрлица ж **1**. просто дрвено седло. Мр; **2**. Мањи дрвени суд који док је цео служо и да се у њему меси хлеб, а кад остари, или препукне, служи да се у њему стоци даје крма. Ново Село.

кáс м врста лаганог коњског хода. Шт.

кáска несвр. / *клипа* в. коњски од. ЦГ.

кастрéвина ж зб. гране лисника којих је стока обрстила лишће. Бш.

кáстри несвр. креше лиснате гране да стока брсти. МР.

катерú се несвр. пење се по камењу (о кози). Рд.

катýн м **1**. сточарско станиште изван насеља, бачија; **2**. покретно привремено станиште стада и пастира на пашњаку, трло. ВЈ.

кáчи се несвр. пентра се по камењу (о кози). Шт, ТД.

кáцав, -а, -о в. сацав. Ново Село.

кашкавáљ м производ који се добија кад се сир кува, соли и меси; качкаваљ. Шт.

кашкаваљцúја м мајстор који прави качкаваљ на бачији. ТД.

кашљк м четвртаста кост у коленом зглобу [њоме се игра једна дечја игра „пајчићи“, где се та кост зове „пајче“]. ТД.

квáка в. квоца. Бч.

квá-квá! / *квац-квац*, узвик којим се гласа квочка. Шт.

квáсеница ж кисело млеко. Глигоријевић.

квáси несвр. кисели (млеко). Глигоријевић.

квáц-квáц! в. ква-ква. Цр.

квáче несвр. оглашава се са: ква, ква (о квочки). Шт.

квáчка ж квочка, кокошка која седи на јајима да би извела пилиће. Шт, Бч. Цветановић..

квóца оглашава се звуковима кво, кво (о квочки). Кж.

кéвка несвр. кевће (о псу); в. кивка. Стојановић.

кúвка несвр. / *ћивка*, ситно лаје, кевће (о псићу). Зл.

кúлав прид. / *ћилав*, ован са једним тестисом. Лв.

кúти несвр. / *ћити*, спрема, обликује суву шумовиту грану за лисник. – Кúти се шýма у вáшу (нарамак). Зл. [Чули смо: по грáње све кúт = по гранама се нахватало иње“.]

кићáнке мн. в. ресе. Лв.

кланúк м део врата где се свиња коље. Шт, Кж.

клáпеста прид. са обореним ушима (о овци). Рд.

клапýша ж в. овца. Рш.

клáстри несвр. креше шуму за лисник; в. ластри. Кж.

клúпа несвр. в. коњски од. ЦГ.

клúпес, -та, -то са обореним ушима (о бравчету). Бч, ТД.

кли́поша ж назив за овцу или козу са обореним ушима. Шт, Жл.

клипоша́на ж в. клипоша. Ор.

клобу́чи несвр. / *буљуљичка* / *буруличка*, прави клобуке дувајући (дулицом) кроз помије (о мршавој свињи). ТД.

кло́па несвр. једе великим захватима ретку храну (о свињи), праћеним снажним гроктањем. ВК; в. лопа.

кло́пало с / *клопетало*, лимено звоно за овце. Мц.

клопета́ло с в. клопало. Мц.

клопота́р м в. *клопотарник* / *клепетар*. Стојановић.

клопота́рица ж овца која носи звоно. Ћирић.

клопота́рник метално звоно. Стојановић.

кљува́ло се свр. начело љуску јајета изнутра, али се још није излегло (о пилету). Шт.

кљу́је се несвр. ломи се јаје под напоном пилета изнутра које се изводи. – „Три́ се кљува́ла, а неколко́ мо́ра да су мућци́.“ Бч, Кж.

кљуни́ца ж предњи део живинске главе, кљун. Кж.

кљусе́ с одрастао, неугледан и измршавео коњ. Шт.

кљуси́на ж в. кљусиште. Бч.

кљуси́ште с пеј. кљусе / *кљусина*, остарео, изнемогао и неугледан коњ, рага. ТД, Мц.

кљу́ца несвр. једе (о живини). Шт.

кљу́ч[1] м део где се задња нога ДЖ савија унапред. Шт.

кљу́ч[2] м кукасто дрво за чупање сена из стога, кука. Мр.

књи́ге мн в. књижје. – „Ста́ју му књи́ге“ = говече малакше, не прежива, јер му је поремећен рад књига. Лв.

књи́ђе мн. в. књижје. ТД.

књи́жје с део тела од више лиснатих набора, који омогућава да се храна из желуца враћа у уста ради преживања. Шт.

ко(т)кода́ / *коткода́*, крик (пев), ономатопеја кокодакања (оглашавања кокошке кад снесе јаје). Шт.

коби́ла ж ОН за женку коња. Шт.

коби́лица ж / *јадац*, кључна кост у живине. Мр, Рв..

коби́лка ж / *кобилица* / *камилка* / *бременица*, обрамица, дрвена направа која помаже да се преко рамена носи терет уједначене тежине напред и назад (избарабарено). (Тако се носе судови с млеком, котлови с водом, торбе с храном за бачијаре...). Бч.

кова́чница ж поткивачница. Бч.

ко́жа ж спољни омотач тела животиње. Шт. Кожа од овце може бити: *сирова, штавена, руда, оскубена, кожљак*. Од руде коже праве се *шубаре*, од штавене праве се *кожуви*, мн. кожувје, *кожине*. Кожа коју су избушили мољци је: *измушљикана*. ТД.

кожа́вине плт. в. кожине. МР.

ко́жине плт. комади коже којим се обавије нога (преко чарапа) ради заштите од хладноће кад се борави напољу и хода по снегу. Кж, Бч.

кожља́к м / *кожуљак*, погрд. олињала, упропашћена, иструлела кожа. Шт, Мр.

кожу́(ш)че с мањи кожух, без рукава. Кж, ВЈ.

кожу́в м / *кожук* мн. кожуви́ / кожу́си / кожу́вје (ТД), горња одећа од штављене овчије коже, кожух. Кж.

кожува́р м ћурчија који израђује кожухе.

кожуља́к м пеј. олињала овчија кожа. ШП.

коза́ ж рогата домаћа животиња, преживар с дугачком равном длаком и брадом, која даје млеко, Capra hircus. Шт.

коза́р м чувар коза, пастир који чува козе. Бч.

коза́ра ж в. козарица. Рајковић.

козари́ца ж жена која чува козе. Рајковић.

коза́рка ж в. козарица.

коза́рко м пастир који чува козе. Рајковић.

коза́рник м стаја за козе.

коза́рница ж в. козарник.

коза́рњак м в. козарник. Златковић.

коза́рски, -а, -о м који припада козару (о штапу, торби, животу).

козару́је несвр. чува козе, бави се козарством. Златковић.

козарче́ с пастирче које пасе козе. Златковић.

коза́рштина ж чување коза, козарство. Златковић.

козе́ње с сезона млађења коза. Бч.

козете́р(ч)ина ж в. козетина. ТД.

козети́на ж аугм. од коза. Шт.

ко́зи се несвр. млади се (о кози). Шт.

ко́зило с место где се у оквиру бачије чувају козе; в. козарник, козарница.

ко́зина ж / *којзина*, длака којом је обрасло тело козе, кострет. Шт.

козиња́в, -а, -о оно што је од кострети (торба, бисази). Стојановић.

козиња́вка ж торба од козине. ТД.

кози́ца ж дем. од коза. Шт.

кози́чка ж дем. и хип од коза. – „Да си почу́ва кози́чку, па да и́ма и млекце́.“ Бч.

ко́зја вр́вина ж / *козја ӣуӣина*, назив за сваку уску стазу или путељак. Бч.

ко́зја пути́на ж в. козја врвина. ЦГ.

козја́ча ж по кози названа врста печурке, јер је козе радо једу. Стојановић.

ко́зје си́рење сир од козјег млека. Шт.

ко́зји кра́к изр. за нешто мало. – „На четво́рицу ко́зји кра́к!“ Златковић.

ко́зји попа́рак м сир и мекан хлеб измешани и стиснути једно у друго (ради једења). Рд.

ко́зји, -а, -о које је од козе (о месу, млеку, сиру, кожи, кострети). Шт.

козле́ с дем. и хип. од коза. Ин.

ко́зленце с хип. од козле. Ин.

козлети́на ж пеј. од коза. Рајковић.

козути́на ж пеј. од коза.

ко́јзина ж в. козина. Вк.

ко̀калица ж велика кост, обично цеваница. ДЖ, Бр; кост која штрчи. Рд.

ко̀кало с **1**. истурена кост на телу бравчета (услед мршавости, изражене кошчатости и сл.), **2**. комад кости у јелу (купусу обично). Шт; **3.** оглодана кост. Шт.

кокода́ка в. кокодаче Бч.

кокода́н м петао. – „Погле́ колћи́ је о́бер на на́шега кокода́на.“ Рајковић.

кокода́нка ж / *кокодачица*, кока, кокошка. Копајкошара.
кокода́че [кокодака] несвр. оглашава се (о кокошки). Шт.
кокода́чица ж в. кокоданка. Копајкошара.
коко́ди се несвр. „удвара се“ петао кокошкама. Кж.
коко́ли се / *кокори се* / *кокорчи се* / *кукуреши се*, несвр. поиграва се (петао око кокошке). Шт.
коко́ри се в. коколи се Бч.
коко́рчи се несвр. големи се, прави се важан (о петлу). ТД.
кокота́рник м кокошарник. Цветановић.
кокоче́тина ж пеј. од кокошка. Кж; кокошка која ускаче у башту и чини штету. Бч.
коко́чица ж дем. од кокошка; млада и ситна кокошка. Шт, Зл.
кокоша́р м / *кокошкар*, свињче које воли да једе кокошији измет. Кж. [Таква свиња лако хоће да поједе пиле, или да нападне кокошку.]
кокоша́рник м живинарник, просторија где живина живи. Шт.
кокоши́њак м / *курешка*, измет кокошке. Шт.
кокоши́њи м прид. кокошји. Митровић.
кокоши́њка ж кокошија ваш. Цветановић.
коко́шка ж мн. кокошће домаћа перната живад која носи јаја и има крила. Шт.
кокошка́р м в. кокошар. ТД.
кокошче́тина ж / *кокочетина*, аугм. и пеј. од кокошка. Шт.
кола́н м каиш који коњу иде преко стомака. Шт, ТД.
коле́ница ж део ноге закланог брава (о свињи) ниже колена. Кж.
коле́но с зглоб где се предња нога ДЖ савија уназад. Шт, Бч.
коли́ба ж зграда (са четири дувара) или просторија на бачији (на појати) за боравак пастира. Шт.
колиба́р м човек који живи „на колибу“ и бави се сточарењем за време сезоне испаше; в. појатар. Марковић.
коли́ке плт. пролив код коња или магарца. Кж.
коло́ с / *гужва*, котур од павити којим се спаја леса са коцем довратком. Рс, ГТ.
коњни́к м в. кланик. Мц.
кома́рник м део у колиби где се одлажу млеко и сир. Рс.
кома́т м чешће мн комати, већи комад сланине или меса који се скида са закланог брава, док се људи (уљуђује). Бш.
комати́ше несвр. уљуђује, уређује месо од закланог брава одвајајући делове по врсти и потреби. Кж; в. сушеничи.
ко́нд(р)ес, -та, -о бравче високо на ногама; које има високе ноге па се чини да је крупно. ТД, Златковић.
ко́ндање с коцкање пастирчади у игри, нарочито док чувају стоку, у орахе или што слично (каменчићи, зглобне кости и сл.). Ново Село.
ко́ндраци м мн. в. контрци. Ново Село.
контр̀ци м мн. / *кондраци*, пундреви (паразити у чмару коња, магарца). ЦГ.
ко́њ м ОН за ДЖ Equus caballus. Шт.
коња́рка ж пеј. крупна овца. Бш.
коња́рник м штала за коња. – Зевни́к за коња́. ТД; испуст за коње на савату. Златковић..

коњѐ с хип. од коњ. ТД.

коњи́ште с пеј. коњ који је неугледан, или непослушан. Рајковић.

коњо́ше свр. фиг. премори се у раду Шт.

ко́њски о́д м начин ходања коња. – „*Гало̀п* – само се ба̏ца, припу̏ша; *ка̀ска, кли̏па* – по польк; *скраче* – на̏јпольк.“ ЦГ.

коњче́ с хип. и дем. од коњ. ТД, Мр.

ко́њштрак м коњско лајно.

копа́ ж / *ко̀па* (ШП), куп саденуте кукурузовине (везане у снопове) за исхрану говеди током зиме. ШП.

копа́н м / *копан*, батак. МР.

копа́њ м / *копањче* в. копан. Зл.

копа́ња ж карлица, плитак дрвени суд (облика коританца) у који се разлива млеко где се хлади ради „обирања“ кајмака. Кж.

копа́њче с дем. од копањ, али и батак уопште. Зл.

копила́на ж женка ДЖ која је копилила, в. копили. ТД.

копила́рка ж пеј. овца која се ојагњи у првој години. Мр.

копила́ш м пеј**. 1**. младунче говеда које је дошло на свет пре времена за млађење. Шт; **2**. Копилица овца која се омладила у првој години. Шт, Бч. [Пејоративност долази и отуда што такво, премладо и за плођење незрело бравче, после млађења обично брзо телесно пропадне, изнемогне, па нити је добро младунче, нити је млечна мајка.].

копиле́ с младунче омлађено у првој мајчиној години. Шт.

копи́ли свр. донесе на свет плод пре уобичајене зрелости (о женки ДЖ), омлади се пре уобичајене зрелости. ТД.

копили́ца ж овца која се ојагњи у првој години. Бч.

копи́лка ж / в. копилица. Бш, ГТ.

копи́лче с хип. од копиле. Бш.

копи́та ж / *копито*, копито (о коњу), папак код коња и магарца. Шт.

копи́то с в. копита. ТД.

копре́н(к)а ж / *марамица, крпа*, чипкасто масно ткиво у облику беле мреже којим су обавијени унутрашњи органи бравчета, в. скрама, марамица. Шт; о*копре́нка* Лв.

кори́то с суд од издубљеног дрвета (обично врбе) у који се смешта зрнаста или брашнаста храна за стоку. Ор.

кору́ба ж / *корубина*, уређај (у облику корита) у који се ставља зрнаста или брашнаста храна. Шт, Лз.

кору́бина[1] ж . в. коруба. ТС.

кору́бина[2] ж грудни кош код закланог бравчета. Лз.

кору́пка ж плиће корито за мешење хлеба; в. коруба. ГТ.

ко́ска ж ОН за кост животиње. Шт.

кости́т, -а, -о са наглашеним костима, са крупним скелетом (о бравчету). Копајкошара.

костре́ши се несвр. рогуши се, напиње се, кокори се – шири (перје) (о ћурану). Шт; шири (перје), напиње се и спрема да одбрани пилад (о квочки). Шт; диже длаку на леђима као опомену другој животињи у очекивању напада. Ново Село.

костре́шке мн. чекиње, праменови свињске длаке. Лл.

ко́тало с легло животиња. Стојановић.

кота̏р м засебан део појате за смештај младунчади, в. кочак. Вл.

ко̏тарка ж в. котар. ШП.

котлова̏рка ж дрвена мотка пободена над огњиштем да се о њу окачују котлови с млеком. Кж, ТД; – „Др̏во да се но̏си во̏да с котло̏ви.“ Вл.

кото̏ц м в. коч. ВЈ.

ко̏ч м / *кочак* / *кочар* / *кочег*, одвојена просторија у појати ради смештаја младунчади (јагњади, јаради); в. кочар. ВЈ.

ко̏ч, **ко̏ч!** узв за терање свиња у обор. Шт.

коч, коч, ьрја! ТД.

ко̏чак м / *ко̏чар*, део појате у који се одваја јагњад од мајки. Шт, Лз.

ко̏чар в. кочак Бч, Сс.

коче̏г м в. ко̏ч. – „Ме̏ни су прича̏ли: ‘Кад бе̏ше малечьк, пу̏штамо те у коче̏г код јагњети̏ја, и ти после не̏чеш да изле̏знеш’“. Ново Село.

ко̏чес, -та, -то в. кочка. Ново Село.

коч̏ина ж исто што и коска. Шт.

ко̏чина ж стаја за свиње, или део зграде намењен свињама, свињац. Кж. [Пошто свиње не подносе врућину, обично испред кочине имају ограђен простор где се шетају и хладе, и то је онда *обор*.]

коч̏ине плт. скелет или гомила од више костију. Шт.

коч̏инка ж зглоб којим се папак везује за потколеницу. Шт.

ко̏чка ж овца са црним пегама по телу. Ин; овца са браонкастом губицом и таквим пегама око очију. Ново Село.

ко̏чка, ко̏чка! узвик којим се свиње терају у обор (у кочину). Лл.

коша̏ра ж примитивна колиба на пашњаку (кошара на капруљ, в. капруљ). ТД. [Кошара може бити начињена од збодених мотки и покривена сламом. Мале је квадратуре. Ако се хоће већи простор, кошара није купастог облика већ правоугаоне основе. Трајнији облик кошаре може бити ако су странице кошаре плетене од прућа, са кровом од сламе или грања. У овакве се кошаре може стока затварати у току ноћи, или кад се жели да се не растури по пашњаку, док не дође време за пашу. У сиромашнијем домаћинству које нема могућности да начини трајнији објекат, кошара може бити и у оквиру окућнице, док се не начини боља.]

ко̏шка несвр. преже говеда у јарам. Митровић.

кошка̏ју се несвр. мн. боду се, али не прејако (о воловима). Јевтић

ко̏ш-ко̏ш! / *кши*! узв. којим се говедо тера у јарам при упрезању. Ново Село.

кра̏ва ж женка говеда. Бч.

кравешља̏к м пеј. крава, краветина. Бч.

кра̏вица ж дем. и хип. од крава. Бч.

кра̏вје / *кра̏вље* / *кра̏вљо*, оно што је од краве (о кожи, длаци, месу, млеку, сиру).

кра̏вче с мала, мршава, ситнија крава. Митровић.

кра̏дне несвр. в. подсисује. Шт.

кра̏љак м грумен камене соли, крупица, в. крањак. ТД Бч.

кра̏њак м со у облику камена, комад камене соли, која се даје стоци да је лиже. Шт.

кра̏сти несвр. креше шуму за лисник. Бр.

крба̏к м / *крбачина*, престар во. ЦГ.

крбач̏ина ж/м в. крбак. ЦГ.

кр̏в м животна течност у жилама бравчета. Шт.

крвјоса̏л, -а, -о / *крвљосал*, од љуте траве разболео се и накрвљао (о овци). Шт. [Лечи се тако што се рецне ивица увета, а онда шибом ишиба како би истекла „отровна“ крв, и бравче се опорави и пропасе.]

крвљоса̏л, -а, -о в. крвјосал. ТД.

крвљо̏ше свр. накрва. В. крвјосал. ТД.

крво̏љиште с **1**. разливена крв на месту где је заклан брав; **2**. сукрвичина. Бч.

кр̏дав, -а, -о кржљав (о прасету). Бр.

кр̏до с скуп коња, говеда, свиња. Цр, Бш, Кн.

кре̏ка несвр. кричи. МР; оглашава се (млада кокошка која треба да пронесе, а још не уме да кокодаче). Зл.

кре̏са ж в. кресла. Цр.

кре̏сало с / *кресиво*, део прибора за паљење ватре пастира и дуванџија, кресиво. Бч. [Кресивом, које је од челика, удара се о кремен (креше се!), на који је притиснуто парче труда (в.), и кад искра избије, труд се упали. Пастирско кресало направљено је тако да се натакне на прст, али је удешено да на једном крају има шило (које помаже да пастир често крпи опанке који му се цепају од камења на пашњаку), а на другом оштрицу (као шрафцигер) да се опута пресече. Кресиво се може везати канапом за појас (да се не изгуби) а код дуванџија то је у кеси од суве свињске бешике, где се заједно чувају кремен, труд, кресиво и дуван.]

кре̏сиво с в. кресало.

кре̏сла ж / *креса* / *кресӣа*, израслина на глави кокошке или петла, гребен. Бч.

кре̏ста ж в. кресла. Жл.

кре̏ше несвр. сече лиснате гране за лисник. Сс, Мц. В. јастри, кластри.

кр̏жаво с прид. заостало у развоју, слабашно и згураво (о прасету). Кж.

кр̏зна плт. / *марамица* / *коӣрена* / *оӣор* / *обир*, масно ткиво којим су повезани унутрашњи органи бравчета. Ор.

крива̏г м в. кривак. Ор.

крива̏к м пастирски штап са куком на врху (њиме пастир може да докачи овцу за ногу, повуче је и врати ако се упутила на непожељну страну). Кж.

крива̏чка тоја̏га ж тојага којом се пастири служе у игри свињке. ТД.

кри̏ви / *ћоӣа* несвр. храмље (о коњу, али исто важи и за другу животињу, па и за човека) 412. Шт.

кривоча̏ ж болест коју бравче добије око папака, шап. ТД.

криву̏ља ж тип кошаре у пољу. Станојевић.

крилце̏ с пржено или печено крило живине. Митровић.

кр̏леж м в. крљеж. МР, ШП.

кр̏љеж м / *крлеж*, паразит који обично напада овце, крпељ; в. бобеж. Ин.

крма̏ ж **1**. храна за стоку уопште. – „Збра̏л сам крму̏ на ку̏п, за це̏лу зи̏му.“ Зл; **2**. јарма, додатна и појачана храна ДЖ, обично од трица, брашна соли. ТД.

крме̏че несвр. удвара се, намеће се (ован овци). Бр, Ор.

крме̏чи несвр. в. крмече. Рв.

кр̏ми несвр. храни крмом (јармом, трицама) ДЖ, ради побољшања исхране, или това. ТД. [Стока се крми и у редовној исхрани, а посебно кад се жели: да брже напредује, да се поправи ради продаје, да ојача ако је ослабела, најзад да би њени

продукти били квалитетнији (сматра се да јагњетина није укусна ако овца која дои јагње није имала довољно соли), итд.]

крми́лка ж јарма (в.). Бч.

крмило с в. крма 2. – „Крми́ло им да̏вамо (овцама) неде̏љно, на сава̏т.“ ТД.

кро̏те несвр. / *кро̄тӯју*, мирно пасу (о овцама). Шт.

кроту̏ју несвр. в. кроте.

кр̏па[1] ж в. копрена. ТД; *лојна кр̄па* Ин.

кр̏па[2] ж шире комађе сланине која се скида са закланог брава. – „Чети́ри кр̏пе слани́ну ће оста̏вим.“ ЦГ. В. каиш, снопа.

кр̏стови делови самара. Шт.

крти́на ж месо без костију. Шт.

кру̏пица ж / *крӯпи̏ца* (Вк), комад камене соли који лиже стока. ВЈ, Мж; в. краљак, грумик.

крупљо̏ше свр. оболи од крупе (о коњу, р. придев крупљоса̏ја). Вл.

кр̏чма ж почаст (у пићу) која се даје узваницима или придошлицама поводом неког добитка у стоци (кад се крава отели, кад се добије прво јагње и сл.). – Дојде̏те да пи́јемо кр̏чму. ВК.

кршња̏к м кичмени део коме припада и тртица код живине. Зл.

ку̏га неизлечива болест свиња. Шт.

куде̏љица ж својак, део влачене вуне који се привезује уз преслицу. Бр.

куде̏љћа ж **1**. комад вуне добијене влачењем на вуновлачари; **2**. в. својак; **3**. количина вуне која се за једно предиво привеже на преслицу. Шт.

ку̏ка[1] ж дрво које се пободе крај ватре а надвије над њу, да се на њега окачи котао са млеком док се кува. Шт.

ку̏ка[2] с / *кукаља* (Вк), кукасто дрво којим се сено чупа из стога. Шт.

кука̏ља ж / *кукача,* тојага са савијеним рукохватом.

кука̏ч м штап (Да преку̏ка воло̏ви.). ЦГ.

кука̏ча ж в. кукаља.

ку̏кица ж мн кукице грифови на коњској потковици. Мц.

ку̏кљеста тоја̏га ж тојага савијена на једном крају. ТД.

кукљ̏ц м в. целовар.

кукуре̏ши се несвр. в.кокори се. ТД.

кукурига̏н м петао. Стојановић.

кукури́гу ономатопеја оглашавања петла. Шт; Кж.

кукури́че несвр. пева (о петлу). Кж.

кукуруза̏н м велики петао. ТД.

кула̏стра ж прво млеко после јагњења. Шт, ТД.

ку̏ле ж мн пастирска игра усправљања камена и гађања. Ћирић.

курба̏н м в. ђурђил. Рв.

куре̏шка ж кокошиња поган, в. кокошињак. Станојевић.

ку̏рјак м мн. ку̏рјаци, в. влк. Бч.

куса̏ ж / *куска* која је са кратким репом (о овци). Шт.

ку̏ска ж в. куса. ТД.

кску̏н м / *кускуњ*, каиш који иде магарцу испод репа. Шт.

кску̏њ м в. кускун. Ин.

куткуда̏че несвр. коткодаче (о квочки). Мр.

кутма́ч м јело од укуваног младог сира и кукурузног брашна, белмуж (в.). ШП.
кутра́к м младо куче. Цветановић.
ку́тре с псето, куче. Цветановић.
ку́че с општи назив за пса. Кж. [Постоји *домашњо ~*, и *диво ~* (ЦГ), *загар* и *загарица* (ЦГ), *кӯтре, кӯтрах, миник, скулаво ~* (скитница), *по̄мијар, јајчар*, а онда и више врста ловачких паса.]
куче́нце с дем. хип. од куче. Бч.
кучешља́к пеј. куче, пас. Стојановић.
кучи́ште пеј. куче, пас. ТД.
ку́чка ж женка пса. Бч.
кучка́рка ж пок. жена која много воли кучиће. Бч.
кучља́к м остарела кучка. Бч.
ку́шља м хип. куче, пас. Митровић.
кушља́к м дем. од куче, мали пас. Митровић.
кши́! Узвик којим се говедо тера у јарам, при упрезању; в. кош-кош. Бч.
кѣшка несвр. чачка јагње у корен репа и тако га подстиче на сисање. Кж.

Л

лагаре́с, -та, -то в. лагаријес. Ст.
лагари́јес, -та, -то / *лагарес,* ослабео, олакшао (брав, од болести или изнемоглости). Кз.
ладни́к м в. млекар. ШП.
лаја́ње с гл. им. од лаје. Бч.
ла́је несвр. оглашава се лајањем (о псу, о вуку, лисици). Бч.
лајно́ с ОН за измет ДЖ. Лајно, односно измет, може да се именује и према појединим животињама – овца: *балега / балога / бра̀боњак / бра̀бонка / брабоњ̄а*; коза: *бра́боњак / бра́бољак, бра̀бонка / брабу́шка*; свиња: *сви̏њшт̄рак*; коњ: *ко̀њшт̄рак*; говедо: *лајно̀*; пас: *п̄ше̏шљак / п̄че̏шљак*; мачка: *ма̀чољак / ма̀чкољак / ма̀чљак*; мечка: *ме̏чкољак*; кокошка: *кокоши́њак / цвикољак*; миш: *ми̏шљак / ми̏шољак / п̄оганчљак*; бува: *бувосе̏рина / бло̏се̏рина / бљесе̏рина*: мува: *мувосе̏рина.*
ла́ко (свињче) с свињче које је врло јешно и лако за чување (незахтевно). Шт.
ла́ком ко де̏да (баба, чича...) изр. овако се говори јагњету док се чачка у корен репа да се подстакне да сиса. ТД.
ла́мка несвр. *ломка* клати се, помера се тамо-амо (ради се о јајету које се помутило, постало је мућак, па заметак „ландара“ у љусци). [Постоји обичај да се о Покладама чини *ломкање*. Кувано јаје њише се о концу (кад су постојале куће са дрвеним таваном, јаје се везивало о таванску греду) а укућани га покушавају ухватити устима, док оно ломка / ламка.] Бч.
ла́па несвр. **1**. халапљиво једе (о свињи). Бр, Вк; **2**. пије воду захватајући је језиком (о псу). Ново Село.
ла́са ж назив за ласасту козу. Бч.
ла́саста прид. / *ласест̄а* беле боје, са дугим белим праменовима кострети (о кози). Лв.
ла́сеста прид. в. ласаста. Бч.

Ла́ста име кобиле. Шт.

ла́стри несвр. / *класт̄ри*, креше лиснате гране неког древе́ћа ради исхране стоке током зиме. Шт, Ор.

ла́тна ж плот покретне ограде на пашњаку од коца до коца. Вл.

лева́к м коњ или во који у запрези вуче с леве стране. Шт.

леви́нче с зградица за потребе домаћинства. Митровић.

лег, лег, лег узвик којим се живина тера на ноћни боравак (у легало). Кж.

ле́гало[1] с / *седало* место где живина борави ноћу. Кж.

ле́гало[2] с јазбина неких звери. Цветановић.

легло́ с / *легало*, животињска лога. Стојановић.

ле́јка ж тиква lat. Legenaria vulgaris у којој пастир носи воду на пашу. Рц.

ле́мез м мн *ле́мези* / *прит̄ка* / *прит̄иска*, једна од унакрсно постављених мотки којима се придржава стог. Шт.

лемези́на ж в. лемез. – На вр̀ и́ду лемези́не. ВЈ.

ле́мезница ж в. лемез. МР, Зл.

ле́меска ж мн. ле́месће в. лемез. Ор.

ле́са ж вратнице исплетене од прућа. Шт.

ле́сица ж капијица од прућа, за споредни улаз у тор. Пк.

лија́р м бравче (овца или коза) која воли да се издваја из стада и да не слуша пастира, због чега често прави неку штету (упадајући у усев, у башту и сл.). Бч.

лија́рка ж в. лијар. Бш.

ли́пса ж леш угинуле животиње, стрвина. Златковић.

липса́ла ж р. прид. која је угинула (о овци). Шт.

липсо́тина ж / *лит̄цот̄ина* пеј. онемоћала и ослабела овца која је готова да угине (али и о другој ДЖ). Шт.

липсува́ње с липсавање, цркавање, помор. – Дојде неко липсување у стоку. Митровић.

липцо́тина ж в. липсотина. Стојановић.

ли́пше свр. угине од болести или отрова (о говеду, или некој другој ДЖ). Шт

Ли́са име кобиле; в. лисеста. Шт.

ли́сеста ж црна са белом шаром преко губице (о овци). ТД.

ли́ска ж магарица „пењеста на њушку“. ТД.

ли́сковача ж в. лисковина. ТД, Сс.

ли́сковина ж **1**. грана са које је коза појела лишће; **2**. зб обрштено младо грање. Шт.

ли́сковиња ж в. лисковина. Вк.

ли́сковница ж в. лисковина. Бр.

ли́сник м стог саденутих нарамака кресане шуме спремљених за исхрану оваца током зиме. Шт. [Лисник је кад се дене на земљи. Тада се обично до земље стави неколико грана без лишћа, да се одвоји оно што ће бити шума за исхрану стоке и да не труне од воде, при чему лисник може имати стожило, али и не мора ако није велике висине. Шума се тако дене да се веје лепо слажу, лист се окреће ка центру а лисковине (дебелине) упоље. На врху се прикује неком кукастом граном и поставе лемези (в). Кад пада киша, вода се слева низ лисковине и штити шуму унутар лисника. Шума при врху је *овршњина*, а при дну *под̄(ња)ина*, и њу стока нерадо једе. Лисник који се дене на дрвету или између два суседна дрвета зове се у ТД *надрвњак*.]

лисничи́на ж грана лисника са које су овце обрстиле лишће; в. лисковина. ШП.
лоба́ња ж кост главе ДЖ. Мц; в. чавурина.
ло́ј м масно ткиво у телу овце. Шт.
ло́јано, -а, -о / *ло̏јен* прид. с присуством лоја у себи (о месу, о неким јелима). Бч.
ло́јено прид. **1**. слојањено, са охлађеном, стегнутом масноћом на горњој површини (о јелу). – „Не је̏ц такво̀ ло́јено, него га подгре̏ј“; **2**. в. лојано. Бч.
ло́к м напој за свиње (од воде и брашна или јарме). ГТ.
ло́мка несвр. в. ламка.
ло́па несвр. халапљиво једе (о свињи). Шт.
лопа́тица м / *лопа̄тка*, пљосната кост у плећки. Шт.
лопа́тка ж в. лопатица. ВР.
лу́чи (се) несвр. / *љука*, одваја (се) од овце по дојењу (о јагњету). Шт.
ље̏цкано у́во с белег на увету јагњета; настане тако да се уво расече са стране ножем или маказама, а онда се неко време пази да не зарасте (како би остао белег!), в. белег. ТД.

Љ

љу́ди несвр. сређује тело закланог брава према потребама даље прераде. Бш.
љу́к, љу́к! узвик телету да престане да сиса и одвоји се од мајке.
љу́ка несвр. одваја (јагањце од мајки дојеница). – Љу́камо ги (= не пуштамо их мајкама). Вл.
љу́спа ж / *љусп̄ина*, љуска јајета. Шт, Кн.
љуспи́на ж в. љуспа. Бч.
љу́т, -а, -о вредан, брз (о говеду). Шт.

М

ма́ва ди́вљу живо́тињу израз за једну врсту псећег лавежа. [Осећа присуство звери и лаје.]. Бш.
ма́ва се несвр. брани се од обада махањем репа (о говеду). Цр.
мага́рац м мн. мага́рци одрастао мужјак Equus asinus. Шт.
магара́ча ж нека болест. – „Вану́ла га магара́ча“ (о магарцу). ТД.
мага́ре с / *могаре* ОН за ДЖ Equus asinus. Шт.
магаре̏ћи ко́нштрак м балега од магарца. Златковић.
магари́ца ж / *могарица*, одрасла женка магарца. Шт.
мага́ришта мн. в. магаре[2]. ТД.
мага́риште с / *могаре*, мн. мага́ришта, магарац. ТД; мн магари́ћи / магаретѝја младунче магарца. Шт.
мазга́ ж животиња настала укрштањем коња и магарице. – Ће̏рка од коња и од магари́цу. ТД, Шт.
маја́ ж **1**. сирило које се ставља у млеко да укисне. Шт; **2**. сириште да се усири млеко. ТД. [За сир се може користити *сирише̄* које сами млекари спремају, од

сиришта из утробе јагњета сисалца, или *маја* која се купује у трговини; за кисело млеко се користи маја која се узима од већ готовог киселог млека. За хлебно тесто користи се *квасац*, а за кисело млеко маја се зове и *ӣоӣкваса*.]

ма̏л м иметак у стоци. Шт.

ма̏лоша ж ситна овца. Ин.

ма̏лошка ж хип. в. малоша. Жл.

ма̏ми несвр. позива (о живини), ваби. Шт.

ма̏мне свр. смами, дозове (стадо оваца, јато пилића). Митровић.

маму̏руз м храна за свиње. Шт.

ма̏ндају се несвр. паре се (о магарцима). Бч.

ма̏ндало с полни уд магарчев. Бч.

ма̏ндраџија м радник на мандри где се прерађује млеко. ГТ.

мандрси̏на ж шаљ. реп код неких животиња, са изразитом величином у односу на тело (мачке, лисице, пса)

манљи̏во прид. бравче с неком маном. Цр.

маокање с мјаукање мачака. Митровић.

ма̏рамица ж / *скрама* / *коӣрен(к)а*, масно ткиво којим су обавијени унутрашњи органи бравчета. ТД, Кж.

Ма̏рко м име магарца. Шт.

масалцѐ с хип. масло. Цветановић.

маслени̏к м фиг. умашћени, умрљани и олињали кожух. Кж. [Масленик је суд, обично земљани, у којем се чува масло, и који никад није могао бити очишћен и довољно одмашћен. С временом се слој масла на површини суда ужегне, постане непријатног мириса, те и масленик добија пејоративно значење.]

ма̏сло с маснећа која се добија кад се млеко бућка, бије. Шт.

маслурѐста в. масуреста ТД.

мастѐње с фарбање предива. Митровић.

ма̏сти несвр. *чини*, боји пређу. Вк, Зл.

масурѐста прид. / *маслурестӣа*, која је са великим, дугим сисама (о овци, кози). Шт, ТД.

мати̏на ж мотка која се ставља преко стога да сено не разноси ветар, в. лемез. Рд; мотка на којој се изнад огњишта пуши и суши месо [Измѐздримо мѐсо, и усо̀лимо га, по̀сле га нарѐдимо на мати̏не изнад огњи̏ште да се су̏ши. Ћирић]

ма̏тора ж в. маторина. ВК.

ма̏торац м / *маӣорьц*, јарац или ован после треће или четврте године. Шт.

матори̏на ж/м узраст за браве по годинама (о овци: прва маторина = 3. година, 2. маторина = четврта година). Вк. – Ја̏рца чу̏вамо две-три матори̏не.

матрапа̏з м надритрговац, посредник (навијач) који је вешт склапању пазара у продаји стоке. Бч.

ма̏ц, ма̏ц узвик за дозивање мачке.

ма̏чка ж домаћа животиња Шт.

ма̏чкољак м в. мачољак.

ма̏чљак м в. мачољак.

ма̏чољак м / *ма̏чкољак* / *ма̏чљак*, измет од мачке.

маште̏вина ж в. машћевина. Цветановић.

машћевина ж *маштевина* / *чинилка*, **1**. обојена пређа; **2**. пређа која се масти (боји). МР, Рц.

ме(ш)чина́ ж меснати део закланог брава (без сланине, лоја и костију). Цветановић.

ме́да ж овца прљавобеле боје. ВЈ, в. смедеста.

ме́здри несвр. обрађује месо за димљење и сушење; в. шушеничи, порезује. ВР, Мр.

ме́јур м / *мејур* / *мојур* / *пувало* / *пендуј*, део тела свиње где се скупља мокраћа, бешика. Шт. [Надувана свињска бешика служи као лопта у дечјој игри. В. пувало.]

меју́р м в. мејур. Ор.

мејурче́ с в. мејур. ТД.

ме́ка на млзе́ње / ~ *на млжу*, изр. за краву која има мекано виме и лако пушта млеко. ТД.

мекеке́ узвик којим се оглашава коза. ТД.

меле́з м бравче које је резултат биолошке мешавине раса ДЖ. Митровић.

менђу́шка ж / *пелешка* / *ресе*, израслине у облику кићанки испод губице овце или козе. ТД.

мери́нка ж мн. меринће овца мерино расе. Шт.

меса́љ м прекривач од грубог платна којим се прекрива тесто док стасава за печење и увија хлеб. Кж, Бч.

месанце́ с месце. Митровић.

меса́р м брав с више меса него масти. Шт.

меса́рка свиња́ ж сорта свиње која се гаји више ради меса него ради масноће. ТД.

месенце́ с / *месце* хип. од месо. Митровић.

меси́ља ж в. месаљ. Вк.

меси́ште с пеј. од месо. Ин. [У Кални Црнотравској именице на *-исце* представљају хипокористике, а на *-ште* пејоративе. Тако би се образовали парови месице : месиште, Место – местисце, местиште итд.]

ме́со с ОН за мишићно ткиво животиња. Шт. [Месо с обзиром на ДЖ може бити: *овче* / *овчо* / *офчо* (ЦГ), или: *овчина, овчетина*; *козје* / *козјо* или: *козетина; свинско* / *свињско*, или: *свињетина; говецо, говеже* / *говеђо*, или: *говецина, говеђина*. С обзиром на целину трупа: *половина, полутина, черек*; *сланина: плотутина, платина*. С обзиром на део тела: *вратовина*, *плечка* / *плећка, бут, бубрежњак*. С обзиром на квалитет или неко друго својство: *кртина, пуздра, посно, мрсно*. С обзиром на прераду: *сирово, сушено; варено, печено* или: *печење* / *печиво*. С обзиром на облик припреме (прераде).

месце́ с / *месисце* (Глигоријевић) хип. од месо. Ин.

мети́љ м / *митиљ* в. метиљава. Бч.

метиља́ва ж / *метиљива*, која је оболела од метиља (о овци). Шт. [Метиљ је паразитска глиста, distomum hepaticum, која проузрокује болест код говеда и оваца.]

метиљи́ва ж в. метиљава. ТД.

ме́ђа ж напој за свиње (од јарме и воде). Лв.

мечиња́во (месо) с део тела закланог брава у којем преовладава месо у односу на масно ткиво или кости. Вл.

ме́шка несвр. купа се у прашини (о живини). Бр.

милости́вка ж овца која прими друго јагње на дојење. Бш.
минди́љ м / *миник*, врста малог пса. Кж.
минди́љче с в. миндиљ. Кж.
мини́к м с. миндиљ. Бч.
ми́р, ми́р узвик да се умири: овца док јагње сиса, коњ док се уамљује, говедо док се обада и сл. Бч.
ми́ри несвр. намирује (стоку), обавља оборку (храни, поји, тимари и чисти шталу). Жл.
ми́рно (на рану) које једе дуго и полако, које се добро храни и гоји (о свињчету). Шт.
миси́р м / *мисирьк* / *мисурак*, израслина на носу ћурана. Шт, БП.
мисирѣ́к м в. мисир. Кж. [*Мисирѣ́к* је и назив за леденице (смрзнути млаз воде која се окапује са крова кад се снег топи, а фиг. и оно што повиси из носа (сомур) док се не обрише.]
мисура́к м. в. мисир. Жл.
мисѣ́к м ћуран. Рд. [У творбеној серији: *гусѣ́к* = гусан, *ӣловѣ́к* = патак.]
мити́љ в. метиљава. Цветановић.
ми́чица[1] ж в. мишчица. Кж, БП.
ми́чица[2] ж део крила дом. живине најближи трупу. Бч; мичица. Лв, БП.
ми́шка ж део живинског крила најближи трупу; в. мишчица. Шт.
ми́шљак м / *ми́шољак* / *ӣоганчљак*, мишји измет. Шт.
ми́шољак м в. мишљак.
ми́шчица м део крилца живине, најближи трупу. Бч.
мла́д који још није сољен (о сиру). Шт.
Младе́нка ж име козе омлађене око Младенаца. ТД.
Младе́ньоша ж в. Младенка. Бч.
млади́че с младунче краве, теле. Вл.
мла́ђење с (више стручно него народно) чин доношења младунчета на свет, за што постоје посебне лексеме: овца се *ојагњи*, коза се *окози*, крава се *оӣели*, свиња се *оӣраси*, кобила се *ождреби*, магарица се *оӣули*, кучка се *окоӣи*.
мла́тка ж кокошка, од статуса пилета, откад пронесе па до две године. Бч.
мла́тче с кокица која је тек пронела. ТД.
млека́ра ж в. млекарник. Зл.
млека́рник м део у колиби за смештај млека и сира. Лз, Рв.
млеко́ с свеже помузено млеко. Шт. [Млеко с обзиром на термичку обраду може бити: неварено или пресно, варено, закадено или пригорело, проварено, ћипело, ћисело.] *Нева́рено* или *ӣре́сно* ~ је млеко одмах после муже које није доживело још никакву промену; *ва́рено* ~ је кувано до мере за јело или за даљу прераду; *зака́дено* или *ӣригоре́ло* ~ је млеко које је услед густине прионуло за дно суда у којем се кува, али може бити и с намером тако урађено јер онда добија интензиван пријатан укус; *ћиӣе́ло* ~ врело млеко које се такво користи у припремању неких јела; *ӣрова́рено* ~ је које се при кувању згруша (услед постојања неких непожељних гљивица); млеко у даљој преради може бити: *бучкано млеко* – млаћено у бучки ради издвајања масла; *ћи́село* ~ или *ћи́салник* је поткисељено млако ради справљања киселог млека, или вурде (у Лужници). Ћисалник може бити и нека врста јогурта која се справља на испаши, на савату, када се једном поткисељеном млеку додаје ново топло млеко

(кувано или не) и тако се „само од себе“ укисели. Једе се несољено. Да би се добило кисело млеко, ставља се *по̄тквасa* (такво млеко је потквасено), а да би се добио сир, ставља се *мајâ* или *си̏рӣште* (такво млеко је подсирено). Да би се млеко киселило, „малко се ћипне“ па се олади. [Занимљиво је да на нашем терену нема речи *вареника.*]

млекомл̑ска прид. мн. мекомлће музна (о кози). – „Све козѝце млекомл̑ће“ (нар. песма). Рс.

млекýља ж крава или овца која даје доста млека. Шт

млекцѐ с хип. од млеко. Митровић.

млечáта ж прид. в. млечна. Бш.

млѐчна прид. која се музе и даје доста млека (о крави или овци). Шт.

млѐчница ж јело од кукурузног брашна укуваног у млеку. Сс.

мл̑жа ж мужа. Жл.

млзѐ несвр. музе млечну стоку. Шт.

млзѝгруда ж / *музигруда* **1**. обредна мужа стада на пашњаку уочи Ђурђевдана; **2**. назив празника премлаза (дан који претходи Ђурђевдану). Шт.

млзничар м онај домаћин (или његов представник) коме је ред да музе стадо на бачији. Глигоријевић.

мл̑ца несвр. муца, муче, даје гласа од себе, кратко и као „кад нешто тражи“ (о крави); в. рове. ТД.

могáре с магаре (в.), магарац. ВЈ.

могарѝца ж женка магарца, магарица. ВЈ.

мојýр м в. мејур. Зл.

мољ̑ц, мн. мољцѝ м мн паразити који нападају нештављену кожу, или вунено предиво и плетиво. Шт.

момурзáк м в. тала. Бч.

морáвка ж врста свиње. Шт, Кж.

мóроша ж коза „жућкасто-сивкасто-црна“. ТД.

мóтка ж в. врлина. Рв.

мóћке плт. / *ресе*, кићанке испод губице код неких животиња.

мóч м органи за излучивање мокраће код вепра. Бш, ШП.

мóчка ж течност која се излучује мокрењем. Шт, ТТ.

мочнѝк м систем органа за лучење мокраће. ТД.

мóчница ж део тела преко кога брав мокри. Шт, Кж; – „Код овнá насрѐд мешѝну“ Лз.

мрвóљ м в. мрмољ. **1**. изнутрице заклане ДЖ: **2**. месо исечено а још непрерађено (у комадима). Кж; пеј. свакојако месиште, али и остаци од јела с месом; фиг. прилика да се неочекивано поједе нешто с месом. – „Овѝја нештó слáве, че бýде мрмóљ, ако и затѐкнеш док несý све појѐли.“ Бч.

мр̏га се несвр. в. мрка се. Рц.

мрдáч м / *скокотӣљива* / *по̄дбрцљива*, назив за овцу која није мирна при дојењу јагњета. ТД.

мрзешљѝво прид. лењо (о говечету). ЦГ.

мр̏к, мр̏к узв. за подстицање овна на мркање: „Ајде, Бáцко, мр̏к, мр̏к!“ Ћирић.

мр̏ка се / *мрга се* несвр. пари се (о овцама). Шт.

мр̏кана ж оплођена (о овци) мркањем. ТД.

мр̏ледна која је онемоћала (о овци). Шт.
мр̏ли несвр. оплођује (ован овцу). ТД.
мрмо̏љ м в. мрвољ. Кж.
мрмр̏че несвр „удвара“ се овци (о овну). Шт.
мрсни̏це ж мн. в. мрсничине. ВЈ.
мрсни̏чине ж мн. ранице око усана бравчета које је пасло росну траву; в. ороси се, ослани се. ТД.
мрсо̏љ м в. слина. Цр.
мрте̏ се несвр. збијају се у круг за време жеге, када престану да пасу (о овцама). Бч. [Од свих животиња које иду групно на пашу, мрте се само овце, када се збију, збоду главе и тешко дишу, потпуно умирене и безвољне.]. В. замрте се, умрте се.
мр̏цина ж цркотина, животињски леш. Цветановић.
мр̏цкав, -а, -о / *мрцкаљив*, које се слабо храни (о крмету). Шт.
мр̏цкаво (свињче) свиња слабог апетита. Шт.
мрцкаљи̏в, -а, -о в. мрцкав. Кж.
мр̏ша ж пеј. месиште Бч.
мр̏шав, -а, -о неухрањен (о говеду, али о свакој другој ДЖ). Шт.
мр̏шаво код којег су кости наглашеније од меса (о бравчету). Шт.
мршља̏к м **1**. усмрдело месо од угинуле животиње; **2**. пеј. врло мршаво бравче, које изгледа као да ће убрзо угинути. Шт.
мршо̏љ м пеј. мршаво бравче. Рд.
мр̏штаво с прид. бравче које се мршти од сваке хране, која одбија храну. – „Мр̏штаво па сѣмо клобу̏чи по поми̏јете“ (о свињи). ТД.
мршуља̏в, -а, -о мршав. Митровић.
му̏до с оплодна жлезда код мушке јединке ДЖ. Шт.
муза̏ч м пастир који је вешт у мужи оваца. Ћирић.
музе̏ несвр. *млзе* мужењем узима млеко од млечне ДЖ (од овце, козе, краве). Кж
музи̏груда ж в. млзигруда. Кж.
му̏злица ж суд у који се музе стока. Стојановић.
му̏зна ж прид. која је млечна и која се музе (стока: овца, коза, крава). Стојановић. [Тамо где се изговара вокално *л*, не постоји млзна, већ „млечка“ и са значањем музна, и са значењем „она која даје више млека од других музних јединки“.]
мује̏рка ж коза која чини штете, штетник. – „Има си и овца мујарка.“ Зл.
мукава̏чава прид. оболела од мукавице (о овци). Бр. [У народском тумачењу то је „она која вата муку, која се разболева“, док се у другим местима мукавица даје као посебна болест.]
мука̏вица ж нека болест јагањаца. ТД.
му̏ла ж животиња настала укрштањем магарца и кобиле. Шт.
му̏ле с хип. магаре. Ин.
му̏ленце с хип. магаренце. Ин.
му̏нца м хип. мушко теле. Митровић.
му̏ргоша ж црна овца. Ст.
мурда̏р м гнојаво обољење ДЖ, изложено загађењу; загађена рана на телу ДЖ. – Негде̏ се огули̏ла (о овци) па вати̏ла мурда̏р. Бч.
му̏рџа м пас мрке, црне боје. Живковић.
Му̏с(к)а ж име овце или козе. ТД.

му́с, му́с! узвик за дозивање магарца. Кж.

му́са ж овца или коза са белом губицом. Златковић.

Му́са м често име јарца, магарца. ТД.

мутени́ца ж обрано млеко, млеко из кога је бучкањем издвојено масло. Рс. [Поступак издвајања масла из млека је различит, па отуда и одговарајућа лексика. Може се од топлог млека обирати скоруп (сметана) и од тога правити кајмак; може се млеко мешати да што лакше избаци масло на горњу површину, које се потом скупља, а оно што остане је обрано млеко, мутеница; може се млеко млатити, бити, бучкати, па тако настане млатеница/млаћеница, (из)бучкано млеко.]

мутѐње с бучкање млека ради добијања масла. Вк.

му́ти се несвр. **1**. помеша се беланац и жуманац у јајету, и јаје постане мутак/мућак.ТД; **2**. Поступак којим квочка која лежи на јајима припрема јаје за извођење пилића. – „Како́-це му́те ја̏јца кад она̀ не седи́ на њи, сѝмо се разоди́ла (квочка) и кво́ца.“ Бч.

мути́ло се свр. јаје над којим је квочка једно време лежала, па прелази у стање формирања заметка пилета Бч.

мутѝк м / *муђьк* / *мућак*, јаје које стоји у гнезду и с временом се помути (помеша се беланац и жуманац, јаје се мути, те није ни за јело ни за приплод). Бч.

му́ћак м в. мутьк.

му́ћеница ж млеко из кога је извађено (издвојено) масло. ЦГ. В. мутеница, обрано млеко,

муђьк м в. мутьк Бч.

муштра́к м / *сѿрачак*, део колибе за боравак чобанина. Лз.

мьждањьк м мождењак, корен рога који остане кад бравче скрши, смакне, искрути рог. Лз.

мьсти несвр. боји (пређу). ГТ, Рц.

мьсћѐвина ж в. машћевина. ГТ.

Н

набречи́ свр. набрекне, надобије млека у вимену, напуни виме млеком. Ћирић.

набр́ца свр. налоче, окаља брцање (о млеку). – „Тѐрај ма̀чето да не набр́ца млеко́то.“ ТД.

набу́чка свр. „ухвати“ масло, бучкањем добије потребну количину масла. Златковић.

на вели́је изр. за сир који се оставља у коцкастим комадима. Шт.

на дру́гу матори́ну ован или јарац старости 3–4 године. ТД.

навику́је несвр. комуницира са стадом (и ДЖ уопште), са појачаном јачином узвика. Кн.

нави́лник м / *навиљњак*, мањи куп зденутог сена. Ћирић

нави́љак м / *навиљнак* / *навиљњак*, гомила сена скупљеног за садевање. Шт.

нави́љнак м навиљак. Ст, ВК.

наво́ште с мн. навошта обојак. ТД. [Навошта су и вунене навлаке, од стопала до колена, од чоје, за заштиту цеваница. Граматика на терену региструје: *навошѿо* с (Златковић, Стојановић), мн. *навошѿа*; само навошта плт, као и *навошѿе* с мн.]

наглáвак м назувак, кратка чарапа која се носи преко већ обувене чарапе, ради заштите од хладноће. Кж, Вл.

наглáвка ж назувак, кратка чарапа која се носи преко тање чарапе. Бр.

нагрáњак м лисник (в.). – „Кити се шýма у нагрáњак.“ Вл, Мц.

надрвњак м лисник који се дене на дрвету, или између два суседна дрвета, тако да се наслања на њихова дебла. ТД.

наéкује несвр. подвикује, подиже тон у обраћању стаду. Кж.

нажýљак м мн. нажýљци назувци; в. наглавак, натикалци. ЦГ.

НАЗИВ ДЖ в. име.

назúмац м / *назимьц* (ВЈ), мушко прасе остављено да презими (за другу годину); в. назиме, назимица. Кж.

нáзиме с / *назиме* (ВЈ), крме остављено да презими. Шт, Кж.

назúмица ж *назимица* (ВЈ), женско крме остављено да презими. Шт.

назúмка ж свиња која је прешла у другу годину. ГТ.

назýјка м чарапа која се носи преко других чарапа, в. натикалац, наглавак. ВК.

нај́ари свр. оплоди (петао кокошку). Вк.

накљýца свр. кљуцањем пробије љуску јајета изнутра, пре извођења (о пилету). Бч. [За таква јаја каже се: *кљуцала се.*]

накострéши се свр. узнемири се спреми се (телом) за одбрану, в. начуљи уши. Кж.

накрúвује несвр. иде заносећи се на страну где има повређену ногу (о ДЖ). ТД.

наместáљка ж простирка стоци за лежање у штали. ГТ.

намúри свр. нахрани и напоји, обави оброк / оборку (о говедима). Шт.

намирýје несвр. стара се о стоци у обору, појати штали (да се стока нахрани, напоји, истимари, и да јој се почисти простирка). Шт.

нањýши свр. осети по мирису (о ДЖ). Вк.

нáочњак м мн. нáочњаци в. страшници. Цр, Бђ.

наплáтне се свр. нашироко се распореде у пашу („Пођу на платно“, нашироко.). ТД.

наплúтак м / *нашплишак*, обновљено стопало на подераним чарапама доплитањем новог стопала. Кж.

нáпред! узв којим се коњ тера да пође напред. Шт.

наравлúја м / *баксуз*, инација, ђудљивац (о коњу). Шт.

нарáмак м једна гомила сушених грана (вејки) спремљених за садевање лисника. Шт.

нарáсник м лисник зденут у рачви храста (обично за исхрану коза преко зиме). Цветановић.

наредóвчена тојáга ж тојага у доњем делу (у доњој трећини) тако ишарана да се на пресеку линија формира многоугаоник. ТД.

наслóн м већа леса која се умеће у ограду трљака или у ограду (на пашњаку) ради заштите брава од сунца и невремена.

насѝка свр. натутка, напујда, нагна пса на некога. Пк.

натáпка свр. оплоди шотан шотку. Вк.

натежýје несвр. претеже (товар) на једну страну самара, осетно притиска. Шт.

на повáту изр. за сточарско станиште изван насеља. Шт.

на прво јáре (коза), ~ **јáгње** (овца).

на пр̏ву матори̏ну (ован, јарац), в. трећак. ТД.

на тре̏ћо ја̏гње изр. за овцу у трећој години и старију. Шт.

натика̏лац м мн. натика̏лци назувци, кратке чарапе које се носе преко других чарапа. Бч.

натика̏ч м мн. натика̏чи, назувци; в. натикалац. Рв.

нату̏ка свр. усмери, упути пса на некога, напујда. – „Он на̏тука ку̏че, ку̏че ју̏рну, ја се сопле̏то и ете̏ ти.“ Бч, ВК.

натутку̏је несвр. усмерава, натерује пса на некога; љути пса, пујда га. Лв.

начу̏љи (уши) свр. накостреши (о коњу). Шт.

наша̏вница ж овчарски огртач од овчије или козје коже, који покрива само леђа (Вава).

невесту̏љка ж / *невесту̏ља̄ћа* / *невесту̏ица* / *невеска*, ласица, звер која тамани пилад и кокошке. Митровић.

невесту̏ља̄ћа ж в. невестуљка. Бч.

Не̏да име краве Шт.

недоно̏шче с младунче омлађено пре времена. Бш; в. копиле. Рв.

неподра̏сла овца̏ ж мршава овца са дуговласном вуном (где слабо тело није у сразмери са јаком вуном). Златковић.

не̏прана прид. која још није опрана, и која се у том стању чува или продаје (о вуни). Шт. [Зашто се уопште чува вуна која је непрана? Објашњење је да се тако боље штити од распадања или од мољаца.]

непрегоре̏ло ђу̏бре с стајско ђубре од лајна и простирке које још прегорева (у фази да биљни састојци труну, уз повишену тмпературу смеше). ТД.

не̏рес м вепар. ВР.

не̏слан в млад (о сиру). Шт.

нога̏ ж део тела којим се хода. **предње ноће** предњи пар ногу; **sадње ноће** задњи пар ногу. Шт.

нога̏вице мн. увијачи од коже које пастири носе ради заштите ногу од снега и хладноће, кожине (в.). Рс.

но̏жице ж плт. / *ножици*, маказе за шишање оваца. Рв.

но̏жици м плт. в. ножице. Бч.

но̏кти мн. канце, оштри рожнати завршеци на ногама живине. Тд.

но̏си несвр. доноси јаја (о кокошки, ћурки, патки) Бч.

носи̏ља ж / *носуља*, кокошка која носи јаја. Кж.

носу̏ља ж в. носиља. Шт.

њчви плт. сандук за мешење хлеба. Кж.

Њ

ња̏ка несвр. оглашава се њакањем (о магарцу). Кж.

њишти̏ несвр. вришти (о коњу). Стојановић.

њува несвр. њуши. – „Какво кучено њува по буњипте?“ Бу.

њу̏ца несвр. оглашава се (о говеду). Шт, Пк.

њуца̏ње с гл. им. од њуца. Стојановић.

њу̏ши несвр. по мирису тражи нешто (код више ДЖ). Вк.

њу́шка ж предњи део неких ДЖ (свиње, пса, мачке). Вк.

О

о́бад ж / *обод* / *обьд*, говеђа мува, зоља. Бч.

о́бер м креста. Рајковић.

оби́р м / *обиро̄тина* / *о̄пор*, масно ткиво којим су повезана црева и остали унутрашњи органи у стомаку закланог бравчета. Ин.

обиро́тина ж в. обир. Ин.

објА́гњеница ж овца која се у сезони јагњења већ ојагњила. Златковић.

објало́вен м прид. уштројен, учињен неплодним (о овну). Златковић.

обли́зни се свр, в. близни. Рв.

обло́г м парлог, напуштена ораница, обложина; мањи потес пашњака близу села. – „Пу́шти ра́но о́вце у обло́г.“ Митровић.

о́блога ж део самара. Бр.

облу́к м део коњског или магареће седла. ТД.

облу́чје с део коњског самара, предње ~, задње ~; в. облук. ШП.

обља́ло с / *навоште*, комад дебље тканине који се става у опанак, обојак Кж, Бч.

обо́дина ж мн. обо́дине комад коже којим је подеран опанак закрпљен. ЦГ.

обо́јак м / *обљало* / *навоште*, комад тканине који се ставља у опанак, под стопало. БП

обо́р м **1**. простор испред стаје за стоку, где ДЖ бораве кад нису у стаји. Ту могу да се хране, поје, одмарају, ту им се врши оборка; **2**. ограђен простор испред кочине. Шт. [Тамо где је уместо обора тај простор *ш̄рљак*, обор је оно што је овде под 2.]

обори́на ж накнада за пољску штету (коју стока учини другом власнику). Рајковић. [Мислимо да то долази отуда што стока све што уради на усеву, она га – *обори*, па онда умрси, изгази, поједе, оштети...]

обо́рка ж јутарњи и поподневни рад око стоке. „Мали дан, док свршимо оборку, већ мрак“. [Оборка подразумева јутарње или вечерње послове у обору (у штали или појати), што обухвата: чишћење штале и јасала, давање хране, тимарење (ако су говеда или коњи у питању), подој младунчади или мужу млечних брава, појење нахрањених грла. Све – да се стока = намири (в.).]

обра́зница ж кожа са главе бравчета. Бш.

о́брано млеко́ с млеко са кога је скинут скоруп.

обрња́јка ж в. обрњушка. Кн.

обрњу́шка ж / *обрњајка*, белчуг, алка која се ставља свињи у њушку да не рије. Вк.

о̄ц̄ил̄ьк м јетрак, мужјак ДЖ са крипторхијом. ВК.

о́ц̄ица ж хип. скрамица кајмака на површини топлог млека. Златковић.

обьврена прид. обарена (о ц̄игерици). ЦГ.

овр̄шине мн ситне веје на површини лисника. ВЈ.

овр̄шњина ж / *о̄вр̄шњина*, најгорњи слој сена на стогу или шуме на лиснику. Бч.

о́вца ж / овца́ ДЖ Ovis aries која се чува за млеко, месо, вуну, кожу и расплод. Овце се разликују по раси, по боји, по телесним ознакама. БОЈА (и шаре): за овцу б е л е в у н е *белица* Зл, хип. *беличка* Жл, *белка* Ор, *белоша* Кж, *белуша* Рш, *меда*

(прљавобела) ВЈ, *пењоша* (жућкастобела) ТД, за белу овцу са црним ногама *чарапеста* ~, Рш, *чизмоша* Ст, *чижма* ВЈ, *чизмаша* Бр, *чизманка* Кж, *путоша* Ин, *чапаста* ~ БП, *ципулка* (ако су само чапоњци) Зл, са црним очима *вака* ВЈ, *ваћа* Бр, *ваклеста* ~, *ваћица*, Рш, *црноока* ~ Ст, *црнооћеста* ~ Рд, са црним пегама по телу *зрнеста* ~, *трњинеста* ~ , *шарица* Рш, *шара* ВЈ, *зрња, зрнка* Ст, *зрњоша* Кж, *кочка* Ин, *пáричаста* ~ Цр, *веришка, веричеста* ~ ВК, са црним ушима *галуша* ВЈ, *калеша* Бш, *калуша* Рш, *зекуша* ВЈ, *смеда, смедеста* ~, за овцу ц р н е в у н е *гаља* Кж, *галка, црница*, Рш, *мургоша* Ст, *гацка, цига, арапка* Лз, *гаруша* Лв, *црнајка* Зл, *гарка* МР; за црну овцу са белим попречним шарама на потколеници: *прстенка* ТД, са белим праменом преко чела *лиса*, Рш, *баља* ВЈ, *пелеша* Кж, *белочелка* Кж, *чимбулка* (им. Булица) Зл, са белом пегом на губици: *цвета*, Рш, *звезданоша* Ст, *ласеста* ~ Пк, за овцу р и ђ е в у н е *рица*, Рш, *рицава* (им. Ри̏ца) ВЈ, *жујка* (отворенорића) Лз, *жутка* (жућкасторића) Кн, за овцу сиве вуне *сига* Кж, *сугава* ~ ТД *сурка* Рш, *зеленка* Кн. — ДРУГЕ ТЕЛЕСНЕ ОЗНАКЕ: за к р у п н у овцу *големица* Рш, *коњарка* Бш, *букарка* Бш, за с и т н у *малошка* Ин, по в у н и: *власунка* Ст, *ђива* (с праменом преко чела) Жл, *ђума* (ђуместа, има ђумку преко чела) Бч, по р е п у: *длагорепка* Ст, *дељгорепка* Рд, *куса, куска* Рд, по р о г о в и м а: *рогуша* Рш, *рошка* Рд, по с и с а м а и в и м е н у: *чипа, масуреста* ~ Рд, по у ш и м а: *клапуша* Рш, *клипоша* ТД, *клипеста* ~ Бч, *чула, чуља, чуљћа* Шт. — ПОНАШАЊЕ: *брља* БП, *бубица* Жл, *лијар* Рш, *лијарка* Бш, *рипаљћа* Мр, *водуља* (предводник стада) ТД, *улавка* (скитница) Кн.

о̏вча сва̏дба ж јесењи дан у који се, на свечан начин (уз неко весеље), растура бачија. Рајковић.

овча̏вина ж в. овчевина.

о̏вчак м овчија балега. ВК.

овча̏р м пастир који чува овце. Бч.

овчаре̏ с дете овчар. Бч.

овча̏рев / *овчаров*, -а, -о онај који припада овчару (о штапу, капи, огртачу, животу).

овча̏ри несвр. чува овце; в. овчарује. Митровић.

овча̏рин м в. овчар. Живковић.

овчари̏на[1] м пеј. од овчарин.

овчари̏на[2] ж материјална или новчана надокнада која се даје овчарима за њихов посао. Ћирић.

овча̏рка[1] ж пастирица. Стојановић.

овча̏рка[2] ж једна од мелодија коју су пастири изводили свирајући на фрули. Ћирић.

овчарлѝк м овчарлук, овчарство. Златковић.

овча̏рник м / *овчарњак* **1**. појата за овце; **2**. један хлеб у систему божићних хлебова намењен срећи домаћинства у стоци. Златковић.

овча̏рница ж в. овчарник.

овча̏рњак м в. овчарник. Ћирић.

овча̏ров, -а, -о в. овчарев.

овча̏рски, -а, -о / *овчарсћи*, онај који припада овчару (штап, колиба, награда).

овча̏рсћи, -ска, -ско в. овчарски. Бч.

овчарува̏ње с бављење овчарством. Стојановић.

овчару̏је несвр. бави се овчарством, обавља овчарски посао. Шт.

овчару́ша ж овчарка, пастирка која воли да чува овце. Рајковић. [Смисао би био да то није жена која само пасе овце, већ она која воли овце, и да их чува и иначе; чија је то особина.]

овчарче́ с мн. овчарчи́чи хип. од овчар, али и дете овчар. Рајковић, Златковић.

овча́рче с овчарчић. Рајковић.

овча́рштина ж бављење овцама, овчарство. Златковић, Ћирић.

овчачари́ца ж пастирица. Златковић.

овче́вина ж / *овчавина*, јурдум, „густо и масно овчије млеко које се таквим прави на тихој ватри уз стално мешање“, овченик. Рајковић.

овчени́к м в. овчевина. Рајковић. Овченик је варен ујесен када је овчије млеко густо, па се прикади за дно. Зове се и *прикаца* (в.) и веома је укусно, с укусом дима. Пастири су га кували тајно, да не примете млзуничари (в.). Глигоријевић.

овчени́чич м хип. од овченик. Рајковић.

овчете́рина ж / *овчешина* / *овчурина* пеј. од овца; крупна самовољна овцаа која не слуша пастира. Бч.

овчети́на ж в. овчетерина. Стојановић.

овче́ћина ж / *овчина* / *овчињак*, овчије месо, овчетина. Митровић.

о́вчи, -а, -о / *овч(ај)и*, који припада овци, који је од овце (о сиру, вуни, месу). Бч.

о́вчина ж [у Бч. овчина̀] в. овчећина. Митровић.

овчиња́к м в. овчећина. Митровић.

овчи́ца ж мн о́вчице дем. и хип. од овца. – И́мам две овчи́це, па ји напа̀ле о́вчице, не мо́ж се истре́бе. Бч.

о́вчица ж крпељ, крљеж; в. бобеж. Бч.

овчи́чка ж хип. и дем. овца. Стојановић.

о́вчо / **о́вче** које је од овце (о вуни, кожи, месу, млеку, сиру). Шт.

о́вчо си́рење сир од овчијег млека. Шт.

овчу́рина ж пеј. од овца; в. овчет(ер)ина. Рајковић.

овљ̏н м мужјак Ovis aries, мн. овно́ви. ШТ

огла́в м / *оглавник*, део ама који иде коњу преко главе. Шт; в. улар. Рв.

огла́вина ж део овчије коже одране с главе. Бч.

огла́вник м. в. оглав. ТД.

о́гњица ж упала (температура) брава (о овци).

огри́ба несвр. грабуљом равна спољну површину стога са сеном, сламом. Златковић, Ново Село.

огри́зине ж мн. оједено стручје у сену које стока због тврдоће није могла гристи. Шт.

огу́ба се свр. орањави се од росе (о овци); в. мрсничине. Вл.

огу́љача ж шуга код оваца. Лз.

одби́ва несвр. / *одбија* **1**. одваја јагњад од мајки у стадијуму развоја када престаје сисање и окреће се исхрани на други начин (кроз пашу или прихрану). Бч. [Подмладак се *лучи* / *ључи* кад се подоји, и одваја до новог подоја (убично ујутру и увече), а *одбива* кад сасвим престане да се доји.]; **2**. Удаљава стадо од усева, или какве друге површине где би могло да начини штете. – „Одби́ овце́те, че ури́пе у граби́ну!“ Бч.

одби́ја несвр. в. одбива.

о́ди! узв. за дозивање коња или магарца. Шт.

одлу́чи свр. / *одључи,* одвоји бравче сисанче од мајке. Бч.

одљу́чи свр. в. одлучи.

о́дом прил. (иде) лаганим ходом (о коњу). Шт.

о́дран, -а, -о / *одрт*, без коже која је скинута драњем (о закланом бравчету). Кж, Бч.

о́дрт, -а, -о в. одран. Бч.

о́ђа! узвик којим се пас натерује (натуткује) на некога. Лв.

ождре́би се свр. оплоди се (о магарици). Шт.

о́зиме с прасе које се чува преко зиме. Стојановић.

озимче́ с прасе од године дана (које је презимило једну зиму). Стојановић.

ојáри се свр. окози се (в.). ТД.

о́ка несвр. виче. Мр; – „Це́л дѝн о́ка по козе́.“ Бч.

о́кеста прид. бела (о овци са црном шаром око очију). ВК.

окли́пи у́ши свр. обеси уши (о овци, кози, пасу). Златковић.

око́зи се свр. омлади се (о кози). Шт.

окоми́ња свр. смакне рог (о говечету). БЧ. В. искрути (рог).

окуњи се свр. / *омуси се*, онерасположи се, огњева се, постане безвољно (о бравчету, али и о свакој јединки ДЖ). Кж.

оли́ња (се) изгуби длаку чупањем или отпадањем (о кожи). Шт.

о́мак м / *коњче*, ждребац. Мр.

омашáк м *омьшљак*, било какав штап којим се може неко или нешто ударати. Кж; штап краћи од тојаге. Вк.

о́мет м заграђен простор испред зграде у којој бораве овце; в. замет, трљак. Кн.

оме́тина ж ограђен простор око овчарника. Митровић.

о́мица ж ОН за женку коња до првог млађења. Шт.

ому́си се свр. онерасположи се (о коњу), в. окуњи се. Шт, ТД.

омьшљáк м в. омашак. Бч.

ооо сто́ј узв. којим се говедо зауставља. Шт.

опанцáк м сукнена кабаница без рукава. ТД.

опáш м / *опашка*, завршни, танки и дугуљасти део тела, реп. Шт.

опáшка ж в.опаш. ТД.

опе́рена ж прид. в. опрана вуна. ЦГ. **опл̀зал**, -зла, -зло м онај ко је толико омршавео да је остала само кожа. В. опузне. Бл.

ОПЛОДЊА ж чин којим женка ДЖ зачне плод. Може бити *вештачка*, и то је *осемењивање,* кад *се* женка *осемени* од стране стручног лица (ветеринара), или *природна*, за коју постоји више лексема. Овца се – *мрка*, *мрли, мрљи*; коза се – *прца*; крава се – *води*; свиња се – *букари*, магарица се – *манда*, кобила се – *пасе*, кокошка се – *јари*, пловка се – *тайка*; кучка се – *бесује*.

опло́ђена прид. женка ДЖ која носи плод, за што има и посебних лексема; овца је *сјагња, сјагњест*а; коза је *скозна*; крава је *стелна*; свиња је *спрасна*, магарица је *ждребна*, кобила је *ждребна*; кучка је *скотна*.

опо́(ј)и који има отекле ноге (о коњу). Шт; – „Во́ду у́моран пи́ја, но́ге опои́ја.“ ЦГ.

опо́зна се свр. начини се препознатљивом (ДЖ за млађење). Бр.

опо́зни свр. окасни (у млађењу, о овци). Ново Село.

опо́р м везивно масно ткиво (слично марамици) којим су црева међусобно повезана. Шт.

о̏прана ву́на ж / *о̄перена* ~ , вуна која је парењем и прањем ослобођена масноће (ире) и тако спремљена за чешљање, влачење, предење. Бч.

опу́зне свр. смрша, попусти (телесно). Рајковић.

опу́ли се несвр. ождреби се (о магарици). ВР.

опу́љке ж мн прамење вуне које се само „скубе“ са овце (поред: скуботина). Бш.

опу́та ж / *ӯпӯта*, танка кожна трака којом се залога ужива за пробијен опанак. Ин.

опѝлзал, -зла, -зло омршавело, неухрањено живинче (о овци) с којега вуна отпада, в. опузне. ВЈ.

опѝнак м / мн. опѝнци опанак, основна обућа пастира. Бч.

орања́ви прљи́цу свр. задобије ранице око губице од росе или слане (о бравчету). Шт.

о̏рбљак м мршава овца [Што чу́ваш овија о̏рбљаци, ни́ти се ја́гње, ни́ти да́вају млеко̏, ни́ти ву́ну и́мају. Ћирић.].

о̏рине м мн. в. ориште. Ново Село.

о̏риште с / *орине*, чистина, пашњак на коме пасе стока. Зл.

оро̏сена прид. наквашена љутом јутарњом росом од које се око устију појављују ранице, мрсничине. Рс.

оро̏си се свр. напасе се росне траве, од чега добије ранице око усана. В. ослани се. ТД.

о̏сака ж / *осока* / *ӣишаћа*, мокраћа која истиче из стаје. Сс.

осеме́ни свр. вештачки оплоди женку ДЖ (обично о крави).

оскубо̏тина ж в. скуботина. МР.

ослабе̏ла која је онемоћала и изгубила тежину (о овци). Шт.

осла́ни се свр. напасе се траве под сланом од чега добије мрсничине (в.) око усана. В. ороси се. ТД.

осо̏ви се свр. добије усов (запаљење вимена). Вк.

о̏сока ж мокраћа и друга течност која се цеди из ђубришта. Шт.

осо̏та ж „жућкаста лимфна течност која цури из отока на кожи“. Рајковић. [Код ДЖ и код људи].

остро̏га ж / *остӣруга*, дрво с доста грана које се скрате па то може послужити као мердевине. – У̏-пролет сла́зимо низ остро̏гу у про̏пас и тој узи́мамо сне̏г за о̏вце. Лз; о̏строга. Рд. [Острога може служити и као чивилук на којем пастири, кад је стадо на трлима, окачују одећу, торбе или празне судове.]

о̏струга ж в. острога. Рв.

остѝн м штап којим се говече побада у бутине да брже хода при орању. [Остын је напред зашиљен, а на задњој страни има лопатицу којом се струже раоник.]. Шт.

осѝт м / *сѝ̄т* / *осаѝ̄ик*, врста боце коју магарци пасу Бч, ТД.

о̏тава ж сено од другог откоса, од друге косидбе (обично је млађе и слађе па се чува за исхрану младунчади). Бч.

отенца́ло с продужена руда ради формирања четверке (удвојене запреге). Бч.

о̏ткос м количина сена са површине ширине једног замаха косом. Шт.

офи́рка ж пласт сена. Мц.

оче́пи свр. поломи рог (о бравчету). Шт. В. Окомиња.

очи́стено прид. / *уљудено*, очишћено од прљавштине и непотребних делова тела (о закланом бравчету срећеном за даљу обраду – за сечење или печење). Бч.

очу́љи свр. остави (кога) без увета, оштети (некоме – бравчету) уво. Цветановић.
о́ш! узвик којим се терају свиње. Кж.
ошо́ш-ошо́ш! то́ц-то́ц! Узвик за терање свиња. Зл. [У случајевима овакве редупликације узвика, други део је под јачим акцентом, што овде није назначавано.]
оште́ни се свр. омлади се, окоти се (о кучки). Златковић.
оштрбе́је свр. изгуби зубе (од старости). – Кад гове́до оштрбе́је, више се не ра́ни, па испа́дне, тој о́дма прода́вај. Бч.
ошу́гља се свр. зарази се шугом (о овци). Бч.
ошу́ри свр. шурењем (в.) скине длаку са закланог свињчета. Стојановић.

П

па́дртина ж отпадак од руна; вуна која остане по трњу (на пашњаку) ако се овца „скубе“. Бч.
паждра́к м прамен вуне. МР.
па́јче с четвртаста кост у зглобу, служи за дечју игру. КФ.
па́к па́к узвик којим се гласа пловка Шт.
пакосни́к м / *чељаӣа* (коза), *шӣеӣник* коза која не слуша пастира него иде по својој вољи често чинећи неку штету. ТД.
пакошчи́ја м/ж *шӣеӣник* брав (овца или коза) који чини штете (који упада у простор забрањен за пашу – жито или друге усеве). ТД.
па́кче несвр. оглашава се (о патки). Шт.
пала́шка ж ловачки пас (Вава).
палдр̀ма ж подрепњак код магарца; в. палдум. ШП.
па́лдум м / *ӣалдрма*, колан у коњској опреми. Рд.
панаго́н м. в. устрешељ. Рв.
па́пак м део ноге ДЖ којим се додирује тле; в. чапоњак. МР.
па́пок м в. папак. Златковић.
па́р м / *јерьм*, мера од два грла (пар говеда, пар крава). Шт. [Пар је запрега два грла у јарму; *јерьм* је синоним за запрегу. В. *севгар* = севгар волови.]
парама́н м квалитет вуне по дужини влакна. – Има кра́тки парама́н = кратко руно. Зл.
пара́ч м мн. параче́ радник на бачији који пари сир при прављењу качкаваља. Живковић.
па́ри несвр. неопрану, тек ошишану вуну потапа врелом водом ради одмашћивања. Шт.
па́ричаста прид. бела овца са црним шарама по губици.
па́рка несвр. кратким убодима начиње кожу супарника у борењу (о биковима). Ново Село.
парља́к м аугм. (велико) парче меса. Марковић.
парча́ње с уређивање меса са закланог брава. Бш.
парче́ с већи комад сланине за топљење, али и свежег меса уопште. Шт.
парчедо́р м зб. комађе меса (које настаје у раду кад заклано бравче треба да се уљуди). Кж.
парчети́ше несвр. комада, сече месо на комаде. Марковић.

пас / **пьс** м. домаћа животиња Шт.

пасе̏[1] несвр. храни се травом коју хвата губицом и прегриза (о свим ДЖ). Жл.

пасе̏[2] несвр. чува на паши („пашитну стоку“ – говеда, овце, козе, јагњад). Шт.

пасе̏[3] несвр. оплођује (о пастуву, магарцу). Шт.

пасе̏ се несвр. оплођује се (с пастувом) (о кобили, магарици). – „Коби́ла се пасе̏, а кра́ва се во́ди.“ Бч.

па́сиште с пашњак, тле на којем се стадо напаса. Рајковић.

пасо́в м мн. пасо́ви настрешница ограђена плотом у склопу појате где овце бораве током летњих месеци. Ћирић.

пасти́р м чувар стада на пашњаку. Бч.

пасти́рица ж девојка која чува стадо, чобаница.

пасти́рка ж в. пастирица. Бч.

ПАСТИРСКА СВИРАЛА / **СВИРКА** ж в. дудук. [Свирка / свирање је цењена активност пастира. Чини се да се и стадо навикне на неке звуке, па прати свога пастира по пашњаку. Пастири су швиркали (*швикали, швичкали*), свирали „у лис / на лис“, у фрулу (дудук, в.), у *гајдунице* (свирале од житне стабљике), а за забаву колектива коришћене су *гајде*, које су негде улазиле и у обичај пастирских свечаности (кад је музигруда), или неки други празник, када породице власника стада излазе на планину да светкују са бачијарима. Гајде су инструмент и на свечаностима изван пастирења (о славама, свадбама).]

пасти́рче с дете које чува стадо. Бч.

пастр̏ма ж димљено и осушено месо. Кж; месо спремљено за зиму. Митровић; свеже свињско месо. Марковић.

пастр̏ми несвр. припрема месо заклане свиње за сушење. Кж.

пасту́в м одрастао мужјак коња који служи за приплод. Шт.

патаре̏га м патраво говече. ЦГ.

па́трав, -а, -о који је кривих ногу (о говеду). Шт.

пату́л м „пласт сена или шаше или лисник, саденути на дрвету“. Марковић.

пача́вра ж / *уширка*, крпа за пословање око судова за храну (брисање црепуље, брисање шерпи, прибора за јело и сл.), обично масна и прљава. Кж.

пача́вра ж крпа за пословање око огњишта (да се очисти црепуља, прихвати грне, скине врео котао с ватре и сл.). Бр.

па́ша ж **1**. испаша (исхрана стоке изван утврђеног простора пашом и појењем), **2**. травнатост површине за испашу („Лоша паша овој годину“). Шт, Цр.

пашаљ̏к м испаша, в. паша; трошак за чување стада на пашњаку, в. пашарина. Бч, Жл.

пашари́на ж **1**. такса која се плаћа за испашу на државном пашњаку; **2**. Награда која се даје пастиру коме је поверено чување стоке за време летњих месеци, док је стока на испаши. Бч.

паши́тан, -а, -о брав који се истерује на пашу и коме се не угађа као радном или приплодном браву. Ћирић.

паши́тна сто́ка ж стока која се храни (одгаја) испашом (за разлику од шталске). Шт.

па́шиште с / *пашњак*, желудац, бураг код преживара. Лз, Рв.

пашку́љ м прамен вуне који је отпао из руна или са тела бравчета, па остане на жбуну или се котрља по пашњаку. Шт.

па́шња ж сточарско станиште изван насеља, трла. Кн.

пашња́к м **1**. в. пашиште; **2**. назив за стомак у целини. Лз, Бч.

педа́ње с игра бацањем пастирског штапа тако да се он, док лети, тако премеће да удара наизменично једним или другим краје о тле. Резулат је ко ће даље бацити штап, уз већи број одскока. ТД.

пекља́ ж рупа која се начини на трбушини закланог брава, као и потколеница предње ноге која се кроз њу провлачи, којом се затвара трбух кад се јагње пече на ражњу; в. запонац, запекљач. Шт.

пелети́ја с мн. дем. од муда [„Кьд зако̀љемо и оде̏ремо овне̏, пелети́ја му одре̏жемо, и вр̀љимо на ку̏че.“ Ћирић.]

пеле́ш(к)а ж в. менђушка. ТД, Кж.

пе́на ж слој масноће на куваном млеку; в. сметана. Пк.

пенду́ј м в. мејур. Бр.

пе́нка ж лисеста кобила или магарица. ТД.

Пе́њоша ж име беле овце са рићом или црном губицом. ТД.

пе́рда ж / *п̄ерушине*, скупни назив за перје кокоши. (n – из Ал. Поморавља).

пе́рде с в. аргач. ШП.

перду́шке ж мн. пердушке, перје код живине. Мц.

перја́ница ж шарено петлово перо које се узима као украс. Бш.

пе́рка ж в. перница. Бш.

пе́рница ж / *п̄ерушка* / *п̄ерка*, крупно крило перади којим се смитањем уклањају мрве са стола. Шт.

перо̀ с део птичјег (живинског) крила. Кж.

перуши́на ж перо живине; мн. назив за цели пернати покривач живинског тела. Шт. [Та целина се негде зове *п̄ерда* (у неким местима Алексиначког Поморавља). *Перо̀* је једно перо у крилу живине, *п̄ерцѐ* је перо које није из крила, већ на осталом телу, ситније и финије него перо, а *п̄ерушине* су све скупа. – Из кри̏ло искубе̏ш једно перо̀, али за̀клану коко̀шку чи̏стиш од перуши́не. Оно̀ј на̀јситно је *п̄одмьшичје*. Бч.]

перуши́нка ж перо живине. Бр.

перу́шка ж в. перница. Цветановић.

перцѐ с в. перушина. Бч, Кн.

петлѐ с дем. од петао. Шт. В. петленце. [Фиг. „петли се“ = пркоси; „петличко“ чест назив за слабу мушку особу (и дете), која се прави важном и јаком, иако то није.]

петле́нце с хип. од петле.

петли́на ж / *п̄ет̄лиш̄т̄е* аугм. пеј. петао. Ин.

петли́ште с пеј. в. петлина. Ин.

петљ̏л м петао. Шт.

печени́ца ж месо с обе стране кичменог стуба. Шт.

печења́к м прасе око 30 кг, подесно за печење на ражњу. Кж.

пече́ње с месо које је печењем спремљено за јело. Шт.

пешчени́ца ж в. печеница. ТД.

пи́, пи́, пи́! узв. за дозивање пилића. ТД.

пију́че несвр. оглашава се крештањем: пију, пију (о пилићима). ТД.

пи́каљ м зглоб којим се папак везује за потколеницу бравчета. Лз, Рс, Цр.

пила́јка ж млада неодрасла кокошка. Марковић.

пи́ле с **1**. пиле, мн пи́личи младунче живине (кокошке). Шт, Жл; **2**. свака птица која живи у шуми. Цветановић.

пилиѣ̀р м чувар пилића. Цветановић.

пиличо̀р в. пилиштор Бч.

пилишто̀р [пиличор] зб пилад. Шт, Кж.

пи́лка ж млада кокошка. Живковић.

пи́ло, пи́ло! узв за дозивање живине. Шт.

пи́љка ж четвртаста кост у коленом зглобу која служи за дечју игру. Цр.

пи́пка ж нека болест живине, чује се у клетви: „Иш, пипка те изела!. ТД.

пишѐ̀ѣа ж мокраћа, в. осака. Сс.

пла̀дниште с ограђен простор у хладу дрвећа, место на којем стока лети пландује (одмара се за време летњих подневних врућина). Шт.

пла̀дњује несвр **1.** одмара се (о стаду, стоци на пашњаку); **2.** стара се да се стадо одмара у подне (о пастиру). Шт.

пла̀с м мн *пласто̄ви* / *пласто̄ве* / *пласте̄ви* (Зл) зб *пласје* гомила сена саденутог од неколико навиљака. 186 [Откос се скупља у *навиљке*, негде – *дипле*, навиљци се дену у *плас*, а пластови у *сто̄г*. Сено од 2–3 навиљка које се може увезати и понети на леђима је *бреме*. Сено се дене на *сто̄г*, а слама на *камару*. Стог је купастог облика и има *сто̄жило* / *сто̄жер*, а камара четвртастог облика.]. Шт.

пласти́ мн. в. пласьц. Ин.

пласти́ца[1] ж пласт. Бш.

пласти́ца[2] ж **1.** в. прамен, праменак (вуне); **2**. в. својак. Рв.

пласьц м мн. *пласци* / *плаци* / *пласти*, каишеви сланине који се скидају са заклане свиње ради припреме за топљење. Ин.

плати́на ж / *плато̄тина* свињска полутка. Бч, ВЈ.

пла̀тно с **1**. зграда од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. **2**. настрешница у тору за склањање стада од кише и жеге. Шт.

платно̀ с шира леса (плетар) која се може померати и послужити да се монтира трљак на појати (појата „на платно“), или трла на пашњаку. ТД.

платути́на ж в. платина. Вк.

плашљи́в, -а, -о / *подљив*, плашљив (о коњу). Шт.

пле́ва ж остатак од класја при вршидби, служи да се уз додатак соли и трица крми стока. ЦГ.

пле́вња ж просторија у којој се чува сено или слама. Шт.

пле́сан м буђ на површини сира. Шт.

плесњи́во си́рење сир који је ухватио буђ. Шт.

пле́тиво с оно што се плете, као што је у процесу плетења (чарапа, рукавица и сл.). Шт.

пле́ѣка ж в. плечка.

пле́чка ж / *плеѣка*, део предње ноге уз труп. Шт. [Очекивано је да на телу животње постоје плећке (у оквиру предњих удова) и бутови (у оквиру задњих удова). Ипак, у ТД постоји назив задња плечка за бут.]

пли́зну се мн. размиле се, рашире се (о овцама на пашњаку). Златковић.

пло̀вка ж патка. Шт.

пловче́ с паче. Шт.

пловѣ̀к м патак. Шт.

пло̏д м скуп полних органа код свиње. Рд.

пло̏дница ж овца у стадијуму да још може да се јагњи (ни стара ни млада). ГТ.

пло̏ча с потковица, парче дебљег лима (шине) за поткивање говеда. Шт; *коњска* ~ полукружно гвожђе за поткивање коња, потковица којом се поткивају коњи и магарци. Шт.

пљ̏става ву̏на ж в. смољава вуна. ЦГ.

по(д)стри̏гује несвр. / *подстриза*, делимично шиша (стриже) овце, по стомаку, ногама и репу. Шт. [Кад с пролећа дође време да се овце истерују на пашу, истурени делови тела (ноге, реп) прљају се и сметају кретању кроз росну траву, а при мужи почне да смета прљав стомак, па се то чишћење зове *подстригување*, а вуна *подстризина*).

пова̀та ж / појата **1**. стаја за чување стоке; **2**. сточарско станиште. Шт. [Тамо где је у говору *повата*, тамо је и *товага* (пастирски штап), наспрам *појате* и *тојаге* у другим говорима.]

повата̀р м мн. поватарци̏ / *појатар* укућанин који је одређен да живи на појати, на бачији и задужен да брине о пашитној стоци. Бч.

пове̏дац м поводац, (ј)уже. Кн.

пови̏лица ж навиљак (о сену). Рц, ШП, Рв.

поводни̏к м узда (у коњској опреми). Бш, ГТ.

пово̏рка ж в. бритва. Бч.

повр̏шњина ж в. овршњина. Бч.

погани̏ч м помоћник пастира на бачији (в.). Кж.

пога̀нчљак м мишји измет, в. мишљак.

поги̏ма се свр. подује се, надује се (овца од младе детелине или неке друге отровне траве). Бш. – „Погима̀ла се о̀вца (подула се).“ КФ.

подбр̏ц(к)ује несвр. / *подбрцњује*, „краде“ туђу мајку, сиса другу овцу (која му није мајка); – „Кад пасу̏ за̀једно, ја̀ганци ји подбрцу̏ју, па ји зато̀ одва̀јамо.“ ТД.

подбр̏цљива прид. она која је голицава (о овци) и тешко трпи јагње докле га доји. Лз.

подбрцњу̏је несвр. в. подбрцкује. Кн.

подбрцу̏је несвр. в. „краде“ од туђе мајке (о јагњету). Шт.

подгу̏жњак[1] м в. подгљжњак. Рв.

подгу̏шњак[2] м израслина на доњем делу кокошије главе, проширени део једњака, вољка. Т

подгљжњак м дрво које оседланом магарцу иде испод репа. Шт, ВЈ

подгљзница ж / *подгљжњак*, подрепник, кускун. Бр.

по̏дина ж најдоњи слој (до земље) сена у стогу или шуме у лиснику. Бч.

подло̏га ж комад коже стављен на рупу пробијеног опанка (али није ушивен) ради заштите стопала при ходању. ТД.

подме̏так м бравче које остане без мајке па се подмеће под другу дојињу. МР.

подмрду̏ља ж овца која је немирна док јагње сиса. КФ. [Овца је немирна при дојењу или зато што је голицава/голицљива, или је јагње зубима гризе по дојци. У обору се за такву овцу направи *прегло*, где се она ухвати као у јарам, па не може да бежи, него трпи јагње.]

подмр̏цује несвр. мрда, немирно стоји док јагње сиса, (било зато што је јагње бије, гризе, било зато што је шкакљива). Рд.

подмѣшичје с зб. длачице (неразвијена перца) у пернатом омотачу живинског тела. Бч.

подничáрка ж крпа којом се брише напаљена црепуља, пачавра. Бш.

подноговáч м натплитак, обновљено стопало чарапе. Зл.

подојáк м јагње које одоји туђа мајка; теле „сироче“ Бч, ТД.

подојáљка ж в. подојница. ГТ.

подóјница ж / *ӣодојуља*, овца која доји туђе јање. ТД Сс. [Догоди се да овца изгуби јагње, угинућем или продајом. У том случају мајка „прими“ и прихвати туђе јагње и доји га.]

подојýља ж в. подојница. Мр.

подóјче с јагње које још сиса. Сс.

подојѣк м мн. подојци, в. подојак. Лз.

подопáшка ж палица испод магаретовог репа (спречава да се самар спушта према глави). В. подгњњак. Златковић.

подопáшница ж каиш или коноп од седла до репа. ТД.

подопáшњак м каиш који магарцу иде испод репа и држи да се самар не свуче напред. Бш.

подотурáње с подметање туђег јагњета (које је остало без мајке) под овцу која или има доста млека, или је остала без свога јагњета.КФ.

подрáњено с прид. (свињче) свиња од око 100 кг; в. зарањено Шт.

подргýје несвр. подсисује туђу мајку (о јагњету); в. подбрцкује. ВК.

подрепáч м в. подрепник. Зл.

подрéпник м / *ӣодоӣаш* / *ӣодгњњак* / *кускун*, дрво које стоји магарцу испод репа, кускун. ВР.

подрéпњак м в. подрепник.

подрúне[1] свр. делимично изрине шталу, избацивањем балеге, а задржавањем простирке (сламе). Лл.

подрúне[2] свр. почисти (шталу). Шт.

подрóбак м в. подробица. Мц.

подрóбица ж **1**. јело од барене или пржене јетре; **2**. надев од ситно сецканих изнутрица и зачина којим се пуни јагњетина при печењу. ТД Бч

подсéче се свр. орањави препоне, где се виме, таруђи се о бутине, за време жега, врућина и од дугог хода, изгули (о овци). ТД.

подсúрено прид. / *ӣоцúрено* (ВК), у које је стављено сириште (о млеку). В. млеко. Шт.

подсúсак м в. подсисач. КФ.

подсисáч м / *ӣодсисоја*, јагње које „краде“ сису од туђе мајке. Ор.

подсисóја м в. подсисач. Ор.

подсисýје несвр. / *ӣоӣсисује* / *крадне.* сиса туђу мајку (о јагњету). Шт.

пóдстриг м прво шишање оваца, с пролећа, када се очисти вуна само по ногама, стомаку и око вимена. В. постризина. Кж.

подстригувáње с в. *ӣо(д)сӣригује*. Бч.

подстрижéвина ж в. подстризина. Бш.

подстрúза несвр. в. подстригује. Мж.

подстрúзина ж вуна од подстризања оваца. Шт.

подудáрена ж овца са упалом вимена. ТД.

подуда́ри се свр. упали се (о вимену краве). Шт, ТД.

подузи́ма несвр. прелази на сисање код туђе мајке (о младунчету које је остало без мајке). – „Подузи́ма дру́гу ма́јку.“ Вл.

поду́је се свр. *надује се, издује се*, испуни се гасовима од неке траве (детелине и сл.) која изазива надимање: *подула́ се* (о крави), *подуло́ се* (о бравчету). [То може ићи до угинућа, због чега се „лечи“ на више начина: говедо се натера да повраћа, тиме што му се неки штап нагура у једњак све до желуца, а може и да се пробуши и уметне цев да кроз њу изађе гас из бурага (да *издьне*), стока се гони да иде убрзано и да стење, итд.]. ТД.

позора́к (?) м кошара, привремена настрешница од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. Пк.

поја́та ж / *поваша* 1. стаја за ситну стоку (овце и козе), 2. сточарско станиште. [Појате су грађене на пашњаку, изван насеља. Имале су карактер организованог пастирског станишта. У оквиру појате постојала је *колиба*, зграда са кровом, прозорима, за пастира, с могућношћу да буде и приручни магацин, за намирнице, млеко или сир, због чега су могле имати и засебну просторију. Испред колибе је *трљак* – ограђен простор у којем је и сама појата, као стаја за смештај стоке, али и више настрешница – *наслон*, *заслон*, *замет*) од потки покривених грањем за заштиту стада од врућине, кише, ветра или снега. У оквиру станишта, али изван трљака су стогови (в.) и лисници (в). На прилазу појати је *страч* за пса. Цела појата (колиба и трљак) је добро ограђена (вишом оградом ако постоји опасност од вукова), а улази се на *вратњицу* / *вракњицу*, на порту или на *лесу* – односно на примитивне вратнице од прућа, које су за стожерни колац у огради причвршћене гвозденим *кукама*, а другим коцем спајале се *гривном* (од гвожђа) или *гужвом* од павити. Ниска ограда је могла бити од трња, а висока од *плота* (око пободених кочева уплиће се грабово или лесково пруће). Појата је могла бити и скромније устројена па да уместо колибе има кошару.]

поја́тар м в. поватар. Цветановић; в. колибар. Марковић. [Кад човек има два сина, онда је један *домашњар* (ради око куће и бави се ратарством), други је *појатар* или *колибар* (бави се сточарством и живи на овчарском станишту), а ако има и трећег, он је *печалбар*. Наравно, не мора да то буде по редоследу рађања, већ по способности коју родитељи уоче код деце и тако их усмеравају на животни позив.] Ћирић.

пое́ несвр. оглашава се кукурикањем (о петлу). Шт.

по́јило с *појиште*, место на којем овце пију воду. Шт.

по́јиште с в. појило, али и крај окко њега: – „Те́рај о̀вце у по́јиште, там пасу́, там пи́ју во́ду.“ [То може бити место на водотоку, приступачно, али без посебног уређења, али и уређено, са коритом (или корубама) ако је код чесме или бунара.]

поклапа́че мн последње веје шуме на лиснику, изложене киши и снегу. Жл.

покравьц м / *покровьц*, *покревьц*, тканина од кострети којом се покривају говедо или коњ ако треба да буду изложени киши или хладноћи; в. покровац Жл.

покревьц м в. покравьц. Бч.

покрива́лка ж платно којим се покрива тесто или хлеб; в. месаљ. МР.

полови́на ж *полутина*, једна половина тела заклане животиње. Шт.

поло́г м јаје које стоји стално у гнезду и „привлачи“ носиље. Шт.

полути́на ж половина закланог бравчета. Жл, Бч.

полу́тка ж лева или десна половина бравчета (обично свиње). Ор.

полуштáјерци м мн. раса теглећих коња. Шт.

помéтина ж постељица у којој (у мајци) расте плод животиње Бч.

помијáр м **1**. котао или други суд где се чувају помије за свиње. Цветановић; **2**. пас који воли да залази у кочину и краде свињама помије.

помијáра ж шерпа или канта за помије, в. помијар[1].

помúје ж мн храна од брашна, воде и остатка хране. Шт.

помузлó с в. промузигрудва. Цр.

пондрáци плт. језа „Кво се само рúташ ко да имаш пондрáци“ (Вава).

понýтрина ж / *п̄онут̄рица*, унутрашњи органи ДЖ, изнутрице. Ор.

понýтрица ж в. понутрина. Ор.

поодни́к м поводац, улар. Рц.

попáрак м в. козји ~.

попáри свр. врелом водом прелије вуну ради одмашћивања. Шт.

поплеснавéло сирење с / *синићаво ~,* сир који је добио сигу, плесан на горњој површини. ТД.

попојатáри се свр. учини се појатаром, оде да живи „на појату“. – „Лéти се љýди попојатáре.“ Марковић.

попрскају свр. растуре се по пашњаку (о овцама); в. рашчеле се. – „Попрскáле којá накудé.“ Вл.

пóрта ж улаз у обор, вратнице. Мр.

послóњ м склониште од лаког материјала за заштиту стоке за време кише и за време летњих врућина. ЦГ.

постаћúја ж уштављена овчија или зверињa кожа на којој се седи“. Живковић.

пóстоље с дрвена конструкција седла. Бр,

пóстриг м / *п̄ост̄рижина* / *п̄ост̄ризина,* вуна од првог шишања (чишћења око репа, стомака, ногу и чела) оваца. Сс.

постри́жина ж в. постриг. ТД.

постри́зина ж *в.* постриг. Шт, Бч.

пóт м коњ који служи само за ношење терета. Вл.

пóтека ж стаза где се стадо протерује кад иде на пашу или на појило. ТД.

поткарýје несвр. тера (помагач, пођеник) једну за другом (овце) да би их дотерао до музача. Ћирић

пóткваса ж маја за кисело млеко.

пóтков м **1**. материјал за поткивање. – „Мóгал би да потковéм крáве, ал албáтин нема пóтков.“ БЧ; **2**. потковица (в), **3**. поткивање ДЖ. – „Пóтков се плáча ко цéла нáдница.“ Шт.

поткóва ж. в. потковица. Зл.

поткóвица ж / *п̄от̄ков̄а*, комад гвожђа у облику плоче или шине који се прикива за папак говеду, коњу или магарцу, да га штити од тврдог и неравног тла по којем гази. Шт. [Потковица има два вида: *т̄урска* је у облику плоче, из једног дела за ногу (пар папака), а *немачка* од шпаринга и има грифове.]

пóтпор м в. потпорка. Рв.

пóтпорка ж / *п̄от̄п̄рња* / *п̄от̄п̄ор* / *соја*, потпорањ, ракљаста мотка којом се нешто на сточарском станишту подупире (стог, настрешница, ограда и др.). Ин.

пóтпрња ж ракља којом се нешто подупире. МР.

потсани́чено у́во с белег на увету јагњета, настане тако да се одсече ћошак (ивица, крај) са обе стране увета; в. белег. ТД.

поћени́к м / *поченик*, помоћник пастира на бачији. Рс.

поци́рено прид. в. подсирено. ВК.

почени́к м в. поћеник. Рс.

почи́стен / *увијен*, прид. кастриран (о коњу). Шт.

почи́стено прид. уштројено (о прасету). Бч.

по́ша ж шара у облику траке на губици (обично на челу) брава. Лз.

по́шеста прид. која има пошу (в.) на глави (о овци). Лз.

пра́ м ђубриво које овце остављају у трлу. ЦГ.

празови́т вепьр м неуштројен вепар (Зубетинац).

пра́мен м *праменак* мала количина вуне у руну или на телу бравчета. Шт.

пра́менак м в. прамен. – Од ову́ј овцу́ сва ву́на на пра́менци. ТД.

пра́мик м прамен (о вуни). Рд.

прана́ која је одмашћена и опрана (о вуни). Шт.

пра́порак м в. прапорац. Бч.

пра́порац м / *прапорак*, звонце за јаре, или за коња (веша му се о оглаву, да звецка при ходу). Цветановић.

пра́се с мн. пра́ци младунче свиње. Шт, Мц.

прасе̏ с хип. од прасе.

прасиља ж свиња која је спрасна, која носи плод. БП.

прасиште пеј. прасе. Бш.

пра́скиња ж свиња која се први пут праси; в. прасуља. Кж.

прасни́к м унутрашњи расплодни органи код свиње. Бш. – Прасни́к код свињу́, а помо́ч код вепра́. ЦГ.

прасу́ља ж в. прасиља, спрасна свиња. Бр; свиња која се праси или се опрасила. Шт.

пра́ћа ж / *праћке*, повез терета на самару магарца (дебљи канап или уже). Кж.

пра́ћица ж в. прачће. ШП.

пра́ћке плт в. праћа. Зл; в. прачће.

прачо́р м / *прашчор* зб. прасад. Шт.

пра́чће мн. / *праћица* (ШП), уже у облику узенгије, где јахач ставља ногу при јахању. Бр. [Прача је, изван овог значења, праћка – удвостручен канап, па је један део привезан за прст, други се држи и пушта у тренутку кад се камен „праћа“ на циљ, а по средини, тамо где се канап двоји у два крака, исплетена је мрежица која обухвата камен.]

прашче̏ с повеће прасе. Златковић.

прашчени́к м систем унутрашњих оплодних органа код свиње. Мц.

прашчи́на ж плт. прасад. – „И́маш ли нешто́ од прашчи́нуту?“. ТД.

прашчи́нка ж дем. од прасе. ТД.

прашчиньо́р м зб. прасад; в. прачор. Златковић.

прашчо́р м в. прачор. ТД.

Пр́в(к)а име овце која је, као јагње, прва дошла на свет у сезони млађења. ТД.

пр́ва (нога) ж предња (нога). Зл.

пр́ва при́нова ж в. прваньче, принова. Рд.

прва́ньче с / *прва принова*, прво младунче ДЖ омлађено у сезони млађења. Рд.

прве́нка ж в. првојагњеница. ГТ.

првождре́бна ж в. првождрепкиња. Рд.

првождре́пћиња ж / *$\bar{п}$рвождребна*, кобила која се први пут ждреби (млади). Шт.

првојагњени́ца ж / *$\bar{п}$рвенка*, овца при првом јагњету; овца која се само једном јагњила. ТД.

прво́козинка ж коза на друго млађење. Вк.

прво́скиња ж коза која се први пут кози. Зл, Бш.

прво́пра́скиња ж в. првопрасћиња. Кж.

прво́пра́сћиња ж / *$\bar{п}$рво$\bar{п}$раскиња*, свиња која се први пут праси. Шт.

прво́те́лка ж в. првотелкиња. ТД.

прво́те́лкиња ж крава која се први пут тели. Шт.

прво́ште́нка ж ДЖ на првом млађењу (овца или коза). Бр. [Занимљиво је да се *(о)ш$\bar{т}$ени$\bar{т}$и* свуда односи на кучку, а овде и на друге животиње.]

пребу́ца се свр. оплоди се, пребукари се – заврши букарење (о свињи). ЦГ.

прева́рено с које се кувало толико да се почело згрушавати (о млеку). Шт.

преве́з м в. преглабица. ВЈ.

преводи́ла се свр. оплодила се (о крави). ТД.

преврéл који одстоји после сољења (о сиру). Шт.

преврéло ђу́бре с в. прегорело ~. Бч.

преврéло си́рење в старо сирење. Шт.

прегла́бица ж *$\bar{п}$рерамка* специјално повезивање запреге, да јаче грло запреге не би могло да гуши оно слабије. Шт, Ин; „коса повезица једне половине јарма са рудом запрежних кола...“ Рајковић.

прегло́ с **1**. врста замке за хватање птица „Уватил врапца на прегло“. Бч; **2**. Направа која се учврсти за неки стуб у појати и ту упрегне овца која мрда и не подноси јагње док га доји. Бч.

прегњина́ ж предњи део тела у брава, са предњим ногама. Рд.

прего́ни се свр. претера се, оплоди се (заврши оплодњу) (о кози). ТД.

прегоре́ла која је престала да даје млека (о овци, кад прође период лактације). Шт.

прегоре́ло ђу́бре / *$\bar{п}$реврело* ~ с стајско ђубре после прве фазе труљења (после чега се може извозити на њиву).

преде́ несвр. испреда од вуне прђу. Шт.

пре́дња страна́ део самара. Шт.

пре́дња трупи́на ж предња половина закланог брава (груди заједно са ногама). Бш.

преду́зне свр. преузме (овца туђе јагње на дојење). – Оста́ло сироче́ (јагње) па га предузе́ла дру́га овца́. Зл.

преза несвр. / *$\bar{п}$resa*, упрегне. ТД.

пре́sa несвр. / *$\bar{п}$реза*, преже, ставља јарам на врат стоци у запрези (о коњу, говедима); спрема запрегу за вучу. ТД.

преје́ло (бравче) које се прејело. Шт.

прекр́сница ж ждрепчаник; в. подопашник, подрепник. ЦГ.

пре́круп(а) м крупнија мељава житарица за јарму стоци, прекрупа. Зл, Марковић.

пре́мет м мотка ослоњена на два рачваста коца на којој се поставља оно што је опрано да би се сушило; в. врлина. МР, Рц.

пре́млаз м / *ӣремуз*, уобичајена мужа при здруживању стада (при формирању буљука на бачији), ради утврђивања млечности брава који припадају једном власнику. Шт, Ор.

пре́млаз у стругу́ в. премлаз. Шт .

пре́млена ж оно што је накрупно самлето и служи као јарма за стоку. Вл.

премр̏кана ж оплођена (о овци), в. мркана. ТД.

пре́муз м / *ӣремус* (ЦГ) в. премлаз. Г. Стрижевац. МР.

прено́си несвр. носи плод дуже од уобичајеног (о свињи). Шт.

пре́од м део тела где брав мокри, мочница. Рд; систем органа за мокрење и расплод (у целини); скуп полних органа код свиње или вепра. Лл.

преодњица ж овца која не може да занесе плод. БП.

пре́плет м веја шуме на врху лисника. – „Ту́риш на вр два пре́плета.“ Вл.

препре́за се несвр. лако мења место у запрези, може да вуче и са леве и са десне стране; супротно фиг. *не ӣреӣреза се*, не сарађује, не подешава се захтевима и потребама околине, остаје тврдоглав. Бч.

препри̏да несвр. уврће више нити спојене спрезањем. Шт.

препу́шта несвр. силовито трчи (о коњу). ШП.

прера́мка ж в. преглабица. Мр.

пре́сна слани̏на ж свежа сланина пре било какве прераде. Кж, Вк.

пре́сни опњци мн. опанци од пресне, несушене коже. Бч.

пре́сно прид**.** које није кувано нити на други начин прерађено (о млеку, месу). Шт. – Пресно сирење, јо́ш не пову́кло со́л уну́тра. Зл.

пресо́л м течност, од млека и воде, којом се прелива сир у чабру. Шт, ТД

прете́ра се свр. оплоди се (о кози), в. прегони се. ТД.

пре́ћа се несвр. в. прпори се. Рв.

пре́чка ж тојага којом се игра пастирска игра педање. Лл.

пре́ца ж неодређена количина предива претвореног у нити. Шт; нити (жице) испредене од вуне. Шт, ТД.

прженица ж, спржа, чварци, оно што остане од сланине при топљењу масти. ТД, Бш, ШП.

прженљц мн. пр̏женци м мн комади сланине који остају при топљењу, чварци. Шт.

привре́ми свр., *ӣривреми̏ла*, ступи у период млађења (о женки домаће животиње). Шт, ТД.

при̏ја несвр. фркће (о коњу). – „Расрди̏л се па сѣмо при̏ја на но́с“. Бч.

прика́дено које се приликом кувања залепило за дно суда, загорело (о млеку). Шт.

при̏ми (ногу)! узв. којим се наређује коњу да подигне ногу или да крене лево / десно. Шт.

прими̏ла р. прид. оплодила се, примила семе (о крави). Шт.

при̏нова ж младунче животиње, у најранијем стадијуму живог бића (тек што се омладило). Шт.

припу́шта (се) несвр. приводи се овци ради дојења (о јагњету), Шт; или приводи бика крави. Цветановић.

припушта́ње с редовни оброк дојења младунчади (о јагањцима, јарићима). Бч.

прискриба́ла р. прид. онемоћала овца; в. мрледна овца. Рв.

при́тиска ж мн. *прӣтисће* в. лемез. Ин.

при́тка ж в. лемез. ТД.

при́ш м антракс, црни пришт. Шт.

прли́ца ж в. прљица. Кн.

прљи́ца с / *прлица*, предњи део главе. ДЖа, Шт.

прњи́ца ж предњи део главе с устима (о овци). Шт, Сс.

пр̏ња ж глава овце, њушка, прњица. Бш.

прњу́шка ж рило, део главе код свиње којим она рије. Рц.

пробрече́ла прид. она која је добила запаљење вимена (о овци). МР.

про́вара ж **1**. вурда из прокуване сурутке. Стрижевац, Марковић; **2**. преварено / прекувано млеко, млеко које се при кувању згруша (сматрају га покваренним), **3**. грушавина (сераво млеко у првим данима после млађења), које се измлази да бравче не би добило упалу вимена, јер младунче не може све да посиса, па се то скува за децу. Глигоријевић.

прова́рено млеко с млеко које се само од себе (не од кувања) згрушало. ВК.

прого́н м стаза или путељак између њива, узан пролаз, где стадо пролази кад иде на пашу. ТД.

прого́ниште с в. врвиште. Рв.

прозу́кло прид. оно што само ускисне (о млеку), што је прокисло; в. киселник. МР.

просу́кло млеко с прокисло млеко, млеко које је почело само од себе да се згрушава и киси. КФ.

прока́риште с стаза за истеривање стада на пашу, в. прогон. ЦГ.

пролетња́к м пиле које се извело у пролеће. Кж.

про́лукица ж отвор у огради (плоту) коју животиња начини да се кроз њега провлачи. Златковић.

промл̏ца свр. огласи се муцањем (о говечету). Златковић.

промузигру́два ж / *промузло* в. музигруда, в. премлаз. Цр.

промузу́је (млеко) несвр. музе кроз неку цевчицу. Цветановић. [У обредној мужи – музигруди, уочи Ђурђевдана, један се млаз од првоојагњене овце музе кроз неку цевчицу од биљне стабљике (обично од божура), да би током године млеко било обилно и текло „без сметњи и застоја“. Негде је та стабљика цволика (да буде широка, безбојна и да не сугерише крв у млеку?!). Опет, негде тај први млаз иде преко корена дебељаче, да стока буде дебела, а млечност обилна.]

пронѐла отпочела циклус ношења јаја (о кокошки). Шт.

пронесѐ свр. отпочне да носи јаја (о кокошки младици). Кж.

проно́сак м **1**. прво јаје у сезони ношења јаја. ГТ; **2**. прво јаје у носиљи уопште (обично је обележено трагом крви). Кж, Бч.

пропушња́к м млеко „ухваћено“ у нередовној мужи када се овца ујаловљује. Пк.

пропу́шта несвр. прескаче редослед муже. Лз. [Стока се обично музе ујутру и увече. Међутим, кад истекне време лактације, па млеко „омањи“, почиње да се музе само ујутру или само увече, тј. да се прескаче по један „оброк“ млека. То бива дотле док се млеко толико смањи да музно грло пресуши.]

про́рок м последње јаје у циклусу ношења. ГТ; запртак.

просечѐ се свр. млеко ускисне без маје. – „Просѐкло се“. Ор.

простóрка ж слој сламе који се простире по поду где говеда леже. Шт.

прострѐл м срчана кап (обично код оваца). – „Цр̏кла од прострѐл“. Лв.

прóћиша ж јело (или млеко) које је прокисло. Бч.

проћу̏ди се свр. онерасположи се, окуњи се (о коњу). ВК.

процѐдено ћи̏сало млекó с кисело млеко из кога је исцеђена сурутка, те је остало густо. „С њѐг се плне шу̏ушће“ (сува паприка). ТД; у Лужници то је, њихова „лужничка“, вурда.

процѐди свр. пропусти тек помужено млеко кроз цедник радо одстањивања труња или друге нечистоће која настане при мужи. Кж.

процѐпче с / *процепак* количина намотане пређе [Регистровани су термини: *чешњ, чишалка, половина, пасамце* мн *пасма, процепак* али без дефиниције, без описа.]

прпóри се купа се у прашини (о кокошки). Шт, Кж.

пр̏стен м пршљен у кичменом стубу. Бр.

Пр̏стенка ж име беле овце са црним, прстенастим шарама по ногама. ТД.

пртáча ж торба упртача. – „Пртáче и дисásи од кóзину.“ ТД.

пр̏ти несвр. идући први у колони пробија стазу кроз снег (о пастиру) да би омогућио да стадо стигне до појила или ранила. Рс.

прти̏на ж стаза у снегу. Рс.

прћи̏л м ован са снажним усправљеним роговима. Бш, ГТ.

пру̏т м млада и глатка сирова грана којом се може терати стока. Кж.

прутѐ с хип. од прут.

прутлѐ с прутић; в. пруче, прутьк. ЦГ.

прутьк м прутић. Бч.

пручѐ с / хип. *пруте* / *пруте* / *пруте* / *пруте*, штапић.

пр̏ца (се) несвр. / *прчи*, оплођује се (о кози). ТД.

прцокóз м фиг. хвалисавац малога раста и мале снаге (вредности). ТД.

пр̏ч м јарац који врши оплођивање. Шт.

прчеви̏на ж смрад од расплодног јарца. Шт.

пр̏чи пѐрја несвр. шепури се (о ћурану). ГТ.

пр̏чи се несвр. оплођује се (о кози). Шт, Ин.

пр̏шка несвр. чепрка по прашини (о живини). Бр.

пр̏шка се несвр. купа се у прашини (о кокошки). ГТ.

пршљáн м зглоб у куку, карлица (као систем костију). – „Кудѐ се састáвља ки̏чма и зáдње нóге.“ Зл.

пр̏шљан м једна прстенаста кост у кичми. Шт, БП.

пршњáк м каиш из система коњске опреме који иде коњу преко груди. Вк.

псѐ с псето, пас. Бч.

пу̏(в)ало с свињска бешика. ВР, Сс; в. мејур.

пу̏а несвр. рже (о коњу). Шт.

пу̏ар / **пу̏вар** м зграда од слабог материјала за склањање стада за време кише или летњих врућина. ВК; тор. Цветановић; заграђен простор за одвајање јагњаца. Митровић.

пу̏вало с мехур од свињске бешике; в. мејур.

пу̏валце с в. пувало, служи за дечју игру. Живковић.

пудљи́в, -а, -о плашљив (о коњу) Бч).
пу́здра ж жилаво месо са жилицама, скрамом. Шт.
пу́здраво ме́со с посно месо са жилицама и скрамом.
пуздраи́в, -а, -о в. пуздрав (пуздраиво говедо). ТД.
пуи́че несвр. оглашава се крештањем: пуи, пуи (о ћурки, пујки). Бр.
пу́јка ж ћурка. Шт, Кж.
пујча́р м онај ко чува ћурке на паши (на отвореном). Шт.
пујче́ с ћуре, младунче ћурке. Шт.
пујѣ́к м ћуран. Шт, Кж.
пу́ле[1] с младунче магарца, магаренце. Бч.
пу́ле[2] с узвични назив за стоку, при терању стоке: – „Пу́ле, де мр̑дни се (овци), ни́си се залепи́ла за́зем!“ Марковић.
пули́нац м в. пулче. ТД.
пулче́ с хип. / *пулинац* / *магаренце* / *магарче,* младунче од магарца; мн. пулчетија. ТД.
пуљи́в, -а, -о коњ који се лако узнемири Бч.
пу́паво с прид. закржљало у развоју, са изразитим стомаком у односу на тело (о прасету). Кн.
пу́пце с тучак у звону које носе говеда. ТД.
пу́рда ж урда. Бш.
пута́њћа ж / *пута́њка* (Зл), узан путељак између њива или кућа за пролаз стада на пашњак. Шт.
пути́на ж стаза којом се стадо протерује до пашњака. МР.
пу́тоша ж овца са дугим, белим ногама.Ин.
путпури́че несвр. оглашава се узвицима: пут, пут!, или: пуи, пуи! (о ћурану). ВК.
пу́ћка несвр. дува кроз помије (о свињи); в. буруличка. Зл.
пу́шта несвр. испушта (стадо) из појате или тора на пашу. ВК.
пу́шта ци́вће несвр. слини (кад бравче има назеб). ТД.
пцета́р м човек који воли да чува псе. Рајковић.
пцета́рка ж в. пцетар, кучкарка. Рајковић.
пцета́рник м / *мушило*, кућица за пса. Рајковић.
пцети́ште с в. пциште. Рајковић.
пцето́р м / *пцетурија* зб. пашчад. Рајковић.
пцетури́ја ж в. пцетор. Рајковић.
пци́на ж пеј. пас, псина. Рајковић.
пци́ште с пеј. / *пцетиште*, псето. Цр.
пче́шки м прид. / *пшешћи*, псећи. Митровић.
пче́шкољак м измет од пса. Рајковић.
пче́шљак м в. пшешљак.
пче́шљак м пеј. пас, куче. Рајковић.
пше́шљак м / *пче́шљак* **1**. псећи измет, псеће лајно (в); **2**. пеј. пас, куче. Лл.
пше́шћи м прид. в. пчешки. Бч.
пѣ́ке-пѣке; пѣ́це-пѣце узвик за дозивање, мамљење оваца. Ћирић.
пѣ́с[1] м мн пѣсове псето. ТД.
пѣ́с, пѣ́с[2] узв за дозивање свиња. Шт.

Р

ра́бница ж коза која чини штете у паши. Вл.

ра́бош м / *рабуж*, „пљоснато дрвце /.../“ на коме се урезивањем означава количина преузетог млека од стране власника стада на бачији. Златковић.

ра́буж в. рабош. Бч.

ра́бушка ж белег на увету јагњета, одсечено парченце увета у облику латиничког V; в. белег. ТД.

ра́га ж изнурен коњ, кљусина. Цр.

рагу́ша ж в. рогуша. Вл.

разбукари́ се свр. буде у полном жару (о свињи). Шт.

разбу́ца се свр. помами се од полног нагона (о свињи, кад свиња „тражи“ вепра). МР.

разврну се свр. лепо се разместе на пашњаку (о овцама). Ор.

рази́гра се свр. спусти се трком са стрмог пашњака (о стаду). Шт.

разле́гне се свр. спреми се за лежање на јајима (будућа квочка). Шт.

разле́си се свр. стадо се (на паши) разреди и уреди као леса (нашироко). Лз.

разре́де се свр. (о овцама); в. рашчеле се. Зл.

разро́гав, -а, -о разокав, има очи различите боје (о говечету). Зл.

ра́кље плт. уређај од два ракљаста коца преко којих је постављена мотка (врлина, матина) да се преко ње суши веш, постељина и сл. Лв.

рана́ ж **1**. храна за свиње. Шт; **2**. храњење стоке у редовним оброцима. Шт.

ране́ње с оброк кад се стока храни, храњење, оброковано подмиривање у храни у уобичајено доба дана. ТД.

рани́ло с место (на отвореном) на којем се овце и козе зими хране; в. раниште. Рајковић.

рани́че с прво ојагњено јагње у сезони јагњења. Рајковић.

ра́ниште с / *рањишт̄е* **1**. место у обору на којем се овце хране; **2**. Место изван обора које се препознаје по „растрвеним“ остацима сточне хране (огризине, лисковине и сл.). ТД, Шт. [фиг. раниште је и у соби где падају мрве. – Је̏ц у̏људно и не пра́ј ра́ниште окол се́бе. Бч]; **3**. место у снегу на ливади где се стоци за зимских дана полаже да се хране (пошто воле отворен простор, а такође и да чепркају по снежној трави). Зл.

ра́њен, -а, -о храњен обилније ради продаје (о говеду). Шт.

рањени́к м в. рањеница. ТД.

рањени́ца ж **1**. кастрирана свиња која се тови. Шт, Кж; **2**. ухрањена свиња за клање. Митровић.

ра́њено које се издашније храни ради гојења (о бравчету). Шт.

рањéње с в рана. Шт.

раскару́је несвр. растерује, разбија стадо које се умртело у подне ради паше. Златковић.

расква́ца се свр. припреми се за улогу квочке (о кокошки). Мр.

раско́љница ж врста јасала од рачвастог дрвета, с 3–4 крака, где се поставља грумен соли да га стадо лиже. – „То̀ е раско́љница за крме́ње.“ ТД.

ра́њиште с в. рањиште 1. Рв.

раскро́те се свр. / *расп̄ростр̄у се*, мирно пасу у неком „раширеном“ поретку. ТД.

ра́сова ж / *расовача* / *соја* **1**. рачвасто дрво којим се што подупире. Шт; **2**. стубић рачваст у горњем делу, преко кога се пребаци врлина (в.), па се преко ње ради сушења пребацује опрани веш, или постељина ради проветравања. Рс.

ра́совица ж соха, рачваста мотка или колац. Бр.

расо̏л м слана вода у којој се чува сир, пресолац. ВЈ.

распердӯши се свр. накостреши се ширећи перје (перду) и бранећи пилиће (о квочки). Вл.

ра́сплод м приплод, домазлук, иметак у стоци стечен у дотичној години. ВЈ.

распреде́ се свр. рашири се, разреди се и размести по пашњаку (о стаду). Лз.

расприште́ се свр. (о овцама) в. рашчели се. Зл.

распро́стру се свр. в. раскроте се. МР.

распрчи́ла се свр. в. тражи. Шт.

ра́сти несвр. креше шуму за лисник. Рс.

расти́ло с место на ђубришту где се стави неко семе да брже клија. Вл.

рашче́ли се свр. / *разврну се* / *разреде се* / *расӣрӣте се*, лепо се распореди на паши, као пчеле (о стаду). Шт, Лз.

ребетња́к м кичма. Бш.

ре́бра с **1**. пар витих костију у грудном кошу. Шт; **2**. ребра заједно с месом на себи. Су̏ши ре́бра за купу̏с. Бч.

ре́ди несвр. такми, удешава вејке сушене шуме за нарамак ради дењења лисника. ГТ.

реза́к м непотпуно кастриран ован. К, Цр.

ре́мник м в. каиш. ВК.

репа́та прид. са изразито дугим и вунатим репом (о овци). Бр.

ре́с(к)е ж кићанке испод губице понеког бравчета. Шт, ВК; *реске* Пк; . В. менђушка, sиnsуљће.

ржи́ несвр. рже (о коњу). Шт.

ржѣ̏ањ м / *ражњ* / *ьржњ*, ражањ за печење бравчета. [У свечаним обедима пастира током бачијања, али и иначе у селима са сточарском привредом, посебно место заузима справљање печења (печеног бравчета, обично јагњета) на отвореној ватри. Заклано и *уљудено* бравче ставља се на ражањ, *згори се огањ*, и кад се створи потребна количина жара, пободу се *соје*, на које се постави ражањ с *ӣечивом* и сталним окретањем пече. Јагње се некад пекло и у блату, када се неодрано, а изнутра очишћено бравче облепи блатом, па се *заӣрече* у жар. Јареће месо, због посебне структуре месног и масног ткива, боље се пече у затвореном суду, на огњишту. Оно се онда *ӣодусӣари*, раскува и остане мекано.]

ри́ба ж в. рибица. ЦГ.

ри́бица ж чешће мн. рибице месо с обе стране кичменог стуба. Вл, Рв.

ри́је несвр. прекопава земљи рилицом, њушком (о свињи). Шт.

ри́ка несвр. оглашава се риком (о магарцу). Бр, Шт.

ри́не несвр. чисти шталу од балеге и мокре простирке. Шт.

ри́паљ̑а ж весела, разиграна овца. Мр.

рипа́ње с пастирска игра скакања. ТД. [Рипање је скакање уопште, али постоје и следећи видови који имају такмичарски карактер, јер се тиме пастири надмећу у физичкој спремности: *надрӣпување* – ко ће даље да скочи; *ӣрерӣпување* – скакање тако да онај ко скочи свој скок обележи попречним стављањем свога пастирског

штапа. Ако следећи скакач тај штап прескочи, поставља свој и то је мета следећем скакачу.]

ри́ца ж назив за црну овцу. ТД, Рс.

ри́цава прид. в. овца. ВЈ.

ри́шка несвр. чепрка по тлу тражећи храну (кокошка). ТД.

ро́ња ж / **ро́ња** губица (код овце).

рове́ несвр. / *рови*, оглашава се дужим и интензивнијим муцањем (о говеду, магарцу). Шт, ТД, Бр.

ро́ви несвр. в. рове. Бч.

рога́та која има рогове (о кози). Шт.

рогља́н м ован са јаким роговима (супротно: шут, шутко, шутил). ГТ.

рогу́је се несвр. спрема се за борбу (о овну). – „Рогу́јев се овно́ви.“ Рц.

ро́јћа ж назив за овцу с роговима. ТД.

росни́це ж мн. ранице око усана овце добијене од ослањене (или: јаке) росе. МР.

ро́цка ж овца која има рогове. Шт.

ро́чић м рошчић, мањи рог на глави ДЖ. Марковић.

ро́шкас, -та, -то рогат (најчешће о овци). Марковић.

ро́скавица ж састав неких делова тела ДЖ (ушију), хрскавица. Цветановић.

ру́д, -а, -о овца са црном, густом, кратке и збијеном вуном. Шт. [Од руде коже праве се шубаре (капе) за свечаније прилике.]

Ру́да ж име овци са ситном, гргуравом или набијеном вуном. Шт.

руди́ца ж танка јагњећа кожица са ситном, збијеном вуно. Лз.

Ру́јка име краве црвене длаке. Шт.

Ру́јча име вола, в. рујка. Шт.

рука́ ж место у запрези (у јарму), у изр. те́гљи у ле́ву / де́сну ру́ку. Зл. [То може ићи дотле да се именује: лева крава, десна крава. Тако се говеда увек *упрезају* у исту руку. Неко говедо може и да се *препреза*, тј. да се научи па да вуче с било кога места у јарму, али то теже бива.]

руна́т, -а, -о доброг руна, са доста вуне. Марковић.

ру́но с вуна с леђа и слабина бравчета; власнати омотач овчијег тела. Шт.

рунска́ прид. која се држи заједно, која није у ситним праменовима него се држи као целина (о вуни). ТД, Бч.

ру́нцава прид. свиња обрасла јаким и густим чекињама, рундава. Бр.

С

сава́т м / *севат* суват, шири потес пашњака на планини. Рс.

сагре́ с уштављена говеђа кожа са сапи животиње. Рајковић.

сакаги́ја ж болест коња. Кж.

саламу́ра ж пресол (ређе). ТД.

салдрма́ ж „скалупљено и посољено козје или овчије месо, обавијено говеђим шкембетом.“ Живковић.

са́ло с масно ткиво у утроби свиње. Шт.

салому́р м в. саламура. Златковић.

сама́р м самар, седло за магарца. Шт, ТД. [Делови самара, према пункту Вл јесу: *дрвеница*, *сте̄ља*, *ручице, кука, дьска* напред, *па̄руг* – испод репа, да држи самар, а *колан* преко стомак.]

самоки́с м млеко које се укиселило без маје, киселник. Цр.

сампа́с м начин испаше, кад стадо иде без пастира, у-сампас. ТД.

са́нска коза́ бела пасмина коза пореклом из Швајцарске. Шт.

сантра́ч м / *сунтра̄ч*, нож који се користи при поткивању говеди, за орезивање папка. Шт.

са́п м мн. са́пови горњи део задњег дела коњског трупа, сапи. Пк.

са́па ж мн. (и заједно) сапе задњи део леђа код коња, сапи; в. сапина. Лв, БП, ГТ.

сапи́на ж део коњског тела, сапи. ВР.

са́рмице ж мн. јело од ситно исецканих изнутрица које се при спремању обавију марамицом (в.). Ор.

саси́ри се свр. згруша се. – „Кад се у ме́со не очи́сти крв и сукр̀вичје, он се саси́ри и шушени́це се о̀дма усрдѐ.“ Бч.

са́чма ж **1**. кукуруз који се гаји и спрема за силажу; **2**. храна од иситњених стабљика младог кукуруза. Шт, ВК. [Сачма се некада резала, смештала у неки простор где се могла збијати, покривала да се не убуђа, и чувала за исхрану крупне стоке током зиме. Сада се, током лета, где је већ скинут усев (стрна жита) посеје кукуруз и кад стигне до потребног развоја на њиви меље комбајном и одвози у базене (бетонске), где се силира.]

са́цав, -а, -о / *каџав* / са руном боје чађи (о овци). Ин.

свадба́р свињче од око 70–80 кг Шт, Кж, ВЈ.

сваљу́ју се свр. најуре с пашњака, у буљуку (о овцама). Бр.

сваљ̀ак м **1**. смотуљак прамена вуне; **2**. остатак неразбијеног брашна у качамаку. – „Качема́к на сваљци́.“ Бч. В. шваљ̀ак.

сви́нштина ж **1**. зб. свиње (свињска грла). – „На пи́јац ову́ј срѐду не има́ло сви́нштина.“ Бч; **2**. свињско месо, свињетина. Златковић.

свиња́ ж ОН за ДЖ Tus. Шт.

свиња́рник м место у селу где се скупљају свиње одакле их свињар тера на пашу. Живковић.

свиња́рштина ж бављење свињама, свињогојство. Златковић.

свиња́ица ж свиња до шест месеци старости. Шт.

свињомо́рац м неки ветар од кога је **сви́њска ку́га** ж заразна болест која напада свиње. Кж.

сви́њско које је од свиње (о месу). Шт.

свињ̀а́ ж пастирска игра, в. џолка. Бч.

свињче́ с **1**. јединка ДЖ свиња; в. мрцкаво ~; **2**. омања свиња; в. подрањено ~,

сви́њштак м в. свињштрак. ВК.

сви́њштрак м / *свињшта̄к* свињска балега. Шт.

сво́јак м вуна од неколико ваденица увијена за једно предење. Шт.

сво́јка в. својак. Златковић.

свољ̀ак м в. сваљ̀ак. – „Вѝлна нече́шљана, сва на сваљци́.“ ВЈ.

сво́ћа ж в. својак. Ор.

сврáка ж кувана сурутка. У њу и́ма и ву́рда и вода́, не ква́си се, него се једѐ та́зе. ТД. [Негде је сврака исто што и цвик, в.]

сврљи́шка о́вца ж раса оваца позната у ист. Србији. Бр. [Ван терминолошке употребе: овца́.]

сева́т м в. сават. Рс.

се́д, се́д, се́д узвик којим се живина тера на ноћни боравак. Бч.

се́дало с / *легало*, место у живинарнику где кокошке леже. Шт; – „На́ше коко́шће по́више у сли́ву ноче́вају“. ТД.

седле́нце с мало седло. Митровић.

седло́ с део коњске опреме, седло. Шт. [У схватању испитаника седло и самар нису исто. Поред тога што седло има коњ, а самар магарац, разлика је и у томе што у седлу седи јахач, а преко самара се носи терет (с тим што и самар може послужити као седло).]

сени́на ж пеј. лоше, или старо, накисло сено. Марковић.

се́но с кошена и сушена трава за исхрану стоке. Шт.

се́ња несвр. брише знојавог коња. Шт.

сепетњи́ца ж болест од које овца ослинави. Шт.

се́ра ж масноћа коју има вуна док је на бравчету. Бч.

се́рава прид. / *серљава*, која је неодмашћена (о вуни). ТД.

се́раво млеко́ с млеко одмах после млађења ДЖ; в. грушавина, куластра. Ор.

се́рљава прид. в. серава. МР.

се́рт (серт говедо) непром. љуто, вредно говедо. ТД, Мр.

се́ца се несвр. трза се, брани се (о говеду). Шт. [Ако је грло (во, крава) у јарму, у запрези, па мора да се брани од обади, онда се трза да отере муве са себе.]

се́чина ж простор где је сечена шума па сада расте ниско растиње. – Ће терамо стоку у сечину. Митровић. [Такво подмлађено и ниско дрвеће воле козе.]

Си́вка име краве сивкасте длаке. Шт.

Си́вча име вола Бч.

си́га ж плесан, буђ која се као плавичаста маса појави поврх сира. ТД.

си́гава која је сиве боје руна (о овци) Бч.

си́ко, си́ко узв. за дозивање козе. Кж.

си́нћаво си́рење в плесњиво сирење. Шт.

сипани́ца ж нека болест оваца. Лл.

си́р м / *сирење* / *сирење*, млечни производ настао стављањем сиришта у млеко. Ор. [„*Сирење* кад је на грутће, а *сир* кад је ситан“.]

си́рав прид. недочукан, непотпуно кастриран (о овну). Ор.

сираи́в, -а, -о промочен сиром; упрљан сиром. Марковић. [Сираива може бити и устајала вода, на слабом изворишту, преко које се нахватала скрама прљавштине, а то може бити од неке руде у земљи из које вода извире. За такву воду каже се *с/ засирила се*. Један локалитет у с. Округлици (Сврљиг) по таквој нетекућој води звао се Сирина.]

сирења́вка ж / *сирењарка*, крпа из које се цеди млади сир. – „Биле́ ми сирења́вће у бакре́н котљ, па напоји́ пра́ци и једно́ цр̀че, отру́ га.“ (Бурдимо).

сирења́рка ж в. сирењавка. Цветановић.

сирења́рница ж одељење или зграда где се на бачији прави сир. Рајковић.

си́рење с / *сирење* хип. сирењице, пеј. сирењиште, бела маса која се створи од млека кад се у њега стави маја, сир. Шт. Сирење с обзиром на неке технолошке фазе може бити: *младо сирење* или *пресно ~*, *преврело* или *пређипело ~*, *старо ~*,

ћисело. Пресно сирење је сир у првој фази врење, а младо сирење је сваки сир док потпуно не преври и добије уобичајену киселост. Пресно ~ је уз то *несолено*. Старо ~ је ћисело и у фази када се може чувати за дужи период (од јесени за зиму). Иста подела именује се у неким крајевима и као: *благо* сирење = несољено, *слано* сирење = сољено и изложено сазревању. С обзиром на облик у којем се израђује или чува, сирење може бити: *бијено, тӯцано, сӣтно, на велије.* С обзиром на животињу од чијег се млека прави, сир може бити: *кравјо сирење, овчо ~, козјо ~*. Истим атрибутима означава се и млеко.

сирињáр м радник на бачији (на појати) који ради с млеком. Ор.

си́рање с в. сирење ТД.

си́ришњак м в. сириште. Ин.

си́риште[1] део тела где се ствара материја за згрушавање млека. Шт.

си́риште[2] с материја која се ставља у млеко да се згруша. Шт.

си́рно качé с качица која служи искључиво за дуже чување сира. Зл.

си́ров -а, -о оно што још није доживело неку прераду**: си́рова кóжа** ж кожа која је тек згуљена с овце, или одрана од свиње, пре било какве Шт; **си́рово мéсо** месо од тек закланог брава. Шт.

сировáтка ж сурутка ТД, ЦГ. – „Ми́ра сировáтку дáва на сви́ње.“ (Вава).

си́рутка ж течност која се исцеди из подсиреног млека при чему остане сир. Шт.

си́савче с / *сисалче*, младунче ДЖ које још сиса. Бч.

сисáлац м в. сисалче Бч

сисáлче с младунче (прасе или јагње) које још сиса. Шт, Кж.

сисáрац м в. сисалче. МР.

сису́ља ж коза са јаким, дугим сисама, в. масуреста. Вк.

си́тан који се пакује тако да се саситни, изгњечи (о сиру). Шт.

си́тно копáнче с мн. ситни копанчики мишчице (в.) део крилца живине. Рц.

ситњéвина ж отпадак од вуне, као и вуна која се чупа са оваца у паши, те остаје по трњу и високој трави. Рц.

сјáгњена овцá ж овца која носи јагње (Зубетинац).

сјáгњеста прид. која носи плод (о овци). Шт.

сјашу́е несвр. силази с коња. Шт.

скапóтина ж изнурена и смршала стока. Бч.

скаћéва се несвр. само у изразу: *не скаћева се* – не смирује се, не може се везати на једно место (о стаду). Бч.

сквичѝ несвр. / *скучи,* скичи, оглашава се скичањем (о свињи, псу). ВЈ, Вк, Цр.с

сковѝцка несвр. цвили (пас од болова). Рц.

скóгрк м ларва која се развија испод коже говечета; в. сугрк. МР.

скóзна која је оплођена (о кози). Шт.

скокотљѝва прид. која не стоји мирно док дојиј јагње (о овци); в. мрдач. ГТ.

скóли свр. смири, савлада (о стаду). – „На ћѝшу óвце не мож да скóлиш, сѣмо ју́ре.“ Бч.

скопáч м мајстор који штроји свиње, ушкопљивач. Златковић.

скóпен, -а, -о / *шӣројен*, кастриран, ушкопљен (о вепру, свињи). Шт.

скóрње ж мн. обојци од коже којима пастири обавијају ноге за време зиме. Шт, Жл; комади козје коже којима се зими увијају колена кад се ради око стоке на отвореном простору (или снегу). Рд.

скра́ма ж в. марамица. ТД.

скра́па ж болест оваца. Златковић.

скра́че несвр. в. коњски од. ЦГ.

скуба́вина ж в. скуботина, оскубак. Цр.

ску́бина ж в. скубавина. Рајковић.

скубо́тина ж / *оскубо̄тина* **1**. вуна која је у пашкуљима (в.) отпала кад се овца у пролеће „скубе“; **2**. вуна која није шишана, већ „скубена“ из коже закланог брава. Бч. [Кад људи купују вуну, избегавају скуботину, јер се боје да није од брава који је липсао од неке болести. Иначе скубу се слабе, неухрањене овце најчешће спролећа. За лење домаћине говори се „Деца̏ му зарутаве̏ла (иду неошишана), а о̏вце му оћелаве̏ле“.]

ску́рња ж / *бесовица* / *скучница*, окупљање паса око кучке за време парења. Бч.

скучи́ несвр. оглашава се када је нешто боли (о свињи, о псу), скичи; в. сквичи. Шт.

ску́чница ж окупљање паса око кучке која тражи парење. Бч.

сла́бине ж средишњи делови тела бравчета с обе стране кичме. Шт.

слазе́нка ж в. слезенка. Лв.

сла́ма ж суве стабљике жита после вршидбе, храна коју магарци једу. Шт.

сламоња́к м пеј. полутрула слама која се простире стоци Бч.

слани́на ж масно поткожно ткиво у телу свиње. Шт.

сланиња́во прид. с присуством сланине у себи (о месу). Бч.

слезе́нка ж дугуљаста жлезда за обнављање крви. Шт.

сле́шче несвр. тешко и убрзано дише од врућине (о стоци). Бч.

сли́на ж / *мрсољ* / *сомур* / *со̄муљ* / *цинка*, слуз која се излучује из носа. Шт, Цр.

слнчо́ше се свр. удари (га) сунце, убије га сунце (о коњу, кад дуго буде на сунцу). – „Удави́ло га сл̏нце, па слнчо́сал.“ ТД.

сло(ј)и се свр. в. слојани се. Рс.

слоја́ни се свр. стегне се, охлади се маснућа и хлађењем се претвори у лој (о овчијем печењу). Шт. [Важи и за свињску маснућу.]

слоја́њен, -а, -о толико расхлађен да се на површини стегла маснућа из запршке (о јелу). Бу.

сл̏пка ж / **сљ̏пка** грана (обично тања, у Зл већа). ТД.

слу́п м грана; в. сљп. Вл.

сљ̏п м в. сљ̏пка. Вл.

сљ̏пка ж већа грана дрвета. Зл.

Сме́да име смедесте (в.) овце. Пк.

смеде́ста прид. смеђе вуне (о овци). Бч.

смета́на ж масна скрама на површини расхлађеног млека. Шт.

смо́љава вуна ж умршена, збијена, нерашчешљана вуна. ЦГ.

сму́греста која је прљаво сиве боје руна (о овци). Бч.

сно́па ж мн. снопе каишеви сланине који се скидају са закланог брава ради топљења (иначе сланина се скида и у облику крпа, в. крпа[2]). ЦГ.

сого́рац м в. сугрк. Бш.

со́грк м в. согорац. Рц.

со́ја ж рачвасто дрво с вишестраном применом, најчешће као држач ражња с печивом (в.), расоха. Рс.

Со̏кол име коња. Шт.
со̏мур м слина која излази из носа. Бч, Цр.
сопетљи̏ца ж / *супетњица*, болест оваца, слинавка. Лз.
сопетљи̏чав, -а, -о слинав, оболео од слинавке; в. сопетљица. Лз.
со̏пуљ м в. слина. Цр.
со̏ра ж назив за белу овцу са црним пегама по губици. Кж.
спаре̏вљају се несвр. спарују се (о воловској запрези). ТД.
спарува̏ње с подешавање грла у запрези, ради складне вуче. ТД, ВЈ.
спару̏је се несвр. удружује се ради вуче (о говеду). Шт. [Обично се то чини кад једно домаћинство има само једно говедо, а треба начинити запрегу зарад неког посла – орања, вуче. Догађа се да домаћинство чува само једно говече, па се ради стварања запреге удружује са другим сличним домаћинством, које има говече приближне снаге.]
спа̏сило с јагње које се о Спасовдану коље као жртвено, в. цурцил (Завој).
спа̏стри свр. добро уљуди и уреди (о намирницама). – Си̏рење тра̏жи да се до̏бро спа̏стри, не̏че како̏даје. Бч.
спл̏стена вл̏на увртена умршена вуна, тешка за чешљање. Мр.
спра̏сна која има плод у стомаку (о свињи). Шт.
спрежни̏к м човек који туђе запрежно говече упреже са својим. Рајковић.
спре̏за несвр. склапа, спаја две нити (две преће). Шт, ВЈ.
спр̏жа ж талог на дну казана у коме се топи сланина; ситни чварци. Шт, Кж, Зл; али и: јело од чварака са додацима лука и зачина Шт.
спу̏лна прид. (су)ждребна (о магарици), магарица која носи пуле (в.). Лл.
ср̏к м навиљак (в.) (о сену). ВР.
ста̏до с скуп домаћих животиња (оваца, коза, говеди). Шт.
ста̏п м в. остьн. Рв.
ста̏ра коза̏ домаћа врста козе. Шт.
ста̏рка ж кокошка старија од 2 године. Бч; овца после 3. године. Цр.
ста̏ро си̏рење с одстајао сољени сир. Шт.
старунче̏ с најстарије јагње у једној години; в. супротно: прв(ен)че. Марковић.
старѣ̏ц м јарац после 3–4 године живота. ВЈ.
сте̏лна стеона, бременита (о крави). Шт.
сте̏ља ж дебела тканина од кострети која се ставља испод седла јахаћега грла. БП.
сте̏љава вл̏на ж / *стељана вуна*, вуна која је умршена и збијена, која се тешко чешља (супротно: власна). Ин.
сте̏љана ву̏на ж в. стељава ~. Мц.
сте̏ље с комад ограде, платно ограде, део ограде која настаје повезивањем стеља. – „Испле̏л сам ле̏су за сте̏ље.“ ТД.
сто̏г м / *камара*, гомила саденуте сламе. [У Бч постоји разлика која се јасно одржава: слама се дене у камаре, а сено у стогове. Уз то: камара може бити и у облику призме, а стог је увек у облику купе.] Шт.
сто̏г м / *сток* (ЦГ), гомила сена саденутог од неколико пластова. Шт.
сто̏жар м колац на средини гумна око кога се окреће вршаћа запрега (говеда или коњ) [Према томе, ту је јасно – *стожило* за стог, а *стожар* за гумно!] Бч, Цветановић.
стожари̏ште с в. стожар. Ор, Кн.

стожѐ[1] с дем. од стог. Бч.

стожѐ[2] с в. стожле. Зл.

сто́жер м в. стожар. Бч, Мж.

стожи́ло с / *стожар* / *стожер* / *стожиште*, усправно дрво око кога се дене стог. Шт. [У Бч стожило је увек за стог или лисник, а никако за гумно, јер је тамо увек – стожар.]

сто́жиште с в. стожило. Цветановић.

стожлѐ с / *стоже*, мањи стожер (у случају кад се дене мањи стог, или мањи лисник). Лз.

сто́ка ОН за домаће животиње. *Крупна* ~ говеда, коњи, магарци; *ситна* ~ овце, козе; ~ *за домазльк* стока одабрана за запат; ~ *за приплод* мушко бравче одабрано ради осемењавања; крупна марва, ситна марва – новије и књишко. Шт

сточа́р м општи назив за сељака који се бави узгојем стоке. Бч.

сто́чина ж зб. стока. Златковић.

сто́чица ж хип. од стока. Бч.

сто́чиште с пеј. од стока. Златковић.

сто́чјо гро́бје (Кн)**, сто́чно гро́бље** (КФ), **сто́чно гро́бљиште** место где се сахрањују мрцине. Шт.

стра́ч м кућица за пса, фиг. било каква кућица склепана од неког материјала. „Да и́ма човѐк стра́ч над гла́ву“ (да има какав-такав кров над главом) Бч.

страча́к м део колибе за смештај чобанина. Лз. [Мислимо да је то ипак: страчьк = дем. од страч, колибица.]

страшни́к м мн страшници́ клапна на оглаву наспрам коњског ока да се коњ не би плашио. Бр.

стрви́на ж леш ДЖ у распадању. Бч.

стр̀вка ж врста кокоши. Митровић.

стрелоу́шено у́во с знак на увету јагњета (одсече се са стране према средини, као да је уво „подврзано“); в. белег. ТД, Лл.

стре́ша с у́ши изр. в. стриже с уши. Златковић.

стри́г м стрижба оваца. Златковић.

стрижа́ч м онај ко шиша, стриже овце. Златковић.

стри́жба ж в. стрижење. Бч, Жл, Шт.

стриже́ несвр. маказама скида вуну са овце или кострети са козе. Шт

стриже́ с у́ши несвр. испољава страх, узнемиреност (о коњу). ТД, Кж.

стри́жење с / стрижба **1**. шишање ДЖ (оваца, коза) уопште. Шт; **2**. свечано, обредно шишање оваца уз мале почасти за пастира и неке обичаје. Бч. [Стрижба је и ритуално шишање принове, када се изводи систем обичаја у којима учествује и кум.]

стри́к м шишање оваца (< стриг). ЦГ.

строја́ч м штројач, обучена особа која кастрира животиње.

стро́па (косће) свр. изломи кости скелета заклане животиње чинећи их погодним за сушење и кување. Шт

струга́ ж сужени део обора где се стадо натерује на мужу. Шт.

стру́гне свр. јурне (о стоци која се поплаши и разбежи по пашњаку). Жл.

стру́њен, -а, -о оно што је од платна тканог од кострети, од козине: *струњена вреча* / *струњеник* или *струњеница вреча*, *струњена црга*, *струњени дисадзи*, *струњен покревьц*. ТД.

стру́чка ж белег на увету јагњета, настао паралелним зарезима (//) као листови на гранчици (< струка); в. белег. ТД.

сту́ка несвр. *сшуца* зауставља говеда (у запрези) узвиком: сту! ВР.

сту-у́ узв. за кретање уназад (о говеду). Шт.

сту́ца несвр. в. стука. Бч.

Су́ба име краве. Шт.

сувока́пљива ж прид. која је оскудне млечности (о овци) Бш.

сувока́пна прид. в. сувомлекаста. МР.

сувомле́каста прид. / *сувомлеђесша* / *сувокайна*, која је оскудне млечности (о овци, крави). Шт.

сувомле́ђеста прид. в. сувомлакаста. Ор.

су́гава која је пепељастог руна (о овци). Шт, ТД.

сугаре́ с закаснело младунче. Шт.

сугари́ца ж овца која је закаснила с јагњењем. БП.

суга́рно с окаснело (у млађењу) (о бравчету). Бч.

су́греб и мн. зб. сугре́бје трагови псећег гребања тла. Рајковић. [Постоји израз, да куче „врља сугре́би“. То чини у некој невољи, „кад га нека мука тера“. Верује се да су таква места опасна (заражена) и да ако се на њих нагази, као да се нагази на неку нечисту силу, од које може човек да се разболи.]

сугре́бје с мн. в. сугреб. – Не иди́ преко тој сугребје, це разболи́ш. Бч.

су́грица ж хип. „касно ојагњено женско јагње“. Рајковић; в. сугаре.

су́грк[1] чворић, петљица на прђи која настане од увртања нити Бч.

су́грк[2] м ларва која се развија испод коже говеда.

су́крв ж сукрвица. МР.

су́крвица ж / *сукрвичина*, крв коју оболело бравче избацује с лимфом из раница на устима. Шт.

сукрвичина ж в. сукрвица, сукрвчина; в. крвољиште[2]. Бч, Шт.

сукрвчина ж в. сукрвица. Цр.

сунтра́ч в в. сантрач. Вк.

супетњи́ца ж в. сопетњица. Сс.

супра́сна прид. ж спрасна (о свињи)

сури́ја ж скуп већег броја стоке, често разноврсне (оваца и коза). Ш; – „Сури́ја ћу́рке – и́дев куде́ дока́чев.“ Вл; веће стадо, буљук. Живковић; иметак у стоци. ШП.

сушени́ца ж / *шушеница*, вешалица меса за сушење (димљење), или већ осушена. Кж.

сушени́чи несвр. *шушеничи* од меса закланог брава сече месо правећи комаће погодно за сушење. Кж.

су́шено с свињско месо сушено на диму. Шт.

су́шина ж сувота. – „Кад по́чне ћи́ша, подведи́ о́вце у су́шину.“ Бч.

сѣка несвр. пујда пса на некога несвр. натугне, напујда, натера једног пса на другог, да се даве. објашњење је за свр.или на нешто. Мр.

сѣкне / **сасѣкне** свр. напујда, натутка. – Сѣкну ку́чето на ме́не, ко да сам му нешто́ кри́в. ТД.

сѣлп м грана с лишћем, коју стока брсти. Рс.

сѣмѣнлѣк м поткровље у плевњи за држање сена. Митровић.

сѣска несвр. подстиче животињу на борбу. Златковић.

сьска́ње с подстицање животиње, обично пса, на борбу. Златковић.
сѣ́т м в. осатѣ́к.

Т

та́бан м део ноге ДЖ којим се додирује тле, папак. Митровић.
танкопи́јеста која се лако музе, која има меко виме (о крави, кози). Шт.
та́пка несвр. оплођује патак патку (плован пловку). Кж. В. тьпка.
тара(н)чу́г м торба од јагњеће коже. Бч, Вл, Бш.
тарби́ца ж мала торба. Бч.
та́рлица ж дрвено седло „сас ра́сову за коња́“. ТД.
текме́ с мањи сандук који служи за мешење хлеба. Зл.
текневе́з м нека болест коња. Ин; коњска сипња. Митровић.
те́л м жица што се ставља у нос свињи да не рије. ЦГ.
теле́ с мн. те́лци / телети́ја / тели́шта младунче говеда. Шт, ТД.
теле́нце с хип. од теле. Бч.
тели́лка ж крава која се тели сваке године. Рајковић.
тели́ште с пеј. од теле Бч.
телишто́р м зб. свакојака телад. Рајковић.
телки́ја / **терки́ја** ж предњи део седла. ГТ.
телчо́р зб. телад. Шт.
ти́ква ж посуда у којој пастири носе воде за пиће. Кж.
тима́ри несвр. чеше, глади коња. Шт.
тирици́ја ж остатак на дну казана где се топи сланина, али и сваки други талог сличне врсте. [Тириција је и талог од прљавштине на дну суда где се прави сапун, и сл.]. Бч.
тиса́зи (?) плт. / *дисаси* / *бисази* / *бисаѕи* / *дисаѕи* (в.). ВР.
то́бек м лоптица сира, која се одвоји од масе од које се прави погача качкаваља, ради пробе. Ћирић.
то́в м делатност узгоја говеда. Шт.
това́га ж / *то̄јага*, штап (пастирски али и сваки други). Бч.
това́р м веће бреме сена које носи магарац (ретко). ТД.
това́че с / *то̄вашка*, мала тојага. Кж.
това́шка с / *то̄јашка*, мала тојага. Бч.
то́вен, -а, -о храњен ради продаје (о говеду). Шт.
тоја́га ж в. товага.
то́мбало с в. бьмбало. Бч.
то́пи се несвр. прелази у течно стање (о сланини која се на ватри кувањем претвара у маст). Шт.
топу́че с ускршњи кравајчић с јајетом у средини. Митровић. [Обично лепа награда за пастира о празнику.]
то́р м в. торина. ТД.
торба́љħа ж торбица за ношење мањих потрепштина (за овцама, на пут и сл.). Бч.

тори́на ж ђубриво из стаје у којој живе овце, као и оно на покретном станишту – трлу. Шт.

то́риште с место где је стадо одмарало и оставило торину (балегу). Кн.

тормаку́ља ж млада биволица. Митровић.

травни́к м крпељ; в. бобеж. Бч.

траво́љка ж травка (О Ђурђевдану: „Беру се травољке за венац…“, кити се ведро.). МР

траво́ше се свр. затрује се неком травом (о овци); в. крвљосала. КФ.

тра́жи несвр. манифестује полни нагон (о женки ДЖ). Шт; *~ би́ка* изр. за краву која испољава полни нагон. Шт.

тра́мпа ж размена животиња (у трговини). – „Тра́мпа бѣш за бѣш“ [Размена без икакве доплате.]. Бч.

трампљева́ње с / *трампење* / *трампа*, трговање разменом ДЖ (овца за овцу, овца за козу и сл., уз доплату или не).

трећа́к м јарац или ован у трећој години (прва маторина). Шт. [Исти назив има и трећи рој који се појави исте године.]

трећа́квица ж јединка ДР у трећој години. ЦГ.

три́це[1] ж мн. крмиво за стоку; зрнаста или брашнаста храна која се даје стоци заједно са сољу. Шт.

три́це[2] ж љуспице од зрна житарица, које се из брашна издвајају сејањем, и служе за сточна крмива или напој. Шт.

три́чњак м хлеб од трица за псе. Живковић.

тр̀ла ж **1.** кошара за смештај стада на пашњаку; **2**. станиште за стадо на пашњаку (са настрешницом, оградом, кошаром за овчара). Рв; в. трло.

трли́на ж место на пашњаку са кога је трло померено на друго место. ВК.

трли́ште с место где је било трло (в.). ВЈ.

трло́ с в. трљак, катун. ВЈ.

трља́к м / *обор* **1**. ограђен простор испред стаје у којем овце бораве преко дана; **2**. привремено овчарско станиште на пашњаку током лета. Шт.

трља́чиште с место на пашњаку где је била (покретна) трла. ТД.

трњи́неста ж прид. која је са ситним црним шарама (о овци). Рс.

трњи́ноша ж овца која има више ситних тамних пега по лицу (и име таквој овци). Ћирић.

троја́ни несвр. редовно ојагњи троје јагњади, плодна је па увек јагњи по троје. Шт. [Овца ретко кад омлади више од једног, а коза скоро редовно млади двоје, некад и троје.]

троја́ни свр. окози троје јаради. Шт.

тро́м(ав), -а, -о лењ (о говеду). Шт, ВЈ.

тома́к м в. тромав (о коњу). Ин.

тропата́ло с / *тропетало* лимено звоно са јачим звуком, шире при дну (тамо где се везује) него при отвореном делу, клопотарник. Бш, ГТ.

тропета́ло с в. тропатало. Кн.

тро́птина ж талог што остане на казану при топљењу сланине, спржа, в. тирицијa. Бр.

тр̀тица ж завршни део тела из кога израста реп. Шт.

тр̀тка ж в. тртица. Кж.

трто́ри се несвр. купа се у прашини (о кокоши). Жл.

трупи́на ж део тела заклане животиње без удова. Бш.

тугарљи́в, -а, -о голицав, осетљив на додир. – Тугарљи́ва кра́ва се те́шко музе́. Рајковић.

тугарљи́ва (овца) ж овца која мрда док доји јагње. Шт.

ту́ка несвр. нагони пса на некога; в. натука. Кж, ГТ, Кн.

тулба́к м / *ташишше* / *шћембе*, желудац код преживара. ВК.

тулбе́нче с марамица, копрена (в.). – Оста́вив га па пра́ев кола́чи. Вл.

тулумѝц м **1**. лимено звоно, клопотар(ник). Вј; **2**. тучак у звону. Бч; **3**. веће звоно које се веша крави о врат да се не би изгубила у паши. Рајковић.

тупа́ча ж шубара са тупим горњим делом, в. шиљћа. Бч.

ту́по (црево) с сами задњи крај дебелог црева.Зл.

ту́ра несвр. полаже стоци храну (у јасле). Шт.

ту́рма м велико стадо оваца у покрету. Ћирић.

ту́т(а)! узв за терање (одбијање) свиња. Шт, Кж.

ту́цало с в. буцало. Вк.

ту́цано си́рење с ситан, гњечен сир. Цр.

тѝка, тѝка, тѝк, тѝк узвик за мамљење пилади. ВР.

тѝкме́ње с припремање веја за дењење на лисник (в.). Лз.

тѝкми се несвр. сакупља се у нарамак (о шуми за лисник). Шт. [Кад се шума тѝкми за лисник, свака се вој(к)а ломљењем гранчица подешава на такав нарамак који треба да добро легне у лисник (в.).]

тѝнко црево́ с црево које је ближе желуцу. Шт.

тѝнкопи́јава ж прид. музна ДЖ са танким млазем млека. ВЈ.

тѝпка несвр. / *шайка*, оплођује (плован пловку). Бч.

Ћ

ћа́ја м *ћеаја*, главни пастир на бачији.

ћа́р м добит од стоке (у продаји). Цветановић.

ћаре́ње с продаја с редовним добитком. – „Тај не прода́ва сто́ку без ћаре́ње.“ Бч. [Постоји уверење да кад своју стоку продајеш испод цене, кад је са̂м потцењујеш, онда је вређаш и нећеш имати среће у стоци. Због тога је продаја прилика да те стока награди, а да се радујеш што чуваш. Такође, кад се продаје, „сто́ка се прода́ва с ала́л“, да и онај ко је надаље чува буде срећан, а не да је продајеш и да жалиш, још горе да је кудиш.]

ћеа́ја м в. ћаја. Кж, ШП.

ћеја́ м в. ћаја. – (Како знате где да терате овце?) Наре́ди ни ћеја́. ТД.

ћеси́м м закуп одређеног броја оваца чије млеко током музне сезоне припада закупцу [Даде́мо о́вце у бачи́ју, а све млеко́ откýпи не́ћи трго́вац пот ћеси́м, кат склопимо ýговор сас ње́га, даде́ ни неку парý, па ни по́сле на кра́ј куде Свети-Илѝју испла́ти целокýпно млеко́, од млеко́то ба́ч пра́ји си́рење тој на бачи́ју, па га по́сле прера́ђује у качкава́љ, и преда́ва на га́зду. Ћирић.]

ћети́ несвр. лаје (о ловачком псу), кевће. Бч.

ћеће́че несвр. мекеће (коза) за јаретом. ТД.

ћи́вка несвр. в. кивка, кевће. Бч.
ћи́лав мужјак с једним тестисом (о вепру). Шт.
ћи́салник м в. ћиселник.
ћи́селник м млеко које укисне без сирила. Шт. [На бачији ћиселник се прави тако што се у буренцету потквасн топло млеко, па кад ускисне, само се додаје или загрејано или тек помузено млеко. Кисељење и употреба теку докле има млека на бачији, а буренце је згодније од другог суда јер са лако затвара, а текућина се точи на доњем отвору (на чепу или на шајтову). Има густину и укус јогурта.]
ћи́село с које је укисло уз помоћ сирила (о млеку). Шт.
Ћитоша ж име овци са праменом вуне преко чела, в. Буча. ТД.
ћо́вка несвр. ћуруличе (о ћурки). Рајковић.
ћовка́ње с оглашавање ћурке, ћуруликање, пућпурикање. Рајковић.
ћо́па несвр. / *криви*, храмље (о коњу, али и о другим животињама, па и о човеку). ТД.
ћо́пка ж. нарамак осушене шуме за лисник, веја. Сс.
ћосе̏н м ован. – „Убав ћосен штета што мора да се закоље.“ Митровић.
ћу́к(ш)! Узвик за терање магарца. Бш.
ћук-ћу́к узвик којим се вабе кокоши. Марковић.
ћула́вка ж плетена зимска капа за пастира. Рд.
ћулумајес, -ста, -сто јединка живине са ћубом на глави (о петлу, кокошки). Митровић.
ћулума́јка ж ћубаста кокош. Митровић.
ћу́мка ж в. ђумка. ГТ.
ћу́пина ж суд који служи за машћење пређе. Вк.
ћура́н м / *ћујан*. Шт.
ћу́рка ж в. пујка. Шт.
ћурли́ка несвр. / *ћурулика* / *ћуруличе*, оглашава се ћуруликањем (о ћурки). Шт.
ћурлу́ / *ћурулу́*, ономатопеја ћурликања – гласања ћурке. Шт.
ћурули́ка в. ћурлика. Рајковић.
ћурули́че несвр. в. ћурулика. Кж.
ћурче́ с младунче ћурке. Шт.
ћу́с! узвик којим се одбија напад овна. Марковић.
ћуселе́ с уштављена и обојена говеђа кожа. Рајковић.
ћу́сило с фиг. ован (глупак). Марковић.
ћу́ш узвик за терање магарца. ТД.
ћу́шка несвр. / *чушка*, чепрка ногама по тлу (о живини). Пк.

У

уа́ми свр. стави ам на врат (о коњу). ТД.
ува́рди свр. сачува (од нечега). – „О́вце тре́ба да ува́рдиш да ти не уте́кну ра́но на овна́, па да ти се ја́гње зи́ми.“ Марковић.
увија́чи м мн. комади коже којим се увијају ноге за ходање кроз снег или по киши. Мц; в. завијачи, кожине.
уви́јен прид. / *учукан* / *ӣочисӣен*, кастрирани во, коњ. Шт.

увла́чена ж в. влачена (о вуни). ТД.

удари́ла ју усо́вчина изр. за обољење од усова. Шт.

у̏дроб м целокупна изнутрица брава. Бш.

узајна́ти се свр. заинати се (и неће да крене – о запрежној стоци, о коњу или магарцу).

узда́ ж каиш у систему коњске опреме, узда, поводац. Шт, Жл.

уѕве́ри се свр. уплаши се (о стоци). ТД.

у̏seб м назеб. Зл.

ујало́вен мужјак учињен бесплодним ДЖ (увијањем, чукањем, штројењем); в. забькне се. Бч.

ују́не свр. / *ујаше* / *ујаши*, попне се на коња. Шт.

ују́ше свр. В. ујане. ТД.

ују́ши свр. в. ујане. Бч.

у̏кваса ж маја са кисело млеко. Сс.

укро́те се свр. распасу се (о овцама). ТД.

улави́ца ж овца која се на паши издваја из стада. Кн.

ула́вка ж в. улавица. Кн.

ула́м м бешика код овна; в. мејур. Мр.

ула́р м / *јулар*, оглав, скуп опреме од каишева за вођење говеда. Мж.

у̏љ м креста у петла. Бр. Израслина на петловој глави, [„Гре́бен је кот петла́ на гла́ву одозго́ре, а у̏љ одозго́ле.“ Ћирић.]

уљу̏ден, -а, -о који је спремљен за печење или другу прераду (о свињи или неком другом браву). Шт.

уљу̏ди свр. в. људи, уљуден. Бш.

у̏мит м брезова или грабова метла за чишћење трљака (в.). Бч.

умрте́ се свр. в. умрте се. ТД.

умрте́ се свр. / *умрк̄те се* / *замрте се* смире се (о овцама), збију се у групу. Бч.

умурда́ри свр. Опогани месо кад при клању бравчета пробуши црево. Бч.

у̏прега ж спрезање говеда, стварање запреге (в.) за вучу под истим јармом. Кн.

упре́гне свр. утера у јарам (о говеду). Шт.

упре́за несвр. преже запрегу у јарам. – „Упрегни́ гове́ду па те́рај жи́то у водени́цу.“ Бч.

упре́sa несвр. преже запрегу у јарам. Бр.

упри́ђа се несвр. упреда се, спреда се па упреда (увртује) двострука пређа (пређа од две жице). Рц.

упу́та ж в. опута. – „Упу́та од сви́њску ко́жу, исече́мо тѣнко ко врца́ и с тој оплете́мо опьнь ка́около, с тој ги и кр̏пимо кад се ице́пе – ту́римо зало́гу спо́ља па окр̏пимо.“ Зл.

ура́њена, -а, -о ухрањен (о свињи). Шт.

у̏рда ж секундарни сир добијен кувањем сурутке. ЦГ. В. вурда; отпаци сира. Митровић.

у-сампа́с непром. начин кретања и испаше стада, кад је без контроле пастира, него иде по своме нахођењу. Бч, ТД; изр. за овце изван контроле пастира, када свака оде на своју страну. Шт.

усампа́си се свр. **1**. навикне да се понаша својевољно, без контроле (о стаду). Бч.

усо́в м болест вимена. Шт.

усови́та субо́та ж празник који се поштује да музну стоку не напада усов (сточарски празник) Зл.

успа́љено ђу́бре с балега измешана са мокром простирком изринута из штале у фази врења (која се још пуши). Цр.

устобо́љ м болест устију код брава који пасу (о овци најчешће). Сс.

устреми́ло ју у ви́ме изр. за запаљење вимена. Шт.

устри́чина ж болест која напада овце. Шт. [Устришчина = када се овца устриса, дрхти.]

утипа́ви се свр. згрудва се (о вуни) или се мека вунена тканина (или плетиво) почне претварати у неразмрсиве громуљице вуне (претвара се у типе, уђеба се). Ћирић.

ути́рка ж в. пачавра. Бч.

у́трина ж место на којем овце пасу. Шт. [У Бч утрина је пашњак у државној својини, за разлику од имања које има газду, које је себиско (сајбиско < сахибијско?).]

учу́бри (уши) свр. подигне и укрути уши [< ушчубри?], нађули се (о коњу). ВК.

учу́кан прид. ‘увијен’, такође у значењу *ушко̄пен* који је кастриран (о јарцу). Шт; ујаловљен (о овну). Шт.

уша́љка ж овца са обореним ушима. Рц.

уша́нка ж врста шубаре са страницама које покривају уши (тај део може да се поузврати и веже с темене стране главе). Бч.

уша́нчица ж мала шубара ушанка, за дете. Рајковић.

ушко́пен прид. ујаловљен (о овну). Лв.

уштр̀кља се свр. разобада се, растрчи се бежећи од обади (о говечету). Рајковић.

уштро́јен м прид. кастриран (о вепру). Рајковић. [Са значењем „учинити што на телу животиње да постане неплодна“ познати су термини: *уштро̄јен, учукан, увијен, ујаловен, по̄чисто̄ен*. (У)штројен у већини места важи за поступак кад се резањем одбаце тестиси животиње (вепар).]

Ф

фа́ша ж в. ваша. Вл, ГТ.

фи́шти несвр. вришти (о коњу). ГТ.

фусли́ке мн. кратке чарапе, назувци. Бш.

Ц

цве́т м буђа поврх сира. – „Зауда́ра на цве́т; Од вр̀ мери́ше (сир) на цве́т.“ Зл.

цве́та ж једнобојна кобила с белом пегом на челу. Шт.

Цве́та име кобиле, или краве, с белом пегом на челу. Шт.

цве́тко м једнобојан коњ или магарац с белом пегом на челу. Шт.

Цве́тко име коња, в. Цвета. Шт, Бч.

Цве́тко име коња или магарца. Шт.

цве̏тоша ж **1**. црна овца са праменом беле вуне на челу; **2**. црна овца са белом пегом на губици или челу. Шт.

цви̏к м течност која исцури кад се из куване сурутке добија вурда. Шт, ТД.

цви̏кољак м измет од било које живине. Кж.

цвили̏ несвр. начин на који се оглашава пас кад му нешто не прија па „жално квичи“. ВЈ.

цвр̏к м један млаз млека који излази стезањем сисе.

цвр̏кне свр. штрцне млаз млека. – „Пресуши̏ле о̏вце, па по ма̏лко цвр̏кнемо ју̏тром.“ ТД.

цева̏ра ж / *цеварка*, део свињске ноге ниже колена (о месу с коском). Лл.

цева̏рка ж в. цевара. Вл, Бш.

це̏даљка ж цедиљка за млеко. Вк.

цеда̏ч м цедиљка за млеко. ВК.

це̏ди несвр. издваја сурутку из подсиреног млека, ради добијања сира. Кж.

цеди̏лка ж **1**. в. цедник. ТД. [Има и објашњења да је цедник за млеко, а цедилка за сир, па би се могло разумети и тако да је цедилка у ствари цедило (ретко платно у које се сипа млади сир и окачи негде да се цеди сурутка).]; **2**. врста торбе од лаког ретког платна у коју се сипа млад сир да се из ње исцеди сурутка – *цедилка сирењарка*; **3**. торба уопште. [У Бч то је платнена торба, торбица, а постоји *цедилце* – торбичка; док је *цедило* јаче платно с траковима у којем се на леђима носи неки терет (од грања, стручја неке биљке, до тикве и сл.). – „Уврза̏л се у цеди̏ло и о̏тиде нис пу̏т.“]

цеди̏ло с торбица (врећица) од ретког платна у коју се ставља млади сир да се из њега исцеди сурутка. Дескр. *цедило за сирење*. Шт; в. цедилка.

цеди̏ло с тра̏кови с комад јачег платна чији су паралелни углови повезани с јачим плетеним ужетима (тракови) ради ношења неког терета на леђима. Бч.

це̏дник м **1**. метална цедиљка у облику левка са рупицама при дну ради цеђења млека после муже, **2**. ретко платно које служи као цедиљка. Шт; – „Оста̏ла др̏доњка (брабонка) на це̏дник.“ Кж.

целова̏р м / *целоглт̄* / *кукљьц*, чорбасто јело од целих листова самониклог јестивог биља (скрипьц, пуцкало, лобода, штир, коприва), које, разуме се, може бити и сецкано, са додатком меса, размућеног јајета. Најомиљенији је целовар кад „у њега има ливадћи ћисельц“ (због киселости). Спрема се у сезони кад се могу наћи зелени листови ових биљака. Шаљиво се назива и: целоглт или кукљьц, зато што се не мора много жвакати, већ се само гута. Глигоријевић.

целогл̏т м в. целовар.

ци̏вка ж слина која тече назеблом бравчету из носа. ТД. В. пушта цивће.

цивко̏љ м в. цивка. ВЈ.

цига̏ја ж раса оваца.

цигȍја ж в. цигаја. Рајковић.

ци̏кне свр. прокисне (о млеку, мада се може односити и на вино. – „Цикна̏ло ви̏но“ = вино које је добило јаку киселост)

цинга̏ра ж клепетуша. Рајковић.

цингару̏ша ж крава која носи цингару (звоно). Рајковић.

ци̏нка ж в. цивка. Бч.

ци̏пулка ж бела овца која има црне ноге око папака. Зл.

црве̏ни ве̏тар м болест свиња. ВК.

цревȍ с дугуљасти пробавни орган у унутрашњости брава, чешће у мн. – црева, као систем пробавног органа у унутрашњости брава, састављен од танких ц. и дебелих ц. Бч.

цре̏пња ж земљана посуда у којој се пече хлеб на огњишту, црепуља. Кж, Бч.

црепња̏рка ж крпа којом се брише црепуља, пачавра. ВК.

црк(л)о̏тина ж **1**. цркотина, леш ДЖ; **2**. Изнемогло бравче које је пред угинућем, пред цркавањем. ТД.

цр̏кне свр. напрасно угине (о говеду). Шт; – Цр̏кла му овца̏ од неку тра̏ву о̏трувну. Бч;

цр̏ни дроб м већа жлезда која ствара сок за растварање масноће, јетра; црна џигерица. Шт.

Црни̏ца ж в. овца. Рс.

Цр̏нка ж име црне овце. ТД.

Црнову̏нци мн. / *Црнору̏нци*, сточари номади који су некад сточарили у источној Србији. Гајили су неку сорту црних оваца.

црноо̏ка која је белог руна а црних очију (о овци). Шт.

црноо̏каста прид. *црноо̏ђеста* в. црноока. Ор.

црноо̏ђеста прид. в. црноокаста. Ор.

Црнору̏нци в. Црновунци.

цррр, тьк, тьк, тьк узвик да се смами пилад ради храњења. Кж.

цррр, цьк, цьк узвук за мамљење пилића. ТД.

цу̏ку, цу̏ку! узвик за дозивање пилади. Жл.

цу̏п, цу̏п! Узвик за терање магараца. ЦГ.

цу̏рик! / *цурук*, узвик коњу да се повуче уназад. Шт, Кж.

цу̏рук в. цурик. Лв.

цурукњува̏ње с натеривање запреге да пође мало уназад. Рајковић.

Ч

ча̏ва ж назив за белу овцу с црном шаром на челу. Лл.

чаву̏рина ж кост лобање ДЖ, лобања. Бч.

ча̏гоље зб. дрвенасти део гране, који остане кад са њега стока обрсти лишће. – „Чагоље је дебелиште“ (код дрвећа). Зл.

чакара̏с, -та, -то / *чакарес*, разрок (о говеду). Шт.

чакаре̏с, -та, -то в. чакарас. Ин.

чамаљу̏га ж **1**. чворуга, задебљање на дрвету; **2.** пастирски штап са задебљањем на доњем делу. Бч.

чамбу̏ра ж дрвени суд у којем се носи вода; в. бьквица. ВК.

ча̏мпара ж метални део на узди, испод браде коња. БП.

чампра̏г м в. чампара. Лл.

чаму̏га ж пастирски штап, тојага. МР; чворовата тојага. Вл.

чаму̏шка ж мања тојага; в. чамуга. Марковић.

ча̏па м крупан пас. Митровић.

ча́пањак м в. чапоњак. Ор.
ча́паста ж са црним ногама (о овци). БП.
ча́поњак м / *чапањак*, део ноге којим се додирује тле (о свињи, говеду). Шт.
ча́поњка ж в. чапоњак. Рв.
ча́поњке ж мн. пар папака на нози свиње. ЦГ.
ча́поњчице ж мн. пар горњих, неразвијених папака. В. папоњке. ЦГ.
чарал́ук м батина, тојага. Марковић.
чара́па ж / *черапа* / *чорапа,* чарапа (пастири су носили чарапе искључиво плетене од вунене пређе). ТД.
ча́рапес, -та, -то који је с белим ногама (о коњу) Шт.
чара́пци мн. чарапе. Бр.
ча́шица ж зглобни део кости брава. ГТ.
чашу́рбина ж оглодана лобања бравчета (о печењу). Лз, Пк.
чашури́на ж в. чашурбина. Ор.
чва́рак м мн. чва́рци / *чварка*, остатак топљене сланине. БП.
чва́рка ж в. чварак. ГТ, ШП.
чварѝк мн. чварцѝ в. чварак. Бч, Кж
чека́рче с мало звонце за коња, прапорац. ТД.
чељáта, -о коза (или бравче уопште) која не слуша пастира него иде својевољно и чини неку штету. ТД.
чељуби́не мн. оглодане кости вилице брава. Цр.
че́љус м кост вилице ДЖ, в. чељуска. Мж
чељу́ска ж / *чељушка* чељуст ДЖ (кост вилице, с месом на себи). Бч.
чељусти́на ж в. чељуска. ЦГ.
чељу́шка ж в. чељуска. ТД, Ор, Мц.
чемба́к м в. чкембак**.** Цветановић.
чепе́ја (?) прид. овца с кратким ушима. ВЈ.
чепр̀ља несвр. ришка ноктима (о кокошки). Зл.
чепр̀шка несвр. в. чепрља. ГТ.
чере́к ж једна половина (предња или задња) половине заклане животиње, четвртина закланог бравчета. Шт, Цр.
черогле́десто прид. које разроко гледа (о бравчету). ВК.
четве́рка ж **1**. дуплирана запрега ради вуче тешког терета на узбрдном путу. Бч; **2**. покретни продужетак руде ради формирања удвојене запреге. Шљивовик; в. отенцало.
чеша́ло с алатка којом се говече тимари. Шт.
че́шља 1. несвр. размицањем одваја праменове вуне, чистећи их истовремено од труња, траве и друге прљавштине. Шт; **2**. тимари говеда чешалом. ТД, Мр.
че́шљана прид. која је гребенањем и чешљањем припремљена за предење (о вуни). Шт. [Вуна се најпре ручно рашчешља на праменове, при чему се очисти од сваке прљавштине и труња, а онда гребена гребен(ц)има. Тако се ваде ваденице за „у својак“. Може се вуна и дрндати, у вуновлачарама (код дрндара), када се влачи и увија у кудељке.]
чибу́к м овално буре у којем пастир доноси воде на бачију; в. бьквица. Лв.
чи́в м мера за пар (о опанцима). – На́јдебела ко́жа је од грби́ну, ал само за неколко чи́вта опьнци, а оно́ј дру́го је тьнко. Бч.

чивта́ра несвр. удара задњим ногама (о коњу). ТД.
чивта́рка м овца која се ногама брани кад је туђе јагње побрцкује (в.). Вк.
Чи́жма ж бела овца са црним ногама. Вј.
Чижма́нка ж име беле козе (и овце) са црним ногама. ТД.
чижма́ша ж / *чизмаша*, назив за белу овцу са црним ногама. Бр.
чи́жмоша ж в. чижмаша. Ор.
чизма́нка в. Чижманка. Бч.
чи́зместа прид. в. чизмаша. Лл.
чи́змоша ж в. чижмоша. Ст.
чиља́то с љуто говедо, које вуче „на своју страну“. ТД.
чимбу́лка ж овца са белим цветом на челу (таква овца зове се Булица). Зл.
чимири́чава прид. која слабо једе и не може да се ухрани (о свињи). ВЈ.
чи́ни несвр. боји прећу (најчешће природним бојама: карабоја – од јасенове коре; рујева – од руја, итд.). Шт, Кж.
чини́лка ж машћевина у којој се нешто боји (чини), вода и боја, вода и неки природни састојак који отпушта боју. Шт
чиноштѐта ж штеточина, коза која чини штете у паши. Марковић.
чиноштѐтник м коза која чини штете (која прегризе воћку, погази усев и сл.). Лв.
чип(к)а́ ж **1**. овца с кратким сисама; **2**. коза са кратким сисама. Шт.
чи́пава прид. овца с кратким сисама. ВЈ.
чипу́љка ж овца са кратким сисама. Вк.
чира́к м помоћник пастира, слушче на испаши (на бачији). Рв.
чи́салница ж / **чи́шалница** мера од три жице (три нити) пређе смотане на мотовилу дужине 1 метра. Кж.
чи́шалница ж в. чисалница. Бч.
чкемба́к м пеј. шкембе, желудац. Цветановић.
чоба́нин м овчар, онај који чува стадо на пашњаку. Бш.
чоба́нка ж пастирица. Бч.
чоба́нче с дечак који чува овце. Бш.
чова́ња ж празна чврста кора тикве рубованке (служи као посуда да се њоме захвата зрнаста храна и даје стоци). Бч.
човрда́ло с батина (за одбрану од паса). Марковић. [У Бч није познато човрдало, али постоји (да те) *зачавра́ди* (удари нечим по глави).]
чого́љи несвр. ногама разрива тле тражећи хране (о живини). ЦГ.
чомр̀зга ж неко задебљање на удовима животиње (на зглобовима); на дрвету (пастирском штапу). Бч.
чопе́ркује се несвр. истиче се надметањем (о петлу кад сиђе са кокошке). Мр.
чо́пор м колектив свиња. Кж, ВК.
чора́па ж мн. чора́пе чарапе. ТД.
чора́пок м мн. чора́пци. Бр
чорба́р м поодрасло пиле с мало меса (колико за једну чорбу). Митровић.
чу́бри (уши) несвр. ћули уши, костреши се, плаши се (о овци, псу, коњу). Бч.
чуд(љ)и́в прид. који се збуњује, који се страши, плаши (о коњу). Бр.
чу́кан м / *учукан*, који је ујаловљен чукањем (бик или ован) [То је поступак да се кастрирање изводи прекидањем јајовода, односно елиминисањем тестиса, без вађења]. ТД.

чуканѝк м постан сир, сличан вурди, добијен из млека из кога је издвојено масло. Рајковић.

чу̏кља несвр. креше (шуму за лисник). Вл.

чукутѝна ж чекиње, свињска длака. Бш.

чу̏л(к)а ж овца с кратким или оштећеним ушима. ТД, Шт.

чулума̀нка ж ћубаста кокошка. Јевтић.

чулума̀ста (кокошка) ћубаста кокош. Шт.

чу̏љ, -а, -о без уха, или са оштећеним ухом Бч

чу̏ља назив (може и име) говеда са кратким или оштећеним уветом; Чуља име таквом говеду. Шт.

чу̏љи у̏ши несвр. понашање овце кад се унезвери. Бч.

чу̏љка ж / *чуљ̏ћа*, овца са кратким ушима. Шт.

чумбу̏лка ж цвет беле вуне на челу црноруне овце. Зл.

чупа̀ча ж в. шубара. Ћирић.

чу̏пка ж овца са малим и слабим (закржљалим) роговима (према: шутка, в.). ТД.

чу̏рило с део бучке, којим се бућка млеко. Бр, МР.

чурѝљћа ж предњи део главе свиње којим пасе. Шт.

чу̏рка ж в. чуркало. Рв.

чу̏ркало с / *бучкало*, млатилица у облику дужег штапа на чијем је доњем крају крст од кратких летвица, која се провлачи кроз млеко у бучки и тако (млаћењем) избацује масло на површину Бч.

чучуља̀га ж капа в. чучуљајка. Марковић.

чучуља̀јка[2] ж шиљаста шубара, астраган (в.). Марковић.

чучуља̀јћа[1] ж примитивна колиба (у пољу) у облику купе покривена сламом или кукурузовином. Рајковић.

чу̏шка несвр. ногама разрева тле тражећи храну (о кокошки); в. ћушка. Шт, Жл.

Ц

цавга̀рче с кученце (које ситно кевче, или цавгори). Стојановић.

ца̀вгори несвр. / *цевгори*, лено лаје (о псу). Цветановић.

цамба̀с м трговац који се бави препродајом стоке. Рајковић.

цамбасу̏је несвр. купује и препродаје стоку. – „Сре̏тен Ша̀рко ви̏ше је воле̏л да цамбасу̏је него да чу̏ва (стоку).“ Бч.

цвѝкољак м редак измет живине. Рајковић.

цго̀баво прид. врло мршаво (бравче, код кога су кости наглашеније у односу на месо). Цр.

цевга̀р м мали псић који својим лајањем само најављује посетиоца. Ћирић.

це̏вгори несвр. ситно лаје (о псу). Бч; в. чевкори.

це̏вкори несвр. кевће с времена на време (о псу). Кж; лајуцка. Рајковић.

целудѝца ж желудац (бубац) код живине. Марковић.

целу̏тка м в. целудица. Марковић.

цѝвга несвр. кевће (о псу). ВР.

цигѐрица ж / *цићѐрица*, плућа и јетра бравчета. В. дроб.

џиге́рке ж мн. **1**. јело од куваних или пржених џигерица; **2**. (џигерка) један комад упржене џигерице из такквог јела. Вк.

џиђе́рица ж в. џигерица.

џили́тка ж пастирска тојага с гуџом (в.) на крају (служи за џилиткање), Стојановић. [Нама је познато и другачије објашњење, да је то: штап, тојага, или тојашка која се педа (премеће) и да ту није битна нити потребна гуџа, која би иначе сметала џилиткању.]

џилитка́ње с в. џипање. Стојановић.

џипа́ње тојађе пастирска игра, састоји се у бацању тојага и бројању колико ће се пута џипнути (одскочити од земље). Бр.

џи́пка несвр. скаче утрупице, поскакује (о јагњету). Бч.

џипка́ње с в. џупање. Ћирић.

џо́лка ж / *свињка* / *швињка*, пастирска игра штаповима закривљеним на једној страни, којима се гура плочица (дашчица, каменче) у рупу (слично модерном хокеју). Та плочица је свињка, по чему се негде и цела игра тако зове. Кж.

џуке́ла ж / *џуђела* пеј. назив за пса. Кж.

џурџи́л м / *ђурђил*, јагње које се као жртвовано коље о Ђурђевдану, в. спасило. Шт.

џуће́ла ж в. џукела. Бч.

Ш

ша́п м болест на папцима код оваца или говеда. Шт.

шапљи́в прид. оболео од шапа (о папкарима). Андоновић.

ша́ра ж бела овца или крава са црним шарама по телу, и име таквом грлу Шт, ВЈ.

ша́ргава прид. шарена (о белој овци са црним тачкама по брњици и ногама). Ст.

ша́рица ж в. шара. Рс.

ша́ричка ж хип. в. шарица. Бч.

Ша́рко ж име вола. Кж.

ша́тка ж пловка, шотка. ВЈ, Цветановић.

ша́тор м мужјак шотке. ВК.

ша́че с пловче. ВК.

ша́ша ж в. тала. Митровић.

шваљ̀ак м / *швољак* / *швољ̀ац* **1**. смотуљак прамена вуне; **2**. остатк неразбијеног брашна у качамаку. Кж. Бч.

шви́ка несвр. звижди (свирка) устима. Лз.

шви́њка ж в. џолка.

швољ̀ак м в**.** шваљак Жл.

швољ̀ац м в. шваљак. – „Вуна на швољци“. Ор.

шеверњи́чав, -а, -о вртоглав. ТД.

шендре́нка ж „јело од прженог пиринча стављеног у обарену кесу овчијег сиришта“ и тако запеченог. Бч, Рајковић.

ше́ни несвр. стоји на задњим ногама кад се радује пред неким (о псу), очекујући нешто. Марковић.

шепу́ри се несвр. гизди се ширењем перја, кокори се (о ћурану). Кж.

ше́рби се несвр. иде мало накренуто, накострешено (о коњу). Кж

шерде́нка ж овчије сириште. ВЈ, КФ. [Као орган тела јагњета које сиса, кеса у којој се формирају зрнца сириште, која се, кад се јагње закоље, могу испрати заједно с том кесом, сушити и онда стуцати, па се том масом потом сири млеко.]

ши́! узв. којим се говедо тера у јарам. Шт.

шиби́нка м прутић којим се терају овце. ВК.

ши́ја ж део живинског тела између главе и трупа, в. врат. Шт; у ТД *шија* је одозго а *гуша* одоздо.

ши́ле с (уз број *шилеѿа*) / *шиље*, бравче на прелазу из прве у другу годину. Шт.

шиљава́рка шубара ж / *шиљ̑ћа*, шубара са купастим врхом. ТД.

шиља́рка ж в. шубара; в. шиљаварка. ВР.

шиља́ча ж „живахна овца која свуда стигне прва“. Рајковић.

шиље́ с в. шиљеже. Зл.

шиље́г м мн. шиљези, зб шиљежина, бравче на прелазу из прве у другу годину. Бр, Лв.

шиље́ж м мн. шиљази в. шиљеже. КФ.

шиљеже́ с / *шљеже*, мн. шиљешци́ (Кн) бравче (овца или коза) на прелазу из прве у другу годину Бч; шиље́же. Зл.

ши́љ̑ћа[1] ж колибица за пастира у оквиру трла. Шт. [Конструкција од збодених мотки (негде се каже: у главу, негде на капруљ), и неког оплета (павит), која се потом обложи сламом, грањем или папрађу. На пашњаку, ако је пространија, може служити да се ту затвара стока за време летњих врућина или непогода.]

ши́љ̑ћа[2] ж врста шубаре од јагњеће коже, са купастим врхом. Бч.

шини́к м / *бучуг*, дрвени суд од савијене букове даске и дна, за ношење зрнастих плодова, али служи и да се у њега стави крма (трице, јарма) за стоку. Жл.

шипа́рац м млади вепар, вепрић. Рајковић.

шипаре́ с прасе од шест месеци. Цр.

шипари́ца ж женско прасе шипаре (в.). Цр.

ши́шка ж сорта свиња са изразито шиљастом њушком. ТД.

шкембе́ с желудац код преживара. ДЖ, Митровић.

шко́пен прид. ушкопљен (о вепру). Бш.

шља́нак м зглоб којим се папак везује за потколеницу животиње. Лл.

шље́г м мн. шљегови, в. шиљеже. ВК.

шљега́р м збирно шиљежад, бравчад од године дана, која није помешана са стадом, него пасе засебно. – Шљега́р и́скара на сава́т. ТД.

шљеже́ с зб. *шљежеѿина* в. шиљеже. ТД.

шљежи́на ж колектив брава поткрај године, остављен за приплод, који се чува одвојено од осталог стада. Бч; јагњад до једне године. – „Нека́д сме́шају јалови́ну и шљежи́ну.“ ТД.

шота́н м в. шотар.

шота́р м / *шоѿан*, мужјак патке.

шо́тка ж пловка, патка. Шљивовик.

шта́вена ж прид. која је посебним поступком припремљена за кројење и шивење (о кожи). Шт.

шта́ла ж / *јьр*, просторија у којој се чувају говеда. Шт.

штетни́к м коза или овца која чини штету. Шт, ТД.

штѝволи несвр. чупка, пасе траву. – „Кад се зала̀ди, пу̏шти кра̀ве, нека штѝволе око колѝбу колко ѝма.“ Марковић.

штѝм м вуна која гребенањем остане за грубље предиво. Шт, ТД.

штѝмава прид. збијена, умршена (о вуни); в. штим. Вк.

штѝрка ж крава или нека друга ДЖ која не може бити оплођена. Шт. [За разлику од јаловице, која дотичне године остане јалова, штирка је трајно неспособна за оплодњу.]

штра̀нга ж / *штрањга*, поводац којим се говече веже за рогове. Шт.

штра̀ња ж в. штранка. ВЈ.

штра̀пка ж траг животињске ноге у меканом тлу, снегу, блату. Цветановић.

штр̏б, -а̀, -о̀ безуб (обично о говеду) [кад изгуби зубе од старости, или кад сломи зуб] Бч.

штрбѝца ж врло стара овца. Рв.

штре̏ца несвр. оплођује мачак мачку. Рајковић.

штреца̀ње с оплодња мачака. Бч.

штр̏кља се несвр. обада се (о говеду). Шт.

штркља̀вица ж јурњава наобаданих говеда, штркљање, штрколь (в.). Рд.

штркља̀ње с в. штркљавица. Бч.

штр̏кљица ж оса од које стока бежи као суманута (штркља се), обад. Рајковић.

штрко̀ль м в. штркљавица.Бч.

штро̀вен, -а, -о прид. ушкопљен (о вепру, свињи). Цр.

штровљева̀ч м в. штројач. Зл.

штроја̀ч м радник који кастрира мушке јединке ДЖ (и у случајевима кад се изводи увијањем или чукањем). Шт.

штро̀јен, -а, -о / *скопен*, кастриран (о вепру). Шт.

шту̏л м мн. штулови задњи део коњских потковица, савијених на горе. Вк.

шћембе̏ с део тела у којем се вари храна, желудац код преживара. Шт.

шу̏бара ж капа од овчије коже (*шиљћа, тупача, ушанка*), „Сливовча̀њи [Лужница] су носѝли неострѝжене шу̏баре ко Вла̀си, зва̀ли су ји тупа̀че“. Ћирић.

шубе̏т м стање узнемирености ДЖ (од страха, или од осећаја неке опасности). – „Ва̀та га шубе̏т, шубе̏ти се“. Бч.

шубе̏ти се несвр. костреши се, припрема се за напад (о овну), вата га шубет. Бч.

шу̏га ж кожна болест, која код овце узрокује опадање вуне. Шт.

шума̀н м грана лисника, веја. Лз.

шу̏мка ж једна шумовита грана кресана за лисник; в. грањка. Зл.

шуре̏ње с скидање длака са заклане свиње. Кж.

шу̏ри несвр. скида длаку са закланог бравчета парењем врелом водом. Шт, Мж.

шу̏т, **-**а, -о који је без рогова (о овци, кози, бравчету). Шт.

шу̏та / **Шу̏та** ж назив за овцу са кратким рожићима, и име такве овце. Бч.

шута̀к м ован без рогова. Рд.

шутѝл м ован који је без рогова, шутко. Шт.

шу̏тка ж овца са роговима нормалне величине и јачине (према: чупка, в.). ТД; или коза без рогова. Рајковић.

шу̏тко м хип. в. шут. Бч.

шуше̏ница / *сушеница* ж вешалица од свињског меса без костију, која се дими. Бч.

шушени́чи несвр. обрађује месо да буде у облику вешалица, ради димљења и сушења. Шт.

S

sа́дња ж прид. страна део самара. Шт.
свали́ка ж кост потколенице ДЖ. Rс.
свењ̀ц в. sвоњц. ТД.
sве̏ри се несвр. плаши се, страшљив је (о коњу). Лв.
sве̏рка (се) несвр. осврће се (од страха) (о коњу). ТД. [Унезвери се: у таквом стању овца *чуљи уши*, ован *се шубеӣи*, коњ *се ysвери*...].
sве̏рка ж звер. Бч.
sверљи́в, -а, -о / *sверовиӣ*, плашљив, лако се (уне)звери Лв.
sверови́т прид. в. sверљив. Вк.
свиза́рка ж женка ДЖ у другој години. ТД
свиза́рче с јагње или јаре у другој години живота. Ћирић.
свизѣ̀ц м мушко бравче (ован или јарац) у другој години. Бр.
сви́ска ж в. двиска. Ор, Бш. Ћирић.
своњ̀ц звоно које обично носи ован у стаду. Кж.
sе̏вгар м пар, запрега. ШП; – „Имам sе̏вгар воло́ви.“ Златановић.
sенђи́ја ж узенгија. Шт.
sинsу́љће ж мн висуљци, ресе код неких грла ситне стоке (највише код коза, али има их код оваца, па некад и код свиња).
sо́ља ж говеђа мува, обад. Јевтић.
sурепљи́в, -а, -о коњ који се плаши. Жл.
sурлама́ ж врста болести стоке. Златковић.
sьгњина́ ж задњи део трупа ДЖ заједно са задњим ногама. Рд.
sѣ̀мба ж белег на ушима јагњета у облику рупице, в. белег.ТД.
sьнђи́ја ж. в. зенђија. Бч.

Ь

ьржи́ / *ржи́* несвр. рже (о коњу). ТД.
ьрја, ьрја, о́ш! узвик за терање свиње. ТД.
ьрка несвр. / *вришӣи*, њишти (о коњу). ТД.

С А Д Р Ж А Ј

Устројство Речника . . . . . 640 [4]
Списак пунктова и обрађивача . . . . . 644 [8]
Речник . . . . . 648 [12]

ЈАКША ДИНИЋ

ДОПУНЕ ТИМОЧКОМ ДИЈАЛЕКАТСКОМ РЕЧНИКУ

I

ПРЕТХОДНА НАПОМЕНА

Мој ТИМОЧКИ ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК објавио је Институт за српски језик Српске академије наука и уметности у Београду 2008. године у својој едицији Монографије под бројем 4 (стр. XXX + 1–921). У њему је презентирано 24.275 лексичких јединица с преко педесет и више хиљада значења. За протеклих десет година прикупило се још око 4.000 речи, које се овде износе као ДОПУНЕ ТИМОЧКОМ ДИЈАЛЕКАТСКОМ РЕЧНИКУ..

II

РЕЧНИК

А

абајосу́е се / **обајосу́е се** свр. *пеј. закашњава*. – Сва́ку дру́гу-тре́јћу ве́чер се абајосу́е, вели́ има́л не́ћи саста́нак у за́другу, али ја́ назнаву́ем да е има́л саста́нак, ал на дру́го ме́сто.

абајо́ше се / **обајо́ше се** свр. *ауг. и пеј. од абаи се*. – Абајо́ше се из кава́ну, па ни́т је да га че́камо за ве́черу, ни́т е да си ле́гамо.

абџиљк м *абаџијски занат*. – От како́ се де́да Ста́врија ма́ну од абаџиљк, у на́ше сало́ се ни́кој с то́ј не ба́и, ел ни́кој ви́ше не но́си ни бревене́ци ни гу́нчичи. – Абџиљци? То́ј ода́вна има́ло, то́ј сѣг не́ма. То́ј изумре́ло.

а́бен, -а, -о *који је изношен, похабан (о одећи)*. – Дали́ ми не́ко а́бено гу́нче да се с њег зава́рдим од ћи́шу, док пасе́м о́вце.

або́ше (се) несвр. *пеј. од аби, цепа (се), хаба (се)(о стварима)*. – Або́ше све́ кво навлче́, и́ч не во́ди рачу́н од дре́је, ни́ти ми́сли у кво́ че се ју́тре преме́ни кѣд по́јде на собо́р. – И́де по на́днице да сече́ на љу́ђе шу́му за о́вце, ал се по́више або́ше, него што га они́ пла́чају.

а́бре узв. *за подизање морала при раду*. – А́бре, а́јцаг, а́јцаг.

а́в гу́з изр. *ујед за дупе*.

авѣ́з м тур. *глас*. – Уђута́л се, авѣ́з не да́ва.

а́вет м *приказа, утвара*. – Ста́лно при́ча од не́ћи авети́ да му се пресказу́ју.

авијо́нче с *дем. и хип. од авион*. – Кѣд смо били́ ђа́ци, прави́ли смо авио́нчичи од арти́ју и врља́ли и кѣд се учи́тељ обр̀не кѣм та́блу.

а́вка несвр. **1.** *лаје повремено, лаје с времена на време*. – Це́це си са́мо а́вка, о́н не уи́да, сва́ћи пу́т. **2.** фиг. *мољака, кукумавчи*. – Да́ј му та́м кво и́ма да му да́ваш, да те ви́ше не а́вка.

авка́ње с *гл. им. од авка*.

авко́рење с *гл. им. од авкори*.

а́вкори несвр. *лагано лаје повремено*. – Хи́лдан а́вкори кѣд ви́ди да се сврáка вр̀ти окол ку́ћу да ува́ти пи́ле, а о́н не да́ва.

а́вла ж *алва*. – Ода́вна у Пала́нку а́влу прави́ли Ту́рци, они́ има́ли ра́дњу до Душа́-на кѣижара́, до́јде како ма́лко у́зам уко́пана.

а́влаџија м *онај који прави и продаје алву, а продаје их и на тај начин што идући по селима на глави носи плат са алвом и другим слаткишима*. – И́де уза село́ а́влаџија и о́ка: а́вла, а́вла, бонбо́не, бонбо́не.

авлаџи́ше несвр. *продаје алву и друге слаткише по улицама*. – Не́ за ње́г има́ло ра́бота у ва́брику него ошљ̀л код Ту́рци да авлаџи́ше по сока́ци,ега́ би зараде́л кој̀у пару́.

авли́ица ж *дем. и хип. од авлија*. – Добро́ е да окол ку́ћуту и́маш ма́лко и авли́ицу, не да це́л пла́ц зау́знеш сьс гра́це.

авли́ја ж *двориште*. – Сва́ко ј̀у́тро ме те́рају да мете́м авли́ју, а оно́ ме мрзи́, зна́еш ко́лко.

авлија́ш м **1.** *онај који живи у дворишној згради, у згради која је у авлији*. – Пе́ра е авлија́ш, о́н не седи́ у голе́муту ку́ћу него у авли́ју, у мѣ̀нечку. **2.** *пас који слободно шета по авлији*. – Це́це не́ о́пасан, о́н до́јде ви́ше како авлија́ш, са́мо да нај̀а́ви кѣ̀д не́ћи наи́де. **3**. *ауг. и пеј. од авлија*. – У њиго́вијат авлија́ш навл̀чена сва́каква старуди́ја оди о́тпад.

авлија́шка ж *дем. од авлија*. – Авлија́шката му то́лко мѣ̀нечка да се не мо́ж обр̀неш с ко́ла у њу́.

авли́јенце с *дем. и хип. од авлија*. – И́ма и ма́лко авли́јенце пред врата́та, али само ко́лко да мо́ж да ми́не. Двои́ца се не би мо́гли разми́ну.

авлије́тина ж *ауг. од авлија*. – Авлије́тината, на Це́вгало, голема́, чи́ни ми се, ко́лко фу́збалско игра́лиште.

авли́јчина ж *ауг. и пеј. од авлија*. – Авли́јчина голема́, и́ма ју дѣ̀н ора́ње, али разгра́дена, неуредна, блатња́ва, мо́ж си опѣ̀нци истро́виш у блато́то.

авњува́ње с *гл. им. од авњуе*.

а́вољче с *дем. од авољак*.

а́вољчич м *дем. од авољак*.

а́га м *газда, велепоседник; заповедник турске плаћеничке војске; почасни назив*. – Бла́го е га те́бе, ужи́ваш ко а́га.

а́гиница ж *жена аге*.

а́гување с *гл. им. од агуе*.

агу́е несвр. *живи агинским начином живота; живи расипнички*. – Че́ш да агу́еш док ти тра́ју пари́цете, по́сле чу те пи́там како́ чеш.

адале́к прил. *одалека, издалека*. – Адале́к сам виде́л да су они́, позна́л сам и по њи́ни капути́.

адвокатисува́ње с *гл. им. од адвокатисуе*.

адвокатису́е несвр. *говори у туђе име, заступа некога пред ким*. – Несѣ̀м ја́ те́б реди́л да ми адвокатису́еш пред ње́г.

адвока́тица ж *женска особа адвокат*. – Не́че Ста́на ви́ше да е суди́ја, сѣ̀г стану́ла адвока́тица, ве́ли да тека́ мож по́више да се зарадѝ.

аду́мћиња ж *овца која се не пари, јер је полно неодређена*.

а́ђин, -а, -о *који припада аги, који се односи на агу*.

а́ђиница ж *жена аге*. – Не́ће а́ђинице пу́ше на лулу́.

аетѣ̀к м *дем. од ает*. – У аетѣ̀кът мо́ж да ле́гну са́мо двои́ца, то́лко е мѣ̀нечк.

а́етче с *дем. и хип. од ает*. – Ми́ и пред коли́бу и́мамо а́етче и ту́ј ле́ти про́стремо та спимо́.

а́з прил. *сасвим, потпуно*; уп. *ас*. – Драго́јла се сту́ри, пред оно́љ̀ни љу́ђе, а́з гола́ и за́гази у во́ду до изнад коле́на.

аждаја ж *огромна митска неман која прождире људе и животиње*.

аи̏л непр. прид. *сагласан*. – Ја̏ сам аи̏л да се ти̏ оже̏ниш сьс Ру̏жу, ал чи̏ни ми се да ти башта̏ не̏ бьш аи̏л.

а̏ининсћи прил. *на начин аинина, као аинин*. – Реши̏л да жи̏ви а̏ининсћи, ме̏сто да се преда̏л, па да е одлежа̏л колко̏ тре̏бе и сьг да си жи̏ви сло̏бодно.

а̏јвар м *јело које се спрема за зимницу од самлевених паприка, патлиџана и др. састојака*. – И̏ма куи̏ ја̏ко во̏ле да еду̏ а̏јвар, ја̏ не во̏лим бьш; до̏јде ми ћи̏сал и гроза̏ ме од они̏ја зајти̏н.

ајдама̏чина ж *ауг. и пеј. од ајдамак*. – Ел ви̏диш колка̏ е ова̏ј ајдама̏чина, немо̏ј да у̏знем да те сьс њу дово̏дим у ре̏д.

ајдучи̏ја ж *хајдучија*. –У са̏дње вре̏ме се намложи̏ла ајдучи̏ја.

ајка̏рче с *дем. и хип. од ајкар, дете које отац води у хајку*. – То̏ј ајка̏рче че да ста̏не голе̏м ајка̏р.

а̏јлук м *плата, зарада*. – На слу̏гуту, што им чу̏ва о̏вце, а̏јлук изно̏си: едне̏ дре̏е, едни̏ опьнци, да га ра̏не и сто̏ ба̏њће па̏ре, за од Ђу̏рђовден до Гми̏тровден.

ајманису̏е (се) несвр. *ленствује, проводи време у нераду, скитајући се; понаша се као лењивац*. – Це̏л ве̏к ајманису̏еш, ми̏слиш ли ти да се ску̏ћиш едьнпу̏т? – Ако настаи̏ш да се ајманису̏еш, ло̏ше чеш да про̏јдеш у живо̏ту.

ајмано̏ше се несвр. в. *ајманисуе (се)*. – Ајмано̏ше се це̏лу но̏ч с та̏м не̏ће ајмане̏; че му до̏јде то̏ј до̏ главу.

а̏јс узв. *за терање волова упрегнутих у кола или при орању*. – А̏јс, Бу̏лчо, а̏јс.

ајсњу̏е несвр. **1.** *удара кога чиме, убада кога чиме*. – Не̏ ајсњу̏ј га то̏лко с това̏гуту у меши̏ну, че га уби̏јеш. **2.** *баца, одбацује (о старудији)*. – Ајсњу̏е све̏ кво ми̏сли да му не тре̏бе, а кьд му ју̏тре затре̏бе, оно̏ не̏ма, па и̏де, па тра̏жи, па не̏ма па̏ре да ку̏пи, па ку̏ка, па мо̏ли.

акьли̏ја м *онај који је паметан, онај који има акьл*.

ака̏нција ж *гужва, туча, ударање чиме ко кога стигне*.

ака̏ње с *гл. им. од ака*.

акно̏ше свр. *ауг. од акне*. – О̏н кака̏в е зача̏с те мо̏ж акно̏ше у ро̏вину, са̏мо ли му рекне̏ш не̏ку пре̏ку ре̏ч, а мо̏ш те акно̏ше и у меши̏ну да те по̏сле боли̏ два̏ дена̏.

акно̏ше се свр. **1.** *легне немарно*. – Пија̏н, па се акно̏ше где̏ бу̏де, па се по̏сле удр̏ви, не мо̏ш се ди̏гне. **2.** *нестане, изгуби се како би избегао неки посао*. – Кьд ми на̏јвише тре̏бе о̏н се акно̏ше не̏где, па не мо̏жемо ра̏боту да завр̏шимо.

акњо̏ше свр. в. *акноше*.

акњо̏ше се свр. в. *акноше се*.

акобо̏гда узв. *куда си пошао*. – „Акобо̏гда, ча̏ И̏ко“? „Пођо̏ у водени̏цу да ви̏дим да л је нава̏лица.“

акосува̏ње с *гл. им. од акосуе (се)*.

акосу̏е (се) несвр. *безглаво јури, спасава се бекством*. – Акосу̏е преко шу̏ме и шипра̏зи, ега би уте̏кал, ел га тра̏же џанда̏ри за не̏ку кра̏цу. – Акосу̏е се по̏тавнин преко пото̏ци и ро̏вине не би ли пребе̏гал у Бу̏гарско, ел ова̏м га о̏че уа̏псе, ел велу̏ да е задави̏л не̏ку ба̏бу, за едьн чу̏гаљ па̏ре.

ако̏ше (се) свр. пеј. *стави негде, дене се негде, оде некуд*. – Акоса̏л га у не̏ћи буџа̏к, па га сьг не мо̏ж на̏јде. – Акоши̏ се не̏где, да те не гле̏дам.

а̏крепчина ж *ауг. и пеј. од акреп (2)*. – Не̏ да е гро̏зан него е а̏крепчина, не̏че га ни една̏ дево̏јћа.

а̏кча ж *најситнији турски сребрни новац*.

а̏ла ж *митолошко чудовиште сродно аждаји и змају, али има јачу духовну силу. Верује се да носи облаке и град на летину*.

алабу̏ка ж *вика, галама, метеж, неред*. – Ди̏гла е то̀лка алабу̏ка, да се не̏ зна ни ку̏ј кво при̏ча, ни ку̏ј кво о̀че.

алабуча̏ње с *гл. им од алабуче*.

алабу̏че несвр. *диже халабуку, галаму.*

а̏лавштина ж *пеј. онај који је алав, незасит, грабежљивац, лопов и насртљивац.* – Накоти̏ле се, бре̏, дьньс гоца̀ а̏лавштине, ле̏б о̀че из ру̏ђе да ти о̀тну.

алајбе̏гова сла̏ма ж *имовина без господара*. – Сви̏ ошли̏ да рабо̀те у Не̏мачку, а имо̀вината штото оста̀ла у сало̀, ста̀ла алајбе̏гова сла̀ма – развла̀чи ку̏ј кво сти̏гне.

алака̏ње с *гл. им. од алаче*.

ала̀л м *благослов, похвала*. – Ала̀л ти ве̏ра што си га напраи̏л, ја̀ не би умеја̀л тека̀, ја̀ би ма̀лко по̀боље.

аламуње̏тина ж *пеј од аламуња, прворазредна лењштина и преварант*. – Са̀мо да ти та̀ј аламуње̏тина не доо̀ди у ку̏ћу.

алапа̏ча ж *она која много прича и оговара.* – Ту̏ј алапа̏чу немо̀ј да пу̏шташ ни у обо̀р, ел ку̏ј зна̀е какву̏ че ти по̀сле при̏чу изми̏сли.

а̏лат м *коњ рођасте длаке*.

а̏латас, -та, -то *који је црвенкасте боје (о коњу)*.

ала̏че несвр. *виче, галами*. – Не алачи̏ ко да си не̏нормална.

алачу̏жес, -та, -то. *неваљао, неморалан*. – Е̏с да е у̏бава, али је, бра̀те, мло̀го алачу̏жеста, не̏ она̀ за те̏б.

алачу̏жесто прил. *неморално*. – Кови̏лка се пона̀ша до̀ста алачу̏жесто, нема̀ј по̀слу с њу.

алаца̀ ж *памучна, шарена тканина*.

алба̏тница ж *албатска радионица*. – У Паћи̏лову алба̏тницу е има̀ло: една̀ голема̀ а̏лка, што виси̏ од това̀н, где̏ проо̀ди коно̀пац, с куи̏ че да вр̏жу гове̏до, една̀ окру̏гла греда̀ с едну̀ а̏лку на среди̏ну, коју̏ че да вр̏жу на гове̏до ме̏цу но̀ђе, едни̏ трокра̀ћи ногари̏, на кујѝ че да намькну ону̏ј греду̀ с ону̏ј а̏лку. Има̀ло је и алба̏тсћи ексе̏ри, кљиште̏ви, чу̏кови, ре̏зала за копи̏те, пло̀че и дру̏ђи си̏тни ала̀ти.

албтльк м *албатски занат*. – Сьг се ни̏кој ви̏ше не зали̏ма с албтльк.

а̏лва ж *источњачки слаткиш од пшеничног брашна, масла и меда*.

а̏лваџика ж *жена алваџија*.

а̏ле узв. импер. *погледај*. – А̏ле га, кьв је.

а̏леж узв. *импер. погледај*. – А̏леж га, укачи̏л се у вр̏ дрво̀.

а̏лем ка̏мен м *драги камен, дијамант*.

а̏ленко непр. прид. *који је алеве боје*. – Си̏тно му зрнце̏то, па а̏ленко.

але̏рђичан, -чна, -чно *који је у вези са алергијом*. – Ода̀вна се не̏ зна̀ло кво̀ е але̏рђија, а сьг ча̀с-ча̀с па се љу̏ђе жа̀ле на ту̏ј але̏рђију.

а̏лес, -та, -то *црвенкаст.*

али̏ш-вери̏ш изр. *куповина и продаја, купопродаја; пазарење.*

а̏лка ж *колут, карика, обруч, било да је од гвожђа, дрвета или другог материјала.* – Не̏ да но̀си менђу̏ше, него ово̀љће а̀лће обеси̏ла на у̏ши.

а̏лкокол м *алкохол, алкохолно пиће*. – Ода̀л се Нико̀дија на а̏лкокол, и̏ма да се упропа̀сти.

алкоколи́зам м *зависност од алкохола, неумерено пијење алкохолних пића*. – Алкоколи́зам е урнисáл гоџá љýђе.

алкоколи́сан, -а, -о *који је под дејством алкохола*. – Ми́ му при́чамо, а и милиција кажњéва, да не тéра áуто алкоколи́сан, а јóш ни дóзволу нéма – узéли му ју прé двá мéсеца.

áлушка ж в. *алошка*.

алчѝк м *неувиђаван човек.*

áљавац м *онај који је неуредан и прљав.* – Áљавац едѝн, нóси они́ја чебѝр сьс слáдолед, ко да че нéћи да му кýпи кьд га поглéда кькѝв е.

áљавица ж *неуредна и прљава женска особа.*

áљавко м *онај који је прљав и неуредан.*

аљинчéтина ж *ауг. и пеј. од аљина*. – Требáло би да опéрем овýј аљинчéтину, ал ни́како да доби́ем врéме.

аљи́нчина ж *ауг. и пеј. од аљина*. – Цýла прéцве и́де у еднý аљи́нчину, вéту и закрпену, ко да нéма кво дрýго да навлчé.

амáлин м *радник који ради тешке физичке послове, носач*. – Ако нéч да ýчиш шкóлу иди́ на стáницу да бýдеш амáлин, да нóсиш цáкови с ци́мент.

амáм м *јавно купатило, бањско купатило*. – И́демо у Сóкобању да се кýпемо у тáмошњи амáм, óн јáко лековѝт.

амамџи́ја м *онај који руководи амамом, који звони за улазак и излазак из амама*. – У Гáмзиградску Бáњу амамџи́ја е би́л чи́ча Ми́лојко из Гóрњу Бéлу Рéку. – Рогóшка Бáњица нéма амамџи́ју, тýј си се кýпе кýј колкó си óче.

амáн узв. *преклињања и вапаја*: *побогу, забога, опрости*. – Амáн, спашáвај ме ако си ми при́јетељ.

аманéт м *завет, светиња, поверење*. – Остаљáм ви мојý слáву, Свети-Никóлу, у аманéт.

áметице прил. *сасвим, потпуно, све*.

áмка несвр. *једе (о детету)*. – Áјде, си́не, да ми áмкаш!

амњýе несвр. *уједа (о псу)*. – Па, кýче е, амњýе, ко да не амњýе, колкó си е сáмо човéка амнýл. Тели́ су ни гоџá од њи тýже, али óн áмнул у авли́ју, а на капи́ју писáло: «Чýвај се, óпасан пáс». И никýј ни ни́шта нé могѣл.

амрéл м *кишобран*. – Јá ви́ше вóлим да пођи́снем него да вóдим рачýн од амрéл.

амрéлче с *дем. од амрел*.

амрéлчина ж *ауг. и пеј. од амрел, стари похабани амрел*. –Тодóсија и кьд е ћи́ша и кьд нéма ћи́ша, óн сéца еднý амрéлчину.

амрéлџија м *онај који иде по селу и поправља амреле.*

анáсана узв. *којим се изражава задовољство, усхићеност, одушевљење; браво, сјајно*. – Анáсана, голá, распáсана.

анбулáнта ж *амбуланта*. – Рекли́ да че и у нáше салó да отвóре анбулáнту, али од тóј ни́шта. Тóј рекли́ пред и́збори.

áнђел м *у верској служби и учењу, божији гласник, анђео*. – Бóжица вели́ да е начѝска шњевáла да е бéл áнђел улáзи на пéнџер. Кýј ти знáе кýј е и́стин улази́л.

антерије́тина ж *ауг. и пеј. од антерија, стара, дотрајала антерија*. – Дошлó је ви́ше врéме да стýриш тýј антерије́тину и да се навлчéш у нéшто пóлако.

антибијóтик м бол. *средство које спречава размножавање бактерија, антибиотик.*

а́нтрекс м бол. *прострел, антракс*.

анџи́а м *онај који држи ан*. – Ла́це е едно́ вре́ме држа́л а́н у Но́вјан и тъг е би́л анџи́а.

апате́ка ж *апотека*. – Д и́деш у апате́ку да ку́пиш ила́чи, ако ми́слиш да не́што бу́де од те́бе, немо́ј се ша́лиш.

апатека́рица ж *жена апотекар*.

апа́ш м *мангуп, преварант; сналажљив човек*. – Шта чеш ти́ у дру́ство с они́ја апа́ши?

апа́шче с *дем. од апаш, дете апаш*.

а́пе за му́да изр. *надугачко и нашироко прича којештарије, досадан је кад говори,* уп. *мудогризац*.

апера́циица ж *дем. од операција, мала хируршка интервенција*. – Тре́бе да и́де на не́ку апера́циицу, да му одре́жу не́ћи ма́деж, вели́ не стои́ му у́баво и засми́та му кад се бри́тви.

апери́ше се свр. *подвргне се операцији*. – Бра́нко реши́л да се апери́ше оди сле́по цре́во, дако му ни́шта не́, са́мо да би доби́л бо́лување.

апети́т м *нагон, прохтев за јелом*. – Дњѝс не́што несѣ́м при апети́т.

а́поњак м в. *апољак*.

апсанџи́ја м *чувар затвора*. – Апсанџи́ја и́ма за́повас едну́ а́лку и на њу́ нани́зани кључе́ви по́големи од мерте́чћи ексе́ри.

апсе́ње с *гл. им. од апси*.

а́пси несвр. *тера у хапс, лишава слободе, хапси*. – Било́ е и такво́ вре́ме да ти са́мо упа́дну у ку́ћу и не питу́ју те кри́в ли си ел неси́ кри́в, него о́дма а́псе.

арабу́ница ж *дем. од аравуна*. – Арабу́ница, то́ј сле́дуе кад се закљу́чују такве́ ра́боте.

ара́ми несвр. *проклиње*.

а́ран, -рна́, -рно́ *који је ваљан, честит*.

аранба́ша м 1. *вођа хајдука*. 2. *силник, напасник*.

арби́ица ж *дем. од арбија*. – Има́л сам арби́ицу из два́ жлта́ де́ла, ал да л сам ју истрови́л ел ми ју не́ћи укра́де, гла́вно да ју не́мам ви́ше.

арби́јћа ж дем. *од арбија*. – Дети́штено ми узе́ло арби́јћу, па с њу́ те́ра о́бруч до́ле по обо́р.

а́рвалштина ж *ауг. и пеј. од арвала*. – А́рвалштина ко́лко ка́сарина.

арга́т м *надничар на пољопривредном имању*.

арга́туе несвр. *надничи на пољопривредном имању*. – Кьд те не́ћи о́кне и́деш та арга́туеш, ако те ни́кој не о́ка седи́ш си до́мат, ца́бе.

арде́н м *орден, одликовање*. – Мили́вој Са́вин, кьд е не́ћи пра́зник, нака́чи арде́ње на́ груди па се ше́та проза сало́.

а́ркапија ж *задња капија, капија на задњој страни дворишта*. – Улази́л е но́чу на а́ркапију, та спа́л код Рузмари́нку.

армуни́че с *дем. и хип. од армуника*. – Едьн Ру́с сви́реше у едно́ армуни́че.

армуни́ченце с *дем. и хип од армуниче*. – На армуни́ченцето му сце́пени ме́јови.

армуни́чка ж *дем. и хип. од армуника*.

арно́ше се свр. *нестане, оде не казујући никоме куда иде*. – Ако тре́бе да се ди́за се́но на тлака́ну о́н се арно́ше не́где, а ја́ мо́ра да о́кнем комши́је да ми помо́гну.

а́рслан м *лав*. – Зьл ко а́рслан.

арта́чење с *гл. им. од артачи се.* – Бо́ље најдѝ по́бољи љу́ђе за арта́чење. С ти́ја што си намисле́л да се арта́чиш га́дно ч да про́јдеш.

арђеоло́ђија ж *археологија*.

арђеоло́ђица ж *жена археолог*. – Однапре́д су у Ра́вну доодѝли са́мо арђеоло́зи, а сѣг и́ма и една́ арђеоло́ђица, ја́ко зго́дна у оне́ј панталóне.

аса́л м *ћар, чист приход*.

а́свал м *асфалт*. – Посѝпали а́свал по ста́р дру́м, о́н се излока́л за го́дину да́на.

асвалтѣ́к м *дем. од асвал*. – Де́, пољк овде́ с а́утото, па кьд се дова́немо до асвалтѣ́к ти́ му тѣ́г да́вај га́сови.

асвалтѝра несвр. *поставља асфалт*. – О́ш кьд су обеђа́ли да асвалтѝрају и на́ше сало́, и то́ј си тека́ седѝ.

а́сма ж *астма*. – О́н бо́лан оди а́сму. – Кьд смо билѝ у во́јску, Ста́ноја Јако́вљевић из Де́спотовац се ста́лно жалѝл на а́сму да га не те́рају на те́жак ра́д.

асма́тичав, -а, -о *који има астму*. –Асма́тичав си е бѝл ода дете́та.

асма́тичар м *онај који болује од астме*. – Асма́тичари и́мају пу́нпицу и кад им ја́ко дотежа́е онѝ зѝну и ма́лко ду́ну у у́ста с ону́ј пу́нпицу и оно́ им ма́лко про́јде.

а́сна ж *срећа, вајда, корист*. – Од ту́ј ра́боту нѝкуј не́ видѐл а́сну, па не́че ни о́н.

а́сћер м *турски војник*.

асћерѝја ж *турска војска*.

а́т м *коњ племените пасмине*.

ата́рма ж *лицитација, лицитирање*.

ато́р м в. *атељ*.

а́утенце с *дем. од ауто, мали ауто*. – Збѝрам па́ре да и ја ку́пим не́ко а́утенце, по́ловно, не́ но́во.

аутѝја с *мн. од ауто*. – Проо́де аутѝја ра́зне бо́е и ра́зне ма́рће.

а́утиште с *ауг. и пеј. од ауто*. – Кьд и́деш по дру́м, чу́вај се да те не зга́зи не́ко а́утиште.

аутле́ с в. *аутенце*.

аутле́нце с в. *аутенце*. – Аутле́нцето ја́ко мѣ́нечко, несѣ́м виде́л по́мало.

аутља́к м *зб. пеј. од ауто*. – То́лко се е намложѝл аутља́к, да не́ма где́ вѝше да се парћѝрају.

а́џа м в. *ага*.

аџѝја м *онај који је ишао на хаџилук*. – Не́колко трго́вца из Па́ланку су ишлѝ у Еруса́лим, па су и по́сле зва́ли аџѝје.

аџѝка ж *жена која је ишла на хаџилук*. – Из на́ш кра́ј ни една́ жена́ не била́ аџѝка.

а́џин, -а, -о *који припада аџи, који се односи на аџу*.

а́џиница ж *аџина жена*. – Ће́ро, а́џиницу да слу́шаш, а од а́џу да се ва́рдиш.

аџѝсћи, -ска, -ско *који се односи на аџију, који припада аџији*.

а́џица м *дем. од аџа*. – И о́н е не́ћи а́џица, али осироте́л.

ашикува́ње с *гл. им. од ашикуе*.

ашику́е несвр. *води љубав*. – До́ста си, А́враме, ашикува́л, дошло́ е вре́ме и да се же́ниш, сѝнко.

ашчѝка ж *куварица на свадби*. – Ба́ба Будѝнка е била́ чуе́на ашчѝка.

ашчилѣ́к м *куварство, куварски занат, куварска вештина*.

ашчѝница ж *јавна кухиња, народна кухиња*.

Б

ба́ба ма́рта ж *зимско време у марту месецу*. – Ра́но си стури́л кожу́ват, ал ако заве́е ба́ба ма́рта и́ма га тра́жиш, да га па́к навлче́ш.

бабадево́јћа ж *уседелица*. – Ју́ла се ни́кад не́ жени́ла и довека́ е оста́ла бабадево́јћа.

бабадру́сна ж *јака, држећа баба*. – Ако би те вану́ла она́ј бабадру́сна, има́л би да ро́диш ме́чку.

бабаро́га ж (мн. бабаро́ђе) фиг. *зла жена*. – Бе́ште, де́ца, и́де она́ј бабаро́га.

ба́бас, -та, -то *који се збабао, који личи на бабу*. – Дево́јчето им, та́м доле́ко, до́јде ба́басто, и́ч не́ у́баво.

бабашља́чина ж *ауг. и пеј. од баба, бабетина*.

ба́бење с. *гл. им. од баби*.

бабети́на ж *ауг. и пеј. од баба*. – Каква́ ли чу ја́ да бу́дем бабети́на кљ остаре́ем, Бо́же ми́ли?

ба́бино у́во с в. *бабино руменило* Peziza aurantia Pers.

ба́бино увце́ с в. *бабино руменило* Peziza aurantia Pers.

бабиче́тина ж *ауг. и пеј. од баба*. – Стра́шна не́ка бабиче́тина – у́жас.

ба́бје здра́вје изр. *узалуд, бадава*. – За чие́ ба́бје здра́вје р̓нбам од у́јутро до́ тавнин, кад ви́ све́ развлкосте.

ба́бје у́во с в. *бабино руменило* Peziza aurantia Pers.

бљблинка ж *дем. од баблина*. – И́ма една́ бљблинка у А́љин до́л, у њу́ смо се, кад смо чува́ли о́вце, кута́ли од ве́тар.

бабља́к м *двогодишња биљка која расте на неплодним и напуштеним местима, као коров, висока до два метра са жутим цветовима,* Verbascum philomoides.

баборче́тина ж *ауг. и пеј. од баборка*. – Баборче́тиневе ем си́тне ем несу́ узре́ле, ни за кво несу́.

бабо́ше се несвр. пеј. *стари, прави се на бабу*. – Од како́ оста́ без другара́, поче́ се бабо́шем, и еве́, напраи́ се на ба́бу, дако не́мам ни педесе́ го́дин.

бабуре́тина ж *ауг. и пеј. од бабура*. – Колће́ су кру́пне ове́ј бабуре́тине, тре́бе по по́ла ћи́ло млето́ ме́со са́мо за у едну́.

бабусће́ра ж *ауг. и пеј. од баба, бабускера*. – Ожени́л се с не́ку шва́пску бабусће́ру збо́г па́ре.

бабусће́рина ж *ауг. и пеј. од бабусћера.*.

бабу́шка ж зоол. *врста беле рибе*. – Бабу́шће пе́цамо на ле́б, на пли́тко, ел оне́ пли́вају под површи́ну не́ по дно́.

бавоса́ње с *гл. им. од бавоше (се)*.

бавóше несвр. *задржава, омета кога*. – До́јде са́мо та ме бавóше, не мо́г си оба́им своју́ ра́боту.

бавóше се несвр. пеј. *бави се чиме, губи време у неважним пословима*. – Бавóше се по ри́болов ме́сто да е узе́л да ма́лко оле́пи ку́ћуву, да не ду́ва ве́тар проз њу́.

бавчети́на ж *ауг. и пеј. од бавка*. – Едва́ се удржа́ да не па́днем у ону́ј до́ле бавчети́ну, где́но вади́ли песљк.

бавчу́рина ж *ауг. и пеј. од бавка*. – Бавчу́рина до бавчу́рину како́ пада́ле грана́те.

багате́ла ж **1.** *ситна, неважна ствар*. – Немо́ј ми доно́сиш у авли́ју сва́какву багате́лу, ел и с ово́ј што и́мам не́ знам кво́ чу. **2.** *ниска цена, јевтиноћа*. – Купи́л сам на бувља́к бици́клу за багате́лу, али чим ју ујану́ стро́ши ми се седло́.

багателисáње с *гл. им. од багателише.*

багателисувáње с *гл. им. од багателисуе.*

багателисýе несвр. в. *багателише*.

багателúше несвр. *омаловажава, не цени*. – Немóј да ми багателúшеш рóбу, ел пóсле нéче нúкој да ју кýпи.

багатóров, -а, -о *који припада багатору*. – Енé га багатóров капýт закáчен у слúву, донеси му из њéг цигáре, да испуши једнý док машúна стоú.

бáгра ж *олош, лештине и насрћивци*. – Óче бáгра сúлом да дóјде на влáс.

багренóв, -а, -о / бáгренов, -а, -о *који се односи на багрем, који припада багрему*. – Велúмир наделáл багренóве дýђе за бýре. – Нáјбољи е бáгренов мéд. – Кьд смо праúли кýћу, довéли смо стрýју на багренóве бандéре.

багренóвина ж *дрво багрема*. – Багренóвина е добрá за бýричи, од њу буџýе жлтá рећúја.

бáгренче с *дем. од багрен, младо дрвце багрема.* – Овóј бáгренче úма да порастé голéм бáгрен.

бáгренчич м в. *багренче*.

Бáдња вéчер ж *вече уочи Божића, Бадње вече*.

Бáдња нéдеља ж *недеља уочи Божића*.

бáдњак м *церово дрво које се сече у шуми ујутру рано на Бадњи дан*.

бадњáр м *онај који иде да сече бадњак*. – Збéру се бадњарú, сабáјле јýтром на Бáдњи дáн, па отóде у áлогу да сечý бáдњаци, па се тáм поизнапúвају и тек нéћи замáн се врчају.

бáдњаче с *дем. од бадњак*. – Сúне, оцечú пóмало бáдњаче да мóж льсно да га донесéш.

бáђаван, -вна, -вно в. *бађавашан*. – Дрéме бáђаван, а момýруза му неокóпана, глé колкá ју е травá прорáсла.

бађавцúсћи, -ска, -ско *који се односи на бађавцију*. – Тóј су бађавцúсће прúче и ујдýрме, не осврчај се на њú.

бађерúс м *онај који управља багером*. – Елéн из Црвење се упослúл у „Пýтеви” и тáм стáл бађерúс – тéра бáђер.

бађерúсање с *гл. им. од бађерише*.

бађерúсов, -а, -о *који се односи на багеристу, који припада багеристи*. – Бађерúсова женá му донéла ручьк у плавó лóнче и закачúла га у орéј, па кьд заврши шúкту, да ýзне да едé.

бађерúше несвр. *обавља послове багером*.

бáђеров, -а, -о *који припада багеру*. – Бáђерови тóчкови не úду пóзам, онú се кóлају по гусéнице.

бáђерција м в. *бађерис*.

бáђин, -а, -о *који припада бађи*. – Овóј мóра да е бáђин нóвченик. Истровúл га, жéна, кьд бúл пијáн.

бáза несвр. *лута, скита, иде бесциљно*. – Цéл дьн бáза по салó од кýћу до кýћу.

баздú несвр. *смрди, одаје непријатан мирис*. – У пóдрумат баздú на малýшину. – Марúна мóра да се не запúра доле, затóј тóлко баздú.

базéнче с *дем. од базен, мали базен*. – Код Свéту Трóјцу љýђе напраúли бетóнско базéнче гдé збúрају вóду за прскáње лозјá.

базóв,-а, -о *који је од зове*. – Базóви цéви.

базо́винка ж *дем. од базовина*.

ба́и се несвр. **1**. *касни, често закашњава*; уп. *бави се*. – Зашто́ се ти́ мло́го ба́иш, што́ ни́кад не доо́диш на вре́ме? **2**. *занима се, бави се неким занимањем*. – Ни́кој ви́ше не́че да се ба́и с пољупори́вреду, сви́ о́че ле́б без мати́ку.

баи́рче с в. *баирчић*. – На́ше ло́зје е та́м, о́дма иза баирче́но.

бајáт, -а, -о *који није свеж*. – На војни́ци су у́век дава́ли бајáт ле́б.

ба́јбук м **1.** *вир на реци, вртлог*. – У ти́ја су се ба́јбук ви́ше љу́ђе удави́ли. **2.** *апса, затвор*. – Набеди́ли га за не́ку кра́цу и стр́па́ли га у ба́јбук.

бајбука́на ж в. *бајбук (2)*. – До јуче́р би́л бу́ца, а сѣг и о́н напипа́л бајбука́ну.

бакаљ́к м *трговање намирницама*.

бака́лин м *трговац колонијалном робом, на мало*.

бака́лница ж *радња у којој се продају прехрамбене и друге намирнице*.

бака́лче с *дем. и хип. од бакал*. – Оно́ј зеле́ноно бака́лче збу́ра ма́лко ви́шће од по́ла ћи́ло, кьд га бѣш напл́ниш.

бака́лченце с *дем. и хип. од бакал, мали, најмањи бокал*. – Едно́ бака́лченце, од едно́ три́ста гра́ма, за ме́н је до́ста и́ доста, винце́ за уз ручѣ́к.

бака́нце ж *тешке цокуле*. – Кьд ми се на бака́нце јо́ш нава́ча бла́то, едва́ поди́зам но́ђе.

бакару́ша ж *стари бакарни новац мале вредности*.

бакрача́р м *занатлија који израђује предмете од бакра: бакраче, котлове, казане и сл*. – У Пала́нку е би́л чуе́н Ко́ле, бакрача́р.

баксу́з м **1.** *лош, зао човек*. **2.** *малер*. – Тури́ не́ћи за́лог у у́ста у́јутру, да те не би́је баксу́з.

баксу́зан, -зна, -зно *који има баксуску нарав*. – Баксу́зан, у́свет га не́ма тькьв.

баксу́зес, -та, -то *који је баксузан, лош, зао*. – Баксу́зес је до зла́бога.

баксу́зин м *зао човек, баксуз*.

баксузлѣ́к м *особина баксуза; зло, пакост*. – Пл́н е с баксулѣ́к.

баксу́штина м / ж пеј. *онај који је велики баксуз, који је врло лош човек*. – Не́ знам кво́ о́че од ме́н она́ј баксу́штина, ста́лно ми не́што пре́ти.

ба́кче се несвр. *арчи време на безвредне ствари, ради неки посао без успеха*. – Ба́кче се по тишљера́ј, са́мо да би избе́гал од пољупри́вреду.

бакши́ш м *чашћење за услугу, напојница*. – Не́ћи ће́лери, куи́ су вре́дни и куи́ у́му да бр́зо срачуњу́ју, бѣш добро проо́де с бакши́ш.

ба́ла ж *коцкасто сабијена слама или сено*. – Плани́рам по едну́ ба́лу се́но и по едну́ ба́лу сла́му даньс за сто́ку.

ба́лавица ж *млада неискусна женска особа*. – Не тра́жим ја́ ба́лавице, тра́жим ја́ о́збиљну дево́јћу.

балаву́рдија ж зб. *гомила лештина и бадаваџија*.

ба́летина ж *дем. од бала (о сену, слами)*.

бали́ра несвр. *прави бале од сена или сламе, помоћу одговарајуће машине*. – То́за Кла́поња купи́л маши́ну за бали́рање, па и́де па бали́ра на љу́ђе сла́му и се́но, па́ре мла́ти.

ба́лица ж *дем. од бала, мала бала*. – Една́ ба́лица се́но, за две́ о́вце и едну́ козу́, тре́бе да тра́е три́ дена́.

ба́мња ж бот. *врста поврћа* Hibsicus esculentus. *У народу се ерује да појачава мушку моћ,*

бана́ма ж *банана* Musa paradisiaca.

ба́нбус м *трска тропских крајева, веома чврста и еластична* Bambusa arundinacea.

ба́нбусов шта́п м *штап за пецање од бамбуса*. – Има́ли су бели́ и црни́ ба́нбусови шта́пови.

ба́нгав, -а, -о *који има ране*. – Не̏ћи Ци́гање продали́ на некуга́ чове́ка ба́нгавога коња́, ел га били́ намаза́ли с некво́, та не̏ ћопа́л док га продава́ли.

бангало́з м *скитница, пангалоз*.

ба́nsa несвр. *луња, скита*. – Ку́ј ти га зна́е куде̏ ба́nsa но́чум.

ба́новина ж *административни део државне територије којом управља бан*. – На́ш кра́ј је припада́л у Мора́вску ба́новину. – Ца́в кура́в, Мора́вска ба́новина – тека́ се дума́ло.

бънтеа́ње с *гл. им. од бънти*.

бънти́ несвр. *нетремице гледа, поглеђује*. – Са́мо у њу́ бънти́.

банто́ше несвр. *пеј. од банта*. – Банто́ше си кво́ му па́дне на́ памет.

бантрљо́ше несвр. *пеј. од бантрља*. – Ни́кој ње̏га не слу́ша кьд о̀н бантрљо́ше ер зна́ју да не̏ма кво́ од ње̏га да чу́ју.

банће́че с *дем. од банћет, мали банкет*. – Та́м где̏то се пра́е ци́гле и́ма три́ голема́ банће́та и едно́ банће́че, оно́ на Жи́ку Чура́вину.

ба́ња ж фиг. *угодан живот*. – Ожени́л си се – наша́л си ба́њу. Са́мо не̏че они́ мло́го да те трпу́ такво́га.

ба́ња се несвр. *купа се*. – И́ду у Ба́њицу, да се ба́њају.

бања́ње с. *гл. им. од бања се.*

бара́ба м / ж *груба, проста особа, пропалица, скитница, олош*. – Дьнѣс се напати́ле то̀љће бара́бе да не мо́ж на ми́р по пу́т да про́јдеш од њи́.

бараб̏ерија ж *зб. од бараба*. – Збе̏ре се бараб̏ерија и о̀дма о̀че да ме̏ња вла́с.

бара́ка ж *зграда начињена од дасака*. – На́ши су заробљени́ци у Не̏мачку седе̏ли по бара́ће.

ба́ри несвр. **1.** *прокувава*. – Ба́рим ма́лко копри́ве за пу́јће. **2.** фиг. *убеђује, моли, наговара*. – Ба́ри ју за ону́ј ра́боту.

Ба́рјам м *муслимански верски празник*.

барјата́рка ж *жена барјактар*. – Ја́ до сьг несьм чу́л да и́ма жена́ барјата́рка.

барјата́рче с *дете барјактар*.

барја́че с *дем. од барјак.*

барјаче̏тина ж аугм. и пеј. *стара, поцепана застава.* – Не̏ма ку́ј да ка́же на они́ја у предузе̏ће да сту́ре ону́ј барјаче̏тину, па да ту́ре барја́к како̀ тре̏бе.

барја́чина ж *ауг. и пеј. од барјак, велики барјак*. – Колко̀ ли е ме̏тра поста́в ошло̀ у оно̀лку барја́чину.

ба́рленце с *дем и хип од барла*.

ба́рлица ж *дем. и хип. од барла.*

ба́рљив, -а, -о *који је пун воде, мочваран*. – Ми́лча Стани́ћин ми прода́ва не̏ко ба́рљиво се̏но за ску́пе па́ре, али ни ја́ несьм од јуче̏р.

ба́рнас, -та, -то в. *баран (3).*

бару́жица ж *дем. од баруга*. – И́маше та́м, иза ку́ћете, една́ бару́жица, али сьг затр̏пана, ту́ј прошьл пут.

баруља́к м *пеј. од бара, мочварно земљиште*. – Припрло́ га за па́ре, па о́че да продаде́ они́ја баруља́к код Жу́ковску ћупри́ју, али сла́бо и́ма ку́пци.

бару́шка ж *дем. од бара, мала бара, барица*.

ба́самаци м мн. *степениште*. – Немо́ј да па́днеш од ба́самаци, иди́ си покре ду́вар.

басамачѝк м *дем. и хип. од басамак*. – Гра́ѓицата му и́ма са́мо едѝн басамачѝк, ко́лко да му не ула́зи вода́ у со́бу кьд па́дне ћи́ша.

ба́самаче с *дем. од басамак*. – Преди њего́ву ку́ћу и́ма едно́ ба́самаче од не́ку гр̀баву ка́мену пло́чу, мо́ш се ву́знеш од њег ако не па́зиш.

басме́н, -а, -о *који је од памучне илиртене басме, то јест није од постава*. – Пе́рса но́си басме́не дре́је и на тежа́тник, па чу ју пи́там кво́ че да навлче́ на пра́зник кьд се оне́ поце́пе.

ба́сменце с *дем. од басмо*. – Бе́ше ми оста́ло ма́лко ба́сменце од дре́ју, па узе́ те напраи́ га́че за дете́ си.

басми́ште с *ауг. и пеј. од басмо*. – Ре́ко бѝ̀ѓи да си саши́ем но́ву дре́ју, и́де Вели́гден, па да зава́рдим жа́бу, оно́ басми́штето ску́по у ѓа́вола, па се ману́, ци поми́нем и ова́к. – Басмети́ја од со́рту, мо́ж да би́раш ел да гле́даш.

басћија́р м *велики ексер за закивање басћија*. – Ода́вна не́ има́ло да се ку́пе ексери басћија́ри, него и прои́ли Ци́гање, а били́ су гоѓа́ ску́пи, а гоѓа́ је и треба́ло да се искову́ све́ басћи́је.

ба́та м *старији брат*. – Бата-Деси́мир и бата-Ве́ља, гоѓа́ су по́стари од ме́н.

батали́о́нсћи, -ска, -ско *који се односи на баталион, који је у вези са баталионом*. – О́н је би́л не́ћи баталио́нсћи старе́шина, у они́ја пр̀вњи ра́т.

баталисува́ње с *гл. им. од баталисуе*.

баталису́е несвр. *оставља, напушта, дижe руке од чега*. – Не баталису́ј слу́жбицуту, и́маш си́тну де́цу, тре́бе с ле́б да и ра́ниш.

бала́ли́ше свр. / несвр. *остави, напусти*. – Баталиса́л ту́ј кра́сну жену́, ми́сли че да на́јде бо́љу. – А́ му се не́ка ства́р не сви́ди, о̀дма ју бала́ли́ше.

бате́рија ж *батеријска лампа*. – И́мам бате́ри́ју, ал не тре́бе да се ку́пи бате́рија за у њу́, него си са́мо сти́скаш и она́ све́ти.

бати́с м *врста танког, финог платна, батист*.

бѝ̀ц узв. којим се казује да је неко некога, нешто боцнуо. – Ја́ бѝ̀ц с иглу́ и пу́валото пу́че.

бѝ̀цкьв, -а, -о **1.** в. *боцкав*. **2.** фиг. *онај који је заједљив, циничан, пецкав*.

бѝ̀чвица ж *дем. и хип. од бьчва, мања бачва*.

баше́ње с. в. *башеање*.

баште́нсћи, -ска, -ско *који се односи на башту, који припада башти, очев*.

ба́штинсћи прил. *као отац*. – Ба́штинсћи те саве́туем, дако ти несѝм баште́.

башчованџиса́ње с *гл. им. од башчованџише*. – Едни́ су се огазди́ли с башчованџиса́ње.

башчованџисува́ње с *гл. им. од башчованџисуе*.

башчованџису́е несвр. *бави се баштованлуком*. – Башчованџису́е по До̀љње Зу́ничје, о̀че па́ре да намла́ти.

башчованџи́ше несвр. в. *башчованџисуе*.

бе́ узв. *бре*. – Где́, си, бе́ ба́те?

бега́ње с *гл. им. од бега*. – Те́б мо́ж да спа́си са́мо бега́ње, не́ма ти дру́ѓи ле́к.

бедва́нсћи, -ска, -ско *који се односи на бедву, мобу.* – За бедва́нсћи ручѣ́к сам уготви́ла гу́с васу́љ.

бедва́р м *учесник у моби, у бедви*. – И́мамо два́ бедвара́ у се́чу шу́му, они́ с ње́не мото́рне тесте́ре и́ма да ју обо́ре за едѣ́н дѣ́н.

бедва́рче с *дем. од бедвар, то је обично дете неке бедварке, које она није имала коме да остави, него га повела са собом. Бедварче обично доноси воду бедварима и тако се данас прехрани.*

бедеви́ја ж **1.** *кобила арапске расе*. **2.** фиг. *згодна, стасита жена*.

бедеви́нка ж *дем. од бедевина*.

бе́ж м *бег, бекство, бежање*. – Они́ припуца́ше, а ми узе́мо бе́ж ус пото́к.

бежа́н м *онај који бежи (та је именица прерасла и лично име (Бежан)*, *бегунац*.

бежани́ја ж **1.** *бежање*. – Кьд видо́мо да и́ду Бу́гари кьд си на́ста една́ бежани́ја. **2.** *збег*. – Ишли́ смо у бежани́ју у сокоба́њско.

бежа́нов, -а, -о *који припада бежану (Бежану), ономе који бежи из страха, плашљивцу*. – Бежа́нова ма́јка не́ рова́ла.

беза́лкоколан, -лна, -лно *који је без алкохола (о пићу)*. – Пија́нице бѣ́ђи прео́де на беза́лкоколна пи́ћа, не́че да мо́ж да е то́ј и́стин.

безму́доња м фиг. *слабић, кукавица*. – Тури́ли оно́га безму́доњу да ва́рди сало́ од Бу́гари од ону́ј стра́н одо́клето че они́ и да до́ју.

безмужа́та ж *удовица, разведена, жена без мужа.*

бе́кне свр. в. *бькне*.

бекри́ја м *онај који радо пије и весели се*.

беле́ чера́пе ж *чарапе исплетене од беле вуне које се носе заврнуте преко дубоких ципела, као модни детаљ*.

беле́жен, -а, -о **1.** *који има неку телесну ману или недостатак*. – Бо́г га бележи́л, о́дма му тури́л цви́ћери на но́с, зато́ј е беле́жен. **2.** *који има неку телесну белегу намерно или случајно начињену*. – Беле́жен с едну́ цепља́нку која́ свр́кла и уби́ла га у вецу́.

бележо́ше несвр. *ауг. и пеј. од бележи (забележава)*. – Бележо́ше бѣ́ђи на не́кву арти́ју кују́ је ко́лко да́л при́лог, али га приметѝли да запису́е по по́малко.

бе́лен, -а, -о 1. *који је обељен, са кога је скинута кора (о дрвету)*. – На овици́ри се дово́зе бе́лене цепља́ње за о́грев. **2**. *који је бељен прањем*.– Бе́лен поста́в.

бе́ло с *бело вино*. – Ми́ смо пи́ли бе́ло, чича-Сви́лен цр́но.

бе́ло ла́ле изр. *још како*. – Че урабо́ти о́н то́ј, ко бе́ло ла́ле.

бе́лога све́та изр. *много, врло много.* – С барја́ци, с ви́ле, с това́ђе, гра́нул на́род бе́лога све́та.

белолучо́ше несвр. *пеј. од белолучи.* – Де́, да месо́то ма́лко обелолу́чи, да са́мо замирису́е на бе́ли лу́к, него га белолучо́ше да се не мо́ж еде́ колко́ смрди́ на лу́кат.

белосве́цћи, -ска, -ско *који је непознатог, неповузданог порекла*. – Немо́ј ми доведе́ш не́ку а́лу белосве́цку, и́ма ти се одре́кнем преко но́вине.

белу́шка ж **1**. *хип. од белуша.* **2.** змија белоушка Natrix natrix. – Зми́је белу́шће несу́ о́трувне.

белчужѝк м *дем. од белчуг*.

беља́ља ж *дем. од бељиља*.

беси́лка ж *вешање, бешење (као смртна казна)*. – Осу́ден на беси́лку.

беђарлѝк м *беђарство, момковање*. – Ву́чо, си́не, мло́го вре́ме тра́је тво́јат беђарлѝк, ско́ро че да про́јде вре́ме, па те по́сле ни една́ дево́јђа не́че ви́ше.

беђару́е несвр. *момкује, живи беђарским животом*. – Реши́л са́м, вели́, да беђару́ем до три́есту го́дин, па по́сле чу да види́м да ли чу се же́ним.

бигре́н м в. *бигьр*.

биро́вчина м *ауг. и пеј. од биров*. – Кр̑ђе е би́л стра́шна биро́вчина, кьд о́н ру́цне од Бу́ку, це́ло га сало́ чу́е, не́ма о́н да и́де од малу́ до малу́.

бисаже́тине ж *ауг. и пеј. од бисази, велики похабани бисази*. – Не сту́ра бисажетине́те од седло́.

бисе́р м **1.** *округло, тврдо седефасто зрно које се ствара у љуштури неких шкољки.* **2.** бот. *многогодишња зељаста биљка из фам.* Rosaceae.

бисерѝк м *дем. од бисер (1), зрно бисера*. – Бело́ ко бисерѝк, ал не́ бисе́р.

бисе́ран, -рна, -рно *који се односи на бисер, који је од бисера, који као да је од бисера*. – На́да намести́ла зу́би, па бели́ ко бисе́рни.

бисе́рје с *зб. од бисер*. – Оцу́тра се слана́ по лива́ду сјаји́ ко бисе́рје.

бисе́рка ж зоол. *врста кокоши, мисирка.*

бисерли́ја м *онај који је бисером накићен.*

би́стар, -тра, -тро **1.** *који је чист и провидан*. – Ко́њ о́че да пи́је са́мо би́стру во́ду. **2.** фиг. *који брзо и лако схвата, који је паметан*. – Учи́тељ за Пе́рицу казу́е да е би́стар, ал не во́ли да у́чи, па зато́ј не́ петича́р.

би́стар ко бо́за изр. *мутан*; *глуп*.

би́стри несвр. фиг. *чита, тумачи*. – Узе́л да би́стри полати́ку.

бицикли́с м *онај који се такмичи у вожњи бициклом*. – Реши́л сам, кьд порасте́м, да бу́дем бицикли́с.

би́ца м *човечуљак, човек ниског раста*.

Бла́говес м *Благовести*. – Ве́ч од Бла́говес мо́ж да се се́е мому́руза.

бла́гос м *особина онога који је благ*.

бла́госов м *благослов*. – Ел че́каш од Бо́га бла́госов.

блата́ра ж *кућа омазана блатом*. – Ми́ седимо́ у си́дану и малтери́сану ку́ћу, а они́ у блата́ру.

блатоља́к м *пеј. од блато*. – Да и́демо по пу́т, че да бу́де мло́го доле́ко, па удари́мо пречи́цу преко не́ћи блатоља́к, едва́ не́како изле́зомо.

бледуњи́кав, -а, -о *који је прилично блед, бледуњав*. – Бледуњи́кав не́какьв ми до́јде, мо́ра да и́ма не́ку бо́љу.

бле́кање с *гл. им. од блека*.

бле́сав, -а, -о *који није нормалан, који је луцкаст*. – Бле́сав колко́ е те́жак.

блесави́ло с *блесавост*. – Уваги́ло га не́ко блесави́ло.

бле́савица ж пеј. *она која није нормална, која је луцкаста*. – Бле́савица една́ бле́сава, она́ че ме у́чи ко се чу́вају деца́.

бле́сча м пеј. *блесан, глупак*. – Па ел неси́ запанте́л кво́ сам ти казува́ла, бле́счо бле́сави?

блоће́ј м *полумесечасто обликовано гвожђе којим се поткива врх војничке џокуле.*

бли́нћер м *метални мамац за риболов, блинкер*. – У пр̑во вре́ме, кьд су се код на́с појави́ли, могъ́л си с бли́нћер да ува́тиш ри́бе колко́ о́ч, сьг едва́.

блинћерисе́ње с *гл. им. од блинћерише.*

блинћерисува̏ње с *гл. им. од блинћерису̏е*.
блинћерису̏е несвр. в. *блинћерише*.
блинћери̏ше несвр. *лови рибу блинкером*.
блу̏дна ра̏дња изр. *спровођење блуди.*
блца̏ње с *гл. им. од блца*.
бли̏цне свр. *бекне, проговори*. – Не̏ зна ни да бли̏цне.
блши̏ца ж *дем. од бла*. – Це̏лу но̏ч су ме е̏ле блши̏це.
бљеске̏кав, -а, -о *који бљеска, светлуца*. – Бљеске̏кави му о̏чи, мо̏ра да е па̏ пи̏нул.
бљие̏ несвр. *прелива преко нечега (о течности)*. – Бљие̏ вода̏ преко бра̏ну, мо̏ж се де̏си и да ју однесе̏, то̏лка е дошла̏ по̏водња.
бљу̏згав, -а, -о *који је блатњав и помешан са водом и снегом, житак*. – Мло̏го е бљу̏згав пу̏т, бо̏љ немо̏ј данѝс да поо̏диш не̏го ако мо̏ш ју̏тре, за̏јутре.
бљу̏згавица ж *лапавица са кишом и снегом*. – Таква̏ е бљу̏згавица да ти една̏ нога̏ иде̏ та̏м а дру̏га ова̏м.
бљунти̏ несвр. *изазива осећај бљутавости*. – Не̏чу га еде̏м, по̏сле ми са̏мо бљунти̏ по меши̏ну од ње̏г.
бљунти̏је несвр. в. *бљунти*. – Ако ку̏саш Жи̏вћину чорбу̏, че ти три̏ дена̏ бљунти̏је у у̏ста на поква̏рен ма̏з.
бо̏бучьк м *дем. од бобук*. – Ти̏ си јо̏ш мѝнечьк, немо̏ј се ку̏пеш с мо̏мци у бо̏бук него по̏доле у мали̏јан бо̏бучьк.
беленѕу̏ка ж *наруквица*.
бе̏ли се несвр. *пере се, купа се*. – Че̏ка да се згре̏е вода̏, па ди̏де у шу̏пу да се бе̏ли.
бо̏г да про̏сти 1. изр. *којим се изражава сауђешће*. **2.** *парастос*. – И̏де на бо̏г да про̏сти. **3.** фиг. *чело*. – Удари̏л га с тилу̏ђе у бо̏г да про̏сти и на ме̏сто га уби̏л.
богобоја̏зан, -зна, -зно *који поштује и боји се Бога*. – Би̏л едѝн човȅк мло̏го поште̏н и богобоја̏зан.
богоу̏лник м *онај који хули на Бога*.
боде̏ несвр. **1.** *изазива нелагоду убодима, боцка*. – Боде̏ ме ова̏ј пр̏тена кошу̏ља. **2.** *убодом пробада*. – Во̏л Бу̏лча о̏че да боде̏, ва̏рди се кьд му прио̏диш.
боде̏ж м *војнички нож који претежно служи за борбу изблиза и убадање противника*.
бодр̏чка (се) несвр. *задиркује (се), изазива расправу, свађу*. – Немо̏ј да га бодр̏чкаш, ел ви̏диш да о̏н те̏бе ни̏шта не ди̏ра. – Дечи̏јана се це̏л дѝн бодр̏чкају, на кра̏ј и̏ма да испа̏дне рова̏ње.
бодр̏чкало с *онај који задиркује, боцка, пецка*.
бодрчка̏ње с *гл. им. од бодрчка*.
бодр̏чне свр. *боцне, пецне*. – То̏ј чељаче̏ не мо̏ж да про̏јде крај те̏бе, а да те не бодр̏чне.
бођи̏њће ж *дем. од бођиње (1)*. – Не̏ то̏ј то̏лко стра̏шно, сва̏ко де̏те одболу̏е бођи̏њће.
божико̏вина ж бот. *зимзелени жбун* Ilex aquifolium, *висок и до десет метара. Расте споро и доживи старост до 300 година. Малени цветови су сакупљени у бледожуте цвасти. Плодови су црвене бобице*.
божи̏чни, -чна, -чно *који се односи на Божић*. – Божи̏чно пра̏се.
бо̏за ж *киселкасто освежавајуће пиће које се прави од кукурузног брашна*.
бо̏заџија м *онај који прави и продаје бозу*. – Пе̏ра Бо̏заџија има̏л ра̏дњу до шко̏лу.

бозаџиљк м *бављење бозаџијским занатом*.

бо́зна прил. *незнано*. – Навали́ли бо́зна ко́лко.

бо́ј[3] м *спрат, кат*. – Ку́ћа на два́ бо́ја.

бо́јлер[2] м *електрични апарат за загревање воде*.

бо́ксер м *гвоздени предмет са шиљцима који се узима у шаку ради задавања опасних удараца*. – Шо́ћи, што му би́л до́м до Лу́ку Ковача́, е ста́лно носи́л бо́ксер у це́п, вели́: за сва́ћи случа́ј.

бонбарде́р м *авион који баца бомбе*.

бонбонџи́ја м *онај који прави и продаје бомбоне*. – С вре́ме на вре́ме у сало́ су доо́ди́ли бонбонџи́је.

бонбонџи́ка ж *жена бонбонџија*. – Ру́жа, бонбонџи́ка е ста́лно ишла́ с њо́јнога Бо́ру бонбонџи́ју по ва́шари и продава́ли бонбо́не, лули́це и ћера́це.

бо́ракс м *хемијско једињење бора, натријума и кисеоника*.

борти́ра несвр. *абортира*. – Пр́во е ишла́ по ба́бе, ал кљ не́ помо́гло и кљ поста́ло о́пасно, мора́ла е д и́де да борти́ра. Едва́ оста́ла жи́ва.

бо́ћерица ж *ловачка пушка са две цеви, једне изнад друге*. – И́мам ру́ску бо́ћерицу, кали́бер 12, зна́еш каква́ е, не́к си ебе́ ма́тер.

бо́цкав, -а, -о *који боцка*. – Пр́тена кошу́ља е мло́го бо́цкава, наро́чито док је но́ва.

брадавиче́тина ж *ауг. и пеј. од брадавица*. – И́ма на но́с не́ку брадавиче́тину, па ја́ко гро́зна, не́ма се ни́кад оже́ни.

бра́два ж *секира пинтерског заната*.

брадвети́на. ж *ауг. и пеј. од брадва.* – Те́о си оцече́м пр́с с ону́ј брадвети́ну, несѣ́м зна́л да оне́ и́мају кри́во држа́ље.

бра́двица ж *дем. од брадва*.

бра́двичка ж *дем. од брадва*.

брадво́љ м *ауг. и пеј. од брадва, стара брадва*. – Де́ла ду́ђе с не́ћи брадво́љ што оста́л јо́ш од Бо́ру Пи́нтера, али му сла́бо и́де ра́ботата, а дума́ла сам му да си ку́пи но́ву бра́дву.

бра́здичас, -та, -то *који има бразде*. – Њи́вата им до́јде вр́ла, па бра́здичаста, до́ста ју сне́ла вода́.

бра́јко м *пеј. пријатељ, побратим*. – Мло́го ти́ тра́жиш за то́ј теле́, бра́јко мо́ј, не́чеш да мо́ж да пости́гнеш ту́ј це́ну.

брашња́р м *онај који тргује брашном*.

брашња́ра ж *магацин брашна*. – Њи́на е брашња́ра била́ го́ре на Ва́шариште.

брашња́рка ж *жена брашњар*. – Је́лка, брашња́рка, на Љу́бу Ме́чку свасти́ка.

брашња́ров, -а, -о *који припада брашњару*. – Брашња́ров си́н е има́л све́ пети́це у шко́лу, да́ко не́ би́л на́јбољ ђа́к. При́ча се да е поне́ћи пу́т на учи́теља доноси́л брашанце́.

бр́борак м зоол. **1.** в. *брборка*. **2.** *пуноглавац*.

брвљк м *дем. од брв*. – Преко пото́чкуту и́маше едѣ́н брвљк, али га одне́ла вода́ кљ бе́ше доо́ди́ла голема́.

бр́го прил. **1.** *брзо*. – Немо́ј д и́деш то́лко бр́го, не мо́г те сти́зам. **2.** *у кратком року*. – Д и́деш и бр́го да се вр́неш.

бре́зје с *зб. од бреза, брезова шумица*.

бреку́ља ж *крава која даје доста млека, која добро бречи*.

бре́кче несвр. *стење, брекће*. – Де́да бре́кче у́збрдо, али че да изле́зне, же́на.

бре́нуе несвр. *односи се са пошшовањем, са обзиром према коме*. – О́н си не бре́нуе ни башту́, ни ма́тер, а ка́моли дру́гуга.

бреча́ње с *гл. им. од бречи*.

бр̏залица ж *жена брза на језику, а спора у размишљању*. – На ту́ј бр̏залицу што на у́м, то́ј на дру́м, а не ми́сли кво́ че по́сле да испа́дне.

брза́њац м *оно што се уради на брзину*. – Де ми́ на брза́њац да оди́грамо ма́лко а́њц.

брза́че с *дем. од брзак*.

брза́чич м *дем. од брзак*.

бритво́ше се несвр. *пеј. од брити се*. – Бритво́ше се њд се се́ти, поне́ћи пут бѣш личи́ на попа́.

брљи́в, -а, -о *који је духовно поремећен, ненормалан*.

бру́к м *кила, брух, хернија*. – Мо́ра да га во́де код до́ктура да му апери́ше бру́к.

бу́ узв. у изрзу – *Ца́ ел бу́*!

бу́ба пустиња́к ж зоол. Osmoderma barnibita.

бубети́на ж *ауг. и пеј. од буба, велика буба, страшна буба*.

бу́борак м зоол. *слатководна риба дубоких вода, мада у доба мреста тражи плиће брзаке,* Vimbra vimbra.

бубу́љћа ж *бубуљица*.

бубу́љћав, -а, -о *који је бубуљичав*.

бубу́љчица ж *дем. од бубуљћа*.

бу́ваљћа ж *жена бувач*.

бува́ч м *онај који млати мотком (орахе, раж и сл.).*

бука́ (источна) ж бот. Fagus orientalis.

бука́ ме́зиска ж бот. Fagus moesiaca.

бу́ковача ж бот. *печурка која расте испод букве.*

була́зер м *брат*. – Бу́лазер ми е служи́л во́јску у Ча́чак.

булуба́нче с *дем. од булубан*.

булуба́нчес, -та, -то *који је дебео и округао.*

бу́љча м *онај који је буљавих очију*.

бунтио́ше несвр. *ауг. и пеј. од бунтије*. – Бунтиоса́ла је Здра́вкова тлака́на и́ма три́ дена́, то́лко мло́го се́но има́ло у њу́.

бу́нћер м *бункер*.

бунци́ја м *онај који се стално буни*.

бурђије́тина ж *ауг. и пеј. од бурђија, велика бургија*. – Та́ј му бурђије́тина слу́жи са́мо да проврти́ ону́ј сре́дњу ду́вку на ерѣм, ина́че му ни за кво дру́го не тре́бе, седи́ си та́м зака́чена на едѣн кли́н, ал ако нећи́ потра́жи да се послу́ша, не да́ва.

буречо́ше несвр. *пеј. од буречи*. – Не́ са́мо да буре́чи, него буречо́ше, да те стра́ су́зне; личи́ ко да би те сѣс зу́би закла́л.

бурuméт м *поремећај, помешња*.

бути́нка ж *дем. од бушина*. – Бути́нћете му тѣнће, па модре́, на дево́јчето.

бу́чавштина ж *неуредна, неочешљана, лоша жена*. – Ко́ га не́ срамота́ да изле́зне мецу љу́ђе с ону́ј бу́чавштину.

бучја́к м *букова шума*.

бу́ца м *пеј. важна личност, старешина*. – Чи́м е Ми́рко стану́л бу́ца, о́дма се навлкал у ко́жен капу́т.

буџова́н м *пеј. важна личност, старешина*. – Да се ва́рдиш да те не́ћи буџова́н не у́зне на зу́б, ел топр̀в си тъ̀г надрља́л.

бу́ша ж *ситно, старинског порекла, планинско говече, које живи на Старој планини.*

В

ва́брикуе се несвр. *производи се у фабрици.* – Гледа́л сам ко су се ва́брикувале ци́пиле у Ле́ду.

ва́бричћи, -чка, -чко *који се односи на фабрику*. – Нѐћи ва́бричћи о̀џаци су мло́го висоћи́.

ва́вољак м *грудвица која се ваља међу прстима; залогај који се ваља у устима*. – У вр̀шу е то́лка же́га и голема́ праши́на да ни се нава́чају ва́вољци од праши́ну на гу́шу и под бра́ду.

вавоље́ње с *гл. им. од вавољи.*

ва́вољи несвр. *ваља грудвицу међу прстима или залогај у устима*. – Ва́вољи ону̀ј краставѝцу у бе́зуба у́ста и не́кво ми ка̀зу́е – ни́шта ју не разби́рам.

ва́га ж фиг. *мушки полни орган*. – О́ч да те ту̀рим ма́лко на моју̀ ва́гу?

вагабо́нџа ж *скитница, пропалица, вечити незадовољник*. – Твое́ дру́ство несу̀ тѐј сѐлсће вагабо́нџе, него да се угле́даш на Пр̀вула Јо̀вћинога, вре́дног и ра́ботног чове́ка.

ваганáр м *онај који може сам да искуса један пун ваган*.

вага́нче с *мала дрвена посуда*.

ваганче́тина ж аугм. и пеј. *стари велики ваган*. – Искуса́ше пл̀ну ваганче́тину сьс васу̀љ, ко да несу̀ ѐли трѝ дена́.

вагоне́чич м *дем. од вагонет*. – Пѐра Пу̀фта размонтира́л еда́н руда́рсћи вагоне́чич, па му узе́л то̀чкови са све́ осасви́ну, та му служи́ за ди́зање тѐгови.

вагóнчина ж *велики, стари вагон*. – Та̀ј вагóнчина е длго стоја́ла на спо̀редан ко̀лосек, док ју несу̀ нѐгде одвл̀кли.

вагóнчич м *дем. од вагон*. – Зо̀ран ѝма, башта́ си му донѐл из Бѐоград, во̀з у со̀бу, сас шеренѝ вагóнчичи.

ваденичéтина ж *ауг. од ваденица (воденица)*. – Сьг ваденичéтината стоѝ празна̀. Љу̀ђе ману̀ли да мѐљу жѝто, купу̀ју си лѐб.

ваде́ничиште с в. *воденичиште*.

ва́жнос м *важност, вредност*. – Тѐја па̀ре нѐмају вѝше ва̀жнос, треба̀ло и замѐниш на врѐме. – Кмѐт почѐл, па се дѐре на љу̀ђе, мѝсли да тека̀ показу̀е сво̀ј ва̀жнос.

вазали́н м *жућкаста маст за мазање*. – Била̀ прѝча: Оженѝли се Ру̀с и Ру̀сћиња, па пр̀вњу но̀ч свѐкар и свекр̀ва слуша̀ли на вра̀та какво̀ че да бу̀де. Али невѐста нѐшто почѐла да цвѝли, да јау̀че, а свекр̀ва че: „Каћерѝна, Каћерѝна, пада̀ј ма̀љка вазаљѝна,“ А, свѐкар контрѝра: „Њикала̀ј, Њикала̀ј, тѝ па су̀хом паћера̀ј.“

вазали́нко м пеј. *полтрон, онај који се сваком улизује*.

вазди́зање с *гл. им. од вазди́за.*

ва́здук м *ваздух*. – Бо̀ље да си седѝм у сало̀ на чѝс ва̀здук него д им у ва̀рош да се да̀вим у онѝја ва̀бричћи дѝмови.

ва́злија ж *ваза.* – Ва̀злија за цвѐјће

ва́јан, -јна, -јно *јадан, жалостан; тобожњи*. – И́маш ва́јнога зе́та, пија́ницу и женска́роша.

ва́јда ж *користи, ћар*. – Не́мам ја́ од то́ј ни́какву ва́јду. – Ако е за ва́јду, до́ста е.

ва́јдица ж *мала користи*. – Прода́л си си кра́ву, а ел си виде́л не́ку ва́јдицу од паре́те ел и по́троши по кава́не?

вакултéт м *факултет, висока школа*. – Старо́тога си́на да́л та́м на некьв вакултéт, да у́чи за про́фисера. – Дьньс и́ма гоца́ вакултéти, али несу́ сви́ еднькви.

вакултéтсћи, -ска, ско *који је у вези са факултетом*. – Не вре́ди ти ни да си вакултéтсћи шко́луван, ра́боту не мо́ж да на́јдеш.

валéж м *хваљење, хвалисање*. – Ње́јан је валéж ја́ко голе́м, неподно́шљив.

вали́ја м *гувернер једне покрајине (вилајет) у турској царевини*.

вало́ше се несвр. *ауг. и пеј. од вали се*. – У́место да се покри́је и да ћути́, она́ се вало́ше с чи́и е му́жје спа́ла.

валу́жица ж *дем. од валуга*. – Испод Душа́нову коли́бу и́ма една́ ја́ко зго́дна валу́жица с кла́данац и они́ си ту́ј са́де гради́ну, а и и́мају у́бав слива́к.

валци́ка ж *жена валција*. – Код ту́ј валци́ку е све́ на́јубаво и на́јдобро, а ова́м сви́ се ми́ зна́мо какви́ смо.

ва́љне свр. *котрљне, закотрља*. – Ва́љни га низ бре́г, и́ма се уста́и до́ле у пото́к. – Не́како се споре́чкају, па га ови́ја ва́љне низ ба́самаци, те си они́ја стро́ши ру́ку.

ва́љне се свр. *зава́ли се, котрљне се*. – Ве́чером се са́мо ва́љнем у сла́му и о́дма засни́м.

ваљува́нка ж *шљива цанарика чији је плод потпуно лопташ*.

ванземáљац м *неземаљски, нестваран*. – Навлчу́ се у не́ће чу́дне дре́е, ту́ре на́ главу они́ја шље́мови од мото́р, па се пра́е да су ванземáљци, а у ствари́ма и́ду но́чу, па кра́дну где́ кво́ сти́гну, а ако и неће́ви́ди, они́ по́ју кам ње́га, а ови́ја уте́кне, гла́ву да си спа́си.

ванпи́рсћи, -ка, -ко *који се односи на вампира*. – Ву́ча Ми́лошов е има́л ванпи́рсћи зу́би, кьд се нацéри стра́ да те ува́ти.

ванпиру́е несвр. *понаша се као вампир*. – Це́лу но́ч ванпиру́е, а да́њом спи́ ко пр́ч.

вантази́ра несвр. *заноси се, замлаћује се, замишља немогуће ствари*. – Ми́лоја вантази́ра ко че се оже́ни с Брижи́т Бардо́.

ва́рак м *танак листић злата и сребра који се употребљава за украс, клободан*. – Дево́ће су, ај, пред они́ја ра́т, ја́ко воле́ле да на дре́шку има́ју и ва́рак.

ва́рен, -а, -о *куван*. – Што се це́риш ко ва́рена ти́ква?

ва́рзило с *црвена боја, често се употребљава за бојење ускршњих јаја*.

вари́ра несвр. *не стоји стабилно (ђуле на кантару)*. – До́бро, не́ бьш де́сет ћи́ла, вари́ра ма́лко, али не́ма ве́зе.

ва́ркав, -а, -о *који хоће да превари, непоуздан*.

ва́рничка ж *дем. од варница*. – Ва́рничка му ѕвр́кла у о́ко та га тела́ исћора́ви.

варошáнка ж *жена из вароши, госпођа*. – Ако су варошáнће дошле́ у сало́, зна́чи да е дошло са́дње вре́ме.

варошли́ја м *пеј. од варошанин*. – Како се Бу́да оцели́л у Пала́нку и ста́л варошли́ја, сла́бо вре́ви сьс сељáци.

ва́рошче с *градско, варошко дете*. – Ми́ сељáчка деца́ која́ смо ишли́ у ва́рош у шко́лу че́сто смо се би́ли с ва́рошчичи, кьд ни они́ поде́вају.

ва́та несвр. **1.** *хвата, лови* – Ошьл да ва́та ри́бу. **2.** *садржи (о судовима)*. – Ово́ј бу́ре ва́та две́ста ћи́ла, а оно́ј до ње́г три́ста.

вата́љћа ж *женска особа која на вешт начин осваја мушкарце, из користи*.

ва́тра ж *повећана телесна температура*. – Дете́ им гори́ у ва́тру.

ваће́ла ж *прекоревање, опомињање*. – Бо́ље да урабо́тим то́ј ко су ми рекли́ него да ми по́сле чи́тају ваће́лу.

ва́ћка несвр. **1.** *пипка*. – Немо́ј да ме ва́ћкаш, несьм ја́ те́бе та́м не́ка. **2.** *хвата на превару*. – Ва́ћка такви́ попригли́пави који́ су, па им пису́е ту́жбе и узи́ма големе́ па́ре, а кьд по́сле на су́д они́ изгу́бе.

ваћка́ње с *гл. им од ваћка*.

вача́нција ж вулг. *хватање, додиривање*. – Кьд се на игра́нку уга́си си́јалица наста́не о́пшта вача́нција – ку́ј куга́ ува́ти – за ру́ће, за но́ће, за не́згодно ме́сто.

ва́цевина ж *извлачење из тешке ситуације правдањем*. – Ни́каква ва́цевина ти ту́ј не мож помо́гне, и́ма да пла́тишште́ту ел и́демо на су́д.

ваша́ри несвр. **1**. *учествује на вашару, проводи се на вашару*. – Це́л дьн и це́лу но́ч ваша́ри, топрв пре́д зору доо́ди до́м. **2**. *купује на вашару*. – Ел ва́шари не́што ел си иде́ ће́ она́к?

вашарли́ка ж *жена која учествује на вашару*. – Мецу вашарли́ће мо́ж да на́јдеш сва́какве.

вашарци́ја м в. *вашарлија*.

ва́шинсћи прил. *на ваш начин*. – Ви́ си га работе́те ва́шинсћи, а ми́ чемо како́ си ми́ у́мемо.

ве́дер м *опруга, федер*. – Пр́сал ми ве́дер на са́т.

ведери́ше несвр. *федерише, њише се на федерима*.

ве́дерче с *дем. од ведер*. – Кьд расклопи́ ћа́т да ви́дим кво́ и́ма уну́тра, оно́ едно́ жлто́ ве́дерче мр́да ната́м-наова́м-ната́м.

ве́дремешче с *дем. од ведремез*. – Ве́дремешчето му и́ма црвене́ кори́це.

вежба́ечи прил. *вежбајући*. – Вежба́ечи, отћи́ну се они́ја кру́гови, о́н па́дне на гла́ву и сма́ши си вра́т.

ве́зене чера́пе ж *чарапе од црне пређе извезене по горњем делу горњишта*.

вези́ља ж *женска особа која везе*.

вези́љћа ж *дем. и хип. од везиља*.

ве́зне свр. *проведе неко време везући, извезе мало*. – Уграби́ ма́лко вре́ме те ве́зну не́колко покр́стице на пешћи́рат.

ве́јалица ж в. *вејара*. – Ве́јалица, то́ј било́ ску́по, то́ј не могьл сва́ћи да ку́пи, па смо си жи́то веја́ли с лопа́те.

вели́јћа ж *дем. и хип. од велија*. – У ћи́ло и́ду три́ вели́јће, е́то, тека́ и ја́ пра́им.

ве́лићи шере́ни кљуводр́вац м зоол. Dendrocop maior.

ве́личьк, -чка́, -чко́ *који је прилично велик*.

вереси́ја ж *плаћање на почек*. – Ча́с сва́коме, вереси́ја ни́коме. – Даньс за гото́во, а ју́тре на вереси́ју.

вери́лбина ж в. *верилба*. – Њи́на вери́лбина е била́ у про́шлу су́боту, а веч ду́мају да се ква́ри.

вети́ло с *лоша, избледела боја*. – Уваги́ло га не́ко вети́ло, да́ј, Бо́же, да не́ ни́шта стра́шно.

вето́ прил. *избледело, старо*.

ветру́шина ж аугм. и пеј. *јак ве̄тар*. – Ако ду́не не́ка ветру́шина, и́ма да ни расту́ри крсти́не.

ветру́штина ж аугм. и пеј. *силан ве̄тар, олуја*. – Налете́ла е не́ка ветру́штина да е кро́вови односи́ла.

ве́чер ж *вече*. – Пр̏вњу ве́чер би́ што би́.

ве̏цба́ч м *онај који вежба, који учествује у неким вежбама*. – Чича-Дра́ђи Је̏рча е био ве̏цба́ч и кљ се пенсиониса́л. Ме́да, вискултýрник му не́ би́л ни за ма́ли пр̏с.

ве̏цба́чица ж *жена вежбач*. – Де́са Со́колица е била́ ја́ко добра́ ве̏цба́чица.

ве́шаљчица ж *дем. од вешаљ̄ћа*.

ве́штица ж фиг. *о̄пака жена*. – Сре́то Со́јћу, ве́штицу, и стра́ ме би до́кле продо́ покре њу.

ви́вак м зоол. *ӣтӣца селица из рода Charadriidae. Карактериште је глас ви́и-ва́ Vanelus vanelus*.

виве́ричњи, -ска, -ско *који се односи на веверицу*. – Виве́ричка о́пашка е бу́јна и голема́, па на го́ре уви́ена.

виве́рчица ж *дем. од виверица*. – И́ма не́ка невеља́шна деца́, па с ва́здушне пу́шће уби́вају виве́рчице.

вигу́ра ж *то̄боже знатӣна личности*. – Ти́ си сњг поста́л голема́ вигу́ра – панду́р у о́пштину.

ви́далко с *дем. од видало*. – Де́, ста́ни ова́м на ви́далко да бо́ље ви́дим куи́ си.

видрува́ч м *онај који видрује житто*. – Даду́ ти у ру́ће др̏вену лопа́ту и ре́кну, ти́ си дњс видрува́ч, а ти́ сњг гле́дај како́ч, сњс лопа́ту, на сва́ка два-три́ са́та да прев̏рнеш три́ и́љади ћи́ла жи́то.

видрува́чица ж *жена видрувач*.

вијаћери́с м *онај који ӯправља фијкером*. – У мо́ј живо́т би́л сам и вијаћери́с и рабаци́ја, и вади́л сам ле́д из Тимо́к за ледени́цу на Дра́ђи Кла́ћерџију.

вија́ћерче с *дем. од вијаћер*. – Они́ несу́ били́ бо́гзна кви́ га́зде, али су има́ли едно́ вија́ћерче, па кљ по́ју у ва́рош, они́ се удр̏ве у њег, ко да су не́ знам куи́.

вијо́чка ж *дем. од вијока*. – У на́јгорњу вијо́чку седи́ де́дин бритва́чћи но́ж и ту́ј ни́кој не сме́ да пи́па.

вијо́шница с̏рпска ж бот. Parietaria serbica.

ви́лтер м *филтер*. – Прича́ли су да че на бо́рсћи о̏цак да ту́ре не̏ћи ви́лтер да не и́де ви́ше љу́т ди́м, али да л су га тура́ли ел несу́, ди́мат си па́ изла́зи и „да́ви“.

вилтерисува́ње с *гл. им. од вилтерисуе*.

вилтерису́е несвр. в. *вилтериште*.

вилтери́ше несвр. *ӣречишћава филтером, филтрира*.

ви́лчес, -та, -то в. *вилес*.

виња́шка ж *дем. и хип. од вињага*. – Све́ виња́шћете што смо проле́тос посади́ли изгле́да да су се привану́ле.

вио́глав, -а, -о *који је својеглав, бандоглав, тврдоглав;* уп. *навиглавина*. – С то́га вио́главога не́ма до́говор.

виро̏к *дем. од вир.*

ви́ри несвр. **1.** *гледа кроз што*. – Ви́ри ну́тра. **2.** *по̄молило се што*. – Ви́ри ти зеле́ни лу́к из торбу́, а ти́ се пра́иш да си госпо́дин.

вирмезо̏к м *дем. од вирмез*. – Добро́ би било́ да ма́лко тр̏љнеш пе́нцерат сњс вирмезо̏к, да ти не трулаве́е ви́ше.

ви́рмица ж *дем. од вирма*. – Ву́ча бе́ше отвори́л не́ку ви́рмицу, али ју у́брзо за́твори.

ви́рне свр. **1.** *дуне (ветрић)*. **2.** *провири да види, гвирне*.

вирче́ с *дем. од вир, вирчић*.

ви́рчина м *велики вир*. – Ово́га сам кле́на уватѝл у ону́ј ви́рчину под желе́зничћи мо́с.

висинка́ ж *дем. од висина, мала висина, зараван на малој висини*. – Го́ре на висинку́ту ја́ко се ра́ца мому́руза.

височко́ прил. *прилично високо*. – Височко́ дошло́, ма́ће му га, а бѣ̀ћи га праи́мо да бу́де по́ниско.

више́че с *дем. од вишек*. – Три́ бонбо́не у едно́ више́че. То́лко сам има́л па́ре, то́лко сам купи́л.

ви́шњовача ж *ракија са вишњама и шећером, као врста ликера*. – Ви́шњовача мо́ра едно́ време́ да стои́ у пе́нцер, да се напра́и како тре́бе.

вла́к м **1.** *дрљача, дрвена дрљача комбинована са трњем, брана*. – Што де́вет ра́ла ора́ла / И де́вет вла́ка влачи́ла (н. п.). **2.** *дрвена ракљаста направа за свожење терета низбрдо*.

влакњи́в, -а, -о *који је пун влакана*. – Влакњи́в ти капу́тат, оче́ткај га.

влане́ран, -рна, -рно *који је од фланела*. – Зи́ми но́сим дл̀ѣ влане́рсће га́че.

вла́стер м *фластер*. – Бо́ље би било́ да га зале́пиш ма́лко с вла́стер, да ти не тече́ кр̀в из пр̀сат.

вла́чена дево́јћа изр. *девојка коју је будући младожења украо, отео, одвукао*.

вла́чи несвр. **1.** *вуче нешто за собом*. – Вла́чи едѝн шума́н, та ди́за праши́ну. 2. *дрвеном дрљачом дрља поорану њиву*. – Ја́ и де́да вла́чимо ора́ње, он во́ди воло́ви, ја́ се во́зим на бра́ну́. **3.** *гребена вуну, кучина и сл. на гребенцима или у влачари*. – Влачи́ли смо вл̀ну на влача́ру код Ра́де Вагана́ра. **4.** *дуго носи неку одећу (откако је одене па док је не поцепа)*. – Докле́ ч да вла́чиш те́ја дре́је, ел не́маш у кво́ дру́го да се навлче́ш? **5**. *краде девојку ради будућег заједничког живота*. – Ме́не су исока́ли од седе́њѣ̀у и тѣ̀г су ме влачи́ли за Живујѝна, а ја́ то́ј несѣ̀м бѣ̀ш воле́ла; има́ла сам же́љу да се же́ним за Лиса́ндрију.

вла́шица ж *дем. од влаша*. – На ћи́ос прода́вају но́вине и цига́ре, али и мѣ̀нечће вла́шице с рећи́ју.

вла́шка шуба́ра ж фиг. *женски полни орган*. – Казу́ју да кад е не́ћи бу́ца доди́л из Бе́оград у За́јчар, да е тражи́л од зајча́рсће бу́це да му на́јду добру́ вла́шку шу́бару. Они́ му доне́ли едну́ но́ву баре́тину, а о́н такви́ глупа́ци отера́л у пи́зду ма́терину и сви́ и смени́л.

влашкопо́љсћи, -ка, -ко *који се односи на Влашко Поље, који припада Влашком Пољу*.

вла́шћи, -ка, -ко *који се односи на Влахе, који припада Власима*.

вли́нта ж *жена лаког морала*.

вл̀ненко поим. прид. дем. *оно што је од вуне (о одећи)*. – Да се навлче́ш у вл̀ненко, не́ма да ти бу́де зима́, ма колко́ да е студено́.

влчо́ше се несвр. *пеј. од влче се (3)*. – Влчо́ше се с коѐ ка́кви.

вода́ у коле́но мед. *обољење коленог зглоба са отоком*.

воданича́р м в. *воденичар*.

водани́чка ж *дем. од воданица*.

воденичáр м *радник у воденици који меље брашно*. – Воденичáр не сáмо да мéље брáшно него унóси цáкови, изнóси цáкови, ковé воденúчни кáмење, надглéда вáду да се нé нéгде обушúла, да не крáдну нéћи вóду за градúне, вóди рачýн од ћерéп, од вúтлови и дрýго квó трéбе.

вододрáжан, -жна, -жно в. *вододржан*. – Њúвата је јáко добрá, а и на згóдно мéсто, сáмо е у дóљну стрáн мáлко вододрáжна.

вóсна ж *дебела даска*.

вотéља ж *фотеља*.

вотељáш м *високи чиновник који за радним столом седи у фотељи*.

вотéљица ж *дем. од вотеља*. – Мúло га билó да седú у вотéљицу, али му пóсле пресéдло.

вотéљче с *дем. од вотеља*.

вóцевина ж в. *воћевина*.

вр̀ прил. *баш*. – Нáши комунáлци на вр̀ грáћи прáзник почéли да раскопýју ýлицу, да тýре нóв áсвал.

врáжда ж *свађа, расправа*.

врáј прил. **1**. *бесплатно, фрај*. – Дóле пред óпшину дáвају зајтúн врáј, сáмо да глáсаш за њú. **2.** *беспослено*. – Седú врáј, нéче да рабóти.

врáјла ж *лака женска, фрајла*. – Њúн баштá кад прúми плáту свý ју потрóши на врáјле.

вракњичéтина ж *ауг. и пеј. од вракњица, стара расклиматана вракњица*. – Мóж ли, брé мýже, да се попрáи онáј вракњичéтина, ел књд се заглáви не мóг да улéзнем?

врáница ж *дем. од врана*.

врањ̀ак м *дем. од врањ*. – Врањ̀акът му тóљћи да не мóж ни песнúцу проз њéг да промýљиш.

врáт м **1.** анат. *део тела који спаја главу са трупом*. – Зóран úма врáт ко бúк. **2.** *део неког предмета који спаја два његова дела; сужени или тањи део неког предмета*. – Књд смо цепúли дрва стрóши ми се врáт на сећúру, па нé знам да л мóже да се завáри, ел бóљ да си кýпим нóву, да не рéзикуем, да се пá стрóши. **3.** бот. *једногодишња трава из фам*. Graminae *висока око 1 т. Расте као житни коров; љуљ, вртоглавица, заврат, луда трава, пијана трава,* Lolium temulentum. *Зрно је слично пшеничном, али је врло отровно (ко се наједе топлог хлеба у коме има врата, убрзо пада и сатима је у бунилу*. **4.** мед. *тешко обољење које се јавља након узимања хлеба у коме је било траве врата,* encefalitis.

вргýља ж *кривудава линија*.

вр̀да несвр. *мрда, врлуда, помера*. – Вр̀да с дýпе, тáј њигóва лепóтица. – Бóље си вр̀дај од пýт на врéме, да те не згáзи нéћи пијáн шóфер.

врдалáма ж *особа која избегава праве одговоре и обавезе, особа којој се не може веровати*. – Личú на добрóг човéка, али е големá врдалáма.

вр̀дало с *онај који је непоуздан, који је врдалама*.

врдáње с *гл. им. од врда*.

вр̀дне свр. *мрдне, помери*. – Вр̀дни да мúнем.

врéкне свр. **1.** *огласи се креком (коза)*. – Идú вúц што врéкну козáна. **2.** *дрекне, викне*. – Књд онá врéкне на дéцу, онá се покýтају по ћушетúју.

вре́ме ж **1**. мет. *невреме, непогода, киша, снег, вејавица.* – Не да́ва вре́ме да се оре́. **2.** астр. *трајање радње, тренутак*. – Дошло́ е вре́ме да се ди́заш, до́ста си спа́л. **3.** мед. в. *женско време.*

вреча́ње с *гл. им. од вречи*.

вречети́на ж *ауг. и пеј. од вреча***.**

вречуља́к м *зб. од вреча, гомила старих поцепаних врећа*.

вречуље́тина ж *стара, поцепана врећа.*

врза́чица ж *жена врзач*. – Кьд су му́жје по во́јску ел по печа́лбу, па не́ма ку́ј да врзу́је сно́пје, на́јде се не́ка жена́ врза́чица, па она́ врзу́је сьс оно́ј желе́зо што се разапи́на.

ври́г м *јак мраз са ветром*. – Ма́ј ври́г.

ври́жидер м *фрижидер*. – Мужје́ви на́јвише во́ле пи́во из ври́жидер.

вриште́ње с *гл. им. од вришти (се).*

ври́шти се несвр. *јављају се пликови по телу*. – Па́ му се ври́шти нога́та, не́ то́ј на добро́.

врља́чиште с *кратко али јако врлетно земљиште на путу*. – Добро́ би било́ кьд би воло́ви могли́ да га исте́гље уз оно́ј врља́чиште на еданпу́т, а ако не мо́же, мо́ра да се вр̀чамо на два́ пу́т.

вр̀љне (се) свр. *лагано (се) баци, бацањем (се) дода.* – Врљни́ едьн крава́ј и на Ци́ганчето. – Де́ се вр̀љни с не́ква по овцу́ну да не оти́де у де́телину, це наеде́ па че да пу́кне.

вр̀љћа (се) несвр. *лагано (се) баца*. – Вр̀љћа ка́менчичи у во́ду и пра́и кло́буци, и́гра се дете́. – Вр̀љћа се по сврáће, да не однесу́ не́ко пи́ле.

вртогла́вес, -та, -то *који је вртоглав.*

врула́ш м *онај који свира у фрулу*. – Ода́вна е чуве́н врула́ш би́л Са́ва Је́ремић.

врула́шка ж *дем. и хип. од врула*. – Че́да Овча́р е ста́лно има́л врула́шку за́повас.

вруштукува́ње с *гл. им. од вруштукуе*.

вр̀цка несвр. **1.** *преде*. – И́дем с о́вце и це́л дьн вр̀цкам, та навр̀цкам и по две́ три́ вретена. 2. заноси задњицом при ходу. – Вр̀цка с ду́пе – ма́ми му́жје.

вр̀цка се несвр. *врпољи се, немирно седи*. – Не вр̀цкај се него се́ди и пи́ши дома́ћи.

вр̀цкало с *особа која се врцка*.

врцка́ње с *гл. им. од врцка (се).*

вр̀цне свр. *удари танким прутићем*.

вр̀цне се свр. *хитро се окрене, покрене.* – Вр̀цни се, бре́, ма́лко, кво дре́меш.

врчети́на ж *ауг. и пеј. од врца*. – Па́ ми се ћи́ну ова́ј врчети́на од де́сни опьнк.

вр̀шан, -шна, -шно *препун, пун до врха*. – Да́де ми вр̀шан шини́к жи́то да и́мамо док не ку́пимо.

вудиче́тина ж *ауг. од вудица*. – Док закопчува́ по́вас убо́до се на вудиче́тинуту.

ву́заљћа ж **1**. *клизавица по којој се клизају деца*. – Кьд е ја́ка зима́, а не́ма сне́г, ми си́пемо во́ду и напра́имо ву́заљћу, па се ву́замо. – Па ву́заљћа, па ни мо́мци во́зе, па који́ су си по́паметни ми́ се изво́зимо добро́, а који́ несу́, они́ кад до́јде на криви́ну они́ занесу́ штр̀кље, ми́ се натр̀тимо, па ка́рамо, па бру́камо, па је́камо. **2**. *свако место где се човек може оклизнути.* – Па́зи да не ста́неш на не́ку ву́заљћу. уп. *вузаница, вузганица, вузница, ирзаљћа*.

ву́кац узв. *заповед неком да брзо уђе у скровито место*. – Де́цо, ву́кац у чр̀ђе!

вукоéбина ж *забачено, дивље место.* – Нéч вáљда дúдеш да жúвиш у онýј вукоéбину?

вýксица ж *дем. од вукса.* – Кýј би рéкал да че óна да стáне вýксица, јóш е млáда, брé.

вýлен, -а, -о *који је од фула*. – Мирјáна нóси вýлене докóленће.

вупáње с *гл. им. од вупа*.

вургóн м *железнички вагон за превоз стоке, фургон*. – Нагýрају ни у вургóни, па ни вóзе у Зáјчар на мúтинг да óкамо прóтив крáља.

вургóнсћи, -ка, -ко *који се односи на фургон*. – Еднó врéме бéоше измислéли, па су у вургóнсћи вагóње намештáли плéкани кубúћи и дрва, да се нáрод грéе, дор се вóзи, да се не мрзне.

вýцна ж *женска особа која се вуцара са разним мушкарцима;* уп. *вуцаљка (2)*. – Ако си намислéл да се жéниш сьс онýј вýцну, вúше те не познáвам.

вучáње с *гл. им. од вучи*.

вучé несвр. *струји ваздух кроз неки отвор*. – Алáл вéра на мáјстора што га osидáл, овúја óџак вучé ко лýд.

вучú несвр. *хучи.* – Чýе се у óџак колкó вучú вéтар.

вýшер м *лош мајстор, фушер*. – Не трéбе ти тúја вýшер, па и џáбе да ти рабóти.

вушерáј м *лоше урађен посао*. – Данáс не мож да нáјдеш да е нéшто љýцћи напрáено, свé вушерáј.

вýшерсћи прил. *на фушерски начин*, *лоше*. – Рýска áута су напрáена вýшерсћи.

Г

гáбор прид. индекл. *ружан*. – Гáбор девóјћа.

габрьк м *младо дрво граба, грабић*.

габрáчич м *дем. од габрак.* – Козé обрстúле онúја габрáчич што је преко рéку.

гавгáљче с *дем. од гавгаљ (1), црно кученце.* – Мьнечко гавгáљче, а уплúта се у нóђе.

гавéз м бот. *вишегодишња лековита биљка са ружичастим или љубичастим цветовима,* Symphytum officinale.

гагрúчав, -а, -о *који је пун гагрица*, уп. *цагричав*.

гáд м *лош човек, покварењак, подлац.* – Њéга не рачýнај у љýђе, ел óн е едьн гáд.

гадинетúна ж *ауг. и пеј од гадина (1)*. – Тýј нéсносну гадинетúну би требáло нéћи да премлáти.

гадýрина ж *ауг. и пеј. од гад*. – Тáј ми гадýрина посéкла нáјбоља дрва у áлогу.

гáздаџија м пеј. *газда, богаташ.*

гáјдице ж *дем. и хип. од гајде, мале гајде, обично детиње гајде*. – И Бóби дýва у еднé гáјдице, ýчи се, па да свúре зáедно с дéду.

гајтáн м *памучна или свилена, упредена, врпца која служи за порубљивање.*

гајтáнче с *дем. од гајтан*.

гајтанџúја м *онај који прави или продаје гајтане*.

гáкање с. *гл. им. од гака*.

галáма ж *вика, дрека*.

галáмење с *гл. им. од галами*.

гала́ми несвр. *дере се, виче*.

галамџи́ја м *онај који галами, који диже дреку*.

га́лица ж хем. *феросулфат (зелена галица), употребљава се при бојењу вуненог предива, као фиксир*.

гњдо́рење с *гл. им. од гњдори*.

гњђо́рење с *гл. им. од гњђори*.

гњђо́ри несвр. в. *гњдори*.

гараѓанћи, -ска, -ско *који се односи на Гарагана, који припада Гарагану*.

гара́жес, -та, -то *који је у вези са гаражом, који стоји у гаражи*. – Ел ти а́уто гара́жес ел си седи́ надво́р, на сл́нце и на ћи́шу?

гари́балда м *онај који је неуредан, који хода раскопчан*.

га́рошка ж *дем. и хип. од гароша*.

гьськ м *дем. од гас*. – Доси́пи ма́лко гьськ у ла́нпу.

гатали́нка ж зоол. *гаталинка је најмања жаба Европе, Hyla arborea. С горње стране је зелене боје, а с доње мрке. Живи на ивицама шума*.

ге́рла ж *здрава, једра, лепа, крупнија девојка*. – Што сьг ми́ну една́ ге́рла, бо́же ми́ли.

глабњева́ње с *гл. им. од глабњева*.

гла́ван, -вна, -вно *који је главни*. – Зо́ран је гла́ван у Го́рњу водени́цу.

гла́воња м **1.** *онај који има велику главу*; **2.** фиг. *онај који је главни, старешина, руководилац*. – Че да бу́де она́к ка́ко гла́воње ка́жу, на́с ни́кој ни́шта не пи́та. **3.** бот. *врста зељасте биљке*.

главосе́к м *онај који одсеца главу, целат*.

гладу́е несвр. *не узима храну, оскудно се храни због сиромаштва*. – Гладу́е, мо́ра да омршаве́е два́ес ћи́ла. – То́ј да не ве́руеш, гладу́е, а не́че ди́де да рабо́ти.

глта́ч м *онај који гута*. – На ва́шар сам виде́л глта́ча пла́мена и глта́ча куи́ гл́та ноже́ви.

глу́вав, -а, -о *који је глув*. – Поста́л глу́вав по́сле неку бо́лес.

глу́вавштина ж / м пеј. *глува особа*.

глу́ви м *онај који је глув*. – Ти́ја глу́ви по не́ћи пу́т и́ч не чу́е, а поне́ћи пу́т начуву́е по ма́лко.

глу́мтење с *гл. им. од глумти се*.

глу́мти се несвр. *дрво добија лиснату, густу, округлу крошњу*.

глу́мчица ж *дем. од глумта*. – Куде́ ли е, бо́же, она́ј глу́мчица с црве́ни ко́нци, мо́ра да ју е ма́че отколо́ло под о́дар

глупави́ло с *особина онога који је глупав*. – Уби́ло га глупави́ло.

глу́павштина ж / м пеј. *глупа особа*. – Ћу́ти та́м, глу́павштино глу́пава.

глупоти́ја ж *глупост*. – У ови́ја збу́њен и упла́шен на́род завлада́ла је стра́шна глупоти́ја.

глу́пша м в. *глупча*.

гље́ждење с *гл. им. од гљежди*.

гме́ца несвр. **1.** *хода поскакујући*. – О́н је, и́здолек га позна́вам како́ гме́ца. **2.** *гази у месту истовремено обема ногама ситно поскакујући, гњечи*. – Гме́ца га да га спље́ска, грозје́то, да по́више ста́не у ка́цуту.

гму́рац м *гњурац (водена птица и човек који опремљен одговарајућом опремом силази у дубину воде)*.

гнéвник м *разредна књига, дневник.* – Лóши ђáци укрáли гнéвник, па га сцепúли, надáли се да че текá да прéјду рáзред, онó и уватúли, па и исврљúли из чкóлу.

гњетóше пеј. *гњеше*. – Бљи госјáнин на свáдбу, а узúма мéсо ис панúцу, па гњетóше по цéпови, у ркмачú и у черáпе, та нóси дóм да едé јýтре.

гњéцавац м 1. *онај који поскакује док хода. 2. онај који кењкаво говори*.

гњецáње с *гл. им. од гњеца*.

гњецко м в. *гњецавац*.

гњéцне свр. *једном снажно пригњечи, нагази*.

гњéцне се свр. *нагло се баци да легне, да седне.*

гó м **1.** *вертикални, правоугаони рам у који играчи настоје да убаце лопту*. – У књажевáчку шкóлу се срушúл гó на еднó детé и на мéсто га убúл. **2.** *погодак у фудбалу*. – Кьд њúни дадý го, тьг свú рúпају, óкају и врљају кáпе ýвис.

говеáње с *гл. им. од говее*.

говéци бóј изр. *тешке батине*. – Зарадéл óн за говéци бóј, затóј што е крáл тúкве по момýрузу.

говнó с **1**. *људски измет*. **2**. фиг. *дете у односу на мајку.* – Тú да ћутúш и да слý-шаш, ел тú си моé говнó. **3.** фиг. *лош човек*. – Тóј говнó ишлó да пријáви Миладúна, да е псувáл пресéдника.

говњáри несвр. *аљкаво, безвољно и неквалитетно ради неки посао*. – Ýзнеш га у нáдницу, óн цéл дьн говњáри и нúшта не урабóти.

голђетéр м *голгетер*.

голéма сóба ж *велика соба у кући. Обично постоје још мала соба и ижа*. – За светьц се наплни голéма сóба с гóсти.

големињá ж *лажна величина.* – Стрáшна си тú големúња, та мáни га.

гóлманџија м *голман, вратар у фудбалској игри*. – Мúшко Богдáнац је нáјвише волéл да бýде гóлманџија кьд смо игрáли фýзбал.

головарьк м *дем. од головар*. – Úмаше остáл мáлко головарьк од јучéр, та узé та га искусá.

головáрче с *дем. од головар*. – Напрáј ми, бáбо, еднó головáрче, јáко сам огладнéл.

головúјес, -та, -то в. *головријес.*

голодупáн м *који је голе задњице*.

голодупáнче с *дете голе задњице*.

голокýрес, -то *коме још нису никле длаке око полног органа.*

голопúчеста, -о *којој још нису никле длаке око полног органа*. –Девóјчето јóш скóро голопúчесто, а онú вéч намерáвају да га жéне.

голопúчњак м бот. *једно јесење цвеће.*

гороло́м м *непроходан брдски терен*. – Ако улéзнеш у онúја гороло́м, мóж се истрóвиш, залýташ, да не мóж пóсле да излéзнеш одóтле.

горчéе несвр. *постаје горак*. – Почéло да горчéе винó у бýре, мóра да нестањýе, жéна.

госпóдин м *варошанин*. – Úма рáзна госпóда, сиротúњска и богáта.

грáби се несвр. *отима*. – Сúне, немóј се нúкад грáбиш за туцé.

грабљúв, -а, -о *који је похлепан*, *грамзив*. – Стéкал тóлку имóвину затóј што је грабљúв, али га на крáј уватúли у нéку злý рáботу, па úма да лежú у áпсу бóк те пúта кóлко гóдине.

гра́ди се несвр. *ограђује се, подиже ограду*. – Гра́ди се од кьм они́ја, вели́, не мо́ж ви́ше да трпи́ да ньи́не сви́ње и коко́шће чу́шкају по ньиго́ву авли́ју.

гра́пав, -а, -о *рапав*.

гра́пса несвр. *корача крупним, тешким корацима преко неподесног терена*. – Ѝде одону́д, гра́пса преко лива́ду.

гра́пса се несвр. *снажно се чеше*.

гра́шка ж *капљица зноја*. – Избѝле га гра́шће по чало́, зна́чи зно́и се, че му спа́дне ва́тра.

грваљо́шћи, -шка, -шко *који се односи на Грваљосу, који припада Грваљоси*.

гр̀гори несвр. в. *гргоче*.

гре́зне несвр. *плави, натапа вода земљу*.

гре́ша несвр. *греши*. – Јо́ва гре́ша у чита́ње.

греша́ње с *гл. им. од греша*.

гри́вна ж **1.** анат. *зглоб између подлактице и шаке,* articulatio radiocarpes. – Зѝми ва́рдимо да ни не осе́бну гри́вне, па навла́чимо дл̀ђе рукави́це ел ту́рамо на́руквице. **2.** *метални обруч којим се окива главчина точка или причвршћује коса за косило*. – Рашуши́ла се глави́на, па ти па́дла гри́вна од са́дње коло́, ја́ ју најдо́, па ти ју еве́. – Широчка́ ми гри́вната за ово́ј коси́ло па мо́ра да ју заглаву́ем с по́више загла́вће. **3.** *украсни предмет на женској руци*. – Цве́та но́си гри́вне оди пла́стику, а Ми́ла зла́тне.

гри́кне свр. в. *грине (2)*. – Гри́кнул је ко ку́рјак на ме́не.

гро́жђана ма́с ж *козметичко средство којим девојке румене усне, дискретно*.

гро́м м **1**. *врста вина*. – Да́ј ми де едьн „гро́м”! **2.** *врло јака ракија*. – Ово́ј, бре́, не́ рећи́ја, ово́ј гро́м.

грво́ше пеј. *удара, лупа, грува*. – Ку́ј ти е ђа́вол, не грво́ши у врата́та, че́кни чу ти отво́рим.

гру́дник м *најјачи каиш у коњском аму, који иде преко коњских груди*.

гр̀чка ж *набор, талас*. – Че́шља ко́се на гр̀ће, на́да се да е тека́ по́убава.

грчка́ви несвр. в. *грчка*. – Немо́ј га грчка́виш, не́к си бу́де басмо́то равно́.

гуванце́ *дем. од гувно*.

гугу́че с *дем. и хип. од гугутка*.

гугу́ченце с. в. *гугуче*.

гу́дне свр. **1.** *огласи се свиња само једном*. – Не́ма ју свиња́на да гу́дне, да се гла́си да е жи́ва. **2.** *хитро оде, одјури, хитро прође, пројури*. – Гу́дну покре ме́н, несьм ни замотре́л кујѝ е би́л.

гуза́јло м *онај који је велике гузице*.

гузи́ца ж анат. *стражњица, задњица*. в. *развртена гузица, успалена гузица*. – Са́мо да ви́диш колка́ е на Пу́лу гузи́ца, ко́лко ньчви. – Она́ј ле́нштина Ре́ска, то́лко е оголе́ла да не́ма кво́ да ту́ри на гузи́цу.

гузиче́тина ж аугм. и пеј. *велика гузица, огромна задњица*. – Неће́ жене́ и́мају стра́шно големе́ гузиче́тине, да те стра́ су́зне.

гузи́чка ж *дем. од гузица*. – Гузи́чка ко пани́чка.

гу́зоња м *мушкрац с великом задњицом*. – Ти́ја се гу́зоња са́мо изле́гуе, не́че ни́шта да рабо́ти, зато́ј га немо́ј жа́лиш.

гула́нвер м *беспосличар, лењивац, намешљивац, гуланфер*.

гу́льча м *онај који је задрт, загуљен*.

гу́льча гу́льави м *онај који је врло загуљен*.

гу́миш ци́пиле ж *ципеле са дебелим гуменим ђоном које су биле у моди после рата.*

гу́миши м *шатр. од гумене ципеле.*

гу́мишће ж *дем. од гумиш ципиле.* – Гу́мишће су добре́ за зиму́, не́ма ти се́бну но́ђе у њи, и не́ма да се ву́зају, наро́чито ако су од си́рову гу́му.

гу́нтори несвр. *в. гунђори.*

гуњаве́ње с *гл. им. од гуњави.*

гуња́ви несвр. *чини да што буде гуњаво, чуј̄аво.* – Ако стру́жеш блато́то од панталóне, ти́ пољк, да и не гуња́виш, да ти се по́сле не позна́ва где́ си струга́л.

гура́нција ж *в. гураница.* – У ту́ј гура́нцију му не́ћи завлкал ру́ку у це́п и укра́л му но́вченик.

гура́њац м *в. гураница.* – Одеданпу́т пр̀во на́ста гура́њац, па тъг по́че бо́ј, не́ зна се ку́ј куга́ уда́ра.

гу́рлица ж *дем. од гурла.* – Напра́ена гу́рлица од издлбену ли́повину, та сво́ди во́ду у кори́то, где́ пи́је сто́ка.

гурно́ше свр. *пеј. од гурне.* – Стари́јат шпо́рет, ако не́ч да прода́ваш у ста́ро желе́зо, гурно́ши га у не́ку провали́ју.

гурња́винка ж *дем. од гурњавина.* – Би́ не́ка ма́лко гурња́винка, али се бр̀зо сми́ри.

густе́ж м *оно што је густо.*

густоча́ ж *в. густак.*

гушетери́на ж *ауг. и пеј. од гуша.* – Зи́нула на те́б гушете́рина, али ва́рди се да се не зада́виш (о халапљивцу и отимачу туђих добара).

гу́шчи се несвр. **1**. *кострешити се.* – Ма́че се гу́шчи кьд га ју́рне ку́че. **2**. *клобучи се, нарасти.* – Млеко́ се гу́шчи кьд се ва́ри. **3**. *љути се, срди се, спрема се да се физички расправи са ким.* – Што́ се гу́шчиш, ко́и ти е ђа́вол, ел не́ мо́ж да бу́деш норма́лан?

Д

дабо́гдаде мили изр. – Да о́ч да цр̀кнеш дабо́гдаде мили, ду́шу си ми пое́л.

дабо́ме реч. *наравно, свакако.* – Дабо́ме да чу га би́ем, што е нареди́л то́ље едини́це у шко́лу. – Дабо́ме да е тека́ било́, не́ дру́гако.

да́ва (се) несвр. *допушта (се), дозвољава.* – Не да́ва се о́н, не мо́ш га ље́сно ува́тиш, а кьд га ува́тиш ти́ га вржи́. – Не да́вај да те ку́че заеба́ва.

дава́нција ж *пеј. од давање.*

даве́ж м **1.** *дављење, сукобљавање.* – Даве́ж ко међу ку́чичи. **2.** *онај који је досадан кад прича.* – Ћу́ти, бре́, та́м, даве́же едьн.

да́ви за му́да изр. *много прича, на дугачко лупета.*

да́внашањ, -шња, -шње/шњо *који је од давнина.* – У да́внашњо вре́ме се зна́л не́ћи ре́д, а сьг и му́шћи и же́нсћи пу́ше, пи́ју и псу́ју, сви́ и́ду у панталóне, да те бо́г саклóни.

давнина́ ж *старо, давно време.* – То́ј што ти́ при́чаш, то́ј голема́ давнина́, то́ј ни́кој не па́нти.

да́вњи, -а, -о *давнашњи.* – То́ј било́ у да́вње вре́ме, едва́ и ја́ па́нтим.

даи́ја м *ширанин према народу у турско време, дахија.*

даи́сћи, -ска, -ско *који се односи на дахију, који је у вези са дахијом.*

да́клем реч. дакле. – Да́клем, ја́ ото́дим, а ви́ остане́те да се распра́љате.

дакти́ несвр. *дахће, убрзано дише*. – Најдо́ зајче́нцето у едну́ бѣ́блинку, дакти́ од стра́.

дала́па ж *врста хармонике*. – Дра́ђи из Шти́пину е свири́л у дала́пу.

далапа́ра ж в. *далапа*. – Едно́ време далапа́ре су биле́ на́јчувена армуни́ће.

дала́пче с дем. *од далап (1), мали далап*. – У дала́пче стои́ шу́ле с ре́ћију и букли́ја с вино́; деца́ та́м не пи́пају.

дангу́бина ж в. *дангуба*.

да́нце с дем. *од дно (суда)*. – Како́ сваћича́с ула́зиш у по́друм, ско́ро че́ш да ви́диш да́нце на бу́рето.

дарода́вка ж *она која радо ступа у љубавне односе*. – Да́рка, дарода́вка.

дѣ́скьлица ж *учитељица*.

дѣ́скьло с *учитељ*. – У буца́чка се́ла за учи́теља казу́ју – дѣ́скьло.

дьшча́ње с *гл. им. од дьшче*. – Скрца о́дар и чу́е се дьшча́ње из со́буту.

двадина́рка ж *метални новчић од два динара*. – У́јћа ми едьнпу́т да́л двадина́рку да си не́што ку́пим.

двоћи́лац м *који је тежак два килограма*.

дебелгу́за м в. *дебелогузан*.

дебелогуза́н м *нерадник, лењштина*.

дебелогу́зес, -та, -то *који има дебелу гузицу*.

дебелоко́рка ж *она која је дебеле коре (о плодовима: лубеница, диња, тиква и сл.)*.

девери́ка ж зоол. *риба шаранског рода, широког и пљоснатог тела,* Abramis brama.

девета́ несвр. *туче кога*.

дево́јчина ж *ауг. од девојка, стара девојка, заостала неудата у току рата*. – Па се збе́ремо, па дево́јће, дево́јће, дево́јће, па дрте дево́јће, па дево́јчине.

девре́чи несвр. *раздваја што од нечега са напором, чинећи размак*. – Кьд расцепу́еш дрво́ за про́цеп, немо́ј га на́гно девре́чиш да не пу́кне.

девре́чи се несвр. *издваја се из друштва, отеже се, одмиче се*. – Се́ди у́баво уз оста́л, немо́ј се девре́чиш.

дели́ја м *јунак, јуначина*.

дерве́н м *кланац, планински теснац*.

де́ре несвр. **1.** *скида кожу са заклане животиње*. – Сабра́ли се: башта́, де́да и Де́ско из комшилѣк, закла́ли смо свињу́, па ју де́ру. **2.** *наплаћује превише, узима много*. – Од како́ ови́ја дојдо́ше на вла́с, де́ру на́род с по́рез, ко ни́куи пре́ди њи.

де́ре се несвр. *виче, гасно говори*. – Де́ре се ко да га ко́љу. – И кьд си она́к вре́ви, о́н се де́ре.

деректи́ва ж *директива*. – Таква́ е дошла́ деректи́ва, свиде́ло ти се, не свиде́ло ти се.

дери́ште с *пеј. од дете*. – Не́ко неваспи́тано дери́ште се врљи́ло у на́ш пе́нцер.

дефе́к м *дефект, незгода, малер*. – Има́л сам дефе́к на бици́клу, зато́ј сам се забаи́л.

дефе́кан, -кна, -кно *који је дефектан, који се покварио*. – Мо́ра д и́дем пе́шћи за́ште ми е а́уто дефе́кно.

дефе́кно прил. *на дефектан начин*. – Одо́дма си га ма́јсторат праи́л дефе́кно.

дечи́ја с зб. *дечурлија*. – Не́ка дечи́ја ни строши́ла пе́нџер. – Збе́ру се дечи́ја пред моју́ вракњи́цу, па ри́тају ло́пту, па се де́ру, па пишту́, не мо́ж се чове́к одмо́ри, по пла́дне, од њи́.

дибиду́с прил. *сасвим, потпуно*. – Кѣ́д га учи́тељ пропиту́е, Ђо́ле дибиду́с не́ зна ни́шта.

дибо́к, -а, -о *који је дубок*. – Ти́ја ви́р је мло́го дибо́к, ма́ти ни забрани́ла да се у ње́га ку́пемо.

ди́в, -а, -о *који је дивљ*.

дивја́ ма́чка ж зоол. *дивљих мачака има најмање три врсте* Felis silvestris, Felis silvestris livica, Felis silvestris ornata.

дивја́ свиња́ ж зоол. *дивља свиња је блиски рођак домаће свиње. Живи у чопорима. Веома су бројне, из два разлога: опрасе велики број младунаца и немају природног непријатеља. Чине велике штете усевима* Sus scrofa.

ди́вја цре́шња ж бот. Prunus aviom.

ди́вјес, -та, -то *који је дивљачан*. – Ди́вјесто не́ко дети́ште, не да́ва ни да га помилу́еш.

дивјо́ ме́со с *нека израслина на телу*. – Дивјо́ ме́со му се ди́гло на ле́ву стра́ну, па рекли́ да че га опери́шу.

ди́вокоза ж зоол. *дивокоза живи на високим планинама, где се склонила од присуства људи.*

ди́ј м *дах, удисај, издисај*. – Не́ма ди́ј ви́ше у ње́га, заврши́л.

диме́нзија ж *димензија, промер*. – Големе́ диме́нзије на а́утото, не мо́ж да про́јде на ову́ј вракњи́цу.

динарчѣ́к м *дем. од динар*. – Динарчѣ́к не́ма одо́кле да ти па́дне.

дире́к прил. *директно*. – Удари́л с а́уто дире́к у бето́нску бандѐру, и ту́ј се, што ре́кли, закова́л.

дире́кан, -кна, -кно *директан*. – Има́ли дире́кан су́дар, покрши́ли се, али на́бозе оста́ли жи́ви.

ди́рекно прил. *директно, непосредно, право*. – Доо́дим дире́кно код те́б.

длакуши́на ж в. *длакурина*. – Шче ова́ј длаку́рина у чорбу́ву, гроза́ ме ви́ше да ку́сам.

длбалце́ с *дем. од длбало, мало длбало*. – С длбало се пра́е големе́ и онакве́ си ложи́це, а с длбалце́ мѣ́нечѣе ложи́чѣе.

длбинка́ ж *дем. од длбина, мала дубина у реци или потоку*. – Немо́ј ви́, де́ца, да се ку́пете по не́ѣе длбине́, него си најде́те не́ку длбинку́, па се та́м купе́те.

длгогла́вес, -та, -то *који има дугачку главу*. – Ми́ле Ме́ца е би́л длгогла́вес, глава́ му личеа́ла на ти́товку.

длибо́к, -а, -о *који је дубок*. – Ту́ј е Тимо́к ја́ко длибо́к, не мо́ж се прега́зи, ни́ти се с кола мо́ж пре́јде.

длибочи́на ж в. *длбочина*.

дни́ште с **1**. *ауг. и пеј. од дно*. – Дни́штето му иструлаве́ло на бу́рето. 2. *постоље од грања и сл. за стог, камару, лисник*.

до мое́га изр. *готово, свршена ствар, пропала работа*. – Сте́вча банклотира́л, не мо́ж ти вр̀не па́ре. „Е́, до мое́га“.

доброти́ја ж *доброта, благодет*. – Доброти́ја, та ма́ни га, Ми́то.

до́ват м в. *доватьк*.

довека́ прил. *заувек, до краја*. – Ако ти до́ктур Ва́са пра́и зу́би, и́ма ти трају́ довека́.

довр̏же свр. *завр̏ши везивање*. – И́ма да довр̏жем јо́ш не́колко сно́па и завршава́вам.

до́долка ж *дем. додола*.

дојди́ч м *онај који је дошао, који се се однекуда доселио*.

доку́рчи свр. *досади, претера меру*. – Докурчи́ло ми е ви́ше да сва́ко ју́тро путу́ем из сало́, на ра́боту у ва́рош.

долу́нsа се свр. *дође непозван и непожељан*. – Како́ ли, бре́, потре́ви да се долу́нsа бѣш на ручѣк?

долу́пи свр. *завр̏ши љушћење чега*. – Че́кни ма́лко да долу́пим конпи́р, па чу ти помо́гнем.

долчи́ца ж *дем. од дольк*. – Долчи́цата кра́тка, али у њу́ ја́ко буџу́е заве́трина кьд ду́ва ве́тар.

домаће́ца ж *погрд. домаћица*.

домотува́ње с *гл. им. од домотуе*.

домунђа́ва се несвр. *договара се потајно*. – О́кол кво́ се они́ домунђа́вају, да не напра́е не́ку ште́ту?

домунђава́ње с *гл. им. од домунђава се.*

дони́где прил. *нидокамо, нидокле*. – Дони́где не́ма да сти́гнеш без па́ре.

донизу́е несвр. *завршава низање*. – Донизу́ем дру́ђи вењ̑ц пипе́р.

допипњува́ње с *гл. им. од допипњуе (се).*

допипњу́е несвр. *дотиче, додирује*. – Ву́ле Ме́ркач допипњу́је с гла́ву до плафо́н, то́лко е висо́к.

допипњу́е се несвр. *додирује се, допипује се.* – Она́ и о́н се допипњу́ју под оста́л, виде́л сам кьд сам се сува́л да си дова́нем ложи́цу што ми бе́ше па́дла.

допра́ља несвр. *завршава прављење чега*. – Миле́н че́ка док му Ти́ма допра́ља бу́ре, те́л би да си га о́дма понесе́, да не доо́ди ју́тре чѣк из Ви́довци збо́г ње́г.

допраља́ње с *гл. им. од допраља*.

допра́ши свр. **1.** *завр̏ши прашење неке пољопривредне културе*. – Оста́ло ни ју́тре да допра́шимо Го́рњу њи́ву, па да си праша́чат вр̏нено на Петро́нију. **2.** *дође изненада, дотрчи дижући прашину*. – Ти́ће до́праши едну́ ве́чер и вели́: „Мо́ра да преспи́м нача́с код ва́с.“

досно́ве́ свр. *завр̏ши сновање пређе*. – Доснова́мо га едва́, ја́ко би зима́ дьньс.

дости́за несвр. *сустиже, достиже*. – Да́ко се они́ во́зе с по́голем а́уто, ја́ и с ви́ћу дости́зам у́збрдо. – Пе́нsија ни дости́за од пр̏вог до дру́гог, али од дру́гог до пр̏вог ни́како не дости́за.

достиза́ње с *гл. им. од достиза*.

доткаво́ше свр. *пеј. од доткае*. – Да ли чу, бо́же, да доткаво́шем не́када ово́ј ткањи́ште, це́ла зи́ма ми прође́ у ње́га.

дотресе́ свр. **1.** в. *дотруса*. – Дотреси́ ту́ј сли́ву да се не вр̏чамо ви́ше под њу́. **2.** *донесе нешто чему се нико није надао*. – Дотре́се не́ћи ца́кови с не́кви кайи́ши, куи́ е укра́л од мли́н и о́стаи и код ме́н, па ако и на́ју да ја́ бу́дем кри́в, а ње́г да не сме́м да поме́нем.

доча́ске прил. в. *дочас*. – Доча́ске че и они́ да сти́гну.

доче́ва несвр. в. *доткава*. – Еве́, веч је про́лет стану́ла, лу́к тре́бе да се са́ди, а ја́ јо́ш не доче́вам ово́ј мое́ ткање́.

дочеву́е несвр. в. *доткава*.

дошљак м *онај који је од некуда дошао, који није одавде, који се од некуда доселио*. – Овде́ не́ма стари́нци, све́ су то́ј дошља́ци.

драгоце́нес, -та, -то *који је драгоцен, скуп*. – Такъ́в са́т, како што ти́ и́маш, мо́ра да е мло́го драгоце́нес.

драмли́ја ж **1.** *куглица сачме ловачке муниције*. – За́јци се уби́вају с по́ситне драмли́је, а дивје́ сви́ње с кру́пне, сас ку́гле. **2.** ж *цицција, стислица*, уп. *драм*.

драње́ с *гл. им. од дере (се)*.

дра́п м *један захват у чешању*, уп. *драпа*.

драпе́ж м *драпање, снажно чешање*.

драпо́ше се несвр. *пеј. од драпа се*. – До крви́ се драпо́ше, то́лко га срби́.

дрвен, -а, -о **1.** *који је од дрвета*. – Ода́вна има́ло са́мо дрвена ко́ла, несу́ има́ла ко съ́г гво́здена. **2.** *који је крут, дрвењаст (о човеку)*. – О́н си е до́ста дрвен, не́че да у́меш с ње́г да се споразу́миш.

дрвце́ с **1.** *дем. и хип. од дрво*. – Добро́ би било́ кьд би сва́ћи чове́к посади́л бъ́р по едно́ дрвце́. **2.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама*. **3.** фиг. *мушки полни орган*. – Бьш ме боли́ дрвце́.

дрдља несвр. *много прича*. – Не дрдљај, мори́, то́лко, постању́еш до́садна.

дрдоњчич м *дем. од дрдоњак*.

дремо́ше *пеј. од дреме*. – Це́л дъ́н дремо́ше, не прива́ча се ни за какву́ ра́боту.

дре́н м. *листопадни грм који рађа црвене дугуљасте, јестиве плодове, цвета крајем зиме и који је персонификација јачине, чврстине и гипкости,* Cornus mas L.

дрешо́љ м *зб. од дрешка*. – И́мам дрешо́љ, не мо́г га сце́пим док сам жи́ва. – Не́ћи дрешо́љ чу да даде́м на Ци́гање.

дрка́јло м *онај који је мало шашав, ветропир*.

дрка́ција м *некарактерна особа, преварант, шалабајзер*. – О́кају га Бра́т На Овцу́, а уства́ри е едъ́н дрка́ција.

дрма́тор м *особа на власти*. – Едва́ е заврши́л осно́вну шко́лу, а съ́г је не́ћи дрма́тор у комите́т.

дрмне свр. **1.** *снажно удари кога*. – Дрмни му едну́ песни́цу да се ућути́. **2.** *једним гутљајем испије*. – Ко́ вели́ш, д и́мо да дрмнемо по едну́?

дрнбоља́н м **1.** *онај који има дебелу доњу усну*. **2.** *онај који продаје или свира на дромбуљама*. **3**. *онај који се љути, који се дури; који је спреман да сваког тренутка заплаче*. – За кво́ се съ́г наљути́л они́ја дрнбоља́н?

дрнбо́љи несвр. *опушта доњу усницу као да ће да заплаче*. – Кво дрнбо́љиш цу́ћете, не́ч ва́љда да прирове́ш?

дрнбо́љи се несвр. *љути се*. – За кво ли се съ́г дрнбо́љиш, да те пи́та чове́к.

дробети́на ж *ауг. и пеј од дроб*. – О́гади ми се ви́ше та́ј дробети́на, не мо́г ју оку́сим ви́ше.

дрођи́ра се несвр. *ужива у некој врсти дроге*. – Де бо́ље припазе́те да се и на́шево дети́ште не по́чне да дрођи́ра, ако се то́ј де́си, тъ́г смо пропа́дли.

дро́ња м *онај који је дроњав, који је одевен у стару, поцепану одећу*.

дро́њав, -а, -о *који је обучен у дроњаву, стару, поцепану одећу*.

дро́њак м **1.** *неки стари одевни предмет који је ван употребе; комад, део таквог одевног предмета*. – Е́во, па́да ја́ка ћи́ша, најди́ не́ћи дро́њак, па се огрни́. **2.** *лош човек, ништарија*. – Ти́ја ти дро́њак не тре́бе ни у авли́ју, а камоли у ку́ћу.

дро́пља м *неуредно одевена особа*. – И́деш ко не́ћи дро́пља, што не навлче́ш не́ће по́нове дре́је него ста́лно но́сиш не́ћи сцепења́ци?

дро́пна ж *неуредна жена*.

дру́љ узв. **1.** *један занишај на гранама или наслаганим гранама*. – Ука́чимо се на дрвни́к, на ли́сковаче, па ја́ дру́љ ова́м, па о́н дру́љ она́м, и те́ка се дру́љамо. **2.** *пад*. – Сапле́то се и дру́љ на́зам колко́ сам те́жак.

дру́сне се свр. *тресне се о земљу од љутине*. – Кьд на Буљи́мечку не́што не́ по во́љу, о́н се дру́сне о́sам.

дубари́ње с *зб. од дубар*. – Трси́ли смо а́логу, да напра́имо њи́ву од њу, оно́ што си е по́сле дубари́ње насла́гано покре кра́ишта, не мо́ж га преве́земо на тро́ја ко́ла.

дува́нчина м *ауг. од дуван*. – Дува́нчина че га зада́ви, ал о́н то́ј не ма́ри, пу́ши ко Ту́рчин.

дувари́на ж *ауг. од дувар*.

дуварчѣ́к м *дем. од дувар*. – Добро́ би било́ да оздо́л посидамо едѣ́н дуварчѣ́к, па да изнад ње́г наси́пемо зе́мљу и тека́ изра́внимо авли́ју.

дуди́нка ж **1.** *плод дуда, дудиња*. – Назо́бемо се дуди́нће, па се све́ ума́жемо, па тр́к на Тимо́к да се оку́пемо. **2.** фиг. *полни орган дечака*. – Ва́рди се, си́не, да ти пло́вка не искљу́ца дуди́нку.

дуле́че с *дем. од дулек*.

ду́лум м *стара, турска мера за површину (око 9 ари)*. – Де́да остаи́л на уну́цити два́ пла́ца од по три́ ду́лума.

ду́ндарац м деч. *кревет, креветац, постеља; спавање*. – А́јте, де́ца, у ду́ндарац.

ду́нђеров, -а, -о *који припада дунђеру*. – Ду́нђеров си́н се школува́л и ста́л грађеви́нсћи инџиње́р.

ду́нђерсћи, -ска, -ско *који је у вези са дунђером*. – Ду́нђерска ра́бота је сезо́нска и мло́го те́шка.

дупа́т, -а, -о *који је велике стражњице*. – Она́ колка́ е дупа́та не мо́ж да седи́ на едну́ столи́цу, него на две́.

дупегла́ва м / ж *глупа особа*. – До́јде тако́ј не́ка дупегла́ва, па ва́не да те у́чи како́ се рабо́ти ово́ј, како́ се рабо́ти оно́ј, а не ви́ди да са́м ну́ме ни́шта да урабо́ти.

дупегла́вац *м* в. *дупеглава*.

дупегла́вка ж *жена дупеглавац*.

ду́пна ж *женска особа велике задњице*. – Ова́ј си е ели́с ду́пна, и́ма дупи́ште ко голе́ми шини́к.

ду́пша м *онај који има велику стражњицу*.

ду́шу дало́ изр. *права ствар, то је то, као створено*. – Ова́ј ко́жа ду́шу дала́ за га́јде.

Ђ

ђа́вола узв. *за грубо означавање супротности*. – Ђа́вола че́ш да доби́еш то́љће па́ре за то́ј твое́ кљусе́.

ђаволѣ́к м *ђаволук, ђаволисање*. – Ме́сто да не́што чи́тају за ра́спус, дечи́јата це́л дѣ́н изво́де нећи́ ђаволѣ́к.

ђаволе́тина ж *ауг. и пеј. од ђавол*.

ђаволи́ја ж *враголија*. – Ста́лно изво́ди не́ће ђаволи́је.
ђаволи́на м *ауг. од ђавол*. – Ле́цај се од ме́не, цр̏на ђаволи́но.
ђа́волче с *враголан, мангупче*. – Пора́сал си ти́ големо́ ђа́волче.
ђебро́ше несвр. *пеј. од ђебра*. – Це́л дѝн ђебро́ше на цигла́ну за ни́какву пла́ту.
ђевђи́р м *кухињска посуда за цеђење*. – Ра́није су ђевђи́ри прави́ли кло́нфери, а сѝг у дуђа́н и́ма ра́зни: пле́кани, пла́стични, жи́чани и кви́ ти све ја́ зна́м.
ђеврейса́н, -а, -о *слепљен, спечен*. – Ђеврейсано едно́ за́ дру́го, не мо́ж га одво́иш.
ђевре́к м *врста пекарског пецива у облику колута*.
ђевре́че с *дем. од ђеврек*. – Едно́ ђевре́че подели́мо ја́ и се́ка.
ђе́гавица ж *она која се гега при ходу*.
ђего́ше свр. *пеј. од ђега*. – Ђего́ши га не́где, где́ ти е зго́дно. – Ђегоса́л си га та си му ду́шу затаи́л.
ђегу́ца (се) несвр. *једва хода гегајући се*. – Ђегу́ца озго́л полагѣ́чка. – Боли́ га ле́во коле́но па се едва́ ђегу́ца.
ђегуца́ње с *гл. им. од ђегуца (се)*.
ђела́че с *дем. од ђелак*.
ђе́лер м *комад распрсле гранате, бомбе и сл*. – Удари́л га ђе́лер у сле́по о́ко и на ме́сто га уби́л.
ђели́птер м *пропалица, пробисвет*. – Ма́јка стару́је да е се ђе́рка не ува́ти с не́ђега ђели́птера.
ђели́птерчина ж *ауг. и пеј. од ђелиптер*. – У ку́ћу не сме́ да ми наср̏не, а камоли да уле́зне, та́ј про́палица, та́ј ђели́птерчина.
ђе́м м *метални део узде који се коњу ставља у уста ради управљања*.
ђенера́л м. *генерал*. – Да поста́неш ђенера́л, тре́бе да си јуна́к.
ђенера́лица ж *жена ђенерала*. – Ђенера́лица се ше́та како павуни́ца.
ђенера́лов, -а, -о *који припада генералу, који се односи на ђенерала*. – Ја́ сам бил ђенера́лов по́силни.
ђенера́лсћи, -ска, -ско *који се односи на генерала*. – Ђенера́лска пла́та не́ то́лко голема́ ко што се сма́тра.
ђенералшта́б м *генералштаб*.
ђе́не-ђе́не изр. *тако-тако, и овако и онако*. – Да ми е назва́л добарда́н па ђе́не-ђе́не, ал прође́, бре́, ко покре ту́рско гро́бје, а несмо́ се ни кара́ли ни би́ли.
ђенита́лије ж *генитални органи*. – Несмо́ ни зна́ле да и́мамо ђенита́лије, зна́ле смо са́мо да и́мамо ону́ј ра́боту.
ђе́пек м *аутомобилски притљажник, гепек*. – Кьд по́јду код до́ктура, це́ло ја́гње ту́ре у ђе́пек.
ђерда́н м **1**. *огрлица, женски накит који се носи о врату*. **2.** анат. *мекани подбрадак код говечета*. **3**. анат. *део кресте испод кљуна код живине*. **4**. *ситни лицидерски колачићи нанизани у огрлицу*. – О́ч ли да ти ку́пим ђерда́н ел ђера́цу?
ђердьнѣ́к м *дем. од ђердан*.
ђе́рла ж *лепа, једра девојка, герла*.
ђерма́нсћи, -ска, -ско *који се односи на Германе*.
ђестапо́ м *тајна полиција у Немачкој за време Хитлера, гестапо*.
ђе́ца м *сељак, простак*. – Не бу́ди ђе́ца, пона́шај се у́људно.
ђи́ узв. *за терање коња*. – Ђи́, Хи́дране.
ђибаниче́тина ж *ауг. и пеј од ђибаница*. – Доне́ла не́кву ђибаниче́тину, смр̏ди на ста́р ма́з.

Ђибаничѐтинка ж *дем. од ђибаничетина.*

Ђи́лкош м *мангуп, неозбиљна особа*. – Ме́сто да се ва́чаш за не́ку ра́боту ти си се уваги́л с ђи́лкоши.

Ђилко́ше несвр. *пеј. од ђилка*. – Дете́но це́л ди́н ђилко́ше, како́ ли се, бо́же, не умо́ри.

Ђимна́зисћи, -ка, -ко *који се односи на гимназију.* – Ђимна́зиско дво́риште е до полови́н било́ битони́рано, а од полови́н наси́пано с песо́к.

Ђинеколо́г м *женски доктор, гинеколог*. – Мора́ли ју одведу́ код ђинеколо́га, не́што се помереметѝло окол ону́ј ра́боту.

Ђинеколо́шко с *одељење гинекологије у болници*. – Лежа́ла е на ђинеколо́шко две́ не́деље.

Ђи́псуван, -а, -о *који је третиран гипсом*. – Ова́ј је со́ба пр́во гле́тувана, па тъ́г ђи́псувана, зато́ј су ду́вари ма́зни.

Ђи́псување с *гл. им. о ђипсуе*.

Ђи́псуе несвр. *гипсира*. – Ђи́псуем ма́лко покре вра́та да ми не ду́ва у со́бу.

Ђитари́с м *онај који свира на гитари*, *гитариста*.

Ђо́гат м *белкасти коњ*.

Ђо́злуци м (мн). *наочари*. – Де́да не мо́ж да чи́та новине без ђо́злуци.

Ђувегли́сћи, -ка, -ко *који се односи на ђувеглију.*

Ђувезни́ка ж *дем. од ђувез (2).* – Де́ду Бо́ру су премењува́ли, кьд е би́л мьнечьк, у же́нсће дре́је: запрега́льчич, ђувезни́ка.

Ђуве́зно прид. које је *ружичасте боје.*

Ђузелѝк м *лепота, убавило*.

Ђу́л м *ружа, ружица*. – Па уле́зе у ђу́л ба́шчу, у ђу́л ба́шчу миришља́ву.

Ђу́лсија ж *ружино уље*.

Ђу́м м *оријентални бокал од бакра.* – Пр́ви пу́т сам виде́л кво е то́ј ђум код Ла́це Пе́рсинога.

Ђу́рђовдан м *Ђурђевдан.* – Ђу́рђовдан е на́ша се́лска сла́ва.

Ђу́рђовден м *Ђурђевдан.* – Да до́јдете код на́с на Ђу́рђовден.

Ђу́са несвр. *снажно се дрмусајући игра у колу*. – Це́лу но́ч мо́ж да ђу́саш, а дьнѝс не мо́ж да ко́сиш.

Ђу́са се несвр. *дуса се, дури се, бреца се.* – Што се ђу́саш кьд те ни́кој не́ уврединл?

Ђу́ска несвр. *игра у колу*. – Гле́дам те, у́баво ђу́скаш.

Ђу́ска се несвр. *љути се, бреца се, дуса се.* – Што се ђу́скаш, мори́ Љиљано, на момче́то, мо́ж ју́тре да те о́н запро́си, а мо́ж и да не́че, зато́ј што си таква́, што се од ма́лко ђу́скаш.

Ђуска́ње с *гл. им. од ђуска (се).*

Ђу́сне се свр. *дусне се, у тренутку се наљути, брецне се*. – Од на́јмалко се тиће ђу́сне.

Е

е *енкл. облик 3. л. јд. глагола јесам*. – Какво́ е напраи́л сьс то́лко њиго́во знање? – По́што е Ве́лко плати́л ти́ја пла́ц?

еба́ва несвр. **1.** ирон. фиг. *пошшује, уважава, цени*. – А: А, бре́ дете́, ти ме и́ч не еба́ваш. Б: Ебава́м те, мајсторе, еба́вам, ал не мо́г да пости́гнем. **2.** фиг. *ради наопаке и некорисне ствари.* – Еба́ва си ма́тер по ло́в, у́место да е узе́л да и́де у́ планин за дрва.

ебава́ње с *гл. им. од ебава*.

ебиве́тар м *ветропир, несигуран човек*. – Сто́јко е голе́м ебиве́тар, не́ма ту́ј од чове́ка ни́шта.

еби́кобила м *онај који ради наопаке послове, ветропир*.

е́вне (се) свр. **1.** *нагне (се), навали што на неку страну.*– Поткопа́ла ја вода́, па ти е́внула ку́ћа кьм пото́к. – Та́со, това́рат се ма́лко евну́л на до́љну стра́н, па́зи како́ и́деш преко прегла́бице да се не извр̀не. **2.** *једва приметно, при ходу, забаци ногу*. – Не́ма, не́ма, па е́вне с ле́ву но́гу.

евтиньчко прил. *прилично јефтино*. – Не мло́го ску́по, до́јде чьк евтиньчко у о́днос на дру́го.

евтинли́ја ж *јевтинећа*.

е́втино прил. *јефтино*. – Ел да́де за њег гоџа́ па́ре ел га ку́пи е́втино?

евти́чавко м *онај који је јевтичав*.

евти́чавка ж *она која је јевтичава*.

евтиче́тина ж *ауг. од евтика.*

еглен̀ м *разговор*.

еглени́ше несвр. *разговара*. – Еглени́шу уз ка́ву до пла́дне, па по́сле трчу́ да сму́те не́што за ручьк.

едво́ прил. рет. в. *едва*.

едно́ по едно́ изр. *једно за другим, по једно*. – Кьд тре́биш васу́љ за ручьк, преби́рај едно́ по едно́ зр̀но.

е́жев, -а, -о *који се односи на јежа, који припада јежу*. – Е́жеве бо́дље су дл̀ђе и ја́ко боду́, не мо́ж га у́знеш у́ руће.

е́ктар м *површина земљишта од десет хиљада квадратних метара, хектар*. – Сьг е ску́па земља́, е́ктар мло́го ко́шта.

екти́ несвр. *плаче дрхтући*. – Немо́ј то́лко да екти́ш, не́ се ја́ко стра́шно уби́л, ва́жно да е оста́л жи́в.

елечља́к м пеј. *зб. од елече*. – И́ма по́више елечља́к на врли́нуту, али то́ј не́ сьг у мо́ду да се но́си, па га ене́, мо́љи се.

е́мчи несвр. *јемчи, гарантује*. – Тера́ли су ме да е́мчим на Мано́јла кьд му си́н купува́л а́уто, али несьм могьл, било́ ме стра́, че слу́па а́утото и кво́ смо топр̀в напраи́ли.

е́нац м в. *енц*.

е́нц м *прекшај у фудбалу, играње руком у фудбалу*.

е́па *реч. за снажно исказивање супротстављања, баш, у инат*. – Е́па, не́че да мо́же како́ ти́ о́чеш.

ереби́ченце с *дем. и хип. од еребица*.

ермьк м *дем. од ерьм, јарам за презање једног вола (обично краве)*.

ерђива́р м *чиновник који ради у архиви, архивар*. – Кьд ти ерђива́р уда́ри пе́чат на мо́лбу, топр̀в тьг настању́ју му́ће, пра́чају те из концола́ријy у концола́ријy и на кра́ј ти рекну́, дојди́ ју́тре. Ју́тре, све́ о́тпоново, са́мо што не свр̀чаш код ерђива́ратога.

е́сје узв. *за потврђивање, јесте, тако је*. – Е́сје, све́ е тека́ било́.

е́сте узв. *за потврђивање,* в. *есје*. – Е́сте, е́сте, они́ су ишли́ у де́дине Љу́бине шептели́је, они́ су деца́ лапо́ви.

Ж

жа́ба гр̏чка ж зоол. Rana graeca, *живи око хладнијих вода, врло је окретна и брза, дуга је до 8 цм. Боја горњег дела тела се прилагођава околини, а трбух јој је бео. У току парења мужјаци мењају боју и кожа им постаје потпуно зелена.*

жа́ба зеле́на ж зоол. Rana ridibanda, *зелена жаба је највећа жаба Европе, време углавном проводи у води. Женка може да нарасте до 17 цм, док су мужјаци мањи*,

жа́ба кра́става ж зоол. Bufo bufo, *краставa жаба је копнена животиња, само у доба парења улази у воду. Женка нарасте до 15 цм. Кожа на леђној страни је смеђа до жућкасте са тамним мрљама и изразитим брадавицама, трбушна страна је прљавобела посута мрким мрљама*.

жа́ба тра́вњача ж зоол. Rana tenporaria, *жаба мрке боје, распрострањена је по целој Европи*.

жа́ба шу́мска ж зоол. Rana dalmatina, *шумска жаба има витак изглед, удови су дугачки, а њушка шиљата. Због дугих ногу може да скаче до два метра у дужину. Мужјаци су дуги до 6 цм, док женке нарасту и до 8,5 цм. Боја леђа је светло браон*.

жабети́на ж *ауг. и пеј. од жаба*.

жа́бица ж **1**. бот. *трајна зељаста биљка из фам*. Cactaceae. *Стабло јој је сочно, меснато, дебело, овално и мање-више обрасло ситним игличастим трњем* Opuntia ficus indica Mill., Opuntia himifusa Ref. **2**. *болест говеда*. – Не́што ни се бе́ше разболе́ла кра́ва, па дојдо́ше деда-Еле́нко и чича-Са́ва, погледа́ше ју, истрља́ше е ези́к сьс со́л и ре́коше да е била́ жа́бица. **3.** *копча на дугим женским чарапама, која привезана уз појас, држи чарапу усправно*. – Кьд Светла́на се́дне, па прекр̏сти но́ђе, и ма́лко се ко подвезе́, ви́ди е се жа́бица, ако се јо́ш по́боље понаме́сти и́ма е се ви́ди и ри́бица.

жа́бја ја́јца ж в. *жабљак*.

жабу́рина ж *ауг. и пеј. од жаба*.

жа́ли бо́же *изр. штета је (за нешто, због нечега)*. – Жа́ли бо́же то́лће па́ре уложи́мо да сасу́дамо дуђа́н, кьд ти дојдо́ше из о́пштину и ре́коше да мо́ра да се ру́ши, не́ по не́ћи про́пис пра́ено.

жа́пче с дем. *младунче жабе*.

жьска́ње с *гл. им. од жьска*.

жьц узв. *за опонашање кратког убода, пецкања*. – Гори́ на огњи́ште церо́вина, и́скре sвр̏цају на све́ стра́не, једна́ жьц, па за ма́лко у о́ко.

жва́јзне (се) свр. *удари (се) јако*. – Се́нко Ци́ганин у́зне они́ја вра́нцусћи кльу́ч што е држа́л у ру́ку и жва́јзне И́су по́ главу, зама́лко га не́ уби́л. – Кьд сам се жва́јзнул с они́ја голе́ми чу́к по пр̏с, ти́ја моме́нт сам се умоча́л.

жва́корење с *гл. им. од жвакори*.

жвакоса́ње с *гл. им. од жвакоше*. – Зга́ди ми се да слу́шам њего́во жвакоса́ње.

жвако́ше несвр. пеј. **1.** *гласно и непристо́јно жваће*. – Жвако́ше не́ку турши́ју, а оно́ му испа́да и́з уста. **2.** *говори неумесно и нашироко*. – Кьд о́н ва́не да жвако́ше на ме́сну за́едницу, љу́ђе почи́њају да си ото́де.

жва́ле ж *дводелни гвоздени део узде који се ставља теглећем коњу у уста*.

жванћо́рење с *гл. им. од жванћори*.

жвато́рење с *гл. им. од жвашори*.

жви́зне свр. *јако удари кога шврдим предмешом*. – Жви́знем га с едну́ цепља́нку по́ главу и зама́лко да га успи́м. Уплаши́ се да га несѝм уби́л.

жвр̀зне свр. в. *жвизне*.

жго́љча м *онај који је жгољав, мршав.* – Сви́ су у њи́ну вами́лију мр̀шави и жго́љче.

ждр̀љавштина ж *онај који је ждрљав, који је лош човек, пијаница*. – Та́ј ждр̀љавштина, то́ј Пу́ћето, то́ј ти не тре́бе у авли́ју.

же́нсћи до́ктур м *гинеколог*. – Код же́нског до́ктура ста́лно нава́лица. И́ма да че́каш да сти́гнеш на ре́д.

женћа́р м в. *женкар (1)*.

же́нче с *згодна, љупка жена*. – Же́нче ко лубе́нче.

же́њен, -а, -о **1.** *који је ожењен*. – Же́њен ли ти е уну́кат? **2.** *која је удата.* – Тѣ́г сам ве́ч била́ же́њена, али мла́да.

жетва́р м. *онај који жање*. – Дьнѣ́с че да и́мамо де́сет жетвара́, закла́ли смо пра́се за ручѣ́к.

жетва́рка ж *жена жетвар*. – До́бра жетва́рка е у ста́ње да дьнѣ́с на́жње двана́ес сно́па.

же́шко прил. фиг. јако, снажно. – Уда́рај же́шко.

живи́нче с фиг. *слаба жена која подсећа на слабо живинче*.

жилаве́ње с *гл. им. од жилави (се)*.

жлта́ лубени́ца ж бот. *лубеница чија је јестива маса жуте боје*. – И́ма и жлте́ лубени́це, али се ре́тко нао́де.

жлта́р м *онај који је потамнео и пожутео од тешког рада у печалби*.

жлѝти м *жути мрави*. – Наеба́чеш као жлѝти, ја́ ти ка́жем.

жлтоко́рес, -та, -то *који је жуте коре*. – Жлтоко́ресте ти́кве су свинсће́ ти́кве.

жлтоно́жес, -та, -то *који је жутих ногу.* – Едни́ пи́личи су жлтоно́жести, а едни́ белоно́жести.

жлтоо́кица ж зоол. *врста рибе* Rutilus rutilus, *која се из Дунава појавила и у Тимоку*.

жлту́ља ж *жута крава и име таквој крави.* – Млеко́ не да́ва жлту́ља него млогу́ља.

жлѝч м **1.** *жутозелена или тамнозелена течност коју непрестано стварају ћелије јетре, одакле путем одводних канала долази у жучни мехур, жуч*. **2.** *жучни мехур*. – Ди́ла казу́е да ју боли́ жлѝч кьд еде́ ливѣ́цко зе́ље.

жлѝчан, -чна, -чно фиг. *који је љутит, жестоко.* – Во́ди се жлѝчна ра́справа на Ме́сни о́дбор.

жлчни́к м анат. *жучовод*.

жљебѣ́к м *дем. од жљеб*. – На кла́данацат ту́рен жљебѣ́к да си мо́ж лѣ́сно зава́чамо во́ду и да одо́тле вода́ и́де у ви́р, где́ пи́је сто́ка.

жљувóше несвр. *пеј. од жљуве*. – Е́ц, бре́, ко љу́ђе, немо́ј да жљувоше́ш ту́ј пастрму́ ко не́ко др̀то ку́че.

жми́кља м *дремљивко, лењивац*. – Це́лу но́ч спа́л, и па́ се на то́га жми́кљу спи́.

жми́кне свр. *намигне*. – Запази́ла сам, чи́м ти жми́кнеш на ле́во о́ко Дави́на се ди́за и изла́зи из са́лу надво́р, а ма́лко по́сле и ти́.

жу̏љча м *онај који је загуљен у понашању, наопак, задрт*. – Сви̏ су они̏ у њи̏ну вами̏лију, ма̏ње ви̏ше, жу̏љче, не̏ма од њи̏ љу̏ђе.

З

за̏апе свр. **1.** *загризе*. – Ако е ја̏блка мло̏го кру̏пна, ја̏ не мо̏г да ју за̏апем, мо̏ра пр̏во да ју расече̏м. **2.** фиг. *почне да секира, да вређа кога.* – Свекр̏вата ме за̏апе од саба̏јле и не мању̏е се док се не̏где не ле̏кне.

забѣ̏бње свр. **1.** *почне брзо да гори ватра у кубету*. **2.** *почне да удара, да бубња.*

за̏бава ж *закашњавање*.

заба̏ви свр. в. *забаји*.

забада̏ља̏ћа ж *игла са стакленом главицом за причвршћивање мараме за главу.*

забада̏ча ж в. забадаљ̏ћа.

забаја̏ти се свр. *застари, убајати се*.

забькти̏ се свр. *занесе се у неки посао*. – Опра̏ља не̏ћи ста̏р мото̏р, па се забькти̏ у ње̏г до по̏ла но̏ч.

заба̏кче се свр. в. *забакти се*.

забанбађа̏в прил. *узалуд, бадава*. – Забанбађа̏в сам ишѣ̏л чак у Мучи̏бабу, не мого̏ да оба̏им по̏сал. – Прода̏до му а̏утото забанбађа̏в са̏мо да ми не засми̏та овде̏ и да га не гле̏дам ви̏ше.

забатаљу̏е несвр. *оставља, напушта, занемарује*. – Стану̏л си забатаљу̏е жену̏ и де̏цу, нашѣ̏л не̏ку профу̏књачу, па се с њу во̏ди.

забашува̏ње с *гл. им. од забашуе*.

забашу̏е несвр. *пређуткује, таји*. – Не̏мам ја̏ повере̏ње у ње̏га, о̏н забашу̏е од ме̏не кво рабо̏ти, а бѣ̏ђи смо у за̏едницу.

забеђенди̏ше свр. *заволи*. – Сте̏ва забеђендиса̏л Мари̏ју, прле̏га и да че ју про̏си.

забибе̏ри свр. *нанесе непријатност коме, освети се.* – Че̏кај да ви̏диш кьд ти га ја̏ забибе̏рим, и̏ма да ро̏внеш ко ме̏чка.

заби̏чи свр. *забије, снажно забије*. – Забичи̏ му овде̏, у чало̏, едну̏ загла̏вку, и̏ма се дрво̏то расце̏пи по дужи̏ну. – Ма̏јће му га заби̏чим њиго̏ве лажо̏вће.

заблажува̏ње с *гл. им од заблажуе*.

заблажу̏е несвр. **1.** *добија сладак укус*. – Кру̏шће ни јо̏ш несу̏ узре̏ле, али поче̏ле ве̏ч да заблажу̏ју. **2.** *додаје још слатке материје (шећер, мед) у што да би било слађе*. – Што заблажу̏еш то̏лко ча̏јат, не̏ здра̏во да се сипу̏е то̏лћи шићѣ̏р. **3.** *почиње, после поста, да једе мрсну храну*. – Заблажу̏емо на Божи̏ч, дотле̏ по̏стимо пе̏т не̏деље.

заблајо̏ше се свр. *пеј. од заблаи се*.

заблесаве̏е свр. *заблесави, поблесави.* – Од ово̏љће нево̏ље и од ово̏љћи ра̏тови чове̏к не мо̏ж да оста̏не норма̏лан, мо̏ра да заблесаве̏е.

заблонби̏ра свр. *стави пломбу*. – Кьд се те̏ретни вго̏н натова̏ри, о̏н мо̏ра да се закључи и да се заблонби̏ра.

забље̏сне свр. *заслепи бљеском*. – За̏бљесну ме не̏ћи с длга̏ све̏тла те ума̏лко да зга̏зим едногȁ бицикли̏сту.

забора̏вница ж *жена заборавник*.

забро̏и се свр. *побрка се у бројању*. – Ти̏ си се заброи̏л, па си му да̏л по̏више.

забуша́нт м *онај који избегава обавезе или их траљаво обавља*. – Не́чу да а́лим забуша́нти, о́дма чу отпу́штам од слу́жбу.

забу́ши свр. **1.** *зачепи какав отвор, запуши.* – Забуши́ му све́ ду́ве да се не стр̏ви. **2.** *не обави какав посао који му је поверен*. – Пр̏вослав гле́да где́ год мо́же да забу́ши, а кьд се де́ли пла́та, тьг е на́јгласан да му е ма́лко.

завали́ица м *дем. и хип. од завалија*. – И о́н завали́ица пошьл на сва́дбу дако га ни́кој не́ зва́л.

завацува́ње с *гл. им. од завацује (се)*.

завацу́е (се) несвр. *ствара раздор међу људима, завађује, заподева кавгу*. – То́ј је на њу у души́ да завацу́е на́род, и́де од едногá до дру́гуга, па огова́ра и сва́какво при́ча. И́ма ју не́ћи ди́н прегр̏би не́ћи. – Кугá не сре́тне с ње́га се не завацу́е.

заведе́ се свр. *занесе се у смеху, смеје се гласно и дуго ради скретања пажње на себе.*

завејува́ње с *гл. им. од завејуе*.

завеју́е несвр. *завејава, наноси снег*. – Не́ку го́дин завеју́е пу́т код Крушку да се не мо́ж до Младе́нци про́јде.

заве́иште с *место које је завејао снег*. – Нашли́ га по́сле у едно́ заве́иште, укоре́л се.

за́вет[2] м *обичај који се преноси с колена на колено*. – За́вети мо́ра да се по́штују.

зави́ја се несвр. **1.** *покрива се при спавању.* – Ле́ти се зави́јамо с едну́ чр̏гу, а зи́ми с по две-три́. **2.** *увија се у главицу (о купусу)*. – Зе́ље ми се поче́ло зави́ја окол Свети-Ра́нђел, до окто́нбар ме́сец и́ма да напра́и големе́ глави́це.

за́виснос м *зависност*. – Ми́ не́чемо да жи́вимо у за́виснос од дру́ђи.

заво́иште с *окука, кривина*. – Па́зи како во́зиш, надо́ле и́ма о́стра заво́ишта.

завратосува́ње с *гл. им. од завратосуе.*

завратосу́е несвр. *удара кога шаком по врату*. – Не́ма да га би́је с пру́т по ду́пе не́го га завратосу́е, стра́ ме че му помереме́ти па́мет.

заврзо́љчич м *дем. од заврзољак (2).* – Даде́ му не́какво у не́какав заврзо́љчич, не́ знам кво́ е.

заврљу́е несвр. *забацује*. – Мло́го у́бав ко́њ, бьш би га купи́л, ал заврљу́е ле́ву пре́њу но́гу.

за́втија м *редар, полицајац*

заву́тинка ж *дем. од завутина*. – Гле́дај да на́јдемо не́ку заву́тинку да се закло́нимо од ве́тар.

за́гажњица ж *дем. од загажња, загажња за ловљење ситних рибица, које ће служити као мамац за ловљење крупних риба.* – И́демо да пе́цамо на Ду́нав, немо́ј да забора́иш тво́јуну за́гажњицу да пр̏во нава́чамо ма́мци у По́речку ре́ку.

зага́сне свр. *почне да гасне, угаси се (о ватри).* – Ва́рди да не зага́сне ога́њат, це помр̏знемо начьс.

загла́ба (се) несвр. **1.** *урања што у блато,упада у глиб.* – Па не мо́ра да загла́баш ауто́то у блати́штето, одви́. – Не загла́бај се у блати́штето, че оста́неш без опьнци. **2.** *почне халапљиво и непристојно да једе.* – Гле́дај како́ дру́ђи љу́ђе еду́, па тека́ и ти́, немо́ј о́дма да дова́тиш и загла́баш не́ку кочи́ну. – Заглаба́л си се ко да неси́ е́л три́ дена́. **3.** *улази у сумњиве послове.* – Не́ма по́треба да се загла́баш у ту́ј ра́боту.

заглобува́ње с *гл. им. од заглобуе (се)*.

заглобу́е (се) несвр. *упада у нешто меко, жилаво, у блато*. – Ако и́деш по пречи́цу, ес по́близо, али и́ма бла́то, ва́рди да не заглобу́еш ко́ла до осави́не, не́ч да мо́ж да и извлче́ш по́сле. – У не́ко бла́то се заглобу́ем до коле́на, едва́ си чи́зме извла́чим из ње́г. Поне́ћипут извлче́м са́мо но́гу, а чи́змата си оста́не у блато́то.

заглоцува́ње с *гл. им од заглоцуе (се)*.

заглоцу́е се несвр. *задиркује се, изазива се*. – Немо́ј да се заглоцу́еш сьс сва́куга ел мо́ж не́ћи и да те изуби́ва.

загња́ти се несвр. в. *загњита се*.

загњето́ше (се) свр. *пеј. од загњете*. – Загњето́ши лавове́рат у не́ћи шупља́р, та́м га ни́кују не́че тра́жи. – Овьньт се загњето́ше у неко му́шило да мркти́ и не мо́ж га на́јдеш.

заго́ли свр. *открије покривени део тела (од појаса надоле), обнажи*. – Заго́ли ду́пе и се́дне у бла́то. – Жена́ не би треба́ло да заго́ли коле́на кьд се́дне, то́ј срамо́тно, дако е у́баво за о́ко.

загр̀не (се) свр. **1.** *огрне (се)*. – Бьр загрни́ капу́т, ка́д изла́зиш на ови́ја сту́д. – Загрни́ се с кво на́јдеш, са́мо немо́ј да осе́бнеш. **2.** *затрпа, засипе земљом доњи део биљке*. – И́ма јо́ш да загр̀немо мому́рузу у Росу́љу и по́сле прео́димо у ло́зје.

загрозо́тина ж *ауг. и пеј. од загроза*. – Не мо́ж да про́јде дьн, а да се не дослепу́та она́ј загрозо́тина.

загу́ка свр. *загуче, почне да гуче*. – Кьд загу́ка гр̀лица.

загу́ли свр. *посуноврати*. – Загули́л чера́пе преко цо́куле, па ми́сли да му е тека́ поу́баво.

загуљо́ја м в. *загуљенко*.

задво́и се свр. *одвоји се из групе*. – Лија́ овца́ са́мо гле́да како́ да се задво́и и да оти́де у што́ту.

задиркува́ње с *гл. им. од задиркуе (се)*.

задуму́е (се) несвр. *заговара (се), припрема (се), покушава да успостави контакт (после прекида односа)*. – Задуму́ју не́ку та́јву, д и́ду у Лу́ковско да кра́дну на љу́ђе воло́ви. – Задуму́е се, али га ни́кују не слу́ша, ни́ти га ве́рма.

заеба́ва (се) несвр. **1.** *вара, подмеће, подсмева се, руга се*. – Ти́ја Петронија сва́куга заеба́ва, али че се на́јде не́ћи и ње́га дебе́ло да заебе́. **2.** *неозбиљно ради што*. – Са́мо се ти́ заеба́вај, па ч да ви́диш ко ч да про́јдеш.

заеба́ње с *гл. им. од заебава (се)*.

заеба́нција ж **1.** *варање, подметање, подсмевање, ругање*. – Престане́те ви́ше сьс ту́ј заеба́нцију! **2.** *забушавање на послу под разним изговорима*. – При́јетељу, овде́ не́ма заеба́нција, и́ма чвр̀сто да за́пнеш ако ми́слиш да зарадиш дне́вницу.

заждрљо́тина ж *онај који је бандоглав, својеглав, загуљен*. – Сьс ту́ј заждрљо́тину се не мо́ж ни́како догово́риш.

зажма́вање с *гл. им. од зажмава*.

зази́ми свр. **1.** *дочека зиму*. – Зазими́мо у Репу́шницу, на́дамо се да че да изиму́емо. **2.** *уђе у зиму са ким или чим*. – Зазими́мо де́сет овчи́це,ега́ че да и́мамо рану́ да и изра́нимо.

зази́ми се свр. *почне зима, дође зима*. – Ову́ј се го́дин ра́но за́зими.

зasипкува́ње с *гл. им. од зasипкуе*.

зasипку́е несвр. *заскакује, заскаче*. – Рачу́нам да е ја́рето јо́ш мла́до, кьд оно́ узе́ло да зasипку́е козу́ну.

зasипува́ње с *гл. им. од зasипуе*.

зasипу́е несвр. *поскакује*. – На ку́ченцето бе́ше коло́ прегази́ло ножи́чку, ал по́сле не́колко да́на оно́ по́че да зasипу́е.

зајри́це с *дем. од зајре*. – Зајри́цето колко́ га има́омо ми́ га изарчи́мо и сѣг не́ знамо како́ че́мо.

зајтиньк м *дем. од зајтин*. – Ако ва́рим васу́љ, ја́ му ка́пнем ма́лко и зајтиньк, да не бу́де бѣш сасви́м по́сан.

за́јча тило́вина ж бот. Coronilla eneroides Boiss. et Spum.

зајча́рка ж *једно народно коло*.

зајча́рсћи, -ска, -ско *који се односи на Зајечар, који припада Зајечару*.

закарува́ње с *гл. им. од закаруе*.

закару́е несвр. *лагано тера што иза нечега.* – Закару́ј о́вце иза они́ја бре́г да пасу́ по ладави́ну.

закаче́тина ж *ауг. од закачка*. – О́ћину ми се една́ закаче́тина од опьньк, она́ј sа́дња, па ми опьнькът отпа́де од но́гу.

закачо́ль м *нешто о чега се што закачује*. – Кад пе́цамо ри́бе у́дицата у́век на́јде не́ћи закачо́ль да се за ње́га зака́чи, па мо́ра да га́зимо да ју отка́чимо ел, ако е длбоко́, да ци́мнемо да ју отћи́немо.

закачо́тина ж *онај који свакога нечим поткачи, дирне, запита*. – Да те стра́ да те сре́тне она́ј закачо́тина на пу́т, не мо́ш се отћи́неш од њу́.

заку́кльи се свр. *закачи се, ухвати под руку кога, прилепи се уз кога*. – Заку́кльи се уз ње́га, па га не попу́шта.

зало́ми се свр. *падне у део*. – Ту́ј го́дин ми се бе́ше заломи́ло и ку́ћу да пра́им и си́на да же́ним.

заломо́ти свр. *почне гласно и брзо да прича о неважним стварима*. – Заломо́ти ка́ко вр̑шалица.

залошче́тина *ж ауг. од залога*.

за́лудо прил. *узалуд*. – За́лудо си ишьл да га тра́жиш у Цр̑вење, о́н би́л ошьл у Жл̑не.

залу́пци м в. *заструзи*.

залчьк м *дем. од залог*. – Узни́ бр̑ едьн залчьк, не це отру́еш.

замандáли свр. *закључа (врата)*. – Ве́чером да се замандáли голе́ма капи́ја, ел мо́ж да уле́зну не́ћи да ни изведу́ воло́ви.

зама́не свр. *замахне*. – О́н за́ману на ме́н с едну́ ли́сковачу, а ја́ на́бозе и́маше чобрња́к у ру́ће, па кьд га а́кну у́ груди, о́н се́де у бла́то.

за́метан, -тна, -тно *неподесан за рад*.

за́метно прил. *на заметан начин*. – О́ч ми додаде́ш ти́ја крча́г ако ти не́ за́метно?

зами́њушка ж *заобилажење и претицање*.

занови́т м бот. Coronilla valentina L.

запарува́ње с *гл. им. од запаруе*.

запра́ча несвр. *шаље кога на неку страну само да би га склонио из своје близине*. – Жена́ си запра́ча му́жа да и́де на ра́боту у на́јдалечне њи́ве да би могла́ да се нао́ди сьс њо́јнога ди́лбера.

запрди́ свр. **1.** *стане уз кога и прдне да би га на тај начин омаловажио и понизио.* **2.** *почне да прди.* – Ра́ја из Трго́виште запрди́ од едну́ банде́ру и прди́ све́ до

другу̏ту. **3.** *баштали неки посао, дигне руке од неког посла, пропадне у неком послу.* – Запрде̏л ра̏боту у ва̏брику, не да̏вају пла̏ту, и врну̏л се у сало̏ да оре̏ и да ко̏па.

запрега̏льчич м *дем. од запрега*.

заре̏же свр. **1.** *начини зарез на рабушу, запише.* – Да ја̏ те̏бе заре̏жем овде̏, да не забора̏им. **2.** *оштише, одбаци, баштали.* – Заре̏жи га, ко Бу̏гарин сла̏ву. **3.** *неки део тела му изразито одебља, начини се зарез од дебљине између два дела тела.* – Зареза̏л вра̏т како би̏к.

заржи̏ свр. *почне да режи*. – Не зна̏м кво му ре̏ко, о̏н се поприди̏же, па за̏ржа на ме̏н, ко̏ бе̏сан. Лу̏д чове̏к.

зарзавати̏ја ж *поврће, зелен*. – Ми̏ си зарзавати̏ју пе̏стуемо у гради̏ну, не и̏демо на пи̏јац да ју купу̏емо.

засви̏тка несвр. *наизменично пали и гаси неку светлост*. – Од како̏ изле̏зне на вра̏та, о̏н засви̏тка с ону̏ј бате̏ри̏ју, ко̏ да су наквȅцале ме̏ћне, па бѣ̏ш на ње̏га да ри̏пну.

застојку̏е несвр. *застајкује*. – И̏де и застојку̏е, очеку̏е, же̏на, некуга̏.

зате̏чка (се) свр. **1.** *забоде, закачи*. – Кьд по̏јдемо у бе̏рбу, ми̏ зате̏чкамо цве̏јће по коше̏ви, по ко̏тарће, по кана̏те, да се ви̏ди да и̏демо у бе̏рбу. **2**. *закопча (се) иглом*. – Зате̏чкај си о̏чвице сьс заскопча̏лћу да те не проби̏ва ве̏тар.

затлцани м *онај који је глуп, затуцан.*

затлца̏нко м *глуп, ограничен човек.*

затлцкуе несвр. *ситним питањима узнемирава кога, запиткује*; уп. *затлакуе, затракуе (2), затрацкуе*. – Немо̏ј да ме ви̏ше затлцкуеш, и̏мам ја̏ и дру̏гу ра̏боту него да ти одгова̏рам на глу̏пава пи̏тања.

затлцо̏ја м *онај који је затуцан*.

затлцо̏тина ж пеј.*ограничена, глупа особа.*

затлчени, -а, -о *који је затуцан, глуп*.

затлче̏нко м *онај који је затуцан, глуп.*

збирали̏ште с *место сабирања, окупљања.*

збира̏ч м *онај који сабира плодове*.

збира̏чица ж *она која сабира неке плодове.*

збу̏тано прил. *тесно, збијено, пренатрпано*. – Напра̏ено си збу̏тано, не мо̏ш се обр̏неш.

зви̏зне свр. *удари шамар коме*. – Како̏ га зви̏знул, тека̏ га е оглуве̏л.

згња̏ви свр. *згњечи, згужва*. – Да̏до му љу̏ћи но̏вине да чи̏та, кад о̏н ми и све̏ згња̏ви̏л. Е, не̏ч, вели̏м, дру̏ђи пу̏т да доби̏еш, и̏ма на ћи̏ос, па си купи̏.

згње̏тен, -а, -о *који је сабијен, силом нагуран*. – Ауте̏нцето им згње̏тено у едну̏ шу̏пицу где коко̏шће седу̏.

зго̏вни свр. фиг. *претуче некога*. – Ел зна̏еш, бре̏ цуће̏ло, кьд те дова̏тим и̏ма да те зго̏вним.

згу̏зи се свр. *скукуљи се, савије се*. – Згузи̏л се, у ћуше̏нце се наби̏л.

зду̏да се свр. *спухне се, смежура се, иструли (претежно о плодовима).*

здудо̏ше (се) свр. *пеј. од здуда (се)*.

зелена̏ кра̏стача ж зоол. *доста је неугледна, незграпна и нескладна жаба*, Bufo viridis. *Кожа јој је светле боје са јасно израженим тамним зеленим мрљама. Посута је квргама и брадавицама*.

зеленба̏ћ м зоол. *зелембаћ спада у разред гмизаваца,* Lacatera viridis. *Тело му је смарагдно зелене до жутозелене боје, дужине тела до 13 цм, са репом који може*

бити дуг и до 40 цм. Уколико се на зелембаћа наиђе изненада, остају престрављени и непомични.

зи́мсћи светљ̑ц м *слава која се слави у току зиме.* – Свети-Ра̏нђел е зи́мсћи светљ̑ц, а и́ма и ле̏тњи.

зиму́шњи, -шња, -шњо *који се односи на прошлу зиму*. – Зиму́шњи сне̏г је би́л ја̏ко голе̏м, преко коле̏на.

змиска̏ преме̏на ж *змијска кошуљица, змијин свлак*. – Та̏м у грама̏ду виде̏л сам и́ма змиска̏ преме̏на, мло̏го сам се уплаши́л кљ̑д сам ју виде̏л.

зми́сћи о̏чи м *људске зелено-шарене очи.* – Ра̏јна си е и она̏к била̏ у̏бава, ал кљ̑д те погле̏да с они́ја зми́сћи о̏чи, чи́ни ти се да по̏убава на̏ свет не̏ма.

зна̏е се несвр. *зна се*. –Тре̏бе да се зна̏е не̏ћи ре̏д у ову́ј ку́ћу, а не да си рабо̏ти ку́ј како си о̏че.

зо̏лота ж *стари турски сребрни новац од 30 пара*.

зр̏но с (мн. зр̏на, уз број зр̏ни) **1**. *златник, дукат, наполеон.* – На вери́лбу е да̏л две̏ зр̏ни. **2.** *тамна пега на губици беле овце.* в. *ко зрно*. **3.** *плод воћака и сл*. – Да̏ј ми не̏ко зр̏но да и ја̏ оку́сим цре̏шње од ову́ј го̏дин.

зу́бетинсћи, -ска, -ско *који се односи на Зубетинац, који припада Зубетинцу*.

зу́рла ж *врста свирале са веома јаким пискавим гласом. Уз зурлу по правилу иде бубањ.*

зу́цне свр. *писне, гласи се*. – Кљ̑д де̏да при́ча, ни́кој не сме̏ да зу́цне.

S

sавне́ж м *звоњава, звоњава металних предмета.* – Ма чу́е се у по̏друм не̏ћи sавне́ж, да не̏ ма̏чка обори́ла ло̏нац сљ̑с си́риње па га ко̏ла.

sанби́л м *зембиљ*. – Го̏спа ра̏но ју́тром у́зне sанби́л и трчи́ на пи́јац за зелечу́зи.

sьндори несвр. *прича сама за себе, гунђа.*

sве́к м *звук који се чује при удару два метална предмета*.

sве́ка ж *продоран звук метала, разбијеног стакла и сл*. – Чу́ се не̏ка sве́ка, кљ̑д оно̏ Ми́ћа чу́ка с остру́шку у оже́г, уо̏чи Свети Еремі́ју.

sвека̏н м *глупак, тикван*. – Учи́тељ казу́е на Трнда̏вила да јо̏ш не виде̏л таквȍга sвека̏на.

sве́кас, -та, -то *који је будаласт*. – Тавро̏сија до̏јде ма̏лко sве́кас, не̏ сљ̑с сьв.

sве́кне свр. **1.** *зазвечи, звекне.* – Не̏кво sве́кну. **2.** *удари у главу кога тврдим предметом*. – Кљ̑д те sве́кнем че ти се разлети́ ти́нтарата.

sве́ра несвр. *узнемирено гледа около*. – Кво̏ то̏лко sве́раш, од кво те стра̏.

sвера̏ње с *гл. им. од sвера*.

sве́рињак м *ограђен простор за звери.* – Води́л ме башта̏ у золо̏шћи вр̏т, па смо гледа̏ли sве́рће у sве́рињаци.

sве́рсћи, -ска, -ско *који се односи на звер.* – Сву́д окол пова̏ту се ви́де sве́рсћи тра̏гови.

sве́ћет м *звекет*. – Чу́еш ли ти́ ови́ја sве́ћет, то̏ј уда̏рају њи́не по̏рције од бајоне́ти, они́ и́ду, бре̏, да ни напа̏дну.

sве́цка несвр. *изазива звеку, звецка*. – Sве́цка сљ̑с си́тне па̏ре у це̏п, пра̏и се ва̏жан.

sвецка̏ње *с гл. им. од sвецка*.

свéчица ж *дем. од свечка*. – Купи́ли на детé свéчицу да си с њу́ гро́ма.
свиждáљħа ж *звиждаљка*. – Свиждáљħе смо прáили у́ пролет од врбо́вину.
свиждáње с *гл. им. од свижди*.
свиждýка несвр. *звиждуħе*.
свиждукáње с *гл. им. од свиждука*.
свúз узв. *оном. јаког, брзог ударца*. – Свúз по́ главу с едну́ чомрљу́гасту товáгу.
сво́н м *звук звона*.
звонáре ж *панталоне ширих ногавица испод колена*. – Едно́ врéме су се носи́ле панталóне звонáре, сѣг би би́л смéшан ако би и нéħи носи́л.
сво́нца несвр. *звоца, прекорева*. – Онá си сво́нца, мéн бѣш бри́га.
звонцáње с *гл. им. од звонца*.
звоњáвина ж *звоњава*. – Би́ју свé сво́не и црквéне и манасти́рсħе и шко́лсħе, ди́гла се гр̑дна звоњáвина.
сво́ца несвр. *звоца, прекорева*. – Мојá ми женá цéл дѣн нéквo сво́ца.
звоцáње с *гл. им. од звоца*.
свр̑ узв. *којим се опонаша зврјање*.
свр̑к[1] м *зврјање, зврка*.
свр̑к[2] м узв. *оном. зврјања*. – Свр̑к вéдерчето у трáву и нéста.
свр̑љав, -а, -о *који је разрок*. – Свр̑љав у о́бе о́чи.
сврндо́в м *звекан, будала*. – Постаи́ли едногá сврндо́ва за шко́лског управи́теља, цéло се сало́ смеé.
сврндо́вчина м *ауг. и пеј. од сврндов*. – Сврндо́вчина не одéлана.
сврцáње с *гл. им. од сврца*.
свр̑цкало с *онај који радо зврцка (на телефон, на врата и сл.)*.
свр̑цне свр. **1.** *кратко зазвони (на вратима и сл.)*. – Свр̑цну нéħи на врáта. **2.** *позове телефоном*. – Свр̑цни му на теливо́н, па си му ти кажи́. 3. *удари чвргу коме*. – Учи́тељ прооди мецу клу́пе и кьд се вр̑ча, о́н некугá ђáка свр̑цне сьс срéдњи пр̑с по остри́жену глáву.
сву́к м *звук*. – Но́чу се чу́ју рáзни сву́кови.
свучи́ несвр. *звучи*. – Свучи́ ми у у́ши.
сву́чник м *звучник*. – Сву́чници накáчени на бандéре, нéма човéк ми́р од њи́, не мо́ш се одмо́ри на плáдне.
си́ља м *пеј. од сиља*. – Си́ља си́љави
сѝсољак м *оно што је мало, ситно, ситан комадић*. – Кьд сечéш мéсо за светѣц немо́ј га сечéш на сѝсољци него на нормáлну парчеди́ју.

И

и́ реч. **1.** *за изражавање негодовања*. – И́, брé, што́ ми то́ј несѝ рéкал о́дма. **2.** *за изражавање чуђења и запрепашћења*. – И́, ала се наоблачи́ло. **3.** *за изражавање питања*. И́, квво́ по́сле напраи́сте?
и́бришим м *врста свиленог конца*.
и́вер м **1.** *треска која отпадне кад се дрво сече или деље секиром и сл. алатом*. – Свр̑че и́вер, у вéцу га у́би, / над вéцу му и сѣг пр̑нга сто́и (н. п.). **2.** *троугласти исечак дрвета који се начини пре него што ħе дрво бити посечено – служи да усмери*

правац пада посеченог стабла. – Кљ сечéш и̏вер, пр̏во рéжеш до̏љну, ра̏вну стра̏н, за једну̀ трејћи̏ну колко̀ е дебéло дрво̀то, по̀сле рéжеш го̀рњу, ко̀су стра̏н и глéдаш да рéзовити спо̀иш, тѣ̀г и̏вер са̀м отпа̀дне, ел га ти̏ ма̀лко мла̀тнеш сѣ̀с тилу̀ђе да изсвр̏кне. Надокра̀ју рéжеш одоса̀д да прерéжеш дрво̀то и да оно̀ па̀дне.

иверѣ̀к м *дем. од ивер*.

игла̏ра ж *мали јаштучић са повезом окачен о зид у коме стоје забодене игле*.

игла̏рник м в. *иглара*.

и̏глен, -а, -о *који се односи на иглу*. – Чу те прока̀рам проз иглéни у̀ши (претња).

иглéнце с *дем. од игла, мала игла, иглица.*

и̏глес, -та, -то *који је као игла*.

иглети̏на ж *ауг. и пеј. од игла*. – Трéбе да закр̏пим врéче, и̏де жéтва, а нé знам кудé сам затури̏ла голéмуну иглети̏ну.

и̏глица ж *дем. од игла*

иђиро̀т м бот. *лековита биљка ароматичног лишћа* Acorus calamus.

и̏жица ж *дем. од ижа*. – И̏жица и со̀бица – цéла ку̀ћа. – Они седу̀ у једну̀ и̏жицу на кра̀ј сало̀.

и̏жичка ж *дем. од ижа*.

ижљéбен, -а, -о *који је искривљен (о човеку)*. – Ижљéбен, па сѣ̀г о̀ди на двé това̀ђе, и то̀ј едва̀.

и̏жњи м мн. *укућани*. – Њи̏гови си га и̏жњи пријави̏ли у ц̏андомéрију ел је би̏л мло̀го нéзгодан и пија̀ница, налати̏л е да си би̏је и башту̀ и ма̀тер, за па̀ре, а јури̏л и снаé да и оно̀ди.

избѣ̀бње свр. **1.** *избубњи, иштутњи,* в. *избубње*. – Накладéш ли ку̀бе с врбо̀винће ел с ли̏повинће, оно̀ за ча̀с избѣ̀бње **2**.*изудара некога по грудима и леђима да одјекује*. – Бу̀деш ли ми ишѣ̀л на жи̏вци, мо̀к те ја̀ зача̀с избѣ̀бњем, па се по̀сле жали̏ код куга̀ о̀ч.

избѣ̀бњо̀ше свр. *пеј. од избѣбње*. – Избѣбњо̀ши га едѣнпу̀т чвр̏сто да те запа̀нти.

избарабару̀е несвр. *изједначава, уједначава*. – Мо̀ж и ти̏ избарабару̀еш колко̀ о̀ч, нéч да мо̀ж да и избараба̀риш, ел воло̀ви су то̀ј, не мо̀ж да бу̀ду бѣ̀ш едѣ̀кви.

избéре свр. *изабере, одабере*. – Жени̏л би се ал не мо̀ж да избéре дево̀јћу, на сва̀ку нао̀ди нéку ману̀.

избéре се свр. *издвоји се, изабере се, појави се*. – Избéре се нéка буда̀ла, па га ту̀ре за ка̀плара, па војни̏ци му̀ку и̏мају од њéга.

и̏зблизин прил. *изблиза,* уп. *изблизо*. – О̀н се примѣ̀кне, па му и̏зблизин довр̏љи едѣ̀н кома̀т лéб.

избу̀па свр. в. *избуба*.

изви̏ди (се) свр. *излечи (се), извида (се)*. – Извидéла га ба̀ба Ми̏ка с нéће тра̀ве, а бéше дошѣ̀л ско̀ро до и̏ч. – И̏дем и по до̀ктури и по вра̀ће, са̀мо да се изви̏дим.

изви̏ра несвр. **1.** *извире, избија из земље (вода)*. – Та̀ј води̏ца изви̏ра ис ка̀мен, добра̀ е за пиéње. **2.** *помаља се, гвири*. – Изви̏ра му нéквo из трба̀љћу.

извречи̏ свр. *огласи се коза вречањем*. – Де, иди̏ поглѐ што извреча̀ше козéне, да и не нéквo уплаши̏ло.

извуди̏ свр. *брзо изгори уз бубњање*. – Ако на кубé не притво̀риш прéљћу дрва̀та зача̀с извуду̀, а ти̏ се не огрéеш.

изгло̀би се свр. *извуче се из блата у које се био заглобио*. – Едва̀ се, брé, и тој с четвéрку, изглоби̏мо.

изгости́ра[1] свр. *изгости́ује, заврши гости́овање.* – У́баво изгостира́мо у Цр̏вење код на́шу ро́днину.

изгости́ра[2] свр. *изгуби вољу, изгуси́тира*. – Изгостира́л сам ја́ ту́ј кошу́љу, не ми ви́ше по во́љу.

изгрва́ља (се) свр. *искотр̏ља (се), изваља (се)*. – Изгрва́љам бу́ричи на авли́ју да и опе́рем ел че ско́ро да бе́ремо гро́зје.

изгребу́љи свр. *грабуљом сакупи и очисти.* – Кьд сабе́ремо се́но, ја́ по́сле у́знем гребу́љу и изгребу́љим це́лу лива́ду; тека́ ју очи́стим и гочка́ си па́ сенце́ сабе́рем.

изда́ва свр. *разда, да свима*. – На́редник изда́ва на војни́ци цо́куле, па ле́гне у ладави́ну у магаци́н да ма́лко одспи́.

изедну́ш прил. *одједном, изненада*. – Да се кла́димо да чу изедну́ш да потре́вим банде́руну кьд се вр̏љим.

изжљуве́ свр. *изжваће безубим устима.*

и́зистин прил. *истински, заиста*. – Мисле́ли смо да е са́мо ошьл на не́ко вре́ме, а о́н се и́зистин оцели́л.

изи́шка свр. *ишкајући истера кокошке*. – Иди́ изи́шкај коко́шће из раса́дници.

излети́ се свр. **1.** *узме залет, залети се*. – Излети́м се одону́д, ри́пнем и преко́чим пото́кат. **2.** *изрекне се, рекне што није требало рећи*. – Не́ знам кво ми би́, у́зе ми Бо́г па́мет, па се излете́.

изљу́зга се свр. *с муком дође кроз љузгавицу расквашеног снега*.

измарши́ра свр. *у љутини некоме више пута узвикне „марш”.*

изми́ти се свр. *промени перје живина.*

измо́чка се свр. *измокри се (о детету).*

измрцу́е несвр. *избегава, извр̏дава*. – Дл̏жан ми две́ на́днице, а измрцу́е да ми вр̏не.

измуљо́ше (се) свр. *пеј. од измуљи (се)*. – Измуљоса не́ће сушени́це из не́ку козиња́ву вре́чу, па и тру́сну на оста́л, и ре́че: „Е́чте, ма́јће ви га”. – Завлче́ се у не́ку копу́ мому́риште и це́л ди́н спи́, измуљо́ше се топр̏в пре́двечер.

изнадво́р прил. *споља, са спољне стране.* – И док ови́ја седе́л ус кубе́, они́ја изнадво́р пуца́л у ње́га и уби́л га.

изобр̏не свр. *изокрене*. – Каквого́д да е чу́л ел виде́л, о́н га изобр̏не.

изобр̏не се свр. *осорно се окрене према коме*. – Ја́ не́ знам кво́ му ре́ко, а о́н кьд се и́зобрну, па на́лете да се би́је.

изоср̏ча се свр. *много се пута осврне*. – Док сам начьс проша́л покре то́ј гро́биште, изоср̏чал сам се да сам си ши́ју искриви́л, све ме било́ стра́ да не́што не ри́пне osа́д на ме́н.

изре́мчи се свр. *устроти́ви се, искаже незадовољство*. – Они́ о́че да бу́де како́ они́ рекну́, ја́ се изре́мчим и не дозвоља́вам.

и́ма за грађење израза са значењем предвиђања или сигурности у оно што ће се десити, за грађење будућег времена. – Има да ро́ди ме́чку. – Не́че да га и́ма. – Има да ми́ љуби но́ђе. – Има се умо́ча од бој.

и́мне свр. **1.** *повуче, потегне, тргне, цимне*. – Др̏ж кра́ве да пасу́ покре пу́т, а ако се Бу́лка су́не да дова́ти ко́рен из мому́рузу, ти ју и́мни, не да́вај е да у́зне. **2.** *украде, здипи*. – Док се ти́ обр̏неш, о́н га и́мне и уте́кне.

и́мне се свр. *тргне се, освести се, остави се порока*. – И́мни се, бре́ чо́вече, ма́лко, ви́диш ли где́ си забразди́л.

имњу́је (се) несвр. **1.** *повлачи (се), потеже (се), трза (се), цима (се).* – Имњу́је ли ри́ба у́дилото? **2.** *краде на ситно, поткрада.* – Научи́л се, же́на, та имњу́е; и́ма да заради́ а́псу. 3. *освешћује се, оставља се порока.* – Оц се ти́ имњу́еш ел че си наста́иш да жи́виш ко бара́ба?

ина́т м *каприц, поркос, тврдоглавост, противљење.* – Те́ра ина́т с ме́н.

ина́ти се несвр. *свађа се, препире се, опонира.*

исва́дбуе свр. *лепо се проведе на свадби.* – Исвадбува́мо га код Вира́јла из При́човци три́ дена́ и три́ но́чи, едва́ жи́ви оста́мо.

иска́ка невср. *излази.* – Иска́каш ли ти́ ве́чером на сока́к ел си седи́ш до́м?

искршо́тина ж *оно што је поломљено, крхотина.*

испашња́чи свр. *распори трбух и извади утробу.* – Ловци́је књ уби́ју дивјо́га вепра́, они́ га о́дма испашња́че, да се не би усмрде́л.

испрди́ свр. **1.** шаљ. *прдећи избије.* – Испрде́ла му ба́ба зу́би. **2.** *прдећи избаци из себе.* – Не́ч га испрди́ш.

испрди́ се свр. *прдећи избаци сав смрљиви гас из црева.* – Наеѐдо се васу́љ, па се по́сле чвр́сто испрде́.

испреска́ка свр. *све прескочи што се имало прескочити.* – Испреска́камо они́ја пло́тови, па уда́римо преко по́ље. **2**. *све сасе коме у лице, посвађа се жестоко с ким.* – Сре́те ме То́ла па ре́че што сам му с ко́ла прешѣ́л преко де́телину, а ја́ ре́ко да несѣ́м ја́, а о́н по́че да се де́ре на ме́не, па тѣ́г ја́ на њѐг и ту́ј се до́бро испреска́камо и од тѣ́г не вре́вимо.

истима́ри свр. фиг. *изудара кога.* – Ако не́ч да слу́шаш, и́ма да ка́жем на башту́ да те до́бро истима́ри.

истима́ри се свр. шаљ. *очисти се од труња, очешља се.*

истрисо́ја ж в. *истрисина (1).*

истрисо́љ м пеј. **1.** *оно што је испало, што се истресло приликом превоза.* **2.** *последње рођено дете, в. истрисина (1).*

истрисо́тина ж пеј. в. *истрисина.*

истро́ви свр. **1.** *изгуби*; уп. *строви.* – Па́сал три́ о́вце и едну́ истрови́л. **2.** *погине, пострада.* – Па́зи кво́ вре́виш, ел мо́ж и гла́ву да истро́виш. **3.** *изгуби дете, побаци, абортира.* – И ови́ја пу́т истрови́ла дете́, од сам о се́б.

исћораве́е свр. в. *исћорави.* – Ва́рди се да те не́ка не исћораве́е.

исћора́ви (се) свр. *ослепи (се).* – Жена́ си га исћорави́ла, вр́љила му со́ду у о́чи елбо спа́л сас пева́чицу. – Исћорави́л се кад прерипува́л но́чу не́ћи пло́тови.

исцр́па се свр. *исцрпи се, изнемогне.* – Исцрпа́л се од ра́боту. – Исцрпа́ли смо се од па́ре, покре сва́дбу.

и́тан, -тна, -тно *који се мора одмах извршити, хитан.* – Пресѐдник тра́жи и́тан и́звештај.

и́трос м *хитрост.* – Од њѐг не очеку́ј и́трос, то́ј ти е една́ ленчу́га.

иха-ха узв. *за појачано изражавање задовољства (нарочито у колу).*

и́ху-ху́ узв. в. *иха-ха.*

ице́ли свр. *излечи, исцели.* – Вукади́н из Рого́ште је сва́куга ицели́л куи́ је код њѐг доди́л.

ицели́тељ м *онај који исцељује болесне.* – Ста́врија е би́л голе́м исцели́тељ, исцељува́л је жлте́ницу.

ичѐр прил. рет. *јуче.* – Па, ичѐр било́, ко си могѣ́л да забора́иш?

ичѐрка прил. рет. *јуче*. – Ичѐрка га докара́ли из Бѐли Пото́к.

ичерна́вечер прил. рет. *прексиноћ*. – Ичерна́вечер смо спа́ли у плѐвњу, па смо се свѐ смр̑зли.

ишњу̏е несвр. *узвицима „иш” отерује живину или птице*. – Евѐ ти и прутѝк па ишњу̏ј кокошће, да не и̏ду на сно̏пје.

и̏ште прил. рет. *још, јоште*. – Си̏пи ми и̏ште ма́лко од подва́ракат, ја́ко бла́г дњѝс би̏л.

иштр̑кљи се свр. *порасте, издужи се*. – Иштркљи̏л се, жѐна, стану̏л по́висок и од башту̏ си и од дѐду.

J

ја́блка ж (мн. ја́блће) **1.** бот. *јабука (дрво и плод),* Malus pumila Mill. **2.** фиг. *дојка*. – Па се ма́ши у па́зуће, па ува́ти двѐ ја́блће (н. п.)

јаблча́рничич м *дем. од јаблчарник, млади јабучарник*. – Та́м иза плѐвњу, али кьм сл̑нце, реша́вамо да поса́димо едѝн јаблча́рничич.

ја́блчес, -та, -то *који има облик јабуке.*

јаблчѐтина ж *ауг. од јаблка*. – Попашка́ле се јаблчѐтинете.

јавашлѝк м *немар, неуредност*. – У на́шу држа́ву зврада́л јавашлѝк.

јавашли̏ја м *онај који чини јавашлук.*

јаганча́рка ж *она која чува јаганце*.

јаганча́рче с *дем. од јаганчар.*

ја́гма ж *грабљење, отимање, пљачка; такмичење ко ће први нешто уграбити.*

ја́гњенце с *дем. и хип. од јагње*. – Ја́гњенце је ја́ко милости̏вно.

јагњѐћина ж *јагњеће месо*. – И̏ма куи̏ во́ле јагњѐћину, и̏ма куи̏ прасѐћину.

јагњѐћинка ж *дем. од јагњећина*. – Бѐо код мои̏ при̏етељи на светѝц, па ми да́доше да си понесѐм ма́лко јагњѐћинку.

јагњѐчи, -а, -е / -о *који се односи на јагње*. – Мло́го во̏лимо јагњѐчо мѐсо и шпри̏цери ла́дни. – Јо́ш па́нтим ону̏ј јагњѐчу чорби̏цу што ѐдомо на Р̑тањ.

јазѝк м *дем. од јаз*.

ја́зи несвр. *гради јаз, брану на реци, поток.* – Вла́да ја́зи Военсћи̏ пото́к да доведѐ во̏ду на своју̏ поточа́ру.

ја́зовац м *јазавац*. – У Ба́јчину ни ја́зовци поѐли мому̏рузу.

јакьчѝк, -а, -о *који је прилично јак*. – Да́ко е мѝнечак, о̏н је јакьчѝк, мо̏ж да понесѐ ко̏тарку с црѐшње.

јакоти̏њћа ж *дем. од јакотиња*. – Стра́шна си ти̏ јакоти̏њћа, евѐ тресу̏ ми се га́че од тѐб.

ја̏лне свр. *позове кога да дође, да приђе.* – Ја̏лни и ње̏га да до̏јде, мо̏ж и о̏н ма̏лко д ни помо̏гне.

ја̏мчица ж *дем. од јамка*. – С ко̏пичку му ко̏пнеш ја̏мчицу, ко̏лко да ста̏ну три-че̏три зр̏на, за̏трпаш, нага̏зиш с пе̏ту и че̏каш да за десети̏ну да̏на ни̏кне.

јани̏јђа ж *дем. од јанија*. – Кьд се Сте̏ва жени̏л, јани̏јђа е била̏ на̏јблаго е̏дење.

ја̏новарсћи, -ска, -ско *који је у вези са јануаром, који се односи на јануар*. – Јаћи̏ су ја̏новарсћи мра̏зови.

јасла̏нца с *дем. од јасла*. – За ја̏ганци и̏ма напра̏ена мьнечка јасла̏нца, па ту̏рена у ко̏чак и у њи им сипу̏емо да еду̏ овськ и сенце̏.

јатага̏н м *дуги криви нож.*

јебиве̏тар м *неозбиљна, некарактерна особа, ветропир*.

једвьц прил. *једва, на једвите јаде.*

је̏коном м *руководилац пољопривредног расадника*. – Ти̏ка, је̏коном из Ра̏садник, има̏л си̏на Бра̏нка Бу̏нбара.

јеле̏нак м зоол. *тврдокрилац који живи у шумама*, Lucanus cervus. *Храни се кором дрвећа. Мужјак је дужи и има велика клешта, која му служе у борби са супарницима*.

јемени̏ја ж *марама од танког платна ишарана гранама, којом се повезује глава*.

јеребѝка ж бот. *листопадна врста* Sorbus acuparia *која припада породици ружа. Расте до 15 м, има растреситу крошњу. Цветови су бели, непријатног мириса*.

јеру̏шка ж *дем. од јаруга, мала јаруга, јаружица*. – Она̏ј јеру̏шка, где̏ смо се ко деца̏ игра̏ли, сьг затр̏пана и ту̏ј напра̏ене ку̏ће.

јестьче *дем. од јестьк, мали јастук, јастучић.* – Ба̏ба вели̏ да не мо̏ш да спи̏ ако не ту̏ри и јестьче по̏д главу.

јо̏к прил. *не, није, нема*. – Јо̏к, бра̏те, не̏ма га.

јо̏лпаз м *скитница, беспосличар*.

јо̏ргован м бот. *љиљак* Syringa vulgaris L.

југослове̏нсћи, -ска, -ско *који се односи на Југославију.*

јуньц м *мушко говече од године дана, јунац*. – Ју̏нци че да прода̏вамо ај, та̏м, ону̏ј го̏дин.

јуне̏ћина ж *јунеће месо*.

јуни̏ца ж *женско говече од године дана.* – Јуни̏цу не̏че да прода̏вамо, ци ју чу̏вамо да се те̏ли и да ни да̏ва млеко̏.

ју̏нфер м *невиност девојке*.

ју̏нферица ж *невина девојка*.

јурња̏вина ж *јурење, трчање; неред, метеж*. – Одеданпу̏т на̏ста не̏ква јурња̏вина, велу̏: бе̏ште, и̏ду Немци и а̏псе ре̏дом.

ју̏тром прил. *ујутру; сваког јутра*. – Че да по̏јдемо ју̏тром ра̏но. – О̏вце се млзу̏ ју̏тром и ве̏чером.

ју̏трошњи, -а, -о *који је од јутрос, који се односи на ово јутро*. – Ју̏трошњо млеко̏ у̏век бу̏чкамо за ма̏сло, а ве̏черње си̏римо ел си га ку̏само.

јучера̏шањ, -шња, -шњо в. *јучерашњи*. – Даньс и̏ма да се еде̏ јучера̏шањ ле̏б.

јучера̏шњи, -шња, -шњо *јучерањи*. – Јучера̏шњи дьн е би̏л мло̏го га̏дан, студе̏н и ћишови̏т.

јучера̏шњица ж *јучерашњи дан, јучерашње стање.*

К

ка́бас, -та, -то *који је великих димензија, крупан, велики, голем*. – Ја̀ би те пове̏зал, ал ти́ но́сиш не̏ћи ка̀бас ку̀фер, што не мо̀же да ста̀не у а̀уто, зато̀ј че̏кај Дра̀ђи Цѝрку да те повезе̏ на шпиди̏тер.

ка́батан, -тна, -тно *који је крив, који је нешто скривио*. – Ни̏кој не̏ ка̀батан што се коло̀ строши̏ло, оно̀ си и она̀к било̀ дотраја̀ло.

ка́були несвр. *одобрава, слаже се, прихвата.*

ка́ва ж *кафа*. – Ка̀ву пи̏јем са̀мо ју̀тром.

кава́нче с *дем. од кавана, кафаница*. – И̏ма едно̀ кава̀нче.

ка́вга ж *свађа*. – Ти́ пре̏цве тра̀жиш не̏ку ка̀вгу, Ра̀ко.

ка́вгаџија м *онај који изазива кавгу, свађу*.

ка́вгаџика ж *жена кавгаџија*.

кавенису̏е несвр. *кафенише, испија кафе.* – Кавенису̏е с комши́ће до пла̀дне, па кљ че му̀ж да до̀јде од ра̀боту, она̀ се ушовр̀да да му не̏што сму̀ти за ручѣ̀к.

каве̏но прил. *у кафеној боји, у браон боји.* – Да пре̏цуту по̀малко држи́ш у орео̀ву ко̀ру, да не поцрне̏е него да испа̀дне у каве̏но.

кавеџи́ја м *онај који држи кафану*. – Не̏ћи на̀ши кљ су доди́ли у Пала̀нку, сврча̀ли су на ручѣ̀к код Ве̏љу кавеџи́ју.

кавеџи́ка ж *жена кафеџија*. – Е̏ј, одо̀вде обо̀везно свр̀чамо код Ру̀жу кавеџи́ку на по едно̀ цр̀но вино̀.

каврми́ца ж *дем. од каврма*. – Оцу̀тра вруштукува̀мо ма̀лко каврми́цу. Ја̀ко е бла̀го било̀.

каву̀ција ж *извесна сума новца дата унапред, капара*. – Не̏чу га дру̀гоме продаде̏м, али мо̀ра да даде̏ш не̏што за каву̀цију.

кљ, **када̀**[1] прил. и везн. **I**. прил. **1.** *пита се за време, у које време*. – Кљ̀ си пошѣ̀л из сало̀ та си то̀лко ра̀но сти́гал овде̏? **2.** *замењује именицу „време”*. – Има̀л си ти́ кљ̀ и да превр̀неш се̏но и да свр̀неш да опр̀скаш До̀љње ло̀зје, али ти́ си е̏дна ле̏нштина. **II**. *везн. на почетку зависних реченица и изриче* **1.** *време*. – Ја̀ сам кре̏нул кљ е прошло̀ де̏сет са̀ти. **2.** *истиче неочекианост*. – Она̀ ва̀ну да се ни̏ша на љу̀љѣу кљ ти се пре̏ћину коно̀пац. – Ти́ ми ре̏че да ју потра̀жим на кла̀данац, кљ та̀м не̏ма ни̏кој.

кади́вница ж в. *кадилница*. – Бѣ̀ш кљ тре̏бе да ре̏жемо кола̀ч, не мо̀ж да на̀јдемо кади́вницу, не̏ знамо где̏ се затури́ла, те ја̀ у̀знем жа̀р на оже̏г, па озго̀р тавњѐн и тека̀ прека̀димо и кола̀ч пресе̏чемо.

ка́дилак м шатр. *цистерна која превози фекалије*. – Бе̏ште љу̀ђе, ене̏ га Сто̀јче и̏де с њего̀в ка̀дилак, закади́л це̏лу у̀лицу.

кади́лничка ж *дем. од кадилница*.

казаниче̏тина ж *ауг. и пеј. од казаница*.

каза̀нче с *дем. од казан; водокотлић у WC-у.* – Проте̏кло ни каза̀нче па те све̏ пр̀ска по ду̀пе док седи́ш на шо̀љу.

казанџи́ја м *онај који израђује казане.* – У Кња̀жевац је на̀јчуен би́л Душа̀н казанџи́ја.

казанџилѣ̀к м *казанџијски посао*. – Казанџилѣ̀к дњѣ̀с ви́ше неста̀л, јо̀ш се пома̀лко с њег ба̀е не̏ћи по Сврљи́г.

казарде̏р м *онај који ставља све на коцку.* – Ри̏ка е казарде̏р, коцка̀л се у своју̀ кућу̀ и изгуби́л.

казардéрка ж *жена хазардер*.

казардúра несвр. *коцка се, хазардно игра.* – Ако не казрдúраш, не мóш ни да добúеш.

казметúна ж *ауг. од казма, велика незграпна казма.*

казмúца ж *дем. од казма*.

кáјла ж *троугласти дрвени предмет којим се подупиру точкови кола кад стану уз неку узбрдицу или се тањи такав предмет убацује у расцеп (држаље) да би се учврстила каква ствар (чекић и сл.)*. – Немóј да поóдиш уз Тресúбабу а да нéмаш кáјле у ђéпек. – Казýју да је у Нéмачку óбавезно да úмаш двé дрвене кáјле у áуто, па кьд стáнеш, не дáј бóже, ýзбрдо, да úмаш с кво да пóтпреш.

кáјлување с *гл. им. од кајлуе*.

кáјлуе несвр. *поставља кајле*. – Сýв снéг не запúра млóго áуто, али кьд је јýгав, тьг је гáдно, óн га тьг кáјлуе и áуто ýзбрдо не мóж д úде.

кькьв, **каквá, кьквó** зам. в. *кьв, ква, кво.* – Кькьв мóј тú трáжиш овдé?

кáки, **-ква, -кво** зам. в. *кав, -ква, -кво*. – Кáки óтац, тáки сúн. – Кáки áуто, кáки бакрáчи, нéма од тóј нúшта.

како везн. *као*. – Врештú како јáрц.

кáлав, -а, -о *који се може калити*.

калаџúја м *онај који калајише котлове*.

кáлвица м *дем. од калва*. – Желúмир е јóш кáлвица, úма јóш да ýчи до мáјстора.

калдрмисувáње с *гл. им. од калдрмисуе.*

калдрмисýе несвр. *поставља калдрму, калдрмише*.

калемáр м **1.** *онај који калеми воћке*. – Мóј ýјћа е бúл чуéн калемáр у цéл крáј. **2.** *специјални нож који служи за калемљење воћака* – Слáвко јéконом нúгде нé ишьл без калемáр.

калéми несвр. *урезује калем у дивљаку*. – Јá сам на дивљáчку калемúл јáблку петрóвку.

калемувáње с *гл. им. од калемуе*.

калемýе несвр. в. *калеми*. – Калемýе вóчће и текá зарацýе пáре, а úде и у Сúћево та калемýе лóзу.

калимéгдан м фиг. *мушки полни орган*. – Немóј да свúриш уз калимéгдан. – Болú њéга калимéгдан за тóј.

калиндáрче с *дем. од калиндар*. – Нéгде се затурúло онóј калиндáрче, úду прáзници, па трéбе да вúдим куú по куú доóди.

калúничка ж *дем. од калиница*.

калкабурчúчи с *дем. од калкабури*.

калкáнче с *дем. од калкан*. – Sáдњето му калкáнче сáмо еднá дасчúца.

кьлчьк м *дем. од кьльц*. – Да е бьр пуштúло едьн кьлчьк, ал нé.

кáља рýће изр. **1.** *ирон. избије некога*. – Нéчу си кáљам рýће с тéб. **2.** *краде*. – Етé, Вýча си укаљáл рýће, укрáл од Пáљу трú снóпа р̀ж.

каљáче ж *гумена обућа која се обува преко чипела*. – Каљáче слýже да ти се не мóкре нóђе и кьд и стýриш да ти цúпиле бýду чúсте, ако си ишьл преко блáто.

каљúште с *блато, кал.* – Гдé си запуцáл преко каљúштето, ел за тéбе нéма пýт? – Док несý турúли áсвал, по пýтови е билó големó каљúште.

кáљне се свр. *испрља се мало*. – Кáљнул сам се с кóмину по нóву кошýљу док сам разлагáл казáн.

каљњева несвр. *кали,* уп. *каљева (1).* – Ма́јсторе, каљњева́ ли ти́ ову́ј сећи́ру што ти да́до да ју опра́иш ел си си ју са́мо клепа́л?

каљњева́ње с *гл. им. од каљњева*.

каљњува́ње с *гл. им. од каљњуе*.

каљњу́е несвр. **1.** *прља мало*. **2.** *кали (гвожђе).* – Ци́гање сла́бо каљњу́ју мати́ће, сећи́ре, ра́лници и дру́го кво тре́бе, они́ га са́мо гму́рну у во́ду, а оно́ по́сле испа́дне по́меко него да га несу́ каљњева́ли.

ка́ма[1] ж *хладно оружје у виду кратког ножа оштрог са обе стране*. – Ро́змир из Берчи́новци е ста́лно носи́л ка́му на опаса́ч.

ка́ма[2] ж *руска пумпа за вађење воде из бунара и сл. која се потапа у воду*. – Те́ј „ка́ме” су добре́, са́мо се бр́зо ква́ре.

кама́рица ж *дем. од камара*.

кама́рка ж *дем. од камара*.

кама́шла ж *самосталан кожни део обуће који сеже од глежњева до колена*. – Ода́вна су цанда́ри о́бовезно носи́ли кама́шле.

ка́мбур м *сорта грожђа, хамбург*. – У на́ше ло́зје и́мамо две́ ђи́же ка́мбур.

ка́мбурђер м *хамбургер*. – Дечи́јава се наали́ла па сва́ко ју́тро и́скају па́ре за не́кьв ка́мбурђер.

ка́мбурка ж в. *камбур*.

каменьк м *дем. од камен*. – У пр́стен и́ма зеле́н каменьк.

камијо́нсћи, -ска, -ско *који се односи на камион, који припада камиону*.

камијо́нџија м *возач камиона.*

ками́нчина ж *ауг. од камен*. – Колка́ си е се са́мо ками́нчина скола́ла на пу́т!

камче́лчица ж *дем. од камчелка*. – Кьд купу́еш ву́ницу, оно́ им камче́лчицете тьнће, не́ма ско́ро ни́шта у њи.

ка́ндило с *кадионица*. – Код грнчара́ смо купи́ли ка́ндило, па с ње́г ка́димо кьд до́јде светьц, ел Тро́јца, ел не́ћи дру́ђи пра́зник.

кандиса́ње с *гл. им. од кандише*.

кани́ја ж *корице за нож, за каму*. – Кани́ја му е пре́цве висе́ла уз де́сни клк, а у њу́ една́ ножури́на ко војни́чћи бајуне́т.

кантарио́н м бот. *лековита биљка* Hypericum perforatum L. – У на́шу обло́жину е мло́го ра́сал кантарио́н.

кантариони́с м *онај који безгранично верује у лековитост кантариона, који га бере ради лечења или ради продаје на пијаци, кантарионист*. – На мло́го кое́га кантариони́сту се причињу́е све́ што цавти́ жлто́ да е кантарио́н, ал оно́ не́.

канта́рско с *оно што се плаћа за мерење на јавном кантару*. – Да изме́римо едну́ свињу́ мо́ра да пла́тим две́ста дина́ра канта́рско, а то́ј е ћи́ло и́ по ме́со жи́ве ва́ђе.

кантуљче с *дем. од кантуљ*.

ка́обица ж *артиљеријско оруђе, хаубица.* – Служи́л сам антиље́ри́ју и би́л сам ниша́нџија на ка́обицу 105 ми́лиметра.

ка́ос м *неред, хаос*. – Кьд уле́знеш у њи́ну ку́ћу – ну́тра ка́ос. – А не́ћи пу́т и у држа́ву наста́не ка́ос, тьг се не́ зна ни ку́ј пи́је, ни ку́ј пла́ча.

ка́отичан, -чна, -чно *који је сав у нереду*. – Наступи́ло е ка́отично ста́ње. Бо́же ми́ли, када́ ли це сми́ри.

ка́па м **1**. *одевни предмет којим се покрива глава, различитог облика.* **2**. *мера за количину нечега што може стати у једну капу*. – Изрину па́ре и́ма за едну́ ка́пу. в.

измешају капе, крши капу. **3.** фиг. *кров на кући*. – Ел ту́ри ка́пу на ку́ћуту ел јо́ш неси́ дотле́ сти́гал?

капа́к м **1**. *дрвени поклопац за неки отвор*. – Кьд се ка́чиш из и́жу на това́н, мо́ра пр́во да помькнеш капа́к да би могьл да уле́знеш. **2**. *дрвени поклопац у виду наопако окренутог чабра са лулом, којим се поклапа ракијски казан ради печења ракије*. – Ми́ смо пр́во има́ли др́вен капа́к за каза́н, по́сле де́да купи́л бакре́н. **3**. в. *квачка (4)*. – На на́ш о́џак е капа́к од ши́нде.

ка́пара ж *део уговорене вредности који се даје унапред, пре коначног закључења посла*.

капари́ше свр./несвр. *даје део новца унапред*.

капа́че с *дем. од капак*.

капа́ченце с в. *капаче*.

капешља́чка ж *дем. од капешљак*. – Но́си на гла́ву не́ку капешља́чку, ку́ј зна́е када́шњу, па ја́ко слу́тан у њу́.

капутьк м *дем. од капут*. – И́мам са́мо едьн ста́р капутьк, па ми и о́н омале́л.

капута́ш м *онак који носи дуг кожни капут*.

капути́ште с *пеј. стари капути*. – И́ма гоџа́ не́ка капути́шта та́м у ма́лу со́бу, али ни́кој не́че да и но́си, сви́ и́ду у ја́кне.

капутли́ја ж *онај који носи дугачки капут, господин, ситан чиновник*.

ка́ра[2] *тера, гони*. – Ка́рај га одо́тле, шта че о́н ту́ј. – Ка́рај польк воло́ви на пои́ло.

караби́тна ла́мпа ж *лампа која свети на карбид*.

кара́вулица ж *дем. од каравула*.

каранвильк м *дем. од каранвил*.

карапу́ша ж зоол. *крпељ, крљеж*.

ка́рпот м бот. *шиб који има крупне, округле, беле цвасти, картоп,* Viburnum opulus.

карпу́з м *лубеница*.

кару́це ж *неке непознате, замишљене двоколице*. – Код на́с не́ има́ло кару́це, али смо чу́ли да не́где и́ма.

ката́нченце с *дем. од катанац*. – Ако на́јдеш зго́дно ката́нченце, ти́ купи́, не́к се на́јде.

катанче́тина ж *ауг. од катанац*. – Вра́та запе́л с едну́ катанче́тину, и́ма ју едно́ ћи́ло.

ката́нчич м *дем. од катанац*. – На они́ја сьндьк е има́л еда́н ката́нчич, а сьг га не́ма, а сьндькът отво́рен.

ка́теричка ж *дем. од катерица*.

ка́т-кад прил. *понекад*. – Ка́т-кад свр́не и о́н, али по́више си она́.

катра́н м *густа маса црне боје и карактеристичног мириса добијена из четинара, која је служила за подмазивање дрвених кола*.

катранисува́ње с *гл. им катранисуе*.

катранису́е несвр. в. *катранише*.

катрани́чка ж *дем. од катраница*. – Дако се ко́ла веч ода́вна не подмазу́ју сьс катра́н, ми́ си у едну́ катрани́чку чу́вамо ма́лко катранчьк да си пома́жемо ра́ну кад се уби́јемо; то́ј ја́ко пома́га.

катрани́ше несвр. *подмазује или премазује катраном*.

катраносу́е несвр. в. *катраноше*. – Не́кво га му́чи по меши́ну та едномѣ́н катраносу́е.

катранци́ја м *онај који производи или продаје каран.* – Катранци́је су ишли́ по се́ла, продава́ли катра́н и ока́ли: „На́роде, је́во ка́трана, је́во ка́трана”.

катрањи́ви (се) несвр. *маже (се), прља (се) катраном*. – Катрањи́вим покре пе́нцер да ми не ула́зе броби́нци у со́бу. – Кьд подмазу́еш ко́ла, немо́ј да се катрањи́виш, па́зи се, оцу́тра си навлка́л чи́сту кошу́љу.

ка́ца ж *ваљкаст дрвени суд, веће запремине, задњивен с доње стране, отворен према врху*. – Една́ ни ка́ца слу́жи са́мо да у њу́ му́љамо гро́зје, а дру́га да у њу́ ту́рамо зе́ље.

кача́р м *мајстор који израђује каце и бурад*. – У на́шу малу́ су били́ качари́ деда-Еле́нко и чича-Са́ва.

ка́чица ж *дем. од каца, мала каца*. – До Свети-А́вној смо изе́ли едну́ ка́чицу ћи́сало зе́ље.

качћета́ш м *онај који носи качкет*. – По́сле ра́та су качћета́ши носи́ли ко́жни капути́ и апсили́ су љу́ђе кьд им па́дне на́помет.

каши́ш м *опојна дрога, хашиш*. – Казу́ју да и́ма не́ћи љу́ђе кујѝ пред шко́лу на ђа́ци прода́вају каши́ш.

кашкава́љ м *качкаваљ*. – Кашкава́љ е ода́вна пра́ен и у Деја́новци, у Ма́ндру, под голе́му кру́шку.

кварти́љче с *дем. од кваршиљ*. – Де́спот ошьл да рабо́ти у Пала́нку, па ньшьл едно́ кварти́љче ко́лко да ста́ну кре́вет и кубе́, за оста́л не́ма ме́сто.

кве́кер м *ујдурма, јадац*. – Да му ми́ удари́мо кве́кер, па не́к се разми́сли ку́ј му то́ј и зашто́ уработи́л.

кви́ *краћи облик* уп. *зам. 3. л. мн. м. рода, какви*. – Кви́ смо ми́ при́јетељи, кьд се не мо́ж с о́чи гле́дамо?

кви́т узв. *готово, крај, завршено*. – Све смо подели́ли на ра́вни ча́сти и сьг смо кви́т.

кви́та ж *признаница*. – Кьд му пла́тиш да му тра́жиш кви́ту да си му плати́л. – Чу́вај кви́те коѐ су ти дава́ли кад си плача́л стру́ју, ел они́ се мо́ж завр́ну, па па́ да тра́же да пла́тиш, а кьд им пока́жеш кви́ту, тьг си чи́с.

кви́та по́сла изр. *свршена ствар*. – Свѐ смо уработи́ли ко што смо се договори́ли и за ме́н е то́ј кви́та по́сла.

келико́птер м *хеликоптер*. – Кьд се не́ћи ја́ко разболи́, за ње́г до́јде келико́птер, па га однесѐ у Бе́оград у бо́лницу.

ке́љ м бот. *повртарска биљка из породице* Cruciferae, *кељ* Brassica oleracea acephala.

ке́моглобин м бол. *саставни део црвених крвних зрнаца који им даје боју и снабдева организам кисеоником, хемоглобин.*

ке́рпес м мед.. **1.** *(уснени) грозница* herpes labialis. **2.** *(појасни)* herpes zoster.

ки́тно прил. *без одлагања, брзо*. – Доби́л по́зив да се ки́тно ја́ви у во́јни о́цек.

кла́данченце с *дем. од кладанац*. – Кла́данченцето дошло́ под едну́ бу́ку.

кла́дне свр. *зачас наложи ватру*. – Кла́дни, си́не се ба́ба огре́е, ја́ко е дозиме́ло.

класти́ч м *дем. од клас*. – Класти́ч по класти́ч пешчи́ца, огньц, да

кла́ћерче с *дем. од клаћер*. – У́ф, како́ би попи́л едно́ кла́ћерче на ову́ј же́гу.

кла̏ћерџика ж *жена клаћерџија*. – Те̏тка То̏не е едно̏ време̏, док е му̏ж лежа̏л у а̏псу, била̏ кла̏ћерџика.

клашње̏н, -а, -о *који је од клашња, од небојеног црног сукна*. – Дњѝс и̏ма да се преме̏ним у клашње̏не дре̏е.

кле̏н м **1**. зоол. *риба* Leuciscus cephalus. **2.** фиг. *онај који је приглуп*.

кле̏ње с *зб. од клен (дрво)*.

кле̏пало с *даска у коју (уместо у звоно) клисар удара увече уочи Васкрса*.

кле̏цка несвр. *једва хода, хода клецајући*. – Кле̏цкају му коле̏на, зато̏ј те̏шко и̏де.

клецка̏ње с *гл. им од клецка*.

кле̏цне свр. **1.** *попусти му колено те посрне*. – Кле̏цну и̏зненаде и те̏о да па̏днем. **2.** *пропадну кола у блато до осовина, тако да се точкови више не могу окренути и кола се уз велику помоћ не могу извући*. **3.** *наиђу кола на рупу на путу и клецну на једну страну, којом приликом нешто из њих испадне*. – Не̏ма ју она̏ј голе̏мана ти̏ква, мо̏ра да је испа̏дла, ка̏дно кола̏ва кле̏цнуше на прегла̏бицу.

климѝјћа ж *дем. од климија*. – Ел ви̏диш да ни е испа̏дла една̏ климѝјћа. Што несѝ гледа̏л кљ си се веч вози̏л?

кли̏нац м **1.** *екесер, ситан ексер*; в. *кове клинци*. **2.** фиг. *дечачић*.– Е̏ј, кли̏нац, тр̏кни ча̏ском да ку̏пиш на де̏ду цига̏ре.

клипа̏н м *онај који је неотесан, приглуп*.

кли̏с м *трк, бежање*. – Ја̏, др̏ж да га ува̏тим, а о̏н у̏вану кли̏с преко пото̏к и побе̏же ми.

клобѝцне свр. *посрне, поклекне (о стварима)*. – Па̏зи да оста̏лат не клобѝцне да ти се не расѝпе млеко̏. – Клобѝцнуше ко̏ла на прегла̏бицу и о̏тиде осави̏на.

клоко̏чика ж *листопадни жбун, белих цветова, хермафродит* Staphylea pinnata.

кло̏мче несвр. *мућка се, клокће*. – У торбу̏ скута̏л вла̏шу рећѝју, али како̏ ми̏ и̏демо, чу̏ем ју како̏ она̏ ину̏тра кло̏мче.

кло̏нпе ж *обућа од издубљеног дрвета, кломпе*. – Десѝмир је некуде̏ наоди̏л кло̏нпе, та се ста̏лно у њѝ обува̏л.

кло̏р м *један од хемијских елемената, хлор*. – Сла̏вко И̏вковић је раде̏л у во̏довод на Тупѝжницу и та̏чно зна̏л колко̏ дњѝс тре̏бе да сѝпе кло̏р у во̏ду да би била̏ здра̏ва за пије̏ње.

клорѝсан, -а, -о *којем је додат хлор (о води)*. – Мѝ пѝјемо клорѝсану во̏ду.

кло̏ца ж *камен, камен који* да у̏знем едну̏ кло̏цу, па да ти пока̏жем.

кло̏цка несвр. дем. в. *клоца*.

клоцњѐва несвр. *уједа (о псу)*. – Це̏це е клоцњева̏л гоџа̏ љу̏ђе. Це̏це е бил о̏пасан чува̏р.

клоцњева̏ње с *гл. им. од клоцњева*.

клубе̏ње с *гл. им. од клуби (се)*.

клу̏пичка ж *дем. од клупа*.

клчињѐви се несвр. **1.** *прља се кучином, хвата се кучина за његово одело*. **2.** *распреда се канап и прави се на кучина*.

кље̏шти несвр. **1.** *једва хода, хода преплићући ногама*. – Мило̏јћа кље̏шти уз Владѝћин дру̏м. **2.** *савија ноге при седењу*. – Кље̏шти но̏ђе кљ се̏дне на̏зам да е се случа̏јно не ви̏ди она̏ј ра̏бота.

кљу̏н м **1.** *предњи, криви, увис повијени део саоника*. – За кљу̏нови за са̏не мо̏ра да на̏јдеш такво̏ дрво̏ на коѐ се жи̏ла изазама̏т сави̏ја ко што одгова̏ра. **2.** *повијени*

врх опанка. – Ако о̏ч опѝнци на кљу̏н, кьд кро̏иш ко̏жуту, мо̏ра ма̏лко да га она̏к изовѝјеш. **3.** фиг. *нос, велики нос у човека.* **4.** *земљиште које својим изгледом подсећа на кљун.*

кљуни̏ца ж **1.** *кљун*. **2.** *велики повијен нос.*

кљуничѐтина ж **1.** *ауг. од кљун (2).* Док идо̏ преко обло̏жинуту оно̏ ми кљуничѐтината за̏пе за едну̏ купѝну. **2.** фиг. *нос, велики кљунасти нос у човека*. – Из кљунчѐтинуту му прѐцве течѐ некьв со̏мур.

кљу̏ца у̏ главу изр. *придикује*. – Де ме ла̏бни ма̏лко, немо̏ј чим до̏јдем од ра̏боту да по̏чнеш да ме кљу̏цаш у̏ главу.

кљу̏цне свр. **1.** *поједе једно зрно, поједе које зрно.* – Кљу̏цну ма̏лко од едьн гро̏з. **2.** *насече мало сувих гранчица за ватру.* – Кљу̏цни ми нѐку ли̏сковачу, си̏не. **3.** *једном засече дрво ради обележавања.* – Кљу̏цни ово̏ј дрво̏, та га бележу̏ј. **4.** *удари кога чиме (штапом)*. – Ма̏лко га кљу̏цну по̏ главу и оно̏ му пој̏дѐ кр̏в.

кључѝк м *дем. од кључ*. – Кључѝк од сьндьче да вр̏жеш окол ши̏ју и спу̏штиш у па̏зуку.

кључао̏вница ж в. *кључаница*. – Нас̏рта проз кључао̏вницу да ви̏ди дал су уну̏тра.

кључи̏на м *ауг. и пеј. од кључ*. – Кључи̏на, ко од Ца̏риград.

књажева̏чѣи, -чка, -чко *који се односи на Књажевац, који припада Књажевцу*.

књижлѐ с *нотес, свеска*. – Свѐ запису̏е у едно̏ књижлѐ.

књи̏шка ж *дем. од књига*.

кобилѐтина *ж ауг. од кобила*.

коби̏лче ж *дем. од кобилка*.

кобилчѐтина ж *ауг. од кобилка*. – Сва̏ко ју̏тро и сва̏ку вѐчер и̏дем за во̏ду на Студеньц, па ми она̏ј кобилчѐтина о̏гуљоса ра̏мена.

коби̏лчица ж *дем. од кобилка*.

ко̏бла ж *даска са дршком за равнање при малтерисању*. – Сьг ма̏јстори по̏више ра̏де с пла̏стичне ко̏бле, не с др̏вене.

ко̏блуе несвр. *посебном оштром алатком или машином скида површински, прљави и неравни, слој паркета*. – Нико̏ла Ко̏блер е ко̏блувал парће̏т у Капетан-Ми̏шино зда̏ње цѐл сво̏ј ра̏дни вѐк. То̏ј му била̏ стру̏ка.

ковѐ кли̏нци изр. *дрхти, цвокоће од хладноће.* – Енѐ га, ко̏ве кли̏нци до̏ле пред вракњи̏цу, чѐка ју да излѐзне.

кови̏тли несвр. **1.** *прави ковитлац (о ветру)*. – Ду̏ну спри̏ја и̏зненада и по̏че да кови̏тли онѐја ру̏кољће којѐ бѐомо нажѐли и однесе и кьм Ду̏дину пади̏ну – чу̏до и страо̏та. **2.** *кињи, мучи, притеже са свих страна кога*. – Кови̏тли га од сва̏ку стра̏н,ега̏ би ови̏ја призна̏л, ал ови̏ја се не пода̏ва.

ко̏вичка ж *дем. од кова*.

ко̏дниче с *дем. од кодник*. – Пр̏во се улѐзне у едно̏ ко̏дниче, не мо̏ж трои̏ца да ста̏ну у њѐг, па се одо̏тле ула̏зи у голѐму со̏бу.

ко̏дниченце с *дем. од кодник,* в. *кодниче*. – Ко̏дниченцето им слу̏жи са̏мо ко̏лко да се у њѐга зака̏че капути̏.

кожети̏на ж *ауг. од кожа*. – Што ону̏ј сви̏њску кожети̏ну неси̏ однѐл да продадѐш него се расмрдѐла до̏ле у по̏друм?

ко̏зи ро̏г м *сорта паприке*.

ко̏кавштина ж / м ауг. *мршава, слаба особа, само кости и кожа*.

кокéј м *група спортска игра на леду или трави у којој се настоји да се лоптица или плочица штаповима утера у гол*, *хокеј*.

кокеја́ш м *играч хокеја*.

кокéјћи, -ска, -ско *који се односи на хокеј*. – Бéше еднó врéме врéва да се и код нáс основé кокéјћи клýб, али нѝшта не испáде.

кóклица ж *столица без наслона, хоклица*. – Дéда пóвише вóли да седѝ на кóклицу, него ли на онаквý столѝцу.

кокошѝњак м *кокошији измет*.

кóкштаплер м *варалица вишег стила, углађеног понашања, хохштаплер*. – Ма, че се нáјде нéћи мáјстор да изубѝва тóга кóкштаплера.

кóкштаплерка ж *жена хохштаплер*.

кóкштаплерћи, -ска, -ско *који је у вези са хохштаплерима*. – Сингурѝл ѝма кóкштаплерће нáмере.

колбасичéтина ж *ауг. од колбасица*. – На áкцију су ни давáли да едéмо и кóњће колбасичéтине.

колбасѝчка ж *дем. од колбасица*

колесáрће ж *дем. од колесаре*.

колесáрче с *дем. од колесаре*.

колетѝјћа ж *зб. дем. од колетија*.

колѝр м *оковратник*.

кóлмуе се несвр. *фризира се*. – Жѝвка ошлá код флѝзера да се кóлмуе, јýтре ѝду на свáдбу у Жлѝне.

колчéње с *гл. им. од колчи*. – Кóлчасто бýчје, *шума у Лозану*.

колчетѝна ж *ауг. и пеј. од колац*, в. *колчина*. – Мѝлојко забранѝл пýт, па начукáл нéће колчетѝне, големé кóлко дирéци, морáл велѝ, ел тýј проóди туђá стóка, па му се сýва у момýрузу.

колчѝна ж *ауг. и пеј. од колац, велики колац*. – Цвéтко истрже еднý колчѝну из плóт, па кьд га рýзну, крадљóватога, овѝја сáмо клéче.

комáрниче с *дем. од комарник*.

комáрничич м *дем. од комарник*.

коматѝч м *дем. од комат*.

коматлé с *дем. од комат*.

коматлéнце с. *дем. од комат*.

комѝнче с *дем. од комин*. – Нéћи на кýћу напрáе мьнечко комѝнче, па се пóсле чýде што нéче да тéгљи.

комóњење с *гл. им. од комоњи се*.

кондурлѝк м *ципеларски занат*.

кондурцѝја м *онај који израђује кондуре, ципеле*.

конпирѝште с *место где се сади или где је сађен кромпир*. – Нáше е конпирѝште билó ел у Цр̀нопоље ел у Сóрћичаво.

контракѝрање с *гл. им. од контракира*.

концолáрисћи, -ска, -ско *који се односи на канцеларију, који припада канцеларији*. – Концолáрисћи чинóвници ѝмају мьнечку плáту, а прѝча се да че јóш и да им смáле.

коњóсав м пеј. *онај који има главу сличну глави коња*.

копѝнка ж *дем. од копина*.

копичетѝна ж *ауг. од копица*.

ко́пичица ж *дем. од копица*.
копра́љћа ж *дем. од копраља*.
копра́љче с *дем. од копраља*.
ко́р м муз. *група певача који певају заједно, хор*. – На́ш Ја́ки е пева́л у ђа́чћи ко́р.
ко́рација м *онај који израђује коре за питу и гибаницу*.
Корена́тац м *клисура на Трговишком Тимоку*.
кори́це ж *канија за нож*. – Немо́ј сва́ћи ча́с да повацу́еш но́жат, мо́ж да испа́дне не́ћи бела́ј, бо́љ си га др̀ж у кори́це.
корња́ча ба́рска ж Emys obiclaris.
корња́ча шу́мска Testudo hermani.
ко́ровођа м *онај који руководи хором, диригент*. – На́ш ко́ровођа е би́л Владими́р Фиоши́н Ру́с.
коси́лбина ж в. *косилба*.
косни́к м *коса греда у кровној конструкцији, појанта*.
костри́ка ж бот. *низак дрвенасти жбун,* Ruscus aculeatus. *Зимзелени листови нису листови него проширења стабла. У пролеће се јављају бели цветови који с јесени постају црвене бобице сличне трешњи.*
косу́рина ж *ауг и пеј. од косе*. – Шче́ ти, бре́ де́чко, то́лка косу́рина, што се у̀баво не пострижѐш?
ко́тарче с *дем. од котарка (1)*.
кра́бьрчьк, -чка, -чко *који је прилично храбар*.
кра́ва ж 1. зоол. *женка вола*. 2. фиг. *фригидна жена*.
крава́р м *онај који чува краве*.
краври́ца ж *женска особа која чува краве на паши*.
крава́рче с *дечак који напаса краве*.
кра́вица ж *дем. и хип. од крава*. – Коза́ е сироти́њска кра́вица.
кра́гла *ж* в. *краглија*.
крадљо́вчина ж *ауг. од крадљов*. – Не́ те срамота́ да изле́знеш пред љу́ђе, крадљо́вчино една́.
кра́дне се несвр. *краде се, узима се*. – Кра́дне се на све́ стра́не. Све́ жи́во покра́ше.
кра́дом прил. *кришом, потајно*. – Па кра́дом, ус пото́к и преко шума́ци, до́јде до њиго́ву коли́бу и зате́кне га на спање́.
кра́домшће прил. в. *крадомће*.
крака́т, -а, -о *који је дугоног*.
кра́љ м *титула владара у неким државама и онај који носи ту титулу*.
краљ̀ьк м *дем. од краљ*.
кра́љев, -а, -о *који се односи на краља, који припада краљу*.
краљевосе́лћи, -ска, -ско *који се односи на Краљево Село, који припада Краљевом Селу*.
кранари́на ж *накнада редовних прихода за време одсуствовања са посла*.
кранљи́в, -а, -о *који има у себи хранљивих састојака*. – Ме́д је и здра́в и кранљи́в.
кра́ње с *гл. им. од кра (се)*.
крање́ с *гл. им. од крадне (се)*. – Ишли́ су у крање́ мому́рузу, па и ува́те, па и све́ уби́ли, едва́ су прескочи́ли
крање́ње с *гл. им. од крани (се)*.

кра́с м бот. *назив за биљни род Quercus, храст.*

красто́вина ж *храстово дрво као грађа.*

кра́тће га́чће ж *гаће кратких ногавица.*

кра́тће чера́пе ж *вунене чарапе кратких горњишта, које се обично носе преко ногавица.*

кра́ци ж мн. *ноге, женске ноге*. – Са́мо ти че́кај да она́ раши́ри кра́ци. – Сви́јај та́м ти́ја кра́ци, да се не сапли́там сва́ћи ча́с од њи́.

крачѝк м *дем. од крак*.

кра́ћен, -а, -о *који је украден*. – Кра́ћена дево́јћа.

кра́ћено прил. *на лоповски начин*. – Не тре́бе ти на те́б кра́ћено. – Два́ пу́т е кра́ћено и препода́вано јуне́то.

кра́ћица ж *дем. од краћа, ситна крађа.* – Уватѝли Ми́шка у неку кра́ћицу (узе́л јајце́ под коко́шку) и то́лко га кара́ли да се дете́ поболе́ло.

крвјосујова́ње с *гл. им. од крвјосуе*.

крвопи́лница ж *жена крвопилник*.

крвосе́рка ж *жена крвосерац*.

кре́калце с *дем. од крекало*.

кре́сивце с *дем. од кресиво*. – Жи́вко Ци́ганин ми напраи́л ја́ко добро́ кре́сивце, али сам га, же́на, истрови́л. Бо́ђа ми напраи́л дру́го, али не́ такво́.

креће́ту́шка ж *дем. од креће́туша*.

кречѝк м *дем. од креч*. – Тре́бе ми ма́лко кречѝк да напра́им чорбу́ за прска́ње ло́зје, има́чеш ли да ми за́јмиш, па чу ти вр̀нем кьд до́јдем до пару́.

кре́чи несвр. *боји зидове кречом.*

кривокла́кав, -а, -о *који је ишчашених кукова.*

кривоши́ја м *онај који има криву шију*. – Би́л е едѝн кривоши́ја што е раде́л у штанпа́ри́ју.

кри́жуља ж *камена писаљка којом су ђаци писали по ђачкој таблици*. – Кри́жуље смо купува́ли у књижа́ру код Душа́на Ђо́рђевића.

кришћа́нин м *човек хришћанске вере.*

кришћа́нка ж *жена хришћанске вере.*

кришћа́нство с *једнобожачка вера која је настала у првом веку нове ере и која се оснива на культу Исуса Христа.*

крканлѝк м *гурманство, изобилно једење.*

крка́нција ж *обилато једење*.

кро́м, -а, -о *који има болесну или дефектну (укочену) ногу, који храмље кад хода*. – На́ш на́ставник пе́вања Дра́го Хо́лас е би́л кро́м, а и Кре́нча из Сврљи́шку То́плу што ни чува́л о́вце, и о́н би́л кро́м.

кро́шњица ж *дем. од крошња*.

кр̀пене чера́пе ж *чарапе које су поцепане само на петама или у пределу прстију, па су им ти делови наново наплетени.*

крпења́ча ж *лопта начињена од старих крпа увучених у стару чарапу, потом зашивену*. – Сви́ смо ми́ игра́ли ло́пту с крпења́чу, са́мо е Да́не на Мила́на Ћи́рића има́л фу́збал, па ни е поне́кад дава́л да га и ми ма́лко ри́тамо.

крпења́чка ж *дем. од крпењача*.

крпле́ с *дем. од крпа*, *комад крпе.* – Тре́бе чове́к да си пре́цве има не́ко крпле́ у це́п да се обри́ше кад се узно́ји ел кад му по́јде со́мур.

крпле́нце с *в крпле*.

кр̏пољак м пеј. 1. *крпе начињене од поцепане одеће.* – Кр̏пољак до кр̏пољак. 2. *закрпа*. – Панталóне му свé у кр̏пољци.

кр̏т м *сорта пса, крт*. – Пéра Лóвац чýва двá кр̏та. – Њигóви су кр̏тови пóбољи од Мѝћини, ел су рýсћи.

круња́ча ж *машина за крзњење кукуруза*, уп. *грувачка.*

круња́чица ж *дем. од круњача*. – Мѝљћо ми дáл њѝну круња́чицу да си згрýвам момýрузу.

крушумѝк м *дем. од крушум*. – Крушумѝкът му, на лавовéрат, мѝнечк, али убѝва на местѝц.

кр̏ши се несвр. *увија се при ходу*. – Ѝде Жаклѝна низ сокáк и сáмо се кр̏ши. Мýжје зѝнули.

кубýра ж *футрола за револвер*.

кубура́ција ж *тежак живот у сиромаштву, тешко састављање краја с крајем.*

кубýрење с *гл. им. од кубури*.

кубýри несвр. *једва саставља крај с крајем*.

кујна́шка ж *дем. од кујна*. – Кујна́шката им тóлко мѝнечка да е мóгал да стáне сáмо шпóрет и еднó остáлче.

кујничéтина ж *ауг. и пеј. од кујна*. – Цéл вéк сам провéла у онýј кујничéтину и да ти е нéћи рекѝл: „вáла”.

кукáљчица ж *дем. од кукаља*.

кукуљéвдан м фиг. *никада*. – Пáре што си му зајмѝл ѝма ти вр̏не на кукуљéвдан.

кукумáвка ж зоол. *врста птице злослутнице*. – Нéваља кьд кýка кукумáвка.

кукумáвчи несвр. *моли, мољака, тражи*. – Кукумáвчи за цигáре од едногá до дрýгога.

кукýруз м бот. *кукуруз* Zea mays.

кукурузѝк м *дем. од кукуруз*.

кукурузáк м *кукурузовина*, *оглодана кукурузовина.*

кукýрузан, -зна, -зно *који је од кукуруза*.

кукурузѝште с *место где је сејан кукуруз.*

кукýрузница ж *хлеб од кукурузног брашна.*

кукýрузничка ж *дем. од кукурузница.* – Лéб кукýрузничка, па опéчен у пепелѝште, па дýваш онѝја пéпел, па едéш.

кукурузóвина ж *посечене кукурузне стабљике са лишћем, као сточна храна*.

кулáш м *коњ сиве боје*.

кýли несвр. *савија, сагиба некога*. – Кýли си га бáшта преко столѝцу да га бѝје с каѝш по дýпе.

кулѝр м *општински позивар*, *курир*. – Мѝле стáл кулѝр у нéку вѝрму којá сáмо што нé пропáдла.

кýлук / **кулýк** м **1.** *тежак посао и обавеза*. – Јá сам стáлно на кулýк, нéмам óдмену нѝкву. **2.** *удружени рад за општу корист*. – Јýтре ѝдемо на кýлук да опрáљамо пýт.

кулунцилѝк м *бављење кујунџијским послом*.

кулунцѝсање с *гл. им. од кулунџише*.

кулучáр м *учесник кулука (2)*.

кулýчи несвр. *ради тешко, ради на кулуку (2)*.

кума́ш м *пеј. од кум*.
кума́шин м *кум*.
ку́мбара ж *врста старинског топа*.
куми́та *м комита*.
ку́на бе́лка Martes foina.
ку́на зла́тка Martes martes.
кунда́чи несвр. *бије кога кундаком*.
ку́пене чера́пе ж *танке чарапе од памучног конца купљене у радњи*.
купу́е се несвр. – Сељ се купу́ју дрва, сељ су на́јевтина.
ку́рва ж **1.** пеј. *жена која ступа у љубавне односе са разним мушким особама, понајчешће и за новац*. **2.** фиг.*дама у картама за играње*. – Држи́ ку́рву и два́ ца́ндара.
курва́рсћи, -ска, -ско *који се односи на курваре*. – Зате́кла сам му у капу́т курва́рсће га́че.
курва́рсћи прил. *на курварски начин*. – Курва́рсћи га пре́еба.
ку́рвес, -та, -то *који је склон курвању*. – Жена́та му била́ ку́рвеста, зато́ј ју напуди́л.
курвешти́ја ж *пеј. од курва, курветина*. – Замлзле га курвешти́је.
ку́рвинсћи прил. *на курвински начин*.
ку́рвица ж **1.** *дем. од курва, млада курва*. **2.** бот. *биљка из фам.* Convolvulaceae *ладолеж* Calystegia sepium R. Br. в. *дивја курвица*.
курви́чак м *девојчица која ступа у љубавне односе са одраслим мушким особама*.
курвосу́е се несвр. *курва се*. – Курвосу́е се, не́ знаш ко́лко.
курико́вина ж бот. *грмолика биљка са црвеним тоболцима, чаурама и наранџастим семеном,* Evonymus europaeus.
ку́рјак м зоол. *вук*.
курјако́вина ж *крзно од курјака; неки део одеће од курјаковог крзна*.
куртели́ше (се) свр. *одбаци што, ослободи (се) чега*. – Куртели́ши се из то́ј дру́ство, до́кле е вре́ме.
куску́н м *каиш коњске опреме који иде коњу испод репа и причвршћен је за седло или самар, спречава да седло или самар спадну коњу на врат*.
кусњу́е несвр. *кусне понекад*. – Кусњу́еш ли ти чорби́цу не́кад ел си жи́виш на су́ву рану́?
ку́сур м *ситан новац који се враћа ономе који нешто плаћа крупном новчаницом*.
кусурѣ́к м *дем. од кусур*.
ку́та се несвр. *крије се, сакрива се*. – Не ку́тај се, не ку́тај се, че те на́јдемо ми́. – Но́чум се ку́там у пле́вњу.
кутија́ш м *ауг. и пеј. од кутија*.
кутије́тина ж *ауг. и пеј. од кутија*.
кути́јћа ж *дем. од кутија*.
кути́јчина ж *ауг. и пеј. од кутија*.
кути́ка ж *дем. од кутија*.
кути́ћа ж *дем. од кутија*.
кути́ченце с *дем. од кутија*.

ку̏тне (се) свр. *сакрије (се) на брзину*. – Ку̏тне га не̏где, па га по̀сле ни са̀ма не мо̀ж на̀јде. – До сѣг бе̏ше пи̏лето ту̏ј, али се ку̏тну не̏где и не ви̏дим га ви̏ше.

ку̏тнија ж *тканица златне боје за израду антерија*.

ку̏ћи[1] несвр. **1.** *закачује куком*. – Ку̏ћим га, ал га не мо̀г заку̏ћим. **2.** *плете иглом са кукицом*. – Ку̏ћим га не̏како без нао̀чари.

куће[2] несвр. *стиче кућу*. – Ожени̏л се, сѣг ку̏ћи до̀м.

ку̏чица ж *дем. од кучка, кује*.

кушње̏ва несвр. в. *кусњуе*. – Не кушње̏ва млеко̀, вели̏, гроза̀ га.

Л

лабаве̏е несвр. *слаби телесно*. – Мика̀ил поче̏л, јо̀ш од ла̀ни да лабаве̏е, а сѣг ене̏ га, мо̀ш са̀мо да седи̏ до̀м.

лаба̀ви несвр. *попушта нешто што је било стегнуто*. – У шко̀ле дициплѝна поче̏ла ја̀ко да лаба̀ви.

ла̀бавос м *слабост*. – Обузе̏л га не̏ћи ла̀бавос, не мо̀ж ни̏шта да рабо̀ти.

лабади̏нка ж *дем. и хип. од лабадина*.

лабади̏нче с *дем. хип. од лабадина*. – Не мо̀г с ову̏ј голему̏ лабади̏ну да рабо̀тим по пле̏вњу, мо̀ра ми додаде̏ш оно̀ј мало̀но лабади̏нче.

лабњу̏е несвр. *лабави, попушта*. – Лабњу̏е вре̏ме, не̏ то̀лко зима̀ ко ови̏ја дни̏. – Мло̀го стро̀го држи̏ш на дете̏то, лабњу̏ј га ма̀лко.

лабр̏ња ж *уснa*. – Ел це склони̏ш ел о̀ч да ти ја̀ разби̏ем те̏ј твое̏ лабр̏ње?

лабуде̏нце с *дем. и хип. од лабуд*.

лабудле̏ с *дем. и хип. од лабуд*.

лавове̏рчина ж *ауг. и пеј. од лавовер*. – На де̏сни кл̀к му лавове̏рчина дл̀га до коле̏но, на то̀га То̀лу.

ла̀вчина м *другар, другарчина*. – Ала си ти̏ ла̀вчина, пи̏зда ти ма̀јчина.

ладави̏нчина ж *ауг. од ладавина*. – Мому̏рузуту удави̏ла ладави̏нчина од они̏ја оре̏ј.

ла̀дан, -дна, -дно *који је хладан, студен*. – Ви̏ден Бе̏рза прода̀ва кла̀ћери на ва̀шар, па о̀ка: ла̀дан, ла̀дан, ла̀дан.

ла̀ди се невр. *хлади се*. – Го̀спе се ла̀де с лепе̏зе.

ладне̏е несвр. *постаје хладније, захлађује*. – Ку̏ј дѣн времѝштево све̏ по̀више ладне̏е.

ладни̏ несвр. *хлади, расхлађује*. – Во̀лим шпри̏цер, ал да до̀бро ладни̏.

ла̀дно прил. *хладно*. – Ове̏ га на ла̀дно ел, вели̏, тека̀ бо̀ље издржа̀ва те̏рет, ако га ове̏ на же̏шко, тѣг му, ка̀же, ме̏ња не̏кву „структу̏ру материја̀ла.“

лажи̏ца ж *мала лаж*. – Не̏ћи пу̏т и лажи̏ца мож да помо̀гне, дако то̀ј не̏ у̏баво.

лажљо̀в м *онај који лаже, лажов*. – А̀ндра е лажљо̀в неви̏ден.

Лазаро̀вица ж *ивор у Д. Каменици*.

лаи̏ца ж *дем. од лаја*, уп. *лаши̏ца*.

ла̀је несвр. **1.** *оглашава се пас*. **2.** *говори којешта, оговара, износи непроверене вести*. –Ува̀тим ли те ошанпу̏т да ла̀јеш од ме̏н по сало̀, и̏ма те прегр̏бим.

лајни̏ште с *ауг. и пеј. од лајно*. – Неса̀м виде̏л, па кьд сам ста̀нул на едно̀ лајни̏ште, па кьд се ву̏зну, уби̏ се у де̏сно коле̏но.

ла́кат м **1.** анат. *део руке*. **2.** *мера за дужину која одговра растојању од врха испружених прстију до лакта (у неким случајевима плус један педаљ према пазуху).* – Три́јес и се́дом ла́кта пр̏тен поста́в, то́лко сам изатка́ла зиму́с. – Изатка́ла сам ла́кти и ла́кти. **2.** *угао од 90 степени*. – Вели́мир Ци́кура е пр̏вњи у на́ше сало́ напраи́л ку́ћу на ла́кат.

лака́тник м *девојачка капица прављена од ситних новчића*.

ла́ко прил. *ласно, без муке, без напора*. – Ла́ко чемо ми́ то́ј да урабо́тимо, не сећира́ј се.

лакт̀ьк м *дем. од лакат*. – Па́дал се Ба́не, па се уби́л и у коле́но и у лакт̀ьк.

ла́кувани кайши м *каиши којим се притеже опанак уз чарапу, који служе и као украс, а који су превучени црним лаком*.

ламо́тење с *гл. им. од ламоти*.

ламтеа́ње с *гл. им. од ламти*.

ламте́е несвр. *гори јаким пламеном*. – Њи́на пле́вња е поче́ла да ламте́е напри́вечер и ламтеа́ла е це́лу но́ч, виде́ло се чьк од Грнча́р.

ла́нче с *дем. од ланац*. – Сьг и мо́мци но́се ла́нче окол гу́шу.

ла́рма ж *галама*. – Ди́гла се голема́ ла́рма окол то́ј где́ да про́јде пу́т.

ла́рма несвр. *галами*. – Кажи́ на они́ја да преста́ну да ла́рмају!

лармА́ње с *гл. им. од ларма*.

ла́рмаџија м *галамџија*. – Не́ о́н не́ћи политика́ш, о́н е са́мо едѝн ла́рмаџија.

ла́рмаџика ж *жена лармаџија*. – Бо́ље би си на те́б било́ да се не закачу́еш сьс туј ла́рмаџику.

лѝска се несвр. *сија се, пресијава се*. – Лѝска се ко вода́ на месе́чину. – И мани́ста се лѝскају на дево́јћу окол гу́шу.

лѝсньчко прил. *на лак начин, ласно*. – Лѝсньчко преве́домо преко бр̏в и о́вце и козе́.

ла́ставица ж зоол. *ласта*. – На на́шу дива́ну су ла́ставице праи́ле гњездо́ сва́ку про́лет.

леста́рче с **1.** *дем. од ластар, летораст, танак прутић*. – Немо́ј да ти ка́жем на башту́ кву́ си ште́ту напраи́л, ел о́н кьд у́зне едно́ леста́рче и́ма ти оври́шти ду́пе. **2.** *секирица којом се ластри шума за лисник*, уп. *ластарка*. – Кьд ми ма́јстор Ко́де напра́и леста́рче, це́лу е́сен и́дем у на́днице да ла́стрим шу́му за о́вце.

ласторА́к м *зб. од ластар (посечени)*. – Збе́ри ти́ја ласторА́к, че ни тре́бе да исплете́мо не́ћи ко́ш.

ла́стреж м *еластична пантљика која се, између осталог, увлачи у горњи руб гаћа место учкура*. – Олабави́л ми се ла́стреж, па ми се сми́цају га́че. – Од ла́стреж смо, кьд смо били́ деца́, праи́ли пра́чће.

лаћи́ја ж *извор, поточић*.

лева́ћиња ж *жена левак*.

леве́нта м *бесповичар, готован*. – Ра́ниш леве́нту и ц̏аболе́ба.

ле́галце с *дем. и хип. од легало*. – Сва́ка си живинка́ и́ма своѐ ле́галце.

леђе́нче с *дем. и хип. од леђен*. – У леђе́нче се ми́ју са́мо деца́, а за ста́ри љу́ђе и́ма леђе́н.

лежа́ечи прил. *лежећи*. – Лежа́ечи гледа́л сам како́ орло́ви лету́ по не́бо.

ле́лће ма́јће изр. *леле мајко*. – Ле́лће, ма́јће, ко чу сьг без ње́г?

ле́мешчина м *ауг. и пеј. од лемез*. – Ако му ту́римо три́-че́три по́јаће ле́мешчине, не́че ве́тар да расту́ри пла́сат.

ленћа́е несвр. в. *ленћа*. – Дете́ им јо́ш одо́цутра ленћа́е, а они́ га јо́ш не узи́мају у́ руће.

ленћа́ње *с гл. им. од ленћа.*

ленћеа́ње с *гл. им. од ленћае*.

лењо́ше се свр. *разлени се, постане лен и нерадник.* – Не́ знам кво́ му би, ле́њоса се дете́, ни́ти о́че да у́чи, ни́ти о́че не́кво да рабо́ти.

ле́њча м *лењивац, лењштина*. – Ро́де Ду́нин е на́јголем ле́њча у це́ло сало́.

лењчо́р м *зб. од лењча*. – За њи́ не́ма ра́бота у ва́рош, зе́мљу не́че да о́ру и ко́пају и тека́ се напати́л лењчо́р у сало́.

ле́пне свр. **1.** *залепи овлаш, залепи мало.* – Ле́пни га на две-три́ ме́сти, па га по́сле са́мо до́бро прити́сни да се прива́ти. **2.** *замаже блатом при оправци зида.* – Ле́пни га о́вде-о́нде, бѣш где́то су ѕви́рђете, ко́лко да не ду́ва ве́тар уну́тра. **3.** *удари шамар*. – Бу́ди ми́ран да ти не ле́пнем едну́ шама́рчину.

лепоте́нце с *дем. и хип. лепо дете, лепа млада особа.* – О́ј, дете́нце, лепоте́нце.

лепо́тичка ж *хип. од лепотица*. – Ци́ца ми је лепо́тица, а Ки́ка ми је лепо́тичка.

ле́тричар м *електричар*. – Неста́ла ни стру́ја, па тре́бе д и́деш код Жи́ку ле́тричара да до́јде да то́ј опра́и.

леђи́ја ж в. *лаћија*.

либа́де с *женски одевни предмет до појаса, од црне танке чохе или кадифе, широких рукава и украшен златним или сребрним везом*.

либа́денце с *дем. и хип. од либаде*.

ли́бне свр. *брзо покуса; једном кусне.* – Ли́бну оно́ј дро́бено млеко́ зача́с.

ли́з м *једно превлачење језиком преко нечега*. – Да́ј ед̑ан ли́з од сла́доледат.

ли́з-гу́з изр. пеј. *наздравље*. – Кьд неђи́ ђи́не, ме́сто да му се рекне́: наздра́вје, рекне́ му се: ли́з-гу́з.

ли́зало с *пљоснато бомбона на дрвеној дршци*. – За вре́ме о́дмор ва́рошка су деца́ купува́ла ли́зала, па су лиза́ла, а ми́ смо са́мо гледа́ли.

ли́зац м *онај који воли свашта да лизне.*

ли́јне свр. *лине*. – Да́ј да сабе́ремо жи́то на вра́ и да га покри́емо дор не ли́јне ђи́ша.

ли́ма несвр. *брзо куса кашиком*. – Ве́ља са́мо ли́ма дро́бено млеко́.

лима́н м *тиха вода у речној кривини*.

ли́мбург м *непостојећи месец*. – До́јче о́н ли́нбурга ме́сеца.

ли́ндрење с *гл. им. од линдри*.

липа́ ж бот. *липа* Tilia.

липа́ сре́брна ж бот. Tilia tomentosa.

ли́пов, -а, -о *који се односи на липу, који је од липе*. – Ти́ си ми не́ђи ли́пов кли́н.

лиси́чина ж *крзно лисице које жене носе око врата.*

ли́сковачка ж *дем. и хип. од лисковача*. – Че́кај, ти́, да ја́ у́знем едну́ ли́сковачку, па да ти пока́жем (претња детету).

ли́сниче с *дем. и хип. од лисник*. – Зденули смо три́ ли́сника и едно́ ли́сниче, шу́му за о́вце.

лице́ с **1.** *страна земљишта окренута сунцу, југу*. – На́ша ку́ћа е у лице́, а њи́на до́јде у́мртвин. **2.** *фасада куће*. – Лице́ е кьм пу́т на ку́ћуту.

личи́ му ко на свињску́ ко́чину зла́тан ката́нац изр. *подсмешљив израз који казује да коме што не приличи, не пристаје.*

ло́ј м *масно ткиво у телу неких животиња (говечета, овце, козе и др.)*. – Да̏ј ми, ба́бо, ма̏лко ло́ја, да нама̏жем му́да мо́ја.

лопе́ција ж мед. *опадање косе, алопеција.* – На Дра́гомира на места́ отпа́дла коса́, казу́ју да и́ма лопе́цију.

лу́втика ж *лењтина, бадавација, лезилебовић.* – Поне̏ћипут лу́втиће бо́ље прооде него они́ја што ри́нтају.

луда́ра ж *лудница*.

лу́лација м *занатлија који прави луле.*

лула́ш м *онај који пуши на лулу*.

лу́лење с *гл. им. од лули.*

лунsа́ра ж / м *скитница, скитара*.

лунsа́ра несвр. *скита, лута*.

лунsара́ње с *гл. им. од лунsара.*

лу́нпер м *пропалица, пијаница*. – На́ша е ку́ћа покре кава́ну, али од лу́нпери се но́чу не мо́же спи́.

лунпера́ј м *банчење, пијанчење, теревенка*. – Лунпера́ј е би́л оноли́ћи да су си не̏ћи сьс стро́шене гла́ве ошли́ до́м.

лунпера́јка ж *дем. од лунпераj*. – Прои́ли смо лунпера́јку, али се све̏ до́бро завр-ши́ло, еди́но е Ти́са мло́го бљува́л.

лунперпролете́р м *лумпенпролетер*.

лу́нпуе несвр. *проводи време у кафани уз пиће, песму и ломљење стакларије и кафанског инвентара*. – Кьд Ца̏царка и Петлица́н лу́нпују, ту́ј и́ма чу́до да се нагле̏-даш. – Жи́ка од Орие̏нте не дава́л да се у њиго́ву кава́ну лу́нпуе.

лу́па ж *лупање*. – Чу́е се не̏ка лу́па.

лу́па несвр. *удара, треска*. – Лу́па на вра́та.

лупња́вина ж в. *лупа*. – У њи́ну се ку́ћу чу́је не̏ка лупња́вина.

лу́ша м *хип. од лулаш*. – То́дор Лу́ша е пре̏цве држа́л лулу́ у́ зуби.

Љ

љига́ви. **1.** *прља љигом*. – Ва́чаш ту́ј со́мовину да си са́мо љига́виш ру́ће. **2.** пеј. *љуби*. – Ене̏ га до́ле Жи́ле, љига́ви Мали́ну.

љига́ви се несвр. 1. *прља се љигом.* – Ма́ни ти́ да чи́стиш те̏ја ри́бе да се не љига́виш. 2. фиг. *љуби се*. – Ра̏јна се у гр̏снице љига́ви с мо́мци.

љи́гош м *љигава, бескаракт̏рна особа.* – Окол на́шег пресе̏дника љи́гош до љи́гоша, продали́ би те за жлту́ ба̏нку.

љизго́ч м в. *љизгавица*. – Куде̏ ч по ови́ја љизго́ч да се жље̏биш и да си мо́криш но̏ђе?

љиља́че с *шибље јоргована на стеновитом подручју у Ласову*.

љо́кација м *пијаница, алкохоличар*. – То́ма стану́л љо́кација, не тра́зни се.

љо́скавац м бот. в. *пљускавичје* Physalis alkekengi L

љу́згавица ж *расквашен снег*.

љу́сак м *пљусак кише*. – Такьв е би́л љу́сак, да смо зача́с поћи́сли до го́лу ко́жу.

љути́чка ж *дем. од љӯтица*.

љу́штење с *гл. им. од љуштӣ*.

љу́шти несвр. **1.** фиг. *безмерно пије алкохолна пића*. – Љу́шти ређи́ју од саба́јле. Ћи́ло му ма́лко дњѝс. **2.** фиг. *жесто̄ко тӯче кога*. – Љу́шти га.

М

ма́вез м *ра̄мучни конац у пла̄вој боји*. – Му́же, кљд и́деш у Пала́нку да ми ку́пиш пе́т камче́лће маве́з, тре́бе ми да си исуче́м бо́шчу.

маве́н, -а, -о *који је пла̄ве боје*. – Виде́ла сам код Ду́ну Та́диину да и́ма маве́н це́нпер, па ме ја́ко ми́ло да и ја́ и́мам такъ́в.

ма́ви се несвр. *пла̄ви се*. – Расцавте́ла се гологу́за, па се ма́ви це́ла обло́жина.

мавија́ш м *мафијаш*.

мага́за ж *магацин, обично иза дућана, у коме сто̄је резерве робе које ће се изнести у дућан или се из магазе про̄даје роба на велико*. – Ми́рко Тодо́ровић Дебе́личанин има́л дућа́н према у́лицу, а мага́зу сас куку́руз у дру́го дво́риште.

магазци́ја м *власник магазе, радник који ради у магази*. – Код Па́нту Лу́ћинога, што е продава́л жи́то и мому́рузу, магазци́ја е би́л ње́гов си́н Ми́ћа.

мага́ре с **1.** зоол. *па̄ркар из по̄родице коња* Equus asinus. **2.** *ногаре за тесте̄рисање дрва*. – Кљд сам прави́л ку́ћу чи́ча Ста́нко Па́нић ми каза́л: „Пр̀во да у́знеш да си напра́иш мага́ре, где́ да и́ма да си ту́риш дрво́ да си пресече́ш, дьску́ да скра́тиш и тека́.”

мага́ренце с *дем. и хӣп. од магаре*.

магаре́ча бо́ца ж бот. в. *магарече тр̄ње*.

магаре́чи, -а, -е *који се односи на магаре, који прӣпада магаре̄ту*. – Магаре́че потко́вице су окру́гле и на среди́н провр̀тене. – Магаре́ча па́тка е на́јголема од све́ па́ће.

магари́ца ж **1.** *женка магарца*. **2.** бол. *велики кашаљ, магарећи кашаљ* pertussis. – Дете́но ми, мо́ра, и́ма магари́цу, це́л дьн и це́лу но́ч ка́шље.

мага́ричав, -а, -о *који има магарицу*. – Немо́ј д и́деш у шко́лу док си мага́ричава.

магарично́винка ж *дем. и хӣп. од магаричовина*. – Донеси́ од магарично́винкуну ма́лко да ту́римо у о́гањ, да ви́димо о́че ли да гори́ док је си́рова.

магацине́р м. *онај који руководи магацином*. – Ја́нко Стојади́новић е би́л магацине́р у па́пратску за́другу преко три́ес го́дин.

маглети́на ж *ауг. и пе̄ј, од магла*. – У ка́сну е́сен кљд не́ћипут па́дне маглети́на, буцу́е то́лко гу́ста, да се на не́колко ме́тра не ви́ди ни́шта.

мьгли́ца ж *дем од магла*.

маглу́шина ж *ауг. и пе̄ј. од магла*. – Маглу́шина се це́л дьн ви́је окол Драгома́ницу.

магне́т м физ. *те̄ло које има својство прӣвлачења других те̄ла*. – Кљд смо били́ ђа́ци, учи́тељ ни показува́л магне́т како ко́њску потко́вицу. По́сле кљд бе́о у бо́лницу, ре́коше ми лежи́м овде́, на ови́ја магне́т, а оно́ како о́дар. Па се ми́слим, Бо́же, и́ма ра́зни магне́ти.

ма́деж м *ситнија или крупнија пега или израслина на телу или лицу, мрке боје, младеж*. – Ел зна́еш да Е̏ла и̏ма ма́деж на ду́пе. Виде̏л сам из врба́к кад се гола́ купа́ла у Тимо́к.

мађиона́рка ж в. *мађионара*.

ма́же несвр. *блатом и мазаљком облепљује кућу и сл.* – Ку́ћа чакма́ра се пр̏во напра́и од дрво́, па се тѣг ду́вари испли̏не с бла́то, изме̏шано сьс сла́му, па кьд се тека́ ошу́ши, тѣг се ма́же с бла́то, да бу́де ма́зна и спо̏ља и изну́тра.

маза́ње с *гл. им. од маже*.

ма́зга се несвр. *ствара потпорни сок (о дрвету у пролеће)*.

мазга́ње с *гл. им. од мазга се.*

мазго́тина ж *место на телу или предмету које је ударом одерано*. – Уватѝли га та́м, где̏ не̏ требо́ало да бу́де, па га тека́ изубива́ли, да му се и сѣг ви̏де мазго́тине по́ главу.

мазгуља́ви се несвр. **1.** *од глаткости клизи из руку.* – Егу́љу не мо́ж да држи̏ш љ̏сно у ру̏ђе, ел она́ се мазгуља́ви и мо́ш ти испа́дне. **2.** фиг. *умиљава се, мази се*. – Не мазгуља́ви се она́ уз ста́рцанога забађа́в.

мазне̏ње с *гл. им. од мазни (се).*

мазни̏пичка ж *мушкарац који има жнски глас и женски начин говора*.

мазњува́ње с *гл. им. од мазњуе*.

мазњу́е несвр. *краде шта дохвати.*

мазуља́ви несвр. *ради нешто споро, трапаво и неуљудно.* – Закла́л едно́ пра́се и це̏л дьн га мазуља́ви, не мо́ж га уљу́ди.

мазуља́ви се несвр. *клизи из руку.* – Со́мав ми се мазуља́ви и̏з ру̏ђе, чу га испу́штим.

ма́јка свр. *угине, умре.*

ма́јка ж шатр. *пијан мортус*. – Ене̏ га, Ми̏ле веч ма́јка, извла́че га испод оста́л.

мајмунљ̏к м *несташност, враголанство*. – До́ста, бре̏, дете̏ с ти̏ја мајмунљ̏к.

мајсторљ̏к м *мајсторија, мајсторска вештина*. – Ко напре̏дуеш с мајсторљ̏кьт, мо́ж ли да испа́днеш ма́јстор?

ма́канче с хип. *од маченце*. – Ми̏кица Ма́канче.

макносу́е (се) несвр. *склања (се), уклања (се)*. – Макносу́ј то́ј одо́тле, не мо́г с о́чи да га гле̏дам! – Макносу́ј се, бре̏ за́млато е̏дна, ел не ви̏диш да чу те зга́зим!

ма́л м *имовина, стока и остало*. – Преко ове̏ј разми̏рице да гле̏дамо пр̏во да сачу́вамо гла́ву и ма́л, ко̏лко и̏мамо,ега́ би преживе̏ли.

мала́ ж *део насеља, махала*. – На́ше сало́ и̏ма не̏колко мале̏: Го́рњи Кра́ј, ел Скра́јник, До̏љни Кра́ј, Кр̏с, Чи̏влик, Байр, Под Бу́ку и Дру́м.

малта́рка ж *мистрија за малтерисање зидова (постоје и друге врсте мистрија, нпр. за фуговање итд.),* уп. *мазаљ̏а.*

марши̏ра несвр. *тера кога од себе говорећи му „марш“.*

малу́шинка ж *дем. од малушина*. – Вану́ла буреги̏јуту ма́лко малу́шинка; вла́жан ни до́јде по́друмат.

маљо́за м *онај који је малог раста и жгољав.* – Ми̏ка Маљо́за, си̏н на Ве̏љу, кавеци̏ју, пр̏вњи е има́л веспу у Кња́жевац.

маму́рзан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Маму́рзно бра́шно е о́стро по́д прсти, а и кьд се еде̏ ле̏б од ње̏г и о̏н до́јде остри̏кав.

мамýрузничка ж *дем. од мамурузница*. – Кьд надрóбиш мамýрузничку у млекó, онá плúва по њéга, нéче се седúни ко пшенúчан лéб.

мáнгалија м *хип. од мангуп*. – Мáнгалијо, тú еднá, показáчу ти јá.

мандáљ м *део старинске браве, засов*. – Вéчером удáр мандáљ на капúју, ербо се нé зна квá мангупáрија нóчу ћúта и кво мóж да напрáи.

мáндра ж *постројење на бачији за прераду млека*. – На мáндру се млзý óвце и прáи се сúриње, а нéће мáндре прáе и кашкавáљ.

манéварка ж *локомотива која у железничким станицама маневрише при формирању возних композиција*.

маневрúс м *радник на железници који маневрише локомотивом формирајући или раздвајајући возне композиције.*

мáнцица ж *дем. и хип. од манца*.

манцýрија ж *свађа, расправа*.

мáови м мн. *тренуци неконтролисаног расположења*. – Нé óн с сьв, вáчају га понéкад мáови. – С њéг неси сúгуран, код њéг е свé на мáови.

маовúње с *зб. од маовина*. – Бьчвуту затóј што нé корúстена нéколко гóдин, уватúло маовúње.

марáз м *болест, хронична болест,* в. *маражљика.*

марамљáк м **1.** *ауг. и пеј. од марама*. – Дошлó е вéч врéме да стýриш тúја црнијат марамљáк. **2.** *зб. од марама*. – Марамљáк, колкó óч, плна еднá торбá.

марапýтишта ж *напуштени путеви*.

масáт м *оштрило од специјалног челика којим месари оштре своје ножеве.* – Гледáл сам у касáпницу какó касáпин óстри нóж на масáт; масáт длг, нóж голéм, а óн и држú текá нéкако, ко да че си оцечé рýку.

масáче с *дем. од масат*. – Купúл сам на бувљáк од Бýгари еднó масáче, млóго добрó.

мáстило с *плава боја*. – Марамúца мáстило... марамúца марћизéт (н. п.).

масћúра се несвр. *прерушава се, маскира се*.

матúченце с *дем. од матика*, *мала матика*, *матичица*.

матúчица ж *дем. од матика, мала матика*.

матрапáз м *трговац крупном стоком*. – Кьд на Светилúју дóјду матрапáзи из Морáву, на вáшар у Књáжовац, откупýју говéду и óдма плáчају у готóве пáре.

мачьк м *мачак*. – Мúкица е бúл нáјубав мачьк.

мáчичка ж в. *мачица*. – Кúка е црнá и јáко згóдна мáчичка. Кúка и Мúкица су изродúли млóго мáчичи.

мачóрчина ж *велики, леп мачор*. – Мúкица е бúл нáјубава мачóрчина у цéл свéт.

мáшала ж *бакља, зубља*.

мáше ж *гвоздена хватаљка, штипаљка за жар*. – Дéда ýзне мáше, увáти с њи ýглен из шпóрет и запáли си цигáру**.**

машúна ж **1.** *купија шибица*. – Пáк ми нéћи од вáс узéл машúну и нéма с квó да закладéм óгањ. **2.** *опште назив за сложенији уређај којим се енергија претвара у рад.* – Мú смо одáвна врлú на гýвно, сьс волóви, а сьг вршéмо на машúну. – Вóз у Палилулý стоú веч пóла сáт затóј што машúна узúма вóду.

мáшице ж *дем. од маше*.

мéд м **1.** *пчелињи производ:* **2.** *жута смола која цури из коре неких воћака.* – Ако нéмамо лéпак за у шкóлу, мú смо га праúли од срешњóв мéд. **3.** фиг. *оно што се од*

јела остави да се поједе на крају, обично комад меса, кад га има у јелу. – Прво искусам васуљат, а месо остаим за надокрајће, да ми буде мед.

медведица ж рет. *женка медведа*.

мезе м *закуска, јело које се узима уз ракију.*

мезенце с *дем. и хип. од мезе*. – Кавеџијо, донеси ћило вино и такво нешто за мезенце.

мезење с *гл. им. од мези*.

мези несвр. *једе мезе уз пиће*. – Несу га, вели, карали што е пил, него што не мезил дор е пил.

месе с рет. в. *мезе.* – Куварице, кво имаш да ни даде ш за месе?

мејур м *бешика, мехур*. – Дечијана едва чекају да узну мејур кьд закољемо свињу, да га надувају, па да га ритају.

мејурика ж бот. *биљка из рода крсташица, цвета жуто* Alyssaides utriculata.

мекав, -а, -о *који је прилично мекан*. – Доста ти е мекав леб дьньс испадал, жено.

мекотльк м в. *мекоша, меканости*. – Волим да спим у мекотльк.

меленьк м *дем. од мелен*. – Имачеш, Ристосијо, да ми даде ш од твоиан меленьк, убил се Радивој, па да му привием.

менsa ж *менза*. – Син се рани у менsу, а стануе код газдарицу, а она не дава да се еде у њојну собу.

менђеање с *гл. им. од менђае*.

мерак м *посебно задовољство, тренутно задовољство, пик*. – Имам мерак да се вечерас напием. – Млого ми мерак на Санду, ал ме не ебава.

мераклиа м **1.** *онај који воли уживање, провођење*. **2.** *онај који је вешт у избору*. – Мераклиа е да избере убаву дреу.

меремет м *поправка (куће)*.

месце с *дем. и хип. од месо*. – Млого смо Драгољуб и ја волели месце печено си, тиће онак, на жар.

мете несвр. *чисти метлом*. – Даду ми метлу и нареде ми да метем авлију.

мете свр. *стави, метне*. – Мете га где буде, па после не зна где га метла. – Мети ствар на свое место!

метење с *гл. им. од мете*.

метиљ м *паразитска глиста која изазива болест код оваца.*

метиљав, -а, -о м *онај који је слабуњав и немоћан*. – Пошьл на гарију и онија метиљави – лом има да направи.

метиљави несвр. **1.** *говори којешта*. – Боље би ти било да ћутиш него там да метиљавиш. **2.** *траљаво ради неки посао*. – Ел га ради како се работи, ел га мањуј, немој само да га метиљавиш.

метлар м *онај који прави метле*. – Богосов е бил метлар. Он свако јутро натовари метле на колица и тера на пијац да продава.

метлика ж бот. *врста биљке* Tamarix gallica.

метне се[2] свр. фиг. *наметне се*, уп.. *трпне се (3)*. – Немој да ти се метнем на шију, тешко че си га на теб да буде.

метража ж *текстил који се продаје на метар (платно, штоф и сл.).*

мећавина ж *мећава, вејавица*. – Где ч сьг по овуј мећавину, преспи ньчьс код нас, па јутре иди?

мечка́р м *онај који води мечке по вашарима.* – Дьнѝс ви́ше не́ма мечкари́. Забра́њено да се ло́ве ме́ће.

меџари́ца ж зоол. *птица из рода грмуша* Sylvia curruca.

меџа́шњи, -шња, -шње *који се односи на међу*. – Комши́је се ка́рају окол меџа́шњи ка́мен: те помери́л га ови́ја, те помери́л га они́ја.

ме́шан ле́б м *хлеб умешен о дела пшеничног и дела кукурузног брашна (постоје и друге врсте мешавина: овас, раж, јечам)*. – Ми́ смо у́век е́ли ме́шан ле́б, са́мо за светѝц и за пра́зници чи́с.

ме́шен ле́б м *хлеб који је мешен код куће, домаћи хлеб*. – Рани́је су сеља́ци е́ли са́мо ме́шен ле́б и то́ј из цре́пњу, а сѝг купу́ју пека́рћи – дово́зе им чьк из ва́рош.

ми́здрење с *гл. им. од миздри*.

ми́здри несвр. *милује*. – Не ми́слиш ва́љда да те ми́здрим, ва́чај мати́ку, па на копа́ње.

ми́липрот м *млечни, слатки хлеб, милихброт*. – Ја́ сам ми́липрот пр́вњи пу́т проба́л кад сам има́л мо́жда преко два́ес го́дин.

мили́ћерц м *бели восак и свећа од таквог воска.*

ми́лне се свр. *у пролазу се помилује с ким.*

милова́нчица ж бот. в. *милованка*.

милоку́рка ж *лака женска*.

мини́стер м *министар*.

мири́шће несвр. *дем. од мирише*. – Мири́шће од не́где да жава́ре у кубе́ шушени́це.

мирмиросу́е несвр. *помазује светим миром.*

мирмиро́ше свр./несвр. *помаже светим миром.*

миродѝјћа ж *дем. и хип. од миродија*. – Па тѝг стр̀љам ма́лко миродѝјћу у васу́љат.

мла́дица ж **1.** *недавно удата, млада снаха.* – Слу́ша ли ви до́бро мла́дицата? **2**. *младо дрво*. – Забодѝ колѝц уз мла́дицуну, да ју не огу́ле ко́ла.

мла́тац м *жесток, страшан ударац, ударац који усмрћује*. – О́н мла́тац сьс едну́ цепља́нку и у́би ча́ Милѝсова.

млатишу́ма м в. *млатишуман*.

мле́каџија м *онај који разноси млеко по кућама*.

мле́каџика ж *жена која носи млеко са села и продаје га по кућама у вароши*. – Трго́вишће мле́каџиће сабо́јле но́се њѝне ка́нте с млеко́ у ва́рош.

млекце́ с *дем. и хип. од млеко*. – Си́пи на ма́че едну́ ложи́чку млекце́.

млекува́ње с *гл. им. од млекуе*.

млзњу́е несвр. **1.** *понекад помузе, помало помузе.* – Млзњу́еш ли ти́ о́вце на пла́дне, ел не́? – Млзњу́ем не́ће коѐ су ја́ко набрече́але, да им ље́кне, а и ја́ да ма́лко е́днем. **2.** *намлази*. – Млзњу́ем од козу́ по не́ћи пу́т и по три́ ћи́ла.

мли́тавштина ж *лења, млитава, неодлучна особа.* – Та́ј ти мли́тавштина не тре́бе у на́дницу.

мло́гачко прил. *дем. много, више него што је потребно*. – Да му не бу́де мло́гачко ћи́ло вино́, покани́ га бо́ље с по́ла ћи́ло.

млогољу́дан, -дна, -дно *који има много људи, много становника*. – Некада́шња млогољу́дна се́ла, сѝг су оста́ла празна́.

млогољу́днос ж *особина онога што је многољудно*. – По Загла́вак се забори́ло кво бе́ше то́ј млогољу́днос, ел сѝг е завлада́ла малкољу́днос и безљу́днос.

млóђи, -га, -го *који је у великом броју, многи.* – Млóђи љу̏ђе прóлети отóде у печáлбу, а вр̏чају се е́сени.

млчéечи прил. сад. в. *млчечѣи*. – Приђé му osáд млчéечи и ри̏пне му на грби̏ну, па га згрваља̀ дóле у Рóвину и ту̏ј му прéсуди.

модри̏кас, -та, -то *који има нијансу плаве боје*. – Óчи му дóјду модри̏касти, на њéга, на Пáнтуту.

мóж ме увáтиш за стóјка изр. *не можеш ми ништа, нема ништа од тога, обриши се од тога*. – Да ми вр̏неш пáре! „Мóж ме увáтиш за стóјка.“

мóзгување с *гл. им. од мозгуе*.

мóзгуе несвр. *размишља, дубоко размишља.* – Млóго си се нéшто умислéл, кво тóј мóзгуеш?

мокáр м *мушки полни орган*.

момýриштенце с *дем. од момуриште.* – Тури̏ на крáве по едѝн снопѝк момýриштенце.

мумурузóвина ж в. *кукурузовина*.

мостѝк м *дем. и хип. од мос*. – Испод Бáњу и̏ма мостѝк, Влáси га зовý пýнћеле.

мотрéње с *гл. им. од мотри*.

мочýга ж *ауг. и пеј. од мотка, мотка са задебљањем на једном крају*. – Вáрди се да те не довáтим с овýј мочýгу.

мочужéтина ж *ауг. од мочуга*. – Шестопр̏стоња из Бáлинци е ýвек носи̏л еднý мочужéтину, да се вáрди од кýчичи.

мр̏дало с **1.** *мањи део неке направе који не стоји стабилно него мрда, као нпр. кићанка на дечјој капи и сл*. **2.** фиг. *онај који избегава праве одговоре, који врда, који избегава озбиљне послове, забушант*.

мрдогýзица ж *особа која избегава да изврши што је обећала и особа која уопште избегава обавезе*.

мрдóљење с *гл. им. од мрдољи (се)*.

мрдóљи несвр. *мрда помало*. – Кво ти тóј мрдóљи у цáкат?

мрдóљи се несвр. *врпољи се*. – Што се е́дномьн мрдóљиш, ел те стрá од нéшто.

мрé (се) несвр. *умире (се)*. – Нéче више да едé, реши̏л да мрé. – Ни̏коме се не мрé.

мр̏к, -а, -о *који је тамне боје, мрке боје*.

мрљáвко м *онај који је мрљав*.

мр̏љи несвр. *ован оплођује овцу.*

мр̏љи се несвр. *овца се спарује са овном*.

мр̏морак м зоол. в. *мрмољак*.

мрсомýд м в. *мрчимуд*.

мртвóше се свр. *толико се опије да лежи као мртав*. – И̏де по салó од еднога̀ до дрýгуга, овдé пи̏не рећи̏цу, овдé винцé, свé измéша и мртвóше се. Наóде га пóсле какó лежи̏ по е́ндеци.

мувтáкос м в. *мувте*. – И̏демо нéгде на мувтáкос.

мýвтаџија м *онај који једе и пије на туђ рачун*. – Брé, у сáдње врéме се намложи̏ле мýвтаџије, кýј какó дóјде на влáс, óн стáлно и̏де по држáвни ручкóви.

мувтáш м в. *мувтаџија*.

мудáт, -а, -о *који има велика муда*. – И мудáт и курáт.

мудéћина ж погрд. *(< мулећина) месо од муда*. – Óч мáлко мудéћину?

муди̏шта ж *ауг. и пеј. од муда*. – Отегнýл муди̏шта до колéна.

мудоглѐдина ж/м пеј. фиг. *онај који гледа у земљу.*

мудогри̏зац м *онај који је досадан, који на дугачко и нашироко прича којештарије,* уп. *апе за муда*.

мудоѐдина ж/м *онај који много прича, који замара својом безвезном причом*. – Та̏ј мудоѐдина чим зи̏не о̏дма а̏пе за му̏да.

му̏доња м *биће (људско или животињско) мушког пола*. – Ала̏л ти ве̏ра, роди̏л ти се му̏доња.

муети̏на ж *ауг. и пеј. од муа*. – Муети̏не наплни̏ле со̏бу, де̏те не мо̏ж од њи̏ да спи̏.

му̏ле с в. *мулећина*. – Не̏ма свѣ̏ћи дѣ̏н му̏ле.

муља̏ча ж *справа за гњечење грожђа*.

муља̏чка ж *дем. од муљача*. – Де̏да купи̏л едну̏ зго̏дну муља̏чку, е̏с да е мѣ̏нечка, али до̏бро му̏ља.

му̏љи несвр. *провирује, помаља*. – Му̏љи гла̏ву проз мазга̏љ, да ви̏ди да ли и̏ду.

муму̏руза ж бот. в. *момуруза*.

му̏мџија м *свећар*.

му̏нђа несвр. *ради неке нејасне послове.*

му̏нђа се несвр. *договара се потајно са неким.*

мунђа̏ње с *гл. им. од мунђа*.

му̏нта несвр. *вара, обмањује, завлачи*. – Му̏нтају га, че му даду̏ до̏зволу да пра̏и ку̏ћу, а сви̏ зна̏ју да че ту̏ј да про̏јде у̏лица.

му̏р м *печат*. – Ти̏ја докуме̏нт и̏ма да ва̏жи кад му се уда̏ри му̏р, а ова̏к, ј̏ок.

мурда̏р м *онај који ради аљкаво и немарно*. – Где̏ најде̏ то̏га мурдара̏ да ти ко̏ље свињу̏. Све̏ и̏ма да ти умурда̏ри. И̏ма те по̏сле бу̏де гроза̏ да еде̏ш.

мурда̏ри несвр. *ради аљкаво и немарно.* – Е̏ј, чу̏еш ма̏јсторе, доста̏ си работи̏л и мурдари̏л, еве̏ ти за два̏ са̏та, колко̏ си би̏л о̏вде, па иди̏ да на̏јдеш ра̏боту на дру̏го ме̏сто, ако те не̏ћи о̏че таквȍга.

мурдарлѝк м *прљавштина нечистоћа; аљкаво урађен посао*.

му̏стра ж *особа која служи као лош пример* . – И ти̏ си ми не̏ка му̏стра.

му̏тер м *део шрафа, матица.* – Пр̏во се ту̏ри ша̏јбна, па се по̏сле завр̏ча му̏тер.

мутнети̏на ж *мутна вода, поводња*.

мучиба̏бац м *онај који има интимне односе са старијим женама*.

мучиба̏бић м в. *мучибабац.*

муште̏ка ж *муштикла*. – Ње̏га су ока̏ли Ти̏ка Муште̏ка.

Н

на гло̏кну изр. *начин шивења сукње тако да она од струка на доле пада у све ширим наборима приликом ношења*.

на о̏бђе изр. *на слојеве*, *слојевито*. – На ку̏ћу ни се крѐп љу̏ска, на о̏бђе.

на пи̏чћини на̏гости изр. *незнано куд, није твоје да знаш.* – Где̏ ти е те̏тка? „На пи̏чћини на̏гости.“

на по̏тег изр. *истовременим, заједничким потезањем*. – Мо̏ж га из ро̏винуту извлче̏мо са̏мо на по̏тег: еданпу̏т, двапу̏т, трипу̏т, колко̏ бу̏де требо̏ало.

наба̏нта свр. *свашта наприча*. – Ти̏ ли си, мори̏, набанта̏ла по сало̏ они̏ја глу̏пости и лаже̏ од ме̏н?

набáпка се свр. фиг. *наједе се*. – Ел си се, си́не, набапкáл?

набáса свр. *изненада наиђе на што, налута*. – Набасáмо на њи́ну стрáжу, али срéћом они́ бéоше поспáли, та прошдóмо без проблéм.

нáбашка прил. *засебно, одвојено*, уп. *пóбашка*. – И́ма да спимó нáбашка, нéма кнóчи *онóј*.

набéличас, -та, -то *који је претежно бео, који је доста бео*. – Набéличас човéкат, нé ми бѝш у вóљу.

набелужњáв, -а, -о *који је беличаст*.

нáбоит, -а, -о *који је насрћљив, који је спреман да се физички распаравља*. – Склáњај се од тýј нáбоиту будáлу, да ти не напрáи нéћи белáј.

набóка се свр. *добро се наједе*. – Тáча се прво набóка, па оти́де пода дýњу да спи́.

навалéнтан, -тна, -тно *који је насрћљив у односу на женски пол*.

навикýе несвр. *говори повишеним тоном, виче*, уп. *наокуе*. – Не навикýј на мéне, ел ја нéмам ни́шта с тóј.

нави́ри свр. *накупи воду у каквом удубљењу*. – Кьд нави́римо ови́ја ви́р и они́ја друђи́јан, а тóј че да бýде за еднó два-три́ сáта, тѝг че да пóчнемо да пољéвамо гради́ну.

навр́ка се свр. *наједе се журно кусајући кашиком*. – Навр́кај се зачáс васýљ, па се вáчај за мати́ку, трéбе дó-кночи да окóпамо њи́вчево.

наврљувáње с *гл. им. од наврљуе*.

наврљýе несвр. *баца у нешто*. – Немóј да наврљýеш твоé ђýбре у мојý авли́ју.

нáглавачћи прил. **1.** *наглавачке, главом надоле*. – Ци́ли Тéсла е нáглавачћи пáдал од óдврату у Цвéткову вáду. **2.** фиг. *главом без обзира*. – Кьд су га видéли да и́де с пýшку, нáглавачћи су утéкли.

наглáвене черáпе ж в. *наглавенће*.

наглáвчичи с *ново исплетена стопала чарапа која се пришивају на стара горњишта или служе да се обују на ноге пошто се скине обућа, за ход по соби*.

награи́ше свр. *настрада, догоди се незгода*. – Награисáл у тýј ортачи́ју, и онóј што уложи́л и тóј изгуби́л.

нагýзи се свр. **1.** *натрти се*. **2**. фиг. *једва оточне с неким послом*. – Док се ти́ нагýзиш да пýштиш óвце и слнце че да зáјде.

нади́гне свр. *све подигне на више место*.

нади́гне се свр. *подухвати се, реши се*. – Нади́гне се да си пóјде, а ми́ држ, заустáљај га.

надр́ља свр. *настрада, лоше прође у животу*. – Надрљáл је с тýј женý, до и́ч.

наебé свр. *лоше прође, настрада*. – Наебáмо ко жýти.

нажлтњичав, -а, -о *који је жућкаст, који је бледо жуте боје (најчешће се односи на изглед лица човека*.

нажлчи се свр. *напије се, опије се*. – Нажлчи се, па лéгне ко свињá. Дóјде ми да га удáрим с тилýђе ý главу. – Не мóж да жи́ви ако се не нажлчи.

назáдуе невр. *пропада*. – Назáдуе му пóсал, вели́, големи́ пóрези и дрýђе дáжбине, а код нáрод нéма пáре.

назимýе се несвр. *излаже се студени, зебе током дужег периода*. – Назимýе се, дњѝс, јýтре, па се пóсле разболи́.

назóби свр. *да животињи зоб*. – Дор назóбиш коњá, они́ че да сти́гну, и тѝг поóдимо ý планин за дрва.

насѝпа свр. *ускочи велики број*. – Ле̏ти у косѝлбу кљд за ручљк ку̏самo ћѝсало, оно̏ у њѐга насѝпају скаћѝце, а де̏да Милѝја се ша̏ли, па им казу̏е: „Савѝјајте но̏ђе док ви ку̏сам“.

на̏сор м *надзор, надгледање*. – Деца̏ мо̏ра да ѝмају на̏сор.

на̏сорник м *надзорник, ревизор, инспектор*. – Пру̏жни на̏сорник сва̏ћи дѝн мо̏ра да прегле̏да пру̏гу и да вѝди да ли е све̏ на своѐ ме̏сто.

на̏ија ж *управна јединица мања од кадилука, нахија*.

накаба̏ти свр. *окриви, набеди*. – Накабатѝли га, на пра̏вде бо̏га.

нака̏лпи свр. *наприча о коме свашта*.

накре̏са (се) свр. **1.** *крешући начини*. – Ову̏ј сам е̏сен накреса̏л трѝ лѝсника. **2.** фиг. *опије (се)*. – Накре̏сају га, па ме̏сто да га одведу̏ до̏м, онѝ га оста̏е да спѝ на ро̏сну лива̏ду. – Па̏ си се, Милѝсове, распѝкуђо една̏, накреса̏л.

накрѝви свр. *учини криво, напакости*. – Мѝслиш да си ми мло̏го накривѝл, са̏мо си зараде̏л да ти вр̏нем де̏сет пу̏т по̏више.

накр̏ши се свр. фиг. *сврши велику нужду некоме у инат*. – Накршѝли му се начљс не̏ћи бљш преди капѝју.

налѝзга се свр. *опије се*. – Па̏ си се нализга̏л, сто̏ко една̏!

нало̏че се свр. *напије се алкохолних пића преко мере*. – Не̏ма дѝн да се Лу̏ка Перѝкле не нало̏че до ѝч. – Панду̏р из Ло̏кву кљд се нало̏че, не мо̏ш си потре̏ви до̏м.

наљѐва се несвр. **1.** *пије преко воље, налева се (о деци)*. – Де̏ца, не наљѐвајте се то̏лко с во̏дуту, це изумочу̏ете начљс. **2**. *пије алкохолна пића у неумереним количинама*. – Саста̏е се пија̏нице, па се наљѐвају до не̏ко до̏ба, а кад тре̏бе да пла̏те, онѝ не̏мају па̏ре.

нама̏ичав, -а, -о *који је плаховит, који је на махове*.

намо̏дри свр. *ударцима начини коме модрице на телу*. – Чу ти намо̏дрим ду̏пе од бо̏ј!

наму̏рти се свр. *натмури се, намргоди се*. – Што си се намуртѝл? – Не̏бо се не̏ква намуртѝло, мо̏ра да че да уда̏ри сне̏г.

наора̏ти свр. *наприча*. – Сва̏какво ми на̏орати, чак и оно̏ј што им нѝкуј нѝкад не би река̏л.

напљпь свр. *напуни до врха, претовари*. – На те̏ћину сва̏дбу, напљпьм тањѝр с ме̏со и однесе̏м на онѝја на дрвнѝк, ел онѝ су мојѝ другарѝ.

напече̏ свр. **1.** *опече (о ракији)*. – Напе̏кал сам трѝста ћѝла ређѝју. 2. *да зорт*. – Напече̏ она̏ њѐга, па да вѝдиш ко слу̏ша, ко мла̏деневеста. – Напе̏кли на̏шега пресе̏дника онѝја до̏ле ис комите̏т, па сљг те̏ра су̏чку на на̏род.

напѝчњак м *женске гаћице (танге) које, донекле, покривају предео полног органа*.

напичо̏јла ж *она која радо ступа у љубавне односе*. – Драго̏јла Напичо̏јла.

направѝја ж **1.** *направа, справа*. – Где̏ е она̏ тво̏јана направѝја, да ми ју даде̏ш да се послу̏шам? **2.** *оно што је направљено па некоме намењено: магије, вражбине*. – Све̏ е то̏ј дошло̏ од не̏ку направѝју, не̏ без ѝч.

напр̏чи се свр. *удрви се, направи се важан*. – Напрчѝл се ко зеле̏ни лу̏к на Велѝгден.

нара̏мак м *количина која се може понети на рамену (дрва, сено и сл.)*.

нар̏га свр. *намува, нагура*. – Нар̏гај га, за сљг, у не̏ку ду̏вку, па ју̏тре дојдѝ да си га у̏знеш, ако га зате̏кнеш.

нар̏га се свр. *набије се, завуче се*. – Нар̏гам се у пле̏вњу, у сла̏му, не мо̏ж ме на̏јду три̏ дена̏.

нар̏нба се свр. *наради се*. – Нарнба̏л сам се за мо̏ј живо̏т и по ци̏глану, и по цре-па̏ну и у грађеви̏нско.

насви̏је свр. *спопадне, салети*. – Насви̏ле ме бри̏ђе од све̏ стра̏не. – По̏сле га насви̏мо да се за њу оже̏ни, та ту̏ј топр̏в погреши̏мо.

насме̏е се свр. фиг. *поцепа се*. – Насмеја̏ла му се поду̏пина, па кад о̏ди ча̏с се смее̏ ле̏ва стра̏н, ча̏с де̏сна.

на̏ткава ж *додатак на крају ткања (ако је на пример ткан шајак, па се дошло скоро до краја, али нема више потке за шајак, онда се узме нека друга потка и тка тканина за неке друге потребе: торбе, месаље и сл.)*, уп. *до̏ткава*.

нацѐпи свр. *цепајући раздвоји на више делова, нацепа (дрва и сл.)*. – Си̏тно нацѐпим дрвца̏ за потклацува̏ње. – Нацѐпе во̏чће, па и су̏ше на сл̏нце, па и еду̏ зи̏ми.

нацре̏вчи се свр. *напије се много воде (о детету)*. – Це умо̏чаш (мисли се у кревету), колко̏ си се нацревчи̏л.

начара̏пице прил. *само у чарапама*. – Немо̏ј д и̏деш начара̏пице по студе̏н бето̏н, че osе̏бнеш.

не мо̏чај уз ве̏тар изр. *не иркоси јачем од себе*. – «Не мо̏чај уз ве̏тар.» «Што»? «Ци намо̏криш панталȍне».

не мо̏чај пред ша̏тор изр. уп. *не мочај уз ветар*. – Не мо̏чај пред ша̏тор, ел че си те̏бе смрди̏.

невиде̏лица ж *мрак, мркли мрак*. Несѣ̏м га могѣ̏л на̏јдем по ону̏ј невиде̏лицу.

не̏дићевац м *припадник Недићеве војске у Србији за време Другог светског рата*. – Не̏дићевци несу̏ били̏ то̏лко о̏пасни. Стра̏шни су били̏ сви̏ они̏ја дру̏ђи.

не̏драна ли̏ка изр. *тешка ситуација, безизлазна ситуација*. – Сѣ̏г си ти̏ големо̏ говно̏, сѣ̏г си бу̏ца, ал че до̏јде вре̏ме да се и ти̏ на̏јдеш у не̏драна ли̏ка.

нема̏јмир м *онај који је немиран (обично дете)*. – И̏мамо едногȁ нема̏јмира, зове̏ се Сини̏ша.

нема̏шањ, -шња, -шњо в. *немашан*.

ни рустѣ̏к изр. в. *ни рус* изр. – Неста̏ло бра̏шно, не̏ма ви̏ше ни рустѣ̏к.

ни̏з м *ниска*. – Ва̏чам ри̏бе, па и ни̏жем на ни̏з (врбов прутић).

ни̏за ж *рибе нанизане на врбовом прутићу*. – Дьнѣ̏с сам уватѝл две̏ ни̏зе, едну̏ чу си но̏сим до̏м, а дру̏гу чу да даде̏м на Ми̏ле Ди̏ћинога.

ни̏зам прил. в. *низазам*. – Па̏де ца̏к од ко̏ла, вре̏ча се о̏дврза, оре̏си се отколаше ни̏зам.

ногари̏ м мн. *ногаре*. – Голе̏ми оста̏л не мо̏ж да но̏си едѣ̏н, мо̏ра на̏јмалко двои̏ца, едѣ̏н да но̏си ногари̏, едѣ̏н та̏блуту.

но̏на ж *дем. и хип. од нога*. – На̏но, болу̏ ме но̏не, не мо̏гу ср̏чено да о̏дим.

носа̏т, -а, -о *који је великог носа*. – Носа̏т, па коколат, и̏ч не̏ у̏бав ти̏ја младоже̏њата.

но̏си се несвр. *лепо се одева*.

носи̏ло с *оно чиме се преносе болесници, рањеници и сл. носила*. – Не мо̏ж да на̏јдемо носи̏ло да га пренесе̏мо до ко̏ла.

но̏соња м *онај који има велики нос*.

носу̏рина ж *ауг. и пеј. од нос, огроман нос*. – Обри̏ши, бре̏ Цве̏тко, туј носу̏рину.

ночѣ̏шњ, -шња, -шње/шњо *који је од ноћас, ноћашњи*. – Кьд саба̏јле купу̏еш ле̏б на пека̏рницу, ти у ства̏рима купу̏еш ночѣ̏шњ ле̏б.

но́чња вра́јла ж бот. *врста љубичице опојног мириса која ноћу отвара цветове, а дању их затвара* Xesperis matronalis.

ну́ларица ж *машиница за шишање која врло ниско шишша*. – Остри́гли га на ну́ларицу.

ну́ме несвр. *не уме, не зна*. – Мѝнечњк, па јо́ш ну́ме са́м да се обу́е. – Виде́ло се од о́дма да Ти́са ну́ме да сече́ дрвја с мото́рну тесте́ру, те ја́ узе́ та га одмени́.

ну́мера ж **1**. *број који означава неку величину.* – Но́сим ци́пиле ну́мера четере́с и два́. **2**. фиг. *углед, значај, положај у државној администрацији и сл.* – Че ти ри́пне ну́мера кѣд ста́неш дире́ктур. в. *рипнула му нумера*.

нуре́ње с *гл. им. од нури се*.

ну́ри се несвр. *мргоди се, дури се*.

Њ

њи́ска ж *глас својствен коњу*. – Чу́ем ја́ не́ку њи́ску, ал не́ знам чи́ и су то́ј ко́њи, кѣд оно́ Сенега́лци (при ослобађању Србије 1918.) прео́де преко Го́рњу лива́ду и изла́зе на Дру́м.

њишта́ње с *гл. им од њишти*.

њишти́ несвр. *оглашава се коњ својим гласом – њиском*. – Иди́ у шта́лу, ви́ц што њишти́ коби́лана.

њу́ва несвр. *претражује (о свињи)*. Пу́штимо свињу́ у авли́ју и она́ си це́л дѣн њу́ва, на́јде та́кво-онакво́ да поеде́ и до́јде са́мо да пи́је во́ду. **2.** *претражује из нечасних намера, загледа све углове и ћошкове*. – Кво́ то́лко њу́ваш по орма́нат це́л дѣн, кво тра́жиш?

њу́шка ж фиг. *лице човека; лош човек.* – Не сви́ди се на ме́н та́ј њу́шка.

њушчети́на ж *ауг. и пеј. од њушка*. – Бо́ље би ти било́ да се не заде́ваш, да те не мла́тнем с ову́ј това́гу, преко ту́ј твоју́ лиси́чју њушчети́ну.

О

обабе́е свр. *добије изглед бабе, остари.* – Како оста́де без другара́, Вели́ка срчено о́бабе, не мо́ж ју позна́еш да ју сре́тнеш.

обајосу́е се несвр. в. *абајасуе се.*

обајо́ше се свр. в. *абајоше се*.

о́башка прил. *посебно одвојено*, уп. *башка, набашка, побашка*.

о́бголем, -а, -о *који је прилично голем*. – Ти́ја ка́мен е о́бголем да га са́м натова́риш, че́кни да до́јдем да ти помо́гнем.

обгори́ свр. *изгори около*. – Дрвени сту́бови за о́граду прво се у до́љњи кра́ј што́то че да и́де у́зам обгору́, па се тѣг укопу́ју.

обгоро́тина / обгоре́тина ж *оно што је обгорело, обгорело место*. – Не́ћи комши́је што су пали́ли страни́ште, несу́ води́ли рачу́н, па о́гањ зава́ти и дру́гу непо́жету њи́ву, та се напра́и голема́ обгоро́тина, едва́ спаси́ли едно́ ћуше́.

обгорува́ње *с гл. им. од обгоруе.*

обгору́е несвр. *ва̄тром, па̄меном овлаш гори около чега*. – Обгору́е тр̏мку д и̏де да ува̏ти ро̏ј, ел ако не̏ обго̏рена, ако мири̏ше на не̏што дру̏го, че̏ле не̏че да уле̏зну у тр̏мкуту.

обду́е се свр. в. *обдува се, осили се, наједе се*. – За си̏ог пресе̏дникат и ова̏к и она̏к, ал кьд се обдуе̏, ти̏г че да ста̏не га̏дан.

обезбеде̏ње с *обезбеђење*. – Дањ̀с сва̏ка ма̏лко по̏голема шу̏ша и̏ма ли̏чно обезбеде̏ње.

обезбецува̏ње с *гл. им. од обезбецуе*.

обезбецу́е несвр. *обезбеђује, па̄зи, чува*. – Че̏да обезбецу́е но̏чу не̏ћи магаци̏н на Ла̏ставичко по̏ље.

обезгла̏вено прил. *успа̄ничено, безглаво*. – Уте̏че А̏рса обезгла̏вено, чим чу̏ да доо̏де по ње̏г да га а̏псе.

обезму́ди свр. *удари некога снажно у мошнице, па̄ове овај једно време не може да дође себи од болова*. – Ако те ри̏тнем у ја̏јца, и̏ма те обезму́дим.

обе̏ре свр. **2.** фиг. *па̄беди у игри кликерима или орасима и па̄беђенима узме кликере или орахе и сл.* – Дањ̀с сам обра̏л Ми̏шка Богда̏нца на кли̏ћери. – Колкого̏д пу̏ла да и̏маш, све̏ чу те обе̏рем. **1.** *нека па̄родна сила или болеса̄ униша̄ ле̄ње па̄лодове*. – Слана̏ обра̏ла пипе̏р, а мана̏ обра̏ла гро̏зје; тека̏ е било̏ ову́ј го̏дин. **3.** *враџбинама учини да са̄тока изгуби млеко*. – Вра̏чка обра̏ла млеко̏ на ови̏ја ова̏м на̏ши комши̏је.

о̏бзиме прил. *за време зиме, преко зиме, зими*. – О̏бзиме тека̏ кьд не̏ма мло̏го ра̏бота, у̏знем та исплете̏м не̏ћи ко̏ш, ина̏че си седи̏м ус кубе̏.

о̏бsиран, -рна, -рно *који има обзира, па̄ошта̄вања па̄рема коме*. – Бу́ди о̏бsиран кьм ста̏ри љу́ђе.

обsрњува̏ње с *гл. им. од обsрњуе се*. – Кво е, бре̏, то̏лко обsрњува̏ње, од куга̏ се пла̏шиш?

обsрњу́е се несвр. *осврће се*. – Обsрњу́е се да ви̏ди да ли не̏ћи не и̏де по ње̏г.

обsрта̏ње с *гл. им. од обsрта̄ (се)*.

о̏биб м *она дебљина која се може једном обухва̄тӣти рукама*. – Есе̏нат штото га оце̏кли и укра̏ли, има̏ло га е два̏ о̏биба у дебљи̏ну.

обибњува̏ње с *гл. им. од обибњуе*.

обибњу́е несвр. *обухва̄та раширеним рукама*. – Обибњу́ју га, али га не мож оби̏бну.

обива̏љћа ж *мо̄тка за обијање зрелих зрнаса̄тих па̄лодова, на па̄ример леће*.

обива̏ч м *онај који обија, разбојник, па̄ровалник*. – Че да ува̏те они̏ то̏га обива̏ча, са̏мо да ма̏лко бо̏ље припа̏зе.

обива̏чина ж *обијање, па̄роваљивање*. –У њи̏но са̏ло се че̏сто деша̏вају обива̏чине, код на̏с, да̏л бо̏г, јо̏ш не̏ма.

о̏бид м *па̄роба, па̄робање*. – Какво̏ е варивво̏то на о̏бид, не̏ ли ја̏ко сла̏но?

оби́дне свр. в. *обиде (1, 2)*. – Оби́дни, па ако ти се не допа̏да немо̏ј да еде̏ш.

оби́је свр. **1.** *о̄тресе, са̄тресе*. – Оби́ си сне̏г од баре̏тину, гле̏ кољни̏ ти се навача̏л, а и од опњи̏нци тре̏бе да га оби́јеш. **2.** *насилно о̄твори*. – Кљу́ч се стро̏ши у бра̏ву, та смо мора̏ли да оби́јемо врата̏та да уле̏знемо у со̏бу.

о̏биколно прил. *заобилазно*. – О̏биколно ми д и̏дем по дру́м за Жу́ковци, ја̏ уда̏рим пречи̏цу, преко Крсто̏ве.

обѝпраг м *особа која обија тӯђе ӣрагове, која се по̄тӯца довијајући се да дође до нечега*. – Ако до̀јде онѝја обѝпраг Мѝлош, кажѝ му да несѣм ту̀ј и да мо̀ж о̀дма да с ѝде одо̀кле е дошѣл.

обира̀ч м *онај који обере тӯђе*. – Едно̀ врѐме се бѐоше напатѝли обира̀чи, свѐ Цѝгање, па обѐру на човѐка свѐ на кво наѝду, чьк и ньѝву с момѐрузу, па и лозја̀.

обиро̀тина ж *оста̄та̄к онога што̄ је обрано, ӣробрано*. – Обиро̀тину од трѐбену пшенѝцу да расѝпеш на пѝличи, онѝ че ју искљу̀цају.

обѝца несвр. *ӣроба, ӣробава*. – Ра̀дул е гла̀вни ку̀вар, о̀н обѝца сва̀ ва̀рива, кьд се ва̀ре за сва̀дбу.

обицѝја ж про̀ба, *ӣробање јела или ӣића*. – Нѝшта ти нѐче бу̀де од едну̀ обицѝју.

обѝцушка ж *дем. од обица*. – Какво̀ е вариво̀то на обѝцушку?

обја̀ри свр. *зајаше и обухва̄ти ногама.* – Не смѐ да прѐјде преко бр̀в, него га обја̀ри и пол̀к се на ду̀пе помѝца кьм ону̀ј стра̀н.

о̀блачес, -та, -то *који је налик на облак.* – Вијѐ се нѐћи о̀блачес чу̀р, мо̀ра да нѐгде горѝ нѐшто големо̀.

о̀блиговно прил. *обавезно, неизоста̄вно*. – Не брѝни, о̀блиговно ти га доно̀сим.

о̀блог м в. *обложина (1).* – За тѝја о̀блог, гдѐ са̀мо расту̀ трња̀ци и купиња̀ци, тра̀жи то̀ље па̀ре.

обложинѐтина ж *ауг. и ӣеј. од обложина*. – Залетѐл се па купѝл ону̀ј обложинѐтину на Мо̀мину чу̀ку.

обло̀жиште с в. *обложина (1).* – Цѐлу Вр̀лу стра̀н ватѝла обло̀жишта.

обло̀жљив, -а, -о *који се ӣре̄тва̄ра у обложину, у необрађену ньиву*. – Та̀ј ньѝва у Павунѝчино е до̀ста обло̀жљива, а ју не орѐш го̀дину двѐ, напра̀и се на обло̀жину, нѐче да ста̀не лива̀да.

о̀блоза ж в. *обложина (1).* – Ѝма го̀ре при вр̀ат една̀ о̀блоза, могла̀ би се изрѝља за ло̀зје.

облсо̀тина ж *оно што̄ је облсано, за̄тӯпљено, нагњечено, деформисано (о ства̄рима).* – Понѐл едну̀ сећѝрчину, едну̀ облсо̀тину, да с њу сечѐ др̀ва за на̀зиму.

обља̀лиште с *ауг. и ӣеј. од обљало*. – Из сцѐпен опѝньк му се извлкло обља̀лиште, па га шљѝска вода̀ по ду̀пе док о̀ди.

о̀бовезница ж *обвезница*. – Решѝли да не исплачу̀ју пѐнѕије, него че да да̀вају нѐкве о̀бовезнице.

о̀бовезно прил. *обавезно*. – О̀бовезно да до̀јдеш, немо̀ј да те нѐма.

обогачува̀ње с *гл. им. од обогачуе се.*

обогачу̀е се несвр. *обогаћује се*. – Свѝ се обогачу̀ју на рачу̀н сиротѝњу.

обо̀рче с *дем. од обор, дворишта̄нце*. – Обо̀рчето му само ко̀лко мо̀ж да му улѐзну ко̀ла и да излѐзну у̀наѕад.

обо̀рчина ж *ауг. и ӣеј. од обор*. – Код Добрѝвоја у Го̀рњи Деја̀новци обо̀рчина колко̀ ньѝва од дьн ора̀ње.

обрабо̀ти свр. *обради*. – Му̀ж у печа̀лбу, а ја̀ обрабо̀тим сво̀ има̀ње и чу̀вам сѝтну дѐцу.

образа̀н м *онај који има велике образе*. – Образѝ му ко на го̀еног вепра̀, зато̀ј га о̀кају образа̀н.

образа̀на ж *жена која има велике образе.* – Не вѐруем да че нѐћи да се залетѝ за ту̀ј образа̀ну, едѝно е мо̀ж у̀зне због има̀ње, ел она̀ ѝма голѐм мира̀з.

обрѐди свр. *редом обиђе*. – Едну̀ш ни о̀бреди с ређѝјуту и скута̀ жѐна вла̀шуту.

обри́ше свр. **1.** *уклони брисањем, отаре.* **2.** фиг. *изудара, избије*. – Чу обри́шем праши́ну с те́б. **3.** фиг. *убије*. – Ш-те обри́шем док тре́пнеш.

обрњушка ж **1.** *место на крају њиве где се окрећу волови при орању*. – Кьд се поорѐ њи́ва, тьг се топрв ору́ обрнушће и то́ј по́преко. **2.** *поступак кад коловођа поведе коло на другу страну*.

обрцаве́е свр. *захвати рђа што, зарђа*. – Сьг че́кају да обрцаве́у тра́ктури и дру́ђе маши́не, па да и ку́пе за ни́какве па́ре.

обува́ње с *гл. им од обува*[1] .

обу́ва[2] свр. **1.** фиг. *омлати мотком (плодове са дрвета, пожњевено жито, пасуљ из махуна и сл.)* – Обува́мо оре́си у Леди́ње, а ју́тре чемо у Цр̀нопоље.. – Обува́мо р̀ж, ови́ја дни́. – Треба́че ни два́ дена́ да обу́вамо васу́љ, е́кстра ле́чу и бо́б.

обу́ва[1] несвр. *навлачи обућу*. – Обу́вај дете́то, па га пра́чај у шко́лу, ел ви́диш да це заба́и.

обува́ти свр. *обухвати*. – Кьд момьк кра́дне дево́јћу, о́н ју обува́ти преко сре́д и однесѐ.

обу́вка (се) несвр. *дем. од обува (се)*. – Обу́вкају га у но́ве ци́пиле да га во́де на кр̀штење. – Дако е јо́ш мьнечак, о́н се научи́л да си се са́м обу́вка.

обувка́ње с *гл. им. од обувка (се)*.

о́бушка ж *дем. од обушотина*.

обце́тина ж *ауг. и пеј. од обга*. – Како́ кој̀у обце́тину ту́рим на вр̀шњак да се опечѐ, она́ се сцѐпи.

о́бцичка ж в. *обица*. – О́ч ли, си́не, да ти ба́ба опечѐ на вр̀шњак едну́ обци́чку и да ти дадѐ ма́лко си́риње, у́баво да поедѐш?

ова́ди се свр. *окористи се*. – Несьм се мло́го овади́л од ту́ј водени́цу.

овадо́ше се свр. *ауг. од овади се, окористи се*. – Сви́ др̀пају, сви́ но́се, иди́, па се и ти́ овадо́ши́.

ова́рба свр. *офарба*. – Та́рабице че да ова́рбамо у зелено́.

ови́јамњи, -мња, -мње *који припада овима овамо*. – Ови́јамње ми коко́шће расчушка́ле раса́дници.

овијо́јла ж *она која настоји да освоји некога разним начинима*. – Она́ј ша́шава овијо́јла е́дномьн се ови́ја окол на́шега Па́нту.

овију́ша ж *в. овијојла*. – Сьг дошло́ вре́ме да не́ма скро́мне дево́јће, него са́мо не́ће овију́ше.

овни́ч м *дем. и хип. од ован, млади ован*. – Бе́кан пора́сал у́бав овни́ч, оста́љамо га за домазлѝк.

ово́лкачьк, -чка, -чко *који је мали, оволицки*. – Ово́лкачьк пора́сал (показује руком), не́ ми ни до ра́мо.

ово́шти свр. *добро изудара кога*. – Ако ка́жем на башту́ кво си работи́л док о́н не́ би́л ту́ј, и́ма те ово́шти од бо́ј.

овришто́ше (се) свр. *ауг. и пеј. од овришти (се)*. – Како́ га удари́л с напа́лену остру́шку, тека́ га овриштоса́л по грби́ну. – Би́л се стури́л да се ку́пе у Тимо́к, али найду не́ћи љу́ђе с куи́ не́ има́л чи́с рачу́н, па га ју́рну, а о́н онакьв го́л уте́кне проз не́ћи коприва́к, па кьд ова́м изле́зал сьв се овриштоса́л.

овр̀та несвр. *прикупља, сабира*. – Овр̀тај о́вце окол Це́рје, да пасу́ ма́лко по ладави́ну.

овр̏та се несвр. **2.** фиг. *удвара се*. – Гоџа мо̏мци се овр̏тају окол на̏шу Ди̏вну, али она̏ се прај̑ да то̏ј не ви̏ди. **1.** *налази се повремено на неком месту*. – Не седи̏м ста̏лно код коли̏бу, али се овр̏там о̏ваг-о̏наг, да попогле̏дам, а и да дру̏ђи ви̏де да ме и̏ма ту̏ј.

овчари̏ца ж *пастирица*. – Две̏ го̏дин сам била̏ овчари̏ца, па ме зо̏рле да̏доше у шко̏лу.

овчарува̏ње с *гл. им. од овчаруе*.

овча̏рче с *дем. и хип. од овчар, дете овчар*. – Ја̏ сам пр̏во би̏л јаганча̏р, па кьд да по̏јдем у шко̏лу, тури̏ше ме да едну̏ го̏дин бу̏дем овча̏рче, та сам чува̏л пе̏т о̏вце тьг.

овче̏тина ж *в. овчина*. – Во̏лим кад ма̏ти сва̏ри зе̏ље с овче̏тину.

о̏вчи, -ча, -че *који се односи на овцу*. – Код на̏с се ре̏тко прај̑л о̏вчи ћи̏салник, ви̏ше смо си воле̏ли онакво̏ млеко̏.

овчи̏чка ж *дем. и хип. од овца, драга овца*. – Ле̏тос сам чувала се̏дам-о̏сам овчи̏чће.

о̏глав м *улар који се ставља коњу на главу*. – Кьд коња̏ уте̏рам у шта̏лу, ја̏ му сту̏рим а̏м и о̏глав и вр̏жем га окол ши̏ју за ја̏сла.

оглуво̏ше свр. *пеј. од оглуви*. – Оглувоса̏л, па ни̏шта не чу̏е.

Огња̏нка ж в. п. в. *Огњена Марија*.

огњева̏нка ж *она која се огњевала, растужила*. – А̏нка, огњева̏нка.

огњева̏нко м *онај који се огњевао, растужио*. – На̏нин огњева̏нко, кој ми те, си̏не, о̏гњева?

Огње̏нка ж в. п. *в. Огњена Марија*.

огњети̏на ж *ауг. и пеј. од огањ*. – Огњети̏на те изгоре̏ла, да те изгори̏, да бо̏г даде̏ ми̏ли (клетва).

огњи̏штенце с *дем. од огњиште*. – Дако и̏мамо шпо̏рет, али ја̏ би воле̏ла да у едно̏ ћуше̏ и̏мамо и огњи̏штенце, крава̏ј на де̏цу да опече̏м у пе̏пел.

оголе̏е свр. *оголи, остане без одеће*. – Оголе̏ли смо и обосе̏ли, ја̏ко смо сирома̏. – Оголе̏ла е зато̏ј што не теа̏ла да преде̏ и да че̏.

о̏голем, -а, -о в. *обголем, повелики*. – Огладне̏л, па о̏големи за̏лози ту̏ра у у̏ста, ми̏слиш це зада̏ви.

огољу̏е (се) несвр. **1**. *чини да неко постаје го, да остаје без одеће, да је у бедној одећи*. – Не̏мци су ни огољува̏ли, ел су сву̏ вл̏ну одузима̏ли од на̏род. **2.** *открива покривене делове тела, разголићује се*. – Руси̏ја огољу̏е коле̏на, та намаму̏е младињу̏ окол се̏б. – Како̏ не̏ срамота̏ го̏спе да се оно̏лко огољу̏ју, остању̏ју са̏мо с не̏ћи дри̏вољак на ду̏пе и ше̏тају се покре Тимо̏к.

огоре̏л, -а, -о *који је наоколо опељен или делимично обгорео*. – Пламеньт га уватил то̏лко да му огоре̏ли са̏мо вр̏ови, на дрво̏то.

ограшу̏е се несвр. *јача, добија снагу; оборавља се*. – Не̏ знам кво му би̏, ја̏гњето пре̏ста да си̏са не̏колко да̏на, па ја̏ко о̏тањи, сьг про̏сиса, па га ене̏, ограшу̏е се.

огу̏ли свр. фиг. *жестоко истуче кога*. – Огули̏ли га од бо̏ј, не це се̏ти ви̏ше да кра̏дне туџе̏ ти̏кве проз мому̏рузу.

од мера̏к изр. *из задовољства, са задовољством*. – Одигра̏ше едно̏ оро̏ од мера̏к. – Од мера̏к да ју гле̏даш кьд но̏си во̏ду на коби̏лку, па се са̏мо уви̏ја и ни̏ша.

ода̏вни свр. *окасни, закасни*. – Немо̏ј даода̏вниш доодे̏њето, него си дојди̏ на вре̏ме.

одаде̏ свр. *ода, изда*. – Реши̏ла да га одаде̏, да се курталиши̏ едьнпу̏т од ње̏га.

одамначка̏ прил. в. *одавначка*. – Ода̏мначка е мо̏ра било̏ то̏ј, не мо̏г се опоме̏нем како̏ бьш бе̏ше.

оданýдак прил. в. *одонуд*. – Оданýдак су пуцáли на нáс.

óдарче с *дем. од одар*.

одбéре свр. **2.** *разуме, разабере, схвати*. – Не мóж óн тóј да одбéре, мóж му казýеш до јýтре. – Одбрá ли нéшто од тóј квó прúчају љуђéти? **1.** *одабере, пробере*. – Одбéри из кóла пóубаво грóзје, па си однеси на дечúцу.

одблаи́ свр. **2.** фиг. *одслуша без разумевања*. – Онúја из комúтет сáмо нéшто прúча, мú одблајáмо и отóмо си. **1.** *отиде блејећи*. – Књд дóјде врéме да се припýштају јáганци, óвце манýше да пасý него одблајáше онáм књм трљáк.

óдбран, -а, -о *који је одабран*. – Од тóљњи мýжје сáмо мóј човéк и јóш двоúца óдбрани д úду на прúнудан рáд у Бóрсњи рýдник.

одвáне свр. *одузме неколко из туног суда*. – Узнú панúцу, па одванú мáлко жúто из цáкав, да мóж да га завр̏жемо.

óдвеч прил. *одвише, превише*. – Óдвеч си тú голéм да улéзнеш у бѣчву да ју изнýтра опéреш. – Млóго коé си ми казáл, ал тóј што си ми дњѣс рéкал, тóј е óдвеч. Мáрш из мојý кýћу!

одвикњувáње с *гл. им. од одвикњуе (се)*.

одвикњýе (се) несвр. *одвикава (се)*. – Одвикњýе га од сúску. – Евé, веч нéколко гóдин се одвикњýе од пијéње и не мóж се одвúкне.

одвикувáње с *гл. им. од одвикуе (се)*.

одвикýе (се) несвр. в. *одвикњуе (се)*.

одврзóтина ж *оно што је одвезано, развезано*, уп. *разврзотина*. – Тýј одврзóтину од конóпац, којá вúше за нúшта нé, мóж да вр̏љиш у óгањ.

одглéтка свр. *дем. од одгледа*. – Тýжно óдглетка какó му мáти отóди.

одгмýра (се) свр. **1.** *ронећи под водом пређе неку раздаљину*. – Мúле на Дúку мóж да одгмýра одóвде па чьк до онýј врбý онáм. – Онú ме јýре да ме убúју, јá рúпнем у јáз и одгмýрам се онáм под нéће жúле, а онú кад видóше да ме нéма, отóше си, а јá онакьв мóкар прáво у вóз, па утéко у Бéоград. **2.** фиг. *оде преко неког блатњавог и мочварног терена*. – Навлкоше гýмене чúзме и одгмурáше преко блатúштето.

оддýља свр. *одради, одринта*. – Да оддýљам и овýј гóдин на овýј слýжбу, па се вр̏чам дóм на своé имáње.

óджње свр. *неколико пожање, жањући начини неки пролаз*. – Оджњú покре дóљни крáј, да мóж да мúнемо с кóла.

одлáга несвр. *одлаже, одуговлачи*. – Одлáгамо вр̏шу за нéћи дрýђи дѣн, дњѣс не мóж да вршéмо, ел не дáва врéме.

одлагáње с *гл. им. од одлага*.

одлелéче свр. *оде лелечући; заврши лелекање*. – Цóка óдлелеча дóле нис пýт, велú нéћи се сударúли сьс áута, па да не нéћи њóјан тáм страдáл. – Бáба Трндáвила свѣћи дѣн мóра да одлелéче еднý пáртију.

одликáш м *онај који је одличан ђак*. – Нáшјат одликáш нéшто почéл да попýшта у шкóлу.

одлýнsa свр. в. *одлура*. – Нéћи пýт одлýнsa и нéма га по нéколко денá. Нúкој не смé да га пúта кудé е бúл.

одљúва несвр. *одливајући смањује течност у неком суду*. – Одљúвам мáлко вóду из котьл, да си олакчáем на ношéње.

одљивáње с *гл. им. од одљива*.

óдмак прил. в. *одма*. – Óдмак трéбе да óкате дóктура, да вúди кво е на детéво.

одмака́ прил. в. *одма*. – Не́ га ни питува́л што се обаи́л из чко́лу, него одмака́ по́че да о́ка по ње́г и да сопасу́е каи́ш.

одмањува́ње с. *гл. им од одмањуе*.

одмању́е несвр. *одмахује*. – Ми́ га питу́емо кво́ му е, ел га боли́ не́што, а о́н са́мо одмању́е с ру́ку и не вре́ви.

одмењува́ње с *гл. им од одмењуе*.

одмењу́е несвр. *замењује некога на његовом послу.* – Где́ год сти́гнем ја́ га на сва́ку ра́боту, и му́шку и же́нску, одмењу́ем, стра́ ме да се па́ не поболи́.

одмица́ње с *гл. им. од одмица (се)*.

однаса́д прил. *отпозади*.

одна́јнапред прил. *пре свега, од најпре.* – Одна́јнапред да по́јдемо од то́ј, и́мамо ли па́ре ми да напра́имо ти́ја пу́т, ел не́мамо.

одо́дма прил. *од почетка*. – Одо́дма си се виде́ло да то́ј не́че да ваља́е, али где́ ти́ на њи мо́ж да дока́жеш.

одозго́рђе прил. *одозго, од горње стране.* – Прекри́ га ма́лко одозго́рђе, ко́лко да га не напљу́ју му́е. – На́шјат зе́т је одозго́рђе не́где, из ова́ј плани́нскава се́ла.

одозго́љђе прил. *одоздо.* – Одозго́љђе га поља́к приватѐте да га не́где не уре́дите, па га туре́те на носи́ло, ел ја́ко се уби́л, смлатоса́л се.

одо́клека прил. *одакле*. – Одо́клека си, бре́ при́етељу, чи́ниш ми се по́знат, ал па́к не мо́г да се опоме́нем.

одрапува́ње с *гл. им. од одрапуе*.

одрапу́е несвр. **1.** *снажно удара кога тојагом.* – Одрапу́е га душма́нсћи, али све́, же́на, по ду́пе, гле́да да га не уби́је сасви́м. **2.** фиг. *звучно испушта гас из црева*. – Накуса́л се васу́љ, па га са́мо одрапу́е.

одрву́е несвр. *одгриза крупне комаде чега.* – Одрву́е за́лози ко песни́це, то́лко е би́л загладне́л.

одрву́е се несвр. *не да се, брани се, отима се*. – Суди́ја га напа́да да е работи́л то́ј, па то́ј, па то́ј, све́ про́тив за́кон, ал о́н се одрву́е, одгова́ра да то́ј не́ и́стин, да то́ј ни́кој не мо́ж да дока́же.

одрецу́вање с *гл. им. од одрецуе*.

одро́би се свр. *извуче се из непријатне ситуације*, *ослободи се ропства*. – Кљд би могъ́л не́како да се одро́бим из ту́ј ортачи́ју, спаси́л би се. – Одроби́ли ни Ру́си из ти́ја ла́ђер.

одру́би свр. *замахом одсече*. – Гла́ву чу ти одру́бим на спање́, курва́рине е́дан.

одси́пне свр. *дем. од одсипа, одасипа мању количину нечега*. – Одси́пем вино́ из бало́н, клко́ да́ и́мам за уз ручъ́к, па га допли́ним с во́ду, га́зда то́ј не́ма да приме́ти, о́н ста́лно под га́с.

одсипњу́е несвр. *дем. од одсипуе (2).* – Одсипњу́еш ли ти за де́дину ду́шу, ел си све́ попи́јеш што ти си́пу?

оже́ни свр. **1.** *уда, ожени*. – Ће́рку ожени́ли у Цр̏вење за некуга́ ѕидара́. **2.** фиг. *прода*. – Ожени́ ја́ мој́у „фићу“ за добре́ па́ре. **3.** фиг. *удари*. – Ва́рди се да те не оже́ним с ову́ј това́гу.

оѕира́ње с *гл. им. од оѕира се*.

ока́ница ж *земљани суд за пиће од једне оке*.

окапо́тина ж **1.** *оно што је окапало са нечега.* – Узни́ за́лог ле́б, па то́пни од ову́ј окапо́тину од пра́се, да ви́диш кво́ е бла́го. **2.** *леноштина, нерадник*. – Она́ј окапо́тина це́л дѝн ка́пе пред за́другу, че́каега́ би му не́ћи су́нул не́ко пи́во.

ока́стри свр. в. *оласт̄ри*.

о́клада ж *ок̄клада*. – Ако си реши́л да се окла́диш, сма́трам да си до́бро размислѐл, ел зна́еш, на о́кладу мо́ж да доби́еш, а мо́ж и да изгу́биш.

окла́пинка ж *дем од окла̄пина*. – Нѐма га ти́ја куи́ не би волѐл ма́лко окла́пинку.

окључи́нка ж *дем. од окључина*. – Иза Паза́рску чу́ку и́ма една́ окљу́чинка, нѐ голема́, али се нѐкако ко́ла ту́ј ље́сно извр̏чају.

о́кови м мн. *гвоздена огрлица са шиљцима која се ст̄авља ӣсу око врат̄а да га не би удавили други ӣси*.

оковѐ се свр. фиг. **1.** *дуго живи, има дуг живот̄ни век.* – У́рош ко да се окова́л на ови́ја свѐт, и́ма му близо́ вѐч сто́ го́дин. 2. *ӣадне у незгодну средину, зароби се*. – Ту́ј сам се ода́ла, ту́ј сам се окова́ла.

ола́бне свр. *ослаби у ит̄ензит̄ет̄у, ӣоӣуст̄и*. – Боли́ па расту́ра, али у нѐ̏ѣе до́ба ма́лко ола́бне, та дрѐ́мнем нѐколко мину́та.

о́лавиште с *ауг. и ӣеј. од олаво*. – Ра́де О́дбрана е тура́л на у́дицу о́лавиште големо́ ко́лко орѐ́ј.

о́лавце с *дем. од олаво*. – Ми́ риба́ри и́мамо ра́зна о́лавца која́ ту́рамо на у́дицу.

ола́ди свр. *охлади, расхлади*. – Добро́ би било́, га́здо, да ола́диш нѐко пи́во.

ола́ди се свр. *ӣрехлади се*. – Немо́ј да седи́ш на про́мају це ола́диш и ч да доби́еш ћија́вицу.

ола́диштенце с *дем. од оладишт̄е*. – Дѐ да сѐднемо ма́лко на ола́диштенце, да ни расла́ди ветрѣ́к.

о́лалијћа ж *дем. и хиӣ. од олалија*. – На малога Ба́ту напраи́ли мѣнечку о́лалијћу, да си ју о́н запа́ли и да ћи́ма с њу́.

олѐши свр. *добро изудара кога*. – Уваги́ли га да им кра́дне лубени́це, па га олеши́ли од бо́ј.

омајо́тина ж *ауг. и ӣеј. од омаја*. – Ба́бе зна́ју ра́зне омајо́тине, зача́с ти мо́ж напра́е нѐћи па́кос.

омакљо́ше свр. *ауг. од омакља (1)*. – Омакљо́ше по нѐколко ко́рена, па ту́ра у цеди́ло, па бежи́.

омакљо́ше се свр**.** *у ауг. значењу ӣадне са нечега***. –** Омакљо́ше се из срѐ́шњу и енѐ га јо́ш лежи́, ку́ј зна́е да л че да проо́ди.

омакно́ше (се) свр. *ауг. од омакне (се)*. – Омакно́ше по нѐколко ба́ле сѐно од во́јну кама́ру, па това́ри у своја́ ко́ла, та тѐра до́м. – Чисти́л о́ц̣ак одозго́р, од кро́в, па се нѐкако омакно́ше, та си стро́ши двѐ рѐбра.

о́манечак, -чка, -чко *који је омањи*. – О́манечка му глава́, али се до́бро у́чи у шко́лу.

омр̏ка (се) свр. *ӣлоди (се)* (о овцама). – Есеньс се свѐ о́вце омрка́ле, ербо е има́ло до́бар овѣ́н.

омр̏ка се свр. *ӣлоди се*.

ому́дина ж в. *окла̄пина*. – Ти́ мо́ж да доби́јеш ма́лко ому́дину, а окла́пину да тра́жиш на дру́го ме́сто.

она́ј ра́бота ж **1**. *мушки или женски ӣолни орган.* – Како́ си нѐзгодно сѐдла, јо́ш ма́лко па че ти се ви́ди она́ј ра́бота. **2**. *ӣолни однос.* – Ни́шта стра́шно нѐ било́, са́мо ма́лко она́ј ра́бота.

онака́зи се свр. *унакази се*. – Ишѣ́л по́тавнин, па се од нѐкво саплетѐ, па па́дне на но́с, та се свѐ онака́зи.

о̏ндак прил. *онда*. – О̏ндак се ја̏ досе̏тим како̏ чу и изнена̏дим и ува̏тим.

о̏ндакај прил. *онда,* уп. *ондак*. – Топр̏в о̏ндакај на̏ста ра̏справа.

о̏ндакајће прил. *онда,* уп. *ондак, ондакај*. – О̏ндакајће се они̏ ди̏гну и оти̏ду си, ел видо̏ше да од по̏годбу не̏ма ни̏шта.

о̏па узв. *којим се означава скок*. – А̏јде о̏па, па ри̏пни преко пото̏к.

опада̏ње *с гл. им. од опада*.

опакли̏ја ж *кабаница*.

опакли̏јћа ж *дем. и хип. од опаклија*.

о̏пала узв. *којим се означава благи, лагани скок* (о деци). – Да̏ј ми ру̏ку. Е̏то, о̏пала, сле̏зли смо од ко̏ла.

опа̏ли свр. *очисти паљењем*. – О̏џак мо̏ра се опа̏ли, да изгору̏ са̏џете.

опаља̏ч м *канап у артиљерији везан за обарач чијим се потезањем испаљује граната из топа.*

опанчу̏рина м *ауг. од опанак*. – Ту̏ри опанчу̏рине покре кубе̏ да се су̏ше, па не да смрди̏, него се не мо̏ж издржи̏.

опанџа̏че с *дем. од опанџак*.

опанџа̏чич м *дем. од опанџак*.

опанџља̏к м **1.** пеј. *стари похабани опанџак*. – Понеси̏ си ти̏ они̏ја опанџља̏к, мо̏ж да уда̏ри ћи̏ша, па да се ко̏лко-то̏лко покри̏еш, да не поћи̏снеш. **2.** *зб. од опанџак*.

опасни̏к м фиг. *женскарош.*

опатра̏ви свр. *ућопави*.

опеље̏ши свр. *покраде, одузме*. – Опељеши̏л га не̏ћи на ва̏шар, извл̏кал му но̏вченик, дако е би̏л у по̏тплату. – Ѕу̏нѕула опељеши̏ли на ка̏рте, оста̏л без дина̏р, не̏ има̏л ни за ауто̏бус да се вр̏не до̏м.

опле̏тени опљнци м *опанци занатске израде, од говеђе штављене коже, чији је горњи део стопала украсно оплетен кожним опутама.*

опл̏зне свр. **1.** *покисне до голе коже да одећа (длака, перје) виси на њему.* – Коко̏шће опл̏зле на ћи̏шу. **2.** *биљка опусти лишће због суше или услед болести.* **3.** *омршави, ослаби*. – Мло̏го си опл̏зал, бре̏ Мате̏јо.

опо̏ит, -а, -о *који опија, који брзо опија.* – Вино̏во му до̏јде ла̏ко за пије̏ње, али, же̏на, било̏ опо̏ито, едва̏ сам си до̏м ошљ̏л.

опоме̏не се свр. *сети се, присети се*. – Зна̏м да сам га не̏где виде̏л, ал не мо̏г да се опоме̏нем кујѝ бе̏ше.

опрди̏ свр. фиг. *покуша да уради али не може.* – Де̏да не мо̏же да опрди̏ да ко̏си.

опршља̏к м *изношена ствар, дроњак*.

опу̏та ж *кожна врпца*. – Свѝнсћи опѝнци се врзу̏ју сьс вр̏це, а пра̏ени сьс опу̏те.

опу̏тица ж *дем. и хип. од опута*.

опу̏тичка ж *дем. и хип. од опута*.

о̏пша узв. *усхићености и раздраганости (обично о коловођи).*

о̏пша ша узв. в. *опша, појачано од опша.*

о̏пша опшаша̏ *израз појачане усхићености и раздраганости, приликом весеља*.

ораче̏ с *дем. и хип. од орач, дете орач.* – У ону̏ј размѝрицу башта̏ ми ошљ̏л у ра̏т, а ја̏ сам има̏л 12 го̏дин и би̏л сам на̏јстар мушкарѣ̏ц у ку̏ћу, ја̏ сам би̏л и ора̏ч и коса̏ч. Зва̏ли ме ораче̏.

орутаве̏е свр. *постане длакав, рутав*. – Јо̏ш ти несу̏ орутаве̏ла му̏да, а ти̏ се зasр̏таш по дево̏јће.

осиљчѝк м *дем. од осиљ, комадић осиља.* – Едѝн осиљчѝк ми се завлѝкал у кошу̀љу, па бодѐ ли ме, бодѐ.

оско̀минка ж *дем. од оскомина*. – Оско̀минка ми до̀јде од зелѐн ошавлѝк.

оскубо̀тина ж *неморална жена коју сви презиру.*

осма̀к м *сорта кукуруза са осам редова зрна у клипу*. – Осма̀к се сади̏л пред Дру̀ђи свѐћи ра̀т, по̀сле се то̀ј сѐме затрло̀.

осмѐва се несвр. *осмехује се*. – Кљд про̀јде покре њѐга, она̀ се осмѐва, ми̏ло ју за њѐга, изглѐда ми.

осмева̀ње с *гл. им. од осмева се*.

осмевува̀ње с *гл. им. од осмевуе се*.

осмеву̀е се несвр. *осмехује се*. – Она̀ се прѐцве осмеву̀е, неси̏ ју ни̏кад могѣл ви̏диш намр̀штену.

о̀смеј м *осмех*. – На то̀га мр̀гуда не мо̀ш се ви̏ди о̀смеј.

осо̀ка ж *течност која истиче из стајског ђубрета*. – Ода̀вна осо̀ку испушта̀ли да си течѐ гдѐ о̀че, а сѣг ју сипу̀ју у гво̀здени бу̀ричи, па ју расипу̀ју по њи̏ве и тека̀ и то̀ре.

оста̀лом реч. *уосталом*. – За то̀ј, оста̀лом, неси̏ са̀мо ти̏ кри̏в.

о̀старчљк, -чка, -чко *који је прилично оштар*. – Но̀жат не би̏л бѣш о̀старчљк, ал ми тр̀камо, тр̀камо и пререзѐмо коно̀пацат, та се ослободи̏мо, па бѐж.

остискува̀ње с *гл. им. од остискуе*.

остиску̀е несвр. *суздржава се, трпи*. – Пи̏јем нѐћи лѐкови куи̏ тѐрају на моча̀ње, ал на сва̀дбуту нѐкако сѐдо у среди̏ну, оно̀ ми се по̀сле при̏моча, ја̀ остискува̀, остискува̀, ал не мого̀ ви̏ше и на кра̀ј се умоча̀.

остра̀ч м *онај који оштри ножеве, оштрач*. – Ода̀вна су има̀ли острачи̏ сѣс њи̏на коли̏ца, па су ишли̏ по у̀лице, по сѐла и остри̏ли на љу̀ђе кво им трѐбе.

осту̀па несвр. *одступа*. – Срѐпска е во̀јска оступа̀ла преко Алба̀нију.

оступа̀ње с *гл. им. од оступа*.

осту̀пи свр. *повуче се уназад, одступи*. – Кома̀нда е нареди̏ла да во̀јска осту̀пи чљк до Лу̀ково.

отанѐе свр. *отањи, смрша*. – Немо̀ј мло̀го да отанѐеш, че ти по̀сле дрѐшћете бу̀ду големѐ.

отанча̀е свр. **1.** *отањи, начини тањим него што треба.* – Кљд дѐлаш басћи̏је немо̀ј мло̀го да и отанча̀еш, ел трѐбе да држу̀ ћереми̏де на кро̀в. **2.** *смрша*. – Пра̀сето би бо̀лно, зато̀ј отанча̀ло.

отѐза се несвр. **1.** *затеже поводац одупирући се да крене (стока).* – Отѐза се, нѐче д и̏де. **2.** фиг. *не пристаје радо.* – А̀јд, немо̀ј се отѐзаш, него се упису̀ј и ти̏. **3.** *остаје у постељи дуже него што је нормално*. – Доклѐ це, брѐ ти̏, отѐзаш, ел не ви̏диш колко̀ е сл̀нце ри̏пнуло, а о̀вце е треба̀ло о̀ш кљд да пу̀штиш? **4.** фиг. *мре, умире*. – Казу̀ју за њѐга да се отѐза.

отѐла ж бот. *сорта старинског мирисног грожђа, данас скоро ишчезлог*; в. *бела отела*. – Отѐла е ја̀ко бла̀га и миришља̀ва за ѐдење, али од њо̀јно вино̀ ју̀тре боли̏ глава̀, у̀несвес да па̀днеш.

отѐли се свр. 1. *добије теле (о крави)*. 2. фиг. *умори се од тешког рада, скапа од тешког рада.* – Ѝма се отѐлим од ту̀ј ра̀боту и па̀к ју не мо̀г урабо̀тим.

отисњува̀ње с *гл. им. од отисњуе*.

отисњу́е несвр. *скида запушач*. – И ти́ си ми бѣ̀ѣ̀ни све̏ћни чове̏к, а отисњу́еш едну́ вла́шу по̀ла са̀т, ко да ни̏кад неси виде̏л ку́пено вино̀.

отка́пе[1] свр. *премрзне, измрзне.* – Откапа̀ле ми ру́ће од зиму́, а забори̏л сам си рукави̏це.

отка́пе[2] *отиде, оде*. – Кьд до̀јде ти̏ја Али̏лко, о̀н седи̏ по не̏колко са̀та, едва̀ че̏камо да отка́пе.

откьси̏ свр. *отрчи, откаска* (обично о детету). – Де̏, откьси̏ ча̀ском до Бла̀гоју да ку́пиш на де̏ду дува̀н.

отка́чен, -а, -о фиг. *који није сасвим нормалан, малоуман*.

отка́чи се свр. *ослободи се, растосиља се.* – Гле̏дај не̏како да се отка̀чиш од ту́ј а̀лу, ел че те упропа̀сти до и̏ч.

откла́па се несвр. *подиже се поклопац*. – Ја̀ га закла̀пам, оно̀ се откла̀па, несьм зна̀ла да има̀ло не̏ћи ве̏дер куи̏ му не да̀ва да се заклѐпи.

откопчо̀ше свр. *пеј. од откопче*. – Откопчо̀ше јо̀ш ју̀тром они̏ја њего̀в пре̏дњак и тека̀ си и̏де цѐл дьн – ни сра̀м, ни сти̏д.

откра̀ј прил. *од почетка*. – Увати̏ си ре̏д откра̀ј, па ко̀пај.

откре̏сне (се) свр. *мало отвори*. – Дево̀јче, откресни̏ ма̀лко врата̀та да уле̏зне чи̏с ва̀здук. – Го̀рњи лу̀втери да се ма̀лко откре̏сну, да се со̀ба лувти̏ра.

открешњува̀ње с *гл. им. од открешњуе (се).*

открешњу́е (се) несвр. *мало отвара*. – Ма̀чка сва̀ћи ча̀с о̀че да уле̏зне, да изле̏зне, а ја̀ се ди̏зам та е открешњу́ем вра̀та. – Ми̏слиш ти̏, бре̏ мужете̏рино една̀, да попра̀иш ова̀ј вра̀та, ел она̀ се но̀чу са̀ма открешњу́ју?

о̀ткуп свр. *једна привредна мера после Другог светског рата кад се од земљораника обавезно откупљивао један део производа по минималној цени* – Ку́ј не има̀л да даде̏ о̀ткуп мора̀л је да се сна̀јде, да не̏где о̀н ку́пи, па по̀сле држа̀ва од ње̏г то̀ј да отку́пи.

откупува̀ње с *гл. им. од откупи*.

откупу́е несвр. *узима откуп* (в.).

о̀тне се свр. **1.** *отргне се, ослободи се.* – Џанда̀р га би̏л пове̏л у а̀псу, ал ови̏ја се о̀тне и уте̏кне. **2.** фиг. *поодрасте, ојача, прездрави*. – Поль̀к, поль̀к, па це и о̀н о̀тне.

отпра̀ска свр. *трком оде, одјури*. – Отпраска̀ше преко по̀ље да ува̀те во̀з.

отради̏јћа ж *дем. и хип. од отрадија*.

отре̏ свр.**1.** *отрли на трлици конопљу или лан.* – Тре̏бе да о̀трем осомдесе̏ гр̏снице. **2.** фиг. *снажно изудара некога.* – Ува̀тим ли те са̀мо јошанпу́т да прео̀диш преко моју́ лива̀ду, и̏ма те о̀трем кько жена̀ гр̏сницу.

отреди̏јћа ж в. *отрадијћа*. – Ле̏чу д и̏деш да изве̏еш она̀м на отреди̏јћу, ту́ј пре̏цве ду̀ва ветрь̀к.

отр̏ља свр. **1.** *трљањем скине, очисти.* – Ју̀тре мо̀ра да отр̏љам се̏ме од гр̏снице цр̏нће. – Тој, што си укапа̀л панталѐне док си куса̀л јани̏ју, отр̏љај сьс среди̏ну од ле̏б.

отру́са свр. 1. *отресе.* 2. фиг. *изудара чврсто кога*. – Чу те отру́сам ко зре̏лу кру́шку.

отсо̀ли свр. *нешто што је слано учини мање сланим*. – Ако о̀ч да ти зе̏ље ис ка̀цу не бу́де мло̀го сла̀но, мо̀ж га отсо̀лиш, што ч га ту́риш да поседи̏ ма̀лко у би̏стру во̀ду.

отсољува̀ње с *гл. им. од отсољуе*.

отсољу́е несвр. *смањује сланост неке намирнице* .

отфика́ри свр. *једним замахом одсече*. – Она́ дова́ти не́како бри́тву и отфика́ри му ону́ј ства́р.

оће́си се свр. *оклембеси се, пребаци терет на другога, падне на терет коме*. - Кьд га во́дим до́м из кава́ну о́н се оће́си на ме́н, едва́ га одвлче́м. – Све́ се оће́си́ло на ме́не, чу изди́нем еди́н ди́н.

оћопаве́е свр. *оћопави*. – Ста́р чове́к и оћопаве́е и обневиде́е, ни за какво́ не́.

офика́ри свр. *удари оштро танким штапом*. – Дојди́ да те офи́карим с ови́ја пру́т по ду́пе, да ви́диш да ли е добро́ кьд ти́ некуга́ би́еш.

оцу́тра прил. *јутрос, од јутрос*. – Це́лу но́ч ћита́л, а оцу́тра ле́гал. – Ра́но оцу́тра сам помлзал кра́ве и одне́л млеко́ на млека́ру.

очели́чи се свр. *ојача*. – Зи́ми да изле́знеш до полови́н го́л, па да се тр̀љаш сьс сне́г да се очели́чиш.

оче́пи се свр. *откине се, открши се*. – Ме́н стра́ да стои́м на балко́н, мо́ш се оче́пи и да па́днем до́ле.

очешува́ње с *гл. им. од очешуе се*.

о́ца м *муслимански свештеник*. – О́ца се не́колко пу́т гне́вно ка́чи на минаре́ да пое́.

о́цак м **1.** *димњак*. **2.** *кућа, дом*.

оцакли́ја ж *одељење у кући у којему се налази оцак*. – Оту́д, одову́д, па сви́ о́че да шу́ше ме́со у на́шу оцакли́ју.

оца́чар м *онај који чисти оцаке*.

о́швичће с *дем. и хип. од ошвице*. – Кьд ку́саш, ва́рди да си не ука́пеш о́швичће.

ошљи́ска се свр. *опије се*. – Ошљи́ска се до и́ч, па се ју́тре це́л ди́н се́ча кво е начьс било́, и не мо́ш се се́ти.

ошљиско́ше се свр. *ауг. од ошљиска се*. – Не́ да се ошљи́ска него се ошљиско́ше.

ошпри́ца свр. *прскањем окречи (кућу)*. – Стани́мир ми бе́ше обећа́л да ми ошпри́ца ви́кендицу, али си она́ тека́ о́ста.

оштрбу́е несвр. *остаје без зуба*. – Поче́ла е мла́да да оштрбу́е.

оштурњача ж фиг. *ракија, љута ракија од које се брзо врти у глави*. – Ће́лер, да́ј ни по едну́ оштурњачу.

ошуго́ше се свр. **1.** *пеј. од ошугави, добије шугу*. – Ва́рди се покре ње́г, да се и ти́ не ошуго́шеш. **2.** *пеј. од окупа се*. – Иди́ се, бре́, ошуго́ши у казани́цу, та́м у ка́цу и́ма то́пла во́да.

ошу́љби свр. *проврти и извади унутрашњу садржину неког плода*. – Пога́нци ошуљби́ли ти́кву и пое́ли све́ се́мће.

П

паби́рци м мн. *преостало класје после жетве по њиви*. – Деца́ д и́ду да збира́ју паби́рци.

пабирча́р м *онај који скупља пабирке*. – Срамота́ е да му́жје и́ду да бу́ду пабирча́ри, кьд су ту́ј деца́.

паби́рчи несвр. **1.** *скупља класје по њиви после жетве*. – Ако си дошьл из шко́лу и написа́л дома́ћи, а́јде сьс се́ку да паби́рчите кла́сје. **2.** *много ради обављајући разне*

послове, а једва састављa крај с крајем. – Пабирчим у „Грађевинско,“ мешам малтер, носим цигле и џакови с цимент.

павилион м *павиљон*. – И ми смо имали павилион на изложбуту.

павит м в. *повитак*.

павтице ж *дем. и хип. од павте*.

павучинка ж *дем. од павучина*. – Уватила ти се малко павучинка на шашир, де га ћимни да отпадне.

падавица ж в. *падаћа болес*.

падаћа болес ж *епилепсија*. – Покојни Пера Траиловић је болувал од падаћу болес.

падеж м *падање, учестало падање*. – Ако излезнеш на овуј вузгавицу, падеж ти не ђине.

падинчетина ж *ауг. и пеј. од падина*. – Кьд и ми одовуд притисомо с брзу паљбу, они побегоше низ едну падинчетину доле прама Тимок.

падне свр. **1.** фиг. *створи се прилика.* – Сьг ти падло, сьг узимај. – Чекај га, па кьд ти падне ти му се наплати. **2.** *изгуби утицај, изгуби моћ.* – Сьг е падал на моега, а бил е бог и батина.

пазари несвр. *купује на пијаци*. – Ел пазари нешто, ел си тиће онак прође проз пијац?

пазукар м *унутрашњи џеп капута*. – Пазукар, дако ти е под мишку, увек да закопчуеш да ти неђи не извлче новченик.

паклица ж в. *пакло*. – Една паклица цигаре ми трае по два дена.

пакло с *паковање, мали пакетић (о цигаретама)*. – Пратили ме да ми дадеш пакло „драву“ и пакло машине.

паламидор м *зб. од паламида*. –Овољил житото паламидор.

пангалошчина ж *ауг. и пеј. од пангалоз.* – Тија Милентија е една голема пангалошчина, за њег се нигде не мож наће свртиште.

паничар м *мајстор који израђује дрвене паница*.

папагајће ж *врста клешта*. – Кьд га стегнеш с папагајће мора се ошрави, ел оне не попуштају.

папка несвр. *једе (о детету)*. – Сине, прво да папкаш, па после д идеш да спиш.

папретољина ж **1**. *ауг. и пеј. од папрат, трула папрат*. **2**. *место обрасло папрати*.

партаљ м *део одеће, део старе одеће или неке друге ситне личне ствари*. – Дошло е време да си збираш партаљи и да се лецаш из овуј кућу.

парђира несвр. *оставља ауто на за то одређено место*.

парцовчина м *ауг. и пеј. од парцов*.

пасен прил. *одговарајуће величине, таман, пасент*. – Шнајдер ми мого пасен шашил панталоне, па ме сапинају док одим.

пастир м фиг. *онај који пази децу*. – На децу увек требе пастир.

пастрмица ж *дем. и хип. од пастрма*. – Не би било лоше да наделаш малко од онуј твоју пастрмицу, мого е добра.

патан, -тна, -тно *који је напаћен, изложен патњама.* – У овај горе сиротињска, планинска села, народ е мого патан.

патежник м *онај који се пати, који тешко живи.* – Сви смо ми сиротиња и патежници.

па̏точина ж *ауг. и пеј. од пашока*. – Да ма̏лко посрабо̏тимо по̏ље, па кљд добѝемо вре̏ме да препече̏мо ону̏ј па̏точину.

па̏травац м *онај који шешко хода, који је хром.* – Удари̏л га а̏уто у ле̏ву но̏гу и строши̏л му ју, па е по̏сле ста̏л па̏травац.

паће̏т м *пакеш*. – Прати̏ли смо му не̏колко паће̏та док е би̏л у ро̏пство, у Не̏мачку.

паћети̏ра несвр. *прави пакеше*. – На по̏шту не̏че да паћети̏рају него те пра̏чају не̏где у ва̏рош да ти то̏ј не̏ћи урабо̏ти.

паће̏тче с *дем. и хип од паћеш*. – За сво̏ вре̏ме доби̏л сам са̏мо едно̏ паће̏тче,

пашњаче̏ње с *гл. им. од пашњачи*.

пашња̏чи несвр. *пара шрбух и вади ушробу заклане животиње*. – Сла̏вко ко̏ље ја̏ганци, Ву̏ле и де̏ре, а Ти̏ка пашња̏чи и пе̏ре цре̏ва.

пашња̏чина ж *ауг. и пеј. од пашњак, велики стомак*. – Толе̏ не мо̏ж да о̏ди колка̏ му е голема̏ пашња̏чина.

пева̏љ̏ћа ж *кафанска певачица, певаљка*; уп. *певуљ̏ћа*. – Љу̏ђе при̏чају да ти̏ е пева̏љ̏ћа седе̏ла на коле̏но.

пе̏вуљ̏ћа ж пеј. *кафанска певачица, певаљка.* – Сва̏ку ве̏чер и̏деш у коте̏л да слу̏шаш пе̏вуљ̏ће.

пезуљаве̏ње с *гл. им. од пезуљави*.

пекља̏нац м *гужва, мешеж, крупне речи и шуча*. – Одеданпу̏т на̏ста не̏ћи пекља̏нац, ја̏ сави̏ ши̏пће и отидо̏ си до̏м, не̏чу да сам при̏сутан.

пекмеза̏ра ж **1.** *земљана шегла у којој се чува пекмез.* – Пекмеза̏ре смо купува̏ли код грнча̏ри Пироћа̏нци. **2.** *пекарско пециво са пекмезом*. – Ју̏трном смо за вру̏штук купува̏ли ел пекмеза̏ру ел сириња̏вку.

пекме̏зи се несвр. *измошава се, приказује се као болесно (деше)*. – Немо̏ј да ми се ту̏ј пекме̏зиш, него ва̏чај торбу̏ па пра̏во у шко̏лу.

пелеве̏шчине ж *ауг. и пеј. од пелевези*. – Ле̏ти му се оте̏гну пелеве̏шчине до коле̏на.

пе̏ленчица ж *дем. хип. од пелена*.

пенсиуниса̏ње с *гл. им. од пенсиунише (се)*.

пенсионису̏е несвр. *шаље у пензију*. – Држа̏ва пенсионису̏е сви̏ куи̏ су зашли̏ у го̏динће.

пенсиуни̏ше (се) свр. *одлази у пенсију*, в. *пенсонисуе*. – У предузе̏ће пенсиуни̏шу они̏ја куи̏ и̏мају не̏ко има̏ње. – Ви̏лип реши̏л да се пенсиуни̏ше, дако би могъ̏л јо̏ш да порабо̏ти.

пе̏ни несвр. *виче, сваћа се, бесни*. – Немо̏ј да пе̏ниш, не мо̏ж ти̏ с то̏ј ме̏н да упла̏шиш, мо̏ш си са̏мо навлче̏ш не̏ћи бела̏ј.

пенушља̏в, -а, -о *који је са пеном, пенушав*. – У ти̏ја бо̏бук вода̏ па̏да пре̏ко едь̏н висо̏к ка̏мен, зато̏ј вода̏та до̏јде пенушља̏ва.

пенцерли̏ја ж *хартија која је раније место стакла стављана на прозоре, пенцерли хартија.*

пења̏ви несвр. **1.** *хвата му се пена на уснама док говори.* – Не мо̏г га гле̏дам кљд по̏чне да вре̏ви, па ста̏не да пења̏ви. **2.** фиг. *прича дуго и заморно, околишући око главне ствари.* – Була̏зере, немо̏ј, бра̏те, ви̏ше да пења̏виш, пу̏шти и дру̏ђи да не̏што ре̏кну. **3.** фиг. *узбуђује се, хвата га бес, прети*. – Што пења̏виш за бађа̏в?

пепели̏штенце с *дем. од пепелиште*.

пепи́то прид. непром. *шаран ситним квадратима у две разне боје* (о тканини). – Шаши́л панталóне у пепи́то, па му стои́ грóзно.

перáшчетина ж *ауг. и пеј. од перашка*. – Дóне на Ђóру Говњарá имáл нéку перашчéтину, да л од гу́ску, да л од пу́јку и свé ни перáшће потроши́л и наузимáл.

первáшче с *дем. од перваз*.

пердáшчица ж *дем. од пердашка*.

песьк м *песак*. – За малтерисувáње трéбе си́тан и чи́с песьк.

пескáра ж *место одакле се вади песак за грађевинске потребе*. – Прé три́есчетéрс гóдин по Тимóк е имáло млóго пескáре, ел се млóго и сидáло и праи́ли се нóви пу́тови.

пети́чка ж *дем. и хип. од петица* (оцена успеха у школи). – Стéва нареди́л пети́чће, а што ли се ти́, бóже, мáеш по шкóлуту?

петлети́на ж *ауг. и пеј. од петељ, стар петао, петао који напада чељад*. – Ону́ј петлети́ну мóра да закóљеш, дьньс кљу́цнула Слави́нку за прс.

пéтли м *кукурикање петлова у току ноћи*. – Дојдóше у пр̀ви пéтли.

пéчен, -а, -о фиг. *који је награбусио због онога што је учинио, готов*. – Сьг си пéчен, не ђи́не ти áпса.

печењáк м *млад клип кукуруза који је стигао за печење*.

пешести́на бр. *петорица-шесторица*. – Збрáмо се нáс пешести́на и зачáс натовари́мо тру́повити.

пешестóтин бр. *петстотина до шестстотина*. – Мóже да кóшта и до пешестóтин и́љади.

пиздóљ м **1.** *пеј. од пизда*. – Не мóра тóлко да сти́скаш ти́ја пиздóљ, це нáјде мáјстор и за њéг. **2.** фиг. *згодна и лепа женска особа*. – Пиздóљ, па се расцепи́ло. **3.** *зб. од. пизда*, – Збрáл се пиздóљ. **4.** фиг. *онај који је кукавица и некарактеран*. – Ти́ја пиздóљ ти мóж напрáи нéћи белáј, лéцај се од њéга.

пилá ж *турпија*. – Че ми ли зáјмиш твójуну пилу́, да си наóстрим бичћи́ју?

пилéћина ж **1.** *пилеће месо, пилетина*. – А се бьђи наедéш пилéћину, пóсле мáлко пá си си глáдан. – Пилéћина е лáка рáна. **2.** фиг. *онај који је слабачак, нејак*. – Кво и́ма да би́ем од тéб, ти си пилéћина. **3.** фиг. *млада, лепа девојка*. – Немój да кáжеш, и чи́ча воли пилéћину.

пи́сан, **-а, -о** *одређено судбином*. – Такój ти е, булáзере, пи́сано, не мóже ти ни́кој ни́шта помóгне.

пи́сарче с *ђак*. – Áјде, дéдино пи́сарче, да напи́шемо пи́смо на башту́.

пи́смен по грби́ну изр. *неписмен*. – Ти́ја Мóша е пи́смен по грби́ну.

писмéнце с *дем. и хип. од писмо, писамце*. – Ви́шња пóштаџија казу́е да е дошлó нéко писмéнце за нáс.

пи́сне`[1] свр. **1.** *испусти пискав глас, јави се пискавим гласом*. – Пи́ле пи́сну, Ми́лош ду́пе сти́сну. **2.** *прговори, каже нешто у својој одбраану*. – Тóлко га е женáта наплаши́ла ел је миражџи́ка, да јáдник не смé да пи́сне.

пи́сне[2] свр. *напише мало*. – Де си пи́сни на башту́ еднó писмéнце, егá се сéти да ни прáти нéћи динáр.

пити́јће ж *дем. и хип. од питије*. – Вóлим пити́јће од су́шени свињећи́ чáпоњци и у́ши.

пиуни́р м *члан пионирске оранизације од 7 до 14 година*.

пиуни́рче с *дем. и хип. од пиунир*.

пица́јзла ж **1.** *сшидна ваш*. – Ми́ка Мандр̏да запати́л пица́јзле од не́ку же́нску. **2**. фиг. *сишничар, цицција, йокваренљак, нейоуздана особа, йреваранш*. – И о́н је голема́ пица́јзла.

пи́цика ж *девојчица, девојка*. – У̏бава пи́цика, не́ма шта.

пицика́н м *човек сишног расша који се йицани.*

пицогње́цало с *онај који се хвали својим еросшским усйехом код жена, а у сшаври је йолно једва сйособан*.

пицопе́вац м *сишан човек који се кочойери*. – Шта, бре́, о́че ти́ја пицопе́вац, књд га ду́нем, че да се́дне у праши́ну.

пишма́н м *одусшајање од договореног, од йогодбе*.

пишма́ни се несвр. **1.** *одусшаје од уговора, од йогодбе*. **2.** *дрско одговара сшаријима и не извршава обавезе, расйрављa се, инашши се (о дешешу)*. – Слу́шај ти́, де́чко, немо́ј се пишма́ниш с ме́н, ел ч ло́ше да се проведе́ш.

пи́штало с *оно које йишши, које вришши кад йлаче (о дешешу)*. – Ћу́ти сѣг, умири́ло се оно́ј на́ше пи́штало.

пла́стика ж *вешшачка машерија йроизведена од синшешичких и йолусиншешичких смола*. – Дњѝс се све́ већи́ном пра́и од пла́стику.

пла́стичан, -чна, -чно *који је од йласшике.* – Пла́стичне ће́се се разлете́ле на све́ стра́не.

платне́нце с *дем. и хиш. од йлашно.* – Колко́ сам има́ла платанце́ за кошу́ље, неђи́ уле́зал у по́друм, па ми га укра́л.

плати́не ж *неки елекшрични уређај у мошору аушомобила*. – Зами́сли, зашме́рцувале ми плати́не.

плати́нско ду́гме с в. *йлашине.*

пла́тичка ж *дем. и хиш. од йлаша*. – Од пр̏вњу пла́тичку си купи́л ци́пиле.

плача́ње с *гл. им. од йлача*.

пличинка́ ж *дем. и хиш. од йличина, мала йличина.* – Да на́јдемо не́ку пличинку́, па да преко́рамо о́вце на ону́ј стра́н, та́м и́ма по́убава трава́.

плодѝк м *дем. и хиш. од йлод*. – Плодѝкът му си́тан, да по́ситан не мо́ж да бу́де.

пло́шчица ж *дем. и хиш. од йлоска*. – Де́да не поо́ди на ра́боту без пло́шчицу.

плуе́ несвр. *шрули, расйада се и одаје нейријашан мирис.* – Плуу́ ти́кве на слану́.

пље́скавичка ж *дем. и хиш. од йљескавица.* – О́че ли дете́ да ру́чка пље́скавичку?

поа́ра свр. *уништи, уйройасши имовину*. – Живуи́на поара́ли не́ћи ајду́ци, све́ му изне́ли из коли́бу.

по́ара ж штета коју начини стока када уђе у тућу њиву. – Пред они́ја ра́т е има́ло пољак, куи́ е пази́л да се не деша́вају по́аре.

поблесаве́е свр. *йосшане блесав, неурачунљив.* – Дњѝс о́пште не́ те́шко да чове́к поблесаве́е.

побр̏зи свр. *йојури кога*. – Кра́дну ми дечи́ја цре́шње, ал ја́ књд и побр̏зим бежу́ у́свет.

пова́ли свр. *нагне, навали*. – Утерува́л камијо́н ћу́мур у авли́ју и повали́л ни дире́к.

поваљува́ње с. *гл. им. од йоваљуе*.

поваљу́е несвр. в. *йоваља*.

пови́ди свр. **1.** *обави йосао.* – Мо́ж то́ј да пови́димо и с по́малко па́ре. – И́дем та́м да пови́дим не́ку ра́боту и о́дма це вр̏нем. **2.** *намири сшоку.* – Не мо́г да до́јдем док

не пови́дим сто́ку. **3.** *има у виду полни однос.* – Ако и́ма не́што да ти пови́дим окол жену́, ту́ј са́м.

повињува́ње с *гл. им. од повињуе.*

повињу́е несвр. *угањује (ногу, руку).* – Момчи́л е ви́ше пу́т повињува́л ту́ј ру́ку.

поворче́тина ж *ауг. и пеј. од поворка.* – Ку́ј ли е, бре́, остаи́л овај поворче́тину овде́ покре пра́г, сапле́то се оди њу́, те́о си гла́ву стро́шим.

пово́рчица ж *дем. од поворка*. – Де́, најди́ не́ку пово́рчицу, да засте́љамо вре́чуву!

повреву́е несвр. *говори понекад, говори помало.* – Повреву́е, не́ да не повреву́е, али си већи́ном ћути́, такљ́в му на́рв.

поврзле́нце с *дем. од поврзло*. – Поврзле́нцето на трба́љћуту, са́мо што ти се не пређи́не.

погла́вито прил. *погото́во,*. – Че се пра́и пу́т, погла́вито ако пресе́дник пристању́е.

погра́бушка ж *пожуривање, појачавање темпа хода или рада*. – Сти́гомо у сало́то до́ тавнин, али све́ на погра́бушку, на погра́бушку.

погранича́рсћи, -ска, -ско *који се односи на пограничаре*. – Погранича́рсће у́ниворме су биле́ модре́, с црвени́ ши́рити и ла́нпази.

погу́зинка ж *дем. од погузина, тур на деч. панталонама*. – На погу́зинкуту ти прогледа́ли цви́ћери (поцепала се на два места).

подбада́ње с *гл. им. од подбада*.

подбљку́е се несвр. *дира се, чика се, изазива се.* – Че налети́ш на некуга́ кујѝ не́че да трпи́ да се ти́ с њег подбљку́еш, па че ло́ше да про́јдеш. – Подбљку́еш се с ово́га, с оно́га, па по́сле до́јдеш ту́ј да ми рове́ш.

подвезиземља́ ж в. *подвезотина*. – Па бежа́мо од Бу́гари, па ото́мо го́ре, па где́ чемо него у подвезиземљу́.

подивја́е свр. **1.** *подивља*. – Чу да подивја́ем у овај плани́нчину. **2.** *ухвати напад беса кога.* – Ри́ста кљ попи́је не́ку по́више, подивја́е и све́ по ку́ћу поби́је и потро́ши.

поди́мне свр. **1.** *лагано повуче, потегне*, уп. *поимне (1).* **2.** *махинално узме, подигне па остави.* – Ба́ба растури́ла не́кви дрешља́ци по о́дар, па поди́мне едну́ дре́ју, па ју пу́шти, па поди́мне друго не́што, па и њег испу́шти, и све́ тека́.

подимува́ње с *гл. им. од подимуе*.

подиму́е несвр. **1.** *од подимне*. **2.** *потпрада на ситно*. –Ети́штено се научи́ло па подиму́е ја́јца из гњездо́, па но́си на а́лваџију за а́лву.

подла́зи несвр. *подилази.*

поднишњува́ње с *гл. им. од подњишњуе (се)*.

поднишњу́е несвр. *лагано добацује неку ситвар коме.* – Ти́ би те́л да га́здата сва́ћи ча́с поднишњу́е шу́лето. Не́че то́ј да и́ма овде́.

поднишњу́е се несвр. *лагано се љуља на љуљашци с времена на време подгурујући се ногом о земљу*. – Е́ј, мори́ Љиља́но, немо́ј се са́ма подњишњу́еш, да до́јдем ја́ да те подни́шнем ма́лко.

подсисува́ње с *гл. им. од посисуе*.

подсису́е несвр. *поред тога што сиса код своје мајке иде те сиса и код друге овце одузимајући млеко њеном јадњету*.

по́дскок м зоол. *змија поскок* Vipera ammodites.

подскубу́е несвр. *чупа сено у приземном делу стога*. – Поскубу́ј га у́зокол, немо́ј са́мо од едну́ стра́н да се не изврне сто́гат.

поевтине́е свр. *појефтини*. – Ни́шта код на́с не мо́ж да поевтине́е.

пожљебен, -а, -о *који је размажен, неваспитан.* – Пожљебен си како Пуја на Димитрију, ако не и повише од њег.

позад прил. *позади, остраг.* – Немој д идеш позад мен, ко куче.

позајари свр. *мало, мало па јарац скочи на козу.* – Не толко ко напред, ал си и дњс позајари по неколко козе.

поило с в. *поиште.* – Ми терамо стоку на поило под Девојачћи камен.

пољивач м *онај који полева башту.* – Пољивачат дојде мокар ко додолка, вели прсло црево на пунпу, па га све уљило.

пољивачка ж *канта са лулом и решетком на врху, која служи за заливање.* – Узни пољивачку, па пољк пољ цвејће.

помаларка ж *жена која је чешће у посети комшилуку него што је код своје куће.*

помада ж *мирисљава крема за негу коже.* – Мој Језда воли кљд се пред спање трљнем малко с помаде.

помочуљћа ж *дем. од помочуља* (о девојчици). – Бабина помочуљћа.

поплексија ж бол. *кап, апоплексија.*

попурче с *дем. од попурка.*

пори несвр. *пара, расецањем трбуха вади утробу.* – Сњг му бњш пори мешину, на закланотога вепра.

посмиша се несвр. *осмехује се, подсмева се.* – Што се посмишаш, ел сам се негде укаљал, па сам ти чудан, ел е нешто друго у питање.

посмишање с *гл. им од посмиша се*

поспавување с *гл. им. од поспавуе.*

поспавуе несвр. *често и доста спава.* – Поспавуе си добре, по неколко пут га јутром будим да се дигне.

поставњк м *дем. и хип. од постав.* – Изаткала сам малко поставњк, колко да има за кошуље, за мужјеви.

постањување с *гл. им. од постањуе (се).*

постањуе се несвр. *постаје се.* – Не постањуе се мајстор за два месеца.

постризинка ж *дем. од постризина.* – Постризинку перем у поток, у меку воду.

поточара ж *воденица на потоку или речици.* – По Заглавак и по Буџак е имало млого поточаре.

потписување с *гл. им. од потписуе (се).*

потписуе се невр. *потписује се.* – Потписуе се по пола сат.

почепотина ж **1.** в. *почепољ.* **2.** *онај којега је болест искривила***.**

почесто прил. комп. *чешће.* – Почесто га виџевају пијанога.

почитување с *гл. им. од почитуе.*

правдиња ж *правда.* – Пошњл си да тражиш правдињу? Нема тој да најдеш.

празничкав, -а, -о, *који се односи на празник, који је у вези са празником.* – Навлкал си празничакву кошуљу на тежатник, па тој не иде така.

прасенце с **1**. зоол. *дем. од прасе.* – На Свети Лазар че да купимо едно прасенце, па че га чувамо да порасте голема свиња, до есен. **2**. анат. *лист на људској нози* sura. – Заболе ме нога у прасенце.

прашинчетина ж *ауг. и пеј. од прашина.* – Кљд пројде ауто по друм, дигне се толка прашинчетина да се ништа не види, ал како су турили асвал, оно нема више.

прдавац м зоол. зоол. *птица селица из пор. барских кока* Crex crex.

прдало с *дупе, чмар.* – Ма, ебеш га у прдало.

прде̏ж м *јак звук који настаје приликом испуштања гаса из црева*. – Од њиго̏в прде̏ж мо̏ж да оглуве̏еш.

пр̏дне свр. *гласно испусти гас из црева.* – Не̏ћи пу̏т кьд чове̏к о̏че да пр̏дне, о̏н се и усе̏ре.

преде̏ли свр. *подели (на двоје)*. – Све̏ кво е има̏ло пределѝл сам на си̏на и на ће̏рку.

преде̏ли се свр. *одели се, одвоји се из заједнице.* – Пределѝли се, па ене̏ како̏ сьг напре̏цују, не̏ма ку̏че за кво да и ува̏ти.

прежва̏кне свр. фиг. *проговори, преговори, оговори, зуцне*. – Прежва̏кнеш ли не̏ком не̏ку ре̏ч од то̏ј, гла̏ву ти сћѝдам.

прежењу̏е несвр. *жени се преко реда, пре старијег брата или старије сестре*. – Дьньс нѝкуј то̏ј не гле̏да, же̏не се, прежењу̏ју се, како̏ коме̏ па̏дне на̏помет.

презимува̏ње с *гл. им. од презимуе (се)*. – Не̏згодно е за презимува̏ње кьд оста̏неш са̏м у це̏ло сало̏, ко ја̏ у Рапу̏шницу.

презиму̏е се несвр. *проводи се зима*. – У̏ планин се те̏шко презиму̏е.

презира̏ње с *гл. им. од презира*.

преср̏не свр. *наиђе понекад да обиђе*. – Преср̏не и си̏нат не̏ћи пу̏т, али си већѝном ће̏рката.

прелита̏ње с *гл. им. од прелита*.

премѝта несвр. **1.** *лагано мете метлом по површини и сакупља на гомилу.* – Кьд врше̏мо с ко̏њи, оно̏ жито̏то бу̏де сламоња̏во и ѝма пле̏ва у ње̏га, тьг ба̏ба у̏зне да премѝта ону̏ј пле̏ву. **2.** *лагано превлачи перницом и чисти сто после обеда.* – Премѝта оста̏л. **3.** *пролази кроз мисли.* – Премѝта ми преко па̏мет, ал се не мо̏г се̏тим ко се зва̏ше. **4.** *препличе језиком*. – Пѝнул си е, же̏на, добре̏, и ене̏ га сьг преплѝта кьд о̏че не̏што да проврѐви.

препѝна несвр. *сапиње, затеже, спутава, притеже.*

преплѝта се несвр. *искаче из реда и мрси се са осталим нитима* (о пређи). – Една̏ жѝца ми се у снова̏њево ста̏лно преплѝта, мо̏ра да во̏дим рачу̏н да ми не умр̏си осно̏вуту.

преру̏си свр. *све поруси, поирска, светом водицом.* – За Тро̏јцу до̏јду калу̏ђери из манастѝр и преру̏се це̏ло сало̏.

претр̏кано с в. *претрно*.

прецр̏ца несвр. *узбуђује се, доживљава нервне сломове*. – Прецр̏ца од стра̏, од жа̏лос.

прика̏ди свр. *загори што на ватри и стане одавати мирис загорелости.* – Не кладѝ ја̏к о̏гањ, да не прика̏диш васу̏љат. – Прѝће, прикадѝл си си ређѝјуву, треба̏ло е у комѝнуту да сѝпнеш ма̏лко во̏ду да се гу̏стото не ле̏пи за дно̏ и да не загорѝ.

притро̏ска свр. *почне да лупа, прилупа, залупа*. – Не̏где пре̏д зору не̏ћи прѝтроска на вра̏та.

прѝтруса ж **1**. *пометња, метеж, паника*. – Ку̏ј ти е у ону̏ј прѝтрусу зна̏л кво̏ чове̏к тре̏бе да понесе̏, а кво̏ да ску̏та, него – бе̏ж. **2**. *нервоза, психичко оптерећење, нестабилно психичко стање*. – Не дѝрајте ме нѝшта, вѝдите ли да сам пре̏цве у не̏ку прѝтрусу.

притру̏са свр. *затресе*. – Уватѝ се за шептелѝјуну и притру̏сај ју,ега̏ би попа̏дале шептелѝјћете.

притру̏са се свр. *почне да се тресе.* – Од едьнпу̏т се прѝтруса и па̏де на̏зам.

причѐпи (се) свр. *притисне, налегне уз што, залепи се уз некога*. – Љу̏ба бѐше причепи̏л Седѐвку уз едну̏ бандѐру. – Га̏па се причепи̏ла уз Мо̏мира, па му не да̏ва да мр̏дне.

причмо̏ше свр. *задрема, приспава му се*. – Причмо̏ше јо̏ш пред вечѐру.

причу̏кан, -а, -о *који је закуцан, овлаш закуцан*. – Причу̏кан ко̏лко да се не распа̏дне.

причуку̏е несвр. *закуцава*. – Причуку̏е та̏рабе, нѐће се отковȁле.

пришља̏мчи (се) свр. *придода, прилепи*. – Ма̏ти ми пришља̏мчи млађѐег бра̏та, да не смѐм с мо̏мци да проврѐвим. – Заштѐ си се, брѐ, пришљамчи̏л уз мѐн, кљ зна̏еш да од ту̏ј ра̏боту ни̏шта не мо̏ж да бу̏де.

просу̏кне свр. **1.** *биљка избаци попље са семеном*. – Сала̏та вѐч просу̏кла, нѐ за едѐње. **2.** *проникне (о старом црном луку и сл. биљкама које се у пролеће подбуде и почну наново да клијају и нису више за људску употребу)*. – Просу̏кал ни лу̏кат. **3.** *просуши се (земља, сено и др.)* – Нѐк земља̏ ма̏лко просу̏кне, па че тьг да ко̏памо мому̏рузуту. **4.** *почне да говори храпаво због прехладе или других разлога*. – Штѐ ли ти е просу̏кла врѐвата? **5.** *ослаби, пропадне, смрша, онемоћа*. – И га̏зда Го̏ца нѐшто просу̏кал.

про̏лазнос ж *пролазност*. – На ови̏ја свѐт свѐ и̏ма своју̏ про̏лазнос.

пролѐма свр. *изудара, избије*. – То̏ј неваља̏шно дети̏ште башта̏ трѐбе до̏бро да пролѐма, да се доведѐ у рѐд.

промѐшка свр. у дем. значењу *промеша, лагано промеша*. – Бу̏гарин про̏мешка по они̏ја васу̏љ и најдѐ и гдѐ су билѐ ску̏тане.

промѝца се несвр. *провлачи се*. – Промѝца се проз шко̏лу, не нѐћи бо̏гзна какьв ђа̏к.

пропу̏ши свр. **1.** *почне да излази дим кроз димњак*. – Пропуши̏л им о̏цак, зна̏чи жи̏ви су. **2.** *почне да пуши цигарете и сл.* – Бо̏ра Салу̏нћин е пропуши̏л јо̏ш у осно̏вну шко̏лу.

прори̏ца несвр. *прориче, предсказује судбину*. – Са̏нда Ци̏ганка је ишла̏ по сало̏ и прорица̏ла на жене̏ кво и чѐка проз живо̏т.

про̏соће ж мн. *пролуке, уски пролази, теснаци*.

профу̏ћка свр. *потроши, прођерда*. – Има̏ње прода̏л, па̏ре с ку̏рве профућка̏л и сьг нѐма ни̏шта.

прти̏на ж *стаза кроз снег*. – Прои̏ли смо у̏ планин прти̏ну проз снѐг до гу̏шу.

псето̏ше се свр. *начини се као псето, почне да скита и да се зли, а обавезе занемарује*.

пу̏завац м зоол. *птица из реда врапчарки, сиве боје, црвених крила, која су нарочито импозантна при лету*.

пу̏ћ-пуру̏ћ узв. **1.** *којим се подражава ћурликање накострешеног ћурана*. **2.** *којим се изражава омаловажавање онога што је неко рекао или урадио*. – На ту̏ј његѐову врѐву мо̏ж да рѐкнеш са̏мо пу̏ћ-пуру̏ћ.

пућпури̏че несвр. *ћурличе, оглашава се ћуран или нека друга птица*. – Пујьк се напѐл, пућпури̏че, гребѐ с кри̏ла по̏зам и обика̏ља окол пу̏јку.

пуцали̏на ж бот. *мали зимзелени грм зелених цветића, који се јављају у пролеће. Настањује шуме, али се гаји и у баштама* Ruscus aculeatus L.

пу̏цкавац м бот. в. *љускавичје* Physalis alkekengi L.

пу́ши несвр. **1.** *дими*. – Мло́го пу́ши ови́ја шпо́рет, мо́ра да е не́где проце́пен. **2.** *запушује, затвара*. – Ма́јстор пу́ши ру́пе.

пу́шта пе́не изр. *виче, галами, нервира се, прети.* – Не́ка о́н пу́шта пе́не колко́ о́че, збо́г то́ј се ни ма́лко не сећира́м.

пу́шта во́ду изр. *мокри, уринира*. – Ста́нете, мо́ра д и́м да пу́штим во́ду, ел це умо́чам.

Р

ра́батан, -тна, -тно *који је трошан, стар*. – Седу́ у едну́ ра́батну ку́ћу, са́мо што им не па́дне на́ главу.

рабаци́ин, -а, -о *који пришада рабацији.*

рабаци́сћи, -ска, -ско *који се односи на рабацију.*

работе́ње с *гл. им. од работи (се).*

рабо́ти (се) несвр. *ради (се)*. – Дњѣс се рабо́ти, не́ пра́зник. – На пра́зник, куи́ е по́мал, жене́ си рабо́те у́ руће.

рабо́ти у́несвес изр. *ради не размишљајући шта и како ради, ради неплански*. – Кьд не́што рабо́тиш, немо́ј да рабо́тиш у́несвес него размисли́ ма́лко.

равнина́ ж *равно земљиште, равница.* – Равнина́ е има́ло го́ре на Дру́м, где́ смо па́сли о́вце.

равња́ча с *летва којом се равна бетон при бетонирању ширих површина и сл.*

ра́вче с *дем. од рав*. – На ра́вче стои́ де́дино шу́ле с реће́ју да пи́не кьд се вр́не од ра́боту.

ра́да *ж бот. врста цвећа (има их више врста).*

радијо́н м *радио апарат*. – Кра́ље Пе́тре, зла́то на́ше, дале́ко те јотера́ше. Јотера́ше авијо́ном, ти́ се ја́вљаш радијо́ном.

радика́л м пеј. фиг. *онај који је без гаћа и панталона.*

ра́дица ж бот. *врста цвећа*.

ра́дњичка ж *дем. од радња, дућанчић*. – Ра́дњичката му то́лка да не мо́ж да уле́зну две́ мутери́је одедњѣг.

ра́домће прил. *врло радо*. – Ра́домће би дошѣл да ти помо́гнем, ал ми се те́ли кра́ва.

ра́дуе се несвр. *радује се*. – Ра́дуе се ко дете́ за ца́царку.

ража́би (се) свр. *рашири, раскречи и откине (претња)*. – Чу ти ража́бим но́ђе.

ража́би се свр. *умори се од ходања по расквашеном и блатњавом земљишту*. – Док сти́го из Сокола́ш до до́м ја́ се ражаби́ преко оно́ј блати́ште.

ражва́ка се свр. *стане све јаче жвакати, добије апетит.* – Дако несе́ гла́дан, ти́ па́к е́ц, пу́ста у́ста ражва́кају се.

раз предл. *због*. – Раз ње́га е теја́ла да ту́ри сиџи́мку на гу́шу.

раза́лен, -а, -о *који је размажен*. – Раза́лено дете́, зато́ј ста́лно кле́њћа.

раза́ли се свр. *превише се размази*. – Раза́ли се, па ти се ука́чи на гла́ву.

разасјаи́ се свр. *расија се, усија се*. – Кьд га чвр́сто накладе́м, кубе́ се разасјаи́.

раза́чи се свр. в. *разали се*.

разблажу́е несвр. *сипа воду у неку течност да ослаби њен квалитет, а увећа количину*. – Мила́н понесе́ у ва́рош чи́сто млеко́, али га на пр́вњу чешму́ разблажу́е.

ра́зборит, -а, -о *који је разуман*. – Мо́ж ли ти́, бре́ си́нко, да ста́неш не́кад ра́зборит, ел ци оста́неш млати́шума до́ века?

разбу́ди (се) свр. *пробуди (се)*. – Ти́јо вре́вте да ми не разбу́дите дете́, едва́ сам га успа́ла. – Пљи́сни га с едну́ ко́ву во́ду,ега се разбу́ди.

разбудо́ше се свр. *пеј. од разбуди се, пробуди се*. – Не мо́г се по не́ћи дѣ́н разбудо́шем до пла́дне.

разбу́та се свр. *почне да се гура; махнито се гура.* – Кьд наи́де во́з, они́ја на́род се разбу́та и ју́рне да ула́зи едѣ́н преко дру́гуга.

разва́лица ж *неодлучност, дилема*. – Ѣо́ка Буџакли́ја е сѣ́г у разва́лицу, не́ зна да л да се се́ли за За́јчар, ел за Кња́жовац.

разваловтина ж *оно што је развањено, развалина, руина.* – Не иди́ та́м по разваловтинете, та́м и́ма зми́је.

разва́ри (се) свр. *прекува (се), раскува (се)*. – Узни́ да сва́риш конпи́р да еде́мо лу́пен, ал ва́рди да га не разва́риш. – Ови́ја васу́љ не́че се ни сва́ри, а камоли да се разва́ри.

разведе́ свр. *након погрешно уведене основе у брдо и нити мора да изведе основу из брда и нити, и да је потом наново уведе*.

разве́јан, -а, -о **1.** *расејан, непажљив*. – Мо́ра му три́ пу́т казу́еш да би свати́л, ербо е о́н до́ста разве́јан. **2.** *растрзан пословима на разне стране.* – Разве́јан сам на све́ стра́не: сти́гла мому́рза за копа́ње, сти́гла трава́ за коше́ње, сти́гло ло́зје за прска́ње и ја́ не мо́гу све́ то́ј да пости́гнем.

разви́ди свр. *разгледа, извиди, осмотри*. – Де́да ошѣ́л да разви́ди да л е се́кнула вода́ и где́ мо́ж да пре́јдемо с ко́ла преко ре́ку.

разви́ди се свр. *развидели се, сасвим сване*. – Немо́ј да бл́таш по́тавнин, че́кни нек се разви́ди, па тѣ́г појди́.

разви́кур м *развигор*.

разврзо́тина ж в. *одврзотина*.

разврљу́е несвр. *разбацује*. – Ошѣ́л да разврљу́је тори́ну по њи́ву.

разврљу́е се несвр. фиг. *разбацује се*. – Разврљу́е се с па́ре.

разго́ли (се) свр. *открије (се), обнажи (се)*. – Ба́бу Кови́лку болу́ но́ђе, она́ тѣ́г се́дне на припе́чину па и разго́ли да и слнчосу́е.

разгр́ча несвр. *открива, разгрће*. – Разгр́ча ђи́же што и есенѣ́с би́л загрну́л оди мра́з.

разгрча́ње с *гл. им. од разгрча.*

разгу́жа несвр. *одуговлачи, отеже*. – Ју́тром кьд тре́бе да по́јдемо на ра́боту, о́н не́квo разгу́жа, освр́ча се, а не поо́ди.

разда́ва свр. *све раздаје*. – Што му оста́ле дрешо́љине, све́ и раздава́л на Ци́гање.

ра́здалек прил. в. *раздолек*.

ра́здалеко прил. в. *раздолеко*

раздрапсо́тина ж **1.** *рашчешано место на телу.* **2.** *старо подерано одело*. – Ста́лно о́ди у не́ће раздрапсо́тине, а ова́м, велу́, и́ма пли́ни сьндѣ́ци сьс но́ве дре́е.

раздрешо́ль м *скидање одеће, свлачење*. – Немо́ј да ти пра́им раздрешо́ль.

раздрндо́ль м *оно што је раздрндано*.

разsр́та се несвр. *гледа лево десно, осврће се, глувари.* – Немо́ј се, ма́јсторе, разsр́таш, него се ва́чај за мистри́ју.

разsрта́ње с *гл. им. од разsрта се.*

разѝда несвр. *разједа, проширује неки отвор*. – Немо̀ј да разѝдаш то̀лко ту̀ј главѝну, ту̀лацат ѝма по̀сле да се кла̀ти ону̀тра.

разлепо̀тина ж *стара, оронула, разлепљена кућа.* – Ра̀нко Ба̀бина Па̀тка мѐсто да е узѐл да олѐпи ону̀ј разлепо̀тину, да му не ду̀ва вѐтар проз њу̀, о̀н бѝ̏ѣи разно̀си по̀шту по сало̀.

размиѝ̏е се несвр. *мимоилази се, обилази се*. – Стамѐнко и Тодо̀сија не врѐве, и кљ трѐбе да се срѐтну онѝ се размиѝ̏ју, едѝн ѝде под пу̀т, едѝн над пу̀т.

размиѝ̏ава̀ѣе с *гл. им. од рамиѝ̏е се.*

размр̀да свр. фиг. *жестоко изубија кога да му кости поломи*. – Бѝ̏ш си решѝл да ти размр̀дам кочѝне.

разноса̀ч м *радник, обично дечак, који при изради цигала разноси калупе у којима су цигле још у фази блата, па их простире по гумну да се суше*.

разо̀каво прил. *разроко*. – Глѐда ме разо̀каво, па нѐ знам да л глѐда у мѐн, ел у̀ стран.

разрѐзана бо̀шча ж *уска сукња која је са задње стране, одоздо, мало разрезана да олакшава ход и да показује белину женских ногу са задње стране, више колена.*

разру̀нsа се свр. *почне гласно да плаче ридајући*. – Нѐѣи пу̀т се разру̀нsа бѝ̏ш забађа̀в, тека̀ е до̀јде у њо̀јну гла̀ву, ша̀шаву.

разу̀ди свр. *подели на делове*. – Заклалѝ смо свињу̀, па да у̀знем да разу̀дим месо̀то.

рама̀тичан, -чна, -чно *који је реуматичан, који има реуму*. – Рама̀тични се ку̀пу у Рого̀шку Ба̀ањицу, али им сла̀бо пома̀га.

рама̀тичар м *онај који болује од реуме, реуматичар*.

раматоло̀г м *лекар специјалиста за реуматологију, реуматолог*.

ра̀ншће прил. *раније, мало раније*. – Дојдѝ ма̀лко ра̀ншће, да мо̀ж да стѝгнемо у Лу̀кову за вѝдало.

расклобѝ̏цка (се) свр. *расклати (се), расклимата (се)*. – Да̀вам ти са̀не да се послу̀шаш, али немо̀ј да и претова̀риш и да и расклобѝ̏цкаш.– Оста̀лав се расклобѝ̏цка̀л, трѐбе му стѐзам но̀ђе.

расовачѐтина ж *ауг. и пеј. од расовача.*

ра̀совачица ж *дем. и хип. од расовача.*

ра̀совачка ж *дем. од расовача*.

распа̀ли свр. *жестоко удари*. – Распа̀лим га преко у̀ста и зача̀с га уђутѝм.

Ра̀спети пѐтак м *Велики петак пред Васкрс.*

распѝчњак м фиг. *згодна млада жена или девојка.*

распламтѐе (се) свр. *распламти (се), разгори се великим пламеном* . – Дѐда че њчѝс да распламтѐе о̀гањ, да не до̀јду ку̀рјаци на трља̀к. – Лозѝње се срчено распламтѐе, па кљ се згорѝ, тѝг припѝцамо ја̀ганци.

распо̀дине ж *увале, вододерине*, уп. *ровине*.

распљѐска свр. *пљескањем растањи*. – Ба̀ба кљ су̀че о̀бђе, она̀ пр̀во распљѐска тесто̀то, па тѝг узѝма раста̀каљ̏у.

распрѐза несвр. **1.** *испреже стоку*. **2.** *растеже*. – Распрѐза коно̀пац да су̀ши прањѐ.

ра̀спрезање / **распреза̀ње** с *гл. им. од распреза.*

ра̀спродава ж *распродаја*. – Овѐј сам панталѐне купѝл на ра̀спродаву.

распрода́ва (се) несвр. *распродаје (се)*. – Мо́мир распрода́ва сто́ку и има́ње. – У Це́рвин се све́ распрода́ва по́што-за́што, ликвиди́рају предузе́ћето.

распрода́ње с *гл. им. од распродава (се)*.

расте́ечи прил. сад. *растући*.

растр́за се несвр. *растрже се радећи више послова*. – Растр́зам се од едну́ до дру́гу ра́боту.

расту́пи свр. *кажњавајући кога растезањем, на справи за мучење, растегне му кости*. – Раступи́ли му кочи́не на оно́ј коло́.

растури́кућа ж в. *растуридом*.

расћи́шка свр. *размекша у некој течности*. – Расћишка́л опи́нци, па му се сѝг расшљанпави́ли.

расцепо́тина ж *расцепљено место*. – Каква́ ти е, мори, то́ј расцепо́тина меѓу кра́ци?

рашчепо́тина ж фиг. *жена лаког морала*. – Не мо́ж да на́јдеш не́ку добру́ дево́јћу, него нао́диш све́ не́ће рашчепо́тине.

раће́та ж *пројектил, ракета*. – Љуби́сов Гајда́р кад чу́е за раће́ту, о́дма бежи́ у по́друм.

рацо́па свр. *расцопа*. – Рацопа́ли му ти́кву, ене́ га сѝг личи́ на Ту́рчина сѝс ону́ј ча́лму.

ра́чка ж *рачва, рачвасто дрвце*. – Ра́чку забоде́м у́зам, па на њу́ ту́рим у́дило и че́кам кљ че ри́ба да тр́гне.

рго́шћи / **рого́шћи**, -шка, -шко *који припада Ргошту, који се односи на Ргоште*.

режимли́ја м *режимски човек*.

ре́з м 1. *оштрица сечива*. – На ста́ру бри́тву ре́з се напраи́л на зупци́. – Носи́ сећи́ру код Ци́ганина да е извлче́ ре́з. **2**. *разрезано место на телу приликом хируршке интервенције*.

реквези́ција ж *присилно одузимање имовине, реквизиција*.

ћи́ја́ш м *онај који пије доста ракије*.

реше́тиште с *ауг. и пеј. од решето*. – Најди́ старо́но реше́тиште, па с ње́г чини́ бо́б.

ри́га несвр. *повраћа, бљује*. – Ри́гај сѝг кљ не́ знаш колко́ ти е до́ста. – Ко́ле се држи́ за пло́т и ри́га ли ри́га.

ига́ње с *гл. им. од рига*.

ри́кверц м *кретање уназад*. – Е́но га Ра́де и́де из кава́ну, па час и́де напре́д, ча́с у ри́кверц.

ри́мћи, -ска, -ско *који се односи на Римљане*. – Ри́мћи во́довод у Ја́њу.

р́кља несвр. *пада у ропац, хропље, кркља*.

р́кман м *онај који гласно пљује, хракље*.

ркмачѐтине ж *ауг. и пеј. од ркмачи*. – То́ша не извла́чи ру́ђе из ркмачѐтине, чѐша се по ја́јца.

рнба́чи несвр. *ради тешке послове, грбачи*. – Вило́тија рнба́чи у ру́дник за ни́какву пла́тицу.

рнбачѐечи прил. сад. *од рнбачи*. –Рнбачѐечи, исћилави́л сам се.

рнба́чење с *гл. им. од рнбачи*.

ро́б м. фиг. *супруга, обесправљена жена*. – Ја́ ко да му несѣ́м жена́, ја́ сам му ро́б.

робува́ње с *гл. им. од робуе*.

робу́е несвр. *робује*. – Мању́ем мужа́тога, нѐчу да му ви́ше робу́ем.

роду́е несвр. *одржава родбинске односе*. – Ја́ко си роду́емо с Ми́ленку и Јелѐнка из Цр̀вење.

ро́ка невср. *бије, удара кога*. – Ро́ка га с песни́це у̀ главу, да га у̀бије.

рока́ње с *гл. им. од рока*.

ромо́нење с *гл. им. од ромони*.

ромо́ни несвр. *ромиња*. – Цѐлу но́ч је ромони́ла ћи́ша.

ро́ђа ж *згодна, крупна женска*.

ро́пћи, -ска, -ско *који се односи на робове*. – Ро́пћи се рабо́ти, а сла́бо се зараћу́е.

роса́ ж *кондензована водена пара која се у току ноћи нахвата по биљкама, непосредно изнад земље, роса*.

росуља́в, -а, -о в. *росан*.

ро́талија м *делија, снажан човек*. –Поста́л си голѐм ро́талија.

роћи́ра несвр. *рокира у игри шаха*. – Погле́ га, сѣг нѐма куде́, мо́ра да роћи́ра.

роћи́ра се несвр. *рокира се*. – Примора́ла га жѐна да се роћи́ра.

роћира́ње с *гл. им. од роћира (се)*.

р̀па ж *хрпа, гомила*.

р̀па несвр. *једе гласно неку чврсту храну*.

рпа́ње с *гл. им. од рпа*.

р̀птеница ж анат. *главни део човечјег костура и неких животиња, кичма, хрптењача*.

р̀скало с *онај који рска док једе*.

рти́на м и ж *ауг. од рт, од хрт*. – Рти́на ко телѐ голема́.

руда́рска чи́зма ж *гумена чизма дубоких сара, до колена*.

рукавчѣ́к м *дем. и хип. од рукав*. – У шко́лу му нѐка деца́ отћину́ла рукавчѣ́к.

руља́к м *зб. од руља*. – Збра́л се пред о́пштину нѐћи руља́к, па о́кају председѐника на одгово́рнос.

руменѐе (се) несвр. **1.** *црвени (се) у лицу* (од стида или убуђења). **2.** *зри, сазрева*. – Кру́шће почѐле да руменѐу, али несу̀ јо́ш зрѐле.

руменѝло с 1. в. *бабино руменило*. **2.** *козметичко средство којом жене румене образе*.

руменѝлце с *дем. и хип. од руменило(2)*. – Ру́жо, о́ч ли ми дадѐш да се с тво́ето руменѝлце ма́знем ма́лко по образѝ?

руменчѣ́к, -шка́, -шко́ *који је прилично румен*. – У̀бава па руменшка́ у лицѐ.

рупељиса́ње с *гл. им. од рупељише*.

рупѝчи несвр. *буши, прави рупе на тканини*.

ру́са среда́ ж *четврта среда по Васкрсу*.

С

сьвну́ло р. пр. *свануло*. – Сьвну́ло јо́ш оцу́тра.

сьвњува́ње с *гл. им. од сьвњуе*. – Пошли́ смо на пу́т у сьвњува́ње.

сада́чка ж *алатка за сађење расада,* в. *садиљ̑ча.*

са́дничка ж *дем. и хип од садница, млада однегована биљчица коју треба пресадити*. – Узе́ у ра́садник пе-ше́с са́дничће сли́ве стенле́јће, да поса́дим покре мецу́.

сажале́ње с *осећање жалости према некоме, према нечијој несрећи*. – Приме́те моє́ сажале́ње.

сажва́ка свр. *сажваће*. – Жи́лаво ово́ј ме́со, не мо́г га сажва́кам. – Ако не́маш зу́би да га сажва́каш, ти́ га да́ј на ку́че, оно́ и́ма зу́би.

са́ка ж *суд у којем се доноси вода или двоколице са буретом за доношење воде (на пример војсци).*

са́каџија м *водоноша*. – Док рабо́тимо овде́, и́ма да се зна́е куи́ е ма́јстор, а куи́ е са́каџија.

саку́та се свр. в. *скута се*.

сакутува́ње с *гл. им. од сакутуе се*.

сакуту́е (се) несвр. *сакрива (се), скрива (се)*.

салве́т м *салвета*. – Треба́ло е да поста́иш и салве́ти, кьд и́мамо го́сти.

салдиса́ње с *гл. им. од салдише*.

салдису́е несвр. в. *салдише*.

салења́ци м мн. в. *салчичи*. – Пред свето́ц ма́ти напра́еше салења́ци, па и ску́та под о́дар, а ја́ и прона́јдем, па си узи́мам и тека́ намањи́м за свето́ц.

салења́чичи м мн. *дем. и хип. од салењаци.* – Ме́не су се мло́го свидеа́ли салења́чичи, ел су били́ миришља́ви и посо́лени сьс си́тан шићер.

са́лт прил. *само, једино*. – Са́лт ње́га, ел ни́куга.

са́лчичи м мн. *колачи начињени од сала, брашна, шећера и др*. – Ба́ба Буди́нка е научи́ла мо́ју ма́тер како́ се пра́е са́лчичи.

сама́ри несвр. *окривљује кога, баца кривицу на кога*. – Узе́л да сама́ри Љу́бена, а сви́ зна́ју да то́ј што о́н при́ча не́ и́стин.

самоти́ја ж в. *самота*. – Самоти́ја е ја́ко стра́шна. Чове́к мо́ж да полуде́е од самоти́ју.

самти́м м **1.** *сантиметар, центиметар*. – За овде́ че ти тре́бе една́ даска́ од два́ес самти́ма у́ ширин. **2.** *кројачка трака за мерење, назначена сантиметрима*. – Шна́јдери у́век држу́ самти́м окол ши́ју.

саму́е несвр. *живи у самоћи, самује*. – Са́м саму́е.

самунчьк м *дем. и хип. од самун*. – Кьд ми де́да пр̀вњи пу́т купи́л самунчьк, ја́ сам мисле́л да се то́ј еде́ с ле́б.

самунче́ с в. *самунчьк*. – Кьд би се врну́л из ва́рош, башта́ е на сва́ко дете́ дава́л по едно́ самунче́.

самунче́нце с в. *самунчьк*. – Ако ми даду́ самунче́нце, ал то́ј ре́тко буџу́е, ја́ га ту́рим под ми́шку и пома́лко ћи́нем од ње́г.

санато́риица ж *дем. од санаторија, мали санаторијум*. – Санато́риицата била́ напра́ена у едьн бора́к на вр̀ Е́вик, али е по́сле напу́стена.

сьнпури́т, -а, -о *који се осећа на сумпор, који у себи има сумпора, сумпоровит*. – У Голе́ми кла́данац, под Дрту де́лницу е вода́ санпури́та, па ту́ј ле́ти ту́рамо но́ђе, леку́емо се од рамати́зу.

сьнчи́ца ж *дем. и хип. од сьн, санак*. – Умре́л сам за сьнчи́цу. – Колка́ е зи́мња но́ч, а сьнчи́ца на о́чи не доо́ди.

сапина́ње с *гл. им. од сапина*.

сапиња́ч м *оно унутрашње у човеку што га спутава да чини лоша дела*. – Мло́го че га́дно да про́јде они́ја који́ си истро́ви сапиња́ч.

саплету́ша ж фиг. *врло љута ракија*. – Ако дрмнеш три́, че́три саплету́ше, не́ма да се сапли́таш, и́ма да ла́зиш.

саплито́тина ж *онај који се саплиће или хода као да се саплиће*. – Па када́ че ти́ да сти́гнеш у сало́ ако и́деш сьс ону́ј саплито́тину?

сапунисува́ње с *гл. им. од сапунисуе (се)*.

сапунису́е (се) несвр. *сапуња (се)*.

сапуни́чка ж *дем. од сапуница*. – Уле́зла му ма́лко сапуни́чка у о́чи, па му љу́то, зато́ј рове́.

сапу́нсћи, -ска, -ско *који се односи на сапун*. – Сапу́нсћи пра́шак.

сапунчьк м *дем. и хип. од сапун*.

сапунче́ с в. *сапунчьк*.

сапунци́ја м *мајстор који прави сапуне*.

сапунци́јин, -а, -о *који припада сапунцији*.

сапунци́ка ж *жена сапунција*.

сапунци́че с *дете сапунције*.

сапуња́в, -а, -о *који има на себи сапуна*. – И́злете из шта́лу онакьв сапуња́в, вели́ попари́ла га ба́ба с ћипе́лу во́ду док га посипува́ла.

сара́в м *мењач новца, злаптар*.

са́рана ж *сахрана*. – На са́рану су били́ љу́ђе из це́лу малу́.

сара́ни свр. *сахрани*. – Жи́ви че ни сара́ни.

сарању́е несвр. *сахрањује*. – Сарању́ју му баштý.

са́рацa ж **1.** *шкрофуле*. **2.** *врста сакагије, коњска болест*.

састаре́е се свр. *застари се, остари пре времена*. – Састаре́л се од сећира́ције.

састару́е се несвр. *стари*. – Ку́ј дьн о́н се ви́ше састару́е.

сатали́т м *сателит*.

сата́рка ж *дем. од сатара*.

сата́рчица ж в. *сатарка*.

са́тре свр. *уништи*. – Бои́м се да ни не са́тре гра́д ко ла́ни.

са́цак м *гвоздени, троножни подметач за котлове на ватри*. – Кьд сту́раш са́цак од огњи́ште, па́зи се да те не попа́ри, узи́мај га сас остру́шку.

сацаче́тина ж *ауг. и пеј. од сацак, велики сацак*. – На сацаче́тинуну, за голе́ми котьл, се очепи́ла една́ нога́, па мо́ра да му подату́рам ци́глу на ту́ј стра́н.

са́цачич м *дем. и хип. од сацак*. – На са́цачич ту́римо котле́ да сва́римо млеко́.

свадбува́ње с *учествовање у прослављању свадбе*. – До́ста е било́ свадбува́ње два́ дена́.

свадбу́е невр. *учествује у прослављању свадбе*. – Ошьл у Жлне на сва́дбу у су́боту, а еве́ га сьг понеде́лник, о́н јо́ш свадбу́е.

сведе́ свр. *доведе кога или шта са вишег на ниже место*. – У̀ есен сведе́мо о̀вце од коли́бу до̀ле у сало̀, па и у̀ пролет па̀к изведе́мо го̀ре.

сведо̀ћиња ж *жена сведок*.

свекри́ва ж шаљ. *свекрва*.

свети́љћа ж *светиљка*.

све́тињица ж *дем. од светиња, обично рушевине неке сакралне грађевине*.

светлија́ње с *гл. им. од светлије (се)*.

светли́је се несвр. *сија се, светли*. – Светли́је се не̏што међу камењѐни.

светлоо̀кас, -та, -то *који има светле очи*.

све́тлос м *светлост*. – То̀лћи е та̀м све́тлос, да ти иска̀ра о̀чи.

свеча̀р м **2.** *онај који тога дана слави своју крсну славу*. **1.** *онај који прави и продаје свеће*.

све́чник м *свећњак*.

сви́је свр. *изненада спопадне бол*. – Сви́ла не̏што меши́на Са̀нду, па че да у̀мре од боле́ж.

сви́је се свр. *скраси се, привије се уз кога*. – Гледај да се уцѐниш, да се сви́јеш при не̏ћи га̀зде, да прези́миш зиму̀с.

свиња̀рија ж фиг. *свињско печење*. – Надокра̀јћу изне̏соше и свиња̀рију.

свињѐћина ж *свињско месо, свињетина*. – Књд се ва̀ри зѐље, добро̀ е да се ва̀ри сьс свињѐћину и о̀вчину.

сви́та несвр. *свиће*. – А̀јде, ди̏зај се, почѐло да сви́та.

свр̏дљк м *дем. од свр̏дал*. – Свр̏дљкут бѐо да̀л на Ми̏рка да се послу̀ша, али не па̀нтим да е га врну̀л.

себичљ̀к м *особина онога који је себичан*. – Од себичљ̀к че да ска̀пе, не̏ од дру̀го.

севтеису̀е несвр. *од севтеише*. – Сва̀ко ли ју̀тро севтеису̀еш ре̏ћи̏јуту, ел и̏ма не̏ко да преско̀чиш?

седѐв м *блиставa материја која служи за украшавање неких делова одеће, седеф*.

седѐван, -а, -о *који је од седефа*.

седѐвас, -та, -то *који као да је од седефа*. – Кра̀љушти му седѐвасти, па се љ̀скају.

седѐвасто прил. *као седеф, попут седефа*. – Изглѐдају седѐвасто, а несу̀ оди седѐв.

седѐе несвр. *постаје сед, седи*. – Почѐла е ра̀но да седѐе.

се̏длас, -та, -то *који је сличан седлу, улегнут*. – Брѐгат до̀јде ма̀лко се̏длас, зато̀ј га зову̀ Седалцѐ.

сезо̀нац м *радник који ради смо у току неке сезоне, онај који није стални радник*. – Дьнѝс не̏ма ви̏ше сезо̀нци да на̀јдеш да ти око̀пају мому̀рузу.

сезо̀нсћи м супстант. *сезонски радник*. – То̀ј су свѐ сезо̀нсћи, го̀ре из ова̀ј се̏ла.

сека̀ч м *алатка за сечење метала ударцем чекића по њему*. – Књд мо̀ј башта̀ учи̏л занаја̀т, то̀ј се зва̀ло сека̀ч, сьг се зовѐ ма̀јзли.

секунда̀ра ж *казаљка на часовнику која показује секунде*.

секунда̀рно прил. *у секунди, у тренутку*. – Ја̀ а̀уто тѐрам па̀жљиво, књд ви̏дим да неђи̏ и̏де на ме̏н да се суда̀римо, ја̀ реа̀гуем се̏кундарно и избѐгнемо су̀дар.

селѐње с *гл. им. од сели (се)*.

сели̏лба ж *селидба*. – У то̀ј врѐме су били̏ че̏сти прѐмештаји, па су ми сели̏лбе дошлѐ до̀ главу.

селѝлбина ж в. *селилба*.

селѝште с **1.** *ауг. и пеј. од село*; уп. *салиште*. – Ш чеш у селѝштето, се̏ди си до̀м у Пала̀нку. **2.** *место где је некада било село*. – У мло̀га се̏ла има по по̀више се̏лишта.

селиште̏нце с *дем. од селиште (2), место на коме се налазило неко мало село*.

се̏мчица ж *дем. од семка*. – Се̏мчица ти се затрла̀, да ти се за̀тре, да бо̀гдадемили.

сене̏т м *исправа, документ*.

сенѝште с *ауг. од сено*. – О̀че да ми продаде̏ не̏ко пле̏сњиво сенѝште, кое̏ не̏ ни за у кубе̏, камо ли сто̀ка да га еде̏.

се̏ња несвр. *гужвом сламе или сена трља ознојеног, тек испрегнутог коња*. – Ако о̀чеш да ѝмаш добро̀г коња̀, мо̀ра не са̀мо да га добро̀ ра̀ниш него и да га редо̀вно и до̀бро се̏њаш.

сења̀ње с *гл. им. од сења*.

сербе̏з прил. *слободно, неусиљено, натенане*. – Сербе̏з пѝју ка̀ву.

сервѝз м **1.** *комплет стоног посуђа*. – Сервѝз корѝстимо за сла̀ву, па̀ за сла̀ву. **2.** *радионица за оправку аутомобила и других уређаја*. – Нешто ми а̀уто кашљу̀ца, мо̀ра да га те̏рам у сервѝз.

сервизе̏р м *мајстор из сервиса*. – Че ни до̀јде сервизе̏р да ни попра̀ља телевѝзор.

сервизѝра несвр. *сервисира, поправља*. – Ма̀јстор Бо̀не ми сервизѝра гла̀ву на мо̀тор. – Не мо̀ш се овѝја тво̀ј а̀уто вѝше сервизѝра, ја̀ко пропа̀л.

сервизѝрање с *гл. им. од сервизира*.

сервѝрка ж *она која послужује у мензи*. – Кљд Ја̀на сервѝрка понесе̏ онѝја голе̏м, дрвени послужа̀вник, ѝде ко боћѝња.

се̏рмија ж *посед, капитал, имање*.

се̏рча м **1.** *онај који је добио пролив, серења*. – Се̏рча се̏рави, све̏ се усра̀л. **2.** *слаб радник, неспособњаковић*. – Ако пога̀ђаш ра̀дници да ти рабо̀те на ку̀ћу, гле̏дај да не у̀знеш не̏кога се̏рчу, којѝ не са̀мо што не̏че да рабо̀ти него и оно̀ј што урабо̀ти он усе̏ре.

сећира̀ње с *гл. им. од сећира*.

сећира̀ција ж *узнемирење, нерпијатност, секирање*. – О̀шуши се жена̀ од сећира̀цију. – Не мо̀г но̀чу да спѝм од сећира̀цију.

се̏цало с **1.** *алатка за сечење метала*, уп. *секач*. **2.** *огњило, кресиво*. – Ту̀ј ми тру̀д, ал га не̏ма се̏цалото.

синича̀р м *онај који лови синице*.

синѝчи, -чја, -чјо *који с односи на синицу, који припада синици*.

синџилѝја ж *потврда са печатом*. – А о̀н чѝта књѝђе синџилѝје.

синџѝр м *ланац*.

ситносе̏ри м шаљ. *ексери*.

сѝтос м *ситост*. – Онѝ, јадни, не̏ знају за сѝтос.

скаламе̏рија ж *нека компликоване, недовољно дефинисан направа*.

скарабу̀ци свр. *уради површно, уради којекако, уради на брзину*. – Ле̏по га напра̀ј, немо̀ј да га скарабу̀циш.

скарабуцо̀ше свр. *пеј. од скарабуци*. – Скарабуцо̀шем ја̀ то̀ј зача̀с.

скаћѝца гроба̀р ж зоол. Xya variegata.

скаћѝца крста̀ш ж зоол. Odealeus decorus.

скаћѝца кру̀пна ба̀рска ж зоол. Stetehophyma grossum

скаћѝца кру̀пна зла̀тна ж зоол. Chrysochraon dispar.

скаћи́ца ма́ла ж зоол. Dociostaurus brevicollis.
скаћи́ца носа́та ж зоол. Acrida ungarica.
скаћи́ца пу́тничка ж зоол. Locusta migratoria.
скаћи́ца тробо́јна ж зоол. Paracinema tricolor.
ске́ба свр. *зграби*.
скљу́ца свр. *узастопним ударцима оштром алатком сасече, исече*. – Скљу́цај ми сьс сећи́рчето ова́ј су́ва ре́бра на по́ситни за́лози да и ту́рим у васу́љ.
скованџисува́ње с *гл. им. од скованџисуе (се)*.
скованџису́е (се) несвр. *слепљује (се), стврдњава (се), замрзава (се)*. – Скованџису́е га за́зам камењѐто мра́зат.
скр̀ља свр. *скотрља (се), свуче (се) низ што.*. – Кр̀љај ле́суту ега би не́како скрља́ли тори́ну из њу́. – Скр̀љај се на ду́пе од сто́гат, ербо не́мам да ти даде́м да сле́знеш.
скрози́ра свр. *продре (видом,предметом) кроз што*. – слбу Скрозира́л га скро́з проз меши́ну. – Иди́ на ле́нгер да те до́ктур скрози́ра, да ви́ди кво те боли́.
скрози́ра се несвр. *провиди се кроз што.* – То́лко тьнку бо́шчу но́си, да е се скрози́ра ду́пе проз њу́.
сла́мица ж *дем. и хип. од слама*.
сла́мка ж **1.** *омлаћени струк жита*. – Пре́цве држи́ сла́мку у́ зуби. **2.** *свака сасушена стабљика која подсећа на омлаћени струк жита*. – Не́мамо сла́мку се́но.
сламо́љина ж в. *сламоњина*.
сланине́тина ж *ауг и пеј. од сланина*. – На во́јску ва́ре васу́љ с не́ку усмрде́лу сланине́тину.
слани́нка ж *дем. од сланина*. – Заши́љим прутьк, па на вр̀ ната́кнем ма́лко слани́нку, па ју ма́лко прожава́рим у кубе́ и у́баво поеде́м.
сла́тински, -ска, -ско *који се односи на Слатину, који припада Слатини*.
сли́ка несвр. *рашири ноге да јој види ону ствар онај који стоји према њој*. – Је́ка се ву́зну, па́де на гузи́цу, ра́шчепи но́ђе и слика́ Иси́дора. По́сле га питу́ју ел му у́бава сли́ка, испа́дла.
сли́нча м *онај коме стално цуре слине.*
сло́вја м мн. *слова*. – Јо́ш неси́ научи́л сва́ сло́вја, а ко́лко го́дин и́деш у пр̀ви ра́зред?
сма́лен, -а, -о *који је смањен*. – Казу́ју че да бу́де сма́лен по́рез на сељаци, али чи́сто су́мљам.
смете́ свр. **1.** *омете, збуни кога*. – Сме́те ме они́ја што те́ра то́чак, па шеве́ли та́мова́м, та те́о да зга́зим човѐка на пеша́чњи пре́лаз. **2.** *метлом прикупи ђубре на једно место*. – Смети́ пле́ву пред пле́вњу, да се не расту́ра по це́лу авли́ју.
смете́ се свр. *помете се, збуни се*. – Дошьл на́sорник, па бьш ме́не пита́ колко́ су три́ и два́ пе́т, ја́ се сме́то и нумеја́ да му одгово́рим.
смо́љав, -а, -о *који је млак, слаб, потуљен*. – Дако е смо́љав, и о́н се заглецу́е у же́нштине.
смрдља́к м *смрдљива атмосфера*. – Уле́зомо у ку́ћуту, оно́ не мо́ш се ди́ја од смрдља́к.
смрдо́врана ж зоол. *птица крештавица шареног перја* Coracias garrulla.
со́даџија м *онај који производи сода-воду*. – У Кња́жевац су били́ со́даџије: Ви́та Ца́р, Ви́ден Бе́рза, Мија́јло Пресе́дник и јо́ш не́ђи.

со̏даџика ж *жена содаџије*. – Д и̏деш код те̏тку Буди̏нку со̏даџику да ти даде̏ едну̏ вла̏шу со̏ду, па че башта̏ ју̏тре да е пла̏ти.

сој у̏зи (се) свр. *спојиш (се), саставиш (се), удружиш (се)*. – Не мо̏ш ти̏ да сој у̏зиш во̏ду и зајти̏н, ни̏како. – Сојузи̏л си се с не̏ћи мангупи, куи̏ че те на ло̏ше наведу̏.

со̏м м фиг. *глупан, глупа особа*. – Што си зи̏нул ко со̏м?

соми̏на м *ауг. и пеј. од сом (фиг.)*. – Не̏ да е со̏м него е соми̏на, то̏лко е без ве̏зе.

спа̏совдан м фиг. *дан када пензионери примају пензију*.

спеко̏сан, -а, -о *који је мршав, који се спекао, који је спечен*. – Спеко̏сан ко да је су̏шен у коми̏н.

спеко̏ше се свр. в. *спекољи се*.

сплѝне се свр. *иструли, здува се, спухне се*. – Ти̏кве уваги̏л мра̏з и са̏мо се сплину̏ле.

сри̏за несвр. **1.** *довршава резање, реже, сече*. – Сри̏за ша̏јак за панталȍне. – Узе̏ли та сри̏зају тру̏пови за дѣ̏ће. **2.** *смањује*. – Чу̏е се да че да сри̏зају по̏рез на на̏род, али су̏мљам.

сриза̏ње с *гл. им. од сриза*.

ставњу̏е (се) *несвр. пада мрак,* в. *ставина се*. – Ставњу̏е, ал не осавњу̏е. – Зи̏ми се ра̏но ставњу̏е.

ста̏денце с *дем.и хип. од стадо, мало стадо*. – Миле̏н и̏ма ста̏денце од пе-ше̏с овчи̏це.

стаклора̏к м *зб. од стакло, гомила разбијеног стакла*. – Сино̏ч Стоја̏н обори̏л кава̏нћи ћелера̏ј, да у една̏ коли̏ца несу̏ могли̏ да сабе̏ру они̏ја стаклора̏к.

стаклури̏ја ж *зб. од стакло*. – Кьд се изнапи̏вају па се поби̏ју, Сто̏ле се ува̏ти за ћелера̏ј, омѣ̏кне га и потро̏ши сву̏ стаклури̏ју. Ју̏тре му доо̏ди башта̏ да то̏ј пла̏ти.

сти̏пса ж **1**. хем. *двоструки алкални сулфат, са сулфатима алуминијума, хрома и гвожђа*. **2.** фиг. *онај који је тврица, цицција*. – Од ту̏ј сти̏псу не мо̏ж ни̏шта да доби̏јеш.

стипсо̏тина ж *ауг. и пеј. од стипса (2)*. – Цр̏кал, дабо̏гдаде, стипсо̏тино една̏, кьд ми не̏ч ни опѣ̏нци ку̏пиш.

сти̏скавац м **1.** *љубљвни зљгрљај*. – Било̏ са̏мо сти̏скавац, ни̏шта дру̏го. **2.** *игра плесних парова који се трљају и стискају док играју*. – Да оди̏грамо едѣ̏н сти̏скавац? **3.** фиг. *зорт, страх*. – Сти̏скавац, ба̏то! – Чеш да и̏граш сти̏скавац пред суди̏ју.

стлче̏ свр. **1.** *уситни, здроби, стуца*. – Ако ч од ја̏блће да пра̏иш рећи̏ју, мо̏ра и пр̏во стлче̏ш. – Тре̏бе чове̏к да ти стлче̏ гла̏ву, ко на змију̏. **2.** *град убије и уништи усеве*. – Гра̏д стлче сво̏ по̏ље. **3.** *чврсто изудара кога, пребије кога*. – Бо̏ље би ти било̏ да седи̏ш ми̏рно, да те не стлче̏м.

стлчо̏ше се свр. у пеј. значењу *стлче се*. – Ако се омѣ̏кнеш из дрво̏то, све̏ че се стлчо̏шеш.

стодина̏рка ж *новчаница од сто динара*.

стожи̏лце с *дем. и хип. од стожило*. – Де̏, да на̏јдемо добро̏ дрвце̏ да напра̏имо стожи̏лце, да зде̏немо пластѣ̏к уз ње̏га.

сто̏ка ж **1.** *домаћа животиња, марва*. – Од сто̏ку е и козе̏. **2.** фиг. *неваспитан, прост човек*. – Ти̏ја Ми̏јодраг, сто̏ка една̏, уле̏зе ми на но̏в те̏пик с блатњи̏ве но̏ђе. **3.** фиг. *руља, необуздана маса*. – Ди̏гла сто̏ка това̏ђе и мати̏ће да се сме̏ни кме̏т. **4.** *роба, еспап*.

столи́ца ж *део кровне конструкције преко којега иду мерпеци да се споје у слему.* – За столи́цу тре́бу пра́ве и јаће́ гре́де, ел од њу́ зави́си како́ че кро́в да испа́дне и колко́ че да опста́не.

сто́тка ж в. *стодинарка*.

стоћила́ш м *онај који је тежак око сто килограма.* – То́ле не би́л стоћила́ш, ње́га мо́ра да е има́ло преко 130 ћи́ла, ако не́ и ви́ше.

сто́чица ж *дем. и хип. од стока (1).* – Сто́чицу, колко́ ју и́мамо, чу́вамо код коли́бу. До́м чу́вамо са́мо свињу́ и коко́шће.

стража́рчи несвр. *врши стражарску службу, стражари*. – Ме́н на́редник реди́л да стража́рчим на гла́вну капи́ју у 14. пеша́дисћи пу́к.

страни́ца ж *канапа на запрежним колима.* – Кьд и́демо да во́зимо дрва, ми сту́римо страни́це од ко́ла, оста́имо са́мо застра́нци.

стра́ањћиња ж *жена странац, странкиња.* – Паву́нко узе́л не́ку стра́ањћињу, чи́ни ми се Не́мицу, не́ има́ло за ње́га жена́ овде́.

страо́тно прил. *страшно, ужасно*. – Ко́ја изле́зал из бо́лницу, бьђи га излечи́ли, али о́н изгле́да страо́тно. – Страо́тно е да гле́даш.

стр̏за (се) несвр. **1.** *трзајући скида што са вишег положаја на нижи*. – Стр̏зам ве́је од вр̏ ли́сник да ту́рим на о́вце, оно́ се заледи́ле па се едва́ одва́јају од ли́сникат. **2.** *скида (се), свлачи (се)*. – Стр̏зај ту́ј дре́шку од грби́ну да ти закр̏пим ла́ктови. – Стр̏зам се да ле́гнем да спи́м.

стрза́ње с *гл. им. од стрза (се)*.

стри́нћин, -а, -о *који се односи на страну, који припада стрини*. – Стри́нћина деца́ јо́ш не поо́де у шко́лу.

стри́ц м узв. *звук који се чује приликом једног реза маказама*. – Стри́ц одову́д, стри́ц одону́д и остри́гоше ме.

стро́па се свр. *сручи се што са вишег на ниже место.* – Стропа́ше се ћереми́де од кро́в, били́ иструлаве́ли мерте́цити на и́жуту.

стрпле́ње с *способност стрпљивог подношења нечег неугодног*. – Не́мам стрпле́ње да га че́кам, о́до ја́.

стру́гани опљнци м *опанци од нештављене свињске коже са које је стругањем скинута длака*.

сту́дија ж *време учења на универзитету, студије*. – Зо́рица заврши́ла ђимна́зију, па ошла́ у Ни́ш на сту́дију.

ћитачи́на ж *скитање, скитња, провод.* – Све́ то́ј удари́ло у ћитачи́ну, ни́кој не́че да рабо́ти.

сувоља́в, -а, -о *који је прилично сув, мршав, сувоњав.* – Они́, дако су сувоља́ви, они́ су јаћи́.

суде́ка прил. в. *судек*. – Суде́ка су ишли́ по ле́к, и по цр̏кве и по вра́ће.

суде́кам прил. в. *судек*. – Ако е то́ј суде́кам, че да сти́гне и код на́с.

су́кње несвр. *сукља, гори снажним пламеном*. – Су́кње пла́мен уз Ро́дину пле́вњу.

сургу́н па́сош изр. *прогонство, изгнанство, отказ.* – Живо́рад доби́л сургу́н па́сош из црепа́ну.

сцѐпља м *онај који иде у поцепаном оделу.*

сцр̏цори (се) *сасуши (се), свене, смањи (се)*.. – Мло́го си сцрцори́ла ове́ј чера́пе, не мо́г и обу́ем. – До́ста вре́ме не́ има́ло ћи́ша, па се мому́руза сцрцори́ла, а пита́ње е да л це повр̏не и да па́дне ћи́ша.

Т

табанџи́ја м **1.** *власник табане*. – Зо́ра табанџи́ја. **2.** *радник у табани*.

табанџи́ка ж *жена табанџије*. – Жи́вка табанџи́ка.

тавлаи́ше несвр. 1. *доводи у ред строгошћу и батинама*. – Бу́ди ми́ран да те ја́ не тавлаи́шем. **2.** *подноси, трпи кога*. – Не мо́гу те ви́ше тавлаи́шем, ле́цај се одо́вде!

тьвнесто прил. *у тамној боји*. – Мло́го ти тьвнеста била́ чини́лката, па си га учини́ла ја́ко тьвнесто.

тьвни несвр. *мрачи, смркава*. – Тьвни га одону́д од кьм Су́ви кла́данац, и́ма да па́дне ја́ка ћи́ша, а мо́ж да уда́ри и гра́д.

тавнинка́ ж *дем. од тавнина, мала тавнина, тавнина јача од полумрака*. – Не́ то́лко тьвно, ко што мо́ж да бу́де, ал си добре́ тавнинка́.

тавњаньк м *дем. од тавњан*, уп. *тавњанчьк*. – Тури́ ма́лко тавњаньк на оже́г да прека́димо за светьц.

таврогузи́ца ж *каћиперка*.

тага́шњи, -шња, -шње в. *тагашањ*. – Тага́шња деца́ несу́ ни чу́ла за па́тиће.

тага́шњица ж *тадашње доба, тадашње време*. – На те́бе изгле́да да е бо́ља била́ тага́шњица од сага́шњицу.

тазе́ прид. *свеж, само што је настао, само што је готов (о приремљеним намирницама)*. – Да́јте и ме́не од тазе́то ле́бац!

таи́н м *војнички хлеб*. – На сва́куга војни́ка сле́дуе по таи́н на́ дан, па си о́н са́м де́ли и за ручьк и за вече́ру.

таинџи́ја м *онај који дели таине војницима*.

таинчьк м *дем. од таин*.

таи́нченце с *дем. од таин, мали таин*. – Да́вају ни по едно́ таи́нченце, како сле́дување за три́ дена́.

така́рење с *гл. им. од такари (се)*.

така́ри (се) несв. *ставља једно преко другог, натиче једно изнад дугог, пење се*. – Што га така́риш то́лко високо́, не мо́ж га по́сле дова́немо? – Немо́ј се така́риш на пло́т, да се не ната́кариш на кольц.

тала́ш м *струготина настала приликом рендисања даске*. – Тала́ш збирамо, па с ње́г заклацу́емо о́гањ.

тала́шка ж *један увојак талаша*.

талисма́н м *амајлија која се носи уза се*.

та́лога ж *гушћи слој течне материје који се скупља на дну, талог*. – Кьд прето́чиш вино́, та́логу да иси́пеш у по́себан су́д, па тьг да опе́реш бу́ре.

та́лпа ж *дебела, грубо отесана даска*. – Та́лпе од ћупри́ју нестању́ју една́ по една́.

та́мошће прил. в. *тамшће*. – Та́мошће о́длута.

та́мће прил. в. *тамшће*. – Та́мће ли е, ел га не́ма?

та́мшће прил. в. *там*. – Та́мшће не́где свр̏че, ал га не ви́дим одо́вде.

тандр̏че несвр. фиг. *говори збркано, говори збрда-здола*.

тандр̏калце с *дем. од тандркало (1)*. – Ма не мо́г да зна́м где́ е то́ј тандр̏калце што пре́цве тандр̏че, да ли то́ј деца́ва те́рају ћо́рлук с на́с?

та́нте за кукури́гу изр. *мило за драго*.

тьнће чера́пе ж *чарапе плетене од памучног конца*.

тѣнчичка ж *дем. и хип. од тѣнчица*. – Што се А́нће, не преме́ниш у тѣнчичкуну, што да ти седи́ по сѣндѣ́к?

та́нцара ж *стара пушка*. – Куде́ си заметну́л ту́ј та́нцару?

тањи́рченце с *дем. од тањирче*. – И то́ј си тањи́рченце могла́ да стро́шиш, а́ло една́, недокле́пана.

та́раба ж *тања даска припремљена за ограду*. – Даньска се ре́тко пра́е о́граде од та́рабе, по́више су желе́зне, ел си́дане.

тараба́р м **1.** *онај који прави, који деље, тарабе*. – Фира́јло из При́човци е би́л по́знат тараба́р. **2.** *ексер за закивање тараба, обично 5 см дуг*. – Прати́л ме башта́ да ми даде́ш три́ ћи́ла тараба́ри.

тарабци́ја м в. *тарабар (1)*.

тарато́р м *врста салате*.

тарцума́н м *тумач*. – Не тре́бе ме́не тарцума́н, зна́м кво о́ч да ка́жеш.

та́с м *лимена посуда тањирастог облика на кантару*.

та́ћишка ж *дем. и хип. од тећиша (врста крушке)*. – Она́ј та́ћишка, штоно до кла́данац, и она́ проро́ди́ла.

та́цлија ж *тањирић, тацна*. – Та́цлије ни натр̀пане една на́ другу седу́ на ра́в, ел ми́ се еди́но слу́шамо с њи, са́мо ако до́јду не́ћи го́сти из ва́рош.

та́чћица ж *један квадратић на потрошачкој карти у доба рационалисаног снабдевања*. – Ле́б си могъ́л да ку́пиш са́мо на та́чћице, могъ́л си да и́маш па́ре ко́лко о́ч, ал ако неси́ има́л та́чћицу, не́ма ле́б.

тврди́ка ж бот. *биљка из породице трава* Sclerochioa dura.

те́втер м. *тефтер*.

тевтерисува́ње с *гл. им. од тевтерисуе.*

тевтерису́е несвр. *записује у тефтер*.

тевтери́ше несвр. *записује у тевтер*. – Ја́ чу те́бе да тевтери́шем, па чу те прија́вим где́ тре́бе.

те́втерче с *дем. од тевтер*. – Слу́ша кво при́чају, па све́ запису́е у едно́ те́втерче.

тегља́ч м *во који добро вуче*. – Бу́лча е тегља́ч, а Пла́вча до́јде по ме́к.

тегоби́ја ж *тегоба, тешкоћа, тежак живот.*

те́ђет прид. индекл. *затворено плав, тамноплав.*

те́ђетан, -тна, -тно *затворено плав, тамноплав.*

те́ђетно прид. непром. *тегеш*.

текме́нце с *дем. од текме*.

текми́ште с *ауг. и пеј. од текме*. – Та́то, текми́штево сце́пено, не мо́ш се пра́и ма́лтер у ње́г.

текне́ в. *текме*.

те́кне свр. *потече*. – Не́че да те́кне, за то́ј што е пра́зно бу́рето.

те́кничар м *техничар, онај који је завршио неку техничку школу која је претежно у вези са техником*. – Грађеви́нћи те́кничар, маши́нћи те́кничар.

телби́шчина ж *ауг. и пеј. од телбиз*. – И та́ј телби́шчина нашла́ да се мо́та окол моју́ ће́рку? Но́ће и́ма да му потро́шим.

теле́нце с *дем. и хип. од теле*. – Бу́лка отели́ла му́шко теле́нце.

теливо́нче с *дечја играчка у виду телефона.*

тели́ште с *ауг. од теле*. – Не́ знам што тели́штено не́че да си́са. Да се не́ побо-ле́ло?

те́ловинка ж *дем. од теловина*. – Некада́ сам воле́л да зо́бем те́ловинку, а сѣ́г би ви́ше од винце́то.

телча́р м *онај који одгаја телад.*

телчо́р *м зб. од теле.* – На пи́јац телчо́р колко́ о́ч.

темеља́ш м *крупан, обрађени камен који се ставља у темељ, обично на угао*.

те́пик м *заштор за под, тепих*.

тепси́че с в. *тепсијче*. – Пе́тар си поеде́ по едно́ тепси́че буре́к за вру́штук и вели́ да би јо́ш могѣ́л да еде́.

тера́ч м **1.** *унутрашњи нагон који човека тера да нешто чини.* – Сва́ѣи си и́ма свое́га тера́ча. **2.** *пас гонич.* – Цу́ка е би́л стра́шан тера́ч. **3.** *онај, обично дечак, који прутом тера волове приликом орања.*

терга́л м *врста штофа*.

терзи́ја м *сеоски кројач који шије одела турског кроја*.

тескоби́ја ж *тескоба*.

тесли́м м *продаја*.

тесли́ми свр. *прода испод цене.* – Теслими́ ја́ мојѝ воло́ви на ва́шар.

тесноча́ ж в. *тескоча*.

тести́че с в. *тестијче*.

тетрива́нка ж *канате за колесар*, уп. *крљешка*.

ти́квеничич м *дем. и хип. од тиквеник.* – На́но, ти́квеничичав испа́дал ја́ко бла́г, да напра́иш и дру́ѣи пу́т.

ти́квица ж *дем. од тиква*.

ти́квичка ж *мала тиквица за воду*. – Но́сим ти́квичку да е даде́м да пи́не води́цу, да не у́мре же́дна.

тилѣ́к м *дем. и хип. од тил*. – Оно́ј одону́д, од преко пото́к, нева́љашно дети́ште, гаца́ло мое́га Ду́шка с ка́мен и потреви́ло га у тилѣ́к, ди́гла му се ово́лка чомр́зга.

тилу́ѣице ж *дем. од тилуѣе*. – Оне́ј ко́пице, што на едну́ стра́н и́мају за копа́ње, а на другу́ту два́ шиљѣ́а како ро́зи, не́мају тилу́ѣице.

тилчѣ́к м в. *тилѣк*. – Све́ му коси́чѣе црне́, са́мо на тилчѣ́к и́ма не́колко бела́ вла́кна.

ти́њица ж *дем. од тиња*. – Е́сте, заватѝла и пипе́рат ма́лко ти́њица, од по́водњуту, али не́ стра́шно, це опра́и гради́ната.

ти́пољче с **1.** *дем. од типољак*. **2.** *одбачена крпа*. – То́лко е ле́нштина една́ оста́ла без дре́е да не́ма ти́пољче да ту́ри на ду́пе.

ти́пчина м *особењак, настран човек, препредењак, покварењак*.

ти́тра[1] ж *округао каменчиѣ којим се игра дечја женска игра,* в. *титра.*

ти́тра[2] ж *женска, дечја игра каменчиѣима, који се бацају у вис и дочекују у шаци*.

ти́тра несвр. *мешкољи у руци ситније овалне комаде*. – Ти́тра ја́јца.

титра́ње с *гл. им. од титра*.

тишина́ ж *стање када се ништа не чује, тишина.* – Но́чу, кьд завла́да тишина́, тѣ́г ја́зовци изла́зе у ло́в.

тишинка́ ж *дем. од тишина*. – Из ту́ј тишинку́ изла́зи скоба́ѣ, го́ре на брза́к, да се мре́сти.

тканиче́тине ж *ауг. и пеј. од тканице.* – Ове́ј тканиче́тине што се овде́ повла́че, мо́ра да су оста́ле по ба́бу Ро́ску.

тлко́ше несвр. *ауг. од туче жесто̄ко кога*. – Тлко́шу га сви́ ре́дом, и ма́јстор и ка́лве.

тму́л, -а́, о́ *тмуо, мрачан*. – Тмуло́ вре́ме.

тму́лавштина ж *она која је тмулава, потмула, ћутљива, подла*.

тобџи́ја м *артиљерац*. – Мо́ј де́да е би́л тобџи́ја и пуца́л е с то́п, и ја́ сам по́сле би́л тобџи́ја и ја́ сам пуца́л с то́п.

товари́на ж *ауг. од товар*.

токма́к м *маљ за набијање коља*. – Удари́л га с токма́к, и они́ја на ме́сто оста́л.

то́кне свр. *малчице наточи*. – Де иди́ то́кни винце́, за едно́ по́ла од по́ла ћи́ло, да поча́стимо госја́нинавога.

то́лкьчко прил. *толицно*. – Ни то́лкьчко не ми теа́л даде́.

толуже́тина ж *ауг. и пеј. од толузина*. – Бре́, несьм видел, ста́ну на едну́ толуже́тину, она́ се ко́лну, а ја́ па́до у́наsад, па се ја́ко уби́, доду́ше на ду́пе, а да сам па́дал на́ главу, ку́ј зна́е кво́ би било́.

то́пен, -а, -о *који је топљен*. – У ти́ја котьл то́пен во́сак, мо́ра се опе́ре.

топови́чка ж *дем. и хип. од поповица*. – На́ ми ти, си́не, една́ топови́чка, ја́ко су бла́ђе.

торбети́на ж *ауг. и пеј. од торба*. – Ци́ганће но́се големе́ торбети́не и у њи́ ту́рају сва́какво.

торбуља́к м *зб. од торба*. – Могла́ си да понесе́ш едну́ по́голему торбу́, а не сьв торбуља́к што си има́ла.

то́рне се свр. *дене се негде, оде, лекне се*. – Е́ј, то́рни се одо́вде, сми́таш ми док рабо́тим. – Кьд ми е на́јпотребан о́н се то́рне не́где и не́ма га.

торо́кање с *гл. им. од тороче*.

торча́ра ж *она која тороче, торокуша*.

то́чак м *бицикл*. – Ми́шко Богда́нац е умеја́л да те́ра то́чак без ручи́це, ја́ несьм умеја́л.

точи́ло с **1.** *округао брусни камен постављен на вретено са точком као замајцем, тоцило*. – О́ч да обр̀чаш точи́ло? **2.** *стеновита стрмина низ коју се осипа, точи, ситан камен*.

точи́лце с *дем. од точило (1)*. – Ма́рко Ци́ганин и́ма по́више точи́ла, од на́јголемо до на́јмьнечко, ал на едно́ мьнечо точи́лце о́стри са́мо бритва́чћи ноже́ви.

точио́вница ж *точионица*.

точле́ с *дем. од точак*.

тра́вји, -вја, -вје, *који се односи на траву, који је од траве*. – Тра́вји ле́кови ње́га излечи́ли.

тра́вка ж *дем. и хип. од трава*. – На Све́ти Јова́н Биљобе́р набе́реш ра́зне тра́вће и напра́иш венчьк за ку́ћна вра́та.

трављи́в, -а, -о **1.** *који је травнат*. – Трављи́ва њи́ва. 2. *по коме се нахватала трава*. – Јо́ш си трављи́в како́ си лежа́л с Мирја́ну у лива́ду.

травуљи́на ж *ауг. и пеј. од трава*. – Рани́је у Тимо́к, у реку́ту, не́ има́ло ни́каква трава́, а сьг се са́мо леле́је не́ка травуљи́на.

тра́вчица ж *дем. и хип. од трава, травица*. – То́лка е су́ша била́ ово́ј ле́то да о́вце несу́ могле́ да на́јду тра́вчицу да па́сну.

тра́г м в. *обере трагови*.

трага́њци м *тестенина коју домаћице саме праве и стављају у супу*.

траѓе̏дија ж рет. *тежак, несрећан догађај.* – Задеси̏ла и стра̏шна траѓе̏дија.

траи̏ се несвр. *подноси се, трпи се.* – Боли̏, не̏ ма̏лко да боли̏, него не мо̏ш се ви̏ше траи̏.

тра̏ј импер. од траи. – Тра̏ј ду̏шо, трпи̏ ко̏жо.

тра̏ка несвр. *много прича.*

трака̏ње с *гл. им од трака.*

тре̏ђери м *трегери.* – Не во̏лим да но̏сим тре̏ђери, ви̏ше си во̏лим да си се опа̏шем с каи̏ш.

тре̏ђерчичи с *дем. од тређери.* – На дете̏во тре̏бе да се ку̏пе но̏ви тре̏ђерчичи, ови̏ја стари̏ви се веч растегљи̏ли, па му спа̏дају панталȍње.

трепа̏ечи прил. сад. *трепћући.*

трепа̏ње с *гл. им. од трепа.*

трепка̏ње с *гл. им. од трепка.*

трепти̏ несвр. *дрхти, стрепи.* – Неста̏ла му една̏ овца̏, па трепти̏ ко че да ка̏же на башту̏. – Трепте̏ла сам све̏ вре̏ме док се дечи̏јава не врну̏ше из ра̏товиви.

тре̏пчица ж *дем. од трепка, трепавица.* – Упа̏дла му тре̏пчица у о̏ко, па га гло̏ље, зато̏ј рове̏.

тресе̏ несвр. *претрише, врши премештачину.* – Бу̏гари тресу̏ по ку̏ће, тресу̏, тресу̏.

тре̏ска несвр. фиг. *прича којешта.* – Ћу̏ти та̏м, не тре̏скај.

треска̏ње с *гл. им. од треска.*

трешчи̏ца ж *дем. од треска.* – Узни̏, си̏не, па збе̏ри ма̏лко трешчи̏це да заладе̏мо огњи̏ц.

триво̏њче с *мала ручна тестера без рама за коришћење у занатству.* – Купи̏л сам не̏ћи ћине̏ћи триво̏њичичи, у̏бави на гледи̏, али не̏че да ре̏жу.

трипе̏да ж шаљ. *трпеза.*

трка̏ње с *гл. им. од трка се.*

трмчети̏на ж *ауг. и пеј. од трмка* (обично празна).

трнда̏вилче с *дем. од трндавил (цвет).* – Заћити̏ла се сьс трнда̏вилче.

трњи̏в, -а, -о *који је пун трња.* – Трњи̏ва лива̏да.

тро̏мча м в. *тромша.*

тропе̏рка ж *троугласта марама.*

тро̏пка несвр. *дем. од тропа.*

тро̏ска ж *рударска шљака.*

тротоне̏л м *тротинет.* – Ме̏н чи̏ча Де̏са напраи̏л тротоне̏л с др̏вени то̏чкови, и ја̏ сам пр̏ви има̏л тротоне̏л у на̏ше сало̏.

тро̏шаџија м *онај који нерационално троши новац.*

тр̏па несвр. *ставља на гомилу или у што.* – Тр̏пај колко̏ год мо̏ж да ста̏не.

трпе̏ж м *трпљење.* – Трпе̏ж и крпе̏ж ку̏ћу држу̏.

тр̏та м *онај који је тртав.*

тр̏те-мр̏те изр. *тамо-овамо, тако-овако, оћу-нећу.* – Не̏ма, бра̏јко, ви̏ше тр̏те-мр̏те.

тр̏тес, -та, -то *који има истрћену задњицу.* – Сви̏ су њи̏ни, и му̏шко и же̏нско, из ту̏ вами̏лију, дошли̏ ма̏лко тр̏тести.

тр̏тење с *гл. им. од трти.*

тр̏тица ж *задњи део код живине*, фиг. *гузица.*

тртогу̏з м *онај који је тртав.*

тртогуза́н м *онај који је тр̄тав*.

тртогуза́на ж *она која је тр̄тава*.

тртому́дење с *гл. им од тр̄томуди*.

тртому́ди несвр. *гњави, дуго говори о неважним ст̄варима*. – Немо́ј да га тртому́диш, уп. *мрчимуд*.

тртому́дења м *гњава̄тор, онај који дуго говори о неважним ст̄варима*. – Отица́ла су ни му́да кьд ти́ја тртому́дења ва́не да при́ча на коференцију.

тр̄тења м *онај који је дебео и има изразито велику задњицу и који с т̄ешкоћом обавља физичке п̄послове*. – Не зови́ то́га тр̄тењу да ти помо́гне, о́н че ти ви́ше засми́та него што че ти пома́га.

трту́љак м зоол. *буба из рода Carabidae, који је врло бројан, има п̄реко деведесет врста, величине је од 15 до 50 мм. Ноћна је буба, која се храни п̄ужевима, глистама и гусеницама* Carabus.

трулеци́нка ж *дем. од т̄рулецина*. – Греду́ту од едну́ стра́н вану́ла ма́лко трулеци́нка, али ми́ че то́ј да одре́жемо.

тру́нка ж *т̄рун, мрвица*. – Тру́нка не да́ва да па́дне на ње́га.

тру́нтав, -а, -о *који је дебео и широк*. – Тру́нтав ко ме́чка.

трунто́в м *онај који је дебео и нерадник, го̄тован*. – Осу́ден си да ра́ниш трунто́ва.

тру́нчица ж *дем. од т̄рунка*.

тру́пје с *зб. од т̄руп̄*. – У авли́ју нако́лано гоца́ тру́пје, ал не́ма ку́ј да га нацѐпи за о́гањ. – Он сьг ко́ла тру́пје на ре́зницу у До́љњо Зу́ничје, ербо е нају́рен из држа́вну слу́жбу.

трупчѝк м *дем. од т̄руп̄*. – Овде́, покре вра́та тре́бе да и́ма едѝн трупчѝк, да чове́к се́дне да се одмо́ри.

трито́в м *ауг. и п̄еј од т̄руп*.

тру́товчина м *ауг. и п̄еј. од т̄руп̄ов*.

ту́вне свр. *гвирне, баци п̄оглед, завири, п̄отражи*. – Ту́вни у оно́ј ћуше́, бу́де та́м загњѐтено.

тузе́мац м *овдашњи, онај који је одавде, који се ни од куда није доселио*.

ту́лбе с *маузолеј, нат̄кривена гробница*.

ту́на прил. рет. *в. т̄у́ј*. – Че́кај ме ту́на!.

ту́нак прил. рет. в. *т̄ај*. – Бу́ди ту́нак у два́ са́та.

тунѐлче с *дем. од т̄унел*. – Звезда́нско га тунѐлче не́ма ни два́јес ме́тра.

ту́паљ̄ћа ж *краћа дрвена маљица којом се лаганим ударцима забија чеп̄ у буре.*

ту́паљчица ж *дем. од т̄уп̄аљ̄ћа*.

ту́пна ж *она која је т̄уп̄анаст̄ог облика; ниска, дебела и набијена женска особа.*

тупља́вина ж в. *т̄уп̄њавина.*

тупња́вина ж *глуп̄и разговори*.

ту́р м *п̄роширени део чакшира у п̄ределу задњице, т̄урског кроја,*.

тутуба́н м *незналица, глуп̄ак*. – О́н е проз шко́лу би́л пра́ви тутуба́н, ни́шта не́ зна́л.

тутуни́сање с *гл. им. од т̄ут̄унише (се).*

тутуни́ше (се) несвр. *снабдева кога дуваном, дуванӣше.* – Докле́ ми́слиш да те ја́ тутуни́шем, што не ку́пиш и ти́ не́ћи пу́т тату́н. – Наали́л се, па се тутуни́ше код Ви́дају Ђе́вгало, дува́н не купу́е.

ту́ч м *ливени ме̄тал*. – Те́шко ко ту́ч.

Ћ

ћа́га ж *папир, документ*. – И́мам ћа́гу, мо́ра ме при́ме, несѣ́м не́писмен ко ти́.

ћа́лац м *хип. од тата*.

ћа́ле м *хип. од тата*. – Ћа́ле ми купи́л бици́клу ел сам би́л о́дличан на кра́ј го́дину.

ћа́пне свр. *хитро узме, зграби, украде*. – Ћа́пну га док да рекне́ш пи́ксла.

ћа́ри несвр. в. *ћаруе*. – Несѣ́м могъ́л на ти́ја воло́ви да ћа́рим ни́шта, о́длжи се зима́, неста́де ми рана́ и они́ ла́бнуше.

ћарли́ја м *онај који ћари у трговини*.

ћа́рџија м в. *ћарлија*.

ћа́са ж *чинија*.

ћа́та м *писар*. – Ба́де е би́л ћа́та у на́шу о́пштину.

ћа́тиница ж *ћатина жена*.

ћебабџи́ја м *онај који прави ћевапчиће*. – Шербетли́ја е би́л чуве́н ћебабџи́ја.

ћебабџи́ка ж *жена ћебабџија*. – Ћебабџи́ката дебе́ла до́јде.

ћебабџи́ница ж *угоститељска радња у којој се пеку ћевапчићи*.

ћеба́пченце с *дем. од ћебапче*. – У́зе та пое́де едно́ ћеба́пченце и не теја́ ви́ше, вели́ не́ гла́дан.

ће́бе с *дебели, ваљани, сукнени покривач*.

ћевта́њице с *дем. од ћевтање, танко кевтање*. – По ћевта́њицето га позна́вам да тој Ца́ка ју́ри за́јка.

ћелепо́ш м *стара деформисана капа*.

ћелера́ј м *намештај у кафани где стоји пиће, претежно у разнобојним боцама, и одакле се односи гостима, шанк*. – За не́ћи мангу́пи е на́јвећа по́вала да кад се напи́ју извр̀ну ћелера́ј.

ћелера́јче с *дем. од ћелерај*. – Ста́нко е има́л у о́рман, у концола́ри́ју едно́ мѣнечко ћелера́јче, па е трза́л из ње́га кљ ни́кој не́ би́л ту́ј.

ће́лерица ж *келнерица, конобарица*. –Ће́лерице се че́сто ме́њају по кафа́не; га́зде у́век тра́же по́младе и по́убаве да би намами́ли го́сти.

ћеле́ш ж *капа, плетена капа*.

ћеле́шка ж *дем. од ћелеш*. – Што си не ту́риш не́ку ћеле́шку на гла́ву да те не мо́кри ћи́ша?

ће́лча м *онај који је ћелав*. – Ће́лча ће́лави.

ћема́не с *виолина*. – Ми́ле Ге́м е ста́лно носи́л ћема́не под ми́шку и ишѣ́л од кава́ну до кава́ну.

ћемани́ше несвр. пеј. *свира на ћеманету*. – О́н си са́мо ћемани́ше, сла́бо сви́ри.

ћеманџи́ја м *онај који свира на ћеманету*.

ће́мер м *кожни или платнени појас у којему се носи златан новац на путу*.

ћене́в м рет. *заход, клозет*.

ће́ра ж *хип. од ћерка*.

ћера́на ж *радионица за израду цигала, ужади и сл.*

ћеримџи́ја м *мајстор који прави ћерамиде*, уп. *ћиримџија*.

ћеримџи́ка ж *жена мајстора који прави ћерамиде*.

ће́ркоша ж *и пеј. од ћерка (чешће у прекорима)*.

ћерло́ше се *пеј. од ћерли се*. –Ћерло́ше се ко за́млата.

ћерће́з м *широки рукав на кошуљи*.

ће́рчиво с *в черчиво*.

ћесети́на ж *ауг. и пеј. од ћеса*. – Не́ зна ви́ше човѐк куде́ че да де́ва ове́ј пла́стичне ћесети́не.

ћеси́ја ж *пеј. од ћеса*. – Сѣ̏г кво год да купу́еш, да́вају ти га у ће́су, па се до́м збра́ле ћеси́је бе́лисвет.

ће́цне свр. *превари кога*. – Ва́рди се од То́му Штрпча́нина, мо́ш те ће́цне кьд се на́јмалко на́даш.

ћецо́ше несвр. *пеј. од ћеца (1)*. – Најди́ ти не́куга дру́гуга да ће́цошеш, а од ме́н се ле́цај дор си чи́тав.

ћештенџи́ја м *онај који продаје печено кестење*.

ћи́брит м *шибица*.

ћибри́че с *дем. од ћибрик (1)*.

ћи́влаџија м *онај који продаје кифле по улици носећи их у корпи, на леђима*.

ћи́влаџика ж *жена кифлаџије*.

ћи́вленце с *дем. од ћивла*.

ћидаве́ла ж фиг. *бежање, спас у бекству*. – Џанда́ри и пу́ште из а́псу, а они́ – ћидаве́ла, ел мо́ш се џанда́ри пишма́не.

ћи́лавштина ж пеј. *онај који је слаб, који је недовољно јак за физички посао*. – Где́ си нашьл ону́ј ћи́лавштину да ти ко́па буна́р, не́ма га иско́па до Божи́ч, дако е сѣ̏г Петро́вден.

ћи́ленце с *дем. од ћило*. – Реши́ се да ку́пим по́ла ћи́ленце цре́шње за де́цу, да оку́се и ову́ј го́дин.

ћили́ште с *ауг. и пеј. од ћило*, *флаша од једног литра, која у кући служи за точење пића*. – Па́ си нате́гал то́ј ћили́ште, Бо́к те уби́л.

ћине́сћи, -ска, -ско *који је у вези са Кинезима, са Кином*.

ћипертѐнзија ж мед. *повишен крвни притисак, хипертензија*. – Куи́ ти́ ле́кови пи́еш за твоју́ ћипертѐнзију?

ћипнотизе́р м *онај који уме да хипнотише*. – Ро́ћи е би́л по́знат ћипнотизе́р. О́н ћипнотизува́л жене́ на пороћа́ј, да и не боли́ кад ра́џају.

ћипнотизе́рсћи, -ска, -ско *који је у вези са хипнотизером*.

ћипноти́ше свр. *хипнотише*. – Бу́ду ћипнотиса́л Ро́ћи на би́ну, па Бу́да би́л ја́ко сме́шан.

ћипоте́ка ж *залог за добијени зајам који се уписује у земљишне књиге*. – Отвори́л трго́вину, али је да́л ку́ћу под ћипоте́ку.

ћирџи́сћи, -ска, -ско *који припада ћирџији, који се односи на ћирџију*.

ћи́рург м *лекар специјалиста за хирургију*. – Ишьл ч у А́мерику да га та́м апери́ше не́ћи чуе́н ћи́рург.

ћиру́рђија ж *грана медицине која лечи болеснике оперативним путем, хирургија*. – Сѣ̏г сва́ка ма́лко по́голема бо́лница и́ма ћиру́рђију.

ћи́руршћи, -шка, -шко *који се односи на хирургију*. – По една́ ћи́руршка еће́ипа дежура́ и да́њу и но́чу.

ћисте́рија ж *врста нервне болести*. – Уваги́ла га мо́ра нека ћисте́рија чим о́ка како лу́д чим му не́ћи не́што ка́же.

ћисте́ричан, -чна, -чно *који болује од хистерије*. – Ср̏ђа е мло́го ћисте́ричан, а не во́де га код до́ктура да му препи́ше не́ћи ле́кове.

ћи́тлеровац м *Хитлеров присталица.* – Пред они́ја ра́т у Југосла́вију су се били́ навали́ли мло́ђи ћи́тлеровци.

ћо́рац м *метак без правог набоја, маневарски метак.*

ћори́ше несвр. *краде, краде на очиглед, на брзину.* – Ћори́ше по пи́јац.

ћо́рне свр. *украде, здити.*

ћоте́к м *батине.* – Зараде́л си ти́ за ћоте́к, али те не́чу сељ би́ем, чу́вам то́ј за дру́ђи пу́т.

ћо́шкас, -та, -то фиг. *који није расположен, који је нестабилан у понашању.*

ћу́валенце с рет. *дем. од ћувало.*

ћуви́к м *брежуљак, главица.*

ћу́ди м *психичка својства која се испољавају у понашању човека и животиња.* – Ву́к дла́ку сту́ра, али ћу́ди не поту́ра.

ћуме́з м *угао, уцерица, зашуштена кућа.* – Жи́ве у едьн ћуме́з.

ћумура́на ж **1.** *пећ или јама у којој се сагоревањем дрва добија ћумур.* **2.** *апса, затвор.* – Мари́нко Ку́че зараде́л три́ да́на у ћумура́ну.

ћунчѝк м *дем. од ћунац.*

ћунче́ с *дем. од ћунац.*

ћу́ре с **1.** *пиле ћурке.* **2.** фиг. *недовољно паметна особа.*

ћу́рка ж фиг. *жена која није много паметна.*

ћурче́ с *пиле ћурке.*

ћурчи́ја м *мајстор који прави кожухе.*

ћусћија́ш м *онај који у каменолому претежно ради ћускијом.* – У каменоло́м и́ма и буша́чи и мине́ри и ћусћија́ши и они́ја што са́мо ко́лају ка́мење, па и дру́ђи.

ћусћије́тина ж **1.** *ауг. и пеј. од ћусћија.* **2.** фиг. *онај за кога се каже да је глуп.* – За́горка, ћусћије́тина глу́пава.

ћушѝк м *дем. од ћуш.*

ћушља́к м *ауг. и пеј. од ћуше.* – Мо́ра да се пра́сето завлѝкло у не́ћи ћушља́к, чим га не мо́ж на́јдемо.

У

уаљо́тина ж пеј. *онај који је уаљен, размажен (о детету).*

уаљо́ч м в. *уаљотина.*

уаљу́е се несвр. *умиљава се, мази се, постаје уаљен и размажен.*

уарта́чи се свр. *уортачи се, удружи се са ким.* – Уартачи́ли се да за́едно држу́ кава́ну, до́ле на Раскрсје.

уартачу́е се несвр. *ортачи се, удружује се ским.* – Не́ма капита́л да сам по́чне трговѝну, него се уартачу́е ча́с с ово́га, ча́с с оно́га, а не ви́ди да га сви́ они́ поткрацу́ју.

у́бьвьчко прил. *лепо, добро.* – При́лично у́бьвьчко си га напраи́л, са́мо требало јо́ш ма́лко да га поизма́зниш да се лешти́је кьд га погле́даш.

у́баво прил. *лепо, дивно, красно.* – У́баво си га наве́зла, ја́ко.

У́баво дрво́ с *запис у Околишту.*

у́бавшко прил. *лепо.* – Какво́ год рабо́ти, у́бавшко га рабо́ти, а и сьс це́ну не зацепу́е.

убаја́ти се свр. *игуби свежину, укус, мирис, постане бајат (о јелу).*

убарабáр прил. *подједнако, истовремено, један с другим*. – Убарабáр с њéга цéпи дрва, дако е пóмлад.

убѣцка се свр. *убоде се.*

убашѝ свр. *прикрије, утаји,* уп. *побаши.* – Баштá питýе Ѝвка ел из шкóлу ишьл прáво дóм, а óн ýбаше да е сврчáл да крáдне срéшње у дéда Миливојино лóзје.

убедéње с *гл. им. од убеди (се).* – Твоé убедéње е пóгрешно.

убелéе свр. *пребледи.*

убéли се свр. *испрља се чим белим*. – Убелѝл си се од дýвар.

убецувáње с *гл. им. од убецуе*.

убецýе несвр. *убеђује*. – Свѝ ме мойѝ убецýју да е бóље да ýчим шкóлу па да бýдем госпóдин, а јá пóвише вóлим да ѝдем на нéћи занајáт да бýдем мáјстор.

убѝва се несвр. *јако се удара о што, повређује се.* – Убѝва се тáм у каменолóмат, чáс у прс, чáс у нóгу.

убивáње с *гл. им. од убива (се).*

убијóтина ж в. *убивотина*.

убијýе (се) несвр. *убија (се), озлеђује (се)*. – Ако му не дадý пáре, óн óдма убијýе, на мртво.

убѝчи се свр. **1.** *погорди се, поголеми се*. **2.** *израсте у крупног човека и уајмани се.*

ýблизин прил. **1.** *у близини* . – Сéла Гóрње Зýничје и Берчѝновци су ýблизин еднó дó друго. **2.** *убрзо.* – Ýблизин по тóј етé и њи.

убљувóтина ж *оно што је испрљано повраћањем из желуца*. – А сьг, пијáницо éдна, да ýзнеш да опéреш онýј убљувóтину.

убљувóч м в. *убљувотина.*

убрáзди (се) свр. *вола који при орању врда, утера у бразду*, *навикне се да иде браздом (о волу)*

убразду́ прил.

убрéкче (се) свр. *замори (се), задиха (се)*. – Што си убрекчáл коњáтога, не си ли могьл попольк да га тéраш?

убýта (се) свр. *угура (се)*. – Убутáше га у áуто и одвéдоше га у áпсу. – Крѝшом се убýтам у чрђе и ћутѝм.

убутýе се несвр. *гура се унутра, угурава се.* – Убутýе се у плн вагóн, а мéсто нéма ни за онѝја куѝ су се пред њéг убутáли.

убуцáви се свр. *убуђа се, постане буђав.* – Убуцавѝло ни се сѝриње у чебьр, додýше, сáмо озбрд.

увáља свр. **1.** *добро ухрани, утови (неко живинче) тако да добије ваљкаст облик.*

увапýе (се) несвр. *уједа (се)*. – Нáш Цéце бьђи нéче, али си увапýе љýђе, и тóј за ногáвицу. – Крѝво му порáсал зýб, па се уапýе понéћипут за езѝк, док едé.

увáри се свр. *добро се скува, укува се.* – Слáтко кад се прáи мóра дóбро да се увáри, ел онáк се убуцáви.

увáрка свр. *дем. од уварди*.

уваркýе (се) несвр. *варди (се), пази (се)*. – Уваркýј се, немóј да си дѝгал соленѝцу па свé нáправо, пáзи се.

увéнце с *дем. и хип. од уво*. – Вржѝ си, сѝне, шáл преко глáву да ми ти не осéбне увéнце.

увéцба (се) свр. *вежбањем стекне вештину*, *увежба се*. – Ђáци су увéцбани за слéт. – Мóра да се увéцбам да тéрам áуто у ри́кверц, тýј сам јóш лáбав.

уви́ра несвр. *увире, улива се*. – Ли́тићев потóк уви́ра у Тимóк.

увити́љи свр. *ослаби, смрша, западне у незгодну ситуацију*. – Млóго си га, брé Тóшо, увитиљи́л.

уврга́ви се свр. *спопадну га бубуљице*. – Нé знам од кво се детéво увргави́ло, па се сáмо чешá и боли́ га.

увр̀ља несвр. *убацује унутра*. – Увр̀ља ћýмур у пóдрум.

увр̀ља̀ње с *гл. им. од увр̀ља*.

увр̀та несвр. **1.** *упреда више нити у једну.* **2.** *увија*. – Увр̀та му рýку.

увр̀ѣ́сти (се) свр. *уплаши (се), збуни (се)*. – Увр̀ѣсти́л си га, Ли́бе, до крáј. – Добрó си ти њéга увр̀ѣсти́л од нéкња нéкада, енé га сѣ̀г ми́ран. – Па се ýвр̀ѣсти, па прéбледе и нумеја̀ ни́шта да кáже.

уврцкýе се несвр. *умиљава се, заводи кога изазовним понашањем*. – Уврцкýе се онá окол њéга, ел знáе да е дошѣ̀л из печáлбу и да и́ма парý.

увр̀ча се несвр. *уртањем се мрси (о прећи)*. –Увр̀ча ми се прéца затóј што ју снáшка млóго чвр̀сто прéла,

увр̀чи свр. *провуче учкур у гаће*. – Не мóг си нáјдем óрлу да си увр̀чим учкýр.

угагри́чи свр. *нападне жижак зрнасте плодове и избуши их, поједе им унутрашњу садржину, језгро (пасуљ. боб, леће)*.

угóвни (се) свр. **1.** *испрља (се) људским изметом*. – Знáм да извóзиш гóвна из нýжници, али да тóлко угóвниш дрéе, не мóг да свáтим. – Кьд се с говнó обáраш, па и кад га собóриш ти́ се угóвниш. **2.** фиг. *изгрди кога веома ружним речима.* – Рéкла сам му свé кво сам имáла, уговни́ла сам га до и́ч.

угурсузлѣ̀к м *безобразлук, баксузлук.*

удáви се свр. **1.** *нехотице угази обувеном ногом у воду.* – Томѣ̀н да прéјдем на онýј стрáн, јá стáну на едѣ̀н вýзав кáмен и мáлко се удави́. **2.** *утопи се.* – Нéћи овчáр дор пои́л óвце на Тимóк, реши́л да се мáлко и окýпе, али се удави́л у Деви́чи ви́р.

удáкче се свр. *задиха се, удахће се, умори се.* – Штó си се тóлко удакчáл, кýј те јýри?

удáрен, -а, -о фиг. *који није нормалан, који је мало ћакнут*. –Удáрен с мóкру черáпу.

удéси за врби́цу изр. *испребија кога*. – Удеси́ли га за врби́цу, јóш не мóж да се ди́гне из крéвет.

ýдика ж бот. *биљка која се употребљава у плетарству*.

ýдило с *пецарошки штап*. – Одáвна смо ýдила прави́ли од лескóвину ел од врбóвину, пóсле су искочи́ла ýдила од бáнбус, а дьнѣ̀с су плáстична.

ýдилце с *дем. од удило*. – Бáтино ýдилце е од пóдебелу гр̀сницу.

ýдлбина ж *удубљено место, удубљење*. – Јóш се ви́де тéј ýдлбине, гдé су падáле гранáте по рáтовиви.

удр̀нди свр. *удрви, укочопери*. – Удр̀нди женýту покре њéг, па ју глéда ко цари́цу.

уезéри се свр. *накупи се вода у неком удубљењу.* – Падáле су јáће ћи́ше, па се водá уезери́ла тáм у валýшкуну.

уживáнција ж *уживање, уживација*.

ужи́ли (се) свр. *постави лозу тако да пусти жиле.* – Ужили́ла ни се свá лозá што смо калемувáли.

узајна́т прил. *упркос, уинат*. – У́зајнат не́чу д и́дем с ва́с ел сте баксу́зи.

уздркти́ свр. *уздрхти, задрхти, узнемири се, узбуди се*. – Ако му рекне́ш пре́ку ре́ч, о́н уздркти́ и спре́ман е да се би́је.

узи́гра свр. *узнемири се, унервози се*. – Ко́њ Зеле́нко, кьд га изво́де да га де́да ује́не, он узи́гра, чи́ни ми се од ра́дос.

узима́лце с *дем. од узимало (нож за прављење кашика)*. – Што е Ве́ља има́л узима́лце, прае́л му га Ле́ка Ма́цин, то́ј ни́кој не́ има́л такво́.

узу́н прид. *дуг, висок*.

ује́гми свр. *уграби, дочепа се нечега*.

ује́ри се свр. *попне се, укачи се*. – Што си се, си́нко, ујари́л на пло́тат, ел те не стра́ да се набоде́ш на не́ћи штапьц, па да оста́неш без муда́нца.

ујду́рма ж *сплетка, подвала*. – Че ти напра́е не́ку ујду́рму, че те упропа́сте.

ујорда́ни се свр. *заузме охол став, иркостан став, осили се* (о детету). – Ујорданы́л се, не мо́ж се сми́ри.

ујће́вина ж *ујаково имање, ујчевина*.

у́јћин, -а, -о *који припада ујаку, који се односи на ујака*.

укаја́ри свр. *доведе на праву меру*.

укиша́ри свр. *подвали, превари, утаји*.

уклне́ свр. *прокуне*. – Укле́ла га како́ е на́јстрашно умеја́ла и о́н ти́ја да́н пострада́л, па́дне у на́јдлбок ви́р и ту́ј завр́ши.

укона́чи свр. *прими кога на конак, да коме конак*. – Укона́чим га ту́ј вечер, али рекне́м да си у савиња́ло оти́де.

уко́пча свр. *прикључи*. – Чим је плати́л што е би́л дл̑жан за сру́ју и јо́ш не́ће та́ксе, о́дма су дошли́ и укопча́ли га.

уле́бие с *ухлебље*. – Не мо́ж се ни́где сврти́ш, да си на́јдеш не́ко уле́бие да жи́виш ко чове́к.

улева́нка ж в. *бошча улеванка*.

уле́га несвр. *својом тежином и притиском делује на подлогу да се она под њим угиба, слеже, тоне*. – Стури́ли смо били́ на лива́ду двоја-тро́ја ко́ла ка́мен, требало ни за буна́р, а оно́ камење́то улега́ло земљу́ту.

уледи́ни (се) свр. *пусти да се њива или неко друго обрадиво земљиште претвори у ледину*. – Це́л се Загла́вак сьг уледини́л, ни́кој не оре́ и не се́је.

улежи́ се свр. *удебља се ленствујући*. – Улежа́л се, па ста́нул ко би́к.

ули́ба се свр. *исирска се оним што је либао (кусао)*. – Либа́л си млеко́, па не са́мо дре́ју него си си и панталоне улиба́л.

улибу́е се несвр. *просипа по себи оно што либа (куса)*. – Бьђи га у́чим да се не улибу́е, али јо́ш ма́нечьк па н у́ме.

ули́та (се) несвр. *улеће*. – Где́ ви́ди да се не́ћи би́ју, и о́н о́дма ули́та.

улита́ње с *гл. им. од улита (се)*.

уло́па (се) свр. **1.** *исирља (се) блатом или чим другим житким*. – Кречи́л си, бо́жном, на и́жу плаво́н, али си по́више улопа́л па́тосат. **2.** *ухрани свињу хранећи је кукурузним тестом*. – До́бро си улопа́л ово́га вепра́, че да даде́ е́дно три́ ка́нте ма́з.

уљига́ви (се) свр. *исирља (се) љигом*. – На мьнечко дете́ вр́жу на гру́ди љи́гавче, да си не уљига́ви дре́шку. – Или́ја за светьц чи́сти со́ма, па се све́ уљига́ви дор га очи́сти.

у̏људнос м *особина онога који је уљудан, пристојност*. – Дана́ска се у̏људнос гу̏би, на́род ва́ча не́ка простота́.

у̏ма ж *врста глине*. – С у̏му си жене́ ми̏ју гла́ву.

умеја́лац м *онај који уме, који се у многе ствари разуме, који се брзо прилагођава и сналази*. – То́за Чура́вина е голе́м умеја́лац, о̀н е и ти̏шљер и ѕида́р и кола́р и јо̀ш кво ти ја́ зна́м.

уметиља́ви се свр. *оболи овца од метиља*.

уме́три свр. *сложи у кубне метре*. – Ве́ч сам ти прича́л да кьд Мија́јло из Деја̀новци уме́три дрва и кад се сло̀жиш, не мо̀ж д на́јдеш ѕви̏рку проз њи̏.

умијо̀вница ж *просторија за умивање*. – У во̀јску умијо̀вница голема́ ко̀лко на́ша учио̀вница.

у̏мка ж *гомила насуте земље, гробна хумка*.

умложа́ва несвр. *бројно повећава што, умножава*. – Ја̀нош умложа́ва сто̀ку, реши̏л да се ба́и сьс сточа́рство.

умло̀жи свр. *бројно повећа што, умножи*. – Па́ре мо̀ж да умло̀жиш ако и ту̀риш у о̀брт.

у̏мртвин прил. *на северној страни брда, у мртвини*. – Њи̏вата им до̀јде у̏мртвин, па сла́бо ра́ца.

умурда́ри свр. *лоше и аљкаво уради*. – Умурдари̏л си и ту̀ј ра́боту, сра́м те би̏ло, лѐнштино.

у̏мчица ж *дем. од умка*.

у̏накрс прил. *у облику крста, унакрст*. – Поседа́мо у̏накрс окол о̀гањ, па дѐда Мила́н Разу̀миш по̀чне од Солу̀нсћи вро̀нт.

уневерзите́т м *висока школа, универзитет*. – Прати̏л га башта́ на уневерзите́т да изу̀чи за енџињье́ра.

унесрејђу̏е (се) несвр. *изазива несреће, чини(се) несрећним*. – Сас ту̀ј сво̀ју нарв унесрејђу̏е и сѐб и њи̏.

у̏ниворма ж *службено одело прописаног кроја и материјала, униформа*. – На Ро̀де ја̀ко личи̏ у у̏ниворму, па јо̀ш да е капета́н, а не са́мо на́редник.

унка́ш м *предњи, уздигнути део седла*.

у̏нтразвук, м мед. *ултразвук*. – Гледа́л га до̀ктур на у̏нтразвук, али му ни̏шта не прона̀ди.

упи̏зми се свр. *уинати се да по сваку цену буде по његовоме*.

упореџува́ње с *гл. им. од упоређује (се)*.

упореџу̏е (се) несвр. *упоређује (се)*. – Не мо̀ж ти̏ да упореџу̏еш њи̏ двојѝцу. – Наша́л си с мѐн да се упореџу̏еш, и̏ди, брѐ.

упра́ска свр. *уђе хитро и задихано*. – У̏праска дете́ у со̀бу, вели̏ ју̀ре га дру̀га деца́ да га би̏ју.

упропасту̏е се несвр. *упропашћава се*. – Упропасту̏е се с пијѐње.

упрча́ви свр. *упрља, много упрља*. – Упрчави̏л си кошу̀љуту, да ју у пѐт во̀де не мо̀г опѐрем.

упу̀ство с *поука, савет, упутство*. – Дали̏ смо ти̏ упу̀ство како̀ да се пона̀шаш, а ти̏ сьг глѐдај.

урбѐ се свр.*угризе се*. – Урбѐ се за у̏сницу.

у̏рбне се свр. *улуби се*.

урези̏ли (се) свр. *осрамоти (се), обрука (се)*, уп. *орезили*.

урнци се свр. *направи се на битанку, постане својеглав.* – Бе́ше пи́тован човек, али се од не́ко вре́ме у́рнци, не мо́ж с ње́г ни да вре́виш, а камо ли да споре́дуеш.

усњу́е несвр. *усахњује, суши се*. – Поче́ле и шу́ме да усњу́ју.

усацу́е несвр. *сади, засађује*. – Спа́са усацу́е ону́ј обло́жину у Аса́новицу с багрења́к.

усе́ре ра́боту изр. *упропасти ствар*.

усеро́ше се свр. *пеј. и ауг. од усере се.* – Убљујо́ше се и усеро́ше се, колко́ се опијо́ше.

усле́шче (се) свр. *умори (се), задиха (се)*. – Па́ си услешча́л коња́тога. – Што си се услешча́л, ку́ј те ју́ри?

у́сница ж анат. *усна*. – На Ра́јну у́снице румене́ ко да и е маза́ла, а не́.

усниче́тина ж *ауг. и пеј. од усница*. – На Ра́ту Цу́кљу усниче́тине дебе́ле ко дла́нови.

устутлби се *прикачи се, прилепи се, приљуби се.* – Кьд по́јдемо не́где, сви́ си љу́ђе и жене́ и́ду едно по́друго, а о́на се устутлби уз ме́н, ува́ти ме по́друку, да ме жи́в сра́м изеде́.

усту́кне свр. *узмакне, пође уназад*. – Како́ бе́ше замаши́л сьс ћусћи́ју на ме́н, да не бе́о устукну́л, уби́л би ме на ме́сто.

усту́пи свр. *помери се уназад, устукне.* – Уступи́ ма́лко, ста́нул си ми на повеза́лку.

усту́ри се свр. **1.** *навали се уназад, устукне.* – Те́о да нага́зим змију́, па се устури́ у́назад, нама́лко да па́днем. **2.** *наслони се на што*. – Момчи́л се бе́ше устури́л на они́ја сру́шен síд, то́лко му се наедьнпу́т слоша́ло.

у́тека ж *утеха.* – Не́ма за њу́ у́тека ни од коју́ стра́н. – Ча́ Ми́ле тра́жи у́теку у ређи́ју.

утипља́ви се свр. *нахватају се типољци по њему*. – Где́ си лежа́л та си се то́лко утипљави́л?

уто́пи свр. *угази ногом у воду*. – Утопи́л сам си но́ђе, па ми сьг зима́.

у́трина ж *ледина, пашњак*.

уту́пи свр. *каже нешто непримерено, неприкладно.* – Све́ си га сино́ч утупи́л на Ме́сни о́дбор.

уту́ри свр. *уметне, стави што унутра*. – Под рукави́ да му уту́риш по едно́ парче́, не́ма по́сле да те сапи́на капу́тат.

ућа́ри свр. *зарадити, овајди се*. – Сва́ћи гле́да да не́што ућа́ри.

ући́не свр. *укине, учини да нешто престане да постоји*. – Вла́с пре́ти да че да ни ући́не шко́лу.

уцрни (се) свр. *обоји црном бојом испрља се нечим црним*. – Уцрни́ га у црно́! – Уцрни́л си се по́очи сьс са́це.

учи́чка се свр. *нахвата се чичак на одећу*. – Преко кво́ сиака́л та си се то́лко учичка́л?

учку́р м *узица провучена кроз горњу ивицу гаћа, којом се притежу уз тело*.

учку́рац м вулг. *учкур*.

учкурлѣ́к м *шири поруб на гаћама кроз који се провлачи учкур*.

учкурче́тина ж *ауг. и пеј. од учкур*. – На де́ду Ци́куру ста́лно виси́ укурче́тина из бревене́ци.

учку́рчич м *дем. од учкур*.

учове́чи се свр. фиг. *поправи се, постане бољи човек.* – Ми́ли бо́же, да л це ти́ учове́чиш едьнпу́т?

уша́нчица ж *дем. од ушанка*.

ушара́ви свр. **1.** *заврне шраф*. – Чвр̏сто да га ушара́виш, да се не мо́ж одшара́ви! **2.** фиг. *дисциплинује кога, подвргне кога својој вољи*. – Жена́ те ушаравѝла, па не сме́ш ни мецу му́жје да изле́знеш.

ушиће́ри свр. *стави много шећера у неку намирницу*. – Мло́го си ушићери́л, ме́денуву ређи́ју, могѣл си по́малко да ту́риш шиће́р.

ушиће́ри се свр. *направи се на шећер* – Ме́д ако не́ до́бар, о́че да се ушиће́ри.

уши́шка се свр. *удебља се, превише се удебља (о човеку)*. – Ушишка́л се ко ме́чка.

ушобо́ль м *болест уха* otitis media.

уштипе́ свр. *уштипа, чврсто уштипа*. – Сла́вка се жа́ли да ју не́ћи сино́ч на́ оро, кьд неста́ла стру́ја, уштипа́л за ду́пе.

Ц

цагри́чење с *гл. им. од цагричи.*

цагри́чи несвр. *инсект цагрица напада зрнасте плодове и једе им клицу.*

цангр̏тало с *оно што цангрче*. – Има не́ко цангр̏тало, ал не мо́г да устано́вим где́ е и кво́ е.

цангр̏чне свр. *једном ода звук цангр*.

цапа́ње с *гл. им. од цапа.*

ца́р[1] м **1.** *највиша титула владара у монархијама*. в. *где цар иде пешћи*. **2.** *у дечјој игри фудбала онај дечак који бира који ће другари чинити његов тим*. – Ја́ и Ми́ле смо ца́реви, ми́ би́рамо ти́мови.

царьк м *дем. од цар, цар мали раст.*

царина́рник м *цариник*. – Ле́ка Милова́новић, на чи́чу Вели́мира, е би́л царина́рник на бу́гарску грани́цу на Гради́ну.

цьцка несвр. *пуни*, *набија да што више стане*, уп. *цицка* (2).

цьцка́ње с *гл. им. од цьцка*.

цвекла́к м в. *цвеклиње*.

цвекле́нце с. *дем. и хип. од цвекло*.

цвекли́ште с *ауг. и пеј. од цвекло*.

цвекло́в, -а, -о *који се односи на цвеклу, који припада цвекли*. – Д и́деш да набе́реш цвекло́в ли́с да вр̏љимо на коко́шће, оне́ во́ле зеленчи́цу.

цвети́ч м *дем. и хип. од цвет, цветић*. – Цвети́чи му мло́го у́бави на цвејће́то.

цви́ка несвр. *боји се, плаши се*. – Цвика́л си и од дире́ктора и од служи́теља, кьд било́ самоупра́вљање.

цвика́ње с *гл. им. од цвика*.

цви́кла ж *троугласти облик тканине који се умеће у одевне предмете да би добили потребну функционалну и естетску форму*.

цви́кне свр. *пресече брзо клештима и сл.* – Са́мо га цви́кне.

цви́кује несвр. **1.** в. *цвика*. – Цвикува́л си и ми́ш кьд шу́шне, га́дно вре́ме било́ тьг. **2.** *пресеца гвожђе и сл*. – Ене́ га до́ле с де́ду, цви́кују желе́зо за армату́ру, за дру́гу пло́чу.

цврцко̀љ м *зорт, страх од последица*. – Цврцко̀љ, ба̀то.

цвр̏цољчич м *дем. од цврцољак, мали комадић нечега*. – Наситни̏л га такво̀ на цвр̏цољчичи, па за ни̏какво не̏.

цевѝк м *дем. од цев*.

цева̀нчица ж *дем. од цеванка*.

це̏ве ж мн. **1.** *мале, танке цеви*. – У мото̀рат и̏ма мло̀го не̏кве тѝње це̏ве. **2.** анат. *цеванице*. – Ошла̀ у ба̀њу да леку̀е це̏ве.

цеди̏лче с в. *цедилце*.

цеду̀ља ж *цедуљица*. – Кѝд се врну̀ до̀м, видо̀ на вра̀та забо̀дена не̏ква цеду̀љ**а**.

цеду̀љче с в. *цедуљ**а***. – Де̏, ти̏ пи̏сни едно̀ цеду̀љче за сва̀ћи случа̀ј.

це̏к м *кафански рачун*; *глоба*. – И у̀век испа̀дне да ја̀ пла̀тим це̏к.

це̏лос м *целост, целина нечега, скупност*. – Да̀вам ти па̀ре на зајѝм, ал да ми вр̏неш у це̏лос, а не напома̀лко.

цепидла̀чћи прил. *цепидлачки*. – Свекр̏вата ме цепидла̀чћи гле̏да какво̀ узи̏мам и кво̀ рабо̀тим.

це̏пољак м *поцепани део одеће, рита, крпа*. – Најди̏ не̏ћи це̏пољак па навлчи̏ док разла̀гаш казан, да се не ума̀жеш ко свиња̀.

це̏ри зу̀би изр. *љути се на кога претећи му*. – Немо̀ј ти̏ да це̏риш зу̀би на ме̏н, ел не̏ма за̀што.

церија̀ње с *гл. им. од церије (се)*.

церта̀ч м в. *чертак*.

церче̏ с *дем. и хип. од цер (дрво)*. – Били̏ су на̀близо едѝн це̏р и едно̀ церче̏, па це̏рат оце̏коше, а по̀сле неколко го̀дин церче̏то ста̀де це̏р.

ци̏вра ж *бројка записана арапским или римским знацима, цифра*. – Под Милошевића смо има̀ли па̀ре сѝс големе̏ ци̏вре, не̏ће несмо̀ умеја̀ли ни да прочи̏тамо.

ци̏вра несвр. *кити, украшава, цифра*. – Што мло̀го ци̏враш кола̀чат, и она̀к че га ср̏чено изеду̀.

цивра̀ње с *гл. им. од цивра*.

ци̏вчица ж *дем. и хип. од цивка, танка цивка за пијење хладне ракије*. – Мо̀јат ста̀рьц че да у̀мре за ци̏вчицу.

цигани̏ја ж *цигански начин живота, циганско понашање*. – У њи̏ну ку̀ћу це̏л дѝн и̏де не̏ка цигани̏ја, ми̏р не̏мамо од њи̏.

цилимо̀није ж мн. *церемоније; вештине, атракције*. – Ми̏шко на Ба̀бу Катари̏ну кѝд тре̏бе не̏што да рабо̀ти, по̀чне да изво̀ди не̏ће цилимо̀није.

цименти̏ра несвр. *цементира*, *бетонира*. – Реши̏ли смо да цименти̏рамо авли̏ју, да не га̀зимо ви̏ше бла̀то.

циментира̀ње с *гл. им. од цементира*.

цинцули̏ра несвр. *понаша се дволично, зафркава*.

цинцулира̀ње с *гл. им од цинцулира*.

ципила̀р м *продавац ципела*.

ци̏ркуз м *циркус*.

циркуза̀н м *циркузант*.

ци̏цвара ж *јело од воде, брашна и мало масноће, кувано над огњиштем*.

цицу̀ља ж *оно што виси изнад дечјег кревеца ради забављања, висуљка*.

цо̀кула ж *војничка, дубока ципела са шунуглама*.

цокула́шка ж *ауг. и дем. од цокула, сшара, дошрајала цокула, која је ван уношребе, али се у некој прилици може и уношребиши.* – Обу́ј си ти́ оне́ј цокула́шће да си не ка́љаш но́ве ци́пиле.

цокуле́тина ж *ауг. и пеј. од цокула*. – И зи́ме и ле́те вла́чи едне́ цокуле́тине.

цо́кулка ж *дем. и хип. од цокула*. – Кьд би се нашле́ не́ће цо́кулће за ово́ј мое́ дети́ште, да се едьнпу́т обу́е да му но́ће бу́ду су́ве.

цокулче́тина ж *ауг. и пеј. од цокула*. – Неће́ната́кал на пло́т не́ку ста́ру цокулче́тину.

цр̀в м *црв*, мн. *црвје*. – Цр̀вје те изе́ли, да бо́г даде́ ми́ли (клетва).

црвенко́ прил. *у црвенкасшој боји*.

црвенопе́рка ж зоол. *риба* Scardinius erythrophthalmus.

црвчи̏ к м *дем. од црв, црвић*.

црепа́на ж *фабрика црепа*. – И ја́ едно́ вре́ме рабо́теше на црепа́ну, како одузима́ч.

црепора́к м. в. *црепуљак*.

цре́шњичка ж в. *срешњица*. – Е́ла, си́не, да ти те́тка даде́ цре́шњичће.

цр̀кавица ж *новац, мало новца*. – Оста́л сам без цр̀кавицу. – Не́ма отку́д да ти ка́пне цр̀кавица.

цр̀кавичка ж *дем. од црквица*. – Кьд би могьл да на́јдем не́ћи по́сал, да и ја́ до́јдем до не́ку цр̀кавичку.

црква́рин м *црквени поклисар*.

цр̀квичка ж *дем. и хип. од црква, мала црква, црквица*.

цр̀кне свр. **1.** пеј. *умре*. – Не плаши́ се за то́ј и о́н че да цр̀кне, дако сьг личи́ на а́лу. – Нек цр̀кне кьд е такьв ша́шав. **2.** *угине* (о животињи). – Цр̀кла им кра́ва.

цр̀нчи несвр. *ради шешке физичке послове*. – Цр̀нчим у таба́ну, у они́ја смрдеља́к.

цр̀цољак м *нешшо шшо је сасвим сишно, сишније од нормалог*. – Дала́ ми еве́ ово́љћи цр̀цољак од месце́. – О́ч ли ти́ да порасте́ш, ел ци оста́неш довека́ цр̀цољак?

цр̀цољче с *дем. од црцољак*. – Колко́ е цр̀цољче, па се и оно́ петли́чи.

цр̀цоњак м в. *црцољак*.

цр̀цори несвр. *једва шече, цурка*. – На Го́рњу чешму́ едва́ цр̀цори вода́.

цу́г[1] м *гушљај, оно што се највише може попиши у једном гушљају*. – Ал ти́ и́маш до́бар цу́г! Ала́л ти ве́ра.

цуг[2] м *лучно савијен гвоздени елеменаш са шрафовима на оба краја, којим се пришеже гвоздена осовина за дрвени део заирежних кола.*

цу́га несвр. *пије алкохолна пића у већим количинама*. – По́више во́ли да цу́га ређи́ју него ли вино́.

цугаве́ла ж *пијење алкохолних пића*. – Би́је га цугаве́ла (алкохоличар је).

цу́гне свр. **1.** *попије мало, сркне*. – До́бро, чу да цу́гнем ко́лко да про́бам. **2.** *попије мало више алкохолног пића, опије се*. – Во́ли да цу́гне кьд е у дру́ство, а она́к не, вели́ не́ му бла́го да пи́је са́м.

цу́ца несвр. *завишлава, зафркава*. – Немо́ј да ме цу́цаш, ел чеш дебе́ло да пла́тиш.

цуца́ње с *гл. им. од цуца*.

цу́цне свр. *превари, зафркне*.

цу́цори несвр. *једва шече, цурка помало*. – Поче́ло на бьчвуту да цу́цори, зна́чи нестању́е комиња́кат.

Ч

чь прил. *чак*. – Оцели́ли се чь у Аустра́лију.

ча́ м *скраћено од чича (некад иде одвојено, некад спојено са личним именом)*. – Ча́ Пе́тар, Чали́ла.

чаву́љи несвр. *оспорава, зановетa, омаловажава, не слаже се, супротстављa се осталима* . – И до́бро, што га сьг чаву́љиш, што не и́деш куде́ сви́ и́ду?

чаву́рка ж *дем. од чавура (2) и (3)*.

ча́вче с *пиле чавке*.

чајьк м *дем. и хип. од чај*. – О́ч ли, си́не, да ти ба́ба сва́ри чајьк?

чакма́к м *кресиво, огњило*, уп. *чукала (1)*.

чалабр́ца несвр. *проба из сваког лонца*.

чалабр́цне свр. *проба, поједе мало*.

чалабр́чак м *мали оброк, мезетење*.

чамбу́ра ж в. *чабура*.

чами́ несвр. *седи беспослен и као да нешто очекује*.

чамоти́ја ж *усамљенички живот*. – Кьд чове́к оста́не без другара́, уби́је га чамоти́ја.

ча́пљица ж зоол. *дем. од чапља*.

ча́ршија ж *трговачка четврт града*. – У Кња́жевац су има́ле две́ ча́ршије: Ста́ра Ча́ршија и До́љња Ча́ршија.

ча́с[2] м *врло кратко време, тренутак*. – Ча́с ма́лко, сти́же и Ма́рко.

ча́с-поча́с изр. *час-час*. – Дети́штено ча́с-поча́с, па nasр́не на вра́та.

часьк м *дем. од час*.[2] – Не́мам ми́р, ни часьк.

чата́лење с *гл. им од чатали*.

чате́ње с *гл. им. од чати*.

чати́ несвр. *в. чети*.

ча́чка се несвр. *дира се, задиркује се, задева се*.

чьчне се свр. *дирне се, зачикне се*.

чау́љи несвр. *в. чавуљи*. – Немо́ј да га чау́љиш.

чво́к м оном. *звук који се чује приликом ударања чврге*.

чво́ка несвр. *удара коме чврге*. – Е́доман га чво́ка, да га опаме́ти, ва́љда.

чво́кне свр. *одсечно удари чланком савијеног прста или мањим тврдим предметом кога у главу, удари чвргу*. – Чво́кни га по не́ћипут, да зна́е да не мо́ж да се седи́ бађа́в.

чворуга́н м *онај који има чворуге по глави (о дечаку)*.

чекића́р м *мали електрични млин за домаћинство, служи за мељаву кукуруза у клипу, жита и сл. помоћу, унутра инсталираних елемената у виду неке врсте чекића*.

че́кне свр. *сачека, причека*. – Чу те че́кнем ма́лко, ал не мло́го. – Че́кни ме два́ минута. – Че́кни ме ма́лко за паре́те, ја́ко сам сьг при́прт.

чекњу́е несвр. *више пута чека, очекује*. – Чекњува́ла сам га кьд год сам има́ла вре́ме, али ви́ше не́мам стрпле́ње да га че́кам.

чепарчи́ч м *дем. од чепар*.

чепе́ње с *гл. им. од чепи (се)*.

чера́пе од две́ пре́це ж *вунене чарапе плетене од две раобојне вунене пређе, са орнаментима.*

черапе́тина ж *ауг. и пеј. од черапа*. – Ти́ си лу́д, ко да си уда́рен с мо́кру черапе́тину по́ главу.

червишѝк м *дем. од червиш*. – Ку́снул би и ја́ ма́лко червишѝк, али то́ј на слу́ђе не да́ваје.

че́рчивце с *дем. од черчиво*. – Не мо́ж ће она́к да си ту́риш ста́кло на пенцерчѝкът, мо́ра му напра́иш едно́ че́рчивце, да и́ма кво да га држи́.

чета́лење с *гл. им. од четали(се)*.

четврта́с, -та, -то *који је четвртаст*. – Дошѝл четврта́с ко ври́жидер њо́јнијат чове́к.

четврти́кас, -та, -то *који је четвртаст*. – Сва́ сага́шња а́ута до́јду длгњо́вчеста, а њего́вото четврти́касто, мо́ра да е не́ћи ста́р моде́л. – На Де́не глава́ четврти́каста.

чети́ несвр. **1.** *чита*. – Ода́вна нсѝм чете́л но́вине. **2.** фиг. *саветује, држи лекцију, прекорева*. – Не мо́г то́ј да урабо́тим, по́сле че ми они́ја мој́и́ чету́.

четристо́тин бр. *четири стотине*. – Четристо́тин и педесе́т дина́ра сам га плати́ла.

чешѝњ м. *чен белог лука*. – До́ста е да му ту́риш едѝн чешѝњ на васу́љат.

чешљѝк м *дем. од чешаљ*.

чешља́ра ж *извезена платнена кеса за чување чешљева, прикована на зид*.

чешље́ с в. *чешљѝк*.

чешме́н, -а, -о *који је од чесме*. – Ми́ пи́јемо чешме́ну во́ду, не́ из во́довод.

чи́вит м в. *чивитка*.

чи́вт м в. *чив*.

чивте́ ж **1.** *ритање коња задњим ногама* (*истовремено*). – Хи́дран вр̏ља чивте́. **2.** фиг. *протестује, цапа се*. – Не вр̏љај чивте́, ел че си на те́б шко́ди.

чизма́рош м *онај који носи чизме по правилима службе коју обавља (жандарми, полицајци, после рата удбаши и сл.)*. – Бо́ље да ти чизма́роши не ула́зе у и́жу.

чизма́ш м *онај који стално носи чизме, и лети и зими*.

чизму́рина ж *ауг. и пеј. од чизма*. – Ни пе́т, ни ше́с него пра́во у со́бу с оне́ј ка́љаве чизму́рине.

чила́гер м шатр. (< чича), *старији човек.*

чи́лац м в. *чилагер*.

чи́ле м в. *чича*.

чи́њеница ж *особа сумњивог морала.* – Жи́вица е една́ га́дна чи́њеница.

чи́чица м *омален старији човек*.

чи́чко м *школски послужитељ*. – Учи́тељ пропиту́е, шко́лћи ча́с се оте́гне, а чи́чко ко да е забори́л да свони**.**

чове́чи, -ча, -чје *који се односи на човека.* – То́ј е чове́ча ди́ра, не́ на коју́ дру́гу sве́рку.

човрљу́га ж зоол. *мала пољска птица, ћубаста шева* Galerida cristata. – Укачи́л се ко човрљу́га на лајно́.

чо́к[2] м *врста малтера са већим процентом креча, којим се малтерише трска на плафону*.

чорбети́на ж *ауг. и пеј. од чорба*. – У ла́ђер док сам би́л, дава́ли су ни не́ку чорбети́ну од смрде́ло зе́ље.

чорби́ца ж *дем. хип. од чорба*. – Чорби́ца од пи́ле.

чорби́чка ж в. *чорбица*. – Свари́ла сам чорби́чку од ливѣ́цко зе́ље.

чорбуља́к ж *ауг. и пеј. од чорба*. – Како́ мо́ж да еде́ш ти́ја чорбуља́к?

чорбу́љина ж в. *чорбуљак*. – Чорбу́љина да те гроза́ да ју погле́даш, а камо ли да ју ку́саш.

чу́вка несвр. *помало чува, чува с времена на време*. – Чу́вкамо, бѣ́ђи, лозје́то да га не́ћи не обе́ре, али несмо́ сва́ћи дѣ́н та́м.

чу́гљав, -а, -о *који има чворове (о концу, канапу и сл.)*. – Кво да рабо́тим с ови́ја чу́гљав коно́пац, ко ти́ ми́слиш да о́н проо́ди проз котура́чу?

чу́каљ м **1.** *крај бута заклане животиње за који се држи черек кад се носи.* **2.** *зглоб на прстима и зглоб на стопалу*.

чу́кац м шатр. *женскарош*.

чу́кнут, -а, -о *ћакнут, ненормалан.* – Тькви́ чу́кнути, ко што је о́н, дѣ́нѣс има ко́лко о́ч.

чу́кори несвр. *бави се помало неким металским занатом*.

чуку́ндеда м **1.** *прадедов отац*. **2.** фиг. шаљ. *деда који «чука» бабу*.

Ц

ца́ узв. – Ца́ ел бу́.

цабале́ско с *оно што се добија бесплатно, цабе, што је јефтино*.

ца́бе прил. **1.** *бесплатно*. – Си́нко, дѣ́нѣс не́ма ни́шта ца́бе. **2.** *узалуд*. – Ца́бе сам се понизи́л. – Ца́бе га че́каш, не́ма да до́јде.

ца́бе га било́ изр. *изражавање незадовољства или негодовања према некоме или нечему.* – Ца́бе га било́, таквóга му́жа, такву́ растури́кућу.

цаболе́б м *нерадник, готован*.

цаболеба́рош м в. *цаболебоња*. – Дѣ́нѣс се накоти́ли мло́го цаболеба́роши, не мо́ж чове́к гла́ву да поди́гне од њи, све́ жи́во пое́доше и опљачка́ше.

цаболеби́ше несвр. *ленствује, не ради ништа.* – Цаболеби́ше до́ле пред за́другу и очеку́еега́ би му не́ћи су́нул не́ку ча́шку ређи́ју.

цаболе́боња м *нерадник, готован*. – Не́чу ја́ да ра́ним цаболе́боње.

ца́в узв. *за подражавање лајања пса.*

ца́вала-цу́вала изр. *галама, свађа, расправа.* – Ца́вала-цу́вала, ко код Ци́гање.

цаве́ља се несвр. *свађа се, препире се.*

цавеља́ње с *гл. им. од цавеља се*.

ца́да ж *бежање, спас у бекству*. – Ва́чај ца́ду, док си чи́тав.

цаку́љћа ж *дем. од цак*.

цала́т м *целат*. – Ода́вна цала́ти беси́ли љу́ђе на сре́д пи́јац, па нате́рају да дру́ђи гле́дају, ко они́ бе́се.

ца́н м *душа*.

цамѣ́к м *дем. од цам*. – Цамѣ́кът му ем мѣ́нечьк, ем јо́ш и стро́шен, па ду́вкуту зати́сал сьс толу́зину.

цанабе́т м *који је немиран, недоказан, неваљао (о детету)*. – Цанабе́тети́ште.

цанари́ка ж бот. *врста шљиве*. – Од цанари́ће испа́да сла́ба ређи́ја.

ца́нба м *хип. од цанбас*.

џангарљи́вко прил. *дем. у зелено-плавој боји.* – Бѣ̏ђи да се учи́ни да бу́де модро́, оно испа́дло ма̏лко џангаљи́вко.

џандари́ца ж *дем. од џандар*.

џандоме́рисћи, -ска, -ско *који се односи на жандармерију, који припада жанармерији*. – Ти́ка е ста̏л џандоме́рисћи на̏редник.

џандрљи́вко м *онај који је џандрљив, који је раздражљив и пргав*. – Ако и кѣ̏д порасте́ш бу́деш би̏л тькѣ̏в џандрљи́вко, ло́ше че се спроведе́ш.

џандрљи́во прил. *на џандрљив начин.* – Вре́ви с њѐг, ал све́ не́како џандрљи́во.

џа́нум узв. *не бери бриге, у реду је*. – Џа́нум, бре́.

џа́па се несвр. *бреца се, дрско одговара, љути се*. – Не џа́пај се, бу́ди ми́ран, ел ако се не сми́риш, те́шко си га на те́б.

џапа́ње с *гл. им. од џапа се*. – Мо́ж да вре́вимо и од то̏ј, али ми́рно без џапа́ње.

џа́пне се несвр. *бреџне се, плане, дрско одговори*. – Бо́љ га не ди́рај, да се не џа́пне.

џа́ра несвр. *подстиче ватру, мешајући жар жарачем*. – Кво џа́раш по огѣ̏њьт, ел тра́жиш јо́ш конпири́?

џа́ра се несвр. **1.** *рита се*. –Ждребе́то се џа́ра сьс са̏дње но̏ђе. **2.** *љути се, негодује, протестује.* – Немо́ј да се џа́раш, ако ми́слиш да опста́неш.

џара́ње с *гл. им. од џара (се)*.

џара́ч м в. *џараљ̏ћа*.

џа́с м узв. *за подражавање звука ударца или тешког пада*.

џга́дија ж/м *лош човек, олош*.

џе́ва ж *галама, свађа, расправа*. – Ти́ће ди́гоше џе́ву по њѐг, нама̏лко и да га избѝју.

џе́вкори несвр. **1.** в. *џевгори*. **2.** *стално нешто говори иако зна да је нико не слуша*. – Пу́шти ба̏бу нек си џе́вкори, а ти́ си гле́дај своју́ ра̏боту.

џенпе̏рљк м *дем. и хип. од џенпер*. –Џенпе̏рљкьт му томѣ̏н, па му ја̏ко у́баво стои́ на сна̏гу.

џенпери́на ж *ауг. и пеј. од џенпер*. – Испле́ла сам си на му́жа едну́ џенпери́ну од расплитано, па не́ка на̏зиму но́си под капу́т.

џенперља́к м **1.** *зб. од џенпер*. Џенперља̏к, пли̏на една̏ ко̏рпа, ку̏ј ти зна̏е када̏шњи е. **2.** *стари џемпер који није више за употребу*. – Реши́ се да расплете́м ови́ја џенперља̏к, па да му од то̏ј исплете́м еле́че.

џенпе̏рчьк м *дем. и хип. од џенпер*.

џе́нперче с в. *џепе̏рчьк*. – Ма̏ли Пе́рица ишьл с ја̏ганци, па си не́где истрови́л џе́нперче.

џепьк м *дем. и хип. од џеп, мали џеп, џепић*. – Забоди́ бело́ мара́мче у џепьк, да ти бу́де у́баво.

џепу́рина ж *ауг. и пеј. од џеп*. – У по́тплату и́ма едну́ џепу́рину у коју́ му́ва све́ кво укра́дне.

џепче́ с в. *џепьк*. – У пре́дњо џепче́, на панталоне, му стои́ џе́пни са̏т.

џибро́ше се свр. **1.** *поквари се, убуђа се.* – Оне́ј се сли́ве џибросо̏ле у ка̏цу. Не мо́ш се пече́ рећи́ја од њи́. **2.** *мирише на џибру.* – Џибросо̏л си се на рећи́ју, чу́ма те уби́ла.

џивџа́н м *врабац*.

џи́вџи ма́с изр. *који казује да је ко запао у шкрипац, у безизлаз и да ће под притиском признати и оно што никад није учинио*. – Кьд те прити́сну џанда́ри, и́ма да се́реш џи́вџи ма́с.

џи́гљес, -та, -то *који је висок а мршав, који је дугоног*. – Истегљи́л се, стану́л џи́гљес.

џиђера́н м *онај који воли да једе џигерицу.*

џиђе́рка ж *дем. од џиђерица*. – Џиђе́рку ми е пое́л ти́ја мо́ј му́ж, пре́цве ме за не́квo бе́ди.

џиле́т м *ножић за бријање, жилет*.

џоглења́к м *пеј. од џоглан*. – Би́л се ојугави́л сне́г, па се разгмура́л, а по́сле га смр̑зло, да се едва́ мо́же иде преко они́ја џоглења́к.

џо́нба ж *избочина на путу, грудва*. – Идо́мо преко не̑ђе џо́нбе.

џо́нбас, -та, -то *који се односи на џонбу.* – Џо́нбас пу́т.

џубе́нце с *дем. од џубе* (мн. *џубетићја*). – И́де зима́ па тре́бе да ку́пимо џубети́јћу за на́шуву де́цу.

џукља́н м *онај који је дебелих усана*.

џукља́на ж *она која је дебелих усана*.

џу́ле с/м *дем. од џулов*. – Ма́ни се с ње̑г распра́љаш, о́н е едьн џу́ле.

џуло́в м в. *џуџа*. – Ма́рш, џуло́ве едьн.

џумле́ прил. *скупа, заједно*. – Џумле́ и́демо код ње̑г на светьц, да ви́диш ко це упрепа́сти кьд ни ви́ди.

џунбу́с м *неред, хаос*. – Зача́с се на́праи џунбу́с, не́ се зна́ло ку́ј ку́га би́је.

Ш

шабојьк м бот. *дем. и хип. од шабој*. – Да́де ми Гми́тра Калаџи́јина два-три́ стручи́ча шабојьк да си поса́дим у гради́нче.

шавара́чан, - чна, - чно *који је од шевара, који се односи на шевар*. – Њиго́ва ма́ти и́ма шавара́чан sанби́л.

ша́вољче с *дем. од шавољ*.

ша́вољчич м в. *шавољче*.

ша́јка ж *хип. од шајкача*.

шајкаче́тина ж *ауг. и пеј. од шајкача, стара, отрцана шајкача.*

ша́јкачица ж *дем. од шајкача*.

ша́јкачка ж *дем. и хип. од шајкача*.

ша́кас, -та, -то 1. *који је облика шаке*. – Дошло́, такво́, ша́касто. 2. *који је великих шака*.

шака́т, -а, -о *који има велике шаке*. – Шака́т, же́на, ша̑ће му ко лопа́те.

шакосу́вање с *гл. им. од шакосуе.*

шакосу́е несвр. *удара шакама кога*. – Немо́ј да шакосу́еш дете́то, да ти не би расцопа́ла солени́цуту.

шальк м *дем. од шал*.

шали́тра ж *ранији појам за вештачко ђубриво.* – Ел тура́ ма́лко шали́тру проз мому́рузуту, ел неси́?

шалче́ с *дем. и хип. од шал*. – Те́тка ми испле́ла шалче́ од ра́зне бо́је.

шама́ри несвр. *шамара*. – Одра́сал момьк, а баште́ си га јо́ш шама́ри.

шангаре́па ж бот. *мрква, шаргарепа* Dautus carota. – Бо́ра Па́вловић не могъл с о́чи да ви́ди шангаре́пу, а камоли да ју еде́.

шанђи́р м *венерична болест шангир*.

шантртаве́е несвр. *постаје шашав, ненормалан.* – Шантртаве́е од пијаљцити, од ређи́јчинуту.

ша́нћерица ж *жена шанкер*. – Зго́дна не́ка ша́нћерица, и́ма ма́деж на де́сни обра́з.

ша́пес, -та, -то *који има велике шапе*.

ша́ра несвр. фиг. *често мења љубавне партнере, испољава сексуалну неверност у браку.* – Шара́ла е она́ дор е о́н би́л по печа́лбу, не́ била́ у́развал.

ша́рка несвр. **1.** *шара, црта, пише*. – Дете́ довати́ло пла́вез, па си ша́рка по арти́ју. **2.** фиг. *мења љубавне партнере*. – И код жи́вог му́жа, она́ ша́рка пома́лко.

ша́тра ж *кафана под шатором на вашару.* – Да се́днемо под ша́тру, там где́ и́ма пева́чица.

ша́трав, -а, -о *који је помало ћопав, хром.*

ша́трица ж *дем. и хип. од шатра*. – Ви́ден Ла́дан е на сва́ћи ва́шар има́л ша́трицу, где́ е продава́л кла́ћер.

шачети́на ж *ауг. и пеј од шака*. – Ако би те Стани́слов удари́л с ону́ј њи́гову шачети́ну, свири́ло би ти у́во два́ дена́.

ша́чи свр. *удари шаком кога*. – Ша́чил га за́врат, та е ови́ја одлете́л до ду́вар.

ша́чица ж *дем. и хип. од шака*. – Дете́ рашири́ло ша́чице да му стри́нка даде́ цре́шњице.

шачу́рина ж *ауг. и пеј. од шака, велика шака.* – Шачу́ринете му ко лопа́те.

шачу́рка ж *дем. и хип. од шака, шачица.*

шашави́ло с в. *шашвальк*. – Увати́ло га не́ко шашави́ло.

шашаву́е несвр. *понаша се шашаво, ненормално, бахато, насилно*.

ша́шавштина ж *ауг. она која је шашава.*

шаширьк м *дем. и хип. од шашир*. – Од како́ га па́нтим, о́н ста́лно и́де у едьн шаширьк.

шашире́тина ж *ауг. и пеј. од шашир, стари похабани шешир*. – Не ци ку́пи но́в шаши́р, него но́си ону́ј ста́ру шашире́тину.

шаши́рка ж *дем. и хип. од шашир*. – Че́да Ди́ћин е у шко́лу ишьл у едну́ белу́ шаши́рку.

шаширле́ја м *онај који носи шешир, који стално носи шешир, никада неку другу капу.*

шаширља́к м *зб. од шашир*.

шаширчьк м *дем. и хип. од шашир*. – Ду́ну ве́тар и одне́се му шаширчькът.

шаши́рче с *дем. и хип. од шашир*. – Ри́тају му деца́ шаши́рчето ко крпења́чу.

шва́јсер м *заваривач*. – Добро́слов е би́л чуве́ни шва́јсер у Пала́нку.

шва́јсуе несвр. *заварује електричним апаратом, два дела метала један за други, вари.*

шве́рц м фиг. *шверцовани дуван, дуван који није купљен у проданицама државног монопола Краљевине Југославије.* – Си́ма пу́ши са́мо шве́рц, цига́ре не купу́е.

шви́кља м *онај који има пролив.* – Шви́ка на ду́пе, зато́ј га зову́ шви́кља.

шебе́чење с *гл. им. од шебечи се.*

шéв м *старешина, шеф*. – Ако тóј дознáе шéв, óдма ч те отпýшти.

шéвица ж *жена шеф*. – Згóдна, брé, онáј вáшана шéвица.

шéвка несвр. *час час па скрене с пута*. – Чéсто шéвкаш у момýрузе, да те нé проју́рило понадвóр?

шевкáње с *гл. им. од шевка*.

шевњýе несвр. **1**. *уклања се, склања се (с пута и иначе)*. – Не шевњýем јá на нúкуга. **2**. *сврађа, навраћа*. – Шевњýеш ли у кавáну понéћипут, ел си од рáботу úдеш прáво дóм?

шéвовица ж в. *шевица*.

шéгување с *гл. им. од шегуе се*. – С такву́ рáботу нéма шéгување.

шéнкуе несвр. в. *шенка*.

шеребéче се несвр. *гласно се смеје, церека се*. – Енé ју лýда Бóјка, шеребéче се дóле по путúшта.

шеренúјће се несвр. *дем. од шарени се*. – Шеренúјће се нéкво иза áлогуну, чúни ми се да су нéћи војнúци у онéј сѣг шеренé дрејé.

шерпéнце с *дем. од шерпа, шерпица*.

шесé м бр. *шездесет*. – Дéда ошьл у пéнsију у шесé и шéс гóдин.

шесéт м бр. *шездесет*.

шеснáесе бр. *шеснаест*. – Женúли га у шеснáесе гóдин.

шеснáјес бр. в. *шеснаес*. – Шеснáјес и шеснáјес су трúјес и двé.

шестáри несвр. *оцртава круг шестаром*. – Прво се тóј шестáри сьс шестáло, па се пóсле сечé по тýј úвицу.

шестóтин м бр. *шест стотина, шестсто*. – У онúја рáт шестóтин дýше су изђинýли из овúја срéз.

шúба се несвр. фиг. *проводи се, проводи се ленствујући*. – Док мú црцамо од рáботу, Стóјко се шúба по Палáнку.

шúба си га несвр. 1. *живи безбрижно*. **2**. *онанише*.

шибáње с *гл. им од шиба се*.

шúбаџија м *онај који је неозбиљан, нерадник, неваспитан, некултуран, простак*. – Нéма тýј нúшта од човéка, тóј е сáмо едьн шúбаџија.

шúбаџика ж *жена шибаџија*. – Шта че тéбе онáј шúбаџика?

шúбер м. в. *шибаџија*.

шúкне свр. *избије у снажном млазу, потече, лине*. – Кьд сам одвртéл славúну, шúкнула е водá úма трú мéтра ýдаљин.

шúкта несвр. *ради, ради у смени*. – Нóчу шúкта, дáњум спú.

шилбóк м *стражар, чувар*.

шúленце с *дем. и хип. од шиле*.

шилерчѣк м *дем. и хип. од шилер*. – Дáде шилерчѣк и тóј студéн, а пóсле донéсе и мáлко шушенúчће.

шилцé с *дем. од шило (алатка)*. – Купúл сам код Цúганина еднó шилцé, ал за нúшта не вáља.

шúна ж *гвоздени обруч на точку запрежних кола*. – Спáдла ми шúна од sáдње дéсно колó.

шиничѣк м *дем. од шиник*.

шúпка се несвр. *у дем. значењу* в. *шиба се*.

ши́ппће мн. у изразу: *савијај шипће, у значењу ћути и буди понизан кад те коре или грде.*

шићерљк м *дем. и хип. од шићер*. – Па ми да́ва гру́тку шићерљк, а ја́ не́чу да у́знем, срамота́ ме.

шићѐри несвр. *заслађује шећером*. – Немо́ј да шићѐриш ча́ј књд те боли́ меши́на.

шићѐри се несвр. *извесна материја се кристалише у шећер.* – Сла́тко, што сам есењс праи́ла, поче́ло да ми се шићѐри, а и ме́д ми се ушићери́л.

шићѐран, -рна, -рно *који је сладак као шећер, који је заслађен шећером*. – Па не́ се зна́ло за шићѐрну рећи́ју, не́ се зна́ло за бонбо́ну.

ши́шко м *онај који је дебео*.

ши́шне свр. *прохуји, пројури*. –Ши́шну ми ме́так покре гла́ву.

шишња́ва ж в. *шишава*.

ши́шће ж мн. *праменови косе који се чешљају на доле, преко чела.* – Дошло́ пи́смо из Босне́, да се ши́шће не́ носе (н. п.).

шке́нба м *онај који има велики стомак*.

шло́вјанчица ж *дем. од шловјанка*.

шловјанче́тина ж *ауг. и пеј. од шловјанка*. – Стури́, бре́ му́же, ту́ј штро́каву шловјанче́тину да ју опе́рем.

шљакосу́е несвр. *шамара, удара шљакавице.* – На́с учи́тељ не́кад би́је с пру́т по ша́ће, а не́кад ни шљакосу́е за́ врат.

шљакосува́ње с *гл. им. од шљакосуе.*

шља́сне свр. *удари шаком кога*. – Књд га шља́снем по ти́л, оно́ му се заврти́ у́ главу.

шља́чне свр. *лагано удари кога отвореном шаком*. – Ако дете́ не́че да слу́ша, сло́бодно га шља́чни не́колко пу́т по ду́пе.

шље́па несвр. **1.** *удара дланом по меком делу тела*. – Уда́р га по дупе́нце, али немо́ј га ја́ко шље́паш. **2.** *гази по блату.* – Што не и́деш по пу́т него шље́паш по блати́штето? **3.** фиг. *говори без везе, говори којешта.* – Шље́па не́ће будала́штине, кво́ ч да чу́еш дру́го од њег.

шље́пер м *велики камион, камион велике носивости.* – По не́ћи шље́пер, чи́ни ми се, и́ма по два́ес то́чка.

шље́пка несвр. у дем. значењу **1.** *удара дланом лагано кога*. – Дете́ не сме́ да се ја́ко би́је, него са́мо по ма́лко да се шље́пка. **2.** *гази по блату (о детету).*

шље́пкори несвр. **1.** *гази бос по блату (о детету)*. **2.** фиг. *говори којешта, колико да јој уста не седе бадава*. – Ба́ба шље́пкори, али то́ј ни́кој не слу́ша.

шљи́ви несвр. **1.** ирон. *сматра, уважава, ферма, подноси.* – Ма ку́ј те шљи́ви. **2.** са негац. *не сматра, не уважава, не ферма, не подноси*. – Не шљи́ви га за две́ па́ре. – И́ч га не шљи́ви.

шљиво́ше несвр. у пеј. значењу в. *шљиви (2)*. – Бе́жи од ме́н, не шљиво́шем те.

шљи́пкори несвр. в. *шљепкори*.

шљи́пна ж пеј. *она која не пази шта говори.* – Не пу́штај ту́ј шљи́пну у ку́ћу, не мо́г да слу́шам њо́јни глу́пости.

шљока́ра ж *пијаница, алкохоличар*. – Пу́ће е би́л голема́ шљока́ра, потика́л се од рећи́ју.

шљо́каџија м в. *шљокча, шљокара*.

шљо́каџика ж *жена шљокара*.

шљо́кна ж *неодрасла девојчица*. – Гле́ ти́ њу́, шљо́кна една́, и она́ поче́ла да се ysр̑та по момчеди́ју.

шљо́кча м **1**. *онај који претерано пије алкохолна пића, пијаница*. – Шљо́кча, шљо́кави, па́ се нашљока́л, едва́ га до до́м довлкли. 2. *онај који није довољно кадар, неспособњаковић*.

шљо́кче несвр. **1.** *док пије гласно му се чује пролазак течности кроз ждрело*. – Шљо́кче, бре́, ко во́л, н у́ме љу́ћи да пије. **2.** *много пије алкохолна пића*. – Шљо́кче од саба́јле, не заустаља се.

шљу́с м *крај, свршетак*. – Ако не́ч да си ви́ше арта́к у вадени́цу, кажи́ га, и шљу́с.

шљу́с узв. *за подражавање звука шамара.* – А ја́, шљу́с по ле́ви обра́з, шљу́с по де́сни и о́н са́ви ши́пће и побе́же.

шљу́ска несвр. **1.** в. *шљоска*. **2.** *пљуска водом*.

шљуска́ње с *гл. им. од шљуска***.**

шму́гне се свр. *оде негде, муне се*. – Кьд ти на́јвише тре́бе, о́н се не́где шму́гне, па мо́ра дим да о́кам комшилк да ми помо́гне.

шна́јдер м *кројач*. – Чу да во́димете́ код шна́јдера да му скрои́ едне́ панталóће, ел дошло́ е вре́ме да по́јде у шко́лу.

шнајдери́ца ж *дем. и хип. од шнајдер.* – Мила́на одве́ли код Ми́лчу шна́јдера, да у́чи за шнајдери́цу.

шна́јдерка ж *жена шнајдер*. – Ро́са е на́јбоља шна́јдерка у на́ше сало́.

шнајдерлк м *кројачки занат, кројачки посао*. – Те́шко се дњс жи́ви од шнајдерлк.

шна́јдерче с *дете које учи за шнајдера, шнајдерски шегрт*.

шње́вне свр. *одспава мало*. – Пу́шти ни га́зда на пла́дне да шње́внемо по по́ла са́т, па па́к на ра́боту.

шобо́р м узв. *звук шоборења, жуборења.*

шоврда́ло с *онај који је непостојаног карактера, који избегава праве одговоре, врдалама и сл.* – Ако ти е то́ј обећа́ло оно́ј шоврда́ло, о́дма си ди́зај ру́ће од то́ј.

шовр̑дне свр. **1.** *врлудне, шевардне, кратко заобиђе*. – Пија́н ко треска́, ал кьд до́јде да назга́зи лајно́, о́н, же́на, шовр̑дне, не назга́зи га. **2.** фиг. *кат-кад начини љубавни излет.* – Не́ по́знато да е ку́рва, ал си шовр̑дне по не́ћи пу́т, да се исту́тње, вели́.

шо́дер м *шљунак*. – Че ми тре́бу два́ камијо́на покру́пан шо́дер, за у те́мељ.

шопе́льчица ж *дем. од шопељћа*.

шопурле́ с *дем. од шопур*.

шопурле́нце с *дем. од шопур*.

шо́пурчица ж *дем. од шопурка*.

шо́пурчич м *дем. од шопур*. – На кла́данацат намести́ли шо́пурчич, та си лс́но мо́ж зава́чамо во́ду.

шо́р *имп. од шора*. – А́јде, си́не, шо́р, да ми се не умо́чаш по́сле у шко́лу.

шо́рне свр. *испусти мокраћу; испусти један млаз мокраће*. – А́јде, де́ца, шо́рните, па на спање́.

шоробо́че несвр. **1.** *тече слабим млазом*. – Бу́рето дошло́ до кра́ј, вино́ едва́ шоробо́че из ње́г. **2**. *жубори.* – Шоробо́че вода́ под ле́д, убави́ло за слуша́ње. **3.** фиг. пеј. *врши малу нужду (жена)*. – Ал она́ шоробо́че, ко кра́ва!

шоробо́чка несвр. *тече слабим, лелујавим млазом*. – На чешму́ту вода́ са́мо тиће што си шоробо́чка, да се напли́ни едн̑ кот̑л, тре́бе да че́каш по́ла са́т.

шоробо́чне свр. *пусти неколико млазева мокраће (жена)*. – Се́вда шо́робочну не́колко пу́т, ал кад наидо́ше не́ћи љу́ће, она́ се у́спраи, па се на́праи ко да не́ ни́шта ни било́.

шоћи́ра свр. *запрепасти, шокира*. – Зна́м те ја́ ода́вна, не мо́ш ти́ ме́н с ни́шта да шоћи́раш.

шпа́ра несвр. *штеди*. – О́н ја́ко шпа́ра пару́, њи́гов се дина́р не ту́рчи.

шпара́ње с *гл. им. од шпара*.

шпара́ч м *онај који је штедљив, штедиша*. – Ви́та е би́л бѣш шпара́ч.

шпара́чица ж *жена шпарач*.

шпа́рација м в. *шпарач*. – О́н е цици́ја и шпа́рација и па́к не́ма ни́шта.

шпа́рацика ж в. *шпарачица*. – Жена́ му шпа́рацика, а о́н дина́р не завр̑та код се́бе.

шпа́рне свр. *заштеди*. – Шпа́рни си не́ћи дина́р, немо́ј чим при́миш пла́тицуту о́дма све́ да ју потро́шиш.

шпарта́ч м *плуг за прашење кукуруза*. – Мож ли ју́тре да ми за́јмиш тво́јан шпарта́ч, да си опра́шим мому́рузу?

шпе́нодла ж *игла прибадача, игла са главицом.*

шпицло́вчина ж *ауг. и пеј. од шпицлов.*

шпри́ца несвр. *нарочитом алатком, разређеним малтером у коме има ситнијих каменчића, прска спољне зидове зграда ради заштите и естетике*.

шпри́цер м *вино помешано са содом или киселом водом*. – Шпри́цер мо́ж да бу́де „та́нак," „по́ла-по́ла," ел не́како дру́гако изме́шан.

шприцера́јка ж *хип. од шприцер*. – Да свр̑немо у Но́вјан на по не́ку шприцера́јку, ср̑це да расла́димо.

шприцера́ш м *онај који воли да пије шприцер*. – Ми́ка до́јде ви́ше шприцера́ш, во́ли студени́ шпри́цери и кљ су мло́го.

шравчѣ́к м *дем. од шрав*. – Добро́ би било́ да прету́риш та́м по тезгу́,ега́ би наша́л не́ћи шравчѣ́к.

шравче́ с *дем. од шрав (мн. шравчичи, шравчетија, шравчетијћа*). – До́к сам опраља́л са́т, па́де ми едно́ шравче́ на́зам и сѣ́г не мо́г да га на́јдем.

шра́ви несвр. **1.** *заврће шрафове, зашрафљује*. **2.** фиг. *спроводи дисциплину*. – Шра́ви га башта́, не да́ва му на сока́к да изле́зне, да не ста́не, вели́, мангу́п.

шта́вени опѣ́нци м *опанци „склопници" које је опанчар начинио од штављене говеђе коже*.

штаве́ње с *гл. им. од штави*.

шта́ви несвр. **1.** *препарира животињску кожу нарочитим поступком*. – Гове́ца ко́жа се шта́ви у таба́ну. **2.** *гњечи, гњави.*

штаво́ше несвр. фиг. *кињи, малтретира кога*. – Немо́ј мло́го да ју шта́вошеш, ел она́ че да се ди́гне, па че си оти́де.

шта́ерац м *коњ штајерске расе*.

штала́р м *шталски радник*.

шта́нпација м в. *штанпар*.

штетни́к м *овца која се издваја из стада и иде да пасе по усевима и тако чини штету људима*. – Ти́ја штетни́к на́есен ел да се зако́ље, ел да се продаде́. **2.** *човек*

који намерно или случајно, али чешће, чини разне штете. – Ти́ си, бре́ Стани́мире, штетни́к за ово́ј предузе́ће, која́ ти се, и на́јпроста маши́на даде́ да руку́еш с њу, ти́ ју поква́риш. Мора́чу те отпу́штим, Стани́мире.

шти́к м **1.** *поен у игри карата*. 2. фиг. *важна личност, мали функционер*. – Па́нта стану́л не́ћи шти́к у о́пштину, на тре́ску́ му не мо́ж принесе́ш.

шти́пне свр. **1.** *прстима нагло ухвати кога за неки део тела*. – Шти́пну ме за бути́ну, мангу́п е́дан. **2.** *прстима одломи хлеб колико за један залогај*. – Во́лим да шти́пнем ускра́јничич од же́жак ле́б. **3.** *пообедује мало чега, презалогаји*. – Шти́пнумо ма́лко одо́цутра, ко́лко да ни не омр́си ку́кавица.

шти́р м бот. *врста корова*.

шти́рак м *препарат за учвршћивање тканине приликом прања, нарочито, рубља*. – Ја́ си пра́им шти́рак од бра́шно, не и́дем да купу́ем, да да́вам па́ре у́лудо.

штирѣ́к м *дем. од штир*. – Узе́чу да набе́рем ма́лко штирѣ́к за сви́ње.

штирѣ́ц м *онај који не може имати потомства, који је стерилан*.

шти́рка несвр. *потапа рубље у штирак*. – Шти́ркам прање́, му́ж во́ли да су му кошу́ље шти́ркане.

шти́рћиња ж в. *штирка*.

штирчѣ́к м *дем. од штир*.

штра́нга ж *краћи конопац којим се веже во за рогове*, *којим се коњски ам закачи за ждрепчаник*.

штра́нџица ж *дем. од штранга*. – И́маше не́где зго́дна штра́нџица за теле́, али се не́где затури́ла, не мо́г да ју на́јдем.

штра́п узв. *подражавање звука додира стопала са земљом при ходу*. – Ни́шта се не ви́ди, са́мо се чу́е штра́п, штра́п, штра́п…

штра́пча м **1.** *онај који шљампа ногама при ходу*. **2.** *онај који има велика стопала*.

штра́пчица ж *дем. од штрапка*. – Начѣ́с па́дал сне́г, а оцу́тра се веч ви́де штра́пчице од врапци́ и дру́ђи ти́чичи.

штри́ка несвр. *плете*. – Жена́ че ми штри́ка џе́нпер.

штрићера́ј м *штрикерски посао, штрикерска радња*. – И Ра́ја Сиби́новић се бе́ше едно́ вре́ме баи́л сьс штрићера́ј.

штри́ћерка ж *жена штрикер*. – Ру́жа штри́ћерка е ес била́ ску́па, али је на́јбоље штрика́ла.

штри́ћерница ж *радња у којој се штрикају (плету) џемпери*. – Рани́је е има́ло една́ штри́ћерница, го́ре изнад цр́кву.

штр́к м. зоол. *рода*.

штр́кља м *онај који је дугоног и мршав*.

штр́кљав, -а, -о *који је дугих ногу, а мршав*.

штро́к м узв. *звук који се чује приликом гутања*. – Штро́к низ гу́шу.

штро́кавштина ж **1.** *нечистоћа, прљавштина, запуштеност због неодржавања личне хигијене*. **2.** *погрдно о неуредној жени*. – Од ону́ј штро́кавштину ни оре́ј из ру́ђе да не у́знеш. **3.** *распусна жена*. – Вла́чи се та́м с не́ће штро́кавштине, а де́ца му гладу́ју.

штро́кља м **1.** *онај који је штрокав*. – Немо́ј да седи́ш у шко́лу до не́ћега штро́кљу, мо́ж да и́ма шу́гу. **2.** *сиромашак, бедник*. – Они́ја ли штро́кља, куга́ не́ма ку́че за кво́ да ува́ти, о́че да се же́ни с твоју́ свасти́ку?

штро́кна ж **1.** *она која је штрокава*. **2.** *распусна жена*. – Една́ штро́кна се врти́ окол твое́га му́жа.

штро́кне свр. *у једном гутљају попије*. – Де́ да свр̏немо у кава́ну да штро́кнемо по едну́ љу́ту, а дако че и по две́.

штро́кча м в. *штрокља*.

штру́вна ж *штруфна*. – Ода́вна смо си чера́пе врзува́ли сас повеза́лку, а по́сле измисле́ли штру́вне од гу́му.

штр̏шељ м зоол. в. *стршељ* Vespa crabo. – Ле́тос су ме увапа́ли два́ штр̏шеља, да сам мора́л д и́м код до́ктура да ми даде́ не́кцију

шту́ла несвр. **1.** *хода на штулама*. **2.** мало дете се учи да хода. – Јо́ш н у́ме да о́ди, али шту́ла пома́лко.

штуре́е несвр. *губи памћење*. – Поче́л, же́на, да штуре́е, не позна́ва ви́ше сва́куга.

шту́ц м *стаклена чаша од три децилитра*. – Ме́н ма́лко едн̀ шту́ц вино́, попи́ем си по два-три́.

шће́нбоња м *онај који има велики стомак*. – Шће́нбоња, меши́на му то́лка, ко да е ско́тан.

шуго́љина ж *она која је шугава или која изгледа као шугава; непожељна особа.*

шуго́ше несвр. фиг. *купа*. – Ба́ба Вели́ка загреја́ла во́ду да шуго́ше де́ду.

шуљбе́ње с *гл. им. од шуљби*.

шума́нте ту́те изр. *бежи док си читав.*

шуманчѝк м. *дем. од шуман, лисната гранчица.* – У́знем шуманчѝк да се ва́рдим од комарци́, ал не вре́ди.

шума́рсћи вакултѐт м *шумарски факултет*. – Гоџа́ су сироти́њска деца́ ошла́ на сту́дију на шума́рсћи вакултѐт.

шума́че с *дем. од шумак*. – Скута́ се за́јакат она́м у оно́ј шума́че.

шумка́р м *један од назива за партизана.* – Шумкари́ су начѝс запали́ли о́пштиску ерћи́ву.

шумко́рење с *гл. им. од шумкори.*

шу́мсћи м *један од назива за партизане*. – Начѝс била́ бо́рба измецу шу́мсћи и дра́жинци.

шуњере́тина ж *стари поцепани шињел.* – Што се бре́, не на́јде не́ћи да однесе́, да вр̏ли ову́ј шуњере́тину у Тимо́к.

шуњери́на ж *ауг. и пеј. од шуњер*. – Го́луб, го́ре из ова́ј се́ла, пре́цве е, и зи́ми и ле́ти, ишѝл у едну́ шуњери́ну.

шуњѐрка ж *стари, отрцани, окрећали шињел*. – Шуњѐрката му едва́ дова́ча до коле́на, а и на грби́ну се просењи́ла.

шуњерчѝк м *дем. од шуњер*.

шуњѐрче с *дем. од шуњер*.

шу́рење с *гл. им. од шури*.

шу́ри несвр. *врелом водом скида длаку са заклане животиње (свиње).*

шурја́к м *шурак*. – И́мам два́ шурја́ка, о́ба вре́дни љу́ђе.

шурња́ва ж *шуракова жена, шурњаја*. – Зго́дна, бре́, она́ј тво́јана шурња́ва.

шушени́ца ж *дугачки комад сушеног меса.* – У на́ше сало́ шушени́це се шу́ше у и́жу, на врли́не окол огњи́ште, не́ над огњи́ште.

шушени́чи несвр. *сече сирово месо на дуге комаде, на сушенице, које ће после стајања извесног времена у саламури, ставити у пушницу да се суше.*

шушени́чка ж *дем од шушеница*. – Ти́ не́ знаш кво е бла́го, кьд ве́чером разгре́еш не́колко шушени́чће у кубе́.

шу́шне свр. *приговори*. – Не сме́ да шу́шне.

шушњо́рење с *гл. им. од шушњори*.

шушњо́ри несвр. **1.** *шушка по мало*. – Шушњо́ри е́ж проз а́логу. **2.** у мн. *тихо разговарају, али им се неразазнавајући гласови ипак чују.*

шуштера́ј м *шустерски посао*, *шустерски занат*. – Шуштера́ј му и́де о́д руће.

шуштери́ше несвр. *бави се шустерским занатом, прави или оправља ципеле*. – Ми́ле шуштери́ше код Гу́не Шу́штера, та исчу́ка не́ћи дина́р.

шу́шће ж мн. *скинуто лишће са клипова кукуруза приликом комишања, као сточна храна*. – Шу́шће по́чнем да да́вам на гове́ду на не́дељу да́на пред ора́ње, ел оне́ им да́вају сна́гу.

шчу́, **шче́ш**, **шче́**, *скраћени облици од: шта ћу, шта ћеш, шта ће*. – Шчу́ ја́ ту́ј, само да сми́там. – Шче́ш ми, за ни́кво ми не тре́беш. – Шче́ то́ј дете́ код ва́с, што си не и́де до́м, ве́ч се ставѝна.

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА *РЕЗУЛТАТИ ДОСАДАШЊИХ И ПРАВЦИ БУДУЋИХ ИСТРАЖИВАЊА СРПСКИХ НАРОДНИХ ГОВОРА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ* (САНУ, Београд, 15. октобар 2019. године)

У организацији Српске академије наука и уметности (даље САНУ), Академијског одбора за проучавање Косова и Метохије САНУ, Института за српски језик САНУ и Филозофског факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, 15. октобра 2019. године у САНУ је одржана Научна конференција *Резултати досадашњих и правци будућих истраживања српских народних говора Косова и Метохије.*

Организациони одбор Конференције чине: дописни члан САНУ Драган Војводић (председник), академик АНУРС Слободан Реметић, академик САНУ Александар Лома, проф. др Радивоје Младеновић, проф. др Митра Рељић, др Рада Стијовић, научни саветник, др Софија Милорадовић, научни саветник, и др Жељко Степановић, научни сарадник (секретар).

Након отварања, рад Конференције је текао у оквиру четири секције. Првом су председавали Слободан Реметић и Александар Лома. У оквиру ове секције изложено је шест реферата: *Косово и Метохија у оквиру српског дијалекатског простора* (Слободан Реметић), *Прилог историји српских говора на подручју Косова и Метохије* (Александар Лома), *Називи хлебова у говорима Косова и Метохије* (Љубинко Раденковић), *Српски језик и његови дијалекти на Косову и Метохији данас* (Митра Рељић), *Дијалекатски мозаик српских косовско-метохијских говора, са посебним освртом на призренско-јужноморавске говоре* (Радивоје Младеновић) и *Косовско-ресавски говори Косова и Метохије унутар косовско-ресавске дијалекатске области* (Софија Милорадовић).

У другој секцији председавали су Љубинко Раденковић и Софија Милорадовић, а изложено је седам реферата: *Зетско-сјенички говори Косова и Метохије унутар зетско-сјеничке дијалекатске области* (Бојана Вељовић), *О истраживању синтаксе народних говора Косова и Метохије* (Радоје Симић и Јелена Јовановић Симић), *Речници косовско-метохијских говора* (Рајна Драгићевић), *О проучавању лексичког система српских го-*

вора Косова и Метохије (Тања Милосављевић), *Лексичке позајмљенице у српским говорима Косова и Метохије* (Снежана Петровић), *Досадашња проучавања дијалекатске лексике и терминологије Косова и Метохије на Филозофском факултету у Приштини* (Голуб Јашовић) и *Савремена ономастичка истраживања на Косову и Метохији* (Рада Стијовић).

Трећом секцијом председавале су Митра Рељић и Рајна Драгићевић. У оквиру ове секције саопштена су четири реферата: *Етнолингвистичка истраживања српских говора Косова и Метохије* (Биљана Сикимић), *Дијалектолошка истраживања српских народних говора у оквиру наставно-научне делатности на Филозофском факултету у Косовској Митровици* (Драгана Радовановић), *О косовско-метохијској дијалекатској баштини и друштвенополитичким оквирима њеног истраживања* (Првослав Радић) и *Призренско-јужноморавски говори Косова и Метохије у контексту ареалне лингвистике и геополитике* (Станислав Станковић).

Како се може уочити, реферати саопштени на овој конференцији тематски су разнолики. Од оних општих, из историје језика и етимологије, преко радова из дијалектологије, у оквиру којих је било тема посвећених српским говорима на Косову и Метохији, затим дијалекатској лексикографији и лексикологији, дијалекатској синтакси и ономастици, до радова из етнолингвистике, ареалне лингвистике и геополитике.

У завршној секцији, којом су председавали Радивоје Младеновић и Рада Стијовић, отворена је дискусија о свим излагањима, у којој су учествовали: Слободан Реметић, Првослав Радић, проф. др Драгомир М. Кићовић, Голуб Јашовић, Виктор Савић, Радивоје Младеновић, Александар Лома и Станислав Станковић. Сви учесници у дискусији сложили су се у једном, а то је да је куцнуо последњи час да се започети посао настави и заврши (мислећи на прикупљање и објављивање грађе са простора Косова и Метохије). Закључено је да истраживања треба усмерити према различитим областима (дијалектологији, урбаној дијалектологији, ономастици, етнолингвистици итд.) и да треба инсистирати на монографским описима српских говора оних области на Косову и Метохији које досад нису обрађене, као и на међујезичкој и међудијалекатској интерференцији. Послове треба убрзати, јер, како је навео проф. Радивоје Младеновић, „говори настају и нестају и заслужују да буду записани!“ Надамо се да ће тако и бити, пошто је то наш дуг према јужној српској покрајини!

Бранкица Марковић